KEESINCS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING / OPGERICHT 1911
AMSTERDAM-ANTWERPEN

SUCCES VOOR SATO

Bij de op 27 dec. 1969 gehouden parlementsverkiezingen in Japan heeft de liberaal-democratische partij van premier Eisakoe Sato haar absolute meerderheid vergroot.

De verkiezingen vonden plaats kort nadat premier Sato van de Amerikaanse president Nixon de toezegging had ontvangen dat Okinawa in 1972 aan Japan zal worden teruggegeven. Hiermee werd aan de linkse socialisten, die zich tegen de politiek van samenwerking met de Amerikanen kantten, een belangrijke troef uit handen genomen.

Wat de regeringspartij zonder twijfel ook in de kaart heeft gespeeld is de economische expansie. Volgens Reuter is 1969 voor Japan een jaar van ongekende economische bloei geweest. De industriële produktie steeg met 18%: Japan is nu na de VS het machtigste industrieland buiten het communistische blok.

Een grote hoeveelheid buitenlands kapitaal stroomt het land binnen: op zoek naar goede investeringskansen. Het enige knelpunt dat de ongekende expansie (sinds okt. 1965) bedreigt is feitelijk het tekort aan personeel.

De spanning op de kapitaalmarkt heeft ertoe geleid dan de lonen jaarlijks met zo'n 17 tot 18% zijn gestegen, en de verhoogde koopkracht weerspiegelt zich in een sterke stijging van de consumptieve vraag, die met name gericht is op televisietoestellen, auto's en woningen. Toch is dit niet merkbaar van invloed geweest op de concurrentie-positie van Japan en de uitvoer, die in 1968 met 24% steeg, ging dit jaar verder omhoog met 22%.

Het overschot op de handelsbalans en de invoer van kapitaal heeft de goud- en deviezenreserve van Japan sterk doen toenemen. Van $ 1.900 mln in april kwamen de reserves op 3.400 mln nu en de stijging zou nog groter zijn geweest als de regering niet voortijdig had afgelost op een aantal buitenlandse leningen.

De regering-Sato had gevraagd aan de algemene verkiezingen de betekenis te geven van een antwoord op de vraag wat Japan in de jaren '70 zal zijn. De Japanners hebben een duidelijk antwoord gegeven, aldus Le *Monde/NRC* (29-12). Door de overwinning van Sato en de pijnlijke nederlaag van de socialisten hebben zij gestemd voor de voortzetting van een binnenlandse politiek die sterk rechts gericht is, voor een econoniische politiek die sterk kapitalistisch is en voor een buitenlandse politiek van alliantie met de Amerikanen, terwijl zij zich losmaken van hun vroegere passieve houding.

De regering maakte in haar verkiezingscampagne gebruik van het Okinawa-succes en begon tevens een nieuw diploniatiek en propagandistisch offensief om van de SU de vier „noordelijke eilanden" — Habomai, Sjikotan, Koenasjiri en Etorofoe (Iteroep) terug te krijgen die de Russen sinds 1945 bezet houden

Okinawa en *de* VS

Sinds de op pag. 44/1-1969 geschetste ontwikkelingen had premier Sato de Japanse politiek betreffende Okinawa in verscheidene toespraken in het parlement herhaald.

Zo verklaarde hij op 27 jan. 1969 in het parlement o.m. „De regering is van zins geschikte oplossingen te zoeken voor de verschillende problemen die voortvloeien uit het Japans-Amerikaanse veiligheidsstelsel, daarbij behoorlijke aandacht schenkend aan de veiligheidseisen.

Als resultaat van overleg tijdens vorig jaar gehouden bijeenkomsten van de Japans-Amerikaanse veiligheidsraad, zal een studie worden gemaakt van de terugkeer, ontruiming en gemeenschappelijk gebruik van ca. 50 faciliteiten en gebieden. ( ) T.a.v. de terugkeer van Okinawa naar het moederland ben ik vastbesloten dit jaar grote vorderingen naar de verwezenlijking ervan te maken, daarbij gesteund door de openbare mening die de spoedige terugkeer ervan zoekt te bereiken".

Sato deelde mee in de tweede helft van 1969 een bezoek aan de VS te willen brengen om openhartige besprekingen met president Nixon te voeren. „Ik wens een soort oplossing te vinden die begrip bij de mensen zal verwerven, daarbij in de allereerste plaats nota nemend van de belangrijke rol die de Amerikaanse bases op Okinawa spelen bij het verzekeren niet alleen van de veiligheid van ons land, maar ook van de veiligheid van het Verre Oosten. ( ) T.a v. de fundamentele politiek van de regering de integratie van het moederland en Formosa te verwezenlijken, deze zal ik voortzetten ter voorbereiding van de dag waarop de terugkeer plaats vindt

De Japanse minister van buitenlandse zaken, Kiichi Aichi, onderhandelde van 31 mei-7 juni te Washington met president Nixon en minister van buitenlandse zaken Rogers. In aansluiting daarop verklaarde Aichi volgens Japan *Times* dat de besprekingen bevredigend waren verlopen, al waren nog geen vaste afspraken gemaakt. Er zouden nog moeilijke onderhandelingen volgen, in het bijzonder betreffende detailkwesties van economische aard en m.b.t. de behandeling van de bases op Okinawa na de teruggave. Toch was er op de volgende punten overeenstemming bereikt: de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken had de opdracht gekregen onderhandelingen met Japan tot oplossing van de problemen te beginnen; het veiligheidsverdrag zou automatisch worden verlengd (afloopdatum juni 1970); Japan stemde in met een verder gebruik van de bases op Okinawa na teruggave van de eilanden door de VS, maar dit gebruik zou aan dezelfde regels zijn onderworpen als het gebruik van andere bases in Japan. Premier Sato zou in november 1969 Washington bezoeken.

Premier Sato en zijn vrouw bij de stembus.

Weekblad 39ste jaargang No. 2004, pag. 22655-22670

Een belangrijke factor bij de besprekingen vormde de kwestie van de door de Amerikaanse strijdkrachten op Okinawa opgeslagen nucleaire wapens. (Een officiele mededeling hierover is nooit gegeven.) Het Japanse standpunt hield instemming met het behoud van de Amerikaanse bases op het eiland in op voorwaarde dat alle nucleaire wapens verwijderd zouden worden en dat het gebruik van de bases onderworpen zou zijn aan overleg vooraf tussen de VS en Japan — zoals voorzien in het veiligheidsverdrag — als militaire operaties op grote schaal worden gepland.

Voorts werd gesproken over de toekomstige rol van Japan binnen het kader van de defensie van het Verre Oosten.

Na Aichis terugkeer in Japan gaven hij en premier Sato op 16 juni aan het parlement de volgende inlichtingen over het Japanse standpunt, zoals dat was voorgedragen tijdens de besprekingen te Washington:

a) Het Japans-Amerikaanse veiligheidsverdrag en andere daarmee samenhangende akkoorden zullen van toepassing zijn op Okinawa, nadat dit aan Japan teruggegeven is; dat betekent dat de Amerikaanse installaties aldaar onder dezelfde beperkingen vallen als die in Japan.

b) Geen speciale regelingen zullen worden getroffen t.a.v. Okinawa's terugkeer tot Japan, en de VS zouden geen ,,vrij gebruik" van de bases op Okinawa hebben, nadat de eilandengroep aan Japan was teruggegeven.

c) Bij het overleg vooraf met de VS krachtens het veiligheidsverdrag zou de Japanse regering ja of neen zeggen al naar gelang de omstandigheden. (De houding van de regering, aldus Sato, zou gebaseerd zijn op haar onafhankelijk oordeel, geveld volgens het nationaal belang.)

In het kader van de Japans-Amerikaanse besprekingen werd overeenstemming bereikt over de behandeling van de 62 Amerikaanse bases in Japan. Hierover deelde admiraal John S. McCain jr., de opperbevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten in de Stille Oceaan, na terugkeer van besprekingen in Japan op 11 juli te Honoloeloe mee dat 54 bases bij gemeenschappelijk gebruik onder Japans beheer waren geplaatst, d.w.z. 1/3 van alle Amerikaanse installaties in Japan. Het betrof marinebases zoals Yokosuka en Sasebo. luchtmacht bases zoals Yokota en Misawa, schiet- en bombardementsoefenterreinen, officierskantines, communicatiebases en onbemande communicatie-installaties. 32 van deze bases zijn reeds overgegeven; de overdracht van de overige hangt af van Japans bereidheid en capaciteit bepaalde te verplaatsen faciliteiten onder te brengen en de daarbij ontstane kosten over te nemen.

De volgende reeks onderhandelingen vond plaats tijdens het bezoek van minister Rogers aan Japan (zie pag. 700/1-1969).

Daarna voerde minister Aichi van 11-15 sept. opnieuw onderhandelingen te Washington. M.b.t. Okinawa werd medegedeeld dat verdere vorderingen waren gemaakt en dat een definitief akkoord vóór Sato's bezoek in november kon worden uitgewerkt.

Alvorens Sato op 17 nov. naar Washington vertrok vonden te Tokio heftige demonstraties plaats met het oogmerk het vertrek van de premier te belemmeren. Op 16 nov. vielen duizenden studenten twee spoorwegstations bij het vliegveld aan, waarbij zij Molotow-cocktails wierpen en het verkeer trachtten te onderbreken. De politie ging tot een grootscheepse tegenactie over; na felle gevechten werden 1.500 man gearresteerd; slechts een dozijn raakte gewond. Om verdere onlusten te voorkomen werden premier Sato en minister Aichi op 17 nov. rechtstreeks per helikopter van de ambtswoning van de premier naar het vliegveld gevlogen dat onder strenge politiebewaking stond en waar het andere luchtverkeer was opgeschort.

Na beëindiging van het Japans-Amerikaanse overleg op 21 nov. werd het volgende gemeenschappelijke communiqué uitgegeven:

1) ,,President Nixon en premier Sato ontmoetten elkaar in Washington op 19 20 en 21 nov om van gedachten te wisselen over de huidige internationale toestand en over andere zaken van wederzijds belang voor de VS en Japan

2) De president en de premier erkenden dat zowel de VS als Japan in hoge mate profijt hebben getrokken van hun nauwe samenwerking op uiteenlopende terreinen, en zij verklaarden dat de twee landen, geleid door hun gemeenschappelijke beginselen van democratie en vrijheid, hun vruchtbare samenwerking zullen handhaven en versterken bij het verder zoeken naar wereldvrede en voorspoed en in het bijzonder bij het verminderen van internationale spanningen De president gaf uiting aan de diepe belangstelling van hem en zijn regering voor Azie, en stelde te geloven dat de VS en Japan zullen samenwerken tot bijdrage aan de vrede en voorspoed van Azie.

3) De president en de premier wisselden openhartig van gedachten over de huidige internationale situatie, met speciale aandacht voor de ontwikkeling in het Verre Oosten Terwijl de president met Klem stelae dat van ae landen in het gebied verwacht wordt dat zij hun eigen pogingen in het werk zullen stellen t b v de stabiliteit van het gebied, gaf hij de verzekering dat de VS zullen blijven bijdragen aan het handhaven van internationale vrede en veiligheid in het Verre Oosten door hun verdragsverplichtingen in het gebied na te komen De premier waardeerde de vastbeslotenheid van de VS en beklemtoonde dat het voor de vrede en veiligheid van het Verre Oosten van belang is dat de VS in een positie verkeren om volledig hun door de president aangeduide verplichtingen na te komen Hij gaf voorts blijk van zijn erkentelijkheid voor het feit dat de aanwezigheid van Amerikaanse strijdkrachten in het Verre Oosten, in het licht van de

President Nixon met premier Sato.

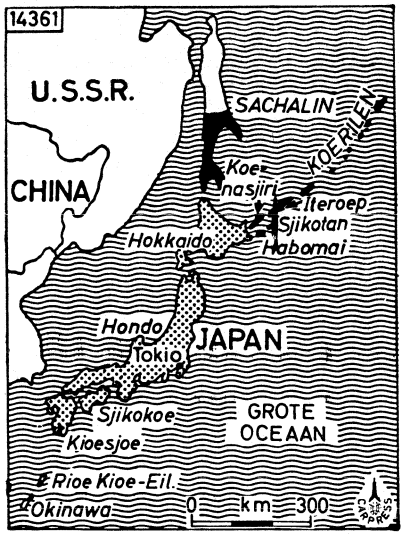

huidige situatie, een steunpilaar vormt voor de stabiliteit van het gebied

4) De president en de premier stelden met name de voortdurende spanning op het Koreaanse schiereiland vast De premier waardeerde ten zeerste de vredesinspanningen van de VN in het gebied en stelde dat de veiligheid van de republiek Korea van wezenlijk belang is voor Japans eigen veiligheid De president en de premier hoopten beiden dat communistisch China een meer op samenwerking gerichte en constructieve houding in zijn buitenlandse betrekkingen zal aanvaarden De president wees op de verdragsverplichtingen van zijn land t a v de republiek China (Formosa), welke de VS handhaven De premier zei dat het handhaven van vrede en veiligheid in het gebied van Taiwan ook een uiterst belangrijke factor voor de veiligheid van Japan is De president beschreef de oprechte pogingen van de VS voor een vreedzame en rechtvaardige regeling van het Vietnamese probleem De president en de premier hoopten ten zeerste dat de oorlog in Vietnam beeindigd zal worden vóór de terugkeer van de bestuursrechten over Okinawa aan Japan In dit verband kwamen zij overeen dat, zou de vrede in Vietnam niet verwezenlijkt zijn op het moment dat de teruggave van Okinawa gepland is de beide regeringen elkaar volledig zullen raadplegen in het licht van de situatie op dat tijdstip, zodat de teruggave zal worden voltooid zonder de pogingen van de VS te beinvloeden om het Vietnamese volk de kans te garanderen zijn eigen politieke toekomst te bepalen zonder tussenkomst van buitenaf De premier verklaarde dat Japan onderzocht welke rol het zou kunnen spelen bij het tot stand brengen van stabiliteit in het gebied van Indo-China

5) In het licht van de huidige toestand en de vooruitzichten in het Verre Oosten kwamen de president en de premier overeen dat zij in hoge mate de rol waarderen die het (Amerikaans-Japanse) verdrag van wederzijdse samenwerking en veiligheid speelt bij het handhaven van de vrede en veiligheid in het Verre Oosten, inclusief Japan, en zij bevestigden de bedoeling van beide regeringen stellig het verdrag op basis van wederzijds vertrouwen en gemeenschappelijke taxatie van de internationale toestand te handhaven

Verder kwamen zij overeen dat de twee regeringen nauw contact met elkaar zullen blijven onderhouden over zaken m.b.t. de vrede en veiligheid van het Verre Oosten, inclusief Japan, en over de toepassing van het verdrag van wederzijdse samenwerking en veiligheid.

6) De premier onderstreepte zijn standpunt dat de tijd gekomen was om het sterke verlangen van het volk van Japan te beantwoorden, zowel van het moederland als van Okinawa, om de bestuursrechten over Okinawa aan Japan te laten terugkeren op basis van de vriendschappelijke betrekkingen tussen de VS en Japan. en daardoor Okinawa zijn normale status te hergeven. De president toonde waardering voor het standpunt van de premier. De president en de premier erkenden eveneens de vitale rol de gespeeld wordt door Amerikaanse troepen op Okinawa in de huidige situatie in het Verre Oosten. Als gevolg van hun discussie werd overeengekomen dat de wederzijdse veiligheidsbelangen van de VS en Japan kunnen worden aangepast binnen regelingen voor de terugkeer van de bestuursrechten over Okinawa aan Japan. Daarom stemden zij er mee in dat de twee regeringen onmiddellijk overleg zullen openen i.z. specifieke regelingen voor het bewerkstelligen van een spoedige teruggave van Okinawa zonder nadelen voor de veiligheid van het Verre Oosten, met inbegrip van Japan. Eveneens kwamen zij overeen het overleg te bespoedigen teneinde de teruggave te bewerken, hopelijk gedurende 1972, afhankelijk van het sluiten van deze specifieke regelingen met de noodzakelijke parlementaire steun. In dit verband maakte de premier de bedoeling van zijn regering duidelijk om, in aansluiting op de teruggave, geleidelijk de verantwoordelijkheid voor de directe defensie van Okinawa te aanvaarden als onderdeel van Japans defensie-inspanningen t.a.v. zijn eigen grondgebied. De president en de premier stemden er ook mee in dat de VS krachtens de bepalingen van het verdrag van wederzijdse samenwerking en veiligheid die militaire faciliteiten en gebieden op Okinawa zullen behouden welke voor de wederzijdse veiligheid van beide landen nodig zijn.

7) De president en de premier kwamen overeen dat, na terugkeer van de bestuursrechten, het verdrag van wederzijdse samenwerking en veiligheid en de ermee samenhangende regelingen, zonder wijziging van toepassing zullen zijn op Okinawa. In dit verband bevestigde de premier de erkenning van zijn regering dat de veiligheid van Japan niet voldoende gehandhaafd kan worden zonder internationale vrede en veiligheid in het Verre Oosten, en dat derhalve de veiligheid van de landen in het Verre Oosten een zaak van ernstige zorg voor Japan is. De premier was van mening dat in het licht van een dergelijke erkenning van de zijde der Japanse regering de terugkeer van de bestuursrechten over Okinawa op de boven overeengekomen wijze niet de feitelijke ontheffing van de internationale verplichtingen, aangegaan door de VS voor de verdediging van landen in het Verre Oosten inclusief Japan zal beletten. De president antwoordde dat hij de opvatting van de premier deelde.

8) De premier beschreef in bijzonderheden het speciale gevoel van het Japanse volk t.a.v. nucleaire wapens en de politiek van de Japanse regering die dit gevoel weerspiegelde. De president toonde zijn diep begrip hiervoor en verzekerde de premier dat — onverminderd het standpunt van de VS m b t het vroegere systeem van raadpleging krachtens het verdrag van wederzijdse samenwerking en veiligheid — de teruggave van Okinawa uitgevoerd zal worden op een wijze die in overeenstemming is met de politiek van de Japanse regering, zoals die door de premier werd uiteengezet

9) De president en de premier namen nota van het feit dat er een aantal financiele en economische problemen, met inbegrip van die betreffende Amerikaanse zakenbelangen op Okinawa, tussen de twee landen zullen moeten worden opgelost in samenhang met de overdracht van de bestuursrechten over Okinawa aan Japan en zij kwamen overeen dat gedetailleerde besprekingen m b.t de oplossing ervan met spoed zullen beginnen,

10) De president en de premier spraken af ( ), dat de twee regeringen nauw overleg zullen plegen en samen zullen werken bij de maatregelen nodig om de overdracht van de bestuursrechten aan de Japanse regering soepel te zullen doen verlopen in overeenstemming met de regelingen i.z. de teruggave welke door beide regeringen zullen worden overeengekomen. Zij stemden er mee in dat de consultatieve commissie van de VS en Japan te Tokio de algehele verantwoordelijkheid voor dit voorbereidende werk op zich zal nemen (...)

11) De president en de premier spraken als hun overtuiging uit dat een wederzijds voldoeningschenkende oplossing voor de kwestie van ae terugkeer van ae bestuursrechten over Okinawa aan Japan, de laatste van de grote kwesties tussen de twee landen voortkomend uit de Tweede Wereldoorlog, verder de Amerikaans-Japanse betrekkingen zal versterken, welke gebaseerd zijn op vriendschap en wederzijds vertrouwen, en een belangrijke bijdrage zal leveren tot de vrede en veiligheid van het Verre Oosten.

12) Tijdens hun bespreking over economische zaken hadden de president en de premier de opvallende groei in de economische betrekkingen tussen de twee landen opgemerkt. Zij erkenden ook dat de leidende posities die hun landen in de wereldeconomie innemen belangrijke verantwoordelijkheden op elk leggen voor de instandhouding en versterking van het internationale handels- en monetaire stelsel, met name met het oog op het huidige gebrek aan evenwicht in het handels- en betalingsverkeer. In dit opzicht onderstreepte de president zijn vastbeslotenheid de inflatie in de VS onder controle te krijgen. Hij bevestigde ook opnieuw de verbondenheid van de VS t.a.v. het beginsel de vrijere handel te bevorderen. De premier wees op de bedoeling van de Japanse regering de afbraak van Japans handels- en kapitaalbeperkingen te versnellen. Met name wees hij op de bedoeling van de Japanse regering Japans overgebleven importquotabeperkingen m.b.t. een brede scala van produkten tegen het eind van 1971 af te schaffen en zich maximaal in te spannen de liberalisering van de resterende produkten te versnellen. Hij voegde daaraan toe dat de Japanse regering van plan is haar liberaliseringsprogramma periodiek te herzien teneinde de handelsliberalisatie in een sneller tempo uit te voeren dan tot dusver. De president en de premier waren het erover eens dat hun respectieve acties het fundament van de algehele Amerikaans-Japanse betrekkingen verder zullen verstevigen.

13) De president en de premier waren

het erover eens dat aandacht voor de economische behoeften van de ontwikkelingslanden van wezenlijk belang is voor de ontwikkeling van internationale vrede en stabiliteit De premier wees op de bedoeling van de Japanse regering haar hulpprogramma s in Azie uit te breiden en te verbeteren evenredig met de economische groei van Japan De president juichte deze verklaring toe en bevestigde dat de VS zullen blijven bijdragen tot de economische ontwikkeling van Azie De president en de premier erkenden dat het na-oorlogse herstel in Vietnam en elders in Zuidoost-Azië hoge eisen za stellen De premier wees op de bedoeling van de Japanse regering een aanzienlijke bijdrage tot dit doel te leveren

14) De president en de premier waren het erover eens dat het ruimteonderzoek grote mogelijkheden biedt voor het uitbreiden van wetenschappelijke projecten onder alle volken In dit verband stelde de premier met voldoening vast dat de VS en Japan de afgelopen zomer een overeenkomst hadden gesloten i z ruimte-samenwerking De president en de premier stemden er mee in dat de uitvoering van dit unieke programma van belang is voor beide landen

15) De president en de premier bespraken de vooruitzichten voor het bevorderen van wapenbeheersing en het vertragen van de bewapeningswedloop. De president zette de pogingen van zijn regering uiteen om de Strategic Arms Limitation Talks met de SU te openen, die recent in Helsinki begonnen zijn (pag. 737 e.v.-1969). De premier onderstreepte het sterke en traditionele belang van zijn regering in effectieve ontwapeningsmaatregelen teneinde een algemene en volledige ontwapening te bereiken onder strikte en doeltreffende internationale controle."

De in par. 12 genoemde bilaterale economische problemen zijn het grote Amerikaanse tekort op de handels- en betalingsbalans met Japan en het probleem van de Japanse textielexport naar de VS. Deze laatste nam in 1969 sterk toe, wat leidde tot officiële Amerikaanse verzoeken om vrijwillige Japanse controle op de verkoop van wollen en synthetische textiel, omdat het Congres anders verzocht zou worden beschermende maatregelen te treffen. Teneinde het tekort op de handels- en betalingsbalans te verminderen had de Amerikaanse regering tijdens besprekingen in september erop aangedrongen de bestaande strenge Japanse importquotabeperkingen te verminderen om de Amerikaanse export naar Japan te helpen cn de financiële beperkingen te verlichten om Amerikaanse investeringen te vergemakkelijken.

Le *Monde/NRC* (24-11) wees op het belang van Sato's verklaringen op 21 nov. voor de National Press Club te Washington en stelde dat deze de indruk versterken dat het akkoord van Nixon en Sato veel verder is gegaan dan de teruggave van Okinawa aan Japan. Er zou in grote lijnen overeenstemming zijn bereikt over de vernieuwing van het verdrag van wederzijdse samenwerking en veiligheid. Men acht het zelfs mogelijk dat Japan in het kader van dit verdrag meer verplichtingen op zich heeft genomen.

Men ziet in Sato's verklaringen, aldus Le *Monde/NRC*, dat het veiligheidsverdrag voortaan zal worden geïnterpreteerd als een belofte van Japan om mee te werken niet alleen aan zijn eigen verdediging, maar ook aan de veiligheid in een veel grotere zone

Duidelijker dan het communiqué preciseerde de eerste-minister dat er voor Japan op zijn minst twee gebieden zijn waar de Japanse veiligheid zozeer op het spel staat dat het bereid is alle mogelijke steun te geven aan het functioneren van de bestaande veiligheidsorganisaties, dus er indirect deel van uit te maken aan de zijde van de VS.

Dit geldt in de eerste plaats voor Zuid-Korea, voor Japan een onmisbaar bolwerk voor zijn eigen bescherming, en in de tweede plaats om Formosa, dat volgens Sato „ook een zeer belangrijke factor voor de veiligheid van Japan is". Japans steun zou een indirecte vorm krijgen die Sato duidelijk aanduidde: het zou, na consultatie met de Amerikanen, de VS verlof kunnen geven hun bases op Japans grondgebied — zowel die op Okinawa als die in Japan zelf — te gebruiken als bases tegen de aanvallers.

Premier Sato verklaarde na zijn terugkeer in Tokio (waar hij op het vliegveld door een grote menigte geestdriftig werd begroet) volgens AFP dat hij geen geheim verdrag m.b.t. het verder stationeren van kernwapens op Okinawa na de terugkeer van het eiland ondertekend had. Tegelijk met de kernwapens zouden ook de raketten voor middelgrote afstand bij de teruggave van het eiland teruggetrokken worden. Ook als de Vietnamese oorlog nog in 1972 zou voortduren, dan zou het eiland toch in dat jaar worden teruggegeven, en mochten de VS na de teruggave met lange afstandsbommenwerpers vanaf Okinawa willen blijven opereren, dan zouden zij dat slechts na overleg met Japan kunnen doen.

Op 29 nov. richtte de Chinese premier Tsjoe En-lai een krachtig protest tegen het Japans-Amerikaanse akkoord: „De nieuwe militaire samenzwering tussen de VS en de Japanse reactionairen zal rampen over het Japanse volk brengen", zei de Chinese premier, die eraan toevoegde dat de regering-Sato wellicht een „nog smadelijker einde zal kunnen krijgen dan dat van Tojo (de generaal-dictator die Japan in de laatste wereldoorlog bracht en die werd terechtgesteld als oorlogsmisdadiger).

De *Koerilen* en de SU

Nadat de SU in dec. 1968 (pag. 44 /2-1969) zich tegen teruggave van de Koerilen verklaard had, bleef de kwestie een rol spelen in de Japans-Sowjetrussische betrekkingen.

Van 4-9 sept. bracht de Japanse minister van buitenlandse zaken, Kiichi Aichi, een officieel bezoek aan de SU. Hij voerde daar besprekingen met premier Kosygin. minister van buitenlandse zaken Gromyko en diens eerste plaatsvervanger Koeznetzow.

In een na afloop gepubliceerd communiqué werd de gedachtenwisseling oprecht en nuttig genoemd.

De uitbreiding van de handels- en economische betrekkingen* tussen beide landen in de loop van de laatste jaren, de ontwikkeling van de culturele, wetenschappelijke en andere betrekkingen alsmede de contacten op politiek terrein zullen ertoe bijdragen de betrekkingen van goede nabuurschap tussen beide landen te versterken. Beide partijen waren van mening dat een open gedachtenwisseling, zelfs als de ,standpunten van beide partijen daarbij niet overeenstemmen, tot verdieping van de betrekkingen tussen beide partijen zal bijdragen.

Het Japanse persbureau Jijipress meldde o.a.: „Aichi wijdde ca. de helft van de besprekingen (met Kosygin) aan het pogen de Sowjetrussische regering van de Japanse argumenten m.b.t. het vraagstuk van de teruggave van de door de SU beheerste Japanse noordelijke eilanden te overtuigen. Kosygin hield evenwel aan de opvatting vast dat deze kwestie reeds gesloten is. Daarentegen liet de reactie van Kosygin op Aichis voorstel enkele juridische maatregelen te treffen t.a.v. het waarborgen van de veiligheid van Japanse vissers in de „noordelijke wateren" een zekere hoop op nieuwe vorderingen t.a.v. dit vraagstuk rijzen".

Er bestaat een meningsverschil tussen de SU en Japan over de vaststelling van de visserijzones in de Koerilenarchipel. De SU stelt de grens van de territoriale wateren op 12 mijl, Japan op 3 mijl. I.v.m. deze kwestie zijn sinds 1946 meer dan 1.300 Japanse vissersschepen opgebracht en meer dan 10.000 Japanse vissers door Sowjetrussische autoriteiten aangehouden op beschuldiging van schending der Sowjetrussische territoriale wateren. 140 vissers zouden nog gevangen zitten. (N Z Z 2-9)

Aichi had nadrukkelijk de spoedige teruggave van de noordelijke eilanden verlangd. (...) Onder verwijzing naar de ingetreden verbetering van de

*) Volgens Le Monde (6-9) bedroeg de Sowjetrussische export naar Japan in 1967 1.740,9 mln fr en bereikte de Japanse export naar de SU een waarde van 816 mln fr Volgens F A Z (9-9) had het handelsverkeer in 1968 een waarde van 520 mln roebel, waarmee Japan na Finland de tweede niet-communistische handelspartner van de SU werd

Japans-Russische betrekkingen verklaarde Aichi dat er zonder het sluiten van een vredesverdrag geen werkelijk vriendschappelijke betrekkingen tussen beide landen zouden kunnen bestaan en dat de voorwaarde voor het sluiten van het vredesverdrag de teruggave van de noordelijke eilanden was. Japan kon i.z. de territoriale kwestie op geen enkel punt toegeven. Aichi verwees in dit verband ook op de in nabije toekomst te verwachten teruggave van Okinawa door de VS (zie hierboven). Kosygin verklaarde echter dat het niet aan de orde was het territoriale vraagstuk nu aan te vatten. De uit de Tweede Wereldoorlog daterende territoriale verdeling moest behouden worden. Als men ergens iets zou veranderen, zou zich dit als een griep naar elders uitbreiden. Daarom was de SU niet bereid met Japan territoriale kwesties te bespreken. (Japanse kringen zagen in deze uitlating van de Sowjetrussische premier een toespeling op de territoriale geschillen tussen de SU en communistisch China, zie o.a. pag. 161/3 en 302/3-1969.)

Over Moskou's jongste voorstel voor een nieuw collectief veiligheidsstelsel in Azië (pag. 476/2-1969) liet Kosygin zich niet verder uit. (. . .)

In juli 1967 had Kosygin in Moskou tegenover de toenmalige Japanse minister van buitenlandse zaken, Takeo Miki, het onderzoeken van de mogelijkheden van zulke ,,tussenoplossingen" aangeduid, wat door de Japanse regering voor bereidheid tot onderhandelen over het territoriale vraagstuk gehouden was, nadat de Sowjetrussische regering desbetreffende onderhandelingen hardnekkig afgewezen had door erop te wijzen dat deze kwestie reeds afgedaan was.

Na het voorstel van Kosygin begonnen in Moskou eind 1967 tussen de Japanse ambassadeur in Moskou, Toru Nakagawa, en de onderminister van buitenlandse zaken, Wassili Koeznetsow, inderdaad besprekingen over dit vraagstuk, welke ca. zes maanden duurden. Later vertoonde de Russische houding evenwel weer terugkeer tot de theorie van de ,,afgedane zaak".

Volgens D P A (8-9) zou Gromyko zich bereid hebben verklaard de Japanse wens i.z. een beperking van de territoriale wateren rond de zuidelijke Koerilen van 12 tot 3 mijl te overwegen. Aichi had de Russen een deel van de visvangst aangeboden, als Japanse vissers op 3 mijl mogen gaan vissen. Dit voorstel zou via diplomatieke kanalen verder worden behandeld. Gromyko zou zich tevens bereid hebben verklaard de onvoorwaardelijke vrijlating te overwegen van de 140 Japanse vissers die wegens het vissen binnen de 12 mijlszone zijn aangehouden.

De kwestie van de Koerilen werd door Japan op 9 dec. opnieuw aan de orde gesteld, toen minister Aichi de Sowjetrussische ambassadeur te Tokio, Oleg Trojanowski, het voorstel deed onderhandelingen over de teruggave van de eilanden te beginnen. Men meent te weten, aldus Le Monde (12-12) dat de ambassadeur het verzoek categorisch heeft verworpen.

De Prawda (16-12) kanttezich in een commentaar scherp tegen de Japanse wensen, welke door het blad ,,als gevaarlijke verscherping van de spanning in het Verre Oosten" aangemerkt werden. De *Prawda* schreef voorts o.m. „De territoriale aanspraken van de Japanse heersende kringen tegenover de SU zijn een poging de bepalingen van de onvoorwaardelijke capitulatie van Japan en de na-oorlogse grenzen te veranderen " De Japans-Amerikaanse overeenkomst i.z. de teruggave van Okinawa betekent een nieuwe militair-politieke alliantie, die een ,,ondubbelzinnig agressief karakter" draagt.

China

In december werd duidelijk dat de Japanse regeringspartij de opening van een dialoog met Peking wenste. Waarnemers zagen in deze ontwikkeiing een parallel met de Amerikaanse koers jegens China. Verder werd erop gewezen dat het officieuze handelsakkoord tussen Tokio en Peking eind 1969 afliep. Premier Sato verklaarde o.a. op 25 dec. dat hij zou trachten met de Volksrepubliek China contacten te leggen i.z. het vestigen van diplomatieke Japanse missies, wanneer zich daartoe de gelegenheid zou voordoen. Japan zal geen tegen China gerichte politieke koers volgen, zo zei Sato, maar het houdt vast aan het beginsel van de scheiding van de economische en de politieke betrekkingen.

Uitslag verkiezingen

De zetelverdeling in het nieuwe Huis vergeleken met die van na de verkiezingen van 1937 is als volgt:

	1969	1967
Liberaal-democraten	288	277
Socialisten	90	140
Sociaal-democraten	31	30
Komeito	47	25
Communisten	14	5
Onafhankelijken	16	9

De liberaal-democraten verwierven 47,63% van de stemmen. De opkomst bedroeg 63,51R.

Onmiddellijk na de uitslag sloten 12 onafhankelijken zich bij de regeringspartij aan.

De met de boeddhistische Soka Gakkai verbonden Komeito verdubbelde bijna haar zeteltal en is nu de tweede oppositiepartij. Sinds vijf jaar in opkomst heeft de Komeito getoond sterlr vertegenwoordigd te zijn bij de gewone bevolking in de grote steden. (Zie pag. 480/2-'69)

Maar de communistische partij, die haar fel was aangevallen tijdens de campagne, heeft eveneens bij diezelfde laag van de bevolking een grote vooruitgang geboekt, want zij heeft nu 14 afgevaardigden tegen 5 in 1967. In Tokio werden 6 communisten gekozen tegen 1 vroeger.

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

24STE ALGEMENE VERGADERING

Van 16 sept.-17 dec. 1969 is in New York de 24ste Algemene Vergadering gehouden. Voorzitter was de Liberiaanse mevr. Angie Brooks.

De agenda omvatte 104 punten, waaraan op 10 okt. op verzoek van een tiental landen, w.o. Nederland, het probleem van de luchtpiraterij werd toegevoegd. Evenals bij de vorige zitting (zie pag. 195/3) ontbraken ook ditmaal de oorlog in Vietnam, het Biafraanse conflict en de interventie in Tsjechoslowakije op de agenda.

Tijdens het Algemeen Debat, dat van 18 sept.-8 okt. zijn beslag kreeg, voerden 112 afgevaardigden hei

Mevrouw Angie Brooks, voorzitster van de 24ste Algemene Vergadering van de VN, is een zeer populaire en ervaren diplomate die reeds sinds 1954 Liberiaans gedelegeerde bij de VN is. Zij had zitting in de Vierde Commissie en in de speciale Roeanda-Oeroendi-commissie van 1962. Mevrouw Brooks is de dochter van een Baptisten-predikant en studeerde rechten. Zij is officier van justitie bij het Liberiaanse hooggerechtshof. Zij studeerde verder sociale wetenschappen in Raleigh (VS), politieke wetenschappen aan de Universiteit van Wisconsin en studeerde voorts in Londen. Van 1956-1960 was zij presidente van de Internationale Federatie van vrouwelijlre advocaten en van 1954-1958 hoogleraar in de rechten aan de Liberiaanse Universiteit. Sinds 1956 is mevr. Brooks onder-minister van buitenlandse zaken van Liberia. Door haar zeer krachtige optreden heeft zij zich een grute faam in de internationale diplomatieke wereld verworven.

woord, waarbij de ideeën en standpunten van de diverse regeringen omtrent politieke, economische en sociale zaken werden weergegeven. Elf landen zagen af van deelneming aan dit Algemeen Debat, w.o. Zuid-Afrika, Portugal, Ghana, Dahomey en Spanje. De beslissing van Spanje was nogal verrassend, omdat op 1 okt. de door de Algemene Vergadering (in de vorm van een aanbeveling) gestelde termijn verstreek voor overdracht van Gibraltar door Engeland aan Spanje. Waarnemers meenden dat een nieuwe Spaanse aanval op de Britse politiek i.z. Gibraltar wellicht minder steun zou hebben gekregen dan de Spaanse regering had gehoopt. (Vgl. pag. 440-1969 en 509/3-1969).

Het merendeel van de deelnemers aan het debat waren ministers van buitenlandse zaken, w.o. de Russische minister Gromyko en zijn Japanse ambtgenoot Kiichi Aichi, die een oproep deed de VN drastisch te reorganiseren. Verder voerden o.m. president Nixon en de minister-president van Soedan, Aboe Bakr Awadallah, het woord.

Rede Nixon

Op 18 sept. hield president Nixon een toespraak tot de Algemene Vergadering, waarin hij aandacht besteedde aan de oorlog in Vietnam, aan het Midden-Oostenconflict en aan ,,de zelfgekozen isolering" van China. Hij somde verder een vijftal gebieden op, waarop alle 126 ledenstaten van de VN naar zijn mening kunnen samenwerken: het bestrijden van de luchtpiraterij, het vormen van een internationaal vrijwilligerskorps, het bevorderen van de economische ontwikkeling en de geboortebeperking, het beperken van de milieu-vervuiling en het ruimteonderzoek.

VIETNAM: President Nixon pleitte voor een internationaal streven om Hanoi te bewegen tot serieuze besprekingen over beëindiging van de oorlog. ,,Als er eenmaal bij de andere partij een oprechte bereidheid bestaat tot een akkoord te komen, kunnen spoedig praktische regelingen worden getroffen", aldus Nixon. Hij verzekerde voorts sinds zijn ambtsaanvaarding aan geen enkele kwestie zoveel tijd en energie besteed te hebben als aan het streven naar vrede in Vietnam. ,,Wij in de VS willen beëindiging van de oorlog en wij zijn bereid, elke redelijke stap te doen om dat te bereiken". Dit zou echter geen afbreuk mogen doen aan het recht van de Zuidvietnamezen om over hun eigen toekomst te beslissen.
Nixon herinnerde eraan, dat al sinds een jaar de bombardementen op Noord-Vietnam zijn stilgelegd, maar nog steeds geen vrede is bereikt. Ook meende de Amerikaanse president dat het tijd wordt dat Hanoi positief reageert op de Amerikaanse troepenvermindering met 60.000 man. (Zie ook pag. 733/3-1969).

MIDDEN-OOSTEN: Volgens Nixon hadden de gevechten van de laatste tijd nog eens de noodzaak aangetoond van een vredesakkoord. Dit zou z.i. niet mogelijk zijn op basis van aanzienlijke wijzigingen in het verloop van de grenzen (hiermee waarschijnlijk doelend op de in 1967 door Israël bezette gebieden). Anderzijds meende Nixon, dat de Arabische staten moeten leren in vrede met Israël te leven. Hij stelde tenslotte een internationale afspraak voor tot beperking van de wapenleveringen aan de landen in dat gebied.

CHINA: Sprekend over communistisch China, zei de president, dat wanneer de Chinese leiders ,,verkozen hun zelf opgelegde isolering op te geven" de VS bereid zouden zijn ,,op dezelfde openhartige wijze" met hen te spreken als met de Sowjet-Unie. In diplomatieke kringen heerste teleurstelling over het feit, dat Nixon geen duidelijke uitspraak heeft gedaan op het punt van eventuele erkenning van Peking en toelating van China tot de VN (zie ook hieronder).

Rede Gromyko

Op 19 sept. voerde de Russische minister van buitenlandse zaken, Andrei A. Gromyko, het woord. Hij zei tevreden te zijn dat het al meer dan twintig jaar gelukt is het uitbreken van een nieuwe wereldoorlog te voorkomen. ,,Niettemin heerst er geen stabiele vrede in de wereld", aldus Gromyko. Hij eiste voorts terugtrekking van alle troepen uit gebieden die door militaire acties bezet zijn. Tot de internationale veiligheid zouden regionale veiligheidssystemen een bijdrage kunnen leveren. Op regeringsvlak zouden periodiek bijeenkomsten moeten worden gehouden, waarop de veiligheid in de wereld zou moeten worden besproken.

VIETNAM: Kritiek leverde Gromyko op de Amerikaanse politiek i.z. Vietnam. Hij zei te hopen, dat ,,het verstand en een realistische benadering van de toestand naar voren zou komen in de Amerikaanse politiek en dat de gesprekken in Parijs tot een overeenkomst zullen voeren". Deze gesprekken geven de VS de kans ,,op een eervolle wijze uit de impasse te komen, die zij zelf hebben geschapen". De Russische minister ging niet in op het concrete voorstel dat president Nixon een dag eerder had gedaan: internationaal streven om Hanoi tot serieuze gesprekken te bewegen.

MIDDEN-OOSTEN: Gromyko herhaalde de Sowjetrussische kritiek op de Israëlische politiek. Hij verklaarde dat in het belang van alle landen in dat gebied een politieke regeling moet worden bereikt. Over de door Nixon voorgestelde wapenbeperking (zie hierboven) zei Gromyko, dat hierover niet met succes kan worden gesproken zolang Israëlische troepen Arabisch gebied bezet houden. (Zie ook pag. 20/3-1969).

EUROPA: De toestand in dit werelddeel zou volgens de Russische minister van buitenlandse zaken ,,wel stabiel" zijn, maar ,,geen reden tot voldaanheid geven". Het gebied is, aldus Gromyko, ,,verzadigd met wapens, ook atoomwapens". Het Europese volk zou hierdoor in groot gevaar leven, omdat het zich in een betrekkelijk klein gebied bevindt, waar de scheidingslijn tussen de invloedssferen van NAVO en Warschaupact doorheenloopt. Kritiek leverde Gromyko op het herlevend nazisme in de Westduitse Bondsrepubliek, maar hij zei ook, dat de Sowjetrussische regering er niets op tegen heeft, dat de Bondsregering haar wettige plaats in Europa inneemt en deelneemt aan de Europese samenwerking (vgl. o.m. pag. 605/3-1969).

Jaarverslag Oe Thunt

Op 19 sept. werd het traditionele jaarverslag van secretaris-generaal Oe Thant gepubliceerd. Hij ontvouwde in dit verslag een nogal sombere visie op de toekomst, waarbij hij opmerkte dat de internationale tuesiand in het afgelopen jaar slechter is geworden. Hij drong er bij de VS en de SU op aan een moratorium af te kondigen op de ontwikkeling van nieuwe strategische wapens en op het beginnen van directe overleg. (Inmiddels zijn deze besprekingen op 17 nov. begonnen, zie pag. 737-1969).

Oe Thant waarschuwde ervoor, dat in het Midden-Oosten het gevaar dreigt van ,,een nieuw, donker tijdperk van geweld". Hij meende, dat de enige manier om uit de impasse te komen, is een schikking over de toekomstige grenzen tussen Israël en de Arabische landen.

Wat Vietnam betreft zijn er volgens Thant tekenen die op een verbetering van de situatie wijzen. Het in Parijs gevoerde overleg noemde hij in zijn jaarverslag ,,een zeer belangrijke stap in de goede richting". Op het gebied van de ontwapening bestaat volgens Thant ,,een angstaanjagend vooruitzicht op een nieuwe wedloop op kernwapengebied, vooral op het terrein van de raketafweersystemen en raketten met meerdere atoomkoppen". Hij stelde voor, de komende tien jaar tot ,,ontwapeningsdecennium" te verklaren.

Resultaten Algemene Vergadering. Resoluties

Op 17 dec. besloot mevr. Angie Brooks de 24ste Algemene Vergadering, met o.m. de volgende woorden:

,,Nu we vandaag uiteengaan, weten we dat wij niet de gewapende conflicten in Afrika, Azië en het Midden-Oosten tot een definitieve oplossing hebben gebracht, of dat algemene en totale ontwapening is verwezenlijkt of dat de apartheid en andere vormen van onderdrukking zijn overwonnen. Het zal schijnen dat we heel weinig vooruitgang hebben

geboekt wat betreft deze kwaden. Hoe bescheiden ook, hebben we toch enkele stappen gedaan die de wereld van morgen een beetje beter kunnen maken dan de wereld van vandaag".

De Algemene Vergadering bleek in totaal 107 agendapunten te hebben behandeld gedurende 539 vergaderingen van de AV en de zeven hoofdcommissies (de zgn. Eerste t/m Zesde Commissie en een Speciale Politieke Commissie). Er werden 127 resoluties aangenomen. waarvan wij hieronder de belangrijkste laten volgen:

CHINA: Op 11 nov. verwierp de Assemblee een ontwerp-resolutie van Albanië en zestien andere landen. om cominunistisch China tot de VN toe te laten en Formosa als lid te schrappen. De uitslag was: 48 voor, 56 tegen bij 21 onthoudingen. Vorig jaar was dit: 44 voor, 58 tegen en 23 onthoudingen. Tevoren was met 71 tegen 48 stemmen een Amerikaanse motie aangenomen waarin werd gesteld dat een wijziging in de vertegenwoordiging van China een meerderheid van tweederde behoefde, een standpunt dat ook voorheen is ingenomen.
Voor toelating van China stemden o.a. Frankrijk, Engeland, Zweden, SU, Egypte, Cuba en een aantal Afrikaanse landen. Tegen stemden o.m. de VS. Japan, Spanje, Zuid-Afrika, Australië en bijna alle Zuidamerikaanse landen. Tot de landen die zich van stemming onthielden behoorden België, Nederland, Italië en Canada.

ZUID-AFRIKA: Op 21 nov. aanvaardde de Algemene Vergadering een resolutie met 80 tegen 5 stemmen bij 23 onthoudingen, waarin de apartheidspolitiek van de Zuidafrikaanse regering wordt veroordeeld en o.m. wordt aangedrongen op stopzetting van de lucht- en zeeverbindingen met Zuid-Afrika. De VN-leden zouden voorts samenwerking van financiële en economische belangengroepen met de Zuidafrikaanse regering en in Zuid-Afrika geregistreerde ondernemingen moeten verbieden.
Op 11 dec. werd Zuid-Afrika wederom aangevallen in een resolutie, die tegelijk Portugal treft, en waarin met 87 tegen 1 (Portugal) bij 23 onthoudingen, beide landen worden veroordeeld ,,wegens de onmenselijke en onwaardige behandeling van politieke gevangenen, geïnterneerden en in gevangenschap geraakte vrijheidsstrijders".
Op 16 dec. werd een derde tegen Zuid-Afrika gerichte resolutie aangenomen, waarin secretaris-generaal Oe Thant wordt opgedragen in samenwerking met de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid te komen tot het oprichten van een radiozender, die speciale uitzendingen van de VN voor de bevolking van zuidelijk Afrika moet gaan verzorgen. Voor het jaar 1970 werd hiervoor 71.000 dollar beschikbaar gesteld.

ZUIDELIJK AFRIKA: Op 20 nov. werd een resolutie aangenomen waarin het manifest van de OAE over de Zuidafrikaanse landen met instemming wordt begroet (zie pag. 758/2-1969) en waarin uitdrukking wsrdt gegeven aan de bedoeling van de VN om in samenwerking met de OAE meer te doen om een eind te maken aan de ,,huidige ernstige toestand in zuidelijk Afrika".

Op 1 dec. werd met 92 tegen 2 stemmen bij 19 onthoudingen een resolutie aangenomen, waarin de Veiligheidsraad wordt aanbevolen ,,passende maatregelen" te nemen om Zuid-West-Afrika aan het gezag van Zuid-Afrika te onttrekken. De VN bezigt voor dit gebied de naam Namibia (zie pag. 196/2-1969). Tot de landen die zich van stemming onthielden behoorden de VS, Engeland. Frankrijk en Nederland. Door de Assemblee werden verdere maatregelen m.b.t. Namibia goedgekeurd.

RHODESIË Op 21 nov werd met 83 tegen 7 stemmen bij 20 onthoudingen een resolutie aangenomen, waarin Engeland wordt veroordeeld omdat het geen doeltreffende maatregelen heeft genomen om een einde te maken aan de Rhodesische afscheiding Verder wordt een veroordeling uitgesproken over .,het optreden van Zuidafrikaanse strijdkrachten in Rhoriesie' Engeland dient er volgens de resolutie voor te zorgen dat deze troepen het land onmiddellijk verlaten Tegen stemden o m Engeland en de VS
Op 15 dec werd in een heftige verklaring (86 tegen 2 stemmen bij 21 onthoudingen) een beroep gedaan op alle leden-staten die nog betrekkingen met Rhodesie (en Zuid-Afrika) onderhouden, deze onmiddellijk te verbreken Verder wordt nogmaals betreurd dat Engeland geweigerd heeft om het .,racistische en illegale minderheidsbewind in Rhodesie ten val te brengen"

PORTUGAL: Met 97 tegen 2 stemmen (Portugal en Zuid-Afrika) werd op 21 nov. een resolutie aangenomen, waarin opnieuw op Portugal een beroep wordt gedaan onmiddellijk aan zijn Afrikaanse gebieden onafhankelijkheid te verlenen. Voorts wordt alle landen, en in het bijzonder de leden van de NAVO, verzocht geen militaire steun of andere bijstand aan Portugal te verlenen, ,,die het in staat stelt de koloniale oorlog voort te zetten". Bij de 18 onthoudingen van deze resolutie bevond zich ook Nederland.
Op 11 dec. werd Portugal tegelijk met Zuid-Afrika veroordeeld wegens onwaardige behandeling van gevangenen (zie hierboven).

KOLONIALISME Door Joego-Slavië en negentien andere landen (vnl Afrikaanse en Aziatische staten) werd een resolutie ingediend, welke met 78 tegen 5 stemmen bij 16 onthoudingen werd aangenomen en waarin de nog steeds bestaande koloniale overheersing als een bedreiger van de vrede en de veiligheid wordt veroordeeld Alle landen wordt in deze resolutie verzocht elke hulp aan Zuid-Afrika, Rhodesie en Portugal te stoppen, tot deze landen hun koloniale en racistische politiek hebben opgegeven
Tevens werd 1971 uitgeroepen tot het internationale jaar van de strijd tegen de rassendiscriminatie

MIDDEN-OOSTEN Met 52 tegen 13 stemmen bij 49 onthoudingen werd op 11 dec een resolutie goedgekeurd, waarin Israël wordt veroordeeld vanwege de behandeling van de burgerlijke bevolking in de bezette gebieden en waarin wordt geëist dat dit land zich zal onthouden van collectieve straffen, deportaties en het vernielen van woningen
Op 10 december was een nog scherper geformuleerde resolutie met 48 tegen 22 stemmen bij 47 onthoudingen aangenomen, waarin wordt gesteld dat het probleem van het Palestijnse volk, ,,is ontstaan door de weigering de onvervreemdbare rechten van dat volk, conform het Handvest en de universele verklaring van de rechten van de mens, te respecteren." De resolutie brengt de Veiligheidsraad onder de aandacht: .,de ernstige situatie die het gevolg is van de Israëlische poiitiek in de bezette gebieden" en de weigering van dat land de verschillende door de Veiligheidsraad en de Assemblee genomen besluiten ten uitvoer te brengen.
Tegen deze resolutie stemden o.m. de VS, Canada en landen uit Zuid-Amerika en Afrika. Frankrijk. Italië en Engeland onthielden zich van stemming.
Verder werd een resolutie gewijd aan de ernstige situatie waarin de vluchtelingen zich nog steeds bevinden. De hachelijke financiële situatie van UNRWA (het speciale fonds voor de Palestijnse vluchtelingen) is er de oorzaak van, dat een beroep wordt gedaan op de regeringen om bijstand te verlenen. Met 48 tegen 12 stemmen bij 47 onthoudingen werd verder de houding van Israël tegenover de Palestijnse vluchtelingen in de bezette gebieden veroordeeld.

WEST-IRIAN: Op 19 nov. keurde de Assemblee een resolutie goed m.b.t. het verdrag van 1962 tussen Indonesië en Nederland, waarin wordt voorzien in het zelfbeschikkingsrecht van de inwoners van het voormalige Nederlandse gebied. In de resolutie nam de Algemene Vergadering nota van de door de speciale VN-vertegenwoordiger, Ortiz-Sanz, uitgebrachte rapport i.z. de ,,daad van vrije keuze" van de bevolking. (Op deze kwestie komen wij nader terug. Red. KHA).
In de o.a. door Nederland en België ingediende resolutie, die met 84 tegen 0 stemmen bij 30 onthoudingen werd aangenomen, wordt verder de waardering van de Assemblee tot uiting gebracht voor de hulp — via de Aziatische Ontwikkelingsbank, instellingen van de VN of via andere instellingen — aan de Indonesische regering bij de krachtsinspanningen ter bevordering van de economische en sociale ontwikkeling van West-Irian. Verworpen werden enkele amendementen op de resolutie die waren ingediend door Ghana. Dit land stelde de Assemblee o.m. voor vast te stellen, dat het volk van West-Irian tegen het eind van 1975 een nieuwe gelegenheid zou moeten worden gegeven om een vrije volkskeuze te houden. Het voorstel van Ghana werd verworpen met 15 stemmen voor, 60 tegen en 39 onthoudingen.

KOREA: Op 25 nov. nam de Algemene Vergadering een resolutie aan, waarin de Commissie der VN voor de Hereniging en Herstel van Korea (UNCURK) werd verzocht haar werkzaamheden voort te zetten. Opnieuw werd bevestigd, dat de VN zich in Korea ten doel stelde de totstandbrenging van een herenigd, onafhankelijk en democratisch Korea, d.m.v. vreedzame middelen en onder een gekozen regering.

ONTWAPENING: Op 16 dec. riep de Algemene Vergadering van de VN het in 1970 ingaande decennium uit tot internationaal ,,ontwapeningsdecennium" (zie hierboven). Doel hiervan is te komen tot het beëindigen van de kernwapenrace en tot algehele en algemene ontwapening. Ondanks verzet van de VS en van de SU werd met 82 tegen 0 stemmen bij 37 onthoudingen een resolutie aangenomen, waarbij op de beide grote kernmogendheden een beroep wordt gedaan, een akkoord aan te gaan m.b.t. het stopzetten van proefnemingen met nieuwe kernwapens. De resolutie werd door de SU en de VS ontraden, omdat deze de SALT-besprekingen in Helsinki (pag. 737-1969) ongunstig zou kunnen beïnvloeden.

Verder werd met 80 tegen 3 stemmen bij 35 onthoudingen een resolutie aangenomen, waarbij traangas en ontbladeringschemicaliën als instrumenten van oorlogsvoering worden verboden, De drie tegenstemmen kwamen van de VS, Australië en Portugal. Eerstgenoemde landen gebruiken deze middelen in Vietnam. Toch werd de tegenstem van de VS als een verrassing gezien, omdat president Nixon op 25 nov. nog de bacteriologische oorlogsvoering verwierp en de Senaat verzocht het Geneefse protocol van 1925 te bekrachtigen (hierin is het internationaal recht vervat.

Deze resolutie was bij 11 dec. voorafgegaan door een met 58 tegen 3 stemmen aangenomen resolutie in de Speciale Politieke Commissie van de Assemblee. waarin het gebruik van alle chemische wapens wordt verboden. Door de Amerikaanse vertegenwoordiger in de Commissie, Jchn Leoxard, werd gesteld, dat het probleem diepgaand onderzocht dient te worden en in handen moet worden gegeven van de Geneefse ontwapeningsconferentie.

In de Assemblee werden voorts aile door de Commissie gedane aanbevelingen gevolgd, w.o. een oproep om alle kernproeven op te schorten, die slechts met de stem van Frankrijk tegen en 4 onthoudingen werd aangenomen.

Een resolutie die een internationale uitwisseling bepleit van seismische gegevens voor de verificatie vàn een eventueel toekomstig verbod van ondergrondse kernproeven, werd aangenomen met 99 tegen 7 stemmen bij 13 onthoudingen. Hier stemde het communistische blok tegen, omdat de SU mogelijk vreest, dat zulks zou kunnen leiden tot openstelling van haar grondgebied voor internationale inspectie.

De Assemblee slaagde er niet in, overeenstemming te bereiken over een verdrag i.z. een verbod op het gebruik van wauens voor massavernietiging van de zeebodem. Met 116 tegen 0 stemmen bij 4 onthoudingen werd op 16 dec. besloten deze kwestie terug te verwijzen naar de betrokken commissie van de ontwapeningsconferentie ie Genève, die een nieuw ontwerp-verdrag zal moeten voorleggen.

GEBRUIK ZEEBODEM. Met 62 tegen 28 stemmen bij 28 onthoudingen, werd in de slotweek van de 24ste zitting van de Assemblee een resolutie aangenomen, waarin volgens politieke waarnemers ,,een opmerkelijk verschijnsel van deze zitting naar voren treedt, nl. de oppositie van ruim tweederde van de Algemene Vergadering tegen vrijwel alles waarover de VS en de SU het onderling eens waren". Genoemde resolutie eist dat iedere exploratie van de zeebodem buiten de nationale jurisdictie behoort te worden stopgezet, tot er een internationaal regime voor die exploratie zal zijn gesteld. De resolutie zegt o.m.: ,,Aanspraken op delen van dat gebied of op daar gevonden bodemschatten kunnen niet worden erkend."

Verder werden een drietal resoluties m.b.t. dit onderwerp ingediend en aangenomen om:

- De secretaris-generaal te verzoeken de leden te polsen over de wenselijkheid een conferentie te beleggen die het gehele complex van maritieme wetten aan een grondige studie zal onderwerpen, met inbegrip van het regiem van de open zee, het continentale plat, de territoriale wateren en visserijrechten; het hoofddoel zou zijn een heldere definitie van de begrenzing van de nationale jurisdictie op te stellen; deze resolutie werd aangenomen met 65 tegen 12 stemmen en 30 onthoudingen;
- de secretaris-generaal te verzoeken een studie te wijden aan de internationale machinerie die men zou kunnen opzetten om het gebruik van de zeebodem te reglementeren (aangenomen met 100 stemmen voor, 0 tegen en 11 onthoudingen);
- de werkzaamheden van de vaste zeebodemcommissie te bestendigen en haar uit te nodigen aan de volgende Assemblee een ontwerp van de zeebodem voor te leggen.

VLIEGTUIGKAPERIJ. Door een tiental landen, w.o. Nederland en België, werd op 10 okt. de kwestie van de vliegtuigkaperij op de agenda van de Assemblee gebracht, door een ontwerpresolutie in te dienen. De resolutie werd eerst in de juridische commissie en vervolgens door de Algemene Vergadering aangenomen, met 67 stemmen tegen 1 (Cuba) bij 17 onthoudingen. De resolutie vraagt de leden-staten:

- In hun nationale wetgeving alle luchtroverij of poging daartoe strafbaar te stellen in de mate die overeenkomt met de ernst van het misdrijf en ervoor te zorgen dat de schuldigen worden vervolgd waar zij ook landen en welke nationaliteit zij ook bezitten;
- zich aan te sluiten bij de bestaande conventie van Tokio der Internationale luchtvaartorganisatie die zo juist van kracht werd. Daarin wordt ten minste onmiddellijke uitlevering van geroofde toestellen en passagiers verplicht gesteld;
- ook de volgende nog te sluiten conventie te steunen waarin het strafbaar feit wordt gedefinieerd en de leden zich verplichten dit feit strafbaar te stellen en te doen vervolgen.

Aan de kwestie van de vliegtuigkaperij zal in een volgende aflevering nadere aandacht worden besteed.

VEILIGHEIDSRAAD: Op 20 okt. werden door de Assemblee nieuwe niet-permanente leden van de Veiligheidsraad gekozen: Boeroendi met 118 stemmen, Polen (121), Sierra Leone (117), Nicaragua (103) en Syrië (101), steeds op een totaal aantal uitgebrachte stemmen van 126. De vereiste meerderheid was 84 stemmen. De nieuw gekozen landen hebben een mandaat van twee jaar, met ingang van 1 jan. 1970. Zij nemen de plaatsen in van Algerije, Senegal, Hongarije, Paraguay en Pakistan. (Permanente leden van de Veiligheidsraad zijn de VS, de SU, Engeland, Frankrijk en nationalistisch China).

BEGROTING: De begroting voor 1970 werd vastgesteld op $ 168.379.000, met de stemmen van de SU en de communistische landen tegen, om te protesteren ,,tegen de jaarlijkse ongerechtvaardigde uitgaven van de VN, zonder een daarmee gepaard gaande vergroting van de doelmatigheid van de organisatie".

Verder werd met 62 tegen 10 stemmen bij 12 onthoudingen een plan goedgekeurd voor uitbreiding van de secretariaatsgebouwen van de VN in New York en van conferentiezalen. Voor deze werken is $ 73 mln nodig, waarvan $ 40 mln door de VS en door de stad New York worden geschonken. De rest wordt de 126 VN-leden in rekening gebracht. (United Nations Information Centre, Le Monde, Reuter, NRC)

(Vor. ber. pag. 195/3-1969)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

TWEEDE ZOON PRINSES MARGRIET GEBOREN

In de vroege morgenuren van 25 dec. 1969 heeft prinses Margriet in het academische ziekenhuis te Nijmegen het leven geschonken aan een zoon. Het prinsje woog bij de geboorte 3780 gram en was 52 cm. lang. De geboorte geschiedde langs operatieve weg. Het medische team dat bij de bevalling aanwezig was, werd geleid door prof. dr. J. L. Mastboom, hoogleraar in de verloskunde en de leer der vrouwenziekten aan de Universiteit van Nijmegen.

Aangifte

Op 31 dec. heeft mr. P. van Vollenhoven op het stadhuis van Nijmegen officieel aangifte gedaan van de geboorte van zijn tweede zoon, die de zevende is in de lijn van de erfopvolging in het Koninklijk Huis overeenkomstig art. 11 van de Grondwet.

Als ambtenaar van de burgerlijke stand fungeerde de burgemeester van Nijmegen mr. Th. M. J. de Graaf. Als getuigen traden op dr. L. J. M. Beel, vice-voorzitter van de Raad van State en mr. H. W. Bloemers, commissaris der Koningin in de provincie Gelderland.

De jonge prins kreeg de namen Bernhard Lucas Emmanuel, met als roepnaam Bernhard. *(ANP,* NRC)

(Vor. ber. pag. 661/1-1969)

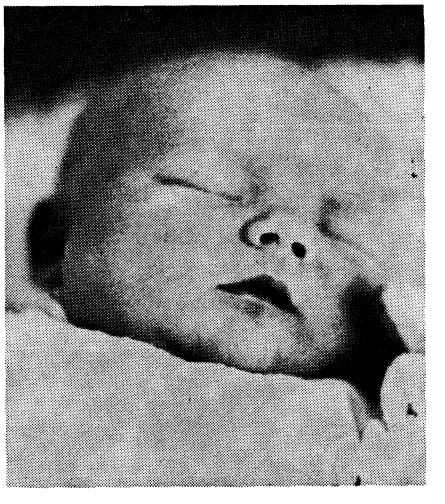

BELGIË

INCIDENT IN BEURSSCHOUWBURG

In de Beursschouwburg te Brussel kwam het op 13 dec. 1969 tot een treffen tussen politie en betogende kunstenaars. Na de opvoering van ,,De Nonnen" door de Nederlandse toneelgroep Studio werd, bij het verlaten van de zaal, door een groepje acteurs van de schouwburg geprotesteerd tegen de niet-erkenning van hun ,,werkgemeenschap" en tegen de afdanking van directeur Dries Wieme door de raad van beheer van het Cultuurcentrum dat de Beursschouwburg bestuurt. Vlugschriften werden uitgedeeld en slagzinnen gescandeerd. Op verzoek van gedelegeerd beheerder A. Peerenboom vielen op dat ogenblik politieagenten het gebouw binnen. Het kwam tot een handgemeen tussen de agenten en een aantal (ook Nederlandse) artiesten en bezoekers.

Een dertigtal personen werd opgebracht en spoedig vrijgelaten; de Nederlandse acteur L. Beyers werd gewond.

De Beroepsvereniging voor Toneelspelers en talrijke andere culturele verenigingen protesteerden de volgende dagen tegen het optreden van de politie. De raad van beheer keurde anderdeels de beslissing van de gedelegeerd beheerder goed en gewaagde van ,,Nederlandse en andere provocateurs".

Het incident kwam ter sprake in de Brusselse gemeenteraad en ook in de Kamer. Op vragen van V. Anciaux (VU), Fr. Swaelen (CVP), J. Mangelschots (BSP) en H. Brouhon (BSP) antwoordde minister Harmegnies (binnenlandse zaken) op 18 dec. dat het onderzoek nog niet gesloten was, maar dat hij toch wel betreurde, dat om politie-optreden verzocht werd in een geschil dat door intern overleg had kunnen worden bijgelegd.

Volgens De Standaard (16-12) zou men in de toneelwereld denken aan een brede actie tegen de censuur en het onverantwoorde optreden van de politie, en het incident beschouwen als het resultaat van een alsmaar groeiende en verwerpelijke overheidsinmenging in culturele aangelegenheden.

Op 18 dec. zat minister Van Mechelen (Nederlandse cultuur) een vergadering voor, waarop een aantal gezaghebbende figuren uit de Brusselse toneelwereld de oorzaken van het geschil nader onderzochten. Ook stuurde de minister een brief naar zijn collega van binnenlandse zaken, waarin hij het optreden van de politie betreurt en laakt

REGERINGSLANDBOUWRAPPORT

In 1968 waren er 201.982 land- en tuinbouwbedrijven waarvan 129.488 van beroepsproducenten. (In 1967 waren de cijfers resp. 209.673 en 132.490). Het zwaartepunt van de teruggang verschoof naar de gelegenheidssector. Deze verloor van 1967 naar 1968 ca. 4.700 bedrijven (6,1%) tegen 3.000 (2,3%) voor de sector van de beroepsproducenten.

Voor de periode 1968-1969 bedroeg de vermindering 7.578 bedrijven, waarvan 5.623 beroeps- en 1.955 gelegenheidsbedrijven. Het aantal beroepsproducen ten daalde aldus in 1969 beneden de 124.000, het aantal gelegenheidsbedrijven tot ca. 70.500 eenheden.

De beroepsbevolking in de landbouw omvatte in 1968 192.345 bestendig tewerkgestelden. In 1969 was dat cijfer gedaald tot 181.213.

Opvallend is de afstoting van de familiale hulpkrachten die in 1968 nog slechts 27% vormen van de beroepslandbouwbevolking tegen 34% in 1962, wat er ook op wijst dat het aantal der éénmansbedrijven blijft groeien. Het aandeel van de actieve land- en tuinbouwbevolking in de totale actieve bevolking daalde van 5,7% in 1967 tot 5,5% in 1968.

De totale beteelde oppervlakte bedroeg in 1968 1.564.449 ha tegen 1.577.474 ha in 1967. Het totaal wordt in 1968 aldus verdeeld:

	(1967)	
791.283 ha	(794.274)	grasland
66.676 ha	(73.354)	andere voedergewassen
200.761 ha	(197.176)	tarwe
280.370 ha	(289.184)	andere graangewassen
89.503 ha	(77.847)	suikerbieten
47.148 ha	(54.331)	aardappelen
26.703 ha	(26.159)	andere landbouwteelten
51.446 ha	(51.834)	tuinbouwteelten voor verkoop
10.559 ha	(13.315)	andere grondbestedingen (tuinbouw voor eigen gebruik, braakgrond, aanplantingen enz.)

De veestapel ontwikkelde zich als volgt:

	1968	1967
runderen	2.799.474	2.753.406
varkens	2.479.211	2.300.366
pluimvee	20.516.971	19.963.132
schapen en geiten	92.221	95.111

(In de sector ,,runderen" groeide het aantal melkkoeien aan van 1.025.885 in 1967 tot 1.964.484 in 1968. Bij de varkens waren er in 1967 324.348 fokzeugen en 329.123 iri 1968.)

De mechanisering evolueerde als volgt:

	1968	1967	1959
landbouwpaarden	77.730	85.364	169.745
landbouwtractoren	81.014	77.470	41.179
pikdorsers	7.669	7.199	3.641
melkmachines	50.874	49.032	31.748

Voor een bedrijfsoppervlakte die overeensternt met het ryksgemiddelde van de beroepslandbouwbedrijven (ca 15,5 ha) is het arbeiusinkomen per arbeidseenheid van 141 321 fr in 1967-68 gestegen tot 175 009 fr in 1968-69 of met 24%

De tegen marktprijzen berekende toegevoegde brutowaarde van de landbouw, d.w.z zijn bijdrage tot de vorming van het Bruto Nationaal Product bedroeg in 1968, 46 746 mln fr of 4 52% van het BNP (in 1967 42 419 mln fr of 4,36%) De toegevoegde waarde steeg dus met 10,2%, terwijl het BNP slechts met 6,27% steeg De groei van de landbouwsector gebeurde bijgevolg sneller dan die van de economie in haar geheel

De landbouw neenit de vierde plaats in onder de activiteiten van de primaire en secundaire sectoren.

	inln fr
metaalverwerkende nijverheid	76.381
bouwnijverheid	68.044
voedingsmiddelennijverheid	53.230
LANDBOUW	46.746
scheikundige nijverheid	26.122
textielnijverheid	24.631
ijzer- en staalnijverheid	22.053

De netto-investeringen. onder vorm van vast kapitaal, evolueerden in de landbouw als volgt:

1959: 1,430 rnrd fr
1967: 2,098 mrd fr
1968: 2,538 mrd fr

De buitenlandse handel in land- en tuinbouwprodukten evolueerde als volgt: (in mln frj

	Invoer	Uitvoer	Saldo
1954-1958	19.019	4.473	—14.546
1959-1963	20.090	7.745	—12.345
1964	25.989	11.009	—14.980
1965	29.885	14.900	—14.985
1966	32.387	15.721	—16.666
1967	35.332	19.557	—15.775
1968	36.187	22.279	—13.908

Bron: Regeringsrapport over de evolutie van de Land- en Tuinbouweconomie (1968-1969)

SABENA

De luchtvaartmaatschappij Sabena is overgegaan tot een decentralisatie van haar diensten. Er werden handelsdirecties opgericht resp. voor Vlaanderen, Wallonië en Brussel.

Bij de installatie van de Vlaamse directie te Antwerpen op 18 dec. 1969 zei directeur-generaal A. de Swarte dat Sabena geen ongunstig vooroordeel t.o.v. de Antwerpse luchthaven heeft, waar eerlang een nieuw luchtvrachtgebouw zal worden opgericht. De Swarte erkende ook dat de jonge luchtlijn tussen Deurne (Antwerpeil) en Londen een succes is.

Bij die gelegenheid drong de Antwerpse burgemeester L. Craeybeckx sterk aan op het behoud van Deurne. Hij zag geen heil in het verbinden van de Antwerpse agglomeratie, via een autoweg, met de nationale luchthaven te Zaventem.

NECROLOGIEËN

BAKKER, BERT, directeur van D. A. Daamen's Uitgeversmaatschappij N.V., oud-redacteur van het letterkundig tijdschrift Maatstaf en schrijver, overleden op 19 nov. 1969.
Bert Bakker werd op 3 april 1912 geboren. Hij kwam in 1938 in dienst van Daamen N.V. en trad al vrij kort daarna tot de directie toe. In de loop van de jaren maakte hij de uitgeverij, die een tamelijk beperkt fonds had van uitgaven met een protestants-christelijke signatuur, tot een van Nederland's belangrijkste literaire uitgeverijen. In de na-oorlogse jaren liet hij boeken verschijnen onder de uitgeversnaam Bert Bakker/Daamen N.V.
Van bijzonder belang was de oprichting in 1954, samen met Martinus Nijhoff, van het tijdschrift Maatstaf. Het eerste nummer daarvan verscheen kort na Nijhoffs dood. Jarenlang voerde Bakker alleen de redaktie van het tijdschrift; later deed nij hei samen met Wim Gysen. Met ingang van 1 mei van 1969 werd het, ook met het oog op Bakkers slechte gezondheidstoestand, overgenomen door de Arbeiderspers in Amsterdam.
In de jaren dertig trad Bakker zelf als letterkundige op, o.a. met de romans ,,Drijfzand", ,,Ieder is alleen" en ,,Quatre mains" en een paar dichtbundels.
Maar van veel groter belang is zijn stimulerende invloed geweest als uitgever en tijdschriftredacteur. Speciaal genoemd moeten worden de creatie van zijn Ooievaarreeks.

BOGTMAN, LAURENS ALBERTUS, basbariton, overleden 11 nov 1969
Laurens Bogtman, op 8 febr 1900 in Oudkarspel (NH) geboren, werd aanvankelijk voor de handel opgeleid en werkte tot 1930 in de kunstnijverheid Vervolgens studeerde hij zang bij prof Otto Iro in Wenen en mevr A Noordewier-Reddingius in Hilversum Laurens Bogtman trad op in vele Europese landen, naast Nederland onder meer in België, Engeland, Frankrijk, Denemarken en Oostenrijk (Salzburger Festspiele)
Na 1947 maakte hij een groot aantal toernees naar het Verre Oosten, Afrika en het voormalige Belgisch Kongo Bogtman heeft vooral bekendheid gekregen als oratoriumzanger en met name wegens zijn vertolking van de Christuspartij in Bachs Mattheus Passion, waaraan hij naar schatting 600 maal meewerkte.

CARASSO, FREDERICO ANTONIO, beeldhouwer en oud-docent aan de Jan-van-Eyck-academie in Maastricht Overleden 10 sept 1969
Carasso werd op 2 Juni 1899 in Carignano (Italie) geboren Hij was enige tijd in Parijs werkzaam, maar vestigde zich later in Nederland, waar hij enkele belangrijke monumenten heeft vervaardigd
Hij is de ontwerper van o a het verzetsmonument op het terrein van de Philipsfabrieken in Eindhoven en de Prometheusfiguur voor het Olympisch Stadion in Amsterdam Ook heeft hij het oorlogsmonument der Nederlandse Antillen te Willemstad en het nationale monument voor de koopvaardij te Rotterdam op zijn naam staan
In 1956 werd Carosso benoemd tot docent aan de Jan-van-Eyck-academie te Maastricht

CATROUX, GEORGES, generaal en diplomaat, overleden op 21 december 1969.
Georges Catroux werd op 29 jan. 1877 in Limoges geboren, nam na zijn officiersopleiding deel aan de pacificatie van de Sahara, en was enige tijd verbonden aan het kabinet van de gouverneur-generaal van Indo-China Van 1923 tot 1925 was Catroux militair attache in Turkije Als generaal (1931) voltooide hij de pacificatie van Marokko In 1939 werd hij tot gouverneur-generaal ad-interim van Indo-China benoemd Na zijn ontslag door de Vichy-regering, voegde hij zich in Londen bij generaal De Gaulle, die hem belastte met de zaken het Midden-Oosten betreffende Na de bezetting door Franse en Britse troepen van Syrië en Libanon beloofde Generaal Catroux de beide vroegere Franse mandaatgebieden een ,,onafhankelijke status". Na de geallieerde landingen in Noord-Afrika werd generaal Catroux tot gouverneur-generaal van Algerije benoemd in welke functie hij aan verschillende groepen van de Algerijnse bevolking het Franse staatsburgerschap verleende, wat hem de woede van de aldaar wonende Europeanen bezorgde Na korte tijd minisrer van Noord-Afrika in de voorlopige Franse regering in Pari;? te zijn geweest, werd hij in 1944 tnt ambassadeur in Moskou benoemd, waar hij tot 1948 is gebleven Na zijn terugkeer in Frankrijk werd hij lid van de gaullistische Rassemblement du Peuple Français In 1952 werd hij uitgestoten omdat hij het oneens was met de partijleiding over de te voeren politiek in Tunesie en Marokko
Namens de Franse regering onderhandelde hij in het conflict met Madagascar en in 1955 werd hij tot ,,ministre-résident" benoemd, in welke functie hij zich met de moeilijkheden in Algerije diende bezig te houden, maar enkele weken na zijn benoeming werd hij door de Europese bevolkingsgroep van Algerije gedwongen af te treden
Catroux diende verder de regering nog als voorzitter van de commissie van onderzoek naar de nederlaag van Dien-Bien-Phoe
Na het aan de macht komen van Gen De Gaulle maakte Catroux nog deel uit van het militaire gerecntshof dat de rebellerende militairen van 1961 diende te berechten

COMPTON-BURNETT, DAME IVY, romanschrijfster, overleden op 27 augustus 1969 in Londen.
Ivy Compton-Burnett werd in 1892 te Londen geboren. Haar eerste boek ,,Dolores" verscheen in 1911. Haar romans spelen vrijwel uitsluitend in een upper-class milieu en de wereld die zij beschreef is op een claustrofobische manier gesloten. Zij beperkt zich tot een familiekring, waarin zonder dat de schijn van goede manieren wordt opgegeven de verschrikkelijkste dingen gebeuren.
Op de voorgrond in vele van haar romans staat het verlangen van kinderen om zich te bevrijden van de tirannie van traditie, conventie, vaak belichaamd in de figuur van de vader en moeder. Haar manier van schrijven, de suggestie van ondergrondse spanningen vrijwel alleen door oppervlakkig aandoende dialogen, heeft nieiiige Engelse schrijver beïnvloed. Ook in het buitenland met name bij moderne Franse romanciers (Nathalie Sarraute) bestaat grote belangstelling voor het oeuvre van Compton-Burnett.
Haar belangrijkste romans zijn: ,,Pastors and masters" (1925); ,,Brothers and sisters" (1929); ,,Men and Wives" (1931); ,,Daughters ad sons" (1937): ,,Parents and children" (1941); ,,Elders and betters" (1944); ,,Man-servant and maid-servant" (1947): ,,Darkness and day" (1951); ,,The present and the past" (1953); ,,A father and his fate" (1956); ,,The mighty and their fall" (1961): ,,A God and his gifts" (1963).

DAVIDS, SEM, publicist en redacteur van ,,De Groene Amsterdammer", overleden 31 okt. 1969 in Castricum.
Sem Davids werd op 8 febr. 1897 te Amsterdam geboren en studeerde rechten aan de Universiteit van Amsterdam. Hij begon zijn journalistieke carrière in Den Haag als redacteur buitenland bij het dagblad ,,Het Vaderland". In 1924 kwam hii als redacteur-stenograaf bij ..De Telegraaf", waar hij later sous-chef buitenland werd. In mei '40 werd hij, wegens zijn Joodse afkomst, op staande voet ontslagen. Tijdens de oorlog was hij ondergedoken te Grouw. In mei 1945 werd hij redacteur van De Groene. In de jaren na 1945 kreeg hij grote bekendheid als buitenlands commentator, schrijver van reisverhalen en interviews, van reportages, ook over binnenlandse problemen. Zijii afkeer van de koude oorlog leidde ertoe dat tegenstanders in hem een ,,semi-communist" zagen, hoewel hij nauwelijks marxist was en weldra in heftige onmin verkeerde met de Communistische Partij. Hij vertaalde verschillende boeken o.a. Alexander Werth's ,,Russia at War" en schreef o.a. een boek over de Franse staatsman Clemenceau.

DOOIJEWAARD, JACOB, kunstschilder, overleden 8 nov. 1969 te Blaricum.
Jacob Dooijewaard, de nestor van de Gooise schilders, werd op 12 aug. 1876 in Amsterdam geboren en studeerde daar aan de rijksnormaalschool en de kunstnijverheidsschool.
Hij schilderde, aquarelleerde en tekende portretten, interieurs, stadsgezichten en stillevens.
Mede op zijn advies schonk indertijd mevrouw Singer de gemeente Laren het Singermuseum. In dit museum waar veel werken van hem aanwezig zijn, werd eind 1961 een eretentoonstelling aan zijn oeuvre gewijd. Jacob Dooijewaard was officier in de orde van Oranje-Nassau en bezat diverse andere onderscheidingen.

DORNIER, CLAUDE, luchtvaartpionier en aeronautisch ingenieur. Overleden op 5 dec. 1969 in Zug, Zwitserland.
Claude Dornier werd op 14 mei 1884 geboren en studeerde aan de Technische Hogeschool van München. Dornier heeft vijftig jaar aan het hoofd van de Dornier-Werke G.m.b.H. in Friedrichshafen gestaan, waar bekende vliegtuigen werden gebouwd als in 1922 de Dornier Wale, een amfibie-vliegtuig, waarmee de Noor Amundsen in 1925 over de Noordpool vloog.
Het meest spectaculaire produkt was evenwel de DO-X, een amfibie-vliegtuig met 12 motoren. dat in 1931 in 31 uur over het zuiden van de Atlantische Oceaan is gevlogen.
Dorniers eerste contacten met de luchtvaart dateren uit 1910 toen hij ging werken bij Graaf Zeppelin, de bouwer van de beroemde luchtschepen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bouwde Dornier de beruchte ,,vliegende potloden", Dornier 215 en 217, waarmee de bombardementen op Engeland in de eerste oorlogsjaren vierden uitgevoerd. Na de oorlog werden de zwaar gebombardeerde vliegtuigfabrieken gesloten. Zijn zoons staan aan het hoofd van de drie herbouwde fabrieken waar hoofdzakelijk de DO-27 en DO-28 vliegtuigen met een korte start- en landingsbaan, worden gebouwd.

FOULKES, CHARLES, in de Tweede Wereldoorlog commandant van de Canadese

troepen in Frankrijk, België, Italië en Nederland. Van 1951 tot 1966 staf-chef van het Canadese leger. Overleden 13 sept. 1969.
Generaal Charles Foulkes werd op 3 jan. 1903 in Engeland geboren, studeerde in Canada en Engeland en maakte in het Canadese leger snel carrière. Bij het uitbreken van de oorlog was hij nog kapitein, begin 1944 werd hij al benoemd tot generaal-majoor. Als commandant van het tweede Canadese legercorps bevrijdde hij Walcheren. Na enige maanden dienst in Italië keerde Foulkes aan het hoofd van het eerste legercorps naar Nederland terug voor de laatste gevechtteil voor de Nederlandse bevrijding. Na de oorlog werd hij chef van de Canadese generale staf, voorzitter van de chefs staven en vertegenwoordiger bij de NAVO.

HEMERIJCKX, FRANS aits overleden 15 oktober 1969 te Leuver
Geboren te Ninove op 19 augustus 1902 studeerde hij geneeskunde aan de universiteit te Leuven en aan de school voor tropische geneeskunde te Brussel Van 1929 tot 1939 werkte hij in Kongo, waar hij te Dikungu een melaatsencentrum oprichtte dat in die tijd het grootste in Afrika was Ook in andere Afrikaanse landen droeg hij sterk bij tot de bestrijding van de melaatsheid In 1955 stichtte hij het zeer bekende melaalsencentrum van Polambakkam (India) Om gezondheidsredenen moest hij in 1965 naar België terugkeren, waar hij via diverse verenigingen de strijd tegen de melaatsheid bleef steunen

HENIE, SONJA, meervoudig kampioene kunstrijden en filmster, overleden op 13 oktober 1969
Sonja Henie werd in 1911 in Noorwegen geboren en heeft veel bijgedragen tot de popularisering van het kunstschaatsen Op 17-jarige leeftijd won ze haar eerste wereldkampioenschap kunstrijden en werd daarna negen maal achter elkaar wereldkampioene en behaalde van 1931 tot 1936 ook zes Europese titels Bij de Olympische winterspelen van 1928, 1932 en 1936 behaalde ze de gouden medaille Naar haar derde Olympische triomf vroeg ze de Amerikaanse nationaliteit aan en werd filmster Sonja Henie tekende haar eerste filmcontract met 20th Century Fox in 1936 Twee jaar later was ze al doorgedrongen tot de tien best betaalde filmsterren van Hollywood Haar meest bekende films waren „One in a million", „Thin Ice", „My lucky star" en „Sun Valley Serenade"
Sonja Henie legde een enorme kunstcollectie aan die algemeen werd omschreven als de meest waardevolle van Hollywood en die ze geheel aan Noorwegen schonk

HOLBOSN HAJO historicus, overleden op 20 juni 1969 in Bad Godesberg, Bondsrepubliek
Hajo Holborn werd op 18 mei 1902 in Berlijn geboren Hij studeerde geschiedenis onder Meinecke, bij wie hij in 1923 op een proefschrift over Bismarcks buitenlandse politiek promoveerde In 1931 werd Holborn docent aan de Deutsche Hochschule fur Politik in Berlijn en kort daarna kreeg hij een leeropdracht aan de universiteit van Berlijn Zijn speciale interesse ging uit naar de tijd van het Humanisme en de Reformatie In 1929 verscheen zijn boek over Ulrich von Hutten en in 1933 publiceerde hij samen niet zijn vrouw een bloemlezing uit de werken van Erasmus Na de machtsovername door de Nazi's week Holborn uit naar de VS, waar hij aan de Yale-universiteit, aanvankelijk als gastdocent en vanaf 1938 als hoogleraar voor de geschiedenis van Duitsland werkte
Tijdens de oorlog was hij adviseur van de regering van de VS Een groot aantal kleinere en grotere publikaties vestigden zijn faam op het teirein van de geschiedenis van Duitsland
Tot zijn belangrijkste werken behoren ‚The political collapse of Europe" (1951) en het nog niet voltooide „History of modern Germany
Tevens moet hij genoemd worden als een van de oprichters van het ‚Journal of the History of Ideas' Holborn was honorair hoogleraar aan de Freie Universität van Berlijn en voorzitter van de ‚American Historica1 Association', als zodanig de eerste genaturaliseerde burger van de VS die deze belangrijkste functie bekleedde

HROMADKA. JOSEF L., theoloog, overleden op 26 december 1969 in Praag.
Josef Hromadka werd op 8 juni 1889 in Moravië geboren. Hij studeerde theologie in Wenen, Bazel, Heidelberg en Aberdeen. Hij begon zijn loopbaan als predikant van de Tsjechische broedergemeenten in 1912 en werd in 1920 hoogleraar in de systematische theologie aan de Johannes Husfaculteit, wat hij tot 1939 bleef.
Door bemiddeling van dr. W. A. Visser 't Hooft in Genève kon hij vlak voor de Duitse overval op Tsjechoslowakije uitwijken naar de Verenigde Staten, waar hij van 1939 tot 1947 als gasthoogleraar apologetiek en ethiek gaf aan het theologische seminarie van Princeton. Hij doceerde ook aan het Union Seminary in New York.
Van de oprichting van de Wereldraad van Kerken af in 1948 tot de assemblee in Uppsala was hij lid van het centraal comité en van 1954 tot 1968 ook van het uitvoerend comité van de Wereldraad. Zijn bekendste publikaties zijn „Aan de drempel van de dialoog" en „Evangelie voor atheïsten".
Onder zijn bezielende leiding voltrok zich een diepgaande herorientering in de protestantse kerken van zijn land, die onder het communistische bewind al haar privileges waren kwijtgeraakt In 1948 in de eerste assemblee van de Wereldraad van Kerken in Amsterdam kwam hij in botsing met de Amerikaanse gedelegeerde John Foster Dulles, die hem toegeeflijkheid jegens het communisme verweet
Als voorzitter van de Praagse Vredesconferentie was hij een groot pleitbezorger voor de dialoog tussen het Marxisme en het Christendon Kort geleden trad hij af als voorzitter nadat hij in botsing was gekomen inet de Russisch-Orthodoxe afgevaardigden die hem zijn felle veroordeling van de bezetting van Tsjechoslowakije door de 3 Warschaupactlanden niet konden vergeven

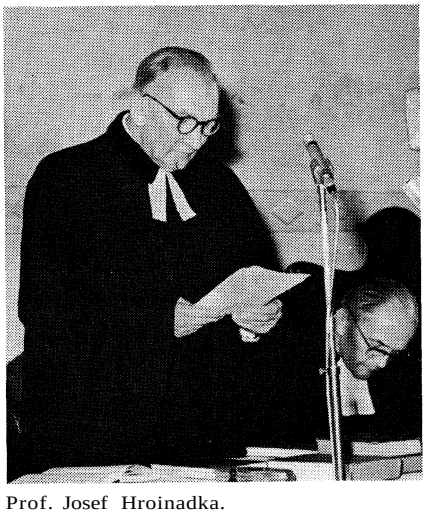
Prof. Josef Hroinadka.

JONG, ADRIAAN MARIE DE, oud-directeu van de Nederlandse Bank en oudbuitengewoon hoogleraar aan de Economische Hogeschool in Rotterdam, overleden op 21 nov 1969 in Bloemendaal
Adriaan Marie de Jong werd op 23 dec 1893 geboren en studeerde rechts- en staatswetenschappen in Leiden, waarna hij in 1921 in dienst van de Nederlandse Bank trad waar hij verschillende functies heeft bekleed Vanaf 1947 was hij als directeur verantwoordelijk voor de interne organisatie, de administratie en het personeelsbeleid van de Bank Van 1931 tot 1940 was hij buitengewoon hoogleraar in het geld-, krediet- en bankwezen aan de NEH te Rotterdam
Mr De Jong publiceerde o a „Geschiedenis van ae Nederlandse Bank, 1814-1914". (voltooid in 1967) Internationale handel en handelspolitiek' (1937), „Inleiding tot het bevolkingsvraagstuk" (1946), „De wetgeving nopens de Nederlandse Bank 1814-1958' (1960) en een aantal escays over de Republiek Venetië, het Byzantijnse Rijk Melbourne en Prinses Lieven

JONG, MARCUS DE, hoogleraar in het Portugees aan de Universiteit van Amsterdam, overleden 5 nov. 1969 in Den Haag.
Marcus de Jong werd op 8 nov. 1901 te Amsterdam geboren. Hij studeerde aan de Universiteit van Amsterdam, legde in 1926 cum laude doctoraal Frans af en was leraar te Batavia en Den Haag (tot 1959). In 1938 promoveerde hij te Amsterdam op het proefschrift Diogo do Couto, década quinta da Asia". Drie jaar tevoren had hij een graad aan de universiteit van Coïmbra in Portugal behaald.
Van 1937 tot 1954 was prof. De Jong privaatdocent, tot 1959 wetenschappelijk hoofdambtenaar en van 1959 tot 1967 lector in het Portugees te Amsterdam.
Met ingang van 1 september 1967 volgde zijn benoeming tot gewoon hoogleraar.

KEROUAC, JACK (JEAN-LOUIS), schrijver, overleden op 21 okt. 1969 in St. Petersburg, Florida, VS.
Jack Kerouac werd op 12 maart 1922 geboren in Lowel, Massachusetts, studeerde korte tijd aan de Columbia universiteit, had daarna talrijke beroepen en maakte vele reizen. vooral door de VS. Door zijn vriend. de dichter Allen Ginsberg, eens de „Boeddha van het Amerikaanse proza" genoemd, moet Kerouac worden beschouwd als een der voormannen van de eerste in de VS krachtig ondernomen poging tot een ingrijpende literaire revolutie. Opstand tegen het conformisme, materialisme. de cultus van succes, de als stoffig gekenschetste academische literatuur aan de universiteiten en in het algemeen verzet tegen het geestelijke klimaat van een technologisch tijdperk.
In zijn boeken gebruikt Kerouac een zeer veel .‚slang" bevattende spreektaal, ontleend aan de Jazz-wereld en de zelfkant van de Amerikaanse samenleving. Het was ook onder de outcasts van de Amerikaanse samenleving dat Kerouac, die wel de pionier van de beatbeweging is genoemd, zich het meeste thuis voelde. Zijn boeken zijn: „The town and the city" (1950), „On the Road" (1957), „The Darma Bums" (1958). „The Subterraneans"

Jack Kerouac

(1958), ,,Doctor Pax" (1959), ,,Maggie Cassidy" (1959), ,,Mexico City Blues" (gedichten, 1959), ,,Tristessa" (1960), ,,Lonesome traveller" (1960), ,,Vision of Cody" (1960), ,,Rook of dreams" (1961), ,,Scripture of the golden Eternity" (19611, ,,Big Sur" (1962), ,,Visions of Gerard" (19631, ,,Desolation Angels" (1965), ,,Satori in Paris" (1966).

KOSMA, JOSEPH, componist, overleden 7 aug. 1969, te La Roche-Guyon, Frankrijk.
Joseph Kosma werd op 22 okt. 1905 in Budapest geboren, studeerde compositieleer aan het Frans Liszt-conservatorium, werd tweede dirigent van het orkest van de opera van Budapest, kreeg in 1929 een beurs om in Berlijn te studeren, waar hij in contact kwam met de avant-garde muziek.
In 1933 vestigde hij zich in Parijs, werd in 1949 tot Fransman genaturaliseerd, en componeerde muziek voor meer dan honderd Franse films o.a. .,Les enfants du Paradis" en ,,Les portes de la nuit". Verder is hij de componist van het beroemde chanson ,,Les feuilles mortes" en heeft hij muziek gemaakt voor gedichten van Prévert, Aragon, Apollinaire, Graco, Desnos, Queneau en Sartre. Minder bekend zijn zijn oratoria, voornamelijk geinspireerd op de oorlog z.a. ,,Les ponts de Paris", ,,A l'assaut du ciel" en ,,Ballade de celui qui chantait dans les supplices". Kosma componeerde eveneens twee opera's t.w. ,,Les Canuts" en ,,Les Hussards".

LUGT MELSERT, CORNELIS DIRK VAN DER, acteur, regisseur, toneelleider en criticus, overleden 16 aug. 1969 in Scheveningen.
Cor van der Lugt Melsert werd op 4 juli 1882 in Rotterdam geboren. Op 15-jarige leeftijd ging hij daar naar de toneelschool, waar hij in 1902 het diploma behaalde. Hij had in die tijd tevens een engagement bij ,,De Nederlandsche Tooneelvereeniging" in de Maasstad. In 1905 verbond hij zich aan ,,Het Rotterdamsche Tooneel".
Van 1914 tot 1917 speelde hij bij ,,Die Haghespelers" in Den Haag onder leiding van Eduard Verkade. Toen dit gezelschap ophield te bestaan, richtte Cor van der Lugt Melsert in 1917 het ,,Hofstadtooneel" op. In 1920 nam hij ook de leiding over van ,,het Rotterdamsch Tooneel", welk gezelschap in 1923 werd samengevoegd met ,,Het Hofstadtooneel". Veertien seizoenen bespeelde Cor van der Lugt Melsert met ,,Het Vereenigd Rotterdamsch-Hofstad-Tooneel" de Koninklijke Schouwburg in Den Haag. In 1937 zegde hij het contract op. Een jaar later formeerde hij een gezelschap onder de naam ,,Het Nederlandsche Tooneel", waarmee hij op verzoek van de gemeente Amsterdam tot in 1941 heeft gespeeld in de Amsterdamse stadsschouwburg. In 1947 trad hij definitief uit de actieve toneelkunst en -leiding terug, en begon hij met het schrijven van toneelkritieken.

MANN, ERIKA, actrice, cabaretière, journaliste en schrijfster, overleden 27 augustus 1969 in Zurich
Erika Mann werd op 9 november 1905 in Munchen als dochter van Thomas Mann geboren Zij volgde een toneelopleiding bij Max Reinhardt cn kreeg engagementen in Berlijn, Munchen en Hamburg In 1933 richtte ze in Munchen het beroemde cabaret ,,Die Pfeffermuhle" op, dat haar gelegenheid bood haar kritiek op de Nazi's te uiten In hetzelfde jaar nog week ze uit naar Zwitserland en daarna reisde ze met haar cabaret door geheel Europa Na een kort huwelijk met de acteur Gustaf Grundgens, huwde ze in 1935 de Engelse dichter W H Auden In 1936 vestigde zij zich in de Verenigde Staten waar ze o.a. als oorlogscorrespondente werkzaam was Na de oorlog deed ze veel voor de verbreiding van het werk van haar vader en verzorgde ze de heruitgave van het werk van haar broer, de schrijver Klaus Mann In 1956 verscheen haar boek ,,Das letzte Jahr - Bericht uber meinen Vater"
Haar grootste succes boekte ze met kinderboeken, waarvan ,,Stoffel fliegt uber das Meer" (1932) en ,,Muck der Zauberer" (1934) de bekendste zijn Veel belangstelling was er ook voor haar boek ,,Zehn Millionen Kinder, Erziehung der Kinder im Dritten Reich"

MEYER, RUDY, filmproducent, overleden op 16 september 1969 in Euschkirchen (Bondsrepubliek).
Rudy Meyer werd op 27 sept. 1901 in Suhl (Thuringen) geboren. Voor de oorlog werkte hij o.m. bij de UFA. In 1933 kwam hij naar Nederland waar hij zich in Amsterdam vestigde.
Hij werkte aan vele filmprodukties van Nederlandse speelfilms, waarvan de bekendste: ,,De kribbebijter". ,,Pygmalion", ,,Vadertje Langbeen", ,,Morgen gaat het beter", ,,De spooktrein" en ,,Ergens in Nederland". In de oorlog werd hij in 1944 gearresteerd wegens het illegaal verspreiden van distributiebonnen aan onderduikers. Hij werd naar Auschwitz getransporteerd en in 1945 aldaar door de Russen bevrijd. In juli 1945 keerde hij terug in Amsterdam waar hij weer met de produktie van Nederlandse speelfilms begon. Hij produceerde o.a. ,,Sterren stralen overal", ,,Fanfare", ,,De overval" en ,,Mensen van morgen". Rudy Meyer, die in 1947 tot Nederlander werd genaturaliseerd werd wegens ziin verdiensten voor de Nederlandse film benoemd tot ridder in de Orde van Oranje Nassau

MIRZA, ISKANDER, oud-president van Pakistan, overleden 13 november 1969 in Londen
Iskander Mirza werd op 13 nov 1899 als zoon van een vorst in Murschidabad geboren en bezocht als eerste kadet uit India de Britse militaire academie in Sandhurst. Hij diende in Britse regimenten in India, ook in de toenmalige opstandige gebieden aan de noord-west grens om de Khyberpas en bereikte de rang van generaal-majoor.
In 1926 begon zijn politieke loopbaan. Ten tijde van de onafhankelijkheidsverklaring van India was hij staatssecretaris in het ministerie van defensie van het toen nog ongedeelde India, daarna staatssecretaris voor defensie in Pakistan.
In 1954 zond de centrale regering in Karachi hem naar Oost-Pakistan, waar hij met succes de separatistische beweging bestreed, waardoor zijn populariteit enorm toenam. In 1954 werd hij minister van binnenlandse zaken in welke functie hij zich een krachtig voorstander betoonde van een sterk centraal gezag en van een scheiding van politiek en godsdienst. In 1955 werd hij gouverneur-generaal van Pakistan en in 1956 na de uitroeping van de republiek, de eerste president van de Islamitische Republiek Pakistan. Toen hij in 1958 na een goif van onrust en geweiddadigheden de grondwet buiten werking stelde en alle politieke partijen verbood, werd hij door generaal Mohammed Ayoeb Khan afgezet.

PEARSON, DREW (ANDREW RUSSELL), journalist, overleden 1 sept, 1969 in Washington D.C.
Drew Pearson werd op 13 dec. 1897 geboren en werkte aanvankelijk voor het kerkgenootschap van de Quakers. In 1929 trad hij als journalist in dienst bij de ,,Baltimore Sun". Hij deed voor het eerst van zich spreken toen hij in 1931 een boek schreef over het politieke leven in Washington dat grote opschudding veroorzaakte en tot zijn ontslag leidde. In samenwerking met Robert Allen begon hij daarop voor eigen rekening de ,,Daily Washington Merry-go-round" te schrijven, een rubriek die aan een groot aantal kranten werd verkocht. In deze column beschreef hij het doen en laten van de politici in Washington en bracht hij vaak schandalen en corrupties aan het licht.
De ,,slachtoffers" van Pearson zijn niet te tellen. Onder hen: Adam Clayton Powell, afgevaardigde van Harlem, die met openbare fondsen gemanipuleerd zou hebben, Robert Kennedy, die door Pearson ervan beschuldigd werd, als minister van justitie opdracht te hebben gegeven de telefoonlijn van Martin Luther King af te tappen en de vroegere directeur van de FBI, Edgar Hoover.

POLIAKOFF, SERGE, kunstschilder, overleden te Parijs op 11 oktober 1969.
Serge Poliakoff werd 8 jan. 1906 in Moskou geboren. In 1918 verliet hij Rusland en vestigde zich in 1924 na reizen door Oost-Europa en de Balkan in Parijs, waar hij in zijn levensonderhoud voorzag als gitarist. Hij volgde schilderlessen aan verschillende academies. Van 1935 tot 1937 bezocht hij de Slade School in Londen.
Na terugkeer in de Franse hoofdstad ontwikkelde hij zich in abstracte richting.
Hij stond veel in contact met Kandinsky, Delaunay en Freundlich.
De schilderijen van Poliakoff kenmerken zich door onregelmatige geometrische vormen, waarbij de schilder opvallend gebruik heeft gemaakt van kleurschakeringen. Met zijn werken, die men in musea over de gehele wereld vindt, heeft Poliakoff een fortuin verdiend. Poliakoff kreeg internationale erkenning na de Tweede Wereldoorlog toen hij in 1964 de Kandinskyprijs ontving.

MONETAIRE ONTWIKKELINGEN

De van 29 sept.-3 okt. 1969 in Washington gehouden jaarvergadering van het IMF (in combinatie met de jaarvergadering van de Wereldbankgroep, zie pag. 20) markeerde de afsluiting van een tijdperk van steeds nieuwe internationale monetaire spanningen als gevolg van de goudcrisis van het voorjaar 1968 (zie o.m. pag. 661/3-1968 en pag. 193 e.v.-1968).

De vergadering begon een dag na de verkiezingsoverwinning van de SPD in West-Duitsland, die een ruime revaluatie van de tot dan toe vlottende mark in het vooruitzicht stelde (vgl. pag. 625-1969 en pag. 713/3-1969) en vond plaats in een periode waarin een herstel van het Britse pond (vgl. pag. 540/2-1969) en de France franc (vgl. pag. 513-1969) op handen was. Verder stond de jaarvergadering in het teken van de nieuwe rol die het IMF, 25 jaar na de oprichting ervan, in het internationale monetaire systeem krijgt toebedeeld.*

Deze nieuwe rol vloeit voort uit de invoering van het systeem van de zgn. ,,bijzondere trekkingsrechten" (Special Drawing Rights, SDR's**), die in feite rentedragende goudcertificaten zijn (,,papiergoud"), bedoeld om een tekort aan internationale betaalmiddelen te voorkomen, dat dreigde te ontstaan doordat de totale goudvoorraad van de centrale banken veel minder snel toeneemt dan de wereldhandel. Het hierdoor ontstane tekort werd in belangrijke mate opgevangen door een toevloed van dollars, die eveneens als gelddekking werden gebruikt. Deze stroom-van dollars- is echter beperkt door het streven van de Amerikaanse regering om evenwicht te brengen op de Amerikaanse betalingsbalans.

Tot deze hervorming van het monetaire stelsel werd reeds tijdens de jaarvergadering van het IMF van 1967 in Rio de Janeiro besloten (pag. 657-1967).

Oorspronkelijk was het plan bedoeld bij wijze van noodmaatregel in het geval van eventualiteiten (de meerderheid van de centrale bankiers voelde aanvankelijk — ondanks Amerikaanse druk niets voor een bedrag dat hoger zou liggen dan $ 6 mrd in drie jaar), maar sinds het verdwijnen van generaal De Gaulle en de besprekingen binnen de Groep van Tien van juli j.l. (zie pag. 534/1-1969) liet het IMF officieel de schepping voorstellen van $ 9,5 mrd aan speciale trekkingsrechten binnen drie jaar (3,5 mrd per 1 jan, 1970 en 3 mrd respectievelijk in 1971 en 1972).

Op 3 okt. werd in Washington de activering van de SDR's — die op den duur het goud als basis voor de monetaire reserves der wereld voor een deel zullen onttronen ten faveure van een dollarstandaard (Nieuwsbrief *First National* City Bank) — met meer dan de nodige 85% der stemmen goedgekeurd. Hiermee begon op 1 jan. 1970, zoals de *Financial Times* schreef, ,,het tijdperk van het papiergoud".

Zuid-Afrika, dat liever een verhoging van de goudprijs had gezien, onthield zich van stemming en hield bovendien voor zichzelf de mogelijkheid van deelneming open.

De Bank of *America* publiceerde n.a.v. de ontwikkelingen in het internationale monetaire systeem een artikel, waarin wordt gesteld, dat de rol van het goud teneinde loopt. ,,Over twintig jaar zal goud geen rol van betekenis meer hebben in hel monetaire wereldverkeer", aldus de Bank in het overzicht. Dit zou dan het gevolg zijn van de speciale trekkingsrechten en van de ontwikkeling naar meer flexibele wisselkoersen (zie ook hieronder).

Verhoging deelnemingen

Tijdens de vergadering van het IMF werd voorts besloten tot verhoging van dc deelnemingen (quota's) der leden, waardoor de totale inzet van ± 21 mrd dollar met 6 à 7 mrd dollar zal stijgen. Deze verhoging dient volgens de statuten elke vijf jaar te gebeuren en is niet evenredig in de verhouding van de tegenwoordige quota's: zo krijgen Japan en de EEG-landen speciale verhogingen en dient m.n. het machtsevenwicht tussen de VS en b.v. Europa binnen het IMF niet teveel te worden verstoord.

De quota-verhoging, waarover de Groep van Tien het reeds in juli van het vorig jaar eens werd (zie pag. 534/1-1969) betekent een verdere aanvulling van de internationale liquiditeit.

Op 31 okt. kwamen afgevaardigden van de Groep van Tien in Parijs tot een akkoord over de verdeling van het bedrag waarmee de middelen van het IMF worden verhoogd. Het akkoord werd in de vorm van een advies aan het bestuur van het IMF voorgelegd.

Op 31 dec. deed het IMF mededeling van haar definitieve voorstellen tot verhoging van de bijdragen, waarvan wij de belangrijkste hieronder laten volgen:

	Oude quota (in mln $)	Nieuwe quota
Verenigde Staten	5160	6100
Groot-Brittannië	2440	2800
Bondsrepubliek	1200	1600
Frankrijk	985	1500
India	750	940
Canada	740	1100
Japan	725	1200
Italië	625	1000
Nederland	520	700
Beigië	422	650
Zweden	225	325

(Deze verhogingen worden pas op 30 okt. 1970 van kracht, als de voorstellen vóór 9 febr. door 85% van het aantal stemmen wordt aanvaard.)

Het IMF heeft verder voorstellen gedaan voor driehoekstransacties tussen de VS en leden van het Fonds die goud nodig hebben. Hel IMF wil hiermee bereiken dat de geslonken goudvoorraad van de VS wordt aangevuld (zie pag. 192/2-1969) en dat het zelf de dollars krijgt die het nodig heeft. Het IMF verwacht dat de meeste landen die goud nodig hebben voor de verho-

Pierre-Paul Schweitzer

* Monetaire deskundigen noemden in dit verband de IMF-vergadering de belangrijkste sinds de oprichting van het Fonds in juli 1944 te Bretton-Woods (VS).

** Zie voor uiteenzetting over functionering van de SDR's pag. 325/3-1968).

ging van hun bijdragen (een kwart daarvan dient nl. in goud te gebeuren) dit van de VS zullen kopen. Dit zou de dollarreserves van het Fonds kunnen uitputten en daarom is vastgesteld dat het IMF voor $ 700 mln aan goud verkoopt om zijn dollars of andere deviezen aan te vullen.

Flexibele wisselkoersen

Historisch was deze jaarvergadering van de IMF verder, omdat bijna alle ministers en centrale bankdirecteuren voor het eerst — voorzichtig — spraken over de mogelijkheid van flexibele wisselkoeren. Dit terwijl op dat ogenblik West-Duitsland een niet van te voren aangekondigde proef nam met een tijdelijke zwevende koers (zie pag. 713/3-1969). Het IMF verklaarde zich met deze tot dan toe ernstige inbreuk op het monetaire systeem akkoord. Er werden voorts studies aangekondigd over de mogelijkheden om de valutakoersen wat losser te maken.

De directeur van de Nederlandse Bank, prof. Zijlstra, stelde in zijn rede een zgn. ,,kruipende" valutakoers voor, die zich alleen in opwaartse richting zou mogen bewegen. Zulks omdat, indien men munten de gelegenheid zou geven regelmatig te devalueren, dit zeker zou gebeuren en ,,de wil zou uithollen om door interne discipline de inflatie te bestrijden".

Hierover was men vrijwel unaniem van mening, dat het principe van ,,vlottende koersen" in feite uit den boze is en dat de nationale politiek het hoofdinstrument blijft voor de waardevaststelling van de munt.

Rede *Pierre-Paul* Schweitzer

De directeur-generaal van het IMF Schweitzer, verklaarde in zijn rede dat de rijke landen orde op zaken dienen te stellen ten einde de arme landen op meer effectieve wijze te kunnen helpen. Hij zei te hopen dat het nieuwe stelsel van de SDR's een gelegenheid zal zijn om de ontwikkelingshulp uit te breiden, omdat hierdoor een gecontroleerde toeneming van de monetaire wereldreserves mogelijk is en de financiering van tekorten op de betalingsbalans tussen verschillende landen wordt vergemakkelijkt. Zonder de Westduitse Bondsrepubliek met name te noemen, zei Schweitzer van mening te zijn, dat landen met een overschot op de betalingsbalans de verantwoordelijkheid hebben de binnenlandse vraag op een dusdanig peil te handhaven, dat hierdoor de economische wereldsituatie niet nadelig kan worden beïnvloed. Tenslotte toonde de heer Schweitzer zich zeer gereserveerd tegenover de idee van een grotere flexibiliteit van de wisselkoersen.

Jaarverslag *1968/69*

In zijn 24ste jaarverslag schrijft het IMF, dat bestrijding van de inflatie de voornaamste doelstelling in de VS, Engeland, Canada en Frankrijk is en dat een gezonde ontwikkeling van de wereldeconomie in de komende jaren in grote mate afhankelijk zal zijn van het welslagen der inspanningen in die landen. Het jaarverslag stelt dat stabiliteit van de wisselkoersen op een realistisch niveau de voornaamste bijdrage blijft tot een evenwichtige expansie van de internationale handel. Het verslag waarschuwt ervoor, dat onnodige starheid der wisselkoersen ernstige gevolgen met zich kan meebrengen. Naar het oordeel van de uitvoerende directeuren zullen de SDR's waarschijnlijk niet voldoende zijn voor het dekken van de wereldbehoeften aan vergroting van de liquiditeit.

Het IMF zegt verder dat bij het monetaire beleid in de meeste industrielanden te veel nadruk is gelegd op het beheersen van de binnenlandse situatie waardoor de internationale rentetarieven het afgelopen jaar (1 mei 1968-30 april 1969) zeer krachtig zijn gestegen.

Het IMF acht het betreurenswaardig dat de VS en Engeland er de afgelopen paar jaar nog steeds niet in zijn geslaagd zich op effectieve wijze aan te passen bij de internationale situatie. De economische zwakte van beide landen is vnl. het gevolg van het in onvoldoende mate beheersen van de uitbreiding van de vraag. Bijzonder teleurgesteld wordt ook het feit genoemd, dat de VS er het afgelopen jaar niet in zijn geslaagd de economie af te remmen.

In de voornaamste industrielanden wordt het economische en financiële beleid thans op de juiste wijze gevoerd, nl. met als doel het bevorderen van een aanpassing van de betalingsbalans en het bevorderen van binnenlandse stabiliteit.

Het IMF is van mening dat de betalingsbalans van de industrielanden in 1968 een teleurstellende ontwikkeling te zien heeft gegeven. De verslechtering van de betalingsbalans van de VS en Frankrijk, de toeneming van het overschot op de Italiaanse en Westduitse betalingsbalansen en de achtergebleven verbetering van de Britse betalingsbalans worden als voorbeelden genoemd. (Het jaarverslag werd medio september gepubliceerd — Red. KHA).

Mede i.v.m. de moeilijkheden van Engeland en Frankrijk in het afgelopen boekjaar, was het totaal van de trekkingen op het IMF meer dan twee maal zo groot dan in het voorgaande jaar en beliep het ditmaal circa $ 2839 mln. Algemene krediet-overeenkomsten behaalden een top van 1231 mln dollar, maar waren op de dag van afsluiting van het boekjaar teruggelopen tot 846 mln dollar. De standby-kredieten bedroegen dit jaar 527 mln tegen 557 mln dollar in het voorgaande jaar. (Zie o.m. pag. 540/2-1969).

Door de uitvoerende directeuren werd wederom voorgesteld een deel van de netto-winst ($ 71 mln tegen $ 56 mln in 1968) onder bepaalde leden te verdelen (vgl. pag. 662/3-1968). Er zal onder 36 leden in totaal $ 32 mln verdeeld worden. De rest van het bedrag is bestemd voor versterking van de algemene reserve. De landen die voor het IMF-„dividend" in aanmerking komen zijn landen die in het afgelopen jaar een schuldeiserspositie in het fonds hebben ingenomen. De belangrijkste hieronder was de Westduitse Bondsrepubliek.

Monetaire reserves

De monetaire reserves van de Industrielanden — bestaande uit goud, deviezen en saldi bij het IMF — bedroegen eind sept. 2.762 mln dollar meer dan in de maand aug. en bereikten een record-hoogte. Vooral de deviezenreserves bleken snel te zijn toegenomen. Dit hield verband met monetaire aspecten van de Bondsdagverkiezingen die een toename van de Westduitse deviezenreserves met $ 1.309 mln tot $ 6.117 mln tot gevolg hadden. De deviezenreserves van de inaustrieianden tip het Europese vasteland namen met $ 1.922 mln toe, hetgeen volgens deskundigen de weerspiegeling vormde van de verplaatsing van fondsen van de Euro-dollarmarkt naar West-Duitsland.

De Amerikaanse deviezenreserves namen in sept. toe tot $ 3.797 mln (toename met $389 mln). De Franse deviezenreserves stegen met $ 231 mln na opneming van 500 mln dollar aan vreemde valuta bij het IMF. (Dit voorbeeld werd in nov. gevolgd door West-Duitsland, dat hiermee gedeeltelijke compensatie zocht voor de grote verliezen aan dollarreserves ten gevolge van de revaluatie van de mark, zie o.m. pag. 713/3-1969).

Het IMF had eind sept. 112 leden met een totaal aan quota's van $ 21.242 mln.

Wereldgoudvraagstuk

Het wereldgoudvraagstuk geeft aan het begin van 1970 door de invoering van de CDR's en de verkopen van goud op de internationale markten tegen de officiële goudprijs van $ 35 per ounce, een verward en ingewikkeld beeld te zien, aldus de First *National City* Bank in zijn jaarlijkse beschouwing over het goud.

De Bank stelt, dat de grote industriële landen het tot stand komen van de nieuwe monetaire faciliteit hebben gesteund, omdat zij niet konden vertrouwen op het tekort op de Amerikaanse betalingsbalans als het belangrijkste mechanisme voor het scheppen van nieuwe internationale reserves.

Het jaarrapport meent echter, dat veel landen buiten de VS bezwaar zouden hebben tegen het invoeren van de dollarstandaard: ,,Het wordt

teveel als vanzelfsprekend verondersteld, dat regeringen zo gewend zullen raken aan de nieuwe monetaire faciliteit, dat zij het gebruik maken van de SDR's zullen prefereren boven het goud en dat als gevolg daarvan het belang van het goud zal afnemen". De beschouwing besluit vervolgens: ,,De ,,brave new world" van de SDR's wordt geconfronteerd met de bekende problemen van hoe te voorzien in een voldoende maar niet te grote liquiditeit, hoe de aanpassing van de betalingsbalans te verzekeren en hoe te handelen met de verschillen in kwaliteit tussen de verschillende vormen van internationale reserves, de dollar en nu ook de SDR's".

De Financial *Times* meent, eveneens vele andere commentatoren, dat het goud een kleinere rol zal gaan spelen in het internationale monetaire systeem, ,,wat de Zuidafrikanen ook mogen wensen".

Na maandenlange onderhandelingen werd op 30 dec. 1969 overeenstemming bereikt tussen de VS en Zuid-Afrika enerzijds en de VS en andere industrielanden anderzijds, over een nieuw goudakkoord.

Sinds maart 1968, toen de dubbele goudmarkt werd gecreëerd (zie pag. 193-1968), hebben de VS geprobeerd te voorkomen dat de goudprijs te hoog opliep. De stijging zsu de waarde van de dollar — de enige internationale valuta, die officieel omwisselbaar is in goud — nadelig hebben kunnen beïnvloeden. In verband daarmee hebben de VS vorig jaar de andere landen — meestal met succes — verzocht geen nieuw goud van Zuid-Afrika te kopen.

De Europese centrale banken, waarvan de reserves voor een aanzienlijk deel uit goud bestaan, wilden echter een compromis sluiten tussen de VS en Zuid-Afrika. Door een dergelijk compromis zou Zuid-Afrika de verzekering krijgen dat het geen gcud beneden de prijs van 35 dollar per ounce zou hoeven te verkopen. in ruil voor een belofte dat het voldoende gcud aan de gcederenmarkten zou leveren om te voorkomen, dat de prijs te sterk boven de $ 35 per ounce zou stijgen. Intussen zorgde de instelling van de SDR's er voor, dat de aanvankelijke onrust op de goudmarkt (snel oplopen van de goudprijs), mede o.i.v. devaluatie en revaluatie van respectievelijk de Franse franc en de D-mark en de betere uitkomsten van de Britse betalingsbalans, werd weggenomen en de vrije goudprijs weer ging zakken: op 20 nov. bereikte die prijs in Londen en Zürich een dieptepunt met 36.60 dollar per ounce (circa 31,1 gram).

IMF koopt weer Zuidafrikaans goud

Op 30 dec. werd door het bestuur van het IMF besloten, op zekere voorwaarden weer Zuidafrikaans goud te kopen tegen de officiële prijs van $ 35 per ounce. Frankrijk onthield zich van stemming, evenals in maart '68 toen Frankrijk niet deelnam aan de besprekingen in Washington die leidden tot de splitsing van de goudmarkt. Het principe van de gescheiden goudmarkten is bij de nieuwe akkoorden behouden gebleven: een officiële markt waar de banken elkaar leveren tegen $ 35 per ounce en een vrije markt waar de goudprijs uitsluitend bepaald wordt door vraag en aanbod.

Het nieuw gedolven goud van Zuid-Afrika kan slechts via ,,de nauwe sluis van het IMF" toegang krijgen tot de officiële voorraden.

De voorwaarden die gesteld zijn, houden o.m. in, dat Zuid-Afrika al het nieuw gedolven goud moet afzetten - in eerste instantie op de vrije goudmarkt en pas aan het IMF als de prijs zou daien beneden de $ 35. Hiermee is Zuid-Afrika een minimum-prijs voor het goud gegarandeerd. In goudhandelskringen werd het echter toch vrijwel onmogelijk geacht, dat de vrije goudmarktprijs nog onder de 35 dollar zou komen, ook al had de overeenkomst slechts betrekking op Zuidafrikaans goud. Ondanks de zeer hoge rentevoet op de internationale geld- en kapitaalinarkten werd betwijfeld of de bezitters van grote goudvoorraden in het Midden-Oosten en elders onder de $ 35 per ounce zouden willen verkopen. Tegelijk maakte de hoge rentevoet het ook waarschijnlijk, dat stijgingen van de vrije-marktprijs binnen de perken zouden bliiven.

(Ondanks deze mening van gouddeskundigen bereikte de goudprijs op 8 jan. — voor het eerst in jaren — een peil beneden de 35 dollar, t.w. $ 34,975).

Een verdere voorwaarde die het IMF stelde is, dat goudverkoop door Zuid-Afrik?. aan het Fonds slechts mogelijk is ,,als de toestand van de Zuidafrikasnse betalingsbalans dit noodzakelijk maakt".

Zuid-Afrika heeft lang gestreefd naar een verhoging van de goudprijs — die nog dateert uit de jaren dertig — en gebruikte daarbij vooral het argument, dat bij het huidige prijspeil geen rendabele goudproduktie meer mogelijk was, dat hierdoor de produktie zou kunnen stagneren en dat deze bij de vraag ver achter zou blijven. Dit zou een stagnatie in de wereldeconomie ten gevolge kunnen hebben. De steeds grotere vraag naar goud op de wereldmarkt, leidde in maart van 1968 tot genoemde splitsing in de goudmarkt, die nu bestendigd is.

De NRC schreef op 29 nov.: ,,Het enige punt dat voor de monetaire positie van het goud van belang is, is de vraag of de beperking van de rol van het goud in het internationale geldstelsel, door de deelnemende landen zal worden gehandhaafd".

En The Economist (3-1-1970):

,,Tenslotte is er dan een rationeel middel om de internationale liquiditeit te vergroten wanneer en hoe men dat wil. Theoretisch gesproken is het een belangrijke stap. In de praktijk zal de verandering naar een nieuwe wereld-orde een graduele verandering zijn, zoals de formele regeling van de Zuidafrikaanse goudkwestie deze week heeft aangetoond. Zuid-Afrika wordt voor het eerst in 21 maanden in staat gesteld onder een complexe overeenkomst goud te verkopen aan het IMF. Om te beginnen mag het goudvoorraden van maart 1968 aan het IMF verkopen, in maximale driemaandelijke delen van $35 mln. (.)

Wat men wilde en wat werd bereikt, is een systeem dat duidelijk is gebaseerd op een dollarstandaard, maar dat de bezorgdheid van de Europese bankiers over hun reeds bestaande goudvoorraden erkent. De wereld heeft zijn grote kans gemist de Zuidafrikanen te ,,chanteren" om hen iets aan de apartheid te laten doen. Maar dat was wel te verwachten".

Toewijzing SDR's

Op 3 jan. werd bekend, dat het IMF voor het eerst bijzondere trekkingsrechten tot een bedrag van $ 3.414 mln aan 104 van de 115 aangesloten landen had toegewezen. Elk van de betrokken landen heeft ,,papiergoud" ontvangen ter waarde van 16,8% van zijn deelneming bij het IMF per 31 dec. 1969. Nederland ontving $ 87,36 min en België 70,896 mln dollar. De VS kregen het grootste bedrag toegewezen: $ 866,88 mln. Goudproducent Zuid-Afrika neemt deel aan het systeem van de SDR's en kreeg $ 33,6 mln toegewezen.

Tot de toewijzing was reeds in sept. van het vorig jaar door het IMF besloten. Deze eerste toewijzing zou 3.500 mln dollar bedragen, maar Formosa besloot zijn toewijzing van 86 mln dollar dit jaar nog niet op te nemen.

Leden van het IMF die geen SDR's kregen toegewezen waren o.m. Irak, Koeweit, Libanon, Libië en Saoedi-Arabië. Deelneming in de trekkingsrechten was vrijwillig. *(First National* City Bank, World Bank Group, Finance and *Development,* Int. *Financial* News Survey, Reuter, ANP, Le Monde, *Financial* Times, NRC, Het Parool, *Economist).*

(Vor. ber. pag. 534/1-1969)

INTERNATIONALE ZAKEN

WERELDBANK

JAARVERGADERING

Tegelijk met de vergadering van het IMF vond in Washington de jaarvergadering van de Wereldbankgroep plaats De Wereldbankgroep bestaat uit de Wereldbank (de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling), en haar dochterinstellingen: de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA) en de Internationale Financieringsmaatschappij (IFC).

Tijdens de bijeenkomst werden de jaarverslagen van de instellingen besproken.

Wederom kon een aanzienlijke uitbreiding van de activiteit van de Wereldbankgroep worden geconstateerd, waarover wordt opgemerkt, dat deze toegenomen activiteiten moeten worden gezien tegen de achtergrond van ,,een ontwikkelingswereld, die belangrijke vooruitgang boekt, maar desondanks nog vele brandende problemen kent". De ontwikkelingshulp begint in vele ontwikkelingslanden vrucht af te werpen, maar — zo wordt in het verslag betoogd — voortdurende uitbreiding van de hulp is dringend noodzakelijk, willen de eenmaal bereikte resultaten behouden blijven en de reeds gedane investeringen hun nut voor de jonge landen opbrengen. (Zie verder hieronder bij Jaarverslag).

De president van de Wereldbank, Robert McNamara, verklaarde op de openingsbijeenkomst der jaarvergadering op 29 sept., dat de grootste hindernis bij de economische en sociale vooruitgang van het overgrote gedeelte van de ontwikkelingslanden ligt in de al te grote bevolkingsgroei. Hij herinnerde eraan dat de Wereldbank dit jaar een bijzondere afdeling in het leven heeft geroepen die belast is met bestudering van de projecten om de bevolkingstoeneming onder controle te houden.

Wat betreft de vooruitzichten van de Derde Wereld merkte McNamara op: ,,Indien er voldoende financiële steun is, zal de wereldvoedselproduktie de komende twee decennia sneller toenemen dan de wereldbevolking". De president van de Wereldbank wees verder met nadruk op de noodzaak van een ontwikkelingsstrategie voor platteland en stad. Hij herhaalde zijn belofte, dat de activiteiten van de Wereldbank tussen nu en 1973 verdubbeld zullen worden. Het totaal bedrag aan leningen, kredieten en investeringen moet in 1970 ongeveer 2,25 mrd dollar bedragen vergeleken met $ 1.877 mrd in 1969. (Vgl. pag. 663/2-1968).

McNamara meende dat de nieuwe ontwikkelingsstrategie voor een groot deel dient te gaan steunen op de conclusies zoals die in het op 1 okt. gepubliceerde Pearson-rapport zijn neergelegd. (Behandeling hiervan in een volgende aflevering — Red. KHA).

Jaarverslagen 1968/69

Uit hun jaarverslag 1968/69 blijkt dat de Wereldbank en haar dochterinstelling IDA (jaarverslag IFC, zie hieronder) in het boekjaar 1 juli 1968 - 30 juni 1969 meer financiële hulp aan ontwikkelingslanden hebben verleend dan ooit tevoren.

De meeste leningen en kredieten werden toegezegd voor ontwikkeling van de agrarische sector. Het totale bedrag, dat aan deze sector ten goede kwam, heeft in het afgelopen jaar 367,3 mln dollar bedragen Dit is meer dan het dubbele van het voorgaande boekjaar (172,5 mln), dat op zich zelf reeds een record was.

Verder viel bij het ter beschikking stellen van leningen en kredieten, sterk de nadruk op de onderwijssector. In totaal werd hiervoor bijna $ 82 mln toegezegd tegen $ 24 mln in 1968. In vrijwel elke sector werd overigens een belangrijke uitbreiding van de activiteiten van de Wereldbank en de IDA waargenomen. De gehele ontwikkelingswereld heeft in het afgelopen jaar een beroep gedaan op deze instanties en geografisch gespreid kwamen de financiële middelen terecht in:

- Airika, aat 48 leningen en kredieten kreeg tot een totaalbedrag van 345 mln dollar In dit werelddeel hebben 29 landen van dit bedrag een deel gekregen (20 leningen en kredieten, totaal 140 mln dollar, verdeeld over 13 landen);
- Azië en het Midden-Oosten, die in totaal 37 leningen en kredieten ontvingen tot een totale waarde van 788 mln dollar, verdeeld over dertien landen (19 leningen en kredieten, totaal 306 mln dollar, verdeeld over 11 landen);
- Europa, dat 10 leningen en kredieten ontving met een roraie waarde van 180 mln dollar en verdeeld over 5 landen (4 leningen en kredieten, totaal 123 mln dollar, verdeeld over drie landen);
- Westelijk Halfrond, dat 27 leningen kreeg tot een totaal-bedrag van 472 mln dollar en verdeeld over 14 landen (19 leningen en kredieten, totaal 385 mln dollar en verdeeld over 11 landen).

Volgens het jaarrapport vertonen de particuliere kapitaalsinvesteringen in de ontwikkelingslanden een geringe stijging, maar was er een lichte teruggang in de regeringsbijdragen. Deze twee tezamen worden geraamd op $ 12,8 mrd, wat ongeveer neerkomt op 0,757' van het gezamenlijk bruto nationaal produkt van de geïndustrialiseerde landen in 1968. (Zie hieronder), Door de in het boekjaar 1968/69 aangegane verplichtingen kwam het totaal van de door de Wereldbank en de IDA versterkte leningen op ca $ 14,8 mrd, waarvan ruim $ 6,4 mrd betrekking had op leningen voor 357 projecten in 84 landen, die de afgelopen vijf jaar gegeven werden.

Gedurende het afgelopen boekjaar heeft de Wereldbank meer obligaties op de wereldkapitaalmarkt verkocht dan in enig voorafgaand jaar in haar bestaan, nl. $1,22 mrd tegen een gemiddelde rente van 6,46%. Na aftrek van alle financiële verplichtingen voor het boekjaar zijn de liquide middelen van de Wereldbank toegenomen met ongeveer $ 450 mln. De netto-inkomsten bedroegen in de afgelopen periode $ 171 mln. De directeuren van de Wereldbank stellen voor, hiervan $ 100 mln over te noeken naar de IDA als schenking. De IDA is voor de middelenvoorziening geheel aangewezen op de bijdragen van de lidstaten en had als gevolg van verminderde bijdragen in het vorig boekjaar aanzienlijk minder mogelijkheden bij het verstrekken van kredieten (zie pag. 663/2-1968). De leen- en kredietactiviteiten van de drie instellingen van de Wereldbankgroep afzonder-

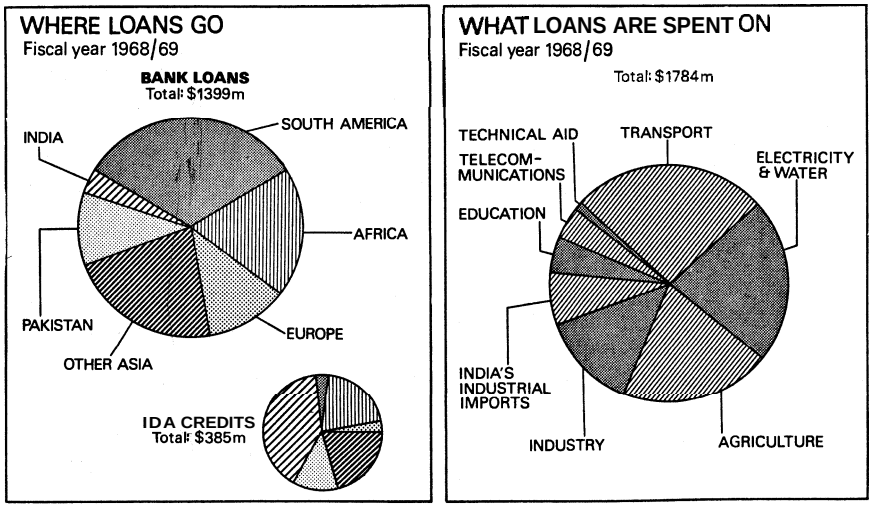

("The Economist")

lijk, zijn als volgt weer te geven (tussen haakjes zijn de toezeggingen van de voorgaande verslagperiode geplaatst)
Wereldbank 84 leningen tot een totaal-bedrag van 1399 mln dollar (44 leningen, totaal 847 mln dollar),
IDA 38 kredieten tot een totaal-bedrag van 385 mln dollar (18 kredieten, totaal 107 mln dollar),
IFC 27 projecten tot een totaal-bedrag van 93 mln dollar (16 projecten, totaal 51 mln dollar)

De IFC verschafte in 1968/69 kredieten tot een bedrag van $ 92.9 (v.j. 51) mln. Dit bedrag werd gegeven aan 24 particuliere ondernemingen, die in totaal voor meer dan $ 364 mln in de ontwikkelingslanden investeerden. In 39 landen werden hiervan 131 projecten gefinancierd, waaronder een investering van $ 22,1 mln in een fabriek voor constructie-materialen in Thailand. Dit was de grootste investering van de IFC sinds het begin van haar werkzaamheden in juli 1956. Het aantal leden van de IFC werd uitgebreid tot 91.

De ontwikkelingslanden

Het jaarverslag van de Wereldbank geeft aan, dat het totaalbedrag aan uitstaande leningen van de Wereldbankgroep op 30 juni 1969 was gestegen tot ongeveer $ 14,8 mrd, of circa 53 3 mrd gulden Bijna de helft ervan is gedurende de laatste vijf jaar uitgeleend, voor 357 projecten in 84 landen
Behalve op de Wereldbank en andere internationale instellingen zijn de ontwikkelingsgebieden aangewezen op steun van overheden, bedrijven en particulieren uit ae industrielanden
Alles bij elkaar vloeide in 1968/69 rond $ 12,8 mrd (f 46,1 mrd) hulp naar de ontwikkelingsgebieden, meer dan in enig ander jaar Dit bedrag vormde in totaal ongeveer 0,75% van het gezamenlijke nationale produkt van de industriestaten, een iets lager percentage dan in 1967/68
Over het algemeen werd de voorrang gegeven aan eigen betalingsbalans- en valutaproblemen, aldus het rapport Als gunstige uitzonderingen worden Nederland, Canada en de Scandinavische landen genoemd Om als groep een economische groei van 5% te bereiken, moesten de ontwikkelingslanden nog 85% van de investeringen in hun economie uit eigen bronnen financieren, ,,vaak ten koste van het consumptiepeil''
De landbcuwprodukties zijn, volgens het jaarrapport, goed vooruitgegaan en de vooruitzichten blijven gunstig Maar talrijke ontwikkelingslanden blijven voor hun expartverdiensten te veel afhankelijk van een of enkele agrarische produkten als koffie, cacao en suiker Internationale overeenkomsten tot beheersing van produktie, export en prijzen van zulke produkten acht de Wereldbank wel nuttig maar niet zaligmakend Van het grootste belang acht de Wereldbank, dat de jonge landen hun produkties veranderen en meer aanpassen aan de behoeften van de wereldmarkt. De wereldvraag naar primaire landbouwprodukten groeit minder snel dan die naar half- of eindfabrikaten Het bewijs hiervan leveren de industrielanden, die vorig jaar hun aandeel in de wereldhandel verder hebben vergroot De jonge landen hielden hiervan nog slechts 20% over, tegen 22% in 1967 en ruim 30% in 1950

(World Bank Group. Internationale Samenwerking, Economist, NRC, Financial Times)

(Vor. ber. pag. 663/1-1968)

WEST-EUROPA

EG

BASIS-AKKOORD OVER (LANDBOUW) FINANCIERING BEREIKT

Van 15 tot 22 dec. 1969 heeft de Raad van ministers van de Europese Gemeenschappen zich in een marathonzitting bezig gehouden met de problematiek van de financiering van de Europese Gemeenschappen en de uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement.
Op 22 dec., 9 dagen voordat de overgangstermijn waarbinnen voor deze aangelegenheden een regeling gevonden diende te worden, afliep, bereikten de ministers van buitenlandse zaken, financien en landbouw van de Zes een compromis.
Aanvankelijk was het de bedoeling dat er vóór 31 dec. ook een oplossing voor het probleem van de landbouwoverschotten gevonden zou worden, maar deze problematiek bleek zo gecompliceerd en veelomvattend dat de ministers van landbouw geen tijd vonden zich grondig met deze materie bezig te houden.
Het is eveneens niet mogelijk gebleken om tot een definitieve regeling voor tabak te komen, hoewel Italië aanvankelijk verklaard had slechts te willen meewerken aan een regeling voor de landbouwfinanciering als gelijktijdig een regeling voor tabak en wijn zou worden gevonden.
Aan de zitting van 15 tot 22 dec. ging op 8 en 9 december een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken en landbouw vooraf, waarop ook de financiering van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek, de eigen middelen van de Gemeenschap en de bevoegdheden van het Parlement al ter sprake kwamen. Uit de discussies over de eigen middelen viel als conclusie te trekken dat alle ledenstaten het erover eens waren dat de heffing op ingevoerde landbouwprodukten als eigen middelen worden beschouwd.
Vijf delegaties wilden ook de opbrengst van het gemeenschappelijk douane-tarief als zodanig beschouwen, maar vooral van Nederlandse zijde maakte men ernstig voorbehoud. Verder bleek men wel algemeen te vinden dat een gemeenschapsbelasting ter aanvulling van de inkomsten uit de heffing op ingevoerde landbouwprodukten, het best zou kunnen bestaan uit opcenten op de BTW.
De ministerraad verklaarde zich er mee akkoord dat Italië de BTW eerst 1 jan. 1972 Invoert en men bereikte overeenstemming over het ritme volgens hetwelk Italië het supplementaire deel van de fiscale restituties moet afbreken.

Het Nederlandse bezwaar tegen de bestemming van het douanerecht tot eigen middelen van de EEG gaat ervan uit, dat de douanerechten moeilijk te beschouwen zijn als belastingen, aan te passen aan hogere of lagere uitgaven. Douane-inkomsten als eigen middelen beschouwen komt verder neer op een onredelijke verdeling van de lasten, waarbij Nederland (dat altijd een liberale handelspolitiek heeft gevoerd, van vervoersstandpunt uit gunstig gelegen is, maar dan ook zeer veel uitgegeven heeft om transportfaciliteiten te ontwikkelen) zwaar zou worden getroffen. Nederland int 15% van de in de Gemeenschap geïnde douanerechten, maar het vertegenwoordigt slechts 6,5% van het bruto nationaal produkt van de Gemeenschap. Ook voor België is de verhouding zeer ongunstig - 11% tegenover 5,570, maar België int veel minder heffingen dan Nederland. Nederland int 18% van de heffingen, België 9%.

Voor de Bondsrepubliek is er vrijwel een evenwicht, maar Frankrijk ontvangt slechts 2370 van de douanerechten, tegenover een bruto nationaal produkt van 31%.
De Nederlandse minister van financiën Witteveen stelde dan ook voor, voor een evenredige verdeling van de lasten uit te gaan van het aandeel van ieder land aan het bruto nationale produkt van de Gemeenschap.

De Italianen wilden het meer zoeken in het produkt per hoofd van de bevolking en de andere partners suggereerden naar een gemiddelde te zoeken tussen de huidige verdeelsleutel voor de bijdragen van de leden-staten en het bruto nationale produkt.

De Franse afgevaardigden stonden het minst positief tegenover de gedachte tot een redelijke verdeling van de lasten te komen.
Omdat men op de bijeenkomst van 8 en 9 dec. niet tot resultaten was gekomen, begon op 15 dec. de marathonzitting.

Het bleek tijdens de conferentie dat de meeste partijen van goede wil waren om tot besluiten te komen, maar dat men met name wat de

uitbreiding van de bevoegdheden van het Parlement betreft, niet zover wilde gaan als de Commissie en het Europese Parlement (pag. 803/1 e.v.-1969).

Wat de periode betreft voorafgaande aan de ,,normale" — dat wil zeggen de periode waarin de Gemeenschappen ovei drie bronnen van eigen middelen zullen beschikken: de heffingen, de douanerechten en de Gemeenschapsbelasting — dienen de bevoegdheden reeds te worden uitgebreid, doch de zes ministers bleken het er wel over eens dat voorstellen dsartoe door de Ministerraad en niet door de Commissie aan het Parlement dienen te worden voorgelegd. Minister Schumann wilde echter niet aanvaarden dat de bevoegdheden van het Europese Parlement nog eens worden uitgebreid wanneer de normale periode intreedt.

De ministers Witteveen en Scheel bleken de voorstellen van de Commissie wat haar beginselen betreft wel te willen volgen en zij verklaarden zich ook bereid thans reeds de bevoegdheden van het Europese Pa lement in de normile periode te bepalen. Minister Harmel vond dit echter minder reëel nu de normale periode nog zo ver af ligt en de nationale parlementen dus langer controle blijven oefenen. Men diende zich naar zijn oordeel tot het bepalen van de beginselen omtrent de normale periode te beperken. Het Europese Parlement zou met de nitionale psrlementen over de toekomstige ontwikkeling overleg moeten voeren.

Het compromis dat tenslotte tot stand kwam, houdt in, dat Frankrijk erin toestemde dat acht jaar lang zowel op de afdracht van de heffingen alsook op die van de douane-inkomsten correcties worden toegepast, om tot een redelijke verdeling van de lasten tussen de Zes te komen en rekening te houden met het bruto nationaal produkt van de ledenstaten. Verder nam Frankrijk ten aanzien van de vergroting van de bevoegdheden van het Europese Parlement een veel positievere houding aan dan aanvankelijk verwacht mocht worden.

In het debat van 20 dec. legde de voorzitter vin de bijeenkomst, de Nederlandse staatssecretaris voor buitenlandse zaken, H. J. de Koster, een aantal uitgangspunten voor, waaronder de idee van een correctie op het geheel van de eigen middelen, dus cok op de heffingen, die uiteindelijk door Frankrijk zouden worden aanvaard.

De Commissie kwam daarop met een tweeledig compromisvoorstel. Het tweede deel ervan — het regime dat na 1 jan. 1975 zal moeten gelden — werd na zeer veel gecijfer door de ministers van financiën en vervolgens door alle partners aanvaard.

Frankrijk verzette zich echter tegen de Commissievoorstellen voor de periode 1971 t m. 1974 en stelde er een eigen voorstel voor in de plaats dat door de Commissie werd overgenomen. Deze deed er echter een belangrijk nieuw element aan voorafgaan, waarover de ministers van financiën vele uren hebben gedebatteerd.

Dit nieuwe element hield een wijziging in ter wille van Italië in de tot dusver voor 1970 geldende regeling, die echter ook voor de andere partners betekenis heeft. De wijziging betrof de uitgaven voor het Landbouwfonds.

Uiteindelijk kwam men het volgende overeen. Voor 1970 is voor het Landbouwfonds een bijzondere sleutel bepaald, die de bijdragen in de kosten als volgt vaststelt: België 8,25%, Duitsland 31,7%, Frankrijk 28%, Italië 21,5%, Luxemburg 0,2% en Nederland 10,35%. De Commissie had eerst voor Frankrijk een percentage van 28,9% voorgesteld, maar de Fransen wilden niet meer dan 28 accepteren. Vele uren gingen heen voordat de andere partners de resterende 0,9% onder elkaar hadden verdeeld. Vooral de Bondsrepubliek zorgde voor moeilijkheden.

Na 1 jan. 1971 gaat men de heffingen volledig aan de Gemeenschap afdragen en worden de douanerechten progressief.

De progressie is in 1972 62,5%, in 1973 75, in 1974 87,5 en in 1975 100%, van het totaalbedrag van heffingen en douanerechten, maar hierin zitten de heffingen voor de volle 100%, de douanerechten slechts voorzover zij nodig zijn om de totale progressiepercentages vol te maken.

Voor Nederland is zeer belangrijk dat de Gemeenschap de leden-staten 10% terugbetaalt voor inningskosten, die als uitgaven van de Gemeenschap worden beschouwd.

De vermelde inkomsten zijn niet voldoende om de op 3,5 mrd dollar geschatte behoeften van de Gemeenschap te dekken. In het niet gedekte deel van de begroting wordt gespijsd overeenkomstig de sleutel die voor elke lidstaat gelijk is aan het gemiddelde van zijn aandeel in het bruto nationaal produkt van de Gemeenschap, anderzijds aan het gewogen gemiddelde van de begrotingssleutels van het verdrag. De sleutel is voor België 6,8, voor Duitsland 32,9, voor Frankrijk 32,6, voor Italië 20,2, voor Luxemburg 0 2, voor Nederland 7,3%.

Ter correctie is echter bepaald dat het aandeel van elke lidstaat tussen 1971 en 1974 jaarlijks niet meer dan één procent mag stijgen en niet meer dan 1,5% mag dalen.

Na 1 jan. 1975 volgt de definitieve of normale periode, waarin tot de eigen middelen ook ontvangsten behoren, overeenkomend met een percentage van ten hoogste één punt, gebaseerd op de voor de Gemeenschap uniforme grondslag voor de BTW. Ook in de normale periode wordt 10% terugbetaald als perceptiekosten.

Ter correctie is evenwel overeengekomen, dat van 1975 tot en met 1977 het aandeel van elke lidstaat jaarlijks met niet meer dan 2% mag stijgen.

Minister Witteveen heeft in verband met dit over de eigen middelen bereikte akkoord dat de Duitse delegatie slechts onder voorbehoud van goedkeuring door Bonn heeft aanvaard, van een gelukkige regeling gesproken omdat het geleidelijke afdracht van de douanerechten combineert met een billijke verdeling van de lasten. De voor 1970 getroffen regeling is voor Nederland voordelig.

Inzake de toepassing van controle op het gemeenschappelijk budget, nam de ministerraad een besluit over de positie van het Parlement in het in 1975 aanvangende tijdvak. Over de bevoegdheden in het tijdvak 1971-1975 zal men zich nog beraden. Globaal komt het erop neer dat het laatste woord over het budget aan het Europees parlement is voorbehouden, waar allerlei procedures van amendering door Raad of Parlement aan vooraf kunnen gaan. Op toekomstige ministerraadbijeenkomsten zal men dit nader uitwerken. Ten aanzien van de vooral door Italië gewenste regelingen voor wijn en tabak kon men slechts ten dele tot resultaten komen. Ten aanzien van tabak kwam men wat het landbouwgedeelte betreft tot een akkoord. De raad nam wel een resolutie voor een gemeenschappelijke marktordening voor wijn aan. Er werd overeengekomen dat met ingang van 1 april 1970 het vrije handelsverkeer in wijn binnen de EG zal worden tot stand gebracht. Dit betekent dat op die

datum alle kwantitatieve restricties en maatregelen van gelijke strekking, als douanerechten, zullen moeten zijn afgeschaft.
Tijdens de Raadszitting werden tevens nieuwe conimunautaire aankoopprijzen van appelen, peren, citroenen en bloemkool voor de op 1 jan. 1970 te beginnen periode vastgesteld.
De Raad besloot verder dat vóór 30 april 1970 het gemeenschappelijk visserijbeleid tot stand moet komen.
De resultaten van de conferentie werden in de Westeuropese pers, met name in de Engelse, gunstig ontvangen, omdat deze de onderhandelingen over de toetreding van Engeland tot de Gemeenschappen zullen vergemakkelijken. (NRC, *NZZ, Le* Monde, *Staatscourant)*

(Vor. ber. pag. 803/1 e.v.-1969)

NEDERLAND

HUURVERHOGINGEN

Op 3 dec. 1969 werd door de Tweede Kamer, met de stemmen van de PvdA, PSP, CPN, groep-Aarden en Boerenpartij tegen. het ontwerp van wet tot wijziging van de wet jaarlijkse huurverhogingen en van de huurwet aangenomen. (Op 16 dec. eveneens door de Eerste Kamer).
Het oorspronkelijke ontwerp, dat de jaarlijkse huurverhoging uitstelde tot 1 juli 1970 en de huurverhoging in de komende drie jaren van zes op zeven procent wilde brengen, ontmoette op 28 nov. veel weerstand in de Tweede Kamer. Minister Schut van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening zei toen in een memorie van antwoord het niet eens te zijn met de opvatting, dat door een huurverhoging van zeven procent in de jaren 1971, 1972 en 1973 het door de SER in het veertiende halfjaarlijkse rapport uitgebrachte advies niet zou zijn gevolgd, zoals in de Kamer was gesuggereerd (SER-rapport, zei pag. *420/1-1969*). Niettemin deed de minister een tweetal concessies die hij op 3 dec. aan de Kamer meedeelde: i.p.v. de huurverhogingen over een periode van drie jaar op te trekken van zes tot zeven procent, zal alleen in 1971 een verhoging van zeven procent worden doorgevoerd. Verder bleek de bewindsman bereid de jaarlijkse verhogingen, die hij aanvankelijk voor de jaren na 1970 op 1 juni had willen vaststellen, te verplaatsen naar 1 april. Ongewijzigd bleef de datum voor huurverhoging in 1970, nl. 6% per 1 juni.

De huurverhogingen, aldus een toelichting van het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, zijn verplicht voor de woningen die door het Rijk worden gesubsidieerd. De huurprijzen van niet. of niet meer gesubsidieerde woningen kunnen vrijwillig tussen verhuurder en huurder worden overeengekomen in de gebieden die op genoemde data nog niet zijn geliberaliseerd (vgl. pag. *454/2-1969*), waarbij de vermelde percentages als een maximum gelden. Een reeds bestaande overeenkomst dient evenwel te worden nagekomen.

PROGRAMMA WONINGBOUW 1969 VERWEZENLIJKT. CIJFERS WONINGPRODUKTIE

Volgens cijfers van het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening is het woningbouwprogramma voor 1969 (125.000 woningen, zie pag. *454/1-1969*) ruimschoots gerealiseerd.
De cijfers zijn de volgende:

	Programma	Gerealiseerd
Woningen m rijksleningen (woningwetwoningen)	45 000	45 612
Gesubsidieerde part woningen, incl die, te bouwen door woningcorporaties	55 000	60 000
Totaal gesubs woningen	100 000	105 612
Opnieuw uitgegeven na intrekking van vóór '69 gedane toezeggingen		3 867
Vrije-sectorwoningen	25 000	23 000 (raming)
Totaal-generaal	125 000	132 479
Id, excl opnieuw uitgegeven intrekkingen		128 612

Cijfers woningproduktie

Volgens gegevens van het CES blijkt, dat in de eerste drie kwartalen van 1969 vaor een bedrag van f 6,7 rnrd aan opdrachten voor woningen en andere gebouwen is cntvangen, tegen 6,1 mrd gulden in de overeenkomstige periode van 1968.
Rekening houdend met de geraamde invloed van prijsstijgingen betekent dit een vrijwel ongewijzigd niveau.
De opdrachten voor woningbouw beliepen f 3,3 mrd en voor de overige gebouwen f 3,4 mrd. Na wrijscorrectie *etekent dit een stijging- bij de woningbouw van circa 1% en een daling bij de overige gebouwen van eveneens ongeveer 1%.
De omvang van de bij architectenbureaus e.d. onderhanden objecten van f 100.000 en meer (nog niet op de bouwplaats begonnen) bedroeg op 1 okt. 1969 11,4 mrd gulden tegen f 10,6 mrd op 1 okt. 1968 en f 10,2 mrd op 1 okt. 1967.
(NRC, CBS)

BELEID BIJ TOEWIJZEN WONING VEREENVOUDIGD

Op 23 dec. 1969 maakte minister Schut de nieuwe richtlijnen bekend voor de toepassing van de woonruimtewet van 1947, waaraan de gemeenten hun voorschriften uiterlijk 1 maart 1970 moeten hebben aangepast,. Hierbij is de mogelijkheid opengelaten, dat gemeenten met lange wachtlijsten van woningzoekenden, zoals Amsterdam en Den Haag, tijdelijk van de nieuwe voorschriften worden ontheven en een overgangsregeling krijgen. In het algemeen zal de woonruimteverdeling zoveel mogelijk worden vrijgelaten. Minister Schut zei hierover op een persconferentie: ,,De mensen zijn het zat om naar de loketten van de gemeentelijke huisvestingsbureaus te gaan en daar te laten uitmaken wie uit een aantal gelijke gevailen een huis krijgt en wie niet. De tijd is rijp om daarmee up te houden". Op grond van de nieuwe voorschriften zal zonder meer een woonvergunning moeten worden afgegeven:

- Bij verhuizing naar een woning waarvan de huur minstens 50% hoger is, of bij een verhuizing naar een kleinere woning (twee woon- of slaapvertrekken minder).
- Bij verhuizing van een gelijkvloers gelegen woning of een eengezinswoning naar een hoger gelegen woning.
- Bij woningruil.
- Bij verhuizing naar een leegstaande woning waarvan de betrokkene eigenaar is.

Voorts zal het niet langer mogelijk zijn iemand een woonvergunning te weigeren met het argument, dat hij niet economisch aan de gemeente is gebonden. Alleen in een agglomeratie kan onder bepaalde voorwaarden de eis van gebondenheid aan die agglomeratie worden gesteld, behalve wanneer het oin mensen gaat, die niet duurzaam aan het arbeidsproces deelnemen. Verder mogen de gemeentebesturen geen woonvergunning meer verlenen aan iemand die een woning met een zo lage huur wil beirekken dat hij daarvoor, gezien zijn inkomen, niet in aanmerking behoort te komen.
De gemeenten houden de bevoegdheden om woonruimte te vorderen. Zij mogen dit echter pas doen wanneer duidelijk is gebleken dat op basis van vrijwilligheid geen andere oplossing mogelijk is. Voorts dienen zij een vordering zo spoedig mogelijk ongedaan te maken door er voortdurend naar te streven dat tussen partijen alsnog een huurovereenkomst wordt gesloten of dat andere woonruimte ter beschikking komt. (NRC, Het Parool)

VERBETERING BIJDRAGEREGELINGEN I.V.M. WOONVOORZIENINGEN EN WOONKLIMAAT

Op 23 dec. 1969 werd door minister Schut aan de Nederlandse gemeenten een circulaire toegezonden waarin een verbetering van de bijdrageregelingen voor sanering, stadsreconstructie, krotopruiming, woningverbetering en doorstroming worden aangekondigd. De verbete-

ring van de bijdrageregelingen gaat per 1 jan. 1970 in en behelst o.m. het volgende:

● Krotopruiming en doorstroming:

1. Een sloopbijdrage van 1500 gulden per krot zal worden uitgekeerd aan elke kroteigenaar die het betreffende pand ook binnen twee jaar afbreekt tenzij de eigenaar een gemeente is die al een uitkering voor krotverwerving krijgt.
2. De bijdragen aan gemeenten voor krotverwerving stijgen van f 2000 tot f 2500 met verlenging van het afbraakrespijt tot t ee jaar
3. Op grond van een geheel nieuwe bijdrageregeling voor krotontruiming en doorstroming zullen de rijksuitkeringen niet meer gebonden zijn aan fondsvorming maar per geval aan de gemeenten worden toegekend. Zij bedragen 80% van de gemeentelijke subsidie met een maximum van f 1200 per geval bij krotontruiming en f 1000 per geval bii doorstroming.
4. „Natuurlijke" huiseigenaars komen volgens een aanmerkelijk gunstiger subsidieregeling voor verbetering van woningen en woonbuurten in aanmerking voor 25% subsidie met een maximum van f 2500 per verbeteringswerk aan huizen die in beginsel voor 1945 zijn gebouwd.

Bij de nieuwe regeling voor krotontruiming en doorstroming speelt het geen rol wat voor woning een bewoner van een krot gaat betrekken.

Dat is wel het geval met de „spelregels" voor de doorstrcming waarbij het vrijkomende huis geen hogere huur mag hebben dan f 140 per maand, maar de nieuwe woning een ten minste 60% hogere huur moet opbrengen, in principe maximaal f 250 per maand. Bij een koopwoning gelden de maandelijkse lasten als maatstaf.

● Woningverbetering:

Met de nieuwe regeling voor verbetering van woningen, die een oude premieregeling van 1953 zal vervangen, wil minister Schut particuliere huiseigenaars individueel of collectief aanzetten tot verbetering van woonvoorzieningen en woonklimaat. De regeling heeft ook betrekking op verbouwingen waardoor meer of minder huizen ontstaan.

Onder de regelingen vallen voorts voorzieningen in het vlak van het noodherstel, dus verbetering van huizen die nog beperkte tijd mee moeten of mee kunnen.

● Bijzondere maatregelen:

Een geheel nieuwe regeling voorziet in de mogelijkheid aan gemeenten rijksbijdragen te verlenen voor verbetering van de woonvergunning in een buurt waar de woonverbetering stevig wordt aangepakt, b.v. voor het wijzigen van het straatprofiel, het aanleggen van parkeeraccomodatie en het opknappen van binnenterreinen.

De subsidie voor nieuwbouw zal met gemiddeld f 600 worden verhoogd voor woningwetwoningen en particuliere huurhuizen en met ongeveer f 800 per jaar voor een eigen huis. De gemeenten kunnen voorts subsidies verwachten bij het treffen van bijzondere maatregelen om een georganiseerde aanpak van complexgewijze woningverbetering te bevorderen. Kosten van bijzondere gemeentelijke maatregelen ter stimulering van krotontruiming en doorstroming zullen voor 80% door het Rijk gedragen worden. (NRC, Het Parool, Ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening)

BELGIË

ECONOMISCHE REGERINGSNOTA

De regering heeft bij de Kamer een nota ingediend betreffende de economische ontwikkeling in 1968 en 1969, de vooruitzichten voor 1970 en de actuele economische problematiek. Ten gevolge van de verdaging der BTW-invoering onderging de publikatie van de nota enige vertraging

Het eerste deel bevat een beknopt overzicht van de evolutie in 1968 In het tweede deel wordt uitvoerig gehandeld over de toestand in 1969. Daarbij wordt medegedeeld dat de uitvoer van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) met ruim 20% t.o.v. 1968 is gestegen. De uitvoer naar de Gemeenschap van de Zes steeg met 29,4%. (Frankrijk: 44,7%, Italië: 40,6%; Bondsrepubliek: 31,9%, Nederland: 12,2%.) De uitvoer naar de landen buiten de EEG stegen met 9,9%. Naar Groot-Brittannië was de groei slechts 9%. De uitvoer naar de VS daalde met 11,2%. (Al die cijfers hebben betrekking op de eerste negen maanden van 1969)

De particuliere consumptie en de investeringen van het bedrijfsleven stegen eveneens; de overheidsinvesteringen groeiden echter niet meer zo sterk aan als in 1968.

BINNENLANDSE BESTEDINGEN IN 1969

(in werkelijke prijzen)

	mrd	(1968)
particuliere verbruik	717	(657,9)
overheidsverbruik	158,4	(146,0)
bruto investeringen	259,5	(229,3)
	1.134,9	(1.033,2)

Het groeitempo van de industriële produktie nam opnieuw toe. De benuttigingsgraad van de produktiecapaciteit wordt op 86 tot 87% geschat. In 1967 en in de eerste helft van 1968 lag hij beneden de 80% en in de vorige fase van hoogconjunctuur (1963-64) werd 85% niet overschreden.

De invoer nam insgelijks sterk toe (17,3% in volumen en 19,2% tegen lopende prijzen). In het totaal steeg de invoer van 420 mrd tot 494 mrd fr. Het bruto nationaal produkt wordt voor 1969 op 1.138 mrd fr geraamd.

De gunstige evolutie van de produktie beïnvloedde de arbeidsmarkt. De stijging van de volledige werkloosheid kwam medio 1968 tot stilstand; sedertdien daalt deze. Op 30 juni 1969 waren er in totaal 88.223 werklozen.

Het derde deel van de nota bevat het economische budget voor 1970. Luidens de algemene toelichting wordt verwacht dat het tempo van de conjuncturele expansie zal vertragen, als gevolg van de minder snelle groei in de EEG, het restrictieve Belgische overheidsbeleid en de minder gunstige conjunctuur in de VS. De regering zal niettemin haar beperkende maatregelen m.b.t. het privéverbruik, de investeringen, de uit- en invoer verder verscherpen Er zal in 1970 ook een stringent prijsbeleid worden gevoerd. Er wordt een groei met 9,5% van het nationaal inkomen verwacht. De reële groei van het bruto nationaal produkt zou 4,75% kunnen bedragen.

De samenstelling van de actieve bevolking wordt per 30 juni als volgt geraamd (in duizendtallen):

	1968	**1969**	**1970**
landbouw	**201**	**192**	**185**
delfstoffenontginning	**67**	**59**	**53**
fabrieksnijverheid	**1216**	**1239**	**1242**
bouwnijverheid	**308**	**317**	**328**
elektriciteit, gas en water	**31**	**31**	**31**
diensten	**1421**	**1453**	**1480**
overheid (inclusief militairen)	**424**	**434**	**440**
totaal	3668	3725	3759
waarvan:			
zelfstandigen	792	790	788
niet-zelfstandigen	2876	2935	2971
volledig werklozen	110	88	80
grensarbeiders	53	55	52
algemeen totaal	3831	3868	3891

PRIJSBELEID

In het staatsblad van 30 dec. 1969 verscheen de wet van 23 dec. tot wijziging en aanvulling van de wetgeving op het beteugelen van inbreuken op de reglementering i.z. de bevoorrading van het land.

De nieuwe wet moet de minister van economische zaken meer armslag geven bij het voeren van een nationaal prijsbeleid, dat rekening houdt zowel met het algemeen economisch belang als met de koopkracht van de verbruiker en dat tevens het concurrentievermogen van het bedrijfsleven op internationaal niveau moet vrijwaren. De wet voorziet o.m. in het sluiten van programmatie-overeenkomsten.

Door het vrijwillig sluiten van contracten tussen regering en privésector hoopt men abnormale uitwassen bij de prijzenevolutie te vermijden.

Om het systeem van de programmatiecontracten uit te werken, werd de prijzencommissie gereorganiseerd tot een commissie voor prijsregeling. De prijzendienst werd versterkt met het oog op het treffen van interventiemaatregelen i.z. prijzen. De algemene economische in-

spectie op Economische Zaken blijft, zoals voorheeri, belast met de administratieve en repressieve controle van de prijsregeling.

NIEUWJAARSBOODSCHAP VAN DE KONING

Koning Boudewijn heeft op 22 dec. 1969 op het paleis te Brussel voor de leden van de regering en de hoogste gezagsdragers van de magistratuur en de andere, nationale corpsen, de traditionele nieuwjaarstoespraak gehouden.

Na herinnerd te hebben aan de grote internationale gebeurtenissen van 1969 handelde het staatshoofd over de binnenlandse toestand. Hij verklaarde dat de oplossing van de nationale problemen geen doel op zichzelf is, maar een middel om een betere, individuele en gemeenschappelijke ontplooiing van alle staatsburgers te bevorderen. Ook citeerde hij een brief die Leopold I in 1857 n.a.v. een kabinetscrisis aan het toenmalige regeringshoofd schreef: ,,België kan gelukkig leven, wanneer het de wet van de gematigdheid volgt; iedere maatregel echter, die zou kunnen worden geïnterpreteerd als een werkelijke overheersing van een mening door een andere, is gevaarlijk. ,,Deze woorden blijven actueel, aldus de koning; zij gelden voor al de vraagstukken, waarover de meningen van de Belgen uiteenlopen. België moet tevens de doeleinden vastleggen, die moeten worden nagestreefd met het oog op de vooruitgang. Dat betekent o.m. dat wij scherper bewust moeten worden van de economische, wetenschappelijke, technische en sociale evolutie van de westerse wereld. Ook moeten wij de wil opbrengen om ons ten volle in die evolutie in te schakelen, waarbij wij gebruik maken van de waardevolle middelen die ons ter beschikking staan. Wij moeten ons traditioneel pragmatisme opzij zetten om onze activiteit beter te organiseren en de gebieden, waarin wij ervaren zijn, te valoriseren.

De koning zei nog dat België voor twee taken staat: de oplossing van de moeilijke gemeenschapsvraagstukken en de betrachting van verdere vooruitgang. Beide taken moeten samen worden behartigd; de ene mag niet voor de andere worden geofferd. Op alle niveaus van het culturele, sociale en economische leven lopen wij gevaar onze vooruitgang afgeremd te zien, indien de nationale vraagstukken niet geregeld zijn.

SCANDINAVIE

ALGEMEEN

OFFICIELE REACTIES OP ONTWERPVERDRAG NORDEK. TOPOVERLEG. WEIGERING FINLAND VERDER OVERLEG. VOORLOPIG UITSTEL.

Er zijn in de afgelopen maanden weer talrijke moeilijkheden geweest bij het streven om tot een Noordse douane-unie te komen.

Dit bleek allereerst uit de verschillende reacties op het in juli 1969 aan de regeringen van de Scandinavische landen voorgelegde ontwerpverdrag voor een douane-unie (pag. 490/1 e.v.-1969).

Een aantal Deense industriële belangenorganisaties raadde de regering af zich verder in ie zetten voor de totstandkoming van de douane-unie. Het zou verstandiger zijn de al bestaande samenwerking uit te diepen, een samenwerking die in de EVA al voldoende belichaamd wordt. Het Zweedse argument dat de in een douane-unie verenigde Scandinavische landen sterker staan bij een eventuele aansluiting bij de EEG: vonden de Denen niet overtuigend en bovendien voorzag men grote moeilijkheden als gevolg van de nogal anders gerichte buitenlandse politiek van Zweden en Finland.

Ook verschillende Noorse organisaties op economisch en industrieel gebied adviseerden hun regering niet aan de douane-unie mee te werken. Met name van industriële zijde had men bezwaar tegen het in het ontwerp-verdrag voorgestelde vrije vestigingsrecht, omdat men concurrentie van de economisch veel sterkere Zweedse industrie vreesde.

De tegenstellingen tussen Denemarken en Noorwegen enerzijds en Zweden anderzijds zijn eigenlijk op enkele sleutelproblemen geconcentreerd. Denemarken, Noorwegen en Finland zijn er voorstanders van om de gemeenschappelijke buitentarieven, met name voor ijzer en staal, kunststoffen en bepaalde chemische produkten voorlopig uit te stellen en misschien wel in het geheel niet in te voeren. Zweden daarentegen wenst hoogstens een uitstel van vijf jaar van het gemeenschappelijk buitentarief voor bepaalde produkten. Als stok achter de deur heeft Zweden zijn deelname aan het voorgestelde gemeenschappelijke fonds afhankelijk gesteld van de invoering van een werkelijke totale douane-unie.

Andere tegenstellingen bestaan er nog ten aanzien van de voorgestelde landbouw- en visserijfondsen. Noorwegen en Denemarken zijn van mening dat de voorgestelde Zweedse bijdragen te gering zijn. Deense en Noorse banken hebben verder bezwaar gemaakt tegen de Zweedse wens de voorgestelde investeringsbank op te zetten naar voorbeeld van een dergeiijke ai in Zweden bestaande instelling, waarin de Zweedse staat een belangrijke invloed heeft.

Overleg

Op 3 nov. 1969 kwamen de regeringsleiders van de vier Scandinavische landen met het presidium van de Noordse Raad en een IJslandse delegatic te Stockholm bijeen ter voorbereiding van de bijeenkomst van de Noordse Raad in februari 1970 in Reijkjavik. In het communiqué dat na afloop uitgegeven werd, werd een drietal conferenties van regeringsdelegaties aangekondigd, waar de verschillende moeilijkheden besproken zouden moeten worden, zodat men zich op de bijeenkomst van de Noordse Raad in februari met een definitieve beslissing van de verschillende regeringen zou kunnen bezig houden. Op 25 en 26 nov. werd in Oslo de eerste van deze drie conferenties gehouden.

De Zweedse delegatie bleek geen water in de wijn te willen doen wat betreft de kwestie van het uitstel van het gemeenschappelijk buitentarief voor bepaalde produkten. Wel deden de Zweden enkele voorstellen met betrekking tot de regelingen op landbouwgebied, die met name voordelig waren voor Denemarken. Zo stelde men voor de tolunie ook te laten gelden voor industriële bewerkte levensmiddelen en douanepreferenties in te stellen voor het grootste deel van de andere agrarische produkten. Ook kwam men overeen een commissie van experts voorstellen te laten uitwerken om tot een nauwere samenwerking op atomair gebied te komen. Verschillende waarnemers waren na afloop van de conferentie vrij optimistisch omdat met name Zweden zich tot compromissen bereid had getoond.

Finse weigering

Het optimisme duurde echter maar kort, want op 5 dec. verzocht de Finse regering de drie andere Scandinavische regeringen de voor 16 en 17 dec. geplande conferentie voorlopig uit te stellen. De Finse regering voerde als reden voor haar

verzoek aan dat door de conferentie van regeringsleiders van de zes EEG-landen in Den Haag (pag. 769 e.v.-1969) een nieuwe fase in de ontwikkeling van de Europese integratie begonnen was en dat men zich daarom eerst over de resultaten van deze conferentie diende te bezinnen.
Politieke waarnemers meenden echter dat de Haagse topconferentie niet de enige reden van het Finse verzoek was, maar dat met name de Finse partijpolitieke situatie een rol heeft gespeeld. In de Finse coalitieregering zijn niet alleen de communisten tegenstanders van het Nordek-plan, sinds enige tijd wordt ook in de agrarische centrumaartij heftig geoaaoneerd tegen de Noordse integratieplannen.
Dit vermoeden leek nog eens bevestigd toen premier Koivisto op 8 dec. verklaarde dat zijn coalitieregering niet verder actief aan de gesprekken over de Nordek zal deelnemen, maar dat na de algemene verkiezingen in maart de situatie opnieuw bezien zal worden.
Op 12 en 13 dec. kwamen de vier Scandinavische premiers voor een spoedoverleg in Helsinki bijeen. Het overleg bleef zonder resultaat. Finland verklaarde tot maart niet meer aan de onderhandelingen te zullen deelnemen. In het slotcommuniqué verklaarden de vier premiers zich nog wel voorstanders van een verdergaande economische samenwerking op basis van het ambtenarenrapport (pag. 184 e.v.-19691, maar de naam Nordek werd niet meer genoemd. Het communiqué verklaart verder dat voor febr. 1971 wel geen definitieve beslissingen meer genomen zullen worden, maar dat deskundigen zullen doorgaan met het uitwerken van een aantal regelingen. *(Le* Monde, NZZ, NRC)

(Vor. ber. pag. 490/1-1969)

ZWEDEN

NIEUWE VOORZITTER LIBERALE PARTIJ

De Liberale Volkspartij heeft op haar landelijk congres op 8 en 9 november 1969 de 51-jarige Gunnar Helén, gouverneur van de provincie Smaland, tot haar voorzitter gekozen. Helén volgde Sven Weden op, die zich wegens gezondheidsredenen moest terugtrekken.
Het congres sprak zich met het oog op de verkiezingen in sept. 1970 uit voor samenwerking met de Centrumpartij. *(NZZ, Le Monde)*

AFRIKA

DAHOMEY

MILITAIREN ZETTEN PRESIDENT ZINSOU AF. VORMING DRIEMANSCHAP

Op 10 áec. 1969 is in Dahomey een militaire staatsgreep uitgevoerd onder leiding van de stafchef van het leger, luitenant-kolonel Maurice Kouandete. De putsch richtte zich voornamelijk tegen president Emile Derlin Zinsou, die op 28 juni 1968 juist door het leger tot dit ambt geroepen was (pag. 522/1-1968).
Zinsou werd gearresteerd. Ca. 200 personen, onder wie drie ministers, werden onder bewaking gesteld, maar de volgende dag weer vrijgelaten.
In een boodschap tot het volk op 10 dec. lichtte Kouandete de staatsgreep toe. Hij zei dat het leger Zinsou in 1968 als taak had opgedragen alle „zonen van Dahomey" met elkaar te verzoenen en de herwonnen eenheid van het leger te handhaven. Een objectieve analyse van de situatie had volgens Kouandete echter aangetoond dat het bewind van Zinsou een toestand van algehele onveiligheid had geschapen en dat het zich weloverwogen had gedistantieerd van de proclamatie van 17 juni 1968, waarbij de aanwijzing van Zinsou tot president was geregeld. „Met het oog op deze situatie heeft het leger eens te meer de verantwoording op zich genomen", aldus de stafchef. Hij kondigde de vorming van een nieuwe regering op korte termijn aan. Kouandete zegde toe dat de nieuwe machthebbers de internationale verplichtingen van Dahomey zouden nakomen. Alle politici werden opgeroepen mee te werken bij het overwinnen van de moeilijke economische en financiële toestand; de weg van de bezuinigingsmaatregelen die Zinsou had willen volgen, was niet de juiste. De burgers werden opgeroepen hun kalmte te bewaren en hun werk voort te zetten, „Voormalige leiders van goede wil" werden uitgenodigd zich weer beschikbaar te stellen.
Drie voormalige presidenten — Hubert Maga, Souran Migan Apithy en Justin Ahomadegbe — stelden zich in een telegram aan Kouandete (Le Monde 13-12) beschikbaar voor elke taak ten behoeve van de opbouw van het vaderland. De gebeurtenissen hadden de weg naar de ware verzoening en nationale eenheid geopend, aldus het telegram.
Maga en Ahomadegbe, die in Lome (Togo) verbleven, arriveerden in de nacht van 12 op 13 dec. in Dahorney, waar zij door Kouandete ontvangen werden. Apithy, die in Parijs woonde, vertrok naar Dahomey, doch bracht eerst een bezoek aan Togo, aldus AFP (16-12).

Luitenant-kolonel Maurice Kouandete (30) ontving zijn opleiding aan de militaire academie van Parijs en geldt als een van de briljantste officieren van Dahomey. Hij was directeur van het kabinet van de stafchef ten tijde van de staatsgreep van 17 dec. 1967, waarbij Soglo ten val werd gebracht. Hij werd toen staalshoofd en regeringsleider, maar droeg de eerste functie na vier dagen over aan de stafchef Alphonse Alley. Na het aftreden van Alley ten gunste van Zinsou in juli 1968 werd Kouandete, inmiddels bevorderd van majoor tot luitenant-kolonel, stafchef.

Voorgeschiedenis en uchtergronden

Sinds zijn onafhankelijkheid beleefde Dahomey vier militaire staatsgrepen:
27 okt. 1963 — Een militaire junta o.l.v. generaal Christophe Soglo zet president Hubert Maga af (pag. 716 /2-1963).
22 dec. 1965 — Generaal Soglo, die in 1964 de macht aan burgers had overgedragen, neemt opnieuw de macht in handen en roept zich tot president van de republiek uit (pag. 15/1-1966).
17 dec. 1967 — Een groep jonge officieren zet Soglo af. Kouandete tijdelijk regeringsleider en staatshoofd (pag. 30/2-1968).
10 dec. 1969 Kouandete, inmiddels stafchef, zet president Zinsou af.
In de negen jaar van zijn onafhankelijkheid kende Dahomey acht presidenten. Deze onrustige situatie heeft weinig te maken met politieke en ideologische motieven, maar hangt vooral samen met economische moeilijkheden en persoonlijke

belangen. Over deze achtergronden schreef De Volkskrant (13-12) o.a.:

„Het belangrijkste probleem van het naar Afrikaanse begrippen kleine en dichtbevolkte Dahomey (ruim drie keer zo groot als Nederland en een inwonertal van tweeëneenhalf miljoen) is de armoede. De landbouw en veeteelt leveren net voldoende op voor binnenlands gebruik. De uitvoer van palmolieprodukten cn kapok mag dan wel de voornaamste deviezenbron zijn. over het geheel genomen blijft de betekenis ervan gering.

De begroting bedraagt zo'n 115 miljoen gulden. Daarvan kan Dahomey ondanks een stevige injectie van het voormalige koloniale moederland Frankrijk zelf maar 100 miljoen financieren, zodat de nationale schuld elk jaar stijgt. De Fransen nemen bijna alle ontwikkelingsprojecten voor hun rekening. Tot het begin van dit jaar schonken zij ook nog een flink bedrag om Dahomey voor een bankroet te behoeden.

De inwoners van Dahoiney zijn vrolijke, intelligente mensen, die in zwart-Afrika de faam genieten goede ambtenaren te zijn. In de koloniale periode werkten zij als ambtenaren in geheel Frans-Westafrika. Na het vertrek van de Fransen werden de meesten gedwongen naar hun vaderland terug te keren, niet zozeer omdat de nieuwe machthebbers hun verweten dat zij met de koloniale heersers hadden geheuld, maar omdat zij hun eigen mensen aan de slag wilden helpen. Het gevolg is geweest dat thans 12.000 ambtenaren (4 tot 5000 zouden voldoende zijn) overheidssalarissen en andere overheidsuitkeringen genieten, die tweederde van de begroting opslokken.

De ambtenaren vormen in Dahomey een aparte klasse die zich vooral door de innige samenwerking met de Fransen een Europese levenswijze en denktrant heeft aangemeten, waardoor zij het contact met de grote massa — boeren en veehouders op het platteland die nog zeer traditioneel leven en werken — heeft verloren. Tot 1965 hebben de ambtenaren een overheersende rol gespeeld in de politiek (in de vakbonden die logischerwijs buiten de steden geen voet aan de grond krijgen, hebben zij het nog altijd voor het zeggen). Maar de resultaten van de burgermanspolitiek bleven beperkt tot prestigeprojecten als een kostbaar presidentieel paleis (kosten 30 miljoen) en een prachtige helaas doodlopende boulevard langs de Atlantische Oceaankust. De schulden groeiden gestaag.

Het leger gooide het over een andere boeg. Vier jaar geleden lanceerde generaal Soglo tot ongenoegen van de ambtenaren, die hun bevoorrechte positie aangetast zagen, een soberheidsprogramma. Hij verlaagde de lonen met 30%, voerde een personeelsstop in, bevroor de promotiemogelijkheden en liet de air-conditioning uit de overheidsgebouwen slopen.

Soglo deed nog meer. Hij ijverde voor modernere cn winstgevende landbouwmethoden, uitbreiding van het wegennet en de bouw van bruggen. Hij toog aan het werk met schop en houweel, maar veel enthousiasme kon zijn voorbeeld niet wekken. Zijn twee campagnes „Terugkeer naar de velden" en „Operatie wegen en bruggen" hadden veeleer een propagandistisch dan een nuttig effect.

De militaire machtsstructuur bleek al even broos als het burgerlijke apparaat. Soglo werd door zijn collega's aan de dijk gezet, een gevolg van onderlinge rivaliteit en diepliggende meningsverschillen tussen voornamelijk jongere en oudere officieren van het 3000 man sterke leger over de beste aanpak van 's lands

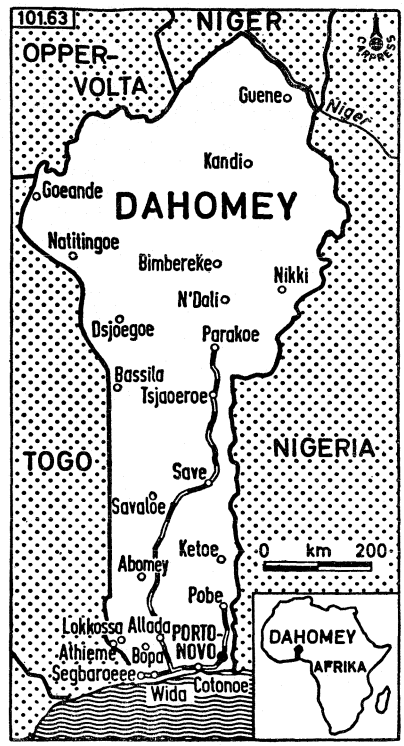

economische problemen. Ideologische opvattingen spelen geen rol in tegenstelling tot vele andere zwart-Afrikaanse landen met een militair bewind.

De militaire opvolgers van Soglo kwamen er niet uit en vielen vorig jaar terug op een burgerpresident: Emile Zinscu, een gerespecteerd politicus, arts en journalist met een fraaie staat van dienst maar zonder sterke politieke aanhang. De militairen dachten dat Zinsou de aangewezen man was om meer buitenlandse hulp aan te trekken. Zij kwamen bedrogen uit. De Fransen bleken de corruptie en het geld verslindende ambtenarenkorps in hun ex-kolonie zat te zijn. Toen Zinsou in januari Parijs bezocht, kreeg hij nul op rekest. (...)

De president besloot vervolgens dat de enige (voor de hand liggende) oplossing een besnoeiing van de begroting was. Hij verlaagde drastisch de kinderbijslag voor ambtenaren en militairen. (...) Het verzet groeide.

Zinssu bleek een grote afkeer te hebben van militaire bewinden. Hij verketterde militaire staatsgrepen elders in Afrika en trachtte de macht van de militairen in eigen land enigszins af te brokkelen. Hij zette verscheidene vooraanstaande militairen achter slot en grendel op beschuldiging dat zij een komplot tegen hem hadden gesmeed."

Volgens de NZZ (14-12) speelde ook de eerzucht van Kouandete en zijn vrees voor zijn positie een rol. Op zijn aandrang zou Zinsou tegen subversieve acties van sommige militairen zijn opgetreden en werd luitenant-kolonel Alphonse Alley tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld (pag. 698/2-1969). Dit leidde er misschien toe dat in juli 1969 werd getracht Kouandete te ontvoeren (pag. 590/3-'69 en dat in okt. pag. 698 /2) en op 1 nov. '69 een aanslag op de stafchef gepleegd werd. Kouandete vreesde, aldus de *NZZ*, door Zinsou te worden uitgeschakeld en door zijn adjudant, luiteiiant-kolonel de Souza, te worden vervangen.

Driemanschap

Nadat op 12 dec. enkele voormalige ministers op verzoek van het militaire bewind naar de hoofdstad waren teruggekeerd voor overleg, verklaarden deze zich slechts bereid op hun post te blijven als ex-president Zinsou werd vrijgelaten. Dit, geschiedde de volgende dag. Zinsou deelde op 15 dec. tijdens een persconferentie mee dat de ministers op hun post zouden blijven om de lopende zaken te behandelen.

Inmiddels was op 12 dcc. een militair drie-manschap ingesteld om „de ministeriële acties te coördineren, de fundamentele problemen te regelen en het land zo snel mogelijk naar algemene verkiezingen te voeren. Voorzitter van het driemanschap is luitenant-kolonel Paul-Emile de Souza, het hoofd van het militaire kabinet van Zinsou. De twee andere leden zijn luitenant-kolonel Benoit Sinzogan, de commandant van de gendarmerie, en de stafchef van het leger, Maurice Kouandete. De benoeming van de Souza, die niet aan de staatsgreep had deelgenomen, zou het resultaat van een compromis onder de militairen zijn, van wie sommigen Kouandete verweten niet tevoren het gehele kader van zijn plannen op de hoogte te hebben gesteld.

Op 16 dec. traden de ministers van het kabinet-Zinsou af, omdat volgens sommige berichten *(AFP)* de militairen geweigerd hadden Zinsou en zijn ministers voor een confrontatie te ontvangen.

Op 18 dec. verdeelden de leden van het driemanschap de portefeuilles: de Souza — binnenlandse zaken, veiligheid, defensie, voorlichting en plan; Sinzogan — buitenlandse zaken, justitie en onderwijs; Kouandete — economie, financiën en samenwerking.

Op 24 dec. liet het militaire bewind 32 politieke gevangenen vrij, onder wie luitenant-kolonel Alley en de vroegere minister van buitenlandse zaken, Gabriel Lozes (zie pag. 381/1-1969). Le Monde, NZZ, AFP, Reuter)

MALI

PROCES TEGEN 33 MILITAIREN

Op 14 dec. 1969 is vonnis gewezen in een proces tegen 33 officieren en

onderofficieren, die beschuldigd waren van een komplot tegen resp. aanslag op de veiligheid van de staat. De aanklachten hielden verband met de verijdelde staatsgreep van aug. 1969 (pag. 592/1). Drie militairen werden tot levenslang veroordeeld: de kapiteins Dibi Sillas Diarra en Allassane Diarra en de sergeant Boubacar Traore. Acht militairen werden vrijgesproken. De overigen kregen gevangenisstraffen. *(AFP)*

(Vor. ber. pag. 592/1-1969)

GUINEE (PORT.)

VEILIGHEIDSRAAD VEROORDEELT PORTUGAL NA KLACHTEN VAN SENEGAL EN GUINEE

Op 4 dec. 1969 kwam de Veiligheidsraad bijeen ter behandeling van een klacht van Senegal. In een brief van 27 nov. had Senegal gesteld dat Portugese artillerie op 25 nov. het dorp Samine (Zuid-Senegal) had beschoten, waarbij een vrouw was gedood en 8 personen ernstig werden gewond. De vertegenwoordiger van Senegal, Ibrahim Boye, verlangde een scherpe veroordeling van de „agressiedaden" die Portugal sinds 1963 had bedreven. Francisco Bonifacio de Miranda (Portugal) verklaarde dat in Senegal gelegerde gewapende benden Portugees Guinee aanvielen, waarbij hoge officieren van minstens één niet-Afrikaanse staat hun diensten verleenden. De verantwoordelijkheid voor de algehele situatie berustte bij Senegal, al was het niet uitgesloten dat Portugese artillerie bij het beantwoorden van schoten vanaf Senegalees grondgebied per ongeluk het dorp Samine had getroffen. Mocht een onderzoek dit uitwijzen dan was Portugal bereid schadevergoeding te betalen.

Op 8 dec. diende Senegal een tweede klacht in, nu wegens beschieting van Samine op 7 dec., waarbij vijf doden zouden zijn gevallen.

De Veiligheidsraad aanvaardde op 9 dec. een resolutie van Algerije. Nepal, Pakistan en Zambia, waarin de Portugese autoriteiten streng werden veroordeeld wegens de beschietingen van Samine. Van de 15 leden stemden 13 vóór; de VS en Spanje onthielden zich.

In de nacht van 9 op 10 dec. hadden ca. 1.200 Senegalese militairen stellingen betrokken langs de grens van Senegal met Portugees-Guinee, aldus *Le* Monde (11-12). De Senegalese president, Leopold Sedar Senghor, die op 10 dec. voor een achtdaags bezoek te Parijs arriveerde, verklaarde nooit een beroep te zullen doen op de Franse troepen. Wel verzocht hij Frankrijk om wapenleveranties (o.a. 3 transportvliegtuigen). In Senegal zijn ca. 1.000 Franse militairen gelegerd volgens Lp *Monde*

Guinee

Op 4 dec. had ook Guinee verzocht om een bijeenkomst van de Raad i.v.m door Portugai gepleegde agressie. De Raad kwam op 15 dec. bijeen om de klachten, dat Portugese troepen in november twee grensdorpen zouden hebben gebombardeerd, te behandelen. Abdoulaye Touré (Guinee) verklaarde dat Portugal bijna dagelijks agressie pleegt. Hij verlangde dat Portugal hiermee zou stoppen, dat het de schade zou moeten vergoeden en een verkeersvliegtuig en een schip met de bemanning zou moeten teruggeven. De Miranda (Portugal) zei op 18 dec. dat het Portugese gebied in Afrika herhaaldelijk vanuit Guinee geschonden was. Zo zou Portugees-Guinee de week tevoren vier maal door artillerie beschoten zijn, waarbij drie mensen om het leven waren gekomen.

Op 22 dec. aanvaardde de Raad met 9 stemmen voor bij 6 onthoudingen (China, Columbia, Engeland, Frankrijk, Spanje en de VS) een door Algerije, Nepal, Pakistan, Senegal en Zambia ingediende resolutie, waarin Portugal werd opgeroepen onmiddellijk de schending van de soevereiniteit en de territoriale integriteit van de republiek Guinee te staken. Mocht Portugal dergelijke wandaden voortzetten dan zou de Raad nieuwe maatregelen nemen. Schip en vliegtuig moesten onmiddellijk worden gerestitueerd.

De landen die zich van stemming onthielden, motiveerden dit met het niet beschikbaar zijn van voldoende bewijzen om een standpunt te bepalen. (UN Information *Centre; AFP, AP,* Reuter, *UPI)*

(Zie ook pag. 522/1-1969)

OEGANDA

AANSLAG OP PRESIDENT OBOTE

Op 19 dec. 1969 is een aanslag gepleegd op president Milton Obote, toen deze het stadion verliet, waar hij kort tevoren de jaarvergadering van de regeringspartij, het United People's Congress, had bijgewoond. Er werden 3 schoten op de president afgevuurd, waarvan een hem trof. Hij werd in zijn gezicht gewond.

Kort na de schietpartij, die bij het stadion groot tumult veroorzaakte, werd een gewapende man aangehouden, wiens identiteit niet werd bekendgemaakt.

De hoofdstad Kampala werd onmiddellijk na de aanslag door eenheden van het leger afgesloten. Op 20 dec. werd de noodtoestand, die sinds 1967 voor Boeganda geldt, tot het hele grondgebied van Oeganda uitgebreid De regering betitelde de voornaamste oppositiegroep, de Democratic Party, die in Boeganda haar oorsprong heeft, als een gevaar voor vrede en orde.

De aanslag volgde bijna een maand na het overlijden van de Kabaka van Boeganda (pag. 816/2-1969). Diens dood was volgens een medisch rapport het gevolg van een acute alcoholvergiftiging. doch dit zou door zijn aanhangers worden betwijfeld. Door sommige waarnemers werd dan ook de dader in de kringen der „monarchisten" gezocht.

Volgens een officiële mededeling, aldus AFP (23-12), werden 10 personen, o.w. verscheidene leden van de oppositie zoals oud-premier Benedicto Kiwanuka, gearresteerd. De woordvoerder deelde tevens mee dat meerdere personen bij de aanslag schoten hadden afgevuurd.

Voorts zouden na de aanslag 10 personen door veiligheidstroepen zijn gedood, toen zij poogden versperringen te passeren. *(NZZ* 22-12; Reuter, *AFP)*

TUNESIE

NATUURRAMP

Volgens officiële, op 27 nov. 1969 gepubliceerde gegevens, zijn bij de overstromingen, die Tunesië van 26 sept. tot 10 nov. hebben geteisterd, 542 mensen om het leven gekomen. Het aantal daklozen bedraagt 303.540; 70.540 huizen werden verwoest; 10 van de 14 provincies werden tot noodgebied verklaard. De materiële schade werd door de minister van buitenlandse zaken, Habib Bourguiba jr, tijdens een persconferentie te New York op 4 dec. op $ 300 mln geraamd. 700 km spoorweg werd verwoest, 52 bruggen stortten in. Door de natuurramp is de economische ontwikkeling van het land 8 jaar teruggezet. Op 4 dec. arriveerde in Tunis een Nederlands geniedetachement (in totaal 250 man) om drie maanden lang bij Kairouan dichtgeslibde waterputten te reinigen en de waterleiding naar Sousse te herstellen.

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

ARGENTINIË. Nieuwe ministeries: de secretariaten van cultuur en onderwijs en van publieke werken zijn tot ministeries verheven. De vroegere staatssecretarissen resp. Dr. Dardo Pérez Guilhou cn Ing. Luis Maria Gotelli komen aan het hoofd van de nieuwe ministeries. De secretaris voor justitie, Dr. Conrado Etchebarne, krijgt de nieuwe portefeuille van minister van justitie.

(Vor. ber. pag. 447/1-1969)

BOLIVIA Op 6 okt. 1969 werd Generaal César Ruiz tot minister van buitenlandse zaken benoemd.

(Vor. ber. pag. 694/1-1969)

BOTSWANA Bij de 18 okt 1969 gehouden eerste algemene verkiezingen heeft de partij van presiaent sir Seretse Khama de Democratic Party de overwinning behaald Zu verwierf 24 van de 31 zetels, een verlies van 4 zetels De overige zetels vielen toe aan de Peoples Part> (3) — die daarmee gelijk bleef — het National Front (3) en de Independence Party (1)

Op 23 okt. 1969 stelde president Seretse Khama de nieuwe regering voor. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:
Vice-premier en planning — Quett K. J. Masire*; onderwijs — B. C. Thema*; landbouw — Tsheko Tsheko*; financiën — J. G. Haskins*; gezondheid, arbeid en binnenlandse zaken — M. P. K. Nwako*; handel, industrie en waterstaat — M. K. Segokgo; plaatselijk bestuur — E. M. K. Kgabo: staatsminister (bureau van de president, belast met buitenlandse zaken) — E. S. K. Masisi.

* leden van het vorige kabinet met andere portefeuilles.

De president zei dat zijn land na de verkiezingen de sancties tegen Rhodesië zou uitbreiden, maar dat hij nooit zou toelaten dat Botswana gebruikt zou worden als een basis voor guerrilla-activiteiten tegen Zuid-Afrika. (Reuter, The Times)

(Vor. ber. pag. 796/2-1966)

COLUMBIA — Op 1 nov. 1969 trad de minister voor landbouw, Dr. Enrique Penalosa Camargo, af en werd opgevolgd door Dr. Armando Samper Gnecco.

ECUADOR. Op 28 nov. 1969 trad de minister van financiën, Benito Ottati Moteira, af. Tot minister van financiën ad interim werd benoemd de minister van defensie Jorge Acosta Velasco.

(Vor. ber. pag. 704/2-1969)

ENGELAND. Tussentijdse verkiezingen: op 30 okt. 1969 zijn er tussentijdse verkiezingen gehouden ter vervulling van vacatures ontstaan door het overlijden en aftreden van 5 Lagerhuisleden.

Glasgow, Gorbals De zetel bleef behouden voor Labour F McElhone kreeg 53,4% van het aantal uitgebrachte stemmen De andere percentages waren conservatieven 18 6%, Schots nationalisten 25%, communisten 2 5%, Arbeiderspartij voor Schotland 0,5% Opkomstpercentage 58,5%

Islington North. De zetel bleef behouden voor Labour. M. O'Halloran kreeg 49,2% van de stemmen. De andere percentages waren conservatieven 38,9%, liberalen 10,2%, onafhankelijke socialisten 1,7% Opkomstpercentage 32,8%

Newcastle-under-Lyme De zetel bleef behouden voor Ldbour J Golding verwierf 46,1% van de uitgebrachte stemmen Andere percentages conservatieven 43,9%, liberalen 6,4%, Verenigde democratische partii 3,6% Opkomstpercentage 72,3%

Paddington North Zetel bleef voor Labour A Latham kreeg 51,6% van de stemmen de conservatieven kregen 48,4% Opkomstpercentage 46,3%

Swindon De conservatieven kregen de zetel C Ward kreeg 41,7% Andere percentages Labour 40,6%, liberalen 15,3%, Communisten 1,3% jonge socialisten 1,1% Opkomstpercentage 69,8%

De zetelverdeling in het Ldgerhuis is thans als volgt: Labour 344 zetels: Conservatieven 260; Liberalen 13; Republikeinse Labour (Noord-Ierland) 1; Welsh nationalisten 1; Schotse nationalisten 1; Onafhankelijken 3. Voor 4 zetels (2 Labour en 2 Conservatief) moeten nog tussentijdse verkiezingen worden gehouden. (Survey)

(Vor. ber. pag. 554/3-1969)

GABON. Op 30 nov. werden de volgende wijzigingen in het kabinet bekend gemaakt: Jean-Félix Engoure, voorheen minister van sociale zaken, toerisme en PTT, wordt minister van landbouw, sociale zaken en toerisme. Emile Bibalou-Abybuka, voorheen staatssecretaris bij het presidentschap, werd benoemd tot minister van PTT. Edouard-Alexis Mbouy-Boutzit, voorheen belast met de portefeuilles van economische zaken, handel, industrie en landbouw, wordt nu minister van economische zaken, handel, industrie en ontwikkeling.
Op 3 dec. nam president Albert Bongo, die reeds de portefeuille van defensie beheerde, ook de portefeuilles van binnenlandse zaken, voorlichting en plan over. Vice-premier Léon Mébiame, die belast was met coördinatie, zag zich de portefeuille van justitie toebedeeld. Van de 26 leden van het kabinet wisselden 6 ministers en staatssecretarissen van portefeuille. (Reuter, AFP)

(Vor. ber. pag. 175/3-1969)

GHANA. Op 30 sept. 1969 heeft de voorzitter van de Nationale Bevrijdingsraad (NLC), generaal Akwasi Amankwa Afrifa, de bevoegdheden van de NLC geannuleerd. Tegelijk benoemde de presidentiële commissie acht leden van de staatsraad, waarvan volgens de grondwet de premier, de voorzitter van de Nationale Vergadering, de voorzitter van de vergadering van stamhoofden en de leider van de oppositie q.q. deel uitmaken. Tevens werd Robert Kweku Atta Gardiner tot secretaris van de presidentiële commissie en van de staatsraad benoemd.
Op 1 okt. trad de presidentiële commissie en de staatsraad officieel in functie. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 59013-1969)

IVOORKUST. Na de op 5 jan. door president Félix Houphouët-Boigny aangebrachte wijzigingen is het kabinet als volgt samengesteld:
Staatsministers — Auguste Denise*, Mathieu Ekra (voorheen: voorlichting) en Blaise N'Dia Koffi (gezondheid en bevolking); buitenlandse zaken — Arsène Usher Assouan*; justitie — Camille Alliali*; binnenlandse zaken — Nanlo Bamba*; economie en financiën — Henri Konan Bedie*; plan — Mohammed Diawara*, strijdkrachten en burgerdienst — M'Bahia Ble Kouadio*; PTT — Souleymane Cissoko*; landbouw — Abdoulaye Sawadogo*; steden — Alexis Thierry-Lebbe (veeteelt); toerisme (nieuw ministerie) — Loua Diomande (algemene zaken); openbare werken en transport — Grah Kadji**; algemene zaken — Tadjo Ehue**; gezondheid en bevolking — Hippolyte Aye**; jeugd! volksonderwijs en sport — Etienne Ahin**; voorlichting — Edmon Bouazo**; veeteelt — Dicoh Garba*"; onderwijs — Lorougnon Guede**; arbeid en sociale zaken — Vanie Bi Tra**; technisch en beroepsonderwijs (nieuw ministerie) — Barry Battesti**. (AFP)

(Vor. ber. pag. 94/1-1966,

* Geen wijziging.
** Nieuw,

MAURITIUS. Sir Seewoosapur Ramgoolam heeft op 1 dec, 1969 een coalitieregering gevormd. De voormalige leider van de oppositiepartij Parti Mauricien, Gaetan Duval, trad tot de regering toe als minister van buitenlandse zaken, toerisme en emigratie. Hij behoudt het ambt van burgemeester van de hoofdstad Port Louis. Onder de 10 nieuwe ministers die in het kabinet werden opgenomen is de burgemeester van Curepipe, Guy Ollivry, die voortaan de portefeuille van economische planning en ontwikkeling beheert. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 351/2-1968)

MEXICO. Op 11 nov. 1969 werd Mario Moya Palencia tot secretaris voor binnenlandse zaken benoemd ter vervulling van de vacature ontstaan door het aftreden van Echeverria Alvarez die zich kandidaat heeft gesteld voor de Partido Revolucionario Institucional bij de a.s. presidentsverkiezingen. (Vor. ber. pag. 653 /l-1967)

OOSTENRIJK. Bij de op 23 nov. 1969 gehouden gemeenteraadsverkiezingen in het land Neder-Oostenrijk heeft de Volkspartij (öVP) verliezen geleden.
De öVP kreeg 61,8% van de stemmen tegen 64,86% in 1965. De socialistische SPö had met 34,64% een winst van 1.78%. De liberale FPö kreeg 0,45% (In 1965: 0,3070) De communistische KPö daalde van 0,55% in 1965 tot 0,28%. De opkomst bedroeg 90,23%. (Vor. ber. pag. 715/3-1969)

PERU. Vice-admiraal Enrique Carbonel Crespo werd benoemd tot minister voor marine, ter vervanging van de overleden vice-admiraal Alfonso Navarro Romero. Schout-bij-nacht Jorge Camino de la Torre trad af op 21 okt. 1969 als minister voor industrie en handel en werd vervangen door schout-bij-nacht Jorge Dellepiane. (Vor. ber. pag. 704/3-1969)

TSJAAD. Bij de op 14 dec. 1969 gehouden parlementsverkiezingen is 99,69% van de stemmen uitgebracht op de kandidaten van de PPT (parti progressiste tchadien). de enige partij in Tsjaad. De opkomst was volgens voorlopige gegevens ca. 95%. Het aantal parlementsleden is uitgebreid van 75 tot 105. Slechts 8 afgevaardigden van het oude parlement waren herkiesbaar. (Le Monde)

URUGUAY. Op 3 okt. 1969 trad de minister voor landbouw en veeteelt, Dr. Jaime Montaner, af en werd vervangen door Juan Mariá Bardaberry. In oktober werd tot minister van industrie en handel benoemd Dr. Julio Maria Sanguinetti.

(Vor. ber. pag. 719/3-1969)

RWANDA. Bij de algemene verkiezingen in het najaar van 1969 heeft de regerende Parmehoetoe-partij 99,6% van de stemmen op zich verenigd. De Parmehoetoe was de enige partij die aan de verkiezingen deelnam. Van de 1.437.977 stemmen waren 1.426.159 geldig. Deze werden automatisch aan de Parmehoetoe toegekend. Tegelijk werd president Grégoire Kayibanda herkozen. (U P I)

(Vor. ber. pag. 784/2-1965)

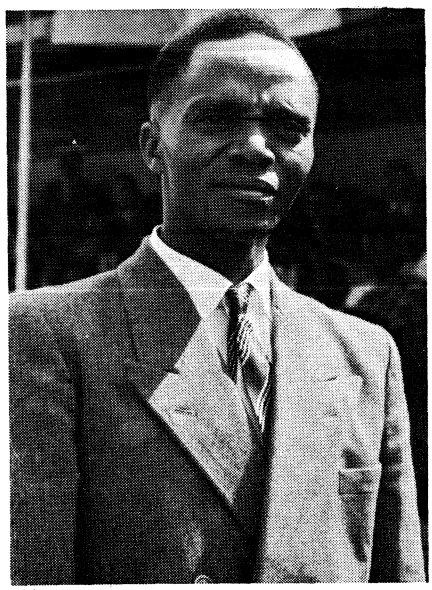

Grégoire Kayibanda

ZWEDEN. Premier Palme heeft op 13 okt. 1969 de samenstelling van de nieuwe regering bekend gemaakt. Op drie ministers na, t.w. justitie, onderwijs en zonder portefeuille, heeft het kabinet dezelfde samenstelling als onder Erlander. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:
Premier - Olof Palme; buitenlandse zaken - Torsten Nilsson; financiën - Gunnar Sträng; defensie - Sven Andersson; handel - Gunnar Lange; binnenlandse zaken - Eric Holmqvist; landbouw - Ingemund Bengtsson; economie en staatsbedrijven - Krister Wickman; burgerlijk bestuur - Svante Lundkvist: sociale ordening - Sven Aspling; onderwijs - Ingvar Carlsson; justitie - Lennart Geijer; verkeer - Bengt Norling; zonder portefeuille - Sven Mobcrg, Alva Myrdal, Camilla Odhnoff, Carl Lidbom, Sven-Eric Nilsson. Bertil Löfberg.

(Vor. ber. pag. 652/2-1969)

ZWITSERLAND. Op 10 dec. 1969 heeft de Nationale Vergadering de 56-jarige Hans Peter Tschudi, de socialistische bondsraad (minister) voor binnenlandse zaken, tot president van de confederatie voor het jaar 1970 gekozen. Tschudi, die in 1965 reeds het presidentschap bekleedde, volgt Ludwig von Moos op.
Vice-president voor 1970 werd Rudolf Gnagi van de Boerenpartij, de bondsraad voor defensie.
De socialistische fractievoorzitter en „minister van financiën" van het kanton Waadt, Pierre Graber, werd tot opvolger van de scheidende bondsraad voor buitenlandse zaken, Willy Spiihler, gekozen. Tot opvolger van de bondsraad voor economie, Hans Schaffner, werd de regeringsraad van Zurich, de vrijzinnig-democraat Ernst Brugger, gekozen.

(Vor. ber. pag. 96/1-1969)

FINANCIËN EN ECONOMIE

NEDERLAND

FUSIES. Hieronder laten wij een overzicht volgen van de belangrijkste fusies die plaats vonden in de periode augustus-december 1969.

augustus

Ver. Schoenmachine Mij. kocht de hakken- en binnenzolenfabriek Bakkers en Hol in Waalwijk.

Tot de Verenigde Meubileringsbedrijven (Pander, Mesker Reens, Hasselman & Pander en Lijdsman en Den Ouden) traden toe Meubileringsbedrijf Huizinga en Rodenburg in Groningen.

Van der Grinten in Venlo kocht Sipi Segrate Spa (Italië!.

Penn en Bauduin in Dordrecht za? zich aansluiten bij Troost (o.m. aannemingsbedrijf) in Rotterdam.

Groothandel D. Ven in A'dam en Kuijper & Zoon in Haarlem fuseren.

J. H. Hcnkes' Distilleerderij in Hendrik Ido Ambacht werd gekocht door de Zuid-Nederl. Spiritusfabriek.

Philips en Electric and Musical Industries bouwen in Oosterhout een nieuw bedrijf. Philips neem-t deel voor 51%. de Engelse partner voor 49%.

Boeke & Huidekoper neemt Handelmij. Wed. J. C. Massee & Zn. in Goes over. De Transportmaatschappij De Vulcaan (dochterondern. Bank voor Handel en Scheepvaart) neemt Boeke & Huidekoper over middels een bod van 180% op de aandelen.

Kon. Ned. Textiel Unie en Elmi nemen deel in Kerko (overhemdenfabriek).

Ver. Bedrijven Nederhorst en Pakhoed Holding nemen het aannemingsbedrijf Van Muijs & De Winter in Rotterdam over.

Hageineijer en Co's Handelmij. in A'dam koopt Hofman en Vis in Rotterdam.

Philips-Duphar koopt van Schuppen Sajet in Veenendaal de chemische sector.

Wilma Belangen- en Beheerinaatschappij ging een samenwerking aan met Nederlands Bouwsyndicaat in Den Haag.

Kon. Mij. Wegenbouw in Utrecht, Dirk Verstoep in 's-Gravenhage en Beleggingsmij. J. Visser in R'dam bundelen hun belangen op het gebied van de bouw van spoorwegen.

Verboom & Co. in Renswoude kocht Fremeijer en Wijna in Driebergen.

Bos & Kalis in Sliedrecht en Boele en Oosterwijk in Rotterdam zullen gaan samenwerken.

Bank Mees & Hope neemt Nederlandsche Bankinstelling (onr. goederen) in Den Haag over, middels een bod op de aandelen van 375%.

Nederlandsche Credietbank: De Chase Manhattan Bank in New York breidt haar belang uit tot 25% (was 17,5%).

Holec in Hengelo neemt Smit Nijmegen over.

Vereenigde Touwfabrieken in R'dam en Firet in Veenendaal stichten een nieuwe onderneming voor de produktie van naaldvilttapijten.

Modehuis Modéla in R'dam neemt Ferry Offerman in A'dam over.

De Engelse dochteronderneming van Philips, t.w. Philips Electric and Associated Industries) koopt English Electric Arc Welding Comp. van English Electric Groep.

AaBe Dekenfabriek in Tilburg en Haténa in Helmond gaan samenwerken bij de produktie van tapijt.

Uitgeverij Van Gorcum heeft de uitgeverij-afdeling van Dekker en Van der Vegt in Nijmegen overgenomen.

AMF-Den Boer (bakkerijovens) in Dorarecnt, een Nederlandse vestiging van Anierican Machine and Foundry, werd verkocht aan Fr. Winkler in Villingen (Duitsland).

Amsterdam-Rotterdam Bank neemt Groninger Industrieele Crediet Bank in Groningen over door middel van een bod ad 270% op de aandelen.

G. B. van Goor Zonen's Uitgeversmii. kocht de Uitgeverij De Goudvink te Schelle (Antwerpen).

Kroon Oil in Almelo heeft Flycol Oliehandel in Voorburg overgenomen.

AKU en Ver. Glanzstoff nemen elk voor 25,5% deel in Poluquimica S.A. Industria Textil (Brazilië).

De Bussy Ellerman Harms in Amsterdam koopt Becht's Uitgeversmaatschappij.

Drukkerij Steens in Schiedam, W. J. de Gruyter in Sassenhem, drukkerij-afdeiing van Ten Hagen in Den Haag en drukkerij Wattez in Scheveningen gaan een fusie aan.

Heinrich Hanno in R'dam verkrijgt een meerderheidsbelang in Williams Hay's Holding (o.m. eigenaresse van Citex Havenbedrijf en Willem Prins) in Rotterdam.

september

Betonfabriek De Meteoor in De Steeg sluit licentiecontract voor fabricage en verkoop van stelconplaten in Japan met Shinko Shoji Kaisha in Osaka.

Fusie tussen Nutsspaarbank Termunten en Nutsspaarbank Groningen.

AKU-Goodrich en Textile Rubber and Chemica1 (Ver. Staten) richten een dochteronderneming op onder de naam Textile Rubber Europa.

Raleigh Industries Ltd. neemt de Engelse Rijwiel Import te Amsterdam over.

De Nederlandsche Vlasspinnerij wordt middels een bod op de aandelen (430%) overgedragen aan transportbedrijf N.V. Wed. J. van Gasteren te Tilburg.

Philips (dochteronderneming Cirex te Almelo) neemt de precisiegieterij van Dikkers & Co. in Hengelo over.

OGEM te Rotterdam neemt Damm en Zoon N.V. in Apeldoorn over, die werkt voor de computer- en chemische industrie.

Uitgeversmaatschappij Elsevier neemt Noord Hollandsche Uitgevers Mij. in Amsterdam over.

Distilleerderij Meder en het Arnhemse wijnimportbedrijf Van de Loo gaan hun belangen in de wijnverkoop wundelen.

Namens principalen doet Banque de Paris et des Pays-Bas een bod van 60% op de bij derden uitstaande aandelen Preanger Rubber Mij.

Steenfabriek Udenhout, Waalsteen in Nijmegen, De Vijf Eiken in Rijen, Steen-

fabriek W. van Hapert in Eindhoven, Steenfabriek G. Lust te Oosterhout, Terra te Son en De Volharding te Rucphen zullen op het terrein van verkoop, administratie. research en reclame gaan samenwerken.

KZO verkrijgt een 52%-belang in het Amerikaanse concern International Salt Company.

Nijverdal-ten Cate en Andex kopen tricotfabriek Harwig in Rhenen.

F. van Lanschot, bankiers, 's-Hertogenbcsch, verkrijgt een meerderheidsbelang in Financieringsbank Hufima te Eindhoven, In laatstgenoemde onderneming neemt ook de Nederlandsche Lloyd deel.

Uitgeversmij. AE. E. Kluwer neemt Gebr. Zomer & Keunings Drukkerij Vada, Binderij en Uitgeversmij. te Wageningen over. Voorts Uitgeverij Ten Hagen (o.m. blad Cobouw) in Den Haag.

Billiton Mij. die reeds een belang van 50% heeft in de Kempensche Zink Mij. neemt per 1 maart 1970 de andere helft van het aandelenkapitaal van KZO over.

De Westlandsche Hypotheekbank en de Utrechtsche Hypotheekbank gaan een fusie aan, onder de naam Westland-Utrecht Hypotheekbank,

Unilever verkrijgt meerderheidsbelang in het Franse kunstharsbedrijf Sheby, een dochteronderneming van Reichhold-Beckaciteconcern.

De Nederlandse Wegvervoer en Expeditiecompagnie Newexco in Winschoten koopt het Vervoersbedrijf A. J. Koeneman & Zn. te Sappemeer.

Lola Borstelfabriek te Groesbeek en Wabo te Nijkerkerveen fuseren.

Borsumij Wehry verkrijgt een meerderheidsbelang in de import-groothandel van speelgoedartikelen S. van Westerborg & Zn. in R'dam.

Geveke & Groenpol heeft het agentschap overgenomen van de Nobas-fabrieken te Nordhausen.

Machinefabriek Reineveld in Delft neemt Spronk in Rotterdam over (bod van 100% op de aandelen).

Moussaults' Uitgeverij en Uitgeverij H. J. Paris sluiten zich aan bij de Haagse Van Goor Groep.

KZO neemt Lilla Edits Papperbrucks (Zweden) over.

Albino in Schiedam en Unigro in Utrecht — twee groothandelsbedrijven binnen de VIVO-levensmiddelensector — fuseren.

Chemische Produkten Vondelingenplaat in Rotterdam heeft Corroserie Nederland in Den Haag overgenomen.

Noord-Nederlandsche Machinefabriek in Winschoten en Seffelaar en Looyer in Den Haag zullen gaan samenwerken.

Algemene Bank Nederland koopt H.B.B.M., die onder meer onder haar beheer heeft: Beleggingsfonds voor Medici, Converto, Amsterdamsche Beleggings Mij (ABM), Goldmines, Hobet, Opbouwfonds voor Medici, Beleggingsfonds Onroerende Goederen en Beleggingsfonds voor Incourante Waarden.

L'Air Liquide Nederland neemt De Alblas en De Graafschap in Alblasserdam over.

De Kon. R'damsche Lloyd, Kon. Java-China Paketvaart Lijnen, Stoomvaart Mij. „Nederland" en Ver. Ned. Scheepvaartmaatschappijen fuseren in de Nederlandse Scheepvaart Unie.

Van Katwijk Industrieën in Aalten is overgenomen door het Engelse concern Textile Paper Tube, een dochteronderneming van Sonoco Products Comp (VS)

Optische Industrie „De Oude Delft" koopt het geodetische produktie- en verkoopprogramma van Askania Werke in Berlijn

Hagemeijer & Co's Handelmij neemt Emailleerfabriek „De IJsel" („Edy") over.

AKZO koopt 505: van de aandelen Konam van het Amerikaanse concern Celanese Corp., waarna Konam een volledige dochteronderneming is.

BIPAR verkoop Delta Consult aan Maatschappij voor Executeele Trustzaken.

Lee Cooper koopt G. H. Kayser (o.m. vrijetijdskleding) in Lonneker.

Orenstein & Koppel in Amsterdam koopt van Rohte Erde-Schmiedag in Hagen de afdeling Vorkheftrucks en laadschoppen.

Markomark te Veendam kocht van Stigter en Messemaeclrers i S.H.V.-concern de produktielijn van de Handelmij. Ecalga in Utrecht.

oktober

Deventer Algemene Industriële Mij. (DAIM) wordt overgenomen door Crown Corlr and Seal Comp. (Philadelphia).

De Spargrossiers, De Eerste Groningse Handel Mij. te Groningen en de in Friesland gevestigde N.V. Bottema sluiten zich aaneen.

Samson, Alphen a/d Rijn en A. W. Sijthof, Leiden onderzoeken de mogelijkheden tot een nauwe samenwerking.

AKU zal de nog bij derden uitstaande aandelen van de Eerste Oesterreichische Glanzstoff-Fabrik te Wenen overnemen.

Pierson, Heldring & Pierson neemt de Firma A. v. Hoboken te Rotterdam over.

Felix-Bonzo neemt de afdeling voeders, enz. voor kleine huisdieren over van N.V. P. Sluis, Weesperkarspel.

Grosko Diepvries- en Conservenindustrie te Zundert gaat op in het Amerikaanse conserven- en diepvriesconcern I.I.T.

Ritmeester in Veenendaal koopt een dochterbedrijf van de Belgische tabaksverwerkende industrie Van der Elst in Rijckevorsel.

DAF in Eindhoven neemt Waalbers in Oss over.

De assurantiefirma's Keunig, Kleijn en Schaik, Jacobus Remmers, Mijnarends en De Rooy en S. M. Souget gaan volledig samenwerken.

De Europese Biscuitfabriek Eubisfa, Hilversum wordt door het Amerikaanse concern I.I.T. overgenomen.

Koudijs Mengvoederfabrieken in 's-Hertogenbosch neemt eierhandel D. Enthoven in Bennebroek over.

Recitel in Kesteren koopt matrassenfabriek H. Achtereekte in Deventer.

Spaarbank voor de Stad Amsterdam doet bod (130%) op aandelen Amsterdamsche Volksbank.

R. S. Stokvis draagt handelsafd. betonstaal, enz. over aan Ver. Utrechtsche IJzerhandel (VUIJ), dochterondern. van Kon. Ned. Hoogovens.

Karel I Sigarenfabrieken, Eindhoven wordt gekocht door La Croix et Fils en de TAF-Sigarenfabrieken, gevestigd in België.

Van Hattum en Blankevoort, Beverwijk verwerft meerderheidsbelang in beton- en aannemingsbedrijf J. H. Laeven te Heerlen.

Arnold Gilissen te Amsterdam koopt effectenkantoor Jonker en Zoon, eveneens gevestigd te Amsterdam.

Algemene Bank Nederland neemt Op verzoek van de Bank van Brussel van de Brufina een pakket aandelen (ca. 7%) van de Bank van Brussel over.

Rubberfabriek Helvoet in Hellevoetsluis is overgenomen door het Zwitserse concern Dätwyler Holding A.G.

Aannemingsbedrijf De Oosthoek te Uden en J. Heijmans te Rosmalen gaan een fusie aan.

Metaalindustrie Polynorm in Bunschoten neemt Emmer Metaalindustrie (Emmein) in Emmen over.

In de Zwitserse dochteronderneming van Bank Mees & Hope. de Neue Bank in Zurich wordt ook deelgenomen door drie andere Europese banken en een Amerikaanse bank,

Algera-Wolvega iconcern Ver. N.B.M.-Bedrijven) neemt de aannemingmaatschappij J, Prins van Wijngaarden in Hattem over.

Wm. H. Muller & Co. te R'dam koopt de resterende (50%) aandelen in Tanne Thomsen Associates te Rotterdam.

Verlingen en Willemsen (bedrijfsorganisatie en bouwprogrammering) in Nijmegen is overgenomen door Planning en Research Corp. (Ver. Staten).

American Enka Corp. (dochteronderneming AKZO) koopt Monotuck Manufacturing in South Hadley van Kawecki.

KZO neemt een controlerend belang in de verffabriek Astral in Frankrijk.

Verenigde Accountantskantoren en Dijker, Bianchi en Vink gaan 1 januari 1970 samenwerken.

Carp's Garenfabrieken in Helmond wordt opgekocht door het Britse concern J. and P. Coats te Glasgow. Voor de aandelen werd 120% geboden.

Victoria Hotel in Amsterdam is verkocht aan Grand Metropolitan-Hotels Ltd. (Engeland).

Bols in Amsterdam koopt Gall en Gall.

Confectiefabriek Huesen in Nijmegen koopt per 1 nov. 1969 confectie-atelier Pall Mall in Overlange (Ravenstein).

Unilever en Nestlé bundelen diepvries- en consumptie-ijsbelangen in Duitsland, Italië en Oostenrijk. In de nieuw opgerichte vennootschap neemt Unilever voor 75% deel, Nestlé voor 25%.

Wolters-Noordhoff in Groningen neemt drukkerij De Waal in Groningen over. Met het Engelse concern Longman wordt opgericht: Wolters-Noordhoff-Longman.

november

Firma Z. S. Cohen, Groningen neemt Gebr. Geertjes in Assen over.

Distilleerderij Coebergh in Schiedam neemt Meder over.

KZO verkoopt haar 505%-belang in Golden Wonder aan Golden Wonder Engeland, dochteronderneming van Imperia1 Tobacco.

Utrechtsche Hypotheekbank (thans Westland Utrecht Hypotheekbank) en Sanders Ver. Bedrijven werken samen op gebied van ontwerpen en exploiteren van onroerende goederen.

Riemersma in Surhuisterveen neemt „De Volharding" over.

Pierson, Heldring & Pierson en andere Europese bankinstellingen stichten Rothschild Bank A.G. te Zürich.

Bierbrouwerij ,,De Schaapskooi'' gaat nauw samenwerken met het Belgische concern Artois te Leuven.

Vihamij Handelmaatschappij neemt Thabur in Den Haag over.

Wm H. Muller & Co. en dc Bank voor Handel en Scheepvaart gaan de activiteiten in de op- en overslag van massagoederen bundelen in Frans Swarttouw's Havenbedrijf. Tevens zal Muller een fusie aangaan met ,,Internatio''. Muller en van Nievelt Goudriaan (S.H.V.-concern) hebben de bij derden uitstaande aandelen Rotterdam Air overgenomen.

Drukkerij Gebr. J. en H. van Langenhuijsen, Den Haag treedt toe tot de drukkerij-combinatie Combigraph.

J. A. Raymakers Helmond verkrijgt een minderheidsbelang in Wollenstoffenindustrie J. J. Krantz, Leiden.

In de Caräñsä Groep wordt het American Hotel te Amsterdam opgenomen.

Gebr. D. Schuitema te Bodegraven gaat op het terrein van de zelfbedieningswarenhuizen een samenwerking aan met Famila Handels-Zentralgesellschaft & Co. (W. D.).

Texoprint Hatéma te Helmond neemt voor 70% deel in Van den Bergh's Fabriek voor Auto-Accessoires in Veghel.

Spinnerij Swagemakers-Bogaerts in Tilburg heeft Aktien Spinnerei Aachen in Aken overgenomen.

Hunter Douglas neemt Nederlandse Gereedschappen Fabriek in Hoogovens over.

Verkade Fabrieken in Zaandam en Bussink te Deventer gaan op bepaalde gebieden samenwerken.

Excelsior-De Maas (Hoogovenconcern) draagt de fabricage van flenzen over aan Laura Metaal te Kerkrade.

Wieringa in Apeldoorn neemt Modecentrum H. H. Meijering in Groningen over.

Philips neemt de commerciële activiteiten die gevoerd worden onder het merk Erres van R. S. Stokvis over. Met het Japanse concern Matsushita sticht Philips in België een batterijfabriek, genaamd Philips-Matsushita Battery Comp. (belang van ieder 50%). Met het Amerikaanse concern Fairchild Camera & Instrument wordt een overeenkomst gesloten voor uitwisseling van technische kennis.

Kwatta Chocoladefabriek sluit licentieovereenkomst met Cerebos Ltd (dochtermij. van Rank Hovis McDougal) voor produktie en verkoop van kant-en-klaarmaaltijden.

Nederlandse Accountantsmaatschappij en Dolmans Van der Ree en Co. fuseren.

Gist-Brocades neemt Laboratoria Dr. De Zeeuw te De Bilt over. Voorts gaat het concern met Amsterdam Chemie Farmacie (ACF) de groothandelsactiviteiten bundelen.

DRU heeft Saval (brandbeveiligingsapparatuur) in Breda overgenomen.

De Spargrossiers H. C. Baaren (Kruiningen), Lymar (Doetinchem) en Mol-Pauwels ('s-Hertogenbosch) werken samen op het terrein van in- en verkoopbeleid en de administratie.

Hendrix in Boxmeer verkrijgt meerderheidsbelang in vleesverwerkingsbedrijf Stegeman in Deventer.

CO-OP heeft de Vleeswarenfabriek Jeronimus in Zutphen overgenomen.

Scholten Carton en Papier te Groningen heeft met Laura en Vereeniging te Eygelshoven en Packaging (Ver. Staten) Laura Karton opgericht, waarin ieder voor een derde deelneemt.

Veevoederfabriek en Olieslagerij ,,De Leerhoeve'', Alphen a/d Riin en Coöp. Aan- en Verkoopvereniging De Rijnstreek G. A. te Woerden gaan volledig samenwerken.

Geveke & Groenpol zal per 1 januari 1970 een meerderheidsbelang. hebben in *oe* handelsonderneming Cleton & Meyer, gevestigd te Rotterdam.

Willem Sophia Investeringsmaatschappij verwerft een meerderheidsbelang in Metaalindustrie Caja.

Het Belgische Bekaertconcern neemt Waals/Drameta/Ampere in Dordrecht over.

De grafische bedrijven N.V. Uitgeverij en Drukkerij Tijl in Zwolle en Uitgeversmaatschappijen Born in Assen gaan op bepaalde terreinen samenwerken.

Havenbedrijf Vlaardingen-Oost koopt Figee-Vlaardingen, scheeps- en constructiebedrijf.

Dagra in Diemen draagt belangen in de oliesector over aan Noury & Van Der Lande (dochteronderneming AKZO-concern).

december

Assurantieconcern Stad Rotterdam neemt over: Amsterdamsche Verzekeringsbank te Amsterdam, Hollandsche Verzekeringsvennootschap te Amsterdam en Sliedrechtsche Verzekering Mij.

Algemene Bank Nederland neemt Deposito, Voorschot- en Effectenbank van Eibergen, Neede en Omstr. over.

N.V. Breda-Oranjeboom koopt de Bredasche Wijnhandel in Breda.

Herenconfectiefabriek A. J. de Levita wordt overgenomen door de Holdingmaatschappij Van Ingen N.V., Amsterdam.

Danlonfabrieken in Emmen nemen het Steenwijkse atelier van De Jong en Van Dam (Jovanda) over.

Rommenhöller Koolzuur in Den Haag is in bespreking met Wewelen N.V. in Apeldoorn inzake overname van het bedrijf.

Marlyn Formcraft te A'dam heeft per 1 jan. 1970 het produktiebedrijf van de Herenkledingfabriek Boekman en Zoon te Alkmaar overgenomen.

Bataafsche Aanneming Mij. te Den Haag neemt over N.V. v/h Aannemings- en Handelmij Kolk & Co. te Leeuwarden en Aannemingsbedrijf Th. A. Beutener te Tiel.

Technische Unie in Amsterdam neemt De Vries' IJzerhandel in Amersfoort over, alsmede groothandel Savelbergh Engros in Heerlen.

Cindu- Key & Kramer, die reeds 20,2% van het kapitaal bezit van N.V. Albitum te Antwerpen, zal ook de resterende aandelen overnemen.

Europa Transport Ontwikkelings Mij. ETOM te R'dam heeft een meerderheidsbelang verworven in intern. Transportbedrijf Gebr. Althuisius te Tzummaren, N.V. Intern. Transportbedrijf MBN te St. Jacobi Parochie en Intern. Transportbedrijf KLMV te St. Anna Parochie.

De Britse Textielgroep Calygo neemt N.V. Easy Fit Covers (Holland) in Almelo over.

Struijcken & Co. in Rotterdam neemt Dominial Staal in Schiedam over.

Elsevier neemt per 1 jan. 1970 het gehele boekenfonds over van MacLaren and Sons Ltd. te Croydon.

Gebr. Nijman Meubeltransport te R'dam (Furness Groep) en Kon Meubeltransport Mij. de Gruijter & Co., Den Haag en Batenburg & Folmer te Den Haag nemen met andere Westeuropese verhuisondernemingen deel in Eurovam A.G. te Zürich

Philips krijgt een 35;;-belang in Feiten & Guilleaume te Keulen.

Batavus Rijwiel- en Motorenfabriek te Herenveen is door Anker Motoren te Rotterdam overgenomen.

Het Algemeen Dagblad (onderdeel N.D.U.-concern! heeft per 1 jan. 1970 de uitgaverechten van de Nieuwe Vlaardingsche Courant en de Rijnmondpost van N.V. Dorsman en Odé in Vlaardingen overgenomen.

Lips & Gispen gaat samen met Chuetsu Metal Works in Japan grote scheepsschroeven vervaardigen, waarvoor is opgericht Chuetsu-Lips Kabushiki Kaisha, waarin elk voor 50% participeert.

Tapijtfabriek Arieveen, Hilversum en haar dochteronderneming Inter-Tuft te Soest zijn toegetreden tot Continentale Linoleum Union A.G. (Zwitserland).

Drukkerij De IJssel en Drukkerij Stempher C. V. beide gevestigd te Deventer zullen een fusie aangaan.

Douwe Egberts verwerft een meerderheidsbelang in Kon. Sigarenfabrieken Smit & Ten Hove te Kampen.

Kon. Drukkerijen Lankhorst-Immig en N.V. Drukkerij Pier Westerbaan zullen nauw gaan samenwerken.

Sijthoff, Den Haag neemt Nieuwe Brielse Courant over.

Iduna Corset Industrie en de Firma Lecoré Foundations overwegen een vergaande samenwerking.

Nederlandsche Credietbank neemt bankbedrijf Ebben & Co. te Cuyk over.

Margarinefabriek de Valk in Weesp heeft met De Oosteenk in Epe een belangengemeenschap gesloten.

Bohan Nederland N.V. te Utrecht wordt per 1 jan. 1970 opgenomen in de Hollandsche Beton Groep.

Accountantskantoor Flipse, Steneker & Co., De Haan, Stol & Co. en Nietzman Ten Hage & Kuijper/Croin en Loman zijn een fusie aangegaan.

De lederfabrieken ,,Hoevenaars-Van den Noort'' en ,,De Vet en Verster'' beide gevestigd in Gilze gaan een fusie aan.

Het Amerikaanse concern Ralston Purina verkrijgt een 50%-belang in Felix-Bonzo.

Macintosh zal het Confectiebedrijf Bendien Smits overnemen.

De rederijen van Wm H. Muller en de K.N.S.M. spreken over een fusie.

(Vor. ber. pag. 623 e.v.-1969)

JAPAN

DISCONTO. M.i.v. 1 sept. 1969 heeft de Bank van Japan het disconto verhoogd met 0,41% tot 6,25%.

(Vor. ber. pag. 604/1-1968)

BIAFRA CAPITULEERT

Op 15 jan. is een eind gekomen aan de oorlog tussen Nigeria en Biafra, die ruim dertig maanden duurde. Naar schatting twee miljoen mensen kwamen in deze periode om het leven, waarvan de helft kinderen. Bijna een generatie werd geofferd aan wat formeel een binnenlandse aangelegenheid was.

Het einde kwam door een militaire oplossing. Het federale leger. bewapend door Engeland en de SU en gesteund door Egyptische piloten, wist de Biafraanse strijdkrachten te verslaan, waarbij mogelijk binnen Biafra verzet tegen de koers van Ojoekwoe een rol speelde. De bewapening van de Biafranen (deels Frans) liet te wensen over; het leger was ten dele ondervoed en gedemoraliseerd.

Economische en politieke belangen bepaalden de steun resp. de neutraliteit van buitenaf. Vrees voor moeilijkheden in eigen huis leidde ertoe dat slechts vier Afrikaanse staten (Tanzania, Gabon, Ivoorkust en Zambia, op 23 maart 1369 gevolgd door het Latijnsamerikaanse Haïti) Biafra erkenden.

De ontwikkelingen die tot de oorlog hebben geleid werden op de volgende pagina's uiteengezet: 65 e.v., 507, 590 en 764-1966 en **385** e.v.-'67. De oorlog zelf werd samengevat op pag. 631/3 e.v.-1967, 305 e.v. en 577 e.v.-1968 en 123 e.v. en 753 e.v.-1969. De voornaamste gebeurtenissen uit deze periode waren:

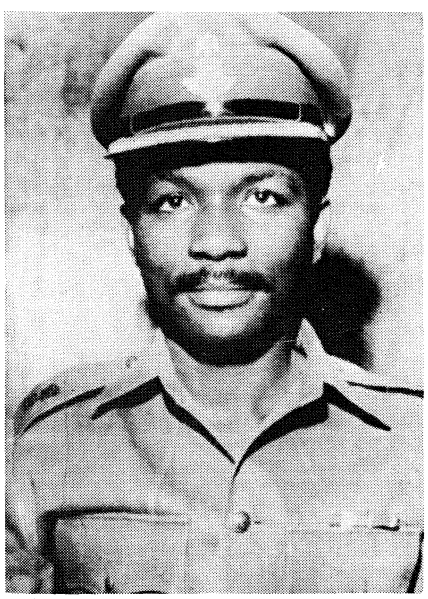

Generaal Gowon

1967

27 mei — Generaal Gowon maakt verdeling van federatie Nigeria in **12** staten bekend.
30 niei — Ojoekwoe maakt afscheiding van Oost-Nigeria bekend en de vorming van de republiek Biafra.
6 juli — De strijd tussen federale en Biafraanse strijdkrachten begint.
11 aug. — De Biafranen veroveren Benin, de hoofdstad van het Midden-Westen.
22 sept. — De federale troepen heroveren Benin.
10 okt. — De federalen veroveren de Biafraanse hoofdstad Enoegoe.

1968

23 maart — Federale troepen dringen door in Onitsja.
2 april — De verdeling van Nigeria in **12** staren van kracht.
13 april — Tanzania erkent als eerste de staat Biafra.
18 mei — Federale troepen veroveren Port Harcourt.
23 mei — Begin onderhandelingen tussen Biafranen en Nigerianen te Kampala (Oeganda).
20 juli — Opening van nieuwe onderhandelingen te Niamey (Niger).
18 sept. — Federale troepen bezetten Owerri.

1969

22 april — Val Oemoeahia.
26 april — Biafranen heroveren Owerri.
mei — Graaf Von Rosen vormt nieuwe Biafraanse luchtmacht.

Diplonzatieke ontwikkelingen

Hoewel medio september 1969 pogingen om vredesbesprekingen tussen Nigeria en Biafra op gang te brengen geen succes hadden gehad (pag. 759/1-1969), werden ook sindsdien vredesinitiatieven ontplooid.

Op 16 sept. maakte de president van Gabon, Albert-Bernard Bongo, bekend dat het Nigeriaanse staatshoofd, generaal Gowon, hem verzocht had een ontmoeting met de Biafraanse leider, generaal Ojoekwoe, te organiseren om een oplossing voor het conflict te vinden. Dit bericht werd echter op 17 sept. door de Nigeriaanse radio gedrmenteerd. *AFP* berichtte dat premier Siaka Stevens van Sierra Leone tijdens besprekingen met premier Wilson te Londen op 18 sept. te Londen voorgesteld had als bemiddelaar in het conflict op te treden en de hoofdstad van zijn land, Freetown, als neutrale ontmoetingsplaats beschikbaar te stellen.

Op 19 sept. liet Biafra weten akkoord te gaan met het besluit van de OAE (pag. 768/2-1969) om een beroep op de strijdende partijen te doen i.z. een staakt-het-vuren in de oorlog tussen Nigeria en Biafra.

De Biafraanse woordvoerder legde er evenwel de nadruk op dat de regering en de bevolking van Biafra de ,,onrealistische gedachte" dat een staakt-het-vuren zou moeten worden aanvaard in het kader van één Nigeria als ,,onaanvaardbaar" verwierpen.

Op 20 sept. werd de Nigeriaanse minister van voorlichting, Chief Enahoro, door paus Paulus in audiëntie ontvangen. Tijdens een persconferentie na afloop liet de minister doorschemeren dat er geen wezenlijke vorderingen waren gemaakt.

Hij stelde dat alleen over de vorm van de autonomie die Biafra binnen de nationale integriteit van Nigeria zou verwerven, zou kunnen worden onderhandeld.

Op 14 okt. vonden te Lagos onderhandelingen plaats tussen generaal Gowon en de president van Kameroen, Ahmadou Ahidjo, de fungerend voorzitter van de OAE.

Enige dagen nadat keizer Haile Selassie van Ethiopië president Bongo van Gabon had verzocht bij generaal Ojoekwoe te bemiddelen opdat deze onderhandelingen met Nigeria zonder voorwaarden vooraf zou aanvaarden, schreef Ojoekwoe, op 15 okt. na overleg met president Houphouet-Boigny van Ivoorkust, aan Bongo dat hij persoonlijk bereid was onderhandelingen met Nigeria te beginnen zonder voorwaarden vooraf, uitgezonderd een wapenstilstand tijdens de duur van de onderhandelingen.

De Nigeriaanse ambassade te Parijs sprak in een verklaring van een ,,betreurenswaardige manoeuvre" welke een onderdeel vormde van de ,,campagne ter vergiftiging van de

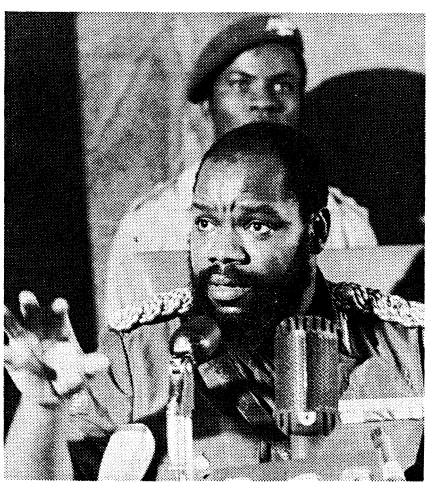

Generaal Ojoekwoe

openbare mening door bepaalde personen die een balkanisering van Nigeria begunstigen.

De premier van Ghana, Kofi Busia, verklaarde op 29 okt. te Parijs dat zijn regering haar goede diensten in het conflict aangeboden had

Eind okt. werd door AP melding gemaakt van een aanbod van generaal Oejoekwoe aan generaal Gowon tot onderhandelingen ronder voorwaarden vooraf. Dit aanbod zou op 27 okt. door de Ethiopische minister van buitenlandse zaken, Ketema Yifru, in opdracht van keizer Haile Selassie aan Gowon overgebracht zijn. Het Nigeriaanse staatshoofd keerde op 29 okt. te Lagos terug van een rei; naar Kongo (Kinsjasa), Kameroen en Kongo (Brazzaville). Op 30 okt. ontving minister Yifru Gowons antwoord, waarna hij zich zeer voldaan verklaarde.

Vervolgens leek het er even op dat Biafra bereid zou zijn de afscheiding op te geven. Het te Genève gevestigde public-relationsbureau „Markpress", dat voor Biafra werkt, deelde op 3 nov. mee dat volgens een Biafraanse regeringswoordvoerder te Owerri Biafra bereid was zijn afscheiding op te geven als de veiligheid van de bevolking gegarandeerd zou worden.

„Aangezien ons vasthouden aan soevereiniteit functioneel is en geen gevoelskwestie, is Biafra bereid op suggesties van wie ook een alternatieve regeling te aanvaarden die waarborgen verschaft dat de bloedbaden van de afgelopen 25 jaar niet weer zullen voorkomen". Het hoofd van Markpress verklaarde echter op 4 nov. dat deze verklaring totaal verkeerd was geïnterpreteerd. Hij noemde het belachelijk te veronderstellen dat Biafra bereid zou zijn zijn eis van onafhankelijkheid op te geven. Het begrip soevereiniteit was volgens hem voor verschillende interpretaties vatbaar. Biafra gebruikt deze terminologie in het kader van een federatie van autonome staten. „Biafra zal nooit afstand doen van zijn onafhankelijkheid".

Ojoekwoe verklaarde zich op een persconferentie te Owerri op 4 nov. in het belang van de vrede en goede nabuurschap bereid „bepaalde kenmerken van de soevereiniteit op te geven. „Biafra is bereid te aanvaarden dat zijn soevereiniteit wordt verminderd op bepaalde gebieden", aldus Ojoekwoe. Zo was Biafra bereid economische banden te onderhouden met Nigeria en het zou ook instemmen met een vrij verkeer van burgers. Biafra zou echter vasthouden aan een eigen leger.

Op 26 nov. deelde de Zwitserse regering mee dat zij eind oktober door bemiddeling van Nationalrat Enrico Franzoni een Biafraans verzoek om bemiddeling ontvangen had. Een zelfde verzoek was ook aan de regeringen van Oostenrijk, Zweden en Joego-Slavië gericht. Uit Wenen en Belgrado volgden dementi's. Een Zweedse woordvoerder verklaarde dat consultaties over bepaalde vraagstukken in verband met de hulpacties plaatsgevonden hadden. De Biafraanse minister van voorlichting, Ifegwoe Eke, sprak op 28 nov. over bemiddelingsverzoeken aan Zwitserland, Oostenrijk en Joego-Slavië, omdat deze landen neutraal zijn. Eet conflict betrof volgens hem ook geen Afrikaans probleem. Geen van beide partijen kon z.i. de oorlog winnen en zo de vredesbepalingen dicteren. Daarom moest een compromis-oplossing aan de conferentietafel gevonden worden.

Het Zwitserse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde zich op 3 dec. bereid tot een initiatief dat in wezen van humanitaire aard zou zijn en waarover met Lagos contact werd opgenomen. Deze pogingen mochten geenszins de politieke activiteiten van Afrikaanse zijde storen, doch moesten in tegendeel elke mogelijke oplossing ter beëindiging van het conflict helpen verlichten, Inmiddels vorderde keizer Haile Selassie met zijn pogingen. Hij nodigde Nigeria en Biafra uit op 15 dec. vertegenwoordigers naar Addis Abeba te zenden om een ontmoeting tussen Gowon en Ojoekwoe voor te bereiden.

Terwijl in de nacht van 15 op 16 dec. een Biafraanse delegatie onder leiding van Pius Okigbo in Addis Abeba arriveerde, zei generaal Ojoekwoe op 16 dec. dat keizer Haile Selassie hem had toegezegd dat Nigeria erin toegestemd had aan het gesprek deel te nemen zonder voorwaarden vooraf. Voorts verklaarde Ojoekwoe dat de keizer ermee ingestemd had op te treden als een Afrikaans staatshoofd en niet als voorzitter van de speciale OAE-commissie voor het Nigeriaanse probleem. De besprekingen zouden niet onder auspiciën van de OAE staan en de OAE-resoluties — een oplossing van het conflict binnen het verband van één Nigeria, een door Biafra verworpen voorwaarde — zouden niet als basis voor de besprekingen dienen.

De ambassadeur van Nigeria in Ethiopië bevestigde op 17 dec. van de keizer de verzekering te hebben gekregen dat deze zou optreden als voorzitter van de OAE-commissie. De Nigerianen zouden echter wachten op een officiële verklaring van Haile Selassie alvorens een delegatie naar Addis Abeba te zenden, aldus *Le* Monde (19-12). Op 18 dec. keerden de Biafraanse onderhandelaars naar huis terug zonder af te wachten of een federale delegatie bereid was hen te ontmoeten. Okigbo las op het vliegveld van Addis Abeba een verklaring voor waarin stond dat de Ethiopische regering die dag had toegegeven dat de besprekingen zouden worden gehouden onder auspiciën van de OAE. Het Nigeriaanse staatshoofd verklaarde eerder diezelfde dag te Kano dat als de Eiafranen weigerden vredesbesprekingen te voeren op basis van de resoluties van de OAE, er geen ander alternatief was ,,dan mobilisatie van al onze krachten voor een snelle militaire oplossing van het afscheidingsprobleem".

Humanitaire hulp

Nadat de Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK) tevergeefs getracht had een formule te vinden voor hervatting van de hulpvluchten op Biafra (pag. 760-1969), maakte het Zweedse Rode Kruis op 7 nov. bekend zijn luchtvloot van zes toestellen te zullen ontbinden. De vliegtuigen zouden worden verkocht. De resterende voedselvoorraden zouden worden overgedragen aan Joint Church Aid, terwijl het Rode Kruis zich met de levering van medicamenten zou bezig houden.

Op 5 dec. deed de commissie voor interkerkelijke hulp de aanbeveling aan de Wereldraad van Kerken de luchtbrug Joint Church Aid (JCA) naar Biafra stop te zetten. De commissie verklaarde dankbaar te zijn dat de humanitaire hulp de levens van velen heeft gered, maar zei tegelijk dat de politieke gevolgen ervan de christenen, kerken en instellingen in een dubbelzinnige positie hadden geplaatst. De kerken stonden namelijk bloot aan de beschuldiging de oorlog te verlengen en het lijden van het Biafraanse volk zo te verergeren. De commissie was van mening dat het enige antwoord op de „verschrikkelijke situatie in Nigeria/Biafra is het beëindigen van de gevechten en het uitwerken van een blijvende vrede", waarbij de betrokken kerken een actieve rol moeten spelen.

Vertegenwoordigers van de organi-

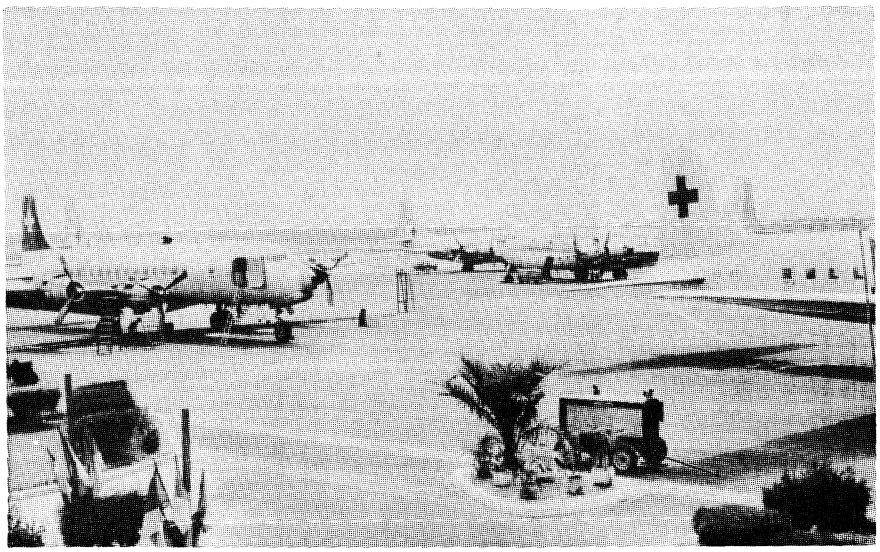

Rode Kruis-vliegtuigen op het vliegveld van Cotonou.

saties, die in Joint Church Aid samenwerken, besloten op 8 dec. na een tweedaagse bijeenkomst in Sandefjord (Noorwegen) de voedsel- en medicamentenvluchten naar Biafra voort te zetten, ondanks bovengenoemd advies van de Wereldraad.

Mgr. Carlo Bauer van Caritas Internationalis, en de directeur-generaal van het Duitse diaconiewerk, Ludwig Gaisel, deelden aan journalisten mee dat hun organisaties hun luchtbrugwerk zullen voortzetten. ,,Als de Wereldraad van kerken degenen die de oorlog verlengen op hun kop willen geven, dan moet hij zijn bij die grote mogendheden die wapens en ander oorlogsmateriaal aan de strijdende partijen leveren, en hun regeringen verzoeken dit vervoer niet voort te zetten", aldus Gaisel.

Toch bleek de actie van Joint Church Aid niet in staat het uitvallen van de luchtbrug van het Rode Kruis op te vangen. De aanvoer door JCA bedroeg ca. 200 a 250 ton per dag, terwijl de minimumbehoefte geschat werd op 500 ton per dag.

Terwijl de hongersnood in Biafra toenam, hoopten de voorraden van de ICRK op het vliegveld van Santa Isabel (Equatoriaal Guinee) zich op en bedierven deze gedeeltelijk.

Er werd dan ook naar andere mogelijkheden gezocht. Een Canadees plan om met parachutes voedselladingen neer te laten scheen echter door de ICRK te zijn verworpen, aldus *Le Monde/NRC* (16-12), o.a. omdat de distributie van levensmiddelen erdoor zou worden bemoeilijkt, terwijl de ICRK ook geen garantie zou hebben dat de hulp alleen de burgers ten goede zou komen.

JCA deelde mee dat op 24 dec. het 5000ste vliegtuig van de gezamenlijke kerken in Biafra was geland. In anderhalf jaar werden door de gezamenlijke kerken meer dan 56.000 ton hulpgoederen naar het noodlijdende gebied vervoerd. Zesendertig leden van de vliegtuigbemanningen en andere medewerkers kwamen daarbij om het leven en vijf vliegtuigen gingen verloren. De organisatie heeft nog veertien vliegtuigen in dienst.

De hulporganisatie van de kerken, die 33 organisaties uit 21 landen omvat, onderhoudt in Biafra 1586 kampen waar 1,3 mln vluchtelingen vertoeven. Voorts worden voor zover mogelijk 1,5 mln mensen in Biafra op tal van uitdelingsposten van voedsel voorzien, aldus berichtte *Reuter/AFP*.

Inmiddels werden verdere pogingen ondernomen vluchten overdag naar Biafra te organiseren.

De federale regering verklaarde op 9 dec. formeel geen enkel militair voordeel te willen behalen uit hulpvluchten overdag naar Biafra.

Het Biafraanse bewind had nl. bezwaar gemaakt tegen een hiermee samenhangende bepaling in de overeenkomst van 13 sept. tussen de ICRK en Nigeria (pag. 760/2-1969). Lagos stelde nu: ,,Als bewijs van de goede trouw en de ernstige bedoelingen die de militaire federale regering heeft gehad bij het sluiten van de overeenkomst met de ICRK verklaart zij hierbij dat het niet in de bedoeling ligt dat de Nigeriaanse luchtmacht aanvallen uitvoert op Oeli-Ihiala als vliegtuigen van het Internationale Rode Kruis zich daar overdag bevinden en dat zij ook niet van plan is toestellen van het Internationale Rode Kruis te escorteren of te volgen tijdens die hulpvluchten". Biafra ging echter niet akkoord met dagvluchten tenzij deze door een neutrale derde partij zouden worden gegarandeerd. Deze garantie zou sancties moeten bevatten — militair, economisch of diplomatiek — voor het geval Nigeria zijn woord zou breken en Oeli zou bombarderen.

De *Britse* houding

Alvorens het Britse Lagerhuas op 8 en 9 dec. bijeenkwam voor een debat over de buitenlandse politiek, met name Nigeria, vertrok de onderminister van buitenlandse zaken, Maurice Foley, op 4 dec. naar Lagos voor besprekingen met de federale regering. Tegelijk vertrok de leider van de Conservatieven in het Hogerhuis, Lord Carrington, naar Biafra.

Het verzet in het Lagerhuis tegen de regeringspolitiek richtte zich vooral tegen de voortgezette wapenleveranties aan de federale regering. Door ca. 140 parlementsleden uit alle partijen werd een motie ondertekend die een wijziging van dit beleid bepleitte en er vooral op aandrong dat de regering door middel van de Veiligheidsraad naar een ,,onmiddellijk en totaal" wapenemb-rgo voor beide partijen zou streven. De regeringspolitiek werd echter door het Lagerhuis opnieuw bevestigd in een stemming: 254 voor, 8.1 tegen (o.w. 24 Labourleden). Het officiële advies van de Conservatieve frontbench bleef, zich van stemming te onthouden. Wel kwam de Conservatieve woordvoerder sir Alec Douglas Home met het voorstel om de hulpverlening door middel van helikopters te doen geschieden, die van Britse vliegdekschepen zouden kunnen opstijgen en niet op het vliegveld van Oeli zouden hoeven te landen. Minister Stewart van buitenlandse baken vroeg zich af of de door sir Alec genoemde vracht van 500 ton per week niet te optimistisch was. Het voorstel, dat reeds op 4 okt. door de voormalige Amerikaanse vice-president Hubert Humphrey e.a. was gelanceerd, werd door het ministerie van defensie bestudeerd, en vervolgens op 7 jan. door minister Stewart als te duur en te omslachtig van de hand gewezen; een afdoende operatie zou volgens de minister meer dan £ 1 mln per week kosten: ook de Ame-

rikaanse en andere regeringen waren tot deze conclusie gekomen. De Britse regering pleitte opnieuw voor het plan van de ICRK voor „dagvluchten".

Federaal offensief

Hoewel sinds eind oktober een federale aanval op gang gekomen was, waarover door Lagos nagenoeg geen mededelingen werden verstrekt, hield het tot & kerstdagen alvorens er van een grootscheeps offensief sprake was. Toen ook waren de federale troepen in het bezit gekomen van 24 zware Sowjetrussische 122 mm-kanonnen. Bij dit offensief ging het om een gecombineerde actie van drie divisies. De voornaamste aanval werd uitgevoerd door de 3de divisie, die vanuit Port Harcourt naar het noorden naar Owerri en Oeli oprukte. De 1ste divisie begon aan een opmars vanuit Enoegoe naar het zuidwesten, richting Nnewi en Orloe. De 2de divisie tenslotte voerde operaties uit op de westelijke oever van de Niger.

Terwijl Biafra militair in een benarde positie raakte, deed secretaris-generaal Oe Thant op 4 jan. een beroep op generaal Ojoekwo „genoeg edelmoedigheid te tonen om zich te schikken naar de in Addis Abeba door de OAE aangenomen resolutie waarin beide partijen wordt verzocht het vraagstuk van de burgeroorlog in Nigeria op te lossen". Thant voegde daaraan toe dat de VN nooit de afscheiding van een staat zouden aanvaarden. Het beroep werd de volgende dag door Biafra verworpen.

Op 10 jan. werd gemeld dat het Biafraanse verzet was gebroken. Owerri werd 11 jan. door federale troepen veroverd en het vliegveld Oeli kwam onder vuur te liggen.

De JCA moest haar vluchten staken. Honderdduizenden Biafranen vluchten voor de federale troepen het oerwoud in. Een woordvoerder van JCA kenschetste de toestand als een „totale ineenstorting".

Generaal Ojoekwoe verliet in de nacht van 10 op 11 jan. per vliegtuig Biafra met onbekende bestemming. Hij vertrok, naar hij voor de radio verklaarde, om vredesbesprekingen te voeren. Tot zijn waarnemer benoemde hij zijn stafchef, generaal-majoor Philip Effiong.

Capitulatie Biafra

De federale leider, generaal Gowon, riep de Biafraanse troepen 11 jan. tot capitulatie op. Hij verzocht de federale troepen hun gedragscode in ere te houden en vooral goed te zorgen voor alle vluchtelingen die zij in het strijdgebied aantreffen. Verder waarschuwde hij tegen internationale inmenging.

De nieuwe Biafraanse machthebber, generaal-majoor Effiong, verzocht op 12 jan. in een radiotoespraak om een wapenstilstand. Hij zei o.m.:

„Landgenoten, zoals u weet ben ik op 10 januari 1970 belast met de leiding van de regering van deze republiek. Ik weet dat u allen sindsdien op een verklaring van mij hebt gewacht. Ik heb uitvoerige besprekingen gehad met zowel de militaire als burgerlijke leiders van de gemeenschap, en ik voel me nu als gemachtigde van de strijdkrachten en het volk van dit land voldoende gesterkt om voor u deze verklaring af te leggen.

Ik heb de leiding van de regering op mii genomen. Door de geschiedenis heen hebben verdrukte mensen uit zelfverdediging naar de wapens moeten grijpen wanneer vreedzame onderhandelingen faalden. Wij vormen geen uitzondering. Wij namen de wapens op wegens het gevoel van onveiligheid, door de gebeurtenissen van 1965 bij ons volk gewekt. Wij hebben gevochten om ons te verdedigen. Ik neem deze gelegenheid te baat om de officieren en manschappen van onze strijdkrachten te feliciteren voor hun moed en dapperheid, waarmee ze zich de bewondering van de gehele wereld hebben verworven. Ik dank de burgerbevolking voor de volharding en moed waarmee ze de overweldigende ontberingen heeft ondergaan. Ik ben er nu van overtuigd dat een einde moet worden gemaakt aan bet bloedvergieten, dat als gevolg van de oorlog voortduurt. Ik ben er ook van overtuigd dat het lijden van ons volk onmiddellijk moet worden beëindigd. Onze mensen zijn nu gedesillusioneerd en die elementen van het oude bewind die onderhandelingen en verzoening onmogelijk hebben gemaakt, hebben zich vrijwillig uit ons midden teruggetrokken. Ik heb daarom een ordelijke ontbinding van onze troepen gelast. Ik stuur afgezanten uit om contact op te nemen met Nigeria's commandanten te velde in plaatsen als Onitsja, Owerri, Awka, Enoegoe en Calabar teneinde regelingen te treffen voor een bestand.

Ik dring er uit naam van de menselijkheid bij generaal Gowon op aan zijn troepen een gevechtspauze te gelasten terwijl over een wapenstilstand wordt onderhandeld om massaal lijden ais gevolg van de bevolkingstrek te vermijden. wij-hebben steeds geloofd dat onze geschillen met Nigeria door vreedzame onderhandelingen konden worden opgelost. Een delegatie van ons volk is daarom bereid waar dan ook afgevaardigden van de Nigeriaanse federale regering te ontmoeten voor onderhandelingen over een vredesregeling op basis van de resoluties van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid. De delegatie zal bestaan uii de opperrechter Sir Louis Mbanefo als leider. (. . .) Elke gedachte aan een regering in ballingschap wordt door ons volk afgewezen. De hele bevolking wordt hierbij aangeraden kalm te blijven en met de strijdkrachten en de politie samen te werken bij handhaving van orde en wet. Wij moeten op onze plaats blijven en ophouden met de massale verplaatsingen die het lijden en de verliezen aan levens hebben vergroot. Namens ons volk dank ik die buitenlandse regeringen en vrienden die ons in onze zaak vastberaden zijn blijven steunen. Wij zullen op hun hulp en raad blijven rekenen. Ik dank tevens zijne Heiligheid de paus, Joint Church Aid en andere hulporganisaties voor de hulp die zij hebben geleverd ter verlichting van het lijden en de hongersnood. Ik doe een beroep op alle regeringen zich dringend te beraden over hulpverlening en over stappen bij de federale militaire regering om die ertoe te bewegen haar troepen opdracht te geven tot het staken van alle militaire operaties. Moge God ons allen bijstaan."

De door Effiong aangeboden overgave werd op 12 jan.-door generaal Gowon aanvaard. Hij gaf zijn troepen opdracht vreedzaam op te rukken om het federale gezag in de laatste restanten van Biafra te vestigen. Gowon verzocht de Biafranen een delegatie naar het federale hoofdkwartier te zenden ter bespreking van de capitulatievoorwaarden. Hij kondigde een algemene amnestie af „voor allen die ertoe misleid zijn om te trachten het land uiteen te doen vallen, maar maakte

De overwinnaar, kol. Obasanjo, commandant van de 3de divisie, en de overwonnenen, gen. Effiong en sir Louis Mbanefo.

daarbij niet duidelijk of deze ook op de Biafraanse leiders van toepassing is. ,,Wij hebben het einde bereikt van een tragisch en pijnlijk conflict", aldus Gowon in een radio-uitzending.

Effiong deed op 13 jan. opnieuw een beroep op Lagos de opmars op Biafraans gebied te staken teneinde het leed van de bevolking niet te vergroten. Hij gaf tevens opdracht alle politieke en militaire gevangenen in vrijheid te stellen.

Een Biafraanse delegatie o.l.v. opperrechter Louis Mbanefo kwam op 15 jan. in Lagos aan ter bespreking van de capitulatie-voorwaarden. De federale troepen kregen bevel hun opmars in Biafra te staken en zich in hun kazernes terug te trekken.

De federale politie werd met de handhaving van de orde in het gebied belast.

Eveneens op 15 jan. tekende Effiong te Lagos de onvoorwaardelijke overgave van Biafra. Hij verklaarde in naam van zijn volk voor een één en onverdeeld Nigeria te zijn. Vervolgens zei generaal Gowon tot de Biafraanse delegatie: ,,Ik zou u willen terugverwelkomen en u mijn persoonlijke verzekeringen willen geven dat alle garanties die wij hebben aangeboden zullen worden nageleefd. Wij hebben een algemene amnestie afgekondigd en ik weet persoonlijk dat het niet zover met het land zou zijn gekomen als Ojoekwoe zich niet zo krankzinnig had gedragen. Waar is Ojoekwoe op het ogenblik, nadat hij u geleid heeft tot verschrikkelijke zelfopofferingen, honger en dood? Hij is ontvlucht, waarschijnlijk om het geld te gaan opmaken dat hij ten koste van u en de onschuldige Nigerianen heeft buitgemaakt". In een radiorede zei het Nigeriaanse staatshoofd later op de avond dat ,,in Nigeria geen sprake kan zijn van tweederangsburgers". Hij gaf de opdracht alle Biafraanse ambtenaren en functionarissen onmiddellijk op hun post te herstellen als zij weer uit hun schuilplaatsen te voorschijn komen. Gowon kondigde aan dat ter bevordering van hun rehabilitatie- en opbouwwerk de voorschriften voor de noodtoestand van kracht blijven.

Hulpverlening

Onmiddellijk na de militaire ineenstorting van Biafra kwamen in de Westelijke wereld hulpacties op gang. Mede door de gevechtshandelingen van de laatste tijd had het aantal vluchtelingen een geweldige omvang bereikt, naar schatting vijf

Biafraanse vluchtelingen

miljoen. Met het staken van de luchtbrug van JCA was de situatie voor miljoenen ondervoede Biafranen zeer ernstig geworden.

Het Britse kabinet besloot op 11 jan. een Hercules-transportvliegtuig met 9.000 kg medicamenten naar Nigeria te zenden. Een afdeling geneeskundige troepen werd in staat van paraatheid gebracht en Land Rovers werden voor vertrek gereedgemaakt. De Amerikaanse president Nixon liet 8 vrachtvliegtuigen en 4 helikopters in gereedheid brengen om voedsel en medicamenten naar het oorlogsgebied over te brengen. Uit Nigeria werd gemeld dat Rode-Kruisploegen vlak achter de federale troepen aantrokken om zo snel mogelijk hulp te kunnen bieden. De hoeveelheid hulpgoederen op Nigeriaans gebied werd geraamd op 13.000 ton, die in de omliggende staten op 30.000 ton.

Naast zorg voor de voedselvoorziening was er sprake van vrees voor wraak of zelfs volkerenmoord (genocide). Paus Paulus richtte op 11 jan. een oproep tot de leiders van Nigeria het niet tot een volkerenmoord te laten komen. Oe Thant verzocht de volgende dag in een boodschap aan generaal Gowon ,,zich grootmoedig en menslievend te betonen"; hij bracht tevens hulde aan ,,het volk van Nigeria en zijn dynamische leider".

Radio-Lagos riep 14 jan. om dat de Nigeriaanse regering had bepaald dat alle buitenlandse hulp via de federale autoriteiten in Lagos moest lopen. De regering zou het als inmenging in haar binnenlandse aangelegenheden beschouwen wanneer de hulp rechtstreeks aan de getroffen gebieden zou worden gezonden.

In Nigeria werd een competentiestrijd gemeld tussen het Nigeriaanse Rode Kruis en de nationale commissie voor rehabilitatie, waaraan na enkele dagen met de benoeming van Allison Ayida tot coördinator een einde kwam. Een ander probleem deed zich voor door de weigering van de federale regering gebruik te maken van de diensten van de buitenlandse organisaties die hulp aan Biafra hadden verleend. Generaal Gowon verklaarde op 13 jan. dat deze ,,hun vuile bloedgeld maar bij zich moeten houden". De regering vaardigde die dag een verbod uit voor alle hulp uit Frankrijk, Portugal, Zuid-Afrika en Rhodesië en wees volgens de Nigeriaanse radio ook alle hulp af van JCA, Caritas. Canair, het Franse en het Noorse Rode Kruis.

Op 16 jan. kwam de internationale hulpverlening op gang. De ICRK kreeg toestemming met twee vliegtuigen 21 ton medicamenten naar Lagos te brengen.

Het internationale waarnemersteam van militairen uit vier landen, dat op 16 jan. rapport uitbracht over de toestand in het voormalige Biafra, berichtte geen aanwijzingen te hebben voor volkerenmoord of sterfte op grote schaal ten gevolge van uithongering.

Persberichten maakten zelfs melding van een verbroedering tussen Nigerianen en Biafranen.

(Verdere ontwikkelingen en reacties, zie volgende aflevering.)

NEDERLAND

KABINET AANVAARDT CAO-GROOTMETAAL. MINISTER DE BLOCK AFGETREDEN.
OPVOLGINGSKWESTIE. MR. NELISSEN NIEUWE MINISTER

Met ingang van 7 jan. is mr. L. de Block, minister van economische zaken, door de koningin op de meest eervolle wijze ontslag verleend, nadat hij zelf hiertoe een dag eerder het verzoek had gedaan. De staatssecretaris van economische zaken, drs. L J M. van Son, stelde volgens staatsrechtelijk gebruik zijn functie ter beschikking van de koningin, die dit in beraad nam.
Op 8 jan keerde per speciale regerings-Fsiendship minister Witteveen van financien van zijn pas begonnen vakantie in Frankrijk terug om deel te kunnen nemen aan het kabinetsberaad betreffende opvolging van de afgetreden minister.
Directe aanleiding tot de ontslagaanvraag lag voor minister De Block in het feit, dat het kabinet op 5 jan besloot niet in te grijpen in de nieuwe CAO voor de grootmetaal In de brief waarin mr De Block zijn ontslag aan premier De Jong motiveerde, staat o m.:

,,Ik stel er prijs op te motiveren waarom ik heden besloot de koningin in overweging te geven mij als minister van economische zaken ontslag te verlenen.
De doorbreking van de inflatiespiraal werd zowel door de regering als door de partijen in het bedrijfsleven gezien als de voornaamste opgave voor het sociaal-economische beleid in het jaar 1970. Daarbij werd als uitgangspunt aanvaard het veertiende halfjaarlijkse rapport van de SER (zie pag. 420/1-1969). Hierin werd de juiste grondslag aanwezig geacht voor deze doorbreking. Dit impliceerde een zekere mate van terughoudendheid op verschillende gebieden, maar m.n. ook bij het stellen van looneisen.
Uitgangspunt was een loonstijging, die de verbetering van het reële vrij besteedbare inkomen zou stellen op 2,5 à 3%. Ik moet nu vaststellen dat naar mijn overtuiging in het metaalcontract voor 1970/71 op belangrijke onderdelen te sterk wordt afgeweken van bovengenoemd SER-advies. Ik acht dit des te ernstiger omdat het metaalcontract naar in het verleden gebleken is, in belangrijke mate bepalend is voor de algemene loonontwikkeling.
Ondanks het feit dat ik begrip heb voor de sociaal-psychologische overwegingen in het vlak van de loonpolitiek, til ik zwaar aan het feit, dat van het voorgenomen doorbreken van de loon- en prijsspiraal weinig of niets terecht zal kunnen komen, nu opnieuw hoge nominale loon- en prijsstijgingen gaan optreden, met name ook in 1971.

Mr. L. de Block

Reeds een maand eerder, op 4 dec. 1969, had minister De Block op het punt gestaan zijn portefeuille ter beschikking te stellen, toen de Tweede Kamer met 87 tegen 26 stemmen een motie aanvaardde van de heren Goudzwaard (ARP) en Neliscen (KVP), waarin de regering werd gevraagd op korte termijn een wetsontwerp in te dienen tot instelling van een ,,College van Onderzoek naar Fusies in het bedrijfsleven". (Vgl. 630/2-1969).
Minister De Block had er toen ernstig bezwaar tegen zich vast te leggen op een regeling bij wet. Hij wilde geen beslissing nemen buiten het georganiseerde bedrijfsleven om en wenste eerst een advies te vragen aan de Sociaal-Economische Raad. De minister zei toen echter het oordeel over de motie aan de Kamer over te laten.
Later bleek, dat slechts een gesprek met zijn partijgenoot Schmelzer en met minister-president De Jong, minister De Block ervan had weerhouden zijn ontslag in te dienen.
Nochtans hielden toen reeds politieke kringen in Den Haag ernstig rekening met een mogelijk vertrek van de 65-jarige bewindsman.

CAO's in Klein- en Grootmetaal

Op 14 nov. 1969 werd het overleg tussen metaalbonden en werkgevers over een nieuwe CAO voor de metaalnijverheid (de zgn. Kleinmetaal) afgebroken, omdat de werkgevers weigerden bedragen te storten in een fonds waaruit werknemersorganisaties uitkeringen wilden doen aan leden die met pensioen gaan. Hierna werd door de bonden besloten maatregelen te nemen om per onderneming loonsverbetering af te dwingen, als op 1 jan. 1970 nog geen nieuwe CAO tot stand mocht zijn gekomen. De Federatie van werkgeversorganisaties in de metaalnijverheid gaf hierop in een brief de werknemersorganisaries dringend in overweging, geen dwangmaatregelen tegenover de leden van de Federatie te nemen.
Terwijl de kans op stakingen in de metaalnijverheid aanwezig was, werd van vakbondszijde verklaard, dat reeds een aantal ondernemers zich met districtsbestuurders van de bonden in verbinding had gesteld en zich bereid had verklaard te praten over bijdragen aan het fonds. (De bijdrage zou f 10 per georganiseerde werknemer moeten bedragen.)
De eisen van de vakbonden gingen verder dan het advies dat de Federatie aan haar leden verstrekte, nl. loonsverhoging van 4,75% (vakbonden: 5% en bijsturing op 1 juli), arbeidsduurverkorting tot 42% uur per 1 juli (vakbonden: per 1 jan. tot 42% uur), uitbreiding aantal vakantiedagen met één tot 17 (18) en verhoging van de minimum-vakantiebijslag tot f 540 per jaar (f 624 per jaar). Verder eisten de bonden nog betaald verlof voor vak- en vormingsonderwijs voor jongeren tot en met 18 jaar.
Op 2 jan. noemde het blad van de christelijke metaalbedrijfsbond 18 ondernemingen in de Kleinmetaal die akkoord waren gegaan met het pakket voorstellen zoals de metaalbonden dat hadden ingediend. (In Nederland zijn ongeveer 30.000 ondernemingen met circa 180.000 werknemers).
Reeds begin december werd bekend, dat het kabinet-De Jong bezwaren zou hebben tegen de nieuwe CAO voor de Grootmetaal (ongeveer 250.000 werknemers). Hoewel toen de onderhandelingen nog niet geheel waren afgerond, waren werkgevers en werknemers reeds overeengekomen om medio 1970 de lonen net zoveel te verhogen als de prijzen tussen half oktober 1969 en half april 1970 zullen zijn gestegen (,,glijdende loonschaal"); daarbij zou dan worden gewerkt met het algemeen gehanteerde prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie, dat maandelijks door het Centraal *Bureau* voor de *Statistiek* wordt berekend. Deze zesmaandelijkse aanpassing zou tot eind 1970 — de aflooptijd van de nieuwe CAO — worden herhaald.
De bezwaren van de regering — en op dat moment m.n. van minister

Witteveen van financien — waren, dat op die wijze de werknemers voor alle prijsstijgingen schadeloos worden gesteld, ongeacht waar zij door veroorzaakt zijn Het volgen van de prijsindex betekent b.v., dat de werknemers de prijsstijgingen door verhoging van indirecte belastingen en door de revaluatie van de Duitse mark (vgl. pag 715/1-1969) niet zullen voelen Vooral de „ontduiking" van de indirecte belastingverhoging werd op het ministerie van financien als onaanvaardbaar gevoeld, zeker daar grote kans bestond dat de metaal-CAO in andere bedrijfstakken zou worden nagevolgd. Hierdoor zouden deze verhogingen steeds van de consument worden afgewenteld op de ondernemingen, hetgeen tot nieuwe prijsstijgingen zou leiden, waarvan de werknemers wederom gevrijwaard zouden blijven

Een ander bezwaar werd gezien in de gevolgen ervan voor de ontvangsten van het Rijk uit de loonbelasting

Voorheen was het gewoonte, aan het begin van de looptijd van de CAO meteen de volle overeengekomen loonsverhoging uit te keren, waarvan het Rijk dan ook meteen door de progressie in de tarieven de volle extra belasting incasseerde In de metaal was overeengekomen eerst te beginnen met de gewenste reele loonsverhoging u t te betalen (in jan 1970 en jan. 1971 elk 2,75%) en vervolgens telkens na zes maanden de prijsstijgingen daarvan aan te vullen. Dit uitstel van de verhoging kost de schatkist over enkele maanden vele tientallen miljoenen guldens, waardoor het gebruikelijke evenwicht tussen de meerinkomsten uit loonbelasting en tegelijkertijd optredende hogere overheidssalarissen verstoord dreigt te worden.

Op 11 dec werd in de Raad van Overleg in de Metaalindustrie (ROM)* na bijna twintig uur onafgebroken vergaderen, overeenstemming bereikt over de nieuwe CAO. Behalve de hierboven reeds genoemde materiële voorwaarden viel nu ook de beslissing over de nieuwe immateriele voorwaarden, zoals gedrag bij fusies en liquidaties van ondernemingen, die in de arbeidsovereenkomst zullen worden opgenomen. De belangrijkste punten uit het akkoord wat dit betreft zijn:

- tijdige inspraak van de vakbeweging, ondernemingsraad en personeel bij fusies, reorganisaties en bedrijfssluitingen;
- beperking van de zogenaamde „absolute vredesplicht". Het stakingsverbod zal niet meer geiden voor gevallen, zoals sluitingen, fusies en reorganisaties, waar de vakbeweging zeer grote bezwaren tegen heeft;
- overdracht van bevoegdheden van de vakbonden aan de ondernemingsraad:
- jongere werknemers die onder het leerlingenstelsel vallen krijgen één dag per week betaald verlof voor het volgen van aanvullend beroeps- en algemeen vormend onderwijs. Voor werknemers tot 18 jaar vervalt de plicht tot overwerk;
- over de ziektekostenverzekering is overeengekonien dat niet alleen de beambten, maar ook de handarbeiders die boven de loongrens zitten. de helft van de premie van de werkgever terugkrijgen tot een maximum van het werkgeversaandeel in de ziekenfondspremie.

Beraad kabinet over CAO Grootmetaal. Werking mechanisme indexering

Tijdens de normale beoordelingstermijn van de nieuwe CAO — tot 8 jan. — bleek onenigheid binnen het kabinet-De Jong te bestaan over het al of niet laten passeren van de arbeidsovereenkomst. Nadat minister Roolvink van sociale zaken en volksgezondheid op 5 jan. een delegatie had ontvangen uit de ROM, werd een dag later door het kabinet een extra-vergadering gewijd aan de gerezen problematiek.

Tijdens deze vergadering besloot de regering de CAO voor de Grootmetaal zonder wijzigingen te laten passeren. (Minister Witteveen was bij het beraad niet aanwezig wegens vakantie, maar, naar minister-president De Jong later verklaarde, zijn standpunt was de regering bekend.)

N.a.v. dit besluit van het kabinet meende minister De Block niet langer de verantwoordelijkheid voor het economische beleid te kunnen dragen en bood hij zijn ontslag aan. De inflatoire consequenties zouden, aldus minister De Block, nadelige gevolgen kunnen hebben voor het prijsniveau.

Minister Roolvink, die vreesde dat niet-aanvaarding politieke gevolgen zou kunnen hebben voor het hele kabinet, zou de SER advies vragen over het indexeringssysteem, zoals dat is verwerkt in de tweejarige CAO. Hem was tijdens genoemd gesprek met de delegatie van de ROM gebleken, dat noch werknemers, noch werkgevers akkoord zouden gaan met wijzigingen in de CAO. Met name zou minister Roolvink hebben getracht bepaalde elementen van de bijsturingsregeling uit te zonderen. Hierbij had de minister het oog op elementen als herwaardering van vreemde valuta, BTW-tarieven e.d.

Tijdens een persconferentie n.a.v. het ontslag van minister De Block zei minister-president De Jong, te hopen d3t het NVV en NKV aan de voorbereiding van het SER-advies i.z. het mechanisme van de indexering, zullen meewerken (vgl. pag. 645/2-1969).

De werking van het mechanisme van de indexering, zoals vastgelegd in de Grootmetaal-CAO is als volgt:

- Eens per halfjaar (n:. op 1 jan. en op i juli) zal, ter handinaving van de reële koopkrachtverbetering van 2,75% telkens worden „bijgestuurd". Die bijsturing geschiedt door een procentuele loonsverhogiiig die gelijk is aan het percentage der stijging van de door het CBS gepubliceerde prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie in de voorafgaande zes maanden van oktober tot april, resp. van april tot oktober. Daarbij wordt het cijfer van april vergeleken met dat van oktober en het cijfer van oktober met dat van april.
- De bijsturing heeft een maximum van 3% per halfjaar — met de mogelijkheid van verrekening tussen beide halfjaren — en een maximum van 6% per kalenderjaar.
- Mocht de prijsstijging in een jaar hoger zijn dan 6%, dan zullen partijen de situatie met elkaar onder ogen zien.
- Met het oog op de overgang naar dit systeem van indexering hebben partijen afgesproken, dat de 2,75% per 1 jan. 1970 wordt verhoogd met 2%. Met ingang van 1 jan. 1970 bedraagt de loonsverhoging voor de werknemers die onder deze CAO vallen dus 4,75%.

Reacties op ontslag De Block. Opvolgingskwestie. Mr. *Nelissen* nieuwe minister van economische zaken

In een brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer i.v.m. de ontslagaanvrage van minister De Block, zegt premier De Jong, dat ,,het kabinet tot op zekere hoogte de bezorgdheid van mr. De Block deelt voor de ontwikkeling van de lonen en de prijzen." Verder schreef de minister-president: ,,Het kabinet heeft ook begrip voor het feit dat mr. De Block bij de beoordeling van de situatie tot een andere conclusie is gekomen. Het is echter van mening dat — meer in het bijzonder de voor- en nadelen van de CAO voor de metaalindustrie tegen elkaar afwegende — de door het kabinet positief beoordeelde kanten van de daarmede samenhangende ontwikkeling in ons land zodanig zijn, dat inwerkingtreding van deze CAO niet moet worden voorkomen".

* De ROM is in sept. 1968 in de plaats gekomen van de Vakraad voor de Metaalindustrie en van de centrale commissie voor beambtenzaken in die industrie en is het samenwerkingsorgaan van werkgevers en werknemers. Het bestuur van de Raad is paritair samengesteld.

Mr. M. Vrolijk, waarnemend fractievoorzitter van de PvdA, die op 7 jan. premier De Jong schriftelijk vroeg om een zo uitgebreid mogelijke uiteenzetting over de gang van zaken rondom het aftreden van de minister van economische zaken (de Tweede Kamer is tot 27 jan. met Kerstreces), zei desgevraagd, dat de socialistische fractie om het aftreden van de heer De Block niet rouwig zal zijn: „In de Tweede Kamer is herhaaldelijk gebleken, dat wij hem totaal ongeschikt achten voor zijn taak." Het trof de heer Vrolijk wel, „dat dit allemaal in afwezigheid van minister Witteveen is gebeurd. Zijn financiële inzichten en zijn belastingpolitiek zijn nl. medebepalend voor. de moeilijkheden die de heer De Block van de CAO-Grootmetaal ducht. Ik begrijp ook de houding van De Block niet, als hij wel akkoord gaat met de belastingpolitiek van dit kabinet, die de inflatie aanwakkert, maar deze CAO niet wil. Het hele kabinet zit met deze CAO natuurlijk zwaar in de maag", aldus de heer Vrolijk.

De voorzitter van het NVV, de heer A. H. Kloos, zei in een commentaar, dat het „wel in de lucht zat". Hij toonde zich verbaasd over het feit dat alleen minister De Block aftrad terwijl ook minister Witteveen bezwaren tegen de metaal-CAO koesterde: „Als dan toch een minister weggaat, zou dat in de eerste plaats de heer Witteveen moeten zijn". Hij zei de indruk te hebben, dat deze CAO voor de heer De Block meer een directe aanleiding dan een oorzaak is geweest om zijn functie neer te leggen. Deze laatste mening werd gedeeld door de voorzitter van het NKV, P. J. J. Mertens, die evenals de heer Kloos als meest waarschijnlijke opvolger de fractie-voorzitter van de KVP, de heer Schmelzer, tipte.

De vice-voorzitter van het CNV, de heer A. Borstlap, noemde het besluit van minister De Block voorbarig, omdat deze minister in de tweede helft van januari nog een gesprek zou hebben met het bedrijfsleven over het prijsbeleid. Het zou volgens de heer Borstlap meer van fair-play hebben getuigd, als de voormalige minister van economische zaken eerlijk had gezegd „dat hij er van af wilde" en niet naar bijkomende argumenten had gezocht.

De kwestie van opvolging van de heer De Block duurde van 7 jan. tot 13 jan. toen het KVP-Tweede-Kamerlid, de heer R. J. Nelissen, het aanbod van premier De Jong, minister van economische zaken in zijn kabinet te worden, aannam. Als mogelijke kandidaten werden van stond af aan genoemd: de staatssecretaris van financiën dr. F. H. M. Grapperhaus, prof. H. W. J. Bosman uit Tilburg (die bij de kabinetsformatie van 1967 voor deze post bedankte), dr. J. R. M. van den Brink, oud-minister van economische zaken uit de kabinetten-Beel en -Drees (21 jan. 1948—2 sept. 1952), thans directeur van de AMRO-bank en genoemde mr. R. J. Nelissen.

Tegen de kandidatuur van dr. Grapperhaus bleken vooral van de kant van de ARP en CHU ernstige bezwaren te bestaan. Dr. Grapperhaus zou geen volwaardig tegenspel aan minister Witteveen kunnen bieden, terwijl m.n. CH-fractieleider Mellema hem niet de aangewezen persoon vond om beslissingen te nemen over belangrijke zaken als de Verolmekwestie (waarover in een volgende aflevering) en Werkspoor (id.). De nieuwe minister van economische zaken zou „een natuurlijk gezag moeten hebben op het specifieke terrein van economische zaken en moeten kunnen bogen on een goede verstandhouding met het bedrijfsleven". Dr. Van den Brink. die, zoals drs. Schmelzer on 13 jan. in een persconferentie 7ei „boven aan het lijstje. van kandidaten" stond weigerde tweemaal tnt het kabinet toe te treden, omdat, zoals hij zei „het land zich niet in een noodtoestand bevond".

Op het lijstje van KVP-kandidaten bleek mr. Nelissen op de tweede plaats te staan en, hoewel dr. Grapperhaus volledig capabel werd geacht voor het ministerschap, woog de politieke ervaring van mr. Nelissen het zwaarst. Alleen de VVD zou liever dr. Grannerhaus on economische zaken hebben gezien.

Fractievoorzitter Mellema van de CHU zei over de verkiezing van mr. Nelissen: „De gekozen oplossing heeft onze instemming".

Mr. M. Vrolijk leverde het volgende commentaar „De heer Nelissen behoort tot de vooraanstaande figuren in de KVP-fractie, is duidelijk rechts en behoort derhalve in dit kabinet thuis". Verder merkte mr. Vrolijk op, dat men van de heer Nelissen, als mede-ondertekenaar van de motie-Goudswaard, bijzondere voortvarendheid mag verwachten bij het indienen van een wetsontwerp dat het onderzoek naar de gevolgen van fusie in het bedrijfsleven ten doel heeft (zie hierboven). Ook meende de waarnemend fractievoorzitter van de PvdA (voorzitter Den Uyl verbleef ten tijde van de opvolgingskwestie in Curaçao), dat de problemen op economische zaken aanzienlijk verder gaan, dan die van de metaal-CAO. De mogelijkheid van een voortijdig einde van het kabinet leek hem door de jongste ontwikkelingen naderbij gekomen. Mr. H. van Mierlo, fractievoorzitter van D'66, noemde de gevolgde opvolgingsprocedure een teken van armoede van de KVP. Het was volgens de heer Van Mierlo duidelijk dat de heer Nelissen „geen eerste keus was". Verder zei de heer

Mr. Roelf J. Nelissen werd op 4 april 1931 geboren in Hoofdplaat (Zeeuws-Vlaanderen). Hij bezocht het gymnasium en studeerde rechten aan de Universiteit van Nijmegen, waar hij in 1956 doctoraal examen Nederlands Recht (privaatrechtelijke richting) deed. In 1956 was de heer Nelissen werkzaam bij het Sociaal Fonds Bouwnijverheid in Amsterdam en van 1960 tot 1962 was hij secretaris van het EEG-comité van Détailhandelorganisaties in Brussel. Bovendien was hij sedert 1956 werkzaam bij de Nederlandse Katholieke Middenstandsbond, waarvan hij op 1 juni 1962 algemeen secretaris werd. Voorts is de heer Nelissen plaatsvervangend lid van de Raad van Europa en van de WEU-assemblee. Sinds juni 1969 is hij adviseur van de Federatie van katholieke en christelijke ondernemersverbonden.
Als parlementariër (hij werd in 1963 in de Tweede Kamer gekozen) is mr. Nelissen een aantal jaren de economische specialist van de KVP geweest, al is hij, evenals zijn voorganger mr. De Block geen „vak-econoom". In die kwaliteit heeft hij zich een goed debater getoond. In politieke kringen wordt mr. Nelissen over het algemeen gedoodverfd als de „kroonprins van de KVP": hij zou op de nominatie staan drs. Schmelzer op te volgen als fractievoorzitter. De laatste heeft te kennen gegeven na de Kamerverkiezingen van 1971 niet meer te willen terugkeren in de Kamer.

Van Mierlo over de nieuwe bewindsman: „Ik ken hem als een warm ondersteuner van het beleid van minister De Block. Als je hem serieus neemt kun je niet verwachten dat hij tot een grote vernieuwing van het beleid zal bijdragen".

Na een gesprek met minister-president De Jong, verklaarde de nieuwe minister (die op 14 jan. door Koningin Juliana werd beëdigd), dat hij een duidelijke continuïteit hoopt te bereiken in de politieke lijn die hij als Kamerlid steeds heeft gevolgd, en het beleid dat hij als minister gaat voeren. De resterende periode die het kabinet-De Jong nog kan uitzitten is volgens de heer Nelissen te kort om een volledig ministerschap waar te maken, „maar één troost is daarbij, dat die periode ook te kort is om volledig te falen," zo zei hij.
Een verder resultaat van het gesprek met de minister-president was, dat de KVP'er drs. L. J. M. van Son staatssecretaris van economische zaken blijft. (ANP, NRC, Het Parool)

VIJFTIENDE HALFJAARLIJKSE RAPPORT VAN DE SER

De Sociaal-Economische Raad (SER) heeft op 28 nov. zijn 15de halfjaarlijkse rapport doen verschijnen over het sociaal-economische beleid. Het rapport werd ditmaal uitgebracht, terwijl de twaalf afgevaardigden van NVV en NKV niet aan het overleg deelnamen. Sinds de Tweede Kamer op 26 sept. de ontwerp-wet op de loonvorming goedkeurde hebben beide vakcentrales zich teruggetrokken uit de SER en de Stichting van de Arbeid (zie pag. 645/2-1969).
In het rapport wordt geconstateerd, dat de basisfactoren die bepalend zijn voor de economische ontwikkeling in ons land in 1970 niet fundamenteel zijn gewijzigd sinds het verschijnen van het vorige rapport op 20 juni 1969 (pag. 420/1-1969), hoewel zich sedertdien niet onbelangrijke gebeurtenissen hebben voorgedaan. In dit verband worden genoemd de devaluatie van de Franse franc (pag. 513 e.v.-1969) en vooral ook de revaluatie van de Duitse mark (pag. 713/3-1969). Wel heeft de buitenlandse vraag zich gunstiger ontwikkeld dan aanvankelijk werd verwacht, hetgeen het niveau van de binnenlandse economische activiteit verder heeft verhoogd. Hieraan ontleent de Raad de conclusie dat de noodzaak van een beleid dat een tegengaan van een inflatoire ontwikkeling beoogt, niet is verminderd maar veeleer is vergroot.
Met voldoening constateert de SER dat een der uitgangspunten van het 14de halfjaarlijkse rapport, t.w. een verbetering van het reëel vrij besteedbare inkomen in de orde van grootte die in dat rapport wenselijk werd geacht, gehandhaafd kan worden.
Ditzelfde geldt voor het in bovengenoemd rapport aanbevolen beleid, gericht op een matiging van de nominale ontwikkeling ter doorbreking van de inflatiespiraal. Nu de regering wat het onder haar verantwoordelijkheid vallende beleidsgedeelte betreft, zich vrijwel geheel heeft aangesloten bij het door de Raad uitgebrachte advies, meent de Raad ook zijn aanbevelineen aan het bedrijfsleven t.z. van de loon- en prijsontwikkeling onveranderd te kunnen handhaven.

● *Produktie:* Voor 1970 wordt een produktiestijging van de verwerkende industrie verwacht van 5% tegen 8% voor 1969. Dit resulteert voor het bedrijfsleven als geheel in een produktiestijging voor 1970 met 4%. hetgeen ligt beneden het gemiddelde over een lange periode.
Deze afwijking van de trend kan voor een deel worden toegeschreven aan de invloed van de werktijdverkorting.

● Werkloosheid: Het gemiddelde niveau van de werkloosheid wordt geschat op circa 60.000 nersonen, d.i. 1,7% van de afhankelijke beroepsbevolking.

● Arbeidsmarkt: Aangenomen mag worden dat de spanning op de arbeidsmarkt ook in 1970 zal voortduren, hetgeen gevaren inhoudt voor de pogingen die in het werk worden gesteld om te komen tot een doorbreking van de inflatiespiraal. De Raad acht een nadere analyse van de gegevens inzake de arbeidsreserve gewenst en wijst tevens op de vrij grote verschillen in de verhouding tussen vraag en aanbod van arbeid per sector en per bedrijfsgroep. Ook bij vrouwelijke arbeidskrachten bestaat een discrepantie tussen vraag en aanbod. De Raad acht het gewenst dat het arbeidsmarktbeleid vooral wordt gericht op het tot stand brengen van een betere aansluiting van vraag naar en aanbod van arbeid, zowel wat de regio's als wat de beroepsgroepen betreft.

● Wereldhandel In het 15de halfjaarlijkse rapport gaat de SER vrij uitvoerig in op de macro-economische verkenningen voor 1970, waarvan het college bij het uitbrengen van haar vorig rapport nog geen kennis had kunnen nemen.
In dit deel van het rapport wordt melding gemaakt van enige herziene ramingen van het Centraal *Planbureau (CPB).*
Werd de toeneming van het volume van de wereldhandel voor 1970 op 8% gesteld, thans neigt men er toe dit cijfer op 9% te brengen.
Als gevolg van de revaluatie van de DM zal de grenspendel, m.n. naar West-Duitsland een toeneming te zien geven.

● *Prijsindex:* Een ander gevolg van die revaluatie is enige verslechtering van de ruilvoet. Het CPB stelt deze op circa 0,3%. Verder zal ook hei prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie een stijging te zien geven. Deze stijging wordt door het CPB voor 1970 op ca. 0,4% geraamd; er treedt voorts als gevolg van de revaluatie een nominale prijsontwikkeling op, die volgens de Raad in beginsel wel voor compensatie in de lonen in aanmerking komt.
Daartegenover wordt dan weer gesteld een vermindering van de stijging van sociale lasten — geraamd op 0,5% — met 0,3%. De verhoging van de AOW/AWW-uitkeringen met 3% en de vakantietoeslag op AOW/AWW-uitkeringen zal een verhoging van de premielast met 0,4% meebrengen, op jaarbasis van 0,3%.
Een en ander valt dus tegen elkaar weg, maar de SER noemt als positief punt een reële verbetering van de AOW/AWW-uitkeringen.
Vooral ook als gevolg van de afnemende prijsstijging wordt in de macro-economische verkenningen een, vergeleken met 1969, enigszins groter volume-accres van de particuliere consumptie mogelijk geacht (4% t.o.v. 3%). Deze veronderstelling meent de SER thans te kunnen handhaven.

● Overheidsinvesteringen: Voor de stijging van de zgn. netto relevante overheidsuitgaven is de structurele budgetruimte als stringente norm aangehouden. Dit resulteert voor 1970 o.m., onder de veronderstelling van een stringent monetair beleid, in een kleinere mutatie van de materiële overheidsconsumptie gepaard gaande met een gelijkblijvend volume van de overheidsinvesteringen. Voor 1970 raamt het CPB de stijging van het volume van de brutoinvesteringen in de bedrijven op 4%

t.o. een stijging met 5% in het vorige SER-rapport.
De SER onthoudt zich van een oordeel over de noodzaak om, zoals de regering heeft voorgesteld, het gehele afbouwschema voor de investeiingsbelasting met een jaar te verschuiven, waarmee t/m 1972 een totaalbedrag aan additionele inkomsten voor de overheid, voor één keer, van circa f 1350 mln is gemoeid.
Voor de investeringen in woningen wordt voor 1970 een volumestijging met 2% geraamd.

- *Invoerprijspeil:* De stijging van het invoerprijspeil, die aanvankelijk voor 1970 op 1,5% was gesteld (t.o. 2,5% voor 1969) zal als gevolg van ae revaluatie van de DM met bijna een punt stijgen. Daar staat tegenover, dat ook het uitvoerprijspeil van concurrenten zal stijgen, zij het in mindere mate (2 t.o. 1,5%).

- Betalingsbalans: Het saldo op de lopende rekening zal als gevolg van de revaluatie van de DM vrijwel geen mutaties ondergaan, zodat een geringere verbetering t.o.v. 1969 mogelijk blijft: uitgedrukt in het nationale inkomen zal het betalingsbalanssaldo 0,5% bedragen. *(NRC,* Informatie- en Documentatie bulletin *SER)* (Vor. ber. pag. 420/1-1969)

NEDERLAND EN DE OORLOG IN BIAFRA

Het conflict in Biafra (zie pag. 33 e.v.) heeft in Nederland veel reacties losgeslagen, varierend van acties voor onmiddellijke hulpverlening aan de slachtoffers van de strijd tot politieke acties in de Kamer en daarbuiten om de regering te bewegen haar invloed aan te wenden ten einde een duurzame en politieke regeling van het conflict te helpen bespoedigen. (Zie o m. pag. 148/1-1969).
Het standpunt van de Nederlandse regering was steeds, dat direct partij kiezen in het conflict de situatie eerder zou verslechteren dan verbeteren en dat zoveel mogelijk pogingen in het werk zouden worden gesteld om de voedselvluchten naar Biafra ongestoord te kunnen handhaven en bij beide partijen aan te dringen op goede samenwerking met het Internationale Rode Kruis."
Op 1 juli 1969 werd in de Eerste Kamer een motie van de heer 0. Boetes (PSP) verworpen, waarin er bij de regering op werd aangedrongen meer doeltreffende maatregelen te nemen ten einde een staakt-het-vuren in het Biafraans conflict te bewerkstelligen en daarbij zonodig Nederlandse belangen opzij te zetten. De tegenstemmende regeringspartijen waren van mening, ,,dat de motie impliceert, dat de regering meer doeltreffende maatregelen kan en had kunnen nemen dan zij heeft gedaan. Daarvan is echter geen schijn van bewijs geleverd. Noch de opstellers buiten het parlement, noch de verdedigers in het parlement hebben ook maar een begin gemaakt met het aanwijzen van die meer doeltreffende maatregelen, die de regering zou kunnen nemen", aldus de heer Algra (ARP). Enkele dagen later deelde minister Luns in antwoord op vragen van de Tweede-Kamerleden Mommersteeg (KVP) en Wierenga (PvdA) mee, dat hij bij zijn Nigeriaanse ambtgenoot ,,met de meeste klem" zou aandringen op maatregelen, opdat de voedselvluchten overdag naar Biafra zouden kunnen worden hervat (pag. 759 e.v.-1969). Op 26 nov. richtte de voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de PvdA, de heer Den Uyl, aan minister Luns het verzoek, zo spoedig mogelijk en nog voor de behandeling van de begroting van diens departement op 18 dec. (zie hieronder), de Kamer een nota toe te sturen i.z de kwestie-Biafra.
De heer Den Uyl wilde van de minister weten, welke activiteiten de regering heeft ontplooid wat betreft de humanitaire aspecten van de kwestie en wat de opvatting der regering is i.~de politieke aspecten. In een brief aan de Tweede Kamer antwoordde de bewindsman op 4 dec., dat de regering van mening was op dat ogenblik geen bijdrage te kunnen leveren tot een oplossing van het politieke conflict tussen Nigeria en Biafra. Gesteld wordt, dat de contacten met vele landen en internationale organisaties in het afgelopen jaar, de regering tot de overtuiging hadden gebracht, dat het Nigeriaanse vraagstuk slechts in Afrikaanse kring tot een oplossing kan worden gebracht.

* In de toelichting op de begroting van Buitenlandse Zaken voor 1970 (zie hieronder) staat o.m.: ,,De Nederlandse regering handhaaft het standpunt dat zij in geen enkel opzicht mag partij kiezen in de binnenlandse tegenstellingen welke tot deze burgeroorlog hebben geleid. Het feit, dat nog slechts vier Afrikaanse landen en één land in Centraal Amerika tot nu toe zijn overgegaan tot de erkenning van Biafra impliceert dat op dit punt geen aanleiding is ontstaan tot een eventuele hernieuwde overweging van het Nederlandse standpunt".

Volgens minister Luns zouden de Afrikaanse landen gekant zijn tegen het betrekken van de VN bij de Nigeriaanse kwestie en het conflict veeleer willen regelen binnen de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). De regering is dan ook van oordeel, aldus de minister in zijn brief, dat een poging om in het Nigeriaanse geschil te bemiddelen, wil zij niet van de aanvang af tot mislukken gedoemd zijn, gedragen dient te worden door de OAE. Acties van westelijke landen zouden niet alleen uitzichtloos, maar ook niet verantwoord zijn, aldus minister Luns.

Buiten-parlementaire acties

Op 26 nov. verscheen een discussienota van de Kommissie Vredespolitiek van de PPR, waarin de erkenning door Nederland van Biafra wordt bepleit. Er werd aangedrongen op een actief beleid, want in het conflict neemt, zo zegt de nota, ons land ,,een zeer belangrijke positie in, een sleutelpositie haast". De discussienota vermeldt, dat Nederland voor ongeveer twee miljard gulden in Nigeria heeft geïnvesteerd en vervolgt: ,,Daarom doen wij waarschijnlijk ook zo weinig aan de politieke oplossing van het conflict, omdat wij bang zijn door een erkenning onze economische positie daar te verzwakken of te verliezen. Eigenlijk hopen wij dat snel de machtigste en qua bevolking grootste partij wint, dan zijn onze investeringen en onze handelsbelangen weer veilig". Op 15 december werd op een door het Biafra-comité belegde discussieavond in Den Haag een resolutie aangenomen waarin het Nederlandse parlement wordt gevraagd van de regering te eisen onmiddellijke erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van de bevolking van Biafra ,,om te bereiken dat Nigeria en Biafra op basis van gelijkheid onderhandelingen kunnen gaan beginnen".

De Tweede Kamer over *Biafra.* Moties

Na de debatten op 22 en 23 dec. m.b.t. het conflict in Biafra (als onderdeel van de behandeling der begroting Buitenlandse Zaken) werden tien door de Kamer ingediende moties in stemming gebracht, waarvan er zeven werden verworpen. De drie aangenomen moties waren alle afkomstig van de heren Mommersteeg (KVP), Geelkerken (AR), Bos (CHU), Berkhouwer (VVD) en Westerterp (KVP). De tekst van deze moties luidt:

● ,,De Kamer (...) doet een beroep op de Regering:
a) voldoende financiële middelen ter beschikking te stellen van de Nederlandse organisaties die internationaal samenwerken in de Joint Church Aid om de nachtelijke voedselluchtbrug in stand te kunnen houden en de voornemens tot uitbreiding van deze luchtbrug te realiseren;
b) krachtig haar pogingen voort te zetten om zo spoedig mogelijk te komen tot het instellen van dagvluchten."
● ,,De Kamer (...) verzoekt de Regering stappen te ondernemen bij de Veiligheidsraad, zo mogelijk samen met andere landen, om te komen tot een embargo op de levering van wapens aan beide bij het conflict betrokken partijen". (tegen stemde de CPN).
● ,,De Kamer doet een dringend beroep op de parlementen van de landen die op het ogenblik wapens leveren aan een van de bij het conflict Nigeria/Biafra betrokken partijen geen medewerking te verlenen aan de voortzetting van deze wapenleveranties, verzoekt haar Voorzitter een delegatie te benoemen, die deze motie kan aanbieden aan het Engelse Lagerhuis, en voorts de tekst van deze motie toe te zenden aan het parlement van Frankrijk en aan de Opperste Sowjet". (tegen stemden PvdA en CPN).

Verworpen werden de volgende moties:
— een motie-Dankert om f 30 mln voor Joint Church Aid uit te trekken (voor waren PvdA, D'66, PSP, CPN en groep-Aarden);
— een motie-Dankert om naar een onvoorwaardelijk staakt het vuren te streven (voor PvdA, D'66, PSP en groep-Aarden);
— een motie-Van der Spek om volkenrechtelijke erkenning van Biafra (voor de PSP);
— een motie-Aarden voor de erkenning van Biafra als oorlogvoerende partij (voor D'66, PSP, PvdA, groep-Aarden, en de KVP'ers Westerterp en Van Schaik en de AR-leden Goudzwaard en Zijlstra);
— een motie-Van der Spek om toetreding van Engeland tot de EEG af te wijzen zolang dit land de Nigeriaanse oorlogvoering bevordert (voor PSP en groep-Harmsen)
— een motie-Van der Spek voor een Nederlandse handelsboycot tegen Nigeria (voor: PSP, Imkamp van D'66 en de PvdA'ers Franssen, Voogd, Van Thijn)
— een motie-Imkamp om het recht van de bevolking van Biafra op zelfbeschikking te erkennen (voor D'66, PSP. PvdA, groep-Aarden, de heren Westerterp en Zijlstra). (NRC, Het Parool, Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer).

BELGIË

HET INCIDENT-DE SAEGER

Een meningsverschil i.v.m. het nationale havenbeleid heeft in de regering een tijdelijke kortsluiting veroorzaakt.

Sedert de indiening van de rapporten van de commissie-Verschave (zie pag. 422/2-1969) en van de commissie-Craen (zie verder), waren diverse verklaringen afgelegd m.b.t. de expansieplannen. Van Antwerpse zijde was de klemtoon gelegd op de noodzakelijkheid om, bij voorrang, de linkeroever (haven- en industriezone) te ontsluiten en via het Baalhoekkanaal te verbinden met de Westerschelde, en ook om de bocht bij Bath recht te trekken. Luidens sommige Antwerpse reacties werd daarbij gevreesd dat de expansie van de haven allicht zou worden gehandicapt door een te grootscheepse aanpak van de uitbreidingsplannen voor Zeebrugge. Te Gent werd anderdeels aangedrongen op de bouw van een nieuwe zeesluis (voorschepen tot 125.000 ton) op het kanaal naar Terneuzen. Zeebrugge van zijn kant stond erop dat de (reeds oude) belofte i.v.m. de bouw van een grote zeesluis zou worden ingelost; dat standpunt werd bijgetreden door minister van openbare werken De Saeger, die de bouw van een zeesluis (in zijn opvatting: voor schepen tot 125.000 ton) ingeschreven had in zijn zesjarenplan 1970-75. Van Waalse zijde tenslotte was de laatste weken een groeiend onbehagen genoteerd, omdat bij de onderhandelingen over het havenbeleid de Waalse Economische Raad niet geraadpleegd was. Het probleem werd plotseling acuut, toen op 12 jan. A. Delourme, ondervoorzitter van de WER, op een persconferentie verklaarde dat de raad geen vertrouwen had in de rapporten van de commissies-Verschave en -Craen en de oprichting van een nationale commissie eiste, die de hele Belgische havenproblematiek zou bestuderen in een Europees perspektief en daarbij alle gewesten zou raadplegen.

Dezelfde avond vergaderde het ministercomité voor sociale en economische coördinatie zonder hierover een definitieve beslissing te treffen. Wel kondigde premier Eyskens na afloop aan, dat ,,een soort van nationale commissie" zou worden opgericht om de bevoorrading van het land in aardolie te onderzoeken; een nieuwe vergadering over het havenprobleem werd voor de volgende week gepland.

Bij de aanvang van de vergadering der Kamer op 13 jan. deelde voorzitter Van Acker evenwel mede dat de interpellaties over het havenbeleid, die aan de orde stonden, niet zouden plaatshebben, aangezien de minister van openbare werken demissionair was. Het nieuws dat heel wat ooschudding verwekte, werd onmiddellijk door Eyskens bevestigd, die eraan toevoegde dat het ,,om een interne regeringsaangelegenheid" ging en dat het nog niet zeker was, dat het ontslag aanvaard was. (Het ontslag was schriftelijk meegedeeld aan de eerste-

Minister De Saeger

minister en aan de Kamervoorzitter.) De Saeger legde geen verklaring af en bleef de hele dag trouwens onvindbaar.

Op 14 jan. ontving de koning minister De Saeger, maar het paleis maakte geen melding van het ontslag. De Saeger bevestigde voor de pers dat hij zijn ambt had neergelegd, omdat hij niet akkoord ging met een nieuwe verdaging van de uitvoering der ontworpen havenwerken, inzonderheid wat de zeesluis te Zeebrugge betreft.

Hij zei: ,,Er is een tijd om te studeren en een tijd om te beslissen; ik denk dat nu de tijd gekomen is om te beslissen." De Saeger verklaarde nog dat hij de regering bleef steunen en zijn CVP-collega's verzocht het kabinet niet te verlaten.

Op 15 jan. hadden in de schoot van de regering diverse besprekingen plaats, in bijzijn van De Saeger, waarbij de indruk groeide dat het incident zou kunnen worden bijgelegd. Oudminister R. van Elslande, CVP-fractievoorzitter in de Kamer, die de portefeuille van OW aangeboden kreeg, weigerde deze.

In de nacht van 15 op 16 jan. vergaderde een beperkt ministercomité (Eyskens, De Saeger, Hanin, Cools, Leburton en Anseele) dat het eens werd over een ontwerp-tekst.

Op 16 jan. ging De Saeger opnieuw naar de koning. Na de audiëntie deelde het paleis mede dat het ontslag aangeboden en geweigerd was. De Saeger woonde de vergadering van de ministerraad bij. Na afloop deed Eyskens voorlezing van de tekst van het 's nachts goedgekeurde akkoord, dat door de ministerraad bekrachtigd was:

,,Na de besprekingen in het ministercomité voor sociale en economische coördinatie heeft de regering de stand van zaken opgemaakt betreffende de havenproblematiek. In het huidige stadium van de werk-

zaamheden blijkt dat het zesjarenplan, dat samen met de begroting van 1969 aan het parlement werd medegedeeld, niet opnieuw betwist wordt. Dat zesjarenplan zal worden uitgevoerd met de nodige soepelheid en vooral rekening houdend met de verslagen van de commissies-Verschave en -Craen. Dat wil zeggen dat, met eerbiediging van de prioriteiten die i.v.m. de haveninfrastructuur niet meer betwist worden, zoals vroeger reeds werd aangekondigd, de uitrusting van de haven van Zeebrugge met een sluis voor schepen tot 125.000 ton alsmede de aanpassing van de toegangen voor deze tonnenmaat, tot de uitvoering van dit programma behoren. Daar de regering de gewestelijke instanties wil raadplegen, zal weldra een bespreking worden ingericht met afgevaardigden van de Economische Raad voor Vlaanderen en van de Conseil Economique Wallon. De nationale havencommissie zal worden verruimd en zodanig aangepast, dat de verschillende gewestelijke instanties op adequate wijze erin zullen vertegenwoordigd zijn.

Deze besprekingen zullen zodanig worden georganiseerd dat zij geen vertraging zullen brengen in de uitvoering van de werken, die de regering als prioritair heeft vastgelegd. De ontwikkeling van de algemene vervoerpolitiek en van de havenuitrusting, voor zover die nog niet voorzien zijn in het zesjarenplan, zullen worden onderzocht. Bij het beëindigen van de werkzaamheden van het ministercomité voor sociale en economische coördinatie, zullen de objectieven van het havenbeleid bepaald en gepubliceerd worden. Die objectieven zullen de wil van de regering beklemtonen, om een algemeen expansiebeleid te voeren, dat steunt op een moderne infrastructuur, die aan alle gewesten van dit land de ruimste mogelijkheden voor hun economische uitrusting biedt. Overeenkomstig de verbintenissen, die vroeger werden aangegaan tijdens de voorbereiding van het derde economische expansieplan, zal de regering haar besluiten voorleggen aan het nationale comité voor economische expansie."

Het rapport-Craen

Op 9 okt. 1969 werd door de minister van economische zaken een commissie opgericht, die inzonderheid tot opdracht kreeg de bevoorrading van het land in grondstoffen, in het bijzonder aardolie, te bestuderen. De commissie werd voorgezeten door de secretaris-generaal van het departement, G. Craen, en maakte einde 1969 haar rapport aan de regering over. Het bevat drie belangrijke besluiten:

1. Voor de aardoliebevoorrading moet België over meer dar, één losplaats in het buitenland beschikken.

2. De industrialisering van het gebied-Zeebrugge pleit voor de verdere uitbouw van die haven, zodat ze toegankelijk wordt voor schepen tot 125.000 ton.

3. Het voorstel van de commissie-Verschave om Zeebrugge uit te bouwen tot een polyvalente diepzeehaven, beantwoordt niet volkomen aan een aantal criteria van economische en financiële aard.

Volgens de berekeningen van de commissie-Craen zal België tegen 1980 ongeveer 40 mln ton ruwe olie, 20 mln ton ijzererts, 2,5 mln ton kolen en 3 mln ton graan invoeren. Op korte termijn kan de bevoorrading in aardolie gebeuren via de oliepijp Antwerpen-Rotterdam. In deze laatste haven kunnen nu reeds tankers tot 200.000 ton binnenvaren. Tegen 1980 zullen evenwel tankers tot 500.000 ton in de vaart zijn. De goedkoopste aanvoermogelijkheid is dan een haveneiland voor schepen tot 500.000 ton ter hoogte van Out-Ruytingen voor de kust van Duinkerke.

De uitbouw van Zeebrugge of van een diepzeehaven voor de Belgische kust voor schepen tot 200.000 ton, zou acht jaar vergen. Die haven zou bij de voltooiing dus reeds verouderd zijn. De bevoorrading in aardolie moet bijgevolg gebeuren via spreidingshavens.

De commissie-Craen spreekt geen keuze uit i.v.m. de mogelijke lospunten, maar adviseert wel dat België over meer dan een buitenlands lospunt dient te beschikken. Het vervoer naar het binnenland kan gebeuren met kleinere schepen of, voor belangrijke hoeveelheden, langs pijpleidingen.

Samenvattend meent de commissie dat de bevoorrading van België in ruwe aardolie, niet de aanleg of de uitbouw van een punt op of voor de Belgische kust wettigt, in zoverre dit uitsluitend of hoofdzakelijk op het petroleumvervoer zou zijn afgestemd.

Wat de aanvoer van ijzererts betreft. meent de commissie-Craen dat die op korte termijn kan blijven gebeuren met schepen, die de Belgische havens kunnen aandoen. Later zullen de havens echter moeten worden aangepast aan tonnenmaten van 100 tot 125.000 ton. De commissie verwijst in dat verband naar de betekenis van het ontworpen Baalhoekkanaal en de Baalhoeksluis voor de ontsluiting van de Antwerpse linkeroever. Mocht dit project niet worden uitgevoerd, dan zou de uitbouw van Zeebrugge, zoals voorgesteld in de eerste fase van het rapport-Verschave, een nieuwe betekenis krijgen De commissie-Craen opteert evenwel voor ,,het behoud en de verdere uitbouw van de mogelijkheden van de bestaande nationale havens," omdat het ertsvervoer van de haven naar de hoogovens duur is en de losplaatsen dus zo dicht mogelijk bij de staalbedrijven moeten liggen.

Tegen 1980 zal vermoedelijk 12 mln ton ijzererts te Antwerpen worden aangevoerd en 5 mln ton te Gent. De aanvoer van kolen en staal kan verder langs de bestaande haveninstallaties gebeuren.

De commissie-Craen beveelt ook de verdere uitbreiding van de bestaande maritieme industriezones aan. In 1980 zullen de behoeften aan industrieterreinen bij diepzeewater als volgt liggen: 4000 ha voor Antwerpen, 2.000 ha voor Gent en 2.200 ha voor Zeebrugge. Dat zal de staat resp. 10, 3 en 9 mrd fr. kosten waarbij dan de bouw van nieuwe zeesluizen te Antwerpen en te Zeebrugge begrepen zijn. De commissie meent dat de industrialisatie van het gebied-Zeebrugge de basis kan vormen voor een planning tot uitbreiding van die haven voor schepen tot 125.000 ton.

Wat het voorstel van de commissie-Verschave m.b.t. de uitgroei van Zeebrugge als veelzijdige diepzeehaven betreft, meent de commissie-Craen dat zo'n haven slechts verantwoord is, wanneer aan de volgende criteria wordt voldaan:

- de haven moet toegankelijk zijn voor tankers van 500.000 ton en meer;
- zij mag niet betekenen, dat de trafiek op de andere havens erdoor verminderd wordt;
- het economische rendement moet positief zijn;
- de financiering moet in functie staan van wat reeds is vastgelegd. Het project-Zeebrugge beantwoordt echter niet volkomen aan die criteria.

De commissie-Craen is niet ingegaan op de containertrafiek omdat die geen speciaal probleem doet rijzen voor de Belgische havens.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

MOTIE OVER „NATIONAAL ENGAGEMENT" AANGENOMEN

Op 25 juni 1969 heeft de Senaat met 70 tegen 16 stemmen een resolutie aangenomen die wil voorkomen dat een president zonder medewerking van het Congres financiële en militaire verplichtingen tegenover het buitenland aangaat.
De resolutie, een compromis tussen een voorstel van William Fulbright, de voorzitter van de commissie voor buitenlandse betrekkingen en een voorstel van senator Mundt, vormt een reactie op de befaamde „Tonkin-resolutie" van 1964, waarin de toenmalige president Johnson werd gemachtigd naar eigen goeddunken troepen naar Vietnam te zenden.
De bedoeling is opnieuw uitdrukking te geven aan de constitutionele taak van de Senaat de Amerikaanse buitenlandse politiek mede te bepalen en te voorkomen dat de VS in een nieuw Vietnam verwikkeld raken. De resolutie is niet bindend voor de president, Verklaard werd dat nationale verplichtingen bekrachtigd moeten worden door de wetgevende en de uitvoerende macht, door middel van een verdrag, een statuut of een resolutie van zowel Senaat als Huis van Afgevaardigden. President Nixon had voor het debat op een persconferentie gezegd dat een president in geval van nood vrij moet kunnen handelen en hij sprak zich dan ook uit tegen de resolutie. *(NRC. NZZ)*

CONGRES ACHTER HERVORMING RECRUTERING

Op 19 nov. 1969 heeft de Senaat zijn goedkeuring gehecht aan het voorstel van president Nixon om het militaire recruteringssysteem zo te veranderen dat het gebaseerd zal worden op een loting onder jongens van 19 jaar (pag. 558/3-'69). Het voorstel was al eerder aangenomen door het Huis van Afgevaardigden. Het voorstel is een onderdeel van plannen om het gehele systeem van de lichtingen te hervormen.
Reeds president Johnson, zo vermeldt de *NRC* (2-12-19691, had in 1967 hervorming van het zgn. „Selectieve systeem", waarbij 4000 recruteringsbureaus ieder per jaar een bepaald aantal dienstplichtigen moesten leveren voorgesteld. en om een lotingssysteem gevraagd. Het Congreî verbood toen die loting uitdrukkelijk. President Nixon heeft tijdens zijn verkiezingscampagne een totale hervorming en een vrijwilligersleger beloofd. Omdat in verband met de oorlog in Vietnam een dergelijke uitgebreide hervorming toch niet kan worden gerealiseerd. heeft de president alvast de wijziging van het recruteringssysteem voorgesteld
Senator E. Kennedy en anderen die jarenlang voor totale hervorming hadden gevochten, verzetten zich daartegen. Zij vreesden dat na goedkeuring van deze kleine verandering de grote hervorming zou worden vergeten. Pas toen de president van de universiteit van Yale erop wees dat afwijzing van een kleine verbetering jegens het wachten op een grote, de jeugd en niet name de studerenden, nog meer teleur zou stellen, ging Kennedy om en werd het wetsontwerp met ruime meerderheid goedgekeurd.
Op 1 dec. 1969 werd de eerste loting verricht. Er werden 366 loten, die elk een datum van het jaar inhielden, getrokken. De volgorde van de uitgelote data bepaalde de volgorde waarin voortaan jongemannen van 19 jaar oud zullen worden opgeroepen, al naar gelang hun verjaardagen met die data overeenkomen. Van de totaal 850.000 jongelui tussen 19 en 26 jaar die volgend jaar voor de dienst in aanmerking kunnen komen, zijn er slechts 550.000 nodig. Ongeveer de helft daarvan meldt zich over het algemeen vrijwillig aan, zodat slechts ca. 250.000 in 1970 voor dienstplicht moeten worden opgeroepen via deze loting.
Vanaf 1971 zullen slechts 19-jarigen worden opgeroepen in tegenstelling tot het huidige systeem waarbij men jongelui van 19 tot 26 jaar kan oproepen, zodat het voor velen zeer moeilijk was plannen te maken.
(NRC)

NIXON BEKRACHTIGT NON-PROLIFERATIEVERDRAG

Op 24 nov. 1969 heeft president Nixon het verdrag tegen een verdere verspreiding van kernwapens bekrachtigd. Hij deed dit nadat het presidium van de Opperste Sowjet-Unie het stuk ook had geratificeerd. De Amerikaanse Senaat heeft het stuk in maart 1969 (pag. 237/3-'69) al geratificeerd.
Het wordt van kracht als 43 staten tot ratificatie zijn overgegaan, waaronder de VS, de SU en Engeland, *(Reuter)*

CHEMISCHE WAPENS ALLEEN DEFENSIEF

Op 25 nov. 1969 heeft president Nixon bekend gemaakt dat de VS eenzijdig afzien van het aanvallende gebruik van chemische wapenen. Hij kondigde tevens aan dat alle voorraden bacteriologisch dodelijke, ziekteverspreidende of verlammende wapens vernietigd zullen worden.
Het besluit werd genomen na overleg met verschillende commissies uit het Congres.
De VS zullen in geval van aanval deze nooit beantwoorden met dergelijke wapens. Toekomstig onderzoek zal zich beperken tot verdedigende maatregelen, zoals het zoeken naar bescherming tegen de B- en C-wapenen die andere landen mogelijk zullen gebruiken
Nixon verklaarde gehandeld te hebben „in het belang van de vrede en vermindering van de oorlogsterreur". De president zei dat hij de Senaat om ratificatie zal vragen van het Geneefse protocol van 1925 dat het gebruik var, gifgassen en elke vorm van bacteriologische oorlogsvoering verbiedt. In 1926 is een eerdere poging dit protocol te laten ratificeren mislukt.
De president zei voorts dat zijn besluit ook betekent dat de VS zich stellen achter de Britse ontwerpconventie die bij de Geneefse ontwapeningsconferentie is ingediend en die de uitbanning van biologische oorlogsvoering beoogt (pag. 503/2-1969). De VS willen in dit ontwerp echter nog wel enige verduidelijkingen hebben.
De presidentiële beslissingen hebben geen betrekking op de gassen die de Amerikaanse troepen en politie gebruiken bij relletjes (traangas) en bij de oorlog in Vietnam (ontbladeringschemicaliën).
(Reuter, UPI)

WET OP DEFENSIE-UITGAVEN ONDERTEKEND

Op 30 dec. 1969 heeft president Nixon de wet op de defensie-uitgaven ondertekend, die voorziet in uitgaven ten bedrage van $ 69,6 mrd, voor het begrotingsjaar 1969/1970, $ 5,6 rnrd minder dan het aanvankelijk door de president gevraagde bedrag.
Van de uitgaven zijn $ 22,1 rnrd voor de landmacht, $ 1,8 mrd minder dan oorspronkelijk gevraagd, $ 20,8 rnrd voor de marine, $ 2 rnrd minder dan gevraagd, en $ 22,2 rnrd voor de luchtmacht, $ 1,6 rnrd minder dan gevraagd. De resterende $

5,6 mrd is bestemd voor andere defensieuitgaven. De bezuinigingen gingen voornamelijk ten koste van research en ontwikkelingsprojecten. Aan de ondertekening van de wet door de president, waren felle debatten over de defensieuitgavcn in het Congres voorafgegaan, een unicum, omdat het Congres tot nog toe altijd de door het Pentagon gevraagde bedragen, ter beschikking stelde. Ook werden ei- in de afgelopen maanden verschillende malen zowel door de regering als door het Congres bezuinigingen in het defensiebudget aangebracht, nadat eerder in 1969 verschillende invloedrijke Congresleden hadden laten weten de defensiebegroting te hoog te vinden. Naar waarnemers menen. hebben ook de felle discussies over het ABM-raketstelsel (pag. 555/2-'69) en de talrijke publikaties over het zgn. ,,military-industrial complex" ertoe bijgedragen dat er ditmaal zo ingrijpend bezuinigd werd.

In augustus 1969 sprak de Senaat zich al uit voor vermindering van financiële hulp aan een aantal buitenlandse bondgenoten van de VS en in diezelfde maand kondigde minister Laird van defensie aan dat er voor totaal $ 3 mrd besnoeid zou worden op de militaire uitgaven o.a. door het opleggen van oude schepen, het verminderen van de kosten van opleiding, onderhoud en operaties en door het verminderen van de vlieguren van de luchtmacht, terwijl zowel burger- als militair personeel ontslagen zou worden en een aantal buitenlandse bases ontruimd zou worden.

Op 27 en 29 okt. 1969 werden nadere bijzonderheden over de bezuinigingen bekend gemaakt. In totaal zullen 307 militaire instellingen in of buiten de VS ontmanteld of ingekrompen worden, maar geen van de bases in Europa zullen hieronder vallen, terwijl de maatregelen ook niet van invloed zulien zijn op de activiteiten in Vietnam: Korea of Thailand. De totale bezuinigingen zouden ongeveer $ 609 mln bedragen en vermindering van het militaire personeelsbestand met 37.800 man en 27.000 burgers tot gevolg hebben.

Voor de aanschaf van militaire goederen wist het Congres een bezuiniging van $ 71 mln te realiseren, zodat hiervoor in totaal $ 20 mrd werd uitgetrokken.

Op 20 nov. ondertekende president Nixon de wet.

Bij de debatten in het Huis van Afgevaardigden en Senaat over de andere posten van de defensiebegroting in dec. 1969 waren er aanvankelijk nogal wat meningsverschillen tussen de beide kamers van het Congres, maar een commissie uit de beide huizen wist de verschillen weg te werken en het Congres werd net eens over een totaal bedrag van $ 69,6 mrd voor militaire uitgaven voor het begrotingsjaar 1969/1970.

In de wet werd tevens een verbod opgenomen tot het gebruik van Amerikaanse grondstrijdkrachten in Laos en Thailand. (NRC, Reuter, IHT, *NZZ)*

ONTSLAG HOOFD RECRUTERINGSDIENST

Op 10 oktober 1969 heeft president Nixon het hoofd van de recruteringsdienst de 75-jarige luitenant-generaal Lewis B. Hershey ontheven van zijn post. Hershey, die sinds 1941 aan het hoofd van de recruteringsdienst staat, zal president Nixon gaan adviseren bij de overgang na.-r een nieuw recruteringsstelsel.

Hershey was al sinds jaren het doelwit van veel protesten door de wijze waarop hij zich verzette tegen iedere hervorming en door de manier waarop hij protestanten tegen de oorlog in Vietnam strafte door hen op te roepen voor militaire dienst.

BENOEMING RECHTER HAYNSWORTH AFGEWEZEN

Op 21 nov. 1969 heeft de Senaat met een meerderheid van 55 tegen 45 stemmen president Nixons benoeming verworpen van rechter Clement Haynsworth tot lid van het Hooggerechtshof op de plaats van de na een schandaal afgetreden liberaal Fortas (pag. 558/3-'69).

Nixon leed hiermee zijn eerste grote nederlaag in het Congres. Tegen de benoeming stemden 38 Democraten en 17 Republikeinen, onder wie de Republikeinse fractieleider Scott en twee andere leiders van de fractie.

Vóór Haynsworth stemden 26 Republikeinen en 19 Democraten, allen zuiderlingen, onder wie senator Fulbright. De meeste senatoren die tegenstemden, verklaarden dat zij dit hadden gedaan, omdat Haynsworth naar hun mening onvoldoende het gevaar van een belangenconflict onderkend had tijdens de twaalf jaar die hij als rechter in een hof van beroep gewerkt had. Zij noemden in dit verband een aantal firma's, waarin de rechter zakelijke belangen had en die door zijn beslissingen financieel voordeel zouden kunnen hebben gehad.

Ook van de kant van de vakbeweging en van organisaties tegen rassendiscriminatie bestond veel oppositie tegen Haynsworth, omdat hij in zijn vroegere loopbaan bij beslissingen blijk zou hebben gegeven van vooroordelen tegen negers en tegen de vakbonden. (NRC, Reuter)

ASTRONAUT COLLINS BENOEMD TOT ONDERMINISTER

Op 28 nov. 1969 heeft president Nixon de benoeming bekend gemaakt van ruimtevaarder Michael Collins tot onderminister van buitenlandse zaken voor voorlichting, in welke functie hij zich zal moeten bezig houden met het ,,verkopen" van de Amerikaanse buitenlandse politiek aan de Amerikaanse burgers. In zijn functie zal Collins zich in het bijzonder bezig houden met het bewerken van jeugdorganisaties en scholen, waarvoor hij, gezien zijn grote populariteit bij de Amerikaanse jeugd, bijzonder geschikt zou zijn. Collins behoorde met Armstrong en Aldrin tot de eerste drie Amerikanen die in juli 1969 de succesvolle reis naar de maan maakten. (pag. 465 e.v. 1969) (NRC, NZZ)

NIEUWE VOORZITTER FEDERAL RESERVE BOARD

De Senaat heeft de benoeming goedgekeurd van de 65-jarige Dr. Arthur F. Burns tot lid van de als centrale bank fungerende Federal Reserve Board.

Per 1 febr. zal Burns de huidige voorzitter William McChesney opvolgen.

Burns. die in Oostenrijk geboren werd, staat bekend als een buitengewoon competente, enigszins conservatieve econoom, die reeds verschillende hoge regeringsfuncties heeft bekleed. Zo is hij voorzitter geweest van het „National Bureau of Economic Research" en directeur van het „Council of Economic Advisers". Sinds de ambtsaanvaarding van president Nixon was hij als adviseur aan het Witte Huis verbonden. *(NZZ)*

NIEUWE AMBASSADEUR IN ZWEDEN

President Nixon heeft op 12 jan. aangekondigd dat Dr. Jerome Holland benoemd zal worden tot ambassadeur in Stockholm. Sinds jan. 1968 was er geen ambassadeur in

Zweden en de stap wordt dan ook gezien als een poging de betrekkingen, die door Zwedens kritiek op de Vietnamese oorlog zeer koel waren. te verbeteren (pag. 186/1-1969).
Dr. Holland is de vierde neger die door Nixon tot ambassadeur is benoemd en de eerste die in een blanke staat geaccrediteerd wordt. *(NRC)*

HUGH SCOTT OPVOLGER SENATOR DIRKSEN IN SENAAT

Tot opvolger van de op 7 sept. 1969 overleden fractieleider van de Republikeinse minderheidsfractie in de Senaat Dirksen (pag 800/3-'69) werd op 24 sept. 1969 gekozen de 68-jarige senator Hugh Scott van Pennsylvania Zijn voornaamste rivaal was de schoonzoon van de overleden senator Dirksen, de 43-jarige Howard H. Baker uit Tennessee.
Scott heeft acht termynen in het Huis van Afgevaardigden en elf jaar in de Senaat gediend en heeft de naam liberaal te zijn. Hij werd in januari 1969 tot „whip", plaatsvervangend Republikeins leider in de Senaat gekozen, onder Dirksen, nadat hij voor die post de conservatieve Hruska uit Nebraska had verslagen.
Scott stemde voor veel burgerrechtswetgeving, maar ook voor hel anti-raketsysteem. Wat betreft Vietnam meent hij dat voor een Republikeinse overwinning bij de Congresverkiezing van dit jaar een belangrijke inkrimping van de Amerikaanse troepen daar, bijv. tot 200.000 man, voldoende is. *(NRC)*

BURGEMEESTERS- EN GOUVERNEURSVERKIEZINGEN

Op 4 nov. 1969 zijn er in een aantal grote steden burgemeesters- en in de staten New Jersey en Virginia, gouverneursverkiezingen gehouden.
John V. Lindsay werd gekozen als burgemeester van New York met bijna 900.000 stemmen. Zijn belangrijkste tegenkandidaat was de Democraat Mario Angelo Procaccino, die ca. 750,000 stemmen kreeg. De Republikein Marchi kreeg ca. 500.000 stemmen.
Lindsay was bij de voorverkiezingen op 17 juni verslagen door zijn partijgenoot senator John Marchi, die zich tijdens de campagne krachtig had uitgesproken voor ,,wet en orde" en met 51% van de stemmen kandidaat werd.
Van de Democraten kreeg bij de voorverkiezingen Wagner 30%, Procaccino 33%, loco-burgemeester Badillo 27% en de schrijver Norman Mailer en stadsraadslid Scheuer elk 5%.
Na zijn nederlaag bij de voorverkiezingen besloot Lindsay als kandidaat voor de Liberale Partij uit te komen
De verkiezingsstrijd ging voornamelijk tussen Lindsay en Procaccino en leek aanvankelijk ten gunste van Procaccino te zullen aflopen omdat er in de laatste jaren veel kritiek op het bestuur van Lindsay was
Lindsay heeft tijdens zijn eerste bestuursperiode met een groot aantal tegenslagen te kampen gehad. zoals de toenemende vervuiling en onveiligheid van de stad, de langdurige stakingen van de vuilnis-ophaaldienst en de onderwijzers, waarbij Lindsay tot woede van de Joodse bevolking, die hem tot dan toe had gesteund, partij koos tegen de onderwijzers. (De meeste onderwijzers zijn van Joodse afkomst). Een goed gevoerde verkiezingscampagne (Lindsay steunde de grote Moratoriumbetogingen en verzekerde zich zo weer van de steun van de veelal liberale Joodse bevolking) en het amateuristische optreden van zijn tegenkandidaat hebben hem de overwinning bezorgd.
Van de andere burgemeestersverkiezingen noemen wij die in Pittsburgh, waar de Democraat Peter Flaherty de Republikein Tabor versloeg.
In Clevelend werd de Democraat Carl B. Stokes, de eerste negerburgemeester van een grote stad, herkozen. In Detroit werd de Democraat Richard H. Austin, een neger, verslagen door de eveneens gematigde Democraat Roman Gribbs.
Bij de gouverneursverkiezingen boekten de Republikeinen overwinningen. In New Jersey en Virginia namen ze het gouverneurschap van de Democraten over.
Zo versloeg in New Jersey het Republikeinse lid van het Huis van Afgevaardigden William Cahill de Democraat Meyner, waarmee de Democraten voor het eerst in zestien jaar het gouverneurschap in New Jersey verloren. In Virginia werd Linwood Holton de eerste Republikeinse gouverneur sinds 84 jaar, doordat hij de Democraat William Battle versloeg. Er zijn thans 32 Republikeinse tegen 18 Democratische gouverneurs in de VS. *(Reuter, NRC)*

(Vor. ber. pag. 252/1-1969)

NECROLOGIEËN

PRAAG. JONAS ANDRIES VAN, emeriti. hoogleraar in de Spaanse taal- en letterkunde. Overleden 31 okt. 1969.
Jonas Andries van Praag werd op 26 febr. 1895 te Amsterdam geboren. Hij behaalde de M.O.-akte Spaans in 1918, studeerde verder aan de Universiteit van Amsterdam en legde in 1921 het doctoraal examen af. In 1922 promoveerde hij op een proefschrift waarin hij de betekenis van het Spaanse toneel voor het Nederlandse in de zestiende en zeventiende eeuw onderzocht.
In 1026 deed hij doctoraal Nederlands recht. Het daaropvolgende Jaar kreeg hij toelating als privaat-docent in het Spaans aan de Universiteit van Ainsterdam en te Leiden, Van 1930 tot 1948 was hij lector te Anisterdam en tevens een aantal jaren privaat-docent te Groningen. Van 1948 tot 1966 was hij hoogleraar te Amsterdam. Ook doceerde hij te Wageningen. Rij schreef o.a. „Geschiedenis der Spaanse Letterkunde", 3 dln., Amsterdam, 1955-1960. Dr. Van Praag was lid van het College van Supervisoren van het Keesings Historisch Archief.

RODRIGUES PEREIRA, SALOMON, voorzitter opperrabbinaat en opperrabbijn Portugees-Israëlitische gemeente van Amsterdam, overleden op 11 okt. 1969 te Amsterdam.
Salomon Rodrigues Pereira werd op 11 dec. 1887 geboren en was de zoon van de opperrabbijn van de Haagse Portugees-Israëlitische gemeente. Hij ontving een rabbinale opleiding, die hij in 1914 afsloot. In dat jaar legde hij ook het doctorale examen in de klassieke letteren af. Eerst was hij leraar in Winschoten, vervolgens in Hilversum, waar hij van 1919 tot zijn pensionering achtereenvolgens leraar en con-rector was.
Van 1922 tot 1940 was hij tevens opperrabbijn in Den Haag. In de oorlog vluchtte hij naar Engeland, waar hij dienst deed als legerrabbijn bij de Prinses-Irenebrigade. Van 1946 tot 1956 was hij leger rabbijn bij de gezamenlijke Nederlandse strijdkrachten.
Na de bevrijding volgde zijn benoeming tot opperrabbijn in Amsterdam. Tevens trad hij vele jaren op als waarnemend opperrabbijn in Den Haag en Rotterdam. In 1955 werd Dr. Rodrigues Pereira tot voorzitter van het gezamenlijke opperrabbinaat in Nederland gekozen. Uit dien hoofde was hij de hoogste Joodse geestelijke autoriteit in Nederland. Daarnaast was Dr. Rodrigues Pereira rector van het rabbijnenseminarium.
Opperrabbijn Rodrigues Pereira was o.a. officier in de orde van Oranje-Nassau en ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

SANDE, REMY VAN DE, directeur Hogere Zeevaartschool en voormalig bevelhebber van het zeilopleidingsschip ,,Mercator", overleden op 30 nov. 1969 te Antwerpen.
Van de Sande begon zijn zeemansloopbaan in 1910 aan boord van Britse zeilschepen. Na de Eerste Wereldoorlog voer hij, eerst als officier, daarna als gezagvoerder, op de Belgische zeilschepen L'Avenir en Mercator die als schoolschip dienst deden. Als commandant van de Mercator (1932-1955) werd hij een van de meest populaire zeelieden van België.

Van 1955 tot 1959 leidde hij de Hogere Zeevaartschool. Met de Mercator bracht Van de Sande een Frans-Belgische archeologische missie naar het Paaseiland en ondernam hij een exploratietocht op de Amazone. Ook bracht hij met zijn schip in 1936 het stoffelijke overschot van de beroemde melaatsenmissionaris Damiaan van Molokai naar België terug.

SIRKS, GEORG JOHAN, emeritus hoogleraar aan het Remonstrants seminarium in Leiden, overleden op 25 augustus 1969 te Leiden.
Georg Johan Sirks was op 17 mei 1887 in Rotterdam geboren. Hij studeerde aan de rijksuniversiteit in Leiden en werd op 12 januari 1913 bevestigd als waarnemend predikant van de remonstrants gereformeerde gemeente van Doesburg.
Op 25 januari 1914 werd hij predikant in Dordrecht.
In 1919 werd hij verbonden aan de remonstrants gereformeerde gemeente in Den Haag. Daarna was prof. Sirks nog ca. achttien jaar verbonden aan de remonstrants gereformeerde gemeente van Amsterdam.
In 1949 volgde zijn benoeming tot hoogleraar aan het Remonstrants seminarium te Leiden.
Prof. Sirks heeft o.a. meegewerkt aan de nieuwe kerkorde van de broederschap. Ook heeft hij vrijwel het gehele liturgische werk van de broederschap opgebouwd en het lekespel ingevoerd als onderdeel van de eredienst.
Enige publikaties van zijn hand zijn: ,,Het Onze Vader", ,,Geschiedenis van het Remonstrants seminarium" (t.g.v. het 300-jarig bestaan van de Remonstrantse broederschap), ,,Huwelijk en gezin", ,,De betekenis van de Heilige geest", ,,De theologie van prof. dr. G. J. Heering" (die hij in 1949 in Leiden opvolgde) en tal van artikelen en bijdragen in periodieken waaronder het Congregational Quaterly en Harvard Theological Review.

STERNBERG, JOSEF (VON), filmregisseur, overleden op 22 dec. 1969 in Hollywood.
Josef (von) Sternberg werd in 1894 in Wenen geboren en vertrok jong naar de Verenigde Staten en nam daar in 1914 een baantje aan voor het aanbrengen van coupures in films. Zijn eerste film ,,The salvation hunters" maakte hii in 1924. In de jaren twintig maakte hij films in het melodramatisch-realistische genre, als ,,Underworld", ,,Dragnet" en ,,Docks of New-York". Later werd hij de regisseur van Marlène Dietrich, in films als ,,De blauwe engel", ,,Marokko", ,,Sjanghai express", ,,Blonde Venus", ,,De rode keizerin" en ,,De vrouw als duivel" Na het afscheid van haar volgde een reeks bekende films als ,,Crime and punishment", ,,The king steps out", ,,Sergeant Madden", ,,The Shanghai gesture" en ,,Jet pilot" In 1953 maakte Von Sternberg zijn laatste film ,,The Saga of Anathan", een op historische feiten berustend drama over een groep Japanse soldaten op een eiland in de Stille Oceaan
In 1965 publiceerde Von Sternberg zijn autobiografie ,,Fun in a Chinese Laundry"

THIENEN, FRITHJOF W. S. VAN, hoogleraar kunstgeschiedenis en iconografie aan de Rijksacademie voor beeldende kunsten in Amsterdam, docent aan de Academie voor Dramatische kunst in Amsterdam. Overleden 4 nov. 1969.
Frithjof van Thienen werd op 15 mei 1901 in Delft geboren en studeerde kunstgeschiedenis in Utrecht waar hij in 1929 cum laude promoveerde.
Hij was docent aan de Haagse Academie van Beeldende Kunsten en conservator van het Gemeente Museum. In 1943 werd hij hoogleraar aan de Rijksacademie voor beeldende kunsten in Amsterdam. De Academie voor dramatische kunst (de Toneelschool) trok hem aan als docent voor costuum- en stijlgeschiedenis.
De grote belangstelling van Prof. Van Thienen, die zich op vele gebieden actief heeft getoond, ging uit naar het theater in al zijn facetten, Hij was bestuurslid van de toneelgroep ,,Centrum" en vaïf het Toneelmuseum. Op universiteiten over de gehele wereld gaf hij gastcolleges over het theater en de costuumgeschiedenis. Eind sept. 1969 verscheen van zijn hand het grote standaardwerk over de geschiedenis van het theater: ,,Het doek gaat op".

TRNKA. JIRI, schilder en poppenfilmmaker, overleden 30 december 1969 te Praag.
Jiri Trnka werd op 24 februari 1912 in Pilsen geboren en kwam tijdens zijn middelbare schooltijd in contact met de beroemde poppenspeler Josef Skupa, die hem een opleiding voor het poppentheater gaf. Vervolgens legde Trnka zich toe op tekenen en schilderen en hij wist zich grote faam te verwerven als illustrator van kinderboeken. Ook kreeg hij grote bekendheid als decorontwerper voor het vooroorlogse avant-gardetheater in Praag. Na zich korte tijd te hebben bezig gehouden met het maken van tekenfilms, legde hij zich geheel toe op het maken van poppenfilms, waarbij hij grote bekendheid verkreeg. Trnka is niet alleen als de erfgenaam van de Tsjechische poppenspeltraditie te beschouwen, maar hij heeft deze tevens tot een volwaardig modern expressiemiddel gemaakt. Zijn films zijn dan ook niet voor kinderen, maar voor volwassenen gemaakt.
Zijn belangrijkste films zijn: ,,De keizer en de nachtegaal" (1948), ,,Het lied van de prairie" (1949), ,,Oude Tsjechische sagen" (1953) en als laatste ,,De hand", waarin hij de eeuwige revolte van de kunstenaars tegen de dictatuur verbeeldt. Trnka behoorde tot de ondertekenaars van ,,het manifest van de 2000 woorden" van 27 juni 1968.

URBANI, KARDINAAL GIOVANNI, patriarch van Venetië en voorzitter Italiaanse bisschoppenconferentie, overleden 17 sept. 1969.
Kardinaal Urbani werd in 1900 geboren en in 1922 tot priester gewijd. In 1946 volgde zijn benoeming tot titulair bisschop van Assume, in 1948 werd hij titulair aartsbisschop van Sardis. Van 1955-'58 was hij bisschop van Verona. In 1958 werd hij patriarch van Venetië en in hetzelfde jaar maakte paus Johannes XXIII hem kardinaal. Kardinaal Urbani was lid van de heilige congregaties van de consistorie, de religieuzen en de liturgie.
Kardinaal Urbani werd beschouwd als een steunpilaar van de conservatieve vleugel van de rooms-katholieke hiërarchie. Zijn laatste openbare verklaring was de waarschuwing dat hij zich zou verzetten tegen elke poging om omstreden kwesties als de geboortenregeling en het celibaat van de priesters op de bisschoppensynode in de komende maand aan de orde te stellen.
Onder zijn leiding gingen de Italiaanse bisschoppen akkoord met de pauselijke encycliek Humanae Vitae, waarin het gebruik van bepaalde middelen om zwangerschap te voorkomen werd veroordeeld. Kardinaal Urbani heeft een belangrijke rol gespeeld bij de vorming van de Katholieke Actie in Italië. De Katholieke Actie is een organisatie van leken die onder toezicht staat van de bisschoppen.

VERRIJN STUART, GERARD MARIUS, oud-voorzitter van de Sociaal-Economische Raad, overleden op 28 okt. 1969.

Gerard Marius Verrijn Stuart werd op 16 sept. 1893 in Den Haag geboren en studeerde in de jaren 1911 tot 1917 rechtswetenschappen aan de universiteiten van Groningen, Zurich en Genève. Hij promoveerde in 1919 in Groningen en in datzelfde jaar ook nog in Utrecht op het proefschrift ,,Inleiding tot de leer der waardevastheid van het geld".
Na zijn studie begon hij zijn loopbaan bij het bankwezen, maar van 1922 tot 1934 was hij hoogleraar aan de Nederlandse economische hogeschool in Rotterdam (met een onderbreking van een jaar, toen hij hoofddirecteur was van de Bank voor Indië in Batavia). Daarna, tot 1940, was hij hoogleraar in Utrecht in de staathuishoudkunde en de statistiek.
Van 1952 tot 1964 is hij buitengewoon hoogleraar geweest in de leer van de internationale economische betrekkingen aan de Universiteit van Amsterdam.
Van 1940 tot 1954 was hij directeur van de Amsterdamsche Bank, waarna hij president-commissaris werd (van de AMRO-Bank).
In de moeilijke jaren '30 werd Verrijn Stuart vooral bekend door zijn pleidooi voor een nieuwe geldpolitiek. Hij drong aan op devaluatie als middel tegen deflatie, maar Colijn, Oud en Trip wilden daar niets van weten in hun ,,gave gulden"-politiek.
Prof. Verrijn Stuart heeft zich ook bijzonder ingespannen voor de Europese eenheid. Hij heeft meegewerkt aan de voorbereiding van het EEG-verdrag.
Hij heeft tal van publikaties op zijn naam staan, waarvan wij er maar enkele noemen: ,,Bankwezen in de Nederlandse koloniën" (1923), ,,Enkele koloniale bankvraagstukken" (1925), ,,Prijsstabilisatie" (1929) en ,,De conjunctuur in het economische leven" (1952). Dr. Verrijn Stuart was lid van het College van Supervisoren van Keesings Historisch Archief.

OVERLEG CHINA–VS HERVAT

Na een onderbreking van twee jaar hebben de Vercnigdc Staten en communistisch China op 20 jan. te Warschau formeel de besprekingen op ambassadeursniveau hervat. Het was de 135ste bijeenkomst in de ontmoetingenreeks tussen Washington en Peking, die geen diplomatieke betrekkingen onderhouden.

In de zomer van 1955 was op Chinese aandrang met de besprekingen een begin gemaakt. De Chinese ambassadeur te Warschau en zijn Amerikaanse collega te Praag kwamen vele mslen te Genève bijeen, zonder veel te bereiken. Steeds werd een datum vastgesteld voor een volgend contact, behalve in dec. 1957, toen de volgende ontmoeting vele maanden werd opgeschort. In sept. 1958, terwijl rond de Straat van Formosa een crisis heerste (pag. 14311), werd het overleg, nu te Warschau, hervat (pag. 14334-1958).

De laatste bijeenkomst in Warschau vond plaats op 8 jan. 1968. De voor 28 mei van dat jaar beraamde ontmoeting ging op Chinees verzoek niet door, daar, zoals de Chinese vertegenwoordiger stelde. ,,er niets meer te bepraten viel". Een uiteindelijk voor 20 febr. 1969 overeengekomen bijeenkomst werd twee dagen tevoren door China afgezegd (zie pag. 174/3-1969).

Het eerste nieuwe contact tussen de Amerikaanse en Chinese vertegenwoordigers te Warschau, resp. ambassadeur Walter Stoessel en de pas benoemde zaakgelastigde Lei Jang, vond op 4 dec. 1969 plaats tijdens een receptie op de Joegoslavische ambassade. De hervatting van de Amerikaans-Chinese besprekingen was onderwerp van gesprek tijdens een ontmoeting op 11 dec. in het Chinese ambassadegebouw te Warschau tussen Stoessel en Lei Jang. De woordvoerder van het State Department gaf hierop het volgende commentaar:

,,De Amerikaanse ambassadeur in Polen heeft een ontmoeting gehad met de Chinese zaakgelastigde, waarbij zaken van gemeenschappelijk belang zijn besproken. Wat het onderwerp van bespreking en het besprokene betreft, beide partijen zijn overeengekomen niets in de openbaarheid te brengen." Het Chinese persbureau meldde dat het onderhoud op Amerikaans verzoek had plaatsgevonden.

Op 19 dec. maakte de Amerikaanse regering een belangrijk gebaar ter verbetering van de betrekkingen met communistisch China. Het sinds 1950 bestaande embargo op de handel met de Chinese volksrepubliek werd gedeeltelijk opgeheven Buitenlandse dochtermaatschappijen van Amerikaanse ondernemingen mogen voortaan handel in niet-strategische goederen met Peking drijven.

Ook mogen deze firma's nu Chinese goederen kopen voor verscheping naar andere landen, maar niet naar de VS. Het bedrag van $ 100 dat Amerikaanse toeristen aan Chinese goederen mee naar huis mochten nemen komt te vervaiien. Bijna tegelijk werd bekend dat Peking twee Amerikaanse gevangenen had vrijgelaten naar Hongkong.

Op 8 jan. deelde het State Department mee dat de diplomatieke gesprekken op 20 jan. te Warschau zouden worden hervat. Dit akkoord werd bereikt tijdens het derde informele onderhoud binnen een maand dat ambassadeur Stoesrel op 7 jan. met de Chinese zaakgelastigde te Warschau voerde.

De Chinees-Amerikaanse afspraak kende een nieuw element: de bijeenkomst van 20 jan. zou plaats vinden in de gebouwen van de Chinese ambassade; verdere bijeenkomsten zouden afwisselend worden gehouden in de ambassade van de VS en in die van China. Dit week af van de vroegere procedure, toen alle bijeenkomsten werden gehouden in het door de Poolse regering ter beschikking gestelde Myslie-wicki-paleis. Als reden voor de verandering werd door sommige waarnemers aangegeven Chinese vrees voor Poolse spionage, die het besprokene aan Moskou door zou kunnen geven.

Met het oog op de komende besprekingen verklaarde de Amerikaanse minister vaii buitenlandse zaken, Rogers, in een interview met het weekblad ,,U.S. News and World Report" (19-1): ,,Ik weet dat de SU bezorgd is over het belang van deze nieuwe besprekingen met communistisch China. Maar bij verscheidene gelegenheden hebben wij tegenover de Sowjets verklaard dat wij onze contacten met China gingen hernieuwen, zonder ons er zorgen over te maken wat zij van dit initiatief zouden kunnen denken, net zoals wij Peking op de hoogte gesteld hebben van het feit dat wij de discussie met de SU op gang zullen brengen. Onze politiek bestaat eruit tot deze beide landen te spreken, in de hoop onze betrekkingen met allebei te verbeteren, afzonderlijk, zonder de minste wens moeilijkheden te veroorzaken met welke van onze twee gesprekspartners ook." De minister zei te hopen dat de besprekingen tot een vermindering van de spanningen zouden leiden en dat zij enige verbindingskanalen zouden openen.

Daarbij dacht hij aan wederzijdse bezoeken van journalisten, onder-

Fotografen zijn getuige van het begin der Amerikaans-Chinese besprekingen. Zaakgelastigde Lei Jang (l), en ambassadeur Stoessel (r.).

Weekblad 39ste jaargang No. 2007, pag. **22703-22718**

wijspersoneel en anderen. Enige verwachtingen werden eveneens gekoesterd t.a.v. een ontspanning van de handelsbetrekkingen.
Op dezelfde dag dat de Amerikaans-Chinese besprekingen werden hervat, veroordeelde radio-Peking voor de tweede maal binnen een week de economische politiek van de VS. De zender sprak als zijn verwuchting uit dat als er ooit in Warschau overeenstemming zou worden bereikt, deze dan waarschijnlijk niet op het terrein van het handelsverkeer zou liggen.

135ste bijeenkomst

Na afloop van de 135ste Chinees-Amerikaanse bijeenkomst, welke slechts een uur duurde, verklaarde ambassadeur Stoessel dat de Chinese zaakgelastigde Lei Tang en hij gesproken hadden over ,,een aantal zaken van wederzijds belang".
,,Krachtens wederzijds goedvinden worden de besprekingen en de onderwerpen van gesprek echter vertrouwelijk gehouden", zo voegde hij er aan toe. ,,Er is geen datum vastgesteld voor de volgende bijeenkomst maar er werd overeengekomen, dat wij binnenkort contact opnemen om over deze kwestie verder van gedachten te wisselen. De bijeenkomst werd gehouden in een zakelijke sfeer. Wij zijn verheugd dat deze besprekingen vandaag zijn hervat en ik ben van mening dat deze ontmoeting nuttig is geweest", aldus Stoessel.
De Chinese ambassade die de vertegenwoordigers van de pers in staat stelde de acht deelnemers te zien in de conferentiezaal voor het gesprek begon, gaf ook een korte verklaring uit in het Engels. Hierin wordt opgemerkt, dat ,,de datum voor de volgende bijeenkomst later wordt bepaald na overleg." De ambassade gaf geen karakterisering van de bijeenkomst.
Wie nu het eerst contact zal leggen voor de volgende bijeenkomst is niet bekend.

Commentaren

Over de bijeenkomst, die voor zover bekend geen concrete resultaten opleverde, merkte Le *Monde/NRC* (21-1) op:

,,Niemand verwachtte hier trouwens belangrijke resultaten van deze hervatting der besprekingen: het enige belangrijke is dat de ontmoeting heeft plaatsgehad, zodat het proces opnieuw op gang gekomen is. Beide partijen hebben een objectief belang bij het vinden van een modus vivendi: de Amerikanen in het vooruitzicht van wat er zal gebeuren na het einde van de oorlog in Vietnam, terwijl de Chinezen, die ongerust zijn over de groeiende Japanse invloed in Zuidoost-Azië en over hun conflict met Rusland, net zo hard rust in dat deel van de wereld nodig hebben als de Russen van hun kant in Europa.
De Chinezen hebben er natuurlijk belang bij de positie te verzwakken van de Sowjet-Unie, die tot nu toe domineerde in het ,,driehoeksspel" tussen de drie groten. De Amerikanen hebben daar evenzeer belang bij, hoewel zij natuurlijk prioriteit blijven geven aan de verbetering van hun betrekkingen met Moskou.
Nu er zovele contacten tegelijk zijn, rijzen er ernstige problemen, hoewel het, zoals een Amerikaanse diplomaat zei. natuurlijk goed is dat zij in plaats van conflicten op het terrein, onderhandelingen krijgt.
Maar er zijn nu zoveel onderhandelingen tegelijk gaande of in voorbereiding, dat het weldra mogelijk zal zijn om welk gebaar ook te maken zonder een nauwkeurig afgewogen evenwicht in gevaar te brengen. Het ergste zou zijn indien deze verveelvuldiging van onderhandelingen de deelnemers ervan zou dwingen tot immobilisme.
Ten slotte moet men ermee rekening houden dat de Chinezen erg beperkt zijn in hun mogelijkheden: zij kunnen niet te ver en niet te snel met de Amerikanen optrekken. Zij die geen enkele gelegenheid voorbij laten gaan het verraad van de Russische revionisten aan de kaak te stellen en het samenspel tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten, kunnen zich de luxe niet veroorloven Moskou allerlei argumenten in handen te spelen door zich al aanstonds bereid te tonen tot verbetering van hun betrekkingen met Washington."

The *Observer* (11-1) wijdde een commentaar aan de relatie van de drie supermogendheden, aangeduid als de Grote Driehoek:

,,In de Chinese Volksrepubliek begrijpt men de mogelijkheden en gevaren van de Grote Driehoek opperbest. Het besluit om de besprekingen met Amerika in Warschau te hervatten, sluit niet zozeer direct aan op Nixons gebaren, maar is des te meer bedoeld om de Chinese onderhandelingspositie via-&-vis de Russen te versterken. Evenals de onorthodoxe methode om de tweede gespreksronde met de Sowjet-Unie met grove beschuldigingen in te leiden, vormt ook de ,,toenadering" tot Amerika een onderdeel van het nu niet bepaald delicate spel om het evenwicht te bewaren tussen een verraderlijke communistische vriend en een aartskapitalistische vijand. (. . . .)
China's leiders zijn diep verontrust over het revisionistische beleid van Moskou, dat Rusland en Amerika dichter bij elkaar brengt. Maar volgens cynische communistische waarnemers in Peking betekent de Chinese bereidheid om met ambassadeur Stoessel in Warschau te gaan praten niet, dat Peking ingaat op Nixons opening, doch slechts dat de Chinezen niet verheugd zijn over de houding, die de Russische toponderhandelaar, Koeznetsow, na zijn terugkeer in Peking, heeft aangenomen. Voor Peking wordt Amerikaanse sympathie eerst interessant, zodra Washington ophoudt Taiwan te steunen, en zolang Mao leeft zal overeenkomst met Moskou maar beperkt kunnen zijn. Peking moet dus de een tegen de ander uitspelen, want het ziet er niet naar uit dat de eeuwig lijkende driehoekverhouding verbroken zal worden, zolang twee zeer oude en eminente heren — een in Peking, de ander op Taiwan — niet tot hun voorvaderen zijn teruggekeerd."

WEST-EUROPA

NEDERLAND

NIEUWJAARSREDE DRS. DE POUS. REACTIE VAKBEWEGING

De voorzitter van de SER, drs. J. W. de Pous, heeft in een nieuwjaarsrede geconstateerd dat de welvaart per hoofd van de bevolking sinds 1950 praktisch is verdubbeld. Hij wees er op dat recessieperioden samenvallen met stagnatie in de groei van de wereldinvoer, hetgeen de mogelijkheden beperkt een zelfstandig conjunctuurbeleid te voeren. Drs. De Pous acht het vrij zeke dat de zier hoge stijgingspercentages van de wereldhandel, in 1968 en i969 bereikt (i5 procent), niet zullen kunnen worden gehandhaafd.
Hij constateerde dat het sociaal-economische beleid een belangrijke ontwikkeling heeft doorgemaakt, waarbij de SER als adviesorgaan een zeer wezenlijke functie heeft mogen vervullen. De Raad heeft in de loop der jaren verschillende adviezen gegeven over het vraagstuk van het systeem der loonvorming. Ondanks alle zorg aan dit vraagstuk besteed blijkt een nieuwe loonwet flinke barensweeën ie veroorzaken. Voorshands zijn we volgens drs. De Pous stellig niet toe aan een gemeenschappelijk inkomensbeleid in de EEG.
,,Toch zijn de discussies over Europese CAO's al begonnen. Wij zullen derhalve van geval tot geval moeten nagaan of een voorgestelde wettelijke regeling in de toekomst in de EEG kan worden ingepast. Met het oog op handhaving van het op sociaal-economisch evenwicht gericht beleid heeft de overheid belang bij een mogelijkheid tot ingrijpen in de loonvorming, maar ook de overheid heeft geen eenvoudige maatlat waaraan zij de juistheid van de loonontwikkeling exact kan afmeten. De overheid dient slechts dan in de loonvorming in te grijpen wanneer als gevolg van de overeengekomen loonsverhogingen een zodanige verstoring wordt opgeroepen dat het sociaal-economische evenwicht bedreigd moet worden geacht". De heer De Pous noemde de halfjaarlijkse economische rapporten van de Raad het aangewezen instrument voor globale beïnvloeding. (Vgl. pag. 644/3-1969 en pag. 41)
Drs. De Pous wees op het streven door indexering van loonstijging en

belastingtarieven het reële inkomen te beschermen. Maar hij wees er op dat dit gevoegd bij verdere collectieve voorzieningen en meer ontwikkelingshulp leidt tot een geheel van innerlijk strijdige doeleinden. „Een programma van welk kabinet of welke politieke partij dan ook, dat deze drie doeleinden bepleit, is inconsistent, cnwaarachtig en onuitvoerbaar", aldus drs. De Pous. (VNO-berichten, SER-bulletin)

Reactie NVV

In het officiële orgaan van het NVV, „De Vakbeweging"; wordt het enerzijds opvallend genoemd, dat de heer De Pous in het geheel geen aandacht had besteed aan het feit dat NVV en NKV vorig jaar hun medewerking aan een belangrijk stuk werk van de SER hebben beeindigd (zie pag. 645/2-'69), terwijl het anderzijds verheugend wordt genoemd, dat drs. De Pous zo'n uitvoerige aandacht had besteed aan de manier waarop in Nederland de loonpolitiek zou moeten worden gevoerd.

Het NVV heeft de indruk, dat de SER-voorzitter daarbij een pleidooi heeft gehouden voor een globale beinvloeding van de loonontwikkeling, i.p.v. een gedetailleerde. Daarmee distantieert hij zich van art. 8 van de Loonwet en schaart hij zich aan de zijde van de vakbeweging, die de overheid slechts het recht wil geven in hoogst uitzonderlijke gevallen in algemene zin in te grijpen, aldus het NVV. (De Vakbeweging, NRC)

(Vor. ber. pag. 41)

PRIJZEN IN 1969 MET GEMIDDELD 7,5% GESTEGEN

De prijzen in Nederland zijn in geheel 1969 in totaal tenslotte met 7,5% boven het gemiddelde van 1968 gestegen (vgl. pag. 492/1-1969). Met deze prijsstijging werd een record bereikt over de zestiger jaren. Voor 1969 was de hoogste prijsstijging genoteerd in 1966, toen de prijzen met 6% stegen. Het jaar 1964 gaf een prijsstijging te zien van 5,5%.

De prijsstijgingen voor de jaren sinds 1960 zijn als volgt:

1960	2,5%
1961	1 %
1962	2 %
1963	3,5%
1964	5,5%
1965	5 %
1966	6 %
1967	4 %
1968	3,7%
1969	7,5%

Zoals algemeen bekend is, is het „record" van vorig jaar voor een belangrijk deel het gevolg van de invoering van de BTW op 1 jan. 1969. Uit de cijfers, die in de loop van het afgelopen Jaar zijn gepubliceerd (en die ook aanleiding hebben gegeven tot de invoering van een prijsstop tussen april en september, zie pag. 229/2-1969), blijkt dat de grootste prijsstijgingen in het begin van het jaar kwamen; na de opheffing van de algemene prijsstop is het cijfer nog slechts met een kwart procent gestegen. De hele rij van prijsindexcijfers, zoals die voor elke maand van 1969 zijn opgemaakt door het Centraal Bureau voor de Statistiek, luidt als volgt (1964 = 100):

dec. 1968	120
jan. '69	124,2
febr.	125,3
maart	126,2
april	127,3
mei	127,1
juni	127,1
juli	125,9
aug.	126.7
sept.	127,5
okt.	128,1
nov.	127,9
dec.	127,8

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de stijging met 7,5% is berekend door het gemiddelde indexcijfer over 1969 (126,8) te vergelijken met dat over 1968 (dat was 118). De prijsstijging tussen eind '68 en eind '69 was ruim 6,5%. (Het Parool, NRC)

KERNENERGIEWET IN WERKING GETREDEN

Op 1 jan. 1970 is de Kernenergiewet in haar geheel in werking getreden. Deze wet, die op 21 februari 1953 tot stand was gekomen, heeft tot doel de bescherming tegen gevaren die op het terrein van de kernenergie kunnen optreden en regelt voorts de advisering van de overheid op dit gebied. Tot dusverre was alleen het tweede hoofdstuk — over de advisering — in werking.

Daar de Kernenergiewet een raamwet is, waarin de bevoegdheden van de overheid en de verplichtingen van de betrokkenen in grote lijnen aangegeven zijn, diende eerst een aantal uitvoeringsmaatregelen tot stand te worden gebracht, alvorens de wet in haar geheel in werking kan treden. Dit is thans geschied, zodat op voordracht van de ministers van Economische Zaken en van Onderwijs en Wetenschappen en van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid de nu nog niet van kracht zijnde hoofdstukken van de Kernenergiewet en een aantal uitvoeringsmaatregelen op 1 januari in werking treden. Samen vormen deze het belangrijkste geheel van regelen op het gebied van de kernenergie. Daarnaast blijft voorlopig nog van kracht het Veiligheidsbesluit ioniserende stralen, dat op de Veiligheidswet is gebaseerd en de bescherming van arbeiders regelt. Ook deze materie zal echter zo spoedig mogelijk onder de werking van de Kernenergiewet worden gebracht. Het Radioactievestoffenbesluit, gebaseerd op de Warenwet, treedt echter buiten werking. Voorts is de Hinderwet niet meer van toepassing op de zaken die nu door de Kernenergiewet geregeld worden.

Onder de Kernenergiewet vallen splijtstoffen, uranium- en thoriumhoudende ertsen, inrichtingen en (scheeps)uitrustingen, radioactieve stoffen en ioniserende stralen uitzendende toestellen.

Ter bescherming tegen gevaren, die op het terrein van de kernenergie kunnen optreden voorziet de wet in het hanteren van een systeem van vergunningen en algemene voorschriften; daarnaast bevat zij een stelsel van registratie. De richtlijnen, die in de Kernenergiewet zijn gegeven, zijn nader uitgewerkt in een aantal uitvoeringsmaatregelen. De inwerkingtreding brengt geen verandering in de werking van de wet van 27 okt. 1965, waarin regels worden gegeven over de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie. (Persbericht van het ministerie van economische zaken)

MUNTVERSLAG 1968

Op 23 aug. 1968 werden de eerste nikkelen guldens naast de zilveren guldens in omloop gebracht (pag. 599/1-1968). In 1968 werden 89 mln stuks nikkelen guldens aangemaakt, i.p.v. de geraamde hoeveelhtid van 50 mln stuks. In totaal is de aanmaak van nikkelen guldens, die in 1967 begon, nu gekomen op 92 mln stuks. Het totaal aantal aangemaakte guldens bedroeg eind 1868 279 mln waarvan 187 mln stuks van zilver. De circulatie van zilveren en nikkelen guldens tezamen steeg gedurende het afgelopen jaar van ongeveer 171 mln tot ongeveer 222 mln stuks.

In 1968 zijn geen zilveren rijksdaalders geslagen. Het in 1966 bereikte aantal van 46,8 mln stuks bleef hierdoor wederom ongewijzigd.

In 1968 werden de muntbiljetten van f 2.50 verder aan de circulatie onttrokken. Het totale aantal is teruggelopen tot ongeveer een bedrag van 18,6 mln gulden. De aanmaak van de kleine pasmunt bedroeg 103 mln stuks. De circulatie nam toe met ca. 182 mln stuks.

De nominale waarde van de in 1968 afgeleverde munten bedroeg ongeveer f 100 mln, dat is ca f 89 mln meer dan in 1967. De muntcirculatie was per 1 jan. 1969 als volgt samengesteld:

rijksdaalders	f 114,6 mln
guldens	f 222,2 mln
kwartjes	f 75,7 mln
dubbeltjes	f 63,5 mln
stuivers	f 14,9 mln
centen	f 12,9 mln

(Persbericht Ministerie van Financiën)

BELGIË

BELGISCH-FRANS AKKOORD

De resp. ministers van buitenlandse zaken van België en Frankrijk. P. Harmel en M. Schumann, hebben op 15 jan. te Brussel een cultureel kader-akkoord ondertekend. Het voorziet o.m. in culturele samenwerking tussen de grensstreken en in een gemeenschappelijk optreden voor de behartiging van de culturele belangen van de Franse taalgemeenschap in de wereld. Het akkoord is geldig voor vijf jaar. Beide ministers werden het ook eens over de oprichting van een commissie voor streekcoördinatie, die het sociaal-economisch ontwikkelingsbeleid in de wederzijdse grensgebieden zal onderzoeken.

AKKOORD OVER ERELONEN VAN ARTSEN

In de nationale commissie Artsen-Ziekenfondsen van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) is op 14 jan. een akkoord bereikt i.z. de verbintenissen. De tekst werd goedgekeurd door de negen vertegenwoordigers van de artsen en de zeven afgevaardigden van de christelijke en socialistische ziekenfondsen. Er waren twee stemmen tegen (liberale en beroepsmutualiteiten) en een onthouding (neutrale ziekenfondsen.)
Het akkoord is geldig voor de periode 1 jan. 1970-31 dec. 1975. Het legt de erelonen voor 1970 vast en voorziet in hun geleidelijke aanpassing (financiële programmatie).
Het akkoord heeft kritiek uitgelokt vanwege het Algemeen Belgisch Vakverbond, dat formeel liet weten de tekst niet te kunnen onderschrijven, omdat de aangekondigde maatregelen het tekort van de ziekteverzekering nog in aanzienlijke mate zullen vergroten.
Ook de syndicale kamers van de artsen der Vlaamse provincies (strekking-Henrard) protesteerden tegen het „ondemocratische" karakter van het akkoord. Volgens de syndicale kamers is het akkoord eenzijdig ontworpen door de artsenfederatie van dr. Wynen. Ook wordt betreurd dat de regering stelselmatig weigert met het syndicaat-Henrard te onderhandelen

(Vor. ber. pag. 678/3-1969)

PALEIS WORDT CULTUREEL CENTRUM

Het koninklijk paleis aan de Meir te Antwerpen zal voortaan worden gebruikt als een internationaal cultureel centrum. De plechtige opening werd op 19 dec. 1969 voorgezeten door minister Van Mechelen.

LIRERALE JEUGD TEGEN LINKSE FRONTVORMING

Het nationale comité van het Jeugdverbond voor Vrijheid en Vooruitgang heeft op 27 dec. 1969 medegedeeld geen deelneming aan een beweging of hergroepering op marxistisch-socialistische grondslag te kunnen overwegen. De verklaring werd afgelegd n.a.v. de diverse oproepen tot linkse frontvorming (1-meitoespraak van BSP-voorzitter Collard en hierbij aanleunende beginselverklaringen van CVP-jongeren, communisten en BSP-congres). Het JVV is de jeugdorganisatie van de liberale PVV.

(Vor. ber. pag. 807/1-1969)

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

Alfons Jeurissen (69), sedert 31 maart 1968 senator van de Volksunie voor het arrondissement Hasselt-Tongeren-Maaseik, is op 11 dec. 1969 overleden. Hij wordt opgevolgd door Joris Hardy (geb. te Kleine Spouwen op 5 dec. 1913) die tijdens de Tweede Wereldoorlog burgemeester was van 's-Herenelderen.
Op 10 jan. overleed het PVV-kamerlid voor Hasselt, Eugene H. de Gent (75) die zetelde van 1954 tot, 1961 en opnieuw sedert 1965. Hij wordt opgevolgd door Alfred Vreven (27).

BURGEMEESTER VAN GENT

Emiel Claeys, burgemeester van Gent, heeft op 1 jan. 1970 om persoonlijke redenen ontslag genomen. Hij wordt opgevolgd door Geeraard L. van den Daele.

De nieuwe burgemeester werd geboren te Kortrijk op 21 juli 1908, zetelde van 1946 tot 1965 als CVP-kamerlid voor Gent en is sedert 23 mei 1965 senator voor Gent-Eeklo. Hij was van 1950 tot 1954 minister van arbeid en sociale voorzorg. Sedert 1959 is hij schepen (wethouder) van Gent.

DIPLOMATIE

Werden benoemd tot ambassadeur: R. Vanheuten te Djeddah; J. D'Hondt te Singapore; P. Denis te Algiers; Fr. Willems te Tel Aviv: V. Nijs te Costa Rica; G. Elliott te Djakarta.

(Vor. ber. pag. 729/1-1969)

AFRIKA

BOEROENDI

TERECHTSTELLINGEN

Van 20 nov.-17 dec. 1969 heeft te Boejoemboera een proces plaatsgevonden, waarbij een zestigtal personen terecht stond op beschuldiging van samenzwering tegen de regering en plannen tot uitroeiing van de Toetsi, de regerende minderheidsstam.
Op 17 dec. werden 25 personen ter dood veroordeeld, o.w. drie vroeger-. ministers: Barnabé Kanyaroegoeroe (planning), André Kaboera (economische zaken) en Balthazar Ndorerako (sociale zaken); drie beklaagden kregen levenslange dwangarbeid, 34 gevangenisstraffen van 20 jaar en 2 werden tot 10 jaar veroordeeld; ex-premier Joseph Cimpaye kreeg 5 jaar gevangenisstraf; 2 personen werden vrijgesproken. Alle verdachten behoorden tot de Hoetoe-stam.
President Michel Micombero wijzigde de doodstraf van de voormalige ministers Kanyaroegoeroe en Ndorerako in levenslang. De andere 23 ter dood veroordeelden (19 militairen en 4 burgers) werden op 22 dec. terechtgesteld. *(Le* Monde, NZZ; *Jeune Afrique* 31-12)

(Vor. ber. pag. 683/2-1969)

KENIA

BERICHTEN I.Z. GEHEIME EDEN KIKOEJOES. ONGEREGELDHEDEN TE KISOEMOE. VERBOD KPU. ODINGA ONDER HUISARREST. KENYATTA HERICOZEN. PARLEMENTSVERKIEZINGEN. REORGANISATIE KABINET

De door de moord* op minister Tom Mboya (pag. 520/3-1969) opgeroepen gespannen verhouding tussen Kikoejoes en Loeo's werd nog versterkt door berichten over geheime ontmoetingen van Kikoejoes, waar eden zouden worden afgelegd als voorbereiding op het vernietigen van de invloed van de Loeo's op de politiek van Kenia.
Veroordeling van dergelijke eden

*) De wegens de moord op Mboya veroordeelde Kikoejoe Nahashon Isaac Nienga Njoroge (pag. 698/3-1969) werd, nadat president Kenyatta hem gratie geweigerd had, opgehangen, zo werd op 24 nov. 1969 officieel bevestigd. The Times (22-11) berichtte dat het vonnis op 8 nov. voltrokken was.

en vrees voor de gevolgen ervan werden in augustus en september 1969 door kerkelijke leiders naar voren gebracht. Deze kregen op 12 sept. steun van een groep parlementsleden van de regeringspartij, de Kenya African National Union (KANU), allen leden van de Kamba-stam, welke onder leiding stonden van o.m. minister E. N. Mwendwa van arbeid. In een gezamenlijke verklaring aan president Kenyatta toonden zij zich verontrust over de gevolgen van de geheime eedsaflegging en verklaarden zij hun steun aan de president en de regering; maar zij waarschuwden tevens dat, mocht deze ontwikkeling voortduren, er fysiek verzet zou kunnen ontstaan dat tst een „totale ineenstorting van wet en orde" zou kunnen leiden. Een van de initiatiefnemers onthulde dat het in de bedoeling gelegen had de handtekening van alle Kamba-parlementariërs te verwerven, maar dat een aantal van hen had geweigerd. Minister Paul Ngei van huisvesting, algemeen beschouwd als de leider van de Kamba's, zei dat er in het Kamba-gebied geen eedsaflegging had plaatsgevonden en Daniel Arap Moi, de vice-president en minister van binnenlandse zaken, ontkende eerder zelfs het plaatshebben van eedsafleggingen in het algemeen.

E. Khasakhala, vice-voorzitter van de KANU in de West-provincie en onderminister van onderwijs, leidde op 15 sept. een bijeenkomst, waarop de regering werd opgeroepen deze ,,beestachtige praktijk" te doen staken. Dezelfde dag verklaarde oppositieleider Oginga Odinga, tijdens de eerste toegestane algemene conferentie van de Kenya People's Union (KANU) sinds twee jaar, dat de beweerde ceremoniën ,,de duidelijkste openbare erkenning van de KANU" waren van ,,haar falen en ongeschiktheid Kenia te leiden". (The Times 15-9)

Vermoedelijk i.v.m. hun berichtgeving over de geheime eden werden op 26 sept. drie Britse journalisten uitgewezen.

Ongeregeldheden te Kisoemoe

Op 25 okt. kwam het tot ernstige ongeregeldheden te Kisoemoe, een stad in het stamgebied van de Loeo's waar Odinga's KPU de grootste aanhang had. Nadat president Kenyatta aldaar een met Sowjetrussische hulp gebouwd ziekenhuis had geopend, zou de menigte een vijandelijke houding jegens de president en zijn gevolg hebben aangenomen en werden sommige auto's van de presidentiële stoet met stenen bekogeld. Het escorte van de president zou daarop het vuur hebben geopend. Bij het incident kwamen 11 personen om het leven en raakten 78 gewond.

Tijdens een toespraak na de ongeregeldheden waarschuwde Kenyatta oppositieleider Odinga dat hij krachtig op zou treden tegen ,,smerige activiteiten" van leden van de KPU. Odinga, die volgens het Keniase persbureau zijn verontschuldigingen vanwege het gebeuren zou hebben aangeboden, verklaarde op 25 okt. dat de p esident naar Kisoemoe was gekomen ,,om vredelievende mensen te provoceren teneinde krachtig optreden tegen hen te rechtvaardigen in deze tijd van naderende algemene verkiezingen".

Odinga en zijn naaste medewerker, J. Ntula, werden op 27 okt. onder huisarrest geplaatst. De overige 6 parlementsleden van de KPU alsmede de propaganda-secretaris van de partij, Achieng Oneko, en twee anderen werden in hechtenis genomen. In een officiële verklaring werd gesteld dat er geen twijfel over bestond dat de onlusten te Kisoemoe door de KPU-leiders met behulp van hun jeugdgroepen waren georganiseerd, en dat de KPU samenwerkte met buitenlandse elementen.

Diezelfde dag drongen ca. 70 studenten uit Kenia de ambassade van hun land te Moskou binnen, waar zij vernielingen aanrichtten en de ambassadeur met een ijzeren staaf sloegen.

Verbod KPU

Op 30 okt. werd de KPU, de enige oppositiepartij, verboden. In een officiële regeringsverklaring werd gesteld dat de partij gebruik gemaakt had van aanzienlijke financiële bijdragen uit het buitenland, dat subversieve correspondentie was ontdekt tussen haar leiders en bepaalde buitenlandse diplomaten in Oost-Afrika en dat de ongeregeldheden te Kisoemoe beraamd waren als een mijlpaal bij de uitvoering van een programma van wanorde en chaos, waarvan de KPU en haar buitenlandse promotors hoopten te profiteren. Voorts werd gesteld dat de KPU in toenemende mate verantwoordelijk was voor het weloverwogen aanwakkeren van stammenstrijd en voor het gebruik maken van propaganda, die op leugens, geruchten en verdachtmakingen berustte teneinde de nationale stabiliteit te ondermijnen.

Vice-president Arap Moi verklaarde later dat de aangehouden oppositieleiders zouden worden vastgehouden totdat zij niet niet meer zouden worden beschouwd als een gevaar voor de veiligheid van het land.

Kenyatta *herkozen. Parlementsverkiezingen*

President Kenyatta ontbond de Nationale Vergadering op 7 nov. en maakte op 11 nov. bekend dat op 6 dec. parlementsverkiezingen zouden plastsvinden.

Op 22 nov. werd Kenyatta als president herkozen voor een tweede ambtstermijn. Hij was de enige kandidaat.

Voor de parlementsverkiezingen van 6 dec hadden zich 616 kandidaten aangemeld voor de bezetting van de 158 zetels. Alle kandidaten moesten minstens een half jaar lid zijn van de KANU. In afwijking van deze regel werden ook toegelaten twee oud-leden van de KPU, nl. Bildad Kaggia, voormalig vice-voorzitter van die partij, en mevr. Grace Onyango. een vroegere burgemeester van Kisoemoe.

De owkomst bij de verkiezingen bedroeg slechts 55 à 60%, wat geweten werd aan de stortregens en slechte verbindingen.

De stembusresultaten waren verrassend. Van de 158 te kiezen parlementariërs — de overige 12 worden door de president benoemd — zijn 108 nieuw. 77 afgevaardigden werden niet herkozen. 5 ministers en 14 vice-ministers verloren hun zetel. De verslagen ministers waren: Josewh Odero Jowi (de opvolger van Mboya als minister van economische planning en ontwikkeling), Sam Ayodo (toerisme), Joseph Otiende (gezondheid), Lawrence Sagini (plaatselijk bestuur) en Dawson Mwanyumba (openbare werken). Ook Bildad Kaggia werd verslagen. Mevr. Onyango daarentegen werd als eerste vrouw in het parlement gekozen. In de overheersend door Loeo's bewoonde provincie Nyanza, een vroeger bolwerk van de KPU, werden alle KANU-afgevaardigden uit het oude parlement verslagen.

Reorganisatie kabinet

Op 22 dec. reorganiseerde president Kenyatta zijn kabinet. Hij benoemde zes nieuwe ministers, onder wie drie Loeo's. Zo werd de Loeo Ongonka Zachary benoemd tot minister van economische planning en ontwikkeling. Eveneens nieuw is de minister van toerisme, J. L. M. Shako. Njo-

roge Moengai, voorheen minister van defensie, werd belast met de portefeuille van buitenlandse zaken die eerder beheerd werd door de bij een verkeersongeluk omgekomen Clement Argwings-Kodhek. James Gichoeroe werd benoemd tot minister van defensie. De zes jaar door hem beheerde portefeuille van financiën werd toevertrouwd aan Mwai Kibaki, de vroegere minister van handel en industrie. Zeven ministers behielden hun portefeuilles, o.w. vice-premier en minister van binnenlandse zaken Daniel Arap Moi en de enige blanke in het kabinet, Bruce Mackenzie, de minister van landbouw. (The Times, *NZZ,* Financial Times, Reuter, AFP)

(Vor. ber. pag. 520/3-1969)

KONGO (BRAZZAVILLE)

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN. STAATSGREEP VERIJDELD. CONFLICT MET UITROEPING VOLKSREPUBLIEK. VORMING STAATSRAAD

D2 Nationale Raad van de Revolutie (CNR) besloot op 21 okt. 1969 een nieuwe grondwet te ontwerpen, onmiddellijk een vooruitstrevende partij op te richten en de arbeidersklasse, de boerenstand en het volksleger te reorgsniseren. Tegelijk werd Jean-Baptiste Missamoe, secretaris-generaal van de Kongolese vakbeweging (Confédération syndicale congolaise), waarvan de kantoren enige dagen tevoren officieel waren gesloten, uit de CNR gestolen.

Op 8 nov. deelde president Marien Ngouabi mee dat het leger de avond tevoren een staatsgreep verijdeld had. Als de voornaamste aanstichter werd genoemd Bernard Kolela, een partijsecretaris ten tijde van president Fulbert Youlou. Kolela en ca. 40 andere personen werden gearresteerd. De volgende dag maakte president Ngouabi dn instelling van een speciaal gerechtshof en een krijgsraad bekend en kondigde hij de oprichting van brigades van waakzaamheid aan.

De krijgsraad veroordeelde op 13 nov. vier personen, onder wie Kolela, ter dood; tien anderen werden bij verstek ter dood veroordeeld; 19 kregen gevangenisstraffen variërend van 2 tot 20 jaar; zes werden vrijgesproken. Volgens de Kongolese radio hadden de samenzweerders gehandeld in samenwerking met de Amerikaanse CIA en een buurland.

Conflict met Kinsjasa

De laatste beschuldiging was gericht aan het adres van Kongo (Kinsjasa) en leidde zelfs tot een klacht van Brazzavile bij de OAE. Het scheepvaartverkeer tussen beide landen, dat op 4 febr. 1969 hervat was (pag. 429/1-1969), werd op 8 nov. opnieuw gestaakt.

Op 23 nov. verklaarde presiderii Moboetoe van Kongo (Kinsjasa) deze klacht niet ernstig op te vatten, maar later die dag zei hij meer dan genoeg te hebben van de beschuldigingen van het buurland, dat de autoriteiten in Kinsjasa hulp zouden verlenen, iets wat door hem formeel ontkend werd.

Moboetoe voegde hieraan toe dat zijn leger desnoods in twee uur Kongo (Brazzaville) zou kunnen bezetten.

Dezelfde dag sloot Brazzaville zijn grenzen. De stafchef, majoor Joachim Yhombi, verklaa de dat het leger in staat van paraatheid was gebracht. De volgende dag zei hij dat Brazzaville nooit gepoogd had de regering van Kinsjasa te vernietigen, maar dat de initiatieven tegen Kongo (Brazzaville) steeds van Kinsjasa afkomstig waren. „Wij zijn gereed tot het voeren van een oorlog als men die ons opdringt. Wij zullen die voeren en wij zijn ervan overtuigd, dat wij, zonder materiaal, zonder vliegtuigen, zonder napalm de oorlog zullen winnen, want wij zijn de sterkste", aldus Yombi.

Op 26 nov. bracht Diallo Telli ,secretaris-generaal van de OAE, een bezoek aan Kinsjasa om in het conflict te bemiddelen.

Vrijspraak voor Mnssemba-Debat

Het speciaal gerechtshof te Brazzaville sprak op 21 nov. ex-president Massemba-Debat en de ex-premiers Ambroise Noumazalay en Pascal Lissouba vrij van de aanklacht van moord op politieke functionarissen in febr. 1965. Het hof verweet hen niet als verantwoordelijke politici te hebben gehandeld. Aan verscheidene politici, die in sept. 1968 wegens wapenhandel waren veroordeeld, werd kort daarop gratie verleend, aldus Le Monde (29-11); onder hen bevond zich exminister André Hombessa.

Proclamatie volksrepubliek

Tijdens het congres van de regeringspartij, de Mouvement Nationale Révolutionnair (MNR), dat van 29-31 dec. 1969 werd gehouden, werden de volgende besluiten genomen:

1) Kongo (Brazzaville) wordt de Volksrepubliek Kongo.

2) De MNR wordt de Kongolese Partij van de Arbeid (Parti congolais du travail).

3) Een nieuwe grondwet werd geproclameerd.

De nieuwe volksrepubliek kreeg voorlopig de Internationale als voiksiied. Tevens ontving zij een nieuwe vlag: een rood veld met links boven twee groene palmen met een gele ster erboven en in het midden een spade en een hamer *gekruist.*

De nieuwe grondwet voorziet o.m. in de volgende grondrechten: vrijheid van het woord, persvrijheid, vrijheid van vergadering en godsdienstvrijheid. De godsdienst mag geen invloed op de politiek hebben. Alle macht berust bij het volk, dat door middel van voiksraden op gemeente-, districts- en regionaal niveau vertegenwoordigd is. De president wordt voor vijf jaar gekozen en is voorzitter van de staatsraad als hoogste staatsorgaan. De Nationale Vergadering bestaat niet langer; haar wetgevende en controlerende bevoegdheden worden door het Centraal Comité van de nieuwe eenheidspartij overgenomen. De regionen krijgen grotere bevoegdheden; de regionale raden zijn organen van staat èn partij. De voorzitter van het Centraal Comité is q.q. voorzitter van de staatsraad, die in plaats komt van een kabinet en waarvan ministers en staatssecretarissen deel uitmaken. De voorzitter van het politieke bureau van de partij en van de staatsraad, majoor Marien Ngouabi, zei in een toespraak op 31 dec. 1969 dat het land nu teruggekeerd is „in de geschiedenis van de grote proletarische wereldrevolutie".

De nieuwe partij wordt geleid door een politiek bureau van 8 leden en een centraal comité van 41 leden, onder wie 11 kandidaat-leden. Van het CC maken o.a. deel uit:

Majoor Alfred Raoul (tweede secretaris), Pierre Nze, Ange Poungui en Justin Lekoundzou (voorzitters van de commissies van het CC) en Claude-Ernest Ndalla, oud-ambassadeur te Peking, die tot eerste secretaris van het CC gekozen werd.

Op 3 jan. werd de nieuwe grondwet afgekondigd.

De samenstelling van de nieuwe staatsraad werd op 4 jan. per decreet bekend gemaakt. Alle ministers uit het afgetreden kabinet maken er deel van uit, behalve Charles Assemekang, de minister van buitenlandse zaken, die president van het hooggerechtshof wordt. De

voornaamste portefeuilles zijn als volgt verdeeld:

President - majoor Marien Ngouabi; vicepresident, belast met planning en bestuur - majoor Alfred Raoul; voorlichting, belast met propaganda, cultuur, kunst en volksonderwijs - Pierre Nze; uitrusting. belast met landbouw, waterstaat en bosbouw - Ange Diawara; justitie en arbeid - mevr. Aloise Moudileno-Massengo; nationaal onderwijs - Henri Lopes; gezondheid en sociale zaken - Jacques Bouti; buitenlandse zaken - Auxence Ikonga: handel, industrie en mijnbouw - Charles Maurice Sianard; financiën en begroting - Edouard Madingou; staatssecretaris t.b.v. president, belast met defensie en veiligheid - Louis Sylvain Goma. (Le Monde, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 462/1 en 592/1-1969)

AZIE (ZUID)

INDIA

SCHEURING CONGRESPARTIJ

Het conflict tussen premier Gandhi en het Syndicaat (zie pag. 573/2-1969) heeft uiteindelijk tot een scheuring in de Congrespartij geleid. Mevr. Gandhi maakte aanstalten de tegenstanders van haar nieuwe koers uit de regering en de partijleiding te verdringen. Op 15 okt. 1969 ontsloeg de premier twee staatsministers en twee onderministers, die tot haar opponenten gerekend werden.

Vervolgens stelde zij pogingen in het werk partijvoorzitter Siddhavanahalli Nijalingappa uit zijn functie te ontheffen en hem per 30 dec. 1969 door een geestverwant te vervangen. Daartoe wilde zij het Congrescomité voor geheel India (AICC) op 22 nov. bijeenroepen. Bij die gelegenheid zou een resolutie worden ingediend waarin gesteld werd dat de partij geen socialistische politiek kan voeren zonder de volledige medewerking van haar leden, in het bijzonder de leiders. Gestreefd werd naar de handtekeningen van minstens 400 van de 709 leden voor deze ontwerp-resolutie. Dit zou een motie van wantrouwen voor Nijallingappa betekenen.

De aanhang van mevr. Gandhi benoemde voorts een driemanschap om de bijeenkomst van het AICC voor te bereiden: Fakhroeddin Ali Ahmed, C. Subramaniam en S. D. Sharma. Nijalingappa reageerde hierop door de eerste twee uit het werkcomité (dagelijks bestuur) van de partij te verwijderen. Een bijeenkomst van het werkcomité, bijgewoond door 10 van de 21 leden, keurde op 1 dec. het besluit af het AICC bijeen te roepen. De vergadering werd — wegens het optreden tegen de twee leden — geboycot door mevr. Gandhi en haar aanhangers, die dezelfde dag als een soort schaduw-werkcomité bijeenkwamen en een verklaring uitgaven dat het AICC toch bijeen zou komen.

De minister van spoorwegen, Ram Subhag Singh, die de ,,officiële" vergadering had bijgewoond, werd op 4 nov. door de premier ontslagen.

Op 2 nov. weigerde mevr. Gandhi een oproep van haar rivalen te onderschrijven dat het AICC zich op zijn bijeenkomst zou scharen rond zijn voorzitter Nijalingappa.

De crisis binnen de partij nam nog toe door de publikatie op 4 nov. van twee brieven van Nijalingappa aan premier Gandhi en haar reactie daarop. In de eerste brief, gedateerd 2 nov., beschuldigde de partijvoorzitter mevr. Gandhi van een ernstige inbreuk op de partijdiscipline en een spotten met de partijstatuten door het organiseren van een illegale bijeenkomst van het AICC. In de tweede brief, die eerder geschreven was, verweet Nijalingappa de premier persoonlijke macht na te jagen.

Mevr. Gandhi verwierp de beschuldigingen, verklaarde dat meer dan 430 leden van het AICC schriftelijk om een bijeenkomst hadden verzocht zonder dat hieraan door Nijalingappa gevolg gegeven werd en verlangde opnieuw om de verwijdering van haar twee aanhangers uit het werkcomité ongedaan te maken.

Mevr. Gandhi uit partij gestoten

Nadat tal van pogingen — vooral van de zijde van de premiers van de door de Congrespartij beheerste deelstaten — om een compromis tussen beide stromingen te bereiken geen resultaat hadden opgeleverd, viel op 12 nov. de beslissing. Het werkcomité, waarvan slechts 11 van de 21 leden aanwezig waren, besloot mevr. Gandhi ,,wegens een ernstig gebrek aan discipline" uit de Congrespartij te stoten. Voorts verzocht het werkcomité de fractie van de Congrespartij in het federale parlement onmiddellijk een nieuwe leider te kiezen, d.w.z. een nieuwe premier aan te wijzen. In een resolutie werd gesproken van ,,de droevigste dag in de geschiedenis van de Congrespartij", maar het werkcomité twijfelde er niet aan, ,,dat uiteindelijk de waarheid zal zegevieren en dat wij zullen worden gerechtvaardigd voor wat wij vandaag moesten doen".

Premier Gandhi toonde zich echter niet bereid haar functie neer te leggen. In een verklaring opgesteld na een ontmoeting tussen haar en enkele regeringsleden en ministers van deelstaten werd gesteld dat Indira Gandhi nog steeds lid is van de partij en voorzitster van de regeringsfractie. „Wij kunnen ons niet neerleggen bij deze ondemocratische en fascistische praktijken", aldus deze verklaring. In New Delhi vonden demonstraties tegen de uitstoting van mevr. Gandhi plaats. De woningen van partijvoorzitter Nijalingappa en zijn aanhangers werden door de politie bewaakt.

Nijalingappa gaf het fractiesecreta-

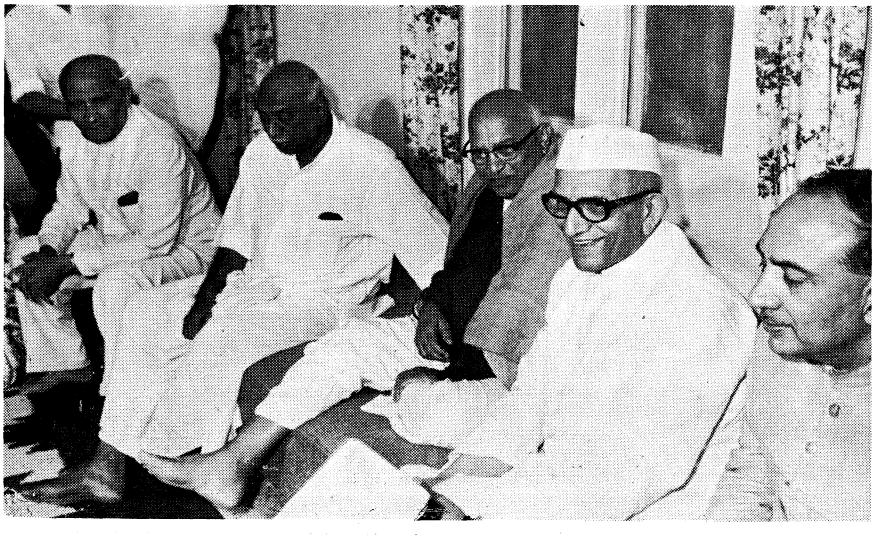

De ,,oude garde" van de Congrespartij. V.l.n.r. S. K. Patil, K. Kamaraj, S. Nyalingappa, M. Desai en K. Abraham.

Indira Gandhi

riaat opdracht de door mevr. Gandhi voor 13 nov. uitgeschreven fractiebijeenkomst af te gelasten. 330 van de 432 leden van de parlementsfractie kwamen echter toch bijeen; het merendeel van de afwezigen boycotte de vergadering. De 330 keurden eenstemmig een door minister Chavan ingediende motie van vertrouwen in de premier goed. (Volgens The Times van 14 nov. toonde een onpartijdige telling aan dat niet meer dan 250 parlementsleden de bijeenkomst bijwoonden.) De poging van partijvoorzitter Nijalingappa en zijn aanhangers premier Gandhi als partijlid te royeren werd ,,ongeldig en ongerechtvaardigd" genoemd.

Uit protest tegen de weigering van mevr. Gandhi haar uitstoting te accepteren trad de minister van arbeid, Jai Sukh Lal Hathi, op 13 nov. af. Zijn voorbeeld werd op 15 nov. gevolgd door de minister van zware industrie, C. M. Poonacha.

De tegenstanders van mevr. Gandhi in de parlementsfractie verenigden zich op 16 nov. tot een oppositiegroep o.l.v. Morarji Desai, de voormalige vice-premier. De oppositionele Lagerhuisfractie kwam o.l.v. de voormalige minister van spoorwegen, Ram Subhag Singh, die in het Hogerhuis werd aangevoerd door S. N. Mishtra.

De eerste confrontatie tussen oppositie en regering in het Lagerhuis vond op 17 nov. plaats. Een motie van de Swatantra, waarin de deelneming van India aan de islamitische topconferentie in Rabat (pag. 635/2-1969) werd veroordeeld, kreeg de steun van de oppositionele fractie van de Congrespartij (65 leden) doch werd verworpen met 306 tegen 140 stemmen.

De regering kreeg de steun van de 2 communistische groeperingen (43 zetels), van Tamil-nationalisten en onafhankelijken. De vaste meerderheid van 43 zetels, die zij in het Lagerhuis bezat, is echter door het overgaan van 65 Congresleden naar de oppositie, in een minderheid veranderd.

Bijeenkomst AICC: Nijalingappa afgezet

Tijdens de door premier Gandhi geconvoceerde bijeenkomst van het AICC op 22 en 23 nov., welke volgens de deelnemers door 441 van de 709 leden werd bijgewoond, werd de disciplinaire maatregel tegen mevr. Gandhi van nul en gener waarde verklaard en werd Nijalingappa als partijvoorzitter afgezet. Chidamabaram Subramaniam, de vroegere minister van voedselvoorziening, werd tot voorlopig partijvoorzitter verkozen.

In het nieuwe dagelijks bestuur van de partij, dat het oude werkcomité zou moeten vervangen, werd naast drie voormalige communisten ook de maharadja van Baroda opgenomen.

Twee partijcongressen

Beide fracties van de Congrespartij hielden eind december hun congres. De regerende Congrespartij van 26-28 dec. te Bombay, de oppositie Congrespartij van 20-21 dec. nabij Ahmedabad te Gandhinagar.

Ongeveer de helft van de leden van het AICC en van de 4.800 gedelegeerden nam aan het beraad van de oppositie deel, waarbij ca. 300.000 personen aanwezig waren. De uitstoting van mevr. Gandhi uit de partij werd bevestigd. Nijalingappa en andere sprekers zetten de aanvallen op premier Gandhi voort. De afgezette partijvoorzitter stelde dat zij weloverwogen pogingen deed om India een ,,fascistisch bewind" op te leggen. Ook had zij z.i. hetzelfde streven naar absolute persoonlijke macht als ex-president Soekarno van Indonesië. Anderen verklaarden dat mevr. Gandhi India tot de gevangene van de SU had gemaakt. Door de vergadering werd een 10 punten-programma aanvaard dat opriep tot nationalisatie van het verzekeringswezen en de buitenlandse banken en tot afschaffing van de privileges en particuliere uitkeringen t.b.v. de voormalige vorsten. Als belangrijkste onderscheid met de ideologie van het regerend Congres gaven de resolutie van de oppositie blijk van een duidelijk anti-communisme in de binnenlandse politiek en een minder pro-SU getinte buitenlandse politiek van niet-gebondenheid, aldus de *NZZ* (28-12).

Aan het begin van de bijeenkomst van de regerende Congrespartij op 26 dec. werd de minister van voedselvoorziening, Jagjivan Ram, tevens de niet-officiële leider van de ,,onaanraakbaren", tot partijleider gekozen.

Premier Gandhi zette de economische politiek van de regering uiteen in een rede, die werd aangehoord door naar schatting 300.000 mensen. Hieruit bleek, aldus *The* Times (29-12), dat de economische politiek geen dramatische wijzigingen zal ondergaan. Premier Gandhi en de minister van buitenlandse handel, B. R. Ehagat, maakten duidelijk dat de regering niet op korte termijn bereid is de invoer of de gehele graanhandel over te nemen, zoals door afgevaardigden verlangd was. Na een langdurig debat waarbij ernstige kritiek werd geoefend op het falen van de regering om het socialistische programma van de partij uit te voeren, werd met algemene stemmen een uit 3.500 woorden bestaande resolutie aanvaard waarin wordt gepleit voor een naasting van de verzekeringsmaatschappijen; afschaffing van pensioenuitkeringen aan ruim 300 vroegere prinsen; het instellen van een plafond voor grondbezit rondom stedelijke agglomeraties en het overnemen door de staat van India's invoer van grondstoffen en het geleidelijk in staatshanden overnemen van de uitvoer. Verder werd in de resolutie aandacht gevraagd voor de landhervormingen, waarvan het tempo moet worden opgevoerd. Mevr. Gandhi nam de aanbevelingen van deze motie over en verzekerde de 4.000 partijafgevaardigden uit alle delen van India dat de regering het politieke programma van de partij zal uitvoeren.

Verdere nationalisaties

De minister van justitie, Gorinda Menon, kondigde 16 jan. aan dat binnenkort alle verzekeringsmaatschappijen zullen worden genationaliseerd.

De levensverzekeringsmaatschappijen zijn al enkele jaren geleden genationaliseerd. De verzekeringen in India zijn in handen van meer dan 140 maatschappijen, waarvan 60 buitenlandse. De helft van de buitenlandse maatschappijen is in Brits bezit. (The Times, *NZZ*, Le Monde, Reuter, *UPI)*

BLOEDIGE BOTSINGEN TUSSEN HINDOES EN MOSLIMS IN GOEJARAT

Een van de ernstigste botsingen tussen hindoes en moslims sinds 1947 heeft zich van 18-24 sept. 1969 voorgedaan in de staat Goejarat, en met name in de hoofdstad van deze staat, Ahmedabad.

Enige incidenten hadden een gespannen sfeer doen ontstaan. In augustus was een politiejeep met een handkar in botsing gekomen, waarbij enige exemplaren van de Koran op de grond vielen en daardoor verontreinigd werden; kort daarop werd, waarschijnlijk eveneens toevallig, het heilige hindoeboek Ramayana onteerd. (NZZ 24-9) De aanleiding tot de uitbarsting vormde het volgende incident. Op 18 sept. raakte in Ahmedabad een kudde ,,heilige" koeien, geleid door hindoe-monniken, in botsing met een mohammedaanse processie, waarbij enkele moslims onder de voet gelopen werden en een aantal kinderen ernstig gewond raakte. De moslims bekogelden de koeien daarop met stenen en dreven ze op de vlucht. Vervolgens braken gevechten uit, waarbij 11 hindoes werden gewond. Groepen hindoes en moslims trokken plunderend en brandstichtend door de straten. De politie maakte van de vuurwapens gebruik en een avondklok werd ingesteld. Toen de rust evenwel niet weerkeerde, werd op 20 sept. het leger ingezet.

Schattingen van het dodencijfer liepen uiteen van 600 tot 1.200, 75% van de slachtoffers zouden moslims zijn. Tijdens de onlusten werden hele gezinnen uit hun huizen gesleurd en levend verbrand, terwijl anderen in hun brandende huizen omkwamen. Vele van deze aanvallen schenen van tevoren te zijn beraamd, daar de massa de huisnummers van haar slachtoffers wist. Duizenden verloren hun huizen of gingen op de vlucht. Hun werd tijdelijk onderdak verleend in door de autoriteiten beschikbaar gestelde opvangcentra. Wegens hun aandeel in de onlusten of vanwege het zich niet houden aan de avondklok werden talrijke personen gearresteerd, onder wie plaatselijke leiders van de Jan Sangh. De voorzitter van de Jan Sangh, A. B. Vajpayee, ontkende evenwel op 30 sept. dat zijn partij hoe dan ook de hand in de onlusten had gehad.

De onlusten breidden zich ook uit tot andere delen van Goejarat. Op 21 sept. werd het leger ingezet te Baroda (60 mijl zuidelijker), nadat daar winkels waren geplunderd en in brand waren gestoken: minstens zes personen werden gedood.

Op 26 sept. begon de toestand weer normaal te worden. De avondklok in Ahmedabad werd geleidelijk beperkt en 3 okt. opgeheven. Banken. kantoren en textielfabrieken openden op 29 sept. weer hun deuren. De premier van Goejarat, Hitendra Desai, deelde op 10 okt. mee dat volgens officiële gegevens bij de onlusten 431 mensen om het leven waren gekomen, onder wie 26 tengevolge van gewapend politieoptreden. De eerste drie dageri waren 925 arrestaties verricht, terwijl tot 8 okt. in totaal 2.381 personen waren gearresteerd, waaronder 867 ,,antisociale" elementen. De premier wees erop dat tot dan toe in Goejarat een kleiner aantal religieuze incidenten had plaats gevonden dan in andere staten: 20 incidenten in Goejarat tussen 1963 en 1968, vergeleken met 572 in Bihar, 598 in Maharashtra, 133 in Oettar Pradesh, 375 in West-Bengalen en 84 in Andra Pradesh, welke alle plaats vonden tussen 1964 en 1968. The Times wees in dit verband op toenemende religieuze onverdraagzaamheid in India en demonstreerde dit met de volgende cijfers: in 1960 waren er 26 incidenten in geheel India; na de verkiezingen van 1962 namen de incidenten van geringere omvang toe tot 1.746 in 1964; na de oorlog tussen India en Pakistan in 1965 daalde het aantal tot 132; vervolgens trad een toename van het aantal incidenten op: 1967 - 220, 1968 - 346 en lste kwartaal 1969 - 101.

De openbare mening werd in het bijzonder door de onlusten geschokt vanwege het feit dat zij samenvielen met de viering van de 100ste geboortedag van Mahatma Gandhi, die in Goejarat werd geboren. De vroegere vice-premier Morarji Desai begon op 22 sept. een hongerstaking, die hij zou voortzetten tot er aan het bloedvergieten een einde was gekomen; hij beëindigde zijn vasten op 3 okt. De 80-jarige leider der Pathanen, Khan Abdoel Ghaffar Khan, begon op 3 okt. een driedaags vasten. De gouverneur van Goejarat hield op 5 okt. een eendaagse hongerstaking. Dit voorbeeld werd door duizenden in Bombay en andere delen van India gevolgd.

De bondsregering benoemde op 3 okt. een commissie van onderzoek. De Pakistaanse regering diende op 23 sept. een scherp protest in bij de regering van India. (The Times, NZZ, KCA)

WETENSCHAP EN TECHNIEK

RUIMTEVAART

VERSCHILLENDE LANCERINGEN

Hieronder volgt een overzicht van de verschillende lanceringen sedert ons overzicht op pag. 494 e.v.-1969:

Sowjet-Unie

Sojoez-6, Sojoez-7 en Sojoez-8: In de periode tussen 11 en 18 okt. 1969 heeft de SU een nieuw record gevestigd in de ruimtevaart-geschiedenis door op drie achtereenvolgende dagen (11, 12 en 13 okt.) drie bemande ruimteschepen te lanceren en in formatie om de aarde te laten cirkelen.

Nochtans waren westerse ruimtevaartdeskundigen er na afloop van het experiment van overtuigd, dat tijdens de vlucht onverwachte moeilijkheden waren opgetreden die het experiment van de bouw van een ruimtestation — zoals reeds eerder van de SU was verwacht — zouden hebben doen mislukken.

Ook in de Russische commentaren waren hiervoor aanwijzingen te vinden. Zo zou volgens de Prawda de onderdirecteur van de vluchtcontrole, wiens naam niet genoemd werd, gezegd hebben, dat zich tijdens de vlucht onvoorziene omstanaigheden hadden voorgedaan. Een van de ruimtevaarders, Wladimir Sjatalow, verklaarde na afloop van het experiment: ,,Er zijn natuurlijk moeilijkheden geweest, maar daaraan hebben wij kalm het hoofd geboden".

Volgens een bericht van het Amerikaanse tijdschrift Aviation Week and Space Technology medio november, zou in de zomer van 1969 een grote draagraket op de Russische lanceerplaats Tjoeratam zijn geëxplodeerd. Deze raket zou bedoeld zijn om een Russische maanlanding mogelijk te maken en van een zwaarder type zijn dan de door de Amerikanen gebruikte Saturnus-5 (zie pag. 465/3-1969). Volgens gegevens die een onafhankelijke Britse televisiemaatschappij verschafte, zou deze explosie op de basis Baikonoer hebben plaatsgevonden tijdens het Sojoez-experiment, reden waarom dit voortijdig zou zijn afgebroken en waarom geen ruimtestation werd gebouwd. Bevestiging van deze gegevens kon echter niet worden verkregen.

De Sojoez-6 werd op 11 okt. van de basis Baikonoer in Noord-Kazakstan gelanceerd, met aan boord de 34-jarige Georgy Sjonin, luitenant-kolonel, en de eveneens 34-jarige boordingenieur Valery Koebasow, een burger-astronaut. Nog geen uur na de lancering van de Sojoez-6 bracht de Russische televisie beelden van de start van de raket met het ruimtevoertuig. Nadien werden door de Russische televisie directe uitzendingen vanuit de ruimteschepen verzorgd.

Op zondagmorgen 12 okt. werd, eveneens vanaf de basis Baikonoer de Sojoez-7 gelanceerd met drie bemanningsleden aan boord. Het waren de 41-jarige commandant, luitenant-kolonel Anatoly Filiptsjenko, de boordingenieur Wladimir Wolkow (34 jr.) en de 35-jarige luitenant-kolonel Victor Gorbatko, eveneens ingenieur. Tenslotte volgde op 13 okt. de Sojoez-8 met als bemanning, commandant en ruimteveteraan kolonel Wladimir Sjatalow (commandant van de Sojoez-4, zie pag. 494/1-1969) en de burger-astronaut Alexei Jelisejew, lid van de bemanning van de Sojoez-5 (id.). Volgens door *Tass* verstrekte gegevens draaide de Sojoez-6 in 88,36 minuten om de asrde in een baan die varieerde tussen hoogtes van 223 en 186 km. (Hoek met evenaar: 51,7°). De Sojoez-7 had 88,6 min. voor een omwenteling nodig, maakte eveneens een hoek met de evenaar van 51,7° en bewoog zich tussen 226 en 207 km van de aarde.

De Sojoez-8 beschreef de volgende basn: hoek met evenaar 51,7°, omwentelingstijd 88,6 min., hoogste punt (apogee) 223 km en laagste punt (perigee) 205 km.

De belangrijkste experimenten die door de zeven astronauten tijdens de in het westen met veel speculaties begeleide ruimtevlucht werden uitgevoerd, waren lasproeven i.v.m. de mogelijke bouw van permanente ruimtestations, volgens deskundigen een onontbeerlijke stap ter voorbereiding van ruimtereizen naar verafgelegen planeten. Tot de experimenten behoorden het beproeven van diverse methoden voor het lassen van metalen met speciale apparatuur in het luchtledige en bij gewichtsloosheid. Deze methoden zouden de kosmonauten in staat stellen metalen zowel aaneen te voegen als te snijden. De experimenten met de lasapparatuur werden door de SU geslaagd genoemd. Intussen was de verwachte koppeling van de ruimtevaartuigen uitgebleven hoewel, zoals later bekend werd, de Sojoez-7 en Sojoez-8 elkaar enkele malen tot op 500 meter hebben benaderd. Dit deed westerse ruimtevaart-deskundigen twijfelen aan het succes van de vlucht.

Deze twijfel groeide nog toen reeds op 16 okt. de eerste Sojoez naar de aarde terugkeerde. Nog kort voor de landing bleek de bemanning van de Sojoez-6, die in totaal 120 uur in de ruimte verbleef, geslaagde lasproeven te hebben uitgevoerd. Op 17 okt. landde ook de Sojoez-7 veilig, ongeveer 25 km van de plaats waar een dag eerder het zusterschip was geland (180 km ten noordwesten van Karaganda in de SU). Op 18 okt. keerde de Sojoez-8 op aarde terug, eveneens in de omgeving van de stad Karaganda in het Aziatisch deel van de SU. Direct na het beeindigen van het vluchtprogramma, zei een televisie-reporter dat het gehele geplande ruimte-experiment ten uitvoering was gebracht.

Over het algemeen bleven Westerse deskundigen echter van mening dat er meer spectaculaire experimenten op het programma moeten hebben gestaan en dat, behoudens de nieuwe lasproeven, dit Sojoez-programma als gedeeltelijk mislukt moet worden beschouwd.

Op 4 nov. bevestigde de president van de Russische Academie van Wetenschappen Mstislaw Keldisj, tijdens een persconferentie waarbij de kosmonauten aanwezig waren, dat de SU van plan is in de nabije toekomst een permanent ruimtestation te bouwen. Hij zei dat het laatste Sojoez-experiment had uitgewezen, dat metalen waaruit de ruimte schepen zijn vervaardigd — titanium en roestvrij staal — in de ruimte kunnen worden gelast. *(Tass, Reuter, Soviet News, NRC, NZZ)*

(Vor. ber. pag. 494/1-1969)

INTERKOSMOS-I: Op 14 okt. 1969 lanceerde de Sowjet-Unie de eerste satelliet waarin wetenschappelijke apparatuur van andere landen is verwerkt. De satelliet was bestemd voor de bestudering van zonnestralen en hun invloed op de hoge atmosferische luchtlagen en bevatte apparatuur die in Tsjechoslowakije en Oost-duitsland was ontwikkeld. Verder werd aan het experiment deelgenomen door waarnemingsposten in Bulgarije, Hongarije, Roemenië en Polen (vgl. pag. 495/1-1969). De lancering vond plaats tijdens het drievoudige Sojoez-experiment (zie hierboven).

KOSMOS: Van 10 juli 1969 tot en met 23 dec. 1969 zijn door de SU de Kosmos-290 t.m. 317 gelanceerd. Hiervan had de Kosmos-307 behalve wetenschappelijke apparatuur ook een radiusysieem voor precieze meting van de baan (baanhoek 48,4°, kleinste hoogte 220 km, grootste 2.178 km) aan boord en een telemetrisch systeem voor het doorseinen van informaties over de werking van de instrumenten en wetenschappelijke apparaten naar de aarde.

In een Tass-bericht n.a.v. de lancering van de Kosmos-300 wordt gewezen op de wetenschappelijke waarde van de experimenten in de Kosmos-reeks. Tot het onderzoekingsprogramma behoren, aldus Tass, de studie van de concentratie der geladen deeltjes in de ionosfeer, de corpusculaire stroming en de energetische samenstelling van de stralengordels van de aarde. Verder worden bestudeerd: de primaire samenstelling van de kosmische straling en de intensiteit daarvan, het magnetische veld van de aarde, de zonnestraling en de straling van andere hemellichamen, de hogere lagen van de atmosfeer en de bouw van de wolkensystemen. Tegelijkertijd dient het Kosmos-experiment voor de vervolmaking van de constructie-elementen van de kosmische apparaten en van hun toepassingsmethodes en voor het uitvoeren van medisch-biologische experimenten.

(Vor. ber. pag. 495/1-1969)

METEOOR: Op 6 okt. werd door de SU een nieuwe Meteoor weersatelliet gelanceerd (vgl. pag. 495/1-1969). De satelliet is uitgerust met apparatuur voor het nemen van foto's van wolkenformaties aan zowel de donkere als de lichte zijde van de aarde. Verder zal de Meteoor gegevens verschaffen over de dampkring.

Speciale systemen zorgen ervoor dat de satelliet op de aarde gericht blijft, een constante baan volgt en zijn zonne-batterijen op de zon gericht houdt. De volgende gegevens werden bekend gemaakt: omlooptijd van 97,7 min.; apogee 690 km; perigee 630 km; hoek met de evenaar 81,2°.

SONDE-7: Nadat op 10 nov. 1968 voor het laatst een ruimteschip uit de Sonde-reeks was gelanceerd (zie pag. 815/3-1968) volgde op 8 aug 1969 het automatische ruimte-station Sonde-7, die ten doel had de maan en de ruimte daaromheen verder te onderzoeken, het maanoppervlak te fotograferen, verbeterde boordsystemen en -aggregaten te scheppen en de bouw van het „complex van ruimteschepen" verder te ontwikkelen, aldus meldde Tass.

Na op 11 aug. enkele malen om de maan te hebben gecirkeld, keerde het ruimteschip — dat volgens Sir Bernhard Lovell, directeur van het Britse observatorium te Jodrell Bank, ongeveer gelijk was aan zijn voorgangers, hoewel uitgerust met meer geperfectioneerde instrumenten — naar de aarde terug en maakte op 14 aug. een zachte landing in Kazakstan. Naar Tass meedeelde had de Sonde goed gefunctioneerd en waren alle voorgenomen experimenten succesvol uitgevoerd.

De Sonde-reeks was tot nog toe steeds biizonder succesrijk. Alle zeven Sonde-reizen (Sonde-I werd in april 1964 gelanceerd) werden door de SU als geslaagd beschouwd. Zo zorgde de Sonde-3 in 1963 voor een grote serie maanfoto's en rondde de Sonde-5 in sept. 1968 de maan met levende organismen aan boord.

(Vor. ber. pag. 495/1-1969)

Algerneen

INTFLSAT: Op 19 december 1968 werd vanaf Cape Kennedy m.b.v. een Thor-Deltaraket een sterk geperfectioneerde verbindingssatelliet van het type Intelsat-3 gelanceerd. Deze Intelsat-3 moest in staat zijn 1000 telefoongesprekken en een

televisie-uitzending te relayeren waardoor de trans-atlantische communicatiemogelijkheden sterk zouden zijn uitgebreid
De opzet mislukte echter omdat na enige tijd de antenne defect bleek, waarna binnen het International Telecommunications Satellite Consortium (Intelsat), waarvan 68 landen deel uitmaken, onderhandelingen begonnen werden over het lanceren van een nieuwe Intelsat-3
Op 5 febr werd wederom een Intelsat-3 afgevuurd die woven de Gilbert-eilanden in een vaste baan om de aarde ,staat'' omdat de satelliet evenveel omwentelingen maakt als de aardbol
Op 29 juni werd het apparaat als gevolg van een verkeerde antennestand onbruikbaar waarna een poging om een vervanger de ruimte in te sturen mislukte Op 1 aug begon de Intelsat-3 weer normaal te functioneren

(Vor ber pag 815/2-1968)

Conferentie

Van 24 febr tot en met 21 mrt. 1969 werd in Washington een conferentie gehouden over deelneming aan het wereldstelsel van communicatiesatellieten. Dertig van de 68 bij het project betrokken landen namen aan de conferentie deel. Er bleken meningsverschillen te bestaan tussen de VS enerzijds en een aantal andere landen anderzijds over de positie van de bedrijfsleiding. Deze leiding is thans in handen van de Amerikaanse maatschappij COMSAT (Communications Satellite Corporation), die mede-eigenaar is van het systeem waarin ongeveer een honderdmiljoen dollar is geïnvesteerd.
Er zou zijn aangedrongen op internationalisatie van de bedrijfsleiding. De beraadslagingen werden uitgesteld tot november. Een speciale commissie werd geformeerd die verscheidene vraagstukken m.b.t. de definitieve rechtsvorm van het vijf jaar cude consortium zou gaan uitwerken. In juli, september en december kwam deze voorbereidende commissie bijeen, zander dat tastbare resultaten werden bereikt. Tijdens de laatste zitting in Washington kwamen twee verschillende verdragsontwerpen aan de orde, die elk door een aantal landen werden gesteund en waarin t.o.v. de standpunten zoals die maart 1969 werden ingenomen ,,een zekere ontwikkeling en nieuwe elementen zichtbaar waren'', aldus de N Z Z. Besloten werd de plenaire vergadering in febr. 1970 te houden en de voorbereidende commissie een week voor het begin van die conferentie nogmaals bijeen te laten komen.

Europa

ESRO-IB: Op 1 okt. werd vanaf de Amerikaanse basis Vandenberg de onderzoekingssatelliet ESRO-IB gelanceerd. De 85 kg wegende Europese satelliet kwam in een baan om de aarde over de Noordpool tussen 400 en 453 km hoogte. De ESRO-IB diende voor onderzoek van het Poollicht en voor metingen in de ionosfeer.

(Vor. ber. pag. 815/2-1968)

West-Duitsland

AZUR Op 7 nov 1969 werd vanaf de basis Vandenberg in de VS een West-duitse satelliet gelanceerd op een Amerikaanse draagraket De Azur werd in een baan om de aarde gebracht en is bedoeld voor het onderzoek van de stralengordels en de zonnedeeltjes De lancering vond plaats in het kader ban een onderzoeksprogramma dat in samenwerking tussen NASA en de Bondsrepubliek in 1965 werd begonnen (vgl. ook pag 606/3-1069)

Japan

Voor de vierde maal mislukte een Japanse poging een satellie: in een baan om de aarde te brengen. Op 22 sept. ontbrandde de tweede trap van een Lambda-4S4-raket niet op de juiste wijze, waardoor een juiste ontbranding van de derde trap onmogelijk werd gemaakt. Deze vierde poging werd voorafgegaan door mislukte lanceringen in de herfst van 1966 en in april 1967. De Lambda-4S4 is 16,5 meter lang met een doorsnede van 73,5 cm en een gewicht van 9.4 ton.
Op 17 aug. waren de Japanse technici succesrijker, toen zij erin slaagden een Mu-3D-1 raket te lanceren. De raket maakte zijn vlucht volgens plan, waarbij de positiecontroleapparatuur perfect werkte. I.t.t. de VS en de SU die een systeem van zgn. ,,geleide controle'' vanaf de aarde toepassen waarbij elke mogelijke afwijking ogenblikkelijk wordt gecorrigeerd, gebruikt Japan genoemd systeem van de positie-controleapparatuur die de laatste trap in een horizontale positie moet brengen.
De Mu-3D-1 raket is de grootste viertrapsraket waarover Japan beschikt: lengte 23 meter, diameter van 1,41 meter en een gewicht van 43,8 ton. Hij behoort tot de grootste — op vaste brandstoffen werkende! — raketten ter wereld. Het is een proefraket voor de Mu-4s-raket, die zo spoedig mogelijk de eerste wetenschappelijke satelliet van Japan in een baan om de aarde moet brengen.
Japan werkt sinds enkele jaren nauw ?amen met de NASA en gebruikt NASA-draagraketten van het type Nike, Aerobee en Javelin voor het lanceren van waarnemingssatellieten. Verder neemt Japan deel aan de vergaderingen van de Intelsat (zie hierboven).
Eind juli 1969 hebben de Japanse minister van buitenlandse zaken Aichi en zijn Amerikaanse ambtgenoot Rogers een bilaterale ruimtevaart-overeenkomst ondertekend, waarbij Japan onder bepaalde voorwaarden gebruik kan gaan maken van de Amerikaanse wetenschappelijke kennis op het gebied van de ruimtevaart. De voorwaarden zijn, dat Japan de kennis niet aan derde landen doorgeeft en geen concurrerende organisatie voor de Intelsat opricht.
Het Japanse ruimtevaartprogramma (sedert febr. 1962 ongeveer 140 lanceringen) is erop gericht Japan tot het vierde land in de ruimte te maken. Tot nog toe werd de Japanse ruimtevaart vooral bedreven door het Instituut voor Ruimte- en luchtvaartkunde van de Universiteit van Tokio, dat over een eigen Ruimtecentrum beschikt: het Kagosjima Ruimtecentrum in Oetsjinoura in het district Kagosjima. Sinds 1 okt. 1969 is in Japan een Space Development Enterprise Corporation opgericht, dat wordt geleid door enkele ministeries en alle Japanse ruimtevaartpogingen zal gaan coördineren. Het ruimtevaartcentrum van deze SDEC ligt op het schiereiland Tanegashima. Parallel hieraan zullen de activiteiten van het Instituut afnemen, hoewel de resultaten van de Japanse ruimtevaart ter beschikking van de wetenschap zullen worden gesteld.

Verenigde Staten

ATS-5 Op 12 aug. werd vanaf Cape Kennedy de 900 kg zware communicatiesatelliet ATS-5 gelanceerd door een Atlas-Centauer-raket De satelliet werd gelanceerd raar een vast punt boven de evenaar, ongeveer 960 km ten westen van Quito in Ecuador, op 35880 km hoogte Het doel ban de satelliet is om het bestuderen van de radio-verbindingen met hoge frequentie en het relayeren erian voor de luchtvaart boven de oceanen voor het geval dat vliegtuigen buiten het bereik van de radar zijn Verder dient de ATS-5 voor het relayeren van TV-programma's

(Vor ber pag 110/3-1968)

BIO-SATELLIET-3: Functionarissen van de NASA hebben op 17 nov. voor een subcommissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden verklaard, dat de dood van het aapje Bonny tijdens de proef met de Bic-satelliet-3 van juni 1969 (zie pag. 496/2-1969), niet hun overtuiging heeft geschokt, dat de mens lange tijd in de ruimte kan blijven leven. De oorzaak van de dood van Bonny is nog steeds onbekend

(Vor. ber. pag. 496/2-1969)

MOL-Programma: Op 10 juni 1969 werd door het Amerikaanse ministerie van defensie besloten het programma van de bemande laboratoria in een omloopbaan oin de aarde (MOL) te schrappen. Het MOL-programma werd in 1965 door de toenmalige president Johnson goedgekeurd (pag. 672/2-1965) en voorzag in de lancering (toen gepland in 1968) van een ruimtelaboratcrium ter verrichting van een aantal experimenten waaronder enkele m.b.t. de defensie van de VS. Voor het MOL-proiect (,,Manned Orbiting Laboratory'') waren voorlopig een vijftal vluchten gealand, die elk 1,5 mrd dollar zouden hebben gekost.
De onder-minister van defensie, David Parkard, deelde op een persconferentie in Washington mee, dat tijdens de voorbereiding van het MOL-project gebleken was, dat de voordelen ervan niet opwogen tegen die van andere noodzakelijke verdedigingswerken.

(Vor. ber. pag. 672/2-1965)

MAANREIS APOLLO-12. VOORLOPIGE RESULTATEN MAANONDERZOEK

Na een succesvolle eerste landing op de maan van de Apollo-11 in juli 1969 (pag. 465 e.v.-1969) volgde van 14-24 nov. van datzelfde jaar de meer uitvoerige maanexpeditie van de Apollo-12. Met deze reis werd een nieuwe fase in het Apollo-programma bereikt, gekarakteriseerd door een accent-verschuiving van ,,kunnen'' naar ,,kennen'', van landingsexpeditie naar wetenschappelijke zakenreis. Nochtans werd door de NASA ook ditmaal grote nadruk gelegd op een uiterst nauwkeurige landing, temeer omdat deze fase van de maanreis tijdens de vlucht van de Apollo-11 uitermate kritiek was en bijna mislukte (vgl. pag. 467/1-1969). Deze nauwkeurigheid was verder vereist i.v m het tweede doel van de reis: een tweetal maanwandelingen, waarvan er een moest voeren naar de op de maan staande Surveyor-3, een onbemand maanvaartuig dat door de Amerikanen

in april 1967 werd gelanceerd en vanaf de maan ruim 3000 foto's naar de aarde seinde (zie pag. 446/3-1967 en hieronder). Verder was de landingsplaats van de Apollo-12 gelegen in een „moeilijker" bereikbaar deel van de maan. waardoor geen gebruik Bon worden gemaakt van de zgn. „vrije baan", waarbij in geval van falen van de hoofdmotor een automatische terugkeer naar de aarde verzekerd was. De Apollo-l2 nam nu een baan in op slechts 100 km boven het maanoppervlak (vgl. pag. 467/1-1969) waardoor de nauwkeurigheid van de landing kon worden vergroot en aanzienlijk op de brandstof kon worden bespaard — een factor van groot belang voor toekomstige ruimte-expedities.

De bemanning van de Apollo-12-reis werd gevormd door Charles Conrad jr., geb. 2 juni 1930, commandant van de Apollo-12, derde ruimtereis (zie pag. 472-1969); Richard F. Gordon, geb. 5 okt. 1929, piloot commando-capsule en Alan L. Bean, geb. 15 mrt. 1932, piloot van de maanlander. Alle drie astronauten zijn afkomstig uit de Amerikaanse marine. Alan Bean maakte zijn eerste ruimtereis.

Behoudens een klein incident bij de start van de Saturnus-5-draagraket — door blikseminslag of ontlading van statische elektriciteit viel enige tijd de hoofd-energievoorziening uit, waardoor op de noodstroomvoorziening moest worden teruggevallen — verliep de reis naar de maan (zie voor beschrijving van technische procedures pag. 466/1-1969) vlekkeloos. Genoemd incident tijdens de start — die in de stromende regen geschiedde — leidde ertoe dat vroeger dan normaal de maanlander (afb. pag. 470-1969) moest worden gecontroleerd. Er kwamen hierbij geen defecten aan het licht.

Vier uur na het vertrek van de Apollo-12 — op 14 nov. te 17.22 ME-tijd — werd door de Russische televisie gedurende een kwartier de lancering in beeld gebracht.

Op 18 nov kwam de Apollo-12 aan bij de maan. Na twee omwentelingen in een elliptische baan werd om 9.10 ME-tijd, via een korte stoot met de raketmotor van de commando-capsule Yankee *Clipper*, een vrijwel cirkelvormige baan op ongeveer 100 km hoogte ingenomen. Zoals steeds bij de bemande Apolloreizen werden docr de bemanning televisiebeelden van maan en aarde overgeseind. Een van die uitzendingen kwam te vervallen omdat het naar de maan gekeerde raam vrijwel dicht zat met ijsafzetting, ontstaan door het regenachtige weer tijdens de lancering van Cape Kennedy.

Op 19 nov., om ongeveer 5 uur in de ochtend, werden Yankee Clipper en *Intrepid* (de maanlander of LM) losgekoppeld. Hierbij bleef Richard Gordon in de, om de maan cirkelende, commando-capsule achter om op de terugkeer van de beide anderen te wachten.

Intussen stuurde Bean d m.v. een aantal manoeuvres met de daalmotor van de LM het vaartuig in de gewenste baan, waarna om 7 uur, 54 min. en 29 sec. ME-tijd, een zeer precieze landing werd uitgevoerd:

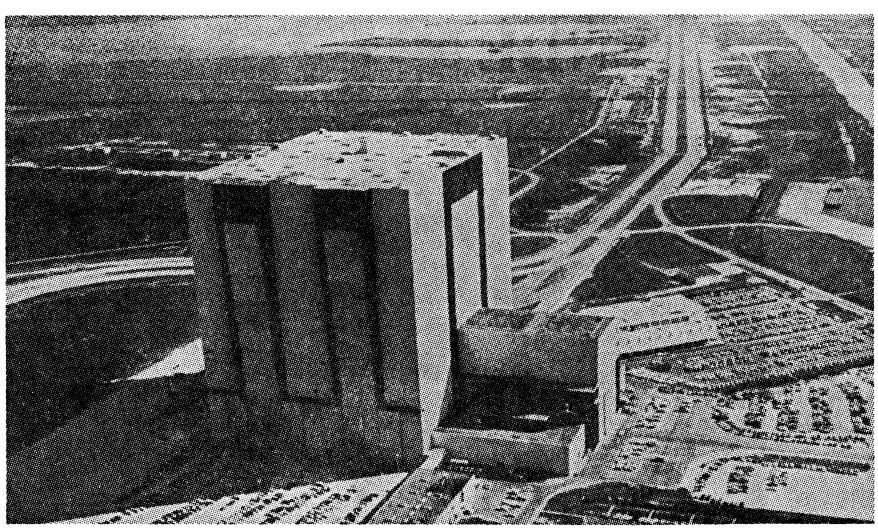

Opname van het met 138 meter hoge deuren uitgeruste Vehicle Assembly Building op Cape Kennedy, waarin de Saturnus-5-raketten worden geassembleerd. In het midden de enkele km lange weg, waarover de raketten op speciale rupsvoertuigen (40 bij 35 meter, snelheid: 1,6 km/uur) naar de startplaats worden gereden. In het assemblage-gebouw zijn speciale ventilatoren aangebracht om wolkenvorming en regenval te voorkomen . . . .

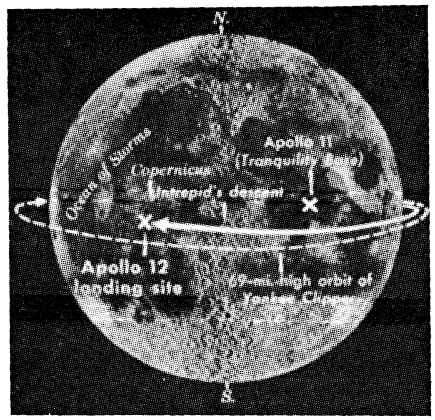

De landingsplaats van de Apollo-l2 op de maan, vergeleken met die van de Apollo-11.

slechts veertien meter van het gestelde doel en 200 meter van de plaats waar de Surveyor-3 staat in de zgn. Oceaan der Stormen. (Zie afb.).

In de VS bleek inmiddels dat de publieke belangstelling voor de *maanreis* veel minder was, dan in het geval van de eerste landing. Niettemin werd de reis door miljoenen over de gehele wereld gevolgd, o.a. in Polen waar het uitstappen van Conrad uit de maansloep (zie hieronder) rechtstreeks werd uitgezonden. Ook in Joego-Slavië werden weer, evenals bij de Apollo-l1 rechtstreekse uitzendingen verzorgd. In de SU werd zeven uur na de landing een korte film vertoond en werden hoogteaunten van de reis uitgezonden. De Russische kranten schonken slechts terzijde aandacht aan de Amerikaanse maanexpeditie.

Wederom werd in China met peen woord melding gemaakt van de geslaagde maanlanding. In de meeste Eurowese landen was de belangstelling merkbaar geringer dan bij de eerste landing. Belangrijk hierbij was vooral ook, dat reeds na korte tijd de televisiecamera op de maan defect raakte, waardoor uitzendingen onmogelijk werden (zie hieronder).

Om 12.44 uur zette Charles Conrad als derde mens in de geschiedenis zijn eerste stap op de zeer stoffige maanbodem van de „Oceaan der Stormen". Zijn eerste woorden waren een persiflage op Neil Armstrong's roemruchte eerste woorden (pag. 465/1-1969): „That's a small one for Neil, but a long one for me . . ."

Ongeveer een half uur later volgde Alan Bean zijn commandant. Dit uitstappen werd naar de aarde uitgezonden, terwijl Conrad constateerde dat de bodem ter plaatse zachter was dan op de landingsplaats van de Apollo-ll. Bij het manoeuvreren met de verplaatsbare televisiecamera, die kleurenbeelden van hun bezigheden naar de aarde had moeten zenden, werd deze per ongeluk enige tijd op de scherpe zon gericht, waardoor onherstelbare beschadiging optrad. Beelden van de

maan konden hierdoor niet meer worden gegeven.

Twee *maanwandelingen*

De astronauten Bean en Gordon verbleven alles bij elkaar ruim dertig uur op de maan, waarvan bijna acht uur buiten de Intrepid. Zij maakten twee maanwandelingen en installeerden wetenschappelijke apparatuur evenals hun voorgangers in de Zee der Stilte hadden gedaan. Deze apparatuur wordt ALSEP genoemd: Apollo *Lunar Surface* Ex*periments* Package en bevatte ditmaal o.m. een kleine nucleaire generator voor de energie-voorziening. Deze generator kan een jaar lang werken. Hiertoe moesten de astronauten een staaf mrt plutonium-238 in deze zgn. SMAP-27 laten zakken, waarna thermo-elektrische elementen ervoor zorgden dat de vrijkomende warmte werd omgezet in elektriciteit.

Andere instrumenten die op de maanbodem werden geplaatst waren meetapparaten voor het registreren van maanschokken (Passive *Seismometer),* zonnewind *(Solar* Wind Spectrometer), het magnetisch veld van de maan (Lunar *Surface* Magnetometer en de „maatatmosfeer" (Lunar Ionosphere Detector en Lunar Atmosphere Detector).

Tijdens de tweede maanwandeling (zie afb.) die evenals de eerste bijzonder geslaagd werd genoemd, bezochten de astronauten de Surveyor-3, die onbeschadigd op de flauwe helling van een krater stond (zie foto pag. 62). Van de Surveyor-3 werden bepaalde onderdelen afgesloopt, die voor onderzoek naar de aarde werden meegebracht. De astronauten gaven aan het controlecentrum in Houston door dat de Surveyor in de afgelopen twee jaar bruin van kleur geworden was. Zij demonteerden de televisiecamera van de Surveyor en namen o.m. stukjes glas uit de bovenkant van de maansonde mee.

Verder onderzochten de astronauten nauwkeurig de maanbodem over een afstand van 800 meter en verzamelden zij bijna 50 kg. aan bodemmonsters en maanstenen. Voorts werden veie foto's en films gemaakt. Hun werk werd ernstig bemoeilijkt doordat steeds meer maanstof aan hun speciale maanpakken (zie pag. 468/2-1969) bleef kleven. Opvallend was de grotere spraakzaamheid en vrolijkheid van beide astronauten in vergelijking met hun beide collega's van de Apollo-ll.

Op 20 nov. steeg de Intrepid, nu zonder het landingsgedeelte, weer van het maanlandingsoppervlak op, om enkele uren later zonder speciale moeilijkheden aan de Yankee Clipper met Richsrd Gordon vast te koppelen. Hierna werd de LM afgestoten en in een baan gebracht die het later op het maanoppervlak te pletter deed slaan. De seismometer registreerde dit zeer nauwkeurig (zie hieronder).

Bekend werd intussen dat de derde trap van de Saturnus-raket in een baan om de aarde was terecht gekomen i.p.v. naar de zon te vliegen zoals gebruikelijk is. Vermoedelijk was te weinig brandstof in de tanks achtergebleven om in deze baan te kunnen geraken. (Vgl. pag. 467/1-1969).

Op 24 nov. om 21.58 uur ME-tijd, keerde de Apollo-12 commandocapsule behouden op aarde terug. De landing muntte uit door precisie: slechts 5,4 km van het bergingsschip „Hornet", 240 km van Samoa in de Atlantische Oceaan.

Evenals de astronauten van de Apollo-11 moesten ook Bean, Gordon en Conrad een quarantaineperiode van 17 dagen doormaken. Het door hen meegebrachte materiaal werd intussen aan het eerste diepgaande onderzoek onderworpen.

Resultaten maanonderzoek

De door Armstrong en Aldrin verzamelde maanstenen en bodemmonsters (pag. 465 e.v.-1969) werden na hun terugkeer op aarde aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, evenals dat later gebeurde met het door Bean en Conrad meegebrachte materiaal.

Van tijd tot tijd werden resultaten van dat onderzoek bekend gemaakt waarvan hieronder een samenvatting volgt:

- Als eerste resultaat werd vastgesteld, dat de stenen niet of nauwelijks radioactief waren. Tevens bleek ook, dat de astronauten zelf niet waren besmet met een of andere soort bacteriën. Zij bleken zelfs in een uitmuntende conditie te verkeren.
- Het „maanstof" bleek te bestaan uit een grote hoeveelheid kleine „wonderlijk glanzende" glasachtige bolletjes en komt organisch grotendeels overeen met zeer arme aardse grond, die waarschijnlijk geen enkele vorm van leven in stand zal kunnen houden, aldus werd op 29 juli 1969 vanuit Houston meegedeeld. De kleur van de onderzochte maanstof is geschakeerd van donkerbruin tot geel, van donker-geel tot kleurloos. De chemische samenstelling loopt uiteen. De glasachtige deeltjes maakten een kwart uit van de totale hoeveelheid maanstof, dat verder is samengesteld uit kristallijnen b-standdelen en mineralen die ook op de aarde voorkomen.
- Verder werd op 29 juli bekend gemaakt, dat de onderzochte maanmaterie grote hoeveelheden titanium bevatte, wat op aarde slechts zelden en vrijwel alleen gevonden wordt in gebieden die een geschiedenis van grote vulkanische activiteit achter de rug hebben.
- Op 15 sept. werd bekend gemaakt dat enkele van de in Mare Tranquilitatis gevonden stenen 3,5 mrd jaar oud waren, de mogelijkheid openend. dat „in de toe-

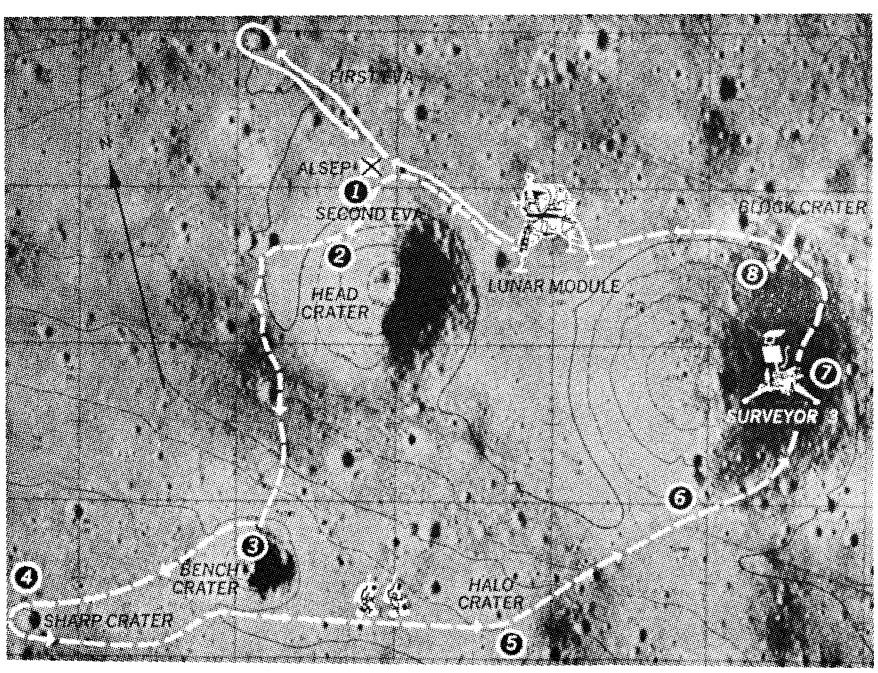

Schets van de door de Apollo-12-astronauten op de maan afgelegde route. Streep geeft eerste, stippellijn de tweede maanwandeling aan. EVA: extra-vehicular activities (maanwandelingen).

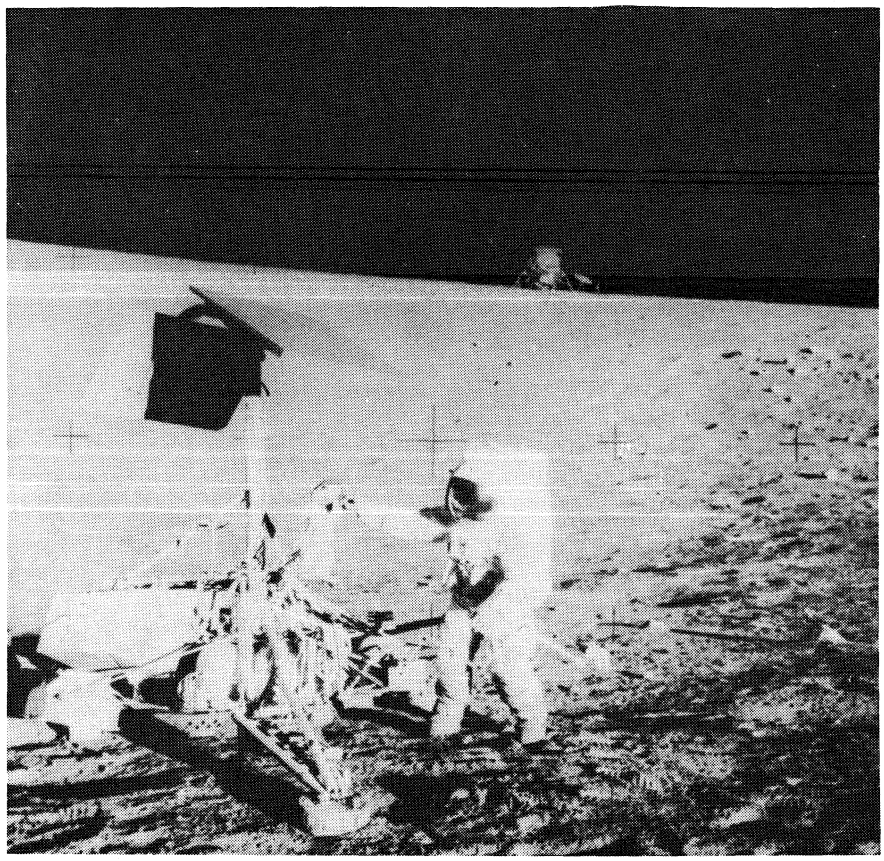

Astronaut Conrad bij de in 1967 op de maan gelande Surveyor-3. Op de achtergrond het maanlandingsvaartuig van de Apollo-12. Vlak voor Conrad is de graafarm van de Surveyor zichtbaar, waarmee deze indertijd maanstof heeft opgenomen om het van dichtbij te fotograferen.

komst op de maan stenen gevonden zullen worden, die dateren van het begin van ons zonnestelsel". De chemische samenstelling van de stenen werd anders genoemd dan die van de op aarde bekende stenen.

● Voorts werd op 15 sept. bekend, dat de maanstenen verrassend grote hoeveelheden zeldzame metalen als chromium, titanium, yttrium en zirocium bevatten. Verder waren nog geen sporen gevonden van mogelijke aanwezigheid op de maan van water of leven. Intussen werden monsters van de maanstenen beschikbaar gesteld aan diverse laboratoria op de wereld, o.a. in Canada, Engeland, West-Duitsland en Frankrijk.

Behalve de meegebrachte maanstenen, leverden ook de op de maan achtergelaten apparatuur enkele verrassende resultaten op.

Nadat aanvankelijk was gevreesd, dat de laser-reflector onklaar was geraakt tijdens het opstijgen van de ,,Eagle" (pag. 465-1969), slaagde het Lick Observatorium in het Californische San José er op 3 aug. in, de reflector met een laserstraal te raken.

De weerkaatsing van het sterk geconcentreerde licht stelde de waarnemers in staat de afstand van de aarde tot de maan tot op 45 meter nauwkeurig te berekenen: 363.153.440 meter. Deze afstand is variabel, zodat men door voortdurende meting er vermoedelijk in kan slagen, de precieze maanbaan om de aarde vast te leggen. De nauwkeurigheid kan daarbij tot op een decimeter worden opgevoerd.

Door ruimtevaartdeskundigen in Houston werd eind juli 1969 meegedeeld, dat de seismometer een aantal trillingen had geregistreerd, waarvan het patroon grote overeenkomst zou vertonen met dat van aardbevingen. Vermoedelijk worden deze trillingen veroorzaakt door grondverschuivingen in maankraters.

Voorlopige resultaten Apollo-12. Uitstel volgende maanreizen

De door Bean en Conrad verzamelde maanstenen bleken sterk af te wijken van de vorige zending: de nieuwe stenen waren vaster dan de vorige. Er zitten geen holten in die destijds door gassen zijn ontstaan. Verder komt in de stenen van de Apollo-12 geen zgn. ,,breccia" voor, terwijl de andere maanmonsters daar voor bijna 50% uit bestonden. Het is een conglomeraat van steentjes, samengesmolten door de inslag van meteorieten.

Belangrijk werden ook de resultaten van de seismische metingen genoemd. Geologen in Houston geraakten in grote opwinding toen, volgens de seismometer, de trillingen van de maanbodem na de inslag van de LM (zie hierboven) veel langer duurden dan werd verwacht. Dit zou de theorieën omtrent de structuur van de maan volledig kunnen wijzigen.

Verdere seismische metingen doen vermoeden, dat de maan bestaat uit een negen km dikke ,,schil" van keien rond een vaste kern.

Verdergaande analyse van de bodemmonsters deed vermoeden, dat de maan meer dan een miljard jaar na haar ontstaan nog vulkanische activiteit moet hebben gekend of aan intense hitte blootgesteld moet zijn geweest. Volgens het laboratorium te Houston, was de maan geen dood lichaam toen de Oceaan der Stormen werd gevormd. Het werd voorts een raadsel genoemd, waarom de chemische samenstelling van het maanstof zoveel verschilt van die van de stenen.

Eind december 1969 verkreeg men de bevestiging van het hierboven beschreven verschijnsel na het te pletter storten van de LM: de seismograaf registreerde zeven inslagen van meteorieten in een straal van 100 km rond de landingsplaats. Daarbij hielden de bevingen van de maankorst even lang aan (ca. een half uur) als na het vallen van de maanlander. Hierop is de genoemde theorie van de vaste kern en de ,,schil" van keien gebaseerd.

Alle instrumenten die door de Apollo-12-astronauten op de maan werden achtergelaten bleken voortreffelijk te functioneren. Alleen de meegebrachte foto's waren van middelmatige kwaliteit: de helft ervan was niet goed belicht.

Inmiddels werd van wetenschappelijke zijde geprotesteerd tegen het hoge tempo waarin de maanreizen worden uitgevoerd. Onder meer als gevolg daarvan werd besloten, zoals de NASA op 8 jan. meedeelde, om de reis van de Apollo-13 die op 12 maart zou beginnen uit te stellen tot 11 april. Een andere belangrijke reden hiervoor is de bezuiniging op het budget van de NASA. Maatregelen ter inkrimping van het huidige personeelsbestand zijn reeds aangekondigd en gedeeltelijk uitgevoerd. (Vor. ber. pag. 465 e.v.-1969)

FINANCIËN EN ECONOMIE

AFRIKA

Aan *Handelsnieuws* (31-12-1969), uitgave van **ABN** en HBU, ontlenen wij de volgende gegevens i.z. de handel van de Afrikaanse landen.
Van de **58** Afrikaanse staten en gebieden hebben er thans 26 een associatie-overeenkomst met de EEG.

Deze **26** importeerden in **1968** voor een waarde van ca. **$ 3.470** mln, ruim 6,5% meer dan in **1967.** De overige landen verhoogden hun invoer met slechts 1,6% tot **$ 7.970** mln. De invoer van Zuid-Afrika, de grootste en niet-geassocieerde importeur, daalde zelfs met 2%.

De uitvoer der **26** geassocieerden nam toe met ca. 10,4% tot **$ 3.259** mln, die van de overige gebieden met 15,5% tot **$ 8.531.**
De invoer- en uitvoercijfers van de onafhankelijke gebieden in Afrika over de jaren 1967 en 1968 geven het volgende beeld te zien:

LAND	INVOER 1967	INVOER 1968	UITVOER 1967	UITVOER 1968
ALGERIË	$ 639 mln	$ 788 mln	$ 724 mln	$ 813,8 mln
	vnl. levensmiddelen, machines. transportmaterieel en textiel		vnl. aardolie, wijnen, citrusvruchten, ijzererts, verse groenten	
BOTSWANA	$ 20 mln		$ 9,2 mln	
	vnl. granen, aardolieprodukten, textiel, suiker en motorvoertuigen		vnl. vee, vleeswaren, huiden, delfstoffen	
BOEROENDI *	$ 19,4 mln	$ 22,8 mln	$ 17,4 mln	$ 16,2 mln
	vnl. textiel, transportmateriaal, levensmiaielen, aardolie en aardolieprodukten		vnl. koffie, katoen, huiden	
CENTRAAL AFRIK REPUBLIEK *	$ 44,5 mln	$ 39,7 mln	$ 29 mln	$ 35,7 mln
	vnl. inachines, textiel, chemicaliën, metaalprodukten		vnl. diamant. koffie, katoen, aardnoten, hout	
DAHOMEY	$ 48 mln	$ 49 mln	$ 15 mln	$ 22 mln
	vnl. levensmiddelen, textiel, machines, ijzer- en staalprodukten		vnl. palmpitten en -olie, katoen, aardnoten, koffie	
EGYPTE (VAR)	$ 792 min	$ 692 mln	$ 566 mln	$ 622 mln
	vnl. graan, chemische produkten, machines, melaalprodukten, aardolieprodukten		vnl. katoen, rijst, aardolieprodukten, uien	
ETHIOPIË	$ 143 mln	$ 173 mln	$ 101 mln	$ 106 min
	vnl. machines, transportmiddelen, textiel, levensmiddelen, bouwmaterialen		vnl. koffie, huiden en vellen, oliehoudende zaden, peulvruchten	
EQUATORIAAL GUINEE	$ 18.3 mln	—	$ 24,3 m'n	
	vnl. rijst, aardolieprodukten		vnl. cacao, koffie, hout	
GABON *	$ 67,4 mln	$ 64,5 mln	$ 119,6 mln	$ 124,2 mln
	vnl. machines, transporimiddelen, metaalprodukten, tabak		vnl. aardolie, mangaan, hout	
GAMBIA	$ 16 mln	—	$ 15 mln	—
	vnl. voedings- en genotmiddelen, textiel. machines en transportmiddelen		vnl aardnoten, bijenwas, huiden, palmpitten	
GHANA	$ 266,9 mln	$ 319,9 mln	$ 228,7 mln	$ 220,9 mln
	vnl. machines, transportmiddelen, granen, tabak, katoen en dierlijke vetten		vnl cacao, gcud, diamant, hout	
GUINEE	$ 39,4 mln	—	$ 42,5 mln	—
	vnl. katoenen stoffen, rijst, voertuigen, cement, machines, aardolieprodukten		vnl. aluminiumoxyde, koffie, bananen, palmpitten, ijzererts, diamanten	
IVOORKUST *	$ 264 mln	$ 314 mln	$ 325 mln	$ 425 mln
	vnl. textiel, inachines, transportmiddelen, elektro-technische art., aardolieprodukten		vnl. koffie, hout, cacao. bananen	
KAMEROEN *	$ 189,5 mln	$ 189 mln	$ 155,7 mln	$ 190,7 mln
	vnl. voertuigen, transportmiddelen, machines, verbruiksgoederen		vnl. koffie, cacaobonen, aluminium. hout, katoen	
KENIA *	$ 336 mln	$ 356 mln	$ 241 mln	$ 250 mln
	vnl. machines en transportmiddelen. ruwe petroleum, textielweefsels, papier		vnl koffie, thee, aardolieprodukten, vlees en vleesprodukten, pyrethrum, sisal	
KONGO (Brazzaville)*	$ 82 mln	$ 83,5 mln	$ 47,5 mln	$ 49,4 mln
	vnl. machines, vrachtauto's en levensmiddelen		vnl hout, diamant, palmpitten en -olie	
KONGO (Kinsjasa) *	$ 265 mln	$ 335 mln	$ 440 mln	$ 510 mln
	vnl. machines, transportmiddelen, textiel, levensmiddelen		vnl. koper, palmolie, koffie, diamant	
LESOTHO	$ 33,3 mln		$ 5,8 mln	—
	vnl. levensmiddelen, textiel, kleding, transpcrtmiddelen, chemicaliën		vnl. wol, mohair, diamant, vee, levensmiddelen	
LIBERIA	$ 126 mln	$ 118 mln	$ 159 mln	$ 169 mln
	vnl. levensmiddelen. machines en transportmiddelen		vnl. ijzererts, rubber	
LIBIË	$ 476 mln	$ 645 mln	$ 1.178 mln	$ 1.876 mln
	vnl. machines, transportmiddelen. voedingsmiddelen en chemische produkten		vnl. ruwe petroleum	

LAND	INVOER 1967	INVOER 1968	UITVOER 1967	UITVOER 1968
MADAGASCAR *	$ 145 mln vnl. transportmiddelen, textiel, chemische en farmaceutische produkten, machines	$ 170 mln	$ 104 mln vnl. koffie, suiker, rijst, vanille	$ 116 mln
MALAWI	$ 80 mln vnl. textiel, motorvoertuigen, aardolieprodukten, medische en farmaceutische produkten	$ 80 mln	$ 57 mln vnl. tabak, thee, aardnoten en katoen	$ 48 mln
MALI *	$ 51 mln vnl. voertuigen en onderdelen, katoenen stoffen, ijzer en staal, aardolieprodukten	$ 46 mln	$ 17 mln vnl. katoen, vee, aardnoten, vis	$ 18,3 mln
MAROKKO *	$ 517 mln vnl. tarwe, suiker, machines, katoenen en synthetische garens, ijzer- en staalprodukten	$ 551 mln	$ 424 mln vnl. groenten, citrusvruchten, fosfaat, wijn, vis in blik	$ 450 mln
MAURETANIË *	$ 49,9 mln vnl. machines, voertuigen, aardolieprodukten, cement, thee	$ 37,8 mln	$ 77,7 mln vnl. ijzererts, vee, zout, dadels, Arabische gom	$ 72,6 mln
MAURITIUS	$ 76 mln vnl. voedingsmiddelen, machines en transportmiddelen, chemicaliën	$ 76 mln	$ 64 mln vnl. suiker, melasse	$ 67 mln
NGWANE	$ 49,7 mln vnl. machines, kleding, granen, kunstmest	—	$ 58,2 mln vnl. ijzererts, suiker, vlees, houtwaren, asbest	$ 58,9 mln
NIGER *	$ 46 mln vnl. textiel, motorvoertuigen, levensmiddelen	$ 31 mln (9 mnd)	$ 33 mln vnl. aardnoten, vee, huiden, vellen, oliekoeken, Arabische gom, tin	$ 18 mln (9 mnd)
NIGERIA	$ 626 mln vnl. machines, transportmiddelen, chemicaliën, levensmiddelen	$ 536 mln	$ 680 mln vnl. cacao, petroleum, aardnoten, palmprodukten, rubber, katoen	$ 590 mln
OEGANDA *	$ 159,2 mln vnl. machines en transportmiddelen, textiel, ijzer- en staalprodukten	$ 162,2 mln	$ 216,3 mln vnl. koffie, katoen, koper, thee, levensmiddelen	$ 215,7 mln
OPPER-VOLTA *	$ 36,6 mln vnl. textiel, motorvoertuigen, fruit en groenten	$ 41 mln	$ 18,1 mln vnl. vee, katoen, aardnoten	$ 21,4 mln
RHODESIË	$ 295 mln vnl. duurzame gebruiksgoederen, machines, transportmiddelen, grondstoffen, chemische produkten, voedings- en genotmiddelen	$ 327 mln	$ 264 mln vnl. tabak en ertsen	$ 256 mln
RWANDA *	$ 15,3 mln vnl. textiel, ijzer, petroleum, machines, levensmiddelen	$ 19,4 mln	$ 15 mln vnl. koffie, ertsen, pyrethrum, thee, bier, gerst, peulvruchten, sorghum, ruwe huiden	$ 16 mln
SENEGAL *	$ 157 mln vnl. rijst, suiker, textiel, machines, chemische- en aardolieprodukten	$ 181 mln	$ 139 mln vnl. aardnoten, fosfaten, visconserven, meel, schoeisel, huiden	$ 151 mln
SIERRA LEONE	$ 90 mln vnl. katoenen weefsels, machines, transportmiddelen, schoeisel, granen	$ 91 mln	$ 70 mln vnl. diamant, ijzererts, palmpitten, koffie, cacao	$ 96 mln
SOEDAN	$ 214 mln vnl. katcenen weefsels, motorvoertuigen, machines, levensmiddelen	$ 195 mln	$ 214 mln vnl. katoen, Arabische gom, sesamzaad, aardnoten, katoenzaad	$ 245 mln
SOMALIA *	$ 40 mln vnl. machines, granen, voedingsmiddelen, chemicaliën	$ 42 mln	$ 28 mln vnl. vee, bananen, huiden en vellen, houtskool	$ 30 mln
TANZANIA *	$ 220,8 mln vnl. machines, transportmiddelen, textiel	$ 256,7 mln	$ 228,8 mln vnl. katoen, koffie, diamant, sisal, aardolieprodukten, cashewnoten	$ 240,5 mln
TOGO *	$ 47 mln vnl. katoenen weefsels, machines, motorvoertuigen, tabak en aardolieprodukten	$ 47 mln	$ 32 mln vnl. fcsfaten, cacao, koffie, katoen	$ 39 mln
TSJAAD *	$ 40,8 mln vnl. brandstoffen, voedings- en genotmiddelen, machines, textiel, transportmiddelen	$ 40,1 mln	$ 27,1 mln vnl. katoen, vee, vlees, huiden en vellen	$ 27,7 mln
TUNESIE *	$ 261 mln vnl. voedingsmiddelen, ijzer en staal, machines, transportmiddelen, textiel	$ 218 mln	$ 149 mln vnl. fosfaten, aardolie, olijfolie, wijn, ijzererts, citrus	$ 158 mln
ZAMBIA	$ 483 mln vnl. machines en transportmiddelen, aardolieprodukten, chemicaliën	$ 515 mln	$ 658 mln vnl. koper, zink, kobalt, tabak	$ 759 mln
ZUID-AFRIKA	$ 2.687 mln vnl. machines en transportmiddelen, textiel, aardolieprodukten	$ 2.638 mln	$ 1.911 mln vnl. diamant, wol, fruit, koper, ijzer en staal, (goud)	$ 2.109 mln
ZUIDWEST-AFRIKA	—	—	—	—

* geassocieerd met EEG

BONDSREPUBLIEK EN DDR

In zijn eerste regeringsverklaring van 28 okt. 1969 (zie pag. 712/1-1969) kondigde Bondskanselier Willy Brandt een politieke doorbraak naar het Oosten aan (*„Neue Ostpolitik"*), die in de daarop volgende maanden reeds snel gestalte kreeg in contacten met de DDR, Polen, de SU en Tsjechoslowakije. Het was duidelijk dat in deze contacten het probleem van de Duitse verdeeldheid en de kwestie van de erkenning door Bonn van de DDR een centrale plaats innemen". (Vgl. de pag. 425/2, 566/3, 641/2 en 789/1-1969).

West-Duitsland en de DDR. Voorgeschiedenis

Kenmerkend voor de betrekkingen tussen de beide delen van Duitsland in de periode van de Koude Oorlog, was de voortdurend door de opeenvolgende regeringen in Bonn geuite eis van ,,eerst hereniging, dan ontspanning". Voornaamste vertolker van dit jarenlang onveranderde Westduitse standpunt was Bondskanselier dr. Konrad Adenauer, die keer op keer in regeringsverklaringen het volgende standpunt formuleerde: géén erkenning van de Oostduitse regering en geen vastlegging van Duitse grenzen voordat een vredesverdrag is afgesloten met een regering die uit naam van het gehele Duitse volk spreekt. Voorts als .,onwrikbaar doel van de Duitse politiek, het herstel van de Duitse eenheid." (Uit de Westduitse regeringsverklaring van 29 nov. 1961). Een hiermee samenhangend aspect van de Westduitse buitenlandse politiek was de toepassing van de uit 1955 stammende Hallstein-doctrine (zie pag. 377/1-1969), die inhoudt dat het erkennen van de DDR door landen waarmee West-Duitsland diplomatieke betrekkingen onderhoudt, wordt gezien als een ,,vijandige daad" jegens Bonn. Onder invloed van een drietal belangrijke ontwikkelingen in de jaren zestig echter, ging de Westduitse buitenlandse politiek geleidelijk een iets andere koers varen.

In de eerste plaats leidde de bouw van de Berlijnse muur ertoe, dat Bonn een meer pragmatische benadering van de DDR ging voorstaan en dat aan humanitaire overwegingen prioriteit werd gegeven boven de eis van institutionele hereniging. Voorts was het de politiek van president Kennedy, dat de concepties van de Koude Oorlog werden opgegeven en gestreefd werd naar internationale ontspanning. Kennedy ging hierbij uit van een bipolaire wereldstructuur en verliet tevens alle oude standpunten van Adenauer.

Ten derde was er het beleid van generaal De Gaulle, „wiens specifieke strategische voorstellen voor het oplossen van de Duitse kwestie binnen de Europese context, méde door Frankrijks speciale relaties met de Bondsrepubliek, sterk de aandacht trokken." (NRC)

Het gevolg voor de Westduitse politiek was het door de zgn. Grote Coalitie (zie pag. 792/1-1966) opgeven van de oude eis ,,eerst hereniging, dan ontspanning".

De beste bijdrage tot de hereniging zou voortaan zijn: het steunen van de internationale ontspanning door een actieve diplomatie.

De Grote Coalitie van Kiesinger en Brandt initieerde hiermee een „Ostpolitik", waarvan ,,ontspanning" de belangrijkste factor was. Een onderdeel van dat ontspanningsbeleid vormde het streven van vooral Willy Brandt (toen als minister van buitenlandse zaken) naar diplomatieke betrekkingen met Oosteuropese landen.

Toen echter in 1967 relaties met Roemenië tot stand kwamen (pag. 472/2-1967) en in Boekarest twéé Duitse regeringen vertegenwoordigd waren, bleek de zgn. *„Alleinvertretungsanspruch"* onhoudbaar.

Handhaven van deze ,,fictie" zou het leggen van verdere diplomatieke contacten in Oost-Europa vrijel onmogelijk maken. Nochtans deed de Grote Coalitie weinig formele concessies aan de oude standpunten, o.m. door de verschillen in opvatting tussen de toenmalige kanselier Kiesinger en zijn minister van buitenlandse zaken Brandt (zie pag. 625/3-1969). T.a.v. de grenzen van het herenigde Duitsland is slechts t.o. Praag een concessie gedaan door het verdrag van München ongeldig te verklaren. Wat betreft de Oder-Neissegrens is het gebleven bij het zich bereid verklaren tot een compromis te komen, (pag. 426/2-1969). De Hallstein-doctrine is officieel niet opgegeven. (Vgl. 378/1-1969).

Ook Willy Brandt zei in zijn hierboven genoemde eerste regeringsverklaring dat ,,de in dec. 1966 uitgestippelde politiek wordt voortgezet," (pag. 809/1-1966).

Niettemin bood hij de DDR onderhandelingen aan op regeringsniveau en bleek zijn politiek t.a.v. Oost-Europa in de afgelopen maanden wel degelijk voldoende nieuwe elementen te bevatten, om met recht te kunnen spreken van een „Neue Ostpolitik" en ,,een doorbraak naar het Oosten".

Reacties *uit* de DDR op Brandts verklaring

Op 9 nov. wijdde het Oostduitse partijblad *Neues Deutschland* een hoofdartikel aan de regeringsverklaring van Brandt. Daarin komen, zo schrijft het blad, wel enige nieuwe accenten voor, b.v. dat van het bestaan van twee Duitse staten wordt uitgegaan, maar het blad kritiseert het feit dat de Bondsregering weigert de DDR volkenrechtelijk te erkennen. Neues Deutschland schrijft, dat de nieuwe regering de moed ontbreekt om de gehele waarheid te zien, want aan de volkenrechtelijke erkenning van de DDR door Bonn zou op den duur niet te ontkomen zijn.

Op 12 nov. bood de premier van de DDR, Willy Stoph, de Bondsrepubliek onderhandelingen aan over het aanknopen van wederzijdse betrekkingen op basis van gelijkberechtigdheid. Hij deed dit in een rede t.g.v. het 550-jarig bestaan van de Universiteit van Rostock, waarin hij verder van de

„Hij begrijpt maar één Duits woord: erkenning!" (Kieler Nachrichten)

) Een samenvattend artikel over de betrekkingen en de contacten tussen West-Duitsland en de andere drie genoemde Oosteuropese landen verschijnt in de volgende aflevering

Weekblad 39ste jaargang No. 2008, pag. 22719-22734

Westduitse regering verlangde, dat zij haar ,,in strijd met het volkenrecht zijnde inmengingen in de betrekkingen van de DDR met andere staten" opgeeft, aldus Stoph, die verder zei: ,,Niemand kan ontkennen dat de DDR en de Duitse federale republiek twee van elkaar onafhankelijke staten zijn, die nu al twintig jaar naast elkaar bestaan." Naar 'de mening van de Oostduitse premier, kunnen de betrekkingen van deze twee staten zich slechts ontwikkelen wanneer zij gebaseerd zijn op internationaal erkende rechtsregels, vrij van elke vorm van discriminatie. ,,De vestiging van dergelijke betrekkingen is een onvermijdelijke noodzaak," zo besloot premier Stoph zijn rede.

Op 1 dec. werd bekend, dat de regering van de DDR tijdens de reeds sinds medio september 1969 gevoerde besprekingen tussen de Bondsrepubliek en Oost-Duitsland", een ontwerp voor een staatsverdrag aan de Westduitse delegatie had overhandigd, waarin o.m. de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR op het gebied van post en verkeer zouden zijn geregeld en waarin in feite, aldus politieke waarnemers, wordt aangestuurd op een volkenrechtelijke erkenning van de DDR.

De Westduitse regering weigerde om deze reden op het staatsverdrag in te gaan, zoals de minister voor betrekkingen tussen beide landen, Egon Franke, in een interview verklaarde. Met name noemde minister Franke de zinsnede uit het document, waarin wordt gesproken over ,,grensoverschrijdend verkeer".

Rede Ulbricht. Reacties uit Bonn

Op 13 dec. hield de Oostduitse partijleider Walter Ulbricht tijdens een bijeenkomst van het Centrale Comité van de SED (zie pag. 656/1-1969) een redevoering, waarin hij de enkele dagen eerder begonnen besprekingen tussen de Bondsrepubliek en de SU over het afzien van geweld (zie volgende aflevering) begroette. Hieraan voegde hij evenwel toe, dat in een verdrag tussen beide landen alle bestaande grenzen zouden moeten worden erkend. De Oostduitse partijleider riep de regering in Bonn op tevens haar houding opnieuw te bepalen en zich aan te passen aan de ,,realiteiten" om ,,in de stellig niet eenvoudige kwestie" van een regeling van de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR verder te komen. ,,De regering in Bonn heeft de kans om de beslissing te nemen of zij werkelijk opnieuw wil beginnen", aldus Ulbricht. Het enige wat de Bondsregering hiervoor zou moeten doen, is ,,afzien van de druiven die toch te hoog hangen". Dat wil zeggen: het streven naar hereniging opgeven. Bovendien legde Ulbricht nogmaals de nadruk op de eis van de DDR om volkenrechtelijk erkend te worden; tevens wees hij ,,betrekkingen van bijzondere aard", zoals Brandt dat had geformuleerd, af.

Ulbricht had vriendelijke woorden over voor het regerings-programma van de Westduitse regering. Hij sprak over ,,enkele positieve punten" en ,,misschien ook goede voorstellen". Het programma voor de buitenlandse politiek van Brandt en Scheel noemde Ulbricht ,,tweeslachtig, tegenstrijdig en vaak voor mererlei uitleg vatbaar". Hij wees erop, dat het verdrag tussen de DDR en de volksrepubliek Polen dat twintig jaar geleden in Görlitz werd gesloten, en waarin de kwestie van de Oder-Neissegrens was geregeld, ook uit naam van de Westduitse bevolking was gesloten (vgl. pag. 425/2-1969).

Over het algemeen werd door woordvoerders van de drie grote Westduitse partijen meegedeeld, dat zij geen principieel nieuwe houding van Ulbricht hadden kunnen vaststellen. Een woordvoerder van de SPD zei, dat de Bondsrepubliek en de DDR voor elkaar geen ,,buitenland" kunnen zijn.

Minister Franke, stelde dat een volkenrechtelijke erkenning van de DDR onmogelijk zou zijn. Hij stond afwijzend tegenover een ,,volkenrechtelijk verdrag" zoals door Ulbricht was gevraagd. Een woordvoerder van de CDU zei ervan overtuigd te zijn dat de SPD de ,,plompe pogingen van de SED-leider om bij Bonn in de gunst te komen" energiek zal afwijzen, zoals zij ook in de tijd van Kurt Schumacher* heeft gedaan.

Briefwisseling Ulbricht-Heinemann. Ontwerp-verdrag Ulbricht

Zeven weken na de regeringsverklaring van Willy Brandt, maakte de DDR-leiding haar eerste officiële tegengebaar: partijvoorzitter en voorzitter van de Oostduitse Staatsraad, Walter Ulbricht, zond Bondspresident Heinemann op 18 dec. een brief, waarop laatstgenoemde vrijwel onmiddellijk antwoordde. Een week Inter werd de inhoud van beide brieven bekend gemaakt. Hieruit bleek dat Ulbricht een ontwerp-verdrag had toegezonden bestaande uit negen artikelen, waarover hij reed.: in januari besprekingen met de Bondsrepubliek wilde openen. In de begeleidende brief aan de Westduitse president schreef Ulbricht, dat hij premier Stoph en minister van buitenlandse zaken Otto Winzer als zijn gevolmachtigden bij die besprekingen had aangewezen.

Hieronder laten wij een korte samenvatting van elk der negen artikelen van het ontwerp-verdrag volgen:

Artikel I

De beide verdragspartners komen overeen normale gelijkberechtigde betrekkingen aan te gaan, vrij van iedere discriminatie, volgens de algemeen erkende principes en normen van het volkenrecht en hun wederzijdse betrekkingen te baseren op de principes van de soevereine gelijkheid, de territoriale integriteit, de onaantastbaarheid van de staatsgrenzen en de niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden.

Artikel **II**

De beide verdragspartners erkennen de als resultaat van de Tweede Wereldoorlog ontstane grenzen in Europa, in het bijzonder de grenzen tussen de DDR en de Bondsrepubliek, alsmede de Oder/Neisse-grens tussen de DDR en de republiek Polen.

Artikel **III**

De beide verdragspartners verplichten zich af te zien van de dreiging met en de toepassing van geweld in hun wederzijdse relaties en alle problemen op vreedzame manier en met vreedzame middelen op te lossen.

Artikel IV

De DDR en de Bondsrepubliek zien af van het bezit van kernwapens. In geen van de heide Duitse staten zullen chemische of biologische wapens worden vervaardigd, gestationeerd of opgeslagen.

Artikel **V**

De DDR en de Bondsrepubliek gaan diplomatieke betrekkingen met elkaar aan.

Artikel **VI**

De betrekkingen met deelgebieden zullen afzonderlijk per verdrag worden geregeld.

Artikel VII

De DDR en de Bondsrepubliek verplichten zich West-Berlijn als zelfstandige politieke eenheid te beschouwen en daarvan uitgaande hun betrekkingen met West-Berlijn regelen.

Artikel VIII

De DDR en de Bondsrepubliek zullen beide het lidmaatschap van de Verenigde Naties aanvragen.

*) Op 16 sept. 1969 begonnen in Berlijn besprekingen tussen vertegenwoordigers van het Westduitse en Oostduitse departement van verkeer over kwesties als de binnenvaart. suoorwegverkeer. wegenbouw en postverkeer.

*) Kurt Schumacher was in de jaren na de oorlog partijvoorzitter van de SPD. In 1952 werd hij opgevolgd door Erich Ollenhauer

Artikel IX
Het verdrag zal voor de duur van 10 jaar worden gesloten

Bondspresident Heinemann antwoordde in zijn brief, dat hij zich met de Bondsregering verplicht voelt de vrede, de ontspanning en de samenwerking in Europa veilig te stellen: „Ons gemeenschappelijk verlangen is de eenheid van de Duitse natie te handhaven." Heinemann deelde voorts mee, dat hij de brief had doorgegeven aan de regering die zich met de voorstellen zou gaan bezighouden.

Reactie Bondsregering op *ontwerp-verdrag van* Ulbricht

In een radio-interview dat op 28 dec. werd uitgezonden, zei Bondskanselier Brandt. dat hij het verdragsontwerp van Ulbricht met eigen ontwerpen zal beantwoorden. Reeds enkele dagen eerder, op 24 dec., had een Westduits regeringswoordvoerder gezegd, dat het verdrag met de DDR niet gesloten zou worden. Hij deelde mee, dat de Bondsregering zou proberen uit te vinden of het lonend zou zijn onderhandelingen met de DDR te beginnen. In het bijzonder zou moeten worden vastgesteld of de inhoud van het Oostduitse verdragsontwerp inderdaad als ,,minimale eisen" moesten worden aangemerkt, zoals in het partijblad Neues Deutschland werd geschreven. In Bonn daarentegen werd het voorstel met ,,maximale eisen" omschreven.
In een steeds pessimistischer Bonn werd intussen aangekondigd, dat de Westduitse regering langs verschillende wegen op de Oostduitse voorstellen zou reageren en dat m.n. op 14 jan. Brandt in zijn rede voor de Bondsdag stelling zou nemen.
Gematigd optimistisch was minister Scheel, die in een interview met Der Sptegel (d.d. 29 dec.), op de vraag of hij voorstander van een gesprek tussen Brandt en Stoph was, bevestigend antwoordde, maar eraan toevoegde: ,,het moet lonend zijn."

Regeringsverklaring Brandt
Voorstel tot gesprek

Op 14 jan. zei Brandt in zijn regeringsverklaring*), dat de Westduitse Bondsregering haar deelneming aan een eventuele Europese veiligheidsconferentie zal laten afhangen van de mate waarin de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR zich zullen ontwikkelen.

Op duidelijke wijze legde de Bondskanselier er de nadruk op, dat de Westduitse regering het gesprek met de regering van de DDR blijft zoeken. Hij kondigde aan, binnenkcrt premier Stoph van de DDR te uilen voorstellen om met onderhandelingen tussen beide staten te beginnen.

Uitgangspunt voor de onderhandelingen zou zijn een gesprek over een verdrag waarin wordt afgezien van het toepassen en van het dreigen met geweld. Tevens zou zo'n gesprek een goede gelegenheid bieden om ook over andere kwesties van gedachten tc wisselen. Brandt verklaarde, dat de Bondsregering zich hierbij door een aantal grondbeginselen zou laten leiden, die o.m. inhouden dat heide staten geen ,,buitenland" zijn voor elkaar.
Ten aanzien van de Duitslandpolitiek van de bondsregering stelde Brandt vast, dat er nog steeds oriënteringspunten zijn waarvan de regering geen afstand zal doen. Behalve dat een erkenning van de DDR door de Bondsregering niet in aanmerking komt, blijft de regering van mening dat het Duitse volk het recht heeft op zelfbeschikking. Verder gaat hij ervan uit, dat er een saamhorigheid bestaat tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn.
(Overzicht kwestie-Berlijn in volgende aflevering).

Reacties
Persconferentie Ulbricht

De reacties in de DDR op de rede van Brandt waren vrij afwijzend. Zo schreef Neues Deutschland o.m.: ,,Brandt wil de onderwerping van de DDR aan de Bondsrepubliek als voorwaarde vooraf voor deelneming van Bonn aan de Europese veiligheidsconferentie", aldus het blad dat verder schrijft, dat Brandt al herhaalde malen heeft gepoogd wiggen te drijven tussen de socialistische landen ,,door de DDR te belasteren."

Neues Deutschland zegt in dit verband verder: „In welingelichte kringen in Bonn weet men allang dat er consultaties plaatsvinden tussen de DDR en de SU m.b.t. de contacten van Moskou met Bonn en dat het standpunt van de DDR volledig overeenstemt met dat van de SU, iets wat Brandt ongetwijfeld heel goed weet".
Op 19 jan. gaf Walter Ulbricht een persconferentie, waarbij ook journalisten uit westerse landen aanwezig mochten zijn. In deze persconferentie maakte de Oostduitse partijleider duidelijk, dat een verdrag tussen de Bondsrepubliek en de DDR over het afzien van geweld slechts geitekend kan worden wanneer er volledige diplomatieke betrekkingen tussen beide landen bestaan. Ir, feite is dit standpunt een afwijzing van het aanbod van de Westduitse Bondskanselier om onderhandelingen over een dergelijk verdrag te beginnen.

Ulbricht. „Ik wil van het begin ai zeggen dat wij het sluiten van een verdrag zeer ernstig nemen. Wij stelden ons ontwerp op (zie boven). aannemende dat de betrekkingen gebaseerd moeten zijn op gelijke rechten tussen de DDR en de Bondsrepubliek. (...) De historische noodzaak van vreedzame coexistentie van de twee Duitse staten en de ervaringen gedurende de afgelopen twintig jaar maken het noodzakelijk dat normale betrekkingen volgens het internationale recht worden gevestigd, op basis van gelijke rechten en vrij van iedere vorm van discriminatie", aldus Ulbricht.

Brief van Brandt aan Stoph

Bondskanselier Brandt zond op 21 jan. een door hem reeds enkele dagen eerder aangekondigde brief aan de Oostduitse premier Willy Stoph. In de brief wordt de regering van de DDR aangeboden om te onderhandelen mat de Bondsregering over in eerste instantie een verdrag waarin afzien van, dreigen met en het toepassen van geweld wordt geregeld. Ook andere thema's, zoals technische samenwerking, zouden tijdens het gesprek ter discussie moeten worden gesteld. De brief bevatte geen verdragsontwerp, zoals de brief van Ulbricht aan Heinemann.

Intussen verklaarde de SPD-fractieleider, Wehner, in een interview met Der Spiegel (26 jan.), dat op de kwestie van wel of niet erkenning van de DDR, het gesprek tussen beide staten niet mag stuklopen. Wanneer er bepaalde veranderingen zouden optreden in de Oosteuropese situatie, dan zouden die, aldus Wehner, een nieuw licht kunnen werpen op de vraag van wel of niet volkenrechtelijke erkenning van de DDR. *(ADN,* Reuter, *AFP,* FAZ, *NZZ,* NRC, Het Parool. Der *Spiegel,* Bulletin, Aussenpolitische *Korrespondenz)*

(Vor. ber. pag. 712/1-1969)

*) In een volgende aflevering komen wij nader terug op Brandts rede over de „Lage der Nation"

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ZOON PRINSES IRENE GEBOREN

Op 27 jan. heeft prinses Irene in het St. Radboudziekenhuis te Nijmegen het leven geschonken aan een zoon. De bevalling, die zonder operatieve ingreep geschiedde, was volgens de verloskundige prof. dr. J. L. Mastboom, voorbeeldig verlopen. De toestand van moeder en kind werd uitstekend genoemd. Koningin Juliana was tijdens de bevalling in het ziekenhuis aanwezig.

Aangifte

Op 30 jan. deed prins Carel Hugo aangifte van de geboorte van zijn zoon, die de namen Carlos Javier Bernardo meekreeg. Voor het vernoemen van de grootvader prins Xavier werd aldus niet de Franse, maar de Spaanse schrijfwijze gekozen. De baby heeft de Franse nationaliteit.

Prins Carel Hugo had reeds eerder meegedeeld, dat zijn zoon in het Franse plaatsje Ligné zal worden gedoopt, waar het prinsje ook zal worden getoond aan de aanhangers van de Spaanse Carlistenbeweging.

De zoon van prinses Irene kan geen aanspraken maken op de Nederlandse troon. Eij het huwelijk van de prinses met prins Carel Hugo van Bourbon van Parma, dat op 29 april 1964 te Rome werd gesloten, werd afgezien van het indienen van een wetsontwerp tot goedkeuring van dit huwelijk. Daardoor werd prinses Irene uitgesloten van het recht op troonopvolging. Hetzelfde geldt voor haar nakomelingen. (ANP. NRC) (Vor. ber. pag. 12/3)

FINANCIËLE MOEILIJKHEDEN GEMEENTEN. BEGROTING GEMEENTEFONDS AANGENOMEN

Op 30 juli 1969 werd bekend, dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aan de ministers van financiën en binnenlandse zaken een brief had gezonden, waarin wordt gewezen op ,,de onhoudbare toestand" waarin de financiën van de gemeenten zich bevinden. ,,De noodsituatie waarin de gemeenten verkeren maakt het wenselijk dat Uwe Excellenties maatregelen nemen die op een onmiddellijke verbetering zijn gericht", aldus schreef de vereniging. ,,Wij hebben er begrip voor dat in het belang van de nationale economie offers dienen te worden gebracht", zo brengt de VNG in de brief naar voren, ,,maar wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat de gevolgen van de kapitaalschaarste in het bijzonder op de gemeenten worden afgewenteld". De VNG wees er verder op, dat de kapitaalbehoeften van het Rijk voor 1969 al — op een bedrag van f 150 mln na — waren gedekt. De gemeenten moesten echter nog een groot deel van hun middelen aantrekken. De Vereniging constateerde voorts een procentuele teruggang van de gemeentelijke kapitaaluitgaven, gerelateerd aan de bruto nationale investeringen en een vermindering van het aandeel van de gemeenten in de netto voor het binnenland aangeboden leningen (van 20% in 1967 tot 18,4% in 1968). De VNG achtte dit in schrijnende tegenstelling tot de stijgende welvaart van het Nederlandse volk. De financiering van de gemeentelijke investeringen was in 1968 volgens de vereniging kennelijk mogelijk geweest door een soms geforceerde vrijmaking van vermogenswaarden (verkoop van gronden enz.). Deze uitverkoop van gemeentelijk grondbezit moet zich, aldus de VNG, op den duur wreken.

Op 20 sept. 1969 werd minister-president De Jong door de dagelijkse besturen van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht telegrafisch om een onderhoud verzocht, over de financiële noodsituatie van deze vier grote gemeenten. Dit verzoek was het eerste concrete resultaat van een geheel nieuw ingesteld overleg tussen de voltallige colleges van burgemeesters en wethouders van de vier grote westelijke steden. Daartoe werd op 20 sept. de eerste bijeenkomst in Den Haag gehouden. Besloten werd daarbij over een half jaar opnieuw bijeen te komen, tenzij de situatie eerder gezamenlijk overleg nodig zou maken Met het oog op de ontmoeting met de minister-president, werd besloten dat de wethouders van financiën zich samen aan een verdere x-erkenning van de verschillende elementen van de groeiende financiële moeilijkheden zouden zetten. Voorts werd overeengekomen, dat de vier randstad-steden de vraagstukken van stadssanering en -reconstructie gezamenlijk zullen gaan bestuderen.

Ook is het de bedoeling tot nader overleg te geraken t.a.v. de voorlichting üver de belangrijkste ontwikkelingen in de randstad. Het ligt in de bedoeling de burgerij meer te confronteren met de problematiek van stad en verstedelijking.

Tweede Kamer over financiën binnenlands bestuur en gemeentefonds

Op 28 okt. '69 werd in de Kamer ernstige kritiek geleverd op het regeringsbeleid i.z. de financiën van binnenlands bestuur. Deze kritiek werd vervat in twee moties-Franssen (PvdA). In de eerste van deze moties werd de regering gevraagd, alle maatregelen die mogelijk zijn te treffen om voor de gemeenten een investeringsniveau van althans f 6.110 mln voor 1969 en van f 6.460 mln voor 1970 veilig te stellen. In de motie wordt verwezen naar de passage uit de troonrede dat ter verbetering van de leefbaarheid van ons land meer voorzieningen zullen worden getroffen voor milieuhygiene, openluchtrecreatie en woningverbetering (pag. 598/3-1969). De tweede motie-Franssen sprak afkeuring uit over het huidige beleid t.a.v. de gemeentefinanciën. Gesteld wordt, dat veel gemeentebesturen in de uitvoering van wezenlijke taken als gevolg van dat beleid zullen moeten tekort schieten.

De afgevaardigde Franssen zei n.a.v. deze motie van afkeuring o.m.: ,,Op de kapitaalmarkt gaat het Rijk zijn gang maar en de gemeenten zijn het slachtoffer. Minister Witteveen moet op dit punt met regels komen. Mijn fractie zal hierover binnenkort voorstellen indienen". Hij zei te betwijfelen of het totaal begrotingstekort van de gemeenten f 186 mln bedraagt, zoals door de regering was becijferd. ,,Als de regering op deze wijze blijft manipuleren met de ge-

meentefinanciën wordt de uitspraak ,,ik voel me grotelijks belazerd" die een wethouder van financiën onlangs deed, een gevleugeld woord," aldus de heer Franssen. Mej. Haars (CHU) vond de toestand minder alarmerend: ,,De totale gemeentetekorten zijn tot dusver binnen beperkte grenzen gebleven. Ik vind het wel frustrerend voor de raad van de gemeentefinanciën als de regering keer op keer afwijkt van het advies van deze raad". Voor de stad Leiden wilde mej. Haars overigens een extra financiële bijdrage van het Rijk, vanwege de bijzonder benarde positie van die stad.

De KVP-fractie zei, bij monde van de heer E. Kolfschoten, te overwegen ,,de eindstemming over de begroting van het gemeentefonds uit te stellen totdat inzicht is verkregen in de gewijzigde schaalindeling, het bedrag van de oppe vlakte-uitkering en de verfijning vanwege de slechte bodemgesteldheid en totdat de normbedragen over de jaren 1963-1968 van de doeluitkering van het basisonderwijs, waarvoor ca. 316 mln. gulden is gereserveerd, zijn uitgekeerd."

Volgens de minister van financiën dr. H. Witteveen, die op 29 okt. de Kamer antwoordde i.z. de gemeentefinanciën, zou de financiële situatie bij de gemeenten ,,veel minder somber zijn dan door de Tweede Kamer is voorgesteld". Niettemin zei hij teleurgesteld te zijn over wat na twee maal saneren was bereikt.

,,Ondanks alle bijdragen van het Rijk blijven de tekorten van de grote gemeenten* even groot of worden ze groter. Waarmee ik niet wil zeggen, dat de besturen van die gemeenten daarvan de schuld zijn", aldus de minister van financiën.

Hij zei liever te zien, dat de inkomsten van de gemeenten worden verhoogd door een wijziging van de verdeelsleutel van het gemeentefonds dan door aanvullende uitkeringen waaraan het bezwaar kleeft dat er aan bepaalde voorwaarden moet worden voldaan.

Het door de heer Franssen geuite verwijt als zouden de gemeenten ,,zich voor de gek gehouden voelen" wees de bewindsman van de hand. Z.i. zou dat eerder op de regering van toepassing kunnen zijn. Tweemaal is er f 300 mln naar de gemeenten gevloeid (vgl. pag. 23/3-1969) en de tekorten zijn niet of nauwelijks kleiner geworden, ondanks het feit dat er een diepgaand onderzoek is ingesteld om tot sanering van de gemeentelijke tekorten te komen.

Minister Witteveen: ,,De regering heeft in alle ernst gestreefd naar opheffing van de tekorten. Desondanks zijn deze nog even groot. Van de zijde van de grote gemeenten heeft de regering nog nooit iets zien komen. Een duidelijke bijdrage van hun kant heeft tot nu toe ontbroken". De minister deelde verder mee, dat door een extra-uitkering aan het gemeentefonds van f 25 mln de last die over de kleine gemeenten wordt omgeslagen geen f 55 mln maar f 30 mln zal bedragen. De minister wees de beide moties-Franssen van de hand.

Bij de replieken waren de heren Franssen en Schakel (ARP) het erover eens, dat minister Witteveen de zaken toch wel wat te rooskleurig voorstelde. De PvdA-afgevaardigde betitelde de bewindslieden Witteveen en de toch aanwezige Beernink als ,,twee witmakers", die de zaken zonniger voorspiegelen dan ze zijn.

De Kamer verklaarde zich echter akkoord met de begroting voor 1970 van het gemeentefonds. Tegen stemden de fracties van de PvdA, PSP en CPN. Ook de begroting van het provinciefonds werd aangenomen.

De Kamer verwierp beide moties-Franssen. (ANP, NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 23/3-1969)

BEGROTING BINNENLANDSE ZAKEN

Tijdens de begrotingsbehandeling van binnenlandse zaken in dec. 1969** kwamen de volgende belangrijke onderwerpen ter sprake:

- Democratisering: Het Tweede-Kamerlid C. Laban (PvdA) noemde minister van binnenlandse zaken mr. H. K. J. Beernink ,,een formidabele remmer" bij de uitbouw van de democratie op het hem toevertrouwde terrein. De heer Laban concludeerde o.m., dat .,de minister ongevoelig is voor het feit, dat de tijden toch werkelijk aan het veranderen zijn". Hij vroeg de minister maatregelen te nemen, die moeten leiden tot een zo groot mogelijke openbaarheid van overheidsstukken. Voorts meende de heer Laban dat minister Beernink afkerig is van mededelingen over nevenfuncties van ambtsdragers.

- Kiesrecht: Mej. mr. E. A. Haars (CHU) drong aan op een wijziging van de kieswet, zodanig dat ,,afgesplitste" groeperingen in de Kamers geen eigen bestaan meer kunnen leiden.

De heer H. Wiegel (VVD) drong er bij de minister op aan ,,in ieder geval te komen met een voorstel tot ve laging van de minimum-leeftijd voor het actief kiesrecht tot 18 jaar". Van de zijde van de KVP-fractie werd het advies gevraagd van de Kiesraad over het aanbrengen van een kiesdrempel.

- Filmkeuring: Van verscheidene kanten werd aangedrongen op afschaffing van de filmkeuring. Beperkingen zouden alleen mogelijk moeten zijn voor vertoning voor minderjarigen onder de achttien jaar. Mej. Goudsmit (D'66) stelde een initiatief-ontwerp in het vooruitzicht als de regering niet op korte termijn zelf met een ontwerp zou komen.

- Verantwoordingsplicht B en W: Kritiek werd op minister Beernink geleverd n.a.v. de traagheid waarmee deze zou zijn gekomen met het wetsontwerp tot uitbreiding van de verantwoordingsplicht van de burgemeesters en wethouders. (vgl. pag. 391/1-1969)

Verder was er kritiek op de minister i.z. problemen als zelfbestuur, politie en uitbreiding van de verantwoordingsplicht van de commissaris der Koningin.

Antwoorden minister

Minister Beernink gaf op de in de Kamer gemaakte opmerkingen het volgende commentaar.

De minister zegde toe nog in dit zittingsjaar met een wetsontwerp te komen over afschaffing van de filmkeuring. Er zal een commissie worden benoemd, die de regering moet adviseren over wijziging van twee wetsartikelen. De redactie van deze art., t.w. art. 221 van de gemeentewet en art. 240 van de strafwet is sterk verouderd en de commissie moet deze artikelen nader bekijken in het kader van de afschaffing van de filmkeuring.

T.a.v. de nevenfuncties van *ambts*dragers, deelde de minister mee, dat hij bezig is een inventarisatie

*) De tekorten van b.v. de steden Amsterdam en Utrecht bedragen volgens de begrotingen van die steden voor 1970, resp. ca. f 101,3 mln en f 18,5 mln.

**) Aanvankelijk zou de begroting binnenlandse zaken reeds in oktober en november worden behandeld, maar wegens ziekte van minister Beernink werd toen besloten het algemene deel te laten wachten tot de minister zou zijn hersteld. Inmiddels werden enkele onderdelen behandeld door de minister van binnenlandse zaken ad interim, minister van justitie Polak en door minister Witteveen. Tot deze onderdelen behoorden o.m. de financiën binnenlands bestuur en begroting van het gemeentefonds (zie hierboven).

te maken. Hij heeft nog niet uit alle provincies een opgave ontvangen. Wat de nevenfuncties van de leden van de Raad van State betreft — waarvan ook opgave was gevraagd — zei de minister bereid te zijn, bij nieuwe benoemingen die functies bekend te maken. Het leek hem echter onjuist de nevenfuncties van de huidige leden te publiceren of eenmaal per jaar een opgave daarvan te doen. zoals in de Kamer was voorgesteld. Over de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd zei minister Beernink, dat de regering nog geen definitief standpunt heeft ingenomen. Hij zal de Kiesraad om advies vragen wat betreft het vraagstuk van de kiesdrempel. Verder was het merendeel van de bijzondere Kamercommissie tot wijziging van de Kieswet van mening, dat de staatsburger thans zelf moet beoordelen in hoeverre hij van zijn fundamentele rechten gebruik wenst te maken bij verkiezingen. De verwachting werd uitgesproken, dat het wetsontwerp tot afschaffing van de opkomstplicht zo tijdig van kracht kan worden dat het nog bij de verkiezingen van 1970 uitwerking zal kunnen hebben. (Provinciale-Statenverkiezingen in maart 1970, de gemeenteraden-verkiezingen in juni 1970).

Een motie van de heer Laban. volgens welke werknemers in particuliere bedrijven onbelemmerd het passief kiesrecht moeten kunnen uitoefenen, wordt aangehouden tot het moment waarop de Kamer een studie van de regering over deze kwestie zal behandelen. De motie vraagt de regering wettelijke voorzieningen te treffen om belemmeringen die particuliere werknemers ondervinden bij de uitoefening van het passief kiesrecht en het vervullen van het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen tegen te gaan, en de hieraan voor werkgevers en werknemers verbonden financiële gevolgen te regelen.

De minister deelde de Kamer mee, dat met ingang van 1 jan. 1970 de wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen voor subsidiëring in aanmerking komen. De uitwerking van deze regeling wordt later bekend gemaakt.

Er bestaan thans de navolgende wetenschappelijke bureaus: Wiardi-Beckman-stichting (PvdA); Centrum voor Staatkundige Vorming (KVP); Dr. A. Kuyper-stichting (ARP); Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman-stichting (CHU); Prof. Dr. B. M. Teldersstichting (VVD) en het wetenschappeiijke bureau van de partij Binding Rechts. *(ANP,* NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 644/2-1969)

CIJFERS OVER 1969 VAN BEVOLKING EN VOLKSGEZONDHEID

Aan het C B S ontlenen wij de volgende gegevens:

BEVOLKING

	Eenheid	1938	1953	1958	1963	1965	1966	1967	1968	1969
Bevolking op 31 december	mln	8,7	10,6	11,3	12.0	12,4	12,5	12,7	12,8	12,9
Toeneming bevolking 1)	) 1000	89,0	115,1	182,3	152,0	164,9	158,1	125,8	137,3	157,3
waarvan	)									
door geboorte-overschot	)	104,4	147,1	152,4	154,1	147,2	139,1	138,9	132,1	139,6
door migratie-overschot	)	-15,0	-31,6	12,1	8,4	18,8	20,0	-11,5	6,0	18,6
Levendgeborenen	i per 1000 inwoners	20,5	21,8	21,2	20,9	19,9	19,2	18,9	18,6	19,2
Overledenen		8,5	7,7	7,6	8,0	8,0	8,1	7,9	8,2	8,4
Migratie-overschot	)	-1,7	-3,0	1,1	0.7	1.5	1,6	-0,9	0,5	1,4

1) Inclusief saldi administratieve correcties (1958 ruim 18000 Ambonnezen, 1963 grenscorrecties).

VOLKSGEZONDHEID

	Eenheid	1938	1953	1958	1963	1965	1966	1967	1968	1969
Perinatale sterfte	per 1000 geborenen	40,1	31,5	28,0	24,5	23,1	22,4	21,1	20,2	19,8
Zuigelingensterfte	per 1000 levendgeborenen	36,5	23,7	18,5	15,8	14,4	14,7	13,4	13,6	13,4
Totale sterfte	per 1000 inwoners	8,5	7,7	7,6	8,0	8,0	8,1	7,9	8,2	8,4
waaronder tengevolge van										
kanker	) per 1000 sterfgevallen	159	197	215	223	230	231	241	249	241
hart- en vaatziekten	)	269	395	439	450	452	440	442	441	446
w o cerebrovasculaire ziekten	)	72	123	133	122	124	122	119	122	113
Verkeersongevallen	)	13	20	22	23	27	29	29	28	24
Ziekteverzuim onder werknemers	in % van de arbeidstijd	—	4,1	4,6	6,0	6,3	6,5	6,2	7,2	7,6

(Vor. ber. pag. 117/3-1969)

BELGIË

INTERPELLATIES OVER HAVENBELEID

Het incident-De Saeger (zie pag. 43/1) is in de Kamer ter sprake gekomen. Het VU-lid H. Schiltz interpelleerde op 27 jan. over het ontslag van de minister van openbare werken; de interpellanten E. Knoops (RW), H. de Croo (PVV), G. Eneman (CVP), J Gendebien (PVV), M. Levaux (comm.) en W. Geldolf (BSP) handelden over het havenbeleid.

Premier Eyskens bevestigde dat in de regering een meningsverschil was gerezen m.b.t. de havenpolitiek en dat het intussen bijgelegd was. Hij lichtte de betekenis toe van de nationale adviescommissie die de coördinatie van de vervoermiddelen zal onderzoeken. De Saeger verstrekte uitvoerig uitleg over zijn beleid en onderstreepte dat Zeebrugge een sluis voor schepen tot 125.000 ton nodig heeft. Reeds in 1958 was de toenmalige commissie-Willems gewonnen voor de vergroting van de sluis tot 50.000 ton Sindsdien heeft het in de vaart komen van reuzeschepen de gegevens van het vraagstuk gewijzigd, zodat de capaciteit van de sluis nog verder moet worden opgevoerd.

De Saeger beweerde dat de Belgische havens voor alle grote schepen toegankelijk zijn, behalve voor de supertankers, maar dat helt geen zin heeft een haven voor schepen tot 250.000 ton te bouwen, aangezien over enkele jaren schepen van 500.000 ton de petroleum zullen aanvoeren tot in overslaghavens, waar de lading zal worden overgepompt in kleinere schepen die de Belgische havens binnenkunnen.

Bepaalde Waalse bezwaren i.v m. de verbindingen tussen Wallonië en de zee beantwoordde de minister met een overzicht van de maatregelen die, in het kader van het zesjarenplan, ten gunste van de Waalse infrastructuur worden getroffen.

Hij citeerde de volgende uitgaven:

	in mln fr
Albertkanaal	5 020
Haven van Brussel	218
Kanaal Brussel-Rupel	1 660
Kanaal Brussel-Charleroi	685
Haven van Charleroi	175
Boven-Schelde	1 735
Kanaal Brugge-Gent	1 760
Beneden-Samber	130
Maas tussen Luik en Namen	2 075
Centrumkanaal	1 440
E 5	6 690
E 40	10 520
E 10	16 450
Autoweg Doornik-Zeebrugge	4 225
Waalse autoweg	8 615
E 9	5.440

Na een tweedaags debat keurde de Kamer op 29 jan. met 129 tegen 48 stemmen de gewone vertrouwensmotie goed.
Namens de Waalse BSP verklaarde H. Castel voor de stemming dat de fractie haar definitief standpunt eerst in 1971 zou bepalen, wanneer het krediet voor de bouw van de sluis van Zeebrugge aan de goedkeuring van de Kamer zal worden voorgelegd. De PSC-fractievoorzitter J. Michel verklaarde zich niet te zullen verzetten tegen de sluis ,,als ten minste wordt aangetoond bij de bespreking van de begroting voor 1971 dat het om een voor ons bedrijfsleven onontbeerlijke nationale investering gaat en tot de aanvullende nationale investeringen wordt besloten, met de waarborg dat die investeringen ook de economische ontwikkeling van Wallonie ten goede komen."
Een voorstel van Fr Perin (RW) om de stemming over de motie te verdagen tot na de vergadering van de Waalse parlementsleden, bijeengeroepen door de Waalse Economische Raad, werd met 158 tegen 17 bij 1 onthouding verworpen.

BEZOEK VAN BOURGUIBA JR.

De minister van buitenlandse zaken van Tunesië, Habib Bourguiba jr., heeft van 19 tot 24 jan. een officieel bezoek aan België gebracht. Hij werd ontvangen door de koning en voerde besprekingen met eerste-minister Eyskens en de ministers Harmel en Scheyven.
Er werd een verdrag ondertekend det de laatste geschilpunten tussen België en Tunesie regelt. Ook werd tijdens de ministeriële ontmoetingen gehandeld over de betrekkingen van Tunesie met de EEG en de Belgische technische bijstand. Overeengekomen werd in februari 1970 te Tunis verscheidene Belgisch-Tunesische technische commissies bijeen te roepen, ten einde de samenwerking tussen beide landen nog te verbeteren.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

RECHTSTREEKSE VERKIEZING PRESIDENT

Op 18 sept. 1969 heeft het Huis van Afgevaardigden met een overweldigende meerderheid van 339 tegen 79 stemmen zijn goedkeuring gehecht aan een grondwetswijziging die het mogelijk maakt de president en de vice-president rechtstreeks te kiezen,
In februari 1969 had president Nixon in een boodschap aan het Congres al gepleit voor een wijziging van het thans van kracht zijnde kiesstelsel, waarbij de president door een college van kiesmannen aangewezen wordt. Krijgt geen van de presidentskandidaten de meerderheid, dan dient het Huis van Afgevaardigden te beslissen. Bij de laatste presidentsverkiezingen (pag. 40/1-1969) was de kans niet klein dat géén van de 3 kandidaten, Humphrey, Nixon en Wallace de meerderheid in het college van kiesmannen zou behalen, zodat dan het Huis van Afgevaardigden had moeten beslissen, in welk geval Wallace wel eens als overwinnaar uit de bus had kunnen komen, een gevaar waarop tijdens en na de verkiezingscampagne van verschillende zijden gewezen werd.
In de op 18 sept. 1969 aangenomen wijziging wordt de kandidaat met de meeste, maar minstens 40% van de uitgebrachte, stemmen gekozen. Behaalt géén van de kandidaten de 40% dan gaat de strijd in de volgende ronde tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen. De grondwetswijziging dient nog met 2/3 meerderheid in de Senaat en in 3/4 van de wetgevende vergaderingen van de staten, d.w.z. in 38 van de 50 staten te worden aangenomen. Men verwacht niet dat het nieuwe kiesstelsel bij de presidentsverkiezingen van 1971 al zal gelden omdat met name de behandeling in de Senaat nog wel eens wat tijd zou kunnen vergen. De Senaat neemt waar het een verzwakking van de rechten van de afzonderlijke staten betreft, een nogal conservatieve houding in. (NZZ, *USIS, NRC)*

RAPPORT OVER DDT-GEBRUIK. WET I.Z. STRIJD TEGEN LUCHT- EN WATERVERONTREINIGING

Op 13 nov. 1969 heeft de minister voor volksgezondheid. onderwijs en sociale zaken, Finch. een rapport bekendgemaakt van een studiecommissie van zijn departement, waarin o.a. aanbevolen wordt het gebruik van DDT binnen twee jaar uit te bannen.
Volgens Finch moet DDT alleen nog maar gebruikt worden in bijzondere gevallen en moet het gebruik dan worden goedgekeurd door hemzelf en de ministers van landbouw en binnenlandse zaken.
Het rapport analyseert gegevens van het Nationale kankerinstituut, die aantonen dat in 50% van laboratoriummuizen die op een DDT-dieet zijn gehouden tumoren zijn ontstaan. Bij de muizen waren vormen van kanker cn afwijkingen bij geboorten geconstateerd, maar het was de commissie nog niet duidelijk of pesticiden zulke gevolgen ook voor mensen konden hebben. De experimenten waren door de commissie echter reden genoeg om te waarschuwen.
Het ministerie had al eerder een aanbeveling doen uitgaan waarin particuliere en commerciële belanghebbenden bij de DDT gevraagd wordt een middel ter vervanging van DDT te zoeken, dat minder langdurige gevolgen heeft, omdat DDT na zijn oorspronkelijke uitwerking te hebben gehad, nog jarenlang giftig blijft.

Op 1 jan. heeft president Nixon een wetsontwerp ondertekend dat een drastische aanpak van de lucht- en watervervuiling mogelijk maakt. De nieuwe wet voorziet in de vorming van een raad voor milieu-controle en verplicht de president jaarlijks het Congres een rapport voor te leggen over maatregelen ter bestrijding van lucht- en watervervuiling, ter vermindering van de verkeerscongestie en het scheppen van meer open leefruimte. Nixon riep de medewerking in van alle overheidsinstanties en vrijwilligers. De jaren zeventig moeten bekend worden als de periode waarin het gezonde evenwicht tussen mens en natuur wordt hersteld, verklaarde hij. *(Reuter)*

HULP AAN HET BUITENLAND

Op 17 dec. 1969 heeft de Senaat een wetsontwerp goedgekeurd waarin een bedrag van $ 1.812.380.000 wordt uitgetrokken voor hulp aan het buitenland. Het wetsontwerp, dat betrekking heeft op het lopende begrotingsjaar, werd op 31 dec. door president Nixon ondertekend.
Het definitieve bedrag is rond $ 100 mln groter dan de som die het vorig

jaar voor buitenlandse hulp werd bestemd, maar aanzienlijk lager dan de ruim $ 2,6 mrd die de president had gevraagd.
Op 9 dec. 1969 had het Huis van Afgevaardigden na heftige discussies het wetsontwerp aangenomen.
Aanleiding tot deze discussies waren de posten van $ 50 mln militaire steun voor Zuid-Korea en $ 54 mln militaire steun voor Formosa. Ook de militaire steun voor andere landen, ten bedrage van $ 350 mln, ondervond veel tegenkanting alsook het wetsontwerp in zijn geheel.
Men voerde aan dat het geld beter voor binnenlandse noden gebruikt kon worden. Met 83 tegen 54 stemmen keurde het Huis op 9 dec. 1969 een amendement goed dat een eind moet maken aan economische hulp voor welk land ook dat handel drijft met China. Een dergelijke maatregel geldt reeds voor Cuba en Noord-Vietnam.
President Nixon sprak bij de ondertekening van de wet zijn teleurstelling uit over de door het Congres aangebrachte bezuinigingen en zei verder dat verdere bezuinigingen een bedreiging voor de buitenlandse politiek van de regering zouden hebben betekend. *(Reuter,* Le Mon*de)*

BELASTINGHERVORMING GOEDGEKEURD

Op 19 dec. 1969 heeft het Congres overeenstemming bereikt over hervorming van het belastingstelsel alsmede over aanzienlijke belastingverlagingen.
Tot het complex van fiscale maatregelen, dat op 30 dec. 1969 door president Nixon werd goedgekeurd, behoort ook een verhoging van de sociale uitkeringen.
De belastingherziening werd door Nixon ondertekend ofschoon hij tegen bepaalde onderdelen ervan bezwaar had. De goede kanten van de wet waren echter van doorslaggevende betekenis, aldus de president.
Het bezwaar van Nixon tegen de voorgestelde belastingherziening was dat deze een inflatoir karakter had: de klemtoon werd meer gelegd op het besteden dan op het sparen.
Bovendien heeft deze wet, die voor 63 mln Amerikanen een fiscale verlichting brengt, tot gevolg dat de regering $ 3 mrd aan belastinginkomsten zal derven.
De nieuwe wet behelst een verhoging van sociale uitkeringen, stelt 9 mln Amerikanen met minimum-inkomens vrij van belasting en snijdt voor de welgestelden een aantal fiscale ontsnappingsmogelijkheden af.
Aan het akkoord was in het Congres een maandenlang debat voorafgegaan. Om de bezwaren van de administratie, dat de voorgestelde plannen een inflatoire werking zouden hebben te ontkrachten, veranderden de Senaat en het Huis van Afgevaardigden het ontwerp zodanig dat er aanvankelijk meer ontvangen zal worden en per saldo eerst later een absolute afname van inkomen zal plaatsvinden. Zo zal de regering in 1970 extra-inkomsten van $ 6,5 mrd krijgen, die echter in 1971, voornamelijk door het uitvallen van de toeslag op de inkomstenbelasting (pag. 572/3-1969), al meer tot $ 30 mln zullen zijn teruggelopen, terwijl voor de hierna komende jaren met een derving van belastinginkomsten van ca. $ 3 mrd gerekend moet worden.
Een van de belangrijkste onderdelen van de nieuwe wet is dat waarin de tijdelijke verhoging van de inkomstenbelasting voor 6 maanden wordt verlengd, zij het met slechts 5% in plaats van de tot nu toe geldende 10%.
Wel wordt de sinds 1962 bestaande belastingaftrek van 7% voor kapitaalsinvesteringen met terugwerkende kracht tot 18 april 1969 opgeheven, terwijl de speciale belasting op telefoongesprekken en verkopen van auto's voor een jaar verlengd werd.
Deze drie maatregelen waren de inzet van een strijd tussen Senaat, Huis van Afgevaardigden en administratie, die maandenlang geduurd heeft.
Met betrekking tot de verlichting van de belastingdruk zag de Senaat grotendeels haar plannen verwezenlijkt. Zo zal iedere belastingbetaler profiteren van een verhoging van belastingvrijdom van $ 600 tot $ 750 over een periode van vier jaar.
De Senaat had oorspronkelijk $ 800 voorgesteld, maar stuitte op heftige tegenstand van de administratie.
Voor de laagste inkomensgroepen werd een speciale aftrekregeling in het leven geroepen, zodat deze categorieën van belastingplicht vrijgesteld zullen zijn. De andere hervormingsmaatregelen zijn weliswaar niet geheel in overeenstemming met de wensen van vele progressieven, maar maken toch een einde aan een aantal diepgewortelde belastingprivileges.
Zo zal b.v. de belastingaftrek voor de olie-industrie van 27,5% teruggebracht worden naar 22%.
Bij de ondertekening van de wet zei president Nixon nog dat hij zich het recht voorbehield maatregelen te nemen om voor het komende fiscale jaar tot een evenwichtige begroting te komen. *(NZZ, USIS, Reuter, UPI)*

LIBERALISERING HANDEL MET OOST-EUROPA

Op 23 dec. 1969 heeft het Congres overeenstemming bereikt over een wetsontwerp dat een gedeeltelijke opheffing van de belemmeringen op de handel tussen de Verenigde Staten en de communistische landen in Oost-Europa inhoudt.
Het wetsontwerp is een compromis tussen twee lezingen die eerder het Huis van Afgevaardigden en de Senaat afzonderlijk waren gepasseerd. De nieuwe wet vermindert het aantal artikelen dat op de lijst van goederen voorkomt die niet naar Oosteuropese landen mogen worden uitgevoerd, van 1300 tot ongeveer 200.
Het wordt nu tot eind 1971 mogelijk dat de president exportvergunningen afgeeft voor goederen die de communistische landen vrij in andere landen kunnen kopen. Dat mag echter geen gevaar opleveren voor de Amerikaanse veiligheid.
Eind 1969 liep de wet die de handelsbetrekkingen met communistische landen regelde af. Zij stond de president toe de uitvoer aan beperkingen te onderwerpen ten behoeve van de nationale veiligheid, de buitenlandse politiek of de binnenlandse voorziening.
Het Huis van Afgevaardigden wilde deze wet eenvoudig verlengen, maar de Senaat was voorstander van een vrijere handel met Oost-Europa.
De nieuwe wet bepaalt onder meer dat het ministerie van handel moet meedelen waarom het geen exportvergunning voor een bepaald artikel wil geven. Het moet zowel het Congres als de exporteur die de vergunning heeft aangevraagd van zijn besluit op de hoogte brengen.
Waarnemers verwachten echter geen belangrijke toename van de handel met de communistische landen omdat veel afhangt van de uitleg die de regering geeft aan haar volmacht de uitvoer zonodig aan banden te leggen en omdat de goud- en deviezenreserves van de meeste communistische landen niet zodanig zijn dat zij de relatief dure Amerikaanse goederen kunnen kopen.
(NRC, NZZ)

„STATE OF THE UNION" VAN PRESIDENT NIXON

Op 22 jan. heeft president Nixon aan het in verenigde zitting bijeen zijnde Congres zijn eerste ,,State of the Union" aangeboden.

Nixon zei onder meer dat de vooruitzichten op vrede op het ogenblik veel groter zijn dan een jaar geleden. Het voornaamste doel van de Verenigde Staten is de oorlog zodanig te beëindigen dat de geschiedenis zal kunnen zeggen dat een Republikeinse regering de moed en de wil had door onderhandelingen een rechtvaardige vrede tot stand te brengen die de volgende generatie kan bewaren.

De VS zullen ook in de toekomst hun verdragsverplichtingen blijven nakomen, maar zij zullen niet langer de belangrijkste leveranciers van mankrachten en geld blijven bij conflicten. De andere landen moeten in de eerste plaats voor hun welzijn en verdediging zorgdragen. ,,In twee oorlogen, eerst in Korea en nu nog in Vietnam, droegen de VS zorg voor het grootste deel van het geld, de wapens en de mensen om anderen te helpen hun vrijheid te verdedigen. Nu hebben de grote industriële landen van Europa en ook Japan hun economische kracht herwonnen en de landen van Latijns-Amerika en vele landen die na de Tweede Wereldoorlog in Azië en Afrika hun vrijheid kregen van het kolonialisme hebben een nieuw gevoel van trots en waardigheid en een vastbeslotenheid zelf de verantwoordelijkheid voor hun verdediging op zich te nemen. Erop staan dat andere landen een rol spelen is geen afschuiven van verantwoordelijkheid, maar een delen van verantwoordelijkheid", aldus Nixon. ,,Dat is de basis van de doctrine die in Goeam bekend is gemaakt". (pag. 497-'69 e.v.)

,,De betrekkingen van de VS met hun Europese bondgenoten zijn nauw en gezond. Zij zijn gebaseerd op wederzijds overleg en gezamenlijke verantwoordelijkheid". De Amerikaanse politiek is gericht op het voorkomen van een catastrofale botsing met de grote communistische machten, de Sowjet-Unie en China. De onderhandelingen met Moskou over beperking van de strategische raketwapens zullen een groter kans van slagen hebben als wordt uitgegaan van wederzijds zelfbelang dan vanuit naïeve overgevoeligheid. In dezelfde geest zijn met China de besprekingen in Warschau hervat. (pag. 49 e.v.) De president ging verder niet op de buitenlandse politiek in omdat hij zich daarover later met een speciale boodschap tot het Congres zal richten.

Uitgebreid ging de president in op de binnenlandse politiek, waarbij de strijd tegen de vervuiling en tegen de misdaad en de inflatie de meeste aandacht kregen. De president zei dat het bruto nationaal produkt in de jaren zeventig met $ 500 mrd zal stijgen. Deze stijging is groter dan de gehele groei van de Amerikaanse economie van 1790 tot 1950. ,,De vraag is echter niet of we zullen groeien, maar hoe we die groei zullen gebruiken. De jaren zestig waren ook een periode van economische groei. Maar in dezelfde periode van tien jaar zagen we de grootste stijging van misdaad, de grootste toeneming van inflatie en de grootste sociale onrust in Amerika sinds 100 jaar. Nooit schijnt een land meer te hebben gehad, terwijl het er minder vreugde van had."

Volgens de president is de tijd aangebroken voor een nieuw doel: het zoeken niet van een grotere hoeveelheid maar voor een nieuwe kwaliteit van het leven in Amerika. ,,De tijd is aangebroken om al onze regeringsinstellingen op federaal, staats- en plaatselijk niveau te onderzoeken, te hervormen. Het is tijd voor een nieuw federalisme, waarbij, nadat 190 jaar geleden de macht van het volk en de plaatselijke en staatsoverheden naar Washington vloeide, de macht zal beginnen van Washington terug naar de staten en het volk te vloeien". De president drong er bij de bevolking op aan de vervuiling te bestrijden, de straat schoon te maken, de misdaad te bestrijden en te ijveren voor een land in vrede met de wereld en met zichzelf.

Voor het begin van zijn nieuwe campagne kondigde hij aan het Congres om $ 10 mrd te zullen vragen voor een vijfjarig programma ter bestrijding van de watervervuiling. Tegelijkertijd deelde hij mee een evenwichtige begroting te zullen indienen voor het fiscale jaar 1971/1972 cn harde besluiten te hebben genomen waarbij programma's waren geschrapt om prijsverhogingen voor de bevolking te voorkomen. De strijd tegen de inflatie moet met alle kracht worden voortgezet.

Op één punt wilde president Nixon niet bezuinigen, maar zelfs meer uitgeven: de bestrijding van de misdaad. ,,We hebben een heleboel opgeblazen retoriek in de jaren zestig gehoord waarbij het woord ,,oorlog" misschien te dikwijls is gebruikt — de oorlog tegen de armoede, de oorlog tegen de ellende, de oorlog tegen de ziekte, de oorlog tegen de honger. Als er een terrein is waar het woord ,,oorlog" gepast is, is het bij de strijd tegen de misdaad". ,,We moeten de oorlog verklaren aan de misdadige elementen die onze steden, onze huizen en onze levens steeds meer bedreigen". Een tragisch voorbeeld noemde Nixon de federale hoofdstad, ,,voor welks veiligheid het Congres en de regering in de eerste plaats verantwoordelijk zijn". Hij zei eraan te twijfelen of er veel Congresleden zijn die op een afstand van meer dan enkele blokken van het Congresgebouw wonen en die 's avonds alïeen naar huis durven lopen,

Het vorige jaar diende de regering dertien wetsontwerpen in over georganiseerde misdaad, pornografie, straatmisdaad en verdovende middelen, waarvan er geen een de president voor bekrachtiging bereikte. De federale uitgaven voor plaatselijke misdaadbestrijding zullen het komende jaar tweemaal zo groot zijn als op de begroting 1970.

President Nixon noemde de auto de ergste luchtvervuiler en zei dat motoren en samenstelling van de benzine verbeterd zouden moeten worden. ,.We kunnen ons niet langer veroorloven lucht en water als gemeenschappelijk eigendom te beschouwen, vrij om te worden misbruikt door iedereen, ongeacht de consequenties."

,,De komende tien jaar zal onze welvaart met 50% stijgen. De vraag is of dit betekent dat we werkelijk 50% rijker zullen zijn, 50% beter af, 50% gelukkiger, of betekent dit dat in het jaar 1980 de president staande op deze plaats, terug zal zien op een decennium waarin 70% van ons volk in de grote metropoolgebieden woont, verstopt door verkeer. verstikt door vuile lucht, vergiftigd door water, verdoofd door het lawaai en geterroriseerd door misdaad?"

De president stelde daarna het programma voor waterzuivering voor, dat in vijf jaar $ 10 mrd moet kosten om in alle plaatsen van het land waar dat nodig is installaties te kouwen voor gemeenteafval dat het water vervuilt. Verder kondigde de president aan dat waar mogelijk natuurreservaten moesten worden aangekocht.

Luchtverontreiniging door uitlaatgassen van auto's moest middels nieuw onderzoek en nieuwe federale regels worden tegengegaan. ,,De

prijs van de consumptiegoederen moet voortaan de kosten inhouden van produktie en vernietiging van hun resten zonder schade aan de omgeving".

De president zei verder dat het tijd wordt voor hen, die grote eisen stellen aan de gemeenschap om op zijn minst eisen te stellen aan zichzelf. Dit alles was nodig en mogelijk, vooral omdat ook de jeugd, die er tenslotte het meest van zal profiteren, deze problemen nu centraal stelt. De president rekende ook de ruimtelijke ordening en planning van nieuwe steden en verkeerswegen tot de urgente taken van de federale regering.

Aan het einde van zijn boodschap herinnerde de president eraan dat het vooral de geestelijke kwaliteit was en de droom waarvoor Amerika stond, die miljoenen in de hele wereld had geïnspireerd. ,,Nadat wij de rijkste en sterkste natie van de wereld werden moet het niet geboekstaafd worden dat wij het morele en geestelijke idealisme missen dat ons eens ten tijde van onze geboorte de hoop van de wereld deed zijn. Onze erkenning van de waarheid dat rijkdom en geluk niet hetzelfde zijn, eist van ons dat succes of mislukking volgens nieuwe normen wordt gemeten." (Reuter, NRC)

PRESIDENTIEEL VETO VOOR WET OP SOCIALE UITGAVEN

President Nixon heeft op 26 jan. zijn veto uitgesproken over een met een overweldigende meerderheid door het Congres aangenomen wetsvoorstel dat voorzag in uitgaven van $ 19,7 mrd voor de begroting van gezondheid, onderwijs en sociale zaken voor het lopende begrotingsjaar.

Het Congres had ruim een miljard dollar meer uitgetrokken dan waarom de president had gevraagd. Tijdens de behandeling in het Congres had Nixon al laten weten dat verhoging van de uitgaven voor hem onaanvaardbaar zou zijn, maar zowel in het Huis van Afgevaardigden als in de Senaat waren het met name de Democratische leden die van mening waren dat hun kiezers, de armen en de minderheidsgroepen veel belang hebben bij het betrokken departement. De Democratische fractieleider in de Senaat, Mansfield, had bij zijn fractie op aanvaarding aangedrongen, omdat naar zijn mening de wet niet de inflatoire druk zal vergroten, daar de extra $ 1,1 mrd is afgeknabbeld van de wet op de buitenlandse hulpverlening. De Democratische fractie liet weten dat naar haar oordeel Nixon te weinig doet aan de bescherming van het leefmilieu, gezondheidsonderzoek, sociale verzekering en onderwijs.

In een televisie-rede, waarin hij zijn veto toelichtte zei president Nixon o.a. dat hij de verhogingen voor onderwijs weigerde, ,,omdat het levensbelang van deze natie eist, dat de stijging van levensonkosten voor alle Amerikanen tot stilstand wordt gebracht". De president gaf toe dat het een moeilijk besluit was om zich in een verkiezingsjaar tegen een onderwijsbegroting te keren. Maai- liet gaat niet voor of tegen het onderwijs, aldus Nixon, want het gaat om een verkeerd bedrag voor een verkeerd doel op een verkeerd tijdstip. Het doel was verkeerd, omdat de verhogingen in de onderwijsbegroting bestemd waren voor oude programma's waarvan bewezen was dat zij niet hielpen. Het geld dat tot nu toe was uitgegeven, was dus van geen nut geweest. Er dienen eerst betere programma's te worden ontworpen. De president keerde zich speciaal tegen de politiek-populaire federale hulpprogramma's voor scholen in de buurt van federale inrichtingen, zoals militaire bases, waarvan. zoals hij verklaarde, zes miljoen gaat naar scholen met een half miljoen kinderen in de rijkste districten, terwijl drie miljoen gaat naar scholen met drie miljoen kinderen in de armste districten.

Op 28 jan. behaalde president Nixon een overwinning in het Congres toen in het Huis van Afgevaardigden een voorstel om het veto te overstemmen, werd verworpen. Het voorstel afkomstig van de Democraten om met een meerderheid van tweederden het presidentiële veto ongedaan te maken, kreeg slechts 226 stemmen, terwijl 191 afgevaardigden het standpunt van de president steunden. 199 Democraten en 27 Republikeinen stemden tegen het veto, terwijl 156 Republikeinen en 35 Democraten de houding van Nixon steunden. De leider van de Democraten noemde Nixons overwinning ,,oneervol", omdat deze ten koste ging van ,,de schoolkinderen, hun docenten, de armen, de zieken en de bejaarden." Zijn Republikeinse collega sprak van een grote overwinning ten gunste van een ,,verantwoord financieel beleid". (Reuter, NRC)

MOORD OP VAKBONDSLEIDER

Op 5 jan. is de 59-jarige vakbondsleider Joseph Yablonski met zijn vrouw en dochter vermoord in hun huis in Clarksville (Pennsylvania) gevonden.

Onmiddellijk na het bekend worden van het misdrijf werd van vele kanten het vermoeden geuit dat de moord in verband stond met de bestuursverkiezingen die in december 1969 voor de mijnwerkersbond, United Mine Workers UMW, waren gehouden en waarbij Yablonski verslagen was ten gunste van de 65-jarige Anthony Boyle, die thans voorzitter van de bond is. Tijdens de campagne heeft Yablonski beschuldigingen geuit aan het adres van het bestuur en hun corruptie en verduistering van vakbondsgelden verweten. Verder zou het bestuur zich meer bezig houden met het helpen van de kolenindustrie in haar strijd tegen de opkomende kernenergie en de olie, dan met de strijd voor hogere lonen, grotere veiligheid etc. De UMW heeft zeer grote zakelijke belangen en bezit b.v. driekwart van het aandelenkapitaal van de National Bank of Washington. De leiders van de UMW incasseren zeer ruime salarissen en hebben vaak zelf zakelijke belangen bij mijnbouwmaatschappijen.

Tijdens de verkiezingscampagne was Yablonski al enige malen anoniem bedreigd. Op een bijeenkomst in een mijncentrum in Illinois was hij door onbekenden afgeranseld. Verzoeken om bescherming door de FBI waren verworpen.

De verbittering onder de mijnwerkers uitte zich in talrijke stakingen op 7 en 8 jan. in West-Virginia, Ohio en Pennsylvania. De FBI is inmiddels een onderzoek naar het misdrijf begonnen. Het is wel gebleken dat de misdaad door beroepsmoordenaars is gepleegd. *(DPA, **Times**)*

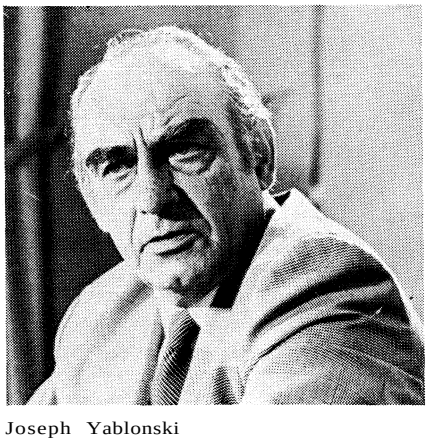

Joseph Yablonski

AZIË (ZUID)

INDIA

AMBASSADEURS UIT JORDANIB EN MAROKKO TERUGGEROEPEN

De Indiase regering heeft op 14 okt. 1969 haar ambassadeurs uit Jordanië en Marokko teruggeroepen uit protest tegen het aandeel van deze landen in de uitsluiting van India van de islamitische topconferentie te Rabat (zie pag. 635/2-1969). De maatregel van India richtte zich vooral tegen deze twee landen omdat Marokko als gastland fungeerde en zijn koning de conferentie voorzat, terwijl Jordanië als enige actief de uitsluiting van India ondersteund had. (*AP* 14-10).

BIHAR ONDER PRESIDENTIEEL BEWIND

Nadat premier Harihar Singh op 18 mei '69 de coalitieregering, waarin de Congrespartij een belangrijk aandeel vormde, met o.a. de Hul Jharkhand had uitgebreid, verloor de regering op 20 juni de meerderheid in het parlement bij de behandeling van de begroting. Zij trad daarop af.

Op 22 juni werd een linksgeoriënteerde regering van het Verenigd Front gevormd met Bhola Paswan Shastri, de leider van het Lok Tantrik Congress, als premier.

Deze kwam op 3 juli ten val, toen de Jan Sangh haar steun aan het kabinet introk. Hoewel Harihar Singh (Congrespartij) vervolgens stelde in staat te zijn een stabiele regering te vormen, werd op 4 juli een presidentiële ordonnantie uitgevaardigd, waarbij het parlement van Bihar geschorst werd en de staat onder rechtstreeks presidentieel bewind geplaatst werd. (Reuter) (Vor. ber. pag. 349/3-1969)

NIEUWE COALITIE IN KERALA

Na een ambtsperiode van 31 maanden is de door communisten beheerste volksfront-regering van de marxistisch-communistische (pro-Peking) premier E. M. S. Namboodiripad op 24 okt. 1969 afgetreden.

De crisis ontstond toen de premier het verlangen van zijn coalitiepartners een onderzoek wegens corruptie tegen de minister van gezondheid in te stellen, beantwoordde door ook tegen vier andere ministers (twee pro-Moskou communisten en twee socialisten) een dergelijk onderzoek te gelasten. Hierop traden zeven ministers af. De premier weigerde echter heen te gaan. Op 24 okt. besloot het parlement van Kerala met 69 tegen 60 stemmen een onderzoek wegens corruptie tegen vier ministers in te stellen, waaronder drie partijgenoten van de premier. Hoewel de coalitie over 111 van de 134 zetels in hit parlement beschikte, leed de premier een nederlaag omdat vier coalitiepartners, waaronder de pro-Moskou communisten, hem in de steek lieten. Hierop diende Namboodiripad het ontslag van zijn kabinet in.

Op 1 nov. legde de pro-Moskou communist Chelat Achutan Menon de eed als premier af. Zijn coalitieregering telt drie pro-Moskou communisten, twee socialisten, twee leden van de Moslem Liga en een voormalig lid van de Congrespartij. De marxistisch-communisten (50 zetels) voegden zich bij de oppositie, waarmee aan de samenwerking van de twee communistische groeperingen sinds de verkiezingen van 1967 een einde kwam. De corruptiekwestie was volgens de *NZZ* (20-10) een aanleiding; de coalitiepartners waren reeds lang ontevreden over het optreden van Namboodiripad en zijn partijgenoten. (AP, Reuter) (Vor. ber. pag. 163/2-1967)

PAKISTAN

BOUW KARAKORUMWEG. PROTESTEN INDIA. HEROPENING ZIJDEWEG

Naar op 19 juni 1969 te Delhi bekend werd gemaakt, was de regering van India in het bezit gekomen van vertrouwelijke inlichtingen over de bouw door Pakistan van een nieuwe strategische weg over het Karakorumgebergte in de Himalaya, welke het door Pakistan beheerde noorden van Kasjmir zou verbinden met het Chinese Sinkiang. Ten behoeve van de wegaanleg zouden 12.000 man Chinees personeel in Noord-Kasjmir zijn gelegerd en wel te Mor Khun en te Khunjerab. De nieuwe weg zou te Mor Khun (90 mijl ten noorden van Gilgit) een aftakking vormen van de weg die Gilgit met Kashgar in Sinkiang over de Mintaka-pas verbindt, en over de Khunjerab-pas voeren en zo een tweede verbinding met Chinees grondgebied betekenen. Het Pakistaanse deel van Mor Khun tot de Khunjerab-pas (112 km) zou aansluiten op het Chinese deel vanaf deze pas tot Quila Nabi (190 km).

Chinese troepen zouden langs de nieuwe route over de 4.900 m hoge Khunjerab-pas aanzienlijk sneller naar het door Pakistan beheerde deel van Kasjmir kunnen worden overgebracht dan via de 4.800 m hoge Mintaka-pas: de aanvoerroute vanuit Tibet en het door China bezette Noordoost-Kasjmir (Ladakh) zou 1.300 km korter zijn.

De Indiase regering diende op 25 juni protestnota's in bij Pakistan en communistisch China. Zegens Peking werd gesteld dat de bouw van de weg China's geheime verstandhouding met Pakistan demonstreert om de soevereiniteit van India te ondermijnen.

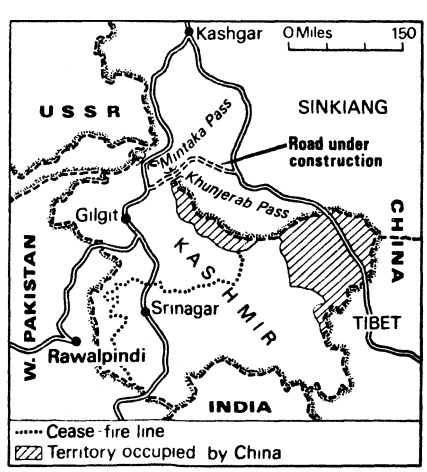

(The Economist)

Heropening *zijdeweg*

India had reeds in mei 1968 bij Pakistan en China geprotesteerd tegen de (her)bouw van een weg tussen Gilgit en Kashgar (Sinkiang) over de Mintaka-pas (totale lengte ca. 730 km). Beide staten antwoordden daarop dat het om een zuivere handelsroute ging. Deze sinds Marco Polo gebruikte „zijdeweg" was in 1949 door China gesloten. Op 21 okt. '67 kwamen China en Pakistan overeen de grotendeels onbegaanbaar geworden weg te herbouwen.

Daarbij zouden volgens de *NZZ* (7-9-1969) tijdelijk 15.000 leden van het Chinese Volksbevrijdingsleger aan Pakistaanse zijde bij het werk ingeschakeld geweest zijn. Op 28 sept. 1968 werd de weg aan Pakistaanse zijde officieel geopend.

Op 25 aug. 1969 arriveerde de eerste Chinese handelskaravaan vanuit Kashgar in het Pakistaanse grensdorp Misgar. De karavaan werd door de bevolking feestelijk begroet. De waarde van het jaarlijkse handelsverkeer op dit traject wordt geraamd op $ 400.000. (The Economist 28-6-1969; *NZZ* 2-7 en 7-9-1969; *AP/AFP* 26-8-1969)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

INDONESIE

ONTWIKKELINGEN ROND WEST-IRIAN. ALGEMENE VERGADERING VN GEEFT SANCTIE AAN AANSLUITING RIJ INDONESIË

Alvorens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 19 nov. 1969 een door Indonesië en Nederland ingediende resolutie aanvaardde (pag. 11/3j, waarbij kennis werd genomen van het door de specale VN-vertegenwoordiger Ortiz-Sanz uitgebrachte rapport i.z. de ,,daad van vrije keuze" op West-Irian (zie pag. 481 e.v.-1969), hadden zich o.a. de volgende ontwikkelingen voorgedaan. Deze stonden grotendeels in verband met de voorbereiding van een mogelijk debat in de Algemene Vergadering.

De speciale vertegenwoordiger van Oe Thant, Fernando Ortiz-Sanz, besloot op 15 aug. zijn missie.

President Soeharto van Indonesië verklaarde op 16 aug. in een radiotoespraak aan de vooravond van Onafhankelijkheidsdag dat West-Irian nu officieel deel uitmaakt van Indonesië. De keuze van de bevolking van West-Irian was onherroepelijk en kon door niets ongedaan worden gemaakt. Indonesië had zijn goede trouw bewezen met het uitvoeren van de bewuste internationale overeenkomst, de VN hadden hun bekwaamheid getoond door het vreedzaam oplossen van het conflict om West-Irian. De ,,daad van vrije keuze" was democratisch ten uitvoer gelegd en had de wereld getoond, dat het hele Indonesische volk, van Sumatra tot West-Irian, één grote familie was, aldus de president. Nu stond men voor de taak West-Irian tot ontwikkeling te brengen, ,,een ware uitdaging die onze harten sneller doet kloppen", zo meende Soeharto. Hij zei voorts dat zijn regering echter geen overdreven beloften wilde doen.

De minister van binnenlandse zaken, Amir Machmoed, had volgens de NRC (8-8) verklaard dat de regering 3.100 mln roepia uitgetrokken had voor de ontwikkeling van West-Irian in het begrotingsjaar 1969-70, waarvan reeds 700 mln in de loop van 1969 was uitgegeven.

President Soeharto legde het Huis van Afgevaardigden een wetsontwerp voor dat ten doel had West-Irian binnen de republiek een ruime mate van autonomie te geven. Het wetsvoorstel, dat binnenlandse autonomie aan het eind van 1970 inhoudt, werd op 6 sept. door het parlement aanvaard. Volgens minister Machmoed verwierf West-Irian dooi de nieuwe wet dezelfde rechten als de andere Indonesische provincies.

Tijdens een plechtige zitting van de Westiriaanse wetgevende vergadering te Djajapoera, waarbij West-Irian tot provincie werd uitgeroepen, deed president Soeharto op 16 sept. de toezegging dat amnestie zou worden verleend aan alle opstandelingen, die vrijwillig naar hun haardsteden terugkeren.

Volgens een mededeling van de Indonesische militaire voorlichting had. de leider van de opstand van 30 april, **A.** R. Wamafma, die toen met 95 politiemannen en vele anderen het oerwoud introk, zich op 30 aug. aan de Indonesische commandant, generaal Sarwo Edhie, overgegeven.

Medio oktober telde president Soeharto voor pleegouders te zoeken voor 200.000 Papoeakinderen tussen 9 en 15 jaar, die dan in een ,,beschaafde" omgeving zouden kunnen worden grootgebracht. Van Indonesische zijde werd later verklaard dat de kinderen op West-Irian zullen blijven.

Incident Luns-Malik

Op 1 okt. zei de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Luns in de Algemene Vergadering van de VN dat er ,,in Nederland enige twijfel" was gerezen over het stelsel en de uitvoering van de daad van vrije keuze op West-Irian.

Kort daarop verklaarde zijn Indonesische ambtgenoot, Adam Malik, in de Assemblee dat de uitslag van de daad van vrije keuze niet te herroepen valt. Hij vervolgde: „Wij zijn dankbaar dat wij bij de uitvoering van deze belangrijke taak de samenwerking en het begrip van de Nederlandse regering hebben genoten. De Indonesische regering is nu serieus bezig met de verdere ontwikkeling van West-Irian niet alleen als een nationale plicht — de vooruitgang van haar eigen volk — maar ook als een taak die van geweldig belang is voor het hele mensdom."

De Indonesische regering is verheugd dat het daarbij de medewerking en hulp geniet van de Nederlandse regering, die speciale financiële hulp wil geven voor een nieuw fonds dat nu in bespreking is bij de Aziatische ontwikkelingsbank in Manilla. Een fonds voor de versnelde ontwikkeling van West-Irian binnen het Vijfjarenplan van Indonesië.

Naar later bleek had minister Luns aanvankelijk zullen zeggen dat er bij het Nederlandse volk twijfel bestond over het stelsel dat de Indonesische regering voor de volksraadpleging heeft gekozen en aan de manier waarop het is uitgevoerd.

Deze kleine wijziging in de tekst van minister Luns was volgens de Indonesische diplomaat Soedjarwo Tjondronegoro (oud-ambassadeur in Den Haag) op Indonesisch verzoek aangebracht. Volgens een A N P-bericht had deze tevens verklaard: „Het is goed dat Nederland heeft ingezien dat de tekst gewijzigd moest worden".

Na zijn terugkeer uit New York deelde minister Luns mee dat hij met minister Malik op diens initiatief een gesprek had gevoerd, waarbij op minister Luns aandrang zou zijn uitgeoefend om in zijn rede niets te zeggen over West-Irian. Deze zou daarop hebben gezegd dat hij aan de materiële inhoud van zijn rede niets kon veranderen, maar dal hij bereid was een verzachting in de formulering toe te passen. Naar minister Luns zei had minister Malik gezegd niet te weten van de aan Soedjarwo toegeschreven verklaring.

Volgens R e u t e r (NRC 15-10) zei minister Malik dat zijn ontmoeting met mr. Luns in feite persoonlijk was en dat er geen noodzaak bestond die in de openbaarheid te brengen. Ik betreur dat zij openbaar is gemaakt. aldus de Indonesische minister.

Rapporten

In een door de Indonesische regering uitgegeven rapport over de ,,daad van vrije keuze" werd, aldus A N P (4-11), erkend dat er tijdens de voorbereidingen van de volksraadpleging moeilijkheden in het binnenland van West-Irian zijn geweest. Voorts werd bericht dat de leden van de beweging Vrij-Papoea op semi-militaire manier optraden. dat zij geïnspireerd werden door Papoea-groePen in New York en Nederland en dat ook de economische problemen aanleiding waren geweest voor de moeilijkheden in Manokwari en later ook in het gebied van Enarotali en Waghete.

In het rapport stond verder dat de Papoea-vrijheidsbeweging moeilijkheden veroorzaakte in de kustgebieden en dat daardoor verwarring ontstond bij de ,,ongeletterde bevolking". ,,Er kwam grote druk uit West-Irian om het volk niet te horen omdat de inwoners zich al als Indonesiërs beschouwden", aldus het rapport.

Indonesië stelde dat VN-vertegenwoordiger Ortiz Sanz, die geen ,,speciale missie had zoals propagandisten in het buitenland schreven en zich keurig aan zijn taak hield" eerst het plan had, in de kuststreken het beginsel van een man een stem te laten gelden en in het binnenland het stelsel van „moesjawarah". Later, alweer volgens het rapport, zag men echter moeilijkheden van twee systemen en koos voor het laatste.

De schrijvers van het rapport kwalificeerden de acties van de Vrij-Papoeabeweging als die van ,,zielige mensen die met Nederlandse paspoorten werken". Zij betoogden dat alles op het eiland pais en vree is en dat de Westiranezen gelukkig zijn.

In het Indonesische rapport werd tenslotte gesteld dat het rapport dat de secretaris-generaal van de VN krachtens het akkoord van 1952 moest uitbrengen, niet door de Algemene Vergadering van de VN behoefde te worden goedgekeurd.

In het op 8 nov. gepubliceerde rapport van VN-waarnemer Ortiz-Sanz stelde deze dat ,,op basis van de in dit rapport opgesomde feiten verklaard kan worden dat, met de beperkingen opgelegd door het geografische karakter en de algemene politieke situatie, een daad van vrije keuze heeft plaats gehad in overeenstemming met het Indonesische gebruik, waarin de vertegenwoordigers van het volk

hun wens uitspraken om bij Indonesië te blijven".
Ortiz-Sanz constateerde verder: ..petities waaruit opnositie bleek tegen annexatie door Indonesië, gevallen van onrust, vlucht van mensen naar het Australische deel, het bestaan van politieke gedetineerden, van wie er 300 op mijn verzoek werden vrijgelaten, hetgeen toont dat zonder twijfel bepaalde delen van de bevolking sterke overtuigingen koesterden ten behoeve van onafhankelijkheid. Toch was het antwoord der raadgevende vergaderingen unaniem voor het blijven bij Indonesië. . ."
Verder speet het de rapporteur ,,voorbehoud te moeten maken betreffende de tenuitvoerlegging van artikel 22 (betreffende de rechten van vrije meningsuiting, beweging en vergadering). ,.Ondanks mijn voortdurende pogingen werd deze belangrijke opdrarht niet volledig uitgevoerd. De regering oefende te allen tijde nauwe politieke controle uit op de bevolking".
Ortiz-Sanz rapporteerde ook dat de Indonesische regering op de in de overeenkomst voorgeschreven wijze de volksraadpleging via „moesjawarah" uitvoerde. Dat de vraag of West-Irian bij Indonesië moet blijven of de handen moet verbreken werd gesteld, dat de consultatieve vergaderingen volgens de voorwaarden waren samengesteld en uit 1025 leden bestonden die allen duidelijk gekozen waren door het volk en dat het antwoord unaniem was dat West-Irian bij Indonesië moest blijven.
Veel vertegenwoordigers, aldus het rappo t. woonden ae verkiezing bij van 20% der leden van de raadgevende vergaderingen; Ortiz-Sanz was persoonlijk tegenwoordig bij alle samenkomsten van deze colleges.
In zijn voorlaatste conclusie schreef de waarnemer: het is duidelijk dat de bewoners wanneer zij stemden om bij Indonesië te blijven zich ook uitspraken voor economische ontwikkelingen en sociale vooruitgang die naar zij hopen resultaten zullen zijn van de volksraadpleging.
Het is bemoedigend, aldus de rapporteur, dat hoge Indonesische functionarissen hun vast voornemen uiten om ,,een belangrijke graad van autonomie toe te staan" en ,,ernstige pogingen om ontwikkeling aan te moedigen".
In het rapport van secretaris-generaal Oe Thant, dat op de rapporten van Ortiz-Sanz en de Indonesische regering gebaseerd was, zei deze dat zijn vertegenwoordiger Fernando Ortiz-Sanz advies heeft gegeven aan de Indonesische regering in alle fasen van deze volksraadpleging. De raad van Ortiz-Sanz werd soms aanvaard, maar soms ook niet. Bij bepaalde gelegenheden achtte de Indonesische regering het onmogelijk het advies op te volgen.

In het verslag van de Indonesische regering, zo vervolgde Thant wordt herinnerd aan de speciale omstandigheden in West-Irian die vcornamelijk voortvloeien uit de ontoegankelijkheid van het gebied, de moeilijke verbindingen en het lage ontwikkelingsniveau van de bevolking, met uitzondering dan van een betrekkelijk kleine groep Westirianezen die in enkele steden aan de kust woont. De Indonesische regering had de daad van vrije keuze een succes genoemd dat tot versterking van de eenheid van Indonesië en zijn bevolking zou leiden. Indonesië beschouwt het resultaat van die daad als de bekroning van zijn onafhankelijkheid. Thant zei bemoedigd te zijn door de uit dit verslag blijkende vastberadenheid van de Indonesische regering om zich te concentreren op de ontwikkeling en vooruitgang van West-Irian.
Oe Thant zei ook in zijn verslag het nodig te achten te herinneren aan bepaalde feiten. Op 14 mei en 2 juli **1963** werd de Indonesische regering namens hem in kennis gesteld van de namen van de mensen die hij als ,,deskundigen van de Verenigde Naties" had aange ezen op grond van artikel **16** van de overeenkomst tussen Indonesië en Nederland. Verscheidene keren had hij de Indonesische regering benaderd in verband met de uitvoering van artikel 16, maar telkens geen gunstig antwoord gekregen. Op 7 jan. **1965** had Indonesië de samenwerking met de Verenigde Naties verbroken, waardoor het onmogelijk werd deskundigen van de volkerenorganisatie naar West-Irian te zenden. Oe Thant sprak tot slot zijn waardering uit voor de regeringen van Indonesië en Nederland voor hun hulp bij de uitvoering van de taken voor-ivioeiend uit de overeenkomst van **15** aug. 1962 en in het bijzonder voor hun besluit de door het werk van de VN krachtens deze overeenkomst ontstane kosten, samen te delen.

Nederlandse financiële hulp voor West-Irian

De Nederlandse regering zal f 17,5 mln verstrekken voor de ontwikkeling van West-Irian via een te vormen speciaal fonds van de Aziatische ontwikkelingsbank, aldus werd meegedeeld in een gemeenschappelijk communiqué dat werd uitgegeven na een bespreking op 10 nov. tussen de Nederlandse minister van ontwikkelingszaken, B. J. Udink, en zijn Indonesische collega van financiën, Ali Wardhana.
De Indonesische bijdrage zal bestaan uit de kosten in lokale valuta. Voor dat doel zal de Indonesische regering de nodige extra begrotingsmiddelen verschaffen. Beide ministers gaven uitdrukking aan hun vertrouwen dat ook andere landen zullen bijdragen aan het voorgestelde fonds.

Debat Algemene Vergadering Nederlands-Indonesische resolutie. Optreden *Nikolaas* Jouwe

In een onderhoud tussen de ministers Malik en Luns op 11 nov. kreeg een gemeenschappelijk optreden van Indonesië en Nederland haar beslag. Samen dienden zij op 13 nov. een ontwerp-resolutie in, waarin de Algemene Vergadering kennis neemt van het rapport van de secretaris-generaal, haar dank betuigt voor de uitvoering van de aan de secretaris-generaal en zijn speciale vertegenwoordiger toevertrouwde taken en haar erkentelijkheid uitspreekt voor de beloofde hulp aan Indonesië om de ontwikkeling van West-Irian te bevorderen. De ministers Luns en Malik hielden elk een rede.
De Nederlandse bewindsman legde de nadruk op de Nederlandse belangstelling voor het welzijn van West-Irian en zijn bevolking in de toekomst. Wel verklaarde hij dat de overeenkomst van 1962 niet tot stand kwam ,,zonder aarzeling en twijfels aan de zijde van Nederland". ,,Deze aarzeling en twijfels werden niet weggenomen in de slotfase van de uitvoering van de overeenkomst. (.) Ik zou niet volkomen openhartig zijn, als ik het feit zou verdoezelen. dat zowel in het Nederlandse parlement als in onze pers opnieuw twijfels zijn geuit over de methode, en meer in het bijzonder over de omstandigheden, waaronder het recht tot zelfbeschikking moest worden uitgeoefend. ( ). Nu bevestigt het eindrapport van ambassadeur Ortiz-Sanz, dat deze gevoelens in zekere mate niet ongerechtvaardigd waren. Ondanks dit is de Nederlandse regering bereid, het resultaat van de daad van zelfbeschikking (...) te erkennen en zich daaraan te houden", aldus minister Luns, die sprak van ,,de laatste bladzijde van een lang hoofdstuk".

Eerder had minister Malik gezegd dat de Indonessche regering haar taak zo zorgvuldig mogelijk en met uiterste toewijding heeft uitgevoerd. ,,Men kan op de uitvoering van de daad van vrije keuze gemakkelijk kritiek hebben, maar men dient rekening te houden met de bijzondere moeilijkheden die aan een volksstemming in West-Irian verbonden zijn", aldus minister Malik.
,,In Nederland heeft men weliswaar van verschillende zijden kritiek geuit, maar wij verheugen ons erover dat niet alleen secretaris-generaal Oe Thant bereid is mee te werken aan deze laatste afwikkelingen van de overeenkomst van New York, maar dat ook de Nederlandse regering begrip toont". De minister wees op de ontwikkelingsplannen t.b.v. West-Irian en loofde de Nederlandse financiële hulp.

Terwijl minister Luns op 13 nov. gezegd had te hopen dat de Algemene Vergadering die dag haar instemming met de ontwerp-resolutie zou betuigen, die naast Indonesië en Nederland ook door België, Luxemburg, Maleisië en Thailand was ingediend, werd echter op initiatief van de Afrikaanse staat Dahomey de verdere bespreking ervan en de stemming erover uitgesteld. Dit land ontving daarbij steun van Ghana, Togo, Gabon en Ecuador.
Hoewel het uitstel formeel verband hield met een procedurekwestie,

bestond er bij genoemde landen de vrees dat zo'n akkoord, gevolgd door zelfbeschikking voor een primitief gebied georganiseerd door een besturende natie, een precedent is voor Zuidwest-Afrika of misschien nog andere primitieve gebieden.
Dit Afrikaanse verzet was in zekere zin een succes voor Nikolaas Jouwe, de leider van de beweging Vrij-Papoea, die als genodigde van =&- homey op de gastentribune zat.

Jouwe had in februari 1969 bezoeken gebracht aan Guinee, Senegal, Ivoorkust, Togo, Dahomey, Nigeria, Tanzania en Ethiopië, waar hij betoogde dat de Papoea's een negroïde volk zijn en daarom de bijzondere belangstelling van de Afrikaanse landen verdienen Ook had hij contact met de OAE en Middenamerikaanse landen waar negroïde volksgroepen voorkomen. Tijdens de bijeenkomst van de Algemene Vergadering leidde hij ook protestdemonstraties voor het VN-gebouw.

De kritiek van een aantal Afrikaanse landen leidde tenslotte tot een door Ghana ingediend amendement, waarin o.m. werd voorgesteld de bevolking van West-Irian in 1975 opnieuw gelegenheid te geven de daad van vrije keuze uit te oefenen. De amendement werd op 19 nov. met 15 stemmen vóór, 60 tegen en 39 onthoudingen verworpen. Nederland onthield zich van stemming.
De Indonesisch-Nederlandse ontwerp-resolutie werd dezelfde dag met 84 tegen 0 stemmen bij 30 onthoudingen aanvaard. Tot de laatste behoorden 24 Afrikaanse landen, Israël, Barbados, Guyana, Venezuela, Brazilië en Trinidad en Tobago.

Tweede Kamer

Op 27 nov. kwam de Nederlandse houding t.a.v. West-Irian aan de orde in de Tweede Kamer door een interpellatie van P. Jongeling (GPV). Deze diende een motie in waarin de Kamer werd gevraagd ,,haar teleurstelling uit te spreken over het feit, dat de Nederlandse regering gemeend heeft te zamen met de Indonesische regering een gemeenschappelijke ontwerp-resolutie over het rapport van de secretaris-generaal van de VN te moeten indienen, waarin kritiek op de gang van zaken in West-Irian niet tot uiting komt".
De motie werd op 3 dec. bij zitten en opstaan verworpen. Vóór de motie waren de aanwezige leden van de fracties SGP, BP, PSP, groep-Harmsen, groep-Aarden, 3 leden van D'66, Roethof (PvdA) en Jongeling. Minister Luns liet er volgens Het Parool (28-11) geen twijfel over bestaan dat de goede betrekkingen met Indonesië een hoofdrol hebben gespeeld bij het indienen van de resolutie. Het hele Nederlandse optreden was volgens de minister ingegeven door de zorg de belangen van de Papoea's zo goed mogelijk te behartigen.

Vluchtelingen

Op grond van inlichtingen van het Australische ministerie **vin** buitenlandse zaken maakte premier De Jong in een brief aan de Tweede Kamer bekend dat van de ruim 2.200 mensen uit West-Irian, waarvan sinds 1962 is vastgesteld dat zij de grens naar Australisch Nieuw-Guinea hebben overschreden, er tot september 1969 63 toestemming gekregen hebben zich met hun gezinnen op Australisch gebied te vestigen. Over het algemeen worden zij (tijdelijk) overgebracht naar een kamp op het eiland Manus, tot passend werk voor hen gevonden is. De aangemelde — dus niet alle — grensoverschrijdingen bedroegen:
in 1963 - 273, in 1964 - 129, in 1965 - 95, in 1966 - 96, in 1967 - 866, in 1968 - 801.
Het maandelijks gemiddelde van de aangemelde grensoverschrijdingen liep, volgens Australische gegevens, van 6 in april 1968 tot 402 in mei 1969. Volgens persberichten zou het totaal van aug. 1969 tenminste 582 bedragen. (*NRC* 29-9)
Op 21 jan. hadden volgens Canberra 338 uit West-Irian afkomstige Papoea's een beperkte verblijfsvergunning voor Australisch Nieuw-Guinea gekregen en wachtten 84 anderen op een beslissing. Voor zover bekend waren daarbij inbegrepen de Papoea's op het eiland Manus.
Volgens Indonesische berichten, aldus de *NRC* (3-1), zouden ca. 400 Papoea's uit West-Irian in Australisch Nieuw-Guinea verblijven van de ongeveer 1.200 die de afgelopen twee jaar de grens zijn overgestoken. Van deze 1.200 zouden er 500 op korte termijn zijn teruggekeerd, nadat de Australische autoriteiten hun een verblijf van lange duur hadden geweigerd, daar het mensen betrof die om economische redenen de grens hadden overschreden; 286 zouden naar hun plaats van herkomst zijn teruggekeerd nadat zij van de door Indonesië afgekondigde algemene amnestie op de hoogte waren gesteld.
Namens het in dec. 1969 opgerichte comité Papoea-vluchtelingenhulp werd op 19 jan. bericht dat op Australisch Nieuw-Guinea ca. 1.200 uit West-Irian afkomstige Papoea's in kampen leven die onder toezicht en zorg van het Australische gouvernement staan, maar dat verder 3000 a 6000 vluchtelingen in een ander soont kampen leven, waar zij verstoken zijn van medische en sociale zorg. Deze laatste categorie ontbreekt in de Australische en Indonesische gegevens. Wel wordt van Australische zijde gesteld dat er langs de grens ca 25 000 mensen leven die voortdurend traditiegetrouw de grens passeren. Dit hangt samen met het feit dat de grens een administratieve is, die geen rekening houdt met de natuurlijke gesteldheid van het land, noch met de verdeling van de bevolking of de ligging van dorpen. (ANP, *NRC*)

VIETNAM (N.)

HULPVERLENING DOOR COMMUNISTISCH CHINA, OOST-DUITSLAND EN DE SU

Een Nooridvietnamese regeringsdelegatie o.l.v. vice-premier Le Thanh Nghi heeft op 26 sept. 1969 te Peking een akkoord beitreffende Chinese hulp in 1970 getekend. Gemeld werd dat de militaire en economische hulp niet behoeft te worden terugbetaald.
De delegatie onderhandelde vervolgens van 8-13 okt. in Oost-Duitsland. Er werd o.m. een akkoord getekend over materiële hulp in de vorm van goederenleveranties in 1970, waaronder goederen ter waarde van 30 mln Mark gefinancierd uit solidariteitsgiften van de Oostduitse bevolking. Ook werd een akkoord inz. wederzijdse goederenleveranties in 1970 ondertekend.
Krachtens deze akkoorden zal de DDR Noord-Vietnam industrie-uitrustingen, werktuigmachines, transportuitrusting, landbouwmachines, chemische industrieprodukten, electrotechnische produkten, medische apparatuur en andere goederen leveren. Noord-Vietnam levert fruit en groentenconserven, jute, bamboe, thee, industriegoederen en andere inheemse produkten. Voorts werd een akkoord inz. de vorming van een commissie voor economische en wetenschappelijk-technische samenwerking tussen beide landen gesloten.
De Noordvietnamese delegatie, nu geleid door premier Pham Van Dong, verbleef vervolgens van 13-20 okt. in de SU*.) In een door *Tass* gepubliceerd communiqué werd over de onderhandelingen tussen de delegatie en Sowjetrus-

sische leiders o.a. gezegd: „Tijdens het verblijf van de Vietnamese delegatie vond een gedachtenwisseling plaats over de toestand in de landen van het Indochinese schiereiland Van Sowjet-zijde werd de vastberaden veroordeling van de Amerikaanse imperialisten in de aangelegenheden van Zuid-Vietnam bevestigd; zij verklaarde zich bereid het Vietnamese volk in zijn strijd voor de bevrijding van Zuid-Vietnam, de verdediging van Noord-Vietnam en de vreedzame hereniging van het vaderland de noodzakelijke hulp te bewijzen.

Na de onderhandelingen werden akkoorden ondertekend die de levering van aanzienlijke hoeveelheden voedingsmiddelen, aardolieprodukten, transportmiddeien, ferro- en non-ferro-metalen, chemische bemestingsmiddelen, grondstoffen, medicamenten, wapens en munitie alsmede andere materialen die voor de versterking van de defensieve paraatheid en de ontwikkeling van de economie van de Dem Rep Vietnam nodig zijn, door de SU in 1970 voorzien..." Voorts bepalen de akkoorden dat de economische en militaire hulp niet terugbetaald behoeft te worden en dat de SU bovendien kredieten op lange termijn beschikbaar stelt.

De omvang van de hulp werd niet bekendgemaakt. Volgens de *New* York *Times* wordt deze door Amerikaanse deskundigen voor de SU op $ 1 mrd per jaar geraamd en voor communistisch China op $ 200 mln per jaar.

Na zijn verblijf in Moskou vertrok premier Pham Van Dong naar Peking, waar hij 21 okt. arriveerde; een ander deel van de Noordvietnamese delegatie, geleid door vicepremier Le Thanh Nghi reisde naar Warschau voor economische besprekingen en vervolgens naar Boekarest, waar op 31 okt. diverse economische en militaire overeenkomsten werden getekend

Naar radio-Hanoi op 26 okt. meldde was het overleg van premier Pham Van Dong met zijn Chinese ambtgenoot Tsjoe En-lai afgesloten.

*) Reeds op 25 nov 1968 had een Noordvietnamese delegatie o l v vice-premier Le Thanh, te Moskou overeenkomsten getekend betreffende de levering door de SU aan Noord-Vietnam in 1969 van ,,aanzienlijke' voorraden voedsel, olieprodukten, transportuitrusting, complete fabrieksinstallaties, ferro- en non-ferrometalen, alsmede wapens, munitie en andere uitrusting en materialen ,,noodzakelijk voor de versterking van het defensiepotentieel van de Democratische Republiek Vietnam en de ontwikkeling van zijn econoiriie".

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

Premier Etemadi

AFGHANISTAN De tweede algemene verkiezingen krachtens de grondwet van 1964 werden van 29 aug -11 sept 1969 gehouden Het ging hierbij om de bezetting van de 216 zetels van het Huis van het Volk en van een derde der zetels van het Huis van de Ouderen (zie pag 625/2 e v - 1964)

Hoewel het vorige parlement in 1968 een wetsontwerp had aanvaard waarbij de oprichting van politieke partijen wettelijk werd geregeld, had koning Mohammed Zahir Sjah de wet niet getekend, zodat alle kandidaten bij de verkiezingen als onafhankelijken optraden Begin 1969 had de linkse pers op afkondiging van de wet aangedrongen en hadden protestdemonstraties van leerlingen van middelbare scholen en studenten tot toenemende politieke onrust geleid. Premier Nour Ahmed Etemadi had begin juli 1969 een openbaar beroep op de bevolking gedaan zich tegen al die krachten te verzetten die zi trachtten de democratie te ondermijnen Eerder waren alle scholen en de universiteit van Kaboel tijdelijk gesloten De autoriteiten beweerden dat de demonstranten ideologische en financiele steun ontvingen van de ambassade van communistisch China te Kaboel

Slechts 1,5 mln kiezers op een bevolking van ca 15 mln brachten hun stem uit Meer dan de helft van de leden van het vorige parlement werd herkozen Het nieuwe parlement bleef overwegend conservatief van samenstelling Het aantal afgevaardigden met coinmunistisehe (pro-Moskou) sympathieen daalde van 5 tot 3 Nadat premier Etemadi in oktober het ontslag van zijn kabinet had ingediend, belastte de koning hem vervolgens met de vorming van een nieuwe regering, waarvan de samenstelling op 21 nov werd bekendgemaakt De portefeuilleverdeling is als volgt

Premier en buitenlandse zaken - Nour Ahmed Etemadi; eerste vice-premier - Abdoellah Yaftali (voorheen tweede vicepremier); tweede vice-premier en onderwijs - Abdoel Qayum (nieuw), defensie - generaal Khan Mohammed, planning - Abdoel Wahid Sorahi (voorheen zonder portefeuille), voorzitter departement stammenzaken - Sayed Mohammed Masoed Pohanyar.

Alle volgende ministers zijn nieuw: binnenlandse zaken - Mohammed Bashir Ludin: justitie - Abdoel Satar Serat; financiën - Mohammed Aman; handel - Mohammed Akbar Omer; openbare werken - Mohammed Yaqoeb Lali; voorlichting en cultuur - Mohammed Habibi; verbindingen - Mohammed Azim Geran; gezondheid - Ibrahim Majid Seraj; mijnbouw en industrie - Amanoellah Mansoeri: landbouw en irrigatie - Abdoel Hakim: zonder portefeuille - Shafiqa Ziayee eti Goelainali Ayeen. (Reuter: NZZ, Guardian, Le Monde).

(Vor. ber. pag. 380/3-1968)

FILIPPIJNEN. Bij de op 11 nov. 1969 gehouden verkiezingen is voor het eerst in de geschiedenis van de Filippijnen een president herkozen. President Ferdinand Marcos van de Nationalistische partij behaalde volgens UPI (16-11) 4.45 mln stemmen; zijn Liberale tegenstander, senator Sergio Osmena, 2,75 mln stemmen. Ook vice-president Fernando Lopez behaalde een ruime overwinning op zijn rivaal senator Genero Magsaysay, een broer van de vroegere president Ramon Magsaysay. Bij de verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden en voor een derde deel van de Senaat boekte de Nationalistische partij een duidelijke zege. De kiescommissie achtte de verkiezingen in het algemeen vreedzaam en correct te zijn verlopen. Senator Osmena sprak van de ,,smerigste verkiezingen in de Filippijnse geschiedenis". Persberichten meldden dat nauwelijks te schatten viel hoeveel stemmen werden vervalst, gekocht, verduisterd of afgedwongen met behulp van politie en militairen. Volgens officiële mededelingen kwamen bij politieke botsingen rond de verkiezingen ca. 140 personen om het leven, waarvan op de verkiezingsdag alleen al 26.

(Vor. ber. pag. 760-1965)

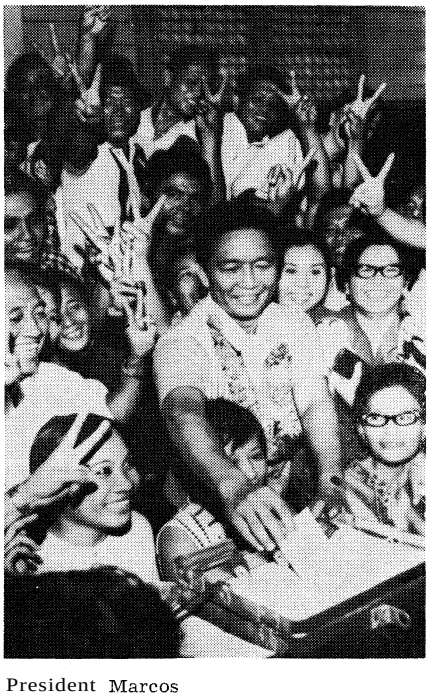

President Marcos

JAPAN Na zijn overwinning bij de algemene verkiezingen (pag 5 e v) is Eisakoe Sato op 14 jan door het parlement met 297 van de 481 uitgebrachte stemmen voor een derde ambtstermijn als premier herkozen Op de voorzitter van de socialisten, Tomomi Narita werden 89 stemmen uitgebracht, op de voorzitter van de Komeito Yoshikatsoe Tdkeiri 46, op de sociaal-democraat E Nishimoera 32 en op de communist Sanzo Nosaka 14, terwijl 3 onthoudingen werden geregistreerd Nog dezelfde dag stelde Sato zijn nieuwe kabinet aan keizer Hirohito voor De belangrijkste wijziging werd de benoeming geacht van de 51-jarige Yasuhiro Nakasone tot staatsminister van defensie, deze staat bekend als voorstander van versterking der strijdkrachten
De portefeuilleverdeling in het nieuwe kabinet is volgens R e u t e r als volgt

Premier - Eisakoe Sato; buitenlandse zaken - Kiichi Aichi; justitie - Takeji Kobayashi*; financiën - Takeo Fukuda; onderwijs - Michita Sakata: gezondheid - Tsuneo Uchida*; landbouw - Tadao Kuraishi*; buitenlandse handel en industrie - Kiichi Miyazawa*; verkeer - Tomisaburo Hashimoto*; PTT - Ichitaro Ide*; arbeid - Masakatsu Nohara*; bouwnijverheid - Ryutaro Nemoto*; binnenlandse zaken - Diasuke Akita*; staatsminister en secretaris van het kabinet - Shigeru Hori; staatsminister bureau van de premier - Sadanori Yamanaka*; staatsminister nationale commissie openbare veiligheid - Masuo Araki; staatsminister defensie - Yasuhiro Nakasone*; staatsminister wetenschap - Shinichi Nishida*; staatsminister planning - Ichiro Satoj*.

* Nieuw.

(Vor. ber. pag. 46/3-1969)

MALAWI. President Hastings Banda benoemde op 24 nov. 1969 de volgende ministers: M. M. Loengoe (onderwijs), G. E. Ndema (gemeentezaken), R. J. Sembereka (arbeid) en A. B. Chiwanda (staatsminister). (The Times)

NIEUW-ZEELAND. Bij de op 29 nov 1969 gehouden parlementsverkiezingen heeft de National Party van premier Keith Holyoake haar meerderheid behouden Het aantal parlementszetels werd uitgebreid van 80 tot 84 De zetelverdeling in het nieuwe parlement, vergeleken met het vorige, is als volgt.

National Party	45	(43)
Labour Party	39	(36)
Social Credit Party ...	—	(1)

(Bij tussentijdse verkiezingen had de National Party een zetel aan Labour verloren)
Op 22 dec reorganiseerde premier Holyoake zijn kabinet Hij gaf nieuwe taken aan vice-premier John Marshall, die nu de volgende portefeuilles beheert justitie, overzeese handel, arbeid en immigratie Holyoake zelf behoudt de portefeuilles van buitenlandse zaken en staatszaken Vijf nieuwe ministers werden benoemd Allan McCready (PTT, koopvaardij en visserij), Daniel Riddiford (justitie, geass min van arbeid en immigratie), Herbert Walker (toerisme, voorlichting en radio), Herbert Pickering (geass min van financien, een nieuwe functie) en Douglas Carter (landbouw) (AP 16-12, F i n T i m e s 23-12)

(Vor ber pag 191/1-1967)

FINANCIËN EN ECONOMIE

BELGIË

PHENIX WORKS. Het Luikse metaalbedrijf Phenix Works (kapitaal 770 mln fr) en Cobepa hebben op 8 dec. 1969 medegedeeld een fusie te overwegen, die zou aoorgaan zodra de industriële en handelsactiviteit van PW is ingebracht in een nog op te richten vennootschap, en de aandelen die aldus verkregen worden, in speciën zijn omgezet.
Cobepa (Compagnie Belge de Participations Paribas) is de holding van de Belgische afdeling van de Bank van Parijs en van de Nederlanden (Paribas) en bezit sedert maart 1969 212.875 PW-aandelen op een totaal van 1.032.000.
PW is de eerste producent in Europa van beklede staalplaat.
Aanvankelijk was er sprake van dat — op initiatief van Paribas België — het Nederlandse staalbedrijf Hoogovens en PW samen een nieuwe vennootschap zouden oprichten, waarin Hoogovens de helft van de aandelen zou bezitten. Dat plan stuitte echter op het verzet van het Overlegcomité der Staalnijverheid dat een ander plan aanbeval ,,dat beter overeenstemt met de belangen van de Belgische staalproducenten."
De nieuwe vennootschap die de industriële en handelsactiviteit van PW overneemt, zal worden gecontroleerd door Cockerill-Ougrée-Providence, maar openstaan voor ondernemingen uit de Benelux. Het Overlegcomité voor de Staalnijverheid heeft hiermee ingestemd.

ACEC. De Ateliers de Constructions Electriques de Charleroi (ACEC) komt onder de controle van het Amerikaanse wereldbedrijf Westinghouse. Door een kapitaalsverhoging, waarbij de nieuwe aandelen door de Amerikaanse groep worden onderschreven, en het uitgeven van een obligatielening, die eveneens door Westinghouse wordt gefinancierd en moet dienen om de aandeelhouders te vergoeden, zal de VS-vennootschap 67,8% van het nieuwe ACEC-kapitaal in handen hebben.
Het huidige kapitaal van ACEC bedraagt 1.143 mln fr en wordt verhoogd met 488 mln fr door het uitgeven van 488.000 aandelen van ieder 1000 fr; de obligatielening bedraagt 448 mln fr.
Het akkoord werd gesloten tussen Westinghouse en baron Empain die via Electrorail 32% van het aandelenkapitaal van ACEC bezit.
De beslissing werd op 19 dec. 1969 meegedeeld door een ACEC-delegatie aan minister van economische zaken Leburton. Deze laatste verklaarde dat de Belgische regering haar instemming afhankelijk maakt van een aantal voorwaarden: behoud en verruiming van de werkgelegenheid; versteviging van ACEC op halflange en lange termijn; vrijwaring van het Belgische karakter van het bedrijf wat het rechtsstatuut en het staf-personeel betreft; uitbreiding van de technische en wetenschappelijke activiteit.

BMT. Het Belgische bedrijf Bekaert Mattress Ticking (BMT) dat een jaaromzet van 1 mrd fr heeft, werd overgenomen door de Amerikaanse Gracegroep die reeds het conservenbedrijf Materne opkocht en, in Nederland, het chocoladebedrijf Van Houten. Grace heeft alle BMT-aandelen opgekocht.

INVESTERINGEN. In de periode 1964-1967 is er meer in Vlaanderen geïnvesteerd dan in Wallonië. Naar provincie werden de investeringen als volgt verdeeld:

	Investeringen (in mln fr)	Tewerkstelling
Antwerpen	9.890	172.594
Brabant	7 362	236.943
Oost-Vlaanderen	6.464	143.975
Henegouwen	5.495	163.735
Luik	4.837	136.471
West-Vlaanderen	3.258	107.579
Limburg	3.083	69.191
Namen	1.221	27.137
Luxemburg	356	7.184
Het Rijk	41 966	1064.810
Vlaanderen	23.586	515.188
Wallonië	12.860	358.020
Kiesarr. Brussel ..	5.520	191.602

Deze cijfers hebben alleen op de industriële investeringen betrekking.
In Antwerpen werd vooral geïnvesteerd in de scheikundige nijverheid (40,3% van het totaal) en in de metaalsector: ijzer- en staalnijverheid, non-ferro-metalen en metaalverwerkende nijverheid (33,4%).
In Brabant investeerden vooral de voedingsmiddelennijverheid (20,6%), de metaalsector (24,8%) en de bouwnijverheid (16,2%). In Henegouwen waren het overwegend de metaalsector (45,6%) en de niet-metaalhoudende mineralen (20,2%). In Luik: de metaalsector (50,4%) en de voedingsmiddelennijverheid (12,1%). In Limburg: de metaalsector (62%). In Luxemburg: de papierrijverheid (40,5%) en de metaalsector (26,1%). In Namen: de niet-metaalhoudende mineralen (39,7%) en de scheikunde (29,2%). In Oost-Vlaanderen: de metaalsector (39,5%), de textielnijverheid (18,1%) en de scheikundige bedrijven (14,1%). In West-Vlaanderen: de metaalsector (29%) en de textielnijverheid (21,8%). (N a t i o n a a l I n s t i t u u t v o o r d e S t a t i s t i e k)

SABENA. De luchtvaartmaatschappij Sabena vervoerde in 1969 ruim 1,4 mln passagiers en 58.423 ton goederen wat resp. 8 en 23% meer is dan in 1968. Sabena beschikt thans over 26 toestellen met straalaandrijving.

NEDERLAND

BUITENLANDSE WERKNEMERS. Op 15 sept. 1969 beliep het aantal buitenlandse werknemers in Nederland 83.500 (excl. Belgen, Luxemburgers en Indonesiërs), van welk aantal 60.000 afkomstig was uit de landen rondom de Middellandse Zee. Dit is, uitgedrukt in het percentage van de totale beroepsbevolking, 2,2% incl. EEG-onderdanen (1,6% excl. deze onderdanen); dit percentage is lager dan het overeenkomstige in landen als Verenigd Koninkrijk, Duitsland, België en Zweden. De werving nam toe van 637 in 1967 tot 8.897 in 1969. De grootste groep buitenlandse werknemers wordt gevormd door de Turken met 15.400, gevolgd door de Marokkanen met 14.900 en de Spanjaarden met 12.500 man.
Bovenstaande gegevens komen voor in een ,,nota buitenlandse werknemers", die op 16 jan. door minister Roolvink aan de Tweede Kamer werd aangeboden.

STAATSGREEP IN LESOTHO

In Lesotho, het vroegere Basoetoland, is een nieuwe variant op de traditionele staatsgreep gedemonstreerd. In dit koninkrijk, dat als een eiland in het grondgebied van Zuid-Afrika ligt, waarvan het in economisch opzicht nagenoeg geheel afhankelijk is, heeft de premier, Leaboea Jonathan, de macht aan zich getrokken toen duidelijk werd dat hij de parlementsverkiezingen verloren had.

De verkiezingen. De verhouding tot Zuid-Afrika

Op 27 jan. werden in Lesotho voor het eerst sinds de onafhankelijkheid parlementsverkiezingen gehouden. De ca 450.000 stemgerechtigde Basoeto's konden hun keus voornamelijk maken uit drie partijen: de National Party (31 van de 60 in 1965 gekozen leden in de Nationale Vergadering) van premier Jonathan, de Congress Party (25) o.l.v. Ntsoe Mokhehle en de Marematlou Freedom Party (4), een royalistische beweging o.l.v. Tsepo Mohaleroe. Daarnaast bestond er sinds mei 1967 een communistische partij.

Het voornaamste geschilpunt tussen de National en de Congi-ess Party betrof de opvattingen over de verhouding van Lesotho met Zuid-Afrika. Premier Jonathan stond een pragmatische samenwerking voor; hij ging uit van de bestaande toestand, nl. dat talrijke burgers van Lesotho in Zuid-Afrika werken en dat het land vele Zuidafsikaanse ambtenaren en specialisten in dienst heeft Hoewel hij de apartheidspolitiek veroordeelt, wenste hij betrekkingen van goede nabuurschap met Zuid-Af ika. Deze betrekkingen betekenen ,,boter en brood" voor onc, aldus Jonathan.

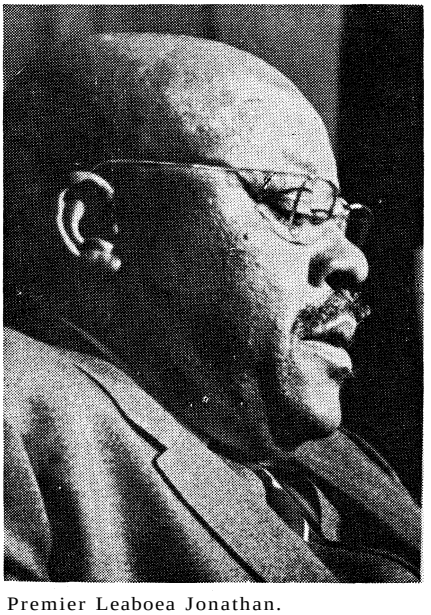

Premier Leaboea Jonathan.

Mokhehle daarentegen geldt als een voorstander van een socialistisch panafrikanisme Hij noemt zich een socialist, die Lesotho eerder in zwart Afrika wil integreren dan in een door blanken beheerst zuidelijk Afrika Zijn tegenstanders beschuldigen hem van communistische sympathieën Hij ontkent dit, al gaf hij toe China te hebben bezocht en financiele hulp van de Chinezen te ontvangen Mokhehle bepleitte een minder slaafse relatie met Pretoria Hij wilde Lesotho ook minder afhankelijk maken van de Zuidafrikaanse (financiele) invloed.

Noodtoestand afgekondigd

Op 28 jan. deden zich volgens AFP vooral in het noorden van het land ongeregeldheden voor. Aanhangers van de oppositie staken daar hutten van regeringsgezinden in brand.

Mokhehle maakte op 30 jan. bekend dat zijn Congress Party bij de verkiezingen 32 van de 60 zetels had gewonnen en dus de meerderheid had behaald. Hij waarschuwde: ,,Wij hebben gewonnen. Als Jonathan tracht de macht te behouden zal er revolutie zijn en de Congress Party is te sterk voor hem. Nu hij in een verkiezing is verslagen, waarbij zo ernstig tegen ons gemanipuleerd werd, kan hij geen beroep op Zuid-Afrika om steun doen." De laatste cijfers die de regering over de verkiezingen publiceerde gaven de National Party en de Congress Party elk 23 zetels.

Nog op 30 jan. werd Mokhehle gearresteerd en kondigde premier Jonathan de noodtoestand af. Hij stelde de grondwet buiten werking. De premier beweerde dat door de oppositie aan de vooravond van de verkiezingen een atmosfeer van vrees en bedreiging met geweld was geschapen. Over zijn optreden zei Jonathan: Deze drastische stap is niet alleen genomen om het individu te beschermen, maar ook om wet en orde te handhaven.

Alle blanken werd aanbevolen het land te verlaten.

Op 31 jan. beschuldigde de premier in een toespraak de oppositie van ontwrichting en intimidatie de verkiezingen. Hij verklaarde ze verkiezingen voor ongeldig t. zegde toe dat het land weer naar de stembus zal gaan, zodra dit zou kunnen gebeuren in vrijheid en vrede. Jonathan zei: ,,Ik geef toe dat ik de macht heb gegrepen. Ik schaam mij er niet voor, want ik weet dat de meerderheid van het volk achter mij staat." Voorts beschuldigde hij koning Moshoeshoe II er van zich niet te hebben gehouden aan de overeenkomst van 1967 (pag. 26/1-1967) dat hij zich niet niet de partijpolitiek zou bemoeien. Daardoor was de koning ,,technisch afgetreden", aldus de premier. De koning, die onder huisarrest was geplaatst, verzocht het land te mogen verlaten, doch dit werd hem door Jonathan geweigerd, aldus Reuter (3-2). Deze zou verlangd hebben dat Moshoeshoe eerst officieel zou aftreden, doch dit zou deze geweigerd hebben.

De Congress Party, waarvan op **31** jan. 17 leiders waren gearresteerd, zond boodschappen aan de VN en de OAE, waarin gevraagd werd Jonathans greep naar de macht ongedaan te maken. Gesteld werd dat de premier het verlies van zijn partij bij de verkiezingen niet wilde toegeven. De onlusten die hij had aangegrepen om noodmaatregelen te nemen ,,bestonden slechts in zijn verbeelding", aldus de oproep.

Terwijl het aantal gearresteerden

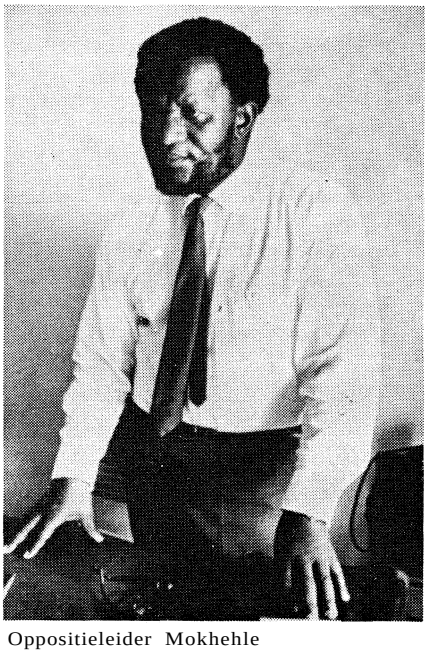

Oppositieleider Mokhehle

Weekblad 39ste jaargang No. 2009, pag 22735-22750

onder de oppositie opliep tot 45 — ook zou een zwarte Zuidafrikaan die naar Lesotho uitgeweken was als politiek vluchteling zijn gearresteerd —, werden tevens publikaties van de oppositie verboden. Op 7 febr volgde een verbod van de communistische partij.
Eerder, op 4 febr., had premier Jonathan een spoedige terugkeer tot de constitutionele regeringsvorm aangekondigd. Hij verklaarde re hopen dat nog voor het eind van deze maand een interim-grondwet zou kunnen worden uitgewerkt. Over het ontwerp van deze grondwet zou echter geen volksraadpleging plaats vinden. De noodtoestand zou ,,zeer, zeer korte tijd" worden gehandhaafd. De monarchie zou behouden blijven.

Houding Engeland

De Britse regering weigerde op 3 febr. de geldigheid van Jonathan's regering in Lesotho te erkennen. Het Foreign Office stelde in een verklaring: ,,Het hele vraagstuk van de Britse betrekkingen met Lesotho wordt nog steeds zeer nauwlettend nagegaan in het licht van recente ernstige ontwikkelingen die de constitutionele en politieke situatie in Lesotho betreffen." Het probleem draait in feite om de positie van koning Moshoeshoe II, die ondanks zijn huisarrest het constitutionele staatshoofd blijft en bij wie de Britse Hoge Commissaris, net als alle andere diplomatieke vertegenwoordigers, geaccrediteerd is.
Op 5 febr. maakte het Foreign Office bekend dat de Britse regering de Britse Hoge Commissaris in Maseroe opgedragen had de activiteiten van zijn missie te beperken tot „arbeidsbetrekkingen" en geen politieke functies uit te oefenen die erkenning van Jonathan's regering als de wettige regering van Lesotho zouden kunnen inhouden.

Reactie *Zuid-Afrika*

Naar Reuter op 30 jan. van gezaghebbende zijde in Kaapstad vernam, zijn de Zuidafrikaanse politieposten langs de grens met Lesotho versterkt. Een 40-tal blanke ambtenaren, dat als adviseurs van Jonathan dienst deed, werd teruggeroepen. Officieel werd in Kaapstad ve klaard dat het ,,een interne aangelegenheid voor Lesotho" betrof, maar volgens „*The* Economist (7-2) rchijnen Zuidafrikaanse adviseurs in Lesotho de coup te hebben ontraden. Persberichten maakten melding van bezorgdheid in Zuidafrikaanse regeringskringen.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

BEZOEK BIINISTER LUNS AAN BULGARIJE

Op uitnodiging van de Bulgaarse regering bracht de Nederlandse minister van buitenlandse zaken, mr. Luns, van 18-22 jan. een officieel bezoek aan Bulgarije. Het was de eerste keer dat een Nederlandse minister Bulgarije officieel bezocht.

Minister Luns voerde besprekingen met zijn Bulgaarse ambtgenoot Ivan Basjew, werd ontvangen door de Bulgaarse partijleider en premier Todor Zjiwkow en het staatshoofd Georgi Traikow en bezocht verder historische plaatsen in en rondom Sofia.

Behalve over enige uitbreiding in de (geringe) Nederlands-Bulgaarse betrekkingen *), werd vnl. gesproken over internationsle problemen, m n over de mogelijkheid van een Europese veiligheidsconferentie. Dit laatste bleek vooral uit het op 22 jan. gepubliceerde slotcommuniqué. In dit communiqué staat o.m :

- De ministers hebben bijzondere aandacht gewijd aan het vraegstuk van de versteviging van de vrede en de veiligheid in Europa De twee partijen wisselden hun inzichten uit over de mogelijkheid een conferentie over Europese veiligheid bijeen te roepen, die een positieve rol zou kunnen spelen bij het nader tot elkaar brengen van de verschillende standpunten en die verder tot doel zou hebben, de pogingen tot versterking van de vrede en de veiligheid in Europa te coordineren, alsmede de samenwerking tussen de Europese staten te ontwikkelen

- Beide partijen hebben de ondertekening door een groot aantal landen begroet van het non-proliferatieverdrag en hebben het verlangen uitgesproken dat dit verdrag zo spoedig mogelijk van kracnt zal worden

- Minister Luns heeft minister Basjew een uiteenzetting gegeven van de toestand in West-Europa, in het bijzonder wat betreft de politieke en economische gebeurtenissen in de EEG Deze uiteenzetting is met grote belangstelling aangehoord

- De ministers hebben besloten over te gaan tot periodieke consultatie tussen de beide *ministeries* van buitenlandse zaken, op het niveau van hoge ambtenaren

- Minister Luns heeft een officiële uitnodiging gericht tot zijn Bulgaarse ambtgenoot voor een bezoek aan Nederland Deze uitnodiging is met voldoening aanvaard De datum zal langs diplomatieke weg worden vastgesteld

Op b i l a t e r a a l gebied zijn, blijkens het slotcommuniqué, de volgende resultaten geboekt

- De wederzijdse diplomatieke vertegenwoordigirigen zijn verheven tot ambassades

- Er is een overeenkomst getekend voor economische industriele en technische samenwerking

- Bij de Centrale Kamer van Handelsbevordering in Den Haag wordt een Bulgaarse afdeling ingesteld

- In de loop van 1970 zal een Nederlandse handelsmissie een bezoek aan Bulgarije brengen en komt een Bulgaarse missie naar Nederland

- Er zal een scheepvaartovereenkomst worden gesloten

- De partijen zullen proberen hun bilaterale betrekkingen verder uit te breiden, o a op het gebied van het toerisme

- Er worden onderhandelingen geopend ten einde te komen tot overeenkomsten op het gebied van culturele uitwisseling en inzake veterinaire en sanitare controle

Persconferentie minister Luns

Bij zijn terugkeer in Nederland gaf minister Luns een persconferentie, waarbij hij zei te verwachten dat nog dit jaar een Europese Veiligheidsconferentie kan worden gehouden. Hij wees op enkele nuanceverschillen in de standpunten over de aard van zo'n conferentie tussen de Nederlandse en de Bulgaarse regering.
.,De Nederlandse regering", aldus de minister, ,,vindt dat ook kwesties als wapenbeheersing en wapenvermindering aan de orde dienen te komen, maar Bulgarije is van oordeel dat dit te ambitieuze plannen zijn, die voor de eerste bijeenkomst beter nog onaangeroerd kunnen blijven." Ervan uitgaande dat het Bulgaarse standpunt niet zal afwijken van dat van de SU, zei mr. Luns: ,,Het Oostblok is van mening dat primair een goede sfeer geschapen moet worden om later in de gesprekken tot overeenstemming te komen."
Voorts meende de bewindsman dat de relaties met Bulgarije zijn versterkt, o m. door heit detacheren van ambassadeurs. Bovendien begint ock het toerisme naar Bulgarije beter op gang te komen. De verwachting is, dat dit jaar al 20.000 Nederlanders hun vakantie aldaar zullen doorbrengen. Vorig jaar waren dat er ongeveer 15.000. (ANP, NRC, *Volkskrant, Radio* Free Europa)

(Vor. ber. pag. 741/3-1969)

* In 1966 voerde Nederland voor f 71 mln naar Bulgarije uit, bij een invoer uit dat land van *f* 14,5 mln. Vorig jaar waren die bedragen *f* 24 mln tegen f 18 mln.

BELGIË

STAKING IN LIMBURGS BIIJNBEKKEN

Bij het begin van het nieuwe jaar is in Limburg een algemene mijnstaking uitgebroken. Op 5 jan. legdc het bovengrondse personeel van de mijn te Winterslag het werk neer. De ondergrondse mijnarbeiders volgden enkele uren later dit voorbeeld. Op 6 jan. was de stakingsbeweging doorgedrongen tot de andere mijnen. Alleen te Eisden werd nog verder gewerkt. De vakverenigingen weigerden de staking te erkennen. zodat de arbeiders de leiding ervan toevertrouwden aan een Permanent Stakingscomité, voorgezeten door Gerard Slegers (43), werkleider te Winterslag.

Aanleiding tot de crisis vormde de CAO die op 15 dec. 1969 afgesloten was in de nationale gemengde mijncommissie. Zij voorziet in een loonsverhoging met 12,1%, gespreid over 1970-71, een kledingvergoeding, een eindejaarspremie en het optrekken van de laagste lonen. De CAO was het eindresultaat van langdurige onderhandelingen, tijdens welke het Algemeen Christelijk Vakverbond, dat zeer sterk staat in Limburg, aandrong op een loonsverhoging met 15%, gespreid over twee jaar, maar tenslotte vrede nam met minder. De CAO stelde de meerderheid van de arbeiders, die het eisenprogramma en de dreiging met staking van het ACV niet vergeten waren, scherp teleur. Bij de werkhervatting na de jaarwisseling meenden vele arbeiders, mede ten gevolge van de ingewikkelde structuur van de loonbriefjes, dat de reële verbeteringen, die bereikt werden, in feite nog geringer waren dan wat beloofd was. De vertegenwoordigers van de vakverenigingen slaagden er niet in de ontevredenheid op te vangen. Toen de staking uitbrak, ging het initiatief helemaal over naar het Permanent Stakingscomité.

Dit PS verwierp de overeenkomst van 15 december en eiste een onmiddellijke loonsverhoging met 15%. De centrale figuur van de stakingsbeweging, G. Slegers, betoogde dat de prijs van de Limburgse cokeskolen abnormaal laag wordt gehouden, teneinde de positie van de Belgische staalbedrijven te verstevigen. Hij eiste een aanpassing van de cokesprijzen en verwees daarbij naar directeur-generaal Lycops, van de N.V. Kempense Steenkolenmijnen, die op 24 nov. 1969 voor de Limburgse Economische Raad. verklaard had dat een ,,normaler" prijsbeleid het de KS mogelijk zou maken de eisen van de mijnarbeiders in te willigen. Die argumentatie zou de volgende dagen dikwijls door de woordvoerders van de stakers herhaald worden.

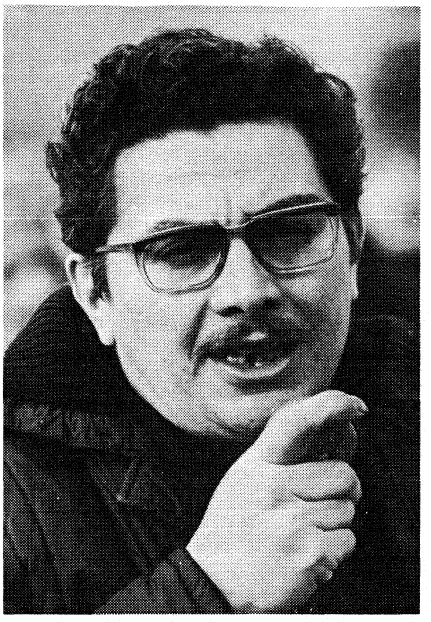

Gerard Slegers

Aanvankelijk verliep de staking vrij rustig. Op 14 jan. viel ook te Eisden de bedrijvigheid stil, zodat de staking onder de 22.000 arbeiders van het Limburgse bekken volledig was. Van politieke zijde zetten alleen de Volksunie en de communistische partij zich voor de stakers in. Opgemerkt werd dat ook een aental studenten, verenigd in een nieuwe organisatie, Mijnwerkersmacht genoemd, actief aan de zijde van de stakers optrad. De Sociaiistische Jonge Wacht steunde insgelijks de actie.

Van regeringszijde werd intussen druk onderhandeld met de afgevaardigden van de vakverenigingen en de mijndirecties. Op 17 jan. werd de nationale gemengde mijncommissie het eens over een aantal regeringsvoorstellen. Overeengekomen werd de werkloosheidsvergoeding uit te betalen voor de dagen, dat er niet gewerkt werd. De CAO van 15 december zou enigszins vervroegd worden uitgevoerd. De eindejaarspremie, verschuldigd tegen einde februari, zou reeds op 23 jan. worden uitbetaald.

De commissie stelde één voorwaarde: op 19 jan. moest het werk worden hervat. Dat gebeurde niet. Het Permanent Stakingscomité verwierp de nieuwe voorstellen en handhaafde de eis: loonsverhoging met 15% van 1 jan. 1970 af. Ook wenste het PS betrokken te worden bij alle verdere onderhandelingen.

Op 20 jan. antwoordde minister van economische zaken Leburton op interpellaties van de kamerleden G. Moulin (comm.) en J. Olaerts (VU) dat de loonsverhoging met 12,1% wegens de binding aan de index van de kosten van levensonderhoud, in feite neerkomt op een verhoging met 20%. Ook noemde hij de CAO „de belangrijkste sociale programmatie die ooit is tot stand gekomen." Rij sprak verder tegen dat een ander beleid i.z. cokesprijzen mogelijk zou zijn. Leburton herinnerde eraan dat de Belgische staalindustrie door de regering ve plicht wordt bij voorrang Limburgse cokeskolen aan te kopen, ofschoon het voor haar voordeliger zou zijn langlopende contracten te sluiten mei het buitenland, inzonderheid met de Ver. Staten. Een verhoging van de Limburgse cokesprijzen zou het hele economische mechanisme ontredderen, aldus Leburton, die de argumentatie van Lycops en van het PS beslist afwees. De minister zei nog dat de Belgische kolenmijnen thans jaarlijks 4,5 mrd fr rijkstoelagen onivangen, waarvan 2 mrd voor de Limburgse mijnen.

De volgende dagen steeg de onrust in het mijnbekken. Op 23 jan. kwam het tot ernstige botsingen tussen rijkswachters en stakers. Diezelfde dag besliste de regering, dat de eindejaarspremie vervroegd zou worden uitbetaald, maar alleen aan de arbeiders die opnieuw aan het werk zouden zijn. Die voorwaarde deed de spanning nog stijgen en lokte nieuwe incidenten in de mijnstreek uit.

Op 27 jan. vertrouwde de regering de Limburgse provinciegouverneur L. Roppe een informatie-opdracht toe. Tevens besliste zij de eindejaarspremie voor 30 jan. te laten uitbetalen aan alle stakers De vakverenigingen die bleven weigeren de staking te erkennen, gingen niettemin over tot de uitbetaling van een vergoeding aan hun leden.

Verder werd vernomen dat de staalbedrijven beroep hadden moeten doen op cokesleveringen uit Duitsland, Polen en de Verenigde Staten. In een paar Waalse mijnen kwam het gedurende enkele dagen tot gedeeltelijke solidariteitsstakingen, zonder dat die beweging evenwel enige omvang kreeg.

Roppe die overleg had gepleegd met afgevaardigden van de vakbonden, de mijndirecties, het Kolendirectorium, de politieke partijen en ook

Rijkswacht en stakers bij een botsing op 23 jan. voor de mijn André Dumont te Waterschei.

met de leiders van het Permanent Stakingscomité, bracht op 3 febr. verslag uit bij de regering.
Op 4 febr. deelde premier Eyskens mede, dat de regering niet zou toegeven aan de eisen van de stakers en dat de sociale programmatie voor de mijnarbeiders ,,een inspanning zonder voorgaande betekent." Hij zei dat de CAO niet zou worden gewijzigd. Tevens deed de regering voorlezing van een communiqué van de directies van de mijnen, waarin verklaard wordt dat een uitbreiding van de CAO gevaarlijk zou zijn voor de Belgische economie in 't algemeen en voor de miinarbeiders in het bijzonder.
Op 5 febr. verzochten het Algemeen Christelijk Vakverbond en het Algemeen Belgisch Vakverbond niettemin om de bijeenroeping van een topconferentie, waar de vertegenwoordigers van de vakbonden en de mijndirecties met de regering ,,bepaalde aspecten van de sociale programmatie der mijnwerkers" zouden bespreken. De regering ging op dat verzoek in en riep de vergadering biieen voor 7 februari.

ONROEREND DEFENSIEBEZIT

Defensieminister Segers heeft op 4 febr. een reorganisatie van het onroerend bezit van het departement aangekondigd. Het leger bezit thans 25.000 ha, verdeeld over 450 domeinen en met een waarde van 25 mrd fr.
Beslist werd een gedeelte van dat patrimonium te verkopen aan openbare besturen of particulieren. De opbrengst van de verkoop (4 mrd fr.) aangevuld met een bedrag van 2 mrd (200 mln op de buitengewone dienst van de rijksbegroting voor ieder jaar van de periode 1970-80) zal worden aangewend voor de bouw van vijf grote en negen kleinere complexen die 177 bestaande (en deels verouderde) centra en inrichtingen zullen vervangen.
De grotere centra zullen worden gevestigd te Evere, Peutie, Rocourt, in de Kempen en in Luxemburg.

PETROCHEBIISCHE INVESTERING TE FELUY

De vennootschappen Petrofina, Phillips Petroleum en Petrochim hebben de NV Belgochim opgericht, die te Feluy (Henegouwen) op een terrein van 200 ha een petrochemisch bedrijf zal bouwen, dat via een pypleiding verbonden zal zijn met de installaties van Petrochim te Antwerpen. De investering kost 5 mrd fr. Het Antwerpse expansieprogramma van Petrochim zal worden voortgezet.
Het nieuws werd officieel bekend gemaakt op 5 febr. door Petrofina. I.v.m. persberichten over een andere, belangrijker industrievestiging te Feluy deelde het kabinet van de minister-staatssecretaris voor Waals streekbeleid op 5 febr. mede, dat een internationale groep met de regering in contact was getreden met het oog op investeringen ter hoogte van 20 mrd fr te Feluy.
De groep had aanvankelijk verscheidene vestigingsplaatsen in Vlaanderen en Wallonie in aanmerking genomen, maar op grond van economische en geografische redenen, viel de keuze op Feluy. Aldus het kabinet.
(Volgens de kranten zou het gaan om de Zwitserse maatschappij, Lidechem AG, te Bazel, die onlangs opgericht werd door de Banque Nationale de Paris, de Hambros Bank te Londen en Promochim Cy Ltd.)

BARCELONA-ZAAK

Het internationale gerechtshof in Den Haag heeft op 5 febr zijn arrest geveld in de tweede fase van de zaak des Barcelona Traction. Met 15 stemmen tegen een (van de Belgische rechter ad hoc) heeft het hof het verzoek van de Belgische regering afgewezen. Dit verzoek, ingediend op 19 juni 1962 ten gevolge van de faillietverklaring van de Canadese maatschappij Barcelona Traction door de Spaanse rechtbanken, strekte ertoe een schadevergoeding van $ 185 mln te verkrijgen van Spanje voor de Belgische aandeelhouders d e maatschappij. Volgens het Haagse hof dat zich niet uitsprak over de grond van de zaak, heeft België niet het recht de belangen te verdedigen van aandeelhouders van een Canadese maatschappij, waartegen in Spanje maatregelen zijn getroffen.

KONINKLIJK BEZOEK AAN INDIA

De koning en de koningin hebben van 28 tot 31 jan. een officieel bezoek aan India gebracht. Zij verlengden hun verblijf tot 5 febr. voor een particuliere rondreis. Vice-premier Cools vergezelde het vorstenpaar.

DUITSLAND (WEST)

BONDSREPUBLIEK EN SU. DIALOOG OVER AFZIEN VAN GEBRUIK VAN GEWELD. BESPREKINGEN IN MOSKOU

De nieuwe Oostpolitiek van de regering-Brandt behelsde behalve intensivering van de contacten met de DDR (zie pag. 65 e.v.) ook een voortzetting van de sinds maart 1966 durende dialoog met de SU over heit afzien van gebruik van geweld, met nu als voorlopig resultaat het op 8 dec. in Moskou beginnen van bilaterale besprekingen.

Voorgeschiedenis

Contacten tussen Bonn en Moskou over het uitwisselen van verklaringen, waarin wederzijds wordt afgezien van liet gebruik van geweld, zijn er geweest sinds de regering-Erhard op 25 maart 1966 een nota over de doelstellingen van de West-duitse politiek deed toekomen aan alle regeringen, enkele landen, w.o. Oost-Duitsland, uitgezonderd.

Een ven de voorstellen die de toenmalige Bondsregering deed, was het uitwisselen van verklaringen, waarin afstand wordt gedaan van het gebruik van militaire kracht (zie pag. 210/1-1966).

De SU, met welk land Weat-Duitsland sinds sept 1955 weer diplomatieke betrekkingen onderhield, antwoordde op 17 mei 1966 met een nota waarin acht voorwaarden voor samenwerking met de Bondsrepubliek worden opgesomd (pag 361/3-1966).

Het aanbod van de Westduitse regering werd in de regeringsverklaring van 13 dec. 1966 door de nieuwe Bondskanselier Kurt Kiesinger he - haald (pag. 808/1-1966). r

Hierna volgde een periode waarin verschillende nota's werden uitgewisseld en oriënterende besprekingen werden gevoerd. (Overzicht hiervan op pag. 621/3-1968).

Na het vastlopen van de onderhandelingen tussen beide landen in juli 1968 (pag. 623/1-1968), toen Moskou een hardere lijn t . ~Bonn ging voeren en de inval in Tsjechoslowakije de betrekkingen later nog meer verslechterde, kwam eerst eind 1968 een zekere verbetering in de relaties tussen SU en West-Duitsland, hetgeen op 4 juli 1969 leidde tot een Wectduits antwoord op de Russische aide-mémoires van 5 juli 1968 (pag. 605/3-1969) en een gunstige Russische reactie hierop, medio sept. overhandigd, waarover Brandt zei, dat deze „niet-polemisch en zakelijk" was.

Russisch-Westduztse *besprekingen*

Op 15 nov. 1969 overhandigde de Westduitse ambassadeur in Moskou, Helmut Allardt, aan de plaatsvervangende minister van buitenlandse zaken van de SU, Nikolai Pawlowitsj Firjubin, een nota, waarin de SU werd voorgesteld onderhandelingen in Moskou te beginnen over het uitwisselen van verklaringen waarin wordt afgezien van het gebruik van geweld. Deze Duitse nota betekende het eerste officiële contact tussen de SU en de Bondsrepubliek sinds Willy Brandt Bondskanselier was geworden en op 28 okt. zijn regeringsverklaring aflegde (zie pag 712/1-1969). Naar later bekend werd, noemde de Westduitse nnti 8 dec. als mogelijke datum voor het beginnen van besprekingen op diplomatiek niveau.

Op 7 dec. overhandigde de Russische ambassadeur in Bonn, Semjon Tsarapkin, aan de Westduitse otaatssecsçtaris voor buitenlandse zaken, Georg-Ferdinand Duckwitz, het Russische antwoord, waarin akkoord werd gegaan met het beginnen van de besprekingen op 8 dec. Het Westduitse ministerie van buitenlandse zaken maakte bekend, dat de ambassadeur ia de SU, Allardt, eind november instructies had ontvangen voor de eerste onderhandelingsfase.

In diplomatieke kringen werd het inmiddels opmerkelijk genoemd, dat het Kremlin onmiddellijk de door Bonn voorgestelde datum voor het begin van de besprekangen had aanvaard. Le Monde sprak in een commentaar over de grote eer die de Russische regering hiermee aan Brandts coalitie heeft bewezen en benadrukt verder, dat de besprekingen het belangrijkste contact tussen beide staten vormen, sinds het bezoek van Adenauer aan Moskou in juli 1955.

De NAVO-partners van West-Duitsland werden op 7 dec. ingelicht over het Russische antwoord, terwijl de leden van het Warschaupact reeds door de SU op de hoogte waren gesteld van de komende besprekingen, tijdens de topconferentie in Moskou van 3 en 4 dec. (zie pag. 789/1-1969).

Tijdens deze topconferentie had de SU vooral de terughouding van de DDR moeten overwinnen. De eventuele ondertekening van een akkoord, of zelfs van een non-agressieverklaring werd door het Kremlin aan zijn bondgenoten voorgesteld niet als een eenzijdige normalisering van de betrekkingen tussen Bonn en Moskou, maar als een onmisbare etappe op de weg naar bijeenroeping van een Europese Veiligheidsconferentie (vgl. pag. 233/1).

In het slotcommuniqué van genoemde topconferentie der Warschaupactstaten, werd opgemerkt, dat de „socialistische landen en alle vredelievende volkeren het zullen toejuichen als de nieuwe Westduitse regering de lessen uit de geschiedenis trekt, zich bevrijdt van de ballast van het verleden en, in overeenstemming met de geest van de tijd, de problemen die in de verhouding tussen de Europese staten spanningen veroorzaken, op realistische wijze benadert."

Op 8, 11 en 23 dec. werden besprekingen gevoerd tussen de Westduitse ambassadeur Allardt en de Russische minister van buitenlandse zaken Gromyko. Over de resultaten werd niets concreets bekend gemaakt.

Egon Bahr nieuwe onderhandelaar in Moskou

Op 27 jan. reisde Egon Bahr, staatssecretaris voor de Bondskanselarij en vertrouwensman van Willy Brandt, naar Moskou, om daar, zo-

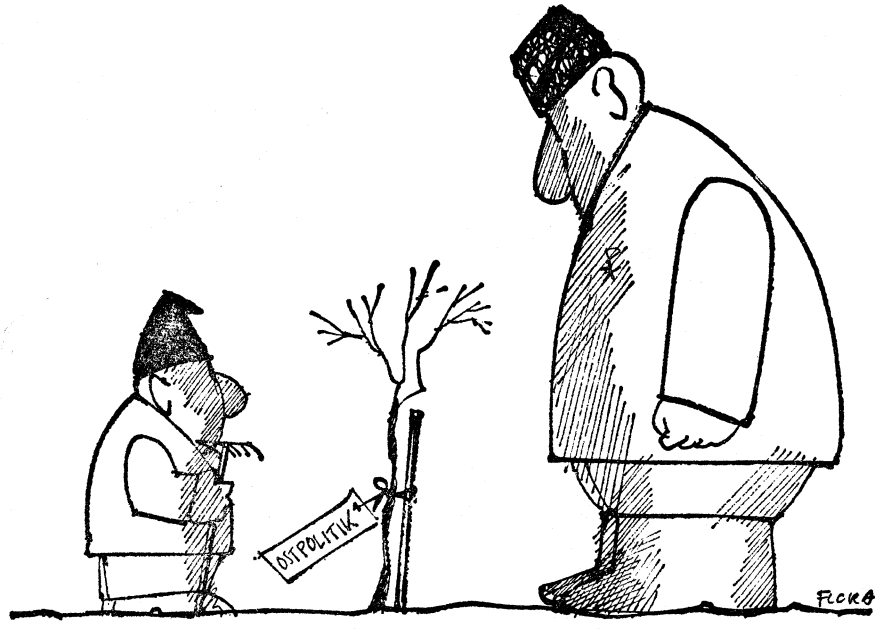

Aan de vruchten zal men ze kennen.... (Die Zeit)

Egon Bahr

als door minister Scheel tijdens een persconferentie werd meegedeeld, de leiding van de Westduitse delegatie van Helmut Allardt over te nemen. Allardt blijft evenwel deel uitmaken van de delegatie.

Naar de regeringswoordvoerder Conrad Ahlers meedeelde, was het vertrek van Bihr naar Moskou bedoeld om een gesprek op hoger niveau te gaan voeren, msar politieke kringen in Bonn waren van mening dat het Russisch-Westduitse gesprek enigszins was vastgelopen.

Deze indruk werd versterkt door Ahlers verklaring, dat de Bondsregering zich ervan bewust is dat ,,elk moment het gesprek met de Oosteuropese landen kan mislukken". Waarnemers wezen erop, dat vrijwel zeker de kwestie van het al of niet erkennen van de DDR het knelpunt bij de besprekingen in Moskou was geweest. Gromyko zou duidelijk gemaakt hebben, dat onderhandelingen zonder de bereidheid van Bonn cm over te gaan tot erkenning, weinig zin hebben. Bij de Westduitse oppositie vroeg men zich af, waarom Bahr naar Moskou was gezonden, wanneer hij in de kwestie van de erkenning geen concessies kan doen, zoals door de Bondsregering duidelijk was gesteld (vgl. pag. 712/2-1969). Nochtsns werd opgemerkt, dat uit het zenden van Bahr duidelijk werd, dat Bondskanselier Brandt grote waarde hecht aan de dialoog met Moskou en hoopt dat men uit de fase van de vóórbesprekingen tot werkelijke onderhandelingen zou kunnen komen.

Verder werd er door politieke waarnemers op gewezen, dat Bahr in Moskou sterker zou kunnen staan, als gevolg van de uitlatingen die de SPD-fractieleider Wehner in een interview met het weekblad Der Spiegel (d.d. 26 jan.) had gedaan. {Dit interview werd reeds kort vermeld op pag. 67/3 - Red. KHA.)

In het gesnrek met Der Spiegel sloot Herbert Wehner voor de eerste maal een volkenrechtelijke erkenning van de DDR niet geheel uit, wanneer er bepaalde veranderingen in de Oosteuropese situatie zouden optreden en kondigde hij aan, dat Willy Brandt indien nodig de Russische premier Kosygin zou willen ontmoeten om vastgelopen Russisch-Duitse onderhandelingen weer op gang te brengen

Door regeringswoordvoerder Ahlers werd ae „Wenner-tnese aldus geformuleerd „Waat het ons om gaat is nu juist een bijzondere verhouding, die staatsrechtelijke erkenning genoemd mag worden welke echter bepaald ook een zekere soort van volkenrechtelijke erkenning kan omsluiten." (Der Spiegel 2-2)-

Op 30 jan. en 3 febr. voerde Egon Bahr besprekingen met minister Gromyko. Na afloop van de eerste bijeenkomst, die ruim zes uur duurde — hetgeen Westduitse perscommentatoren ertoe bracht te veronderstellen dat de besprekingen reeds in een beslissend stadium waren gekomen — verklaarde Bahs, dat de SU met dezelfde ernst als de Bondsrepubliek onderzoekt of een verdrag waarin het afzien van geweld wordt geregeld, mogelijk is. Het gesprek zou volgens de Westduitse staatssecretaris ,,in goede, werkzsme atmosfeer" hebben plaatsgevonden. Ook economische kwesties en bepaalde aspecten van de Oost-Westbetrekkingen zouden ter sprake gekomen zijn.

Na het tweede gesprek wilde Bahr niet spreken van een vooruitgang, maar meende wel dat hij beter op de hoogte was van de Russische positie dan voorheen. Tegenover journalisten verklaarde Bahr dat nog steeds sprake was van „vóórbesprekingen", waarbij men was begonnen ,,de belangrijkste punten af te bakenen".

Bij dit tweede gesprek was de Russische delegatie uitgebreid met de plaatsvervangende minister van buitenlandse zaken Wladimir Semjonow, die bekend staat als een Duitsland-deskundige en nog onlangs de Rus-ische delegatie bij het SALT-overleg in Helsinki leidde (zie pag. 739/1-1969). (ADN, AFP, FAZ, NZZ, NRC, Der Spiegel, Soviet News)

(Vor. ber. pag. 605/3-1969 en pag. 65)

HANDELSVERDRAG TUSSEN WEST-DUITSLAND EN SOWJET-UNIE

In aanwezigheid van de Russische minister van buitenlandse handel Nikolai Patolitsjew en de Westduitse minister van economische zaken Schiller, zijn op 1 febr in Essen omvangrijke Duits-Russische verdragen over de levering van Russisch aardgas aan de Bondsrepubliek en de export van Westduitse buizen aan de SU ondertekend. Het gaat om drie verdragen die een looptijd van 20 jaar hebben. Van 1972 af zal de SU 500 mln m3 aardges aan West-Duitsland leveren.

De bedoeling is dat deze hoeveelheid in 1978 3 mrd m3 zal bedragen. De SU betrekt daarvoor in ruil 1,2 mln ton buizen voor de aanleg van pijpleidingen.

Tussen de Russische bank voor buitenlandse handel en de Deutsche Bank AG is verder een verdrag ondertekend waarbij aan de SU een tussenkrediet van 1,2 mrd DM tegen 6,25% rente wordt gegeven. Het krediet kan worden verhoogd met 0,3 mrd DM.

Het sluiten van het verdrag werd vooraf gegaan door maandenlange besprekingen tussen vertegenwoordigers van Westduitse en Russische banken en firma's. Het krediet heeft een looptijd van 12 jaar. Zowel de rente als de looptijd zijn voor de SU zeer gunstig en in diverse Westduitse perscommentaren wordt dan ook aangenomen, dat het verdrag van Westduitse zijde niet in de laatste plaats wordt gezien als een mogelijkheid het politieke klimaat tussen beide landen te verbeteren.

Minister Schiller ondersteunde deze veronderstelling nog, toen hij op 1 febr. voor de televisie verklaarde, dat ook Patolitsjew heeft onderstreept dat de ondertekening van deze verdragen de Duits-Russische onderhandelingen (zie hierboven) gunstig zal beïnvloeden.

In 1962 ging een transactie tussen de Bondsrepubliek en de SU over de levering van grote stalen buizen niet door, omdat de NAVO-raad de levering van dergelijke buizen aan de SU verbood. Dit verbod werd in 1966 opgeheven.

De thans te leveren Westduitse buizen hebben een doorsnee van 1,42 m. De Russische aardgasleiding die aardgas uit Siberië, via Tsjechoslowakije, naar Beieren zal moeiten leiden, zal een lengte krijgen van 2400 km.

In economische kringen in de Bondsrepubliek bestond tevredenheid dat het omstreden buitenem-

bargo is opgeheven en dat men er in was geslaagd het Nederlandse aardgas te vervangen door het goedkopere Russische aardgas (zie pag 493/1-1969). Nederland zal evenwel aardgas blijven leveren. *(NRC,* DPA, *NZZ)*

DE POOLS-WESTDUITSE BETREKKINGEN. BESPREKINGEN IN WARSCHAU

Het was in maart 1968 dat er enige beweging kwam in de tot dan toe volkomen verstarde relatie tussen de Bondsrepubliek en Polen. Tijdens een SPD-partijdag in Neurenberg, verklaarde de toenmalige minister van buitenlendse zaken Brandt op 16 mrt, dat hij een begin wilde maken met een verbetering van de Pools-Duitse betrekkingen door m.n. een oplossing te zoeken voor de Oder-Neisseproblematiek: zolang er nog geen Europese vredesordening tot stand is gebracht, moet de bestaande grens worden geaccepteerd (,,Neurenberger formule". zie pag. 425/3-1969)

Op 17 mei 1969 reageerde de Poolse partijleider Gomoelka op Brandts voorzichtig afwijken van de tot dan toe officiële regeringslijn. Gomoelka stelde Bonn voor om in navolging van de DDR, die in 1950 het verdrag van Görlitz met Polen heeft gesloten, waarbij de Oostduitsers de westgrens van Polen erkenden, eenzelfde soort verdrag tussen Bonn en Warschau overeen te komen (zie pag 425/1-1969).

Het kabinet-Kiesinger reageerde echter nauwelijks en ook een pleidooi van de Westberlijnse burgemeester Schütz in het weekblad *Die* Zezt, waarin hij pleitte voor erkenning van de ,,realiteit" wekte verontwaardiging en verzet (zie pag. 426/3-1969). Op 1 sept. 1969 was het Bondspresident Heinemann die in een radio- en televisierede t.g.v. de herdenking van de Duitse inval in Polen dertig jaar geleden, opriep tot verbetering van de Duits-Poolse betrekkingen (zie pag. 606/1-1969). Wederom hulde het kabinet-Kiesinger zich in stilzwijgen, waarna eerst het verschijnen van de nieuwe regeringscoalitie van SPD en FDP de mogelijkheid leek te hebben gecreeerd voor werkelijke toenadering tussen beide landen. (Vgl. pag. 713/1-1969).

Westduitse nota. Voorstel tot *besprekingen*

Nadat medio oktober 1969 reeds economische besprekingen waren begonnen tussen Polen en de Bondsrepubliek (zie hieronder) werd op 25 nov. door de leider van de Westduitse handelsmissie in Warschau, Heinrich Box, aan de Poolse onderminister van buitenlandse zaken Jozef Winiewicz een nota overhandigd, waarin onderhandelingen zonder voorafgaande voorwaarden over alle Pools-Duitse vraagstukken worden voorgesteld. Die zouden zowel economisch als politiek van aard zyn en m.n de kwestie van de Oder-Neissegrens zou, zoals regeringswoordvoerder Ahlers meedeelde, zeker niet ontweken worden. Het Westduitse aanbod was enkele dagen eerder door Bondskanselier Brandt reeds aangekondigd in een interview met het Poolse blad *Zycie Warszawy,* waarin Brandt o.m. zei: ,,De Bondsregering zal het voorstel van Gomoelka benutten en de Poolse regering in de komende dagen het beginnen van politieke besprekingen aanbieden. (Brandt doelde hier op de rede van Gomoelka van 17 mei 1969 - Red. KHA) Daarbij zullen alle vraagstukken van gemeenschappelijk belang tot een oplossing kunnen worden gebracht. (. .) We kennen en respecteren de Poolse wens binnen verzekerde grenzen te leven. In mijn regeringsverklaring wordt gesproken over de territoriale integriteit. Het komt er nu op aan door onderhandelingen een resultaat te bereiken, dat rekening houdt met de belangen van onze beide landen."

De reactie van Poolse zijde was niet ongunstig. Met name tijdens de topconferentie van het Warschaupact in Moskou cp 3 en 4 dec. (zie ook pag. 788/3-1969 en hierboven) zou Gomoelka een beslissende rol hebben gespeeld bij het besluiten tot meer ,,openheid", ontspanning en dialoog met de Westduitse regering. In het reeds eerder vermelde slotcommuniqué van de topconferentie waren zinsneden opgenomen waarin wordt gewezen op ,,de veranderingen in een deel van de openbare mening in de Duitse Bondsrepubliek" en verder wordt de ondertekening door Bonn van het non-proliferatieverdrag (overzicht in een volgende aflevering) ,,een positief element" genoemd. Verder wordt gesproken over een .,gunstige tendens (in West-Duitsland - Red. KHA) naar een realistische politiek van samenwerking en begrip tussen de staten".

Polen stemt *in* met *besprekingen*

Op 22 dec. 1969 overhandigde de leider van de Poolse handelsmissie in de Bondsrepubliek een antwoordnota, waarin de Poolse regering zich in principe akkoord verklaarde ie gaan onderhandelen met West-Duitsland. Enkele uren voordat deze nota in Bonn werd overhandigd had de Poolse premier Cyrankiewicz dit positieve antwoord reeds aan het Parlement in Warschau voorgelegd. Diezelfde dag werden de Pools-Duitse economische onderhandelingen voorlopig afgebroken en kwam men overeen in januari 1970 opnieuw bijeen te komen

Tijdens een radio-vraaggesprek op 28 dec. verklaarde Willy Brandt dat Polen had voorgesteld de besprekingen tussen Polen en West-Duitsland in de tweede helft van januari te laten beginnen. Niettemin was het eerst op 5 febr dat de Pools-Westduitse besprekingen een aanvang namen

Op het ministerie van buitenlandse zaken in Warschau begonnen die dag de eerste politieke besprekingen tussen een Westduitse delegatie die werd geleid door staatssecretaris voor buitenlandse zaken Georg-Ferdinand Duckwitz en een Poolse delegatie o l.v. de onder-minister van buitenlandse zaken Winiewicz. Bij zijn aankomst in de Poolse hoofdstad op 4 febr. had Duckwitz verklaard, dat er ,,geen termijn is vastgesteld" voor zijn verblijf in Polen. Zijn eerste verblijf bleef echter beperkt tot 8 febr. toen hij zonder nader commentaar te leveren naar de Bondsrepubliek terugkeerde. De besprekingen werden ,,inleidende gedachtenwisseling" genoemd en hadden als voornaamste kernpunt, volgens commentatoren, de erkenning door Bonn van de Oder-Neissegrers. Begin februari was in het blad *Zycie Warszawy* nog een artikel gepubliceerd waarin duidelijk werd gesteld: erkenning door Bonn van de Oder-Neissegrens is noodzakelijk of alles blijft bij het oude. Nochtans bespeurden politieke waarnemers een zekere mate van optimisme. Hierbij werd gewezen op het feit, dat de gespreksthema's bij het Pools-Duitse overleg veel concreter zijn dan die van het in Moskou gevoerde overleg.

Het zwaartepunt van de moeilijkheden die zich tussen beide landen kunnen voordoen is gelegen in: enerzijds de Poolse eis dat de Oder-Neissegrens zal worden erkend, eventueel nog versterkt met de eis tot erkenning van de DDR (vgl. pag. 566/3-1969) en anderzijds. de mening van de regering in Bonn, dat weliswaar moet worden uitgegaan van de ,.territoriale integriteit" van Polen, maar dat de kwestie van de

Oder-Neisse pas geregeld kan worden bij het tot stand komen van een vredesverdrag.
In hoeverre de Bondsregering van deze opvatting zal afwijken is, aldus politieke kringen, moeilijk vast te stellen. Onzeker is eveneens in hoeverre Polen bereid zal zijn water bij de wijn te doen: in hoeverre hun economische belangstelling voor de Bondsrepubliek opweegt tegen een in feite formele aangelegenheid als erkenning van de Oder-Neissegrens. Aanvankelijk bestond de hoop dat het handelsverdrag tussen beide landen al zou zijn ondertekend wanneer het politieke gesprek op gang zou komen.
Op 3 febr. echter werden de onderhandelingen die okt. 1969 waren begonnen voor de derde maal afgebroken, omdat de Poolse delegatieleider voor overleg naar Warschau terugkeerde. Niettemin deelde het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn mee, dat „goede vooruitgang" was geboekt. (Zie ook hieronder). Naar Duckwitz bij zijn terugkeer in Bonn op 8 febr. verklaarde, zullen de politieke besprekingen in Warschau in de tweede week van maart worden voortgezet. (DPA, Reuter, FAZ, *NZZ,* NRC, Der Spiegel)
(Vor. ber. pag. 606/1-1969 en pag. 65 e.v.)

BEZOEK BURAKIEWICZ AAN WEST-DUITSLAND

In het kader van de hierboven genoemde economische besprekingen tussen de Bondsrepubliek en Polen, bracht de Poolse minister van buitenlandse handel Janosz Burakiewicz van 22-24 jan. een bezoek aan West-Duitsland. Burakiewicz voerde besprekingen met de ministers Schiller en Scheel en de Westduitse staatssecretaris voor buitenlandse zaken Gunther Harkort. Het was de eerste maal dat een lid van de Poolse regering een officieel bezoek aan de Bondsrepubliek bracht.
De onderhandelingen betroffen een uitbreiding van de handel tussen beide landen en de mogelijkheid van Westduitse kredieten voor Polen, benevens de mogelijkheid van economische samenwerking op langere termijn. Ook zouden met name in de gesprekken met Scheel de algemene betrekkingen tussen beide staten aan de orde zijn geweest. Burakiewicz nodigde tenslotte minister Schiller uit voor een officieel bezoek aan Polen. Dit zou het eerste officiële bezoek van een Westduitse minister aan Polen betekenen. (FAZ, NZZ)

NOORD-AMERIKA

CANADA

TAALSTRIJD IN QUEBEC

In Quebec is het de afgelopen maanden enige keren tot felle botsingen gekomen tussen verschillende groepen van de bevolking en de politie naar aanleiding van meningsverschillen over het gebruik van de Franse taal in dit deel van Canada.
Op 10 sept. 1969 raakten groepen voor- en tegenstanders van de verfransing van het onderwijs met elkaar slaags in St. Leoîard, waarbij ca. 100 mensen verwondingen opliepen en veel schade werd aangericht.
Aanleiding tot de rellen was het besluit van het bestuur van de plaatselijke r.-k. lagere scholen, geleidelijk het Engels af te schaffen. Hiertegen verzetten zich onder anderen de vele Italiaanse immigranten. Dit leidde tot een demonstratie van een organisatie die voorstander is van uitsluitend Frans onderwijs. Op 30 en 31 okt. deden zich in Montreal ernstige ongeregeldheden voor toen de politie in botsing kwam met naar schatting 15 à 20.000 demonstranten, die protesteerden tegen een door de nationale vergadering van Quebec behandelde taalwet.
De betogingen waren georganiseerd door het Front voor een Frans-Quebec, waarin verschillende nationalistische groeperingen verenigd zijn. Het protest van de demonstranten was vooral gericht tegen het feit dat volgens de nieuwe taalwet het Frans niet als enige taal in Quebec onderwezen zal worden. De wet, die op 20 nov. met 67 tegen 5 stemmen werd aangenomen, garandeert het recht van de ouders om zelf te kiezen in welke taal hun kinderen onderwijs zullen krijgen. Het onderwijs van de Franse taal zal echter zo veel mogelijk bevorderd worden en immigranten zullen bij voorkeur onderwijs in het Frans krijgen. (Le Monde)

BEZOEK FRANSE STAATSSECRETARIS AAN QUEBEC

De Frans-Canadese betrekkingen zijn opnieuw verslechterd naar aanleiding van een bezoek dat de Franse staatssecretaris voor buitenlandse zaken Jean de Lipkowski van 9 tot 16 okt. 1969 aan Quebec heeft gebracht.
De federale regering had de Franse staatssecretaris uitgenodigd tevens een officieel bezoek aan Ottawa te brengen, maar de Franse regering sloeg deze uitnodiging af. De Engelstalige pers vatte dit op als een ondersteuning van Frankrijk van de separatistische neigingen in Quebec.
De officiële aanleiding tot het bezoek was een voortzetting van de consultaties over samenwerking op cultureel en onderwijsgebied, zoals dat in het culturele akkoord tussen Frankrijk en Quebec is vastgelegd. (pag. 843/1-'65)
Verder stonden er ook nog onderhandelingen over de economische betrekkingen, de telefoonverbindingen en een gemeenschappelijke weersatelliet op het programma, zaken die volgens de Canadese constitutie alleen door de federale regering behandeld mogen worden. Toen De Lipkowski zich tijdens zijn bezoek uitliet over een aantal constitutionele problemen van Canada, gaf dat aanleiding tot een scherpe reactie van premier Trudeau, die Lipkowski verweet zich met interne Canadese zaken te bemoeien en slecht geinformeerd te zgn. Premier Trudeau stelde tevens voor om voorwaarden op te stellen waaronder Franse ministers een bezoek aan Canada zouden kunnen brengen
Een officieel protest van de Canadese regering werd echter door de Franse regering verworpen, omdat naar haar mening het bezoek volkomen in overeenstemming met het culturele akkoord tussen Quebec en Frankrijk was. (NZZ, Le Monde)

CONSTITUTIONELE CONFERENTIE

Van 8-11 dec. 1969 zijn de federale regering en de premiers van de 10 Canadese provincies voor een z.g. constitutionele conferentie te Ottawa bijeen geweest.
Het voornaamste onderwerp van gesprek was de herziening van de verdeling van de bevoegdheden voor de sociale voorzieningen tussen de federale regering en de regeringen van de provincies.
De federale regering had een werkdocument opgesteld waarin werd voorgesteld de werkloosheidsuitkeringen, gezinstoeslagen en pensioenen voor geheel Canada door de federale regering in Ottawa en de welzijns- en gezondheidsvoorzieningen dcor de provinciale regeringen te laten regelen. Op deze manier blijft de invloed van de federale regering op economisch en sociaal terrein behouden.

De premier van de provincie Quebec sprak zich uit tegen de voorstellen van de federale regering, omdat op deze manier geen wezenlijke vergroting van de bevoegdheden van de provinciale regeringen zou worden bereikt. De premiers van de andere provincies toonden zich echter niet zo enthousiast om de sociale programma's van de federale regering over te nemen en beschouwden uitbreiding van de provinciale bevoegdheden op dit terrein geenszins als een wezenlijke constitutionele verandering.

Er werd besloten dat de voorstellen van de centrale regering door een speciale studiecommissie bestudeerd zullen worden. Verder besloot men in 1970 weer bijeen te komen. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 587/1-'69)

DERDE RAPPORT „ROYAL COMMISSION ON BILINGUALISM AND BICULTURALISM"

De „Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism heeft in december 1969 haar derde rapport gepubliceerd, waarin o.a. het inkomen, onderwijs en beroepsverdeling van Franssprekende en Engelssprekende Canadezen vergeleken wordt.

De commissie verklaarde dat een onderzoek had uitgewezen dat de Franssprekenden naar inkomen, beroep en scholing een lage plaats innemen. Canadezen van Britse afkomst verdienden in 1961 gemiddeld bijna duizend dollar meer dan die van Franse afkomst. In Quebec lag het inkomen van de eerste groep 40% boven het gemiddelde voor de provincie.

De commissie beveelt het particuliere bedrijfsleven in Quebec dan ook aan Frans als „werktaal" te erkennen, voor leidende functies uitsluitend. tweetalige personen aan te nemen en de uitsluitend Franssprekenden betere carrièremogelijkheden te bieden.

De commissie heeft verder aanbevelingen gedaan om het gebruik van het Frans in de federale overheidsdiensten te stimuleren. Zo zouden op de departementen afdelingen gecreëerd moeten worden, waar uitsluitend Frans gebruikt wordt. Degenen die leiding geven op deze afdelingen zouden tweetalig moeten zijn. Correspondentie met deze „taaleenheden" zou in het Frans gevoerd moeten worden. Op Franstalige universiteiten moet meer belangstelling voor de overheidsdienst gewekt worden om een einde te maken aan de ondervertegenwoordiging van Franssprekenden in het ambtenarencorps.

De in overweldigende mate Engelse oriëntatie van de Canadese strijdkrachten dient radicaal veranderd te worden. aldus het rapport van de commissie. Ook in het leger dient de gelijkheid van de twee talen erkend te worden. Alle regels, verordeningen en orders dienen in de twee talen gesteld te worden; disciplinaire procedures en klachten dienen in de door de betrokkenen te kiezen taal uitgevoerd en behandeld te worden.

Kinderen van op militaire bases gestationeerd personeel dienen ia staat gesteld te worden onderwijs te ontvangen in de taal die de ouders wensen; eventueel dienen beurzen ter beschikking gesteld te worden om elders dit onderwijs te kunnen volgen.

De taalkundige en culturele gelijkheid van de twee taalgroepen dient ook in de kantines en dergelijke instellingen erkend te worden.

De commissie is van mening dat het ministerie van defensie en het leger in zijn contacten met het publiek niet adequaat de Canadese tweetaligheid weerspiegelt. (NRC, *Canadian Weekly*)

(Vor. ber. pag. 587/3 e.v.-1969)

NIEUWE LEIDER LIBERALEN IN QUEBEC

Met 843 stemmen werd op 17 jan. Robert Bourassa tot voorzitter van de liberale partij Quebec gekozen. Andere kandidaten voor het voorzitterschap waren Claude Wagner, een vroegere minister van justitie, die 455 stemmen kreeg en Pierre Laporte, oud-minister voor gemeentezaken, die 288 stemmen verwierf.

De 36-jarige Bourassa, die advocaat is, gaat door voor een linkse liberaal. (Le Monde, Times)

AMBASSADEUR BIJ VATICAAN BENOEMD

Op 15 okt. 1969 werd door het Vaticaan bekend gemaakt dat Canada en het Vaticaan besloten hadden diplomatieke betrekkingen aan te knopen op het niveau van ambassade en apostolische nuntius.

Tot ambassadeur werd benoemd de 66-jarige Dr. John Everett Robbins, oud-rector van de Brandon universiteit in Manitoba en hoofdredacteur van de Encyclopedia Canadiana. Dr. Robbins is protestant.

De apostolisch gedelegeerde in Ottawa mgr. Emmanuele Clarisio werd tot nuntius benoemd.

Bij de bekendmaking van de benoeming van Dr. Robbins. zei premier Trudeau dat hij weliswaar veel brieven had ontvangen waarin geprotesteerd werd tegen het aangaan van diplomatieke contacten met het Vaticaan, maar dat hij toch besloten had de stap te wagen omdat het Vaticaan een belangrijke „luisterpost" is. (*AFP, Canadian Weekly*, The Times)

(Vor. ber. pag. 250/1-1969)

BEPERKING ZEEHONDENJACHT

In 1970 zal de jacht op zeer jonge zadelrobben aan de oostkust verboden worden, aldus heeft het ministerie van visserij en bosbouw meegedeeld

Deze zeehonden zullen dan alleen gevangen mogen worden als zij in het stadium zijn gekomen, waarin het moederdier hen aan hun lot heeft overgelaten.

Op die leeftijd kunnen de dieren zwemmen en staan zij op het punt naar de noordelijker wateren te vertrekken. Volgens het ministerie zijn de Jonge dieren die onder de nieuwe regeling nog wel mogen worden gevangen, veel beter in staat zich te verplaatsen dan de zeer jonge zeehonden.

Het ministerie zei dat de nieuwe regeling, bestaande uit vaststelling van een latere begindatum van het jachtseizoen, de in vele delen van de wereld zeer kwalijk gevonden praktijken van het doodknuppelen van zeer jonge zeehonden, verbiedt. Ook mogen in het nieuwe seizoen geen vliegtuigen of helicopters meer voor de zeehondenjacht worden gebruikt, zodat de controleurs van de overheid hun taak beter kunnen verrichten. De Canadese regering poogt de Noorse regering ertoe te brengen een soortgelijke regeling te treffen zcdat ook in de internationale wateren langs de kust van het Canadese Labrador in het geheel geen jacht op zeer jonge zeerobben zal worden gemaakt. *(NRC)*

VERENIGDE STATEN

NIEUWE AMBASSADEUR IN NEDERLAND

Tot ambassadeur in Nederland werd benoemd John William Middendorf, een New-Yorkse bankier, die Nixon in de verkiezingscampagne van 1952, 1956 en 1960 organisatcrisch en financieel heeft geholpen, belangrijke functies heeft bekleed in de republikeinse organisatie van de staat Connecticut, waar hij te Greenwich bij New York woont, en in de laatste verkiezingscampagne penningmeester was van het republikeinse nationale comité. Middendorf studeerde te Harvard en New York en is 45 jaar oud.

LATIJNS-AMERIKA

ALGEMEEN

NIXON OVER RELATIE VS—LATIJNS-AMERIKA

Op 31 okt. 1969 heeft president Nixon van de VS in een door televisie en radio in 10 Latijns-Amerikaanse landen uitgezonden rede zijn politiek voor heit westeiijk halfrond geformuleerd.
Het programma van de president steunt voornamelijk op de aanbevelingen in het rapport van gouverneur Rockefeller (zie hieronder) en op het rapport van Vina del Mar (pag. 418/3-1969).
In zijn langverwachte rede, kondigde president Nixon een nieuw, zeer zakelijk kader aan voor de politiek van de VS ten aanzien van Latijns-Amerika, onder het motto ,,economische ontwikkeling in partnership".
De president verklaarde: ,,Jarenlang hadden we de illusie dat we continenten konden hervormen. We dachten soms dat we wisten wat heit beste was voor iedereen en dat we dat konden en moesten laten gebeuren. De ervaring leerde ons anders. Hulp die trots verwondt is geen gunst. Geven en nemen is beter dan ,,take it or leave it".
,,Ik bied geen grandioze beloften, noch patentoplossingen", aldus de president, die verder verklaarde dat zijn politiek steunt op o.a. deze principes: trouw aan het inter-Amerikaanse systeem van de OAS, respect voor nationale identiteit en waardigheid in een partnership waarin allen samen verantwoordelijk zijn.
Waarnemers wezen erop dat in de rede veel minder nadruk viel op Washingtons hoop dat de regeringen in Zuid-Amerika democratisch zullen zijn.
De president verklaarde dat ,,wij natuurlijk democratische procedures verkiezen". ,,Ik zou niet eerlijk zijn, indien ik mijn zorg niet te kennen gaf over voorbeelden waarbij de vrijheid wordt geknecht, recht en rechten wonden vertrapt". Maar, aldus de president, door de stormachtige ontwikkeling zijn explosieve krachten aan het werk in Latijns-Amerika die onevenwichtigheden en regeringsveranderingen brengen. Op het diplomatieke vlak moeten wij, aldus Nixon, realistisch omgaan met de regeringen zoals zij zijn. In ieder deel van de wereld kunnen wij slechts vrede en vooruitgang hebben indien de naties zelf daartoe de leiding nemen. En in geen deel van de wereld kan er waar partnership bestaan, als één partner alleen er de richting van dicteert.
De president bewaarde precieze voorstellen voor latere vergaderingen met de Latijns-Amerikanen en beperkte zich ertoe enkele hoofdlijnen aan te geven van een volkomen multilaterale aanpak, die van Latijns-Amerika een test case par excellence zal maken voor alle Noord-Zuidrelaties tussen rijken en armen. Nixon legde dan ook uit dat de Amerikaanse steun voornamelijk bedoeld moet zijn voor initiatieven die uit Latijns-Amerika zelf naar voren komen.
In concreto stelde de president voor: oprichting van een multilateraal inter-Amerikaans bureau, dat in toenemende mate de verantwoordelijkheid krijgt voor besluiten betreffende ontwikkelingshulp. Zulks naar het voorbeeld van de Organisatie voor Europese samenwerking en de ontwikkeling in Parijs voor de Marshallhulp indertijd. Latijns-Amerikanen zelf zouden op die manier de hoofdrol krijgen bij het stellen van prioriteiten, ontwikkelen van programma's en controle op prestaties Tct nu toe was er het gevoel dat wij de show leidden, aldus Nixon
Ten tweede wilde Nixon een ernstige poging doen om de niet-tarifaire belemmeringen uit de weg te ruimen in alle geïndustrialiseerde landen voor produkten die van belang zijn voor Latijns-Amerika. De VS zullen bovendien in alle wereldorganisaties pleiten voor een liberaal systeem van algemene tariefpreferenties ten behoeve van de ontwikkelingslanden ,,volgens een brede produktenscala zonder plafonds of preferentiële importen", aldus de president.
Ten derde: een bevel dat vanaf 1 november Amerikaanse hulpbedragen vrij beschikbaar zullen zijn voor aankopen, niet alleen in de Verenigde Staten maar ook in Zuid-Amerika. Tot nu toe was het zo, dat elke dollar die een Latijns-Amerikaans land van de VS kreeg, ook in de VS moest worden besteed.
Verder beval de president aan dat heit comité van de Alliantie van de vooruitgang niet alleen de economische politiek van de Latijns-Amerikaanse landen, maar ook die van de VS aan een periodiek onderzoek zal onderwerpen.
Tenslotte beiloofde Nixon dat ten behoeve van de privé-investeringen de Amerikaanse investeringscontroles worden veranderd en alle Amerikaanse activiteiten voor Latijns-Amerika worden gecoördineerd door de leider van de betreffende afdeling in het State Department, die dan onderminister wordt.
,,Ik beloof u vanavond dat dit land, dat voor de gehele mensheid de maan bereikte, ook bereid is zijn technologie in vrede met zijn naaste buren te delen", aldus president Nixon. (DPA, NRC)

Ik doop u: ,,Actie voor de vooruitgang". (Washington Post/Der Spiegel)

RAPPORT-ROCKEFELLER OVER LATIJNS-AMERIKA

Op 10 nov. 1969 heeft de regering van de VS het lange tijd geheim gehouden rapport van Nelson Rockefeller naar aanleiding van diens vier reizen door Latijns-Amerika (pag. 417 e.v.-'69) gepubliceerd.
Het 137 pagina's tellende document is een gemeenschappelijk werk van de talrijke experts die Rockefeller op zijn reis vergezeld hebben. In het rapport worden **83** aanbevelingen gedaan over de te voeren politiek tegenover de Latijns-Amerikaanse landen, waarvan er een aantal zijn overgenomen door president Nixon (zie hierboven).
Verder bevat het rapport onder de titel ,,The Quality of Life in the Americas" een analyse van de situatie in de Latijns-Amerikaanse landen en noemt het de factoren die ten grondslag liggen aan de sociale en politieke onrust in het werelddeel.
Er zijn geweldige krachten aan het werk, die gevaarlijke spanningen oproepen. Zo heeft b.v. de transistorradio een ,,revolutie van het be-

wustzijn" veroorzaakt. die tot frustratie door onvervulde verwachtingen leidde, omdat Latijns-Amerika een technische achterstand heeft, waardoor industrialisatie op grote schaal onmogelijk is.
De bevolkingsgroei is de snelste ter wereld en de urbanisatie heeft werkeloosheid ten gevolge (in sommige van de bezochte landen wel 40%).
De hierdoor opgeroepen spanningen worden nog vergroot door het nationalisme, dat van oudsher kenmerkend was voor de Zuidamerikaanse republieken, maar dat nu in het teken van een zoeken naar een eigen identiteit nog verscherpt is Het uit zich het meest in een sterk anti-amerikanisme en in een toenemende druk ten gunste van de nationalisatie van Amerikaanse ondernemingen

Van bijzonder belang is de analyse van de rol van de Kerk en het leger, van oudsher de steunpilaren van de gevestigde orde. Volgens het rapport zijn deze beide instituten de belangrijkste machten die aandringen op sociale, economische en politieke veranderingen. In het geval van de Kerk is het meer een aanpassen aan de wil van de bevolking en in het geval van het leger is het een gevolg van het feit dat veel officieren niet meer afkomstig zijn uit de oude landbezittende klasse, maar uit andere sociale lagen. Daardoor ontstaat er langzamerhand een nieuw soort militairen, dat voorstander is van een constructieve sociale verandering.

De ontwikkeling heeft haar gevaren omdat de autoritaire stijl van de militairen in combinatie met hervormingsgezind ongeduld gemakkelijk tot politieke repressie kan leiden. Deze militairen zijn echter vooral wat hun doctrines betreft volledig onberekenbaar. Vooral het marxisme, dat een elitaire leidenstheorie kent, oefent bijzondere aantrekkingskracht op de militairen uit.

Het rapport legt verder de nadruk op wat het noemt de toenemende dreiging van de kant van Cuba en het op de Sowjet-Unie geïnspireerde communisme, tezamen met ter plaatse ontstane subversieve bewegingen.
Volgens het rapport zijn ,,alle Amerikaanse staten een verleidelijk doelwit voor communistische onde mijning geworden". De mening dat het communisme niet meer een belangrijke factor op het westelijk halfrond zou zijn, wordt dan ook volkomen fout genoemd.

De VS dienen samen met de Latijns-Amerikaanse landen maatregelen te treffen ter versterking van de binnenlandse veiligheid van deze staten. Er zou een Veiligheidsraad voor het westelijk halfrond moeten komen met een hoofdkwartier buiten de VS. Het rapport adviseert meer steun te geven voor de opleiding van veiligheidstroepen in Latijns-Amerika en bepleit het zenden van lichte wapens. verbindingsmaterieel, jeeps, helicopters en vrachtauto's voor de plaatselijke politie en veiligheidstroepen. Daartegenover wordt inkrimping van de Amerikaanse militaire missies in het betrokken gebied bepleit, omdat die daar veelvuldig het doelwit zijn van protesten.

Verder moeten de V S de Latijns-Amerikaanse staten helpen hun economische en sociale structuren te verbeteren, maar zij dienden zich ervan bewust te blijven dat zij wat de interne aangelegenheden betreft, niet veel meer kunnen doen dan voorbeelden geven. In de betrekkingen met Latijns-Amerika is de stijl van de grootste betekenis. Het rapport beveelt aan af te zien van paternalisme en uit te gaan van een echt partnership waarvan de criteria politiek pragmatisme, multilaterale ontwikkelingshulp en rekening houden met de binnenlandse rust van de staten zijn.

Voorts wordt een tolerantere houding tegenover ondemocratische regeringen bepleit. ,,Diplomatieke betrekkingen zijn p aktische arrangementen en geen maatstaven voor een morele beoordeling", aldus het rapport.

Het rapport stelt verder voor de handel met de Latijns-Amerikaanse landen tot 1976 te verdubbelen. Dit dient o.a. bereikt te worden door het instellen van preferentiële douanetarieven en door het afschaffen van invoercontingenten voor verschillende landbouw- en industriële produkten.

Tevens beveelt het rapport aan regionale markten en economische samenwerkingsvormen te ondersteunen, de landbouw te bevorderen, privé-investeringen aan te moedigen en sociale en culturele samenwerking te bevorderen alsmede de aanleg van een uitgebreid net van autowegen te stimuleren. Er dient een speciale minister voor Latijns-Amerikaanse aangelegenheden te komen, een politieke directeur voor Zuidamerikaanse aangelegenheden in de Nationale Veiligheidsraad en een aparte staf op het Witte Ruis.

Verder dienen de VS in hun beleid op het gebied van de ontwikkelingshulp royaler te zijn. Ook zou per jaar $ 100 mln extra moeten worden gegeven voor onderwijshulp. Ook zouden de VS bereid moeten zijn vliegtuigen, schepen en ander zwaar materieel te verkopen aan de meer ontwikkelde landen in Latijns-Amerika, zonder evenwel de andere hulp te verminderen. *(NRC,* NZZ, *FAZ, **Der Spiegel)***

NED. ANTILLEN

MOEILIJKE KABINETSFORMATIE. BEZWAREN TEGEN OUD-PREMIER KROON. AKKOORD VAN KRALENDIJKE. COALITIEKABINET

Als resultaat van de verkiezingen van 5 sept. 1969 (pag. 618/3 e.v.-1969) is de samenstelling van de Staten van de Nederlandse Antillen als volgt: Nationale Volkspartij 3 zetels, Democratische Partij 6 zetels, Arubaanse Volkspartij 4 zetels, Arubaanse Patriottische Partij 4 zetels, Bonaireaanse arbeiderscombinatie PPBU/POB 1 zetel, Frente obrero 3 zetels, Democratische Partij van de Bovenwinden 1 zetel.
Al direct na het bekend worden van de uitslag van de verkiezingen werd het duidelijk dat het vormen van een nieuwe regering geen gemakkelijke taak zou zijn. Op 23 sept. benoemde gouverneur mr. N. Debrot het Statenlid voor de Arubaanse Patriottische Partij, E. O. Fetronia, tot informateur met de opdracht de mogelijkheden te onderzoeken tot vorming van een kabinet op brede basis, wat wil zeggen dat het op ten minste tweederde van de Staten zou moeten kunnen steunen.
Op 25 sept. besloot de Koninkrijksregering bij KB het ontslag van mr. N. Debrot als gouverneur voor onbepaalde tijd uit te stellen, omdat de Democratische Partij, waarvan de als nieuwe gouverneur benoemde dr. E. Jonckheer, de gevolmachtigde minister voor de Antillen, een leidende figuur is, haar meerderheidspositie had verloren en er van de kant van de oppositie grote bezwaren bleken te bestaan tegen dr. Jonckheer als gouverneur.
De moeilijkheden om tot een regering te komen werden zowel door de tot nog toe oppositionele Nationale Volkspartij als door de Democratische Partij veroorzaakt. De Nationale Volkspartij maakte bekend niet te willen samenwerken met leden van de Democratische Partij van Curaçao, tegen samenwerking

met leden van de Democratische Partij van Aruba had men geen bezwaar. De Democratische Partij liet weten dat een nieuwe regering dezelfde signatuur zou moeten hebben als de regering van voor de onlusten van 30 mei en dat de toen afgetreden premier Kroon weer de leiding van een dergelijke regering zou moeten hebben. De vertegenwoordigers van de Frente obrero hadden aanvankelijk verklaard onder geen voorwaarde te zullen deelnemen aan een regering waarin leden van de Democratische Partij zitting zouden hebben. Naarmate de tijd echter verstreek kwam men van dit standpunt terug en verklaarden woordvoerders van de partij bij verschillende gelegenheden dat men bereid was aan een nationaal kabinet deel te nemen.
In de gesprekken welke informateur Petronia met de verschillende partijen had die eventueel op basis van een tweederde meerderheid met de DP een regering zouden willen vormen, bleek dat er vooral bezwaren bestonden tegen aanvaarding van de eis van de Democratische Partij dat oud-premier Kroon weer de leiding van de nieuwe regering zou moeten hebben.
Pas toen de oud-premier deze eis liet vallen, kwam er weer schot in de informatiewerkzaamheden van Petronia. Op 5 nov. verklaarde Kroon, na rijp beraad te hebben besloten het algemeen belang te laten prevaleren en de Democratische Partij geadviseerd te hebben haar eis te laten vallen.
Hierna begonnen opnieuw besprekingen tussen de voor deelneming aan de regering in aanmerking komende partijen.

Akkoord van Kralendijke

Uiteindelijk bleken de Democratische Partij Curaçao, de Arubaanse Patriottische Partij, de Frente Obrero, de Democratische Partij van de Bovenwinden en de Bonaireaanse arbeiderscombinatie PPBU/POB het op basis van een beginselverklaring op 24 nov. 1969 met elkaar eens te zijn geworden.
Deze beginselverklaring, ,,het akkoord van Kralendijke", genoemd naar de hoofdplaats van Bonaire waar de besprekingen tussen de partijen waren gehouden, bevatte o.a. de volgende punten:
Herziening van de staatsrechtelijke positie van de Nederlandse Antillen, waardoor het mogelijk wordt in de inlernationale vraagstukken een eigen standpunt te bepalen. Verder zal het beleid van het departement van economische zaken zodanig gewijzigd worden dat in principe uitsluitend ,,landskinderen" een vestigingsvergunning voor de kleinhandel kunnen verkrijgen.
Kapitaalvlucht zal worden tegengegaan. De inkomstenbelasting dient verder te worden gesocialiseerd, wat tot uitdrukking moet komen in de progressiviteit van de heffing.
Een algemene modernisering en aanpassing van het poiitie-apparaat binnen de kortst mogelijke tijd wordt in het vooruitzicht gesteld.
In radio en televisie moeten de vrijheid van het woord en vrije meningsuiting tot uitdrukking komen, in overeenstemming met de vrijheid van drukpers Het departement van sociale zaken. en arbeid zal de volgende voorzieningen treffen:

1. een minimumloon voor alle arbeiders;
2. een pensioenfonds voor bedrijven en particuliere instellingen naast de bestaande algemene ouderdomsverzekering;
3. een algemene ziektewet;
4. een ontslagwet;
5. wettelijke verplichting tot erkenning van vakbonden door werkgevers;
6. een commissie uit het vakbondswezen om de regering te adviseren in arbeidsaangelegenheden;
7. een algemene werkloosheidsverzekering;
8. herziening en aanpassing van de arbeidswetgeving.

Bij de benoeming van de gouverneur, waarnemend gouverneur, waarnemend gezaghebbers en administrateurs dient rekening te worden gehouden met de wensen van de samenwerkende partijen.
Na het bekend worden van het akkoord werd informateur Petronia met de formatie van een kabinet op zo breed mogelijke basis belast.
Petronia diende daarop een voordracht voor een regering bij de gouverneur in en op 12 dec. werd de nieuwe regering beëdigd.
Heit nieuwe kabinet ziet er als volgt uit:

Minister-president E. O. Petronia.

E. O. Petronia, minister-president, minister van algemene zaken en van justitie; S. G. M. Rozendal - vice minister-president en minister van financiën: A. P. Nita - minister van sociale zaken, volksgezondheid en arbeid; F. J. Pijpers - minister van economische zaken en welvaartszorg; L. A. I. Chance - minister van verkeer en vervoer; O. R. A. Beaujon - minister van onderwijs, cultuur en opvoeding.
Rozendal, Pijpers; en Beaujon behoren tot de Democratische Partij, Petronia en Chance zijn lid van de Arubaanse Patriottische Partij en Nita is lid van de Frente obrero.
De eveneens voorgedragen F. J. Tromp (Arubaanse Patriottische Partij), die om gezondheidsredenen in Nederland verblijft, zal waarschijnlijk een portefeuille in de financiële en economische sector gaan beheren. (ANP, NRC, Trouw, Antilliaanse Nieuwsbrief)
(Vor. ber. pag. 618 e.v. - 1969)

RAPPORT SOCIAAL-ECONOMISCHE MOEILIJKHEDEN

Een overheersend gebrek aan maatschappelijk-economisch inzicht bij het bedrijfsleven zowel als bij de regering van de Nederlandse Antillen, en een gebrek aan leiding en organisatievermogen bij de werknemers in dat land, komen als belangrijke oorzaken van de sociaal-economische moeilijkheden in dat rijksdeel tevoorschijn in een rapport van een Nederlands deskundige.
De Kamers van koophandel van Aruba en Curaçao, en de Vereniging voor handel en industrie op Aruba en de Vereniging bedrijfsleven Curacao hadden aan mr. C. E. J. Maitland, algemeen secretaris van het Verbond van Nederlandse ondernemingen, VNO, gevraagd hen te adviseren over sociaal-economische vraagstukken.
Mr. Maitland is tot de slotsom gekomen dat er vier hoofdproblemen zijn:
1. het vinden van een organisatievorm voor de ondernemingen om naast economische ook sociale problemen te behandelen;
2. het verbeteren van de relaties tussen het bedrijfsleven en de overheid;
3. het opbouwen en verbeteren van de relaties tussen het bedrijfsleven en de vakbeweging;
4. het vinden van een juiste opstelling van het bedrijfsleven ten opzichte van de maatschappij om zich daarin te kunnen ,,waar maken". (*NRC* 6-11-'69)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

INDONESIË

REORGANISATIE STRIJDKRACHTEN

President Soeharto heeft op 5 okt. 1969 een reorganisatie van de strijdkrachten bekendgemaakt, die hij reeds enkele keren (o.a. op 7 april) had aangekondigd. De nieuwe opzet houdt in dat de afzonderlijke bevelhebbers voor leger, marine en luchtmacht verdwijnen en dat er een aparte minister van defensie komt, een ambt dat tot dusver door de president werd vervuld.

De drie onderdelen van de strijdkrachten, evenals de politie, komen nu onder leiding van stafchefs, die rechtstreeks verantwoording verschuldigd zijn aan president Soeharto als opperbevelhebber van de strijdkrachten. Deze merkte op dat het de bedoeling is ongezonde naijver tussen de strijdkrachten te voorkomen. Ook maakte hij gewag van communistische infiltratie bij de luchtmachtleiding en bij andere eenheden. De politie, die tot kort vcordien als het vierde deel van de strijdkrachten werd beschouwd, verloor haar militaire status. Zij komt onder leiding van de nieuwe minister van defensie te staan.

Enige dagen eerder had generaal-majoor Tjakaradipoer van de legerstaf meegedeeld dat 50.000 militairen, die in 1972 zullen afvloeien, vervangen zullen worden door dienstplichtigen, die voor één jaar zouden moeten opkomen. Deze maatregel zou in de eerste plaats op bezuiniging zijn gericht.

Op 10 nov. maakte de minister van voorlichting, Boediardjo, bekend dat president Soeharto de stafchef van het leger, generaal Maradan Panggabean, tot plaatsvervangend opperbevelhebber van de strijdkrachten benoemd had. Panggabeans plaatsvervanger, luitenant-generaal Oemar Wirahadikoesoemah, werd stafchef van het leger. Voorts werd admiraal Moeljadi als stafchef van de marine vervangen door schout-bij-nacht Soedomo, terwijl vice-luchtmaarschalk Soewoto Soekendar tot stafchef van de luchtmacht benoemd werd als opvolger van luchtmaarschalk Roesmin Noerjadin.

Generaal Panggabean kreeg de rang van staatsminister. Hij behield het commando over de speciale staf voor het herstel van veiligheid en orde (Kopkamtib), waarin luitenant-generaal Soemitro zijn plaatsvervanger werd

Deze mutaties in de militaire leiding, die zich ook uitstrekten tot de staf van de minister van defensie en bevelhebbers van de strijdkrachten, alsmede op de zes nieuw ingestelde regionale defensiecommando's (Sumatra, Java, Kalimantan, Soelawesi, Oost-Indonesië en de Molukken met West-Irian) versterken volgens waarnemers de persoonlijke positie van president Soehasto. ***(NRC,*** NZZ, ***ANP,*** *AFP)*

ZUIVERINGEN LEGER

Op 18 dec. 1969 meldde *Reuter* dat het leger een komplot van hoge legerofficieren had opgerold die het bewind van Soekarno wilden herstellen. Bericht werd dat een voormalig ambassadeur, generaal-majoor Moersjid, die drie maanden tevoren in Djakarta van zijn standplaats Manilla was teruggekeerd, in een gevangenis ondervraagd werd als een van de verdachten in genoemd komplot. Tijdens de rebellie van rept. 1965 was hij een van de waarnemende legercommandanten en zou hij, naar thans werd verklaard, op de vliegbasis Halim bij Djakarta, het centrum van de rebellen, hebben vertoefd.

Generaal Panggabean kondigde zuiveringen in het leger aan. Ook bij de marine werd opnieuw gezocht naar aanhangers van de ,,oude orde". Eind december werd de arrestatie gemeld van generaal-majoor Suadi, gouverneur van het nationale defensie-instituut. (Hij werd vervangen door vice-luchtmaarschalk Wirjasoepoetra.) Eerder werden generaal-majoor Soedirgo, oud-commandant van de militaire politie, en brigade-generaal Soetardio, oud-officier ven justitie, gearresteerd.

Terwijl volgens niet-officiële cijfers bij de marine ca. 50 man waren gearresteerd en bij de luchtmacht ca. 330, maakte het nationale bureau vcor veiligheid (Kopkamtib) op 6 jan. bekend dat de recente arrestaties het resultaat waren van een nauwkeurige reconstructie van de gebeurtenissen van sept./okt. 1965. Officiële zegslieden ontkenden dat er sprake was van een ,,nieuwn komplot, al spraken zij niet tegen dat een streven bestond om Soekarno's „oude orde" te hersitellen. Volgens de ***NRC*** (7-1) zou de regering bezig zijn een aantal functionarissen te verwijderen van wie bekend is dat zij vroeger in uiteenlopende mate achter Soekarno's beleid hebben gestaan en dat zij de .,nieuwe orde" niet met overtuiging steunen. De stafchef van de luchtmacht, vice-luchtmaarschalk Soewoto Soekendar, deelde mee dat 800 leden van de luchtmacht zijn gearresteerd i v m geheime contacten met communisten *(NRC* 26-1)

VOORBEREIDING VERKIEZINGEN

Het Huis van Afgevaardigden heeft op 22 nov. 1969 twee wetten aangenomen die nodig zijn om verkiezingen mogelijk te maken voor 5 juli 1971, de datum die door het Volkscongres was bepaald.

Aanvaard werden de wetten op het kiesstelsel en op de samenstelling van de volksvcrtegenn-oordigende lichamen: het Raadgevend Volkscongres (het hoogste wetgevende lichaam), het Huis van Afgevaardigden en de regionale raden. Nog niet goedgekeurd is een wetsontwerp i.z. de samenstelling van politieke partijen, massa-organisaties en functionele maatschappelijke groepen.

De besprekingen over deze wetsontwerpen hebben drie jaar geduurd. Er moest nl. in het Huis volledige overeensitemming (moefakat) worden bereikt, alvorens een ontwerp-wet door de president kan worden getekend.

Over de positie van het Huis en de tot standkoming van de kieswetten schreef de NRC (4-12):

,,Dit huis is op het ogenblik geen parlement in de gebruikelijke zin. Het bestaat uit 414 door de president benoemde mensen uit politieke partijen en maatschappelijke groepen. Daarvan hebben er 247 aanwijsbare bindingen met de partijen; 167 komen uit de functionele groepen en zijn in politiek opzicht moeilijk te definiëren.

Voor de positie van het Huis is verder van belang dat de negen politieke partijen waaruit vertegenwoordigers kunnen worden gerecruteerd door de regering zijn toegelaten nadat hun programma's akkoord zijn bevonden. Nieuwe partijen ontstaan niet gemakkelijk.

Sinds het einde van het regime-Soekarno is er maar een toegelaten, de islamitische Partai Moeslimin Indonesia.

Hoewel de relatie tussen de partijmensen in het Huis en de potentiële kiezers langzamerhand op zijn minst onduidelijk is, hebben de partijen van 1967 tot eind 1969 geprobeerd de kieswetten zo goed mo-

gelijk in hun voordeel bij te slijpen. De kritieke vraag daarbij was hoeveel leden van de volksvertegenwoordigende lichamen benoemd zouden worden door de regering.

Tenslotte is de verdeling uitgekomen up eenderde tot eenvijfde. Van het Congres (uitgebreid van 828 tot 920 leden) worden er 307 benoemd. Van het Huis van Afgevaardigden (van 414 leden gegroeid tot 460) zullen er 100 worden benoemd.

Aangezien alle leden van het Huis qualitate qua lid zijn van het Congres, behoeven er voor het Congres in feite maar 207 mensen te worden benoemd."

Blijkens een door Antara gepubliceerde toelichting op de kieswetten zullen Indonesiers die lid zijn geweest van de (nu verboden) communistische partij (PKI), of van andere massa-organisaties die iets te maken hebben gehad met de mislukte staatsgreep van 1965, noch actief noch passief kiesrecht krijgen. Hoeveel mensen door deze regeling zullen worden uitgeschakeld valt niet te zeggen. Het aantal leden van de PKI bedroeg minstens 3 miljoen. Aangeziein aannemelijk is dat tot de ,,andere massa-organisaties" gerekend zullen worden de vele (communistische) vakbonden, jeugd-, vrouwen- en mantelorganisaties die in 1966 eveneens zijn verboden, zal het aantal mensen zonder kiesrecht aanzienlijk groter zijn. De toelichting op de kieswet zegt dat deze maatregel is genomen om de „zuiverheid van de democratie in de republiek" te waarborgen.

Uit een verklaring van de vicevoorzitter van het Congres bleek dat ex-president Soekarno noch actief noch passief kiesrecht krijgt zolang hij zijn ,,onschuld" niet heeft aangetoond.

Naar de NRC (30-1) berichtte, had de regering een beslissing genomen over de vraag wie er als leden van verboden politieke partijen niet aan de verkiezingen in 1971 zullen mogen deelnemen, actief noch passief: het verbod betrof hoofdzakelijk voormalige leden van de verboden PKI De beslissing hield verder in dat er geen beperking bestaat van het stemrecht voor mensen die aan met name genoemde opstanden in de jaren vijftig hebben deelgenomen, mits zij zich voor 5 okt. 1961 bij de autoriteiten hebben gemeld en toen hebben gezworen dat zij trouw aan de Republiek zouden blijven. Tot deze categorie behoren zowel opstandelingen die deel uit maakten of verwant waren met de Daroel Islam, de islamieten die van Indonesië een theocratie wilden maken, als het zuiver seculiere verzet van Sjafroeddin, Moh. Natsir, Soemitro (de huidige minister van handel) en anderen tegen het centralisme van Soekarno in de tweede helft van de jaren vijftig.

Dit betekent intussen niet dat de islamitische Masjoemi en de PSI, de socialistische partij van wijlen Soetan Sjahrir, zouden worden gerehabiliteerd. De regering schijnt geen enkele neiging te hebben het strak gereglementeerde politieke leven wat los te laten of meer partijen toe te willen laten dan de negen die op het ogenblik bestaan, aldus de NRC.

Ze heeft wel in zoverre een concessie gedaan dat ze een nieuwe islamitische partij heeft toegelaten, de PMI, Partai Moeslimin Indonesia, die in de dagelijkse praktijk wordt beschouwd als de opvolgster van de verboden Masjoemi. In de leiding komen trouwens allerlei figuren voor die uit de Masjoemi stammen, maar de regering w-enst niet dat deze oude politici in het bestuur komen. Dit heeft tot gevolg dat de partij moeilijk van de grond is gekomen.

Verder kwam de minister van binnenlandse zaken, Machmoed, met een beschikking over de verhouding tussen vertegenwoordigers van politieke partijen en van de zogeheten functionele groepen (boeren, vrouwen, studenten en dergelijke) in de lagere volksvertegenwoordigende lichamen. Ze houdt in dat alle vertegenwoordigers van functionele groepen die lid zijn van een politieke partij of dat partijlidmaatschap of hun functie als volksvertegenwoordiger moeten neerleggen. De beschikking is een reactie op een verschijnsel dat al lang bekend is, namelijk dat vele ,,functionele" vertegenwoordigers een duidelijke en algemeen bekende politieke overtuiging hebben. Dat heeft tot gevolg dat, hoewel in deze lagere raden de verhouding tussen vertegenwoordigers van partijen en functionele groepen formeel 50-50 is, ze in werkelijkheid 75-25 bedraagt, met de politieke vertegenwoordigers in de meerderheid.

Dat is anders dan in het Huis van Afgevaardigden, waar de verhouding ongeveer 60-40 is (ook met de „politieken" in de meerderheid). Minister Machmoeds beschikking wordt in politieke kringen beschouwd als een probeersel om de invloed van de partijen zoveel mogelijk te beperken.

ONTWIKKELING OLIE-INDUSTRIE. KRITIEK

De betekenis van de olie voor de Indonesische economie neemt toe. De staatsoliemaatschappij Pertamina, die in 1968 ontstond uit een fusie van de staatsondernemingen Pertamin (met velden op Zuid-Sumatra en Oost-Borneo) en Permina (velden op Noord-Sumatra), beschikt t over installaties niet een waarde van $ 517 mln. Een deel van de exploratie en exploitatie verricht Pertamina zelf. Haar grootste betekenis heeft zij echter als het centrale orgaan dat buitenlandse maatschappijen als contractors laat werken. Deze ccntractors (o.a., Caltex en Stanvec) dragen het exploitatierisico en ontvangen een deel van de opbrengst zodra olie wordt geproduceerd. Het aandeel van Pertamina beloopt 65 à 67,5%, afhankelijk van de cuntracten en de produktie. Het aantal contractors is ruim 30. Onder hen nemen Amerikaanse en Japanse maatschappijen de voornsamste plaatsen in. Voorts behoort er de Italiaanse AGIP toe, die bij West-Irian een concessie heeft voor 30 jaar.

De olieproduktie is voortdurend gestegen:

1960:	20.597.000 ton
1964:	23.004.000 ton
1967:	25.311.000 ton

Terwijl volgens gegevens van Pertamina de produktie in 1967 186.138 000 barrels bedroeg, was de produktie in 1968 toegenomen tot 219.864.000 barrels en werd voor 1969 een totaal van 264.000.000 barrels verwacht.

De olie is het belangrijkste exportprodukt van Indonesie. In 1938 bedroeg het aandeel van de olie in zijn uitvoer 23,8%, in 1960 26,3%, in 1963 36,9%; in 19'71 verwacht de Pertamina een aandeel van 50% te bereiken. De export van ruwe olie steeg van 99,5 mln barrels in 1964 tot 145,5 mln barrels in 1968.

Kritiek

In een serie geruchtmakende artikeilen, aldus *ANP* (6-12), heeft Indonesia Raya, de krant van Mochtar Loebis, een aanval gedaan op generaal-majoor Ibnoe Soetowo, de president-directeur van Pertamina. Deze werd ervan beschuldigd dat hij bezig is van deze staatsonderneming een particulier financieel imperium te maken, dat aan niemand rekening en verantwoording schuldig schijnt te zijn Pertamina, aldus Indonesia Raya, publiceert geen balans, legt geen rekening en verant-

woording af tegenover het parlement, blijft buiten de controle van de nationale planraad en de uitvoering van het vijfjarenplan, en heefi zonder toestemming van de regering miljoenen dollars buitenlands krediet opgenomen voor diverse aankopen.
Volgens het blad had Pertamina in Hongkong een verzekeringsmaatschappij gesticht onder het voorwendsel van besparing van enorme premies Maar de aandeelhouders waren naar verluidt afkomstig uit het bestuur van de olie-onderneming Zo zou Pertamina ook $ 138 000 per jaar betalen aan „Bell and Stanton Inc", een public relations-firma in Djakarta die zij financiert om het toerisme te bevorderen, aldus *Indonesia Raya*
De regering moet strengere controle uitoefenen, ,,want het gaat niet om de belangen van Ibnoe Soetowo maar om die van het hele volk".
N.a v deze beschuldigingen verklaarden de ministers Al1 Warhana (financiën) en Soemantri (mijnbouw) dat Pertamina wel degelijk jaarlijks een rekening indient en geld afdraagt
Voor het belastingjaar 1969-70 heeft Pertamina 48,7 mrd roepia afgedragen, zijnde 60% van de opbrengst van de contractors Caltex en Stanvac. In het belastingjaar 1968 heeft de maatschappij 25,5 mrd afgedragen, verklaarde Wardhana. Minister Soemantri had zijn berekening in dollars gemaakt en zei dat de olie-export over 1969-'70 op $240 mln wordt geschat en dat 60% daarvan in de kas van de staatskas zal vloeien, wat er dus op neerkomt dat Pertamina $ 96 mln naar eigen inzicht besteedt, aldus de NRC (18-12).

STUDENTENPROTEST TEGEN PRIJSVERHOGING EN CORRUPTIE

Voor het eerst sinds de acties tegen de regering-Soekarno zijn grote aantallen studenten de straat opgekomen, ondanks een demonstratieverbod
Op 15 jan. begon te Djakarta een reeks studentendemonstraities tegen prijsverhogingen en corruptie in regeringskringen. De leiding berustte bij Julius Usman, die zich reeds een reputatie had verworven bij de studentenbetogingen tegen Soekarno in 1965-1966. De directe aanleiding tot de demonstraties waren begin januari bekendgemaakte verhogingen van de detailprijzen van benzine en olie. Toen de maatregel, waarbij o.a. de prijs van petroleum voor huishoudelijk gebruik van 6 tot 10 roepie per liter verhoogd werd, verklaarde president Soeharto voor de televisie dat deze verhoging geen prijzenspiraal tot gevolg zou hebben. Desondanks ontstonden verdere prijsverhogingen, o.a. bij het vervoer (30%).
De minister van voorlichting, Boediardjo, zei dat de verhoogde prijzen de regering ca. $ 48,7 mln opleveren, wat neer zou komen op ongeveer 20% van de totale regeringsinkomsten in het nieuwe financiële jaar dat per 1 april begint.
De leider van de studentendemonstraties, Usman, heeft tegen de minister van financiën, Ali Wardhana, betoogd dat de regering er beter aan deed luxe-artikelen duurder te maken. Het volk, betoogde hij, profiteert nooit van de vruchten van de economische politiek van de regering.
De betogers op 17 jan. droegen leuzen mee als: waar is het geld van de buitenlandse hulp gebleven; laat de ministers hun dure auto's verkopen. Verder protesteerden zij tegen de corruptie. Sommigen verweten de president dat hij omringd is door corrupte militairen en niets tegen hen doet
Terwijl de betogingen in Djakarta voortduurden, kwamen op 23 jan. ook uit Djokjakarta, Bandoeng en Medan berichten dat aldaar studentendemonstraties werden gehouden met dezelfde eisen.
De president verzocht tijdens een onderhoud met studentenleiders niet meer te demonstreren. Dit verzoek werd echter niet opgevolgd. Daarop kondigde het leger aan maatregelen te zullen nemen. Regeringsgebouwen werden onder versterkte bewaking gesteld. Op 26 jan. belette het leger te Djakarta voor het eerst een demonstratie. Een aantal demonstranten werd aangehouden, maar na korte tijd weer vrijgelaten
Op 2 febr. kondigde president Soeharto aan de bestrijding van de corruptie ter hand te zullen nemen. Hij benoemde de voormalige vice-president Mohammed Hatta tot zijn persoonlijk adviseur op het gebied van de corruptiebestrijding. (Diens eerste openbare functie sinds 1956.)
Voorts werd een commissie van vier man gevormd die een campagne tegen corruptie moet leiden. Deze staat onder leiding van de voormalige premier Wilopo. De drie andere leden zijn I. J. Kasimo (oud-voorzitter van de katholieke partij), prof. Johannes (een protestant) en Anwar Tjokroaminoto (een islamiet), allen oud-ministers.
Bij de introductie van de adviescommissie verklaarde president Soeharto, dat de commissie de bevoegdheid heeft van alle militaire en burger-instanties alsook van overheidsbedrijven, de documenten ter inzage te vragen. (Vooral de staatsoliemaatschappij Pertamina was het doelwit der demonstranten). Sceharto deed een dringend beroep op de ambtenaren om overdaad in het persoonlijke leven te weren. ,,Overdadige activiteiten kunnen verdenking opwekken en het volk kwetsen, dat nog steeds in nood verkeert." aldus Soeharto.

Djakarta, 23 jan 1970 Militairen drijven demonstrerende studenten en scholieren uiteen

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

CANADA. Vanaf 20 okt. 1969 is Otto Lang, tot dan toe minister zonder portefeuille, verantwoordelijk voor graan. Tot minister zonder portefeuille werd benoemd Herbert Gray, die de minister van financiën zal gaan assisteren. Robert Stanbury wordt als minister zonder portefeuille belast met aangelegenheden het Canadese burgerschap betreffende. (The Times, Canadian Weekly)

(Vor. ber. pag. 590/1-1969)

PORTUGAL. Bij de 15 jan. bekendgemaakte wijzigingen in het kabinet, heeft premier Caetano — enige maanden na de verkiezingen (pag. 689 e.v.-1969) — drie nieuwe ministers benoemd. Een aaiital ministeries werd samengevoegd: het departement van het leger kwam bij het ministerie van defensie; openbare werken en verkeer werden verenigd tot één ministerie evenals corporaties, arbeid en gezondheid.
Tot minister van buitenlandse zaken werd benoemd Rui Manuel de Medeiros d'Espiney Patricio, tot dusver staatssecretaris op dit departement. Alberto Nogueira, sinds 1961 minister van buitenlandse zaken, had op 4 okt. 1969 zijn ontslag ingediend om zich kandidaat te kunnen stellen voor de verkiezingen, waarna premier Caetano zelf deze portefeuille beheerd had.
Minister van onderwijs werd de voormalige rector van de universiteit van Lourenço Marques, prof. Joseh Veiga Simao. Baltazar Rebelo de Sousa, tot dusver gouverneur-generaal van Mozambique, werd benoemd tot minister van corporaties, arbeid en gezondheid.
De minister van defensie, generaal Sa Viana Rebelo, kreeg tevens de portefeuille van het leger, terwijl de minister van openbare werken, Rui Alves da Silva Sanches, ook met de portefeuille van verkeer werd belast.
Door de wijzigingen heeft Caetano de regering tot 10 ministeries beperkt. Tegelijk benoemde hij vier staatssecretarissen en zes onder-staatssecretarissen, in het algemeen jongeren. (FAZ, Le Monde 16-1, NZZ 24-1)

(Vor. ber. pag. 399/3-1969)

RWANDA. Na de verkiezingen (pag. 30/1) is op 21 okt. 1969 een nieuwe regering gevormd o.l.v. president Grégoire Kagibanda. De ministersposten zijn als volgt verdeeld: Binnenlandse zaken en justitie - André Sebatware; buitenlandse zaken - Sylvestre Nsanzimana; onderwijs - Gaspard Harelimana; financiën - Fidele Nzanana; landbouw en veeteelt - P. Damien Nkezabera; nationale garde - luit.-kol. Juvénal Habyalimama; economie, mijnbouw en industrie - Anastase Makuza; PTT - Augustin Kamoso; voorlichting en toerisme - Froduald Miiiani; familie en communautaire ontwikkeling - Charles Kanyamahanga. (Le Monde diplomatique febr. '70)

VIETNAM (NOORD) Op 9 dec 1969 werden belangrijke kabinetswijzigingen doorgevoerd, die volgens AFP een betere economische ontwikkeling ten doel hadden Het ministerie voor de zware industrie werd gesplitst in een ministerie voor energie en steenkool en een ministerie voor mechanische werktuigbouw, metallurgie en chemie Een nieuw ministerie voor voedsel en levensmiddelen werd ingesteld Het algemene departement voor grondstoffen werd door een ministerie van grondstoffen o l v Tran Danh Tuyen vervangen Financiele kwesties zullen voortaan worden behandeld door de nieuw ingestelde regeringscommissie voor de inspectie onder voorzitterschap van Nguyen Thanh Binh
De vroegere minister voor de zwaie industrie, Nguyen Hu Mai, werd benoemd tot minister voor energie en steenkool Nguyen Lam werd minister voor mechanische werktuigbouw en metallurgie, terwijl een speciale chemie-afdeling onder Nguyen Van Kha ressorteert Ngo Minh Loan werd benoemd tot minister van voedsel en levensmiddelen
Do Muoi, lid van het CC, werd vice-premier, terwijl hij leider van het presidentiele kabinet voor economische zaken blijft, dat het beleid i z landbouw, industrie, financien en handel coordineert Nguyen Lam werd naast Dang Thi en Nguyen Van Kha vice-voorzitter van de staatsplancommissie (AFP, Reuter) Tegelijk met de verkiezing van Ton Duc Thang tot president (pag 672/3-1969) werd Nguyen Luong Bang tot vice-president gekozen

PROFIEL

LESOTHO

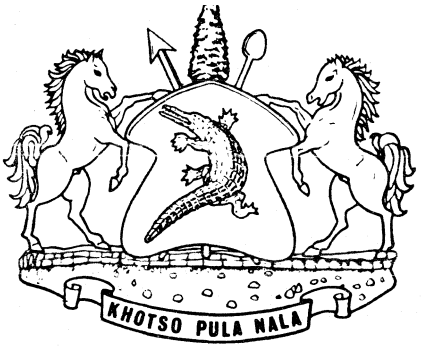

OPPERVLAKTE: 30.355 km2

INWONERS: 852.361 (telling 1966); daarnaast leven 117.273 burgers van Lesotho in Zuid-Afrika. 28,1 per km2. Geboortencijfer 39. sterftecijfer 23 per 1000 inw. (1960).

HOOFDSTAD: Maseroe (ca. 10.000 inw.).

BEVOLKING: Basoeto; ca. 2 000 blanken en 1.000 Indiërs.

TAAL: Sesotho en Engels

RELIGIE: 70% christen, waarvan 40% r.-k.
Voorts aanhangers natuurreligies en mohammedaanse minderheid.

ONDERWIJS Grotendeels in handen van missie 1 131 lagere scholen met 167 170 leerlingen, 27 voortgezette scholen met 3 094 leerlingen, 7 kweekscholen met 623 leerlingen een universiteit met 37 docenten en 109 studenten, 89 studenten aan buitenlandse universiteiten (1967/68)

STAATSVORM: Constitutionele monarchie. Zie pag. 81

PROVINCIES: 9 districten

KLIMAAT: Subtropisch.

DEFENSIE: Politie: 39 officieren en 793 ander personeel (eind 1965).

MUNT: Zuidafrikaanse Rand; R 0,7114286 = $ 1

ECONOMIE: Meerderheid van bevolking is werkzaam in landbouw of veeteelt. Veestapel (1966) omvat o.a. 278.940 runderen, 1.447.340 schapen en 817.255 geiten. Er zijn weinig natuurlijke hulpbronnen. Afgezien van diamanten (waarde produktie 1966: R 718.947) zijn er tot dusver geen bodemschatten ontdekt. De mogelijkheden van industriële ontwikkeling worden onderzocht. Groot deel valide mannen werkt in Zuid-Afrika; in 1966 werden gelden ter waarde van R 4,4 mln overgemaakt.

VERKEER: Wegen (asfalt) 50 km, verhard 850 km. Een spoorlijn (25 km) verbindt Maseroe met het Zuidafrikaanse net. Er zijn 29 landingsterreinen voor kleine vliegtuigen.

HANDEL (1967) Invoer $ 33,3 mln, uitvoer $ 5,8 mln. Voornaamste uitvoerprodukten (1966): wol (R 1,86 mln), mohair (R 943.000) en diamanten (R 697.000). Belangrijkste handelspartners: Zuid-Afrika en Engeland.

BEGROTING (raming 1968/69): Ontvangsten R 11.048.338, uitgaven R 10.913.338. Engelse financiële bijstand R 6 mln.

PRODUKTIE: 110 000 ton maïs (1966), 5.000 ton wol (1967/68), diamanten 22.000 metrieke karaats, elektriciteit 5,2 mln kWh (1967).

INTERNATIONALE ORGANISATIES: VN, Gemenebest, FAO, ILO, OAE, douane-unie met Zuid-Afrika.

(Vor. profiel pag. 656/3-1966)

MILITAIRE **ESCALATIE** IN MIDDEN-OOSTEN

Het bombarderen door de Israëlische luchtmacht op 12 febr. van een staalfabriek te Aboe Zabal (30 km ten noord-oosten van Cairo), waarbij 70 burgers omkwamen, markeert een nieuwe etappe in de militaire escalatie in het Midden-Oosten.

Sinds de Israëlische generale staf in september 1969 besloot zich niet langer de door de Egyptenaren gekozen taktiek te laten opdringen, maar de uitputtingsoorlog te vervangen door een actievere strategie, zijn de luchtaanvallen, vooral op de VAR, in omvang en betekenis toegenomen. Na commando-raids op grote schaal ten westen van het Suezkanaal, volgden de dagelijkse luchtaanvallen op Egyptische legerplaatsen, luchtafweerbatterijen, mortierstellingen, voertuigendepots, radarinstallaties en munitie-opslagplaatsen. Daarnaast bleven spectaculaire commando-operaties (waaronder de ontmanteling en medeneming van een complete radarinstallatiej in gebruik.

Over de reden van de gewijzigde Israëlische strategie schreef Het Parool (23-1):

„Tot voor kort gaf men officieel als reden op het streven om Nasser ten val te brengen. Tegenwoordig noemt men echter ook andere motieven. Golda Meir verklaarde onlangs dat zij geen traan zou laten als Nasser heenging, maar zij zei es niet zeker van te zijn dat zijn opvolger haar sympathieker zou zijn. Volgens de nieuwe interpretatie is het Israël er dan ook niet in de eerste plaats om te doen persoonlijke mutaties in de Egyptische topregionen teweeg te brengen, maar Nasser ervan te overtuigen dat hij met al de militaire, politieke, economische en morele steun van Moskou niet opgewassen is tegen Israël en er dan ook beter aan zou doen te streven naar een vergelijk.

Mocht dat niet te bereiken zijn dan zou men in ieder geval Cairo ertoe willen brengen de oorlog op de lange baan te schuiven in de hoop dat men zich daar intussen een minder optimistisch oordeel zal vormen over de Egyptische kansen bij een nieuwe krachtmeting met Israël. Daarbij wordt niet alleen gedacht aan de leiders van Egypte maar ook aan het Egyptische volk. In Israël gelooft men namelijk niet dat de grote massa in Egypte werkelijk oorlog boven een vrede zou preiereren. Men voorziet in Israël een groeiende en uiteindelijk overweldigende oppositie tegen het regiem, waarvan men hoopt dat ze Nasser zal noodzaken tegenover Israël een andere politiek te gaan voeren.

Het feit dat zes Egyptische divisies met meer dan zevenhonderd stukken geschut aan het kanaalfront niet opgewassen bleken tegen drie tot vier Israelische brigades heeft de meeste Israëli's een zeker gevoel van onoverwinnelijkheid gegeven. De recente commando-operaties in combinatie met de acties van de luchtmacht hebben dat gevoel nog versterkt. Het Suezkanaal tot voor kort Israëls meeat vooruitgeschoven linie is de laatste weken achter het front komen te liggen. Cairo is een frontstad geworden nu de wegen erheen door Israël worden bedreigd...."

Ook langs de andere bestandslijnen duurt de strijd voort, vooral langs de Jordaan, maar ook in helt noorden.

Een overzicht van de voornaamste militaire ontwikkelingen sinds september 1969, volgt hieronder:

24 sept. — Israëlische straalvliegtuigen doen aanvallen op militaire doelen in de Golf van Suez en aan het Suezkanaal en voeren acties uit tegen guerrilla-bases in zuidelijk Jordanië, van waaruit een reeks commandoraids in de Negev de voorgaande dagen zou hebben plaats gevonden.

28 sept. — Cairo meldde een van de succesrijkste militaire operaties sinds de Zesdaagse Oorlog: Egyptische troepen voerden een luchtlandingsoperatie uit tegen Israëlische troepenconcentraties in de Sinai. De Israëlische luchtmacht doet de eerste nachtelijke aanval h3 Suez.

2 okt. — Egyptische para's doen aanval op oostelijke oever Golf van Suez. Israëlische luchtmacht doet aanval op Jordaanse stellingen in Jordaandal en Egyptische stellingen aan het Suezkanaal.

4 okt. — Nieuwe Egyptisce commandoactie over Suezkanaal. Israëlische commandoaanval op Libanese grensdorpen.

6 okt. — Luchtgevechten boven Suezkanaal, Volgens Israël verloor de VAR een Mig 17 en twee Migs 21. Volgens Cairo ging één toestel verloren.

8 okt. — Israëlische vliegtuigen doen aanval op gebied van Al-Shallala in Jordanië, Volgens Amman **2** burgers gedood.

14 okt. — Cairo meldt een commandoactie over het Suezkanaal.

15 okt. — Israëlische vliegtuigen voeren aanvallen uit op militaire doelen langs Suezkanaal.

16 okt. — Volgens Israëlische woordvoerder zijn door Isr. luchtmacht sinds begin sept. minstens 8 **SAM-2** raketlanceerinrichtingen in de VAR vernietigd.

23 okt. — Jordaanse legereenheden en guerrillastrijders beschieten Israëlische nederzettingen ten zuiden van het Meer van Galilea (1 dode gemeld).

24 okt. — Egyptische vliegtuigen doen aanvallen op het gebied van Romani in de Sinai. Isr. toestellen bombarderen militaire stellingen aan Golf van Suez bij Ras Gharib en guerrillabases ten noordoosten van Salt (Jordanië).

28 okt. — Isr. leger meldt drie commando-raids in de VAR in de voorafgaande week. Het aantal incidenten langs het kanaal nam toe van **123** (3-10 okt.) tot **169** (**11-18** okt.), aldus Isr. bronnen.

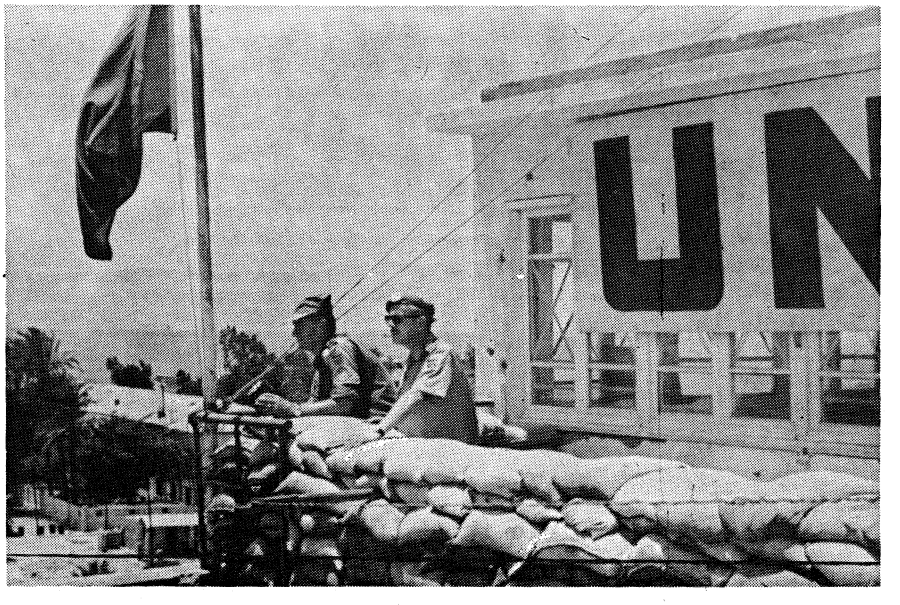

VN-waarnemers aan de westelijke oever van het Suezkanaal.

Weekblad 39ste jaargang No. **2010,** pag. **22751-22766**

5 nov. — Egypt. commando's voeren actie uit over Suezkanaal. Isr. patrouille in hinderlaag: 2 doden en 1 gevangene. Volgens Isr. eerste Egypt. operatie overdag.

6 nov. — Nachtelijke Egypt. commandoraid bij el-Shatt, overdag bij el-Kaff: 5 Isr. gewond. Isr. luchtmacht bombardeert Egypt. batterijen en Jordaanse artillerie in de heuvels van Gilead.

8 nov. — Twee Egypt. Skory-jagers en andere schepen beschieten gedurende een uur de Sinai-kust, 15 mijl ten oosten van Suez. in het gebied van Romana en Baluza, ioi zij door is . toestellen verdreven worden. Minister Dayan kondigt een Isr. antwoord op de Egypt. raids over het Suezkanaal aan.

10 nov. — Een Isr. woordvoerder verklaart dat de Isr. luchtmacht de voorgaande 6 weken de Egypt. SA Z-raketbases van Port Said tot de Golf van Suez heeft vernietigd.

11 nov. — Luchtgevecht hoven Suezkanaal: Isr. zegt 3 Egypt. toestellen te hebben neergeschoten, Cairo meldt 2 Isr. toestellen te hebben vernietigd en zelf 1 te hebben verloren.

16 nov. — Twee Isr. schepen te Eilat beschadigd door Arabische kikvorsmannen. Zowel de VAR als Al Fatah zeiden voor de actie verantwoordelijk te zijn.

17 nov. — Zware Isr. luchtaanvallen op Jordanië (o.a. op een door Egyptenaren bediende radarbasis bij de Dode Zee). 1 Isr. toestel verloren.

24 nov. — Egypt. toestellen bombarderen Isr. stellingen tussen El Kantara en Balusa als reactie op Isr. actie waarbij volgens Al Ahram in 4 uur 132 ton bommen vielen.

26 nov. — Isr. luchtaanval op Iraakse artillerie in Jordaandal. Volgens Bagdad 2 Isr. toestellen neergehaald, door Israël ontkend.

30 nov. — Volgens Cairo 130 Egypt. commando's over Suezkanaal bij El Shatt, die twee uur Isr. stellingen bezet hielden en grote schade aanrichten. Volgens Israël werd aanval afgeslagen en werden 5 Egypt. militairen gedood.

3 dec. — Isr. commando's doen aanval op Arab. guerrillabases op de hellingen van de Hermon in Libanon. Volgens Israël 1 man verloren en 12 guerrilla's gedood.

11 dec. — Een reeks luchtgevechten boven de Golan-hoogten. Israël meldt 3 Syr. toestellen te hebben neergehaald en geen te hebben verloren. Syrië geeft verlies toe, maar zou zelf 2 Isr. toestellen hebben neergeschoten. Tevoren waren Isr. tractoren door Syr. tanks beschoten.

13 dec. — Raketaanval vanuit Libanon op Metullah; 2 doden.

18 dec. — Volgens Cairo zou een Egypt. legereenheid het kanaal zijn overgestoken, een Isr. stelling hebben aangevallen en alle bezetters gedood. Israël stelde dat de commando's op de oostelijke oever waren onderschept en teruggedreven.

19 dec. — Volgens Tel Aviv zou een Isr. commando-eenheid het Suezkanaal zijn overgestoken en zou deze 30 km ten westen van Al-Ballah een Egypt. legerkamp met raketten hebben bestookt. Deze actie door Cairo ontkend.

21 dec. — Isr. luchtaanvallen op stellingen (o.a. van Iraakse artillerie) in gebied van Irbid (Jordanië).

Een Israëlische helicopter neemt uitrusting mee bij het vertrek van het eiland Sjadwan (23 jan.).

25 dec. — 8½ uur Isr. luchtaanvallen op Egypt. raketlanceerbases, die gerepareerd werden. Volgens Tel Aviv alle nieuwe installaties vernietigd.

27 dec. — Isr. commando-raid tegen Ras Ghareb aan de Golf van Suez: marinebasis vernietigd.

1 jan. — Al Fatah-aanval op Metula vanuit Libanon; Isr. nachtwaker ontvoerd. Isr. luchtaanval op Ghorkanaal in Jordanië (beschadigd) en op Iraakse stellingen in gebied van Irbid (volgens Amman 11 burgers gedood).

3 jan. — Isr. actie tegen Libanese grensdorp Qala; 21 personen, o.w. 10 militairen, ontvoerd. De Isr. generaal-majoor Chaim Herzog verklaart dat bij de commandoraid op Ras Ghareb (27 dec.) een compleet radiostation van Russische herkomst was buitgemaakt en naar Israël was overgebracht.

4 jan. — Luchtgevecht boven Suezkanaal. Israël claimt verlies 2 Egypt. toestellen; Cairo zegt een Isr. toestel te hebben neergeschoten.

6 jan. — Isr. luchtaanvallen op guerrillabases in Libanon en militaire doelen bij Port Said.

7 jan. — Drie militaire kampen in de VAR door Isr. toestellen aangevallen, waaronder twee op 18 mijl van Cairo.

8 jan. — Luchtgevecht boven Syrië. 3 Migs 21 neergeschoten. Isr. luchtaanvallen op guerrillabases in Libanon, ook op 9 jan.

10 jan. — Cairo zegt een Isr. Hawk-raketbasis in de Sinai te hebben vernietigd. Israël ontkent dit en stelt dat 2 Sukhoi 7's door Hawk-raketten zijn neergeschoten, waardoor de VAR sinds de Zesdaagse oorlog 64 toestellen verloren had.

13 jan. — Isr. luchtaanval op Egypt. militaire basis te Huckstep, 5 mijl van het vliegveld van Cairo, en op munitieopslagplaatsen bij Helouan.

21 jan. — Isr. actie tegen commando's op Jordaans gebied bij Dode Zee gedurende 20 uur. Vergelding voor beschieting van Isr. potasfabriek te Sodom door commando's.

22-23 jan. — Isr. para's, aangevoerd met helikopters, veroveren Egypt. eiland Sjadwan in Golf van Suez. 2 torpedoboten tot zinken gebracht 70 Egyptenaren gedood Wapens, munitie en een radarpost van Britse herkomst buitgemaakt Na 32 uur werd eiland ontruimd.

24 jan. — Munitie op vrachtauto in Eilat ontploft. 19 militairen gedood. Volgens Israël ongeluk, volgens Cairo en guerrilla-organisaties sabotage.

25 jan. — Egypt. bevoorradingsschip door Isr. vliegtuigen gebombardeerd.

27 jan. — Volgens Cairo Egypt. commando-actie tegen Isr. radarpost bij Gaza. Door Israël ontkend.

28 jan. — Isr. luchtaanval op legerkamp bij Maadi (6 mijl ten zuiden van Cairo) en op industrie te Heloean. Volgens Cairo te Maadi 3 burgers gedood.

29 jan. — Syr. straaljager doorbreekt geluidsbarrière boven Haifa. Isr. toestellen doen vervolgens hetzelfde boven Damascus en andere Syrische steden.

1 febr. — Artillerieduel bij Golanhoogte.

2 febr. — Strijd voortgezet. Een Isr. vliegtuig neergeschoten. Isr. luchtaanval op Nijldelta. Volgens Cairo 31 doden en gewonden.

Y febr. — Isr. patrouille valt in hinderlaag Egypt. commando's in Sinai. 4 Isr. militairen gesneuveld.

6 febr. — Een Isr. marinevaartuig in haven Eilat tot zinken gebracht; een tweede beschadigd door actie Egypt. kikvorsmannen. Isr. luchtaanvallen op VAR; 2 VN-waarnemers gewond.

8 febr. — Luchtgevecht boven Nijldelta. Volgens Israël 2 Migs neergeschoten, volgens Cairo een Phantom.

9 febr. — Luchtgevecht boven Suezkanaal. Een Isr. toestel neergeschoten.

(Vor. ber. pag. 636/2-1969)

NEDERLAND

KVP-BLAUWDRUK VOOR DE JAREN ZEVENTIG. RAPPORT-COMMISSIE-DUIDELIJKHEID. KVP-PARTIJRAAD

Op 24 okt. 1969 verscheen de KVP-Blauwdruk voor de jaren zeventig, een schets van het beleid dat de KVP wil gaan voeren.

In de Blauwdruk, die een schets in grote en grove lijnen werd genoemd, pleit de KVP voor een beter en meer bewoonbare wereld en voor een meer leefbaar leven.

De KVP pleit voorts voor een zodanige staatkundige en maatschappelijke vernieuwing op alle niveaus, dat alle mondige burgers door een doeltreffende inspraak zo actief mogelijk betrokken worden bij alle vormen van bestuur.

Wat betreft de democratisering van de ondernemingen, wordt het volgende pakket van maatregelen aanbevolen:

- een aangepaste verslaggeving in het belang van de aandeelhouders en de werknemers beiden
- een beroepsrecht als waarborg tegen kennelijk onredelijke beslissingen van de leiding van de onderneming
- de participatie in het werkmilieu
- een grotere competentie en een gewijzigde vormgeving van de ondernemingsraden
- een verplichtstelling en een verruiming van de taken van de raden van commissarissen
- een gewijzigde samenstelling van die raden
- de introductie van een zogenoemde klachtenprocedure binnen de onderneming
- een verdere vormgeving van de relatie tussen de onderneming en de vakorganisaties.

Rapport Commissie-Duidelijkheid

Op 27 nov. werd het rapport van de Commissie-Duidelijkheid van de KVP (niet te verwarren met de gelijknamige commissie van de Achttien, vgl. pag. 615/3-1969) gepubliceerd.

Genoemde commissie werd twee jaar geleden ingesteld, na een besluit van de KVP-partijraad (zie pag. 803/1-'67). Op deze vergadering werd vooral door de KVP-radicalen gepleit 'voor een duidelijke opstelling van de partij omdat in een parlementaire periode (1963-1967) drie kabinetten van verschillende samenstelling waren opgetreden, zonder dat de kiezers waren geraadpleegd.

In het rapport wordt o.m. de volgende conclusie getrokken: De persoon die bij de volgende Tweede-Kamerverkiezingen als landelijk lijsttrekker voor de KVP optreedt, moet door alle leden van de KVP worden gekozen. Deze aanvoerder van de kandidaat-Kamerleden moet tevens partijvoorzitter zijn en zou bovendien formateur en premier moeten worden voor het geval de KVP in aanmerking komt om deze functies te doen vervullen. Verder dient de KVP volgens het rapport samen met de twee andere christelijke partijen tijdig voor de verkiezingen zo mogelijk initiatieven te nemen voor samenwerking met andere politieke partijen. Gemeenschappelijk moeten deze partijen zich met een politiek programma aan de kiezers presenteren, zo mogelijk met een opgave van kandidaat-ministers en van de persoon die kabinetsformateur en minister-president van het volgend kabinet kan worden.

Het rapport van de KVP-Commissie-Duidelijkheid zegt uitdrukkelijk dat de initiatieven tot de samenwerking niet alleen van de christelijke partijen moeten uitgaan, maar dat ook de andere partijen bereid moeten zijn tot overleg en gezamenlijk optreden, wil de verlangde duidelijkheid er komen.

Voor de verkiezing van de kandidaat-lijsttrekkers door de leden van de partij, moet volgens de commissie een selectie van politici, die deze functie kunnen vervullen, door het partijbestuur worden gemaakt. De kandidaat-lijsttrekkers moeten dan onderling een verkiezingsstrijd aanbinden, waarna de partijleden via een stemming beslissen wie lijsttrekker zal zijn.

Enkele leden van de commissie hebben in het rapport bezwaren naar voren gebracht tegen de voorstellen van de Commissie-Duidelijkheid van de Achttien (pag. 615/3-1969). Zij vinden dat een te zwaar accent wordt gelegd op het samenwerken van de volksvertegenwoordiging en regering en te weinig accent op de regeringsverantwoordelijkheid tegenover het Parlement.

Aan het publiceren van het rapport van de KVP-commissie ging op 18 nov het bedanken van een tweetal leden van die commissie vooraf. De heren S. W. Couwenberg en A. J. Copray (Eerste Kamerlid voor de KVP) bedankten, als vertegenwoordigers van het Democratisch Centrum Nederland *) voor de Commissie-Duidelijkheid, omdat de partijleiding van de KVP zich op ontoelaatbare wijze zou hebben gemengd in het werk van de commissie. Het KVP-bestuur heeft passages uit het rapport verwijderd waarin wordt gepleit voor de ontwikkeling van de KVP in de richting van een gedeconfessionaliseerde, vooruitstrevende volkspartij. Volgens een KVP-verklaring zou dit een breuk betekenen in de Groep van kcnttien.

Een DCN-verklaring daarentegen kondigde aan, dat op de vergadering van de KVP-partijraad in Tilburg met kracht stelling zou worden genomen ,,tegen het streven van het partijbestuur naar een confessioneel machtsblok, dat niets te rnaken heeft met werkelijke partijvernieuwing en bovendien op bedrog is gebaseerd."

Intussen ontkende dr. G. M. J. Veldkamp, voorzitter van de commissie, dat, zoals dr. Couwenberg had beweerd, ,,de meerderheid van de Commissie-Duidelijkheid het pleidooi van het DCN voor een omvorming van de KVP in de richting van een gedeconfessionaliseerde volkspartij zou onderschrijven".

Partijraad

Op 28 en 29 nov. 1969 vergaderde de partijraad van de KVP in Tilburg waar onderwerpen van bespreking waren: de Blauwdruk voor de jaren zeventig, de nota van het partijbestuur over de samenwerking met ARP en CHU (pag. 615/2-1969) en enkele rapporten van de Groep van Achttien, waaronder het discussierapport over de duidelijkheid en de politieke vernieuwing (pag. 615/3-1969).

Over Blauwdruk en bestuursnota waren in alle kieskringen speciale vergaderingen gehouden. De rapporten van de Groep van Achttien zijn volgens het overgrote deel van het politieke kader in de KVP een goede basis voor verdere samenwerking met ARP en CHU. Voor een stembusakkoord van de drie christelijke partijen met een vierde partner, of ten minste het uitspreken van een voorkeur voor die vierde partij zijn de meeste kringen te vinden.

Openingsrede rnr. Van der Stee

In zijn openingsrede wees de voorzitter van de KVP, mr. A. van der Stee, de polarisatie naar twee blokken in het Nederlandse partijstelsel met kracht van de hand: ,,Er is niet alleen links en rechts, ja en nee, niet alleen zwart en wit. In onze gedachten is een ruime plaats ingeruimd, naast sterke socialistische en

*) Het DCN is een onafhankelijke politieke werkgroep. waarin leden van verschillende politieke partijen zitting hebben en die de vorming wil van een grote progressieve volkspartij zonder het evangelische uitgangspunt waaraan KVP ARP en CHU vasthouden.

liberale partijen, voor een christelijke groepering die een echte vooruitstrevende volkspartij is, met een eigen opdracht en een eigen wezenlijke inbreng in onze samenleving."
De programma's van de KVP worden door critici van onverdachte zijde progressief genoemd, zei mr. Van der Stee. „Vondeling is zelfs zo aardig geweest het aantal concrete punten uit onze Blauwdruk te tellen en te concluderen dat hij het met 110 van 120 punten van harte eens is.
En met de typische ARP-bescheidenheid hoor ik collega Veerman opmerken, dat de Blauwdruk een stuk is, waarvoor de ARP zich niet zou hoeven schamen."
Wat de samenwerking met ARP en CHU betreft, zei de KVP-voorzitter, dat de drie partijen inhoudelijk overeenstemming hebben bereikt over een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten. Ook de voorwaarden die door het KVP-bestuur in de bestuursnota werden gesteld aan een progressief gemeenschappelijk programma worden door de voorzitters van de beide andere partijen onderschreven.
De keuze die de KVP twee jaar geleden gedaan heeft in de vorm van handhaving van de confessionele grondslag, sluit niet uit dat de eigentijdse uitwerking van deze grondslag bij voortduring onderwerp van gesprek is, aldus mr. Van der Stee.

Kritiek op KVP-Blauwdruk. Aankondiging kernprogramma

Aan het slot van een rumoerige openingsvergadering werd besloten dat het KVP-bestuur nog voor 1 maart 1970 een concept-kernprogramma voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 1971 moet samenstellen.
Tijdens de vergadering formuleerden veel leden van de partijraad bezwaren tegen de Blauwdruk voor de jaren zeventig, die vrij algemeen te onduidelijk werd genoemd, met name over de prioriteiten en de financiering van een grote reeks wensen. Ook werd als bezwaar aangevoerd dat de Blauwdruk zich niet uitspreekt over staatsrechtelijke vernieuwingen. De druk op het partijbestuur om met een kernprogramma te komen, kwam vooral van de kant van de KVP-jongeren, de KVP-radicalen, het DCN en de kringen Den Bosch en Amsterdam. Nadat het bestuur aanvankelijk weigerde op de voorstellen in te gaan, besloot het ten slotte na voortdurende aandrang het desbetreffende amendement op een bestuursresolutie over te nemen.
De stuurgroep die de opstelling van dit kernprogramma voorbereidt, staat onder voorzitterschap van prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, Eerste-Kamerlid voor de KVP. (Vgl pag 725 /3-1969).

KVP-partijraad spreekt zich uit voor samenwerking met ARP en CHU

In een resolutie die met algemene stemmen werd aanvaard, sprak de partijraad van de KVP zich op de tweede dag van de vergadering uit voor een doelbewust streven naar verdere samenwerking van KVP, ARP en CHU. De resolutie stelt verder dat het voor de grote meerderheid van de kiezers in de huidige situatie onbegrijpelijk zou zijn, als de drie partijen — voor of na de verkiezingen — gescheiden zouden optrekken.
Volgens de resolutie, waarvan de door het bestuur opgestelde concepttekst o.i.v. radicalen en jongeren nogal wat verandering in de accentuering kreeg, moeten de drie partijen onderzoeken of het mogelijk is voor de Tweede-Kamerverkiezingen te komen tot een uitspraak over samenwerking met andere partijen in een nieuwe regering.
Het onderzoek naar de mogelijkheden voor samenwerking met andere dan de confessionele partijen moet volgens de resolutie gebeuren op basis van vergelijking van de politieke programma's voor de komende regeringsperiode.
De resolutie van de partijraad zegt verder dat de rapporten van de Groep van Achttien — waarvan er drie werden behandeld — passen in de toekomstvisie van de KVP.
Een vooruitstrevend en dynamisch programma voor de jaren 1971 tot 1975 waarin de KVP zichzelf herkent, kan volgens de partijraad door de drie christelijke partijen samen worden gepresenteerd.
In de resolutie staat ook het besluit van de partijraad vermeld, dat zo snel mogelijk, doch uiterlijk 1 maart 1970, een concept-kernprogramma van de KVP gereed moet komen.
Aansluitend daarop wil de partijraad in de zomer van dit jaar het uitgewerkte KVP-programma voor de volgende regeringsperiode uitbrengen.
In dit programma moet volgens de resolutie de vernieuwing en de democratisering een voorname plaats innemen, terwijl ook de financiering van het beleid in het programma moet worden aangegeven.
Ir. J. A. C. Stienen, voorzitter van de KVP-Jongerenorganisatie, bepleitte dat de KVP in 1971 de oppositie moet verkiezen boven het steunen vin een rvrntueel minderheidskabinet wanneer de PvdA niet bereid is tot het sluiten van een stembusakkoord met de KVP.
„Op deze manier zou duidelijk kuilnen worden dat de partij verantwoordelijk is voor de onregeerbaarheid die dan kan optreden", aldus de Jongeren-voorzitter.
Het Eerste-Kamerlid A. J. Copray, woordvoerder van het Democratisch Centrum Nederland, toonde zich tevreden met de toezegging van voorzitter Vaii der Stee in zijn openingsrede, dat de discussie over de betekenis van de christelijke grondslag voor de KVP niet wordt stopgezet.
Op de vergadering van het AR-partijconvent was volgens de heer Copray gebleken dat de gereserveerdheid van de AR-radicalen ten opzichte van de KVP niet de discussie over de deconfessionalisering betreft, maar veeleer de politieke opstelling van de KVP. (Vgl. pag. 725 /3-1969). (Vor. ber. pag. 615/1-1969)

VVD-PARTIJRAAD. VVD OVER STRUCTUUR ONDERNEMING

Op 22 nov. 1969 hield de VVD in Hilversum een openbare partijraadsvergadering, waarbij een aantal aanbevelingen ter tafel lagen van de Commissie-Kiezer-Gekozene (vgl. pag. 358/3-1969), die als reactie waren te beschouwen op het rapport van de Commissie-Duidelijkheid van de Groep van Achttien (zie pag. 615/3-1969) en het tweede rapport van de staatscommissie-Cals-Donner (zie pag. 643/3-1969).
De liberale partijraad wees unaniem een aantal van de meest markante vernieuwingsvoorstellen van de Commissie-Duidelijkheid af. Uitspraken hierover zullen in de vorm van aanbevelingen aan het komende VVD-congres worden voorgelegd. De afwijzing richtte zich o.m. op:

- een stelsel waarbij de kabinetsformateur het voorafgaand vertrouwensvotum van de Tweede Kamer op zijn voorstel voor een kabinetsformatie nodig heeft;
- het doorbreken van de stelregel volgens welke de regering een in de Tweede Kamer aangenomen motie naast zich neer kan leggen;
- de suggestie dat fractievoorzitters van tijd tot tijd kabinetszittingen zullen mogen bijwonen;
- de suggestie dat ministers deel mo-

gen hebben aan alle beraadslagingen in het parlement en in de fracties

De partijraad van de VVD onderschreef de door een eigen commissie geformuleerde mening dat de goede werking van het parlementaire stelsel wordt versterkt door verkiezing van ministers met parlementaire ervaring maar liet de voorgestelde uitspraak achterwege dat ministers „in de eerste plaats" uit het parlement gerecruteerd moeten worden

In navolging van de staatscommissie Cals-Donner (herziening grondwet-kieswet) kwam de raad tot de conclusie dat het onmogelijk moet worden geacht een sluitende wettelijke omschrijving te geven van alle gevallen waarin parlementsleden die met hun partij breken hun zetel ter heschikking moeten stellen

VVD over ondernemingsrecht

Een openbare partijraadsvergadering van de VVD op 7 febr. te Utrecht, heeft zich in positieve zin uitgesproken over de grote lijnen van het advies van de SER inzake de structuur van de grotere naamloze vennootschap. mede in het licht van de reeds in jan. 1969 door de VVD geuite wenselijkheid van verbreding van het vlak waaruit de commissarissen worden benoemd (vgl. pag. 70/2-1969). (SER-advies op pag. 630/2-1969). Volgens de VVD-partijraad moeten alle bij de onderneming betrokkenen, ook de werknemers, vertrouwen kunnen hebben in de Raad van Commissarissen.

Beslissingen over een door commissarissen ingesteld beroep tegen een veto door ondernemingsraad of aandeelhouders i.z. een commissarisbenoeming dienen te berusten bij de rechterlijke macht (de eventueel in te stellen ondernemingskamer bij het Amsterdamse gerechtshof) en niet, gelijk de SER voorstelt, bij een commissie van de SER, zo meent de VVD-partijraad. Verder achtte de partijraad de regeling van goedkeuring van de jaarstukken, zoals indertijd voorgesteld door een meerderheid van de commissie-Verdam (pag. 53/1-1965), te verkiezen boven de door de SER voorgestelde regeling: aandeelhouders dienen het recht te behouden, te beslissen over de bestemming van de door de commissarissen vastgestelde winst en niet slechts de bevoegdheid tot goedkeuring of verwerping te bezitten.

De partijraad heeft zich voorts uitgesproken voor de wettelijke mogelijkheid dat de algemene vergadering van aandeelhouders bepaalde taken — in de statuten te omschrijven — delegeert aan een uit en door haar te benoemen aandeelhoudercommissie. Andere uitspraken van de partijraad, die waren neergelegd in door de sociaal-economische commissie van de VVD ontworpen resoluties en die een slotbehandeling betekenden van het VVD-rapport over herziening van het ondernemingsrecht (zie pag 566/1-1968 en pag. 70/2-1969), behelsden het verplicht stellen van het commissarisschap bij elke Naamloze Vennootschap, waarbij de partijraad in overweging nam dat dit commissarisschap zich ontwikkelt in de richting van een zelfstandig onafhankelijk toezichthoudend orgaan.

In dit verband wordt gepleit voor beperking van de mogelijkheid van tussentijds ontslag van commissarissen, zulks ter waarborging van de onafhankelijkheid van hun posities.

Beleidsbeslissingen als statutenwijziging en liquidaties dienen te worden voorbehouden aan de algemene aandeelhoudersvergadering. Maar tegen de opvatting van de commissarissen in mogen dergelijke besluiten slechts tot stand komen met versterkte meerderheid. (NRC, Het Parool). (Vor. ber. pag. 70/2-1969) (Zie ook pag. 375/1-1969).

CONGRES D'66

Het ledencongres van Democraten-'66, dat op 13 dec. 1969 in Amsterdam is gehouden, heeft besloten een concreet beleidsplan op te stellen met de doeleinden en prioriteiten waarop de partij haar beleid moet richten. De motie waarin de opstelling van zo'n beleidsplan werd voorgesteld kreeg 88% van de stemmen. Het plan zal worden opgesteld door de werkgroepen uit de partij onder de coördinerende leiding van een centrale werkgroep en daarna binnen alle geledingen van de partij behandeld worden. Het beleidsplan zal aan een voor mei 1970 te houden partijcongres worden voorgelegd. Tijdens zijn openingsrede had de fractievoorzitter van D'66 in de Tweede Kamer, Van Mierlo, reeds gezegd, dat D'66 aan de vervaardiging van een concreet beleidsplan „in ieder geval de allerhoogste voorrang behoort te geven".

Rede Van *Mierlo*

Mr. H. A. F. M. O. van Mierlo zei het „grote nonsens" te vinden dat Nederland onregeerbaar zou zijn als na de Kamerverkiezingen van 1971 geen meerderheidskabinet gevormd zou kunnen worden: „Bij een beslissing over het dragen van regeringsverantwoordelijkheid zullen wij ons door het argument van de onregeerbaarheid niet laten chanteren. Wij zuilen ons in de eerste plaats laten leiden door de vraag: wat is de snelste weg om te komen tot de politieke vernieuwing die wij wensen." Als er in 1971 geen meerderheidscoalitie gevormd kan worden. dan moet volgens de fractievoorzitter van D'66 Nederland een minderheidskabinet of een zakenkabinet krijgen. Mr. Van Mierlo maakte duidelijk dat D'66 na een grote verkiezingsoverwinning desnoods bereid zou zijn alléén zo'n minderheidskabinet te vormen. Aan een zakenkabinet dat met een beperkt regeringsprogramma tijdelijk het bewind zou voeren, zou D'66 zeker medewerking verlenen: „Natuurlijk wordt in een parlementaire democratie een zakenkabinet ervaren als iets vervelends, als iets dat eigenlijk onwaardig is. maar onze parlementaire democratie is juist in beweging. Het gist naar vernieuwing toe. Als daaruit tijdelijk een onmachtssituatie zou ontstaan is dat geen schande."

Mr. Van Mierlo liet zich niet optimistisch uit over de kans dat D'66 binnen de huidige verhoudingen regeringsverantwoordelijkheid zou gaan dragen. De Tweede-Kamerfractie van D'66 wil regeringsvoorstellen op hun feitelijke waarde beoordelen en moet, aldus fractievoorzitter Van Mierlo, dat uitgangspunt niet prijsgeven terwille van de regeringsverantwoordelijkheid: „Het is om die reden dat ik thans nog niet goed zie hoe D'66 straks partner zou kunnen zijn in een meerderheidscoalitie zoals wij die tot nu toe hebben gekend." Mr. Van Mierlo herhaalde met nadruk, dat D'66 is opgericht niet om een alternatief te zijn voor het kabinet-De Jong, maar als alternatief voor de bestaande politiek als geheel. „Aan die ontstaansgrond ontspringt nog steeds de identiteit van D'66 en als we de consequenties daarvan zouden gaan ontlopen dan zouden we ons met de terugwerkende kracht tot overbodige avonturiers verklaren".

Overigens verkeert het kabinet-De Jong naar de mening van de democratische fractievoorzitter in een deplorabele toestand: „De flarden hangen er bij, er is een soort situatie waarin de geneesheren met gefronste wenkbrauwen verontrust plegen te mompelen dat de patiënt natuurlijkerwijs allang overleden had moeten zijn, maar het draait gewoon door alsof er niets aan de hand is."

Na, zoals hierboven vermeld, het belang van een concreet beleidsplan te hebben benadrukt, wees mr. Van Mierlo op de betekenis van de komende Statenverkiezingen, die D'66 in staat kunnen stellen „om in één keer op volle sterkte in de Eerste Kamer te komen".

Over de gesprekken „aan de basis", vorig jaar door D'66 voorgesteld (zie verslag vorig congres op pag. 649/2-1968), zei hij dat deze in te veel plaatsen niet op gang waren gekomen of op de verkeerde wijze waren gevoerd. Als uitzonderingen noemde mr. Van Mierlo de initiatieven van D'66 in Amsterdam en Wassenaar, „waar van een werkelijk open situatie sprake is".

Overige besluiten

Met de stemverhoudingen 57% vóór, 27% tegen en de rest onthouding werd door het congres een motie aangenomen waarin het hoofdbestuur werd gevraagd de opstelling van een minimumprogramma voor de komende Kamerverkiezingen te bevorderen. Ook moet volgens deze motie het hoofdbestuur maatregelen treffen om in geval van een tussentijdse kabinetscrisis onmiddellijk een concept-minimumprogramma aan de partijleden voor te leggen. Met ruime meerderheid

werd een motie verworpen, waarin werd voorgesteld dat D'66 aan het volgende kabinet alleen dan zal meedoen als dat kabinet de directe verkiezing van de ministerpresident mogelijk maakt.

Aangenomen werd een motie waarin het hooiàbestuur werd opgedragen te onderzoeken aan wat voor soort kabinetsformatie D'66 zou kunnen meedoen, gegeven de opvatting van D'66 dat regering en parlement onafhankelijk dienen te zijn. Deze motie, die in feite draait om de vraag onder welke voorwaarde de Kamerfractie van D'66 zich aan een kabinet kan binden, kreeg de steun van 48% van de leden, 33% stemde tegen en de rest onthield zich van stemming.

De algemene ledenvergadering van D'66 heeft zich verder bezig gehouden met de bespreking van het algemene deel van het programma voor de komende Statenverkiezingen. Dit algemene deel, dat handelt over bestuur, inrichting en beleid van de provincies werd zonder principiële wijzigingen aangenomen. Met 60 tegen 40% nam de vergadering een motie aan die zich keerde tegen de mogelijkheid dat nieuwgekozen hoofdbestuursleden (zie hieronder) zich kandidaat zouden stellen voor de Tweede-Kamerverkiezingen. Het motief van de indieners was, dat het hoofdbestuur volgend jaar niet moet ,,leeglopen", omdat statutair lidmaatschap van hoofdbestuur en Kamerlidmaatschap onverenigbaar zijn. Genoemde motie had tot gevolg dat de kandidaat-bestuursleden openlijk moesten verklaren al of niet het Kamerlidmaatschap te ambiëren.

Voorzitter J. Beekmans werd met 77% van de stemmen herkozen. Met eveneens een aanzienlijke meerderheid werden H. Jongedijk, J. Nagtegaal en H. Dijsselbloem gekozen tot resp. vice-voorzitter, secretaris en penningmeester. (ANP, NRC, *Het* Parool) (Vor. ber. pag. 374/1-1969)

BEGINSELPROGRAMMA BINDING RECHTS

Op 8 nov. 1969 werd in Hilversum het beginselprogramma van de partij Binding Rechts, in de Kamer vertegenwoordigd door de drie man tellende groep-Harmsen (zie pag. 424/1-1968), unaniem aanvaard. Een belangrijk aandeel in de vaststelling van het programma had de Haagse advocaat en procureur, mr. L. van Heijningen, voorzitter van de Vereniging Nederland-Rhodesië en Haags afdelingsvoorzitter van de Zuidafrikaanse Werkgemeenschap.

Kort samengevat luidt het beginselprogramma:

- De partij wil alle krachten bundelen die rechts zijn, in die zin dat niet de overheid, maar het volk de bron is van alles wat de menselijke samenleving tot een werkelijke samenleving maakt. Binding Rechts staat een samengaan van alle eerlijke constructieve rechtse krachten voor.
- De partij strijdt voor het behoud van de christelijke waarden van de westelijke beschaving. van de nationale zelfstandigheid (binnen de EEG slechts economische samenwerking), de constitutionele monarchie, het parlementaire stelsel en de eigendomsrechten. Verder wil Binding Rechts o.m. afschaffing van de PBO.
- Binding Rechts wil krachtig optreden tegen de ,,voortdurende gezagsondermijning" en staat strengere straffen voor tegen ordeverstoringen op straat, tegen zedenmisdrijven, overvallen enz.
- Nederland is, aldus Binding Rechts, rechtens niet verantwoordelijk voor wat aan nood mocht heersen in andere gebieden dan het eigen grondgebied. Ontwikkelingshulp is geen overheidszaak, maar het particuliere initiatief kan fiscale faciliteiten worden verleend.

(Vor. ber. pag. 694/2-1968)

PARTIJCONGRES CPN

Van 6-8 febr. werd in Amsterdam het 23ste Congres van de Communistische Partij Nederland gehouden.

In zijn openingsrede wees CPN-voorzitter H. Hoekstra er op, dat zijn partij niets voelt voor de ,,duidelijk naar voren komende drang naar anarchisme", maar blijft vasthouden aan de strak georganiseerde partij met een sterke leiding. De heer Hoekstra zag in het ,,revisionistische standpunt i.z. de partijorganisatie een afglijden naar kleinburgerlijke vervlakking" en meende, dat bij de leidingloze beweging ,,de leiding wordt overgelaten aan de monopolies en de banken die zeer goedgunstig op de anarchistische ideeën reageren, omdat zij er geen schade van ondervinden. Onze partij wil een krachtig georganiseerde eenheid zijn, met discipline, met leiding".

De CPN-voorzitter had weinig goede woorden voor de andere Nederlandse politieke partijen, van wie b.v. D'66 het predikaat LSD'66 meekreeg.

Het ontplooien van de loonstrijd achtte hij het belangrijkste vraagstuk van dit moment (zie pag. 644/3-1969) en hij roemde de rol van communisten bij diverse stakingen. De heer Hoekstra wijdde verder o.a. aandacht aan de positie van de communistische wethouders die nu in zes gemeenten, waaronder Amsterdam optreden: ,,Wethouders moeten in de raad optrekken als leden van de fractie. De communistische wethouder zal altijd solidair zijn met zijn fractie en de fractie behoudt haar volledige onafhankelijkheid ten opzichte van B en W."

Referaat Paul de Groot

Het erelid van het partijbestuur, Paul de Groot, hield tijdens het congres een referaat over ,,*Het Leninisme en de hedendaagse tijd*". Opvallend was dit referaat door de aanval erin op de door Chroesjtsjow begonnen destalinisatie en het aanhaken bij pogingen tot herwaardering van de figuur van Stalin. Het desbetreffende gedeelte uit De Groots referaat luidt:

,,De beoordeling van de figuur van Stalin is niet alleen een historische beoordeling. Het is een toetssteen, die uitwijst of men Leninist is of niet. Of men Leninist is met de mond of met de daad. Stalins politiek was het socialisme in de praktijk, niet foutloos, niet ideaal, geen model voor de gehele wereld. Maar ze was de enig mogelijke in de gegeven omstandigheden in Rusland, in het gegeven tijdperk na de eerste wereldoorlog en tijdens de tweede wereldoorlog.

De zgn. destalinisatie door Chroesjtsjow, nu veertien jaar geleden. was geen herstel van fouten, maar het demagogische misbruik van beleidsfouten tot het reviseren van het Leninisme. De zgn. destalinisatie van Chroesjtsjow was een program van het revisionisme in de gehele internationale communistische beweging. Het leidde tot de desoriëntering en ontmanning van de communistische beweging in vele landen, die ernstige nederlagen ten gevolge hadden, die ik hier niet opsommen wil. Alleen al het uitschakelen van de theoretische werken van Stalin leidde tot een ideologische verarming.

Wat onze partij betreft, zijn wij niet vergeten hoe de zgn. destalinisatie-rede van Chroesjtsjow, na het 20ste congres van de CPSU, die voor de delegatie van onze partij op dit congres geheim gehouden werd, in Nederland door de Amerikaanse propagandisten huis aan huis werd verspreid. (. . .)

De positieve en officiële waardering van Stalin als leider in een roemrijke periode kunnen wij zien als een begin van de weerlegging van de ,,anti-stalinistische" hetze van de imperialisten, de kleinburgerlijke socialisten en rechtse communisten. (Vgl. pag. 333/2-1969)

Niemand anders dan de CPSU zelf kon deze hetze logenstraffen of is er bevoegd toe. Wat thans gebeurd is, zal ook de atmosfeer in de internationale communistische beweging zuiveren.

Het is merkwaardig hoe de herwaardering van Stalin door onze anti-communisten doodgezwegen wordt! Niets is hun liever dan door te kunnen gaan met hun verdeeldheidzaaien tussen zgn. stalinistische en anti-stalinistische communisten en zich daarbij op ,,Moskou" te kunnen beroepen!"

Actieprogramma-1970

Het CPN-congres werd besloten met het kiezen van een nieuw bestuur: 33 leden met twee plaatsvervangende leden, H. Hoekstra en R.

Walraven werden herkozen tot resp. voorzitter en organisatie-secretaris van het dagelijks bestuur — en het goedkeuren van een 14 punten tellend „Actieprogramma-1970", dat tevens als verkiezingsprogramma dienst zal doen.
In het actieprogramma zijn o.m. de volgende eisen neergelegd:

— Forse loon- en salarisverhogingen, verkorting van de werkweek tot 40 uur en verlenging van de vakanties Verder gelijk loon voor gelijkwaardige arbeid en verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd

— stichting van overheidsbedrijven in streken met grote werkloosheid

— handhaving van de bestaande evenredige vertegenwoordiging, geen afschaffing van opkomstplicht en kiesrecht op 18-jarige leeftijd

— vermindering van de BTW, hogere belasting voor grotere vermogens, hoge inkomens en grote NV's Verlaging van de belastingdruk op het inkomen van de werkende gehuwde vrouw

— verlaging van de diensttijd en verhoging van de soldij voor dienstplichtige militairen

— grondige vernieuwing van het onderwijssysteem Meer geld voor de kunst. Meer geld voor sport en recreatie

— afwijzing van het plan-Mansholt voor iand- en tuinbouw (zie pag. 102/2-1969)

— nationalisatie van het aardgas en andere bodemschatten

— opheffing van het statuut voor Suriname en de Antillen en geen enkele militaire inmenging in deze landen

— de facto erkenning van de regering van Hanoi ter voorbereiding van de volledige erkenning van deze wettelijke regering van Vietnam (ANP, NRC, De Waarheid)

(Vor ber pag 53/1-1968)

KOEKOEK HERKOZEN ALS VOORZITTER BOERENPARTIJ

De op 30 dec. gehouden algemene ledenvergadering van de Boerenpartij heeft de heer H. Koekoek herkozen als voorzitter. Ook de andere leden van het hoofdbestuur zijn herkozen. *(NRC)*

De afdeling Enschede van de BP heeft op deze vergadering formulieren uitgedeeld waarop een klacht tegen de voorzitter van de KRO, mr. H. van Doorn stond gedrukt. In okt. van het vorige jaar had mr. Van Doorn in een televisievraaggesprek over het beleid van minister Beernink gezegd: ,,Gave nonsens, waarvoor ie and van de Bcerenpartij zich niet zou hoeven schamen." Mr. Van Doorn doelde hiermee op opmerkingen van de heer Beernink over het programmabeleid bij bepaalde omroepen.

De afdeling Enschede van de BP riep cp. de formulieren te ondertekenen en bij de politie in te leveren ten einde een strafvervolging tegen de heer Van Doorn in te stellen.

(Vor. ber. pag. 70/3-1969)

BELGIË

GELEIDELIJKE WERKHERVATTING IN LIMBURG

Het nationaal topoverleg van 7 febr., waarop de regering met de vertegenwoordigers van de werkgevers en van de vakverenigingen het Limburgse mijnconflict besprak. leidde tot volgende overeenkomst:
Binnen de sociale programmatie voor 1970-1971, zoals ze gepreciseerd werd in de nationale gemengde mijncommissie op 17 jan., o.m. wet betreft de vereenvoudiging van de loonberekening en de vergelijkende studie van de lonen in de mijnen en enkele andere sectoren. werd zaterdag (7 febr.) en zondagnacht het volgende overeengekomen:
Het loonbriefje wordt vereenvoudigd en bevattelijker gemaakt. De stiptheidspremie van 9% wordt van 1 febr. af in het loon opgenomen. Van 1 febr. af wordt de aanwezigheidspremie verhoogd in functie van de index van de consumptieprijzen en van de verhogingen die in de programmatie voor het loon zijn overeengekomen. De aanwezigheidspremie wordt in het loon opgenomen op 1 juli. Op die datum wordt op het loon een indexverhoging toegepast.
Uiterlijk op 1 juni volgt een studie die de inkomsten van de mijnarbeiders zal vergelijken met die van arbeiders met vergelijkbare kwalificaties in andere industriesectoren. De eventueel daaruit volgende loonsverhoging voos de mijnarbeidcrs zal ingaan op 1 juni.
De NV Kempense Steenkolenmijnen zal in overleg met de vakverenigingen voor alle exploitatiezetels één ondernemingsraad oprichten.
Voor heit einde van het jaar zal de regering de produktiecijfers bepalen op middellange termijn voor de hele kolenindustrie. De sociale partners zullen daarover worden geraadpleegd, zoals de wet het voorschrijft.
Er zullen maatregelen worden getroffen om de nadelige gevolgen van de staking op het gebied van de sociale zekerheid ongedaan te maken. De regering zal de omschakelingsinspanningen ten gunste van de mijngebieden voortzetten, welke inspanningen reeds onbetwisitbsre resultaten hebben opgeleverd. Het patrimonium van de vroegere vennootschappen, die thans de KS vormen, zullen in een behoorlijke verhouding moeten worden aangewend voor nieuwe investeringen in de mijngebieden en op die manier tot de omschakeling moeten bijdragen.
Na afloop van het topoverleg verklaarden de twee vakbondsleiders J. Houthuys (ACV) en G. Debunne (ABVV) dat de arbeiders thans het maximum bereikt hadden.
Het Permanent Stakingscomité reageerde echter op 8 febr. ongunstig. Het verklaarde zijn eis „15% loonsverhoging nu" te handhaven en eiste te worden betrokken bij het overleg
Op initiatief van de ondernemingsraden van de verschillende exploitatiezetels werd tijdens het weekeinde een referendum onder de mijnarbeiders georganiseerd, over de vraag: Zijt u voor werkhervatting? werden 21.202 stembriefjes verzonden. Op 10 febr waren 13 724 antwoorden ontvangen, waarvan 547 ongeldige. Het resultaat luidde: 7.047 ja (53,4%); 6.130 neen (46,6%).
De volgende dagen werd een geleidelijke werkhervatting vastgesteld. In de mijnstreek bleef het rustig, maar te Leuven werd door enkele honderden studenten betoogd. Om hun solidariteit met de mijnwerkers te beklemtonen, trachtten zij de particuliere woning van eerste-minister Eyskens te bestormen, maar werden uiteengedreven door de rijkswacht. (Vor. ber. pag. 83)

ZAAK-LAMALLE

De zesde kamer van de afdeling administratie van de Raad van state heeft op 5 febr. de eis tot nietigverklaring van het benoemingsbesluit (KB 14 april 1965) van Maurice Brasseur tot gouverneur van Luxemburg en van het KB van dezelfde datum, dat gouverneur Désiré Lamalle uit zijn ambt ontzette, afgewezen. De eis was ingediend door Lamalle.
Volgens de Raad van State maakte het ontslag geen tuchtmaatregel uit en diende de minister de procedure in tuchthuiszaken niet te volgen. De Raad acht het verdedigingsrecht van de toenmalige gouverneur niet geschonden, aangezien deze laatste wist wat hem werd ten laste gelegd en hij niet getracht heeft de minister ervan te overtuigen, dat het ontslag niet in het belang van de dienst was gegeven. In zijn eis had Lamalle ook aaingevoerd dat de minister van binnenlandse zaken door het ontslag machtsafwending had begaan. Volgens Lamalle probeerde men inderdaad d.m.v. het ontslag een vacante functie in het leven te roepen voor Brasseur,

wiens verkiezing in april 1965 tolt kamerlid voor Charleroi onzeker was. De Raad van State achtte die thesis ongegrond.
In de motivering van het asrest geeft de Raad verder een schets van de opdracht van de provinciegouverneurs overeenkomstig de wetgeving en de administratieve traditie. De gouverneur dient op te treden als een overheid die door de regering belast is met een controleopdracht. Tevens is hij een overheid die nauw betrokken is bij de werking van de provincieraad en van de bestendige deputatie. Hij kan die taken slechts doeltreffend vervullen, wanneer de betrekkingen met de centrale en de provinciale overheid in een klimaat van wederzijds vertrouwen verlopen.
Is dit vertrouwen definitief verloren gegaan en zijn de betrekkingen zodoende gecompromitteerd, dan handelt de regering in het belang van de goede werking van de rijks- en provinciale administratie, als ze daar de besluiten uit trekt. De gouverneur kan zich niet beroepen op de stabiliteit van de beitrekking. Hij ksn dan ook worden ontslagen, als hij in zijn ambtsplichten tekortschiet. De regering beschikt terzake over een ruime beoordelingsmacht, maas tegen niemsnd mag een zwaarwichtige maatregel worden genomen, zonder dat hij de kans kriigt zijn opmerkingen te doen gelden m.b.t. wat in zijn gedraging schadelijk is geacht voor de belangen van de dienst.

(Vor. ber. pag. 744/3-1967)

HANDELSZENDING NAAR INDONESIE

Een handelszending, geleid door prins Albert en bestaande uit 10 officiële afgevaardigden en 25 vertegenwoordigers van de handels- en bedrijfswereld, heeft van 9 tot 17 jan. in Indonesië vertoefd. Minister van buitenlandse handel Fayat vergezelde de missie.
Te Djakarta werden besprekingen op regeringsniveau gevoerd. Ook werd een akkoord voor financiële bijstand t.b.v. 125 mln fr. ondertekend. Verder werden overeenkomsten gesloten m.b.t. investeringswaarborgen en culturele samenwerking.
Fayat reisde daarna door naar Australië en Nieuw-Zeeland om er de mogelijkheden van samenwerking tussen België en deze twee landen te bespreken en de eventualiteit van Belgische investeringen. De minister keerde 4 febr. terug.

(Vor. ber. pag. 202/1-1969)

AFRIKA

LIBIË

NIEUWE REGERING. IDRIS IN DE VAR. BUITENLANDSE BASES ONTRUIMD. NATIONALISATIE BUITENLANDSE BANKEN. KOMPLOT. KADHAFI PREMIER

On 8 sept. 1969 heeft de rerolutionaire raad (zie pag. 561 e.v.-1963) een nieuw kabinet, bestaande uit 7 burgers en 2 officieren, gevormd. Tegelijk werd de benoeming van de voorzitter van de revolutionaire raad, Omar Moammar Kadhafi, tot kolonel en opperbevelhebber van de strijdkrachten, en van kolonel Saadoeddin Shweirih tot stafchef bevestigd. Premier werd Mahmoed Soliman Maghrebi, die tevens de portefeuilles van financiën, landbouw en landbouwhervorming onder zijn beheer nam. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Arabische eenheid en buitenlandse zaken - Salah Bousir, defensie - kolonel Adam el-Hawaz, binnenlandse zaken - kolonel Moussa Ahmad, transport, openbare werken en sociale zaken - Anis Ahmad Chteoui, economie, planning en industrie - Ali Omeiche, onderwijs, voorlichting en cultuur - Mohammed Chteoui, justitie - Mohammed Ali el-Giddi; gezondheid en verbindingen - Ahmad el-Esti Omar. (Geen van de ministers maakte eerder deel uit van een kabinet)
De minister van onderwijs, Mohammed Chteoui, werd op 23 sept zonder opgaaf van redenen vervangen door Moestapha Abdallah ben-Ainer

Ex-koning Idris

Op 24 okt. 1969 werd bekendgemaakt dat ex-koning Idris, die sinds zijn afzetting in de Griekse stad Kammena Vourla woonde (pag. 562 /1-1969), een uitnodiging van de Egyptische president Nasser had aanvaard zich in de VAR te vestigen.

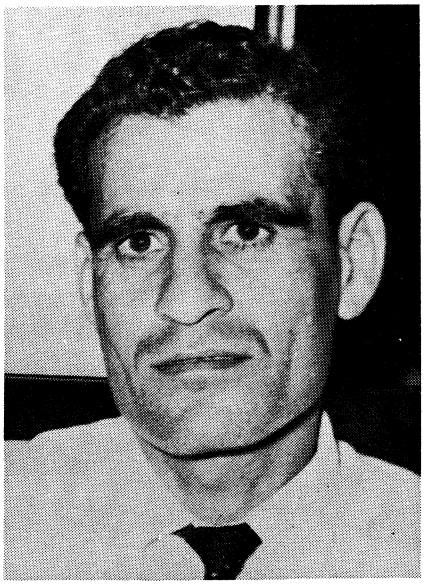

Ex-premier Maghrebi

Ontruiming Britse en Amerikaanse bases

Op 29 okt. verzocht de Libische regering Engeland formeel onderhandelingen te beginnen over de spoedige evacuatie van de Britse troepen (ca. 1.700 man) uit Libië.
Engeland onderhield op grond van het in 1953 gesloten vriendschapsverdrag, dat per 7 dec. 1973 zou aflopen, een garnizoen te Tobroek en een luchtmachtbasis te El Adem. De Britse regering verklaarde in haar antwoord van 13 nov. dat zij een nieuwe vorm van samenwerking hoopte te beginnen op een andere basis dan die van het verdrag van 1953 en dat zij derhalve bereid was daartoe onmiddellijk onderhandelingen te openen. Deze begonnen op 8 dec. en leidden op 13 dec. tot een akkoord. Dit hield in dat op 14 dec. met de evacuatie van alle Britse troepen en uitrusting uit Libië een begin zou worden gemaakt en dat de ontruiming per 31 maart 1970 zou zijn voltooid. De Libische regering beloofde alle mogelijlre faciliteiten om de operatie te volbrengen. Overeengekomen werd dat de Britse gebouwen in Libië aan de Libische autoriteiten zouden worden overgedragen. De overeenkomst zou het vestigen van goede betrekkingen tussen het Britse en het Libische volk mogelijk maken.
Het vertrek van gezinnen van Britse militairen begon op 15 dec.
Op 30 okt. zond de regering een nota aan de VS, waarin zij formeel verzocht onderhandelingen over de opheffing van de Amerikaanse basis Wheelus te beginnen. (Het pachtverdrag zou in 1971 aflopen).
Onderhandelingen tussen een Libische en een Amerikaanse delegatie begonnen op 15 dec. en leidden op 23 dec. tot het volgende akkoord. Er werd ,,overeenstemming over het vertrek van de Amerikaanse strijdkrachten (ca. 2.500 man) en uitrusting van de basis Wheelus alsmede van het gehele Libische grondgebied bereikt. Het vertrek zal in fasen geschieden en per 30 juni 1970 zijn voltooid. In de tussenliggende periode zullen beide regeringen samenwerken om te verzekeren dat het vertrek zich op ordelijke en waardige wijze voltrekt. De delega-

ties spraken de hoop uit dat de overeenkomst het begin van een nieuw tijdperk van vruchtbare samenwerking ten gunste van het Amerikaanse en het Libische volk zal betekenen."

De leider van de Amerikaanse delegatie maakte vervolgens bekend dat weliswaar in 1954 overeengekomen was dat de basis (waarde ca. $ 100 mln) gratis aan Libië zou toekomen, doch dat men over de details m.b.t. het meenemen of overdragen van de uitrusting (vracht- en tankauto's etc.) „businesslike" zou onderhandelen. De leider van de Libische delegatie verklaarde dat de V S voor de basis zelf geen enkele schadeloosstelling zouden ontvangen, maar dat de Libische regering de bezitters van de grond waarop de basis aangelegd was gepaste schadeloosstelling zou betalen.

Defensieorder geannuleerd

De British Aircraft Corporation maakte op 29 dec. 1969 de opzegging van haar verdrag van april 1968 (pag. 576/2-1969) met de Libische regering over de levering van een luchtafweersysteem (waarde minstens £ 135 mln) bekend. Het was, aldus de mededeling, onmogelijk gebleken met het (nieuwe) Libische ministerie van defensie tot een voor de BAC aanvaardbare regeling te komen. De reeds door Libië overgemaakte £ 35 mln werden door de BAC als schadeloosstelling voor de inleidende werkzaamheden behouden. Volgens The Times vond de Libische regering het verdrag met de BAC te kostbaar.

Nationalisatie buitenlandse *banken*

De revolutionaire raad beval op 14 nov. per decreet, aldus de *NZZ* (19-11), de overname door de staat van 51% van het bezit van de vier voornaamste banken met hun filialen, die de reeds onder koning Idris geuite wens tot „Libianisering" van het bankwezen nog geen gevolg hadden gegeven. De maatregel betrof: Barclays Bank (met 19 filialen, activa ruim £ 90 mln), Banco di Roma, Banci di Napoli, Arab Bank (Jordanië). De vestigingen en filialen in Libië moesten als onafhankelijke Libische ondernemingen worden ingeschreven en zij moesten Arabische namen krijgen. Het ministerie van financien stelde tijdelijke beheerscommissies in. Enkele andere buitenlandse banken, zoals British Bank of the Middle East en Chartered Bank, hadden reeds jaren eerder hun instellingen in Libië in locale banken hervormd.

Mislukte staatsgreep

Op 7 dec. zou volgens de Libische radio een staatsgreep zijn verijdeld. De samenzweerders zouden zijn gearresteerd. De leiding van het komplot berustte bij de minister van defensie, kolonel Adam el-Hawaz, en de minister van binnenlandse zaken, kolonel Moussa Ahmad. Op 11 dec. werd een krijgsraad ingesteld, waarvoor de samenzweerders terecht zullen moeten staan. De revolutionaire raad kondigde een wet af, die de doodstraf stelt op ,,contrarevolutionaire daden".

Nieuwe grondwet

Op 11 dec, kondigde de revolutionaire raad een voorlopige grondwet van 37 artikelen af. In het eerste artikel werd verklaard: ,,Libië is een vrije, democratische, Arabische republiek. De soevereiniteit berust bij het volk. Libië behoort tot de Arabische natie, en het is zijn doel de globale eenheid van Arabië te verwezenlijken. Libië behoort gelijkertijd tot Afrika. Zijn naam luidt: Libische Arabische Republiek."

Kadhafi premier

De voorzitter van de revolutionaire raad, kolonel Omar Moammar Kadhafi, nam op 16 jan. de leiding van het kabinet over, nadat premier Mahmoed Soliman Maghrebi afgetreden was. Het kabinet werd gereorganiseerd en is nu als volgt samengesteld:

Premier en defensie - kolonel Omar Moammar Kadhafi*; vice-premier, binnenlandse zaken en plaatselijk bestuur - kapitein Abdel Salam Galloud*; voorlichting - majoor Bechir Hamadi* economie en industrie - majoor Omar el-Mehichi* woningbouw en stadsplanning - kapitein Mohammed el-Kharif*, buitenlandse zaken - Salah Bousir**; verbindingen en openbare werken - Omar el-Hadi; justitie - Mohammed Ali el-Giddi**; gezondheid - Ahmad el-Esti Omar**; landbouw - Gomaa Cheriha. oliezaken - Ezzedin Mabrouk; sociale zaken - Abdel el-At; e-Abidi schatkist - Mohammed Hilal Rabici

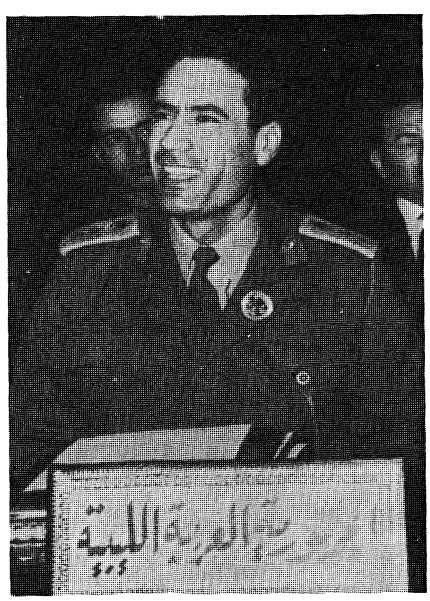

Premier Kadhafi

* lid revolutionaire raad
** ongewijzigd

Volgens commentatoren zou het vorige overwegend uit burgers bestaande kabinet zijn beleid moeilijk in overeenstemming hebben kunnen brengen met de revolutionaire raad, wat reeds tweemaal geresulteerd zou hebben in een ontslagaanvrage van het gehele kabinet. Tegelijk werd de vorming van een nationale defensieraad bekendgemaakt, die verantwoordelijk zal zijn voor kwesties i.z. de reorganisatie van de strijdkrachten en voor de militaire samenwerking met andere Arabische staten. Van deze defensieraad o.l.v. kolonel Kadhafi maken o.a. deel uit de minister van binnenlandse zaken, de stafchef van het leger (kolonel Aboe Bakr Younes Gaber, een lid van de revolutionaire raad) en het hoofd van de militaire inlichtingendienst. (Le Monde, *NZZ*, The Times)

(Vor. ber. pag. 561 e.v.-1969)

SOEDAN

NIEUWE REGERING

Alvorens de voorzitter van de revolutionaire raad, generaal Jaafar al-Nimeiry, op 28 okt. 1969 zelf de functie van premier op zich nam, waren reeds enige mutaties in het kabinet (pag. 321/1-1969) aangebracht.

Op 19 juni 1969 waren vier nieuwe ministers benoemd. Generaal b.d. Omar Hag Moessa nam de portefeuille van defensie over van gen. Jaafar al-Nimeiry, die voorzitter van de revolutionaire raad en opperbevelhebber van de strijdkrachten bleef. Osman Abdoel Gasim werd minister van economische samenwerking en Mansoer Khalid kreeg de portefeuille van jeugd en sport. Huisvesting werd opgedragen aan Moebarak Sinada. Deze was de opvolger van Abel Alier, die minister van bevoorrading werd i.p.v. Joseph Garang (eerder Karnak genoemd), die de nieuwe portefeuille van minister voor het Zuiden (pag. 431/3) kreeg. (A F P)

Op 9 okt. had de revolutionaire raad een communiqué uitgevaardigd dat herhaalde dat alle politieke partijen na de revolutie waren ontbonden en dat met nadruk stelde

dat de revolutie zou worden ,,verdedigd door de strijdkrachten, die tegen imperialisme en revisionisme strijden, met de steun van al die socialistische elementen die de oude politieke partijen hebben verworpen." Dit communiqué verscheen nadat in de invloedrijke bladen *Al Yom* en *Al* Adoua een campagne tegen de communisten en de marxistische ideologie war gestart, die de goedkeuring van generaal al-Nimeiry zou genieten.
De campagne zou samenhangen met een toenemende onrust vooral in religieuze kringen over de steun die premier Aboe Bakr Awadallah van communistische zijde genoot. Hoewel deze geenszins als communist wordt beschouwd, verklaarde hij begin oktober hij een bezoek aan Oost-Berlijn dat de revolutie ,,niet voorwaarts kon gaan zonder de steun van de Soedanese communisten".
Hiermee werd de reorganisatie van het kabinet op 28 okt. in verband gebracht. Volgens al-Nimeiry waren de veranderingen een gevolg van een unaniem besluit van de revolutionaire raad. Premier Awadallah, voor wiens werk de raad zijn diepste bewondering had uitgesproken, had desgevraagd onmiddellijk zijn ambt ter beschikking gesteld. De raad had hem verzocht vice-premier te worden in het nieuwe kabinet en voorts de portefeuilles van buitenlandse zaken en justitie te blijven beheren.
In het nieuwe 25 leden tellende kabinet van premier al-Nimeiry werden nog drie leden van de revolutionaire raad opgenomen, die de volgende portefeuilles ontvingen:

defensie - brigade-generaal Khaled Hassan Abbas (stafchef van het leger); veeteelt - luit.-kol. Hashem al-Ata; plaatselijk bestuur - luit.-kol. Abdoel Kassem Mohammed Ibrahim. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Binnenlandse zaken - majoor Faroek Osman Hamadallah; planning - Abdel Karim Sayed Mirghani; economische zalren en buitenlandse handel - Ahmed Soeliman; financiën - Mansoer Mahgoeb; huisvesting - Moebarak Sinada; onderwijs - Mohieddin Sabir; openbare werken - Said Ahmed el-Jaq; verbindingen - Mahmoed Hasseeb; voorlichting - Omar Hag Moessa (voorheen defensie); landbouw - Mohammed Abdallah Noer; staatsminister voor het Zuiden - Joseph Garang; arbeid - Taha Baashar; gezondheid - Maurice Sidra; bevoorrading en binnenlandse handel - Abel Alier; irrigatie - Murtade Ahmed Ibrahim; industrie - Moesa el Moebarak; staatsminister buitenlandse zaken - Faroek Aboe Issa; coöperatie en plattelandsontwikkeling - Osman Abdoel Gasim; staatsminister - gen. Mohammed Abdel Halim; jeugd en sociale zaken - Mansoer Khalid; produktie en landbouwhervorming - Ali el-Thom.

KOMPLOTTEN VERIJDELD

Op 12 dec. 1969 heeft de voorzitter van de revolutionaire raad, generaal al-Nimeiry, meegedeeld dat een poging tot een staatsgreep was verijdeld Het komplot was naar ziin zeggen gesmeed Uocr ,,het imperialisme en de mohammedaanse broederschap.
Naar minister van defensie, gen. Khalid Hassan Abbas, op 13 jan. bekend maakte, had het leger een staatsgreep verijdeld, die onder leiding stond van generaal Abdoellah Mohammed Adam. De samenzweerders behoorden tot een anti-revolutionaire organisatie van onderofficieren. *(AFP)*

(Vor. ber. pag. 592/3-1969)

AL-NIMEIRY IN DE SU

Premier al-Nimeiry heeft van 5-12 nov. 1969 een bezoek aan de SU gebracht. In het slotcommuniqué werd t.a.v. de toestand in het Midden-Oosten i.v.m. de ,,onophoudelijke provocaties van Israël" verklaard dat ,,ter verwezenlijking van de resolutie van de Veiligheidsraad der VN van 22 nov. 1967 doeltreffende maatregelen getroffen moesten worden."
Vastgesteld werd dat de betrekkingen tussen de SU en Soedan zich op politiek, economisch, cultureel en commercieel gebied succesvol ontwikkelden. De SU zal de aankoop van Soedanese katoen vergroten. De katoen (waarde £ 15 mln) zal met Sowjetrussische machines en uitrusting en andere goederen, die voor Soedan van belang zijn, worden betaald. Tevens zegde de SU een lening van £ 4 mln en technische hulp bij ontwikkelingsprojecten toe.

TOGO

EENHEIDSPARTIJ OPGERICHT

Tijdens het oprichtingscongres van de nieuwe Togolese eenheidspartij, „rassemblement du peuple togolais" geheten, is president Etienne Eyadema op 30 nov. 1969 met algemene stemmen tot partijvoorzitter gekozen. Eerder, op 31 aug.. had het staatshoofd verklaard dat een klein land als Togo ten onrechte in het verleden vier politieke partijen had. *(AFP, Reuter)*

(Vor. ber. pag. 32/3-1968)

MIDDEN-OOSTEN

IRAK

VOORLOPIGE GRONDWET. AMENDEMENTEN. INSTELLING PRESIDENTIEEL BEWIND

Op 9 nov. 1969 heeft radio-Bagdad twee amendementen op de voorlopige grondwet bekendgemaakt, die de instelling van een presidentieel bewind en de uitbreiding van de revolutionaire raad inhielden.
De voorlopige grondwet was op **21** sept. 1968 afgekondigd. De voornaamste bepalingen waren:

1) Irak is een democratische volksrepubliek.
2) De islam is de staatsreligie en de basis van Iraks wetten en constitutie.
3) De economische politiek zal worden gebaseerd op het socialisme.
4) De staat zal vrijheid van godsdienst beschermen en vrijheid van voorlichting en meningsuiting waarborgen.
5) Openbare vergaderingen zullen worden toegestaan.
6) De revolutionaire raad is de hoogste autoriteit in het land. Hij vaardigt wetten uit tot de verkiezing van een Nationale Vergadering. De revolutionaire raad heeft het recht de president te benoemen, controleert de strijdkrachten, benoemt de premies en de ministers, verklaart een oorlog en roept de noodtoestand uit. De revolutionaire raad kan slechts met 2/3 meerderheid van ,,zijn oorspronkelijke leden" een lid ontslaan.
7) De leden van de revolutionaire raad gelden als vice-presidenten van de republiek.
8) De nationale rechten van de Koerden worden gegarandeerd ,,binnen het kader van de eenheid van Irak".
9) Elke discriminatie op grond van ras, religie of taal wordt verboden.
10) Persvrijheid en het recht verenigingen en vakbonden te vormen worden gegarandeerd ,,in overeenstemming met de wet".
De enige belangrijke wijziging was de instelling van een „collegiale leiding" uit te oefenen door de revolutionaire raad; in de vorige voorlopige grondwet berustte de hoogste macht bij het staatshoofd.
Volgens de amendementen van 9 nov. 1969 verenigt de president, die tot dusver staatshoofd en regeringsleider was, nu in zich de ambten van staatshoofd, opperbevelhebber

van de strijdkrachten, voorzitter van de revolutionaire raad en regeringsleider.
De revolctionaire raad, die tot nog toe 5 leden telde, werd met 10 leden uitgebreid. Tot plaatsvervangend voorzitter van de revolutionaire raad werd benoemd Saddam Hoessein al-Takriti, die reeds plv. secretaris-generaal van de Baath in Irak was. Volgens de gewijzigde grondwet zou hij bij afwezigheid van het staatshoofd als president van de republiek optreden.
Radio-Bagdad rnaakte op 17 nov. de samenstelling van de revolutionaire raad bekend. Naast de voorzitter Ahmed Hassan al-Bakr en vicevoorzitter al-Takriti maken hiervan de volgende generaals deel uit: Saleh Mahdi el Ammache Hardan al-Takriti, Hamad Chehab en Saadoun Ghaidan.

(Vor. ber. pag. 560/1-1968)

VRIJLATING EN VEROORDELING POLITIEKE GEVANGENEN

Radio-Bagdad meldde op 26 okt. 1969 de vrijlating van 8 gevangen officieren die drie weken tevoren op beschuldiging van het smeden van een komplot tegen de regering tot gevangenisstraffen veroordeeld waren. Onder hen bevond zich de oud-minister van landbouw, Abdoel Hadi al-Rawi.
Het Syrische persbureau berichtte op 16 nov. dat 150 personen, die in oktober gearresteerd waren wegens vijandige activiteiten jegens het bewind, kort tevoren vrijgelaten waren.
Uit doorgaans goed ingelichte bronnen werd op 18 dec. te Bagdad de vrijlating van een aantal politieke gevangenen. bevestigd. Onder hen zouden zich bevinden generaal Taher Yahia, premier tijdens het bewind van Abdel Rahman Aref, en de ex-ministers Malek Douhan al-Hassan en Hassan Tamer. De vrijlatingen wenden gezien als onderdeel van een nieuwe politiek van de Baath-partij, nl. de vorming van een nationaal front.
Evenwel meldde het Libanese blad As-Snyad op 27 nov. de ter dood veroordeling van 6 prominente Irakezen wegens spionage voos de VS. Onder hen bevond zich de oudminister van binnenlandse zaken Rsshid Mosleh, de politicus Zaki Abdel Wahab en generaal b.d. Midhat Hadj Sirri, een van de leiders van de revolutie van 1958 en oud-burgemeester van Bagdad.
Oud-premier Abdel Rahman al-Bazzaz zou zijn veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf, Dit vonnis zou ook zijn uitgesproken tegen de voormalige stafchef Ibrahim Feisal Ansari. Ze-ven anderen, o w. de vroegere Baath-minister Fouad Ribaki, ontvingen gevangenisstraffen, variërend van *3* jaar tot levenslang. Volgens The *Times* (28-11) bevond zich onder de ter dood veroordeelden ook een jood.
Eind. december werden volgens AFP 14 personen bij verstek ter dood veroordeeld.

(Vor. ber. pag. 637/1-1969)

**KOMPLOT GEMELD.
44 TERECHTSTELLINGEN. REACTIES.
VERHOOGDE SPANNING TUSSEN IRAK EN PERZIË. BEMIDDELING TURKIJE**

Op 21 jan. meldde radio-Bagdad dat de nacht tevoren een ,,reactionair komplot" verijdeld was. Een ,,groep verraders in samenwerking met buitenlandse kringen" had getracht de revolutionaire raad ten val te brengen, doch het komplot was op tijd ontdekt en alle ,,verraders" waren gearresteerd. Een speciale rechtbank werd opgericht om de „usurpatoren" te vonnissen.
Op de avond van de 21ste jan. maakte de regering bekend dat de VS en Perzië voor het komplot verantwoordelijk waren. De Perzische regering zou de samenzweerders 3.000 machinegeweren en 650.000 stuks munitie geleverd hebben, die onder auspiciën van twee functionarissen van de Amerikaanse CIA Irak binnengesmokkeld werden. De eerste secretaris van de Perzische ambassade te Bagdad, Daoud Taher. zou als contactman tussen de samenzweerders en de Perzische regering hebben gefungeerd. Op 28 okt. 1969 zou te Koeweit overleg hebben plaatsgevonden tussen de leiders van de samenzwering en het hoofd van de Perzische geheime dienst Serzin, waarbij deze zou hebben verklaard dat de Amerikaanse regering bij een ,,snelle verwijdering van het huidige Iraakse regering" belang had.
Van 21 t.m. 24 jan. werden 44 personen terechtgesteld, van wie 37 door de speciale rechtbank schuldig waren bevonden aan het komplot en 7 reeds in 1969 ter dood veroordeeld waren wegens spionage voor de VS (zie vorig bericht).

De terechtstellingen vonden in 9 groepen plaats. 30 militairen en leden van de politie werden met machinegeweren terechtgesteld, 14 burgers werden gehangen Onder de slachtoffers bevond zich kolonel Salman Daoud Abdek Salam Darkazali, die door de samenzweerders volgens het Iraakse persbureau als staatshoofd was voorzien voorts Rashid Mosleh. Zaki Abdel Wahab en Madhat Hadj Sirri, die reed? eerder (zie vor bericht) waren \eroordeeld Volgens Le Monde (24-1) werd ook een lood terechtgesteld
De als leider van het komplot genoemde generaal b d Abdel Ghani al-Rawi werd, evenals drie anderen, bij verstek ter dood veroordeeld
Met de recente executies is volgens officiele opgave het aantal doodvonnissen dat in 18 maanden tijds wegens politieke overtreding is voltrokken, gestegen tot 98 (UPI)

(Vor ber pag 186 2 cn 637/1-1969)

Perzië

De revolutionaire raad verlangde op 22 jan. de onmiddellijke terugroeping van de Perzische ambassadeur in Irak en de sluiting van de drie Perzische consulaten binnen 24 uur.
De Perzische regering verwierp in een nota dezelfde dag de beschuldiging als zou Perzië achter de verijdelde staatsgreep hebben gestaan. De Iraakse ambassadeur in Perzië, de militaire attaché en drie van zijn medewerkers werd aangezegd het land te verlaten. Volgens het Perzische blad Ettelaat zouden ook 200 in Bagdad, Karbella en Najaf wonende Perzen uitgewezen zijn. Het blad maakte tevens melding van botsingen op 25 jan. tussen Iraakse demonstranten en veiligheidstroepen in genoemde steden. De betogers zouden stopzetting van de msssa-executies hebben verlangd.
De voormalige Perzische attaché te Bagdad meldde na zijn terugkeer in Teheran op 28 jan. dat hij op 20 jan. door onbekenden te Bagdad was ontvoerd, mishandeld en gedwongen een bekentenis te ondertekenen dat hij aan een komplot tegen president al-Bakr deelgenomen had. I.v.m. deze kwestie richtte Perzië op 28 jan. zijn vierde protestnota binnen een week aan Irak. Volgens deze nota zou de mishandeling van de attaché hebben plaatsgevonden in aanwezigheid van de Iraakse vice-president Takriti en de vroegere chef van de Perzische geheime dienst, ex-generaal Taymour Bakhtias (zie pag. 655/1-1969). Tegelijkertijd meldde Reuter dat de Perzische veiligheidspolitie acht personen had gearresteerd omdat zij Bakhtias hadden trachten te helpen bij het binnensmokkelen van wapens in Perzië voor subversieve activiteiten.
De Iraakse regering beschuldigde Perzië op 2 febr. van een reeks gewapende provocaties en zij verzocht secretaris-generaal Oe Thant van de VN tussenbeide te komen. Gesteld werd dat de toenemende samentrekking van Perzische troe-

pen aan de grens met Irak een gevaar voor de vrede en veiligheid in het Midden-Oostten en de wereld vormden.
Op 5 febr. uitte radio-Bagdad de beschuldiging dat Perzische autoriteiten bewoners uit dorpen aan de Perzisch-Iraakse grens verdreven en dat de regering in Teheran Perzische joden aanmoedigde zich daar gratis te vestigen.
De Iraakse minister van binnenlandse zaken, generaal Saleh Mahdi el Ammache, arriveerde op 3 febr. te Ankara en bracht een verzoek van zijn regering aan Turkije over om bij Perzië zijn invloed aan te wenden om een gewapend conflict met Irak te vermijden. Turkije verklaarde zich op 5 febr. bereid in het conflict te bemiddelen. De secretaris-generaal van het Turkse ministerie van buitenlandse zaken, Orhan Kuneralp, vertrok die dag met een brief van president Sunay naar Teheran.
Inmiddels meldde radio-Bagdad op 9 febr. dat het Perzische leger zijn troepenconcentratie aan de Iraakse grens versterkt had.
De dag ervoor had de Perzische premier Amir Abbas Hoveida Irak van troepenconcentraties beschuldigd ,,om te verdoezelen dat het niet actief deelneemt aan het conflict in het Midden-Oosten waaraan de andere Arabische volken meedoen onder het voorwendsel dat Irak zelf verplichtingen heeft langs de Perzische grens". Hij onthulde dat Perzië enkele maanden tevoren op het ogenblik van de crisis van Shatt al-Arab (pag. 335/3-1969) had voorgesteld dat de twee landen hun troepen uit de grenszone zouden terugtrekken, maar dat Irak dit voorstel had afgeslagen.
De minister van buitenlandse zaken Ardeshir Zahedi verklaarde dat Perzië niet zou aarzelen het vuren met vuren te beantwoorden en „de plaats vanwaar het vuren geopend wordt in de as te leggen".
De premier legde zijn verklaring af bij de indiening van de begroting 1970/71, waarvan de uitgaven voor 16% aan defensie zullen worden besteed (een verhoging met 25%) om ,,de nationale belangen van het land in de Perzische Golf" veilig te stellen en om zich te kunnen verzetten tegen ieder gevaar uit het westen. (Zie ook pag. 638/1-1969)

Achtergrond

De gang van zaken in Irak, die heeft geleid tot de (mislukte) staatsgreep, is volgens het Libanese blad ,,Het Volk" verhaast door de onderhandelingen die de laatste tijd in Bagdad en buiten Irak zijn gevoerd tussen vertegenwoordigers van de Baathpartij en de Koerden Deze besprekingen waren volgens dit blad in een vergevorderd stadium gekomen en de ondertekening van een overeenkomst met de Koerden van Moellah Moestafa Barzani was op handen Door deze overeenkomst zou de Koerdische staat erkend worden Ook zou oud-premier Abdel Rahman al-Bazzaz, die in 1966 een verdrag met de Koerden had gesloten, worden vrijgelaten (pag 59/2-1969).
Een aantal stafofficieren en militairen die in de strijd voor de pacificatie verwikkeld zijn, k-egen lucht van hetgeen er buiten hun medeweten om gebeurde om de Koerdische kwestie te regelen Deze militairen hadden altijd gedroomd van een liquidatie met de wapenen van de Koerdische beweging Zij vonden de besprekingen ,,verraad" en deelden hun opperbevelhebber mee, dat zij voor de keus stonden de strijd tegen de Koerden voort te zetten of naar Bagdad te marcheren Veel van de over de zaak der Koerden ontevreden officieren treft men, aldus het Libanese blad, onder de terechtgestelden aan (AFP 23-1)

DE KOERDEN. OFFENSIEF REGERINGSTROEPEN. AMNESTIE. ONDERHANDELINGEN

Ook de regering van president Ahmed Hassan al-Bakr heeft pogingen in het werk gesteld het sinds 1961 urgente Koerdenvraagstuk op te lossen. Zij begon op 5 aug. 1968 met het afkondigen van een amnestie (pag. 560/2-1968).
Vervolgens poogde zij in 1969 met militaire middelen het verzet van de Koerden o.l.v. Moellah Moestafa Barzani te breken, waarbij zij gebruik maakte van de haar gunstig gezinde ,,progressieve" Koerden o.l.v. Jalal Talabani. Een overwinning voor de regeringstroepen kwam echter niet naderbij, integendeel zij leden zware verliezen (Le Monde 7-11-1969; The Financial Times 4-2-1970). Inleidende besprekingen tussen Koerdenvertegenwoordigers en de regering begonnen op gang te komen. De regering kondigde een amnestie af en nam verdere maatregelen die aan de wensen van de rebellerende Koerden tegemoet kwamen.

De gevechten

Het hoofdkwartier van de naar autonomie strevende Koerden richtte op 27 juni 1969 een communiqué aan *Le* Monde, waaraan wij het volgende ontlenen:
,,De militaire operaties, ondernomen op 3 jan. 1969 door het leger en de luchtmacht van Irak over een front van 320 km, zijn voortgezet... Alle aanvallen zijn afgeslagen. (...) Geconfronteerd met de opeenvolgende nederlagen van de Iraakse landmacht, heeft de luchtmacht (...) zich verbitterd gekeerd tegen 57 Koerdische nederzettingen door deze met napalm en zuren te bombarderen. (...) Zij heeft 730 burgers gedood. (...) Het Iraakse leger heeft gedurende dit tijdvak 1.000 doden en gewonden geteld, terwijl onze strijdkrachten slechts betrekkelijk lichte verliezen hebben geleden, welke niet de 150 doden en gewonden te boven zijn gegaan."
Vervolgens meldde het communiqué dat de Koerden drie oliepijpleidingen en een gasleiding hadden laten springen, drie maal de elektriciteit van Mosoel hadden afgesneden, de olieinstallaties van de IPC hadden bestookt (te Kirkoek in de nacht van 1 op 2 maart volgens *AP),* de plaatsen Pendjwin (bij de grens met Perzië) er, Kala-Dize hadden bezet en een gebied van 1.000 km2 hadden bevrijd.
Op 21 mei had Reuter gemeld dat de Koerden een offensief waren begonnen. De vlakte van Kala-Dize werd eind mei 1969 door de Koerden na 35 dagen van bloedige gevechten veroverd, aldus Le Monde (7-11). Volgens Koerdische gegevens werden op 16 aug. 1969 67 inwoners van het dorp Dakan door Iraakse troepen levend verbrand; en 30 Koerdische dorpen in de vlakte van Erbil met de oogst zouden door acties van de Iraakse luchtmacht in vlammen op zijn gegaan.
Het Egyptische blad Al Ahram meldde volgens AFP (9-10) dat het Iraakse leger sinds twee weken een offensief voerde tegen opstandige Koerden. Doel van het offensief was vooral het afsluiten van de grens met Perzië om daardoor wapenzendingen voor de Koerden onmogelijk te maken.
In de loop van oktober trachtte het Iraakse leger, volgens Le Monde (7-11), de berg Saffin, die de onder Koerdische controle staande vlakte van Erbil beheerst, te veroveren. Ondanks het inzetten van ca. 23.000 man mislukte dit.
Het in West-Berlijn gevestigde comité van solidariteit met de Koerdische revolutie ontkende op een persconferentie te Bonn (op 17 dec. 1969) de mededeling van de Iraakse regering dat in Koerdistan vrede begon te heersen. Volgens dit comité zou zich een situatie ontwikkelen die leek op die in Vietnam of Biafra. In de laatste maanden was het Baath-bewind een grootscheepse militaire actie tegen de Koerden begonnen. Op grote schaal waren mensen gedwongen huis en haard te verlaten en zich elders te vestigen. Dorpen, de veestapel en de

oogst waren door aanvallen met napalm systematisch vernietigd; van de oogst zou reeds ¾ verloren zijn gegaan. Honderdduizenden vluchtelingen werden gemeld. Het aantal verbrande dorpen in de laatste zes maanden werd op meer dan 3.000 geschat, het aantal daklozen op 200 000, gedode burgers op 20.000. De door het verbitterde verzet van de Koerden gedemoraliseerde Iraakse troepen, aldus het comité, namen wraak door excessen die op volkenmoord leken.

Regeringsmaatregelen

Op 24 sept. 1969 verklaarde de Iraakse regering dat de minister van defensie, generaal Hardan al-Takriti, na een bezoek aan het noorden en een ontmoeting met Koerdenleiders, meegedeeld had dat het einde van het militaire verzet der Koerden onmiddellijk te verwachten viel. De regering maakte op 9 okt. de volgende maatregelen ten gunste van de Koerden bekend: Nadat het onderwijs in de Koerdische taal reeds enige tijd in de Koerdische gebieden was toegestaan, zal de Koerdische taal voortaan aan alle hoogste klassen van de gymnasia, aan de universiteiten, kweekscholen, en aan de militaire en politie-academie verplicht onderwezen worden. Koerdische schrijvers mogen hun eigen schrijvers-organisatie oprichten en hun werk in het Koerdisch publiceren. Daartoe zal een uitgeverij voor Koerdische werken worden opgericht, die voorts een week- en een maandblad in het Koerdisch zal mogen uitgeven. In het Koerdische deel van Irak zullen alle scholen en openbare diensten Koerdische namen ontvangen.

Eerder, op 5 okt., was een presidentieel decreet uitgevaardigd, waarbij Irak verdeeld werd in 16 departementen, 2 meer dan voorheen. Er zijn nu 3 Koerdische departementen: Soeleimaniyeh, Erbil en Dehok. Het departement Kirkoek is gemengd Arabisch-Koerdisch. Het semi-officiële dagblad Al Goemhouria zei in een commentaar dat nu een eind aan het centrale bestuur is gekomen en dat de regering rekening heeft gehouden met ,,de wettige eisen van de Koerden i.z. plaatselijk bestuur onder de vlag van de nationale eenheid". Het door Koerden te Bagdad uitgegeven Al Nour sprak van ,,een belangrijke stap naar de oplossing van het Koerdenprobleem, gebaseerd op volledige erkenning van de nationale rechten van het Koerdenvolk".

Nieuwe amnestie

In een door radio-Bagdad op 25 jan. verspreid communiqué van de revolutionaire raad werd ter normalisering van de situatie in het noorden van Irak het volgende beleid aangekondigd:

,,De revolutionaire raad bestendigt de strekking van het communiquè van 29 juni 1966 betreffende het probleem van de Koerden (zie pag. 443/3-1966). Overeenkomstig de richtlijnen om de kwestie van de Koerden op vreedzame en rechtvaardige wijze op te lossen en in het streven naar het scheppen van voorwaarden op grond waarvan het communiqué van 29 juni 1966 kan worden uitgevoerd. besluit de revolutionaire raad:

— een algemene amnestie af te kondigen voor alle burgers en militairen die bij de gebeurtenissen in het Noorden betrokken zijn geweest;

— de verplichting af te schaffen dat de betreffende personen de in hun bezit zijnde wapens en munitievoorraden afgeven;

— alle ambtenaren die uit hun functies zijn gezet omdat zij betrokken waren bij de gebeurtenissen in het Noorden de gelegenheid te geven weer hun oude werk op te vatten.

De bevoegde autoriteiten zijn uitgenodigd aan deze maatregelen medewerking te verlenen".

Onderhandelingen

Het regeringsbesluit volgde nadat reeds enige tijd met de Koerden van Barzani onderhandelingen waren gevoerd. Volgens Le Monde (27-1) waren de besprekingen reeds in juni 1969 begonnen en waren zij in de zomermaanden voortgezet te Beiroet in de woning van de ,,historische" leider van de Baath, Michel Aflak. In de eerste week van oktober, aldus Le Monde, schenen de beide partijen de laatste details van een akkoord aan de orde te hebben gesteld.

Omstreeks 18 dec. nam de Iraakse regering volgens The Financial Times (30-12) contact op met een voormalige Koerdische minister, Foead Arif, die als een aanhanger van Barzani bekend staat, en verzocht hem bij de Koerdenleider te bemiddelen. Arif stemde hiermee in en ging met een vertegenwoordiger van de Baath naar Barzani. Na hun overleg zond deze een afgevaardigde naar Aflak, kennelijk aldus The Financial Times om op het hoogste Baath-niveau bepaalde verzekeringen te ontvangen. Barzani zou tevens hebben verlangd dat eventuele overeenstemming met de Iraakse regering bij de VN geregistreerd zou worden om de uitvoering ervan te garanderen. Aflak zou het verlangen van Bagdad het Koerdenprobleem op te lossen op basis van erkenning van de Koerdische nationale rechten nadrukkelijk hebben bevestigd.

Volgens berichten uit Beiroet zouden drie Koerdische vertegenwoordigers — Salah Youssefi, Dara Osman en Dara Tewfick — zich drie dagen voor de bekendmaking van het komplot (zie pagina 107/2) te Bagdad hebben bevonden. Zij zouden volgens Le Monde (26-1) inmiddels op het hoofdkwartier van de Koerden zijn teruggekeerd met een ontwerp-akkoord dat voor de Koerden zeer gunstig zou zijn. Tegelijk werd gemeld dat de tegenstander van Barzani, Jalal Talabani, door de regering te Bagdad verbannen zou zijn.

Eind januari zou volgens het Syrische persbureau een Iraakse delegatie o.l.v. de minister van defensie, Hardan Takriti, met Barzani hebben onderhandeld. Op 4 febr. meldde het Libanese dagblad Al Anwar dat de Iraakse regering met Barzani overeenstemming had bereikt. De regering kondigde aan dat een wapenstilstand voor de deur stond.

Verdere mededelingen over een akkoord bleven echter uit. Daarentegen berichtte de FAZ (10-2) dat zich in de laatste weken in het noorden hevige gevechten zouden hebben voorgedaan tussen de Koerden van Barzani en Koerden o.l.v. Talabani.

(Vor. ber. pag. 560/2-1968)

AKKOORD I.Z. SAMENWERKING MET OOST-DUITSLAND

Op 29 nov. 1969 is te Bagdad een protocol getekend betreffende wetenschappelijk-technische samenwerking tussen Irak en Oost-Duitsland tot 1971. Het protocol regelt o.a. de opleiding van Iraakse specialisten in de DDR en het uitzenden van Oostduitse specialisten naar Irak. *(ADN)*

(Vor. ber. pag. 377/1-1969)

JEMEN

VOORTZETTING STRIJD. POSITIE ROYALISTEN. HERVATTING STEUN SAOEDI-ARABIË

Mocht het er in het voorjaar van 1969 naar hebben uitgezien dat er een eind gekomen was aan de burgeroorlog tussen republikeinen en royalisten, eind 1969 bleek dat de strijd nog steeds voortduurt.

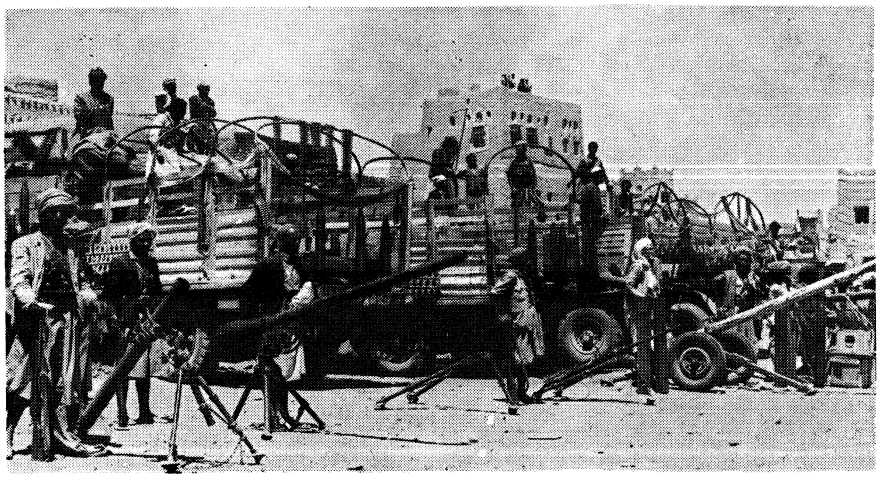

Op royalisten buitgemaakte wapens worden tentoongesteld te Saada op 16 *sept.* 1969.

De royalisten gaven hun verzet tegen de republikeinen niet op. Niet alleen het noordelijke deel van Jemen, maar ook het hoogland ten oosten van de republikeinse hoofdstad Sana bleef overwegend royalistisch, aldus de FAZ (29-11). Volgens dit Westduitse dagblad is het bijna een wonder dat het royalistische front niet in elkaar stortte. Immers de subsidie van Saoedi-Arabië was gestaakt en de royalisten ontvingen geen nieuwe wapens en munitie meer. Bovendien trachtte Saoedi-Arabië de oude tegenstellingen tussen de royalistische opperbevelhebber, emir Mohammed Ben Hoessein, en Imam Mohammed al Badr tot een onoverbrugbare kloof te verdiepen.

Een correspondent van het Britse zondagsblad The *Observer* berichtte op 8 juni dat generaal Qassem Munasser, de republikeinse commandant in de oostelijke zone (die in nov. 1968 van het royalistische kamp naar het republikeinse overgelopen was, zie pag. 188/1-1969), hem had meegedeeld dat de weinige resterende royalisten onder de stammen na zes jaar oorlog het vechten moe waren en dat „zelfs diegenen die nooit een andere bezigheid hadden gehad dan vechten nu begonnen het geld dat zij als huurlingen verdienden uit te geven aan tractoren en het zich vestigen als boeren." Generaal Munasser werd op 3 juli in zijn hoofdkwartier te Beni Hachich gedood bij een „familietwist".

Nadat hij in febr. 1969 zonder resultaat getracht had steun te verwerven in noordelijk Jemen, trok de Imam zich spoedig daarop in Saoedi-Arabië terug. Het laatste belangrijke lid van de koninklijke familie die nog in Jemen verbleef, prins Abdoellah Ben Hassan, werd op 25 juli in de moskee te Saada vermoord. (Bijna alle andere leden van de koninklijke familie wonen in de Libanese hoofdstad Beiroet of in Westeuropese hoofdsteden.)

UPI meldde op 21 aug. dat tussen republikeinen en royalisten zware gevechten waren uitgebroken. Deze waren het gevolg van een republikeins offensief tegen Saada, de hoofdstad der royalisten. Volgens radio-Sana werd de stad op 5 sept. door republikeinse troepen veroverd; daarbij zouden 50 royalisten zijn gedood. Hetzelfde station berichtte dat prins Abdoellah Ben al-Hoessein op 4 sept. ca. 70 mijl ten noorden van Sana was gedood, toen een door hem geleid royalistisch regiment trachtte het gebied van Hamadan en Wadaa te infiltreren en te veroveren.

Begin oktober rukten republikeinse troepen met pantserwagens op tot Ketaf (zie pag. 737/1-1967), een plaats 50 km ten zuiden van de Saoedi-Arabische grensoase Najran. Sinds eind okt. zou Ketaf zich weer in royalistische handen bevinden. Tezelfder tijd meldde de radio van de Imam dat zijn aanhangers oprukten naar Saada. Royalistische bronnen verklaarden dat Saoedi-Arabië zijn hulp aan de royalisten, welke ongeveer een jaar tevoren was opgeschort, had hervat. Deze gewijzigde houding van Saoedi-Arabië zou een reactie zijn op de val van Saada, waardoor de republikeinen aan de grens van Saoedi-Arabië kwamen, en op de weigering van de republikeinse regering van de vereniging met Zuid-Jemen af te zien. Het republikeinse staatshoofd, Abdel Rahman al-Iryani, zei 31 okt. dat Saoedi-Arabië niet gereageerd had op de pogingen van Jemen de onderlinge geschillen te regelen en de diplomatieke betrekkingen te herstellen.

Op 12 nov. verklaarde de republikeinse premier Abdallah al-Karshami (pag. 640/1-1969) dat zich aan de grens van Jemen met Saoedi-Arabië hevige gevechten afspeelden tussen republikeinse troepen en royalistische stammen. De republikeinse luchtmacht had bombardementen uitgevoerd op royalistische eenheden, die begeleid werden door huurlingen afkomstig uit Saoedi-Arabië. De premier beschuldigde Saoedi-Arabië ervan nieuwe operaties te financieren en te organiseren om bepaalde grensgebieden van Semen te annexeren. (De *FAZ* berichtte uit Arabische bron te hebben vernomen dat Sowjetrussische vliegeniers de in de SU opgeleide piloten van de republikeinse luchtmacht bij hun aanvallen op royalistische dorpen begeleiden.)

Eind december maakte radio-Sana volgens *UPI* (28-12) melding van royalistische aanvallen nabij de grens van Saoedi-Arabië.

Het Saoedi-Arabische ministerie van binnenlandse zaken maakte in een op 16 jan. 1970 uitgegeven communiqué bekend dat drie vliegtuigen uit Noord-Jemen (de republiek) op 13 jan. Saoedi-Arabische troepen in het gebied van Najran hadden aangevallen. Zij waren echter door de Saoedi-Arabische luchtafweer verdreven. Het communiqué sprak van een door niets gerechtvaardigde agressie, die des te ernstiger is daar de grensposten in het gebied van Najran ook eerder reeds aan verscheidene aanvallen van Jemenitische troepen bloot stonden. De Saoedi-Arabische troepen is bevolen voortaan met kracht op elke nieuwe aanval van de „provocateurs" te reageren, aldus het communiqué. Volgens *AFP* was de luchtaanval op Najran de eerste actie van de Jemenitische luchtmacht tegen Saoedi-Arabische stellingen sinds het vertrek van de Egyptische troepen uit Jemen eind 1967. Begin 1967 werd Najran herhaaldelijk gebombardeerd (pag. 107/1-1967).

Volgens niet-officiele berichten uit Riad zou de Saoedi-Arabische luchtmacht op 14 jan. twee aanvallen op Jemenitische militaire doelen hebben uitgevoerd. Tevens zouden de Saoedi-Arabiërs het defensiesysteem aan de zuidwest-grens hebben versterkt.

Radio-Sana meldde op 18 jan. dat de republikeinse strijdkrachten de dag tevoren twee aanvallen op royalistische posities hadden uitgevoerd, waarbij de royalisten zware verliezen zou zijn toegebracht. Berichten uit Aden spraken van gevechten die reeds vier dagen bij Saada woedden.

BIJEENKOMST NATIONALE RAAD. AL-KARSHAMI VOLGT AL-AMRI ALS PREMIER OP. AL-AMRI WEER OPPERBEVELHEBBER. AFTREDEN AL-KARSHAMI. NIEUW KABINET ONDER AL-AINI

Een Na'tionale Raad van 30 gekozen en 15 benoemde leden kwam op 17 maart 1969 voor het eerst bijeen om een grondwet voor de republiek Jemen op te stellen Het was de bedoeling dat de Raad 57 leden zou tellen, maar de 12 voor vertegenwoordigers van Zuid-Jemen gereserveerde zetels bleven leeg. De regerende partij in Zuid-Jemen, het NLF, had burgers van Zuid-Jemen verboden zitting in de Raad te nemen. Overtreding van dit verbod zou als verraad worden beschouwd. Inmiddels waren de republikeinse raad (pag. 738/3-1967) en het kabinet afgetreden. Op 21 maart koos de Nationale Raad ex-president Abdel Rahman al-Iryani, ex-premier Hassan al-Amri en Mohammed Ali Othman tot leden van de uit drie man bestaande republikeinse raad; Al-Iryani fungeert als voorzitter. Op 3 april vormde al-Arnri een nieuw kabinet (pag. 271/2-1969), doch op 8 juli trad hij opnieuw af en volgde een langdurige regeringscrisis (pag. 640/1-1969).
Het op 2 sept. gevormde kabinet van premier Abdallah al-Karshami omvatte behalve de reeds genoemde vier vice-premiers de volgende 4 ministers:

Buitenlandse zaken - Ahmed Said Barakat, economie - Mohammed Anam Ghalib, schatkist - Lufti al Thawr, binnenlandse zaken - kolonel Ali Mohammed Murgham; landbouw - Mohammed al-Guneid, gezondheid - Hoessein Maqdami, onderwijs - Ahmed al-Marwami; verkeer - majoor Mohammed al-Ansi, openbare werken en gemeenten - Ahmed Noman Kaid, justitie - Ali al-Saman, voorlichting en Jemenitische eenheid - Abdoellah Abdoelwahab Noman; religie - Ali Abdoellah al-Amri, plaatselijk bestuur - Hashem Taleb; zaken president en nationale raad - Abdel Karim al-Ansi

De Nationale Raad schonk aan het door al-Karshami gevormde kabinet zijn vertrouwen na het nieuwe regeringsprogramma te hebben bestudeerd *(AP/Reuter,* 15-11). Dit omvatte o.a. een reorganisatie van politie en leger.
Volgens een op 15 nov uitgevaardigd decreet werd generaal Hassan al-Amri opnieuw opperbevelhebber van de strijdkrachten.
Op 31 jan. diende premier al-Karshami het ontslag van zijn regering in, dat de dag daarop door het staatshoofd, al-Iryani, werd aanvaard Problemen bij het toewijzen van begrotingsgelden aan de strijdkrachten hadden tot het heengaan van de regering geleid, aldus The *Financial Times* (3-2).
Op 5 febr. werd door de vroegere premier Mohsen al-Aini een nieuw kabinet van 14 leden gevormd De portefeuilles werden als volgt verdeeld (Reuter 5-2).

Premier en buitenlandse zaken - Mohseti al-Aini, vice-premier en economische zaken - Abdel Salam Sabra financiën - Mohammed Said el-Attar binnenlandse zaken - Ahmed ar-Rahoemi, presidentiele zaken en schatkist - Abdel Karim al-Ansi, landbouw - Mohammed al-Hammam plaatselijk bestuur - Yegia Mansoer, justitie - Ali al-Saman, religie - Ali al-Amri, voorlichting en Jemenitische eetiheid - Abdoellah Omra; onderwijs - Ahmed Jaber Afif, openbare werken - Saleh al-Ashwal, gezondheid - Sabet Mohsen

(Vor ber pag 640/1-1969)

AKKOORDEN MET WEST-DUITSLAND

Tijdens onderhandelingen van een delegatie van de republikeinse regering te Bonn (25-29 nov. 1969) zijn een overeenkomst over financiële samenwerking, vier akkoorden over technisch-wetenschappelijke samenwerking en een overeenkomst over voedselleveranties gesloten. De kapitaalhulp bedraagt DM 25 mln, waarvan DM 10 mln direct beschikbaar. De technische hulp omvat o.a. technici voor de uitbreiding van het vliegveld van Sana, verbetering van de weg Sana-Taizz, bevordering van de landbouwontwikkeling op de hoogvlakte van Sana, het onderzoeken van kleine stuwdamprojecten alsmede de levering van 4.300 ton tarwemeel ter waarde van DM 1 mln. (Bulletin 2-12)

(Vor. ber. pag. 638/3-1969)

ZUID-JEMEN

GRENSCONFLICT MET SAOEDI-ARABIE

Op 26 nov. 1969 zijn gevechten uitgebroken tussen troepen van Saoedi-Arabië en Zuid-Jemen in het grensgebied tussen beide landen, nabij de oase Wadia.
De *NZZ* (11-12) schreef over de achtergronden van het conflict o.a. dat de grens tussen beide staten niet is vastgesteld en dat beide staten de oase tot hun grondgebied rekenen. Volgens dit blad is in het verleden erkend dat alle gebieden ten noorden van de woestijn van Rub al-Khali tot Saoedi-Arabië behoren en dat dit land ook op de woestijn zelf aanspraak kan maken. Wat ten zuiden van de Rub al-Khali ligt wordt tot het achterland van het Hadramautdal gerekend en valt zo aan de volksrepubliek Zuid-Jemen toe. Maar het grensgehucht Wadia ligt ,,aan de rand van de Rub al-Khali". De Saoedi-Arabiërs zeggen: ,,35 km binnen het Saoedi-Arabische grondgebied"; de regering van Aden stelt echter dat de oase binnen haar territorium ligt.
Het woestijngebied is van belang voor heide staten, omdat er mogelijk olie aanwezig is. Tot dusver heeft geen nauwkeurige exploratie plaatsgevonden. De *NZZ* wijst erop dat de in Saoedi-Arabië opererende Amerikaanse oliemaatschappij Asamco in andere gebieden haar onderzoek-concessies aan de regering heeft teruggegeven, doch deze in de Rub al-Khali heeft behouden. In 1956 waren in het omstreden gebied voor het eerst exploratiewerkzaamheden begonnen. Het onderzoek werd echter volgens *UPI* (2-12) in 1957 afgebroken, toen een Bedoeïenenkorps in opdracht van de Britse autoriteiten (Engeland was beschermheer van het toenmalige Oostelijk Protectoraat) het gebied bezette. In november j.l. schijnen de experts van de Aramco hun werkzaamheden te hebben hervat, aldus de *NZZ,* en de Saoedi-Arabische autoriteiten zouden hun een militair escorte hebben meegegeven.

Het besluit van de Saoedi-Arabische regering het onderzoek in het omstreden gebied te hervatten zou kunnen samenhangen met het feit dat Algerije de afgelopen zomer met Zuid-Jemen een verdrag sloot, op grond waarvan de Algerijnse staatsonderneming Sonatrach Zuid-Jemen helpen zal olie op te sporen en te exploiteren Zuid~emenitische-Algerijnse onderzoekers zouden zo in de omstreden zone een voorsprong op de Aramco kunnen nemen

Volgens Zuid-Jemen begonnen de gevechten toen een kleine Saoedi-Arabische eenheid probeerde Wadia te bezetten. Troepen van Zuid-Jemen hadden deze eenheid echter onderschept en alle leden ervan gevangen genomen.
Volgens Saoedi-Arabië was een in Wadia gestationeerde bewakingseenheid door troepen van Zuid-Jemen overvallen, die zich na bloedige strijd van de oase hadden meester gemaakt. Daarop hadden

Saoedi-Arabische troepen bevel gekregen de post te heroveren.
De volgende dagen duurden de gevechten voort, waarbij door beide partijen vliegtuigen werden ingezet: door Saoedi-Arabië Hawker Hunters (volgens Aden gevlogen door Amerikaanse en Perzische piloten) en door Zuid-Jemen Migs. Beide partijen meldden successen en beschuldigden elkaar wederzijds van agressie. Zuid-Jemen liet neten dat de ,,reactionairen" van Saoedi-Arabië in samenwerking met de Amerikanen poogden het progressieve republikeinse bewind in Aden omver te werpen. Tevens werd er echter in Zuidjemenitische communiqué's bij de Saoedi-Arabische patriotten op aangedrongen de koning te verdrijven. Volgens Saoedi-Arabië bevond Aden zich in de greep van het ,,internationale communisme" en betrof het een universele samenzwering met het doel de Arabieren van hun werkelijke zorg, nl. de strijd tegen Israël, af te leiden.
Op 5 dec. meldde radio-Riad dat de Saoedi-Arabische strijdkrachten na tien dagen strijd ,,het laatste verzet van Zuid-Jemen in de oase Wadia hadden gebroken en stellingen langs de noordoost-grens van Zuid-Jemen hadden ingenomen". Dat de Saoedi-Arabische troepen op bevel van koning Feisal niet verder op Zuidjemenitisch gebied oprukten werd door waarnemers toegeschreven aan de bemiddelingspogingen van verschillende Arabische regeringen: Irak, Koeweit, Libië, Marokko en de VAR.
Sindsdien ontbreken berichten over de situatie rond Wadia, al verklaarde de Zuidjemenitische minister van buitenlandse zaken volgens *UPI* (14-12) dat de strijd nog steeds voortduurt.

BETREKKINGEN MET VS VERBROKEN

De voorzitter van de presidentiële raad, Salem Rabi, heeft 24 okt. 1969 bekendgemaakt dat Zuid-Jemen de diplomatieke betrekkingen met de VS had verbroken en de Amerikaanse zaakgelastigde ervan in kennis had gesteld het land binnen 24 uur te verlaten.

ECONOMISCHE OVEREENKOMSTEN MET DE DDR

Nadat sinds 30 sept. 1969 onderhandelingen waren gevoerd tussen delegaties van Zuid-Jemen en de DDR, zijn op 18 okt. te Oost-Berlijn een aantal akkoorden getekend i.z. economische samenwerking, de handel, wetenschappelijk-technische en culturele betrekkingen en de samenwerking bij de burgerluchtvaart en scheepvaart. De DDR zal krachtens deze akkoorden Zuid-Jemen helpen bij de ontwikkeling van zijn economie door het leveren van machinerieën en uitrustingen, door het zenden van specialisten en door het opleiden van Zuidjemenitisch kader.
De levering en bouw var, herstelwerkplaatsen en een telecommunicatiecentrale werd overeengekomen, Uitwsseling van inlichtingen i.z. onderwijs, gezondheid en sport alsmede gemeenschappelijke maatregelen op de terreinen van wetenschap en kunst werden voorzien.
(ADN) (Vor. ber. pag. 432/3-1969)

NATIONALISATIE BUITENLANDSE ONDERNEMINGEN

Op 27 nov. 1969 heeft de regering de nationalisatie van alle buitenlandse banken, verzekeringsmaatschappijen, scheepvaartondernemingen, toeleveringsbedrijven, olie-maatschappijen en handelsondernemingen bekendgemaakt. Het betreft ca. 40 bedrijven van Britse, Franse, Amerikaanse, Jordaanse, Pakistaanse en Indiase nationaliteit.
Aandeelhouders en eigenaars van genaaste ondernemingen zullen worden schadeloos gesteld met obligaties die na 20 jaar aflosbaar zijn en die 2% rente per jaar zullen dragen. Tegelijk werden nationale organisaties (o.a. een nationale bank) opgericht.
Zuid-Jemen maakt een economische crisis door. De vrijhaven Aden, die voor de sluiting van het Suezkanaal meer dan 500 schepen per maand ontving, werd de laatste tijd door slechts ca. 100 schepen per maand aangedaan. Premier Mohammed Ali Haithem verklaarde eerder dat zijn land een begrotingstekort van £ 10 mln heeft en 25.000 werklozen telt. (Reuter 27-11; Le Monde 14-10)

EX-PRESIDENT SHAABI UIT NLF

De leiding van het Nationale Bevrijdingsfront heeft op 5 jan. ex-president Qahtan Shaabi, ex-premier Feisal Abdoel Latif Shaabi en 19 anderen uit het NLF gestoten. Tevens werd een uitvoerend comité van 7 leden benoemd. Hiervan maken o.a. deel uit: Abdel Fattah Ismail (secretaris-generaal van het NLF), Salem Rabi (voorzitter van de presidentiële raad), premier Mohammed Ali Haithem en vice-premier Mahmoed Abdallah Oshaish.
(Vor. ber. pag. 432/2-1969)

REGERINGEN EN ERK INGEN

FRANKRIJK. Op 19 okt. 1969 werden er tussentijdse verkiezingen gehouden voor een aantal parlementszetels. 5 oud-ministers en staatssecretarissen verwierven een zetel t.w. Jean Chamant, onafhankelijk Republikein, Pierre Dumas (UDR), Joël Le Theule, (UDR), Pierre Messmer (UDR) en Edgar Faure, partijloos kandidaat. Oud-premier Couve de Murville kwam op 26 okt. in een tweede ronde uit tegen Michel Rocard, secr.-generaal van de PSU voor de zetel van het district Yvelines. Hij 'werd met 46,21% verslagen. (Le Monde, NZZ)

IRAK Bij een reorganisatie van het kabinet op 31 dec 1969 werden 12 portefeuilles opnieuw verdeeld De meest opmerkelijk mutatie was dat voor het eerst een communist in net kabinet werd opgenomen Aziz Sharif, die sinds 1946 leidende functies vervulde in communistisch gezinde organisaties en thans een hoge post bij de Wereldvredesbeweging bekleedt, werd benoemd tot minister van justitie Tevens werd voor het eerst een vrouw lid van het Iraakse kabinet' Suad Khalil Ismaid werd minister voor het hoger onderwijs Twee ministers verdwenen Mahdi al-Dawlayi (justitie) en Abdel Hoessein Attiyeh (landbouw) Drie verloren hun portefeuille doch bleven in het kabinet als staatsminister
Rachid al-Rifai (olie en mineralen), Abdel Sattar al-Jawari (onderwijs) en Abdallah Salloum al-Samarai (cultuur en voorlichting). Andere nieuwe ministers zijn Saadoun Hamidi (olie en miniralen), tot dusver voorzitter van de raad van bestuur van de Iraakse Nationale Oliemaatschappij (INOC), Izzat al-Douri (landbouwhervorming), een lid van de revolutionaire raad, en Saad Abdel Baqi (onderwijs) Staatsminister Hamed al-Jabbouri werd minister van cultuur en voorlichting (ADN, AP, AFP, Reuter, UPI)
(Vor. ber pag 640/1-1969)

ZUID-JEMEN In de samenstelling van de presidentiele raad en het kabinet zijn op 30 dec 1969 wijzigingen aangebracht Het aantal leden van de presidentiele raad werd van 5 tot 3 teruggebracht Mohammed Saleh al-Aulaqi en generaal Ali Ahmed Antar (sinds 17 dec 1969 opperbevelhebber van het leger als opvolger van luitenant-kolonel Ali Abdoellah Maiseri) maken er geen deel meer van uit
Het nieuwe kabinet, waarvan Mohammed Ali Haithem opnieuw premier is, telt vier nieuwe ministers, van wie twee niet tot het regerende Nationale Bevrijdingsfront (NLF) behoren Dit zijn Abdallah Badib (onderwijs), oud-secretaris van de Democratische Volksunie, en Anis Yahia (economie), een lid van de Baath De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld cultuur en voorlichting - Abdallah al Khamri (nieuw), landbouw - Mohammed Soliman Nasser (nieuw), vice-premier en financien a i - Mahmoed Abdallah Oshaish, buitenlandse zaken - Ali Salem al Beidh, defensie - Ali Nasser Hassani; binnenlandse zaken - Mohammed Saleh Yafi, arbeid en sociale zaken - Mohammed Salehal-Auleqi (voorheen defensie), openbare werken en verbindingen - Aboe Bakr Attas; justitie - Abdel Mahmoed Khalifa gezondheid - Abdel Aziz Dali (Le Monde/UPI 1-1)
(Vor. ber pag 432/2-1969)

NIXONS NIEUWE STRATEGIE

President Nixon van de Verenigde Staten heeft op 18 februari het Congres zijn boodschap over de ,,State of the World" aangeboden, een 119 pagina's tellend document, waarin een analyse wordt gegeven aan de politieke situatie in het buitenland en de richtlijnen van het. buitenlandse beleid van de regering zijn vastgelegd.

Nixon noemde de boodschap, die de titel: ,,de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten voor de zeventiger jaren" meekreeg, de ,,meest uitgebreide verklaring over de buitenlandse politiek" ooit door een Amerikaanse president afgelegd.

De politiek die in de boodschap uiteengezet wordt kan beschouwd worden zoals de president tegenover journalisten verklaarde, als ,,de waterscheiding van. Washingtons koers".

,,Want de naoorlogse periode is nu definitief voorbij en een nieuwe politiek moet zich aanpassen aan de realiteit van vandaag".

De hiermee officieel tot Nixondoctrine gedoopte koers die niet geheel identiek blijkt met wat de president het eerst vorige zomer in Goeam (pag. 497 e.v. '69) in de Stille Oceaan uiteenzette, aldus de NRC (18-2) ,,betekent niet dat we onze geallieerden verlaten. Dat geldt niet alleen voor het volgende jaar, maar voor de komende tien jaar", aldus Nixon in zijn toelichting.

Uit de boodschap blijkt dat de Nixondoctrine wel een minder gepronceerd Amerikaans profiel in de wereld met zich meebrengt, vooral in Azië en Afrika. Maar Europa, dat de hoeksteen wordt genoemd voor wereldvrede en zelfs voor de Amerikaanse veiligheid blijkt weer zo primair geworden in Washingtons visie, dat maar enkele delen van de nieuwe politiek er van toepassing op zijn.

Voorts blijkt uit de boodschap:

1. De wil tot onderhandeling met de Sowjet-Unie zolang het niet alleen om atmosfeer of propaganda gaat, maar om concrete en realistische oorzaken van de spanning.

2. Het principe dat de Verenigde Staten hun troepen niet unilateraal uit Vietnam terug zullen trekken, waarbij opvalt dat die terugtrekking in deze boodschap niet meer onafwendbaar wordt genoemd.

3. De eis en hoop dat de grote machten niet direct betrokken zullen raken bij het conflict in het nabije Oosten.

Grondprincipes

Als een rode draad lopen door alle hoofdstukken deze grondprincipes heen:

1. Deelgenootschap, waarin de partners meer doen dan tot nu toe, omdat zowel ontwikkelde als onderontwikkelde landen sterker zijn geworden.

2. Amerikaanse militaire kracht, om vergissingen bij tegenstanders te voorkomen en omdat de technologie ver vooruitzien bij militaire produktieprogramma's nodig maakt.

3. Onderhandeling, waarbij meer dan goede wil nodig is, namelijk ,,een definitie van de doelen die men samen wil nastreven teneinde echte oplossingen op nauwkeurig aangegeven punten te bereiken".

Het ontstaan van de Nixondoctrine wordt verklaard uit de sterk veranderde wereld sinds de dagen van het Marshallplan, toen de Verenigde Staten als enige krachtige natie de leiding moesten geven. Tot 1965 zo meent de president, was deze situatie nog zo. ,,Maar we hebben nu te maken met een wereld van sterkere geallieerden, een gemeenschap van onafhankelijke ontwikkelingslanden en een communistische wereld die nog vijandig, maar nu toch verdeeld is. Anderen hebben nu de kracht en verantwoordelijkheid lokale geschillen het hoofd te bieden, waar vroeger onze interventie nodig was".

De centrale these, aldus Nixon, is dat de VS deel zullen nemen in de defensie en ontwikkeling van geallieerden en vrienden, maar dat de VS niet alle plannen, alle programma's, alle besluiten en de gehele verdediging van de vrije naties op zich willen of kunnen nemen.

Andere belangrijke punten uit de boodschap zijn:

Europa

De vrede in Europa is beslissend voor de vrede in de wereld, zo begint de passage in Nixons boodschap over de buitenlandse politiek over Europa. De les, waarvoor in de twintigste eeuw verschrikkelijk leergeld is betaald, is een centraal uitgangspunt van de Amerikaanse buitenlandse politiek. Europa moet dan ook een hoeksteen blijven in het gebouw van een duurzame vrede. Waarachtig deelgenootschap moet in toenemende mate ons bondgenootschap met de NAVO-landen karakteriseren, zo betoogde de Amerikaanse president. Zijn reis naar Europa in februari vorig jaar was van groot belang geweest voor het herstel van een gespreksbasis. Te lang had Amerika geleid en gepraat tegen de bondgenoten zonder naar hen te luisteren. Nu was het overleg in beginsel en in de praktijk hervat. De fundamentele vraag is nu met betrekking tot Europa wat het doel en de betekenis zullen zijn van de Europees-Amerikaanse betrekkingen in de jaren zeventig. Sommigen zullen de overschakeling van overheersing naar deelgenootschap zien als een stap naar losmaking van Europa door de Verenigde Staten. ,,Maar de Verenigde Staten kunnen zich van Europa niet méér losmaken dan van Alaska. De Amerikaanse bijdrage in bepaalde gebieden, zoals de handhaving van een kernschild en een niveau van betrokkenheid, zal gehandhaafd blijven om de machtige militaire positie van de SU en Oost-Europa in evenwicht te houden." ,,We erkennen dat onze belangen noodzakelijkerwijs zullen worden be-

President Nixon, met aan zijn rechterhand minister van buitenlandse zaken Rogers en aan zijn linkerhand Henry Kissinger, adviseur voor nationale veiligheidszaken, die de voornaamste auteur van de ,,State of the World" is

Weekblad 39ste jaargang No **2011,** pag **22767-22782**

invloed door de evolutie van Europa en wij zullen wellicht offers moeten brengen in het gemeenschappelijke belang. We geloven, dat de mogelijke economische prijs voor een waarachtig verenigd Europa wordt goedgemaakt door de winst van de politieke vitaliteit van het Westen als geheel". Over de Amerikaanse troepen in Europa wordt opgemerkt: „De ministers van buitenlandse zaken en van defensie hebben al eerder verklaard, dat de VS hun troepensterkte in Europa op het huidige niveau tot minstens 1975 zullen handhaven, Tegelijkertiid meent Amerika dat tot dat tijdstip strategie en defensie aan een diepgaande studie moeten worden onderworpen. Hoewel de NAVO-bondgenoten het eens zijn over de strategie van het „flexibele antwoord" is er verschil van mening over de verdeling van de lasten. Centraal bij de handhaving van de vrede in Europa noemde Nixon:

1. een nauwe band tussen Amerika en de Europese bondgenoten.

2. Harmonisering van de defensiepolitiek en wil tot onderhandeling teneinde de spanning tussen Oost en West daadwerkelijk te verminderen.

„Onze Duitse bondgenoten hebben stappen genomen om te komen tot normalisering van de betrekkingen met Oost-Europa. Daar het Duitse vraagstuk de sleutel blijft tot Oost-West-kwesties in Europa, zouden wij een dergelijke normalisering toejuichen".

Oost-Europa

De naties van Oost-Europa hebben een geschiedenis met veel tragische aspecten, zegt Nixon in zijn boodschap aan het Congres. We zijn er ons bewust van dat de Sowjet-Unie haar eigen veiligheid ziet in direct verband met de ontwikkelingen in dat gebied. Verschillende keren, verspreid over eeuwen, is Rusland vanuit Centraal-Europa binnengevallen. De gevoeligheid van dit land met betrekking tot deze kwestie is dus zuiver een produkt van de communistische leer. Het is niet de bedoeling van de VS de gerechtvaardigde veiligheidsbelangen van de Sowjet-Unie te ondergraven. De tijd is zeker voorbij, als gevolg van de moderne technologie, dat iedere macht probeerde Oost-Europa uit te buiten om strategisch voordeel op de Sowjet-Unie te behalen. Amerika beschouwt echter de staten van Oost-Europa als soeverein en niet als deel van een monolitisch blok. En we kunnen geen doctrine accepteren, die hun rechten verkort om wederzijds te zoeken naar betere betrekkingen met ons en anderen.
We zijn bereid onde~handelingente beginnen met de landen van Oost-Europa, aldus Nixon. Hij wijst vervolgens op het beter worden van de betrekkingen tussen Amerika en Roemenië.

Latijns-Amerika

In heel onze geschiedenis hebben de andere Amerikaanse staten een bijzondere plaats ingenomen in onze buitenlandse politiek, aldus Nixon. De krachtige golven der verandering, die de wereld sinds de Tweede Wereldoorlog hebben gewijzigd, zijn echter ook over Latijns-Amerika gegaan, vooral in de jaren zestig. Ze hebben de aard van onze relaties en de verwachtingen en verplichtingen, die daaruit voortspruiten, veranderd.
In de jaren zeventig zullen de naties van dit werelddeel diepgaande wijzigingen in hun gemeenschappen en instellingen blijven ondergaan. Het resultaat zal een grotere instabiliteit, meer politiek radicalisme en meer vormen van een verkeerd soort nationalisme zijn.

Azië

Drie maal in één generatie is Amerika de Stille Oceaan overgestoken om te vechten in Azië. Geen gebied ter wereld heeft sinds de tweede wereldoorlog meer van onze energie gevraagd. Geen continent is sneller en gecompliceerder onderhevig geweest aan veranderingen. Nergens is het pogen om vrede te bewerkstelligen kostbaarder geweest, aldus Nixon.
Wij blijven betrokken bij Azie. Wij zijn een Pacific-mogendheid. Wij hebben ontdekt dat vrede voor ons onwaarschijnlijk is als er geen vrede in Azië is.
Onze Aziatische vrienden, speciaal Japan, verkeren in een positie, waarin ze meer verantwoordelijkheid op hun schouders kunnen nemen. De verantwoordelijkheden, die Amerika eens alleen droeg, kunnen nu verdeeld worden. Maar Amerika kan de volkeren van Azië daadwerkelijk helpen de krachten, die naar vrede voeren, te sterken en hen steunen als zij zichzelf verdedigen tegen degenen, die dit proces willen ondermijnen.

Vietnam

Een rechtvaardige vrede was en blijft ons doel, schrijft Nixon. Om die te bereiken, voeren wij twee verschillende, maar elkaar ondersteunende acties: onderhandelingen en Vietnamisering. De sleutel voor de vrede ligt in Hanoi — in zijn besluit het bloedvergieten te beëindigen en te gaan onderhandelen in de werkelijke zin des woords.
Voor Hanoi is het een ernstig en gecompliceerd probleem om de fundamentele beslissing te nemen een eerlijke regeling na te streven. De geallieerde militaire druk, de onzekerheden van zijn internationale steun, de druk in Noord-Vietnam, de recente demonstratie van de Amerikaanse burgers voor een rechtvaardige vrede en het steeds sterker worden van de Zuidvietnamese regering als gevolg van de Vietnamisering — dit alles, pleit voor een regeling op dit moment. Anderzijds moeten Hanois wantrouwen in onze bedoelingen voor en na een regeling, zijn hoop dat de binnenlandse druk in Amerika ons zal nopen snel terug te trekken of belangrijke concessies te doen, zijn hoop op politieke instabiliteit en ineenstorting in Zuid-Vietnam, zijn emotionele verbondenheid aan de strijd en zijn eigen politieke zwakheid in het zuiden zwaar wegen en de bereidheid tot onderhandelingen verminderen.

Midden-Oosten

Dit gebied is een van de zwaarste proeven waarvoor wij staan bij het zoeken naar vrede door deelgenootschap en verzoenen van belangentegenstellingen. De combinatie van een intens lokaal conflict en directe betrokkenheid van de grote mogendheden maakt de situatie des te gevaarlijker. omdat de belangen van de buitenstaande machten groter zijn dan hun mogelijkheden de situatie te beheersen. Deze regering blijft geloven dat de staakt-het-vurenresoluties van de VN de minimale voorwaarden zijn voor een eventuele regeling, aldus Nixon.
De activiteiten van de Sowjet-Unie in het Midden-Oosten en de Middellandse Zee zijn de afgelopen jaren toegenomen. Dat heeft gevolgen die de Arabisch-Israëlische kwestie ver te boven gaan. De Verenigde Staten zullen elke poging van de Sowjet-Unie om een overheersende positie in het Midden-Oosten te veroveren beschouwen als een ernstige zaak
De politiek van deze regering is er op gericht de vrijheid van andere naties te versterken om hun eigen toekomst te bepalen De tijd is voorbij dat de grote mogendheden problemen van anderen kunnen oplossen In het Midden-Oosten lopen de hartstochten zo hnog dat de partijen zelden vatbaar zijn voor advies of beinvloeding van buitenaf

Afrika

Volgens president Nixon is bet grootste probleem dat Afrika moet oplossen de economische achterstand, die het continent heeft. Amerika zal zich niet mengen in de binnenlandse aangelegenheden van enig Afrikaans land zo verzekerde hij. Amerika moet echter onderscheid maken tussen niet-inmenging en de humanitaire verplichting menselijk lijden te helpen verlichten. „We zullen, lettend op onze eigen belangen, onze Afrikaanse vrienden helpen zichzelf te helpen als ze bedreigd worden door buitenlandse machten, die proberen hun onafhankelijke ontwikkeling te ondermijnen. Over het zuidelijk deel van Afrika staat in de State of World, dat Amerika de racistische politiek van Zuid-Afrika en Rhodesië niet door de vingers ziet. Vanwege morele en historische redenen houdt Amerika krachtig vast aan de principes van gelijkheid en zelfbeschikking. Amerika stelt de grote mogendheden voor met Afrika tot een nieuwe dialoog te komen, gebaseerd op politieke niet-inmenging en op economische hulp. Amerika meent dat de Afrikaanse landen af moeten zien van het gebruik van geweld tegen Zuid-Afrika en Rhodesië.

China

De principes, die ten grondslag liggen aan onze relaties met China zijn dezelfde als die welke onze politiek jegens de Sowjet-Unie bepalen, aldus Nixon. Maar onze politiek zal waarschijnlijk niet snel het Chinese gedrag in aanzienlijke mate beïnvloeden, laat staan de ideologie van dat land. We hebben steeds dramatische handelingen vermelden die zouden kunnen leiden tot dramatische tegenacties. We hebben bepaalde stappen gedaan, die niet per se de instemming van China vereisten, maar die onze bereidheid onderstreepten tot normalere en opbouwender betrekkingen te komen.

Bewapening

Over het bewapeningsvraagstuk wijdt president Nixon in drie „hoofdstukken" uit, getiteld: Bewapeningscontrole, Amerika's macht en Strategische politiek.
De Amerikaanse macht is de tweede pijler onder het bouwwerk van een duurzame vrede, zo schrijft Nixon. Wij streven naar een wereld waarin het belang van macht wordt ingeperkt, waar vrede veilig is omdat de belangrijkste landen de vrede wensen te handhaven. Maar dat tijdperk is nog niet aangebroken.
Bezorgd toont Nixon zich over de groeiende nucleaire en raketkracht van de Sowjet-Unie, die „een ernstige bedreiging voor onze vergeldingskracht" vormen. „Een onontkoombare realiteit in de jaren zeventig zal zijn dat de Russen zullen beschikken over krachtige en hoogontwikkelde strategische wapens, die in tal en mogelijkheden ons arsenaal zullen benaderen en in sommige gevallen te boven gaan. De Russen blijven raketten en raketsystemen ontwikkelen terwijl wij die afremmen. In de jaren zeventig moet men bovendien rekening houden met het

feit, dat China over intercontinentale raketten zal beschikken
Het besluit om het ABM-raketafweersysteem aan te leggen noemt Nixon „volledig in overeenstemming met ons streven naar een effectieve bewapeningscontrole Wij mogen niet een mogelijke Chinese bedreiging van de Amerikaanse bevolking uit het oog verliezen, evenmin als het gevaar van een toevallige niet van hoger hand bevolen aanval van welke kant dan ook Ook moeten we rekening houden met de mogelijkheid dat anders landen in de toekomst in staat zullen zijn een nucleaire aanval op de VS te ondernemen"
Het bereiken van een overeenkomst over bewapeningscontrole noemt Nixon „het grootste gemeenschappelijke belang dat de Sowjet-Unie en wij hebben Onze zorgvuldige voorbereidingen voor de besprekingen over beperking van de strategische bewapening (SALT) met de Sowjet-Unie waren bedoeld om dit doel te bereiken De voorbereidende besprekingen begonnen in Helsinki Onze ervaring daar heeft ons overtuigd van de geldigheid van onze benaderingswijze Na discussies over basisbeginselen en doeleinden in Helsinki gaan we in april in Wenen praten over meer specifieke vraagstukken ··

Onderhandelingen

Het centrale probleem van de betrekkingen van Amerika met de Sowjet-Unie is of beide landen het verleden te boven kunnen komen. In **1969** maakten we een goed begin. Maar ofschoon een zeker succes bij de onderhandelingen is bereikt en er reden is voor optimisme dat er meer zullen volgen blijft het geheel van onze betrekkingen met de Sowjet-Unie ver van bevredigend. Tot schade van de zaak van de vrede hebben de Sowjet-leiders geen nuttige invloed uitgeoefend op de Noordvietnamezen in Parijs. Het meeste oorlogsmateriaal dat Noord-Vietnam bereikt komt uit Rusland, waardoor dit land een zware verantwoordelijkheid heeft voor het voortduren van de oorlog. Nixon is ook niet tevreden over de rol van de Sowjet-Unie bij de besprekingen van de Grote Vier over het Midden-Oosten. Hij beschuldigt Moskou ervan zijn positie in het Midden-Oosten te willen versterken.

Toekomstproblemen

De agenda voor de toekomst vereist niet alleen een belangrijke herwaardering van onze uitgangspunten, maar ook beoordelingen van ontwikkelingen in de communistische wereld en van het effect van deze onderhandelingen over relaties met onze vrienden. Deze problemen zijn o.m.:
1 beperking van de strategische wapens;
2. inperking van de stroom wapens, die naar conflictgebieden vloeit;
3. het oplossen van de grote problemen tussen Oost en West;
4. Nauwere samenwerking bij politieke crises. We moeten praktisch tot uitdrukking brengen de gemeenschappelijke belangen die we met de Sowjet-Unie hebben in het onderkennen en beperken van conflicten in verscheidene delen van de wereld.

Reacties en perscommentaren

De reacties op Nixons nieuwe buitenlandse strategie liepen zeer uiteen.

Volgens The Times (20-2) werd Nixons verzekering dat er nauwe politieke, economische en militaire banden zullen blijven bestaan met Weet-Europi door officiële kringen in Bonn met instemming begroet, alsmede Nixonc steun voor de toenaderingspolitiek met de Oosteuropese landen.

Franse commentatoren duidden Nixons politiek als een keerpunt in het buitenlandse beleid van de VS sinds Pearl Harbour.

Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Tel Aviv sprak zijn voldoening uit over Nixons analyse van de situatie in het Midden-Oosten en zei verder dat Israël de bezorgdheid van de president over de toenemende Sowjetrussische invloed in het Midden-Oosten deelde.

Israël had met instemming kennis genomen van Nixons belofte dat bevriende naties wapens zouden kunnen krijgen als zij die nodig mochten hebben. Politieke commentatoren in Cairo zeiden dat Nixon een voortdurende voorkeur voor Israël heeft.

Volgens het Egyptische dagblad *„Al Achram"* blijkt uit Nixons boodschap een ,,volkomen steun aan Israël en het zionisme". Zijn uitspraken sluiten aan bij het Israëlische standpunt ,,dat het conflict in het Midden-Oosten in werkelijkheid de uitdrukking is van de Oost-West-polarisatie tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie. Iedere oppositie tegen het Israëlische beleid moet daarom tot zwijgen worden gebracht", aldus Al *Achram*.

De *Izwestia* (19-2) schreef dat Nixons boodschap een discrepantie tussen woorden en daden aantoonde over Vietnam, het Midden-Oosten, Europa en de ontwapening.

Zelfs de mooiste woorden over vrede en internationaal begrip, aldus het blad, kunnen geen substituut zijn voor praktisch handelen. Het blad zei verder dat er geen woord over het beëindigen van de oorlog in Vietnam werd gezegd, hoewel de meerderheid van de Amerikanen dit wenste. Nixon heeft heit alleen gehad over het voortzetten van de oorlog onder de leuze van ,,vietnamisering".

Ook over het Midden-Oosten bevatte de boodschap geen constructieve voorstellen, aldus de Izwestia. ,,Geen woord van blaam voor de annexionistische politiek van de Israëlische regering, geen woord van afkeuring voor de nieuwe barbaarse handelingen van de Israelische militairen.

Over de ontwapening, zei het blad, dat één paragraaf in Nixons boodschap zonder twijfel die militaire kringen, die tot het ,,militair-industrieel complex" behoren, tevreden zal stellen, maar dat deze pa agraaf moeilijk te rijmen valt met Nixons uitlatingen over de noodzakelijkheid van de verbetering van de relaties met de Sowjet-Unie.

Nixons voorstellen met betrekking tot Europa zijn een poging om het idee van een Europeae veiligheidsconferentie in de schaduw te stellen.

r

New York *Times*.

Onder de titel „Wat de Nixon maxi verbergt", schrijft James Reston, dat de Nixon doctrine berust op de deugdelijke overtuigmg dat de Verenigde Staten te veel van de iast hebben gedragen voos het handhaven van de wereldvrede, en op de veronderstelling dat de bondgenoten hun verplichtingen en verantwoordelijkheden zullen uitbreiden terwijl de Verenigde Staten die verminderen.

James Reston noemt de doctrine zo gezien een wereldomspannende toepassing van het concept van de Vietnamisering van de oorlog in Zuidoost-Azië.

Maar, zo vervolgt hij, hoewel dit een redelijk en zelfs onvermijdelijk voorstel is, **25** jaar na de Tweede Wereldoorlog is er niet de minste aanwijzing dat de bondgenoten in Europa van plan zijn mees op te offeren om het gat te vullen.

Israël en mogelijk West-Duitsland zijn hierop uitzonderingen, aldus Reston.

De Europese bondgenoten schijnen ervan overtuigd dit het conflict

„We zouden ons graag willen vrijmaken zonder helemaal weg te gaan".
(Newsweek)

tussen de Sowjet-Unie en China plus de Amerikaanse nucleaire defensie garant zijn voor de handhaving van de vrede in Europa in de zeventiger jaren.
Nixons doctrine over beperkte terugtrekking, deelgenootschap en eerlijker verdeling van militaire lasten is populair genoeg in de Verenigde Staten. Maar de daarbij behorende grotere inspanningen van Amerika's bondgenoten zijn niet populair in Europa en zelfs niet eens aanvaard door de grote meerderheid van de geallieerde regeringen. Nixon moet bij zijn herwaardering dus in de eerste plaats uitgaan van de hoop dat hij ook de Sowjet-Unie kan overhalen om haar expansionistisch beleid te herzien en met Amerika samen te beginnen aan een mondiale politiek van terugtrekken en overleggen.
Het gaat er niet alleen om of de voorstellen van de president duidelijk en redelijk zijn maar of zij worden aanvaard door de bondgenoten en door de Sowjet-Unie. Op hun samenwerking rust de doctrine van de veilige terugtrekking.

Le Monde (20-2)

Le Monde merkt op dat de krachtige taal die de verklarmg gebruikt tegenover de Sowjet-Unie en China gemakkelijk voor een terugvallen op het koude-oorlogjargon kan worden gehouden, indien heit Witte Huis dit uit routine zou doen.
Maar, zo zegt Le Monde, de taal wordt met voorbedachten rade gebruikt, omdat men ervan overtuigd is, dat als men werkelijk langzamerhand tot serieuze onderhandelingen met de Russen wil komen, het beter is zijn gedachten niet te verhullen en zijn gevoelens niet te verdraaien. Dit geldt overigens ook voor de politiek tegenover de rest van de wereld:
De enige belofte die de boodschap van Nixon dan ook bevat is die van een misschien verstandiger en geinspireerder Amerika, omdat zij ondertussen sceptischer en minder vurig is geworden.

The Times (19-2)

Het blad merkt op dat de boodschap die Nixon het Congres heeft doen toekomen over het algemeen een voorbeeld van de continuiteit van de buitenlandse politiek is, die in Amerika even sterk is als ergens anders.
De ontspanning met de Sowjet-Unie is in feite met Kennedy en Chroesjtsjow begonnen en door Johnson voortgezet. President Nixon is niet van zins, aldus The Tzmes, dit proces te veranderen.
Boe anti-communistisch Nixon in zijn jeugd ook geweest moge zijn, de omstandigheden zijn zodanig veranderd dat er voor de slogans en zekerheden van de koude oorlog geen plaats meer is in zijn lange en belangrijke ,,nieuwe strategie voor vrede".
Het blad noemt dan ook de passages die handelen over de verhouding tot de communistische ianden de belangrijkste omdat daar voor het eerst in erkend wordt dat ook de communistische landen hun eigen belangen najagen, ,,zoals wij de onze doen".
Het gevaar voor een nucleaire oorlog is verminderd, nu de president zo duidelijk erkent dat er meer zelfbelang dan ideologie ten grondslag ligt aan de communistische — en de Amerikaanse — buitenlandse politiek.
Maar het zou gevaarlijk kunnen zijn door te slaan naar de andere kant en de mate waarin doctrines de Russische gedragingen tegenover andere landen, in het bijzonder communistasche. bepalen, te kleineren. Hoeveel begrip de Amerikanen ook mogen tonen voor de Russische problemen, het feit blijft bestaan dat hun belangen op een groot aantal puntten diametraal tegenover elkaar staan. Rusland, aldus The Times, wenst haar invloed uit te breiden en de VS wil hem beperken. De koude oorlog mag dan over zijn, maar dat is geen reden om aan te nemen dat er een tijdperk van universele vrede is aangebroken. De ernstige waarschuwing van Nixon met betrekking tot het Midden-Oosten bewijst dat hij weet dat dat nog niet heit geval is.

Nieuwe Rotterdamse Crt. (19-2)

Helemaal nieuw zijn de denkbeelden niet die president Nixon heeft neergelegd in zijn boodschap over het buitenlands beleid van de VS. De grondgedachten ervan vindt men terug in verschillende redevoeringen die de president verleden jaar gehouden heeft (...)
In zijn redevoeringen van vorig jaar werkte Nixon al met de formulering, dat men uit het tijdperk van de confrontatie getreden was in dat van de onderhandelingen.
En tevens gaf hij uitdrukking aan zijn overtuiging dat de Amerikaanse betrekkingen met de Sowjet-Unie zouden kunnen worden gebaseerd op wederzijds respect, met erkenning van het feit, dat men uiteenlopende belangen heeft.
Dit alles is nu uitgewerkt en gesystematiseerd in het nieuwe document. De betekenis daarvan is, dat het republikeinse bewind zich nu gesteld heeft op een soortgelijk standpunt als de democratische president Kennedy in de zomer van 1963 in zijn rede tot de studenten van de American University in Washington, waarin hij uitdrukkelijk pleitte voor een zakelijke buitenlandse politiek, en met name voor een zakelijke benadering van het conflict tussen Oost en West.
Dit is een wijze van benadering die alleen maar toegejuicht kan worden. Nixons stelling dat ,,onze belangen onze verplichtingen moeten bepalen en niet andersom" moge prozaïsch klinken, maar in de buitenlandse politiek kan men nauwelijks prozaisch genoeg zijn.
Er zijn weinig gebieden waar mees onheil kan worden aangericht met de opvatting dat men geroepen is een missie uit te dragen.

Neue Zurcher Zeitung (22-2)

De *NZZ* wijst erop dat de boodschap geen nieuwe periode in de Amerikaanse buitenlandse politiek inluidt en dat de nieuwe vredesstrategie, waarvan sprake is, tamelijk vertrouwd aandoet, omdat de VS al geruime tijd bezig zijn hun wereldwijd engagement tot een dragelijke omvang terug te brengen.
Het document lijkt dan ook meer, aldus het blad, op de codificatie van een al bekend denken.
De communistische reuzen vormen geen blok meer. De Sowjet-Unie is op het gebied van de nucleaire wapens bijna zo sterk als de VS geworden en Japan en West-Duitsland zijn weer machten van belang geworden. Maar volgens de NZZ, is de catalogisering niet volledig.
Verder meent de NZZ dat ook in de revaluatie van de situatie in W.-Europa geen realistisch beeld is opgesteld. Want weliswaar is West-Europa in de zestiger jaren economisch weer machtig geworden, politiek en militair echter niet. In tegendeel, met de toenemende welvaart hebben de NAVO-landen hun verdedigingsstrijdkrachten laten inkrimpen.
Helt blad concludeert dat er geen sprake van kan zijn dat West-Europa als een gelijkwaardige ,,zuil" in heit Atlantisch pact optreedt, als de Weateuropese regeringen doorgaan met het bezuinigen op hun defensie-inspanningen.
(NRC, Trouw, Volkskrant, I.H.T., Le Monde, The Times, *NZZ)*

NEDERLAND

PVDA PUBLICEERT STRATEGIE

Op 24 okt. 1969 publiceerde het partijbestuur van de PvdA — bijna gelijktijdig met het verschijnen van de KVP-Blauwdruk (zie pag. 99/11 — een aantal ,,Herkenningstekens" van de politieke gezindheid van de partij: een strijdplan voor de komende tijd.

In het plan worden vijf hoofdpunten genoemd waarop partij en fractie zich de komende twee jaar zouden moeten concentreren: ontwikkelingssamenwerking, inspraak in de onderneming, kleinere klassen, welvaartsvast pensioen en krotopruiming.

Er wordt voorts op gewezen, dat de directe invloed van de kiezers bij de regeringsvorming de komende tijd door de fractie geplaatst zal worden midden in de politieke strijd: ,,De plannen van de meerderheid van de staatscommissie-Calc-Donner (zie pag. 200/2-1969) zullen nu zo goed mogelijk ten uitvoer moeten worden gebracht", aldus het plan. Over de financiering van alle gevraagde verbeteringen zegt het plan: ,,Om het waar te maken zal een aanzienlijke verhoging van de belastingen in de sfeer van het vermogen nodig zijn, terwijl evenmin aan een verhoging van individuele belastingen zal zijn te ontkomen." ***(NRC)***

(Vor. ber. pag. 725/2-1969)

PVDA-CONGRES

In Groningen is op 16 en 17 jan. het dertiende congres van de Partij van de Arbeid gehouden. In tegenstelling tot het vorige congres (zie pag. 165/2-1969), dat een rumoerig verloop had door het dreigen van Nieuw Links en Democratisch Appel, was er ditmaal, zoals de NRC constateerde: ,,rust en eendracht in de socialistische gelederen, waardoor het leek alsof bovengenoemde twee stromingen in de partij overleden waren". Nochtans analyseert de ***NRC*** deze eendracht als volgt: „In Groningen heeft de PvdA pas op de plaats gemaakt en zich bij de kiezers willen etaleren als een partij die beslist niet op uiteenspatten staat. Deze tactiek is volledig in overeenstemming met de oorspronkelijke doeleinden van de Nieuw-Linkssympathisanten, die er nooit een geheim van hebben gemaakt dat zij de PvdA niet willen laten ontploffen, maar willen overnemen". Voorman van Nieuw Links en vicepartijvoorzitter A. van der Louw, zei in dit verband: ,,Nieuw Links is in de partij geïntegree d, maar dat wil nog niet zeggen dat het ingekapseld is". De ***NRC*** voegt hieraan toe, dat, het congres in Groningen uitsluitend moet worden gezien als een tussenfase voor de eindstrijd om de macht in de PvdA: ,,Hoe die machtsverhoudingen liggen, zal eerst duidelijker worden wanneer de kandidaatsstelling voor de vertegenwoordigende lichamen en de verkiezingen voor een nieuw partijbestuur aan de orde komen . . "

De eerste dag van het congres was gewijd aan het provinciaal en gemeentelijk programma van de PvdA voor de verkiezingen dit jaar. Belangrijk punt hierbij was een voorstel van het partijbestuur om burgemeesters en commissarissen van de Koningin rechtstreeks te laten kiezen door de bevolking (zie hieronder).

Een ander belangrijk punt uit het PvdA-programma dat door het congres werd goedgekeurd, is dc openbaarheid van commissievergaderingen en overheidsstukken: openbaarheid in gemeentelijk en provincaal bestuur moet vaste regel zijn.

Verder pleit de PvdA voor zoveel mogelijk inspraak en voorlichting van de burgers, gezondmaking van de gemeentefinanciën (vgl. pag. 68 /2), een nieuwe bestuurlijke indeling door herziening van de provinciale en gemeentelijke grenzen, vernieuwing en democratisering van het onderwijs, kleinere schoolklassen en voorrang voor de bouw van huizen voor de lagere inkomensgroepen. Voorts moet het partijbestuur een landelijke voorlichtingsactie voeren om leiding te geven aan een nationaal beleid dat de woningnood drastischer aanpakt.

Met grote meerderheid werd een motie verworpen, waarin werd voorgesteld de plaatselijke afdelingen een minimum-verkiezingsprogramma te laten samenstellen dat als voorwaarde zou moeten dienen voor het deelnemen van de PvdA-wethouders aan het gemeentebestuur. De wethouders zouden hun benoerning alleen mogen aanvaarden als andere wethouders en betrokken raadsfracties zouden meewerken aan de uitvoering van deze plaatselijke programma's.

PvdA-hearmg van burgemeesters

Op 9 jan werd te Utrecht op initiatief van de burgemeester van Rotterdam, Thomassen, een hearing georganiseerd over het genoemde voorstel van het PvdA-bestuur burgemeesters en commissarissen van de Koningin door het volk te laten kiezen De heer Thomassen vertolkte hier de mening van een zeventigtal socialistische burgemeesters (Nederland telt momenteel ca 140 burgemeesters die bij de PvdA zijn aangesloten) Hij deed een beroep op het partijbestuur, het z i ,,ondoordachte" voorstel in te trekken en het gehele probleem van het benoemen of (in)direct kiezen van burgemeesters nogmaals te bestuderen Burgemeester Thomassen zei te verwachten dat het aantal socialistische burgemeesters aanzienlijk zal verminderen indien burgemeesters zouden worden gekozen Hij achtte het initiatief-wetsontwerp van de socialistische Tweede-Kamerleden Van

Voorzitter Dr. A. Vondeling in gesprek met André v. d. Louw en mevr. I. v. d. Heuvel (Vrouwencontact) tijdens het verkiezingscongres in Groningen.

Thijn en Franssen, dat voorstelt dat de gemeenteraad uit een of meer kandidaten voor het burgemeesterschap een aanbeveling doet, het maximaal haalbare.
In hoofdzaaak kwamen de bezwaren van de burgemeesters er op neer, dat bij een rechtstreekse verkiezing het accent meer op personen dan op programma's zou vallen Voorts zou door verkiezing de positie als vertrouwensman kunnen worden geschaad
Onder de ongeveer dertig op de hearing aanwezige PvdA-burgemeesters waren er desondanks enkelen die zich vóór het voorstel uitspraken

PvdA-congres over gekozen burgemeester

Op het PvdA-congres werd in feite weinig tegenstand aan het bestuursvoorstel geboden. Het Tweede-Kamerlid mr. M. Vrolijk, die het voorstel namens het bestuur verdedigde, zei dat de kiezer in de huidige maatschappelijke ontwikkeling steeds meer mondig wil zijn: ,,De kiezers en niemand anders hebben uit te maken door wie zij worden bestuurd. Dit beginsel zal in de toekomst steeds meer aan kracht winnen en het is voor de PvdA alleen maar logisch om deze lijn door te trekken en te pleiten voor de nodige grondwetsherziening". Bij het uitwerken van de grondwetswijziging moeten volgens de heer Vrolijk wel bepalingen worden ontworpen om de nadelige gevolgen van de verkiezing door de bevolking te voorkomen. Hiermee kwam hij tegemoet aan enkele burgemeesters, die erop wezen dat er in veel kleine plattelandsgemeenten niet altijd voldoende kandidaten zijn die de taak van een burgemeester goed kunnen vervullen: ,,In deze gemeenten zou de macht dan volledig in handen komen van het administratieve apparaat", aldus de burgemeester van Brouwershaven, mr. J. P. Boersma.
Het PvdA-congres verwierp een voorstel van enkele afdelingen om de beslissing over de gekozen burgemeester uit te stellen en de Wiardi Beckman-stichting er eerst een studie over te laten maken*.

Rede drs. Den *Uyl*

De fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer, drs. Den Uyl, deed in zijn rede voor het congres een beroep op de vakbeweging, D'66 en radicalen „in welke partij dan ook" om de PvdA te helpen bij de verkiezingen een meerderheid te vormen voor een alternatief van het beleid van het kabinet-De Jong. Het voortbestaan van dit kabinet gaat volgens de fractieleider gepaard met ,,groeiende krampachtigheid". De ,,onaanvaardbaars" in het parlement volgen elkaar steeds sneller op, de confessionele partijen nemen afstand van het kabinet, maar laten het nog niet vallen. De heer Den Uyl zei dat de kiezers voor de nodige vernieuwing kunnen zorgen en meende dat dit afhankelijk was van het tempo ,,waarin mensen die een ander beleid voor ogen staat elkaar weten te vinden."
Volgens drs. Den Uyl heeft D'66 daarbij een flink stuk verantwoordelijkheid: ,,Van Mierlo heeft onlangs weer eens gezegd, dat het D'66 niet te doen is om een alternatief kabinet, maar om een alternatief van het politieke systeem (zie pag. 101/2). Ik houd niet zo van die terminologie, maar ik wil graag weten wat verandert er in de maatschappij als D'66 wat meer te vertellen krijgt.
Wil ze echt de machtsverhoudingen veranderen? Gaat het echt om een ander beleid of alleen maar om andere mannetjes op dezelfde stoelen? Ik vraag maar, want ik twijfel soms als ik hoor dat D'66 zich ruim de tijd gunt. Wij, van de PvdA hebben namelijk haast".
Het zakenkabinet, dat Van Mierlo heeft aangeprezen, vindt drs. Den Uyl niet noodzakelijk. ,,Dat is een voortzetting van de gevestigde belangen in reincultuur, en dat is precies het omgekeerde van wat D'66 zegt te willen en wat wij graag met hen willen: de kiezers echte macht geven, de democratie aan de voet ruimte geven. Daarom D'66, verklaar U nader. Wij willen een ander beleid in dit land. Graag met U, maar desnoods zonder U", aldus de heer Den Uyl.
Tot besluit van de eerste dag van het PvdA-congres werden drs. K. Kolthoff en dr. K. L. Roskam, resp. universitair onderwijsexpert en Afrikadeskundige, beiden sympathiserend met Nieuw Links in het hoofdbestuur gekozen. Daarmee kwam het aantal Nieuwlinksers in dat bestuur, dat uit 21 man bestaat, op tien.

PvdA over inkomensverdeling

Het PvdA-congres sprak zich op de tweede dag van de bijeenkomst uit over het beleid dat de partijleiding in de toekomst moet voeren op het gebied van de inkomens- en vermogencverdeling. Dit gebeurde aan de hand van een ontwerp-resolutie die door het partijbestuur was opgesteld.
In het decembernummer van het PvdA-blad Socialisme en Democratie waren reeds commentaren opgenomen van vooraanstaande politici uit andere partijen. Uit deze reacties, van o.m. de Kamerleden E. Nypels (D'66), B. Goudzwaard (ARP) en oud-minister Veldkamp (KVP), bleek dat de voornaamste wensen van het PvdA-bestuur niet te verwezenlijken zullen zijn in samenwerking met de huidige regeringspartijen en evenmin met D'66.
Kritiek op het conceptprogramma kwam verder van de kant van de Nieuw-Linksgroepering en van de FJG, de Federatie van jongerengroepen van de PvdA.
Volgens Nieuw Links kwam in de ontwerp-resolutie ,,onvoldoende een samenhangend socialistisch totaalbeleid tot uiting", dat naar de mening van Nieuw Links ,,gesteund door een planning op lange termijn, de enige manier is om te komen tot een rechtvaardig inkomensbeleid".
Met name de passage over de bezitsvorming — voor het NVV en voor een deel van de PvdA een heel normale zaak — werd door Nieuw Links als een soort ,,verraad aan het socialisme" gezien.
Volgens de FJG waren de voorstellen van het PvdA-bestuur ,,een soort Sinterklaasverlanglijstje, waarbij vadertje Staat de rol van Sinterklaas moet spelen". De FJG noemde het ,,tekenend" voor het technocratisch karakter van de ontwerpresolutie dat passages ontbreken over sociale acties uit de bevolking (b.v. stakingsrecht, vrijheid van de vakbeweging bij de loonstrijd).
De definitieve tekst van de congresresolutie over de inkomensverdeling, zoals die na de behandeling van een groot aantal wijzigingsvoorstellen werd vastgesteld, ging echter op talrijke punten verder dan de partijleiding aanvankelijk voor haar rekening wilde nemen: de PvdA is voorstandster van een recht op inkomen voor iedereen, volledige stakingsvrijheid, socialisatie van alle medische voorzieningen en overheidsdeelneming aan verzekeringsmaatschappijen, banken en andere financiele belangengroepen. De socialisten willen voorshands nog geen invoering van spaarloon en vermogensaanwasdeling.

Over de kwestie van het spaarloon bleken bestuur en congres verdeeld te zijn. Vooral door de aanhangers van Nieuw Links werd aangevoerd dat het spaarloon een aantasting betekent van de vrijheid

* De burgemeester van Alkmaar, mr. H. J. Wytema, bedankte — n.a.v. het aangenomen voorstel — voor het lidmaatschap van de PvdA.

van de werknemers om hun inkomen te besteden zoals zij dat zelf willen, en dat het netto besteedbaar inkomen ermee verlaagd zou worden Verhoging van de besparingen achtten zij van minder belang dan invloed op de investeringen, waarvoor het spaarloon ondoelmatig zou zijn Er bestond onder de congresgangers huiver voor de bezitsvorming door werknemers Sommige sprekers lieten zich ontvallen niets te voelen voor het „volkskapitalisme van Hitler' en kleine kapitalistjes van Vondeling" Al met al verdween de motivering ,,omdat vermogensvorming door bezitsarmen en verhoging van de besparingen van groot belang zijn" uit de resolutie en Beurde het congres alleen „experimenten met vormen van spaarloon, vermogensaanwasdeling en investeringsloon" goed
Een amendement dat het recht op inkomen voor iedereen, gericht op alle soorten van inkomen, inhield werd met grote meerderheid aanvaard na een verdediging van het hoofdbestuurslid en Nieuw-Linkssympathisant J C Lammers De Algemerie Bijstandswet werkt nog niet als een onvervreemdbaar recht omdat de uitkering veelal als een gunst wordt gezien, vond hij Het kabinet-De Jong speelt bovendien naar welgevallen met deze wet, door de gemeenten voor te schrijven de uitkeringen te beperken
Ingrijpend is een amendement van het gewest Utrecht, dat met een kleine meerderheid werd aanvaard
Dit voorstel, dat krachtig werd verdedigd door enkele Nieuwlinksers, wil het stakingsrecht onverkort waarborgen in tegenstelling tot het desbetreffende wetsontwerp dat bij de Tweede Kamer in behandeling is
Eenstemmig was het congres verder over de noodzaak van het Engelse systeem van een staatsgezondheidszorg: alleen door nationalisatie van alle medische voorzieningen, inclusief de farmaceutische industrie, kunnen de gelijke rechten van iedereen op dit gebied gegarandeerd worden Zo'n systeem zou gratis voorzieningen voor alle patienten inhouden en matiging van de inkomens van dokters en specialisten tot gevolg hebben, terwijl het opslagstelsel voor de financiering net als bij de sociale verzekeringen zou bijdragen tot een meer gelijke inkomensverdeling

Overige besluiten

● Ook wat betreft het onderwijsbeleid gingen de wensen van het partijcongres een stuk verder dan het bestuur had voorgesteld. Onderwijs voor volwassenen moet aantrekkelijker worden door een studieverlof dat geen verlies aan inkomsten betekent. Bovendien moet voor alle studerenden boven de leerplichtige leeftijd een studietoelage worden gegeven.

● Het congres nam ondanks verzet van het Tweede-Kamerlid Dankert een motie van een groot aantal afdelingen aan waarin van de regering werd geëist niet mee te werken aan de Amerikaanse handelsblokkade ten aanzien van Cuba, en dit land met behulp van Nederlandse ontwikkelingshulp de nadelige gevolgen van deze blokkade te helpen overwinnen.

● Een resolutie van het partijbestuur die de Britse regering, de Labourpartij en de Socialistische internationale vroeg druk op de Nigeriaanse regering uit te oefenen om onmiddellijk de hulpverlening in Biafra te organiseren, kreeg de steun van het hele congres. (Vgl. pag. 42/11.

● Verder werden met algemene stemmen resoluties aangenomen over de ontwikkeling van noord-Nederland, de woningbouw- en huurpolitiek van het kabinet-De Jong, en over de werkende jeugd. *(NRC,* ANP, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 725/2-1969)

AFSPLITSING VAN PVDA VAN DEMOCRATISCHE SOCIALISTEN '70

Op 28 jan. besloot de reeds eerder afgescheiden afdeling-Eindhoven van de PvdA, sinds eind okt. 1969 bestaande onder de naam „afdeling-I", tot de oprichting van een geheel nieuwe politieke groepering — voorlopig plaatselijk — die de democratisch-socialistische partij (DS '70) zal worden genoemd.
De oprichting van deze groepering was een van de uiterlijke tekenen van groeiende spanning in een aantal plaatselijke afdelingen van de PvdA.
De afsplitsing in Eindhoven was het gevolg van het feit dat leden van de PvdA, o.w. de zes socialistische fractieleden, wethouder drs. A. van Stuijvenberg incluis, het niet eens waren met de samenwerking binnen het Eindhovense PAK, waartoe in oktober 1969 besloten was. In een verklaring van het PvdA-partijbestuur werd op 4 nov. nog de verwachting uitgesproken, dat een oplossing voor het conflict gevonden zou kunnen worden.
In januari van dit jaar en m.n. na het partijcongres in Groningen groeiden de spanningen echter in verschillende afdelingen van de PvdA, zoals o.m. in Amsterdam, Gorkum, Leiden en Rotterdam. Volgens politieke commentatoren hielden de fricties vooral verband met de grote invloed die Nieuw Links blijkt te hebben gehad op de samenstelling van de voorlopige kandidatenlijsten voor de komende Staten- en gemeenteraadsverkiezingen.
In Gorkum werd, in navolging van Eindhoven, eind jan. de groepering Democratische socialisten opgericht, nu door drie man in de raad van Gorkum vertegenwoordigd.
In Eindhoven wierp de heer Van Stuijvenberg zich op als leider der Democratisch-Socialisten '70 en zei in een interview o.m.: „Wij hebben contact gehad met Democratisch Appel, maar men heeft niet samen met ons vergaderd. Ik weet echter zeker dat een massa van dit Democratisch Appel naar ons zal komen als alles op pootjes staat. Democratisch Appel heeft lang tevergeefs geprobeerd binnen de partij er nog iets van te maken. Maar daarin zagen wij allang geen been meer en daarom doen wij het nu buiten de partij."
Op 17 febr ontkende partijvoorzitter Vondeling, sprekend in Rotterdam, dat er in zijn partij afbraakverschijnselen zouden zijn. De moeilijkheid is steeds jeugd en ervaring samen te koppelen, aldus de heer Vondeling. Op enkele plaatsen slechts blijkt dit moeilijk; soms zijn de tegenstellingen wat erg groot, zoals in Eindhoven waar sprake is van ,,misverstand, ongeduld en een te geringe verdraagzaamheid" en in Leiden, waar het ,,industriële proletariaat en jongere intellectuelen vers van de universiteit botsen, hoewel zij in wezen hetzelfde beogen". Eerder had dr. Vondeling de DS'70 ais een ,,splinter" betiteld. *(NRC,* ANP)

CONTACTEN PVDA EN KVP

Op 27 en 28 dec. hield de KVPJG — de jongerenorganisatie van de KVP — een congres waarop besloten werd het bestuur van de KVP en PvdA uit te nodigen te overleggen over de onderlinge betrekkingen tussen beide partijen. De uitnodiging, vervat in een motie, was uitsluitend bedoeld om de voorwaarden te scheppen, opdat bij de komende verkiezingen een reële politieke keuze mogelijk zal zijn van alle daarvoor in aanmerking komende partijen. In de oorspronkelijke motie was ook een uitnodiging aan D'66 gericht, maar die werd in de definitieve tekst weggelaten omdat, zoals voorzitter ir. J. Stienen opmerkte, D'66 nooit een gesprek met de KVP heeft afgewezen. Ir. Stienen herhaalde hier zijn overtuiging dat er meer kans bestaat om met de PvdA een regeringsprogramma uit te voeren dan met andere partijen. (Vgl. pag. 165/2-'69)
Op 29 dec. reageerde het bestuur van de PvdA op de uitnodiging van de KVPJG. Het bestuur herinnerde er in de uitgegeven verklaring aan, dat het congres van de PvdA in maart 1969 heeft besloten na de volgende verkiezingen niet met de KVP te regeren. Het dagelijks be-

stuur van de PvdA toonde zich bereid in openbare bijeenkomsten ook tegenover het bestuur van de KVP zijn standpunt toe te lichten. Het voelt niet voor enige vorm van besloten overleg tussen de partijbesturen van de KVP en PvdA.

Het dagelijks bestuur van de KVP antwoordde op de uitnodiging van de jongeren, dat het van oordeel is dat het onderhouden van normale betrekkingen tussen alle constructieve partijen een vanzelfsprekende zaak is. Een normalisering van de betrekkingen met de PvdA vereist evenwel de intrekking van de resolutie van het PvdA-congres van vorig jaar. Een gesprek tussen beide partijen heeft geen zin, aldus het bestuur van de KVP, zolang deze resolutie gehandhaafd blijft. *(NRC, ANP)*

FRANKRIJK

REDE PRESIDENT POMPIDOU

Op 15 december 1969 heeft president Pompidou een rede gehouden waarin hij de balans opmaakte van het eerste halfjaar van zijn zevenjarige ambtstermijn.

Volgens Pompidou moet de buitenlandse politiek gesteund worden door geduldige en hardnekkige pogingen ter bevordering van de ontspanning en de vrede op grondslag van het recht van alle volken op zelfbeschikking en het recht van alle volken op een bestaan. Het staatshoofd bepleitte voorts een versterking van de Franse aanwezigheid in het gebied van de Middellandse Zee en vooral in het westelijk deel daarvan, onder meer door het verder aanhalen van de betrekkingen met Algiers en Tunis, het aanstaande herstel van de betrekkingen met Marokko en de vestiging van ,,hartelijke betrekkingen met de nieuwe regering van Libië."

Pompidou zei dat zijn aanstaande bezoeken aan Washington en Moskou aanduiden dat Frankrijk de politiek van tegenover elkaar staande blokken blijft afwijzen. Het wil zijn ,,eeuwenoude banden met onze Amerikaanse vrienden en bondgenoten" versterken evenals ,,onze samenwerking met Rusland".

Over Frankrijks buitenlandse politiek zei Pompidou verder dat hij actief zal blijven samenwerken, vooral met de Franstalige landen in Afrika en elders. De president roerde in het bijzonder het vraagstuk Europa en de Haagse topconferentie (pag. 769 e.v. '69) aan: „Ieder voelt de noodzaak aan van het vastberaden voortgaan op de weg van een eenheid, ontdaan van dromen en illusies maar berustend op vertrouwen, op de werkelijkheid, op nauwe betrekkingen tussen verantwoordelijke regeringen, die bereid zijn zichzelf te onderwerpen aan de gemeenschappelijke discipline. Dit resultaat hebben wij in Den Haag nagestreefd en daarbij van onze bondgenoten de toezegging verkregen in de komende weken een definitieve financiële regeling te aanvaarden. De conferentie heeft de ernst van de verklaringen aangetoond, die ik sinds mijn ambtsaanvaarding heb afgelegd, toen ik bekendmaakte dat Frankrijk zich niet met een veto zal verzetten tegen de toetreding van Engeland tot de EEG. Ik wens dat de onderhandelingen, die in dc loop van het volgende jaar moeten beginnen, zullen aantonen, dat Engeland werkelijk vastbesloten is, zich tot Europa te wenden. Frankrijk zal zich daarover slechts kunnen verheugen".

De Franse boeren ,,wier ongerustheid ik begrijp en wier belangen ik zal weten te verdedigen" gaf Pompidou hoop met de verzekering, dat Frankrijks partners zich verplicht hebben in de komende weken de definitieve regeling te aanvaarden. die de voortzetting van de gemeenschappelijke landbouwmarkt veilig stelt.

Wat de binnenlandse politiek aangaat, legde de president het accent op de wil van de regering een sociale politiek toe te passen Met betrekking tot de perspectieven van de Franse economie zei Pompidou onder meer dat over enkele maanden de versoberingspolitiek ontspannen zou kunnen worden, mits de staat de financiele discipline zou handhaven

President Pompidou legde er de nadruk op, dat hij voornemens is er voor te zorgen aat de staatsradio en televisie ,,werkelijk onpartijdig" zijn Hij zei ook met nadruk dst de openbare diensten moeten functioneren en dat niemand zich meer het recht mag aanmatigen om het gehele land te verlammen door stakingen

Zich richtend tot de studenten zei Pompidou, dat universiteiten centra van studie behoren te zijn en niet van ,,wanorde en infantiel geklets" (AFP, NRC)

BEGROTING 1970 GOEDGEKEURD

Op 12 dec. 1969 heeft de Nationale Vergadering met 379 tegen 92 stemmen en 8 onthoudingen de begroting voor 1970 goedgekeurd.

De begroting ziet er als volgt uit: (met vergelijkende cijfers voor 1968 en 1969).

(in mln fr)

	Begroting 1968	Begroting 1969	Begroting 1970
I Alg Begroting			
Uitgaven			
Burgerl Bestuur	81.864	100.692	110.126
Openb investeringen	20 868	21.832	20.612
Oorlogsschade	130	129	65
Defensieuitgaven	25.099	26.043	27.266
Totaal	127 954	148.696	158.069 1)
Inkomsten	127.957	144.060	159.999
Inkomstenoverschot	3		1.930
Uitgavenoverschot		4.636	
II. Buitengewone Begroting			
Woningbouw, ontwikkelingsfonds etc.	1.944	1.718	1.925
Totale Begroting			
Totale uitgaven (I + II)	131.519	152.624 1)	159.994
Totale inkomsten (I + II)	129.578	146.270 1)	159.999
Tekort (—): resp. overschot van inkomst. ($)	1.941 (—)	6.354 (—)	5 (+)

1) Door de gewijzigde begroting van 1969 waren er fr. 4.88 mrd meer inkomsten, maar ook verhoogde uitgaven (Fr. 1.97 mrd) zodat het overschot van de uitgaven tot Fr. 3.445 mrd kon worden teruggebracht.

(Vor. ber. pag. 80/1-'69)

RICHTINGENSTRIJD BINNEN GAULLISTISCHE BEWEGING

Na het aftreden van Generaal De Gaulle (pag. 273-'69 e.v.) hebben verschillende stromingen binnen het gaullisme zich op hun doelstellingen bezonnen, met als gevolg in enkele gevallen een herorganisatie, terwijl conflicten of met de regering of met de officiële gaullistische partij UDR niet uitbleven.

De orthodoxe gaullisten die vreesden dat de nieuwe regering door het opnemen van enkele liberale en Europa-gezinde politici zoals Giscard d'Estaing, Duhamel en Fontanet van de principes van het Gaullisme zou afwijken, vormden bin-

nen de gaullistische parlementsfractie de ,,vriendenkring" „Présence et action du gaullisme", op initiatief van de zwager van generaal De Gaulle het parlementslid Jacques Vendroux. De groep verklaarde op 3 sept. 1969 de politiek van hervorming en vooruitgang van Generaal De Gaulle te zullen voortzetten en te ontwikkelen, maar geen agressieve bedoelingen te hebben of een splitsing in de gaullistische beweging te willen veroorzaken.

Op een bijeenkomst van alle gaullistische parlementsleden in Amboise op 11 en 12 september 1969, benadrukten alle sprekers, parlementsleden en ministers de eenheid van de gaullistische beweging en zegden president Pompidou hun steun toe.

De linkse-gaullisten, die op 20 september 1969 de UDT (pag. 667/3) weer oprichtten, kwamen in conflict met de officiële gaullistische partij, de UDR, toen één van hun leiders het parlementslid Louis Vallon, een boek publiceerde, waarin hij president Pompidou van verraad aan de ideeën van generaal De Gaulle beschuldigde. Vallon beschuldigde in zijn boek „l'Anti-de Gaulle" de kapitalisten ervan De Gaulle ten gunste van Pompidou ten val te hebben gebracht. Met behulp van de zakenwereld zou Pompidou de door De Gaulle gewenste ,,participatie" van de werknemers vertraagd en gesaboteerd hebben.

Toen Vallon na de verschijning van zijn boek, doorging met het uiten van kritiek op de regering, besloot de parlementsfractie op 28 oktober 1969 Vallon uit de UDR-fractie te stoten.

Op 13 november '69 besloot het centrale comité van de UDR om Vallon het lidmaatschap van de partij te ontzeggen. Op 28, 29 en 30 november kwam de landelijke raad van de UDR te Montpellier bijeen. In de landelijke raad hebben parlementariërs, ministers, leden van het centrale comité, de leiders van de departementale afdelingen van de partij en door het centrale comité uitgekozen leden zitting.

De voornaamste spreker op dit congres was minister van defensie Michel Debré, die zich als een trouw bewaarder van de gaullistische erfenis deed kennen. Hij riep de leden op trouw te blijven aan de gaullistische tradities en Frankrijks buitenlandse politiek dezelfde bewegingsvrijheid te geven die ze onder De Gaulle had. Trouw aan de gaullistische traditie betekende in de eerste plaats, aldus Debré, de door De Gaulle aan Frankrijk gegeven institutionele structuur te continueren. Dat de conservatieve gaullisten niet geheel tevreden waren met het beleid van premier Chaban-Delmas, bleek toen deze op 21 januari voor de fractie van de UDR een overzicht gaf van zijn gevoerde politiek.

Een aantal fractieleden bekritiseerde de grotere vrijheid bij de actualiteitenrubrieken op de televisie. De parlementsleden hadden er met name bezwaar tegen dat bij verslagen van studentenonlusten in Nanterre extreem linkse en rechtse studentenleiders aan het woord waren gekomen. (Le Monde, NZZ, *NRC)*

NIEUWE LEIDING EN PARTIJPROGRAM VOOR RADICALEN

Van 17 tot 19 okt. 1969 heeft de oudste politieke groepering, de radicaal-socialistische partij haar 67-ste partijcongres in Nantes gehouden.

Het congres koos Maurice Faure, die van 1961 tot 1965 al de leiding van de partij had, tot voorzitter.

Maurice Faure volgt hiermee René Billères op, die in 1365 voorzitter werd.

Billères is een krachtig pleitbezorger geweest van een nauwe samenwerking tussen alle linkse niet-communistische partijen naar de idee van François Mitterrand: een samenwerking die evenwel nooit van de grond is gekomen, niet in de laatste plaats door tegenwerking van bepaalde rechts georiënteerde kringen in de radicaal-socialistische partij.

Billères bracht in zijn afscheidsrede nog eenmaal zijn standpunt naar voren toen hij zei dat voor hem de partij links is en in de oppositie dient te blijven.

Zijn opvolger verklaarde dat de radicalen in de toekomst de as van een nieuwe ,,meerderheid" zouden moeten zijn, die de tegenwoordige gaullistische heerschappij zou moeten aflossen. De radicalen dienen al diegenen aan te trekken, die of ze nu door het socialisme of door het liberalisme worden geïnspireerd, in de geest van het moderne en reformistische socialisme een werkelijke democratie willen opbouwen.

Faure zei verder dat de linkse federatie nooit van de grond was gekomen omdat ze geweigerd had te kiezen tussen revolutie of reformisme. Faure sprak zich uit voor het reformisme en tegen de revolutie.

Hem stond een socialisme naar Zweeds model voor ogen. Faure beloofde verder binnen 3 maanden met een nieuw partijprogram te komen en organisatorische veranderingen door te voeren.

Op 30 okt. werd met 42 tegen 6 stemmen door de leden van het nationale bureau van de radicaal-socialistische partij besloten Jean-Jacques Servan-Schreiber tot secretaris-generaal te benoemen. Servan-Schreiber volgde Pierre Brousse, burgemeester van Béziers (Hérault) op, die 11 jaar secretaris-generaal is geweest en die tot vice-voorzitter werd gekozen.

Servan-Schreiber werd opgedragen

Jean-Jacques Servan-Schreiber stamt uit een bekende journalistenfamilie en werd 13 februari 1924 in Parijs geboren Hij studeerde aan de Ecole Polytechnique en week in 1943 via Spanje naar Engeland uit waar hij dienst nam bij de vrije Franse luchtmacht waar hij piloot werd In 1948 verbond hij zich als redacteur buitenland aan het dagblad Le Monde In 1953 richt hij samen met Françoise Giroud het weekblad l'Express op, dat een spreekbuis wilde zijn voor democratisch links en waarvan hij tot zijn verkiezing tot secretaris-generaal van de radicaal-socialistische partij hoofdredacteur is geweest

In 1964 werd het redactionele beleid bij l'Express veranderd door meer nadruk te leggen op de informatieverschaffing In oktober 1967 richtte Servan-Schreiber het economische periodiek l'Expansion op Politiek verbond hij zich in 1953 aan de radicaal-socialistische partij, waar hij een trouw aanhanger en medewerker van Pierre Mendes-France was Verder heeft hij zich zeer ingespannen voor de realisatie van de ,,linkse federatie" van de socialist Gaston Defferre In 1967 kwam zijn „Le defi américain" uit. waarin hij de mechanismen van de industriele maatschappij bestudeert en concludeert dat alleen linkse regeringen de wetenschappelijke en technologische explosie kunnen beheersen. (L*e* M o n d e)

samen met Pierre Brousse en Michel Soulié, vice-voorzitters; Georges Bérard-Quelin, penningmeester: Roland Fabre afgevaardigde van Aveyron; Auguste Pinton en Alain Chevalier het door Faure aangekondigde partijprogram en de organisatorische veranderingen uit te werken. Op 29 jan. werd een 197 pagina's tellend manifest aangeboden.

Eén van de uitgangspunten in de radicale beginselverklaring is:

„De voorrang van de moraal boven de economische wetten". Het manifest formuleert de gevolgen van dit uitgangspunt als volgt: „Een versterken en versnellen van het groeiproces en een beheersing van het economische mechanisme om de mensen daarvan geleidelijk te kunnen bevrijden.

Om dat te verwezenlijken, moet er volgens de partijverklaring een strikte scheiding komen tussen economische en politieke macht. In een analyse van de huidige Franse maatschappij wordt onder meer opgemerkt, dat „parasitaire ondernemingen met medeweten en steun van de overheid in stand worden gehouden, terwijl hun leiders zich niet druk hoeven te maken over de toepassing van managementtechnieken, als zij de winstgevender technieken van het diner in de stad en het golfterrein weten te gebruiken".

De vermenging van politieke en economische macht, aldus het manifest, stelt allerlei archaïsche bedrijven in staat hun activiteiten met behulp van de overheid voort te zetten. Binnen vijf jaar, zo gaat het document verder, moet iedere directe of indirecte steun van de overheid aan kapitalistische ondernemingen — zowel industriële als agrarische — ophouden, waarbij een uitzondering wordt gemaakt voor bedrijven, die zich bezig houden met research voor de verbetering van het leefklimaat in de steden en op het platteland.

Be gelijke kansen voor iedereen, aldus het manifest, kunnen binnen het huidige systeem niet verwezenlijkt worden in Frankrijk. De partijverklaring stelt dan ook een bij kinderen van twee jaar beginnend onderwijsstelsel voor, dat de milieuachterstand van honderdduizenden kinderen zo veel mogelijk moet opheffen. Een tweede voorstel op dit terrein is het laten verdwijnen van de dienstplicht, die plaats zou moeten maken voor een „burgerdienst" op economisch-pedagogisch en sociaal terrein.

In het manifest wordt verder vastgesteld dat de eigendom van ondernemingen en de daaruit binnen het huidige systeem voortvloeiende bestuursmacht over die ondernemingen, in vele gevallen een rationeel beheer over produktiemiddelen in de weg staat.

Er wordt dan ook voorgesteld om het erfrecht drastisch te wijzigen, waardoor erfenissen in de topklasse worden „wegbelast".

in het rapport wordt verder ook afgerekend met de veronderstelling, volgens welke werknemers, directie en aandeelhouders tot een „permanente harmonie" zouden moeten komen. Dit uitgangspunt wordt fout genoemd. In een moderne industriële onderneming, aldus het manifest, treden in werkelijkheid 3 krachten op: de werknemers, het kapitaal en de manaqement. De spanning tussen hen is een onvermijdelijke progressie-factor, aangezien „het leven strijd betekent".

De radicalen willen dan ook niet uitgaan van een harmonie-hypothese tussen deze drie factoren in de onderneming. Deze conflictsituatie staat op zichzelf geen maximale groei in de weg, maar moet wel erkend worden, waarbij de drie partijen in een zo gelijkwaardig mogelijke verhouding tegenover elkaar moeten komen te staan. Het rapport beveelt dan ook een versterking aan van de vakcentrales, terwijl de „management" niet langer overmatig gehinderd mag worden door de eigenaars, dat wil zeggen de al dan niet van één familie deel uitmakende aandeelhouders. Bedrijfsbeheer en eigendom van het bedrijf moeten worden losgekoppeld, aldus één van de conclusies van de partij-verklaring.

Verder spreekt men zich uit voor het scheppen van „democratische organisaties op ieder niveau van het openbare leven", waardoor het dwangmatig werkende centralisme in Frankrijk, waar alle beslissingen „van boven" komen, kan worden doorbroken.

Er wordt aangedrongen op een directe verkiezing van een Europees parlement als noodzakelijke stap in de richting van een Verenigde Staten van Europa. Van dit parlement wordt verwacht dat het zich ook zal bezig houden met een plan voor hulp-op-lange-termijn aan de derde wereld.

Een apart hoofdstuk besteedt het manifest aan de binnenlandse „underdog" — de gewonden van de maatschappij, zoals ze worden genoemd met een verwijzing naar het krijgsbedrijf, waar het „moreel voor alles afhangt van de zorg voor de gewonden".

Het manifest wil alle Fransen een minimum-inkomen garanderen, de handarbeiders „rehabiliteren" de BTW vereenvoudigen en werklozen op staatskosten laten omscholen.

Verder zullen ouderen gemakkelijker werk moeten kunnen vinden en zullen de barrières die vrouwen beletten, buitenshuis promotie te maken of te werken, moeten verdwijnen.

Boeren zullen op vermindering van staatssteun moeten rekenen.

Het manifest heeft een ruime publiciteit gekregen en is het onderwerp van een levendige politieke discussie geweest.

Op 14 en 15 febr. kwamen de radicalen in Parijs opnieuw bijeen om hun statuten te veranderen en het ontwerp-partijprogramma te bespreken.

Er werd besloten dat de voorzitter voor twee jaren door het congres zal worden gekozen en dat hij door een permanent bureau, bestaande uit secretaris-generaal, 2 vice-voorzitters, de penningmeester en 4 andere leden ter zijde zal worden gestaan.

Dit bureau zal worden benoemd door een uit 100 leden bestaand, maandelijks bijeenkomend door het congres te kiezen college. Verder zal het hoofdbestuur afdelingen waarvan de inbreng niet voldoende wordt geacht kunnen opheffen.

Het debat over het nieuwe partijprogramma werd voornamelijk gevoerd tussen Servan-Schreiber en de vroegere minister van financiën Félix Gaillard. Ook andere sprekers brachten bezwaren tegen enkele punten van het programma naar voren.

Vooral het programmapunt over de verandering van het erfrecht bleek bij de veelal notabele leden van de radicaal-socialistische partij nogal wat onrust te hebben gewekt. De in het programma voorgestelde belasting op erfenissen zou echter maar 5% van alle Fransen kunnen treffen, zo verklaarde Servan-Schreiber ter geruststelling.

Er werden nog enkele amendementen, voornamelijk de voorgestelde onderwijshervorming en afschaffing van de dienstplicht betreffende, aangenomen, waarna het manifest met één stem tegen werd aangenomen.

(Le Monde, Volkskrant, Trouw, *NZZ)*

XIXE CONGRES COMMUNISTISCHE PARTIJ. GARAUDY VAN FUNCTIES ONTHEVEN

Roger Garaudy. de partg-ideoloog van de CPF werd op het 19e partijcongres, dat van 4 tot 8 februari in Nanterre werd gehouden, niet herkozen in zijn functies in het politbureau en het centraal comité.

De voornaamste reden daarvan was dat Garaudy. zoals de nieuw gekozen plaatsvervangend secretaris-generaal Georges Marchais het uitdrukte, .,snel de weg vervolgt die van het opportunisme naar het verlaten van het marxistisch-leninisme voert."

Reeds geruime tijd was er wrijving tussen Garaudy en het partijbestuur, voornamelijk om Garaudy's kritiek op de Russische interventie in Tsjechoslowakije.

Ook de communistische partij had aanvankelijk haar afkeuring over het optreden van de Warschau-pactlanden (pag. 813/1-'68) uitgesproken, maar kwam in de loop van de jaren meer en meer van haar standpunt terug. Op de bijeenkomst van het centraal comité van 13 en 14 oktober 1969 werd het optreden van de Warschau-pactlanden nog slechts ,,een meningsverschil inzake een bepaalde kwestie" genoemd, dat niets mag afdoen aan de ,,fundamentele solidariteit die de communistische partijen verenigt in hun strijd tegen de gemeenschappelijke vijand, het imperialisme". Bij die gelegenheid verweet het centrale comité Garaudy dat hij ,,de meningsverschillen verergert in de internationale communistische beweging, hetgeen alleen het imperialisme en de klassevijand dient".

Garaudy's positie werd nog moeilijker na de publikatie van zijn boek ,,Le grand tournant du socialisme", ,,De grote ommekeer van het socialisme" in november 1969.

Het boek bevatte, aldus een communiqué dat het politbureau uitgaf, ideologische gezichtspunten die tegengesteld zijn aan die van de Franse communistische partij. In plaats van in samenwerking met de gehele partij de eenheid van de internationale communistische beweging te zoeken, onderneemt Garaudy een open aanval op de communistische partij van de Sowjet-Unie en andere broederpartijen in Europa en Zuid-Amerika.

Daarmee, aldus het communiqué, tast hij wederom het principe van het proletarisch internationalisme aan en minacht hij de besluiten van het centrale comité. Het communiqué voegde er nog aan toe dat het partijcongres van 4 februari de politieke lijn van de partij zal vastleggen en de eenheid van de partij zal versterken.

Ook in de verschillende partijorganen verschenen felle aanvallen op Garaudy.

In het nummer van 2 januari van het officiële partijblad ,,l'Humanité" kreeg Garaudy gelegenheid zijn opvattingen uitvoerig uiteen te zetten. Zijn opvattingen, aldus ontlenen wij aan de NRC (3 januari 1970) zijn schematisch in drie delen te splitsen: zijn globale kritiek op de internationale communistische beweging, de vorm van het socialisme waarmee Frankrijk zou moeten worden uitgerust, en de ontwikkeling van de moderne maatschappij in de gehele wereld, dus niet alleen in de marxistisch geregeerde landen.

Roger Garaudy is jarenlang een van de meest orthodoxe volgelingen van Moskou geweest. Sinds de invasie in Tsjechoslowakije is hij echter de Sowjet-Unie gaan kritiseren. Hij was met een Franse delegatie in Moskou toen de Warschau-pacttroepen Tsjechoslowakije binnenvielen. Toen een Russische functionaris de Fransen een verklaring voorlas waarin werd gezegd dat de inval op verzoek van de Tsjechoslowaakse leiders was uitgevoerd, riep Garaudy uit: ,,Hij liegt".

Een deel van de bestaande communistische ideologie deugde naar zijn mening niet meer. Aan de leidende rol van de arbeidersklasse moest een einde komen. De hoofdarbeiders en intellectuelen moesten die taak geleidelijk aan gaan overnemen.

Roger Garaudy is in 1913 in Marseille geboren in een arbeidersgezin. Toen hij 20 jaar oud was, werd hij lid van de communistische partij. Hij was protestant en heeft steeds geprobeerd Christendom en Communisme tot elkaar te brengen. In 1937 ging hij filosofie doceren in Albi.

Het grootste deel van de oorlog zat hij gevangen in Frankrijk en Algerije. Hij had twee boeken bij zich, de Bijbel en een bloemlezing uit het werk van de filosoof Hegel.

Van 1945 tot 1962 was hij lid van het parlement. In 1956 kwam hij in het centrale comité van de CPF. Garaudy was tevens lid van het politbureau en directeur van het ,,Centre d'études et de recherches marxistes" en als zodanig de belangrijkste partij-ideoloog van de CPF. Van zijn hand verschenen o.a. ,,Marxisme du XXe siecle", ,,Peut-on être communiste aujourd'hui?", ,,Pour un modele français du socialisme" en ,,Le grand tournant du socialisme". (Le Monde)

Wat het eerste punt aangaat: in ,,Le grand tournant du socialisme", ziet Garaudy de Sowjet-Unie als de grote schuldige van de huidige crisis in de internationale communistische beweging. Dit niet alleen vanwege het binnenlandse bewind in de Sowjet-Unie, maar ook wegens het soort regime dat Moskou andere communistische staten opdringt. Garaudy wijkt van de gangbare communistische dogma's af doordat hij weigert het stalinisme te Verklaren uit de ,,perversie" van *één* man.

Volgens de schrijver waren de misstanden onder het stalinisme het gevolg van een ,,gecentralisee d bureaucratisch systeem". De misdaden tegen het socialisme, de economische monsterachtigheden, de minachting voor de massa en de stelselmatige dwang, waren onafscheidelijke bestanddelen van het stalinisme. Deze misstanden blijven ook thans een actuele waarde behouden, want, zo zegt Garaudy, de communistische wereld aanschouwt een „neo-stalinistisch" herstel.

Roger Garaudy veroordeelt zonder omwegen het gebruik aan vrije meningsuiting binnen de Franse CP. In zijn artikel in l'Humanité heet het: ,,Het lijkt mij absoluut noodzakelijk om tegen het Franse volk te zeggen: het socialisme dat onze partij in Frankrijk wil vestigen is niet het socialisme dat thans met militaire middelen Tsjechoslowakije is opgedrongen". En even verder schrijft hij: ,,Het is essentieel dat in Frankrijk zelf onze eigen partij, juist door haar interne functioneren, een voorafschaduwing geeft van wat een socialistische democratie in Frankrijk zou zijn."

Ook Garaudy's opvattingen over de evolutie in de hele wereld wijken radicaal af van de in de communistische partijen gangbare.

Garaudy gaat ervan uit dat de wetenschappelijke en technische revolutie overal een radicale ommekeer teweeg zal brengen. Volgens Garaudy kan deze ommekeer in het grootste deel van de wereld uitsluitend een marxistisch-leninistische vorm krijgen. Maar duidelijk afwijkend is zijn stelling dat er in de wereld sprake is van gemeenschappelijke revoluties: met andere woor-

den, de technische en wetenschappelijke revolutie die Garaudy in het verschiet ziet liggen, behoeft niet noodzakelijkerwijze door een communistisch regime teweeg te worden gebracht.

In dit verband verkondigt Garaudy denkbeelden over de toekomstige ontwikkeling in de VS, die bepaald meer reformistisch dan revolutionair aandoen. Gezien de onbeduidendheid van de communistische partij in de VS en ook het feit dat de vakbonden daar de bestaande maatschappijvorm geheel aanvaarden, voorspelt hij een ,,autochtone weg" voor Amerika. Deze ontwikkeling zal in een nabije toekomst niet tot een socialistische staat in Amerika leiden, maar Garaudy ziet wel de mogelijkheid van de introductie van een groot aantal verbeteringen die de kapitalistische maatschappijvorm in de VS ingrijpend kunnen wijzigen.

Het congres zelf verliep rustig. Georges Marchais, die algemeen beschouwd wordt als de opvolger van Waldeck Rochet, bracht het zgn. politieke rapport uit dat handelde over de strijd tegen de monopolies en de vereniging van de arbeiders- en democratische krachten voor een gevorderde democratie. Marchais veroordeelde Roger Garaudy wegens zijn aanvallen op de Sowjet-Unie.

Garaudy is van opportunisme afgegleden tot liquidatie van het marxisme-leninisme, aldus Marchais. ,,Het congres zal zonder enige twijfel de wil van de partij bevestigen om haar juiste politieke lijn te verdedigen en uit te voeren en om de eenheid te versterken in haar gelederen en in haar bestuur, om een nieuwe impuls te geven aan haar acties".

Marchais deed een felle uitval op de EEG omdat deze volgens hem ,,de economische en technische bases van de nationale onafhankelijkheid vernietigt ten gunste van de Amerikaanse monopolies".

Marchais prees bondskanselier Brandt en zei: ,,De meerderheid van de bevolking van de Duitse Bondsrepubliek heeft zich afgekeerd van de op revanche beluste en agressieve politiek van twintig jaar lang christen-democratie".

De Franse regering werd geprezen wegens haar goede betrekkingen met de Sowjet-Unie, doch zij werd gelaakt omdat zij binnen het Atlantisch bondgenootschap is gebleven en zo haar banden met het Amerikaanse imperialisme had gehandhaafd.

De ,,gevorderde democratie" betekent volgens Marchais een regime dat een einde zal maken aan de macht van het grootkapitaal over de nationale economie, door naasting van de voornaamste takken van industrie en de grote banken. en àoor een „democratisch beheer van de ondernemingen die zo het eigendom worden van de natie". Er moet een einde worden gemaakt aan de „persoonlijke macht" en de ,,soevereiniteit van het volk" moet worden gevestigd doordat het parlement ,,werkelijke controlebevoegdheden" krijgt. Pers, radio en televisie moeten een ,,democratisch" statuut krijgen. Inzake de betrekkingen met de andere linkse partijen eiste Marchais dat er om te beginnen een gezamenlijk actieprogramma wordt opgesteld, doch zowel de links-socialistische PSU als de radicale partij, tot wie de communisten een uitnodiging voor overleg hebben gericht, werden gekritiseerd: de eerste wegens haar ,,anti-communistisch reformisme", de tweede omdat hun door Servan-Schreiber opgesteld manifest vrijwel volkomen zou samenvallen met de voorstellen van premier Chavan-Delmas voor een ,,nieuwe maatschappij".

Op de laatste dag werd Waldeck Rochet herkozen als secretaris-generaal en werd besloten een nieuwe post van plaatsvervangend secretaris-generaal te creëren voor de bezetting waarvan de 49-jarige secretaris voor organisatieproblemen van het politbureau, Georges Marchais, werd gekozen.

Roger Garaudy werd niet in het centraal comité en het politbureau herkozen.

Tijdens het congres heeft Garaudy nog de gelegenheid gekregen zijn standpunten toe te lichten. Garaudy zei dat hij als eenvoudig partijlid de zaak van het communisme trouw zou blijven, maar hij veroordeelde het partijcentralisme en de Russische interventie in Tsjechoslowakije. *(Le* Monde, *NZZ, FAZ, NRC)*

NIEUW WEEKBLAD

Op 22 okt. werd de verschijning aangekondigd van een nieuw weekblad „l'Actualité" onder leiding van Paul-Marie de la Gorce, voormalig directeur van heit kabinet van staatssecretaris Hamon.

Het blad zal, zo werd meegedeeld, uitgaan van het principe dat de feiten heilig zijn, maar de commentaren vrij. De commentaren zullen ongetwijfeld gaullistisch zijn, aldus de *NZZ* (23-10-'69).

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

NASLEEP BRAND AI, AKSA-MOSKEE. RESOLUTIE VEILIGHEIDSRAAD. RAPPORT ISRAËLISCHE COMMISSIE VAN ONDERZOEK. PROCES EN VONNIS ROHAN

Na de brand in de Al-Aksa-moskee en de daarop gevolgde Arabische reacties (pag. 613/2-1969) gaf de Israëlische regering op 21 aug. 1969 een verklaring uit, waarin zij uiting gaf aan haar leedwezen over de brand en tegelijk scherp protesteerde tegen Arabische beschuldigingen m.b.t. haar verantwoordelijkheid voor de brand. Ei weid in de verklaring op gewezen dat in het verleden verscheidene malen brand was uitgebroken in Heilige Plaatsen, o a. in de Al-Aksa-moskee in 1963. Het kabinet deelde mee dat de president van het hooggerechtshof verzocht was een commissie van onderzoek te benoemen om de oorzaak van de brand na te gaan, en dat de regering alle hulp en medewerking had aangeboden noodzakelijk voor de restauratie van de verwoeste delen van de moskee, met inbegrip van de hulp van technici en moslim-experts uit het buitenland.

De samenstelling van de commissie van onderzoek (5 leden) werd op 22 aug. bekend gemaakt. In de commissie zaten 2 Arabieren: een mohammedaanse districtsrechter en de christelijke burgemeester van Nazareth.

De mohammedaanse raad van Jeruzalem weigerde aan het regeringsonderzoek mee te werken en liet weten zelf een onderzoek te zullen instellen. De voorzitter van de raad, de mohammedaanse opperrechter sjeik Hilmi Moehtaseb, verklaarde op 21 aug. dat er sprake was geweest van brandstichting. Ook zei hij dat de moskeebewakers, kort voor de brand werd gemeld, een man, die er niet als een Palestijn uitzag, hadden zien wegrennen; deze had de moskee in de week voor de brand verscheidene malen bezocht en was Engelstalig.

Resolutie Veiligheidsraad

Na hun verzoek om een onpartijdig onderzoek door de VN (pag. 613/2-1969) richtten de 25 (i.p.v. 24) islamitische staten op 28 aug. een verzoek aan Oe Thant om een spoedbijeenkomst van de Veiligheidsraad. Deze kwam op 9 sept. bijeen.

De Pakistaanse gedelegeerde Agha Shahi diende op 12 sept. een ontwerp-resoiutie in, die naar zijn zeggen niet de medeplichtigheid van de Israelische autoriteiten aan de brand insloot, maar wel duidelijk maakte dat deze gemakkelijker werd gemaakt door omstandigheden die voortvloeiden uit de Israëlische bezetting. Waarnemers meenden dat de Arabische staten een ontwerp gewenst hadden dat Israël rechtstreeks veroordeelde, maar dat dit verlangen een meningsverschil had veroorzaakt tussen Arabische en niet-Arabische moslemstaten, waarna Pakistan als bemiddelaar was opgetreden.

Het Pakistaanse ontwerp werd op 16 sept. met 11 tegen 0 stemmen aanvaard bii 4 onthoudingen (VS, Finland, Columbia en Paraguay).

De resolutie hield in: ,,De Veiligheidsraad (...) bevestigt zijn resoluties 252 (d.d. 21 mei 1968, zie pag 430/2-1968) en 267 (d.d. 3 juli 1969, zie pag. 610/2-1969); stelt vast dat ,.elke daad van verwoesting of ontwijding van de heilige plaatsen, de religieuze gebouwen en instellingen in Jeruzalem of elke aanmoediging daartoe of elk oogluikend toelaten daarvan de internationale vrede en veiligheid in gevaar kan brengen"; stelt vast dat de ,,afschuwelijke daad van ontwijding en heiligschennis" van de heilige Al-Aksamoskee de dringende noodzaak beklemtoont dat Israël er mee ophoudt de genoemde resoluties te schenden en dat het onmiddellijk alle maatregelen en handelingen herroept die beogen de status van Jeruzalem te wijzigen; (...) veroordeelt het tekort schieten van Israël de eerdergenoemde resoluties na te komen en roept het op de bepalingen van deze resoluties onverwijld te vervullen.

Op verzoek van Frankrijk werd afzonderlijk gestemd over een paragraaf waarin de Raad Israël opriep ,,nauwgezet de bepalingen van de Geneefse Conventie en het internationaal recht m.b.t. militaire bezetting in acht te nemen" en de Opperste Moslemraad van Jeruzalem niet te hinderen bij het uitoefenen van haar functies. De uitslag van deze stemming was: **10** tegen 0 bij **5** onthoudingen (VS, Finland, Paraguay, Columbia en Frankrijk).

Aanklacht tegen Rohan

De op 22 aug. gearresteerde Australiër Denis Michael Rohan werd op 1 sept. formeel in staat van beschuldiging gesteld. Hem werd ten laste gelegd de brandstichting in de Al-Aksa-moskee op 21 aug. en een eerdere poging daartoe op 11 aug. alsmede tweemaal schending van heilige plaatsen.

Volgens de aanklacht had Rohan de moskee een aantal malen voor de brand bezocht en had hij met enkele bewakers vriendschap gesloten. Op 11 aug. had hij getracht door het sleutelgat van de moskeedeur brand te stichten. Het mislukte; alleen het hout rond het sleutelgat was geschroeid.

Van een van de moslem-bewakers had hij ve volgens toestemming gekregen in de vroege morgen van de 21ste aug. vóór de komst van bezoekers de moskee te betreden om ongestoord foto's te kunnen maken.

Hij nam die dag twee containers en een fles met benzine en kerosine mee in een rugzak, aldus de aanklacht.

Rapport *commissie* van onderzoek

Op 24 sept. bracht de regeringscommissie van onderzoek rapport uit.

Zij concludeerde dat de brand het werk van een brandstichter was en leverde kritiek op de nalatigheid van een lid van het moskeepersoneel, Ibrahim Halwani. Deze had verdachte r de moskee zien binnen komen met een rugzak, hoewel dat absoluut verboden was, maar hij had hem niet tegengehouden noch een bewaker gewaarschuwd. Halwani stelde dat het niet zijn taak was de ingang van de moskee te bewaken, maar het terrein schoon te houden en op de schoenen van toeristen te letten. Het rapport memoreerde dat in 1967 een Israëlische brandweerfunctionaris de mohammedaanse religieuze leiders erop gewezen had dat het brandblusmateriaal onvoldoende was en dat zij een aanbod voor een modernere uitrusting hadden afgewezen. Vastgesteld was dat niemand van het moskeepersoneel met het brandblusmateriaal wist om te gaan.

Waren de brandblussers onmiddellijk gebruikt, dan zou het ,,ongetwijfeld mogelijk zijn geweest" de brand te blussen en de schade te beperken.

Het proces

Het proces tegen Rohan begon op 6 okt. voor het districtshof te Jeruzalem, voorgezeten door rechter Zvi (Henry E.) Baker. Via de hem door het hof toegewezen advocaat Itzhak Tunik (Rohan had door de Australische ambassade aangeboden juridische bijstand afgewezen en het hof verzocht een advocaat te benoemen) verklaarde Rohan ,,niet schuldig" te zijn m.b.t. de aanklachten i.z. brandstichting en schending van een heilige plaats.

De procureur-generaal Meir Shamgar zei dat Rohan de Al-Aksa-moskee voor de brand vele malen bezocht had en daarbij de bewakers en een gids — een student met wie hij bevriend was geraakt — geld had gegeven. Deze giften varieerden van 50 Israëlische ponden tot 1.000 Israëlische ponden. Na de brand had hij de bewakers nog 10 pond aangeboden, wat deze hadden geweigerd.

Op f okt. bekende Rohan via zijn advocaat dat hij de moskee in brand had gestoken. Hij voerde krankzinnigheid aan, terwijl zijn advocaat sprak van geestesziekte.

Een getuigenverklaring werd afgelegd door een Amerikaan. die met Rohan in de kibboets Mishmar Hasharon samengewerkt en Hebreeuws geleerd had Volgens de getuige had Rohan met hem gesproken over de bouw van de derde tempel in Jeruzalem, die hij in de nabije toekomst verwachtte Ook zou Rohan hebben verklaard de moskee in brand te hebben gestoken

Het proces werd op **13** okt tot **30** okt verdaagd op verzoek van de verdediger, die drie weken nodig had voor een psychiatrisch onderzoek van Rohan en het oproepen van getuigen

Op **30** okt bracht de verdediging getuigen naar voren om de krankzinnigheid van Rohan te adstrueren Rohan zelf verklaarde de moskee in brand te hebben gestoken, omdat God hem de tempel wilde laten bouwen en hem tot koning van Judea en Jeruzalem gekozen had Ook had God hem geopenbaard dat hij (Rohan) verwant was aan koning David en derhalve aan koningin Elizabeth II Een Australische vrouwelijke psychiater, die Rohan in **1965** behandeld had, beschreef hem als schizofreen en zei dat de diagnose na zijn behandeling o a van illusies van religieuze aard melding maakte

Op **11** nov werd het getuigenverhoor afgesloten en het proces tot **19** nov verdaagd

De Israelische procureur-generaal, Meir Shamgar, verzocht het hof op **20** nov Rohan schuldig te verklaren betreffende twee aanklachten wegens brandstichting en twee wegens schending van een heilige plaats Shamgar stemde er mee in dat Rohan geestesziek was, maar hij verwierp het pleidooi van de verdediging dat hij gehandeld had onder een onweerstaanbare aandrang Hij handhaafde dat Rohan volgens de wet verantwoordelijk was voor zijn misdaden omdat hij in staat was te beseffen dat zijn daden door de Israelische wet verboden waren

Rohans verdediger Itzhak Tunik, betoogde tijdens zijn pleidooi op **24** en **26** nov dat zijn client geestelijk een zeer zieke jonge man was en dat zijn ernstige geestesziekte zijn levenlang kon duren In het geloof dat hij tot koning van Judea gekozen was en dat hij Gods wil uitvoerde door de moskee te verbranden, had Rohan onder een druk gestaan, veroorzaakt door een paranoide schizofrenie, die hem van een onafhankelijke wil had beroofd Tunik vroeg Rohan vrij te spreken van verantwoordelijkheid voor zijn misdaad en hem naar een krankzinnigeninrichting te sturen

Michael Denis Rohan in een kogelvrije ruimte tijdens het pleidooi van zijn advocaat Tunik (rechts).

Uitspraak

Op 30 dec. werd Rohan door het hof veroordeeld tot opneming in een krankzinnigeninrichting. Het hof was van mening dat Rohan de hem ten laste gelegde brandstichtingen had begaan, maar dat hij niet strafrechtelijk voor deze daden verantwoordelijk was wegens zijn geestesziekte (paranoïde schizofrenie).

Het vonnis, dat voorgelezen werd door rechter Baker, stelde dat alle in de aanklacht vermelde feiten door de openbare aanklager waren bewezen, niet alleen op grond van Rohans verklaringen voor de politie en door zijn getuigenis voor het hof, maar ook door bevestigd en onafhankeliik bewiismateriaal. Het hof was ook van mening dat Rohan aan paranoïde schizofrenie leed toen hij de Al-Aksa-moskee op 21 aug. in brand stak. Dit feit alleen echter zou niet voldoende zijn geweest om hem te ontslaan van strafrechtelijke verantwoordelijkheid.
Evenwel, al was aangetoond dat Rohan had geweten dat hij verkeerd handelde, zijn geestestoestand had hem beroofd van de mogelijkheid ook maar enige controle op zijn wil uit te oefenen. Hij was onweerstaanbaar bewogen door een impuls van krankzinnigheid om de moskee te doen afbranden teneinde de wereld te bewijzen dat God hem had gekozen tot koning van Judea en hem de taak had toevertrouwd de tempel te herbouwen ter voorbereiding van de tweede komst van Christus. Dit feit, aldus het hof, ontsloeg Rohan van alle strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor zijn daden.

GEWELDDADEN PALESTIJNSE GUERRILLA-ORGANISATIES

Hieronder volgt een overzicht van de voornaamste gewelddaden van de Palestijnse guerrilla-organisaties in Israël, de bezette gebieden en daarbuiten. Voorts enige Israëlische maatregelen daartegen en andere er mee samenhangende ontwikkelingen.

Israël en bezette gebieden

16 sept. — Een handgranaat werd geworpen op de markt te Gaza: een Israëlische vrouw gedood, 18 personen, vnl. vrouwen en kinderen, gewond, op 2 na Arabieren.

26 sept. — Een man gedood en twee personen gewond bij een bomaanslag in een busstation in Jeruzalem.

2 okt. — Diverse acties van guerrillastrijders in Israël en op westelijke Jordaanover; een bomaanslag te Kfar Zebulon bij Haifa; twee waterinstallaties in hetzelfde gebied beschadigd: een oliepijpleiding opgeblazen in het gebied van Hedera.

6 okt. — Explosie op de groentemarkt te Afula, ten oosten van Haifa: een dode en een aantal gewonden.

22 okt. — Een reeks bomexplosies in Haifa: 2 doden, 15 gewonden, 3 huizen verwoest en een flatgebouw beschadigd. Volgens Israëlische veiligheidstroepen waren de aanslagen uitgevoerd door leden van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina.

24 okt. — Na het doden van een Israëlische officier door Arabische guerrillastrijders in het gebied van Hebron in het dorp Halhul werden 18 huizen opgeblazen als vergeldingsmaatregel, waardoor ca. 250 Arabieren dakloos werden. Volgens Isr. autoriteiten werd een belangrijke terroristenorganisatie in het gebied van Hebron opgerold. Ook werden arrestaties verricht.

30 okt. — In Gaza bliezen Isr. militairen 8 huizen op nadat een Isr. winkelier was vermoord. Voor het eerst werd aan de bewoners van de verwoeste huizen onderdak verschaft.

23 nov. — In Akko werden 2 Arabieren gedood, toen hun met munitie geladen auto ontplofte. Israëlische jongeren, die de Arabische wijk wilden bestormen, werden door de politie tegengehouden.

(Vor. ber. pag. 636/2-1969)

De Israëlische autoriteiten maakten op 20 nov. bekend dat vier Arabische terroristencellen waren vernietigd, die verantwoordelijk werden geacht voor recente bomaanslagen in Jeruzalem en Haifa. Ook waren bij acties van de politie 31 verdacnten gearresteerd, o.w. 6 Arabieren in de voorgaande nacht. Deze zouden volgens een politiewoordvoerder hebben bekend verantwoordelijk te zijn voor de bomaanslag op een flatgebouw in Haifa (22 okt.).
De Israëlische minister van defensie, generaal Dayan, deelde op 16 dec. in antwoord op vragen uit de Knesset mee dat de Israëlische autoriteiten sinds de oorlog van 1967 516 Arabische huizen hadden gesloopt in bezette Arabische gebieden ais vergelding voor bedreven terreuractiviteiten. Van deze 516 bevonden zich 263 op de westelijke Jordaanoever, 227 in de Gaza-strook en 24 in het oude Jeruzalem. Tot slopen werd overgegaan als de militaire autoriteiten reden hadden te geloven dat de bewoner een terrorist was of iemand die met een terrorist samenwerkte. Deze maatregelen vonden volgens Dayan hun wettelijke basis in de door de Britse autoriteiten vóór 1948 ontworpen voorschriften i.z. de noodtoestand.
De minister verklaarde op 1 jan. dat sinds de Zesdaagse Oorlog 999 sabotagedaden in Israël en de bezette gebieden waren gepleegd, waarbij in totaal 588 slachtoffers vielen: 40 Israëlische burgers en militairen werden gedood; 50 doden waren gevallen onder de Arabische bevolking alsmede 466 gewonden.

Ontvoering Boeing

Een Boeing 707 van de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij Trans World Airlines met 101 passagiers en 12 bemanningsleden werd op 29 aug. boven Zuid-Italië gekaapt door twee jonge Arabische commando's, een man en een vrouw, die zich leden van de „Che Guevara commando-eenheid" van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina noemden. Het vliegtuig, dat onderweg was van New York naar Lydda, moest een gedwongen landing maken in Damascus. Nadat passagiers en bemanning het toestel hadden verlaten, ontplofte in de cockpit een bom.
Tijdens de vlucht verklaarde een van de kapers dat de actie plaats vond vanwege een van de Israëlische passagiers aan boord van het toestel, die een ,,moordenaar" werd genoemd, verantwoordelijk voor de dood en het lijden van vele Pales-

tijnse mannen, vrouwen en kinderen. Deze zou voor een ,,Palestijns revolutionair hof" terecht moeten staan voor zijn ,,misdaden". Een verklaring van het PELP te Beiroet, waarin dit de verantwoordelijkheid voor de actie claimde, hield een ander motief in: de kaping van de Boeing was een represaille voor de verkoop door de VS van 50 Phantoms aan Israël.

De Syrische autoriteiten deelden mee dat passagiers en bemanning Syrië mochten verlaten met uitzondering van zes Israëlische passagiers, die werden gedetineerd. Op 31 aug. werd aan vier van hen (drie vrouwen en een meisje) toegestaan Syrië te verlaten. De twee gedetineerde Israëliërs — Shlomo Samueloff, hoogleraar in de fysiologie van de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem, en Saleh Muallem, employé van een reisbureau — werden op 8 sept. door een delegatie van het Internationale Rode Kruis bezocht, die pogingen in het werk stelde voor hun vrijlating.

Op 30 aug. verklaarde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers erover verbaasd te zijn dat Syrië, een lid van de VN, zou verkiezen ,.deze misdadige handeling te vergoelijken en zich erbij aan te sluiten" door onschuldige passagiers in hechtenis te houden. Daags tevoren had Rogers de kaping ,,een daad van internationale piraterij" genoemd. De VS namen contact op met de Italiaanse regering, die de Amerikaanse belangen in Syrië wegens het ontbreken van diplomatieke betrekkingen tussen Washington en Damascus behartigt, en met internationale luchtvaartorganisaties.
Secretaris-generaal Oe Thant van de VN sprak in een verklaring d.d. 30 aug. van een ,,betreurenswaardige en onverantwoordelijke daad" en hij zei te hopen dat alle passagiers zouden worden vrijgelaten, waarover hij volgens een VN-woordvoerder contact met de Syrische regering had opgenomen.

De twee Arabische kapers, mej. Leila Khaled (22) en Salim Assawi (30) werden op 12 okt. door de Syrische autoriteiten op vrije voeten gesteld. Op 5 dec. werden ook de twee Israëliërs vrijgelaten. Zij waren door bemiddeling van het Internationale Rode Kruis uitgewisseld tegen 13 Syriërs (7 militairen en 6 burgers), die dezelfde dag aan vertegenwoordigers van het Internationale Rode Kruis te Koeneitra werden overgedragen. Bij hun aankomst op het vliegveld van Lydda werden de twee Israëliërs verwelkomd door premier Meir en minister Eban.

Bomaanslagen in West-Europa

Op 29 aug. ontplofte in het kantoor van de Israëlische scheepvaartmaatschappij Zim te Londen een tijdbom. Een lid van het personeel, de enige aanwezige, raakte gewond. Op sept. werden tegelijk door jeugdige Arabieren aanslagen gepleegd op de Israelische ambassades in Den Haag en Bonn en op het El Al-kantoor te Brussel.
In Den Haag kwam de handgranaat bestemd voor de Israëlische ambassade, terecht in het aangrenzend pand van de Westduitse ambassade-secretaris, In Den Haag èn Bonn was de schade gering en vielen geen slachtoffers; in Brussel raakten vier personen gewond, van wie een ernstig. In totaal werden 2 Arabieren gearresteerd.
Het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina maakte te Beiroet bekend dat de aanslagen waren uitgevoerd door „jonge tijgers" van de Ho Tsji Minh sectie van het Front. De actie was hst begin van een ,,algehele aanval" op Israëlische gebouwen. schepen en vliegtuigen over de hele wereld.

De 16-jarige Jordaniër Ali el Attar Taysir werd op 19 dec door het gerechtshof te Den Haag in hoger beroep veroordeeld tot 3 maanden tuchtschool wegens het werpen van een handgranaat naar de Israelische ambassade. Hij vertrok op 27 dec per vliegtuig naar Libië, dat de Nederlandse regering had laten weten zich over de jongen te willen ontfermen. Bij aankomst op 28 dec in Tripoli werd hij op uitbundige wijze verwelkomd en begroet door o a de voorzitter van de revolutionaire raad, kolonel Kadhafi

Aanslag op El Al-kantoor te Athene

Op 27 nov. werd door een Arabier een handgranaat geworpen in het kantoor van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al te Athene 15 personen (Grieken, Britten en Amerikanen) werden gewond; een Grieks jongetje (2 jaar) overleed op 29 nov. aan de gevolgen van zijn verwondingen.
Nog op 27 nov. werden twee mannen met Jordaanse paspoorten, Elias Dsrgarabedian en Mansour Murad (beiden 23 jaar oud), te Athene in verband met de aanslag gearresteerd. Beiden zouden volgens de politie het organiseren van de aanslag hebben bekend. Het Volksfront voor de bevrijding van Palestina deelde mee voor de aanslag verantwoordelijk te zijn.
Op 28 nov. werden de twee Jordaniërs formeel te Athene in staat van beschuldiging gesteld wegens poging tot massamoord met voorbedachten rade; op 29 nov. na de dood van de Griekse baby wend de beschuldiging van moosd met voorbedachten rade toegevoegd. Bovendien werd de Jordaniërs ten laste gelegd het veroorzaken van een levensgevaarlijke explosie, illegaal wapenbezit en moedwillige vernieling van buitenlandse eigendom.
De Arabische diplomatieke vestegenwoordigers in Athene werden op 1 dec. op het Griekse ministerie van buitenlandse zaken ontboden, waar minister Pipinelis hen waarschuwde voor de ,,onprettige politieke repercussies" van ,,terreurdaden van Arabische extremisten" en een beroep op hen deed hun invloed en die van hun regeringen aan te wenden om terreurorganisaties te beteugelen. Dezelfde dag werd door de Griekse regering aan Palestijnse Arabieren met tijdelijke reisdocumenten de toegang tot Griekenland ontzegd.

Proces te Wznterthur

Het hof in de Zwitserse stad Winterthur veroordeelde op 22 dec. drie Arabieren — Mohammed Aboe al-Higa (24), Tawfiq Ibrahim Youssef (34) en mej. Amena Dabhir (22) — tot 12 jaar dwangarbeid elk, omdat zij op 18 febr. op het vliegveld van Zürich een Boeing 720B van El Al hadden aangevallen en daarbij de tweede piloot hadden gedood (zie pag. 260/1-1969). De Israëlische veiligheidsfunctionaris Mordechai Rahamim, die een vierde Arabier had doodgeschoten, werd wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken van de beschuldiging van doodslag.
Het Volksfront voor de bevrijding van Palestina, waarvan de drie Arabieren verklaarden lid te zijn, gaf een verklaring uit waarin het de Zwitserse regering en justitie bevooroordeeld noemde ten gunste van Israël en het zionisme. Het Front kondigde aan dat de Zwitserse regering een ,,hoge prijs voor de onrechtvaardige behandeling" zal moeten betalen.
Alle ,,progressieve nationale Arabische staten" zouden worden opgeroepen hun betrekkingen met de Zwitserse regering te bezien, Zwitserse goederen te boycotten en tegoeden in Zwitserland op te nemen.
Verder verklaarde het Volksfront dat de veroordeling niet van invloed zal zijn op zijn strategie en dat het harde klappen zal blijven uitdelen aan Israël, het zionisme en het imperialisme binnen en buiten Palestina „tot het bezette land volledig zal zijn bevrijd".

Vliegtuigkaping te Athene verhinderd

In Athene werden op 21 dec. drie jonge Libanezen aangehouden, toen zij met valse paspoorten en explosieven aan boord wilden gaan van

een Boeing 707 van de Amerikaanse maatschappij TWA, die van Tel Aviv op weg was naar New York. Alle drie verklaarden lid van het Volksfront te zijn en bekenden op 29 dec. het toestel boven Italië te hebben willen kapen en naar Tunis re brengen

TWA-toestel naar Beiroet ontvoerd

In de nacht van 8 op 9 jan werd een Boeing 707 van de TWA door een 23-jarige Fransman, Christian Belon, gedwongen naar Beiroet te vliegen. Deze verklaarde hiermee te willen protesteren tegen Israëlische acties tegen Libanon.

Aanslag op El Al-vliegtuig te München

Op 10 febr. hebben twee Jordaniërs en een Egyptenaar een granaataanvel gepleegd op een aantal passagiers van een El Al-toestel tijdens een tussenlanding op het vliegveld Riem bij München. Hierbij werd een Israëlische passagier gedood en raakten 11 personen gewond, onder wie twee van de Arabieren. Onder de passagiers bevond zich Assaf Dayan, een zoon van de Israëlische minister van defensie. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de Actie-groep voor de bevrijding van Palestina.

ISRAËL

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VERLIES ARBEIDERSPARTIJ. NIEUW KABINET

Op 28 okt. 1969 zijn verkiezingen gehouden voor een nieuw parlement, de zevende Knesset. De officiële uitslag volgt hieronder:

De samenwerkende arbeiderspartijen o.l.v. Golda Meier verloren 7 zetels en daarmee hun absolute meerderheid in de Knesset. Het verlies kwam grotendeels ten goede aan het Cheroet-Liberale blok (4) en de gezamenlijke religieuze partijen (1), wat als een geringe verschuiving naar rechts werd beschouwd. Verdere winst werd behaald door de groepering van Ben Goerion (3) en die van Avneri (1), terwijl het van de Gachal afgesplitste Vrije Centrum 2 van de 4 zetels verloor.

De opkomst van de kiezers bedroeg 80%. Dit percentage gold ook voor de 150.000 kiesgerechtigde Israëlische Arabieren en Druzen. Het aantal blanke of ongeldige stembiljetten was 60.239.

Tegelijk met de algemeene verkiezingen vonden ook verkiezingen voor 129 gemeenteraden plaats. Opmerkelijk was hierbij de grote opkomst van Arabieren (10.000) bij de stembus in Jeruzalem.

De nieuwe Knesset werd op 14 nov. door president Sjazar geopend, die mevr. Golda Meier met de vorming van een nieuw kabinet belastte.

Nieuw kabinet

Op 15 dec. had mevr. Meier haar opdracht vervuld en was een nieuw kabinet van 24 leden tot stand gekomen, het grootste in de geschiedenis van Israël. Het berustte op een coalitie van zes partijen: Arbeiderspartij (AP), Mapam, Cheroet, Liberalen, Nationale religieuze partij en onafhankelijke Liberalen. De verdeling van de portefeuilles (met partij) is als volgt:

Premier - Golda Meir (AP - Mapai); vice-premier en onderwijs - Yigal Allon (AP - Ahdoet Avoda); buitenlandse zaken - Abba Eban (AP - Mapai); defensie - Mosje Dayan (AP - Rafi); financiën - Pinhas Sapir (AP - Mapai); landbouw - Hayim Gvati (AP - Mapai); arbeid - Yosef Almogi (AP - Rafi); justitie - Yaacov S. Shapira (AP - Mapai); huisvesting - Zeev Sharef (AP - Mapai); politie - Shlomo Hillel (AP - Mapai)*; handel en industrie - Yosef Sapir (Lib.); verkeer - Ezer Weizman (Cheroet)*; PTT - Elimelech Rimalt (Lib.*; ontwikkeling - Hayim Landau (Cheroet)*; binnenlandse zaken - Mosje H. Shapira (NRP); sociale zaken - Yosef Burg (NRP); religie - Zerah Warhaftig (NRP); toerisme - Mosje Kol (onafh. lib.); zonder portefeuille - Israel Galili (AP - Ahdoet Avoda), Shimon Peres* (AP - Rafi), Menahem Begin (Cheroet), Leo Doltzin (Lib.)*, Victor Shemtov (Mapam)* en Israel Barzilay (Mapam).

De portefeuille van absorptie en gezondheid zijn gereserveerd voor de Mapam. De ministers moeten nog worden benoemd.

Van de zeven nieuwe ministers worden vooral van belang geacht: Generaal Ezer Weizman (chef operaties van de generale staf, een van de oprichters van de Israëlische luchtmacht; neef van oud-president Chaim Weizman en zwager van Mosje Dayan) en Shimon Peres (voorheen directeur-generaal van defensie en persoonlijk vriend van Dayan).

Vier ministers zagen zich een andere portefeuille toegewezen: Yigal Allon bleef vice-premier, maar kreeg de portefeuille van onderwijs i.p.v. absorptie; Zeev Sharef verloor de portefeuilles van financiën, handel en industrie, en kreeg nu huisvesting; Yosef Sapir, voorheen zonder portefeuille, is nu minister van handel en industrie; Israel Barzilay, voorheen gezondheid, is nu minister zonder portefeuille.

Pinhas Sapir, de secretaris-generaal van de Mapai, keert terug op financiën, dat hij in 1968 verliet (pag. 570/2-1968).

Onder de ministers die het kabinet verlieten zijn Eliahu Sasson (politie) en Mosje Carmel (verkeer).

Op 12 dec. kreeg het kabinet het vertrouwen van de Knesset: 90 stemmen voor, 10 tegen, bij 4 onthoudingen.

* Nieuwe ministers.

Partijen	Stemmen 1969	Zetels 1969	Zetels 1965
Maarach (Isr. Arbeiderspartij + Mapam)	632.035	56	63
Arabische lijst	47.989	4	4
Gachal (Cheroet + Liberalen)	296.294	26	26 *
Nationale religieuze partij	133.238	12	11
Agudat Israel (orthodox-rel.)	44.002	4	4
Poalei Agudat Israel (orthodox rel. arbeiders)	24.968	2	2
Onafhankelijke Liberalen	43.933	4	5 *
Staatspartij (in 1968 door Ben Goerion opgericht)	42.654		— *
Vrije Centrum (in 1967 door dissidenten Cheroet opgericht)	16.393	2	— *
Rakah (Arab CP)	38.827	3	3
Maki (joodse CP)	15.712	1	1
Ha'olam Hazeh (anti-zionistische partij van Uri Avnerij	16.853	2	1
Groot-Israel	7.591	—	—
Lijst voor de vrede	5.138	—	—
Jong-Israel	2.116	—	—

* In de ontbonden Knesset had Gachai 22 zetels, Het Vrije Centrum 4, de onafhankelijke Liberalen 4 en de Staatspartij 1 tengevolge van mutaties na 1965.

VAR

OLIE-AKKOORD MET AMERIKAANSE MAATSCHAPPIJ

De president van de Egyptische staatsoliemaatschappij Ali Wali maakte op 1 okt. 1969 de ondertekening bekend van een akkoord met de Pan American Oil Cy i.z. de exploratie van een gebied van 28.000 km2 in het zuiden aan de westelijke kust.

(Vor. ber. pag. 639/2-1969)

COMMUNAUTAIR AKKOORD IN BELGIË

Op 18 febr. heeft eerste-minister Eyskens voor Kamer en Senaat voorlezing gedaan van een regeringsmededeling betreffende de staatshervorming en de betrekkingen tussen de gemeenschappen.

Daarin worden een aantal voorstellen geformuleerd, waarover op 15 februari in de kabinetsraad een eenparig akkoord was bereikt. Dit akkoord plaatst een voorlopig eindpunt achter langdurige en moeizame besprekingen op regeringsniveau.

Toen het kabinet-Eyskens in juni 1968 om de investituur verzocht, verklaarde het dat de oplossing van de ,,communautaire" geschillen en de modernisering van de staat tot de belangrijkste opdrachten van de grondwetgevende vergadering zouden behoren. Het beloofde tevens bij de herziening van de grondwet een dynamische en leidende rol te spelen. (zie pag. 431/2-1968). Op 17 okt. 1968 diende de regering bij de Senaat een reeks ontwerp-artikelen tot wijziging van de grondwet in. (zie pag. 680/3-1968). Op 22 okt. werd bij de Kamer een ontwerp van kaderwet ingediend, houdende organisatie van de planning en van de economische decentralisatie. (zie pag. 715/3-1968). Dit ontwerp werd op 19 juni 1969 door de Kamer goedgekeurd en daarna overgezonden naar de Senaat, waar het nog steeds in behandeling is. (zie pag. 392/1-1969.) Inmiddels had de bespreking van de voorstellen tot grondwetsherziening moeilijkheden uitgelokt in d2 senaatscommissie. (zie pag. 38 /2-1969.) De regering was verplicht sommige voorstellen te amenderen. Op 4 juli 1969 nam de senaatscommissie in eerste lezing verscheidene teksten aan.

Ten gevolge van de weigering van de oppositie om de bespreking van de grondwetsherziening bij te wonen, geraakte die herziening in de zomer van 1969 geleidelijk helemaal klem. (zie pag. 439/2-1969.) Na het reces, in sept., nodigde de regering alle politieke partijen uit samen te werken in een commissie voor de ,,communautaire" vraagstukken die de naam ,,werkgroep-Eyskens" of ,,werkgroep van de 28" kreeg. (zie pag. 616/3-1969.) De werkgroep vergaderde van 24 sept. tot 13 nov. Hij kwam tot enkele fundamentele besluiten, maar slaagde er niet in een oplossing te vinden voor twee belangrijke knelpunten: het statuut van de Brusselse randgemeenten en de begrenzing en organisatie van het gewest Brussel. (zie pag. 742/2-1969). Ook een werkgroep ad hoc kon die kwestie niet beslechten. (zie pag. 808/1-1969.)

In januari 1970 trok de regering het dossier opnieuw tot zich. De ministerraad hield ettelijke (soms langdurige nachtelijke) vergaderingen, ten einde een synthese-voorstel op te stellen. Het scepticisme in de politieke kringen was niet gering. Er werd zelfs rekening gehouden met een kabinetscrisis, vooral ten gevolge van de dreiging van de PSC dat zij haar ministers zou terugtrekken, wanneer de regering de grondwetsherziening niet zeer spoedig kon vlotmaken.

Tegen de verwachtingen in, kon Eyskens echter op 15 febr., bij het verlaten van de ministersvergadering, verklaren: ,,Wij hebben een totaal en eenstemmig akkoord bereikt over een algehele oplossing voor de gemeenschapsproblemen".

Op 17 febr. werd de tekst een laatste maal door de ministerraad bijgeschaafd en 's anderendaags kwam Eyskens voor het parlement.

Na de voorlezing, eerst in de Kamer, daarna in de Senaat, werd medegedeeld dat de Kamer op 24 febr.

Premier Eyskens

de regeringsmededeling tijdens een openbaar debat zou bespreken.

De reacties op de synthese-voorstellen van de regering waren, zowel in de pers als in de parlementsfracties, vrij uiteenlopend.

In de regeringspartijen (CVP/PSC en BSP) was de algemene indruk veeleer gunstig. Daar werd erop aangedrongen dat het parlement zonder tijdverlies zou beginnen met het opstellen van wetteksten en grondwetsartikelen, om de aangekondigde beginselen te concretiseren. Alleen de franstalige Brusselaars in de ESP maakten voorbehoud, en **ook** oud-premier Vanden Boeynants (PSC) verklaarde „niet gelukkig" te zijn. In de PVV reageerde de Brusselse federatie zeer kritisch, terwijl de Vlaamse liberalen positief stonden. De Volksunie zei dat de voorstellen federalistisch georiënteerd waren, maar voerde bezwaren aan i.z. de bijzondere meerderheid, die voor de stemming over talrijke wetten vereist zou zijn. Het FDF/RW stemde in met de principes i.z. de erkenning van de gemeenschappen' maar verwierp de voorstellen betreffende Brussel.

Van Vlaamse zijde werd vooral met voldoening genoteerd dat het tweetalige gebied begrensd zou blijven tot de 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie. Om diezelfde reden werd het akkoord door de meeste franstalige Brusselaars aangevochten. Terwijl *Le Soir* negatief commentaar bracht, liet *La libre Belgique* evenwel een verzoenende toon horen. Positief was ook dat de PVV, onmiddellijk na de bekendmaking van de regeringsmededeling, besliste opnieuw mee te werken aan de grondwetsherziening.

De tekst van de regeringsmededeling

In de inleiding wordt herinnerd aan het verloop van de regerings- en parlementaire werkzaamheden Sedert juni 1968. Vervolgens worden de ,,drie essentiële realiteiten" toegelicht, die volgens de regering aan de basis van de vernieuwing der instellingen dienen te liggen:

1. De unitaire staat, met zijn structuur en zijn werkwijze, zoals die thans door de wetten nog geregeld zijn, is door de gebeurtenissen achterhaald. De gemeenschappen en de gewesten moeten hun plaats inne-

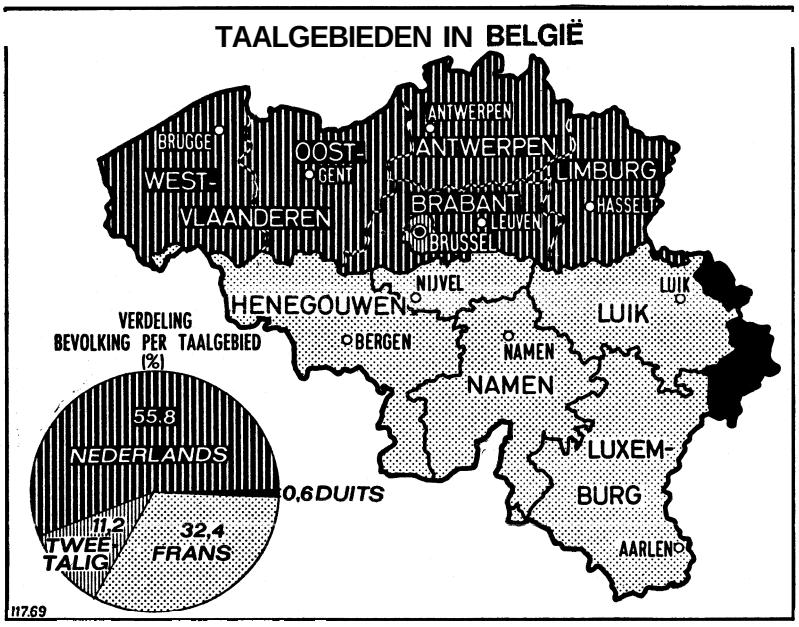

De vier taalgebieden van België: het Nederlandse met de prov Antwerpen, Limburg, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Brabant m u v. het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Het Franse met de prov Henegouwen, Luxemburg, Namen en Luik m u v. het Duitse taalgebied.

men in vernieuwde staatsstructuren, die beter aangepast moeten zijn aan de eigen toestanden van het land.

2. Die vernieuwde structuren moeten op cultureel gebied de reële autonomie van de cultuurgemeenschappen vestigen, behoudens bepaalde aangelegenheden, die aan de wet worden voorbehouden.
Op de andere gebieden moeten ze het principe huldigen van de primauteit van de basiswetgeving en van de eenheid van het algemeen beleid. Tegelijk moeten zij de decentralisatie van bepaalde normatieve bevoegdheden organiseren in het kader van een basiswetgeving. Zij moeten ook de decentralisatie organiseren voor bepaalde uitvoeringsbeslissingen, evenals voor de inspraak bij het ontwerpen en het toepassen van de programma's.

3. De reorganisatie en de modernisering van de instellingen moeten een grotere doelmatigheid van de staat beogen.

In deze samenhang dienen de fundamentele rechten en de vrijheden van de minderheden te worden gewaarborgd.
Het regeringsakkoord voorziet — volgens de mededeling — in de volgende punten:

GRONDWETTELIJKE BEPALINGEN

Culturele autonomie

1. België omvat vier taalgebieden: het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Hoofdstad-Brussel en het Duitse taalgebied.
Al de gemeenten van het Koninkrijk maken deel uit van één van deze vier gebieden.

2. Het tweetalige gebied Hoofdstad-Brussel strekt zich uit over het grondgebied van de negentien gemeenten.
In de grenzen van de taalgebieden kan geen verandering of correctie worden aangebracht dan bij een wet aangenomen bij een bijzondere meerderheid.

3. België omvat drie cultuurgemeenschappen: de Nederlandse, de Franse en de Duitse.

4. Een wet, aan te nemen bij een bijzondere meerderheid, draagt aan de oreanen van de Nederlandse en van de Franse cultuureemeenschaa, waarvan de leden aangeduid zullen worden onder de vertegenwoordigers van de natie, de bevoegdheid op om door middel van wetskrachtige decreten te regelen:
a) de culturele aangelegenheden die ze vaststelt, binnen de omschrijving en op de wijze die ze bepaalt;
b) het gebruik van de talen, binnen het kader bepaald door de Grondwet; dit kader is hetgeen dat ontworpen werd door de Senaatscommissie (herziening van artikel 23 met betrekking o.m. tot de taal-, school- en administratieve regimes in de gemeenten op de taalgrens alsmede in de zes randgemeenten en de overgangsbepaling).

5. Er is een Duitstalige cultuurraad. De wet bepaalt zijn samenstelling en zijn bevoegdheid.

Regionale organisatie

6. België omvat drie gewesten: het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse gewest.

7. Een wet, aan te nemen bij een bijzondere meerderheid, draagt aan de gewestorganen welke zij opricht en welke samengesteld zijn uit politiek verkozen mandatarissen, de bevoegdheid op om de aangelegenheden te regelen welke zij aanduidt en dit binnen de omschrijving en op de wijze die ze bepaalt.

8. Het eventueel toekennen van een eigen fiscaliteit aan de gewesten.

Andere hervormingen van de Staat, met inbegrip van de bescherming der minderheden

Op nationaal vlak

9. Het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend moet zonder discriminatie verzekerd worden. Criteria kunnen bij wet worden opgelegd om de rechten en vrijheden van ideologische en filosofische minderheden te waarborgen, meer bepaald in de schoot van elke cultuurgemeenschap.

10. De wet bepaalt de regels ter voorkoming van ernstige aantasting van de betrekkingen tussen de gemeenschappen. Deze regels kunnen, in bepaalde gevallen, in een bijzondere stemmingsprocedure voorzien of in de verplichting andere meerderheden te verkrijgen dan de volstrekte meerderheid. In deze gevallen, zal de wet bij een bijzondere meerderheid aangenomen moeten worden.
Een wet, aan te nemen bij een bijzondere meerderheid, za? de procedure bepalen die moet worden gevolgd! wanneer. behoudens voor de begrotingen en de wetten waarvoor een bijzondere meerderheid is vereist, een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste drie vierde van de leden van een taalgroep van Kamer of Senaat, zal zijn ingediend en waarbij wordt verklaard dat de bepalingen van een ontwerp of voorstel van wet, welke zij aanwijst, de betrekkingen tussen de twee gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen.
Analoge beschikkingen zullen worden genomen voor de werking van de Raad van de Brusselse agglomeratie.

11. De Eerste-Minister eventueel uitgezonderd, telt de Ministerraad evenveel Nederlandstalige als Franstalige ministers.

12. Staatssecretarissen: beginselen naar voren gebracht door de Senaatscommissie (art. 91 bis).

13. Inrichting van de taalgroep in Kamer en Senaat: beginsel geformuleerd door de Senaatscommissie (art. 3 bis, § 2).

Op provinciaal en plaatselijk vlak

14. Versteviging van de provinciale en plaatselijke instellingen meer bepaald door versoepeling van het toezicht en uitbreiding van bevoegdheden: beginselen naar voren gebracht betreffende art. 108.

15. De wet richt over het ganse grondgebied agglomeraties en federaties van gemeenten op. Ze bepaalt hun grenzen.
Ze regelt hun inrichting en bevoegdheden door de toepassing te huldigen van de beschikkingen vermeld in art. 108 van de Grondwet (beschikkingen betreffende de provinciale en gemeentelijke instellingen).
De agglomeraties en federaties van gemeenten bezitten, zoals de gemeenten, een fiscale bevoegdheid (belastingen en retributies).

16. De voorzitter uitgezonderd, telt het uitvoerend college van de Brusselse agglomeratieraad een gelijk aantal Nederlandstalige en Franstalige leden.
Deze beschikking zal in werking treden op de datum te bepalen bij wet. Deze wet zal moeten worden aangenomen bij een bijzondere meerderheid en ten laatste binnen zes jaar.
Tot en met deze datum zal het uitvoerend college ten minste een derde leden van iedere taalgroep tellen.

17. Een wet, aangenomen bij een bijzondere meerderheid, kan bepaalde gebieden, waarvan zij de grenzen vaststelt,

aan de indeling in provincies onttrekken en ze een eigen statuut toekennen

WETTELIJKE BEPALINGEN

Voor de toepassing van deze grondwettelijke beginselen, stelt de Regering aan het Parlement voor wetten uit te werken waarvan de inhoud de volgende zou zijn.

Culturele autonomie

18. Een wet, aan te nemen bij een bijzondere meerderheid, zal voor de Nederlandse en voor de Franse cultuurgemeenschap twee cultuurraden oprichten, samengesteld uit senatoren (of uit senatoren en volksvertegenwoordigers). Deze raden zullen hun bevoegdheden uitoefenen:
a) voor de culturele aangelegenheden: volgens het stelsel uitgewerkt door de Senaatscommissie (art. 3 bis §§ 4 tot 10);
b) voor het gebruik der talen: binnen het kader bepaald door de Grondwet (punt 4 supra!.

19. Op grond van het reciprociteitsbeginsel in de taalgrensgemeenten en in de zes randgemeenten, zal de wet houdende oprichting van de cultuurraden:
a) beslissen dat deze raden. in gemeenschappelijk overleg, het karakter en de inhoud zullen vastleggen van de waarborgen die aan de inwoners, welke gebruik maken van een andere landstaal, in culturele aangelegenheden zullen verzekerd worden;
b) het behoud bevestigen van de culturele waarborgen zoals ze thans verzekerd zijn door een akkoord van de Ministers van Nationale Opvoeding of van de Ministers van de Cultuur. Deze waarborgen kunnen slechts gewijzigd worden mits gemeenschappelijk akkoord van de twee Raden.

20. De wet houdende oprichting van de cultuiirraden zal aan deze, de inrichting opdragen van de samenwerking en van de culturele uitwisseling tussen de cultuurgemeenschappen.

21. Een wet, aan te nemen bij een bijzondere meerderheid, richt voor de Brusselse agglomeratie twee culturele commissies op met als opdracht de ontplooiing van de twee culturen in de agglomeratie te bevorderen en de agglomeratie in staat te stellen haar rol van hoofdstad, Europese metropool en grote internationale stad te vervullen. Hun bevoegdheid zal zich uitstrekken over de 19 gemeenten van het tweetalige gebied Hoofdstad-Brussel, Hun samenstelling, hun bevoegdheden (reglementerende bevoegdheden inbegrepen) en hun financiële middelen zullen worden bepaald overeenkomstig de regeringsverklaring en de besluiten van de Groep der 28.

22. Er zal worden overgegaan tot een programmatie voor de infrastructuur inzake een net kleuterplaatsen, scholen en bijschoolse inrichtingen, alsmede inzake cultuur. Deze programmatie zal ertoe strekken in het arrondissement Hoofdstad-Brussel de vrije keuze van het gezinshoofd te waarborgen tussen de scholen van de twee taalregimes.
De culturele commissies van de Brusselse agglomeratie zullen, elk voor wat hen betreft, deze programmatie uitvoeren.
Zodra deze culturele commissies. bij een met redenen omklede resolutie, zullen hebben vastgesteld dat de uitvoering van deze programmatie derniate gevorderd is, dat zij in deze scholen de opheffing verrechtvaardigt van de taalverklaring van het gezinshoofd en van het taaltoezicht op de inschrijvingen, zal deze opheffing effectief worden vanaf 1 september volgend op de datum waarop deze resolutie werd goedgekeurd
Deze opheffing zal in ieder geval geschieden. op dezelfde datum als deze bepaald bij de wet houdende de inwerkingtreding van de taalpariteit in de schoot van het agglomeratiecollege (zie punt 16) en ten laatste binnen zes jaar

Regionale organisatie

23. Goedkeuring van het kaderwetsontwerp houdende organisatie van de planning en economische decentralisatie. Dit belet niet dat later door de wet nieuwe overdrachten zouden kunnen gedaan worden ten voordele van de organen bedoeld in dit ontwerp of van andere organen (de provincies bijvoorbeeld).

24. Een wet aan te nemen bij een bijzondere meerderheid zal voor de Vlaamse, Waalse en Brusselse gewesten organen oprichten samengesteld uit politiek verkozen mandatarissen. Deze zal de grenzen van de gewesten bepalen nadat de gebiedsomsehrijvinp van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen zal bepaald zijn in toepassing van de kaderwet.
Deze wet zal aan de organen van de drie gewesten dezelfde reglementerende bevoegdheden opdragen in bepaalde aangelegenheden, die beschouwd werden als vatbaar voor decentralisatie door de Groep der 28.
Deze wet zal aan deze organen jaarlijkse dotaties toekennen en/of restorno's op de opbrengst van bepaalde Rijksbelastingen.

25. De wet zal het verplicht overleg der regionale organen inrichten telkens als een probleem meer dan een gewest aanbelangt.

Andere hervormingen van de Staat met inbegrip van de bescherming der minderheden

Op nationaal vlak

26. Een wet zal de materies hergroeperen, waarvoor reeds criteria bestaan tot bescherming van de ideologische en filosofische minderheden. Zij zal deze criteria formuleren. Deze wet zal worden aangevuld telkens als de behoefte zich zal voordoen criteria te bepalen in aangelegenheden die nog niet gedekt zijn.

27. Een wet, aan te nemen bij een bijzondere meerderheid, zal volgende regels invoeren inzake de stemmingsprocedures in het Parlement.
Behoudens voor de begrotingen en de wetten waarvoor een bijzondere meerderheid vereist is, kan een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste drie vierde van de leden van een taalgroep van Kamer of Senaat en ingediend na de stemming per artikel en vóór de stemming over het geheel in openbare vergadering, verklaren dat de bepalingen van een ontwerp of voorstel van wet, die zij aanwijst, de betrekkingen tussen de twee gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen.
In dit geval wordt de parlementaire procedure geschorst en wordt de motie voor de Ministerraad gebracht.
De Ministerraad doet uitspraak bij gemotiveerd advies over het al dan niet bestaan van een ernstig in het gedrang brengen van de betrekkingen tussen de gemeenschappen.
Hij onderwerpt dit advies aan de bespreking van de vergadering, die het ontwerp of voorstel in behandeling heeft, en stelt de vertrouwenskwestie.
Zo het advies niet besluit tot de gegrondheid van de motie. wordt de schorsing van de parlementaire procedure opgeheven Zo het advies besluit tot de gegrondheid van de motie, wordt overgegaan tot de stemming over de eventuele amendementen ingediend door de Regering en nadien over het geheel van het ontwerp of voorstel Zo deze eventuele amendementen niet worden goedgekeurd of zo de eindstemming het advies van de Regering zou tegenspreken,, zouden deze stemmingen het ontslag van de Regering tot gevolg hebben
Deze procedure kan in elke vergadering die het ontwerp of voorstel in behandeling heeft slechts één maal worden toegepast op dezelfde tekst

Op provinciaal en plaatselijk vlak

28. De wet zal de provinciale en plaatselijke instellingen verstevigen o.m. door een versoepeling van het toezicht en een uitbreiding van bevoegdheden (en dit overeenkomstig de regeringsverklaring en de besluiten van de Groep der **29).**

29. De wet zal voor de fusies der gemeenten regels bepalen die niet meer in de tijd begrensd zijn. Deze regels zullen overeenkomstig de besluiten van de Groep der 28 een soepele procedure behelzen.

30. De wet zal over het hele grondgebied agglomeraties en federaties van gemeenten oprichten. Deze zullen voorzien worden van een statuut ingegeven door vroegere studies (voorstellen Gilson-Spinoy, Vereniging der Steden, enz....), de regeringsverklaring en de besluiten van de Groep der 28.
De wet zal de grenzen van deze agglomeraties en federaties van gemeenten bepalen. Deze grenzen zullen naderhand slechts op eensluidend advies van de betrokken agglomeratieraden en van de betrokken raden der federaties van gemeenten kunnen worden gewijzigd en dit bij een in de Ministerraad overlegd Koninklijk Besluit.
Dit Koninklijk Besluit zal worden onderworpen aan de bekrachtiging door de Wetgevende Kamers. Het treedt slechts in werking nadat het kracht van wet heeft bekomen.

31. Bij toepassing van hogervermeld punt 30, zal de wet die voor de eerste maal de grenzen van de agglomeratie zal bepalen, beslissen dat de Brusselse agglomeratie samengesteld is uit de negentien gemeenten die thans voorzien zijn door de wetgeving.

32. De wet zal het orgaan oprichten waarin de Brusselse agglomeratie en de meest dichtbij gelegen federaties van Vlaamse en Waalse gemeenten overleg zullen plegen voor het onderzoek van gemeenschappelijke problemen met technisch karakter die tot hun respectieve bevoegdheid behoren.
Ze zal de voorwaarden en de wijze van dit overleg bepalen.

33. De wet zal de voorwaarden en de wijze bepalen onder en volgens welke de agglomeraties en de federaties van gemeenten zich mogen verstaan of verenigen om zaken die tot hun respectieve bevoegdheid behoren, gemeenschappelijk te regelen en te beheren.

34 Een wet, aan te nemen bij een bijzrndere meerderheid, zal volgende regels invoeren betreffende de stemmingsprocedure in de Brusselse agglomeratieraad
Behoudens voor de begrotingen en de besluiten of reglementen waarvoor een bijzondere meerderheid vereist is, kan een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste drie vierde van de leden van een taalgroep van de Brusselse agglomeratieraad en ingediend na

de stemming per artikel en voor de stemming over het geheel in openbare vergadering, verklaren dat de bepalingen van een ontwerp of voorstel van besluit of reglement, die zij aanwijst, de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen In dit geval wordt de stemmingsprocedure geschorst en wordt de motie voor het agglomeratiecollege gebracht Dit college doet uitspraak bij gemotiveerd advies over het al dan niet bestaan van een ernstig in het gedrang brengen van de betrekkingen tussen de gemeenschappen

Vervolgens wordt gestemd over de eventuele amendementen voorgesteld door het college en nadien over het geheel van het ontwerp of van het voorstel Zo deze stemming het advies uitgebracht door het college tegenspreekt, wordt de zaak overgemaakt aan de Minister van Binnenlandse Zaken

Deze procedure kan op dezelfde tekst maar éénmaal toegepast worden tussen de stemming per artikel en de stemming over het geheel

35 Statuut voorzien door punt 59 van de bijlage van de regeringsverklaring

De regeringsverklaring eindigde als volgt:

Dit zijn de voorstellen die de Regering na rijp beraad meent aan het Parlement te mogen voorleggen om het te helpen zijn grondwetgevende taken te vervullen.

Nog nooit werd een zo belangrijke inspanning geleverd om onze basisinstellingen een nieuw uitzicht te geven met de wil aan iedere Belg, aan iedere gemeenschap, aan ieder gewest de beste ontplooiingsmogelijkheden te bieden in de schoot van het land en van de ruimere gemeenschap welke Europa vormt.

Door haar herhaalde initiatieven meent de Regering slechts haar plicht te hebben gedaan.

Maar ze vraagt namens het land dat ze de eer heeft samen met het Parlement te dienen, dat haar voorstellen en de verbeteringen die er zouden kunnen worden aangebracht, onderzocht zouden worden door onze twee Wetgevende Vergaderingen en al hun leden, met de enige bekommernis een werkelijk nationale taak te verwezenlijken.

Reacties van *de* partijen

De regeringsmededeling werd tijdens het weekeinde van 21 febr. door de partijbesturen nader besproken.

De algemene raad van de BSP reageerde positief op het vergelijk; alleen kamerlid H. Simonet voerde namens de franstalige Brusselaars bezwaren aan.

De vaste raad van de PSC wenste de regering geluk voor de indiening van ,,een voorstel tot algehele regeling" en verzocht het parlement zonder verder tijdverlies een nationale oplossing uit te werken. Oudpremier Vanden Boeynants die de vorige dagen had geaarzeld, schaarde zich op de raadsvergadering insgelijks achter het akkoord. De enige kritiek kwam van het Brusselse kamerlid Fr. Persoons.

Het politiek comité van de PVV deed geen uitspraak over de grond van het regeringsvoorstel. Het liet die zorg over aan een nationaal partijcongres dat bijeengeroepen werd voor 21 maart. De Vlaamse leden van het comité drongen aan op een spoedige (en positieve) bespreking van het vergelijk en verzetten zich dan ook tegen de bijeenroeping van een congres, maar werden met 66 tegen 33 stemmen bij 4 onthoudingen in de minderheid gesteld.

Het partijbestuur van de CPB betreurde dat het regeringsvoorstel niet ver genoeg gaat in federalistische richting en de grondslagen van de kapitalistische eenheidsstaat ongewijzigd laat.

De bijzondere partijraad van de VU noemde het vergelijk onduidelijk en stelde dat het op bepaalde punten onaanvaardbaar is.

Het hoofdbestuur van de CVP ondervroeg minister Tindemans en reageerde op diens antwoorden bijna unaniem positief.

Op 24 febr. werd de regeringsmededeling door de Kamer in openbare vergadering besproken. Het debat bleef beperkt tot een algemene benadering van de geformuleerde beginselen. Er werd geen motie ingediend en het debat eindigde dus niet op een stemming. PVV-fractievoorzitter M. Piron verklaarde dat zijn partij steeds gehoopt had op een algemene regeling van de gemeenschapsvraagstukken en de indiening van het regeringsvergelijk dan ook met tevredenheid begroette. Hij bevestigde dat de PVV-fracties in Kamer en Senaat opnieuw aan de grondwetsherziening zullen mee-

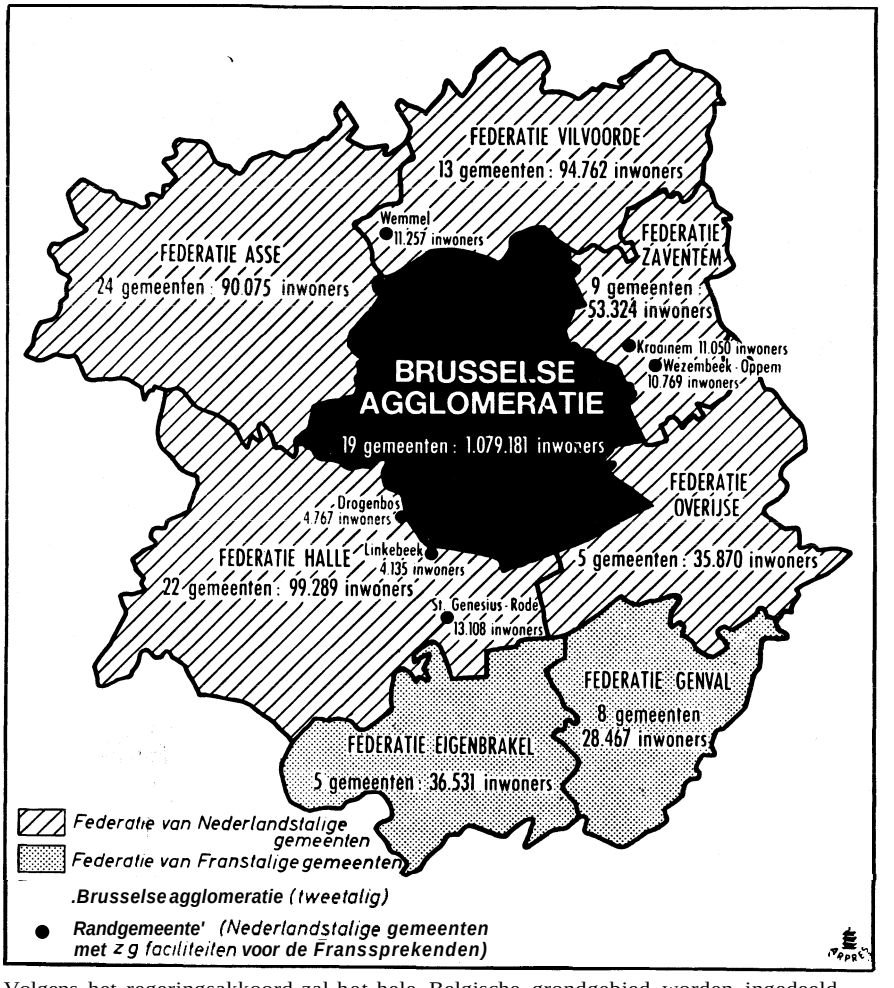

Volgens het regeringsakkoord zal het hele Belgische grondgebied worden ingedeeld in federaties van gemeenten en grote agglomeraties. Rondom Hoofdstad-Brussel (de agglomeratie der 19 gemeenten) zouden aldus zeven federaties (vijf Vlaamse en twee Waalse) worden opgericht, die samen het gewest-Brussel zouden vormen. Een overlegorgaan zonder beslissingsmacht zou zorgen voor de coördinatie van het gewestbeleid op technisch gebied (ruimtelijke ordening, verkeer, brandweer, voorzieningen in water, elektriciteit enz.) De zes Vlaamse randgemeenten met beschermde franstalige minderheid zouden tot een Vlaamse federatie behoren en niet — zoals door sommige franstalige Brusselaars wordt geëist — bij de agglomeratie worden aangehecht. De kaart werd opgemaakt door het departement van openbare werken. Luidens verklaringen van regeringswege kan de kaart nog worden gewijzigd.

werken en stelde vragen i.v.m. de bijzondere meerderheden en de afbakening van het gewest-Brussel.
CVP-fractievoorzitter R. van Elslande herinnerde eraan dat hij, bijna twintig jaar geleden, de eerste was om een wetsvoorstel op de culturele autonomie in te dienen en toen slechts door een kleine minderheid gevolgd werd. Het probleem van de staatshervorming moest rijpen, aldus Van Elslande; thans is de consensus er en kan het gesprek beginnen, Het land is gelukkig met de voorgestelde oplossing; aan het parlement is nu de taak opgedragen België in een nieuw klimaat, met nieuwe instellingen naar een nieuwe toekomst te leiden.
Partijvoorzitter Fr. van der Elst (Volksunie) noemde het verheugend dat de regering de unitaire staatsstructuur achterhaald acht. Hij verklaarde het regeringsvoorstel niet in zijn geheel te kunnen onderschrijven en maakte voorbehoud m.b.t. een aantal punten. Een groot bezwaar zag hij in de neutralisering van de Vlaamse meerderheidspositie.
Partijvoorzitter L. Collard (BSP) waarschuwde voor wijzigingen, die de grondslagen zelf van het regeringsvergelijk zouden aantasten: Het zou tot een mislukking en een politiek vacuüm leiden. I.v.m. het stelsel van de bijzondere meerderheden sprak hij zijn voorkeur uit voor een procedure, waarbij in iedere taalgroep een gewone meerderheid moet worden gevonden. Verder drong hij aan op de gelijklopende bespreking en totstandkoming van de culturele autonomie en de economische decentralisatie. Hij verzocht de Kamer niet langer te talmen met een definitieve oplossing van de gemeenschapsproblemen ,,aangezien een groot gedeelte van de bevolking er werkelijk genoeg van krijgt."
De communistische woordvoerders M. Drumaux en G. Moulin noemden het vergelijk onduidelijk en onvoldoende-federalistisch.
PSC-fractievoorzitter J. Michel zei dat het vergelijk ,,een gebeurtenis van buitengewoon belang" is en dat zijn groep bereid was om het als basis van discussie te aanvaarden.
Oud-premier Vanden Boeynants (PSC) beschouwde het vergelijk als een middel om een einde te maken aan ,,de kanker van de taaltwisten".
De enige radicaal-afwijzende kritiek kwam van de Brusselaars G. Mundeleer (PVV), Fr. Persoons (PSC), L. Defosset (FDF) en P. Havelange (FDF) die aanvoerden dat de hoofdstad de dupe is van een Vlaams-Waals akkoord, nergens inspraak krijgt en opgesloten blijft binnen de perken van de huidige agglomeratie.
Namens de regering lichtte premier Eyskens het akkoord toe. Hij zei dat de grondwetsherziening zal worden beperkt tot de wijziging van enkele algemene beginselen. Er worden geen ingewikkelde en uitvoerige mechanismen in de grondwet ingeschreven. De toepassing van de beginselen wordt geregeld bij wetten, die speciale meerderheden vereisen.
Na uiteengezet te hebben wat de bepalingen i.z. de nieuwe instellingen inhouden, zei Eyskens nog dat de regering zich niet zal verzetten tegen de indiening van amendementen, op voorwaarde dat het geheel van het akkoord niet in het gedrang wordt gebracht. Indien wij nu falen, besloot hij, zal het land een gevaarlijke weg inslaan, want ik weet niet wat de volgende stap zou kunnen zijn.
Op 26 febr. werd het debat nog eens overgedaan in de Senaat.
Tot besluit van beide debatten werd overgegaan tot de oprichting van een parlementaire adviescommissie voor de coördinatie van de grondwettelijke en wetteksten, die ter uitvoering van het regeringsakkoord bij de Kamers zullen worden ingediend. De commissie bestaat uit 30 leden, 15 senatoren en 15 kamerleden:
10 CVP/PSC: Van Elslande, Meyers, Verroken, Wigny, Saint-Remy, Houben, Vandekerckhove, Hulpiau, Servais en de Stexhe;
8 BSP: Collard, Van Eynde, Gelders, Van Hoorick, Pierson, Housiaux, Dehouse en Van Bogaert;
6 PVV: De Clercq, Piron, Delruelle, Descamps, Risopoulos en De Baeck;
2 VU: Van der Elst en Baert;
2 FDF/RW: Perin en Lagasse;
2 comm.: Drumaux en Noël.

Persreacties

Op een paar franstalige kranten van de hoofdstad na, reageerde de pers vrij positief op de publikatie van het regeringsvergelijk.

De socialistische partijkrant *Volksgazet* (26-2) stelde vast dat de regering stevig in het zadel zit en nu zeker haar derde jaar ingaat. Nog belangrijker is het feit, dat volgens deze krant, dat de grondwetsherziening wordt vlotgemaakt: ,,Niemand waagt het nog zich te onttrekken aan de vroeger door PVV, Volksunie en FDF/RW brutaal in de wind geslagen plicht om de gestelde problemen in het parlement te onderzoeken. Zelfs de VU en de Waalse extremisten durven geen algemene sabotage meer handhaven. Zij dreigen ten hoogste dat zij — misschien — ooit nog de behandeling van afzonderlijke punten zullen boycotten. Doch zelfs die bedreiging klinkt niet ernstig meer."

De Standaard (26-2): ,,De meest solide troef waarover Eyskens beschikt, blijft de CVP-BSP coalitie met daarin de groep-VDB. Een andere troef is het bestaan van het compromis. Voor de eerste maal beschikt het parlement over een evenwichtige tekst die in de grote lijnen aanvaardbaar is. De publieke opinie zal hem insgelijks bijtreden, op voorwaarde dat de regering haar voorstellen situeert in een nieuwe en verruimde visie op het samenleven van de twee gemeenschappen."

Het *Volk* (23-2) bleek ongerust over het plan om rondom Brussel een gordel van gemeentelijke federaties op te richten en stelde de vraag of het allicht de voorafbeelding is van een groter economisch gewest of kiesomschrijving.

La derniere *Heure* (lib.) (23-2) verwierp de zgn. afgrendeling van de Brusselse agglomeratie.
Met een zinspeling op de Kamerrede van premier Eyskens schreef La libre Belgique (25-2): ,,Het komt thans erop aan te weten, wat juist bedoeld wordt met de essentiële elementen van het vergelijk en in welke mate dit laatste nog kan worden gewijzigd zonder dat de meerderheid, die er nu achter staat, verloren gaat."

Gazet van Antwerpen (27-2): ,,België evolueert onweerstaanbaar naar een staat, gevormd door twee volksgemeenschappen, met Brussel als gemeenschappelijke hoofdstad. De franstalige Brusselaars mogen kiezen: ofwel komt die stad onder beheer van beide gemeenschappen, ofwel mogen zij het beheer zelf vormen, maar dan op paritaire basis.
Een andere formule is in de nieuwe structuur ondenkbaar. Als de Brusselaars door hun onwil een hinderpaal blijven om die nieuwe structuur uit te bouwen, waardoor het land eindelijk verlost zou worden van de taaltwisten, dan moeten Vlamingen en Walen de zaak maar zonder Brussel regelen. Een drama wordt dat niet, want met hun ingeboren zin voor opportunisme, zullen de franstalige Brusselaars wel bijdraaien, als ze merken tegenover een macht te staan, die sterker is dan de hunne."

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGSHULP: RAPPORT COMMISSIE-PEARSON: NIEUWE ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Op 1 okt. 1969 werd door de zgn. Commissie-Pearson — de World Bank Commission on International Development, een in aug. 1968 ingestelde werkgroep* onder leiding van de ex-premier van Canada Lester B. Pearson — een rapport gepubliceerd, dät het resultaat was van een elf maanden durende studie over de ontwikkelingsproblematiek: aan de ene kant een samenvatting en een beoordeling van de resultaten in het eerste decennium van de ontwikkelingshulp, aan de andere kant een opsomming van kernachtige aanbevelingen voor het tweede decennium dat in 1971 ingaat. Het 400 bladzijden tellend rapport kreeg als titel mee: „Partners in Development" en verscheen op 9 febr. als „Deelgenoten in Ontwikkeling" in een Nederlandse vertaling.

Behalve Lester Pearson hadden in deze speciale commissie van de Wereldbank (zie pag. 20/1) zitting: Sir Edward Boyle (Eng.), Roberto de Oliveira Campos (Brazilië), C. Douglas Dillon (VS), Wilfried Guth (West-Duitsland), Sir Arthur Lewis (Jamaica), Robert E. Marjolin (Fr.) en Saburo Okita (Japan).

Over het rapport van de acht — van nationale en internationale organisaties onafhankelijke — „wijzen", schreef de NRC op 4 okt. 1969: „Van de vraag hoevelen in de „Aid-business" hogepriesters zullen worden van deze bijbel en hoevelen alleen maar cynische exegeten, zal het lot der ontwikkelingshulp nu afhangen."

* Zie pag. 663/2-1968.

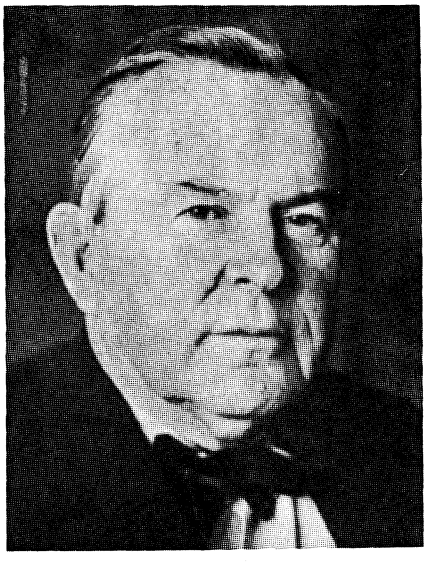

Lester B Pearson, minister-president van Canada in de periode 1963-1968, ontving in 1957 de Nobelprijs voor de vrede Hij was als adviseur aanwezig bij de Conferentie van San Francisco in 1945, toen het Handvest van de VN werd samengesteld Verder was Lester Pearson betrokken bij de voorbereiding die leidde tot de oprichting van de FAO en de UNRRA, die respectievelijk hielpen bij het economisch herstel van de door de Wereldoorlog getroffen landen en zich bezig hielden met het vluchtelingenprobleem
Fearson leidde verschillende delegaties naar de Algemene Vergadering waarvan hij in 1952-'53 voorzitter was In 1960 werd hij voorzitter van de Council on World Tcnsions Hij schreef verschillende boeken, w o , Democracy in World Politics" (1955) en „Peace in the Family of Man" (1968)

Samenvatting rapport

De studie van de Commissie-Pearson richtte zich vooral op drie categorieën vragen:

- kan worden aangetoond dat er met de tot dusverre verleende hulp werkelijk resultaten zijn bereikt?
- welke fouten blijken er in de toegepaste methodes te zitten?
- hoe moet het ontwikkelingsbeleid in de toekomst zijn om het doel te bereiken (nieuwe ontwikkelingsstrategie).

Het rapport bevat gegevens die tegenover de voorbeelden van mislukte en misplaatste hulpprojecten opmerkelijke resultaten aanwijzen. De gemiddelde groei van het bruto nationaal inkomen in de ontwikkelingslanden is in de jaren zestig tot 5% gestegen, ongeveer even veel als de VS en West-Europa sinds de industriële revolutie. Van deze groei is 85% het resultaat van eigen krachtsinspanningen van de ontwikkelingslanden (vgl. ook pag. 505-1969).

Er is in de afgelopen jaren ook onjuiste ontwikkelingshulp gegeven, om politieke redenen of uit gebrek aan inzicht; er is hulp verknoeid door onbekwaamheid in de ontvangende landen, er is teveel bevoogd, te kunstmatig geconcipieerd. Nochtans wordt de idee van „de bodemloze put" door de commissieleden ontkend. Zij stellen dat zelfs in de tot nu toe weinig perfecte vorm de ontwikkelingshulp grotere resultaten heeft gehad dan wel wordt aangenomen. Indien de ontvangers een goede interne discipline zouden ontwikkelen, indien verspilling beter kan worden bestreden, dan zou tegen het einde van deze eeuw een groot aantal van de huidige ontwikkelingslanden op eigen benen kunnen staan. althans de voor hun ontwikkeling nodige investeringen uit de normale eigen spaargelden en vreemde middelen kunnen haler., aldus het rapport

De crisis die de ontwikkelingshulp op het moment doormaakt wordt onder andere veroorzaakt door een onjuiste voorstelling van snelle wonderen die het panacee ontwikkelingshulp tot stand zou kunnen brengen. Bovendien ziet een aantal arme landen, al dan niet terecht, buitenlandse hulpverlening als een niet te accepteren inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden. Er zal meer duidelijkheid moeten komen in de ontwikkelingssamenwerking en de motivering om hulp te verlenen zal van vreemde elementen (samen te vatten als „neo-kolonialisme") moeten worden gezuiverd.

Hulpverlening moet gemotiveerd worden door:

1) morele argumenten

2) welbegrepen eigenbelang (b.v. Internationale Arbeidsverdeling);

3) pogingen om vriendschapsbetrekkingen tussen de verschillende landen aan te kweken en te versterken (dit mag niet leiden tot binnenlandse inmenging).

De ontwikkelingslanden hebben de afgelopen jaren een ongekend snelle groei doorgemaakt (de meeste zijn bovendien in korte tijd onafhankelijk geworden). Door de grote verschillen tussen de arme landen onderling is het totaalbeeld slechts gematigd optimistisch. Vooral de snelle bevolkingsgroei remt een nog snellere economische ontwikkeling. Daarnaast wijst het rapport nog op problemen als het gebrek aan autochtoon ondernemerschap, de steeds zwaarder wordende schuldenlast enz.

Nieuwe ontwikkelingsstrategie

De Commissie-Pearson komt na de beschouwende inleiding tot een aantal concrete en realistische aanbevelingen, waarvan wij de voornaamste dertig kort weergeven:

WERELDHANDEL:

- Krachtige expansie van de wereldhandel is voor een snelle internationale ontwikkeling onontbeerlijk
- Ontwikkelde landen moeten invoerrechten en belastingen laten vervallen op verbruiksartikelen die uitsluitend door

ontwikkelingslanden worden geproduceerd

● Er moeten financiele mogelijkheden ziin om arme landen te helpen bij het bestrijden van tekorten op de handelsbalans

● Kwantitatieve restricties op industriele importen uit de ontwikkelingslanden moeten gedurende de jaren '70 afgeschaft worden

● Regionale ontwikkelings-banken moeten meer steun krijgen en zij moeten grotere export-kredieten aan ontwikkelingslanden verlenen

● Internationale organisaties moeten de noodzaak bestuderen van internationale betalingsovereenkomsten ten einde de handel tussen ontwikkelingslanden te vergemakkelijken en zij moeten onderhandelen over wederkerige en omvangrijke tarief-concessies

● Financiele hulp is noodzakelijk voor het opslaan van landbouwproducten om er een beroep op te kunnen doen hij jaren met slechte oogsten en om de prijzen te stabiliseren

BUITENLANDSE INVESTERINGEN:

● Ontwikkelingslanden moeten de beletselen voor buitenlandse investeringen wegnemen en wat betreft buitenlandse bedrijven de stabiliteit verzekeren en de administratieve procedures verbeteren

● Buitenlandse investeerders in ontwikkelingslanden moeten bijdragen aan de opleiding van arbeiders, de lokale industrie en aan de nationale groei

● Ontwikkelingslanden moeten buitenlandse grote investeerders geen buitensporige bescherming en belastingconcessies verlenen

● Internationale organisaties en regeringen-crediteuren moeten een ,,vroegtijdig waarschuwingssysteem" opzetten om ontwikkelingslanden te waarschuwen dat zij de gevaarlijke zone van te hoge schulden naderen

● Particuliere investeringen in ontwikkelingslanden vormen geen alternatief voor overheidshulp Overherdshulp om wegen, scnolen en ziekenhuizen te financieren is een eerste vereiste voor particuliere hulp

ECONOMISCHE GROEI:

● Vergrote ontwikkelingshulp moet duidelijk bedoeld zijn om de ontwikkelingslanden te helpen op de weg naar voortgezette groei Het doel voor de Jaren '70 is het gemiddelde bruto nationale product met tenminste 6% per jaar te laten groeien Landen die dit peil bereiken moeten tegen het einde van de eeuw op eigen benen kunnen staan

● Vermeerderde ontwikkelingshulp in de toekomst moet nauw verbonden zijn met de economische doelen en ontwikkelingsprogramma's van de landen die de hulp ontvangen. Omgekeerd moeten de arme landen een schuldenlast aanvaarden die voortvloeit uit de hulp van de rijke landen

OMVANG VAN DE HULP:

● Het door de VN gestelde doel voor de door rijkere landen verleende ontwikkelingshulp van 1'» van hun bruto nationale produkt moet ten laatste in 1975 worden bereikt Algemene of overheidshulp in de vorm van giften of lage en rente-vrije leningen moeten 0 70% van het bruto nationale produkt uitmaken in 1975 en in elk geval niet later dan in 1980

● Voedselhulpprogramma's moeten worden vervangen door andere vormen van hulp als de ontwikkelingslanden wat betreft de voedselproduktie meer op eigen benen kunnen staan

KWIJTSCHELDING VAN SCHULDEN:

● Het kwijtschelden van schulden moet als een legitieme vorm van ontwikkelingshulp worden erkend. Om toekomstige schulden-crises tc voorkomen moeten de voorwaarden voor hulp soepeler en meer uniform worden gemaakt onder de donorlanden

HULPVERLENINGS-ADMINISTRATIE.

● Donor-landen en ontwikkelingslanden moeten dit jaar bijeen komen om de administratieve ,,red-tape" (de bureaucratische overdrijving) te doorbreken en drie-:arenprogramma's op te stellen i p v jaarlijkse budgetten

● Er moeten minder aan de hulpverlening verbonden bepalingen zijn, die de ontwikkelingslanden dwingen goederen te kopen in de donor-landen Donor-landen moeten meer mogelijkheden scheppen waardoor hun fondsen gebruikt kunnen worden voor het plaatsen van orders in ontwikkelingslanden

TECHNISCHE HULP:

● De snelle groei in de jaren '60 van meer dan 10% per jaar heeft tekortkomingen in de vorm van hulp teweeg gebracht Deze hulp heeft vaak gefaald wat betreft de werkelijke behoeften van de ontwikkelingslanden, vooral in de landbouw en in het onderwijs, en is niet op juiste wijze geintegreerd met de kapitaal-hulp

● Nationale en internationale corpsen van technici in de ontwikkelingslanden moet het mogelijk gemaakt worden een loopbaan te maken met hulp van donorlanden en particuliere instellingen

GEBOORTENBEPERKING:

● Gezinsplanning moet voor iedereen mogelijk zijn Er zouden geen ongewenste kinderen geboren moeten worden Geboorten-controle moet zowel door donors als ontwikkelingslanden benadrukt worden als hulp-programma's worden opgezet

● Een gevolmachtigde voor bevolkingszaken moet bij de VN worden benoemd, om te helpen de geboortenbeperkingprogramma's in de verschillende organisaties van de VN te coordineren

● De Wereldbank moet, in samenwerking met de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) een internationaal programma opzetten voor de mobilisatie van alle research op dit gebied

HULP VOOR ONDERWIJS EN ONDERZOEK:

● Er moeten meer gelden en mogelijkheden beschikbaar komen voor wetenschappelijk onderzoek en experimenten in nieuwe onderwijsmethoden in de ontwikkelingslanden, om hun mogelijkheden tot het opnemen, aanpassen en ontwikkelen van wetenschappelijke en technische kennis te vergroten

● Een deel van het onderzoek en ontwikkelingsmogelijkheden in geïndustrialiseerde landen moet worden gericht op problemen in de ontwikkelingslanden Rijke landen moeten helpen bij het stichten van internationale en regionale centra voor research en ontwikkeling op gebieden als tropische landbouw, onderwijs en standsplanning

MULTI-LATERALE HULP

● Internationale organisaties moeten meer leiding en richting geven om ontwikkelingshulp tot een meer echte internationale inspanning te maken

● Het aandeel van multi-laterale hulp moet verhoogd worden van de huidige 10% van de algemene hulp tot 20% in 1975 De IDA (zie pag 20) moet de centrale organisatie worden in de multi-laterale hulpverlening

● De IDA (International Development Association) moet haar werkzaamheden in 1974 verviervoudigd hebben, met nationale contributies voor een totaal van 1 500 mln dollar (1969 400 mln dollar) Regionale ontwikkelingsbanken moeten, zoals reeds eerder werd benadrukt, meer steun ontvangen

● De president van de Wereldbank moet in 1970 een conferentie bijeenroepen van alle VN- en andere internationale, multilaterale en buaterale organisaties om te werken aan de coördinatie van hun inspanningen, om zo te komen tot een coherent internationaal systeem voor ontwikkelingshulp (NRC, Courier, Internationale Samenwerking, Wereld-in-Formatie (NOVIB))

(Vor ber pag 20 e v)

BIJEENKOMST PARLEMENTARIËRS UIT DONOR-LANDEN

Op 23 en 24 okt. 1969 kwamen in het OESO-hoofdkwartier te Parijs ongeveer 75 parlementariërs uit 14 donor-landen bijeen, om onder leiding van de secretaris-generaal van deze organisatie, jhr. mr. E. van Lennep (zie pag. 198/1-1969), te spreken over vraagstukken van ontwikkelingssamenwerking. De ontmoeting, die op initiatief van de commissie voor Ontwikkelingsbijstand (DAC) van de OESO tot stand kwam, had ten doel om de volksvertegenwoordigers op de hoogte te stellen van recente ontwikkelingen op het gebied van hulpverlening en ontwikkeling, en onderling van gedachten te wisselen over officiële en particuliere bijdragen aan de economische en sociale vooruitgang van ontwikkelingslanden.

In zijn openingsrede stelde mr. Van Lennep vier vraagstukken centraal voor de discussies:

● ,,Is de hulp die wij thans geven effectief? Kunnen wij onze belastingbetalers ervan overtuigen dat hun geld op de juiste wijze wordt besteed?

● Waarom is er in de laatste jaren zoveel verschil gekomen in de hulpinspanningen van de verscheidene geïndustrialiseerde landen en waarom staat men in sommige landen positief en in andere landen onverschillig, ja zelfs vijandig tegenover de hulpverlening?

● Houden wij in ons algemene eco-

nomische, financiële en handelsbeleid voldoende rekening met de weerslag die dit beleid op de ontwikkelingslanden kan hebben?

- Hoe kunnen OESO en DAC helpen een ontwikkelingsbeleid te bevorderen?"

,,Volksvertegenwoordigers", zo zei de heer Van Lennep, ,,staan dicht bij de openbare meningsvorming. Daarom is deze bijeenkomst bedoeld om misverstanden uit de weg te ruimen en een duidelijk inzicht te verschaffen in het probleem, de opgedane ervaring, het succes en de mislukkingen van de ontwikkelingshulp".

De voorzitter van de DAC, Edwin Martin, stelde in zijn rede dat in de huidige situatie de donor-landen zich op drie hoofdproblemen zouden moeten concentreren: de omvang van de kapitaaloverdracht, de voorwaarden waarop hulp wordt verleend en het doelmatig gebruik van de beschikbare fondsen. Vaak zijn moeilijkheden op het gebied van de betalingsbalans een oorzaak waarom donors hun hulpstroom verminderen. Daarom tracht de OESO in samenwerking met haar lidstaten actief te zoeken naar middelen om inflatie te bestrijden en deviezenmoeilijkheden op te lossen.

Tegelijkertijd is de DAC bezig om, in samenwerking met de Wereldbank en het IMF (zie pag. 17 e.v.), een lijst van landen op te stellen die op grond van hun deviezenopbrengsten in staat zijn tot een spoedige aflossing van hun schulden en nog geen grote schuldenlast hebben (zoals b.v. de olie-exporterende landen).

Op die manier kan een onderscheid worden gemaakt tussen landen, die op grond van bovenstaande hulp tegen hardere voorwaarden kunnen ontvangen en andere, die alleen gebaat zijn met leningen tegen gemakkelijke condities, en kunnen bilaterale en multilaterale donors hun voorwaarden beter aanpassen aan de aflossingscapaciteit der diverse ontvangende landen.

De heer Martin noemde het bemoedigend dat sommige donorlanden, zoals West-Duitsland, Canada en de VS, een soepeler houding beginnen aan te nemen t.a.v. de binding van de hulp.

Ten aanzien van het doelmatige gebruik van de hulpfondsen zijn betere coördinatie van de hulpprogramma's, grotere inschakeling van de internationale organisaties en aanwending van de gelden voor werkelijke ontwikkelingsprojecten, naar zijn oordeel een eerste vereiste, wil men het publiek ervan kunnen overtuigen dat het geld van de belastingbetaler wordt gebruikt voor ontwikkelingsdoeleinden en niet voor het behalen van politieke winsten:

,,Wij hebben nog veel te leren, maar in de laatste tien jaar hebben wij ook veel ervaring opgedaan en vooruitgang geboekt. Iedere dollar die thans in hulp wordt gestoken brengt meer op dan tien jaar geleden, maar het doelmatig gebruik ervan kan nog verder worden opgevoerd".

Daarom is, naar het oordeel van de heer Martin, een gezonde economie in de rijke landen en het tegengaan van depressies van even groot belang voor donors en ontvangers.

Na inleidingen van Robert Marjoiin over het Pearson-rapport (zie hierboven) en André Philip, hoofd van het ontwikkelingscentrum van de OESO, die o.m. nadrukkelijk stelde dat de term ,,ontwikkelingssamenwerking" terecht de verouderde term ,,ontwikkelingshulp" gaat vervangen, volgden de discussies waarin de afgevaardigden van de delegaties een beschrijving gaven van de situatie op het thuisfront in de diverse landen. De Nederlandse delegatie, die onder leiding stond van mr. J. A. Mommersteeg, vice-voorzitter van de Vaste Commissie voor Ontwikkelingssamenwerking van de Tweede Kamer, hield een krachtig pleidooi voor een internationale aanpak van de ontwikkelingssamenwerking, waarbij de kern moet zijn dat beide partijen, rijk en arm, bereid zijn tot het aangaan van verplichtingen op lange termijn. De Nederlandse delegatie waarschuwde tegen het vasthouden aan rigide standpunten en blokvorming, zoals de Tweede UNCTAD-conferentie (pag. 129 e.v.-1968) te zien heeft gegeven, waar i.p.v. samenwerking confrontatie optrad.

Samengevat kwam men gedurende de discussies tot de volgende inzichten:

- ontwikkeling is er overal, zowel in het eigen land als in de Derde Wereld; het is een belang van ons allen,
- men mag zich niet achter interne economische moeilijkheden verschuilen en zodoende de in welvaart achterblijvende landen de tol laten betalen,
- hulpverlening is marginaal, omdat de grootste inspanning van de ontwikkelingslanden zelf komt, zij is vitaal omdat zonder hulp geen groei ap eigen kracht tot stand kan komen,
- juist omdat de grootste krachtinspanning van de landen zelf moet komen, zijn liberalisering van de handel en een verbeterd internationaal handelssysteem noodzakelijk;
- programmering en verplichtingen op lange termijn zijn noodzakelijk,
- betere coordinatie van de hulpprogramma's is nodig door inschakeling van de bestaande internationale organisaties Ongecoordineerde bilaterale programma's veroorzaken juist de verspilling van de beschikbare fondsen, waarvan men de ontwikkelingslanden vaak ten onrechte alléén beschuldigt,
- voor beter inzicht en begrip is objectieve, feitelijk informatie van de kant der regeringen nodig
- het is de taak van de volksvertegenwoordigingen inzichten verder uit te dragen en de publieke opinie te stimuleren

Deze inzichten werden niet neergelegd in aanbevelingen of besluiten Dat was niet de bedoeling van deze eerste bijeenkomst Gehoopt werd slechts dat zij zullen bijdragen tot een betere openbare meningsvorming die de politieke wil op positieve wijze kan beinvloeden (Internationale Samenwerking, NRC)

(Vorber pag 505/1-1969)

FAO-RAPPORT OVER HULP AAN ONTWIKKELINGSLANDEN

Op 6 nov. 1969 werd door experts van de voedsel- en landbouworganisatie van de VN (FAO) een rapport uitgebracht, waarin de resultaten van een vier jaar durende studie zijn neergelegd. Het programma dat in het rapport wordt geschetst, geeft richtlijnen voor het overbruggen van de kloof tussen bevolkingsaantal en voedselvoorraad in ontwikkelingslanden.

Het plan, dat duidelijk optimistischer van toon is dan vorige FAO-rapporten, noemt vijf punten die van ,,optimaal belang" zijn:

- snellere produktie van de belangrijkste granen
- aanpassing aan de nieuwe eetgewoonten die zijn ontstaan door grotere welvaart, nl. vergroting van de vleesproduktie
- het verwerven en sparen van buitenlandse valuta
- nieuwe werkmogelijkheden door het vormen van met de lokale landbouw verbonden industrieën
- een intensiever gebruik van de grond met het doel de produktie te verhogen.

Voor de ontwikkelingslanden voorspelt het rapport een jaarlijkse groei van 3,9% van de voedselvraag, terwijl in die landen de voedselproduktie op het ogenblik met slechts 2,7% toeneemt. De kloof van 1,2% die op die manier ontstaat, vereist voor een bedrag van 80 mrd gulden aan voedselinvoer. Het FAO-rapport stelt daarom een zorgvuldig uitgewerkte campagne voor, waarbij gebruik dient te worden gemaakt van

alle moderne hulpmiddelen, zoals de teelt van granen die een aanmerkelijk grotere opbrengst geven en het fokken van dieren die zich sneller voortplanten, zoals kippen en varkens i.p.v. rundvee. (ANP)

(Vor. ber. pag. 646/1-1968)

CONCLUSIES DAC OVER INTERNATIONALE BIJSTAND

Uit statistisch materiaal over de jarein 1960-'68, heeft het secretariaat van de DAC, naar wij ontlenen aan een publikatie van het ministerie van buitenlandse zaken, de volgende conclusies getrokken:

In genoemde jaren heeft de totale netto financiele stroom uit de DAC-landen naar de minder ontwikkelde landen en naar de multilaterale organisaties een voortdurend opgaande lijn vertoond In 1968 zijn deze stromen met meer dan 14% netto toegenomen, waardoor een record niveau van 12,9 mrd dollar werd bereikt De stijging die zich in 1968 voordeed, was vrijwel geheel te danken aan de stromen uit de particuliere sector De rechtstreekse investeringen bedroegen in totaal 2,7 mrd dollar, hetgeen betekent dat in 1968 een stijging van 700 mln dollar werd bereikt Het andere hoofdbestanddeel van de particuliere kapitaalstromen, de netto particuliere uitvoerkredieten is ook toegenomen en wel met het recordbedrag van 700 mln dollar waardoor een nieuwe top werd bereikt van 1,8 mrd dollar
De overheidsstromen zijn in 1968 niet toegenomen Het grootste gedeelte van deze overheidsstromen behoort tot de categorie van de officiele ovrrheidshulp In 1968 was 93% van de totale overheidsstromen officiele overheidshulp
De officiele overheidshulp liep in 1968 terug met bijna 200 miljoen dollar Deze daling werd vrijwel geheel gecompenseerd door een toeneming van de andere overheidsstromen met 150 miljoen dollar Door de zeer belangrijke stijging van de particuliere kapitaalstroom in 1968 bedroeg de overheidshulp slechts 54% van het totaal van de overheidsstromen en de particuliere stromen, tegen 62% in 1967 en een gemiddelde van 65% voor de voorgaande jaren (Internationale Samenwerking)

NIEUWE RECHTERS INTERNATIONALE GERECHTSHOF

Op 27 okt. werden door de Algemene Vergadering van de VN, in samenwerking met de Veiligheidsraad vijf nieuwe rechters gekozen voor het Internationaal Gerechtshof in Den Haag. Gekozen werden: Louis Ignacio-Pinto (Dahomey, het derde Afrikaanse lid van het Hof), Hardy Cross Dillard (VS), Eduardo Jimenez de Arechaga (Uruguay), Platon D. Morozow (SU) en Federico de Castro (Spanje).
Genoemde rechters vervangen voor een termijn van negen jaar de rechters P. C. Jessup (VS), J. L. Bustamante y Rivero (Peru), W. M. Koretski (SU), G. Morelli (Italië) en K. Tanaka (Japan). (Reuter)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

CHU: UNIERAADSVERGADERING. RAPPORT OVER GRONDWETSHERZIENING. ORGANISATORISCHE MOEILIJKHEDEN

Op 22 nov. werd door de Unieraad van de CHU — het politiek adviescollege van genoemde partij — het concept-beginselprogram en het concept-praktisch politiek werkprogram van de CHU in tweede lezing behandeld (vgl. pag. 727/2-1969). De herziene tekst zal worden voorgelegd aan alle kiesverenigingen, die voor de tweede maal de gelegenheid hebben zich uit te spreken over de Unieprogramma's. De eventueel gewijzigde programma's zullen op de algemene vergadering van 7 maart a.s. worden vastgesteld en aanvaard.

De Unieraad keerde zich tijdens de vergadering tegen het voorstel van de staatscommissie-Cals-Donner om het huidige kiesstelsel te wijzigen in een districtenstelsel met verbinding van de kandidatenlijsten binnen de districten (zie pag 643/3-1969) Dit gebeurde middels een amendement van de zgn centrumgespreksgroep in de CHU (vgl pag 616/1-1969), dat tot gevolg had dat het voorstel van het CHU-bestuur om het standpunt van de meerderheid van de staatscammissie in het programma op te nemen, is verworpen
Ook wat betreft de inkomens- en vermogensverdeling heeft de centrumgespreksgroep, die met drie leden in de Unieraad vertegenwoordigd is, een overwinning behaald Dit hoofdstuk is nu door het aannemen van een amendement volgens de centrumgroep ,,minder socialistisch geworden" De zinnen ,,het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens" en ,,een dergelijk beleid dient gevoerd te worden door het particuliere bedrijfsleven en de overheid" zijn uit het programma verdwenen

CHU-rapport over grondwetsherziening

Op 8 jan. publiceerde De Savornin Lohman-stichting — het wetenschappelijk bureau van de CHU — een rapport over de grondwetsherziening (vgl. pag. 643/3-1969).
In het rapport wordt stelling genomen tegen rechtstreekse verkiezing van de premier, zoals door een minderheid van de staatscommissie-Cals-Donner eerder was bepleit (zie pag. 644/2-1969). De commissie-grondwetsherziening van De Savornin Lohman-stichting stelt, dat rechtstreekse verkiezing van de minister-president, de ongewenste concentratie van de collectieve verantwoordelijkheid in de persoon van de premier ten koste van die van de individuele ministers nog zou versterken.
Ook het aanwijzen van een kabinetsformateur door de Tweede Kamer zou de openheid niet ten goede komen, aldus het rapport. (Vgl. pag. 615/3).
Verkiezingen hebben primair ten doel de samenstelling van de Tweede Kamer. Zou bij verkiezingen ook het aanwijzen van een premier in het geding zijn, dan is de kans groot dat de uitslag van de verkiezingen vnl. door de keuze van de regeringsleider wordt beïnvloed, zodat de volksvertegenwoordiging haar representatieve karakter verliest en een college van kiesmannen wordt.
De commissie wenst de Eerste Kamer te handhaven, zij het dat de werkwijze daarvan zou moeten worden aangepast. Elke partij die kandidaten stelt voor de provinciale staten zou tevens een kandidatenlijst voor de EK moeten publiceren. Eens in de vier jaar zouden de provinciale staten een gehele EK moeten kiezen.

Actiegroep Comité-31 januari 1970. Organisatorische moeilijkheden

Eind januari werd door een aantal CHU-leden het zgn. Comité-31 januari 1970 gevormd, dat zich binnen de Unie wil bezighouden met een aantal technisch-organisatorische kwesties. Op 31 jan. hield deze groep in Utrecht een bijeenkomst waarbij ook bestuursleden van de CHU aanwezig waren.
Ernstige kritiek werd m.n. uitgeoefend op het financieel beleid van het bestuur. Ook werd het bestuur verweten verzuimd te hebben de statuten van de partij geregeld aan te passen en in plaats daarvan eigen wegen te bewandelen buiten de statuten om.
Op de voor 7 maart geplande algemene ledenvergadering wil men de grondslagen van de CHU opnieuw formuleren.
Later werd door de voorzitter van de CHU, prof. dr. J. W. van Hulst, toegezegd, dat er zo spoedig mogelijk een voorstel aan de algemene ledenvergadering zal worden gedaan voor de instelling van de statutair voorgeschreven financiële commissie, die het beleid van de nieuwe penningmeester — op 30 jan. was de CHU-penningmeester afgetreden — zal controleren en hem zo nodig van advies zal dienen. (Zie ook pag. 616/2-1969). (NRC, ANP)

(Vor. ber. pag. 727/2-1969)

ARP: BIJEENKOMST 69 VERONTRUSTEN. BRIEF 110 RADICALEN. PROGRAM-CONFERENTIE

Op 13 dec. werd in het Amsterdamse Forestershuis een bijeenkomst gehouden van de zgn. groep van 69: een aantal AR-leden die enkele weken eerder in een open brief aan het AR-bestuur hun verontrusting hadden uitgesproken over het dreigende gevaar van een christelijke centrumgroepering en hadden aangedrongen op een voorlopig afbreken van het overleg tussen de christelijke partijen ten einde de kans te krijgen zich intern te beraden over de vraag of de ARP haar toekomst aan die van de KVP en CHU gekoppeld wil zien (zie pag. 726/1-1969).

Op voorstel van prof. dr. J. Verkuyl heeft de groep van AR-radicalen en verontrusten besloten tot de opstelling van een eigen politiek urgentieprogramma voor de volgende regeringsperiode, als alternatief van het program van actie dat door de ARP wordt voorbereid. Ook zal de groep steun verlenen aan het voorstel van de hoofdredacteur van het dagblad Trouw, dr. Bruins Slot, tot het houden van een bezinningscongres van christenen uit alle politieke partijen over de inhoud en betekenis van de christelijke politiek. De AR-radicaal drs. J. P. Feddema (vgl. pag. 724/3-1969) meende, dat de ARP zich niet voldoende inspant om een evangelisch-geïnspireerde voorhoedepolitiek" te voeren: ,,Van echte Christen-politici zou je verwachten dat ze vooroplopen bij de herverkaveling van de eigen partij als begin voor nieuwe politieke verhoudingen. Inplaats daarvan zijn de ARP, KVP en CHU als pluriforme partijen bezig samen te klonteren, waarmee de verstarring in die partijen wordt versterkt." Verder zei de heer Feddema: ,,We zullen in juni van het volgende jaar — bij het partijconvent — afscheid van de ARP nemen als we dan niet zien dat door een duidelijke koerswijziging een halt wordt toegeroepen aan de vorming van een CDU."

Brief 110 AR-radicalen aan partijbestuur

Op 13 febr. zonden 110 AR-radicalen een brief naar het Centrale Comité van de partij, waarin zij hun ,,groeiende bezorgdheid" voor de toekomst van de partij als zelfstandige organisatie uitspraken. In de brief heet het dat de partij intern verdeeld is over de vraag of in straf dan wel los verband met andere partijen moet worden samengegaan: ,,Onze indruk is dat het verschil van inzicht zo diepgaand is, dat twijfel mag worden uitgesproken of alle leden de partij kunnen volgen in een situatie van een samenwerkingsverband."

De AR-radicalen vragen een herroeping van het principebesluit (genomen door het AR-convent, zie pag. 725/3-1969) tot programmatische samenwerking met KVP en CHU voor de Kamerverkiezingen van '71, openstelling van de ARP (door herziening van het beginselprogramma) voor rooms-katholieken en vastlegging in het verkiezingsprogramma, dat na de Kamerverkiezingen alleen gekozen zal worden voor deelneming aan een regeringscoalitie, waarin PvdA en PPR en niet VVD en KVP vertegenwoordigd zijn (als die keuze gemaakt moet worden).

In een commentaar op de brief zei de voorzitter van de ARP, dr. A. Veerman, dat het bestuur van de partij onmogelijk zou kunnen ingaan op de wens van de AR-radicalen i.z. programmatische samenwerking met KVP en CHU. Alleen het partijconvent zou deze beslissing kunnen herroepen. Dit convent komt pas weer in juni van dit jaar bijeen, zodat eerst dan de brief aan de orde kan komen.

Dr. Veerman constateerde grote overeenkomst tussen de brief van de 110 en de brief die de 69 ,,verontrusten" aan het partijconvent hadden gezonden: ook in die brief werd bezwaar gemaakt tegen verdergaande samenwerking met KVP en CHU. Dr. Veerman: ,,Op het laatste partijcongres (zie hieronder) heeft de ARP duidelijk positie gekozen: samenwerking met behoud van zelfstandigheid."

AR-partijcongres

Op 13 en 14 febr. hield de ARP in Utrecht een program-conferentie. Aanbevelingen werden vastgelegd voor een nieuwe formulering van het welzijnsbeleid, de bestuurlijke vormgeving en de sociaal-economische politiek. Ook op het gebied van het buitenlandse beleid werden een aantal voorlopige aanbevelingen geformuleerd.

Men kon niet tot een eenstemmig oordeel komen over het AR-standpunt m.b.t. de defensie-politiek in het kader van de NAVO. Er kwamen drie standpunten naar voren: het min of meer traditionele NAVO-standpunt, waarbij het gebruik van tactische kernwapens als afschrikwekkend middel niet wordt uitgesloten, vervolgens het standpunt waarbij alle politiek en militair gebruik van nucleaire, bacteriologische en chemische wapens zonder meer wordt afgewezen en ten slotte het derde standpunt, dat wilde afzien van het gebruik van de kernwapens als éérste en zich wil voorbereiden op een eventuele geweldloze defensie als vorm van verzet De vertolkers van dit derde standpunt meenden, dat het Nederlandse defensiebeleid zich moet richten op het bereiken van conventionele ,,pariteit" tussen NAVO en Warschaupact. Besloten werd uiteindelijk geen meningspeiling over het vraagstuk van het Nederlandse defensiebeleid te houden.

Op de partij-conferentie werd verder aandacht geschonken aan en een pleidooi gehouden voor een streven naar een integraal inkomensbeleid. Hieronder wordt verstaan:

- het voeren van een loonpolitiek, gericht op het verminderen van inkomensverschillen tussen gelijkwaardige functies en het stellen van aanvaardbare normen voor inkomensverschillen tussen functies van een verschillend niveau
- het tegengaan van het uiteengroeien van de beloningsstructuur door het toepassen van procentuele verhogingen
- het creëren van een welvaartsvast pensioen
- verdere uitbreiding van de sociale verzekeringen tot de kleine zelfstandigen
- het corrigeren van de gevolgen van monopoloïde inkomensvorming en
- een beleid gericht op bezitsspreiding, met name door spaar- en investeringsloon.

Voorts bepleitte de meerderheid van de conferentie een drastische verandering van de bestuurlijke vormgeving van Nederland door de instelling van een dertig ,,gewesten" die een deel van de gemeentelijke taken zouden moeten overnemen. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen of er blijvende behoefte bestaat aan territoriale bestuursorganen tussen deze gewesten en het Rijk. De bestuursorganen van de gewesten zouden door rechtstreekse verkiezingen moeten worden samengesteld. Bij de besprekingen van de onderwerpen ,,Welzijn" en de sociaal-economische politiek, besteedde de conferentie veel aandacht aan maatregelen ter bescherming van de biosfeer. Bepleit werd

een doorbreken van de discriminatie t.a.v. druggebruikers, ongehuwde moeders en homofielen In het sectierapport over het sociaal-economische beleid wordt gewaarschuwd tegen de tendens in de maatschappij die de mens tot een object, een producerend en consumerend werktuig maakt. De conferentie, die geen beslissende bevoegdheden bezat, was bedoeld als een soort „brainstorming" voor het partijconvent dat het definitieve programma moet gaan vastleggen. (ANP, Trouw, NRC)

(Vor. ber. pag. 725/3-1969)

NEVENFUNCTIES AR-KAMERLEDEN GEPUBLICEERD

Na KVP, VVD en PvdA (zie pag. 436/3 en 792/3-1969) heeft ook de ARP een overzicht gepubliceerd van de nevenfuncties die door AR-Kamerleden worden vervuld. De fractieleider, mr. B. W. Biesheuvel, is commissaris van Wessanen's Kon. fabrieken, voorzitter van het College voor de Scheepsbouw, voorzitter van het bestuur Stichting Noordzee Mijnbouw, voorzitter van het medisch wetenschappelijk instituut te Paramaribo en voorzitter van de commissie Heroriëntatie Overheidsvoorlichting.

De heer G A Kieft is commissaris van de NV Kersbergen te Utrecht en van de NV Bemco, eveneens te Utrecht, en voorts lid van de raad van bestuur van het vormingscentrum Oud Poelgeest, secretaris ban de NCRV en ddviseur voor fiscale aangelegenheden bij het CNV en het christelijk werkgeversverbond

De heer H de Mooij is commissaris van de Nederlandse Middenstandsbank en lid van het bestuur van de Christelijke persstichting

Drs R Zijlstra is commissaris van de NV Grontmij en lid van het bestuur van de Christelijke persstichting

Prof. dr. I. A. Diepenhorst is behalve Kamerlid curator van de Rijksuniversiteit te Utrecht.

Dr mr N G Geelkerken is curator van de Vrije Universiteit te Amsterdam en adviseur van de provincale diaconale commissie Zuid-Holland der Ned hervormde kerk

Dr C Boertien is lid van de raad van bijstand van de Vrije Universiteit, lid van het bestuur van de christelijke persstichting en adviseur voor buitenlandse zaken van het Nederlands Instituut van register-accountants

De heer J A van Bennekom is tevens bestuurslid van het vormingscentrum Hedenese (Zeeland), lid van de raad van bijstand van de Vrije Universiteit en wethouder van Middelburg

De heer M. Schakel is behalve Kamerlid tevens burgemeester van Noordeloos.

Dr. A. Veerman is lid van de gemeenteraad van Rijswijk (ZH) De heer Tj Walburg is lid van de raad van Het Bildt (Fr) Drs J Boersma is lid van het bestuur van het Nederlands Instituut voor toegepast huishoudkundig onderzoek

Mejuffrouw Van Leeuwen bekleedt ongeveer twaalf nevenfuncties, zoals bestuurslid van de Sociale verzekeringsbank en adviserend lid van de commissie voorlichting en stichting welzijn ten plattelande van de NCBTB Alleen drs B Goudzwaard vervult geen nevenfuncties (NRC)

PAK-RAPPORT

Op 23 febr. publiceerde de werkgroep Progressief Akkoord een nota, „PAK-mee" genaamd, waarin gepleit wordt voor de oprichting van een nieuwe organisatie, die de samenwerking van de progressieven zou moeten bundelen en waaraan een deel van de bevoegdheden van de in het PAK deelnemende groepen en partijen gedelegeerd zou moeten worden. Deze nieuwe organisatie zou nog voor de Kamerverkiezingen van 1971 moeten functioneren. Zij zou een ploeg mensen bijeen moeten brengen in een orgaan, dat „onafhankelijk is en dwars door de partijen heen schiet". De nota is bedoeld om de discussie tussen vooruitstrevenden te bevorderen: „een stuk waarbij de kiezers direct betrokken worden. Een stuk ook, dat door echte behoudzuchtigen niet onderschreven zal kunnen worden."

De nieuwe organisatie die in de discussienota wordt genoemd, zou de voornaamste kandidaten voor een vooruitstrevend kabinet moeten aanwijzen (inclusief de premier). De groepen of partijen die deelnemen zouden het erover eens moeten zijn dat ten minste de eerste kandidaten op de landelijke lijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen moeten worden aangewezen via een stemming onder de leden van de concentratie. Ook zouden de partners vooraf moeten verklaren niet te zullen deelnemen aan een regeringscombinatie die voor één van hen onaanvaardbaar is.

In de nota wordt voorts een aantal punten genoemd, die in het verkiezingsprogramma van de nieuwe organisatie absolute voorrang moeten krijgen:

- van alles wat de overheid uibgeeft aan woningbouw, medische zorg, cultuur, recreatie, speelterreinen, zwembaden, kleuter-, lager- en middelbaar onderwijs, voorlichting, wijkcentra, stedelijke verkeersvoorzieningen, maatschappelijk werk. jeugdzorg en zo meer moet ten minste een kwart gaan naar de achterhoede van onze maatschappij, die voor een deel in straten, wijken en gebieden samenklontert als in getto's,
- er moet een boven-nationaal parlement komen, waarin arme en rijke landen samen moeten beslissen hoe een deel van de staatsuitgaven van de rijke landen zal worden besteed

Enkele zwaartepunten uit de PAK-nota zijn verder

— man en vrouw kunnen elk hun huwelijk opzeggen;

— de afsluiting van straten in woonwijken t.b.v. spelende kinderen;

— de aanwijzing van de kabinetsformateur door de kiezers,

— een Kamerlid kan tussentijds zijn zetel verliezen als voldoende leden van zijn partij of voldoende kiezers dit willen,

— het beschikbaar stellen van 50 miljoen gulden per jaar aan revolutionaire bewegingen in andere landen die gericht zijn op vrijheid van de massa of op meer sociale rechtvaardigheid

— de afschaffing van de tweede klasse in bijv treinen, ziekenhuizen en verpleegtehuizen,

— voor iedereen moeten alle kosten van geneeskundige verzorging worden gedragen door de sociale verzekering,

— de invoering van de sociale dienstplicht voor jonge vrouwen en mannen,

— de afschaffing van de landmacht,

— de regering, aldus letterlijk de nota, moet met haar vingers afblijven van de loonsverhogingen zo lang zij geen waterdichte methoden heeft gevonden om tegelijkertijd winsten af te romen, de uitkering-n aan aandeelhouders te beperken en de prijzen in de hand te houden,

— subsidie voor kerkenbouw wordt mede bepaald door het aangrijpen van de mogelijkheid een gemeenschappelijk gebouw voor verschillende godsdiensten en andere levensbeschouwingen meer te zetten

Reacties

Dr. Vondeling onderstreepte namens het PvdA-bestuur, dat de PAK-commissie geheel op eigen houtje heeft geopereerd en tussentijds geen overleg met het PvdA-bestuur heeft gepleegd. Hij zei de opvatting van de commissie dat in dit stadium geen programma maar een discussiestuk gepresenteerd moest worden, te delen. Tegen het denkbeeld een nieuwe organisatie in het leven te roepen die de voornaamste kandidaten voor een vooruitstrevend kabinet aanwijst en waaraan de deelnemende partijen een deel van hun bevoegdheden overdragen heeft het PvdA-bestuur onoverkomelijke bezwaren. Dit bestuur verklaarde dat het zelf ook met spoed een nota zal voorbereiden ter wille van de discussie over de belangrijkste programmapunten voor de eerstkomende jaren (vgl. pag. 117/1).

Ook de bezwaren van D'66 en de PSP richten zich op het vormen van een nieuwe kiezersorganisatie die bepaalde bevoegdheden van de partijen zou moeten overnemen.

De voorzitter van de PPR, de heer Jurgens, kon echter grote waardering opbrengen voor het voorstel van de werkgroep: „We hebben nu

eindelijk eens een concreet voorstel voor samenwerking waarover de PvdA en D'66 gedwongen zijn zich uit te spreken. De PPR zal niet veel moeite hebben met de PAK-voorstellen. Het lijkt mij geen moeite om de PPR-leden aan te sporen lid te worden van de nieuwe kiezersorganisatie." (*NRC*, ANP)

(Vor. ber. pag. 724/3-1969)

BALANS VAN SAMENWERKING TUSSEN CONFESSIONELEN EN DIE TUSSEN DE PARTNERS IN HET PAK

Aan de *NRC* ontlenen wij het volgende overzicht van de vorderingen in Groep van Achttien en PAK wat betreft de samenwerking bij de komende Provinciale-Statenverkiezingen. Uit dit overzicht blijkt dat de samenwerking tussen de confessionele partijen beter vlot dan die bij de partners in het PAK. Uit de balans blijkt voorts dat KVP, ARP en CHU op het ogenblik in negen provincies streven naar een gezamenlijk politiek programma vóór de verkiezingen.

Zowel bij de confessionelen als bij het PAK zitten er heel wat haken en ogen aan de provinciale samenwerking In de provincie spelen allerlei regionale belangen een rol en de partijbesturen hebben bovendien te maken met allerlei verhoudingen die op het landelijke vlak niet van invloed zijn In de protestants-christelijke partijen zijn er nog steeds kiezers en leden die niets van de katholieken willen weten of in ieder geval geen wolitieke bindingen met de rooms-kathoheken willen. Dit aspect is in de landelijke verhoudingen niet overwegend bezwaarlijk voor het samengaan van de confessionele partijen; in sommige provincies is het zo belangrijk dat men het niet aandurft de kandidatenlijsten van de drie partijen bij de verkiezingen te combineren

Bij het Progressief Akkoord zijn het vooral de struikelblokken D'66 en PSP niet hun instructies van i e landelijke partijorganisaties die de zaak doen mislukken De provinciale D'66-ers hebben het vrijwel overal in de beginfase van het overleg laten afweten Ze hebben zich in grote volgzaamheid achter het standpunt gesteld van hun landelijk ledencongres van september 1968, dat in meerderheid de gesprekken tussen besturen taboe heeft verklaard (Pag 649/2-1968)

	Groep van achttien	Progressief akkoord
GRONINGEN	gezamenlijk program KVP-ARP-CHU, 3 lijsten	gesprek tussen PvdA. PPR en PSP
FRIESLAND	gezamenlijk conceptprogram, waarschijnlijk 1 lijst KVP-ARP-CHU	gesprek PvdA en PPR
DRENTE	geen samenwerking vóór de verkiezingen, wel samen eén fractie	gezamenlijk program PvdA, PPR en PSP
OVERIJSEL	besloten één program op te stellen, 3 lijsten en na de verkiezingen, mogelijk één fractie	besloten tot één program en één lijst van PvdA, PPR en PSP onder de naam PAK
GELDERLAND	gezamenlijk conceptprogram, 3 lijsten	besloten tot één program van PvdA en PPR, afzonderlijke lijsten
UTRECHT	gezamenlijk concept-program, 3 lijsten	gesprek tussen PvdA, PPR en PSP over gezamenlijk program en één lijst
NOORD-HOLLAND	gezamenlijk program, 3 lijsten, samenwerking fracties	gesprek tussen PvdA en PPR
ZUID-HOLLAND	gezamenlijk program, 3 lijsten, samenwerking fracties	gesprek tussen PvdA, D'66, PPR en PSP
ZEELAND	besloten tot 3 programma's en 3 lijsten, maar één gemeenschappelijk verkiezingsprogram	gesprek tussen PvdA en PPR
NOORD-BRABANT	ARP en CHU samen	PvdA en PPR één lijst
LIMBURG	één programma, één lijst één fractie KVP-ARP-CHU	besprekingen mislukt

BELGIË

AMNESTIE

Op een volksvergadering, op 28 dec. 1969 te Antwerpen ingericht door het algemene comité voor amnestie, heeft wethouder prof. dr. R. Derine medegedeeld dat de Conferentie van de Belgische bisschoppen op 18 dec. haar instemming heeft betuigd met de brief die de bisschop van Hasselt op 12 sept. over het repressieprobleem publiceerde. Daarin had mgr. J. Heuschen i.v.m. de bestraffing van de collaboratie aangedrongen op vergeving en verzoening. Prof. Derine zei nog dat de bisschoppen hem gemachtigd hadden hun beslissing publiek te maken.

Op 13 jan. 1970 heeft de senaat een wetsvoorstel van W. Jorissen (VU) tot verlening van amnestie aan de inwoners van de Duitstalige oostkantons, die gestraft werden wegens samenwerking met de vijand, zonder meer in overweging genomen.

Een wetsvoorstel van dezelfde senator tot verlening van amnestie aan de gewezen oostfrontstrijders, lokte wel een debat uit. Minister van justitie Vranckx herhaalde wat hij reeds op 18 dec. in de Kamer verklaard had, m.n. dat alle oostfronters die enkel wegens wapendracht veroordeeld werden, sindsdien rechtsherstel bekwamen. De inoverwegingneming werd geweigerd met 76 tegen 53 stemmen bij 2 onthoudingen.

(Vor. ber. pag. 806/2-1969)

EINDE VAN DE LIMBURGSE MIJNSTAKING

Het Permanent Stakingscomité heeft op 17 febr. de stakende mijnarbeiders in Limburg verzocht het werk 's anderendaags te hervatten. Dat is gebeurd ook. De vorige dagen waren steeds meer arbeiders opnieuw aan de arbeid gegaan. Een oproep van het PS om op 16 febr. de mijnen te bezetten — d.w.z. af te daden maar niet te werken — was enkel te Winterslag en gedeeltelijk ook te Waterschei opgevolgd. Op 17 febr. verklaarde PS-voorzitter G. Slcgers op een persconferentie „dat de regering geslaagd was in haas politiek van uithongering van de mijnwerkers" en dat de stakingsleiders in die omstandigheden geen verantwoordelijkheid meer konden dragen voor de staking. Het PS eiste nog dat alle mijnarbeiders een werkloosheidsvergoeding zouden ontvangen voor de stakingsperiode; dat geen sancties worden getroffen tegen de stakers; dat een referendum zou warden georganiseerd over de wenselijkheid op 1 juni een nieuwe staking te beginnen voor de 15%-loonsverhoging. Op 18 febr. werd nog enige lichte beroering genoteerd, toen vernomen werd dat in em paar mijnen enkele stakingsleiders ontslagen werden. Op aandringen van de vakbonden werden die beslissingen echter de volgeinde dag ongedaan gemaakt.

Op 28 febr. meldden de kranten dat Slegers ontslag had genomen als voorzititer van heit PS dat overigens uiteengevallen was. Over een referendum m.b.t. de eventuele hervatting van de staking zou niet meer worden gesproken.

(Vor. ber. pag. 83 e.v.)

VAN BRANTEGEM

De student Viktor van Brantegem die te Moskou werd veroordeeld tot een jaar opsluiting in een arbeidskamp, werd kort na de veroordeling vrijgelaten en onmiddellijk uitgewezen. Hij was op 21 febr. terug thuis. Aan de pers verklaarde hij behoorlijk te zijn behandeld door de Sowjet-overheid.

DERDE LEEFTIJD

De Hoge Raad voor de derde leeftijd, die de hele problematiek van de bejaarden ter studie zal nemen, werd op 19 febr. in bijzijn van de koning geinstalleerd.

VBN-VOORZITTER

Roger de Stsercke die 17 jaar lang, eerst als gedelegeerd beheerder, sedert 1962 als voorzitter, het Verbond der Belgische Nijverheid leidde, werd op 25 febr. opgevolgd door Pol Provost (62) die tot voos kort voorzitter van heit Vlaams Economisch Verbond was, in welke functie hij wordt opgevolgd door prof. dr. Vaast Leysen.
Provost is voorzitter en gedelegeerd beheerder van de NV Houtindustrie De Coene te Kortrijk. Raymond Pulinckx, beheerder-directeur-generaal, wordt gedelegeerd beheerder van heit VBN.

TEWERKSTELLING IN KOLEN- EN STAALBEDRIJF

Van juli 1957 tot einde december 1969 veroorzaakten de mijnsluitingen de afdanking van 61.457 personeelsleden, waarvan 59.607 mijnarbeiders en 1.850 leden van het kantoorpersoneel. Tijdens dezelfde periode werden 4.067 arbeiders en 452 ksntoorbecllienden in de staalnijverheid afgedankt. (Nationale Dienst voor tewerkstelling)

STAATSLENING

Van 14 tot 29 januari werden twee nieuwe staatsleningen uitgeschreven. De totale som van de inschrijvingen beliep nominaal 15.050 mln fr, waarvan 9,8 mrd fr op de lening met tussentijdse vervaldag 1970-1975-1981 en 5.250 mln fr op de lening 1970-1980. De rentevoet van beide leningen bedroeg resp. 8-8,25% en 8,25%. De betailing kon ook gebeuren in obligaties van de 5,25% lening 1960-1970 met eindvervaldag op 8 febr. 1970. Van die lening werd 5,6 mrd fr in betaling gedeponeerd.

BLEU-UITVOER

De Belgisch-Luxemburgse Economische Unie voerde in 1969 voor 503.457.343.000 fr uit, tegen in 1968 408.199.855.000 fr. (Bron: Nationaal Instituut voor Statistiek)

FRANKRIJK

PARTIJCONVENTIE DEMOCRATISCH CENTRUM

Op 24 en 25 januari heeft de Democratische Centrumpartij haar 3e nationale conventie in de Parijse voorstad Saint-Gratien gehouden.
Partijvoorzitter Jean Lecanuet en algemeen-secretaris Pierre Abelin werden herkozen.
Heit Democratisch Centrum wil met haar 35 afgevaardigden verder in de oppositie blijven en een derde macht vormen tussen conservatief rechts en extreem links.
Lecanuet zei tijdens het congres dat hij ervan overtuigd was dat heit gaullisme zou afbrokkelen en dat er aan de linkerzijde geen alternatief voor een nieuw regime bestaat zolang de communisten toonaangevend zijn. In het binnen- en buitenlands beleid van de regering Pompidou zag men nog teveel de invloed van generaal De Gaulle.
In een motie verweet men de regering dan ook dat zij zich in haar beleid voornamelijk door conservatieve en nationalistische voorstellingen laat ledden. Lecanuet verweet de regering bovendien dat zij zich niet voldoende heeft ingespannen voor de Europese eenwording.
Het congres veroordeelde eveneens de Midden-Oostenpolitiek van de regering Pompidou.
Doordat de regering het wapenembargo tegenover Israël handhaaft en op grote schaal wapens levert aan de Arabische landen versterkt zij de spanning in het Midden-Oosten en ontneemt zij Frankrijk de rol van scheidsrechter, aldus Lecanuet.
Ondanks deze kritiek bleef Lecanuet genuanceerd in zijn oppositiehouding. Hij sloot dan ook een eventuele deelname aan de regering niet uit.
Als premier Chaban-Delmas zich meer hervormingsgezind zou tonen en zich bijvoorbeeld zou ontdoen van de orthodox gaullistische minister van defensie Debré, die met name in de Europa-politiek remmend werkt, zou het Democratisch Centrum haar positie mogelijk kunnen herzien, aldus Lecanuet. (Le Monde, FAZ)

VERDELING AANDELEN ONDER WERKNEMERS RENAULT-FABRIEKEN

Op 16 dec. 1969 heeft de Nationale Vergadering met 381 tegen 92 stemmen en 4 onthoudingen een wetsontwerp aangenomen over de kosteloze verdeling van aandelen van de Renault-fabrieken onder de werknemers in deze bedrijven. Renault was tot nog toe een staatsbedrijf. De oppositie wees het voorstel af, omdat enerzijds de arbeiders niet geraadpleegd waren en omdat anderzijds de schenking geenszins een oplossing voor het probleem van de medezeggenschap is.
Op 18 december nam de senaat heit voorstel met 147 tegen 108 stemmen aan. maar bracht enkele wijzigingen aan.
Op 20 december werd het gewijzigde voorstel ook door de kamer van afgevaardigden goedgekeurd. (Le Monde)

BEUVE-MÉRY VERLAAT LE MONDE

De 67-jarige directeur-hoofdredacteur van Le Monde Hubert Beuve-Méry heeft zich op 23 december 1969, de dag waarop het blad 25 jaar bestond, uit de leiding teruggetrokken.
Beuve-Méry, die voor de oorlog enige jaren Praags correspondent voor het toen zeer gezaghebbende blad „Temps" was en zijn ontslag aam toen de hoofdredactie zijn visie op de conferentie van München niet deelde, richtte in september 1944 meit enkele vroegere collega's „Le Temps Moderne" op en in dec. 1944 „*Le* Monde".
Generaal De Gaulle stelde Beuve-Méry de gebouwen en de apparatuur van „Temps", dat in de oorlog gecollaboreerd had, ter beschikking.
Onder leiding van Beuve-Méry is Le Monde uitgegroeid tot het meest gezaghebbende blad van Frankrijk en naar velen menen van de wereld. Met een gemiddelde dagelijkse oplage van 470.000 stuks en een personeelsbezetting van 818 man, waarvan 141 redaoteuren en correspondenten is Le Monde een economisch zeer gezond bedrijf met een jaaromzet in 1969 van 100 mln francs.
De NV is tevens uitgeefster van „Le Monde diplomatique", „Le Monde des Philatélistes", de weekeditie „La Sélection Hebdomadaire du Monde" en sinds april 1969 van de Engelstalige weekeditie „Weekly Selection".
Om de onafhankelijkheid van de redactie te garanderen en om te voorkomen dat bepaalde belangen-

groepen zich van het aandelenbezit meester maken is 40% van de aandelen in handen van de redactie en 51% verdeeld over de directeuren en enige aandeelhouders, de resterende aandelen behoren het administratief en technisch personeel toe.

Inzake de bannenlandse politiek is het blad altijd zeer kritisch gebleven tegenover De Gaulle maar voor diens buitenlandse politiek bracht men over het algemeen veel begrip op.

De bijdrage van Beuve-Méry beperkte zich de laatste jaren tot de beroemde en beruchte met Syrius ondertekende commentarein op de verklaringen en uitlatingen van generaal De Gaulie.

Beuve-Méry wordt opgevolgd door de 55-jarige Jacques Fauvet die eveneens vanaf de oprichting aan het blad verbonden is, de laatste jaren als ,,chef-redacteur". (Le Monde, NRC, FAZ)

IONESCO IN ACADEMIE FRANCAISE

De 57-jarige uit Roemenië afkomstige toneelschrijver Eugène Ionesco werd op 12 januari met 18 tegen 9 stemmen gekozen als lid van de Académie française. De bekendste toneelstukken van Ionesco zijn ,,De kale zangeres" (1949), ,,De stoelen" (1952) en ,,Rhinoceros" (1960). (Times)

WAARBORG VOOR OBJECTIVITEIT BIJ TELEVISIE

Zoals de regering bij verschillende gelegenheden had aangekondigd (pag. 668/3-'69) zijn er een aantal maatregelen genomen die de radio en televisie een grotere onafhankelijkheid van de staat garanderen.

De nieuws- en actualiteitenrubrieken van het eerste en tweede net van de televisie kregen op 26 nov. 1969 een andere leiding. Hoofd van de nieuwsdienst van heit eerste net werd Pierre Desgraupes, die zich in het verleden vaak als tegenstander van de regeringspolitiek heeft doen kennen, hoofd van de nieuwsdienst voor het tweede net Jacqueline Baudrier, een gematigd gaulliste, die tot aan haar benoeming hoofd van de radionieuwsdienst was. De directie van de ORTF deelde mee dat de nieuwbenoemden verantwoordelijk zijn voor de vormgeving en uitvoering van de hun toevertrouwde uitzendingen binnen de grenzen van de richtlijnen die de beheersraad geeft voor objectiviteit en juistheid van de uitzendingen. (Le Monde, NRC)

VERDWIJNING SOCIALISTISCH DAGBLAD

Eind december 1969 is het eens zo bekende socialistische dagblad ,,Populaire de Paris" voor heit laatst verschenen Het blad dat eens de spreekbuis van Léon Blum en Vincent Auriol was, leidde al jarenlang een noodlijdend bestaan.
Alleen de communisten met „l'Humanité" en de gaullistische UDR met „Nation" beschikken nu nog over dagelijks verschijnende partijbladen. *(NZZ)*

LIECHTENSTEIN

VERKIEZINGEN

Bij verkiezingen voor de landdag op 31 januari heeft de Vaderlandse Unie, een tot nog toe in de oppositie zijnde partij, 8 van de 15 zetels verwonven. De al 42 jaar aan de regering zijnde Vooruitstrevende Burgerpartij kreeg 7 zetels.

Geen enkele zetel kreeg de Christelijk Sociale Partij. Aangenomein wordt dat de talrijke jeugdige kiezers, de kiesgerechtigde leeftijd is onlangs van 21 op 20 jaar verlaagd, hun stem aan de oppositie hebben gegeven.

De NZZ (2-2) merkt nog op dat de verschillen tussen de beide partijen niet erg groot zijn: beide hebben trouw aan het vorstenhuis in hun programma staan en beide baseren zich op de constitutionele parlementaire monarchie.

De NZZ wijst nog op heit hoge opkomstcijfer: 94,9% van alle kiesgerechtigde Liechtensteiners hebben hun stem uitgebracht. Liechtenstein kent het vrouwenkiesrecht niet.
De regering heeft vorst Frans Josef II inmiddels haar ontslag aangeboden.

(Vor. ber. pag. 201/1-'66)

ZWITSERLAND

MAATREGELEN TER BETEUGELING INFLATIE

De minister van financiën Nello Celio heeft de volksvertegenwoordiging begin februari meegedeeld dat de regering plannen heeft voor de invoering van een tijdelijk deposito van 5% op de waarde van de gehele uitvoer van het land met de bedoeling oververhitting van de economie aan banden te leggen.

Het deposito zal later aan de exporterende bedrijven of personen worden terugbetaald maar een datum voor de terugbetaling is nog niet vastgesteld.

Het plan voor invoering van een exportdeposito is het enige element in heit regeringsprogramma ter bestrijding van inflatie waarvoor toestemming van het parlement nodig is.

De geilden zullen op een speciale, renteloze rekening worden geblokkeerd — zij zullen jaarlijks naaischatting Zw. Îrs i mrd aan de circulatie onttrekken.

De minisiter zei dat de regering tot invoering van verplichte deposito's had besloten in de plaats van een invoeringsbelasting omdat er maatregelen nodig zijn die de groei van de buitenlandse vraag naar Zwitserse produkten beperkt.

Minister Celio heeft verder bekend gemaakt dat de regering het voornemen heeft de laatste drie fasen van de tariefsverlagingen krachtens de Kennedy-ronde op 1 maart a.s. van kracht te doen worden in de hoop dat aldus de invoerprijzen lager zullen worden. De verlagingen die voor 1971 en 1972 op het programma stonden, houden volgens de voorstellen in dat de tariefsontvangsten dit jaar met ca. frs 100 mln zullen dalen.

Op het binnenlandse vlak zullen strengere bepalingen voos huurkoop geilden: de eerste aanbetaling zal het maximum van 35% moeten bedragen en afbetaling dient te geschieden in anderhalf jaar. (Reuter)

LATIJNS-AMERIKA

NED. ANTILLEN

COMMISSIE ONDERZOEK ONLUSTEN GEINSTALLEERD

Op 4 november 1969 heeft vice-premier H. S. Weber de commissie van onderzoek naar de achtergronden van de onlusten van 30 mei 1969 op Curaçao geïnstalleerd. Aanleiding om deze commissie in het leven te roepen is de overtuiging van de re-

gering, dat slechts een op wetenschappelijke grondslag berustende analyse betrouwbare aanwijzingen kan verschaffen voor een eventuele koers- en structuurverandering, aldus de minister. „Zijn de oorzken wetenschappelijk vastgesteld, dan mag men aannemen, dat de verantwoordelijke instanties alles in het werk zullen stellen om de oorzaken van het onbehagen weg te nemen. Er kan immers geen sprake zijn van therapie zondes voorafgaande degelijke vasitstelling van de diagnose". De drie Nederlanders die in de commissie zitting hebben zijn: jhr. mr. G. Witsen Elias, oud-president van de arrondissementsrechtbank in Den Haag, en de sociologen prof. ds. J. D. Speckmann van de Rijksuniversiteit in Leiden en prof. dr. H. Hoetink, hoogleraar-directeur van het instituut voor Caraïbische studies aan de universiteit van Puerto Rico. (ANP)

(Vor. ber. pag. 394-'69 e.v.)

GEEN OVEREENSTEMMING CAO. SLUITING FOSFAATMIJN

De besprekingen tussen de directie van de Mijnmaatschappij Curaçao en de United Miners Union of Curaçao over een nieuwe CAO, die begonnen waren nadat de arbeiders op 15 september 1969 het werk hadden hervat, hebben niet tot resultaten geleid. De partijen konden het niet eens worden over in de CAO op te nemen afvloeiings- en omscholingsregelingen. Half november verzocht de bijzondere bemiddelaar mr. P. C. Beetstra de regering hem van zijn opdracht te ontheffen.

Op een persconferentie deelde hij mee tot de conclusie te zijn ~gekomen dat er geen middelen aanwezig zijn om heit conflict op te lossen. Het uitblijven van een CAO zou tot gevolg hebben dat de directie de mijn zou sluiten, omdat geen produktieplanning voor drie jaar opgesteld kan worden, aldus mr. Beetstra. Op 26 januari zond de Mijnmaatschappij Curaçao aan de United Miners Union of Curaçao en aan alle weriknemers bij de maatschappij een brief waarin werd meegedeeld dart op 30 april 1970, de afloopdatum van de geddende CAO, de fosfaatexploitatie beëindigd zal worden, daar geen overeenstemming voor een op de huidige CAO aansluitende nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst voor een periode van drie jaar kon worden bereikt. *(NRC,* Antilliaanse Nieuwsbrief) (Vor. ber. pag. 619/2-'69)

NAUWERE SAMENWERKING VAKBONDEN

Tijdens het bezoek van de drie voorzitters van de Nederlandse vakcentrales eind januari is er met verscheidene vakcentrales (zie overzicht hieronder) op Curaçao overleg gepleegd. Naar aanleiding van dit overleg spreken de laatsten zich uit voor het scheppen van meer eenheid. Zij verklaren zich bereid in de komende tijd naar geschikte structuren te zoeken voor meer samenwerking en eenheid op basis van een aantal uitgangspunten, zo is in een communiqué meegedeeld.

Deze uitgangspunten zijn:

1. Binnen de centrales zullen de vakbonden blijven voortbestaan als zelfstandige organisaties met eigen jurisdictie.
2. De werkterreinen van de vakbonden zullen worden afgebakend, waarmee onderlinge concurrentie wordt tegengegaan.
3. De centrale zal zich bezig houden met al die zaken die gerekend kunnen worden tot het eiland- en nationaal beleid te horen.

Gezamenlijk zullen de vakcentrales hun wensen en verlangens coördineren met betrekking tot de verbetering van de positie van de werknemers en hun gezinnen. Deze zullen worden vastgelegd in een actieprogramma als leidraad voor de gemeenschappelijke activiteiten.

4. Scholing en vorming van kader en leden wordt eveneens via de centrales ter hand genomen.
5. De centrales zullen zich onthouden van rechtstreekse binding met enige politieke partij.
6. Voor wat de internationale bindingen betreft kunnen de vakbonden aansluitingen bij IVV/WVA handhaven.
7. De Nederlandse vakcentrales zijn naar vermogen bereid de centrales bij te staan op al die terreinen, waarop zulks door de centrale wenselijk/nodig wordt geacht.
8. De nadere uitwerking van dit protocol wordt aan de Antilliaanse vakcentrales overgelaten.
9. De vakbondsleiders verklaren, dat zij oude geschilpunten terzijde schuiven. Zij verklaren zich bereid de doeleinden van de centrales loyaal te willen dienen.

Inmiddels zijn er plannen voor de bouw van een nieuw vakbondsgebouw in Willemstad, waarin alle op Curaçao bestaande vakbonden hun lokaliteiten zullen hebben, terwijl het gebouw tevens zal dienen als scholings- en vormingsinstituut. Het project zal uitgevoerd worden met financiële steun van Nederland. (ANP, Antilliaanse Nieuwsbrief)

OVERZICHT VAKBONDEN CURAÇAO

Aan de Antilliaanse Nieuwsbrief ontlenen wij het volgende overzicht van de voornaamste vakbonden op Curaçao

a Het Algemeen Verbond van Vakverenigingen Curaçao Dit is een federatie, gelieerd met het NVV, waarbij o a zijn aangesloten de PWFC - Petroleum Workers Federation Curaçao en de ABVO. Algemene Bond van Overheidspersoneel

b Het Curaçaose Christelijke Vakverbond ook wel genaamd ORSIC (Organsacion Sindical Christiano), eveneens een federatie gelieerd met het Wereldverbond van Arbeiders vroeger IVC

c CFL - Curaçaose Federatie van Leerkrachten, waarbij een zestal onderwijzersverenigingen en leraarsbonden zijn aangesloten

d. Algemeen Verbond van Vrije Vakverenigingen (niet duidelijk of dit inderdaad een federatie is)

Daarnaast bestaat er nog een aantal kleine bonden zoals o a de Federatie Curaçaose Vervoer en Transportwezen en de Algemene Haven Unie

TEKORT OP EILANDSBEGROTING CURAÇAO

Het bestuurscollege van Curaçao heeft bij de eilandsraad de ontwerp-begroting 1969/'70 ingediend met een financieringstekort van NA f 7.689.154. In de algemene beschouwing zegt het bestuurscollege o.m. dat de stijgende uitgaven in de sociale sector en de dalende ontvangsten als gevolg van de gebeurtenissen van 30 mei 1969 (pag. 394-'69 e.v.) er toe hebben bijgedragen, dat deze begroting dit financieringstekort toont.

De vaste uitgaven van het eilandgebied, met name in de sector van het onderwijs en sociaal-medische verzorging van on- en minvermogenden, zijn zodanig gestegen, dat zij, ondanks de fiscale maatregelen van 1967 en 1968 geen gelijke tred meer kunnen houden met ontvangsten. Het bestuurscollege heeft zich tot de regering gewend teneinde een duurzame oplossing te vinden voor de financiële moeilijkheden van he4 eilandgebied.

In deze begroting is geen rekening gehouden met de wederopbouw van de stad, aldus de algemene beschouwingen. omdat de financiering hiervan voor heit eilandgebied onmogelijk zal zijn. Aangenomen wordt dat het mogelijk zal zijn hiervoor extra-financiële steun uit Nederland te krijgen.

De cijfers van de begroting zijn:

ontvangsten:	NA f 63.644.858
uitgaven	„ „ 71.334.012
financierings-tekort	„ „ 7.689.154

(ANP)

MIDDEN-OOSTEN

ISRAËL

ISRAELISCHE VERLIEZEN

Blijkens op 10 febr. in Tel Aviv gepubliceerde cijfers zijn er sinds de Zesdaagse Oorlog in juni 1967 bij ruim 10.000 gevechten en bomaanslagen aan Israëlische zijde 526 mensen om het leven gekomen en 2.026 gewond geraakt.

Aan het Egyptische front deden zich bijna 4.500 incidenten voor en aan het Jordaanse ruim 3.000. In de periode van 12 juni 1967 tot 31 januari 1970 sneuvelden er bij gevechten met geregelde Arabische eenheden 294 Israëlische militairer. en werden 870 gewond. Bij gevechten met guerrillastrijders sneuvelden in deze periode 141 Israëlische militairen en raakten er 599 gewond.

In hetzelfde tijdvak kwamen er bij gevechten langs de bestandslijnen en in Israël zelf, de bezette gebieden inbegrepen, 91 burgers om het leven en liepen er 557 verwondingen op.

Eerder op 6 jan. had minister Dayan meegedeeld dat van april tot nov. 1969 de Israëlische verliezen aan het Egyptische front 113 doden en 330 gewonden hadden bedragen, terwijl de verliezen aan Egyptische zijde de 1.000 doden te boven moesten zijn gegaan; voorts dat sinds eind juni 1967 in totaal 76 Arabische vliegtuigen waren neergeschoten, 62 aan het Egyptische front en 14 aan de Jordaanse en Syrische fronten.

PREMIER MEIR IN WASHINGTON EN LONDEN

Mevr. Golda Meir heeft op 25 en 26 sept. een officieel bezoek aan Washington gebracht, waar zij besprekingen voerde met president Nixon en minister van buitenlandse zaken Rogers. Er werd geen communiqué gepubliceerd, maar volgens Amerikaanse persberichten had premier Meir om aanvullende wapenleveranties en economische bijstand verzocht. In een verklaring op 26 sept. zei president Nixon dat hij en mevr. Meir alle zaken waarover in de pers werd gespeculeerd hadden besproken en een algemene beschouwing aan de internationale problemen hadden gewijd. ,,Wij zullen op dit tijdstip geen beslissingen bekend maken", aldus Nixon, doch hij voegde hieraan toe dat uit de ontmoeting ,,een vooruitgang naar oplossingen zou kunnen resulteren" van de problemen van het Midden-Oosten. Mevr. Meir bracht vervolgens een driedaags bezoek aan New York, waar zij een ontmoeting had met Oe Thant. Na een verblijf in Los Angeles keerde zij op 6 okt. naar Israël terug.

Voor haar bezoek aan de VS had de premier een bezoek aan Londen gebracht (11-16 juni), waar zij besprekingen voerde met premier Wilson, minister Stewart en oppositieleider Heath. Zij woonde tevens een bijeenkomst van de Socialistische Internationale te Eastbourne bij (pag 516/2-1969).

MIRAGE-SPIONAGE IN ZWITSERLAND. ISRAËLISCHE MILITAIRE ATTACHE UITGEWEZEN

Op 26 sept. maakte de Zwitserse Bundesanwaltschaft bekend dat de chef van een technische afdeling van de fa. Sulzer AG, Alfred Frauenknecht. op 23 sept. was gearresteerd. Hij had bekend vanaf de herfst van 1968 tot zijn arrestatie bij zijn werkgever te Winterthur in ruime mate plannen betreffende de fabricage van motoren voor de Mirage, meegenomen en aan een agent van Israël overhandigd te hebben. In totaal had hij daarvoor 860.000 Zw. fr. ontvangen.

Op 6 okt. werd bericht dat de Bundesanwaltschaft bij zijn onderzoek had vastgesteld dat bij de spionage de vroegere en huidige Israëlische militaire attaché in Bern betrokken waren. De Bundesrat protesteerde bij Israël en verklaarde de militaire attaché, kolonel Zvi Alon, tot persona non grata, waarvan op 6 okt. de Israëlische ambassadeur op de hoogte werd gesteld.

SYRIË

AL-ATASSI IN POLEN

Van 17-21 nov. 1969 heeft een partij- en regeringsdelegatie o.l.v. president Noereddin al-Atassi een officieel bezoek aan Polen gebracht. Hij voerde besprekingen met partijleider W. Gomoelka, premier J. Cyrankiewicz en minister van defensie M. Spychalski.

In een communiqué veroordeelden beide partijen i.v.m. de toestand in het Midden-Oosten de handelingen van het imperialisme en het zionisme. Op bilateraal vlak werd de betekenis van de economische samenwerking onderstreept en de ontwikkeling van het handelsverkeer positief beoordeeld. Een allesomvattende uitbreiding van de bilaterale betrekkingen werd gewenst, terwijl besloten werd de culturele uitwisseling te bevorderen.

(Vor. ber. pag. 639/2-1969)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

ALGEMEEN

AKKOORD BANGKOK-TAIPEH

Op 17 mei '69 is een akkoord gesloten tussen Formosa en Thailand i z, uitwisseling van inlichtingen over veiligheidszaken. Dit akkoord zal de samenwerking vergemakkelijken tussen de inlichtingendiensten van Thailand en de ca. 6.000 Chinezen, ex-militairen van het Nationalistische leger, die sinds 1949 in het noorden van Thailand en Birma verblijven. Het kwam tot stand n2 een zesdaags bezoek van minister Tsjiang Tsjing-kuo. *(The Times* 19-5).

INDONESIE

SHELL

Op 6 dec. 1969 vond te Djakarta de ondertekening plaats van een overeenkomst tussen Pertamina en de Koninklijke/Shell Groep. De overeenkomst, die een looptijd van 30 jaar heeft, houdt in dat Shell Indonesia op Oost-Kalimantan (Borneo) een gebied ter grootte van 32.500 km2 beschikbaar krijgt voor de exploratie en produktie van olie. Bij de ondertekening heeft Shell $ 5 mln in contanten betaald voor de geologische inlichtingen. Shell zal voor de gemaakte kosten een vergoeding krijgen tot een maximum van 40% van de totale jaarproduktie van ruwe olie. Van de verwerkte olie krijgt Pertamina 65% voor zover de produktie niet uitgaat boven de 75.000 barrels per dag. Is de produktie hoger, dan wordt Pertamina's aandeel 67,5%. Bij het bereiken van een totale produktie van 50.000 barrels per dag, betaalt Shell $ 1 mln ineens; bij 75.000 barrels zal opnieuw eenzelfde bedrag worden voldaan.

Binnen zes maanden na ondertekening van de overeenkomst zal Shell met haar werkzaamheden beginnen, die in de beginfase in hoofdzaak exploratie-activiteiten zullen omvatten. In de eerste zes jaar denkt Shell $ 20 mln te investeren. De Koninklijke/Shell Groep, die sinds 1907 in Indonesië actief was, had in 1965 haar activa aan de Indonesische staat verkocht. Het nu gesloten contract betekent de terugkeer van Shell in Indonesië. (AP, ANP)

NEDERLANDS CONCILIE WIJST CELIBAAT AF

Op 7 jan. nam het Nederlandse pastoraal concilie, het enige nationale pastoraal concilie op de wereld, een voor de gehele rooms-katholieke kerk belangwekkend besluit: met grote meerderheid weid de sinds de twaalfde eeuw in de Kerk van Rome bestaande celibaatsverplichting verworpen.

Belangwekkend was dit besluit niet in zijn feitelijke consequenties, het concilie beschikte immers over slechts adviserende stem, maar de betekenis was vooral gelegen in het feit dat voor het eerst onder supervisie van hoge kerkelijke functionarissen (de Nederlandse bisschoppen, die zich overigens van stemming onthielden maar enkele weken later de aanbevelingen van het pastoraal concilie in hun beleid opnamen) een geldende kerkelijke wet door priesters, religieuzen en gelovigen werd verworpen.

Het celibaat in de katholieke kerk

Op 28 jan. 1969 verscheen in de Osservatore Romano, het officiële blad van het Vaticaan, een artikel van de hand van Pericle kardinaal Felici, die secretaris-generaal was van het Tweede Vaticaans Concilie, waarin deze inging op het steeds sterker wordend offensief tegen de wet van het priestercelibaat. Kardinaal Felici schrijft o.m.:

„Bij het offensief dat dezer dagen door sommige personen wordt ontketend tegen de wet van het wriestercelibaat wordt vaak het motief aangevoerd dat de leringen en voorschriften van paus Paulus VI in de encycliek Sacerdotalis Caelibatus (over het priesterlijk celibaat, zie pag. 479/3-1967) niet in overeenstemming zouden zijn met de leringen en de normen van het Vaticaanse concilie.
Dit zijn beweringen waaraan men moeilijk geloof kan hechten, daar het concilie duidelijke woorden heeft gesproken naar aanleiding van dit celibaat en er geen enkele twijfel kan bestaan over de bedoelingen van de bisschoppen. De pauselijke encycliek is een uitstraling van wat op het concilie werd vastgesteld."

Kardinaal Felici benadrukte verder, dat ook paus Johannes XXIII had vastgehouden aan de betekenis van ,,de meest edele en zuivere glorie van het priesterschap, het celibaat". Voorts noemde kardinaal Felici de belangrijkste principes waarop het celibaat berust:

1. Het celibaat is in zijn aard niet onafscheidelijk verbonden aan het priesterschap, maar er zijn vele redenen die maken dat het uiterst gewenst is.
2. Die redenen zijn van verschillende soort:
a) Het celibaat is een teken van de geestelijke naastenliefde en is een bron van geestelijke vruchtbaarheid in de wereld;
b) Dank zij het celibaat zijn de geestelijken nauwer met Christus verbonden en wijden zich meer geheel en al aan hun taak; c) Het celibaat is een getuigenis van de omstandigheid dat de kerk de zuivere bruid is van Christus:
d) Het celibaat is een levend getuigenis van de spiritualiteit die triomfeert in de hemel.

Enkele weken later benadrukte paus Paulus VI nog eens duidelijk de mening van een deel der leiding van de rooms-katholieke kerk, dat geen ontkoppeling van celibaat en priesterschap wenst. Op 17 febr. 1969 zei de paus in een toespraak tot Italiaanse geestelijken, ,,het denkbeeld te verwerpen dat een priester moet zijn als de gewone mensen: in zijn kleding, in het vervullen van een betrekking, door naar openbare vermakelijkheden te gaan, door sociale en politieke verplichtingen aan te gaan, door te trouwen en een gezin te stichten". De paus vond het een uitstekende gedachte dat de priester tot het volk komt en niet wacht tot het volk tot hem komt, maar waarschuwde tegen het experimenteren op plaatsen waar de religie bloeit volgens de traditionele methoden.

Oppositie tegen celibaatsverplichting

De in de rooms-katholieke kerk groeiende oppositie tegen de celibaatsverplichting kreeg in de afgelopen periode vooral gestalte in de Nederlandse kerkprovincie waar een aantal ontwikkelingen plaatsvond die ten slotte leidde tot grote spanningen in de betrekkingen tussen Rome en Nederland welke soms het karakter van een dreigend schisma leken aan te nemen.

Het verzet in Nederland tegen de verplichte koppeling van priesterschap en celibaat kan niet worden iosgezien van de algemene tendens in de Nederlandse kerkgemeenschap tot een kritische opstelling t.o. alle tot op heden vrijwel onaantastbare geloofswaarheden en kerkelijke wetten. De confrontatie tussen Rome en modernistische stromingen* in de Nederlandse kerkprovincie kreeg een eerste hoogtepunt in het conflict over de Nieuwe Katechismus (okt. 1966 gepubliceerd, zie pag. 159/2-1967 en pag. 14/1-1969), terwijl regelmatig verzoekschriften aan het episcopaat werden gericht waarin werd gepleit voor streven naar

*) Modernisme was de stroming in de rooms-katholieke theologie die tot aanpassing van de kerk aan het zich ontwikkelende moderne leven wilde leiden. Omstreeks 1900 ontstond er een crisis; in zijn encycliek Pascendi en het decreet Lamentabili, beide van 1907, veroordeelde paus Pius X een groot aantal moderne dwalingen. In 1910 stelde de paus de zgn. anti-modernisteneed voor alle kandidaten voor hogere wijdingen verplicht.

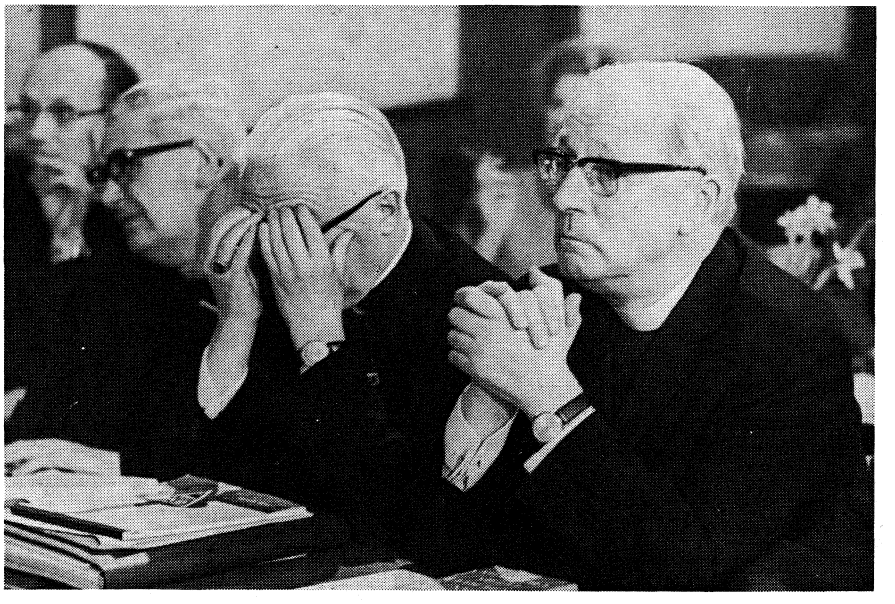

Kardinaal Alfrink en enkele bisschoppen tijdens het pastoraal concilie

Weekblad 39ste jaargang No. 2013, pag. 22799-22814

een ontkoppeling van priesterschap en celibaat (zie o.m. pag. 15/3-1966). Verder kende de Nederlandse kerkprovincie haar eigen Pastoraal Concilie, dat zorgde voor bundeling en verspreiding van de kritiek van Nederlandse progressieve katholieken en voor een vrij continu confrontatie van het Nederlandse episcopaat met haar hervormingsgezinde gelovigen en priesters, een confrontatie die de Nederlandse bisschoppen en met name kardinaal Alfrink al dan niet gedwongen maakte tot het centrum van de oppositie tegen de mening van Rome (zie o.m. pag. 15/2-1967, pag. 96/1-1968, en pag. 367/1-1969).

De Nederlandse bisschoppen aan de ene kant gebonden aan de kerkelijke wetgeving en aan de andere kant toch loyaal tegenover de Nederlandse oppositie kreeg in dec. 1968 te maken met een ernstig conflict, toen de Amsterdamse studentenpastor H. Oosterhuis zijn a.s. huwelijk bekend maakte (zie pag. 365/2-1969). Deze en soortgelijke conflicten, gepaard gaande met het voortgaan van de discussie over de gezagsstructuur van de kerk en m.n. over de plaats van de bisschoppen (vierde zitting pastoraal concilie, zie pag. 367/3-1969), leidde tot een polarisatie van het conflict over het priestercelibaat tussen Rome en Nederland, culminerend in de uitspraken van het in jan. 1970 gehouden pastoraal concilie in Noordwijkerhout (zie hieronder) en had voorts de groei van interne spanningen in de Nederlandse kerkprovincie ten gevolge door de tegenstellingen tussen progressieve en conservatieve Nederlandse katholieken.

Nederlands Pastoraal Concilie

In begin nov. 1969 gepubliceerd interview met het Westduitse weekblad *Publik* n.a.v. mogelijke gesprekken tussen het Duitse en het Nederlandse episcopaat, ging kardinaal Alfrink o.m. in op de volgens velen in Nederland teleurstellende bisschoppensynode in Rome (zie hieronder pag. 157/3). Hij memoreerde dat veel Nederlandse priesters bijzonder teleurgesteld waren over het feit dat het celibaat in Rome geen onderwerp van gesprek was geweest. De Nederlandse kardinaal zei overigens te geloven dat, ook al was het celibaat wel op de agenda gezet, men toch niet tot een oplossing had kunnen komen. Waarschijnlijk zal dit thema tijdens de volgende synode ter sprake worden gebracht, aldus kardinaal Alfrink.

De aartsbisschop van Utrecht gaf dit interview in een periode van groeiende spanning over de kwesties betreffende het ambt van de priester in de rooms-katholieke kerk, waarin blijkens enquêtes zelfs 68% van de Nederlandse gelovigen een openlijk conflict met Rome zou willen riskeren en in het zicht van het in jan. 1970 te houden, pastoraal concilie De opponerende priesters v.d. de groep Septuagint &:e in Noordwijkerhout, zoals in Chur en Rome, parallel aan het pastoraal concilie vergaderden, lieten vooraf weten, dat zij met dit concilie de kwestie van het celibaat afgedaan wilden hebben om aandacht vrij te maken voor echt belangrijke zaken. Zij eisten dat het Nederlandse episcopaat eer, duidelijke beslissing zou nemen, onafhankelijk van het Wereldepiscopaat. Anderzijds werd door groepen priesters uit verschillende bisdommen protest aangetekend tegen een aantal punten op de lijst van aanbevelingen voor het pastoraal beraad, omdat die onverenigbaar zouden zijn met de orthodoxe leer van de kerk. Behoudende groeperingen in de Nederlandse kerkprovincie, zoals Confrontatie, Michaëllegioen en Waarheid en Leven zouden niet op het concilie aanwezig zijn.

Op 9 dec. had zich een nieuwe groepering bij de reeds bestaande gevoegd, toen een aantal priesters en leken zich per dagblad-advertentie als Actiegroep-Wereldkerk presenteerde. De actiegroep noemde zich ,,de stem van het midden" en richtte zich vooral tot de priesters en leken ,,die blijven pogen de evangelische boodschap op eigentijdse wijze en met gezag in een vernieuwde kerk te laten doorklinken".

Met name heeft de groep bezwaren tegen pressie van vernieuwers en tegen het verwarde geloofsonderwijs. Zij wil de grote massa roomskatholieken uit de middengroep actief maken opdat ook deze haar woord meespreekt in de kerkvernieuwing. Evenmin als Septuagint of de behoudende groeperingen was de Actiegroep-Wereldkerk als zodanig op het pastoraal concilie vertegenwoordigd, maar een aantal van de initiatiefnemers maakte uit anderen hoofde wel deel uit van de delegaties of van de leidende organen van het pastoraal concilie.

Tijdens het pastoraal concilie vloog een reclame-vliegtuigje met dit spandoek over het seminarie

De NRC schreef aan de vooravond van dat concilie:

,,Er heerst een voelbare spanning in deze fase van het pastoraal concilie, die speelt tegen de achtergrond van steeds meer priesters die het ambt verlaten (zie pag. 160/2), het snel afnemende aanbod van nieuwe kandidaten en het steeds heftiger in opstand komen van de nog in functie zijnde priesters tegen de uitoefening van het ambt zcals dat nog verplicht wordt gesteld: ,,Wij staan", zei kardinaal Alfrink, ,,samen, bisschoppen en priesters, in het spanningsveld tussen geformuleerde wenselijkheid en het kiezen van de geëigende wegen om de wensen tot realiteit te maken."

,,Voor de tweehonderd deelnemers aan het concilie en een groot aantal verslaggevers uit de hele wereld — ook de Osservatore Romano stuurt een eigen man — zullen de dagen van 4 tot 7 januari aanstaande beslissend zijn voor de vraag of de gevreesde breuk er komt, de gewenste oplossing in de ambtscrisis wordt aangereikt dan wel of de impasse blijft bestaan met intussen een verdergaande aftakeling van het priesterbestand in de rooms-katholieke kerk van Nederland."

Vijfde plenaire vergadering pastoraal concilie

Van 4-7 jan. werd in het gewezen seminarie Leeuwenhorst te Noordwijkerhout de vijfde plenaire vergadering van het Nederlandse pastoraal concilie gehouden (vierde zitting, zie pag. 367/3-1969). Gesprekksthema's voor deze zitting: de plaats van de priesters nu in de kerk en de zin van het kloosterleven in deze tijd. (Zie ook pag. 160/1)

Bij de opening van het concilie deelde kardinaal Alfrink mee, dat de pauselijke nuntius, monseigneur A. Felici, de vergadering niet zou bijwonen, hoewel, zoals de kardinaal zei: ,,ik de laatste dagen alle pogingen heb gedaan om de nog resterende misverstanden rond ons pastoraal concilie uit de weg te ruimen". Hij voegde daaraan toe, dat paus Paulus hem ,,persoonlijk had laten weten, dat hij het beraad met intens meeleven volgt".

Nogmaals zette de kardinaal met de meeste nadruk uiteen, dat het concilie een beraad is van de gehele gelovige gemeenschap om de bisschoppen te helpen bij de bepaling van hun beleid: ,,Naar buiten kan wel eens de indruk zijn gevestigd, dat ,,de bisschoppen voor het blok worden gezet" en dat wij onder

Resultaten van een KRO-enquête, begin februari gehouden onder 1035 rooms-katholieken.

70% van de Nederlandse roomskatholieken is er voor dat mannen die gehuwd zijn het ambt van priester in de kerk mogen uitoefenen.

71% meent, dat priesters die huwen ook in staat moeten worden gesteld de pastorale zorg te blijven vervullen.

Enige andere resultaten van dit opinieonderzoek:

59% vindt dat het Nederlandse pastoraal comité besluiten kan nemen namens de Nederlandse rooms-katholieken, 32% vindt van niet, 9% heeft geen mening.

51% van de room-katholieken verwacht een breuk met Rome als de Nederlandse bisschoppen hun standpunt over het celibaat handhaven.

De vraagsteiling over de beslissingsbevoegdheid in de kerk over de kwestie van het celibaat leidde tot het volgende resultaat:

11%: Nederlandse bisschoppen zijn zelf verantwoordelijk

39%: wel overleg met Rome, maar bisschoppen beslissen

33%: wel overleg met Rome, maar paus beslist

13%: het standpunt van de paus is bekend en hij beslist.

Voorts bleek bij steekproef dat het standpunt van de Nederlandse bisschoppen aanzienlijk meer sympathie ondervond bij jongeren dan bij ouderen. Zo vond tweederden van de geënquêteerden jonger dan 35 jaar, dat de Nederlandse bisschoppen de uiteindelijke beslissing over het celibaat zouden moeten nemen.

Pater dr. W. Goddijn, secretaris van het pastoraal concilie verklaarde, dat deze enquête heeft bevestigd dat het Nederlandse pastoraal concilie een grote mate van representativiteit heeft vertoond.

pressie gedwongen worden te handelen ”

„Ik hoop, dat allen er begrip voor hebben dat de bisschoppen in alle omstandigheden de ruimte moeten hebben om met de eigen verantwoordelijkheid krachtens het ambt, dat hun is toevertrouwd, en naar hun eigen geweten beslissingen te nemen. Zelfs geen besluit van een meerderheid kan hun die eigen verantwoordelijkheid afnemen".

De deelnemers aan het concilie waren **108** afgevaardigden uit de bisdommen, vijftien door de bisschoppen aangewezen gedelegeerden, een afvaardiging van de religieuzen en van andere christelijke kerken of levensbeschouwelijke organisaties, alsmede genodigden. waaronder buitenlandse bisschoppen en theologen. Pers, radio en televisie waren. o.m. uit de VS, met meer dan honderd verslaggevers in Noordwijkerhout aanwezig.

Aanwezig in het gebouw was verder een groep jongeren, die zich presenteerde als „Actiegroep vier/zeven, van studenten, docenten. jonge religieuzen en werknemers".

In de door hen onder de deelnemers verspreide stencils tekenen zij protest aan tegen de repressieve methode van het concilie: .,Kritiek mag. Dat kan ook best. Zij is allang onschadelijk gemaakt en functioneert niet meer als kritiek, doch als bestendiging van het „pluriforme" karakter van het liberale pastoraal concilie."

Op de pamfletten, aangebracht op de ramen van het portaal, gebruiken zij hardere taal: onder een galg met koord stond: band met de wereldkerk.

Het concilie *over het* priesterschap. *Celibaatskwestie.* Uitspraak vóór ontkoppeling

Op 7 jan. kwam in Noordwijkerhout het omstreden onderwerp, celibaat, aan de arde. Het werd gekarakteriseerd door een verwarde discussie vol „theologische spitsvondigheden over het al dan niet sacramentele karakter van het priesterschap en het onderscheid tussen functie en ambt in de kerk", zoals concilievoorzitte prof. dr. P. **A.** J. M. Xteenkamp het uitdrukte en door interventies van „buitenaf" van protesterende jongeren (groep 4-7) en van een groep priesters, die zich afgevaardigden noemden van 1000 Nederlandse priesters, o.l.v. Actiegroep-Wereldkerk-sympathisant deken J. Joosten uit Roermond, die duidelijk protest wilde aantekenen tegen de aanslag die het pastoraal concilie volgens hem dreigde te plegen op het traditionele priesterschap.

Deze interventies, van jongeren en behoudende priesters, maakten de tweespalt binnen de Nederlandse kerkprovincie duidelijk. Er circuleerden in Noordwijkerhout o.a. anonieme stencils waarin werd gepleit voor het handhaven van het celibaat en er waren verder circulaires van de Actiegroep-Wereldkerk, waarin de concilie-deelnemers werden gewaarschuwd geen beslissingen te nemen „waarvoor het wereldepiscopaat geen begrip zou kunnen opbrengen en die tot een openlijke afkeuring van Rome kunnen leiden".

Aan het eind van de discussie over het priesterschap heeft de plenaire vergadering van het pastoraal concilie met volstrekte absolute meerderheid (93 voor. 2 tegen en 3 blanco) het principiële besluit aanvaard dat „de verplichting tot het celibaat als voorwaarde voor de ambtsvervulling dient te worden opgegeven". De acht aanwezige stemgerechtigde bisschoppen onthielden zich daarbij van stemming, omdat een uitspraak van het concilie een duidelijke weergave bedoelt te zijn van de mening van de geloofsgemeenschap met daaraan verbonden de verwachting, dat de bisschoppen daarmee in hun beleid ernstig rekening zullen houden.

Een deel van de concilie-deelnemers in Noordwijkerhout, terwijl wordt gestemd over de ontkoppeling van celibaat en priesterschap.

Sprekend namens de bisschoppen had kardinaal Alfrink tijdens de voorafgaande discussie er geen twijfel over laten bestaan, dat het episcopaat met een dergelijke bijna unanieme afwijzing van het celibaat in een zeer precaire positie komt te staan tegenover de paus en de r.k. kerk in vele andere landen.
Niet alleen de bewuste afwezigheid van de pauselijke nuntius op de vergadering maar meer nog een brief van de paus waarin deze de discussie over het celibaat ongewenst acht en de bisschoppen opdraagt geen de celibaatswet aantastende maatregelen ie nemen, lieten geen twijfel aan de zekere afwijzing van de concilie-uitspraak door het Vaticaan. (Zie hieronder)
De kardinaal beriep zich op het privékarakter van het pauselijk schrijven om zich ontslagen te achten mededeling te doen van de inhoud daarvan, die tegen zijn bedoeling toch was uitgelekt en gepubliceerd. Hij ontkende niet, dat de paus de discussie had ontraden en bij voorbaat de uitspraak van het concilie had afgewezen.
In aparte stemmingen werd het beginselbesluit om het priesterschap los te maken van het celibaat in concrete toepassingen uitgewerkt. Met telkens meer dan 90% van de stemmen voor werd aangenomen, dat het celibaat niet meer als voorwaarde zou worden gesteld voor de ambtsbediening van de toekomstige priester, dat priesters, die willen huwen of reeds gehuwd zijn. onder nog nader uit te werken voorwaarden tot de ambtsbediening moeten worden toegelaten en dat gehuwde leken de mogelijkheden moeten krijgen tot het ambt toe te treden.
Tot slot sprak de vergadering zich na een verward en emotioneel debat met 79 stemmen voor, 6 tegen en vier blanco er over uit, dat van de bisschoppen moet worden gevraagd ,,aan de eerder aangenomen concrete eisen binnen niet al te lange tijd uitvoering te zullen geven".
Monseigneur Bluyssen van Den Bosch vroeg er begrip voor te hebben, dat de bisschoppen ook de zorg hebben voor de grote groep katholieken, voor wie de mogelijkheid van een breuk met Rome onaanvaardbaar is. Daartoe uitgedaagd zei hij ook niet zeker te weten of uitvoering van de door het concilie gestelde eis noodzakelijk een breuk met Rome zou betekenen, maar, zei hij, wij spelen dan wel hoog spel.
De vergadering sprak zich voorts met 72 stemmen voor, 8 tegen en 24 blanco uit voor de principiële wenselijkheid van de vrouw in het priesterambt. ,,Er dient een ontwikkeling op gang te worden gebracht, die erop gericht is dat de vrouw alle kerkelijke functies, het voorgaan in de eucharistie niet uitgesloten, zal kunnen gaan vervullen", aldus de betrokken pastorale aanbeveling. Kardinaal Alfrink was hierbij een van de tegenstemmers, omdat men z.i. een eeuwenlange traditie niet zonder grondige studie zo maar van de tafel kan vegen. De bisschop van Breda, mgr. Ernst, stemde als enige van de bisschoppen voor, de anderen onthielden zich van stemming of stemden blanco. Aangekondigd werd, dat de bisschoppen op 13 jan. bijeen zouden komen om de resultaten van het concilie te bespreken en hun beleid nader te bepalen. Kardinaal Alfrink beloofde de conciliedeelnemers: „We zullen Rome en de gehele kerk op de hoogte stellen. Uw bisschoppen zijn bereid iets te gaan doen, anders zouden ze dit concilie niet hebben georganiseerd. Het zal iets zijn tussen wat zou moeten gebeuren en wat kán gebeuren..."

Brief van paus Paulus aan kardinaal *Alfrink*

Op 12 jan. publiceerde de *Osservatore* Romano de door kardinaal Alfrink tijdens het concilie genoemde brief die hij van de paus op 24 dec. had ontvangen.

De paus schrijft hierin o.m. dat bepaalde stellingen in de ontwerprapporten van het concilie hem ,,perplex hebben doen staan". Verder schrijft de paus hierover:

,,U hebt zelf, eerbiedwaardige broeders, daarvan reeds enkele verkeerde of dubbelzinnige beweringen gekritiseerd en gewezen op enkele gevaarlijke tendensen daarin. Staat u ons toe, dat wij van onze kant er enkele onder uw pastorale aandacht brengen:

1. Wat betreft het priesterambt: de doeleinden en de taak van de kerk worden beschreven alsof de zending van de kerk van louter aards karakter is.

2. Het priesterambt wordt opgevat alsof het door de christelijke gemeenschap wordt verleend.

3. De ontkoppeling van priesterambt en celibaat wordt voorgesteld als een soort gebod.

4. Men heeft kritiek dat alleen de man priester kan worden.

5. Over de paus wordt op een wijze gesproken, welke zijn ambt en zijn macht, die hij van Christus zelf gekregen heeft, kleineert".

De paus vervolgt dan: „Wij begrijpen heel goed in wat voor moeilijke situatie Nederland zich bevindt en welke tendensen zich op zeer acute wijze manifesteren. Het is duidelijk dat de hiërarchie deze moeilijkheden niet schept, maar ze op haar weg vindt en ze het hoofd moet bieden." (...)
,,Al zijn we dan ook geschokt, wij mogen toch niet al het goede onderwaarderen, dat op zoveel gebieden in uw bisdommen gerealiseerd wordt. Geconfronteerd echter met liet gevaar van afwijkingen die voor het geloof van de katholieken in Nederland zeer schadelijk zouden zijn, zijn we in het besef van onze verantwoordelijkheid als herder van de hele kerk verplicht in alle openheid u de vraag voor te leggen: wat kunnen wij naar uw mening doen om u te hulp te komen, om uw gezag te versterken, om u gemakkelijker de tegenwoordige moeilijkheden van de kerk in Nederland te boven te doen komen?"

Nederlands episcopaat aanvaardt aanbevelingen van concilie

Op 19 jan. gaf het Nederlandse episcopaat een communiqué uit, nadat overleg was gepleegd met o.m. abten en provincialen van Nederlandse kloosterorden, waarin staat dat de Nederlandse bisschoppen hadden besloten de aanbevelingen van het pastoraal concilie over het celibaat op te nemen in hun beleid. Zij zullen er bij de uitvoering van dat beleid van uitgaan, dat priesterschap en celibaatsplicht ontkoppeld dienen te worden. Het verwezenlijken van dit standpunt zal naar de mening van de bisschoppen echter niet kunnen gebeuren zonder overleg met Rome en met andere bisschoppen. De verklaring zegt o.m.:

,,Deze verscheidenheid van opvatting bestaat ook in andere gebieden van de kerk."
,,Een deel van de Nederlandse geloofsgemeenschap, hoe groot ook, kan en mag niet eisen dat zijn visie zonder verdere discussie door de gehele kerk wordt gedeeld."
,,De traditie van het priesterlijk celibaat is overigens niet uniform in de katholieke kerk. De kerk van het oosten kent gehuwde priesters."
,,Een beleid in één kerkprovincie heeft vanzelfsprekend repercussies in andere delen van de kerk, zeker in onze tijd waarin door de publiciteitsmedia geheel de mensheid één gemeenschap wordt."
,,De bisschoppen dragen verantwoordelijkheid voor hun eigen deel van de kerk, maar tegelijkertijd dragen zij verantwoordelijkheid voor de universele kerk."
,,Dat is de reële inhoud van de collegialiteit, die op het tweede Vaticaanse concilie is uitgesproken."

De verklaring van de Nederlandse bisschoppen is de eerste publieke uitspraak van een bisschoppenconferentie over de oplossing van het priestervraagstuk in de richting van een nieuwe ambtsbediening, waarbij naast het vrijwillig gekozen celibaat de mogelijkheid wordt gewenst voor het priesterschap van gehuwden.
Hiermee is de publieke discussie over het celibaatsvraagstuk op beleidsniveau gebracht.
In een toelichting op de verklaring van de bisschoppen wordt gewag gemaakt van een nieuwe fase in de dialoog: het beleid van de bisschoppen kan alleen gerealiseerd worden wanneer de hele geloofsgemeenschap hen steunt. Dit betekent ook een afwijzen van die activiteiten, van welke personen of groepen dan ook, die dit beleid doorkruisen en daarmee het gezag van de bisschoppen in Nederland en in de Wereldkerk in gevaar brengen.
Verder werd gezegd, dat de bisschoppen het als hun taak zien de paus zo snel mogelijk geheel in te lichten over de exacte situatie.
Hiertoe zou kardinaal Alfrink zo spoedig mogelijk met de paus in contact treden.

Reactie Vaticaan. Brief paus Paulus over Nederlandse verklaringen

In Rome werd bekend gemaakt, dat men de bisschoppelijke verklaring grondig zou bestuderen. Vaticaanse zegslieden noemden de zaak ,,daarom zo ernstig, omdat de verklaring niet alleen de mening van het pastoraal concilie weergeeft, maar ook die van het nationaal episcopaat".

De reactie van het Vaticaan zou ,,voorzichtig zijn" en op een ,,geschikt tijdstip" bekend worden gemaakt. Wel werd van verschillende kanten, w.o. door een commentator van Radio Vaticano, herinnerd aan de in dec. 1969 door paus Paulus aan kardinaal Alfrink gezonden brief.

Paus Paulus was op 1 febr. in een toespraak tot enkele duizenden mensen op het St. Pietersplein, duidelijk wat betreft zijn mening over de celibaatsplicht: hij zei dat het verboden was deze hoofdwet van de kerk in twijfel te trekken. ,,De kerk zal haar niet prijsgeven". aldus de paus. Op 2 febr. zond de paus aan zijn staatssecretaris. de Franse kardinaal J. Villot, een brief, waarin hij verklaart dat hij verplicht is de wet van het celibaat te handhaven, maar dat hij bereid is de kwestie met de Nederlandse bisschoppen te bespreken. Hij noemde zich diep bedroefd door de in Nederland uitgegeven verklaringen. De paus schreef zijn staatssecretaris deze brief (die in Osservatore Romano werd gepubliceerd) om zijn zorgen te delen met een man ,,die van zo dichtbij de zorgen van onze apostolische taak deelt". Volgens de perschef van het Vaticaan, mgr. Fausto Vallainc, heeft geen paus sedert 1945 dit middel gekozen om zijn besluiten bekend te maken.

In de brief zegt de paus o.m.:

,,De Heer is onze getuige dat wij altijd gevoelens hebben gekoesterd van achting, van liefde en van vertrouwen voor een zo verdienstelijk onderdeel van het mystieke lichaam der kerk als de Nederlanders zijn." (. . .)

,,Welke motieven worden aangevoerd om de wijzigingen te rechtvaardigen die zo diep zouden ingrijpen in de eeuwenoude voorschriften der Latijnse kerk, voorschriften die zo zegenrijk hebben gewerkt. zijn welbekend. (. . .)

Maar wij moeten ondubbelzinnig zeggen, dat die motieven ons niet overtuigend voorkomen. Het wil ons toeschijnen dat zij een uiterst belangrijke, essentiële overweging over het hoofd zien, die van bovennatuurlijke orde is en daardoor schijnt het ons toe, dat zij het allerdiepste wezen van het priesterschap aantasten."

De paus noemt de band die ontstaan is tussen priesterschap en celibaat een onvervangbaar en uiterst kostbaar goed. Het zou een zwaar vergrijp zijn, die door de traditie gewijde band te onderschatten of zelfs te willen afschaffen.

,,Derhalve moeten wij, na een weloverwogen besluit, met duidelijke woorden verklaren dat het onze plicht is niet te gedogen dat het geestelijke ambt kan worden bekleed door diegene die na eerst de hand aan de ploeg te hebben geslagen, ziet naar hetgeen achter hem is (Lucas 9 vers 62). Wij durven nauwelijks aan de onberekenbare gevolgen denken voor het volk Gods op zedelijk en herderlijk niveau, indien wij een ander besluit zouden nemen." (. . .)

,,Meer dan ooit wensen wij tezamen met de herders der bisdommen van de Nederlanden te onderzoeken op welke meest geschikte wijze hun problemen kunnen worden opgelost, het belang van de wereldkerk voor alles stellende. En daarom achten wij het vóór alles nodig aan de bisschoppen, de priesters en aan alle leden van de christelijke gemeenschap in Nederland onze gestadige liefde te betuigen, maar terzelfder tijd ook onze overtuiging dat het absoluut nodig is om opnieuw de uitgebrachte stemmen en hun houding te overwegen in een aangelegenheid die van zo ingrijpend en ernstig belang is voor de kerk."

Reacties op besluiten *pastoraal* concilie en verklaring *bisschoppen*

In rooms-katholiek Nederland werd de verklaring van de bisschoppen toch nog min of meer als een verrassing ontvangen. Over het algemeen werd de beslissing van de bisschoppen als een daad van eenstemmigheid en moed bij de bisschoppen gezien.

Behoudende groeperingen, zoals Waarheid en Leven. Confrontatie en het Michaëllegioen, waren minder positief in hun reacties: zij verweten de bisschoppen gebrek aan discipline en noemden hen de slachtoffers van eenzijdige voorlichting. Enkele weken later riep de secretaris van het Michaëllegioen — een groepering van 3.000 orthodoxe rooms-katholieken — de heer L. Knuvelder, zelfs op tot algemeen kerkverzuim ten einde tegen het beleid van de bisschoppen te protesteren. Hij deelde op een bijeenkomst in Utrecht mee, dat verscheidene ,,verzetsbewegingen" besprekingen voerden over een nauwere samenwerking in één grote beweging voor paus en kerk.

Direct na het beëindigen van het pastoraal concilie gaf de Septuagint-groep een verklaring uit waarin werd aangekondigd, dat–de leden ervan geen heil meer zagen in de lange weg van het overleg en daarom tot directe actie over zouden gaan. Enkele dagen later echter werd besloten af te wachten tot de bisschoppen hun beleidsbeslissing bekend zouden hebben gemaakt om zich vervolgens opnieuw te kunnen beraden.

Op 6 febr. verklaarde de Franse aartsbisschop François kardinaal Marty, dat het Franse episcopaat het met de paus eens is in de kwestie van het celibaat.

Op 10 febr. verklaarde de Belgische kardinaal Suenens, dat ook het Belgische episcopaat het celibaat als verplichting zullen handhaven. De kardinaal vroeg zich voorts af, of het pastoraal concilie in Nederland wel representatief was en sprak als zijn mening uit, dat de houding van de Nederlandse kerk niet tot een schisma zal leiden.

Op 19 febr. spraken ook de Duitse bisschoppen zich uit voor handhaving van het celibaat. Zij stemden in met de brief van paus Paulus aan zijn staatssecretaris Villot van 2 febr. (zie hierboven).

Eerder — op 9 febr. — hadden 84 roomskatholieke theologen uit Oostenrijk, Zwitserland en West-Duitsland in een brief aan hun bisschoppen opgeroepen de Nederlandse bisschoppen in de kwestie van het celibaat ,,niet alleen te laten staan". De theologen waarschuwen voor een mogelijke scheuring in de roomskatholieke kerk over de kwestie van het verplichte celibaat en leggen er de nadruk op dat zelfs zij, die de celibaatswet niet a priori afwijzen de eenheid van de kerk een groter goed achten dan het verplichte celibaat. dat noch altijd gegolden heeft. noch nu overal van kracht is. De theologen wijzen er tenslotte op, dat de toestand ook buiten Nederland veel explosiever is dan men op het eerste gezicht zou vermoeden, vooral nu de kwestie zo wordt toegespitst.

Persreacties

In de perscommentaren op de celibaatsverklaring van de Nederlandse bisschoppen overheersten twee punten: de moed tot beslissen en de constatering dat er van een schisma geen sprake is.

De Tijd: Met de verheffing van de plaatselijke dialoog tot een zaak van wereldbeleid heeft de Nederlandse geloofsgemeenschap een grote verantwoording voor de wereldkerk in handen genomen, omdat een breuk die nu zou ontstaan niet tot een breuk tussen Utrecht en Rome beperkt zou blijven. Dat is de historische betekenis van de beslissing die Nederland genonien heeft.

Algemeen Handelsblad: Het lijkt uitgesloten, dat Rome het celibaat laat vallen. Hoogstens zal men daar ,,vanwege de hardheid der gewetens" door de vingers willen zien, als er dan toch de hand mee wordt gelicht. Waarmee het probleem dan volledig wordt teruggespeeld naar personen en kerkelijke gemeenten die zonder houvast aan gezagsuitspraken beslissingen zullen moeten nemen zonder zeker te zijn, of die worden aanvaard. Kardinaal Alfrink betoont zich toch ook nu weer de diplomaat. die uitspraken doet zonder beslissingen te nemen en daarmee toch de gelovigen in de kou laat staan ook al voorkomt hij daarmee een nogal eens ter sprake gebracht schisma.

NRC: Mogelijk zeggen niet-rooms-katholieken, dat het hun koud laat wat er in de rooms-katholieke kerk gebeurt. Toch zijn er twee redenen waarom deze aangelegenheid in het algemeen belangstelling verdient, In de eerste plaats maakt de omvang van de rooms-katholieke gemeenschap in Nederland, dat iedereen grote kans heeft, ermee te worden geconfronteerd en dat er een zekere invloed van uitgaat op de hele Nederlandse samenleving.

Ten tweede is er een verschijnsel van veel wijdere strekking. Wat er op het ogenblik gaande is in de rooms-katholieke kerk kan beschouwd worden als een der symptomen van de wijziging van normen die bezig is zich in verscheidene sectoren van onze samenleving te voltrekken. Tot beter begrip van hetgeen gaande is, dienen die ontwikkelingen te worden gevolgd met een belangstelling, ingegeven door het verantwoordelijkheidsgevoel dat iemand als lid van de samenleving dient te hebben.

Trouw: Het episcopaat van een rooms-katholieke kerkprovincie kan op z'n best een zaak uit de vrije discussie halen en op beleidsniveau brengen. Maar dàt is dan ook met het celibaatsvraagstuk gedaan en dat is op een bijzonder duidelijke manier gebeurd. Ook op een moedige manier, want tenslotte zijn de bisschoppen door de paus min of meer onder druk gezet om ,,nee" te zeggen.

Overigens is nogal in de mist gebleven hoe het verder moet gaan. We moeten het hele verhaal lezen tegen de achtergrond van: niet op ons eentje. Blijft het, ondanks de duidelijke stellingname, toch een keus voor de lange weg? Je zou zeggen van wel.

Le Monde: Le Monde acht het een historisch feit dat een volledig nationaal episcopaat openlijk stelling heeft genomen tegen zeer precieze wauseliike richtlijnen. Het blad soreekt over "de groeiende spanning tussen het Vaticaan en de Nederlandse rooms-katholieken en herinnert eraan dat paus Paulus zowel het tweede Vaticaanse concilie als de synode verboden heeft de kwestie van het celibaat te bespreken.

Op het ogenblik, aldus Le Monde, is het allesbehalve zeker dat er binnen een nieuwe synode een meerderheid zou ziin ten gunste van gehuwde priesters. De Nederlandse bisschoppen weten dat. Maar zij kennen ook het ongeduld van hun eigen geestelijkheid en zijn zich ervan bewust dat vele priesters in heel de wereld er steeds meer van overtuigd raken dat de verplichting van het ongehuwde priesterschap in de huidige omstandigheden achterhaald is.

De toekomst za! uitmaken, zo besluit Le Monde, of de paus de zeer strakke houding die hij tot nu toe heeft aangenomen uit naam van di Westerse traditie, nog lang za! kunnen volhouden.

Paese Sera (It.): Nederland weet heel goed dat grote delen van de Europese en Amerikaanse clerus bij hun bisschoppen dezelfde voorstellen hebben gedaan. Ook in Italië kampen verschillende bisschoppen met moeilijkheden rond het celibaat. Pas na het gesprek van ,,de kardinaal van de contestatie" en ,,de in menselijke vragen zo ervaren paus" zal men weten of de kerk van een misschien niet meer te helen breuk gespaard zal blijven.

Suddeutsche Zeitung: De episcopaten van de andere landen zijn minder moedig dan de Nederlandse bisschoppen. Maar zouden de Nederlandse bisschoppen succes hebben, dan zal snel duidelijk worden met hoeveel ijver ook andere bisschoppen de dan risicoloze scheiding van priesterschap en celibaat zullen ondersteunen. De celibaatskwestie leeft overal in de kerk en daarom behoeft nauwelijks gevreesd te worden voor een harde reactie van Rome.

Osservatore Romano: In het blad van het Vaticaan gaf op 30 jan. de als een zeer behoudend theoloog bekend staande Franse kardinaal Jean Daniélou, als zijn mening dat ,,enige ijveraars in Nederland tegen het celibaat het eigenlijk gemunt hebben op het pauselijk gezag". Volgens hem is het merendeel van de Nederlandse rooms-katholieken gekant tegen het denkbeeld van getrouwde priesters. Hij meent dat er sprake is van een onderdeel van een veel grotere crisis. Hij acht het geen toeval dat dezelfde kringen die over gehuwde priesters praten, de werkelijke zin van de eucharistie geweld aandoen door te cominuniceren met andersdenkenden.

De Osservatore Romano besluit met te zeggen dat ,,handige oproepen zijn gericht tot de bisschoppen in de hele wereld" om zich solidair te verklaren met de Nederlanders. Op die manier tracht men het gezag van de paus te ondermijnen, hem te isoleren en op den duur helemaal af te schaffen. Het gaat, aldus het blad, om een strijd tegen Rome, maar Rome zal zich niet opzij laten schuiven. (ANP, NRC, De Volkskrant, Het Parool, Le Monde, Der Spiegel) (Vor. ber. pag. 368/2)

WEST-EUROPA

BELGIË

SOCIAAL-ECONOMISCHE CONFERENTIE

Op 23 febr. heeft een ,,sociaal-economische conferentie", voorgezeten door premier Eyskens vertegenwoordigers van di: regering, dc werkgevers en de werknemers verenigd. De conferentie werd door de regering voorgesteld als wisselformule voor de Nationale Arbeidsconferentie, waar de vakverenigingen n.a.v. de malaise, ontstaan ten gevolge van het Limburgse mijngeschil, om verzocht hadden, maar waartegen de werkgevers bezwaren hadden aangevoerd.

In een inleidende uiteenzetting verklaarde minister van economische zaken Leburton dat de conjunctuur gunstig blijft. De werkloosheid blijft dalen; de industriële produktie stijgt nog steeds; de uitvoer haalt recordcijfers. Voor de tweede helft van 1970 wordt een lichte vertraging in de conjunctuur verwacht, maar de regering voert een stevig structuurbeleid. Leburton wees anderdeels op de verzwaring van de belastinglasten, die op het bedrijfsleven drukken. In een periode van hoogconjunctuur, zei hij, kan de regering best begrijpen, dat de werknemers wensen te onderhandelen over de verdeling van onverwachte winst, maar de sociale programmatie en de CAO's moeten de basis blijven van het overleg tussen de sociale partners. De regering wenst dat de particuliere belangen steeds verzoend worden met het algemeen belang.

De voorzitter van het Verbond der Belgische Nijverheid, R. de Staercke, betwistte het nut van de bijeenkomst en verklaarde dat er geschikter overlegorganen bestaan. Er is misschien een malaise bij de vakbonden, maar ook de werkgevers stellen vragen i.v.m. de aangroei van de vakbondseisen, de broosheid van de sociale akkoorden en het ontbreken van een geordend sociaaleconomisch beleid.

De Staercke reageerde op een aantal recente eisen en opwerpingen van de vakverenigingen. Hij zei niet te geloven dat de organisaties van de werknemers onvoldoende inspraak hebben in het economisch leven. Wel aanvaardde hij een verbetering van de ondernemingsraden en een voorlichting i.v.m. de sociale rekeningen van de bedrijven.

Het aandeel van de werknemers in het nationaal inkomen is, volgens De Staercke, niet ongunstig geëvolueerd, integendeel; er zijn overigens de jongste tijd ettelijke extraloonsverhogingen geweest. De werknemers formuleren thans andermaai zware eisen. De werkgevers weten niet, hoe die eisen in te willigen. Er kan geen sprake zijn van de opening van ,,een nieuw loket." De woordvoerders van het Verbond van niet-industriele ondernemingen en van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen spraken ongeveer dezelfde taal als De Staercke.

De twee grote vakverenigingen, ACV en ABVV, brachten een gemeenschappelijk programma naar voor.

J. Houthuys, voorzitter van het ACV, zei ,,revolutionair in de evolutie" te willen zijn en kwam op voor de democratisering van het economisch bestel, de verbetering van de informatie der werknemers in de onderneming, de bestrijding van de belastingontduiking enz. Volgens hem moeten regering en parlement onderzoeken of een bijzondere conjunctuurbelasting gewettigd is. I.v.m. de onmiddellijke vakbondseisen vernoemde Houthuys het gewaarborgd maandloon der arbeiders, een versnelde pensioenverhoging, de toepassing van de wet op de sluiting der ondernemingen op alle ondernemingen, een soepeler CAO-procedure.

Met het oog op de vernieuwing van de interprofessionele conventies einde 1970 stelde Houthuys dat de werkgevers voortaan voor gratis vervoer tussen de onderneming en de woonplaats van de werknemers dienen te zorgen, en dat moet worden gestreefd naar de invoering van de 40-urenweek.

G. Debunne, secretaris-generaal van het ABVV, onderschreef dit programma en bleef langer stilstaan bij de vakbondscontrole op het bedrijfsleven. Ook oefende hij scherpe kritiek op de berichtgeving van radio en televisie i.z. het Limburgse mijnconflict. Volgens Debunnne zou de BRT een overdreven belang hebben gehecht aan de leiders van de staking, en zouden de vakbonden veel meer aan hun trekken dienen te komen in de BRT-informatie

Op het einde van de vergadering werd beslist een werkgroep op te richten, die een inventaris zou opmaken van de diverse voorstellen. De werkgevers deden daarbij opmerken dat hun deelneming aan die werkgroep niet betekent, dat zij bereid zouden zijn bepaalde eisen

— die buiten het kader van de normale programmatie vallen — in te willigen.

TAALTOESTAND IN HET LEGER

Defensieminister Segers heeft op 25 febr. de pers inlichtingen verstrekt i.v.m. de taaltoestand in het leger. Op 1 jan. 1970 telden de Belgische strijdkrachten in totaal 100.234 man, waarvan 58.367 nederlandstaligen (58,24%), 41.655 franstaligen (41,55 %) en 212 duitstaligen (0,2%). Die verhoudingen vindt men ongeveer terug bij de beroepssoldaten en -korporaals, de onderofficieren en de lagere officieren.

Bij de hoofdofficieren echter is de verhouding niet normaal: 28% nederlandstaligen en 71,7% franstaligen. En op de vijftig generaals zijn er slechts twaalf (24%) nederlandstalig.

Volgens Segers evolueert de toestand bij de hoofd- en opperofficieren in een voor de nederlandstaligen gunstige zin. De minister wil die evolutie nog bevorderen door de aanmoediging van de studie der tweede landstaal. In de Koninklijke Militaire School wordt heelwat aandacht besteed aan die studie. Verder krijgen de officieren periodiek de kans om de tweede taal te spreken, wanneer ze in eenheden van het andere taalstelsel dienen.

Segers zei nog tot pariteit te willen komen tegen 1975: in dat jaar moeten er evenveel nederlandstalige als franstalige hoofd- en opperofficieren zijn. Om dat doel te bereiken zullen diverse maatregelen worden getroffen: 1. de aanstelling van officieren, die alleen wegens het gebrek aan vacante functies, nog niet kunnen worden benoemd; 2. de mogelijkheid voor aanvullingsofficieren om via het gewone majoorsexamen hoofdofficier te worden; **3.** de mogelijkheid (bij een nog goed te keuren wet) voor hoofd- en opperofficieren om 2 jaar voor de pensioenleeftijd het leger te verlaten met behoud van hun wedde en normale pensioenrechten.

BRUGINSTORTING TE PULLE

Het hof van beroep te Brussel heeft op 27 febr. de vrijspraak bevestigd, waartoe de correctionele rechtbank van Antwerpen besloten had in de zaak, ten laste van de twee hoofdambtenaren, die verantwoordelijk waren gesteld voor de instorting op 12 nov. 1966 van de autowegbrug over het Netekanaal te Pulle.

(Vor. ber. pag. 327/1-1969)

LATIJNS-AMERIKA

NED. ANTILLEN

BENOEMING DR. JONCKHEER INGETROKKEN

Het intrekken van de benoeming van dr. Jonckheer tot gouverneur van de Antillen heeft tot controverses binnen het Koninkrijk geleid. Nadat duidelijk was geworden dat er op de Antillen in verschillende kringen bezwaar bestond tegen de komst van dr. Jonckheer besloot de Koninkrijksregering de benoeming in te trekken. De Nederlandse en de Surinaamse regering namen in deze kwestie een ander standpunt in dan de Antilliaanse regering.

Voorgeschiedenis

In mei 1969 werd de gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen in Den Haag, dr. E. Jonckheer bij KB tot gouverneur van de Nederlandse Antillen benoemd als opvolger van mr. N. Debrot.

De vrijwel direct hierop volgende mei-onlusten, de kabinetscrisis en de verkiezingen maakten dat dr. Jonckheer zijn nieuwe functie niet kon aanvaarden.

Er waren zelfs stemmen die de mei-onlusten in direct verband brachten met de benoeming van Jonckheer tot gouverneur. In een door ons aangehaald interview van Het Parool met de Curaçaose vakbondsleider Hubert Rojer, (pag. 394/1-'69) verklaarde deze dat de arbeiders door de benoeming van Jonckheer pas beseften dat de Antillen door een familieclan bestuurd werden.

Bij de statenverkiezingen van september 1969 (pag. 620/3-'69) verloor de Democratische partij haar leidende rol en werd besloten het ontslag van mr. N. Debrot voor onbepaalde tijd uit te stellen. Pas na de vorming van een nieuwe regering op 12 december 1969 (pag. 92/**3)** werd de kwestie van het gouverneurschap van dr. Jonckheer actueel, omdat het argument, dat in een periode van kabinetsinformatie en -formatie beter geen gouverneurswisseling kan plaats hebben, vervallen was.

Telegrammen Frente Obrero

Volgens het ANP zond de Frente Obrero, die met een zetel in de Antilliaanse regering vertegenwoordigd is, begin januari telegrammen aan Koningin Juliana met een afschrift aan dr. Jonckheer, aan de Antilliaanse regering en de voorzitter van de Staten der Nederlandse Antillen. Daarin werd gevraagd ,,voor het algemeen belang de benoeming van dr. Jonckheer ongedaan te maken; de regeringen — Kroon en — Jonckheer zijn immers mede-verantwoordelijk voor de uitbarsting van 30 mei 1969."

In het telegram werd gesproken van ,,regeren volgens een dictatoriaal systeem, onderdrukking van politieke tegenstanders, verkrachting van de Antilliaanse rechtspraak, verkrachting van de menselijke rechten en verantwoordelijkheid

Dr. E. Jonckheer bij aankomst op het Binnenhof

voor het doden en verwonden van ongewapende stakende arbeiders".
Het telegram was ondertekend door de fractieleider van het arbeidersfront W. Godett. In een telegram van de partij aan de samenwerkende partijen in de Antilliaanse regering en premier Petronia werd gevraagd om een spoedvergadering van de partijen die deel uitmaken van de regering
De stichting Vito zond een telegram aan vice-premier Bakker. Aan koningin Juliana werd een telegram gestuurd, ondertekend met „black power". Daarin werd gezegd dat herstel van de dictatuur van de dynastie-Jonckheer met behulp van Nederland niet meer zal worden geaccepteerd door de zwarte bevolking van Curacao.
Deze telegrammen deden spanning ontstaan tussen twee van de regeringspartijen.
De fractie van de Democratische Partij in de Staten en twee ministers van deze partij Beaujon en Pijpers, verweten de Frente Obrero in een telegram dat haar uitlatingen over de toekomstige gouverneur in strijd waren met het ,,akkoord van Kralendijke'' (pag. 92/11 waarop de politieke samenwerking van de regering berust.
Volgens het telegram van de DP waren de telegrammen in flagrante strijd met het akkoord van Kralendijke, waarin, zei de DP, is bepaald dat alle vraagstukken en probleemstellingen van principiële aard punt van bespreking zullen uitmaken, zowel tussen de ministers van de samenwerkende partijen, als tussen haar fracties. De telegrammen van de Frente, aldus het DP-telegram, bevatten onware, onzakelijke en ongefundeerde beschuldigingen die een ernstige verstoring kunnen vormen van een goede samenwerking. De DP-fractie en -ministers verwachten dat de Frente zulke handelingen in de toekomst nalaat en zich stipt houdt aan de bepalingen van het akkoord van Kralendijke.

Affaire-Sprockel

Een nieuwe aanwijzing voor het bestaan van meningsverschillen op de Antillen over de benoeming van dr. Jonckheer was de schorsing van de commissaris van politie op Curaçao J. Th. Sprockel. De commissaris werd geschorst om een onderzoek mogelijk te maken naar de vraag waarom hij de bevoegde autoriteiten er niet van op de hoogte had gebracht dat ,,onder bepaalde omstandigheden ernstige gewelddadigheden zouden kunnen plaats vinden". Volgens de commissaris zelf had hij tegenover het hoofd van de veiligheidsdienst van de Nederlandse Antillen, W. Statius Muller, zijn ongerustheid uitgesproken over de komst van dr. Jonckheer naar de Antillen, omdat bij eventuele moeilijkheden niet genoeg manschappen ter beschikking zouden zijn.
Het ontslag van commissaris Sprockel kreeg veel aandacht zowel in de pers als daarbuiten. De Antilliaanse politiebond kondigde een actie aan en in de Tweede Kamer stelde het D-'66 lid De Goede vragen over de zaak aan vice-premier Bakker.
Op 24 januari kwam het Antilliaanse kabinet in spoedzitting bijeen, waartoe premier Petronia en minister van financiën Rozendal hun verblijf in New York waar zij besprekingen voerden met dr. Jonckheer, moesten onderbreken. Op 29 januari werd bekend gemaakt dat de schorsing van commissaris Sprockel ingetrokken was. Over het onderzoek dat ingesteld zou zijn naar de omstreden uitlatingen van Sprockel werden geen mededelingen gedaan.

Minister Bakker op de Antillen

Vice-premier Bakker vertrok op 27 jan. naar Willemstad voor besprekingen met premier Petronia van de Antillen en premier Sedney van Suriname over de Surinaamse wens op korte termijn over te gaan tot de vorming van een eigen krijgsmacht en de instelling van een eigen staatsburgerschap, zaken waarvoor binnen het bestaande Statuut een oplossing gevonden moet worden omdat zowel de Antilliaanse als de Surinaamse regering geen voorstanders zijn van opheffing van het Statuut onder de bestaande omstandigheden. Algemeen werd echter aangenomen dat de drie bewindslieden ook de gouverneurskwestie zouden bespreken.
Voor zijn vertrek zei minister Bakker nog dat een eventueel ongedaan maken van de benoeming van dr. Jonckheer niet op staatsrechtelijke bezwaren behoefde te stuiten. De gouverneur is bij koninklijk besluit benoemd en zo'n KB kan weer worden ingetrokken, aldus minister Bakker.
De drie ministers namen echter geen beslissingen over deze aangelegenheid, omdat dit, zoals minister Bakker na afloop van de besprekingen verklaarde, een zaak van de Koninkrijksregering is. Minister Bakker verklaarde verder nog voldoende informatie te hebben gekregen zowel van de zijde van de Antilliaanse regering als daarbuiten om het beeld dat hij zich over de moeilijkheden had gevormd helemaal af te ronden en tot een eindoordeel te komen.

Standpunt Antilliaanse regering en andere reucties

Op 3 februari liet de Antilliaanse regering weten geen bezwaar te hebben tegen de komst van dr. Jonckheer met de aantekening dat minister A. Nita tegen heeft gestemd.
Minister Nita liet verder weten dat op deze wijze niet het officiële regeringsstandpunt was meegedeeld omdat overeengekomen is, dat het kabinet in principiële zaken geen meerderheidsbesluiten zal nemen.
Na de uitspraak van de Antilliaanse regering hebben verschillende partijen hun opinie geuit over de gouverneurskwestie.
De fracties in de Staten van de regeringspartijen Democratische Partij Curacao, Patriottische Partij Aruba, Democratische Partij Bovenwinden en Bonaire vroegen de Koninkrijksregering dr. Jonckheers benoeming te handhaven.
De Arubaanse Volkspartij op Aruba die tot de oppositie behoort, deelde mee dat zij de benoeming van dr. Jonckheer in overeenstemming acht met de mening van de meerderheid van de Antilliaanse bevolking. De eveneens in de oppositie zijnde Nationale Volkspartij stuurde een telegram aan koningin Juliana waarin zij zei dat het onmogelijk is de taak van de gouverneur uit te laten oefenen door iemand wiens benoeming gepaard gaat met zoveel controverses.
Volgens het Antilliaanse dagblad Amigoe di Curacao had de fractieleider van de nieuwe arbeiderspartij Frente Obrero, Godett, laten weten dat zijn partij het Akkoord van Kralendijke (waarop de huidige regeringscoalitie berust) zal opzeggen als dr. Jonckheer als gouverneur naar de Antillen komt.
,,Beurs en nieuwsberichten" vond dat als de benoeming van dr. Jonckheer ongedaan zou worden gemaakt, de autonomie van de Antillen op losse schroeven zou worden gezet.
Het dagblad La Prensa, dat in het Papiamento verschijnt, richtte een ernstige waarschuwing tot de Nederlandse regering om niet met vuur te spelen en te overwegen dat alleen dr. Jonckheer voor de grote meerderheid als gouverneur aanvaardbaar is gebleken.
Het blad vroeg naar aanleiding van

bespiegelingen over mogelijke onrust op de Antillen bij een gouverneurschap-Jonckheer, wat er zou gebeuren als de intrekking van de benoeming van dr. Jonckheer eens zou uitlopen op grote manifestaties van ontevredenheid, en als zulke manifestaties uitliepen op ongeregeldheden .,met veel ernstiger gevolgen dan de demonstratie van een minderheidsgroep kan hebben".
De Nederlandse regering kan niets anders doen dan ervoor zorgen dat dr. Jonckheer zo spoedig mogelijk naar de Aritillen komt, schreef La Prensa.
De Antilliaanse studentenbond deed op 2 febr. een beroep op dr. Jonckheer af te zien van de aanvaarding van de benoeming tot gouverneur.
Het bestuur van de raad zei in een telegram aan dr. Jonckheer te betwijfelen of hij zich als gouverneur neutraal genoeg zou kunnen opstellen, gezien zijn lange staat van dienst als voorzitter van de Democratische Partij, een partij, zo zeiden de studenten, die mede verantwoordelijk is voor de sociale onrust en onlusten van vorig jaar mei.
Ook in de pers werd dr. Jonckheer geadviseerd zelf zijn ontslag aan te bieden, maar bij zijn terugkomst uit New York verklaarde hij geen reden te zien waarom hij het gouverneurschap niet zou aanvaarden.

Besluit *Koninkrijksregering* en intern *appèl*

Op 6 febr. kwam de Koninkrijksregering, d.w.z. de Nederlandse ministerraad met de gevolmachtigde ministers van Suriname en de Nederlandse Antillen in Den Haag bijeen, om over de gouverneurskwestie te spreken.
Het bleek dat de regering niet tot overeenstemming kon komen. De Nederlandse regering en de Surinaamse gevolmachtigde minister wensten de benoeming van dr. Jonckheer ongedaan te maken. De Antilliaanse regering vertegenwoordigd door dr. Jonckheer was het daarmee niet eens.
Minister Jonckheer vroeg daarop zgn. ,,intern appel" aan, een procedure, waarin het Statuut in artikel 12 voorziet. Volgens dit artikel kan een voorgenomen voorziening, die een algemeen bindende regeling inhoudt, niet voor het betrokken land worden vastgesteld indien de gevolmachtigde minister verklaart, dat zijn land niet aan deze voorziening kan worden gebonden. Indien de gevolmachtigde minister ernstige bezwaren heeft tegen het aanvankelijke oordeel van het kabinet, wordt op zijn verzoek het overleg voortgezet in een commissie bestaande uit de premier, twee Nederlandse ministers, en een door de betrokken regering aan te wijzen minister.
Op 9 febr. kwam deze commissie bijeen. Van Nederlandse zijde hadden premier De Jong en de ministers Bakker en Polak zitting in de commissie. Suriname was vertegenwoordigd door de gevolmachtigd minister Polanen en de Antillen door de ministers Jonckheer en Rozendal.
Het resultaat van het. intern appel werd nog dezelfde dag aan de Koninkrijksregering meegedeeld, die daarop besloot de benoeming van dr. Jonckheer in te trekken.
In het communiqué over het resultaat van de besprekingen stond dat alle deelnemers aan het overleg van mening waren dat een gouverneur algemeen geacht moet worden boven de partijen en buiten de partijpolitiek te staan.
De Nederlandse deelnemers, aldus het communiqué en de Surinaamse gevolmachtigde minister waren van mening dat aan die vereiste niet meer was voldaan.
De Antilliaanse deelnemers waren van tegenovergestelde mening.
Hoe deze tegenstelling lag bleek uit de toelichtingen die minister De Jong en de Antilliaanse ministers naderhand op verschillende persconferenties in verschillende gebouwen gaven. Minister De Jongs betoog kwam erop neer dat is komen vast te staan dat dr. Jonckheer onderwerp van een politieke controverse is geworden, terecht of ten onrechte, en dat zulks niet verenigbaar is met de positie van de gouverneur als vertegenwoordiger van het Koninkrijk, die bij minister De Jong, zei hij, steeds op de eerste plaats heeft gestaan.
Minister Jonckheer zette uiteen dat hij zich sinds half 1967 uit de Antilliaanse politiek heeft teruggetrokken omdat hij overwoog dat wie overweegt een gouverneurschap te aanvaarden afstand moet nemen van de politieke en zakelijke belangen van zijn gemeenschap. De afgelopen acht maanden heeft hij zich strikt buiten de politieke zaken gehouden, ook toen ze zijn gouverneurschap begonnen te raken.
Zijn besluit om het gouverneurschap aan te nemen was niet veranderd door de onlusten van mei 1969 en de verschuivingen na de verkiezingen.
,,Na dertien jaar hard voor mijn land te hebben gewerkt", zei hij, ,,voelde ik het als een morele plicht er terug te keren in een moeilijke periode. Het zou bijna verraad zijn geweest het niet te doen, hoewel het verleidelijk was in Nederland te blijven".
Met deze argumentatie had hij ook suggesties om van het gouverneurschap af te zien van de hand gewezen. De politieke beroering om zijn persoon schreef hij toe aan oppositiegroeperingen. ,,Een deel ervan heeft, na bezwaren tegen mijn gouverneurschap te hebben geuit, verder geen actie gevoerd. De Frente Obrero, de nieuwe arbeiderspartij, heeft wel actie gevoerd."
,,De Antiliiaanse regering en ik zeggen dat de oppositie van een kleine groep niet mag inhouden dat ik geen gouverneur mag worden. Tegen elke gouverneur zijn wel bezwaren", aldus dr. Jonckheer.
Minister Rozendal zette deze redenering voort met te zeggen dat er geen overtuigende argumenten tegen dr. Jonckheer zijn ingebracht en dat nu eenmaal het Koninklijk besluit van zijn benoeming blijkt te kunnen worden vernietigd, voortaan elk KB op losse schroeven staat. Op deze manier kan een gezagscrisis op de Antillen ontstaan.
Dr. Jonckheer zei te weten dat minister Bakker in okt. vorig jaar tegen de groep van Papa Godett heeft gezegd dat er geen gouverneurschap-Jonckheer zou zijn. Hij zei dat deze groep een telegram heeft gestuurd aan minister Bakker waarin hij wordt bedankt voor het nakomen van zijn belofte. Dat wijst erop dat minister Bakker de zaak niet fair heeft gespeeld, vond hij.
Minister Bakker had daarop in de besprekingen van gisteren weinig commentaar, aldus dr. Jonckheer.
(ANP, NRC, Volkskrant)

BRAZILIË

REGERINGSPROGRARZMA

Op 6 jan. heeft president Medici de ministerraad zijn regeringsprogramma ,,Horizon 2000" voorgelegd. Het plan bevat de instelling van drie grote structuren, die de president absoluut noodzakelijk acht voor de ,,sprong voorwaarts" die Brazilië in staat moet stellen het stadium van een onderontwikkeld land voorgoed te boven te komen. Het zijn een onderwijsstructuur, een gezondheidsstructuur en een technisch-industriële structuur. Om dit drievoudige doel te bereiken wil de

regering een politiek van „prioriteitenprogramma's" voeren, waarop alle nieuwe plannen zullen moeten wachten.
Voor dit jaar zijn een aantal doelstellingen geformuleerd, om een basis te leggen voor een algcmenc economische opleving in het zojuist begonnen decennium.

- Verhoging van het stijgingspereentage van het bruto nationaal produkt door recordoogsten van maïs, tarwe, sojabonen en katoen. Op deze manier hoopt Brazilië de stijging groter dan 7 à 10 procent te kunnen laten zijn. Verder een verhoging van de industriële produktie met 9 à 10 procent.
- Handhaving van het bestaande toezicht op inflatiedruk om het begrotingstekort beneden 1 procent van het bruto nationaal produkt te houden.
- De grondslag leggen voor een politiek van inkomstenverdeling en sociale verandering die dringend noodzakelijk is voor een verhoging van de produktie en het verschaffen van meer werkgelegenheid.
- Het opbouwen van een administratief apparaat om er zeker van te zijn dat de economische en sociale ontwikkeling gaat overeenkomstig de prioriteiten van het land. Dit impliceert het toekennen van gelden voor de ontwikkelingsgebieden, het onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek, de technologie, de industriële modernisering en de woningbouw.
- Het uitbreiden van de uitvoer, die het vorig jaar een waarde van ruim f 7,8 miljard beliep.

Verder werden er een aantal buitengewone maatregelen aangekondigd: de regering zal voor het einde van januari het besluit van een salarisverhoging uitvaardigen en zal zich tegelijkertijd verplichten geen enkele belastingverhoging tot het einde van het jaar in te voeren.
In een toelichting bij de regeringsplannen, zei president Medici nog dat een bestedingsbeperking op strikte wijze zal worden toegepast bij het staatsapparaat. Verder kondigde hij de instelling van een ministerie van voorlichting aan. (NRC, Reuter)

ACTIES TEGEN OPPOSITIE, DOOD VAN MARIGHELA, CONFLICT MET GEESTELIJKHEID

Het regime in Brazilië is in de afgelopen maanden krachtig opgetreden tegen linkse opposanten. De militaire politie, aldus The Times, (4-2) heeft de afgelopen zes maanden regelmatig overvallen gedaan in woonhuizen en flatgebouwen, wanneer men vermoedde dat er zich tegenstanders van het regime bevonden. Het regime bedient zich van een virulent anti-communisme om alle opposanten, zelfs denkbeeldige, te bestrijden.

Om de strijd tegen de „communistische subversie" te coördineren is er in Rio de Janeiro een operationeel centrum voor de binnenlandse verdediging opgezet dat onder leiding van generaal Syseno Sarmento van het eerste leger, alle veiligheidsactiviteiten van de drie legereenheden, de militaire politie en de inlichtingendiensten coördineert.

De actie van de regering heeft in zoverre succes gehad dat een tweetal linkse organisaties opgerold konden worden, maar anderzijds hebben de talloze arrestaties en de berichten over martelingen van gevangenen tot protesten, zowel in Brazilië zelf, als in het buitenland geleid.

De linkse oppositie werd een zware klap toegebracht door de dood van Carlos Marighela, de leidende figuur van de zich voornamelijk met stadsguerrilla bezig houdende Actie voor de nationale bevrijding.

Op 4 november 1969 werd Marighela in een vuurgevecht met de politie in Sao Paulo gedood. Volgens mededelingen van de politie was het door het verraad van enkele jonge Dominicanen, die nauwe contacten met oppositiegroeperingen onderhielden, gelukt, Marighela, die sinds twee jaar door de politie werd gezocht, op te sporen en naar een bepaald punt in de stad te lokken, waar hij gearresteerd zou worden. Er ontstond een vuurgevecht tussen de politie en de liifwacht van Marighela.

Volgens een andere lezing zouden de geestelijken na zware martelingen door de politie gedwongen zijn een afspraak met Marighela te arrangeren.

Volgens waarnemers poogden de autoriteiten tweedracht te zaaien in de guerrilla-bewegingen en christenen en marxisten tegen elkaar uit te spelen. De commissaris van politie van Sao Paulo verklaarde overigens later dat er geen sprake was van verraad van de kant van de geestelijken, maar dat de politie door het aftappen van een telefoonlijn op de hoogte was van de verblijfplaats van Marighela.

Na de dood van Marighela volgden arrestaties, o.a. van een aantal mannelijke en vrouwelijke geestelijken, wat weer tot felle protesten van de geestelijke autoriteiten leidde.
De aartsbisschop van Ribeirao-Preto, mgr. Da Cunha Vasconcellos excommuniceerde de politie-prefect van die stad, omdat hij direct verantwoordelijk zou zijn voor de gewelddadigheden begaan tegen de leden van de geestelijkheid en de religieuzen van het aartsbisdom. Kardinaal Vicente Scherer, de aartsbisschop van Belo Horizonte, verklaarde zich solidair met de priesters die strijden voor rechtvaardigheid, liefde en vrede. De betrekkingen tussen de katholieke kerk en de staat verslechterden nog toen bekend werd dat verschillende priesters gemarteld werden om hen tot bekentenissen te dwingen.
De nationale bisschoppenconferentie van Brazilië gaf op 16 december 1969 een verklaring uit waarin zij scherp protesteerde tegen de vervolging waaraan vele geestelijken bloot staan. Dit weerhield de politie er echter niet van nog meer geestelijken, die van samenwerking of steun aan oppositionele bewegingen werden verdacht, te arresteren.
Het Britse blad Catholic Herald meldde op 1 januari dat een zestigtal Franse en Italiaanse katholieken het Vaticaan een dossier hadden doen toekomen over de martelingen van gevangenen met name van geestelijken in Brazilië.
Op 22 januari werd een door kardinaal Maurice Roy, voorzitter van de pontificale commissie voor gerechtigheid en vrede ondertekende verklaring uitgegeven in het Vaticaan, waarin o.a. stond dat paus Paulus VI nauwlettend de situatie van de kerk in Brazilië volgt en waarin folteringen scherp worden afgewezen.

Rapporten over martelingen

Ook van andere zijden werd melding gemaakt van folteringen waaraan politieke gevangenen onderworpen zouden worden. Eind november 1969 publiceerde de nationale studentenbond, een clandestiene organisatie, een uitgebreid rapport over de behandeling van politieke gevangenen in een kamp op een eiland in de baai van Rio de Janeiro en op 10 december 1969 publiceerde de Zweedse journalist Kjell Johansson, die in opdracht van de organisatie Amnesty International een bezoek aan Brazilië had gebracht, een rapport waarin werd gezegd dat in Brazilië stelselmatig politieke gevangenen worden

mishandeld. Als bronnen noemde Johansson vooraanstaande advocaten, journalisten en mensen uit de omgeving van de gevangenen.
Johansson noemde de toestand in Brazilië ,,veel erger dan in andere landen die ik heb bezocht, hoewel slechts in Costa Rica als enige uitzondering geen politieke gevangenen zouden zijn". Argentinië, Uruguay, Peru en Chili hebben alle om politieke redenen gedetineerden. „Mishandeling is echter zeer algemeen" in Brazilië en dit is sedert de staatsgreep van 1964 ernstiger geworden. Hij beschuldigde de Braziliaanse regering ervan mannelijke en vrouwelijke politieke gevangenen te martelen en de pogingen hun rechtsbijstand te verlenen te verhinderen.
Een van de martelingen zou inhouden dat het slachtoffer aan handen en voeten aan het plafond wordt opgehangen en uren zo wordt gelaten, zodat de bloedsomloop stokt. Men zou hem in die tussentijd geselen en elektrische schokken toebrengen.
Volgens de journalist heeft de Braziliaanse regering het de pers onmogelijk gemaakt berichten over martelingen te publiceren.
Volgens het blad „Vieja" zou president Medici begin december al opdracht hebben gegeven dat er geen folteringen meer op politieke gevangenen mogen worden toegepast, maar zouden zijn orders niet direct naar de betreffende politieafdelingen zijn doorgegeven. In januari herhaalde de president nogmaals zijn order en minister van justitie Alfredo Buzaid maakte bekend dat als de regering gevallen van mishandeling van politieke gevangenen ter ore zou komen, de schuldigen gestraft zouden worden. The Times (4-2) meldde echter dat de minister weigerde een door het weekblad „Vieja" aangelegd dossier te accepteren.

Succes bij bestrijding guerrilla's

De uitgebreide acties van de militaire politie en het leger hadden wel enig succes. Op 28 januari deelde de bevelhebber van het tweede leger mee dat twee revolutionaire bewegingen vrijwel geheel opgerold waren.
Het zijn de revolutionaire beweging Var-Palmares van ex-kapitein Carlos Lamarca en de Actie voor de nationale bevrijding.
De bevelhebber deelde mee dat er in totaal 320 revolutionairen waren gearresteerd, onder wie 24 vooraanstaande figuren van Var-Palmares en 20 van de Actie voor de nationale bevrijding. Voorts zou men een grote hoeveelheid wapens in beslag genomen hebben en clandestiene munitiefabrieken vernield hebben.

Op 3 februari deelde een militaire woordvoerder mee dat het de militaire autoriteiten gelukt was klaarheid te brengen in de zaak van de ontvoering van de Amerikaanse ambassadeur. Er zouden achttien personen bij betrokken zijn geweest, waarvan er 5 gearresteerd zijn, terwijl de overigen naar het buitenland ontvlucht zouden zijn.

Volgens de woordvoerder steunen de subversieve organisaties vooral op de studentenbeweging, de progressieve geestelijkheid en militanten afkomstig uit gezeten families. (Le Monde, *The* Times, NRC)

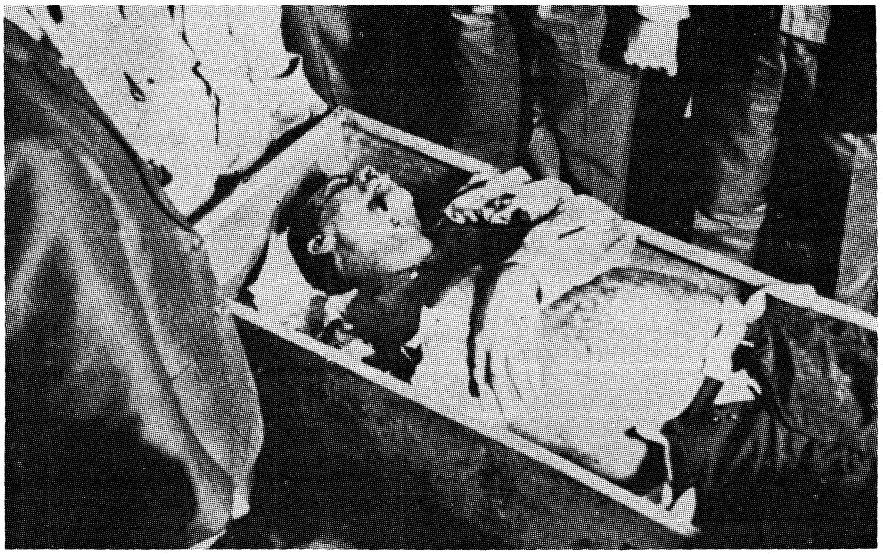

Carlos Marighela werd beschouwd als de leider van de Actie van de nationale bevrijding en was één van de organisatoren van de ontvoering van de ambassadeur van de VS. Charles Burke Elbrick in september 1969 (pag. 596/2-'69). Marighela werd op 5 dec. 1911 in Bahia geboren en is federaal afgevaardigde geweest en lid van het centraal comité van de communistische partij van Brazilië.
Hij nam in augustus 1967 deel aan de conferentie van de Latijnsamerikaanse S~lidariteitsorganisatie in Havana (pag. 513/1-'67), om kort daarna de communistische partij te verlaten en de revolutionaire communistische partij van Brazilië (PCBR) op te richten.
In een proclamatie aan het Braziliaanse volk omschreef hij de nieuwe partij als een organisatie voor de volksrevolutie die zich zou bedienen van de guerrillatactieken en alle andere methoden zoals gewapende acties, massademonstraties, stakingen, en ontvoeringen van belangrijke personen. De Moskou-georiënteerde communistische partij van Brazilië wees de methoden van Marighela af, maar ondanks de breuk met de communisten lukte het Marighela zijn organisatie te versterken terwijl hij nauw samenwerkte met andere linkse revolutionaire stromingen.

COSTA RICA

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 1 febr. zijn er in de Midden-Amerikaanse staat Costa Rica presidentsverkiezingen gehouden, die door de kandidaat voor de tot nog toe oppositionele Partij voor de nationale bevrijding (PLN), José Figueres Ferrer gewonnen zijn. Andere kandidaten waren Mario Echandi Jimenez van de aan de macht zijnde Partij voor de nationale eenmaking. Voor het eerste stond een christen-democraat, Jorge Arturo Monge Zamora kandidaat.

De Partij voor de nationale bevrijding behaalde tevens de meerderheid in de wetgevende vergadering. Volgens niet-officiële cijfers zal de assemblee er als volgt uitzien:

Partij voor de nationale bevrijding 32 zetels, Partij voor de nationale eenmaking 22 zetels, socialistische actie (waarbij communisten) 2 zetels en christen-democraten 1 zetel.

Tijdens de verkiezingscampagne heeft Figueres zich uitgesproken voor een verhoging van het aandeel van de staatsuitgaven in het sociale produkt en voor een structurele agrarische hervorming op gematigde manier. Echandi daarentegen toonde zich meer een voorstander van een liberale economische politiek.

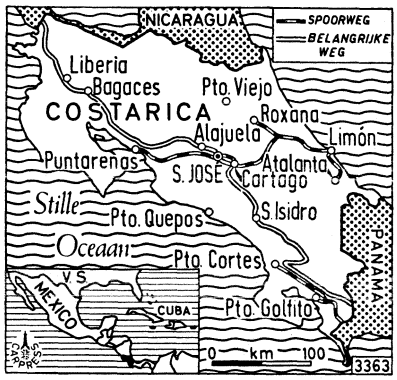

De Middenamerikaanse republiek Costa *Rica met de hoofdstad San José.*

Na zijn verkiezing verklaarde Figueres dat zijn regering in het bijzonder zal strijden tegen de honger en de werkeloosheid. Hij kondigde aan dat hij met concrete plannen hiervoor zal komen als hij op 8 mei het presidentschap overneemt van José Joaquin Trejos Fernandez.

Figueres deelde mee, dat Gonzalo Facio, minister van buitenlandse zaken wordt en dat de portefeuille van binnenlandse zaken naar Carlos Manuel Coto Alban gaat.

Costa Rica dat het meest stabiele land van de midden-Amerikaanse staten is en wel het „Latijnsamerikaanse Zwitserland" wordt genoemd, werd wat betreft de economische situatie, in een onlangs verschenen rapport van de Alliantie voor de vooruitgang, ten voorbeeld gesteld aan andere Latijnsamerikaanse landen. De groei van de agrarische produktie en van de export heeft ertoe geleid dat Costa Rica consequent het door de Alliantie voor de vooruitgang gewenste groeipercentage van het bruto nationaal produkt van 2,5 heeft overschreden. Voor de komende drie jaar wordt een percentage van 7 tot 8 verwacht. Koffie en bananen zijn de belangrijkste landbouwprodukten. Het inkomen per hoofd van de bevolking dat momenteel onder de $ 420 per jaar ligt, zal volgens het ministerie voor planning tot 1972 op $ 545 komen te liggen.

De *NZZ* (31-3) vermeldt nog dat de stabiliteit in het land niet in de laatste plaats te wijten is aan het feit dat in 1948 het leger werd afgeschaft. Het blad voegt er nog aan toe dat er geen analfabeten bestaan in het land en dat diepe tegenstellingen door de afwezigheid van grootgrondbezit en etnische verschillen, niet voorkomen. (NRC, NZZ, Le Monde, AFP)

(Vor. ber. pag. 704/2-1969)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

FILIPPIJNEN

ONLUSTEN. WIJZIGING KABINET

Op 26 jan. hebben betogingen en onlusten te Manilla plaatsgevonden, waarbij in hûofdzuak studenten betrokken waren. Deze eisten ontruiming van de Amerikaanse bases, hervorming van de regering en toekenning van $ 2,5 mln aan de staatsuniversiteit, waarbij zij protesteerden tegen de h.i. te krappe onderwiisbegroting. Tevoren hadden studenten reeds vier dagen de wacht betrokken bij het presidentiële paleis.

De onlusten begonnen toen president Marcos, na het voorlezen van de regeringsverklaring het Congresgebouw verliet en met flessen en stenen bekogeld werd. Volgens de politie raakten bij de daarop gevolgde botsingen 372 mensen gewond. onder wie 300 studenten en 72 man van de politie. Er werden 19 studenten gearresteerd.

De president verzocht de volgende dag de politie de aanklachten tegen de 19 studenten in te trekken. Ook gelastte hij een onderzoek naar het volgens de studenten brute optreden van de politie.

Op 30 jan. leidden studentendemonstraties tegen het politieoptreden tot nieuwe onlusten. Toen de duisternis inviel begonnen betogers vernielingen aan te richten en slaagden enkele honderden erin de afzetting van het presidentiële paleis te doorbreken en gebouwen en voertuigen op het paleisterrein in brand te steken.

Bij het schoonvegen van het terrein door de politie, die van vuurwapens gebruik maakte, werden 4 studenten gedood. (Het aantal doden liep later op tot 6.) Er waren ruim 100 gewonden.

In een televisietoespraak op 31 jan. zei president Marcos dat de bestorming van het paleis onderdeel was van een samenzwering om de regering omver te werpen en een maoistisch regime te vestigen. Het leger nam de bewaking van de openbare gebouwen over.

Concessies

Nadat de regering op 1 febr. de sluiting gelast had van alle scholen en de universiteit van Manila voor een afkoelingsperiode van een week, volgden de dag daarop maatregelen die aan de wensen der studenten tegemoet kwamen.

De president trok een bedrag van $ 600.000 uit voor de financiering van een nieuw programma voor de welzijnszorg van de studenten. Op een persconferentie die pres. Marcos hield na een bespreking met de leiders van de regerende Nationalistische partij, deed hij de toezegging in 1974 geen derde ambtstermijn te zullen ambiëren, ook als een wijziging van de grondwet dit mogelijk zou maken. In studentenkringen bestond nl. de vrees dat de president zich via manipulaties met de samenstelling van het orgaan, dat in 1971 de grondwet gaat herzien, zou verzekeren van de mogelijkheid van een derde ambtstermijn. Marcos beloofde voorts aat naar de grondwetgevende vergadering geen Congresleden van de Nationalistische partij zullen worden afgevaardigd, teneinde de partijpolitiek buiten de grondwetsherziening te houden. Tevens deelde de president mee dat de Congresleden met een verlaging van hun toelage hadden ingestemd. Er zou een onderzoek naar de dood van de 4 demonstranten worden ingesteld.

Op 7 febr. werd de heropening van scholen en universiteit per 9 febr. aangekondigd en werd het aftreden van het hoofd van de politie, generaal Vicente Raval, bekendgemaakt, wiens heengaan door de studenten geëist was.

Wijziging kabinet

Op 8 febr. werd het kabinet drastisch gereorganiseerd. Het aantal leden werd van 26 op 14 gebracht. Opvallend was de aanzienlijke verjonging. De wijzigingen werden aangebracht, aldus een verklaring, om de regering ontvankelijker te maken voor de „roep om verandering". De belangrijkste mutatie werd geacht de benoeming van Juan Ponce Enrile, minister van justitie, tot hoofd van defensie i.p.v. Ernesto Mata. Voorts kreeg Cesar Virata de portefeuille van financiën en Felix Makasiar die van justitie. Tot uitvoerend secretaris werd benoemd Alejandro Melchor en tot voorzitter van de nationale economische raad Placido Mapa, terwijl Constancio Castaneda met de portefeuille van algemene zaken belast werd.

Overleg en verdere betogingen

Nadat op 10 febr. nieuwe studentendemonstraties hadden plaatsgevonden, had president Marcos later die dag een ontmoeting met vertegenwoordigers van studenten-, ar-

beiders- en boerenorganisaties om ,,de weg te effenen voor hartelijker betrekkingen tussen de regering en nationalistische groepen", aldus de woordvoerder van de president. Volgens deze had Marcos de organisaties gewaarschuwd tegen het gebruik van geweld, maar de belofte gedaan dat de regering alle gewettigde grieven zou behandelen. Op 18 febr. hielden ca. 30.000 arbeiders, studenten en boeren te Manilla een massabetoging, die vooral tegen de ,,imperialistische" invloed op de nationale economie gericht was. Enkele honderden demonstranten deden een aanval op de Amerikaanse ambassade. Er werden ca. 200 arrestaties verricht en er werden volgens de politie ca. 30 man gewond.

Een nieuwe anti-Amerikaanse betoging vond op 26 febr. plaats, hoewel de burgemeester van Manilla de toestemming voor de demonstratie had geweigerd. Het kwam tot botsingen voor de Amerikaanse ambassade en later ook elders in de hoofdstad. waarbij minstens 50 demonstranten en 6 politiemannen gewond raakten.

Commentaar

Onder de kop ,,de crisis op de Filippijnen" schreef de N Z Z (12-2) dat de president oppervlakkig gezien voor de druk van de straat geweken was Maar, zo vervulgde het blad, ,,het is niet alleen de druk van de straat te Manilla, maar ook het langzaam doorbrekend besef bij de bevolking der duizenden eilanden, dat zij het slachtoffer is van een betrekkelijke kleine kerkelijke en politieke elite, die met belastinggelden en welluidende beloften stemmen werft. doch het vertrouwenspand zelden inlost. Voorlopig is voor de zwijgende meerderheid een intellectuele voorhoede van studenten en intellectuelen de spreektrompet. Hun eisen lijken niet overdreven en zij zijn waarschijnlijk minder geïnspireerd door agenten van Mao Tsetoeng dan door jonge Jezuïetenpriesters, aie ai sedert jaren hardnekkig, en tegen de wens van de gevestigde Filippijnse kerk, voor hervormingen strijden, juist om het dreigend afglijden naar links te verhinderen.

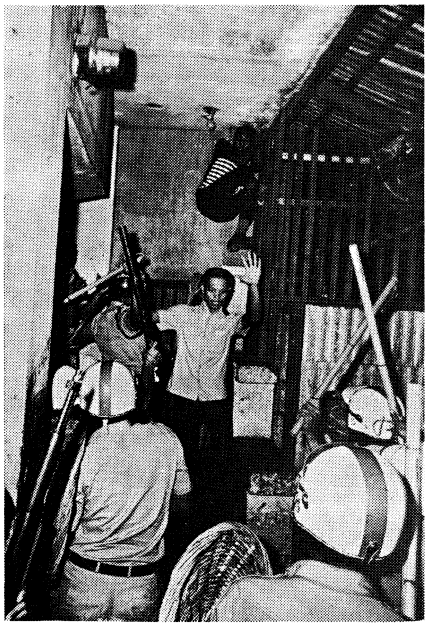

Filippijnse oproerpolitie achtervolgt demonstranten tijdens hun aanval op het presidentiële paleis in de nacht van 30 jan. te Manilla.

Een storend punt in het programma van deze strijdende voorhoede is de strijd tegen het ,,Amerikaanse imperialisme". Een leus waarvan de actieve jeugdbeweging Kabataang Makabayan niet schijnt te kunnen afzien, ornaat zij, zoals aan de verslaggever werd medegedeeld, de progressieve en sociale houding der studenten, waartoe ook herenzoonijes behoren, geloofwaardiger maakt. Afgezien daarvan eist deze groep actieve strijd tegen de armoede, tegen de ,,fascistische brutaliteit" van de politie en tegen de verpolitisering van het leven. (. . .)

Er is al lang iets mis in de staat der Filippino's. Deze fatale toestand is niet aan Marcos te wijten, maar is grotendeels overgeërfd. Toch heeft deze president, juist aan het einde van zijn eerste ambtstermijn in zijn discussie met zijn liberale rivaal Osmena, een aantal fouten begaan. Men verwijt hem momenteel in het bijzonder de geldverspilling tijdens de verkiezingsstrijd, die thans niet meer kan worden tegengesproken. Er worden bedragen genoemd van 50 tot 100 miljoen dollar, waarmede het langzame hervormingswerk op het platteland bespoedigd en meer scholen en straten gebouwd en aangelegd hadden kunnen worden.

Thans reizen Filippijnse onderhandelaars de wereld af op zoek naar overbruggingskredieten en fiscale maatregelen zijn noodzakelijk om de val van de pesos te verhinderen. Bezuiniging wordt aangeprezen en iedere Filippino, die gemiddeld nauwelijks het equivalent van 350 gulden verdient, wordt tot spaarzaamheid gemaand. Rechten en lasten voor importgoederen zijn drastisch verhoogd, hetgeen een prijsstijging van ingevoerde levensmiddelen als gecondenseerde melk cn vruchtensappen tot gevolg heeft. Ook de rijstprijs stijgt.

In januari verscheen in een groot dagblad te Manilla een ingezonden stuk van de ,.Filippino Student Movement for Reform~"waarin talrijke pijnlijke vragen werden gesteld over de slinkende deviezenreserves, de gedeeltelijke produktiestop in de industrie, de onveiligheid in de steden en op het platteland en de corruptie in verband met de bouw van nieuwe industrie-objecten. Daarbij werd een beroep gedaan op de voorheen gebleken kwaliteiten van de president en de heersende tcestanden als dermate kwalijk afgeschilderd, dat de verkiezingsleuze van de Liberale Partij volgens de schrijver had moeten zijn ,,This nation will never be great again" — een negatieve zinspeling op de woorden uit de inauguratierede van president Marcos in 1965."

Volgens de F **A** Z (13-2) was het wantrouwen jegens Marcos' plannen m b t de grondwetgevende vergadering en het niet nakomen van de vele tijdens de verkiezingscampagne gedane beloften de oorzaak voor het uitbreken van de studentenonrust

(Vor ber pag 79/31

GEESTELIJK LEVEN

BISSCHOPPENSYNODE IN ROME. DISCUSSIE OVER **COLLEGIALITEITS**-PRINCIPE

Van 13-28 okt. 1969 kwam voor de tweede keer in de geschiedenis van de rooms-katholieke kerk te Rome een wereldsynode van bisschoppen bijeen — een orgaan dat in sept. '65 op wens van het Tweede Vaticaans Concilie in het leven werd geroepen om de medeverantwoordelijkheid van de bisschoppen voor de hele kerk gestalte te geven (eerste bisschoppensynode, zie pag. 716 /1-1967).

De bisschoppensynode heeft slechts adviserende bevoegdheid: de paus stelt de agenda vast en neemt de definitieve beslissingen. Op verzoek van het secretariaat van de synode zonden de nationale bisschoppenconferenties suggesties voor de besprekingen naar Rome, terwijl genoemd secretariaat, behalve een samenvatting van deze suggesties voorts een discussie-nota samenstelde die bedoeld was de hoofdlijnen van het beraad aan te geven. De Volkskrant schreef hierover op 30 aug.: ,,Naast elkaar gelegd tonen samenvatting en discussie-nota het hele spanningsveld tussen gezag oude en nieuwe stijl, tussen centralistisch bestuur en de steeds belangrijker wordende ,,plaatselijke" kerken, tussen de curie in Rome en de bisschoppen elders die sinds het jongste concilie hun eigen verantwoordelijkheid hebben herontdekt." De synode in Rome was een ,,buitengewone" zitting, omdat ze geplaatst was in het kader van ,,dringende omstandigheden" die een snelle oplossing nodig maakten. De enige feitelijke consequentie was, dat alleen de voorzitters van de verschillende bisschoppenconferenties aanwezig waren: 29 uit Afrika, 24 uit Amerika, 22 uit Europa en 14 uit Azië. Voor België en Nederland waren de kardinalen Suenens en Alfrink in Rome.

Verder hadden zitting in de bisschoppensynode: dertien patriarchen en Oosterse metropolieten, twintig kardinalen die hoofd zijn van congregaties van de Romeinse curie, drie gekozen religieuze overs ten en achttien prelaten die door de paus zijn benoemd.

De agenda

Geconfronteerd met een vloedgolf van moeilijke kwesties als geboortenregeling en celibaat (welke niet

Paus Paulus komt aan in de Sixtijnse kapel bij de opening van de bisschoppensynode.

apart op de agenda werden genoemd, hoewel dit door een zestal bisschoppenconferenties was gevraagd) en het statuut van de geestelijkheid, de verkiezing van bisschoppen en paus en het vraagstuk van de gemengde huwelijken, besloot de paus de synode een agenda voor te leggen die de volgende kernproblematiek bevatte: op welke basis kan men een nieuwe modus-vivendi voorstellen tussen de periferie en het centrum zodat het centrum zijn coördinerende taak kan blijven voortzetten zonder de plaatselijke kerken te schaden?

Het debat betrof hiermee in feite het sinds het Tweede Vaticaans Concilie in de rooms-katholieke kerk ingetreden tijdperk van collegiaal bestuur waarin het uitsluitend pauselijk regime in discussie werd gebracht en van vele zijden aangevallen. Hiermee samenhangend waren vragen als: hoe moet zo'n collegiaal bestuur worden uitgeoefend? Welke organen moeten worden opgericht om dit bestuur tot uitdrukking te brengen? Welke graad van autonomie moeten de nationale bisschoppenconferenties krijgen en welke zullen de betrekkingen zijn tussen deze conferenties onderling en tussen hen en de Heilige Stoel? En tenslotte: hoe kan het primaatschap van de paus bewaard worden die de waarborg is voor éénheid?

In de schaduw van de grote bisschoppenconferentie kwamen in Rome ook protesterende priesters bijeen (vgl. pag. 526/2-1969). Deze conferentie van Europese priesters werd gehouden van 10-16 okt. en wordt hieronder nader besproken.

Inmiddels weigerde de paus de vertegenwoordigers van de in Rome verzamelde protesterende priesters te ontvangen. Hij motiveerde dit met de verklaring dat hij hen gaarne zou hebben willen ontmoeten, maar dat dit onmogelijk was omdat velen van hen op gespannen voet zouden leven met hun bisschoppen. Zou de paus hen toch ontvangen, dan zou dit tot een conflict met deze laatsten kunnen leiden. Verder uitte de paus ernstige bezwaren tegen de inhoud van de door de priesters opgestelde documenten: toch ontvangen zou velen er wellicht toe brengen te denken dat de paus het met deze opvattingen eens zou zijn.

Verder meende de paus dat een groot deel van de gelovigen hen niet als waarachtige vertegenwoordigers kan beschouwen. Niettemin zei de paus met belangstelling de conclusies van hun vergadering tegemoet te zien.

De conferentie. Paus Paulus over collegialiteit

De toespraak van de paus bij de opening van de synode in de Sixtijnse kapel trok de aandacht door enkele opmerkingen die erop wijzen dat de paus minder afwijzend zou staan tegenover een zekere beperking van zijn oppermacht dan wel was verondersteld. Met name gebruikte paus Paulus de term ,,medeverantwoordelijkheid", een term die eerder door kardinaal Suenens was gebezigd in diens fel bekritiseerde interview met het blad *Informations catholiques internationales* (zie pag. 365/1-1969 en 526/2-1969). De paus zei dat ,,,collegialiteit, vóór alles broederschap, liefde en eenheid betekent", maar, zo voegde hij eraan toe, ,,het betekent ook medeverantwoordelijkheid".

Ook de grenzen die de paus aangaf voor de nieuwe macht van de bisschoppen bleken minder eng te zijn dan men vreesde. Hij zei dat de collegialiteit moet worden toegepast op een voorzichtige en beperkte wijze, zodat het algemeen belang van de kerk er niet door wordt aangetast en dat er geen te grote plaatselijke autonomie gaat ontstaan die de eenheid zou schaden. De paus noemde het pluralisme zeker aanvaardbaar mits het geloof niet wordt geschaad en de algemene discipline binnen de kerk niet wordt aangetast.

Een meer organische deeineming aan een grotere mede-verantwoordelijkheid voor het bestuur van de Wereldkerk werd aan de bisschoppen in het vooruitzicht gesteld.

Nochtans kan volgens paus Paulus van ,,democratisering" geen sprake zijn: ,,De kerk moet niet het aspect krijgen van tijdelijke bewindsvormen die in onze tijd worden bepaald door democratische instellingen die in sommige gevallen overdreven zijn of ook door totalitaire vormen die strijdig zijn met de menselijke waardigheid".

De bisschoppen over collegialiteitsprincipe

Opvallend punt in de eerste dagen was de oppositie van een minderheid van de bisschoppen tegen het absolute primaatschap van de paus, dat een meerderheid zo nadrukkelijk mogelijk wilde zien vastgelegd. De vengadesingen waren begonnen met een door kardinaal Seper, prefect van de congregatie voor de geloofsleer, voorgelezen samenvatting van een door hem opgemaakte uiteenzetting over het tie behandelen onderwerp. Over het algemeen werd deze samenvatting door de bisschoppen geprefereerd boven de oorspronkelijke, hierboven genoemde, discussae-nota, die, zoals o.m. kardinaal Suenens het later uitdrukte, zozeer de nadruk legde op het primaatschap van de paus, dat de bisschoppen es bijna alleen de rol in krijgen van „assistenten bij de pauselijke troon". (Zie hieronder)

De eerste bisschop die een voorbehoud maakte bij de al te grote benadrukking van het primaatschap, was de aastsbisschop van München, kardinaal Döpfner, die er op wees dat het Vaticaans Concilie destijds aan een veel grotere zelfstandigheid van de bisschoppen dacht dan wals te vinden in het vage schema waarover de synode beraadslaagde.

Vervolgens meende de Nederlandse kardinaal Alfrink, dat het beter was voor zijn betoog om uit te gaan, niet van de oorspronkelijke discussienota, maar van heit toelichtende

rapport van kardinaal Seper, dat hij veel aanvaardbaarder achtte. Vooral het eerste gedeelte, dat handelt over de betrekkingen tussen het college van de bisschoppen en de Heilige Stoel, vond hij onaanvaardbaar, omdat het een veel te juridische geest ademt, zozeer dat de theologische realiteit onder al die rechtsformules wordt verstikt.

In zijn met spanning tegemoet geziene rede, leverde de Belgische kardinaal Suenens kritiek op degenen, die heit pausschap voorstellen als een „absolute monarchie zoab onder het ancien regime" en „die alleen de nadruk leggen op het „ónder Petrus" en nooit op het „mét Petrus". Daarom is ex een duidelijk onbehagen in de kerk dat voortkomt uit heit bestaan van twee verschillende theologieën.

Suemens betreurde het dat het discussie-rapport in zijn eerste versie zozeer de nadruk legde op het primaatschap en dak de bisschoppen er bijna alleen de rol in krijgen van „assistenten bij de pauselijke troon", een optiek die men bijna iedere dag weerspiegeld vindt in de Osservatore Romano.

Suenens noemde het tweede rapport, dat van kardinaal Sepex, bevredigender, hoewel ook dit geen nieuw element zou bevatten dat het mogelijk maakt een synthese te vinden tussen het primaatschap en de collegialiteit.

Vrijwel eenstemmig vroegen alle bisschoppen die op de synode het woord voerden om een werkelijk collegiale structuur. Het aantal conservatieven is sinds heit Tweede Vaticaans Concilie aanzienlijk afgenomen, aldus stelden waarnemers. De Nederlandse kardinaal Willebrands, hoofd van heit secretariaat voor de eenheid van de christenen, benadrukte, dat het concilie heeft verklaard dat de specifieke rol van de paus is zijn functie van primaat, terwijl echter iedere bisschop zijn eigen verantwoordelijkheid in zijn kerk heeft.

Mgr. Willebrands vergeleek enkele hoofdpunten van het door Rome aan de synode voorgelegde schema met de teksten die werden goedgekeurd bij de twee laatste kerkconcilies. Daarbij kwam hij tot de nogal verrassende conclusies, dat de nieuwe kerk niet alleen in strijd is met de aanwijzingen die heit Tweede Vaticaans Concilie heeft gegeven, maar ook een stap terug heeft gedaan met het Eerste Vaticaans Concilie.

De discussies en redevoeringen werden vrijwel steeds door paus Paulus bijgewoond, die eenmaal interrumpeerde met „Hier ben ik", toen de wens van enige bisschoppen werd genoemd, dat de paus waar mogelijk alle bijeenkomsten van de synode zou bijwonen. Zijn opmerking werd beantwoord met luid applaus.

De bisschoppensynode splitste zich voorts in negen taalgroepen ter bestudering van de agendapunten, waarbij ook de verbetering van de horizontale betrekkingen tussen de bisschoppenconferenties onderling ter sprake kwam.

Als middelen ter verbetering daarvan werden aanbevolen: geregelde consultaties tussen de conferenties, onderlinge steun door krachten of geld ter beschikking te stellen, internationale bisschoppenconferenties, „informele" symposiums op het niveau van werelddelen, zoals die in Chur zijn gehouden door Europese (pag. 525/3-1969) en in Kampala door Afrikaanse bisschoppen (pag. 524/2-1969).

Buiten de agenda om, werden ook problemen als het priestercelibaat nog ter sprake gebracht (zie Hoofdartikel). De Franse kardinaal Marty verzocht het onderwerp op de agenda te plaatsen van een latere synode, indien de paus hiermee instemt.

Verder werd ook, o.a. doos de Engelse kardinaal Heenan, kritiek geleverd op het uitblijven van een verklaring van de Heilige Stoel over de kwestie van de gemengde huwelijken, sinds de bisschoppelijke synode van 1967 (pag. 716/1-1967) liberalisatie vroeg van de kerkelijke regels over gemengde huwelijken. In het Vaticaan werd aangekondigd dat het betreffende document spoedig zal worden gepubliceerd.

Slotrede paus Paulus

In zijn slotrede op 27 okt. kondigde paus Paulus aan, dat hij overeenkomstig de wens van de bisschoppen van plan was:

- de synode op gezette tijden bijeen te roepen, in beginsel iedere twee jaar, in een van de drie door het reglement voorziene vormen van een algemene, een buitengewone of een bijzondere zitting.
- het secretariaat van de synode te versterken door er vertegenwoordigers van het wereld-episcopaat aan toe te voegen
- de bisschoppen in staat te stellen voortaan de onderwerpen voor te stellen die zij op de synode behandeld willen zien
- de kenmerken en bijzondere behoeften van de plaatselijke kerken beter te erkennen en het subsidiariteitsbeginsel te aanvaarden, dat erop neerkomt dat een hogere autoriteit geen besluiten moet nemen die ook door een lagere autcriteit kunnen worden genomen.

De paus zei verder dat het doel van de synode geen machtsstrijd was en hij zelf als paus niet alleen het recht maar ook de plicht had niets op te geven van de taken en bijzondere verantwoordelijkheden die verbonden zijn met het charisma van het primaatschap. De paus moet een hart zijn voor de kerk.

Deze woorden, die de vorm kregen van een plechtige belofte, heeft Paulus VI het instituut van de synode, dat zijn weg nog zoekt, een grotere betekenis gegeven. Het is een beslissende wending in de met het tweede Vaticaanse concilie begonnen geschiedenis van de collegialiteit dat nu de bisschoppelijke medeverantwoordelijkheid in het bestuur van de kerk wordt aanvaard: het raderwerk van de collegialiteit begint te werken. Met name is van belang hierbij dat het secretariaat van de synode een permanent verbindingscentrum wordt tussen de Heilige Stoel en de nationale bisschoppenconferenties.

In haar zoeken naar betere instellingen zal de kerk ook vroeg of laat een antwoord moeten geven op de vragen die kardinaal Suenens stelde over de verbetering van het systeem van de pauskeuze en van de bisschoppenbenoemingen (zie pag. 365/1-1969 en pag. 526/2-1969). Volgens velen is het tweede probleem nog belangrijker dan het eerste als men een eind wil maken aan het grote misverstand dat er vaak is tussen de priesters en de leken aan de basis en de plaatselijke kerkelijke autoriteiten.

Protesterende priesters

De 200 hervormingsgezinde priesters die tegelijk met de synode in Rome bijeenkwamen om met kracht aan te dringen op hervorming van de structuur van de kerk, oefenden in het bijzonder kritiek uit op de financiële en politieke macht van de kerk, het gezag van de paus en het Vaticaan „en het gebrek aan belangstelling van Vaticaanse zijde voor het lot van de armen en de verdrukten".

In het slotcommuniqué van de priesterconferentie wordt de kerkelijke hiërarchie beschuldigd van het

terroriseren van hen die kritiek op haar hebben. De priesters eisen in het communiqué het recht om te trouwen en veroordelen de houding van de kerk tegenover de seksualiteit, die de mensen kluistert en schuldcomplexen bezorgt

De priesters zonden verder boodschappen aan de bisschoppenconferentie. De synode van bisschoppen besloot geen antwoord aan de protesterende priesters tc zenden, omdat zij het te moeilijk vond de goede toon te vinden. Zij achtte het daarom beter niets te zeggen in plaats van een onhandig stuk te produceren.

De priesters maakten intussen bekend niet uit de **kerk** te zullen treden Zij lieten weten dat hun beweging snel groeit en talloze solidariteitsbetuigingen ontvangt. Volgend jaar zullen de priesters in Nederland of Spanje weer bijeen komen. *(NRC,* ANP, de *Volkskrant)*

(Vor. ber. pag. 525/3-1969)

RAPPORT OVER KLOOSTERLEVEN IN NEDERLAND

Op de eerste zittingsdag van het op pagina 147 behandelde Nederlandse pastoraal concilie in Noordwijkerhout (4-7 jan.), werden de deelnemers geconfronteerd met een door een speciale commissie samengesteld rapport over de zin en de mogelijkheden van het kloosterleven in deze tijd.

De algemene conclusie van dit rapport luidde aldus: ,,Heeft het religieuze leven nog zin? Een toekomst van hoog aanzien of van grote aantallen hebben wij uit onze verwachtingen verwijderd, maar op een kleine groep van werkelijk geinspireerden blijven wij hopen. Voor een kwantitatief herstel van het religieuze leven ontbreekt iedere aanwijzing".

In het rapport wordt een scherpe analyse gegeven van de crisis, waarin het kloosterleven onmiskenbaar verkeert. Het werd door aanwezige religieuzen een ,,ziekte-rapport" genoemd en deed een van hen de vraag stellen: ,,Kan dit de vele vermoeide en uitzichtloze religieuzen nog inspireren?"

Met getallen, ontleend aan een door het kerkelijk-sociologisch instituut KASKI uitgegeven studie, toont het rapport de afbraak aan van het Nederlandse kloosterleven:

Op het ogenblik telt Nederland nog 46.000 kloosterlingen, waarvan ongeveer eenderde in de missielanden buiten Europa werkzaam is.

Onder hen zijn 30.500 zusters van 122 verschillende orden of congregaties; 1.500 daarvan zijn contemplatieven, de zogenaamde slotnonnen, 29.000 behoren tot de actieve orden, die zich naast hun kloosterlijk gebed vooral wijden aan charitatief werk en onderwijs.

Er zijn 6.500 broeders, waarvan 4.000 in eigen broederorden en 2.500 in gecombineerde orden met priesters. Onder de 9.000 priesterreligieuzen zijn 300 contemplatieven, monniken dus en 8.700 actieven in zielzorg, charitas en onderwijs, waarvan 50% in de missie

Het verloop van het aanbod van nieuwe kandidaten is aanzienlijk: in 1930 was dit voor de zusters nog 1.219. In 1950 was dat nog 718, in 1965 150 en in 1968 51. Hetzelfde beeld toont het aantal broeders dat nog in een Klooster treedt. Tegenover het afnemende aanbod staat verder nog een sterke afneming door overlijden en uittreden. Dit laatste verschijnsel zette zich vooral in het jaar 1961 in en in 1967 verlieten reeds 175 zusters en 83 broeders het klooster. In 1968: 157 en 130.

Opmerkelijk wordt in het rapport verder de leeftijdopbouw van kloosterlingen genoemd: slechts 13% van de kloosterlingen is jonger dan 36 jaar en bijna 60% is boven de vijftig jaar. Wat de priesters betreft kon men tussen de jaren 1930 en 1940 rekenen op ongeveer 500 priesterwijdingen per jaar; in 1957 waren dat er nog 421, in 1965 nog maar 237 en in 1968 nog 145 met geen klein-seminaristen meer en nog 150 studenten op het grootseminarie. Mede door het toenemend aantal uittredingen is er sinds 1966 een negatief saldo: in 1968 min 240 waarvan 196 uittredingen. (NRC)

MODERNE OECUMENISCHE BIJBELVERTALING

Eind sept. 1969 werd opgericht de stichting ,,Gemeenschappelijke Bijbelvertaling", een stichting waaraan wordt deelgenomen door Nederlandse protestantse en rooms-katholieke christenen en die een gezamenlijke vertaling in modern Nederlands van de Bijbel wil gaan verzorgen. Dit werk, waarvan de kosten zijn beraamd op 600.000 gulden, zal zeker vijf jaar in beslag nemen. Het voorbereidende werk is verricht door enkele commissies van het Nederlandsch Bijbelgenootschap en de Katholieke Bijbelstichting.

Deze hebben de richtsnoeren opgesteld voor de gemeenschappelijke vertaling, welke door beide partijen werden aanvaard. *(NRC)*

RELATIEVE DALING IN AANTAL PRIESTERS

In de jaren tussen 1966 en 1969 is het aantal rooms-katholieken in de wereld met 13.8 miljoen toegenomen tot 508 miljoen. Het aantal priesters steeg met 639. In de genoemde jaren daalde het aantal seminaristen van 166.000 tot 147.000.

Deze cijfers komen voor in statistieken die het Vaticaan heeft gepubliceerd. In drie jaar wijzigde de getalsverhouding tussen priesters en gelovigen zich van 1 : 1379 tot 1 : 1437. In Europa is de verhouding 1 : 1191, in Amerika 1 : 4220 en in Afrika en Azië gemiddeld 1 : 10.413. In 1969 heeft de paus, aldus het Vaticaan, 65% meer huwelijken nietig verklaard op grond van het feit dat er geen geslachtsgemeenschap was geweest dan in 1968. Aantallen zijn niet vermeld. Het Vaticaan sprak van ,,een bijzonder bewijs van het moederlijk begrip van de kerk en van de herderlijke zorg van de paus".

Volgens de bekendmaking heeft de rota, het Varicaanse hof dat aanvragen om nietigverklaring op andere grunden dan non-consummatie behandelt, verleden jaar 182 verzoeken ingewilligd, tegen 152 in 1968. (NRC)

BISSCHOP VAN ROTTERDAM NEEMT ONTSLAG

Mgr. M. A. Jansen, de bisschop van Rotterdam. heeft op zijn verzoek ontslag gekregen. De bisschop had in het voorjaar van 1969 aan de paus ontslag gevraagd omdat hij op 29 augustus 1970 de leeftijd van 65 jaar bereikt. Hij is van mening dat het bisdom Rotterdam een zeer valide en geestelijk veerkrachtige man als leider nodig had.

Met ingang van 2 januari is mgr. Jansen benoemd tot apostolisch administrator van het bisdom. Hij zal deze functie, die neerkomt op die van waarnemend bisschop, uitoefenen tot zijn opvolger is benoemd. Tegelijkertijd is hij benoemd tot titulair bisschop van Basti, een niet meer bestaand bisdom in Zuidoost-Spanje.

Het kapittel van het bisdom heeft het recht drie kandidaten bij de paus voor de opvolging aan te bevelen. Het kapittel wil de wensen van het gehele bisdom vernemen. Er zijn voorbereidingen gaande om deze raadpleging gestalte te geven.

Martinus Antonius Jansen was de eerste bisschop van Rotterdam. Het diocees is op 2 februari 1956 opgericht. Hij is in 1929 tot priester gewijd, was kapelaan in Den Haag, hoogleraar aan het filosoficum te Warmond, en werd in 1953 benoemd tot deken van Leiden. Drie jaar later verhuisde hij naar Rotterdam.

In mei van het vorige jaar gaf mgr. Jansen de wens te kennen in 1970 af te treden ,,omdat Rotterdam jonge mensen nodig heeft". Hij zei toen zich eraan te ergeren dat in het bestuur van de r.k. kerk zoveel oude mannen zitten. Volgens mgr. Jansen zou de nieuwe bisschop van Rotterdam een ,,televisiefiguur" moeten zijn zoals mgr. W. M. Bekkers. (NRC)

ONTSLAG AARTSBISSCHOP VAN LOS ANGELES

James Francis L. kardinaal McIntyre, aartsbisschop van Los Angeles, heeft op zijn verzoek ontslag als aartsbisschop gekregen. Hij had ontslag gevraagd op grond van zijn leeftijd (hij is 83 jaar). McIntyre is sedert 1948 aartsbisschop van Los Angeles. In 1953 kreeg hij de kardinaalshoed. Hii staat bekend als zeer conservatief en 'is verwikkeld geweest in een aantal geschillen met priesters, religieuzen en leken over kwesties als de burgerrechten en kerkhervorming. In het bijzonder verzette hij zich tegen de verlening van gelijke rechten aan negers. (NRC)

VATICAAN BREIDT RELATIES MET BELGRADO UIT

Uit Vaticaanse kringen verluidt dat het Vaticaan en Joego-Slavië binnenkort hun diplomatieke betrekkingen zullen uitbreiden tot ambassadeursniveau. Deze stap volgt op een geleidelijke verbetering van de betrekkingen, sinds drie jaar geleden officiële missies werden uitgewisseld.

Joego-Slavië zal hiermee, na Cuba, het tweede communistische land zijn dat met het Vaticaan betrekkingen op ambassadeursniveau onderhoudt. (NRC)

RHODESIË ROEPT REPUBLIEK UIT

Op 2 maart heeft de regering van Ian Smith de republiek Rhodesië uitgeroepen en daarmee de laatste band met Groot-Brittannië verbroken.
De laatste etappe van de ontwikkeling tot onafhankelijkheid begon met het op 20 juni 1969 gehouden referendum, waarbij het ontwerp van een nieuwe grondwet en de proclamatie van de republiek door de vrijwel alleen blanke kiezers werden goedgekeurd (pag. 401 e.v.-1969).

Na het referendum, *bijeenkomst Veiligheidsraad*

Reeds vóór het referendum kwam de Veiligheidsraad op verzoek van 40 VN-leden, voornamelijk uit Afrika en Azië, bijeen op 13 juni 1969 om de ,,ernstige situatie" in Zuid-Rhodesië te bespreken. De Britse afgevaardigde lord Caradon verzocht de Raad de nieuwe Rhodesische grondwet en de onwettige regering van dat land unaniem te ve - oordelen. Algerije, Zambia en Senegal deden opnieuw een beroep op Engeland geweld te gebruiken om aan de rebellie in Rhodesië een eind te maken. De economische sancties waren volgens hen ondoelmatig gebleken, daar deze door Zuid-Afrika, Portugal en enige andere landen geschonden worden. De Sowjetrussische ambassadeur Malik bepleitte eveneens gebruik van geweld en stelde dat Engelande, de VS, West-Duitsland en het ,,NAVO-blok" de sancties hadden geschonden door de handel met Zuid-Afrika en Portugal uit te breiden.
Op 17 juni gaf de voorzitter van de Raad, Miguel Solano Lopez (Paraguay) een verklaring uit, waarin hij zei dat de leden het voorgestelde referendum ,,unaniem" als ,,onwettig" hadden beschouwd; de z.g. constitutionele voorstellen werden als ongeldig veroordeeld en verklaard werd dat elke constitutie, uitgevaardigd door het ,,regime van de racistische minderheid", geen rechtsgeldigheid zou hebben.
Op 19 juni werd een ontwerp-resolutie ingediend door Algerije, Nepal, Pakistan, Senegal en Zambia. Volgens dit ontwerp zou de Raad in overeenstemming met hoofdstuk VII van het Handvest:

- moeten beslissen dat alle staten onmiddellijk alle economische en andere betrekkingen met het illegale racistische minderheidsregime in Zuid-Rhodesie, waaronder trein- zee-, en luchtverbindingen, PTT en andere communicatiemiddelen, dienen te verbreken,
- de z.g constitutionele voorstellen van het illegale racistische minderheidsbewind die gericht zijn op het bestendigen van zijn macht en op het sanctioneren van het systeem van apartheid in Zuid-Rhodesie. moeten veroordelen,
- de bijstand, verleend door de regeringen van Zuid-Afrika en Portugal aan het racistische minderheidsbewind, in strijd met de resoluties van de Raad, moeten afkeuren
- moeten besluiten dat de maatregelen m b t de in- en uitvoer, zoals voorzien in resolutie 253 (1968) van de Raad (zie pag 492/3-'68) en in onderhavige resolutie nnk moeten worden toegepast op Zuid-Afrika en de Portugese kolonie Mozambique
- een beroep moeten doen op het Verenigd Koninkrijk, als besturende mogendheid ,,alle noodzakelijke maatregelen" te nemen, ,,met inbegrip van gebruik van geweld, om een eind te maken aan de rebellie in Zuid-Rhodesie" en het volk in staat te stellen zijn recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid uit te oefenen,
- een beroep moeten doen op alle staten ,,morele en materiele bijstand te verlenen aan de nationale bevrijdingsbewegingen van Zimbabwe (Zuid-Rhodesie) teneinde hen in staat te stellen hun vrijheid en onafhankelijkheid te bereiken".

De ontwerp-resolutie, die krachtens de wens van de indieners als geheel in stemming werd gebracht, werd op 24 juni met 8 tegen 0 stemmen bij 7 onthoudingen verworpen. Van stemming onthielden zich Columbia, Finland, Frankrijk, Paraguay, Spanje, Engeland en de VS.
Lord Caradon zei dat de Britse regering haar verplichtingen zou nakomen en de sancties zou ,,handhaven en zo mogelijk intensiveren".
Hij meende dat de Raad, door er niet in geslaagd te zijn unaniem te handelen, een stap achteruit had gedaan.
Op 21 juni had secretaris-generaal Oe Thant reeds de volgende verklaring afgelegd: ,,Het resultaat van het z.g. referendum, hoewel niet onverwacht, is een verdere en betreurenswaardige stap in de verkeerde richting voor Zuid-Rhodesië, Afrika en de wereld. Dit resultaat is, onnodig het te zeggen, volledig in strijd met en in afwijking van de VN-resoluties en het komt absoluut in conflict met de beginselen van het Handvest. Zowel de methode als het resultaat van het referendum zijn het produkt van het soort racisme, dat de grote meerderheid van de mensheid verafschuwt. De volharding en de versterking van racistische houding en daden in Zuid-Rhodesië vormen een bedreiging voor de vrede die niet kan en moet worden genegeerd".

Voortzetting sancties

Het sanctiecomité van het Britse Gemenebest stelde op 27 juni 1969 een werkgroep in om verscherping van de sancties tegen Rhodesië en het effect ervan na te gaan. De werkgroep omvat vertegenwoordigers van zeven landen: Engeland, Canada, India, Jamaica, Kenia, Pakistan en Zambia.
Op 24 sept. maakte het sanctiecomité van het Gemenebest, na bestudering van het rapport van de werkgroep, bekend dat Rhodesië

Premier Smith tekent de ,,geboorte-akte" van de republiek Rhodesië. Rechts de president a.i. Clifford Dupont.

Weekblad 39ste jaargang No. 2014, pag. 22815-22830

naast zijn handel met Zuid-Afrika en Portugal nog steeds handelsbetrekkingen onderhield met landen, waarvan de regering de toepassing van de sancties hadden toegezegd, maar er waren bemoedigende tekenen dat deze handel afnam.
De Britse minister van financiën, Jenkins, maakte in het Lagerhuis op 8 juli bekend dat de directe kosten voor de Britse schatkist vanwege de sancties van 11 nov. 1965 tot 31 mei 1969 £ 37,7 mln bedroegen.
Het Britse Lagerhuis heeft op 16 okt. 1969 het sanctiedecreet van 1965 opnieuw met een jaar verlengd. De stemverhouding was 222 tegen 26; de meerderheid van de Conservatieven onthield zich van stemming. De goedkeuring door net Hogerhuis vond plaats op 21 okt. en was unaniem. (Vor. ber. pag. 416/2-1969)

Verbreking contacten met Salisbury

Peter Carter, heit hoofd van de Britse missie, en andere hogere leden verlieten Salisbury op 10 juli 1969. Het Rhodesia House te Londen werd op 14 juli gesloten.
De afgetreden gouverneur sir Humphrey Gibbs, die zich op zijn boerderij bij Boelawayo terugtrok, werd op 9 juli door koningin Elizabeth II tot Privy Councillor benoemd.

Invoering nieuwe grondwet en begeleidende wetten

Het wetsontwerp betreffende een nieuwe grondwet werd op 11 sept. 1969 gepubliceerd. Het behelsde de voorstellen uit het witboek van 21 mei (pag. 401/2-1969) en bepaalde voorts dat het staatshoofd en de opperbevelhebber van de strijdkrachten een president zal zijn, die door het kabinet benoemd wordt voor niet meer dan twee ambtstermijnen van vijf jaar. De minister van justitie Lardner-Burke verklaarde bij de behandeling van heit ontwerp in het parlement op 2 okt. o.a. dat de grondwet van 1965 onvermijdelijk tot een Afrikaans meerderheidsbewind zou hebben geleid met het risico van een onverantwoordelijke regering. Een meerderheidsbewind, zoals door de Britse regering verlangd, zou hebben geresulteerd in het verdwijnen van alle Europese politieke invloed en in een strijd om de macht tussen de twee grootste Afrikaanse stammen, wat tenslotte zou uitlopen op een overheersing door de Masjona en de onderwerping van alle andere rassen en stammen.
„Het is dwaas", aldus de minister, „onszelf wijs te maken dat Europeanen zou worden toegestaan hun eigen maatstaven en karakteristieke leefwijze te behouden of dat vrede en beschaafd bestuur zou worden gehandhaafd. Gebeurtenissen in het noorden (lees Zambia) bewijzen dat dit niet zou gebeuren." Onder de nieuwe grondwet zouden de rassen niet strijden voor uiteindelijke overheersing. en de mate van politieke deelname zou worden gecontroleerd door een „niet-emotionele, zuiver rekenkundige raming die tenslotte zou leiden tot een gelijke deelname van de Europeanen en de Afrikanen, en pariteit tussen de Masjona en de Matabele."
Het wetsontwerp, dat fel verzet ontmoette van de National People's Union (de Afrikaanse oppositie) en de onafhankelijke Dr. Ahrn Palley, werd op 29 okt. in derde lezing goedgekeurd.
Intussen had de regering op 14 okt. de Land Tenure Bill (weit i.z. grondbezit) ingediend. Dit wetsontwerp hield in dat alle land in Rhodesië zal worden verdeeld in een Europees gebied van 44.952.000 acres, een Afrikaans gebied van 44.944.500 acres en nationaal gebied van 6.617.500 acres. T.a.v. de Europese gebieden werden bepalingen opgenomen die regelingen inhielden voor „verschillende klassen Europeanen". Formeel werd geen verschil gemaakt tussen Europeanen, Aziaten en kleurlingen, al verklaarde minister Philip van Heerden op 15 okt. dat er op de regering druk werd uitgeoefend een wet in te voeren die Aziaten en kleurlingen zou uitsluiten bij het verwerven van grondbezit in blanke voorsteden en dat de regering met voorstellen voor de oplossing van dit probleem zou komen.
De minister zei dat de voorgestelde landverdeling eerlijk en rechtvaardig was en het remmend effect van de Afrikaanse stamgebieden op de groei van de nationale economie zou beperken. Hij deelde mee dat in 1968 44 mln acres Afrikaans land voor de economie slechts £ 3,5 mln hadden opgeleverd tegen de 35 min Europese acres bijna £ 60 mln.
(Volgens Rhodesische gegevens waren er op 30 juni 1969 230.000 Europeanen en 4.840.000 Afrikanen tegen 210.000 Europeanen en 3.500.000 Afrikanen tien jaar gelleden.)
Op 18 nov. keurde heit parlement met de vereiste tweederde meerderheid een motie goed, waarin Glifford Dupont, optredend als gouverneur, verzocht werd zijn goedkeuring te hechten aan de grondwet, de Land Tenure Bill, en twee begeleidende wetten, de kieswet en de wet op heit hooggerechtshof. Alle vier wetten werden op 29 nov. door Dupont getekend.
Op 3 dec. zei premier Smith op een persconferentie te verwachten dat de komende algemene verkiezingen in april 1970 zouden plaatshebben. Rhodesië was nu een de facto republiek
Op 26 febr. maakte het Rhodesische ministerie van voorlichting bekend dat Rhodesië per 3 maart een onafhankelijke en zelfstandige republiek zou worden. Het parlement zou op 2 maart worden ontbonden, waarna op 10 april verkiezingen zouden volgen Tevens zou op 3 maart de nieuwe grondwet van kracht worden.

DE RHODESISCHE ONAFHANKELIJKHEID

1963

december: Ontbinding van de Centraal-Afrikaanse federatie in Zuid-Rhodesië (Rhodesië), Noord-Rhodesië (Zambia) en Nyassaland (Malawi).

1964

13 april: Ian Smith premier Zuid-Rhodesië.

1965

mei: Stembuszege Rhodesisch Front.
oktober: Smith naar Londen om onmiddellijke onafhankelijkheid te vragen; onderhandelingen mislukken.
eind oktober: Wilson naar Salisbury om „een tragedie te vermijden". Geen succes.
11 nov.: Smith roept eenzijdige onafhankelijkheid (UDI) uit. Engeland vaardigt economische sancties uit en verklaart regering-Smith tot rebellenbewind, maar weigert geweld te gebruiken.

1966

april: Veiligheidsraad machtigt Engeland geweld te gebruiken om olietankers toegang tot Beira (Mozambique) te beletten.
2-3 dec.: Ontmoeting Wilson-Smith aan boord van de Tiger. Akkoord over werkdocument.
5 dec.: Smith verwerpt na verzet in kabinet de voorstellen van Wilson. Engeland vraagt VN om verplichte economische sancties tegen Rhodesië.

1968

maart: Koningin Elizabeth verleent gratie aan drie ter dood veroordeelde Afrikanen. Deze worden vier dagen later toch terechtgesteld.
9-12 okt.: Ontmoeting Wilson-Smith aan boord van de Fearless. Impasse niet doorbroken.
1-17 nov.: Laatste reis minister Thomson naar Rhodesië. Geen overeenstemming over garantie ter bescherming van Afrikaanse meerderheid in nieuwe grondwet.

1969

13 febr.: Smith kondigt referendum over nieuwe grondwet aan.
20 juni: Ontwerp-grondwet, die een permanente overheersing van de Afrikanen door de Europeanen inhoudt, per referendum goedgekeurd. Ook proclamatie republiek aanvaard.

Het Britse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 26 febr.: „Het uitroepen van de republiek in Rhodesië is een onwettige daad, zoals alles wat het huidige bewind daar heeft gedaan". Verder werd gezegd: „De Britse regering zal er naar streven het internationale isolement van het Rhodesische bewind te handhaven, met heit doel tot een oplossing van het probleem-Rhodesië te komen, die voor de gehele bevolking van het land aanvaardbaar is", aldus het Foreign Office.

Proclamatie republiek

Glifford Dupont, de „Officer Administering the Government", ondertekende op 1 maart de „geboorteakte" van de republiek alsmede een akte waarmee het parlement werd ontbonden en nieuwe verkiezingen werden uitgeschreven.

Sinds het middernachtelijk uur van 2 op 3 maart is Rhodesië een republiek met Dupont als president ad interim.

Tot dusver (15 maart) heeft geen land de nieuwe republiek erkend. De Britse minister van buitenlandse zaken, Michael Xtewast, onthulde op 2 maart in het Lagerhuis dat zijn regering op de VS en andere bevriende landen aandrang had uitgeoefend om hun consulaire vestigingen in Rhodesië te sluiten. Aanvankelijk had dit geen resultaat. Daarna gingen van de 13 landen die consulaire betrekkingen met Rhodesië onderhielden 7 tot sluiting van hun consulaten over: Noorwegen, Denemarken. de VS, Italië, Nederland, Frankrijk en West-Duitsland. België en Zwitserland bestuderen de situatie. De andere landen die consulaire vertegenwoordigers in Salisbury hebben, zijn Zuid-Afrika, Portugal, Oostenrijk en Griekenland.

Secretaris-generaal Oe Thant van de VN sprak zich op 2 maast uit voor een spoedzitting van de Veiligheidsraad. Na overleg kwam de Raad uiteindelijk op verzoek van Engeland op 6 maart bijeen, waarop de zitting werd verdaagd tot 11 maart om het onderlinge overleg tussen de leden van de Raad af te ronden. Inmiddels zijn een Britse en een Afro-Aziatische ontwerp-resolutie ingediend. (The Times, *NRC*, NZZ, Survey)

(Vor. ber. pag. 401-1969)

*) Nog op 27 febr had de woordvoerder van het Witte Huis verklaard dat de VS van plan waren hun consulaat te handhaven als Rhodesië de status van republiek kreeg

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ONDERWIJSBEGROTING AANVAARD. MOTIES. **WETENSCHAPSBUDGET 1970.** ALGEMEEN FINANCIEEL SCHEMA **1971-1974.** VOORLOPIG RAPPORT COMMISSIE-ANDRIESSEN

Op 13 nov. 1969 heeft de Tweede Kamer z.h.s. de begroting van onderwijs en wetenschappen goedgekeurd.

Het vier dagen durende onderwijsdebat kreeg een verrassende wending met het in stemming brengen van een drietal moties die betrekking hadden op de in juni aan de Kamer aangeboden nota-Bestuurshervormingen — een nota waarin de ministers Veringa en Lardinois* de grondslagen hadden vastgelegd van het later in te dienen ontwerp van wet tot wijziging van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (zie ook pag. 488/3-1969).

Een samenvatting van de reacties op genoemde nota en verdere ontwikkelingen, zie hieronder op pag. 164/3.

Andere moties

De Kamer aanvaardde verder de volgende moties:

- Motie-Laban: In deze motie stond dat het huidige Nederlandse onderwijssysteem naar vorm en inhoud is gegrondvest op verouderde onderwijskundige en maatschappelijke uitgangspunten en dat de verbetering van de inhoud en de organisatie van het onderwijs op gecoördineerde wijze ter hand moet worden genomen. (De ARP, SGP, BP, PPR, GPV en de heer Kronenburg stemden tegen).

- Een motie waartegen de staatssecretaris van O en W, mr. J. Grosheide, ernstige bezwaren had werd niettemin door de Kamer aanvaard. In deze motie sprak de Kamer de noodzaak uit dat het hoger en administratief onderwijs als vorm van hoger beroepsonderwijs meer individuele ontplooiingsmogelijkheden voor de studerenden moet bieden dan tot dusverre het geval was, dat meer supervisie en stage-begeleiding gewenst zijn om deze opzet te verwezenlijken en dat het aantal taak-uren per week en per klasse op zes moeten worden gesteld. (vóór: PvdA, VVD. CHU, D'66 en PSP).

Afgewezen werden eveneens twee moties:

- Motie-Masman: Deze motie waarin werd verlangd dat per 1 aug. 1971 de negenjarige leerplicht moet worden ingevoerd en dat vanaf die datum een partiële onderwijsplicht dient te gelden, werd met de stemmen van KVP, ARP, CHU, SGP en BP tegen verworpen.

- Motie-Laban. Hierin werd de regering uitgenodigd op zo kort mogelijke termijn de zgn. 35-schaal in te voeren bij het kleuter- en basisonderwijs en het aantal leerlingen per groep verder te verlagen. (Vgl. pag 24/1-1969). Voor deze motie stemden PvdA, D'66, PSP, CPN, BP, PPR en de groep-Harmsen

- Voorts werden voorstellen van mej. Kessel (PPR), om ruim 20 mln gulden meer beschikbaar te stellen voor alle 14- en 15-jarigen voor zover zij geen volledig dagonderwijs genieten, door de Kamer afgewezen. Voor stemden PvdA, D'66, PSP, CPN en PPR. (Zie ook pag. 765/3-1969).

*) Minister Lardinois als verantwoordelijke voor de Landbouwhogeschool in Wageningen.

De achtste medische faculteit

Met het aanvaarden van de onderwijsbegroting voor 1970 is in de Kamer tevens de beslissing gevallen over de vestiging van de te stichten achtste medische faculteit. waarvoor de regering Maastricht had gekozen (zie pag. 631/3-1969).

Een poging van drs. Westerterp (KVP) om de vestiging naar Brabant te verschuiven mislukte. Zijn motie, waarin de regering werd gevraagd haar beslissing aan te houden totdat de Kamer over een nota-spreidingsbeleid zou hebben geoordeeld, werd verworpen.

Voor de motie spraken zich uit 12 KVP'ers, de socialist Willems, SGP, GPV, de heer Kronenburg en de groep Harmsen. Tégen het begrotingsartikel inzake de vestiging van de 8e medische faculteit keerden zich in totaal 17 Kamerleden. (Zie ook volgende aflevering bij ontwikkelingen binnen medische faculteiten.)

Wetenschapsbudget-1970

Op 28 nov. 1969 werd aan de Tweede Kamer het wetenschapsbudget voor 1970 aangeboden.

Uit dit budget blijkt, dat het totaal der kredieten voor wetenschapsbeoefening (wetenschappelijk onderzoek en ontwikkelingswerk) voor 1970 f 583 mln bedraagt. Dit is 10,5% hoger dan het overeenkomstige totaal volgens de begroting-1969. In deze bedragen is niet begrepen het gedeelte van de rijksbijdragen aan de universiteiten en

hogescholen dat aan wetenschappelijk onderzoek wordt besteed. Aangenomen wordt dat ze van dezelfde orde van grootte zijn als het genoemde bedrag voor de buiten-universitaire wetenschapsbeoefening. Een onderzoek naar de precieze omvang hiervan wordt door het CBS verricht.

De totale financiële inspanning van de slaat op dit gebied zou derhalve op circa f 1100 mln kunnen worden geschat, hetgeen 3,9% is van het totaal der rijksuitgaven.

Het grootste deel der gelden (f 204 mln) is bestemd voor stichtingen die overwegend door de overheid worden gefinancierd: landbouwstichtingen, het Reactor Centrum Nederland, het Nationale Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium e.a., en de organisaties voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), n.l. f 97 mln en voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO), dat f 55 mln ontvangt. Verder wordt ongeveer 10% (f 61 mln) in rijksinstituten verwerkt en wordt ongeveer een gelijk bedrag aan internationale organisaties uitgekeerd. Sedert 1968 vertonen deze laatste uitgaven een teruggang, hetgeen mede een gevolg is van de moeilijkheden in belangrijke sectoren als de kernenergie.

Voor rechtstreekse uitkering aan ondernemingen is f 62 mln uitgetrokken.

Algemeen financieel *schema* 1971-1974

Eind okt. 1969 werd door minister Veringa het algemeen financieel schema voor de universiteiten en hogescholen voor het tijdvak 1971-1974 bij de Tweede Kamer ingediend.

Het schema is op verschillende punten niet onbelangrijk hoger dan het schema voor de periode 1970-1973. In een toelichting deelt de minister mee, dat bij de opstelling van het schema rekening is gehouden met een verhoging van het inschrijfgeld van 10 tot 100 gulden en een verhoging van het examengeld van 60 tot eveneens 100 gulden.

Wanneer deze in 1968 al aangekondigde verhogingen van kracht kunnen worden viel volgens de minister nog niet te zeggen. Minister Veringa schreef dat hij daarover pas een standpunt zal bepalen na ontvangst van het rapport van de commissie-Andriessen, die een studie maakt van het beurzenstelsel en andere studievoorzieningen (zie o.m. pag. 473/3-1969 en hieronder).

Voor een verhoging van het inschrijfgeld is een wetswijziging nodig en dus uitdrukkelijke toestemming van het Parlement. Een verhoging van het examengeld kan eenvoudig bij KB worden doorgevoerd. Mochten deze verhogingen niet of pas na 1971 tot stand komen, dan zullen de universiteiten en hogescholen compensatie ontvangen in de vorm van aanvullende rijksbijdragen.

Voorts zijn nog de volgende extra bedragen opgenomen:

voor 1971:
— verhoging van de bijdragen in het exploitatietekort van de academische ziekenhuizen (f 4 mln);

— voor de investeringen t.b.v. de academische ziekenhuizen (f 10 mln);

— verhoging van de investeringen t.b.v. het wetenschappelijk onderzoek (f 1 mln).

Voor de jaren 1972-1975:
— investeringen t.b.v. academische ziekenhuizen (f 22,5 mln);

— investeringen t.b.v. wetenschappelijk onderzoek (f 1 mln).

Omdat de herstructurering van hel wetenschappelijk onderwijs haar beslag nog niet heeft gekregen (zie ook hieronder), was het nog niet mogelijk in het schema rekening te houden met de eventuele kwantitatieve gevolgen daarvan, aldus de minister.

Derde deel voorlopig rapport commissie-Andriessen

Op 13 nov. 1969 werd het derde deel van het voorlopig rapport van de commissie-Andriessen (commissie Studiefinanciering Wetenschappelijk Onderwijs) gepubliceerd, waaruit blijkt dat de meerderheid van deze commissie voorstandster is van een systeem, waarbij iedere student aan universiteit, hogeschool of instelling van hoger beroepsonderwijs, een beurs van f 1.500 krijgt en daarbij een studielening bij het rijk kan sluiten ten bedrage van f 3.500. De lening zou dan alleen behoeven worden terugbetaald, als de student na zijn afstuderen meer verdient dan f 15.000 per jaar. Per jaar zou hij 15% van die méér-verdienste moeten afbetalen tot het totale bedrag van de lening is voldaan. Deze regeling zou moeten gelden, ongeacht inkomen ouders en leeftijd van de betrokkene. (Zie ook pag. 473/3). (ANP, NRC, Het Parool, *Persberichten* ministerie van O & W.)

REACTIES OP NOTA-VERINGA. ONDERWIJSDEBAT IN TWEEDE KAMER

De op 27 juni 1969 aan de Kamer aangeboden nota-Veringa (zie pag. 488/3-1969) heeft in de daarop volgende maanden een groot aantal reacties in de universitaire wereld en ook daarbuiten losgeslagen. (Zie hiervoor ook pag. 489/1-1969).
Hieronder volgt een korte samenvatting van de belangrijkste reacties:

● Op 24 aug. verscheen n.a.v. de nota-Veringa een discussie-nota van de hand van de Utrechtse curator mr. J. H. des Tombe en rector-magnificus prof. mr. J. J. M. van der Ven, waarin gesteld wordt dat de nota-Veringa geen duidelijk antwoord geeft op de vraag hoever de autonomie van de universiteiten moet gaan. Volgens de nota-Veringa wordt het bestuur op het hoogste niveau opgedragen aan twee organen: het universiteitsbestuur en de universiteitsraad. Ondanks de titel van de betreffende paragraaf ontstaat er dus toch weer dualisme, zo merken de samenstellers van de Utrechtse discussienota op. Over de verhouding tussen beide organen geeft de nota-Veringa slechts enkele aanduidingen.
Prof. Van der Ven en mr. Des Tombe verwijten de nota ook onduidelijkheid op het punt van de universitaire geledingen. De ministers onderscheiden vijf geledingen, maar het zou een stap achteruit betekenen als de pogingen aan de Utrechtse universiteit om de hoogleraren en lectoren enerzijds en de wetenschappelijke staf anderzijds in één geleding onder te brengen, ongedaan gemaakt zou worden. (Zie o.m. pag. 486/2-'68.)
Over financiering van het wetenschappelijk onderwijs zegt de discussienota, dat overwogen moet worden of in de financiering uit openbare middelen niet een wijziging t.b.v. de autonomie moet worden aangebracht. Dat deze vergroting van de financiële autonomie mogelijk is, lijdt volgens de nota geen twijfel: de bijzondere universiteiten hebben die grotere zelfstandigheid allang, ondanks de snelle stijging van de rijkssubsidies.

● In het Nederlands Juristenblad van 6-9-1969, onderzocht de Rotterdamse hoogleraar prof.mr.H. van Maarseveen, de nota-Veringa vanuit staatsrechtelijk oogpunt. Het ernstige bezwaar van prof. Van Maarseveen tegen de nota betreft de centralistische opvatting over de positie van de universiteiten en hogescholen die uit de nota spreekt. Hierin zou, samengevat, de stelling verkondigd worden: als de behartiging van een bepaald belang tot de overheidstaak is te rekenen en de financiering geschiedt uit de belastingen, dienen uiteindelijke verantwoordelijkheid en dus beslissende bevoegdheden bij de centrale overheid te berusten.
Prof. Van Maarseveen stelt dat deze redenering het decentralisatiebeginsel in ons staatsrecht geheel miskent en voorbijgaat aan de openbare lichamen met regelende en besturende bevoegdheden die op basis van de Grondwet zijn ingesteld en alle een stuk overheidszorg uitoefenen en uit belastingen worden gefinancierd.
Prof. Van Maarseveen betreurt dat de nota niet rept over de mogelijkheid de universiteiten binnen het eigen verband een zelfstandige publiekrechtelijke status te verlenen, zoals dit bij lichamen van bedrijfs- en beroepsleven al lang

aanvaard is. Wet is z.i. de vraag of het nog wel de minister, de regering en parlement, dus de centrale politieke gezagsorganen moeten zijn. die ten aanzien van wetenschap en onderwijs de beslissende bevoegdheden uitoefenen.

● Openbare hoorzitting over nota-Veringa in vaste Tweede-Kamercommissie voor onderwijs en wetenschappen: Op 8, 10 en 24 okt. 1969 heeft genoemde Kamer-commissie openbaar gehoor gehouden m.b.t. de nota-Veringa. Resultaten:
— volgens vier gedemocratiseerde instituten (te Groningen, Leiden en twee te Amsterdam) is de nota niet bruikbaar om tot doelmatige democratische experimenten te komen. Evenmin konden de instituten de bestuursopbouw naar geledingen goedkeuren; alle betrokkenen zullen het bestuur moeten vormen.
— de samenwerkende centrales van overheidspersoneel (SCO) liet de klacht horen. dat de nota tot stand was gekomen zonder bespreking in het Centraal overlegorgaan persrneelszaken wetenschappelijk onderwijs. De regeling van de rechtstoestand van allen die werkzaam zijn bij het wetenschappelijk onderwijs behoort volgens de SCO uitsluitend tot de competentie van het georganiseerd overleg in personeelszaken.
— de delegatie van het Interacademiaal overleg van stafconventen toonde zich verontrust over de indeling van de universitaire eemeenschau in vier geledingen. Zij wil de scheiding tussen hoogleraren en staf opheffen en aldus komen tot slechts drie geledingen.
— burgemeester Samkalden vertolkte als president-curator van de Universiteit van Amsterdam een vrij algemeen bestaand bezwaar, n.l. dat door deze nota de structuur van de universiteiten te uniform dreigt te worden. Hij eiste voor iedere universiteit of hogeschool de autonomie op om langs de weg van het experiment tot een eigen structuur te komen, waarvoor in de wet alleen maar richtlijnen behoeven te worden aangegeven.
— de NSR (Nederlandse Studenten Raad) deed een rechtstreekse aanval op minister Veringa en beschuldigde hem ervan zijn nota te hebben ingediend met geen andere bedoeling dan de gevestigde orde veilig te stellen tegen het studentenverzet.
Medebeslissingsrecht is geen middel om de universiteit beter te doen functioneren, zo stelde de NSR, het is ook geen doel op zich, het gaat erom een universiteit te scheppen, die in de frontlijn ligt van de strijd om vrijheid, solidariteit, gelijkheid en rechtvaardigheid. De nota-Veringa schept een universiteitsraad, en daarin krijgt de vaste ,,vertegenwoordigerselite" haar kans. De heer W. Uitterhoeve, voorzitter van de NSR, meende dat een doorvoeren van de nota bij wet een ernstige klap zou toebrengen aan de studentenoppositie. (Zie ook pag. 489/1-1969.)
— de rector-magnificus van de Nederlandse economische hogeschool in Rotterdam, prof. mr. W. Slagter, zei op 24 okt. in de Vaste Kamer-commissie: ,,De nota-bestuurshervorming universiteiten en hogescholen vormt in het algemeen een goede basis voor een wetsontwerp tot wijziging van de wet op het wetenschappelijk onderwijs. (. . .) Anders dan de luidruchtige perspublikaties soms doen vermoeden, is de werkelijke belangstelling van studenten voor het bestuur van **een** universiteit vaak bijzonder gering. Voorkomen moet worden, dat een activistische minderheid de vertegenwoordiging van de studenten bepaalt".

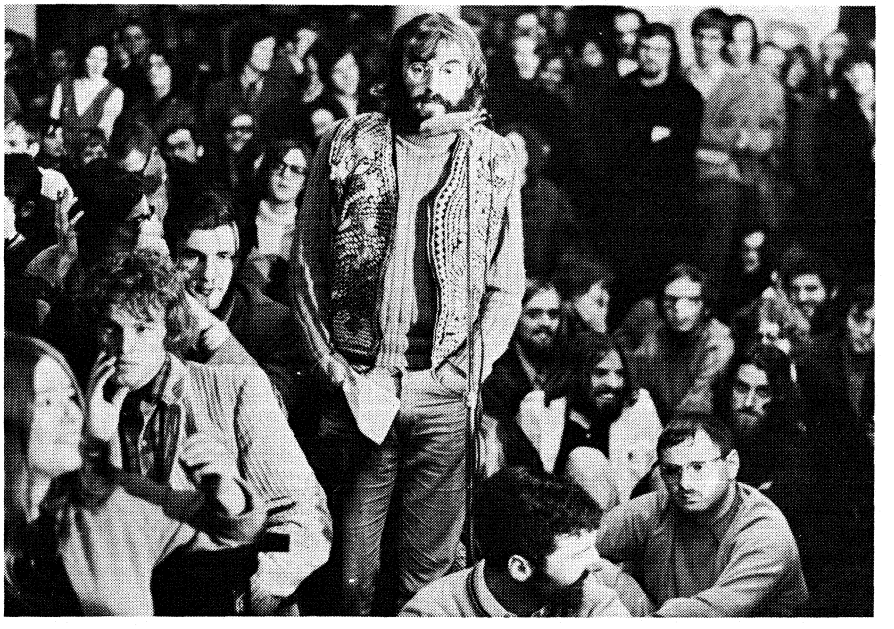

Ex-provo en Amsterdams gemeenteraadslid Roel van Duyn, student in de politieke en sociale wetenschappen, tijdens de massavergadering op 4 nov. in Amsterdam t.g.v. een algemene college-staking.

— Prof. dr. W, van Gool uit Utrecht: ,,Indien de komende jaren aan de universiteiten etc. volledige vrijheid gelaten wordt om te experimenteren, komt er via massavergaderingen, bezettingen e.d. een chaos".

● Op 28 okt. aanvaardde de Tweede-Kamerfractie van de CHU een door de heren dr. Schuring en drs. Tilanus opgesteld bestuursplan, dat als alternatief voor de nota-Veringa een middenweg zou zoeken tussen wat in deze nota was voorgesteld en wat op de hoorzitting van de Vaste Kamer-commissie naar voren was gekomen. In het plan, dat tijdens het onderwijsdebat aan de Kamer zou worden aangeboden (zie hieronder), is een belangrijkere plaats ingeruimd voor de gekozen universiteitsraad. Hiermee zou meer aan het democratiseringsverlangen in de universitaire wereld tegemoet gekomen worden. Verder wil het CHU-plan het ,,one man - one vote"-principe wel invoeren op de niveaus beneden de universiteitsraad.

● Uit protest tegen de nota-Veringa werden in verschillende steden college-stakingen gehouden waarbij actief werd gediscussieerd.

Op 4 nov. werd aan de Universiteit van Amsterdam een massale college-staking gehouden. Tijdens een zeer druk bezochte massavergadering in de aula van de universiteit werd een motie aangenomen, waarin van de curatoren geëist wordt een referendum onder alle leden van de universitaire gemeenschap te houden om vast te stellen, welke toekomstige bestuursstructuur door de meerderheid gewenst wordt. Verder werd een motie aanvaard die gericht was tegen de nota-Veringa, ,,omdat die geen enkele garantie voor de democratisering van de universiteit inhoudt".

Tweede *Kamer* over de *nota-Veringa* tijdens *onderwijsdebat*

Tijdens de behandeling van de onderwijsbegroting in de eerste weken van nov. 1969 heeft de Tweede Kamer zich eveneens beziggehouden met de nota-Veringa. De regeringspartijen volstonden over het algemeen met het plaatsen van enige kanttekeningen bij de nota, m.u.v. de CHU, die haar hierboven reeds vermelde alternatieve plan aan de Kamer voorlegde.

De oppositiepartijen leverden over het algemeen forse kritiek op de door de minister in zijn nota genoemde plannen voor de toekomstige bestuursstructuur, waarbij vooral een belangrijke rol speelde de vraag welk orgaan in de toekomstige bestuursstructuur het hoogste moet zijn: de universiteitsraad of het dagelijks bestuur. De minister weigerde echter hierover een definitief standpunt te bepalen: „Ik heb nu gehoord welke standpunten er in de Kamer leven. Ik zal die als ,,bouwstenen" gebruiken bij het opstellen van mijn wetsontwerp".

Na deze uitspraak ontstond een verward interruptie-debat, waarna de minister zei: ,,Ik zal de zaak nog eens overwegen voor ik mijn wetsontwerp indien". Minister Veringa vroeg de Kamer géén uitspraak te doen over een drietal ingediende moties, die als strekking hadden dat de universiteitsraad het hoogste orgaan moet worden. (Zie hieronder) De minister deed daarna wel enkele toezeggingen op andere punten. Hij zei dat aan de eenheid van het wetenschappelijk corps rëele inhoud moet worden gegeven. In zijn nota werd de bestaande scheiding

nog wel gemaakt. Ook zou volgens de minister in het wetsontwerp de mogelijkheid open gehouden worden, dat onder bepaalde voorwaarden afdelingen van universiteiten experimenten met bestuursstructuren zouden kunnen houden in afwijking van de wet.
De minister bleef echter bij zijn afwijzing van het idee, faculteiten en/of subfaculteiten te laten besturen door een algemene vergadering waarin iedere aanwezige ongeacht zijn functie een gelijke stem zou hebben. Dit idee is vooral door de studentenoppositie bepleit (zie o.m. de pag. 307/1969, 342/1969 en 486/1969).
Minister Veringa: „Men mag de universiteiten niet vergelijken met de staat of de gemeenten, die deze directe democratie wel kennen. Dat zijn léefgemeenschappen, terwijl de universiteit een doelgemeenschap is, met duidelijke verplichtingen aan de maatschappij. Het verschil tussen de diverse geledingen is essentieel voor de universiteit".

Moties

Op de laatste dag van het onderwijsdebat kwam een nogal verrassende wending, toen door het ingrijpen van de KVP-fractieleider, drs. Schmelzer, de door de minister ontraden moties tóch in stemming werden gebracht.
Aanleiding hiertoe was de motivering van fractieleider Den Uyl van de PvdA, waarom de oppositie bereid was de ingediende moties aan te houden tot een nader te bepalen tijdstip: „De PvdA heeft het gevoel dat de aanhouding van onze motie zwaarder weegt dan er nu over te laten beslissen".
Deze politiserende interpretatie bracht drs. Schmelzer ertoe te stellen dat aanhouding de politieke duidelijkheid niet zou bevorderen: „tegen aanhouding maak ik bezwaar", aldus de fractieleider van de KVP. Bij deze visie sloten zich de VVD en ARP aan, waarna tot ongenoegen van minister Veringa de moties toch in stemming kwamen. De NRC schreef hierover: „Minister Veringa kan onmogelijk erg gelukkig zijn met deze wending. Het heeft zijn politieke prestige immers bepaald geen goed gedaan dat hij op deze manier iets over zich liet komen waar hij zich met zoveel nadruk tegen had gekeerd."
De moties werden met duidelijke meerderheid verworpen:

O motie-Masman: het hoogste door de leden van het wetenschappelijk corps, het technisch en administratief personeel en studenten gekozen orgaan dient een universiteitsraad te zijn. Vóór de motie spraken zich uit de PvdA, D'66 en de CPN.

6 motie-Dijkstra: de regering wordt uitgenodigd met de volgende eisen rekening te houden: een universiteitsraad of hogeschoolraad moet het hoogste orgaan zijn; er dient geen wettelijk voorschrift te komen tot opneming in die raad van een geleding die de maatschappij vertegenwoordigt; de eenheid van een wetenschappelijk corps dient erkend te worden en derhalve dient de universiteitsraad niet noodzakelijkerwijze gescheiden te zijn van dit corps en op lagere niveaus moet onder verantwoordelijkheid van de universiteitsraad een grote mate van vrijheid bestaan om eigen onderwijsvormen en bestuursstructuren te vinden. Vóór: PvdA, D'66 en CPN.

● motie-Kessel: aan een universiteit of hogeschool wordt toegestaan af te wijken van de wettelijke bestuursstructuur, met het doel alle betrokkenen deel te doen hebben aan de beslissingen op alle niveaus. Vóór deze motie stemden PPR, PSP en CPN. (NRC, Het Parool, *ANP*, Persberichten ministerie van O & W). (Vor. ber. pag. 488/3-1969)

VOOR-ONTWERP VAN WET TOT BESTUURSHERVORMINGEN INGEDIEND. SAMENVATTING. REACTIES

In aansluiting op de nota-Bestuurshervormingen (zie pag. 488/3-1969), werd door de ministers Veringa en Lardinois op 17 febr. een voorontwerp van wet bekend gemaakt betreffende hervormingen in het bestuur van de Nederlandse universiteiten en hogescholen.
Op een aantal punten blijkt dit voorontwerp af te wijken van de oorspronkelijke nota, aangezien de bewindslieden rekening hebben gehouden met hetgeen in de Kamer van verschillende zijden naar voren is gebracht (zie hierboven). Zo is o.m. uitgegaan van de eenheid van het wetenschappelijke corps, waardoor er drie universitaire geledingen komen.

Samenvatting

De kern van dit voorontwerp van wet wordt gevormd door twee elementen: democratisering en doelmatigheid van het bestuur. Hieruit vloeit enerzijds voort dat in beginsel alle leden van de universitaire gemeenschap een aandeel aan de beleidsbepaling kunnen leveren, anderzijds dat vooral in de colleges van dagelijks bestuur van de gehele instelling en van haar onderdelen (de faculteiten enz.) de bestuurscontinuïteit en deskundigheid van de bestuurders moeten worden gewaarborgd.
In het voorontwerp van wet fungeert als hoogste bestuursorgaan de universiteitsraad of hogeschoolraad (zie ook hierbij afgedrukt schema). Het dagelijks bestuur van de universiteit of hogeschool ligt in handen van het college van bestuur. Dit is voor zijn handelingen verantwoording verschuldigd aar de universiteitsraad en aan de minister onder wiens politieke verantwoordelijkheid de instelling valt.
De nu bestaande colleges van curatoren en de senaten zullen volgens het voorontwerp verdwijnen.
De betrokken ministers willen bevorderen dat de wet in werking treedt op 1 sept. 1970 en zal gelden tot 31 aug. 1976.
De uitwerking per onderdeel is, kort samengevat als volgt:

● De Universiteitsraad: De universiteitsraad mag uit ten hoogste 60 personen bestaan die voor ten minste 2 jaar worden gekozen de benoemd. Voor studenten geldt een periode van minimaal 1 jaar. De raad bestaat voor ten hoogste vijfzesde deel uit leden van de universitaire gemeenschap. Daarvan maken, zoals hierboven reeds werd gemeld, drie geledingen deel uit: wetenschappelijke staf (hoogleraren, wetenschappelijke medewerkers in vaste dienst), studenten en niet-wetenschappelijk personeel (technisch en administratief).
Verdeling van die vijfzesde van de raad is als volgt: ten minste eenderde deel wetenschappelijk corps, ten hoogste eenderde deel studenten en ten hoogste eenderde deel niet-wetenschappelijk personeel. De universiteitsraad kiest zelf zijn voorzitter. De raad stelt de begroting of aanvullende begroting vast.
Tot de taken van de raad behoren verder o.m.: vaststellen van een bestuursreglement dat in grote lijnen de gehele organisatie van de universitaire huishouding regelt; vaststellen van de kiesprocedure; het opstellen van een ontwikkelingsplan en van een financieel schema; uitstippelen van richtlijnen voor de organisatie en coördinatie van het onderwijs en de wetenschapsbeoefening; belast met de zorg voor de voorzieningen ten behoeve van de studenten.
(Begroting, reglement en elke reglementswijziging moeten door de minister worden goedgekeurd.)

● College van dagelijks bestuur: Dit college bestaat uit drie of vijf leden. De universiteitsraad kiest voor dit college één lid onderscheidenlijk twee andere leden uit het wetenschappelijk corps in vaste dienst. Zij hebben hierin voor ten minste twee jaar zitting. De Kroon benoemt, na overleg met de universiteitsraad, één lid onderscheidenlijk twee andere leden in het college van bestuur. De benoemingstermijn wordt door de Kroon bepaalt.
Daarnaast maakt de rector-magnificus als derde, onderscheidenlijk vijfde lid deel uit van dit college. Het dagelijks bestuur heeft in elk geval tot taak: zorg huisvesting, beheer financiën, benoeming en ontslag personeel, verrichten van rechtshandelingen, leiding centrale administratie, voeren van correspondentie namens de universiteit en houden van voortdurend toezicht op al wat de universiteit aangaat.

● De Faculteitsraad: Op het middenniveau wordt het algemeen bestuur uitgeoefend door de faculteitsraad. Deze dient

Schema van de organen, genoemd in het voorontwerp van wet Universitaire bestuurshervorming 1970.

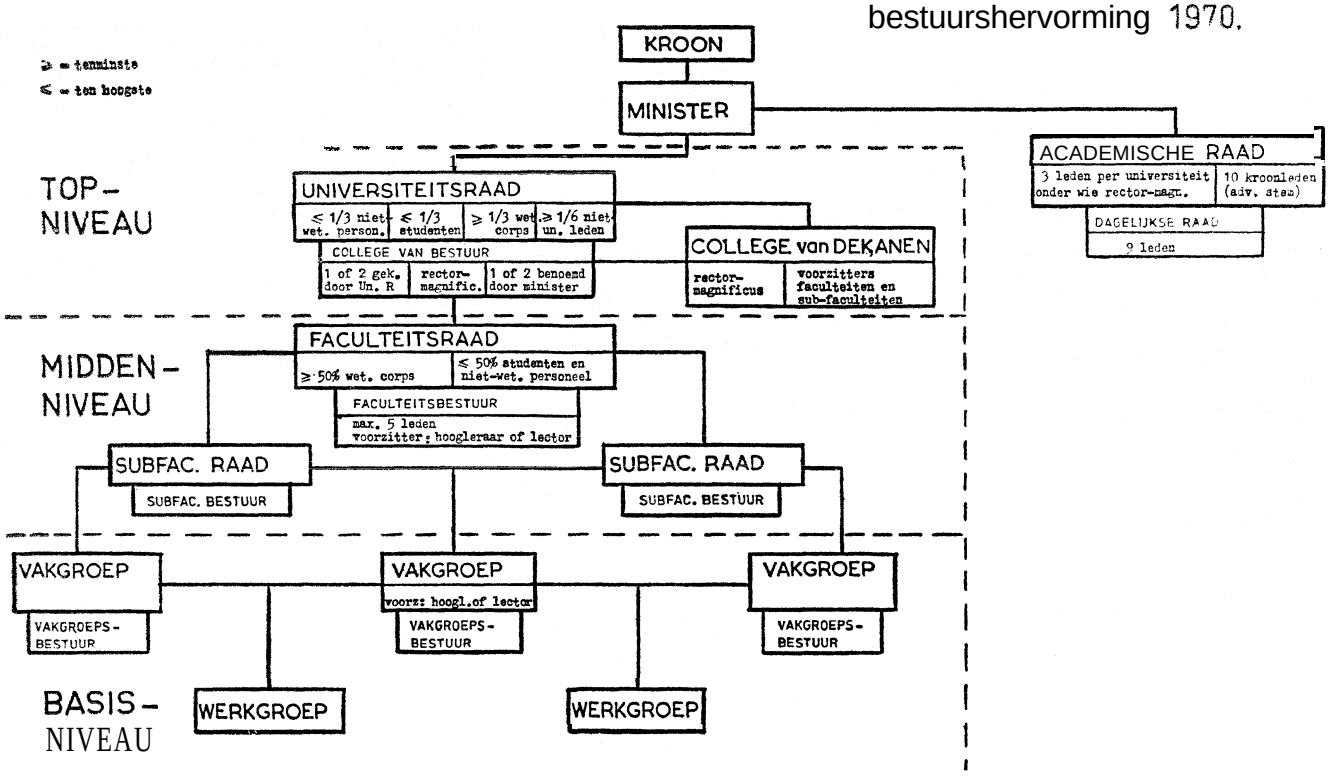

ten minste voor de helft te bestaan uit vertegenwoordigers van het wetenschappelijk corps in vaste dienst De overige leden worden gekozen uit de studenten en de leden van het niet-wetenschappelijk personeel Omvang, samenstelling en zittingstermijn zullen in het bestuursreglement van de betreffende instelling worden geregeld

● Het Faculteitsbestuur Dit uit ten hoogste vijf leden bestaande bestuur behartigt de dagelijkse gang van zaken van de faculteit Zij wordt door de faculteitsraad gekozen De raad kiest de voorzitter van het bestuur voor ten minste drie jaar uit de gewone hoogleraren en lectoren Hij draagt de titel van dekaan van de faculteit (Zie ook schema)
Het bestuur zorgt voor de bekendmaking en uitvoering van de door de raad genomen besluiten
Voor zover de faculteiten zijn onderverdeeld in subfaculteiten, ligt het zwaartepunt van het bestuur op het middenniveau bij de sub-faculteiten

● De Academische Raad Deze raad blijft functioneren als advieslichaam voor de ministers en voor de universiteiten Elke universiteit is door drie leden in de raad vertegenwoordigd Zij worden jaarlijks door de universiteitsraad aangewezen De Raad zal voortaan namens de universiteiten en hogescholen advies uitbrengen

De huidige bestuursorganen van de universiteiten blijven hun bevoegdheden uitoefenen tot op het moment waarop de nieuwe bestuursorganen tot stand zijn gekomen De universiteitsraden dienen uiterlijk 1 dec 1970 te zijn samengesteld
De minister kan een universiteit machtigen om bij wijze van proef voor een bepaalde periode af te wijken van de bovenomschreven bestuursorganisatie De regeling van het topbestuur is hiervan uitgezonderd (Experimenteer-artikel)
Het voorontwerp van wet bepaalt ten slotte de instelling van een commissie voor de bestuurshervormingen van de universiteiten en hogescholen Deze commissie die toegang heeft tot de vergaderingen van alle bestuursorganen van de universiteiten brengt ten minste eenmaal per jaar aan de minister rapport uit over de werking van de nieuwe wet
De minister kan bij algemene maatregel van bestuur bepalen dat in geval van verwaarlozing van het bestuur van de universiteit de bevoegdheden geheel of gedeeltelijk worden overgedragen aan anderen

Reacties

Naar de mening van de NSR belemmeren advies- en beroepsprocedures, goedkeurings- en initiatiefregelingen en de getalsverhoudingen iedere reële invloed van de studenten als het voorontwerp van wet van minister Veringa de parlementaire eindstreep haalt. Studenten zullen de nieuwe bestuurlijke regeling van deze wet niet als legitiem ervaren. Zij draagt volgens hen niet bij tot een beter functioneren van de universiteit.

Minister Veringa, aldus de NSR, wil de almacht leggen bij de beheerstop die de betrekkingen met Den Haag onderhoudt en op alle niveaus de macht over onderwijs en onderzoek aan zich trekt.

Deze voorstellen dwingen de studenten hun belangen in directe acties te verdedigen. Vertegenwoordigers van de grondraden zullen zich over een nadere houding ten opzichte van de voorstellen beraden.
De Utrechtse grondraad besloot alle studenten op te wekken niet aan de uitwerking van de voorstellen mee te werken.
Op 24 febr. noemde de raad van de technische en administratieve staf van de Universiteit van Amsterdam de voorstellen van Veringa „niet passend bij de thans aan de gang zijnde ontwikkelingen aan de Amsterdamse universiteit". Aan het eind van een tweedaags congres van de ASVA (op 13 en 14 maart) is besloten dat er direct na de paasvakantie een massale actie in alle faculteiten en afdelingen van de universiteit van Amsterdam op gang moet worden gebracht tegen de plannen van minister Veringa. Tevens werd actie aangekondigd tegen de plannen van regerings-commissaris Posthumus (zie pag. 724/2-1968 en 725/2-1968 en hieronder).
De congresgangers waren van oordeel. dat deze campagne in het teken moet staan van de strijd tegen het kapitalisme. Volgens hen zijn de plannen van minister Veringa en van prof. Posthumus niets anders

dan aanpassingen van de univeriteit qua bestuursorganisatie en onderwijssysteem aan de behoeften van het huidige industriële, neo-kapitalistische stelsel.
Op 28 febr. sprak de Academische Raad zich uit voor een verlaging van het aantal leden van de universiteitsraad van 60 tot ten hoogste 40, dit in verband met de doeltreffendheid. De Academische Raad meen!. dat ten minste de helft van het totale aantal voor de geledingen beschikbare zetels voor het wetenschappelijke corps zal moeten zijn en dat de studenten en de niet-wetenschappelijke staf elk ten hoogste een kwart krijgen.
De Kamerleden dr. H. Schuring en drs. H. Tilanus van de CHU waren zeer voldaan over de voorstellen van minister Veringa. Zij toonden zich er verheugd over, dat daarin ongeveer 90% van hun eigen plan (zie hierboven) was terug te vinden. Beide Kamerleden zagen in het voorontwerp een ver gaande vernieuwing in democratische zin van de universiteit.
In verschillende universiteitssteden, o.a. Utrecht, Amsterdam en Nijmegen en verder in Tilburg zijn bijeenkomsten gehouden waar duidelijk werd, dat de studentenoppositie aan enige innerlijke gespletenheid lijdt, wat betreft het verzet tegen de plannen van minister Veringa.
Sommige studenten, zoals Bram Peper, schrijver van het boek ,,De lastige Universiteit" en Henk Sips, lid van het bestuur van de NSR, zijn van mening dat de studenten zich beter kunnen neerleggen bij het beetje medezeggenschap dat hun in het Veringa-model is toebedacht en zich b.v. intensief dienen te gaan toeleggen op ,,inhoudelijke studiekritiek" en ,,analyse van de latere beroepspraktijk". (Zie ook volgende aflevering). (ANP, NRC, Het Parool, Persberichten ministerie *van* O & W).

EERSTE VOORTGANGSNOTA-POSTHUMUS. REACTIES

Prof. dr. K. Posthumus, regeringscommissaris voor het wetenschappelijk onderwijs, publiceerde op **23** febr. een eerste voortgangsnota, getiteld: ,,Universitair onderwijs, doelstellingen, functies, structuren", waarin hij ingaat op de kritiek die van vele zijden op zijn in okt. 1968 verschenen nota is geleverd (zie pag. 724/2-1968). Over enige tijd zal prof. Posthumus nog een tweede voortgangsnota publiceren, waarin hij de reacties van de faculteiten, universiteiten en secties van de Academische Raad zal bespreken.
Deze reacties worden momenteel nog in samenwerking met het Landelijk College van Studiecommissies en Studieverenigingen door de Stichting inter-universitair Instituut voor Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek (SISWO) verwerkt.

In de voortgangsnota handhaaft orof Posthumus bijna alle voorstellen zoals hij die in okt 1968, met betrekking tot de herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs openbaar maakte
Zo handhaafde hij in de vervolgnota zijn voorstel om de vaststelling van de cursusduur in het Academisch statuut te regelen
Hij onderscheidt nu de studieduur van de inschrijvingcduur De studieduur is onbeperkt, de duur van ae inscnrijving (waaraan fiscale en financiële voordelen verbonden zijn: is een bij de wet vastgestelde maximale overschrijding van de cursusduur De cursusduur en de maximale inschrijvingsduur zijn resp vier en zes jaar
Prof Posthumus heeft vastgehouden aan een selecterend propaedeutisch examen na een of twee jaar, waarna men zich gaat voorbereiden op het doctoraalexamen Het kandidaats- en baccalaureaatsexamen komen te vervallen Bij het doctoraalexamen behoort de selectie op de achtergrond te treden
Hiermee is de eerste fase van de studie afgesloten In zijn eerste nota had prof Posthumus voorgesteld de functie van assistent-onderzoeker in te stellen, die de doctorandus in staat zal stellen zijn proefschrift te voltooien In de eerste nota zouden de gegadigden bij de desbetreffende faculteit moeten solliciteren
In zijn vervolgnota is prof Posthumus tot de conclusie gekomen, dat het verantwoord is de mogelijkheid daartoe niet aan een ,,sollicitatie" te binden
Prof Posthumus gaat in de vervolgnota verder in op kritiek die geleverd is, met name op de vermeende scheiding tussen onderwijs en onderzoek die hij met een eerste fase tussen het doctoraal en het tweede erna zou hebben aangebracht
Prof Posthumus ontkent dit nadrukkelijk en zou in de art 1 en 2 van de Wet op het Wetenschappelijk onderwijs de doelstellingen van de universiteit als volgt omschreven willen zien

a. het geven van onderwijs;

b. de beoefening van wetenschap;

c de bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, waaraan ,,ter vermijding van alle onbegrip en misverstand" de doelstelling van alle onderwijs zou moeten worden toegevoegd;

d. het scheppen van de voorwaarden voor optimale persoonlijkheidsontplooiing.

In art. 2 zou dan het geven van onderwijs onderscheiden moeten worden in:

a. de *voorbereiding* tot het bekleden van maatschappelijke betrekkingen, waaronder mede de vorming tot zelfstandige beoefening van de wetenschap:

b. de bevordering van het inzicht in de samenhang van de wetenschappen.

In dit verband zegt prof Posthumus m b t. de op hem vooral door kritische studenten geleverde kritiek
,,Met de kritische studenten ben ik van mening dat binnen de universiteit, binnen het onderwijs in het algemeen in ruime mate gelegenheid moet zijn voor analyse, kritiek, voor de mogelijkheid om creatief alternatieven voor het bestaande te ontwerpen" Maar het mag niet zo zijn dat een agressieve groep studenten, ook al zijn ze bezield met de ,,beste bedoelingen van de wereld", hun eigen maatschappelijke gedachten dogmatisch aan anderen oplegt De universiteit bezit peen ,,leergezag , kan geen censuur uitoefenen, noch het establishment noch een nieuwe elite legitimeren De universiteit is een ontmoetingscentrum en een discussieplatform waar aprioristische waarden moeten worden gekritiseerd. niet worden opgedrongen Onder zulke waarden versta ik zowel die van het ,,neo-marxisme", het ,,marcusanisme", het ,,anarchisme" enz , als die van de ,,status quo" en van de talloze andere wijsgerige, godsdienstige, maatschappelijke en wetenschappelijke stromingen"

Reacties

De CHU-Kamerleden Schuring en Tilanus zeiden dat ,,prof. Posthumus een juiste opzet heeft gevonden voor die vereenvoudigingen, zonder welke ons wetenschappelijk onderwijs op de duur onhanteerbaar en onbetaalbaar zou worden".
Het bestuur van de NSR noemde de eerste voortgangsnota van prof. Posthumus ,,van geen enkel belang, tenzij als bliksemafleider".
Het rapport is al met al de zoveelste aanwijzing van en schakel in de disciplinering van de studenten in de volledige aanpassing van hun beroepskwalificaties aan de eisen van de heersende economische belangen, aldus de NSR. De studenten moeten, volgens de NSR, in acties de hieruit voortvloeiende beperkingen doorbreken. De NRC gaf op 24 febr. als commentaar:
,,Uiteraard verlaat men niet met een allesomvattende vakkennis de universiteit, maar met een basiskennis en een methodologisch wetenschappelijk denken. Wie een van de aspecten verwaarloost, begaat een ernstige fout. Daarom is het zo juist, dat prof. Posthumus duidelijker dan in zijn eerste nota, waarin hij predoctoraal en post-doctoraal een ander accent gaf, nu de nadruk legt op het wetenschappelijk karakter van de studie als geheel". *(ANP, NRC)*

OPKOMSTPLICHT BIJ VERKIEZINGEN AFGESCHAFT

Op 19 febr. sprak de Tweede Kamer zich met 92 tegen 15 stemmen uit vóór afschaffing van de opkomstplicht bij verkiezingen. Tegen stemden de fractie van de CPN, drie leden van de CHU-fractie en acht vertegenwoordigers van de VVD. De CPN stemde tegen het voorstel omdat zij het als een aanloop voor

wijziging van het kiesstelsel beschouwde, een deel van de VVD omdat zij over-representatie van extreme groepen vreest.

Op 4 maart keurde de Eerste Kamer genoemde wijziging van de Kieswet zonder hoofdelijke stemming goed. Gevolg van de wijziging is, dat reeds bij de Statenverkiezingen van 18 mrt kiesgerechtigden niet verplicht zijn zich naar het stembureau te begeven. De straf op het niet naleven van de opkomstplicht — f 15,— boete maximaal — komt hiermee te vervallen.

Voorgeschiedenis

De verplichting om van het kiesrecht gebruik te maken werd in 1917 in de Grondwet opgenomen er, sindsdien zijn o a in de Jaren 1921 1933, 1946 en 1965 pogingen gedaan om deze verplichting weer ongedaan te maken

Als grondwettelijke verplichting heeft de opkomstplicht het maar vijf jaar uitgehouden In 1922 werd hij overgeheveld naar de Kieswet, waarna reeds in 1923 bijna een poging gelukte de opkomstplicht geschrapt te krijgen In dat jaar staakten de stemmen met 39 voor en 39 tegen (amendement-E J Beumer), waarna de Kamer de volgende dag het amendement verwierp Ook in 1951 kwam de wens tot afschaffing opnieuw ter sprake, zonder dat de Kamer tot een uitspraak kwam

In 1965 werd bij amendement voorgesteld de opkomstplicht uit de Kieswet te schrappen (zie pag 665/1-1965) Dit amendement werd toen met 98 tegen 30 stemmen verworpen Tegen aanvaarding van het amendement spraken zich uit de fracties van de KVP, VVD, CHU en de meeste leden van de PvdA-fractie

Op 5 okt 1966 werd, na een suggestie uit de Kamer, de commissie-Opkomstplicht onder voorzitterschap van de heer J J A Berger (thans burgemeester van Groningen) geinstalleerd, die begin 1968 aan de minister van binnenlandse zaken rapport uitbracht (zie pag 21/1-1968)

De commissie adviseerde in grote meerderheid tot afschaffing van de opkomstplicht „voor mondige mensen, voor wie de opkomstplicht een anachronisme is geworden"

Ook in het eerste rapport van de Staatscommissie-Cals-Donner werd de afschaffing van de opkomstplicht aanbevolen (pag 551/3-1968) In een nota — van 2 dec 1968 — stelde de regering zich achter dit advies (zie pag 789/2-1968) Een hiertoe strekkend wetsontwerp werd bij de Tweede Kamer ingediend

Op 4 febr van dit jaar diende mej mr A M Goudsmit (D'66) een voorstel in om het wetsontwerp tot afschaffing van de opkomstplicht sneller te behandelen dan oorspronkelijk de bedoeling was, opdat deze plicht nog voor de Statenverkiezingen zou kunnen vervallen Mej Goudsmit trok haar ordevoorstel in, toen Kamervoorzitter Van Thiel voorstelde dit debat op 17 en 18 febr te houden

Tijdens het debat in de Kamer dat aan de stemming op 19 febr. vooraf ging, zei minister Beernink niet te geloven dat de afschaffing zal leiden tot een massaal wegblijven. IA N P. N R C)

(Vor. ber. pag. 789/2-1968)

BELGIË

PERS

De Société d'Edition et de Publicité (SEP) die de Brusselse liberale krant „La dernière Heure" uitgeeft, heeft op 10 maart via het agentschap Belga de volgende mededeling verstrekt:

„De heer Maurice Brébart die reeds sedert geruime tijd de meerderheid van de aandelen van de SEP bezat, heeft de aandelen van de minderheidsgroepen verworven, met de medew-erking van de vennootschap Jourdain & Co die met de SEP geassocieerd is in de Régie générale de Presse.

De heer Marcel Brébart blijft beheerder, voorzitter van de raad van beheer en mededirecteur met de heer Maurice Brébart.

Door de heer Maurice Brébart zal geen enkele wijziging worden aangebracht aan de huidige gedragslijn van La derniere Heure."

Het bericht lokte de volgende dagen perscommentaar uit, hoofdzakelijk van socialistische en christen-democratische kranten, die waarschuwden voor financiële concentraties en hun weerslag op de persvrijheid. Volgens sommige kranten zou de vennootschap Jourdain & Co die de Brusselse katholieke krant La libre Belgique uitgeeft, ten gevolge van de operatie over ongeveer 40% van de aandelen van de SEP beschikken.

RAAD VOOR TAALADVIES

Minister Van Mechelen (Nederlandse cultuur) heeft op 27 febr. de raad voor taaladvies geïnstalleerd. De raad mag opmerkingen formuleren en aanbevelingen doen i.v.m. het Nederlandse taalgebruik bij de openbare besturen en het bedrijfsleven. De dienst kan telefonisch om advies worden verzocht, ook door particulieren. De leden zijn: mevr. Van Straelen-Van Rintel, M. Galle, W. Penningckx, M. van Nierop, G. Geerts, J. Florquin, K. Heidbuchel, W. Pée, K. Hemmerechts, R. Haeseryn, V. Vanacker, G. Vannes, G. Aertsens en J. Verhasselt.

WAALSE ASSEMBLEE

Op uitnodiging van de Conseil Economique Wallon hebben de Waalse parlementsleden van alle partijen en ook de meeste Waalse ministers op 4 maart, bijeen in assemblee, de infrastructuurproblemen van hun gewest besproken, inzonderheid de kwestie van de havenexpansie. Tot de bijeenroeping was besloten daags na het incident-De Saeger. (Vor. ber. pag. 70/1.)

De Luxemburgse provinciegouverneur M. Brasseur zat de vergadering voor en lichtte de regeringsbeslissingen i.z. het havenbeleid toe. Na een kort debat werd overeengekomen een studiecommissie op te richten voor het verder onderzoek van de problemen. De commissie moet uiterlijk op 30 juni 1970 gereed komen met haar voorstellen.

VERSLAG NATIONALE BANK

Volgens het jaarverslag 1969 van de Nationale Bank van België dwingt de evolutie van de openbare financiën de monetaire overheid tot een niet aflatende voorzichtigheid, waarbij vooral moet worden gezorgd voor de beveiliging van de concurrentiekansen van het bedrijfsleven.

Het verslag schetst het verloop van de financiële toestand in België en het buitenland en vermeldt de maatregelen van monetair beleid die in april en mei 1969 werden getroffen door de NBB. Verder wordt een inventaris gemaakt van de resultaten en worden de voorwaarden toegelicht, waaronder de evenwichtige groei kan worden voortgezet. Tenslotte beklemtoont het verslag de belangrijkheid van de internationalisering van het economische en financiële leven. De NBB hoopt ook in 1970 d.m.v. haar geldpolitiek bij te dragen tot een economisch evenwichtige groei. Voorrang zal worden gegeven aan kredietverlening voor productieve bedrijvigheid, voornamelijk in de probleemgebieden, en aan kredieten voor het realiseren van vaste investeringen of voor de fabricage van uitvoerprodukten. De kredieten voor de bouw en de consumptie moeten daarentegen beperkt blijven. De NBB verwacht vooral heil van een gecoördineerd internationaal economisch beleid, niet alleen in EEG-verband, maar ook met andere landen. De Bank meent dat in de schoot van de internationale instellingen het optreden van de regeringen en van de centrale banken beter gecoördineerd moet worden.

Het jaarverslag bevat ook een uitvoerige documentatie over de bedrijvigheid in de diverse sectoren van het economisch leven.

STAKING BIJ FORD-GENK

Het Ford-bedrijf te Genk waar reeds in 1968 gedurende vijf weken gestaakt werd (zie pag. 776/3-1968), beleefde opnieuw een langdurige staking. Op 29 jan. legden de arbeiders in de afdeling matrijzenbouw spontaan het werk neer. 's Anderendaags was de staking algemeen en werd zij erkend door de vakbonden. De eisen van de arbeiders hadden zowel op de loonregeling als op de menselijke relaties in het bedrijf betrekking. De staking duurde tot 9 maart. Toen werd bij geheime stemming (60% voor) een voorstel van de sociaal-bemiddelaar aangenomen. Het voorziet o.m. in een loonsverhoging van 3 fr per uur, een aanpassing van dc eindejaarspremie, de geleidelijke afschaffing van de loonklassen 1, 2 en 3, verkiezingen voor de samenstelling van een verruimde vakbondsdelegatie, betere informatie over de arbeidsorganisatie, raadpleging van de arbeiders i.v.m. het zaterdagwerk.

OPENING NIEUWE INNO

Op 11 maart werd aan de Nieuwstraat te Brussel het nieuwe INNO-warenhuis geopend. Het werd op dezelfde plaats opgetrokken waar het oude warenhuis op 22 mei 1967 door een catastrofale brand werd verwoest. (Zie pag. 342/2-1967).

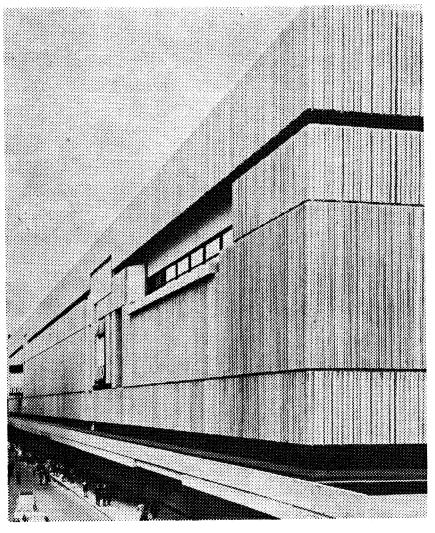

Ontworpen door de architecten J. Polak en R. Stapels, valt het 135 m lange en 92 m brede gebouw vooral op door zijn gevel, in lichtbeige, architectonisch beton uitgevoerd. Parallel met de bouwwerken werden ook enkele aangrenzende straten verbreed.

LATIJNS-AMERIKA

MEXICO

ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN 1969

De verslagen over de economische situatie in 1969 van de verschillende overheids- en particuliere instellingen, aldus de NZZ (22-1) zijn over het algemeen, ondanks de inflatoire druk en de moeilijkheden in de landbouw, optimistisch.
Het bruto naûionale produkt dat in 1968 met 7,1% toenam, groeide in 1969 slechts met 6,5%. Als men echter de ongunstige weersomstandigheden in aanmerking neemt, is dit resultaat niet ontmoedigend. Heit totale bruto nationale produkt bedroeg in 1969 $ 28 mrd.
Een bijzonder grote belasting voor de Mexicaanse economie is de snelle bevolkingstoename, waardoor jaarlijks 700.000 tot 800.000 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd moeten worden.
46% van de economisch actieve bevolking is werkzaam in de landbouw, maar het aandeel van deze produktie-tak in het nationale produkt wordt verre overtroffen door de industrie.
De expansie van de industriële produktie was volgens officiële woordvoerders bevredigend; de groei was bijzonder groot in de mijnbouw, de aardolie-industrie en de energievoorziening. In de verwerkende industrie behaalden de chemische sector, de machinebouw en de bouwsector zeer bevredigende resultaten. Opvallend was de sterke groei in de sector huishoudelijke apparaten.
Veel ongunstiger waren de resultaten van de landbouw, veroorzaakt door de slechte weersomstandigheden. Grote gedeelten van de oogst gingen verloren en het veebestand liep aanzienlijk terug waardoor er in enkele provincies moeilijkheden met de voedselvoorziening ontstonden, waarvan voornamelijk de lagere sociale groepen het slachtoffer werden, terwijl de prijzen voor landbouwprodukten omhoog gingen. Alleen in oktober 1969 stegen de prijzen al met 7%.

Investeringen en *kapitaalmarkt*

De privé-investeringen lagen in 1969 onder het niveau van die van 1968, de staatsinvesteringen daarentegen waren hoger dam in de vorige jaren, omdat de regering de werkeloosheid krachtig heeft bestreden en een aantal plannen voor de verbetering van de infra-structuur uitgevoerd heeft. Volgens de *NZZ* zijn verhoogde staatsuitgaven een typisch begeleidingsverschijnsel van een aflopende presidentsperiode (in juli zijn er presidentsverkiezingen).
Ook in beurskringen was men zeer tevreden over de economische situatie en heeft men optimistische verwachtingen voor 1970. Men verwacht in die kringen een voortzetting van de huidige investeringspolitiek temeer daar de meest serieuze kanshebber voor het presidentschap Echeverria Alvarez hogere staatsinvesteringen en verdere uithouw van de infra-structuur op zijn programma heeft staan. Toch dient in 1970 met deflatie gerekend te worden, maar welke gevolgen dit voor de investeringspolitiek zal hebben, is nog niet bekend.

Buitenlandse handel

Volgens voorlopige berekeningen van de bank voor buitenlandse handel is 1969 voor de buitenlandse handel zeer succesvol geweest. De export nam met ca. 16% toe, terwijl de import slechts met 5% toenam. De voornaamste exportgoederen bleven katoen, graan, ertsen, levensmiddelen en genotmiddelen. Ingevoerd werden voornamelijk machines, chemische produkten en transportmiddelen. Het toerisme nam toe met 10% toe.
Terwijl 1969 met een positieve betalingsbalans eindigde, bleef de handelsbalans negatief. Volgens waarnemers kunnen de chronisch negatieve handelsbalans en de toenemende buitenlandse schulden slechts ongedaan gemaakt worden door een omstructurering van de buitenlandse handel, uitbreiding van heit toerisme en voos alles door mees en meer de importen te vervangen door eigen produkten.

Inflatoire tendensen

Zoals al vermeld hebben de terugslagen in de landbouw tot prijsstijgingen, o.a. van vlees, melk, suiker en groenten geleid, die door het vaststellen van nieuwe minimumlonen en een hervorming van de arbeidswetgeving nog eens geaccentueerd werden. Volgens beschikbare gegevens zijn de loonkosten met 15% gestegen.
Men hoopt door de algemene ontwikkeling van de conjunctuur de sociale gevolgen van de prijsstijgingen te kunnen neutraliseren. Tegelijkertijd zijn er tendensen die

wijzen op een toenemende steun van de staat aan de laagste sociale groepen.
Behalve de levensmiddelen waren er ook prijsstijgingen in de staalsector en bij de energievoorzieningen. In 1970 dient dan ook gerekend te worden met een strenge controle van de inflatoire krachten en met enkele restrictieve maatregelen. Dit schijnt in ieder geval niet te gelden voor de staatsuitgaven die dit jaar ca. $ 2,5 mrd zullen bedragen.

Regeringsstandpunt en maatregelen

Nav het bekend worden van de cijfers van de Mexicaanse economie, merkte Le Monde (2-1) op dat slechts een minderheid van de Mexicaanse bevolking profiteert van het Mexicaanse „Wirtschaftswunder" en dat de meerderheid in zeer onbestendige omstandigheden blijft leven
De Mexicanen die eensgezind voor een ware sociale rechtvaardigheid zijn, verschillen echter van mening over de wijze waarop die moet worden bereikt Sommigen eisen een totale herstructurering van het regime De regering van president Diaz Ordaz is evenwel van oordeel dat het mogelijk is de onvermijdelijke veranderingen tot stand te brengen binnen de instellingen van het huidige regime
President Diaz Ordaz heeft in zijn regeringsverklaring van 1 sept 1969 de nadruk gelegd op de noodzaak van een rechtvaardigere verdeling van het nationale inkomen De kandidaat van de regeringspartij (PRI) voor de presidentsverkiezingen op 5 juli 1970, Echeverria Alvarez, heeft sedert het begin van zijn campagne het „schandalige verschil in levensstandaard tussen enkele welgestelden en die van de grote meerderheid van de bevolking" aan de kaak gesteld
Deze toekomstige president van de republiek wil voorrang geven aan „dit ernstige probleem", maar ook hij zegt dat het moet worden gedaan binnen het kader van de bestaande politieke structuren
Men verwacht dat het verscheidene jaren zal vergen om het daartoe geeigende klimaat te scheppen
Verscheidene leden van de PRI (Institutionele revolutionaire partij) hebben die moeilijkheid goed doen uitkomen De linkervleugel van de regeringspartij is al lang van mening dat de PRI een rem is geworden voor de revolutie en dat zij grondig moet worden vernieuwd
Om de alom heersende ontevredenheid weg te nemen bepaalde de regering dat met ingang van 1 januari de salarissen van het gehele overheidspersoneel met gemiddel 20% verhoogd zouden worden
Het onderwijzend peraoneel ging er het meest op vooruit met verhogingen tot 40% (NRC, NZZ, Le Monde)

STUDENTENVERZET DUURT VOORT.

Het akkoord tussen de universiteitsautoriteiten en de stakingsraad van de studenten (pag. 795/2-1968) in november 1968 heeft niet betekend dat er een eind gekomen is aan het studentenverzet. Ook in 1969 hebben de studenten, vaak op massale wijze, blijk gegeven van hun ontevredenheid, waarbij botsingen met de politie niet uitbleven
Het verzet tegen de regering nam toe, toen er bijzonderheden over de behandeling van de politieke gevangenen bekend werden en toen berechting van de organisatoren van de demonstratie van 2 okt. 1968 uitbleef. Begin december '68 werden de colleges aan de universiteit van Mexico City weer hervat en besloten de studenten helt nationale stakingscomité op te heffen en een „nationaal comité voor de strijd" op te richten dat alle pogingen om tot een nieuwe grote onafhankelijke studentenorganisatie te komen, zou moeten bevorderen.
Toen de autoriteiten hun belofte dat de in oktober gearresteerde studenten spoedig weer op vrije voeten zouden komen, niet nakwamen. werd er voor 13 december een grote protestdemonstratie gepland. De autoriteiten brachten een enorme politiemacht op de been, een aantal studenten werd gearresteerd en de demonstratie werd afgelast.
In januari 1969 werden wederom enkele stakingen en demonstraties gehouden uit protest tegen het feit dat er nog steeds studenten in arrest waren.

Maatregelen tegen opposanten

De arrestaties beperkten zich niet tot studentenkringen. Midden nov. 1968 werd de beroemde schrijver José Revueltas gearresteerd onder beschuldiging van „rebellie en wapenbezit". Eind mei 1969 meldde Le Monde (28-5) de arrestaties van Ramon Danzos Palomino, lid van de communistische partij en leider van een oppositionele vakbond, Rafael Estrada Villa, oud-afgevaardigde en één der leiders van uiterst links en Heberto Castillo, een onderwijzersleider.
Eind juni berichtte Le Monde over de processen tegen Adolpho Gilly, een inwoner van Uruguay en heit Argentijnse echtpaar Fernandez wegens „samenzwering" tegen de Mexicaanse staat. De drie veroordeelden (tot resp. 8 en 6 jaar) behoorden tot de trotskistische revolutionaire arbeiderspartij POR.

Nzeuwe ongeregeldheden *bij* herdenkingen

De herdenkingen van de bezetting van de autonome universiteit van Mexico City door de politietroepen op 23 september 1968 en van het bloedige politie-optreden in Tlatelolco op 2 okt. van dat jaar, zijn rustiger verlopen dan men aanvankelijk gedacht had De autoriteiten hadden uitgebreide voorzorgsmaatregelen genomen en nadat een extreem-r-echtse studentengroepering tijdens een herdenking op 23 sept. op het terrein van de technische hogeschool op de verzamelde studenten had geschoten, waarbij enkele gewonden vielen, besloten ook de studentenleiders van demonstratie op 2 okt. af te zien, om naar zij venklaarden de regering geen aanleiding te geven voordeel te trekken uit een onzekere situatie. Wel werd de bevolking opgeroepen een minuut stilte in acht te nemen maar hier werd vrijwel geen gevolg aan gegeven. Op de nacht voorafgaande aan de herdenkingsdag werden overigens ca. 200 studenten gearresteerd

Positie politieke *gevangenen* en protesten studenten

De behandeling van de politieke gevangenen in de gevangenis van Lecumberri en het uitblijven van hun berechting heeft zowel in Mexico als daarbuiten sterk de aandacht getrokken.
Eind april 1969 richtte een aantal gevangenen een open brief aan de Mexicaanse pers waarin zij zich beklaagden over de behandeling en de toestand in de gevangenis. Het voedsel zou onvoldoende zijn en bezoekers zouden regelmatig lastig gevallen worden door het bewakend personeel. Op 11 juni schreef de toen nog steeds in arrest zijnde schrijver José Revueltas een brief aan de direoteur van de gevangenis waarin hij zich beklaagde over de behandeling die hij kreeg en waarin hij aankondigde uit protest een hongerstaking te beginnen.
Begin oktober gaven 150 politieke gedetineerden in de Lecumberri gevangenis een verklaring uit waarin zij o a. zeiden door martelingen gedwongen te worden te bekennen dat zij bij de ongeregeldheden van 2 okt. 1968 heit vuur op de politie hadden geopend en dat de studentenbeweging subversief van opzet is.
Een door de Amnesty International en de Federatie voor de rechten van de mens naar Mexico gezonden Franse advocaat kreeg geen toestemming van de autoriteiten een gesprek te voeren met de politieke gevangenen. Hij verklaarde dat er in Mexico een situatie bestaat die een ernstige bedreiging vormt voor de menselijke vrijheden. Vanzelfsprekend kwam al deze belangstelling de regering niet erg gelegen, temeer daar dit jaar de presidentsverkiezingen gehouden zullen worden De officiële presidentskandi-

daat Luis Echeverria heeft op zijn verkiezingstournee die in november begon zelfs ontkend dat er politieke gevangenen bestaan. Hij gaf toe dat er een aantal mensen gevangen zit op beschuldiging van misdrijven tegen de openbare orde, maar dat waren volgens hem geen politieke gevangenen.
Vijfennegentig politieke gevangenen in Lecumberri gingen daarop begin december in hongerstaking. In een brief aan de procureur-generaal van de republiek wezen zij er nog eens op, bijna een jaar in hechtenis te zijn zonder berecht te zijn en dart geen door de grondwet en andere wetten vastgelegde procedures voor een proces in acht werden genomen.
Als teken van solidariteit begonnen de studenten daarop een campagne ten gunste van de onmiddellijke en onvoorwaardelijke invrijheidsstelling van de gevangenen terwijl ook honderden intellectuelen, waa onder vooraanstaande schrijvers en kunstenaars zich tot de president richtten en hem verzochten het Congres een algemene amnestiewet voor te leggen.
Toen begin januari 1970 bekend werd dat de bewakers van de gevangenis van Lecumberri andere gevangenen strafoefeningen lieten uitvoeren tegen de politieke gevangenen en toen van officiële zijde nog eens verklaard werd dat de politieke gevangenen de enige schuldigen waren aan deze gebeurtenissen en de reaotie van hun medegevangenen hadden uitgelokt, besloten de studenten van de universiteit van Mexico City een algemene collegestaking af te kondigen. Op 16 jan. was er een vrijwel algemene collegestaking in geheel Mexico.
Waarnemers wezen erop dat deze staking een nieuwe impuls heeft gegeven aan het verzet van de studenten en wellicht het begin van nieuwe grootscheepse acties zal zijn. *(NRC, Le* Monde, *NZZ)*

PARAGUAY

ECONOMISCHE TOESTAND

Aan de *NZZ* (14-12-'69) ontlenen wij het volgende over de economische toestand in Paraguay.
Paraguay behoort tot de armste landen van Latijns-Amerika en worstelt al jaren met een negatieve handelsbalans. De exporten lopen terug, terwijl de importen in 1968 een absoluut record bereikten.
In de vijftiger jaren was hout het voornaamste exportprodukt, tegenwoordig zijn het de veeteeltprodukten, die met $ 15,2 mln bijna een derde van de totale uitvoer van $ 47,5 mln uitmaken.
De sinds 1967 ingetreden teruggang van de uitvoer wordt voornamelijk veroorzaakt door de restrictieve maatregelen van Argentinië.
De importen bedroegen in 1968 $ 66,5 mln; zij bestaan voornamelijk uit voertuigen, machines en apparaten, levensmiddelen, drank en tabak, ijzer, staal en chemische produkten.
Het tekort op de handelsbalans wordt voornamelijk door kapitaalimport, dat grotendeels ontwikkelingshulp is, gedekt.
De buitenlandse schulden van Paraguay zijn dan ook sterk gestegen Op 31 december 1968 was het bedrag aan buitenlandse leningen $ 171,5 mln.
De centrale bank heeft voor de periode 1970 tot 1972 berekend dat de importen jaarlijks met 6% zullen toenemen, terwijl de exporten slechts 3% zullen groeien, zodat jaarlijks een tekort van niet minder dan $ 33 mln zal ontstaan. De regering heeft reeds toezeggingen voor grote leningen, zodat dit verschil wel opgevangen kan worden. Zonder deze leningen echter zou de guarani in gevaar komen. De pariteit tegenover de dollar is sinds 1960 onveranderd: zij bedraagt 123,60 guarani voor één dollar.
Naar men verwacht zal de buitenlandse hulp de deviezenreserve die in 1964 $ 10,4 mln bedroeg, in 1970 met $ 3,9 mln en in 1971 met $ 1,1 mln doen stijgen. Men heeft berekend dat de importen in 1969 $ 70,4 mln zullen bedragen, in 1970 $ 76,8 mln, in 1971 $ 83,5 mln en in 1972 $ 89,4 mln terwijl de exporten dan $ 67,7 mln zouden bedragen.
De staat heeft haar uitgaven sinds 1963 verdubbeld. De staatuitgaven zullen in de jaren tot 1972 gemiddeld 18% van het bruto sociale produkt gaan uitmaken.
Men verwacht een jaarlijkse groei van het bruto sociale produkt van ca 6%. Het inkomen per hoofd van de bevolking is sinds 1962 jaarlijks met 3,1% gestegen. De regering schat de werkeloosheid op 6% van de actieve bevolking, zonder de zgn. versluierde werkeloosheid, die in ontwikkelingslanden steeds groot is, meegerekend te hebben.
De investeringen van staatswege zullen in de periode tot 1972 ca 37% van de totale investeringen uitmaken, in de zelfde periode zal de belastingdruk met 10% verhoogd worden. In de eerste negen maanden van 1969 heeft Paraguay $ 35 mln aan ontwikkelingshulp ontvangen, waarvan 47,7% voor de landbouw bestemd was, 23,7% voor de openbare gezondheidszorg, 16,3% voor het verkeer en 11,4% voor industrie en energievoorziening. Het toerisme is de laatste jaren een belangrijke deviezenbron geworden.

CONFLICT TUSSEN STAAT EN KERK

De leiding van de katholieke kerk van Paraguay is in het afgelopen jaar in een openlijk conflict met dictator generaal Alfredo Stroessner gekomen. Bij verschillende gelegenheden hebben de Paraguayse bisschopen ernstige kritiek op het regime van Stroessner geuit en men is zelfs zo ver gegaan om verscheidene regeringsleiders publiekelijk te excommuniceren. De uitwijzing van een priester en het verbod van het katholieke blad „Comunidad" waren de voornaamste aanleidingen voor de geestelijkheid om zich fel tegen het regime van Stroessner te keren. De moeilijkheden waarin Stroessner zich nu bevindt, aldus de *NRC* (4-12-'69) zijn terug te voeren op de zeer bescheiden liberalisatie-politiel.; die Stroessner enkele jaren geleden begon door te voeren. Zeker van de onvoorwaardelijke steun die hem door het leger en de Partido Colorado wordt verleend, liet hij toen verkiezingen uitschrijven waaruit hij zelf weer als overwinnaar te voorschijn kwam (pag. 159/2-'68).
Ook als die verkiezingen zonder intimidatie en fraude zouden hebben plaatsgevonden, zou Stroessner ze

Generaal Alfredo Stroessner

hoogstwaarschijnlijk gewonnen hebben.
De teugels werden wat gevierd en de oppositie kreeg een smalle speelruimte toegewezen, die vooral door de radicaal-liberale partij gretig, maar overigens loyaal werd gebruikt.
In de nieuwe constitutie van 1967 handhaafde Stroessner echter een clausule die een steen des aanstoots en ook een beslissend struikelblok voor de oppositie zou blijven vormen: het land bleef — zoals nu al meer dan 20 jaar het geval is — in staat van beleg, zij het dat de toepassing ervan slechts voor een periode van 90 dagen geldig zou zijn.
Dit verschaft Stroessner een vrijbrief om politieke opponenten zonder vorm van proces en voor onbepaalde tijd — sommigen zitten nu al meer dan 10 jaar — achter slot en grendel te zetten. Het enige wat Stroessner hoeft te doen — en ook doet — is met de regelmaat van de klok elke 3 maanden de uitzonderingstoestand bij decreet voor eenzelfde tijdsduur te verlengen.
Het was de leiding van de katholieke kerk die zich in de zaak mengde en vrijlating van de politieke gevangenen eiste, nadat protesten van andere zijde geen gehoor hadden gevonden bij Stroessner.
De kerkelijke leiding kwam weer in het geweer toen generaal Stroessner begin mei het ontslag van 4 Jezuïeten, docenten aan de katholieke universiteit van Asuncion, eiste, omdat zij ,,subversieve activiteiten" zouden bedrijven. De negentien bisschoppen van Paraguay waarschuwden de president dat ontslag van de docenten gevaarlijke consequenties zou hebben.
Na het bezoek van gouverneur Rockefeller (pag. 419/2-1969) waartegen door studenten heftig werd geprotesteerd, werd de censuur weer ingesteld en elke politieke berichtgeving verboden. In aug. 1969 kwam Stroessner met een wetsontwerp genaamd ,,Ter verdediging van de democratie en van de sociale en politieke orde van de staat".
Daarin werd het recht van informatie, meningsuiting, vergadering en vereniging ongedaan gemaakt. Op het lezen en verspreiden van oppositionele lectuur werd een straf gezet van 3 jaar. De wet werd door Stroessner toegelicht met het dictaat dat het ,,recht om de vrede en de orde te bewaren een gewijde prioriteit heeft boven alle andere rechten van de mens",
De bisschoppenconferentie gaf na het bekend worden van de plannen van Stroessner een verklaring uit waarin ze heftig protesteerde tegen het wetsvoorstel en waarin ze het parlement op haar verantwoordelijkheid wees. Tot een werkelijke krachtmeting tussen de leiding van de kerk en het regime van Stroessner kwam het na de uitwijzing van Francisco De Paula Oliva, Jezuïet en directeur van het instituut voor leer der communicatiemiddelen aan de universiteit vin Asunrion.
De officiële reden van de uitwijzing van Oliva luidde dat hij de studenten bij godsdienstige bijeenkomsten en tijdens de colleges aanzette tot subversieve activiteiten. Waarnemers zijn echter van mening dat de regering opgetreden is tegen de geestelijke om een eind te maken aan het succes dat de priesters, voornamelijk Jezuïeten van Spaanse afkomst, hadden in het organiseren van de studenten.
In april 1969 werd de studentenleider Alfredo Carillo gearresteerd nadat hij een vergadering toegesproken had. De autoriteiten zeiden dat hij spoedig zou worden vrijgelaten maar toen dit in oktober nog niet gebeurd was, ging een aantal studenten in hongerstaking in de universiteit van Asuncion, waarop de politie de universiteit bezette. Oliva die bij de politie wilde bemiddelen, werd gearresteerd en naar Argentinië uitgewezen.
Een protestdemonstratie van geestelijken en studenten werd door de politie uiteengeslagen. Deze gebeurtenissen brachten de aartsbisschop van Asuncion, Mena Porta ertoe de excommunicatie af te kondigen van „de autoriteiten die opdracht hadden gegeven tot de aanslagen op de priesters en nonnen". Onder de geexcommuniceerden bevonden zich de minister van binnenlandse zaken en de commissaris van politie van Asuncion. De zondag volgend op het politie-optreden werden alle godsdienstoefeningen op last van de bisschoppen, uit protest, afgelast. Het nummer van het katholieke blad „Comunidad" dat een verslag van de gebeurtenissen bevatte werd in beslag genomen en Gilberto Gimenez, de directeur van het blad, moest uitwijken naar Argentinië.
Sinds deze gebeurtenissen is de verhouding tussen de katholieke kerk en de regering uiterst koel. Grote katholieke manifestaties waarbij de regering vertegenwoordigd placht te zijn, zijn afgelast en de bisschoppen weigeren nationale manifestaties bij te wonen. (NRC, *Le Monde, Financial Times)*

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

ARABISCH OVERLEG. TOPCONFERENTIE TE RABAT. NAUWERE SAMENWERKING TUSSEN VAR, LIBIË EN SOEDAN. CONFERENTIE FRONTSTATEN

Na de kleine topconferentie van sept. 1969 te Cairo, gevolgd door de islamitische topconferentie te Rabat (zie pag. 634/2 e.v.-19691, is tenslotte in december te Rabat een Arabische topconferentie gehouden. Deze leidde niet tot een gecoördineerde actie van alle Arabische staten, wel kwam een nieuwe regionale samenwerking tot stand tussen de VAR en de jonge ,,revolutionaire" staten Libië en Soedan.

Rede Nasser

Alvorens een reeks Arabische contacten plaats vond, hield de Egyptische president Nasser op 6 nov. 1969 een rede voor het parlement te Cairo, die een opmerkelijk ,,agressief" karakter droeg.

Hij zei o a . „Ons allen is het zonder onderscheid duidelijk geworden dat ons geen andere keus blijft dan het conflict uit te vechten Ondanks geleden verliezen zet de vijand zijn druk voort en legt hij een aanmatigende houding aan de dag Tegelijkertijd verschaffen de vrienden van onze vijand, daaronder als eerste de VS, deze verder steun die het hem toestaat de agressie voort te zetten Wij hebben t a v de verscheidene pogingen het conflict op vreedzame wijze op te lossen elke deur open gelaten en slechts voorwaarden gesteld, welke door de eer en de nationale waardigheid gedicteerd zijn alsmede door de veiligheid van ons land en onze natie Wij hebben vastgesteld dat de vrede geen capitulatie betekent en dat het onmogelijk is de vredesoproepen van de vijand met zijn expansionistische plannen in overeenstemming te brengen Wij hebben verder vastgesteld dat een oplossing krachtens de resolutie van de Veiligheidsraad de volledige terugtrekking van de strijdkrachten van de aanvaller moet omvatten, een andere oplossing zou slechts betekenen dat men ons, hoewel men van vrede spreekt, in werkelijkheid voor voldongen feiten wil stellen Wij hebben reeds verklaard dat in deze crisis geen oplossing kan komen die op een regeling berust, welke uitsluitend het Egyptisch grondgebied betreft, maar dat men onvoorwaardelijk alle bezette gebieden moet bevrijden het Arabische Jeruzalem, de westelijke oever van de Jordaan, de Gaza-strook en de Syrische heuvels Wij hebben ons niet met de aanvaarding van de resolutie van de Veiligheidsraad tevreden gesteld, wij hebben ons ook ingespannen deze in de praktijk te doen uitvoeren en door het opnemen van contact inet de vertegenwoordiger van de secretaris-generaal der VN, en door steun aan de pogingen dei grote mogendheden in vier-mogendheden- of bilaterale besprekingen op grond van

hun mondiale verantwoordelijkheid en hun functie in de Veiligheidsraad, die de resolutie van 22 nov 1967 aanvaard heeft

Evenwel was alles tot dusver vergeefse moeite De duidelijke conclusie die wij daaruit moeten trekken, luidt, dat er geen andere uitweg meer is dan op eigen initiatief met geweld ons doel na te jagen, door een zee van bloed en onder een brandende hemel. ( )

De onvermijdelijkheid van de strijd moet ons grotere energie en kracht verlenen, uelhe wij u t ie keus putten die ons opgelegd wordt Deze keus is de essentiele vraag die men zich voor elke strijd stelt zijn of niet zijn De Arabische natie, met inbegrip van ons volk, heeft reeds vele slagen geleverd, maar de komende zal een van de zeldzame zijn die ons land met de rug tegen de muur zal plaatsen ( )

Ik zou mijn plicht niet nakomen als ik naliet U te zeggen dat tot dusver een groot deel van het Arabische potentieel niet gebruikt is Maar wij kunnen verhinderen dat dit grote deel van het Arabisch potentieel verloren gaat, wanneer wij op dit beslissend ogenblik in onze geschiedenis de weg van de strijd opgaan ( )

Het is niet mogelijk de strijd met de nodige bekwaamheid en loyaliteit te voeren zonder alle krachten van de Arabische natie te verenigen De eenheid van de politieke wil is de enig mogelijke voorwaarde daartoe Niets zou deze politieke wil met grotere klem kunnen demonstreren dan een Arabische topconferentie '

Arabische *defensieraad*

Van 8-10 nov. vond te Cairo een bijeenkomst van de Arabische defensieraad plaats. Deze werd bijgewoond door de ministers van defensie en buitenlandse zaken van 13 Arabische landen, d.w.z. van alle lid-staten van de Arabische Liga uitgezonderd Tunesië. Aan het overleg werd ook deelgenomen door een delegatie van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie.

De Raad kwam tot de conclusie dat de pogingen om een vreedzame oplossing te bereiken waren mislukt en op dood spoor waren geraakt.

,,Daarmee is de bevrijding van het Arabische grondgebied langs vreedzame weg door de Israëlische koppigheid en de materiële politieke en militaire steun, welke Israël van de VS en andere imperialistische mogendheden ontvangt, onmogelijk geworden. Het is daarom van essentieel belang dat wij verwezenlijken wat wij reeds besloten hebben, nl. dat onze weg de weg van mobilisatie, geweld en voorbereiding van een georganiseerde, ernstige concrete actie is, waarvoor elk van ons de volledige en duidelijke verantwoordelijkheid draagt. In het licht van deze feiten en met het oog op de verantwoordelijkheid voor het lot en de toekomst van de Arabische landen in dit stadium, is ons door de ons toevertrouwde historische erfenis de plicht opgelegd, onze verantwoordelijkheid op ons te nemen en de verwachtingen van de Arabische volkeren door een onbeperkte, allesomvattende militaire voorbereiding voor de aanstaande onafwendbare strijd te vervullen".

Het voornaamste besluit van de Raad was het bijeenroepen van een Arabische topconferentie op 20, 21 en 22 dec. te Rabat aan te bevelen. Voorts werd besloten de Palestijnse revolutie met het gehele potentieel van de Arabische natie te steunen; een versterking van het Arabisch verzet in de bezette gebieden werd goedgekeurd. Na beraad over de houding der VS, ,,welke het Amerikaanse staatsburgers toestaat in het Israëlische leger te dienen* en het Amerikaanse staatsburgerschap *te* behouden, besloot de Arabische defensieraad dat deze houding als een tegen de Arabische natie gerichte agressieve handeling moet worden aangemerkt, waardoor de VS de verwachtingen en bemoeiingen met een openlijke uitdaging en confrontatie beantwoorden, te meer daar zij Israël verder van wapens en vliegtuigen voorzien en op deze wijze de Israëlische agressie tegen de Arabische natie steunen. De Raad veroordeelt daarom deze agressieve houding en doet een beroep op het wereldgeweten zich met alle middelen tegen deze handelwijze te verzetten". Voorts nam de Raad een aantal strikt geheime besluiten.

Het besluit een Arabische topconferentie te houden, een streven waarvoor president Nasser van de VAR en koning Hoessein van Jordanië zich reeds lang hebben ingezet, kreeg nu ook de goedkeuring van koning Feisal van Saoedi-Arabië, die zich er steeds tegen verzet had en van mening was dat een dergelijke bijeenkomst slechts kon plaatsvinden als voor alle deelnemers duidelijk was dat de in 1967 op de topconferentie van Khartoem besloten politiek van de ,,vreedzame oplossing" geen kans meer had en dat de missie van VN-bemiddelaar Jarring „definitief mislukt" was. Enerzijds werd door waarnemers gesproken van een diplomatieke zege van Saoedi-Arabië daar dit presiden: Nasser gedwongen zou hebben een oorlogskoers te varen alvorens hij ,,zijn" topconferentie kreeg, anderzijds was er sprake van een Egyptische diplomatieke overwinning daar de VAR zich niet vastgelegd had alle vredespogingen op te geven, maar de defensieraad slechts als zijn „overtuiging" had uitgesproken dat uiteindelijk de oorlog onvermijdeiijk is. Hoe dan ook, het was volgens de *NZZ* (21-11) duidelijk dat de komende topconferentie niet aan de vreedzame oplossing, maar aan de oorlog, d.w.z. aan de oorlogsvoorbereidingen gewijd zou zijn.

Voorbereidingen top

Aan de topconferentie gingen enkele bilaterale contacten vooraf.

Zo bracht de Soedanese premier Jaafar al-Nimeiry een bezoek aan president Nasser van de VAR (14-16 nov.) en premier Omar Moammar Kadhafi van Libië (16-18 nov.). Soedan ontving van Libië een spoedlening van £ 7,25 mln. Voorts werd overeengekomen een ,,kleine" topconferentie van deze drie landen te houden na de Arabische top.

In Beiroet confereerde president Hélou van Libanon op 13 dec. met de Jordaanse premier Talhouni, die tevoren een bezoek aan Cairo had gebracht waar hij president Nasser ontmoette.

Op 18 dec. ontmoetten president Nasser en koning Feisal van Saoedi-Arabië elkaar voor het eerst sinds meer dan twee jaar te Cairo.

Voorts bracht de persoonlijke vertegenwoordiger van president Nasser, Hassan Sabri el-Kholy in deze periode bezoeken aan Beiroet, Damascus, Amman en Bagdad, welke volgens de NZZ (20-12) voornamelijk ten doel hadden een coördinatie van de VAR, Jordanië en Libanon m.b.t. de topconferentie te bereiken.

De topconferentie van Rabat

Op 21 dec. begon te Rabat met een dag vertraging de vijfde* Arabische

---

* De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers had op 20 okt te Washington tegenover diplomatieke vertegenwoordigers van 10 Arabische landen persberichten ontkend, volgens welke Amerikaanse militairen in de Israelische strijdkrachten dienst doen Hij zei o a . ,,In de Israelische strijdkrachten doet geen Amerikaans personeel in welke vorm ook dienst Enkele Israelische staatsburgers die zowel de Israelische als de Amerikaanse nationaliteit bezitten, zouden bij de Israelische strijdkrachten kunnen dienen, doch hiervoor beschikken wij niet over exacte cijfers Dezelfde situatie zou ook m b t de strijdkrachten van enkele andere landen, waaronder ook enkele Arabische staten, kunnen bestaan De VS moedigen geenszins Amerikaanse staatsburgers tot dienst bij de strijdkrachten van een ander land aan "

* 1) Cairo 13-17 jan. 1964; 2) Alexandrië 5-11 sept. 1964; 3) Casablanca 13-18 sept. 1965; 4) Khartoem 29 aug.-2 sept. 1967.

Tijdens de topconferentie te Rabat centraal pres. Nasser (VAR), rechts van hem pres Hélou (Libanon), uiterst rechts Arafat de leider van de PLO

topconferentie. Alle lid-staten van de Arabische Liga namen er aan deel. 11 landen waren vertegenwoordigd door hun staatshoofden: Boumedienne (Algerije), koning Hoessein (Jordanië), sjeik Sabah al Salam al Sabah (Koeweit), pres. Helou (Libanon), kolonel Kadhafi (Libië), koning Hassan II (Marokko), koning Feisal (Saoedi-Arabië), Salem Rabi (Zuid-Jemen), generaal al-Nimeiry (Soedan), pres. Nasser (VAR) en pres. al-Iryani (Jemen); 3 landen door ministers: de vice-premier van Irak, luitenant-generaal Hardan al-Takriti, kwam in plaats van de ziek gemelde president Ahmed Hassan al-Bakr, de Syrische minister van binnenlandse zaken, generaal Mohammed al Tawil, verving president Noureddin al-Atassi en de eveneens zieke president Bourguiba van Tunesië stuurde zijn persoonlijke vertegenwoordiger, staatsminister Taieb Slim. De conferentie werd ook bijgewoond door Yasser Arafat, de leider van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie.

De openingsrede werd uitgesproken door generaal al-Nimeiry van Soedan, die volgens de statuten het voorzitterschap vervulde doch dit na zijn toespraak — volgens *Le* Monde op aandrang van president Nasser — overdroeg aan koning Hassan, de gastheer. Al-Nimeiry bepleitte ,,volledige en onvoorwaardelijke steun'' aan de Palestijnse commando's, hij verklaarde dat de Arabische wereld alleen de oorlog overblijft, viel de VS aan en prees de SU en Frankrijk. Na hem voerden de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Abdel Khalek Hassoena en koning Hassan het woord, waarop de conferentie zelf achter gesloten deuren begon.

Reeds op de eerste dag ontstond een ernstig meningsverschil toen Zuid-Jemen. gesteund door de afvaardiging van Jemen: de recente gevechten tussen troepen van Zuid-Jemen en Saoedi-Arabië nabij de grenspost Wadia (pag. 111/2) aan de orde wilde stellen. De beide Jemenitische republieken dreigden van de conferentie weg te lopen als hun geschillen met Saoedi-Arabië niet op de agenda kwamen, koning Feisal liet weten heen te gaan als dit wel zou geschieden. Koning Hassan en president Nasser bemiddelden. Een commissie van vertegenwoordigers van Irak en Algerije werd gevormd om een oplossing te vinden voor het grensconflict tussen Zuid-Jemen en Saoedi-Arabië. President Al-Iryani van Jemen bleef echter ontstemd, hij boycotte de vergadering en droeg de leiding van zijn delegatie over aan de minister van buitenlandse zaken.

Vervolgens kwamen de deelnemers aan de conferentie toe aan het eerste agendapunt: ,,De mobilisatie van alle Arabische krachten tegen de Israëlische agressie''. Ter discussie stonden voorstellen ingediend door de Egyptische minister van defensie, generaal Mohammed Fawzi, betreffende de gemeenschappelijke mobilisatie gedurende drie jaar en de bijdragen van de Arabische landen afzonderlijk voor de gemeenschappelijke zaak. Alle 15 delegaties onderschreven dit plan in beginsel, maar er rees verschil van mening over de vraag of het direct moest worden aanvaard dan wel nader diende te worden bestudeerd. Dit laatste werd gewenst door de ,,conservatieve'' staten Saoedi-Arabië. Marokko en Tunesië en door Algerije.

Een tweede agendapunt betrof de versterking van de Palestijnse verzetsbeweging. De PLO vroeg een jaarlijks budget van 16 mln Jordaanse dinars (ca. £ 18,4 mln), doch kreeg op de conferentie alleen van Libië een toezegging voor 4 mln dinar. (Een andere bron sprak van een verzoek om $ 75 mln en een toezegging van $ 20 à 25 mln.)

De kwestie van specifieke verplichtingen tot financiële en militaire steun in de strijd tegen Israël leidde tijdens de morgenzitting van 23 dec. tot een conflict tussen president Nasser en de andere Arabische staten. De VAR en Jordanië ontvangen sinds de topconferentie van Khartoem £ 135 mln per jaar. maar dit was volgens president Nasser onvoldoende.

Tevoren had president Boumedienne van Algerije, die zich tijdens de conferentie de voornaamste tegenstander van Nasser toonde, te kennen gegeven dat hij niet geloofde in de wil van de VAR om het tot een krachtproef met Israël te laten komen. Algerije, zei hij, is bereid de helft van zijn leger in de strijd te gooien en al zijn hulpbronnen, zodra er een precies omschreven oorlogsplan is. Daartoe zouden de betrokken landen moeten beginnen het beginsel zelf van een vreedzame oplossing te veroordelen.

President Nasser reageerde volgens de NRC (24-12) als volgt op deze en andere kritische verklaringen: ,,Voor steun aan het Arabisch verzet heb ik niet Uw legers en niet Uw militaire materiaal nodig, maar Uw geld om wat meer wapens te kopen. Daarvoor heb ik £ 150 mln nodig, waarvan £ 37,5 mln op korte termijn om handgeld te kunnen storten.''

Het Libische staatshoofd, Kadhafi, kwam met een aanbod van £ 10 mln, doch koning Feisal en de emir van Koeweit lieten weten niet meer dan tot dusver te kunnen bijdragen. Ook de olieproducenten Algerije en Irak voerden aan geen geld te hebben. Daarop verklaarde president Nasser dat het duidelijk was dat de meeste Arabische landen zich niet voor zijn conflict met Israël interesseren en dat het in die omstandigheden nutteloos was voort te gaan met ,,dit steriele gepraat''. Hij verliet de zitting, waarop deze door koning Hassan werd geschorst. Marokkanen, Soedanezen en anderen overreedden Nasser vervolgens terug te keren. Volgens The Times werd overeengekomen dat de VAR £ 40 mln extra zou ontvangen, die voor de ene helft door Saoedi-Arabië en voor de andere door Libië zouden worden geschonken.

Tijdens de avondzitting van 23 dec.

bleven de delegaties van Syrië, Irak en Zuid-Jemen weg, omdat met hun standpunten te weinig rekening werd gehouden naar zij stelden. Ook president al-Iryani van Jemen hield zijn boycot vol. De topconferentie eindigde zonder een gemeenschappelijke verklaring of zelfs maar een kort communiqué.

Verklaringen

Na terugkeer in Damascus verklaarde de Syrische delegatieleider Tawil op 24 dec : ,,Zekere Arabische landen, die over onschatbare hulpbronnen beschikken, hebben niet alleen geweigerd aan de strijd deel te nemen, zij wilden ook niet hun gehele potentieel in dienst daarvan stellen Als gevolg van deze houding kon de Arabische topconferentie niet tot een besluit over de doelstellingen van de bevrijding komen" aldus minister Tawil

De Iraakse delegatieleider Al-Takriti maakte op 27 dec. te Bagdad een Iraaks plan voor de ,,bevrijding van de bezette gebieden" bekend, dat volgens hem op de conferentie door alle Arabische landen was goedgekeurd Doch toen het op het bepalen van de bijdragen voor het op de been brengen van nieuwe *militaire* formaties, het aankopen van wapens enz aankwam, begonnen de moeilijkheden, aldus de Iraakse vice-premier

De hoofdredacteur van het Egyptische dagblad Al Ahram, Mohammed Heykal, die Nasser naar Rabat vergezelde, omschreef op 4 jan de topconferentie volgens AFP als ,,een toevallige ontmoeting tussen een aantal Arabische koningen en presidenten, die van de gelegenheid gebruik maakten om hun problemen bij een kopje koffie te bespreken" Aan de voorbereiding van de conferentie ontbrak volgens hem alles De Arabische landen waren verdeeld in twee kampen ,,zij die waren gekomen om een concrete bijdrage aan de strijd aan te bieden, en zij die er alleen waren om niet beschuldigd te worden van ontduiking van hun verantwoordelijkheid"

Nasser in Algerije, Libië *en* Soedan. Samenwerking Cairo, Tripolis, Khartoem

Op 25 dec. brachten president Nasser en de Soedanese leider Al-Nimeiry een bezoek aan Algiers, waar zij overleg pleegden met president Boumedienne. Dit zou ten doel hebben gehad enige te Rabat gerezen meningsverschillen tussen Nasser en Boumedienne uit de weg te ruimen.

Daarop reisden Nasser en al-Nimeiry naar Libië, waar zij van 26-28 dec. besprekingen voerden met kolonel Kadhafi. Na afloop werd in de drie hoofdsteden bekendgemaakt dat de drie landen overeengekomen waren elke vier maanden bijeenkomsten te houden om militaire, politieke en economische actie tegen Israël te coördineren. De drie landen zullen speciale commissies oprichten om gemeenschappelijke acties op genoemde terreinen te plannen. Volgens het communiqué waren de drie staatshoofden erin geslaagd een ,,revolutionair Arabisch front tot stand te brengen" en ,,een nieuwe gewapende strijdbijl tegen Israël te smeden". Het westelijk front tegen Israël was nu uitgebreid van Tripoli via Cairo tot en met Khartoem

Het Egyptische persbureau MENA deelde mee dat in januari een kleine topconferentie van de VAR, Libië, Irak, Jordanië. Syrië en Soedan zou worden gehouden.

President Nasser, die in Libië een uiterst geestdriftige welkomst werd bereid, verklaarde op 29 dec. te Benghazi dat de twee revoluties (die van de VAR en Libië) zij aan zij zouden vechten in de strijd tegen Israël, terwijl kolonel Kadhafi zei dut de Libische en Soedanese revoluties ,,de moederrevolutie van Egypte" in die strijd waren gevolgd. Op 30 dec. keerde president Nasser naar Cairo terug. Vervolgens bracht hij van 1-2 jan. een bezoek aan Khartoem, waar hij eveneens enthousiast onthaald werd.

Van 11-13 jan. vond te Cairo een conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van de VAR, Libië en Soedan plaats om de samenwerking tussen de drie landen vorm te geven. Zij besloten tot oprichting van ministerscommissies op politiek, economisch en cultureel gebied, welke aanbevelingen aan de staatshoofden zouden moeten doen. De ministers van defensie zouden bijeenkomen om de militaire coördinatie te bespreken.

Conferentie frontstaten

Van 7-9 febr. werd te Cairo de uitgestelde conferentie van de frontstaten gehouden. Aanwezig waren president Nasser (VAR), koning Hoessein (Jordanië), president Noureddin al-Atassi (Syrië), generaal Jaafaar al-Nimeiry (Soedan) en vice-prem. Saleh Mahdi Ammache (Irak). President al-Bakr van Irak liet weten dat hij i.v.m. de gespannen toestand tussen zijn land en Perzië thuis niet kon worden gemist, terwijl het Libische staatshoofd, kolonel Kadhafi, weg bleef om geen voedsel te geven aan de veronderstelling dat door Frankrijk te leveren Mirages tegen Israël zouden worden gebruikt (AFP 5-2); wel zegde Kadhafi Libië's volledige steun toe aan alle te nemen besluiten.

Volgens het slotcommuniqué van de conferentie bevestigden de frontstaten opnieuw ,,hun vastberadenheid de bezette Arabische gebieden te bevrijden" alsmede ,,hun diepe overtuiging t.a.v. de onvermijdelijkheid van de overwinning". In het communiqué werden de VS scherp veroordeeld: ,,Door hun nieuwe agressieve houding hebben de VS hun ware betrekkingen met het zionisme en hun steun aan het rxpansionistische plan van Israël onthuld. Israël zou zijn agressie niet kunnen voortzetten, de wereldopinie niet kunnen tarten, het handvest en de resoluties van de VN niet kunnen schenden, als het niet kon rekenen op de constante steun van de VS, op de leverantie van wapens en vliegtuigen daarvan, op de politieke steun van Amerika en op de toestemming verleend door de VS zijn burgers in de gelederen van het Israëlische leger te laten dienen.

De Arabische natie weigert haar hulpbronnen en haar rijkdommen te laten exploiteren en gebruiken tot hulp voor Israël. De voortzetting van een dergelijke exploitatie vormt een imperialistische daad en het past de Arabische natie die te liquideren. De VS, door hun houding en constante steun aan Israël, stellen de wereldvrede in het algemeen en de vrede in het Midden-Oosten in het bijzonder bloot aan ernstige gevaren." ,,In deze gevaarlijke periode die de Arabische natie doormaakt, wordt het een dwingende noodzaak voor alle Arabische landen, hun volk en hun organisaties, hun krachten te mobiliseren en heel hun potentieel te concentreren om aan deze uitdaging het hoofd te bieden, die hun toekomst bedreigt."

,,De Arabische natie staat niet alleen in haar strijd. Alle volkeren bezield van vrede, vrijheid en vooruitgang staan haar terzijde." ,,De landen rechtstreeks geconfronteerd met Israël richten zich tot die volken en die regeringen opdat zij zich krachtig opstellen in een gemeenschappelijk front, teneinde de agressie te weerstaan en de beginselen van recht, gerechtigheid en vrede te versterken."

Overleg der drie

Van 11-14 febr. vond te Cairo opnieuw overleg plaats tussen president Nasser, generaal al-Nimeiry en kolonel Kadhafi. Er werd geen communiqué verstrekt. Het thema van de bijeenkomst was volgens de NZZ (19-2) de versterking van het oostelijk front tegen Israël om het Egyptische front te ontlasten.

Op 4 maart arriveerden de Soedanese minister van defensie, gen. Khaled Hassan Abbas, en zijn ambtgenoot van economische zaken, Ahmed Soeliman, voor verder overleg in Cairo.

PRINS SIHANOEK **VAN** CAMBODJA AFGEZET

Terwijl noch een militaire, noch een politieke oplossing voor het Vietnamese conflict nabij schijnt, zijn de spanningen in de andere delen van het voormalige Indo-China sterk toegenomen

Een offensief van de Pathet Lao in Laos heeft de neutralistische premier Soevanna Phoema van zijn neutrale positie beroofd en hem aan de zijde van de VS en Thailand geplaatst, een ontwikkeling waarover wij in de volgende aflevering nader berichten.

In Cambodja, dat zich tot nog toe buiten de strijd heeft weten te houden maar als uitwijkplaats en aanvoerlinie voor ca. 40.000 militairen van de Vietcong en Noord-Vietnam fungeerde. is nu de ,,evenwichtskunstenaar" prins Norodom Sihanoek ten val gebracht.

De vorming van de ,,regering van de laatste kans" op 13 aug. 1969 (pag. 655!2-1969) o.l.v. generaal Lon Nol betekende volgens waarnemers een verschuiving naar ,,rechts".

Toen het Cambodjaanse staatshoofd op 10 jan. naar Frankrijk vertrok voor een geneeskundige behandeling, werd aangenomen dat hij van daaruit het beleid bleef bepalen. In feite geschiedde dit echter mede door de eerste vice-premier Sisowath Sirik Matak, die van sept. 1969 - febr. 1970 de eveneens om gezondheidsredenen in Frankrijk vertoevende Lon Nol verving en als ,,rechts" wordt aangemerkt.

Inmiddels groeide in Cambodja verzet tegen het optreden van de Vietcong en de Noordvletnamezen in eigen land, tegen de economische ontwikkeling (o.a. grote werkloosheid) en tegen het strikt persoonlijke bewind van sinds 1941 regerende prins Norodom Sihanoek

Deze vreesde dat door het zich terugtrekken van de VS uit Vietnam geheel Zuidoost-Azië in beweging zou raken en dat Cambodja uiteindelijk een satelliet van China zou worden.

De oude Amerikaanse dominotheorie wordt nu bewaarheid, aldus Le Monde (20-3), maar dan in omgekeerde richting: het is niet de machtsovername door het communisme in een land dat de naburige stukken doet omvallen: het is de Amerikaanse steun aan de anticommunistische regimes die de centrum-krachtein ten gunste van die van uiterst-rechts doen tuimelen.

Demonstraties. Houding Sihanoek

Op 8 maart braken incidenten uit in de aan Zuid-Vietnam grenzende provincie Svayreng. Ca. 1.300 inwoners protesteerden volgens het Cambodjaanse persbureau tegen ,,de aanwezigheid van Vietcong-elementen op het Cambodjaanse grondgebied". Zij maakten zich meester van wapens van NLF-militairen, die een kamp zouden hebben in het district Svay-Thom Gevechten volgden. Het Cambodjaanse leger kwam tussen beide om hier een eind aan te maken. Ook in vier andere districten zouden zich soortgelijke manifestaties hebben voorgedaan, aldus *Le* Monde (12-3).

Op 11 maart volgde een demonstratie in de hoofdstad Phnom Penh, welke gepaard ging met gewelddaden. Tienduizenden jongeren — scholieren, studenten, arbeiders en leden van de ,,koninklijke socialistische jeugdbeweging" — kwamen bijeen voor het onafhankelijkheidsmonument. Zij droegen spandoeken, waarop in het Cambodjaans, Vietnamees, Engels en Frans leuzen stonden als ,,vuile Vietcong, naar huis" en ,,Vietcong, vuile hypocrieten, u wilt Cambodja vietnamiseren". De betogers trokken vervolgens naar de ambassade van de door de Vietcong uitgeroepen Voorlopige revolutionaire regering.

Auto's voor het gebouw werden in brand gestoken. De ambassade werd geplunderd; de vlag werd neergehaald, verbrand en door de vlag van Cambodja vervangen. Daarna werd ook de ambassade van N.-Vietnam geplunderd.

Prins Sihanoek sprak in een telegram aan koningin-moeder Kossomak nog dezelfde dag zijn ,,diepe droefenis" uit over de gewelddaden. „Ik begrijp volledig de motieven die de woede van onze landgenoten hebben opgewekt. (...) Zeker dit land.. is in gevaar, maar wij kunnen dat niet afweren door de ambassades te glunderen, maar door te handelen zoals ik dat steeds aan de natie en het leger heb voorgehouden. Ik ben er zeker van dat deze ernstige gebeurtenis is gewild en georganiseerd door personen die beogen de vriendschap van Cambodja met het socialistische kamp onherstelbaar te vernietigen en ons land in de armen te drijven van een imperialistische, kapitalistische mogendheid. Deze personen hechten meer waarde aan hun persoonlijke en clanbelangen dan aan de toekomst van het vaderland en aan het lot van het volk. Men heeft geprofiteerd van mijn afwezigheid om deze plannen te realiseren. Ik zal dus naar het land terugkeren om tot de natie en het leger te spreken en hun te vragen een keus te maken. Als zij verkiezen deze personen te volgen op de weg die van Cambodja een tweede Laos zal maken, laten zij mij dan toestaan ontslag te nemen."

Een woordvoerder van de Voorlopige revolutionaire regering ver-

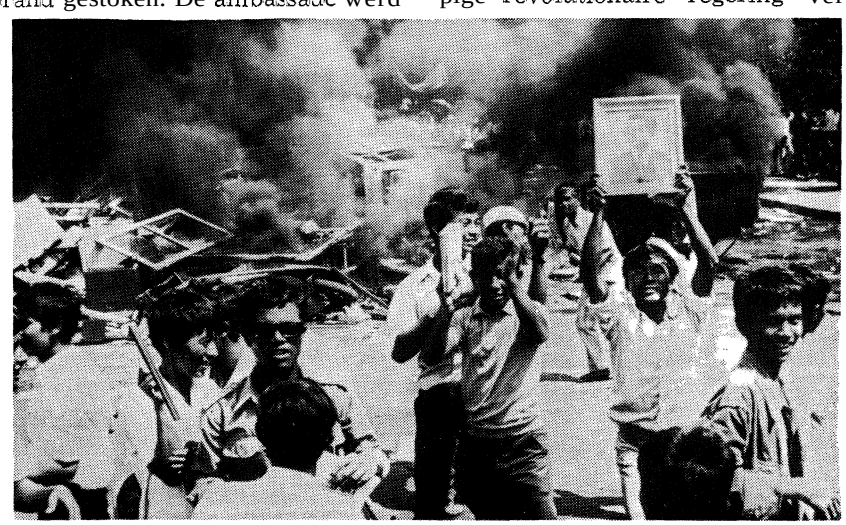

Tegen de Vietcong en Noord-Vietnam agerende betogers dragen een portret van prins Norodom Sihanoek

Weekblad 39ste jaargang No **2015,** pag **22831-22846**

klaarde te Parijs: „De betrekkingen van ons land met het koninkrijk Cambodja zijn betrekkingen van goede nabuurschap en vriendschap en zij worden gekenmerkt door de solidariteit in de gemeenschappelijke strijd tegen het Amerikaanse imperialisme. Niets kan deze vriendschap ventroebelen."
Terwijl prins Sihanoek aanvankelijk volgens een woordvoerder van plan was zo snel mogelijk naar huis terug te keren, besloot hij toch via Moskou en Peking te reizen om hulp te vr-gen t.b v. het neutraal houden van Cambodja.
Voor de Franse televisie zei de prins op 12 maart: ,,Ik keer naar Cambodja terug om er de neutraliteit en de niet-gebondenheid te herstellen, welke de waarborg zijn van ons nationale bestaan. Rechts heeft van mijn lange afwezigheid geprofiteerd ... om te trachten de politieke en ideologische koers van Cambodja te wijzigen. Rechts zou ons willen doen overgaan naar het Amerikaanse kamp", en het zo te maken tot een ,,tweede Thailand". Sihanoek bevestigde dat rechtse elementen ,,in het parlement en zelfs in de regering" zitten en hij meende dat er contacten tussen de VS en de rechtse stroming in Cambodja waren geweest. ,,Ik zal pogen de neutraliteit van Cambodja, die de grote meerderheid van mijn volk wenst, te handhaven, maar het is duidelijk dat de Noordvietnamezen en de Vietcong die ondanks hun beloften ons land zijn binnengedrongen, mij die taak niet vergemakkelijken", aldus de prins.
Alvorens Sihanoek op 13 maant vanuit Parijs naar Moskou vertrok, verklaarde hij: „Ik ben van plan te Moskou en te Peking te vragen hun vrieinden van Hanoi en het NLF te adviseren hun inmenging in de binnenlandse Cambodjaanse aangelegenheden te beperken. (...) Als Cambodja van politiek verandert, riskeert hot een tweede Laos of een tweede Zuid-Vietnam te worden. De neutraliteit van Cambodja is de conditio sine qua non van zijn soevereiniteit en onafhankelijkheid." Hij noemde het zinloos heit leger te versterken, wat impliciet een afwijzing beitekende van een verzoek van premier Lon Nol hot leger met 10.000 m i n uit te breiden.

Verdere *ontwikkelingen* Cambodja

Inmiddels duurde de onrust in Cambodja voort. Op 12 maart 's avonds bestormden Cambodjanen een buitenwijk van Phnom Penh, waar vele r.-k. Vietnamezen wonen. Huizen, winkels en woonschepen werden geplunderd en in kerken werden vernielingen aangericht; ook werden Vietnamese burgers neergeslagen. Politie, gesteund door troepen, slaagde erin de orde te herstellen.
Premier Lon Nol riep via de radio de bevolking op tot kalmte, ,,terwijl de regering belangrijke maatregelen voorbereidt om de integriteit van het nationale grondgebied te verzekeren". De Nationale Vergadering, in speciale zitting bijeengeroepen, veroordeelde de aanwezigheid van eenheden van Vietcong en Noord-Vietnam op Cambodjaans gebied.
De eerste vice-premier, prins Sisowath Sirik Matak, deelde mee dat heit handelsakkoord met heit NLF was opgeschort. Hij keende zich fel tegen de Vietnamese activiteiten in Cambodja en deelde mee dat de premier een brief aan prins Sihanoek had gezonden waarin gesteld werd dat Cambodja in „dreigend gevaar" verkeerde en waarin er op werd aangedrongen het leger met 10.000 man uit te breiden ,,om de grenzen in het Oosten te bewaken". Volgens prins Sirik Matak had premier Lon Nol tijdens zijn bezoek aan Peking een onderhoud over terugtrekking van Vietcong-troepen gehad met de president van het NLF en de Noordvietnamese premier dat „teleurstellende resubtatem" had opgeleverd. (Prins Sihanoek had op 10 maart te Parijs verklsard dat talrijke Vietnamezen zich sinds de vorige herfst uit Cambodja hadden teruggeitrokkan.) De recente demonstraties kwamen voort uit heit hart van de Cambodjaanse patriotten, al betreurde de regering de plundering van de twee ambassades (waartegen door Noord-Vietnam en de Vietcong een protest was ingediend). De prins merkte echter op dat men „niet met de armen over elkaar kon blijven zitten voor de toevloed van communistische Vietnamese troepen".

Ultimatum

Op 12 maart richtte de Cambodjaanse regering een nota aan de Voorlopige revolutionaire regering van Zuid-Vietnam met het verzoek al haar gewapende troepen voor zondag 15 maart terug te trekken. Een dergelijke nota werd ook aan de Noordvietnamece ambassade gericht. Noord-Vietnam stelde Cambodja op 14 maart voor de volgende dag of een andere datum onderhandelen te beginnen over bijlegging van het conflict.
De Cambodjaanse regering verklaarde zich bereid op 16 maart met vertegenwoordigers van Noord-Vietnam en de Voorlopige revolutionaire regering voor onderhandelingen bijeen te komen. De Cambodjaanse radio herhaalde op 15 maart de eis tot terugtrekking van alle Noordvietnamese en Vietcong-troepen, waaraan volgens persberichten geen gevolg gegeven werd. Op 16 maart vonden inderdaad onderhandelingen plaats, evenwel zonder resultaat, terwijl tegelijkertijd tegen de Vietcong gerichte demonstraties werden gehouden.
Vice-premier Praphas Charoesathien van Thailand maakte op 16 maant bekend dat de aan de grens met Thailand gelegerde Cambodjaanse troepen waren weggetrokken. Volgens Zuidvietnamese militaire bronnen zouden de Noordvietnamese troepen in Cambodja zich naar de Mekong-delta verplaatsen. AP meldde vanuit Zuid-Vietnam dat Cambodjaanse troepen op 15 en 16 maast hadden getracht een Vietcong-bataljon over de grens met Zuid-Vietnam te drijven. Daarbij zouden de Cambodjanen steun van Zuirlvietnamese artillerie hebben gehad en zou een Cambodjaanse officier in radiocontact met de Zuidvietnamezen hebben gestaan.
Vanuit Moskou richtte prins Norodom Sihanoek op 18 maart een telegram aan de koningin-moeder, waarin hij o.a. stelde: „De hoogste Sowjet-leiders Brezjnew, Podgorny en Kosygin hebben niet geaarzeld mij te zeggen dat zij de huidige politiek van onze rechtsen als uiterst gevaarlijk voor de toekomst van ons land zelf beschouwen. De Sowjetrussen hebben mij een veelzijdige hulp voorgesteld om de orde en de neutraliteit thuis te herstellen, maar ik heb hun, onder dankbetuiging, gezegd dat ik mij het recht voorbehield te handelen of te reageren volgens mijn geweiten..." De prins verwees naar een uitspraak van premier Kosygin: „Als deze extreem-rechtsen voortgaan onze bondgenoten gemene slagen toe te brengen, dan zal de oorlog tussen Cambodja en Vietnam onvermijdelijk zijn."

Sihanoek afgezet

Op 18 maart gaf de regering van generaal Lon Nol een communiqué uit waarin de afzetting van prins Sihanoek als staatshoofd werd meegedeeld. De tekst ervan luidde: ,,Tengevolge van de politieke crisis, uit-

gelokt door prins Norodom Sihanoek gedurende de laatste dagen, hebben de Nationale Vergadering en de raad van het koninkrijk als Congres bijeen met eenparigheid van stemmen hun vertrouwen in prins Norodom Sihanoek opgezegd. Met ingang van vandaag, 18 maart 1970 te 13 uur, houdt prins Norodom Sihanoek op het staatshoofd van Cambodja te zijn. Tsjeng Heng, voorzitter van de Nationale Vergadering, zal de functie van staatshoofd uitoefenen tot de verkiezing van een nieuw staatshoofd, eveneens volgens de tekst van de grondwet van het land." In een ander communiqué werd gemeld dat binnenkort verkiezingen zullen worden gehouden. De regering bleef volgens radio-Phnom Penh in handen van generaal Lon Nol, de premier, en prins Sirik Matak, de eerste vice-premier. Het internationale lucht- en telefoonverkeer was inmiddels afgesloten en het koninklijke paleis en andere openbare gebouwen werden door troepen en tanks bewaakt.

Het nieuwe staatshoofd verklaarde volgens *AFP* (19-3) dat Cambodja neutraal zal blijven, zijn verplichtingen zal nakomen en zijn onafhankelijkheid en territoriale integriteit zal verdedigen. Naar radio-Phnom Penh meldde zouden in verscheidene delen van het land huizen en zaken van Chinezen en Vietnamezen geplunderd zijn. De communisten werden ervan beschuldigd in vlugschriften de Cambodjanen tegen elkaar opgezet te hebben. Beschuldigingen van leden van de Nationale Vergadering tegen prins Sihanoek werden gepubliceerd; hem werden o.a. verweten corruptie, moord, nepotisme en bescherming van de Vietcong op Cambodjaans gebied. Zijn vrouw, prinses Monique, zou door het vergeven van ambten een vermogen hebben vergaard.

Volgens Le Monde (20-3) zouden kolonel Oum Manorine, staatssecretaris van binnenlandse zaken belast met defensie, kolonel Sostène Fernandez, staatssecretaris van binnenlandse zaken belast met nationale veiligheid, en het hoofd van de politie Buor Horl zijn afgezet.

Hoewel de nieuwe machthebbers de situatie volledig meester schenen te zijn, besloot de Nationale Vergadering op 19 maart tot afkondiging van de noodtoestand en schortte zij alle grondwettige privileges voor een half jaar op.

Heit opperbevel van het Cambodjaanse leger gif op 20 maart een dagorder uit, waarin gezegd werd dat prins Norodom Sihanoek op „wettige" wijze van zijn functie als staatshoofd was ontheven eïï dat het leger derhalve de plicht heeft alle actie tegen te gaan die de prins zou kunnen ondernemen. Eventuele acties van zijn kant zouden als hoogverraad worden beschouwd.

Premier Lon No1 deed op 22 maart een beroep op Engeland en de SU, als medevoorzitters van de Geneefse conferentie van 1954, de Internationale Controle Commissie *) naar Cambodja te laten terugkeren om een eind te maken aan de „bezetting van Cambodjaans grondgebied door troepen van de Vietcong en de Noordvietnamezen". De regering verklaarde zich bereid officier! besprekingen te beginnen met vertegenwoordigers van de Vietcong en Noord-Vietnam om een terugtrekking van hun troepen te bewerkstelligen. (De op 16 maart begonnen besprekingen waren volgens waarnemers gestrand toen de vertegenwoordigers van de Vietcong en Noord-Vietnam slechts bereid bleken te spreken over vergoeding van de aan hun ambassades toegebrachte schade.) Voorts werd bekend gemaakt dat de minister van buitenlandse zaken, prins Norodom Phourissara, een zwager van Sihanoek, was vervangen door Yem Sambaur, tot dusver minister van justitie. Generaal Kong Thuch werd staatssecretaris voor de nationale veiligheid.

Reacties *en* gevolgen

Prins Sihanoek, die op het moment van zijn afzetting nog in Moskou vertoefde, vertrok nog dezelfde dag, uitgeleid door o.a. premier Kosygin, naar Peking. Daar werd hij door premier Tsjoe En-lai en andere leden van de Chinese regering ontvangen. De officiële nieuwsmedia betitelden hem als staatshoofd van Cambodja.

Voor zijn vertrek naar Peking had de prins aangekondigd de vorming van een regering in ballingschap in Peking of Moskou te overwegen als hij daar verder als staatshoofd zou worden beschouwd. Hij achtte zijn afzetting „absoluut illegaal", daar z.i. alleen een netionaal referendum daarover kon beslissen. Hij riep het Cambodjaanse volk op 22 maart op tegen het nieuwe bewind, de „reactionaire kliek van extreem rechts" en de „lakeien van de Amerikaanse imperialisten" te strijden en het ten val te brengen. Zijn verklaringen, die door radio-Peking werden uitgezonden bevatten ook de belofte, dat hij na de „onvermijdelijke val" van hek huidige regime zijn ontslag zou aanbieden en zich aan een referendum zou onderwerpen.

De VS erkenden het nieuwe bewind op 19 maart. Zij werden o.a. door China en Noord-Vietnam voor de „staatsgreep" in Cambodja verantwoordelijk gesteld. Prins Sihanoek had in dit verband de Amerikaanse CIA als schuldige aangewezen.

Hoewel dit in strijd lijkt met de door president Nixon bepleite politiek, zal het toch, volgens Le Monde (21-3), voos de Amerikanen zeer verleidelijk zijn nauwer met de opvolgers van Sihanoek te gaan samenwerken in de strijd tegen de Vietcong. Zo zal men langzamerhand kunnen komen tot een krachtiger interventie tegen de „vietcongnesten", zoals het Amerikaanse opperbevel al sinds jaren vraagt. Alvorens tot een nieuwe uitbreiding van heit conflict over te gaan zullen de Amerikanen zich ongetwijfeld nog wel tweemaal bedenken. Maar de hypothese kan niet worden uitgesloten, aldus Le Monde. Reeds zijn er berichten over militaire samenwerking tussen Cambodja, Zuid-Vietnam en de VS.

Prins Norodom Sihanoek

*) Op 5 nov 1969 had Cambodja de Commissie verzocht voor het einde van het jaar haar activiteiten te staken en het land te verlaten Als reden werd opgegeven dat de ondertekenaars van de Geneefse akkoorden de bijdragen voor het instandhouden van de Commissie niet voldeden De Commissie bestond uit vertegenwoordigers van India, Polen en van Canada dat op 3 nov reeds zijn personeel teruggetrokken had

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ACEITERGRONDEN STUDENTEN-PROTEST. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Het academisch jaar 1968-1969 was een bijzonder rumoerig jaar (zie o.m. de pag. 486/1969 en pag. 164) waarin, zoals het Algemeen *Handelsblad* op 13 sept. 1969 zegt ,,letterlijk alles grondig overhoop werd gehaald". Het optreden van progressieve groepen studenten, vaak steunend op een marxistisch getinte ideologie en bijgestaan door al of niet samenwerkende buiten-parlementaire pressiegroepen als b.v. de Socialistische Jeugd, bereikte in dat jaar een hoge mate van radicaliteit die alle studentenactiviteiten in geheel de wereld in de jaren zestig heeft gekenmerkt. (Zie hiervoor ook pag. 324-1968).

Terwijl in Nederland, mede als gevolg van dit studenten-optreden, op bestuursniveau naarstig wordt gewerkt aan een nieuwe structuur voor het wetenschappelijk onderwijs (zie pag. 164/3 e.v.), zijn reeds diverse vooruitstrevende en actieve faculteiten zover dat ze eigen gedemocratiseerde structuren hebben ontworpen (b.v. sociologisch instituut van Leiden en sub-faculteit psychologie in Groningen).

Er zijn hoogleraren die zich met volle overtuiging in de studentenacties werpen, terwijl weer anderen — prof. mr. S. Gerbrandy (VU), prof. dr. A. Querido (Un. van Amsterdam) en prof. mr. W. C. van Binsbergen (Utrecht) — hun ontslag vroegen omdat zij zich, zoals b.v. prof. Querido het uitdrukte ,,niet meer thuis voelen in de universiteit". In een vraaggesprek met de NRC zei de Amsterdamse hoogleraar in de sociale geneeskunde over de onderwijsvernieuwingen o.m.: ,,Er is een bepaalde groep studenten die de universiteit, als een der kwetsbaarste maatschappelijke instellingen, kapot wil maken om langs die weg de maatschappij te hervormen".

Een dergelijk aspect van het studenten-optreden werd door prof. dr. H. J. M. Hoefnagels, buitengewoon hoogleraar in de normatieve maatschappijleer in Nijmegen, in een vraaggesprek met het NKV-blad Ruim Zicht nader belicht, toen hij zei te geloven dat de studentenbeweging zeker gevolgen zal hebben voor de houding van arbeiders. Hij verwacht dat het bezetten van universitaire gebouwen de arbeiders ertoe zal inspireren bedrijfsgebouwen te bezetten, zoals in Frankrijk geregeld gebeurt (vgl. pag. 433/1-1969). Een tweede fase van de studentenacties, die volgens prof. Hoefnagels haar weersiag zai hebben up de vakbeweging is de eis tot medezeggenschap.

Het grote probleem dat de kritische studentenoppositie in haar actie van het studiejaar 1968-1969 bleek te kennen, werd duidelijk op een congres van de SVB (Studenten Vakbeweging) in juni 1969. Het NSR-bestuurslid Henk Sips zei in dit verband: ,,Er is gebleken dat de afgelopen maanden geen anti-kapitalistische maar een anti-autoritaire actie is gevoerd. Het reservoir aan theoretische kennis, dat we o.a. aan de Maris-actie hadden overgehouden (zie pag. 438/1-1968) kon daarbij niet gebruikt worden, omdat die niet overdraagbaar bleek aan de massa van de studenten."

Volgens hem zou een oplossing van dit probleem gevonden moeten worden in het oprichten van basisgroepen die concrete acties via interdisciplinair onderzoek moeten gaan voorbereiden (vgl. ook pag. 168/1). Een aantal Amsterdamse SVB-ers vroeg om een hard kader, dat zich bezig moet gaan houden met de organisatie van de anti-autoritaire structuur. Het oud-ASVA-bestuurslid Frank Jaap Buijs meende dat de oplossing van de organisatorische moeilijkheden van de studentenoppositie gevonden moet worden in een strakkere organisatie: ,,Een desnoods afgedwongen disciplinering van de studentenoppositie is een voorwaarde om effectievere actie te kunnen voeren".

Verzet hiertegen kwam van een aantal Tilburgse SVB-ers dat hierin een Leninistische structuur zag. Zij zagen meer heil in het verklaren van ,,het mechanisme dat de autoritaire karakterstructuren produceert", om het vervolgens te kunnen afbreken. In verband hiermee zou de SVB zich meer moeten gaan bezighouden met cultuur, gezin en seksualiteit.

Bond Wetenschappelijke Arbeiders opgericht

Het probleem van het gebruik van kennis als ,,instrument van onderdrukking", dat door de studentenoppositie als een der belangrijkste politieke kwesties van deze tijd is gemaakt, heeft de vorming mogelijk gemaakt van een aantal ,,linkse, politiek sterk bewuste afgestudeerden". Hierdoor bleek het mogelijk de studentenoppositie tegen de huidige maatschappijstructuur te doen ,,voortleven" in een Bond van Wetenschappelijke Arbeiders (BWA), die in nov. 1969 in Amsterdam werd opgericht door een kerngroep van 28 afgestudeerden, w.o. oud-ASVA-voorzitter Peter Cohen.

In een manifest van de BWA wordt gesteld dat de wetenscliappelijke arbeider na zijn studie door de structuur van zijn bedrijf en door de onafwendbare dwang tot economisch zelfbehoud, wordt ,,ingekapseld" waardoor politieke vervlakking gaat optreden. Er bestaan, aldus het BWA-manifest, weinig instellingen waarbinnen de wetenschappelijke arbeider eisen kan stellen aan de u-ijze waarop werkgevers gebruik van hem :naken, of waarbinnen hij zijn functie en positie in de moderne maatschappij gedetailleerd kan objectiveren.

De BWA zou een aantal normale vakbondsfuncties kunnen uitoefenen en kan zich zeer machtig weten, omdat de potentiële macht van georganiseerde wetenschappelijke arbeiders zeer groot is. Deze macht kan. aldus de BWA, een zeer ernstige bedreiging vormen van de neo-kapitalistische maatschappij ais ze juist en consequent oppositioneel wordt gehanteerd. Maar deze macht moet ook worden gebruikt voor het naderbij brengen van een rationeler en menselijk socialistisch alternatief: de wetenschappelijke arbeider zal moeten eisen dat hij volledig de toepassing van zijn werk kan bepalen.

Op 16 okt. 1969 ging ook minister-president De Jong nader in op de democratiserings-activiteiten op universiteiten en hogescholen. In zijn antwoord-rede tijdens de algemene politieke en financiële beschouwingen in de Tweede Kamer, zei hij hierover o.m.: ,,De regering staat positief tegenover de democratisering van de bestuursinrichting van de universiteiten. Dit betekent geenszins dat zij instemt met acties, zoals de bezetting van de administratieve ruimten en kamers van de bestuurders, acties die het ontwikkelde en nog altijd groeiende overleg tussen de bestuurders en bestuurden aan de universiteit doorkruisen".

De regering is niet tegen buitenparlementaire acties, zo verklaarde hij verder, maar wel tegen acties ,,die de grenzen van de wet overschrijden en anti-parlementaire vormen aannemen" en veelal het werk zijn van activiteit en minderheden binnen de agerende groepen, die misbruik maken van de verdraagzaamheid in onze democratische samenleving, aldus premier De Jong.

Wat de organisatie-structuur van het hoger onderwijs betreft, staan extreem tegenover elkaar het model-Maris en een model-Radenuniversiteit, zoals uitgewerkt door de Kritische Universiteit Nijmegen. Ergens daartussen neemt de op pag. 167 afgedrukte, door Veringa voorgestelde, structuur een middenpositie in.

Aan beide kanten is men het min of meer eens over het medebeslissingsrecht van alle geledingen op alle niveaus, maar de meningen vallen uiteen bij de toevoeging ,,in alle aangelegenheden" en bij de omschrijving van de reikwijdte van dat recht. Verder bestaat er verschil van mening over de mate van ,,openbaarheid" van stukken en vergaderingen en over wat men noemt de ,,actieve informatie". Houdt de Kroon vast aan de voorstellen van Veringa en Posthumus, de studenten scharen zich met hun voorstellen vrijwel unaniem achter het Raden-model met projectonderwijs (uitzondering is b.v. de Landelijke Kamer van verenigingen, de traditionele studentenkorpsen), zoals dat o.m. is vastgelegd in dc Nijmeegse rapporten over Universiteit en Onderneming en over de Radenuniversiteit, te samen met het zgn. cahier-3 van de SVB ten behoeve van de discussie aan de Sociale Academies over vorm, inhoud, doel en functie van het onderwijs.
Opgemerkt zij, dat ook de vormen van tertiair (niet-universitair) onderwijs, verenigd in de Raad van Studerenden zich in de discussie aan de kant van het studentenmodel heeft geplaatst om o.m. eigen posities te verbeteren. (Vgl. pag. 489/1-1969).

Redes rectoren

De onstuimige en soms turbulente ontwikkelingen in het jaar 1968-1969 kregen ook ruime aandacht in de redes van rectoren van universiteiten en hogescholen bij de aanvang van het studiejaar 1969-1970. Hieronder laten wij een kort overzicht volgen van de meest opvallende passages uit enkele van die redes:

● Prof. dr. J. Lanjouw (scheidende rector-magnificus van de Utrechtse Universiteit): ,,Nog nooit is er aan de Nederlandse universiteiten en hogescholen zoveel kostbare tijd en geld verspild als in het afgelopen jaar. Het eigenlijke werk is door het voortdurend discussiëren, opstellen van nota's en pamfletten op ernstige wijze geschaad. (. . .) Bij de studenten mis ik sportiviteit en stijl. Miste ik ook werkelijke bereidheid tot overleg. De op agressieve toon doorgevoerde eis tot openbaarheid leidt tot onoprechtheid. Laten we ons vooral beperken tot het alleen doen van wat in het belang is van de universiteit". Verder zei prof. Lanjouw van mening te zijn, dat de universiteit nooit als doel mag hebben de maatschappij te veranderen. Buiten de universiteit zijn er ruimschoots mogelijkheden aanwezig om actie tot maatschappij-hervorming te voeren, zo zei hij.

● Prof. dr. C. F. Scheffer (Tilburg): ,,De studentenacties zijn m.i. aanvaardbaar, als zij de vorm aannemen van petities, demonstraties en protesten die een vredig, niet gewelddadig karakter dragen. Hoewel velen wat vreemd staan tegenover deze soms bizarre acties dient eraan herinnerd, dat het op vredige wijze uiten van zijn mening een recht te noemen is. Daarbij valt echter de geenszins ondenkbare mogelijkheid in het oog te houden. dat een kleine minderheid van de activisten geen hervorming beoogt maar het gemunt beeft op destructie van bcstaandc instellingen zonder meer. In andere landen is gebleken, dat zij hun toevlucht nemen tot gewelddadige verstoring als het beste middel om hun doel — de chaos — te bereiken."

● Prof. dr. ir. C. J. D. M. Verhagen (Delft): ,,Voor academici, ook voor aanstaande academici — hoewel men daar de eisen wellicht niet zo hoog kan stellen — behoort zeker te gelden, dat zij bereid en in staat zijn genuanceerd te denken, dat men de complexe werkelijkheid niet zover simplificeert of idealiseert dat wezenlijke aspecten worden verwaarloosd, dat men — geleerd door de geschiedenis — géén vertrouwen heeft in één remedie tegen alle kwalen, dat men bereid en in staat is naar alle voorstellen of ideeën als zodanig te kijken, los van wie het heeft verzonnen."

● Prof. mr. A. Belinfante (Amsterdamse Universiteit): ,,Een voortdurende onbestuurbaarheid van de universiteit zal de besten onder ons bewegen haar te verlaten, omdat de rust en daarmee de vrijheid van wetenschapsbeoefening niet meer gewaarborgd zijn. Nu kan men wel de research in de universiteit bemoeilijken, maar men kan noch de menselijke drang naar ,,weten", noch de geestelijke waarden van vrij onderzoek voor de maatschappij de kop indrukken. Dat betekent dat andere maatschappelijke organisaties dan de universiteit het onderzoek ter hand zullen nemen. Onbestuurbaarheid, onrust en voortzetting van de reeds begonnen uittocht van onderzoekers zullen het niveau van de opleidingen doen dalen".

Schets ontwikkelingen *aan* universiteiten en hogescholen

In de afgelopen maanden zijn aan vrijwel alle universiteiten en hogescholen overleg en acties voortgezet, die moeten leiden tot een vernieuwing van de bestuurs- en onderwijsstructuur. Aan de Universiteit van Amsterdain trad de tegenstelling aan de dag tussen de plannen van de curatoren aan de ene (zie ook pag. 488/1-1969) en de plannen van staf en studenten aan de andere kant. Ook de senaat meende dat een toekomstige universiteitsraad waarin alle geledingen zijn vertegenwoordigd te zamen met curatoren en college van rector en assessoren de universiteit moet besturen, waarbij de mening van de universiteitsraad — binnen het kader van de wet — het zwaarst moet wegen.
Voorlopig betreffen alle plannen voor de Amsterdamse Universiteit een interimstructuur.
In navolging van reeds gedemocratiseerde afdelingen als de sub-faculteit der psychologie in Groningen, sociologie in Leiden en bouwkunde in Delft, werd eind okt. 1969 ook de faculteit van de Godgeleerdheid van de GU gedemocratiseerd. De algemene vergadering van ca. 200 personen zal nu in grote lijnen het beleid van de faculteit gaan bepalen.

In Tilburg begon de structuurcommissie (zie pag. 308/1-'69) op 15 aug. met haar werkzaamheden, waarna de curatoren op 9 sept uit de commissie traden Dit mede als gevolg van het feit dat reeds maanden daarvoor door staf en studenten om hun aftreden was verzocht
In okt brak in de Tilburgse studentenwereld een conflict uit tussen meer gematigde studenten en het uit SVB'ers bestaande ATSO-bestuur
Eind nov werd het werk van de structuurcommissie (voorlopig) stilgelegd als gevolg van de impasse waarin men verkeerde

Op 2 sept. traden de student-vertegenwoordigers uit de structuurcommissie van de Rijksuniversiteit van Utrecht. (Zie pag. 486/2-1969)
Op 6 okt. werd korte tijd het secretariaatsgebouw van de universiteit bezet. De politie ontruimde het gebouw. De bezetting volgde nadat eerder ca. 80 studenten een vergadering van de curatoren hadden verstoord. Voorname eis van de Utrechtse studenten was openbaarheid van vergaderingen en stukken. De bezetters werden later tot zestig gulden boete veroordeeld. De zittingen van de Utrechtse politierechter werden massaal geboycot.
De Utrechtse staf verwierp begin december, blijkens een enquête, het idee van ,,one man - one vote".
Op 13 febr. werd een buitengewone openbare vergadering van de universiteit gehouden, die in het teken stond van het beleid van het bestuur t.a.v. de bezetting van 6 okt. Een voortijdig einde werd aan de discussies gemaakt toen een rookbom tot ontploffing werd gebracht.
De studenten besloten na afloop van de vergadering niet terug te keren in de Raad van Overleg die zij op 7 okt. 1969, een dag na de bezetting van het secretariaatsgebouw, uit protest tegen het beleid van het bestuur hadden verlaten.

In Nijmegen werd op 4 okt. 1969 een vergadering van de curatoren door de studenten onmogelijk gemaakt (vor. ber. pag. 486/1-1969).
Op 17 okt. werd de diesviering van de Katholieke Universiteit verstoord door spreekkoren van studenten.
Een dag eerder was de aula van de universiteit, evenals in mei van dat jaar (pag. 308/2-1969) als permanent actie- en discussiecentrum ingericht.
Op 20 dec. legde het curatorium van Nijmegen zich als eerste in Nederland vast op een nieuwe bestuursstructuur voor een experimentele fase van twee jaar. Hierbij gingen zij uit van het principe van medebeslissingsrecht en eenheid van het wetenschappelijk corps. Verder staan openbaarheid en verantwoordingsplicht centraal.
Een negentiental hoogleraren van de medische faculteit reageerde afwijzend op het voorstel van de curatoren.
Ook de studenten hadden scherpe kritiek op het voorstel.

In Groningen werd op 17 maart het gebouw van de faculteit der letteren door ongeveer 150 studenten bezet uit protest tegen de houding van het faculteitsbestuur, dat het eerder ingezette democratiseringsproces binnen de sectie-Nederlands enkele weken daarvoor een halt had toegeroepen door het bestuur uit handen van studenten en staf over te nemen In september van het vorig jaar hadden de studenten een eigen bestuursreglement opgesteld dat in december definitief was doorgevoerd Na het enkele maanden te kunnen hebben toepassen, greep de faculteit begin maart in, omdat het bestuur niet legitiem zou zijn

Op 27 febr werd door de Groninger universitaire gemeenschap overeenstemming bereikt iz een tussentijdse bestuursvorm De bestuursvorm was opgesteld door een uit alle geledingen samengestelde werkgroep

Bezettingen van universiteitsgebouwen vielen voorts te noteren in Twente (op 22 jan het Gebouw voor beheer en bestuur, ontruiming op 23 jan door de politie) en in Eindhoven waar studenten korte tijd de curatorenkamer bezet hielden '23 okt 1969) De op die dag geinstalleerde hoeeschoolraaa van Eindhoven (vgl pag 488/1-1969), werd op 2 febr geconfronteerd met het uittreden van de student-vertegenwoord~gers, toen deze geen heil meer zagen in het praten over herstructurering (ANP, NRC, Het Parool, Algemeen Handelsblad) (Vor ber pag 164/3)

MAAGDENHUIS-PROCESSEN IN HOGER BEROEP

Op 4 sept. begonnen voor twee kamers van het Amsterdams gerechtshof de berechtingen in hoger beroep van de ruim 400 Maagdenhuisbezetters (zie pag. 342/1-1969), die in juni 1969 door de Amsterdamse politierechter waren veroordeeld tot straffen variërend van kleine boetes tot onvoorwaardelijke gevangenisstraffen van één tot drie weken (pag. 455/1-1969). De procureur-generaal, mr. J. H. Kemper, eiste tegen de ,,leiders" van de Maagdenhuis-bezetting, zoals Ton Regtien en Peter Bronkhorst, een hogere straf dan aanvankelijk door de Amsterdamse politierechter was opgelegd, n.l. drie maanden gevangenisstraf.

Op 18 sept. werd Ton Regtien als eerste op nogal verrassende wijze veroordeeld tot tweehonderd gulden boete, hetgeen applaus van de overvolle publieke tribune ontlokte. Een van de verdedigers sprak van ,,een ontpolitisering van de Maagdenhuisaffaire".

Ook andere deelnemers aan de bezetting werden tot twee honderd gulden boete veroordeeld, omdat het gerechtshof de kwestie van ,,leiderschap bij de bezetting" niet van invloed heeft doen zijn op de strafmaat. Op 9 maart werd ASVA-voorzitter Johan Middendorp door de Amsterdamse politierechter mr. G. H. Nomes tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vier weken veroordeeld. De zaak van Middendorp was vorig jaar voorlopig uitgesteld. Op 13 maart werd dr. T. de Booy als eerste wetenschappelijke medewerker aan de Amsterdamse Universiteit door de politierechter veroordeeld tot een maand voorwaardelijk en een geldboete van 500 gulden. De eis was tweehonderd gulden boete geweest. Politierechter mr. Nomes achtte het aandeel van dr. De Booy in de bezetting aanzienlijk groter dan dat van de studenten. *(NRC)*

(Vor. ber. pag. 455/1-1969)

KWESTIE-BEVERWIJK. STICHTING VAN ALTERNATIEVE PEDAGOGISCHE ACADEMIE

De inspirerende werking die is uitgegaan van radicale studentenacties op vele studtrenden aan andere onderwijsinstellingen dan de universiteiten en hogescholen, lijkt zich het meest duidelijk te hebben gemanifesteerd in een maandenlang durend conflict tussen een groep leerlingen en de leiding van de pedagogische academie (de vroegere bisschoppelijke kweekschool) in Beverwijk.

Dit conflict, dat ter, slotte in de Nederlandse pers als ,,de kwestie-Beverwijk" een eigen leven ging leiden, toonde duidelijk de spanning tussen radicale jongeren en bestuurders die voor het eerst te maken kregen met een ernstige confrontatie tussen gezag en massale ,,ongehoorzaamheid". Voorts leek het Beverwijkse conflict in feite een uiting van een probleem van veel algemener aard, dat kort is samen te vatten in de wens bij vele leerlingen naar ,,democratisering van de werksituatie".

In verband hiermee werden op 25 nov. 1969 in de Tweede Kamer vragen gesteld aan staatssecretaris Grosheide, die toezegde dat oplossingen die tot meer democratisering moeten leiden zullen worden gezocht. Hij memoreerde bij deze gelegenheid dat een werkgroep* geregeld vergadert over de vernieuwing van het onderwijs aan de pedagogische academies.

Verloop

Het conflict ontstond begin nov. 1969 toen enkele leerlingen die in de klas met condooms hadden gespeeld van school werden gestuurd. Hierna ging een grote groep leerlingen uit solidariteit met de weggezonden leerlingen in staking. Reeds toen was het duidelijk dat dit incident slechts de directe aanleiding tot de botsing van bestuur en leerlingen vormde en dat de diepere oorzaak was gelegen in de ontevredenheid van een deel der leerlingen dat meer democratisering van de schoolgemeenschap verlangde.

Verder was reeds snel na het uitbreken van de staking duidelijk dat leden van de ASVA en de SJ grote invloed hadden en leiding uitoefenden.

*) In deze werkgroep, die in Lochem vergadert, hebben zitting vertegenwoordigers van de ANOF (federatie van onderwijzers), de kweekschooibonden, de pedagogische centra en de Unie van Studerenden aan Opleidingsscholen voor Onderwijzend Personeel (USOOP)

Enkele bezetters van het academie-gebouw in Beverwijk worden uoor de politie verwijderd

De stakende leerlingen vormden een ,,alternatieve pedagogische academie" (APA), waarna van 28 nov. tot 5 jan. tussen schoolbestuur en APA werd onderhandeld om tot een oplossing van het conflict te komen.

Na een iiltimatum van het bestuur werden op 11 dec. de nog steeds stakende leerlingen definitief geschorst. Zij moesten zich opnieuw bij de academie laten inschrijven en beloven zich te houden aan de geldende regels.

Een der leraren van de academie, de heer J. Sprenger had zich intussen achter de stakende leerlingen gesteld.

Na een lange Kerstvakantie die als afkoelingsperiode dienst moest doen, kwam het reeds op 6 jan. — de tweede schooldag — wederom tot een botsing, toen een vijftiental leerlingen werd geschorst die wensten te worden overgeplaatst naar een, volgens de directie, reeds volle klas.

Op 7 jan. vielen de student Jan Dobber en genoemde leraar Sprenger in een roerige televisie-uitzending het bestuur van de academie fel aan, waarna Dobber c.s. definitief van school werden verwijderd.

Op 8 jan. volgde hierna een bezetting van het academiegebouw in Beverwijk door een aantal leden van de APA, versterkt door enkele tientallen o.m. uit Amsterdam afkomstige ,,buitenstaanders". De lessen werden tot nader order geschorst en door de bezetters werd een nieuw schoolbestuur gekozen, waarin o.m. T. Stam, voorzitter van de USOOP en P. Cohen, ex-voorzitter van de ASVA en mede-oprichter van de Bond van Wetenschappelijke Arbeiders (zie pag. 180/2) zitting hadden.

Op vele pedagogische academies in Nederland werd uit solidariteit gestaakt en over onderwijsvernieuwing gediscussieerd. Enkele tientallen academie-leerlingen gingen elders lessen volgen en vroegen ouders van leerlingen om ontruiming van het gebouw.

Na een aantal bemiddelingspogingen van o.m. het PvdA-bestuur werd op last van de burgemeester van Beverwijk, de heer J. G. F. Bruinsma, op 14 jan. door de politie het gebouw ontruimd en tegen de bezetters proces-verbaal opgemaakt.

Van vele kanten kwamen tegen dit politie-optreden protesten. Het bestuur verwijderde de ongeveer vijftig leerlingen onder de bezetters van school, waarna het nog dagenlang in Beverwijk en op andere onderwijsinstellingen in Nederland onrustig bleef.

Op 18 jan. werd door de Beverwijkse APA een comité „Kritiese Onderwijzers" gevormd, dat als doelstellingen noemde:

— anti-autoritair onderwijs op tie eigen scholen
— hospiteer-mogelijkheid voor APA-studenten
— aanstelling van APA-onderwijzers

Aan de staatssecretaris werd het verzoek gericht als officiële alternatieve academie erkend en gesubsidieerd te worden.

Op 29 jan. werd door de fracties van de KVP, ARP en CHU meegedeeld, dat er geen kans was op een snelle legalisering van de APA in Beverwijk. Deze legalisering was gevraagd ten einde verdere afvloeiing van studenten te voorkomen en de kans op het eindexamen dit jaar nog te behouden.

De fracties zeiden van oordeel te zijn dat zoveel mogelijk moet worden voorkomen dat leden van de APA, „die een positief doel hebben nagestreefd met soms onjuiste middelen", blijvend gedupeerd kunnen worden. Zij verzochten de staatssecretaris:

— aandrang zijnerzijds uit te oefenen op de directies van de rijkspedagogische academies om t.a.v. toelating van leden van de APA een soepel beleid te voeren,

— om aan degenen onder de APA-leden die staatsexamen wensen te doen — indien nodig — bepaalde faciliteiten te geven voor wat betreft de data waarop onderdelen van het examen moeten worden afgelegd.

De geopperde gedachte om de APA als dependance onder te brengen bij een bestaande pedagogische academie wordt in de verklaring van de hand gewezen. Dit zou, aldus de fracties, tot gevolg kunnen hebben, dat ook andere groepen die zich van een bestaande opleiding afsplitsen een onderdak kunnen claimen bij rijksscholen, waardoor in ons onderwijs grote verwarring en chaos zouden kunnen ontstaan. (ANP, NRC, Het Parool)

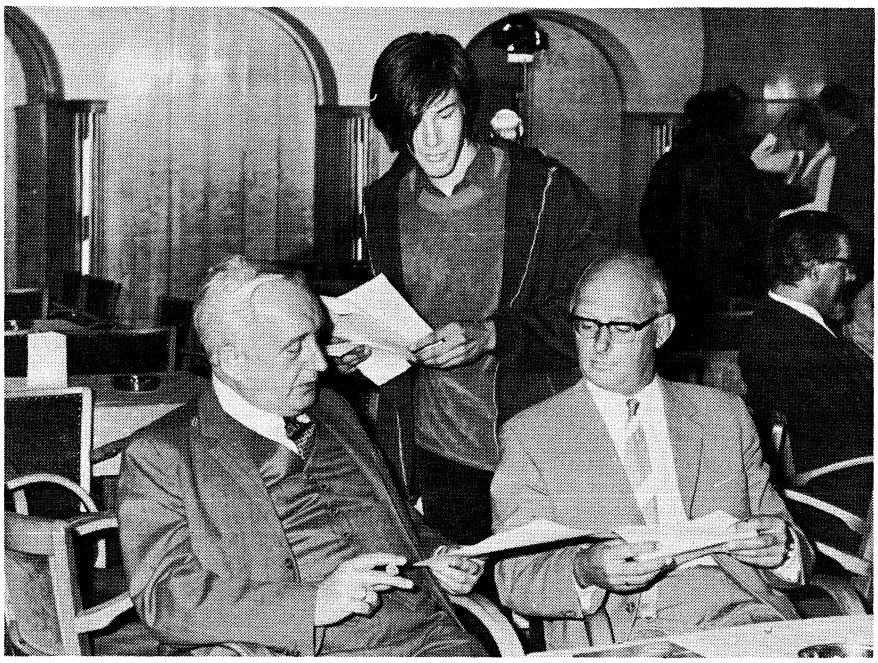

Tijdens de vergadering van Kritische Leraren op 26 aug. in Utrecht, deelden scholieren stencils uit, waarin zij tegen het besloten karakter van de bijeenkomst protesteerden.

VERZET LERAREN TEGEN UITVOERING MAMMOET-WET. ACTIE-COMITE KRITISCHE LERAREN

Op 20 aug. 1969 heeft de Raad van Leraren via een open brief in een aantal dagbladen de ouders van leerlingen van gymnasium, atheneum en scholen voor HAVO gewezen op het „algemene onbehagen" onder de leraren na een jaar praktijk met de mammoetwet. In de brief wordt zelfs over een staking van de leraren gesproken: „De oorzaak hiervan ligt in het feit dat het onderwijzend personeel dit jaar niet in staat is gesteld de bedoelingen van de wet uit te voeren. Immers: tot op heden wordt door het ministerie van onderwijs en wetenschappen eenzijdig vastgesteld op welke wijze de wet moet worden uitgevoerd". In het algemeen uit de Raad van Leraren als zijn bezwaar dat er te weinig geld voor uitvoering van de mammoetwet ter beschikking komt: „Wij geloven dat de belangen van uw kind niet worden gediend door de schriele wijze, waarop de nieuwe wet moet worden uitgevoerd. ( ) Wij achten het niet verantwoord bij komende desillusies en teleurstellingen geen openlijke waarschuwing te hebben laten horen. De raad zal alle middelen ter hand nemen die dienstig kunnen zijn om in de huidige situatie verandering te brengen".

In een nota van 10 okt. aan de Kamer-commissie voor onderwijs en wetenschappen werd „geheel open overleg tussen departement en leraren" gevraagd.

Actie Kritische Leraren. Onderwijsstaking

Op 26 aug. kwamen in Utrecht leraren-vertegenwoordigers van 72 scholen bijeen, die besloten tot een protestactie om hun eis tot medebeslissingsrecht bij de verdere uitvoering van de mammoetwet kracht bij te zetten en hun wens te benadrukken dat de regering meer geld beschikbaar stelt om de daarin vastgestelde onderwijskundige verbeteringen ook inderdaad te realiseren.

Voorzitter van de vergadering was de centrale figuur bij de groep van „Kritische Leraren", leider van het actiecomité Lerarenprotest de heer A. M. J. Gordijn, leraar Nederlands.

Aangekondigd werd een „onderwijsstaking" op 12 sept. In een brief aan staatssecretaris Grosheide evenals aan de vaste Kamer-commissie voor onderwijs en wetenschappen, werd een brief gestuurd waarin genoemde eisen stonden geformuleerd.

De vier officiële lerarenbonden, overkoepeld door de Raad van Leraren, distantieerden zich van de actie, ook al hadden zij ongeveer dezelfde grieven. Zij noemden echter de actie ongerechtvaardigd, omdat het ministerie zich bereid had verklaard tot overleg.

Aan ongeveer dertig van de 526 middelbare scholen in Nederland werd op 12 sept. geen les gegeven, maar werd door leraren en leerlingen gediscussieerd over de problemen betreffende de mammoetwet.

Aan ongeveer 182 andere scholen werd niet uitdrukkelijk gestaakt, maar werd toch aan de meeste daarvan geen les gegeven. De lessen werden hier eveneens gebruikt voor het bespreken van de mammoetproblemen.

Het actiecomité Lerarenprotest, noemde de actie geslaagd en dacht dat de staking het begin zou zijn van

een stormachtige ontwikkeling in de onderwijswereld en meende dat de onderhandelingspositie van de Raad van Leraren zou zijn versterkt.

Op 17 okt. kwamen de organisaties van leraren bij het voortgezet onderwijs en vertegenwoordigers van de generale inspectie en van het departement van onderwijs en wetenschappen tot een bevredigende overeenstemming over het toekomstige onderwijstechnisch overleg over de problemen, die zich voordoen bij het in praktijk brengen van de mammoetwet.

Aan dit akkoord over de wijze waarin het overleg tussen leraren en overheid zal worden gevoerd is de consequentie verbonden, dat de Raad van Leraren geen argumenten meer heeft om haar eventuele medewerking te verlenen aan acties als de schoolstaking van 12 sept. *(NRC,* Het Parool)

HET MEDISCH ONDERWIJS

Het op 16 sept. 1969 door minister Veringa aangekondigde wetsontwerp houdende voorzieningen van tijdelijke aard i.z. de regeling van de toelating tot het bijwonen van het onderwijs in de faculteiten der geneeskunde*, is op 29 sept. bij de Tweede Kamer ingediend (zie pag. 631/3-1969).

Het wetsontwerp beoogt de instelling van een onafhankelijke adviescommissie, die de minister in staat moet stellen van jaar tot jaar de opleidingscapaciteit van de medische faculteit te bepalen. Verder voorziet het in de mogelijkheid om, bij overschrijding van de aldus bepaalde uiterste grens (numerus fixus) van die capaciteit, een aantal studenten die geslaagd zijn voor het propedeutisch examen aan het einde van het eerste jaar op een wachtlijst te plaatsen.

Voor het studiejaar 1969-1970 was weliswaar het aantal aanmeldingen lager dan het jaar daarvoor, maar nog was hun aantal groter dan dat wat de gezamenlijke faculteiten aankunnen. Alleen de faculteit van Rotterdam vormt hierop een uitzondering, daar geldt een numerus fixus van 160 kandidaten.

De voorzitter van de landelijke plaatsingscommissie in Utrecht, prof. dr. M. T. Jansen, deelde reeds in juli 1969 mee, dat zich bij het propedeutisch examen in 1970 aanzienlijke problemen zullen voordoen, omdat de eerstejaars dan niet alleen geconfronteerd zullen worden met de overbelasting van de faculteiten maar ook met een groot aantal recidivisten van het tweede jaar. De overbelasting waarmee de medische faculteiten in Nederland te kampen hebben, werd m.n. duidelijk in Groningen, waar zelfs een aantal tweedejaars studenten op een wachtlijst moesten worden geplaatst. Na overleg tussen een aantal betrokkenen werd op 25 sept. van het vorig jaar besloten de wachtlijst op te heffen, omdat minister Veringa welwillend zou staan tegenover een verzoek van de faculteit om extra steun voor de uitbreiding van het personeelsbestand. De faculteit argumenteerde de aanvraag tegen de achtergrond van de extra taken die de medische faculteit van Groningen heeft in vergelijking tot de zusterfaculteiten: o.a. patiëntenzorg wegens de streekfunctie van hei academisch ziekenhuis. *(ANP,* NRC)

(Vor. ber. pag. 163/3)

*) Het wetsontwerp vloeit voort uit een rapport dat in febr. 1969 aan minister Veringa was aangeboden. De Bijzondere Adviesgroep Medische Faculteiten waarvan prof. mr. P. J. Verdam voorzitter was (zie ook pag. 822/2-1968) pleitte in dat rapport voor het indienen van een wetsontwerp dat de minister zou machtigen per jaar maatregelen te nemen wanneer de maximum-capaciteit van het medisch onderwijs ernstig dreigt te worden overschreden.

BELGIË

SOCIAAL-ECONOMISCH AKKOORD

De sociaal-economische conferentie die een eerste maal op 23 febr. was bijeengekomen, heeft op 16 maart een definitief akkoord bereikt. Tussen beide data in had een beperkte werkgroep vergaderd. De overeenkomst bevat een aantal principiële punten en verder diverse concrete wijzigingen aan de sociale programmatie. De officiële tekst luidt als volgt:

De economische en sociale conferentie is op verzoek van de syndicale organisaties en op uitnodiging van de regering bijeengekomen op 23 februari en 16 maart 1970. Tussen deze twee data heeft een beperkte werkgroep een onderzoek gewijd aan de problemen die aan de conferentie werden voorgelegd. De deelnemers verklaren de voortzetting van de economische expansie op het voorplan van hun bekommeringen te willen plaatsen, om aldus de vooruitgang en het fundamenteel evenwicht op het gebied van de prijzen, de munt en het sociaal beleid in de hand te werken. Zij beklemtonen hun gehechtheid aan het principe van de sociale programmatie en aan de normale werking der sociale instellingen. Teneinde aan de werknemers hun rechtmatig deel toe te kennen in de vruchten van de welvaart, en teneinde te voorkomen dat er ren te grote ongelijkheid ontstaat tussen de gewesten, sectoren en sociale groepen, zijn zij van mening dat een coördinatie tussen de verscheidene geledingen van de programmatie onontbeerlijk is. In die geest is de economische en sociale conferentie tot de volgende besluiten gekomen:

I. Democratisering **van** de economie

1. De conferentie stelt ae bezorgdheid vast om een werkelijke democratisering v— de economie te verzekeren en om de instrumenten te creëren, die nodig zijn om die democratisering in werkelijkheid om te zetten.

De stemming binnen een korte tijdspanne van het ontwerp tot planificatie en economische decentralisatie zal het mogelijk maken de organen op te richten en de procedures vast te stellen voor een effectieve raadpleging betreffende de doelstellingen en de middelen op nationaal, sectorieel en regionaal vlak. De nieuwe wet betreffende de maatregelen om de economische expansie te bevorderen zal een der belangrijkste instrumenten zijn van een samenhangende en overlegde economische actie; het ontwerp van de regering zal binnenkort het voorwerp uitmaken van een raadpleging in de schoot van het nationaal comité voor economische expansie, met het oog op de goedkeuring van de wet en haar invoegetreding op 1 juli. Het nationaal comité zal eveneens onverpoosd het onderzoek voortzetten van de grote opties van het derde plan, teneinde mogelijk te maken dat dit plan, na alle nodige raadplegingen, op het gepaste ogenblik bij het parlement ingediend wordt.

2. De besluiten trekkende uit de ondervinding van de bedrijfsraden en van de specifieke overlegorganen, stelt de conferentie op sectorieel vlak de verbetering voor van de werking der bedrijfsraden door een aanpassing van hun taken en door een versteviging van hun actiemiddelen. De conferentie stelt eveneens de oprichting voor van raden in nieuwe industriële sectoren, waarbij ook aandacht moet worden geschonken aan de tertiaire sector. De afvaardigingen hebben het aldus nuttig geacht dat de raden in staat zouden worden gesteld over te gaan tot doorgedreven studies over de toestand en de evolutie van de sectoren, en tot doeltreffende en voorafgaande raadplegingen over de structuurveranderingen van het geheel, die zich hierin voordoen, alsmede de implicaties ervan. Een grondige studie, door te voeren in de CRB, zal het mogelijk maken concrete voorstellen te formuleren op dit punt.

3. Wat de kolenindustrie betreft, steunt de conferentie het verzoek tot oprichting van een gemeenschappelijke ondernemingsraad voor de Kempense Steenkolenmijnen en neemt zij acte van het regeringsvoornemen om bepaalde aan de oprichting van de maatschappij gebonden schikkingen te herzien, met als doel

de industiiele promotie van de streek

4 Om een meer doeltreffende raadpleging van de werknemers te bereiken zullen informaties worden verstrekt aan de ondernemingsraden, m n over de algemene vooruitzichten van de onderneming en de evolutie van de tewerkstelling Een betere inschakeling van de werknemers in de vooruitzichten van het tewerkstellingsbeleid van de onderneming brengt eveneens mede dat de raden zullen worden geraadpleegd over de problemen van de vorming. de wederaanpassing, de arbeidsorganisatie, en voorgelicht worden door een periodiek verslag van het ondernemingshoofd of zijn afgevaardigde
In geval van fusie concentratie overnaine of sluiting of dndere belangrijke structuurwijzigingen. waarover de onderneming onderhandelt, zal de ondernemingsraad tijdig en voor gelijk welke bekendmaking, ingelicht en effectief en vooraf geraadpleegd worden, in het bijzonder wat betreft de weerslag op de vooruitzichten van tewerkstelling van personeel de organisatie van het werk en het tewerkstellingsbeleid in het algemeen
Het onderzoek door de raden, van de resultaten der onderneming, van de financiering van haar investeringen, evenals van de inspanningen tot promotie, gerealiseerd d m v overheidshulp, veronderstelt wettelijke beschikkingen voor wat de balansontleding, het invoeren van een boekhoudkundig plan en een adequaat beroep ow revisoren betreft
Die maatregelen hebben m n betrekking op de toewassing der aanbevelingen van de Werkgroep voor de door de ondernemingen gepubliceerde informatie, welke werkgroep in nauwe verbinding stond met de Regeringscommissie voor de studie van de financieringsproblemen i z economische expansie Wat betreft hun aantal hun informatie en de vorming die de toekenning van krediet-uren eventueel kan vergemakkelijken zal het statuut van de vakbandsafgevaardigden worden aangepast De informatie van de werknemers op de werkplaatsen verdient eveneens de aandacht, het is raadzaam in dit verband faciliteiten in aanmerking te nemen Er wordt nl voorzien in het organiseren, in bepaalde omstandigheden, van vergaderingen tijdens de diensturen mits een akkoord van de directie en de vakbondsafvaardiging
De aldus vastgelegde algemene beginselen zullen worden gepreciseerd, hetzij door een interprofessionele overeenkomst, hetzij bij wet De Nationale Arbeidsraad zal die overeenkomst uitwerken tegen 1 juli 1970 De conferentie neemt acte van het regeringsvoornemen betreffende de controle van de staatshulp, met het oog op het informatierecht van de ondernemingsraad betreffende de bestemming van de owenbare fondsen en de herziening van het statuut en de rol van de bedrijfsrevisor

5. Op een ruimer vlak, moet de voor de hele bevolking bestemde informatie, inzonderheid via de audiovisuele communicatiemiddelen, op de meest objectieve en evenwichtige wijze worden verstrekt De vakbonds- en patronale afvaardigingen hebben in dit verband — en binnen hun eigen specifieke sector — hun bekommernis uitgesproken voor een verruiming en een 'verdieping van de informatie op economisch en sociaal gebied
Bezorgd om het vinden van aangepaste oplossingen voor deze problemen, in overeenstemming met de verantwoordelijke instanties, heeft de regering nota genomen van de uitgedrukte desiderata

II. Prijzenpolitiek

6 In een opgaande conjunctuur vereist de evolutie van de prijzen een bijzondeie waakzaamheid De conferentie is van oordeel dat op dil gebied een voldoende discipline buitensporige schommelingen moet verhinderen en dat het afsluiten van programma-overeenkomsten met de sectoren op een positieve wijze de mogelijkheid biedt om de prijzenevolutie het best te ordenen De afvaardigingen verklaren speciaal bekommerd te zijn om de prijsverhogingen, die zich kunnen voordoen voor verscheidene produkten, waarvan het verbruik een belangrijk aandeel vertegenwoordigt in de uitgaven van gezinnen of van ondernemingen, of die tot nog toe aan een onvoldoend grondig onderzoek werden onderworpen Het opstellen van monografieën, per sector of per produkt, waaraan thans wordt gewerkt, zal ertoe bijdragen de consultatie- en beslissingsorganen beter voor te lichten Die bijzondere bekommernis voor de gevoelige sectoren — die vreemd is aan elk indexbeleid — kan geen afbreuk doen aan het principe, dat de werkelijke kosten moeten kunnen worden weergegeven in de prijzen De regering heeft haar wil bevestigd, op dit vlak, een actief en geconcerteerd beleid voort te zetten met de nodige soepelheid en ervoor zorg dragend dat de normale rentabiliteit van de ondernemingen niet in het gedraag wordt gebracht De regering heeft de bekommernis vastgesteld, die door de afvaardigingen wordt uitgedrukt i.v.m de weerslag van bepaalde Europese beleidsvoeringen m b t. de levensduurte Zij heeft zich akkoord verklaard dit probleem te onderzoeken en hieromtrent voorstellen te doen

III. Fiscaliteit

7 De regering heeft bij de wetgevende kamers een wetsontwerp ingediend tot wijziging van de belasting op de bescheiden beroepsinkomsten, ontvangen sedert 1 januari 1970 Zij zal een inspanning leveren om de wetgevende procedure binnen de kortst mogelijke tijd tot een goed einde te brengen, zij zal snel de uitvoeringsbepalingen publiceren, zodat de betrokken arbeiders geen last ondervinden m b t een te hoge inning Voor de toepassing van de BTW, waarvan de vankrachtwording vastgesteld is op 1 januari 1970, zal de regering het nationaal comité voor economische expansie raadplegen in b t de classificatie en de toe te passen tarieven, alsmede de weerslag op het prijzenniveau en de openbare financiën. De regering heeft aandachtig kennis genomen van de overwegingen, die de betrokken partijen i z de belastingstructuur hebben naar voor gebracht

IV. Sociaal hoofdstuk

8 De partijen hebben ingestemd inet een aanpassing van de wet op de sluiting der ondernemingen en inzonderheid met het principe van een verlaging van het minimum aantal tewerkgestelde arbeiders, vereist opdat de wet toepasselijk zou zijn, alsmede met bepaalde uitkeringsmodaliteiten De inwerkingtreding van adequate maatregelen i z de gevallen van collectieve afdanking doet een probleem rijzen, waarvan de partijen de belangrijkheid erkennen en waarvoor zij een oplossing willen zoeken De Nationale Arbeidsraad die reeds met het probleem belast is, wordt verzocht vrij spoedig advies uit te brengen over dit dossier De regering gaat in ieder geval de verbintenis aan. binnen drie maanden na het NAR-advies, een wetsontwerp in te dienen om de kwestie te regelen.

9 Om de arbeiders gedurende een periode van één maand een loonwaarborg te bieden, die analoog is met die van de wet op het gewaarborgd weekloon, zijn de partijen overeengekomen ten gunste van deze arbeiders in gelijkaardige voordelen te voorzien De nieuwe maatregelen zullen in geval van ziekte aanleiding geven tot een vergoeding, die gelijk is aan de netto-inkomsten, welke zouden voortvloeien uit de betaling van 80% van het brutoloon Met dit doel zullen de werkgevers aan de werknemers een aanvullende vergoeding uitbetalen, die gevoegd wordt bij de door de ziekteverzekering betaalde vergoeding en met behoud van eventueel bestaande gunstiger regelingen. De problemen die bij de toepassing van deze maatregelen zouden kunnen rijzen, ook wat de kleine ondernemingen betreft, zullen worden onderzocht met het oog op een aangepaste oplossing. Hierover zal een conventie worden gesloten met uitwerking op 1 juli 1970. De vakbonden zijn van mening dat aldus een belangrijke stap wordt gezet in de richting van de realisatie van het gewaarborgd maandloon De werkgeversorganisaties spreken de wens uit, dat de toepassing van deze maatregelen geen ongunstige invloed zou hebben op de stiptheid

10 Inzake de problemen, gesteld door de verhoging van de loongrens in de sector van de vergoedingen der ziekteverzekering, heeft de regering besloten de nodige maatregelen te treffen opdat per 1 juli 1970 de betrokken vergoedingen zullen worden toegekend met referte naar de bezoldigingen begrensd op 14300 fr. Technische maatregelen zullen worden getroffen teneinde de betaling van de bijdragen op die loongrens te verdagen naar dezelfde datum, zonder dat er afbreuk wordt gedaan aan een eventueel compenserende aanpassing van de bijdrage in de loop van het vierde kwartaal van dit jaar
Om de bijkomende last, die aan de werknemers-bijdragebetalers wordt opgelegd, te corrigeren, neemt de regering zich voor de verdeling der bijdragevoeten tussen werkgevers en werknemers aan te passen.

11 De regering gaat de verbintenis aan om bij het parlement een wetsontwerp in te dienen, dat ertoe strekt de werknemerspensioenen op 1 juli 1970 en op 1 juli 1971 telkens met 5% te verhogen, i p v. met 4% zoals thans bepaald is bij wet, en dit binnen het kader van de inkomsten, waarover het huidige stelsel beschikt Die aanpassing zal een weerslag hebben op de invaliditeitsvergoedingen van het stelsel der ziekteverzekering en op de invaliditeitsvergoedingen van de mijnarbeiders

12. De conferentie heeft beslist. in samenwerking met de NAR, een werkgroep samen te stellen, waaraan de regering zal deelnemen Die groep zal de financieringswijze van de sociale zekerheid bestuderen en m n. de verdeling van de bijdragen tussen de werkgevers en de werknemers en tussen de verschillende sectoren De groep wordt verzocht binnen de zes maanden tot besluiten te komen m b t. de orientatie die de studie aangeeft, zulks met het oog op de onderhandelingen die zullen volgen De afgevaardigden van de zelfstandigen verklaren van hun kant, dat de achterstand van huil sociaal statuut niet mag vergroten maar geleidelijk moet worden ingehaald

13 De regering heeft verslag uitgebracht

over het verloop van de werkzaamheden i.z de aanpassing van het syndicaal statuut van het overheidspersoneel Zij zal voorstellen aanhouden betreffende het syndicaat statuut van het provincie- en gemeentepersoneel en de ondergeschikte besturen Zij wil binnen de kortst mogelijke tiid klaarkomen zulks in samenwerking met de vertegenwoordigers van de betrokken werknemers

14 De regering heeft de deelnemers medegedeeld dat aan de werkelijke en dringende behoeften aan arbeidskrachten van de ondernemingen waaraan niet zou kunnen worden voldaan door tewerkstelling van al de op de nationale arbeidsmarkt beschikbare werknemers, zal worden tegemoet gekomen volgens een contractuele regeling die verder dient te worden bepaald d m v georganiseerde en gecontroleerde immigratie van arbeiders uit niet-EEG-landen

15 Het belang vaststellende dat de sociale programmatie-akkoorden hebben, en bewust van de moeilijkheden, die een gebrek aan soepelheid kan teweegbrengen, hebben de partijen het principe goedgekeurd, volgens hetwelk de af te sluiten overeenkomsten een herzieningsclausule kunnen bevatten in geval van wijzigingen in de economische of sociale conjunctuur, die de op het ogenblik waarop de conventie werd afgesloten, bestaande toestanden aanzienlijk wijzigen; te dien einde mag de meest gerede partij het paritair orgaan aanspreken

Verengd op een bijzonder belangrijk ogenblik van de economische en sociale conjunctuur, heeft de conferentie het de vertegenwoordigde partijen mogelijk gemaakt de bezorgdheid, die hun bezielt, objectief toe de lichten en geldige oplossingen te vinden voor de gestelde wroblemen. evenals adeauate werkmethodes voor een verdere uitwerking. De deelnemers stellen de opbouwende geest vast, waarin de besprekingen zijn verlopen en doen beroep op allen voor een realistische en doeltreffende inwerkingtreding van de aangenomen resoluties.

(Vor. ber. pag. 150/2)

GRONDWETSHERZIENING

De Kamer heeft op 19 maart eenparig het voorstel goedgekeurd tot opheffing van de artikelen 132, 135 en 136 van de grondwet die resp. handelen over de eerste keuze van het staatshoofd, over het behoud van het in 1830 in functie zijnde personeel van de hoven en rechtbanken, en over de eerste benoeming van de leden van het Hof van cassatie. Eenparig werd beslist art. 105 van de grondwet aan te vullen als volgt: ,,De wet regelt eveneens de inrichting van de arbeidsgerechten, hun bevoegdheid, de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden."

Tot de herziening van al die artikelen werd reeds op 19 juni 1969 beslist door de Senaat (pag. 439/2-'69).

ITALIE

REGELING VOOR PROBLEEM ZUID-TIROL

Nadat er meer dan acht jaren is onderhandeld tussen Italië en Oostenrijk, terwijl Duitstalige extremisten talloze sabotage-daden pleegden, zijn zowel de Duitstalige inwoners van Italiaans Zuid-Tirol, als de Oostenrijkse en Italiaanse parlementen eind 1969 akkoord gegaan met voorstellen van de Italiaanse regering voor meer autonomie voor Duitstalige inwoners van Alto Adige.

Voorgeschiedenis

Na de Eerste Wereldoorlog werd het zuidelijke gedeelte van Tirol tot aan de Brenner uit ,,strategische overwegingen" aan Italië toegewezen, nadat Engeland, Frankrijk en Rusland op 26 april 1915 bij een geheim akkoord, Italië als beloning voor het opgeven van haar neutraliteit en haar toet eding tot het kamp der geallieerden, dit gebied hadden toegezegd.

Aanvankelijk beloofden de Italianen de rechten van de Duitse minderheid te zullen eerbiedigen. Dit veranderde toen Mussolini de macht in handen kreeg. Hij begon op grote schaal Tirol te ,,Italianiseren".

Na de Tweede Wereldoorlog verwierp de Parijse vredesconferentie van 1946 een voorstel van Oostenrijk om een volksstemming in Zuid-Tirol te houden en zo de bewoners te later, beslissen bij welk land ze wensten te behoren.

Wel werd in hetzelfde jaar het befaamde Gruber-Gaspari-akkoord gesloten waarin de Zuidtirolers een zekere mate van autonomie werd beloofd. Over dit akkoord ontstond in de daarop volgende jaren een conflict tussen Italië en Oostenrijk, omdat Oostenrijk en de Duitssprekende inwoners van Zuid-Tirol Italië verweten zich niet aan het akkoord te houden. In het Gruber-Gaspari-akkoord werd niet alleen regionale autonomie in het vooruitzicht gesteld, maar ook zaken als het doceren van de Duitse taal op lagere en middelbare scholen, het gebruik van Duits in officiële documenten en gelijke kansen bij het benoemen van ambtenaren werden gegarandeerd.

Maar in 1948 werd de provincie Bolzano (Bozen) waar de meerderheid van de bevolking Duits spreekt met de provincie Trentino (overwegend Italiaans sprekend) samengevoegd tot de regio Trentino-Alto Adige. Deze provincie-eenheid waar de Zuidtirolers in de minderheid zijn, kreeg regionale autonomie.

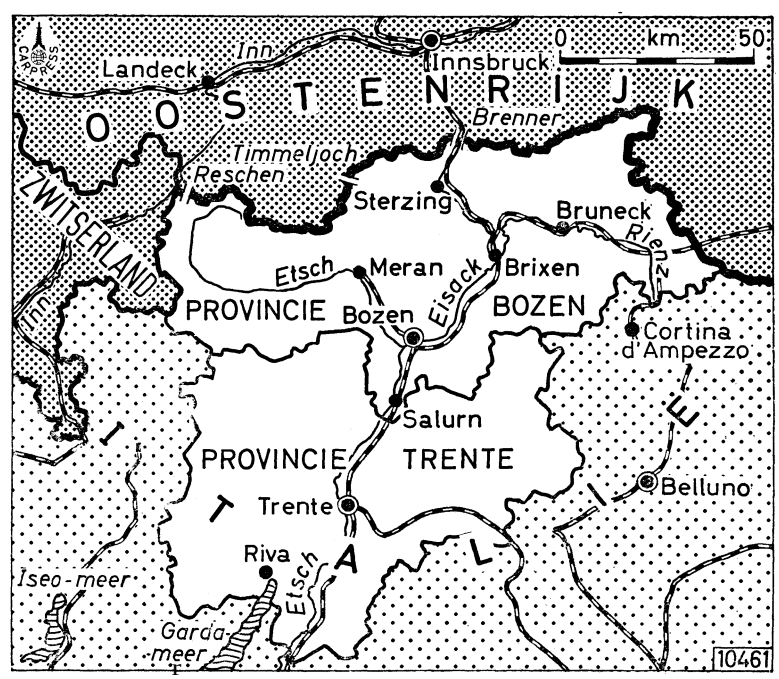

Het district Trentino-Alto Adige, waarvan het noordelijk gedeelte, onder de naam provincie Zuid-Tirol, grotere autonomie zal krijgen.

De conflicten tussen Italië en Oostenrijk kregen een zodanig karakter dat de Verenigde Naties zich ermee gingen bemoeien. In twee resoluties 1497 en 1661 van resp. 31 oktober 1960 en 28 november 1961 werd Oostenrijk en Italië opgedragen onderhandelingen te beginnen om een oplossing voor de geschilpunten te vinden, om zo uitvoering van de akkoorden van 1946 mogelijk te maken.

De onderhandelingen, die in 1961 begonnen werden en tot 1969 hebben geduurd, waren daarom zo moeilijk omdat Italië het standpunt innam dat het zich volkomen aan de akkoorden van 1946 had gehouden en dat eventuele verdere concessies die zouden worden gedaan een zuivere binnenlandse aangelegenheid zouden zijn, waarmee Oostenrijk niets te maken had. Italië beschouwde de gesprekken met Oostenrijk dan ook als zuiver informatief.

Overleg tussen *regeringen* mislukt

Op 27 en 28 januari 1961 ontmoetten de Oostenrijkse minister van buitenlandse zaken Dr. Bruno Kreisky en de Italiaanse minister van buitenlandse zaken prof. Antonio Segni elkaar in Milaan. De besprekingen hadden geen resultaat omdat de Oostenrijkers veel verder reikende maatregelen eisten om het etnische, culturele en economische karakter van de Duitssprekenden in Bolzano te garanderen, dan de Italianen wilden toestaan. Hoewel het slotcommuniqué van de bijeenkomst de beide standpunten als onverzoenlijk karakteriseerde, droeg het Italiaanse parlement de minister van buitenlandse zaken op, de besprekingen voort te zetten.

De beide ministers ontmoetten elkaar weer in Klagenfurt op 24 en 25 mei 1961 en in Zurich op 24 en 25 juni van dat jaar, maar bereikten geen enkel resultaat omdat minister Segni Oostenrijk ervan had beschuldigd terroristische activiteiten te organiseren, waarbij drie personen om het leven kwamen.

Volgens het op 25 juni uitgegeven communiqué eiste Oostenrijk volkomen autonomie voor Bolzano en de instelling van een internationale commissie die de situatie in Zuid-Tirol zou moeten onderzoeken. Italië stelde voor het probleem voor te leggen aan het Internationale Hof van Justitie in Den Haag.

Op 5 juli 1961 deelde dr. Kreisky het Oostenrijkse parlement mee dat verdere onderhandelingen zinloos waren omdat Italië weigerde over regionale autonomie van de provincie Bolzano te onderhandelen.

Op 7 juli deelde prof. Segni mee dat de Italiaanse regering besloten had de kwestie voor te leggen aan het Internationale Hof van Justitie en dat het Oostenrijkse voorstel om een VN-onderzoekingscommissie in te stellen of de secretaris-generaal van de VN te laten bemiddelen, verworpen werd. Na een nieuwe golf van bomaanslagen, speciaal tegen spoorweginstallaties in Noord-Italië en in Bolzano zei prof. Segni op 13 juli in de senaat dat de publieke opinie in Italië Oostenrijk als de inspirator van de terreurdaden beschouwde. Italië, zo zei hij, was bereid onderhandelingen te voeren, mits vooropgesteld dat Oostenrijk geen voorwaarden vooraf stelde.

Instelling commissie van negentien *en verdere* onderhandelingen

De Italiaanse regering benoemde op 13 april 1961 een commissie van 19 leden onder voorzitterschap van Paolo Rossi (socialist), waarvan 7 leden tot de Sudtiroler Volks Partei (De voornaamste partij in het omstreden gebied) behoorden. Het was de taak van deze commissie de Italiaanse regering maatregelen voor uitbreiding van de autonomie van de Duitssprekenden voor te leggen.

Op 24 mei 1962 nodigde de Oostenrijkse regering de Italianen uit, de onderhandelingen weer op te nemen en op 31 juli bespraken dr. Kreisky en Atillo Piccioni (de nieuwe Italiaanse minister van buitenlandse zaken) de procedures in Venetië. Er werd overeengekomen op 7 november in Salzburg te gaan onderhandelen maar twee dagen tevoren deelde Italië mee nog niet klaar te zijn voor onderhandelingen. Algemeen werd aangenomen dat de reden van het uitstel de bomexplosie was, die op 20 oktober één persoon op het station van Verona doodde.

Dr. Kreisky en Piccioni besloten op 23 oktober 1963 in Genève, de onderhandelingen voort te zetten en op 25 mei 1964 besloten dr. Kreisky en Guiseppe Saragat, die inmiddels Piccioni als minister van buitenlandse zaken was opgevolgd, een commissie van experts uit de beide landen samen te stellen. Hoewel er op de bijeenkomsten van de twee ministers in Parijs op 16 december 1964 nieuwe onenigheden ontstonden, deelde prof. Aldo Moro (de toenmalige Italiaanse premier) op 13 oktober 1965 en wederom op 9 maart 1966 mee dat ondanks de atmosfeer van spanning, veroorzaakt door de terreurdaden (zie hieronder) zijn regering door zou gaan met haar contacten met de Oostenrijkse regering.

De Oostenrijkse regering en de Südtiroler Volks Partei veroordeelden overigens de bomaanslagen en andere terreurdaden ten zeerste en de Oostenrijkse regering wees steeds weer Italiaanse beschuldigingen dat zij de daden zou steunen, van de hand. De commissie van experts uit de beide landen deed een aantal voorstellen maar deze werden verworpen door de Siidtiroler Volks Partei op 5 juni 1966.

In 1966 ronden een aaniai geheime conferenties plaats tussen Italiaanse en Oostenrijkse experts, die hun arbeid baseerden op de resultaten v. h. werk van de Italiaanse commissie van 19 (zie boven). Het resultaat van deze onderhandelingen was een heel ,,pakket" van voorstellen o.a. voor het geven van meer rechten aan het Duitssprekende deel van de bevolking van het omstreden gebied en een tijdschema voor het invoeren van de verschillende maatregelen. Bij al deze onderhandelingen nam Italië het standpunt in dat het had voldaan aan de bepalingen van de Gruber-Gasperi-akkoorden van 1946 en dat de eventuele toepassing en tenuitvoerlegging van voorstellen een intern-Italiaanse aangelegenheid was.

Het overleg van de experts van de beide landen verliep overigens niet zonder horten en stoten en de verhouding tussen Italië en Oostenrijk werd door de hele aangelegenheid danig verstoord.

Een hoogtepunt bereikten de spanningen tussen de beide landen toen de Italiaanse regering op 1 juli 1967 een veto uitsprak tegen de voortzetting van de onderhandelingen van Oostenrijk met de Europese Gemeenschappen. Het veto zou geldigheid hebben zolang als vanuit Oostenrijks grondgebied terreuracties in Zuid-Tirol werden georganiseerd en terroristen in Oostenrijk onderkomen zouden vinden. Oostenrijk protesteerde tevergeefs bij de andere lidstaten van de Europese Gemeenschappen en wees erop dat door deze maatregel een gevaarlijk precedent werd geschapen. Het veto bleef van kracht ook nadat Oostenrijk besloten had haar grens met Italië door een onderdeel van het leger te laten bewaken om zo te voorkomen dat terroristen over de grens zouden kunnen komen.

Op 24 en 25 juli 1968 kwamen de experts weer bijeen in Parijs en op 14 november 1968 verklaarde de Oostenrijkse minister van buitenlandse zaken dr. Kurt Waldheim dat een overeenkomst tussen Italië en Oostenrijk over het probleem Zuid-Tirol mogelijk leek en dat men het nog slechts eens moest worden over een tijdschema voor het invoeren van de maatregelen.

Het probleem werd overigens ook besproken op de eerste gezamenlijke vergadering in 50 jaar van de Oostenrijkse en Italiaanse socialisten (SPO en PSI) in Merano op 18 febr. 1969. Er werd geen overeenkomst bereikt omdat de Italiaanse partij (ais deelnemer in het coalitie-kabinet van Rumor) up het standpunt stond dat de hele Kwestie een intern-Italiaanse aangelegenheid was. Dr. Kreisky, de leider van de toen in de oppositie zijnde socialistische partij, eiste de instelling van een internationale arbitrage-commissie.

Akkoord

Op de bijeenkomst in Kowenhagen op 30 nov. 1969 van de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Moro en zijn Oostenrijkse collega dr. Waldheim werd een akkoord bereikt over de toepassing van het tijdschema en over de ondertekening van een overeenkomst waarin de beide staten de jurisdictie van het Internationale Hof van Justitie over eventuele toekomstige problemen, erkenden. Dr. Waldheim verklaarde na afloop, dat over vier jaar als alle Italiaanse voorstellen zijn toegepast, een uiteindelijke ratificatie van de overeenkomst zal plaats vinden.

Pakket maatregelen

Het pakket maatregelen dat beide landen zullen uitvoeren, en dat dus gebaseerd is op de arbeid van de aommissie van experts van de beide landen bevat een programma van 120 punten dat uitgebreidere autonomie aan de provincie Bolzano, het noordelijk gedeelte van het district Trentino-Alto Adige, zal geven. De voornaamste maatregelen die zullen worden toegepast, zijn:

a. De provincie Bolzano krijgt de bevoegdheid, binnen de grenzen van de Italiaanse planning, om zelf bepalingen uit te vaardigen betreffende de land- en bosbouw, de mijnbouw, het bouwen van krachtinstallaties, wegen en vervoer, het uitvoeren van openbare werken, toerisme, handel en de bevordering van de industrie en de economische planning.

b. De provincie krijgt inspraak bij de vestiging van nieuwe industrieën waaraan de staat of het buitenland met kapitaal deelneemt.

c. De provincie krijgt meer bevoegdheden inzake woningbouw, welzijnszorg en openbare gezondheid.

d. De provincie krijgt de garantie, door middel van een amendement op de Italiaanse grondwet, dat plaatselijke inwoners bij werkverschaffing een voorkeursbehandeling krijgen.

e. De provincie krijgt het recht ambtenaren te benoemen met inachtname van de etnische samenstelling van de bevolking.

f. De provincie krijgt de verantwoordelijlrheid voor bet bewaren van de culturele erfenis.

g. Er komt een Duitstalig televisiestation waarvan een Zuidtiroler het hoofd zal zijn en ook zal er een Zuidtiroler benoemd worden tot hoofd van een dienst voor Duitstalige scholen, die onafhankelijk van het Italiaanse ministerie voor onderwijs zal opereren.

Verder bevat het pakket regelingen die:

h. het principe van de gelijkheid van het Duits en het Italiaans vastleggen met het gegarandeerde recht iedere taal afzonderlijk te gebruiken.

i. voorzien in de oprichting van een administratief hof, waarvoor beide etnische groepen een gelijk aantal leden dienen te leveren.

j. het hoofd van de provincie het recht geven aan zittingen van het Italiaanse kabinet deel te nemen als het over Zuidtiroler problemen gaat.

Het tijdschema voor de toepassing van de bovengenoemde maatregelen omvat de volgende 18 stappen:

1. Aangenomen dat de SVP akkoord gaat, zal er een Italiaans-Oostenrijks verdrag worden opgesteld, dat de competentie van het Internationale Hof van Justitie zal erkennen.

2. De noodtoestand in Zuid-Tirol zal worden opgeheven en het zal toegestaan worden plaats en straatnamen in het Duits aan te geven zonder dat de tot nogtoe noodzakelijke Italiaanse vertaling wordt aangebracht. Juridische erkenning van een aantal Zuidtiroler verenigingen.

3. Goedkeuring door het Italiaanse parlement van de voorstellen.

4. Goedkeuring door het Oostenrijkse parlement.

5. Instelling van een commissie, bestaande uit leden van de beide taalgroepen, die noodzakelijke wetswijzingen voor de Italiaanse regering zal voorberciden.

6. Verklaringen van de Italiaanse en Oostenrijkse delegaties bij de VN.

7-12. Italiaanse maatregelen om de autonomie van de provincie Bolzano te effectueren, en een parlementaire stemming over het amendement op de grondwet.

13. Een Oostenrijkse verklaring dat de mastregelen zijn uitgevoerd en uitwisseling van de ratificatiedocumenten van het verdrag onder punt 1 genoemd.

14. Bevestiging van de Italiaanse regering van de ontvangst van de Oostenrijkse verklaring.

15-17. De beide regeringen zullen de VN, het Internationale Hof van Justitie en de Raad van Europa meedelen dat het conflict is beëindigd.

18. De beide landen zullen een verdrag voor vriendschappelijke samenwerking ondertekenen.

SVP en beide parlementen akkoord

Als eerste punt van het tijdschema voor de te nemen maatregelen stond vermeld de goedkeuring door de Sudtiroler Volks Partei van het gehele pakket. Dit had al plaatsgevonden en wel op 22 nov. 1969 toen de partij op een buitengewone vergadering in Merano bijeen kwam en het pakket met 583 stemmen tegen 492 en 38 onthoudingen goedkeurde. De voorzitter van de partij en tevens het hoofd van de nieuw te vormen provincie Zuid-Tirol, Dr. Silvius Magnago raadde de partij aan het pakket goed te keuren omdat het, hoewel het geen werkelijke autonomie zou brengen, toch een belangrijke verbetering van de huidige situatie zou betekenen. Eén van de tegenstanders, de senator Peter Brugger, had voornamelijk bezwaar tegen de haast waarmee een beslissing moest worden genomen, terwijl hij het ook betreurde dat het hoofd van de provincie geen zeggenschap over de politie zou krijgen.

Op 27 nov. werden de voorstellen in de regionale raad van Trentino-Alto Adige door vijf van de acht politieke partijen die daarin zitting hebben, aangenomen.

De punten 1 en 2 van het tijdschema waren op 2 dec. uitgevoerd toen in

Wenen het voorgestelde verdrag werd opgesteld en de noodtoestand door de Italiaanse regering werd opgeheven.

Op 4 dec. 1969 legde de Italiaanse premier Rumor voor de kamer van afgevaardigden een verklaring af die met 269 tegen 29 stemmen werd goedgekeurd.

Rumor verklaarde dat de regering met inachtiname van de resultaten van de commissie van 19 besloten had tegemoet te komen aan de wensen van de Duitssprekende bevolking van Zuid-Tirol om meer autonomie. Dat was eens te meer mogelijk gewonden nu er al geruime tijd geen bomaanslagen en andere terreurdaden meer waren gepleegd en de Oostenrijkse regering blijk had gegeven dergelijke activiteiten scherp te veroordelen.

Rumor zegde toe, de in het tijdschema voorziene stappen te zullen ondernemen en binnen 45 dagen een amendement op de grondwet te zullen indienen. Volgens Rumor bleef de Italiaanse regering van mening dat zij zich altijd had gehouden aan de bepalingen van het Gruber-Gaspari-akkoord van 1946 en waren de voorgestelde maatregelen het resultaat van ,,onafhankelijke beslissingen door de regering genomen". Hij verklaarde verder dat het ,,pakket" door een juist evenwicht te bewaren tussen lokaal zelfbestuur en een eenheidsstaat, geheel in overeenstemming was met de Italiaanse grondwet.

Op 5 dec. 1969 keurde de senaat het ,,pakket" goed.

De Oostenrijkse bondskanselier dr. Josef Klaus legde op 16 dec. 1969 voor de nationale Raad een verklaring af, waarna bij stemming met 83 tegen 79 stemmen het ,,pakket" werd goedgekeurd. (De Volkspartij stemde voor, de socialisten en de liberalen stemden tegen.)

Dr. Klaus schetste in zijn rede de ontwikkeling van de tragische geschiedenis van Zuid-Tirol tussen de beide wereldoorlogen, culminerend in het verdrag tussen Hitler en Mussolini dat voorzag in de gedwongen vestiging van de Zuidtirolers in het ,,Reich" (wat echter nooit doorgang heeft gevonden). Volgens dr. Klaus waren de akkoorden van 1946 heit begin geweest van de ontwikkelingen die tolt het ,,pakket" hebben geleid. Verder zei dr. Klaus dat Oostenrijk pas nadat alle maatregelen zijn uitgevoerd de VN verslag zal doen en dat als Italië zich niet aan haar beloften zal houden het hele probleem opnieuw aan de orde zal worden gesteld. Hij benadrukte overigens dat de voorgestelde oplossing de weg opende voor een vergrote samenwerking met Italië en voor een verenigd Europa.

De woordvoerder van de oppositionele socialisten, Dr. Kreisky, als voormalig minister van buitenlandse zaken meerdere malen geconfronteerd met het probleem, zei dat het pakket niet voldoende garanties bevatte voor uitvoering van de maatregelen. De woordvoerder van de liberalen, dr. Otto Scrinzy, zelf een geboortige Zuidtiroler, verwierp het gehele pakket en verweet de Oostenrijkse regering gezwicht te zijn voor de Italiaanse eisen.

Ook in de Oostenrijkse pers had men bezwaren tegen de regeliingen. Volgens sommigen zou de positie van de Zuidtirolers in het geheel niet verbeteren en behoorden de voorgestelde maatregelen gewoon bij het plan voor provinciale reorganisatie zoals dat in geheel Italië wordt doorgevoerd en zal de ,,Italianiseringspolitiek" van de regering in Rome gewoon doorgaan.

Op 7 dec. werd bekend gemaakt dat de commissie die de wetswijzigingen zal voorbereiden, was ingesteld, zodat ook punt vijf van heit tijdschema is uitgevoerd.

Overzicht terroristische activiteiten en processen

Hieronder geven wij een kort overzicht van de voornaamste terroristische activiteiten Een aantal is in de loop van de jaren al in onze uitgaven opgenomen, maar volledigheidshalve vermelden wij ze toch

Ongeveer tien jaar na het totstandkomen van de Gruber-Gaspari-akkoorden begonnen in Zuid-Tirol en in sommige gevallen elders in Italie de terroristische activiteiten van een kleine groep van politieke extremisten georganiseerd in het ,,Befreiungsausschuss Sudtirol" (BAS), een bevrijdingscomité dat voornamelijk vanuit Oostenrijk opereerde

In 1957 deden zich zeven incidenten voor, in 1958 vier, in 1959 acht, in 1960 vier, in 1961 waren er 55 incidenten, waarvan één met dodelijke afloop, in 1962 werden bij één enkele explosie 18 personen gedood, in 1963 vond de eerste gewapende aanval op de Italiaanse politie plaats, in 1964 werd een carabiniere gedood, in 1965 vonden twee carabinieri de dood bij een aanval

In 1965 vonden in totaal vijf douanebeambten de dood bij een serie bomaanslagen en werd een groot aantal zwaar gewond

In 1967 werden twee Oostenrijkers die ervan werden beschuldigd in 1966 een bomaanslag te hebben gepleegd op het Alitaliakantoor in Wenen tot zes en zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld door een Oostenrijkse rechtbank

Van de 21 incidenten die in de eerste negen maanden van 1967 plaats vonden, was de ernstigste die in Cima Vallone, waar op 24 juni vier Italianen door mijnen werden gedood De openbare aanklager in Bolzano beschuldigde in oktober 1968 een aantal Oostenrijkers en een Duitser ervan verantwoordelijk te zijn voor de aanslag van Cima Vallone en een groot aantal andere

Tussen 1963 en 1969 vonden een aantal grote processen plaats tegen terroristen zowel in Italië als in Oostenrijk

Op 9 nov 1963 begon het zgn ,,eerste Milanese wroces" tegen 94 aangeklaagden Op 17 juli werden 46 van de aangeklaagden veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 25 jaar tot 8 maanden (pag 518/2-'64) Bij het zgn ,,tweede Milanese proces' werden wederom zware straffen, variërend van 30 jaar tot acht maanden gegeven In dit proces stond o a een aantal Oostenrijkers terecht, leden van de BAS, die ervan werden beschuldigd de dood van in totaal 32 leden van de Italiaanse gewapende macht op hun geweten te hebben

Op 3 febr 1969 begon in Milaan het proces tegen 14 aangeklaagden, die ervan werden beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de aanslag in Cima Vallone Weliswaar kon de schuld van de voornaamste aangeklaagden, waarvan er overigens een aantal niet aanwezig was, niet worden aangetoond, toch werden zware straffen o a 23 jaar gevangenisstraf gegeven voor andere terreurdaden die tijdens het proces aan het licht kwamen

De rechtbank te Bologna sprak op 14 mei 1969 wederom zware gevangenisstraffen uit tegen een aantal Zuidtirolers en Oostenrijkers wegens hun aandeel aan een aantal dynamietaanslagen in Bruneck in het Pusterdal tussen oktober 1967 en mei 1969

De eerste processen in Oostenrijk tegen leden van de BAS wegens het onwettig gebruik van explosieven vonden in 1965 en 1967 plaats maar resulteerden in vrijspraken Op 14 okt. 1965 ontsloeg een jury in Graz 27 aangeklaagden (23 Oostenrijkers en 4 Duitsers) van alle rechtsvervolging, hoewel de aangeklaagden toegegeven hadden in het bezit te zijn geweest van explosieven met het doel explosies in Zuid-Tirol te veroorzaken

Op 13 mei 1967 werden 14 aangeklaagden door een hof in Linz vrijgesproken, nadat de verdediging met succes had aangevoerd dat de daden waarvan de aangeklaagden werden beschuldigd in feite ,,hoogverraad" tegen de Italiaanse staat waren en dat, daar in Zuid-Tirol de uitzonderingstoestand heerste, de gewone wetgeving niet van kracht was De Italiaanse regering protesteerde heftig tegen deze vrijspraak en sprak haar veto uit over de onderhandelingen van Oostenrijk met de Europese Gemeenschappen (zie hierboven)

Op 9 nov 1967 resulteerde een proces in Graz tegen drie Zuidtirolers in gevangenisstraffen van 10 en 8 maanden De Zuidtirolers, waaronder enkele kopstukken van de BAS werden ervan beschuldigd een grensincident te hebben veroorzaakt in 1965 in Forcella di Porto

De leider van de Duitse afdeling van de BAS, de Oostenrijker dr Norbert Burger, werd door het Weense Hof op 9 nov 1967 tot 8 maanden gevangenisstraf veroordeeld omdat hij via pers en televisie de terroristische activiteiten in Zuid-Tirol zou hebben aangemoedigd Bij een Proces in Wenen in dec 1968 werden drie Oostenrijkers wegen.; medeplichtigheid aan de aanslag van Cima Vallona tot gevangenisstraffen van 8 en 1 jaar veroordeeld. (NZZ, FAZ, The Times, IHT, NRC, Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 328/3-1966)

LIBANON

GEVECHTEN TUSSEN LEGER EN GUERRILLASTRIJDERS. AKKOORD VAN CAIRO. NIEUW KABINET. NIEUWE OPPERBEVELHEBBER. OVEREENKOMST I.Z. BEPERKING GUERRILLA-ACTIVITEITD. GRENSINCIDENTEN

De botsingen tussen regeringstroepeil en Palestijnse guerrillastrijders, die op 18 okt. 1969 waren begonnen (pag. 675/1-1969), bereikten de laatste vier dagen van oktober een hoogtepunt toen, de guerrillastrijders pogingen in het werk stelden het kasteel van Rashaya te veroveren, een vesting uit de tijd van de Kruisvaarders, die de aanvoerroute van de guerrillastrijders vanaf de Syrische grens tot hun bases in zuidelijk Libanon beheerst. Drie dagen lang (28-30 okt.) sloegen ca. 150 man Libanese troepen, die zich in het kasteel hadden verschanst, aanvallen van guerrillastrijders af, die gebruik maakten van raketten, mortieren en machinegeweren. Tenslotte, op 31 okt., ging Libanese infanterie, gesteund door tanks, tot een tegen-aanval over, waarbij de guerrillastrijders uit het dorp Ahya, vanwaar zij de aanval op Rashaya hadden uitgevoerd, werden verdreven.

Heit falen van de guerrillastrijders het kasteel van Rashaya te veroveren betekende dat de commando's met een ernstig communicatieprobleem geconfronteerd werden. De paden vanuit Syrie over de hellingen van de berg Hermon zijn, nadat er sneeuw gevallen is, onbegaanbaar en de enige andere weg manschappen en voorraden over de Syrische grens naar Zuid-Libanon te brengen, is die welke via Rashaya loopt.

Egyptische bemiddeling, wapenstilstand, akkoord van Cairo

De Egyptische bemiddelingspoging, o.a. door de missie van Hassan Sabri el-Kholy (zie pag. 675-1969), had tot gevolg dat de opperbevelhebber van het Libanese leger, generaal Emile Boustani, op 28 okt. in gezelschap van Najib Sadaka, secretaris-generaal van het ministerie van buitenlandse zaken, naar Cairo vloog.

Op 29 okt. werd te Cairo bekendgemaakt dat de VAR er mee ingestemd had in het geschil tussen de Libanese regering en de Palestijnse commando's te bemiddelen.

Van 29 okt. tot 2 nov. vonden te Cairo besprekingen plaatr, waaraan o.a. werd deelgenomen door generaal Boustani, Yasser Arafat — de leider van de PLO — en, aan Egyptische zijde, minister van defensie Mohammed Fawzi en diens ambtgenoot van buitenlandse zaken, Mahmoed Riad. Op 2 nov. werd meegedeeld dat de Libanese militaire autoriteiten en de commando's een onmiddellijk staakt-het-vuren waren overeengekomen, dat op die datum te middernacht zou ingaan; op 3 nov. volgde de bekendmaking dat generaal Boustani en Arafat tijdens een bijeenkomst onder voorzitterschap van generaal Fawzi „volledige overeenstemming" hadden bereikt over een regeling van de geschilpunten tussen de Libanese regering en de commando's. De details van het akkoord van Cairo werden niet bekend gemaakt. Een communiqué vermeldde dat de „gemeenschappelijke lotsbestemming" eiste dat Libanons betrekkingen met de „Palestijnse revolutie" gebaseerd moeten zijn op „vertrouwen, openhartigheid, en positieve samenwerking"; dat de soevereiniteit van Libanon echter moet worden gegarandeerd; en dat de beide partijen overeengekomen waren verdere besprekingen te voeren „voor de verwezenlijking van volledige onderlinge overeenstemming op alle punten", met het oogmerk het „vertrouwen in de Arabische broederschap tussen alle betrokken partijen te herstellen in het belang van de confrontatie met de gemeenschappelijke vijand".

Secretaris-generaal Sadaka, die aan de besprekingen deelgenomen had, verklaarde op 4 nov. te Beiroet dat het akkoord de Libanese veiligheid en soevereiniteit verzoende met het „Palestijnse verzet in de bezette gebieden".

Het Libanese standpunt, zoals dat eerder door president Hélou was gedefinieerd, hield in dat Libanon guerrilla-activiteiten door de vingers zag, maar alles verwierp wat het behoud van 's lands „soevereiniteit en territoriale integriteit" niet waarborgde.

De guerrillastrijders hadden bewegingsvrijheid op Libanees grondgebied verlangd, alsmede vrijlating van alle sinds het begin van de botsingen gearresteerden en bestraffing van de voor de arrestaties verantwoordelijke personen.

Het te Beiroet verschijnende pro-Egyptische dagblad *Sawt al-Uruba* schreef dat het geheime akkoord de volgende zes punten omvatte:

1) Terugtrekking van de commando's uit alle plaatsen, die zij sinds het begin van de gevechten hadden bezet.

2) Terugtrekking van de commando's uit al hun permanente bases in Zuid-Libanon.

3) Alle vluchtelingenkampen van de Palestijnen en alle verplaatsingen van de commando's op Libanees grondgebied blijven aan het toezicht van de Libanese autoriteiten onderworpen.

4) De commando's zullen vrije toegang door Libanon op hun route naar en vanuit Israël krijgen.

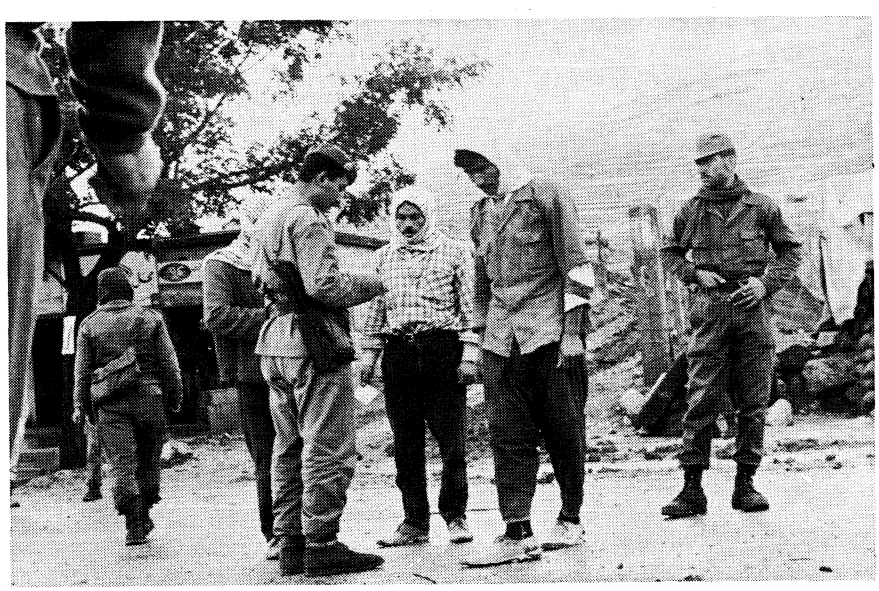

Libanese militairen controleren op 2 nov. 1969 de identiteitspapieren in de omgeving van Rashaya.

5) De gehele guerrilla-activiteit zal aan de controle van het gemeenschappelijke Arabische opperbevel onderworpen zijn, dat geleid wordt door de Egyptische minister van defensie, generaal Mohammed Fawzi

6) De commando's zullen niet vanaf Libanees grondgebied op Israël schieten of waar dan ook permanente bases op Libanees grondgebied inrichten

Een half uur na de ondertekening van het akkoord van Cairo werd de Tapline, de oliepijpleiding van de Aramco, bij Sidon, het eindpunt aan de Middellandse Zee, opgeblazen, Alle guerrilla-organisaties ontkenden bij de sabotage betrokken te zijn. De pijpleiding, waardoor gemiddeld 300.000 barrels per dag olie van Saoedi-Arabië naar Sidon worden getransporteerd, was de volgende dag weer in gebruik.

De Syrische regering opende op 13 nov. haar grens met Libanon, die vanaf 21 okt. gesloten was geweest.

Nieuwe regering

De op 22 okt. afgetreden premier Rashid Karame (pag. 675/1-1969) werd op 6 nov. opnieuw met de vorming van een regering belast.

Op 24 nov. kwam een ,,kabinet van nationale eenheid" tot stand, waarin alle politieke partijen en groeperingen vertegenwoordigd waren uitgezonderd het Nationale Blok o.l.v. Raymond Edde. Van de 16 leden behoorden 4 tot het Democratisch Parlementaire Front (FPD) van Karame, 3 waren aan het FPD verwant, 2 behoorden tot de Progressieve Socialistische partij van Joumblatt, 3 maakten deel uit van de Drievoudige Alliantie (zie pag. 396 /1-'68) en 1 behoorde tot de Armeense partij, terwijl de resterende 3 als onafhankelijke centrumfiguren werden gekenschetst. Bijna alle ministers, grotendeels politieke leiders maakten deel uit van vroegere kabinetten. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier en financien - Rashid Karame; vice-premier en PTT - Fouad Ghosn, voorlichting - Osman Dana, buitenlandse zaken en vluchtelingenproblemen - Nassim Majdalani; binnenlandse zaken - Kamal Joumblatt, defensie - emir Majid Arslan; justitie - Abdel Osseiran, openbare werken - Pierre Gemayel, economie - Soleiman Frangie, arbeid en sociale zaken - Rafiq Shahin, onderwijs - Joseph Aboukhater, energie - Anwar Khatib; planning - Maurice Gemayel, gezondheid - Habib Moutran, landbouw - Abdel Latif Zein; toerisme - Khatchik Babikian

Op verzoek van minister Joumblatt werden de veiligheidstroepen, die tot dusver ressorteerden onder het ministerie van defensie, nu onder het ministerie van binnenlandse zaken gesteld.

Premier Karame verklaarde dat zijn kabinet een regering van nationale actie was, die op alle terreinen constructief wilde zijn. Een van de belangrijkste taken zou zijn de naleving van het akkoord van Cairo. Karame sprak de hoop uit dat het zijn regering zou lukken Libanons veiligheid, soevereiniteit en stabiliteit te handhaven. opdat het land de Palestijnse zaak zou kunnen dienen.

Minister Joumblatt onthulde op 28 nov. dat bij de recente botsingen tussen veiligheidstroepen en Palestijnse guerrillastrijders meer dan 150 personen u-aren gedood.

In de nacht van 6 op 7 dec. schonk de Kamer het kabinet zijn vertrouwen met 58 tegen **30** stemmen bij **3** onthoudingen.

Boustani vervangen, beperking guerrilla-activiteiten

De Libanese regering verving op 7 jan. generaal-majoor Emile Boustani (61) als opperbevelhebber van de strijdkrachten door generaal-majoor Jean Njeim (54) een Maroniet, die bevelhebber was geweest in het gebied van Bekaa.

Er werd geen officiële verklaring gegeven m.b.t. deze maatregel, maar premier Karame verklaarde na een bijeenkomst van het kabinet dat de militaire planning op langere termijn de benoeming van een jongere man nodig maakte.

De vervanging van Boustani viel in een periode van toenemende spanning aan de Libanees-Israëlische grens, waar op **3** jan. 21 Libanezen — militairen en burgers — bij een Israëlische commando-actie waren gevangen genomen als vergeldingsmaatregel voor de ontvoering van een Israëlische nachtwaker door Palestijnse commando's (pag. 98/2).

Op de avond voor Boustani's vervanging was het parlement in geheime zitting bijeengeweest, waarop volgens persberichten uit Beiroet een aantal rechtse afgevaardigden op zijn heengaan had aangedrongen. Boustani, sinds 1965 in functie, zou zijn ambt volgens gebruik pas in aug. 1970 hebben neergelegd bij het aflopen van de ambtstermijn van de president.

Binnen 24 uur na de benoeming van Njeim maakte minister Joumblatt op 8 jan. bekend dat een nieuw akkoord met de Palestijnse guerrillastrijders in Libanon was bereikt. Hierbij hadden de commando's op zich genomen:

1) af te zien van vuren over de grens naar doelen in Israël, en enige afstand in Israël door te dringen alvorens hun aanvallen uit te voeren;

2) geen kampen te vestigen binnen een straal van 500 a 1.000 yards van Libanese dorpen (kennelijk om de dorpen te vrijwaren van Israëlische vergeldingsacties) ;

3) de militaire opleiding van Palestijnen in vluchtelingenkampen in Libanon te staken.

De nieuwe opperbevelhebber generaal-majoor Jean Njeim.

In een te Amman op 11 jan. uitgegeven verklaring van Al Fatah, het Volksfront voor de bevrijding van Palestina en andere guerrilla-organisaties, werd de Libanese regering ervan beschuldigd het akkoord van Cairo te verzaken door de verplaatsingen van guerrilla-eenheden in Libanon te beperken, door pogingen guerrillagroepen tegen elkaar uit te spelen, door operaties tegen Israël vanaf Libanees grondgebied te blokkeren en door militaire opleiding in Palestijnse vluchtelingenkampen te verbieden. Minister Joumblatt stelde echter nadrukkelijk vast dat hij zich volledig gebonden achtte aan het akkoord van Cairo.

Met het oog op de verslechterende situatie aan de grens met Israël besloot de Libanese regering op 12 jan. stappen te ondernemen om de dorpen aan de zuidelijke grens te ,,versterken" en de dorpelingen wapens en de nodige militaire opleiding te verschaffen. Premier Karame verklaarde dat Libanon voor zijn nieuwe defensieplannen Arabische steun zou zoeken en dat hij en de minister van buitenlandse zaken, Majdalani, daartoe bepaalde Ara-

bische landen zouden bezoeken. Hij bezocht Cairo van 31 jan.-2 febr., waar hij o.m. besprekingen voerde met vice-president Anwar Sadat en minister Riad.

Op 15 jan. beval de Libanese regering na een bespreking tussen Journblatt en gen. Njeim de sluiting binnen 48 uur van twee kantoren van de commando's te Hasbaya en Nabatiye* in het zuiden van Libanon. na demonstraties van de plaatselijke bevolking waarbij het kantoor te Hasbaya in brand was gestoken. (Dit was volgens Le Monde het kantoor van Al Saeka, de door Syrië gesteunde organisatie.)

Te Beiroet werd verklaard dat de sluiting het gevolg was van protesteil uit heide steden tegen het plaatsen van deze kantoren vlakbij scholen. Regeringskringen zeiden dat het de bedoeling was het streven van de commando's zich in bewoonde gebieden in Libanon te vestigen, zoals zij ook in Jordanië hadden gedaan, een halt toe te roepen. Al steunde Libanon de commando's, aldus minister Joumblatt, toch moesten zij ,,niet vergeten dat zij ermee hadden ingestemd weg te blijven uit de bewoonde plaatsen, opdat zij niet onnodig kinderen, vrouwen en ouden van dagen aan letsel blootstelden."

De leider van de PLO, Yasser Arafat, voerde van 18-19 jan. te Beiroet besprekingen met premier Karame, minister Joumblatt en generaal Njeim. Na afloop ervan deelde minister Joumblatt mee dat de Palestijnse commando-organisaties erin hadden toegestemd dat de ,,verantwoordelijkheid voor het handhaven van wet en orde in de vluchtelingenkampen bij de Libanese autoriteiten berust", en dat in overeenstemming daarmee plannen zouden worden opgesteld. Arafat zei dat de besprekingen te Beiroet hadden plaatsgevonden ,,in een sfeer van wederzijds begrip".

Op 4 febr. deelde minister Joumblatt mee dat tussen Libanese autoriteiten en vertegenwoordigers van Palestijnse guerrilla-organisaties een akkoord was bereikt over de handhaving van de orde in de vluchtelingenkampen. Deze taak zou voortaan weer worden vervuld door leden van de Libanese veiligheidsdienst, na een korte overgangsperiode waarin deze met de militaire politie van de Palestijnse commando's zullen samenwerken. Voorts was een definitieve regeling getroffen over de bewegingen van Palestijnse commando-groepen in Libanon.

Ket politieke topcomité voor de Palestijnse zaken in Libanon, een orgaan voor onderhandelingen met de Libanese regering waarin alle Palestijnse organisaties vertegenwoordigd zijn, liet echter op 9 febr. weten dat over het autonome optreden van de veiligheidstroepen bij het uitoefenen van hun taak geen akkoord was bereikt en dat de posten van de gendarmerie buiten de kampen moesten blijven.

Genoemd comité maakte volgens *UPI* (26-2) bekend dat met de Libanese autoriteiten overeenstemming was bereikt over nieuwe bepalingen t.a.v. de guerrilla-acties.

Het akkoord zou de volgende vijf punten omvatten:

1) Vertegenwoordigers van het ,,Palestijnse bewapende strijdcommando" zullen het grensverkeer van de guerrillastrijders in de Libanese grensplaatsen organiseren

2) Lokale commissies in de 15 vluchtelingenkampen zullen de organisatie van sociale diensten verzorgen.

3) Vertegenwoordigers van het ,,strijdcommando" zullen zich met de veiligheidsproblemen van de guerrillastrijders bezig houden, terwijl de Libanese politie buiten de kampen tegen criminele handelingen optreedt

4) Het schieten in de kampen en het verblijf van gewapende personen zal in de kampen verboden zijn

5) Er zullen voorbereidingen getroffen worden voor het inzamelen van gelden voor de verzetsorganisaties

De dag tevoren zouden vertegenwoordigers van de guerrilla-organisaties minister Joumblatt verzekerd hebben dat de militaire opleiding in de vluchtelingenkampen gestaakt zou worden

Voortdurende incidenten aan Libanees-Israëlische grens

Inmiddels duurden de incidenten aan de Libanees-Israëlische grens voort. Volgens de Israëlische ambassade in Den Haag deden zich in de periode 1 jan.-5 maart 37 incidenten voor, die hun oorsprong hadden op Libanees grondgebied. De invallen van Palestijnse commando's, die tevoren beperkt waren gebleven tot de uitlopers van het Hermon-gebergte, zouden thans plaatsvinden langs de gehele grens ten westen van Hanita. Als ernstigste incidenten werden van Israëlische zijde aangemerkt de ontvoering van de bewaker Samuel Rosenwasser te Metoela op 1 jan., de dood van een vrouw in het dorp Elkosj door een explosieve lading die onder haar huis was aangebracht (22 febr.) en de dood van een Israëlische militair op 5 maart tijdens een treffen met commando's ten noorden van het dorp Sjetoelah.

De Israëlische regering richtte talrijke waarschuwingen aan het adres van Libanon. Minister Eban van buitenlandse zaken ontving op 4 maart de Amerikaanse ambassadeur en zei hem dat de toestand aan de Libanees-Israëlische grens ,,onhoudbaar' geworden was. nadat Israéi de dag tevoren bij de VN geprotesteerd had.

De Libanese minister van binnenlandse zaken, Joumblatt, pleegde op 5 maart overleg met vertegenwoordigers van de Palestijnse commando's, waarbij hij hun verzocht elke actie te vermijden ,,die als voorwendsel voor Israël zou kunnen dienen om een nieuwe agressie tegen Libanon te ontketenen. Dezelfde dag ontving de minister van buitenlandse zaken de ambassadeurs van de Grote Vier.

In de nacht van 6 op 7 maart voerde een eenheid Israëlische infanterie een actie uit tegen het Libanese dorp Aita as-Sjaab, 3 km ten noordoosten van Metoela. Vijf huizen, die Arabische commando's zouden herbergen, werden opgeblazen. Twee bij het dorp gelegen posten van het Libanese leger werden verwoest.

Aan Libanese zijde werd een soldaat gedood en raakte een burger gewond. De Israëlische eenheid maakte twee gevangenen, die evenwel op 11 maart werden vrijgelaten.

De situatie aan de grens bleef gespannen. Op 16 en 17 maart beschoot Israelische artillerie Libanese dorpen. Een Israëlische commandoeenheid voerde in de nacht van 18 op 19 maart een actie uit tegen het Libanese dorp Belidah, waar twee huizen werden opgeblazen, als vergelding voor 7 sabotagedaden in de voorgaande week.

Aan de andere kant wekten acties van Libanese veiligheidstroepen met het doel Israël elk motief te ontnemen om tot nieuwe acties over te gaan, weer conflicten met de guerrillastrijders. Zo hadden veiligheidstroepen op 16 maart zes raketbatterijen van de commando's, welke -- in strijd met het akkoord van Cairo — op Libanees gebied geïnstalleerd waren ontmanteld. Bovendien verslechterde de verhouding tussen commando's en leger vanwege het verstrekken door militairen van automatische wapens aan de bewoners van de grensgebieden. (Le Monde, NZZ, The Times)

(Vor. ber. pag. 673 e.v.-1969)

* Op 20 nov. 1969 had zich bij Nabatiye een botsing voorgedaan tussen Palestijnse commando's en Libanese militairen, waarbij volgens een militaire woordvoerder 6 militairen en 9 commando's gewond raakten.

ONTMOETING BRANDT-STOPH IN ERFURT

Op 19 maart had in de Oostduitse stad Erfurt een historische gebeurtenis plaats: voor het eerst sinds in 1949 twee gescheiden Duitse staten werden gevormd, ontmoetten de regeringsleiders van beide staten elkaar. Het proces van toenadering tussen Bondsrepubliek en DDR was in okt. 1969 op gang gebracht door de nieuwe Bondskanselier Willy Brandt, die in zijn regeringsverklaring van 28 okt. o.m. zei: ,,Twintig jaar na de vestiging van de Duitse Bondsrepubliek en de DDR moeten we een verder uiteendrijven van beide delen van de Duitse natie voorkomen en via een geregeld naast elkaar leven komen tot een mét elkaar leven. (.) De Bondsregering zet de in dec. 1966 uitgestippelde politiek voort (pag. 807/2-1966) en biedt de ministerraad van de DDR onderhandelingen op regeringsniveau aan zonder discriminatie, die tot in verdragen vastgelegde samenwerking moeten leiden. Een volkenrechtelijke erkenning van de DDR door de Bondsregering kan niet in overweging worden genomen". (Zie pag. 712/2-1969).

De koerswijziging van Bonn (,,Neue Ostpolitik") werd voorts duidelijk geaccentueerd door uitlatingen van de SPD-fractievoorzitter in de Bondsdag, Herbert Wehner, die in een interview met *Der Spiegel* (26/1) verklaarde: ,,Ik heb in de debatten over de regeringsverklaring van dec. 1966 verklaard, dat niet-erkenning van de DDR in volkenrechtelijke zin geen absolute zaak is: dat wij dit beleid van niet-erkenning wijzigen of volledig veranderen" (vgl. pag. 67/3).

Van Oostduitse zijde wordt intussen al sinds enige jaren als belangrijkste eis gesteld: de DDR en de Bondsrepubliek moeten ,,overeenkomen normale gelijkberechtigde betrekkingen aan te gaan, vrij van iedere discriminatie, volgens de algemeen erkende principes en normen van het volkenrecht" (uit het Oostduitse ontwerp-verdrag van 18 dec. 1969, zie pag. 66/2).

Na enige maanden van uitwisseling van brieven en ontwerpverdragen tussen Bonn en Oost-Berlijn (zie overzicht op pag. 65 e.v. en hieronder) volgde op 19 maart ten slotte de ontmoeting tussen premier Stoph van de DDR en Bondskanselier Brandt.

Sinds ons overzicht van pag. 65 gingen daaraan de volgende gebeurtenissen vooraf.

Stoph nodigt Brandt uit

Op 12 febr. zond Willi Stoph öan Bondskanselier Brandt een brief waarin hij een ontmoeting voorstelde die op 19 of 26 febr. in het gebouw van de ministerraad in Oost-Berlijn zou kunnen plaatsvinden. In de brief spreekt Stoph zijn teleurstelling uit, dal de Westduitse regering nog steeds niet had geantwoord op het voorstel van partijleider Ulbricht van 18 dec. 1969 (pag. 66/21 en stelde voor om zo snel mogelijk een ontmoeting te organiseren.

De Westduitce regeringswoordvoerder, Conrad Ahlers, onderstreepte dat de Bondskanselier in principe bereid was Stoph te ontmoeten. De brief van Stoph bleek tevens bedoeld als antwoord op de brief van Brandt (d.d. 22 jan.), waarin deze de DDR onderhandelingen had aangeboden over in eerste instantie een verdrag waarin het afzien van geweld wordt geregeld (zie pag. 67/3).

Na overleg met de oppositiepartijen CDU en CSU en een gesprek met ex-Bondskanselier Kiesinger, waaruit bleek dat de oppositie geen bezwaar koesterde tegen een eventueel gesprek Stoph-Brandt, verklaarde de Westduitse Bondskanselier zich op 18 febr. in principe akkoord in de tweede week van maart naar Oost-Berlijn te gaan. Hierbij is vermoedelijk ook van invloed geweest, het resultaat van het overleg dat Egon Bahr nog steeds in Moskou voerde (vgl. pag. 84/3 en zie ook volgende aflevering),

Op 20 febr. verzocht Stoph de Bondskanselier afgevaardigden aan te wijzen om op 2 maart in Oost-Berlijn het technisch vooroverleg te voeren. Als leider van de Oostduitse delegatie werd reeds Gerhard Schussler, plaatsvervangend hoofd van het bureau van de premier, genoe d, Van Westduitse zijde werd later Ulrich Sahm, een hoge ambtenaar van de kanselarij, aangewezen.

Op 25 en 26 febr. bezocht de Russische minister van buitenlande zaken Gromyko intussen de DDR, waarna uit het slotcommuniqué bleek, dat tussen de SU en Oost-Duitsland volledige overeenstemming bestond over de kwestie van het contact tussen Oost en West. In dit communiqué spreken beide landen de verwachting uit, dat ,,de regering van West-Duitsland in haar politiek blijk zal geven van verantwoordelijkheidsgevoel en realisme". Op de terugweg naar Moskou, maakte Gromyko een tussenlanding in Warschau waar hij met de Poolse regering besprekingen voerde. (Zie ook Westduits-Poolse gesprekken op pag. 87/1).

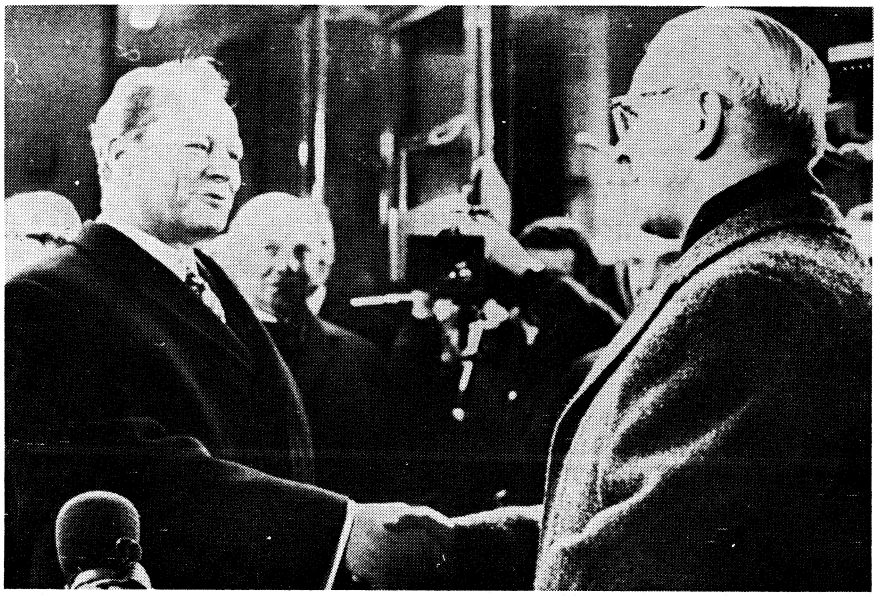

Voor het eerst sinds Bondsrepubliek en DDR als afzonderlijke Duitse staten bestaan ontmoeten de regeringsleiders van beide landen elkaar Rechts Willi Stoph, links Willy Brandt

Wehner over erkenning DDR

Tijdens een radio-interview op 1 maart stelde Herbert Wehner, fractie-voorzitter van de SPD en belangrijk ,,ideoloog" van de Westduitse sociaal-democraten, dat het in principe niet is uitgesloten dat de Bondsrepubliek de DDR volkenrechtelijk zal erkennen. (Vgl. ook pag. 86/2).
Wehner zei. dat wanneer Bondskanselier Brandt een volkenrechtelijke erkenning uitgesloten noemt (zoals in zijn regeringsverklaring van 28 okt. 1969) hij ,,alleen spreekt voor dit moment". De fractievoorzitter meende. dat .erkenning en niet-erkenning geen dogma kunnen zijn'. en zei aan de doelstelling van een verenigd Duitsland te willen vasthouden, ,,mits dit geschiedt op basis van zelfbeslissing".
Bij de Westduitse oppositie bleken Wehners uitlatingen grote verontwaardiging te hebben gewekt. Oppositieleider Rainer Barzel noemde het opmerkelijk dat Wehner zich van eerder gedane verklaringen van Brandt distantieerde.

Technische voorbesprekingen. Conflict over voorgenomen bezoek van Brandt aan West-Berlijn

Van 2-12 maart werden in Oost-Berlijn technische voorbesprekingen gevoerd, waarbij er van Westduitse zijde op werd aangedrongen, dat het komende bezoek van Brandt moest worden gezien als een ..zakelijk bezoek" waarbij een minimum aan protocol gewenst zou zijn.
Toen de besprekingen begonnen bleek in de DDR de reeds enige tijd durende perscampagne tegen de Bondsrepubliek en de onwil van de Westduitse regering tot onvoorwaardelijke erkenning over te gaan, te zijn gematigd.
Nadat de voorbesprekingen enkele dagen aan de gang waren bleek er een conflict te rijzen rond West-Berlijn: Willy Brandt was van plan, na zijn bezoek aan de DDR zijn terugreis voor een kort bezoek aan West-Berlijn te benutten. Van Oostduitse zijde werd dit ,,provocerend" genoemd, maar de Westduitse Bondskanselier verklaarde in een televisiegesprek niet van plan te zijn zich door de Oostduitsers te laten voorschrijven hoe hij zijn heen- en terugreis zou maken.
Het conflict rond Brandts Berlijnreis zette de gehele voorbereiding van de eerste pan-Duitse besprekingen op losse schroeven: regeringswoordvoerder Ahlers toonde zich op 6 maart nog uiterst sceptisch over de goede afloop van de voorbesprekingen in Oost-Berlijn.
Op 9 maart overhandigde de Westduitse delegatieleider Sahm aan de Oostduitse onderhandelaars een brief van Bondskanselier Brandt, waarin deze voorstelde dat Stoph en hij elkaar eventueel in een andere plaats dan Oost-Berlijn zouden ontmoeten. Hierdoor zou men het conflict over de terugreis van Brandt kunnen omzeilen.
Intussen kregen politieke waarnemers ook de indruk dat de SU niet te zwaar tilde aan het tussen Bonn en Oost-Berlijn gerezen conflict over West-Berlijn. Moskou zou het doorgaan van de ontmoeting Stoph-Brandt stellen bóven dit prestigeconflict. Op 12 maart bleek, ondanks dat in politieke kringen in Bonn groot pessimisme had geheerst t.a.v. een gunstig resultaat in Oost-Berlijn, dat men toch tot een akkoord had kunnen komen: na in totaal 24 uur te hebben onderhandeld kwamen de West- en Oostduitse delegatie tot het eerste „gesamtdeutsche" communiqué sinds twintig jaar, waaruit bleek dat Brandt en Stoph elkaar op 19 maart in het Oostduitse Erfurt zouden ontmoeten.
Over het algemeen bleken commentatoren van mening dat het belangrijkste rond deze komende ontmoeting was, niet het eventuele resultaat, maar het feit dat ze in elk geval zou plaatsvinden.

Brandt in Erfurt

Op 19 maart vertrok Bondskanselier Brandt per speciale trein naar Erfurt, vergezeld van een delegatie van 22 man, onder wie minister Franke voor betrekkingen tussen beide Duitse staten, staatssecretaris Ahlers, de parlementaire staatssecretaris bij het ministerie voor binnenlandse zaken, Wolfram Dorn (FDP) en dr. Ulrich Sahm.
Op 17 maart was nog een speciale zitting van het Westduitse kabinet gehouden waarin ook de speciale onderhandelaars in Moskou en Warschau, resp. Bahr en Duckwitz verslag uitbrachten van hun overleg met de SU en Polen. (Zie pag. 84/3

STAATSVORM BONDSREPUBLIEK

De Duitse Bondsrepubliek is volgens de grondwet van 23 mei 1949 ,,een democratische en sociale eenheid", federale rechtsstaat met een parlementair regeringsstelsel De grondwet is slechts als voorlopig bedoeld en zal haar kracht verliezen zodra het gehele Duitse volk in vrijheid over zijn staatkundige vormgeving kan beslissen"
Het hoogste orgaan in de republiek is de Bondsdag, die de wetgevende macht uitoefent Hii wordt voor vier jaar door het volk krachtens algemeen direct kiesrecht gekozen volgens een stelsel, dat een combinatie vormt tussen evenredige vertegenwoordiging en het meerderheidsstelsel De Bondsdag bestaat uit 496 leden plus 22 afgevaardigden van West-Berlijn, die geen stemrecht hebben
De tien deelstaten van de Bondsrepubliek werken aan de wetgeving en het federale bestuur mee via de Bondsraad die bestaat uit leden van de ~ e - geringen vân de deelstaten en onder andere beschikt over een opschortend vetorecht tegen de meeste wetten die door de Bondsdag zijn aangenomen.
Aantal leden 41, plus vier raadgevende leden uit West-Berlijn.
De Bondsregering bestaat uit de Bondskanselier (door de Bondsdag benoemd op voorstel van de Bondspresident) en de Bondsministers (door de president benoemd op voorstel van de kanselier). De Bondskanselier (thans Willy Brandt) heeft een aanzienlijke persoonlijke macht. Hoewel alle ministers verantwoordelijk zijn aan de Bondsdag, kan alleen tegen de kanselier een motie van wantrouwen worden aangenomen. Hij hoeft slechts af te treden als de meerderheid het eens is over de keuze van een opvolger.
De Bondspresident (thans Gustav Heinemann) is het staatshoofd. Hij beschikt slechts over beperkte bevoegdheden.

(Het Parool)

STAATSVORM DDR

De Oostduitse grondwet van 9 okt. 1949 begon met de zinsnede: ,,Duitsland is een ondeelbare democratische republiek". In 1968 is de grondwet ingrijpend gewijzigd en het eerste artikel begint nu als volgt: ,,De Duitse Democratische Republiek is een socialistische staat van Duitse nationaliteit.
Zij is de politieke organisatie van de werkenden in stad en land, die gezamenlijk onder leiding van de arbeidersklasse en haar marxistisch-leninistische partij het socialisme verwezenlijken".
Volgens de nieuwe grondwet is de Volkskamer ,,het hoogste machtsorgaan van de Duitse Democratische Republiek". Deze bestaat uit 500 leden, waarvan 66 uit Oost-Berlijn.
Tot vorig jaar hadden deze Oostberlijnse leden geen stemrecht, maar volgens onbevestigde berichten zouden zij vanaf mei 1969 aan stemmingen hebben deelgenomen (onder andere over het verdrag tegen verspreiding van kernwapens) (Zie pag. 671-2-1969).
De Volkskamer wordt gekozen krachtens algemene directe verkiezingen. Op de kieslijst staan alleen kandidaten van het Nationale Front, die moeten worden goedgekeurd door het centrale comité van de communistische eenheidspartij (SED).
De functie van staatshoofd wordt uitgeoefend door een collectief lichaam. de Staatsraad, die aan de Volkskamer verantwoording schuldig is. In feite keurt echter de Volkskamer de voorstellen van de raad vrijwel ongewijzigd goed. De Staatsraad bestaat uit een voorzitter thans (Walter Ulbricht, tevens eerste secretaris van de communistische partij), zes plaatsvervangende voorzitters, zestien gewone leden en een secretaris.
Uitvoerend orgaan van Volkskamer en Staatsraad is de ministerraad, die wordt geleid door een premier (sinds 1964 Willi Stoph). (Zie ook pag. 656-1969).

e.v.). In Erfurt werd Willy Brandt op een vrij verrassende wijze ontvangen: een grote menigte Oostduitsers juichte hem toe op de weg naar het hotel Erfurter Hof — waar het gesprek met Stoph plaats vond — en riep hem middels spreekkoren op voor het raam te verschijnen. *

Nadat beide regeringsleiders een verklaring hadden afgelegd, waarin hun reeds bekende standpunten werden uiteengezet, trokken zij zich later terug voor een gesprek onder vier ogen. (Zie ook hieronder).

Aan de ongeveer 2000 aanvragen voor een visum door de wereldpers hadden de Oostduitse autoriteiten slechts voor een deel gehoor gegeven; zo hadden journalisten van o.m. *The Guardian, The Observer* en het *Time/Life*-concern geen toestemming om ter plaatse in Erfurt de ontmoeting Brandt-Stoph te verslaan. In de namiddag bracht Brandt een bezoek aan het voormalige concentratiekamp Buchenwald, waarbij de volksliederen van zowel de DDR als de Bondsrepubliek ten gehore werden gebracht. Pas op het laatste ogenblik had Brandt de wens te kennen gegeven een bezoek te brengen aan dit voormalige kamp, waar in de oorlogsjaren felle onenigheid had geheerst tussen communistische en sociaal-democratische gevangenen. Mogelijk wilde Brandt hiermee een verzoenend gebaar maken en tevens de gemeenschappelijke Duitse verantwoordelijkheid voor de Tweede Wereldoorlog benad ukken.

* De Oostduitse televisie noemde deze demonstranten later in een commentaar ,,provocateurs en achterlijke lieden". In de middaguren werd een — volgens buitenlandse verslaggevers ,,georganiseerde" — tegen-demonstratie gehouden, waarbij in spreekkoren om erkenning van de DDR werd gevraagd.

Communiqué

Na afloop van het bezoek van Brandt aan de DDR werd een zeer kort slotcommuniqué uitgegeven, waaruit het belangrijkste gegeven in feite was, dat beide staatslieden waren overeengekomen op 21 mei in het Westduitse stadje Kassel opnieuw bijeen te komen.

In het communiqué werd verder meegedeeld dat tijdens het gesprek in Erfurt eerst de fundamentele kwesties ter sprake zijn gebracht. In Kassel zullen nu de beide regeringsleiders dieper op hun beider voorstellen ingaan.

De Westduitse regeringswoordvoerder verklaarde dat het gesprek tussen Stoph en Brandt ,,ontspannen, nuttig en zakelijk" was geweest.

Ook Willi Stoph noemde het gesprek ,,nuttig" en Bondskanselier Brandt meende, dat de dag hem ,,rijker had gemaakt".

Tijdens een interview voor de Oostduitse televisie zei Willi Stoph die avond, dat hij geen nieuwe voorstellen aan Brandt had gedaan, omdat ,,het ontwerp-Ulbricht nog ter tafel ligt."

Samenvatting verklaringen

In de door Brandt en Stoph gedane verklaringen (waarvan het voorlezen ongeveer honderd minuten in beslag nam) werden zoals reeds werd opgemerkt, geen nieuwe gezichtspunten naar voren gebracht.

Evenmin kon Brandt met zijn gastheer komen tot nieuwe regelingen voor het vergemakkelijken van de reizen naar de DDR of andere praktische kwesties.

Nietemin waren de verklaringen van Brandt en Stoph als een samenvattend relaas van de opvattingen van Bonn en Oost-Berlijn m.b.t. hun wederzijdse betrekkingen indringend en belangrijk genoeg om de belangrijkste delen ervan hieronder onverkort weer te geven:

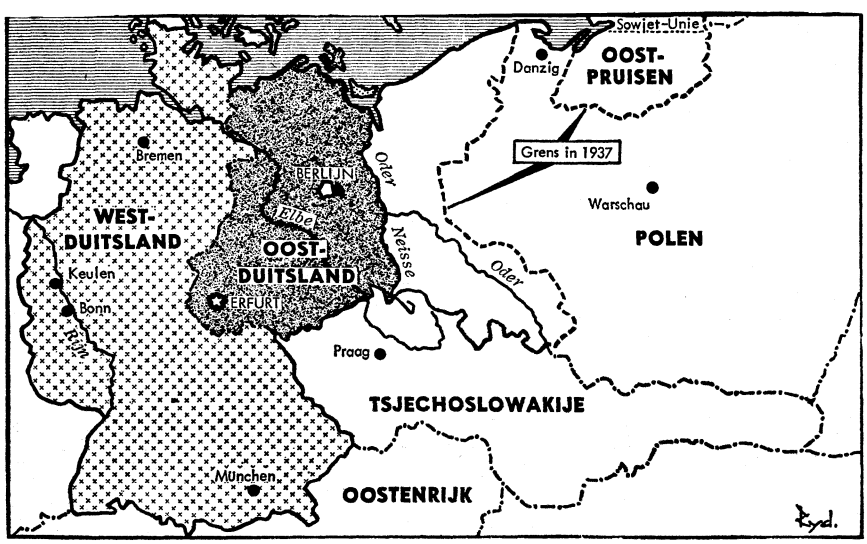

	W-Duitsland	O-Duitsland
Inwonertal	60,5 mln	17,1 mln
Oppervlakte	248 541 km2	108.174 km2
Iuwoners per km2	240	158
Geboortecijfer	17,3	14,8
Sterftecijfer	11,2	13,2
Nationale inkomen	527,2 mld DM (f 586,5 mld)	98 mld M (f 159,3 mld)
Personenauto's	1 op 5 inw	1 op 92 inw.
Telefoon (per 100 inwoners)	17,2	10,2
Televisie	25 op 100 inw.	23 per 100 inw.
Belangrijkste handelspartners	Frankrijk Nederland VS	Sowjet-Unie Tsjechoslowakije West-Duitsland

Uit de rede van Stoph:

„Uit naam van de regering van de DDR kan ik u de verzekering geven, dat wij ons van de grote verantwoordelijkheid (voortspruitend uit de fouten van het Duitse imperialisme van de Tweede Wereldoorlog - Red. KHA) ten volle bewust zijn en dat onze politiek is gericht op het verzekeren van de vrede Door deze verantwoordelijkheid liet de voorzitter van de Staatsraad van de DDR, Walter Ulbricht, zich leiden, toen hij de Bondspresident van West-Duitsland, dr. Gustav Heinemann, op 17 dec 1969 (pag 66/2) een ontwerp-verdrag toezond, over het opnemen van gelijkgerechtigde, niet-discriminerende betrekkingen op basis van de principes van het volkenrecht. Dit verdrag biedt de mogelijkheid eindelijk een verhouding van werkelijke gelijkberechtiging en vreedzame coexistentie tot stand te brengen (. j

In uw schrijven van 22 jan 1970 (pag. 67/3) verklaart u (Bondskanselier Brandt - Red KHA) bereid te zijn onderhandelingen tussen de DDR en de Bondsrepubliek op basis van gelijkgerechtigheid en niet-discniminatie te beginnen Wat dat betreft zou er dus niets tegen zijn dat de DDR en de Bondsrepubliek tegenover elkaar staan als, wat ze ook zijn, soevereine subjecten van het volkenrecht

Als u zélf uitgaat van de principes van het volkenrecht, geachte Bondskanselier, dan betekent dat, dat u daaruit ook de noodzakelijke conclusies moet trekken en de soevereine gelijkheid van de DDR in een volkenrechtelijk geldig verdrag erkent Daarmee zou uw regering bewijzen, dat ze in tegenstelling tot vroegere regeringen van de Bondsrepubliek, zich wer-

kelijk van de ballast van het verleden heeft bevrijd en met beide benen op de grond staat. (.)
Ik zou aan het volgende willen herinneren. zolang de Bondsrepubliek nog niet in de NAVO was geintegreerd en er nog geen sprake was van herbewapening, hebben wij voorstellen gedaan voor een vredesverdrag en voor een verenigd en democratisch Duitsland wij hebben toentertijd zelfs de grenzen opengehouden in de hoop dat er in de Bondsrepubliek voldoende politici met visie zouden zijn, die voor een realistische politiek t o v de DDR zouden kiezen De leidende politieke kringen in de Bondsrepubliek hebben de geopende grenzen echter misbruikt voor een onscrupuleuze strijd tegen de DDR. Tegelijkertijd deden zij alles om de Bundeswehr als een offensief wapen tegen het socialisme uit te bouwen
Als er sprake is van „bijzondere pan-Duitse betrekkingen" en van „menselijke verlichtingen", dan worden bij ons bepaalde herinneringen aan slechte ervaringen opgeroepen In de jaren van de geopende grenzen tot 13 aug 1961 moesten wij voor de vijandige politiek van inmenging van de toenmalige regering in Bonn zeer duur betalen
Men heeft de burgers van de DDR van rond 100 mrd Mark „verlost". Om de hele omvang van deze economische oorlog met zijn ongelofelijke schade, zichtbaar te maken, mag ik vermelden dat het genoemde bedrag bijna zo groot is als het nationale inkomen van de DDR in de jaren 1956 en 1957 tezamen genomen Ter verduidelijking is mij wellicht nog een vergelijking toegestaan. het genoemde schade-bedrag is aanzienlijk groter van omvang dan de uitgaven voor de totale investeringen in de DDR gedurende de Jaren 1950 tot 1961
Terwijl men in Bonn sprak van de „arme broeders en zusters in het Oosten", deed men alles om ze werkelijk arm te maken Wij nemen aan, dat de regering van de Bondsrepubliek ons standpunt begrijpt, dat de betaling van de schulden aan de DDR en de regeling van alle „Wiedergutmachungsverpflichtungen" onvermijdelijk is ( )

Van de kant van de DDR staat een leven in vreedzame coexistentie niets in de weg De DDR en de Bondsrepubliek zijn gelijkgerechtigde subjecten van het volkenrecht Wij hebben nimmer het staatsrechtelijke bestaan van de Bondsrepubliek in twijfel getrokken Wij waren en zijn nog bereid tot het afsluiten van volkenrechtelijke verdragen over de regeling van de betrekkingen
Anders is het gesteld met de regering van de Bandsrepubliek. Zij stelt net als vroeger de niet te eisen voorwaarde, dat wij niet zullen langer aandringen op volkenrechtelijke erkenning en op de volledige gelijkgerechtiging als soevereine staat
Daarbij was het de DDR die aan de grondbepalingen van het Verdrag van Potsdam consequent heeft voldaan
De vraag is, geachte Bondskanselier, of uw regering bereid is, de tot dusver destructieve houding tegenover de DDR te veranderen. Van normale betrekkingen kan geen sprake zijn, zolang het de praktijk van uw regering is, de DDR op internationaal niveau verder te discrimineren en schade aan te doen Hoe kan men ernstig over gelijkgerechtigdheid spreken, als de minister van buitenlandse zaken van uw regering officiele dienstvoorschriften uitgeeft om het herstel van normale betrekkingen tussen andere staten en de DDR, zelfs de vestiging van handelsvertegenwoordigingen, te verhinderen?
Wij hebben nauwlettend gevolgd met welke heftigheid de vertegenwoordigers van de regering van de Bondsrepubliek optraden tegen elke stap die derde landen ondernamen ter verbetering van hun betrekkingen met de DDR (Vgl pag. 376/3-1969) Dat geldt ook voor de voortdurende pogingen de DDR van gelijkgerechtigde medewerking aan internationale organisaties tegen te houden ( )
Ons gesprek biedt de mogelijkheid direct over de beslissende vragen van de verzekering van de vrede in het hart van Europa, die in het ontwerp-verdrag van de DDR (pag 66/2) werden gesteld en constructief beantwoord, te spreken Als de DDR en de Bondsrepubliek in het proces van voltooiing van de vreedzame coexistentie komen tot het aanknopen van normale volkenrechtelijke betrekkingen, wanneer elke vijandige politiek t o. de DDR wordt opgegeven, dan kan men zich ook op andere vragen gaan concentreren
De oplossing van de principe-vragen m b t een vreedzame coexistentie is echter de voorwaarde voor al het andere
Ik stel u voor wij treden in onderhandeling over het door de DDR aangeboden ontwerp-verdrag Het doel van onze besprekingen moet dan zijn, het erover eens te worden dat de DDR en de Bondsrepubliek gelijkgerechtigde, volkenrechtelijke betrekkingen met elkaar aanknopen
In dit verband acht de regering van de

* Van 17 juli tot 2 aug 1945 vond een bijeenkomst plaats van vertegenwoordigers van de VS, Engeland en de SU (Conferentie van Potsdam), die kwamen tot een aantal besluiten over zaken als de denazificatie en bestraffing van oorlogsmisdadigers en waarbij tevens werd besloten het gebied ten oosten van de Oder-Neisse-grens voorlopig onder Pools bestuur te stellen tot een vredesverdrag zou zijn gesloten.

DE VOLKENRECHTELIJKE POSITIE VAN DE BEIDE DUITSLANDEN

Over de uiterst ingewikkelde problematiek van Duitslands volkenrechtelijke positie sinds 1945 lopen de meningen van de deskundigen sterk uiteen, vooral omdat die positie wordt beheerst door niet opgeloste politieke tegenstellingen.

De meeste deskundigen in het volkenrecht zijn het er over eens, dat de Duitse staat in mei 1945 ondanks de ineenstorting van het Duitse Rijk is blijven voortbestaan. Deze overeenstemming bestaat echter niet over de vraag of dit ook na de stichting van de Bondsrepubliek en de Duitse Democratische Republiek in 1949 het geval was.

De verschillende opvattingen komen zeer globaal weergegeven hierop neer:

● Wanneer men uitgaat van het voortbestaan van de Duitse staat zijn er twee mogelijkheden.

De eerste is dat de Bondsrepubliek cf de DDR één van beide identiek is met de Duitse staat. De regering in Bonn heeft deze opvatting steeds aangehangen — „de Bondsrepubliek is de enige legitieme staatkundige organisatie van het Duitse volk" — waaraan de Westduitse regering onder andere de conclusie verbond dat alleen zij gerechtigd is voor de gehele Duitse staat te handelen. De Bondsregering bascerde deze opvatting vooral op de overweging. dat de regering in Oost-Duitsland niet op grond van vrije verkiezingen tot stand is gekomen. De laatste jaren is dit standpunt echter onder invloed van de sociaal-democraten in beweging gekomen.

De andere mogelijkheid is dat men de beide republieken beschouwt als „onderstaten" onder het voortbestaande Duitse Rijk. Aanhangers van deze opvatting leggen vooral de nadruk op het voortlevende eenheidsbewustzijn van het Duitse volk.

● De twee-statentheorie daarentegen gaat er van uit, dat de Duitse staat in 1949 ten onder is gegaan en dat op zijn gebied nu twee nieuwe staten — de Bondsrepubliek en de DDR — bestaan. Dit is het standpunt, dat tegenwoordig wordt ingenomen door Oost-Berlijn en Moskou, zij het dat in Oostduitse uitspraken en teksten de gedachte aan een „gesamtdeutsche" staat steeds op de achtergrond is blijven doorklinken.

Erkenning

De twee-statentheorie, die vooral voortkomt uit het politieke streven om de bestaande toestand in Duitsland te legaliseren, zou natuurlijk sterk aan betekenis winnen, als een groot aantal landen ertoe zou overgaan de DDR volkenrechtelijk volledig te erkennen. Hoewel de erkenning van de ene staat door de andere rechtstreeks gevolgen heeft op volkenrechtelijk terrein, wordt de daad van erkenning zelf door veel deskundigen tegenwoordig gezien als een politieke beieidskwestie. Een volkenrechteïijke plicht tot erkenning bestaat niet, al heeft Oost-Berlijn zich veel moeite gegeven een dergelijke verplichting te construeren.

Op het punt van erkenning kunnen overigens drie fasen worden onderscheiden:
— erkenning als feitelijke regering. Dit betekent dat landen door hun gedrag laten blijken te erkennen, dat een regering in een bepaald land het gezag uitoefent. Hiertoe zijn veel westelijke landen, waarcnder de Bondsrepubliek, inmiddels overgegaan.
— de facto erkenning. Dit houdt tevens de bereidheid in tot het onderhouden van beperkt diplomatiek of consulair verkeer. Het standpunt van de huidige Westduitse regering lijkt zich in deze richting te ontwikkelen.
— de jure erkenning. Dit betekent bereidheid tot het onderhouden van normale diplomatieke betrekkingen. Volledige diplomatieke relaties met de DDR worden onderhouden door alle communistische landen, vijf Arabische staten en Cambodja. (vgl. pag. 377/2-1969).

Vanaf 1955 stelde de Bondsrepubliek zich op het standpunt, dat zij erkenning van Oost-Duitsland door een ander land als een „onvriendelijke daad" beschouwde, die zou leiden tot verbreking van de betrekkingen met dat land. Deze gedragslijn werd de „Hallstein-doctrine" genoemd en in 1957 voor het eerst toegepast op Joego-Slavië. De betrekkingen met de Sowjet-Unie, die in 1955 waren aangeknoopt, vielen buiten deze doctrine.
Sinds 1967 heeft de regering in Bonn de doctrine niet langer consequent toegepast door het diplomatieke verkeer met Joego-Slavië te herstellen en betrekkingen aan te knopen met Roemenië. De huidige regering-Brandt heeft de Hallstein-doctrine sinds kort verlaten (pag. 67/3). (Het Parool)

DDR het noodzakelijk, dat wij in het verdere verloop van de beraadslagingen. uitgaande van het onderhavige ontwerpverdrag en op basis van de daarin vastgelegde principes, de volgende principiële kwesties bespreken

1 Het aangaan van normale, gelijkgerechtigde betrekkingen tussen de DDR en de Bcndsrepubliek op basis van het volkenrecht en vrij van elke discriminatie. Het laten vallen door de regering in Bonn van elke aanspraak op de „alleen-vertegenwoordiging" van Duitsland

2 Niet-inmenging in de buitenlandse betrekkingen van de andere staat Volledige en ondubbelzinnige verwerping van de Hallstein-doctrine (Zie ook pag 377/1-1969)

3 Volgens art 2, sub 4 van het Handvest der Verenigde Naties, een verdrag over het afzien van geweld tussen de DDR en de Sondsrepubliek onder onbeperkte wederzijdse erkenning van hun volkenrechtelijk bestaan, hun territoriale integriteit en de onschendbaarheid van hun bestaande grenzen

4 Aanvraag van het Iidniaatschap door DDR en Bondsrepubliek van de organisatie der Verenigde Naties

5 Het afzien van de vervaardiging van kernwapens of van het in enigerlei vorm hierover beschikken Afgezien van produktie, gebruik en opslag van B- en C-wapens; verlaging van de bewapeningsuitgaven met 50%

6 Het bespreken van vragen die met de noodzakelijke opruiming van alle resten van de Tweede Wereldoorlog samenhangen

7 Betaling van de schulden van de Bondsrepubliek aan de DDR en regeling van de „Wiedergutmachungsverpflichtungen" door de Bondsrepubliek ( )

Ik ben er van overtuigd als de regering van de Bondsrepubliek vooruit uurft zien, moed en vastbeslotenheid toont, dan kunnen besprekingen over de regeling van de betrekkingen tussen de Duitse Democratische Republiek en de Bondsrepubliek in het belang van de vrede en de Europese Veiligheid tot stand gebracht worden Ik dank u voor uw aandacht'"

Antwoord-rede van Brandt

„Niemand zal verrast zijn, dat ik vele dingen anders zie dan zoals ze door de regering van de DDR zijn gesteld. Wij willen hier de zaken niet beter voorstellen dan ze zijn. Het zou zeker óók niets opleveren wanneer we van beide kanten een tegengestelde balans zouden gaan opmaken van wat er in de achter ons liggende 20 of 25 jaar is gebeurd. De situatie vereist veeleer, dat wij zoeken naar gemeenschappelijke gebieden waarop we vooruitgang kunnen boeken voor de vrede en voor de mensen zonder de belangen van een van beide kanten te schaden. (...)

De Duitse politiek na 1945 was — bij alle herstelpogingen aan deze en aan de andere kant — niet op de laatste plaats een instrument van de politiek der machten die Duitsland verslagen en bezet hadden. De confrontatie van de macht van Oost en West overschaduwt sindsdien de Duitse situatie en verdeelt Europa. Wij kunnen deze verdeling niet simpelweg ongedaan maken. Maar we kunnen ons wel inspannen om de gevolgen van deze verdeling zoveel mogelijk te verzachten en actief aan een ontwikkeling bij te dragen die er op is gericht de loopgraven dicht te gooien die ons in Europa en daarmee ook in Duitsland scheideri.

Daarbij ga ik uit van de voortdurende en levende werkelijkheid van een Duitse natie. Ik heb geen last van nationalistische ideeën uit voorbije tijden. Maar ik ben er tamelijk zeker van, dat de nationale componenten zelfs in het proces van de Europese en internationale aaneensluiting hun gelding niet zullen verliezen. De sterke banden van de gemeenschappelijk beleefde en geineenschappelijk te verantwoorden geschiedenis, waaraan niemand kan ontsnappen, de familie-banden, de taal, de cultuur en al die imponderabilia die ons een saamhorigheidsgevoel geven, zijn een realiteit. Een politiek die proberen zou, dit fundament van de nationale existentie te loochenen of te minachten. is naar mijn overtuiging tot mislukken gedoemd. Van de e realiteit moet evengoed worden uitgegaan als van het feit, dat in Duitsland, binnen zijn feitelijke grenzen van 1970, twee staten zijn ontslaan die met elkaar moeten leven. Ten aanzien van de waardering van de verschillende maatschappij-structuren zijn er tussen ons diepgaande tegenstellingen. Deze meningsverschillen ontheffen ons echter niet van de taak de vrede in Europa te verzekeren en tussen onze beide staten — in het perspectief van een Europese vredesregeling — een geregelde vorm van vreedzame coëxistentie te zoeken. (...)

Ontspanning i.p.v. spanning, verzekering van de vrede i.p.v. militaire confrontatie — dat zijn de doeleinden van mijn regering. En ik weet dat ik daarin door de verantwoordelijke krachten in de Bondsrepubliek wordt gesteund.

Het is ongebruikelijk dat onze bespreking niet door ambtenaren werd voorbereid zoals het tussen staten gebruikelijk is, maar dat wij met een topgesprek beginnen. Ook dat kenmerkt het bijzondere van onze betrekkingen. De oroblemen waarvoor wij ons gesteld zien zijn zo groot, dat zonder directe contacten op regeringsniveau niet eens een begin zou kunnen worden gemaakt. Tot op de huidige dag is de verdeeldheid van ons volk steeds dieper geworden.

Op dit punt treedt onze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in werking: voor dat, wat wij nu doen of niet doen om de betrekkingen der beide staten te regelen, kunnen wij niet meer de geschiedenis in het algemeen of Hitler in het bijzonder verantwoordelijk stellen. Nu zijn we zelf verantwoordelijk. (...)

Daarbij hoop ik dat ik de regering van de DDR bereid vind de blik vooruit te richten, zodat we niet de gevangenen van een donker verleden worden.

Het valt niet te bestrijden dat er tussen de inwoners van onze beide staten betrekkingen van een bijzonder soort bestaan, zoals die tussen de bewoners van andere, ook met elkaar bevriende of verbonden staten niet bestaan.

Er bestaan ook overeenkomsten die tussen andere staten niet bestaan. Ook de besprekingen die wij thans hebben zijn van een andere soort als die tussen vreemde volken. Zij hebben betrekking op de eenheid der natie. (...) Werkelijke vrede en veiligheid kunnen op den duur slechts gevonden worden in een Europese vredesregeling, waarin met de beëindiging van de confrontatie der blokken ook het antagonisme van de beide staten in Duitsland wordt beëindigd. (...)

Met het oog op de vier-mogendhedenakkoorden over Duitsland uit de jaren na 1944 (Jalta, febr. 1945; Potsdam, juli 1945) kunnen overeenkomsten tussen onze beide staten bestaande rechten van de vier machten noch aantasten noch vervangen. Dat geldt zowel voor onze overeenkomsten met de drie westelijke mogendheden als voor die tussen de DDR en de SU Dat geldt trouwens voor de door ons gesloten bilaterale of multilaterale terdragen Deze overeenkomsten moeten ons echter niet verhinderen de barrieres tussen ons op te ruimen

Wanneer ik verwijs naar de vier-mogendheden-overeenkomsten en naar onze overeenkomsten met de drie westelijke mogendheden dan doe ik dat niet in de laatste plaats vanwege Berlijn Ik verzoek u, deze vaststelling zeer ernstig op te vatten Wij willen de status van Berlijn niet veranderen, zolang de Duitse kwestie niet is opgelost Men kan niet aan de ene kant de erkenning van de realiteiten verlangen en aan de andere kant een eenzijdige verandering van de situatie verlangen ( )

Mijn ideeën over soort en onderwerp van de tussen onze regeringen te voeren onderhandelingen heb ik u mijnheer de voorzitter (Willi Stoph - Red KHA), reeds in mijn brief van 22 jan 1970 meegedeeld Staat u mij toe, nog eenmaal de grondbeginselen te bevestigen door welke de Bondsregering zich laat leiden en die ik u destijds heb doen toekomen

1 Beide staten hebben hun verplichting ter verdediging van de eenheid der Duitse natie Zii zinn voor elkaar geen buitenland

2 Voor het overige moeten de algemeen erkende principes van het inter-statelijke recht gelden, in het bijzonder de uitsluiting van elke discriminering, de respectering van de territoriale integriteit, de verplichting tot vreedzame oplossing van alle strijdvragen en de respectering van beider grenzen

3 Daartoe behoort ook de verplichting de economische structuur in het gebied van de verdragspartner niet met geweld te willen veranderen.

4 Beide regeringen moeten naar een nauwe samenwerking streven, voor alles naar de regeling van feitelijk-technische samenwerking, waarbij gemeenschappelijke regelingen in regeringsovereenkomsten kunnen worden vastgelegd

5 De bestaande rechten en verantwoordelijkheden van de vier machten m.b.t. geheél Duitsland en Berlijn dienen gerespecteerd te worden.

6 De pogingen der vier machten om tot akkoorden over een verbetering van de situatie rond Berlijn te komen dienen ondersteund te worden (Vgl ook pag 604/3-1969) (.)

Laat me nu nog dit zeggen. nadat we vandaag met elkaar hebben gesproken, moeten we vertegenwoordigers benoemen die, gesteund door enige medewerkers, tot onze tweede ontmoeting — ik denk begin mei — uitwerken wat van beide zijden naar voren is gebracht Zij moeten bovendien een lijst der belangrijkste kwesties opstellen, waarover ons bij die tweede bijeenkomst verslag wordt gedaan

Daarbij kan het doelmatig zijn te overwegen deze vertegenwoordigers of commissies op regeringsniveau permanente arbeidsmogelijkheden te bieden

Dat zijn mijn procedure-voorstellen Zij lijken wellicht bescheiden Maar wij kunnen de tweede stap niet voor de eerste zetten Alleen wanneer wij behoedzaam en realistisch te werk gaan kunnen we dat bereiken, dat onze eigen landgenoten en daarbuiten vele mensen in Oost en Weit tan ons verwachten" (FAL, Le Monde, NRC, Het Parool, Der Spiegel)

(Vor ber pag 65 ev)

NEDERLAND

VERKIEZINGEN VOOR DE PROVINCIALE STATEN

Op 18 maart zijn verkiezingen voor de Provincale Staten gehouden. Dit waren de eerste verkiezingen waarbij de opkomstplicht was vervallen (zie pag. 168/3). Het gevolg ervan was zeer duidelijk merkbaar: tegen opkomstpercentages van 94,6 en 94,9 in i-esp. 1966 (Staten) en 1967 (Kamer) stond ditmaal een percentage van 68,9; één op de vijf kiezers is niet naar het stemlokaal gegaan. In de provincie Groningen was de opkomst het hoogst: 79,3%, in Noord-Brabant het geringst: 63%.

Het aantal te verdelen Statenzetels was 689 tegen 673 in 1966 (zie pag. 195/3-1966). Er werden 5.446.856 stemmen uitgebracht waarvan 5.377.332 geldige (98,7%).

De grootste winnaar is D'66 geworden, die t.o.v. de Kamerverkiezingen in 1967 haar percentage van 4,47 tot 7,69 zag stijgen. Nochtans was de winst van D'66 aanmerkelijk kleiner dan algemeen was verwacht en voorspeld. Volgens opiniepeilingen kreeg D'66 het grootste aantal stemmen in de groep van kiezers die voor het eerst hun stem mochten uitbrengen: 20,3%.
In Amsterdam behaalde D'66 11,8% van de stemmen, in Rotterdam 10,4% en in Den Hang 9,9%. De partij behaalde 47 Statenzetels.

Opvallende winst was er verder voor de VVD, die 15 Staten-zetel.. won en een stemmenwinst boekte t.o.v. de Kamerverkiezingen van 1967 (zie pag. 113-1967) van ongeveer 2%.

De CPN behaalde grote winsten in de provincie Groningen waar de partij met 14,2% van de stemmen de derde partij is geworden. T.o.v. 1967 was er een winst van 7.8%.
Landelijk boekte de CPN 0,8% winst en veroverde 27 (13) Statenzetels.

Opvallend was het grote verlies van de Boerenpartij.
In 1967 nog als één partij uitkomend, was de BP nu gesplitst in: Boerenpartij (Koekoek), de partij Binding Rechts en de Boeren (Afgescheiden).
De Boerenpartij (Koekoek) behaalde 7 Statenzetels (verlies van 37) en verloor t.o.v. 1967 5,13% van de stemmen. Binding Rechts behaalde 0,6696 en 1 zetel. De Afgescheiden Boeren 0,3196 en eveneens 1 zetel.

Ook de PSP boekte een groot verlies: van 2,87% in 1967 naar 1,56% nu en t.o.v. 1966 een zetelverlies van 19 (was 24). Hierbij dient te worden opgemerkt dat de PSP in een viertal provincies met andere partijen in het PAK samenwerkte.

Datzelfde verschijnsel maakt de beoordeling van de resultaten van de PvdA en de PPR (samenwerkend met de PSP in het PAK in 4 provincies - Friesland, Drenthe, Overijssel en Utrecht — en zonder PSP in de provincie Noord-Brabant) en de soms in een CCP (Combinatie Christelijke Partijen) samenwerkende confessionele regeringspartijen, uiterst gecompliceerd. (Zie ook pag. 140).
Vergelijkenderwijs zijn KVP, ARP, CHU en CCP (cijfers van vorige verkiezingen bij elkaar geteld) sinds 1966 van 7,98% naar 6,89% (van 342 naar 302 zetels) gezakt en de PvdA, PSP, PPR en PAK (id.) van 7,51% naar 7,58% gestegen (van 194 naar 195 zetels).

Ondanks de samenwerking in het CCP in de provincies Limburg en Friesland die de landelijke resultaten van de KVP enigszins negatief beïnvloeden, leed deze partij wederom verlies, hoewel dit verlies aanmerkelijk kleiner was dan opiniepeilingen deden vermoeden. Over het algemeen bedroeg het verlies

	PROV. STATEN 1970			PROV. STATEN 1966			TWEEDE KAMER	
	stemmen	zetels	%	stemmen	zetels	%	stemmen 1967	%
Stemgerechtigden				7.363.273		100.0	7.452.776	100.0
Opkomst kiezers	5.446.856		68.90	6.962.651		94.6	7.076.328	94.9
Geldige stemmen	5.377.332		98.70	6.750.690		97.0	6.878.030	97.2
Partijen								
KVP	1.064.240	130	19.79	2.034.721	199	30.14	1.822.904	26.51
ARP	413.727	55	7.69	558.477	66	8.27	681.060	9.90
CHU	393.795	53	7.32	629.806	72	9.33	560.033	8.14
Prot Chr Gr (NB)	—	—	—	46.157	4	0.68	0	0.00
Samenw Chr Gr (L)	—	—	—	9.994	1	0.15	0	0.00
CCP	370.675	69	6.89	0	—	0.00	0	0.00
	2.242.437	307	41.69	3.279.155	342	48.57	3.063.997	44.55
PvdA	900 474	102	16 75	1580 971	170	23 42	1620 112	23 55
PSP	83 733	5	1 56	336 510	24	4 98	197 206	2 87
PPR	89 439	9	1 66	0	—	O00	O	O00
PAK	407 305	79	7 58	O	—	O00	O	O00
	1.480.951	195	27.55	1.917.481	194	28.40	1.817.318	26.42
VVD	650.100	80	12.09	676.092	65	10.02	738.202	10.73
D'66	413.480	47	7.69	0	—	0.00	307.810	4.47
CPN	236.602	27	4.40	183.571	13	2.72	248.318	3.61
SGP	137.243	16	2.55	140.148	11	2.08	138.069	2.01
GPV	61.973	6	1.15	52.049	3	0.77	59.156	0.86
BP (Koekoek)	85.798	7	1.60	454.072	44	6.73	327.953	4.77
Boeren (afgescheiden)	16.553	1	0.31	O		0.00	0	0.00
Binding Rechts	35.333	1	0.66	0	—	0.00	0	0.00
Overigen	16.862	2	0.31	48.122	1	0.71	177.207	2.58
Totaal	5.377 332	689	100.00	6.750.690	673	100.00	6.878.030	100.00

Onder overige lijsten: CDU 0.06 - 3136, Fries Nat. Partij 0.21 - 11.008, VVP 0.00 - 164, Lijst Leferink 0.01 - 756, Lijst Volleman 0.03 - 1798.

LEDEN PROVINCIALE STATEN

	Drenthe		Friesland		Gelderland		Groningen		Limburg		N-Brabant		N-Holland		Overijsel		Utrecht		Zeeland		Z-Holland	
	'66	'70	'66	'70	'66	'70	66	'70	'66	'70	'66	'70	'66	'70	'66	'70	'66	'70	'66	'70	'66	'70
PAK	19	19	20	19							8	10 3)			16	16	15	15				
PvdA					16	18	20	18	6	6			20	21					11	13	25	26
PSP					1	0	3	1	—	1	1	0	8	2							5	1
PPR					—	1	—	0	—	3				—					—	2	—	1
CCP			27	25					46	40												
KVP	3	3			21	19	3	2			50	47	18	13	17	15	14	12	9	6	15	12
ARP	7	7			5	6	10	10			} 4	4 1)	6	5	5	6	6	6	5	6	11	12
CHU	6	5			10	9	6	5					6	4	9	8	8	7	8	7	9	8
VVD	7	7	4	4	6	8	6	7	2	3	3	6	10	13	5	5	7	10	4	5	11	12
D '66	—	2	—	2	—	4	—	2	—	4	—	6	—	9	—	3	—	5	—	2	—	8
CPN	1	2	1	2	—	0	2	8	1	1	—	1	5	8	1	2	—	1	—	0	2	2
BP	4	1	2	0	6	2	3	1			5	1	6	1	4	1	4	0	2	1	4	0
SGP				0	2	3						0	—	0	1	2	1	2	4	5	3	4
GPV		1	—	1	—	0	2	2			—	0	—	0	1	1	—	1	—	0	—	0
FNP			1	2																		
BR	—	0	—	0	—	1	—	0	—	0	—	0	—	0	—	0	—	0			—	0
Afgesch																						
Boeren									4	1 2)	—	0										
Totaal	47	47	55	55	67	71	55	55	59	59	70	75	79	79	59	59	55	59	43	47	83	83

1) In de provincie Noord-Brabant kwamen ARP en CHU met een lijst uit als PCG
2) In 1966 Boerenpartij (Koekoek)
3) In Noord-Brabant werd het PAK gevormd door PvdA en PPR.

van de KVP 1 à 2% t.o.v. de Kamer-verkiezingen in 1967.
(Zie verder het op pag. 198 afgedrukte staatje).

De SGP behaalde 16 (11) zetels en ging t.o.v. 1967 van 2.01% naar 2,55% van de stemmen.

Het GPV won 3 Statenzetels (was 3) en kreeg 1,15% (0,86% in 1967) van de stemmen.

Van de overige partijen behaalde de Frysk Nasjonale Partij (FNP) in de provincie Friesland 2 zetels (was 1) en kreeg de CDU 0,06% van de stemmen.

Indien deze verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden zijn gehouden, dan zou de zetelverdeling als volgt zijn geweest (een vergelijking die onder groot voorbehoud dient te worden gemaakt):

regeringspartijen: (tussen haakjes het huidige aantal)

KVP: 31 (39)
ARP: 12 (15)
CHU: 11 (12)
CCP: 10 (0)
VVD: 19 (17)

De meerderheid van de regeringspartijen zou derhalve op 85 van de 150 zetels gehandhaafd blijven.
De overige partijen: PvdA 26 (37), PSP 2 (4), PPR 2 (3), PAK 12 (O), D'66 12 (7), CPN 6 (5), SGP 4 (3), GPV 1 (1), Boeren (Koekoek) 2 (3).

Reacties

In het algemeen concentreerden zich de commentaren van politici en pers op de Statenverkiezingen als landelijk-politieke graadmeter en op de zeer teleurstellende opkomst van de kiezers Verder werd het grote verlies van de Boerengroeperingen als een verheugend verschijnsel gezien Woordvoerders van de regeringspartijen waren het erover eens dat van vervroegde Kamerverkiezingen in het licht van deze verkiezingsuitslagen geen sprake behoefde te zijn Toen twee dagen voor de verkiezinen enkele onderzoekingen schenen uit te wijzen dat de regeringspartijen ernstige verliezen zouden boeken, was hierop van oppositionele zijde gezinspeeld.

Premier de Jong zei, dat hij met zijn kabinet na drie jaar regeren in moeilijke omstandigheden en met een zo felle oppositie. nu geneigd is in de verkiezingsuitslag eerder een bewijs van steun te zien dan een afwijzing.

Volgens mr. Geertsema. fractieleider van de VVD in de Tweede Kamer, was D'66 de grote verliezer geweest, omdat de verwachte verdubbeling van het percentage niet was bereikt Hij meende voorts dat de tevredenen waren thuis gebleven ,,Dat waren de mensen die het eens zijn met het beleid van de regering De kiezers die iets tegen het kabinet hadden, zijn gekomen om door hun stem dat beleid af te keuren" De heer Geertsema vond dat door het verdwijnen van de opkomstplicht vooral de extreme partijen hebben geprofiteerd Een van die extreme partijen was volgens hem de CPN

De heer Schinelzer die zei dat het verlies van de KVP hem was meegevallen achtte een motivatie-onderzoek naar het ,,waarom' van de vele thuisblijvers noodzakelijk Tot wijziging van de koers van het kabinet-De Jong zag de fractieleider van de KVP geen aanleiding

Uit de verkiezingsuitslag concludeerde drs. Den Uyl, fractieleider van de PvdA, dat de positie van de PvdA enigszins is versterkt. Hij merkte op, dat ,,het uur voor samenwerking met D'66 is aangebroken". Ongelukkig was hij niet over de winst van de VVD. omdat hij daarin een vergroting van de politieke duidelijkheid zag. Voorts merkte drs. Den Uyl op: ,,Het kabinet kan niet op grond van deze uitslag worden weggestuurd, wel op grond van het gevoerde beleid".

Fractieleider Van Mierlo van D'66 gaf toe dat de uitslag hem iets was tegengevallen: ,,Het is een vreemde zaak. We maken de grootste winst van alle partijen en moeten tegelijkertijd een gevoel van teleurstelling onderdrukken". Hij had de teruggang van de grote partijen groter geschat: ,,De partijvernieuwing voltrekt zich echter in fasen en verkiezingen voor Provinciale Staten spreken nu eenmaal minder aan."

Als verklaring voor het slechte resultaat van zijn partij noemde partijvoorzitter Wiebenga van de PSP, o.a. de linkssere opstelling van de PvdA en het succes dat de CPN heeft weten te boeken. Het PAK slaat volgens de heer Wiebenga wel aan bij de kiezers.

Voorzitter Jurgens van de PPR vond de uitslagen voor zijn partij in de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zeeland bemoedigend. Hij vond overigens ,,dat een meer radicale houding van de jonge generatie is geboden"

Fractieleider Bakker van de CPN zag het verzet van zijn partij tegen de afschaffing van de opkomstplicht gewettigd en meende de winst van de CPN in Groningen te kunnen verklaren door de leidende rol die de CPN heeft gespeeld bij de massale strijd om de lonen in de strokarton-industrie

Persstemmen

Het Algemeen Dagblad vond de uitslag van deze verkiezingen verrassend Grote verschuivingen, die werden verwacht, zijn uitgebleven De winst van de VVD heeft een belangrijke bijdrage geleverd tot het behoud van de regeringsmeerderheid, waarm de liberale invloed groter is geworden ,,Dit behoud heeft veel kou uit de politieke lucht gehaald De hoge verwachtingen van D'66 zijn niet beantwoord Het lijkt ons nog te vroeg om er thans reeds consequenties aan te verbmden Zeker niet in de geest dat men zou kunnen concluderen dat de democraten hun top al weer achter de rug hebben ( )
Het verschijnsel van het onverwachte teleurstellend grote aantal wegblijvers demonstreert een tekort aan politieke discipline Degenen die gisteren niet op het stembusappel verschenen, hebben een kans gemist"

De Telegraaf schreef ,,Tegen de achtergrond van de wijze waarop de verkiezingen voor de Provinciale Staten zijn gevoerd, is ontegenzeggelijk het belangrijkste resultaat dat de regeringspartijen hun meerderheid, zij het in wat verzwakte vorm hebben behouden Indien zij, zoals een recent opinie-onderzoek heeft aangegeven, beneden de 50% zouden zijn beland, zou de nawerking van een dergelijk resultaat in de Tweede Kamer niet zijn uitgebleven"

De Volkskrant vroeg zich af wat de christelijke partijen met deze uitslag zouden gaan doen ,,Gaan zij er ae conclusie uit trekken dat de huidige samenwerking met de liberalen ook voor de volgende vier jaar perspectief heeft gekregen? Dat zou voor degenen, die nu nog hun stem aan de christelijke partijen hebben gegeven in de hoop dat het tot een koerswijziging zal komen in de geest van het KVP-kernprogramma-Steenkamp, een grote teleurstelling zijn PvdA PPR en wellicht ook D'66 moeten uit deze uitslag leren, dat de christelijke partijen nog lang niet uit ons politieke leven weg te cijferen zijn"

De Tijd schreef o.m.: ,,De Nederlandse kiezer blijkt de regeerbaarheid hoger aan te slaan dan menigeen verwachtte. Het ziet ernaar uit dat de positieve wil tot samenwerking tussen de drie confessionele partijen als teken van duidelijkheid op prijs gesteld is. Waar opzienbarende winsten gemaakt werden lag de oorzaak in buiten-parlementaire acties — zoals bij de CPN — en in de nog aanhoudende, doch afzwakkende, vernieuwingsgolf van D'66.

Het Vrije Volk: ,,Muurvast Feijenoord heeft gewonnen. (Op de avond van de verkiezingen speelde de voetbalclub Feijenoord een wedstrijd voor de Europacup en behaalde op het eerste televisienet een aanmerkelijk hogere kijkdichtheid dan de verkiezingsuitslagen op het tweede net — Red. KHA). Dat is het enig duidelijke en verheugende dat de achttiende maart ons heeft nagelaten. Van de Statenverkiezingen is niets leuks na te vertellen. De verschuivingen die verwacht werden zijn uitgebleven en er is eigenlijk niets veranderd. Muurvast zit onze politiek en wat het ergste is: een derde van ons volk kan het allemaal niets schelen, komt althans het huis niet uit om er iets aan te veranderen. (...) Zo kan het kabinet-De Jong rustig doorgaan, zij het ietsje steviger nog in de greep van de VVD, en de oppositie biedt geen alternatief. (...) Een lichtpuntje is wel dat de PvdA zich gehandhaafd heeft, maar de PPR heeft zich niet waar kunnen maken, de PSP is ongeveer gehalveerd en D'66 is niet eens verdubbeld, laat staan verdriedubbeld zoals wel verwacht werd."

Het Parool vond dat het resultaat van de Statenverkiezingen geen reden tot juichen geeft. Ten eerste niet omdat nïeer dan dertig procent van de kiezers het niet de moeite waard bleek te vinden naar de stembus te gaan en verder omdat de confessionele partijen veel minder achteruit gaan dan gezond zou zijn. Het blad constateert dat, ondanks allerlei rumoer aan de oppervlakte de dieper liggende politieke verhoudingen in ons land, misschien niet muurvast maar dan toch wel heel vast zitten: ,,Zodat we voorlopig het zullen moeten doen met de partijen, de politici en de onderlinge machtsverhoudingen die we hebben. Maar jammer is het wel."

Trouw schreef: ,,Het kabinet-De Jong blijkt een grote daad te hebben verricht door de opkomstplicht af te schaffen. Dit heeft het Nederlandse volk de gelegenheid geboden om op duidelijke wijze tot uitdrukking te brengen dat de huidige politieke partijen niet meer aanspreken. Men zei dat ditmaal door niet te stemmen. In de drie grote steden kwam dertig procent minder kiezers op flan vorige keer. En uit de totaaluitslag blijkt dat deze uitspraak niet enkele, maar alle grote partijen treft. De belangrijkste boodschap was de mededeling aan alle partijen van de kiezers dat men het politieke gedoe in deze vorm in Nederland niet meer accepteert."

De Nieuwe Rotterdamse Courant: „De zeer kleine confessionele partijen hebben hun positie versterkt. Dat is zichtbaar. Maar ook zichtbaar is de winst van de CPN, die hier en daar indrukwekkende cijfers heeft bereikt, en werkelijk niet alleen wegens de actie onder Amsterdamse studenten
Studenten zullen ook wel op de PPR hebben gestemd, de groepering die ten slotte voor alles wat samen te vatten is in de PAK-groep nog voor enige winst heeft gezorgd. De PvdA en de PSP hebben, voor zover zichtbaar, wat veertjes, resp. veren moeten laten. De PAK-combinatie heeft meer succes gehad dan de combinatie van christelijke partijen.
Conclusies? De gouvernementele meerderheid is gehandhaafd. D'66 bleef een komeet-achtig fenomeen — mysterieus en snel stijgend — en voor het overige bleef veel versluierd door gemeenschappelijke lijsten in een aantal provincies. Maar wel duidelijk werd. dat de twee zeer grote partijen aan het verliezen zijn geweest, vooral de grootste, de KVP."

Het Algemeen Handelsblad: ,,Een gunstig teken is dat men voorzover men al stemt, meer in zuiver politieke categorieën gaat denken. Wat D'66 betreft, de politieke enquêtes zijn overspannen gebleken. Vraag is nu of deze partij zich heeft geconsolideerd. Opmerkelijk is de stabiliteit van de PvdA, ondanks het rumoer dat de socialisten het laatste jaar heeft geteisterd."

NIEUWE AMBASSADEURS

Bij KB zijn benoemd tot buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur:
J. B. S. Lankamp in Peru; W. P. L. G. de Boer in Ethiopië; W. S. J. Campagne in Kameroen en Gabon met standplaats Yaoundé; Mr. A. C. Vroon in Libanon, Cyprus en Jordanië met standplaats Beiroet; Mr. A. F. Calkoen in India en Nepal met standplaats New Delhi; C. Vreede in Marokko; Mr. S. D. Emanuels tevens in Guyana (nieuwe ambassade) met standplaats Port of Spain; Mr. P. V. Putman Cramer in Roemenië; Drs. Tj. A. Meurs in de Filippijnen; Drs. H. Hagenaar in Polen; G. J. Dissevelt in Hongarije. (Celerbulletin)

(Vor. ber. pag. 693/3-1969)

BELGIË

KREDIETBEPERKING VERSOEPELD

De Nationale Bank van België heeft op 26 maart medegedeeld dat een diepgaande verandering in het kredietbeleid voorbarig zou zijn, maar dat de beperkingen, waartoe in 1969 beslist werd, versoepeld worden.
De Bank gaat ervan uit dat een begin van economische ontspanning te noteren valt, wat o.m. blijkt uit de bezettingsgraad van het produktievermogen, de orderpositie en de lichte verzwakking van de activiteitsduur. Van een algemene teruggang is echter geen sprake. De werkloosheid blijft op een minimumpeil: de loonkosten zijn gestegen; de staatsuitgaven zullen in 1970 met 10% stijgen tegenover 6,5% in 1969; het gezinsverbruik zal aangroeien t.g.v. de loonstijgingen en, later in het jaar, van de invoering der BTW; de buitenlandse invloed zal sterk expansief zijn. Een te grote vrijheid voor het krediet zou ook kunnen leiden tot een speculatieve voorraadvorming.

De Nationale Bank heeft dan ook beslist dat de kredieten tot einde september 1970 mogen stijgen tot maximum 5,5% t.o.v. de vergelijkingsbasis (d.i. het gemiddelde van het werkelijke bedrag dat einde september en einde december 1969 werd opgenomen, ofwel het werkelijke bedrag dat einde december 1969 werd opgenomen). Verder worden ook de herdisconto- en visumplafonds aangepast. Tenslotte besloot de Bank de wissels voor de uitvoer naar de EEG-landen per 1 juni 1970 niet meer te viseren. De banken zullen geregeld ingelicht worden over de evolutie van de toestand, zodat zij in september niet voor een verrassing staan. (Zie pag. 299/2-1969.)

RUILVERKAVELING

Op 25 maart heeft de Kamer met 149 tegen 2 stemmen bij 1 onthouding een wetsontwerp op de ruilverkaveling goedgekeurd. Het vervangt de oude wet van 25 juni 1956 en voorziet in een z.g. integrale ruilverkaveling die betrekking heeft op de rationalisatie en de verbetering van het wegennet op het platteland, de uitvoering van waterbeheersingswerken, het treffen van maatregelen voor de grondverbetering, de bouw van elektriciteitsnetten en van een net van waterdistributie voor de agrarische bedrijven, de modernisering van de hoevegebouwen, de heroriëntering van de produktie, de aanpassing van de grootte der landbouwbedrijven, de sanering van de huisvesting op het platteland, de bescherming van het landschap.

Tijdens de bespreking van het ontwerp verklaarde de rapporteur J.

de Serrano (CVP) dat 750.000 ha landbouwgronden dienen te worden heringericht en dat er thans jaarlijks slechts 5.000 ha door ruilverkaveling worden ve beterd. „Wil men voor de eeuwwisseling tot een behoorlijke landinrichting komen, dan moeten elk jaar gemiddeld 25.000 ha door ruilverkaveling gereedkomen", zei hij.

SOCIAAL-ECONOMISCHE TOP. BESLUITEN BEKRACHTIGD

De vakbonden en de werkgeversverenigingen hebben op 24 maart eerste-minister Eyskens medegedeeld dat zij akkoord gaan met de besluiten van de sociaal-economische conferentie. (Zie pag. 184/2). De werkgevers herhalen dat zij liever binnen de bestaande overlegorganen hadden onderhandeld en dat zij met de vakbondseisen instemden „om de gemoederen te doen bedaren." De vakverenigingen geven blijk van tevredenheid.

ERV-VOORZITTER

Mr. A. Kinsbergen, gouverneur van de provincie Antwerpen, werd op 23 maart aangesteld tot voorzitter van de Economische Raad voor Vlaanderen, in opvolging van de Oostvlaamse gouverneur R. de Kinder, wiens tweejarige ambtstermijn ten einde liep.

VERZEKERINGEN

Ten gevolge van de beroering in de publieke opinie, veroorzaakt door het faillissement van verscheidene verzekeringsorganismen, heeft minister van economische zaken Leburton op 25 maart in de Kamer aangekondigd dat hij spoedig een wetsontwerp zal indienen tot verruiming van de controle op die organismen.
Einde 1968 bracht het faillissement van de n.v. Belfort duizenden autoeigenaars in moeilijkheden. De jongste weken verwekte het falen van de n.v. Navis en van de n.v. Antwerp Assurance andermaal heel wat onrust.

SABENA

De ministerraad heeft op 26 maart de financiële toestand van de luchtvaartmaatschappij Sabena besproken. In 1969 heeft Sabena een tekort geboekt van 509 mln fr. In 1968 bedroeg het tekort 314 mln fr. en in 1967 449 mln fr. De regering besliste dat de schatkist het verlies zal dekken. Het totale bedrag van de terugvorderbare rijksvoorschotten aan Sabena bereikt aldus bijna 7 mrd fr. Verkeersminister Bertrand bereidt een hervorming van de maatschappij voor.

PRIJSVERHOGING SPOORWEGEN

De regering heeft ingestemd met het voorstel van de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen om per 1 maart de tarieven te verhogen
De commissie voor prijzenregeling had ongunstig geadviseerd.

WET OP HET KAJPPEREN

De Kamer heeft op 19 maart eenparig een wetsontwerp goedgekeurd dat voorziet in de reglementering inzake kamperen. Krachtens een kaderwet zullen de kampeerterreinen voortaan moeten beantwoorden aan strikte normen. De exploitanten zullen over een overgangsperiode van twee jaar beschikken boor de aanpassing Het ontwerp weid reeds vroeger door de Senaat aangenomen.

OMZETBELASTING

Van 29 masrt af zal de particulier die voor eigen gebruik schrijf- en rekenmachines, fietsen en fietsen met hulpmotor, uurwerken. meubelen, matrassen, brei- en naaimachines, ruwe of bewerkte natuursteen aankoopt, de omzetbelasting van 7% moeten betalen. Lot dan toe bestond vrijstelling van omzetbelasting voor dergelijke directe verkoop aan particulieren. Het nieuwe stelsel wordt ingevoerd bij KB van 5 mrt (staatsblad van 19 mrt).

GEEN NIEUWE DAF-FABRIEK

De Nederlandse minister van economische zaken, Nelissen, verklaarde volgens de NRC (6-3) in antwoord op vragen van Tweede-kamerleden dat persberichten volgens weike DAF een nieuwe vestiging in België overweegt niet juist zijn. Wel bestaan plannen om de bestaande vestiging in Oevel uit te breiden.

JOURNALISTENPRIJS

De Vlaamse Journalistenprijs 1969 werd toegekend aan Herman de Wulf (Het Laatste Nieuws) voor zijn reportage over ,,het onbehagen in het leger." Jan Ceuleers (BRT) ontving de tweejaarlijkse prijs voor radiojournalisten voor zijn reportages over de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten.

ALGEMEEN

VERZOENING KONGO (KINSJASA), CENTRAAL-AFRIKAANSE REPUBLIEK EN TSJAAD. HERSTEL BETREKKINGEN KONGO EN CENTRAAL-AFRIKAANSE REPIJBLIEK

Ter gelegenheid van de viering van de 10de verjaardag van de onafhankelijkheid van Kameroen op 10 jan. te Yaoundé hebben de presidenten Mobcetoe van Kongo (Kinsjasa), Bolrassa van de Centraal-Afrikaanse Republiek en Tombalbaye van Tsjaad elkaar in het openbaar omhelsd als teken van verzoening. In dec. 1968 had een conflict tussen hen tot een crisis in de Centraal-Afrikaanse economische en politieke samenwerking geleid (pag. 42/3-1969).
Door het ministerie van buitenlandse zaken van de Centraal-Afrikaanse Republiek werd op 15 jan. bekendgemaakt dat de Centraal-Afrikaanse Republiek en Kongo (Kinsjasa) besloten hadden hun op 24 jan. 1969 opgeschorte diplomatieke betrekkingen te hervatten.

(Vor. ber. pag. 95/3-1969)

OVERLEG TE GAROEA. GEEN VERZOENING BEIDE KONGO'S

Op 10 en 11 febr. heeft te Garoea (Kameroen) een conferentie plaatsgevonden van de presidenten Ahidjo (Kameroen), Bongo (Gabon), Ngouabi (Kongo-Brazzaville) en Tombalbaye (Tsjaad). Het doel was een verzoening tot stand te brengen tussen de beide Kongo's, doch dit mislukte daar president Moboetoe van Kongo (Kinsjasa) niet aanwezig was. Een onderhoud dat Moboetoe en Ngouabi op 22 jan. zouden hebben op de rivier de Kongo, was niet doorgegaan omdat Ngouabi verstek liet gaan
De vier te Garoea aanwezige staatshoofden verklaarden in een communiqué dat zij besloten hadden ,,alles in het werk te stellen om in Centraal-Afrika een geest van begrip en wederzijdse verbondenheid te scheppen met eerbiediging van de soeveieiniteit en de territoriale integriteit van hun staten, van hun politieke voorkeur en van het beginsel van niet-inmenging in elkaars zaken". *(AFP/Reuter* 11-2)

(Vor. ber. pag. 54/1)

SAMENWERKING TUSSEN KONGO (KINSJASA), RWANDA EN BOEROENDI

Tijdens een bijeenkomst te Gisenyi (Rwanda) op 18 en 19 dec. 1969 hebben de presidenten Moboetoe (Kongo-Kinsjasa), G. Kayibanda (Rwanda) en Micombero (Boeroendi) een resolutie aanvaard ter bevestiging van hun gemeenschappelijk verlangen om grntere eenheid te bereiken, om wederzijds begrip tussen de drie staten te versterken teneinde aan de diepe aspiraties van de 22 mln inwoners van dit Centraal-Afrikaanse gebied te beantwoorden, en om integratie te bereiken op economisch, technisch en cultureel gebied. De staatshoofden droegen hun ministers van buitenlandse zaken op zo spoedig mogelijk de nodige stappen hiertoe te nemen. (Vor. ber. pag. 429/1-1969 en 263/1-1967)

OOST- EN CENTRAAL-AFRIKA

Van 26-28 jan. is te Khartoem (Soedan) de zesde conferentie van de staten van Oost- en Centraal-Afrika gehouden. Dertien landen waren vertegenwoordigd; Tsjaad liet zich verontschuldigen.
Volgens het slotcommuniqué werd besloten de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen met alle middelen te steunen. De oprichting van een sanctiecommissie werd verlangd, die de activiteiten van buitenlandse firma's en „monopolies" in Zuid-Afrika, Rhodesië en de ,,nog onder koloniale heerschappq staande gebieden" zou moeten onderzoeken. Met het oog op de steeds slechter wordende toestand in helt Midden-Oosten verlangde de conferentie een onmiddellijke uitvoering van de Veiligheidsraadresolutie van 1967 *(AFP/Reuter)*

(Vor. ber. pag. 285/1-1969)

5DE TOPCONFERENTIE OCAM

Van 28-30 jan. is te Yaoundé (Kameroen) de zesde topconferentie van de OCAM gehouden. Van de 15 lid-staten waren 9 door hun staatshoofd vertegenwoordigd. President Tombalbaye van Tsjaad werd tot voorzitter van de OCAM gekozen. De ambtstermijn van secretaris-generaal Falilou Kane werd met een jaar verlengd. Mauritius trad als zestiende lid toe. In verband hiermee werd de naam van de organisatie op verzoek van Mauritius gewijzigd in Organisation Commune Africaine, Malgache et Mauricienne (OCAMM). *(AFP/Reuter)*

(Vor. ber. pag. 205/3-1969)

ALGERIJE

VRIENDSCHAPSVERDRAG MET TUNESIË

Op 6 jan. hebben de ministers van buitenlandse zaken van Algerije en Tunesië, Bouteflika en Bourguiba Jr, in Tunis een verdrag van vriendschap en samenwerking ondertekend alsmede de andere in dec 1969 afgefloten overeenkomsten.
Op 17 dec 1969 was een uitgebreid akkoord bereikt, waarover sinds januari 1969 onderhandelingen gevoerd waren. O.m werd een protocol ondertekend over het handelsverkeer in 1970 en 1971 ter waarde van 170 mln Dinar per jaar; Tunesie zal per laar minimaal 1 mln ton Algerijnse olie betrekken en er zal een nauwe samenwerking komen tussen de beide staten m.b.t. het aardoliebeleid Opgelost werden kwesties i.z. schadevergoeding van over en weer in beslaggenomen c.q. genationaliseerde bezititingen alsmede grenslp-oblemen in het gebied van Bir Romane. Maatregelen ter bespoediging van de Algerijns-Tunesische samenwerking in het kader van de Maghreb werden overeengekomen.
Het vriendschapsverdrag heeft een looptijd van 20 jaar en wordt automatisch verlengd als het niet een jaar voor het aflopen ervan opgezegd wordt. In art. 1 worden de beginselen bevestigd van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegeinheden, van het eerbiedigen van de soevereiniteit en van de onaantastbaarheid van de grenzen. Andere artikelen voorzien in de vorming van een gemengde commissie voor de controle op het nakomen van de verdragsbepalingen en bepalen dat geen van beide partijen zich bij een paot of organisatie mig aansluiten, welke zich tegen de verdragspartner nicht. Geschillen moeiten met vreedzame middelen cvereenkomstig heit VN-Handvest worden bijgelegd.
De ratificatie van de verdragen zal tijdens een staatsbezoek van de Algerijnse president Boumedienne aan Tunesie plaatsvinden.

(Vor. ber. pag. 333/1-1968)

MAROKKO

ERKENNING MAURETANIË. DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

Koning Hassan II van Marokko maakte op een perscoinferentie op 26 sept. 1969 bekend dat hij besloten had heit Marokkaanse voorbehoud t.a.v. de erkenning van de islamitische republiek Mauretanië te laten varen „in het belang van heit Marokkaanse volk, van de regionale betrekkingen tussen de staten in dat deel van Afrika. dat aan de Atiantische Ûceaan en de Middellandse Zee grenst, en van de betrekkingein binnen de islamitische gemeenschap". „Wij geven de voorkeur aan vriendschapsverdragen boven het bestuur over gebieden die in feite slechts hun lasten aan (Marokko's) betalingsbalans toevoegen", aldus de koning.
Zijn verklaring volgde op verscheidene bijeenkomsten met president Mokhtar Ould Daddah van Mauretanie, welke op initiatief van president Boumedienne van Algerije tijdens de islamitische topconferentie te Rabat (pag. 634/3-1969) warein gehouden. Voor zijn vertrek uit Rabat had het staatshoofd van Mauretanie verklaard dat er geen belemmeringen bestonden t.a.v. een normalisatie van de betrekkingen tussen de twee landen.
De verklaring van koning Hassan markeerde een koerswijziging in de politiek van Marokko, dat zowel voor als na de totstandkoming van de republiek Mauretanië in 1960 aanspraken op dit gebied had laten gelden.
De de facto-erkenning door Marokko van Mauretanië werd sterk bekritiseerd door de voornaamste Marokkaanse oppositiepartij, de Istiqlal. Diverse exemplaren van de partijbladen Al-Alam en L'Opinion werden door de regering in beslag genomen, terwijl in oktober 1369 twee directeuren van deze bladen, na de publikaitie van een tegen de regering gericht artikel, tijdelijk op beschuldiging van majesteitsschennis werden gedetineerd.
Op 10 nov. 1969 werd heit in 1961 ingestelde ministerie van Mauretaanse zaken in Marokko afgeschaft. Een Mauretaanse delegatie o.l.v. Ahmed Ould Mohammed Salah, secr.-gen. van de regerende Parti Populaire Mauretanien, werd op 4 nov. 1969 door koning Hassan ontvangen. Vervolgens bracht een Marokkaanse delegatie o.l.v. generaal Mohammed Oufkir, de minister van binnenlandse zaken, een bezoek aan de Mauretaanse hoofdstad Nouakchott van 12-16 jan. 1970. Bij die gelegenheid werd besloten diplomatieke betrekkingen tussen beide landen te vestigen en ambassadeurs uit te wisselen.

(Vor. ber. pag. 287/1-1967)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

LAOS

OFFENSIEF PATHET LAO. ROL GROTE MOGENDHEDEN. VOORSTEL PATHET LAO. THAISE TROEPEN?

Nadat Laotiaanse regeringstroepen, gesteund door acties van de Amerikaanse luchtmacht, in sept. 1969 de Vlakte der Kruiken hadden heroverd (pag. 659/1-1969), is een periode van beperkte gevechtsactiviteiten gevolgd.

Op 5 jan. 1970 werd door de Pathet Lao bekendgemaakt dat de VS in 1969 in Laos 207 vliegtuigen hadden verloren en dat sinds 17 mei 1964, toen de Amerikanen met luchtaanvallen op de Pathet Lao begonnen zouden zijn, 1.189 Amerikaanse toestellen vernietigd werden.

Offensief Pathet Lao

Op 16 jan. meldden militaire k ingen te Vientiane dat het in de Vlakte der Kruiken tot zware strijd tussen door Noordvietnamezen gesteunde Pathet Lao-troepen en regeringsstrijdkrachten gekomen was. De Pathet Lao zou met 3.600 man een aanval op drie fronten hebben geopend. Drie Noordvietnamese bataljons zouden stellingen van de regeringstroepen op de Phounokkolc Berg hebben veroverd, welke op ca. 24 km ten noordoosten van de Vlakte der Kruiken het kruispunt van de wegen 7 en 71 beheerst. Zware bombardementen door de Amerikaanse luchtmacht werden gemeld. Middels een Amerikaanse luchtbrug werden op 5 febr. 3.500 inwoners van het dorp Latseng in de vlakte geëvacueerd. De volgende dag werd de evacuatie van nog eens 13.500 burgers gemeld. De vluchtelingen zouden zich aan de zuidkant van de vlakte hebben verzameld, nadat de regeringstroepen in de weken ervoor zonder noemenswaardig verzet waren teruggedrongen.

Op 4 febr. stelde de regering van Laos aan Noord-Vietnam officieel voor de Vlakte der Kruiken te neutraliseren, als eerste stap voor een gemeenschappelijke poging de vijandelijkheden in Laos te staken. Het voorstel werd in naam van Prins Soevanna Phoema aan de Noordvietnamese zaakgelastigde a.i. te Vientiane overgebracht. Reeds eerder, op 31 jan., had de Laotiaanse premier zich tot neutralisering van de Vlakte bereid verklaard. Regeringsgezinde en Pathet Lao-gezinde neutralistische troepen zouden de Vlakte moeten bezetten. De Amerikanen zouden hun luchtaanvallen moeten staken en de Noordvietnamezen zouden het gebied moeten ontruimen. De prins voegde daaraan toe dat als een dergelijk akkoord werd getekend, hij ,,zijn ogen zou sluiten" voor gebeurtenissen in het door Noordvietnamezen voor ravitaillering gebruikte gebied.

Op 5 febr. werd dit voorstel echter door de Pathet Lao verworpen, op 7 febr. door Noord-Vietnam.

In de pers verschenen berichten dat de evacuatie van burgers uit de Vlakte niet vrijwillig geschiedde. Hun zou geen keus worden gelaten.

Op 12 febr. deelde een Laotiaanse woordvoerder mee dat de Noordvietnamezen zo juist tot het offensief waren overgegaan en een aanval geopend hadden op het voornaamste landingsterrein in de Vlakte bij Khang-Khay. Voorts zou in de nacht van 9 op 10 febr. de post Muong-Moc in het zuiden van de provincie Xieng-Khouang door communisten zijn veroverd. Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken sprak op 13 febr. de bezorgdheid uit van zijn regering, die ,,zal voortgaan met de levering van uitrusting en militaire bijstand" aan de royalistische troepen. Volgens AFP begonnen de Laotianen op 14 febr. met de terugtrekking van hun artillerie van het vliegveld Xieng-Khoeang. Een Saigonse bron meldde dat op 15 febr. door meer dan 400 Amerikaanse vliegtuigen aanvallen waren uitgevoerd op verbindingswegen, troepenconcentraties en Noordvietnamese convooien in Laos. Deze toestellen waren afkomstig van twee vliegdekschepen in de Golf van Tonkin en van verscheidene bases in Thailand en Zuid-Vietnam. Een Laotiaanse woordvoerder sprak van een raketbeschieting op 16 febr. op het vliegveld van Pakse in de Mekong-delta. De regeringsstrijdkrachten zouden nog maar twee belangrijke posities in de Vlakte der Kruiken in bezit hebben. De Pathet Lao deelde op 16 febr. mee dat zijn troepen een ,,aanzienlijk deel" van de Vlakte der Kruiken hadden veroverd.

Een militair van het Laotiaanse regeringsleger.

De Amerikaanse luchtmacht zette op 17 en 18 febr. B-52 bommenwerpers in tegen eenheden van de Pathet Lao en Noordvietnamese troepen in de Vlakte der Kruiken, aldus *Le* Monde (20-2).

Prins Soevanna Phoema verklaarde op 18 febr. tegenover de pers: ,,De Vlakte der Kruiken is een beslissende plaats, uiterst belangrijk voor de toekomstige actviteit van de Noordvietnamezen in Laos". De royalistische troepen zouden het gebied ,,tot de laatste man" verdedigen. Het was de bedoeling het communistische offensief tot het begin van het moessonseizoen in mei of juni tegen te houden. De prins deelde mee dat de VS AC-47 helikopters hadden geleverd met kanonnen die 18.000 projectielen per minuut kunnen afschieten.

De volgende dag zei hij de VS niet om troepen maar wel om wapens te zullen vragen. ,,Deze (hulp) is alleen bedoeld voor zelfverdediging, wat niet in strijd is met de Geneefse akkoorden van 1962". Verder verklaarde hij: ,,In weerwil van beschuldigingen tegen onze regering bevinden zich in Laos geen buitenlandse troepen en die zullen er ook niet komen". (NYT 20-2)

De premier gaf toe dat de regeringstroepen in de laatste twee weken 13 steunpunten hadden verloren, die elk door twee of drie compagnieën werden verdedigd. Dit zou betekenen dat in totaal 2.500 man regeringstroepen waren teruggetrokken.

Op 21 febr. veroverden Noordvietnamese troepen (volgens Amerikaanse zegslieden 2.400 man) het vliegveld van Xieng Khoeang, dat reeds sinds 15 febr. gesloten was.

Ook de stellingen van de regeringstroepen te Ban Thang gingen ver-

loren. Dit betekende dat na een tiendaags offensief de Vlakte der Kruiken weer in communistische handen was. Het Noordvietnamese persbureau ontkende op 21 febr. dat Noordvietnamese troepen aan het offensief hadden deelgenomen.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Laird, sprak op 22 febr. tegen dat bij de gevechten in de Vlakte R-52 bommenwerpers \varen ingezet, volgens welingelichte kringen in Saigon echter waren alle B-52 vluchten op 21 febr. op een na bestemd voor Laos.

Volgens een Laotiaanse woordvoerder werd Muong Soei op 24 febr. door een Noordvietnamees bataljon vei-overd. Laotiaanse kringen te Vientiane waren op 28 febr. van mening dal het Noordvietnamese offensief in noordoostelijk Laos tijdelijk stopgezet was om zich op de tweede fase van hun offensief voor te bereiden.

Wel werden enkele lokale acties van de Pathet Lao gemeld: op 25 febr. een aanval op een stelling van Laotiaanse troepen in Sala Phou Khoun aan de weg van Vientiane naar Loeang Prabang; verder een beschieting van het vliegveld bij Loeang Prabang op 28 febr.

Actie Soevanna Phoema

De Laotiaanse premier Soevanna Phoema verklaarde op 26 febr. te Vientiane dat zijn regering onverwijld een brief aan de twee medevoorzitters van de Geneefse conferentie van 1962 — Engeland en de SU — zou richten om een nieuwe conferentie van de 14 ondertekenaars van de akkoorden van Genève bijeen te roepen, en wel zo spoedig mogelijk. De premier voegde daaraan toe dat de Pathet Lao slechts binnen zijn regering aan deze conferentie deel kon nemen, daar hij de vier ministers van de Pathet Lao die in 1963 vrijwillig vertrokken waren, nooit vervangen had. In de brief zou verder scherp worden geprotesteerd tegen de schending van het Geneefse akkoord door Noord-Vietnam. De betreffende brief werd 1 maart verzonden. Expliciet werd niet om de bijeenroeping van een conferentie gevraagd, maar om toepassing van art. 4 van de verklaring over de neutraliteit van Laos en overleg daarover door de 14 ondertekenaars.

Volgens een officiële mededeling te New Delhi op 3 maart had India bij Polen en Canada geïnformeerd of de Internationale Controle Commissie, waarvan deze drie landen

Prins Soevanna Phoema

lid zijn, een initiatief kon ontplooien om de crisis op te lossen.
Prins Soevanna Phoema verklaarde tijdens een persconferentie te Vientiane op 6 maart dat hij Noord-Vietnam het verdere gebruik van het Ho Tsji Minli-pad had aangeboden, mits de Noordvietnamese troepen uit Noord-Laos teruggetrokken werden. Na hun vertrek zouden de bombardementen pas worden gestaakt.
Volgens een verklaring van het Britse Foreign Office dezelfde dag had Engeland aan de SU voorgesteld een gemeenschappelijke diplomatieke actie te ondernemen om de neutraliteit, integriteit en soevereiniteit van Laos te waarborgen.

Oproep Nixon

Op 6 maart legde de Amerikaanse president Nixon te Key Biscayne (Florida) een verklaring af over de oorlog in Laos en de rol van de VS daarin; tegelijk deed hij in boodschappen aan Engeland en de SU een beroep op de premiers Wilson en Kosygin ,,te helpen bij het herstellen van de overeenkomsten van Genève".
De president gaf voor het eerst toe dat Amerikaanse vliegtuigen tegen de communistische strijdkrachten aldaar acties hadden ondernomen. Hij ontkende echter dat grondtroepen bij de gevechten betrokken waren geweest. Nixon zei dat het belangrijkste doel van de luchtacties was de voortdurende stroom van Noordvietnamese troepen en voorraden via Laotiaans grondgebied naar Zuid-Vietnam over de Ho Tsji Minh-route tegen te gaan. „In aanvulling op de luchtmachtoperaties boven deze route zijn wij verkenningsvluchten boven Noord-Laos blijven uitvoeren en maken wij gevechtsondersteuningsvluchten voor de Laotiaanse strijdkrachten als ons daarom door de koninklijke Laotiaanse regering wordt verzocht."
Volgens de Amerikaanse president had Hanoi de afgelopen maanden 13.000 man Nûûrdvictnamcsc troepen naar Laos gestuurd, waardoor de Noordvietnamese sterkte daar volgens hem op meer dan 67.000 man was gekomen. Nixon noemde de geruchten over sterk toegenomen Amerikaanse bemoeienis met Laos „grovelijk onjuist" en voegde eraan toe: „Er zijn geen Amerikaanse gevechtstroepen in Laos en we zullen ze ook niet sturen".
Nixon verklaarde dat het niveau van de Amerikaanse hulp aan de regering in Vientiane evenredig aan de toeneming van de Noordvietnamese gevechtsactiviteit was gestegen. Hij deelde mee, dat er 1040 Amerikanen in Laos werken, van wie 616 in regeringsdienst. Daarbij merkte hij op, dat er in de laatste zes jaar geen in Laos verblijvende Amerikanen zijn gedood door de vijand. Wel zijn in deze periode in de lucht boven Laos 400 Amerikanen gedood of vermist geraakt. Van de in Laos werkende Amerikanen zijn 320 belast met advies aan en opleiding van Laotiaanse troepen.
Functionarissen van het Witte Huis verklaarden als toelichting op Nixons woorden dat er de vorige maand in tegenstelling tot sommige geruchten slechts één bombardement van B-52's boven Noordelijk Laos was uitgevoerd. Nixon zou hierin hebben toegestemd om de Amerikaanse bezorgdheid over het Noordvietnamese offensief in Laos te demonstreren. Van militaire zijde zou tevergeefs op toestemming voor meer bombardementen zijn aangedrongen.
De verklaring van de president was een antwoord op de sterke druk die het Congres op hem had uitgeoefend om de waas van geheimhouding rond de militaire aanwezigheid van de VS in Laos te verwijderen.

Zo sprak de Democratische senator Frank Church op 19 febr in de Senaat de beschuldiging uit dat de VS hun militaire rol in Laos vergroten zonder dat enig verdrag of enige wet dat goedkeurt Hij hritiseerde tevens het optreden van de CIA Senator Stuart Symington (Dem) sprak op 20 febr zijn ongerustheid uit over geruchten dat **B-52** bommenwerpers in Noord-Laos bombardementen uitvoerden Als voorzitter van een subcommissie van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen had hij de regering naar de Juistheid van deze berichten gevraagd en een ontkennend antwoord ontvangen De voorzitter van deze Senaats-

commissie, William Fulbright, zei geen reden te hebben om aan te nemen dat de berichten over die operaties onwaar waren

Minister Laird ontkende op 21 febr het gebruik van B-52 bomnienwerpers in de Vlakte der Kruiken Het was niet de bedoeling de militaire rol van de VS in Laos te vergroten

De Democratische senator McGovern verklaaide op 28 febr dat de regering-Nixon in Laos een geheime oorlog voert met geheime bombardementen en dat er meer bomnien worden afgeworpen dan tijdens het hoogtepunt van de bombardementen boven Noord-Vietnam

Senator Fulbright \erlangde de publikatie van de protocollen vari ue geheime hearings van de Senaat over de Amerikaanse aanwezigheid in Laos, daarin gesteund door senator Symington

Ook van Republikeinse zijde werd kritiek geuit Zo sprak senator Charles Mathias op 25 febr van de .,herhaling van de dwalingen van onze Vietnamese verbintenis' Senator George Aiken (Rep) verlangde een debat over Laos

Op 9 maart gaf president Nixon opdracht in het vervolg alle Amerikaanse verliezen aan mensenlevens en materiaal in Laos bekend te maken. In het verleden werden die opgeteld bij de verliezen in Vietnam.

De woordvoerder van het Witte Huis die dit bekendmaakte, deelde mee dat sinds januari 1969 zes Amerikaanse burgers in Laos zijn omgekomen. Sinds 1962 zijn in totaal 27 doden onder het Amerikaanse hulppersoneel in Laos gevallen. Geen van de slachtoffers zou rechtstreeks betrokken zijn geweest bij gevechten.

Nixons nieuwe maatregel om de geheimzinnigheid rondom het Amerikaanse doen en laten in Laos enigszins op te heffen kwam aan het eind van een dag dat opnieuw door vooraanstaande senatoren geeist werd dat er meer informatie wordt gegeven over de rol van de VS in Laos. De Democratische senator Symington beschuldigde tijdens een hoorzitting van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen Nixon ervan in zijn verklaring van 6 maart alleen maar een gedeelte van de waarheid over de Amerikaanse deelneming aan de strijd in Laos gegeven te hebben.

SU *en* Engeland

Het Sowjetrussische persbureau *Tass* zei op 7 maart in een reactie op Nixons verklaring dat de VS de verantwoordelijkheid voor het teniet doen van de Geneefse overeenkomst van 1962 op anderen proberen af te schuiven.

De Britse ambassadeur in Moskou, sir Duncan Wilson, overhandigde op 9 maart een nota over de toestand in Laos aan de leider van de afdeling Zuidoost-Azië van het Sowjetrussische ministerie van buitenlandse zaken, Michail Kapitsa. Volgens Moskouse kringen zou de oproep van prins Soevanna Phoema voor een nieuwe Geneefse conferentie in deze nota steun ontvangen. Op 15 maart stuurde premier Kosygin van de SU een boodschap aan president Nixon, waarin hij het voorstel van de Amerikaanse president om de 14 ondertekenaars van de Geneefse akkoorden van 1962 bijeen te roepen voor overleg als „onrealistisch" van de hand wees, waarmee eveneens de oorspronkelijke suggestie van Soevanna Phoema verworpen werd. Volgens Kosygin moest de eerste stap op weg naar het herstel van de vrede in Laos overleg tussen de politieke partijen in dat land zijn. Hij legde er de nadruk op dat de SU haar pogingen om dat overleg tot stand te brengen zal voortzetten. Kosygin achtte Nixons voorstel niet realistisch .,op een moment dat de VS de oorlog in Vietnam voortzetten, hun gewapende interventie in Laos uitbreiden en de Laotiaanse coalitieregering verlamd wordt door acties van de rechtervleugel". De VS moeten hun interventie in Laos volledig staken, aldus Kosygin.

Op 16 maart volgde het Sowjet-antwoord op de Britse nota van 9 maart. De inhoud ervan werd niet gepubliceerd, maar zou overeenkomen met het antwoord aan Nixon.

Vijf punten Pathet Lao

Inmiddels was ook in Laos een diplomatieke actie op gang gekomen. Het centrale comité van het Laotiaanse Patriottisch Front — de politieke vleugel van de Pathet Lao — publiceerde op 5 maart een programma van vijf punten op grond waarvan de vrede in Laos zou kunnen worden hersteld en een coalitieregering zou moeten worden gevormd. De vijf punten waren:

1. de Verenigde Staten moeten zich geheel uit Laos terugtrekken en hun militaire activiteit in dat land staken;

2. overeenkomstig de Geneefse overeenkomsten van 1962 over Laos, moet het land zich onthouden van het aangaan van onverschillig welk militair bondgenootschap met andere landen;

3. er moeten vrije en democratische verkiezingen worden gehouden voor een nationale vergadering en er moet een democratische regering worden gevormd, die representatief is voor het hele Laotiaanse volk;

4. gedurende de interim-periode zouden Laotiaanse politieke partijen een conferentie moeten houden om te komen tot de vorming van een coalitie-regering. De partijen zouden het eens moeten worden over een veiligheidszone om een ongehinderd functioneren van de partijen te verzekeren;

5. het Laotiaanse vraagstuk moet worden geregeld door de erbij betrokken partijen.

Als prealabele conditie voor elke regeling werd gesteld de stopzetting van de Amerikaanse bombardementen en de volledige aftocht van Amerikaanse adviseurs en uitrusting Ook mogen de Amerikanen niet meer de militaire bases in Thailand gebruiken en dienen de Thaise troepen in Laos te vertrekken. *(Reuter)*

De vreedzame regeling van het politieke probleem zou gegrondvest moeten zijn op de akkoo den van Geneve van 1962 en „op de realiteiten van de huidige situatie",

De leider van de Pathet Lao, prins Soevannoevong, stelde op 8 maart in een ,,dringende boodschap" aan premier Soevanna Phoema voor per brief met elkaar van gedachten te wisselen over een vreedzame oplossing van het Laotiaanse probleem. Hij kondigde aan zo spoedig mogelijk een bode met een brief naar Vientiane te zullen sturen. De prins verklaarde dat het Patriottisch Front steeds bereid was een vreedzame oplossing te vinden en met het oog daarop zijn vijf punten had voorgesteld.

Op 9 maart deelde premier Soevanna Phoema per telegram mee ,.gaarne prins Soevannoevongs afgezant te ontvangen, hoe sneller hoe beter". De Pathet Lao liet 10 maart weten zo spoedig mogelijk een hoge officier naar Vientiane te zullen zenden. Het Laotiaanse kabinet stemde 11 maart met het voorstel om op basis van de vijf punten te onderhandelen in, doch verklaarde niet te zullen toestaan dat vreemde mogendheden zich met dit overleg zouden bemoeien of druk uitoefenen. Tegelijkertijd kondigde prins Soevannoevong in een brief aan Khamsouk Keola, de leider van de linkse neutralisten, aan ook met hem besprekingen te willen voeren.

Over deze linkse neutralisten en over de neutralisten in het algemeen schreef Le Monde/NRC (17-3) om

Bij alle vredesonderhandelingen in Laos zijn er altijd drie delegaties geweest rechts, het neutralistische centrum en uiterst links Op de conferentie van 1962 in Geneve waren er drie partijen en evenals in de regering van nationale eenheid, die aan het eind van die conferentie werd gevormd Voor ieder der drie partijen was er een prins Boen Oem voor

rechts, Soevanna Phoema voor het centrum en voor uiterst links Soevannoevong De jaren gingen voorbij en nu is de situatie anders In theorie is er nog steeds een driepartijenregering, maar de communistische ministers hebben er geen zitting meer in ( )

De pro-communistische Pathet Lao eist terugkeer tot de ncutrnliteit van het land., maar de koninklijke regering beschuldigt uiterst links ervan onder de dekmantel van die neutraliteit steeds meer Noordvietnamezen binnen het land te halen ( )

Maar uiterst links vindt dat prins Soevanna Phoema niet meer het recht heeft te beweren dat hij het centrum vertegenwoordigt, omdat ,,de z g neutralistische krachten van Soevanna Phoema het instrument zijn geworden van de agressie van de Amerikaanse imperialisten"

,,Dank zij hun bondgenoten en satellieten hebben de Amerikanen de stromannenregering van Vientiane ingekapseld in een politiek-militaire alliantie die volkomen in strijd is met de neutraliteit van Laos" aldus de Pathet Lao in 1967 Thans gaat de beweging nog verder en verklaart dat de rechtstreekse interventie van de Verenigde Staten de eerste-minister duidelijk in het rechtse kamp heeft gebracht

De militaire actie van de Pathet Lao is erop gericht de laatste neutralistische krachten uit te schakelen die achter de koninklijke regering staan Dat was ook het doel van de aanval die in juli 1969 werd ontketend tegen de neutralistische basis in Muong Soui (pag 657/3-1969)

Uiterst links wil tegenover zich alleen maar openlijk rechtse eenheden hebben Tegelijk echter heeft de Pathet Lao ook ,,neutralistische" eenheden naar voren geschoven die zich bij haar hebben aangesloten en van wie de Pathet Lao poogt te doen geloven dat zij een zekere autonomie hebben

Deze ,,neutralistische patriottische krachten" hebben een jaar geleden een congres gehouden en een programma vastgesteld Zij eisen daarin het einde van de aanwezigheid van de Amerikaanse troepen en willen dat er tussen Laotianen onderling een vreedzame regeling van het conflict wordt gezocht ,,om te komen tot de vorming van een voorlopige coalitieregering". (Zie ook pag. 657/1-1969)

Zo zal er volgens hen een ,,vooruitstrevend en welvarend Laos" moeten komen waarin de neutralisten zeer nauw samenwerken met de Pathet Lao, die zij een ,,echt vaderlandslievende kracht" noemen die ,,alle lagen der bevolking waarlijk vertegenwoordigt".

Volgens deze zienswijze moet men ,,zich verzetten tegen de duistere en perfide machinaties van het imperialisme, dat wordt gesteund door rechtse agenten en door prins Soevanna Phoema".

Deze neutralistische bondgenoot nu wil prins Soevannoevong laten deelnemen aan de onderhandelingen. De leider van de Pathet Lao stelt de ,,patriottische neutralisten" in zijn laatste boodschappen op één lijn met de regering van Vientiane. Als er dus driepartijenbesprekingen beginnen, wijst alles erop dat de communisten zullen beweren dat de delegatie van Vientiane de rechterzijde vertegenwoordigt, terwijl de neutralisten alleen de afgezanten zijn die komen uit de ,,bevrijde zones" en die het volkomen eens zijn met het standpunt van de Pathet Lao.

Prins Soevanna Pnoema kan deze oplossing moeilijk aanvaarden omdat hij dan in de minderheid zou zijn aan de conferentietafel. Er zal nog heel wat over gediscussieerd worden met historische uit-

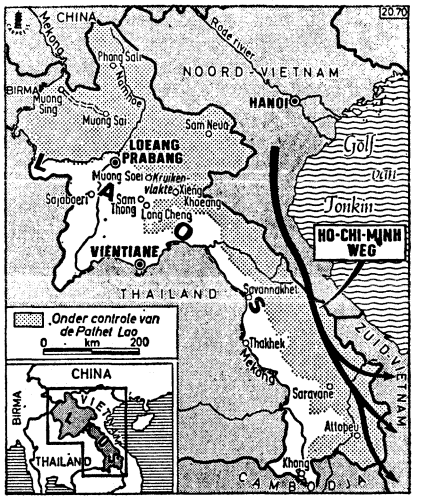

eenzettingen, waarbij de ene partij spreekt over de Noordvietnamezen en de andere over de Amerikanen, voor men eindelijk tot de conclusie kan komen die nu nog niemand duidelijk uitspreekt, namelijk dat er geen drie kampen zijn in Laos, doch slechts twee: links en rechts . .

Strijd om Sam Thong. Thaise troepen *in* Laos?

Op 17 maart werd gemeld dat een Noordvietnamees offensief tegen Sam Thong, het hoofdkwartier van de Amerikaanse hulp, op gang gekomen was. Het zou door zeven bataljons van de 316de Noordvietnamese divisie worden uitgevoerd. De basis zou dezelfde dag zijn geëvacueerd en op 18 maart door de Noordvietnamezen zijn bezet. Op 19 maart zouden deze hun opmars hebben voortgezet en heit hoofdkwartier van de Meo-troepen van generaal Vang Pao, Long Tsjeng, hebben beschoten. De Laotiaanse regering besloot ,,koste wat kost" deze basis te verdedigen; de toestand werd zeer ernstig genoemd.

De Amerikaanse minister van defensie Laird verklaarde op 19 maart dat hij zou aanbevelen de bombardementen op de Noordvietnamese infiltratieroutes in Laos voort te zetten, ook als een communistisch bewind de macht in handen zou krijgen.

Volgens sommige berichten die dag hadden Laotiaanse regeringsitroepen Sam Thong heroverd; volgens andere berichten hielden zij de basis nog steeds bezet, zoals op 22 maart door generaal Vang Pao bevestigd werd.

AP berichtte op 20 maart dat volgens *goedingelichte* kringen twee Thaise bataljons met Amerikaanse transporttoestellen naar Long Tsjeng waren overgevlogen De woordvoerder van heit Witte Huis, Ziegler, gaf aanvankelijk toe dat een beperkt aantal Thaise troepen was ingeschakeld; twee bataljons noemde hij schromelijk overdreven. Hij wenste niet te zeggen hoelang al eenheden utt Thailand bij de strijd in Laos betrokken zijn. De Laotiaanse regering sprak in een officiële verklaring op 21 maart het transport van twee Thaise bataljons naar Long Tsjeng tegen, wel waren versterkingen uit de militaire districten 3 en 4 aangevoerd. De volgende dag liet ook de premier van Thailand, maarschalk Thanom Kittikachorn, weten dat het bericht onjuist was, al liet hij de mogelijkheid open dat aan de strijd in Laos door vrijwilligers uit her noorden van Thailand, met mogelijke bloedverwanten in Laos, werd deelgenomen.

Het Noordvietnamese ministerie van buitenlandse zaken leverde heftige kritiek op Nixons doctrine ,,Aziaten te gebruiken om Aziaten te bestrijden" en verklaarde dat de Amerikanen sinds 1969 ca. 5.000 Thaise militairen Laos hebben binnengebracht.

Het persbureau van de Pathet Lao meldde op 27 maart dat opnieuw een Thaise eenheid artillerie in het gebied van Paksane Laos was binnengekomen. Volgens dit bericht waren tussen 17 en 20 maart twee bataljons infanterie en een eenheid artilllerie vanuit Thailand bij Long Tsjeng aangekomen. Het beleg van deze basis zou inmiddels zijn begonnen.

Begin overleg

Op 22 maart werd de afgezant van de Pathet Lao, kolonel Pradith Thieng Than, die met een vliegtuig van de Internationale Controle Commissie uit Hanoi naar Vientiane was overgebracht, door premier Soevanna Phoema ontvangen.

Commentaar

De gebeurtenissen in Laos, de jongste ontwikkelingen in Cambodja (pag. 177 e.v.) en het voortdurende conflict in Vietnam hangen ten nauwste met elkaar samen. De staten zijn volgens een Amerikaanse theorie als dominostenen. De val van de een sleept die van de andere met zich mee. Max Frankel schreef hierover in de New *York* Times (Het Parool 27-3):

,,In politieke kringen in Washington twijfelt niemand er meer aan dat de Indo-Chinese domino-stenen snel aan het vallen zijn, maar nauwelijks iemand kan met

gezag vertellen welke kant zij op vallen
In Amerikaanse regeringskringen waren sommigen deze week een niet geheel pessimistische zienswijze toegedaan de geallieerde positie in Zuid Vietnam blijft zich verbeteren ook als de terugtrekking van Amerikaanse troepen blijft doorgaan Geconfronteerd met 't klaarblijkelijke succes van de Vietnamisering, moet Noord-Vietnam een compensatie voor zijn frustratie in Laos zoeken, door daai met een verder opdringen te dreigen in een poging de anti-oorlogsstemming in- en de onderhandelingspositie van Amerika nog verder te beinvloeden En er van uitgaande dat een communistische overwinning in Vietnam niet langer onvermijdelijk is, voelden de onder grote druk staande Cambodjaanse legerleiders zich gedwongen hun tussen West en Oost balancerende prins Norodom Sihanoek af te zetten en kunnen zij nu wellicht de oorlog helpen winnen door de oprukkende Noordvietnamese strijdkrachten op Cambodjaanse grond in het nauw te brengen en re overwinnen

Een wat meer sombere zienswijze die ook wat minder openlijk naar voren wordt gebracht geeft de volgende stand van zaken Rustig het juiste ogenblik afwachtend en gokkend op een mislukking van het Vietnamiseringsprogramma, is Hanoi op slimme wijze bezig zijn militaire, politieke en psychologische positie in zowel Laos als Cambodja op te bouwen De niet veel materieel gewin opleverende, maar zorgwekkende opmars door Laos, schokt de inwoners van Thailand en schudt de anti-oorlogleeuwen in Amerika wakker uit hun gedwongen slaap De geleidelijke opbouw van Noordvietnamese kampementen in Cambodja — tot op 50 km van Saigon af — doet een grotere invasie verwachten nadat het merendeel van de Amerikaanse troepen uit de Vietnamese oorlog is teruggetrokken De demonstratie van Washingtons onvermogen de dreiging te beteugelen zal zonder twijfel bewijzen dat de Verenigde Staten niet lang de stabiliteit van Zuidoost-Azie kunnen verzekeren, aldus deze visie

Men zou de gemiddelde officiele lezing iri Washington over de situatie in het zuidoosten zo kunnen schetsen dat het Vietnamiseringsprogramma een goede vooruitgang boekt, dat hierdoor deze zomer verdere grote troepenterugtrekkingen plaats zullen kunnen vinden, en dat Hanoi, terwijl het zonder twijfel kracht vergaart voor een groter offensief, na de aftocht van de Amerikaanse troepen uit Vietnam, toch voldoende twijfel zou koesteren over de afloop van een dergelijke poging, om serieuze onderhandelingen in overweging te nemen als een mogelijk alternatief voor het voortduren der oorlog

De ontwikkelingen in Laos worden overeenkomstig getaxeerd In Washington maakt men zich er zorgen over dat de communistische troepen verder zijn voortgeschreden in liet kleine koninkrijk dan ooit te voren, maar het zoekt daar eerder een politiek dan een militair doel achter De Noordvietnamezen hebben het strategisch belangrijke westelijke gedeelte van Laos al bezet, dat een aanvoerlijn voor infiltratie in Zuid-Vietnam biedt, en zij winnen slechts weinig materieel voordeel door een verdere bezetting

Maar door de Thais en de Amerikaanse tegenstanders van oorlog in Azie schrik aan te jagen proberen zij, aldus neemt men aan een troefkaart in de hand te krijgen voor twee mogelijke soorten van cnderhandelingen

In de eerste plaats een stilzwijgende overeenkomst volgens welke de Amerikanen hun bombardementen van de Ho Tsji Minh-infiltratieroute door Laos zouden staken In de tweede plaats een betere overeenkomst als onderdeel van een groter Indo-China-akkoord dan zij zouden kunnen bereiken als de Vietnamisering zich zou ontwikkelen tot een voor Washington en Saigon kwetsbare politiek

Om deze dreiging in te dammen paste de regering Nixon diverse tegenmaatregelen toe De belangrijkste was bedoeld om de tekenen van nieuwe anti-oorlogsprotesten in de kiem te smoren door een verklaring uit te geven over de mate van Amerikaanse betrokkenheid bij de Laotiaanse ontwikkelingen en tevens door daar duidelijke grenzen aan te stellen

Tegen het beter weten van de meeste van zijn adviseurs in, gaf Nixon vorige inaand bevel tot een **B-52** bomaanval voorbij het Ho Tsji Minh-pad, met de motivering dat Hanoi met zijn offensief eerder om een uitbreiding dan een beperking van de bombardementen vroeg In heel politiek Washington geeft men echter toe dat het enige doeltreffende militaire antwoord op de communistische vorderingen in Laos een hervattmg van de Dombardementen op Noord-Vietnam zou zijn

Toen kwam de coup in Cambodja De meeste officiele woordvoerders hier waren verrast, hoewel zij niet allen onaangenaam waren getroffen door het afzetten van prins Sihanoek Hij werd getaxeerd als een slimme hoewel moeilijke figuur op het Indo-Chinese toneel, en werd regelmatig beschouwd als een soort windvaan van het Amerikaanse optreden Toen hij de afgelopen zomer de diplomatieke betrekkingen met Washington herstelde, beschouwde men dat als een bevestiging dat de zaken in Vietnam een keer namen

Toen hij vervolgens op reis naar Moskou en Peking vertrok om te eisen dat Hanoi gedwongen zou worden zijn troepenmacht van meer dan 40 000 man van Cambodjaans grondgebied terug te trekken, hoopte men hier dat hij enig resultaat zou boeken

Zijn argument was dat, als de Noordvietnamezen zouden weigeren zich terug te trekken, zijn ongeduldig leger, de nationale vergadering en de provinciale leiders de macht zouden grijpen en zich meer op de Amerikanen zouden kunnen gaan orienteren ''

In verband met de ontwikkelingen in Zuidoost-Azie is herhaaldelijk sprake van het optreden van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA Hierover schreef Het Parool (27-7) o a

De rol van de CIA in dit deel van de wereld is niet beperkt tot samenwerking met Amerikaanse militairen In Laos wordt het ongeregelde Meo-leger van generaal Vang Pao door de CIA gefinancierd In het Amerikaanse Newsweek van 16 maart schrijft een medewerker, dat voor de VS de tijd gekomen schijnt te zijn in Laos een verstandige de-escalatie uit te voeren, waarvoor dit door de CIA gesteunde leger ,,onder controle'' gebracht zou moeten worden In de afgelopen zomer kreeg generaal Van Pao nog toestemming het grootste offensief tegen het communistisch gezinde noorden te ondernemen, waarbij de Vlakte der Kruiken onder gezag van de regeringstroepen werd gebracht

Vorige week meldden verschillende persbureaus uit Laos. dat het inmiddels verzwakte Meo-leger versterkingen uit andere delen van het land en uit Thailand kreeg Deze militairen werden getransporteerd door Air America, die — zo meldt de NYT — voor de CIA werkt

Uit Vientiane maakte de correspondent van The Daily Telegraph gisteren melding van daar circulerende berichten over tal van anti-communistische activiteiten, die door bewoners van Thailand, Cambodja Laos, Vietnam en China met steun van de CIA worden ondernomen Zo zouden agenten van de Haw-stam regelmatig vanuit Laos in het zuiden van China opereren Tussen de Amerikanen en de Indochinese agenten zijn de taken volgens dit blad als volgt verdeeld De Amerikanen zorgen voor de opleiding, planning en logistiek, de Indochinezen doden communistische leiders, vernietigen communicatiesystemen en vallen de communistische achterhoede aan

Ook het afzetten van het Cambodjaanse staatshoofd Norodom Sihanoek door meer anti-communistische Cambodjaanse leiders heeft weer veel geruchten over de CIA doen ontstaan Het Britse dagblad The Times schrijft hierover, dat niet bewezen is, dat de CIA verantwoordelijk was voor de coup, maar dat wel duidelijk is dat de dienst de val van Sihanoek niet betreurde Louis Heren, redacteur van The Times, tekent daarbij aan ,,Reeds in 1967 maakten de Verenigde Staten gebruik van een Cambodjaanse groep, die zich de val van Norodom Sihanoek als doel had gesteld De groep was de Khmer Serai en hun Amerikaanse werkgevers waren eerst de vijfde Special Forces Group en later de Centra1 Intelligence Agency '' Over de rol van de CIA in 't gehele Zuidoostaziatische gebied zegt Heren ,De langdurige band van de inlichtingendienst met dit gebied heeft hem een overheersende rol verschaft boven de gewone departementen zoals buitenlandse zaken en defensie Zijn politieke adviezen hebben herhaaldelijk voorrang gekregen bij het uitstippelen van het beleid voor Zuid-Vietnam en geeft, natuurlijk, richting aan de oorlog in Laos'' (NZZ NRC, Le Monde, Het Parool)

(Vor ber pag 657 ev - 1969)

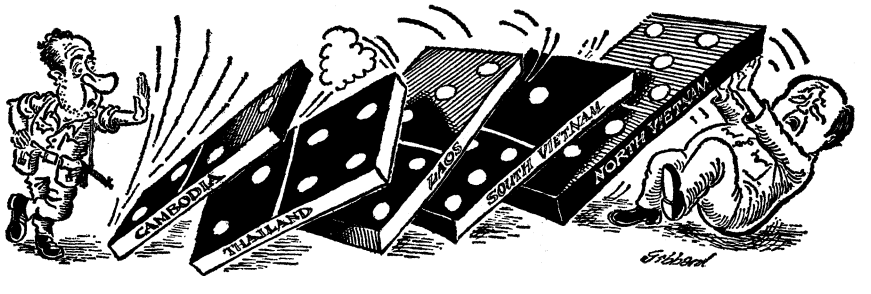

Nixon, Mao Tsetoeng en de dominostenen. (The Guardian)

NECROLOGIEËN

ADAMOV, ARTHUR, toneelschrijver, overleden 15 maart in Parijs

Adamov werd op 23 aug. 1908 in Kislovodsk in de Kaukasus geboren als zoon van een rijke oliemagnaat. Hij verliet op vierjarige leeftijd Rusland en woonde in Duitsland en Zwitserland voordat hij zich in Frankrijk vestigde waar hij in 1924 zijn studie beëindigde. Hij sloot zich aan bij de Surrealisten. Zijn eerste stukken werden in 1950 opgevoerd.
Naast vertalingen in het Frans van Gorki, Tsjechow en Gogol schreef Adamov „La Parodie", L'Invasion", „Le Ping-pong", Le Professeur Taranne", „Tous contre tous", „Paolo Paoli", „En Fiacre", „Printemps 71" en „Ici et maintenant".
Adamovs gehele toneeloeuvre was gewijd aan de atkeuring van de versiaving van de mens in de kapitalistische maatschappij.

AGNON, SAMUEL JOSEF, Israëlisch schrijver en Nobelprijswinnaar voor de literatuur 1966, overleden op 17 febr. in Tel Aviv.

Agnon is de auteur van een zeer omvangrijk oeuvre dat vertaald is in vijftien talen. Hij werd in 1888 geboren in Polen. In 1907 emigreerde hij naar Palestina. Van 1913 tot 1924 studeerde hij in Berlijn, aaarna keerde hij weer naar Palestina terug. Veel van zijn verhalen en romans zijn nostalgische herinneringen aan het leven van de joden in Oost-Europa en Palestina in he4 begin van deze eeuw. (Voor een uitvoeriger biografie verwijzen wij naar pag. 702/3-'66.)

CROMMEN, GASTON, journalist, overleden 21 jan te Gent

Gaston Crommen (73) van 1944 tot 1961 hoofdredacteur van de socialistische partijkrant Vooruit en van 1946 tot 1968 BSP-senator voor het arrondissement Gent-Eeklo Sedert 1958 was hij eerste voorzitter van de senaat Van 1936 tot 1946 was hij burgemeester van Ledeberg Bij de jongste algemene verkiezingen was hij geen kandidaat meer voor de senaat

DILLEN, JOHANNES GERARD VAN, economisch-historicus, overleden 26 dec. 1969 te Amsterdam.

Van Diilen werd op 20 sept. 1883 in Amsterdam geboren, studeerde rechtsgeleerdheid en promoveerde in 1914 in de staatswetenschappen op het proefschrift „Het karakter der middeleeuwse stad". Van 1915 tnt 1943 doceerde hij economische geschiedenis aan de Amsterdamse school voor maatschappelijk werk. Van 1916-1922 was hij privaatdocent aan de Universiteit van Amsterdam. Na een privaatdocentschap en een leeropdracht in Utrecht te hebben vervuld, volgde in 1946 zijn benoeming tot lector te Utrecht. In 1948 werd hij hoogleraar in de economische geschiedenis te Utrecht.
Van Dillen werd in vakkringen beschouwd als de laatste pionier van de beoefening der economische geschiedenis in Nederland. Voor de vakhistorici is de naam Van Dillen in de eerste plaats verbonden aan de geschiedenis van de wisselbanken, een specialisme waarvoor hij grote faam genoot. Zijn grote bronnenpublikatie is: „Bronnen tot de geschiedenis der wisselbanken Amsterdam, Middelburg, Delft, Rotterdam" (1925). Vooral de geschiedenis van de Amsterdamse wisselbank had zijn belangstelling. De andere grote bronnenuitgave van Van Dillens hand was „Bronnen tot de geschiedenis van het bedrijfsleven en gildewezen van Amsterdam".
Voorts schreef hij o.a. over de ontwikkeling van de Sowjetrepubliek sinds de Russische revolutie van 1917, een comparatieve behandeling van de Franse en Russische revoluties, van de economische lotswisselingen van Engeland en Nederland, de betekenis van het inercantilisme in de economische en politieke geschiedenis en hield hij de vermaarde rede „Omstandigheden en psychische factoren in de economische geschiedenis van Nederland" (1949).
Van Dillen was nog bezig met een standaardwerk over de sociaal-economische geschiedenis van Nederland tijdens de Republiek (ca. 1585-1795).

RUYGERS, GEERT J. N. M. lid der Tweede Kamer, overleden in de nacht van 17 op 18 febr. te Den Haag.

Geert J N M Ruygers werd op 21 aug 1911 te Rotterdam geboren Na zijn gymnasiale opleiding, behaalde hij de middelbaar-onderwijsakte Nederlands en werd hij leraar aan het Norbertuslyceum te Roosendaal Daarnaast was Ruygers medewerker van een aantal dagbladen, weekbladen en tijdschriften en hoofdredacteur van „Brabantia Nostra" Van 1940 tot 1941 was hij hoofdredacteur van „De Unie" het orgaan van de Nederlandse Unie Daarna tot het einde van de oorlog werkzaam in de illegaliteit en lid van de hoofdredactie „Je Maintiendrai" en medewerker aan „Cristofoor" Na de bevrijding werd Ruygers hoofdredacteur, later voorzltter van de redactieraad van „Je Maintiendrai - De Stem van Nederland" (1945-1948) Hij was een der oprichters van de Nederlandse volksbeweging Hij werkte ook mee aan de „studiegroep politieke partijen", waaruit de Partij van de Arbeid is ontstaan, waarvan Ruygers in 1946 lid werd en waarvoor hij als kamerlid werd gekozen Hij was een erkend deskundige op het gebied van het buitenlandse beleid, voorzitter van de vaste commissie voor ontwikkelingssamenwerking, lid van de vaste commissie voor buitenlandse zaken van de Tweede Kamer, plaatsvervangend lid van de Raad van Europa en de Westeuropese Unie en werd door de regering uitgenodigd deel te nemen aan de Nederlandse delegatie naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.
Ruygers was tevens lid van het dagelijks bestuur van de Partij van de Arbeid. lid van de bestuursraad van de Pax-Christi-beweging en lid van het bestuur van de Willibrord vereniging.

RAEYMAEKER, mgr prof dr Louis de, katholiek wijsgeer, op 25 febr. te Leuven overleden

Hij werd geboren te Sint-Pieters-Rode op 18 nov 1895, begon in 1913 wijsbegeerte te studeren aan het Leo XIII-seminarie te Leuven, maakte de wereldoorlog mee als brancardier aan het IJzerfront, en promoveerde daarna tot doctor in de wijsbegeerte (1920) en in de godgeleerdheid (1927) aan de universiteit van Leuven In 1935 werd hij daar docent aan de faculteit van wijsbegeerte en letteren In 1948 werd hij president van het hoger instituut vnnr wiisbegeerte Van 1962 tot 1966 was hij pro-rector van de Nederlandse afdeling der universiteit.
De Raeymaeker publiceerde talrijke wetenschappelijke studies, waaronder de „Metafysiek van het zijn" dat in vele talen verscheen Hij trad dikwijls op als voorzitter of referent op internationale filosofische congressen

STRACKE, Desideer Adolf, bekend Vlaams jezuiet, op 18 febr te Antwerpen overleden

Hij was er geboren op 12 dec 1875 In 1892 trad hij in de Societas Jesu In 1905 promoveerde hij aan de universiteit van Leuven tot doctor in de Germaanse filologie met een studie over de mystieke literatuur in de middeleeuwen In 1913 maakte hij ophef met de brochure „Arm Vlaanderen", waarin de sociale en morele nood der Vlaamse gemeenschap werd aangeklaagd De brochure zou in de Vlaamse beweging een bijna legendarische betekenis krijgen In 1926 stichtte hij het Ruusbroec Genootschap, een vereniging van geleerden die het godsdienstige leven in de Nederlanden tot aan de Franse revolutie bestuderen In 1927 richtte hij het tijdschrift Ons Geestelijk Erf op en begon hij de publikatie van de werken van Ruusbroec Ook legde hij de grondslag van de belangrijke bibliotheek en iconotheek van het Genootschap Publicist en redenaar, oefende D A Stracke gedurende een halve eeuw een zeer grote, morele invloed uit op de Vlaamse beweging

TULDER, LODEWIJK ALIDES JOHANNES VAN, concertzanger, overleden op 12 nov 1969 te Hilversum

Louis van Tulder, die op 22 mei 1892 in Amsterdam geboren werd, was aanvankelijk werkzaam in het bankwezen, maar nam zanglessen bij mevr A Noordewier-Reddingius en lessen in het dirigeren bij Dr W Mengelberg en Dr P van Anrooy Van 1916 tot 1922 was hij eerste tenor bij de Nederlandsche, later Nationale Opera Groot succes had Van Tulder als oratorium- en concertzanger Een van de grote partijen waarvoor hij vooral voor de Tweede Wereldoorlog grote bekendheid verwierf was de tenorpartij uit de Mattheus-Passion. Van Tulder maakte talloze tournees door Europa
In 1946 werd hij benoemd tot directeur van het zangkoor van de St Liduina-kerk in Den Haag Hij heeft ook zangonderwijs gegeven Van Tulder was officier in de orde van Oranje-Nassau.

OPSTAND VAN DE MAHDISTEN IN SOEDAN

Tien maanden na de militaire staatsgreep die het revolutionaire bewind van generaal Jaafar al-Nimeiry aan de macht bracht (pag. 321 e.v.-1969), is de belangrijkste religieuze macht in Soedan, de Ansar-secte o.l.v. Imam el-Hadi el-Mahdi tegen het regime in opstand gekomen. De politieke vorm van deze beweging, de Oemma-partij, was evenals alle andere politieke partijen na de staatsgreep ontbonden, waarop de Mahdisten terugvielen op hun religieuze organisatie, de Ansar. Terwijl de leider van de meer progressieve stroming binnen de Oemma, oud-premier Sadik el-Mahdi, gevangen zat, was de Imam, de aanvoerder van de conservatieve krachten, met rust gelaten.

De ramingen over zijn aanhang lopen uiteen. Volgens The Economist (4-4) bezat hij een miljoen volgelingen op een totale bevolking van 14 miljoen; The *Times* (2-4) sprak van bijna twee miljoen aanhangers, van wie 400.000 militante leden; de FAZ (3-4) rekende zijn aanhang op een vijfde deel van de bevolking en op 40% van de inwoners van Noord-Soedan.

Imam el-Hadi el-Mahdi is een kleinzoon van de grote Mahdi, wiens aanhangers in 1881/2 het Brits-Egyptische bewind verdreven. Op het eiland Aba in de Witte Nijl, ca. 400 km ten zuiden van Khartoem, ontving hij vrijgelaten politici, die evenals hij gekant waren tegen het streven van het nieuwe bewind de politieke structuur van het land radicaal te wijzigen, te seculariseren. Leiders van de Oemma-partij, de vroegere rivalen van de Nationale Unionistische partij alsmede leiders van de Mohammedaanse Broederschap kwamen bijeen om een oppositiebeweging, een Nationaal Front, te vormen. In Djeddah (Saoedi-Arabië) hielden de verschillende onderdelen van het Front gedurende het recente pelgrimsseizoen een conferentie, aldus The *Financial* Ttmes (1-4). Waarschijnlijk werden bij dat overleg plannen voor openlijk verzet zo niet vastgesteld, dan tenminste overwogen. De duidelijk linkse signatuur van het nieuwe bewind, de ,,socialistische" koers in de binnenlandse politiek, de bewondering voor president Nasser van de VAR (pag. 176), de samenwerking met communisten en de SU, het ,,soepeler" beleid jegens het opstandige Zuiden (pag. 431/3-1969), dit alles zinde de religieus-geaarde oppositie niet. Er ontstond een open rebellie, een contra-revolutie.

Een bezoek van president al-Nimeiry aan het stamland van de Mahdisten, het gebied van de Witte Nijl, waar hij een landhervorming zou afkondigen, deed de oppositie van de Mahdisten tegen het revolutionaire bewind omslaan in een daadwerkelijk verzet. Het staatshoofd onderbrak zijn reis en keerde voortijdig naar Khartoem terug, waar hij op 28 maart voor de radio verslag uitbracht van zijn wederwaardigheden. Driemaal tijdens zijn tournee, aldus al-Nimeiry, had hij bevel gegeven botsingen met de Mahdisten te vermijden. In Kosty had hij zijn route moeten wijzigen daar hem de doorgang belet werd. In Iouwa kon zijn schip niet aanleggen, daar o.a. 800 rebellen de landingsplaats hadden bezet. Zijn bezoek aan Chouwar had hij afgezegd, omdat gewapende Mahdisten hem daar opgewacht hadden; uit woede over zijn wegblijven hadden deze daarop de bestuursgebouwen geplunderd.

Tijdens deze incidenten bracht een hoge legerdelegatie een bezoek aan Aba om te bemiddelen, aldus The Financial Times De Iman stelde echter een ultimatum de regering moest aftreden en al haar beslissingen sinds de machtsovername moesten worden herroepen

Imam el-Hadi el-Mahdi.

Vervolgens had op 27 maart een jonge fanaticus, een aanhanger van ,,reactionaire elementen", gepoogd de president met een mes te vermoorden. Na deze mislukte aanslag (volgens *The Times* op het eiland Aba) zegde al-Nimeiry zijn verder bezoek af. Nauwelijks was hij per vliegtuig vertrokken of leden van de Ansar-secte hadden het bewakingsdetachernent op het vliegveld met mortieren en machinegeweren aangevallen. Na de terugkeer van al-Nimeiry te Khartoem werden leger en politie in staat van alarm gebracht. Vliegvelden en openbare gebouwen werden streng bewaakt en radio-Omdoerman zond sinds 29 maart vaderlandse liederen en populaire marsen uit. In de hoofdstad vonden tegen de Ansar-secte gerichte demonstraties plaats.

Op 29 maart kwam het in Khartoem en Omdoerman tot mahdistische opstanden. De bloedigste botsing deed zich voor in de buitenwijk Wednou Bawi, waar 36 leden van politie en leger werden gedood. De strijd begon volgens de minister van binnenlandse zaken toen met zwaarden en dolken bewapende aanhangers van de Imam een politiepatrouille aanvielen. Toen militairen de politie te hulp kwamen, boden de secteleden ,,georganiseerde tegenstand" met behulp van automatische wapens, aldus de minister. Bij huiszoekingen die na de botsingen werden gehouden, werden grote hoeveelheden wapens (o.a. machinegeweren) gevonden.

Op 30 maart demonstreerden ca. 60.000 mensen in de straten van Khartoem. Zij eisten terechtstelling van de Imam die voor de moordaanslag op al-Nimeiry verantwoordelijk werd gesteld. Voorts verlangden de betogers nationalisatie van buitenlandse banken, terwijl ook anti-Amerikaanse leuzen werden gehoord.

De regering maakte bekend dat 's morgens een staatsgreep van rechtse kringen o.l.v. Imam el-Hadi el-Mahdi in Khartoem verijdeld was. De minister van binnenlandse zaken, Faroek Osman Hamadallab, verklaarde voor radio-Omdoerman dat gebieden die door de Mahdi-rebellen beheerst waren, thans weer onder controle van de regering stonden. Alle opstandelingen hadden hun wapens neergelegd en zich overgegeven. Tegelijk meldde radio-

Weekblad 39ste jaargang No. 2017, pag. 22863-22878

Al-Nimeiry bij het paleis van de Imam tijdens zijn bezoek aan het eiland Aba op 2 april

Cairo dat Soedanese troepen het eiland Aba in de Witte Nijl, een bolwerk van de Imam met 30.000 gewapende aanhangers, hadden omsingeld. De regering zou de rebellen een ultimatum hebben gesteld, die volgens berichten uit Khartoem van plan waren Soedan in een bloedige burgeroooorlog te storten teneinde ,,de doeleinden van de imperialisten te dienen".

Volgens de Egyptische pers zouden in de loop van de tien laatste maanden belangrijke hoeveelheden moderne wapens in het geheim naar het eiland zijn gebracht. De rebellen zouden daar forten hebben aangelegd en artillerie en luchtdoelgeschut hebben geïnstalleerd. De NRC (2-4) wees erop dat reeds eind najaar 1969 het gebied rond Aba door aanhangers van de Imam voor leden van de regering tot ,,verboden gebied" was verklaard, en dat er toen reeds sprake van was dat de op Aba vertoevende leiders van het afgezette regime contacten zochten te leggen met gelijkgezinde legerofficieren.

De VAR en Libië toonden zich ongerust over de ontwikkelingen in Soedan. Op 30 maart kwamen de Egyptische vice-president Anwar Sadat en de Libische vice-premier Abdel Salam Galloud voor overleg in Khartoem aan. Het Libische staatshoofd, kolonel Kadhafi, had laten weten dat een deel van zijn leger gereed gehouden werd voor steun aan het Soedanese staatshoofd bij diens poging de opstand te onderdrukken. De VAR deed volgens The Times (1-4) een particulier aanbod; Cairo zou zich er vooral bezorgd over tonen dat onder degenen achter het komplot voormalige officieren van het Egyptische leger bleken te zijn en leden van de mohammedaanse broederschap, tegenstanders van het huidige Egyptische bewind.

Op de avond van 31 maart onderbrak radio-Omdoerman haar programma voor een toespraak van de minister van defensie, generaal Khaled Hassan Abbas, die bekendmaakte dat Aba door regeringstroepen was veroverd. Alle verzetsnesten waren opgeruimd. Grote hoeveelheden moderne wapens, antitank- en luchtdoelkanonnen en munitie waren aangetroffen. Sociale werkers waren bezig met het verplegen van de gewonden en het verzorgen van de vrouwen en kinderen op het eiland. De autoriteiten ontfermden zich over de rebellen die zich hadden overgegeven. Naar de voortvluchtige Imam werd door regeringstroepen gezocht.

Op 3 april werd gemeld dat bij de gevechten op het eiland minstens 120 volgelingen van de Imam waren omgekomen en dat 3 man van de regeringstroepen waren gesneuveld.

Imam gedood

Generaal al-Nimeiry maakte op 1 april bekend dat Imam el-Hadi el-Mahdi in de voorgaande nacht was gedood, toen hij bij Kurmuk trachtte de grens met Ethiopië te passeren. Toen de Imam en enige van zijn volgelingen in twee auto's de doorlaatpost zonder te stoppen wilden passeren, openden grenswachten het vuur, waardoor de inzittenden van beide auto's omkwamen. Al-Nimeiry deelde nog mee dat de Imam na de val van Aba uitstel tot 1 april 's morgens verzocht had om zich over te geven. Dit verzoek was ingewilligd, maar de Imam had in die tijd kennelijk getracht het land te verlaten. (*AFP, Reuter,* The Times) (Vor. ber. pag. 105/3)

NEDERLAND

VOORONTWERP VAN WET OP HET BASISONDERWIJS

Op 17 maart 1970 werd door de staatssecr. van onderwijs en wetenschappen, mr. J. H. Grosheide. een voorontwerp van een wet op het basisonderwijs openbaar gemaakt, waaruit blijkt dat het basisonderwijs (lager onderwijs) in de komende jaren ingrijpend veranderd zal worden. De staatssecretaris zei te verwachten, dat de parlementaire behandeling van het wetsontwerp enkele jaren zal duren.

Ket voorontwerp werd opgesteld door ambtenaren van het ministerie en leden van het Rijksschooltoezicht en zal worden toegezonden aan vele instanties. Na inventarisatie van de reacties en adviezen zal vermoedelijk volgend jaar een definitief wetsontwerp kunnen worden ingediend. Op verzoek van mr. Grosheide had de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs (SVO) reeds een onderzoek ingesteld, waarvan begin okt. 1969 het resultaat bekend werd in een brochure ,,Opstaan tegen het zittenblijven". In deze brochure pleit de SVO o.m. voor het verdwijnen van het hele klassikale stelsel. Dit advies is in het voorontwerp van wet overgenomen en is er het meest opvallende punt uit. De belangrijkste voorstellen uit genoemd voorontwerp luiden:

- Het huidige systeem van jaarklassen — en daarmee het zittenblijven — wordt verlaten.
- Kinderen zullen alleen dan langer dan zes jaar op school blijven als het leerplan voor hen aangepaste voorzieningen bevat.
- Tegelijk wordt het systeem, dat een onderwijzer aan één bepaalde klas les geeft, losgelaten. In de plaats daarvan komen ,,groepsonderwijzers", die een groep kinderen gedurende een langere periode of hun hele schooltijd onder hun hoede hebben
- De huidige starre scheiding tussen de verschillende vakken wordt opgeheven Vooral vakken als geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, natuurkunde en hygiene, omschreven als ,,verkenning van de wereld", zullen zoveel mogelijk samenhangend worden onderwezen
- Eenvoudig Engels voor alle leerlingen doet zijn intrede op de basisschool.
- Naast de groepsonderwijzers komen er vakonderwijzers (voor het onderwijs in expressievakken, handvaardigheid, tekenen, muziek en lichamelijke oefening en ,,taakonderwijzers"
- Taakonderwijzers krijgen de zorg voor leerlingen die extra aandacht nodig

hebben. zij kunnen aan een of meer scholen tegelijk worden benoemd

● Het hoofd van de school wordt, afhankelijk van de grootte van de school geheel of gedeeltelijk vrijgesteld van het geven van onderwijs; hij 7al zodoende in staat zijn, meer leiding te geven aan het pedagogische werk op de school

Kritiek

Het Landelijk onderwijsfront en de Unie van Studerenden aan Opleidingsscholen voor Onderwijzend Personeel (USOOP) achtten het voorontwerp van wet op het basisonderwijs, ,,waarbij de ontplooiing van het individuele kind centraal zou staan, in feite een aanslag op de door staatssecretaris Grosheide zelf gepretendeerde gelijke ontwikkelingskansen voor iedere leerling". Zij zijn van mening dat het enige doel slechts ,,verscherping van selectie" kan zijn geweest en ,,niet uit humanitaire, maar uit economische overwegingen".
Onderwijsfront en USOOP kondigden aan verdere kritiek op de plannen van staatssecretaris Grosheide middels een brochure openbaar te zullen maken. (NRC, Het Parool)

CIJFERS OVER HET LAGER ONDERWIJS

Volgens cijfers van het C B S ontvmgen op de teldatum 16 Jan 1969 ongeveer 1 438 800 leerlingen (1968 1 428 000) gewoon lager onderwijs op 8 125 (8 046) scholen
Het aantal leerkrachten bij het gewoon lager onderwijs steeg met 450 onderwijzers tot 46 458 Het gemiddelde aantal leerlingen per onderwijzer bleef hierbij op 31 0 gehandhaafd
Voorts bleek dat het zittenblijverspercentage in 1967 en 1968 het hoogst was in leerjaar 1, bij de jongens in beide jaren 11%, bij de meisjes resp 8 en 7% In de hogere leerjaren lag dit percentage lager en liep bij de Jongens in 1968 geleidelijk terug van 7% in leerjaar 2 tot 4% in leerjaar 5, bij de meisjes waren de overeenkomstige percentages 5 en 3
Uit de cijfers over de bestemming kwam naar voren dat nagenoeg alle leerlingen die in 1967 het gewoon lager onderwijs na leerjaar 6 verlieten, voortgezet onderwijs gingen volgen Bij de jongens ging 57% naar het algemeen voortgezet onderwijs (vhmo, ulo en vglo) en bijna 41% naar het beroepsonderwijs Bij de meisjes waren deze percentages resp 62 en 37 (N R C 7-3)

STAATSSECRETARIS GROSHEIDE OVER VORMINGSRECHT WERKENDE JONGEREN. EISEN WERKENDE JONGEREN

In een interview met het NVV-blad „De Vakbeweging" (23-1) over de positie van de werkende jongeren (zie ook pag. 765/3-1969), zei staatssecretaris Grosheide er geen voorstander van te zijn alle werkende

Staatssecretaris Grosheide

jongeren te verplichten een leerlingenovereenkomst aan te gaan.
Thans zijn slechts 70.000 van de 350.000 werkende jongeren (14-18 jaar) in het zgn. leerlingenstelsel opgenomen. Staatssecretaris Grosheide sprak zijn voorkeur uit voor het participatie-onderwijs en stelde verder, dat vooral in de economisch-ad.-ministratieve sector en voor de meisjes veel moet worden verbeterd, omdat het leerlingenstelse! eigenlijk alleen sterk is ontwikkeld in de technische sector.
Als middelen om een verandering te brengen in de toestand dat de groep werkende jongeren ,,duidelijk achterop komen, vergeleken met hun leeftijdgenoten op school", noemde de staatssecretaris: ,,Meer en langer onderwijs en meer vorming. Je kunt dan denken aan langer volledig dagonderwijs, aan leerplichtverlenging. ( ) Voor de groep die er na enkele jaren vervolgonderwijs mee stopt, zullen voorzieningen moeten komen in het partieel- en vormingsonderwijs. Met op wat Langere termijn als oplossing naast het volledig dagonderwijs een vorm van participatie-onderwijs dat de hele week omvat. Bijvoorbeeld twee dagen op school en drie dagen in een bedrijf. De ieersituatie is dan uitgangspunt voor het werk in de praktijk, terwijl nu de bedrijfssituatie het uitgangspunt is voor het aanvullend vormingsonderwijs". Op de vraag of niet de kans bestaat dat het bed ijfsleven bij sollicitaties de jongeren kiest die van het recht op vorming willen afzien, antwoordde staatssecretaris Grosheide dat het dan „misschien beter is er een plicht van te maken".
De groep werkende jongeren van 14 tot 18 jaar die geen enkele opleiding geniet, is sinds 1961 teruggelopen van 300.000 naar 200.000. *(De Vak*beweging)

Eisen werkende jeugd

De Raad van Werkende Jongeren formuleerde begin febr. de volgende eisen: in 1974 moet voor alle twaalf- tot zestien jarigen een mogelijkheid bestaan algemeen onderwijs te volgen aan de middenschool, waartoe zij dan ook verplicht zullen zijn. Voor de zestien- en zeventienjarigen, die dan geen verder volledig dagonderwijs kunnen of willen volgen, zullen dan de gelegenheid en de verplichting er moeten zijn om drie dagen per week algemeen vormend onderwijs al dan niet beroepsgericht te volgen.
De eisen werden geformuleerd tijdens een conferentie in Soesterberg, waarop vertegenwoordigers het rapport van de commissie-Lievegoed over onderwijs en leerplichtvrije jeugd kritisch hebben bezien op basis van de reacties op dat rapport.

Tijdens een discussie met vertegenwoordigers van de werkende Jeugd op 7 febr, zei staatssecretaris Grosheide n a v de eisen, dat het ministerie hoopt nog in 1971 inet de experimentele middenschool te beginnen Hij weigerde echter beslist zich op het jaar 1974 vast te leggen om de middenschool wettelijk verplicht door te voeren De staatssecretaris was van mening dat de experimenten moeten uitwijzen of de gekozen vorm de juiste is
De Ruad van de Werkende Jongeren was van oordeel dat het rapport-Lievegoed het recht cp onaerwijs voor de werkende jongeren voor de tijd, dat de middenschool met de aanvullende partiële leerplicht nog niet zal zijn verwezenlijkt, onvoldoende heeft vastgelegd Voorgesteld werd de verplichting tot volgen van algemeen vormend onderwijs tussen 1970 en 1974 op te voeren van een tot drie dagen per week
De jongeren gaven als hun mening te kennen dat zij het partirle onderwijs als algemeen maatschappelijke en persoonsvorming geheel los wilden zien van het bedrijf Volgens heil zou de strikt beroepsgerichte opleiding daarnaast een verplichtende opdracht moeten zijn van hei bedrijfsleven
Structureel willen zij zichzelf niet zien als ,werkende jongeren", die ook nog het recht hebben op en de plicht tot partieel onderwijs, maar als nog ,:eerlingen", die in de praktijk van het werk het beroep leren
Zij willen dan ook dat de buitenschoolse vorming als een integraal deel van het algemene onderwijs wordt gezien en niet dat het als een losstaand sociaal onderwerp wordt behandeld (S E R - b u l l e t i n) (Vor ber pag 765/3-1969)

SER-ADVIES OVER VERLENGING LEERPLICHT. ADVIES I.Z. KOPPELING VAN LEER- EN ARBEIDSOVEREENKOMST

Op 20 febr. bracht de SER advies uit aan minister Roolvink van sociale zaken en volksgezondheid en staatssecretaris Grosheide van onderwijs en wetenschappen i.z. het voorwaardelijk arbeidsverbod van 15-jarigen en de invoering van een negenjarige leerplicht.
De mogelijkheid hiertoe was in febr. 1968 geopend bij de aanvaarding van de nieuwe Leerplichtwet (zie pag. 136/2-1968). De beide bewindslieden hadden op 12 nov. 1969 een verzoek om advies aan de SER gericht.
Kort samengevat houdt dit SER-advies het volgende in:

- De SER acht het noodzakelijk dat ingaande 1 aug. 1970 een voorwaardelijk arbeidsverbod voor 15-jarigen tot stand komt en dat tegelijkertijd een algemeen arbeidsverbod voor 14-jarigen in werking treedt.
- De Raad wijst op de noodzaak op korte termijn over te gaan tot de verlenging van de leerplichtige leeftijd met een jaar. Bij wijze van noodmaatregel kan de Raad instemmen met een voorwaardelijk arbeidsverbod voor 15-jarigen, beperkt voor de periode 1 aug. 1970 tot 1 aug. 1971.
- De Raad wijst op het grote belang van het volgen van verplicht partieel onderwijs (één dag of twee middagen in de week) dat evenals voor 14-jarige werkende jongeren ook voor 15-jarigen zou moeten gelden bij een wettelijke ontheffing van het arbeidsverbod.
- De Raad geeft in overweging onder de wettelijke voorwaarden tot ontheffing van het arbeidsverbod voor 15-jarigen ook op te nemen dat bij het verplicht volgen van partieel onderwijs doorbetaling van het voor betrokkene gederfde loon zal plaatsvinden of een eventuele loonderving zal worden vergoed.
- Er zal volgens de SER zo spoedig mogelijk een onderzoek naar effectieve medische keuring van 14- en 15-jarigen, moeten komen, gezien de teleurstellende resultaten met de keuring van 14-jarigen: in 1968 werd slechts eenderde van hen door bedrijfsartsen gekeurd.
- De SER betreurt het, dat 14-jarige meisjes werkzaam in de gezinshuishouding nog niet onder het arbeidsverbod kunnen vallen. De vereiste onderwijsvoorzieningen blijken nog steeds ontoereikend te zijn om de opvang van deze extra aantallen jeugdigen mogelijk te maken.

SER-advies over koppeling van leer- en arbeidsovereenkomst

In een advies van 20 febr. stelt de SER dat een overeenkomst waarin naast de bedoeling tot het opleiden van de leerling tevens sprake is van het verrichten van produktieve arbeid, het karakter van een gemengde overeenkomst heeft. De Raad beschouwt de gemengde overeenkomst, waarin zowel de leer- als de arbeidsovereenkomst zijn opgenomen, onder de huidige omstandigheden als de juiste opleidingsvorm overeenkomstig de Wet op het Leerlingwezen.
Aangezien een strikte scheiding tussen de tijd besteed aan leren en die besteed aan arbeiden niet mogelijk is, dient de tweezijdigheid der verhouding te worden erkend.
De Raad wijst er voorts op dat de continuïteit van de opleiding wordt bevorderd indien de mogelijkheid bestaat een gemengde *leer/arbeids*-overeenkomst om te zetten in een zuivere leerovereenkomst.
Dit kan het geval zijn bij leerlingen wanneer de voortzetting van de arbeidsovereenkomst door financiële of andere omstandigheden van het bedrijf onmogelijk wordt. De opleiding zou dan vervolgd kunnen worden zonder doorbetaling van het loon ten laste van de werkgever. Deze loonkosten zouden ten laste van de werkloosheidsvoorzieningen moeten komen. Ondanks mogelijke uitzonderingen zal regel moeten blijven dat leerlingen worden tewerkgesteld op basis van een gemengde overeenkomst.
Het verdient naar de mening van de Raad aanbeveling de kosten van het leerlingwezen billijker te verdelen. Het stichten van opleidingsfondsen, zoals in de bouwnijverheid tot stand gekomen, acht de SER een maatregel die eveneens in andere bedrijfstakken bevorderd zou moeten worden.
De Raad heeft voorts besloten bepaalde aspecten van het vraagstuk van het onderwijs aan de leerplichtvrije jeugd nader te onderzoeken. (SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 766/2-1969)

NIEUW PERSONEN- EN FAMILIERECHT IN WERKING

Op 1 jan. 1970 is boek I van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (personen- en familierecht) in werking getreden.
Op 25 sept. 1968 had de Tweede Kamer zich akkoord verklaard met de invoeringswet voor dit boek (zie pag. 174/1-1968). Boek I vervangt het eerste boek van het huidige BW, waarin eveneens het personen- en familierecht is geregeld. De belangrijkste wijzigingen die zijn aangebracht zijn de volgende:

- Keuze van voornamen

Ouders zullen voortaan een grotere vrijheid hebben bij de keuze van de voornamen die zij aan hun kind willen geven Zij zullen niet meer uitsluitend bestaande voornamen behoeven te kiezen Er bestaat nog slechts deze beperking dat geen voornamen mogen worden gegeven die ongepast zijn, en in het algemeen evenmin voornamen die overeenstemmen met bestaande geslachtsnamen

- Huwelijk

Belangrijke veranderingen zijn aangebracht in de regeling van de vereisten voor het aangaan van een huwelijk. Zo moet bijv. volgens de huidige wet een meerderjarige tot zijn dertigste jaar zijn ouders toestemming vragen voor het aangaan van een huwelijk; in dc nieuwe wet vervalt dit vereiste.

- Volgend huwelijk

Voor de gescheiden vrouw vervalt de thans nog voorgeschreven wachttijd van 300 dagen voor het aangaan van een nieuw huwelijk Voor de weduwe blijft de wachttijd (in de nieuwe wet 306 dagen) m principe gelden maar hierop bestaan belangrnke uitzonderingen. o a indien zij een verklaring van een gynaecoloog kan overleggen dat zij op enig tijdstip na de dood van haar man niet zwanger was, of indien zij 52 of ouder is Vervallen is ook de regel dat iemand die overspel heeft gepleegd niet met de medeplichtige mag trouwen

- Huwelijk tussen verwanten

Tussen bloed- en aanverwanten kap in meer gevallen dan thans een huwelijk worden gesloten; zo zal men nu ook met een oom of tante of een neef of nicht mogen trouwen.

- Positie tweede echtgenoot

Het huwelijksgoederenrecht heeft eveneens op een aantal punten wijziging ondergaan. Van praktisch belang is o a het schrappen van de regel dat een tweede of volgende echtgenoot slechts m beperkte mate bevoordeeld kan worden op grond van huwelijksgoederenrecht of erfrecht Volgens het nieuwe recht is er geen sprake meer van achterstelling van de tweede echtgenoot.

- Wettige kinderen

Belangrijke moderniseringen zijn aangebracht in de regeling betreffende de wettigheid van kinderen en de ontkenning van de wettigheid De hoofdregel houdt in dat een kind wettig is als het tijdens het huwelijk of binnen 307 dagen na de ontbindmg daarvan is geboren Nieuw is dat m bepaalde gevallen de moeder kan ontkennen dat een binnen 307 dagen na de huwelijksontbinding geboren kmd het kind van haar vroegere echtgenoot is Daarvoor is vereist dat de moeder binnen een jaar na de geboorte een verklaring aflegt bij de ambtenaa- van de burgerlijke stand, en dat tegelijkertijd een andere man het kind erkent Krachtens de overgangsbepalingen kan deze regeling ook toepassing vinden als het kind voór 1 januari 1970 is geboren
De rechter zal het bloedgroepenonderzoek voortaan als volledig bewijs aanvaarden, in het geval een man ontkent de vader van een bepaald kind te zijn

- Buitenechtelijke kinderen

De positie van buitenechtelijke kinderen is verbeterd. In meer gevallen dan voorheen kunnen zij worden erkend. Erkenning is in vele gevallen de eerste stap op de weg naar wettiging. Daarom is ook de mogelijkheid van wettiging van buitenechtelijke kinderen verruimd.

- Alimentatie

De regeling van het levensonderhoud, de

alimentatie, is in sommige opzichten anders geworden. Van belang is o.a. dat voortaan ook stiefouders jegens stiefkinderen verplicht zijn tot het voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding, (NRC)

KRITIEK OP ONTWERP-ECHTSCHEIDINGSWET

Van verschillende kanten zijn bezwaren gemaakt tegen het op 15 juli 1969 door minister Polak bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp tot herziening van het echtscheidingsrecht (zie hiervoor pag. 473/1-1969).

De landelijke werkgroep-Justitie van D'66 heeft het betreffende wetsontwerp als ,,volkomen verouderd" afgewezen. De werkgroep heeft ais uitgangspunt genûmen, dat een huwelijk slechts reden van bestaan heeft als het is gebaseerd op een vrijwillig samengaan van partijen. De wet moet slechts het formele kader bieden, waarbinnen partijen zelf voor de inhoud zorgen.

Hierbij wordt in een door de werkgroep begin febr. uitgebracht rapport o.m. gepleit voor het uitspreken van echtscheiding hetzij op gemeenschappelijk hetzij op eenzijdig verzoek zonder opgaaf van redenen. Alleen bij eenzijdig verzoek wordt het vonnis eerst uitgesproken nadat sedert de indiening van het verzoek zes maanden zijn verlopen en aan de rechter door de verzoeker de nodige gegevens zijn verschaft ter vaststelling van eventueel te betalen uitkeringen tot levensonderhoud en m.b.t. voogdij en opvoeding van eventueel aanwezige minderjarige kinderen.

De werkgroep van D'66 noemt het wetsontwerp van minister Polak eerder een stap terug dan vooruit en meent dat de enige verbetering wellicht gelegen is in het feit dat ,,ontwrichting" gemakkelijker is te bewijzen dan overspel. Er zal echter, aldus de werkgroep, een groot aantal procedures nodig zijn, alvorens een vaste jurisprudentie het begrip ,,ontwrichting" afdoende heeft afgebakend.

Fundamentele bezwaren werden verder door een vijftal organisaties die zich bezighouden met advisering bij huwelijksmoeilijkheden en de geestelijke volksgezondheid in het algemeen bij de bijzondere commissie van de Tweede Kamer ingebracht. Het gezamenlijk beraad waarin de bezwaren werden geformuleerd stond onder auspiciën van: de Nederlandse Federatie van Bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, het Centrum Katholieke Huwelijksbureaus, het Algemeen Centraal Bureau voor de Geestelijke Volksgezondheid, het Katholiek Nationaal Bureau voor de Geestelijke Volksgezondheid en het Nationaal Protestants Centrum voor de Geestelijke Volksgezondheid.

De bezwaren zijn als volgt samen te vatten:

— De voorgestelde echtscheidingsgrond ,,duurzame ontwrichting" dient te vervallen, aangezien de overheid niet kan en mag treden in de relationele achtergronden van het verzoek tot echtscheiding.

— De wachttijd van een jaar na het verzoek om echtscheiding dient eveneens te vervallen.

— De eis dat een huwelijk twee jaar moet hebben bestaan om voor scheiding in aanmerking te komen moet eveneens uit het wetsontwerp worden verwijderd.

— De clausule moet vervallen dat echtscheiding bij eenzijdig verzoek wordt afgewezen als de ontwrichting aan de eisende partij te wijten is. Deze clausule haalt namelijk het schuldbegrip toch weer binnen.

— De overheid moet iedere poging tot verzoening nalaten. (ANP)

(Vor. ber. pag. 473/1-1969)

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR VREDESVRAAGSTUKKEN OPGERICHT.

H. J. NEUMANN DIRECTEUR

Op 15 dec. 1969 werd in Den Haag het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken (NIVV) opgericht, dat zich zal bezighouden met studie, voorlichting en vorming op het gebied van de vredesproblematiek, waarbij vooral aansluiting zal worden gezocht bij actuele vraagstukken.

Het instituut wordt voorlopig alleen door de regering gefinancierd (f 750.000 per jaar), maar draagt een non-gouvernementeel onafhankelijk karakter. De totstandkoming ervan gaat terug op een uit 1964 daterend initiatief van de Nederlandse regering. In het stichtingsbestuur hebben een aantal personen met uiteenlopende opvattingen t.a.v. de vredesproblematiek zitting genomen.

Dit stichtingsbestuur zal worden bijgestaan door een Raad van Advies, terwijl verder een Raad waarin ook de regering is vertegenwoordigd o.m. toezicht zal houden op naleving van de statuten.

Op 22 jan. besloot het bestuur van de stichting de heer H. J. Neumann, nieuws-commentator bij de KRO, te benoemen tot directeur van het NIVV. (NRC, Het Parool)

WETSONTWERP REGELING VIVISECTIE INGEDIEND

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp op de dierproeven ingediend, waarin o.m. staat dat dierproeven zonder vergunning verboden zijn. In het ontwerp wordt de bescherming van het dier centraal gesteld en wordt gezegd dat proeven op dieren alleen aanvaardbaar zijn indien zij gericht zijn op het belang van de gezondheid of de voeding van de mens of het dier. Vergunningen zullen alleen aan universiteiten, ziekenhuizen, farmaceutische industrie, TNO en het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid worden verstrekt.

Vergunninghouders zullen verplicht worden een eenvoudige administratie van de genomen proeven bij te houden. Voorts komen er nauwkeurige voorschriften betreffende verzorging en huisvesting van de proefdieren. Dierenartsen of andere deskundigen zuilen op het welzijn van de dieren moeten toezien. (NRC 12-3)

NIEUWE KAMERLEDEN

Op 24 febr. werd als lid van de Tweede Kamer beëdigd, de heer J. B. M. Meijer (KVP). Hij komt in de plaats van mr. R. J. Nelissen, die in het kabinet-De Jong de portefeuille van economische zaken van mr. L. de Block heeft overgenomen (zie pag. 39/3).

Op 26 febr. werd beëdigd als lid van de TK. de heer W. J. Schuitemaker (PvdA). Hij vervult de vacature die is ontstaan in de PvdA-fractie door het overlijden van de heer G. Ruygers (zie pag. 208/2). De heer Schuitemaker was reeds eerder lid van de Kamer.

Op 3 mrt. werd de heer D. de Zeeuw uit Bennekom beëdigd als lid van de Eerste Kamer voor de KVP. Hij volgt hiermee dr. G. W. Groeneveld op, die zich uit de Eerste Kamer heeft teruggetrokken. (Vor. ber. pag. 806/1-1969)

BURGEMEESTER VAN MIDDELBURG

Met ingang van 16 febr. 1970 is benoemd tot burgemeester van de gemeente Middelburg drs. P. A. Wolters, tot dusver burgemeester van Coevorden. De heer Wolters, die 49 jaar is, bekleedde deze laatste functie sinds 1 juli 1959. (NRC)

ONTSLAG BURGEMEESTER VAN ALKMAAR

Bij KB is met ingang van 6 mrt 1970 aan mr H J Wytema eervol ontslag verleend als burgemeester van Alkmaar met dank voor de goede en langdurige diensten als burgemeester bewezen De heer Wytema die in jan in het nieuws kwam toen hij voor de PvdA bedankte (zie pag 118/1), had zelf om ontslag verzocht Hij was reeds enige tijd met ziekteverlof na door de politie te zijn bekeurd wegens het rijden onder invloed (NRC)

COMMISSARIS VAN DE KONINGIN IN UTRECHT

Prof. dr. P. J. Verdam is benoemd tot commissaris van de Koningin in de provincie Utrecht. Hij volgt hiermee graaf Van Lynden van Sandenburg op, die eind febr. met pensioen ging.

Tegen de benoeming van prof. Verdam werd bezwaar gemaakt door de Utrechtse afdelingen van de PvdA, PSP en PPR, verenigd in het PAK, die de beslissing hadden willen zien uitgesteld tot na de provinciale verkiezingen van 18 mrt.
In de Tweede Kamer werden n.a.v. deze kwestie vragen gesteld door het socialistische Kamerlid drs E van Thijn die een benoeming vóór 18 mrt. als „minachting van de kiezer" kenmerkte.
(NRC, ANP) (Voor biogr. prof. Verdam, zie pag. 565/3-1966)

BELGIË

PVV-CONGRES. VOORSTELLEN TOT WIJZIGING REGERINGSAKKOORD

Het congres van de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang heeft op 20 en 21 maart in het Congresgebouw te Brussel het regeringsakkoord i.z. de staatshervorming besproken. In politieke kringen werd met grote belangstelling naar dit congres uitgekeken, omdat de parlementaire goedkeuring van het akkoord afhangt van de medewerking van de PVV.

De eerste dag werd in commissievergaderingen gehandeld over de culturele autonomie, de inrichting van de machten en het statuut van Brussel. Rapporteurs waren resp. de Vlaamse senator C. de Baeck, het Waalse kamerlid G. Delruelle en de Brusselse senator B. Risopoulos. De eerste twee onderwerpen lokten geen ernstige meningsverschillen uit, maar over het probleem-Brussel viel het congres uiteen in een Vlaams en een Waals-Brussels blok. De verdeeldheid bleek uit de stemmingen over de resoluties.

In de resolutie betreffende de culturele autonomie (773 tegen 55 stemmen bij 7 onth.) wordt gesteld dat de culturele raden moeten bestaan uit kamerleden en senatoren, en niet louter uit senatoren; dat de wetten die voortvloeien uit de grondwet, in het nationaal parlement een tweederde-meerderheid vergen en daarenboven nog eens de gewone meerderheid in iedere taalgroep; dat de taalminderheden beter beschermd worden door de oorspronkelijke versie van art. 38bis dan door de nieuwe procedure van het regeringsakkoord.

Bij deze resolutie werd met 508 tegen 317 stemmen bij 12 onth. een amendement goedgekeurd, dat ertoe strekt de z.g. alarmprocedure uit te breiden tot de begrotingen; met 580 tegen 264 stemmen bij 10 onth. werd een amendement goedgekeurd, waarin verklaard wordt dat de pariteit in de regering ook betrekking heeft op de staatssecretarissen.

Tegen beide laatste amendementen maakten de meeste Vlaamse congressisten bezwaar.

In de resolutie betreffende de inrichting van de machten (644 tegen 61 stemmen bij 118 onth.) wordt gesteld dat er drie economische gewesten bestaan: Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Als regionale structuur worden voorgesteld: 1. een raad die bestaat uit stemgerechtigde parlementsleden en gecoöpteerde leden met raadgevende stem; deze laatsten worden gekozen onder de vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, zelfstandigen en kaderpersoneel; 2. een uitvoerend orgaan, samengesteld uit personen die gekozen worden ander de raadsleden. Met de uitvoering van de gewestelijke politiek worden belast: het uitvoerend orgaan van de raad, de gedecentraliseerde besturen van het rijk die onder gewestelijke bevoegdheid worden geplaatst, en verder ook de besturen van de provincies of de interprovinciale organismen. Ook wordt beklemtoond dat de bevoegdheden der provincies in zeer ruime mate moeten worden uitgebreid. De resolutie inzake Brussel werd voorafgegaan door eer, vinnige discussie. De Brusselse partijfederatie verdedigde een amendement, dat de bekende franstalige eisen m.b.t. de uitbreiding van de agglomeratie inhield, maar trok die tekst vlak voor de stemming in om een minder-vérstrekkend amendement van de Luikse federatie te steunen. De aldus door een Luiks-Brusselse tekst geamendeerde resolutie werd goedgekeurd met 543 tegen 270 stemmen bij 24 onthoudingen.

In die resolutie stelt het congres vast „dat de regeringsoplossing niet bijgetreden wordt door de Brusselse meerderheid, noch door een aanzienlijk aantal congresleden en dat, indien zij zonder amendering zou worden aanvaard, zij geen definitieve oplossing zou uitmaken".

Als oplossing voor het Brusselse probleem wordt voorgesteld:

1. Wat de afbakening van de agglomeratie betreft: Voor de aangelegenheden zonder weerslag op taalgebied is de Brusselse agglomeratie niet verschillend van de andere agglomeraties. Zij zal zich mogen uitbreiden buiten de grenzen van de 25 gemeenten, indien dit de wens is van de betrokken bevolking. In aangelegenheden, waar de taal wel een rol speelt, mogen de grenzen van de Brusselse agglomeratie buiten de 25 gemeenten, niet worden overschreden.

2. Wat de instellingen betreft:

A. Een agglomeratieraad wordt verkozen bij rechtstreeks algemeen stemrecht. Hij zal bevoegd zijn voor alle aangelegenheden van gemeenschappelijk belang op het grondgebied van de 23 gemeenten. Zijn bevoegdheid — met uitsluiting van de zaken die een weerslag hebben op taalgebied — zal zich kunnen uitstrekken tot andere gemeenten, die zulks zouden wensen.

B. Het agglomeratiecollege omvat 9 leden, de voorzitter incluis. De taalminderheid zal verhoudingsgewijs tot het aantal van zijn verkozenen in de agglomeratieraad vertegenwoordigd zijn, met een mininum van 3 leden. De voorzitter zal worden verkozen door en onder de leden van de agglomeratieraad.

C. Een bijzondere Raad van verhaal zal bij rechtstreeks algemeen stemrecht door de inwoners van de 25 gemeenten der agglomeratie worden verkozen. De taalpariteit zal worden hersteld door nederlands- en franstalige verkozenen van de Brabantse provincieraad.

De resolutie bepaalt nader dat die raad een rechtskundig lichaam dient te zijn, dat bevoegd is in geschillen m.b.t. de niet-toepassing van de wetgeving op de bescherming van de minderheden te Brussel.

Op het einde van het congres las minister van staat Omer Vanaudenhove, stichter van de PVV, een „boodschap aan de Belgen" voor, waarin wordt verklaard dat de partij wil afstand nemen van de traditionele opvattingen van links en rechts en wel uitgroeien tot een hergroepering van de mensen van goede wil. Ook zegt de PVV dat zij de keuze wil vergemakkelijken tussen liberalisme en collectivisme.

Vanaudenhove voegde eraan toe dat de actie tot bundeling van alle niet-travaillistische krachten, aangekondigd op het congres van juni 1969 (zie pag. 375/3-1969), in de lente zal starten.

Onmiddellijk na het congres deelde een groep van Vlaamse PVV-parlementsleden de tekst van een motie rond, waarin de termen van een Antwerps amendement werden herhaald, dat op het congres zelf verdedigd was door oud-minister Fr. Grootjans, bijgestaan door de oud-ministers W. de Clercq en H. Vanderpoorten, maar door de Waals-Brusselse meerderheid met 527 tegen

280 stemmen bij 25 onth. was verworpen. In die motie werd het Vlaamse standpunt i.v.m. het statuut-Brussel als volgt geformuleerd:

1. Het Brusselse tweetalige gebied omvat de 19 gemeenten en moet als dusdanig in de grondwet worden vastgelegd.

2. De taalwetten moeten worden toegepast o.m. om te komen tot de cariteit onder de ambtenaren van de graad van diensthoofd af in de 19 gemeenten en de aan die gemeenten ondergeschikte besturen.

3. Voor de Brusselse agglomeratie worden twee culturele commissies opgericht die als inrichtende macht bevoegd zijn i.z. onderwijs en over financiële middelen beschikken, geleverd door het rijk, de agglomeratieraad en de samenstellende gemeenten.

4. Het stelsel van de taalverklaring wordt gehandhaafd totdat de Nederlandse culturele commissie haar concrete werking heeft aangevat.

5. Er wordt een agglomeratieraad opgericht, belast met de technische taken, eigen aan de 19 gemeenten. In het aggglomeratiecollege zullen evenveel nederlands- als franstaligen zetelen.

6. In geval een alarmsysteem op nationaal niveau wordt ingevoerd, moet in een soortgelijke procedure worden voorzien in de Brusselse agglomeratie.

7. De economische streek Brussel wordt afgebakend, met dien verstande dat alle gemeenten, die tot die streek behoren, hun taalstatuut behouden.

In de motie wordt verder verklaard dat het regeringsakkoord een aanvaardbare basis is ,,voor de definitieve behandeling in het parlement". De Vlaamse parlementsleden acteren dat er een ruime overeenkomst bestaat tussen het akkoord en de standpunten van de P W . Inzake Brussel beklemtonen zij dat het huidige klimaat i.z. administratie, onderwijs en gezondheidsinstellingen geen voldoening schenkt aan de Vlamingen. Tenslotte constateren zij dat het congres niet heeft gezegd hoe zij in het parlement dienen te stemmen. Deze motie werd ondertekend door W. de Clercq, Grootjans, De Winter, Boey, Pede, Cantillon, De Croo, Rolin-Jaequemyns, Colla, Van Lidth de Jeude, Daems, Niemegeers, Holvoet, Dhaeseleer, Poma, Vanderpoorten, De Baeck, Lilar en P. de Clercq.

OOSTENRIJK

PARLEMENTSVERKIEZINGEN, SOCIALISTEN GROOTSTE PARTIJ

Bij de op 1 maait in Oostenrijk gehouden verkiezingen voor de ,,Nationalrat" zijn de socialisten (SPO) als grootste partij uit de bus gekomen. De zetelverdeling in het parlement is als volgt: Socialisten (SPÖ) 81 zetels, Volkspartij (ÖVP) 79 zetels en liberalen (FPÖ) 5 zetels. Vergeleken melt de verkiezingen van 1966 wonnen de socialisten zeven zetels. De sinds 1966 aan de regering zijnde Volkspartij ÖVP werd hiermee naar de tweede plaats teruggebracht De liberalen behaalden bij lange na niet het gestelde aantal van 14 zetels.

Een analyse van de uitgebrachte stemmen toonde het verrassende feit aan dat het de socialisten gelukt is in gebieden die tot nog toe als uitgesproken bolwerken van de volkspartij golden, een flinke winst te boeken. Kreisky, de voorzitter van de socialistische partij sprak van een belangrijke doorbraak op het platteland. Verrassend groot was ook de socialistische winst in de meer gegoede lagen van de bevolking. Ook veel jonge kiezers zouden, aldus de verkiezingsanalyse, op de socialisten hebben gestemd.

Algemeen was men het erover eens dat de socialisten hun succes voornamelijk aan de bekwame leiding van hun voorzitter Dr. Bruno Kreisky hebben te danken, die sinds hij in 1967 de leiding van Bruno Pittermann overnam (pag. 87/2-'67), alles heeft gedaan om de SPÖ van haar klassenstrijdideologie te bevrijden en haar te veranderen in een moderne arbeiderspartij naar Scandinavisch voorbeeld. Kreisky stuitte hierbij op nogal wat tegenstand van de oudere Marxistisch-georiënteerde garde, die in de vroegere voorzitter Pittermann haar woordvoerder vond. Deze conservatieve socialisten, voornamelijk in Wenen, richtten zelfs een eigen orgaan op, waarin zij felle aanvallen deden op Kreisky. Kreisky moest dan ook zijn verkiezingscampagne voeren zonder de steun van het machtige Weense partijapparaat. De belangrijkste punten van Kreicky's verkiezingsprogramma waren: verkorting van de dienstplichttijd, hervorming van de universiteiten, maatregelen tegen de voortdurend stijgende prijzen en lagere belastingen voor de middengroepen.

Dr. Bruno Kreisky

Een aanwijzing voor de socialistische overwinning waren de, een week eerder in de deelstaat Karinthië gehouden landdagverkiezingen, waarbij de socialisten twee zetels wonnen ten koste van de liberrlen en de communisten. De zetelverdeling in de ianddag is als volgt: socialisten 20 zetels, volkspartij 12 zetels (was 12) en liberalen 4 zetels (was 5).

Verder dient men voor een juiste beoordeling van de socialistische overwinning ook niet uit het oog te verliezen dat de SPO reeds geruime tijd over een buitengewone invloed beschikt. Sedert 1945 zijn alle bondspresidenten, die volgens de grondwet verstrekkende bevoegdheden hebben, socialistisch geweest. De socialisten beheersen de vakbonden en hebben de meerderheid in de zgn. arbeidskamers, die tot de belangrijkste machtsinstrumenten in de Oostenrijkse samenleving behoren. Daarnaast beschikken de socialisten over de meerderheid in de Bondsraad, de tweede kamer van het parlement, en in de drie belangrijkste deelstaten Wenen, Burgenland en Karinthië.

Kreisky met kabinetsvorming belast

Na het bekend worden van de uitslag van de verkiezingen bood de regering-Klaus haar ontslag aan en gaf bondspresident Jonas de voorzitter van de sooialistische partij de opdracht een nieuwe regering samen te stellen.

Zoals algemeen verwacht werd nam Kreisky vrijwel direct contact op met leidende politici van de volkspartij om zich te oriënteren over de

mogelijkheden om tot een coalitie van SPÖ en OVP te komen.

De liberalen hadden al voor de verkiezingen laten weten onder geen enkele voorwaarde een coalitie met de socialisten te zullen aangaan.

Bij de volkspartij werden overigens ook nog stemmen gehoord die de partij opriepen in de oppositie te gaan, maar de meerderheid van de leden bleek wel voor een samengaan met de socialisten te voelen. Dit bleek nog eens duidelijk op de bijeenkomst van de landelijke partijleiding op 17 maart, waas bondskanselier Klaus zijn ontslag als voorzitter van de partij aanbood en vice-kanselier Withalm als zijn opvolger voorsitelde. De partijleiding besloot tot verdere onderhandelingen om tot een regeringsvorming met de SPO te komen.

Op dezelfde dag kwam ook de leiding van de socialistische partij bijeen om zich te beraden over de te volgen strategie en om het ontwerp regeringsprogramma, op basis waarvan men de coalitie wil aangaan, te bespreken.

Als uitgangspunt voor de coalitieonderhandelingen kwamen de socialisten met „Voorstellen voor een prioriteitenlijst", waarin o.a. hervormingen in de rechtsorde worden voorgesteld zoals het afschaffen van vrijlating van verdachten tegen borgsom en het afschaffen van de onschendbaarheid van parlementsleden in alle nieit-politieke zaken. Verder stellen de socialisten voor de vrijdom van belasting voor politici af te schaffen. Ook zal heit niet meer mogelijk moeiten zijn dat van staatswege kranten in beslag genomen kunnen worden. Verbetering van pensioenen, hervorming van het onderwijs en verkorting van de diensttijd alsmede grotere controle op het leger staan eveneens op helt socialistische regeringsprogramma.

De socialisten hebben zich eveneens uitgesproken over het functioneren van een eventuele toekomstige regeringscoalitie. Een dergelijke coalitie zou o.a. alleen beëindigd kunnen worden met goedkeuring van beide partners en na beeindiging zouden onmiddellijk verkiezingen moeten plaatsvinden.

In kringen van de ÖVP is men druk bezig zich te beraden over haar standpunt. Op het buitengewone partijcongres van 16 april 1970 zal hoogstwaarschijnlijk een uitspraak over een samengaan met de socialisten worden gedaan.
(NRC, *NZZ*, FAZ)

LATIJNS-AMERIKA

GUATEMALA

VERKIEZINGEN

Op 1 maart hebben in de Middenamerikaanse staat Guatemala verkiezingen voor het presidentschap plaatsgevonden die uiteindelijk door de kandidaat vuur de rechtse Nationale Bevrijdingsbeweging kolonel Carlos Arana Osorio zijn gewonnen, waardoor een eind komt aan het bewind van de gematigde Revolutionaire Partij van de vroegere president Julio Cesar Mendez Montenegro. Hoewel Osorio zijn campagne onder het motto van orde en recht heeft gevoerd is het aldus „*The* Financial Times" (4-3) niet zeker hoe zijn politiek zal zijn.
In economisch opzicht, aldus het blad, hoeft men niet veel van hem te verwachten en de ware golf van terreur van zowel rechts als links, die het land sinds enige tijd teistert, draagt ook niet bij tot de economische ontwikkeling, omdat zowel het toerisme dat de laatste jaren een belangrijke bron van inkomsten ging worden als de handel in koffie, waarvoor Guatemala een belangrijke stapelmarkt is, bedreigd worden. Het blad voegt eraan toe dat dit binnen de Centraal Amerikaanse context opnieuw een ernstige slag voor de gemeenschappelijke markt is die vorig jaar door het Salvadoriaans-Hondureese conflict (pag. 449 e.v. '69) al werd verzwakt.
Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de activiteiten van de elkaar bestrijdende groeperingen in Guatemala.

Gewapend verzet

De oorsprong van het gewapend verzet in Guatemala ligt in het jaar 1954. De radicale burgerlijk-democratische president kolonel Jacobo Arbenz Guzman werd toen verjaagd door een leger dat gefinancierd zou zijn door de CIA en de United Fruit Company. Arbenz wilde namelijk een zeer bescheiden landhervorming doorvoeren.
Zijn opvolger kolonel Castillo Armas maakte deze maatregel vanzelfsprekend ongedaan. Na de verdrijving van Arbenz heeft het land van 1954 tot 1966 vier militaire junta's gekend. Op 13 nov. 1960 kwam een aantal officieren in opstand tegen het regime van president Ydigoras Fuentès. De opstand mislukte en één van de leiders kapitein Marco Antonio Yon Sosa moest naai. Honduras uitwijken. In 1962 keerde hij naar Guatemala terug en organiseerde er de eerste guerrilla-groepen in de beboste streken van de provincie Izabal, dichtbij de Atlantische kust. De guerrilla-beweging kreeg de naam: Beweging van de 13de november (MR 13).
Deze beweging besloot nauw te gaan samenwerken met de communistische partij van Guatemala (PGT) en met de studentenbeweging Fuego. Onder de naam FAR werd een verenigd commando opgericht. De acties in de steden zouden door de communisten en de studenten worden gevoerd: de guerrilla op het platteland door de MR 13.
In de loop van 1963 doken er nog andere guerrilla-groeperingen op het platteland op o.a. bij de Mexicaanse grens en in de Sierra de las Minas, maar deze groeperingen konden zich deels door slechte organisatie, deels door het uitblijven van steun van de plattelandsbevolking niet handhaven.
In januari 1968 kwam er een splitsing in de FAR, omdat de communisten niet langer aan de guerrilla-activiteiten wilden deelnemen en zelfs de kandidatuur van de centrumkandidaat voor het presidentschap Julio Cesar Mendez Montenegro wilden steunen.
Na het uittreden van de communisten werd de strijd door de andere groepen, verenigd in de FAR-ER of FAR-rebellen voortgezet. In de ja-

Kolonel Carlos Arana Osorio

ren 1967 en 1968 ontplooiden de guerrilla's, ondanks de dood van één van hun leiders Luis Turcios Lima grote activiteiten. In juli 1966 had het oppercommando van de FAR besloten de oproep van president Montenegro om vrede te sluiten, te verwerpen. Het staatshoofd gaf daarna het leger dat geadviseerd werd door de Amerikaanse ,,groene baretten" carte blanche in de bestrijding van de guerrilla's. De commandant van de militaire basis kolonel Arana Osorio werd met de operaties belast. In het voorjaar van 1967 gelukte het Osorio na heftige gevechten en napalmbombardementen om de groep Front Edgar-Ibarra. die onder leiding van de 25-jarige student Cesar Montes in de Sierra de Las Minas opereerde, te vernietigen. Omdat de guerrilla's zich op het platteland moeilijk konden handhaven, verplaatste de strijd zich langzamerhand naar de steden en met name naar de hoofdstad. In 1967 doodde de FAR het hoofd van de politie van de hoofdstad, in jan. 1968 volgde een aanslag op twee Amerikaanse militairen, onder wie de chef van de militaire missie. In aug. 1968 werd de Amerikaanse ambassadeur bij een poging tot ontvoering dodelijk gewond. (pag. 717 /2-'68)

De activiteiten van links werden door rechtse groeperingen beantwoord, vaak met medewerking van militairen. In 1968 waren er veertien van dergelijke groeperingen, waarvan de bekendste waren de MANO, de NOA onder leiding van kolonel Arana Osorio en het front voor het nationale verzet van de journalist Isodoro Zarco die in jan. 1970 bij een aanslag om het leven kwam. Sinds mei 1967 verenigd in het anti-communistische commando van Guatemala (CADEG) hebben deze groeperingen een ware ,,witte terreur" uitgeoefend waarvan niet alleen extreem linkse militanten het slachtoffer werden, maar ook meer liberale figuren uit de partij van Montenegro.")

Inmiddels hebben de linkse guerrilla's hun activiteiten op het platteland weer weten uit te breiden. Le Monde (1-3-'69) noemt de volgende gebieden: het gebied ca. 60 km ten zuiden van de hoofdstad; in het noorden in de streek van Coban, waar eind 1969 enkele aanslagen op aardolie-installaties werden gedaan en in de provincies San-Marcos en Escuintla waar in de loop van 1968 en 1969 verschillende aanslagen op grote landgoederen werden gepleegd. Verder zou de beweging MEI 13 haar positie in het gebied van Izabal hebben weten te behouden.

De aanslagen in de steden worden vaak uitgevoerd door commando's die snel verdwijnen en veel steun van de plaatselijke bevolking schijnen te krijgen.

Bewind president Montenegro

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de regering van de centrumpresident Montenegro er niet in is geslaagd veel sociale hervormingen aan te brengen in een land dat, naar vele waarnemers menen, ze zo bitter nodig heeft.

Zo wijst de Financial Times (4-3-'70) erop dat het Montenegro niet gelukt is een oplossing te vinden voor het probleem gevormd door het grootgrondbezit enerzijds en de talrijke kleine, niet levensvatbare boerenbedrijfjes anderzijds. Het analfabetisme is nog groot en het belastingsysteem is nodig aan hervorming toe. Ook is het nog steeds niet gelukt de Indiaanse bevolkingsgroep in het sociale en politieke leven te integreren.

Presidentsverkiezingen, ontvoeringen

Onder deze omstandigheden moesten op 1 maart 1970 de presidentsverkiezingen plaatsvinden.

In de maanden voorafgaande aan de verkiezingen waren de gewelddadigheden, zowel van rechts als van links weer toegenomen. Op 12 dec. 1969 vielen er enkele doden bij een gewapend treffen tussen politie en guerrilla's; twee dagen later werden drie politieagenten gedood door de Fuerzas Armadas Rebeldes, een castroïstische guerrilla-groep. Dit werd op 17 dec. gevolgd door een aanslag op Dr. David Guerra Guzman, een parlementslid voor de extreem-rechtse Nationale Bevrijdingsbeweging (MLN). De dood van Dr. Guzman en een bomaanslag op het huis van de Christendemocratische presidentskandidaat Jorge Lucas Caballeros deed president Montenegro op 17 dec. 1969 enkele constitutionele rechten voor enige tijd opschorten, waardoor de bewegingsvrijheid van de burgers beperkt werd en het mogelijk werd dat de politie huiszoekingen en arrestaties kon verrichten zonder hiervoor eerst toestemming te krijgen.

Eind januari 1970 werd de grondwet wederom voor twee weken buiten werking gesteld naar aanleiding van de moord op de vooraanstaande rechtse journalist Isodoro Zarco.

Voor de verkiezingen waren drie kandidaten t.w. Mario Fuentes Pieruccini van de aan de regering zijnde ,,Revolutionaire Partij", kolonel Carlos Arana Osorio van de rechtse ,,Nationale Bevrijdingsbeweging MLN" en Jorge Lucas Caballero van de linkse Christen-Democraten. De werkelijke serieuze kanshebbers voor het presidentschap waren Pieruccini en Osorio, hoewel Caballero gesteund werd door een nationaal front waarin zowel Christen-Democraten als marxistisch-leninisten zaten.

De kandidaat voor de regeringspartij Pieruccini, tot augustus 1969 minister van financiën, legde in de verkiezings-campagne de nadruk op de hervormingen die door ,,het revolutionaire bewind van president Montenegro" zouden zijn gerealiseerd en hij zegde toe in diens stijl verder te regeren. Kolonel Osorio daarentegen voerde een sterk anti-communistische verkiezingscampagne en legde de nadruk op ,orde, arbeid en vrede".

Bij de verkiezingen wist echter geen van de drie kandidaten de noodzakelijke absolute meerderheid te behalen, zodat de uiteindelijke beslissing aan het Congres moest worden overgelaten.

De 646.288 uitgebrachte stemmen (slechts minder dan de helft van de bevolking heeft het stemrecht) waren als volgt verdeeld: Kolonel Osorio 234.626 stemmen (42.9%); Mario Pieruccini 194.798 stemmen (35.7%)

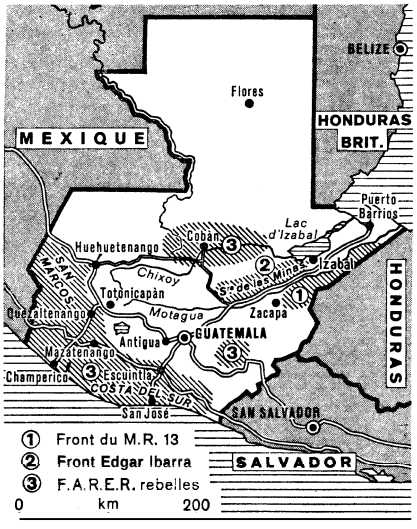

Waar de rebellen zijn (Le Monde)

* Volgens verscheidene publikaties zouden er in de loop der laatste vijf jaren meer dan 5000 doden zijn gevallen.

en Jorge Caballeros 116.865 stemmen (21.4%).
Op 21 maart wees het Congres Arana Osorio aan als nieuwe president. Tijdens de verkiezingen was het tamelijk rustig in het land, hoewel op 27 febr. een groep van zes gewapende guerrilla's de minister van buitenlandse zaken Alberto Fuentes Mohr ontvoerde en in een communiqué bekend maakte dat de minister ,gedood zou worden als niet binnen vierentwintig uur één van de gearresteerde leiders van de FAR, Giron Galvillo, vrijgelaten zou worden. De guerrillastrijders stelden verder de eis dat de gearresteerde naar de Mexicaanse ambassade zou worden gebracht met een vrijgeleide en een paspoort om het land te verlaten.
Op **23** februari liet de regering weten dat zij bereid was Giron Galvillo uit te wisselen tegen de minister.
Nadat de Mexicaince ambassadeur voor de televisie had verklasrd dat de guerrilla-leider veilig was afgeleverd bij zijn ambassade, vertrok de ambassadeur met zijn collega's van Peru en Ecuador naar een onbekende bestemming om de gevangen minister op te halen.
Kort na zijn vrijlating verklaarde minister Fuentes Mohr op een persconferentie dat hij goed was behandeld. Zijn bewakers hadden met hem over politieke kwesties gesproken. In een open brief van do revolutionaire strijdkrachten, die de Guatemalteekse autoriteiten moesten publiceren stond onder meer:
„Wij strijden om een einde te maken aan de honger van het volk opgelegd door de rijken die zich de produkten van hun arbeid toeëigenen.
Op 6 maart werd de tweede secretaris van de Amerikaanse ambassade Sean Michel Holly door commando-guerrilla's van de FAR ontvoerd. Zes uur na de ontvoering werd bekend gemaakt dat de diplomaat weer in vrijheid gesteld zou worden als vier guerrillastrijders t.w. Jose Antonio Sierra, Leonel del Lio, Vidalina Antonieta Mnnzon en Jose Manuel Aguirre Monzon, tussen 27 febr. en **3** maart gearresteerd, weer in vrijheid gesteld zouden worden.
De vier zouden naar de ambassade van Mexico gebracht en voorzien moeten worden van vrijgeleide om het land te kunnen verlaten. Ook aan deze eis gaf de regering toe, do guerrillastrijders werden vrijgelaten en konden naar Mexico vliegen. (Le Monde, NRC, Trouw, *Financial Times)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

INDIA

NATIONALISATIE BANKEN

De nationalisatie van de 14 grootste banken, welke in aug. 1969 door het parlement was goedgekeurd, is op 10 febr. door het hooggerechtshof ongeldig verklaard. Het hof, dat zijn beslissing met 10 tegen 1 stem nam, trok niet de competentie van het parlement in twijfel, maar was van mening dat de 14 banken zijn gediscrimineerd. omdat andere banken normaal verder konden werken. zodat het beginsel van gelijkheid voor de wet werd geschonden. Bovendien meende het hof dat de in de grondwet gewaarborgde compensatieregeling ontoereikend was uitgevoerd. (De compensatie aan de aandeelhouders was door de regering geraamd op 750 mln roepies en zou in staatspapieren plaats vinden.)
Op 14 febr. nationaliseerde de regering de 14 banken opnieuw. Een desbetreffend decreet, met terugwerkende kracht tot 19 juli 1969, werd door president Vankata Giri getekend. Het bedrag t.b.v. een schadevergoeding werd verhoogd tot 874 mln roepies en de uitkering ervan kan nu ook in contanten geschieden. De oorspronkelijke bezitters van de genationaliseerde banken mogen in het bankwezen werkzaam blijven.
Premier Gandhi verklaarde op 2 maart dat de regering voorlopig geen buitenlandse banken zal nationaliseren. Zij sprak echter een bericht van de „Washington Post" tegen dat de 13 grootste buitenlandse banken helemaal niet zullen worden genationaliseerd.
Een wetsontwerp om de nationalisatie te legaliseren werd op 24 maart door het Lagerhuis en op 26 maart door het Hogerhuis goedgekeurd. Een amendement van de oppositie in het Lagerhuis om de wet ook van toepassing te verklaren op buitenlandse banken, werd met 152 tegen 41 stemmen verworpen. (Reuter, AP, NZZ)

(Vor. ber. pag. 573/2 e.v.-1969)

CIIANDIGARH AAN PENDSJAAB TOEGEWEZEN

Op 29 jan. heeft de centrale regering besloten de door Le Corbusier ontworpen modelhoofdstad Chandigarh aan de deelstaat Pendsjaab toe te wijzen. De stad werd betwist door de deelstaten Pendsjaab en Haryana.
Het probleem ontstond toen in 1966 de oude Pendsjaab verdeeld werd in de Pendsjabi-talige Sikh-staat Pendsjaab en de Hindi-talige staat Haryana. Chandigarh werd toen een tweetalige stad, die als hoofdstad van heide staten dienst deed. maar rechtstreeks vanuit New Delhi bestuurd werd. Beide partijen kantten zich tegen een verdeling van de stad. Een federale parlementaire commissie verklaarde dat Chandigarh aan Pendsjaab toegewezen zou moeten worden, maar een speciale commissie om de grenzen van de beide staten vast te stellen was van mening dat de stad toekwam aan Haryana.
Reeds eind 1966 dreigde de Sikh-leider Sant Fateh Singh zich te verbranden als Chandigarh niet direct aan de Pendsjaab zou worden overgedragen, doch na vage toezeggingen zag hij ervan af.
Op 15 aug. 1969 begon de 85-jarige Sikh-leider Sardar Darshan Singh Pheruman in Amritsar, de heilige stad van de Sikhs, een hongerstaking om Chandigarh bij Pendsjaab te krijgen. Hij overleed op 27 okt. na 74 dagen vasten en kreeg een staatsbegrafenis. Een Sikh-leider in Haryana, Udhey Singh Mann, die kort na Pheruman met een hongerstaking begon om Chandigarh bij zijn staat te krijgen, staakte zijn actie op 14 okt. na een oproep van nremier Gandhi. Op de dood van Pheruman volgden demonstraties, stakingen en incidenten van kleine omvang.
Op 26 jan. 1970 ging de Sikh-leider Sant Fateh Singh, zoals hij reeds op 24 nov. aangekondigd had, in hongerstaking uit protest tegen het uitblijven van een beslissing door de regering. Hij kondigde aan zich op 1 febr. te zullen verbranden als de stad niet voor die tijd aan Pendsjaab was toegewezen. Dezelfde dag begon in Haryana K. K. Toofan een hongerstaking. Hij zou zich zeven uur vóór de Sant op 1 febr. verbranden als Chandigarh nielt aan Haryana toebedeeld werd.

Regeringsbesluit

Hoewel Chandigarh aan Pendsjaab werd toegewezen, zal de stad nog voor hoogstens vijf jaar als hoofdstad van Haryana dienst doen tot een nieuwe hoofdstad zal zijn gebouwd. Als bijdrage in de kosten daarvan heeft de centrale regering aan premier Bansi Lal van Harya-

ria een bedrag van 200 mln roepie (de helft als gift) ter beschikking gesteld. Als compensatie krijgt Haryana 114 Hindi-sprekende dorpen in de vruchtbare katoenstreek Fazilka en enige plattelandsgebieden in de omgeving van Chandigarh.

Reacties

Op 30 jan. kwam het in Haryana tot ernstige onlusten i.v.m. de beslissing van de regering. De politie maakte in vijf steden gebruik van de vuurwapens. Het leger werd ingeschakeld. Hindoes deden aanvallen. op spoorweginstallaties, autobussen en regeringsgebouwen. Protestmarsen werden georganiseerd en een algemene staking werd afgekondigd. Ook op 31 jan. en 2 febr. deden zich onlusten in Haryana voor. Er vielen minstens 8 doden. Ca. 500 personen werden gearresteerd.

In Pendsjaab toonde de Jan Sangh zich niet tevreden over de compensatie aan Haryana. Het verlies van Fazilka werd ,,uitermate verwerpelijk, vernederend, onrechtvaardig en schadelijk voor het belang van Pendsjaab" genoemd.

Sant Fateh Singh en Toofan beeindigden hun vasten resp. op 30 maart en 1 april.

REGERINGSCRISES IN DEELSTATEN

Opnieuw hebben zich in een aantal deelstaten regeringscrises voorgedaan. In het unie-territorium Manipoer leidde een scheuring in de fractie van de Congrespartij ertoe dat het gebied onder presidentieel bewind geplaatst werd. In de deelstaten Oettar Pradesh en Pendsjaab werd een nieuwe regering gevormd, evenals in Bihar, waar het presidentieel bewind werd opgeheven. De ontwikkelingen in West-Bengalen, waar een presidentieel bewind iverd ingesteld, worden afzonderlijk behandeld.

Manipoer

Het door de Congrespartij gevormde kabinet werd op 24 sept. 1969 in het parlement verslagen, toen een motie van wantrouwen met 19 tegen 11 stemmen werd aangenomen, waarbij 9 van de 20 afgevaardigden van de Congrespartij met de oppositie meestemden. Premier Koireng Singh diende dezelfde dag zijn ontslag in. De dissidente leden van de Congrespartij en de oppositiepartijen vormden op 29 sept. een Verenigd Front en verzochten vervolgens met de formatie van een kabinet te worden belast, daar zij op de steun van 20 van de 32 parlementsleden zouden kunnen rekenen. Een aantal onafhankelijke afgevaardigden distantiëerde zich echter van hun streven.

Op advies van de Chief Commissionrr. die rapporteerde dat geen partij in staat was een stabiele regering te vormen. ontbond president Giri op 16 okt. het parlement en plaatste hij Manipoer onder presidentieel bewind. Een dergelijke ontwikkeling, grotendeels het gevolg van verdeeldheid binnen de fractie van de Congrespartij, had zich reeds eerder in oktober 1967 voorgedaan (pag. 110/1-1968).

(Vor. ber. pag. 543/1-1968)

Oettar Pradesh

In Oettar Pradesh ieidde de scheuring in de Congrespartij (pag. 55 e.v.) tot een scheuring in de parlementsfractie van de deelstaat. Beide groeperingen trachtten met behulp van andere partijen een nieuwe regeringscoalitie tot stand te brengen. De aanhangers van mevr. Gandhi traden uit het kabinet, maar premier C. R. Gupta wist de steun te verwerven van de Jan Sangh en de Samyoekta-socialisten. Inmiddels poogden de aanhangers van het ,,nieuwe" Congres een samenwerking met de Bharatiya Kranti Dal (BKD) van Charan Singh tot stand te brengen. In deze situatie trad premier Gupta op 10 febr. uit eigener beweging af.

Op 14 febr. werd overeenstemming bereikt over een nieuwe regering o.l.v. Charan Singh, de voorzitter van de BKD. Net op 17 febr. beedigde BKD-kabinet geniet de steun van de Congrespartij van mevr. Gandhi. De overeenstemming betekende een belangrijke overwinning voor haar fractie, daar Oettar Pradesh de grootste en dichtstbevolkte deelstaat van India is.

(Vor. ber. pag. 171/2-1969)

Pendsjaab

Nadat het parlement op 25 maart met 44 tegen 22 stemmen de begrotingsvoorstellen van de regering had verworpen, maakte premier Gurnam Singh bekend dat hij de goeverneur van de deelstaat zou voorstellen Pendsjaab onder presidentieel beheer te plaatsen. Vervolgens echter diende de premier zijn ontslag in. De val van Gurnam Singh was het gevolg van een tweespalt In zijn partij, de Akali Dal, waarvan de richting o.l.v. Sant Fateh Singh hem niet langer wilde volgen. Kort na de nederlaag van de regering werd Gurnam Singh uit de partij gestoten op beschuldiging van bedrog en tegenwerking van de partijbelangen. De Akali Dal. de belangrijkste coalitiepartij, koos vervolgens Prakash Singh Badal als de nieuwe premier. De gouverneur stemde hiermee in. Een nieuwe regering o.l.v. Badal werd op 27 maart beëdigd. Volgens de premier geniet hij de steun van 55 leden van de Akali Dal en de Jan Sangh in het 104 leden tellende parlement *(The Times, Reuter)*

(Vor. ber. pag. 171/3-1969)

Bihar

Op 16 febr. werd het presidentiële bewind over Bihar, dat op 4 juli 1969 was ingesteld (pag. 75/1), opgeheven. De gouverneur gaf de leider van de Congrespartij in deze deelstaat, een aanhanger van mevr. Gandhi, Daroga Prasad Rai, opdracht een nieuwe regering te vormen. Er kwam een zespartijencoalitie tot stand: Congrespartij, Prajasocialisten. rechtse communisten, Bharatiya Kranti Dal, Jharkhand en Soshit Dal. Het nieuwe kabinet telt drie leden: twee van de Congrespartij en een van de Jharkhand Party. *(India News* 21-2)

(Vor. ber. pag. 75/11

WEST-BENGALEN ONDER PRESIDENTIEEL BEWIND NA UITEENVALLEN VERENIGD FRONT

Sinds het aan de macht komen van de regering van het Verenigd Front in februari 1969 (pag. 172/1-1969) zijn gezag en orde in West-Bengalen aanzienlijk afgenomen.

Onlusten en Gheraos

Er deden zich herhaaldelijk botsingen voor tussen leden van de marxistische-communistische partij CPI (M) en aanhangers van de andere regeringspartijen zoals de (pro-Moskou) communisten (CPI), het Forward Bloc, de Revolutionaire Socialistische Partij (RSP), de Samyoekta-socialisten (SSP) en het Socialistische Eenheidscentrum (SUC), waarbij talrijke doden vielen. In het dorp Kanki bijv., waar de CPI (M) een volksrechtbank zou hebben ingesteld die politieke tegenstanders boetes oplegde, kwamen bij gevechten tussen CPI (M) en Forward Bloc op 22 juli 1969 minstens 9 mensen om het leven, raakten 22 gewond en werden 20 huizen in brand gestoken.

De botsingen tussen de partijen hingen ook vaak samen met door hen ondernomen pogingen de aan hen verwante vakbewegingen te pous-

seren en deze de suprematie te verschaffen. Zo vormde het mijngebied van Asansol een van de voornaamste conflictcentra van vakbonden en partijen; aldaar werden tussen juni en november 1969 minstens 20 mensen gedood.

Een van de gevolgen van de onlusten was het toenemen van het aantal particuliere legers. (Normaliter beschikken partijen en politieke instellingen in India over „vrijwilligerstroepen", waarvan er minstens 80 bestaan; als sterkste wordt beschouwd de uiterst rechtse Rashtriya Swayam Sewak Sangh (RSSS), die aan de Jan Sangh verwant is.)

Nadat de marxisten hun voornemen hadden bekendgemaakt een strijdmacht van 50.000 vrijwilligers in West-Bengalen op de been te brengen, volgden het Forward Bloc en andere partijen van het Verenigd Front dit voorbeeld.

Ook werd in geschillen in de industrie steeds meer gebruik gemaakt van de „gherao"-methode (zie pag. 172/2-1969), wat met de arbeidsonrust en de botsingen tussen vakbonden op ernstige wijze de industriële produktie nadelig beïnvloedde.

De eerste grote gherao-actie deed zich voor op de theeplantages in het noorden, waar volgens een woordvoerder van de Indian Tea Association op 14 mei 1969 in de voorafgaande twee maanden 33 gevallen van gherao waren voorgekomen, naast langzaamaan-acties, intimidatiepogingen, stakingen enz. De gheraos waren volgens deze woordvoerder niet het werk van de PCI (M), maar van de door de CPI, RSP en SSP gecontroleerde vakbonden. Dikwijls hadden de vakbondsleiders hun greep op de arbeiders verloren. De politie kwam pas tussenbeide als geweld werd gebruikt.

Twee incidenten waarbij veiligheidstroepen van buiten West-Bengalen — personeel van de Centrale regering — het vuur openden op arbeiders van onder regeringsbeheer staande fabrieken leidden tot gespannen verhoudingen tussen de regering van West-Bengalen en de Unieregering te New Delhi. De incidenten deden zich voor op 24 maart in de staalfabriek van Durgapur, waarbij 34 arbeiders cn 35 man van de veiligheidstroepen gewond raakten, en op 8 april in de artilleriewerkplaats Cossipore te Calcutta. waar 4 arbeiders werden gedood en 9 gewond. Als protest tegen het gebruik van vuurwapens vond op 10 april een algemene staking in West-Bengalen plaats. Bij een treffen die dag tussen postende stakers, stakingbrekers en politie vielen 2 doden, terwijl 22 personen verwondingen opliepen.

De toestand werd nog gecompliceerder door conflicten tussen vakbonden onderling en door de activiteiten van Maoïstische „Naxalieten"*), die zich tegen het Verenigd Front kantten. Zo deelde de leiding van een glasfabriek op 6 juni mee dat zij zich genoopt zag tot uitsluiting van arbeiders vanwege botsingen tussen de gevestigde SUC-vakbond en een pas opgerichte CPI(M)-bond, welke tot een produktiedaling van 50% hadden geleid.

In bijna alle grote ondernemingen in de industriestad Durgapur daalde de produktie in de laatste week van mei drastisch tengevolge van een reeks gheraos, die georganiseerd zouden zijn door Naxalieten, vaak tegen de zin van de vakbondsleiders

De voorzitter van de vier voornaamste Kamers van Koophandel te Calcutta zei op 24 juni dat met toezicht belast staf personeel onderworpen werd aan een onwaardige en kwalijke behandeling en dat met name in afgelegen gebieden politiebescherming niet beschikbaar was Langzaam-aan-acties in vele fabrieken hadden over de gehele linie tot een produktiedaling van 15 à 20% geleid Tevens waren vele uitbreidingsprogramma's vanwege de huidige toestand tot stilstand gekomen

Sushil Dhara, minister van handel en industrie en secretaris van het Bangla-Congres, werd van 21-24 mei door personeel van het staatselectriciteitsbedrijf aan een gherao onderworpen, nij vastte de gehele periode en weigerde dc politie toestemming te verlenen hem te hulp te komen Zijn houding verklaarde hij op 21 juni met de uitspraak dat hij als aanhanger van Gandhi de aandacht wilde vestigen op „het discriminerend gebruik van dit wapen" en hij gaf industrielen de raad zich niet aan dwang of intimidatie te onderwerpen

Het hooggerechtshof te Calcutta, dat in 1967 gheraos illegaal had verklaard als deze gepaard gingen met opsluiting of vrijheidsbeperking, bepaalde in juni 1969 dat de politie aan gherao onderworpen personen moest bevrijden zonder op een bevel van het hof te wachten

Leiders van het Verenigd Front verklaarden op 2 juli een absoluut verbod van gheraos noch gewenst noch uitvoerbaar te achten Premier Ajoy Mukherjee, die zich voor de economische gevolgen bevreesd toonde, ontkende ooit een verbod te hebben gesuggereerd

De ongeregeldheden deden zich niet alleen voor in fabrieken, maar vonden ook plaats op de universiteit van Calcutta, op scholen en in ziekenhuizen. Ook onder de politie ontstond onrust.

Op 13 maart 1969 kwam het tot ernstige botsingen aan de universiteit van Calcutta, toen de vice-kanselier zeven uur in zijn kamer gevangen werd gehouden door Naxalitische studenten, tot hij door aanhangers van het Verenigd Front werd bevrijd Toen deze vervolgens een betoging hielden om hun „overwinning" te vieren werd een bom in hun midden geworpen, waardoor een student om het leven kwam

Op 1 mei vonden te Calcutta gevechten plaats tussen demonstranten van het Verenigd Front en van de Naxalieten, waarbij minstens 100 personen gewond raakten voordat de politie met gebruik van traangas de orde herstelde

Het personeel van een ziekenhuis te Calcutta, dat 27 dagen lang in staking was, leverde op 26 aug 1969 slag bij de ingang van het ziekenhuis met aanhangers van de CPI(M) en de RSP, 69 mensen, onder wie 22 patienten, raakten gewond

De politie, die onder de verantwoordelijkheid valt van de vice-premier en minister van binnenlandse zaken, de CPI (M)-leider Jyoti Basu, werd er herhaaldelijk van beschuldigd in de botsingen van ae partijen niet tussenbeide te komen en evenmin de slachtoffers van de gheraos te beschermen Dit had een slechte invloed op het moreel en de discipline van de politie Na een geschil tussen politie en studenten te Durgapur voerden ca 300 politiemannen een aanval uit op de technische faculteit, waarbij zij op studenten en stafleden inhakten — 63 moesten naar het ziekenhuis worden vervoerd — en het vuur openden, waardoor een student werd gedood Op 31 juli bestormden enkele honderden politiemannen het parlementsgebouw uit protest tegen de dood van een van hun collega's twee dagen eerder tijdens een botsing met SUC-leden Parlementsleden werden aangevallen (ca 20 van hen raakten gewond) en meubilair werd vernield Deze actie had tot gevolg dat 18 leden van de politie werden ontslagen, van wie 5 werden gearresteerd

Verzet Bangla-Congres

Het secretariaat van het Bangla-Congres aanvaardde op 6 okt. 1969 unaniem een resolutie waarin botsingen tussen de partijen en gheraos veroordeeld werden. Voorts werd verklaard: „Als zulke botsingen en wetteloosheid niet onmiddellijk worden gestaakt, zal het Bangla-Congres zich genoodzaakt zien een verzetsbeweging volgens Gandhiaans principe op te bouwen om aan deze ondragelijke toestand een einde te maken". Het politbureau van de CPI (M) reageerde 8 okt. hierop met een verklaring dat „de lasterlijke resolutie geen verband hield met de werkelijkheid" en het Bangla-Congres slechts „ten prooi aan reactionairen" kon doen vallen.

Tijdens een bijeenkomst van de commissie van het Verenigd Front op 16 okt. verklaarde minister Dhara dat in West-Bengalen 378 personen waren vermoord en 673

---

*) Onder Naxalieten wordt een groep pro-Chinese extremisten verstaan, die uit de Communistische Partij van India (Marxistisch) getreden of gestoten zijn Hun naam ontlenen zij aan de opstand van Naxalbari in 1967, waar zij voor het eerst actief waren (pag 750/1-1967) Volgens de secretaris-generaal van de CPI(M), P Sundarayya zouden ca 10 000 leden de partij hebben verlaten The Statesman van 3 jan 1969 schatte het aantal Naxalieten in Andra op 6 000, in West-Bengalen op 5 000, in Kerala op 4 000, m Bihar op 1000, in Oettar Pradesh op 700 en in Madhya Pradesh en Rahasthan op 200 elk Een organisatie in geheel India zou tot dusver ontbreken

De minister van binnenlandse zaken, Chavan, verklaarde op 3 maart in het Lagerhuis dat de regering over inlichtingen beschikte dat „kleine hoeveelheden" Chinese wapens en munitie West-Bengalen waren binnengekomen en dat de Naxalieten in het bezit zijn van Chinese wapens

Als leider en theoreticus geldt Charu Mazumdar De Naxalieten richten zich vooral tegen (groot) grondbezitters en zakenlieden De acties worden hoofdzakelijk gevoerd door gewapende boeren die onder leiding staan van studenten, aldus AFP/Le Monde (26-11-1969)

gewond sedert de installatie van de regering tot 4 okt.; voorts dat er in augustus 25 en in september 40 botsingen tussen de partijen hadden plaatsgevonden. Tot augustus was er van 376 gheraos sprake geweest, waren meer dan 6 miljoen mandagen verloren bij 551 stakingen en 73 sluitingen, waarbij 574.129 arbeiders betrokken waren; 36 hoofden van scholen waren door gheraos en intimidatie tot heengaan gedwongen; 37 gevallen van gherao en aanslagen op praktiserende geneesheren in ziekenhuizen vonden plaats. De politie was in 292 gevallen van botsingen tussen partijen niet opgetreden. In 1.010 strafzaken waren aanklachten ingetrokken of was een onderzoek gestaakt.

Bijna alle andere partijen van het Verenigd Front beschuldigden de CPI(M) van het gebruiken van geweld tegen andere partijen en van het benutten van het bestuursapparaat en de politie om eigen belangen te bevorderen.

Verschillende schattingen over het aantal politieke moorden werden gegeven: volgens minister Dhara op 26 okt. waren dit er ca. 130, volgens een CPI(M)-woordvoerder slechts 50. Minister Chavan verklaarde op 6 dec. te New Delhi dat het aantal moorden in 1969 tengevolge van partijbotsingen in West-Bengalen 101 bedroeg, vergeleken met 31 in Andra Pradesh en 25 in Kerala.

Hoewel op een bijeenkomst van het Verenigd Front op 26 okt. overeenstemming was bereikt over een aantal maatregelen om de orde te herstellen en de conflicten tussen de partijen te beëindigen, duurden de botsingen tussen de partijen voort: van 1-4 nov. werden 3 CPI-leden, een lid van het Forward Bloc en een aanhanger van de RSP door CPI(M)-aanhangers gedood. Ministers van alle in het Verenigd Front samenwerkende partijen woonden de begrafenis van de drie CPI-leden bij en veroordeelden in toespraken de moord op hen.

Tijdens een conferentie van het Bangla-Congres (1-2 nov.) werden resoluties aanvaard, waarin een protestcampagne tegen politiek geweld werd voorgesteld en waarin werd verlangd dat excessen zouden worden gestaakt en dat gheraos in scholen en ziekenhuizen, bij de spoorwegen en bij regeringsondernemingen niet zouden worden toegelaten, al werd de onvermijdelijkheid van gheraos in sommige gevallen vanwege de ,,onvermurwbare houding" van sommige werkgevers erkend.

Premier Mukherjee zei op 4 nov. tegen journalisten dat hij er niet zeker van was dat bij tussentijdse verkiezingen voor de Lok Sabha het Verenigd Front als één blok zou optreden; hij herinnerde eraan dat bij de algemene verkiezingen van 1967 twee linkse allianties waren opgetreden, een o.l.v. het Bangla-Congres en de CPI en een o.l.v. de CPI(M).

Nadat CPI(M)-aanhangers minister Dhara tijdens een openbare bijeenkonist op 22 nov. met stenen hadden bekogeld, waarbij de politie geen poging deed tussenbeide te komen, besloot het secretariaat van het Bangla-Congres op 24 nov. een satyagraha (geweldloos verzet) te organiseren in de vorm van een openbaar vasten door partijleden.

Mukherjee en 30 andere vrijwilligers hielden vervolgens een driedaagse hongerstaking van 1 tot 4 dec. in een tent in een park te Calcutta, terwijl ca. 1.500 andere partijleden in 123 plaatsen in West-Bengalen een soortgelijke actie voerden. Tijdens zijn vasten werd Mukherjee door duizenden bezocht, o.w. CPI-, Forward Bloc-, SUC- en Lok Sevak Sangh-leden van zijn regering, om hem hulde te brengen. Aanhangers van de CPI(M) daarentegen vernielden zijn tent en bekogelden de hongerstakers en de menigte met stenen, ondanks oproepen van hun partijleiders de actie te negeren. Soortgelijke driedaagse vastenacties werden door vrijwilligers tot 31 dec. voortgezet.

Het hoogtepunt van de campagne vormde een massale hongerstaking van 24 uur (28-29 dec.), waaraan werd deelgenomen door 192.000 leden van het Bangla-Congres (o.w. Mukherjee) en ca. 20.000 leden van de richting der Praja-socialisten die het Verenigd Front steunt.

Op 1 jan. verklaarde premier Mukherjee dat het Bangla-Congres het resultaat zou afwachten van pogingen ondernomen door Bibhuti Das Gupta, de leider van de Lok Sevak Sangh, om de spanningen binnen het Verenigd Front te beëindigen alvorens het programma van de tweede fase van de beweging af te werken.

De secretaris van de CPI(M) in West-Bengalen, Promode Das Gupta, zei de volgende dag dat zijn partij niet aan besprekingen over eenheid zou deelnemen, tenzij Mukherjee verklaringen introk waarin hij de regering als ,,onbeschaafd" en ,,barbaars" had beschreven en de CPI(M) als ,,een partij van rovers" had gekenschetst. Het bestuur van het Bangla-Congres evenwel deelde op 12 jan. mee dat Mukherjee geen van zijn verklaringen onder druk van de CPI(M) zou intrekken en dat de ,,verzetsbeweging" van de partij zou voortduren ,,tot de politiek van botsingen en bloedvergieten ophield".

Aftreden Mukherjee

Terwijl de onlusten en gewelddaden voortduurden, werd de neiging tot voortzetting van de coalitie met de marxisten bij de andere partners van het Verenigd Front steeds geringer, vooral bij het Bangla-Congres. Op 8 maart liet premier Ajoy Mukherjee weten dat hij en drie andere ministers van het Bangla Congres niet in staat. waren in de regering te blijven, daar de marxistische communisten zich overgaven aan .,fascistische activiteiten". Hij probeerde nog een week lang de coalitie te redden. De marxisten verzetten zich tegen een herverdeling van de portefeuilles, welke ten doel had het ministerie van binnenlandse zaken onder andere leiding te brengen. De andere partners in het Verenigd Front verwierpen een marxistisch voorstel binnen dit ministerie een interministerieel adviserend comité in te stellen. Mocht de regering echter aftreden dan wilden de marxisten binnen zes weken nieuwe verkiezingen, maar op 15 maart verlangde Basu dat de marxisten met de vorming van een nieuwe regering zouden worden belast als Mukherjee zou heengaan, omdat zij de grootste partij waren.

Op 16 maart tenslotte diende premier Mukherjee officieel zijn ontslag in, omdat hij niet in staat was de bevolking tegen verschillende soorten kwellingen te beschermen. ,,Ik zou verraad plegen jegens het volk als ik in deze situatie als premier aanbleef", aldus Mukherjee.

Uit protest tegen de door Mukherjee's aftreden veroorzaakte val van de coalitieregering vond op 17 maart een algemene 24 uursstaking plaats, welke door de onder marxistische leiding staande vakbonden was afgekondigd. De staking ging gepaard met incidenten waarbij minstens 37 doden en meer dan 300 gewonden vielen. Op verscheidene plaatsen opende de politie het vuur. Het leger werd in staat van paraatheid gebracht.

De leider van de CPI(M), Basu, kreeg op 18 maart van de gouverneur opdracht vóór 20 maart na te gaan of hij over voldoende steun voor de vorming van een nieuw kabinet kon beschikken. Basu wei-

Marxisten eisen op 18 maart voor de woning van de gouverneur van West-Bengalen de benoeming van Basu tot premier.

gerde echter de partijen te noemen die hem zouden steunen, terwijl 10 van de 14 partijen van de vroegere coalitie schriftelijk verklaarden geen door de CPI(M) beheerste regering te zullen steunen.

Instelling presidentieel bewind

Toen heit de gouverneur op 19 mrt. bleek dat noch Basu noch de oppositie de vereiste meerderheid wist te verwerven om een stabiele regering te vormen, adviseerde hij de president het parlement van de deelstaat ,,tijdelijk" te schorsen tot de politieke toestand stabieler zou zijn.

Op advies van het kabinet te New Delhi ging president Giri op 19 maart tot schorsing over en plaatste hij West-Bengalen onder presidentieel bewind, voor de tweede maal sinds de algemene verkiezingen van 1967 (zie pag. 543/3 e.v.-1968).

In een buitenwijk van Calcutta kwam het op 22 maart tot een botsing tussen ca. 2.500 met bommen en stokken bewapende marxistische betogers, waarbij drie personen werden gewond.

Op 31 maart werd op de marxistische leider een moordaanslag gepleegd, toen hij in Patna (Bihar) arriveerde voor een partijbijeenkomst. Het door een nog onbekende afgevuurde schot miste Basu, doch trof een van zijn aanhangers die dodelijk werd gewond. Premier Indira Gandhi en andere politieke leiders veroordeelden de aanslag, doch sommige rechtse parlementsleden waarschuwden Basu dat ,,geweld geweld voortbrengt". (The *Times*, NZZ, Le Monde, KCA)

Achtergronden

The Financial Times schreef over de toesiand in West-Bengalen op 12 mrt o a ,De meest extreme vormen van geweld hebben plaatgevonden op het platteland n a v de herverdeling van land onder boeren zonder grond Het Verenigd Front besloot het maximum aan grond dat een boer zou kunnen bezitten te beperken en begon, zonder op de invnering van enige wet daarover te wachten, zijn beslissing met geweld toe te passen In de praktijk was het onmogelijk te zeggen wie te veel land bezat door in het landregister te kijken, omdat de grotere boeren hun surplus aan vrienden of verwanten hadden overgedragen, en in vele gevallen waren de marxisten te ongeduldig voor elke legale procedure In plaats daarvan stuurden zij benden naar de dorpen die ad hoc beslissingen troffen op grond van plaatselijke informatie of van verkeerde inlichtingen Onvermijdelijk werd wat als een ruwe en vlotte rechtspraak begon snel aanzienlijk ruwer maar veel minder juist Concurrerende benden werden door plaatselijke aanhangers gemobiliseerd, een groot stuk land werd geheel ten onrechte alsmede illegaal onteigend en sommige bceren die hun bezit verdedigden werden Icvend in hun boerderijen verbrand

West-Bengalen met tegen de 50 miljoen inwoners behoort tot de dichtstbevolkte gebieden in India. Calcutta, aldus de N Z Z (4-12-1969), is de stad met de meeste daklozen en het grootste industrieproletariaat. Bij de verdeling van het Indische subcontinent in 1947 werden de jutefabrieken in West-Bengalen afgesneden van hun grondstofbronnen in Oost-Bengalen, dat sindsdien tot Pakistan behoort. 17 mln vluchtelingen zwierven tussen beide delen, vele vestigden zich in Calcutta. Volgens The Financial Times telt Groot-Calcutta thans ca. 9 mln inwoners, waarvan bijna 1 mln werkloos of verborgen werkloos zou zijn. In geheel West-Bengalen zijn 17 mln arbeidsgeschikten, van wie ca. 6,5 mln geheel zonder werk zijn, tot de arbeiders zonder grundbezit behoren (met weinig of geen werk) of vluchtelingen uit Oost-Pakistan zijn. (Vor. ber. pag. 171/3-1969)

NECROLOGIEËN

BENTINCK VAN SCHOONHETEN, BARON ADOLPH WILLEM CAREL, Nederlands ambassadeur in Parijs, overleden 7 maart 1970 te Parijs

Baron Bentinck werd op 3 september 1905 te Ede geboren en studeerde rechten te Utrecht Na enige jaren werkzaam ie zijn geweest bij de Nederlandse Handelmaatschappij r i het n inisterie van financië i begon hij zijn diplomatieke loopbaan in 1939 als tijdelijk zaakgelastigde in Budapest In 1940 volgde zijn overplaatsing als zaakgelastigde naar Cairo, welk ambt hij tot 1945 vervulde Van 1946 tot 1950 was hij gezantschapsraad in Londen en van 1951 tot 1956 gezant te Eern

In 1956 volgde overplaatsing naar Parijs waar hij optrad als plaatsvervangend secretaris-generaal van de NAVO tot 1958, in welk jaar zijn benoeming volgde tot ambassadeur in Londen tegelijk optredeïïd als ambassadeur in IJsland

In 1963 vertrok hij als buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur naar Parijs The Times (9 maart) merkte op dat hij met succes de moeilijke post van Nederlands ambassadeur in Parijs tijdens de regering-De Gaulle heeft vervuld en de Nederlandse ambassade tot een van de centra van Parijs en de internationale society heeft gemaakt

BORN, MAX, Duits fysicus en Nobelprijswinnaar, overleden 5 januari 1970

Max Born werd op 11 december geboren als zoon van de Breslause anatoom en embrioloog Gustav Born Hij kwam na studie in de recntswetenschappen en de moraalfilosofie in de fysica terecht Na aan de universiteit van Gottingen enige jaren gedoceerd te hebben werd hij door Max Planck naar Berlijn gehaald waar hij buitengewoon hoogleraar werd. In 1919 kreeg hij een leerstoel in Frankfurt en in 1921 een leerstoel in Gottingen waar hij de wereldberoemde ,,Göttinger-school" stichtte Van grote betekenis voor zijn ontwikkeling was, benalve zijn vriendschappelijk en wetenschappelijk contact met Albert Einstein, de voordrachtcyclus die de Deense geleerde Niels Bohr in 1922 in Gottingen heeft gehouden

In de daarop volgende jaren ging Born zich intensiever bezig houden met de quanten-theorie In 1925 vatte hij met zijn leerlingen en Jordan de onderzoekresultaten van Heisenberg tot de omvattende theorie van de atomaire verschijningen sanen de z g quantentheorie

In 1933 werd Born wegens zijn Joodse afkomst gedwongen Duitsland te verlaten Nadat hij eerst in Cambridge en Bangalore in India had gedoceerd, haalde lord Rutner hem naar Edinburgh waar hij tot aan zijn emeritaat in 1953 aan de universiteit werkzaam was, inmiddels tot Brits staatsburger genaturaliseerd

Het buitengewone levenswerk van Born, dat onder meer bestaat uit twintig wetenschappelijke en filosofische boeken, alsook meer dan 300 essays, werd in 1954 bekroond met de Nobelprijs, die Born samen met de fysicus Walter Bothe ontving Na zijn emeritaat vestigde hij zich weer in Duitsland waar hij zich meerdere malen als tegenstander van de atoombewapening liet horen

BRÜNING, HEINRICH, Duits politicus en hoogleraar, overleden op 30 april 1970 in Norwich, Vermont in de VS

Heinrich Brüning die op 26 november 1885

te Munster werd geboren, studeerde rechten en economie en werd na de Eerste Wereldoorlog ambtenaar op het Pruisische irinisterie van sociale zaken Daarna werd hij adviseur van een vakbond en lid van de katholieke Zentrumpartei, waarvoor hij in 1924 in de Rijksdag werd gekozen en waarvan hij in 1929 fractievoorzitter werd Na de val van het laatste coalitiekabinet van de republiek van Weimar van de socialist Hermann Muller in 1930 werd Bruning door president Von Hindenburg met de vorming van een regering belast Aanvankelijk wist Bruning een kleine parlenentaire meerderneid voor zijn regering te vinden maar toen hij in juli vergaande financiele hervormingsmaatregelen wilde doorvoeren bleek er geen meerderheid voor zijn plannen te zijn Hij ontbond de Rijksdag, maar bij de nieuwe verkiezingen werd de Nationaal-Socialistische Partij van Hitler de tweede partij in de Rijksdag Bruning voerde hierop, gesteund door Von Hinaenwurg, een politiek onafhankelijk van de Rijksdag vnl mogelijk gemaakt door de stilzwijgende goedkeuring van de Sociaaldemocraten Toen in 1932 de ambtstermijn van Von Hindenburg afliep, wist Bruning hem over te halen zich weer kandidaat te stellen Na een felle verkiezingsstrijd waarbij Bruning zich zeer inzette voor Von Hindenburg, gelukte het Hitler, die zich eveneens kandidaat had gesteld te verslaan en werd Von Hindenburg herkozen als president Bruning meende nu ook tegen de Nationaal-Socialisten te kunnen optreden en verbood de SA en de SS

Toen Bruning maatregelen wilde nemen ter sanering van de door zware schulden belaste Oostpruisische landgoederen werd hij door een intrige van de Pruisische landadel, aangevoerd door de zoon van Von Hindenburg, die zelf grootgrondbezitter was, ten val gebracht Op 30 mei 1932 ontsloeg Von Hindenburg Bruning Opvolger werd Von Papen die eraan meegeholpen heeft de republiek van Weimar verder in de afgrond te storten Acht maanden later werd Hitler rijkskanselier Voor Bruning was in het Derde Rijk geen plaats meer Door vrienden tijdig gewaarschuwd vluchtte hij kort voor het bloedbad van 30 juni 1934 uit Duitsland, waarna hij zich in de Verenigde Staten vestigde, en hoogleraar in Harvard werd

DOWDING, HUGH CASWALL TREMENHEERE, first Baron Dowding of Bentley Priory, Brits opperbevelhebber van Fighter Command en overwinnaar in de Battle of Britain, overleden 15 februari 1970 te Turnbridge-Wells (Kent)

Dowding werd op 24 april 1882 in Moffat in Schotland geboren Hij bezocht de koninklijke militaire academie in Woolwich en diende twaalf jaar in Gibraltar, Colombo, Hongkong en India In 1912 ging hij over naar de pas opgerichte luchtmacht, waarbij hij in de Eerste Wereldoorlog in Frankrijk vocht

In zijn verdere carriere was Dowding onder meer lid van de Air Council, belast mei research en technische projecten en als zodanig verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de moderne eenvleugelige jachtvliegtuigen (Halifaxes en Spitfires) en van de toen zeer nieuwe radar

In 1936 werd hij gepasseerd bij de benoeming van een nieuwe opperbevelhebber van de luchtmacht, maar wel kreeg hij het oppercommando van het nieuwe afzonderlijke Fighter Command, in welke functie hij voor de Britse overwinning in de zgn „Battle of Britain" heeft gezorgd Zijn tactische bevelvoering is echter niet zonder controverse geweest en in november 1940 werd hij op betrekkelijk bruuske wijze van zijn commando ontheven Hoewel in 1143 geadeld, heeft hij de noogste rang van Marshall of the Royal Air Force waarmee andere succesvolle bevelhebbers van de RAF uit de oorlogsjaren wel werden onderscheiden, nimmer bereikt

FILHO, JOAO CAFE, oud-president van Brazilie, overleden 21 februari 1970 te Rio de Janeiro

Filho, geboren in Natal in 1899, studeerde o a te Recife en was als journalist werkzaam toen hij zich in 1926 verkiesbaar stelde als afgevaardigde voor het Congres Hij speelde een belangrijke rol bij de opstand van 1930 die Getulio Vargas aan het bewind bracht Vari 1933-1937 had hij zitting in het Congres als federaal afgevaardigde voor Rio Grande do Norte Na enige jaren gedwongen buitenslands verbleven te hebben ging hij in 1945 weer in de politiek Hij werd toen weer federaal afgevaardigde voor Rio Grande do Norte Bij de verkiezingen van 1950 gaf hij steun aan Getulio Vargas, die hem in 1951 tot vice-president en voorzitter van de Senaat benoemde Na de zelfmoord van Vargas in augustus 1954 werd hij president van Brazilie In november 1955 legde hij zijn functie wegens gezondheidsredenen tijdelijk neer Inmiddels gehouden presidentsverkiezingen brachten daarop Juscelino Kubitschek aan het bewind

GARDNER, ERLE STANLEY, schrijver en advocaat, overleden op 11 maart 1970 te Temucula in Californie

Gardner werd op 17 juli 1889 te Malden (Mass) geboren en vestigde zich in 1911 als advocaat in Californie Zijn eerste clienten waren meestal Chinezen die moeilijkheden met de politie hadden In 1920 begon hij in zijn vrije tijd te schrijven, voornamelijk over jagen en vissen, maar pas in 1933 vond hij de juiste formule In dat jaar bood hij zijn uitgever twee boeken aan „The Case of the velvet claws" en „The case of the sulky girl" De held was de advocaat Perry Mason, bijgestaan door een trouwe secretaresse Della Street en de privé-detective Paul Drake Deze drie hoofdfiguren komen in een groot aantal boeken van Gardner voor Hij schreef er meer dan 140, waaronder ook reisverhalen Er zijn over de hele wereld naar schatting meer dan 75 miljoen exemplaren van verkocht Hij publiceerde ook wel onder het pseudoniem A A Fair

GRAVEMEYER, DR KOENO HENRICUS ESKELHOFF, predikant en oud-secretaris van de generale synode van de Nederlands Hervormde Kerk, overleden 13 februari 1970 te Wassenaar.

Dr Gravemeyer werd op 25 februari 1883 te Oosthem bij IJlst in een predikantengezin geboren Hij studeerde te Utrecht en begon zijn loopbaan als predikant van de Ned Herv Kerk te Giessen-Oudekerk in 1911 Vier jaar later verhuisde hij naar Voorburg en in 1920 ging hij naar Den Haag In 1939 nam hij de functie van secretaris der generale synode op zich. Kort daarop brak de oorlog uit Ds Gravemeyer wilde niet weten van enig compromis met de bezetter In 1941 werd hij in Scheveningen gevangen gezet In 1942 werd hij naar St Michelsgestel gebracht In 1946 verleende de Utrechtse universiteit hem, samen met kardinaal De Jong een ere-doctoraat in de godgeleerdheid Van 1946 tot 1952 was Dr Gravemeyer werkzaam als algemeen gedelegeerde van de generale synode der Nederlands Hervormde Kerk In 1952 ging hij met emeritaat

In de Tweede Wereldoorlog is Gravemeyer de ziel van het kerkelijk verzet geweest Zijn tochten langs de gemeenten, gesprekken met overheden, zijn brieven en protesten, zijn werk in het convent der kerken, het Interkerkelijk overleg, de commissie beginselen kerkorde — en na de oorlog — inzake de richtsnoeren bij de behandelmg van politieke gevangenen hebben hem in ruime kring bekendheid gegeven. Na de oorlog heeft hij zich samen met Dr W Banning en Prof Dr H Kraemer ingezet voor de beweging van de gemeenteopbouw

Voor zijn arbeid in de bezettingsjaren werd Dr Gravemeyer benoemd tot grootofficier in de orde van Oranje-Nassau.

HOOGTE. ALBERT VAN DER, schrijver, overleden op 13 februari 1970 te Voorburg.

Albert van aer Hoogte werd in 1909 re Amsterdam geboren en studeerde rechten, letteren en wijsbegeerte te Leiden Na een ambtelijke loopbaan in Nederlands-Indië, waar hij rechter in Bandoeng en officier van justitie in Soerabaja was, vestigde hij zich na de gewijzigde politieke verhoudingen in Den Haag en kwam in dienst van ae afdeling kunstzaken van die stad Hij verwierf de Vijverbergprijs van de Jan Campertstichting voor zijn boek ,,Het laatste uur" Voorts schreef hij de romans ,,Ballade van de oude stad" (1960) en ,,Huis in de nacht" (1956)

In 1932 werd hem de Volkenbondsprijs toegekend voor zijn scenario van de vredesfilm „l'Imagination de I'honneur"

HOORNIK, EDUARD JOSEF ANTONIE MARIE, dichter, schrijver en criticus, overleden te Amsterdam op 1 maart 1970

Ed Hoornik werd op 9 maart 1910 in Den Haag geboren en studeerde enige jaren aan de universiteit van Leiden waarna hij in de journalistiek ging Hij werkte o a bij De Tijd en het Algemeen Handelsblad In 1942 werd hij als redacteur van het Handelsblad gearresteerd en naar Dachau gebracht Later zat hij ook in Buchenwald gevangen De drie concentratiekampjaren hebben zijn verdere leven en ook zijn dichterschap sterk beinvloed Na de Duitse nederlaag werd hij redacteur van Vrij Nederland, van het internationale tijdschrift Centaur, nog later van de Gids en van Delta Hij was ook oprichter en redacteur van Criterium Aan de Gids is hij tot zijn dood verbonden geweest Na zijn redacteurschap van Vrij Nederland werd Ed Hoornik hoofd van de afdeling publiciteit van de Sticusa, de Stichting voor Culturele Samenwerking

Hoorniks eerste dichtbundels waren .,Het Keerpunt ' (1936), ,,Dichterlijke diagnose" (1937), .,Geboorte" en ,,Mattheus" (beide 1938). Voor de oorlog schreef hij poezie-kritieken in het tijdschrift Groot Nederland Met o a Adriaan van der Veen richtte hij toen ook het jongerentijdschrift Werk op In 1939 was hij redacteur van Criterium en eveneens van het poezietijdschrift Helikon, waarin onder zijn redactie Aafjes, Lehmann en Vasalis debuteerden Hij was ook de grote promotor en vriend van Achterberg

Na de oorlog verscheen ook proza van Hoornik en toneel In boekvorm verschenen o a ,,Stenen" en het toneelstuk ,,De bezoekers", studies over jonge dichters en de roman ,,De overlevenden"

Samen met zijn vrouw, Mies Bouhuys,

schreef hij o m een stuk over roerig Amsterdam
Als dichter en redacteur is Hoornik van veel belang geweest in de Nederlandse letterkunde Zijn stimulerende werkzaamheid was ook tot in de laatste protestacties der schrijvers merkbaar

KLEEREKOPER, DR SALOMON, oud-hoogleraar in de beginselen der economie alsmede de beginselen der economische en sociale politiek aan de Universiteit van Amsterdam, overleden 16 jan. 1970 te Amsterdam.

Dr. Kleerekoper werd in 1894 geboren en was al op jeugdige leeftijd leraar in de handelswetenschappen aan de HBS te Haarlem. In 1926 legde hij in Amsterdam het doctoraal examen economie af. Hij was de eerste accountant die de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam in 1932 afleverde. In zijn Amsterdamse studiejaren kwam Dr. Kleerekoper onder invloed van de theorieën van Limperg. Het was door zijn bijdrage dat Limpergs theorieën verder werden verbreid. Hij promoveerde in 1938 op een onderwerp over het gebruik van de wiskunde in de economie.
In de jaren dertig was hij actief als repetitor voor de economische faculteit te Amsterdam en als docent o.a. aan de Troelstraschool, de hogere kaderopleiding van het NVV. Nadat de faculteit der politieke en sociale wetenschappen was opgericht werd hij in 1949 tot hoogleraar in de nieuwe faculteit benoemd.
In de jaren twintig sloot hij zich aan bij de SDAP en later bij de socialistische zionistische beweging, de Poale Zion. Sindsdien is zijn streven steeds gericht geweest op de verwezenlijking van een universeel socialisme waarvan de socialisatie van de produktiemiddelen de belangrijkste doelstelling zijn. In 1963 trok prof. Kleerekoper zich geheel uit het Joodse werk terug.
Van Kleerekopers hand verscheen in 1956 het Vergelijkend Leerboek der bedrijfseconomie. Verder publiceerde prof. Kleerekoper regelmatig in ,,Vrij Nederland".

LIDDELL HART, SIR BASIL HENRY, Brits militair historicus, overleden 29 januari 1970
Liddell Hart werd op 31 oktober 1895 in Parijs als zoon van een Engels geestelijke geboren Hij studeerde bij het uitbreken van ae Eerste Wereldoorlog in Cambridge geschiedenis en maakte als jong officier in 1916 de vruchteloze massale offensieven aan de Somme mee De toen opgedane ervaringen brachten hem tot het uitdenken van een nieuwe infanterietechniek, waarbij opnieuw elementen van verrassing en mobiliteit in het geding zouden kunnen worden gebracht
Deze denkbeelden heeft hij later uitgewerkt in zijn eerste werk „New Methods of infantry training". In 1927 nam hij ontslag uit militaire dienst en werd hij militair correspondent van de Daily Telegraph. In 1935 ging hij over naar The Times. Hij was het echter niet eens met de „appeasement"politiek van dat blad en in 1939 nam hij ontslag.
In meer dan veertig boeken heeft Liddell Hart zijn opvattingen over de moderne oorlogsvoering uiteengezet. In de jaren twintig en dertig ontvingen zijn theorieën over de mogelijkheden en consequenties van de mechanische oorlogsvoering in zijn eigen land echter weinig gehoor.
Het zijn vooral de Duitse generaals Guderian en Rommel geweest die van zijn denkbeelden hebben geprofiteerd De door Liddell Hart geformuleerde „infiltratietactiek" was een van de ingrediënten van de latere Duitse Blitzkrieg
In 1937 werden zijn verdiensten erkend toen hij tot persoonlijk adviseur van de conservatieve minister voor defensie Hore-Belisha werd benoemd
Na de oorlog wijdde hij zich voornamelijk aan het publiceren van historische werken

MULDERIJE, MR. HENDRIK, advocaat en oud-minister van justitie, overleden op 18 maart te Amsterdam

Mr Mulderije werd op 4 januari 1896 in Zutphen geboren, waar hij het stedelijk gymnasium bezocht Daarna studeerde hij in de rechten te Utrecht, waar hij in 1920 promoveerde Hij vestigde zich in hetzelfde jaar als advocaat en procureur in Amsterdam
Mr Mulderije was van 1951 tot 1952 minister van justitie in het tweede kabinet-Drees Sinds 1929 was hij lid van de Christelijke historiscne unie In aeze partij heeft hij vele functies bekleed, o a als lid van het hcofdbestuur en voorzitter van de kamerkring Amsterdam
Sinds juni 1962 maakte mr. Mulderije voor de CHU deel uit van de Provinciale Staten van Noord-Holland.
Mr. Mulderije was voorzitter van het IKOR (Interkerkelijk overleg in radio-aangelegenheden) en penningmeester van de oecumenische raad van kerken in Nederland
Als advocaat en procureur gold hij als een deskundige op het gebied van het burgerlijk recht, het handelsrecht en het binnenvaartrecht

RUSSELL, 3rd Earl, BERTRAND ARTHUR WILLIAM, Brits filosoof, wiskundige en Nobelprijswinnaar, overleden 2 februari 1970 te Penrhyndeudraeth, Wales

Bertrand Russell werd op 18 mei 1872 in Trelleck geboren Hij behoorde tot een van Engelands oudste adellijke geslachten Zijn ouders waren radicaal hervormingsgezind maar daar zij jong stierven werd Russell door een zeer puriteinse en conformistische grootmoeder opgevoed Hij studeerde te Cambridge aan het Trinity College fiosofie en wiskunde Na een korte tijd als attache aan de Britse ambassade in Parijs werkzaam te zijn geweest, huwde hij in 1894 zeer tegen de zin in van zijn familie de Amerikaanse Alis Pearsall Smith, waarna hij naar Duitsland vertrok om daar het socialisme te bestuderen, waaraan hij zijn eerste boek „German Social Democracy" heeft gewijd
In een jarenlange samenwerking met A N Whitehead ontstond in de jaren 1910 tot 1913 het driedelige werk „Principia Mathematica", een van de belangrijkste uitingen van het Europese denken in de 20ste eeuw
Tijdens de Eerste Wereldoorlog nam Russell een pacifistische houding in. waardoor hij in 1916 als hoogleraar in Cambridge ontslagen werd In 1920 werd hij weer benoemd In de jaren twintig studeerde hij in China en was hij o a aan de Universiteit van Peking verbonden In de dertiger jaren zette Russell zich in voor het onafhankelijkheidsstreven van de Indiers Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij verbonden aan de universiteiten van Harvard, Los Angeles en New York
In 1924 keerde hij naar Cambridge terug waar hij in 1946 een geschiedenis van de Westerse filosofie het licht deed zien
In 1950 werd Russell de Nobelprijs voor de literatuur toegekend in 1957 kreeg hij de Kalinga prijs van de Unesco
Russell heeft vooral grote bekendheid gekregen door zijn radicale stellingname in

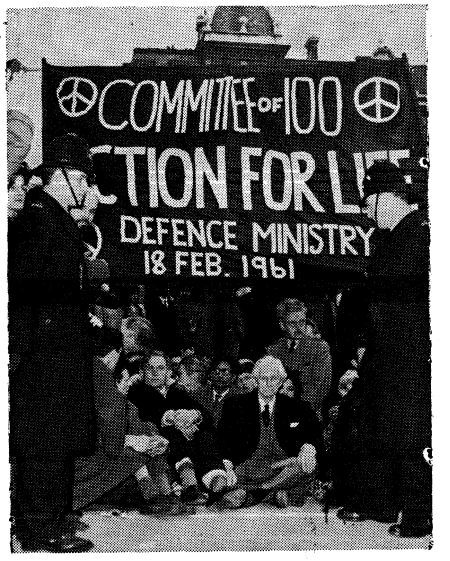

tal van controversiele zaken, zoals de verhouding man-vrouw, de opvoeding van kinderen, de vrijheidsstrijd van de kolonien en de atoombewapening
Zijn pacifistische opstelling in de Eerste Wereldoorlog deed hem in de gevangenis belanden Na de oorlog bezocht hij met een delegatie van de Britse Labourpartij de Sowjet-Unie, als één van de eersten waarschuwde hij tegen het dictatoriale karakter van de Bolsjewistische beweging en hij bleef een streng criticus van het Sowjet-communisme, zelfs tijdens de Tweede Wereldoorlog toen Rusland zeer populair was in het westen Na zijn verblijf in China schreef hij een boek waarin hij de Westerse en Japanse invloed in China sterk becritiseerde Samen met zijn tweede vrouw stichtte hij een school waar de leerlingen een grote mate van vrijheid werd toegestaan Hij schreef twee boeken over dit onderwerp „On Education" en „Education and social order". Over het huwelijk schreef hij een indertijd zeer controversieel werk „Marriage and Morals" In 1934 publiceerde hij zijn belangrijkste niet-filosofisch werk t w „Freedom and Organisation" waarin hij de belangrijkste oorzaken van de politieke, sociale en economische veranderingen in het 19e eeuwse Europa en Amerika schetste In de dertiger Jaren werd hij zeer in beslag genomen door de opkomst van Hitler, wat hem er toe bracht zijn pacifisme vaarwel te zeggen Na de Tweede Wereldoorlog verhief hij zijn stem tegen de atoombewapening Hij was een van de medeoprichters van de Campaign for Nuclear Disarmament in 1958, een beweging waarmee hij enkele jaren later brak
In 1960 richtte hij het zgn „Comité van 100" voor burgerlijke ongehoorzaamheid tegen atoombewapening" op Voor dit comité heeft hij veel werk verzet hij hield talloze lezingen, nam deel aan protestbijeenkomsten en -demonstraties In 1962 werd hij tot een week gevangenisstraf veroordeeld In 1963 kondigde hij de oprichting aan van de Bertrand Russell Peace Foundation en de Atlantic Peace Foundation die zich zouden moeten bezig houden met het organiseren van het verzet tegen de atoombewapening
Hij was tevens een van de initiatiefnemers van het zgn Vietnam-tribunaal
In 1967 verscheen het eerste deel van zijn autobiografie over de jaren 1872-1914

CENTRUM-LINKSE REGERING IN ITALIE

Italië heeft na een zes weken geduurd hebbende regeringscrisis opnieuw een kabinet waarin vertegenwoordigers van het zgn. centrum-links zitting hebben, d.w.z. de christen-democraten, de republikeinen, de socialisten en de unitaire socialisten.

De crisis dateerde van 7 februari toen Mariano Rumor en zijn christen-democratische minderheidsregering aftraden om zo een crisis te forceren en de vorming van een kabinet op basis van de uitslagen van de parlementsverkiezingen van mei 1968 (pag. 337 e.v. '68) mogelijk te maken. Deze verkiezingen resulteerden indertijd in een duidelijke meerderheid van 365 christen-democratische, sociaal-democratische, socialistische en republikeinse afgevaardigden. Op basis van deze uitslag werd toen een centrum-linkse regering onder leiding van Rumor gevormd, die op 5 juli 1969 haar ontslag aanbood, nadat er spanningen binnen zowel de socialistische partij als de christen-democratische partij waren ontstaan over de te volgen koers met betrekking tot de samenwerking met de communisten en die bij de socialisten resulteerden in een splitsing, daarmee een eind makend aan de sinds 1966 bestaande samenwerking tussen de sociaal-democraten en de socialisten binnen de PSI. (pag. 433 e.v.-'69)

Omdat het niet lukte een nieuwe centrum-linkse regering te vormen, werd in begin augustus 1969 een christen-democratisch minderheidskabinet onder leiding van Rumor samengesteld, dat weliswaar op de steun van de andere meerderheidspartners kon rekenen, maar dat toch duidelijk, zoals het nog eens in een verklaring van de PSI werd gesteld, voor een beperkte tijd diende aan te blijven (pag. 564 e.v. '69).

Dit kabinet nu werd met wat men wel noemde ,.de hete herfst" geconfronteerd: sinds september 1969 werd het land geteisterd door stakingen, 'ellen en bomaanslagen, die zo'n omvang aannamen dat velen de Italiaanse democratie ernstig bedreigd achtten en dat, met name in de buitenlandse pers, een militaire staatsgreep niet uitgesloten werd geacht. (Zie ,,Achtergronden" hieronder.) Wel waren in oktober 1969 al besprekingen tussen de vier centrum-linkse partijen begonnen over een eventueel herstel van de coalitie, maar deze leverden geen noemenswaardge resultaten op. Het was de bomaanslag op een bank in Milaan op 12 december 1969 waarbij 14 doden vielen, die de vroegere coalitiepartners weer aan de tafel bracht. Op aandrang van vooral de leider van de republikeinse partij Ugo La Malfa, die de krachtige steun kreeg van premier Rumor werd besloten dat de secretarissen van de vier partijen bijeen zouden komen, om te zien of het mogelijk zou zijn een nieuwe regering te vormen. In de loop van januari kwam dit overleg op gang en het resulteerde in het aftreden van het minderheidskabinet Rumor.

Le Monde (10-2) wijst overigens op de bedenkelijke kant van deze gang van zaken. Eens te meer, aldus het blad, heeft men een crisis geforceerd zonder dat de volksvertegenwoordigers er iets in te zeggen hebben gehad. In een procedure die zo langzamerhand een gewoonte schijnt te gaan worden, heeft het kabinet zijn ontslag ingediend, zonder dat daar een parlementaire stemming aan vooraf is gegaan. Alles, aldus het blad, wordt door de partijleidingen, die geheel buiten de controle van de kiezers vallen, geregeld.

Dit heeft overigens niet betekend dat de vorming van de nieuwe coalitie-regering zonder moeilijkheden is verlopen. Integendeel, de tegenstellingen tussen de verschillende partners waren zo groot dat de kunstmatig gecreëerde crisis snel uitgroeide tot wat men algemeen als de zwaarste politieke crisis sinds de Tweede Wereldoorlog aanmerkte, en vele waarnemers voorspellen ook het thans gevormde kabinet geen lang leven.

Mariano Rumor opnieuw premier

De standpunten van de vier partijen stonden op bepaalde punten lijnrecht tegenover elkaar en de scheidingslijn liep niet alleen tussen de twer socialistische partijen, maar bovendien nog dwars door de christen-democratische partij.

Geschilpunten

De voornaamste geschilpunten hadden betrekking op de samenstelling van de gemeentebesturen van de grote steden, de provinciale en de gewestelijke besturen, de echtscheidingskwestie en het al of niet toestaan van amnestie aan deelnemers van de onlusten van herfst 1969. De standpunten ten opzichte van deze kwesties lagen in grote lijnen als volgt. De unitaire socialisten stelden de eis dat de gemeentebesturen van de grote steden. de provinciale en de gewestelijke besturen in het gehele land op dezelfde wijze uit de vier partijen moeten worden samengesteld als de centrale regering. De socialisten daarentegen stonden erop dat die plaatselijke bestuurslichamen in overeenstemming met de uitslagen van de plaatselijke verkiezingen dienen te worden gevormd.

Deze problematiek is daarom actueel, omdat uiterlijk in juni de regionale en gemeentelijke verkiezingen zullen plaatsvinden.

Het standpunt van de unitaire socialisten is te verklaren uit hun afwijzende houding ten opzichte van samenwerking met de communisten, de reden van de splitsing in het socialistische kamp in juli 1969. (pag. 433-'69)

Deze samenwerking zou, als gevolg van de uitslag van de komende regionale en gemeentelijke verkiezingen, wel eens noodzakelijk kunnen worden, omdat de Italiaanse communistische partij in midden-Italië zeer sterk is, en in belangrijke steden zoals Bologna, Modena, Parma, Ferrara, Livorno, Pisa en Arezzo reeds deelneemt aan het stadsbestuur. Zouden de communisten bij de komende verkiezingen dus

Weekblad 39ste jaargang No. 2018, pag. 22879-22894

weer sterker komen te staan, dan zijn allerlei plaatselijke coalities met communisten voor de samenstelling van de bestuurslichamen niet te voorkomen, iets wat de unitaire socialisten nu juist wel willen, door de bestuurslichamen samen te stellen als de centrale regering. Verder duchten zij, ten gevolge van de tot stand gekomen samenwerking van de drie grote vakbondsorganisaties en de daarmee samenhangende overwinning van de vakbonden bij de stakingen in het najaar van 1969, een toenemende invloed van de vakbonden ten koste van de politieke partijen. En hun grootste vrees daarbij is dat in de vakbonden de communistische invloed naar verhouding heel veel groter is dan in de partijen en dus ook in het parlement. Een ander geschilpunt betrof de voorgenomen wetgeving over de echtscheiding. (zie overzicht echtscheidingswetgeving). De christen-democraten meenden dat men tot een vergelijk met het Vaticaan moest zien te komen. De drie andere partijen wezen erop dat ten slotte niet de regering maar het parlement in laatste instantie beslist. En in beide Kamers is vastgesteld dat het wetsvoorstel waarbij echtscheiding neerkomende op de opheffing van de civiele consequenties van een huwelijk in bepaalde welomschreven gevallen, niet strijdig is met de Italiaanse grondwet waarin het Concordaat met de Heilige Stoel is opgenomen. De tegenstellingen tussen de vier potentiële coalitie-partners ten aanzien van deze problematiek werden nog eens verscherpt door een interventie van het Vaticaan tijdens de formatiebesprekingen. In een nota stelde het Vaticaan dat het betrokken wetsontwerp in strijd is met het Concordaat en dat er een gemengde Italiaans-Vaticaanse commissie dient te worden benoemd om de situatie te bespreken. Vooral de niet-confessionele partijen beschouwden deze stap van het Vatican als een onduldbare inmenging in de binnenlandse politiek.

Formatie-pogingen

Er werden in totaal drie pogingen gedaan om de centrum-linkse coalitie te herstellen. Allereerst werd de formatie-opdracht aan Rumor gegeven, maar hij bleek niet in staat de partijen tot elkaar te brengen. Vervolgens kreeg Aldo Moro de opdracht, maar ook hij boekte geen resultaat. De president van de Senaat, Amintore Fanfani was de volgende die met de vorming van een kabinet werd belast en het leek er aanvankelijk op dat hij een voor alle partijen aanvaardbaar regeringsprogramma had gevonden, maar de door hem gestelde eis dat de secretarissen van alle vier de centrum-linkse partijen zitting zouden hebben in het kabinet, stuitte vooral in zijn eigen partij op sterk verzet.

Donat-Cattin van de linkervleugel der christen-democraten sprak over een samenbundeling van alle macht, een oplappen van de partijen in de regering, op het gevaar af dat men de weg zal opgaan naar een soort gaullisme. Een andere christen-democraat had het over een pogen om de partijen de mond te snoeren en ze tot slaven te maken van hun eigen leiders, die op de ministerzetels zitten.

Toen ook Fanfani's pogingen waren mislukt, gingen er stemmen op algemene verkiezingen te houden. Vooral de socialisten bleken hiervan voorstanders, maar president Saragat zowel als de christen-democraten hadden hier ernstige bezwaren tegen, omdat nieuwe verkiezingen een belangrijk stuk noodzakelijke wetgeving aanzienlijk zullen vertragen.

Op 20 maart kreeg Rumor ten tweeden male de opdracht de mogelijkheden te onderzoeken voor de vorming van een nieuwe regering. Het gelukte Rumor de vier partijen op basis van een regeringsprogramma (voor inhoud zie hieronder) tot elkaar te brengen en op 23 maart kon Rumor aan president Saragat melden dat hij bereid was een nieuw kabinet van centrum-links te vormen.

Het regeringsprogramma op basis waarvan de vier partijen elkaar gevonden hebben, riep echter bij vele waarnemers de nodige vragen op. Le Monde (25-3) wijst erop dat het programma nog tal van controversiële punten bevat en dat Rumor het wel eens drukker zou kunnen krijgen met het verzoenen van de coalitie-partners dan met regeren. Ondanks de bereikte akkoorden moest Rumor nog enkele andere problemen oplossen. De socialisten hadden geëist dat Pietro Nenni de post van minister van buitenlandse zaken zou krijgen, maar Rumor stond erop Aldo Moro op die post te benoemen, om moeilijkheden met de christen-democraten te voorkomen. Het probleem werd opgelost toen Nenni zelf verklaarde niet in aanmerking te willen komen voor de functie. Op 27 maart had Rumor zijn regering samengesteld en op 28 maart had de beëdiging plaats.

In de nieuwe regering (voor samenstelling zie hieronder) hebben 17 christen-democraten zitting, 6 socialisten, 3 sociaal-democraten en 1 republikein. Alle negen stromingen binnen de christen-democraten en de vier stromingen binnen de socialisten zijn vertegenwoordigd. (Voor overzicht van verschillende stromingen pag. 802/3-'68 en pag. 745/3-'69.)

De eerste daad van de nieuwe regering was de benoeming van 56 staatssecretarissen, waarvan 33 christen-democraten, 14 socialisten, 7 sociaal-democraten en 2 republikeinen.

Samenstelling regering

De nieuwe regering van Mariano Rumor is dus samengesteld uit vertegenwoordigers van de vier partijen:

de christen-democraten (DC), de socialisten (PSI, links), de unitaire socialisten (PSU) en de republikeinen (PRI); premier — Mariano Rumor (DC); vice-premier Francesco De Martino (PSI); ministers zonder portefeuille — Paolo Emilio Taviani (DC), Remo Gaspari (DC), Camillo Ripamonti (DC), Maria Ferrari-Aggradi (DC), Eugenio Gatto (DC), Giacinto Bosco (DC); buitenlandse zaken — Aldo Moro (DC); binnenlandse zaken Franco Restivo (DC); justitie — Oronzo Reale (PRI); budget — Antonio Giolitti (PSI); financiën — Luigi Preti (PSU); schatkist Emilio Colombo (DC); defensie — Mario Tanassi (PSU); openbaar onderwijs — Riccardo Misasi (DC); openbare werken — Salvatore Lauricella (PSI); landbouw — Lorenzo Natali (DC), transport — Italo Viglianesi (PSI); post en telecommunicatie — Franco Maria Malfatti (DC); industrie en handel Silvio Gava (DC); arbeid — Carlo Donat-Cattin (DC); buitenlandse handel — Mario Zagari (PSI); koopvaardij — Salvatore Mannironi (DC); staatsdeelname — Flaminio Ficcoli (DC); gezondheid — Luigi Mariotti (PSI); toerisme — Giuseppe Lupis (PSU).

Regeringsverklaring Rumor

Op 7 april hield Rumor een rede voor de Senaat en het Huis van afgevaardigden, waarin hij de richtlijnen voor zijn nieuwe kabinet uiteenzette.

Rumor zei daarin onder meer dat de verkiezingen voor de gewestelijke raden, de provinciale staten en gemeenteraden op 7 en 8 juni gehou-

den zullen worden. De invoering van de nieuwe gewesten is, zo zei de premier, verreweg de belangrijkste taak van deze regering. Het gaat om een algehele wijziging in de structuur van het land. De bevolking wordt in haar geheel meer betrokken bij de openbare zaak en de grondvesten worden gelegd voor een Italië dat op grootscheepse wijze de nodige hervormingen zal kunnen uitvoeren.

Het is nu zaak dat men ten spoedigste ook de wet goedkeurt die de financiering van de gewesten regelt. Daarnaast moeten de gewestelijke raden grondwetten ontwerpen die ter goedkeuring moeten worden voorgelegd aan de centrale regering in Rome. Is men eenmaal zover dan kan waarschijnlijk in de loop van 1972 al een groot deel van de administratie van Rome worden overgedragen aan de gewestelijke hoofdsteden en wordt het gehele land gedecentraliseerd.

Verder kondigde Rumor een herziening van het strafrecht, het familierecht en een hervorming van de rechterlijke macht aan. Binnenkort zal een amnestie worden afgekondigd waarbij kleine straffen worden vrijgescholden. Daaronder vallen ook vrijwel alle vergrijpen die samenhangen met de stakingen in de laatste maanden van 1969.

Veel aandacht besteedde Rumor aan de economische politiek. Hij benadrukte de noodzaak van een economisch evenwicht en een monetaire stabiliteit en kondigde aan de investeringen met 15% te verhogen en naar een stijging van het nationale inkomen met 11% te streven. Verder zal er prijscontrole uitgeoefend worden en de kapitaalvlucht tegengegaan worden. Rumor deelde verder mee dat de invloed van de staat op het economische leven zal worden uitgebreid en wel door:

— de instelling van een interministeriële commissie die toezicht zal houden op de investeringen in de voornaamste publieke sectoren zoals onderwijs, volkshuisvesting en gezondheidszorg.

— uitbreiding van de bevoegdheden van de interministeriële commissie voor de planning.

— ontwikkeling van een planningspolitiek in nauwe samenwerking met de verschillende regionen en de vakbonden.

— het geven van extra geldelijke ondersteuning aan het zuiden binnen het kader van het vijfjarenplan voor dit gebied.

Het laatste gedeelte van zijn rede was gewijd aan de buitenlandse politiek. Het beleid van de nieuwe regering zal niet noemenswaard afwijken van dat van vorige regeringen, dus: trouw aan de NAVO als verdedigende alliantie binnen een bepaald gebied, bezorgdheid over de gebeurtenissen in het Midden-Oosten, wil tot samenwerking met landen als Tunesië, Algerije en Marokko en in het algemeen met de staten rondom de Middellandse Zee, versterking van de EG door toetreding van Engeland en andere democratische landen.

Van meer belang is wat hij zei over de echtscheidingswet. De regering is voornemens, aldus Rumor, zich strikt te houden aan de richtlijnen gegeven door het parlement in oktober 1967, toen bij meerderheid van stemmen werd besloten dat in samenwerking met de Heilige Stoel moest worden nagegaan welke artikelen van het concordaat in verband met gewijzigde omstandigheden moeten worden herzien. Rumor herinnerde de Senaat verder aan de nota-wisseling tussen de Italiaanse regering en de Heilige Stoel in 1966, 1967 en 1970 (zie pag. 233/2/3) en gaf als mening van de regering dat zij zich gebonden acht aan de handtekening die staat onder de tekst van het concordaat. Daarom kan niet worden geweigerd kennis te nemen van de zienswijze van het Vaticaan. De minister van justitie en de minister van buitenlandse zaken zullen contact opnemen met de Heilige Stoel en daarnaast zal de regering aan de Senaat rapport uitbrengen voor of tijdens het debat dat gevoerd gaat worden over het wetsvoorstel.

De gehele bevolking zal eventueel door middel van een referendum, waarbij de afschaffing van de reeds aangekondigde wet wordt verlangd, haar inzicht kenbaar kunnen maken en daarom zal het parlement ten spoedigste de wet, die nodig is om zulk een referendum te kunnen uitschrijven, moeten goedkeuren, aldus Rumor in zijn regeringsverklaring.

Achtergronden

Aan het Algemeen Handelsblad van 11 april ontlenen wij het volgende over de achtergronden van de stakingsgolven, studentenrellen. bomaanslagen en de regeringscrisis, die Italië in de afgelopen maanden getroffen hebben.

Sinds een half jaar is Italië tweemaal langdurig in het nieuws geweest. Eerst de .,hete herfst", die werd gekenmerkt door langdurige stakingsgolven, gewelddadigheden op straat en zelfs bomaanslagen. Daarna in febr. 1970 een nieuwe kabinetscrisis, die snel uitgroeide tot wat hier algemeen als de zwaarste politieke crisis sinds de tweede wereldoorlog werd aangemerkt.

Vlak voor Pasen kwam er in een sfeer van nervositeit en ongerustheid over de toekomst, tenslotte toch een nieuwe Italiaanse regering uit de bus. Met kunst en vliegwerk had formateur Rumor een vierpartijenkabinet gevormd, een formule die in de zomer van 1969 uit elkaar was gespat wegens de breuk tussen socialisten en sociaal-democraten, De al lang van alle glans ontdane toverformule centrum-links heeft nog een keer haar kans gekregen.

Voor het laatst, voorspellen vele Romeinen zwartgallig. Die pessimistisch gestemde Italianen hebben een behoorlijke kans om gelijk te krijgen. Het nieuwe kabinet-Rumor draagt namelijk — althans ogenschijnlijk — onoverbrugbare doctrinaire tegenstellingen in zich. Contradicties die door de gebeurtenissen van de ,,Hete Herfst" nog flink zijn verdiept. Maar zelfs als deze nieuwe regering het een tijdlang uithoudt, dan blijft er in Italië een gezagsvacuüm bestaan.

Een bomaanslag in een bank te Milaan eiste veertien doden

De centrum-linkse constellatie, die in het begin van de jaren zestig als oplossing van Italië's problemen werd gezien, heeft geleidelijk aan geloofwaardigheid ingeboet. Vele waarnemers menen dan ook dat de nieuwe regering geen oplossing voor Italië's nijpende problemen zal kunnen vinden. Het gezagsvacuüm en het uithollingsproces zijn zo groot dat sommige Italiaanse waarnemers heil beginnen te zien in de tijdelijke vorming van een sterke centrum-rechtse regering. Men komt tot deze zienswijze omdat men van mening is dat Italië zich in een crisis bevindt. Enerzijds is die crisis niet te vergelijken met de situatie waarin Duitsland in het begin van de jaren dertig verkeerde. Ondanks het rumoerig bestaan van een neo-fascistische partij is er in Italië thans geen sprake van een uiterst-rechts gevaar; bovendien zijn de economische en sociale omstandigheden niet te vergelijken met die welke veertig jaar geleden in Duitsland heersten, Maar dit neemt niet weg dat de nabije toekomst in Italië zorgen baart.

In de eerste plaats is daar het probleem van het arme zuiden. Men kan stellen dat Italië in twee verschillende werelden leeft, dat er twee maatschappijen naast elkaar bestaan. Aan de ene kant wordt de situatie in Italië gekenmerkt door een ongekende hoogconjunctuur, die in de westerse wereld alleen door Japan wordt overtroffen. Fiat, Pirelli, Montecatini zijn enkele van de uithangborden van deze geïndustrialiseerde maatschappij, die zich grotendeels boven de knie van de Italiaan laars bevindt. Aan de andere kant heeft Italië met hopeloos verouderde structuren te kampen, terwijl het benedendeel van de laars — ondanks enkele indrukwekkende industriecomplexen en andere onmiskenbare verbeteringen — een sociaal-economisch beeld te zien geeft dat meer bij de Noordafrikaanse problematiek past dan bij de Westeuropese.

De politieke instellingen en de gehele sociale omgeving zijn ver achtergebleven bij de economische groei. Geen westers land heeft zo'n snelle groei te zien gegeven van een plattelandseconomie naar een geïndustrialiseerde maatschappij.

In de afgelopen vijf jaar zijn er vier miljoen Italianen naar de steden verhuisd. Het is voornamelijk een trek van het arme Zuiden naar de industrie-centra in het noorden, met als gevolg dat er zich in steden als Turijn en Milaan miserabele krottenwijken hebben gevormd, die in andere westerse landen tijdens de industriële revolutie in de 19e eeuw ontstonden. Italië wordt geconfronteerd met een urbanisatie-proces, dat zich 100, 150 jaar geleden in andere delen van Europa had voltrokken. Op zichzelf is het dus al een klein wonder, dat deze ingriipende transformaties zich in de tijd van één generatie voltrokken, zonder dat de hele Italiaanse maatschappij door deze structurele aardverschuiving werd meegesleurd naar een links of rechts totalitair bewind.

Het miljoenenleger van Fiats en Alfa Romeo's, de hoogovencomplexen in Taranto, de rokende fabrieksschoorstenen en de hoogbouw in Milaan, Turijn en Genua vormen de zonnekant van de Italiaanse samenleving anno 1970. De schaduwzijde van deze maatschappij is, dat de politieke, juridische en universitaire instellingen er nog veel anachronistischer en vastgeroester zijn dan in het Frankrijk van voor mei 1968.

Italië bevindt zich midden in een periode van overgang van een primitieve agrarische economie naar een industriële maatschappij. De ontwikkeling van de Italiaanse economie is veel dynamischer dan die van de structuren van het land. De politieke partijen en de vakbonden lijden aan aderverkalking, het parlement functioneert volslagen inadequaat, het korps van hoge ambtenaren is grotendeels corrupt, hoogst belangrijke wetten blijven jarenlang in de parlementaire machinerie steken, omdat er om de haverklap een regeringscrisis is. De lijst kan naar believen worden uitgebreid. Waar het om gaat, is dat een combinatie van structurele achterlijkheid en politieke labiliteit Italië in een vaarwater van latente crisis heeft gebracht. Het enige belangrijke lichtpunt in deze situatie is de toenemende welvaart voor een steeds groter aantal Italianen.

Italië's grootste plaag is de bureaucratie, die erger is dan in welk West- of Zuideuropees land ook. Die bureaucratie wordt nog verergera aoor een welig tierende corruptie. Steekpenningen zijn aan de orde van de dag. Het probleem van de bureaucratie is hier nog veel ernstiger dan in Frankrijk, welk land in de ,,inspecteurs des finances" een ambtelijk keurkorps bezit, dat voor een minimaal bestuurlijke continuïteit zorg draagt. Italië moet het. zonder zo'n administratieve elite stellen.

De belastingwetgeving is volslagen verouderd, en wordt bovendien op a-sociale manier toegepast. De Italiaanse staat verkrijgt haar inkomsten door middel van indirecte belastingen op tabak, benzine, etc. Eigenlijk betalen alleen ambtenaren en arbeiders het volle pond aan directe belastingen.

Een ander kenmerk van de Italiaanse maatschappij is de ongebreidelde grondspeculatie, en de grote mate van onderlinge verstandhouding die er dikwijls tussen plaatselijke autoriteiten en speculanten bestaat.

Door de ongebreidelde bouwdrift en het ontbreken van stadplanning is Italië hard op weg veel van haar schoonheid te verliezen. Een van de mooiste delen van de Via Appia wordt bedreigd door de constructie van flatgebouwen.

Sinds zeven jaar is er bij het parlement een wetsontwerp betreffende stadplanning aanhangig. Elke grote Italiaanse stad schreeuwt om deze planning, al was het maar vanwege de grote trek van het platteland naar de stad.

De huizenblokken worden uit de grond gestampt, meestal zonder voorafgaande sanering van de krotwoningen die er eerst stonden.

Ook het probleem van de luchtverontreiniging, die in sommige streken en steden zeer ernstige vormen begint aan te nemen, is nog nauwelijks het object van studie geweest.

De structuur van de Italiaanse maatschappijen kraakt ook in andere geledingen De universiteiten zijn overbevolkt en ondanks het op gang komen van studentenagitatie heeft een kleine groep van professoren het nag altijd geheel voor het zeggen De toestanden in de meeste hospitalen laten nogal te wensen over De doktoren maken zeer lange dagen en worden doorgaans onderbetaald

Verouderd is ook het wetgevende en juridische systeem in Italië, dat uit de Napoleontische tijd dateert Een voorbeeld bij de Romeinse rechtbanken is de achterstand zo hoog opgelopen, dat zij nu al 300.000 belastingdisputen hebben te beslechten. De achterstand in de civiele rechtspraak is niet minder groot. Men moet er in Rome nu tien jaar voor nemen, alvorens een zaak in hoger beroep is afgehandeld.

Aan de stakingsgolf die Italië in de laatste maanden van vorig jaar heeft overspoeld, hebben behalve structurele, ook politieke oorzaken ten grondslag gelegen. In de eerste plaats is daar de hopeloze verdeling binnen de christen-democraten, wat het punt van onbetrouwbaarheid dichterbij heeft gebracht, omdat deze partij nu eenmaal niet uit regeringscombinaties is weg te denken. Een tweede factor was de splitsing van de socialistische partij in de PSI en de zgn. unitaire socialisten, die het best te karakteriseren zijn met rechtse sociaal-democraten. Daarmee samenhangend is er het probleem of de communisten tot het einde der dagen buiten de regering gehouden kunnen worden, een probleem dat zowel ten grondslag ligt aan de splitsing van Je socialisten als aan felle onenigheid binnen het christen-democratische kamp.

De ,,hete herfst" betekende onder meer drie algemene stakingen, duizenden arrestaties wegens deelneming aan rellen, aanzienlijke loonsverhogingen en een 20% stijging van de arbeidskosten, welke het land weliswaar niet aan de rand van de afgrond heeft gebracht, maar wel geleid heeft tot een toenemende bewustwording dat Italië alleen dan een democratische staatsvorm zal kunnen behouden als er een begin wordt gemaakt met een ingrijpende hervorming van de structuren.

Vele van de hierboven genoemde verschijnselen komen ook in andere Europese staten voor. Niet voor niets heeft een revolte van studenten en later van arbeiders het gaullistisch bewind in Frankrijk twee jaar geleden bijna op de knieën gebracht. Elk Westeuropees land toont in meer of mindere mate een kloof tussen zijn economische ontwikkeling en de democratisering van zijn politieke en overheidsinstellingen. Maar waarin Italië zich van zijn EEG-partners onderscheidt, is de verontrustende omvang van deze kloof. De Italianen zijn geconfronteerd met een geblokkeerde maatschappij. Het schip van de staat zit hopeloos aan de grond. Verbetering valt pas te verwachten, wanneer er een hechte regering kan worden gevormd, die in staat is om een aantal belangrijke wetten door het parlement te slepen en die dan bovendien nog de kracht bezit om een begin van uitvoering aan deze wetten te geven.

Aan zo'n regeringsploeg ontbreekt het Italië ten enenmale, ondanks het om vijf minuten voor twaalf oplossen van de slepende maart-crisis. De beste geïnformeerde politieke waarnemers zijn hier van mening, dat Italië nog een aantal jaren van politieke labiliteit tegemoet gaat. Twee redenen worden voor deze betrekkelijk pessimistische prognose opgegeven: 1. Het onvermogen van de democratische politieke partijen om gelijke tred te houden met de stormachtige ontwikkeling van de maatschappij; 2. de onzekerheid omtrent de rol, die in de komende jaren is weggelegd voor de communisten. Deze vraag is van groot belang, omdat de communisten — samen met de links van de partij staande PSIUP — op ruim 30% van de stemmen kunnen rekenen.

(NRC, Le Monde, NZZ, The Economist)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

OVERHEIDSSTEUN VOOR NEDERLANDSE ASTRONOMISCHE SATELLIET

Op 19 dec. werd bekend dat de toenmalige minister van economische zeken, mr. De Block, had besloten zijn medewerking te verlenen aan de uitvoering van het project Astronomische Nederlandse Satelliet (ANS) door het verlenen van financiële steun.

Het project wordt voorbereid door het Industrieel Consortium Astronomische Nederlandse Satelliet (Fokker en Philips), in samenwerking met de Kapteyn Sterrenwacht van de Groningse Universiteit en het Laboratorium voor Ruimteonderzoek van de Utrechtse Universiteit.

Een voorstel van Philips en Fokker om in samenwerking met Nederlandse astronomen en de overheid een kleine kunstmaan in Nederland te ontwikkelen en te bouwen, dateert reeds van 1966. De kostten werden toen op f 20 mln geschat.

De regering wilde een nauwkeurige studie en stelde daarvoor in jan. 1969 een bedrag van f 600.000 beschikbaar. Eenzelfde bedrag werd door het ANS-consortium beschikbaar gesteld. Heit consortium vond na afronding van deze studie bij de regering een gewillig oor voor het sitandpunt, dat de ervaring en kennis van de Nederlandse industrie op ruimtevaartgebied te klein is om internationaal te kunnen concurreren, waardoor ook in Europees verband (ESRO) de leerzame en lucratieve opdrachten naar verdergevorderde partners als Frankrijk en West-Duitsland zijn gegaan.

De minister achtte de verwerving van ervaring en kennis op heit gebied van de ruimtevaart van dusdanig grote betekenis voor de versterking van de nationale economie, dat hij financiële steun voor het ANS-project ter beschikking wil stellen. Hierover wordit met de betrokkenen nader overleg gevoerd. Het ministerie van onderwijs en wetenschappen financiert de twee in de satelliet (die in aug. 1974 zal moeten worden gelanceerd) op te nemen Nederlandse astronomische experimenten. De NASA heeft toegezegd een raket met vergrote stuwkracht voor de lancering ter beschikking te stellen. Voorts is de NASA bereid technische adviezen te verlenen en personeel te trainen. Er zal ook een Amerikaans experiment in de satelliet worden opgenomen.

De ANS, die van de Amerikaanse basis Vandenberg in Californië zal worden gelanceerd, zal volgens een voorlopige raming f 54 mln gaan kosten, waarvan f 8 mln is uitgetrokken voor het wetenschappelijk instrumentarrum aan boord. Vermoedelijk zal van heit resterende bedrag het grootste deel door het Rijk worden bijgedragen.

Het is de bedoeling dat helt ANS-project zal worden uitgevoerd o.l.v. een uitvoerende coördinatie-werkgroep.

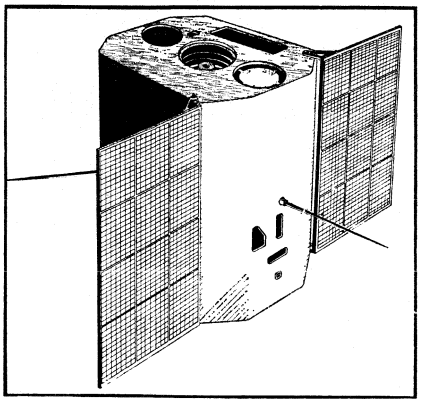

De ANS is een kleine kunstmaan voor astronomische waarnemingen, die in Nederland zal worden ontwikkeld en gebouwd en door de NASA met een viertraps-Scout raket zal worden gelanceerd. De wetenschappelijke doeleinden van de satelliet bestaan uit het meten van door hemellichamen uitgezonden straling in het ultra-violette en röntgengebied. Deze straling kan niet op aarde worden gemeten tengevolge van absorptie in de atmosfeer. De ANS zal in een zgn. ,,kwasi-polaire" zonsynchrone baan op 500 km hoogte boven het overgangsgebied tussen licht en donker worden gebracht. Gedurende de gehele baan om de aarde zal de ANS door de zon worden beschenen: steeds met één zijde op de zon gericht. Door de satelliet steeds om de as naar de zon te laten roteren kunnen ingebouwde instrumenten op alle sterren worden gericht, die liggen in het vlak loodrecht op deze ,,zonne-as". Daar de aarde met de satelliet in een jaar om de zon draait, draait dit vlak ook rond. Op deze wijze kan in een half jaar ieder object aan de hemel worden geobserveerd.

Er wordt een computer ingebouwd, die van de grond af geprogrammeerd kan worden. Dit geeft een grote operationele flexibiliteit. De computer begeleidt het richten van de ANS en verwerkt reeds ten dele de resultaten van de instrumenten voor ze naar de aarde door te sturen.

Daar wordt elke 12 uur het hele paklret gegevens in een grondstation (mogelijk in Nederland) verwerkt.

De ANS is een rechthoekige doos met een doorsnee van 58 bij 70 cm en een hoogte van 112 cm. Als de zonnepalen voor de energielevering zijn opengeklapt is de satelliet 150 cm breed.

De ANS is opgebouwd uit zeer lichte, gelijmde aluminium ,,sandwich',-panelen, omgeven door isolatiemateriaal en zal maximaal 142 kg wegen.

De technologische bijzonderheid van de satelliet is dat hij met een voor zijn afmetingen zeer grote nauwkeurigheid van één boogminuut op sterren kan worden gericht. (Persber. min. van econ. zaken, NRC)

DUITSLAND (WEST)

NA ONTMOETING IN ERFUKT: BRANDT VOOR BONDSDAG. STOPII VOOR VOLKSKAMER. REACTIES

Na het treffen Brandt-Stop11 in Erfurt op 19 mrt (pag. 193 e.v.), verklaarde de Westduitse Bondskanselier de volgende dag voor de Bondsdag o.m. het volgende: ,,Ik geloof dat het vandaag, meer dan eergisteren, mogelijk is praktische resultaten te bereiken, dat een geleidelijk verzachten van de gevolgen der deling denkbaar is — zij het verre van zeker".

Het belangrijkste resultaat van de bijeenkomst in Erfurt achtte Brandt de afspraak om op 21 mei opnieuw (in Kassel) een ontmoeting te houhouden.

Hij legde er de nadruk op dat het treffen in Erfurt slechts een allereerste stap was: ,,Erfurt kon slechts een begin zijn. Maar het wás een begin".

De Bondskanselier stelde vast dat de Oostduitse regering zich ,,geheel en al" concentreert op de volkenrechtclijke erkenning van de DDR. Met nadruk stelde hij, dat Oost-Berlijn een reeks verlangens heeft geuit (zie pag. 197/1), die ,,onvervulbaar" zijn, omdat daarvoor geen juridische of morele grondslagen aanwezig zijn.

Brandt herhaalde het bekende standpunt van de Bondsregering, dat de beide delen van Duitsland voor elkaar geen ,,buitenland" kunnen zijn en dat daarom het beginsel van ,,bijzondere betrekkingen" (zie pag. 197/2) van toepassing is.

Over het Oostduitse ontwerp-veidrag (pag. 66/2) merkte Brandt op, dat er in dit stuk geen rekening wordt gehouden met de bijzondere situatie en noodzakelijkheden.

Verdragen, aldus de Westduitse Bondskanselier, moeten — wanneer zij zin hebben — tot een verbetering van de toestand tussen de twee delen van Duitsland leiden.

De Bondsrepubliek zou elke denkbare kans aangrijpen om tot afspra-

ken over een normaal naast elkaar bestaan te komen. Meer zou vooreerst niet mogelijk zijn. Voorts herinnerde Brandt er in zijn twintig minuten durende rede aan, dat het streven van de regering in Bonn om tot betere betrekkingen met de communistische landen te komen, tie steun heeft van de bondgenoten van de Bondsrepubliek."

Kritiek oppositie

De leider van de CSU, ex-minister Strauss, uitte scherpe kritiek op het optreden van de Bondskanselier.
Volgens hem toonde Brandt een ,,gevaarlijke bereidheid tot het afsluiten van overeenkomsten die, vroeg of laat, zouden leiden tot volkenrechtelijke erkenning van Oost-Duitsland".
De CDU heeft zich eveneens scherp tegenover Brandts politiek opgesteld. Zij wees een uitnodiging van de hand om het speciale kabinetsberaad dat aan de Bondsdagzitting voorafging bij te wonen. De drie fractieleiders van de SPD, CDU en FDP reageerden als volgt:

Rainer Barzel (CDU):
Tijdens het Bondsdag-debat van 20 mrt over de Westduitse politiek t a v. Oosteuropa, verweet de fractieleider van de oppositionele CDU/CSU, Barzel, de regering dat haar beleid ,,ondoorzichtig" is. Over Brandts ontmoeting met Stoph zei hij, dat ,,een natie die ophoudt haar éénwording te wensen, zichzelf opgeeft". Ditzelfde gold volgens hem ook, als een staat bereid is te onderhandelen over zaken, waartoe ook het zelfbeschikkingsrecht kan behoren ,,Berlijn en de situatie van geheel Duitsland vormen geen lastige ballast, die men zo spoedig mogelijk kwijt wil zijn om in alle richtingen vrijer te worden Voor de CDU/CSU vormt deze ,,ballast" een menselijke en historische plicht"
Over Brandts bezoek aan het voormalige kamp Ruchenwald (pag 195/1) merkte Barzel op, dat er behalve de slachtoffers van het nationaal-socialisme die in dit concentratiekamp zijn gevallen, ook de doden zijn die Stalin op zijn geweten heeft en de mensen die hun leven hebben gelaten bij de ,,muur" in Berlijn en de prikkeldraadversperringen langs de grens tussen Oost- en West-Duitsland Barzel pleitte voor meer openheid in de Westduitse politiek t a v. Oost-Europa ,,Zien wij het goed dat de Bondsregering op weg is, de Oder-Neissegrens te erkennen en bijzondere betrekkingen met de DDR aan te knopen, die kenmerken van een erkenning van dat land inhouden?". De oppositieleider meende dat de Duitse buitenlandse politiek gericht moet zijn op een Europese vredesordening, waarin alle Duitsers zelf hun politieke toekomst kunnen bepalen

Herbert Wehner (SPD).

Met kracht bestreed later Herbert Wehner de klacht van de oppositie, dat zij niet op de hoogte wordt gehouden van de stand van zaken bij het overleg met de Oosteuropese landen
De sociaal-democratische fractievoorzitter verklaarde dat men het streven naar betere betrekkingen met de DDR en de pogingen om tot een betere verstandhouding met de andere Oosteuropese staten te komen, moet zien als een ,,stelsel van communicerende vaten"

Wolfgang Mischnick (FDP)

De fractieleider van de liberale FDP, Micchnick, bedankte tijdens het Bondsdag-debat kanselier Brandt voor de ,,consequente voortzetting van zijn politiek" Hij zegde toe dat de liberalen hem met al hun krachten zullen blijven steunen bij de vervulling van zijn zware en gecompliceerde taak die geduld en kalmte vereist Mischnick legde er de nadruk op dat het in de contacten met Oost-Duitsland van doorslaggevende betekenis is, of er op het gebied van de menselijke betrekkingen verbeteringen worden bereikt
De met Brandt sympathiserende F r a n k f u r t e r R u n d s c h a u wees er, evenals verschillende andere Westduitse bladen op, dat in de meeste Westeuropese hoofdsteden een zekere vrees bestaat voor een eventuele hereniging De gedachte aan de ,,Duitse kolos" in het centrum van Europa is voor velen weinig aanlokkelijk, aldus de F r a n k f u r t e r R u n d s c h a u

In de Oosteuropese pers is het niet Brandt, maar Stoph die de hoofdrol voor en tijdens Erfurt zou hebben gespeeld
In de Oostduitse pers kreeg het Erfurter treffen zeer veel aandacht Het partijblad N e u e s D e u t s l a n d publiceerde de volledige tekst van de in Erfurt afgelegde verklaringen (zie pag. 195/3 e v) Naar de F A Z meldt, ontbraken in de Oostduitse bladen echter berichten over de sympathie-betuiging voor Brandt van een grote groep burgers in Erfurt (zie foto) (D P A, F A Z, N R C, N Z Z)

(Vor ber pag. 193)

Stoph voor de Oostduitse Volkskamer

Op 21 mrt. heeft de Oostduitse Volkskamer eenstemmig het optreden van premier Stoph in Erfurt goedgekeurd.
In zijn verslag over het treffen met Brandt zei Stoph o.m. bijzondere betrekkingen tussen de DDR en de Bondsrepubliek af te wijzen en de kwestie-Berlijn niet als onderwerp van gesprek tussen beide regeringsleiders te kunnen aanvaarden.
Stoph verklaarde dat de DDR verwachtte, dat de Bondsrepubliek bij de tweede bijeenkomst in Kassel officieel stelling zou hebben genomen m.b.t. het ontwerp-verdrag van de DDR. Tevens drong de Oostduitse premier weer aan op volkenrechtelijke erkenning van zijn land.

VAN DE MUUR TOT ERFURT

1961
13 aug. — De Oostduitse regering begint met de bouw van een muur aan de grens van de oostelijke en westelijke sector van Berlijn. De verdeling van Duitsland is tot stand gekomen.

1963
1 juli - . Walter Ulbricht hernieuwt zijn aanbod, gedaan in jan. 1957, tot het vormen van een bond tussen de beide Duitse staten.
17 dec. — Ingevolge een overeenkomst tussen de Senaat van West-Heril]:!, met de toenmalige burgemeester Brandt, en de Oostduitse regering, worden de doorlaatposten in de Berlijnse muur geopend om de West-Berlijners bij bepaalde gelegenheden doorgang naar het Oosten te verlenen.

1964
11 juni — De SU en de DDR tekenen te Moskou een ,,vriendschappelijk verdrag tot samenwerking en wederzijdse hulpverlening"
24 sept. — Willi Stoph wordt gekozen tot regeringsleider. in welke functie hij de op 21 sept. overleden Otto Grotewohl opvolgt.

1966
7 febr — De Oostduitse communistische partij, SED, zendt een open brief aan de Westduitse SPD
19 mrt — Het antwoord van de SPD geeft aanleiding tot een nader gesprek tussen beide partijen
25 mrt — ,,Vredesnota" van de Westduitse regering bondskanselier Erhard doet de socialistische landen het voorstel om met Bonn een verdrag te sluiten over het afzien van geweld (pag 209/1-1966)
12 okt. — Herbert Wehner, vice-voorzitter van de SPD, dringt aan op stichting van een ,,pan-Duitse economische Autoriteit".
13 dec. — Bondskanselier Kiesinger brengt opnieuw de kwestie van het afzien van gebruik van geweld te berde.

1967
10 mei — Willi Stoph zendt een brief aan Bondskanselier Kiesinger.
13 juni — In zijn antwoord erkent Kiesinger opnieuw het recht van de Bondsrepubliek om uit naam van geheél Duitsland te spreken (pag. 662/2-1967).
18 sept. — Willi Stoph legt Kiesinger een verdragsplan voor tot het vestigen van ,,normale betrekkingen" tussen Bonn en Oost-Berlijn.

1969
28 okt. — Willy Brandt roept, als pas benoemde Bondskanselier, het bestaan van ,,twee staten in Duitsland" af (pag. 712/2-1969).
17 dec. Walter Ulbricht stuurt aan Bondspresident Heinemann de tekst van een ontwerp-verdrag waarin de vestiging van betrekkingen tussen beide staten is voorzien ,,gebaseerd op gelijkheid van rechten". (Zie pag. 66/2).

1970
22 jan. — Willy Brandt stuurt aan zijn Oostduitse ambtgenoot het aanbod onderhandelingen te beginnen (pag. 67/3).
12 febr. — Willi Stoph stelt Brandt als ontmoetingsplaats Oost-Berlijn voor.
18 febr. — Brandt gaat in principe akkoord.
19 mrt. — Willi Stoph, de Oostduitse premier, ontmoet de Westduitse Bondskanselier Willy Brandt in de Oostduitse stad Erfurt.

*) Op 24 niaart werd bekend dat Bondskanselier Brandt bij zijn bezoek aan de VS in de tweede week van april aan president Nixon verslag zal uitbrengen over de stand van zaken bij de gesprekken tussen de Bondsrepubliek en Oosteuropese landen Hiertoe zullen ook Brandts onderhandelaars in Moskou en Warschau, resp Bahr en Duckwitz met hem meereizen (zie ook pag 84/3 e v)

Hij benadrukte voor de Volkskamer dat er geen staat Duitsland meer bestaat en dat derhalve geen sprake kan zijn van bijzondere specifieke voorwaarden in de betrekkingen tussen DDR en Bondsrepubliek.
Niettemin noemde Stoph zijn gesprek met Brandt ,,zakelijk en nuttig".

Reacties op *„Erfurt"*

De Oostduitse partijleider Walter Ulbricht, heeft de houding van Brandt bij de conferentie in Erfurt ,,teleurstellend" genoemd, omdat de Westduitse Bondskanselier ,.nog niet bereid was over volkenrechteliike betrekkingen op voet van gelijkheid" te praten.
In plaats hiervan had Brandt zich op verdragen en akkoorden met de drie westerse bondgenoten beroepen, die tegen de DDR en haar bondgenoten zijn gericht, aldus Ulbricht tijdens een redevoering op 20 mrt. in het Oostduitse Suhl.
De Oostduitse leider verklaarde dat het volk van de DDR van zijn staatsbestuur met het volste recht eist, dat akkoorden over fragmentarische aspecten der normalisering door een volkenrechtelijke basisverdrag over gelijkgerechtigde en niet-discriminerende betrekkingen moeten worden gegarandeerd en dat in een dergelijk verdrag garanties staan, dat daadwerkelijk nimmer meer een oorlog op Duitse bodem begint.
Wanneer een fundamenteel volkenrechtelijk verdrag over gelijkgerechtigde betrekkingen is afgesloten zullen wij zonder twijfel over vele detailvragen willen praten, zo verklaarde Ulbricht ten slotte.

Het Russische partijblad de *Prawda* schreef, dat Bondskanselier Brand: van West-Duitsland een antwoord op de Oostduitse voorstellen voor het vestigen van normale betrekkingen tussen de twee Duitslanden op de conferentic van Erfurt ontweken heeft. Het blad meende tevens, dat Brandt ,,het onrealistische standpunt van Bonn omtrent West-Berlijn heeft gehandhaafd".

CONTACTEN **TUSSEN** VAKBONDEN IN BONDSREPUBLIEK EN DDR

Bijna analoog aan de intensivering van de contacten tussen de regeringen in Bonn en Oost-Berlijn (pag. 193) kwam het in de afgelopen maanden lot contacten tussen de Westduitse vakbond DGB (Deutsche Gewerkschaftsbund) en de Oostduitse FDGB (Freie Deutsche Gewerkschaftsbund). Reeds eerder was door de Westduitse vakbond gestreefd naar nauwere contacten met de vakbonden in o.m. Polen en Rusland en eind dec. 1969 nam een van de bij de DGB aangesloten Westduitse bonden een uitnodiging van de FDGB aan om in de komende zomer aan een ,,wereldcongres van leraren" deel te nemen. Dit betekende het eerste contact van deze soort sinds het ontstaan van Bondsrepubliek en DDR. (Zie ook hieronder).
Na enige weken van beraadslagen en discussiëren binnen de DGB om al of niet officieel contact op te nemen met het bestuur van de FDGB, werd op **3** febr. door de voorzitter van de Westduitse DGB, Heinz Vetter, een boodschap gericht aan zijn Oostduitse collega Herbert Warnke. waarin deze wordt voorgesteld onderhandelingen te beginnen. De DGB verklaart zich in deze boodschap bereid wanneer dan ook contact op te rcmen Over één kwestie wenst d- DGB echter niet te spreken namelijk de erkenning van de DDR
Op 19 febr. werd door de FDGB geantwoord op de boodschap van Vetter.
De FDGB stelde hierin voor onderhandelingen te beginnen over het aanknopen van normale betrekkingen op basis van volkomen gelijkheid.
Het bestuur van de DGB aanvaardde op **3** mrt. het Oostduitse aanbod en stelde in een brief van voorzitter Vetter aan zijn collega Warnke voor. technische voorbesprekingen te beginnen in de week van 16 tot 21 mrt.
Op 18 mrt vond in Dusseldorf het eerste gesprek tussen DGB en FDGB-vertegenwoordigers plaats.
Deze technische voorbesorekingen zouden in een topconferentie van vakbondsbestuurders moeten uitmonden.

Eerdere contacten tussen *DGB* en *FDGB*

In de afgelopen jaren hebben vele Westduitse vakbondsleden (in 1969. 30 000) op uitnodiging van de FDGB een bezoek aan de DDR gebracht en daar deelgenomen

Een aantal Oostduitsers juichen Bondskanselier Brandt toe, als deze zich aan het raam van hotel Erfurter Hof vertoont
(Zie ook pag 195/1)

aan arbeidersconferenties, leergangen en debatten in FDGB-tehuizen.
Een eventueel bezoek van de FDGB-voorzitter Warnke aan de Bondsrepubliek moet het hoogtepunt worden van het toenaderingsoffensief dat de DGB eind 1969 heeft ingezet
Begin december bracht een DGB-delegatie een officieel veertiendaags bezoek aan de Si' Het belangrijkste hierbij was een gesprek tussen Vetter en de voorzitter van de centrale raad van de Sowjet-vakbonden, Sjelepin, waarbij werd overeengekomen om artikelen tussen Russische en Westduitse vakbondsbladen en kennis op het gebied van b v bedrijfsveiligheid uit te wisselen Ook werd een Russische vakbandsdelegatie voor een bezoek aan de Bondsrepubliek uitgenodigd
Zowel in de Bondsrepubliek als in andere Westerse landen is kritiek uitgeoefend op het zelfstandig opereren van de DGB Met name binnen het IVVV (Internationale Verbond van Vrije Vakverenigingen, vgl pag 197/3-1969) bestond verzet tegen de DGB-Ostpolitiek Hierbij werd o m gewezen op het IVVV-besluit van '55 volgens hetwelk er geen contacten mogen worden opgenomen met de Oosteuropese vakbewegingen Toen vorig jaar werd besloten om in het bijzonder de DGB meer de vrije hand te laten, trad de Amerikaanse AFL/CIO uit het IVVV (F A Z, N Z Z, N R C)

ITALIE

ECHTSCHEIDINGSKWESTIE

Het wetsontwerp van de socialist Loris Fortuna en de liberaal Antonio Baslini ter legalisering van de echtscheiding heeft een belangrijke rol gespeeld bij de onderhandelingen om tot de vorming van een centrum-links coalitiekabinet (zie pag. 225 e.v.) te komen. Het verzet van de christen-democraten tegen dit wetsontwerp en de interventie van het Vaticaan hebben in niet onaanzienlijke mate bijgedragen tot de lange duur van de crisis. De drie andere partijen beschouwden de interventie van het Vaticaan als een onduldbare inmenging in de binnenlandse politiek.
Het Vaticaan meent echter gerechtigd te zijn zich met deze binnenlandse aangelegenheid te bemoeien op grond van het in 1929 gesloten concordaat. In het concordaat wordt namelijk vastgesteld dat een roomskatholiek geestelijke kan optreden als ambtenaar van de burgerlijke stand en dat huwelijken in Italië als regel in de kerk worden gesloten, ook al blijft het huwelijk in het stadhuis toelaatbaar. Verder is het huwelijk onverbrekelijk en echtscheiding op geen andere gronden denkbaar dan die welke in het canonieke recht zijn vastgelegd.

Aanneming Huis van afgevaardigden

De echtscheidingskwestie die reeds geruime tijd in de Italiaanse politiek speelt, kwam weer ter sprake

Ongeveer 3000 Italianen met spandoeken en protestborden demonstreerden te Rome voor invoering van echtscheiding in Italië.

toen het wetsontwerp Fortuna/Baslini (pag. 444/2-'69) in de Kamer van afgevaardigden in behandeling genomen werd op 26 november 1969. De christen-democraten, gesteund door de monarchisten en de neo-fascisten, stelden voor het wetsontwerp in zijn geheel aan een stemming te onderwerpen, maar dit werd afgewezen met 322 tegen 290 stemmen, waardoor een artikelsgewijze stemming mogelijk werd.
Verder deed zich tijdens het debat nog de merkwaardige figuur voor dat minister van justitie Gava van het christen-democratische minderheidskabinet, een felle aanval op het wetsvoorstel deed, iets wat geheel in strijd was met de afspraak gemaakt vóór de vorming van dit kabinet, dat het probleem van de echtscheiding niet door de regering ter sprake zou worden gebracht.
Al deze pogingen van de christen-democraten konden echter aanneming van het wetsvoorstel niet tegenhouden en op 28 november keurde het Huis van afgevaardigden met 325 stemmen tegen 283 stemmen het wetsontwerp goed. Het voorstel kreeg de steun van de communisten, alle socialistische groeperingen, de republikeinen en de liberalen. Tegen stemden de christen-democraten, de monarchisten en de neofascisten. Het ontwerp dient nu nog in de Senaat behandeld te worden, waar een ruime meerderheid zich er al voor heeft verklaard. Het wetsvoorstel wil slechts echtscheiding in beperkte gevallen zoals wanneer één der huwelijkspartners tot gevangenisstraf van twaalf jaar of langer wordt veroordeeld, na veroordeling wegens poging tot moord op de andere partner of de kinderen, wegens bloedschande, wegens aanzetting of dwang van vrouw of kind tot prostitutie, wegens mishandeling of laster of wegens verwaarlozing. Scheiding zou ook mogelijk worden nadat de partners gedurende vijf jaar gescheiden hebben geleefd, wanneer het huwelijk twee jaar nadat het gesloten is, niet is geconsumeerd, of wanneer een der partners een buitenlander is die in zijn land het huwelijk heeft laten ontbinden of daar hertrouwd is.

Reacties geestelijkheid en Vaticaan

De Italiaanse geestelijkheid en het Vaticaan spraken voor en tijdens de behandeling van het wetsontwerp bij verschillende gelegenheden hun afkeuring uit over een eventuele aanneming door het parlement. De gezamenlijke bisschoppen deden in de week van het parlementsdebat een herderlijk schrijven uitgaan, waarin zij zich uitspraken tegen het wetsvoorstel en zij riepen een bidstonde uit om Italië te behoeden voor de „etterende wonde van de echtscheiding".
De Osservatore Romano, het officiële blad van het Vaticaan, drukte op 21 november een artikel af, waarin uiteengezet werd welke gevolgen de echtscheiding heeft in de „zogenaamde beschaafde landen" waar deze mogelijkheid bestaat. In die landen vindt men evenveel ongeregelde verhoudingen als in Italië (één der argumenten van de voorstanders van de echtscheidingswetgeving is, dat de onmogelijkheid om te scheiden de ongeregelde ver-

houdingen in de hand werkt - Red. KHA), het aantal buitenechtelijke kinderen is er doorgaans groter. Tachtig procent van de minderjarige misdadigers in een stad als Chicago zijn kinderen van gescheiden ouders. Maar vooral is het aantal zelfmoorden in landen met echtscheiding ontstellend hoog, aldus de Ûsservatore Romano.

Ook de paus sprak zich tegen de nieuwe wetgeving uit: tijdens een audiëntie op 28 november, zei Paulus VI dat het christelijke gezin door de wet beschermd diende te worden.

Grotere politieke gevolgen had de rede die paus Paulus op 11 februari hield ter gelegenheid van een audientie voor pelgrims. De paus wees erop dat het de elfde februari was en dat 41 jaar geleden op die dag de verzoening tussen de Heilige Stoel en de Italiaanse staat tot stand kwam: de ondertekening van de Lateraanse verdragen, waarvan het concordaat met Italië een onverbrekelijk deel uitmaakt.

De paus zei verder: ,,Wij hebben zonder moeite toegestemd in het voorstel dat een herziening wordt voorgenomen door de beide betrokken partijen, dat wil zeggen dat er zal worden gewerkt om die punten van het concordaat die eventueel niet meer in overeenstemming mochten zijn met de nieuwe toestanden te wijzigen. Maar wij willen ernstig hopen dat iedere stap zal worden vermeden waarbij door middel van eenzijdige besluiten datgene zal worden aangetast dat bij gemeenschappelijk besluit zo plechtig werd overeengekomen. Wij denken daarbij in het bijzonder aan het zo uiterst belangrijke punt van het christelijk huwelijk, dat het concordaat heeft willen omringen met stevige garanties".

Deze verklaring van de paus dat hij aanneming van de echtscheidingswet door de Senaat als een eenzijdige opzegging van het concordaat zou beschouwen, kwam dus tijdens de pogingen van Rumor een coalitiekabinet te vormen en heeft, naar vele waarnemers menen, de tegenstellingen tussen de voor de coalitie in aanmerking komende partijen verscherpt.

Het werd tevens bekend dat deze uitspraak van de paus niet op zichzelf stond, maar dat het Vaticaan eerder een officiële nota aan de regering had gestuurd, waarin het verklaarde doorvoering van de wet als eenzijdige opzegging van het concordaat te zullen beschouwen.

Verder verlangde het Vaticaan dat er een gemengde Italiaans-Vaticaanse commissie wordt benoemd, volgens artikel 44 van het concordaat.

Deze commissie zou moeten beslissen inzake de verschillende interpretaties, die door partijen worden gegeven aan bepaalde artikelen van het concordaat. Verder stond er in de nota det gedurende de periode waarin deze commissie zich met de zaak bezighoudt, de Italiaanse senaat de behandehng van helt wetsvoorstel over echtscheiding achterwege zou dienen te laten.

Het was na het bekend worden van deze nota dat de tegenstellingen tussen de voor de coalitie in aanmerking komende partners weer scherpe vormen aannamen, In de socialistische en republikeinse partijorganen verschenen scherpe aanvallen op het Vaticaan en verweet men de paus ongeoorloofde inmenging in binnenlandse Italiaanse zaken.

Het werd tevens bekend dat ook in de afgelopen jaren verschillende malen door het Vaticaan geïntervenieerd was met betrekking tot de wetgeving inzake de echtscheiding, iets wat er niet toe bijdroeg een geschikt onderhandelingsklimaat te doen ontstaan. Heit falen van Rumor om een coalitiekabinet samen te stellen (zie pagina 226) moet dan ook wel grotendeels op rekening van het optreden van het Vaticaan worden geschreven.

De christen-democraten stelden zich zonder meer achter de Vaticaanse eis dat onderhandelingen gevoerd zouden moeten worden en dat tijdens die onderhandelingen heit parlement zich niet meer met het wetsontwerp zou mogen bezig houden. De andere partijen voelden niets voor deze eis.

Compromis

Het gelukte uiteindelijk senaatsvoorzitter Fanfani een compromis tussen deze twee opvattingen te vinden: de minister van justitie en de minister van binnenlandse zaken zullen contact opnemen met het Vaticaan en daarnaast zal de regering aan de senaat rapport uitbrengen voor of tijdens heit debat dat gevoerd gaat worden over het wetsvoorstel.

Dit compromis werd overgenomen door Rumor en in zijn regeringsverklaring (zie pag. 226/3) opgenomen.

Nota's Vaticaan

In deze regeringsverklaring ging Rumor overigens ook nog uitvoerig in op de nota's die het Vaticaan in de afgelopen jaren aan de Italiaanse regering gezonden heeft met betrekking tot de echtscheidingskwestie.

In 1966 had de Heilige Stoel de aandacht van de regering gevraagd voos de grote betekenis van de onverbreekbaarheid van de echtelijke banden. Tevens wees het Vaticaan er op dat indien ooit een weit mocht worden afgekondigd waarbij huwelijken gesloten door een katholiek geestelijke zouden kunnen worden verbrokeri, dat een ernstige schending zou betekenen van het concordaat.

Want de civielrechtelijke consequenties van het huwelijk maken deel uit van dat huwelijk als geheel en mogen dus niet worden aangetast.

In 1967 volgde een tweede nota met een nog nauwkeuriger omschrijving van de bedoelingen van de Heilige Stoel. Ten slotte werd op 30 januari 1970 een derde nota van de Heilige Stoel ontvangen, waarin deze verklaarde dat weliswaar de echt onverbrekelijk is, maar dat men voor al rekening moet houden met huwelijken gesloten volgens de voorschriften van het concordaat, die in geen geval door een eventueel af te kondigen wet mogen worden aangetast.

Hierbij kan men opmerken dat na 1929 in Italië vrijwel alle huwelijken volgens heit concordaat zijn gesloten en ingezegend door een pastoor. Unilaterale toepassing van een diergelijke wet zou volgens de Heilige Stoel neerkomen op schending van artikel 34 van het concordaat.

De Italiaanse regering heeft op de eerste twee nota's in april 1967 geantwoord dat men rekening zou houden met de gemaakte opmerkingen en dat de regering die op dat ogenblik zitting had, niet de invoering van echtscheiding op het programma had staan.

Op de nota van 30 januari 1970 werd geantwoord dat er verschil van inzicht was gebleken tussen de verschillende Italiaanse politieke partijen die betrokken waren bij de vorming van een nieuwe regering. Thans meent de regering dat zij in ieder geval gebonden is door de handtekening die staat onder de tekst van heit concordaat. Daarom kan niet worden geweigerd kennis te nemen van de zienswijze van het Vaticaan, aldus premier Rumor in zijn regeringsverklaring. (NRC, NZZ. *Le* Monde, The Times)

AFRIKA

DAHOMEY

VERKIEZINGEN OPGESCHORT FN GEANNULEERD

Na de afzetting van president Zinsou op 10 dec. 1969 (pag. 26/2) heeft het twee dagen later ingestelde militaire driemanschap o.l.v. luitenant-kolonel Paul-Emile de Souza toegezegd zo snel mogelijk algemene verkiezingen te zullen houden. Dit zou geschied zijn onder pressie van een groot aantal officieren die zich van de staatsgreep van hun stafchef, luitenant-kolonel Maurice Kouandete distantieerden.

Door het driemanschap werden van 9-31 maart verkiezingen uitgeschreven voor een nieuwe president en een nieuw parlement van 42 leden.

Voor het presidentschap stelden zich vier kandidaten: de voormalige presidenten Hubert Maga (1960-1963), Sourou Migan Apithy (1964-1965), Justin Ahomadegbe (in 1965 tot president aangewezen) en Emile Derlin Zinsou (1968-1969). Uit de kandidaatstelling bleek dat de besprekingen van Maga, Apithy en Ahomadegbe om tot één kandidaat te komen waren mislukt. Met uitzondering misschien van Zinsou beschikte geen van de kandidaten over een nationale aanhang; de politieke steun zou zich beperken tot de gebieden van herkomst der kandidaten: Apithy in het zuiden, vooral rond Porto-Novo; Ahomadegbe in het centrum van het land; en Maga in het noorden.

Om malversaties te voorkomen werden de stembureaus, door leger en gendarmerie bewaakt. In verband daarmee zouden de verkiezingen in fasen worden gehouden: het eerst op 9 maart in het departement Ouémé en het laatst op 31 maart in het departement Atakora.

Toen vier van de zes departementen, d.w.z. tweederde van de ingeschreven kiezers, hadden gekozen, was Zinsou praktisch uitgeschakeld, aldus *Le* Monde (26-3).

Op 26 maart deden zich te Parakou, de hoofdplaats van het noordoostelijke departement Borgou, incidenten voor, waarbij doden en gewonden vielen.

Inmiddels bleek de aanhang van de kandidaten zich inderdaad te beperken tot hun bolwerken. Maga, die slechts 24.000 stemmen in het zuiden verwierf, behaalde daarentegen 97,30% van de uitgebrachte stemmen in Borgou, waar de opkomst 78% bedroeg tegen 50 à 60% in de andere gebieden.

Daar het enige departement waar nog moest worden gestemd het eveneens in het noorden gelegen Atakora was, leek de verkiezing van Maga verzekerd, aldus *AFP*.

Apithy maakte dan ook op 26 maart bekend dat hij bij het hooggerechtshof en het militaire driemanschap appel zou aantekenen tegen de onregelmatigheden bij de verkiezingen. In het zuiden, de basis van Apithy, werd gesproken van ,,barbaarse daden" in het noorden. De mogelijkheid van een conflict tussen het noorden en het zuiden werd gevreesd.

Zinsou, Apithy en Ahomadegbe protesteerden bij het driemanschap tegen de ,,wreedheden", waaraan hun aanhangers in het noorden onderworpen zouden zijn geweest. Met het oog hierop vroeg de groep Waakzaamheid en Reconstructie, die de kandidatuur van Ahomadegbc steunde, de resultaten in het departement Borgou, waar Maga gewonnen had, te annuleren. Volgens de voorzitter van deze groep, G. Lozes, zouden de kiezers van Borgou die Ahomadegbe gunstig gezind waren, zijn vermoord ,,onder het onmachtig toezicht van de ordetroepen".

Het driemanschap besloot op 28 maart de verkiezingen op te schorten. De voorzitter, luitenant-kolonel De Souza verklaarde in een radiotoespraak dat ernstige onlusten in het noordoosten de aanleiding tot deze stap vormden. Op vele plaatsen zouden onregelmatigheden zijn vastgesteld. Bijzonder kritiek was volgens hem de toestand in Borgou, waar bloedige botsingen tussen regeringstroepen en gewapende benden gemeld werden. ,,Het land gaat een burgeroorlog tegemoet", aldus De Souza, maar ondanks deze gebeurtenissen blijft het leger vastbesloten Dahomey naar een constitutioneel bewind te ieiden.

Een aanhanger van Maga verklaarde op 30 maart dat het noorden niet meer zoals vroeger het woord secessie als taboe beschouwt. De politieke leiders van de twee noordelijke departementen kwamen op 31 maart te Parakou bijeen en waarschuwden het driemanschap tegen elke oplossing die de twee departementen van het noorden, Atakora en Borgou, zich uit het vaderland gestoten zou doen voelen. Ook werd verklaard, dat de bevolking van Atakora naar de stembus zou moeten gaan zoals die van de andere departementen. Dit verlangen werd bevestigd in een resolutie van de ,,assemblee van het noorden", een orgaan waarvan voor het eerst sprake is.

Op 3 april maakte De Souza in een proclamatie bekend dat de verkiezingen definitief waren geannuleerd. Hij kondigde aan dat binnen een maand een regering van nationale eenheid zal worden gevormd. Deze besluiten waren genomen omdat het driemanschap er nu van overtuigd was dat de eenheid van Dahomey voor altijd in gevaar gebracht scheen. (AFP, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 26/2)

ETHIOPIË

AANSLAGEN OP VLIEGTUIGEN MISLUKT

Opnieuw hebben leden van het Bevrijdingsfront voor Eritrea (ELF)" aanslagen gepleegd op toestellen van de Ethiopian Airlines.

Op 12 dec. poogden twee leden van deze organisatie een Boeing 707 tijdens de vlucht van Madrid naar Addis Abeba te kapen. Kort na het vertrek van de Madrileense luchthaven verlangde een gewapende, uit Jemen afkomstige, student dat het vliegtuig koers zou zetten naar Aden. Daarop greep een van de drie aan boord aanwezige veiligheidsfunctionarissen in. Er volgde een gevecht waarbij beide kapers werden gedood. Geen van de passagiers liep letsel op. Een woordvoerder van het Front verklaarde dat de kapers tot zijn organisatie behoorden.

Op 1 maart ontdekte een Ethiopische veiligheidsofficier een bom aan boord van een Boeing 707 van de Ethiopian Airlines, toen het toestel reeds op de startbaan van het vliegveld te Rome reed. Het toestel stopte, de agent ging met de bom naar buiten en wierp deze op enige afstand van het vliegtuig weg, waarna een lichte ontploffing volgde. Onder de 27 passagiers bevond zich de minister van buitenlandse zaken van Gabon, Jean-Remy Ayoune; er waren vier veiligheidsfunctionarissen aan boord. Aangenomen werd dat de aanslag het werk was van het Bevrijdingsfront voor Eritrea.

*) De woordvoerder van het Front te Amman, Osman Saleh Basseh, verklaarde op 19 nov. 1969 dat leden van het ELF in kampen van Al Fatah in Jordanië opgeleid worden.

De drie daders van de aanslag op het vliegveld van Karachi op 18 juni 1969 (pag. 427/3-1969) werden in november 1969 te Karachi veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 12 tot 15 maanden. (Reuter, *AFP, AP)*

(Vor. ber. pag. 698/2-1969)

ONGEREGELDHEDEN AAN UNIVERSITEIT VAN ADDIS ABEEA

Op 28 dec. 1969 werd de voorzitter van de studentenunie van Addis Abeba, Ato Tilahun Gizaw, dodelijk getroffen door twee kogels afgevuurd uit een hem passerende auto. Een van Tilahuns zusters is de weduwe van de jongste zoon van keizer Haile Selassie. Hijzelf was reeds begin 1969 als een van de leiders van een studentendemonstratie tegen de regering gearresteerd, tot een gevangenisstraf veroordeeld, maar op grond van een amnestie in september vrijgelaten.

Tilahun werd onmiddellijk na de aanslag naar een ziekenhuis overgebracht, waar zijn dood werd geconstateerd. Tijdens de lijkschouwing werd het lichaam door studenten ontvoerd en naar de medische faculteit gebracht.

Bij de universiteit kwam het op 29 dec. tot demonstraties van studenten. Na enige uren ontstond een vuurgevecht tussen studenten en politie-eenheden, die de gebouwen van de universiteit omsingeld hadden en zich toegang tot het universiteitsterrein wilden verschaffen. De studenten hadden nl. geweigerd het lijk van Tilahun uit te leveren. Volgens de politie openden de studenten het vuur. Bij het gevecht werden ca. 50 schoten gelost; drie studenten werden gedood en vijf raakten gewond.

Op last van het ministerie van onderwijs werd de universiteit tijdelijk gesloten en op 1 jan. werd ook het onderwijs aan de middelbare scholen opgeschort.

Ca. 60 Ethiopische studenten bezetten op 30 dec. de Ethiopische ambassade te Moskou uit protest tegen de in Addis Abeba gevallen doden. Zij vernielden de inventaris en riepen leuzen tegen keizer Haile Selassie. Na overleg met leden van de Sowjetrussische politie verlieten de studenten het gebouw ca. twee uur later. (In maart 1969 hadden Ethiopische studenten te Moskou ook reeds de ambassade van hun land bezet.)

Op 2 febr. 1970 bezetten Ethiopische studenten gedurende zes uur de Ethiopische ambassade te Stockholm uit protest tegen het „fascistisch bewind" van keizer Haile Selassie. (Reuter, *AFP; FAZ* 31-12-1969)

KOMPLOT ONTDEKT

Op 27 nov. 1969 maakte de politie bekend dat zij een komplot tegen de regering had ontdekt. Acht personen werden gearresteerd. De leider van het komplot, de 70-jarige generaal Takele Woldehawariat, pleegde zelfmoord toen de politie hem kwam arresteren. De generaal was een netionale held uit de strijd tegen de Italianen in de dertiger jaren. Hij was ook vroeger reeds i.v.m. een komplot gearresteerd en verbannen, maar Later door keizer Haile Selassie wegens zijn historische verdiensten begenadigd. (Reuter 27-11-1969)

GHANA

UITWIJZING BUITENLANDERS

De betrekkingen tussen Ghana en zijn buurlanden zijn verslechterd als gevolg van de uitwijzing door Ghana van de binnen zijn grenzen woonachtige buitenlanders. Deze maken een kwart van de bevolking uit: ca. 2 mln op een totaal van ca. 8 mln. Zij zijn volgens de *NZZ* (25-12-1969) afkomstig uit Opper-Volta (500.000 arbeiders, werkzaam in ondergeschikte banen in landbouw en industrie) en uit Nigenia (600.000 Ycroeba; 14.000 Ibo's; 60.000 Haussa en 25 000 Foelani die vooral in de handel werken). Voorts zijn tienduizenden afkomstig uit Togo, Dahomey, Niger, Mali, Ivoorkust en andere landen. 40% van de buitenlanders is jonger dan 14 jaar, aldus The Times (17-12-69). Een zeer groot deel verblijft reeds 10 a 30 jaar in Ghana; velen zijn er geboren; ook zijn talrijke buitenlanders met Ghanese vrouwen gehuwd *(FAZ* 16-12-69).

Reeds in juli 1969 had de Nationale Bevrijdingsraad besloten de buitenlanders onder controle te stellen. De buurlanden was meegedeeld dat zij hun in Ghana woonachtige burgers binnen acht maanden de vereiste reis- en andere documenten moesten verschaffen.

De uittocht van buitenlanders volgde op een decreet van 18 nov. 1969, waarin de regering bepaalde: 1) Alle buitenlanders die niet in het bezit zijn van een geldige verblijfsvergunning moeten Ghana binnen 14 dagen verlaten en 2) alle buitenlanders die zich bezig houden met zaken die strijdig zijn met de bepalingen van hun bezoekersvisa moeten deze bepalingen strikt naleven en moeten Ghana onmiddellijk verlaten, zodra hun inreisvisa zijn verlopen. Het ministerie van binnenlandse zaken kreeg opdracht helt land op nalatige buitenlanders uit te kammen. Voorts werd bepaald dat buitenlanders die wegens overtreding van dit decreet gearresteerd worden, terecht zullen staan.

In een toelichting van de minister van buitenlandse zaken, Victor Owoesoe, werd erop gewezen dat personen zonder verblijfsvergunning, die zich met bepaalde specifieke activiteiten bezig houden, een vergunning van beperkte geldigheidsduur konden krijgen, die aan

Een kolonne vrachtauto's met Afrikanen die Ghana verlaten via de grensovergang naar Togo.

een periodieke controle onderworpen zou zijn.
Op 12 dec. gaf de regering opnieuw een verklaring over haar optreden jegens buitenlanders uit, waarin de overwegingen tot het uitwijzen van hen werden geformuleerd.

Gesteld werd dat een groot aantal buitenlanders in Ghana was gebleven, nadat hun verblijfsvergunningen waren verlopen en dat deze zich met allerlei activiteiten hadden beziggehouden Ook was een aanzienlijk aantal het land illegaal binnengekomen Gevangenisstatistieken toonden aan dat 90% van de personen met een strafregister of van degenen die wegens misdaad een straf uitzitten, buitenlander is Een hoog percentage van de gewelddaden wordt grotendeels aan buitenlanders toegeschreven Naar schatting £ 5 mln a £ 10 mln Ghanese diamanten worden jaarlijks het land uitgesmokkeld door illegaal in Ghana verblijvende buitenlanders
Met het oog op de ernstige economische problemen, de jaarlijkse bevolkingsaanwas en de werkloosheid (ca 600 000 geregistreerde werklozen) zou de economische planning alleen al een diepgaand onderzoek van de binnenkomende stroom illegale buitenlanders noodzakelijk maken. Bovendien voelt de regering zich verantwoordelijk de eigen bevolking en de wetsgetrouwe buitenlanders te beschermen tegen de activiteiten van ongewenste buitenlanders.
„Ongelukkigerwijs... hebben vele buitenlanders Ghana verlaten, die in aanmerking zouden zijn gekomen voor verblijfsvergunningen." Dit werd geweten aan een verkeerd begrijpen van de wet of aan paniek die het gevolg zou zijn van een verkeerde interpretatie van het uitwijzingsdecreet. De regering zou alles doen om de ontberingen, die het gevolg waren van paniek of vertraging bij het uitvoeren van de regelingen t.a.v. de buitenlanders, te verzachten. O.m. bij de grensposten, waarlangs de meeste buitenlanders naar hun landen terugkeren, waren kampen gebouwd. Reeds waren meer dan 20.000 verblijfsvergunningen uitgegeven; gemiddeld 2.000 per dag zouden volgen.
De regering had de buurlanden opnieuw laten weten dat het geen massale uitwijzing van buitenlanders overwoog.

Zoals de regering reeds in bovenstaande verklaring erkende, vond de massale uittocht van Afrikaanse buitenlanders in paniek plaats. In de pers *) verschenen reportages over chaotische toestanden op de wegen naar de grensovergangen.
Geschat werd dat eind januari 1970 ca. 200.000 Afrikaanse buitenlanders Ghana haddem verlaten. Tienduizenden verzameiliden zich in de hoofdstad Accra om daar verblijfsvergunningen te krijgen. De regering schakelde het leger in om direct hulp te bieden, terwijl het immigratie-departemenit overgeplaatst werd naar heit grote Black Starstadion. Volgens waarnemers even-

*) Bijv in de FAZ (10 en 16-12-1969), The Observer (14-12-1969), The Times (17-12-1969) en Time (12-1)

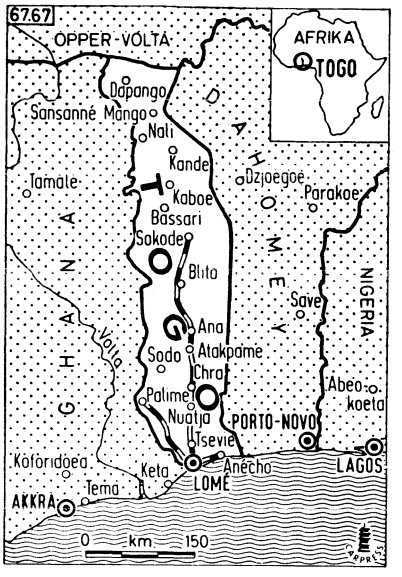

Ghana en zijn oostelijke buurlanden

wel was het merendeel van de uitgereikte vergunningen slechts drie maanden geldig en was het onzeker of deze daarna verlengd zouden worden.

Houding buurlanden

De regering van Togo sloot op 6 dec. 1969 tijdelijk de grens met Ghana, daar de 40.000 vluchtelingen die uit Ghana Togo waren binnengekomen de opnamecapaciteit van Togo had uitgeput.
In Nigeria werden 80.000 vluchtelingen uit Ghana tijdelijk in het Westen, in Ogbomosho, ondergebracht. De regering stelde hiervoor £ 1 mln beschikbaar. 20.000 andere vluchtelingen werden in doorgangskampen in Lagos opgevangen door het Nigeriaanse Rode Kruis.
Ivoorkust wenste geen vluchtelingen die niet een werkvergunning voor dat land bezitten.
Dahomey was niet bereid zelf vluchtelingen op te nemen.
Bij heit vluchtelingentransport werd ook de Internationale Commissie van heit Rode Kruis betrokken. Op 8 dec. 1969 schakelde de ICRK „werkloze" vliegtuigen van de Biafra-luchtbrug in voor het vervoer van burgers uit Niger. De vliegtuigen met bestemming Niamey (Niger) vertrokken uit Cotonou (Dahomey) en later ook uit Lomé (Togo).

GBEDEMAH VERLIEST PARLEMENTSZETEL

De leider van de National Alliance of Liberals — de voornaamste oppositiepartij —, Komla Agbeli Gbedemah, heeft zijn parlementszetel verloren en is voor de duur van vijf jaar van de uitoefening van elk verkiesbaar politiek ambt uitgesloten, aldus werd op 26 nov. i969 gemeld. Het hof van appel te Accra had bepaald dat Gbedemah krachtens ast. 71 van de grondwet geen lid van het parlement kan zijn. (FAZ 27-11-1969)
(Vor ber pag 590/3 en 591/2-'69)

LUCHTMAARSCHALK OTOE GEREHABILITEERD

Naar op 30 sept. 1969 officieel bekendgemaakt werd, waren luchtmaarschalk Michael A. Otoe en zijn adjudant opnieuw in de strijdkrachten. opgenomen Otoe werd met hijzondere taken in het bureau van de premier belast. De regering had nl. de conclusies van een commissie van onderzoek o.l.v. rechter Amissah aanvaard, volgens welke beide officieren geheel van medeplichtigheid aan subversieve activiteiten werden vrijgesproken. Hiermee verwierp de commissie de getuigenverklaring van John Harlley, toentertijd vice-voorzitter van de Nationale Bevrijdingsraad (NLC), die o.a. had gesteld dat de luchtmaarschalk samenzweerders tegen de regering hulp had toegezegd bij de bezetting van strategische punten omstreeks Kerstmis 1968 ten behoeve van een terugkeer van expresident Nkroemah.
Begin nov. 1969 werd luchtmaarschalk Otoe opnieuw benoemd tok opperbevelhebber van de strijdkrachten. Intussen was Harlley, nu vice-voorzitter van de presidentiële commissie, op 23 sept. afgetreden als inspecteur-generaal van de politie teneinde „conflicten te vermijden die uit het bezetten van deze twee posten zouden kunnen voortvloeien". (FAZ 2-10-'69); *Le* Monde 11-11-1969)
(Vor. ber. pag. 798/1-1968)

KONGO (BRAZZAVILLE)

STAATSGREEP MISLUKT

In de nacht van 22 op 23 maart heeft een groep commando's onder leiding* van ex-luitenant Pierre Kikanga getracht het bewind in Brazzaville omver te werpen. Zij slaagden erin het radiostation De Stem

* Aanvankelijk werd gemeld dat de coup onder leiding stond van de chef van de generale staf. maioor Joachim Yhombit doch dit werd later ontkend

van de Revolutie te bezetten en meldden de arrestatie van president Marien Ngouabi.
Dit bleek echter niet het geval.
Troepen onder de persoonlijke leiding van de president heroverden enige uren later het radiostation.
Luitenant Kikanga, 30 van zijn aanhangers en 2 militairen van het regeringsleger kwamen om. Ngouabi deelde later mee dat de vroegere minister van defensie, kapitein Augustin Poignet, bij de rebellen in het radiostation aanwezig was geweest, maar erin geslaagd was te ontsnappen. Hij beschuldigde Kongo (Kinsjasa) ervan de hand in de coup gehad te hebben. De rebellen zouden daar vandaan gekomen zijn en zij zouden Belgische wapens hebben gebruikt.
Bekend is dat Kikanga als balling in Kongo (Kinsjasa) verbleef sinds hij gevlucht was na een toespraak van Ngouabi in febr. 1969, waarin deze Kikanga en anderen kenschetste als ,,vijanden van de revolutie" en aanhangers van ex-president Youlou. Kikanga was op 9 aug. 1969 met twee anderen door het revolutionair gerechtshof bij verstek ter dood veroordeeld wegens een poging tot rebellie in mei 1968 (pag. 412/2-1968).
Toen de rebellen het radiostation bezet hielden, hadden zij Kongo (Kinsjasa), Gabon en de Centraal-afrikaanse Republiek om onmiddellijke militaire bijstand gevraagd.
Ngouabi verklaarde echter te hebben getelefoneerd met de presidenten Bongo (Gabon), Bokassa (CAR) en Ahidjo (Kameroen) met wie door Kikanga nooit contact was opgenomen.
Volgens *AP* zijn bij de mislukte putsch 63 mannen omgekomen.

Maatregelen

Dre militairen, o.w. kapitein Albert Miaouama, werden ter dood veroordeeld voor hun aandeel in de mislukte staatsgreep en op 29 maart terechtgesteld. Door het in nov. 1969 ingestelde speciale gerechtshof (pag. 54/1) werden ook vijf personen bij verstek ter dood veroordeeld. Onder hen waren kapitein Augustin Poignet en majoor Michel Kyindou, die voortvluchtig waren en naar wie intensief gezocht werd. Radio-Brazzaville meldde op 2 april dat Kyindou was gevonden en doodgeschoten.
Een buitengewoon congres van de Partij van de Arbeid besloot op 1 april een volksmilitie op te richten en de gendarmerie te ontbinden.
Tevens werd het politiek bureau van de partij gereorganiseerd; oud-premier Ambroise Noumazalay werd erin opgenomen. *(AFP, UPI,* Reuter; *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 54/1 en 201/3)

LESOTHO

MOSHOESHOE NAAR NEDERLAND. INCIDENTEN EN ARRESTATIES

Sinds de machsovername door premier Leaboea Jonathan (pag. 81 e.v.) vertoefde koning Moshoeshoe II onder huisarrest.
Op 1 april deelde de premier mee dat de koning het land voor onbepaalde tijd zou verlaten en dat zijn echtgenote, koningin Mamaohato in die tussentijd als regentes zou optreden. Een verzoek van zowel de koning als de regering om een vergunning voor een tijdelijk verblijf in Nederland, werd door de Nederlandse regering ingewilligd. De koning, die als een regerend vorst zal worden behandeld, reisde via Zuid-Afrika naar Nederland, waar hij op 4 april arrivee de.

Onrust

Op 10 febr. deed zich een botsing voor tussen leden van de politie en een aantal burgers op de Tsiu-berg (32 km ten zuiden van de hoofdstad). Hierbij zouden drie burgers zijn omgekomen; de politie verrichtte 32 arrestaties. Op 11 febr. werd een broer van koning Moshoeshoe, Chief Mathelaira Seeiso, gearresteerd.
Het politiebureau te Maseroe werd in de nacht van 12 op 13 febr. overvallen: een agent kwam om het leven. Clement Leepa, een vroegere politiefunctionaris die een gewapend verzet tegen premier Jonathan zou organiseren, werd bij een vuurgevecht met de politie op 3 maart gedood.
Dezelfde dag werd gemeld dat de raad van stamhoofden (22 leden) met een verhouding van vier tegen een voor het aanblijven van koning Moshoeshoe op de troon hadden gestemd.
De laatste leider van de Congress Party, die nog op vrije voeten was, Steven Motlamelle, werd op 10 maart gearresteerd.
Inmiddels bleven berichten over bloedige incidenten voortduren. Op 31 maart deelde een politiefunctionaris mee dat bij een aanval van 100 leden van de Congress Party op 27 en 28 maart in de buurt van Mefeteng 14 doden waren gevallen. Op 7 april verklaarde de politie 20 leden te hebben gedood van een gewapende bende, die de dag tevoren een blanke Zuidafrikaan had gedood tijdens een overval op diamantmijnen in het Mokhotlong-district. Voorts zou een niet nader genoemd aantal mensen zijn omgekomen toen de politie Kao bezette.
Persberichten maakten melding van ca. 150 doden tijdens het weekend van 5 april. De regering zou slechts met moeite de steden en dorpen controleren, maar geen macht hebben over de bevolking in de bergen. (Le *Monde, The Times)*

MAROKKO

STAKING AAN UNIVERSITEIT. WIJZIGINGEN KABINET

Sinds eind januari is het onrustig aan de universiteit en op de middelbare scholen. Het kwam om uiteenlopende redenen tot stakingen. Studenten verweten de autoriteiten beloften niet te zijn nagekomen. Wijzigingen in het leerplan lokten protest uit. Volgens de Union national des étudiants marocains (UNEM) was de crisis vooral het gevolg van de verouderde structuur van de universiteit en zijn financiële afhankelijkheid. Op 14 febr. meldde Le Monde dat de staking aan de universiteit van Rabat nagenoeg volledig was.
Op 20 febr. werd de minister van secundair en hoger onderwijs, Reda Guedira, van zijn ambt ontheven. Premier Laraki werd tijdelijk met de portefeuille belast. Enige dagen later werd Mohammed Chafik tot onderstaatssecretaris op dit departement benoemd. Het heengaan van Guedira werd aan zijn te soepele houding geweten.
In zijn troonrede op 3 maart legde koning Hassan er de nadruk op dat ,,Marokkanisatie" en veralgemening van het onderwijs de belangrijkste doeleinden van zijn bewind blijven. Hij verklaarde zich bereid tot een gesprek met de studentenorganisaties, op voorwaarde dat de studenten de colleges weer zouden bijwonen. Op 4 maart stelde de regering studenten en scholieren een ultimatum: vóór 7 maart moest een einde komen aan de stakingen. Mocht dit niet het geval zijn dan zou hun inschrijving worden geschrapt, hun beurzen worden ingetrokken en de toegang tot de cité universitair en het restaurant van de universiteit worden verboden.
Hoewel studenten en leerlingen van middelbare scholen op 6 maart be-

sloten hun staking te beëindigen, gebeurde dit niet over de gehele linie.
784 leerlingen van het secundair onderwijs die op 10 maart hun lessen niet hadden hervat, werden van school gestuurd.
Tijdens een onderwijsconferentie te Ifrane, bijgewoond door leden van de regering, docenten, studenten en ouders, verklaarde koning Hassan deze maatregel ongedaan te zullen maken. Voorts deelde hij mee dat het aantal beurzen zal worden uitgebreid en dat de salarissen van de docenten zullen worden verbeterd.

Wijziging kabinet

Op 25 maart bracht koning Hassan de volgende wijzigingen in het kabinet aan: De portefeuille van secundair en hoger onderwijs werd toevertrouwd aan Mamoun Tahiri, tot dusver minister van financiën. In zijn plaats werd benoemd Abdelkrim Lazrak, die als minister van toerisme vervangen werd door Abdelhamid Krim. Generaal Driss Ben Aomar, tot dusver generaal-majoor van de strijdkrachten, werd minister van PTT als opvolger van Badreddine Senoussi, die de portefeuille van jeugd en sport van Omar Boucetta overnam. De functie van generaal-majoor van de strijdkrachten, d.w.z. de tweede man in het leger na de koning, werd opgedragen aan Mohammed Ben Bachir Bouhali, tot nog toe secretaris-generaal van het ministerie van defensie. (Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 704/3-1969)

ARRESTATIE EN VEROORDELING ALI YATA

Op 18 aug. 1969 werd de secretaris-generaal van de Parti de la libération et du socialisme (PLS), Ali Yata, gearresteerd.
Yata was eerder secretaris-generaal van de communistische partij, die in 1960 verboden werd. In juni 1968 had hij samen met een lijfarts van koning Hassan, Hadi Messouak, en enige andere progressieve Marokkanen de regering toestemming gevraagd voor de oprichting van een nieuwe (oppositie) partij, de PLS.
Een maand later werden de statuten van de partij door de regering goedgekeurd.
Op 28 aug. 1969 werd de arrestatie van een andere PLS-leider, Chouaib Rifi, gemeld, op 8 sept. gevolgd door die van Ismail Aloui, hoogleraar aan de universiteit van Rabat. Met Ali Yata hadden zij de delegatie gevormd naar de wereldconferentie van communistische partijen te Moskou (zie pag. 385 e.v.-1969), waar Yata op 10 juni in een rede de leden van de PLS onder de Arabische communisten gerekend had.
De rechtbank te Rabat veroordeelde Yata en Rifi in de nacht van 19 en 20 sept. tot resp. 10 en 8 maanden gevangenisstraf. De PLS was volgens het tribunaal een voortzetting van de (verboden) communistische partij, wat o.m. uit de rede van Ali Yata te Moskou zou zijn gebleken.
Het hof van appel te Rabat bevestigde op 29 jan. 1970 de vonnissen alsmede de ontbinding van de PLS.
(Le Monde, *NZZ)*

HERVATTING DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET FRANKRIJK. KONING HASSAN IN PARIJS

Naar op 16 dec. 1969 officieel te Parijs werd bekend gemaakt heeft de Franse regering besloten de volledige diplomatieke betrekkingen met Marokko te hervatten. [Deze waren sinds 23 jan. 1966 i.v.m. de kwestie-Ben Barka (zie pag. 124/3-1966) opgeschort.] Frankrijk en Marokko hadden over en weer een ambassadeur benoemd. Aan deze mededeling ging een onderhoud van Driss Slaoui, de directeur-generaal van het kabinet van koning Hassan, met president Pompidou vooraf. Diens regering had een normalisatie van de betrekkingen met Rabat bepleit, terwijl zijn voorganger, generaal De Gaulle, steeds verlangd zou hebben dat aan een benoeming van een nieuwe Franse ambassadeur de verwijdering van generaal Oufkir. de Marokkaanse minister van binnenlandse zaken, vooraf zou gaan, wat door koning Hassan als een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Marokko van de hand gewezen werd.
Als blijk van verzoening bracht koning Hassan II van 31 jan.-7 febr. 1970 een particulier bezoek aan Frankrijk, waar hij tweemaal door president Pompidou ontvangen werd.

HERVATTING BETREKKINGEN MET SYRIE

Naar Reuter op 22 dec. 1969 van officiële Marokkaanse kringen vernam, zijn de in 1965 verbroken diplomatieke betrekkingen tussen Marokko en Syrië tijdens de Islamitische topconferentie (pag. 634/3-1969) hersteld. Beide landen zullen ambassadeurs uitwisselen.

(Vor. ber. pag. 828/3-1965)

UITLEVERING OPPOSITIELEIDERS DOOR SPANJE

Op 27 jan. zijn in Spanje op verzoek van de Marokkaanse regering zes Marokkanen gearresteerd: Mohammed Ajar, een van de oprichters van de verboden linkse UNFP (Union des forces populaires) en een medestander van de verdwenen Ben Barka; de student Ahmed Benjelloun en vier personen met een Syrisch paspoort.

Hoewel tussen Marokko en Spanje geen uitleveringsverdrag bestaat, werden Ajar en Benjelloun op 16 febr. op een vliegtuig naar Marokko gezet; de andere vier werden aan de ambassade van Syrië te Madrid overgedragen.

Ajar is in Rabat tweemaal — in 1963 en 1964 — ter dood veroordeeld wegens het voorbereiden van een komplot. Ahmed Benjelloun is de broer van Aomar Benjelloun, die eveneens ter dood veroordeeld werd, maar later gratie ontving. *(NZZ,* Le Monde)

GEMEENTERAADS- EN PROVINCIALE VERKIEZINGEN

Op 3 okt. 1969 zijn gemeenteraadsverkiezingen gehouden, de eerste verkiezingen sinds de koning in juni 1965 de grondwet buiten werking stelde. Tevoren hadden de twee belangrijkste oppositiepartijen, de linkse UNFP en de Istiqlal, op 6 sept. in een gemeenschappelijk communiqué meegedeeld dat zij de verkiezingen zouden boycotten, daar de autoriteiten o.m. hun niet welgezinde kandidaten van de kieslijsten hadden geschrapt.

De opkomst bedroeg ca. 80% van de ingeschreven kiezers. Van de 11.166 beschikbare zetels werden 9.199 door ,,neutrale" kandidaten bezet. Volgens de minister van binnenlandse zaken, generaal Oufkir, vormde deze uitslag het bewijs van de kloof die er bestaat tussen het volk en de politieke partijen. Hij ontkende dat de neutralisten officiële kandidaten waren.

Op 24 okt. vond de verkiezing van de provinciale en prefectorale assemblees plaats door de gemeenteraadsleden. Van de 359 zetels verwierven de partijloze kandidaten 289 zetels, de Mouvement Populaire 44, de Istiqlal 12, de Parti démocratique constitutionnel 3 en de UNFP 1. Terwijl de UNFP ook deze verkiezingen geboycot had, liet de Istiqlal zijn kiezers de vrije hand. (Le Monde; *NZZ* 5-11-1969)

SIERRA LEONE

REGERINGCONTROLE OP MIJNBOUW

Medio december 1969 heeft premier Siaka Stevens het besluit van zijn regering bekendgemaakt voor eind maart 1970 51% van alle mijnaandelen over te nemen. De betrokken mijnbouwmaatschappijen zullen schadevergoeding ontvangen uit de toekomstige dividendopbrengsten van de regering. De premier noemde als doel van de maatregel het vermijden van een buitenlandse economische overheersing alsmede van een confiscatie van de ondernemingen door Sierra Leone. Voorts wil de regering de meerderheid van de directieleden benoemen, de belastingen voor bijzonder rendabele firma's verhogen, het percentage niet-inheems personeel verminderen en de opleiding van deskundigen vergroten. *(NZZ)*

LIBERIA

SPECIALE VOLMACHTEN

De Senaat heeft president Tubman overeenkomstig diens verzoek speciale volmachten verleend, aldus *AFP* (3-12-1969). Tevens werd de Habeas-corpuswet voor een jaar opgeschort.

Aanleiding tot deze maatregelen vormde de moord op 19 nov. 1969 op de Amerikaanse bisschop Dillard Brown en zijn assistent, naar verluidt door een Nigeriaan, afkomstig uit Biafra. Toen de nationaliteit van de vermoedelijke moordenaar bekend werd, bestormde een menigte de havenwijk van Monrovia, waar enige honderden Nigerianen wonen. Huizen en winkels van Biafranen werden geplunderd.

President Tubman

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

ALGERIJE Volgens een officieel communique d d 17 maart is het lid van de revolutionaire raad Cherif Belkacem om gezondheidsredenen van zijn ambt van staatsminister voor financiën en het plan ontheven Deze portefeuille is nu toevertrouwd aan Ahmed Medeghri, de minister van binnenlandse zaken (Le Monde 19-3,

(Vor ber pag 332/2-1968)

GABON. President Bongo heeft Bonjean Ondo benoemd tot minister van transport 'en burgerluchtvaart. De minister Benjamin Ngoubou (onderwijs) wisselde van portefeuille met Jerome Okinda (gezondheid). (AFP-Reuter/Le Monde 3-4). (Vor. ber. pag. 29/2)

GUINEE. Op 6 april heeft president Sekou Touré enige wijzigingen in de regering aangebracht. Léon Maka, secretaris van het politiek bureau van de Parti démocratique de Guinée (PDG) en voorzitter van de Nationale Vergadering, werd tevens minister van binnenlandse zaken i.p.v. Diane Lansana, die belast werd met het ministerie van sociale zaken. N'Famara Keita, die dit ,,domein" voorheen beheerde, werd nu minister van handel. De voormalige minister Barry Ibrahim, die vijf jaar geleden de regering verliet, werd nu benoemd tot staatssecretaris voor financiële controle. (Reuter/Le Monde 8-4) (Vor. ber. pag. 381/2-1969)

INDIA. Op 17 febr werden twee nieuwe ministers benoemd Gulzari Lal Nanda (spoorwegen) en Damodaran Sanjivayya (arbeid). Zij kwamen in de plaats van in nov 1969 ontslagen resp afgetreden ministers

(Vor ber pag 55/2 en 56/1)

KOREA (ZUID) President Park Tsjoeng Hie heeft op 10 maart vier nieuwe ministers benoemd om de samenwerking tussen het kabinet en de regerende Democratische Republikeinse partij te versterken De 45-jarige luitenant-generaal b d Tsjoeng Nai Hyoek wordt minister van defensie i p v generaal Yim Tsjoeng Shik Kim Yoeng Soen, de vroegere leider van de oppositie, vervangt Shin Tai Hwan als minister voor de hereniging Twee leden van de parlementsfractie van de regeringspartij werden benoemd tot minister zonder portefeuille, Kil Tsjai Ho en Lee Pyoeng Ok (Reuter 10-3)

(Vor ber pag 702/1-1969)

MAURETANIE Op 3 april is het kabinet gereorganiseerd De portefeuilles zijn nu als volgt verdeeld

Buitenlandse zaken - Mohammed Mokhtar Ould Cneikh Abdellahi, defensie - Hamdi Ould Mouknass (voorheen buitenlandse zaken), planning en ontwikkeling - Mamadou Toure, financien - Mokhtar Ould Haibak (voorheen planning en ontwikkeling), industrialisatie en mijnbouw - Sidi Mohammed Di Agana (voorheen financiën); handel en transport - Diaramouna Soumare uitrusting - Abdallah Ould Daddah (broer van president Mokhtar Ould Daddah), onderwijs - Mohammed Abdellahi Ould Kharchi, gezondheid, arbeid en sociale zaken - Ahmed Ben Amar (voorheen onderwijs). visserij - Mohammed Salein Ould M'Khaittirat (voorheen industrialisatie en mijnbouw (AFP)

(Vor. ber. pag. 141/3 en 798/1-1968)

SENEGAL Nadat de Nationale Vergadering op 8 dec 1969 het in oktober 1969 ingediende ontwerp voor een grondwetswijziging eenstemmig had aanvaard, is dit op 22 febr aan een referendum onderworpen

De belangrijkste voorgestelde wijziging was de instelling van het ambt van premier, die door de president benoemd of ontslagen wordt en die de door het staatshoofd ontworpen politiek uitvoert De president. die zijn ambt gedurende twee opeenvolgende termijnen van vijf jaar mag uitoefenen, behoudt een directe controle op defensie de buitenlandse politiek en justitiele zaken, zoals de benoeming van magistraten en het gratiebeleid

Bij het referendum, waaraan door 95% van de stemgerechtigden werd deelgenomen, waren 1 261 580 van de 1 266 381 uitgebrachte stemmen voór de grondwetswijziging.

Op 26 febr. benoemde president Léopold Sedar Senghor. die sinds de mislukte staatsgreep in dec 1962 van de toenmalige premier Mamadou Dia (pag 828/3-1962) als regeringsleider optrad (en tevens de portefeuille van defensie en veiligheid beheerde), de 35-jarige moslim Abdou Diouf, eerder minister van planning, tot premier

De op 28 febr gevormde regering is als volgt samengesteld

Premier - Abdou Diouf, buitenlandse zaken - Amadou Karim Gaye, binnenlandse zaken - Amadou Cledor Sall; justitie, betrekkingen met parlement - Abdou Rahmane Diop; financien en economie - Jean Collin; staatsminister openbare werken, steden en transport - Mady Cissoko, onderwijs - Assane Seck, ontwikkeling platteland - Habib Thiam, ontwikkeling industrie - Daniel Cabou, samenwerking - Emile Badiane, technisch- en beroepsonderwijs - Doudou N'Gom; cultuur en voorlichting - Alioune Sene, gezondheid en sociale zaken - Daouda Sow, openbare diensten en arbeid - Ousmane Camara

Voorts zijn er vier staatssecretarissen o w Adama N'Diaye (buitenlandse zaken)

Vier leden verlieten het kabinet, o w Abdoulaye Ly (gezondheid) en Amadou Mokthar M'Bow (cultuur), allebei uit de voormalige oppositiepartij PRA (pag 394 /2-1966) afkomstig

Tot de vijf nieuwelingen behoren Ousmane Camara (sinds 1964 directeur van de staatsveiligheid), Doudou N'Gom (secretaris-generaal van de vakbeweging CNTS) en Adama N'Diaye (eveneens een vakbondsleider) (Le Monde)

(Vor ber pag 430/2-1969)

SOMALIA De opperste revolutionaire raad heeft op 31 maart een reorganisatie van het kabinet bekendgemaakt De volgende portefeuilles werden opnieuw toegewezen

Defensie - luitenant-kolonel Salad Gavere Medie; voorlichting - majoor Ismail Ali Abokor, openbare werken - Ali Hashi sjeik Hoessein; verbindingen en verkeer - Mohammed Warsame Ali; agrarische ontwikkeling - Said Ibrahim Haji Said, justitie, religie en arbeid - Abdoelgani sjeik Ahmed, financien - Ibrahim Maigag Samater

Tegelijkertijd werd luitenant-kolonel Mohammed Ali Samater tot opperbevelhebber van het leger benoemd Hij is evenals de ministers Medie en Abokor lid van de opperste revolutionaire raad (AP, AFP) (Vor ber pag 748/3-1969)

NECROLOGIEËN

FELIX MARIE VINCENT, prins van Luxemburg, prins van Bourbon-Parma, overleden op 8 april in Luxemburg Hij werd op 28 sept 1893 te Scharzau (Neder-Oostenrijk) geboren als zoon van de laatste hertog van Parma Robert Ou 6 nov 1919 huwde hij groothertogin Charlotte Gedurende de Tweede Wereldoorlog diende prins Felix in het Britse leger met de rang van brigade-generaal Hij was inspecteur-generaal van het Luxemburgse leger

FORTMANN, HENRICUS M M , hoogleraar in de psychologie van cultuur en godsdienst, op 4 april te Nijmegen overleden
Fortmann werd op 15 juni 1912 te Amersfoort geboren Na zijn priesterwijding, in 1936. studeerde hij te Nijmegen, waar hij kandidaats in de klassieke letteren en doctoraal wijsbegeerte met psychologie als hoofdvak aflegde In 1945 promoveerde hij te Nijmegen op het proefschrift ,,Aandachtig bidden, een psychologische studie over de eigenschappen, mogelijkheden en grenzen der geoedsconcentratie"
Van 1944 tot 1947 was dr. Fortmann kapelaan te Leeuwarden, en van 1947 tot 1956 aalmoezenier van de Katholieke jeugdraad voor Nederland en hoofdredacteur van het pedagogisch maandblad „Dux". Op 1 sept 1956 volgde zijn benoeming tot buitengewoon hoogleraar in de algemene en vergelijkende psychologie van cultuur en godsdienst te Nijmegen. Drie jaar daarna werd hij gewoon hoogleraar.
Op naam van prof. Fortmann staan studien over geestelijke gezondheid en de relatie daarvan tot de godsdienst. Zijn voornaamste werk was „Al ziende de onzienlijke" (1965-1966), een cultuur-psychologische studie over de religieuze waaraen en de religieuze projectie

LAMPING, ARNOLD TH., oud-Hoge commissaris in Djakarta en oud-ambassadeur te Bonn, overleden 1 januari te Den Haag.
A. Th. Lamping in 1893 in Brummen geboren, bezocht het gymnasium in Zutphen en volgde een opleiding voor consul. In 1919 kreeg hij een functie aan het ministerie van buitenlandse zaken in Den Haag en in 1922 bekleedde hij zijn eerste consulaire post in Smyrna.
Van 1924 tot 1927 was hij gedetacheerd bij het ministerie, daarna ging hij naar Santiago. Tussen 1932 en 1945 was hij directeur der handelsakkoorden en plaatsvervanger van de directeur-generaal van handel en nijverheid.
Na de oorlog, tussen 1945 en 1946 was hij gevolmachtigd minister te Londen, van 1947 tot 1950 buitengewoon gezant en gevolmachtigd ambassadeur te Nieuw Delhi. Vervolgens werd hij overgeplaatst naar Djakarta om er de post van Hoge Commissaris te vervullen.
Van 1953 tot 1957 was hij ambassadeur te Bonn.
De heer Lamping had een grote ervaring op het gebied van internationale onderhandelingen. Zo nam hij in 1927 deel aan een economische wereldconferentie in Genève en in 1933 aan de zogeheten goudblokconferentie in Londen.
Verder was hij in 1944 gedelegeerde van Nederland bij een wereldconferentie van de UNRRA te Londen en in 1945 plaatsvervangend lid van de Nederlandse delegatie bij de Verenigde Naties.

STOTIJN, JAAP, hoboïst, overleden op 5 april te Den Haag.
Hij werd op 22 sept. 1891 te Den Haag geboren. Van 1904 tot 1910 was hij leerling van het Koninklijk Conservatorium waarna hij bij verschillende symfonieorkesten in binnen- en buitenland werkzaam was. In 1918 keerde hij naar zijn geboorteplaats terug als eerste hoboïst in het Residentie-Orkest. Als leraar aan het Koninklijk Conservatorium legde hij eerst twee jaar geleden zijn taak neer.
Ook in zijn vrije tijd was hij als musicus werkzaam, o.m. aan de stichting ,,School en Muziek", bij kamermuziekensembles en ten behoeve van oude muziek. Stotijn was een veelgezocht muziekpedagoog en een mentor van vele jongeren. Hij had een internationale reputatie als hobo-solist; hij werd door Toscanini uitverkoren om als 's werelds beste hoboïst aan concerten van het nieuwe Israëlische Filharmonische Orkest van Tel Aviv mee te werken.

STRONG ANNA LOUISE, Amerikaans journaliste en vriendin van Mao Tsetoeng, overleden te Peking op 29 maart 1970
Anna Strong dochter van een protestants geestelijke, werd in 1885 te Nebraska geboren Na enkele jaren actief te zijn geweest in linkse bewegingen in de VS vertrok zij in 1921 als dagbladcorresponden-te naar de Sowjet Unie Zij stichtte er de eerste Engelstalige krant van de Sowjet Unie Haar verblijf in de Sowjet Unie eindigde slecht, beschuldigd van spionage werd zij in 1949 gedrresteerd en gedeporteerd In 1955 werd zij gerehabiliteerd In 1958 vestigde zij zich in Peking, van waaruit zij haar , Brieven uit China" naar dag- en weekbladen over de gehele wereld verzond Deze bevatten vaak veel informatie die door de officiele persagentschappen niet verstrekt werd
In 1966 werd zij erelid van de Rode Garde gemaakt In januari j l kondigde zij aan de publikatie van haar brieven om gezondheidsredenen te staken en zich geheel te wijden aan een nieuw boek over China Zij was een persoonlijk vriendin van Mao Tsetoeng en een geregelde gaste op opficiele bijeenkomsten en diners in Peking

SURIE, JACOBA, kunstschilderes, overleden te Amsterdam 8 februari 1970
Jaeoba Surie die op 5 september 1879 te Amsterdam werd geboren bezocht na het behalen van de lagere akte tekenen de Academie voor Beeldende Kunsten
Samen met zeven vriendinnen vormde Jacoba Surie de groep van de zgn ,,Amsterdamse Joffers" Deze joffers vormden geen georganiseerde club maar waren toch duidelijk een groep van gelijkgestemde kunstenaressen Zij maakten furore in de eerste helft van deze eeuw en wisten nadien hun grote traditie te handhaven Jacoba Surie legde zich toe op het stilleven maar zij beoefende ook nog diverse andere genres portret, figuur, bloemstukken Behalve in olieverf werkte zij in aquarel, pastel en in een paar grafische technieken Zij was lid (sinds 1911) van Arti en van St Lucas
Werk van haar kwam bij vele particuliere bezitters en ook in musea te Amsterdam en in Den Haag

TIMOSJENKO, SEMJON KONSTANTINOWITSJ, maarschalk van het Rode Leger, overleden te Moskou op 1 april 1970
Maarschalk Timosjenko werd op 18 febr 1895 geboren en begon zijn carriere in het leger van de tsaar In het begin van de revolutie nam hij dienst in het Rode Leger Hij was zeer actief tijdens de burgeroorlog met name in Tsaritsin en later in Polen Toen het vrede was studeerde hij aan de militaire academie
In 1937 ontsnapte hij aan de grote zuivering van de militaire kaders en kreeg hij het opperbevel over het grote militaire gewest van Charkow en later van Kiew. Het non-agressiepact met Hitler verraste hem in zijn laatste functie en zijn troepen van het Oekrainsche front vielen enkele weken later Polen binnen Hij nam deel aan de oorlog tegen Finland, maar de schuld van de betrekkelijke mislukking van die campagne kwam veel minder op hem dan op Worosjilow, die toen plancommissaris aan het ministerie van defensie was In 1940 werd Timosjenko benoemd tot maarschalk en lid van de regering in welke functies hij betrokken was bij de oorlogsverklaring van Hitler Na het uitbreken van de oorlog werd hij commandant van het front, met name in het zuidwesten waar hij Chroesjtsjow als politiek commissaris naast zich had en later als vertegenwoordiger van de Stawka het hoogste orgaan van het opperbevel, dat hem belastte met coördinerende taken Hij nam deel aan de operaties in Roemenie, Hongarije, Joego-Slavie, Oostenrijk en Tsjechoslowakije
Na de vrede was hij elf jaar commandant van militaire gewesten, met name in Bjelo-Rusland In 1960 werd hij inspecteur-generaal van de strijdkrachten, een jaar later president van de organisatie van oudstrijders Tegelijkertijd kwam er kritiek los op zijn rol tijdens de oorlog Hij zou slecht op de hoogte zijn geweest van de strategische situatie Na de val van Chroesjtsjow verminderden dergelijke aanvallen
Het jongste partijcongres herkoos hem in 1966 tot plaatsvervangend lid van het centrale comité

VESAAS, TARJEI, Noors schrijver, overleden 15 maart 1970 te Oslo.
Vesaar die in 1898 werd geboren schreef in de stijl van oude Noorse sagen. Zijn werk werd voor het eerst uitgegeven in de twintiger jaren en hij schreef behalve romans ook toneelstukken en poëzie.
Hij werd driemaal voorgedragen voor de Nobelprijs en kreeg in 1963 de belangrijkste Scandinavische prijs, de literatuurprijs van de Noordse Raad voor zijn roman ,,Het ijspaleis". „Vindane", een bundel verhalen kreeg een internationale prijs in Venetië in de jaren vijftig. Zijn boeken werden in de belangrijkste Europese talen vertaald.
Zijn voornaamste werken zijn ,,Het ijspaleis", ,,Het zaad", ,,De vogels" en ,,De boot in de avond".

MAANREIS APOLLO-13.MISLUKT

De door velen ais ,,routine-vlucht" gekenschetste maanexpeditie van de Apollo-13 (vorige vluchten, zie pag. 465-1969 en 59/31 eindigde bijna in het eerste ruimte-ongeluk*, toen op 14 april, op ongeveer 300.000 km van de aarde tijdens de heenreis naar de maan in het dienstcompartiment (service-module) een tank met vloeibare zuurstof explodeerde. (Zie ook pag. 470-1969). Hierdoor werd het noodzakelijk de geplande maanlanding af te gelasten, het nog aan de commando-capsule vastgekoppelde maanlandingsschip als ,,reddingssloep" te gebruiken (de gehele energievoorziening van de SM was uitgevallen) en via een halve boog om de maan in een vrije baan naar de aarde terug te keren.

Terwijl vele miljoenen op aarde ademloos de gevaarvolle terugreis volgden, moesten de drie astronauten, commandant Lovell, Haise en Swigert, een groot aantal moeilijkheden overwinnen om hun ruimteschip tenslotte op 17 april veilig op aarde te doen landen.

Het was deze menselijke prestatie van moed en zelfbeheersing in een levensgevaarlijke situatie, die de mislukte reis van de Apollo-13 bijna nog meer in de publieke belangstelling bracht dan de eerste maanlanding van de Apollo-ll. Tevens bracht de reis aan het licht dat van ,,routine" nog geen sprake kan zijn en dat een ,,doorlichting" van het Apollo-programma noodzakelijk is.

De start van de Apollo-14, gepland voor okt. van dit jaar, is voorlopig op losse schroeven komen te staan. Onmiddellijk na de veilige landing van de astronauten is de NASA begonnen met een uitgebreid onderzoek naar de oorzaken van het ongeluk.

De Apollo-13, bestaande uit de commando-capsule Odysseus (piloot John Swigert) en de maanlander Aquarius (LM) met piloot Fred W Haise en commandant James A Lovell, werd op 11 april bovenop een Saturnus-5-draagraket gelanceerd (zie ook pag 466/1-1969 voor technische procedures) met bestemming het maangebied Fra Mauro, een klein dal in een met kraters en rotsblokken bezaaid heuvellandschap, dat veel ouder moet zijn dan de vlakke maanzeeen, waarin de astronauten van de vorige 2 expedities zijn geland Het was o m de bedoeling om gedurende het 33 uur durend verblijf van de astronauten Lovell en Haise op de maan bodemmonsters van drie meter diepte te nemen en maanwandelingen te maken van 1,5 km en een van 2,5 km met een eventuele beklimming van de zgn Kegelkrater

Piloot John Swigert werd op het laatste moment gekozen als vervanger voor de oorspronkelijk gekozen Thomas K Mattingly, die niet immuun bleek te zijn voor rodehond terwijl hij mogelijk door een collega-astronaut was besmet Omdat de kans bestond dat hij tydens de reis ziek zou worden. werd besloten een reserve-astronaut aan re wijzen om ae start niet te hoeven uitstellen

Over het algemeen was de belangstelling voor de start van de Apollo-13 en voor de televisieprogramma's vanuit de cabine betrekkelijk gering Bijzonderheid was, dat enkele minuten na de start een motorstoring optrad, die noodzaakte dat enkele motoren 45 sec langer moesten werken dan normaal

Tweeeneenhalf uur na de lancering om 20 13 ME-tijd duwde de derde trap het ruimtevaartuig uit zijn parkeerbaan in de richting van de maan Nadat stuurcabine en maanlander op de juiste wijze vrijgemaakt en gekoppeld waren werd de derde trap in de richting van de maan afgestoten om een kunstmatige maanbeving te verkrijgen De op de maan opgestelde seismograaf van de Apollo-12 registreerde later de schokgolven (Vgl pag 62/3)

Explosie in het dienstcompartiment

Om 4 04 ME-tijd op 14 april vond volkomen onverwacht een explosie plaats in het aan de commando-capsule vastzittende dienst-compartiment, terwijl de Apollo-13 op 300 000 km van de aarde was Commandant Lovell (de meest ervaren Amerikaanse astronaut) kondigde het controle-centrum in Houston laconiek aan ,,Houston, we've got a problem"

Na inspectie bleek gas te ontsnappen uit de SM en de spanning van de zuurstofreservoirs op nul te staan Op dat moment sloeg vluchtleider Jack Lousma in Houston groot alarm en adviseerde hij de astronauten in hun vluchtschema her. hoofdstuk ,,Noodgevallen' op te slaan

Daarna meldde Swigert dat de cabine een rondtollende beweging maakte als gevolg van het ontsnappende gas (Later bleek dat door de explosie een heel zijpaneel van de SM was weggeslagen — zie foto op pag 242)

Vanuit Houston werd geadviseerd twee van de drie brandstofcellen af te sluiten Hierdoor vielen de boordcomputers en andere belangrijke systemen uit Deze maatregel die tevens het afstel van de maanreis en een snelle terugkeer naar de aarde betekende, was nodig om zo zuinig mogelijk met de beschikbare brandstof en zuurstof om te springen

Toen Lovell even later meldde dat de druk in Odysseus naar nul begon te dalen en de situatie zeer kritiek was geworden zei Houston ,,Wij beginnen te denken aan een reddingssloep, aan de maanlander dus" Lovell: ,,Hebben we al aan gedacht Volgens onze berekening is er nog voor een kwartier stroom in de commando-capsule"

Lovell en Haise stapten over in de LM, terwijl Swigert in de capsule achterbleef Zij stelden de systemen van de maanlander iri werking en even later meldde Swigert ,,Fred en Jim zijn in de LM Ik heb nu stroom van de LM Hoort u mij?" Na een grote hoeveelheid controles werd om ongeveer 10 00 uur een koerscorrectie uitgevoerd m b v de motor van de Aquarius De reis terug naar de aarde, via een halve boog om de maan, was hiermee begonnen

Terugreis

Tijdens de terugreis, waarvoor maar juist voldoende water aanwezig was, moesten de astronauten, waarvan Lovell en Haise in de ongemakkelijke, in feite niet voor langdurig verblijf ingerichte maanlander verbleven, enkele malen improviserend

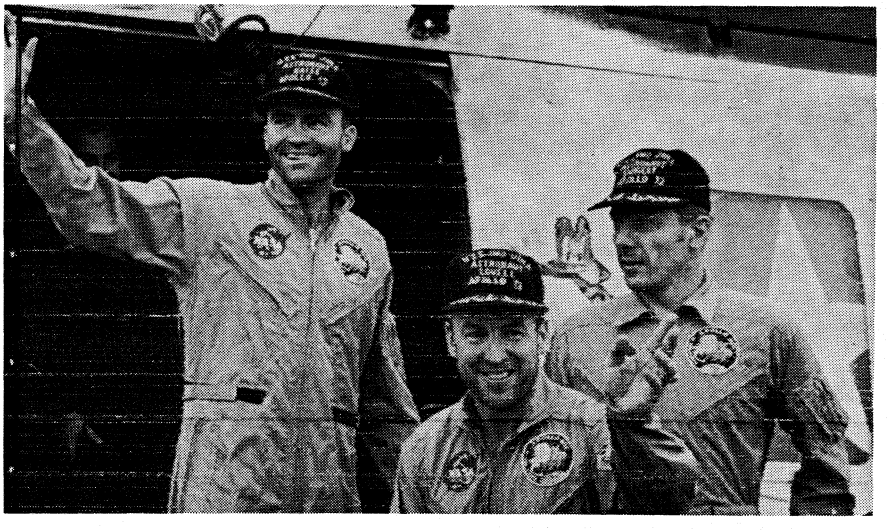

De drie aan de dood ontsnapte Apollo-13-astronauten na aankomst op het bergingsschip Iwo Jima V.l.n.r. Haise, Lovell en Swigert.

*) Eerdere ongelukken bij de ruimtevaart zijn, voor zover bekend, de brand in een Apollo-ruimtecabine, die op 21 febr 1967 het leven kostte aan drie Amerikaanse astronauten (zie pag 111/1-1967) en het neerstorten van de Sojoez-1 op 23 april van datzelfde jaar, waarbij de Russische kolonel Komarow om het leven kwam (zie pag 335/2-1967)
Beide ongelukken gebeurden echter op of vlakbij de aarde

Weekblad 39ste jaargang No. 2019, pag. 22895-22910

het hoofd bieden aan technische moeilijkheden Zo moesten zij hun positie en baan bepalen met de instrumenten van de LM, een teveel aan koolzuurgas met een noodvoorziening bestrijden (de automatische zuiveringsinstallatie was uitgevallen), de batterijen van de commando-capsule m b v de in de LM aanwezige energiehrnrnrn opladen ten einde een landing te kunnen uitvoeren met ae instrumenten van die capsule (de LM is ongeschikt voor het binnendringen van de aardse atmosfeer door het ontbreken van een hitteschild en enkele malen koerscorrecties uitvoeren met de motor van de LM

Andere moeilijkheden waarmee de astronauten te maken hadden, naast de voortdurende spanning over het goed functioneren van de zwaar belaste LM-systemen, waren de lage temperatuur aan boord (ongeveer 2" boven nul), het gebrek aan voldoende slaap en de onzekerheid over het al of niet goed functioneren van de landingssystemen van de commando-capsule

Niettemin nam met het vorderen van de reis terug naar de aarde, ook het optimisme van Houston en de astronauten toe, dat zij het er levend af zouden brengen

Op aarde was intussen een gigantische bergingsvloot bijeengekomen in allerlei gebieden waar de landing eventueel zou kunnen plaatsvinden Het nieuwe landingsgebied was door Houston bepaald in het zuidelijk gedeelte van de Stille Oceaan, in de buurt van de Samoa-eilanden Daar lag een bergingsvloot met het vliegdekschip Iwo Jima op de Apollo-13 te wachten

Door verschillende landen, w o Frankrijk, Engeland en de Sowjet-Unie, werd hulp aangeboden bij het uit zee oppikken van de drie astronauten Premier Kosygin van de SU stuurde een tweetal Russische schepen naar het vermoedelijke landingsgebied om eventueel assistentie te verlenen

Intussen was door de Amerikaanse Senaat opgeroepen om te bidden voor de behouden terugkeer van de astronauten

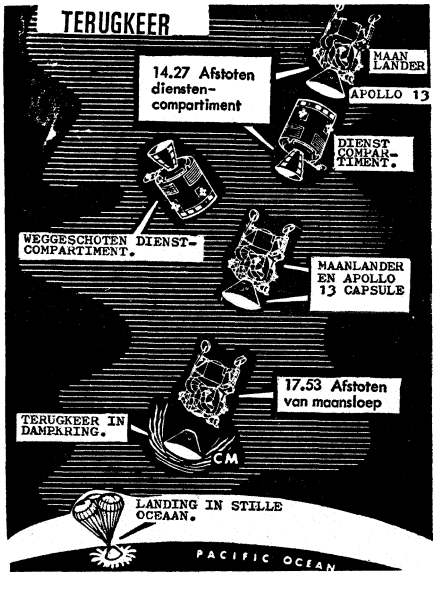

Schema van de laatste manoeuvres voor de landing In normale gevallen nadert de capsule de aarde met nog alleen het dienstcompartiment eraan vast

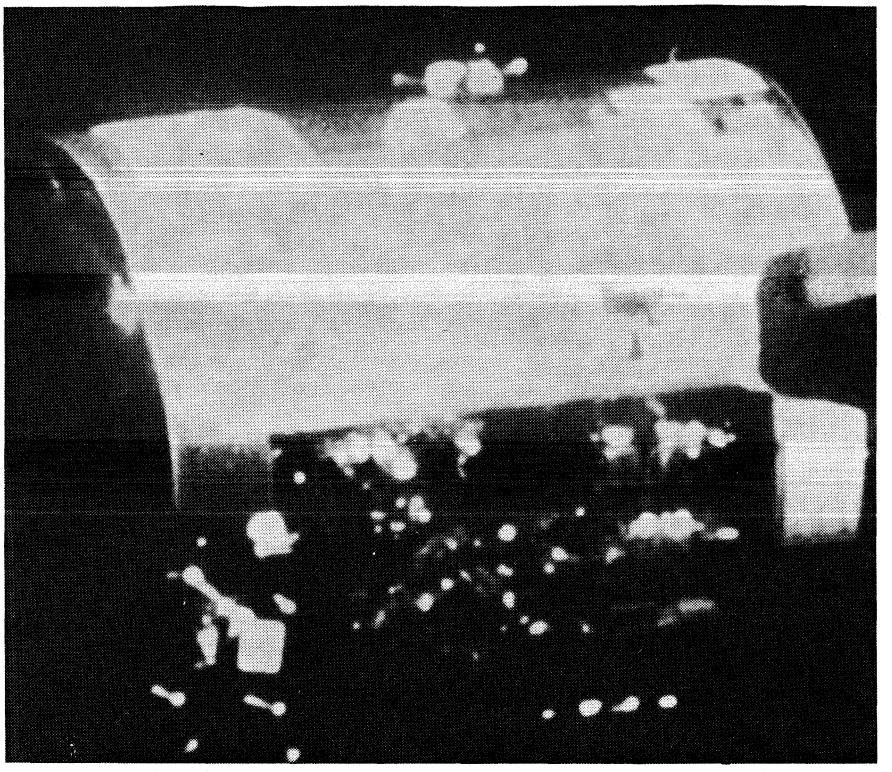

Een opname van het vernielde dienstcompartiment, nadat dit in de ruimte was afgestoten In het midden onder is de plaats te zien waar een paneel is weggeslagen en allerlei apparatuur naar buiten hangt

Geslaagde landing

Op 17 april begonnen de laatste kritieke zes uren voor de landing

Om 2 23 uur werd het beschadigde dienstcompartiment afgestoten, waarna de astronauten hiervan opnamen maakten Om 5 53 uur volgde de afstoting van de reddende LM, die evenals de SM in de dampkring zou neerstorten en geblakerd in de oceaan neerkomen.

Vliegend oP de eigen energie-voorzieningen van de commando-capsule, waarvan nu ook weer de boordcomputers functioneerden, werd om ongeveer zeven uur de dampkring binnengedrongen, waarna enkele minuten van intense spanning volgden omdat. zoals altijd, de radio-verbinding door ionisatie van de lucht verbroken werd

Met een simpel „O K Joe," meldde Lovell dat alles goed was verlopen en dat het hitteschild onbeschadigd was gebleken De landing bleek de meest perfecte tot nu toe binnen een half uur na het neerkomen van de capsule bij het schip Iwo Jima waren de astronauten aan boord, waar zij stormac'htig werden toegejuicht. Zij bleken uiterst vermoeid, enkele kilo's afgevallen te zijn, maar verder in goede conditie.

Op 19 april ontmoette presideni Nixon, die in Houston de echtgenoten van Lovell en Haise had opgehaald, op Honoloeloe de drie astronauten. Hier overhandigde hij de drie mannen de hoogste onderscheiding voor burgers die de VS kennen: de Medal of Freedom. Bii die gelegenheid zei de president: ,,Ik verklaar hierbij, dat dit een succesvolle vlucht is geweest. Ik geloof, dat ik oprecht kan zeggen, dat nooit tevoren in de geschiedenis der mensheid, zoveel mensen samen hebben gekeken, gebeden en zich hebben verheugd".

Dezelfde onderscheiding die hij de astronauten overhandigde, had de resident eerder overhandigd aan de vluchtleiding in Houston. Hier citeerde Nixon de bekende woorden van Churchill: „Nooit hebben zo weinigen aan zovelen zoveel te danken gehad."

President Nixon had zondag 19 april intussen uitgeroepen tot nationale gebedsdag als dank voor de behouden terugkeer van de ruimtevaarders. Bij deze gelegenheid zei de president te hopen dat de vlucht van de Apollo-13 geen terugslag zal hebben op het Amerikaanse ruimte-onderzoek. Uit alle delen van de weeld waren inmiddels felicitaties met de behouden terugkeer van Lovell, Haise en Swigert binnengekomen.

Een speciale onderzoekscommissie is benoemd om het onderzoek naar het falen van het ruimteschip in te stellen. Hoofd van deze commissie is dr. Edgar Cortright. directeur van het Langley-onderzoekcentrum van de NASA. *(Reuter,* AFP, *NRC, Het Parool, The Tzmes)* (V. *b.* pag. 59/3)

NEDERLAND

CENTRAAL ECONOMISCH PLAN 1970

De macro-prognose voor 1970 van het Centraal Planbureau in het Centraal Economisch Plan behelst een ontwikkeling die wordt gekenmerkt door een in vergelijking met 1969 geringere nominale loon- en prijsstijging. Nochtans blijft de problematiek van de loon- en prijsinflatie bestaan. Voor een niet onbelangrijk deel is dit het gevolg van de ontwikkeling in de ons omringende landen. Er moet opnieuw een zekere import van inflatie uit het buitenland worden verwacht, een ontwikkeling die nog wordt versterkt door de revaluatie van de Duitse mark.

Gerekend wordt op een verdere toeneming van het wereldhandelsvolume, afgezwakt door capaciteitsgrenzen dan wel beleidsmaatregelen van restrictieve aard. Daarmee gepaard gaan voortgaande prijsstijgingen, veelal versterkt, soms verzwakt.

Daarmee blijven, waar het onze economie betreft, de prijzen van de invoer, evenals die van de concurrerende uitvoer, oplopen.

Volgens de prognose zouden de invoerprijzen nog eens met 4% stijgen, de concurrerende prijzen bijna evenveel. De produktie en de produktiviteit in het bedrijfsleven zullen toenemen met resp. 5 en 4%, wat minder is dan de 5,5 en 4,5% van 1969. Daartegenover neemt het particuliere consumptieniveau sterker toe, nl. van 3,5 naar 5,5%.

Deze laatste prognose is gebaseerd op de geraamde stijging van de loonsom per werknemer, die op 8% uitkomt, de verwachte prijsstijging van de gezinsconsumptie die 4% bedraagt en de werking van de belastingprogressie, met daartegenover de drukverlaging als gevolg van de inflatiecorrectie.

Het Centraal Planbureau becijfert de stijging van het reëel vrij beschikbare loon op ruim 3% tegen 0,7% in 1969. Dit cijfer is ook iets hoger dan de 2,5 a 3% die de SER in het veertiende halfjaarlijkse sociaal-economische rapport verwachtte (zie pag. 420/1-1969).

Onder voorbehoud wordt de toeneming van het investeringsvolume geraamd op 6%. (Zie ook pag. 602/2-1969)

Het Planbureau verwacht verder een herstel van de woningbouw na de inzinking in 1969. (Vgl. pag. 23/2). De toeneming van de invoer zal dit jaar belangrijk beneden die van de goederenuitvoer blijven (7,5% tegen 11%). Het Planbureau brengt deze verwachting in verband met de geringere voorraadvorming. Op grond hiervan zou een verbetering van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans moeten volgen (vgl. pag. 255/1). Maar tegenover de gunstige factoren staan een achteruitgang van de ruilvoet (vooral ook als gevolg van de revaluatie van de mark), een daling van de kapitaalopbrengsten en hogere uitgaven voor de ontwikkelingshulp.

De lopende rekening zal daardoor weer geen overschot vertonen. Onder meer als gevolg hiervan volgt een daling van de liquiditeitsruimte die een blijvende hoge rentestand inhoudt. Andere oorzaken daarvan: kredietschepping door het bankwezen blijft beperkt en het financieringstekort van de overheid zal geheel op de kapitaalmarkt worden gedekt.

De werkloosheid zal in 1970 op een laag peil komen (50.000 a 55.000 personen), o.m. als gevolg van de toenemende vraag naar arbeid en de pendel naar Duitsland.

Blik op 1971

Of de vermindering van de nominale loon- en prijsstijging na 1970 kan worden voortgezet blijft een vraag. Het gevaar van een versterkte loon- en prijsstijging in 1971 acht het Centraal Planbureau niet denkbeeldig, zoals blijkt uit een becijfering van de gevolgen van een volledige indexering van de lonen en de prijzen.

Daar staat tegenover dat een gunstig prijsbeloop gedurende dit jaar tot matiging van de loonstijging in 1971 kan bijdragen.

Behoeft onder deze omstandigheden de visie omtrent de loon- en prijsbeweging in 1971 niet al te pessimistisch te zijn, actueel blijft de betalingsbalansproblematiek, zo besluit het Planbureau zijn beschouwing. (Min. van economische zaken, NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 181/3-1969)

Kerngegevens behorend bij Centraal Economisch Plan 1970, zie pag. 244.

Toeneming van het reëel vrij besteedkaar loon a)

	1969 %	1970
Lconsom per werknemer	10,5	8,0
Sociale lasten werkgevers	1,0	0,3
Bruto loon	9,5	7,7
Belastingprogressie	—1,5	—1,3
Belastingverlaging	0,8	1,1
Sociale lasten werknemers	—0,8	—0,5
Nom vrij besteedbaar loon	8,0	7,0
Prijsindex gezinsconsumptie	7,5	4,0
Correctie wegens prijsstijging medische diensten b)	0,3	0,3
	7,2	3,7
Reëel vrij besteedbaar loon	0,7	3,2

a) Betreft een gehuwde werknemer met twee kinderen en met een inkomen juist beneden de laagste premiegrens der sociale verzekeringen.

b) Dit deel van de prijsstijging heeft niet betrekking op bestedingen uit vrij besteedbaar loon en wordt daarom geëlimineerd.

BEGROTING FINANCIËN AANVAARD

Op 10 febr. werd door de Tweede Kamer de begroting van het ministerie van financiën aanvaard, waarbij een vijftal ingediende moties werden verworpen:

- Motie-Vondeling (PvdA): De regering wordt gevraagd de verkoop door de staat van grond in Lelystad op te schorten tot het advies daarover is ontvangen van de onlangs gekozen adviesraad. (Vóór: PvdA, PSP, CPN en Groep-Aarden).
- Motie-Wiebenga (PSP): Gevraagd wordt een regeringsnota over de geldontwaarding. (Vóór: PvdA, PSP, CPN, Groep-Aarden, D'66 en de heer Jongeling (GPV).
- Motie-Vondeling: Het is in hoge mate te betreuren dat de regering haar toezegging niet is nagekomen dat aan de gemeenten een voorschot zal worden gegeven op vorderingen op het Rijk over de jaren 1963-1966 ter grootte van 190 mln gulden. (Vóór: PvdA, PSP, CPN, D'66, BP, Groep-Harmsen en de heer Jongeling).
- Motie-Barendrecht (PvdA): De regering wordt verzocht op kortst mogelijke termijn stappen te ondernemen ter verlaging van de prijs van aardgas in de tuinbouw, zodanig dat de omschakeling op aardgas wordt gestimuleerd. (Vóór: PvdA, PSP, CPN, D'66, BP, Groep-Harmsen, SGP en de heer Jongeling).
- Motie-De Goede (D'66): Bij opstelling van het dekkingsplan voor 1971 moet ook een verhoging van de belastingen in de vermogenssfeer in overweging genomen worden. (Vóór: PvdA, D'66, CPN, PSP).

Tijdens de behandeling van de begroting van financiën bleek in de Kamer niet alleen bij de oppositie, maar ook bij ARP en CHU de vrees te bestaan dat de overheidsuitgaven dit jaar sterker zullen stijgen dan is geraamd en dat minister Witteveen met een nieuw dekkingsplan voor 1970 zal moeten komen. Hierbij werd met name gedacht aan de extra gelden die de regering nodig heeft voor de structurele verhoging van de AOW, de steun aan Verolme, de verhoging van de rentesubsidieregeling in de scheepsbouw en de overheidsbijdragen aan de gemeenten en de textielindustrie.

Van verschillende kanten werd de mening geuit, dat de overheidsuit-

Kerngegevens, behorend bij het Centraal Economisch Plan 1970

Veronderstellingen	1967	1968	1969	1970
	mutaties t.o.v. voorgaand jaar in procenten			
Externe data				
Volume wereldinvoer (herwogen)	3,0	13,5	14	10
Importprijspeil	—1	—3	4	4
Concurrerend uitvoerprijspeil	0	—1	3	3,5
Loonkosten per eenheid produkt in de industrie in het buitenland	2,5	0	3,5	5,5
Overige veronderstellingen (grotendeels in de beleidssfeer)				
Loonsom per werknemer in bedrijven	8	8,5	10,5	8
Volume materiele overheidsconsumptie	8,5	3	11	8
Volume bruto overheidsinvesteringen	10,5	13	0	0
Volume investeringen in woningen	15	9	—4,5	5
Nationale liquiditeitsquote a)	37	37,5	37,5	36,5
Arbeidstijdverkorting (inclusief vakantieverlenging)	0,3	0,8	1,2	2
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	5	5,5	3,5	5,5
Volume bruto investeringen in bedrijven (zonder woningen)	4,5	9,5	0,5	6
Volume goederenuitvoer	7,5	15	17	11
Volume goedereninvoer	6	13	14,5	7,5
Volume bruto nationaal produkt	6	6	5	4,5
Produktievolume in bedrijven	6	7	5,5	5
Prijspeil particuliere consumptie	3	2,5	7	4
Prijspeil goederenuitvoer	—1	—1	2	2,5
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	7	6,5	4,5	
Loonkosten per eenheid produkt in de industrie	1,5	—0,5	3,0	2,5
		niveaus		
Saldo lopende rekening betalingsbalans (mrd gld)	—0,30	0,25	0	0
Voorraadvorming (mrd gld)	1,1	1,4	3,1	2,3
Werkloosheid (1000 personen)	86	81	62	50 à 55
Arbeidsinkomensquote	76	75	75,5	76,5
Besparingen b)	20	21,5	22	21
Netto overheidsuitgaven b):				
— exclusief restitutie op voorraden	27,5	27,5	28	28,5
— inclusief restitutie op voorraden	27,5	27,5	29	29
Belastingdruk (op transactiebasis) b):				
— inclusief restitutie op voorraden	27	27,5	27	28,5
— exclusief restitutie op voorraden	27	27,5	28	29
Premiedruk sociale verzekeringen b)	13,5	14,5	15,5	16,0

a) Ultimo anno; gerelateerd aan het gemiddelde nationale inkomen in het betrokken en volgend jaar, aldus berekend, wordt deze quote in 1968 gedrukt door de sterke inkomensexpansie in 1969.
b) In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen

gaven dit jaar groter zullen zijn dan de begroting aangeeft. Met name de heer G. A. Kieft (ARP) wilde weten in hoeverre minister Witteveen de uitgaven over 1969 inflatoir heeft moeten financieren.

Ook het aftreden van minister De Block kwam ter sprake (zie pag. 38/1). Dr. Vondeling vond dat het een ,,sportieve plicht" van minister Witteveen was om in te gaan op de argumenten van zijn oud-collega dat er van de doorbreking van de loon- en prijsspiraal weinig of niets terecht zal kunnen komen. De heer De Goede (D'66) wees toen in een motie op de door zijn partij gewenste weg: verhoging van de belastingen in de vermogenssfeer.

Verzet hiertegen kwam vooral van de zijde van de VVD.

Minister Witteveen deelde in de Kamer mee, dat het hem niet mogelijk was een concreet beeld te geven over de uitvoering van de begroting 1970: ,,Ik ontveins me niet dat het in 1970 moeilijk zal zijn, maar ik heb indicaties dat het minder moeilijk behoeft te worden dan in 1969" (vgl. pag. 255). In mei zal de minister een nota doen toekomen over de uitvoering van de lopende begroting.

In antwoord op een vraag van de heer Kieft ontkende de minister met klem, dat hij een brief zou hebben gestuurd aan zijn ambtgenoten met als instructie om als norm voor verhoging der overheidsuitgaven voor 1971 4% aan te houden i.p.v. 6%.

(NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 166/3-1969)

VERHOGING SOLDIJ. STRAFLIJSTEN NA AFZWAAIEN VERNIETIGD. BEPAALDE PUBLIKATIES POLITIEKE PARTIJEN IN KAZERNE TOEGESTAAN

Op 23 febr. maakte minister W. den Toom van defensie in de Tweede-Kamercommissie voor defensie bekend dat per 1 juli a.s. het nettoinkomen van de ongehuwde dienstplichtige soldaat wordt verhoogd van 175 tot 205 gulden per maand — een wedde-verhoging van 18%.

Met ingang van dezelfde datum zal voor de dienstplichtigen een vakantie-uitkering van 6% worden ingevoerd. Deze uitkering komt in plaats van de huidige kleding-toelage van f 15 per maand, die bij vertrek uit dienst wordt uitgekeerd. De toelage van 20 gulden per maand voor dienstplichtigen die langer dan 16 maanden moeten dienen blijft gehandhaafd.

De huidige wedde-verhoging geldt voor dienstplichtige militairen die jonger zijn dan 24 jaar. Ouderen zullen hun wedde (f 204 en hoger) behouden.

Door verschillende Kamerleden werden moties ingediend waarin zij hun teleurstelling uitspraken, dat de regering geen beslissing heeft genomen omtrent een definitieve wedde-regeling. Minister Den Toom verklaarde zich tegen een dergelijke definitieve regeling om een volgend kabinet niet te binden. De minister verklaarde voorts dat voor de wedde-verhoging en de vakantie-toeslag, die over een periode van een jaar gerekend 27 mln gulden kost, compensatie boven het defensieplafond gevonden zal moeten worden.

De verhoging van de wedde komt na een onderzoek door de commissie-Dienstplichtbeleid (commissie-Peynenburg). Tijdens de besprekingen van de defensie-begroting in de Tweede Kamer eind okt. 1969 was reeds in een motie om een wedde-verhoging gevraagd. (Zie verder pag. 765/1-1969).

Straflijst dienstplichtige wordt verlengd

Eind sept. 1969 werd bekend, dat minister Den Toom in een brief aan zijn collega van binnenlandse zaken had meegedeeld, dat ,,uit oogpunt van de denkbeelden over moderne reclassering" de straflijsten van dienstplichtigen bij de koninklijke landmacht bij het met klein verlof gaan, niet langer bewaard blijven maar worden vernietigd.

Volgens de brief vormen ook ,,efficiency-overwegingen" een belangrijk argument om deze maatregel te treffen.

Bij de luchtmacht en marine kunnen de straflijsten alleen nog worden ingezien na uitdrukkelijke toestemming van de

betrokkene Dit inzien gebeurt m n wel tijdens de werving van politie-personeel De maatregelen lopen vooruit op een algehele herziening van het systeem van de straflijsten dat onderwerp van gesprek is van een speciaal daartoe in het leven geroepen commissie. (commissie-Lagerwerff, ingesteld in jan. 1967. Doel: beraad over herziening van het militair straf- en tuchtrecht. Definitief rapport vermoedelijk voor juli van dit jaar gereed.;

Publikaties politieke partijen *in* kazernes *toegelaten*

Minister Den Toom van defensie verklaarde zich in een antwoord op schriftelijke vragen van het Tweede-Kamerlid E Wieldraaijer (PvdA) medio februari bereid toe te laten, dat op publikatieborden in kazernes, legerplaatsen en andere inrichtingen van de krijgsmacht, mededelingen van bijeenkoinsten buiten de kazernes van nolitieke partijen warden gedaan Deze mededelingen dienen echter beperkt ie blijven tot ae zakelijke vermelding van datum, uur, plaats, sprekers, onderwerp en organisator (NRC Het Parool)

(Vor ber. pag 765/1-1969)

RESTZETEL IN ZUID-HOLLAND VAN PVDA NAAR CPN

Bij het vaststellen van de definitieve uitslag van de op 18 mrt. gehouden Provinciale-Statenverkiezingen (zie pag. 198) door het Centraal Stembureau is gebleken dat de PvdA in de provincie Zuid-Holland geen recht had op een restzetel, die haar totaal van 25 op 26 zetels bracht. Deze restzetel blijkt toe te komen aan de CPN, die hiermee in genoemde provincie van 2 op 3 zetels is gekomen. (NRC)

(Vor. ber. pag. 198)

BELGIË

VRIJE UNIVERSITEITEN. NIEUWE RECHTSPERSOONLIJKHEID

De Kamer heeft op 16 april met 154 tegen 12 stemmen het wetsontwerp goedgekeurd tot wijziging van de wet van 12 aug. 1911 houdende toekenning van de rechtspersoonlijkheid aan de universiteiten te Leuven en te Brussel. Dit ontwerp beoogt een einde te maken aan de ,,unitaire" rechtspositie van de twee vrije universiteiten, die gesplitst werden in zelfstandige, nederlandstalige resp. franstalige universiteiten. Voortaan zullen over de rechtspersoonlijkheid beschikken: de Vrije Universiteit Brussel (VUB), de Université Libre de Bruxelles (ULB), de Katholieke Universiteit te Leuven (KUL), de Université Catholique de Louvain (UCL). Er is ook voorzien in een derde, gemeenschappelijke rechtspersoon te Leuven (KUL-UCL) belast met de geleidelijke liquidatie van de oude eenheidsuniversiteit. Een amendement van J. Chabert (CVP) dat aanvaard werd door de regering, bepaalt dat die derde rechtspersoon niet over een geografisch gebied beschikt, en niet bevoegd is voor het inrichten van onderwijs en onderzoek. Volgens Chabert kan die derde rechtspersoon in de toekomst allicht fungeren als coördinator tussen de Nederlandse en de Franse universiteit.

VU-woordvoerder M. Coppieters verdedigde een aantal amendementen die alle worden verworpen; zijn fractie keurde het ontwerp niettemin goed. Alleen de FDF/RW-fractie stemde tegen. Haar woordvoerder. V. Laloux, verklaarde ,,dat het ontwerp de ,,uitdrijving van de franstaligen uit Leuven bekrachtigt en de inzet vormt tot een soortgelijke operatie m.b.t. de Brusselse universiteit".

Laloux betreurde ook dat de ULB niet kan worden uitgebreid buiten de huidige Brusselse agglomeratie der 19 gemeenten.

Fr. Grootjans (PVV) en B. van Hoorick (BSP) oefenden kritiek op het voorstel van de raad van beheer der ULB, geformuleerd in okt. 1969, om de rijkskredieten voor de Brusselse universiteiten te verdelen a rato van 28% voor de Nederlandse en 72% voor de Franse universiteit. Zij herinnerden eraan dat de tijdelijke raad van beheer van de VUB van oordeel is dat de Nederlandse universiteit recht heeft op ten minste 40% van de rijkskredieten.

Minister Vermeylen (nationale opvoeding) antwoordde dat de VUB een volwaardige basisuniversiteit zal zijn, met dezelfde rechten als de ULB. Hij erkende dat 28% te weinig is, maar wees erop dat de ULB van haar kant de regeringstoelage waarover zij beschikt, onvoldoende acht.

De ministerraad wenst dat de VUB en de ULB het eens worden over de verdeling van de kredieten; gebeurt dat niet, dan zullen de ministers van nationale opvoeding een beslissing treffen.

Fr. Swaelen (CVP) lichtte tijdens het debat de situatie van de onderzoekscentra der universiteiten toe en zei dat die buiten het eigenlijke werkingsgebied van de universiteit mogen worden opgericht, maar wel de taalwetsbepalingen moeten naleven. Hij herinnerde eraan dat de kamercommissie op een gentleman's agreement onder de universiteiten hoopt, met name voor een rationele en efficiënte vestiging van de centra. Die verklaring van Swaelen werd door de minister bijgetreden.

SOCIALE PROGRAMMATIE VOOR ZELFSTANDIGEN

De ministerraad heeft op 10 april ingestemd met een voorstel van minister Hanin (middenstand) betreffende de sociale programmatie voor de zelfstandigen. Beslist werd:

- de pensioenbedragen sneller te verhogen;
- het stelsel van de kinderbijslagen tegen 1975 gelijk te schakelen met dat van de werknemers;
- het pensioen toe te kennen zonder onderzoek naar de bestaansmiddelen, althans voor de jaren, waarvoor een bijdrage tot pensioenvorming werd betaald.

Thans bedraagt het gezinspensioen voor een zelfstandige 41.339 fr per jaar. Op 1 juli 1970 wordt dat 44.686 fr; op 1 juli 1971 49.882 fr. Het bedrag zal op 1 januari 1975 gestegen zijn tot 62.352 fr.

De bijkomende lasten, veroorzaakt door de geleidelijke aanpassing van pensioenen en kinderbijslagen, zullen voor de helft door de zelfstandigen, voor de andere helft door het Rijk worden betaald.

BRUSSELSE POLITIE

De burgemeester van Brussel, L. Cooremans, heeft op 13 april, namens de voorlopige agglomeratieraad, medegedeeld dat de strijd tegen de misdadigheid in de hoofdstedelijke agglomeratie zal worden toevertrouwd aan een enkele operationele politie-overheid. De coördinatie onder de politiediensten van de 19 gemeenten zal worden verbeterd.

De jongste tijd worden er haast dagelijks bankovervallen gepleegd.

De nationale federatie van politiecommissarissen heeft daarom in algemene vergadering aangedrongen op een modernisering van de structuur van de diverse gemeentelijke politiecorpsen en op een hergroepering van die corpsen. (La libre Belgique 17-4)

PRINS ALBERT IN JAPAN

Van 13 tot 18 april heeft prins Albert een officieel bezoek aan Japan gebracht. Hij bezocht o.m. de wereldtentoonstelling te Osaka en was te gast bij de keizer.

BEVOLKINGSCIJFERS

België telde **op** 31 dec. 1969 9.660.154 inwoners, of 28.244 meer dan in 1968.

	1968	1969
geboorten	141.242	140.834
sterfgevallen	121.275	119.375
overschot van immigratie op emigratie	6.342	6.785
Per provincie:		
Antwerpen	1.523.266	1.529 826
Brabant	2.157.281	2.166.372
Oost-Vlaanderen	1.308.319	1.310.638
West-Vlaanderen .	1.046.825	1.052.052
Henegouwen . .	1.332.536	1.331.810
Luik	1.017.736	1.016 131
Limburg	644.166	650.338
Namen	362.469	383.618
Luxemburg	219.312	219.369

(Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek)

ITALIE

DE „HETE HERFST"

Een groot deel van de Italiaanse werknemers, zowel in de particuliere als in de overheidssector heeft in de herfst van 1969 kortere of langere tijd gestaakt om kracht bij te zetten aan de eisen van de vakbonden in de onderhandelingen met de werkgevers over de nieuw af te sluiten collectieve arbeidsovereenkomsten. De eisen van de vakbonden kwamen globaal neer op loonsverhoging, arbeidstijdverkorting, meer vakantie en meer invloed en zeggenschap van de vakbondskernen in de bedrijven bij onderhandelingen over loonsverhogingen en verbeteringen van de arbeidsvoorwaarden.

Het uitzonderlijke van de situatie lag daarin dat de stakingen in de verschillende bedrijfstakken vrijwel algemeen waren, waardoor het gehele openbare leven, vooral als het stakingen van het overheids- en transportpersoneel betrof, vrijwel geheel stil kwam te liggen.

Dat de stakingen vaak samenvielen met bomaanslagen, uitgevoerd door extremistische groeperingen, die overigens niets met de stakingen te maken hadden, zodat velen meenden van een crisissituatie in de Italiaanse democratie te moeten spreken, neemt niet weg dat, naar de meeste waarnemers opmerkten, de vakbonden voor een uiterst gedisciplineerd verloop van de gang van zaken hebben gezorgd.

De belangrijkste eisen van de vakbonden zijn dan ook ingewilligd en algemeen is men van mening dat zij hun positie duidelijk hebben weten te versterken.

Tevens hebben de stakingen een ander belangrijk aspect van de moderne vakbeweging naar voren gebracht: nl. het ageren tegen wantoestanden op gebieden die niet direct gerekend worden te behoren tot het terrein der vakbeweging.

Deze hele ontwikkeling is de Italiaanse vakbeweging misschien enigszins opgedrongen door het optreden van actiegroepen, van vaak anarchistische of maoïstische signatuur aan de „basis" in de bedrijven, aan de andere kant geldt dat de Italiaanse vakbeweging van oudsher het politiek engagement minder geschuwd heeft dan haar Westeuropese zusterorganisaties.

Daar komt nog bij, dat de vakbewegingen hun „para-politieke rol", zoals „Le Monde diplomatique" van dec. 1-69 zegt, zelf op hun verschillende congressen in 1969 hebben voorbereid door een aantal ingrijpende maatregelen te nemen, zoals het verbreken van officiële bindingen met de politieke partijen, het onverenigbaar verklaren van het bekleden van functies in het vakbondswezen en een politieke partij, de verjonging van het vakbondskader en het krachtig versterken van de invloed van de vakbondsafdelingen in de fabrieken. Verder hebben de drie grootste vakbonden, de socialistisch-communistische CGIL, de katholieke CISL en de sociaal-democratisch-republikeinse UIL tot nauwe samenwerking besloten, waardoor veel van het succes van hun optreden te verklaren is.

Verloop stakingen

Er zijn in totaal drie stakingsgolven geweest: in sept., in okt. en in nov.

De eerste stakingsgolf, die in sept. ontstond, nog voordat de officiële onderhandelingen tussen de werkgeversorganisatie en de vakbonden over de vernieuwing van de cao's waren begonnen, schijnt in niet geringe mate de hoge eisen van de vakbonden in de onderhandelingen te verklaren.

De stakingsgolf van sept. was namelijk niet het gevolg van een oproep van de drie grote vakbonden, maar uitgeroepen door kleine actiegroepen in de bedrijven. Vele waarnemers menen dan ook dat de hoge eisen van de vakbonden tijdens de onderhandelingen in okt. ingegeven zijn uit vrees voor terreinverlies aan de kleine actie-groepen.

Deze kleine griepen beschuldigden zo-wel alle vakbonden als alle erkende politieke partijen van verburgerlijking. Deze groepen hebben verschillende namen, maar worden gemakshalve aangeduid als „Chinese" bewegingen. Hun doelstellingen zijn andere dan die van de vakbewegingen. Verhoging van lonen en salarissen. verbetering van de arbeidsvoorwaarden en dergelijke zaken beschouwen zij niet als van overwegend belang.

Wat zij willen, aldus de NRC (19-9-'69) is een totale wijziging van de bestaande maatschappelijke toestanden met volledige uitschakeling van de ondernemers. De eerste belangrijke staking van een Chinese groep was die welke op 1 sept. 1969 begon in een tweetal afdelingen van de Fiatfabrieken van Mirafioro te Turijn. Er waren niet meer dan achthonderd stakers, maar de bedrijfs-

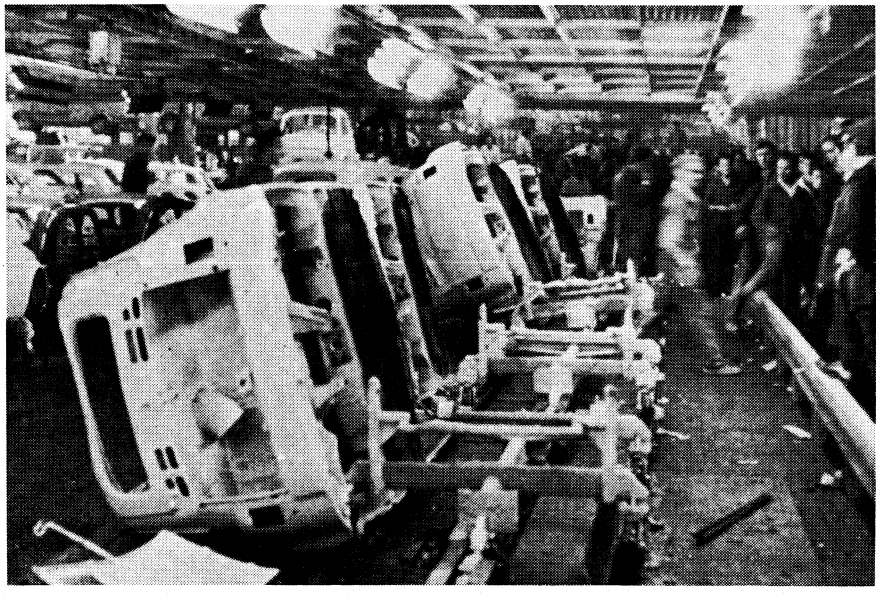

Fiat-arbeiders saboteren produktie.

leiding nam heel ongewone tegenmaatregelen. Alle arbeiders die het werk moesten onderbreken omdat bepaalde onderdelen, afkomstig uit de twee stakende afdelingen, niet meer voorradig waren, werden naar huis gestuurd op wachtgeld, hefgeen betekent dat zij de helft van hun loon moesten derven Na twee dagen betekende dit reeds dat meer dan dertigduizend man het slachtoffer werden van een staking waar ze buiten stonden.

Op die manier bereikte de bedrijfsleiding dat de grote meerderheid van de arbeiders het optreden van de ,,Chinezen" afkeurde, maar de toestand was echter bijzonder ernstig en de regering trachtte bemiddelend op te treden. Ook de vakbonden protesteerden tegen het op wachtgeld stellen van werknemers die niets met de staking te maken hadden en het waren tenslotte de leiders van de verschillende vakbonden die erin slaagden de kleine groep ,,Chinezen" te doen afzien van voortzetting van de wilde staking.

De gevolgen van dit alles zijn heel belangrijk geweest. De leiding van de Fiatfabrieken, die in ondernemerskringen als vrij vooruitstrevend wordt beschouwd, heeft door het op wachtgeld stellen van een zo groot aantal werknemers, de andere ondernemers in de metaalnijverheid ervan overtuigd dat de Fiat bij machte was de leiding op zich te nemen in de de strijd tussen werknemers en werkgevers in de cao-onderhandelingen.

Hoewel in de loop van sept., okt. en nov. ook regelmatig door werknemers in de bouwnijverheid, de chemische industrie, de nationale elektriciteitsbedrijven en het postbedrijf werd gestaakt, waren de stakingen in de metaalsector het uitgebreidst en het langdurigst.

De besprekingen tussen de vakbonden en de werkgeversorganisaties over de nieuwe cao's werden regelmatig onderbroken, omdat geen van beide partijen bereid was concessies te doen. De harde eisen van de vakbonden brachten ook weer enige toenadering tot stand tussen de verschillende groepen in de machtige werkgeversorganisatie Confindustria, die al jarenlang op zeer patriarchale en autoritaire wijze geleid wordt door Dr. Angelo Costa.

Een groep jonge industriëlen, aangevoerd door het hoofd van het Fiatconcern Giovanni Agnelli, probeert al jarenlange moderne opvattingen over arbeidsverhoudingen binnen de werkgeversorganisatie te introduceren, maar de lange duur van de stakingen in de metaïlsector, waardoor vooral het Fiatconcern zwaar getroffen werd, schijnt het enthousiasme van Agnelli wel wat getemperd te hebben en heeft voor een tijdelijke verzoening binnen de Confindustria gezorgd.

Het voornaamste geschilpunt betrof wel de invloed en de zeggenschap van de vakbondcafdelingen in de verschillende bedrijven. De werkgevers wensten een cao af te sluiten die voor alle ondernemingen geldt en wilden zo min mogelijk overeenkomsten aangaan die van bedrijf tot bedrijf verschillen.

Hoewel er ook binnen de vakbonden leiders waren, die er zo over dachten en een cao als de beste bescherming voor de zwakkere sectoren in een bepaalde categorie beschouwen, waren de meeste vakbondcmensen van oordeel dat men zoveel mogelijk waarde moet toekennen asn de omstandigheden die van bedrijf tot bedrijf verschillen.

Dat op 21 dec. uiteindelijk toch een overeenkomst voor een nieuwe cao voor arbeiders en administratief personeel in de particuliere metaalverwerkende bedrijven ondertekend werd, waardoor de arbeiders en de employés een aanzienlijke loonsverhoging, kortere arbeidstijd en langere vakantie kregen, is in niet geringe mate het resultaat van de bemiddelingspogingen van de minister van arbeid Donat Cattin.

Over het optreden van deze minister, die ook weer opgenomen is in de nieuwe centrum-linkse regering van Rumor (pag. 226/3) schrijft de NRC (31-1):

Maar men begrijpe dat bemiddelen niet verkeerd. Deze minister komt voort uit katholieke vakorganisaties en hij is uitgesproken links.

De minister is bij zijn bemiddelingspogingen uitgegaan van de statistieken. in de jaren '67 en '68 steeg het nationale inkomen met 17,5%; de lonen en de salarissen met slechts 15,1%. Dus kreeg de kleine man een te gering aandeel van de taart.

Zijn redenering, voor Italië geheel nieuw, luidde als volgt: ,,door een flinke verhoging van alle lonen en salarissen, gepaard aan een geleidelijk door te voeren verkorte werktijd, zal de welvaart van het land toenemen. Wanneer alle lonen zijn herzien zal over de gehele linie de werkkracht in Italië 13 procent duurder zijn dan een paar maanden geleden. Nu gaat het erom te vermijden, dat de overwinning van de vakbonden wordt teniet gedaan door een crisis, zoals Italië in 1963 en 1964 heeft gekend door inflatie".

Het is Donat-Cattin dus gelukt de werkgevers van de juistheid van een aantal van de werknemerseisen te overtuigen en dat schijnt zijn positie in het politieke leven in Italië aanzienlijk versterkt te hebben.

Algemene *staking van* 19 *november*

in de hele serie stakingen is er een geweest die, hoewel niet direct bedoeld om kracht bij te zetten aan de werkiiemerseisen in de cao-onderhandelingen toch de positie van de vakbonden aanzienlijk versterkt heeft, nl. de algemene werkstaking van 17 november 1969, die het gehele leven in Italië lamgelegd heeft. Op 24 september hadden de vakbonden gezamenlijk de regering uitgenodigd onmiddellijke en radicale stappen te ondernemen om een einde te maken aan de woningnood. De bonden brachten naar voren dat de huisvesting niet langer overgelaten kan worden aan particuliere initiatieven maar dat zij een zaak van overheidsbemoeiing dient te worden.

De bonden eisten dat de regering een basispolitiek voor het beleid ter bestrijding van de woningnood en de stedelijke ontwikkeling opstelt en een eind maakt aan de grondspeculaties, waardoor de bouwkosten en de huren zo hoog zijn. Verder diende de regering de bouw van goedkope volkswoningen te bevorderen. De bonden eisen verder dat de regering eventueel tot onteigening en nationalisatie in de bouwsector overgaat en een driejarenprogram opstelt om de tegenwoordige huren te bevriezen.

Over de situatie van de huisvesting het volgende. ontleend aan de Economist (22-11):

Sinds 1957 zijn ca 17 mln mensen, een derde van de bevolking verhuisd. Per week komen er tussen 2000 en 3000 mensen in steden als Milaan en Turijn aan. De meeste steden missen de financiële armslag om deze enorme bevolkingsaanwas op te vangen. Direct na de oorlog heeft de regering veel geld uitgegeven voor de volkshuisvesting. De staat nam bijna een kwart van alle investeringen in de bouwsector voor haar rekening. Nu is dat nog slechts 7%.

Er worden te weinig huizen gebouwd voor de arbeiders en die gebouwd worden hebben onbetaalbaar hoge huren. Aan de rand van de

grote steden zijn dan ook talrijke zgn. ,,bidonvilles" ontstaan waar men onder vaak onbeschrijfelijke omstandigheden leeft, in de meeste gevallen verstoken van sanitair, waterleiding en elektriciteit. Alleen al in Rome leven ca. 60.000 mensen in dergelijke wijken. Geïnspireerd door een aantal katholieke priesters, staken enkele bewoners eind oktober hun onderkomens in brand, om de aandacnt op hun levensomstandigheden te vestigen. De verbranding kreeg grote aandacht in de pers en de vakbonden bemoeiden zich ermee en kondigden een algehele staking af. Wel kondigde de regering te elfder ure wat financiële maatregelen aan, maar de staking ging toch door en werd algemeen als een groot succes beschouwd, hoewel in Milaan bij een botsing met de politie één politieagent gedood werd en zestig gewonden vielen.

Vele waarnemers wezen erop dat het karakteriserend is voor de politieke situatie in Italië dat de vakbonden met zoveel succes een actie kunnen voeren op een gebied dat in andere landen het werkterrein van politieke partijen en parlement is.

Omdat de onderhandelingen met de werkgevers met name in de metaalindustrie zo moeizaam verliepen, in de andere sectoren was men het in de loop van november en begin december eens geworden, hadden de vakbonden voor 19 december een nieuwe algemene staking uitgeroepen, maar na de bomaanslag in Milaan op 12 december waarbij 14 doden vielen, besloten de vakbonden de staking niet te laten doorgaan. Tegen het eind van het jaar behoorden de meeste stakingen tot het verleden.

Protesten vakbonden tegen arrestaties

Daarmee was echter de rust in het politieke leven nog niet teruggekeerd. Begin januari deden de drie vakbonden een schrijven uitgaan aan de president van de republiek waarin zij de aandacht vestigden op het probleem van de talrijke arrestaties en aangiften tegen stakende arbeiders en vakbondsactivisten. De bonden spraken in hun brief van pogingen tot repressie en zeiden dat de heersende klasse bezig was de verworvenheden van de afgelopen herfst weer ongedaan te maken door het politie-optreden tegen de arbeiders. Volgens de vakbonden waren alleen al op Sicilië meer dan 7000 aanklachten ingediend tegen mensen die op de een of andere manier deelgenomen hebben aan een van de stakingen in de herfst van 1969. In Noord-Italië zouden ettelijke honderden aangiften zijn gedaan.

De president antwoordde dat het niet op zijn terrein lag om in te grijpen in de onafhankelijkheid van de rechtspraak maar de vakbonden kregen wel de steun van minister Donat-Cattin, die half januari verklaarde zich niet aan de indruk te kunnen onttrekken dat er een reactie van de werkgevers tegen de werknemers aan de gang was.

De Italiaanse grondwet, zo zegt de NRC (13-1), erkent overigens uitdrukkelijk het recht tot staken, rekening houdende met de daartoe wettelijk gestelde normen. Deze normen zijn echter nog nooit in een aparte wet uitgewerkt en daar het wetboek van strafrecht nog steeds het in 1930 door de fascistische minister Rocco opgestelde is, zijn tal van handelingen die bij stakingen gebruikelijk zijn, nog steeds strafbaar. Het hele probleem, of arbeiders die deelgenomen hebben aan enige vorm van staking strafrechtelijk vervolgd dienen te worden, heeft ook een grote rol gespeeld bij de besprekingen tussen de politieke partijen over de vorming van een centrum-linkse regering (pag. 225 e.v.). De nieuwe regering heeft dan ook besloten amnestie af te kondigen voor de straffen die zijn opgelegd in verband met vergrijpen die samenhangen met de stakingen.

Tevens zal de hele wetgeving ten aanzien van deze problematiek worden herzien.

Economische gevolgen stakingen

Volgens opgaven van het centrale instituut voor statistiek waren er in oktober 1969 10.69 mln arbeidsuren verloren gegaan en in november '69 zelfs 73,14 mln. In de periode van januari '69 tot november '69 is het aantal verloren gegane arbeidsuren dan ook, vergeleken met dezelfde periode in '68, verviervoudigd.

De ,,Economist" van 27 december wijst erop dat de ,,onrustige herfst" de kapitaalvlucht heeft doen toenemen en dat door de toegenomen koopkracht de prijzen zullen stijgen en de inflatie zal toenemen.

Aan de andere kant hebben vele waarnemers op de grote deviezenreserves van Italië gewezen en verwacht men dan ook dat in 1970 het bruto-nationale produkt weer met ca. 6½% zal toenemen. (NRC, *NZZ,* Alg. Handelsblad, *The* Economist, Le Monde diplomatique)

SCANDINAVIE

DENEMARKEN

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN.

De op **3** maart gehouden gemeenteraadsverkiezingen hebben een overwinning opgeleverd voor de sociaaldemocraten. Hoewel de opkomst geringer was dan bij de parlementsverkiezingen van 1968 (pag. 65/3-'68) (30% van de kiezers bleef nu thuis), is een vergelijk met deze verkiezingen niet ongerechtvaardigd, aldus de *NZZ* (7-3), omdat de gemeenteraadsverkiezingen ditmaal volgens een nieuw kiessysteem plaatsvonden waardoor het aantal kieskringen veel kleiner is geworden en waardoor ook het aantal kandidaten veel geringer was, en allerlei lokale groeperingen en kandidaten niet aan bod kwamen, zodat de samenstelling van de gemeenteraden veel meer in overeenstemming kan zijn met de zetelverdeling in het parlement dan voorheen. Verder heeft het land sinds enige tijd te kampen met stakingen en andere vormen van sociale onrust, zodat het niet denkbeeldig is dat vele kiezers met het uitbrengen van hun stem in de eerste plaats een uitspraak hebben willen doen over de landelijke politiek.

Dit alles is de sociaal-democraten ten goede gekomen, die voornamelijk ten koste van de linkse splintergroeperingen gewonnen hebben. De sociaal-democratische opmars komt in bijna alle kiesdistricten voor, wat nog eens zoveel temeer op een landelijke trend zou wijzen. Vergeleken met de parlementsverkiezingen van 1968 is het stemmenaandeel van de burgerlijke partijen van 54% tot 51% teruggelopen. De verliezen concentreren zich voornamelijk op de Radicale Venstre, de links-liberale partij van premier Baunsgaard.

De positie van de regering, die uit een coalitie van de drie conservatieve partijen bestaat, is door de uitslag weliswaar verzwakt, maar premier Baunsgaard deelde mee dat er geen vervroegde verkiezingen zullen worden gehouden.

De uitslag luidde: sociaal-democraten 41,5%, winst 8,2%; liberale boerenpartij 22,7%, winst 1,3%; conservatieven 20,6%, winst 0,8%; radicale liberalen 10,2%, verlies 5%; socialistische volkspartij 2,5%, verlies 2,6%; communisten 0,8%, winst 0,1%.

In de stad Kopenhagen kregen de

sociaal-democraten weer een absolute meerderheid met 31 van de 55 zetels. *(NZZ,* Het Parool, Reuter)

FINLAND

OVERWINNING VOOR RECHTS BIJ PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De op 15 en 16 maart gehouden rijksdagverkiezingen zijn geëindigd met een duidelijke terugslag voor het regeringsblok. Alle partijen die de regering Koivisto ondersteund hebben, moesten meer of minder zware verliezen accepteren. Het grootste verlies kreeg de centrumpartij van president Kekkonen te incasseren, die 13 zetels verloor en nog met slechts 37 zetels in het parlement vertegenwoordigd is.
Minder groot was het verlies bij de socialisten die 3 zetels verloren. De Zweedse volkspartij wist zelfs haar zetelaantal van 12 te behouden. Des te groter was het verlies van de beide uiterst linkse partijen: de links socialistische Simonieten, de sociaaldemocratische oppositiepartij, verloor al haar zes zetels, terwijl de door de communisten beheerste unie van volksdemocraten zes zetels verloor. De regeringscoalitie had een totaal zetelverlies van 27 zetels te incasseren en kan nog slechts op 137 van de 200 afgevaardigden rekenen.
De winnaars van deze verkiezingen zijn de conservatieven: De nationale coalitiepartij kwam met een winst van 11 op 37 zetels en is nu in zetelaantal de derde partij geworden. Nog verrassender was de opkomst van de partij voor boeren en kleine burgers die van 1 naar 18 zetels steeg.

Premier Koivisto

De zetelverdeling is als volgt:

Sociaal-democratische partij	52 zetels	(55)
Nationale coalitie-partij	37 zetels	(26)
Centrumpartij	37 zetels	(50)
Communistische partij	36 zetels	(42)
Boerenpartij (Vennamo)	18 zetels	(1)
Zweedse volkspartij	12 zetels	(12)
Liberale partij	8 zetels	(8)
Christelijke alliantie	1 zetel	(0)

De uitslag wordt algemeen geïnterpreteerd als een uiting van ontevredenheid mei de volksfrontexperimenten van de laatste jaren. In de regering Koivisto zaten sociaaldemocraten, communisten, de centrumpartij en een minister van de Zweedse volkspartij. Vele waarnemers menen dat vooral het feit dat de communisten in de regering zaten de ontevredenheid van vele kiezers heeft versterkt.
Toen bij de laatste verkiezingen in 1966 de sociaal-democraten grote winst boekten, was de economische situatie ongunstig. Op het ogenblik is de economie sterk verbeterd en vele kiezers willen het economische leven van zijn stringente beperkingen verlost zien. Vooral de angst dat de communisten en de linkse-socialisten door socialiseringspogingen veel van het op economisch gebied verworvene weer ongedaan zullen maken, schijnt vele kiezers naar rechts gedreven te hebben.
Opzienbarend was ook de winst van de partij voor boeren en kleine burgers van Veikko Vennamo, die zijn kiezers vooral uit de kringen van kleine boeren, oorlogsveteranen en kleine middenstanders heeft gerecruteerd en die in de verkiezingscampagne ten strijde trok tegen belastingen, prijsverhogingen en werkeloosheid.
De in, het thans Sowjetrussische, Karelië geboren Vennamo is de zoon van een bankdirecteur en heeft hoge ambtelijke posten bekleed, waarbij hij onder meer belast was met de zorg voor de uit Karelië verdreven Finnen. In 1945 werd hij voor de centrumpartij in de rijksdag gekozen. Van 1954 tot 1956 was hij onder de toenmalige premier Kekkonen minister van financiën. In 1956 stond hij kandidaat voor het voorzitterschap van de centrumpartij, maar persoonlijke

Veikko Vennamo

machtsstrijd deed hem ten slotte met de centrumpartij breken. Verder neemt men aan dat ditmaal ook de buitenlandse politiek van de regering Koivisto, die zich zeer ingespannen heeft voor de Europese veiligheidsconferentie, een rol gespeeld heeft bij de verkiezingen. Vele Finnen menen, aldus de FAZ (19-3) dat de regering zich voor het Sowjetrussische karretje heeft laten spannen en de verkiezingen waren de eerste gelegenheid om hun misnoegen hierover kenbaar te maken. Inmiddels is het overleg over de vorming van een nieuwe regering begonnen. Men neemt aan dat het moeite zal kosten een goede coalitie te vormen, temeer daar de centrumpartij al heeft laten weten in de oppositie te gaan. (NRC, NZZ, *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 202/2-1966)

ZWITSERLAND

VROUWENSTEMRECHT IN WALLIS

Met 26.263 stemmen vóór en 9895 stemmen tegen is op 12 april het voorstel om vrouwen stemrecht te geven aangenomen in het kanton Wallis. Van de 167 gemeenten van het kanton hebben slechts 7 het voorstel verworpen.

Het gehele niet-Duitssprekende deel van Zwitserland kan nu als voorstander van de politieke gelijkgerechtigdheid van de vrouw beschouwd worden. Ook de kantons Tessin en Fribourg zijn voorstanders van de invoering van het vrouwenkiesrecht. Vooral de katholieke geestelijkheid heeft zich in Wallis ingespannen voor de zaak van het vrouwenkiesrecht. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 715/3-'69)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

BESPREKINGEN GROTE VIER. OVERLEG VS-SU, AMERIKAANSE VOORSTELLEN DOOR ISRAËL EN VAR VERWORPEN. FRANSE VERKLARING UITWISSELING NOTA'S MET SU. VERDER BERAAD. HERVATTING OVERLEG VS-SU

De op 1 juli 1969 verdaagde viermogendheden-besprekingen (pag. 611/3-1969) werden als zodanig pas op 2 dec. hervat, al kwam de kwestie-Midden-Oosten aan de orde bij het openingsdebat van de 24ste zitting van de Algemene Vergadering na 16 sept. (pag. 9/3) en verbleef bemiddelaar Gunnar Jarring vanaf 15 sept. drie weken in New York voor overleg met secretaris-generaal Oe Thant en de betrokken partijen. Toen Jarring op 9 okt. zijn functie als Zweeds ambassadeur te Moskou hervatte, werd verklaard dat hij de ontwikkelingen nauwkeurig zou blijven volgen en dat hij van plan was zijn bemidddelingspogingen op het juiste ogenblik te hervatten.

Op 20 sept. 1969 hadden de ministers van buitenlandse zaken van de Grote Vier, Gromyko, Rogers, Schumann en Stewart, te New York een bijeenkomst met Oe Thant over de toestand in het Midden-Oosten, welke als ,,in toenemende mate ernstig en urgent'' werd gekenschetst.

De vier ministers gaven een gemeenschappelijke verklaring uit, waarin zij

1) de noodzaak tot ,,steun aan en toepassing van'' de Veiligheidsraadsresolutie van 22 nov. 1967 bevestigden;

2) er mee instemden dat een ,,stabiele vrede in het Midden-Oosten moet worden gevestigd'';

3) opnieuw bevestigden dat ,,alle staten in het Midden-Oosten het onvervreemdbare recht hebben om als soevereine en onafhankelijke staten te bestaan'' en

4) instemden om ,,met bovengenoemde doelstellingen voor ogen'' ,,de besprekingen en reeds gevestigde contacten'' voort te zetten.

De toestand in het Midden-Oosten nam ook een belangrijke plaats in in het jaarverslag van Oe Thant van 19 sept. (zie pag. 10/3).

Inmiddels waren ook de bilaterale gesprekken tussen de VS en de SU, die op 14 juli in een soort impasse waren geraakt, op 18 sept. hervat, toen de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Joseph Sisco, met de Sowjetrussische ambassadeur te Washington, Dobrynin, een onderhoud had

Op 22, 26 en 30 sept. volgden besprekingen tussen de Amerikaanse en Sowjetrussische ministers van buitenlandse zaken, Rogers en Gromyko.

Nieuwe Amerikaanse voorstellen werden door onderminister Sisco op 28 okt. aan ambassadeur Dobrynin overhandigd. Over de inhoud daarvan werden aanvankelijk geen mededelingen verstrekt. Het bilaterale overleg tussen de SU en de VS duurde voort, maar hoewel enige vooruitgang was geboekt, naar Sisco op 26 nov. voor een subcommissie van de Senaat verklaarde, toch bleven ,,fundamentele verschillen'' bestaan. De onderminister voegde er zelfs aan toe dat de houding van de SU bij de bilaterale besprekingen ,,twijfel doet rijzen t.a.v. haar bereidheid een actief constructieve rol te spelen t.b.v. de vrede in het Midden-Oosten''.

Verklaring Zamjatin

De houding van de SU was uiteengezet in een op 31 okt. door de leider van de persafdeling van het ministerie van buitenlandse zaken, Leonid Zamjatin, afgelegde verklaring, waarin o.a. werd gesteld:

,,De Sowjetregering acht het noodzakelijk opnieuw te verklaren, dat zij de Arabische staten, die voor nationale onafhankelijkheid, voor het behoud van de progressieve verworvenheden van hun volken tegen de aanslagen van Israël en zijn imperialistische beschermheren strijden, ook verder hulp van elk karakter zal bewijzen Er moeten doeltreffende maatregelen worden getroffen ter verwezenlijking van de resolutie van de Veiligheidsraad der VN De VN en zijn organen staan daartoe voldoende middelen ter beschikking Zoals de jongste gebeurtenissen rond Libanon (pag 673 e v 1969) aantonen wordt in het Midden-Oosten een net van intriges gesponnen en worden plannen gesmeed om de eenheid van de Arabische staten en volken te ondergraven en om hun aandacht van de oplossing van levensbelangrijke problemen af te leiden Dat Israël militaire provocaties toepast en alle voorstellen voor een politieke regeling in het Midden-Oosten torpedeert, bevestigt dat de Israelische machthebbers geen vrede, maar verdere complicaties in dit gebied wensen Deze politiek schept een ernstig gevaar voor de toekomst ; a ~ de volkeh van het Midden-Oosten en bovenal voor het Israëlische volk zelf. Het feit dat Israël in zijn waanzinnige koers door de heersende kringen in de VS actief gesteund wordt, vindt in de onlangs te Washington gevoerde besprekingen van de Israëlische premier met leidende politici van de VS zijn bevestiging.'' (zie pag. 144/1)

Betreffende ,,het besluit van de Amerikaanse regering Amerikaanse burgers die tot de strijdkrachten van Israël toetraden het Amerikaanse staatsburgerschap te doen behouden (zie noot pag. 174/2), werd verklaard dat Israël daarmee praktisch de kans geboden wordt .,niet alleen oorlogsvliegtuigen, maar ook Amerikaanse piloten en technisch bedieningsmateriaal te verkrijgen.

Het staat buiten twijfel dat zo'n besluit van de Amerikaanse regering tot ernstige complicaties in het Midden-Oosten kan leiden.''

Als voornaamste maatregel om de gevolgen van de ,,Israëlische agressie'' weg te nemen, werd de ontruiming ,,van alle bezette Arabische gebieden'' door de Israëlische troepen genoemd. ,,De Sowjetregering heeft bij beraadslagingen in het kader van de VN een reeks gedachten ontwikkeld die de nakoming door beide partijen van alle bepalingen van de resolutie van de Veiligheidsraad door de belanghebbende partijen beogen. Het is nodig te beklemtonen dat naast andere vraagstukken ook het probleem van de Palestijnse vluchtelingen een rechtvaardige oplossing moet vinden. De SU bepleit de voortzetting van de gelegde contacten, waaronder de hervatting van de besprekineen van de vertegenwoordigers van de SU, de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk, waarbij in aanmerking moet worden genomen dat dergelijke bijeenkomsten er ten spoedigste toe moeten bijdragen om de gevolgen van de Israëlische agressie weg te nemen.''

Naar het State Department dezelfde dag verklaarde, had minister Rogers tijdens een gesprek met ambassadeur Dobrynin zijn ,,teleurstelling'' over de Sowjetrussische verklaring geuit.

Hervatting vier-mogendheden-overleg

Op 2 dec. 1969 werd het overleg tussen de permanente vertegenwoordigers van de Grote Vier te New York hervat. Na afloop werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin werd gesteld:

,,De permanente vertegenwoordigers ( ) hebben ( ) hun besprekingen daarover hervat, hoe zij tot een vreedzame politieke oplossing in het Midden-Oosten kunnen bijdragen. Zij stelden vast dat zij de situatie in het Midden-Oosten als toenemend ernstig en urgent beschouwen, en zij bevestigen hun overtuiging dat deze toestand niet de wereldvrede en de internationale veiligheid in gevaar mag brengen. Hun doel blijft onveranderd: de totstandbrenging van een duurzame vrede in het Midden-Oosten te bevorderen door steun aan de (. . .) Veiligheidsraadsresolutie van 22 nov. 1967, welke in al haar onderdelen verwezenlijkt moet worden. ( ) Zij brachten hun bereidheid tot uiting bij hun bijeenkomsten

specifieke vraagstukken m.b.t. de verwezenlijking van deze resolutie in al haar punten als pakket, dat het gehele conflictgebied in het Midden-Oosten betreft. te beschouwen. Met het oog op deze overeengekomen doeleinden willen de permanente vertegenwoordigers de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal steunen, opdat deze zo spoedig mogelijk zijn task weer kan opnemen, om een akkoord te bevorderen en de pogingen t.b.v. een vreedzame en aanvaardbare oplossing in overeenstemming met de bepalingen en beginselen van de Veiligheidsraadsresolutie te steunen. De permanente vertegenwoordigers zullen hun bemoeienissen met de grootst mogelijke haast voortzetten".

Amerikaanse *voorstellen.* Rede Rogers

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers ging op 3 dec. tijdens een rede voor de Galaxy-conferentie over volwassenenonderwijs nader op de Amerikaanse voorstellen in. Hij zei o.a.:

„In de eerste weken van de huidige VN-assemblee bereikten de pogingen deze zaken (aspecten van het Israëlisch-Arabisch conflict) tot een regeling te brengen een bijzonder intensieve fase. Deze pogingen duren tot nu toe voort. Ik heb reeds op onze besprekingen met de SU gewezen. I.v.m. deze besprekingen werd de beschuldiging geuit dat wij een wig zouden trachten te drijven tussen de Arabische staten, daar wij de VAR tot het sluiten van een afzonderlijke vrede zouden aansporen. Deze beschuldigingen zijn vals. Veeleer hebben wij en de Sowjetrussen ons geconcentreerd op een regeling tussen Israël en de VAR.

Wij doen dit op grond van onze overeenstemmende opvatting dat een bijleggen van het Arabisch-Israëlisch conflict pas mogelijk is, wanneer een overeenstemming tussen de partijen ook m.b.t. andere aspecten van een regeling bereikt wordt; niet alleen die aspecten, die de VAR betreffen, maar ook die, welke Jordanië en de andere staten aangaan, die de resolutie van de Veiligheidsraad van nov. 1967 erkennen. Wij namen de op Israël en de VAR betrekking hebbende aspecten daarom tot uitgangspunt, omdat die grote betekenis voor de toekomstige veiligheid in dit gebied hebben en omdst men nu eenmaal een aanknopingspunt nodig heeft. Wij zijn bereid ons ook met de op Jordanië betrekking hebbende aspecten van een regeling bezig te houden — de vier mogendheden hebben zelfs in New York reeds met discussies daarover een begin gemaakt. Ik zou duidelijk willen stellen dat volgens Amerikaanse opvatting de verwezenlijking van een algehele regeling pas dan kan worden aangepakt als m.b.t. de desbetreffende aspecten van het probleem volledige overeenstemming bereikt is.

Wij hebben bij onze laatste samenkomsten met de Sowjetrussen bij het pogen gemeenschappelijke posities te vinden enige nieuwe formules ter sprake gebracht. Deze bestaan uit drie hoofdthema's:

1) Israël en de VAR moeten een bindende verplichting op zich nemen dat zij met elkaar vrede sluiten waarbij alle specifieke vredesverplichtingen moeten worden vastgesteld, met inbegrip van de verplichting vijandelijke handelingen vanaf hun respectief grondgebied te voorkomen.

2) De gedetailleerde vredesbepalingen m.b.t. de veiligheidsgaranties te land moeten met medewerking van ambassadeur Jarring worden uitgewerkt. Daarbij moet men dezelfde procedure toepassen als bij de onderhandelingen over de wapenstilstandsovereenkomsten o.l.v. Ralph Bunche in 1949 op Rhodos.* Deze procedure werd reeds eerder bij onderhandelingen tussen de partijen over problemen van het Midden-Oosten met succes toegepast.

Een hoofddoel van de vier-mogendheden-besprekingen moet o.i. zijn ambassadeur Jarring bij de pogingen te steunen de partijen voor onderhandelingen volgens de Rhodos-formule te winnen. Wat een regeling tussen Israël en de VAR aangaat, betreffen de veiligheidsmaatregelen in de eerste plaats het gebied van Sjarm el-Sjeik, dat de toegang tot de Golf van Akaba beheerst, de noodzaak van het instellen van gedemilitariseerde zones, zoals zij in de resolutie van de Veiligheidsraad zijn voorzien, alsmede een definitieve regeling voor de Strook van Gaza.

3) In verband met een vredesregeling en een overeenkomst m.b.t. specifieke veiligheidsmaatregelen zal een terugtrekking van de Israëlische strijdkrachten uit Egyptisch gebied vereist zijn. Een dergelijk optreden gaat de essentiële nationale belangen van zowel Israël als de VAR aan. De VAR zal met een bindende en exact vastgestelde vredesverplichting moeten instemmen. Voorts zal een terugtrekken van de Israëlische strijdkrachten vanaf het grondgebied van de VAR op de reeds een halve eeuw bestaande internationale grenzen tussen Israël en Egypte gewenst zijn. Verder zou het gewenst zijn dat de beide partijen zelf praktisch uitvoerbare veiligheidsmaatregelen via onderhandelingen bepalen om de vrede te waarborgen. Zo'n optreden achten wij weloverwogen en fair. Wij blijven belang stellen in goede betrekkingen met alle staten van dit gebied. Wanneer maar Arabische staten die de diplomatieke betrekkingen met de VS verbroken hebben, tot hervatting daarvan bereid zijn, zullen wij hen in dezelfde geest bejegenen. Tot dan toe zullen wij ons er door niets van laten afschrikken, de weg van geduldige diplomatieke onderhandelingen op zoek naar een vrede in het Midden-Oosten voort te zetten. Wij zullen er niet voor terug schrikken ons voor noodzakelijke compromissen in te zetten, ook als die voor beide partijen onaangenaam schijnen te zijn of zelfs zijn. Wij zijn zolang tot samenwerking met anderen in dit gebied en in de

*) Tussen februari en juli 1949 slaagde de VN-bemiddelaar Ralph Bunche erin indirecte onderhandelingen tussen Israël en elk van de Arabische staten tot stand te brengen op het Griekse eiland Rhodos. Toen een basis voor overeenstemming was bereikt, wist dr. Bunche directe besprekingen te doen houden, met als resultaat dat afzonderlijke wapenstilstandsovereenkomsten werden getekend, door Israël en door de betreffende Arabische staat, aldus Survey of British and Commonwealth Affairs (27-2-1970).

Over het al of niet aanvaarden van de Rhodos-formule door de VAR ontstond in sept./okt. 1969 enige verwarring. De Egyptische minister van buitenlandse zaken, Mahmoed Riad, zou op 24 sept. hebben verklaard dat een procedure als die van 1949 zou kunnen slagen als de Israëli's formeel van elk expansionisme afzagen. In een interview op 25 sept. zei Riad dat er op dat ogenblik reeds indirect overleg tussen de VAR en Israël gevoerd werd volgens de Rhodos-procedure. De officiële Egyptische woordvoerder Esmat Abdel Meguid verklaarde op 3 okt. dat de VAR tot indirecte besprekingen bereid is als deze worden gevoerd volgens de Rhodos-formule. Al Ahram schreef echter op 11 okt.: „De VAR weigert onderhandelingen met Israël of deze nu direct dan wel indirect, volgens de Rhodos-formule of volgens een andere formule gevoerd worden." Minister Riad verklaarde op 15 okt. dat hij Jarring had meegedeeld dat de VAR geen vertegenwoordigers naar Cyprus of Genève voor indirecte onderhandelingen met Israël op basis van de Rhodos-formule zou zenden. Nergens anders dan in Cairo of New York zouden contacten met Jarring worden gelegd.

hele wereld bereid als zij ernstig hetzelfde doel nastreven als wij: een rechtvaardige en duurzame vrede."

Tevoren had Rogers de Amerikaanse houding t.a.v. de Veiligheidsraadsresolutie van 22 nov. 1967 uiteengezet. Hij behandelde de volgende onderwerpen:

Vrede: Voorwaarden en plichten moeten in specifieke bepalingen worden gedefinieerd. Bijv. moeten de scheepvaartrechten in het Suezkanaal en de Straat van Tiran worden vastgelegd.

Veiligheid: Gedemilitariseerde zones en veiligheidsafspraken in verband daarmee zijn noodzakelijk. Met behulp van Jarring zijn de partijen zelf het best in staat dergelijke bepalingen uit te werken.

Terugtrekking: De grenzen van 1967 waren wapenstilstandslijnen en geen definitieve politieke grenzen. Als dan ook erkende politieke grenzen geschapen moeten worden, waarmee de partijen instemmen, dar. moeten o.i. veranderingen van de voorheen bestaande grenzen niet onder druk van de verovering geschieden en zij zouden tot niet-essentiële veranderingen beperkt moeten blijven, welke de gemeenschappelijke veiligheid bevorderen. Wij steunen geen expansionisme. Wij zijn van mening dat de troepen teruggetrokken moeten worden. Wij ondersteunen de veiligheid van Israël net zo als de veiligheid van de Arabische staten. Wij zijn voor een duurzame vrede die beide partijen veiligheid biedt.

Palestijnse vluchtelingen: De rechtvaardige oplossing van dit probleem inoet rekening houden met de wensen en verlangens van de vluchtelingen en met de legitieme bezorgdheid van de regeringen van dit gebied.

Jeruzalem: Wij kunnen geen eenzijdige maatregelen van wie ook over de definitieve status van de stad aanvaarden. Hierover kan slechts door de betrokkenen, in de eerste plaats de regeringen van Israël en Jordanië, worden beslist. Wij menen dat Jeruzalem een verenigde stad moet zijn, waarbinnen niet langer beperkingen t.a.v. het personen- en goederenverkeer zou moeten bestaan. Er moet vrije toegang zijn tot de verenigde stad voor mensen van alle geloofsrichtingen en nationaliteiten. Afspraken over het bestuur van de verenigde stad moeten rekening houden met de belangen van al zijn inwoners en van de joodse, islamitische en christelijke gemeenschappen. Er zou een taak moeten zijn weggelegd voor zowel Israël als Jordanië in het maatschappelijke, economische en religieuze leven van de stad.

De door Rogers gememoreerde en aan de SU voorgestelde formules behandelden dus specifiek de betrekkingen tussen Israël en de VAR. Soortgelijke formules m.b.t. de Israëlisch-Jordaanse aspecten van een regeling werden op 18 dec. 1969 voorgelegd aan een bijeenkomst van de vertegenwoordigers van de Grote Vier in New York.

Volgens persberichten die enige bevestiging kregen van officiële zijde behelsden de voornaamste punten van het Amerikaanse plan:

- onderhandelingen over een definitief en bindend akkoord tussen Jordanië en Israël onder auspiciën van dr. Jarring en met gebruikmaking van de Rhodos-formule;
- overeenstemming tussen beide partijen over een permanente grens, ongeveer overeenstemmend met de bestandslijn van 1949, maar met de mogelijkheid tot kleine u-ijzigingen;
- onderhandelingen over de toekomstige status van Jeruzalem en over het bestuur van de Gazastrook;
- onderhandelingen over een regeling van het vluchtelingenvraagstuk, waarbij de vluchtelingen de keus zouden hebben tussen repatriëring naar Israël of naar andere Arabische landen met schadevergoeding door Israël.

De Amerikaanse regering zou hebben voorgesteld dat de Israëlisch-Jordaanse vredesovereenkomst slechts van kracht zou kunnen worden na het bereiken van een dergelijke, door onderhandelingen totstandgekomen overeenkomst tussen Israël en de VAR.

Amerikaanse voorstellen verworpen

In de Arabische hoofdsteden volgden aanvankelijk geen officiële reacties. De Amerikaanse voorstellen werden omschreven als partiële oplossingen en derhalve onaanvaardbaar voor zowel Jordanië als de VAR. Al *Ahram* noemde ze ,,duidelijk gunstig voor Israël".

Na een vier uur durende zitting van het Israëlische kabinet op 22 dec. 1969, welke door de Israëlische ambassadeur in Washington Itzhak Rabin werd bijgewoond, gaf de Israëlische regering een verklaring uit waarin de door Rogers omschreven voorstellen werden verworpen. Verklaard werd:

,,Het kabinet verwerpt deze Amerikaanse voorstellen, in zoverre zij de kansen op het vestigen van een vrede schaden; de wezenlijke behoefte om veilige en overeengekomen grenzen te bepalen door het tekenen van vredesverdragen middels directe onderhandelingen negeren; Israels soevereine rechten en veiligheid bij het ontwerpen van de besluiten t.a.v. vluchtelingen en de status van Jeruzalem aantasten; en geen feitelijke verplichting van de Arabische staten bevatten een eind te maken aan de vijandige activiteiten van de sabotage- en terreurorganisaties.

Als deze voorstellen zouden worden uitgevoerd zouden Israëls veiligheid en vrede in zeer ernstig gevaar komen. Israël wil niet worden opgeofferd aan welke politiek van een grote mogendheid of van mogendheden onderling ook, en het zal elke poging het een afgedwongen oplossing op te leggen verwerpen.

In de oorlog van 1967 stond Israël alleen in een confrontatie met omvangrijke strijdkrachten die zijn vernietiging wensten. Sindsdien heeft Israël niet opgehouden de Arabische regeringen voor te stellen het openen van onderhandelingen voor het vestigen van vrede. De Arabische regeringen weigeren steeds vrede te sluiten, gaan door met agressie en verklaren dat zij zich gereed maken voor een nieuwe totale oorlog De door de VS ingediende voorstellen kunnen door de Arab~ heersers slechts als eenhpoging worden uitgelegd hen te bevredigen ten koste van Israël

Gedurende alle laren van zijn bestaan heeft Israël vastgehouden aan een politiek van vrede met zijn buren Na de beeindiging van de Zesdaagse Oorlog herhaalde de regering van Israël haar verklaring naar duurzame vrede te streven die bereikt zou moeten worden door het tekenen van vredesverdragen middels directe onderhandelingen, welke door elke partij zonder voorwaarden vooraf zouden kunnen worden gevoerd en gedurende welke elke partij het recht zou hebben zijn voorstellen in te dienen De veilige, overeengekomen en erkende grenzen zouden in deze vredesverdragen moeten worden vastgelegd

Deze politiek stemt overeen met het volkenrecht en de aanvaarde internationale regels m.b.t. de overgang van oorlog naar vrede. De regering van Israël zal zich aan haar verantwoordelijkheid houden voor het handhaven van de veiligheid, vrede en rechten van het volk van Israël op zijn eigen land."

In een interview verklaarde premier Golda Meir op 22 dec. dat de Amerikaanse voorstellen van 28 okt. „appeasement" jegens de Arabische staten betekenden en dat Israël niet van zins was zelfmoord te plegen. Tegenover de Knesset op 29 dec. stelde zij dat de laatste Amerikaanse voorstellen een ,,zeer ernstig gevaar" voor Israëls bestaan vormden, speciaal wat betreft de suggesties t.a.v. de grenzen en de terugkeer van Palestijnse vluchtelingen, welke ,,de saboteurs en terroristenorganisaties het recht van keuze zou geven Israël van gene zijde van voor aanvallen geschikte grenzen te beschieten of wel het van binnenuit aan te vallen na terugkeer als vluchtelingen". Volgens mevr. Meir ontbrak in de Amerikaanse voorstellen de verplichting voor de Arabische staten ,,Israëls soevereiniteit uitdrukkelijk te erkennen" en ,,doeltreffend een eind te maken aan terroristenactiviteiten van over hun grenzen".

Minister Rogers verwierp tijdens een persconferentie op 23 dec de beschuldiging dat de Amerikaanse voorstellen „appeasement" betekenden jegens de Arabieren. Hij noemde de „appeasement" een ongelukkig woord omdat het suggereerde dat de Arabieren de vijanden van de VS waren, terwijl beide partijen jarenlang vriendschappelijke betrekkingen hadden onderhouden. De VS erkenden Israëls bezorgdheid en hadden de plicht als lid van de VN Israëls soevereiniteit en toekomstige veiligheid te steunen. Rogers verwierp elke suggestie als zouden de

VS een regeling trachten op te leggen. Z.i. waren de Amerikaanse voorstellen eerlijk, bondig, verenigbaar met de Veiligheidsraadsresolutie van nov. 1967 en eenvoudig bedoeld om een kader te verschaffen voor directe onderhandelingen tussen de betrokken partijen.

De Amerikaanse voorstellen van 28 okt. werden ook verworpen in een Sowjetrussische nota van 23 dec., althans was het Sowjet-antwoord volgens woordvoerder McCloskey niet constructief. Volgens persberichten, die officieel bevestigd werden, achtte de regering van de SU de voorstellen pro-Israëlisch, stelde zij dat de Amerikaanse regering nagelaten had aan de terugtrekking van de Israëlische troepen het hoogste belang toe te kennen zoals de resolutie van nov. 1967 verlangde, maakte zij bezwaar tegen een voorgestelde Israëlische participatie in de beslissing over de toekomst van de Gazastrook en verwierp zij elke dubbelzinnigheid t.a.v. de Egyptische soevereiniteit over Sjarm el-Sjeik. Ook werd de Rhodos-formule gehekeld.

Pauze in Amerikaans-Russische dialoog

De woordvoerder van het State Department, McCloskey, noemde het Sowjet-antwoord een ,,stap terug", omdat niet alleen het grootste deel van de Amerikaanse voorstellen was verworpen, maar ook op verontrustende wijze werd teruggekomen op de grondbeginselen die de Russen bij de bilaterale besprekingen in Washington hadden ingenomen.

Op 13 jan. verklaarde McCloskey dat de VS ervan overtuigd waren dat de gedetailleerde voorzieningen voor een regeling in het Midden-Oosten uitgewerkt zouden moeten worden volgens de onderhandelingsprocedure van Rhodos. De ,,Rhodos-formule" was een bruikbaar middel om onderhandelingen op gang te brengen en verschafte ,,het beste arrangement waaronder de partijen samen konden komen om te onderhandelen". Voorts waren de VS voorstander van een opnieuw inschakelen van Jarring. Betreffende de Amerikaans-Russische besprekingen en het vier-mogendheden-overleg zei McCloskey dat er in de bilaterale dialoog een ,,pauze" was geweest, maar dat de besprekingen van de Vier voortgang vonden.

Verklaring Franse regering

Na een bijeenkomst van de Franse ministerraad op 14 jan. zette een officiële woordvoerder de regeringspolitiek t.a.v. het Midden-Oosten uiteen. Deze bestond uit twee duidelijk onderscheiden aspecten.

Ten eerste was er de Franse Middellandse Zee-politiek afhankelijk van ,,onze geografische positie en van onze zeer nauwe samenwerking op verschillende terreinen" met de drie Maghreb-landen (Algerije, Marokko en Tunesië). In de tweede plaats was er het Arabisch-Israëlische geschil, waarin de Franse regering haar standpunt handhaafde. Frankrijk begunstigde ,,alles wat tot een vredesregeling zou kunnen leiden, die een veilig bestaan voor de verschillende landen van het Midden-Oosten zou voorzien en in het bijzonder de erkenning van Israëls recht op veiligheid, op vrije scheepvaart en, meer in het algemeen, op het bezit en vreedzaam genot van alle rechten van een soevereine staat". De woordvoerder stelde dat Frankrijks erkenning van Israëls recht op veiligheid ,,de erkenning van grenzen inhoudt, het recht om in vrede binnen erkende grenzen te leven".

Premier Chaban-Delmas kondigde op 21 jan. tijdens een bijeenkomst van gaullistische afgevaardigden te Parijs aan dat Frankrijk nieuwe voorstellen voor de vier-mogendheden-besprekingen te New York ontwierp. (Op de Franse houding komen wij nader terug - Red. KHA.)

Notawisseling met de SU

Boodschappen van de Sowjetrussische premier Kosygin werden tussen 31 jan. en 2 febr. overhandigd aan de regeringen van de VS, Engeland en Frankrijk. In de nota's gaf de Sowjet-regering uiting aan haar bezorgdheid over de recente intensivering van inbreuken op het Arabisch-Israëlische bestand (waarvoor Israël aansprakelijk werd gesteld), in het bijzonder over de Israëlische luchtaanvallen op het Nijldal en over de tankgevechten aan de Syrisch-Israëlische grens. Tevens werd aangedrongen op de noodzaak een vreedzame oplossing te zoeken. (Geruchten als zou de SU een ultimatum hebben gesteld, werden tegengesproken.)

Het Amerikaanse antwoord van 4 febr. bevatte het voorstel besprekingen te beginnen over beperking van de wapenleveranties aan het Midden-Oosten, drong aan op een constructief Sowjet-antwoord op de Amerikaanse voorstellen van 28 okt. en 18 dec. en zegde steun toe aan pogingen het bestand in het Midden-Oosten te herstellen. President Nixon zou hebben herhaald dat hij van plan was Israël wapens te leveren wanneer de militaire balans in het voordeel van de Arabieren zou omslaan. Een woordvoerder van de VN verklaarde op 5 febr. dat de secretaris-generaal in principe een wapenembargo i.v.m. de toestand in het Midden-Oosten zou begunstigen. Het kriterium ervoor zou moeten zijn: doeltreffendheid en toepassing op alle wapens afkomstig zowel van regeringen als van particuliere bronnen. Het zou voor het hele Midden-Oosten moeten gelden en niet alleen voor de onmiddellijk bij het conflict betrokken partijen.

Het antwoord van de Britse regering, op 6 febr. overhandigd aan Kosygin, legde nadruk op de diepe bezorgdheid van Engeland over de verslechtering van de toestand; op de noodzaak opnieuw een doeltreffend bestand in te stellen; op de Britse steun van de Veiligheidsraadsresolutie en op de bereidheid van de Britse regering mee te werken aan een algemene overeenkomst i.z. wapenbeperking zelfs voordat een politieke regeling, waarnaar Engeland zou blijven streven, tot stand gekomen zou zijn.

In het Franse antwoord van 6 febr. pleitte president Pompidou voor herstel van het bestand en voor de stationering van VN-troepen aan beide kanten van de bestandslijnen. Hij wees op het belang van het vier-mogendheden-overleg.

Het Sowjetrussische regeringsblad Izwestia schreef op 12 febr. in een hoofdartikel dat president Nixon en premier Wilson in hun antwoorden niet-constructieve standpunten hadden ingenomen. Het blad verlangde ,,onmiddellijke en krachtige maatregelen" om de door Israël veroorzaakte militaire spanning in het Midden-Oosten te verminderen.

Verder beraad

Op een persconferentie op 17 febr. te Zürich bepleitte secretaris-generaal Oe Thant van de VN ,,krachtige maatregelen" in het Midden-Oosten om een catastrofe te voorkomen. Hij kondigde een bespreking met Jarring aan over de mogelijkheid diens bemiddelingsmissie nieuw leven in te blazen. Oe Thant meende dat de Grote Vier een ,,gemeenschappelijke noemer" voor een oplossing van het conflict hebben en dat zij besprekingen voerden over de mogelijkheid opnieuw een militaire vredesmacht naar het Midden-Oosten te zenden. Uit Thants woorden bleek echter niet of zij dat voor of na een politieke regeling wilden

doen. Volgens de secretaris-generaal hing een hervatting van Jarrings bemiddelingsrol niet noodzakelijk van richtlijnen van de Grote Vier af. Na zijn onderhoud met de Zweedse diplomaat op 18 febr. zei Oe Thant dat er nu onvoldoende grond voor een nieuw optreden van Jarring was? maar dat zij contact met elkaar zouden blijven houden.

Inmiddels duurde het overleg van de vier ambassadeurs te New York voort zonder dat vorderingen bleken. Tijdens de 27ste bijeenkomst op 19 febr. zou de Sowjetrussische ambassadeur Malik een Amerikaans voorstel, dat de steun had van de Franse en Britse vertegenwoordiger, verworpen hebben om gezamenlijk op de strijdende partijen een beroep te doen het vuren te staken.

Oe Thant, die zijn bezoek aan Birma bekortte i.v.m. ,,bepaalde positieve elementen" in het viermogendhedenoverleg, sprak op 25 en 26 febr. met de vertegenwoordigers van de Grote Vier te New York. Tijdens hun bijeenkomst op 27 febr. zou de Franse ambassadeur Bérard hebben voorgesteld de punten waarover men het al eens was te catalogiseren, zodat de missie-Jarring geactiveerd zou kunnen worden. Hierin zou hij waarschijnlijk door Malik (SU) zijn gesteund, terwijl van Britse en Amerikaanse zijde bezwaren zouden zijn geuit.

Op 7 maart maakte Oe Thant bekend dat hij Jarring voor overleg naar New York had ontboden. Hij sprak van een algemeen gevoel van optimisme dat in New York heerste na de jongste besprekingen van de vier ambassadeurs op 5 maart.

Eveneens optimistisch uitte zich de Franse minister van buitenlandse zaken, Maurice Schumann, tijdens een persconferentie op 9 maart. Hij zei dat er bij de laatste vergadering van de vier ambassadeurs sprake was van ,,een streven naar ontdooiing, zo niet tot toenadering tussen de standpunten van de VS en de SU". Frankrijk bleef streven naar de opstelling van een lijst van punten van overeenstemming om Jarring in staat te stellen zijn missie voort te zetten. Deze lijst was volgens Schumann reeds zeer lang en omvatte een zeker aantal ,,essentiële beginselen". De voornaamste moeilijkheid was echter een volgorde vast te stellen en te bepalen of de nadruk moet worden gelegd op de ontruiming door Israël van de bezette gebieden of op de aan Israël te verstrekken waarborgen voor een duurzame vrede. Niemand eist van Israël dat het overgaat tot een onvoorwaardelijke ontruiming, aldus minister Schumann, die voorts betoogde dat een regeling in een wezenlijke rol voor een VN-vredesmacht moet voorzien.

Volgens doorgaans welingelichte diplomatieke kringen in Londen zou de SU zich bereid hebben getoond om als onderdeel van een vredesregeling over kleine correcties van de grenzen van 4 juni 1967 te spreken.

Op 12 maart begon Jarring zijn overleg te New York. De besprekingen van de vier ambassadeurs die dag werden echter teleurstellend genoemd.

Hervatting overleg SU-VS

Op 11 maart vond een geheime bijeenkomst plaats tussen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers en de Sowjet-ambassadeur te Washington, Dobrynin. Hierbij zou Dobrynin Rogers hebben meegedeeld dat de levering van SAM-3 raketten * aan de VAR (op 25 febr.) als een zuiver defensieve vorm van hulp bedoeld was en dat president Nasser in ruil voor de raketten ,,bepaalde" concessies had gedaan, waardoor Moskou een nieuwe onderhandelingsronde met de VS zou kunnen beginnen. Het Amerikaans-Russische bilaterale overleg was in november 1969 opgeschort en de Amerikaanse regering had te kennen gegeven dat, tenzij er van een nieuwe benadering van het probleem door de SU sprake was, hervatting van het bilaterale overleg geen zin had.

Op 25 maart ontving minister Rogers Dobrynin voor een ,,verkennend" overleg. Hij drong aan op samenwerking van de SU met de VS om tot een stopzetting van de wapenleveranties aan het Midden-Oosten te komen, een voorstel waarop de SU tot dusver afwijzend had gereageerd. De Sowjetrussische verzekering m.b.t. de wapenleveranties aan de VAR zou volgens Amerikaanse functionarissen tot op zekere hoogte van invloed zijn geweest op de weigering van president Nixon op dit ogenblik Phantoms en andere vliegtuigen aan Israël te leveren.

Woordvoerder McCloskey deelde echter op 26 maart mee dat er geen enkele aanwijzing bestond dat de Russen bereid waren hun wapenhulp aan de VAR te besnoeien. Hij onderstreepte verder dat het onderhoud tussen Rogers en Dobrynin geen hervatting van de bilaterale besprekingen betekende, maar slechts een peiling was naar het nut van een hervatting.

Door een VN-woordvoerder werd op 26 maart verklaard dat Jarring die dag naar Moskou terugkeerde, maar dat het de bedoeling was dat hij over een paar weken naar New York terug zou komen, of eerder als de ontwikkeling dat nodig maakt.

De ambassadeurs van de Grote Vier besloten op hun 32ste bespreking op 31 maart hun plaatsvervangers op te dragen een memorandum op te stellen over de tot dusver bereikte resultaten.

Op 2 april werd het bilaterale overleg tussen de VS en de SU hervat, naar het State Department de volgende dag meedeelde. Het overleg werd gevoerd door ambassadeur Dobrynin en de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Joseph Sisco. (NRC, Le Monde, NZZ, The Times, NYT, *USIS*)

(Vor. ber. pag. 611/3 e.v.-1969, zie ook pag. 97 en 173)

* Voor deze en andere wapenleveranties zie volgende aflevering.

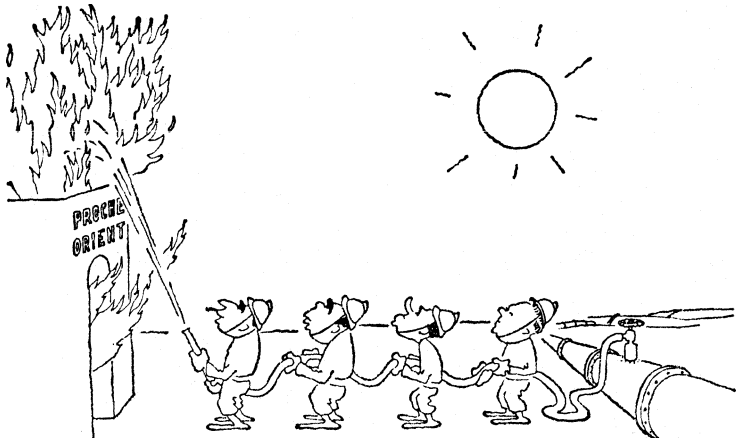

De Grote Vier (Le Monde)

FINANCIÈN EN ECONOMIE

NEDERLAND

BETALINGSBALANS 1969 Volgens voorlopige gegevens over 1969, gaf de lopende rekening op transactiebasis een tekort te zien van f 65 mln Dat is t o v 1968 een achteruitgang van ca 320 mln, ontstaan door een groter tekort op de handelsbalans (vgl pag 191-1969)
De goedereninvoer werd voor 90,7% door de uitvoer gedekt Dit dekkingspercentage bleef ruim 2,5 punr achter bij het percentage dat bereikt zou moeten worden om een overschot op de lopende rekening te verkrijgen dat overeenkomt met ca 1 procent van het nationale inkomen
Op kasbasis bedroeg het overschot op lopende rekening ƒ 623 mln, tegen f 257 mln in 1968 Dit ten opzichte van het saldo op transactiebasis gunstige cijfer was voornamelijk het gevolg van een aanzienlijke toeneming van per saldo ontvangen niet geregistreerd kort handelskrediet, vooral in het eerste halfjaar
Het kapitaalverkeer der niet-monetaire sectoren leidde tot een kapitaal-export van f 230 mln, hetgeen een daling van ca f 330 mln betekent t o v het jaar 1968, in dat jaar werd echter bijna ƒ 240 mln vervroegd afgelost op buitenlandse staatsschuld
Het overschot van de niet-monetaire sectoren bedroeg : 536 mln, tegenover een tekort van ƒ 203 mln (incl de vervroegde aflossing op staatsschuld) in 1968
Via het bankenverkeer stroomde f 306 mln naar het buitenland, zodat de officiele reserves met f 230 mln toenamen
De goudvoorraad steeg met f 83 mln, de deviezenvoorraad met f 354 mln, terwijl de reservepositie in het Internationale Monetaire Fonds (IMF) met f 207 mln daalde
Het beeld van de betalingsbalans over 1969 is als volgt:

	1968	1969
	(in mln gld)	
Invoer-uitgaven	—30016	—34918
Uitvoer-ontvangsten	28 282	33 641
Saldo	— 1734	— 1277
Saldo dienstenverkeer	+ 1267	+ 1.149
Saldo kapitaalsopbr	+ 724	+ 751
Saldo lopende rekening op kasbasis	+ 257	+ 623
(Idem op transactiebasis)	(+ 253	— 65)
Particulier kap verkeer	177	— 102
Overheidskap verkeer	— 383	— 127
Nog te rubriceren betalingen	+ 100	+ 142
Overschot of te kort (—) der niet-monetaire sectoren	— 203	+ 536
Bankenverkeer	— 405	— 306
Totaal overschot of tekort (—)	— 608	+ 230

(Vor ber pag 191/1-1969)

BELASTINGOPBRENGST 1969 De opbrengst van de niet-kohierbelastingen bedroeg in 1969 in totaal ƒ 16 868 mln, dit is per saldo f 126 mln of 0,7% minder dan de herziene raming in de miljoenen-nota (Zie pag 601/3)
Het relatief belangrijkste verschil met de raming van de jongste miljoenen-nota gaf de opbrengst van de dividendbelasting te zien Dit als gevolg van belangrijke dividenduitkeringen met een bijzonder karakter die bij het opstellen van de raming niet voorzien waren Het procentuele verschil tussen raining en uiteindelijke opbrengst bedroeg + 18
Uitgedrukt in geld was bij de omzetbelasting de afwijking het grootst (—25%) Dit verschil is waarschijnlijk geheel of ten dele veroorzaakt door een wat grotere invloed van de reeds in de miljoenen-nota gesignaleerde inspeelmoeilijkheden i v m de overgang op het nieuwe systeem
De bijzondere verbruiksbelasting van personenauto's bleef 12,6% bij de raming achter, hetgeen door het niinisterie van financiën wordt verklaard door een overschatting van de verkopen van personenauto's in 1969 en door het aanvankelijk nog onvoldoende inzicht in de spreiding over het jaar van de ontvangsten uit hoofde van deze nieuwe belasting
De successierechten, bieraccijns en suikeraccijns waren resp 4,6%, 8,0% en 9,2% hoger dan was geraamd Het positieve verschil tussen de opbrengst van de suikeraccijns en de jaarschatting van 1969 is een gevolg van het feit dat met de restitutie over voorraden i v m de tariefverlaging per 7 juli 1969 een kleiner bedrag gemoeid was dan bij het opstellen van de raming was aangenomen
De olieaccijns, die in 1968 een stagnatie te zien had gegeven, herstelde zich in 1969 krachtiger dan was voorzien +63% De kohier-belastingen brachten f 7962 mln OP
In totaal werden in het :aar 1969 aan belastingen ontvangen ƒ 24 830 mln Dit is ƒ 2840 mln meer dan in het jaar 1968 (zie pag 191/2-1969)

De belastingopbrengsten beliepen in 1969, verdeeld naar niet-kohierbelastingen en kohierbelastingen (in mln guldens)

Niet-kohierbelastingen:	
Invoerrechten	803.7
Omzetbelasting	4.877.3
Bijz veroruiksbelasting personenauto's	305.7
Benzineaccijns	1.315.8
Olieaccijns	286.8
Tabaksaccijns	851.6
Alcoholaccijns	414.3
Bieraccijns	135.4
Wijnaccijns	47.6
Suikeraccijns	70.9
Rechten van Zegel	105.5
Registratierechten	293.2
Motorrijtuigenbelasting	
a Hoofdsom (Rijk)	372.7
b Opcenten (Rijkswegenfonds)	211.3
Loonbelasting	5.988.4
Dividendbelasting	496.7
Commissarissenbelasting	33.7
Kansspelbelasting	5.9
Successierechten	250.9
Totaal ..	16.867.5
Kohierbelastingen:	
Inkomstenbelasting	132 3
Vennootschapsbelasting	193 3
Vermogensbelasting	351.9
Grondbelasting	149 5
Personele belasting	135 9
Totaal	7.962.9

(Ministerie van financiën 4-2)
(Vor. ber. pag. 191/2-1969)

De NEDERLANDSE SPOORWEGEN IN 1969 Ondanks een hogere omzet is het verlies van de NS in 1969 weer met f 4 mln gestegen Onder aftrek van Rijksbijdragen à ƒ 70 mln bedraagt het tekort ƒ 84 mln, en in feite dus f 154 mln Het geaccumuleerde tekort bedraagt nu f 375 mln

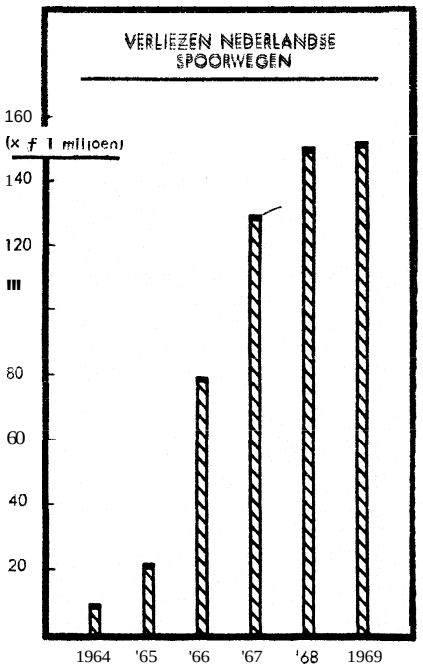

De totale ontvangsten waren in 1969 f 812 mln, de totale kosten f 896 mln
Voor het eerst sinds 1963 is het reizigersvervoer ook naar de omvang gestegen Dit is mede te danken aan een aantal initiatieven van de Spoorwegen om het vervoer per trein meer bekendheid te geven (project-Spoorslag '70, actie Gast-Vrij, speciale 65+kaarten voor bejaarden en dagabonnementen)
Het goederenvervoer steeg eveneens De NS vervoerden 60 000 containers Dit is 3,5 keer zoveel als in 1968 Daarmee verzorgde het bedrijf ongeveer 35% van het totale internationale containervervoer via onze zeehavens

NS-znvesterzngen. Verhogzng tarzef

De NS hebben een investeringsplan ontworpen voor 1970 en later Het plan bevat nieuwe projecten op tal van gebieden tot een bedrag van f 167 mln Totaal heeft de NS nu investeringen voor ƒ 256 mln op stapel staan, die gedeeltelijk geschieden in het kader van de nieuwe NS-dienstregeling ,,Spoorslag '70'' en het NS-structuurplan ,,Spoor naar 75" (zie pag 26/2-1969)
Minister Bakker van verkeer en waterstaat heeft zijn goedkeuring aan de NS-plannen gehecht
Een van-de posten in het nieuwe plan omvat ,,verbeteringen in de werksfeer", waarmee ongeveer f 1 mln is gemoeid en in het kader waarvan 100 moderne schaftwagens voor het onderhoudspersoneel zullen worden aangeschaft
Verder worden uit het investeringsplan o m bekostigd nieuwe reizigers- en goederentreinen, nieuwe halve automatische spoorbomen, nieuwe stations en verbeteringen aan bestaande stations
In 1971 zal worden begonnen inet de bouw van het nieuwe, hooggelegen stationsgebouw van het Centraal Station in Utrecht Hiermee is een eerste investering van f 14 mln gemoeid

Met ingang van 16 dec 1969 zijn de tarieven van de NS met gemiddeld 3% verhoogd Enkele reizen tot en met een afstand van 7 km zijn twintig cent goedkoper geworden om ze in overeenstemming te brengen met de tarieven van de stedelijke openbare vervoersbedrijven
Niet in prijs verhoogd zijn de dagkaarten, de 7gn 2+-kaarten de h1+-kaarten en de toeristische drie- en acntdaagse abonnementen (NRC, Het Parool)

(Vor ber pag 492/3-1969)

DE HOOGOVENS IN 1969 Blijkens het op 9 april verschenen jaarverslag steeg in 1969 de winst van de Hoogovens met bijna 17% tot f 138 mln. De omzet vertoonde een toename met 23,4% tot ruim f 1,7 mrd (Vgl pag 492/3-1969)
De produktie steeg met 28% tot 4,3 mln ton ruwstaal

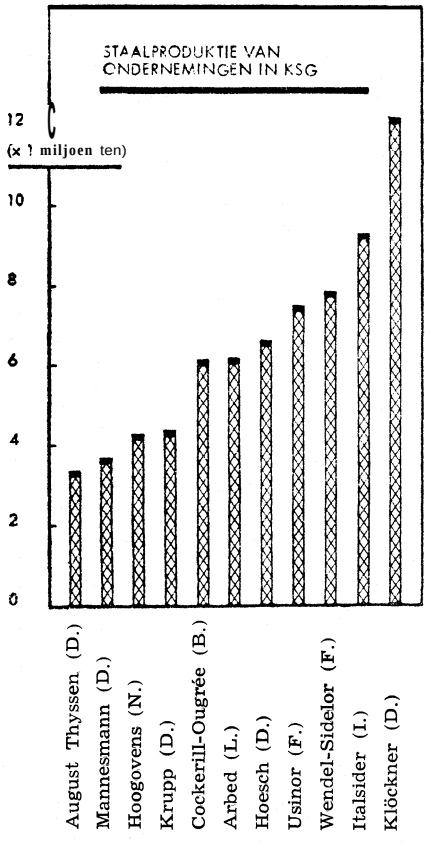

Bij het Hoogovenconcern is vorig jaar de produktie van ruw staal gestegen van 3,4 miljoen tot 4,3 miljoen ton In vergelijking met de andere staalbedrijven binnen de KSG neemt Hoogovens daarmee een bescheiden plaats in, August Thyssen is de grootste producent van staal in de KSG Dit concern maakte in het afgelopen Jaar ruim 12,2 miljoen ton In de grafiek de produktiecijfers over 1969 van de belangrijkste staalproducenten De cijfers van Cockerill hebben betrekking op 1968
Het Hoogoven-concern kreeg er in 1969 per saldo 2 410 werknemers bij, waardoor het aan het eind van het verslagjaar 23 180 mensen in dienst had In IJmuiden werken nu 1650 buitenlanders, van wie 1120 uit Spanje en 360 uit Italie Verwacht wordt dat in 1970 opnieuw een beroep zal moeten worden gedaan op buitenlandse werknemers (Het Parool)

(Vor ber pag 492/3-1969)

DE KONINKLIJKE/SHELL GROEP IN 1969 Ondanks een iets kleinere winstmarge heeft de Koninklijke/Shell Groep in 1969 in vergelijking met de voornaamste Amerikaanse oliemaatschappijen een belangrijke relatieve verbetering van de resultaten kunnen bereiken
De belangrijkste cijfers in dit verband zijn

	Nettoresultaat (miljoenen U S dollars)					Verschil
	1965	1966	1967	1968	1969	1969/1968
Koninklijke/Shell Groep	628 4	662,1	731 5	865 1	946,0	+9,3%
Standard (New Jersey)	973,0	1054.0	1 155,0	1277.0	1 240,0	—2,9%
Texaco	636,7	629,1	754,4	819,6	769,8	—6,1%
Gulf	427,2	504,8	568,3	626,3	611,0	—2,5%
Standard California	351,9	385,9	409,4	451,8	453,7	+0,4%
Mobil	320 i	356 1	385,4	430 7	456 4	+6,0%
Gemiddeld excl Koninklijke/Shell Groep						—2,1%

In alle bedrijfssectoren was de groei aanzienlijk de produktie van ruwe olie steeg met 13%, de verwerkte hoeveelheden waren 6% hoger De omzet van aardgas nam toe met 21,2%
De chemische belangen van de groep zijn groter aan die van enige andere oliemaatschappij Gerekend naar de verkoopopbrengst neemt zij op de wereldranglijst van chemische ondernemingen de tiende plaats in Ongeveer 13% van de totale verkoopopbrengsten van de groep is afkomstig uit de chemische sector De omzet van chemische produkten van de groep steeg in 1969 met 11,5% tot 525 mln pond
De totale kapitaaluitgaven bedroegen £ 593 mln en waren Z 40 mln hoger dan in 1968
Aan opsporingskosten werd £ 123 mln uitgegeven, terwijl de researchkosten Z 49 mln bedroegen
Eind 1969 had de groep 25 mammoettankers in de vaart, meer dan een vierde van het wereldtotaal in deze klasse In 1970 moeten nog vijf mammoettankers worden opgeleverd (NRC)

BELANGRIJKSTE CIJFERS KONINKLIJKE/SHELL GROEP

Bedrijfsgegevens	1969	1968	verschil
	duizend barrels per dag		
Brutoproduktie van ruwe olie en aardgascondensaten	3.775	3.332	+ 12,9%
Ruwe olie ontvangen op grond van bepaalde leveringscontracten	904	933	— 3,3%
	4.679	4.265	+ 9,4%
Verwerkte hoeveelheid ruwe olie	4.638	4.375	+ 5,8%
Verkochte hoeveelheden:			
Ruwe olie en olieprodukten	5.349	4.936	+ 8,1%
	miljoen m3 per dag		
Aardgas	119	98	+ 21,2%
Financiele gegevens			
Opbrengst van verkopen (na aftrek van omzetbelastingen, enz)	Z miljoen		
Olie en aardgas	3.424	3.275	+ 4,5%
Chemische produkten	525	471	+ 11,5%
Nettoresultaat	394	360	+ 9,3%
Netto-actief	3.497	3.255	+ 7,4%
Kapitaaluitgaven, opsporings- en researchkosten	765	701	+ 9,3%
Nettoresultaat in % van het gemiddeld netto-actief	11,7%	11,5%	
	cents per liter		
Nettoresultaat (inclusief aandeel van derden) per eenheid verkocht produkt	1,07	1,10	

PHILIPS IN 1969. De omzet van Philips heeft in 1969 de 13 mrd gulden overschreden: een stijging van 12% t.o.v. 1968. De nettowinst steeg van f 435 mln tot f 518 mln: 9,7% van het eigen vermogen. tegen 8,8% over 1968.
Van deze nettowinst wordt 49% of f 255 mln in het eigen bedrijf gehouden, tegen 48% of f 210 mln in 1968.
In onderstaand staatje zijn in de cijfers over 1969 van de Pye-groep en North American Philips Corporation (NAPC) geconsolideerde resultaten opgenomen. De Amerikaanse Philips Trust bezit een meerderheidsbelang van 65% in de NAPC die in febr. 1969 is ontstaan uit de fusie tussen NAP Company en Conelco. Terwille van de vergelijkbaarheid zijn in de geconsolideerde cijfers over 1968 ook de Pye-groep en de NAPC opgenomen.
(NRC, Het Parool)

Geconsolideerde resultaten van Philips	1969	1968
	(herrekend in mln guldens)	
Omzet	13 323	11 596
Stijging in %	12	11
Bedrijfsresultaat	1354	1231
In % van omzet	10,4	10,6
Overige baten en lasten	300	286
Belasting op de winst	526	486
Winst na aftrek belast	528	459
In % van omzet	4,1	4,0
Niet gecons deeln	10	24
Nettowinst	518	435
In % van eigen verm	9,7	8,8
Per aandeel van f 10 (in guldens)	4,09	3,47
	ultimo december	
	1969	1968
Voorraden (in % van omzet)	32	30
Liquide middelen (in mln guldens)	799	865

VERKIEZINGEN IN COLUMBIA

Op 19 april werden in Columbia verkiezingen gehouden voor het presidentschap, het Congres en provinciale en gemeentebesturen.
De presidentsverkiezingen werden, zij het met een kleine stemmenmeerderheid gewonnen door Dr. Misael Pastrana Borrero, de kandidaat van de conservatieve partij. Na het bekend worden van de uitslag kwam het tot bloedige onlusten toen aanhangers van de voornaamste rivaal van Pastrana, oud-president generaal Rojas Pinilla, een betoging hielden omdat zij meenden dat de autoriteiten stembusfraude hadden gepleegd. De regering kondigde de noodtoestand af, generaal Rojas kreeg huisarrest opgelegd en een aantal van zijn medewerkers is gearresteerd.
Hoewel de conservatieve kandidaat dus gewonnen heeft, aldus Le Monde (23-4), is de regeringscoalitie van liberalen en conservatieven verzwakt uit deze verkiezingen te voorschijn gekomen.
De verzwakking van de coalitie is in de eerste plaats een gevolg van interne meningsverschillen, die zich uitten door de kandidatuur van drie conservatieve kandidaten voor het presidentschap. De verdeeldheid bij de conservatieven speeit vooral die liberalen in de kaart die weer, zoals in de jaren dertig, alleen willen regeren. Er is in Columbia een nieuwe klasse van industriëlen en zakenlieden ontstaan, die graag bereid is sociale hervormingen door te voeren, om op die manier industrialisatie mogelijk te maken. Het zijn deze liberalen die zich te veel gebonden voelen door hun conservatieve coalitiegenoten.
Het feit, aldus Le Monde, dat er zo massaal op een kandidaat van de oppositie bestemd is, bewijst dat grote groepen van de bevolking ontevreden zijn met het beleid van het Nationale Front (de coalitie van liberalen en conservatieven) dat nagelaten heeft de onderste lagen van de samenleving een beter bestaan te geven. Volgens het liberale Columbiaanse blad El Tiempo leed in 1967 50% van de bevolking honger. Er is niet veel reden om aan te nemen dat er veel verandering in de situatie is gekomen. Ook het feit dat ditmaal slechts 49% van de kiesgerechtigden thuis bleef, (bij verkiezingen in 1966 63%, in 1968 zelfs 70%) zou een aanwijzing kunnen zijn dat er grotere veranderingen in het politieke leven van Columbia te verwachten zijn.

Le Monde (23-4) Schrijft dat Pastrana, hoewel conservatief, een trouw volgeling is van de liberale president Lleras Restrepo, die hem ook de leiding van een grote textielfabriek, die hij zelf eerst had beheerd, toevertrouwde Later werd Pastrana minister van binnenlandse zaken en vorig jaar ambassadeur in Washington
Geboren in 1923 in een welgestelde familie te Neiva heeft Pastrana een snelle politieke carriere gemaakt Hij studeerde rechten in Bogota en specialiseerde zich in Rome in het strafrecht, waar hij ook nog aan de Columbiaanse ambassade verbonden is geweest In 1948 werd hij lid van de conservatieve partij en privé-secretaris van president Ospina Perez Hij werd ook prive-secretaris van diens opvolger Laureano Gomez, bijgenaamd de ,,tiran van de Andes', omdat onder diens bewind de bloedige burgeroorlog woedde die ca 300000 mensen het leven gekost heeft
Tegenstanders van Pastrana verweten hem tijdens de verkiezingscampagne dan ook zijn verleden
Daarom, aldus Le Monde, legde Pastrana zo de nadruk op het handhaven van de sociale vrede, het onderdrukken van geweld en wees hij voortdurend op het belang van het handhaven van de instellingen.

Kandidaten en campagne

Hoewel grondwettelijk is vastgelegd dat de nieuwe president een conservatief dient te zijn (zie Achtergronden) werden de verkiezingen met belangstelling tegemoet gezien omdat er drie conservatieve kandidaten waren en omdat de onafhankelijke kandidaat generaal Rojas een zeer actieve verkiezingscampagne voerde, waarbij hij op veel steun van boeren en kleine middenstanders bleek te kunnen rekenen. Misael Pastrana gold overigens lange tijd als enige kansheber voor het ambt. Ook de liberale partij zag Pastrana gaarne als president. Al onder Alberto Lleras, de eerste liberale president die van 1958 tot 1962 heeft geregeerd bekleedde Pastrana eïikele rniïiisteïsposten. Onder de tegenwoordige liberale president Carlos Lleras Restrepo was Pastrana premier en minister van binnenlandse zaken en in 1969 werd hij tot ambassadeur in Washington benoemd. Pastrana staat wat politieke opvattingen betreft dicht bij de huidige liberale president en het is dan ook te verwachten dat hij diens beleid in de komende jaren zal voortzetten. Dat is waarschijnlijk ook de reden dat de conservatieven op hun partijcongres in november 1969 niet onverdeeld hun steun aan de kandidatuur van Pastrana gaven en dat de vroegere minister van buitenlandse zaken Evaristo Sourdis eveneens als presidentskandidaat voor de conservatieven werd gekozen. Er was zelfs nog een derde conservatieve kandidaat, Belisario Betancur, die de steun van de vroegere president Valencia genoot.
De belangrijkste tegenstander van Pastrana was evenwel de zeventigjarige vroegere dictator, generaal Rojas Pinilla, die in 1957 door een militaire staatsgreep ten val werd gebracht en die nadat hij zijn rechten als staatsburger weer terug heeft gekregen, zich actief in de politiek heeft gestort met een eigen politieke beweging de Anapo, de Alianza Nacional Popular. De Ana-

oud-president Rojas Pinilla

Weekblad 39ste jaargang No. 2020, pag. 22911-22926

po die bij de verkiezingen van 1962 met moeite 50.000 stemmen kreeg, behaalde in 1966 al 850.000 stemmen.

Generaal Finilla trok tijdens de verkiezingscampagne grote menigten en hij wierp zich op als de ,,president van de armen". Hij beloofde gratis onderwijs en medische verzorging, verlaging van de kosten van levensonderhoud en van het vervoer, belastingvermindering en de nationalisering van de handel ,,om iedereen in staat te stellen een auto te bezitten". Zijn tegenstanders herinnerden eraan dat zijn presidentschap van 1953 tot 1957 er een was van economische verspilling, dat hij de studentenopstand van 1954 in bloed smoorde en dat hij geen einde heeft weten te maken aan de burgeroorlog tussen de liberalen en de conservatieven, waarbij tussen 1948 en 1953 bijna 300.000 mensen werden gedood.

De andere kandidaten, aldus Le Monde (17-4) beschuldigden overigens elkaar te hebben samengewerkt met Pinilla, wat voor Sourdis en Pastrana inderdaad geldt. De voornaamste zorg van alle kandidaten was de stemonthouding, die gemiddeld 50% bedraagt en die 70% bereikte bij de verkiezingen in 1968. Alle kandidaten riepen dan ook op in ieder geval te gaan stemmen.

De diverse oppositionele groeperingen daarentegen adviseerden de kiezers thuis te blijven. Guerrillagroeperingen deden herhaalde malen invallen in dorpen om de boeren over te halen niet te stemmen. De oogluikend toegestane communistische partij, die overigens voor de eerste maal ook kandidaten voor de gemeenteraden en de provinciale raden had gesteld, nodigde de kiezers uit de presidentsverkiezingen te boycotten omdat ,,geen enkele kandidaat representatief is voor de verlangens van het volk". In enkele streken echter adviseerden de communisten op generaal Rojas Pinilla te stemmen en voor één van de provinciale raden kwamen de communisten en de aanhangers van de generaal zelfs met een gemeenschappelijke lijst uit.

De onbekende factor bij deze verkiezingen was het leger, dat generaal Rojas Pinilla in 1957 verdreef. Volgens een in april gehouden opinie-onderzoek zou 50% van de generaals, 65% van de officieren en 92% van de onderofficieren voor Rojas Pinilla zijn.

De verkiezingen zelf verliepen vrij rustig, maar toen op 20 april ongeveer 98% van de stemmen geteld was, en bleek dat de conservatieve kandidaat Pastrana gewonnen had, kwam een grote menigte aanhangers van Rojas Pinilla de straat op in Bogota en kwam het tot een bloedig treffen met de politie.

De regering kondigde de noodtoestand af en in Bogota werd een avondklok ingesteld.

Volgens de officiële regeringsopgaven is er in 910 van de 920 kieskringen als volgt gestemd:

Misael Pastrana	1.571.249 stemmen
Rojas Pinilla	1.521.267 stemmen
Belisario Betancur	460.832 stemmen
Evaristo Sourdis	308.241 stemmen

Op 21 april gaf de partij van Rojas Pinilla, de Anapo, een communiqué uit, waarin de regering van vervalsing van de stemmen werd beschuldigd. ,,Wij zullen geen enkele andere president dan Pinilla erkennen", aldus het communiqué.

De regering liet daarop een tiental leiders van de Anapo arresteren onder wie de bekende geestelijke René Garcia, een volgeling van de priester Camilo Torres, die zich bij de guerrilla-strijders aansloot en vier jaar geleden werd gedood.

Generaal Rojas Pinilla kreeg huisarrest opgelegd, maar volgens Le Monde (26-27-4) staat hij in vrij contact met de pers en gaat hij door met zijn beschuldigingen aan de zijde van de autoriteiten. Inmiddels heeft de regering aangekondigd dat een officiële commissie waarin een politicus van Rojas' partij zal zijn opgenomen. toezicht zal hebben op een nieuwe telling van de stemmen.

Achtergronden

Columbia wordt geregeerd door de ,,Frente Nacional", de coalitie tussen de beide traditionele partijen, de liberalen en de conservatieven Na de moord op de liberale leider Eliécer Gaitan in 1948 en de bloedige opstand in Bogota werd het land jarenlang geteisterd door een bloedige burgeroorlog die naar schatting 300.000 slachtoffers heeft gekost en die werd beeindigd door de dictatuur van generaal Rojas Pinilla die in 1953 aan de macht kwam en die aanvankelijk de steun van het grootste deel van de bevolking genoot Onder de toenemende druk van zijn dictatuur, verzoenden zich tenslotte de in het buitenland in ballingschap levende politici van de liberale en conservatieve partij en na de militaire staatsgreep van 1956 besloten de beide partijen gemeenschappelijk de leiding in het land over te nemen In december 1957 werd deze samenwerking grondwettelijk vastgelegd

Sinds 4 mei 1958 wordt het land voor de duur van minstens 16 jaar afwisselend iedere vier jaar door een liberaal of een conservatief geregeerd, waarbij de beide partijen ook de ambten in de lokale bestuursorganen gelijkelijk delen. Het kabinet bestaat uit dertien leden. zes liberalen en zes conservatieven en een onafhankelijke minister van oorlog De eerste president na de grondwetswijziging was de liberale Alberto Lleras Camargo, in 1962 opgevolgd door de conservatieve Leon Valencia, die in 1966 door de liberale Carlos Lleras Restrepo werd afgelost. Hoewel de kwaliteit van onderscheidene regeringen niet altijd even hoog was, heeft de samenwerking tussen de beide partijen toch positieve resultaten voor het land afgeworpen Aan de andere kant werd de belangstelling voor de politiek en de verk ezingen steeds geringer, omdat ongeacht de uitslag de verdeling van de regeringszetels toch al vaststaat In 1974 loopt de samenwerkingstermijn van zestien jaar af en de huidige president Lleras Restrepo heeft zich bijzonder ingespannen om door middel van wettelijke maatregelen te bereiken dat het land in 1974 niet terugvalt in de chaos van vóór 1953 In december 1968 wist hij, weliswaar na veel moeilijkheden in het parlement een grondwetswijziging aangenomen te krijgen die het principe van pariteit in de lokale besturen na de verkiezingen van april 1970 zou opheffen, zodat dan vastgesteld zou kunnen worden in hoeverre een meerpartijenstelsel levensvatbaar is Overigens werd in dezelfde wijziging de mogelijkheid aangebracht om ook na 1974 het pariteitsprincipe voor de centrale administratie te handhaven

De aan het bewind zijnde president Lleras Restrepo erfde overigens van zijn conservatieve voorganger een moeilijke politieke en economische situatie

Tijdens het bewind van president Valencia had de samenwerking van de twee partijen, die binnen het zgn Nationale Front plaatsvindt nogal wat te wensen overgelaten, terwijl de partijen zelf door scheuringen en afsplitsingen getroffen werden Belangrijke wetgevende arbeid kon er door het ontbreken van een regeringsgezinde meerderheid in het parlement niet verricht worden Aan het einde van zijn ambtstermijn was Valencia zelfs gedwongen de staat van beleg af te kondigen en per decreet te regeren

De meeste waarnemers zijn het er over eens dat er tiidens het presidentschap van Lleras Restrepo in vele opzichten grote vooruitgang is geboekt Het is hem gelukt de deviezenreserves te vergroten, waardoor een gezonde betalingsbalans is ontstaan, de export te vergroten, de inflatie te beperken en de economische groei te doen toenemen. Verder heeft hij de hervormingen doorgevoerd die de wetgevende arbeid aanzienlijk zullen vergemakkelijken en de geschillen in de twee grote partijen weten bij te leggen zodat het Nationale Front haar sterke positie heeft teruggekregen.

De verkiezingen voor het Congres in maart 1968 (pag 255/1-'68) resulteerden dan ook in een overwinning van het nationale front en gesterkt door dit succes en de economische vooruitgang, stelde Lleras in juni 1968 het congres voor het aantal senatoren te verminderen en de centrale uitvoerende macht grotere bevoegdheden te geven Het congres weigerde dit en er dreigde een crisis toen Lleras aankondigde te zullen aftreden. Er werden echter grote demonstraties, gesteund door leger en vakbonden gehouden, ten gunste van Lleras en het parlement gaf toe In december 1968 werden de hervormingen van kracht. De voornaamste is wel dat voor belangrijke wetgeving niet

meer een tweederde meerderheid in het parlement vereist is De regering kan nu vooral in economische en monetaire zaken sneller maatregelen nemen

Toch wordt het land met moeilijk te overwinnen problemen geconfronteerd Aan de N Z Z (29-3 en 5-4) ontlenen wil daarover het volgende

De werkeloosheid wordt in geheel Columbia op 10 tot 13% geschat, maar men neemt aan dat het cijfer voor de hoofdstad zelfs tweemaal zo hoog is want steeds meer mensen die door de toenemende mechanisering van de landbouw op de hacienda's hun werk kwijtraken trekken naar de stad waar zij aan de periferie in barakken en zelfgetimmerde hutten in een onvoorstelbare armoede leven Een ander probleem waarmee het land zich geconfronteerd ziet is de beangstigende bevolkingstoename In 1964 woonden er 17,5 mln mensen in Colunibia, nu zijn het er al bijna 21 mln waarvan 44% jonger dan 14 jaar is De regering voert weliswaar een actief geboortenbeperkingsbeleid, maar velen, ook leidinggevende politici propageren nog steeds grote gezinnen In de laatste maanden van 1969 werd het land door een aantal stakingen o a van de studenten en artsen getroffen die de economie grote schade hebben toegebracht

Medio febr begon in Bogota een ,,patriottische ' staking die al spoedig tot ,,week van de subversie" werd gedoopt en waaraan vooral door studenten van de tot noy toe zeer gezagsgetrouwe universiteit werd deelgenomen De regering zag zich genoodzaakt de iiniversiteit tot juni te sluiten

Volgens de N Z Z zijn politieke invloeden bij deze stakingen duidelijk en het blad citeert geruchten dat de Sowjetrussische ambassade als actie-centrum zou fungeren Verder zou links-extreme infiltratie in de vakbonden zijn vastgesteld

In de geisoleerde bergstreken opereren verder naar schatting 5000 guerrillastrijdcrs en hoewel zij niet veel steun van de plattelandsbevolking schijnen te krijgen, weten zij door vaak spectaculaire ontvoeringen veel aandacht te krijgen

Volgens L e M o n d e (17-3) bestaan er drie guerrillabewegingen in het zuiden de FARC, de Columbiaanse bevrijdingsbeweging, min of meer gecontroleerd door de communistische partij, in het noordoosten, in het departement Santander het nationale bevrijdingsleger ELN gevormd door jonge niet-communistische revolutionairen en in het departement Cordoba maoistische groeperingen die onder de naam volksbevrijdingsleger (EPL) opereren

Het leger treedt krachtig op tegen deze groeperingen

T h e T i m e s (20-12-'69) bericht over een proces dat in december gehouden werd in Bogota en waarbij 108 jonge Columbianen beschuldigd werden van gewapende opstand tegen het wettige gezag Van deze 108 waren er overigens maar 22 aanwezig, de anderen konden niet gearresteerd worden Alle aangeklaagden behoorden tot de ELN

De N Z Z wijst er verder nog op dat de tot voor enkele jaren nog zeer sterke conservatieve invloed van de kerk duidelijk minder is geworden Enerzijds is de priesterloopbaan niet meer de enige sociale stijgingsmogelijkheid voor begaafde longeren uit de onderste lagen, o ndat tnans ook leger, politiek en zakenwereld kansen bieden, anderzijds scharen steeds meer longe geestelijken zich aan de kant van de armen en verzetten zij zich tegen de kerkelijke hiërarchie.

WEST-EUROPA

BELGIË

ANTI-GRIEKSE STUDENTENRELLEN

Te Brussel is het tot botsingen gekomen tussen studenten van de vrije universiteit, die tegen het Griekse kolonelsbewind manifesteerden, en de ordestrijdkrachten. De incidenten begonnen maandagavond 20 april naar aanleiding van een lezing-met-receptie in de privé-club Cercle des Nations, die in de onmiddellijke nabijheid van de campus ligt. De studenten gingen ervan uit dat de receptie bedoeld was om de derde verjaardag van het kolonelsbewind te vieren — wat achteraf door de inrichters van de mondaine plechtigheid tegengesproken zou worden — en beschouwden de hele opzet als een uitdaging. De studenten trachtten het clubgebouw te bestormen en wierpen met molotov-cocktails. Politie en rijkswacht reageerden scherp. Kamerlid Simonet, voorzitter van de raad van beheer van de ULB, kwam ter plaatse bemiddelen, maar keurde op zijn beurt ,,de even onbeschaamde als onnozele provocatie" van de Griekse initiatiefnemers af, en verklaarde ontslag te hebben genomen als lid van de Cercle.

De volgende dagen werd nog herhaaldelijk betoogd, o.m. voor het ministerie van buitenlandse zaken, en zette de politie tot op de campus de studenten achterna. Op 22 april publiceerde de Griekse ambassade een communiqué waarin de incidenten werden betreurd en tevens geprotesteerd werd tegen het schenden van privé-vergaderingen en particuliere woningen. Simonet poogde de opgewonden studenten te kalmeren, sprak zich openlijk uit tegen gewelddadig optreden, maar verzocht tevens de regering de ambassadeur van Griekenland persona non grata te verklaren.

Op 22 april werd de ambassadeur door minister Harmel ontboden. Op 23 april werd de minister door het BSP-lid W. Calewaert in de senaat over de incidenten ondervraagd. Harrnel antwoordde:

,,Op 20 april werd te Brussel in de Cercle des Nations een lezing georganiseerd door de vereniging Europa-Griekenland, over de rol van Griekenland in het hedendaagse Europa. De Griekse ambassade had de toehoorders uitgenodigd op een receptie na de lezing. De bedoeling was niet, de derde verjaardag van de verovering van het bewind door de nieuwe leiders van Griekenland te vieren, maar wegens het samenvallen van de data was het begrijpelijk, dat de opinie zou worden gealarmeerd. De jongste gebeurtenissen in Griekenland en de veroordeling van dit land door het ministerscomité van de Raad van Europa te Straatsburg hebben een diepe weerklank gevonden in landen met een gevestigde democratische traditie zoals het onze. Het departement van buitenlandse zaken had voorzien, dat de lezing en de receptie aanleiding

Voor het ministerie van buitenlandse zaken te Brussel treedt de politie op tegen betogende studenten van de Vrije Universiteit.

zouden geven tot betogingen. Het heeft dan ook herhaaldelijk de ambassadeur van Griekenland verzocht zijn invloed aan te wenden om de lezing te verdagen. De ambassadeur meende daarop niet te kunnen ingaan. Op grond van art. 19 van de grondwet kon de Belgische regering een privé-vergadering niet doen afgelasten Zoals men weet, hebben zich dan ernstige wanordelijkheden voorgedaan. Toen ik gisteravond uit Luxemburg terugkwam, ontbood ik de ambassadeur om hem mee te delen dat de regering betreurde dat de stappen, die bij hem Waren gedaan, zonder gevolg waren gebleven. Ik verzocht de ambassadeur de lezingen en manifestaties te laten afgelasten, die voor de volgende dagen gepland waren. De ambassadeur heeft verkregen dat de manifestaties, die tegen 22 april belegd waren te Elsene en tegen 23 april in het Cultureel centrum en bij de Kamer van koophandel van Brussel, zouden worden afgelast. Hij heeft ook afgezien van de Griekse plechtigheden, georganiseerd in het kader van de jaarbeurs van Brussel.

Ik heb de ambassadeur erop gewezen, dat het de taak van de diplomaten is, de betrekkingen tussen de staten te vergemakkelijken, en dat ze dit doel in alle omstandigheden moeten nastreven. Ik heb voorts in herinnering gebracht dat de regering de diplomaten dient te beschermen, wat zij zal blijven doen overeenkomstig de internationale verplichtingen van iedere rechtsstaat."

Aan senator J. Pohl (FDF) die voorstelde dat België de diplomatieke betrekkingen met Athene zou verbreken en de Griekse ambassadeur persona non grata verklaren, antwoordde Harmel dat de regering enkel beraadslaagd had over de mededeling die hij zoëven verstrekt had, en dat hij voorlopig niets anders wenste te zeggen.

Van zijn kant liet minister van binnenlandse zaken Harmegnies op 23 april officieel weten, dat hij de leiding van de ordehandhaving direct tot zich had getrokken. Hij voegde eraan toe dat hij de ordestrijdkrachten opdracht had gegeven de campus niet te betreden, onverminderd natuurlijk hun recht om wanbedrijven te constateren en de daders ervan tot in de academische gebouwen te achtervolgen. De minister keurde ook ieder gebruik van geweld af en zei dat ,,onze opvatting van de democratie onverenigbaar is met de aanmatiging van enkele tientallen personen, die ik weiger te vereenzelvigen met studenten." De minister besloot: ,,Ons land mag niet worden overgeleverd aan de acties van diegenen die denken dat ijzeren staven, molotov-cocktails en andere projectielen geldige argumenten vormen en doelmatiger actiemiddelen zijn dan het stembiljet dat wij de jongeren van 18 jaar af ter beschikking stellen. Onze opvatting van de democratie zal worden verdedigd."

HERZIENING VAN ART. 104 VAN DE GRONDWET

De senaat heeft op 23 april met 124 tegen 29 stemmen bij 7 onthoudingen de nieuwe versie van art. 104 van de grondwet goedgekeurd, waarbij het aantal hoven van beroep van drie op vijf wordt gebracht. Naast Brussel, Gent en Luik zullen nu ook Antwerpen en Mons een hof krijgen; de provincie Limburg wordt van de Luikse naar de Antwerpse rechtsbedeling overgeheveld.

Alle fracties namen aan de stemming deel. Stemden ja: alle Vlaamse senatoren; alle franstalige BSP-leden behalve Dehousse die tegenstemde; alle PSC-leden behalve Barbeaux, Debucquoy, de Stexhe, Maes en Duvivier die tegenstemden en Allard, Baltus, Kevers en Gribomont die zich onthielden; de communist Noël. Stemden tegen: alle franstalige PVV-senatoren behalve Dcscamps, Jottrand en Ferret die ja stemden, en Bricout, Moreau de Melen en Deliège die zich onthielden; alle RW/FDF-leden; de communist Mathieu.

De nieuwe tekst van het artikel was reeds vorig jaar in de senaat besproken, maar toen er op 3 juli moest worden gestemd, bleven PVV en VN afwezig en verliet het RW/FDF de vergadering, nadat zijn amendement verworpen was, zodat het quorum niet bereikt werd. Ook ditmaal verdedigde Lagasse (FDF) een tekstwijziging. Hij zei de verhoging van het aantal hoven te kunnen aanvaarden, maar stelde voor dat het rechtsgebied later zou worden bepaald door een wet, goed te keuren bij gewone meerderheid in iedere taalgroep. Na de goedkeuring van het grondwetsartikel werd de tekst van Lagasse niet meer ter stemming gelegd.

(Vor. ber. pag. 439/2-1969)

KIESWET

De senaat heeft op 23 april eenparig een wetsontwerp goedgekeurd tot wijziging van het kieswetboek. Het ontwerp moet het mogelijk maken dat militairen en andere kiesgerechtigden, die op de dag van de verkiezingen niet in hun gemeente kunnen zijn, toch aan de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1970 en later aan de verkiezingen voor de provincieraden en het parlement kunnen deelnemen.

Het ontwerp bestaat uit drie delen. Het eerste regelt de deelneming aan de stemming van de kiezers die onder de wapenen zijn; het tweede betreft de stemming bij volmacht; het derde de stemming per brief.

PVV-JONGEHENCONGRES

Op het nationaal congres van het Jeugdverbond voor Vrijheid en Vooruitgang (d.z. de jongeren van de PVV) heeft oudminister Fr. Grootjans in de slotrede verklaard dat de 433.000 jonge kiezers tussen 18 en 21 jaar die op 11 oktober aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnemen, voor een nieuwe oriëntering van het gemeentelijk beleid zouden kunnen zorgen. De jongeren van vandaag, aldus Grootjans, kanten zich tegen de geestelijke getto's, de politieke verdrukking, het sociaal paternalisme en de economische voorrechten. Grootjans stelde voor dat na de gemeenteraadsverkiezingen in iedere gemeente een experimentele, pluralistische gemeenschapcschool zou worden geopend. Het congres had plaats te Oostende op 18 en 19 april.

MEMORIAAL VOOR JOODSE MARTELAREN

Op 19 april werd te Anderlecht het nationaal ïnemoriaal voor de Joodse martelaren van België onthuld. In de muur zijn de namen gebeiteld van de 23.838 mannen, vrouwen en kinderen die tijdens de tweede wereldoorlog naar de Dossin-kazerne te Mechelen werden overgebracht en in Duitsland omkwamen zonder dat zij een laatste rustplaats kregen. In de crypte worden de namen bewaard van alle oorlogsslachtoffers van Belgische afkomst, die vanuit andere plaatsen naar de nazikampen werden weggevoerd.

Tijdens de plechtigheid waarschuwde eerste-minister Eyskens voor een opflakkering van de rassenhaat.

FRANS AMBASSADEUR

Gontrand de Begougne de Juniac werd benoemd tot ambassadeur van Frankrijk te Brussel, ter vervanging van Etienne de Crouy-Chanel.

De nieuwe ambassadeur, 61, was voordien ambassadeur in Ethiopië (1961-65) en Turkije (1965-70).

KRANTEN DUURDER

Op 13 april werd de prijs van alle Belgische kranten van 3,50 fr op 4 fr gebracht.

SCANBINAVIË

ALGEMEEN

COMPROMIS INZAKE NORDEK

Na negen dagen harde onderhandelingen hebben deskundigen uit de vier Scandinavische landen op 4 febr. een compromis bereikt inzake een aantal belangrijke punten met betrekking tot de Noordse economische samenwerking. Na de publikatie van het officiële ontwerpverdrag in juli 1959 (pag. 490/1-1969) bleek dat lang niet alle regeringen er zo gelukkig mee waren.

In de daaropvolgende maanden kwamen allerlei reacties, zowel van regeringszijde als van belangenorganisaties los (pag. 25/2 e.v.) en op de bijeenkomst van de vier Scandinavische premiers te Helsinki op 12 en 13 december 1969 werd besloten dat deskundigen zouden proberen een compromis te vinden.

Volgens het rapport dat de commissie van deskundigen op 4 febr. uitbracht moet de douane-unie in twee etappes van kracht worden. Op 1 jan. 1972 zou het verschil tussen het douanetarief van elke lidstaat en het gemiddelde van de nationale tarieven met vijftig procent worden verminderd. Op 1 jan. 1974 zou dit verschil geheel worden opgeheven. Voor sommige produkten zal er een uitzondering gelden. Zo zal de toepassing van het gemeenschappelijke tarief vijftien jaar worden uitgesteld voor plastic stoffen en chemische produkten, terwijl er een onbeperkt uitstel is voor ijzer, staal, transistors en elektronische buizen.

Om de vijf jaar zal er onderhandeld worden over de vraag of er een eind aan dit uitstel kan worden gemaakt. De Zweden hadden geëist dat er nu al een datum zou worden vastgesteld voor de ingang van een gemeenschappelijk tarief voor ijzer en staal, maar Noorwegen verzette zich daartegen.

Zweden zal zijn tarief van 6% handhaven, terwijl de import van ijzer en staal in Noorwegen en Denemarken vrij zal zijn.

Voor de landbouwprodukten stort Zweden jaarlijks Kr. 30 mln aan Denemarken als schadeloosstelling voor de douanerechten die het heft op landbouwprodukten. Deze schadeloosstelling zal tot maximaal Kr. 100 mln stijgen.

Voor de financiering van het gemeenschappelijke fonds, dat over vijf jaar Kr. 2,2 mrd moet bedragen. zal Zweden Kr. 1 rnrd storten. Verder zijn de deskundigen het er over eens dat ieder lid van de Nordek het recht heeft de toepassing van het verdrag op te schorten indien een ander lid besluit toe te treden tot de EEG.

Bijeenkomst Noordse *Raad*

Het compromis van de deskundigen was het voornaamste onderwerp op de 18e bijeenkomst van de Noordse Raad die op 7 febr. in de IJslandse hoofdstad Reykjavik begon.

De afgevaardigden van de vier betrokken landen, Zweden, Denemarken, Noorwegen en Finland, konden zich over het algemeen wel verenigen met de door de deskundigen gevonden compromissen.

De premiers van Denemarken, Noorwegen en Zweden zegden toe dat zij het gehele project nog voor Pasen 1970 aan hun parlementen zouden voorleggen en dat ratificatie in ieder geval voor 30 juni zou plaatsvinden. Een commissie van ambtenaren kreeg de opdracht de definitieve verdragstekst voor 7 maart gereed te maken. De Finse premier kon, in verband met de parlementsverkiezingen op 15 en 16 maart (pag. 249/1) nog geen bindende toezegging doen over de behandeling in de volksvertegenwoordiging van de voorstellen. De Finse minister van buitenlandse zaken Karjalainen benadrukte overigens nog eens dat Finland de Noordse douane-unie in geen geval als een springplank tot aansluiting met de EG wenst te beschouwen.

Finland ratificeert niet

Nadat begin maart de definitieve tekst van de akkoorden door de deskundigen gereed gemaakt was en men in de verschillende hoofdsteden begon met het rekruteren van personeel voor het permanente secretariaat, werd half maart bekend gemaakt dat de plechtige ratificatie op 3 april in Kopenhagen zou plaatsvinden. Op 25 maart deelde de Finse regering echter mee dat zij besloten had het verdrag niet te ondertekenen en dat zii het besluit hiertoe zou overlaten aan de volgende regering. In een officiële toelichting op het besluit heette het dat de regering niet zou ratificeren omdat enkele Scandinavische landen zich voorbereidden op onderhandelingen over toetreding tot de EG en dat er onder de gegeven omstandigheden voldoende garanties voor de stabiliteit en de duurzaamheid ontbraken.

De weigering van de Finse regering werd alom betreurd. Over de redenen van deze ommekeer werden vele gissingen gedaan. Volgens Zweedse waarnemers was het Finse besluit een gevolg van de overwinning van de rechtse partijen bij de parlementsverkiezingen op 15 en 16 maart (pag. 249/1). De Finse communisten zijn tegenstanders van de Nordek en de agrarische centrumpartij en de sociaal-democraten zouden hun nu deze concessie hebben gedaan om opnieuw met de communistische partij een ,,rood-groene" coalitie te kunnen vormen om zo te vermijden dat er een rechtse regering komt. Het Zweedse conservatieve blad Dagens Nyheter schreef: ,,Het Finse besluit heeft tot doel de rechtse partijen buiten de regering te houden en de huidige coalitie te handhaven, maar het Finse spel is zo gecompliceerd dat de andere Noordse landen in afwachting van hoe het zal lopen wel tot de conclusie moeten komen dat het lot van de Nordek onzekerder is dan ooit".

Andere waarnemers uitten het vermoeden dat er ook ditmaal weer sprake is geweest van rechtstreekse druk van Sowjetrussische zijde. In dit verband werd gewezen op het privé-bezoek dat president Kekkonen op 26 febr. aan de Sowjet-Unie heeft gebracht en waarbij hij een ontmoeting had met enkele Sowjetrussische leiders. Bij het bekend worden van dit bezoek werd algemeen aangenomen dat het Finse voornemen tot aansluiting bij de Nordek besproken zou worden.

Op 6 april legde de Finse president Kekkonen een verklaring af voor het nieuwe parlement over de weigering het verdrag te ondertekenen. De president zei o.a. dat de regering bevreesd is dat economische samenwerkingsvormen ook voor politieke doeleinden gebruikt zullen worden en dat ondertekening van het Nordek-verdrag een eind gemaakt zou hebben aan Finlands neutraliteitspolitiek.

Maar de president verklaarde ook dat Finland geinteresseerd is in handelsakkoorden met de EG voor zover zij geen gevaar vormen voor Finlands neutraliteitspolitiek. Uit het feit dat de Finse ambassadeur te Brussel de tekst van Kekkonens verklaring aan de voorzitter van de

Europese commissie, Jean Rey, deed toekomen, menen waarnemers te mogen opmaken dat de kansen op een economische samenwerking van de Noordse landen toch nog niet geheel verkeken zijn. (NRC, Le Monde. NZZ. The Times)

ZWEDEN

ECONOMISCH VERSLAG EN VERWACHTINGEN

Het bruto nationale produkt zal in 1970 waarschijnlijk stijgen met 4,3% in volume, te vergelijken met 5% in 1969. Aldus blijkt uit de toelichting op de staatsbegroting, die op 13 jan. werd voorgelegd aan de Rijksdag.

De iets langzamere stijging moet gezien worden tegen de achtergrond van de enigszins onderdrukte ontwikkeling van de vraag en de aanzienlijk hogere benutting van de capaciteit in vergelijking met 1969 aldus wordt meegedeeld.

In de loop van 1970 zal de totale binnenlandse vraag waarschijnlijk stijgen met ca. 4%. De meest expansieve post is die van de particuliere investeringen, die volgens berekeningen zal stijgen met 10%. Hierbij zijn inbegrepen een stijging van 10,5% in de industriële investeringen — uitgezonderd voorraden — waarbij de investeringen in gebouwen en installaties zullen stijgen met 12,5% en de investeringen in machines, enz. met 9,5%.

Naar wordt meegedeeld zullen de expansies van de investeringen vooral merkbaar zijn in de machine-industrie, de ijzer- en staalfabrieken en de chemische industrie.

Ook wordt — na een daling in 1969 — weer een stijging verwacht voor de papier- en cellulose-industrie. De verwachte opbloei moet als bijzonder welkom worden beschouwd, aangezien zij ertoe kan bijdragen dat Zwedens export-capaciteit verder wordt verhoogd en de positie van de bedrijven ten opzichte van de krachtig concurrerende buitenlandse maatschappijen erdoor kan worden versterkt.

Naar verwachting zullen de investeringen van de centrale overheid stijgen met 3,5% terwijl voor de investeringen van de lokale overheden een stijging wordt verwacht van ca. 5%. Laatstgenoemde stijging is aanzienlijk lager dan in de afgelopen jaren, hetgeen gedeeltelijk kan worden verklaard door het feit, dat de bouw van ziekenhuizen thans na een periode van krachtige expansie, een aanzienlijk rustiger fase is binnengetreden. De bouwinvesteringen zullen in 1970 volgens verwachting stijgen met ca. 3%. Ook dit is aanzienlijk lager dan vorig jaar. De prognose voor woningbouwinvesteringen is gebaseerd op het in aanbouw nemen van 100.000 nieuwe woonunits.

Volgens de berekeningen zal de openbare consumptie stijgen met iets minder dan 4%. De restrictieve natuur van de begrotingspolitiek wordt weerspiegeld in een praktisch ongewijzigd niveau van de consumpties van de centrale overheid, terwijl de uitgaven, aan lonen en vaste bedrijfskosten slechts zullen stijgen met 2%. De consumptie in de sector van de lokale overheid zal naar verwachting stijgen met ca. 6%.

De consumenten-prijzen zullen in 1970 waarschijnlijk een onveranderd stijgingstempo te zien geven van 3,5%. Een stijging van 3,570 wordt ook verwacht voor de particuliere consumptie, terwijl de beschikbare reële inkomens zullen stijgen met iets minder dan 3%. Dit betekent een zekere daling in de ratio van de besparingsmogelijkheden.

Belastingverhoging

Verder kondigde de minister van financiën, Gunnar Strang, belastingverhogingen aan.

De belasting over de toegevoegde waarde, die een jaar geleden in de plaats is gekomen van de selectieve aankoopbelasting, zal op 1 jan. 1971 van 11,1 tot 16,2% worden verhoogd.. Onder deze belasting vallen vrijwel alle verbruiksgoederen. Om een koopgolf tegen het einde van het jaar te voorkomen, heeft de minister voorgesteld de verhoging van de BTW in febr. al te laten ingaan voor artikelen als auto's, plezierboten, televisietoestellen en wasmachines.

De minister stelde eveneens voor de prijzen van bier en sigaretten te verhogen.

Hulp aan N.-Vietnam

Minister Strang stelde in zijn begrotingstoespraak verder voor de hulpverlening aan de ontwikkelingslanden met 26% te verhogen van Kr. 630 mln tot Kr. 800 mln. Hieronder valt een derde van de Kr. 225 mln die de Zweedse regering in een periode van 3 jaar in de vorm van schenkingen en leningen aan Noord-Vietnam heeft verstrekt. (*Reuter*, Swedish Intern. *Press* Bureau)

SOWJET-UNIE

ECONOMISCHE RESULTATEN 1969

Het Sowjetrussische Centraal Bureau van de Statistiek heeft eind januari het economisch verslag over 1969 gepubliceerd.

Het nationaal inkomen is met 6% gestegen*. Het bruto industrieel produkt nam met 7% toe. Dit is vergeleken met het cijfer van 1968 een geringere stijging (1968: 8,1%), terwijl ook het nationaal inkomen in dat jaar 7,2% was gestegen tegen de 6% van 1969. De produktie van kapitaalsgoederen nam met 6,9%, die van consumptiegoederen met 7,2% toe. De agrarische produktie vertoonde een teruggang t.o.v. 1968 van ca. 3%.

De arbeidsproduktiviteit nam toe met 4,8%, d.i. 0,2% lager dan in 1968. De arbeidsproduktiviteit in de collectieve en staatsboerderijen verminderde t.o.v. 1968 met 3%.

De hoogste groeicijfers werden bereikt in de industrie voor huishoudgoederen (13%), de machinebouw en metaalbewerking (12%), de chemische en petrochemische industrie (10%) en de elektriciteitsproduktie (9%). De groeicijfers van andere belangrijke industrietakken lagen beneden het gemiddelde van 770: de lichte industrie (6%), de brandstoffenindustrie (5%), de ferro- en non-ferro metallurgie (4%), de industrie voor bouwmaterialen (4%), de voedselindustrie (4%) en de houtverwerkende industrie (3%).

Aan het einde van het jaar 1969 waren reeds 36.000 (1968: 27.000) industriële ondernemingen overgegaan op het nieuwe systeem van planning en economische impulsen. Deze ondernemingen vertegenwoordigen 83,6% van het totale industriële produkt en meer dan 91% van de totale winst. (1968: resp. 72% en 80%).

Het gemiddeld maandsalaris van een industrie-arbeider bedroeg 117 roebel, d.i. 3,9% meer dan in 1968.

Het aantal arbeiders en employés in de nationale economie groeide tot ongeveer 87.900.000, ofwel een stijging van 370 t.o.v. 1968. (Aantal inwoners van de SU: 241.748.000.)

Evenals in voorgaande jaren kende de SU in 1969 geen werkloosheid, was er in bepaalde sectoren zelfs sprake van arbeidstekorten.

*) Gedurende de eerste vier jaar van het vijfjarenplan 1966-1970 nam het nationaal inkomen met 31% toe, hetgeen volgens de richtlijnen van het 23ste partijcongres is.

Het reële per capita inkomen van de arbeiders nam gedurende 1969 met 5% toe en gedurende de eerste vier jaar van het vijfjarenplan met 26% (plan: 23%).

Enkele cijfers betreffende de omvang van de industriële produktie zijn: (1 roebel = ± 4 gulden)

	1968	percentuele stijging t.o.v '67
Elektriciteit (mrd kWh)	689	8
Olie (mln ton)	328	6
Gas (mrd m3)	183	7
Steenkool (mln ton)	608	2
Ruw ijzer (mln ton)	81,6	4
Staal (mln ton)	110	4
IJzererts (mln ton)	186	5
Kunstmest (mln ton)	46	6
Chem bestrijd middelen (1000 ton)	157	15
Zwavelzuur (1000 ton)	10 664	5
Kunsthars en plastics (1000 ton)	1452	12
Kunstvezel (1000 toni	583	5
Turbines (mln kw)	15,1	—4
Metallurgische uitrustingen (1000 ton)	319	—1
Diesellocomotieven	1464	—2
Wagons (1000 stuks)	50,2	5
Vrachtwagens (1000)	504,5	6
Auto's (1000)	293,6	5
Bussen (1000)	46,2	9
Tractoren (1000)	442	4
Landbouwmachines (mln roebel)	1979	11
Hout (mln m3)	273	—1
Papier (mln ton)	4	2
Cement (mln ton)	89,8	3
Katoenfabrikaten (mln m3)	6 210	2
Wolfabrikaten (mln m3j	617	6
Linnenfabrikaten (mln m3)	674	—0.3
Zijdefabrikaten (mln m3)	1026	8
Kleding (mrd roebel)	14,4	11
Schoeisel (mln paar)	635	6
Vlees (mln ton)	11,6	0
Zuivelprodukten (mln t)	44	—0,1
Suiker (mln ton)	10,3	—1
Klokken en horloges (mln)	38	5
Radio's (mln)	7,3	4
Televisietoestellen (mln)	6,6	15
Wasmachines (mln)	5,2	10
Koelkasten (mln)	3,7	17
Motoren en scooters (1000)	827	3
Fietsen en bromfietsen (mln)	4,4	2
Meubelen (mrd roebel)	2,6	7

Voor de belangrijkste veeteelt- en landbouwprsdukten bedroegen de produktiecijfers:

	1968	1969
	(mln ton)	
Graan	169,2	160,5
Ruwe katoen	5,95	5,71
Suikerbieten	93,6	71,0
Zonnebloempitten	6,64	6,3
Aardappelen	101,6	91,7
Groenten	18,5	18,2
Vlees (netto slachtgew.)	11,6	11,6
Melk	82,3	81,6
Eieren (mrd)	35,7	37,0
Wol (1000 ton)	415	390

Volgens een telling op 1 jan. 1969 bedroeg de produktieve veestapel:

	mln stuks	1968
Rundvee	95,0	95,7
waarvan koeien	40,6	41,2
Varkens	56,1	49,0
Schapen en geiten	136,3	146,1

(Soviet News, NZZ, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 120/3-1969)

ZITTING CENTRALE COMITÉ EN OPPERSTE SOWJET. ECONOMISCH PLAN EN BEGROTING. KRITIEK BREZJNEW OP ECONOMISCH BELEID. NIEUW VIJFJARENPLAN AANGEKONDIGD

Op 15 dec. 1969 werd dooi het Centrale Comité van de CPSU, in plenaire zitting bijeen, hei ontwerp voor het staatsplan voor de nationale economische ontwikkeling en het ontwerp voor de staatsbegroting-1970 in grote lijnen goedgekeurd. Enkele weken later werd duidelijk, dat tijdens deze zitting door partijleider Brezjnew ernstige kritiek was uitgeoefend op o.a. de organisatiemethodes in de Russische economie. Het betreffende rapport van Brezjnew werd in grote lijnen openbaar gemaakt in een hoofdartikel van de Prawda van 13 jan., nadat al sinds een maand in partijcellen en pers een uitvoerige discussie over het rapport gaande was. De kritiek op het economisch beleid, die tijdens de zitting van het CC ook was geleverd door de voorzitter van het Staatsplancomité (Gosplan), Nikolai Baibakow en de minister van financiën, Wassily Garboezow, richtte zich op het ,,gebrek aan verantwoordelijkheid van de organen", het zonder goed plan investeren en het te laat oprichten van nieuwe ondernemingen. De groei van de Russische economie zou de laatste jaren aanzienlijk lager zijn dan was voorzien door het 23ste congres in 1966. (Zie verder ook hieronder.)

Volgens Le Monde zijn de tekortkomingen van de Russische economie tijdens het lopende vijfjarenplan van 1966-1970 ernstig genoeg geworden om een politiek probleem te stellen Dat is in oktober en november van 1969 duidelijk geworden, toen men de resultaten van het jaar 1969 onderzocht en de doelstellingen vaststelde voor 1970 (zie hieronder) *)

Er bestaat in de SU, aldus Le Monde (31-1), een belangrijke school van leiders van ondernemingen, economen en enkele ambtenaren, die fundamentele kritiek uiten op de methoden waarmee het Plan wordt voorbereid en uitgevoerd Het Plan wordt te vaak vastgesteld op grond van onjuiste of niet realistische gegevens

De uitvoering van de doelstellingen van het Plan kan alleen bereikt worden door wanhopige en wanordelijke krachtsinspanningen op het laatste moment, vooral dus in het vierde kwartaal, ten koste van mateloze inspanningen en een enorme verspilling van mankracht en materiaal

Dat is dan vaak nog niet voldoende en zelfs wanneer er ,,bijna'' aan de verplichtingen van het Plan is beantwoord is dat nog vaak door allerlei procedures'' of verkeerde classificaties Dit alles is, aldus Le Monde, niet alleen aan individuele tekortkomingen te wijten. maar vooral aan het systeem zelf.

Dat de leiders van de economie op alle niveaus niet voldoende verantwoordelijkheidsbesef hebben is omdat het systeem hen daartoe geenszins aanmoedigt. Zij zijn bang voor straffen, terwijl er anderzijds ook geen enkele stimulans is.

Volgens het blad is een deel van de moeilijkheden die de Sowjeteconomie thans doormaakt het gevolg van oriënteringen die in 1968 zijn vastgesteld, toen Moskou het meest bevreesd was voor een ,,besmetting'' van de hervormingen in Tsjechoslowakije.

In de geest die enkele maanden later tot een invasie van dat land zou leiden, werd een proces dat men gevaarlijk achtte afgeremd of zelfs geblokkeerd.

Nu is in de SU de tijd gekomen, zo schrijft Le Monde, om deze politiek op haar resultaten te beoordelen en zulks in het perspectief van het congres dat volgens de statuten van de partij dit jaar bijeen geroepen moet worden. In dit verband dient opgemerkt te worden, dat de naam van Brezjnew veel rechtstreekser dan die van Kosygin verbonden is aan de invasie van Tsjechoslowakije, terwijl Kosygin van zijn kant, terecht of ten onrechte, de beloften van economische hervorming blijft belichamen.

Nochtans lijkt het in de SU vooral te gaan om ,,aanpassing'' van de bestaande werkwijze en niet om een wezenlijke verandering daarvan.

Plan voor 1970: wederom prioriteit voor consumptiegoederen

In de zevende zitting van de Opperste Sowjet van 16-19 dec. in Moskou, werden intussen economisch plan en staatsbegroting goedgekeurd.

Genoemde voorzitter van het Staatsplancomité, Baibakow, deelde aan het Sowjetparlement mee, dat volgens de voorlopige gegevens de streefcijfers van het vijfjarenplan, waar het de voornaamste maatschappelijke en economische indicaties betreft, in de eerste vier jaren ervan met succes zijn verwezenlijkt. Naar Baibakow verder meedeelde,

*) Op 13 nov. 1969 schreef de NZZ, dat uit de door president Podgorny in zijn rede t.g.v. de herdenking van de oktoberrevolutie. genoemde cijfers viel op te maken, dat het in 1970 aflopende vijfjarenplan in belangrijke sectoren niet zou kunnen worden voltooid. Dat geldt zowel voor de landbouw, de industrie als de woningbouw. Hiermee werd de bestaande indruk van westerse economische experts in Moskou bevestigd, dat het groeitempo van de Russische economie in de laatste twee jaar aanzienlijk is vertraagd. Zo was voor de landbouwopbrengsten in 1966 een groei voorzien van 256, tegen het nii jaarlijks geldende cijfer van ongeveer 19%. Voor belangrijke industrie-sectoren zijn die cijfers: staalproduktie 110 mln ton (plan: 124-129 mln), stroomvoorziening 689 mrd kWh (plan: 830-850 mrd), kunstmest 46 mln ton (plan: 62-65 mln).

In 1966 was aangegeven dat in 1970 ongeveer 65 mln mensen een nieuw of een verbeterd huis moesten hebben, het zullen er vrijwel zeker niet meer dan ongeveer 55 mln zijn.

hebben de ongunstige weersomstandigheden van het lopende jaar hun invloed uitgeoefend op alle takken van de industrie en ernstige schade veroorzaakt. Dat geldt in het bijzonder voor de landbouw, die de plancijfers voor de agrarische produktie niet heeft kunnen halen, met name waar het granen, katoen, olieplanten en suikerbieten betreft. (Zie verder hierboven bij resultaten 1969.)

Het plan voor 1970 voorziet in het tenuitvoerbrengen van de meest essentiële taken van maatschappelijke en economische aard, zoals die in het vijfjarenplan zijn omschreven. De politiek, gericht op het vervolmaken van de produktiestructuur wordt voortgezet, de basisverhoudingen in de economie zullen worden verbeterd en het defensievermogen van het land sterker gemaakt worden.

De takken die bepalend zijn voor de technische vooruitgang en die, welke de ontwikkeling van de nationale economie tegenhouden, zullen krachtig worden aangepakt. De produktie van verbruiksgoederen zal in vergelijking met die van de produktiemiddelen in een sneller tempo gaan (vgl. pag. 28/3-1969).

Hiermee krijgt de consumptiegoederenindustrie voor de derde achtereenvolgende maal prioriteit boven de zware industrie. Dit gebeurde voor de eerste maal voor 1968, toen voor zware industrie en consumptiegoederenindustrie een groeipercentage van resp. 7,9 en 8,6 werd vastgesteld. Voor 1969 waren deze cijfers 7,2 tegen 7,5. Voor 1970 zijn percentages van 6,1 voor de zware industrie en 6,8 voor de produktie van consumptiegoederen voorzien.

Niettemin maakte Baibakow, aldus de NZZ, duidelijk, dat ook in het jaar 1970 niet aan de vraag naar meubelen, koelkasten, personenauto's en andere consumptiegoederen kan worden voldaan.

Voor de totale industriële produktie is voor 1970 een groei van 6,3% vastgesteld. Hiermee is, evenals in 1969, het voorziene groeipercentage van de industrie aanzienlijk lager gesteld dan in voorgaande jaren.

Defensie:

In de begroting van de SU valt op, dat de militaire uitgaven weliswaar in absolute waarde met 200 mln roebel (1 roebel = ± 4 gulden) zijn gestegen, maar dat zij relatief zijn verminderd omdat hun aandeel in de begroting is gedaald van 13,2% tot 12,4%. Naar minister Garboezow meedeelde, wordt van het totale budget van 144,8 rnrd roebel dit jaar 17,9 rnrd roebel aan de defensie uitgegeven

Landbouw:

Ondanks de slechte winter heeft men een graanproduktie van 160 mln ton gehaald, iets minder dan het plan voorzag, maar ongeveer gelijk aan het gemiddelde over de vier vorige jaren Vergeleken met 1968 (170 mln ton) is de oogst van 1969 een verslechtering De totale geldwaarde van de landbouwproduktie za? niet verder komen dan 79 mrd roebel, terwijl het doel op 85 rnrd was gesteld

Voor 1970 is een verhoging aangekondigd met 8,5%, hoewel minister Garboezow toegaf, dat de kapitaalinvesteringen in de landbouw in 1970 ,,iets minder zullen zijn dan het plenum van mei 1966 had voorzien".

Industrie:

Het groeipercentage van de industrie voor 1970 zal 6,3 zijn De veronderstelling van een zekere afremming mag niet worden uitgesloten Baibakow verklaarde dat vele ondernemingen nog niet genoeg profijt trekken van het nieuwe systeem van planning en economische impulsen De produktie van auto's zal in 1970 met 9,6% stijgen, o m dank zij de Togliatti-fabrieken die in samenwerking met Fiat aan de Wolga worden gebouwd en die dit jaar ongeveer 30000 auto's zullen gaan leveren De totale nationale produktie komt hiermee op 922 000 auto's en vrachtwagens

De investeringen in de lichte en voedselindustrie zullen met 9,3% stijgen, tegen 4,9% voor de industrie in het algemeen Vorig jaar waren deze percentages resp 20 en 14 2

Aardgas en aardolie zullen in 1970 60% uitmaken van de in de SU geproduceerde brandstof, tegenover 51% in 1965 Aan aardolie zal er 350 mln ton worden geproduceerd en aan elektriciteit 740 rnrd kWh

Andere gegevens wijzen op een vertraging het nationaal inkomen zal met slechts 6% stijgen tegen 7,2% in 1968 Het gemiddelde loon van 121 roebel per maand voor 1970 houdt een verhoging van 3% in, terwijl dit het vorig Jaar met 7,6% was gestegen In de kolchozen is het groeipercentage 4,6 tegen 7,5 vorig jaar

De totale uitgaven van de staat stijgen met 7% van 133,8 rnrd roebel tot 144,8 rnrd

De voornaamste uitgavenposten op de Russische begroting in de laatste drie jaar zijn, in miljarden roebel

	Nationale economie	Sociale en culturele uitgaven	Defensie	Overheid
1968	58,4	48,7	16,7	1,6
1969 ...	58,3	51	17,7	1,6
1970 ...	63,4	54,8	17,9	1,7

Kritiek op economisch beleid
Brief Centraal Comité

De hierboven gemelde, tijdens het plenum van het centrale partijcomité in dec. 1969 ingezette actie tegen ,,wanbestuur en andere tekortkomingen in de economie", kreeg in de eerste maanden van dit jaar accenten in de vorm van enkele zeer scherp gestelde, kritische hoofdartikelen in de Prawda en een brief van het Centraal Comité.

Op 22 jan. wordt in zo'n hoofdartikel van de Prawda de partijorganisatie opgeroepen, de wanbestuurders verantwoordelijk te stellen voor inbreuk op de staatsdiscipline. Het blad doet dit n.a.v. ernstige stagnaties in de ijzerverwerkende industrie: de toevoer van ijzererts in dec. 1969 was een miljoen ton beneden het plan gebleven, terwijl in de eerste helft van jan. ruim een half miljoen ton niet van de mijnen naar de fabrieken was verscheept, waardoor een moeilijke situatie in de metaalindustriecentra was ontstaan. De Prawda meldt, dat deels de spoorwegarbeiders schuldig zijn, maar ook dat mijn-ondernemingen ,,4.450 wagons niet voldoende hebben volgestort, wat door hun eigen wanbestuur was veroorzaakt."

Op 6 febr. publiceerde de Prawda een nieuw hoofdartikel over de tekortkomingen van de Sowjeteconomie, ditmaal over zeer gewone consumptieartikelen die moeilijk te krijgen zijn. Het orgaan van het Centrale Comité zegt inlichtingen ontvangen te hebben, dat het ,,soms onmogelijk is in de winkels te komen aan naalden en garen, zeildoek, aardewerk, glazen, lucifers en andere onmisbare artikelen".

Het hoofdartikel van de Prawda stelt eens temeer ,,de ministeries" verantwoordelijk voor deze tekortkomingen. Er worden een aantal voorbeelden van onproduktief werken genoemd: ,,In conservenfabrieken is er een gebrek aan de juiste machines, zodat er meer dan tienduizend mensen met de hand glazen potten aan het wassen zijn".

Het eerder genoemde plenum van het Centraal Comité zond een brief aan alle betrokken partijen, de lokale overheden, vakbonden, Komsomol-organisaties en de gehele arbeidende bevolking van het land.

,,De brief roept op tot een beter gebruik van de produktiereserves en tot een stringenter economisch beleid", zo ontlenen wij aan een beschouwing van een Nowosti-redacteur in Het Parool (20-3). De brief houdt zich bezig met de sleutelkwesties van een economisch beleid en de organisatorische en technische maatregelen, zoals die werden aangegeven door de plenaire vergadering van het Centraal Comité van de SU in dec 1969 en tijdens de daarop volgende zevende vergadering van het Sowjet-parlement (Opperste Sowjet)

Deze lichamen maakten een gedetailleerde analyse van de Russische economische ontwikkeling en hechtten hun goedkeuring aan de plannen en de begroting van het land voor 1970 (.) De brief, gericht aan de meesters van het land, plaatst de beslissende economische, sociale en politieke opdrachten in het middelpunt van de belangstelling Voltooiing van die opdrachten verzekert een succes-

volle afloop van het huidige, achtste vijfjarenplan en schept de voorwaarden voor verdere vooruitgang naar het negende vijfjarenplan voor de jaren 1971 tot en met 1975

In de brief en bij vergaderingen van arbeiders en collectieve boeren waar de brief wordt besproken wordt herhaaldelijk het woord „reserves" gebruikt Het geplande systeem van het socialisme heeft grote mogelijkheden in zich voor een snelle groei van de produktieve krachten op alle fronten (.)

Toch zouden de resultaten van de ontwikkeling markanter kunnen zijn, als beter gebruik was gemaakt van de reserves van de geplande economie en als men zich meer inspanning had getroost moeilijkheden en tekortkomingen te boven te komen

Enige moeilijkheden zijn van objectieve aard, aangezien de opbouw van het communisme in de SU plaats vindt in een gecompliceerde internationale situatie, Maar er zijn ook andere moeilijkheden, die in belangrijke mate afwijken van hetgeen nu gebeurt in de staatshuishoudingen van de kapitalistische landen ( ) Het sleutelprobleem is nu gelegen in een toename van de effectiviteit van de nationale economie Terwijl in het verleden de economie van het land zich ontwikkelde dank zij de groei van het aantal arbeiders en van de investeringen, is op het ogenblik de vooruitgang afhankelijk van kwalitatieve factoren Zowel de leiders van de industrie als de directie producenten weten dit Op bijeenkomsten van arbeiders in Moskou, Leningrad, Kiew, Swerdlowsk en andere industriecentra spreekt men niet over reserves in het algemeen, maar doet men concrete voorstellen voor maatregelen, die bij uitvoering een substantiele nieuwe groei van de produktie zullen verzekeren (..)

Geruchten over spanningen binnen Sowjet-top

Op 12 mrt circuleerden in het Westen geruchten over een ernstige verdeeldheid binnen de Russische topleiding als gevolg van de moeilijkheden in de Russische economie.

Volgens uit communistische kringen in Belgrado en Praag ontvangen berichten (Reuter, *Le* Monde), zouden drie leden van het Politburo, Soeslow, Sjelepin en Mazoerow, een document hebben ondertekend waarin Brezjnew en Kosygin worden aangevallen vanwege een ernstig falen op het gebied van het partijwerk voor zover dit de economie aangaat.

Op 13 maart werden deze geruchten door de woordvoerder van het Russische ministerie van buitenlandse zaken, Samjatin, tegengesproken. Le Monde schreef bij deze gelegenheid: ,,Dat de collectieve leiding evenwel met moeilijkheden te maken heeft, wordt bevestigd door de traagheid waarmee de beslissingen waarop men wacht, genomen worden. De leiders van het Kremlin pogen kennelijk zoveel mogelijk uitstel te krijgen. Het 24ste partijcongres moet volgens de statuten dit voorjaar plaatsvinden".

Enkele dagen later ging de correspondent van Le Monde in Moskou nader in op de rond de Sowjet-top ontstane geruchten:

,,Toch is men hier zeer sceptisch ten aanzien van een tegen Brezjnew gericht offensief, waarover geruchten zijn gegaan in het buitenland Vrij zekere aanduidingen wijzen erop, dat er een nieuwe situatie is gekomen in het politbureau, waarvan de gevolgen in de naaste nabije toekomst zullen blijken, wellicht in een plenaire zitting van het Centrale Comité Al in december trad Brezjnew sterk op de voorgrond met zijn dramatische uiteenzetting over de Sowjeteconomie, die is gevolgd door een grote discussiecampagne over het „rapport-Brezjnew", waardoor de auteur ervan als het ware naar voren werd genaaid uit de troika, die in theorie de macht heeft

Op 5 mrt meldde de P r a w d a dat Brezjnew een bijeenkomst had geleid met de ,,technische" ministers in de landbouwsector Zo'n bijeenkomst, die sinds de val van Chroesjtsjow niet meer is gehouden, wijst erop dat Brezjnew rechtstreeks de verantwoordelijkheid heeft genomen voor een sector die tot dusver onder het hoofd van de regering, Kosygin, viel

Ten slotte hebben pers en televisie buitengewoon veel aandacht geschonken aan het ook al ongewone bezoek van Brezjnew aan militaire manoeuvres in westelijk Rusland"

Nadat volgens niet bevestigde geruchten begin april vier hoge functionarissen van het ,,ideologische" departement van het CC waren ontslagen, kregen de speculaties over moeilijkheden in de leiding van de SU nieuw voedsel in de vorm van aantal ziekmeldingen. Behalve partijleider Brezjnew betrof dit alle topfunctionarissen van partij en regering, zoals president Podgorny (die een officieel bezoek aan Japan afzegde), premier Kosygin, partijideoloog Michail Soeslow en vakbondsleider Alexander Sjelepin. In de loop van april kwam aan de golf van geruchten een einde, toen de verschillende functionarissen zich bij diverse gelegenheden weer vertoonden. Op 20 april verschenen voor het eerst Brezjnew, Kosygin en Podgorny gezamenlijk in het openbaar, toen bij een plechtigheid in het Kremlin de Poolse partijleider Gomulka met de Orde van Lenin werd onderscheiden.

Rede Brezjnew in Charkow

Op 13 april hield de Russische partijleider Brezjnew, die in Charkow de Leninorde uitreikte aan de tractorfabriek Ordjonikidze, een belangwekkende rede, waarin hij o.m. aankondigde dat het 24ste partijcongres van de CPSU nog voor het eind van 1970 zal worden gehouden, maar waarvan het grootste deel was gewijd aan de economische problemen van de SU. De rede van Brezjnew kreeg veel publiciteit: een deel ervan werd door de Russische televisie in het hele land uitgezonden. De rede werd op 14 april in de Prawda afgedrukt en aan de Engelse vertaling daarvan in *Moscow* News ontlenen wij het volgende:

,,Wat is er gedaan in de eerste vier jaar van het vijfjarenplan? Welke successen zijn er behaald en met welke moeilijkheden zijn we geconfronteerd?

Het nationaal inkomen — een algemene indicator van economische vooruitgang — nam in die vier jaar met 31% toe Bijna 260 inrd roebel, ofwel ongeveer 24 mrd roebel meer dan in de gehele periode van het voorgaande vijfjarenplan, werden geïnvesteerd in de nationale economie" Voorts somde Brezjnew nog een aantal successen van het huidige vijfjarenplan op en juichte ze toe als ,.belangrijke overwinningen van onze partij, de arbeiders, de boeren en de intelligentsia — van het gehele glorievolle Sowjetvolk"

,,Wij zijn begonnen aan het jaar 1970 — het laatste jaar van de vijfjaren-periode — met duidelijke vooruitzichten Dit jaar is van zeer speciale betekenis voor ieder van ons en voor het gehele land Het is het jaar van de honderdste geboortedag van Lenin, het is het jaar van de 25ste verjaardag van de grote overwinning van het Sowjet-volk op het Duitse fascisme, het is het jaar van het volgende congres van onze partij Het is duidelijk dat de vervulling van het vijfjarenplan grotendeels afhangt van de resultaten van dit jaar"

Brezjnew benadrukte vervolgens dat het noodzakelijk zou zijn alle krachten in te spannen om alle gestelde doelen op tijd te bereiken

De Russische partijleider zei dat het Centraal Comité in haar plenaire zitting van dec 1969 (zie hierboven) veel aandacht had geschonken aan bepaalde principiële zaken in de Sowjetrussische economie, die niet alleen betrekking hadden op het huidige vijfjarenplan maar ook op de vooruitzichten op langere termijn In dit verband was er aandacht besteed aan ,,onweerlegbare resultaten van die economie, maar ook aan bestaande moeilijkheden, tekortkomingen en belangrijke problemen".

Brezjnew ging vervolgens over op een analyse van het ontstaan van die economische problemen en onderscheidde ,,objectieve oorzaken" en oorzaken die te wijten zijn aan ,,onvoldoende zin voor discipline en verantwoordelijkheid bij talrijke hooggeplaatste arbeiders en leiders"

,,Sommige van deze problemen hadden een objectieve oorzaak We weten bijvoorbeeld dat zich in de afgelopen jaren een aantal complicaties in de internationale situatie hebben voorgedaan Deze complicaties leggen een extra spanning op de Sowjetrussische economie. Bovendien waren ook klimatologische omstandigheden in de laatste twee jaar ongunstig De schade die de grillen van het weer en natuurrampen hebben veroorzaakt is aanzienlijk

Veel problemen hangen in feite nauw samen met onze economische groei, met het feit dat wij op een dergelijk ontwikkelingsniveau zijn gekomen dat we niet langer kunnen werken met de oude me-

thoden, maar dat nieuwe methoden en nieuwe oplossingen nodig zijn

Het was noodzakelijk voor ons om de belangrijkste kwesties in de loop van de economische vooruitgang uit te kiezen, ten einde er de aandacht en kracht van de partij en het gehele Russische volk op te concentreren

Onze partij stelt deze kernkwesties vast Reeds een paar jaar geleden kwamen we tot de conclusie dat een beslissende verbetering van de efficiency van de sociale produktie een vitaal onderdeel van de economische ontwikkeling vormt Het was het zoeken naar wegen om deze taak te vervullen, dat het voornaamste werk was van diverse plenaire bijeenkomsten van het Centrale Comité van de CPSU, bijeenkomsten tijdens welke belangrijke beslissingen werden genomen over maatregelen betreffende economische en agrarische hervormingen Hieraan gewijd waren ook vele resoluties van het CC en van de Sowjetregering, die werden aangenomen hij het ten uitvoer brengen van het door het 23ste partijcongres uitgestippelde beleid ( )

Wij moeten de produktie verhogen en de kwaliteit verbeteren, niet alleen door nieuwe kapitaalsinvesteringen en door de numerieke groei van de beroepsbevolking, maar ook in steeds toenemende mate door het volledige en rationele gebruik van beschikbare produktiemogelijkheden en door het gebruiken van de moderne technische en wetenschappelijke verworvenheden, als ook door een nooit aflatende ijver in elke minuut van de arbeidstijd, door een volledig gebruikmaken van elke machine en van elke gram materiaal en brandstof Het is altijd noodzakelijk de kosten af te wegen tegen de verkregen resultaten om er op toe te zien dat elke nieuw geinvesteerde roebel het grootst mogelijke effect sorteert ( ) Enorme, nog niet gebruikte mogelijkheden zijn aanwezig Om sneller wetenschappelijk en technisch vooruitgang te boeken is het nodig sneller nieuwe technologische vindingen in het produktieproces in te schakelen, oude fabrieksuitrustingen door nieuwe machines te vervangen, groeiende arbeidsproduktiviteit te verzekeren, primaire kosten te verlagen en de kwaliteit van de produkten te verbeteren, in andere woorden, het hele proces van de communistische opbouw te versnellen om de levensstandaard van de mensen te verhogen ( )

Een ander belangrijk probleem is verbetering van de organisatie en de management van de nationale economie Het behoeft geen betoog dat zonder goede leiding en efficiente organisatie, nieuwe investeringen, noch nieuwe machines, noch harde arbeid van arbeiders en collectieve boeren de vereiste resultaten tot stand zullen brengen Dat werk is bovendien ondenkbaar zonder een hoge organisatiegraad die een strakke discipline en juiste taxatie van het werk van elke arbeider en boer verzekert

En dit maakt het probleem van de verbetering van planning en leiding zeer belangrijk Het is het meest acuut in afdelingen die de sleutelposities in ons economisch apparaat beheren Het is echter ook belangrijk voor elke individuele ononderneming, staats- en collectieve boerderij ( )

Eerlijk gezegd ontbreekt het bij vele hooggeplaatste arbeiders en leiders soms aan een voldoende zin voor discipline en verantwoordelij kheid.

Er zijn sommige produktietakken die jaar in, jaar uit falen bij het uitvoeren van de gestelde taken Er zijn belangrijke tekortkomingen in kapitaalsvorming De gemiddelde groei van de arbeidsproduktiviteit kon evenmin bevredigend worden genoemd Sommige leiders zijn verontrust over het feit dat onder hen gestelde ondernemingen falen in het bereiken van het doel op een belangrijk gebied als het exploiteren van nieuwe machines

Zo gauw als je dan begint te praten over dit falen, krijg je ten antwoord dat het plan ,,onrealistisch" was, dat de bevoorradingsinstanties gefaald hebben of dat er andere objectieve redenen waren

Natuurlijk, als een fabriek een of ander gesteld doel niet weet te bereiken, dan zou men kunnen denken dat er objectieve redenen zijn, die niet afhankelijk zijn van leiding en organisatie van het werk Als echter de economische verspillingen niet kleiner worden, als opbrengst, efficientie en produktiviteit te langzaam groeien, dan kan dat niet worden verweten aan objectieve oorzaken

Feiten van dit soort moeten onderwerp zijn van principiele kritiek We hopen dat alle onze partij- en regeringskaders de juiste conclusies uit deze kritiek zullen trekken ( )

Zeer vaak wordt kostbare arbeidstijd verspild, mensen komen te laat naar hun werk of blijven weg zonder gegronde reden en soms komt men niet werken wegens dronkenschap Ik wil niet voor u verborgen houden, dat wij brieven ontvangen van arbeiders, collectieve boeren en ingenieurs die voorstellen dat er strengere maatregelen worden getroffen tegen degenen die de produktie in de war sturen, wegblijvers, dronkaards en leeglopers Deze voorstellen zijn zeer terecht Wij moeten niet tolerant zijn jegens mensen die onze maatschappij ernstige schade aandoen"

Nieuw vijfjarenplan aangekondigd

In zijn toespraak bij de herdenking van de honderdste geboortedag van Lenin, heeft partijleider Brezjnew op 21 april de opstelling van een nieuw economisch vijfjarenplan aangekondigd: ,,Het Centrale Comité en de Sowjetrussische regering menen dat er reden is voor de opstelling van een nieuwe economische politiek voor de SU.

Wij staan aan de vooravond van het 24ste partijcongres en het opstellen van een nieuw vijfjarenplan. Wij constateren dat de economie van het land een gecompliceerde zaak is en dat het dirigeren daarvan de meest gecompliceerde zaak van alle is".

De Russische partijleider zag als voornaamste oorzaak van de economische moeilijkheden ,,fouten bij de planvorming". Hij noemde het de belangrijkste taak de arbeidsproduktiviteit in alle bedrijfstakken te verhogen. (In een volgende aflevering komen wij nog nader op deze rede van Brezjnew terug). (Reuter, AFP, Le Monde, NZZ, NRC, *Het* Parool, Moscow News, *Informatie*-bulletin van de USSR-ambassade in Nederland) (Vor. brr. pag. 28/2-'69)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

„ONTVOERING" 5 KANONNEERBOTEN UIT CHERBOURG

Vijf kanonneerboten, gebouwd door de Chantiers des Constructions Mécaniques de Normandie, oorspronkelijk voor rekening van de Israëlische regering, verlieten in de nacht van 24 op 25 dec. 1969 in het geheim de haven van Cherbourg en arriveerden op 31 dec. 1969 in de Israëlische haven Haifa. De 5 schepen maakten deel uit van een serie van 12 *, die in 1965 besteld was en waarvan er 7 aan Israël geleverd werden; de resterende 5, waarvan de laatste op 16 dec. 1969 te water liep, vielen onder het Franse wapenembargo van januari 1969.

In de herfst van 1969 had de Israëlische regering de betaling voor de nog niet geleverde boten gestaakt. De werf wendde zich daarop tot de Franse regering, die op 18 nov. 1969 goedkeuring verleende voor de verkoop van de 5 schepen aan een in Panama geregistreerde firma Starboat and Weill S.A., Oil and Shipping Services †, waarvan de directeur-generaal van de grootste Noorse werf (de Aker-groep), Ole Martin Siem, als gevolmachtigde optrad. Nadat de met wapenaankopen in Frankrijk belaste militaire attaché van de Israëlische ambassade, admiraal Mordechai Limon, begin december officieel een acte van cessie had getekend en Israël de reeds betaalde bedragen terug ontvangen had, werden de 5 schepen voor 55 mln Franse fr. aan Starboat and Weill verkocht, die voor een Noorse scheepsmaatschappij gehouden werd. Deze firma verzekerde dat zij de onbewapende oorlogsschepen niet voor militaire doeleinden, maar voor olieboringen zou gebruiken. De vereiste exportpapieren werden door de douane van Cherbourg verstrekt.

Op de avond van 24 dec. kwam een 74-koppige bemanning, Israëli's in burger, aan boord van de schepen, die drie uur na middernacht, zonder licht, zonder vlaggen en via een

*) De schepen meten elk 250 ton. De reeds geleverde werden voorzien van Italiaanse kanonnen en Israëlische raketten van het type Gabriël. De maximum snelheid van de vaartuigen is 40 knopen (70 km).

†) Op 5 nov. opgericht met een kapitaal van $ 10.000 door twee Israëlische maatschappijen, Oil Ventures International en Pan Maritime.

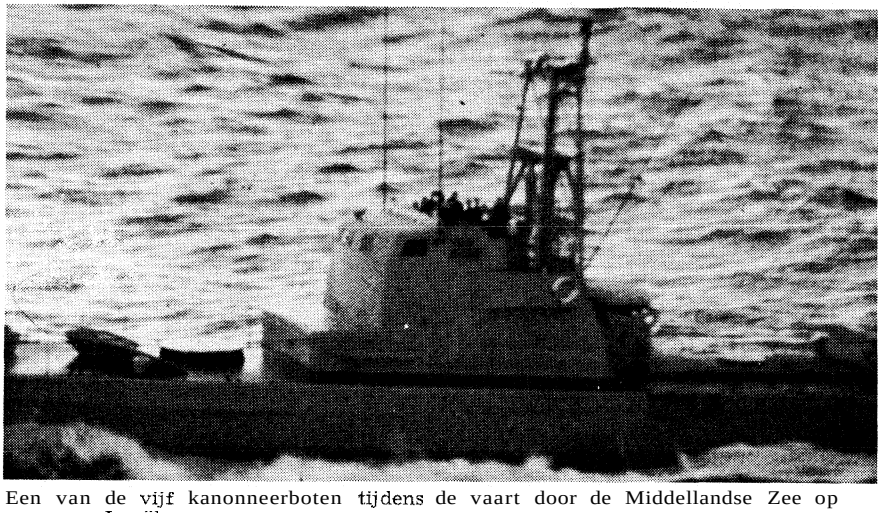

Een van de vijf kanonneerboten tijdens de vaart door de Middellandse Zee op weg naar Israël

slechts voor de Franse marine beschikbaar kanaal de haven van Cherbourg verlieten. Hun vertrek werd pas op de avond van 26 dec, opgemerkt.
Op 27 dec. passeerden zij de Straat van Gibraltar. (Volgens Reuter zou een melding van de doortocht door een waarnemingspost te Gibraltar aan de Britse regering pas zo laat aan de Franse regering zijn doorgegeven, dat de Franse marine niet meer in staat was vanuit Toulon in te grijpen.) Vanaf 29 dec. werden de 5 schepen door Israëlische oorlogsbodems begeleid tot hun aankomst in Haifa, waar zij geestdriftig werden begroet.
Motti E. Friedman, directeur-generaal van de Netivei Neft Ltd (een Israëlische firma die zich met olieboringen bezig houdt), bevestigde op 1 jan. dat zijn firma de kanonneerboten had gepacht en dat zij zouden worden gebruikt als bevoorradingsschepen bij olieboringen voor de kust.

Franse *maatregelen*. Reacties Israël *en* Arabische *landen*

Op 28 dec. werd te Parijs bekendgemaakt dat premier Chaban-Delmas een officieel onderzoek naar de gang van zaken had gelast.
Na een bijeenkomst van het Franse kabinet o.l.v. president Pompidou op 31 dec. werden twee hoge functionarissen geschorst: generaal Bernard Cazelles, secretaris-generaal bij het ministerie van defensie, en generaal-ingenieur Louis Bonte, directeur van de sectie internationale zaken van het bureau bewapening van het ministerie van defensie. Cazelles was voorzitter en Bonte secretaris van de inter-ministeriële commissie, die het verkopcontract van de 5 schepen had goedgekeurd. De schorsing was volgens regeringswoordvoerder Léo Hamon wettelijk een voorlopige maatregel; een volledig disciplinaire maatregel zou een formelere procedure vereisen. Het kabinet was op grond van een voorlopig onderzoek van mening dat het verkoopcontract onder verdachte omstandigheden tot stand was gekomen, die wezen op ontduiking van het embargo op wapenuitvoer. Het gelastte een verder onderzoek naar ,,de andere verantwoordelijkheden" in de betrokken departementen en in Cherbourg door Jacques Labarraque en maakte bekend dat het de terugroeping zou vragen van ,,die leden van de Israëlische diplomatieke missie te Parijs die uit naam van de regering van Israëls geldigheid van de transfercontracten garandeerden".

In een officiële verklaring benadrukte president Pompidou dat ,,het incident de beginselen of methodes van de Franse politiek t.a.v. het Midden-Oosten niet zou veranderen". ,,In het bijzonder zal Frankrijk de regels over de beperking van wapenleveranties niet wijzigen die eerder waren gedefinieerd en het betreurde dat zijn voorbeeld niet wordt gevolgd", aldus de verklaring.

Op 1 jan. ontving minister Schumann de Israëlische ambassadeur, Walter Eytan, en bracht hem het verzoek over admiraal Limon naar Israël te doen terugroepen. (Limon had als enige Israëlische ambtenaa de acte van cessie getekend.) In een officiële verklaring die dezelfde dag te Jeruzalem werd uitgegeven, werd het verzoek om terugroeping van Limon ,,ongerechtvaardigd" genoemd. Voorts werd gesteld dat er volgens Israël geen wetsovertreding door een Israëlische functionaris was begaan daar de schepen door particuliere Israëlische belanghebbenden waren gekocht en geen militaire rol zouden spelen. De verantwoordelijkheid voor de kwestie berustte bij het ,,ongerechtvaardigde" Franse embargo; dat ,,een schending van internationaal gedrag was" en ,,een schadelijk effect op de vooruitzichten op vrede in het Midden-Oosten" zou hebben.
De Israëlische minister van buitenlandse zaken, Eban, veroordeelde op 2 jan. een vergeldingsactie en beklemtoonde dat het de politiek van Israël was ,,al het mogelijke te doen om zijn betrekkingen met Frankrijk te verbeteren".
Admiraal Limon, die op 9 jan. uit Parijs naar Israël vertrok, had op 2 jan. voor radio-Luxemburg gezegd dat Israël in de zeven jaren dat hij aankopen geregeld had in Frankrijk voor $ 1,5 mrd aan uitrusting en aanvulling had gekocht; dit materiaal was echter voor het grootste deel geen militaire uitrusting geweest.
In Cairo werd het Israëlische optreden veroordeeld als een ,,piratendaad". Een woordvoerder van de Egyptische regering en de Libanese minister van buitenlandse zaken verklaarden op 29 dec. dat hun regeringen het resultaat van het officiële Franse onderzoek zouden afwachten alvorens een beslissing te nemen. De ambassadeurs van Libanon en Irak te Parijs brachten die dag een bezoek aan het Franse ministe ie van buitenlandse zaken voor nadere inlichtingen. (Le Monde, The Times, NYT)

100 MIRAGES VOOR LIBIË. FRANKRIJKS POLITIEK. REACTIES

De woordvoerder van de Franse regering, Léo Hamon, bevestigde op 7 jan. dat onderhandelingen plaatsvonden tussen Frankrijk en Libië" over wapenleveranties in het kader van een samenwerking op alle gebieden, een ontwikkeling waarover reeds in dec. 1969 geruchten de ronde deden. Functionarissen van het

*) De New York Times (24-1) meldde dat Egyptische militairen met Libische paspoorten deel uitmaakten van de Libische missie. Dit werd door Libië op 26 jan. formeel ontkend.
Eerder had de Sunday Times (4-1) melding gemaakt van contacten tussen president Nasser en de Franse regering over de levering van Franse wapens ter waarde van £ 200 a 300 mln aan de VAR, hoofdzakelijk vliegtuigen en raketten. Dit werd op 5 jan. in officiële Franse kringen tegengesproken.

Franse ministerie van defensie zeiden dat de verkoop van 10 a 15 Mirages besproken werd.

Op 9 jan. liet de Franse regering via een AFP-bericht bekendmaken dat een Frans-Libisch akkoord over de levering van 50 Mirages door de Dassault-fabriek bereikt was; de eerste 15 toestellen zouden m.i.v. 1971 in Libië aankomen. De leverantie zou over een langere periode plaatsvinden zodat het hoofddoel van de Franse politiek, nl. het zoeken naar een politieke regeling van de crisis in het Midden-Oosten middels de besprekingen van de Grote Vier, niet in gevaar zou komen. Libië had ondanks voordelige aanbiedingen van de SU er de voorkeur aan gegeven met Frankrijk te onderhandelen. Het nieuwe Libische bewind had daarmee willen aantonen dat het, terwijl het het vertrek van de Britten en Amerikanen van hun bases in Libië verlangde, niet van zins was het land voor de SU open te stellen.

De Franse minister van buitenlandse zaken, Maurice Schumann, zette op 15 jan. tijdens een persconferentie te Brussel de Franse politiek t.a.v. het Midden-Oosten uiteen.

Deze berustte volgens hem op de volgende vier punten: (Le Monde 17-1):

1) Op 3 juni 1967, d.w.z. nog voor de Zesdaagse Oorlog hebben wij een algemeen embargo voorgesteld en van onze kant ook uitgevoerd. (...) Frankrijk wilde de onheilsvolle escalatie tot staan brengen.. . omdat wij geen ander doel en belang hebben dan de vrede.

2) Hoewel ons voorbeeld door niemand gevolgd werd hebben wij ook na de Zesdaagse Oorlog het embargo m.b.t. alle aan de oorlog deelnemende landen gehandhaafd. Gezien het feit dat Israël onze grootste klant was, heeft het natuurlijk de uitwerking van deze maatregel het sterkst ervaren, net zo als het het meest profiteert van de minder scherpe toepassing die sindsdien volgde. Het stemt niet met de waarheid overeen als beweerd wordt dat dit embargo ooit eenzijdig geweest is, want het is steeds tegenover alle belligerenten van 1967 toegepast.

3) Het is waar dat dit embargo niet toegepast wordt t.a.v. landen die weliswaar in de strijd verwikkeld zijn, maar niet aan de oorlog deelgenomen hebben. Zo geldt het embargo bijv. voor Egypte, maar niet voor Libië, wel voor Syrië, maar niet voor de landen van de Maghreb. Waarom? Om twee redenen: zouden wij het embargo tot de Noordafrikaanse landen, uitbreiden, dan begingen wij tegen Frankrijk (...) de zware vergissing onze aanwezigheid en invloed op het spel te zetten, welke het grote voordeel hebben gewenst te zijn; aan de andere kant zou het door onze afwezigheid ontstane vacuüm zeer spoedig door de aanwezigheid van één of zelfs meerdere vreemde machten worden opgeheven, welke veel minder gewenst zijn en die wij onvermijdelijk zouden hebben gemaakt.

4) Wanneer het embargo geen toepassing heeft op de non-belligerente landen betekent dit geenszins dat wij bereid zijn hen onverschillig welke wapens op elk mogelijk tijdstip en onder alle voorwaarden te leveren. Integendeel, wij zijn er steeds op bedacht clausules cn data voor de levering te voorzien, welke de op Frans initiatief door de permanente leden van de Veiligheidsraad ondernomen pogingen alle kansen op succes zouden waarborgen een voor alle betrokken partijen aanvaardbare vredesregeling voor te bereiden."

Op 21 jan. maakte de Franse minister van defensie, Michel Debré, in de defensiecommissie van de Nationale Vergadering bekend dat Frankrijk behalve 50 straaljagers van het type Mirage V ook 30 Mirages 111-E en 20 les- en verkenningstoestellen (Mirage 111-B en 111-R) zou leveren en wel tussen 1970 en 1974. (De Mirage III geldt als het meest volwassen type van de Mirageproduktie, het toestel heeft een uitgebreidere elektronische apparatuur dan de Mirage V, maar een geringere actieradius. De Mirage III is in gebruik bij de luchtmachten van Libanon, Zuid-Afrika, Australië, Pakistan en Zwitserland.)

Minister Debré zei verder dat Israël voor de Zesdaagse Oorlog de ,,geprivilegieerde klant" van Frankrijk was voor wapenleveranties Ondanks het Franse wapenembargo bij het uitbreken van de oorlog en de verscherpte toepassing ervan na de Israelische actie tegen het vliegveld van Beiroet in dec 1968 (pag 21/3 e v -1969), was er nooit volledig een einde gekomen aan Franse wapenleveranties aan Israël en er was nooit een embargo geweest op reserveonderdelen voor de Mirages van de Israelische luchtmacht Het embargo was van toepassing geweest op alle landen van het slagveld — Israël, Jordanie, Syrie en Egypte, die in ruime mate door anderen waren bevoorraad Irak *) was een speciaal geval, Franse contracten met dat land waren zeer beperkt geweest Franse wapenleveranties konden niet vergeleken worden met die van de SU en Engeland
In de landen van het Midden-Oosten buiten het slagveld had de wapenverkoop een aanzienlijke omvang bereikt, met als leveranciers de VS, Engeland en de SU ,Dit wordt normaal geacht, maar het wordt abnormaal geacht als Frankrijk hetzelfde doet Zij die protesteren zijn hypocriet Wapenverkopen openen economische markten voor ons, en de Angelsaksen zijn bezorgd, omdat zij onze concurrentie vrezen", aldus Debré
De nieuwe Libische regering was volgens de minister van plan haar strijdkrachten, tot dusver uitgerust met Brits materiaal, te moderniseren. Offertes voor moderne vliegtuigen waren door andere landen gedaan, met name de VS en de SU, maar de Libische regering had besloten eerst de mogelijkheden te onderzoeken de toestellen van Frankrijk te krijgen. I.v.m. liet niet in evenwicht zijn van de Franse betalingsbalans met Libië is elke uitbreiding van de handel met dat land van het grootste belang, zo meende Debré.
(In de wandelgangen deelde de minister nog mee dat de Libische regering beloofd had haar steun te staken aan de opstandelingen in Tsjaad, zie pag. 683/3-1969)

Premier Chaban-Delmas verdedigde in een tv-interview op 27 jan. de wapenverkoop aan Libië en zei dat er geen geldige reden was te geloven dat de aan dit land te leveren toestellen tegen Israël zouden worden gebruikt

De leverantie was niet bedoeld om het conflict in het Midden-Oosten te voeden. ,,Deze machines worden door de Libische regering verlangd om Libië een defensiesysteem te geven dat zijn veiligheid garandeert. Ik zou erop willen wijzen dat Libië een land is (...) met een zeer geringe bevolking, minder dan 2 mln inwoners; dat dit land een fabuleuze olierijkdom bezit, die het kunnen maken zo niet tot de eerste, dan toch tot één van de leidende olieproducenten in de wereld; en dat deze situatie in de toekomst heel goed tot hebzucht kan leiden. (...) De Libische regering gelooft dat het nodig is zich van defensiemiddelen te verzekeren. Daar zij haar verdediging niet op grote bataljons kan baseren, meent zij die te moeten baseren op een adequate luchtmacht in handen van Libische piloten." Chaban-Delmas gaf toe dat Libië thans over weinig piloten beschikt, ,,maar het contract voor de verkoop van de vliegtuigen bepaalt ook de opleiding *) van piloten". Libië prefereerde Frankrijk voor de levering van militair materieel te benaderen boven het aanvaarden van offertes gedaan door de VS. Engeland en de SU:-omdat Frankrijk een Middellandse Zeemogendheid is en omdat de Franse dekolonisatiepolitiek de garantie biedt dat de Libische regering niet met een of ander imperialisme geconfronteerd wordt. Mochten de Mirages in Libië een andere dan binnenlandse bestemming krijgen, waar men snel achter zou komen, dan ,,zouden de volgende leveranties onder het embargo vallen". De eerste levering zou niet binnen 15 of 16 maanden plaatshebben en de afwerking van de volledige order zou niet voor 1974 zijn voltooid, wanneer naar men hoopte het conflict in het Midden-Oosten voorbij zou zijn.
Frankrijk blijft het recht van bestaan van Israël garanderen, d.w.z. zijn onafhankelijkheid, veiligheid en uitoefening van soevereine rechten.

Na verklaringen van diverse zijden dat het aantal aan Libië te leveren Mirages zelfs meer dan 100 bedroeg,

*) Op 3 jan. vertrok uit de haven van Cherbourg een Iraaks schip met aan boord 200 ton Franse munitie bestemd voor Irak. Volgens de Iraakse ambassade betrof het een routine-zaak.
Op 12 jan. meldde Le Figaro dat te Parijs een Iraakse delegatie was aangekomen om te onderhandelen over de aankoop van 50 Mirages. Dit bericht werd door het Franse ministerie van defensie tegengesproken. (Vor. ber. pag. 143/2-1968)

* AFP/Le Monde (17-1) berichtte vanuit Athene dat een honderdtal Libische piloten in Griekenland wordt opgeleid. Deze opleiding voor straaljagerpiloot zou geschieden met toestellen van het type Northrop F-5. Het vliegen in een moderner toestel zou daarna slechts een opleiding van enkele maanden vergen.

deelde een regeringswoordvoerder op 30 jan. te Parijs mee dat inderdaad meer dan 100 toestellen waren verkocht, maar minder dan 110. De secretaris-generaal van de onafhankelijke republikeinen, Michel Poniatowski, sprak op 2 febr. van 108 Mirages.

Reacties

Het feit dat Frankrijk Mirages aan Libië leverde, terwijl het het embargo op de reeds betaalde Mirages voor Israël handhaafde, ondervond in Frankrijk veel kritiek: bij de oppositie (uitgezonderd de communisten), en bij individuele gaullisten.

In een verklaring van de socialistische partij *(Le Monde* 24-1) werd gezegd: ,,het verlaten van de neutraliteitspolitiek waarmee de Franse regering tot dusverre gepoogd heeft het embargo op wapenleveranties aan Israël te rechtvaardigen, wordt nu sterk bevestigd". De Franse regering heeft nu ,,openlijk partij gekozen voor een van de twee kampen" in het Midden-Oosten. Ook in de pers was veel kritiek. Zo schreef Le Monde (23-1) ,,Wat ronduit onaangenaam in de houding van de Franse regering is, is de koppigheid waarmee zij de indruk tracht te wekken dat de wapenleverantie aan Libië op geen enkele wijze haar onpartijdigheid in het Midden-Oosten conflict raakt".

In Israël werd het Franse beleid als een ,,onbegrensd cynisme" gekenschetst, terwijl werd aangenomen dat de Mirages uiteindelijk in Egyptische handen zouden komen. voor gebruik tegen Israël. Minister Menahem Begin sprak van het grootste verraad sinds München.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, gaf op 21 jan. uiting aan zijn ,,diepe bezorgdheid" dat de verkoop van de Mirages aan Libië ,,het militaire evenwicht in het Midden-Oosten konden verstoren". (Washington was wel ingelicht, maar niet geraadpleegd.)

De N Z Z (14-1) schreef o.a.: Het gaat in Libië — evenals in Irak — vóór de afzet van oorlogsmateriaal om aardolie en ongetwijfeld ook in het bijzonder om politieke posities, die Frankrijk in staat moeten stellen niet alleen zijn invloed in het oosten van de Middellandse Zee te versterken, maar ook groter gewicht in de kring van de grote mogendheden te verwerven. Frankrijks doorbraak in hei in Libië ontstane vacuum na het opgeven van de Britse en Amerikaanse bases houdt voorlopig tenminste de Russen op een afstand, en het Westen houdt een vinger in het Arabische spel. Men kan ook aannemen dat de handel van de jonge revolutionairen van Tripolis met Parijs met volledige instemming van Abdel Nasser plaatsvond, voor wie een zekere vrijmaking van de steeds grotere afhankelijkheid van de Sowjets, waarin de Arabieren tengevolge van de confrontatie met Israël geraakt zijn, welkom zou zijn."

Het Franse beleid

Minister Schumann zette op 13 maart opnieuw de Franse politiek jegens Israël en het Middellandse Zeegebied uiteen. Hij deed dit in tien punten *(AFP):*

1) Het wapenembargo is niet eenzijdig tegen Israël gericht, maar is van toepassing op alle landen die aan de Zesdaagse Oorlog deelgenomen hebben

2) Het embargo jegens Israël was selectief tot de aanval op Beiroet, waarna Frankrijk het embargo een algemeen karakter gaf.

,,Het is schandelijk — onze klanten gebruiken ze!" (London Daily News)

3) Het embargo is niet op allen van toepassing, daar het voor de Noordafrikaanse landen een schadelijk vacuum geschapen zou hebben Deze landen zouden gedwongen geweest zijn zich bij een mogendheid of een blok aan te sluiten, terwijl de onafhankelijke politiek van Frankrijk het hun toestaat hieraan te ontkomen Dit is ongetwijfeld de reden waarom Libië zich onlangs tot Frankrijk gewend heeft om wapens te kopen

4) Bij het afsluiten van het verdrag over vliegtuigaankopen door Libië zijn alle voorzorgsmaatregelen getroffen Het verdrag bevat clausules over het niet overdragen en over de temporisering van de leveianties In dit jaar zullen 4 lesvliegtuigen en in het komend jaar zullen 24 andere toestellen geleverd worden Mochten de voorzorgsmaatregelen niet toereikend zijn, dan zullen wij daaruit de consequenties trekken

5) Frankrijk heeft verder een economische missie naar Libië gestuurd Waarom zou het niet het recht hebben, zoals alle andere landen, een normaal handelsverkeer te ontwikkelen

6) Het culturele aspect mag niet vergeten worden In Libië heeft Frankrijk vaste voet gekregen In Algerije moeten de zich aftekenende moeilijkheden om een beslissende reden overwonnen worden. Er zijn thans driemaal zoveel jonge Algerijnen die Frans leren als drie jaar eerder Reden daartoe is de generalisering van het Frans op de volksscholen In Tunesie is de Franse taal nu op de voorbereidende scholen ingevoerd

7) Frankrijk heeft de initiatieven tot een vier-mogendheden-overleg genomen Het is misschien niet zeker dat dit overleg zijn doel bereikt, maar geen andere procedure is voorgesteld en de drie partners van Frankrijk hebben het initiatief gunstig beantwoord Het bereiken van een akkoord tussen de vier grote mogendheden is van wezenlijk belang, want de bij het Israelisch-Arabisch conflict betrokken partijen zullen niet willen toegeven als zij geloven op steun van deze of gene grote mogendheid te kunnen rekenen

8) Stellig waren de Israeli's slachtoffer van een afschuwelijke volkerenmoord en zijn het Europeanen die daarvoor verantwoordelijk waren, het zou echter van grote lafheid getuigen, nu de Arabieren te willen aanklagen

9) Het is niet te aanvaarden dat een deel van de bevolking van een of andere staat (van joodse religie of niet), terwijl het praktisch zijn eigen nationaliteit vergeet, aan een andere staat, in dit geval Israël, een onvoorwaardelijke steun verleent

10) Men kan de kwestie van de ontruiming van de door Israël bezette gebieden niet uit de weg gaan Israël heeft het onvervreemdbare recht binnen veilige grenzen en in gegarandeerde onafhankelijkheid en soevereiniteit te leven, maar slechts de voorwaardelijke evacuatie van de bezette gebieden biedt een kans op de terugkeer van de vrede in het Midden-Oosten ··

(Vor ber pag 253/1)

HOUDING VS I.Z. WAPENLEVERANTIES. SAM-3 RAKETTEN VOOR DE VAR. GEEN PHANTOMS VOOR ISRAËL

Het Amerikaanse standpunt t.a.v. wapenleveranties aan het Midden-Oosten werd op 25 jan. uiteengezet

door president Nixon, die in een boodschap aan 24 joodse organisaties zei: ,,De VS zijn tot levering van militaire uitrustingen bereid welke voor de inspanningen van bevriende regeringen, zoals de Israëlische, ter verdediging van dc veiligheid van hun volken noodzakelijk zijn. Wij zouden prefereren ons bij wapenleveranties aan dit gebied te beperken Wij houden echter de relatieve sterkte van de strijdkrachten aldaar nauwkeurig in de gaten en wij zullen niet aarzelen bevriende landen wapens te leveren, als dit noodzakelijk mocht zijn."

De Israëlische premier Golda Meir noemde Nixons verklaring op 26 jan. een ,,sprekende uitdrukking van de vriendschap van de VS en het belang dat de VS hechten aan de veiligheid en onschendbaarheid van Israël".

Tijdens een persconferentie op 30 jan. ging Nixon nader op wapenleveranties aan Israël in. Hij zei: ,,Wij zijn noch pro-Arabisch, noch pro-Israël. Wij zijn pro-vrede. Wij zijn voor veiligheid voor alle naties in dat gebied. Wanneer wij deze toestand bekijken zullen wij het Israëlische verzoek om wapens overwegen, dat gebaseerd is op bedreiging uit staten van het (betrokken) gebied en wij zullen die verzoeken honoreren in de mate waarin wij menen, bepalen dat zij extra wapens nodig hebben om die bedreiging te weerstaan. Die beslissing zal binnen de komende 30 dagen worden genomen."

SAM-raketten

Op 19 maart meldde de NYT dat een groot aantal (ca. 1.500 man) Sowjet-troepen en SAM-3 antiluchtdoelraketten de week tevoren in de VAR was.

De raketten werden geïnstalleerd bij Alexandrië (waar Sowjet-oorlogsbodems van het derde eskader in de haven liggen), bij een luchtmachtbasis ten westen van Cairo en elders. Volgens Amerikaanse functionarissen kwamen de eerste troepen en raketten op 25 febr. aan; zij wezen er verder op dat er behalve de ca. 1.500 pas aangekomen Russen reeds 3.000 Sowjetrussische militaire adviseurs in de VAR zijn.

(De SAM-3 raketten kunnen slechts worden gebruikt voor de verdediging tegen laagvliegende vliegtuigen. Zij vormen een aanvulling op de reeds aanwezige SAM-2 raketten, die niet doeltreffend bleken tegen toestellen die lager dan 650 m vliegen.)

De Israëlische minister van defen-

Sowjetrussische SAM-raketten

sie, Dayan, zei op 20 maart dat de komst van de SAM-3 raketten de ,,eerste fase van de Sowjetisering van het Egyptische oorlogsapparaat" inluidt. Hij sprak de hoop uit dat Israël erin zou slagen de installatie van de raketten te voorkomen op die plaatsen waar ,,wij ons militair overwicht moeten behouden", zoals bij het Suezkanaal. De installatie ervan zou de operaties van de Israëlische luchtmacht bemoeilijken, zo meende Dayan.

Phantoms

Inmiddels werd de druk van Israël op de VS om in te stemmen met de levering van 25 Phantoms en 100 Skyhawks vergroot. (De levering van de reeds eerder toegezegde 50 Phantoms vindt inmiddels plaats met 4 per maand en zal deze zomer zijn voltooid.)

President Nixon noemde op 21 mrt de levering van SAM-3 raketten aan de VAR ,,verontrustend", al achtte hij het te vroeg er een verstoring van het militaire evenwicht in te zien. Hij liet doorschemeren dat volgens een eerder genomen ,,interim-besluit" het Israëlische verzoek zou worden afgewezen. Maar hij maakte duidelijk dat dit besluit ,,voortdurend herzien zal worden naarmate de feitelijke situatie verandert", en dat ,,indien Rusland door zijn militaire hulp aan Israëls huren het evenwicht doet veranderen de VS de actie zullen nemen om het hoofd te bieden aan die situatie".

Het officiële Amerikaanse besluit over het Israëlische verzoek om militaire én economische hulp werd op 23 maart door minister van buitenlandse zaken Rogers bekendgemaakt. Hij zei o.a.: ,,Verleden jaar heeft de Israëlische regering de VS verzocht haar extra 25 Phantom- en 100 Skyhawk-vliegtuigen te verkopen. Het Israëlische verzoek werd zorgvuldig en welwillend met het oog op de militaire situatie in dit gebied bestudeerd en in verband met onze politiek, alles wat in ons vermogen ligt te doen om een vrede in het Midden-Oosten in overeenstemming met de resolutie van de VN-Veiligheidsraad van 22 nov. 1967 te bereiken. O.i. is het potentieel van Israëls luchtmacht momenteel toereikend voor zijn behoeften. Daarom heeft de president besloten voor het ogenblik een beslissing over het verzoek van Israël om extra-vliegtuigen op te schorten. Tegelijkertijd heeft hij opdracht gegeven de militaire krachtsverhouding in dit gebied nauwlettend in de gaten te houden. De VS zullen in staat zijn per omgaande extra vliegtuigen te leveren of voor vervanging te zorgen, mocht de situatie dit nodig maken. Daartoe zullen de VS voortaan met de betrokkenen in nauw contact blijven.

Wij hebben in dit verband aanwijzigmgen ontvangen dat de SU onlangs stappen ter versterking van de luchtverdediging van de VAR genomen heeft alsmede SAM-3 raketten en verder Sowjet-personeel daarheen gebracht heeft ( ) Wanneer wij in de vliegtuigkwestie een dusdanige interim-beslissing treffen, dan beogen wij daarmee niet de veiligheid van Israël in gevaar te brengen Als stappen ondernomen worden om de huidige krachtsverhouding te wijzigen of als de politieke ontwikkelingen dit o i noodzakelijk maken dan zal de president niet aarzelen dit vraagstuk opnieuw te bekijken Wij geloven dat onze terughoudendheid alle betrokkenen — binnen en buiten dit gebied — nieuwe mogelijkheden zal bieden de omvang der vijandelijkheden te beperken en de vooruitzichten op vrede te versterken Tot dit doel zullen de VS opnieuw pogingen via diplomatieke kanalen ondernemen om

1) beide partijen aan te moedigen de VN-wapenstilstandsresolutie volledig na te leven,

2) de bij het conflict betrokken partijen uit te nodigen de standpunten die hindernissen voor de vrede gebleken zijn, opnieuw te overwegen,

3) alle betrokkeren uit te nodigen tot steun aan de voorstellen die ambassadeur Jarring moeten helpen onder zijn leiding een onderhandelingsprocedure op gang te brengen tussen de partijen;

4) de overige leveranciers van het Midden-Oester. tot spoedige besprekingen over een bewapeningsbeperking bijeen te brengen

Dit zijn serieus te nemen initiatieven Wij nodigen alle betrokkenen uit deze zo vlot te beantwoorden als de huidige situatie van alle regeringen welke zich hun verantwoordelijkheid bewust zijn, eist"

Minister Rogers deelde voorts mee dat de VS ca. $ 100 mln economische steun aan Israël zullen verlenen volgens de bepalingen van oude contracten. Deze bijstand zal worden gefinancierd uit fondsen voor militaire hulpverlening.

De Israelische minister van buitenlandse zaken, Eban, sprak op 23 maart zijn ,,teleurstelling en bezorgdheid" uit over Nixons besluit voorlopig geen Phantoms te leveren.
Hij zei op 30 maart dat zijn regering moeite deed de VS er van te overtuigen dat het militair evenwicht in het Midden-Oosten door de nieuwe politiek van Moskou ernstig bedreigd werd.
Op 31 maart verklaarde een woordvoerder van het State Department dat de VS sinds medio jan. oorlogsmateriaal uit oude voorraden — waaronder artillerie, pantservoertuigen en tankonderdelen, maar geen vliegtuigen — aan Israël hadden verkocht. Deze transactie was in de herfst van 1969, vermoedelijk tijdens het bezoek van premier Meir aan de VS (pag. 144/1) overeengekomen. *(NZZ,* Le Monde, The *Times,* NRC)

(Vor. ber. pag. 22/3-1969)

AANSLAGEN OP PASSAGIERSVLIEGTUIGEN. REACTIES EN TEGENMAATREGELEN.

Sinds de aanslag op passagiers van een Boeing 707 van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al op het vliegveld van München, die naar achteraf bleek verband hield met een poging het toestel te kapen en naar Libië over te brengen, hebben zich aan boord van twee toestellen van Europese luchtvaartmaatschappijen ontploffingen voorgedaan, die nagenoeg zeker het gevolg waren van sabotaige. De verantwoordelijkheid daarvoor wordit toegeschreven aan een of mees Arabische organisatie,~.

Ontploffing in Oostenrijks toestel

Op 21 febr. deed zich aan boord van een Caravelle van de Oostenrijkse luchtvaartmaatschappij AUA 6 minuten na de start een ontploffing voor tijdens een vlucht van Frankfurt naar Wenen. Hoewel de explosie een scheur van 80 cm in de bodem van het vrachtruim veroorzaakte, slaagde de piloot erin het toestel een noodlanding te laten uitvoeren op het vliegveld van Frankfurt.
Geen van de 33 passagiers en 4 bemanningsleden raakte gewond. Uit een nader onderzoek bleek dat de ontploffing was veroorzaakt door de ontsteking van een tijdbom in een postzak met bestemming Israël. De tijdbom was gemonteerd in een hoogtemeter en explodeerde toen heit toestel een hoogte van ca. 10.000 voet had bereikt.
De Westduitse politie deelde op 27 febr. mee vier Arabieren van de aanslag te verdenken. Twee van hen waren gearresteerd, een derde was naar Cairo ontkomen en de vierde zou per auto door Europa op weg zijn naar een Arabisch land. (Medio maarit dook deze in Amman op.) Volgens de politie zou een van de Arabieren een pakje met explosief materiaal op een postkantoor te Frankfurt hebben afigegeven om het naar Jeruzalem te verzenden. De Arabieren zouden er niet van op de hoogte zijn geweest dat de AUA ook post met bestemming Israël meenam. Een speciale commissie van onderzoek verzocht op 2 maart alle winkeliers die recent hoogtemeters aan Arabieren hadden verkocht, dit te melden. Hoewel tot dusver niet vaststaat dat de twee gearresteerde Arabieren meer hooigterneters hebben gekocht (zij zouden hebben toegegeven met een hoogtemeter proeven te hebben genomen), wordt aangenomen dat zowel de ontploffing in heit Oostenrijkse toestel als die in het Zwitserse vliegtuig (zie hieronder) met behulp van hoogtemeters waren tot stand gebracht.

Zwitsers *vliegtuig* verongelukt

Even voor de ontploffing in heit AUA-toestel was op 21 febr. een Coronado CV-990 van Swissair een kwartier na vertrek uit Zurich met bestemming Tel Aviv in een bos bij Wurenlingen (Zwitserland) neergestort. Alle 38 passagiers (o.w. 15 Israëli's) en 9 bemanningsleden kwamen hierbij om het leven.
Woordvoerders van de Zwitserse regering en van Swissair deelden op 22 febr. mee dat uit het eerste onderzoek was gebleken dat in de staart van het toestel brand was uitgebroken voordat het de grond raakte. De explosie, die de ramp veroorzaakte, kon niet aan onderdelen van het vliegtuig worden toegeschreven. De piloot had vlak voor het neerstorten van het toestel nog melding gemaakt van een ,,verdachte explosie in achterste compartiment" en ,,brand aan boord". Het vliegtuig was toen op een hoogte van ca. 10.000 voet.
De Zwitserse openbare aanklager, prof. Hans Walder, zei op 27 febr. dat steeds meer bewijsmateriaal op een samenhang tussen de ontploffing in het Oostenrijkse vliegtuig en de ramp met het Zwitserse toestel wees. ,,Wij kunnen op zeer sterke gronden aannemen dat dezelfde Arabische organisatie in Frankfurt en in Zwitserland aan heit werk was", zei hij tegenover journalisten.
Op 3 maart verklaarden Zwitserse onderzoekers bijna zeker te zijn van sabotage. Aangetoond was dat een explosie in een postzak in de staart van het toestel met behulp van een hoogtemeter van Japanse makelij was tot stand gebracht.

Palestijnse reacties

Een woordvoerder van een afgescheiden groep (de Ahmeid-Gabrielgroep) van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP) verklaarde op 21 febr., dat zijn organisatie het Swissair-toestel in de lucht toit ontploffing had gebracht, omdat er hoge Israelische functionarissen aan boord waren. De volgende dag echter ontkende een woordvoerder van heit PFLP dat een dergelijke verklaring was afgelegd.
De leider van het PFLP, George Habache, verklaarde op 24 febr. tie Amman dat het Volksfront zijn vliegtuigkapingen en aanslagen op Israëlische en Amerikaanse vliegtuigen zou voortzetten.
Daarentegen veroordeelde de voorzitter van de Palestijnse Bevrijdingsoriganisiatie (PLO), Yasser Arafat, op 24 febr. tijdens een persconferentie te Amman elke dergelijke aanslag. Zijn organisatie stond vijandig tegenover sabotage van burgervliegtuigen; geen organisatie van het Verenigd Commando mocht verantwoordelijk worden gesteld. Het ware te wensen dat de door de ramp met heit Zwitserse toestel opgeroepen gevoelens ook ten gunste van de slachtoffers werkten van die verschrikkelijke misdaden, die tegen heit Arabische volk ia Jordanië, in Egypte en in Zuid-Libanon begaan werden.

Zwitserse en *Oostenrijkse* tegenmaatregelen

De Zwitserse Bondsraad besloot op 23 febr. om ,,een herhaling van terreurdaden op Zwitsers grondigebied te voorkomen" dat burgers van alle Arabische landen visa nodig zouden hebben om Zwitserland binnen te komen en dat zulke visa slechts zouden worden versitrekt op humanitaire gronden of ,,wanneer voorname Zwitserse belangen ermee zijn gemoeid". De betrokken buitenlanders zouden in de toekomst aan een strengere controle aan de grens en in Zwitserland zijn onderworpen. De maatregelen waren van toepassing op alle Arabische landen, ook op Marokko, Algerije en Tunesie die sinds 1965 niet aan een visumplicht waren onderworpen.
Dit leidde in deze en andere landen

tot soortgelijke maatregelen tegen Zwitsers.
Tegelijkertijd deed de Zwitserse regering een beroep op de ICAO een spoedconferentie over de veiligheid in de lucht te beleggen en bood zij aan als gastland voor zc'n conferentie op te treden.
De Oostenrijkse regering besloot op 25 febr. tot strenge veiligheidsmaatregelen voor reizigers en luchtvracht, tot scherpe controle op binnenkomende Arabische burgers en tot toezicht op de Arabische organisaties in Oostenrijk.

Internationale luchtvaart

Na de gebeurtenissen van 21 febr. staakten vele luchtvaartmaatschappijen tijdelijk het vracht- en postvervoer naar Israël, al werd in de meeste gevallen deze maairegei na 2 ui 3 dagen weer opgeheven. Tot de maatschappijen die deze maatregel namen, behoorden de BOAC, BEA, Air France, Sabena, KLM, Alitalia, Lufthansa, AUA en Olympic Airlines. De SAS schortte zijn wekelijkse vluchten naar Tel Aviv op tot de nodige veiligheidsmaatregelen waren getroffen. Swissair staakte voor onbepaalde tijd het postvervoer naar Israël. TWA nam buitengewone voorzorgsmaatregelen voor vluchten naar Israël, incl. het doorzoeken van de bagage. Diverse maatschappijen gingen over tot het controleren van bagage met bestemming Midden-Oosten door middel van röntgenstralen.
Kritiek op de (tijdelijke) maatregelen werd geuit door de Israëlische minister van buitenlandse zaken Eban, die op 23 febr. verklaarde dat deze al was het niet zo bedoeld indirect een dienst bewezen aan de Arabische terroristen die zo hun doel bereikten, nl. Israël op luchtvaartgebied te isoleren. Dit nu was volgens Eban nog veel gevaarlijker dan bijv. de blokkade van de Straat van Tiran.

Resolutie Israëlische parlement

De Israëlische premier Golda Meir verklaarde op 23 febr, in de Knesset dat zij Arabische regeringen verantwoordelijk achtte voor de luchtpiraterij, waarbij zij erop wees dat de „terroristen"-organisaties hun hoofdkwartier in Arabische staten hebben, van daaruit opereren en aldaar terugkeren, en wapens en financiële steun van Arabische regeringen ontvangen. Zij dreigde dat als de internationale gemeenschap geen maatregelen tegen Arabische „terroristen"-organisaties zou nemen, Israël zelf zou doen wat nodig was. „Wij wensen dat elk vliegtuig met passagiers van welk land ook in staat is onbelemmerd te vertrekken van resp. te lansen in alle staten van ons gebied", aldus Mevr. Meir. Maar dit moet voor alle landen gelden. „Israël zal er niet mee instemmen het enige land te zijn waarop deze regel niet van toepassing is", zo verklaarde de premier.
Vervolgens nam de Knesset een resolutie aan waarin een beroep werd gedaan op alle regeringen, internationale verenigingen, luchtvaart- en piloten-organisaties om terrorisme gericht tegen de burgerluchtvaart te bestrijden. Deze resolutie kreeg de steun van alle afgevaardigden, uitgezonderd de Arabische communisten. (N Z Z, F A Z, The Times, Le Monde)
(De houding van de IATA en IFALPA in deze kwestie worden t.z.t. apart behandeld, Red. KHA.) (Vor. ber. pag. 126/1 e.v.)

PROFIEL

COLUMBIA

OPPERVLAKTE. 1 138 914 km2 (VN).

INWON'ERS: 20.700.000 (schatting 1968); 18,2 per km2. Geboortencijfer 35,6; sterftecijfer 9,4 per 1000 inw. (1966). 52% woont in de steden.

HOOFDSTAD: Bogotá.

STEDEN: Bogotá (met voorsteden) 2.206.091, Medellin 912.982; Cali 637.929, Barranquilla 498.301, Cartagena 242.085, Bucaramanga 229.748, Manizales 221.916 en Cucuta 175.336.

BEVOLKING: 59% mestiezen, 20% blanken, 10% mulatten, 6% indianen en 5% negers.

TAAL: Spaans; Indiaanse dialecten.

RELIGIE: Rooms-katholiek; ca. 90.000 protestanten en 10.000 joden.

ONDERWIJS: Lager en voortgezet onderwijs - 26.172 scholen met 89.096 onderwijzers en 2.728.776 leerlingen; 356 kweekscholen met 4.908 leraren en 66.010 leerlingen; beroepsonderwijs - 715 scholen met 6.791 docenten en 96.782 leerlingen (eind 1966). 22 universiteiten/hogescholen met 6.022 docenten en 33.746 studenten (eind 1963). Naar schatting was medio 1964 27,1% analfabeet.

STAATSVORM: Presidentiële republiek. President: Carlos Lleras Restrepo (biogr. pag. 535/3-1966). Vice-president: Julio César Turbay Ayala. Minister van buitenlandse zaken: Alfonso López Michelsen. Parlement: 2 kamers. (Zie pag. 257).

POLITIEKE PARTIJEN: zetelverdeling Huis van Afgevaardigden na verkiezingen van 1968: Liberaal-Conservatieve alliantie 144, Alianza Nacional Popular 42, dissidente Conservatieven 15 en communisten 3.

PROVINCIES: 22 departementen, 3 „Intendencias" en 5 „Comisarías".

KLIMAAT: In de Andes: Tierra caliente (tot 1000 m, vochtig en heet), Tierra templada (tot 1800 m, subtropisch) en Tierra fría (boven 1800 m, gematigd). In het oostelijk laagland een tropisch regenklimaat overgaand in savanneklimaat.

DEFENSIE: Leger: 50.000 man, politie: 35.000 man. Marine: 7.200 man, voorts 800 mariniers; 1 torpedojager, 1 fregat, 2 es-

corteschepen, 5 kanonneerboten en een aantal patrouillevaartuigen. Luchtmacht: 6.000 man; 175 vliegtuigen (1968), waaronder F-86F Sabres.

MUNT: Peso. $ 1 = 16,89 pesos.

ECONOMIE: Ca. 50% van de beroepsbevolking is werkzaam in de landbouw, veeteelt, bosbouw of visserij, doch het aandeel van deze sectnren in net BNP bedraagt slechts 31%. Handel en industrie ontwikkelen zich snel: hun gezamenlijke bijdrage tot het BNP bedraagt 34%. Onder het ontwikkelingsplan 1961-1971 nam het BNP de eerste vijf jaar gemiddeld met 4,5% toe (tegenover een bevolkingsgroei van 3,2%); in 1968 bedroeg de stijging echter 6%. Eind 1968 was 3,5% van het totale landoppervlak in cultuur gebracht. Columbia is de tweede koffieproducent ter wereld; de plantages beslaan ca. 500.000 ha met een gemiddelde grootte van nog geen 5 ha. Van economisch belang zijn verder de produktie van bananen, tabak, suiker en oliehoudende zaden. Ca. 18% van het totale landoppervlak wordt gebruikt voor de veeteelt. De veestapel omvat o.a. 16 mln stuks rundvee, 2,5 mln schapen en 25 mln stuks pluimvee. Naar schatting 70% van de bodem is met bossen bedekt: Columbia bezit de op één na grootste houtreserve ter wereld. Ondanks een intensieve visvangst is de visserij van geringe commerciële betekenis. Er is een grote verscheidenheid aan delfstoffen, maar transportproblemen vertragen de ontwikkeling van de mijnbouw. De zeer belangrijke aardoliewinning heeft o.a. de opkomst van een petrochemische industrie gestimuleerd. De voedingsindustrie, de textielnijverheid, de chemische industrie en de metaalnijverheid dragen voor 75% bij in de totale waarde van de industriële produktie, die aan ca. 10% van de beroepsbevolking emplooi verschaft.

VERKEER: Wegen: 45.000 km, waarvan 7.200 geplaveid; 158.786 personenauto's en 98.037 vrachtauto's (1967). Spoorwegen: 3.435 km (1965): 4,8 mln passagiers en 3,2 mln ton vracht (1967). Luchtvaart: 426 vliegvelden; int. luchthaven: Barranquilla; nationale luchtlijnen vervoerden 2.770.390 passagiers en 116.626 ton vracht (1967). De voornaamste havensteden zijn: Cartagena, Barranquilla, Santa Marta en Buenaventura.

HANDEL (1968): Invoer $ 643,3 mln, uitvoer $ 539,9 mln. Voornaamste uitvoerprodukten: koffie (65%), ruwe olie ($ 36,3 mln), bananen ($ 24,7 mln) (1968); katoen ($ 15,4 mln), stookolie ($ 13,4 mln), suiker ($ 11,3 mln) en tabak ($ 4,4 mln) (1967). Belangrijkste handelspartners (1967): (invoer) VS 45,2%, West-Duitsland 10,3% en. Engeland 6,7%; (uitvoer) VS 42,8%, West-Duitsland 13,4% en Nederland 7,4%.

BEGROTING (1970): In evenwicht op 13.828 mln pesos.

NATIONAAL INKOMEN: Ca. $ 260 per hoofd van de bevolking.

PRODUKTIE: Koffie 474.000 ton, bananen 326 mln stuks, katoen 228.229 ton, rijst 510.000 ton, suiker 1.307.000 ton, cacao 17.116 ton, maïs 939.689 ton, aardappelen 800.000 ton, tabak 48.119 ton; vis 57.300 ton; gekapt hout 12 mln m3; goud 237.480 troy oz, zilver 98.764 troy oz; aardolie 10.108.000 m3; cement 2.367.000 ton; elektriciteit 6.038 mln kWh (1967-'69).

INTERNATIONALE ORGANISATIES: VN, OAS, ALALC, CECLA, ECLA, FAO, IAEA, IBRD, ICAO, IDA, IDB, IFC, ILO, IMF, ITU, Unesco, UPU, WHO, WMO.

(Vor. profiel pag. 432-1967)

SISCO IN HET MIDDEN-OOSTEN

De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Joseph Sisco, de belangrijkste adviseur van president Nixon voor het Midden-Oosten, heeft een oriëntatiereis door het betrokken gebied gemaakt. Hij bezocht achtereenvolgens de VAR (10-14 april), Israël (14-17 april) en Libanon (18 april) en zegde een bezoek aan Jordanië af. Vervolgens vertrok hij naar Teheran (Perzië), waar hij op 20 en 21 april een bijeenkomst van Amerikaanse ambassadeurs in het Midden-Oosten voorzat. Via Saoedi-Arabië en Rome keerde hij op 25 april in Washington terug. Zijn bezoek was volgens de *NZZ* (24-4) in de Arabische hoofdstad met spanning tegemoetgezien. Weliswaar was van Amerikaanse zijde tevoren verklaard dat Sisco geen nieuwe voorstellen zou meebrengen, maar niettemin werd zijn komst van belang geacht, omdat Sisco de hoogste Amerikaanse functionaris zou zijn die Arabische staten sinds de Zesdaagse Oorlog bezocht.

De VAR

In Cairo voerde Sisco een gesprek van meer dan twee uur met president Nasser. Ook had hij een onderhoud met Mahmoud Riad, de minister van buitenlandse zaken. Hoewel aanvankelijk werd gemeld dat Sisco's gesprekken hartelijk waren verlopen en nuttig waren geweest, verklaarde vice-president Anwar Sadat op 15 april dat zij geen positieve resultaten hadden opgeleverd.

Nasser stelde kort na Sisco's vertrek in een interview met een Indiase journalist dat de Amerikanen ergere vijanden van Egypte waren dan de Israëli's, want de VS geven Israël de middelen om tegen de VAR op te treden. Helt plan-Rogers (zie pag. 251) was een ,,premie voor de agressie", daar het ten doel heeft die Arabische staten ertoe te brengen alleen met Israël te onderhandelen en Israël zo in staat stelt ,druk op ons uit te oefenen".

Israël

In Israël voerde Sisco besprekingen met premier Meir, vice-premier Allon en de ministers Eban en Dayan. Zij zouden om meer wapens en meer economische hulp hebben gevraagd.

Volgens het Israëlische blad *Yedioth* Aharonoth zou Sisco bij zijn bezoek aan Israël hebben gezegd dat de VS niet zouden dulden dat ,,de afschrikkingsmacht van Israël vermindert". Volgens het blad zou Sisco in zijn ,,uiterst openhartige gesprekken" mei de Israeiische leiders hebben opgemerkt dat in zijn gesprekken met president Nasser was gebleken dat de Egyptische president van geen wijken weet waar het de eis van ontruimen van de door Israël bezette gebieden aangaat. In verband hiermee had Sisco de Israëliërs aangeraden duidelijk te laten weten dat zij de resolutie van de Veiligheidsraad van 22 nov. 1967 aanvaarden. waarin de terugtrekking van de Israëlische troepen wordt verlangd. Voorts zou Sisco, nog steeds volgens het Israëlische blad, erop hebben aangedrongen dat Israël meer soepelheid toont, zich niet in de wereld isoleert en zijn vrienden niet in een moeilijk parket brengt. Met heit oog hierop zou Israël zich moeten onthouden van bombardementen ver over zijn grenzen, terwiji Israëlische leiders geen onverzoenlijke verklaringen zouden moeten afleggen, met name niet waar het de bezette gebieden betreft.

Jordanië

Tegen Sisco's voorgenomen bezoek aan Jordanië op 20 april vonden van 14-16 april betogingen te Amman plaats. Heit Amerikaans cultureel centrum werd in brand gestoken en de vlag van de Amerikaanse ambassade werd omlaaggehaald. Het Verenigd Opperbevel van het Palestijnse verzet riep voor 17 april een algemene staking uit. Die dag besloot Sisco zijn bezoek voor onbepaalde tijd uit te stellen. Deze afgelasting werd in een officiële Jordaanse verklaring ,,ongerechtvaardigd" genoemd en de Jordaanse regering verlangde dezelfde dag de terugroeping van de Amerikaanse ambassadeur in Amman, Harrison Symnes, die voor Sisco's besluit verantwoordelijk werd gesteld.

Libanon

Te Beiroet sprak Sisco ca. 2½ uur met president Hélou en premier Karame. Sisco zei o.a. dat een rechtvaardige en vreedzame oplossing slechts mogelijk is indien zij voldoet aan de gewettigde behoeften, zorgen en aspiraties van alle landen en volkeren betrokken bij het Palestijnse probleem.

Tijdens Sisco's verblijf in Beiroet werden anti-Amerikaanse betogingen gehouden.

Na zijn reis verklaarde Sisco te zijn teruggekeerd met de overtuiging dat ,.in het gebied algemeen erkend wordt dat de VS een vitale rol hebben te vervullen in het tot stand helpen brengen van stabiliteit en een duurzame vrede". De regeringen ,,willen met ons blijven praten". Het naderbij komen van de vrede achtte hij echter onwaarschijnlijk, zolang de Arabische landen en Israël niet van hun maximumeisen afstappen. Er was niettemin ruimte gebleven voor Amerikaanse diplomatieke stappen, aldus Sisco, die op de betrokken partijen een beroep deed een buigzamer houding in te nemen en in te zien dat ,,de tijd niet gunstig werkt".

(Vor. ber. pag. 251/1 en 269/3 e.v.)

Sisco met de Israëlische minister van defensie, Dayan

Weekblad 39ste jaargang No. 2021, pag. 22927-22942

WEST-EUROPA

EVA

EVA-HANDEL IN 1969

De EVA handelscijfers tonen uun dat zowel de uitvoer als de invoer van de ledenlanden aanzienlijk hoger was dan in 1968 (pag. 373/3-'69). De totale goedereninvoer van de acht landen was te zamen US $ 43.939 mln en de totale uitvoer bedroeg $ 38.215 mln, resp. 11% en 15% hoger dan in 1968. De handel tussen de EVA-landen nam met 17% toe en overschreed voor het eerst de $ 10.000 mln.

De uitvoer naar de EG-landen steeg met 18½%, maar invoer uit die landen nam slechts met 12% toe, waardoor het tekort in de handel met die landen verder verminderde. De handel met de VS stagneerde nogal na de snelle groei in 1968: de uitvoer steeg slechts met 1½%, terwijl de invoer met 7½% toenam.

De uitvoer naar Oost-Europa en naar de rest van de wereld steeg met resp. 11% en 16%, terwijl de invoer met 10% en 6% steeg.

Alle EVA-landen zagen hun uitvoer in 1969 aanzienlijk toenemen.

De uitvoer van Oostenrijk en Finland groeide zelfs met meer dan 21%, maar Finlands invoer nam met 27% toe terwijl de invoer van het Verenigd Koninkrijk en van Noorwegen slechts met resp. 5% en 9% toenam.

Onderlinge EVA-handel

De groei van de onderlinge EVA-uitvoer (f.o.b.) met 17% komt grotendeels op de rekening van de verbeterde handelspositie van het Verenigd Koninkrijk. De Britse verkoop naar de EVA was 22% hoger dan in 1968. Oostenrijk en Finland zagen hun uitvoer stijgen met meer dan 20%. De snelst groeiende markten waren die van Finland en Zwitserland.

Sinds 1959 hebben Oostenrijk en Portugal hun verkopen aan EVA-partners verhoogd met meer dan 400%. Voor de andere EVA-landen was dit 200% of meer, met uitzondering van Denemarken (157%) en het Verenigd Koninkrijk (130%).

In termen van uitvoer uit ledenlanden zijn de Britse en Noorse markten het minst snel, de Oostenrijkse, Zwitserse en Zweedse markten het snelst gegroeid.

EVA-handel met de EG

De EVA-invoer vanuit EG-landen bedroeg in 1969 $ 13.578 mln en de uitvoer naar EG-landen $ 9.833 mln. De verdere afname in 1969 van het handelstekort met de EG is het vervolg van een ontwikkeling die in 1968 begon, na vier jaar waarin de EVA invoer vanuit de EG-landen sneller groeide dan de uitvoer naar die landen. De EVA-uitvoer naar Frankrijk steeg in 1969 met 23,4%; de uitvoer naar West-Duitsland met 19% en naar alle andere EG-landen met meer dan 15%.

De invoer vanuit België/Luxemburg en West-Duitsland steeg meer dan 15%, maar de invoer vanuit Italië slechts met 4%.

Alleen Denemarken en Finland zagen hun invoer vanuit de EG-landen meer toenemen dan hun uitvoer naar die landen. De uitvoer vanuit de Zes naar het Verenigd Koninkrijk nam met slechts 2,7% toe en de invoer vanuit Italië werd zelfs minder.

EVA-handel met de VS

Tegenover een verhoging van de uitvoer naar de VS in 1968 van 21% stond in 1969 slechts een toename van 1½%. De uitvoer van Noorwegen, Zweden en het Verenigd Koninkrijk liep zelfs terug. Portugal voerde minder in.

EVA-handel met Oost-Europa

De handel met Oost-Europa bedroeg in 1969, zowel voorde invoer als voor de uitvoer ca. $ 2000 mln wat resp. 10% en 11% hoger is dan in 1968. Het handelsverkeer van Zwitserland en Zweden met dit gebied nam bijzonder snel toe.

Sinds 1959 groeide vooral de handel van Zweden, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk met de Oosteuropese landen.

EVA-handel met de rest van de wereld

In de laatste tien jaar is de handel van de EVA-landen met de rest van de wereld slechts langzaam gegroeid met een gemiddeld jaarlijks cijfer van 4,3% voor de invoer en 5,3% voor de uitvoer.

De toename in 1969 was dan ook buitensporig hoog. Zowel Denemarken als Finland en Zweden zagen hun uitvoer met meer dan 20% toenemen terwijl Finland en Zwitserland hun invoer met resp. 37% en 19% zagen stijgen. (EFTA-bulletin)

Onderlinge EVA in **1969** (in $ mln en stijgingspercentages t.o.v. 1968)

Van \ Naar	Oostenrijk $	%	Denemarken $	%	Finland $	%	Noorwegen $	%	Portugal $	%	Zweden $	%	Zwitserland $	%	Ver. Kon. $	%	EVA $	%
Oostenrijk			49,4	35,0	24,3	45,5	29,1	35,3	21,6	51,0	100,2	36,7	229,1	25,5	137,1	8,7	590,9	25,5
Denemarken	44,3	21,0			65,3	24,1	204,3	**7,5**	10,7	2,7	474,6	20,3	69,6	12,4	581,5	**6,9**	1.450,3	12,4
Finland	11,7	28,6	78,5	31,9			48,4	12,8	**6,4**	68,4	262,5	53,1	29,8	**60,2**	363,3	8,0	800,6	**24,7**
Noorwegen	15,6	50,0	160,4	17,3	55,1	59,2			**9,9**	**4,2**	343,9	17,1	26,7	23,6	379,8	1,8	991,4	12,7
Portugal	11,7	**7,3**	23,8	28,0	12,0	64,4	11,5	18,6			47,9	23,1	18,3	24,6	160,6	**9,4**	285,8	16,3
Zweden	67,5	22,3	568,1	21,4	311,9	34,3	562,6	9,4	32,1	**6,6**			154,9	31,0	742,0	2,0	2.439,1	13,7
Zwitserland	232,6	19,0	98,9	16,2	47,8	22,6	58,3	34,0	50,5	18,8	148,4	**7,5**			320,1	**6,9**	956,6	13,5
Ver Koninkrijk	171,0	34,5	473,7	19,6	243,3	26,9	347,2	13,5	185,7	27,4	**7229**	**146**	**441.0**	**34.8**			2.584,7	21,7
EVA	554,4	24,7	1.452,8	21,0	759,7	32,3	1,261,4	11,8	316,9	23,3	2.100,4	20,7	969,4	30,4	2.684,4	5,1	10.099,4	16,9

NEDERLAND

OVEREENKOMST SAMENWERKING GAS-ULTRACENTRIFUGEPROCÉDÉ ONDERTEKEND

Op 4 maart is in Almelo een overeenkomst tussen Nederland, Groot-Brittannië en West-Duitsland ondertekend voor de gezamenlijke produktie van verrijkt uranium volgens het gas-ultracentrifugeprocédé in fabrieken te Almelo en Capenhurst (Engeland). De ondertekening geschiedde door minister Luns van buitenlandse zaken voor Nederland, de heer Wedgwood Benn, Brits minister voor technologie en minister Scheel van buitenlandse zaken voor de Westduitse Bondsrepubliek.

De ondertekening van de overeenkomst, die nu ter goedkeuring aan de Staten-Generaal wordt voorgelegd, is de afsluiting van vrij langdurige onderhandelingen tussen de drie landen, nadat reeds op 11 mrt. 1969 in beginsel overeenstemming was bereikt over de gezamenlijke produktie (zie pag. 179/3-1969).

Eind juni 1969 is men in Almelo begonnen met de bouw van een installatie voor het vervaardigen van

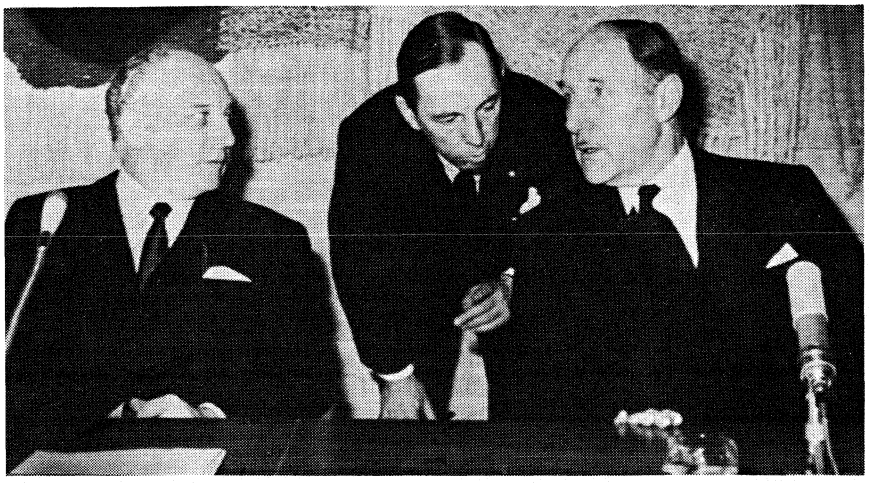

De ministers Scheel en Luns tijdens de ondertekening van de drielanden-overeenkomst i.z. liet gas-ultracentrifugeproject.

le centrifuges ten behoeve van een verrijkingsproeffabriek. Voor de bouw van deze installatie en voor ie reeds begonnen bouw van de geioemde proeffabriek, werd op 4 nov. 969 de Ultra-Centrifuge Nederland N.V. opgericht, waarin verschillende Nederlandse concerns participe'en (geplaatst kapitaal f 46 mln, waarvan f 25,75 mln van de Nederandse Staat) *.

De tekst van de overeenkomst die n Almelo is ondertekend werd op .9 dec. 1969 door de drie regerin;en goedgekeurd, waarna dit ontwerp door de regeringen van West-Duitsland en Nederland ter kennis werd gebracht van de Europese Commissie (overeenkomstig art. 103 van het Euratom-verdrag*").

Nadat deze aanvankelijk bezwaren had gemaakt, omdat het verdrag niet geheel verenigbaar zou zijn met het Euratom-verdrag, m.n. wat betreft het functioneren van de gemeenschappelijke markt van de Zes voor kernenergie en het bevoorradingsbeleid, ging zij tenslotte akkoord na verzekeringen van Westduitse en Nederlandse zijde, dat het Euratom-verdrag geheel zou worden nagekomen.

---

* Zie pag. 806/2-1969.

** De tekst van dit artikel luidt als volgt: „De lidstaten zijn gehouden aan de Commissie mededeling te doen van hun ontwerp-akkoorden of ontwerp-overeenkomsten met een derde Staat, een internationale organisatie of een onderdaan van een derde Staat, voor zover deze akkoorden of overeenkomsten verband houden met de werkingssfeer van dit Verdrag. Wanneer een ontwerp-akkoord of ontwerp-overeenkomst bepalingen bevat welke een beletsel vormen voor de toepassing van dit verdrag, richt de Commissie haar opmerkingen tot de betrokken Staat binnen een termijn van een maand na de ontvangst van de mededeling welke haar is gedaan. (...)"

Twee andere landen, nl. België en Italië hebben reeds formeel belangstelling getoond voor samenwerking. Van de aanvang van de onderhandelingen af (nov. 1968, zie pag. 805/3-1968) hebben Nederland, West-Duitsland en Groot-Brittannië verklaard bereid te zijn samen te werken met Europese of andere landen die belangstellen in de verrijking van uranium m.b.v. het gas-ultracentrifugeprocédé. (Zie voor beschouwing over dit zgn. procédé-Kistemaker — ontwikkeld in het FOM-laboratorium van prof. dr. J. Kistemaker te Amsterdam en in 1960 „geheim" verklaard i.v.m. de Amerikaanse non-proliferatiepolitiek — pag. 374/1-1968). Tijdens de besprekingen in 1969 bleken problemen te rijzen m.b.t. de status van Engeland als nucleaire-wapenstaat. Dit werd door de toenmalige minister van economische zaken De Block in antwoord op vragen van het Kamerlid A. de Goede (D'66) op 18 sept. 1969 meegedeeld.

In dit antwoord zei de bewindsman verder, dat elk van de drie landen jarenlang aan de ontwikkeling van de ultra-centrifuges heeft gewerkt (Nederland sinds 1955) en dat zij alle drie in staat zijn centrifuges te vervaardigen. Het zou in de bedoeling liggen dat in de eerste fase van samenwerking de nationaal ontwikkelde centrifuges — waarvan bij een produktie op industriële schaal grote aantallen nodig zijn — in de gemeenschappelijke installaties zullen worden beproefd.

Het Kamerlid De Goede stelde zijn vragen n.a.v. de bekendmaking dat West-Duitsland een eigen concurrerend apparaat had ontwikkeld dat technisch beter en betrouwbaarder zou zijn dan de Nederlandse centrifuge, die steeds was beschouwd als de basis voor de samenwerking tussen de drie landen.

De overeenkomst

Op de volgende punten is overeenstemming bereikt i z de industriele en financiele regelingen

- De samenwerking krijgt haar praktische vorm in twee ondernemingen, aangeduid als de „Verrijkingsorganisatie" en de „Hoofdaannemer" In beide gezamenlijke industriele ondernemingen zullen de aandelen elk voor een derde in het bezit zijn van een commerciele ondernemmg of een groep van ondernemingen aangewezen door elk van de drie regeringen het Bestuur van elk van de ondernemingeil zal bestaan uit een geluk aantal vertegenwoordigers van elk van de drie betrokken ondernemingen of groepen van ondernemingen Deze nationale ondernemingen zullen bijeen komen om de oprichting van de „Hoofdaannemer" en de „Verrijkingsorganisatie" voor te bereiden.
- De „Verrijkingsorganisatie" zal dochterondernemingen oprichten die de eerste fabrieken te Almelo en Capenhurst in eigendom zullen hebben en zullen exploiteren, alsmede verdere fabrieken die in de toekomst kunnen worden gebouwd teneinde aan de vraag in de drie landen of elders te voldoen. In het algemeen zal de „Verrijkingsorganisatie" tenminste 51% van het aandelenkapitaal van elke dochterondernemng verschaffen. Haar hoofdkantoor zal in het Verenigd Koninkrijk zijn.
- De „Hoofdaannemer" zal fabrieken voor de verrijking van uranium volgens het gas-ultracentrifugeprocédé ontwerpen en bouwen voor de „Verrijkingsorganisatie" of haar dochterondernemingen, en zal centrifuges voor dit doel ontwerpen en vervaardigen. Hij zal ook, op grond van de overeenkomst i.z. samenwerking — met goedkeuring van de drie regeringen — verrijkingsfabrieken of centrifuges aan de andere landen kunnen leveren en licenties voor de daarmee samenhangende technologie kunnen verlenen. Zijn hoofdkantoor zal in de Bondsrepubliek Duitsland zijn.
- Het aanvangsprogramma voor de samenwerking omvat de bouw, in bedrijfstelling en de exploitatie van verrijkingsfabrieken voor uranium met een totaal scheidend vermogen van 350 ton per jaar, alsmede de nodige produktiecapaciteit om hiervoor de gas-ultracentrifuges te leveren.
- Verrijkingsfabrieken voor dit aanvangsprogramma zullen worden gebouwd te Capenhurst en te Almelo. Verwacht wordt, dat in de loop van 1972 in elke fabriek een totaal jaarlijks scheidend vermogen van 50 ton zal worden bereikt.
- Uitbreiding van de capaciteit tot meer dan 50 ton en tot een gecombineerd totaal van 350 ton zal geschieden naar gelang van de groei van de behoefte binnen de drie landen en eventuele orders welke uit andere landen zijn aanvaard. (↑ Zie volgende pagina).
- Met het oog op een doeltreffend toezicht op de gezamenlijke industriële ondernemingen zullen de drie regeringen een Gemengde Commissie in het leven roepen. Haar voornaamste taken zullen zijn vraagstukken betreffende controle op het vreedzaam gebruik, beveiliging en rubricering, alsmede i.z. overeenkomsten met andere staten of met internationale organisaties te behandelen en daarom-

trent te beslissen Haar besluiten worden met eenparigheid genomen Reeds is een Voorbereidende Commissie werkzaam

● De drie regeringen zijn zich ten volle bewust van hun verantwoordelijkheid m b t de niet-verspreiaing van Kernwapens waaraan zij het grootste belang hechten; hun samenwerking zal in alle opzichten verenigbaar zijn met hun beleid en met hun internationale verplichtingen op dat gebied Er zullen passende internationale waarborgen worden toegepast, deze omvatten de procedures van het door de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie ingestelde veiligheidscontrolestelsel en de procedures voortvloeiend uit eventuele verdere verplichtingen ingevolge een overeenkomst of overeenkomsten te sluiten met de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) De drie regeringen zullen voortgaan alle dienstige stappen te nemen voor de beveiliging van de technologie betrekking hebbende op de ultracentrifugemethode De drie regeringen zullen er op toezien dat gegevens, uitrusting en materiaal welke hun ter beschikking staan voor of tengevolge van de samenwerking niet zullen worden gebruikt door of voor hulpverlening aan niet-kernwapenstaten met het oog op de vervaardiging van kernwapens

i> De Westeuropese behoefte aan licht verrijkt uranium voor energiereactoren ten behoeve van de elektriciteitsopwekking zal in de komende jaren aanzienlijk worden. Voor de Europese Economische Gemeenschap en voor West-Europa in zijn geheel wordt de jaarlijkse behoefte, uitgedrukt in kilogrammen scheidingsarbeid, in **1980** geraamd op **4,5** tot **8** mln, resp. **10** tot **18** mln. Op basis van de huidige Amerikaanse prijs ($ **26** per kg. scheidingsarbeid) zou de voorziening in een behoefte van **10** mln kg. scheidingsarbeid per jaar een omzet van f **936** mln per jaar betekenen (10 mln kg scheidingsarbeid betekent dat uit **15** mln kg. natuurlijk uranium ongeveer **2,5** mln kg., tot **3%** verrijkt, uranium kan worden verkregen). Een daling van de behoefte, door toenemende toepassing van reactortypen die niet zijn aangewezen op het gebruik van verrijkt uranium, wordt niet vóór omstreeks het jaar **2000** waarschijnlijk geacht.

Oe Thant verontrust over gascentrifugemethode. Reactie Engeland

Op 18 febr. hield de secretaris-generaal van de VN, Oe Thant, in Genève een toespraak tot de uit 26 landen bestaande ontwapeningscommissie, waarin hij o.m. verklaarde ongerust te zijn over de militaire implicaties van de gascentrifugemethode ter verkrijging van verrijkt uranium. Hij suggereerde dat de ontwapeningscommissie zich met deze zaak zal gaan bezighouden.
Zijn opmerkingen lokten een verklaring uit van de Britse ontwapeningsdelegatie. In deze persverklaring wordt gezegd dat de methode inderdaad gebruikt kan worden voor de vervaardiging van kernwapens, evenals een kernreactor. Vandaar het grote belang van het nonproliferatieverdrag, waarin is bepaald dat het internationaal bureau voor kernenergie te Wenen toezicht zal hebben op de naleving van dit verdrag, dat partijen verbiedt kernwapens te rcrbreiden. (Sekst nonproliferatieverdrag, pag. 402/1968).
De Britse regering meent daarom, dat dit onderwerp beter in Wenen in bespreking kan komen dan op de Geneefse ontwapeningsconferentie.
Ten slotte wordt erop gewezen dat de internationale samenwerking die in het centrifugeproject is voorzien, het veel minder waarschijnlijk maakt dat deze methode tot de proliferatie van kernwapens zal dienen. (Reuter, NRC, Ministerie van *Economische* zaken)

(Vor. ber. pag. 806/2-1969 en 179/3-1969)

DE IN- EN UITVOER IN 1969

De buitenlandse handel van Nederland is in 1969 met 19% toegenomen. Een dergelijke grote stijging betekent een record, indien men althans de eerste jaren na de oorlog en het jaar 1951 (prijsstijging van 25% a.g.v. de oorlog in Korea) buiten beschouwing laat, aldus het ministerie van economische zaken op 21 april. (Vgl. ook pag. 299/1-'69). Deze bijzonder grote expansie vormde de weerslag van een sterke ontwikkeling in de wereldhandel en met name in de invoer in de EEG-landen. De vooral aan het eind van het jaar duidelijk stijgende prijsontwikkeling steekt scherp af bij het bijzonder stabiele in- en uitvoerprijspeil in de laatste 15 jaar (afgezien van de Suez-top in 1957). De totale invoer is in 1969 naar waarde met 18% gestegen. Naar hoeveelheid kwam dit neer op een toeneming van 15%. De grootste invoerstijgingen (naar volume) in de agrarische sector deden zich voor bij veevoeder (+20%), dranken (+30%, vnl. wijn uit Frankrijk en Spanje), oliezaden (+20% en koffie (+18%). Weinig of geen toeneming vond plaats in de invoer van

Het handelsbalanstekort dat in **1969** optrad, verschilde weinig van dat in de twee voorafgaande jaren. Het dekkingspercentage vertoonde voor het derde achtereenvolgende jaar een verbetering.

	in miljarden gld. invoer	uitvoer	dekkingsperc.
1967	30,2	26,4	**87** %
1968	33,6	30,2	90 %
1969	39,8	36,1	90,5%

	Invoer **1969** Absoluut	Verandering in % t.o.v. **1968**	**Uitvoer 1969** Absoluut	Verandering in % t.o.v. **1968**
TOTAAL*	**39.797**	+ **18**	**36.074**	+ **19**
waarvan				
EUROPA	**28.710**	+ **21**	**29.424**	+ **22**
w v EEG-landen	**22.533**	+ **21**	**21.691**	+ **25**
Frankrijk	**3.088**	+ **41**	**4.167**	+ **31**
B L E U**	**7.045**	+ **17**	**5.030**	+ **16**
W-Duitsland	**10.618**	+ **20**	**10.712**	+ **28**
Italie	**1.802**	+ **18**	**1.781**	+ **23**
EVA-landen	**4.569**	+ **19**	**5.798**	+ **12**
Ver Koninkrijk	**2.262**	+ **23**	**2.750**	+ **7**
Noorwegen	**264**	+ **23**	**392**	+ **31**
Zweden	**927**	+ **18**	**911**	+ **9**
Denemarken	**337**	+ **39**	**560**	+ **33**
Zwitserland	**504**	+ **9**	**728**	+ **18**
Oostenrijk	**295**	+ **24**	**336**	+ **9**
Portugal	**58**	+ **23**	**120**	+ **22**
Oost-Europa	**780**	+ **23**	**765**	+ **18**
AFRIKA	**2.050**	+ **25**	**1.330**	+ **25**
AMERIKA	**5.560**	+ **7**	**3.927**	+ **6**
Noord-Amerika	**4.197**	+ **6**	**1.877**	+ **5**
w v V.S	**3.862**	+ **5**	**1.623**	+ **3**
Latijns-Amerika	**i.363**	+ 10	**1.050**	+ **9**
w v Argentinie	**346**	+ **16**	**147**	+ **96**
Brazilie	**301**	+ **6**	**136**	+ **35**
AZIE	**3.296**	+ **12**	**1.686**	+ **6**
West-Azie	**2.065**	+ **14**	**578**	+ **5**
Overig Azie	**1.231**	+ **10**	**1.108**	+ **7**
w v Indonesie	**189**	— **12**	**164**	+ **21**
Japan	**367**	+ **19**	**237**	+ **3**
AUSTRALIË en OCEANIË	**177**	+ **75**	**264**	+ **11**

(Vor. ber. pag. 299/3-1969)

* Als gevolg van een sedert **1969** ingevoerde verandering in de registratietechniek, zijn de waardecijfers van de in- en uitvoer hoger dan bij de voorheen gebruikte methode het geval zou zijn. Bij vergelijking van beide jaren dient men een vermindering toe te passen van f **329** mln voor de invoer en van f **374** mln voor de uitvoer.
** Belgisch-Luxemburgse economische unie.

zuidvruchten, cacao, oliën en vetten en tabaksprodukten.

Bij de industriële grondstoffen en halffabrikaten was de invoerstijging het grootst voor ruwe olie (+ 40%, uitbreiding raffinagecapaciteit), garens (+25 à 30%), chemische produktie (+ 20 à 25%), ijzer en staal en non-ferrometalen (+ 15%). De invoer van hout, natuurlijke textielvezels en aardolieprodukten bleef op hetzelfde niveau als in 1968. Verder vallen de volgende posten op: kleding, papier, leder en rubberwaren (alle + 25 à 30%) en elektrische machines en motorvoertuigen (beide + 20%).

De Nederlandse uitvoer is in 1969 naar waarde met 19% toegenomen, terwijl naar hoeveelheid gemeten een stijging van ruim 17% optrad. De exporttoeneming van 1968 werd hierbij nog enigszins overtroffen, m.n. dankzij een sterkere expansie van de industrieële uitvoer. Deze had vooral betrekking op machines en apparaten, ijzer en staal en aardolieprodukten. De groei in de uitvoer van chemische produkten nam daartegenover duidelijk in betekenis af.

De grootste exporttoeneming in de agrarische sector is te vinden bij de posten veevoeder en oliën en vetten (+ 35%), eieren en aardappelen (+ 20%); daarentegen daalde de uitvoer van boter (— 20%), terwijl de uitvoer van suiker- en cacaoprodukten op hetzelfde peil bleef.

Grote stijgingen noteerden garens en kleding (+ 35%), aardgas (+ 60%) en aardolieprodukten (+ 50%). De uitvoer van beide laatste produkten is vnl. gericht op West-Duitsland.

Aan het CBS-bulletin (4-2) ontlenen wij de nevenstaande cijfers betreffende de belangrijkste handelspartners (in mln guldens).

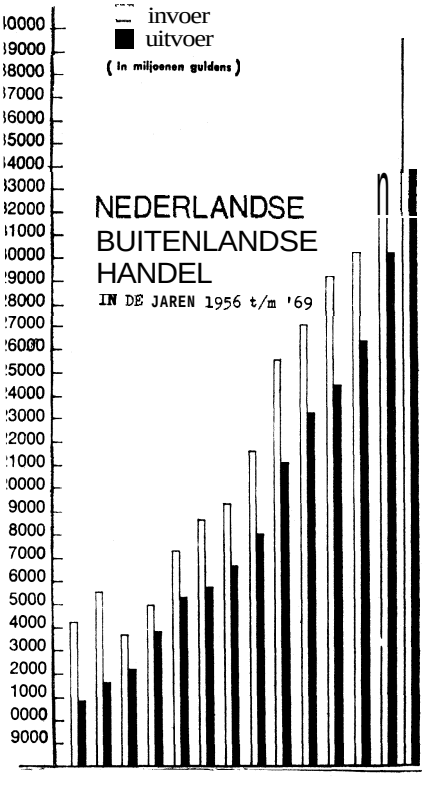

Uit bovenstaande grafiek (vlnr de jaren 1956 t m 1969), ontleend aan het jaarverslag van de Nederlandsche Kamer van koophandel voor België en Luxemburg, blijkt dat Nederlands buitenlandse handel in dertien jaar tot het drievoudige is gestegen De grote winnaar was het handelsverkeer met de EEG-landen, met name West-Duitsland Het aandeel van België en Luxemburg in de Nederlandse buitenlandse handel is sedert de totstandkoming van de EEG iets teruggelopen maar nog wel zeer belangrijk nu 13% van de invoer, 14% van de uitvoer voor de BLEU komt Nederland op de derde plaats, na West-Duitsland en Frankrijk (N R C)

JAARVERSLAG VNO

In het jaarverslag-1969 van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen wordt o.m. vertrouwen uitgesproken in de conjunctuur en de economische expansie. Maar tevens voorziet het de nodige spanningen, niet in de laatste plaats op het gebied van de lonen en prijzen: ,,In de opgaande conjunctuur sinds 1967 worden de daarmee samenhangende spanningen extra duidelijk merkbaar doordat de particuliere sector niet bereid blijkt de relatief grotere stijging van middelen nodig om in de collectieve behoeften te voorzien, te aanvaarden. Door nominale loon- of prijsaanpassingen probeert men de opgelegde druk af te wentelen.

Het totaal aan middelen, dat wordt afgezonderd voor de collectieve sector (overheden plus sociale verzekering), is nu opgelopen tot 45% van het nationaal inkomen. In de laatste jaren is ruim 60% van de groei van het nationaal inkomen naar de overheid of de sociale verzekering gevloeid, hetzij voor overheidsvoorzieningen, hetzij als steuninkomen voor de economisch niet (meer) actieven. De toeneming van deze voorzieningen, die tot uitdrukking komt in de verhoging van directe en indirecte belastingen, alsmede in verzwaarde sociale verzekeringspremies, resulteert in hogere prijzen en een geringer besteedbaar inkomen, wat het inflatoir klimaat sterk heeft aangewakkerd."

Het jaarverslag gaat uitvoerig in op het veertiende halfjaarlijkse rapport van de SER (pag. 420/1-1969), dat een ,,noodverband" wilde leggen. Gewezen wordt op de moeilijkheden rond de loonwet (pag. 644/3-1969 en 645/2-1969) en de zich zo verkrappende arbeidsmarkt: „De tot dusver bereikte overeenkomsten overschrijden in het algemeen wat in het veertiende halfjaarlijkse rapport werd beoogd. Het laat zich aanzien dat de nominale grootheden :loonkosten en prijzen) dichter in de buurt zullen komen van de oorspronkelijke prognose dan van wat de SER met zijn aanbevelingen wilde bereiken. Het jaar 1970 blijft zodoende meer inflatoir dan werd nagestreefd." Het ziet er daarom, volgens het VNO naar uit dat in 1970 een nieuw ,,noodverband" voor 1971 zal moeten worden gelegd. Intussen zal met voortvarendheid moeten worden gewerkt aan een programma op middellange termijn voor het geheel van de collectieve voorzieningen (bestedingen van de overheden en de sociale verzekeringssectori, waarbij vooral een antwoord moet worden gevonden op de vraag hoe de particuliere sector ertoe zou kunnen worden gebracht zich de daarbij behorende beperkingen te laten welgevallen.

Als dit niet gebeurt en men voortgaat op de huidige weg, dan leidt dat tot een voortdurende en zich versnellende inflatie — ten detrimente van hen die niet kunnen afwentelen en van de concurrentiepositie van ons bedrijfsleven — en/of tot een verdere aantasting van het rendement op de in het bedrijfsleven geïnvesteerde vermogens. In beide gevallen zal ongetwijfeld de wal het schip wel keren, aldus het VNO, nl. door deflatie en werkloosheid in de toekomst. Maar niemand wil dat natuurlijk en daarom is het geboden te zoeken naar een methode die zulk een ,,natuurlijke sanering" voorkomt.

Het VNO merkt in zijn jaarverslag verder op, dat de toenemende spanning op de verschillende arbeidsmarkten in ons land en de hardere opstelling van de vakbonden ertoe leidt, dat van werkgeverskant in de onderhandelingen soms te weinig tegenspel wordt geleverd. Het verbond vindt dat gestreefd moet worden naar meer overleg en meer coördinatie aan werkgeverskant en dat men daarbij zoveel mogelijk moet trachten tot gemeenschappelijke inzichten te komen waaraan men zich zowel in de contractsonderhandelingen als daarbuiten dient te houden.

Om deze gang van zaken te bevorderen is een onderlinge garantieregeling tot stand gebracht met het doel werkgevers die zich voor conflictsituaties geplaatst zien, omdat zij zich in de onderhandelingen wensen te houden aan gemeenschappelijk bepaalde doelstellingen en inzichten, materieel steun te bieden. Het verbond hoopt overigens dat deze regeling nimmer toegepast zal behoeven te worden. Het geeft de voorkeur aan het overleg op centraal niveau (vgl. pag. 645/2-1969) en van een goede onderlinge coördinatie.

Wat de sociale zekerheid betreft wijst het VNO er in zijn jaarverslag op dat het opvalt dat het niveau van het reëel besteedbare minimumloon ook is gaan fungeren als norm voor het door sociale voorzieningen gewaarborgde arbeidsloze inkomen. Het verbond wil niet verhelen het een bedenkelijke zaak te vinden dat door de koppeling van de minimumuitkering aan het minimumloon voor een gehele categorie werknemers blijvend de

financiële prikkel om aan het werk te blijven of weer aan de slag te gaan is weggevallen.
Verder geeft het VNO blijk van de opvatting dat op het gebied van de sociale zekerheid in het bijzonder prioriteit moet worden toegekend aan de pensioenvoorzieningen. (VNO-berichten, SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 421/3-1969)

BELGIË

REGERINGSVERGELIJK OVER ONTWERP 125

Op 24 april is in de ministerraad een vergelijk bereikt m.b.t. het wetsontwerp nr 125 op de planning en de economische decentralisatie. Dit wetsontwerp werd op 19 juni 1969 goedgekeurd door de Kamer en is sedertdien aanhangig bij de Senaat. (Zie pag. 392/1-1969).

De socialistische partij dringt aan op de spoedige goedkeuring en verzet zich ertegen dat de Senaat de tekst nog wijzigt, wat de terugzending naar de Kamer zou betekenen. Anderdeels zijn van CVP-zijde door senator prof. R. Hulpiau amendementen op het wetsontwerp ingediend, die ertoe strekken de planning uit te breiden tot de sociale sector. Ook eist de CVP dat er klaarheid komt in de betwiste kwestie van de zes Brusselse randgemeenten met beschermde franstalige bevolking. Ten tijde van het kamerdebat stelde de CVP dat de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen mede bevoegd is over het bijzonder arrondissement van die randgemeenten, en dat dit expliciet diende te worden vermeld in de wet. Een amendement van Lindemans in die zin werd slechts ingetrokken, nadat Eyskens de vertrouwenskwestie had gesteld. De CVP hoopte sindsdien de kwestie te kunnen beslechten n.a.v. het senaatsdebat. Maar die verwachting stuitte op het BSP-verzet tegen iedere wijziging van de door de Kamer goedgekeurde tekst. Ten gevolge van het meningsverschil tussen beide regeringspartijen bleef het wetsontwerp bevroren.

De ministerraad van 24 april besliste nu dat het ontwerp nr 125 ongewijzigd en zonder verwijl zal worden goedgekeurd. De uitbreiding van de planning tot de sociale sector zal worden geregeld door de uitvoeringsbesluiten van de nieuwe wet.

Een aanvullend wetsontwerp zal worden ingediend betreffende het ambtsgebied van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen. Het hoofdbestuur van de CVP liet onmiddellijk weten dat het geen bezwaar had tegen het vergelijk, maar dat de goedkeuring van ontwerp 125 nagenoeg gelijktijdig diende te gebeuren ,,met het opvullen van dc leemten." In afwachting handhaafde Hulpiau zijn amendementen.

Van PSC-zijde werd verklaard dat de kwestie van de randgemeenten slechts definitief kan worden geregeld door een herziening van de grondwet.

WAALSE BSP

Op 25 april zijn de afgevaardigden van de Waalse BSP-federaties, voor de eerste maal sedert het congres van Verviers (pag. 774/1-1967), opnieuw bijeengekomen voor een bespreking van de politieke toestand. Voorgezeten door kamerlid Castel en in afwezigheid van partijvoorzitter Collard, kwam de algemene raad tot de volgende besluiten:

- dat de staatshervorming die de regering op het getouw heeft staan, slechts de eerste stap kan zijn naar een werkelijk federaal België. dat het streefdoel blijft;
- dat er staatscontrole moet komen op de diverse vormen van rijkshulpverlening aan de privésector;
- dat het wetsontwerp op de planning en de economische decentralisatie zonder verwijl moet worden goedgekeurd, en dat dit ontwerp een van de voorwaarden is van de socialistische deelneming aan de regering;
- dat gelijktijdig ook de culturele autonomie moet tot stand komen;
- dat een Waalse uitvoerende raad moet worden opgericht;
- dat de verzameling van de ,,progressistische" krachten verder moet worden aangemoedigd;
- dat, ongeacht de realisatie van de regeringsontwerpen, de volgende fase van de hervorming der institutionele en economische structuren moet worden bepaald;
- dat het parlement zich in alle communautaire kwesties moet uitspreken bij gewone meerderheid in iedere taalgroep.

AKKOORD UNIVERSITAIRE CENTRA

Tijdens een topoverleg van de regering met de leiders van de regeringspartijen is op 29 april een akkoord bereikt over de uitbreiding van de kleinere universitaire centra van oktober 1971 af.

In beginsel is aanvaard dat in Limburg een kern van kandidaturen voor geneeskunde en wetenschappen (natuur-, schei-, wiskunde en biologie) mag worden opgericht. De vraag blijft open, of het op rijks-, provinciaal of privé-initiatief zal gebeuren en of het centrum al dan niet pluralistisch zal zijn. Het statuut van de in oktober 1968 opgerichte Handelshogeschool te Hasselt zal worden geregeld te samen met dat van de andere hogere handelsscholen die thans een actie voeren om te worden erkend als faculteiten voor toegepaste economische wetenschappen.

Te Antwerpen zal, op basis van net plan-Kinsbergen (pag. 88/1-1969), de nieuw op te richten bovenbouw van het Rijksuniversitair Centrum en van de Universitaire Faculteiten St-Ignatius één enkele pluralistische inrichting vormen met volledige faculteiten voor wetenschappen, geneeskunde en farmacie, rechten, wijsbegeerte en letteren, politieke en sociale wetenschappen. Alleen de faculteiten voor economische wetenschappen blijven afzonderlijk en autonoom.

Te Kortrijk komen er naast de bestaande kandidatuur van wijsbegeerte en letteren kandidaturen voor geneeskunde en wetenschappen.

De resp. Franse en Nederlandse instituten Saint-Louis en St-Aloysius te Brussel kunnen, naast de bestaande kandidaturen voor rechten en voor wijsbegeerte en letteren, kandidaturen voor politieke en sociale en economische wetenschappen oprichten.

Het instituut Notre-Dame de la Paix te Namen mag, naast de bestaande kandidaturen voor geneeskunde. wijsbegeerte en letteren en rechten en naast de faculteit voor sociale en economische wetenschappen, nu ook een faculteit voor wetenschappen oprichten.

Te Mons krijgt de katholieke faculteit (toegepaste economische wetenschappen) een faculteit bij voor politieke en administratieve wetenschappen. Het rijksuniversitair centrum van Mons (polytechnische faculteit) krijgt een faculteit bij voor wetenschappen, voor pedagogie voor geneeskunde en farmacie. Voor de twee centra te Mons wordt nie aan een gemeenschappelijke boven. bouw gedacht.

Op het topoverleg werd nog geer

overeenkomst bereikt i.v.m. de financiering van de centra.

(Vor. ber. pag. 728/2-1969)

CONGRES VAN DE VOLKSUNIE

Onder voorzitterschap van kamerlid Jo Belmans had op 26 april in het Congresgebouw te Brussel het 12de partijcongres van de Volksunie plaats. Het motto luidde: Leefbare gemeenten in een federaal Vlaanderen. Het congres hoorde een referaat van kamerlid M. Coppieters over het gemeentebeleid. Daarin werd gesteld dat de VU een gemeentebeleid voorstaat dat steunt op een federalistische, democratische en pluralistische filosofie:

,,Wanneer het algemeen welzijn binnen en door een kleinere gemeenschap goed kan worden behartigd, moet het gezag niet bij een hogere macht berusten; alleen voor zaken die een kleine gemeenschap niet doelmatig kan ter hand nemen, moet ze samenwerking in grotere verbanden aanvaarden."

Het congres keurde zeer uitgebreide resoluties goed i.v.m. de sociologische, juridische, ruirntelijke, administratieve, culturele aspecten van de gemeentelijke problematiek. Veel aandacht ging daarbij naar de beslissing de ambten van schepen (wethouder) proportioneel te verdelen volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging.

(Volgens het huidige stelsel heeft de oppositie in de gemeenteraad geen vertegenwoordigers in het college.)

Namens de jongeren drong J. Gabriels aan dat de jeugd meer inspraak zou krijgen in de gemeentelijke bereidsstructuren.

In de slotrede handelde partijvoorzitter Fr. van der Elst over de politieke toestand. Hij verklaarde dat de VU de grondwetsherziening afschrijft, aangezien zij er niet meer in gelooft.

,,Niet het gebazel over decentralisatie en regionalisatie zal de problemen oplossen; wij willen evenmin een kleingeestig federalisme. De VU streeft meer dan ooit naar een federaal België met een Vlaamse deelstaat, waarin een einde wordt gemaakt aan de Belgische administratie, de Belgische magistratuur en de Belgische rijkswacht", aldus Van der Elst. De VU-voorzitter protesteerde ook tegen de Waalse eis tot paritaire verdeling van de staatsinkomsten en riep de VU op ,,de tweede grootste partij van Vlaanderen" te worden.

ENGELAND

DOODSTRAF AFGESCHAFT

Zonder hoofdelijke stemming werd op 18 dec. 1969 door het Hogerhuis besloten de doodstriaf definitief af te schaffen. Daarvóór was met 221 tegen 174 een laatste poging, in de vorm van een amendement van de conservatieve Lord Brooke, voormalig minister van binnenlandse zaken, verworpen om de uiteindelijke beslissing tot 1973 uit te stellen. Als dit amendement was aangenomen, zou het een continuering van de bestaande toestand hebben betekend: in 1965 werd besloten de doodstraf voor een proeftijd van 5 jaar af te schaffen. (pag. 491/2-'65). De afschaffing van de doodstraf geldt overigens alleen voor moord. In geval van verraad in oorlogstijd of brandstichting in arsenalen kan men nog geëxecuteerd worden: de laatste honderd jaar is dit echter in vredestijd niet meer voorgekomen. Op 15 en 16 december hield het Lagerhuis zich met de kwestie bezig. De conservatieve oud-minister Duncan Sandys was de woordvoerder van de tegenstanders van de afschaffing. Hij wees er op dat de misdaad en het aantal moorden in de afgelopen vier jaar sterk waren toegenomen. Dit gold volgens hem in het bijzonder voor de moorden door middel van vuurwapens.

Hij deed een beroep op het Lagerhuis niet de opiniepeilingen te negeren, die hebben aangetoond dat een grote meerderheid van de bevolking voor het handhaven van de doodstraf bij bepaalde vormen van moord is. Minisiter van binnenlandzaken James Callaghan betoogde daarop dat het parlement op de openbare mening vooruit moest zijn en daarbij het voorbeeld moet geven door een einde aan de Britse galg te maken.

Met 353 tegen 185 stemmen werd de doodstraf door heit Lagerhuis afgeschaft.

Met 303 tegen 241 stemmen verwierp het Lagerhuis eerder een motie van afkeuring van de oppositie, waarin de regering verweten werd een ongepaste haast te betrachten bij heit streven de kwestie in een week af te handelen terwijl de proefperiode van vijf jaar pas 31 juli 1970 verstreken is.

Minister Callaghan ontkende dat de regering overijld handelde. Er was vclgens hem geen enkel belangrijk gegeven meer toe te voegen aan de reeds bestaande.

De tegenstanders van afschaffing meenden dat men nog over meer gegevens moest beschikken voordat de beslissing werd genomen.

Het ministerie van binnenlandse zaken had vóór de behandeling cijfers over het aantal voor doodstraf in aanmerking komende misdaden over de jaren 1957 tot 1968 gepubliceerd. Sinds 1964 — het jaar waarin voor hei laatst ìnensen zijn opgehangen — zijn inderdaad de „kapitale" moorden toegenomen. (10 in 1964, 17 in 1965, 29 in 1966, 24 in 1967 en 26 in 1968). Deze stijgingen zijn echter slechts de voortzetting van een lijn die al in 1962, dus ruim voor de afschaffing begon. De statistici concludeerden dat het risico om in Engeland of Wales te worden vermoord niet veel groter is dan tien jaar geleden (de kens is drie op een miljoen).

Voordat de eigenlijke behandeling van de motie van afkeuring begon, overhandigde Duncan Sandys een petitie tot weer invoering van de doodstraf met meer dan een miljoen handtekeningen. (The Times, *NRC*, Reuter)

NIEUWE MEERDERJARIGHEIDS-LEEFTIJD

Vanaf 1 januari is het aantal kiesgerechtigde Britse burgers uitgebreid met ca. **3** miljoen. Vanaf die datum is de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd van éénenitwintig tot achttien jaar. Om gekozen te kunnen wonden moeit men echter nog wel éénentwintig zijn. De verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd is een onderdeel van de wet die eveneens de meerderjarigheidsleeftijd verlaagd heeft van 21 naar 18.

Dat betekent dat men vanaf 18 jaar o.a. geen toestemming van de ouders meer nodig heeft om een huwelijk aan te gaan, zelf contracten kan afsluiten, een testament kan maken en giften doen.

De meerderjarigheid vanaf achttien geldt niet voor delinquenten, die op deze manier onder de speciale jeugdstraftoedeling blijven vallen. Ook in belastingtechnisch opzicht blijft men minderjarig tot 21.

Van de ca. 3 mln nieuwe kiesgerechtigden heeft tot nog toe slechts 60% zich in het kiesregister laten inschrijven. (The *Times*, Le Mondej

NIEUWE WET VERDOVENDE MIDDELEN

Op 11 maart heeft minister van binnenlandse zaken Callaghan het Lagerhuis een nieuwe wet tegen

het misbruik van verdovende middelen voorgelegd. In de nieuwe wet krijgen de autoriteiten grotere bevoegdheden om op te treden tegen het misbruik van verdovende middellen.
Handelaars in verdovende middelen zullen in de toekomst zwaardere straffen opgelegd kunnen krijgen en wel veertien jaar gevangenisstraf in plaats van de tien jaar die tot nog toe gold
Voor het in bezit hebben van verdovende middelen zijn de straffen verschillend, afhankelijk van de categorie waartoe de middelen behoren.
De wet onderscheidt drie [groepen middelen: klasse a omvat o.a. opium, heroïne, morfine en LSD, klasse h bevat stoffen als cannabis, drinamyl, benzedrine en dexedrine en klasse c bevat o.a. amfetamine.
Voor het in bezit hebben van ,,drugs" uit groep A kan ten hoogsite zeven jaar gevangenisstraf worden opgelegd, voor drugs uit groep b ten hoogste vijf jaar en voor groep c ten hoogste twee jaar.
Verder zal er scherpere controle worden uitgeoefend op artsen die hun patienten meer verdovende middelen voorschrijven dan ze nodig hebben, waardoor er een levendige handel in ,,teveel uitgeschreven drugs" is ontstaan. *(The Times)*

(Vor. ber. pag. 91/1-'69)

CONSERVATIEF VERKIEZINGSRIANPFEST

Op 1 en 2 februari heeft het Conservatieve schaduwkabinet zich beraden over de komende verkiezingsstrijd en het Conservatieve verkiezingsmanifest vastgesteld.
Men bepaalde tevens ook reeds tot in bijzonderheden hoe een Conservatief bewind de regeringstaak zal opvatten.
Verlaging van de directe belastingen, vermindering van de overheidsuitgaven en hervorming van de wet op het vakbondswezen, waardoor de collectieve loonovereenkomsten in rechte afdwingbare contracten zouden worden, behoren tot de allereerste opgaven.
Een conservatieve regering zou minister Crossmans pensioenplannen (pag. 90/1-'69) schrappen, maar er wel voor zorgen dat ook mensen boven de tachtig jaar (die buiten de huidige pensioenregelingen vallen) heit vaste staatspensioen zouden ontvangen.
Verder willen de Conservatieven grotere aandacht geven aan het handhaven van de orde: de wetgeving ten aanzien van toelaatbare demonstraties dient verscherpt te worden, de rechten van de particuliere eigendom dienen beter gewaarborgd te zijn en de politie moet vensterkt worden.
De bepalingen voor de immigratie uit het Gemenebest dienen op dezelfde leest geschoeid te worden als die van de toelating van vreemdelingen in het algemeen.
Wat de details van hun financiele politiek betreft: de Conservatieven willen een eind maken aan de selectieve ondernemersbelasting op personeel en de directe investeringstoeslagen weer omvormen tot een investeringsaftrek volgens de belastingwetgeving.
De positie van de Industrial Reorganisation Corporation dient herzien te wonden, waardoor als bijstand voor gewenste fusies niet in de eerste plaats overheidsgelden, maar particulier kapitaal beschikbaar zou worden gesteld. *(NRC)*

PRINS CHARLES LID HOGERHUIS

Met een korte plechtigheid is prins Charles op 11 febr. geïnstalleerd als lid van het Hogerhuis. Het was de tweede maal in honderd jaar dat een prins van Wales de hem toebehorende zetel bezette. In 1918 nam de tegenwoordige Hertog van Windsor zitting in het Hogerhuis als prins van Wales.
De bekendste kroonprins was de latere koning Edward VII, die eerst laat op de troon kwam en als lid van van het Hogerhuis meerdere malen aan het debat deelnam. Prins Charles, die in juni in Cambridge hoopt af te studeren, zal overeenkomstig de familietraditie in september 1971 tot de Britse marine toetreden en dan drie à vijf jaar in dienst blijven.
De prins zal in Dartmouth, het marine-opleidingscentrum zijn scholing ontvangen.
De marinetraditie bestaat aan beide kanten van prins Charles' ouders.
Zijn grootvader en overgrootvader van moederszijde de koningen George VI en George W waren allebei, voordat zij tot troonopvolger werden voorbestemd, zeeofficieren, terwijl aan zijn vaders kant er lord Mountbatten en diens vader prins Louis of Battenberg zijn. Beiden waren chef van de marinestaf. *(The Times,* NRC)

DEFENSIEWITBOEK

In het op 19 febr. gepubliceerde defensiewitboek is voor de defensiebegroting totaal £ 2280 mln uitgetrokken tegen £ 2266 mln in het begrotingsjaar 1969-70. Het verschil met het begrotingscijfer van vorig jaar is dus niet zo groot maar, dit cijfer zal nog wel aanzienlijk stijgen omdat geen rekening is gehouden met soldij- en salarisverhoging.
Het witboek begint met de verklaring dat de eerste militaire mogendheid in West-Europa, Groot-Brittannië is.

De verdediging van Europa is, aldus het witboek, het voornaamste doel van de Britse strijdkrachten. Hoewel er geen enkele aanwijzing bestaat, dat de landen van het Warschau-pact op het ogenblik een aanval op West-Europa zouden willen ondernemen, moeten de NAVO-landen niets nalaten om hun militaire kracht te versterken. ,,De komende tien jaren zullen waarschijnlijk veranderingen in de internationale toestand brengen, die zullen leiden tot een sterkere Europese samenwerking op het gebied van defensie. De Britse bijdrage tot deze samenwerking zal de politieke en economische eenheid van West-Europa verstevigen".
Ten aanzien van de NAVO merkt het witboek op, dat de in dec. 1967 door de NAVO-ministerraad aangenomen strategie van ,,een vooruitgeschoven defensie en een afgewogen serie passende reacties" de beste waarborg vormt voor de veiligheid van Europa. ,,Ondanks een vermindering van onze defensie-uitgaven, die door de economische toestand nodig was geworden, zijn wij toch in staat geweest onze bijdrage aan de verdediging van Europa te vergroten".
Het terugtrekken van de Britse troepen uit Maleisië en Singapore verloopt volgens plan en zal volgens dit schema tegen het einde van volgend jaar voltooid zijn. Tegen die tijd zullen ook de Britse bases aan de Perzische golf zijn opgeheven.

Het witboek geeft de volgende cijfers over de sterkte van de Britse strijdkrachten:

in het Verenigd Koninkrijk 259.700 man, in West-Europa 60.200, in het gebied van de Middellandse Zee 18.400, in het Midden- en Verre-Oosten 51.300 en elders 7000 man.
Het witboek wijst erop, dat de Russische macht in de Middellandse Zee steeds meer in omvang toeneemt, in het bijzonder ten zuiden van het gebied waar de marine-eenheden van de NAVO opereren.

De sterkte van de legers van het Warschau-pact wordt geschat op

meer dan drie miljoen man, die van de marine op 500.000 en van de luchtmacht op meer dan een miljoen. In Tsjecho-Slowakije is nog een aanzienlijke Russische troepenmacht gelegerd. De Sowjetrussische strijdkrachten in de Oosteuropese landen beschikken op het ogenblik volgens het witboek over 30 divisies en 1900 tactische vliegtuigen. De Sowjetrussisclie vloot in het westen heeft 250 onderzeeërs, waaronder verscheidene die door kernenergie worden voortbewogen, ca. 400 verkennings- en aanvalsvliegtuigen en 90 oppervlakteschepen.

Het witboek kondigt verder enkele administratieve wijzigingen aan, Zo zullen de afzonderlijke staatssecretarissen voor de drie onderdelen vervangen worden voor één of meerdere staatssecretarissen voor de gehele strijdmacht en zal het hoofd van de chefs van staven grotere bevoegdheid krijgen.

De samenwerking met Frankrijk en West-Duitsland voor de bouw van wapens en vliegtuigen zal worden voortgezet.

Debat Lagerhuis

Op 4 en 5 maart werd het witboek in het Lagerhuis besproken en met 251 tegen 230 strmmen goedgekeurd. Een motie van de Conservatieve oppositie, waarin de regering een verzwakking van de defensie werd verweten, werd door het parlement verworpen. Het debat eindigde in een langdurig tumult toen minister van defensie Healy de conservatieven herhaaldelijk voorhield, dat hun politiek de herinvoering van de dienstplicht zou betekenen. De Conservatieven verweten de minister dat hij uit deze beschuldiging verkiezingsmunt wilde slaan.

Het debat concentreerde zich op twee punten: het regeringsbesluit zich militair uit de gebieden ten oosten van Suez terug te trekken en de nucleaire strategie van de NAVO.
De conservatieve voorstellen voor een Britse bijdrage tot een vijfmogendhedenstrijdmacht in het Verre Oosten en in de gebieden oostelijk van Suez werden door de regeringspartij met verwijzing naar de Europese belangen van Engeland van de hand gewezen.

Minister Healy verzekerde opnieuw, dat tot het inzetten van tactische kernwapens alleen door de Amerikaanse president en de Britse minister-president kan worden besloten dat voor een dergelijk bevel overleg tussen de regeringsleiders van de landen die deze wapens bezitten is voorgeschreven.
Bijna veertig Labour-parlementsleden onthielden zich van steun aan de defensie-politiek van hun regering. Dit deed de meerderheid van Labour slinken tot 21 toen het tot een stemming kwam over een conservatieve motie van afkeuring. Deze werd met 251 tegen 230 stemmen verworpen. De linkse afgevaardigden rebelleerden uit protest tegen de steun van de Labourregering aan de politieke beleidslijnen van de NAVO ten aanzien van het gebruik van tactische kernwapens. *(NRC,* The Tzmes, *Financial Times)*

OESO-RAPPORT

Volgens een half december uitgebracht OESO-rapport zijn de vooruitzichten voor de Britse economie gunstig.
Na de teleurstellende resultaten die de betalingsbalans in 1968 te zien gaf is er sprake van een totale ommekeer in de economische en financiële positie van Engeland. De deskundigen van OESO hebben de indruk dat men de binnenlandse Britse vraag thans beter in de hand heeft. Volgens het rapport zal de Britse uitvoer, zelfs als de groei van de wereldhandel in 1970 aanzienlijk zou worden vertraagd, in de eerste zes maanden van 1970 in bevredigende mate toenemen omdat men in de laatste maanden zeer veel orders heeft ontvangen.
Ook als de invoer zal toenemen zal de betalingsbalans waarschijnlijk een verdere verbetering te zien geven. Het Britse economische beleid dient in de eerste plaats gericht te zijn op consolidering van de huidige gunstige tendensen, aldus de deskundigen van de OESO. Volgens hen kan de lopende rekening van de Britse betalingsbalans, als het tegenwoordige economische beleid wordt gehandhaafd, in 1970 worden afgesloten met een klein overschot. *(NRC)*

HANDELSBALANS 1969

Engeland heeft in dec. 1969 voor £ 618 mln (f.o.b.) uitgevoerd tegen in nov. voor £ 624 mln (herzien). De invoer bedroeg £ 700 mln (c.i.f.) tegen £ 689 mln (herzien), en de heruitvoer £ 21 mln tegen £ 22 mln. Bij de invoer zijn Amerikaanse militaire vliegtuigen buiten beschouwing gelaten.
Rekening houdend met inkomsten uit verzekeringen en dienstverleningen is de Britse handelsbalans over dec. in evenwicht geweest. In nov. was er een overschot van £ 14 mln (herzien).
Het Britse ministerie van handel heeft voorts meegedeeld dat in het vierde kwartaal van het afgelopen jaar een overschot van £ 7 mln per maand is ontstaan vergeleken met een overschot van £ 11 mln per maand in het derde kwartaal. In het vierde kwartaal bedroeg de uitvoer gemiddeld £ 621 mln per maand tegen in het derde kwartaal £ 610 mln. De invoer bedroeg in het vierde kwartaal gemiddeld £ 693 mln en in het derde kwartaal £ 680 mln. In het afgelopen jaar is de uitvoer van Engeland met veertien procent in waarde gestegen en de invoer met vijf procent. Het overschot op dc balans van de onzichtbare handel bedroeg verleden jaar ongeveer £ 40 mln per maand. Volgens het mi-

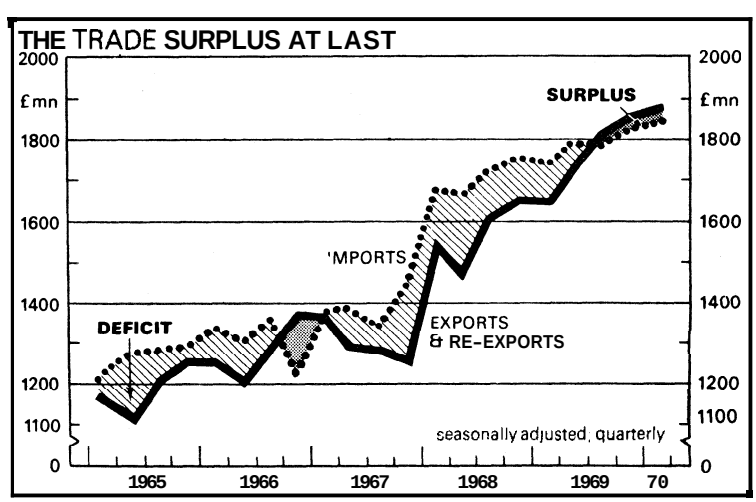

(The Economist)

nisterie blijkt uit de cijfers voor de tweede helft van het jaar dat de uitvoer goed blijft lopen. Er is een toeneming van de invoer geconstateerd, die voor een deel kan worden herleid tot hogere prijzen van de ingevoerde produkten.
De handeisbalaris over de tweede helft van 1969 wijst een klein overschot aan. Op de lopende rekening van de betalingsbalans handhaafde zich een aanzienlijk overschot.
(NRC)

UITVOER DEVIEZEN VERLICHT

Op 1 jan. heeft minister van financiën Jenkins meegedeeld dat de limiet van £ 50 aan vreemde valuta die de Britse toeristen per jaar buiten het sterling yebied mochten uitgeven, opgeheven is,
Britse reizigers kunnen thans £ 300 aan vreemde valuta en £ 25 in sterling meenemen en voor het aantal reizen is er geen limiet. Er zal echter wel in het paspoort door de banken aantekening moeten worden gedaan van de opgenomen bedragen.
Zakenlieden kunnen voorts tot een maximum van £ 2000, voor verdere verblijfskosten, bovendien £ 40 per dag aan vreemde valuta ontvangen.
Het maximum voor contante giften aan niet-ingezetenen wordt van £ 50 tot £ 300 per jaar verhoogd.
Voor reisdoeleinden verkregen valuta mag echter niet voor aankoop van aandelen, land of onroerende goederen in het buitenland worden aangewend.
De limiet van £ 50 per jaar stamde uit juli 1966; zij was een onderdeel van het toen overhaast samengesteld en plotseling aangekondigd pakket maatregelen om aan de in de voorzomer (na Wilsons fenomenaal stembussucces op 31 maart) begonnen nieuwe economische crisis het hoofd te bieden (pag. 465/1-'66)
(NRC)

DISCONTO VERLAAGD

De Bank van Engeland heeft het officiële disconto, dat sedert febr. 1969 op 8% heeft gestaan, op 5 mrt. verlaagd tot 7½%.
Deze verlaging wordt gezien als een blijk van vertrouwen in de Britse economische toestand.
(Vor. ber. pag. 190/3-1969)

BEGROTING 1970 INGEDIEND

Op 14 april heeft de minister van financiën Roy Jenkins zijn begroting ingediend. Hij sprak van krachtige resultaten in de economie van het land en stelde voor dat te vieren. De minister verklaarde in heit Lagerhuis dat de omstandigheden gunstiger zijn dam die van zijn vorige begrotingstoespraken, maar hij gaf de waarschuwing dat de nu minder lastige maar in sommige opzichten ingewikkelder — taak is ,,de krachtige positie die wij hebben ingenomen te behouden en de economie te leiden naar gestadig toenemende groei... De betalingsbalans is sterk verbeterd en is nu een van de krachtigste ter wereld. De behoefte om te lenen van vorige jaren heeft plaats gemaakt voor een overschot van ongeveer £ 600 mln ia heit afgelopen begrotingsjaar. Voor 1969-1970 ,,is het onwaarschijnlijk dat het voordelig saldo minder dan £ 550 mln zal bedragen t; het zal waarschijnlijk aanzienlijk groter zijn ", zo merkhij op.

De minister wees op de snelle vooruitgang die heit land heeft geboekt met het terugbetalen van internationale schulden, waardoor die schuldenlast in vijftien maanden tijd is verminderd van £ 2354 mln tot £ 525 mln. Op leningen van het Internationale Monetaire Fonds (IMF), centrale banken en andere internationale instellingen, zoals de Bank voor Internationale Betalingen (BIB), die sedert 1964 zijn verkregen, staat thans nog ongeveer £ 300 mln uit. Met ingang van 1 mei wordt het verpilichte invoerdeposito, dat indertijd is ingevoerd om de import te verminderen en aldus de handelsbalans en vervolgens de betalingsbalans te verbeteren, verlaagd van 40% tot 30%.

In zijn toespraak tot het Lagerhuis deelde minister Jenkins van financiën mede dat de binnenlandse kredietverlening in Groot-Brittannië in 1969 met £ 200 mln is verminderd, terwijl er in het voorgaande jaar nog een expansie van £ 1900 mln was. In het begrotingsjaar 1969-1970 zal de inkrimping van de binnenlandse kredietverlening groter blijken dan in het kalenderjaar 1969.

In de afgelopen twee jaar moesten zowel de particuliere bestedingen als de overheidsuitgaven kleiner worden gehouden dan een redelijk groeitempo op lange termijn, opdat de regering de betalingsbalans zou kunnen verbeteren. Er is nu echter geen reden, zo zei Jenkins, waarom zij niet ongeveer in overeenstemming met de groei van het nationale produkt als geheel zouden meegaan. De minister zei van plsn te zijn de economie een bescheiden stimulans te geven en maatregelen van beperkte monetaire verruiming voor te stellen, gepaard gaande aan fiscale wijzigingen die de schatkist in een vol jaar aanzienlijk meer dan £ 200 mln zullen kosten.

Volgens een raming van minister Jenkins heeft de Britse economische groei in het begrotingsjaar 1969-'70 3%% bedragen. Hij zei de economische ontwikkeling in de eerste plaats te willen stimuleren door een verlaging van heit bankdisconto van 7½ tot 7%. Er komt geen verlaging van invoerrechten, accijnzen en omzetbelasting. Ook de selectieve werkgelegenheidsbelasting (dat is een belasting die de werkgevers in Engeland betalen naar rato van het aantal personeelsleden) wordt gehandhaafd.

Industriële investeringen worden verder aangemoedigd door de verdubbeling van de toegestane aftrek van 15 tot 30% voor een tweejarige periode. (40% in de z.g. ,,ontwikkelingsgebieden" en in Noord-Ierland.)

Belastingverlaging

Naast een aantal kleinere belastingwijzigingen (waaronder een afschaffing van het zegelrecht van twee penny's op cheques en kwitanties wanneer op 15 febr. 1971 de decimalisatie zal worden ingevoerd teneinde, zoals beloofd, geen afronding naar boven te doen plaatsvinden) legde Jenkins het zwaartepunt van zijn wijzigingen welbewust op het terrein van de directe belastingen.
Hij liet alle tarieven van de indirecte belastingen ongemoeid en zag welbewust af van alle mogelijke combinaties om grotere verlagingen van directe belastingen te koppelen aan verhogingen van de indirecte belastingen. Hij wilde, zoals hij zei, in zijn begroting alles vermijden wat tot prijsstijging zou kunnen leiden.
Hoofdzakelijk met het doel de kostbare heffingskosten te verlagen wordt het aanvangspunt van de ,,surtax" verhoogd van inkomens van £ 2000 tot inkomens van £ 2500 per jaar, wat de schatkist £ 5 mln zal kosten.
Jenkins legde het zwaartepunt van zijn wijzigingen op een verlaging van de inkomstenbelasting en niet, zoals verwacht was, op een combinatie van verlaging van het standaardtarief met een zekere verlaging van de persoonlijke aftrek. Die verlaging geschiedt echter uitsluitend door een radicale verhoging van de bedragen die van het bruto inkomen mogen worden afgetrokken voordat dit belast wordt.
Voor de ongetrouwde man of vrouw gaat dit bedrag met £ 70 tot £ 325 omhoog. Voor gehuwden met £ 90 tot £ 465.
Tegelijkertijd verdwijnen echter de lagere aanvangstarieven, waardoor iedereen die thans binnen de inkomstenbelasting valt, meteen het standaardtarief van 8 sh. 3 d. per pond zal gaan betalen (of 41,25%). In de praktijk betekent dit dat iemand die inkomstenbelasting gaat betalen onmiddellijk een tarief van 32% betaalt.
Op papier lijkt dit op het eerste gezicht een kolossale concessie. Bijna twee mil-

joen mensen die anders inkomstenbelasting zouden hebben betaald. vallen er thans buiten (700 000 ongehuwde personen, omstreeks 800 000 werkende vrouwen en meer dan 400 000 gehuwden)
Niet minder dan elf miljoen getrouwde belastingbetalers zullen, ook wanneer zij geen kinderen hebben, er allemaal 7 pond 17 sh en 6 d beter aan toe zijn Dat wil zeggen als zij thans het standaardtariel betalen
Maar de concessie houdt voor ongetrouwde belastingbetalers op betekenis te hebben zo gauw als zij meer dan 660 pond per jaar verdienen (en dat is heel wat minder dan het gemiddelde industriele loon)

Minister Jenkins verwacht dat de centrale overheid dit jaar een overschot van £ 619 mln zal hebben. De overheidssector als geheel zal volgens zijn schatting £ 250 mln overhouden. De minister liet in zijn toespraak in het Lagerhuis de waarschuwing horen dat er een ernstige inflatie kan ontstaan als de neiging tot verhoging van de lonen zo sterk blijft als zij nu is. Dat is de voornaamste reden waarom hij de economische groei niet sterker aanmoedigen wil. *(The Times,* NRC, *Reuter)*

TUSSENTIJDSE EN STREEKVERKIEZINGEN

In een op 4 dec. 1969 gehouden tussentijdse verkiezing in Wellingborough, een kiesdistrict ten noordoosten van Northampton, hebben de Conservatieven de zetel die tot nog toe door Labour bezet werd, gewonnen. De Conservatieve kandidaat Peter Fry behaalde 22.548 stemmen, de Labourkandidaat kreeg 16.499 stemmen.
In een eveneens op 4 dec. gehouden tussentijdse verkiezing in Louth (Lincolnshire) bleef de zetel voos de Conservatieven behouden.
De zetel van het kiesdistrict Bridgwater in Somerset bleef bij de tussentijdse verkiezing op 12 maart behouden voor de Conservatieven.
De Conservatieve kandidaat Tom King wist de meerderheid die zijn voorganger, wijlen sir Gerald Wills, bij de laatste algemene verkiezingen behaalde, meer dan te verdriedubbelen: de Conservatieve meerderheid steeg van 2986 tot 10915 stemmen.
In de op 19 maart gehouden tussentijdse verkiezing in Zuid-Ayrshire wist Labour de zetel te behouden. De Labourkandidaat behaalde 20.664 stemmen, de Conservatieve 9778 en de Schotse nationalist 7785 stemmen. De Labourmeerderheid bedroeg 10.886 stemmen en er kwamen meer kiezers op (76,3%) dan bij de laatste algemene verkiezingen (75,1%) een voor tussentijdse verkiezingen ongewoon verschijnsel.
In de week van 6 tot 12 april vonden de verkiezingen voor de 59 graafschapsraden plaats. Het overgrote deel van de raden is conservatief en zulks temeer na de Conservatieve „landslide" van 1967 (pag. 315/2-'67). Tekenend is dat de Labour partij voor de 3312 zetels slechts 1618 kandidaten in heit veld kon brengen. 901 Conservatieve kandidaten waren reeds automatisch gekozen omdat er geen tegenkandidaten waren.
Het algemene resultaat van de verkiezingen was dat het Labour niet gelukt is de sterke Conservatieve meerderheid te doorbreken.
Het gelukte Labour alleen de meerderheid te verwerven in de 12 binnengemeenten van de voormalige graafschapcraad die nu opgenomen is in de Greater London Council. Dit is in zoverre van belang dat Labour hierdoor het onderwijs in dit gebied kan beïnvloeden, daar deze gemeenten een zelfstandige onderwijsautoriteit vormen.
In het Greater London Council zelf bleven de Conservatieven echter sterk in het zadel, hoewel er een verschuiving ten gunste van Labour was. De zetelverdeling is 65 Conservatieven tegen 35 Labourzetels. *(The Times, NRC)*

ZWEDEN

RAPPORT OESO

De organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (OESO) schrijft in een rapport over Zweden, dat het land in 1970 moet streven naar een aanzienlijke verbetering van de betalingsbalanspositie. De OESO is van mening dat de antwikkeling van de Zweedse betalingsbalans de laatste tijd teleurstellend is geweest. De organisatie voegt hieraan toe dat de buitenlandse vraag naar Zweedse goederen waarschijnlijk groot zal blijven. Het tekort op de handelsbalans kan dit jaar worden teruggebracht tot $ 99 mln. Volgens de OESO maakt het Zweedse regeringsprogramma om de ontwikkelingshulp de komende vijf jaar met jaarlijks 25% uit te breiden het noodzakelijk dat de verbetering van de handelsbalans aanzienlijk groter is dan de 0,1% (van de totale produktie) per jaar in de periode 1962-1970. De grootste belemmering voor vermindering van het tekort op de Zweedse betalingsbalans zijn het tekort aan arbeidskrachten en de snelgroeiende binnenlandse vraag naar produkten dia anders uitgevoerd hadden kunnen worden. De Zweedse regering kan verbetering brengen in de betalingsbalanspositie door de toeneming van de binnenlandse vraag in de hand te houden en door te trachten een meer stabiele verhouding te vinden tussen arbeidskosten, produktiviteit en prijzen, aldus het OESO-rapport. (Reuter)

MIDDEN-OOSTEN

IRAK

AKKOORD MET KOERDEN. NIEUWE REGERING

De in jan. begonnen onderhandelingen tussen de Iraakse regering en de Koerden (pag. 109/2) hebben op 11 maart tot een akkoord geleid.
Een van de laatste omstreden kwesties zou volgens persberichten geweest zijn de status van het oliegebied van Kirkoek. Volgens de Koerdische onderhandelaars zouden de grenzen van het autonome Koerdengebied duidelijk omschreven moeten worden en moest het gebied van Kirkoek daarvan deel uitmaken omdat het overwegend Koerdisch zou zijn. De regering was daarentegen van mening dat de bevolking van het betrokken gebied voor tweederde uit Arabieren en Turkomanen bestond.
Het op 11 maart gesloten vredesverdrag, dat zowel het vredesplan van Al-Bazzaz uit 1966 (pag. 443/3-1966) als de regeringsplannen van okt. 1969 (pag. 109/1) omvatte, bestond uit de volgende 15 punten:

1) De voorlopige grondwet (pag. 106/3) zal worden geamendeerd. erkenning van het bestaan van twee nationaliteiten in Irak — Arabisch en Koerdisch — en van het recht van de Koerden op autonomie binnen de republiek Irak.

2) De vice-president van de republiek zal een Koerd zijn

3) De Koerden zullen vertegenwoordigd zijn in het parlement, de regering, de openbare diensten en het leger in evenredigheid met hun aantal.

4) In afwachting van de verkiezing van een nieuw parlement zullen de Koerden afgevaardigden zenden naar de revolutionaire raad

5) De departementen Soeleimaniyeh, Erbil en Dehok en het Koerdische deel van het departement Kirkoek zullen een verenigd autonoom gebied vormen; de grenzen ervan zullen worden vastgesteld door een overeenkomst tussen Koerdische leiders en een commissie die zal worden benoemd om de uitvoering van het akkoord te controleren en de bestuurseenheden in de overwegend Koerdische districten in te stellen op zodanige wijze dat deze de uitoefening door de Koerden van hun autonomie garanderen In afwachting van de vorming van dit gebied zullen Koerdische gouverneurs, politiechefs en rechters in alle bestaande Koerdische provincies worden benoemd

6) De olieproduktie zal onder de verantwoordelijkheid van de centrale regering alleen blijven vallen

7) Het Koerdisch zal met het Arabisch de officiele taal zijn in de overwegend Koerdische gebieden Koerdische studenten zullen een evenredig deel van de zetels in universiteiten, colleges en militaire academies krijgen

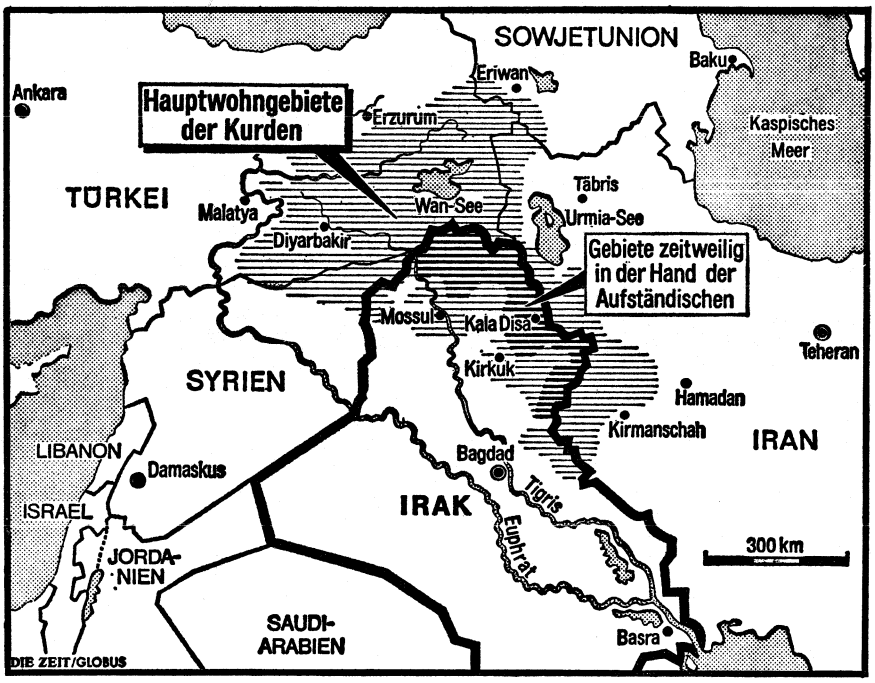

De Koerden, een volk van ca. l5 mln mensen, wonen verspreid over vijf landen: Irak 3 mln, Turkije 6 mln, Syrië 0,5 mln, Perzië 5 mln en de SU ca. 60.000. (Die Zeit)

8) Het Koerdisch zal aan alle scholen in Koerdische gebieden onderwezen worden, te Soeleimaniyeh zal een universiteit worden gevestigd

9) Boeken, een krant en een tijdschrift zullen in het Koerdisch worden uitgegeven, en er zal een Koerdische televisiestichting worden opgericht

10) Een amnestie zal worden afgekondigd voor alle Koerden — militairen en burgers — die aan de rebellie hebben deelgenomen

11) Vroegere Koerdische regeringsambtenaren en leden van het leger zullen in staat worden gesteld hun voormalige posities weer in te nemen

12) Ontheemden en vluchtelingen zullen naar hun huizen terug mogen keren, en de behoeftigen onder hen zullen regeringssubsidie ontvangen

13) De Koerden zullen voor hun verliezen tijdens de gevechten worden schadeloos gesteld, alle achterstallige landbouwheffingen, die de Koerden sinds het begin van de gevechten in 1961 hadden geweigerd te voldoen, zullen worden kwijtgescholden

14) De Koerdische feestdag, de Nawrouz, wordt een nationale feestdag

15) De zware wapen.: en de door de Koerden beheerste radiozender zullen niet aan de autoriteiten worden overgedragen vóór de uitvoering van het akkoord zijn slotfase heeft bereikt

Volgens Le Monde (14-3) bevatte het akkoord nog een aantal geheime clausules Deze zouden om inhouden dat een strijdmacht van 10 000 Koerden de wapens zou behouden en als een soort Nationale Garde met de verdediging van de grens zou worden belast, dat de Koerdische divisie van het leger, de ,,ruiters van Saladin" die aan de operaties tegen de rebellen had deelgenomen, zou worden ontbonden, en dat de dissidente vleugel van de Democratische Partij van Koerdistan (KDP) o l v. Jalal Talabani en Ibrahim Ahmed zou worden ontbonden. (Zie ook pag. 109/3).

De Koerdenleider Moellah Moestafa Barzani verklaarde op 11 maart in een radioboodschap dat de KDP nauw met de regering zal samenwerken om het akkoord naar letter en geest uit te voeren. Het Koerdische volk steunde de rechtvaardige strijd die de Arabische natie tegen haar vijanden voert, in het bijzonder in de huidige delicate fase waarin zij haar volledig vermogen moet mobiliseren om in een zware striid haar legitieme doelen te bereiken. Op 14 maart zei Barzani dat het separatisme niet een doelstelling van de KDP was: ,,Wij trachten ernstig het Iraakse volk te helpen. De Arabieren en wij Koerden zijn broeders in dit dure vaderland en wij zullen de territoriale eenheid van Irak met ons bloed en ons leger verdedigen
De Koerden zullen de verworvenheden van de revolutie van 17 juli 1968 verdedigen, omdat zij loyale patriotten zijn en aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het Iraakse volk bij willen dragen". Het essentiële doel van de samenwerking tussen de KDP en de Baath-partij was het vaderland te dienen. Het op 21 jan. ontdekte reactionaire komplot (pag. 107/2) had ten doel de belangen van het Iraakse volk te schaden en de vreedzame oplossing van het Koerdenvraagstuk te belemmeren. Met het oog op de gewapende strijd van de Arabieren in Palestina stelde Barzani vast dat de Koerden broeders waren van het Arabische volk, dat strijdt voor de bevrijding van zijn vaderland en voor de herwinning van zijn rechten.

Nieuwe regering

Op 29 maart reorganiseerde president Ahmed Hassan al-Bakr het kabinet in overeenstemming met het akkoord van 11 maart.
Vier Arabische ministers werden op hun verzoek van hun ambt ontheven: de staatsministers Mohammed al-Karbouli en Taha Mohieddin;

DE KOERDEN EN BARZANI

16 dec. 1926 - De Koerden in het gebied van Mosoel worden definitief Irakezen, hoewel in het Verdrag van Sèvres (1920) het recht van de Koerden op net vormen van een onafhankelijke natie was erkend.

1931 - Iraakse Koerden in opstand o.l.v. Ahmed Barzani, de broer van Moellah Moestafa Barzani. De rebellie werd onderdrukt en de familie Barzani werd verbannen naar een andere streek in Irak.

1943 - Moestafa keert naar zijn geboorteplaats terug. voert strijd met de regeringstroepen en aanvaardt een compromis met premier Noeri Said.

11 jan. 1946 - Perzische Koerden o.l.v. Ghazi Mohammed roepen te Mahabad de Koerdische republiek uit, met steun van Iraakse Koerden o.l.v. Barzani.

1947 - Barzani ontkomt na het uiteenvallen van de republiek naar de SU, waar Stalin hem benoemt tot maarschalk van het Rode Leger, wat hem de bijnaam ,,rode Moellah" bezorgt.

14 juli 1958 - Revolutie in Irak. Kassem geeft Barzani verlof naar Irak terug te 'keren.

8 juni 1961 - Koerden komen in opstand tegen Kassem.

8 febr. 1963 - Generaal Abdel Salam Aref werpt bewind-Kassem omver. Koerden zeggen omwenteling steun toe.

11 maart 1963 - Nieuwe bewind erkent nationale rechten van Koerden op basis van decentralisatie.

10 juni 1963 - De regering besluit strijd tegen de Koerden te hervatten.

10 febr. 1964 - Wapenstilstand.

28 febr. 1965 - Wapenstilstand verbroken. Strijd hervat.

29 juni 1966 - De 12 punten van premier Abdel Rahman Bazzaz, na mislukt winteroffensief Iraakse leger.

4 juli 1966 - Wapenstilstand.

3 aug. 1968 - 17 dagen na de omverwerping van het bewind van generaal Abdel Rahman Aref zegt het nieuwe Baathbewind toe het akkoord van 29 juni 1966 uit te voeren.

3 jan. 1969 - Hervatting militaire operaties tegen Koerden.

10 okt. 1969 - Regering neemt maatregelen ten gunste van Koerden.

26 jan. 1970 - Algemene amnestie voor Koerden afgekondigd. (Le Monde 13-3 e.a.)

de minister voor jeugdzaken Chafik Kamali en de minister voor gemeentezaken Ghaeb Mawloud Moukhless.
Vijf Koerden werden benoemd: Ihsan Chirzade (gemeente- en plattelandszaken)*, Mohammed Mahmoud (wederopbouw Noorden), Nouri Chawiche (openbare werken en huisvesting), Saleh al-Yousifi (staatsminister) en Nafiz Jalal (landbouw).
Tevens werden drie leden van de Revolutonaire raad in het kabinet opgenomen. kapitein Taher al-Jazrawi, de voorzitter van de speciale rechtbank (pag. 107/2), als minister van industrie; Moestafa al-Hadith1 als minister van arbeid en sociale zaken en Saleh Omar al-Ali als minister van cultuur en voorlichting.
Op 3 april werden generaal Hardan al-Takriti (minister van defensie) en generaal Saleh Mahdi el Ammache (minister van binnenlandse zaken) tot vice-presidenten benoemd.
Hun portefeuilles werden overgenomen door twee andere leden van de revolutionaire raad: generaal Hamad Chehab (defensie) en generaal Saadoun Ghaidan (binnenlandse zaken). Tot opvolger van generaal Chehab als chef van de generale staf werd benoemd generaal Abdel Jabar Chanchal.
De overige portefeuilles in het kabinet (zie pag. 112/3) zijn als volgt verdeeld:

Premier - gen. Ahmsd Hassan al-Bakr; buitenlandse zaken - Abdel Karim Cheikhaly; justitie - Aziz Sharif; jeugd - Hamed al-Jabbouri; verbindingen - Adnan Ayoeb Sabri; landbouwhervorming - Izzat al-Douri; olie en mineralen - Saadoun Hamidi; hoger onderwijs - mevr. Foead Khalil Ismail; onderwijs - Saad Abdel Baqi; staatsministers - Abdallah Salloum al-Samarai, Khaled Makki al-Hachimi, Ahmed, Abdel Sattar al-Jawari, Rachid al-Rifai. (Le Monde, NZZ, The Times)

(Vor. ber. pag. 108/2)

* Ihsan Chirzade was in juli 1968 tot minister van huisvesting benoemd, doch had met zijn Koerdische collega Mohsen al Bazzari (ontwikkeling Noord-Irak), zijn ambt nooit aanvaard (zie pag 560/2-1968)

TERECHTSTELLING

Op 2 maart is een gewezen politiefunctionaris, die door de speciale rechtbank wegens medeplichtigheid aan de samenzwering van 21 jan. ter dood was veroordeeld, te Bagdad terechtgesteld.
Op 28 febr. had de speciale rechtbank drie personen bij verstek ter dood veroordeeld. Onder hen was ex-premier Abdel Razzak al Nayef, die als verbindingsman tussen de samenzweerders en hun „meesters" van de Perzische regering zou hebben gefungeerd. *(Reuter/AFP)*

(Vor. ber. pag. 107/2)

BAATH KIEST NIEUW INTER-ARABISCH BESTUUR

Tijdens het 10de inter-Arabische congres van de Baath, dat van 17-25 febr. gehouden werd, is een nieuw inter-Arabisch bestuur gekozen. Michel Aflak werd herkozen tot secretaris-generaal. Van Iraakse zijde zijn in het bestuur opgenomen: president Ahmed Hassan al-Bakr, vice-president Saleh Mahdi el Ammache en minister van buitenlandse zaken Abdel Karim Cheikhaly.
De meerderheid van de afgevaardigden was volgens het Libanese dagblad Al Hayat voorstander van een dialoog met de Syrische Baath, in het bijzonder met generaal Hafez Assad, lid van het Syrisch Baathbestuur en minister van defensie.
Het voormalige Syrische staatshoofd, generaal Amin el-Hafez, die sinds de staatsgreep van febr. 1966 in Irak verblijft, werd uit het nieuwe bestuur verwijderd, als bewijs van goede wil van de Iraakse Baath jegens een toenadering tot de Syrische Baath, aldus Al Hayat. *(AFP/* Le Monde **4-3)**

(Vor ber. pag. 209 e.v.-1969)

JORDANIË

BOTSING TUSSEN REGERING EN PALESTIJNSE COMMANDO'S

De betrekkingen tussen de regering van Jordanie en de in dit land gevestigde Palestijnse commando-organisaties zijn de afgelopen jaren steeds met moeilijkheden gepaard gegaan. De Jordaanse regering werd door Israël herhaaldelijk verantwoordelijk gesteld voor de acties van Palestijnse commando-eenheden, die raids vanuit Jordanië ondernamen benevens raketten ell mortieren afschoten over de bestandslijn op doelen in Israël of de door Israël bezette gebieden. Deze raids en beschietingen leidden herhaaldelijk tot scherpe vergeldingsacties van Israël tegen Jordanië, waarbij gebieden getroffen werden tussen de Jordaan in het westen en de spoorlijn Damascus-Amman-Maan in het oosten.
Nadat in nov. 1968 ernstige botsingen tussen leger en commando's door een akkoord tussen koning Hoessein en de drie grootste guerrilla-organisaties waren bijgelegd (pag. 19/2 e.v.-1969), nam de activiteit van de commando's toe. De leden van de guerrilla-organisaties droegen openlijk wapens, ook in de steden, en zij maakten gebruik van niet-geregistreerde voertuigen.
Evenals in Libanon (pag. 673 e.v.-1969 en 190 e.v.) leidde dit eigenmachtig optreden tot een conflict met de regering.

*Regeringsmaatre*gelen

Op 10 febr. 1970 publiceerde de ministerraad, na een zitting die werd bijgewoond door koning Hoessein, kroonprins Hassan, de opperbevelhebber van de strijdkrachten en de directeur-generaal van de openbare veiligheid, een regeling van 12 punten, op de naleving waarvan veiligheidstroepen en leger moesten toezien. De 12 punten hielden in:

1) De Jordaanse burgers worden opgeroepen hun nationale plicht te vervullen.
2) De individuele vrijheid is onaantastbaar.
3) Het is verboden iemand bij de uitoefening van zijn plicht te hinderen.
4) Elke burger moet zijn identiteitskaart bij zich dragen.
5) Het gebruik van vuurwapens is binnen de steden en dorpen verboden.
6) Het dragen van wapens is in de hoofdstad en op openbare plaatsen verboden.
7) Het is verboden explosieven op deze plaatsen of in de hoofdstad op te slaan. Overtreders van dit verbod moeten explosieven binnen twee weken ter controle bij de autoriteiten inleveren
8) Alle transportmiddelen moeten van Jordaanse kentekens zijn voorzien.
9) Alle demonstraties moeten tevoren door de betreffende autoriteiten worden toegestaan.
10) Geen publikaties (kranten, pamfletten) mogen zonder officiele toestemming in omloop worden gebracht.
11) Betogingen en samenkomsten van politieke partijen zijn verboden.
12) Alle kooplieden zijn gehouden hun prijzen te vermelden, niet toegestane prysverhogingen zijn strafbaar

De minister van voorlichting, Salah Aboe Zeid, maakte op 10 febr. bekend dat een „groepering van het Jordaanse volksverzet" was gevormd, die niet onder de door de regering afgekondigde beperking van bewegingsvrijheid viel.
Op 11 febr. verklaarde het opperbevel van deze groepering in een uitzending van radio-Amman dat eind jan. 1970 45.000 burgers als leden van de groepering geregistreerd waren. Hun taak was het de strijdkrachten te ontlasten. De leden waren gewapend en goed uitgerust; zij waren over alle steden en dorpen van Jordanië verdeeld. Het was de plicht van de groepering, wier or-

ganisatie en discipline uitstekend werd genoemd, het vaderland tegen elke vijand te verdedigen. Onder de leden was een groot aantal ervaren officieren en onderoiiicieren.

Koning Hoessein confereerde op 11 febr. met vertegenwoordigers van alle in Jordanië actieve commando-organisaties en stelde hen van de nieuwe regeringsmaatregelen op de hoogte, die volgens AWP een beperking van hun activiteit op Jordaans grondgebied beoogden.

Reactie commando's. Botsingen

Op 11 febr. 's avonds gaven 10 Palestgnse organisaties te Beiroet een manifest uit, waarover zij tijdens een gemeenschappelijke bijeenkomst de dag tevoren overeenstemming hadden bereikt.
De volgende besluiten werden meegedeeld:

1. Afkondiging van de alarmtoestand om tegen elke denkbare maatregel tegen de commando's gewapend te zijn.
2. Verdediging van alle belangrijke bezittingen en woonplaatsen van de Palestijnen.
3. Vorming van een gemeenschappelijk opperbevel van de commando-organisaties, dat zijn zetel zou hebben bij het Strijdcommando van het Palestijnse leger (PASC), om onmiddellijk operaties tegen elke poging ter beperking van de handelingsvrijheid van de commando's te kunnen ondernemen.
4. Gebruik van geweld om de Jordaanse autoriteiten te beletten de door hen afgekondigde maatregelen uit te voeren.
5. Uitnodiging aan de staten hun houding t.a.v. de besluiten van de Jordaanse regering te verduidelijken.
6. Een beroep op het Arabische volk te doen ter toelichting op de achtergronden van het komplot dat een liquidatie van de activiteiten der commando's beoogt.
7. Instructies aan de diverse militaire commando's te verstrekken zich ter beschikking te stellen van het verenigd opperbevel van de commando's bij de PASC

Tot dit Verenigde Commando behoren: Al Fatah, Al Saika, het Democratisch Volksfront (PDF), de Volksbevrijdingskrachten (een commandogroep van de PLO), het Arabische Bevrijdingsfront (door Irak gesteund), de Arabische Palestina-organisatie, het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (Algemeen Commando) en het Palestijnse Volksfront alsmede de Actie-groep voor de Bevrijding van Palestina en het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP), waarvan het Algemeen Commando zich in 1968 afsplitste om ideologische redenen.

Op 10 febr. reeds hadden de commando-organisaties de regeringsmaatregelen een ,,provocatie tot burgeroorlog" genoemd en bevestigd dat zij alle pogingen zouden blijven verwerpen die ,,een liquidatie van de Palestijnse zaak" beoogden. Het ,,Palestijnse verzet" hield de Jordaanse regering verantwoordelijk" voor ,,elke druppel bloed die vergoten wordt door het (Arabische) volk".
Van 10-12 febr. deden zch botsingen voor tussen de guerrillastrijders, die hun wapens in het openbaar bleven dragen, en leden van het Jordaanse leger. Aan beide zijden vielen doden: aan de zijde der commando's naar schatting 30. Volgens persberichten uit Amman werden delen van de hoofdstad en vluchtelingenkampen in de omgeving door de guerrillastrijders beheerst.

Op 12 febr. werd te Amman een bijeenkomst gehouden van vertegenwoordigers van de Palestijnse organisaties en de regering, in aanwezigheid van koning Hoessein. Na afloop daarvan deelde radio-Amman namens de regering mee dat overeengekomen was ,,provocerenden handelingen" van ,,alle partijen" te staken en alle getroffen maatregelen en stappen benevens de oorzaken van de spanning te ,,bevriezen".

De commando-organisaties verlangden op 13 febr. een algehele intrekking van de regeringsmaatregelen.
De koning weet op een persconferentie op 14 febr. de botsingen aan een misverstand. De regeringsmaatregelen hadden niet ten doel gehad ,,de commando's hun wapens te ontnemen, nog minder het Palestijnse verzet te liquideren", maar de regering had ertoe besloten ,,opdat de actie van allen beter gecoördineerd zou zijn". ,,Onder broeders moet geen overwinnaar noch overwonnene zijn", aldus de koning.

In een verklaring op 18 febr. van het Verenigd Opperbevel werd gesproken van gebrek aan discipline binnen de commando-organisaties en werd opgeroepen tot een ,,revolutionaire discipline" van alle commando's.
Op 20 februari patrouilleerden militaire politie van de Palestijnse organisaties en leden van het Jordaanse leger gemeenschappelijk door de straten van Amman.
Dezelfde dag kwamen ca. 200 Bedoeïnensjeiks in de buurt van Amman bijeen om koning Hoessein hun trouw te betuigen. Zij drongen er bij hem op aan met ijzeren vuist op te treden tegen onrustzaaiers. De koning zou de sjeiks volgens AFP op 21 febr. hebben toegezegd aan de ,,anarchie en verwarring" in Jordanië een eind te maken. Hij zou de Palestijnse verzetsbeweging rechtmatig hebben genoemd, maar verlangd hebben dat die haar activiteiten met de Jordaanse regering zou coördineren.

Akkoord

Op 21 en 22 febr. vonden in Amman onderhandelingen plaats tussen enerzijds koning Hoessein en vice-premier Abdel Moneim Rifai en anderzijds Yasser Arafat als leiders van resp. de regering en een delegatie van het Verenigd Opperbevel. Een communiqué sprak van overeenstemming tussen beide partijen over versterking van de nationale eenheid en mobilisatie van de massa, opdat zij naast elkaar kunnen staan verenigd met de dappere Jordaanse strijdkrachten en de strijdende verzetsorganisaties.
Geen bijzonderheden werden be-

Militairen en commando's patrouilleren door Amman.

kendgemaakt. maar naar verluidt zou schriftelijk zijn overeengekomen dat de guerrillastrijders onbelemmerd hun militaire opleiding zouden kunnen voortzetten, hun tucht handhaven en hun acties tegen Israël voorbereiden en uitvoeren. Ook zouden zij hun voertuigen zonder Jordaanse registratie mogen gebruiken, persooniijke bewegingsvrijheid genieten en toestemming hebben wapens en munitie op te slaan. De guerrillastrijders zouden hebben toegezegd de monarchie niet te bestrijden en buiten hun domein de Jordaanse wetten te eerbiedigen. Ook zouden zij afzien van het dragen van wapens binnen de Jordaanse steden, behoudens bij uitoefening van krijgsdienst, maar de uitvoering van deze maatregel en overtreding ervan zouden zij in eigen hand houden.

Op 23 febr. diende de minister van binnenlandse zaken, generaal-majoor Rassoel al-Keilani zijn ontslag in. Geen verklaring hiervoor werd gegeven, maar zijn heengaan zou volgens waarnemers op verzoek van de Palestijnen zijn geschied. Zijn portefeuille werd a.i. overgenomen door minister Moussa Abou Ragheb van gemeente- en plattelandszakeil. Koning Hoessein ontkende op 24 febr. in een interview met The Times dat hij voor de guerrillastrijders was geweken. ,,Het was niet zo zeer geven en nemen, als wel het besef bij alle betrokkenen dat de bestaande situatie in Jordanië niet getolereerd kon worden", aldus de koning.

Dezelfde dag verklaarde Arafat dat de botsingen met het Jordaanse leger een voorbijgaande crisis waren geweest. De betrekkingen tussen de commando's en de Jordaanse autoriteiten waren nu weer normaal. Het akkoord had aan alle moeilijkheden een einde gemaakt. Geruchten over pogingen Hoessein ten val te brengen waren onzin. Al Fatah verklaarde ondubbelzinnig dat zij in de binnenlandse aangelegenheden van geen Arabisch land zou ingrijpen. (Le Monde, Reuter, The Times)

KOMPLOT VERIJDELD

Het ministerie van binnenlandse zaken heeft op 6 okt. 1969 bekendgemaakt dat op 3 okt. een komplot van de Tahrir partij verijdeld was. Deze in de jaren dertig opgerichte islamitische Bevrijdingspartij streeft naar de oprichting van één islamitische staat waarin alle mohammedaanse landen zijn opgenomen. Zij werd in 1957 tegelijk met andere politieke partijen ontbonden in Jordanië en is ook in de andere Arabische landen verboden, omdat zij het bestaan van de Arabische regeringen niet erkent. Zij wordt volgens The Times (6-10-'69) beschouwd als nog fanatieker dan de Mohammedaanse Broederschap. De leider en oprichter van de Tahrir partij, sjeik Takieddin Nabhani, zou met zes anderen reeds in mei het land ontvlucht zijn na ontdekking van een eerder komplot. In de daaropvolgende maanden zouden verscheidene partijleden zijn gearresteerd.

In dec. 1969 werden 14 leden van de Tahrir partij ter dood veroordeeld en 2 tot 15 jaar dwangarbeid. Later werden 9 doodvonnissen in levenslang gewijzigd.

Op 28 maart 1970 werden te Amman i.v.m. deze samenzwering 60 personen tot elk 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld. (AFP, *UPI*)

KONING HOESSEIN I PAKISTAN. PAKISTAANSE TROEPEN IN JORDANIË

Van 15-18 maart heeft koning Hoessein een officieel bezoek aan Pakistan gebracht, waar hij president Yahya Khan om financiële hulp en uitbreiding van de militaire steun verzocht.

Over militaire hulp van Pakistan is officieel niets bekend gemaakt, al verklaarde koning Hoessein: Bij de herovering van de door Israël bezette gebieden ,,hebben wij de steun van onze Pakistaanse broeders, van wie enige nu schouder aan schouder met hun Jordaanse broeders op Jordaanse bodem staan".

Volgens de *NZZ* (19-3) omvat de Pakistaanse militaire hulp: 300 Pakistaanse adviseurs voor de opleiding van de Jordaanse luchtmacht en tankeenheden; 200 Pendsjabi-soldaten voor de bescherming van het koninklijk paleis te Amman; en 300 a 400 Pakistaanse soldaten t.b.v. de Jordaanse luchtafweer met een louter defensieve taak.

Op de heenreis naar Pakistan maakte Hoessein een tussenlanding in Aboe Dhabi, waar over financiële hulp gesproken zou zijn. De koning verbleef op zijn terugreis op 18 maart te Teheran voor overleg niet de sjah. *(UPI)*

VERSTERKING IRAAKSE EN SAOEDI-ARABISCHE TROEPEN. SYRISCHE TROEPEN?

Op 9 april werd te Beiroet vernomen dat het Iraakse troepencontingent van 12.000 man in Noord-Jordanië onlangs is versterkt met ca. 5.000 man.

Naar de commandant van de Saoedi-Arabische troepen in Jordanië, generaal-majoor Mohammed Ben Amer, dezelfde dag meedeelde zullen ook de in Zuid-Jordanië gelegerde Saoedi-Arabische eenheden binnenkort worden versterkt. *(Reuter/DPA)*

Op 2 aug. 1969 was vanuit Beiroet gemeld dat Syrische troepen ter sterkte van een gemotoriseerde brigade een week tevoren in Noord-Jordanië waren aangekomen. (Reuter)

PREMIER TALHOUNI IN WEST-DUITSLAND

Van 25 maart-1 april heeft premier Talhouni een officieel bezoek aan West-Duitsland gebracht. Hij werd o.m. ontvangen door Bondskanselier Brandt. Akkoorden werden getekend i.z. de verlening van een Westduits krediet van 25 mln DM en het openen van een luchtlijn Munchen-Amman. (AP 29-1)

(Vor. ber. pag. 207/1-1967)

VAR

MUTATIES IN REGERING, PARTIJLEIDING EN OPPERBEVEL STRIJDKRACHTEN. SADAT VICE-PRESIDENT. HEYKAL MINISTER VAN VOORLICHTING

Het laatste jaar heeft president Nasser diverse wijzigingen aangebracht in de regering en in de leiding van partij en strijdkrachten.

Op 29 jan. 1969 werd een nationale defensieraad opgericht o.l.v. president Nasser. Deze bestond uit drie leden van het uitvoerend comité van de Arabische Socialistische Unie (Anwar Sadat, Hoessein el Chafei en Ali Sabri), de minister van oorlog, de chef van de generale staf, de ministers van buiten- en binnenlandse zaken en het hoofd van de inlichtingendienst.

President Nasser benoemde op 23 juni 1969 generaal Ali Moestafa Boghdadi tot commandant van de luchtmacht, in plaats van generaal Moestafa Chalabi el-Hinnawi die met pensioen gaat. Tegelijk werd generaal Mohammed Ali Fahmi benoemd tot vice-minister van oorlog voor luchtmachtzaken als opvolger van generaal Hassan Kamel, die eveneens op pensioen werd gesteld.

Op 9 juli 1969 werd Mohammed Helmi Mourad van zijn functie van minister van onderwijs ontheven.
Op 1 sept. 1969 werd de instelling van een hooggerechtshof bekendgemaakt, nadat op 30 aug. Mohammed Abou Nnsseir al.: minister van justitie was vervangen door Moestafa Kamel Ismail.

Tot officieel regeringswoordvoerder werd op 15 sept 1969 benoemd Esmat Abdel Magid. Hij volgde Mohammed Hassan al-Sayyat op, die tot ambassadeur van de VAR bij de VN was benoemd (pag. 639/2-1969).
Op 18 sept. 1969 werden de stafchef van de strijdkrachten en de commandant van de marine vervangen. Generaal Mohammed Ahmed Sadek, sinds 1966 chef van de militaire inlichtingendienst, volgde generaal Ahmed Ismail Ali op als chef van de generale staf van de Egyptische strijdkrachten. (Generaal Ismail Ali vervulde deze functie pas sinds maart 1969, zie pag. 269/3-1969).

Tegelijk werd commandeur Mahmoed Fahmi Abdoel Rahman benoemd tot commandant van de marine als opvolger van schout-bijnacht Foead Mohammed Zaki, die kort na de Zesdaagse oorlog met deze functie belast was. Op 20 sept. werd de minister van binnenlandse zaken, Chaarawi Gomaa, benoemd tot secretaris van het organisatiecomité van de ASU als opvolger van Ali Sabri.

Deze laatste mutaties vonden plaats, terwijl president Nasser onder voortdurende geneeskundige behandeling stond i.v.m. een ernstige griepaanval. Tegelijkertijd deden in Cairo en Beiroet geruchten de ronde dat een staatsgreep van pro-Russische figuren was verijdeld.

Het Libanese blad Al Jarida had op 17 sept. bericht dat er een conflict was ontstaan tussen Nasser en Moskou over de Egyptische bewapening en de behandeling van het conflict in het Midden-Oosten. Er zouden plannen bestaan hebben om Nasser te vervangen door Ali Sabri wanneer de president in de SU zou zijn voor een medische behandeling. (Nasser, die van 26 juli - 17 aug. 1968 in Georgië verbleef voor een behandeling van zijn suikerziekte, zou volgens berichten uit Moskou op 22 sept. naar de SU vertrekken voor een medisch onderzoek en besprekingen met Sowjet-leiders. Op 15 sept. werd echter te Cairo officieel bekendgemaakt dat de president niet van plan was in de naaste toekomst een bezoek aan de SU te brengen.)

Volgens Al Jarida zou Sabri uit de partijleiding zijn gezet na terugkeer van een bezoek aan de SU. Er zou een zuivering onder zijn aanhangers op gang zijn gekomen en hijzelf zou onder huisarrest staan. Dit laatste werd op 18 sept. tegengesproken door de minister van buitenlandse zaken, Riad. (Sabri verbleef van 24 juni - 15 juli in de SU. Bij terugkeer raakte hij volgens kringen in Cairo in moeilijkheden toen zijn gezelschap meer dan 2 000 kilo geschenken uit Moskou buiten de douane om het land had binnengesmokkeld
Sabri had volgens Al Ahram vervolgens de invoerrechten betaald en aangeboden zijn partijfuncties neer te leggen Nasser had dit aanbod niet aanvaard, alleen was Sabri als secretaris van het organisatiecomité vervangen.)
Geruchten als zou president Nasser de SU hebben verzocht haar ambassadeur Serge Winogradow terug te roepen, werden van officiele zijde met klem tegengesproken

Sadat vice-president

President Nasser benoemde op 20 dec. 1969 zijn persoonlijk vertegenwoordiger Anwar Sadat tot vicepresident. Van de oorspronkelijke vijf vice-presidenten was geen meer over; de laatste, Hoessein el Chafei (pag. 238/1-1968) ging hij de reorganisatie van de interne politieke structuur in 1968 (zie pag. 448/3-1968) naar de uitvoerende raad van de ASU over.

Anwar Sadat (52) werd in 1938 officier in het Egyptische leger. In 1952 behoorde hij tot het comité van 12 vrije officieren dat het bewind van koning Faroek omverwierp. Van 1960 tot jan. 1969 was hij voorzitter van de Nationale Vergadering. Voorts was hij redacteur van het dagblad Al Gomhoeria. Hij is lid van het uitvoerend comité van de ASU.

Heykal minister van voorlichting

De hoofdredacteur van Al *Ahram,* Mohammed Heykal, werd op 26 april 1970 door president Nasser tot minister van voorlichting benoemd. Hij blijft president-commissaris van Al Ahram.

Heykal is de opvolger van Mohammed Fayek, die tot staatsminister voor buitenlandse zaken werd benoemd. Nieuwe staatsministers zijn voorts: Sami Charaf, Saad Zayea (gouverneur van Cairo) en Mohammed el-Tahami. Zayed werd tevens benoemd tot assistent van president Nasser voor zaken betreffende de ASU. Mohammed Hafez Ismail werd hoofd van de inlichtingendienst i.p.v. staatsminister Amin Howeidi. Tegelijk werd Ali Sabri voorzitter van de permanente commissie voor buitenlandse zaken van het centrale comité van de ASU.

BESPREKINGEN TE MOSKOU

Een partij- en regeringsdelegatie heeft van 9-12 dec. 1969 Moskou bezocht voor besprekingen met Sowjetrussische leiders, zoals partijleider Brezjnew, premier Kosygin en president Podgorny. De Egyptische delegatie stond onder leiding van Anwar Sadat, persoonlijk vertegenwoordiger van president Nasser en lid van het uitvoerende comité van de SAU. De ministers Fawzi (oorlog) en Riad (buitenlandse zaken) maakten deel van de delegatie uit.

In het na de besprekingen uitgegeven communiqué stond dat de SU en *Xe* VAR ,,het erover eens zijn dat de toestand in het Midden-Oosten met spoed constructieve stappen vereist om de gevolgen van de Israëlische agressie uit de weg te ruimen" ei: dat *de SU* ,,de rechtvaardige zaak *van* de Arabische landen, slachtoffers van agressie, zal blijven steunen en haar pogingen in de VN en elders zal blijven voortzetten t.b.v. een politieke regeling in het Midden-Oosten en voor de uitvoering van de Veiligheidsraadsresolutie van 22 nov. 1967 met al haar bepalingen". Voorts werd gesteld dat de ,,terugtrekking van de Israëlische troepen, uit bezette Arabische gebieden, het uitbannen van de andere consequenties van de israeliscne agressie en ae vestiging van een duurzame vrede, gebaseerd op eerbiediging van de legitieme rechten en belangen van alle Arabische volken" essentieel zijn voor een politieke regeling in het Midden-Oosten. ,,Met voldoening" was ,,de uitgebreide ontwikkeling van algehele vriendschappelijke samenwerking op verschillende terreinen tussen de SU en de VAR" opgemerkt. ,,Praktische stappen om deze algehele samenwerking verder te ontwikkelen" werden overeengekomen.
Premier Kosygin verklaarde tijdens een lunch met de delegatie dat zolang Israëls ,,agressie" voortduurde, de SU zou streven naar ,,actieve maatregelen om de defensiecapaciteit van de VAR en andere Arabische staten te versterken".

NASSER IN MOSKOU?

De Amerikaanse radio- en tv-maatschappij NBC maakte op 29 jan. bekend dat president Nasser de week tevoren drie dagen in Moskou zou hebben doorgebracht om te pleiten voor de levering van Mig-23 straaljagers. De Egyptische ambassade te Moskou noemde dit bericht op 30 jan. ,,volkomen onwaar en ongegrond".

BURGERCOMITC'S VOOR DE STRIJD

Het centrale comité van de ASU heeft op 3 febr. de oprichting van ,,burgercomité's voor de strijd" goedgekeurd. Het doel van de comité's, die uitsluitend uit vrijwilligers zullen bestaan, is de burgerlijke verdediging en het herstel van oorlogsschade.

Op 25 febr. beval president Nasser de oprichting van een hoge raad voor de burgerverdediging o.l.v. vice-president Anwar Sadat.

Het decreet i.z. de vorming van burgercomité's werd op 30 maart afgekondigd.

AMERIKAANSE INTERVENTIE IN CAMBODJA

Het is voortaan onmogelijk een duidelijk onderscheid te maken tussen de conflicten en crises die het Indochinese schiereiland in opschudding brengen, aldus Le Monde (22-23 maart). Toen streden Amerikaanse en Zuidvietnamese troepen tegen Noordvietnamese en Vietcong-eenheden in Zuid-Vietnam, bevonden Vietcong-troepen zich tussen twee vuren aan de Zuidvietnamees-Cambodjaanse grens en vochten Thaise eenheden in Laos, waar Amerikanen luchtacties uitvoerden tegen de Pathet Lao en Noordvietnamezen.

Sindsdien is de toestand in Zuid-Vietnam (zie pag. 298 e.v.) en Laos (pag 302/3) nauwelijks veranderd, maar is Cambodja sinds 29-30 april het strijdtoneel geworden van Noord- en Zuidvietnamezen, Vietcong-strijders en Amerikaanse militairen.

Het nieuwe bewind en prins Sihanoek

Terwijl het afgezette staatshoofd, prins Norodom Sihanoek, sinds 19 maart in Peking verbleef, legde Tsjeng Heng op 21 maart voor het parlement de eed af als president. Op 23 maart maakte het secretariaat van Sihanoek volgens AFP de volgende proclamstie aan het Cambodjaanse volk bekend:

1) Sihanoek ontbindt het kabinet, het parlement en de raad van het koninkrijk wegens ,,hoogverraad";

2) een regering van nationale eenheid zal worden gevormd;

3) in afwachting van de terugkeer van Cambodja tot een normale situatie zal een raadgevende vergadering worden ingesteld;

4) een nationaal bevrijdingsleger zal worden gevormd;

5) de regering van nationale eenheid, de nationale vergadering en het nationale bevrijdingsleger zullen zich verenigen met de volksmassa om samen een verenigd front te vormen dat de naam draagt van nationaal verenigd front van Kamputchi (SULK), dat de bevrijding van het land tot taak heeft alsmede het herstel ervan na de overwinning op ,,de imperialistische vijand en zijn lakeien".

Op 26 maart vonden in Cambodja voor het eerst demonstraties ten gunste van Sihanoek en tegen het nieuwe bewind plaats. ,,Door de Vietcong opgestookte" jongeren verwoesten te Kompong Cham (55 km ten noordoosten van Phnom Penh) openbare gebouwen, aldus een regeringswoordvoerder. Zij zouden zich meester hebben gemaakt van vrachtauto's en in de richting Phnom Penh zijn vertrokken. De volgende dag zouden troepen het vuur geopend hebben op ca 20.000 demonstranten, nadat de massa twee parlementsleden doodgeslagen had. Volgens AP (30-3) kwamen hierbij 29 personen om het leven, latere berachten spraken van 50 doden. Ook op 28 en 29 maart werden nog in tientallen plaatsen pro-Sihanoek demonstraties gemeld, o.a. in Skoun en Takeo.

De regering sloot op 27 maart ivoor drie dagen) de vliegvelden en kondigde een avondklok af voor de hoofdstad. Premier Lon Nol deed 28 maart een beroep op de reservisten om vrijwillig in actieve dienst te gaan.

De *positie van* de Vzetcong *en* Noord-Vietnam

Terwijl onder het bewind van Sihanoek de aanwezigheid, voornamelijk in het oosten, van 40.000 man Noordvietnamezen en Vietcong-troepen ,,getolereerd" werd, welke de aanvoerroutes via Laos en Cambodja naar Zuid-Vietnam beveiligden, en ook een bevoorradingsroute van de Viatcong en de Noordvietnamezen via de haven van Sihanoukville bestond, streefde het nieuwe bewind naar ,,actieve neutraliteit", d.w.z. zij wilde de terugtrekking van de Noordvietnamese en Vietcong-troepen bewerkstelligen. Op 25 maart sloot de regering de haven van Sihanoukville voor alle schepen, die wapens en munitie voor deze troepen aanvoerden.

Dezelfde dag stelde prins Sihanoek aan Noord-Vietnam. het Nationale Bevrijdingsfront, en de Pathet Lao voor een verenigd tront te vormen met het Cambodjaanse volk om tegen de Amerikaanse aanwezigheid op het Indochinese schiereiland te strijden.

Op 29 maart zouden volgens een mededeling van de regering Vistcong-eenheden, die langs de Cambodjaans-Zuidvietnamese grens gelegerd waren, verder in Cambodja doorgedrongen zijn. Zij zouden bewoners van de grensprovincies gedwongen hebben aan demonstraties tegen de regering deel te nemen. Volgens een andere mededeling zouden Vietcong-eenheden, die sinds 28 maart tegen Cambodjaanse regeringstroepen opereerden, tot op 50 km van Phnom Penh opgerukt zijn. Inmiddels voerde het Cambodjaanse leger in het grensgebied met Zuid-Vietnam acties uit tegen Noordvietnamese en Vietcong-eenheden. die soms ssmenvielen met operaties van het Zuidvietnamese leger (zie ook pag. 301).

De regering-Lon Nol formeerde een reservestrijdmacht, riep voorts burger-vrijwilligers van 18-45 jaar op en ontplooide op internationaal terrein initiatieven. Op 30 maart zei premier Lon Nol dat hij de VN zou verzoeken waarnemers naar zijn land te sturen die de gewapende

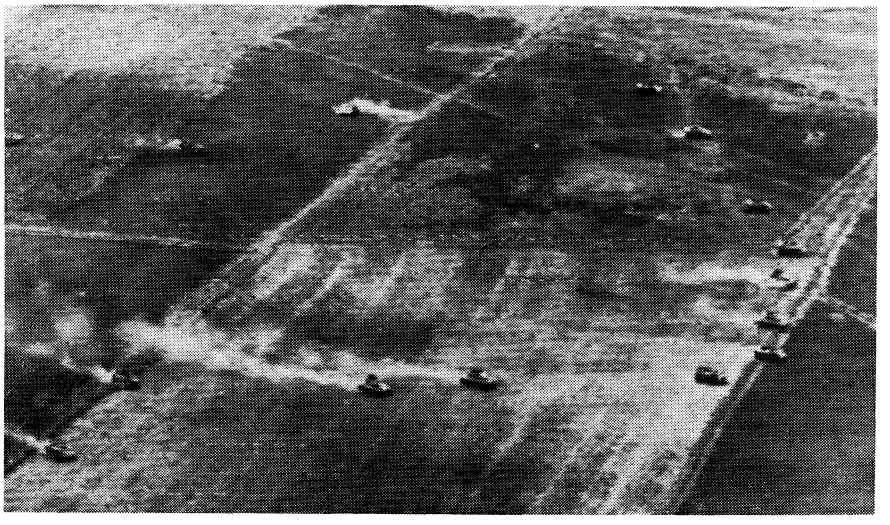

Amerikaanse gepantserde voertuigen trekken Cambodja binnen.

Premier Lon Nol, gevolgd door president Tsjeng Heng en prins Sisowath Sirik Matak.

LON NOL, regeringsleider van Cambodja. Generaal Lon Nol, 56 jaar oud, kreeg zijn militaire opleiding aan de koninklijke militaire academie. In 1952 werd hij door Norodom Sihanoek benoemd tot luitenant-kolonel, verantwoordelijk voor de provincie Battambang, waar opstandelingen o.l.v. de rebel Son Ngoc Thanh actief waren. In 1955 wordt hij — reeds tot generaal bevorderd — benoemd tot opperbevelhebber van het koninklijke leger. Hij sluit zich in dat jaar aan bij de Sangkum-beweging. Op 23 juli 1959 wordt hij minister van defensie van Cambodja in de regering-Sihanoek. In 1963 wordt hij vice-premier en in 1966 premier. In mei 1967 trad hij af om in mei 1968 als derde vice-president van de Raad in het kabinet terug te keren. Op 12 aug. 1969 vormde hij de nieuwe regering die de val van Sihanoek voorbereidde.

communistische inval moesten bevestigen. Hij vroeg Frankrijk hiervoor om diplomatieke steun. De SU en Engeland werd verzocht het herstel van de Internationale Controle Commissie te bevorderen. De premier onderstreepte dat zijn regening pas om buitenlandse wapenhulp ,,aan bevriende mogendheden" zou vragen als alle diplomatieke pogingen de Noordvietnamese en Victcong-eenheden van Cambodjaans grondgebied te verwijderen zouden mislukken. Hij zei ook in geen geval buitenlandse troepenzendingen te zullen vragen, daar dit strijdig zou zijn met de neutraliteit van Cambodja.

Cambodja deed op 30 maart ook een beroep op secreltaris-generaal Oe Thant van de VN om zijn invloed bij Noord-Vietnam en de Vietcong aan te wenden t.b.v. het vertrek van hun troepen uit Cambodja. Deze zegde zulks toe.

Op 31 maart lichtte de Cambodjaanse regering per brief de Veiligheidsraad in over ,,de bezetting door Noordvietnamese en Vietcongtroepen" van dellen van Cambodjaans grondgebied. Overigens werd in persberichten de door de regering gemelde communisitische opmars overdreven geacht; de eenheden zouden ca. 10 km heit land zijn binnengedrongen en zich daar consolideren.

Weil werden op 30 en 31 maart in de provincie Takeo (Zuid-Cambodja) ernstige botsingen gemeld tussen aanhangers van Sihanoek en ordetroepen. Hierbij zouden 160 doden en 151 gewonden zijn gevallen.

Frans voorstel *voor Indo-China-onderhandelingen*

Op 1 april deed de Franse regering een oproep voor het houden van algemene onderhandelingen over Indo-China. Heit voorstel was vervat in een regeringsverklaring die de woordvoerder, staatssecretaris Léo Hamon, na een zitting van de ministerraad aflegde. Verklaard werd o.m.: De Franse regering ,,merkt op dat de jongste gebeurtenissen in Laos en Cambodja de toestand in Indo-China aanzienlijk hebben verslechterd en, zoals zij reeds op 19 maart de vrees had uitgesproken, ertoe hebben bijgedragen het Vietnamese conflict tot het gehele schiereiland uit te breiden. Alle hoop dat Cambodja de status van neutraliteit, welke het door de akkoorden van Genève van 1954 is verleend en welke he4 tot dusver heeft weten te behouden, kan handhaven is zeker niet verloren, evenmin als alke hoap dat Laos op basis van de akkoorden van 1962 de vrede en nationale eenheid in de neutraliteit kan hervinden. Zelfs blijft de hoop bestaan dat het Vietnamese conflict kan worden bijgelegd door een via onderhandelingen bereikte regeling, die het bestaan van een werkelijk onafhankelijk en neutraal Zuid-Vietnam garandeert. Het welslagen van deze politiek impliceert de stopzetting van elke buitenlandse interventie en de eerbiediging van de soevereiniteit en territoriale integriteit van een ieder.

De Franse regering is ervan overtuigd dat de uitbreiding van een oorlog, die dreigt ondeelbaar te worden, slechts kan worden vermeden door onderhandelingen tussen alle belanghebbende partijen, met het oogmerk de basis van een op zichzelf ondeelbare vrede te zoeken en te garanderen.

Alleen zulke onderhandelingen bieden de kans een algemene ,,entente" te bereiken t.b.v. de vestiging in Indo-China van een zone van neutraliteit en vrede. De Franse regering is zelf bereid haar actieve bijdrage daartoe te leveren."

Gevechten. Gewelddaden tegen Vietnamezen

Na vier dagen van bittere gevechten veroverde een eenheid van ,,enkele duizenden" Noordvietnamezen en Vietcong-leden op 1 april een Cambodjaanse legerpost in de provincie Kratie (ca. 130 km ten noordoosten van Phnom Penh). De regeringsstrijdmacht van 100 man, die zeker 30 man verloor, moest zich terugtrekken op de basis Snoul, aldus een regeringscommuniqué.

Inmiddels stelde de regering pogingen in het werk de strijdkrachten te versterken. In de eerste week van april werden de universiteiten gesloten om aan ca. 12.000 jongeren een militaire opleiding te geven, nadat meer dan 5.000 studenten zich bij het leger hadden aangemeld.

Deze en andere maatregelen brachten de troepensterkte van 35.000 op bijna 50.000 man, terwijl de reserve-

strijdmacht reeds 2.800 man sterk was.
Op 5 april begonnen te Phnom Penh door jongeren gehouden betogingen van een week tegen de Vietcong.
In de nacht van 8 op 9 april openden Cambodjaanse troepen een offensief tegen Noordvietnamese en Vietcong-eenheden in de provincie Svay Rieng. Volgens regeringskringen werden 300 Vietcong-strijders gedood, tussen Svay Rieng en Prasot. Rond deze stad betrokken drie Cambodjaanse bataljons stellingen. Alle Cambodjaanse troepen in hel grensgebied met Zuid-Vietnam zouden echter door Noordvietnamese en Vietcong-eenheden zijn verdreven.
Op 10 april kwamen tijdens een vuurgevecht met de Vietcong nabij Prasot ca. 100 burgers, meest vrouwen en kinderen, om het leven, aldus een Cambodjaanse militaire woordvoerder. De omgekomenen waren allen Vietnamese gevangenen die om veiligheidsredenen in een interneringskamp werden vastgehouden. Noord-Vietnam sprak van een „moord" en ook westelijke waarnemers betwijfelden de officiële versie.
Op 9 april trokken de Cambodjaanse troepen in de provincie Svay Rieng zich op een strategische driehoek (Svay Rieng - Prasot - Kompong Chak) terug. Prasot werd op 12 april deels door een Vietcong eenheid bezet en de volgende dag geheel omsingeld. Dezelfde dag kwam Svay Rieng onder vuur te liggen, terwijl duizenden vluchtelingen de stad binnenstroomden. De Vietnamese bevolking - 3.000 à 4.000 mensen - werd verzameld in een school Persberichten spraken van een anti-Vietnamese campagne in Cambodja. Zo werd op 11 april de 120.000 Vietnamese bewoners van Phnom Penh een uitgaansverbod opgelegd, nadat „de subversieve activiteiten" waren toegenomen.
Naast deze administratieve maatregelen kwamen ook berichten over massamoorden. Op 15 april dreven de lijken van honderden doodgeschoten Vietnamezen bij Neak Leung de Mekong af. Volgens een politiefunctionaris betrof het minstens 400. Sommige ervan waren met touwen aan elkaar bevestigd; van enkele waren de handen op de rug gebonden. Volgens een legeru-oordvoerder waren het Vietnamezen die door Cambodjaanse dorpelingen waren doodgeschoten. Volgens sommige waarnemers echter zou het leger zelf de hand in de executie hebben gehad.
De Zuidvietnamese regering bood op 17 april aan alle in Cambodja wonende Vietnamezen te repatrieren. Minister Tran Van Lam zei dat reeds bijna 1.500 Vietnamezen van uit Cambodja naar Zuid-Vietnam waren gevlucht. Het Vaticaan bracht zijn bezorgdheid tot uiting over het lot van de Vietnamese katholieken in Cambodja. (Ca. de helft van de 600.000 leden tellende Vietnamese bevolkingsgroep is rooms-katholiek.) Ook secretris-generaal Oe Thant van de VN sprak zijn ernstige bezordheid uit.
In een interneringskamp te Takeo werden op 17 april volgens verklaringen van ooggetuigen meer dan 100 Vietnamese burgers door Camhodjaanse militairen doodgeschoten.

Inmiddels had premier Lon Nol op 14 april met het oog op de dreigende toestand, die door de aanval van de Vietcong ontstaan was, verklaard alle militaire hulp van welk land ook te zullen accepteren. Diezelfde dag was het Cambodjaanse steunpunt Krek door Vietcongtroepen verwoest Op 15 april werd een communistische aanval op Takeo gemeld. De dag daarop verzocht de Cambodjaanse regering alle in Phnom Penh vertegenwoordigde landen (o.a. de VS) om wapens en militaire uitrusting. Volgens sommige berichten zou een derde deel van Cambodja rechtstreeks door communistische strijdkrachten worden bedreigd. De stad Takeo zou vrijwel omsingeld zijn en drie kwart van de gelijknamige provincie zou onder controle van dc Vietcong staan.

Bij een vuurgevecht tussen Cambodjanen en Vietcong bij Saang (29 km ten zuiden van Phnom Penh) op 21 april, twee dagen nadat deze stad door de Vietcong was ingenomen, vielen minstens 30 slachtoffers in een groep van 90 Vietnamese burgers, die door de Cambodjaanse militairen gedwongen waren in de richting van de communistische linies te lopen om zo als „levend schild" voor de Cambodjanen te dienen.

Dezelfde dag deelde de Thaise premier mee dat zijn regering troepen aan de grens met Cambodja gelegerd had.

Op 22 april richtte premier Lon Nol opnieuw een dringend verzoek om wapenleveranties aan Washington. De dag daarop bevestigde de woordvoerder van het Witte Huis, Ziegler, dat de Amerikaanse regering de levering door Zuid-Vietnam aan Phnom Penh had goedgekeurd van enige duizenden automatische geweren, die in de Vietnamese oorlog op de communistische strijdkrachten waren buitgemaakt. Deze levering stond los van de verzceken om militaire hulp, die nog „ernstig" werden overwogen. Aangenomen werd dat de eerste partij wapens op 22 april op het onverwachts voor alle luchtverkeer gesloten vliegveld van Phnom Penh arriveerde. De Indonesische minister van buitenlandse zaken. Malik, verklaarde op 23 april dat zijn land een Cambodjaans verzoek om wapenhulp nog in overweging had, terwijl hij eerder gezegd had dat Indonesië onder geen omstandigheid wapens naar Cambodja zou sturen.

Cambodjaanse troepen heroverden op 23 april Saang, doch de volgende dag werd bericht dat Vietcong-troepen belangrijke wegen ten oosten en ten zuiden van Phnom Penh hadden bezet. Een regeringswoordvoerder meldde op 27 april dat Vietcong-eenheden de stad Angtassom, 64 km ten zuiden van de hoofdstad, hadden ingenomen.

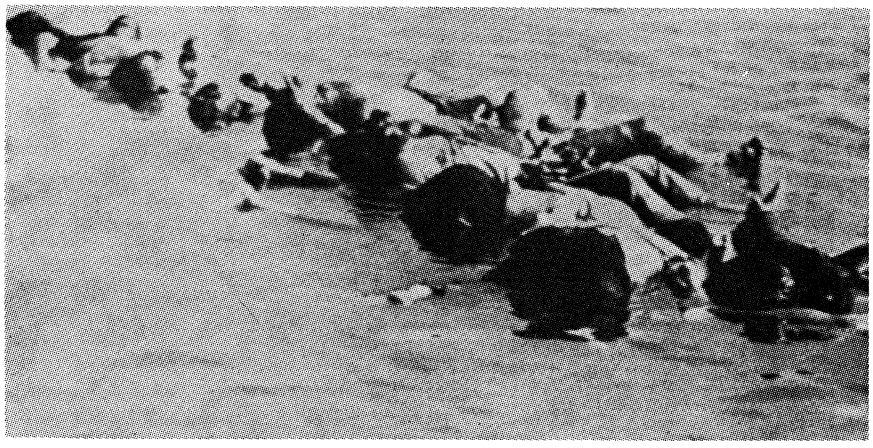

Lijken op de Mekong.

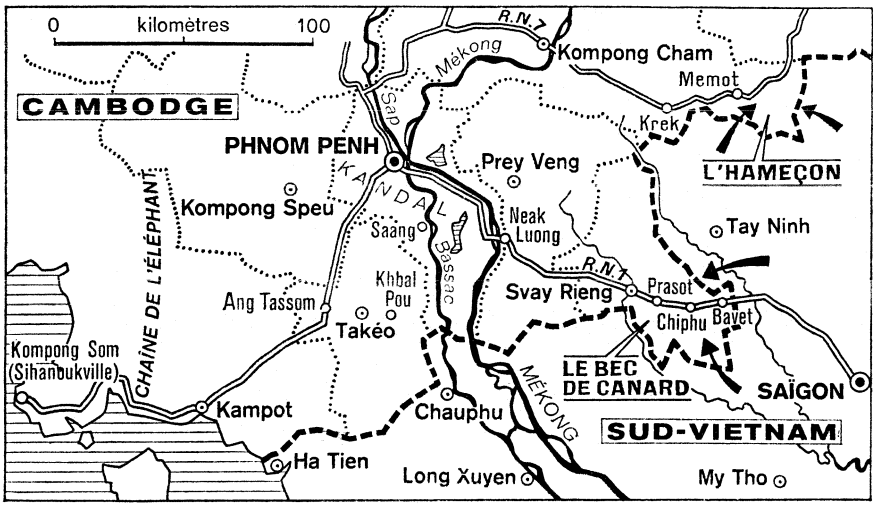

Het strijdtoneel Cambodja. (Le Bec de Canard = Papagaaienbek; l'Hameçon = Vishaak). (Le Monde)

Conferentie linkse Indochinese leiders

Op 24 en 25 april vond ,,ergens bij de grens van Laos, Noord-Vietnam en China" een confentie plaats van de linkse Indochinese leiders: prins Sihanoek, premier Pham Van Dong (Noord-Vietnam), Nguyen Huu Tho (president van de voorlopige revolutionaire regering van Zuid-Vietnam) en prins Soevannoevong (de leider van de Pathet Lao). In een gemeenschappelijke verklaring werden de VS ervan beschuldigd de landen van het schiereiland te willen terugbrengen tot ,,koloniale staten en militaire bases". De Amerikanen hebben hun ,,agressieve plannen" nog niet laten varen en zij ,.spannen zich met alle middelen in de oorlog in Indo-China te verlengen en uit te breiden, waarmee zij zo ernstig de vrede in Zuidoost-Azië en de wereld bedreigen". De Vietnamese, Laotiaanse en Cambodjaanse volken worden opgeroepen hun solidariteit te versterken en hun taaie en heroïsche strijd voort te zetten. ,,De Cambodjaanse, Laotiaanse en Zuidvietnamese partijen bevestigen dat de doelstellingen van hun strijd zijn de onafhankelijkheid, de vrede, de neutraliteit en het verbod op de aanwezigheid van buitenlandse troepen en militaire bases op hun grondgebied". De ondertekenaars herhaalden hun weigering aan militaire bondgenootschappen deel te nemen en hun grondgebied te laten gebruiken door buitenlandse staten om agressie te plegen tegen andere landen. Hieraan werd toegevoegd dat Noord-Vietnam deze doelstellingen volledig eerbiedigt. Voorts werd gesteld: ,,De diverse partijen verbinden zich om elkaar wederzijds steun te betuigen, volgens de wens van de betrokken partij en op basis van wederkerig respect". De problemen i.z. de betrekkingen tussen Indochinese landen moeten via onderhandelingen worden geregeld.

Verdere diplomatieke actie

Op 2 april verklaarde de Franse minister van buitenlandse zaken, Maurice Schumann, ter verduidelijking van het Franse voorstel, dat ook Noord- en Zuid-Vietnam, de Vietcong, de Pathet Lao en communistisch China aan het voorgestelde overleg zouden moeten deelnemen.
Secretaris-generaal Oe Thant zei 11 april dat het conflict in Indo-China alleen kan worden opgelost binnen het kader van de Geneefse akkoorden van 1962.
Terwijl de ambassadeur van de SU bij de VN, Jacob Malik, op 16 april verklaarde dat alleen een nieuwe Geneefse conferentie een oplossing voor de situatie in Zuidoost-Azië zou kunnen brengen en de spanningen daar zou kunnen verminderen, zei hij op 19 april dat het bijeenroepen van een dergelijke conferentie op het ogenblik ,,onrealistisch" zou zijn, en dat alleen de terugtrekking van Amerikaanse troepen uit het gebied een oplossing zou brengen.
Mevr. Nguyen Thi Binh, lid van de NLF-delegatie bij het Parijse vredesoverleg, wees op 17 april het Franse voorstel van de hand.
In de tweede helft van april kwamen ook van Aziatische zijde diplomatieke initiatieven op gang. De Indonesische minister van buitenlandse zaken, Adam Malik, bereidde een conferentie van 21 staten uit Azië en het gebied van de Stille Oceaan voor, die op 11 en 12 mei zou moeren worden gehouden om ,,een oplossing voor de explosieve toestand in Cambodja" te vinden In totaal werden 21 staten, waaronder communistisch China, uitgenodigd. Ook de Thaise minister van buitenlandse zaken, Thanat Khoman, ijverde voor een internatioinale Cambodja-conferentie, die zo spoedig mogelijk in een niet-gebonden staat zou moeten worden gehouden.

Zuidvzetnamese en Amerzkaanse *militaire* interventie

Het Zuidvietnamese ministerie van defensie maakte op 29 april officieel bekend dat duizenden Zuidvietnamese soldaten die dag Cambodja waren binnengedrongen in de zg. Papagaaienbek, de provincie Svay Rieng. Het offensief was gelanceerd om ,,het plan van de Noordvietnamese communisten te neutraliseren het Cambodjaanse grondgebied te gebruiken als operatiebasis om het grondgebied van de republiek Vietnam te infiltreren, te bombarderen en aan te vallen". De Zuidvictnamese operatie ontving Amerikaanse steun. Hierover zei de Amerikaanse onderminister van defensie, Daniel Henkins, dezelfde dag te Washington: „Het Amerikaanse militaire hulpverleningscommando Vietnam is in antwoord op het verzoek van de regering van Vietnam bereid hulp te verleiien. Deze hulp zal de vorm krijgen van adviseurs, tactische luchtsteun, luchtcoordinators, medische evacuatie en enige logistieke bijstand."
Op 30 april kondigde de Amerikaanpresident Nixon een operatie aan van het Amerikaanse leger tegen het communistisch hoofdkwartier en voorraadcentrum in Cambodja, in het zg. Vishaakgebied, van waaruit alle militaire operaties van de Vietcong en Noordvietnamezen in Zuid-Vietnam zouden worden geleid. Deze actie zou volgens het Witte Huis 6 weken à 2 maanden duren.
De Amerikaanse actie vond, voorzover bekend, plaats zonder dat de regering in Phnom Penh daartoe een verzoek had gedaan en zelfs zonder dat zij was ingelicht.
Voor de tekst van de toespraak die de president tot het Amerikaanse volk richtte, zie pag. 303/2. Het verloop van de actie, reacties en commentaren worden in de volgende aflevering behandeld. *(NRC, NZZ,* Le Monde, *IHT)* (Vor. ber. pag. 177)

WEST-EUROPA

BELGIË

COLLARD OVER PROGRESSIEVE FRONTVORMING

BSP-voorzitter Leo Collard heeft op een 1-meiviering te Couvin teruggeblikt op de ontwikkelingen sinds zijn Oproep tot Progressieve Frontvorming van 1 mei 1969. Ook schetste hij de punten die z.i. de basis kunnen vormen waarop de BSP met anderen een gesprek over frontvorming kan beginnen.

Collard behandelde in zijn toespraak drie thema's: de betrekkingen tussen de cultuurgemeenschappen, de sociale en economische vraagstukken, de frontvorming. Hij verdedigde de regeringsvoorstellen i.v.m. de staatshervorming en zei dat de BSP een spoedige regeling eist m.b.t. de culturele autonomie, de decentralisatie, de economische expansie.

Aanknopend bij de samenwerking die tussen de grote vakverenigingen bestaat, merkte hij Op dat zo'n front op politiek niveau zijn evenbeeld moet vinden. „De bedoeling is beslist niet andere groepen OP te slorpen, maar in de eerste fase — en dat begin zou wel eens lang en moeilijk kunnen zijn — het vertrouwen tot stand te brengen en contacten te leggen onder al wie in dit land verlangen naar een diepgaande democratische omvorming van de huidige maatschapppij en naar de verhoging, in een vernieuwd kader, van de menselijke waardigheid".

Collard herinnerde eraan dal het socialistische partijcongres van 13 en 14 dec. 1969 zijn oproep had goedgekeurd: „De hergroepering van de progressisten is nu een politieke keuzebeslissing van de hele partij." (Zie pag. 807/1-1969).

De BSP-voorzitter zei dat zijn partij aan de andere partijen volgende maatregelen ter bespreking voorlegt:

● Politieke democratie. Evenwicht tussen de als onontbeerlijk erkende centrale instanties en de reële bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten.

● Economische democratie. De vooruitgang in dienst van de mens en niet de mens in dienst van de vooruitgang. Binnen het raam van een democratische planning: — uitschakeling van de monopolies en hun privilegies; — onderschikking van de belangen der economische en financiële machten aan het belang van de gemeenschap; — geen enkel institutioneel middel wordt a priori van de hand gewezen, behalve de etatisatie: — oprichting van een gemengde sector en een overheidssector op het gebied van de produktie; — deelneming van de centrale en de regionale machten in de winst van de gesubsidieerde bedriiven.

● Sociale democratie. Inzake individuele noden: gelijkheid betreffende de vrije toegang tot een werkelijke welvaartsmaatschappij voor allen. Inzake collectieve noden: een grootscheepse politiek voor geineenschapsuitrusting: ziekenhuizen, kraaminrichtingen, kinderkribben, tehuizen voor bejaarden, sociale woningen, socio-culturele uitrusting.

● Culturele democratie. Verwerkelijking van de gelijkheid der kansen voor allen gedurende heel het leven, o.m. door a. de democratisering van het onderwijs in versneld tempo voort te zetten (structuren, programma's, methodes, werking, inspraak en deelneming tussen de inrichtende machten, het onderwijzend personeel, de ouders en de studenten): b het organiseren van een waarachtige en volledige onafgebroken opvoeding, die zowel de veraigemeende bevordering en spreiding van de cultuur als de omscholing in alle activiteiten en tijdens het hele actieve leven kan mogelijk maken'

● Fiscale democratie. Hervorming van het belastingstelsel om een werkelijke gelijkheid tot stand te brengen; — streven naar en verlenen van financieringsmiddelen voor de gemeenschapsuitrusting. Collard wees tenslotte nog op punten zoals de vorming van een werkelijk democratisch Europa en de internationale vredespolitiek. Hij zei dat de bekommernis om die doelstellingen bij velen buiten de socialistische gelederen levendig is, inzonderheid bij de christelijke arbeiders, en dat de godsdienst geen rol meer speelt bij de politieke keuze. In de onderwijsvoorstellen van de CVP-jongeren zag hij een basis van studie om de laatste ernstige moeilijkheid, het schoolprobleem, uit de weg te ruimen.

(Vor. ber. pag. 300/2-1969)

Reacties

Terwijl de socialistische pers uiteraard positief reageerde op de toespraak van Collard, toonden de burgerlijke kranten meer terughoudendheid.

De nieuwe Gids (4-5) schreef dat iedereen de principiële opvattingen van Collard m.b.t. de welvaart-voor-iedereen kan onderschrijven, maar dat de voorstellen duister blijven wat de concrete realisatie betreft. De krant zei sceptisch te zijn tegenover een partij „die niet de minste inspanning doet tot inwendige vernieuwing."

La libre Belgique (5-5) noemde het „schandalig en onzinnig" vanwege Collard de onderwijsplannen van de CVP-jongeren als basis van bespreking vooruit te schuiven, terwijl die opvattingen in feite verworpen worden door de katholieke clerus, de oudervereniging en de leiding van het katholieke onderwijs. Ook oordeelde de krant dat de „progressistische verzameling" sedert een jaar veeleer terrein verloren heeft.

De Standaard (6-5) noemde de oproep „een electorale operatie op termijn". De krant schreef: „De BSP kan op eigen kracht het bewind niet veroveren. Zij hoopt op het overlopen, in twee of drie fasen, van de democratische vleugel van de CVP. Om die overkomst te vergemakkelijken blijft Collard de uitgestoken hand van de communisten weigeren. Alleen een aanzienlijk vergrote linkse partij kan voor vele decenniën het land een socialistisch beheer opdringen. (...) De grote hoop van de socialistische partij bestaat erin — MOET erin bestaan — dat de christelijke centrumpartij uiteenvalt. Indien mr. Martens en zijn Jongeren erin slagen de CVP een stembusakkoord te doen sluiten met de BSP, is die hoop gewettigd."

CVP-JONGERENMANIFEST I.Z. ONDERWIJS

Tijdens hun 15de nationale ontmoetingsdagen te Drongen op 25 en 26 april hebben de CVP-Jongeren o.l.v. mr. Wilfried Martens een uitvoerig manifest i.z. de herziening van het schoolpact goedgekeurd. Het manifest was reeds een jaar vroeger in de vorm van een werkdocument bekend gemaakt en had sindsdien heelwat commentaren uitgelokt. Op verscheidene punten bijgeschaafd, was het op 11 april 1970 door de leiding van de CVP-Jongeren goedgekeurd. In het manifest wordt opgekomen voor „een creatieve aanpak bij de herziening van het schoolpact". In de inleiding wordt herinnerd aan de totstandkoming en de betekenis van dit schoolpact, dat op 20 nov. 1958 een einde maakte aan de schoolstrijd. Het pact was de weerspiegeling van een machtsevenwicht, aldus de CVP-Jongeren; een compromis waarbij het vrij, levensbeschouwelijk geëngageerd onderwijs en het Rijk het bestaansrecht van het andere standpunt aanvaarden zonder van het eigen standpunt af te zien. Aangezien het pact na een periode van 12 jaar mag worden herzien, menen de CVP-Jongeren dat thans moet worden gedacht, niet aan een gewone verlenging met enkele correcties, maar aan een hervorming die de grondslagen zelf van de onderwijsstructuren wijzigt. Het hoofddoel moet zijn: een gemeenschapsonderwijs op pluralistische basis. Bij de voorbereidende besprekingen moeten niet alleen de 3 politieke partijen, die het pact in 1958 ondertekenden, worden betrokken, maar alle belanghebbenden. Daartoe moet een nationale onderwijsconferentie worden gehouden. Alle progressieve krachten worden opgeroepen om gemeenschappelijk overleg te plegen.

Niet de financieringsproblemen moeten op het voorplan staan, maar wel de institutionele problemen. In dat perspectief stellen de CVP-Jongeren voor: gemeenschappelijke beleidsstructuren voor de schoolnetten; een herziening van de functie van de onderwijsministers (zodat

het rijksonderwijs organisatorisch loskomt van het departement); oprichting van gewestelijke onderwijscommissies, belast met de planning en de coördinatie van het hele onderwijs in hun gewest; ruime kansen voor elke school op autonome uitbouw. Bij wijze van experiment zouden in belangrijke agglomeraties gemeenschapsscholen moeten worden opgericht. Daarmee bedoelen de CVP-Jongeren een school ,,waar alle kinderen, zowel jongens als meisjes, van een bepaalde streek thuis horen en ook kunnen thuishoren. De financiering is volledig ten laste van de gemeenschap, met dien verstande dat de infrastructuur eigendom is van de gemeenschap en de schoolraden het vruchtgebruik ervan hebben. Als compensatie voor de eigendomsoverdracht van de katholieke scholen aan de gemeenschap, zal deze laatste de schuldenlast overnemen, die op de scholen drukt.
In afwachting dat de schoolnetten (vrij en officieel) verdwijnen, zouden twee overkoepelende adviesorganen, resp. voor Vlaanderen en Wallonië, worden opgericht, waarin alle betrokkenen, ook de ouders en de leerlingen, vertegenwoordigd zijn. De raden zouden de ministers bijstaan en adviseren bij het bepalen van de algemene oriëntatie van het onderwijsbeleid.

HET INCIDENT-ALU SUISSE

Na spoedvragen van de Brugse leden F. Vandamme (CVP), A. Claes (PVV), G. Eneman (CVP) en P Leys (VU) heeft minister Vlerick (streekbeleid) op 29 april in de Kamer uitleg verstrekt over de beslissing van de firma Alu Suisse niet Zeebrugge maar Wilhelmshaven te kiezen als vestigingsplaats voor een scheikundig complex waarin tien mrd fr. zou worden geinvesteerd. De kamerleden stelden dat de beslissing te wijten zou zijn aan de traagheid waarmee het departement van streekbeleid het dossier zou hebben behandeld. e r sprak zulks scherp tegen. Hij lichtte uitvoerig de besprekingen tussen zijn diensten en de firma toe en zei ,,dat nooit zo snel, zo hard en zo doelmatig aan een dossier was gewerkt". Hij verklaarde verder dat Alu Suisse in de vorm van een „Diktat" enorme eisen had gesteld en een ,,fantastische staatshulp verlangde voor de bouw van een onderneming die toch maar aan maximum 750 mensen werk zou hebben verschaft." Vlerick verborg niet dat hij veeleer tevreden was om het afspringen van de onderhandelingen. Het geplande bedrijf zou beter worden gebouwd in een ontwikkelingsland, waar bauxiet ter beschikking ligt. zei hij; in België heeft men waarachtig geen nieuwe sodafabriek nodig. De gemeente Heist zou trouwens een deel van het jaar in een chloorgeur hebben gelegen. De toeristische kust die jaarlijks 9 mrd fr. opbrengt, zou allicht geschaad zijn geworden door de aluminproduktie. De firma besliste tenslotte naar de Duitse haven te gaan op grond van louter economische overwegingen: die haven is beter toegankelijk voor grote schepen en ligt in een schorrengebied zonder toerisme. Ook beschikt de firma er over staatstoelagen.
Minister Vlerick besloot: Men had mij mogen fusilleren, maar aan zo'n firma zou ik nooit 2,2 mrd fr. overheidssteun hebben verleend. Sommige Bruggelingen hoopten misschien dat Zeebrugge, dank zij het vervoer van en naar de fabriek, Antwerpen zou hebben voorbijgestreefd.
Maar de economische betekenis van de vestiging zou, hoe dan ook, miniem zijn geweest.
Na de ministeriële verklaring in de Kamer liet de Westvlaamse Economische Raad weten dat hij het betreurde dat er te Zeebrugge geen groot kapitaalintensief bedrijf was gekomen. De vestiging en het havenverkeer zou voor Zeebrugge interessant zijn geweest; de kansen op verstoring van het leefmilieu zouden gering zijn geweest, aldus de WER.

HARMEL IN ALGERIË

Minister van buitenlandse zaken Harmel heeft van 26 tot 29 april een officieel bezoek aan Algerië gebracht, waar hij besprekingen voerde met president Boumedienne en minister van buitenlandse zaken Bouteflika.

OPENBAAR AMBT

Op 30 juni 1969 waren er 588.711 ambtenaren werkzaam in openbare dienst: (op een actieve bevolking van 3.826.369)

Ministeries	103.958
rechterlijke macht	4.759
raad van state	159
defensie (beroepsmilitairen)	52.290
rijkswacht	13.326
plaatselijke besturen	105.205
organismen van openbaar belang	114.051
wetgevende macht	952
onderwijs	194.011

(Bron: ministerie van het openbaar ambt)

SOWJET-UNIE

DRIE RUSSISCHE GELEERDEN BEPLEITEN DEMOCRATISERING

Begin april werd in de Westerse pers een brief geopenbaard, die door drie vooraanstaande Russische geleerden aan de leiders van hun land zou zijn gezonden en waarin een democratisering op grote schaal wordt verlangd.
Het document werd aan buitenlandse journalisten in Moskou overhandigd en bleek te zijn gedateerd op 19 mrt, aldus Reuter op 3 april en Le Monde op 4 april. De drie ondertekenaars van de brief aan Brezjnew, Kosygin en Podgorny, zijn de 49-jarige atoomdeskundige Andrej Sacharow, die reeds twee jaar geleden een opzienbarend opstel publiceerde met voorstellen voor Russisch-Amerikaanse samenwerking en voor volledige intellectuele vrijheid in zijn land (Nederlandse vertaling hiervan in Het Parool van 6-7/1968*), de historicus R. A. Medwedew en de natuurkundige Valentin F. Toertsjin.
In de brief, die in gematigde bewoordingen gesteld is**), wordt in vijftien punten een programma ontvouwd voor een democratisering in de SU, die volgens de drie schrijvers het enige redmiddel is om een einde te maken aan de frustratie en de economische stagnatie (vgl. pag. 263/2): ,,Het ritme in de groei van het nationaal inkomen stokt en er

---

De geleerde A D Sacharow, die bekend staat als ,,de vader van de Russische waterstofbom" en sinds 1953 lid is van de Academie der Wetenschappen der USSR, is behalve een beroemd geleerde ook een man van liberale opvattingen Bijna een jaar voor het proces tegen de schrijvers Ginzboerg en Galanskow (zie pag 70/1-1968) wendde hij zich met een brief tot het Centraal Comité van de CPSU met het verzoek hen vrij te laten In Juni 1968 werd hij door het CC ter verantwoording geroepen wegens een artikel dat hij onder collega's en vrienden had laten circuleren en waarin hij fel de restanten van het stalinisme in de SU hekelde en wees op het gevaar dat de kernwapens voor de wereld vormen Naar aanleiding van zijn kritiek op het ,neostalinisme" werd hij ontslagen uit verscheidene van zijn belangrijkste functies als wetenschappelijk adviseur van de SU
Later oefende hij scherpe kritiek uit op de bezetting van Tsjechoslowakije

* In een noot van de brief wordt opgemerkt dat een veel scherper gestelde brief aan partijleider Brezjnew, die in het begin van dit Jaar in Moskou circuleerde en ook werd toegeschreven aan Sacharow, een vervalsing was Over deze vervalste brief verschenen eveneens artikelen in de westerse pers, nadat deze aan correspondenten in Moskou was overhandigd (13 febr)

wordt steeds meer geld uitgegeven zonder dat men weet waar het blijft. Reeds beginnen de eerste tekenen van inflatie zich te vertonen. Maar vooral in het vlak van de produktiviteit is de situatie ernstig. Als men onze economie met die van de VS vergelijkt, constateert men dat ze niet alleen kwantitatief veel minder is, maar, en dat is veel droeviger, ook kwalitatief"

De brief wijst voorts op de noodzakelijkheid van de vrijheid van informatie van de Sowjetburger „Hoe kan men het rechtvaardigen dat mensen in gevangenissen, kampen en psychiatrische inrichtingen worden opgesloten, die inderdaad wel oppositie voeren maar van wie de oppositie zich vooral op het ideële vlak afspeelt? ( ) Het verlangen van de intellectuelen naar grotere vrijheid is gewettigd en natuurlijk. Maar de Staat onderdrukt het door de invoering van allerlei beperkingen, door administratieve pressie, ontslagen en zelfs processen. Hierdoor ontstaan wederzijds wantrouwen en wanbegrip die vruchtbare samenwerking tussen de overheid en net meest actieve deel van de intelligentsia zeer bemoeilijken" Als voorbeelden noemt de brief de uitsluiting van Solsenitsjin door de schrijversbond (zie hieronder) en de wijziging van leiding van het literaire blad *Novi* Mzr (Nzeuwe Wereld, op pag. 618/1-'69 staat de fouticve vertaling *Nieuwe Tijd),* waar nu conservatieven de boventoon voeren (zie hieronder). In het document wordt in vijftien punten een plan uiteengezet dat geleidelijke democratisering van het openbare leven in de SU gedurende de komende vier tot vijf jaar tot doel heeft. Een samenvatting van deze vijftien punten volgt hieronder (ontleend aan Le Monde 13-4):

- Een verklaring van de hoogste partij- en regeringsorganen, die de noodzaak van meer democratisering vaststelt. Publikatie van artikelen in de pers over de problemen van de democratisering
- Informatie, verstrekt door overheids- en partijorganen, over de toestand in het land en over theoretische werken betreffende sociale problemen, waarvan het nu nog niet wenselijk is ze in de openbaarheid te brengen
- Op grote schaal moeten produktie-eenheden (bedrijven) worden gevorind, die in hoge mate autonoom zijn wat betreft planning en produktie, transport en bevoorrading, en wat betreft personeelszaken en financiele problemen Een nauwkeurige omschrijving van de vorm en de mate waarin de Staat zich hierin kan mengen is vereist
- Buitenlandse radiostations mogen niet langer gestoord worden Vrije verkoop van buitenlandse boeken en tijdschriften Deelname aan het viternationale systeem ter bescherming van de auteursrechten en die van copy-right Maatregelen ter uitbreiding van internationale contacten en toerisine
- Oprichting van een instituut voor opinie-onderzoek, oni de mening van de mensen over de belangrijkste problemen van de binnen- en buitenlandse politiek en andere vraagstukken, te peilen, waarvan de resultaten na verloop van tijd volledig openbaar moeten worden gemaakt.
- Amnestie voor politieke gevangenen Openbare controle op de gevangenissen en psychiatrische inrichtingen
- De onafhankelijkheid van de rechtelijke macht waarborgen door een aantal maatregelen die de jury, advocaten, officieren van justitie en rechters in onafhankelijke positie tegenover de uitvoerende macht, plaatselijke invloeaen vooroordelen en persoonlijke relaties plaatsen
- Geen verineldiiig meer van nationaliteit (van de verschillende staten binnen de USSR) op paspoorten en ambtelijke formulieren om discriminatie van gebieden met mindere econoinische en culturele ontwikkeling tegen te gaan
- Onderwijshervormingen' meer subsidies voor lagere- en middelbare scholen, betere betaling van de leraren en onderwijzers, meer onafhankelijkheid en het recht om te experimenteren
- Volledige persvrijheid d m v een perswet en het recht voor alle bevolkingsgroepen nieuwe kranten en tijdschriften uit te geven
- Vergroting van de informatie die de bestuurskaders van alle niveaus verkrijgen Verder dienen deze autonomer te zijn, meer experiment-ruimte te krijgen en in staat gesteld te worden hun meningen te uiten en in de praktijk te toetsen
- Het scheppen van de mogelijkheid om meerdere kandidaten voor een partij- of regeringszetel voor te dragen
- Uitbreiding van de rechten en verantwoordelijkheid ban de Opperste Sowjet (parlement)
- Rehabilitatie ban alle onder Stalin gedeporteerde bevolkingsgroepen (Vgl pag 333/3-1969)
- Grotere openbaarheid van de bestuursorganen, rekening houdend met het belang van de Staat (Reuter, Le Monde, Die Zeit, NRC)

SOLSENITSJIN UIT SCHRIJVERSBOND GESTOTEN

Op 4 nov. 1969 werd de auteur, Alexander Solsenitsjin, door de partijcel van Rjazan van de Russische schrijversbond uitgesloten.

De 51-jarige schrijver, die in de tijd van Chroesjtsjow toestemming kreeg zijn werk „Een dag in het leven van Iwan Denisowitsj", dat handelde over het leven in de Sowjetrussische kampen gedurende het Stalin-regime, te publiceren, verloor zijn lidmaatschap van de schrijversbond omdat hij de Russische maatschappij te zwart afschilderde en omdat hij zich niet zou hebben verzet tegen publikatie in het Westen van de boeken waarin hij dat deed: ‚Het kankerpaviljoen" en „De eerste cirkel" Reeds eerder was dc schrijver het doelwit geweest van felle aanvallen op zijn boeken, o a in okt. 1967, toen hem de feitelijke mogelijkheid werken in de SU te publiceren ontnomen werd Ondergronds circuleerden zijn manuscripten die, naar Solsenitsjin zelf verklaarde, zonder zijn toestemming in het Westen in boekvorm verschenen (Zie ook pag. 750/3-1968)

In een brief aan de schrijversbond protesteerde Solsenitsjin fel tegen zijn royement Enkele gedeelten uit zijn brief volgen hieronder.

Het is schandelijk dat u op deze manier uw eigen statuten met voeten hebt getreden U heeft mij geroyeerd in mijn afwezigheid, alsof er brand was uitgebroken zonder me zelfs een oproep of een telegram te sturen, zonder me de benodigde vier uur te gunnen die nodig zijn om uit Rjazan te komen en de bijeenkomst bij te wonen

U heeft duidelijk getoond dat de beslissing genomen was vóór het onderzoek Was het voor u gemakkelijker om in mijn afwezigheid naar nieuwe beschuldigingen te zoeken? Was u bang dat u mij tien minuten moest geven om te antwoorden?

Ik ben nu gedwongen mijn antwoord te vervangen door deze brief

Maak de wijzerplaat van de klok schoon Uw klokken lopen achter op onze tijd Schuif de zware gordijnen waar u zo van houdt eens open U vermoedt zelfs niet dat het buiten dag is De tijd van het stommetje spelen is voorbij, de sombere tijd dat er geen uitweg was, toen u besloot Achmatowa* te royeren En ook de tijd van het angstvallig optreden is voorbij, en de ijzige periode toen u onder geschreeuw Pasternak hebt geroyeerd Is deze schande voor u nog niet voldoende? (. . .)

Heeft men ons vijftig jaar geleden niet beloofd dat er nooit geheime diplomatie zou zijn, geen geheime besprekingen, geen geheimzinnige en onbegrijpelijke benoemingen en afzettingen en dat de massa's alles openlijk zouden kunnen bespreken? ‚De vijanden zullen het horen", dat is uw excuus De eeuwige en altijd aanwezige vijanden vormen een gemakkelijke rechtbaardiging voor net bestaan van uw functies en het feit dat u bestaat Alsof er geen vijanden waren toen ons beloofd werd dat de waarheid onmiddelliik gezegd zou worden Maar wat zou u zonder vijanden doen? U zou niet eens kunnen leven zonder vijanden De haat, die zich in geen enkel opzicht gunstig onderscheidt van rassenhaat, is uw steriele levensklimaat geworden Maar op die manier verliest men het gevoel voor de unieke eigenschappen van de mens, vergeet men dat de mensheid een eenheid vormt en ziet men niet, dat zijn ondergang nadert ( )

De openlijke verkondiging van de feiten op een eerlijke manier en volledig dat is de eerste voorwaarde voor een gezon-

* De in 1966 overleden dichteres, die onder Stalin werd vervolgd en wier gedichten na 1956 opnieuw werden gepubliceerd. (Necrologie Anna Achmatowa op pag 255/3-1966).

de maatschappij, de onze inbegrepen. Wie dat niet wil, wie zich niet bekommert om zijn land, denkt slechts aan zijn eigen belang. Wie dat niet wil voor zijn land, wil het ook niet van zijn ziekten genezen, maar deze alleen binnen houden, zodat de verrotting daar plaats heeft."

Op 25 nov. volgde een felle aanval van de schrijversbond op Solsenitsjin, waarbij de schrijver te kennen werd gegeven, dat hij maar het best naar een Westers land kan emigreren. Als een „zuivere leugen" bestempelde het secretariaat van de schrijversbond de mededeling van Solsenitsjin in zijn open brief, dat hij niet was uitgenodigd voor de bijeenkomst, waarop tot zijn uitsluiting besloten werd. Solsenitsjin had bewust geweigerd gevolg te geven aan een officiële uitnodiging en benutte de hem geboden gelegenheid niet, aldus de verklaring van het secretariaat van de schrijversbond.

„Solsenitsjin heeft op een arrogante manier de rechtvaardige kritiek van het literaire publiek genegeerd. Hij heeft zich niet geweerd tegen het gebruik van zijn naam en zijn werk door bourgeois-propaganda, in een campagne van smaad tegen ons land. Bovendien, door zijn daden en zijn verklaringen staat hij in feite hand in hand met de tegenstanders van het Russische sociale systeem. Door een open brief te schrijven heeft Solsenitsjin de noodzaak, de juistheid en de onvermijdelijkheid van zijn royement uit de schrijversbond weer bevestigd".

De verklaring van de schrijversbond stond gepubliceerd in het officiële blad *Literatoernaja* Gazeta en luidde verder o.m.: „Als hij daarheen wenst te gaan, waar zijn anti-Russische werken en brieven steeds met zoveel enthousiasme ontvangen worden, zal niemand het hem verbieden".

Er zijn geen aanwijzingen dat Solsenitsjin de SU zou willen verlaten.

De eerste secretaris van de schrijversbond, Konstantin Fedin, stuurde de algemeen secretaris van de internationale PEN-Club, David Carter, een telegram n.a.v. een protest van de PEN-Club tegen de uitstoting van Solsenitsjin. Fedin sprak van een „inmenging zonder precedent in de interne aangelegenheden van de schrijversbond van de SU".

Op 17 dec. verscheen in The Times een brief van 31 bekende auteurs en critici, waarin op de SU een beroep wordt gedaan de vervolging van Solsenitsjin te staken. (*Times*, Het Parool, NRC)

(Vor. ber. pag. 750/3-1968)

TWARDOWSKI AFGETREDEN ALS HOOFDREDACTEUR VAN NOVI MIR

Op 14 februari werd bekend, dat Alexander Twardowski, de 60-jarig? hoofdredacteur van het literaire tijdschrift Novz *Mir* (Nieuwe Wereld), in het Westen hckend als een liberaal schrijver (vgl. 618/1-1969), ontslag had genomen uit zijn functie.

Zijn ontslag kwam niet als een verrassing, nadat reeds meerdere malen door conservatieve literatoren pogingen waren gedaan Twardowski tot zo'n stap te bewegen. Over het algemeen wordt het terugtreden van Alexander Twardowski in de Westerse pers gezien als een ernstige slag voor de kritische Russische literatuur, nu *Novi Mir* vermoedelijk op één lijn komt te staan met het grote aantal Russische bladen dat over het algemeen tweede-keus werk publiceert.

Een aantal van die perscommentaren volgt hieronder:

Victor Zorza schreef reeds op 7 aug. 1969 in Het Parool (Guardian): „De besluiteloosheid aan de top (verdeeldheid van partijleiding over de „literaire" eis tot vrijheid - Red. KHA) blijkt duidelijk uit de pijnlijke stilte van het Kremlin terwijl de conservatieven hun aanval op de liberalen voortzetten. De liberalen gaan door met het publiceren van hun eigen mening in de progressievere kranten. De voornaamste aanvallen van de conservatieven richtten zich de laatste maanden tegen Novi Mir. Van de uitstekende hoofdredacteur van dit blad, Alexander Twardowski, is bekend dat hij zich mag verheugen in de bescherming van de leidende figuren in het partijbestuur sinds Chroesjtsjow. (...) De belangrijkste vraag is, voorzover bet de praktische politiek betreft, of Twardowski hoofdredacteur van Novi Mir blijft. Zijn ontslag zou de bres kunnen slaan, waardoor de conservatieven hun aanval zouden kunnen doorzetten."

Ulrich Schiller in Die Zeit (20-2-1970): „Zolang Twardowski het tijdschrift Novi Mir leidde, kon de CP van de SU de veldtocht voor het verkrijgen van geestelijke en politieke controle Op maatschappij en „intelligentsia" — naar buiten toe, zichtbaar begonnen met het aprilplenum van het Centraal Comité in 1968 (zie pag. 316/1 en 316/3-1968) en sinds de gebeurtenissen in Tsjechoslowakije tot in uiterste consequentie doorgevoerd — niet als beëindigd beschouwen. (...) Twardowski was voor vele Sowjetrussische intellectuelen een „vuurtoren". Zolang hij te zien was en impulsen gaf, was er hoop. Dat hij reeds meermalen, onder zware druk, had gewankeld, had die hoop niet gedood, want er was geen andere. Men moet de overheersende positie van Twardowski in het geestelijke en literairpolitieke leven van dat deel van de Russische intellectuelen dat nog onafhankelijk probeert te denken, kénnen, om nu de omvang van het verlies en de neerslachtigheid te kunnen begrijpen".

Prof. dr. K. van het Reve in Het Parool (25-2):

Uit de tot nu toe in het Westen bekend geworden feiten is niet helemaal duidelijk of de regering Twardowski heeft gedwongen het redacteurschap van de Novi Mir neer te leggen, of juist geprobeerd heeft hem te handhaven. Er zijn wel aanwijzingen die in de richting van de laatste veronderstelling wijzen. Men is bezig de culturele touwtjes strakker aan te halen, en het ziet er naar uit dat men geprobeerd heeft Twardowski in een hoek te manoeuvreren, waar hij het gevoel zou krijgen dat het beter was om aan te blijven „om erger te voorkomen". Dat zou voor de regering een succes zijn geweest: de Novi Mir onder strakkere controle zonder geruchtmakend ontslag van de beroemde hoofdredacteur. Men heeft dit trachten te bereiken door Twar-

Alexander Twardowski, geb. 1910 in Smolensk. Werd in 1950 hoofdredacteur van het in 1925 begonnen literaire tijdschrift Novi Mir, bekend als de meest liberale en meest gekwalificeerde „literaire revue" van de S.U. Bijdragen aan Novi Mir lrwamen in de loop der jaren o.m. van Gorki, Babel, Majakowski en Pasternak. Van 1954-1958 werd Twardowski vervangen door de vroegere hoofdredacteur Konstantin Simonow, vanwege zijn pogingen tot verzachting van het partijtoezicht op de literatuur. Twardowski werd verschillende malen met hoge Russische onderscheidingen begiftigd (Stalinprijs, Lenin-prijs), o.m. vanwege zijn meest bekende werk „Wasily Tjorkin", een gedicht over een komische soldaat. Hoewel zelf geen literaire avant-gardist, wist Twardowski zich een vertrouwenspositie te verwerven, die het hem mogelijk maakte, het met ongeveer 130.000 exemplaren verschijnende Novi Mir tot het leidende orgaan van kritisch denkende intellectuelen te maken. Buiten het bekende werk van Solsenitsjin (zie hierboven), publiceerde hij in Novi Mir verder o.a. reisnotities uit Italië en de VS van Nekrassow, anti-stalinistische romans van Bondarew en de memoires van Ehrenburg.

Na het verdwijnen van Chroesjtsjow kwam Twardowski steeds meer bloot te staan aan de aanvallen van conservatieve literatoren. die hem o.m. anti-Russische en bourgeois-propaganda verweten. De directe aanleiding voor Twardowski's aftreden was het ontslag en de vervanging van vier van zijn naaste medewerkers (Der Spiegel)

dowski niet te ontslaan, maar wel een aantal onderredacteuren de bons te geven en te vervangen door lieden die bij de overheid blijkbaar goed aangeschreven staan. Twardowski stond toen voor de keuze: de geboden gelegenheid tot aanblijven accepteren en proberen er het beste van te maken, of de eer aan zich te houden. Hij heeft het laatste gekozen."

Dev Murarka in The Observer (15-2): „De verwijdering van Twardowski is een ramp waarvan de Sowjet-literatuur voorlopig niet zal zijn hersteld. Het directe verlies zal duidelijk worden als Novi Mir ook een van die verzamelbladen voor tweede-keus literatuur wordt. (...) Het vertrek van Twardowski is de climax van een voortdurende campagne tegen liberale, experimentele tendenties in de kunst. die reeds enkele jaren duurt en na de invasie in Tsjechoslowakije een nieuwe impuls kreeg.

Novi Mir was een doorn in het oog van die Sowjet-schrijvers waarvan het literaire peil van hun werk ver beneden hun positie in de literaire hiërarchie lag, conformisten die er een hekel aan hadden anderen te zien slagen waar zij faalden. (...)

Het was gedurende het redacteurschap van Twardowski, dat Alexander Solsenitsjin's „Een dag in het leven van Iwan Denisowitsj" (zie hierboven) werd gepubliceerd. Vele andere belangrijke werken van de Russische literatuur werden in de afgelopen tien jaar in Novi Mir gepubliceerd". (The Times, NRC, Het Parool, Le Monde)

(Vor. her. pag. 618/1-1969)

GENERAAL GRIGORENKO KRANKZINNIG VERKLAARD

Generaal b.d. Pjotr Grigorenko, een van de in het Westen bekende „dissidente" Sowjetrussische intellectuelen, die op 7 mei 1969 in Tasjkent werd gearresteerd (zie pag. 334/1-1969), is door een rechtbank in die stad veroordeeld tot opsluiting voor onbepaalde tijd in een psychiatrische inrichting. Ook in 1964 heeft Grigorenko bijna een jaar in zo'n inrichting doorgebracht wegens kritiek op de Sowjetregering. Hij zou in Tasjkent veroordeeld zijn, na getuigenis van twee Moskouse psychiaters die hem hebben onderzocht. Grigorenko heeft zich eveneens bij verschillende gelegenheden verzet tegen de Russische invasie in Tsjechoslowakije (zie hieronder). Het meest bekend werd hij door zijn acties ten gunste van de Krim-Tartaren, die ijveren voor terugkeer naar hun oorspronkelijke woongebied.
Ook bij de schrijversprocessen van de afgelopen jaren duikt de naam Grigorenko steeds weer op.

Pjotr Grigorjewitsj Grigorenko werd in 1907 in het Oekraïnische dorpje Borisowka geboren. Hij volgde een studie aan een technische middelbare school en aan de militaire academie voor genietroepen in Koejbisjew. In de Tweede Wereldoorlog werd hij verscheidene malen gewond en is gedeeltelijk invalide. Hij verwierf de Lenin-orde en tweemaal de Orde van de Rode Vlag. Na de oorlog werkte hij zeventien jaar aan de militaire academie Froenze te Moskou. In 1948 verkreeg hij de graad van kandidaat in de militaire wetenschappen en in 1959 werd hij generaal-niajoor. In 1961 komt er een kentering in zijn leven. Tijdens een plaatselijke bijeenkomst van de partij houdt hij een redevoering waarin hij protesteert tegen de rehabilitatiepogingen t.a.v. Stalin en pleit hij voor de instelling van de ..leninistische normen" in de partij. Vervolgens ordt Grigorenko officieel berispt? ontslagen en gedegradeerd.
Nadat hij door is gegaan met openlijke aanvallen op het regime, wordt hij in febr. 1964 gearresteerd en in een psychiatrische inrichting geplaatst. Op 29 aug. van dat jaar wordt hij door Chroesjtsjow gedegradeerd tot soldaat en uit de partij gestoten.
Na zijn ontslag uit de inrichting gaat Grigorenko door met allerlei protestactiviteiten, waarna zijn naam in het Westen snel bekend wordt, (Zie verder o.a. pag. 334/1-1969, pag. 70/3-1968 en 700/1-1968).

SOWJET-INTELLECTUELEN N VEROORDELEN INTERVENTIE I TSJECHOSLOWAKIJE

Op 20 aug. 1969 deed een groep van vijftien Russische intellectuelen aan de westelijke nieuwsagentschappen in Moskou de tekst van een brief toekomen waarin werd geprotesteerd tegen de interventie in Tsjechoslowakije van 21 aug. 1968 (zie pag. 545-1969). De brief was ondertekend door o.m. de vrouw van generaal Grigorenko (zie pag. 334/1-1969 en 608/1-1969) en de historicus Jakir, die reeds eerder tegen een herlevend Stalinisme in de SU had gewaarschuwd (pag. 608/1-1969).
In de protestbrief staat o.m.: „Het scheen dat het idee van het socialisme, dat tijdens Stalin was onteerd, zou worden hersteld, maar de tanks van de landen van het Warschaupact hebben die hoop vernietigd.
Op deze trieste verjaardag verklaren wij net als in het verleden dat we de beslissing om tussenbeide te komen afkeuren, omdat deze de toekomst van het socialisme bedreigt." (Le Monde, NRC)

(Vor. ber. pag. 545-1969)

PLEGER AANSLAG OP KOSMONAUTEN KRANKZINNIG VERKLAARD

Op 20 mrt. werd in Moskou bekend gemaakt, dat het Opperste Gerechtshof van de SU de persoon, die op 22 jan. een aanslag pleegde op de kosmonauten van de Sojoez-IV en V tijdens hun intocht in Moskou (pag. 120/1-1969), krankzinnig had verklaard en niet verantwoordelijk voor zijn daden. De man, slechts aangeduid als een „zekere Ilyin, uit Leningrad, geboren in 1947", zal in een psychiatrische inrichting worden verpleegd voor chronische schizofrenie. *(Soviet News)*

(Vor. ber. pag. 120/1-1969)

BENOEMINGEN IN SOWJET-REGERING

In de maand januari werden door het Presidium van de Opperste Sowjet de volgende benoemingen bekend gemaakt:

— Timofei Goesjenko (51 jr.), minister van koopvaardij, als opvolger van Victor Bakeyew, die zich na 16 jaar als minister heeft teruggetrokken.

— Voldemar Lein (49 jr.), minister voor de voedselindustrie.

— Vladimir Sitnin (62 jr.), voorzitter van het staatscomité voor prijzen.

Benoemd in april werden:

— Leonid Jefremow (57 jr.), eerste vice-voorzitter van de staatscommissie voor wetenschappen en techniek.

— Tichon Sokolow (56 jr.), eerste vice-voorzitter van de staatsplancommissie (Gosplan).

Over de benoemingen van Jefremow en Sokolow, schreef Le Monde op 13 april: „Deze belangrijke benoemingen verdienen niet ongemerkt te blijven. ( ) Men kan er niet aan ontkomen om de benoemingen van deze twee personen die nauw betrokken zijn bij het partijapparaat, in verband te brengen met de wijziging in de leiding van partij en staat en in het bijzonder met de eventuele vervanging van Kosygin aan het hoofd van de regering (vgl. pag. 265/1)".
Jefremow en Sokolow bekleedden in de tijd van Chroesjtsjow reeds hoge partijfuncties, maar werden na diens val naar de provincie verwezen, als eerste secretarissen van de CP in resp. Stawropol en Orel.
Beide mannen komen oorspronkelijk uit de landbouw, maar hebben zich gedurende het grootste deel van hun loopbaan bezig gehouden met partijwerk. De benoemingen zouden daarom een aanwijzing kunnen zijn, dat de Russische leiders de stagnatie in de economische groei niet willen bestrijden met wijzigingen in het economisch bestel, maar meer verwachten van versterking van de partijcontrole. (Zie ook pag. 263/2, commentaar van Le Monde). *(Soviet* News, Le Monde, NRC).

(Vor. ber. pag. 28/2-1969)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

VIETNAM (Z.)

DE RIILITAIRE OPERATIES SINDS JUNI 1969

Sinds op 8 juli 1969 een begin werd gemaakt met de terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Zuid-Vietnam (pag. 705/1-1969), is er tot 11 aug. 1969 sprake geweest van een pauze in de gevechten, welke medio juni begonnen was. Aan deze pauze was een betrekkelijk beperkt Vietcong-offensief voorafgegaan, dat in de nacht van 11 op 12 mei met de beschieting van 159 steden en militaire bases begon en waarbij zware gevechten werden geleverd in de A Shau-vallei (pag. 398/2/3-1969), ten zuiden van de gedemilitariseerde zone, in het centrale hoogland en vooral rond Tay Ninh nabij de grens met Cambodja. De Amerikaanse verliezen bedroegen in de week van 11-17 mei 430 man en in de periode van 18 mei-28 juni 1.601 man.

HET BELEG VAN BEN HET. Op 1 juni werd alle Amerikaanse infanterie teruggetrokken uit het gebied van Dak To in het centrale hoogland en werd de verantwoordelijkheid voor het betrokken gebied overgedragen aan de Zuidvietnamese strijdkrachten. Er bleven evenwel twee Amerikaanse artillerie-eenheden (te Dak To en te Ben Het) en een luchtmachteenheid (te Dak To) achter.
Ben Het werd van 6 mei-l juli belegerd door ca. 2.000 man Noordvietnamese troepen, die het kamp bijna dagelijks bombardeerden. De verdediging was in handen van 800 Montagnards en 200 Amerikaanse artilleristen. De Amerikaanse artillerie vuurde in mei en juni meer dan 136.000 granaten af in de heuvels rond Ben Het en alleen al in juni wierpen Amerikaanse B-52 bommenwerpers 22.000 ton bommen af op de stellingen van de belegeraars. Niettemin werden de verliezen aan beide ziiden licht genoemd.
Op 30 juni begon een ontzettingsactie van 2.400 man Zuidvietnamese troepen vanuit Dak To, met steun van B-52 bommenwerpers die 180 ton bommen afwierpen. De volgende dag trokken de ontzettingstroepen, die weinig verzet ontmoetten, Ben Het binnen; de belegeraars hadden zich teruggetrokken.

GRENSGEBIED CAMBODJA. In mei en juni zouden alle Noordvietnamese en Vietcong-eenheden die tevoren in Cambodja gelegerd waren, naar de grensprovincies Tay Ninh en Binh Long zijn overgebracht, waar zij (verscheidene duizenden) de resp. hoofdsteden Tay Ninh en An Loc belegerden. Op 25 juni werd gemeld dat 5 van de 15 Zuidvietnamese elite-bataljons naar Tay Ninh waren gezonden, nadat op 6 juni een Vietcong-offensief tegen deze stad begonnen was.

Juli-september

In de tweede helft van juni verminderde de gevechtsactiviteit. Drie Noordvietnamese regimenten, die op 10 juni zouden zijn teruggetrokken, zouden niet zijn vervangen, Officiële Amerikaanse kringen bevestigden begin juli dat de Noordvietnamese infiltratie- afgenomen was.
In de vijf weken tussen 29 juni en 2 aug. bleef het aantal gesneuvelde Amerikanen bencdcn de 200, terwijl dit in de week van 3-9 aug. daalde tot 96. het laagste cijfer sinds 1967
De Amerikaanse opperbevelhebber in Vietnam, generaal Abrams, had van president Nixon opdracht gekregen de „verliezen zo laag mogelijk te houden" en ook de Vietcong-aanvallen waren afgenomen
Aan de betrekkelijke rust kwam een eind in de nacht van 11 op 12 aug., toen de Vietcong 179 steden en bases beschoot en 44 grondaanvallen opende. De beschietingen waren voornamelijk tegen militaire doelen gericht Meer dan 50 B-52 bommenwerpers en 600 jachtbommenwerpers voerden vervolgens aanvallen uit op Vietcong- en Noordvietnamese bases. De zwaarste gevechten werden geleverd in de grensprovincies met Cambodja (Tay Ninh, Binh Long en Phuoc Long) en — gedurende de tweede helft van augustus — in de noordelijke provincies. De Amerikaanse verliezen namen in de week van 10-16 aug toe tot 244, maar daalden vervolgens en beliepen in de week van 21-27 sept. „slechts" 95 man.

Amerikaanse militaire kringen verklaarden op 25 aug. dat de geallieerden een „geheel andere oorlog" voerden om de nieuwe Vietcongtactiek het hoofd te bieden; er werden nu aanvallen met kleine eenheden op beperkte doelen uitgevoerd. In de voorbije zes weken waren operaties met diverse bataljons vervangen door manoeuvres op pelotons- en compagniesterkte met de bedoeling de Vietcong rond sleutelposities uit zijn evenwicht te houden. Deze gewijzigde tactiek was bevolen omdat Vietcong-eenheden in de 12 provincies rond Saigon waren teruggetrokken uit de grotere bevolkingscentra en zich tevreden schenen te stellen met het uitzoeken van meer praktische doelen.
In deze periode viel een driedaagsbestand (8-11 sept.) n.a.v. het overlijden van Ho Tsji Minh (pag. 579/2/3), waarbij ook tijdelijk de Amerikaanse bombardementsvluchten werden gestaakt (pag. 706/1).

NOORDELIJK FRONT. Een Amerikaanse woordvoerder deelde op 19 juli mee dat mariniers kort tevoren twee operaties ten zuiden van de gedemilitariseerde zone hadden voltooid, die twee maanden hadden geduurd Hierbij waren 697 Noordvietnainezen en 131 Amerikanen gedood. In augustus namen de gevechten in dit gebied toe; er was een nieuw Noordvietnamees regiment waargenomen, dat in de plaats zou zijn gekomen van *ee)*: in juni teruggetrokken regiment.

NOORDELIJKE PROVINCIES. QUE SON-VALLEI. Op 6 sept. vuurde de Vietcúng ca. 100 raketten en granaten op de Amerikaanse basis Da Nang af, het hevigste bombardement sinds meer dan een jaar, waarna een offensief volgde dat de aanvallers tot in het centrum van de stad bracht, alvorens zij werden verdreven. In de Que Con-vallei (30 mijl ten zuiden van Da Nang) kwam het tot zware striid toen Amerikaanse eenheden twee sinds 17 aug. omsingelde infanterie-compagnieën te hulp kwamen. Hieraan kwam pas op 1 sept. een einde, nadat meer dan 100 Amerikanen en meer dan 1.000 Noordvietnamezen zouden zijn gedood.
In september werden de gealliëerde troepen uit de A Shau-vallei teruggetrokken.

GRENSGEBIED CAMBODJA. Tijdens het Vietcong-offensief van 12 aug. werden de steden An Loc, Loc Ninh en Tay Ninh gebombardeerd en Noordvietnamese troepen drongen zelfs in de eerste twee steden door, doch werden teruggedreven. B-52 bommenwerpers wierpen op 18 aug. meer dan 1.500 ton bommen af op als Vietcong-kampen omschreven doelen in Phuoc Long, waar 12.000 man Noordvietnamese troepen zou opereren; dergelijke raids werden op 26 aug. uitgevoerd boven de provincies Binh Long en Tay Ninh. De Noordvietnamezen zouden bij hevige gevechten in de Zwarte Bergen bij Tay Ninh op 12 sept. 112 man aan doden verloren hebben.

MEKONG-DELTA. Bij gevechten aan de grens tussen de provincies Vinh Long en Vinh Binh op 12 sept. zouden 33 Vietcong-leden zijn gedood, terwijl bij een aanval op een opleidingskamp bij Tri Ton dezelfde week 83 Vietcoiig-leden zouden zijn gesneuveld. De aanwezigheid van geregelde Noordvietnamese troepen werd op 15 sept. voor het eerst door Amerikaanse militaire kringen bevestigd.

BEGIN TERUGTREKKING AMERIKAANSE TROEPEN

Eind aug. was de terugtrekking van de eerste 25.000 Amerikaanse militairen (pag. 705/1-1969) uit Zuid-Vietnam voltooid, waarna de sterkte van de Amerikaanse troepen volgens officiële gegevens 511.800 man bedroeg, het laagste cijfer sinds febr. 1968.
Op 1 sept. was de evacuatie van alle Amerikaanse troepen uit de Mekong-delta voltooid.
Op 16 sept. lrondigde president Nixon aan dat nog 35.000 Amerikanen vóór 15 dec. zouden worden teruggetrokken (pag. 706/2-1969).
Op 8 dec. werd officieel bekendgemaakt dat het aantal Amerikaanse

* Generaal Tran Van Don. voorzitter van de Zuidvietnamese Senaatscommissie voor defensie, zei op 29 aug dat het peil van de Noordvietnamese infiltratie vergeleken met dat van 1968 met 70% gedaald was

troepen in Vietnam 475.200 man bedroeg, d.w.z. ruim 8.000 minder dan in sept. was geraamd.

Na een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van Zuid-Vietnam en zijn zes bondgenoten (zie ook pag. 479/1-1969) op 20 sept, te New York, zei de Zuidvietnamese minister Tran Van Lam dat er op dit ogenblik geen sprake was van enige terugtrekking van Zuidkoreaanse, Thaise, Australische, Nieuwzeelandse of Filippijnse troepen.

Militaire *operaties* okt.-dec.

In deze periode richtte di Vietcong zijn activiteiten in de eerste plaats tegen de Zuidvietnamese strijdkrachten: de zwaarste gevechten vonden plaats in het centrale hoogland en de Mekong-delta, vanwaar alle Amerikaanse artillerie was teruggetrokken, hoewel Amerikaanse artillerie en luchtmacht de Zuidvietnamese troepen steun bleef verlenen. De Amerikaanse commandanten werd opgedragen de hoogste prioriteit toe te kennen aan de Vietnamisering van de oorlog, aldus minister Laird op 9 okt., en hun uiterste best te doen de gevechtstaken zo spoedig mogelijk aan de Zuidvietnamese strijdkrachten over te dragen.

Mede als gevolg van deze gewijzigde tactiek zowel aan Amerikaanse als Vietcong-zijde daalden de Amerikaanse verliezen in de week van 28 sept.-4 okt. tot 64 doden — het laagste aantal sinds dec. 1966 —, terwijl in slechts 2 weken in het vierde kwartaal meer dan 100 Amerikanen werden gedood. Aan de andere kant werden de verliezen aan Zuidvietnamese zijde hoger sinds mei 1969, terwijl deze voor die tijd vaak lager waren geweest dan de Amerikaanse. In de week van 16-22 nov. werden 567 Zuidvietnamezen gedood, het hoogste aantal in 15 maanden.

NOORDELIJKE PROVINCIES. De hevigste gevechten van het jaar in deze sector vonden plaats op 12-13 nov., toen Noordvietnamese troepen Amerikaanse infanterieposten bij Con Thien aanvielen. Hierbij zouden 34 Amerikanen en 108 Noordvietnamezen zijn gedood.

CENTRALE HOOGLAND. De voornaamste gevechten deden zich voor in de provincie Quang Duc. Noordvietnamese druk noodzaakte Zuidvietnamese garnizoenen drie vooruitgeschoven artilleriebases bij Bu Prang op 1-2 nov. te ontruimen. Op 4 nov. volgden hevige gevechten rond Duc Lap, ca. 25 mijl ten noordoosten van Bu Prang. Op 7 nov. werd gemeld dat deze twee plaatsen door 5.000 man Noordvietnamese troepen waren omsingeld. Bu Prang werd via de lucht bevoorraad en de Amerikaanse luchtmacht voerde massale bombardementen uit, o.m. op 16 nov. op stellingen in Cambodja vanwaar Noordvietnamese artillerie Bu Prang zou hebben beschoten. Amerikaanse infanterie kwam op 24 nov. het Zuidvietnamese garnizoen te hulp en op 6 dec. werd officieel bekendgemaakt dat de Noordvietnamezen zich uit de sector Ru Prang hadden teruggetrokken.

GRENSGEBIED CAMBODJA. De gevechten waren gedurende het vierde kwartaal slechts sporadisch. De grootste slag vond op 27 dec. bij Loc Ninh plaats, waarbij 92 Noordvietnamezen werden gedood. de meesten tengevolge van luchtmachtacties.

MEKONG-DELTA. Zuidvietnamese troepen leverden hun zwaarste gevecht van het jaar in het U Minh-woud op 19 okt., waarbij 96 Vietcong-leden werden gedood Zij hadden op 6 nov. zware verliezen geleden toen het hoofdkwartier van de Zuidvietnamese mariniers aan de rand van het woud door de Vietcong was aangevallen.

De Vietcong werd vanaf september steeds actiever in de provincies Dinh ïuong en Kien Hoa (in het noorden van de delta), waar zij tot 1968 het grootste deel van het platteland onder controle hadden gehad. Nadat de Amerikaanse 9de divisie naar deze provincies was gezonden, verzwakte de positie van de Vietcong. In aug. 1969 werd van officiële zijde verklaard dat het deel van de bevolking dat in ,,betrekkelijk veilige gebieden" woonde, was toegenomen van 33 tot 72% in Dinh Tuong en van 34 tot 54% in Kien Hoa. Met het terugtrekken van de Amerikaanse troepen echter namen de Vietcong-operaties in omvang en frequentie toe en drie Noordvietnamese regimenten begonnen vanuit Cambodja de delta binnen te trekken.

De Zuidvietnamese 7de divisie, die in Dinh Tuong opereerde, was op 18 nov. het doelwit van een aanval van een Vietcong-compagnie. Officieel zouden hierbij 55 Zuidvietnamezen zijn gedood, maar persberichten meldden 128 doden. Vervolgens werd in december een tweede Zuidvietnamese divisie naar deze provincie overgebracht.

De totale sterkte van de Zuidvietnamese troepen werd eind aug. officieel gesteld op 1.045.000 man: leger 430.000, marine 21.000, luchtmacht 21.000, territoriale troepen en militia 391.000, politie 79.000, para-militaire eenheden 103.500. Voor eind 1969 zouden de strijdkrachten worden uitgebreid met 71.000 soldaten, 8.000 man marinepersoneel en 10.000 leden van de politie.

Het Amerikaanse ministerie van defensie raamde de vijandelijke troepen in Zuid-Vietnam op 18 dec. op 240.000 man: 100.000 Noordvietnamezen, 40.000 Vietcong-troepen en 100.000 guerrillastrijders. Vergeleken met de herfst van 1968 betekende dit een vermindering met 50.000 man, hoofdzakelijk Noordvietnamezen en in mindere mate Vietcong-troepen. Minister Rogers verklaarde op 23 dec. dat de Noordvietnamese infiltratie de laatste drie weken was afgenomen en 60% lager lag dan in 1968.

Vertrek *Filippijnse troepen*

Op 14 nov. 1969 maakte de Filippijnse minister van buitenlandse zaken, Carlos P. Romulo, bekend dal de in Zuid-Vietnam verblijvende troepen zouden worden teruggetrokken. Deze eenheid van ca. 2.200 man, een technisch bataljon, was sinds 1966 in Zuid-Vietnam en opereerde in de provincie Tay Ninh bij de grens met Cambodja

Aan de terugtrekking ervan lagen officieel financiële motieven teri grondslag. het Filippijnse parlement had een verhoging van de bijdrage in de onderhoudskosten van de eenheid geweigerd.

Op 8 dec, bood de Vietcong een onbelemmerde aftocht van de Filippijnse eenheid aan op de volgende voorwaarden: 1) mededeling van bijzonderheden over het vertrek; 2) geen verdere actie:; tegen de Vietcong of andere Vietnamese doelen en 3) geen verdere contacten met tegen de Vietcong strijdende troepen.

Manilla ging op dit aanbod niet in, maar de Filippijnse troepen onthielden zich van verdere actie tegen de Vietcong. Op 12 dec. verlieten zij ongehinderd Vietnam.

Nog 50.000 Amerikanen uit *Vietnam*

Terwijl president Nixon op 3 nov. in een televisierede over zijn Vietnampolitiek geen tijdschema voor een verdere terugtrekking van Amerikaanse militairen uit Zuid-Vietnam bekendmaakte (pag. 705 e.v. en 733 /1 e.v.-1969), kondigde hij in een door radio en tv uitgezonden rede op 15 dec. 1969 aan dat tot 15 april 1970 nog eens 50.000 man Amerikaanse troepen uit Vietnam zouden worden teruggetrokken.

De president zei in zijn rede o.a.:

,,Toen ik in juni het programma van troepenterugtrekking bekendmaakte, zei ik dat het tempo van de terugtrekking zou afhangen van drie criteria — vooruitgang bij de Parijse onderhandelingen, vooruitgang bij de opleiding van Zuidvietnamese strijdkrachten en het peil van de vijandelijke activiteit (zie pag. 356/3-1969). Terwijl er geen vooruitgang geweest is op het onderhandelingsfront, kan ik u vanavond een aanzienlijk gunstiger rapport uitbrengen m.b.t. de opleiding van de Zuidvietnamese strijdkrachten.

Laat mij allereerst vertellen hoe ik tot deze conclusie kwam. (. . .)

Verscheiden maanden geleden las ik een boek van Sir Robert Thompson, een Brits expert die een van de voornaamste architecten was van de overwinning op de communistische guerrillastrijders die in de vijftiger jaren de macht trachtten over te nemen in Maleisië. In zijn boek, dat gepubliceerd werd juist toen deze regering in functie trad, was hij zeer pessimistisch t.a.v. het voeren van de oorlog. Hij wees in het bijzonder op het verzuim de Zuidvietnamezen voor te bereiden de

verantwoordelijkheid voor hun eigen defensie over te nemen. Op 17 okt. ontmoette ik de heer Thompson en vroeg hem naar Vietnam te gaan en mij uit de eerste hand een openhartig en volkomen onafhankelijk rapport over de toestand daar uit te brengen. Na vijf weken van intensief onderzoek gaf hij mij dit rapport op 3 december. De integrale tekst van zijn rapport. dar verscheidene constructieve aanbevelingen bevat, moet vertrouwelijk blijven, daar het op de veiligheid van onze mensen betrekking heeft. Maar laat mij u de samenvatting van zijn bevindingen voorlezen: ,Ik was zeer onder de indruk van de verbetering van de militaire en politieke situatie in Vietnam vergeleken met alle vorige bezoeken, en speciaal wat betreft de veiligheid, zowel in Saigon als op het platteland. Een winnende positie in de zin van het verwerven van een rechtvaardige vrede — via onderhandelingen of niet — en van het handhaven van een onafhankelijk, niet-communistisch, Zuid-Vietnam is bereikt, maar daarmee zijn wij er nog niet. Wij bevinden ons in een psychologische periode, waarin het noodzakelijkste element vertrouwen is. Een bestendige toepassing van het ,,doe het zelf"-begrip, met een voortzetting van de Amerikaanse steun op de achtergrond, zal het reeds door vele Zuidvietnamese leiders getoonde vertrouwen doen toenemen". Thompsons rapport, dat ik zou willen omschrijven als voorzichtig optimistisch, is in overeenstemming met de rapporten die ik van andere waarnemers heb ontvangen en van onze eigen civiele en militaire leiders in Vietnam.

Er is evenwel één verontrustende nieuwe ontwikkeling m.b.t. de vijandelijke activiteiten. De vijandelijke infiltraties zijn aanzienlijk toegenomen. Zij hebben nog niet het punt bereikt dat onze militaire leiders menen dat de vijand de capaciteit heeft ontwikkeld een groot offensief te ontketenen, maar wij houden de situatie nauwkeurig in de gaten om te zien of deze zich in die zin zou kunnen ontwikkelen. Rekening houdend met al deze ontwikkelingen maak in vanavond een vermindering van ons troepenbestand bekend met nog eens 50.000 man voor 15 april volgend jaar. Dit betekent dat het plafond dat bestond toen ik op 20 jan. in functie trad, nu met 115.500 man is verlaagd. Deze vermindering is met goedkeuring van de regering van Zuid-Vietnam geschied en in overleg met andere landen die gevechtstroepen in Vietnam hebben.

Sommigen zijn van mening dat het doorgaan met het terugtrekken van onze troepen op het moment dat de vijandelijke infiltratie toeneemt, een risico betekent dat wij niet zouden moeten nemen. Ik heb echter steeds gezegd dat wij risico's moeten nemen voor de vrede.

In dit verband zou ik de leiders van Hanoi eraan willen herinneren dat als de infiltraties en het peil van de vijandelijkheden toenemen, terwijl wij onze troepen verminderen, zij evenzeer risico's nemen. Ik herhaal de verklaring die ik in mijn rede van 3 nov. heb afgelegd: ,,Hanoi kan geen groter vergissing begaan dan aan te nemen dat een toeneming van geweld in zijn voordeel zou zijn. Als ik tot de conclusie zou komen dat de vergroting van de vijandelijke activiteiten onze in Vietnam overblijvende troepen in gevaar brengt, zal ik niet aarzelen energieke en effectieve maatregelen te nemen om deze situatie het hoofd te bieden.

Deze vermindering van onze strijdkrachten ... is een nieuwe, zeer duidelijke aanwijzing van onze bereidwilligheid de oorlog te beëindigen en tot een rechtvaardige vrede te komen. (...)

Hanoi zou zijn droom van een militaire overwinning moeten opgeven. Het is tijd dat het zich bij ons voegt om serieus te onderhandelen. (...) Als Hanoi (dat) wil, zal het ons soepel en tegemoetkomend vinden . . .", aldus president Nixon.

Kerstbestand en verliezen 1969

De Vietcong en de Noordvietnamezen namen van 24-27 dec. een driedaags Kerstbestand in acht. Voor de Amerikaanse en Zuidvietnamese troepen gold een 24 uurs-bestand op 24-25 dec. In deze periode deden zich geen ernstige incidenten voor, al beschuldigde het Amerikaanse opperbevel de Vietcong van het veroorzaken van 115 incidenten tijdens het bestand en al verweet de Vietcong de geallieerden schending van het bestand door artillerievuur en andere offensieve operaties.

Volgens een bekendmaking te Saigon op 31 dec. 1969 zijn gedurende 1969 9.249 Amerikanen gedood en werden 112 opgegeven als vermist, gevangen of geinterneerd. Vietcong en Noordvietnamezen samen verloren in 1969 152.842 man aan doden, aldus Saigon.

Volgens een USIS-verklaring van 6 jan. 1970 bedroegen de Amerikaanse verliezen van 1 jan. 1961-27 dec. 1969: 39.979 doden, 262.526 gewonden, 422 krijgsgevangenen en 932 vermisten De Zuidvietnamese verliezen sinds 1961 bedroegen: 99.454 doden. Aan vijandelijke zijde werden bij acties in totaal 586.543 mensen gedood.

De Australische minister van defensie, Allen Fairhall, verklaarde op 25 sept. 1969 dat sinds 1963 in Vietnam 350 Australiers waren gedood en meer dan 2.150 werden gewond.

Naar het Pentagon medio dec. bekendmaakte waren van 1 jan.-6 dec. 1969 6.064 Zuidvietnamese burgers ,,door terreurdaden van de Vietcong omgekomen" tegen 5.389 burgers in 1968.

Gevechtsactiviteiten lste kwartaal 1970. *Nieuwjaars- en* Tet-bestand

Tijdens het eerste kwartaal van 1970 heerste in Zuid-Vietnam op militair terrein een betrekkelijke rust. De verliezen aan Amerikaanse zijde bieven beneden de 100 per week, uitgezonderd de weken 22-28 febr. (116), 8-14 maart (101) en 15-21 maart (110). De verliezen aan Zuidvietnamese zijde varieerden van 200 tot 400 per week; het hoogste dodencijfer werd bereikt in de week van 8-14 maart (459). Volgens gegevens van het Amerikaanse opperbevel verloren Vietcong en Noordvietnamezen samen gemiddeld 2.000 man per week.

De gevechten speelden zich hoofdzakelijk af in heit grensgebied met Cambodja, het centrale hoogland, het noordoosten en de Mekong-delta.

Tijdens het eerste kwartaal was er tweemaal een officiële gevechtspauze: een Nieuwjaarsbestand van 24 uur (31 dec.-l jan.) aan Amerikaanse en Zuidvietnamese zijde en van 72 uur (30 dec.-l jan.) bij de Vietcong en de Noordvietnamezen; een Tet-bestand van 24 uur (5-6 febr.) aan Amerikaanse en Zuidvietnamese zijde en van 96 uur (5-9 febr.) bij Vietcong en Noordvietnamezen. Tijdens beide gevechtspauzes vonden talrijke incidenten plaats

Terwijl een woordvoerder van de Voorlopige Revolutionaire Regering (Le Monde 19-12-1969) stelde dat zijn regering 80% van Zuid-Vietnam onder controle had, zei de Zuidvietnamese president Thieu op 8 jan. dat Saigon 97% van Zuid-Vietnam controleerde en sprak een woordvoerder van de Zuidvietnamese regering op 15 jan. van 92,7%. President Thieu noemde op 9 jan. het jaar 1970 het keerpunt in de oorlog. Naar zijn zeggen zou de oorlog in 2 of 3 jaar met het ineenstorten van de communisten afgelopen zijn, al voegde hij eraan toe dat een terugtrekking van alle Amerikaanse troepen in 1970 onmogelijk was.

De Amerikaanse minister van defensie, Melvin Laird, verklaarde na een inspectiebezoek aan Zuid-Vietnam (9-13 febr.) dat de vooruitgang bij de Vietnamisering verdere Amerikaanse troepenvermindering mogelijk maakte, ook als de communistische dreiging zou voortduren en de vredesbesprekingen in Parijs geen succes zouden hebben. De minister noemde de vijandelijke dreiging nog aanzienlijk, maar niet zo ernstig als een jaar geleden.

De terugtrekking van de door president Nixon aangekondigde 50.000 Amerikaanse militairen begon Op 12 jan. en was op 15 april voltooid.

MEKONG-DELTA. De F A Z (6-2) berichtte dat vier Noordvietnamese regimenten zich in de delta aaneengesloten hadden tot de lste Noordvietnamese divisie en dat een vijfde regiment onderweg was. Het hoofdkwartier van deze divisie zou op 2 km van Chau Doc in Cambodja gelegen zijn. Noordvietnamezen zouden de Vietcong vervangen; zo zou het 136ste Vietcong-regiment, dat in het U Minh-woud opereert, voor 80% uit Noordvietnamezen bestaan. Toch zou de greep van de communisten op de bevolking zijn afgenomen. Zij zouden volgens de F A Z

begin 1970 130.000 burgers onder controle hebben tegen bijna 300.000 in begin 1969. Na het vertrek van de 9de Amerikaanse divisie zou de verdediging van de Delta berusten bij de 7de Zuidvietnamese divisie, die als „slecht" bekend staat, doch deze zou worden bijgestaan door 20.000 Amerikaanse „adviseurs". De Noordvietnamese regimenten zouden voornamelijk opereren in het U Minh-woud, de aangrenzende provincie Chuong Thien en in dc Zeven Bergen op de grens van Cambodja.

Luchtacties *boven Noord-Vietnam*

De Amerikaanse luchtmacht bleef na het beëindigen van de bombardenienten op Noord-Vietnam (pag. 733-1968) per 1 nov. 1968 de verkenningsvluchten boven dat gebied op dezelfde schaal als tevoren voortzetten. Dit leidde tot diverse incidenten.

Nadat op 25 nov. 1968 een onbewapend verkenningsvliegtuig en een bewapend escortevliegtuig verloren waren gegaan, vond een gevecht plaats tussen te hulp gezonden Amerikaanse vliegtuigen en Noordvietnamese Migs. Een Amerikaanse woordvoerder zei de volgende dag dat er „storingsvuur" was gebruikt en dat hierbij bombardementen konden zijn inbegrepen. Een raket-batterij bij Vinh, die op verkenningsvliegtuigen en hun escorte had geschoten, werd op 14 dec. 1968 gebombardeerd, evenals luchtdoelgeschut 50 mijl ten noorden van de gedemilitariseerde zone op 5 juni 1969, nadat een verkenningsvliegtuig was neergeschoten. Toen op 28 jan. een verkenningsvliegtuig door Noordvietnarnese luchtafweer werd beschoten, voerden begeleidende toestellen een aanval uit op een raketbasis, ca. 20 km ten noordoosten van de Mu-Gia-pas. Een Thunderchief werd hierbij neergeschoten en ook een reddingshelikopter, die twee uur later de vliegers poogde op te pikken, werd neergehaald. Het Amerikaanse opperbevel gaf volgens A F P (31-1) toe dat jachtbommenwerpers, die verkenningsvliegtuigen begeleiden, sinds 1 nov. 1968 verscheidene malen Noordvietnamees gebied gebombardeerd hebben. Geen exact aantal werd meegedeeld, wel werd gezegd dat sindsdien zes verkenningsvliegtuigen of jachtvliegtuigen door Noordvietnamees vuur waren neergeschoten.

Nadat twee verkenningsvliegtuigen op 2 febr. in de buurt van de Laotiaanse grens bij de Ban-Karai-pas waren beschoten, voerden begeleidende vliegtuigen aanvallen uit op Noordvietnamese raket- en luchtafweerstellingen.

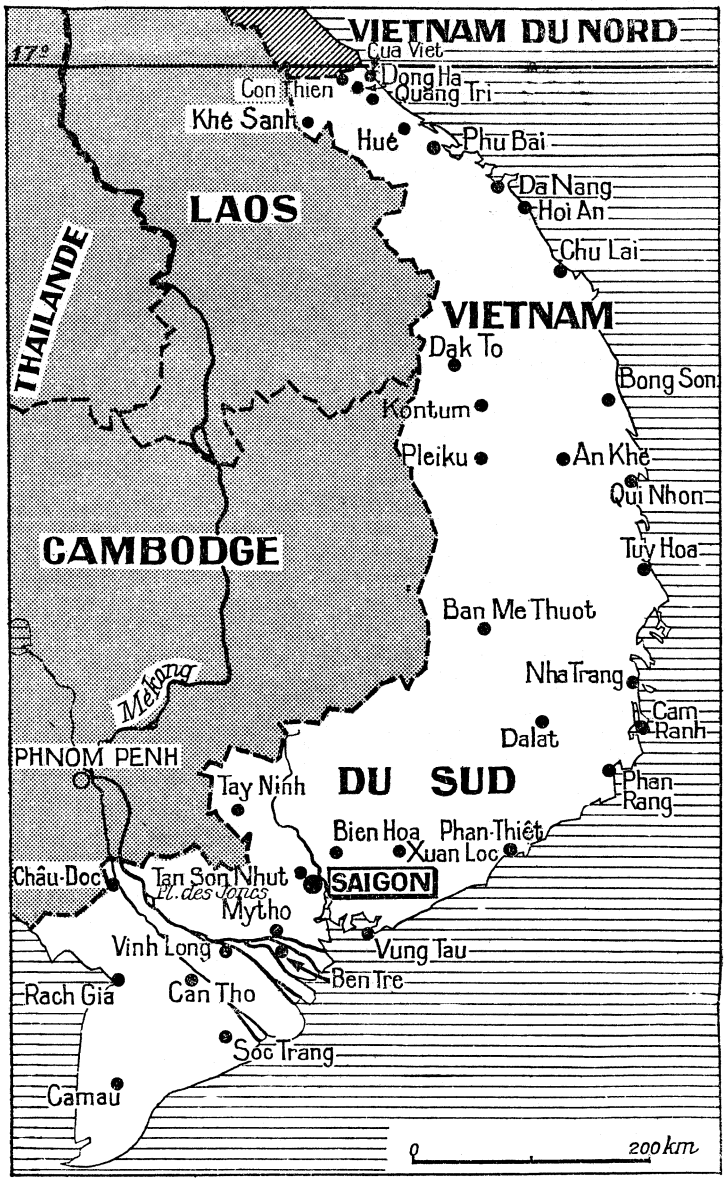

(Le Monde)

Militaire operaties april

Eind maart concentreerden de gevechten zich vooral in het grensgebied met Cambodja.

Op 20 maart begon een duizendtal Zuidvietnamese militairen een operatie tegen het 88ste Noordvietnamese regiment, dat aan weerszijden van de Cambodjaanse grens in het noorden van de provincie Kien Tuong gelegerd was. De Zuidvietnamezcn werden gesteund door artillerie en tanks. Op 26 maart deelde een militaire woordvoerder te Saigon mee dat bij de operatie 252 Vietcong-strijders of Noordvietnamese militairen waren gedood.

Een hevige veldslag werd op 26 maart geleverd tussen Amerikaanse eenheden van de lste cavalerie-divisie en vijandelijke troepen in de provincie Tay Ninh. Volgens een woordvoerder van de Voorlopige Revolutionaire, Regering op 26 mrt waren Zuidvietnamese troepen. gesteund door Amerikanen, de laatste dagen 20 km op Cambodjaans gebied doorgedrongen, terwijl de Amerikaanse luchtmacht er bombardementen uitvoerde. AFP/AP meldden te hebben vernomen dat Amerikaans-Zuidvietnamese operaties tegen de Vietcong op 27 maart werden uitgevoerd na overleg met de Cambodiaanse autoriteiten. Op 28 maart passeerden een Zuidvietnamese luitenant en een Amerikaanse opper-officier de Cambodjaanse grens om contact op te nemen met de commandant van een Cambodjaanse voorpost op 10 km ten noorden van Moc Hoa. In de nacht van 28 op 29 maart gingen Noordvietnamese troepen en Vietcong-eenheden tot een tegen-aanval over. Bij een actie in de provincie Tay Ninh op 29 maart kwamen 63 Amerikanen om. Ook de twee volgende dagen kwam het in deze provincie tot hevige gevechten.

In de nacht van 31 maart op 1 april ging de Vietcong in heel Zuid-Vietnam tot het offensief over. daarbij gesteund door Noordvietnamese troepen. Een van de belangrijkste acties was de belegering van het geallieerde steunpunt Dak Seang in het centrale hoogland, dat de weg tussen Pleiku en Kontum beheerst.

Bij het Vietcong-offensief van 31 maart op 1 april werden meer dan 125 doelen beschoten, met raketten en mortieren, waaronder de grote Amerikaanse luchtmachtbases bij Da Nang en Bien Hoa, de Zuidvietnamese militaire academie te Dalat en militaire installaties alsmede bevolkingscentra. Noordvietnarnese troepen veroverden op 1 april Ba Chuc, enkele kilometers van de Cambodjaanse grens, dat door Zuidvietnamese troepen ontruimd was.

Op 2 april duurden de gevechten voort. De nachtelijke beschietingen troffen

vooral de gedemilitariseerde zone en het gebied van Chau-Doc bij de Cambodjaanse grens. Volgens het Amerikaanse opperbevel vielen binnen 48 uur in heel het bevochten gebied 61 Amerikaanse, 101 Zuidvietnamese en 552 Noordvietnamese c.q. Vietcong-militairen. Van Zuidvietnamese zijde werd gemeld dat bij mortier- en raketaanvallen hinnen 24 uur minstens 45 burgers werden gedood.

Ook in de nacht van 3 op 4 april duurden de beschietingen voort, maar het aantal daarvan daalde tot 33.

De verliescijfers van de week 29 maart-4 april toonden duidelijk de verhoogde activiteit aan: Amerikanen 138 (het hoogste aantal sinds sept. 1969), Zuidvietnamezen 754 (het hoogste aantal sinds mei 1968) en Noordvietnamezen + Vietcong 3.336 (volgens Amerikaanse opgave). Ook de twee volgende weken vonden zware gevechten plaats. De door het Amerikaanse opperbevel verstrekte verliescijfers luidden: Amerikanen 141 en 101 doden, Zuidvietnamezen 542 en 740, Vietcong + Noordvietnamezen 3.458 en 2.962 doden.

Sinds 31 maart werd het kamp Dak Seang van de ,,groene baretten'' en Montagnards belegerd door Noordvietnamese en Vietcongeenheden. Volgens militaire kringen in Saigon zouden zich tussen Dak Seang en de Laotiaanse grens 10.000 Noordvietnamese militairen ophouden. De bezetting van het kamp (ca. 3.000 man) werd vanuit de lucht bevoorraad en de belegeraars werden regelmatig door B-52 bommenwerpers bestookt. Op 11 april wisten twee bataljons Montagnards een verbinding met de belegerden tot stand te brengen, maar de belegering duurde ook nadien voort.

Op 12 en 13 april werden ook zware aanvallen gemeld op het steunpunt Dak Pek, ten noorden van Dak Seang.

Intussen voerden B-52 bommenwerpers zware bombardementen uit in het grensgebied met Cambodja en in het centrale hoogland.

150.000 Amerikanen uit Vietnam binnen een jaar

Na maanden van speculaties over het tempo van de Amerikaanse terugtrekking uit Vietnam, maakte president Nixon op 20 april in een televisietoespraak vanuit San Clemente bekend dat hij het komend jaar 150.000 Amerikaanse militairen zal terugtrekken. Samen met de vermindering van 115.500 man sinds vorige zomer zullen volgens dit schema in de zomer van 1971 in totaal 265.500 van de oorspronkelijk 549.500 man zijn vertrokken. De president zei na zijn drie criteria (pag. 299/3) herhaald te hebben o.a.:

,,Ik ben blij u vanavond te kunnen rapporteren, dat de vooruitgang bij de training en bewapening van de Zuidvietnamese strijdkrachten in belangrijke mate onze verwachtingen van vorig jaar juni overtreft. Zeer belangrijke vooruitgang is ook geboekt bij de pacificatie. Het percentage van de plattelandsbevolking dat leeft in veilige streken onder het bestuur van de Zuidvietnamese regering is gestaag gestegen, terwijl de gebieden die onder controle van de Vietcong staan scherp in omvang zijn afgenomen.

Hoewel wij erkennen dat er problemen blijven, zijn dit bemoedigende ontwikkelingen.

Evenwel moet ik met spijt vaststellen dat geen vorderingen zijn gemaakt aan het onderhandelingsfront. (...) Laat mij nu overgaan tot het derde criterium -~-oor troepenterugtrekking — het peil van vijandelijke activiteit. In verscheidene gebieden is dat peil sinds december aanzienlijk toegenomen

In de laatste maanden heeft Hanoi nog eens duizenden soldaten gestuurd om nieuwe offensieven in het neutrale Laos te ontketenen (...) Ten zuiden van Laos voeren nu bijna 40.000 communistische troepen openlijk agressie tegen Cambodja, een klein neutralistisch land, dat de communisten jarenlang hebben gebruikt als basis voor aanvallen op Zuid-Vietnam (...) In de laatste twee weken hebben de communisten hun aanvallen op geallieerde strijdkrachten in Zuid-Vietnam opgevoerd.

Evenwel, ondanks deze nieuwe vijandelijke activiteit. was er over de gehele linie een vermindering van de vijandelijke troepensterkte in Zuid-Vietnam sinds december. (...) Wij hebben nu het punt bereikt dat wij vol vertrouwen kunnen overgaan van een periode van 'cut and try' naar een programma op langere termijn voor de vervanging van Amerikanen door Zuidvietnamese troepen. Daarom maak ik vanavond plannen bekend voor de terugtrekking van nog eens 150.000 man Amerikaanse troepen, welke in de lente van volgend jaar moet zijn voltooid. Dit zal neerkomen op een totale vermindering met 265.500 man van onze strijdkrachten in Vietnam t.ov. het peil dat bestond toen wij 15 maanden geleden in functie traden. De tijdsbepaling en het tempo van deze nieuwe terugtrekkingen zullen worden bepaald aan de hand van onze beoordeling naar beste weten van de dan geldende militaire en diplomatieke situatie.

Deze ver reikende beslissing werd genomen na overleg met onze commandanten te velde. Zij heeft de goedkeuring van de regering van Zuid-Vietnam.

Gezien de vijandelijke escalatie in Laos en Cambodja en de toegenomen aanvallen deze maand in Zuid-Vietnam, behelst zij duidelijk enige risico's.

Maar ik herinner opnieuw de leiders van Noord-Vietnam eraan dat, waar wij deze risico's voor de vrede nemen, zij ernstige risico's zullen lopen, als zij zouden pogen van de gelegenheid gebruik te maken om de veiligheid van onze resterende troepen in Vietnam in gevaar te brengen door het vergroten van de militaire acties in Vietnam, Cambodja of Laos. (...)

Als ik (dat) constateer, zal ik niet aarzelen strenge en doeltreffende maatregelen te nemen om die situatie het hoofd te bieden.

De beslissing (van vanavond) is geheel gebaseerd op de vooruitgang van ons Vietnamisatie-programma. Er is een betere en kortere weg naar de vrede: via onderhandelingen. Wij zullen het komende jaar meer dan 150.000 man terugtrekken, als wij aan het onderhandelingsfront vorderen. Had de andere kant positief te Parijs gereageerd op ons aanbod van 14 mei vorig jaar, dan hadden de meeste Amerikaanse en buitenlandse troepen Zuid-Vietnam reeds hebben kunnen verlaten. (...)

Het is Hanoi, en Hanoi alleen, dat vandaag het pad naar een rechtvaardige vrede blokkeert voor de volken van Zuidoost-Azië. (...) De vijand is er niet in geslaagd de oorlog in Vietnam te winnen wegens drie fundamentele vergissingen in zijn strategie. Hij dacht een militaire overwinning te kunnen behalen. Hij slaagde er niet in.

Hij dacht een politieke overwinning in Zuid-Vietnam te kunnen behalen. Hij slaagde er niet in.

Hij dacht een politieke overwinning in de Verenigde Staten te kunnen behalen. Dit bleek zijn meest fatale misrekening. In dit grote vrije land van ons debatteren wij — zijn wij her oneens, soms heftig, maar de vergissing steeds opnieuw begaan is te concluderen dat het debat in een vrij land een bewijs van zwakheid is. Wij zijn geen zwak volk. Wij zijn een sterk volk. Amerika is nooit verslagen in onze trotse geschiedenis van 190 jaar en wij zullen in Vietnam niet verslagen worden. (...) Het is Amerika's vastberadenheid alsmede Amerika's redelijkheid die ons doel van een rechtvaardige vrede in Vietnam zal realiseren en die de fundamenten van een rechtvaardige en duurzame vrede in de Pacific en in de wereld zal versterken.''

LAOS

DE ROL VAN DE VS

Uit een op 19 april gepubliceerd, ten dele gecensureerd verslag van de besloten hearings van de subcommissie uit de Senaat voor buitenlandse betrekkingen blijkt dat de VS al sinds juni 1964 luchtaanvallen op Laos uitvoeren, d.w.z. zeven maanden eerder dan tot dusver toegegeven werd.

In eerste instantie ging het om de bescherming van verkenningsvliegtuigen, maar in dec. 1964 begonnen de begeleidende straalbommenwerpers zelfstandig te opereren en groeiden de luchtaanvallen uit tot grootscheepse tactische luchtsteun aan de Laotiaanse regeringstroepen: in 1965 tot 378 per dag, begin 1970 tot meer dan 500. Ca. 200 piloten verloren het leven. Het verslag berust grotendeels op verklaringen van de oud-ambassadeur William Sullivan en het hoofd van de CIA, Richard Helms.

Meer dan 2.000 Amerikanen, incl. 100 militaire attaché's houden zich met het ,,project 404'' bezig, dat in oktober 1966 begon en waarbij de Amerikaanse ambassadeur te Vientiane optreedt als leider van de activiteiten van de Amerikaanse luchtmacht in Laos. Hij beslist of de toestellen van de 7de tactische luchtmacht, welke in Zuid-Vietnam en Thailand hun bases hebben, boven Laos in actie zullen komen.

De omvang van de kosten van de operaties in Laos zijn uit het rapport geschrapt, al blijkt wel dat het om miljarden dollars gaat. Senator Stuart Symington berekende de kosten per dag op $ 1.350.000.

Het verslag onthulde verder dat zes jaar lang militair materiaal naar Laos werd gestuurd ter waarde van $ 6,4 mln door een Amerikaanse organisatie, de ,,requirements organization'', welke zijn basis in Thailand heeft. (AFP, UPI, Reuter)

Amerikaanse grondtroepen?

Na een bijeenkomst met de Amerikaanse ambassadeur te Bangkok op 1 mei verklaarde de Thaise minister van buitenlandse zaken, Thanat

Khoman, na een beschrijving van het Amerikaans-Zuidvietnamese offensief in Cambodja: „Zeer waarschijnlijk zullen ook andere maatregelen worden getroffen betreffende Zuid-Vietnam, Cambodja of zelfs het koninkrijk Laos, omdat Noord-Vietnam en de Vietcong diep zijn doorgedrongen en de gevechten hebben uitgebreid in beide landen — Cambodja en Laos."
Reeds op 17 maart had de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, verklaard dat de mogelijkheid van het gebruik van Amerikaanse grondtroepen in Laos niet kon worden uitgesloten, al bestonden er op dat moment geen plannen zulks te doen. *(The Times)*

MILITAIRE ONTWIKKELINGEN

Nadat enkele dagen melding was gemaakt van gevechten rond Sam Thong (pag. 206/2) en Long Tsjeng, werd op 31 maart te Vientiane meegedeeld dat Laotiaanse regeringstroepen Sam Thong hadden heroverd.
Dezelfde dag bevestigde Thailand voor het eerst officieel dat Thais in Laos aan de zijde der regeringstroepen strijden, al voegde vice-premier Praphas Charusathien daaraan toe dat het uitsluitend om vrijwilligers ging en dat ook aan de zijde van de Pathet Lao Thais streden.
Vanuit Saigon werd op 21 april bericht dat de VS, sinds zij op 10 mrt. begonnen hun verliezen in Laos te melden, 19 vliegtuigen verloren.
Terwijl de gevechten om Sam Thong en Long Tsjeng voortduurden, werd op 14 april een voorpost op 20 km van Muong-Phalane door twee Noordvietnamese bataljons veroverd (ca. 80 km van Savannakhet) en werd het reeds drie maanden omsingelde garnizoen van Bouam-Long (30 km ten noordoosten van de Vlakte der Kruiken) door Noordvietnamese artillerie beschoten.
Op 30 april veroverden Noordvietnamese troepen en Pathet Lao-eenheden de stad Attopeu in Zuid-Laos, die reeds verscheidene jaren was omsingeld. De stad diende als bevoorradingsbasis voor verkenningspatrouilles lang het Ho Tsji Minh-pad.
De val van Attopeu betekende dat de communisten voor het eerst de modus vivendi in het zuiden van Laos, op basis van de Geneefse akkoorden van 1962, ter zijde schoven, waarbij de stad onder controle van de rechtse troepen stond. (AFP, AP, Reuter. *UPI*, *Le* Monde).

(Vor. ber. pag. 203 e.v.)

TEKSTEN

NIXONS TOESPRAAK I.Z. CAMBODJA

Op 30 april heeft de Amerikaanse president Nixon zijn besluit tot militaire interventie in Cambodja in de volgende televisietoespraak bekendgemaakt en toegelicht:

„Tien dagen geleden, in mijn verslag aan de natie over Vietnam, heb ik een beslissing bekend gemaakt om nog eens 150.000 Amerikaanse soldaten in het komende jaar terug te trekken. Ik zei dat ik dit besluit nam, ondanks onze bezorgdheid over de toenemende vijandelijke activiteiten in Laos, in Cambodja en in Zuid-Vietnam.
Ik waarschuw-de toen, dat als ik tot de conclusie kwam dat de toenemende vijandelijke activiteiten in welk van deze gebieden dan ook de levens van de Amerikanen, die nog in Vietnam zijn in gevaar zouden brengen, ik niet zou aarzelen om harde en effectieve maatregelen te nemen om die situatie het hoofd te bieden. Ondanks deze waarschuwing heeft Noord-Vietnam zijn militaire agressie in alle drie gebieden — in het bijzonder in Cambodja — opgevoerd,
Na uitgebreide besprekingen met de nationale veiligheidsraad, ambassadeur Bunker (in Saigon), generaal Abrams (de Amerikaanse commandant in Vietnam) en mijn andere adviseurs, ben ik tot de conclusie gekomen dat de acties van de vijand in de afgelopen tien dagen duidelijk de levens van de Amerikanen. die nu in Vietnam zijn. in gevaar brengen en een onaanvaardbaar risico met zich mee brengen voor hen, die na onze terugtrekking van 150.000 man daar zullen zijn.
Om onze mannen, die in Vietnam zijn, te beschermen en het voortgaande succes van onze terugtrekking en Vietnamiserings-programma te garanderen, heb ik besloten dat de tijd voor actie is gekomen. Vanavond zal ik de acties van de vijand, de acties die ik bevolen heb om daar tegen op te treden en de redenen voor mijn besluit beschrijven.
Cambodja, een klein land met zeven miljoen mensen, is een neutrale staat sinds het Geneefse akkoord van 1954 — een akkoord, dat werd ondertekend door de regering van Noord-Vietnam.
De Amerikaanse politiek heeft sindsdien de neutraliteit van het Cambodjaanse volk zorgvuldig geëerbiedigd. We hebben een magere diplomatieke missie van minder dan vijftien man in Cambodja's hoofdstad sinds afgelopen t gehandhaafd. D daar ä voorafgaande jaren — van 1965 tot 1969 — hadden we in het geheel geen diplomatieke missie. In de afgelopen vijf jaar hebben we geen enkele militaire en economische steun gegeven aan Cambodja.
Noord-Vietnam heeft echter die neutraliteit niet geëerbiedigd. In de afgelopen vijf jaar, zoals te zien is op deze kaart, heeft Noord-Vietnam militaire schuilplaatsen langs de Cambodjaanse grens met Zuid-Vietnam bezet. Sommige tot ruim 20 mijl diep in Cambodja. Ze worden gebruikt voor onverhoedse aanvallen op Amerikaanse en Zuidvietnamese troewen in Zuid-Vietnam. Deze door de communisten bezette gebieden bevatten belangrijke bases, opleidingskampen, logistieke faciliteiten, wapens en munitiefabrieken, vliegvelden en krijgsgevangenenkampen.
In vijf jaar hebben noch de Verenigde Staten, noch Zuid-Vietnam acties ondernomen tegen deze vijandelijke schuilplaatsen. omdat wij niet het grondgebied van een neutraal land wilden schenden. Zelfs nadat de Vietnamese communisten deze schuilplaatsen vier weken geleden begonnen uit te breiden, vroegen wij geduld aan onze Vietnamese bondgenoten en legden onze commandanten beperkingen op.
In tegenstelling tot onze politiek heeft de vijand in de afgelopen twee weken zijn guerrilla-activiteiten opgevoerd en concentreert hij zijn belangrijkste troeperi in deze schuilplaatsen, waar tij zich voorbereiden op een massale aanval op onze troepen en die van Zuid-Vietnam. In de afgelopen twee weken heeft Noord-Vietnam alle schijn de soevereiniteit of neutraliteit van Cambodja te eerbiedigen laten varen. Duizenden van hun soldaten dringen het land binnen uit deze schuilplaatsen. zij omsingelen de hoofdstad Phnoni Penh. Cambodja heeft een beroep gedaan op de Verenigde Staten en een aantal andere landen voor bijstand. Als deze poging slaagt zal Cambodja een uitgebreid vijandelijk verzamelpunt worden en een springplank voor aanvallen op Zuid-Vietnam. langs de 600 miji iange grens — en een schuilplaats. waar vijandelijke troepen kunnen terugkeren zonder angst voor vergelding. Noordvietnamese manschappen en voorraden kunnen dat land ingepompt worden en niet alleen de levens van onze eigen mannen, niaar ook het volk van Zuid-Vietnam, in gevaar brengen.
In het licht van deze situatie, hebben wij drie mogelijkheden.
Ten eerste kunnen we niets doen. Het uiteindelijke resultaat daarvan is duidelijk. Als we ons niet bezighouden met wishful thinking, zullen de Amerikanen die achterblijven in Vietnam bij onze volgende terugtrekking ernstig in gevaar worden gebracht.
Onze tweede mogelijkheid is Cambodja massale bijstand te leveren. Ongelukkigerwijze kunnen grote hoeveelheden militaire hulpgoederen niet snel en effectief gebruikt worden door het kleine Canibodjaanse leger tegen de onmiddellijke dreiging, hoewel we sympathiseren met het lot van de zeven miljoen Cambodjanen, wier land binnengevallen wordt. Met andere landen zullen wij ons best doen om de kleine wapens en andere uitrusting te leveren, die het Cambodjaanse leger nodig heeft en nu kan gebruiken voor zijn verdediging. De hulp, die wij zullen leveren zal beperkt worden tot het doel Cambodja in staat te stellen zijn neutraliteit te verdedigen — niet voor het doel om er een actief oorlogvoerend land van te maken. dat voor deze of gene partij kiest.
Onze derde mogelijkheid is naar de haard van de moeilijkheden te gaan. Dat betekent dat wij de belangrijke door de Noordvietnamezen en Viet Cong bezette schuilplaatsen zuiveren, die dienen ais aanvalsbases tegen zowel Cambodja, als Amerikaanse en Zuidvietnamese strijdkrachten in Zuid-Vietnam waarvan sommige net zo dicht bij Saigon zijn als Baltimore bij Washington.
Dit is mijn besluit: In samenwerking met de strijdkrachten van Zuid-Vietnam zullen deze week aanvallen ondernomen worden om de belangrijkste vijandelijke schuilplaatsen langs de Cambodjaans-Vietnamese grens te zuiveren. Een belangrijke verantwoordelijkheid voor de grondoperaties wordt gegeven aan de Zuidvietnamese troepen. De aanvallen in verscheidene gebieden, waaronder Parrot's Beak zijn bijvoorbeeld uitsluitend Zuidvietnamese grondoperaties onder Zuidvietnamees bevel, terwijl de Verenigde Staten lucht- en logistieke steun verlenen.

Er is echter één gebied, waar ik besloten heb dat een gezamenlijke actie van Amerikanen en Zuidvietnamezen noodzakelijk is. Vanavond zullen Amerikaanse en Zuidvietnainese eenheden de hoofdkwartieren van de gehele communistische militaire operatie in Zuid-Vietnam aanvallen. Deze sleutelpositie is jarenlang door de Noordvietnamezen en de Viet Cong bezet geweest, als een flagrante aantasting van Cambodja's neutraliteit.

Dit is geen invasie in Cambodja. De gebieden, waarin deze aanvallen plaats vinden, zijn volledig bezet en worden volledig gecontroleerd door Noordvietnaniese troepen. Ons doel is niet die gebieden te bezetten. Als de vijandelijke troepen eenmaal uit deze schuilplaatsen verdreven zijn en hun militaire voorraden zijn vernietigd, zullen we ons terugtrekken. Deze acties zijn op geen enkele wijze gericht tegen de veiligheidsbelangen van welk land dan ook. Iedere regering die deze acties gebruikt als een voorwendsel om de betrekkingen met de Verenigde Staten te schaden, zal dit op haar eigen verantwoordelijkheid doen en op haar eigen initiatief en wij zullen geeigende maatregelen treffen.

Een meerderheid van het Amerikaanse volk is voor terugtrekking van onze troepen uit Vietnam. De maatregel, die ik vanavond genomen heb, is onontbeerlijk voor het voortgaande succes van dat terugtrekkingsprogramma. Een meerderheid van het Amerikaanse volk wil een einde aan deze oorlog liever dan dat die oneindig voortduurt. De maatregel, die ik vanavond genomen heb, dient dat doel. Een meerderheid van het Amerikaanse volk wil de verliezen van onze dappere mannen in Vietnam op een absoluut minimum houden. De maatregel die ik vanavond genomen heb is essentieel, als we dat doel willen bereiken.

Wij nemen deze maatregel niet met het doel de oorlog uit te breiden tot Cambodja, maar om de oorlog in Vietnam te beëindigen en om de rechtvaardige vrede te winnen, die wij allen wensen. Wij hebben en zullen elke mogelijke poging ondernemen om deze oorlog door onderhandelingen aan de conferentietafel te beëindigen, liever dan die te beslechten door meer strijd op het slagveld.

Laten wij naar de gebeurtenissen kijken. Wij hebben de bombardementen op Noord-Vietnam stopgezet. We hebben onze luchtoperaties met meer dan twintig procent verminderd. We hebben de terugtrekking van meer dan 250.000 van onze soldaten aangekondigd. We hebben aangeboden al onze troepen terug te trekken, als zij de hunne terugtrekken. We hebben aangeboden over alle onderwerpen te onderhandelen, slechts met één voorwaarde: dat de toekomst van Zuidvietnam niet beslist wordt door Noord-Vietnam, door de Verenigde Staten, maar door het Zuidvietnamese volk zelf.

Hun antwoord was onverzoenlijkheid aan de conferentietafei, oorlogszuchtigheid in Hanoi, massale militaire agressie in Laos en Cambodja en opgevoerde aanvallen in Zuid-Vietnam, met het doel de Amerikaanse verliezen te vergroten.

Deze houding is nie' langer duldbaar. We zullen op deze bedreiging van de Amerikaanse levens niet reageren met klagende diplomatieke protesten. Als we dat zouden doen, zou het geloof in de Verenigde Staten in elk gebied van de wereld, waar alleen de macht van de Verenigde Staten agressie voorkomt, vernietigd worden.

Vanavond waarschuw ik opnieuw de Noordvietnamezen, dat als zij doorgaan de strijd te escaleren, als de Verenigde Staten bezig zijn hun troepen terug te trekken, ik in mijn functie van opperbevelhebber van onze strijdkrachten de maatregelen zal nemen, die ik noodzakelijk acht om de veiligheid van onze Amerikaanse mannen te beschermen.

Deze maatregel moet de leiders van Noord-Vietnam erop opmerkzaam maken, dat wij geduldig zullen zijn in het zoeken naar vrede, dat wij verzoenend aan de conferentietafel zullen zijn, maar dat we niet vernederd willen worden. Wij willen niet verslagen worden. We zullen niet toestaan dat Amerikaanse mannen bij duizenden gedood zullen worden door een viiand. die vanuit schuilplaatsen opereert die we ontzien.

De tijd om deze oorlog door onderhandelingen te beëindigen is reeds lang aangebroken. We maakten ons op voor die onderhandelingen. We hebben belangrijke pogingen ondernomen, waarvan vele geheim moeten blijven. Alle aanbiedingen en benaderingen, die in het verleden gedaan werden. blijven op de conferentietafel liggen, tot wanneer Hanoi bereid is serieus te onderhandelen.

Maar als het antwoord van de vijand op onze uiterst verzoenende aanbiedingen tot vreedzame onderhandelingen het opvoeren van zijn aanvallen blijft en het ons verslaan en vernederen, dan zullen wij met gelijke munt betalen.

We leven in een tijdperk van anarchie in het buiten- en binnenland. Wij zien geesteloze aanvallen op alle grote instellingen die door vrije beschavingen in de laatste vijfhonderd jaar geschapen zijn. Hier in de Verenigde Staten worden grote universiteiten systematisch vernietigd. Kleine landen over de gehele wereld worden van binnen- en buitenuit aangevallen. Als de Verenigde Staten handelen als een erbarmelijke, hulpeloze reus zullen de krachten van het totalitarisme en anarchie vrije landen en vrije instellingen over de gehele wereld bedreigen. Het is niet onze kracht, maar onze wil en ons karakter, die vanavond op de proef worden gesteld. De vraag die alle Amerikanen zich vanavond moeten stellen en moeten beantwoorden is deze: heeft de rijkste en sterkste natie in de geschiedenis van de wereld het karakter om te antwoorden op een directe uitdaging door een groep, die iedere poging tot een rechtvaardige vrede afwijst, onze waarschuwingen naast zich neerlegt, plechtig overeenkomsten vertrapt, de neutraliteit van een onbewapend volk schendt en onze gevangenen als gijzelaars gebruikt?

Als we in gebreke blijven deze uitdaging te beantwoorden, zullen alle andere landen weten dat ondanks hun overweldigeilde macht de Verenigde Staten niet thuis zijn, als er een werkelijke crisis komt.

Mijn mede-Amerikanen: tijdens mijn campagne voor heb presidentschap heb ik beloofd de Amerikanen thuis te brengen uit Vietnam. Zij komen thuis. Ik beloofde de oorlog te beëindigen. Ik zal die belofte houden. Ik beloofde een rechtvaardige vrede te winnen. Ik zal die belofte houden. We zullen een grotere oorlog vermijden. Maar we zijn ook besloten een einde te maken aan deze oorlog.

In deze kamer nam Woodrow Wilson de grote beslissingen die leidden tot de overwinning in de eerste wereldoorlog. Franklin Roosevelt nam de besluiten, die leidden tot onze overwinning in ae tweede wereldoorlog. Dwight D. Eisenhower nam de besluiten, die de oorlog in Korea beëindigden en oorlog in het Midden-Oosten vermeden. John F. Kennedy nam op het meest glorieuze moment van zijn carrière het grote besluit, dat de Sowjet-kernraketten van Cuba en het westelijk halfrond deed verdwijnen.

De beslissing die ik vanavond genomen heb is niet van dezelfde grootte. Tussen die beslissingen en deze beslissing is echter een verschil, dat zeer fundamenteel is. Bij die beslissingen werd het Amerikaanse volk niet geplaagd door uitspraken over twijfel en nederlaag door enkele van de meest bekende opinieleiders van dit land.

Een republikeins senator heeft mij gezegd dat deze maatregel betekent dat mijn partij alle kansen verliest de verkiezingen van november te winnen. Anderen zeggen vandaag dat deze actie tegen de vijandelijke schuilplaatsen mij een president zal maken, die slechts één ambtstermijn zal dienen.

Niemand is zich meer dan ik bewust van de politieke consequenties van de maatregel, die ik heb genomen. Het is verleidelijk het gemakkelijke politieke pad in te slaan: 1) de schuld van de oorlog op voorgaande regeringen te schuiven en al onze mannen onmiddellijk naar huis te halen, ongeacht de consequenties, zelfs al && dat de nederlaag voor de Verenigde Staten betekenen: 2) 18 miljoen Zuidvietnamezen in de steek te laten, die hun vertrouwen in ons hebben gesteld en hen bloot te stellen aan de slachtingen en barbaarsheden, die de Noordvietnamese leiders hebben gepleegd tegen de honderdduizenden Noordvietnamezen, die de vrijheid verkozen, toen de communisten de macht overnamen in Noord-Vietnam; 3) nu tegen elke prijs vrede tot stand te brengen, zelfs hoewel ik weet dat een vrede van vernedering voor de Verenigde Staten later tot een grotere oorlog of overgave zal leiden.

Maar ik heb bij het nemen van dit besluit alle politieke overwegingen ter zijde gelegd. Of mijn partij zal winnen in november is niets in vergelijking tot de levens van 400.000 dappere Amerikanen, die vechten voor ons land en voor de zaak van vrede en vrijheid in Vietnam. Of ik slechts één ambtstermijn zal dienen is onbelangrijk vergeleken bij de vraag, of. door ons falen te handelen in deze crisis, de Verenigde Staten niet waardig zullen blijken te zijn de machten van vrijheid in deze kritieke periode aan te voeren. Ik ben liever één ambtsperiode president, dan een president die twee ambtsperiodes dient ten koste van het tweederangs natie worden van Amerika en van het aanvaarden door dit land van zijn eerste nederlaag in zijn trotse geschiedenis van 190 jaar. Ik realiseer me dat er bij deze oorlog eerlijke en diepe meningsverschillen bestaan over de vraag of wij ons ooit hadden moeten laten betrekken in Vietnam. Er zijn verschillen over de wijze waarop de oorlog moet worden gevoerd. Maar het besluit dat ik vanavond genomen heb gaat deze verschillen te boven.

Want het leven van Amerikanen staat op het spel. De kans van 150.000 Amerikaanse mannen in de komende twaalf maanden naar huis te komen staat op het spel. De toekomst van 18 miljoen in Cambodja staan op het spel. De mogelijkheid van een rechtvaardige vrede in Vietnam te winnen staat op het spel.

Het is gebruikelijk dat in een rede van liet Witte Huis steun gevraagd wordt voor de president van de Verenigde Staten. Waar ik vanavond om vraag is belangrijker. Ik vraag om steun voor onze dappere mannen die aan de andere kant van de wereld vechten — niet voor grondgebied, niet voor glorie — maar opdat hun jongere broers en hun kinderen en uw kinderen in staat zullen zijn in vrede en vrijheid te leven."

UNIVERSITAIR PROTEST IN VS

Door het langzame terugtrekken van de GI's uit Vietnam had het er even op geleken dat de kloof die het Amerikaanse volk verdeeld houdt sinds Johnson in 1965 de eerste grondtroepen naar Vietnam stuurde, kleiner is geworden.
Het was juist drie weken geleden dat het Vietnam Moratorium Committee had besloten haar hoofdkantoor in Washington te sluiten omdat het tijdperk van de grote massademonstraties voorbij zou zijn. toen Nixon bekend maakte dat de oorlog in Vietnam uitgebreid zou worden naar Cambodjaans grondgebied (pag. 289 e.v.) Nixons besluit heeft de sinds november 1969 steeds minder actief geworden oppositie tegen zijn Vietnampolitiek weer nieuw leven in geblazen.
Overal in het land maar ook daarbuiten kwam het tot protestdemonstraties en vooral de schietpartij op de campus van Kent State University in Ohio, waarbij 4 studenten om heit leven kwamen, werkte als een katalysator van het verzet tegen Nixons politiek. Vele waarnemers menen dat de eventuele militaire voordelen van de campagne in Cambodja niet opwegen tegen de nadelen die het gevolg zijn van de wijdverbreide tegenstand tegen Nixons handelwijze. Nixon, aldus ***Time*** Magazine (18-5), heeft ontdekt dat hij waarschijnlijk datgene opgeofferd heeft, wat hij altijd als het belangrijkste voor het bereiken van een vredesregeling heeft beschouwd, namelijk binnenlandse sûeun.
Nixon is indertijd zijn ambtsperiode begonnen met de belofte de gespleten natie weer samen te brengen. Nu, aldus de ***NZZ*** (13-5), zeventien maanden latex, is het land verdeelder dan ooit. Niet alleen is de oude tegenstelling tussen het noorden en het zuiden, tussen midden-Amerika en de liberale oostkust breder in plaats vän smaller geworden, ook de spanning tussen blank en zwart is sterker geworden en de vijandigheid tussen de gencraties, tussen ,,campus" en politiek ,,establishment" heeft zich geuit in bittere uitvallen van haat.
De ***NZZ*** wijst er verder op dat de regering niet onschuldig is aan de verscherpte polarisering, omdat zowel Nixon als vice-president Agnew van het begin af aan zich op zeer felle toon verzet hebben telgen hun vaak jeugdige critici. De regering geloofde dat zij daarbij de steun genoot van wat zij wel de „zwijgende meerderheid" noemde. Als deze dan, zoals de bouwvakarbeiders in New York onlangs deden, op demonstrerende studenten insiaat, als degelijke huisvaders bij de aanblik van langharigen tandenknarsend uitroepen: ,,Sla ze dood, de nietsnutten". dan menen deze patriotten in de geest van Agnew te handelen.
Men mig niet aannemen, aldus de *NZZ*, dat de regering dergelijke wraakoefeningen tegen andersdenkenden goedkeurt, maar de retoriek waarvan zij zich bediend heeft, heeft zonder twijfel de spanning verhoogd en de sitemming geschikt gemaakt.
Minister van onderwijs Finch, een van de twijfelaars in het kabinet, heeft zelf verklaard dat de opmerkingen van Agnew, het klimaat scheppen, waarin schieten op studenten mogelijk wordt.
Sedert het begin van de protestbeweging in oktober 1965 is de jeugd in Washington op onbegrip en heftige kritiek gestoten. Lyndon Johnson noemde haar „Nervous Nellies" en Agnew had het over de verwekelijkte onbeschaamde snobs die zich intellectuelen noemen.
Niet alleen zijn de tegenstellingen verscherpt, maar het georganiseerde verzet is sterker komen te staan, of zoals de redacteur onderwijs van *Newsweek* (18-5) het stelt: de door studenten geleide anti-Vietnambeweging is dood, maar in de plaats daarvan is er iets ontstaan wat het land nog niet eerder gekend heeft, namelijk een koel agressieve, beslist geweldloze, methodisch berekenend tc werk gaande universitaire beweging, die studenten, docenten en administratie verenigt in het verzet tegen de politiek van president Nixon.
Hoewel de eerste reacties op Nixon's rede over Cambodja (pag. 303/2) en de schietpartij op de campus van Kent State University gewelddadig waren, kwam daar al spoedig verandering in, toen ook studenten, hoogleraren en universiteitsbesturen die zich tot nog toe afzijdig hadden gehouden van de anti-Vietnambeweging, gevolg gaven aan de oproep tot een algemene universitaire staking. Maar wat nog belangrijker is, deze ensen namen direct de leiding van de protestbeweging over. En de deelname van deze gematigden en conservatieven betekende meteen het einde van de gewelddadige acties, omdat deze nieuwe opposanten zich bedienden van de klassieke Amerikaanse politieke stijl.
Zo werd b.v. op Princeton universiteit de „Princeton Movement for a New Congress" opgezet, een initiatief dat op vele universiteiten werd nagevolgd en dat beoogt campagnes te organiseren om voor de komende verkiezingen die kandidaat-congresleden te pousseren, die zich hebben doen kennen als tegenstanders van de oorlog in Vietnam.

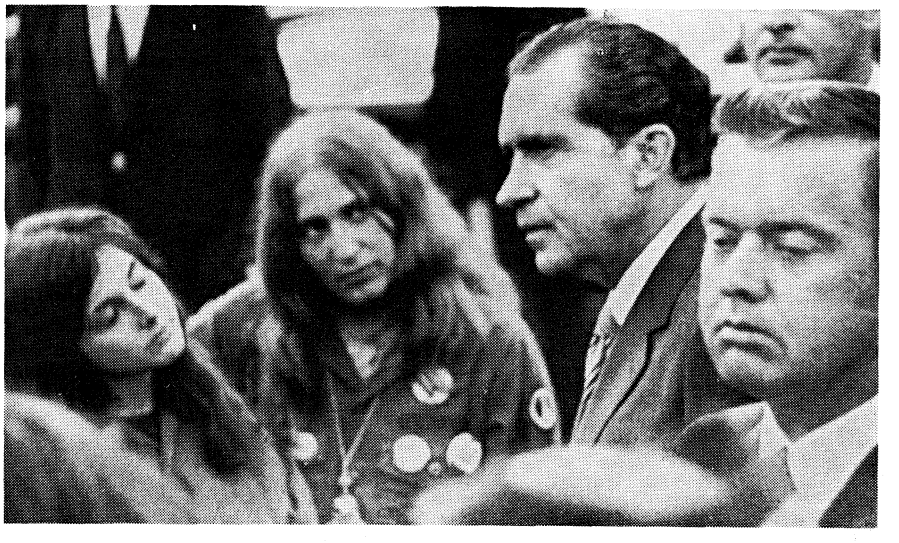

Nixon in gesprek met jeugdige *demonstranten* bij *het Lincoln-monument.*

Vele andere studenten en docenten gingen naar Washington om daar bij hun leden van het Congres hun ongerustheid kenbaar te maken, anderen verzonden telegrammen en brieven of organiseerden handtekeningenacties.

Het zou dwaas zijn te voorspellen, aldus Newsweek, dat het geweld nu geheel van de campus verdwenen is terwijl het ook niet bekend is hoelang deze nieuwe samenwerking zal duren, maar de nieuwe stemming op de campussen in de VS heeft de mogelijkheid van een tok nog toe onbekend fenomeen geschapen, nameilijk de bemoeienis van de universiteit als instituut met het Amerikaanse politieke proces.

Hoewel in de weken voorafgaande aan de bekendmaking van Nixon's besluit tot interventie in Cambodja de tegenstanders zich niet meer lieten horen, zijn es sinds het eerste grote Moratorium op 15 oktober 1969 (pag. 706/2-'69) nog enkele acties geweest, die een groot aantal tegenstanders van de oorlog in Vietnam op de been wisten te brengen.

Demonstraties in november en april

Zoals de organisatoren van het oktober-Moratorium al hadden aangekondigd werd op 13, 14 en 15 nov. opnieuw een massale protestactie op touw gezet.

De regering had ad heit mogelijke gedaan om de demonstraties die in Washington gehouden zouden worden, te voorkomen. Zo maakte het ministerie van justitie bekend over ,,geheime inlichtingen" te beschikken dat er gewelddadige acties zouden worden ondernomen en de regering weigerde dan ook de voorgenomen marsroute van heit Kapitool naar het Washington-monument goed te keuren.

Dit besluit van de regering lokte vele commentaren uit.

In de pers werd de regering verweten bewust een confrontatie uit te lokken om zo de demonstranten in discrediet te brengen en de regering moest wel tot een compromis met de organisatoren komen, die op hun beurt beloofden af te zien van gewelddadige acties en zelf voor meer dan tweeduizend ordecommissarissen te zorgen die de regeringsgebouwen zouden moeten beschermen.

De vrees van de regering was ditmaal enigszins gerechtvaardigd omdat de organisatie van de demonstraties in handen was van de radicalere „New Mobilization Committee to end the War in Vietnam."

De twee door het comité georganiseerde marsen, t.w. de zgn. ,,mars tegen de dood", waarbij de deelnemers de namen van in Vietnam gevallen soldaten droegen en de mars van de ,,honderdduizenden", waaraan naar schatting door zeker 300.000 demonstranten werd deelgenomen, verliepen op enkele kleine incidenten na, zeer rustig.

Hoewel overal in de pers het gedisciplineerde verloop van de betogingen geprezen werd, greep de regering de op zich zelf onbetekenende incidenten aan om te bewijzen dat de demonstranten gewelddadige motieven hadden. Minister van justitie Mitchell verklaarde dat men een bijeenkomst die op incidenten uitliep, niet als vreedzaam kon betitelen, en dat men de situatie dankzij de aanwezigheid van een grote militaire macht in de hand had kunnen houden.

President Nixon zelf liet bij monde van een woordvoender weten dat hij de middag van de grote demonstratie doorgebracht had met naar een voetbalwedstrijd te kijken.

Ook in New York en San Francisco werden massale betogingen gehouden.

Op 4 april kwamen de voorstanders van Nixon's politiek inzake Vietnam naar Washington om te demonstreren voor de overwinning in Vietnam en de overwinning op de internationale communistische samenzwering.

Ettelijke duizenden demonstranten, naar de meeste waarnemers meenden afkomstig uit orthodox protestantse kringen, betuigden hun steun met Nixon's politiek of riepen tot grotere militaire inspanning in Vietnam op.

Aanleiding tot talrijke incidenten waren de betogingen die op 15 april georganiseerd waren, tegen het feit dat een groot deel van de belastingen voor de oorlog wordt gebruikt. (15 april is de datum waarop men zijn aangiftebiljet voor de inkomstenbeilashing moet hebben geretourneerd).

In meer dan 150 steden werden, vaak vóór de gebouwen van de belastingdienst, betogingen gehouden. In Saint-Louis wierpen demonstranten 500 kg thee in de Mississippi ter herinnering aan dezelfde handeling aan het begin van Amerika's onafhankelijkheidsoorlog.

De grootste betogingen waren in New York, Chicago en Boston in welke laatste stad het tot gevechten met de politie kwam.

Het hevigst werd gevochten in de universiteitsstad Cambnidge in Massachusetts, waar betogers overgingen tot vernielingen van particuliere bezittingen, en auto's. winkels en een bankgebouw in brand staken.

In Santa-Barbara, Californië, kwam eer, jonge man om het leven bij betogingen gericht tegen een filiaal van de Bank of America.

Onlusten na tv-toespraak

Vrijwel direct na de televisietoespraak waarin president Nixon zijn besluit tot militaire interventie in Cambodja bekendmaakte en toelichtte (pag. 303/2) kwamen in vele plaatsen. maar met name in de staat New York de studenten in verzet. Portretten van Nixon werden verbrand en militaire gebouwen met molotow-cocktails bestookt.

Het „New Mobilization Committee" riep op tot onmiddellijke massa-betogingen en drong erop aan dat de verschillende anti-oorlogsbewegingen zich aaneen zouden sluiten om eensgezind de directe terugtrekking van alle Amerikaanse troepen uit Cambodja, Vietnam en Laos te eisen.

Maar de tegenstellingen tussen de regering en de opposanten werden pas werkelijk verscherpt na de gebeurtenissen op de campus van de universiteit van Kent in Ohio. Op 2 mei hadden groepen studenten het gebouw waar reserve-officieren voor het lager worden opgeleid en dat zich op het terrein van de universiteit bevond, afgebrand. Leden van de Nationale Garde kregen daarop bevel het universiteitsterrein te ontruimen. Op 4 mei hadden zich ongeveer duizend studenten op de campus verzameld. De Nationale Garde trok daarop de campus op en verdreef de studenten met traangas. De studenten hergroepeerden zich en begonnen stenen te gooien naar de militairen. De soldaten richtten vervolgens het vuur op de demonstranten en twee jongens en twee meisjes werden dodelijk getroffen. Twaalf anderen werden gewond.

Volgens de militairen zou er door sluipschutters op hen gevuurd zijn, een bewering die door velen in twijfel werd getrokken, zoveel te meer omdat brigade-generaal Robert Canterbury, die het bevel over de Garde had, verklaarde dat hij geloofde dat de gardisten niet juist hadden gehandeld. In Kent werd

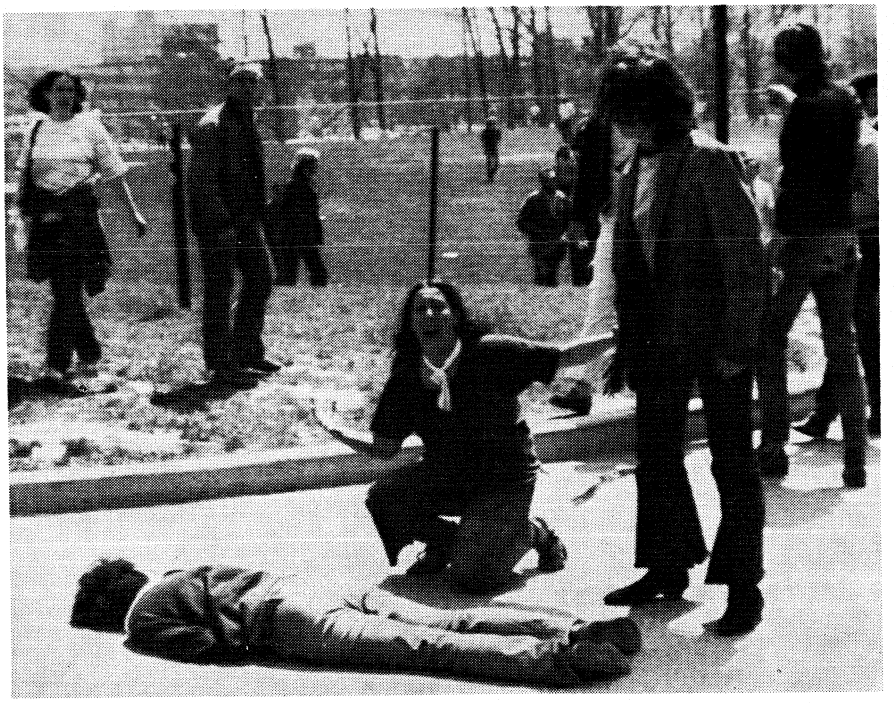

Eén van de slachtoffers van de schietpartij op de campus van State University in Kent (Ohio).

onmiddellijk & burgerlijke noodtoestand afgekondigd. De rector sloot de universiteit, een voorbeeld dat navolging vond, want honderden universiteiten werden door de autoriteiten uit vrees voor repercussies gesloten. Dit kon overigens niet voorkomen, dat aan vrijwel alle universiteiten een golf van demonstraties, protesten en stakingen losbarstte.

President Nixon betuigde zijn leedwezen met de dood van de vier studenten. In een door zijn perschef voorgelezen verklaring zei de president:

„Ik hoop dat door dit tragische en ongelukkige incident de bestuurders, de faculteiten en de studenten gesterkt worden in hun vastberadenheid om krachtig het recht te verdedigen in dit land, waar vreedzame meningsverschillen mogelijk zijn, en zich even krachtig te verzetten tegen het toevlucht nemen tot geweld bij het uitdrukken van deze gevoelens".

Andere reacties

De afwijzende reacties bleven overigens niet beperkt tot de studentenwereld. De Amerikaanse raad van kerken, waarbij 33 kerken en geloofsgemeenschappen met in totaal ongeveer 41 miljoen leden zijn aangesloten, protesteerde krachtig tegen het besluit Amerikaanse troepen naar Cambodja te zenden en het verzocht de regering dringend te luisteren naar de grieven en de kritiek van de mensen die het niet eens zijn met de regering in deze kwestie.

Meer dan 250 ambtenaren van het ministerie van buitenlandse zaken ondertekenden een verklaring waarin zij ernstige bezorgdheid en vrees uitten over de operaties in Cambodja.

De ambtenaren deden verder een beroep op minister van buitenlandse zaken William Rogers, de Amerikaanse politiek in Zuidoost-Azië te herwaarderen. Veel meer kritiek nog moest de regering incasseren wegens haar reacties op de studentenprotesten.

President Nixon, die in een tv-rede de jeugdige protestanten als „schooiers" had betiteld, kreeg van vele kanten ernstige verwijten te horen. Het bleek dat men ook in de kringen van het kabinet niet gelukkig was met de uitlatingen van de president en de vice-president. Minister van binnenlandse zaken Walter Hickel schreef Nixon een geheime brief, die echter in handen van de pers kwam, en waarin hij o.a. de president verweet zich te vervreemden van de Amerikaanse jeugd en zich te isoleren van de rest van het kabinet. Op het ogenblik, aldus Hickel, is een groot deel van onze jonge mensen van mening dat zij op geen enkele andere wijze met de regering kunnen communiceren dan door een gewelddadige confrontatie. De geschiedenis leert ons dat we moeten luisteren naar het protest van de jeugd. Laten we hun tonen dat wij onze problemen op een verlichte en positieve manier kunnen oplossen.

Ik ben van mening, aldus Nickel in zijn brief aan president Nixon, dat de vice-president aanvankelijk in zijn openbare verklaringen diepgewortelde gevoelens van Amerika vertolkte, maar zijn voortdurende aanvallen up de jeugd zal hen alleen maar sterken in hun houding en hen niet toegankelijker maken voor rede.

Twee hooggeplaatste adviseurs van Nixon, Anthony J. Moffet, hoofd van het bureau voor studenten en jeugd en Arthur Klebanoff, assistent van Daniel Patrick Moynihan speciaal adviseur inzake integratieproblemen, dienden hun ontslag in uit protest tegen de onderdrukking van de jeugd door Nixon. Moffel: kon zijn functie niet langer uitoefenen omdat, volgens hem, Nixon en vice-president Agnew opruiende taal uiten tegen de jongeren die tegen zijn beleid in Zuidoost-Azië zijn gekant.

Volgens vele waarnemers was ook minister van buitenlandse zaken ernstig gekant geweest tegen de interventie in Cambodja.

Het gezaghebbende dagblad *The New York Times* verweet de regering dat zij meerderheden bijeen probeert te krijgen door groepen tegen elkaar uit te spelen. Onder de kop „Crisis van het leiderschap" zegt het blad:

„Amerika is in de lente van 1970 een natie vol verwijfeling, vrees en verwijten geworden. Het eens magische geloof van de Nieuwe Wereld in een betere toekomst is het slachtoffer geworden van een oorlog, die ondanks alle officiële retoriek, niet gewonnen kan worden. Maar de moeilijkheden van de natie liggen dieper dan die van een mislukt militair avontuur. „Overal hebben Amerikanen het groeiende gevoel gehad „dat er iets volledig mis is in Amerika", zei (de burgemeester van New York) John V. Lindsay vorige week. De natie heeft zijn richtinggevoel verloren. De protesten en demonstraties zijn het samenkomen van massa's van jongeren en ouderen, die, hoewel ze hun woede lijken uit te schreeuwen, in werkelijkheid roepen om hulp. Dit is een onheilspellende stemming. Niet alleen omdat zij vatbaar is voor geweld, maar te meer omdat zij opportunistische rooftochten uitnodigt in het uitzichtloze slop te geraken van politiek opportune, maar gevaarlijke oplossingen.

De dieperliggende crisis is de afwezigheid van verantwoordelijk en volhardend leiderschap. De regering-Nixon schijnt zich slechts vagelijk bewust te zijn van het verschil tussen het winnen van verkie-

zingen en regeren Zij probeert meerderheden bijeen te krijgen door groepen tegen elkaar uit te spelen Zij doet het voorkomen alsof zij niet ingewilligde eisen vervult, door het stichten van verwarring en het oproepen van tegenstellingen

Als het uitloopt op een catastrofale oppositie, zoals dat het geval was met de opstand op de camoussen dan reageert zij met een reparatie van haar imago Zij laat haar voorstanders van een harde lijn toe, niet in de hand te houden, afkeer te verwekken en neemt dan de hulp van haar meer gevoelige en progressieve vleugel in dienst om de woede onschadelijk te maken Een dergelijke crisis-management is geen leiderschap

Het falen van de regering wordt nog ernstiger vertolkt door de afwezigheid van een consequent, vertrouwenwekkend leiderschap onder de oppositie Er zijn mannen met intelligentie en gezond verstand, een aantal Democraten, wat Republikeinen. die buiten de regering zelf staan Maar zij richten zich op zijn best op ad hoc-crises en dan stukie bij stukie Het Congres is zelf verward en gedemoraliseerd, in moeilijkheden door zijn eigen registers vol afstand doen van verantwoordelijkheid bij strijdpunten, die oorlog en vrede betreffen en van het eerbiedig buigen voor speciale belangen, als het zaken van belasting en financien betreft De spontane stroom van bezorgdheid, die nu grote aantallen bezorgde studenten, hoogleraren en rectoren van universiteiten samenbindt, is een reactie op de gevoelens van ongecontroleerde drift Het kan respijt bieden gedurende een interimperiode Het kan zelfs verantwoordelijk en zich open stellende politici in posities van grotere macht brengen Het is echter geen vervangingsmiddel voor bestendig nationaal leiderschap en planning op lange termijn Een amorfe populistische nood-strijdmacht kan niet de garantie geven, dat gewelddadige, anti-democratische fracties niet de gelederen zullen doorbreken en de rede vervangen door onderdrukking en hervorming door revolutie

,,De behoefte aan een effectief geleide, loyale oppositie is uiterst beslissend als het de regering zelf aan visie ontbreekt Maar zelfs mannen met goodwill kunnen geen goede kans krijgen als ze hun ogen sterker op opinie-peilingen gericht houden, dan op de behoeften van het land De kwestie is nu niet hoe in 1972 de presidentsverkiezingen te winnen, maar wie nu vorm kan geven aan alternatieve acties Ondanks zijn kortstondige succes, heeft de crisis-reactie van senator Eugene-McCarthy, die uit een schot bestond, zijn jonge aanhangers bitter teleurgesteld Nu is er dat zeldzame ogenblik voor een tweede kans voor nieuw leiderschap om naar voren te treden en de massa van de kiezers voor zich te winnen Noch de generatie van Amerikaanse Jongeren, noch het land als geheel kunnen een nieuwe teleurstelling verdragen

John Gardner heeft in The Recovery of Confidence (Het herstel van Vertrouwen) geschreven ,,Het gevaar bestaat uit het kruipende onheil, dat de samenleving overvalt, die stukje bij beetje een leidinggevende greep verliest op haar problemen en haar toekomst

De tijd is gekomen, dat mannen met een democratische overtuiging en oprechte beginselen de verdeeldheid helen en een koers uitstippelen om vrede te bereiken in het buitenland en thuis"

Gematigder houding regering

Toen in de week volgend op Nixon's persconferentie meer en meer universiteiten de oproep tot een algemene staking opvolgden, vele Congresleden zich uiterst kritisch over de gang van zaken uitlieten en de door de anti-Vietnam beweging uitgeroepen massale demonstratie op 9 mei een groot succes beloofde ie worden, gaven officiële woordvoerders van het Witte Huis toe, dat men zich ernstig vergist had in de binnenlandse reacties op de interventie. Er werd, aldus *Newsweek*, haastig vanuit het Witte Huis een verzoeningscampagne georganiseerd. Leden van de regering ontvingen studentendelegaties, in het ministerie van gezondheid werd een soort informatiecentrum ingericht waar onderministers de regeringspolitiek verdedigden. De president zelf ontving zes studenten van de Kent State University en de volgendt: dag ontving Nixon de presidenten van de acht grootste universiteiten om op de hoogte te worden gesteld van de stemming in de studentenwereld. De president van de Vanderbilt universiteit, G. Alexander Heard, werd tot speciaal adviseur van Nixon inzake studentenprotest, benoemd. Volgens de universiteits-presidenten had Nixon beloofd zich te zullen matigen in zijn aanvallen op studenten en universiteitsbesturen. Vice-president Agnew zag uit eigener beweging af van het voorlezen van de eerste twee bladzijden van zijn redevoering tijdens een diner van de republikeinse partij in Idaho. Deze passages bevatten felle kritiek op de tegenstanders van de oorlog in Indo-China, die Agnew in de geschrapte passages beschreef als ,,een lugubere coalitie van driftige jonge intellectuelen". Ook een aanval op senator Fulbright, de voorzitter van de senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen, liet Agnew bij het uitspreken van zijn rede achterwege.

Ook de passages gewijd aan de kritiek op de Zuidoost-Azië politiek op de persconferentie van 8 mei (zie pag. 316/1) waren gematigd van toon. Nixon zei dat hij begrip had voor de motieven en plannen van de protestanten. De president zei te geloven dat zijn beslissing inzake Cambodja in de lijn ligt van hetgeen de studenten wensen. ,,Zij willen vrede en een einde aan het doden en een einde aan het oproepen voor de militaire dienst en tenslotte willen zij dat de Verenigde Staten uit Vietnam verdwijnen. Ik ben het met alles eens wat zij willen bereiken".

Nixon wees erop noch minister van binnenlandse zaken Hickel, noch vice-president Agnew te willen muilkorven.

Op de vraag of hij het woord ,,schooiers" van toepassing achtte op protesterende studenten, zei Nixon te betreuren dat zijn gebruik van dit woord was uitgelegd als zijnde van toepassing op alle betogers. Maar het woord was volgens hem wel veel te mild voor diegenen die gebouu-en in brand staken, ruiten vernielden en mede-studenten terroriseerden. De volgende dag nam Nixon een ongebruikelijk initiatief toen hij in de vroege morgenuren een bezoek bracht aan het Lincoln Memorial waar zich de eerste demonstranten hadden verzameld. Bijna een uur lang sprak Nixon met de daar aanwezige studenten en probeerde hij zijn politiek te verdedigen, overigens naar *Newsweek* vermeldt, met weinig succes, omdat de president meer geïnteresseerd bleek te zijn in de sportieve prestaties van de studenten dan in de moeilijkheden waarmee zij op hun universiteiten werden geconfronteerd.

De grote demonstratie op 9 mei in Washington verliep overigens er-; rustig. Ongeveer honderdduizend mensen werden toegesproken door de bekende kinderarts dr. Benjaniin Spock, de actrice Jane Fonda en de weduwe van Martin Luther King, Coretta King. De woordvoerder van het Mobilisatiecomité, Ron Young, kondigde aan dat geprobeerd zou worden acht doodkisten het terrein van het Witte Huis op te dragen. ,,Wij zullen op de stoep van het Witte Huis de stemmen leggen van de werkelijke zwijgende meerder,-heid", zei hij met een verwijzing naar de doodgeschoten vier studenten in Kent en de slachtoffers van de oorlog in Vietnam en Cambodja. Nixon had zijn staf in het Witte Huis opgedragen zoveel mogelijk beschikbaar te zijn voor discussies met de betogers.

Ook in andere landen werden betogingen gehouden. In Londen en Berlijn vielen daarbij gewonden.

Het feit dat de talloze studentenprotesten de president in ieder geval gedwongen hebben nauwkeurige toezeggingen te doen over het terugtrekken van de Amerikaanse troepen uit Cambodja (zie pag. 316/1) bewijst, aldus James Reston in de New York Times, dat de actie van de studenten Nixon kan stoppen. (Le Monde, NZZ, IHT, *Newsweek*, Time, NRC, Trouw, Het Parool)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

BEGROTING BUITENLANDSE ZAKEN. MOTIES. ONTWIKKELINGSHULP

Op 17 febr. heeft de Tweede Kamer zich zonder hoofdelijke stemming verenigd met de begroting van buitenlandse zaken, zij het dat de fracties van PSP, CPN en BP geacht wilden worden te hebben tegengestemd.

Er werden tijdens de debatten (zie ook hieronder) een dertiental moties ingediend, waarvan er vier werden aangenomen en negen verworpen.

Aangenomen werden de volgende moties:

● Moti-Berkhouwer (VVD): Verontrusting wordt uitgesproken over maatregelen die wijzen op een herlevend antisemitisme in een aantal Oosteuropese landen Tégen: CPN.

● motie-Dankert (PvdA): De regering wordt gevraagd bij de westelijke bondgenoten die Portugal van wapens voorzien, alsmede in de internationale organen die hiervoor in aanmerking komen, aan te dringen op eerbiediging van letter en geest van de desbetreffende resolutie van de Veiligheidsraad. Ttgen: BF, SGP, Groep-Harmsen en de heer Jongeling (GPV).

● motie-Visser (D'66): De regering moet in het vervolg bij resoluties in de Verenigde Naties betreffende zelfbeschikking voor de Portugese gebieden in Afrika, de principiële veroordeling van het Portugese kolonialisme zwaarder laten wegen, Tégen: BP, SGP, Groep-Harmsen en de heer Jongeling.

● motie-Dankert: De regering wordt uitgenodigd bij te dragen aan het fonds van de VN voor de slachtoffers van de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek. Tégen: KVP, VVD, SGP, GPV, BP en Groep-Harmsen, plus enkele leden van de ARP en CHU. De uiteindelijke stemverhouding was: 67 vóór, 60 tégen.

Afgewezen werden negen moties:

— Van der Spek (PSP): erkennen DDR. Vóór: PSP, CPN, D'66 en 5 PvdA-afgevaardigden.

— Van der Spek: Erkennen Democratische Republiek Vietnam.
Vóór: PSP, CPN, 10 PvdA-afgevaardigden en 3 D'66-fractieleden.

— Visser (D'66): Terugtrekking Amerikaanse troepen uit Vietnam. Vóór: PvdA, D'66, PSP en Groep-Aarden.

— Van der Spek: Verzoek om financiële steun aan Mozambique-instituut voor vier projecten. Vóór: PvdA, D'66, PSP, CPN, Groep-Aarden.

— Aarden: Aandringen bij VS en OAS om economische maatregelen tegen Cuba ongedaan te maken (zie ook hieronder bij Ontwikkelingshulp). Vóór: PvdA, D'66, Groep-Aarden, PSP en CPN.

— Van der Spek: Hulpverlening aan Indonesië staken zolang daar politieke tegenstanders van regering worden vervolgd. (Zie ook hieronder bij Ontwikkelingshulp). Vóór: PSP, CPN en Boerenpartij.

— Van der Spek Aantal maatregelen tegen Griekenland in het kader van associatieverdrag tussen EEG en dat land Vóór: PSP en CPN

— Aarden: NAVO dient bemoeienis met milieuhygiëne e.d. (vgl. pag. 786/3-1969) aan andere organisaties, als b.v. OESO, over te laten. Vóór: PvdA, D'66, PSP, CPN en Groep-Aarden.

— Franssen (PvdA): Posten of gedeelten van posten die niet wezenlijk als ontwikkelingshulp kunnen worden aangemerkt, mogen volgend jaar niet onder het plafond van de uitgaven voor ontwikkelingshulp worden gebracht. (Zie ook hieronder bij Ontwikkelingshulp). Vóór: PvdA, D'66, PSP, CPN, Groep-Aarden.

Verklaring minister Luns

In een urenlang durende uiteenzetting is de minister van buitenlandse zaken ingegaan op een groot aantal internationale problemen en het standpunt van de Nederlandse regering daarbij. De belangrijkste zaken die daarbij aan de orde kwamen luidden, kort samengevat:

● Midden-Oosten: De minister uitte hierover grote bezorgdheid. Hij zei overleg te zullen gaan plegen in Cairo, na bezoeken aan Libanon en Jordanië. Ook bleek hij bereid zijn ongerustheid uit te spreken over de jodenvervolgingen in enige Arabische landen. Mr. Luns, die verklaarde een zeer warm gevoel te koesteren voor het volk van Israël, wees op het gevaar van escalatie i.v.m. de wapenleveranties aan landen in het Midden-Oosten. De Arabische landen beschikken thans over ongeveer tweemaal zoveel gevechtsvliegtuigen als Israël. De minister betreurde dat de SU het aantal aan de Arabische landen geleverde wapens heeft vergroot. Men kan niet gedogen dat de ene partij steeds meer wapens krijgt en de andere minder, zo meende hij. In dit deel van zijn verklaring zei minister Luns o.m.:
,,De geachte afgevaardigde Dankert (PvdA) kan er zich van verzekerd houden, dat ik daarbij (tijdens zijn reis naar het Midden-Oosten - Red. KHA) niet zal nalaten, mijn Arabische collega, opnieuw te wijzen op het recht van Israël op een vreedzame toekomst binnen veilige grenzen".

● Vietnam: Erkenning van Noord-Vietnam, zoals door de PSP in een motie was gevraagd, bood volgens de minister geen oplossing voor het conflict aldaar. Hij wilde wel nog eens in Washington laten blijken, graag zo spoedig mogelijk een einde aan de gevechtshandelingen te willen zien, maar er is de VS zelf ook alles aan gelegen om tot een regeling te komen, zij het met garanties voor het zelfbeschikkingsrecht van de bevolking.
De minister: ,,De Amerikaanse houding en daden t.a.v. Vietnam wijzen er de laatste jaren steeds duidelijker op — ik wijk in dit opzicht geheel af van de mening van de geachte afgevaardigde de heer Bakker (CPN) — dat er Washington alles aan gelegen is om tot een regeling van de Vietnamconflict te geraken. Hierbij is altijd vooropgesteld dat dit niet kon gelden voor een regeling tot iedere prijs. Het doel is een regeling die de vrije uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht van de bevolking van Zuid-Vietnam garandeert. Gezien de, terecht, ook door de PvdA, getoonde grote belangstelling en grote zorg over de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht van de bevolking van West Nieuw-Guinea, tijdens het laatste debat (op 27 nov 1969 na nintie-Jongeling - Red KHA) neem ik aan dat dit argument de gehele Kamer zal aanspreken. De alternatieven bij het nastreven van deze politiek zijn niet talrijk. Het veld ruimen voor het Noordvietnamese leger en voor het Bevrijdingsfront zou, afgaande op de praktijk in andere landen, weinig van dit recht op zelfbeschikking overlaten. Ik kan ter zake niet optimistisch zijn. Vrijheid, ook relatieve vrijheid, is soms een weelde, die duur betaald moet worden. Ook in jonge staten is niet zelden ae prijs, politieke versnippering en derhalve instabiliteit".

● Portugal: Minister Luns ontkende, dat Nederlandse vliegtuigen aan Portugal zouden zijn geleverd voor gebruik in de Afrikaanse gebiedsdelen van dit land. Wel zijn in 1961 twaalf (Amerikaanse) vliegtuigen voor duikbootbestrijding tenslotte bij Portugal terecht gekomen: van een wapenembargo was toen nog geen sprake. Neaeriand houdt zich naar de bewindsman meedeelde aan dit bestaande wapenembargo,

● Zuid-Afrika: Minister Luns zegde toe, te zullen onderzoeken of slachtoffers van de apartheidspolitiek legaal zouden kunnen worden geholpen. Ook overwoog hij in dit verband een ton te schenken aan het ,,Trust Fund" van de VN, zij het met beperkt doel en werkterrein. Dit fonds kan echter in Zuid-Afrika zelf niet werken. Steun kreeg de bewindsman van de heer Dankert, die een motie m.b.t. deze problematiek indiende (zie hierboven).

● **Oost-Duitsland:** N.a.v. een pleidooi van de heer Roethof (PvdA) voor het erkennen van de DDR, zei de minister het volgende:
,,Ik ben toch wel verbaasd geweest over het pleidooi van de geachte afgevaardigde de heer Roethof. Hij heeft bepleit de DDR zonder enige condities nu te erkennen. Hij heeft gewezen op het feit dat wij toch ook de communistische regimes in Hongarije, Tsjechoslowakije, Bulgarije, Roemenië, Albanië en Polen hebben erkend. Er bestaat echter een groot principieel verschil. Duitsland was één land, dat verdeeld was in bezettingszones. Als de geachte afgevaardigde zich wil verdiepen in het ontstaan van de DDR, dan zal hij moeten erkennen dat de Russische bezettingsautoriteiten misbruik hebben gemaakt van hun plaatselijke macht om het land in tweeën te splitsen en zo de DDR op te zetten. Mocht hetzelfde gebeurd zijn in Tsjechoslowakije, indien de Amerikanen niet waren teruggetrokken uit Praag, dat door de Amerikaanse troepen was bevrijd, dan ben ik ervan overtuigd dat daar dezelfde situatie zou zijn ontstaan. Ik vind het bovendien onjuist dat de geachte afgevaardigde de kwestie van de muur in Berlijn heeft willen verbinden aan de erkenning. Wanneer er één afschuwelijke zaak is geweest, waarvoor het regime-UIbricht, voor de volle honderd procent de verantwoordelijkheid draagt, dan is het — ik gebruik nu de terminologie van de heer Roethof zelf — die vreselijke muur. Om het afbreken daarvan te verbinden met de erkenning van de DDR gaat, zelfs wanneer men, zoals de geachte afgevaardigde gelooft in de mogelijk gunstige resultaten van die erkenning, veel te ver.
Ik sluit mij uitdrukkelijk aan bij de sprekers die hebben verklaard: op dit moment, nu de federale Duitse regering ernstige pogingen doet de verhouding met de DDR te verbeteren (Zie pag. 193 e.v.) en op een betere voet te vestigen dan de niet-verhouding van dit ogenblik, is het,

gezien ook de gehele Oost-politiek van Bonn — ik gebruik de uitdrukking van de heer Van der Stoel — een in de wielen rijden van deze pogingen indien men thans eenzijdig de DDR zou erkennen".

- SALT: „Verschillende geachte afgevaardigden hebben gesproken over de verleden jaar in Helsinki aangevangen besprekingen tussen de VS en de SU over een mogelijke beperking van de strategische bewapening, de zgn. SALT-besprekingen (zie pag. **737-1969).**
Van de zijde der regering is reeds meermalen. ook in deze hoge vergadering. te kennen gegeven dat deze besprekingen door haar van uitzonderlijk groot belang worden geacht. Het stemt de regering dan ook tot grote voldoening, dat de inleidende fase van dit overleg een zodanig verloop heeft gehad, dat thans binnenkort kan worden overgegaan tot entamering van de werkelijke onderhandelingen. Het is de bedoeling dat deze in april in Wenen zullen aanvangen.
De regering stelt voorts op prijs, dat de VS bereid zijn geweest over deze, voor de alliantie zo belangrijke aangelegenheid regelmatig consultatie te plegen met de Atlantische bondgenoten Ik kan de geachte afgevaardigde de heer Mommersteeg (KVP) verzekeren, dat deze consultatie inderdaad een substantieel karakter draagt Ik moge hieraan toevoegen, dat, juist vanwege het substantiële karakter, de inhoud van de besprekingen vertrouwelijk is gesteld, zoals de geachte afgevaardigde zal begrijpen"

- Veiligheidsconferentie: Wat betreft de mogelijkheden van een Europese veiligheidsconferentie toonde de minister zich niet geheel zonder hoop Het idee van een „permanent orgaan" spreekt de regering aan Een duurzame regeling tussen Oost en West voorzag hij niet op korte termijn, maar zou er een mogelijkheid zijn tot een duurzaam gesprek Minister Luns dacht daarbij aan een reeks veiligheidsconferenties Gaandeweg zou men dan tot de meer fundamentele vraagstukken kunnen komen

Aan het eind van zijn verklaring liet de minister zich kritisch uit over het grote aantal moties, waarmee hij zich geconfronteerd zag: „Er is een motie-manie in deze Kamer gevaren", aldus de bewindsman.

Ontwikkelingshulp: wetsontwerp *FMO* aanvaard. Moties

Begin febr. 1970 werd bij de Kamer door de regering een wetsontwerp ingediend, waarin wordt voorgesteld om in samenwerking met het georganiseerde bedrijfsleven de Nederlandse Financieringsmaatschawpij voor Ontwikkelingslanden NV (FMO) op te richten. Doel van deze maatschappij is om de gewenste kapitaalstroom van particulieren naar de arme landen te bevorderen. (Zie pag. 70/2-1969).

Deze kapitaal-export stuit meestal op twee belemmerende factoren: politieke risico's en de ervaring dat het rendement in ontwikkelingslanden (gemiddeld 8-14%) op ongeveer hetzelfde niveau ligt als dat in de ontwikkelde landen (ongeveer 9%). Zij leiden ertoe dat het kapitaal zich liever richt op de landen die minder risico en moeite opleveren.
Voor de ontwikkelingslanden daarentegen is het aantrekken van particuliere investeringen ter aanvulling van door de overheden der ontwikkelde landen verstrekte hulp onontbeerlijk.
Nederland heeft voor de politieke risico's al een wettelijke dekkingsregeling opgesteld: het FMO-plan is bedoeld om de lasten en risico's op financieel gebied voor particulieren aanvaardbaar te maken, met kapitaaldeelneming, leningen of subsidies.

Hiertoe zou de FMO o.m. dienst doen voor:

- het maken van uitvoerige pre-investeringsstudies
- het bevorderen van infra-structurele werken — aanleg van wegen, bruggen, spoorlijnen, bouwen van scholen — wat anders door het bedrijfsleven zelf zou moeten gebeuren.
- het financieren van aanloop-verliezen.

Uit de ontwerp-statuten blijkt, dat de FMO een maatschappelijk kapitaal van f 20 mln zal hebben. Het is de bedoeling dat hiervan bij oprichting f 5 mln zal worden geplaatst: f 2,5 mln bij de Staat (aandelen **A)** en f 2,5 mln bij ondernemingen en werknemersorganisaties (aandelen B). In het meerjarenprogramma voor ontwikkelingshulp wordt in 1971 een uitgave peil van de FMO voorzien van f 72 mln. Dit komt neer op ongeveer 10% van de totale publieke ontwikkelingshulp.
Er zal een commissie van toezicht gevormd worden die de FMO-projecten moet beoordelen. Verder is er een raad van commissarissen.

Kritiek

Van verschillende kanten is er tegen de opzet van het FMO-plan bezwaar gemaakt.
Zo betoogde de NOVIB — de Nederlandse organisatie voor internationale ontwikkelingssamenwerking — in een in okt. 1969 verschenen nota, dat het doel van de FMO onvoldoende erop is gericht haar een werktuig te maken ter bevordering van de sociale en economische oniwikkeling van ontwikkelingslanden. Het belang van het bedrijfsleven moet, volgens de NOVIB, een dienende functie krijgen: de onderneming had beter een stichting kunnen zijn. Bovendien zou er eerst een degelijk onderzoek naar de voor- en nadelen van particuliere investeringen in ontwikkelingslanden moeten worden gedaan.
De Raad van Kerken in Nederland bepleitte, in een in nov. 1969 uitgegeven stuk, ook zo'n diepgaand onderzoek en kon steun aan Nederlandse ondernemingen niet ais ontwikkelingswerk kwalificeren. Overeen komstige bezwaren werden naar voren gebracht door de PPR, D'66, de jongerenorganisaties van AR, KVP, VVD, door de werkende jongeren uit de drie vakcentrales en door Pax Christi.
Ook de vaste Tweede-Kamercommissie voor ontwikkelingssamenwerking, wilde een aantal zaken opgehelderd zien en in een tweetal zeer kritische artikelen in „Economisch-Statistische Berichten" plaatsten twee medewerkers van het Instituut voor Ontwikkelingsvraagstukken van het Economisch Instituut Tilburg de volgende kanttekeningen:

- „Het wetsontwerp is een ontduiking van de plicht tot hulp achter een juridisch rookgordijn". Het bedrijfsleven heeft volgens hen een veel te grote invloed en dat zou mogelijk gemaakt worden door de gehele opzet van de FMO.

- Er bestaat geen goede controle op datgene wat de bedrijven in de ontwikkelingslanden precies doen, vooral niet t.a.v. de werkgelegenheid, de inkomensverdeling en de betalingsbalans.

In een artikel in de NRC (7-2) staat over de botsing tussen „commerciële ontwikkelingshulp" en de „idealistische":

„Een van de typerende verschillen tussen de idealistische benadering van ontwikkelingswerk en de geest waarin het FMO-plan is opgesteld, is dat de eerste zo weinig mogelijk verschil wenst tussen de gevende, verzorgende en beschermende „hand" van ontwikkelingshulp en de vorm van de samenwerking die minister Udink nastreeft en waarin zonder reserve het voordeel van de rijke partner is verwerkt
Het ministeriele plan houdt in dat de criteria die uit idealistische overwegingen aan investeringen in ontwikkelingslanden zouden kunnen worden aangelegd, niet kunnen worden opgedrongen aan die landen zij zullen zelf hun selectie moeten maken en hun risico beoordelen, waarbij er geen twijfel behoort te bestaan dat ze daartoe in staat zijn"

Op 11 febr. aanvaardde de Tweede Kamer het wetsontwerp, dat beoogt de Staat te machtigen deel te nemen in het aandelenkapitaal van de op te richten Nederlandse Financieringsmij. voor ontwikkelingslanden. (Op 28 april volgde ook d ~ .

Eerste Kamer met haar goedkeuring). Vóór het ontwerp stemden de KVP, ARP, CHU, VVD, SGP en de Groep-Karmsen en de afgevaardigden Jongeling en Kronenburg. Tégen waren PvdA, CPN, PSP, D'66, BP en Groep-Aarden.

Twee amendementen van mr. J. A. Mommersteeg (KVP), één waarin de ontwikkelingsdoelstelling van de FMO nader werd omschreven, en de ander die eiste dat de instemming van de regering van het ontwikkelingsland met een project voor financieringshulp uit een schriftelijk stuk blijkt, hadden de steun van de regering en werden door een meerderheid van de Kamer aanvaard.

Een motie van mr. Mommersteeg waarin de regering wordt verzocht een onafhankelijk instituut een studie te doen maken van de positieve en negatieve aspecten van westerse investeringen in ontwikkelingslanden en in die studie praktisch hanteerbare criteria te ontwikkelen voor de voorwaarden van een optimale bijdrage aan de ontwikkeling, werd eveneens aangenomen. Alleen de CPN en mr. Kronenburg kregen aantekening geacht te worden tegen deze motie te hebben gestemd, (Zie ook hierboven onder ,,Kritiek").

Twee moties van drs. J. M. Aarden (Groep-Aarden) kregen slechts de steun van de groep-Aarden, de PvdA, D'66 en PSP en werden verworpen.

Met de ene motie wilde drs. Aarden aan de goedkeuringscommissie van de FMO van zes leden, drie onafhankelijke leden toevoegen. De aiidere motie wilde dat de FMO-gelden buiten de fondsen voor ontwikkelingshulp worden gehouden. (Vor. ber. pag. 70/2-1969)

Begrotingsdebat *ontwikkelingshulp.* Minister Udink *over ontwikkelingshulp.*

Bij het begrotingsdebat over ontwikkelingshulp op 11 febr. hebben verschillende sprekers in de TR hun bezorgdheid geuit over de kansen van slagen van het ontwikkelingswerk in het zgn. Tweede Ontwikkelingsdecennium van de VN.

— Franssen (PvdA): Meer aandacht nodig voor de sociale aspecten van de hulpverlening. Verbetering moet worden bereikt in het lot van de bevolkingsmassa in de ontwikkelingslanden.

— Schlingemann (VVD): Het ontwikkelingswerk is mislukt, wanneer de wereld aan het einde der jaren zeventig nog kampt met hetzelfde chaotische handelsverkeer al; op het ogenblik het geval is.

— Imkamp (D'66): Het is een onmisbare voorwaarde dal het ontwikkelingsgebied wordt losgekoppeld van het buitenlands beleid.

— Zijlstra (ARP): Er bestaat het gevaar dat de hulpverlening een vorm van élite-denken wordt. waaraan geen burger deel heeft. Hij pleitte ervoor dat Nederland een adoptieprogramma laat opzetten voor een van de Afrikaanse landen.

— Imkamp: De publieke opinie in Nederland moet worden wakker geschud door reeds op de lagere scholen onderricht over ontwikkelingshulp te geven.

De Nederlandse hüùding tegenover Cuba nam in het debat een belangrijke plaats in. Van verschillende kanten werd gesteld dat men niet in principe tegen hulpverlening aan dat land zou zijn. In die geest lieten zich o.m. de heren Franssen (PvdA) en Aarden uit.

Minister Udink verklaarde in zijn antwoord-rede op het Kamerdebat, dat hij in principe geen tegenstander is van het geven van ontwikkelingshulp aan Cuba. Dit land is reeds gratis expositieruimte op de Jaarbeurs 1970 toegezegd.

Sympathiek bleek de minister te staan tegenover de suggestie van de heer Zijlstra om speciale samenwerking te zoeken met een Afrikaans land. De minister zal met de particuliere hulporganisaties bekijken of iets dergelijks te verwezenlijken valt.

Een afwijzende houding nam de minister in tegenover een motie-Van der Spek (PSP), die voortzetting van de hulp aan Indonesië wil koppelen aan stopzetting van de politieke vervolgingen. In sociaal-economisch opzicht gaat het klimaat in Indonesië vooruit en stopzetting van de Nederlandse hulp achtte de minister daarom volstrekt onjuist. (Zie ook hierboven).

De heer Udink benadrukte dat in het programma van het Tweede Ontwikkelingsdecennium van de VN ook sociale doelstellingen zullen worden opgenomen. Het beleid in de jaren zeventig zal mede gericht zijn op sociale herstructureringen in de landen van de derde wereld, zo verklaarde hij.

Van het totaalbedrag van f 125 mln van het Nederlandse projectenprogramma wordt f 28 mln besteed voor zgn. sociale projecten. Van de door Nederland uitgezonden deskundigen is 42% werkzaam op het sociale vlak.

Als een belangrijke doelstelling van het Nederlandse beleid noemde minister Udink het verzachten van de tegenstellingen tussen de rijke en arme landen. In dit kader verklaarde de minister dat Nederland zich niet mag laten verleiden tot steunverlening aan bepaalde revolutionaire stromingen in de derde wereld. De regering dient zich daar tegenover gereserveerd op te stellen, zo meende de minister, al gaf hij toe dat er veel onrecht en onrechtmatigheid voorkomt in sommige ontwikkelingslanden. Nederland moet dienstbaar zijn, aldus minister Udink, wanneer er een beroep op ons wordt gedaan en we moeten ons daarbij niet laten leiden door gevoelens van voorkeur of afkeer voor een beoaald regime. (ANP, NRC. Het *Parool,* Handelingen van de Tweede *Kamer)*

(Vor. ber. pag. 453/2-1969)

REGERINGSNOTA OVER AMERIKAANS OPTREDEN IN CAMBODJA. KAMERDEBAT. MOTIES

Ket Amerikaanse optreden in Cambodja (zie pag. 289 e.v.) heeft over het algemeen in Nederland afkeuring en teleurstelling opgewerkt.

Op regerings- en parlementair niveau uitte zich dit in pogingen van de oppositie * het Amerikaanse optreden door de Nederlandse regering af te laten keuren. in zorg bij de regeringspartijen en in een regeringsnota waarin staat, dat ,,de regering niet kan ontkomen aan gevoelens van diepe teleurstelling dat het hiertoe is moeten komen". Deze nota was op 13 mei onderwerp van een Kamerdebat.

Na de toespraak van president Nixon op 30 april, waarin hij het Amerikaanse optreden in Cambodja motiveerde (tekst, zie pag. 303/2), stelde fractievoorzitter Den Uyl van de PvdA, schriftelijke vragen aan minister Luns. In deze vragen wilde de heer Den Uyl ook weten of de Nederlandse regering bereid zou zijn van haar verontrusting blijk te geven in Washington en of zij op korte termijn met gelijkge-

*) Op 8 mei overhandigden de voorzitters van de PvdA, PSP en PPR, de heren Vondeling, Burggraaf en Jurgens en vicevoorzitter Jongendijk van D'66, op de Amerikaanse ambassade in Den Haag een aan president Nixon gerichte brief, waarin de vier partijbesturen met klem om onmiddellijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Cambodja vragen Diezelfde avond namen circa 4000 mensen deel aan een demonstratieve tocht door Amsterdam tegen de Amerikaanse militaire interventie in Cambodja Organisatoren waren de ANJV en de SJ.

zinde landen zou willen aandringen bij de strijdende partijen om de impasse in de onderhandelingen te doorbreken ter voorkoming van een verdere escalatie van het conflict.

In een verklaring op 1 mei zei de Nederlandse regering kennis te hebben genomen van de toespraak van president Nixon en begrip te hebben voor het Amerikaanse standpunt, dat de actie geen verdere uitbreiding van de oorlog in Zuidoost-Azië inhoudt, en dat het doel — het verdrijven van de troepen van Noord-Vietnam en het Zuidvietnamese Bevrijdingsfront uit Cambodja — van beperkte aard is. Over het algemeen werd op deze regeringsverklaring afwijzend of met grote zorg gereageerd. Deze afkeuring werd nog versterkt toen het persbureau AFP meldde, dat de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Elliot Richardson, in een televisievraaggesprek had verklaard, dat Nederland als enig NAVO-land te kennen had gegeven, dat het het besluit van Nixon Amerikaanse troepen naar Cambodja te sturen, steunt.

Op 11 mei werd door een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Den Haag uitdrukkelijk tegengesproken dat de Nederlandse regering een boodschap naar Washington zou hebben gestuurd, waarin zij het beleid van Nixon in Cambodja goedkeurt. Verwezen werd naar uitspraken van minister Luns in de Tweede Kamer, dat het feit dat Nederland ,,begrip" heeft voor de actie, niet inhoudt, dat zij deze ook goedkeurt.

Regeringsnota

Eveneens op 11 mei verscheen een officiële regeringsnota, waarin o.m. staat, dat de Amerikaanse regering op de hoogte was gesteld van de diepe verontrusting die een eventuele hervatting van de bombardementen op Noord-Vietnam in Nederland teweeg zou brengen. Dit was eerder door minister Luns aan PvdA-fractieleider Den Uyl toegezegd.

De regering deelde verder mee, dat zij een aantal regeringen benaderd had met de suggestie zo mogelijk een zinvol initiatief te nemen voor het bevorderen van een vreedzame regeling in het gebied van Indo-China op basis van zelfbeschikkingsrecht voor de daar levende volkeren.

Wat de toekomst betreft, stelt de regering zich in de nota op het standpunt, dat getracht moet worden alle oorlogvoerende partijen de gedachte te doen aanvaarden, dat slechts een inbinding van ieders absolute eisen tot een compromis kan leiden op grond waarvan zonder wapengeweld een oplossing voor de toekomstige structuur van de betrokken landen kan worden gevonden: ,,Hoewel wellicht zal moeten worden toegegeven dut, indien men twee decennia heeft gestreden en geijverd voor het bereiken van bepaalde doelstellingen en resultaten, de argwaan en de haat een psychologische drempel vormen die uiterst moeilijk te overschrijden is, dient helaas te worden geconstateerd dat men aan de zijde van Noord-Vietnam en de Vietcong niet de geringste bereidheid tot werkelijke toenadering heeft getoond".

Kamerdebat. Moties

In het Kamerdebat op 13 mei werd door de oppositiepartijen scherpe kritiek geleverd op de weigering van de Nederlandse regering het Amerikaanse en Zuidvietnamese optreden in Cambodja af te keuren. Ook bij sommige regeringspartijen bleken duidelijke reserves te bestaan t.o.v. dit optreden, zonder dat dit echter leidde tot een veroordeling ervan.

Het verste ging hierbij mr. B. Biesheuvel, de fractievoorzitter van de ARP, die o.m. opmerkte: ,,De bezorgdheid weegt bij ons zwaarder dan het begrip".

Mr. J. Mommersteeg vertolkte de verontrusting binnen de KVP-fractie die, zoals hij zei, vooral was ingegeven door ,,de zuiver militaire argumentatie" van president Nixon, ,,met als sluitstuk de overweging dat de VS geen tweederangsnatie mogen worden en niet hun eerste nederlaag sinds 190 jaar mogen leiden". De bezwaren van mr. Mommersteeg tegen een motivering voor zover deze steunde op elementen als nationale trots, eergevoel e.d. werden door een groot deel van de Kamer gedeeld.

De regering bleek bereid een motie van de heer Mommersteeg te aanvaarden, waarin deze vraagt aan het kabinet ,,haar pogingen om samen met andere landen te komen tot een zinvol initiatief voor het bevorderen van een vreedzame regeling met kracht voort te zetten". Ook dringt de motie er bij de regering op aan, zich actief in te zetten voor het sociaal-economisch herstel in Zuidoost-Azië wanneer de strijd in dit gebied eenmaal ten einde zal zijn, en tot dit doel ,,tevens te juister tijd een missie te zenden naar Hanoi".

Op 14 mei werd deze motie met de stemmen van KVP, ARP, CHU, VVD, D'66, SGP en Groep-Harmsen vóór, aangenomen.

De fractievoorzitter van de PvdA, drs. J. den Uyl, verweet de regering vooral dat zij geen duidelijke uitspraak durfde te doen en daarmee een keuze uit de weg ging die volgens hem een politieke noodzakelijkheid was. De regeringsnota kwam volgens hem neer op een ,,gecamoufleerde goedkeuring" van het Amerikaanse beleid, waardoor het Nederlandse kabinet zich medeplichtig maakte.

Den Uyl: ,,Men helpt Washington hier echter niet mee. De rol van de VS in de wereld is er mee gediend dat juist landen die in de NAVO met de VS verenigd zijn, zich duidelijk uitspreken dat zij een consequente de-escalatie van de strijd in Indo-China wensen.

Drs. Den Uyl diende een motie in, waarin de regering wordt gevraagd ,,alles in het werk te stellen om de totstandkoming van een conferentie over Indo-China met deelneming van alle betrokken partijen te bevorderen". Tegelijk wordt in de motie geconstateerd dat de Kamer het militaire optreden van de VS in Cambodja afkeurt. Op 14 april werd deze motie, bij zitten en opstaan, met de stemmen van PvdA, D'66, PSP en PPR vóór, verworpen. Twee leden van de PvdA, inmiddels uitgetreden uit deze partij — de heren F. J. Goedhart en W. J. Schuitemaker (zie een volgende aflevering) — stemden tegen. Twee moties van de PSP-afgevaardigde Van der Spek — de ene voor onmiddellijke terugtrekking van de troepen uit Cambodja en definitieve staking van de bombardementen op Noord-Vietnam, de andere voor snelle en volledige terugtrekking van de Amerikaanse militaire macht uit heel Zuidoost-Azië — werden met grote meerderheid verworpen. De eerste kreeg de steun van de PvdA (minus 4 leden), D'66, PSP en PPR. De tweede kreeg alleen de stemmen van PSP en CPN.

Minister Luns verweet in zijn antwoord de oppositie een te eenzijdig beeld te hebben gegeven ten nadele van de VS. Hij preciseerde verder nog, dat de Nederlandse regering in contact staat met de regeringen van 11 landen (w.o. België, Italië, India, Roemenië en Canada) ten einde de mogelijkheden na te gaan voor het bijeenroepen van een conferentie over Cambodja. (ANP, NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 305 e.v.)

BELASTINGVERDRAG NEDERLAND-JAPAN

Op 3 mrt 1970 heeft te Den Haag de ondertekening plaatsgevonden van een overeenkomst ter vermijding van dubbele belasting tussen Nederland en Japan.
De overeenkon~st dient nog te worden goedgekeurd door de wederzijdse parlementen. Na uitwisseiing van de akten van bekrachtiging zal zij toepassing vinden met terugwerkende kracht tot 1 jan. van het jaar waarin de uitwisseling plaatsvindt
De ondertekenaars waren, voor Nederland, minister Luns en voor Japan, ambassadeur Masato Fujisaki. De belangrijkste bepalingen uit de overeenkomst zijn:

Japan zal zijn belasting op dividenden, die anders dan in een deelnemingsverhouding door een Japanse vennootschap aan inwoners van Nederland worden uitgekeerd. verlagen van 20% tot 15% Nederland zal de Japanse belasting verrekenen met de Nederlandse inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting die over de dividenden verschuldigd is
Daardoor wordt de bestaande dubbele belasting geheel opgeheven
Op dividenden die een Nederlandse vennootschap in een deelnemingsverhouding van een Japanse vennootschap ontvangt, zal Japan niet meer dan 10% belasting heffen Dit komt neer op een halvering van het huidige Japanse tarief Het voordeel komt rechtstreeks ten goede aan de Nederlandse vennootschap, aangezien deze over de ontvangen dividenden in Nederland geen vennootschapsbelasting verschuldigd is
Wat interest en royalty's betreft die aan inwoners van Nederland worden uitgekeerd zal Japan zijn belasting eveneens verlagen van 20% tot 10% Nederland zal ter vermijding van dubbele belasting deze 10% verrekenen met de inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting die in Nederland over die inkomsten verschuldigd is (Staatscourant 5-3)

(Vor ber pag 806/1-1969)

LUCHTVAARTPROTOCOL SU-NEDERLAND ONDERTEKEND

Op 9 febr. is in Den Haag door minister Luns en door de Russische onderminister voor burgerluchtvaart, B. P. Boegaew, een aanvullend protocol ondertekend op de luchtvaartovereenkomst die in 1958 tussen Nederland en de SU is gesloten. De ondertekening was het resultaat van een bezoek dat de staatssecretaris van verkeer en waterstaat, M. J. Keyzer, vorig jaar juni aan Moskou heeft gebracht (zie pag. 439/2-1969). Het bereikte akkoord maakt de afronding van de met Japan gevoerde onderhandelingen over de Siberië-route mogelijk. Het protocol opent voor KLM en Aeroflot de mogelijkheid hun luchtdiensten via elkaars grondgebied uit te breiden, met name door openstelling van de genoemde Siberische luchtroute tussen Nederland en Japan via Moskou.
Afgezien van de noodzaak eerst nog met de Japanse regering overeenstemming te bereiken, zullen ook Aeroflot en de KLM op maatschappij-niveau in detail de wederzijdse condities en rechten nog moeten vastleggen. *(ANP)*

(Vor. ber. pag. 439/2-1969)

TINAKKOORD TUSSEN NEDERLAND EN INDONESIE

Indonesië en Nederland hebben begin april een overeenkomst ondertekend over het zoeken naar en het winnen van tin voor de kustenvar, de Riouw-eilanden
Krachtens de overeenkomst zal de Nederlandse onderneming Cesco, een dochteronderneming van de NV Billiton en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Havenwerken, samen met de Indonesische staatsnlaatschappij Timah onderzoekingen uitvoeren, waarvoor de Nederlandse staat 500 000 en de Indonesische ondernemingen 71 000 dollar beschikbaar zullen stellen. *(Het* Parocl)

BELGIË

OPERATIE LEVENDE DEMOCRATIE

Tijdens een openbaar huldebetoon, te zijner ere op 10 mei door de PVV te Diest ingericht, heeft minister van state Omer Vanaudenhove het startsein gegeven voor de operatie ,,levende democratie." De voorzitter-stichter van de PVV verklaarde dat zijn partij de van de politiek vervreemde burger weer bij de publieke zaak wil betrekken door concrete participatie. In de ca. 900 kantonnale afdelingen van de PVV zullen gespreksgroepen de ,,positieve contestatie" van de burgers opvangen. Vertegenwoordigers van de PVV zullen er met niet-partijleden aan maatschapppijkritiek doen en samen trachten een nieuw politiek programma te ontwerpen. Op 19 en 20 sept. zullen de resultaten van die ontmoetingen op een eerste partijcongres te Brussel nader worden besproken. Daarna zal een tweede congres worden ingericht. waarop ook niet-partijleden zullen worden uitgenodigd, om een definitieve synthese en een ,,nieuw contract" op te stellen.
Vanaudenhove herinnerde eraan dat de op 8 okt. 1961 gestichte PVV erin geslaagd is de tegenstelling tussen gelovigen en vrijzinnigen te overbruggen. Vandaag wil zij de muur van de sociale vooringenomenheid doorbreken, zei hij; rechts en links zijn begrippen zonder sociologische inhoud. De PVV wil alle sociaalvoelende, progressistische liberalen verenigen, die streven naar een menselijker, harmonischer en dynamischer maatschappij. Vanaudenhove vergeleek herhaaldelijk zijn operatie ,,levende democratie" met de oproep van BSP-voorzitter Collard tot progressieve frontvorming. Hij zei dat de PVV zich niet richt tot partijen, maar tot individu's. Hij stelde dat de PVV de (veel te grote) inspraak van de staat in het economische leven wil verminderen, zulks in tegenstelling tot Collard die de invloed en het controlerecht van de staat nog zou willen vermeerderen.
Vanaudenhove hield zijn toespraak in bijzijn van partijvoorzitter Descamps en de andere PVV-vooraanstaanden.
De volgende dagen lichtte Vanaudenhove in tv-interviews nader toe. dat de PVV niet streeft naar een tweepartijenstelsel naar Brits model, maar wel hoopt zodanig sterk ie worden dat zij ooit een homogeen PVV-kabinet zal kunnen vormen.

KATHOLIEK ONDERWIJS TEGEN GEMEENSCHAPSSCHOOL

Het nationaal secretariaat van het katholiek onderwijs heeft een nota gepubliceerd, waarin afwijzend wordt gereageerd op recente verklaringen of manifesten van CVP-Jongeren, Katholieke Werkliedenbonden, studentenverenigingen en pastorale raden ten gunste van de z.g. gemeenschaps- of pluralistische school. In de nota wordt gezegd dat uit talrijke contacten met oudervereenigingen is gebleken, dat de ouders de voorkeur blijven geven aan de uitgesproken katholieke school en niet wensen dat die school zou opgaan in een gemeenschapsonderwijs. (La libre *Belgique* van 13-5 publiceert de tekst van de nota.)
Mgr. Daelemans, directeur-generaal van het katholiek onderwijs, heeft op een ,,briefing" de nota nader toegelicht. Hij bevestigde dat de ouders voorstander zijn van de vrijheid van schoolkeuze. Zij zien de opvoeding op school niet in functie van een maatschappelijke visie; de opvoeding moet niet socialiseren, maar zo diep mogelijk motiveren.
De overgrote meerderheid van de ouders die hun kinderen aan het katholiek onderwijs toevertrouwen

— aldus Daelemans — wensen een onderwijs en een opvoeding die door en door christelijk zijn en waarin zij, als gelijkgezinde groep, in gespreksstructuren hun woord kunnen meepraten. Pedagogisch gezien, kan de religieuze betekenis van de werkelijkheid moeilijk tot haar recht komen in een pluralistische gemeenschapsschool. Daelemans voegde eraan toe, dat hij in gesprekken niet CVP-Jongeren moest vaststellen, dat die kennelijk niet gevoelig zijn voor de pedagogische argumentatie. Het staat iedereen vrij gemeenschapsscholen op te richten, zei hij nog; de grondwet waarborgt immers dat recht; maar men mag het katholiek onderwijs niet vragen dat zelf te doen. Wij zouden dat beschouwen als een abdicatie. Het christelijke kind heeft recht op een christelijk onderwijs. Op de ,,briefing" verklaarde 0. Dewilde, oudvoorzitter van de (katholieke) confederatie van oudervereenigingen: Indien het nationaal secretariaat van het katholiek onderwijs ooit ertoe zou overgaan geen katholiek onderwijs meer te organiseren, dan zouden de oudervereenigingen zelf dat doen. Dewilde zei nog dat de katholieke leerkrachten die de grondslag van het katholiek onderwijs in hun lessen in twijfel trekken, tot de orde moeten worden geroepen. (De Standaard 13-5)

ARTSEN. NIEUWE ERELONEN BEKRACHTIGD

De commissie artsen-ziekenfondsen van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering heeft op 6 mei officieel vastgesteld, dat in alle arrondissementen, behalve in Neufchâteau, de nieuwe verbintenissen i.z. artsenhonoraria aanvaard werden.

De artsen moesten voor 27 april een standpunt kiezen i.v.m. het akkoord dat op 14 jan. 1970 was bereikt. (zie pag. 52/1.) De wet liet de dokters drie mogelijkheden: 1. ofwel lieten ze niets weten en in dat geval werden ze automatisch beschouwd als gebonden door het akkoord voor al hun prestaties; 2. ofwel gaven zij de uren op, tijdens welke zij tegen het voorgeschreven tarief zouden werken; 3. ofwel stuurden zij een ondertekend formulier op, waarin zij uitdrukkelijk verklaarden het akkoord niet te aanvaarden.

Volgens de telling van de commissie van het RIZIV heeft slechts 16,51% van alle Belgische artsen geweigerd een verbintenis i.z. erelonen aan te gaan. Op de 8.839 huisartsen weigerden 1.353 of 15,3%; op de 6.168 specialisten weigerden 1.128 of 18,2%. Aangezien de verbintenis van kracht wordt, wanneer het aantal expliciete weigeringen minder dan 40% bedraagt, zullen de vastgestelde erelonen in het hele land worden toegepast, behalve in Neufchâteau waar 43,14% van de artsen de verbintenis verwierp.

De enquête-procedure werd door de regering aanvaard op voorstel van de artsenfederatie-Wynen en het algemeen syndicaat van artsen, die resp. 8 en 2 zetels in de RIZIV-commissie bezetten. De procedure werd en wordt aangevochten door de artsenfederatie-Henrard die niet in de commissie is vertegenwoordigd.

Na de bekendmaking van de tellingresultaten heeft de federatie-Henrard via de deurwaarder aan de voorzitter van de commissie laten weten, dat zij het akkoord van 14 jan. niet erkent.

Volgens het akkoord bedragen de basistarieven voortaan: 100 fr voor de raadpleging van een omnipracticus in zijn kabinet; 160 fr voor het huisbezoek van een omnipracticus; 160 fr voor de raadpleging van een specialist in zijn kabinet. De verzekering betaalt ten minste 75% van deze erelonen terug aan de verzekerde.

Voor een aantal specialisten (kinderziekten, zenuwziekten, inwendige ziekten) gelden echter hogere tarieven. Bovendien zijn de meeste artsen niet gebonden voor de hele duur van hun praktijk. M.a.w. zij kunnen op bepaalde raadplegingen en bij bepaalde bezoeken de officiële erelonen toepassen en op andere uren hogere erelonen vragen. De basistarieven voorzien ook in hogere erelonen voor avond- en nachtbezoek en voor bezoek tijden? het weekeinde en op feestdagen.

VLAAMS CULTUREEL CENTRUM

Namens het Rijk heeft minister Van Mechelen op 5 mei een protocol ondertekend, waarbij het beheer over een groot gebouw, gelegen aan het historische Martelarenplein te Brussel, toevertrouwd wordt aan het nieuwe Contact- en Cultuurcentrum, dat voorgezeten wordt door minister Fayat en de Brabantse vice-gouverneur Cappuyns.

Het centrum zal worden uitgebouwd tot een prestigieuze ontmoetingsplaats voor nederlandstalige culturele activiteiten. De uitrusting voorziet in bibliotheken, een discotheek, vergaderzalen, een schouwburg enz.

SOWJETSPION UITGEWEZEN

De Sowjetrussische ingenieur Boris Savitch (36) werd op 2 april uit België gewezen. Op 31 maart had de staatsveiligheid meegedeeld dat hij aangehouden was op het ogenblik dat hij trachtte inlichtingen in te winnen bij een Belgische onderofficier over legerbases van de NAVO. Savitch verbleef sedert okt. 1967 in het land; hij bekleedde een handelsfunctie bij de firma Scaldia-Volga.

Het is niet de eerste maal dat Sowjetspionnen worden uitgewezen. Op 19 april '67 werd *Tass*-correspondent A. I. Ogorodnikow verplicht hei land te verlaten. In 1968 werd de Turkse financiële NAVO-controleur Nahut Imre aangehouden.

HARMEL OVER CAMBODJA

Ondervraagd door de kamerleden V. Larock (BSP), J. van Offelen (PVV) en M. Drumaux (comm.) over de houding van de Belgische regering t.o.v. het Amerikaans militair ingrijpen in Cambodja, heeft minister van buitenlandse zaken Harmel op 6 mei in de Kamer verklaard dat de informaties, waarover de regering beschikt, het haar niet mogelijk maken uitspraak te doen over de noodzakelijkheid of de opportuniteit van de militaire operaties. Wel wenst de regering vast te stellen dat de Amerikaanse overheid de verbintenis heeft aangegaan de acties te beperken tot een zone die niet verder dan 35 km van de grens reikt, het programma van terugtrekking van troepen uit Vietnam niet te onderbreken, en de operaties in Cambodja binnen de zes weken te staken.

Volgens de regering is die verbintenis zeer belangrijk ,,aangezien het duidelijk is dat geen enkele militaire oplossing in Indochina mogelijk is en alleen een politieke oplossing denkbaar is". Harmel betreurde de afwezigheid van Europa bij het zoeken naar een oplossing voor het conflict en sprak de hoop uit, dat dit zal worden verholpen ten gevolge van het overleg der ministers van buitenlandse zaken over de politieke raadpleging der Europese partners. Harmel zei nog dat hij akkoord gaat met de Franse en Britse initiatieven m.b.t. het organiseren van een internationale conferentie over Indo-China.

CAMBODJA

NA DE AMERIKAANS-ZUIDVIETNAMESE INTERVENTIE

Het op 29/30 april begonnen Amerikaans-Zuidvietnamese offensief (pag. 292/3) heeft zich inmiddels uitgebreid tot 12 operaties, waarbij vooral de rol van de Zuidvietnamese troepen steeds belangrijker wordt.

De acties van de Vietcong- en Noordvietnamese troepen schijnen zich vooral in westelijke richting te verplaatsen. waardoor de Cambodjaanse regeringstroepen onder zwaardere druk komen te staan. Het Zuidvietnamese leger verklaarde zich echter niet bereid de Cambodjanen bij het verdedigen van hun steden met grondtroepen te helpen, wel zou de luchtmacht assistentie verlenen. Over het resultaat van de Amerikaans-Zuidvietnamese actie tot dusver lopen de beoordelingen uiteen.

De Amerikaanse actie leidde tot felle protesten in de VS en daarbuiten. In de VS kwam het verzet vooral van de Senaat en van studenten en hoogleraren (zie pag. 305 e.v.). Niet alleen in de communistische wereld werd het Amerikaanse optreden scherp afgekeurd, ook onder de bondgenoten was er weinig instemming. (Zie pag. 311/3 en 314/3)

Het afgezette staatshoofd van Cambodja, prins Norodom Sihanoek, maakte op 5 mei te Peking de vorming van een regering in ballingschap bekend, die inmiddels door een aantal landen is erkend.

Op initiatief van Indonesië (pag. 292/2) begon op 16 mei te Djakarta een Aziatische conferentie van 11 landen inzake Cambodja.

Het Amerikaans-Zuztvzetnamese offenszef

De Zuidvietnamese troepen o.l.v. generaal Do Cao Tri, die op 29 april de Papegaaienbek binnen trokken en ca. 20.000 man sterk waren, ontmoetten aanvankelyk weinig verzet. Zij veroverden Prasot (30 april) en Svay Rieng (1 mei). Ook de Amerikaanse troepen die in de Vishaak opereerden (ca. 8.000 man), samen met Zuidvietnamese eenheden, ondervonden zwakke tegenstand, mede als gevolg van de zware luchtbombardementen en artilleriebeschietingen welke aan de opmars vooraf gaan.

Amerikaanse en Zuidvietnamese woordvoerders maakten op 3 mei bekend dat tot dan toe beide operaties 1.094 Vietcong-strijders en Noordvietnamese militairen waren gedood en 242 waren gevangen genomen, terwijl in de Vishaak alleen 640 doden bij de tegenpartij werden gemeld De Amerikaanse verliezen bedroegen 10 doden en 38 gewonden; de Zuidvietnamese 86 doden en 298 gewonden. Cijfers over slachtoffers onder de burgerbevolking werden niet gegeven, al werd wel gezegd dat een duizendtal burgers uit het gebied was geëvacueerd. Een van de voornaamste doelen van de operatie, het hoofdkwartier van de Vietcong (COSVN), werd niet ontdekt. Zuidvietnamese troepen veroverden op 3 mei het dorp Ba-Thu. Op 5 mei maakte het Amerikaanse opperbevel bekend dat Amerikaanse en Zuidvietnamese troepen een nieuw offensief hadden ontketend in de provicie Rattanakiri in het gebied van Se San, ca. 80 km ten westen van de Zuidvietnamese stad Pleiku. Aan de grondactie gingen intensieve B-52 raids vooraf, waarbij meer dan 1.000 ton bommen werden afgeworpen. In totaal waren toen 30.000 Amerikanen in het Cambodjaanse grensgebied.

Dezelfde dag verklaarde president Nixon voor leden van de Congrescommissies voor buitenlandse zaken dat dat de Amerikaanse strijdkrachten niet verder dan 35 km op Cambodjaans grondgebied zouden doordringen en dat zij vóór 30 juni zouden worden teruggetrokken.

Op 6 mei openden de Amerikaanse troepen een vierde offensief in Cambodja in de provincie Prey Veng, ten westen en noordwesten van de stad Tay Ninh. Deze actie was een vervolg van de Zuidvietnamese operatie die op 29 april begon met het doel de communisten van hun bevoorradingsbases en opleidingskampen te beroven. Dezelfde dag veroverden Amerikaanse troepen hun eerste belangrijke Cambodjaanse stad, nl. Snuol.

Deze was inmiddels voor 90% door de Amerikaanse luchtmacht verwoest, nadat Amerikaanse troepen daags tevoren in de buitenwijken op ware Vietcong-tegenstand zouden zijn gestuit. Zegslieden verklaarden dat intussen 40.000 à 50.000 geallieerde militairen bij de acties in Cambodja betrokken waren.

Eveneens op 6 mei trokken de Zuidvietnamese troepen, die deelgenomen hadden aan dn zuivering van Ba-Thu, zich naar Zuid-Vietnam terug. Vanuit Saigon werd verklaard dat de missie van deze troepen op 6 mei was voltooid en dat de vernietiging van de vijandelijke bases, bevoorradingsdepots en munitievoorraden was volvoerd. De balans: 1.197 tegenstanders gedood, 168 gevangen genomen alsmede 150 ton munitie en 30 ton rijst buitgemaakt.

Een op 4 mei vanuit de lucht ontdekt bunkercomplex van de Viet-

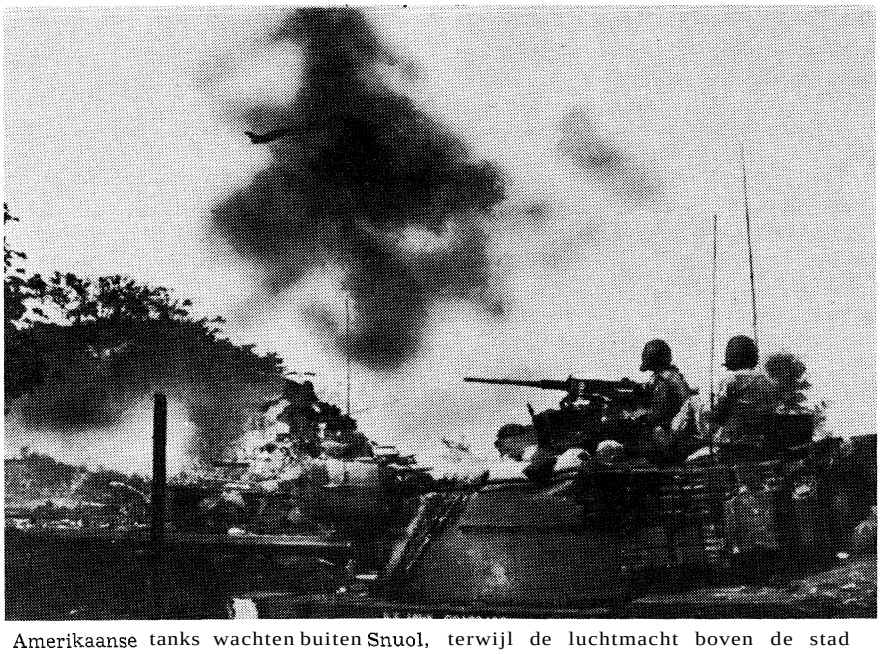

Amerikaanse tanks wachten buiten Snuol, terwijl de luchtmacht boven de stad opereert

cong op 11 km van Snuol werd op 7 mei door Amerikaanse troepen doorzocht. In 24 uur troffen de Amerikanen 408.000 patronen voor lichte wapens aan, meer dan 2.000 geweren, 35 mortieren en 20 ton explosieven, alsmede grote voorraden medicamenten. Hoewel de commandant van de strijdmacht ter plaatse meedeelde dat de basis het 30 april door president Nixon genoemde hoofdkwartier van de Vietcong was, verklaarde het Amerikaanse opperbevel te Saigon dat het na herhaalde controle geen zekerheid had dat dit inderdaad het geval was. Een flottielje van de Zuidvietnamese marine voer op 8 mei via een zijrivier van de Mekong Cambodja binnen met aan boord, naar werd gezegd, hulpgoederen voor de Vietnamese burgers in Phnom Penh.

Een militaire woordvoerder te Saigon wilde geen commentaar geven op berichten dat het om een militaire operatie ging en dat zich Amerikaanse kanonneerboten bij het flottielje zouden voegen. AP had de dag tevoren gemeld dat een flottielje van 60 Zuidvietnamese schepen en 40 Amerikaanse vaartuigen de Mekong tot aan Phnom Penh moest openen.

Tijdens een door radio en tv uitgezonden persconferentie deelde president Nixon op 8 mei 's avonds mee dat de grote meerderheid van de Amerikaanse troepen medio-juni uit Cambodja teruggetrokken zal zijn en dat de volgende week reeds de eerste eenheden zouden vertrekken. Alle Amerikaanse troepen, inclusief adviseurs en logistieke hulpeenheden bij de Zuidvietnamese troepen, zouden eind juni uit Cambodja zijn. De president stelde dal ook de Zuidvietnamezen tezelfder tijd in hun land zouden terugkeren. Volgens Nixon verliep de actie tol vernietiging van de Vietcong-wijkplaatsen vlugger dan verwacht. Deze actie was volgens hem nodig om de 240.000 man Amerikaanse troepen te beschermen die over een jaar in Vietnam overblijven. De belofte om 150.000 man uit Vietnam terug te trekken wordt gehandhaafd, al herinnerde de president eraan dat hij ook gezegd had dat hij niet zou aarzelen om tegenmaatregelen te nemen als de communisten hun vijandelijke activiteit opvoerden.

Nixon meende dat de inval in Cambodja op zijn minst een half jaar en mogelijk zelfs 8 maanden tijdwinst heeft opgeleverd voor de opleiding van het Zuidvietnamese leger in het kader van de Vietnamisering. Hij stelde dat door het buitmaken van wapens en munitie honderden, zo niet duizenden Amerikaanse levens gespaard worden. De door Nixon aangekondigde snellere terugtrekking van de Amerikaanse militairen werd echter allereerst gezien als een concessie aan zijn critici.

President Nguyen Van Thieu bevestigde evenwel eerder dezelfde avond dat de Zuidvietnamese troepen zo lang in Cambodja zullen blijven als dat nodig is en de Cambodjaanse regering ermee akkoord gaat. Hij verklaarde met de Cambodjaanse premier Lon Nol een ,,beginsel-overeenkomst" te hebben uitgewerkt om door Zuidvietnamese strijdkrachten verdere militaire operaties tegen de communisten in Oost-Cambodja te laten uitvoeren. De Zuidvietnamese commandant, generaal Do Cao Tri, had reeds gezegd dat de operatie geen enkele limiet kent noch wat tijd noch wat ruimte betreft.

Op 9 mei begonnen Amerikaanse grondstrijdkrachten twee nieuwe offensieven: in het westen van het Vishaakgebied en aan de rand van de Papegaaienbek. Deze acties openden geen nieuwe fronten, maar breidden de bestaande uit. Volgens een Amerikaanse woordvoerder hadden de acties tot dusver het leven gekost aan 3.631 guerrillastrijders, 49 Amerikanen en 283 Zuidvietnamezen.

Het Zuidvietnamese flottielje op de Mekong bleek ook operationele taken te hebben. Het ondersteunde een actie van Zuidvietnamese mariniers, die op 10 mei het strategisch belangrijke veer over de Mekong bij Neak Luong veroverden. Nadat de nacht tevoren Amerikaanse helikopters Vietcong-posities bij het veer, dat een schakel vormt in de hoofdweg van Phnom Penh naar Saigon, hadden beschoten, werden Zuidvietnamese militairen per helikopter aangevoerd, terwijl twee Zuidvietnamese kolonnes langs de Mekong oprukten. Voor het eerst sinds het begin van de inval in Cambodja werd (op grote schaal) contact gelegd met de Cambodjaanse strijdkrachten, toen de Zuidvietnamese troepen zich na de actie bij Neak Luong verenigden met drie bataljons van het Cambodjaanse leger, die vanuit Phnom Penh langs de weg waren opgerukt. 30 zwaarbewapende vaartuigen van het flottielje kwamen op 11 mei te Phnom Penh aan; zij zouden vandaar doorvaren naar Kompong Cham. 30 Amerikaanse schepen bleven te Neak Luong achter (op 35 km van de grens met Zuid-Vietnam) en gaven steun aan de Zuidvietnamese troepen die daar op de oevers opereren.

Het Amerikaanse opperbevel te Saigon maakte bekend dat Amerikaanse militairen op 11 mei een tweede ,,reusachtig kamp" hadden ontdekt op 20 km ten noordwesten van Memot.

Inmiddels was de Zuidvietnamese marine op 9 mei begonnen met een blokkade van de Cambodjaanse kust tussen Kompong Som (het vroegere Sihanoukville) en de Zuidvietnamese grens. Dit werd meegedeeld door de Zuidvietnamese vicepresident Nguyen Cao Ky, die op 12 mei in Neak Luong arriveerde. (Volgens militaire kringen waren de laatste weken grote wapenvoorraden voor zeker 80% via Kompcng Som Cambodja binnengekomen.) Ky zei verder dat zelfs als de VS hun logistieke steun aan de Zuidvietnamese troepen zouden onttrekken, deze in Cambodja zouden blijven en de strijd voortzetten. Volgens hem konden de Zuidvietnamese operaties in Cambodja ,,zeker nog wel verscheidene maanden" duren.

Het Amerikaanse opperbevel deelde 13 mei te Saigon mee dat het eerste contingent Amerikaanse troepen uit Cambodja, ter sterkte van 3.000 man, was teruggetrokken. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, verklaarde op 13 mei dat de VS niet ,,militair betrokken zullen raken" bij pogingen om het Cambodjaanse bewind in het zadel te houden. (De actie van de Zuidvietnamese troepen te Neak Luong was echter kennelijk bedoeld om de druk op de Cambodjaanse regeringstroepen te verminderen, aldus de NRC van 11 mei.) De minister zei ook dat de VS wel Zuid-Vietnam en Thailand zullen aanmoedigen om met Cambodja samen te werken, teneinde aan de communistische dreiging het hoofd te kunnen bieden. Deze politiek was de essentie van de z.g. Nixon-doctrine: ,,Aziaten werken met elkaar samen om de Aziatische problemen gezamenlijk onder ogen te zien". Daags tevoren had president Thieu van Zuid-Vietnam verklaard: ,,Vietnam, Cambodja, Laos en Thailand zouden een gezamenlijk anti-communistisch front moeten vormen om snel een einde aan de oorlog te maken".

Terwijl Zuidvietnamese militairen de weg van Saigon naar Phnom

Penh verder oprukten, ging de Vietcong op 13 mei voor het eerst tot een tegen-aanval over. Een Amerikaans basiskamp juist benoorden het Vishaak-gebied werd na een zware mortieraanval bestormd door ca. 120 guerrillastrijders. Zij werden teruggeslagen en verloren volgens Amerikaanse gegevens 50 man. Bij een Vietcong-aanval op een Zuidvietnamese eenheid in de Papegaaienbek werden volgens Saigon bijna 200 tegenstanders gedood. Terwijl de terugtrekking van Amerikanen uit Cambodja gestaag voortging, neemt het aantal daar opererende Zuidvietnamese troepen steeds toe. Op 14 mei begon een nieuw Zuidvietnamees offensief — de 11de geallieerde operatie — in de provincie Rattanakiri ten zuiden van de Se San, waar op 5 mei een Amerikaans-Zuidvietnamese actie plaatshad. De Zuidvietnamese operatie werd gesteund door Amerikaanse artillerie, helikopters en adviseurs.

Uit een bericht in het Zuidvietnamese legerblad, dat de nieuwe Zuidvietnamese inval de druk moet verlichten op de Cambodjaanse troepen die de stad Bo Keo tegen de Vietcong verdedigen, kan afgeleid worden dat de Zuidvietnamese acties in Cambodja steeds meer een eigen leven gaan leiden en niet meer uitsluitend bedoeld zijn om schuilplaatsen en bevoorradingsbases van de Vietcong op te rollen.

De commandant van de 25ste Amerikaanse infanterie-divisie, generaal Edward Bautz, maakte bekend dat Amerikaanse militairen ,,een onderdeel van het COSVN" hadden ontdekt bij Memot, 16 km van de Cambodjaanse grens.

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken gaf op 15 mei bij monde van woordvoerder Carl Bartch toe dat het niet bekend is wat de Zuidvietnamese troepen in Cambodja zullen doen na 30 juni.

Volgens Bartch hangt dit voornamelijk af van de besprekingen die thans hierover aan de gang zijn tussen de Zuidvietnamese en Cambodjaanse regering hetgeen erop zou kunnen wijzen dat een regeling in de maak is waarbij Zuidvietnamese eenheden in Cambodja zullen blijven.

De woordvoerder van het State Department zei dat er voor zover bekend geen overeenkomst is tussen Saigon en Phnom Penh over het soort acties dat de Zuidvietnamese troepen zouden kunnen ondernemen. ,,Zuid-Vietnam is een onafhankelijke natie", voegde Bartch daaraan toe. Hij vestigde er de aandacht op dat de Amerikaanse luchtsteun en de logistieke hulp voor de Zuidvietnamezen eind juni zullen ophouden, en nam aan dat dan ook de Amerikaanse adviseurs naar Zuid-Vietnam zouden terugkeren.

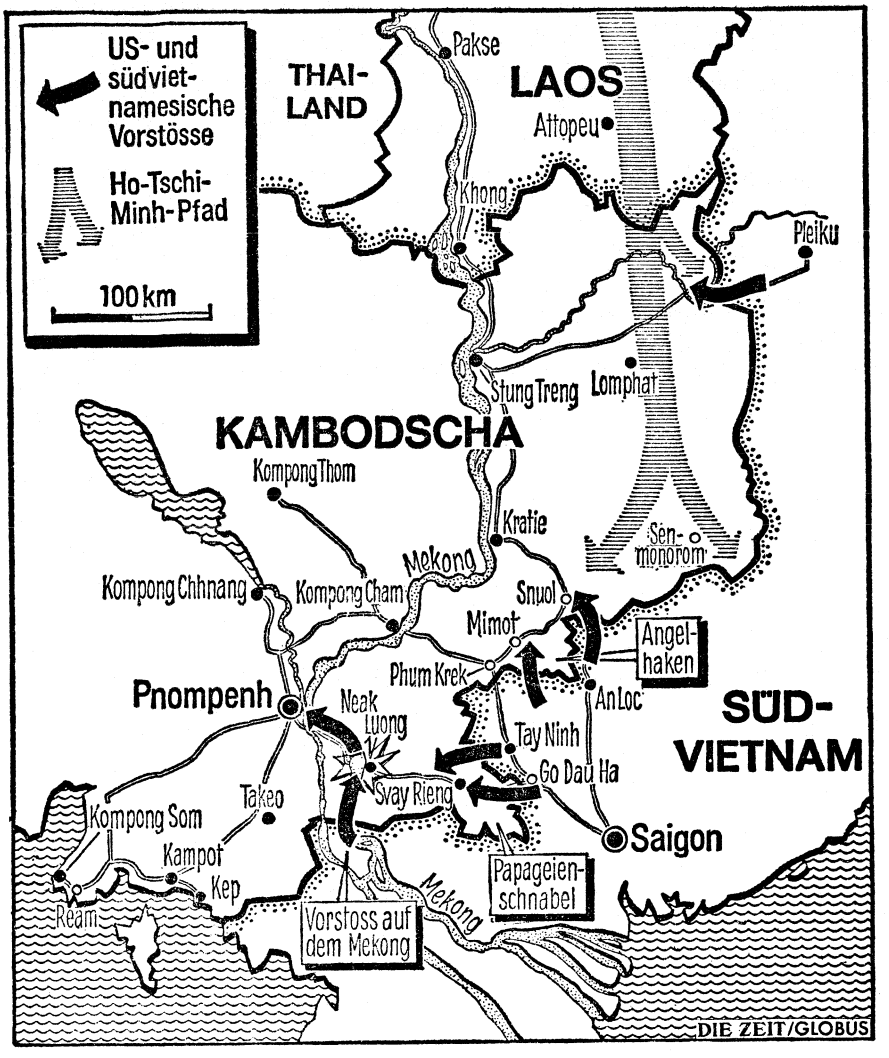

(F A Z)

Op 17 mei openden 10.000 Zuidvietnamese militairen, gesteund door 200 Amerikaanse adviseurs, een 12de front op 50 km ten westen van Chau Doc in het zuiden van Cambodja.

De Amerikanen hebben tot dusver bij hun actie in Cambodja meer dan 2.600 Noordvietnamezen en Vietcon$-strijders gedood, tegen een eigen verlies van 140 man. Ongeveer 550 Amerikanen werden gewond, aldus een Amerikaanse militaire woordvoerder in Saigon volgens *Reuter/AFP* (17-5).

De Zuidvietnamezen zeiden meer dan 4.800 tegenstanders in Cambodja te hebben gedood. Aan eigen zijde werden ongeveer 540 man gedood en 1.840 gewond.

(De New York Times merkte op dat zelfs minister van defensie Laird sceptisch staat tegenover de hoge verliescijfers voor de tegenstander.)

Positie Cambodjaanse troepen

De Cambodjaanse regeringstroepen verloren sinds eind april (pag. 291/3) steeds meer terrein aan Noordvietnamese troepen, Vietcong-eenheden en inheemse opstandelingen (Rode Khmers).

Op 30 april veroverden Noordvietnamezen en Vietcong na een driedaags beleg de stad Memot, waardoor de weg naar Kompong Cham bedreigd werd. In de nacht van 3 op 4 mei bezetten communistische eenheden het veer bij Neak Luong (dat later door Zuidvietnamezen veroverd werd), waarna zij vrijwel helt gehele gebied ten oosten van de

Mekong beheersten. Tevens werd de weg Phnom Penh - Komponig Som (Sihanoukville) bedreigd. Na de verovering van Neah Luong trokken communistische troepen dc Mekong over en bezetten zij Koki-Thom.

In de nacht van 5 op E mei poogde de Vietcong te infiltreren in Kompong Cham, doch de invallers werden teruggeslagen.

De omsingeling van Phnom Penh door communistische troepen, vooral Vietcong-eenheden, vorderde. Intussen werden sinds 1 mei ca. 2.000 Khmers, Cambodjaanse „huurlingen" die in Zuid-Vietnam streden en door Amerikanen waren opgeleid, door de lucht aangevoerd. *Le Monde* (8-5) berichtte dat de regering-Lon Nol in een maand tijds 10 bataljons had verloren en dat 10 andere bataljons geheel of bijna omsingeld waren.

Op 8 mei wisten regeringstroepen Koki-Thom te heroveren. Zij bereikten Neak Luong op 10 mei, nadat zij met 1.800 uit Zuid-Vieitnam afkomstige Khmers versterkt waren. Dergelijke Cambodjanen werden op 9 mei ingezet in de provincie Takeo, ca. 80 km ten zuiden van Phnom Penh.

In de volgende fase werden vooral de steden Kompong Cham en Tonle Bet door cammunistische eenheden bedreigd, waarbij zich steeds meer Cambodjaanse boeren zouden aansluiten. Op 13 en 14 mei vonden bijeenkomsten plaats van de Zuidvietnamese bevelhebber in Cambodja, generaal Do Cao Tri, en de Cambodjaanse bevelhebber, generaal Fan Moeung. Hierbij zou gen. Fang om Zuidvietnamese grondtroepen hebben gevraagd, wat door generaal Tri geweigerd zou zijn (IHT 16/17-5). Weil zou hij verbindingstearns t.b.v. operaties van de luchtmacht hebben aangeboden.

Prins Sihanoek vormt regering in ballingschap

De in Peking verblijvende prins Norodom Sihanoek maakt op 5 mei de vorming van een koninklijke regering van nationale eenheid bekend o.l.v. Penn Nouth, die ook vroeger reeds verscheidene malen als premier fungeerde. Tot de vorming van dit kabinet was besloten op een congres van het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea (zie pag. 289 /1). Dezelfde dag verbrak Peking de betrekkingen met Phnom Penh en erkende het de regering van Sihanoek. Ook Syrie, Noord-Vietnam, Noord-Korea, Joego-Slavië, Albanië, Irak, Cuba, de Vietcong en de Pathet Lao gingen direct tot erkenning van de regering in ballingschap over. Deze verbrak op 11 mei haar betrekkingen met de VS.

Reacties *Amerikaanse* politici

Nixons besluit tot interventie, dat hij alleen op aanraden van minister van justitie Mitchell en stafchef Wheeler zou hebben genomen telgen heit advies in van de ministers van buitenlandse zaken Rogers en die collega van defensie Laird, ontmoette uiteenlopende reacties onder de Amerikaanse politici. Een aantal der politieke voormannen uit het Congres, die voor de tv-rede waren ingelicht, reageerde als volgt:

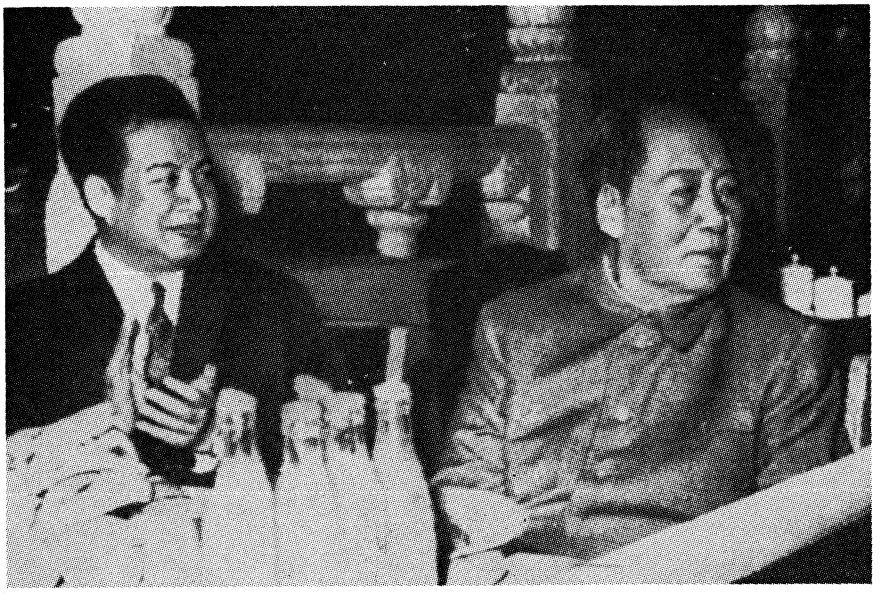

Prins Norodom Sihanoek met Mao Tsetoeng op 1 mei in Peking.

Gerald Ford, leider Republikeinen in Huis van Afgevaardigden: een beslissing van groot staatsmanschap, moedig, onpopulair, maar wellicht een goede kans om de oorlog te bekorten.

Hugh Scott, voorzitter van de Republikeinen in de Senaat, vond dat men vertrouwen in de president moet hebben, die de toestand het best kan beoordelen omdat hij alle feiten kent

Senator Goodell (Rep.): Wij zouden het moeilijke besluit moeten nemen ons helemaal uit Zuidoost-Azie terug te trekken. Wij schijnen de bevelen van de militairen uit te voeren zonder te denken aan de gevolgen op lange termijn".

De Senaatscommissie voor bultenlandse betrekkingen verzocht Nixon om een onderhoud. Volgens leden van de commissie is het de eerste keer sinds 1919 dat een dergelijk verzoek tot een president werd gericht. In dat jaar werd president Wilson ondervraagd n.a.v. een controverse over de vraag of de VS tot de Volkenbond zouden toetreden.

De voorzitter van de Senaatscommissie, Fulbright, brandmerkte de inval in Cambodja als een belangrijke expansie van de oorlog in Indochina. Veile congresleden waren van mening dat Nixon zijn grondwettelijke bevoegdheden heeft overschreden.

De vroegere Amerikaanse vice-president, Hubert Humphrey, noemde de Amerikaanse actie in Cambodja een schending van de Amerikaanse politiek van eerbiediging van de Cambodjaanse neutraliteit. terwiil senator Edward Kennedy van een „krankzinnig" besluit sprak.

Oud-president Johnisom, een van de eersten die zijn opvolger Nixon steunde, verklaarde: „De Amerikaanse president behoort de steun te krijgen van alle vredelievende mensen. God weet hoe de president die steun nodig heeft. Ik hoop dat de stem van onze president nieit zal verdwijnen in de stemmen van di die anderen die de feiten niet kennen en de verantwoordelijkheid voor het nemen van besluiten niet dragen".

Het Huis van Afgevaardigden sloeg 6 mei een reeks pogingen af om de toewijzing van gelden voor de Amerikaanse troepen in Cambodja te beperken. De eindstemming, waarbij alle voorstellen werden verworpen om beperkingen aan tie brengen in een wetsontwerp tot verschaffing van de nodige gelden voor

dit doel, was 221 tegen 32 stemmen. De Senaatscommissie voor buitenlandse betrekingen keurde echter op 11 mei een amendement goed om de toewijzingen voor de financiering van militaire operaties in Cambodja in te trekken. (NRC, Het Parool, Le Monde. IHT)

LAOS

VERDERE ONTWIKKELINGEN

Sinds de ontwikkelingen vermeld in ons overzicht (pag. 203 e.v.) heeft de politieke situatie in en rond Laos zich als volgt ontwikkeld:

Nadat op 22 maart de afgezant van de Pathet Lao, kolonel Pradith Tientham, in Vientiane door prins Soevanna Phoema was ontvangen, werd op 23 maart door de radio van de Pathet Lao de inhoud bekendgemaakt van de brief van prins Soevannoevong, welke de afgezant had meegebracht.

Daarin schreef de prins o.m.: „Ik hoop dat Uwe Hoogheid oprecht de onmiddellijke, volledige en onvoorwaardelijke stopzetting van de Amerikaanse bombardementen op het Laotiaanse grondgebied zal bevestigen, zodat de betrokken partijen kunnen samenkomen om een regeling van de binnenlandse aangelegenheden van Laos te bespreken."

Prins Soevanna Phoerna verwierp op 26 maart de als voorwaarde voor overleg gestelde eis van de Pathet Lao, nl. dat hij stopzetting van de Amerikaanse bombardementen zou afkondigen. De premier noemde het voorstel onaanvaardbaar, daar hel een eenzijdige concessie aan de communisten betekende. De bombardementen mogen niet ophouden tot Noordvietnam zijn naar schatting 67.000 man troepen uit Laos terugtrekt, aldus de prins.

Soevanna Phoema stelde voor de Internationale Controle Commissie weer in het leven te doen roepen.

De vice-voorzitter van het parlement, prins Sopsainana drong aan op het onmiddellijk beginnen van onderhandelingen met de Pathet Lao, zonder voorwaarden vooraf, al verwierp hij de eis voordien de Amerikaanse bombardementen te beëindigen. Het parlement verlangde op 30 maart dat de premier onderhandelingen met de Pathet Lao zou openen op basis van het vijf punten-plan (pag. 204/2), maar zonder voorwaarden vooraf.

Op 9 april overhandigde premier Soevanna Phoema aan de permanente vertegenwoordiger van de Pathet Lao te Vientiane, kolonel Sot Petrasi, het antwoord op de boodschap van 22 maart. Dit omvatte volgens AFP de volgende punten:

„1) Een staakt-het-vuren op heel het Laotiaanse grondgebied tussen de strijdkrachten en een onmiddellijke terugtrekking van de buitenlandse troepen.

2) Een gelijktijdige controle door de Internationale Controle Commissie op het staakt-het-vuren en op de terugtrekking van illegaal in Laos binnengekomen buitenlandse troepen, dit in alle gebieden zonder uitzondering.

3) Een bijeenkomst van de betrokken partijen in een nader te bepalen gebied om grondig alle geschilpunten te bespreken en een billijke en definitieve regeling te zoeken, welke alleen rekening houdt met de nationale belangen, zonder inmenging in de binnenlandse zaken van de omringende landen, wat dé voorwaarde voor de neutraliteit is".

De premier maakte geen enkele toespeling op de Amerikaanse bombardementen. Wel stelde hij dat ,,zes Noordvietnamese divisies de grenzen hebben overschreden om een agressor die men nergens ziet te bestrijden" en dat ,,honderden vierkante kilometers Laotiaanse bodem door de regering van Hanoi gebruikt zijn om haar oorlog in Zuid-Vietnam en Laos te voeden". Voorts verklaarde de prins: ,,Wij zijn bereid de vijf punten van de Neo-Lao-Haksat te behandelen in de loop van onze besprekingen, waarvan wij wensen dat zij vruchtbaar zijn. Evenwel moeten deze vijf punten geenszins worden beschouwd als straffe voorwaarden voorafgaand aan de besprekingen".

Op 14 april werden de tegenvoorstellen van prins Soevanna Phoema door de radio van de Pathet Lao verworpen. De prins werd er van beschuldigd ,,met opzet het fundamentele probleem te hebben ontweken, dat is de onmiddellijke en onvoorwaardelijke stopzetting van de escalatie van de oorlog en van alle Amerikaanse bombardementen op Laotiaans grondgebied". Voort werd de premier verweten ,,de ogen te sluiten voor het bewijs van de Amerikaanse interventie in Laos en zijn best te doen de Democratische Volksrepubliek Vietnam te belasteren, die steeds nauwgezet de akkoorden van Genève van 1962 naleeft". (Le Monde)

FINANCIËN EN ECONOMIE

NEDERLAND

ARBEID. Het aantal bezette arbeidsplaatsen bedroeg in 1969 gemiddeld 52.000 meer dan in 1968. Deze stijging is de resultante van een daling in de landbouw met ca. 12.000 en een stijging in de overige sectoren met ca. 64.000. In de industrie wijzigde zich de daling, die van 1967 op 1968 werd waargenomen, in een toeneming. Medio 1969 waren in de industriële bedrijven ca. 10.000 personen meer werkzaam dan het jaar tevoren, Deze stijging kan nagenoeg geheel worden toegeschreven aan de chemische nijverheid (plus 11.000) en de metaalnijverheid (plus 16.000). In bijna alle overige bedrijfstakken was het aantal werkzame personen lager dan het jaar tevoren: in de mijnbouw was dit verschil 11.000.

Tegenover de toeneming van het aantal arbeidsplaatsen met 52.000 stond een groei van het arbeidsaanbod van 34.000. Dit accres kan voor een gedeelte (8.000) worden toegeschreven aan het feit dat bij een ruimere werkgelegenheid de deelneming aan het arbeidsproces wordt gestimuleerd. Genoemde mutaties in de werkgelegenheid en het aanbod van arbeid resulteerden in een daling van de geregistreerde arbeidsreserve met ca. 20.000 personen. Het jaargemiddelde van deze arbeidsreserve kwam hierdoor in 1969 op een niveau van 63.000 of wel 1,8% van de afhankelijke beroepsbevolking (vgl. pag. 492/1-1969).

De grote vraag naar personeel leidde In 1969 tot een stijging in de aanvragen om buitenlandse werknemers. Er werden 25.000 nieuwe werkvergunningen verleend; via de wervingscentra in de landen waarmee Nederland een wervingsakkoord heeft gesloten, werden 8.000 buitenlandse arbeidskrachten aangetrokken. Gedurende 1969 moesten ongeveer 400 bedrijven op min of meer grote schaal overgaan tot vermindering van de personeelsbezetting. Ruim 60% van deze bedrijven heeft de produktie geheel stopgezet en overgeheveld naar andere (vaak tot eenzelfde concern behorende) bedrijven. Ten opzichte van 1968 vertoonde deze ontwikkeling een relatief geringe stijging. In totaal waren bij bedoelde maatregelen ruim 15.000 werknemers betrokken, tegen 12.500 in 1968. De meeste zijn inmiddels bij andere bedrijven tewerkgesteld. Gedurende beide jaren deden deze (voornamelijk schoksgewijze optredende) mutaties zich in de grootste mate voor in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Gelderland. De in dit opzicht meest spectaculaire bedrijfstakken waren de metaalindustrie, de textiel- en kledingindustrie, alsmede de dienstverlenende sector.

De arbeidsbureaus plaatsten in 1969 ongeveer 250.000 werkzoekenden. (Ministerie van Sociale Zaken)

(Vor. ber. pag. 492/1)

DE NED. GASUNIE IN 1969. De NV Nederlandse Gasunie heeft in 1969 een omzet bereikt van meer dan f 1 mrd. Ten opzichte van 1968, toen de omzet een bedrag van f 692 mln beliep (pag 493/1-1969), steeg de afzet van gas met 56%. De door de Gasunie behaalde winst daalde van f 53,2 mln in 1968 tot f 42,4 mln in het vorig jaar.

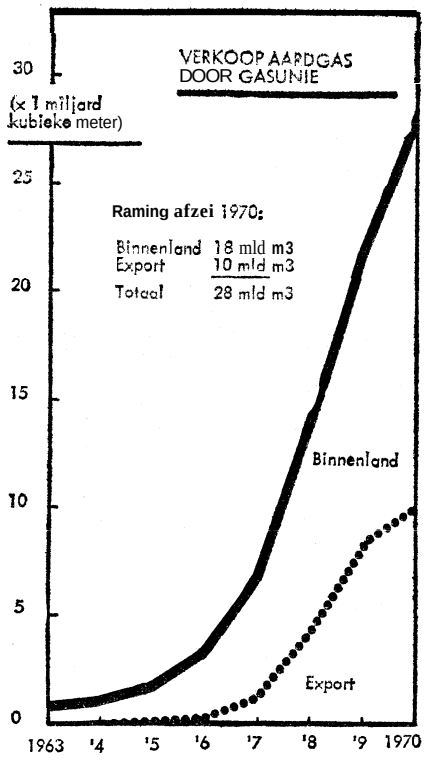

In 1969 steeg de gasafzet in de openbare voorzieningen met ongeveer 40% t o v. 1968 Volgens de directie kan deze toeneming worden verklaard door het steeds groter wordend aantal woningen dat met aardgas wordt verwarmd, maar ook door een stijgend verbruik in woningen waarin al aardgas voor verwarming wordt toegepast Bovendien zijn de tarieven voor kleine verbruikers sinds 1963 niet verhoogd Eind 1969 was 80% van alle woningen in Nederland op het aardgasnet aangesloten, het hoogste percentage ter wereld

De export van aardgas in het verslagjaar steeg met ruim 70% ten opzichte van 1968 tot een totaal van 7,6 rnrd m3 De verkoop aan gasdistributiebedrijven nam met 40% toe tot 7,1 rnrd m3 De levering aan de industrie steeg met 55% tot 7,1 rnrd m3 In de totale Nederlandse energievoorziening heeft aardgas in 1969 een aandeel van 25% bereikt

De Nederlandse Gasunie heeft in 1969 in totaal 21,7 rnrd m3 aardgas verkocht tegen 14 mrd m3 in 1968. Voor 1970 wordt verwacht dat de verkoop zal toenemen tot 28 rnrd m3, waarvan 10 rnrd m3 voor de export (NRC, H e t P a r o o l)

(Vor ber pag 493/1-1969)

DE STAATSMIJNEN IN 1969 De winst van ae NV Nederlandsche Staatsmijnen (DSM) is in 1969 met bijna 24% gestegen van f 88 mln tot f 109 mln Dit resultaat werd bereikt bij een geringe omzetdaling en wel met 1% tot f 1173 mln. Volgens het half april verschenen jaarverslag moet deze omzetdaling in de eerste plaats worden toegeschreven aan een verdere teruggang van de kolenafzet met f 233 mln tot f 148 mln Bovendien daalde de omzet aan meststoffen van J 280 mln tot f 229 mln. De kunstinestmarkt wordt reeds jaren gekenmerkt door overcapaciteit.

De afzet aan kunststoffen en andere chemische produkten steeg met f 380 mln tot *f* 402 mln en de gasverkoop bedroeg f 308 mln tegen f 206 mln over 1968.

De totale kosten daalden van f' 972 mln tot f 867 mln. Dit kwam door een teruggang van de loonkosten met *f* 16 mln tot f 352 mln (de personeelssterkte liep terug met 2500 tot 18.100) en door een daling van de materiaal- en grondstofkosten van j 194 mln tot f 417 mln. De kostenstijging in de chemische sector werd overtroffen door een kostendaling in de sector vaste brandstof.

De kolenproduktie daalde in 1969 van 2,8 mln ton tot 2,2 mln ton. Deze produktie (in de mijn Emma/Hendrik) zal waarschijnlijk in 1973 volledig worden beëindigd. Nog 5.000 werknemers zijn in de mijnbouwsector werkzaam.

Het aanbod van de vrijkomende werknemers in de kolensector was voor het eerst niet meer voldoende om aan de vraag naar werkkrachten in de chemische sector te voldoen. In de komende jaren zal Staatsmijnen veel mensen moeten aantrekken. Tot 1975 zullen ongeveer 6.000 nieuwe krachten te werk moeten worden gesteld.

De plannen die op dit moment in uitvoering of in vergevorderde staat van voorbereiding zijn, zullen een investering vergen van ca. f' 900 mln. Voor de financiering zullen in elk geval nog middelen moeten worden aangetrokken, maar DSM is van plan om niet vóór 1971 een beroep op de kapitaalmarkt te doen. De chemische sector groeit op het ogenblik met 12% per jaar en in de komende jaren zal dit percentage nog hoger komen te liggen. (NRC, H e t P a r o o l)

(Vor. ber. pag. 492/3-1969)

AKZO IN 1969. Het jaar 1969 is voor de AKZO de ,,doorbraak" geweest, aldus het, begin mei verschenen, jaarverslag. Voor zowel AKU als KZO betekende deze doorbraak de verwezenlijking van een reeds lang gekoesterde wens: voor AKU een basisverbreding door uitbreiding van het produktenpakket, voor KZO toegang tot een reeds bestaande internationale organisatie.

De omzet gesplitst naar groepen was voor AKZO in het afgelopen jaar als volgt: chemische vezels 52%; zout, chemische produlcten, coatings 20%; consumentenprodukten 12%; kunststoffen, foliën, diverse produkten 10% en farmaceutische produkten 6%. Belangrijkste afzetgebieden: West-Duitsland 25%, Nederland 16% en overige EEG-landen 14%. De groepswinst steeg in 1969 met 21,2% tot f 369 mln. Door de relatieve daling van het aandeel van derden steeg de netto-winst sterker, nl. met 24,7% tot f 308 mln. Hiervan wordt f 206 (v. j. f 169) mln in het bedrijf gehouden.

Voor het lopende jaar wordt een voortzetting van het hoge investeringsniveau verwacht, terwijl voor komende jaren nog omvangrijke projecten in voorbereiding zijn. Het ligt niet in het voornemen in 1970 in de vorm van een aandelenemissie een beroep op de kapitaalmarkt te doen.

Het totale researchbudget van de AKZO (5300 mensen werkzaam in deze sector) benadert de f 200 mln.

Door de groei van de activiteiten en de toetreding van een aantal bedrijven nam het personeelsbestand in het verslagjaar toe van 84.300 tot 100.300. Hiervan werkten er 34.600 in Nederland, 32.500 in West-Duitsland, 17.300 in overig Europa, 13.400 in de VS, 1900 in Latijns-Amerika en 600 in overige gebieden.

Als producente van chemische vezels neemt de groep, met een jaarcapaciteit van 740.000 ton, in de wereld de tweede plaats in.

De zoutproduktie van de bedrijven in Nederland is toegenomen van 2,35 mln ton in 1968 tot 2,71 mln ton in 1969. (N R C)

AUTOPRODUKTIE 1969 De Nederlandse autofabriek DAF produceerde in 1969 64 300 personenauto's Het aantal afgeleverde auto's bedroee 69 100 hetgeen ertoe heeft geleid dat de voorraad beneden het gewenste niveau is gekomen.

De produktie van bedrijfswagens kon worden opgevoerd tot bijna 6800 stuks, wat vergeleken met 1968 een stijging van 14 betekende Totale produktie van auto s 71 100 (1968 ruim 60 000) De export van personenauto's vertoonde een stijging van 27% DAF heeft in 1969 voor ruim f 59 mln geinvesteerd (N R C 24-41

(Vor ber pag 191/3-1969)

CHEMISCHE INDUSTRIE: In 1969 zijn in Nederland 38 nieuwe projecten in de chemische industrie gereed gekomen met een totale investering van f 1,7 mrd. In aanbouw zijn 98 projecten met een investering van f 3,9 mrd. De belangrijkste concerns die in Nederland investeerden zijn: DSM *f* 787 mln, Shell f 725 mln, DOW Chemical f 533 mln, ESSO f 489 mln, AKZO f 367 mln en Hoechst f 315 mln. (NRC 6-4).

KUSTVAARTVLOOT De Nederlandse kustvaartvloot verminderde in 1969 ca 10% Deze vermindering werd niet gecompenseerd door nieuwbouw of aankopen m het buitenland

De verkoop van de Nederlandse schepen kwam op een totaal van 65 kustvaartuigen, waarbij niet gerekend interne transfers naar Panamese of Antilliaanse registratie

In de grote vaart zijn weinig Nederlandse schepen verkocht Opvallend was hier alleen het afstoten van de laatste Oranjelijnschepen Als laatste twee werden de Prinses Maria en de Prinses Emilia naar de Hellenic Lines verkocht (NRC 7-21

OVERNACHTINGEN BUITENLANDSE GASTEN IN NEDERLANDSE HOTELS

In 1969 was het aantal geregistreerde overnachtingen van buitenlandse gasten in hotels 4.999.000, d.i. 5,4% meer dan de 4.742.000 overnachtingen in 1968. Het aantal aangekomen gasten steeg met ca. 0,770 d.i. van 1.929.000 in 1968 tot 2.055.000 in 1969.

De procentueel sterkere toename van het aantal overnachtingen in vergelijking met het aantal aangekomen gasten wijst in de richting van een gemiddeld langduriger verblijf.

Uit de cijfers blijkt dat gemelde stijging vooral het gevolg is van een toeneming van het aantal overnachtingen van gasten uit Spanje en Portugal (vermoedelijk gaat het hier om zeelieden die in Rotterdam en Amsterdam op aanmonstering wachten), een stijging van het aantal overnachtingen van gasten uit de VS met 165.000 (+ 22,870) en een vermeerdering van het aantal overnachtingen van gasten uit de restcategorie Overige Europese landen van 36.000 (+ 21,4%).

Vergeleken met 1968 is het aantal overnachtingen van geallieerde militairen in 1969 met 24.000 teruggelopen (— 20,1%). Het aantal overnachtingen van gasten uit België en Luxemburg, van gasten uit Frankrijk en van gasten uit Denemarken is in geringe mate gedaald (met resp. 4,1%, 3,076 en 2,0%). (C B S)

(Vor. ber. pag. 271/1-1969)

BALAGUER GECONTINUEERD

In de Dominicaanse Republiek is president Joaquin Balaguer bij de verkiezingen op 16 mei herkozen. In feite was het een formaliteit. De grootste oppositiepartij, de Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) van ex-piresident Juan Bosch boycotte de verkiezingen; vier andere kleine linkse partijen waren verboden en ook twee rechtse partijen namen niet aan de stembus deel. Tegenover Balaguer stonden uiteindelijk vier kandidaten, die gematigde tot uiterst rechtse stromingen representeerden.

Wet verzet tegen Balaguer kwam niet alleen van de kant van zijn tegenstanders, ook onder zijn vroegere medestanders was oppositie ontstaan vooral vanwege het feit dat de president zich voor een tweede achtereenvolgende maal verkiesbaar stelde. President Balaguer begon, aldus The Economzst (23-5), een ongezonde voorliefde voor het ambt te vertonen. De grote politieke vrees van zeer vele Dominicanen was dat hij plannen zou kunnen beramen de langdurige dictatuur van Rafael Leonidas Trujillo te herstellen, die 31 jaar heerste voor hij in mei 1961 werd vermoord. Balaguer is een van de overlevenden van het Trujillo-tijdperk, tijdens de laatste maanden waarvan hij zelfs als president fungeerde.

Uit de roerige periode die de Dominicaanse Republiek sinds mei 1961 tot de eerste presidentsverkiezing van Balaguer in juni 1966 doormaakte, memoreren wij de volgende gebeurtenissen ter adstructie van de huidige situatie: Balaguer, sinds aug. 1960 president, wordt in jan. 1962 door het leger afgezet en Rafael Bonnelly wordt president. Na vrije verkiezingen — de eerste sinds 40 jaar — valt helt presidentschap op 27 febr. 1963 toe aan Juan Bosch. Deze wordt echter op 25 sept. 1963 door het leger o.l.v. gen. Wessin y Wessin afgezet. Er komt een civiele junta onder Donald Reid Cabral. Op 24 april 1965 vindt een opstand ten gunste van Bosch plaats door de z.g. constitutionalisten o.l.v. kolonel Francisco Caamano Deno, welke bestreden wordt door gen. Wessin y Wessin. De bloedige burgeroorlog leidde tot rechitstreekse militaire interventie van de VS. die een ..tweede Cuba" wilden verhinderen, en de komst van een OAS-troepenmacht, die pas op 21 sept. 1966 vertrok. Op 3 sept. 1965 kwam een voorlopige regering tot stand o.l.v. Hector Garcia Godoy. Gen. Wessin y Wessin*) werd naar de VS gedeporteerd en ook kolonel Caamano**) verliet hei land. Bij de verkiezingen van juni 1966 werd Balaguer president na Bosch verslagen te hebben. (Zie pag. 381/2 e.v.-1966)

Het optreden van *Balaguer*

Sinds zijn terugkeer aan de macht in 1966 baseerde Balagues zich volgens *The* Economist (23-5) op het oude ,,triumviraat" van de Latijnsamerikaanse republieken: de alliantie met de kerk, het leger en de grondbezitters. De economie vertoont een langzame achteruitgang. De agrarische produktie was verleden jaar lager dan in 1962. En weinig is gedaan aan het corrigeren van de in 't oog springende ongelijkheid t.a.v. de rijkdom en de privileges. Een sterk inflatoire defensiebegroting heeft regeringsuitgaven onttrokken aan huisvesting, onderwijs en ontwikkeling. Terwijl het leger onnodige wapens blijft opslaan, bezit 16% van de boeren nog steeds 72% van het geïrrigeerde land en heeft Balaguer geen haast de geweldige, geconfisceerde laadgoederen van de Trujillo-familie opnieuw te verdelen, aldus The Economist.

Op puur economisch gebied heeft Balaguer wel enige verdiensten volgens de *NRC* (9-4): de munt is stabiel, het budget is in evenwicht, er zijn nieuwe industrieën aangetrokken en de voor de export belangrijke suikerproduktie is verhoogd.

Toch zijn er volgens de NRC voldoende uitgangspunten om een op sociale hervormingen gerichte oppositionele campagne te voeren. De onrechtvaardige verdeling van het nationale inkomen is onder Balaguer niet veranderd; er is massale werkloosheid; rondom Santo Domingo bevinden zich uitgebreide sloppenwijken; de bevolkingstoeneming is enorm (jaarlijks 4,1%); in de landbouw heersen archaïsche toestanden m.b.t. de produktie en de sociale verhoudingen; de staatsinvloed in de economie is sterk gebureaucratiseerd; de geëntameerde landhervorming is uiterst miniem. De orde wordt slecht gehandhaafd en er vinden veel aanslagen, moorden en opstootjes plaats, terwijl geruchten over een staatisgreep door het leger aan de orde van de dag zijn.

Balaguer opnieuw kandidaat. Gewelddaden

Kort na zijn ambtsaanvaarding werd op voorstel van Balaguer de

* Gen. Wessin y Wessin keerde in jan. 1969 naar de Dominicaanse Republiek terug.

** Kolonel Caamano verblijft volgens A P (nov. 1969) sinds medio 1968 op Cuba.

President Balaguer (r) met zijn nieuwe vice-president Carlos Goico na de stembuszege.

paragraaf uit de grondwet verwijderd die de herverkiezing van de zittende president uitsloot. Hiertegen werd reeds in dec. 1966 geprotesteerd door de vice-president van de republiek en de leider van Balaguers Reformistische Partij, Francisco Augusto Lora. Meningsverschillen met Balaguer leidden ertoe dat Lora in feite het ambt van vicepresident Augusto niet meer uitoefende

Op 27 febr. 1969 Liet Balaguer doorschemeren zich herkiesbaar te zullen stellen. Dit leidde niet alleen tot protesten van de zijde der oppositie, maar ook binnen de regerende Reformistische Partij ontstond verzet. De tegenstanders splitsten zich af en vormden tenslotte de Democratische Integratie Beweging en stelden Augusto Lora kandidaat.

Inmiddels was het in verschillende onderwijscentra onrustig geworden. Bij universiteitsverkiezingen begin 1969 behaalde de Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) van Juan Bosch (die sinds zijn nederlaag in ballingschap verbleef, eerst in Spanje, later in Frankrijk) 65% van de stemmen.

Sinds 18 febr. deden zich tal van studentendemonstraties voor, o.a. ten gunste van meer overheidssteun aan de universiteit, waartegen de politie krachtig optrad. In het leger werden de „constitutionalisten" aan de kant gezet. Onder de geestelijkheid verhieven zich steeds meer stemmen tegen het sociale onrecht (Le Monde 3-7-1969).

Een van de voornaamste medewerkers van kol. Caamano, Hector Aristy, liet president Balaguer weten dat hij per 31 men ontslag genomen had als permanent gedelegeerde bij de Unesco en dat hij het moment gekomen achtte naar zijn land terug te keren om zijn verantwoordelijkheden op zich tie nemen.

Dr. Garcia Godoy, president van sept. 1965 tolt juni 1966, legde onlangs (*Le* Monde 3-7) zijn ambt als ambassadeur te Washington neer om naar Santo Domingo terug te keren teneinde een nationale verzoeningsbeweging te vormen.

Begin juli verklaarde Balaguer zich opnieuw bereid kandidaat te zijn voor het presidentschap. Ook was hij genegen de leiding van de Reformistische Partij over te nemen (NRC 7-7-1969).

In sept. 1969 namen de gewelddaden in de Dominicaanse republiek toe In enkele dagen werden volgens A F P (22-9) drie aanslagen gepleegd, waarbij o.m een leider van de PRD, Francisco de los Santos, en een leider van de Reformisten, Francisco Cartagena, omkwamen.

Op 18 okt kwam het te Santo Domingo tot ernstige incidenten toen de politie een bijeenkomst van de PRD trachtte uiteen te drij en 1 dode, 10 gewonden en verscheidene honderden arrestanten

Eerder reeds bij een staking van het openbaar vervoer in augustus waren drie doden gevallen en honderden gearresteerd De Unachosin (de bond van chauffeurs) publiceerde toen de volgende balans sinds 1967: 74 oppositieleiders vermoord en 110 gewond, zeven van de tien siacntoffers behoorden tot uiterst linkse bewegingen of tot de PHD

In oktober verklaarde de minister van defensie, generaal Enrique Perez y Perez: „De herverkiezing van Joaquin Balaguer is een nationale noodzaak".

Medio december keurde het parlement een wet goed, waarbij de president de bevoegdheid kreeg bepaalde garantiesuit de grondwet op te schorten, zoals het stakingsrecht voor ambtenaren 50 vakbonden riepen daarop per 22 dec een algemene staking van 48 uur uit De president dreigde de deelnemende bonden te zullen ontbinden Ook besloot hij alle scholen voor 30 oagen te sluiten, na drie dagen van demonstraties tegen de sluiting van het college Juan Pablo Duarte. Op 27 jan raakten 8 studenten gewond bij botsingen met de politie, na een demonstratie tegen de verdwijning van 3 studenten De volgende dag werd de universiteit van Santo-Domingo voor onbepaalde tijd gesloten Op 9 febr kwam het opnieuw tot botsingen tussen studenten en politie, toen de eersten de dood van 6 studenten op 8 febr 1965 herdachten Minstens 20 studenten werden gearresteerd

Arbeiders en studenten die te Puerto Plata betoogden tegen mechanisering van de suikerrietoogst, kwamen op 31 maart in botsing met het leger Drie betogers werden gedood, terwijl de politie een twintigtal arrestaties verrichtte

POLITIEKE PARTIJEN

Centrum en rechts:

Reformistische Partij (RP) - leider Joaquin Balaguer.

Democratische Integratie Beweging (MIDA) - Francisco Augusto Lora.

Quisqueyano Democratische Partij (PQD) - generaal Elias Wessin y Wessin.

Sociaal-Christelijke Revolutionaire Partij (PRSC) - Alfonso Moreno Martinez

Beweging van de Nationale Verzoening (MRN) - Hector Garcia Godoy, na diens dood Jaime Manuel Fernandez

Sociaal-democratische Alliantie (ASD) - Eduardo Mason Dinzey.

Nationale Burger Unie (UCN) - Viriato Alberto Fiallo

Links:

Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) - Juan Bosch; secretaris-generaal J. F. Pena Gomez.

Revolutionaire Beweging van de 14de juni - castristisch.

Dominicaanse Volksbeweging (MPD) - Maximiliano Gomez.

Dominicaanse Communistische Partij (PCD) - Narciso Isa Conde (in arrest) - pro-Moskou.

Socialistische Volkspartij (PSP) - Juan Ducoudray.

Dominicaanse Revolutionaire Communistische Partij (PACOREDO) - Luis Adolfo Montas - maoïstisch.

Beweging van 24 april - Hector Aristy.

Ontvoering Crowley

Op 24 maart was de Amerikaanse luchtmacht-attaché, kolonel Donald Crowley, ontvoerd door aanhangers van een Verenigd Opperbevel tegen de Herverkiezing (van Balaguer). De organisatie verlangde in ruil voor Crowley de vrijlating van 21 politieke gevangenen. Drie uur voor het verstrijken van de door de ontvoerders gestelde termijn werd op 25 maart tussen hen en de regering overeenstemming bereikt, na bemiddeling van o m. de aartsbisschop van Santo-Domingo, Hugo Polanco Brito. Nadat 20 gevangenen op 26 maart aan boord van een speciaal vliegtuig waren gebracht onder geleide van de aartsbisschop, werd Crowley vrijgelaten en werden de gevangenen naar Mexico overgevlogen, waar zij asiel kregen. Onder hen bevond zich de op 14 jan. gearresteerde leider van de MPD, Maximiliano Gomez. Een van de andere vrijgelatenen, een lid van de PRD, verklaarde dat de laatste drie jaar 450 personen door de regering-Balaguer waren vermoord; volgens hem zouden 500 anderen, merendeels vakbondleiders, boeren en studentenleiders, nog gevangen zitten. Gomez beschuldigde er de president van de week tevoren vier politieke leiders, die een bijeenkomst tegen de herverkiezing van Balaguer hadden belegd, te hebben laten vermoorden.

Verkiezingscampagne

Op 25 maart maakte president Balaguer in een radiorede officieel bekend dat hij zich herkiesbaar stelde en dat hij in verband daarmee op 16 april tijdelijk het presidentschap zou overdragen aan de president van het hooggerechtshof, Manuel Ramon Ruiz Tejada. Balaguer verklaarde dat hij zijn werk t.b.v. de „nationale verzoening" wilde voortzetten. Hij verwierp een ultimatum van de meerderheid der politieke partijen om vóór 1 april zijn ambt neer te leggen. Daarop besloten de zeven voornaamste politieke partijen op 2 april niet aan de verkiezingen deel te nemen. Dit waren: MIDA, MRN, UCN, PRSC, PQD, ASD en PRD.

Inmiddels had de PRD zich op 1 maart achter de sinds geruime tijd door Juan Bosch verkondigde denk-

beelden gesteld, o.m de instelling van een ,,dictatuur met volkssteun'' om te voorkomen dat een democratische president weer door een groep generaals zou worden afgezet. Ook maakte de PRD bekend niet aan de verkiezingen van 16 mei, ,,een electorale farce'', te zullen deelnemen.

Het aantal arrestaties en moorden nam toe. Hector Aristy, de leider van de Beweging van 24 april en aanhanger van Caamano, werd op 1 april gearresteerd en de volgende dag naar Frankrijk uitgewezen

Studenten van de universiteit van Santiago betoogden op 5 april tegen ,,politieke executies'' en ,,mysterieuze verdwijningen van aanhangers van linkse partijen'' en tegen de kandidatuur van Balaguer, waarna de colleges voor zes maanden werden opgeschort. Bij een vuurgevecht in Santo Domingo vielen twee doden. Het episcopaat riep op tot rust en orde, maar noemde tevens een dialoog tussen president en oppositie essentieel voor het land.

De dag daarop maakte de president de sluiting van alle scholen tot 1 juni bekend. in verband met de activiteiten van bepaalde politieke partijen op de scholen. Leger en politie kregen de bevoegdheid in geval van nood de scholen te bezetten.

De spanning werd verder verhoogd door stakingen van artsen en leraren, die tegen lage salarissen en slechte faciliteiten protesteerden, een gevolg van Balaguers bezuinigingsprogramma om de inflatie tegen te gaan.

Op 6 april waarschuwden de bevelhebbers van de strijdkrachten dat zij maatregelen zouden nemen om geweld en gewapende subversie te onderdrukken, nadat de vakbonden een algemene staking hadden aangekondigd. Op de avond van die dag ontplofte een bom in een Amerikaanse supermarkt en deden zich felle botsingen tussen politie en studenten voor. De volgende dag werd de universiteit van Santo Domingo door het leges omsingeld en werden de zetels van de vakbonden van dokwerkers en taxichauffeurs bezet, waarbij vier vakbondsleiders werden gearresteerd.

President Balaguer voerde op 9 april besprekingen met een aantal politieke leiders, volgens Le Monde (11-4): Hector Garcia Godoy (MRN), Alfonso Moreno Martinez (PRSC), Guillermo del Monte Urraca (UCN) en Eduardo Mason Dinzey (ASD). Deze zouden hem een memorandum hebben overhandigd met voorwaarden voor hun deelneming aan de verkiezingen.

Op 14 april verliet ex-president Juan Bosch Parijs om naar Santo Domingo terug te keren.

De volgende dag deelde de woordvoerder van de president mee dat Balaguer genegen was voor onbepaalde tijd zijn ambt neer te leggen en de president van het hooggerechtshof als waarnemend staatshoofd te laten fungeren. Daarmee was volgens deze woordvoerder de deelneming van de oppositiepartijen aan de verkiezingen ,,praktisch gegarandeerd''.*

Inmiddels verzochten de autoriteiten het toestel met Bosch, dat op Curaçao een tussenlanding gemsakt had, aan de grond te houden. Op Santo Domingo kwam het tot botsingen tussen aanhangers van de ex-president die hem op het vliegveld opwachtten en de politie. waarbij twee doden vielen.

Op 16 april deelde president Balaguer mee dat hij met ingang **van** die datum verlof nam uit zijn functie tot na de verkiezingen van 16 mei. Ook vice-president Lora legde tijdelijk zijn functie neer. Vier van de zeven niet-communistische oppositiepartijen besloten dezelfde dag hun kandidaten te stellen: Alfonso Moreno Martinez, Francisco Lora, generaal Wessin y Wessin en Hector Garcia Godoy. De drie andere, de UCN, ASD en PRD bleven bij hun boycot van de verkiezingen.

Nog op 16 april keerde Bosch in Santo Domingo terug, begroet door duizenden sympathisanten. Toen de politie het vuur opende om de menigte te verspreiden, werden vier personen dodelijk getroffen. Opnieuw werd een groot aantal arrestaties verricht.

Een van de presidentskandidaten, Hector Garcia Godoy, overleed 20 april aan een hartaanval. Zijn plaats werd ingenomen door Jaime Manuel Fernandez.

Intussen duurden de gewelddaden op het eiland voort. Zo werd de leider van de vakbond van taxichauffeurs UNACHOSIN, Agustin Lopez Castro, op 3 mei door twee lijfwachten van de president vermoord.

In de drie weken voor de verkiezingen werden volgens Time (25-5) 29 mensen gedood en raakten 47 gewond. Sinds het begin van de campagne van drie maanden kwamen officieel 68 personen om, maar volgens de oppositie werden er honderden opposanten gedood.

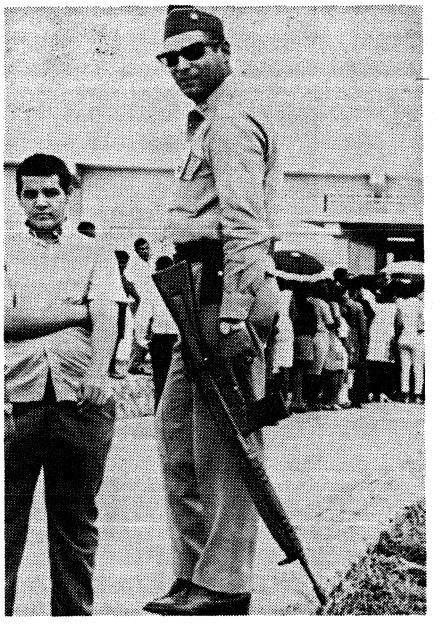

Een militair houdt toezicht bij een stemlokaal.

Verkiezingsuitslag

Op de verkiezingsdag zelf was het betrekkelijk rustig. De stemlokalen werden door politie en militairen bewaakt. Ca. 40% van de 1,7 mln kiesgerechtigden onthield zich van stemming. President Balaguer werd met ruime meerderheid herkozen. Volgens een voorlopige uitslag kregen de kandidaten de volgende aantallen stemmen:

Joaquin Balaguer	607.717
Francisco Augusta Lora	210.557
Elias Wessin y Wessin	153.591
Alionso Moreno Martinez	58.949
Jaime Manuel Fernandez	51.039

Volgens de laatste schattingen verwierf de Reformistische Partij 60 van de 74 zetels in het Huis van Afgevaardigden (voorheen 47) en 26 van de 27 zetels in de Senaat.

Tijdens een persconferentie op 17 mei verklaarde Balaguer dat zijn toekomstig beleid erop gericht zou zijn het op economisch terrein begonnen werk te ontwikkelen en te voltooien. Zijn verkiezingsprogramma was ook geweest ,,hetzelfde als tevoren'', een streven dat aangeduid werd met de term „continuismo" Hij hoopte een ,,regering van verzoening'' te kunnen vormen. Balaguer kwam niet terug op zijn tijdens de verkiezingscampagne gedane uit-

* Volgens The Financial Times (15-5) verleende de Reformistische Partij financiële steun aan de PRSC om een opponent bij de verkiezingen te hebben.

spraak dat hij opnieuw de grondwet wilde wijzigen door de mogelijkheid van een herverkiezing van de president te schrappen en anderzijds de presidentiele ambtstermijn van vier op zes jaar te brengen.

Commentaren

Le Monde (19-5) schreef o.a.:

,,De overwinning van Joaquin Balaguer ( ) zal niemand hebben verrast. Op Santo Domingo zelf waar de tragische herinneringen aan de volksopstand van mei 1965 nog steeds niet zijn uitgewist, bestond reeds enkele weken over de afloop van de stemming geen enkele twijfel, wegens de terreurcampagne ontketend door de strijdkrachten en de politie die de herverkiezing van de aftredende president steunden.

Bijna een honderdtal personen, in meerderheid leden van linkse of uiterst linkse groeperingen, is tijdens de verkiezingscampagne vermoord door wat Balaguer ,,oncontroleerbare krachten'' noemt. In werkelijkheid betreft het para-militaire commando's van uiterst rechts, die aan het leger en de politie geliëerd zijn. Eenvoudige burgers zijn in koelen bloede midden op straat neergeschoten, omdat zij geweigerd hadden hun stem toe te zeggen aan Balaguer, kandidaat en leider van een Reformistische Partij, waarvan de voorgenomen hervormingen nog gedefinieerd moeten worden.

De massa op het platteland, de meerderheid in het land die met haar stemmental in het algemeen de verkiezingen beslist, was onderworpen aan directe en indirecte pressie, welke nog levendiger was dan ten tijde van de algemene verkiezingen van 1966. Men kan dan ook het percentage onthoudingen van 40% als een relatief succes voor Juan Bosch beschouwen, de vroegere president van de republiek en leider van de Dominicaanse revolutionaire partij, die had besloten niet aan de van alle zin gespeende verkiezingen deel te nemen. Toch hadden de strijdkrachten duidelijk laten weten dat ,,elke afwezige als communist zou worden beschouwd'' en dat elke arbeider wiens identiteitskaart niet het stempel van het stembureau droeg de kans liep zijn baan te verliezen. Op het platteland waar de politiecontrole streng en de willekeur onbeperkt is, is het voor de autoriteiten gemakkelijk de stembusresultaten om te buigen. . . .

Het blijft af te wachten of president Balaguer erin zal slagen een alleszins betrekkelijke rust in de Dominicaaanse Republiek te handhaven, waar de intellectuelen en een groot deel van de middengroepen streven naar een moderner bewind dat zich meer bekommert om authentieke hervormingen. Hij heeft reeds gepreciseerd dat zijn programma ,,hetzelfde zou zijn als het vorige''. Sinds 1966 is de inflatie relatief onder controle en is de betalingsbalans aanzienlijk verbeterd. (. . .) Het is twijfelachtig of een flinkere beteugeling op zichzelf alleen voldoende is om de ernstige economische en sociale problemen die zich voordoen, te regelen.

De ernstigste dreiging voor Balaguer blijft van links komen, waar talrijke lieden zijn die met Juan Bosch geloven dat ,,de oplossing van het politieke probleem niet meer via de stembus gaat''. Hoewel de oud-president niet heeft gepreciseerd hoe hij deze ,,dictatuur met volkssteun'' ziet die hij voorstaat, lokt deze formule blijkbaar steeds talrijker sectoren aan, welke vastbesloten zijn, als het moet met geweld, een ondoeltreffend en bedorven systeem te vernietigen dat op het ,,trujillisme'' lijkt, wat door de meerderheid van de Dominicanen verworpen is Niets laat in elk geval in de nabije toekomst een bevrediging der geesten voorzien'', aldus Le Monde

The New York Times (29-S,! schreef ais commentaar:

,,President Joaquin Balaguers verkiezingsoverwinning kan nauwelijks worden beschouwd als een overweldigend mandaat hetzij voor hemzelf hetzij voor de VS-politiek die hem aan de macht hielp en hem daar wist te handhaven na de Amerikaanse interventie in de Dominicaanse Republiek in 1965.

Hoewel de leider van de Reformistische Partij in staat was een eenvoudige meerderheid vanmde uitgebrachte stemmen te verwerven, tenminste deels via repressie en het manipuleren met regeringsfuncties en -fondsen, behaalde hij minder stemmen en een lager percentage Xan is 1966. Aanzienlijke aantallen Dominicanen ste den voos de zwakke en verdeelde oppositie of onthielden zich geheel van stemming overeenkomstig de verkiezingsboycot voorgestaan door de voormalige president Juan Bosch en zijn Dominicaanse Revolutionaire Partij.

De resultaten van de stembus geven blijk van voortdurende verdeeldheid en politieke onrijpheid in de kleine Caraïbische republiek welke nog steeds lijdt onder de gevolgen van drie decaden van dictatuur. President Balaguer blijft steun genieten van de militaire, zakelijke en gevestigde belangen, welke hebben geprofiteerd van een periode van betrekkelijke stabiliteit en van voorzichtige economische en sociale hervormingen, daarbij gesteund door overvloedige economische bijstand van de VS.

De oppositie daarentegen wordt gevoed door een voortdurende armoede onder de meerderheid van de bevolking, door in 't oog springende onrechtvaardigheid bij het landbezit en door een werkloosheidspeil dat, met 25% van de werkende stand, het hoogste is op het halfrond. Voor gewone Dominicaanse burgers zijn de bescheiden economische vorderingen van de voorbije vier jaar te niet gedaan door een tempo ran de bevolkingsgroei dat tot de hoogste ter wereld behoort.

President Balaguers ,,continuismo'' — dat wil zeggen zijn vastberadenheid in functie te blijven, wat vele Dominicanen onheilspellend herinnert aan zijn vroegere mentor, generalissimo Rafael Trujillo — is misschien wel het beste waarop de Dominicaanse Republiek in dit stadium van zijn politieke en economische ontwikkeling kan hopen, Het verdient stellig de voorkeur boven het bewind van een sterke man, waarmee generaal Elias Wessin y Wessin dreigde, die een povere derde plaats behaalde bij het stembusresultaat, of boven de onbepaalde ,,dictatuur met volkssteun'' voorgesteld door Bosch.

Toch kan de Dominicaanse Republiek tot een van deze ongelukkige uitersten van rechts of links vervallen als president Balaguers Reformistische Partij in zijn tweede ambtstermijn zijn naam niet meer eer aandoet dan tijdens zijn eerste vier jaren in functie.''

(Le Monde, NRC, NZZ)

(Vor. ber. pag. 381/2-1966)

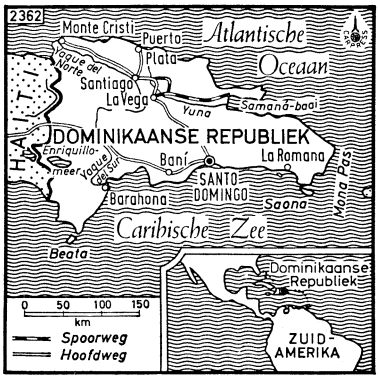

Van de economisch actieve bevolking van de Dominicaanse Republiek, ca 1,35 mln op een totaal van ruim 4 mln, is meer dan 60% werkzaam in de agrarische sector Landbouw en veeteelt samen dragen voor 40% bij in het bruto nationaal produkt, vergeleken met industrie en mijnbouw voor in totaal 15%

In de agrarische sector domineert de suikercultuur, die met Amerikaanse hulp sterk is uitgebreid nadat Cuba geboycot werd De produktie beliep in 1966 ca. 876 000 ton, waarvan 746 000 ton voor export bestemd was Ongeveer 60% van de totale produktie komt voor rekening van de staatssuikerfabrieken

Andere grotendeels voor de export bestemde agrarische produkten zijn: koffie (prod. 1967: 38.100 ton), cacao (34.000 ton) en tabak (18,600 ton). Intensieve pogingen worden ondernomen om de produktie van hoogwaardige Cuba-tabak op te voeren t.b.v. een grotere export naar de VS.

De bodem bevat o.m. bauxiet en ijzererts. In 1959 begon de Alcoa met de verscheping van de bauxiet, waarvan ruim 700.000 ton per jaar uitgevoerd wordt.

Afgezien van de suikerindustrie zijn de industriële bedrijfstakken nog van ondergeschikte betekenis. De industrie verschaft werk aan ca. 89.000 arbeiders, waarvan slechts 28.000 in andere takken. In totaal zijn er 2.350 industriële en ambachtsbedrijven, waarin een bedrag van ca. 310 miljoen peso is geïnvesteerd. Het kleinbedrijf is dominerend.

Van belang voor het toekomstige industriele beleid is een in 1966 door de ,,Junta Nacional de Planificacion y Coordinacion'' gepubliceerd rapport over de grondslagen voor de Dominicaanse economische ontwikkeling Volgens deze instantie zal gedurende de komende jaren een snelle industriele expansie kunnen plaatsvinden, mits aan een reeks van voorwaaraen zal worden voldaan Genoemd worden in dit verband een zo nuttig mogelijke aanwending van buitenlandse kredieten, sanering van staatsondernemingen, herziening van de wet ter bevordering van de industriele ontwikkeling met het doel een gunstig klimaat voor buitenlandse investeringen te scheppen, alsmede oprichting van bedrijven voor de verwerking van binnenlandse produkten

Andere belangrijke voorwaarden zijn bevordering van de beroepsscholing, oprichting van technische adviesbureaus en een verbetering van de infrastructuur, met name de energie- en watervoorziening en het verkeerswezen.

INTERNATIONALE ZAKEN

VOORBEREIDENDE BIJEENKOMST VAN NIET-GEBONDEN LANDEN IN DAR-ES-SALAAM

Van 13-17 april werd in de hoofdstad van Tanzania, Dar-es-Salaam, een voorbereidende bijeenkomst gehouden voor de derde topconferentie * van niet-gebonden landen.
De conferentie in Dar-es-Salaam was op 27 sept. 1969 vastgesteld, toen in New York, ministers van buitenlandse zaken en afgevaardigden naar de VN van 59 neutrale landen bijeenkwamen (in New York aanwezig t.g.v. de opening van de zitting van de Algemene Vergadering van de VN, zie pag. 9/3). Dit gebeurde op aandringen van president Tito van Joego-Slavië en was de eerste bijeenkomst van niet-gebonden landen, sinds de consultatieve bijeenkomst van juli 1969 (pag. 503/3-1969) waar vrij scherpe onenigheid bleek te bestaan bij de 51 deelnemers.
De vooral van de zijde van Algerije ondervonden oppositie werd door maarschalk Tito tijdens zijn bezoek aan dat land in een compromis geneutraliseerd (zie pag. 328/1), waarna de reis van de Joegoslavische president door Afrika (zie pag. 328/2) een verdere stap was op de weg naar de vorming van de neutrale landen als een „derde blok", evenals daarna reizen van Tepavac naar verschillende Aziatische landen (18 mrt.-4 april), w.o. Birma, Indonesië en India.

Resultaten conferentze in *Dar-es-Salaam*

De conferentie van ministers van buitenlandse zaken van de 60 niet-gebonden landen*', nam de volgende besluiten

- de derde top-conferentie van niet-gebonden landen vindt plaats in Loesaka, de hoofdstad van Zambia
- zij worden bijeengeroepen vóór de jubileum-bijeenkomst van de VN in de eerste helft van september
- er zullen zes punten op de agenda staan. (Zie hieronder)
- de volgende landen hebben zitting in het voorbereidende coniité: Joego-Slavië, Tanzania, Zambia, Boeroendi, Ethiopië, Senegal, Marokko, Algerije, de VAR, Indonesië, Ceylon, India, Maleisië en Afghanistan.

Communiqué. Agendapunten

In het siotcommuniqué van de conferentie stond het volgende: r

— de conferentie besprak de internationale sitiiatie en de rol die de niet-gebonden landen daarin speelden

— zij steunt de Arabieren tegen Israël en eist terugtrekking van de Israëlische troepen uit de bezette gebieden

— zij benadrukt opnieuw haar steun aan het Vietnamese volk en vraagt terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit Vietnam.

— de internationale situatie is verslechterd als gevolg van lokale oorlogen

— neo-kolonialistische landen we den op de conferentie veroordeeld en aan vrijheidsbewegingen werd solidariteit betuigd.

— de conferentie benadrukte de universaliteit van de VN en vraagt toelating van de Chinese Voiksrepubliek

— een speciaal document bij het communiqué hield zich bezig met economische en technische samenwerking „met speciale betrekking tot de taken van de niet-gebonden landen".

De agenda voor de topconferentie in Lusaka is in Dar-es-Salaam als volgt vastgesteld:

1. De verklaring van vrede, vrijheid, ontwikkeling en samenwerking en democratisering van de internationale verhoudingen.

2. Een algemeen debat over de internationale situatie.

3. Het bewaren en versterken van wereldvrede in de veranderende wereld: de rol van de niet-gebonden landen en hun onderlinge samenwerking; de versterking van de VN; algemene en totale ontwapening; militaire bondgenootschappen, vreemde troepen en bases, principes van vreedzame en universele coëxistentie.

4 Het verzekeren en versterken van nationale onafhankelijkheid. soevereiniteit, territoriale integriteit en gelijkheid tussen de staten actie om landen onder koloniaal bestuur te bevrijden en vrijheidsbewegingen te steunen het bestrijden van alle vormen van rassendiscriminatie en apartheid anti-neo-kolonialisme, verzekering en versterking van de onafhankelijkheid van niet-gebonden landen, noninterventie in de binnenlandse aangelegenheden van andere staten

5 Economische ontwikkeling en steun op eigen kracht, bilaterale regionale en inter-regionale samenwerking tussen niet-gebonden en ontwikkelingslanden, handel en economische steun, het Tweede Decennium van de Ontwikkelingshulp van de VN

6 Diversen (Le Monde, NZZ, Radio Free Europe)

(Vor ber pag 503/3-1969)
(Zie verder hieronder op pag 328)

* De eerste topconferentie van niet-gebonden landen werd gehouden in Belgrado van 1-6 sept. 1961 (25 deelnemers, 3 waarnemers). De tweede conferentie in Cairo, van 5-10 okt. 1964, met 47 deelnemers en 10 waarnemers.

** Er verschenen in Dar-es-Salaam twéé delegaties van Cambodja. Eén gezonden door prins Sihanouk vanuit Peking (zie pag. 179/2) en één door de militaire junta in Phnom Penh Geen van beide delegaties werd tot de conferentie toegelaten Ook een delegatie van de voorlopige Zuidvietnamese revolutionaire regering werd niet toegelaten Tijdens de top in Lusaka zal over het al of niet accepteren van bevrijdingsbewegingen nader worden beslist In ieder geval zullen deze de gelegenheid krijgen op de conferentie hun standpunten en wensen naar voren te brengen (Vgl ook pag 504/1-1969)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

PROF. K. WIERSMA STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE

Op voorstel van minister van justitie, mr. C. H. F. Polak is door de koningin op 15 april benoemd tot staatssecretaris van justitie, prof.

Prof. mr. Klaas Wiersma is op 28 febr. 1916 in Hengelo geboren. Hij studeerde rechten aan de rijksuniversiteit te Leiden, waar hij in 1939 het doctoraal examen behaalde. In 1942 werd hij adjunct-secretaris van het College van rijksbemiddelaars en adjunct-secretaris van de bedrijfsgroep zuivelindustrie. Na de oorlog werd mr. Wiersma benoemd tot secretaris van de commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, toen dr. J. E. baron de Vos van Steenwijk.
Van 1 dec. 1945 tot augustus 1955 was hij secretaris van de curatoren van de rijksuniversiteit te Leiden. Inmiddels was hij in 1952 gepromoveerd tot doctor in de rechtsgeleerdheid bij prof. mr. R. P. Cleveringa.
Mr. Wiersma is rechter-plaatsvervanger geweest in de rechtbank te Haarlem, lid van de raad van beroep voor directe belastingen te Leiden en Groningen, raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof te Leeuwarden en van 1963 tot heden in het hof in Den Haag. In 1964 werd hij benoemd tot regeringscommissaris voor het nieuwe burgerlijk wetboek, boek 4 (erfrecht).
In 1962 is hij benoemd tot gewoon hoogleraar in het notarieel recht te Leiden. Daarvoor was hij van 1955 tot 1962 hoogleraar in het burgerlijk recht en het handelsrecht in de economische faculteit, en hoogleraar in de inleiding tot de rechtswetenschap in de juridische faculteit van de rijksuniversiteit te Groningen.

mr. K. Wiersma te Leiden. Aanleiding tot deze benoeming van een staatssecretaris van justitie was het nadrukkelijke medisch advies aan minister Poiak, zijn werkzaamheden te verminderen tot een normale dagtaak. Naar minister-president De Jong in een brief aan de Kamer meedeelde, was minister Polak aanvankelijk van plan geweest zijn portefeuille ter beschikking te stellen. maar ging hij later akkoord met de nu gevonden oplossing.
Prof. Wiersma, die lid is van de VVD, is belast met behandeling van de zaken van andere dan wetgevende aard. Daarbij zal minister Polak blijven behandelen de zaken die behoren tot het terrein van het algemene beheer, dat van de rechterlijke organisatie, de organisatie van de politie en het algemeen vreemdelingenbeleid. Daarbij vallen de naturalisatiewetgeving en de zaken van het notariaat echter weer onder de staatssecretaris. (NRC, Nederlandse Staatscourant)

NOTA MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF. REACTIES

Overeenkomstig zijn toezegging heeft de staatssecretaris van economische zaken, drs. L. J. M. van Son, op 17 nov. 1969 aan de Tweede Kamer een nota i.z. het Midden- en Kleinbedrijf aangeboden, aldus het ministerie van economische zaken. De nota dient om een grondige gedachtenwisseling over het beleid t.a.v. het midden- en kleinbedrijf met het Parlement en met de betrokken organisaties van het bedrijfsleven mogelijk te maken.
In de nota wordt een schets en een nadere analyse gegeven van de economische situatie van het midden- en kleinbedrijf. Vervolgens worden globale beleidsconclusies getrokken en een aantal belangrijke wijzigingen aangekondigd. Hieronder volgt een korte samenvatting van de nota.

● Wijziging in beleid De ontwikkelingstendensen van de Nederlandse economie in het algemeen en die van het midden- en kleinbedrijf in het bijzonder dwingen er naar de mening van staatssecretaris Van Son toe, de inhoud van de bestaande beleidsinstrumenten in aanzienlijke mate te wijzigen of te vereenvoudigen, willen zij in de economische en maatschappelijke ontwikkeling een goede ondersteuning blijven vormen voor het midden- en kleinbedrijf
De staatssecretaris kondigt in zijn nota een aantal belangrijke accentverschuivingen in het beleid aan

1. Verruiming en verbetering van de ontwikkelingshulp;

2 de bedrijfsbeeindigingshulp zal gericht moeten worden op wederinschakeling in het economisch proces van ondernemers die hun bedrijfsuitoefening beeindigen;

3. verhoging van de inkomensgrens voor het verkrijgen van bedrijfsontwikkelingskrediet en voor faciliteiten bij omschakeling naar een andere branche of verplaatsing van het bedrijf naar een andere plaats van j 16.500 tot f 25.000;

4. sterker accent op het regionale beleid;

5. verruiming van de vestigingswetgeving. Er wordt een wetsontwerp voorbereid voor een nieuwe vestigingsregeling voor de detailhandel waarbij aan de detaillist de volledige vrijheid wordt gelaten in welke omvang hij de detailhandel wil uitoefenen en hoe hij zijn assortiment wil samenstellen (één vergunning per onderneming);

6. vereenvoudiging is gewenst van de financieringsregelingen. Aan de commissie financieringsaangelegenheden midden- en kleinbedrijf zal advies worden gevraagd over het terugbrengen van het aantal kredietsoorten tot h o drie in plaats van acht en over de beperking van het aantal instanties dat bij de behandeling is betrokken,

7 bij het onderwijs, de voorlichting en de research zal het accent vallen op de kwalitatieve versterking van het ondernemerschap Nadruk op geintegreerde i p v de vakgerichte opleiding In het algemeen acht de staatssecretaris de middelbare detailhandelsschool de beste voorbereiding op het ondernemerschap

● Randbedrijven Staatssecretaris legt in de nota de nadruk op het menselijk aspect, omdat het probleem van het randbedrijf zich ook in de toekomst zal voordoen Vele zelfstandigheden zullen de strijd om het bestaan niet kunnen volhouden of in zorgelijke financiele omstandigheden blijven verkeren * Het beleid van de regering zal zich nog meer dan in het verleden met dit probleem moeten bezighouden Hiertegenover staat dat andere groepen van zelfstandigen van de zich voordoende ontwikkelingen zullen kunnen profiteren Het beleid zal er op gericht dienen te zijn voor deze groep een zo gunstig mogelijk klimaat te scheppen

● Ordelijk economisch verkeer De nieuwe inzichten over het beleid op het gebied van het ordelijk economisch verkeer zijn samengevat in een adviesaanvrage aan de SER m b t uitverkopen, cadeaustelsel, prijsaanduidingen en minimumprijsregelingen In studie zijn de problemen van agressieve verkoopmethoden en misleidende reclame

● Middenstandsbank De nota gaat ook in op de vraag van de bankwereld of de monopoliepositie van de Nederlandse Middenstandsbank een einde moet komen Aan deze bank is een nagenoeg exclusieve rol bij de garantiekredietverlening toegekend Andere banken maken bezwaar tegen deze positie van de NMB Praktische bezwaren — moeilijker toezicht op de vele kredietgevers — verzetten zich ertegen, dat de staatssecretaris aan deze bezwaren uit de bankwereld tegemoet kan komen Nieuwe suggesties om deze praktische bezwaren weg te nemen zullen in overweging worden genomen

● Rechtsvorm Het overgrote deel van de ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf valt onder het regime van de inkomstenbelasting
Onder invloed van de schaalvergroting zou een verruiming van de n v -vorm in deze sector van groot belang zijn Hierdoor zouden de financieringsmogelijkheden door loskoppeling van de onderneming van het vermogen van de individuele ondernemer worden verruimd Bovendien zouden betere waarborgen worden geschapen voor de continuiteit van de onderneming Tenslotte is de naamloze vennootschap als samenwerkingsvorm voor het midden- en kleinbedrijf bijzonder geschikt
De staatssecretaris pleegt thans overleg met de minister van justitie over enkele praktische punten, die de effectiviteit van een nieuwe rechtspersoon — de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkherd die binnenkort zijn intrede zal doen in ons recht — zouden kunnen vergroten

* Globaal genomen schatte de staatssecretaris dat een 70 tot 80.000 ondernemers in het midden- en kleinbedrijf in sociaal zorgelijke omstandigheden verkeren.

Reacties

De nota heeft drie Kamerleden aanleiding gegeven schriftelijke vragen te stellen. De heren Nelissen (KVP, thans minister van economische zaken), H. de Mooij (ARP) en mr. W. Scholten (CHU), vroegende staatssecretaris de mogelijkheid tot aanmelding voor hulp bij bedrijfsbeëindiging te laten bestaan tot een tijdstip waarop overleg met alle betrokken instellingen zou zijn gepleegd en bespreking in de Kamer zou zijn gevolgd. De staatssecretaris legde er de nadruk op, dat ook na sluiting van de aanmelding met ingang van 19 nov. 1969 aanvragen, die na datum zouden worden ontvangen, worden behandeld.
De Ondernemersfederatie (federatie van het katholiek en het christelijk ondernemersverbond in het midden- en kleinbedrijf) miste in de nota ,,de integratie van het algemene beleid met het specifieke middenstandsbeleid." De federatie vergelijkt het in de nota aangegeven beleid met ,,een boemeltreintje dat o.l.v. een allerbeminnelijkste conducteur zijn baan aflegt".
Het Koninklijk Verbond van ondernemers bleek dermate teleurgesteld in de nota, dat het zei te overwegen een tegennota te ontwerpen, waarin wél een duidelijke weg voor het midden- en kleinbedrijf wordt getoond.
Volkens het KVO verbreekt de regering met de wijziging van de hulp bij beëindiging van het bedrijf ,,een officiële regeling waaraan de ondernemers tot in 1972 rechten konden ontlenen, in ruil voor een regeling die, naar het zich laat aanzien, belangrijk minder biedt dan thans." De ondernemersverbonden in het midden- en kleinbedrijf herhaalden hun bezwaren tijdens een op 12 mrt. van dit jaar gehouden openbare hoorzitting in het gebouw van de

Tweede Kamer: volgens KVO en Ondernemersfederatie moet meer geld ter beschikking komen voor onderzoek en voorlichting, ten behoeve van midden- en kleinbedrijf. Voorts moet het overleg met de bewindslieden belangrijk worden verbeterd. *(NRC, Ministerie* van economische zaken)

(Vor. ber. pag. 704/1-1969)

GOEDERENOMZET IN VELE BRANCHES VAN MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF GEDAALD

In veile branches van het midden- en kleinbedrijf is de goederenomzet in 1969 gedaald t.o.v. 1968, vooral in de sector duurzame consumptiegoederen, aldus voorlopige berekeningen van het *Economisch instituut* voor het midden- en *kleinbedrijf.*

De geldomzetten zijn in 1969 over het algemeen wel toegenomen, maar hierin is BTW begrepen en bovendien zijn deze toenemingen ten dele het gevolg van de sterke prijsstijgingen in 1969. In de voedingsmiddelenbranche werden geldomzetten behaald die 3 tot 9% hoger waren dan in 1968. Maar ook de stijging van de prijs-indexcijfers voor de artikelengroepen die met deze branche corresponderen was het grootst: voor aardappelen, groenten en fruit: 13,3%, voor vlees e.d.: 9,1% en voor brood en gebak e.d. 6,8%. Gezien deze prijsstijgingen was de vergroting van de geldomzet in de voedingsmiddelensector niet spectaculair; de kwantitatieve omzet bereikte niet het niveau van 1968.

In de genotmiddelenbranches was de stijging van de geldomzet beperkt: van 3 tot 6%.

Teleurstellend was het omzetverloop in de sector duurzame consumptiegoederen, behalve voor de boekhandel en het opticiensbedrijf, waarvoor stijgingen van de geldomzet met 8 tot 11% werden berekend, echter voor een deel door prijsverhogingen veroorzaakt.

In de meeste andere branches in deze sector moesten eveneens prijsverhogingen worden doorgevoerd, maar deze gingen niet gepaard met een evenredige verhoging van het niveau van de geldomzet. De omzetwijzigingen varieerden van −8 tot + 4%, wat wijst op een duidelijk achterblijven van de goederenomzet. Opvallend was wel het herstel van de omzet in de schoenherstellersbranche, waar na een aantal jaren met dalende omzetten in 1969 voor het eerst weer een omzetvergroting (van 5%) werd geboekt. (N R C)

(Vor. ber. pag. 270/3-1969)

BELGIË

BUITENLANDSE INVESTERINGEN

In 1969 werden 644 ontwerpen voor buitenlandse investeringen in België genoteerd; dat is het hoogste aantal sedert 1959. (Vóór 1959 werden geen systematische statistieken aangelegd.) In 1968 werden 539 ontwerpen genoteerd. Het totaal tussen 1959 en 1969 bedraagt 3.445.

Met die 644 investeringsprojecten is een totaalbedrag van 33,2 mrd fr gemoeid. Daarbij wordt gerekend met een tewerkstelling van 13.600 personen. Van 1959 tot 1968 hadden de investeringen betrekking op ruim 80 mrd fr.

Voor 1969 staan de Verenigde Staten vooraan melt een investeringsbedrag van 11 087 mln fr. De jongste tien jaar namen de VS gemiddeld 70% van alle buitenlandse investeringen voor hun rekening. Dan volgen: West-Duitisland (5.380 mln fr), Groot-Brittannië (5.101 mln fr.), Nederland (2.556 mln fr.) en Frankrijk (1.009 mln fr.).

De investeringen zijn als volgt over de provincies verdeeld:

Henegouwen	12.686 mln fr.
Antwerpen	6.939
Luik	4.908
Brabant	3.100
Limburg	2.934

(Het bedrag voor Brabamk wordt beïnvloed door de operatie Fabelta-AKU, waarvan het bedrag niet kon worden gesplitst over de vier gewestelijke zetels.)

(Bron: Jaarverslag ministerie van economische zaken over de buitenlandse investeringen in België.)

RAFFINADERIJ TE FELUY

Op 21 mei werd de eerste steen gelegd van de olieraffinaderij van Chevron Oil Belgium te Feluy. De ministers Lebuston, Delmotte en Pêtre waren daarbij aanwezig. De bouw vergt een investering van ruim 6 mrd fr. Het rijk zal daarvan bijna 1,6 mrd fr. dragen. De onderneming zal werk bieden aan 250 personen.

Minister Delmotte had heit in een toespraak over „een historische dag" en noemde de raffinaderij een symbool voor de industriële opleving van Wallonië. Het is inderdaad de eerste maal dat een petroleumraffinaderij in de Waalse provincies wordt opgericht.

BELASTINGVERMINDERING

Een wetsontwerp tot wijziging van heit wetboek op de inkomstenbelastingen wend eenparig — op 29 april door de Senaat en op 14 mei door de Kamer — goedgekeurd. Het ontwerp voorziet in een belastingvermindering voos bepaalde bedrijfsinkomens en in een verhoging van de grens van de belastingvrijdom voor het inkomen uit spaargeld.

Voor alle belastbare inkomsten tot ca. 110.000 fr. wordt de belasting met ongeveer 15% verminderd.

Voor belastbare inkomsten tussen 110.000 en 220.000 fr. is de vermindering iets geringer. De bestaande belastingvrijdom voor sociale pensioenen wordt gehandhaafd en de belasting op de andere pensioenen wordt verminderd. Voor grote gezinnen mogen de gezinslasten voortaan worden in aanmerking genomen tot een belastbaar inkomen van 270.000 fr., verhoogd met 27.000 fr per persoon, van de vierde persoon ten laste af.

De belastingvrijdom voos inkomsten uit spaargeld wordt verhoogd van 5.000 tot 7.500 fr. Dit laatste bedrag stemt overeen met een spaargeldbedrag van 167.000 fr. belegd gedurende een heel jaar.

STAATSLENING

De twee staatsleningen die op 28 april werden afgesloten, hebben 15,2 mrd. fr. opgebracht, waarvan 6,95 mrd. voor de lening 1970-76 en 8,25 mrd. voor de lening 1970-80.

DIPLOMATIE

Tot ambassadeur werden benoemd: J. Deschamps te Moskou; V. Nijs in Nicaragua en Panama; H. Noppen in Oeganda; Ch. Kerremans in India, Afghanistan en Nepal: M. Seynave in San Salvador. Baron Paternotte de la Vaillée die reeds ambassadeur is in Libanon, kreeg ook bevoegdheid over Koeweit, Jordanië en Cyprus.

GROOT-BRUGGE

De ministerraad heeft op 22 mei een KB goedgekeurd waarbij de gemeenten Brugge, Lissewege, Koolkerke, St.-Kruis, Assebroek, St.-Michiels, St.-Andries en Dudzele samengevoegd worden tot een nieuwe gemeente Brugge.

Heist, Ramskapelle, Knokke en Westkapelle worden samengevoegd tot Knokke-Heist; Boutersem, Kerkom en Roosbeek tot Butsel; Eisden, Meehellen-aan-de-Maas, Opgrimbie en Vucht tot Maas-Mechelen; Oisquerq wordt gevoegd bij Tubize en Tongre-St.-Mastin bij Chièvres.

BELGISCH HUIS IN JERUZALEM

In bijzijn van minister Vermeylen (nationale opvoeding) werd op 31 maart in de Hebreeuwse universiteit van Jeruzalem het Collegium Belgicum Fabiolanum geopend.

Dit Belgische Huis is een geschenk van de maecenas Alice van Buuren en zal dienst doen als academische club met leeszaal, tentoonstellingszaal en kamers.

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

BEZOEK TITO AAN ALGERIJE. ALGERIJNS-JOEGOSLAVISCHE CONTACTEN I.Z. NEUTRALITEITSPOLITIEK

Van 5-9 nov. 1969 heeft presadent Tito van Joego-Slavië een officieel bezoek gebracht aan Algerije, waarbij hij o.m. besprekingen heeft gevoerd met de Algerijnse presidenk Boumedienne.
Bij de afsluiting van zijn bezoek gaf Tito een persconferentie tijdens welke hij zijn mening gaf over een aantal internationale problemen.

- Midden-Oosten De toestand aldaar verkeert in een impasse en wordt steeds slechter Uit niets blijkt dat men tot een oplossing kan komen die in overeenstemming is met de resolutie van 22 nov 1967 van de Veiligheidsraad (In deze resolutie wordt o m aangedrongen op terugtrekking van de Israelische troepen uit het bezette gebied, zie pag 58/3-1968)

- Middellandse Zeegebied De aanwezigheid van Amerikaanse en Russische vloten in dit gebied, moeten als twee afzonderlijke zaken worden gezien De Amerikaanse vloot is daar al lange tijd De Russische was er gekomen om de rechtvaardige zaak van de Arabische landen te steunen Beide vloten behoeven niet langer in de Middellandse Zee te blijven als het conflict tussen Israël en de Arabische landen tot een oplossing is gebracht

- Vietnam Het is te wijten aan de ,,koppigheid van de Amerikanen die Vietnam niet willen verlaten", dat er op de vredesconferentie in Parijs geen vorderingen worden gemaakt

- Neutraliteit: Algerije en Joego-Slavië achten het noodzakelijk de samenwerking van de tot geen wereldblok behorende landen nieuw leven in te blazen. Een topconferentie van deze landen zou zorgvuldig moeten worden voorbereid opdat er concrete besluiten genomen kunnen worden.

Algerijns-Joegoslavische betrekkingen

Het bezoek van Tito was belangrijk i.v.m. de houding van Algerije op de consultatieve conferentie van niet-gebonden landen in juli 1969 (zie pag. 503/3-1969), toen de Algerijnse delegatie zich verzette tegen het vaststellen van een derde topconferentie van niet-gebonden landen.
Een verbetering in de sindsdien slechte Algerijns-Joegoslavische betrekkingen kreeg gestalte door Tito's bezoek en het compromis dat hij met Boumedienne wist te bereiken i.v.m. de internationale neutraliteitspolitiek, waarin Joego-Slavië een vooraanstaande rol speelt. (Vgl. pag. 504/1-1969)

Van 6-9 april van dit jaar legde de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Abdel Azis Bouteflika, een tegenbezoek af aan Joego-Slavië, hetgeen de verbeterde betrekkingen tussen beide landen opnieuw accentueerde. Nochtans lijkt bestendiging hiervan vooral afhankelijk van de houding van Boumedienne op de eerstvolgende topconferentie van niet-gebonden landen.
Volgens Radio-Zagreb (op 7 april). nam Bouteflika in Belgrado ,,een meer positieve en realistischer houding (tegenover de neutraliteitspolitiek) in, dan de Algerijnse afgevaardigde (Tayeb Boulharouf) tijdens de bijeenkomst van juli 1969". Bouteflika ondersteunde het voorstel van Tito de derde topconferentie te houden nog voor de jubileumbijeenkomst van de VN in september van dit jaar. (Zie hieronder) De Algerijnse minister van buitenlandse zaken bood zelfs aan deze conferentie in Algerije te houden. Politieke waarnemers merkten op, dat dit idee de Joegoslaven vermoedelijk weinig welkom was, vanwege de goede betrekkingen tussen de SU en Algerije en de weerstand die de SU biedt aan het houden van dergelijke conferenties. President Tito zou de voorkeur geven aan New Delhi of een Afrikaans land als Ethiopië, Tanzania of Zambia. (Reuter, Le Monde, Radio Free *Europe)*

(Vor. ber. pag. 503/3-1969 en pag. 325/1)

REIS TITO IN AFRIKA. NEUTRALITEITSPOLITIEK. COMMENTAREN

Van 26 jan.-27 febr. heeft de nu 78-jarige president van Joego-Slavië, maarschalk Tito, zeven Afrikaanse landen bezocht. Doel van deze reis, die Tito maakte in gezelschap van o.a. zijn minister van buitenlandse zaken, Mirko Tepavac, en de premiers van de deelstaten Servië en Kroatië, was in de eerste plaats het activeren van de politiek van niet-gebondenheid.
In de Joegoslavische perscommenteren werd, aldus de *NZZ* op 1 febr., dit doel als „idealistisch" omschreven, maar, zo vervolgt de *NZZ:* „Men kan ook wol een zeker eigenbelang veronderstellen. Tito wil ,,zijn zaken regelen alvorens zich terug te trekken" en ziet geen andere mogelijkheid dan het voortzetten van de twintig jaar geleden begonnen politiek van niet-gebondenheid in een zich veranderende wereld. Tegelijk wil de president trachten, Joego-Slavië enige economische voordelen te verschaffen."
De *NZZ* merkte voorts op:

- Nog een andere persoonlijke bemoeienis van Tito is deze Afrika-reis voorafgegaan. Van 5 tot 9 nov. van het vorig jaar was de Joegoslavische president in Algerije. Dit bezoek bleek noodzakelijk te zijn, omdat de Algerijnse regering een schijnradicalisme huldigde dat volgens Belgrado de nieuwe conceptie dreigde te vernietigen. Boumedienne c.s. eisten, dat voortaan slechts die *staten* als .,niet-gebonden" zouden worderi erkend, waarvan men de regeringen ook als ,,progressief" zou kunnen aanmerken; de Joegoslaven wilden daarentegen in hun ,,politiek van niet-gebondenheid" ook de weliswaar formeel nog tot een ,,blok" behorende, maar in feite toch onafhankelijke staten als b.v. Pakistan, hieronder rekenen. De leiders van Algerije begroetten de Russische vloot in de Middellandse Zee als tegenwicht van de Amerikaanse Zesde vloot en daarmee als positieve machtsfactor, terwijl Tito c.s. hun strijd voor het terugtrekken van beide vloten voortzetten." (Zie verder hierboven).
,,Wat de Joegoslaven er precies mee voorhebben om heb neutralisme nieuw leven in te blazen is moeilijk te zeggen. Men vermijdt een geheel gereed program voor te leggen. In ieder geval schrijven de vakmensen van het ministerie van buitenlandse zaken in Belgrado, van de partij en haar hulporganisaties veel over het thema. Zo is er een essay van Dimsche Belowski, Macedonisch lid van het Presidium, (in ,,Internationale Politiek", Belgrado, 5 jan. 1970), dat waarnemers als ,,programmatisch" beschouwen. In deze bijdrage worden zes punten genoemd, waarlangs men tot het vaststellen van een basis voor een gemeenschappelijk handelen m.b.t. wereldpolitieke vraagstukken zou kunnen komen.
Belowski's opsomming noemt:
— herdefiniëring van de politiek van niet-gebondenheid, rekening houdend met de veranderde omstandigheden
— een collectieve stellingname m.b.t. zekerheid en ontwapening
— extra aandacht voor problemen van de ontwikkelingslanden
— grote nadruk op de dé-kolonialisering
— versterking van de rol van de VN
— meer directe samenwerking tussen de neutrale landen."

President Tito liet vlak voor zijn vertrek uit Belgrado een verklaring voorlezen, waarin stond dat hij op zijn reis met zijn gastheren over ,,bijzonderheden van een gemeenschappelijk program voor concrete actie" zou spreken, welke dan aan de derde topconferentie van de neutrale landen zou worden voorgelegd. De *NZZ* merkt hierbij, dat de Joegoslavische bijdrage vrijwel zeker zal zijn gebaseerd op de door Belowski genoemde zes punten.

Tito's reis

De reis van Josip Broz Tito was als volgt:

— 26 jan. — 2 feb.: Tanzania
— 2 feb. — 9 feb.: Zambia
— 9 feb. — 12 feb.: Ethiopië
— 12 feb. — 20 feb.: Kenia

— 20 feb. — 23 feb.: Soedan
— 23 feb. — 25 feb.: VAR
— 25 feb. — 27 feb.: Libye

Op weg van Kenia naar Soedan (op 20 feb.) verbleef Tito enkele uren in Oeganda.

In het slotcommuniqué van Tito's bezoek aan Tanzania, staat dat president Nyerere en het Joegoslavische staatshoofd opnieuw hadden bevestigd, de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen te ondersteunen. Verder kwamen zij overeen tot een nauwere samenwerking op economisch, politiek, wetenschappelijk en cultureel gebied te komen. President Nyesere aanvaardde een uitnodiging voor een tegenbezoek aan Joego-Slavië. Ook het zwaartepunt van de besprekingen die Tito voerde in Zambia lag op de strijd tegen kolonialisme in Rhodesië en de Portugese gebieden en tegen de apsrtheidspolitiek van Zuid-Afrika. Het andere zwaartepunt van de Afrilka-reis van maarschalk Tito lag, aldus de *NZZ* (1-3), „in een Arabische serie". Het blad zegt hierover: „In deze Arabische categorie is Tito verder gegaan dam (volgens de beleefdheid) onvermijdelijk was. Zo staat o.a. in heit gemeenschappelijk communiqué ter afsluiting van zijn bezoek aan de Soedan, dat de beide presidenten hun onvoorwaardelijke steun zouden geven aan de Arabieren in heit conflict met Israël — i.h.b. aan de Palestijnen."
In dit kader was ook van belang een ontmoeting die Tito in Addis Abeba had met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, die zich eveneens in Afrika bevond (zie pag. 334/2).
Niettemin schijnt deze ontmoeting weinig concrete resultaten te hebben opgeleverd. De *NZZ* zegt hierover: „De met president Nasser afgegeven kritische verklaringen over de Amerikaanse Midden-Oostenpolitiek wijzen erop, dat de ontmoeting Tito-Rogers veeleer het tegendeel heeft opgeleverd van hetgeen Washington er van had verwacht." Opvallend noemt de *NZZ* „de gelijkluidendheid van de acht uitgegeven gemeenschappelijke communiqués: het ging er Tito zeer duidelijk om, de deelname van zijn gastheren aan de derde topconferentie van niet-gebonden staten ie verzekeren". (...)
„Het is Tito gelukt vier Oostafrikaanse presidenten, keizer Haile Selassie en drie Arabische machthebbers ertoe te brengen, zijn wens, het derde toptreffen van niet-gebonden staten, officieel te ondersteunen. Het meesit terughoudend was president Nasser van de VAR, die een topconferentie „zo spoedig mogelijk" wenselijk achtte, terwijl de andere staatshoofden zich schaarden achter Tito's wens de topconferentie nog voor de jubileumbijeenkomst van de VN in september a.s. te houden."
(Zie verder artikel over voorbereidende conferentie in Dar-es-Salaam op pag. 325/1/2). *(NZZ,* Le Monde, *Radio* Free *Europe)*

Tito en zijn echtgenote in gezelschap van president Nyerere van Tanzania.

BETREKKINGEN SU - JOEGO-SLAVIË. REDE TITO. BEZOEK GROMYKO

Van 2-6 sept. 1969 heeft de Russische minisiter van buitenlandse zaken, Gromyko, een officieel bezoek gebracht aan Joego-Slavië.

Het bezoek vond plaats in een periode van verbetering van de sinds de invasie in Tsjechoslowakije slechte Joegosilavisch-Russische betrekkingen (zie o.m. pag. 177/1969). Die verbetering zette zich in tijdens de laatste weken van juli 1969, toen een aantal boodschappen tussen regering en partij van beide landen werden uitgewisseld. In die boodschappen, aldus de Joegoslavische premier Ribitsjitsj, werd de wederzijdse wil uitgesproken om de moeilijkheden die de ontwikkeling van de wederzijdse betrekkingen verhinderen, te verminderein of op te heffen. De voornaamste ideologische tegenstelling blijft gelegen in de Russische theorie over „één centrum" of over een verplichte „algemene lijn", met de daaruit voortvloeiende „beperkte soevereiniteit" van de socialistische landen (de zgn. Breznjew-doctrine, vgl. pag. 781/1-1968 en 567/3-1969).

Rede Tito

Het bezoek van Gromyko werd vooraf gegaan door een nogal opzienbsrende redevoering van president Tito op 29 aug.

In deze rede oefende de Joegoslavische leider felle kritiek op „de Westelijke infiltratie" in zijn land. Hij betoogde dat de communistische partij gezuiverd en verjongd zou moeten worden.

Tijdens de bijeenkomst in Zadar verklaarde Tito: „Wij worden door het Westen overstroomd met theorieën en theorietjes die allemaal negatief zijn en wij blijven week en passief, zonder energie, staan telgenover deze schadelijke activiteit. In plaats van ons met kracht te verdedigen tegen deze goed georganiseerde anti-partij-elementen, ontbreekt het ons aan energie en moed. Wij eerbiedigen een democratie van zuivere vorm, die niets van doen heeft met de wezenlijke socialistische democratie. Wij zijn bang van dogmatisme te worden beschuldigd en wij wijken voor de vijanden van de partij. In hut Westen zegt men vaak, dat Zuid-Slavië geleidelijk afglijdt naar de Westelijke regimes. Dat is wat onze vijanden zouden willen. Maas zij vergissen zich, als zij menen dat Joego-Slavië niet trouw zal blijven aan hek socialisme."

Tito oefende verder kritiek uit op zowel de eerzuchtigen in de partij die lid zijn geworden om carrière te maken, als op de ,,oude revolutionairen" die teren op het verleden: ,,De partij telt een miljoen leden. Waarom laten wij ons door het aantal misleiden? Waarom het aantal vergroten, als wij juist kwaliteit nodig hebben?
Volgens politieke kringen in Belgrado was de rede van Tito vooral gericht tegen de toenemende bureaucratie, zekere egocentrische tendensen in ondernemingen en in verscheidene deelstaten en tegen de groeiende invloed van de Westelijke opvattingen, aldus meldde AFP op 29-8.

Bezoek Gromyko

Nadat de rede van Tito uitvoerig was weergegeven in het Russische partijblad Prawda, arriveerde minister Gromyko in Belgrado, waar hij ven-klaarde dat de SU haar betrekkingen met Joego-Slavië verder wilde ontwikkelen.
Het Zuidslavische blad *Politika* schreef i.v.m. Gromyko's komsit, dat ,,eerbiediging van het maatschappelijk systeem in Zuid-Slavië en de binnen- en buitenlandse politiek van het land" voorwaarde zou zijn voor een goede samenwerking tussen SU en Joego-Slavië.
Over het algemeen waren de commentaren in de Joegoslavische pers uiterst gereserveerd. Alleen heit orgaan van de Servische schrijversbond, Krjizevne Novine"), lanceerde een felle aanval op de SU, waarbij onder een foto van Russische soldaten in Praag, o.m. de waasschuwing aan de lezers stond: ,,Onthoud goed de gezichten van deze foto. Knip haar uit en bewaar haar. Het kan zijn dat op zekere dag diezelfde gezichten eveneens in uw land verschijnen, zonder uniform, als onschuldige toeristen. Heb geen vertrouwen in hen, wees voorzichtig, wees geslepen indien dit nodig is." (*Le* Monde op 3-9-1969)
Le Monde schreef verder in zijn commentaar:

,,Het is moeilijk zich uit te spreken over de ware betekenis van het bezoek van Gromyko. Men gelooft niet aan een verzoening, ten hoogste is het een etappe op de weg naar een normalisatie van de betrekkingen tussen beide landen.
Gezien het gewicht van de SU in internationale aangelegenheden, haar economisch en militair potentieel en haar invloed op de andere Oosteuropese landen, wensen de Joegoslaven deze normalisatie. Maar niet tegen elke prijs. Na de inval in Tsjechoslowakije zijn ze meer dan ooit besloten vast te houden aan de strikte toepassing van de overeenkomst Tito-Chroesjtsjow van 1955 en 1956, waarbij werd afgekondigd dat de betrekkingen tussen de beide landen moeten berusten op het onafhankelijkheidsbeginsel van de beide partijen en op de soevereiniteit van hun staten en de nietinmenging in binnenlandse aangelegenheden. (....)
Voorts zullen de besprekingen gaan over een uitbreiding va? ae economische samenwerking. De SU is een van de belangrijkste handelspartners van Joegoslavië. Hun overeenkomsten dragen nog gedeeltelijk het karakter van ruilhandel. Die wil men nu op een hoger plan brengen met het invoeren van het systeem van inwisselbaarheid bij betalingen."

Op de tweede dag van zijn bezoek deed minister Gromyko een beroep op Zuid-Slavië, zijn plaats ,,in de broederschap van de socialistische landen in de strijd tegen het imperialisme" weer in te nemen. Gromyko zei dit tijdens een banket dat hem door zijn Joegoslavische collega Tepavac werd aangeboden. Eerder die dag waren tussen beide bewindslieden besprekingen gevloerd over diverse internationale vraagstukken. Hierbij zou Tepavac een uiteenzetting hebben gegeven over de politiek van de niet-gebonden landen. Volgens Russische berichten verliep het gesprek in een ,,sfeer van voortdurende hartelijkheid".
Niettemin bleken, volgens waarnemers, de resultaten van Gromyko's bezoek gering te zijn.
Dit blijkt o.m. uit het gemeenschappelijk slotcommuniqué. Als belangrijkste resulitaat werd aan Joegoslavische zijde gewezen op de bekrachtiging door Gromyko van de Russisch-Joegoslavische verklaringen van 1955 (vgl. hierboven). In het slotcommuniqué wordt gesteld, dat ,,alle principes van deze verklaring van 1955, een duurzame basis vormen voor de betrekkingen tussen beide landen."
In het communiqué spreken Gromyko en Tepavac zich verder uit voor de ontwikkeling van directe samenwerking ,,van de politieke en maatschappelijke organisaties" van beide landen. Dit is een oude formulerintg voor de afspraak, de sinds de invasie in Tsjechoslowakije ,,bevroren" partij-betreikkingen weer te herstellen. Toch is aan te nemen, aldus de FAZ op 8 sept. 1969, „dat deze contacten lange tijd gering en van zeer formele aard zullen zijn".
Gromyko deed geen toezegging op het gebied van de ,,neutrale[v] politiek. Het communiqué stelt slechts, dat beide zijden elkaar hun standpunt hebben duidelijk gemaakt.
Dat wijst erop, dat de SU haar standpunt handhaaft, dat heit socialistische landen niet is toegestaan een diergelijke politiek te voeren.

Verdere ontwikkelingen

Op uitnodiging ran de CPSU bracht van 17-27 nov. een Joegoslavische partijdelegatie een bezoek aan de SU. Deze delegatie stond onder leiding van Kiro Gligorow, lid van het Uitvoerend Comité van de Liga van Communisten. Het betekende het eerste bezoek van een Joegoslavische partijdelegatie aan de SU sinds de invasie in Tsjechoslowakije op 21 aug. 1968.
Doel van het bezoek was studie van de economische hervormingen in de SU, waarbij werd gesproken met economische deskundigen en bezoeken werden afgelegd aan vele bedrijven.
Op 29 nov. ontvingen president Tito en premier Ribitsjitsj, van resp. de Russische partijleider Breznjew, president Podgorny en van premier Kosygin, zeer hartelijke gelukwensen n a.v. de Joegoslavische Nationale Feestdag. In deze boodschappen werd, aldus AP, met geen woord gerept over de spanningen tussen beide landen.
De Joegoslavische delegatie naar de feestelijkheden in Moskou i.v.m. de honderdste geboortedag van Lenin (21 april 1970) werd geleid door Wladimir Bakaritsj, lid van het Uitvoerend Comité van de Liga en voornaamste partijfunctionaris uit de deelstaat Kroatië.
De keuze van Bakaritsj wees, volgens politieke waarnemers, op een nog voortdurende ,,verkoeling[u] in de Russisch-Joegoslavische betrekkingen.
De FAZ schreef op 17 april: ,,De Sowjetrussische leiders kunnen nauwelijks enthousiast zijn, dat Bakaritsj bij de Lenin-festiviteiten Joego-Slavië vertegenwoordigt. Juist in hém, zoals trouwens in de gehele Kroatische partij, zien zij het Joegoslavische revisionisme belichaamd."

Tito verwerpt Brezjnew-doctrine

Op 18 april werd in de Prawda een artikel van de hand van president Tito gepubliceerd, waarin deze stelling neemt tegen de Brezjnew-doctrine, die het proletarisch internationalisme stelt boven nationale belangen. Tito schrijft: ,,Als revolutionair denker was Lenin er altijd tegen gekant dat het Marxisme tot een afgeronde en onwrikbare leerstelling zou worden, zoals hij er ook tegen was, dat de beperkte revolu-

* Naar aanleiding van deze aanval op de SU kreeg het blad, aldus meldde AFP, een tijdelijk verschijningsverbod opgelegd.

tionaire ervaring van een individueel land zou worden verabsoluteerd." (...) Lenin onderstreepte, net als Marx, de toenadering van de klasse tot de staat: maar hij deed dit niet zonder de gelijke waarde, de gelijke rechten en de soevereiniteit van de volkeren te erkennen. Anders zou het ,,internationalisme" een misvormde formule worden. De gelijkheid van de volkeren moet ook toegepast worden op de betrekkingen tussen de geïndustrialiseerde staten en de landen in ontwikkeling, waarzonder nieuwe vormen van uitbuiting, in het bijzonder ,,het technologische kolonialisme" zouden verschijnen." (*AFP*, AP, *Le* Monde, *FAZ, NZZ,* NRC)

(Vor. ber. pag. 177/1969)

CHINA EN JOEGO-SLAVIË WISSELEN AMBASSADEURS UIT. CHINEES-JOEGOSLAVISCHE BETREKKINGEN

Op 21 nov. 1969 werd in Belgrado bekend gemaakt, dat de Chinese Volksrepubliek en Joego-Slavië het eens waren geworden over het herstellen van de diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau.
Deze betrekkingen waren sinds 1958 ,,bevroren", toen China zijn ambassadeur uit Belgrado terugriep *. Sindsdien is het diplomatiek contact via zaakgelastigden onderhouden geweest. De beslissing tot het uitwisselen van ambassadeurs kwam in een periode van merkbare verbetering in de Chinees-Joegoslavische betrekkingen,

Na meer dan 10 jaar van ,,bevroren" betrekkingen, werden in feb. 1969 handelsbesprekingen begonnen, die op 13 mrt. daaropvolgend resulteerden in een nieuw langlopend handels-akkoord tussen beide landen. In de loop van de volgende maanden werden verdere besprekingen — vnl. op het gebied van economische samenwerking — gehouden,
De Chinees-Joegoslavische handel, die in 1959 een totaal van 7,2 mln dollar haalde, liep in de jaren zestig aanzienlijk terug. In 1968 was dit totaal teruggelopen tot 1,3 mln dollar.
Nauwere economische samenwerking tussen beide landen werd vooral duidelijk in de scheepvaart. De Joegoslavische havenplaats Rijeka wordt weer regelmatig door Chinese vrachtschepen aangedaan, terwijl op 25 feb. nauwere samenwerking werd afgesproken bij het gebruik van scheepsruimte bij het vrachtvervoer. Eerder, in januari, had China zich bereid verklaard, in Joego-Slavië orders te plaatsen voor het bouwen van vrachtschepen.
(Le Monde, NZZ, Radio Free Europe)

* Joego-Slavië was een van de eerste landen die communistisch China erkenden. Door de spanningen tussen Joego-Slavië en het Sowjet-blok in de jaren na 1948, werden eerst in jan. 1955 volledige diplomatieke betrekkingen aangeknoopt.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

ECONOMISCHE BOODSCHAP

Op 30 januari heeft president Nixon het Congres zijn economische boodschap voorgelegd.
De president zei daarin o.a. dat de Amerikaanse regering zich jarenlang heeft ingezet voor volledige werkgelegenheid en stabiele prijzen. In de eerste helft van de zestiger jaren was er prijsstabiliteit maar bedroeg de werkeloosheid 5%%; in de tweede helft van de zestiger jaren was er vrijwel geen werkeioosheid maar stegen de prijzen snel. Na vijf jaren van aanhoudende werkeloosheid en nog eens vijf jaren van aanhoudende inflatie hebben velen geconcludeerd, aldus de president in zijn economisch versilag, dat de prijs die betaald moet worden om voor een ieder werk te vinden de inflatie is. De president was het daar niet mee eens en verklaarde van mening te zijn dat als de lessen uit het verleden geleend zouden worden, het mogelijk zal zijn om een situatie te krijgen van volledige werkgelegenheid voor iedereen met stabiele prijzen.
De inflatie, die na midden-1965 begonnen is, had toen de Nixon-regering aan het bewind kwam een hoogtepunt bereikt en de algemene verwachting was dat de inflatie nog zou doorgaan zodat de zakenwereld, nog hogere lonen en prijzen verwachtend, in versterkte mate ging investeren waardoor de rentestand steeds hoger werd. De werknemers stelden hogere looneisen om de gerezen kosten van levensonderhoud te kunnen opvangen.
Deze inflationaire tendensen konden niet snel omgebogen worden zonder een recessie te veroorzaken waarvan miljoenen het slachtoffer geworden zouden zijn.
Het streven van de regering is er dan ook op gericht geweest, aldus het economische rapport, de snelle groei van de vraag af te remmen. De door een ieder gewenste prijsstabiliteit kon, i.v.m. gevaar voor de werkgelegenheid, nog niet worden bereikt, maar de regering stelde een plan op, dat als het verwezenlijkt zal zijn, zeker langzamere prijsstijgingen ten gevolg zal hebben.
1969, aldus het rapport, was een jaar van vooruitgang in de strijd tegen de inflatie. Voor het eerst sinds de prijsspiraal begon, was er een aanhoudende periode van zowel fiscale als monetaire beteugeling. In 1969 namen de totale regeringsuitgaven slechts met $ 9 mrd toe, vergeleken met een gemiddelde van $ 20 mrd in de drie voorafgaande jaren. In plaats van de steeds toenemende tekorten op de begroting in de andere jaren was er in 1969 een overschot.
Het totaal van het in omloop gebrachte geld, dat in 1968 nog met 7% toenam, groeide in de eerste helft van 1969 nog met 4,4% en in de tweede helft met 0,7%. De groei van de totale uitgaven, zowel van overheidswege als in de particuliere sector, nam af van 9,4% in 1968 tot 6,8% in 1969. Dit teruglopen van de uitgaven ging onvermijdelijk gepaard met een vermindering van de produktie en een lager worden van de winsten. In de laatste maanden van 1969 waren er de eerste aanwijzingen van een teruglopen van de inflatie.

Vooruitzichten *1970*

In 1970 zal dit patroon van een geringe groei van omzet, produktie en werkgelegenheid nog wel enige tijd voortduren, maar het gevaar is zeiker niet denkbeeldig dat na enige tijd de loon- en prijsspiraal weer in werking zal treden. Nixon riep het Congres op er voor te zorgen dat de oorzaak hiervan niet bij de regering komt te liggen, en zijn aanbevelingen om de overheidsuitgaven te verminderen, te accepteren. Een ander gevaar is gelegen in het te lang aan banden leggen van het monetaire beleid waardoor een werkelijke recessie kan ontstaan.
Het doel van de regering is, al deze gevaren te voorkomen, waarvoor het zeker nodig is dat het federale budget het komende fiscale jaar in evenwicht is.
Een voorzichtige fiscale politiek, het voorkomen van tekorten op de begroting en een voorzichtige monetaire politiek zijn de beste garanties voor een zo snel mogelijke terugkeer naar een normale situatie. Als men de federale begroting in evenwicht houdt en de financiën in bescheiden mate beteugelt, zal dit tot steun zijn bij het bereiken van een politiek doel dat gericht is op een iets snellere groei van de economie in het tweede gedeelte van 1970. Deze combinaties van maatregelen zullen ook de activiteiten in de bouwsector weer doen toenemen.
Voor zover kan worden vooruitge-

zien, kan dit alles worden bereikt met een bruto nationaal prodrikt voor 1970 van ca $ 985 mrd. Dit zou 5½% hoger zijn dan in 1969. In deze beschouwingswijze past de verwachting dat de consumentenprijzen minder snel zullen stijgen. Door de inflatie zo lang niet bestreden te hebben, bestaat nu het gevaar van toename van werkeloosheid. De regering heeft dan ook maatregelen genomen om de gevolgen hiervan zo goed mogelijk op te vangen door een programma op te stellen dat voorziet in omscholingsprogramma's, betere werkeloosheidsuitkeringen en ondersteuning van behoeftige gezinnen.
In 1970 aldus het rapport zitten we met de gevolgen van een onverantwoordelijk beleid uit de zestiger jaren.

Versteviging wereldeconomie

Het vergroten van het evenwicht en de stabiliteit van de eigen economie is van het grootste belang voor de internationale handel en geldwezen, omdat de dollar een internationaal betalingsmiddel is en inflatie en recessie in de VS onmiddellijk een terugslag hebben op de werelcteconomie.
De president sprak zijn voldoening uit over de verbeteringen op het internationale monetaire vlak, zoals de introductie van trekkingsrechten en de verbetering van verschillende belangrijke buitenlandse valuta's.

Zeven principes

Nixon legde vervolgens de principes vast waardoor zijn regering geleid zal worden in haar economische politiek. Ten eerste dient de integriteit en de koopkracht van de dollar verzekerd te blijven. Ten tweede dient de nadruk te blijven liggen op een zo volledig mogelijk gebruik van de produktieve bronnen, zodat een ieder werkgelegenheid zal vinden. Ten derde dient er een regelmatiger en evenwichtiger economische politiek te komen zodat de regering niet nu eens afremmend en dan weer eens versnellend hoeft op te treden.
Ten vierde moet de regering zich duidelijk uitlaten over haar bedoelingen, omdat economische geloofwaardigheid de basis is voor vertrouwen en vertrouwen de basis is voor toenemende welvaart.
Ten vijfde dient de vrije-markteconomie gehandhaafd en ondersteund te worden zodat de levensstandaard van elke Amerikaan kan stijgen. Dank zij het stelsel van vrije concrin-entie is de koopkracht van de gemiddelde Amerikaanse familie in de afgelopen dertig jaar verdubbeld. De regering is tegenwoordig in staat en heeft ook de plicht om een algemeen klimaat van stabiliteit en gïoei te bevorderen maar zij mag dit alleen maar doen in de vaste overtuiging dat alleen een vrije economie een maximale gelegenheid schept voor de ontplooiing van de kennis, de inventiviteit en creatieve krachten van elk individu.
Ten zesde dient de regering het volk van juiste en volledige gegevens te voorzien zodat het zelf doelen en prioriteiten kan stellen.
Ten slotte dient de vrije economie van de toekomst hecht gefundeerd te blijven op het principe van gelijke kansen voor een ieder. Ook diegenen die door ras, nationaliteit, gebrekkige scholing, slechte lichamelijke toestand niet volledig aan het economische leven kunnen deelnemen, moeten de vruchten van de economische vooruitgang en overvloed kunnen plukken. Het nationale geweten en de menselijke waardigheid eisen dit en het vrije en economische systeem kan zonder dit niet effectief zijn. (NRC, *ISIS)*

BEGROTING 1971

Op 2 februari heeft president Nixon zijn begroting voor 1971 aan het Congres voorgesteld met uitgaven van ca $ 200,8 rnrd en een overschot van $ 1,2 mrd.
Het begrote overschot is $ 170 mln minder dan in de tot 1 juli geldende begroting voor 1970 en $ 905 mln minder dan in die voor 1969. Desondanks spreekt de president in zijn boodschap over een hard en mager plan, dat de strijd tegen de inflatie moet steunen.
Mede uit wat Nixon in zijn economische boodschap zei (pag. 331/2), kan men opmaken dat de regering er bij het opstellen van deze begroting op wedt dat de kleine economische recessie die zich reeds aankondigt, niet zal uitgroeien tot een grotere economische teruggang voordat de inflatie enigszins aan banden is gelegd.
Blijven de resultaten uit, dan kunnen daarna de teugels weer sterker worden aangehaald. Vele economen verwachten dan ook een grotere economische teruggang tot midden 1971 met tot dan steeds stijgende werkeloosheid.
Het presidentiële motto voor de begroting is: overheveling van de uitgaven van defensie naar de menselijke behoeften, om tot een gezonde economie te komen waarin particulier initiatief kan groeien evenals lokale macht door decentralisatie. Ten bewijze wordt aangevoerd dat het aandeel van de defensieuitgaven van 44 tot 37% van de inkomsten zakt, terwijl de uitgaven voor de menselijke behoeften stijgen van 34 procent tot 41 procent van de inkomsten.

Defensie

De defensieuitgaven bedragen voor 1971 $ 75,6 mrd, tegen $ 79,4 mrd in 1970 en 81,2 rnrd in 1969. Er zullen in de defensie tot juli 1971 1,3 miljoen werknemers worden ontslagen van wie een half miljoen militairen, Het enige wapenprogramma dat meer geid krijgt is hea anti-raketsysteem, waarvoor zeshonderd miljoen is uitgetrokken.
Voor ,,internationale aangelegenheden" is $ 3,59 mrd uitgetrokken, $ 4,11 rnrd minder dan vorig jaar. Zulks ook naar men aanneemt wegens de afnemende kosten van de Vietnamese oorlog, waarvoor de kosten in 1970 op $ 23,2 rnrd werden geschat en in 1969 op $ 28,8 mrd. Maar voor het eerst wordt daarover nu geen aparte afrekening gepubliceerd.
Reden voor deze leemte zou zijn dat het Witte Huis ,,op alle mogelijkheden" wil zijn voorbereid en zich nog niet wil binden. Voor buitenlandse economische hulp wordt $ 1,8 rnrd gevraagd, het laagste bedrag sinds 1956 en inflatie in aanmerking genomen waarschijnlijk de helft daarvan. In de begroting 1970 was $ 2,2 rnrd gevraagd terwijl het Congres slechts 1,4 rnrd toestond.
Andere besparingen zijn: $ 402 miljoen (12 procent) minder voor het ruimteprogramma, dat met totaal 3,4 miljard weer het peil van 1962 bereikt. Op zijn hoogtepunt in 1966 was $ 5,9 miljard daarvoor uitgetrokken
Voor de post onderzoek en technologie is, voor alle departementen tezamen $ 5,8 rnrd beschikbaar (vorig jaar 5,5 mrd) $ 712 mln daarvan gaat naar defensie, ofschoon een Congresresolutie juist onderzoek daar verbood dat niet direct verband houdt met wapens. Andere besparingen worden gevonden in het afvoeren van oude programma's en bij voorbeeld bij het departement van landbouw, dat nu $ 5,36 rnrd krijgt toegewezen tegen vorig jaar $ 6,4 mrd.

Waterzuivering

Verhogingen in de uitgaven zijn:

$ 330 mln meer voor lucht- en waterzuivering tot een totaal van $ 1,1 mrd, waarvan $800 mln voor waterzuivering — hetzelfde bedrag dat het Congres al dit jaar had goedgekeurd.
Een verdubbeling der uitgaven voor bestrijding van de misdaad tot $ 1,3 mrd: hoofdzakelijk federale hulp aan de lokale politie; $ 500 mln meer voor steun aan armen volgens het nog niet goedgekeurde programma van het minimuminkomen, dat — wanneer het ooit zal worden toegepast — $ 4,4 rnrd per jaar zou moeten kosten.
Ook wordt er $275 mln extra begroot voor een begin van het door Nixon aangekondigde programma volgens hetwelk de federale regering belastingopbrengst naar de deelstaten terug laat vloeien. Voor scholing of herscholing van de laagst betaalde werknemers wordt $352 mln extra uitgetrokken. Het Office of Economic Opportunity (de oorlog tegen de armoede) krijgt, hoofdzakelijk voor experimenten en studie $865 mln terwijl totaal voor dergelijke programma's, andere departementen inbegrepen, $ 2,1 rnrd is uitgetrokken. Dat is $132 mln meer dan vorig jaar.

Medische diensten

Ten bewijze van de stelling dat meer aan sociale programma's wordt uitgegeven bevat Nixons boodschap een overzicht over sommige van die uitgaven, samengesteld uit verschillende begrotingsposten. Huisvesting en „community development" $ 3,78 rnrd (vorig jaar 3,05), onderwijs en vakscholing $ 8,13 (7,54), gezondheid (daarbij inbegrepen de met 20 procent in kosten gestegen medische diensten aan ouden van dagen) $ 14,96 mrd (13,27). Sociale lasten (armenzorg, werkloosheid, steun e.d.) $ 50,38 rnrd (43 rnrd).
De *NRC* tekent hierbij aan: Deze cijfers dient men met een korreltje zout te nemen aangezien het globaal combineren van soortgelijke uitgaven soms een mooier beeld schept dan gerechtvaardigd is door de tienduizenden gedetailleerde cijfers. Deze laatste echter zijn moeilijk vergelijkbaar met vorige jaren, daar vele posten werden gesplitst, overgeheveld, vernoemd, en in verschillende departementen ondergebracht.
De totale inkomsten vertonen de kleinste stijging sinds 1961 wegens de te verwachten recessie, die de belastinginkomens drukt. De totale uitgaven vertonen de kleinste stijging sinds 1965. In deze zin is hier dus wel degelijk sprake van een anti-inflatoire begroting.
Belangwekkend is bovendien dat uit een projectie over de volgende vijf jaar blijkt, dat in 1975 de inkomsten misschien tot $ 266 rnrd en de uitgaven tot $ 244 rnrd kunnen stijgen, wat slechts $ 22 rnrd overlaat voor toekomstige nieuwe initiatieven of uitgaven.
In de ingediende begroting komen de inkomsten voor 45% uit de directe individuele inkomensbelastingen, voor 17% uit de belastingen op vennootschappen, voor 24% uit de sociale lasten, voor 9% uit de indirecte belastingen zoals accijnzen. Van de uitgaven gaat 41% naar wat de president nu „menselijke behoeften" noemt, 36% naar defensie, 10% naar uitgaven voor de infrastructuur (zoals de herbouw van steden, wegenaanleg enz.) en 7% naar rentebetalingen op de staatsschuld. De federale schuld stijgt in 1971 van $ 365,7 rnrd naar $ 372,8 miljard.
Algemeen was men het er over eens dat de begroting weinig nieuws bevatte en dat zij alle elementen in zich heeft om het Republikeinse streven de Democratische meerderheid in het Congres te doen verdwijnen niet onmogelijk maakt. Vooral het ontbreken van een belastingverhoging wordt beschouwd als een electoraal winstpunt, evenals de verschuiving en besnoeiingen in het budget ten gunste van grotere uitgaven voor politiek gevoelige programma's zoals de misdaadbestrijding, de woningbouw, de verbetering van de milieu-hygiëne, het verhelpen van verkeers- en vervoersproblemen en de financiële en voedselhulp aan de armen.
In de verkiezingscampagne, aldus de NRC (3-2) kunnen de Republikeinse kandidaten er ook op wijzen dat hun regering alle hervormingen of nieuwe beleidselementen, die in het afgelopen jaar met veel trots werden aangekondigd inderdaad gaan uitvoeren. *(NRC, NZZ. ISIS)*

BETALINGSBALANS 1969

De VS hadden in 1969 op basis van de zgn. liquiditeitsrekening een tekort op de betalingsbalans van $ 6985 mln. bijna het dubbele van het recordtekort van 1960 nl. $ 3901 mln.
De liquiditeitsrekening betrekt alle verplichtingen van de VS aan het buitenland, zowel aan buitenlandse regeringen als aan privé personen in haas berekeningen. Volgens een opgave van de „Official Settlement Balance" die slechts verplichtingen tegenover regeringen en centrale banken opneemt, was er een overschot van $ 2777 mln, dat is $ 1139 mln meer dan in 1968. De verklaring voor deze discrepantie moeit gezocht worden in het feit dat in het vierde kwartaal wegens de geldschaarste in de VS een grote stroom buitenlands kapitaal binnenkwam. Op de liquiditeitsrekening wordt dit buitenlandse kapitaal echter niet als kapitaalstoevloed maai- als „verplichtingen op zicht" genoteerd, waardoor heit tekort groter wordt. De stringente monetaire politiek van de Nixon-regering om de binnenlandse economie af te koelen en de inflatie een halt toe te roepen heeft namelijk veel dollars naar Europa doen stromen, waar ze als Eurodollars aan de Amerikaanse geldcirculatie onttrokken zijn.
Het overschot op de handelsbalans was nauwelijks groter dan in 1968. In 1968 $ 626 mln, in 1969 $ 674 mln.

De begroting in vergelijking met de voorafgaande jaren (in rnrd dollars)	1969	1970	1971
Totale inkomsten	187.792	199.386	202.103
Inkomstenbelasting	87.249	92.200	92.000
Vennootschapsbelasting	36.678	37.000	35.000
Personele belasting	34.236	38.914	42.842
Werkeloosheidsverzekering	3.328	3.340	3.335
Ingehouden sociale lasten	2.353	2.551	2.931
Indirecte belastingen	15.222	15.940	17.520
Successierechten	3.491	3.500	3.600
Invoerrechten	2.319	2.260	2.260
Overige inkomsten	2.916	3.681	3.614
Totale uitgaven	184.556	197.885	200.771
Defensie	81.240	79.432	75.583
Internationale verplichtingen	3.785	4.113	3.589
Ruimtevaart	4.247	3.886	3.400
Landbouw	6.221	6.343	5.364
Bodemschatten	2.129	2.485	2.503
Handel en verkeer	7.873	9.436	8.785
Woningbouw	1.961	3.046	3.781
Gezondheid	11.696	13.265	14.957
Pensioenen	37.399	43.832	50.384
Uitgaven voor oorlogsveteranen	7.640	8.681	8.475
Renten	15.791	17.821	17.799
Administratie	2.866	3.620	4.084
Overige uitgaven	5.117	6.563	9.214

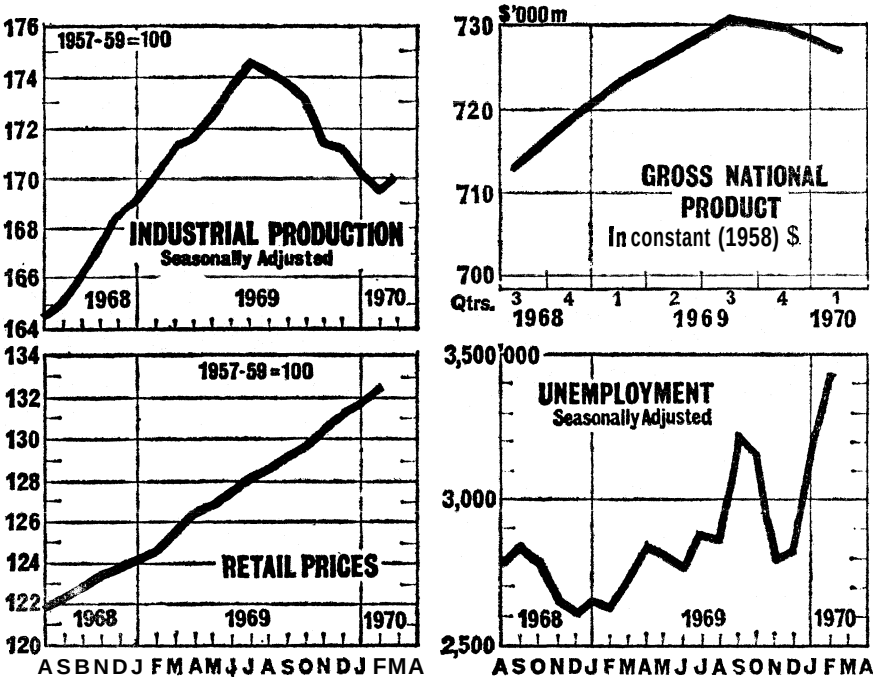

(FinancialTimes)

Volgens deskundigen van het ministerie van handel hebben de stakingen van de havenarbeiders aan de oostkust in het voorjaar van 1969 de export ca. $ 400 mln gekost.
Het departement van handel verwachtte overigens wel dat de importen ten gevolge van de regeringspolitiek zullen afnemen, zodat een verbetering van de handelsbalans verwacht kan worden.
Volgens de kapitaalbalans verhoogden de Amerikaanse banken in het vierde kwartaal hun buitenlandse tegoeden met $ 326 mln. Tegenover eind 1968 namen de leningen van de banken aan het buitenland met $ 528 mln toe, terwijl ze in het jaar daarvoor met $ 268 mln teruggegaan waren. Tegelijkertijd verworven Amerikaanse staatsburgers buitenlandse aandelen ter waarde van $ 1379 mln ofwel $ 110 mln meer dan in 1968. Overigens werd zowel van de kant van de wereldbank als van Canadese zijde duidelijk minder een beroep op de Amerikaanse geldmarkt gedaan.
Aan de andere kant werd door buitenlanders in het laatste kwartaal ter waarde van ca. $ 886 mln aan Amerikaanse waardepapieren gekocht, dat is $ 507 mln meer dan in het derde kwartaal. Per saldo bleven de buitenlandse investeringen in Amerikaanse aandelen met ca. $ 1,5 mrd achter op de recordstand van 1968 met $ 2,1 mrd. In totaal kwam es in 1969 ca. $ 3 mrd aan buitenlands kapitaal het land binnen, dat is $ 1,4 mrd minder dan in 1968. *(NRC,* NZZ, Newsweek)

ROGERS IN AFRIKA

Van 7 tot 21 febr. heeft minister van buitenlandse zaken W. Rogers een reis langs tien Afrikaanse hoofdsteden gemaakt. Het was de eerste maal dat het Afrikaanse continent door een Amerikaanse minister van buitenlandse zaken werd bezocht. Het bezoek van Rogers werd voorafgegaan door een Afrikaanse tournee in januari van David Newsom, speciaal adviseur van Rogers voor Afrikaanse problemen. De laatste reis van een lid van de Amerikaanse regering naar Afrika was die van Hubert Humphrey als vice-president in 1968. In mei 1967 bezocht Nicholas de Katzenbach, onder-minister van buitenlandse zaken onder Johnson. Afrika.
Volgens *Le* Monde (8-2) was het de taak van Rogers een verzuim goed te maken. Nixon scheen niets van Afrika te verwachten en het zwarte continent kwam onder op de lijst van Amerikaanse bemoeiingen, ver achter Azie, het Midden- en Verre Oosten, Latijns-Amerika en Europa. Sinds Nixon aan heit bewind is hebben verscheidene leiders met bitte heid opgemerkt dat er geen politiek met betrekking tot Afrika bestaat, Deze teleurstelling werd nog eens duidelijk merkbaar na de rede die Nixon in september '69 voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties hield (pag. 10/1) en waarin met geen woord over Afrika werd gerept.
Van een samenhangende Amerikaanse politiek ten aanzien van Afrika is dan ook, met uitzondering van enkele incidentele bemoeiingen zoals tijdens de Congo-crisis, geen sprake geweest
Rogers reis, aldus vele waarnemers, betekent dan ook het begin van een nieuwe politiek met betrekking tot Afrika en algemeen werd aangenomen dat, hoewel officieel werd meegedeeld dat de reis was bedoeld om de goede betrekkingen te verstevigen, Rogers in de tien landen bekend moest maken hoe de Nixonregering over de Afrikaanse problemen denkt.
Als eerste werd een bezoek gebracht aan Marokko, waar Rogers een onderhoud had met premier Laraki en minister van buitenlandse zaken Boutaleb.
Voornaamste onderwerp van gesprek was de crisis in het Midden-Oosten en de Amerikaanse politiek met betrekking tot het conflict. Van Marokkaanse zijde werd nog eens benadrukt dat een oplossing van het conflict zonder rekening te houden met de Palestijnen, onmogelijk is.
De Marokkaanse premier uitte zijn teleurstelling over de Amerikaanse stem-onthouding toen in de Verenigde Naties over de toekomst van de Spaanse Sahara gestemd werd, waarop Marokko aanspraken heeft.
Ook in Tunis, de tweede etappe van Rogers reis waren de besprekingen voornamelijk gewijd aan de crisis in het Midden-Oosten. De Tunesische premier Bahi Ladgham liet er geen twijfel over bestaan dat de beide regeringen een ander standpunt innemen met betrekking tot deze problematiek. Hij verklaarde de beloften voor wapenleveranties aan Israël als een stimulans voor de Israelische agressie te beschouwen. Het bezoek van Rogers was overigens voorafgegaan door anti-Amerikaanse betogingen. Overigens kwam ook, evenals dat in Marokko was gebeurd, de Amerikaanse hulp aan Tunesië ter sprake. Tunesië is na Marokko het Afrikaanse land dat de meeste Amerikaanse steun ontvangt. Sedert 27 maart 1957, datum van de ondertekening van een bilateraal akkoord, hebben de VS in totaal $ 626 mln, in de vorm van financiële hulp, technische bijstand en leveranties van landbouwprodukten, geschonken.

Vier *principes*

Bij aankomst in Addis Abeba op 11 februari verklaarde Rogers dat Afrika verzekerd kan zijn van het voortdurende verzet van de VS tegen systemen die gebaseerd zijn op rassendiscriminatie en van Amerika's diep respect voor de onafhankelijkheid van de Afrikaanse naties. Rogers had het verder over vier principes die de Amerikaanse regering zullen leiden bij het opstellen van een politiek met betrekking tot Afrika.

Ten eerste zijn de VS tegenstanders van systemen gebaseerd op rassendiscriminatie. wat ingaat tegen de Amerikaanse traditie en de waardigheid van de mens.

Ten tweede zullen de VS de onafhankelijkheid van de Afrikaanse naties respecteren en zich niet bemoeien met hun interne aangelegenheden. Rogers verklaarde verder dat de VS geen speciale invloed in Afrika nastreven.

Ten derde voelen de VS als ontwikkeld land zich verplicht de Afrikaanse landen behulpzaam te zijn met hun economische ontwikkeling en ter, vierde verklaarde Rogers dat Afrika niet in een conflict tussen grote mogendheden betrokken mag worden.

De afwijzing van op rassendiscriminatie gebaseerde regimes werd door vele waarnemers gezien als een voorzichtige stellingname tegenover het Rhodesische en Zuidafrikaanse bewind.

Gesprek met Tito

Op 11 februari had Rogers een gesprek met de Joegoslavische president Josip Tito, die eveneens een reis door Afrika maakte (zie pag. 328 e.v.). Rogers beschreef het gesprek als erg nuttig en andere Amerikaanse functionarissen karakteriseerden het als zeer hartelijk. Het voornaamste onderwerp van gesprek was de gespannen situatie in het Midden-Oosten.

Volgens waarnemers zou Rogers tot de overtuiging zijn gekomen dat president Tito, als voornaamste woordvoerder van de zgn. ,,niet-gebonden landen" een belangrijke rol kan spelen bij het komen tot een oplossing van het probleem.

Volgens Le Monde (13-2) zouden ook de mogelijkheid van een bezoek van president Nixon aan Joego-Slavië en het probleem van de verspreiding van kernwapens ter sprake zijn gekomen. President Tito zou minister Rogers verzekerd hebben dat zijn land spoedig het niet-verspreidingsverdrag zal ondertekenen.

Rogers bracht ook een bezoek aan het hoofdkwartier van de Organisatie voor Afrikaanse eenheid (OAE), waar hij in een rede de Afrikaanse situatie vergeleek met die van de Verenigde Staten in hun beginjaren? toen de Amerikanen een eenheid moesten opbouwen.

Als de Afrikanen tot eenheid kunnen komen en als zij hun problemen zonder conflicten weten op te lossen, is er een schitterende toekomst voor Afrika, aldus Rogers. Rogers benadrukte nogmaals dat de VS zullen voortgaan de zelfbeschikking en onafhankelijkheid van Afrika te ondersteunen.

Rogers onderhield zich eveneens met keizer Haile Selassie en premier Akilu Habte Wold. Volgens *Le Monde* (14-2) zouden dezen bij Rogers hun bezorgdheid hebben uitgesproken over communistische infiltratie in Afrika en de bedreiging die dit vormt voor Ethiopië. Ook zou om meer Amerikaanse militaire hulp zijn gevraagd. Volgens Le Monde zou Rogers echter het pessimisme van zijn gastheren niet delen en geloofde hij niet dat de levering van militair materiaal een oplossing is voor de Afrikaanse moeilijkheden.

Tijdens zijn verblijf in Nairobi de hoofdstad van Kenia, de vierde Afrikaanse staat die door Rogers bezocht werd, had de Amerikaanse minister besprekingen met het Keniase staatshoofd Jomo Kenyatta en dr. Njorggo Mungai, de minister van buitenlandse zaken.

Bij dit bezoek gaf Rogers steun aan regionale samenwerking. Rogers zei dat de Verenigde Staten bereid zijn om hulp te geven voor de bouw van een hoofdkwartier van de Oost-afrikaanse Gemeenschap, een samenwerkingsvorm van de drie Oost-afrikaanse staten Kenia, Oeganda en Tanzania.

Volgens Rogers hebben zowel de VS als Afrika beiden belang bij economische ontwikkeling, het opbouwen van multi-raciale samenlevingen en de creatie van nieuwe sociale instellingen om aan oude en nieuwe behoeften tegemoet te komen.

Op 15 februari bracht Rogers een bezoek aan Lusaka, de hoofdstad van Zambia, waar hij de Amerikaanse steun aan de regering van president Kaoenda toezegde en rassendiscriminatie afwees.

In Kongo-Kinsjasa, waar Rogers op 16 februari aankwam, werd uitgebreid de Amerikaanse hulp aan dit land besproken.

Rogers sprak verder een conferentie van veertig Amerikaanse diplomaten in Afrika toe, die bijeen waren gekomen om geïnformeerd te worden over de toekomstige Afrikapolitiek van Washington. Volgens Le Monde (17-2) waren de voornaamste thema's van deze conferentie: de ontwikkeling van de nieuwe militaire regimes in Soedan en Lybië, de blanke minderheidsregeringen in zuidelijk Afrika, de gevolgen van de beëindiging van het Nigeriaans-Biafraanse conflict, de Sowjetrussische en Chinese invloeden in Afrika, de Amerikaanse hulpverlening en de vooruitgang van de Afrikaanse samenwerkingsverbanden. Ook op deze conferentie verklaarde Rogers dat de VS de onafhankelijkheid van de Afrikaanse staten zullen respecteren en dat zij felle tegenstanders zijn van op rassendiscriminatie gebaseerde staten.

Na een kort bezoek aan Yaounde, de hoofdstad van Kameroen, waar o.a. het hoofdkwartier van de OCAMM werd bezocht, kwam Rogers op 18 februari in Lagos de hoofdstad van Nigeria aan.

Volgens Rogers hadden de Amerikanen een diep begrip voor de moeilijkheden waarmee Nigeria te kampen heeft gehad. Volgens Le Monde (21-2) had de Nigeriaanse regering maatregelen genomen om te voorkomen dat er betogingen tegen het bezoek van Rogers zouden worden gehouden. De *„Daily Express"* van Lagos zou in een commentaar Rogers geadviseerd hebben zo spoedig mogelijk naar huis terug te keren. Rogers reis werd besloten met bezoeken aan Accra de hoofdstad van Ghana en aan Monrovia, de hoofdstad van Liberia.

Rogers' rapport

Eind Maart publiceerde het State Department een rapport onder de titel ,,US and Africa in the 70's", gebaseerd op de gegevens die Rogers tijdens zijn reis verzameld had. Volgens waarnemers ligt de betekenis van het document eerder in de concrete formulering van tot nog toe al geldende principes dat in een totale nieuwe oriëntering van de politiek met betrekking tot Afrika. Zoals Rogers tijdens zijn rondreis voortdurend al verklaarde, wensen de VS geen invloedssferen en geen rivaliteit tussen grote mogendheden in Afrika. De politiek van de VS zal in directe betrekking tot de Afrikaanse landen staan. Nadrukkelijk wordt in het rapport het verwijt afgewezen dat voor NAVO-doeleinden bestemde wapenleveran-

ties gebruikt worden voor onderdrukking van guerrilla's in door Portugal gecontroleerde Afrikaanse gebieden. Washington, aldus het rapport, heeft zich steeds aan het sinds 1961 geldende embargo voor dergelijke wapenleveranties gehouden. Met betrekking tot de blanke minderheidsregeringen in zuidelijk Afrika verklaart het rapport dat de VS sympathiek staan tegenover de naar geiijkgerechtigdheid en zelfbeschikkingsrecht strevende zwarte delen van de bevolking, maar dat zij gewelddadige oplossingen afwijzen. Het handhaven van de diplomatieke betrekkingen met Zuid-Afrika mag niet als goedkeuring van het daar geldende systeem van rassendiscriminatie worden uitgelegd. De VS zullen zich ook blijven verzetten tegen het Zuidafrikaanse bestuur over Zuidwest-Afrika. Tegenover Rhodesië volgen de VS de door de VN aanbevolen politiek van niet-erkenning en economische sancties.

Het rapport erkent het recht op zelfbeschikking van de zwarte bevolking van Mozambique en Angola, maar wijst de toepassing van geweld af, omdat dit niet in het belang van de betrokkenen zou zijn. Wat betreft de hulpverlening wordt opgemerkt dat deze door de bestaande budgettaire en wettelijke richtlijnen begrensd wordt, maar dat het bestaande niveau in ieder geval gehandhaafd zal worden, zodat men kan concluderen dat de Amerikaanse regering de tot nog toe gevolgde praktijk zal voortzetten, en es jaarlijks voor ca. $ 350 mln aan bilaterale economische hulp en nog eens $ 250 mln via internationale organisaties naar Afrika zal vloeien. Bijzonder veel gewicht legt heit rapport op de privé-investeringen, die zo veel als mogelijk bevorderd dienen te worden. Eveneens wordt de hoop uitgesproken dat de Westeuropese landen ook in de toekomst het leeuwenaandeel van de naar Afrika gaande economische en financiële steun zullen overnemen. *(NRC, NZZ,* Le Monde, The Times, *ISIS)*

BLACKMUN LID HOOGGERECHTSHOF

Op 12 mei heeft de Senaat zijn goedkeuring gehecht aan president Nixons voordracht van rechter Blackmun voor het Hooggerechtshof. De stemuitslag was 94 stemmen voor, 0 tegen.

De vorige twee kandidaten van Nixon voor de vacante zetel van Abe Fortas (pag. 348/2-'69), de rechters Haynsworth (pag. 46/2) en Carswell waren door de Senaat afgewezen. Vooral de afwijzing door de Senaat van Carswell die op 19 januari door Nixon werd voorgedragen, heeft de tegenstelling tussen de administratie en het Congres verscherpt.

Aanvankelijk leek heit dat Carswell zonder al te veel moeite benoemd zou worden, omdat op het eerste gezicht weinig tegen zijn persoon in te brengen was. Maar Carswell, evenals Haynsworth een „constructionist", dat wil zeggen een voorstander van de restrictieve interpretatie van de grondwet, en afkomstig uit het zuiden, was voor vele liberalen, voornamelijk Democratische Senaatsleden onaanvaardbaar en toen men wat dieper in het verleden van deze rechter ging graven, kwamen al spoedig enkele feiten aan het licht die bepaald bezwarend waren. Zo zou Carswell in een verkiezingscampagne voor een zetel in de senaat van Georgia in 1948 zich voorstander hebben verklaard van blanke suprematie en later had hij zich aangesloten bij een uitsluitend voor blanken bestemde golfclub.

Bij zijn benoeming tot rechter in het vijfde federale hof van beroep in 1969 was er overigens al door de Civil-Rightsbeweging verzet aangetekend.

Maar nog doorslaggevender was voor veel senatoren het Eeit dat Carswells reputatie als jurist niet al te groot was. Vooraanstaande juristten, zoals de decanen van bijna alle grote rechtenfaculteiten verklaarden dat Carswell een zeer middelmatig jurist was.

Niet alleen zou Carswell nog nooit iets gepubliceerd hebben, maar ook zouden zijn uitspraken zeer twijfelachtig zijn. Een onderzoek door een groep liberale Republikeinse academici, de Rippon Society toonde aan dat slechts 33% van zijn vonnissen in civiele zaken in hoger beroep goedgekeurd was en dat 59% van zijn vonnissen in burgerrechtszaken in hoger beroep was verworpen.

Hoewel bij de eerste stemming in de Senaat de kansen voor Carswell tamelijk gunstig leken en met 52 begen 44 stemmen een motie werd afgewezen om de benoeming terug te verwijzen naar de Senaatscommissie, bleek er bij de eindstemming op 8 april toch geen meerderheid voor Carswell te vinden te zijn. Merkwaardig genoeg werd de doorslag gegeven door de Republikeinse

Opperrechter Harry Blackmun

senator Cook uit Kentucky, die wel een zuiderling en een conservatief als nieuw lid van het Hof wenste, maar toch iemand, aldus Cook, die de beste kwaliteiten in zijn beroep had getoond.

Nixon had overigens al eerder een brief gestuurd aan de Senaat waarin hij stelde dat de tegenstanders van zijn benoeming tornen aan het grondwettelijke recht van de president om deze benoeming te doen.

Algemeen werd de afwijzing door de Senaat ook uitgelegd als een slag voor minister van justitie Mitchell op wiens voordracht Carswell aangewezen was.

Gelukkiger was de administratie dus met de voordracht van de 61 jarige rechter Harry Blackmun, zonder twijfel de keuze van opperrechter Warren Berger.

Blackmun werd op 12 nov. 1908 in Illinois geboren en studeerde in Harvard rechten, doceerde aan het Mitchell Law College, hetzelfde college waar Berger gestudeerd heeft, oefende enige jaren een particuliere praktijk uit. In 1959 werd hij aan helt achtste hof van beroep verbonden. In deze functie heeft hij zich wat burgerrechtszaken betreft, als een gematigd en correct jurist doen kennen, met een duidelijke afkeer van het scheppen van precedenten, een typische „constructionist" dus. Verder heeft hij zich meerdere malen uitgesproken tegen de doodstraf. *(NRC,* The Times)

HET SINO-SOWJET CONFLICT

Uit een fel anti-Chinees artikel, dat op 18 mei in de *Prawda* verscheen, blijkt dat de controverse Moskou-Peking nog uiterst scherp is, al worden er sinds september nauwelijks meer grensincidenten tussen China en de SU gemeld.

Sinds de gewapende botsingen tussen Russische en Chinese troepen aan de rivier de Oessoeri in maart 1969 (pag. 161/3-'69) en de daarop gevolgde polemiek, waarbij de SU driemaal een aanbod tot onderhandelingen deed (pag. 302/3 e.v.-'69), deden zich in de maanden mei tot september tal van incidenten voor aan de grens van het Chinese autonome gebied Sinkiang en de Sowjet-republiek Kazakhstan alsmede aan de grens in het Verre Oosten langs de rivieren de Amoer en de Oessoeri.

Nadat een zeer ernstig treffen aan de grens van Sinkiang had plaatsgevonden op 13 aug., werden in China uitgebreide voorzorgsmaatregelen getroffen tegen een mogelijke Russische aanval.

Besprekingen van de Sowjetrussische premier Kosygin te Peking met zijn Chinese ambtgenoot Tsjoe En-lai op 11 sept. leidden echter tot een vermindering van de spanningen en resulteerden in onderhandelingen tussen Sowjetrussische en Chinese delegaties te Peking, welke 20 okt. een aanvang namen. Deze onderhandelingen, die tweemaal werden onderbroken, zouden echter tot dusver geen enkel resultaat hebben opgeleverd en de recente ontwikkelingen rond Cambodja toonden de verschillende posities van Peking en Moskou nog eens duidelijk aan.

Het voornaamste punt van onenigheid tussen China en de SU was het grensgeschil, maar beide landen breidden de reeks aanvallen tot andere terreinen uit. China beschuldigde de SU van het toepassen van een kolonialistische politiek in Buiten-Mongolië; van plannen China te omsingelen door een Aziatisch „collectief veiligheidsstelsel" en van een barbaarse behandeling van zijn eigen burgers — een lijst met gevangenkampen in de SU werd gepubliceerd. China leverde echter weinig commentaar op de Conferentie van communistische partijen. gehouden te Moskou begin juni (pag. 385 e.v.-'69), hoewel het persbureau *Nieuw China* op 6 juni de tekst uitgaf van een hoofdartikel in Zeri I Populit van 28 mei dat een aanval op de conferentie deed, en in een inleidende noot de conferentie kenschetste als een ..verachtelijk komplot van de Sowjet-revisionistische renegatenkliek om een contra-revolutionaire conferentie van revisionistische partijen bijeen te roepen".

Incidenten aan *grens* Sinkiang

Bij het grensgeschil verschoof het brandpunt van de belangstelling van het gebied van de Oessoeri naar het bekken van de Ili, naar Sinkiang. Er deden zich daar ernstige botsingen voor eind april, en opnieuw in mei en juni.

Het autonome gebied Sinkiang-Oeighoer, de grootste en meest westelijke provincie van China, bestaat grotendeels uit bergen en woestijnen, al brengt de in cultuur gebrachte bodem grote hoeveelheden graan katoen en fruit voort en is ook de veeteelt van belang Het gebied is rijk aan mineralen, zoals olie, uranium, steenkool, ijzer koper en tin De olievelden van Karamai, de grootste van China, leveren meer dan de helft van de totale Chinese produktie van ruwe olie, en hebben sinds 1963 een belangrijke uitbreiding ondergaan, de totale produktie nam toe van ca 300 000 ton in 1951 tot ca 13 400 000 ton in 1967 De uranium-mijnen in het Altai-gebied worden tot de rijkste ter wereld gerekend, en Sinkiang is het centrum van de Chinese nucleaire industrie. het proefterrein te Lop Nor is sinds 1964 gebruikt voor het uitvceren van acht kernproeven De inheemse bevolking beslaat uit Kazakhs, Tajiks, Kirgiezen, Oeigboers en Oezbeken, welke verwant zijn aan de bevolking van de aangrenzende Sowjetrepublieken Kazakhstan Kirgizië en Oezbekistan Deze nomaden-volken trekken vaak over de grens in tijden van spanning zo kwamen vele Kazakhs en Kirgiezen vanuit de SU Sinkiang binnen tijdens de landbouwcollectivisatie en de Stalinistische zuiveringen Volgens officiele Chinese gegevens vertrokken in 1952 ca 60 000 mensen uit Sinkiang naar de SU De Chinese regering heeft in het betrokken gebied vooral sinds de Culturele Revolutie een grootscheepse kolonisatiepolitiek gevoerd mede als gevolg daarvan nam de bevolking toe van 4 3 mln in 1947 tot 9 3 mln waarbij het Chinese aandeel van 6 tot 44% steeg in 1864 werd meer aan 440 000 km2 Chinees grondgebied in Centraal-Azie aan Rusland overgedragen, en nog eens 70000 km2 in 1881 In de dertiger laren bracht de SU Sinkiang binnen haar invloedssfeer door militaire hulp aan semi-onafhankelijke Chinese goeverneurs te verlenen Na een geslaagde Moslim-opstand w het 111-gebied in 1944 werd een republiek Ocst-Turkestan gevestigd als Sowjetrussisch protectoraat, welke pas na 1949 weer bij China werd gevoegd China stelt dat de SU in het gebied van Sinkiang-Tajikistan meer clan 20 000 km2 Chinees gebied bezet houdt, wat door de SU wordt ontkend

Een Chinese protest-nota van 6 juni 1969 stelde dat Sowjet-troepen de grens met Sinkiang driemaal hadden overschreden en wel op 16, 17 en 25 april en dat een grote Sowjet-strijdmacht (met honderden tanks

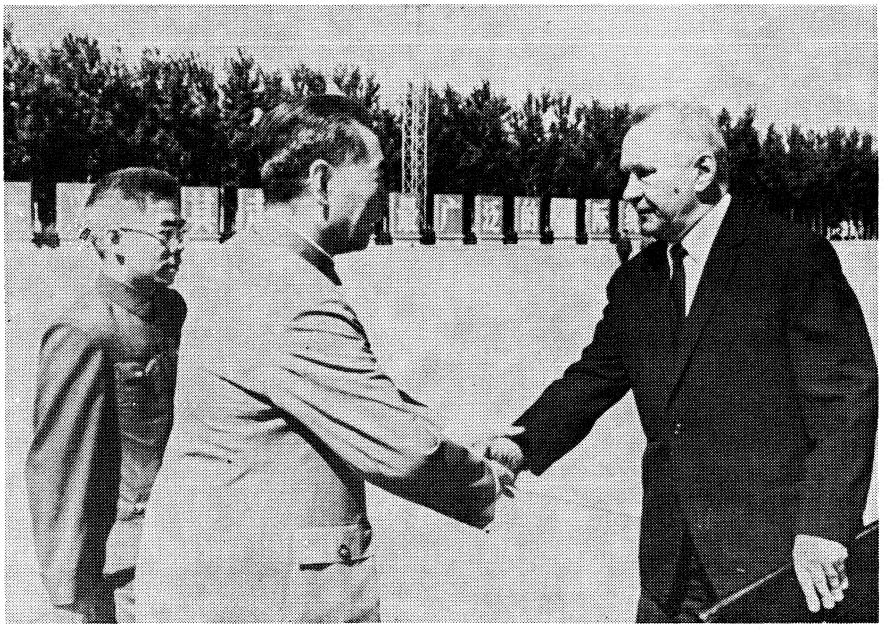

De Srwjetrussische premier Kosygin wordt op 11 sept. op het vliegveld van Peking ontvangen door zijn Chinese ambtgenoot Tsjoe En-lai.

en pantserwagens) op 2 mei*) 7 km was binnengedrongen in het westelijk deel van de Barloek-bergen en aldaar Chinese henders en grenswachten had bedreigd.
De nota van 6 juni beweerde ook det na de invasie op 20 mei van meer dan 100 Russische militairen in het gebiied van Yehhsikai een grote Sowjet-macht later die dag heit gebied van Chiamanchi was binnengevallen en daar twee grenswachten en drie burgers had ontvoerd.
Een volgende Chinese nota van 11 juni stelde dait de voorgaanide avond dozijnen Sowjet-troepen opnieuw het gebied waar het incident op 2 mei zich had voorgedaan, waren binnengedrongen. Zij zouden een herder hebben ontvoerd en het vuur hebben geopend, toen Chinese grenswachten protesteerden, waarbij een vrouw werd gedood. Vervolgens zouden grote aantallen tanks en pantserwagens de grens zijn overgetrokken. Het incident ontwikkelde zich verder. De SU had op haar beurt op 25 april en 4 mei protestnota's aan de Chinese regering doen toekomen, die echter niet werden gepubliceerd. Officieuze Russische kringen meldden echter op 13 mei dat zich eind april en op 2 mei incidenten hadden voorgedaan. Ca. 1.000 Chinese militairen zouden op 2 mei in de SU een gebied van 24 km2 hebben bezet en daar artilleriestellingen hebben gevestigd. De nota van 4 mei bevatte een „strenge waarschuwing" tegen „provocaties" door de Chinese autoriteiten, zoals bleek uit een Sowjetnota van 11 juni, waarin gesteld werd dat Chinese troepen de grens hadden overschreden en heit vuur op Sowjet-grenswachten hadden geopend, die dit hadden beantwoord waarop de Chinezen zich hadden teruggetrokken.
Het was duidelijk dak de Chinezen het autonome gebied Ili Kazakh en heel Sinkiang als uiterst gevoelige gebieden beschouwden. De door heel heit land verspreide oproepen tot eenheid en bereidheid tot oorlog kregen bijzondere klem in Sinkiang. In een toespraak op 27 mei ter gelegenheid van de oprichting van een revolutionair comité in Ili Kazakh zei Saifoedidin, de vice-voorzitter van het revolutionaire comité van Sinkiang:

Om de gewapende provocatie van de Sowjet-revisionisten en de agressie van binnenuit te coördineren zijn een paar Suwjet-revisionistische agenten, nationale voorstanders van afscheiding, elementen die connecties hebben met buitenlandse mogendheden en anderen (...) die zich schuil houden in onze gelederen in beweging gekomen door hun toevlucht te nemen tot allerlei listen om onenigheid te zaaien, verwarring te scheppen, nationale eenheid te ondermijnen, de revolutionaire grote alliantie en de revolutionaire drie-in-één combinatie te ondergraven in een vergeefse poging Ili en geheel Sinkiang af te scheiden van het grote socialistische vaderland. Deze paar klasse-vijanden maken nu gebruik van de religieuze kwesties van de nationale minderheden om sinistere activiteiten aan de dag te leggen om de nationale eenheid te ondermijnen en de integriteit van het vaderland te splijten. Zij ontvangen nauw-gecoördineerde steun van de Sowjet-revisionistische renegatenkliek.

Een nieuwe Chinese nota van 19 aug stelde dat Sowjetrussische troepen invallen in dit gebied bleven doen, daar militaire stellingen opbouwden en op grenswachten vuurden. Ook hadden de Sowjetstrijdkrachten hun invallen uatgebreid tot het gebied van Tiehliekti, waar zij een weg hadden aangelegd, militaire installaties gebouwd en grensaanduidingen geplaatst.
Ook waren de Russen op 31 juli op Chinees grondgebied doorgedrongen in de streek van Hochiaok alsmede in heit gebied van Pierkwu, waar zij zich hadden ingegraven. Tussen 1 juni en 31 juli waren Russische troepen verantwoordelijk voor 429 „provocatie-incidenten" langs deze grens. De nota protesteerde ook tegen herhaaldelijke en soms diepe penetraties van Sowjetrussische vliegtuigen in het Chinese luchtruim gedurende juni en juli.

Het ernstigste grensincident sinds de gevechten aan de Oessoeri in maart (pag. 161 e.v. - 1969) vond plaats in heit grenisgebied van Sinkiang op 13 aug. 1969. Aan beide zijden werden slachtoffers gemeld. Een Chinese nota van diezelfde dag stelde dat de Russen ,,twee helikopters, dozijnen tanks en pantservoertuigen alsmede verscheidene honderden gewapende militairen hadden gestuurd om het gebied van Tiehliekti (Yoemin) binnen te vallen... dae twee km diep doordrongen, ten onrechte op de dienstdoende Chinese grenswachten schoten, veile van hen ter plaatse doden en kwetsten en hen insloten. (...) De Chinezen waren genoodzaakt terug te vechten uit zelfverdediging. Nu gaat de Sowjet-zijde voort met het samentrekken van grote massa's troepen en tanks in een poging nog grotere gewapende conflicten uit te lokken; de situatie is in ontwikkeling..."
De nota, die een onmiddellijke veroordeling van de Sowjet-inval verlangde en de ontmanteling van alle „illegaal gebouwde" installaties en inrichtingen, werd door de Russische ambassade te Peking teruggezonden als „onaanvaardbaar en niet in overeenstemming met de feiten". Daarentegen stelde een Russische nota van 13 aug dat „verscheidene eenhedein Chinese troepen de staatsgrens van de SU schonden... en Sowjetrussisch grondgebied binnenkwamen. Ondanks waarschuwingstekens en verzoeken zich van Sowjetrussisch grondgebied binken, gingen de invallers... verder met het openen van machinegeweer-vuur op Sowjet-grenswachten. Toen de Sowjet-grenswachten maatreigelen troffen om de rnisdadige acties van de schenders van de Sowjetrussische grens tot staan te brengen, deed men van Chinese zijde een poging nog twee eenheden troepen binnen te brengen van 60 a 70 man.
Als gevolg van de door de Sowjetgrenswachten genomen maatreigelen werden de indringers van onze grenzen teruggeworpen en werden twee Chinese militairen op Sowietgrondgebied gedetineerd. Er waren doden en gewonden..." Voorts werd in de Russische nota gesteld: „De gewapende provocatie, die door Chinese autoriteiten aan de Russisch-Chinese grens werd op touw gezet, was tevoren gepland. (...) Om een verslechtering van de situatie te voorkomen hadden de Russische grensautoriteiten de grenswachten van de Volksrepubliek China opgeroepen een vertegenwoordiger te sturen voor besprekingen. Deze hadden dit geweigerd..."
Latere Russische berichten meldden dat de ca. 150 Chinezen heuvels hadden bezet die uitzicht boden op een Russische grenspost, maar Russische troepen waren achter hen langs getrokken om hen te omsingelen, terwijl andere troepen een frontale aanval deden. Twee Ruissische militairen en „talloze" Chinezen zouden zijn gedood. De zich terugtrekkende Chinezen zouden twee filmcamera's hebben achtergelaten alsook een aantal andere camera's die zij meegebracht hadden om de actie ,,voor propagandadoeleinden" te fotograferen.

Volgens officiële Chinese bronnen namen honderden miljoenen militairen en burgers deel aan demonstraties door geheel China in de periode van 14-16 aug.

*) Het incident van 2 mei vond kennelijk plaats aan de noordzijde van de Dzungarian poort, een bergpas op de grens van Sinkiang en Kazakhstan.

uit protest tegen het incident. Te Peking werden de protestbijeenkomsten in de fabrieken gehouden en er deden zich bij de Russische ambassade geen ongeregeldheden voor zoals na de gevechten in maart Vanuit de SU werden geen demonstraties gemeld Zowel de Russische als de Chinese propaganda beschuldigden elkaar w deze periode van het onderdrukken van de volken van Centraal-Azie

Russische uitzendingen in de Oeighoertaal legden grote nadruk op de opheffing van de republiek Oost-Turkestan door het maoïstische bewind, en beschuldigden de Chinese autoriteiten van het vervolgen van de inheemse bevolking van Sinkiang en van het onderdrukken van de mohammedaanse religie Het Sowjetrussische weekblad Nieuwe Tijden publiceerde in juli de memoires van generaal Zounour Taieb, een mohammedaanse Oeighoer die naar de SU was uitgeweken Deze beweerde dat de Chinezen een politiek van gedwongen assimilatie hadden gevoerd, aiien van nun tuncties hadden ontheven die met de Oost-Tiirkestan republiek hadden samengewerkt en dezen door Chinezen hadden vervangen, en het gebied met concentratiekampen hadden bedekt Chinese propaganda stelde dat de Centraalaziatische staten van de SU tot de status van kolonien waren herleid, welke grondstoffen moesten produceren, terwijl de industrie in het Europese deel van de SU werd geconcentreerd Verder werd verklaard dat de nationale talen en culturen werden onderdrukt en dat in recente jaren in Kazakhstan en Oezbekistan een revolutionaire massastriid" was gevoerd.

Akkoord over de scheepvaart op Amoer *en* Oessoeri. Incidenten *aan grenzen* in het Verre Oosten

De Russische voorzitter van de gezamenlijke Chinees-Russische commissie voor scheepvaart op de grensrivieren in het Verre Oosten (ingesteld in 1951) stelde op 26 april in een brief aan de Chinese voorzitter voor de commissie in mei in Chabarowsk te laten bijeenkomen (zie pag. 304/3-'69).

Op 11 mei ging de Chinese voorzitter met het houden van een bijeenkomst van de commissie akkoord, waarbij hij als datum 18 juni voorstelde, hij verwierp echter de Russische bewering over de zitting van 1968 en stelde dat deze door de SU was ,,gesaboteerd". De Russische voorzitter, A. Smirnow, stemde op 23 mei in een telegram aan zijn Chinese collega, Chen Fa-ping, met de voorgestelde datum in. Hij verwierp evenwel de verklaringen van Chinese zijde dat de SU de schuld had aan het mislukken van de laatste besprekingen. De besprekingen begonnen op de voorgestelde datum te Chabarowsk.

Inmiddels hadden ook in dit grensgebied nieuwe incidenten plaatsgevonden. De Chinese nota van 6 juni (zie hierboven) stelde dat Sowjettroepen verantwoordelijk waren geweest voor verscheidene incidenten langs de Heiloeng (Amoer) in mei. Hierbij zouden zij Chinese eilanden hebben beschoten en Chinese vissers hebben gewond en ontvoerd De nota sprak van 8 000 schoten op Chenpao (Damansky) aan de Woesoeli (Oessoeri) sinds 15 maart Sinds 12 mei hadden Russische militairen ook onophoudelijk geschoten up het eiland Wupalao, aan de Chinese kant van de hoofdvaargeul van de Heiloeng; ook hadden zij burgers bestookt en Chinese grenswachten beschoten, van wie op 15 mei één werd gedood

Op 14 mei hadden Russische oorlogsschepen een kleine strijdmaclit op het eiland Nuyatung aan wal gezet, vier burgers waren gevangen genomen en slechts na herhaalde Chinese protesten vrijgelaten Voorts mdakre de nora melding van een incident op 23 mei toen een Chinees passagierschip op de Heiloeng aan de grond was gelopen t g v verblinding door Sowjetrussische zoeklichten, drie opvarenden die per boot de wal trachtten te bereiken werden door Russische patrouilleschepen meegenomen en waren nog steeds niet vrijgelaten

Op 28 mei waren meer dan 40 Russische militairen in kanonneerboten op het eiland Fuyuantachiahsintzu, aan de Chinese kant van de Heiloeng, aan land gegaan, waarna zij 10 Chinese vissers hadden weggevoerd en hun boten in beslag genomen; de Chinezen werden nog steeds vastgehouden.

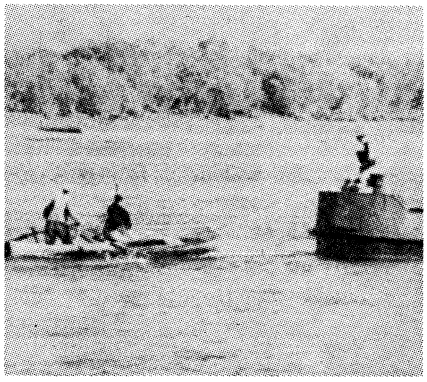

Russische kanonneerboot in botsing met Chinees vissersbootje.

Een nieuw ernstig incident vond op 8 juli plaats op een eiland in de Amoer door de Russen Goldinsky, door de Chinezen Pacha genoemd (ca. 70 mijl benoorden Chabarowsk). Beide partijen beschuldigden elkaar ervan de strijd te zijn begonnen.

Een Chinese nota van dezelfde dag stelde dat ,,te 8.30 uur op 8 juli Sowjet-grenstroepen aan boord van twee schepen op Chinees grondgebied waren doorgedrongen en wel in het gebied van het Pacha eiland. Zij waren op het eiland geland en hadden op de Chinese bewoners en militialeden geschoten... Onze militia was genoodzaakt terug te vechten uit zelfverdediging en verdreef de invallers van Chinees grondgebied, Om 10.40 uur drong een Russische kanonneerboot in de buurt van het eiland door en nam het eiland als een razende onder vuur. Om 16.20 uur drongen opnieuw twee Russische kanonneerboten in bovengenoemd gebied door, werden Sowjet-grenstroepen op het eiland aan land gezet en werd een van onze burgerwoningen in brand gestoken. Tussen 11.20 en 16.20 uur vlogen Russische vliegtuigen zes maal het luchtruim boven het eiland en het dorp Pacha op de Chinese oever binnen en cirkelden daar laag rond..."

Een Sowjet-nota eveneens van 8 juli zei dat ,,om 10.30 uur op 8 juli een groep gewapende Chinezen de staatsgrens van de SU schond en dat deze zich op het Russische deel van het Goldinsky eiland verborgen en met machinegeweren op Russische riviertransportarbeiders schoten die naar het eiland waren gekomen om scheepvaartaanduidingen te repareren... Een van de transportarbeiders werd gedood en drie raakten gewond..."

De Russische Rode Ster meldde op 13 juli dat patrouilleboten van de Russische Pacific-vloot 's nachts op de Amoer intensieve opleidings- en artillerieoefeningen hielden.

De Chinese nota van 19 aug. (zie boven) beweerde dat Sowjet-troepen in juni en juli herhaaldelijk hadden gevuurd op Chenpao, ,,bijna dagelijks" op Wupalao en van 22-31 juli dagelijks op Chilichin met machinegeweren en op 26 juli met zwaar geschut; op 11 juni waren op Chenpao drie Chinese grenswachten gewond geraakt. De nota stelde tevens dat de Russische militaire autoriteiten sinds het incident op Pacha op 8 juli ,,onafgebroken" vele kanonneerboten en vliegtuigen naar dat gebied hadden gezonden voor diverse provocaties; ook waren kanonneerboten voor provocerende missies tegen Chinese burgerscheepvaart ingezet, waarbij de veiligheid van de normale scheepvaart op de Heiloeng en de Woesoeli ernstig werden bedreigd.

Een Sowjet-verklaring van 8 sept. maakte melding van een gewapende aanval door Chinezen op het eiland Kirkinsky in de Oessoeri op 20 juli.

Het incident van 8 juli had repercussies op de grensscheepvaartbesprekingen die op 18 juni te Chabarowsk waren begonnen.

Bij de opening van de Opperste Sowjet op 10 juli zei minister Gromyko van buitenlandse zaken dat ,,zelfs onze ergste vijanden nooit tot zulke onbetamelijke methodes waren overgegaan" als China nu tegen Rusland gebruikte, en dat het resultaat van de besprekingen nauwelijks te voorspellen viel ,,met het oog op bepaalde verklaringen van Chinese afgevaardigden direct al bij

het begin en ook daarna, en met het oog op de recente nieuwe provocatie door China aan de rivier de Amoer". De Sowjet-minister viel de Chinese politiek aan als ,,subversief" en bevestigde opnieuw dat de verdragen van Aigoen, Tientsin en Peking, samen met de ,,protocollen, akkoorden en kaarten die de grens tussen China en de SU hadden bepaald en vastgelegd", nog steeds van kracht waren en een wet vormden die door beide partijen gerespecteerd moest worden.

Op 12 juli meldde *Tass* dat de besprekingen waren afgebroken, omdat de Chinezen de kwestie van de ongelijke verdragen aan de orde hadden gesteld en beledigende verklaringen hadden afgelegd, hoewel het persbureau de volgende dag meedeelde dat de Chinezen met een hervatting van de besprekingen hadden ingestemd.

Sinds de besprekingen waren begonnen was er geen commentaar van Chinese zijde en het was onmogelijk verder duidelijk vast te stellen of er inderdaad een afbreken van het overleg had plaatsgevonden.

Overeenstemming werd op 8 aug. bij de grensscheepvaartbesprekingen bereikt, naar *Tass* die dag bekendmaakte in een verklaring waarin gezegd werd dat een protocol was getekend ,,waarin overeenstemming door de beide partijen was vastgelegd om gedurende het scheepvaartseizoen 1969 bepaalde maatregelen uit te voeren ter verbetering van de scheepvaart" op de Amoer, Oessoeri, Argoeni en Soengachi en op het Khanka-meer. De volgende conferentie zou in 1970 in China worden gehouden. De Chinese verklaring van 11 aug. sprak niet over een volgende bijeenkomst en beperkte zich tot de mededeling dat na ,,geduldig gevoerde onderhandelingen" overeenstemming was bereikt ,,over bepaalde specifieke kwesties i.z. scheepvaart op de grensrivieren tussen de beide landen...".

Verklaring Chinese regering

Als antwoord op de Sowjetrussische verklaring van 29 maast 1969 gaf de Chinese regering op 24 mei 1969 een verklaring uit (volledige tekst: *Pekzng Revzew* 30-5), waaraan wij het volgende ontlenen:

„ De communistische partij van China en de Chinese regering hebben altijd gesteld dat grenskwesties geregeld moeten worden door onderhandelingen via diplomatieke kanalen en dat, in afwachting van een regeling, de status quo van de grens moet worden gehandhaafd en conflicten moeten worden vermeden. Dit was ons standpunt in het verleden en blijft ook nu ons standpunt. ( )

I .. Het eiland Chenpao is altijd'grondgebied van China gekeest. Vóór 1860 was de rivier de Woesoeli, waarin Chenpao ligt, nog een binnenlandse rivier van China. Pas na de Opium Oorlog in de 19de eeuw, toen de kapitalistische mogendheden, de ren na de ander. China ongelijke verdragen oplegden, werd de rivier de Woesoeli aangeduid als een deel van de grens tussen China en Rusland in het ,,Chinees-Russische verdrag van Peking" van 1860

Overeenkomstig gevestigde beginselen van internationaal recht zal in geval van bevaarbare grensrivieren het midden van de hoofdvaargeul de grenslijn vormen en de eigendom van eilanden bepalen. Gelegen aan de Chinese zijde van het midden van de hoofdvaargeul van de Woesoeli, behoort Chenpao onbetwistbaar tot China en heeft het altijd onder Chinese jurisdictie gestaan. (...)

Ce kaart gehecht aan het ,,Chinees-Eussische verdrag van Peking" werd eenzijdig door tsaristisch Rusland getekend vóór de grens in 1861 werd geïnspecteerd. En in 1861 inspecteerden en markeerden China en Rusland slechts de landgrens ten zuiden van het Hsingkai Meer, maar niet de riviergrens langs de Woesoeli en de Heiloeng, en een rode lijn werd op de aangehechte kaart getekend op een kleinere schaal dan 1 : 1.000.000 slechts om aan te geven dat de twee rivieren de grens vormen tussen de twee landen.

De rode lijn op deze aangehechte kaart wijst niet de precieze plaats van de grenslijn in de rivieren aan en kan dat onmogelijk; nog minder is hij bedoeld om de eigendom van eilanden te bepalen. Vandaar dat hij geenszins kan aantonen dat Chenpao tot de SU behoort.

Na het sluiten van het ,,Chinees-Russisch verdrag van Peking" namen de twee partijen in de praktijk altijd het midden van de hoofdvaargeul en oefenden dienovereenkomstig de jurisdictie uit.

Dit werd ook herhaaldelijk bevestigd door brieven van de grensbeambten van tsaristisch Rusland aan de Chinese partij .. (Volgen als voorbeelden brieven van 8 mei en 6 sept. 1908)

Gedurende de Chinees-Russische grensoriderhandeliiigen van 1964 moest de Sowjet-afgevaardigde (...) er wel mee instemmen dat het midden van de hoofdvaargeul genomen werd om de grenslijn langs de rivieren en de eigendom van eilanden te bepalen. Er moet ook op gewezen worden dat Chenpao oorspronkelijk niet een eiland is, maar een deel van de oever aan Chinese zijde van de Woesoeli, dat later een eiland werd tengevolge van erosie door het rivierwater. Tot vandaag staat Chenpao bij laag water nog steeds in verbinding met de Chinese oever, en de rivierarm aan de westzijde van het eiland is nooit een waterweg geworden. Het Chenpao-incident werd weloverwogen uitgelokt door de Sowjet-partij.. .

II Vanaf de vijftiger jaren van de 19de eeuw spande tsaristisch Rusland samen met de Westerse imperialistische landen bij het volgen van de agressieve politiek China op te delen. Binnen het korte tijdsbestek van een halve eeuw dwong het China een reeks ongelijke verdragen te tekenen, waardoor het meer dan 1,5 mln km2 Chinees grondgebied annexeerde, een gebied driemaal zo groot als Frankrijk of twaalf maal Tsjechoslowakije

(Het geannexeerde gebied werd als volgt gespecificeerd: Verdrag van Aigoen, 28 mei 1858, meer dan 600.000 km2 ten noorden van de Heiloeng; Verdrag van Peking, 14 nov. 1860, ca. 400.000 km2 ten oosten van de Woesoeli: Tahcheng Protocol, 7 okt. 1861, meer dan 440.000 km2 in West-China; Ili-verdrag, 24 febr. 1881, meer dan 70.000 km2 in Ili-gebied.) ...

III . . Er bestaat een grenskwestie tussen China er. de SU niet alleen omdat tsaristisch Rusland meer dan 1,5 mln km2 Chinees grondgebied annexeerde door de ongelijke verdragen die het China oplegde, maar ook orndat het op vele plaatsen de grenslijn vastgesteld door de ongelijke verdragen overschreed er. voorts uitgestrekte stukken Chinees grondgebied bezette.

Zelfs stukken Chinees grondgebied die altijd onder de jurisdictie van de Chinese regering hebben gestaan, zijn getekend als Sowjetrussisch grondgebied. Bijv. bezette tsaristisch Rusland in het gebied van Pamir meer dan 20.000 km2 Chinees grondgebied in strijd met de bepalingen van het ,.Protocol i . ~ de Chinees-Russische grens in het gebied van Kashgar" van 1834. Verder bijv. ging de Sowjet-regering in de sector van de -%oesoeli en de Heiloeng — in strijd met het ,,Chinees-Russisch Verdrag van Aigoen", het ,,Chinees-Russisch verdrag van Peking" en de gevestigde beginselen van internationaal recht — zover dat zij de grensiijn bijna geheel langs de Chinese oever trok en in sommige gevallen zelfs via Chinese binnenlandse rivieren en eilanden, waardoor meer dan 600 van de 700 en meer Chinese eilanden aan de Chinese zijde van het midden van de hoofdvaargeul als Sowjetrussisch grondgebied werden aangeduid, wat een gebied van meer dan 1.000 km2 omvat.

M.b.t. de ongelijke verdragen die China door tsaristisch Rusland werden opgelegd, bepleitte de grote Lenin altijd de annulering ervan.

Op 27 sept. 1920 kondigde de regering der Sowjets, geleid door Lenin, plechtig af: Zij ,,verklaart alle verdragen gesloten met China door de vroegere regeringen van Rusland van nul en gener waarde, zij doet afstand van alle in beslag genomen Chinees grondgebied en alle Russische concessies in China, en zij geeft aan China terug, zonder enige compensatie en voor altijd, alles wat als roof van hem genomen was door de tsarenregering en de Russische bourgeoisie". Voorts bepaalt het ,,Akkoord i.z. algemene beginselen voor de regeling van de kwesties tussen China en de SU", getekend op 31 mei 1924, dat zoals op de conferentie door beide partijen werd overeengekomen zij ,,alle conventies, verdragen, akkoorden, protocollen, contracten enz. gesloten tussen de regering van China en de tsaristische regering zullen annuleren en deze zullen vervangen door nieuwe verdragen, akkoorden enz. op basis van gelijkheid, wederkerigheid en gerechtigheid alsmede in de geest van de verklaringen van de Sowjet-regering van de jaren 1919 en 1920" en ,,hun nationale grenzen opnieuw zullen afbakenen . en in afwachting van deze nieuwe afbakening de huidige grenzen zullen handhaven".

Ingevolge het akkoord van 1924 voerden China en de SU in 1926 besprekingen om de nieuwe afbakening van de grens en het sluiten van een nieuw verdrag ter discussie te stellen. Dankzij de historische omstandigheden toentertijd werd geen overeenstemming door de twee partijen bereikt over de grenskwestie, werd geen, nieuwe afbakening van de grens tussen de twee landen tot stand gebracht en werd geen nieuw gelijk verdrag gesloten door de twee landen

Bovengenoemde feiten tonen volledig aan dat de verdragen m.b.t. de huidige Chinees-Russische grens alle ongelijke verdragen zijn, dat zij alle geannuleerd zouden worden en dat de Chinees-Russische greriskwestie een onbesliste zaak blijft. In haar verklaring slaakte de Sowjetregering . de onzin dat het akkoord van 1924 de grensverdragen niet ,,beschouwde als behorend tot de ongelijke verdragen" en ,,dat er geen sprake van was dat zij zouden worden geannuleerd".

IV Sinds 1960 is de Sowjet-regering steeds verder gegaan op de weg van verraad van het marxisme-leninisme. (i Zij heeft onophoudelijk de status quo van de grens geschonden en getracht Chinees grondgebied te bezetten dat altijd onder de jurisdictie van de Chinese regering heeft gestaan, waarmee zij de Chinees-Russische grenskwestie verergerde. De Sowjet-regering draagt Sowjetrussische grenstroepen op hun patrouilles tot op Chinees grondqebied voort te zetten, militaire installaties binnen Chinees gebied te bouwen, Chinese grensbewoners aan te vallen en te ontvoeren, hun produktie te saboteren en allerlei provocerende en agressieve activiteiten te volbrengen. In 1962 werden door de Sowjet-regering meer dan 60.000 Chinese burgers uit de gebieden Ili en Tahcheng in Sinkiang (China) aangezet en gedwongen naar de SU te gaan en tot dusver heeft zij geweigerd hen terug te sturen. Sinds 1964 heeft de Sowjet-regering uitgebreide versterkingen naar de Chinees-Russische grens gezonden, haar schending van de status quo van de grens uitgebreid, gewapende provocaties gepleegd en incidenten gepaard niet bloedvergieten veroorzaakt. Van 15 okt. 1963 tot 15 maart dit jaar lokte de Cou'jet-partij tenminste 4.189 grensincidenten uit, 2½ maal zoveel als het aantal van 1960 'tot 1964

Het Chenpao-incident is het onvermijdelijke resultaat van de schending door de Sowjet-regering van de status quo t.a.v. de Chinees-Russische grens en van het uitvoeren van haar' sociaal-imperialistische politiek op langere termijn

V De hele wereld weet dat sinds de stichting van de Volksrepubliek China de Chinese regering ingewikkelde, door de geschiedenis grenskwesties tot voldoening heeft geregeld en grensverdragen heeft gesloten met buurlanden als Birma, Nepal, Pakistan. Volksrepubliek Mongolië eti Afghanistan. met uitzondering van de SU en India. China heeft geen enkele soldaat in enig vreemd land gestationeerd. China maakt geen territoriale aanspraken op welk ook van ziin buurlanden, en heeft geen enkele duim grondgebied van enig vreemd land overvallen of bezet.

Vandaag bezet de Sowjet-regering niet alleen met geweld de gebieden van andere landen en weigert zij die terug te geven, maar zij heeft ook onder nieuwe omstandigheden nieuwe theorieën voor agressie ontwikkeld — de theorieën van 'beperkte soevereiniteit', van 'internationale dictatuur' en van de 'socialistische gemeenschap'. Dit heeft reeds enige Oosteuropese landen en de Volksrepubliek Mongolic tot haar koloniën cn militaire bases geinaakt. Verscheidene honderdduizenden troepen werden hierdoor op schandelijke wijze uitgezonden om Tsjechoslcwakije te bezetten en het Tsjechoslowaakse volk ruw te onderdrukken. Hierdoor wordt het heldhaftige Albanië als een doorn in haar vlees beschouwd. Dit bedreigt Roemenië en Joego-Slavië. Dit heeft haar vloot naar de Middellandse Zee gezonden om hardvochtig de Arabische landen te beheersen, daarbij voordeel trekkend uit hun moeilijkheden. Deze agressieve plannen zijn zelfs nog ambitieuzer en haar klauwen strekken zich zelfs verder uit dan die van tsaristisch Rusland . . .

VI. De Chinese regering heeft constant gepleit en gewerkt voor het regelen van grenskwesties met haar buurlanden door onderhandelingen en voor het handhaven van de status quo van de grens in afwachting van een regeling.

Reeds op 22 aug. en 21 sept. 1960 nam de Chinese regering tweemaal 'het initiatief om de Sowjet-regering voor te stellen dat onderhandelingen zouden worden gehouden. Verder legde de Chinese regering op 23 aug. 1963 aan de Sowjet-regering een zes punten-voorstel voor ter handhaving van de status quo van de grens en ter vermijding van conflicten. Chinees-Russische grensonderhandelingen vonden tenslotte in 1964 te Peking

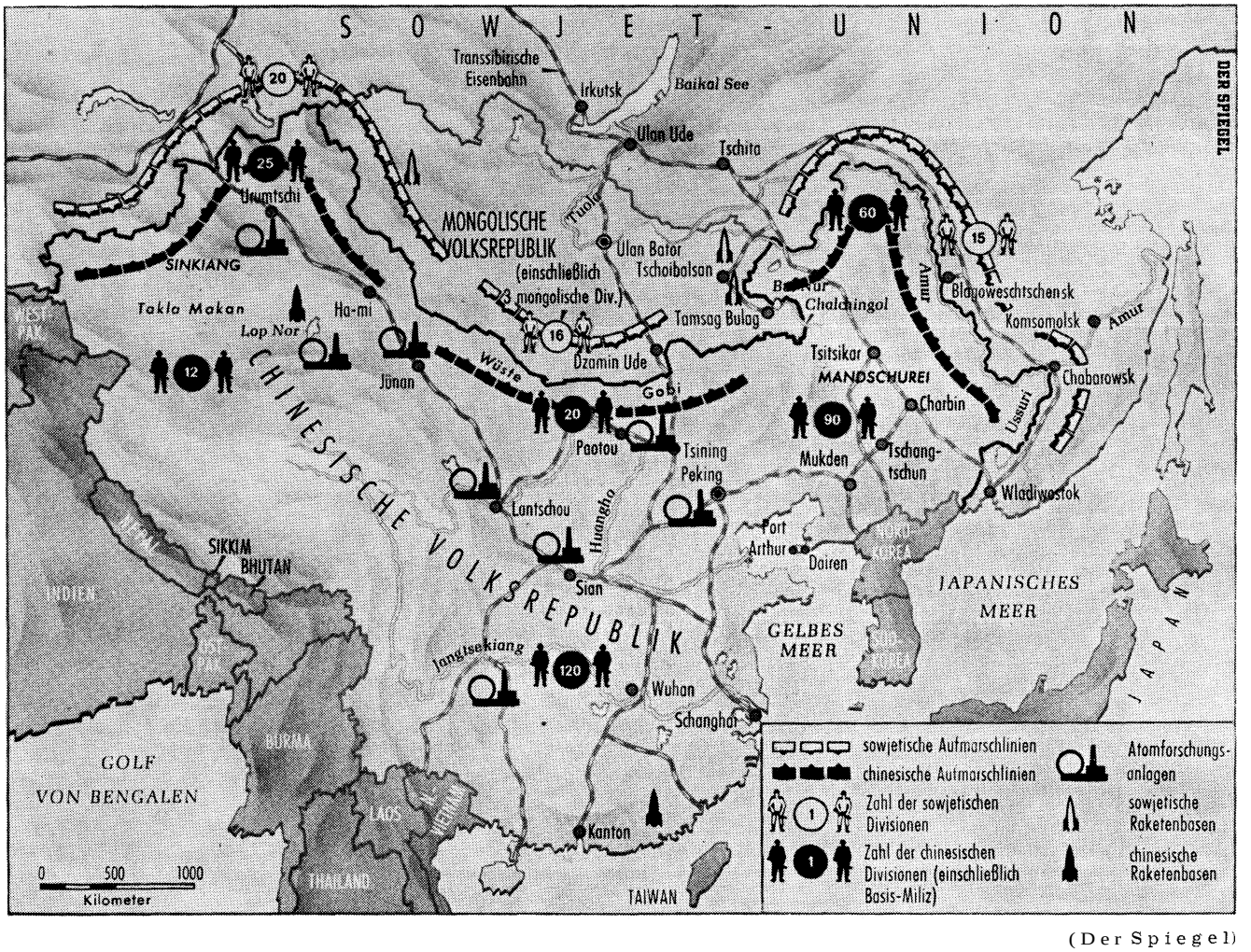

(Der Spiegel)

plaats. Gedurende de onderhandelingen nam de Chinese partij het redelijke standpunt in dat de verdragen m.b.t. de huidige Chinees-Russische grens als basis voor het regelen van de grenskwestie zouden worden genomen
De Sowjet-regering echter hield vast aan haar standpunt van chauvinistische grote mogendheid en aan haar territoriaal-expansionistische standpunt; zij wenste niet alleen het Chinees grondgebied dat tsaristisch Rusland door middel van de ongelijke verdragen had genomen met geweld bezet te houden, maar zij drong er ook op aan dat China als behorend tot de SU zou erkennen al het Chinese grondgebied dat zij had bezet of had trachten te bezetten in strijd met de verdragen, met het gevolg dat de onderhandelingen werden afgebroken ..
Voor de ontwikkeling van de Chinees-Russische grenskwestie tot haar huidige toestand is de Chinese zijde niet verantwoordelijk.
Niettemin is de Chinese regering nog steeds bereid een algehele regeling te zoeken van de Chinees Russische grenskwestie door vreedzame onderhandelingen en is zij tegen het haar toevlucht nemen tot het gebruik van geweld.
De Chinese regering meent dat bevestigd moet worden dat de verdragen m.b.t. de huidige Chinees-Russische grens alle ongelijke verdragen zijn, welke China door tsaristisch Russisch imperialisme zijn opgelegd. Maar in overweging genomen dat het het tsaristisch Russisch imperialisme was dat China dwong deze verdragen te tekenen, toen de macht niet in handen was van het Chinese noch van het Russische volk, dat het Russische volk geen verantwoordelijkheid (ervoor) draagt en dat grote aantallen Russische werkers gedurende een lange periode in het land hebben gewoond, is de Chinese regering, vanuit het verlangen de revolutionaire vriendschap tussen de Chinese en Sowjet-volkeren te waarborgen, nog steeds bereid deze ongelijke verdragen als basis te aanvaarden voor het bepalen van de volledige aanpassing van de grenslijn tussen de twee landen en voor het regelen van alle bestaande kwesties m.b.t. de grens. Elke partij die het grondgebied van de ander bezet in strijd met de verdragen, moet dit in principe geheel en onvoorwaardelijk terug geven aan de andere partij, en dit duldt geen dubbelzinnipheid. De Chinese regering handhaaft dat wat gedaan moet worden is het houden van onderhandelingen voor de algehele reeeling van de Chinees-Russische grenskwestie en het sluiten van een nieuw gelijk verdrag ter vervanging van de oude ongelijke verdragen, en niet het houden van 'raadplegingen' over 'verduidelijking op afzonderlijke punten van de Russisch-Chinese staatsgrens'
De Chinese regering hoopt dat de Sowjet-regering een positief antwoord op de bnvenstaande voorstellen zal geven
Dit is het antwoord van de Chinese regering het (Chinese) volk op de Sowjet-russische reeerinespolitiek van oorlog en nucleaire chantage."

Antwoord SU

De Sowjetrussische regering beantwoordde de Chinese voorstellen met een verklaring op 13 juni (Soviet *News* 17-6), waaraan wij het volgende ontlenen:

„.... Zoals in de verklaring van de Sowjet-regering van 29 maart werd aangetoond, is de Sowjet-Chinese grens het resultaat van een historische ontwikkeling over een lange periode. Toen de Russische staat en China hun betrekkingen met elkaar openden, waren zij gescheiden door uitgestrekte, dunbevolkte of zelfs onbewoonde ruimten van semi-woestijn en taiga. In die tijd werd China's noordelijke staatsgrens bijv. bepaald door de Grote Muur van China, die zich over ca. 4.000 km uitstrekte. Het is bekend dat de Grote Muur van China meer dan 1.000 km ten zuidwesten van de rivieren de Amoer en de Oessoeri ligt.

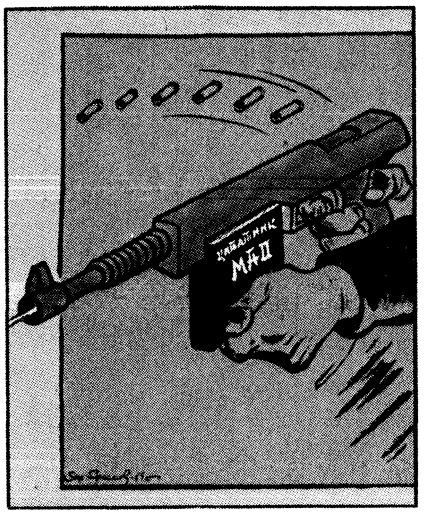

(Krokodil)

In de loop van de tijd hadden Russen zich aan de takken van de Amoer gevestigd in de eerste helft van de 17de eeuw, was Mandsjoerije een staat onafhankelijk van China en bewoond door mensen die etnisch totaal verschilden van de Chinezen, nl de Han-bevolking. Bovendien was het juist in die periode dat China zelf zijn onafhankelijkheid verloor en een onderdeel werd van de Mandsjoerijse staat. Dit geschiedde nadat de Mandsjoes Peking in 1644 hadden veroverd en het Chinese volk de heerschappij van de Ching-dynastie hadden opgelegd.
Tot het eind van de 19de eeuw bleef Mandsjoerije een afzonderlijke eenheid, een leen van de keizers, waar aan Chinezen niet toegestaan was zich te vestigen of economische activiteiten te ontplooien ...
Later in de 17de eeuw en in het begin van de 18de eeuw veroverden de Mandsjoe-heersers Mongolië , waarbij meer dan een miljoen mensen, het grootste deel van de bevolking, werd gedood, en legden zij hun heerschappij op aan de Oeighoers' staat in Oost-Turkestan (Kashgaria). Zo vestigden de Ching-keizers hun bewind over grote gebieden die tot vandaag Sinkiang, dat betekent de 'nieuwe grens', genoemd worden ...
De Mandsjoe-Chinese keizers, die het Chinese volk onderdrukten, voerden actief een roofzuchtige, kolonialistische politiek door stukje voor stukje het gebied van andere landen en volken te annexeren. De totstandkoming van het Chinese grondgebied binnen zijn huidige grenzen ging vergezeld van de gedwongen assimilatie van onderdrukte nationaliteiten, van hun vernietiging
Vele generaties geleden gevormd weerspiegelt de grens tussen de SU en China — en blijft zij dat doen — de feitelijke bewoning van gebied door de volken van deze twee staten langs natuurlijke demarcatielijnen — bergen en rivieren. Over zijn hele lengte is deze grens duidelijk er precies bepaald door verdragen, protocollen en kaarten.
(Opgesomd worden het Verdrag van Aigoen (1858), het Verdrag van Tientsin (1858), een verdrag van Peking (1860) en een aanvulling (1861) hierop.)
Alle bovengenoemde verdragen evenals andere documenten die de grenzen tussen de SU en China bepalen, blijven tot vandaag van kracht ais tussen staten onderling bestaande documenten van beide landen ..
In de verklaring van de regering van de Volksrepubliek China wordt beweerd dat de kaart. als supplement gehecht aan het Verdrag van Peking van 1860 en waarop de grenslijn wordt getoond, „eenzijdig door tsaristisch Rusland was getekend". Dit is volslagen onwaar. In werkelijkheid werd het protocol over de uitwisseling van kaarten getekend op 16 juni 1861 door de bevoegde gevolmachtigden van de Russische staat (.) en de bevoegde gevolmachtigden van de Daiching staat ... Officiële zegels werden eraan gehecht namens Rusland en China
Het Verdrag van Peking van 1860 noemde de rivier de Oessoeri als de grens tussen Rusland en China. Bovendien was de grenslijn, volgens protocollen toegevoegd als supplementen aan het verdrag in 1861, langs riviersectoren op de kaart aangegeven door een rode lijn. In het gebied van het Damansky eiland werd deze direct langs de Chinese oever van de rivier getrokken, zodat dit eiland, aan de Russische zijde van de 'grenslijn', derhalve tot de SU en niet tot China behoort.
Het is algemeen bekend dat in het internationale recht geen standaard bestaat die automatisch de grens langs grensrivieren bepaalt als liggend in het midden van de hoofdvaargeul van de rivier .
Er zijn voorbeelden van betrekkingen tussen staten waarbij de grens langs de oever van een rivier is bepaald, en niet in het midden van de vaargeul ..
(Als enig ander voorbeeld wordt genremd het verdrag tussen Costa Rica en Nicaraeua van 1858.)
Het Russisch-Chinees Verdrag van Peking van 1860 is nog zo'n voorbeeld. Een erkenning van het feit dat de grens niet noodzakelijk hoeft samen te vallen met de hoofdvaargeul werd weerspiegeld in het Sowjet-Chinese akkoord ter regeling van de scheepvaart op de grensrivieren, dat in 1951 werd gesloten. Artikel 1 van het akkoord zegt dat de scheepvaart van vaartuigen aan beide zijden op de grensrivieren is geregeld via de hoofdvaargeul „ongeacht waar de staatsgrens loopt".
Tijdens besprekingen te Peking in 1964 verklaarde de Sowjetrussische partij zich bereid de wensen van Chinese zijde halverwege tegemoet te komen, welke de belangen van de Chinese bevolking langs de rivieroevers betroffen, en overeenstemming te bereiken over de demarcatie van de grenslijn tussen de SU en de Volksrepubliek China langs de rivieren de Amoer en de Oessoeri op basis van wederkerige concessies ..
Overeenstemming werd toen niet bereikt, omdat de Chinese afgevaardigden het overleg ingewikkeld maakten door ongefundeerde territoriale en andere eisen te stellen, die zowel de loop van dc bestaande grens betroffen als alle verdragen die de Russisch-Chinese grens bepalen.
In de verklaring van 24 mei van de regering van de Volksrepubliek China wordt gesteld dat Rusland meer dan 20.000 km2 Chinees grondeebied had bezet. Het protocol van 22 mei 1884, dat van Chinese zijde wordt genoemd, heeft echter helemaal niets te maken met het gebied

van Pamir, waaraan door Chinese zijde wordt gerefereerd

De afbakening in de Pamir werd voltrokken door het uitwisselen van nota's in 1894, toen de partijen overeenkwamen 'niet voorbij de posities te komen die zij bezaten' in de Pamir, langs de Sarykol bergen. Deze lijn en geen andere bestaat tot op vandaag

2 Onmiddellijk na de Grote Socialistische October Revolutie annuleerden Lenins decreten alle ongelijke en geheime verdragen, gesloten door tsaristisch Rusland met vreemde staten, inclusief China

Op 25 juli 1919 richtte de regering van de Russische Snwjet Federale Socialistische Republiek (RSFSR) zich tot het Chinese volk en de regeringen van Zuid en Noord-China en duidde zij aan welke speciale verdragen tussen Rusland en China door de Sowjet-regering als ongelijk werden beschouwd.

Verdragen betreffende invloedssferen in China, extra-territoriale rechten en consulaire jurisdictie, concessies op Chinees grondgebied en het Russisch aandeel in de srhadevergoeding, welke China door imperialistische landen na het onderdrukken van de Boxer Opstand was opgelegd, werden verklaard te zijn geannuleerd

Deze voorstellen werden in de nota van 27 sept. 1920 bevestigd. . .

De afschaffing van de ongelijke verdragen werd juridisch vastgelegd in het akkoord over gemeenschappelijke beginselen t.a.v. de regeling van kwesties tussen de SU en de Chinese republiek van 31 mei 1924.

Noch de oproep van 1919, noch het akkoord tussen de SU en de Chinese republiek van 1924 bevatten, of konden bevatten, aanwijzingen dat de verdragen die de huidige Russisch-Chinese grenzen bepalen, als ongelijk of geheim werden beschouwd. Natuurlijk was er geen sprake van hen te annuleren of te herzien. Tot onlangs hadden de leiders van de Volksrepubliek China zelf beklemtoond dat de Sowiet-staat ongelijke verdragen met China had afgeschaft. Mao Tsetoeng verklaarde op het zevende congres van de communistis–he partij van China in 1945, en herhaalde op 16 dec. 1949, dat 'de SU de eerste was om ongelijke verdragen op te zeggen en met China nieuwe gelijke overeenkomsten te sluiten'

3 De SU stelt voor dat de eensgezindheid van de twee partijen over de onbetwiste stukken van de grens wordt vastgelegd; dat een schikking wordt bereikt over afzonderlijke omstreden stukken van de grens door wederzijds overleg op basis van verdragsdocumenten; dat de twee partijen op basis van de geldende verdrazen zullen voortgaan het principe van wederzijdse concessies in acht te nemen en de economische belangen van de plaatselijke bevolking, wanneer de grenslijn in gebieden wordt afgebakend die natuurlijke wijzigingen hebben ondergaan, en dat de bereikte overeenstemming door de twee partijen moet worden vastgelegd door het tekenen van passende documenten

De Sowiet-regering doet de suggestie de in 1964 afqebroken besarekingen te Moskou binnen de komende twee of drie maanden te hervatten . .

De Sowjet-regering verwacht dat de regering van de Volksrepubliek China haar op korte termijn ervan op de hoogte stelt of de bovengenoemde voorstellen over datum en plaats voor de voortzetting van het overleg voor haar aanvaardbaar zijn.

Als de regering van de Volksrepubliek China bereid is de toestand aan de Russisch-Chinese grens te normaliseren, dan staat de weg daarvoor open."

Toenemende spanning

Na het incident van 13 aug. in Sinkiang nam de spanning tussen de SU en China in de tweede helft van augustus zodanig toe dat een Russische aanval op China mogelijk geacht werd.

Reeds in maart en april 1969 waren er berichten geweest dat de SU getracht had toezeggingen tot steun van andere Warschaupact-landen te ve krijgen in geval van een oorlog met China. Vanuit Joegoslavische bron werd op 15 april gemeld dat tijdens de bijeenkomst van het politieke consultatieve comité van het Warschaupact op 17 maart de SU had voorgesteld ïvïongoiië in de alliantie op tc nemen, om het zo mogelijk te maken troepen van de andere lid-staten aan de Chinees-Mongoolse grens te stationeren. Deze suggestie zou echter na sterke oppositie van Roemenië en Tsjechoslowakije zijn ingetrokken. Volgens diverse Weense kranten van 10 april had de Bulgaarse minister van buitenlandse zaken, I. Basjew, tegen Oostenrijkse journalisten gezegd dat interventie door de Warschaupact-landen „denkbaar" was als incidenten aan de Chinees-Russische grens „de veiligheid van het socialistische kamp bedreigden". Een Roemeense regeringswoordvoerder zei diezelfde dag dat Roemenië zich niet aan Basjews verklaring gebonden achtte en dat het „elke actie of ve klaring ingegeven door overwegingen van militaire aard" verwierp. De Bulgaarse regering ontkende op 11 april dat Basjew de hem toegeschreven verklaring had afgelegd.

Een Chinese nota van 19 aug. stelde dat de Sowjet-regering in juni en juli voor 429 grensincidenten verantwoordelijk was; dat Russische kanonneerboten een veilige scheepvaart van Chinese vaartuigen op de grensrivieren bedreigden; en dat Russische vliegtuigen herhaaldelijk China's luchtruim waren binnengedrongen. De nota riep op tolt een onmiddellijke stopzetting van „activiteiten zoals binnendringen en provoceren" en de directe ontmanteling van alle illegale installaties en militaire werkplaatsen. Anders moest de Sowjet-regering „volledig verantwoordelijk gesteld worden voor alle ernstige consequenties die er uit zouden kunnen voortvloeien".

Op 20 aug. vonden langs de grens in het Verre Oosten en in Sinkiang massale protestdemonstraties van Chinese militairen en burgers plaats.

Volgens een verklaring van *Tass* op 10 sept. hadden de Chinezen de Russische grens tussen juni en medio augustus 488 maal geschonden. Eind augustus startte de Sowjetpers een heftige anti-Chinese prop-gandacampagne. In het grotendeels aan China gewijde nummer van Literaturnaya Gazeta van 27 aug. werd o.a. beweerd dat tussen 1955 en 1965 meer dan 23 mln Chinezen waren uitgeroeid, dat in een concentratiekamp in Sinkiang 32.000 mensen opgesloten zaten; en dat de Chinese leiders „de wrede historie herhaalden van feodale despoten die te vuur en te zwaard regeerden".

Een hoofdartikel van de *Prawda* op 28 aug. suggereerde dat de „expansionistische ambities van Peking" tot een mondiale nucleaire oorlog zouden kunnen leiden.

„De grens-provocaties op touw gezet door de Peking-leiders vormen een onderdeel . van hun politieke koers die het volvoeren van verreikende plannen van een grote mogendheid najaagt. . .

De Chinese leiders ondernemen deze acties in een poging een uitweg te zoeken uit het politieke en economische doodlopende pad waarop zij het land hebben geleid. De politiek van de Grote Sprong en de mislukking daarvan, de pogrom tegen de partij en de organen van de volksmacht, en de vestiging van het terroristische militair-bureaucratische regime van Mao Tsetoeng en zijn omgeving in de loop van de z.g. Culturele Revolutie hebben in China een sfeer van politieke crisis opqeroepen en hebben grote schade toegebracht aan de economie van het land. Het afleiden van de woede der volksmassa's van henzelf en het vergiftigen van hun bewustzijn met chauvinistische hartstochten — dát ligt ten grondslag aan de razende anti-Sowjet-campagne die in Peking is ontketend

Het avonturisme van de Peking-leiders en de sfeer van oorlogshysterie die zij kweken verwarren de hele internationale situatie. De methodes van dreigingen, chantage en provocatie m.b.t. de socialislis–he en de ontwikkelinpslanden, welke de internationale spanning vergroten, toenaderinz zoeken tot de krachten van de imperialistische reactie, niet tot vrede maar tot oorlog oproepen — dit alles wekt de legitieme bezorgdheid op van vele volken en staten. Niet alleen in buurlanden van China, maar evenzeer in andere landen wordt bezorgdheid geuit t.a.v de expansionistische ambities van Peking. De militaire arsenalen van de maoïsten raken met meer en meer wapens gevuld. Als onder de huidige omstandigheden met het bestaande wapentuiq en dodelijke wapens en met moderne aanvoerrnethoden een oorlog zou uitbreken, dan zou die geen enkel continent ontzien "

Vanuit Weshington werd op 28 aug. gemeld dat inlichtingen uit communistisrhe bronnen erop wezen dat de Sowjet-regering ernstig een preventieve luchtaanval op

China's nucleaire installaties overwoog en de andere leden van het Warschau-pact alsmede de leiders van andere communistische partijen gepolst had over hun houding tegenover een dergelijke actie.
Het Centrale Comité van de Chinese Communistische partij gaf 23 aug. een richtlijn uit waarin verklaard werd dat oorlog met de SU op elk moment kon uitbreken. Dit werd door luidsprekers in de straten van Peking omgeroepen. Berichten die Hongkong op 29 aug. bereikten, maakten melding van aanzienlijke troepenverplaatsingen naar de grensgebieden, luchtalarmoefeningen in de steden, verplaatsingen van fabrieken van de steden naar het platteland en evacuatie van de burgerbevolking uit een aantal steden in Sinkiang. Een woordvoerder van het Indiase ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 12 sept. dat de verplaatsing van nucleaire installaties vanuit Sinkiang naar afgelegen gebieden in Tibet ca een jaar eerder waren begonnen en in de laatste maanden waren versneld.

Kosygin ontmoet Tsjoe *En-lai*

Zoals reeds gemeld (pag. 578/3-'69) had de Chinese premier Tsjoe En-lai de begrafenis van president Hi Tsji Minh van Noord-Vietnam niet bijgewoond, waardoor hij de daarbij aanwezige Russische premier Kosygin niet trof. Deze vloog echter op 11 sept. naar Peking waar hij Tsjoe En-lai op heit vliegveld ontmoette. De duur van hun treffen is niet bekend; opgaven variëren van één tot vier uur.
Volgens officieuze bronnen in Moskou had Kosygin het volgende vredesplan van vijf punten aan zijn Chinese ambtgenoot voorgelegd:
1) De beide landen zouden overeenkomen grensbesprekingen te heropenen.
2) Zij zouden hun troepen van de grens terugtrekken.
3) Troepen aan weerszijden van de grens zouden de instructie krijgen het vuren op elkaar te vermijden.
4) Beide landen zouden aanvallen op elkaar via radio en pers staken.
5) Zij zouden overeenkomen te werken voor het herstel van handel en andere economische banden.
De Chinese verklaring van 7 okt. (zie verder) stelde evenwel dat Tsjoe En-lai het honden van besprekingen en het terugtrekken van de strijdkrachten aan beide zijden van de omstreden gebieden voorgesteld had.
Na de besprekingen werden geen verdere grensincidenten gemeld en het aantal aanvallen op China in de Russische pers verminderde aanzienlijk, al bleef anti-Sowjet-propâganda in China onverzwakt bestaan. In een toespraak op 30 sept. beschuldigde Tsjoe En-lai de SU en de VS van „samenspanning" is een streven „agressie-oorlogen tegen ons land" te ontketenen.
Een artikel in de voornaamste Chinese kranten die dag i.v.m. met de 20ste verjaardag van de communistische revolutie beschuldigde de SU ook van een „samenzwering om agressie-oorlogen te ontketenen", van toepassing van „nucleairechantage" tegen China en van pogingen opstanden van de nationale minderheden in de grensgebieden te organiseren.

Grensbesprekingen te Peking

De Chinese regering maakte op 7 okt. bekend dat zij had ingestemd met heit houden van besprekingen over de grenskwestie. De tekst van de verklaringe luidde:

„De Chinese regering heeft constant een vreedzame regeling van de Chinees-Russische grenskwestie door onderhandelingen voorgestaan. Op 24 mei 1969 gaf de Chinese regering een verklaring uit waarin zij dit standpunt herhaalde. In haar verklaring wees de Chinese regering erop .. dat zij) nog steeds bereid was deze (ongelijke) verdragen als basis voor een algehele regeling van de Chinees-Russische grenskwestie te aanvaarden, en stelde zij voor dat. in afwachting van een regeling, de status quo van de grens zou worden gehandhaafd en dat gewapende conflicten zouden worden vermeden.
Het valt te betreuren dat dit standpunt van de Chinese regering toen niet een gepast antwoord van de Sowjet-regering kreeg. De Sowjet-regering gaf op 13 juni 1963 een verklaring uit, waarin zij het tsaristisch Russisch imperialisme verdedigde en China moedwillig belasterde, en zij bleef ononderbroken gewapende provocaties langs de gehele Chinees-Russisch grens volvoeren. Niettemin .. zond de Chinese regering haar delegatie naar Poli (Chabarowsk) om met de Russische zijde de 15de gewone bijeenkomst te houden van de Chinees-Russische gezamenlijke commissie voor grensrivierscheepvaart m.i.v. 18 juni, tijdens welke de Chinese kant zich grote inspanningen getroostte en talrijke moeilijkheden overwon, zodat uiteindelijk op de bijeenkomst enige akkoorden werden bereikt. Na de bijeenkomst te Poli provoceerde de Sowjet-zijde een nieuw bloedig incident aan de Chinees-Russische grens en beschuldigde zij tegelijk China valselijk van provocaties aan de grens en insinueerde zij zelfs nog grover dat China van zins was een nucleaire oorlog tegen de SU te ontketenen.
China ontwikkelt nucleaire wapens voor zijn defensie en om het nucleaire monopolie te doorbreken. De Chinese regering heeft bij vele gelegenheden plechtig verklaard dat China nimmer en onder geen omstandigheden als eerste nucleaire wapens zal gebruiken. Het is zowel belachelijk als absurd China te betichten van voornemens een nucleaire oorlog te ontketenen. Maar tegelijk zal China nooit door dreiging met oorlog, incl. dreiging met nucleaire oorlog, geintimideerd worden. Zou een handvol oorlogsmaniakken China's stretegische stellingen durven aan te vallen, ondanks veroordeling door de wereld, dan betekent dat oorlog
De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de Chinees-Russische grenskwestie tot zo'n acuut stadium ligt helemaal niet aan Chinese zijde...
Juist vanwege het volharden van de Sowjet-regering in haar expansionistisch standpunt, zijn langs de Chinees-Russische grens vele omstreden gebieden geschapen, en dit is de diepe oorzaak van de spanning aan de grens geworden.
De Chinese regering heeft nooit verborgen dat er onverzoenlijke beginselgeschillen bestaan tussen China en de SU en dat de strijd om het beginsel tussen hen gedurende lange tijd zal voortduren. Maar dit moet China en de SU niet weerhouden normale staatsbetrekkingen te onderhouden on basis van de vijf beginselen van vreedzame coëxistentie. De Chinese regering heeft constant gesteld dat de Chinees-Russische grenskwestie op vreedzame wijze geregeld moet worden en dat, zelfs als dit niet voorshands kan worden geregeld, de status quo van de grens moet worden gehandhaafd en dat men beslist niet zijn toevlucht tot het gebruik van geweld zou moeten nemen. Er is geen enkele reden voor China en de SU een oorlog te voeren over de grenskwestie...
Teneinde een ontspanning te bevorderen in de situatie langs de grens tussen de twee landen en de Chinees-Russische grensonderhandelingen vrij van elke dreiging te doen voeren, doet de Chinese zijde het voorstel dat de Chinese en Russische partijen allereerst overeenstemming bereiken over de voorlopige maatregelen ter handhaving van de status quo van de grens, ter vermijding van gewapende conflicten en tot het scheppen van afstand. De Chinese regering zond in verband hiermee reeds een officieel schrijven aan de Sowjet-regering op 18 sept. 1969. Op 6 okt. herhaalde de Chinese regering dit voorstel in een nieuw officieel schrijven aan de Sowjetregering
De Chinese en de Russische regering hebben nu besloten via overleg dat te Peking onderhandelingen zullen worden gehouden tussen de Chinese en Russische partijen over de Cninees-Russische grenskwestie op het niveau van vice-minister van buitenlandse zaken ..
De Chinese regering hoopt dat de Sowjet-regering tegenover deze kwestie waarlijk een ernstige en verantwoordelijke houding zal innemen." (Peking Review 10-10-1969)

De Russische delegatie voor de besprekingen. die op 19 okt. te Peking arriveerde, stond o.l.v. Wasily W. Koeznetsow, de eerste onderminister van buitenlandse zaken en voormalig ambassadeur in Peking (1953-1955); zijn plaatsvervanger was generaal-majoor Vadim **A.** Matrosow, stafchef van de grenstroepen bij de KGB. De Chinese delegatie werd geleid door Chiao kuan-hua, een onderminister van buitenlandse zaken: diens plaatsvervanger was Chai Chengwen.

(Voortzetting volgende aflievering)

NEDERLAND

DISCUSSIE-NOTA OVER BELASTINGHEFFING WERKENDE GEHUWDE VROUW

Bij brief van 22 jan. 1970 heeft de staatssecretaris van financiën, dr. F. H. M. Grspperhaus, een door hem in maart 1969 toegezegde nota over de fiscale positie van de werkende gehuwde vrouw ingediend. (Zie pag. 166/3-1969).

De nota is bedoeld als discussiestuk, waarbij direct in de inleiding reeds gezegd wordt, dat ,,de begrotingsruimte een eventueel verdere (dan reeds is geschird per 1 jan. 1970) belastingverlichting voor de werkende gehuwde vrouw voorshands niet toelaat." In de slotbeschouwing is verder aangegeven dat de nota slechts over een beperkt krachtenveld handelt: ,,De ondergetekende heeft zich ( ) opzettelijk en onomwonden beperkt tot het fiscale probleem ( ) van een rechtvaardige verdeling van de fiscale lasten. Hij is er zich van bewust dat er ook een meer maatschappelijke en economische problematiek verbonden is aan het werken van de gehuwde vrouwen, maar heeft niet de pretentie die te kunnen oplossen met een fiscale maatregel".

Inhoud nota

Na een uiteenzetting van de rechtsgrond, waarop deze faciliteit berust, wordt ingegaan op de bezwaren die over de regeling bestaan. Hierbij wordt aandacht besteed aan het rapport van de commissie-Hofstra over deze materie (zie pag. 166/3-1969) en aan het rapport van het NVV (zie pag. 583/1-1969).

Aan de verschillende mogelijkheden tot verandering in de tariefsstructuur wordt veel aandacht besteed.

De bewindsman komt, na een uiteenzetting over het bestaande systeem, tot de conclusie dat het huidige eenvoudige stelsel van een uniform inhoudingspercentage voor de loonbelasting bij een eventueel later komende aanslag inkomstenbelasting nauwelijks tot ernstige financieringsmoeilijkheden aanleiding kan geven.

Verder acht de nota het op een aantal gronden juist, de faciliteit te blijven relateren aan het arbeidsinkomen en niet zoals de beide eerder genoemde rapporten doen aan de arbeidsduur.

De nota komt met twee voorstellen:

1. Een aftrek van b.v. 20% van het door de vrouw verdiende inkomen: minimum *f* 1.000, maximum *j* 4.000. Budgettair verlies f 60 a 70 mln per jaar;

2. Handhaving van de huidige regeling onder aanpassing van de bedragen: minimum : 750, maximum f 3.000. Budgettair verlies f 40 a 50 mln per jaar.

(De huidige regeling luidde van 1962 tot en met 1969: aftrek 33 1/3% met een minimum van *f* 500,— en een maximum van *f* 2.000; van 1 jan. 1970 af zijn deze beide bedragen verhoogd met 11%.)

De staatssecretaris spreekt zijn voorkeur uit voor de vernieuwde regeling, onder meer omdat deze beter past in de tariefstructuur, voor vrouweninkomens tot j 6.000 iets voordeliger is en door haar hogere maximum betere perspectieven biedt voor de vrouwen met hogere inkomens.

In de nota worden verder nog een aantal andere systemen besproken en veelal op praktische gronden onjuist geacht.

Staatssecretaris Grapperhaus ontwikkelt in de nota ook een belastingssysteem voor de vrouw die meewerkt. De redelijke beloning voor de meewerkende vrouw wordt gesteld op een vast percentage van de bedrijfswinst, echter na aftrek van 25%, die geacht mag worden geen arbeidsinkomen te zijn, maar een beloning voor ondernemersrisico en het in de onderneming gestoken kapitaal.

Van de overblijvende 75% van de bedrijfswinst geldt den 40% als het arbeidsinkomen van de meewerkende vrouw, indien zij hele dagen in de onderneming werkt. Als zij halve dagen meewerkt, wordt de beloning van de vrouw gesteld op 25% van de 75%, afgerond tot 20% van de bedrijfswinst. Werkt zij korter in het bedrijf van haar man, maar niet in onbetekende mate, dan krijgt zij minimum-aftrek. (NRC, VNO-berichten, SER-bulletin).

(Vor. ber. pag. 166/3-1969)

BEGROTING SOCIALE ZAKEN. MOTIES

Op 4 febr. keurde de Tweede Kamer z.h.s. de begroting van sociale zaken en volksgezondheid goed.

Er werden door de oppositie 8 moties ingediend, waarvan er een werd aangenomen. Een op verzoek van de regeringsgezinde fracties enigszins gewijzigde motie-Imkamp (D'66), vroeg de regering het vraagstuk van de Rijnvervuiling aan de orde te stellen in de internationale commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging en in deze commissie met kracht aan te dringen op instelling van een internationaal beheersorgaan voor de Rijn, met bindende bevoegdheden (in de aanvankelijke tekst was aangedrongen op politieke pressie in EEG-verband). Met deze motie ging de gehele Kamer akkoord.

Er werden door de Kamer verder zeven moties verworpen:

— een motie-Van Lier (PvdA), die wilde dat in een periode van maximaal vijf jaar het gehuwden-pensioen van de AOW zou worden verhoogd tot het niveau van het netto-minimumloon en dat de overige AOW- en AWW-pensioenen ten minste evenredig zouden worden verhoogd. Vóór: PvdA, PSP, groep-Aarden, CPN, D'66 en BP. De regeringsgezinde fracties wilden de AOW niet los zien van de algemene bestudering van het pensioenvraagstuk, waarmee de SER bezig is.

— twee andere moties-Van Lier: een over arbeidsongeschiktheidsuitkering aan invaliden en een betreffende het minimumloon en een minimuminkomensgarantie.

— drie moties van D'66: één tot instelling van een raad voor milieuhygiëne en industrialisatie, één over luchtvervuiling met zwaveldioxyde door elektrische centrales en één Lot het stellen van voorwaarden ter beperking van bodemwater- en luchtverontreiniging, geluids- en trillingshinder.

een motie-Oele (PvdA) over het niet-onthouden van EGKS-premies aan jonge werknemers bij te sluiten kolenmijnen.

Voorts werd een motie van de PSP ingetrokken, die zich uitsprak voor de zekerheid dat de belangen van de milieuhygiëne bij industrievestiging voldoende zijn gewaarborgd. Staatssecretaris Kruisinga had hier een toezegging gedaan. (ANP, NRC)

JAAROVERZICHT MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN: LOONONTWIKKELING EN SOCIALE VERZEKERING

Op 29 dec. 1970 publiceerde het ministerie van sociale zaken en volksgezondheid een overzicht over de ontwikkelingen op sociaal terrein in 1969.

Hiervan is het deel over de situatie op de arbeidsmarkt reeds weergegeven op pag. 319/3.

De beide andere belangrijke thema's uit het overzicht betreffen loonontwikkeling en sociale verzekering.

● Loonontwikkeling: In 1969 zijn de lonen door de conjuncturele ontwikkeling in opwaartse richting beïnvloed. Hierbij speelden zowel de krappe situatie op de arbeidsmarkt, als de grote produktiviteitswinst in 1968 en de sterke prijsstijging in 1969 een rol.

De gemiddelde loonkostenstijging (op niveaubasis) voor de in 1969 tot standgekomen contracten kan worden gesteld op 8,8% (incl. arbeidstijdverkorting en vakantie-uitbreiding).

Het aantal werknemers waarvoor een contractwijziging tot stand is gekomen, bedraagt ruim twee miljoen.

De toeneming van de loonsom per werknemer in bedrijven bedroeg in 1969 10%. Deze stijging is opgebouwd uit een aantal elementen, waarvan de belangrijkste is de verhoging van de contractlonen met 7,5%. Verder dienen in aanmerking te worden genomen de duurtetoeslagen (0,7%), de overloop uit 1968 en die naar 1970 (resp. — 1,1% en + 0,9%), alsmede de werkgeversbijdrage in de sociale lasten en de incidentele loonbeweging (elk 1% j. Per saldo resulteert dan een loonsomstijging per werknemer van 10%.

Anders dan in 1968, toen de lonen en de arbeidsproduktiviteit met resp. 8,5% en 6,5% toenamen, ging in 1969 de stijging van de loonsom (10%) ver uit boven die van de produktiviteit (4% j. De toeneming van het reëel vrij besteedbaar loon bedroeg niet meer dan 0,3% als gevolg van de prijsstijging. De positie-verbetering door arbeidstijdverkorting kwam gemiddeld neer op 1,1%.

Het minimum-loon voor volwassen arbeiders is in 1969 enkele malen verhoogd, tot *f* 145,80 per week.

Dit minimumloon is sinds 23 feb. 1969 wettelijk geregeld. Eveneens heeft de vakantiebijslag wettelijke regeling gevonden. Deze vakantiebijslag heeft over het algemeen een hoogte van 6% van het ten laste van de werkgever komende loon.

● Sociale verzekering: Ter compensatie van de prijsstijgingen als gevolg van de wijziging van het stelsel der omzetbe-

lasting (de zogenaamde BTW) zijn de AOW- en de AWW-pensioenen, alsmeae de kinderbijslagen, ingaande 1 jan. 1969 met ca. 1,1% verhoogd. Voorts zijn met gebruikmaking van de welvaartsvastheidsbepalingen de AOW- en AWW-pensioenen in 1969 nog twee maal verhoogd, nl. (opnieuw) per 1 jan. 1969 met 5% en per 1 aug 1969 met 1,72%.
De kinderbijslagen werden per 1 april 1969 en per 1 juli 1969 nogmaals verhoogd. Ook de daglonen voor de berekening van de uitkeringen ingevolge de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) hebben in 1969 twee maal een verhoging ondergaan, te weten per 1 jan. 1969 met 4% en per 1 aug. 1969 met 2,7%.
In het afgelopen jaar werd voorts aan de gerechtigden tot een AOW-, AWW- of WAO-uitkering een uitkering-ineens verleend van ca. 1%. Het maximum-dagloon, dat voor de berekening van de uitkeringen ingevolge de WAO, de Ziektewet en de Werkloosheidswet in aanmerking wordt genomen, onderging in 1969 twee maal een wijziging. Met ingang van 1 jan. 1965 werd het maximum-dagloon verhoogd van f 83,60 tot f 86,95 en per 1 aug. 1969 van f 86,95 tot f 89,30. Ingaande 1 jan. 1970 is het maximum-dagloon voor de berekening van de premies ingevolge de bovengenoemde drie wetten gesteld op f 89.
Het voor de WAO-uitkeringen geldende minimum-dagloon werd door de Sociale Verzekeringsraad per 1 jan. 1969 verhoogd van f 33,94 tot f 35,30 en per 1 aug. 1969 van f 35,30 tot f 36,26.
Met ingang van 1 jan. 1970 is de premie-inkomensgrens voor de volksverzekeringen en de Kinderbijslagwet voor loontrekkenden verhoogd van *j* 16.200 tot *f* 17.450. (Zie verder ook pag. 703/1-1969) (NRC, VNO-berichten, ministerie van sociale zaken en volksgezondheid)

RECORD-DRUKTE OP WEGEN IN PINKSTERWEEKEND

In het Pinksterweekend van 15-18 mei heeft op de Nederlandse autowegen een drukte geheerst zoals, volgens de Rijkspolitie, nog nooit eerder was voorgekomen.
Er vormden zich op vrijwel alle belangrijke snelwegen kilometerslange files die pas tegen drie uur in de nacht van 18 op 19 mei begonnen te verdwijnen. Met name op de weg Arnhem-Den Haag vormde zich een file die een lengte behaalde van meer dan 45 kilometer. Van Zierikzee tot aan de Haringvlietbrug over de Grevelingendam en verder bewoog zich een 40 km lange file traag noordwaarts. Tussen Breda en Dordrecht was de file 25 km lang, op de Afsluitdijk in de richting Friesland ontstond een onafgebroken stroom auto's van 15 km lengte. Voor Amsterdam vormde zich een file van 16 km, komend uit de richting Zwolle. Het verkeer werd geconfronteerd met ernstige vertragingen.
De file-vorming was volgens de Rijkspolitie het gevolg van een algemene toename van het verkeer (125.000 nieuwe auto's in de eerste drie maanden van 1970), gecombineerd met een aantal andere factoren als het traditionele Pinksterweekend, het mooie weer, de bloei van appel- en perebomen en een onevenredig groot aantal evenementen die druk werden bezocht. Ook de Nederlandse Spoorwegen vervoerden een groot aantal reizigers: o.m. 25.000 reizigers naar Zandvoort in de ochtend van 18 mei. (*NRC, Het Parool*)

BELGIË

GRONDWETSHERZIENING

De senaat heeft in openbare vergadering uitspraak gedaan over diverse voorstellen tot wijziging van grondwetsartikelen.
Op 24 maart werd met 138 tegen 7 stemmen bij 1 onthouding beslist een art. 25 *bis* in de grondwet in te schrijven, dat als volgt luidt:
,,De uitoefening van bepaalde bevoegdheden kan door een verdrag of door een wet worden opgedragen aan volkenrechtelijke instellingen."
De 140 aanwezige senatoren keurden verder de nieuwe versie van *art.* 96 goed. Zij luidt aldus:
,.De terechtzittingen van de rechtbanken zijn openbaar. De wet bepaalt de gevallen waarin van die regel wordt afgeweken. De rechter kan bij vonnis de behandeling met gesloten deuren bevelen, wanneer de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden. Inzake politieke misdrijven en drukpersmisdrijven kan het sluiten der deuren niet dan met algemene stemmen worden uitgesproken."
De senaat was het tenslotte eenparig eens om te verklaren dat er geen reden is tot wijziging van *art.* 97.

Op 30 april keurde de senaat met 141 stemmen bij 1 onthouding de volgende nieuwe tekst van *art.* 36 goed:
,,De hoedanigheid van lid van een van beide Kamers is onverenigbaar met de functie van lid van de rechterlijke macht en de Raad van State. Een lid van een van beide Kamers mag geen administratieve functie uitoefenen waaraan een bezoldiging is verbonden ten laste van de Schatkist, van internationale instellingen, van openbare besturen en instellingen of instellingen van openbaar nut, behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald.
De wet kan andere onverenigbaarheden bepalen. Deze bevoegdheid kan niet worden overgedragen. De onverenigbaarheid met de ministeriële functie kan slechts worden beslist met de twee derden der stemmen."
Tevens werd eenparig de volgende overgangsbepaling bij art. 36 goedgekeurd:
„De verenigbaarheden, cumulaties en onverenigbaarheden tussen de hoedanigheid van lid van één van de beide Kamers en de uitoefening van bepaalde functies alsmede de ontzeggingen welke thans bestaan, blijven van toepassing totdat zij gewijzigd worden bij wet."

Op 26 mei begon de senaat met de openbare bespreking van een aantal grondwetsartikels i.v.m. de betrekkingen tussen de nederlandstalige en franstalige gemeenschappen. Na een driedaags debat, gekenmerkt door incidenten, werden drie nieuwe artikelen goedgekeurd:
Art. 91 *bis* (met 137 tegen 29 stemmen):
,,De koning benoemt en ontslaat de staatssecretarissen. Zij zijn lid van de regering. Zij maken geen deel uit van de ministerraad. Zij worden toegevoegd aan een minister. De koning bepaalt hun bevoegdheid en de perken waarbinnen zij het recht van medeondertekening kunnen krijgen. De grondwettelijke bepalingen betreffende de ministers zijn op hen toepasselijk, met uitzondering van de artikelen 79 derde lid, 82 en 86 bis."
Art. 86 *bis* (met 140 tegen 22 stemmen bij 4 onth.):
,,De eerste minister eventueel uitgezonderd, telt de ministerraad evenveel nederlandstalige als franstalige ministers."
Art. 32 *bis* (met 136 tegen 29 stemmen bij 1 onth.):
,,Voor de bij de grondwet bepaalde gevallen worden in elke Kamer een Nederlandse en een Franse taalgroep gevormd op de bij de wet bepaalde wijze."

Tijdens het debat noteerde men i.v.m. art. 91 bis vergeefse Waalse pogingen om ook voor de staatssecretarissen het principe van de taalpariteit te doen erkennen.
Anderdeels kwamen J. Custers (CVP) en W. Calewaert (BSP) op voor een synchronisatie tussen de invoering van de pariteit in de regering en de invoering van de pariteit in het college van de Brusselse agglomeratie. Zij stelden voor de stemming over art. 86 bis te verdagen tot na de stemming in de Kamer over art. 126 betreffende het statuut van Brussel. Hun amen-

dement werd verworpen met 153 tegen 20 stemmen. Premier Eyskens verklaarde echter ,,dat er wel degelijk een binding bestaat tussen de pariteit in de regering en in het Brusselse college." De voorzitter van de CVP, senator Vandenkerckhove, zei dat de Kamer eerst art. 126 zou behandelen en daarna slechts art. 86 Lis.

De meeste aandacht ging naar art. 38 bzs dat als volgt luidde:

„In de gevallen bepaald door de grondwet moet het besluit met een bijzondere meerderheid worden aangenomen, waarbij vereist wordt: 1 hetzij tenminste tweederde van de stemmen; 2. hetzij de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep, voor zover de meerderheid van de leden van elke taalgroep tegenwoordig is."

Bij deze bepaling diende de PVV amendementen in, waarvan het voornaamste ertoe strekte het artikel aldus te formuleren:

,,In de gevallen bepaald door de grondwet moet het besluit meit een bijzondere meerderheid worden aangenomen, waarbij vereist wordt ten minste tweederde van de stemmen én de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, voor zover de meerderheid van de leden van elke taalgroep tegenwoordig is."

Dit amendement werd verworpen met 137 tegen 28 stemmen bij 1 onthouding. Twee andere, soortgelijke PVV-amendementen werden insgelijks verworpen. Om die reden weigerde de PVV-fractie art. 38 bis goed te keuren.

Bij de stemming kreeg de eerste alinea van het artikel (109 voor, 56 tegen, 1 onthouding) helt vereiste quorum niet, dat 110 stemmen bedroeg. Daarop volgde een vrij verwarde discussie. Kennelijk om de PVV tegemoet te komen, verklaarde R. Houben, algemeen voorzitter van CVP/PSC, dat het artikel in feite weinig belangrijk wals en dat heit veel eenvoudiger zou zijn bij ieder grondwetsartikel, dat betrekking heeft op een materie waarvoor een bijzondere meerderheid vereist is, telkens afzonderlijk de wijze van stemmen te bepalen. Die zienswijze werd bijgetreden door senaatsvoorzitter Struye. De senaat besloot daarop met 95 tegen 13 stemmen bij 58 onthoudingen de tekst van art. 38 bis te verwerpen.

Die beslissing bleek de PVV te voldoen, aangezien de fractie daarna nog meehielp aan de goedkeuring van de artikelen 86 bis en 91 bis.

In. de *Kamer*

Op 28 mei heeft de Kamer op haar beurt een aantal grondwetsartikels goedgekeurd.

Het art. 25 bzs werd met 197 tegen vier (communistische) stemmen goedgekeurd. Het art. 96 werd eenparig goedgekeurd. Zoals de senaat, besliste ook de Kamer dat er geen aanleiding bestaat om *art,* 97 te herzien.

Het art. 56 *ter,* zoals het op 19 juni 1969 door de senaat werd gewijzigd, werd insgelijks eenparig aangenomen. De tekst luidt als volgt:

,,De door de provincieraden gekozen senatoren mogen niet behoren tot de vergadering die hen kiest, noch daarvan deel hebben uitgemaakt en gedurende de twee jaren die voorafgaan aan de dag van hun verkiezing."

De beslissing om art. 56 bis betreffende de verkiesbaarheid~svereisten voor de senatoren, uit de grondwet ie lichten, werd eveneens eenparig getroffen.

Het art 104 dat reeds op 23 april 1970 door de senaat was goedgekeurd, werd aangenomen met 155 tegen 44 stemmen bij 1 onthouding. Het artikel luidt als volgt:

,,Er zijn in België vijf hoven van beroep:

1o dat van Brussel, waarvan het rechtsgebied de provincie Brabant omvat; 20 dat van Gent, waarvan het rechtsgebied de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen omvat; 30 dat van Antwerpen, waarvan heit rechtsgebied de provincies Antwerpen en Limburg omvat; 40 dat van Luik, waarvan het rechtsgebied de provincies Luik, Namen en Luxemburg omvat; 50 dat van Bergen, waarvan het rechtsgebied de provincie Henegouwen omvat."

Een overgangsbepaling luidt: ,,Een wet bepaalt de dag waarop artikel 104 in werking treedt en regelt zijn uitvoering. Zij moet binnen twee jaar na de afkondiging van het artikel bij de Wetgevende Kamers aanhangig worden gemaakt. Tot de inwerkingtreding van die wet blijft de vorige tekst in voege."

Tijdens de bespreking voerden Waalse sprekers aan, dat het overbodig is de omschrijving van het rechtsgebied der hoven van beroep in de grondwet op te nemen. Hun amendementen werden verworpen.

De Kamer keurde eenparig de nieuwe tekst goed van art. 108 die als volgt Luidt:

,,De provinciale en gemeentelijke instellingen worden bij de wet geregeld. De wet verzekert de toepassing van de volgende beginselen:

1o de rechtstreekse verkiezing van de leden van de provincieraden en de gemeenteraden;

20 de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voos alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behouden~?goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze bij de welt bepaald;

3o de decentralisatie van bevoegdheden naar de provincies en gemeentelijke instellingen;

40 de openbaarheid van de vergaderingen der provincleraden en gemeenteraden binnen de bij de wet gestelde grenzen;

5o de openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;

60 helt optreden van de toezichthoudende overheid of van de wetgevende macht om te beletten dat de wet wordt geschonden of het algemeen belang geschaad.

Verscheidene provincies of verscheidene gemeenten mogen zich met elkaar verstaan of zich verenigen, onder de voorwaarden en op de wijze door de wet te bepalen, om zaken van provinciaal belang of van gemeentelijk belang gemeenschappelijk te regelen en te beheren.

Evenwel kan aan verscheidene provincieraden of aan verscheidene gemeeinteraden niet worden toegestaan te beraadslagen."

Voordien was een voorstel van Perin (RW) om punt drie tie schrappen, verworpen met 157 tegen 18 stemmen bij 20 onthoudingen.

De Kamer keurde tenslotte ook een art. *108* bis goed met 159 tegen 7 stemmen bij 28 onthoudingen. Helt artikel luidt als volgt:

,,De wet richt over het ganse grondgebied van het Rijk agglomeraties en federaties van gemeenten op. Zij bepaalt hun inrichting en hun bevoegdheid en verzekert daarbij de toepassing van de beginselen vermeld in art. 108. In de grenzen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten kan geen verandering of correctie worden aangebracht dan krachtens een weit. Verscheidene federaties van gemeenten mogen zich met elkaar of met één of meer agglomeraties verstaan of zich verenigen, onder de voorwaarden en op de wijze doos de wet te bepalen, om zaken die tot hun bevoegdheid behoren, gemeenschappelijk te regelen en te beheren. Het is hun raden niet toegestaan samen te beraadslagen. De artikelen 107 en 129 zijn toepasse-

lijk op de besluiten en verordeningen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten."
Bij dit artikel stelde H. Brouhon (BSP) tezamen met andere franstalige, Brusselse socialisten, een amendement voor, dit ertoe strekte het eerste lid aan te vullen met de zin ,,na het advies van de gemeenteraden ingewonnen te hebben."
Dat amendement werd bestreden door CVP en VU en tenslotte verworpen met 105 tegen 94 stemmen. Daarop verzocht de socialistische fractie om een korte schorsing van de vergadering. Bij de hervatting van de vergadering verklaarde minister Harmegnies (binnenlandse zaken) dat de raadpleging van de gemeenten tot de gezonde tradities van het politieke lieven behoort en dat de gemeenten ook m.b.t. de samenvoeging tot federaties en agglomeraties zullen worden geraadpleegd, zonder dat zulks in de grondwet hoeft te worden ingeschreven. De BSP-fractie besloot daarop, op de franstalige Brusselaars na, het artikel goed te keuren.

CVP WIJST VU-VOORSTEL AF

Op 23 mei is in de meeste Vlaamse kranten een open brief verschenen, gericht door mr. Frans van der Elst, voorzitter van de VU, aan senator R. Vandekerckhove, voorzitter van de CVP. Daarin wordt aangedrongen op een frontvorming van de twee partijen ten einde in de Senaat ,,iedere van Vlaams standpunt onaanvaardbare en nefaste bepaling te verwerpen." In de brief wordt nog verklaard dat CVP en VU samen over 59 senaatszetels beschikken en bijgevolg de grondwetsherziening eventueel kunnen lamleggen. Ook wordt gezegd dat de Vlaamse socialisten en liberalen onbetrouwbaar zijn.
Vandekerckhove heeft op 27 mei laten weten, dat hij op het voorstel niet wenste in te gaan. In zijn antwoord wijst hij erop dat in de senaatscommissie voos de grondwetsherziening de CVP in overeenstemming met de Vlaamse socialisten en in sommige gevallen ook met enkele Vlaamse liberalen handelde, terwijl de VU zich meestal verzette, zich onthield en slechts-in enkele gevallen heit standpunt van de CVP deelde Er kwam reeds in de werkgroep-Eyskens een breed Vlaams front tot stand en er is geen reden om dat front te verbreken, aldus de CVP-voorzitter die de VU nog uitnodigde tot dat breed front toe te treden.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

MOEIZAAM VERLOPENDE SCHOOLINTEGRATIE

Op 24 maart heeft president Nixon een verklaring afgelegd over het probleem van de schoolintegratie, waarin de richtlijnen van het toekomstige regeringsbeleid inzake deze voor veel Amerikanen zo belangrijke kweistie wordt aangegeven.
Nixon verklaarde dat hij zou blijven streven naar een voortgaande desegratie van heit onderwijs en dat hij van mening was dat de beslissing van 1954 van het Hooggerechtshoi in de zaak „Brown tegen de onderwijsraad" zowel constitutioneel als in menselijke termen een juiste beslissing was.
(In 1954 stelde het Hooggerechtshof vast dat scheiding tussen blanken en zwarten bij de openbare onderwijsinrichtingen strijdig is met het principe van gelijkheid voor de wet, zoals dat in de grondwet is vastgelegd. Een aantal zuidelijke staten had namelijk aparte scholen voor blanken en voor negers red. KHA)
In hoofdzaak achtte Nixon het te niet doen van de facto segratie, voortkomend uit heit woonpaitroon, vooral in het noorden, niet praktisch. Dat soort rassenscheiding, aldus Nixon, is niet wenselijk, maar ook niet ongrondwettig Het afdwingen van desegratie, zo merkte de president op, in dat soort gevallen leidt meestal alleen tot een nieuwe rassenscheiding (omdat de ouders dan weer gaan verhuizen). Echter dient er wel een volledige vermenging van de leraren doorgevoerd te worden en de president gaf toe dat desegratie het onderwijs over het algemeen wel verbetert.
Anderzijds benadrukte de president dat hij zich wel aan de grondwettige opdracht van het Hooggerechtshof, om opzettelijke de jure segratie, vooral in het zuiden, onmiddellijk af te schaffen, wil houden.
Maar, zo voegde de president er aan toe, deze kan niet worden afgedwongen door het vervoer per bus over lznge afstanden dat trouwens al bij de wet is verboden. Ook hebben de rechtbanken niet gevraagd om in iedere school een volledig rassenevenwicht te doen ontstaan. Het principe dient te zijn dat het minoriteitskind een gelijke plaats aan de start wordt gegeven, die aan zijn ouders werd onthouden. Daarvoor stelt de regering $ 500 mln in 1971 en $ 1 mrd in 1972 ter beschikking. Deze bedragen zijn bestemd om het onderwijs zowel in het noorden als in het zuiden te verbeteren waar het als gevolg van de rassenscheiding slecht is.

Opdrachten

In hoofdlijnen luidde de opdracht van de president
1) onmiddellijke afschaffing van wettelijke rassenscheiding op schalen;
2) onmiddellijke afschaffing van discriminatie in faciliteiten of kwaliteit van de scholen;
3) uitwerking op het Lokale niveau van de plannen daartoe;
4) niet meer dan normaal busvervoer daarbij,
5) geen federale dwang boven de wet uit;
6) als de oorzaak van discriminatie zowel *de jure* als de facto is, alleen actie tegen de wetteilijke oorzaken.
De president zei verder dat de door hem nagestreefde vrije en open samenleving noch homogeen noch geheel geïntegreerd behoeft te zijn. Vrijheid is het recht en de mogelijkheid om te kiezen. Openheid betekent een vrije keuze.
In een steek tegen de liberalere opvattingen van zijn Democratische voorgangers meent Nixon dat de scholen geen instrument kunnen zijn van een sociale verandering, maar onderwijs moeiten geven.
De ouderwetse liberalen, aldus de president, vragen de scholen een multiraciale gemeenischap te maken, die de volwassenen naet konden bereiken. De president keerde zich verder tegen de opvatting dat de neger op een blanke school beter kan leren. De slechte scholen zijn niet, slecht omdat zij zwart zijn, maar omdat er arme kinderen opzitten, die thuis de voor onderwijs nodige omgeving missen.
Nixons boodschap werd niet overal even gunstig ontvangen. Veile commentatoren wezen erop dat de richtlijnen van de president nogal vaag waren en dat eigenlijk nog niet bekend is welke concrete stappen de regering zal gaan doen om de desegr-tie te bevorderen.
Volgens Tzme *Magazine* (6-4) zal Nixons politiek, omdat hij vasthoudt aan al bestaande gerechtelijke uitspraken, het meeste succes hebben in die zuidelijke staten waar nog de jure segratie bestaat. Wanneer deze is opgeheven, zal daar alle schoolsegratie verdwenen

zijn, omdat blank en zwart nog niet gescheiden wonen. In het noorden en in de grote steden van het zuiden. echter waar blank en zwart in verschillende wijken wonen. zal de desegratie niet verder gaan omdat Nixon niet van plan is iets tegen *de* facto segratie te ondernemen. *Time Magazine* wijst er verder op dat er in de verklaring enige onjuistheden en weglatingen waren. Zo had Nixan gezegd dat het aantal zwarte kinderen in gedesegreerde scholen in het zuiden in 1969 bijna verdubbeld was, nl van 600 000 tot 1.200 000, maar hij vergat erbij te zeggen. dat dit het gevolg was van maatregelen van de vorige regering. Het blad kritiseert verder ook Nixons mening dat de scholen geen instrument voor sociale verandering kunnen zijn en zegt dat de regering dan ook met maatregelen moet komen om op andere gebieden de discriminatie tegen te gaan.

De boodschap van Nixon maakte bovendien, zo meenden veile commentatoren geen einde aan de onzekerheid omtrent het standpunt van de regering-Nixon over de hele segratie-kwestie, een onzekerheid die in de afgelopen maanden ontstond door een aantal tegengestelde uitlatingen en maatregelen van de administratie.

Uitspraak Hooggerechtshof

De regering Nixon, die heit zuiden als haar belangrijkste politieke reservoir beschouwt, trachtte aanvankelijk van regeringsdwang af te stappen en de lange weg te bewandelen van gerechtelijke uitspraken. De zuidelijke staten, waar nog steeds veel passief verzet bestaat tegen de beslissing **van** 1954, zouden op die manier meer tijd hebben gekregen.

De regering Johnson had indertijd beslist dat die scholen die bij het begin van het nieuwe schooljaar 1970/71 nog niet gedesegreerd zouden zijn, geen financiële steun meer uit Washington zouden ontvangen. Toen in juli 1969 bleek dat in zeiker 800 zuidelijke schooldistricten nog geen begin was gemaakt met desegratie en dat er grote tegenstand bestond, besloot de regering de beslissing van de vorige administratie wat af te zwakken en zgn. uitzonderingen voor 33 districten in Mississippi toe te staan, een beslissing, die door voorstanders van de afschaffing van de schoolsegratie als een duidelijk toegeven aan de druk van de zuidelijke staten werd uitgelegd.

De , National Association for the Advancement of Coloured People" kwam onmiddellijk in verzet tegen deze regeringsbeslissing en bracht de zaak voor het Hooggerechtshof, dat op 29 oktober besliste dat voor de 33 schooldistricten geen uitzondering mocht worden gemaakt en dat er onmiddellijk een einde gemaakt moest worden aan segratie. De uitspraak van het Hooggerechtshof hieek echter weinig gevolg voor een werkelijke desegratie van het onderwijs in het zuiden te hebben, omdat zeer vele blanke ouders besloten hun kinderen naar in de haast opgerichte privé-scholen te sturen.

Bij de behandeling van de begroting van onderwijs in februari, kwam de hele kwestie weer ter sprake, toen dc zuidelijke senator Stennis een amendement indiende waarin werd voorgesteld ook financiele steun te onthouden aan die schooldistricten waar de de *jure* Segratie wel is opgeheven, maar waar de de facto segratie nog steeds bestaat.

Het amendement van de Conservatieve senator dat ook de steun kreeg van de progressieve senator Ribicoff uit New York was bedoeld om de vóór desegratie zijnde kringen in het noorden aan te vallen, omdat zij door het woonpatroon aldaar toch nooit geconfronteerd worden met gedeseigreerde scholen.

Ook president Nixon gaf voorzichtige steun aan het voorstel „voos zover het uniforme toepassing van de wet in heit gehele land dient".

In een uiterst voorzichtig commentaar, aldus de NRC (13-2) liet Nixon open in hoeverre hij zuiderlingen wel of niet in hun strijd steunt: heit Hooggerechtshof heeft een tweedelig schoolsysteem ontstaan door deelstaatwetten of lokale actie, onwettig verklaard, aldus dit commentaar. De president moet deze uitspraak ondersteunen en doet dit ook. Als persoon is de president voor uitvoering, waardoor de kinderen naar de dichtstbijzijnde school kunnen gaan binnen een geïntegreerd schoolcysteem.

In dezelfde verklaring keerde de president zich tegen het zowel in het noorden als in het zuiden gevreesde vervoer per bus en liet weten dat bij uitvoering van de wet (van 1954) gelet moest worden op handhaving van de grootst mogelijke kwaliteit van het onderwijs en van het principe van de buurtscholen. Tegen gedwongen vervoer in bussen (in sommige districten waar blanken en negers gescheiden wonen, worden kinderen per bus naar andere wijken gebracht om op die manier de *de facto* segratie ongedaan te maken, red. KHA), zo liet de president het commentaar aanvullen, verzet zich trouwens ook de burgerrechtswet van 1964, die uitdrukkelijk het verplichte vervoer per bus van schoolkinderen verbiedt.

Het resultaat van deze verklaring van Nixon was dat zij zowel door de zuidelijke conservatieven als door degenen in het noorden die snelle desegratie wensen werd uitgelegd als steun voor de ene of de andere politiek. Ook de presidentiële verklaring van 24 maart heeft aldus vete commentatoren, daarin niet reel verandering gebracht.

(NRC, *NZZ, ISIS. Time Magazine)*

NIXON EN HET NEGERPROBLEERI

Tot aan zijn verklaring over de schoolintegratie op 24 maart (pag. 348/2) heeft president Nixon, aldus Time Magazine (6-4) zich nog niet direct uitgelaten over de verhouding tussen de rassen in de VS en over de kwestie van de burgerrechten. Terwijl het in de zwarte gemeenschap verre van rustig is, hebben haar leiders zich betrekkelijk kalm gehouden tegenover een groeiende onverschilligheid of vijandigheid van de zijde van de blanken. Deze betrekkelijke rust bestaat echter alleen aan de oppervlakte en is grotendeels een illusie. De negers hebben een nieuw gevoel van trots en zelfvertrouwen gekregen ell zijn ongeduldiger geworden. Economisch hebben zij een aanzienlijke vooruitgang geboekt, maar deze vooruitgang is alleen maar indrukwekkend vergeleken met hun

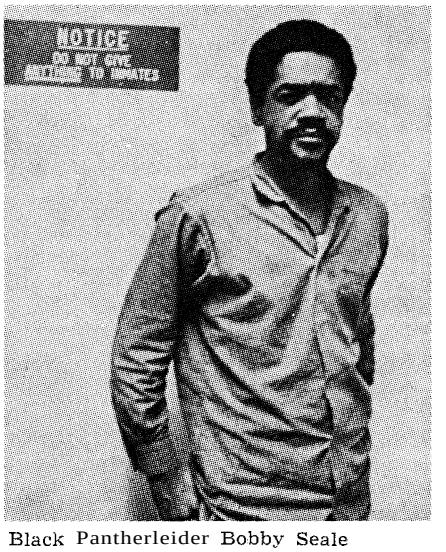

Black Pantherleider Bobby Seale

levensomstandigheden van enkele jaren geleden en staat niet in vergelijking met de vooruitgang van de blanke Amerikaan. Het gevoel van ongelijkheid groeit dan ook sterk bij de negerbevolking.
Richard Nixon, aldus ***Time*** (6-4), heeft zich tot nogtoe afwijzend opgesteld tegen ingrijpende pogingen om de negers te helpen de blanken in te halen. Hij heeft, in feite, geduld en zelfbeperking aangeraden ,,Het wordt tijd, zo zei hij in zijn State of the Union van 1970 (pag. 73/1) dat degenen die zulke hoge eisen stellen aan de maatschappij, eens minimale eisen aan zich zelf gaan stellen.

Weliswaar zijn er enkele pogingen gedaan om tot een grotere gelijkheid tussen blank en zwart Amerika te komen, maar daar staan andere minder gelukkige stappen tegenover, zoals de poging tot vertraging van de schoolintegratie, de poging om de kieswet te veranderen zodat de eis lezen en schrijven te kunnen weer zou worden ingevoerd en de benoemingen van Haynsworth en Carswell.

Nixons oproep tot een matiging van de eisen schijnt vooral de steun van die blanke Amerikanen te hebben die genoeg hebben van hoge belastingen om de uitgaven op sociaal gebied te dekken en die bevreesd zijn voor de zwarte concurrentie bij de werkgelegenheid en de huisvesting.

Het is niet fair dit alles op de rekening van blank racisme te schrijven. Weliswaar is bewust en onbewust racisme wijd verspreid, maar in veel gevallen zijn de blanke Amerikanen niet zozeer racistisch als wel egoïstisch en onverschillig. Het is niet altijd gemakkelijk voor blanke Amerikanen te begrijpen dat de misdadigheid onder de negerbevolking voornamelijk de negers zelf treft en dat het meestal het gevolg is van een schrijnende armoede waarvan de oorzaak niet bij de negers ligt. Als men hun grieven in aanmerking neemt, zijn de Amerikaanse negers geduldiger en minder gewelddadiger dan wat de blanke wereld recht heeft te verwachten.

De nadruk van de kant van de negers op hun eigen identiteit is een steun voor het standpunt van de segrationisten die de negers maar al te graag gescheiden willen houden. Sommige blanken zien deze nieuwe instelling zelfs als omgekeerd racisme, maar voor zover het de zwarte cultuur verheerlijkt en

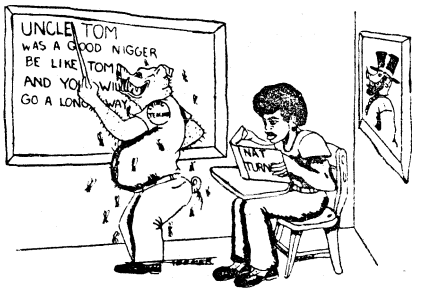

We willen onderwijs voor onze mensen dat het ware karakter van deze decadente Amerikaanse maatschappij aan het licht brengt We willen onderwijs, dat ons onze echte geschiedenis leert en onze plaats in de maatschappij van nu
(Illustratie bij punt 5 van het Black Panther-programma)

de trots van de negers versterkt, is net een positier, belangrijk en zonder twijfel langdurig verschijnsel, aldus Time.
De meeste aandacht, niet in de laatste plaats door het justitieel vervolgingsbeleid, kregen de militante ,,Black Panthers", maar de meer gematigde organisaties zoals de National Association for the Advancement of Coloured People, NAACP, de Southern Christian Leadership Conference, SCLC, en de National Urban League schijnen nog op grote steun van de negerbevolking te kunnen rekenen. Deze organisaties werken met veel succes op plaatselijk niveau en weten veel negers ervan te overtuigen bij verkiezingen voor stadsbesturen, districtsraden, schoolbesturen en sheriffposten op zwarte kandidaten te steunen. Zonder een dergelijke massale zwarte steun zou Richard Hatcher nooit tot burgemeester van Gary, Ind. gekozen zijn en zou Carl Stokes niet herkozen zijn als burgemeester van Cleveland.

Met veel succes heeft men onder de naam ,,Operation Breadbasket", bepaalde bedrijven door boycotacties gedwongen meer negerarbeiders in dienst te nemen en wist men firma's in negerwijken ervan te overtuigen hun financiële zaken door negerbanken te laten regelen.

Toenemende solidariteit

Hoewel de verdeeldheid onder de negers dus nog groot is, is er de laatste tijd, mede als gevolg van het politieoptreden tegen de ,,Black Panthers" van een toenemende solidariteit sprake.
Er was eens een tijd, aldus Trouw (21-2), waarin duidelijk twee bevrijdingsbewegingen te onderscheiden waren in zwart Amerika. De ene beweging noemden we graag ,,gematigd" en ,,verantwoordelijk" en haar leider werd in de blanke wereld overladen met vriendelijkheden en ere-doctoraten. De andere beweging werd als ,,radicaal" en ..onverantwoordelijk" bestempeld en de blanke wereld ergerde zich aan de hautaine en zelfverzekerde houding die haar leiders innamen. Er was eens een tijd dat de leiders van de twee bewegingen elkaars gezelschap meden of pas dan samenwerkten als de „onverantwoordelijken" beloofd hadden hun grote mond te houden. Maar die tijd is voorbij.
Tegenwoordig bevindt dominee Ralph Abernathy zich onder de eregasten, als David Hiiliard, een Zwarte-Panterleider, uitschreeuwt: ,,We zullen Richard Nixon vermoorden. We zullen iedereen vermoorden, die de weg naar onze vrijheid blokkeert." Tegenwoordig woont Abernathy de begrafenis bij van een gedode zwarte Panter en spreekt hij aan de groeve.
Tegenwoordig kondigt een vertrouweling van Martin Luther King, ds. C. T. Vivian, in heit getto van Chicago een avondklok af voor blanken en maakt hij plannen bekend voor een zwart tribunaal, dat rechters, politieagenten, politici en anderen moet berechten, die meewerken aan het ,,uitbuiten van de zwarte bevolking".
De getto's aldus Trouw, hoe vreselijk ze uit menselijk oogpunt bezien ook mogen zijn, vormen een tehuis voor de zwarten, waar zij zich tussen lotgenoten op hun gemak weten. Zwart Amerika begint steeds meer een hechte eenheid te worden. Zwart Amerika is zelfbewuster dan ooit tevoren en steeds minder bereid uitgebuit, lastig gevallen of vernederd te worden door de blanke maatschappij.

Acties tegen Black Panthers

Van alle bewegingen die zich inzetten voor emancipatie van de negers in de VS, is de Black Panther Partij het afgelopen jaar wel het meest in de belangstelling gekomen.
De partij werd in 1966 in Oakland (Californië) als Zwarte Panterpartij voor Zelfbescherming opgericht door twee studenten van het Meritt College, Huey Newton en Bobby Seale. In de beginfase legden Newton en Seale sterk de nadruk op het verzet tegen ,,het blanke bezettingsleger", de politie. Ze hielden overal in het getto van

Oakland rallies. Het geld voor wapens kregen ze door het rode boekje van Mao Tsetoeng op de nabijgelegen Berkeley-universiteit te verkopen.

Toen er eenmaal voldoende wapens waren, begonnen de Panters, bewapend en gekleed met leren jacks en zwarte baretten, door het getto van Oakland te patrouilleren. Huey Newton was uitstekend op de hoogte van de wetten van Californië en hij stelde ,,dertien punten van wettelijke eerste hulp" op, die de Panters uit hun hoofd moesten leren. In deze dertien punten wordt precies omschreven wat een agent wel en niet mag doen en wat een arrestant wel en niet moet doen.

Zodra de politie een zwarte aanhield, stapten de Panters uit hun auto en sloegen op ,,redelijke afstand" de agenten gade en kwamen alleen tussenbeide om de zwarte op zijn wettelijke rechten te wijzen.

Met deze houding wonnen de Panters niet alleen het respect van het getto, maar ook de haat van de politie. Lijsten met de registratienummers van Panter-auto's en afbeeldingen van Panter-leider's circuleerden op elke politiepost in Oakland. Zonder pardon werden de Panters voor zelfs de kleinste verkeersovertreding op de bon geslingerd. Als er een diefstal of een beroving had plaats gevonden, konden de Panters er zeker van zijn dat zij tot de verdachten behoorden en zo lang als wettelijk mogelijk was op het politiebureau zouden worden vastgehouden.

Begin 1967 was de Zwarte Panterpartij nog steeds een organisatie, wier werk en bekendheid zich niet buiten Oakland uitstrekten, maar een confrontatie tussen de politie, bij een bezoek van de weduwe van Malcolm X, Betty Shabbaz, aan het redactie-kantoor van het linkse maandblad Ramparts met de haar oegeleidende Black Panthers en een ,,invasie" van Black Panthers in het parlement van de staat Californie in Sacramento gaven hun snel grote bekendheid.

Snel hierna kwam het ook tot een eerste gewapend treffen met de politie, door de Black Panthers, ,,pigs", zwijnen, genoemd. Op 28 oktober 1967 was er een schietpartij tussen politie en twee Black Panthers, waaronder Huey Newton. Een agent werd gedood en Newton werd gearresteerd. Tijdens het proces kon geen enkel doorslaggevend bewijs worden aangevoerd dat Newton de agent doodgeschoten zou hebben.

De campagne die de minister van voorlichting van de Black Panthers, de schrijver Eldridge Cleaver en andere Panters hadden georganiseerd om Huey vrij te krijgen, oogste zoveel succes, dat de gehele Amerikaanse pers het proces met argusogen volgde.

Newton werd tot vijftien jaar veroordeeld.

Op 8 april viel de eerste Panter in de oorlog met de politie. Het was de minister van financiën Bobby Hutton. Volgens de politie werd Hutton neergeschoten omdat hij probeerde te ontvluchten tijdens zijn arrestatie, na een vuurgevecht met de politie. Eldridge Cleaver, die wegens aanranding gevangen had gezeten en voorwaardelijk in vrijheid was gesteld, moest naar aanleiding van dit incident naar het buitenlanduitwijken. Vanuit Noord-Afrika beijvert hij zich sindsdien met propaganda voor de Panters en de contacten met de derde wereld. Naarmate de Panter-partij zich uitbreidde over geheel Amerika, deden zich meer incidenten tussen politie en Panters voor.

Zoals de Panters zelf toegeven (*Newsweek* 23-2) waren er ook veel misdadige elementen in de partij en volgens een rapport van de federale inlichtingendienst werden er in 1969 350 Panters gearresteerd in 150 verschillende zaken, niet alleen voor wapendiefstal maar ook voor overval, zakkenroof, auto-diefstal en handel in narcotica.

Inmiddels hebben de Panters een grondige zuivering in hun geledingen doorgevoerd; er is een partijprogramma opgesteld dat uit tien basispunten bestaat, dat kort samengevat hierop neerkomt: — ,,Wij willen de macht en vrijheid om over het eigen lot van de zwarte gemeenschap te beslissen. — Wij willen volledige werkgelegenheid. — Wij willen een einde aan het beroven door de kapitalisten van onze gemeenschap. — Wij willen een normale behuizing, goede opvoeding, scholen etc. — Wij willen afschaffing van de dienstplicht. voor alle zwarte mannen. — Wij willen een direct stopzetten van de politiemoorden op zwarte mensen. — Wij willen zwarte jury's voor alle zwarte mensen die voor de rechter moeten komen.

De Panters willen zich bovendien niet alleen tot de zwarte gemeenschap in de Verenigde Staten beperken, maar tot alle onderdrukte en uitgebuite groeperingen. In de laatste jaren heeft men ook steeds meer de nadruk gelegd op de klassenstrijd dan op de rassenstrijd. Zij zijn georiënteerd op het marxisme-leninisme en zij beschouwen zichzelf als de aanstichters van de revolutie, die onder alle arme mensen moet ontstaan om een wereld te scheppen. waarin alle mensen gelijkelijk van de wereld kunnen profiteren, aldus de NRC (17-1) naar aanleiding van een bezoek dat Panter Albert Howard aan Amsterdam bracht.

Onder de Johnson-administratic weigerde de minister van justitie Ramsey Clark de zwarte Panters als een ernstige bedreiging te zien en toen FBI-chef J. Edgard Hoover de Panters wilde vervolgen werd dit voorkomen. Zijn opvolger John Mitchell neemt, aldus *Newsweek* (23-2) de Panters veel ernstiger. Volgens verschillende waarnemers zou de regering op een methode zinnen om de hele partij op te ruimen. Minister Mitchell heeft een grand-jury onderzoek gelast naar de activiteiten van de partij.

Een onafhankelijke commissie onder leiding van de Democratische politicus Arthur Goldberg, die een onderzoek instelde naar de Panters, constateerde niet alleen dat de Panters voortdurend bedreigd worden door de politie, maar ook geprovoceerd worden misdaden te plegen. Panters worden gearresteerd op beschuldigingen, die geen stand kunnen houden voor het gerecht. De politie infiltreert de partij met informanten, die de Panters voorzien van wapens, kaarten en ontsnappingswagens om hen aan te moedigen tot inbraken en berovingen, aldus de commissie, die eraan toevoegt: ,,Hoge nationale functionarissen hebben door hun verklaringen en acties een klimaat van onderdrukking helpen creëren en de plaatselijke politie aangemoedigd de partij neer te slaan". In het bijzonder werd vice-president Spiro Agnew genoemd, die de Panters ,,een onverantwoordelijke anarchistische groep misdadigers" heeft genoemd.

Het verbeten gedrag van de politie bezorgt de Panters echter niet alleen verhoogde populariteit onder het ,,lompenproletariaat" maar ook onder de zwarte midden-klasse.

Op het ogenblik zijn honderden Panters gearresteerd. Velen bevinden zich uchter de tralies omdat zij niet in staat zijn de hoge borgsommen te betalen. Volgens Charles

Garry, de blanke advocaat die zich heeft ingezet voor de Panters, zijn er reeds 28 Panters doodgeschoten door de politie. Anderen houden dit getal liever op tien. In New York alleen al werden het vorige jaar honderd Panters gearresteerd Gedurende het eerste half jaar van 1969 moesten de Panters in Los Angeles 213.000 dollar opbrengen aan borgsommen.

De top van de Zwarte Panter-partij werd behoorlijk uitgedund: oprichter en minister van defensie Huey Newton in de gevangenis, minister van financiën Bobby Hutton gedood, minister van voorlichting Eldridge Cleaver en minister van communicatie Kathleen Cleaver in ballingschap. Voorzitter Bobby Scale werd gearresteerd wegens het aanzetten tot onlusten in Chicago en moest samen met zeven leden van de buitenparlementaire oppositie terecht staan in Chicago. Zijn proces werd ten slotte na een paar maanden ongeldig verklaard, maar desondanks hield hij er een gevangenisstraf van vier jaar aan over, omdat hij zijn eigen verdediging wilde voeren. En tenslotte werd ook staf-chef David Hilliard gearresteerd wegens het bedreigen van het leven van de president (hij is op het ogenblik op borgtocht vrij). In april 1969 vond de politie het vermoorde lichaam van Zwarte Panter Alex Rackley. Hij zou volgens de politie op verdenking een politie-informant te zijn, door de Panters ondervraagd, gemarteld en geëxecuteerd zijn. In alle grote steden vonden daarop razzia's plaats in Panter-kantoren, officieel om naar verdachten te zoeken, maar volgens de Panters alleen maar om de boel kort en klein te slaan. Veertien Panters, onder wie Bobby Seale, zijn van moord beschuldigd. en in New Haven zal een proces tegen hen beginnen. Een tweede Panter-proces vond plaats in New York, waar 21 Panters beschuldigd worden van een komplot om verscheidene gebouwen op te blazen. in Los Angeles moesten 18 Panters terecht staan wegens de schietpartij op politieagenten, die hun hoofdkwartier hadden belegerd en in Chicago werden zeven Panters gearresteerd in verband met de politie-inval in een Panter-flat, waarbij Fred Hampton en Mark Clark werden gedood.

Met name op de laatste arrestatie was de kritiek in brede kring zeer groot, maar een door minister Mitchell ingesteld onderzoek kon geen voldoende bewijsmateriaal opleveren voor de beschuldiging van de Black Panthers dat de politie het vuur had geopend. Volgens de lezing van de politie moest zich in de woning van Hampton een wapenbergplaats bevinden en hadden de Panters het vuur geopend. (*NRC*, NZZ, *Newsweek, Time*)

RAPPORT COMMISSIE EISENHOWER

De commissie voor de oorzaken en voorkoming van geweld, die in 1968 door president Johnson werd opgericht na de moorden op Martin Luther King en senator Robert Kennady (pag. 385 e.v.-'68) heeft eind 1969 een rapport uitgebracht waarin onder meer staat dat ,.de vrees voor geweld aan het leven in de Amerikaanse steden knaagt".

„Het juridische apparaat moeit verbeterd worden om aan de groeiende misdaad een eind te maken", aldus de commissie, die verder pleitte voor meer straatpatrouilles in de getto's door een politieapparaat dat moet bestaan uit negers en blanken, voor een betere straatverlichting en een betere verstandhouding tussen de politie en de gettobewoners. De commissie sprak zich tevens uit voor het verstrekken van verdovende middelen, zoals methadon, aan verslaafden, zodat deze niet meer op roof hoeven te gaan om aan geld te komen.

„Alleen verbetering van de steden kan leiden tot een vermindering van de misdaad, aldus de commissie. De voorzitter, dr. Milton Eisenhower, drong aan op spoed en zei dat de regering enorme sommen moet uitgeven om de voorstellen van de misdaad", aldus de commisken. „Als de oorlog in Vietnam een volledige strijd tegen de misdaad in de weg staat, moeten we ons nu al de nodige verplichtingen opleggen en die ten uitvoer brengen zodra het geld ervoor verkregen kan worden", zo zei hij. Eisenhower meende dat de kosten in de miljarden gaan lopen en dat de strijd tegen de misdaad jaren kan duren.

De commissie was tot de conclusie gekomen dat gewelddadige misdaden voornamelijk een probleem van de steden zijn, waar de misdaden hoofdzakelijk worden begaan door jonge, arme mannelijke bewoners van de sloppen.

Tenzij er ingrijpende maatregelen worden genomen zal het geweld onze steden veranderen in defensieve, bange samenlevingen, aldus de commissie, „de getto's zullen haarden van terreur worden en de politie zal de misdaad tijdens de nachtelijke uren niet meer kunnen bestrijden".

De commissie heeft een nationale enquête gehouden waaruit onder meer was gebleken dat:

— de helft van het aantal vrouwen en eenvijfde van de mannen bang zijn 's avonds hun huis te verlaten;
— eenderde van alle Amerikaanse gezinnen in het bezit is van vuurwapens;
— talloze gezinnen zijn verhuisd omdat zij zich in hun woonwijk niet veilig voelden;
— buschauffeurs in vele steden geen wisselgeld bij zich durven dragen.
— „de vrees voor de misdaad verwoest diverse menselijke vrijheden die iedere maatschappij moet verdedigen," aldus de commissie.

In de steden is het aantal mensen tussen de 18 en 24 jaar, dat wegens moord wordt gearresteerd, veel hoger dan in iedere andere leeftijdsgroep. Ditzelfde geldt voor het aantal mensen tussen de 15 en 24 dat wegens verkrachting, roof en molestatie wordt gearresteerd, aldus de commissie.

(Vor. ber. pag. 558/2-'69)

VERZACHTING DRUGWETGEVING BEPLEIT

Meer dan zes miljoen Amerikanen gebruiken marihuana en de handel in verdovende middelen heeft in de VS jaarlijks een omzet van minimaal 850 miljoen dollar. Dit heeft een speciale commissie van het Amerikaanse Congres meegedeeld voor het Huis van afgevaardigden. Naar aanleiding van het rapport van de commissie is er door de commissie van misdaden van het Huis van afgevaardigden een voorstel ingediend om de straffen voor bezit van en handel in marihuana te verlagen. „Zeer strenge wetgeving kan niet worden verdedigd als middel tot oplossing voor het marihuana-probleem", aldus de speciale commissie, die marihuana niet beschouwt als een verslavend middel. Ook leidde het gebruik van marihuana niet noodzakelijkerwijs lot verslaving aan heroïne.

De commissie vindt de straffen voor bezit van marihuana, die in sommige staten tot vijf jaar gevangenisstraf op kunnen lopen, veel te zwaar.

Zij heeft het Congres geadviseerd het gebruik van marihuana voorlopig als een overtreding te beschouwen, tot er meer bekend is over de gevolgen van het gebruik op lange termijn. (NRC)

(Vor. ber. pag. 572/1-'69)

HET SINO-SOWJET CONFLICT (vervolg)

De Chinees-Russische besprekingen te Peking (vervolg van pag. 344/3) begonnen op 20 okt. 1969 en duurden in eerste instantie tot 14 dec. 1969.

Het enige semi-officieie nieuws dat over het verloop van het overleg werd gepubliceerd was een bericht in de Engelstalige editie van het in Honkong verschijnende blad Ta *Kung* Pao d.d. 6 nov., dat aan zijn correspondent te Kanton ontleende dat de „onderhandelingen over de grenskwestie niet zo soepel verlopen als sommige buitenstaanders hebben afgeschilderd". Dit bericht werd als een door Peking „geïnspireerd lek" beschouwd.

De besprekingen werden op 14 dec. „tijdelijk" opgeschort, toen Koeznetsow en zijn plaatsvervanger Vadim Matrosow naar Moskou terugkeerden „om een bijeenkomst van de Opperste Sowjet bij te wonen". Volgens de Chinezen hadden de Russen gezegd dat zij ongeveer een week afwezig zouden zijn.

Inmiddels nam de polemiek in de officiële pers van beide landen in betekenis af, al werd zij niet geheel gestaakt. Nog juist voor heit begin van de besprekingen te Peking, publiceerde het Russische persbureau Tass de tekst van een artikel uit de Komnzunist van de hand van Michael Soeslow, waarin hij de „chauvinistische avonturierspolitiek van de huidige communistische Chinese partijleiders, die met het marxisme-leninisme hebben gebroken" veroordeelt.

Vervolgens werd er in de officiële Sowjetpers weinig gezegd tot 30 dec., toen Tass een artikel over recente interne ontwikkelingen in China uitgaf waarin kritiek werd geleverd op de nieuwe partij-organisaties in opbouw en gesteld werd dat China onder militair bewind stond. Russische uitzendingen bestemd voor China bleven daarentegen kritiek leveren op interne ontwikkelingen in China, waarbij deze kritiek zich er vooral op richtte aan te tonen hoe de SU China in het verleden had geholpen en hoe het Chinese Volksbevrijdingsleger nu de bevolking onderdrukte in dienst van een „regerende kliek die de mensen vertrapt".

Ook van Chinese zijde duurden de aanvallen op de Russische buitenlandse politiek voont, in het bijzonder wat betreft de reilaties met de VS i.z. de SALT-besprekingen en die met West-Duitsland. Minder werd gezegd over interne Russische gebeustenissen, zelfs in de uitzendingen bestemd voor de SU, Er was sprake van een tendens te spreken over „sociaal-imperialisime" zonder dat door het woord „Sowjet" te laten voorafgaan; nooit werden de namen van Sowjetrussische leiders gebruikt. De provinciale peis echter bleef van het meer beledigende „Sowjet sociaal-imperialisme" gebruik maken; deze uitdrukking werd ook in hoofdartikelen van het *Volksdagblad* over Albanië gebruikt op 23 en 29 nov. 1969, maar kwam weer niet voor in een rede van Tsjoe En-lai op 29 nov. over hetzelfde onderwerp.

Koeznetsow keerde pas op 2 jan. in Peking terug, vergezeld van een nieuwe plaatsvervanger, generaal Ganowsky. In persberichten werd unop gewezen dat hij bij zijn vertrek uitgeleide was gedaan door het hoofd van de Chinese delegatie, Chiao Kuan-hua, maar dat deze hem niet verwelkomde bij zijn terugkeer. Opmerkelijk werd tevens geacht dat tijdens Koeznetsows afwezigheid de polemiek aan beide kanten toenam.

Verscherping perspolemiek

Dit beigon met een commentaar van Tass op 30 dec., waarin o.m. gesteld werd dat China een militaire dictatuur aan heit warden was. Tass gaf een somber beeld van de toestand in de partij sinds de culturele revolutie. Er was sprake van de zuivering van de helft tot driekwart van de partijleden binnen de revolutionaire comité's, van interne twisten tussen groepen en facties in de provincie en van de dominerende rol van de militairen die „beveilen terwijl heit kader uitvoert" en die „zoals regel is" de hoogste functics in de partijcomité's bekleden. Daarop volgde het nieuwjaarshoofdartikel in het Volksdagblad, de Rode Vlag en het Blad van het *Volksbevrijdingsleger* dat voor het eerst sinds het begin van de grensbesprekingen in okt. 1969, de Sowjet-leiders met naam en toenaam aanviel:

„De Sowjet-revisionistische renegatenkliek — het centrum van modern revisionisme — gaat in een versneld tempo een totaal bankroet tegemoet. Chroesjtsjow, de clown, die niet lang geleden als een overwinnende held zwetste, is nu een hoop vuil, geminacht door de mensheid. Zijn opvolgers Rrezjnew en consorten doen het zelfs nog slechter, en hun omstandigheden gaan Jaar na jaar achteruit . Zij leggen in het binnenland een fascistische dictatuur op en plegen in het buitenland agressie en expansie jegens ons. Dit heeft volledig hun kenmerken als sociaal-imperialisten onthuld en heeft de groeiende oppositie van het volk in de SU en andere landen opgewekt. Het opduiken van een Sowjet-revisionistisch sociaal-imperialisme is slechts een episode in de koers van het imperialisme die naar een totale ineenstorting leidt. Dit kan noch de ondergang van het hele imperialistische stelsel noch zijn eigen vernietiging voorkomen. In de slotanalyse is de z.g. Brezjnew-doctrine niets anders dan een variant op het zieltogende neo-kolonialisme."

„Als imperialisme en sociaal-imperialisme ons land durven binnen te vallen, zullen wij ze resoluut verdrinken in de grote oceaan van de volksoorlog".

In het Russische weekblad Nieuwe *Tijden* werden de Chinese leiders op 1 jan. beschuldigd van hebt volgen van een „scheurmaker"-politiek en van heit in gevaar brengen van heit proces van de wereldrevolutie.

Op 7 jan. verweet de Prawda China oorlogsvoorbereidingen te treffen en klaagde het over de „onophoudelijke aanvallen tegen Rusland in de Chinese pers".

Op 9 jan. deed Tass een heftige aanval op China dat een „oorlogspsychose" zou opwekken. Tass verwees naar berichten in de buitenlandse pers dat in China loopgraven werden aangelegd en voedselvoorraden werden gevormd.

„Tegelijkertijd maakt de maoïstische propaganda gebruik van elk voorwend-

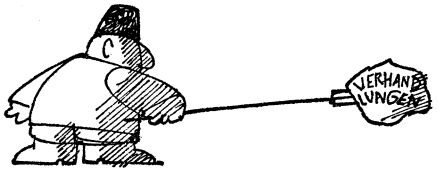

„Weinig eetlust".

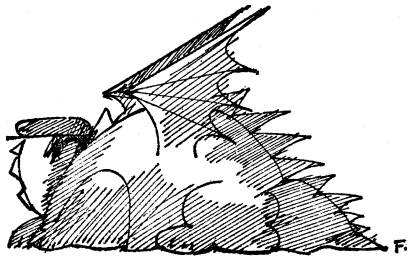

[Die Zeit]

sel om de bevolking de gedachte in te pompen dat het Chinese volk, toegerust met Mao Tsetoengs ideeën, oorlog niet hoeft te vrezen. . . Terwijl zij chauvinistische gevoelens en oorlogshysterie aanwakkeren, zetten de maoïsten hun anti-Sowjetrussische laster voort die de Chinezen wil doen geloven dat de SU „samenspannend met het Amerikaanse imperialisme en de internationale reactie — waarmee zij India en Japan bedoelen — een politiek van „omsingeling van China" voert en zelfs voorbereidingen treft om China aan te vallen teneinde daar „het kapitalistische stelsel te herstellen". . . Buitenlandse waarnemers geloven dat de leiders te Peking weloverwogen een sfeer van een „belegerd fort" creëren teneinde de groeiende ontevredenheid in het land over de ernstige economische en politieke moeilijkheden het hoofd te bieden. Deze conclusies krijgen steun van de propaganda uit Peking, want de maoïstische pers en radio jammeren onophoudelijk over de beweerde „dreiging van buitenaf" en verlangen dat de controle van het leger op industrie, landbouw en het maatschappelijk leven van het land wordt versterkt. . . .

Maoïstische propaganda gebruikt de r igi van l it f" om l klo i de gelederen der maoisten te overwinnen."

(Dit artikel verscheen in de Izwestia tegelijk met het nieuws van de hervatting van de Chinees-Amenkaanse besprekingen. zie pag 49 e v)

De P r a w d a van 11 jan bevatte opnieuw een scherpe aanval „De politiek van grote mogendheid, de avonturiers- en anti-Sowjet-politiek, nagejaagd door de huidige leiders van de Volksrepubliek China brengt grote schade toe aan de internationale communistische beweging en aan het socialistische wereldsysteem

De huidige Peking-leiders kanten zich tegen de ware krachten voor een revolutionaire transformatie van de wereld door „brandstof" te verschaffen voor de apologeten van het imperialisme om anti-communistische propaganda te doen ontvlammen

Ervaring leert dat het verraad aan de beginselen van het marxisme-leninisme en aan het internationalisme van de werkende klasse slechts tot mislukking en nederlaag voor de afvalligen leiden"

(De Sowjet-pers zweeg echter over een Chinees protest van 9 jan i z de „samenzwering" tussen de SU en de VS met de bedoeling twee China's te creeren)

De polemiek duurde gedurende het eerste kwartaal van 1970 voort, waarbij de Russen bijzondere aandacht besteedden aan wat zij de „oorlogspsychose" en de „belegeringsmentaliteit" noemden die in China zouden worden gekweekt.

Op 13 jan. maakte de Russische woordvoerder Leonid Zamjatin bekend dat de Russisch-Chinese besprekingen waren hervat. Geen van beide partijen zei echter op welk tijdstip tussen 2 en 13 jan. The *China Quarterly* (april-juni) meende dat dit na 9 jan. het geval was, de datum waarop China, voor de tweede maal middels heit communistische blad Ta Kung Pao uit Hongkong, de Russen verweet dat „geen enkele vooruitgang" bij de besprekingen was geboekt vóór Koeznetsows vertrek naar Moskou. Het artikel stelde dat een overeenkomst tussen Tsjoe En-lai en Kosygin wals bereikt tijdens hum ontmoeting op 11 sept. nl. dat de status quo aan de ga-ens zou worden gehandhaafd en dat er militair een afstand geschapen zou worden. De SU werd beschuldigd van het in gebreke blijven t.a.v. het „beteugelen" van haar strijdkrachten tijdens de onderhandelingen.

Over de situatie schreef Victor Zorza op 16 jan. in Het Parool o.a.: „Uit de openbare uitspraken van Moskou kan tussen de regels door worden opgemaakt, dat de Russische onderhandelaars begin vorige maand zijn begonnen tegen de Chinezen te zeggen, dat zij niet zullen toestaan dat dc besprekingen eindeloos worden gerekt. De Chinezen hebben nagelaten daarop te reageren en Moskou heeft na zwaar propagandavuur geopend, zowel via de Prawda als via Tass die zich rustig hielden gedurende de eerdere, verkennende fase van de onderhandelingen. In een op China gerichte radio-uitzending van Moskou werd gezegd, dat Pekings eigen propaganda „bij ons twijfel wekt over de oprechtheid van hen die met ons in Peking onderhandelen". De verkennende fase van de besprekingen had kennelijk geen aanwijzing opgeleverd, dat de Chinezen bereid zouden zijn tot het sluiten van een overeenkomst op Langere termijn, die door de Russen wordt gewenst", aldus Zosza.

Naar Reuter (16-1) vernam was in China een uitgebreide wervingscampagne voor het leger aan de gang. Volgens het Joegoslavische persbureau *Tanjoeg* werden in China grote voedselvoorraden opgeslagen en wend het Chinese volk herhaaldelijk gewaarschuwd zich op korte termijn op een oorlog voos te bereiden. Het Hongaarse persbureau MTI meldde terzelfdertijd dat grootscheepse maatregelen ter bescherming van burgers tegen luchtaanvallen werden geitroffen.

Op 19 jan. citeerde het onafhankelijke blad Ming Pao uit Hongkong een niet met name genoemde communistisch Chinese bron die zei dat onlangs grensincidenten hadden plaatsgevonden; dit bericht werd echter nergens anders bevestigd.

Het Russische legerblad Rode Ster (21-1) schreef dat „voorbereiding ingeval van oonlog" als de voornaamste politieke leus in alle steden en provincies van de Volksrepubliek China wend verkondigd.

Voorts werd verklaard: „In wezen is heit doel van de hele huidige politiek van de Peking-heersers bases tie bouwen voor een strijd om de wereldhegemonie, het najagen van een expansionistische avonturierspolitiek m.b.t. de buurlanden en op de lange duur hat vervullen van een of andere historische missie om de wereld door middel van de gedachten van Mao Tsetoeng te transformeren."

„Peking zou de mensen graag willen transformeren in geesteloze robots en fanatici, die vrede slechts *als* een korte periode zien die moet worden gebruikt om een oorlog voor te bereiden", aldus Komsomolskaya Prawda (23-1). Voorts schreef dit hilad: . Het hersenspoelingsprogramma is zo opgesteld dat hij (de Rode Gardist) zich straks met veel voldoening rond ziet lopen door de straten van een onbekende niet-Chinese stad . . ." Als conclusie werd gesteld: „De anti-Sowjet hysterie in China heeft nu een zodanige graad bereikt dat de meesterbrenen achter dit absurde propagandaconcept de controle over hun eigen acties zouden kunnen verliezen. De militaristisch-chauvinistische koorts in China wordt almaar erger".

Radzo-Moskou vesklaande dezelfde dag: „Heit is belachelijk om de SU te beschuldigen van bedreiging van China".

Tegelijk toonde de Russische pers zich ongerust over „de groeiende Chinees-Amerikaanse toenadering" n.a.v. de hervatting van het overleg te Warschau (pag. 49 e.v.)

Inmiddels meldde *AFP/Le* Monde (2-2) vanuit Moskou dat de Chinese en Russische onderhandelaars te Peking ook de bewapening in hun besprekingen hadden betrokken.

Daarbij zou heit gaan over een of meer akkoorden i.z. heit niet-gebruiken van bepaalde wapens. China zou het voorsteil hebben herhaald de Landstrijdkrachten tot op een bepaalde afstand van de wederzijdse grenzen terug te trekken en zou daarbij tevens een akkoord over heit niet-gebruiken van nucleaire wapens hebben gesuggereesd. De SU daarentegen zou hebben voorgesteld de troepen in hun posities te laten en een akkoord te sluiten over het niet-gebruiken van alle typen wapens, zowel klassieke als nucleaire.

De Russische pers bleef aandacht schenken aan de „oorlogsstemming" in China. Zo schreef de opperbevelhebber van het Warschau-pact, maarschalk Iwan Jakoebowski, op

22 febr. in *Sovietskaya Rossiya:* „De militaire psychose die door de leiders van Peking wordt aangewakkerd, duurt ook in China voort. Terwijl zij de chauvinistische gemoederen verhitten, vergroten zij de anti-Sowjet laster en wekken zij bij het Chinese volk de indruk dat het zich moet voorbereiden op oorlog en honger."

Ook maakte Tass melding van verzet tegen het Peking-bewind onder de Chinese jeugd. Zo berichtte het op 23 febr. dat voormalige rode gardisten clandestiene organisaties hadden gevormd, omdat de leiders de Chinese jeugd bedrogen en verraden hadden. De Chinese autoriteiten zouden hiertegen krachtig optreden: zo zouden op 27 jan. te Peking 19 Jongeren in het openbaar zijn terechtgesteld.

Russische aanval?

De officiële Sowjet-bronnen wijdden gedurende februari en maart aan de andere kant veel aandacht aan het ontkennen van „insinuaties" van de .,bourgeoisie en de heersende kringen in bepaalde imperialistische staten" dat de SU een aanval op China beraamde.

Op 15 febr. publiceerde de Prawda een artikel van de hand van Sergei Tikhwinski (de voornaamste China-expert in de Russische delegatie), waarin deze met name kritiek leverde op artikelen in „The Times" (2-6 febr.) en „The Washington Post" benevens Harrison Salisburys boek „The Coming War between Russia and China" wegens hun standpunt dat de SU China wilde aanvallen.

Op 14 maart gaf Tass een officiële verklaring over deze ,,insinuaties" uit. Gesteld werd o.m.:

„De bourgeois-pers en de heersende kringen van bepaalde imperialistische staten hebben onlangs insinuaties verspreid m. b.t. de situatie aan de Russisch-Chinese grens. Er wordt beweerd dat de SU voorbereidingen treft voor ,,een aanval op de Volksrepubliek China" en dat zij, met dit doel voor ogen, in ,,grote militaire acties" gewikkeld is.

Deze opruiende verklaringen worden door de Chinese propaganda overgenomen, die in China een campagne heeft ontketend om „zich op oorlog voor te bereiden".

Tass is gemachtigd te verklaren dat zulke verzinsels hoe dan ook zonder enige grond zijn. Door gebruik te maken van dergelijke verzinsels tracht de anti-communistische propaganda de Russisch-Chinese besprekingen die nu in Peking worden gehouden te belemmeren en poogt zij enig materiaal aan te voeren om de spanning in de betrekkingen tussen de SU en de Volksrepubliek China te vergroten. De Sowjetrussische strijdkrachten verrichten hun routinetaak, t. w. het verbeteren van hun strijdvaardigheid overeenkomstig hun gebruikelijke plannen en programma's en het versterken van de verdedigingswerken van de Sowjetrussische staat op heel zijn grondgebied

Het is de onveranderlijke politiek van de SU en zijn regering Russisch-Chinese betrekkingen te normaliseren, samenwerking te ontwikkelen en vriendschap tussen de volken van de twee landen te versterken Deze politiek zal niet worden gewijzigd door welke provocerende streken ook van (de) imperialistische propaganda en de vijanden van vrede en internationale samenwerking."

Dit nadrukkelijk wijzen op Ruslands militaire onschuld, aldus The *China* Quarterly wekte de indruk dat de Chinese delegatie bij de besprekingen erop had gestaan niet onder druk te onderhandelen. Er bestond echter geen aanwijzing dat de Russische verklaringen van enige invloed waren op de in China gevoerde campagne voor oorlogsvoorbereiding.

De *NZZ* (21-2) wees er voorts op dat Russische militaire leiders en hoge politieke officieren in de aan China grenzende districten militante redes hielden. Zo had de bevelhebber van het district Verre Oosten, generaal Toloebko, nadrukkelijk verklaard dat in het afgelopen jaar de paraatheid van de Sowjet-troepen in helt Verre Oosten toegenomen was. Door andere militairen werd daarbij vooral de kracht van de luchtmacht, van de gemotoriseerde infanterie-eenheden, van de tankafdelingen en van de artillerie genoemd. Ook de tactische en strategische sterkte van de marine was vele malen groter geworden. Overal in Centraal-Azie werd een soort burgerwacht gevormd ter verdediging van o.m. fabrieken, openbare gebouwen, scholen, vliegvelden, landbouwbedrijven e. d. Uit berichten in de *Krasnaja* Sweska bleek, aldus de *NZZ* (20-3), dat langs de Chinese grens ononderbroken manoeuvres plaats vinden, waarbij volgens generaal Toloebko zelfs het gebruik van tactische raketten beproefd wordt.

Voortzetting *perspolemiek*

Op 19 maart schreef de Prawda over een nieuwe propagandacampagne in China, een anti-Sowjet oorlogspropaganda:

,,Het is algemeen bekend dat deze campagne werd ontketend kort nadat de Russisch-Chinese besprekingen over grenskwesties begonnen. Meent men in Peking dat men hierdoor druk op de SU en invloed op het verloop van de besprekingen kan uitoefenen? . .

Wat het sabelgerammel en dreigementen tegen de SU betreft die vanuit Peking gehoord worden, moet niemand vergeten dat pogingen om met de SU in de taal der wapens te spreken op een forse afwijzing zullen stuiten. Wij hebben alles wat wij nodig hebben om de belangen van het Sowjet-volk, dat het communisine opbouwt, te verdedigen tegen elke inbreuk

China's echte nationale 'revival' en zijn voorspoedige socialistische ontwikkeling kunnen slechts worden gewaarborgd op basis van het marxisme-leninisme en in de lijn der vriendschap met de SU en de andere landen van de socialistische gemeenschap . .

Strijd tegen (het) imperialisme is uitgesloten als de voornaamste inspanningen zijn gericht op het splijten van het anti-imperialistische front, op het ondermijnen van de posities van het wereld-socialisme en op het opwerpen van hindernissen op de weg van gezamenlijke actie ten behoeve vari het strijdende Vietnamese volk "

(Het artikel wijst er vervolgens op dat het een geliefde methode van de bourgeois-propaganda is de SU als agressieve start af te schilderen.)

,,Deze nieuwe lijn in de imperialistische propaganda beoogt de lopende Russisch-Chinese besprekingen te Peking te belemmeren en de normalisering van de betrekkingen tussen de SU en China te voorkomen. .

Nu zij elke klassebenadering heeft losgelaten tracht de Chinese propaganda de SU en andere socialistische landen als 'vijanden' van het Chinese volk voor te stellen. En de imperialistische politici reageren goedkeurend op dit provocerende getier uit Peking . .

Door over de 'onvermijdelijkheid van oorlog' te spreken en met verzinsels over een 'dreiging uit het noorden' wensen de Chinese propagandisten te bereiken dat de bevolking de huidige moeilijkheden duldt en zijn buikriemen nog meer aanhaalt

Te oordelen naar het materiaal van het Negende Congres van de communistische partij van China heeft de Chinese leiding haar geloof in de creatieve energie van het volk sinds het mislukken van de Grote Sprong verloren.

De Peking-pers herhaalt uiterst bekende trotskistische ideeën en beweert nu dat de opbouw van het socialisme 'onmogelijk' is voor de 'triomf van de wereldrevolutie'. Dit beoogt de opbouw van he? socialisme in China verscheidene generaties uit te stellen. Bovendien wordt de triomf van de wereldrevolutie gekoppeld aan de onvermijdelijkheid van een wereldoorlog", aldus de Prawda.

De Rode Ster (31-3) schreef o.m.: ,,Militaire ondernemingen van het Chinese opperbevel in gebieden grenzend aan de SU en de Mongoolse Volksrepubliek zijn van een openlijk provocerend karakter . Waarnemingsposten, vooruitgeschoven vliegvelden en wegen in de richting van de Russische grens worden in hoog tempo gebouwd. Oude Japanse vestinglinies worden herbouwd en nieuwe worden aangelegd . .

De SU piekert er niet over zich met sabelgerammel in te laten of militaire macht in te zetten om druk uit te oefenen op enige staat, hetzij zwak hetzij sterk.

Evenals in andere gebieden voeren de Sowjet-troepen in het Verre Oosten en Centraal-Azië hun routinetaken uit en verbeteren zij hun militaire bedrevenheid binnen het kader van de gebruikelijke plannen en prograinma's. alleen met de hen door het Sowjet-volk opgelegde nobele taak onschendbaarheid van de Sowjet-grenzen tegen het binnendringen van elke agressor te waarborgen . .

De chauvinistische avonturierspolitiek van de huidige Chinese leiding, welke

van de beginselen van het proletarisch internationalisme is afgeweken, brengt grote schade toe aan de eenheid van het socialistische kamp en aan de pogingen het imperialisme te beteugelen en zijn agressieve plannen te verijdelen en het doet een werkelijke bedreiging van het Chinese volk zelf ontstaan."

Tijdens een rede te Charkow op 13 april (zie ook pag. 265/2) zei de leider van de communistische partij van de SU, Leonid Brezjnew, o.m. dat het altijd de politiek van de partij en van de regering was geweest vriendschappelijke betrekkingen met China te herstellen en te ontwikkelen. Hij voegde hieraan toe:

„De CPSU en de Sowjet-regering blijven de politiek nastreven van herstellen en ontwikkelen van vriendschappelijke betrekkingen met de Volksrepubliek China. Het lag niet aan ons dat die betrekkingen werden geschaad en ernstig verslechterden."
Over de actuele ontwikkeling merkte Brezjnew op: „Zoals u weet, vormt de kwestie van het normaliseren van de situatie aan de Russisch-Chinese grens het onderwerp van besprekingen met de regering van de Volksrepubliek China. De SU neemt bij deze besprekingen een duidelijk en ondubbelzinnig standpunt in. Wij achten het noodzakelijk een akkoord te bereiken dat de Russisch-Chinese grens zal veranderen in een grens van betrekkingen van goede nabuurschap en niet van vijandschap. Zonder van onze legitieme, principiële standpunten af te zien en met handhaving van de belangen van het Sowjet-moederland en de onschendbaarheid van zijn grenzen, zullen wij alles doen wat in ons vermogen ligt om de inter-statelijke betrekkingen met de Volksrepubliek China te normaliseren. Natuurlijk is iedereen zich er wel van bewust dat dit niet alleen van ons afhangt.
Wij nemen als uitgangspunt dat de belangen van de Sowjetrussische en Chinese volken op langere termijn allesbehalve met elkaar in strijd zijn, maar daarentegen overeenstemmen. Tegelijk sluiten wij er onze ogen niet voor dat de sfeer, die kunstmatig rond de nu in China gehouden besprekingen wordt geschapen, het slagen ervan niet kan vergemakkelijken. Wie kan inderdaad serieus beweren dat het aanstoken van een anti-Sowjetrussische oorlogshysterie en het aanmoedigen van oproepen tot het Chinese volk zich voor te bereiden op 'oorlog en honger' succes bij de besprekingen vergemakkelijken?
Als dat geschiedt om pressie op de SU uit te oefenen. dan kunnen wij bij voorbaat zeggen dat die pogingen verspilde moeite zijn. Ons volk heeft sterke zenuwen en de organisatoren van oorlogshysterie in China zouden er goed aan doen zich dit te realiseren.
Het oplossen van de grenskwestie is in het belang van de Volksrepubliek China evenals in dat van de SU, die alles nodig heeft oin de belangen te verdedigen van het Sowjet-volk — de bouwers van het communisme."

Besprekingen

Over de besprekingen te Peking werd officieel niets bekendgemaakt. Begin april werd vanuit Moskou bericht (o.a. in de NZZ en Le *Monde)* dat de SU en China van plan zouden zijn binnenkort over te gaan tot de uitwisseling van ambassadeurs. Van Russische zijde zou Wladimir I. Stepakow, tot voor kort hoofd van het Agitpropdepartement van de Centrale Comité *tnt* ambassadeur te Peking worden benoemd.
De vroegere ambassadeur, S. Lapin, werd in april 1967 benoemd tot president-directeur van Sass. zonder dat een opvolger aangewezen werd (pag. 286/2-1967). Tot dusver heeft echter nog geen uitwisseling van ambascadeurs plaatsgevonden.
De Russische vice-premier W. Nowikow zou volgens de NRC (10-4) tijdens een gesprek met de Japanse minister van buitenlandse zaken. Aichi, hebben gezegd dat er zich bij de grensbesprekingen nog geen belangrijke ontwikkelingen hebben voorgedaan.
De leider van de Russische onderhandelingsdelegatie, Koeznetsow, verbleef volgens persberichten van 20 april - 5 mei in Moskou om de viering van de 100ste geboortedag van Lenin bij te wonen. Officiële berichten hierover ontbreken.
Tijdens een persconferentie op 4 mei te Moskou zei premier Kosygin dat de onderhandelingen niet waren afgebroken. Dit was noch van Russische, noch van Chinese zijde ter sprake gebracht. „Van Sowjet-zijde worden zij op constructieve wijze gevoerd. Wij nemen aan dat beide partijen bij de onderhandelingen belang hebben", aldus Kosygin.

Ideologische *verklaringen*

Inmiddels droegen toespraken en verklaringen n.a.v. de Lenin-herdenking echter bij tot verscherping van de polemiek. In zijn grote rede op 21 april zei de Russische partijleider Brezjnew m.b.t. de taak van versterking van de eenheid en bevordering van de algehele samenwerking van de socialistische landen o.a.:

„Helaas hebben wij soms te maken met gevallen van samenwerking tussen socialistisch landen. waarin op uiterst ernstige wijze een kloof ontstaat. Dit blijkt bijv. uit de huidige stand van China's betrekkingen met de SU en andere socialistische landen. Deze toestand is duidelijk het resultaat van de nationalistische politiek van de Chinese leiding en haar breuk met de beginselen zoals voorgeschreven door Lenin ...
Juist door gezamenlijk de door Lenin uitgestippelde weg te volgen alsmede door een gemeenschappelijke strijd tegen de sinistere krachten van de imperialistische reactie te voeren voor de zege van de heilige zaak van socialisme en communisme wordt het juiste vooruitzicht geopend op de toekomstige ontwikkeling van de betrekkingen tussen China en de SU en tussen China en andere socialistische landen.
De practijk bewijst dat er niets goeds voortkomt uit een afwijking van het socialistische internationalisme en uit een vervanging daarvan door nationalisme en chauvinisme Zo'n politiek stemt natuurlijk niet overeen met de belangen van het mondiale socialistische stelsel als geheel, noch met de belangen van het revolutionaire proces in de hele wereld Maar het is volledig in overeenstemming met de belangen van de imperialisten, die verrukt zijn van elk teken van verzwakking van de eenheid der socialistische landen in die bereid zijn met alle hun ten dienste staande middelen deze eenheid om zeep te helpen.
De vijanden van het socialisme zijn de enigen die profiteren van de heftige anti-Sowjet-campagne die de laatste paar jaar in China gevoerd is. In de laatste tijd is deze voortgezet onder het mom van een beweerde bedreiging door de SU. Door hun acties tegen het land van Lenin en tegen de communistische wereldbeweging onthullen de initiatiefnemers van deze campagne zichzelf voor de massa als afvalligen van de revolutionaire zaak van Lenin...."

Het Volksdagblad en andere Chinese bladen publiceerden een hoofdartikel „Leninisme of Sociaal-imperialisme", waarin speciaal de Russische partijleider Brezjnew, „Chroesjtsjow de Tweede", aangevallen werd.
In dit artikel, ovwgenomen door Peking Review (24-4), werd een uitspraak van Mao Tsetoeng van 11 mei 1964 herhaald: „De SU staat heden onder de dictatuur van de bourgeoisie, een dictatuur van de grote bourgeoisie, een dictatuur van het Duits-fascistische type, een dictatuur van het Hitler-type".

Het artikel vervolgde: „Sinds de Sowjet-revisionistische renegatenkliek partij- en regeringsmacht in de SU usurpeerde heeft de Sowjetrussische burgerlijke bevoorrechte laag zijn politieke en economische macht sterk uitgebreid en heeft deze de leidende positie in de partij, de regering en het leger evenals op economisch en cultureel terrein bezet. En vanuit deze laag is een bureaucratische, monopolistische en kapitalistische klasse voortgekomen.... Dit nieuwe type (....) klasse vormt de klassebasis van het Sowjet-revisionistisch sociaal-imperialisme. Thans is de algemene vertegenwoordiger van deze klasse Brezjnew. Hij heeft Chroesjtsjows revisionisme als een razende voortgedreven en ontwikkeld en voltooit de evolutie van kapitalistische restauratie naar sociaal-imperialisme ... Hij en zijn gelijken (...) volgen Hitlers politiek van 'kanonnen i.p.v. boter' ... Teneinde hun sociaal-imperialistische expansie- en agressiepolitiek door te zetten heeft de Brezjnew renegatenkliek Chroesjtsjows revisionisme ontwikkeld en een assortiment van fascistische „theorieën" gebrouwen dat de „Brezjnew-doctrine" genoemd wordt."
In het artikel werd vervolgens Lenins theorie over het imperialisme overgedragen op de huidige binnen- en buitenlandse politiek van de SU en werd t.a.v. het „sociaal-imperialisme" dezelfde prognose gesteld als Lenin in zijn tijd t.a.v. het kapitalistische imperialisme stelde, nl. dat het onvermijdelijk tot oorlog en eigen ondergang moet leiden.

De Brezjnew-doctrine werd vervolgens op vijf punten met de leer van Lenin vergeleken: 1) beperkte soevereiniteit, 2) internationale dictatuur, 3) socialistische gemeenschap, 4) internationale arbeidsverdeling en 5) de theorie van de betrokkenheid der belangen. De slotconclusie luidde: „De Sowjet-revisionistische renegatenkliek, die reeds lang geleden ideologisch, theoretisch en politiek failliet is gegaan, kan helemaal niets wat de moeite van het presenteren waard is. voortbrengen; het kan slechts enig afval uit het imperialisme oppikken cn, na dat opgelapt te hebben, voor de dag komen met „Brezjnewisme". Dit „Brezjnewisme" is imperialisme met een „socialistisch" label, het is volslagen hegemonisme. naakt neo-kolonialisme."

Daarna hield het artikel zich bezig met wat genoemd werd „De Sowjet-revisionistendroom van een uitgestrekt rijk". De SU werd er o.a. van beschuldigd een nieuwe „beweging voor Pan-Slavisme" te steunen en op touw te zetten met de bedoeling hei Sowjet-volk als werktuig te doen dienen .„voor de agressie- en oorlogspolitiek van het handjevol Sowjet-revisionistische oligarchen". .„Als de Sowjet-revisionistische nieuwe tsaren een agressie-oorlog op grote schaal ontketenen. dan zullen het proletariaat en het revolutionaire volk van de SU, in overeenstemming met Lenins beginsel m.b.t. imperialistische agressie-oorlogen. zeker weigeren als kanonnenvoer dienst te doen voor de onrechtvaardige oorlog ... Het is zeker dat de nieuwe tsaren geen beter eind te wachten staat dan de oude tsaren ... Een nieuwe historische periode van strijd tegen L'S-imperialisme en Sowjet-revisionisme is begonnen. De doodsklok luidt voor imperialisme en sociaal-imperialisme ."

Een artikel in Peking Revzew van 30 april behandelde de „steeds ernstiger crisis" van de Sowjetrussische economie onder Brezjnew.

Gesteld werd dat onder de leiding van „de grote marxist Stalin" de Russische industrie zich snel had ontwikkeld. Terwijl het gemiddeld groeipercentage in de industrie in de jaren 1950-1953 13,1 was, daalde het tot 9,6 in de periode 1956-1964 en tot 8,5 in de vijf jaar sinds Brezjnew aan de macht kwam (1965-1969), aldus Peking Review,

Als tweede voorbeeld noemt het blad de staalproduktie: jaarlijks groeipercentage 1950-1953 13,1, 1956-1964 7,2 en 1965-1969 5,2. De staalproduktie dekt thans de helft van de behoefte. Bijna alle unierepublieken hebben een tekort aan bouwmaterialen en reserve-onderdelen. In sommige fabrieken is het werk nagenoeg stilgelegd wegens een tekort aan grondstoffen. Daarnaast is er een overproduktie van goederen die hoge winsten opleveren.

Volgens Peking Review is de landbouw onder Brezjnew een nog grotere „janboel" dan onder Chroesjtsjow. Aan de hand van officiële Russische statistieken zou, aldus Peking Review, de graanopbrengst per hoofd in de periode 1965-1969 16 kg minder zijn dan in 1964 en zou de katoenopbrengst hetzelfde gebleven zijn, terwijl de staatsgraanaankopen in 1969 12,8 mln ton minder waren dan in 1964. Voorts zou o.a. de broodproduktie in 1968 2.643.000 ton lager zijn geweest dan in 1964.

Ook stelde het artikel dat de doelstellingen van Brezjnews vijfjarenplan (1966-1970) lager lagen dan de doelstellingen voor 1965 in Chroesjtsjows zevenjarenplan. Een zelfs deze lagere normen werden niet gehaald: terwijl bijv. de autoproduktie in het zevenjarenplan slechts 82% van de laagste norm bedroeg. bereikte die in het vijfjarenplan slechts 68%. Brezjnews belofte van een „aanzienlijke verhoging van de levensstandaard" is „een ijdele belofte geworden die nooit vervuld kan worden", aldus Peking Review. (zie ook pag. 262/3 e.v.)

Op deze en soortgelijke aanvallen in de Chinese pers reageerde het Sowjetrussische persbureau Tass op 18 mei met een verklaring getiteld „Pseudo-revolutionairen ontmaskerd".

Terwijl de volkeren der wereld Lenins 100ste geboortedag op grote schaal opmerkten aldus de Prawda, traden de Pekmg-leiders op in harmonie met de kwaadaardige anti-Sowjetrussische en anti-communistische campagne van het imperialisme

Peking timede een nieuwe fase in het aanwakkeren van vijandschap en haat jegens de SU, de landen van de socialistische gemeenschap en de communistische en arbeiderspartijen van de wereld die moest samenvallen met het eeuwfeest van de geboorte van Lenin

De huidige leiding van de communistische partij van China bevordert een anti-leninistische politiek gericht tegen de belangen van het volk, is verwikkeld in subversieve activiteiten tegen de landen van de socialistische gemeenschap en tracht de anti-imperialistische krachten te splijten.

De acties van de huidige Chinese leiders sinds de internationale conferentie. die in Peking beschreven wordt als een „zwarte bijeenkomst", tonen hoe gefundeerd de conclusies van de marxistisch-leninistische partijen waren dat China's leiders metterdaad een gevechtsfront hebben geopend tegen het mondiale socialistische systeem, tegen de internationale communistische beweging en tegen revolutionaire strijders over de hele wereld

Dit alles vereist waakzaamheid m.b.t. Pekings acties op het internationale strijdtoneel en maakt het noodzakelijk nauwkeurig te volgen waarheen de Mao-leiding China voert .

(Vervolgens behandelde het artikel de militaire en econoinische situatie in China en ging daarna over op het buitenlands beleid)

„Door de oorlog te prediken kanten de maoisten zich tegen de belangen van wereldsocialisme, de werkers uit alle landen en wereldrevolutie .. De Chinese leiding poogt de SU voor te stellen dls een gevaarlijker vijand dan, laten we Leggen, Amerikaans imperialisme ... De Chinese leiders trachten de diepe sociale en politieke crisis in het land in te dammen door een waanzinnige campagne van chauvinisme door te drijven, een campagne van haat tegen de SU en andere socialistische landen, alsmede tegen sommige niet-socialistische buurstaten van China In het streven het wereldrevolutieproces tot staan te brengen, bundelen de imperialisten hun pogingen op internationale schaal Intussen kanten de Chinese leiders hun buitenlandse politiek tegen de eenheid van de socialistische landen en streven zij er naar de alliantie van de socialistische lid-staten van de Warschaupact-organisatie te ondermijnen en blokkeren zij de plannen tot uitvoering van een socialistische economische integratie Dit echter is precies wat de imperialisten willen De leiders van Peking zijn verantwoordelijk voor het opdringen van hun avonturierstactiek aan enige secties van de communistische en nationale bevrijdingsbewegingen in Azie en Afrika, waardoor zij gedoemd werden een nederlaag te lijden en op de vlucht gejaagd te worden Door adviseurs uit Peking te geloven hebben tienduizenden moedige strijders met hun leven moeten betalen en is de revolutionaire beweging in soinmige landen, na zware verliezen geleden te hebben, een heel eind teruggedrongen Dit is het bloedige resultaat van de avonturiersintriges en provooaties van de Pekingse „ultra-revolutionairen" In Azie heeft de Chinese leiding gedurende een aantal jaren een politiek gevoerd van het ondermijnen van progressieve regimes, van het uitlokken van conflicten tussen staten en van het isoleren van de nationale bevrijdingsstrijd van de volken van hun echte bondgenoten — de landen van de socialistische gemeenschap Door zo te handelen tonnt **Peking** de imperialisten dat het niet van zins is gezamenlijke actie met de SU en andere sociaiisrische landen tegen imperialistische agressie te voeren Dit standpunt moedigt ongetwijfeld imperialistische kringen dan hun ontwerpen en plannen tegen de belangen van de volken uit te voeren, zoals de jongste ontwikkelingen in Indo-China opnieuw bewijzen .

De ontwikkeling der gebeurtenissen in China heeft het ware karakter van het maoisme onthuld Het is een reactionair-utopisch kleinburgerlijk concept Op theoretisch vlak is het een eclectisch mengsel van de meest ongelijksoortige concepten, incl elementen van Confucianisme. anarchisme, Trotskisme en kleinburgerlijk nationalisme Maoisme is een anti-leninistische politieke beweging, gebaseerd op een Chinese versie van sociaal-chauvinisme . Niets kan het anti-socialistische karakter van het maoisme en zijn theoretische leegheid verhullen Geestelijke armoede kan niet worden gecompenseerd door een soort religie — de Mao-cultus . Nooit tevoren hebben enigerlei renegaten of huurlingen van de klassevijanden van de werkende stand zo'n schade aan het wereldrevolutieproces toegebracht als de leiders van Peking nu ."

„De heftigheid van de nieuwe Russische aanval", aldus The Economist (23-5), is „een maatstaf voor het Chinese herwinnen van invloed in Azië". Het Cambodjaanse conflict had tot een Chinees-Russische toenadering kunnen leiden als de Sowjetleiders bereid waren geweest hun basispolitiek van coëxistentie met de VS te herzien. Als de zaken goed voor hen gaan kunnen de Russen hun volgelingen, speciaal in Azië, zeggen dat de politiek van coëxistentie vruchten afwerpt. Maar als de Amerikanen voordeel boeken, moeten de Russen wel terugslaan - tegen de Chinezen". Het artikel in de Prawda is „een weerspiegeling van Moskou's moeilijkheden met zijn coëxistentiepolitiek", aldus The *Economist*. (She Chznu Quarterly, Pekzng Revzew, Sovzet News, Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 337 e.v.)

NEDERLAND

REGELING VAN PENSIOEN-VRAAGSTUK. SER-ADVIES

Bij de indiening van zijn wetsontwerp betreffende een structurele verhoging van de AOW- en AWW-uitkeringen (zie hiervoor p. 368/3), stelde minister Roolvink in een toelichting op dit wetsontwerp, dat de voorgestelde verhogingen moeten worden gezien als een eerste stap op de weg tot verbetering van de pensioenen. De Stichting van de Arbeid wil uiteindelijk komen tot een ouderdomspensioen op 65-jarige leeftijd dat, inclusief het AOW-pensioen, 70% van het laatstgenoten bruto-arbeidsinkomen bedraagt, waarbij het pensioeninkomen in elk geval 100% van het minimumloon op netto-basis (is ca. 85% bruto) dient te bedragen. De Stichting zal medio 1970 met een nader advies komen.

SER-advies inzake wijziging Pensioen- en Spaarfondsenwet

Op 24 febr. bracht de SER advies uit aan minister Roolvink van sociale zaken en volksgezondheid, n.a.v. van een adviesaanvrage van de minister over de vraag of de uit 1954 daterende Pensioen- en Spaarfondsenwet (PSW) wel voldoende bescherming biedt van toegezegde pensioenen.

(De PSW bevat geen verplichting tot het treffen van dan wel het deelnemen áán enigerlei vorm van pensioenvoorziening en behoort derhalve niet tot het terrein van de verplichte sociale verzekering. Zij heeft o.m. ten doel te bevorderen dat, indien door een werkgever pensioentoezeggingen zijn gedaan, deze toezeggingen t.z.t. ook inderdaad gehonoreerd zullen worden.)

De Raad gaat in zijn advies uit van de bestaande situatie op het terrein der pensioenvoorziening zonder over de mérites daarvan een oordeel uit te spreken. Wel meent de Raad dat in het kader van de sociale ontwikkeling een redelijke pensioenvoorziening hoe langer hoe meer als een normaal en onontbeerlijk onderdeel van de arbeidsvoorwaarden wordt beschouwd.

In zijn op 20 febr. gehouden vergadering heeft de SER in zijn advies een aantal wijzigingen in de PSW aanbevolen. De belangrijkste daarvan geven wij hieronder verkort weer:

De SER is unaniem van mening dat deelnemers aan bedrijfs- en ondernemingspensioenen binnen een jaar na beëindiging van deelneming een vergoeding moeten hebben ten bedrage van de door hen gestorte premies Bij beëindiging van een deelneming van een jaar of langer moet de deelnemer een premievrije aanspraak hebben

- De SER is van oordeel dat er geen reden meer is voor onderscheid tussen aeelilemers en deelneemsters De mogelijkheid van afkoop wegens huwelijk van een deelneemster moet naar zijn mening vervallen
- De Raad acht het van belang dat de bepalingen om gedane pensioentoezeggingen te garanderen, praktisch werken en niet zo zwaar moeten zijn dat ondernemingen worden afgeschrikt
- De SER meent dat een verplichting tot het stellen van een bankgarantie voor de afdracht van de premies geen aanbeveling verdient Evenmin acht hij een algemene wettelijke verplichting tot het bij wijze van overschot afdragen daarvan nodig De Raad vestigt er nadrukkelijk de aandacht op, dat bij uitvoering van de pensioentoezeggingen een belangrijke taak toevalt aan het bestuur van een pensioenfonds De Raad meent dat niet van zodanige misstanden is gebleken dat de mogelijkheid tot het in eigen beheer houden van pensioenfondsen zou moeten worden beperkt Om dezelfde redenen meent hij belegging van de middelen in eigen onderneming niet te mogen verhinderen, wel beperken
- De Raad vindt dat er in de wet een regeling moet komen waarin bepaald wordt dat de premie op tijd moet worden afgedragen.
- Uit sociaal oogpunt acht de Raad uitsluiting van oudere werknemers ongewenst.
- Voorts is de Raad van oordeel dat de bestaande regeling van aanspraak op uitgesteld pensioen onbevredigend is. Er moeten zo snel mogelijk aanspraken op uitgesteld pensioen worden opgebouwd. Bevorderd moet worden dat dit opgebouwde pensioen niet wordt teniet gedaan door verandering van werkkring.

(NRC, SER-bulletin)

RAPPORT COMMISSIE-VOS. PREMIEDRUK IN SOCIALE VERZEKERING

De Staatscommissie-Premiedruk Sociale Verzekering (voorz. ir. H. Vos), ingesteld bij beschikking van de minister van sociale zaken en volksgezondheid van 9 mrt 1967, heeft op 23 febr. haar rapport aan de minister aangeboden.

De minister heeft over dit rapport aan de SER advies gevraagd.

In het rapport heeft de commissie-Vos, om de snelstijgende druk van de sociale premies te beperken*, de volgende adviezen aan minister Roolvink uitgebracht:

- Afschaffing kinderbijslag voor eerste kind, met voor de laagstbetaalden een compensatie in de lonen.
- Kosten van medische behandeling in ziekenhuizen en door specialisten voor alle Nederlanders onderbrengen in een algemene volksverzekering. (Uitbouwen van Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten).
- Opheffing verplichte ziekenfondsverzekering voor loontrekkers onder de f 14.850.
- De werkgevers gaan — ten behoeve van de eenvoud bij de administratie — alle werknemerspremies betalen. (Thans betalen de werkgevers de kinderbijslagpremie.)
- Ongehuwden boven 40 jaar korting geven op de premies van de volksverzekeringen, omdat zij géén risico's van echtgenote of gezin hebben meeverzekerd.
- Het maximuminkomensbedrag, dat meetelt voor de premiebetaling van de volksverzekering (nu f 17.450 per jaar) met 10% te verhogen.

Na afschaffing van het verplichte ziekenfonds. meent de commissie-Vos, moeten werkgevers en werknemers vrijgelaten worden onderling te bepalen verzekeringsvormen overeen te komen. Dit kan dan nog slechts betrekking hebben op huisarts, geneesmiddelen en tandarts en enkele andere voorzieningen.

Genoemde maatregelen zouden de premiedruk als volgt verlagen:

— afschaffing kinderbijslag eerste kind: ongeveer 2%.

— opheffing verschil in betaling aan ziekenhuizen en specialisten betekent vermoedelijk dat de huidige particuliere tarieven lager worden, hetgeen een aanmerkelijke besparing met zich meebrengt.

— opheffing verplichte ziekenfonds: 7,5% verlaging.

Ongeveer 4 à 5% keert echter weer terug in de vorm van een hogere premie voor de voorgestelde nieuwe volksverzekeringen tegen ziekenhuiskosten. (Zie hieronder bij SER-advies i.z. programmering sociale verzekering: de SER ziet nog geen reële mogelijkheden om de premielast te beperken. Nieuwe wensen zouden, aldus de SER, de premiedruk nog doen stijgen. In de Kamer verklaarde minister Roolvink eerst het advies van de SER i.z. het rapport van de commissie-Vos af te wachten, alvorens te reageren.)

Reacties

Van vrijwel alle betrokken zijden werd kritiek geleverd op de door de commissie-Vos gegeven adviezen

— De voorzitter van de Ziekenfondsfederatie VMZ, de arts H Speleers, zei ,,danig geschrokken" te zijn van de advie-

*) Het totaal van de premie van volksverzekeringen en werknemersverzekeringen en van de premies betaald door werknemers en werkgevers samen, bedraagt nu 39,90% van het premieplichtig loon.

XEESINGS HISTORISCH ARCHIEF 12 JUNI 1970

zen Als dit advies — m b t de ziektekostenverzekering — zou worden opgevolgd, voorziet de heer Speleers een revolutie in het ziekenfondswezen, waarvan de laagst-betaalde werknemers, de zelfstandigen met de laagste inkomens en de bejaarden de dupe zullen worden De heer Speleers wierp de vraag op wat er moet gebeuren met de sociaal-zwakken, die zich niet verzekeren en later voor hoge ziektekosten komen te staan Verder vree-de de voorzitter van de VMZ, dat de huisarts zal worden gedegradeerd tot ,,schrijver van verwijsbriefjes", omdat de patiënt goedkoper uit zou zijn bij de specialist dan bij zijn eigen huisarts

— Van de kant van de Landelijke Huisartsenvereniging. was de arts S Z Salomé eveneens van oordeel dat de huisarts in de toekomst slechts verwijsbrietjes zou mogen schrijven de huisarts zou er niet voor voelen om politieagent te gaan spelen en verwijzing te weigeren De heer Salorné zei te verwachten, dat de LHV gemakkelijker met de plannen akkoord zou kunnen gaan als alleen de k l i n i s c h e specialistische hulp naar de AWBZ zou worden overgeheveld

— Het NVV-orgaan De Vakbeweging (13-3) schreef o m , Onze algemene indruk van het werk van de commissie is, dat het een bijdrage kan vormen tot de discussies, die elders aan de gang zijn De kwaliteit van het rapport valt ons tegen, wij noemen als voorbeeld het voorstel t a v de ziektekootenverzekeringen Een indeling van de ziektekosten in een wettelijk verplicht deel en een vrijwillig restpakket raakt niet alleen de lastenverdeling, maar ook de positie van de medewerkers, en zeker niet te vergeten de administratiekosten Aan de positie van de medewerkers gaat de commissie voorbij omdat dit niet onder de opdracht valt." (SER-bulletin, Het Parool, NRC)

EERSTE ADVIES VAN DE SER INZAKE PROGRAMMERING SOCIALE VERZEKERING OP MIDDELLANGE TERMIJN

De SER heeft op 20 mrt een eerste advies vastgesteld i.z. de programmering van de sociale verzekering op middellange termijn. Aanleiding hiertoe was de adviesaanvrage van de minister van sociale zaken en volksgezondheid van 20 nov. 1967, waarin de aandacht van de Raad gevraagd werd voor de belangrijke lastenstijging welke met de ontwikkeling van het complex van sociale verzekeringen gepaard is gegaan. In de verwachting dat de lasten nog zullen stijgen en dat er nog wensen bestaan t.a.v. de uitbreiding van de sociale verzekering wordt het van belang geacht een beleid op langere termijn uit te stippelen.

De SER onderschrijft in zijn advies het uitgangspunt van de adviesaanvrage en acht het uitermate wenselijk dat de ontwikkeling van de sociale verzekering niet plaats vindt op grond van incidentele beslissingen, maar in het kader van een beleid op middellange termijn
Dit kader is echter nog slechts ten dele beschikbaar, maar de Raad acht dit geen overwegend bezwaar; de programmering van de sociale verzekering als onderdeel van de planning op middellange termijn brengt met zich dat jaarlijks een te verwachten ontwikkeling voor een nieuwe periode van vier a zes laar moet worden bezien. waarbij met de feitelijke ontwikkeling in de verstreken jaren rekening kan worden gehouden
In zijn advies heeft de Raad een analyse gemaakt van de ontwikkeling van de premielast in het verleden, waarna in het bijzonder aandacht is besteed aan de lastenontwikkeling tot 1973. aan de hand van een door het Centraal Planbureau gemaakte prognose Ook als in de periode tot 1973 geen uitbreiding van de sociale verzekering zal plaats vinden wordt in de jaren 1971-1973 van de loontrekkenden gemiddeld per jaar een stijging van de premielast van 1% verwacht en voor de zelfstandigen van 0,4%. (Vergl hierboven)

● Verlangens Er leven een aantal verlangens ror uirbreiding van ae sociale verzekeringen. zoals verbetering van ouderdoms- en weduwenpensioenen, invoering van een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor anderen dan loontrekkenden en uitbreiding van de kinderbijslag voor zelfstandigen Er zal voor de verwezenlijking hiervan een temporisering moeten plaats hebben die tevens noodzaakt tot een prioriteitsbepaling

● Criterium Voor de bepaling van het tempo van de verwezenlijking van genoemde verlangens kiest de SER als maatstaf voor de beoordeling van de lastenstijging de ontwikkeling van het reëel beschikbare inkomen Hierop kan alleen een meerjarige planning van de lactenontwikkeling van de sociale verzekering worden opgebouwd als ook rekening wordt gehouden met de belastingdruk Zelfs als men de tarieven van loon- en inkomstenbelasting zou aanpassen aan de inflatie zal de progressie op het stijgende inkomen van invloed zijn Ook de overheid zal een zodanig beleid dienen te voeren dat een stijging van het reëel beschikbare inkomen resulteert De Raad onderstreept de noodzaak van een middellange termijnplanning, waarin ook de ontwikkeling van de overheidsuitgaven en de wijze van dekking van de toeneming van deze uitgaven is opgenomen

● Prioriteiten Bij de verwezenlijking van de verlangens m b t de sociale verzekering zal geleidelijkheid moeten worden betracht om een jaarlijkse stijging van het reëel beschikbaar inkomen te verkrijgen Prioriteiten moeten worden bepaald, zowel t a v de verlangens als t a v de bestaande voorzieningen

● Pensioenen. De Raad is tot de conclusie gekomen dat aan een verbetering van de pensioenvoorzieningen en in het bijzonder aan de structurele verhoging van de AOW- en de AWW-uitkeringen de hoogste prioriteit moet worden gegeven De Raad meent echter te moeten afzien van het concretiseren van de periode waarin de verhoging van de AOW- en de AWW-uitkeringen volledig moet zijn verwezenlijkt Het tempo zal worden bepaald door de toeneming van het reëel beschikbare inkomen in de komende jaren

● Arbeidsongeschiktheidsverzekering
Het is de Raad gebleken dat in het bijzonder in de kringen van de middenstand en van de landbouw een hoge prioriteit wordt gegeven aan een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor anderen dan loontrekkenden, de daaraan verbonden premielast wordt in beginsel aanvaard Tijdens de hearings van de desbetreffende organisaties van zelfstandigen is een bodemvoorzienmg bepleit die het karakter heeft van een volksverzekering. waardoor de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor loontrekkenden het karakter van een aanvullende voorziening zou krijgen Aan beide verzekeringen zou het thans in de WAO gehanteerde arbeidsgeschiktheidscriterium tem grondslag moeten worden gelegd

● Kinderbijslagen Wat betreft het beleid t a v de kinderbijslagen is in het overleg met de organisaties van zelfstandigen gebleken dat vrij algemeen het verschil in aanspraken op kinderbijslag tussen loontrekkenden en zelfstandigen ongewenst wordt geacht De opheffing van dit verschil wordt echter minder urgent geacht dan de eerder genoemde maatregelen

Het beraad over het kinderbijslagbeleid is nog niet afgesloten zodat de Raad geen aanbeveling heeft gedaan Een — dl dan niet — unaniem oordeel zal eerst later kunnen worden gegeven (SER-bulletin)

AKKOORDEN TUSSEN ZIEKTEVERZEKERAARS EN ARTSEN

Op 17 mrt. werd, na maandenlange onderhandelingen en strubbelingen, een akkoord bereikt tussen delegaties van de Landelijke Huisartsenvereniging (LHV) en het gemeenschappelijk overleg van ziekenfondsorganisaties, over het kostendeel van het ziekenfondshonorarium. Dit akkoord geldt voor 1970: in dit jaar worden dezelfde bedragen uitgekeerd als in 1969, plus het prognosepercentage van de kostenstijging in 1970. De ziekenfondsen moeten de artsen verder nog over het jaar 1968 (nacalculatie) een bedrag van ongeveer zes miljoen gulden betalen.
Dit komt neer op circa 75 cent per ziekenfondsverzekerde.
De ziekenfondsorganiseties en de Landelijke Specialisten Vereniging (LSV) hebben medio dec. 1969 overeenstemming bereikt over de honoreringsregeling voor het jaar 1970.
De netto-honoraria van de specialisten stijgen met 8,1%, de kostenvergoeding met 14,24%. De bruto-tarieven gaan daardoor met gemiddeld 9,9% omhoog. (NRC, Het Parool)

HUISARTSEN WILLEN VRIJHEID VAN TARIEFSBEPALING VOOR PARTICULIERE PATIËNTEN

In een verklaring van 2 febr. heeft de Landelijke Huisartsenvereniging er aan herinnerd, dat de tarieven voor particuliere patiënten kunnen worden bepaald op grond van aard, inhoud en duur van consult of visite. In 1966 heeft de LHV de huisartsen reeds geadviseerd voor meer tijd vergende verrichtingen méér te re-

kenen dan het minimum-tarief. Dit tarief ligt op resp. f 9 en f 13,50 (gebaseerd op cijfers van juli 1967). Intussen was reeds bekend, dat de Economische controledienst (ECD) genoemde bedragen als maximum-tarieven beschouwde, die volgens de prijsbeschikking van sept. 1969, wel enigszins mogen worden aangepast aan de voor 1 okt. 1969 opgetreden stijging van de externe kosten, maar die niet in aanzienlijke mate mogen worden overschreden. Begin febr. was reeds tegen een vrij groot aantal artsen, die met ingang van 1 okt. 1969 hun tarieven hadden opgetrokken tot f 10 en f 15, proces-verbaal opgemaakt.

Op verzoek van het ministerie van economische zaken werd op 10 april tussen de LHV en het ministerie overleg gevoerd over de huisartsentarieven.

Het ministerie stelde voor, de tarieven trendmatig aan te passen aan het verloop van de algemene inkomens- en kostenontwikkeling (tariefsverhoging van 2 kwartjes: ongeveer 4,75%). De LHV daarentegen wenst vrijheid voor de huisartsen m.b.t. de vaststelling van de tarieven, omdat buitenstaanders niet in staat zouden zijn te beoordelen, welke hoeveelheid werk een al-ts in de verschillende gevallen moet verrichten.

Op 14 april besloot de Iedenvergadering van de LHV, in Utrecht bijeen, het aanbod van minister Nelissen formeel af te wijzen. De huisartsen besloten door te gaan met het uitschrijven van rekeningen, waarvan de hoogte afhangt van de tijd en het werk dat zij aan hun patiënten besteden.

In een persoonlijke en vertrouwelijke brief aan alle leden van de LHV werd daarna verzocht, in rekeningen aan particuliere patiënten geen data van behandeling meer te noemen en geen splitsing te geven in consulten en visites, maar te volstaan met ,,globale omschrijvingen''. Daardoor zou het voor de Economische controledienst onmogelijk worden om afwijkingen van de maximum-tarieven vast te stellen: ,,om in de naaste toekmst de mogelijkheid uit te sluiten, dat de Economische controledienst verder misbruik maakt van nota's die door de patiënten te goeder trouw aan hun ververzekeringsmaatschappij worden dorgezonden'', aldus de LHV in de brief aan haar leden.

Intussen werd scherpe kritiek op het optreden van de LHV geleverd door om. CNV, Consumentenbond en NVV. Over het algemeen stelden deze organisaties dat de huisartsen zouden trachten zich aan de algemene prijscontrole te onttrekken. Het CNV sprak verder de vrees uit, dat de huisartsentarieven bij vrije vaststelling, volkomen oncontroleerbaar zouden kunnen warden ,,voorkomen moet worden, dat naast de specialisten en tandartser nu ook huisartsen hun machtspositie gaan gebruiken om zonder enige invloed van de overheid of van anderen tarieven vast te stellen''

In een publikatie van ,,De Vakbeweging'' (8-5) leverde het NVV eveneens scherpe kritiek ,Het bestuur van de LHV heeft zich daarmee geopenbaard als een club die dezelfde praktijken hanteert als de eerste de beste ordinaire sjacheraar Prijzenbeschikkingen gelden blijkbaar wel voor middenstanders, voor kappers of horecabedrijven. maar niet voor de heren artsen Zij staan volgens het LHV-bestuur boven de wet''

De vice-voorzitter van de LHV, C Z Salomé, verklaarde verontwaardigd te zijn over de term sjacheraar'' en meende dat het juist de vakbeweging is die bezig is de relatie tussen patiënt en arts te ondermijnen De prijzenbeschikking van vorig jaar kwam tot stand vanuit de vakbeweging Dokter Salomé noemde dat een politieke manoeuvre een methode om de vakbeweging een macht te geven over een andere groep

Op 21 mei publiceerde de Contactcommissie Landelijke Organisatie van Ziektekostenverzekeraars een communiqué, waarin werd gesteld, dat niet-gespecificeerde nota's van huisartsen door de particuliere ziektekostenverzekeraars niet in behandeling zullen worden genomen. De verzekeraars zullen dit soort nota's aan hun cliënten terugsturen met het verzoek zorg te dragen voor specificatie. Voor de verzekeraar staat het vast dat patiënten recht hebben op een gespecificeerde nota van hun arts. De verzekeraars stellen, dat het zonder meer duidelijk is dat de handelwijze van de huisartsen zowel de patiënten als de verzekeraars voor moeilijkheden plaatst. De verzekeraar kan bij gebrek aan voldoende omschrijving niet uitbetalen en de patiënt is daar de dupe van, aldus het communiqué.

Op 4 juni werd door de minister van economische zaken een nieuwe prijsbeschikking afgekondigd: de huisartsen mogen particuliere patiënten 5% hogere honoraria in rekening brengen. Deze verhoging moet berekend worden over de bedragen die op 14 mrt 1969 golden.

In het algemeen betekent dit een verhoging van 50 cent voor een consult (wordt f 9,50) en voor visites een prijsverhoging van 75 cent (wordt f 14,25).

De honoraria van specialisten mogen niet hoger zijn dan de richtlijnen van de verenigingen van specialisten (vgl. hierboven).

In de beschikking is nog geen voorschrift bepaald voor het specificeren van rekeningen. De regering wacht nog af, wat het beraad van de LHV op dit gebied zal opleveren. *(NRC, Het Parool, ANP, De Vakbeweging)*

BELASTINGVERDRAGEN MET ANDERE LANDEN

In de laatste jaren is en een grote activiteit ontwikkeld om d.m.v. het sluiten van belastingverdragen inzâke belastingen naar het mkomen en vermogen de belemmeringen weg te nemen die onder andere het bedrijfsleven ondervindt als gevolg van dubbele belasting die optreedt doordat de belastingwetgevingen van andere landen en die van Nederland veelal van elkaar afwijken, aldus het *Financiële Dagblad* op 5 maart.

Zo zijn reeds verdragen gesloken met: de VS, Engeland, Zwitserland, Noorwegen, Zweden, Denemarken, Canada, Finland, Ierland, Luxemburg (pag. 806/1-1969) en Japan (pag. 313/1).

Voorts zijn inmiddels de onderhandelingen met Oostenrijk, Spanje en Zuid-Afrika met succes beëindigd. Onderhandelingen zijn momenteel lopende met Israël en Turkije.

In de naaste toekomst zullen onderhandelingen worden gevoerd met o.a. Indonesië, Australië, Argentinië en Thailand. Tussen België en Nederland bestaat nog steeds geen overeenkomst ter voarkoming van dubbele belasting. Dit zou met name in de grensstreken een nadelige invloed hebben op de ontwikkeling van de industrie aldaar. (Fin. *Dagblad)* (Vor. ber. pag. 313/1)

BELGIË

VERKLARING VAN EPISCOPAAT I.Z. ONDERWIJS

Na afloop van de r.k. bisschoppenconferentie die op 26 mei onder voorzitterschap van kardinaal Suenens plaatshad, werd het volgende communiqué gepubliceerd:

,,De Belgische bisschoppen zijn zich bewust van hun herderlijke plicht de zedelijke en godsdienstige opvoeding van de jeugd met zorg te behartigen, zoals die ook op het concilie werd beklemtoond Daar zij de zorg van de grote meerderheid der christelijke ouders delen, bevestigen zij opnieuw het steeds actuele belang en de waarde van de katholieke school voor de christelijke opvoeding In onze pluralistische maatschappij is de confessionele school meer dan ooit noodzakelijk, zij kan immers op de beste manier de jeugd vertrouwd maken met de waarheden en de diepe motiveringen van het christelijke leven Alle leraren en opvoeders, priesters, kloosterlingen en leken die zich aan die taak wijden, mo-

gen terecht aanspraak maken op de erkentelijkheid van de christelijke gemeenschap Dank zij hun persoonlijke inspanning en hun samenwerking met de ouders kan de katholieke school haar doelstellingen nastreven
De bisschoppen moedigen het katholieke onderwijs ertoe aan, de personen en groepen die tot de christelijke schoolgemeenschap behoren, steeds nauwer bij zijn beleid te betrekken, de vereiste rationalisatie en aanpassing verder door te voeren en in de geest van het tweede Vaticaans Concilie met de andere schalen samen te werken
De bisschoppen betuigen ook hun waardering voor de scholen van de andere onderwijsnetten het rijksonderwijs, het gemeentelijk, provinciaal en vrij niet-katholiek onderwijs, die hun deel bijdragen tot de vooruitgang, tot de verspreiding van de cultuur en aldus aan het land een dienst bewijzen Zij waarderen de bekwaamheid en de toewijding van het lerarencorps en zijn de christenen die er werkzaam zijn, erkentelijk voor hun opvoedingswerk Zij herinneren eraan dat de katholieke ouders die hun kinderen aan het officieel onderwijs toevertrouwen, het recht en de plicht hebben de leergang in de katholieke godsdienst te kiezen
De bisschoppen spreken de wens uit dat de nationale gemeenschap, dank zij een aanpassing van het schoolpact, een oplossing zal vinden voor de huidige onderwijsproblemen, in een geest van billijkheid, van samenwerking en van pedagogische vernieuwing "

(Vor ber pag 313/2)

OPINIEPEILING KATHOLIEK ONDERWIJS

In opdracht van het nationaal secretariaat van de CVP/PSC heeft ,,International Research Associates Europe" in april een opiniepeiling gedaan m.b.t. de vraag: Moet men in ons land het katholiek onderwijs afschaffen of behouden? De steekproef had betrekking op 3.046 personen en is volgens INRA representatief voor de Belgische bevolking van 16 jaar af.
De uitslag bevat, naast de totale resultaten van de enquête, ook de uitsplitsing ervan volgens de door de ondervraagde personen uitgedrukte partijvoorkeur. In de kolom ,,onbeslisten en blanco" werden de personen opgenomen die verklaarden nog niet te weten voor welke partij ze zouden stemmen of die verklaarden blanco te zullen stemmen.
De opiniepeiling leverde volgend resultaat (in percenten) op:

	Behouden	Afschaffen	Onbeslist
Alle ondervraagden	77	9	14
PVV	79	12	9
BSP	68	16	16
CVP	92	3	5
PSC	94	3	3
VU	77	13	10
FDW/RW	72	18	10
KPB	55	30	15
Andere	75	—	25
Blanco of onbeslist	65	16	19

CONGRES VAN HET FDF

Op zijn algemeen congres dat de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen inluidde, heeft het FDF op 23 mei te Brussel een resolutie goedgekeurd waarin gezegd wordt dat België moet worden hervormd tot een bondsstaat met twee taalgemeenschappen en drie gewesten: Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Geprotesteerd wordt tegen ,,het Vlaamse offensief dat Brussel zijn persoonlijkheid als derde gewest ontzegt en liet in het dwangbuis van de 19 gemeenten perst". Het FDF kant zich ook tegen het regeringsakkoord ,,dat weigert de inwoners van de Brusselse randgemeenten te raadplegen over de aanhechting van hun gemeente bij de hoofdstad".
Tenslotte wordt opgekomen voor de oprichting van politieke organen in de drie gewesten, die over ruime beslissingsbevoegdheid zouden beschikken. De afbakening van de gewesten moet, volgens het FDF, gebeuren in overeenstemming met de wil van de geraadpleegde bevolkingen. In hoofdstad-Brussel mogen de kinderen in het onderwijs, die Frans als eerste taal hebben, niet verplicht worden Nederlands als tweede taal te leren.

VANDEN EOEYNANTS: NIEUWE GROEPERING

De oud-premier P. vanden Boeynants heeft op 28 mei aangekondigd dat hij voor de gemeenteraadsverkiezingen van 11 okt. in de Brusselse agglomeratie met eigen lijsten zal opkomen, onder de benaming Unie voor de Toekomst van Brussel (UTB).
De partijleidingen van de Brusselse afdelingen van CVP en PSC hebben gunstig op de aankondiging gereageerd, zodat wordt verwacht dat die partijen zelf geen lijsten zullen indienen.
Vanden Boeynants omschreef zijn nieuwe partij als een beweging die alle mensen van goede wil wenst te bereiken en streeft naar de verzoening van Nederlands- en Franstaligen. De UTB wil ervoor zorgen dat Brussel zijn kansen als Europees, multi-nationaal centrum niet verspeelt.

VLAAMS ZANGFEEST

Op het 33ste Vlaams nationaal zangfeest dat — onder het motto: Vlaanderen, land zonder grenzen — op 31 mei te Antwerpen plaatshad, heeft voorzitter dr. iur. Valeer Portier in de gebruikelijke politieke feestrede verklaard dat de idee om van België een bondsstaat te maken, steeds meer aanhangers krijgt. M.b.t. de grondwetsherziening zei hij dat thans veeleer wordt getracht een half-unitaire, half-federale structuur tot stand te brengen, waarin de Vlaamse meerderheid met de nadelen van een federaal statuut opgescheept zit en er niet de voordelen van plukt.
Onder de directe desiderata vernoemde Portier de benoeming van een Vlaming tot Belgisch minister van buitenlandse zaken; een volstrekte pariteit tussen Nederlands- en Franstaligen in het bestuur van de hoofdstad; de verbetering van de taalwet, nog vooraleer het stelsel van de zg. speciale meerderheden wordt ingevoerd: de decentralisering naar de gewesten.

RIJKSSTEUN VOOR RESEARCH

Minister Lefèvre (wetenschapsbeleid) heeft op 3 juni aangekondigd dat het Rijk de e.k. vijf jaren 140 mln fr per jaar zal investeren in fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Elf projecten, door de universiteiten zelf geschift als de meest gevorderde, krijgen daarmee de kans hun internationaal niveau nog te versterken. De betrokken instellingen moeten echter een gelijkaardig bedrag vrijmaken.
De uitgekozen researchdomeinen zijn: 1. het laboratorium voor organische scheikunde van de (Nederlandstalige) Brusselse universiteit, dat een hoge resolutie (22 MHz) kernmagnetische resonantiespectrometer wil aanschaffen; 2. het multidisciplinair onderzoek van het zenuwstelsel, aan de Gentse universiteit; 3. de Gentse vorsingsgroep die de ruimtelijke structuur van de stoffen bestudeert; 4. de studie van de verenigbaarheid van hoogpolymeren in het laboratorium van de (Nederlandstalige) Leuvense universiteit; 5. de oprichting van een centrum voor kiemvrije dieren door het Rega-Instituut; 6. de studie van de moleculaire variatie en functie van lip-allergenen door het Simon Stevin-Instituut te Brugge; 7. het instituut voor astrofysica te Luik; 8. het departement van kernfysica van Leuven-Frans; 9. het centrum voor moleculaire biologie aan de (Franstalige) universiteit van Brussel; 10. het centrum voor kerngeneeskunde aan dezelfde universiteit; 11. het departement van urologie, eveneens van deze universiteit.

VRIJE LEGERKEUZE VOOR GEESTELIJKEN

Ingevolge een akkoord tussen de bisschoppenconferentie en de legerleiding wordt per 1 aug. 1970 de bijzondere legerdienst voor kandidaatpriesters en kloosterlingen in het Opleidingscentrum voor Geestelijken-brankardiers afgeschaft. Het betekent dat de seminaristen en kloosterlingen voor hun legerdienst niet langer automatisch in de gezondheidsdienst worden geplaatst, maar alleen op eigen aanvraag, wat het principe van de vrije keuze waarborgt.

VERMISTE RTB-PLOEG TERUG THUIS

Een reportageploeg van de RTB, bestaande uit Raoul Goulard, Robert Jacobs, Roger Beeckmans en de Senegalees Abbas Aïddara, die sedert 24 maart in Laos vermist was, is op 3 juni heelhuids te Brussel teruggekeerd. Op weg naar het door de Pathet Lao gecontroleerde gebied, werd de ploeg in haar prauw door toestellen van de Laotiaanse luchtmacht beschoten. Prauw en filmmateriaal werden vernietigd. Opgevangen door de Pathet Lao, werden de mannen eerst behandeld als gevangenen, daarna als gasten.
Een speurtocht, begin april door hun chef A. Hagon in Laos ondernomen, had geen resultaat opgeleverd, zodat reeds een tragische afloop vrij algemeen aanvaard was.

OOSTENRIJK

SOCIALISTISCHE MINDERHEIDSREGERING

Hoewel het er aanvankelijk op leek dat de beide grote Oostenrijkse partijen, de socialistische SPÖ en de katholieke ÖVP elkaar zouden vinden in een gemeenschappelijk regeringsprogramma en een coalitieregering gevormd zou kunnen worden, bleken de standpunten over de verdeling van de ministersposten en de samenstelling van de parlementaire controlecommissies zo ver uiteen te liggen, dat Bondspresident Jonas de kabinetsinformateur en leider van de socialisten Bruno Kreisky opdracht gaf een socialistisch minderheidskabinet samen te stellen.
Vrij snel na het bekend worden van de resultaten van de parlementsverkiezingen (pag. 215/2) verklaarden de beide partijen zich bereid om onderhandelingen te beginnen en de mogelijkheden van de vorming van een coalitieregering te bestuderen.
Op 3 maart werden in beide partijen de leden van de onderhandelingscommissies benoemd. In de SPÖ-commissie hadden behalve Kreisky, o.a. de vice-voorzitter van het parlement, Waldbrunner, en de presidente van de socialistische vrouwenorganisatie, Frau Firnberg, zitting. Het ÖVP-onderhandelingsteam bestond o.a. uit vice-kanselier Withalm, parlementsvoorzitter Maleta en minister van financiën Koren.
De besprekingen tussen de beide commissies, die van de zijde der ÖVP, als van ,,oriënterend karakter" werden aangeduid, verliepen aanvankelijk rustig en alles scheen erop te wijzen dat de beide partners elkaar zouden vinden, hoewel er een aantal zwaarwegende verschillen van opvatting bestonden.
Zo bleek dat met name op het gebied van de financiële en budgetpolitiek de meningen nog al uiteenliepen. De SPÖ zou zich voorstander hebben getoond van een verzwakking van de belastingdruk voor de lagere en middelbare inkomensgroepen, de ÖVP daarentegen zou liever een hervorming van het gehele belastingstelsel verwerkelijkt zien. Een ander moeilijk punt bij de onderhandelingen vormde de kwestie van de verkorting van de diensttijd, die de SPÖ graag tot 6 maanden zag teruggebracht, terwijl de ÖVP deze materie eerst nog eens diepgaand wilde bestuderen.
Maar na enige besprekingen bleek ook voor deze problemen een oplossing gevonden te zijn. Er werd besloten dat een speciale commissie de kwestie van de diensttijdverkorting zou bestuderen en dat nog dit jaar een verlichting van de progressie in de belastingheffing zou worden ingevoerd en dat later een algehele herziening van het belastingstelsel zou volgen.

Overleg afgebroken

Terwijl de regeringsverklaring van de coalitieregering werd voorbereid, begonnen de besprekingen over de verdeling van de ministersposten en de samenstelling van de parlementaire controlecommissies.
De beide partijen bleken hierover echter zo diepgaand van mening te verschillen, dat de besprekingen afgebroken moesten worden.
De ÖVP eiste een paritaire verdeling van de ministerszetels en eveneens een paritaire bezetting van de parlementaire commissies. De SPÖ daarentegen wenste zeven van de dertien ministersposten te bezetten, waaronder die van binnenlandse zaken, financiën, justitie, onderwijs, sociale zaken en verkeer. Voor de OVP zouden er dan de ministeries van buitenlandse zaken, defensie, landbouw, handel en publieke werken overblijven. De SPÖ wenste verder de absolute meerderheid in de parlementaire commissies, terwijl de ÖVP ook hier het pariteitsprincipe toegepast wilde zien en bovendien nok nog plaats voor de liberalen ingeruimd wilde hebben.
De eigenlijke strijdappel, aldus menen vele waarnemers, zou de bezetting van het ministerie van onderwijs zijn, omdat jaarlijks vanuit dit ministerie honderden miljoenen in de vorm van subsidies naar allerlei verenigingen en instituten vloeien.
Verder zouden de katholieken liever een socialist op defensie gezien hebben, omdat de SPÖ voorstander is van een vergaande hervorming van het leger en zij dus ook het risico van zulk een opgave dient te dragen.
Hoewel Kreisky nog verklaarde dat de socialistische voorstellen bepaald niet als een dictaat opgevat moesten worden en dat de liberalen zeker in parlementaire commissies waar zij tot nog toe zitting hadden, mochten blijven, bleek men toch niet meer tot een vergelijk te kunnen komen.
Op 20 april diende de interimregering Klaus bij de Bondspresident haar ontslag in en enige uren later werd een nieuwe socialistische regering geïnstalleerd.

Samenstelling regering en *kritiek*

Deze regering was als volgt samengesteld:

kanselier - Bruno Kreisky; vice-kanselier en minister van sociale zaken - Rudolf Hauser; buitenlandse zaken - Rudolf Kirchschlager; justitie - Christian Broda; binnenl. zaken - Otto Rösch; defensie - generaal Johann Freissler; financiën - Hannes Androsch; onderwijs - Leopold Graz; wetenschap en onderzoek - Hertha Firnberg; handel - Josef Staribacher; openbare werken - Josef Moser; landbouw - Hans öllinger; vervoer - Erwin Fruhbauer.

Na het bekend worden van de samenstelling van de nieuwe regering kwam er van de kant van de ÖVP scherpe kritiek los op de handelwijze van president Jonas. De katholieken verweten de president dat hij geen enkele bemiddelingspoging had ondernomen en direct, na het bekend worden van de mislukking van de coalitiebcsprekingen, Kreisky's voorstel voor de vorming van een minderheidsregering had geaccepteerd, zonder ook maar enig overleg met de andere partijen. Volgens de ÖVP had een zgn. kleine

coalitie. dus van ÖVP en liberalen, geenszins tot de onmogelijkheden behoord.
Ook de liberalen hadden kritiek op de gang van zaken en verklaarden de nieuwe regering geen steun te zullen verlenen.

Regeringsverklaring en debat

Op 27 april, de vijfentwintigste verjaardag van de stichting van de 2e Oostenrijkse republiek, legde kanselier Kreisky voor het parlement zijn regeringsverklaring af.
Als zwaartepunten van zijn programma noemde Kreisky het moderniseren van de strafwetgeving; het moderniseren van de perswet: het hervormen van de kieswet — om kleinere partijen een eerlijker kans te geven, een gebaar naar de liberalen, wier stemmen Kreisky nog nodig kan hebben, eventueel later als coalitiepartner. Voorts: democratisering van het onderwijs en tevens modernisering daarvan; een commissie zal nagaan of het mogelijk is de militaire diensttijd van 9 tot 6 maanden terug te brengen.
Wat betreft de buitenlandse politiek wil Kreisky vasthouden aan de neutraliteit, maar hij wil wel meer toenadering tot de EEG. Hij verwachtte dat de onderhandelingen over een handelsovereenkomst, die de discriminatie van Oostenrijkse goederen in de EEG zou verzachten, zo spoedig mogelijk zouden worden afgesloten.
Ofschoon de kanselier zei dat hij de contacten met alle landen die tot de Verenigde Naties behoren zal gaan verstevigen, bleek uit zijn rede niets van een voorgenomen aanpak ten aanzien van de communistische landen van Oost-Europa, in navolging van de socialistisch-liberale regering-Brandt in Bonn.
Een groot deel van de regeringsverklaring was gewijd aan de economische en financiële politiek van de regering. De regering heeft zich ten doel gesteld de modernisering van de Oostenrijkse economische structuur en de etappegewijze sanering van de staatshuishouding. Verder zal het beleid van de regering erop gericht zijn een optimale economische groei, volledige werkgelegenheid en stabiliteit van de koopkracht te verwerkelijken. Instrumenten om dit alles te bereiken zijn, aldus de regeringsverklaring: bevordering van de privé-investeringen, een gecoordineerde ontwikkeling van de energiesector en de onder staatstoezicht staande industrie, ondersteuning van de structuurverbetering van de landbouw, uitbouw van het toerisme.
Verder benadrukte de verklaring de noodzakelijkheid van een herziening van de wet op het vakbondswezen.
Bij het op 29 april gehouden debat in het parlement over de regeringsverklaring, stelde de oppositie zich zeer welwillend op tegenover de nieuwe regering. Uit de redevoeringen van de vertegenwoordigers van de oppositiepartijen bleek dat men bereid is de regering Kreisky een zekere aanlooptijd toe te staan. De oppositie beloofde de regering de helpende hand te bieden bij de verwezenlijking van haar programma. waar dit verenigbaar leek met de eigen principes en voorstellingen.

Ontslag minister Öllinger

Op 20 mei bood de minister van landbouw Öllinger, op advies van zijn artsen, zijn ontslag aan. Öllinger die al sinds de oorlog aan een hartkwaal leed, had op 13 mei een hartaanval gehad. öllinger was, sinds hij in het kabinet werd opgenomen, het doelwit geweest van een perscampagne, om zijn Nazi-verleden.
Het cultuur-politieke weekblad ,,Die Furche" publiceerde begin mei de levensloop van Öllinger. Het bleek dat Öllinger een NSDAP-lid van het eerste uur was en tot 1940 als Untersturmfuhrer bij de SS gediend had. Op de vele kritiek, niet in de laatste plaats uit SPÖ-kringen, antwoordde Kreisky, die wegens zijn joodse afkomst zelf voor de Nazi's heeft moeten vluchten, dat hij volledig achter zijn minister stond en dat diens oorlogsverleden in geen opzicht aanleiding voor een kabinetswijziging zou kunnen vormen.
Öllingers in 1940 vrijwillig genomen beslissing om de SS te verlaten en als soldaat dienst te nemen in het Duitse leger, noemde Kreisky een daad van fatsoen en van grote moed, in feite de enige uitweg die toendertijd mogelijk was.
Inmiddels is ook een ander lid van het kabinet om zijn Nazi-verleden aangevallen, nl. minister van binnenlandse zaken Rösch, die als voormalig SA-er in 1947 gearresteerd werd vanwege neo-nazistische activiteiten. Daartoe zou o.a. hebben behoord het vervalsen van papieren bestemd voor voortvluchtige hoge nazi's. Rösch werd bij gebrek aan bewijs vrijgesproken. Rösch zelf bestreed zijn vroeger lidmaatschap van de SA en de NSDAP. *(NRC, NZZ,* FAZ, Der Spiegel)

SCANDINAVIE

FINLAND

ZAKENKABINET ONDER TEUVO AURA

Twee maanden na de algemene verkiezingen (pag. 249/1) heeft Finland weer een regering. Omdat het onmogelijk bleek de aan het bewind zijnde coalitieregering te continueren of een nieuwe coalitie te vormen, benoemde president Kekkonen op 14 mei een zakenkabinet, bestaande uit hoge ambtenaren en zakenlieden, geen van allen parlementsleden, onder aanvoering van de burgemeester van Helsinki, Teuvo Aura. Hoewel er vier sociaal-democraten, drie centrum partijleden. een conservatief en een Zweedse volkspartij-lid bij zijn, hebben geen van de leden van de nieuwe regering sterke bindingen met hun politieke partijen.
De onmogelijkheid om tot een parlementair kabinet te komen is het gevolg van de zwaai naar rechts bij de parlementsverkiezingen in maart. Weliswaar behielden de partijen, die tot nog toe de centrumlinkse coalitie vormden t.w., de sociaal-democraten, de communisten, de centrumpartij en de Zweedse volkspartij een meerderheid, maar de centrumpartij en de communisten hadden zulke zware verliezen te incasseren gekregen, dat actieve deelname van de winnaars van deze verkiezingen, de conservatieven en nieuwe Boerenpartij van Veikko Vennamo gerechtvaardigd leek. Maar de centrumpartij liet van het begin af aan weten in geen geval te zullen deelnemen aan een regering waarin ook conservatieven zitting zouden hebben.
De voorzitter van de conservatieve partij Rihtniemi, die als eerste belast werd met de vorming van een op zo veel mogelijk partijen steunende coalitieregering moest dan ook zijn opdracht teruggeven.
Rihtniemi had de voor een coalitie in aanmerking komende partijen een ontwerp-regeringsprogramma voorgelegd waarvan het voornaamste punt was de voortzetting van de Paasikivi-Kekkonen-koers, wat betreft de buitenlandse politiek (d.w.z. de politiek van goede nabuurschip met de Sowjet-Unie). De liberalen, de Zweedse volkspartij en de boerenpartij van Vennamo reageerden gunstig, de grote partijen wezen het programma af.
Daarna werd Rafael Paasio, parlementsvoorzitter en leider van de

sociaal-democraten belast met de regeringsvorming, maar oak hij wist niet de steun van de centrumpartij te verwerven voor zijn regeringsprogram. In dit geval schenen het vooral economische punten te zijn. waarover men geen consensus kon verkrijgen.

Op 5 mei werd Rihtniemi voor de 2de maal belast met de vorming van eer, regering. Hoen-el de opdracht wederom de vorming van een coalitieregering inhield, sprak Rihtniemi zich na enkele dagen al uit voor de vorming van een rechtse minderheidsregering. President Kekkonen kon hiermee echter niet akkoord gaan en nam toen zelf heit initiatief door op 14 mei Teuvo Auro opdracht te geven een zakenkabinet van deskundigen, het 53-site sinds de Finse onafhankelijkheidsverklaring in 1917, samen te stellen.

Volgens de *NZZ* (17-5) zou enkele partijen dit initiatief van de president niet onwelkom zijn, omdat het hun de gelegenheid zou bieden uich te beraden op de te volgen koers en zich te herstellen van het verlies bij de verkiezingen. Dit zou niet alleen geilden voor de centrumpartij maar ook voor de communisten, die een periode van interne partijstrijd tussen orthodoxen en gematigden doormaken. De communisten hebben hun leden op het laatste moment verboden deed te nemen aan het zakenkabinet. Dit zou, aldus waarnemers, dan ook de reden zijn dat het nieuwe kabinet slechts 13 leden in plaats van de gebruikelijke 16 telt. Mochten de communisten van hun weigering terugkomen dan zou er, aldus waarnemers, altijd nog de mogelijkheid bestaan om het kabinet aan te vuilen.

Representatief voor het karakter van het nieuwe kabinet is de premier Aura, die als een bijzonder bekwaam bestuurder geldt. De grootste verrassing evenwel was de benoeming tot minister van buitenlandse zaken van Vaïno Leskinen, die daarmee Karjalainen aflost. Leskinen was minister van industrie in de vorige regering en heeft lange tijd als zeer anti-communistisch bekend gestaan. Als secretaris van de sociaal-democratische partij speelde hij in 1948 een belangrijke rol bij het verzet tegen de Sowjetrussische bedreiging. Het bezorgde hem en zijn partij, aldus de *NZZ* (17-5) aanvankelijk de diepe vijandschap van Moskou en leidde later tot een aantal conflicten mat president Kekkonen. Successievelijk werd Leskinen dan ook uitgesloten van alle funutiea met ook maar enige politieke betekenis. Toen de betrekkingen tussen de sociaal-democraten en de president later weer verbeiterden, keerde ook Leskinen, die intussen veel van zijn opvattingen gewijzigd ha?, weer in de politiek terug. Bij de parlementsverkiezingen van 1966 sprak hij zich zelfs uit voor een nauwe samenwerking met de communisten en ziin betrekkingen met Moskou verbeterden langzamerhand.

Verder zijn van belang de benoeming tot minister van financiën van Hetemäki, tat nog toe werkzaam als directeur van de werkgevessorganisaibie en van Mattila tot minister voor handel en industrie. Mattila was directeur van heit grote staatsconcern Valmet. De nieuwe minister van justitie Liinamaa is de man van het grote stabilisatieprogramma van 1968, dat nog heiden onder zijn naam als de samenvatting van een uiterst succesrijke saneringspolitiek geldt.

Deze drie mannen, aldus de *NZZ*, zullen in de nieuwe regering de voortzetting van deze stabilisatiepolitiek garanderen.

In de nieuwe regering hebben geen vertegenwoordigers van de vakbonden zitting. Bij de consultaties voor de vorming van het kabinet bleken de vakbonden geen geschikte kandidaten te kunnen noemen, en Aura besloot in ieder geval twee ministersposten, die van onderminister van financiën en van onderminister van arbeid voor de vakbonden te reserveren, maar op 23 mei verklaarde een woordvoerder van de grootste vakbond, de SAK, dat de vakbonden geen minister zouden leveren, omdat de regering Aura niet aan de voorwaarden voldeed om een vooruitstrevende economische politiek in het belang van de loontrekkenden te kunnen voeren. De posten werden daarop onder de andere kabinetsleden verdeeld.

De nieuwe regering is als volgt samengesteld: premier - Teuvo Aura (liberale volkspartij); vice-premier en financiën - Paivie Hetemäki (conservatief); buitenlandse zaken - Vaïno Leskinen (soc.-democr.); justitie en 2e minister voor arbeid - Keijo Liinamaa (soc.-democr.); binnenl. zaken - Teemu Hiltunen (soc.-democr.); defensie - Arvo Pentti (partijloos); onderwijs - Jaakko Numminen (centrum); landbouw - Nils Westermarck (Zweedse volkspartij); verkeer - Martti Niskala (partijloos): handel en industrie - Olavi Mattila; soc. zaken en gezondheid - Gunnar Korhonen (partijloos): arbeid - Esah Timonen (centrum): 2e minister voor soc. zaken en gezondheid - Alli Lahtinen (soc.-democr.).

(N Z Z, F A Z, L e M o n d e, T h e E c o n o m i s t)

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

DE JOEGOSLAVISCHE ECONOMIE SA DE ECONOMISCHE HERVORMING

Een vergelijkende analyse van de gegevens over de laatste drie jaar, geven aan dat de Joegoslavische economie de moeilijkheden die opbralden in de eerste jaren na de economische hervorming van 1965 (pag. 460/2-1965), te boven begint te komen.

De genoemde economische hervorming *) veroorzaakte aanvankelijk een ernstige stagnatie in de groei van de industriële produktie. Pas in 1968 begon de industriële produktie zich te herstellen en bleek heit vooral met de toeristenindustrie en de landbouw goed te gaan.

Sindsdien ontwikkelde de Joegoslavische economie zich als geheel met aanzienlijke vooruitgang in produktie, produktiviteit, lonen en agrarische produktie.

Medio 1969 deden uich in Joego-Slavië ernstige inflatoire verschijnselen voor: „oververhittingsverschijnselen" van de economische hervorming.

Tijdens een vergadering van het Partijpresidium op 15 okt. 1969, beval president Tito strengere financiële en kredietmaatregelen om heit overspannen economische hervormingsprogramma te verbeteren.

Deze stap van Tito volgde op perscommentaren over de acute moeilijkheden met de betalingsbalans en de insolventie van honderden industriële en handelsondernemingen. Het presidium van de CP waarschuwde, dat geen vertraging mocht optreden bij de hervorming op het gebieid van het zgn. „eigen-beheer"

* Deze economische hervorming was het logische gevolg van de in het begin van de jaren '50 ondernomen herstructurering van de economie naar arbeiderszelfbestuur. In grote trekken ging het hierbij om pogingen van een socialistische (communistische) maatschappij aansluiting te vinden bij de open wereldmarkt. Concreet: het stabiliseren van de valuta, het scheppen van een realistischer verhouding met buitenlandse valuta en als consequentie hiervan het tegengaan van inflatoire tendensen. Een tweede oogmerk van de economische hervorming was de liberalisatie van binnen- en buitenlandse handel (zie pag. 410'2-1966) en een loslating van de prijzen.

De overgang van centrale planvorming met zijn produktiemethoden naar moderner produktiemethoden, rationalisatie en rentabiliteit in het algemeen is een soms pijnlijk verlopen proces geweest.

JOEGOSLAVISCHE **INDUSTRIËLE PRODUKTIE** EN **BUITENLANDSE HANDEL IN** 1969

Industriële produktie

De Joegoslavische industriele produktie is in 1969 aanmerkelijk sneller gestegen. Na de stagnatie van 1967 en een groei van ongeveer 6% in 1968 bedroeg de groei 12% in 1969

De energieproduktie steeg met 12% de stroomvoorziening nam toe tot **23,2** mrd kWh (1968 20,6) en de aardolie-industrie zag de omzet met 30% stijgen De koleïfproduktie bleef op 26,5 mln ton staan

De ijzer- en staalindustrie kende een produktievermeerdering van 12 (10)%

De produktie van de elektrotechnische inductrie nam met 22 (6)% toe, die van de scheepsbouw met 9%

Bijzonder gunstig ont ikkelde zich de chemische industrie produktiegroei van 24% tegen 14% in 1968

Ook andere industrietakken zoals houten schoenindustrie, papier- en levensmiddelenindustrie, vertoonden ruime produktietoenames De oroduktiviteit steeg in 1969 met gemiddeld 8%

Buitenlandse handel

De Joegoslavische buitenlandse handel vertoonde in 1969 een sterke groei. Het meest opvallend hierbij was de dynamische ontwikkeling in de export van fabrikaten tegenover de stagnatie in de export van agrarische produkten.

In de import was een sterke groei te registreren in de consumptiegoederen. Opmerkelijk was voorts de stagnatie in de Joegoslavische handel met de Comecon-landen. (Vgl. hiervoor pag. 316/3-1969).

De totale waarde van de export beliep 18,439 mln dinar (1 $ = 12,5 dinar). Dit betekent een groei van 17% t.o.v. 1968.

De totale waarde van de geïmporteerde goederen bedroeg 26,685 mln dinar: 19% groei t.o.v. 1968.

Het tekort op de handelsbalans steeg hiermee tot 8,246 mln dinar (6,664 dinar in 1968, d.i. 24% méér tekort in 1969).

Het werkelijke tekort op de handelsbalans bedraagt hiervan ongeveer de helft. In 1969 is de Joegoslavische export naar de EEG-landen opnieuw toegenomen: met 33% tot $ 471 mln. Hierdoor hebben de EEG-landen de Comecon-staten als voornaamste handelspartner van Joegoslavië afgelost. In bijzondere mate groeide de export naar de Bondsrepubliek, Frankrijk en Nederland. Absoluut gezien zijn West-Duitsland en Italië de voornaamste handelspartners.

Het aandeel van de EEG-landen in de totale invoer van Joego-Slavië steeg tot bijna 40%. Ook hier waren West-Duitsland en Italië de voornaamste leveranciers.

Relatief groot was eveneens de handel met de EVA-landen, zij het op een iets bescheidener wijze. De invoer uit de EVA-landen steeg met 36% tot $ 344 mln, de uitvoer met 28,4% tot $ 206 mln.

Het aandeel van de Cumecon-landen W de Joegoslavische handel zakte in 1969 van 30 tot 27% **Vooral** de uitvoer naar de DDR en Bulgarije liep sterk terug. Omdat de DDR sinds jaren een grote „clearing-scnula" heeft tegenover Joegoslavië, moet met een verdere vermindering van de export rekening worden gehouden. Naar Hongarije, Polen en Tsjechoslowakije nam de export toe. De invoer uit de Comecon-landen nam in geringe mate toe. Alleen de invoer uit de SU daalde met ongeveer 10%.

De belangrijkste andere handelspartner van Joego-Slavië blijven de VS: het vroegere grote handelstekort van Joegoslavië met dat land liep met $ 93 mln terug. Dit is vnl. te danken aan een beperking van de invoer van Amerikaanse granen, nu Joego-Slavië zelf in grote mate op eigen produktie kan vertrouwen.

Het handelstekort van Joego-Slavië wordt in grote mate gedekt door de verdiensten in de dienstverlenende sector: toerisme, Joegoslavische arbeiders in het buitenland e.a. Met name het toeristenseizoen 1969 brak alle records: een toename van het vreemdelingenverkeer met ongeveer 30% t.o.v. 1968.

(NZZ, Radio Free Europe)

---

in de bedrijven, dat de basis vormt van het Joegoslavische arbeiderscontrolestelsel.

Het handelstekort van Joego-Slavië is wederom gegroeid. Niettemin bereikten de vreemde valuta-reserves een nieuw record, evenals de „onzichtbare" handelsgebieden als toerisme en transport. Om moeilijkheden, veroorzaakt door gebrek aan investeringskapitaal het hoofd te bieden, probeert Joego-Slavië buitenlands kapitaal aan te trekken. De vooruitzichten voor 1970 op dit gebied zijn bemoedigend.

Op 23 dec. 1970 werd door het Joegoslavische Parlement het economisch plan voor 1970 goedgekeurd, nadat de regering wekenlang scherpe kritiek had moeiten incasseren wegens haar falen in heit produceren van concrete voorstellen m.b.t. de economische moeilijkheden. Met name was er grote bezorgdheid om de eerder gememoreerde inflatie, het groeiende handelstekort door de snellere stijging van de consumptie vergeleken bij de produktie en het groeiende tekort op helt federale budget.

De Joegoslavische regering gaf toe dat het jaar 1970 waarschijnlijk nog moeilijker zou worden en dat es veel zou afhangen van haar vermogen om het handelstekort te nivelleren en helt stijgen van de prijzen tegen te gaan zonder af te stappen van de in 1965 begonnen nieuwe economische politiek. Hiertoe heeft de Joegoslavische regering een serie maatregelen ontwikkeld, die bedoelen een geringer groeipercentage te stabiliseren met de nadruk op de exportindustrieën.

(NRC, Financial Times, *Radio* Free Europe) (Vor. ber. pag. 329/3-'68)

OESO-RAPPORT

Volgens het op 12 jan. gepubliceerde rapport van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) over de Joegoslavische economie kan dit land in 1970 op een bevredigende economische groei rekenen. Produktie en vraag zullen in het kader van de geplande stijging van het nationale produkt van 7 tot 8% groeien.

Volgens het rapport was de terugslag in de Joegoslavische economie na 1966, met name de produktieverlaging en de daardoor ontstane aanzienlijke werkloosheid, grotendeels het gevolg van kredietbeperking, die ingesteld was om eerdere inflatieteiîdensei; te stoppen (vgl. pag. 461 2-1965) en om het nut van de zeer uitgebreide economische hervormingen te waarborgen. Nadat de prijsverhogingen tot lagere tarieven waren teruggebracht werd de kredietbeperking in 1968 geleidelijk opgeheven. Daardoor werden binnenlandse vraag — vooral voor investeringen — en produktie tot de zomer van 1969 opgevoerd en kwam er verbetering in de situatie omtrent de erkgelegenheid. Maar prijsverhogingen kwamen ook in de maanden daarna tot stand, gedeeltelijk door het stijgen van de voedselprijzen.

Voor de nabije toekomst is een snelle verhoging van produktie en consumptie te voorzien, die ongeveer gelijk zal zijn aan het in het herziene plan beoogde voor 1969-1970: 7 a 8% groei van de netto nationale produktie en een aanzienlijke investeringstoename. Omdat deze sterke opleving het binnen- en buitenlandse monetaire evenwicht in gevaar zou kunnen brengen werd het kredietbeleid eind 1968 en begin 1969 weer strakker. Deze onmiddellijke aanpassing van het beleid geeft gegronde hoop dat de groei dit keer onder controle gehouden zal worden en aldus het risico wordt vermeden dat in een later stadium drastische beperkingsmaatregelen, die nadelige gevolgen hebben voor de economische groei, genomen moeten worden.

Het OESO-rapport merkt verder op: „Veranderingen in de kredietpolitiek hebben bewezen zeer effectieve correctiemiddelen te zijn; maar de correctie van inflatoire tendensen heeft geleid tot bijna-stagnatie van activiteit en vice-versa. Er moet sterk worden gepleit voor aanvulling van het monetaire wapen met andere maatregelen."

Het rapport dringt in dit verband aan op een herziening van de begrotingspolitiek in het algemeen en stelt dat deze kwestie m.n. in Joego-Slavië zeer complex is, vanwege een zekere decentralisatie van de belastingheffing ten gunste van de verschillende republieken en een verschuiving van de verantwoordelijkheid voor diverse grote uitgaven van regering naar zelfstandige lichamen. Het OESO-rapport voorziet echter geen speciale moeilijkheden in een versterking van de „automatische stabilisators" in een belastingsysteem,

Voorts wordt aangedrongen op een effectieve en meer ordelijke Inkomenspolitiek: de OESO merkt op, evenals in vorige rapporten is gedaan, dat Joegoslavië een soort „ingebouwde" inflatoire neiging in zijn economisch systeem heeft, omdat de bedrijven — binnen zekere grenzen — zowel hun verkoopsprijzen als het loon van hun werknemers mogen verhogen.

Het rapport spreekt de hoop uit dat de nieuwe wet van 1968, die procedures vastlegt voor het bereiken van overeenkomsten over de inkomensverdeling, zal bijdragen aan een ordelijke ontwikkeling van de inkomens in de toekomst.

Ook het OESO-rapport constateert het groeiende handelstekort, de stijgende opbrengsten in de dienstverlenende sector en de stijging van de handel met de Westerse landen tegenover het teruglo-

pen van de handel met de Comecon-landen.
Dit blijkt o m uit de volgende cijfers (in mln $)

	Invoer uit 1968	(1967)	Uitvoer naar 1968	(1967)
O-Europa	489	444	398	446
W--Europa	987	905	594	564
N-Amerika	97	132	93	88
Rest	225	226	179	154

(vgl pag. 461/2-1965)
(OESO-rapport)

ZORAN GLUSCEWITSJ VEROORDEELD

Op 29 okt. 1969 werd de oud-hoofdredacteur van het Servische blad *Knjizevne* Novine, Zoran Gluscewitsj, veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf wegens het schrijven van een artikel dat, volgens heit vonnis een „belediging van de SU, van haar leiders en leger" is. Het artikel werd op 30 aug. 1969 gepubliceerd, aan de vooravond van het bezoek van de Russische minister Gromyko (vgl. pag. 330/1).
In de rechtszaal, die geheeil was gevuld met o.m. vele schrijvers, kunstenaars en studenten en buitenlandse correspondenten, verklaarde Gluscewitsj: „Men moeit de historische gebeurtenissen niet bekijken in heit licht van de politieke belangen van een bepaald ogenblik. Ik zie geen enkele reden voor de woede van Sowjet-zijde. De enigen die het recht hebben in deze trieste zaak verontwaardigd te zijn, zijn de Tsjechen en de Slowaken. (Het bewuste artikel bevatte een felle aanklacht tegen het ingrijpen in Tsjechoslowakije, zie hiervoor pag. 330/1. Nadat bet blad uit de roulatie werd genomen, heeft Gluscewitsj zijn ontslag aangeboden, waarna op 30 sept. bekend werd, dat hij zou warden vervolgd. Sinds 24 sept. verschijnt het blad in het geheel niet meer). (Le Monde, NRC, *The* Times)

(Vor. ber. pag. 330/1)

BOEK VAN MILOVAN DJILAS VERBODEN

Op 23 okt 1969 werd bekend, dat het nieuwe boek van de voormalige vice-preslident Djilas, „De onvolmaakte maatschappij", was verboden op grond van een weit die „valse, verdraaide of onrust wekkende inlichtingen of verklaringen" verbiedt, evenals publikatie van materiaal dat „de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen mrt andere landen" rechtstreeks versitoont. (Heit bewuste boek was reeds eerder in het Westen gepubliceerd in een Engelse en Duitse editie.) (Reuter, NRC, The Times)

MIHAJLOW IN VRIJHEID GESTELD

Op 4 mrt. werd de schrijver dr. Mihajlo Mihajlow in vrijheid gesteld, na een verblijf van 3½ jaar in de gevangenis van Sremska Mitrovica. Hij was up 19 april 1967 wegens staatsvijandige propaganda en heit in heit buitenland publiceren van artikelen door een rechtbank in Belgrado tot viereneenhalf jaar gevangenisstraf veroordeeld (pág 284/3-1967) Vorig jaar okt. werd deze straf met een jaar verminderd.

PARTIJDOCUMENT OVER PERSORGANEN

Op 27 nov. 1969 werd in het blad Borba een partijdocument gepubliceerd over de plaats van de informatiemedia in het Joegoslavische stelsel van zelfbestuur. Het document bevatte algemene richtlijnen voor een reorganisatie van het perswezen. Een perswet is in de maak. Enerzijds wordt in heit document de nadruk gelegd op de noodzaak nauwkeurig omlijnde maatregelen tegen „politiek kwaadwillige" openbare uitingen in de wet valst te leggen, anderzijds geeft heit normen voor ruimere voorlichting over officiële besluiten en hangende problemen. Over het algemeen werden de formuleringen in het document gezien als een ernstige waarschuwing aan de sinds vele jaren „ongedisciplineerde journalisten en intellectuelen". De Joegoslavische pers heeft de laatste jaren veel vooruitgang geboekt in inhoud en presentatie. De liberalisering van het regime maakte polemieken mogelijk over zaken die voorheen taboe waren, aldus *Le* Monde (4-12).

REDACTIE VAN STUDENT AFGEZET

Na een wekenlange strijd tussen het partijcomité van de Universiteit van Belgrado enerzijds en de leden van de redactie van heit blad Student en een aantal professoren en studenten anderzijds, verscheen op 7 jan. ia de Joegoslavische kranten een lang communiqué van de partij, waarin de oppositiegroepen en allen die de redactie van Student steunden, werden veroordeeld. Student publiceerde reeds geruime tijd heftige kritieken op het beleid van regering en partij en stond bekend als de kristallisatiekern van de ontevredenheid van vele jonge intellectuelen met de paritij-ideologie.
Na enkele chaotische zittingen van het studentenparlement werd de redactie van Student op 11 jan. ontslagen. (Le Monde, FAZ, NRC)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PROCES IN CHICAGO

Viereneenhalve maand heeft in Chicago het proces geduurd tegen acht, later zeven, leiders van de buitenparlementaire oppositie He: proces heeft in de VS en daarbuiten grote aandacht getrokken, in de allereerste plaats om de gang van zaken tijdens de zittingen, maar ook omdat het de eerste keer was dat er op grond van de Anti Riot Act van 1968 een proces plaatsvond. Deze wet die als zgn „rider", op aandrang van conservatieve senatoren, werd toegevoegd aan de burgerrechtswetten van 1968, bepaalt dat het een federale misdaad is de grenzen van een staat te overschrijden met de bedoeling onlusten te veroorzaken. De wet wordt ook wel de „Rap Brown law" genoemd, naar de SNCC leider Rap Brown, die er in 1967 van werd beschuldigd „agitatie van buitenaf" te hebben bedreven bij de onlusten in Cambridge MD.
Enkele commentatoren noemden het proces een geschiedenis-makende confrontatie van de jeugd met de ouderen.
Newsweek (2-3) sprak over een keerpunt in het Amerikanse leven en de rechtspraak.
De oorsprong van het proces ligt bij de onlusten die ontstonden na de demonistraties tegen de oorlog in Vietnam op de Democratische Conventie in Chicago in 1968 (pag. 565/3). Het kwam bij die demonstraties tot een zeer bloedig treffen tussen de politie en de demonstranten. Aeht politie-agenten werden beschuldigd van gewelddadig optreden maar weer vrijgesproken.
De vraag kwam op of men ook de leiders van de demonstraties moest vervolgen, maar de regering-Johnson, die overigens zeer gekant was tegen de Anti Riot Act, weigerde op te treden en pas toen John Mitchell minister van justitie werd, werd het besluit genomen een vervolging in te stellen. De officier van justitie in Chicago verklaarde dat het Mitchell zelf geweest is, die dit besluit genomen heeft.
Zo, aldus The Times, kwamen er de „Chicago acht" later gereduceerd tot de „Chicago zeven", een verzameling pacifisten, radicalen en revolutionairen. De meesten achter in de twintig of voor in de dertig. De oudste aangeklaagde was David

Dellinger, een 54 jaar oude Quaker en pacifist. Omdat hij zich in tegenstelling tot de andere veidachten, die er zeer hip uitzagen, conventioneel kleedde, scheen hij in het bijzonder de woede van de rechtbank op te wekken.

Van de zeven verdachten, werden er op 20 febr. vijf t.w. David Dellinger, Thomas Hayden, Rennie Davis, Abbie Hoffman en Jerry Rubin veroordeeld tot gevangenisstraffen ven vijf jaar en boetes van $ 5000 wegens het overschrijden van de staatsgrenzen niet de bedoeling onlusten te veroorzaken. Zij werden vrijgesproken van de beschuldiging een samenzwering op touw gezet te hebben. De andere twee verdachten John Froines en Lee Weiner werden eerder vrijgesproken.

De verdachten, die een public relations officer in dienst hadden genomen en die werden bijgestaan door een grote staf van vrijwilligers, waaronder de beste juristen van de VS, beweerden dat het proces een politiek proces was en dat zij met politieke middelen zouden vechten en de rechtzaal zouden veranderen in een leslokaal voor de revolutie.

Hun voornaamste tegenstander was de 74-jaar oude federale rechter Julius Hoffman, die sinds 1947 rechter is, naar wordt beweerd omdat hij een enorme som in het verkiezingsfonds van president Truman zou hebben gestort.

Het roerige verloop van het proces, dat vaak meer weg had van een circus, is, aldus vele waarnemers grotendeels te verklaren uit de theatrale en bijna altijd partijdige houding van de rechter. Andere waarnemers wezen erop, dat Hoffman zich maar al te goed bewust is geweest, welk een moeilijke zaak hij te behandelen kreeg, de aangeklaagden zijn zonder uitzondering vooraanstaande leiders van de buitenparlementaire oppositie, en dat hij zich van het begin af aan voorgenomen had, zo streng mogelijk op te treden

Al voor het eigenlijke proces begon had hij zowel de verdachten als de verdediging tegen zich in het harnas gejaagd door een verzoek om uitstel van het proces wegens ziekte van de voornaamste advocaat Charles Garry af te wijzen en twee advocaten, die eerst de verdachte Bobby Seale wel en later niet wilden verdedigen, uit Californië te laten uitleveren en te laten opsluiten.

De voornaamste verdediger werd toen de 50-jarige William Kunstler, die grote ervaring heeft in de civil-rights-beweging en die Dr. Martin Luther King nog verdedigd heeft.

Het proces begon in september 1969 in Chicago. De beklaagden, aldus de NRC (21-2) verschenen in de waanzinnigste uitrusting en deden alles om van hun verachting en zucht naar publiciteit blijk te geven. Handkusjes naar de jury: ..fascist" en „pig" roepen naar de rechter, een poging van Dellinger om de Vietnamese dodenlijst voor te lezen. Abbie Hoffman probeerde zich verschillende keren in de rechtzaal te ontkleden. Verder uitroepen tot de rechter zoals ,.Je bent een schandvlek voor de Joden, jij nazi, jij kaffer" of „jouw idee van recht is de enige obsceniteit hier".

Bobby Seale

De crisis in het eerste gedeelte van het proces ontstond toen een van de verdachten, de Black Panther leider Bobby Seale weigerde zich door iemand anders dan Charles Garry te laten verdedigen en zei dat hij anders zich zelf wel zou verdedigen. De rechter stond erop dat Kunstler de verdediging van Seale op zich zou nemen. Toen Seale, tegen het bevel van de rechtbank in, getuigen wilde ondervragen werd dit verboden. Seale protesteerde door de rechter uit te schelden, waarna hij met een prop in de mond op zijn stoel werd vastgebonden. De rechter veroordeelde Seale tot vier jaar gevangenisstraf wegens ,,minachting van het hof". Vooral het vastbinden van Seale lokte overal in de VS felle protesten uit, maar het Hooggerechtshof besliste dat Hoffman gerechtigd was dit te laten doen.

Verder trok de rechter de borgtocht van Dellinger in, zodat deze meteen moest worden opgesloten, wat een algemeen gevecht onder publiek, journalisten, advocaten en rechtbankpersoneel uitlokte.

Het belastend materiaal voos de verdachten bestond voornamelijk uit verklaringen van politie-agenten die in allerlei radicale organisaties waren geïnfiltreerd. Een van de agenten was het zelfs gelukt de lijfwacht van Jerry Rubin, de leider van de Yippie (Youth International Party) te worden.

Vonnissen

De jury bestaande uit tien vrouwen en 2 mannen leidde gedurende het proces een afgezonderd leven. Zij waren ondergebracht in een hotel en mochten niets over het proces lezen of op de televisie zien. Er waren twee groepen in de jury: een groep die de verdachten op alle punten schuldig wilde verklaren en een

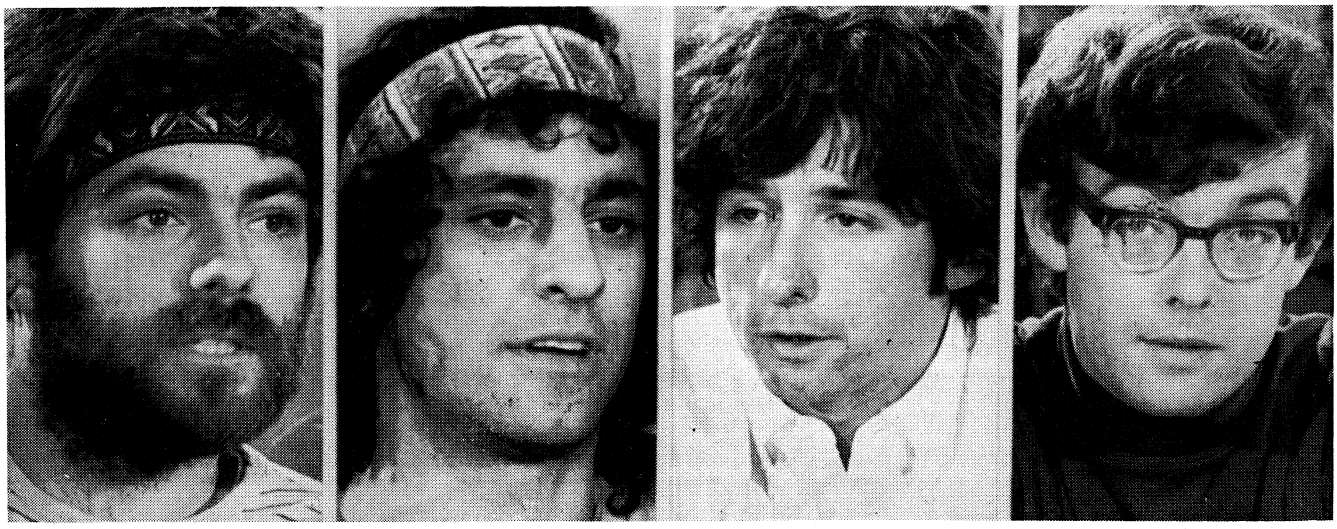

De zeven verdachten in het proces van Chicago v l n r Jerry Rubin, **31** jr., oud-leider Free Speech Movement in Berkeley Abbie Hoffman **31** jr, stichter Youth International Party Thomas Hayden **31** jr en **R** Davis **29** jr oprichters SDS

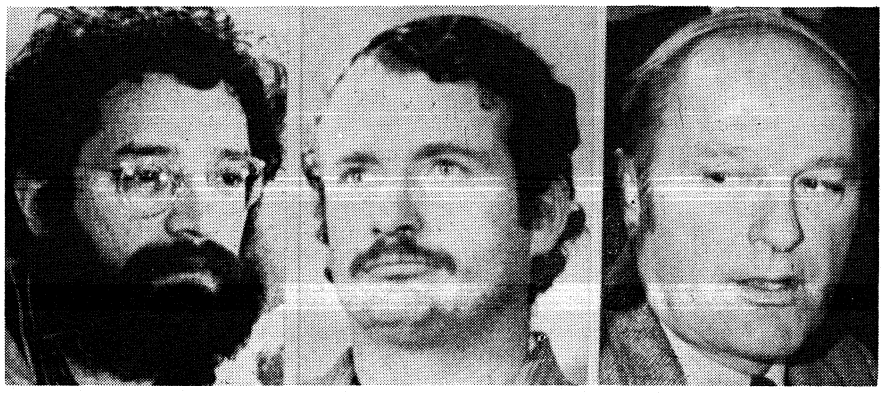

Lee Weiner; John Froines, 30 jr, oud-lid SDS, professor universiteit van Oregon, Davis Dellinger, 52 jr, organisator 2e Moratorium

groep die volledige kwijtschelding wenste.

Men vond elkaar tenslotte in het compromis: alle verdachten werd de aanklacht van samenzwering kwijtgescholden en vijf werden schuldig bevonden aan het aanzetten tot rellen.

Minachting van het hof

De rechter sprak verder nog vonnissen uit wegens ,,minachting van het hof". David Dellinger kreeg nog eens meer dan twee jaar gevangenisstraf omdat hij in totaal 32 verschillende malen zijn minachting voor het hof getoond had. De andere verdachten werden veroordeeld tot straffen variërend van twee maanden tot twee jaar. De strafmaat scheen te variëren van een dag wegens het niet opstaan bij het binnenkomen van de rechter en zeven dagen wegens het dragen van een rechterstoga, wat twee verdachten inderdaad eens gedaan hadden tot vijf maanden wegens het roepen van: ,,bullshit".

De belangrijkste advocaat William Kunstler werd tenslotte tot meer dan vier jaar gevangenisstraf veroordeeld, de zwaarste straf ooit opgelegd wegens ,,minachting van het hof". Zijn voornaamste overtredingen waren dat hij niets had gedaan om zijn cliënten in bedwang te houden, dat hij was blijven doorpraten nadat de rechter hem bevolen had te zwijgen en dat hij op oneerbiedige wijze had gesproken.

De vijf verdachten werden onmiddellijk naar de gevangenis overgebracht om de hun opgelegde straffen wegens minachting van het hof uit te zitten.

Vrijwel direct na het bekend worden van de vonissen werden er in verschillende grote steden gedemonstreerd tegen de uitspraak, waarbij het vaak tot botsingen met de politie kwam. Ook in juridische kringen sprak men zijn twijfels uit over de gang van zaken tijdens het proces en met name over de wettigheid van de zware straffen wegens ,,minachting van het hof". De verdediging heeft al hoger beroep aangetekend tegen het vonnis en algemeen verwacht men dat de straffen daar aanzienlijk zullen worden teruggebracht.

Commentaar

Door het vele tumult tijdens de zittingen, is de hele inzet van het proces verloren gegaan, aldus de *NRC* (21-2).

Uiterst belangrijk had het proces moeten worden, omdat de beschuldiging was gebaseerd op een toevoeging aan de burgerrechtswetten van 1968 (zie boven) De belangrijke vraag was dus twee jaar later in Chicago niet wie wat in Chicago tijdens de Conventie had gedaan of wie daaraan schuld droeg Het proces had ook kunnen plaatsvinden indien in Chicago toen helemaal niets was gebeurd Het ging om de veel belangrijker vraag in hoeverre het begrip samenzwering te definieren valt, of onderlinge communicatie al voldoende is om samenzwering te bewijzen Belangrijker nog was de vraag of ,,bedoeling" in de zin van deze wet eigenlijk gedachten zijn, en daarom niet strafbaar Kortom de vraag was of deze hele wet wel grondwettig is

Dank zij de aandacht voor de artiesten en hun kunstjes in dit circus is deze inzet geheel verloren gegaan Het zal nog jaren in hogere instanties en tenslotte voor het Hooggerechtshof uitgevochten moeten worden De incidentele huzarenstreken van de deelnemers, die de massacommunicatie-industrie zulke aardige schrijf- en kijkstof opleverden, zullen dan al vergeten zijn

Intussen zal echter zowel het ministerie van justitie als de rechterlijke macht gedwongen worden tot scherpere maatregelen ten aanzien van een geheel ander aspect van dit poces de toenemende mode onder ,,politieke" beklaagden om door een boycot of ordeverstoring de rechtspraak onmogelijk te maken (Newsweek, The Times, NRC)

FINANCIEN EN ECONOMIE

NEDERLAND

SOCIALE VERZEKERINGSUITKERINGEN EN PREMIES: De AOW- en AWW uitkeringen zijn per 1 jan. 1970, volgens advies van de **SER** en de Stichting van de Arbeid, structureel verhoogd met 3%. In het hiertoe strekkende wetsontwerp van minister Roolvink wordt verder voorzien in een in september aan de trekkers van deze uitkeringen uit te keren vakantiebijslag van 3% over 1970 en in 1971 een tweede verhoging van de vakantiebijslag met nog eens 3% tot 6%. Deze verhogingen maken een AOW-premiestijging van 0,8% noodzakelijk. Deze geldt dan echter tevens voor 1971.
Bovendien werden AOW- en AWW-uitkeringen per 1 feb. met 3,69% verhoogd i.v.m. de ontwikkeling van de loonindex. Inclusief deze geïndexeerde verhoging zijn de uitkeringen als volgt verhoogd (vgl. pag. 703/1-1969):
AOW: gehuwde bejaarden van *f* 5358 tot f 5724; ongehuwde bejaarden van f 3774 tot f 4032.
AWW: weduwen met kinderen van f 5358 tot f 5724; weduwen zonder kinderen van *f* 3774 tot f 4032; wezen tot 10 jaar van f 1200 tot f 1284; wezen van 10 tot 16 jaar van f 1782 tot f 1908 en wezen van 16 tot 27 jaar van f 2322 tot f 2484.
Voor de overheid komen deze verhogingen neer op een kostenverhoging van f 550 mln. Deze kosten zullen worden gedekt door een premieverhoging van 9,1 tot 9,9%. De AWW-premie blijft op 1,5% gehandhaafd.
Per 1 jan. is de inkomensgrens van de ziekenfondsverzekering voor bejaarden verhoogd tot f 10.395 en is deze verzekering met een nieuwe tariefklasse uitgebreid. Tevens is een extra bedrag van f 14 inln beschikbaar gesteld voor premiereductie voor de vrijwillige ziekenfondsverzekering aan minder draagkrachtige echtparen.
De inkomensgrens voor het recht op kinderbijslag ingevolge de Kinderbijslagwet is per 1 jan. voor kleine zelfstandigen opgetrokken tot *f* 7450.
Kinderbijslagen (per 1 jan.): eerste kind f 41,86 per maand, tweede en derde kind f 47,58, vierde en vijfde kind f 63,70, zesde en zevende kind f 70,46 en achtste en volgende kinderen f 78 in de maand.
De premie voor de ziekenfondsverzekering blijft volgens het advies van de Ziekenfondsraad gehandhaafd op 7,5%. Werkgevers en werknemers betalen ieder de helft van deze premie. De loongrens is per 1 jan. verhoogd van f 13.800 tot f 14.850.** (De SER heeft aan de minister eind nov. 1969 een verdeeld advies uitgebracht over een door de Ziekenfondsraad voorgestelde verhoging van de loongense tot f 16.000 (vgl. pag. 703/1-1969). Een deel van de SER kon zich met dit voorstel verenigen, een ander deel adviseerde niet tot verhoging over te gaan). (Vor. ber. pag. 359)

* Op 25 nov. 1969 bereikten werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid ook in principe overeenstemming over optrekking van de AOW- en AWW-pensioenen tot het wettelijk minimumloon:

** Op 29 mei werd bekend, dat het kabinet had besloten de Ziekenfondswet per 1 jan. 1971 vast te stellen op f 16.000.

ONGANIA AFGEZET

Na meer dan acht uur in een door troepen omsingeld presidentieel paleis opgesloten te hebben gezeten, gaf president Juan Carlos Ongania van Argentinie in de vroege morgenuren van 8 juni toe aan het ultimatum dat hem door de legerleiding was gesteld en droeg hij de macht over aan een junta bestaande uit admiraal Gnavi, luitenant-generaal Lanusse en generaal Hey van de luchtmacht.

De machtswisseling verliep zonder bloedvergieten, omdat zowel de vakbonden als het Leger niet tot de supporters van de president behoorden.

De junta beloofde in een communiqué dat binnen 10 dagen een nieuwe president benoemd zou worden.

De opperbevelhebbers hebben Ongania verdreven omdat hij geweigerd had een militair plan te accepteren voor een terugkeer naar een constitutioneel bewind.

De junta heeft laten weten dat zij slappen wil ondernemen om het land te doen terugkeren naar een vorm van representatief bestuur.

Ongania heeft in zijn boodschap van aftreden gezegd dat hij „de volledige verantwoordelijkheid op zich neemt voor alles wat in de afgelopen vier jaar van zijn machtsuitoefening gebeurd is". „Ik hoop dat de onherroepelijke stappen die nu genomen zijn in het belang van het land zullen zijn", aldus Ongania.

Leger en vakbonden

De val van Ongania kwam overigens niet onverwacht, want al enige tijd circuleerden geruchten dat het einde van Ongania's politieke loopbaan nabij was.

De spanning in Argentinië was de laatste weken snel toegenomen. In Cordoba was met veel gewelddadigheden de herdenking van de bloedige incidenten van vorig jaar (pag. 446/2-'69) gevierd, de ontvoering van generaal en ex-president Aramburu (zie hieronder) had de regering een psychologische klap toegebracht en de druk van arbeiders- en studentenzijde, gesteund door een niet onaanzienlijk deel van de clerus, om sneller met de beloofde sociale en economische hervormingen op tafel te komen nam sterk toe.

De junta heeft inmiddels alle ministers van het kabinet, met uitzondering van generaal Imaz van binnenlandse zaken, een verklaard tegenstander van democratiseringspogingen, gevraagd aan te blijven, Ongania was in 1962 in de politiek gekomen, toen hij met een garnizoen president Frondizi verdreef, die hij van peronistische neigingen beschuldigde (pag. 193-'62). Daarna ijverde hij voor de verkiezing van Ilia tot president, onder wie hij opperbevelhebber werd. Twee jaar later nam hij ontslag, maar werd een jaar daarop (19'66) na de verdrijving van Ilia. door de militairen in het zadel geholpen (pag. 428/2-'66).

Zijn regime had als enige machtsbasis hot leger. omdat alle politieke partijen verboden werden en alle vertegenwoordigende lichamen naar huis werden gestuurd.

Ongania voerde een beleid dat hij de „democratische revolutie" noemde en dat eens door hem werd samengevat in het bekende drie-etappenplan: een economische, een sociale en een politieke etappe, Bij het verwerkelijken van die economische etappe, waarbij inderdaad opmerkelijke successen werden geboekt, heeft Ongania echter de vakbonden tegen zich in het harnas gejaagd, met als resultaat de bloedige onlusten van vorig jaar mei in Cordoba (pag. 446/2-'69). Mede om de onontbeerlijke steun van de vakbonden weer terug te winnen was Ongania na „Cordoba" begonnen aan de tweede etappe van zijn beleid. Talrijke arbeiders bleven hier echter wantrouwend tegenover staan: de toegestane loonsverhogingen waren te laag en zij zagen meer in een „nationalistische" economische politiek, waarbij zoals onder Peron aan de staat een grote rol is toebedacht.

Ongania's toenadering tot de vakbonden had nog een ander, politiek doel. De meeste bonden worden beheerst door de peronisten of neo-peronisten en geen enkel Argentijns bewind na het afzetten van Peron in 1955 heeft het zich !runnen veroorloven de 30 tot 35% van het electoraat die de ex-dictator nog steeds achter zich heeft, te negeren.

De peronisten reageerden hier meestal verdeeld op: de vakbonds-peronisten zijn wel geneigd hierop in te gaan, terwille van hun onderhandelingspositie (hoewel dit vorig jaar tolt de afscheiding van de „rebelse CGT" van Ongaro leidde, die als „revolutionair-peronist" weinig voelde voor samenwerking niet Ongania); de groter wordende groep peronisten in de intellectuele en radicale kringen wijst een dergelijke inkapseling af.

In het leger bestaat over de houding die de regering tegenover de peronisten moet aannemen geen eensgezindheid. De topofficieren van nu, die meestal tegenstanders waren van Peron en hem hebben helpen afzetten, zijn sterk anti-peronistisch: de leden van de nu regerende junta moet men tot hen rekenen.

Maar onder hen heeft zich een generatie jonge officieren omhoog gewerkt die het peronisme niet bewust hebben meegemaakt, en die vaak sympathieën hebben voor bepaalde onderdelen ervan. Daarbij moet men er rekening mee houden dat het peronisme geen coherent politiek programma is maar een

Het driemanschap dat Ongania heeft afgezet v.l.n.r. admiraal Pedro Gnavi. It.-gen. Alejandro Lanusse en gen. Juan Carlos Rey van de luchtmacht.

Weekblad 39ste jaargang No. 2027. pag. 23023-23038

mythe (Evita Peron). Men bewondert in de nu in Spanje verblijvende ex-dictator zijn sociale bewogenheid, zijn prestigepolitiek en zijn streven naar staatsinvloed in de economie.

Het word niet uitgesloten geacht dat Ongania's lonken naar de gunst der peronisten — nog onlangs werd een peronist tot provinciaal gouverneur benoemd — de huidige militaire leiders te ver ging, aldus de NRC (10-6). Toch zullen ook zij de peronisten niet als een „quantité négligeable" kunnen behandelen. Maar de voornaamste reden van de afzetting van Ongania schijnt toen wel geweest te zijn de weigering van de president om haast te maken met de terugkeer naar een representatieve democratie.

De president schijnt meerdere malen uitgewerkte plannen van de legerleiding om de parlementaire democratie te herstellen, naast zich te hebben neergelegd, maar de druppel die de emmer heeft doen overlopen, aldus vele waarnemers, is de ontvoering van oud-president Aramburu geweest.

Ontvoering *Aramburu*

Op 29 mei maakte de minister van binnenlandse zaken, generaal Francisco Imaz bekend, dat oud-president Pedro Eugenio Aramburu ontvoerd was. Hij zou door twee mannen, die gekleed waren in legeruniformen, gedwongen zijn in een auto te stappen, nadat beiden hem thuis hadden opgezocht onder het voorwendsel dat zij hem moesten bewaken.

Generaal Aramburu was van 1955 tot 1958 president van Argentinië. Hij werd tijdelijk staatshoofd na de val van heit regime van Peron in september 1955. Hij staat bekend als een man met uitgesproken liberale opvattingen.

Nadat hij het ambt van president in 1958 had overgedragen aan Frondizi, die de presidentsverkiezingen had gewonnen, bleef Aramburu politiek actief. Hij heeft steeds gepleit voor een terugkeer van de democratie in Argentinië en zei tegen het einde van vorig jaar dat hij bereid was als tijdelijk president op te treden in afwachting van algemene verkiezingen. Talrijke geheime organisaties verklaarden dat zij de oud-president ontvoerd hadden. De extreem-peronistische organisatie „Montoneros" zond enkele kranten een communiqué toe, waarin zij de verantwoordelijkhei voor de ontvoering op zich nam. De ontvoering zou een wraakneming zijn voor het doodschieten van 35 peronistische opstandelingen op 9 juni 1956, waaronder zich generaal Juan José Valle en enkele vakbondsleiders bevonden. Aramburu ondertekende indertijd als president het decreet dat de executie legaliseerde.

De „Montoneros" verklaarden verder Aramburu te zullen doodschieten en zijn graf pas te zullen bekendmaken als de regering de plaats van het graf van Evita Peron bekend zou maken. (De regering heeft tot nog toe nooit bekend gemaakt waar zich het graf vón Evita Peron bevindt, om te voorkomen dat het bedevaartplaats voor peronisten zal worden).

In Montevideo, de hoofdstad van Uruguay, verklaarde een anarchistische groepering, dat zij verantwoordelijk was voor de ontvoering. Later werden in een kerk in Buenos Aires brieven gevonden, waarin de vrijlating van peronistische gevangenen werd geëist, in ruil voor die van Aramburu.

Ex-president Peron liet vanuit Spanje weten dat zijn volgelingen niets met de ontvoering van doen hadden.

Op 1 juni werd in een benzinestation in de stad Rosario een door de Montoneros ondertekende brief aangetroffen waarin stond dat Aramburu al terecht gesteld was.

In Buenos Aires circuleerden hardnekkige geruchten dat de ontvoering door de geheime staatspolitie was georganiseerd met de bedoeling de peronisten de schuld in de schoenen te schuiven.

Onmiddellijk na het bekend worden van de ontvoering van de oud-president werd een grootscheepse speuractie waaraan door leger en politie werd deelgenomen, op touw gezet.

De nationale veiligheidsraad kwam bijeen en stelde de doodstraf voor ontvoeringen met dodelijke afloop weer in. President Ongania richtte zich in een boodschap tot de natie en verklaarde dat de ontvoering van Aramburu een koel berekende manoeuvre was om een burgeroorlog uit te lokken en Argentinië in een staat van verwarring en anarchie te brengen. „Volgens dit buitenlandse model probeert men onze universiteiten en onze vakborden te winnen, onze geestelijke eenheid te verbreken en onze strijdkrachten en onze levensstijl te vernietigen", aldus de president.

De uitgebreide speuracties hadden echter geen enkel resultaat en tot nog toe is de verblijfplaats van de oud-presiderit nog niet bekend.

In de loop van de week volgend op de ontvoering van Aramburu nam de spanning tussen de legerleiding en de president echter verder toe, vooral toen een aantal vrienden van Aramburu, voornamelijk afkomstig uit de marine, op eigen houtje naar de ontvoerde gingen zoeken, iets waartegen Ongania scherp protesteerde en in communiqués zelfs een aantasting van het autoriteitsprincipe noemde,

Op 1 juni weigerde admiraal Gnavi dan ook een routineconferentie met president Ongania, waarop over het zgn. politiek plan zou worden gesproken.

Tegelijkertijd overhandigde de opperbevelhebber va de landmacht de pers een uitvoerig communiqué over hetzelfde probleem, waarin hij teruggreep op de zitting van de nationale veiligheidsraad van 2 juni, waarin het leger een plan had ingediend om tot democratische verhoudingen te komen, maar dat door pres. Ongania verworpen was.

Op de bijeenkomst van de nationale veiligheidsraad van 5 juni weigerde de president wederom toe te geven aan de eisen van de militairen en verklaarde hij dat hij als president alleen de regering vertegenwoordigde. De opperbevelhebbers verklaarden daarop dat de strijdkrachten zich verantwoordelijk voelden voor de gang van de Argentijnse revolutie en dat zij niet bereid waren de president een nieuwe blanco cheque te geven. Ongania beantwoordde deze aanval met het ontslag van generaal Lanusse, onder een beroep op zijn verantwoordelijkheid tegenover het volk. Het tijdperk van staatsgrepen was voorbij, aldus de president.

De drie opperbevelhebbers vormden hierop een junta en lieten het presidentiële paleis omsingelen.

Nieuwe president

Op 15 juni werd bekend dat de junta een nieuwe president had benoemd. Het is de 50-jarige brigadegeneraal Roberto Marcelo Levingston, een weinig bekende generaal die sinds 1968 militair attaché in Washington is. Levingston die hoofd was van de militaire inlichtingendienst in Argentinië van 1958 tot 1962 tijdens het bewind van president Arturo Frondizi, is nooit politiek actief geweest. Waarnemers vermoeden dat de generaals nu juist een onbekende officier van lagere rang hebben gekozen om daardoor een vastere greep op het presidentschap te krijgen. (NRC, Volkskrant, Le Monde, NZZ)

EUROPA

ALGEMEEN

25STE ZITTING ECE IN GENÈVE

Van 14 tot 24 april vond in Genève de 25ste zitting plaats van de Economische Commissie voor Europa, een gespecialiseerde commissie van de Verenigde Naties.

Na de politieke schermutselingen, die tijdens de beide eerste zittingsdagen over de deelname van de Duitse Democratische Republiek werden gevoerd, verliep de zitting rustig en zakelijk. Het plenum besloot op 17 april met 16 tegen 11 stemmen een Pools voorstel af te wijzen, dat inhield dat de Duitse Democratische Republiek volkomen gelijkberechtigd aan de zitting zou moeten kunnen deelnemen.

De afgevaardigden uit Oost- en West-Europa, alsmede uit de bij de ECE aangesloten VS hebben zich bezig gehouden met de verschillende problemen die samenhangen met de economische samenwerking tussen oost en west en zij keurden eenstemmig een aantal resoluties over deze problematiek en over het werkprogramma van de ECE goed.

Een bijzonder belangrijke resolutie betrof die over de milieuhygiëne. In deze resolutie wordt gesteld dat de ECE zich bewust is van de betekenis en de noodzakelijkheid van internationale samenwerking bij het zoeken naar een oplossing voor de problemen van de milieuhygiëne en wordt gewezen op de noodzakelijkheid van een gedachten- en ervaringsuitwisseling over politieke en wettelijke maatregelen. Verder wordt erop aangedrongen dat de ECE de volgend jaar in Praag te houden conferentie van regeringsexperts over deze problematiek goed voorbereidt. Ook wordt de ECE opgeroepen een belangrijke bijdrage te leveren aan de conferentie over milieuhygiëne die in 1972 onder auspiciën van de VN in Stockholm zal worden gehouden.

Een andere motie betrof de ontwikkeling van de handel tussen oost en west. De ECE-commissie voor de handelsontwikkeling dient diepgaand te onderzoeken hoe de hindernissen die een verdere ontwikkeling van de handel tussen oost en west belemmeren, uit de weg geruimd kunnen worden. De oostblokstaten zouden, aldus de resolutie, een beter handelspolitiek concept voor langere termijn dienen te ontwikkelen. Bijzonder belangrijk is het in dit verband, dat deze landen, in plaats van grondstoffen en voedingsprodukten, meer industrieprodukten aanbieden en meer rekening houden met de vraag van de westerse landen.

De economische en technische samenwerking dient verder niet alleen door het afsluiten van bi- en multilaterale verdragen bevorderd te worden, maar ook door afspraken op ondernemingsniveau. Opmerkelijk was in dit verband een Pools voorstel de discriminatie tussen de beide blokken verder te verminderen en samen te werken bij de opbouw van een gemeenschappelijke Europese infrastructuur, met name op verkeers- en toeristisch gebied.

In een andere resolutie werd de hoop uitgesproken dat de ECE in het kader van het programma voor coöperatie op technisch en wetenschappelijk gebied nauw met andere internationale organisaties en met name met de UNESCO zal samenwerken. *(FAZ, NZZ)*

WEST-EUROPA

ALGEMEEN

EUROPESE MINISTERS VAN JUSTITIE BIJEEN

Op 26, 27 en 28 mei heeft in Den Haag de zesde tweejaarlijkse bijeenkomst van ministers van justitie van de landen-leden van de Raad van Europa plaatsgevonden. Hoofdthema's van de Haagse bijeenkomst vormde een viertal rapporten. Nederland leverde een rapport over de bescherming van de private sfeer tegen moderne kijk- en luistermethodes, waartegen het individu zich moeilijk kan beschermen. Ook het telefoongeheim behoort bij deze groep problemen, het laatste een duidelijk internationale zaak, omdat een telefoongesprek via verscheidene landen kan lopen. Minister Polak achtte het denkbaar dat hier internationale regels worden geschapen.

Italië leverde een rapport over het wegnemen van de strafbaarheid van bepaalde handelingen, bv. het niet betalen van belasting en het afdoen van zulke zaken langs administratiefrechtelijke wegen. De doelmatigheid van een aantal straffen is twijfelachtig en de neiging er een andere afdoening voor te zoeken is algemeen. Een stukje van het complex vraagstukken betreffende het wegnemen van de strafbaarheid heeft betrekking op de pornografie. Het bleek dat de meningen over deze problematiek sterk uiteenliepen. Denemarken en Zweden waren voorstanders van een zo liberaal mogelijke houding, terwijl Engeland en de Zuideuropese landen een zo streng mogelijk optreden bepleitten. De Bondsrepubliek en de Beneluxstaten waren voorstanders van een strafvervolging die overeenstemt met de veranderde opvattingen van de bevolking over sexualiteit, maar hadden bezwaar tegen een algeheel vrijgeven van pornografie.

Aan het eind van de conferentie werden een drietal conventies ondertekend, die betrekking hadden op:

a. het onverhandelbaar maken van aandelen aan toonder, die bij diefstal zijn betrokken.

b. de teruggeleiding van minderjarigen naar degenen onder wier gezag zij horen.

c. de strafrechtelijke executie (waardoor bv. iemand die in Frankrijk wegens een verkeersdelict is veroordeeld zijn straf in Nederland kan uitzitten). (NRC, *NZZ)*

EG

OVEREENSTEMMING OVER DE WIJN

Op 22 april hebben de ministers van landbouw van de Europese Gemeenschappen tenslotte een akkoord bereikt over een Europees wijnreglement. Dat opende de weg tot ondertekening door de minister van buitenlandse zaken van het in dec. 1969 reeds in principe bereikte marathonakkoord inzake de gedeeltelijke verruiming van de Europese parlementaire bevoegdheden, de eigen middelen van de Gemeenschap en de definitieve landbouwfinanciering (pag. 21/2 e.v.). Tevens betekende dit akkoord dat de beletselen zijn weggenomen voor het begin van de onderhandelingen met Groot-Brittannië, Ierland, Noorwegen en Denemarken over toetreding tot de Europese Gemeenschappen.

Het akkoord werd bereikt nadat na talloze vergaderingen van de ministers van landbouw sinds het begin van het jaar, twee dagen vergaderen in Luxemburg en koortsachtige activiteit van de Europese Commissie tenslotte de laatste technische

belemmeringen waren weggenomen. De moelijkheden over de wijnmarkt, aldus de *NRC* (19-3) werden veroorzaakt door Italië. Sedert jaar en dag, aldus het blad, kwamen er marktordeningen tot stand voor de produkten van de noordelijke landen — graan, suiker, melk en zuivelprodukten — die miljarden kosten, waarvan ook Italië zijn deel moest opbrengen. zonder dat het van de uitgaven van het landbouwfonds naar verhouding profiteerde, door gebrek aan Italiaanse overschotten die op het fonds te verhalen waren. Het was mede daarom dat de Italianen bepaalde wensen ten aanzien van de wijnmarkt hadden geformuleerd en de aanvaarding daarvan als voorwaarde hadden gesteld voor hun toestemming tot de politieke afspraken.

Technisch ging het in hoofdzaak om de vraag of de produktie van wijn aan produktiequota onderworpen moest worden. De Fransen en de Duitsers waren hiervan voorstanders, omdat zij vreesden dat hun markt met goedkope Italiaanse wijn overspoeld zou worden. Het akkoord over de wijnmarkt komt erop neer dat gepoogd is elk van de drie grote tegenstanders zoveel mogelijk tegemoet te komen. Het belangrijkste feit is echter dat grote hoeveelheden Italiaanse wijn kunnen gaan concurreren op markten waarop ze tot dusver nauwelijks konden doordringen, omdat vanaf begin de gehele wijnmarkt formeel geliberaliseerd zal zijn.

Andere punten van de nieuwe marktordening zijn: een regeling voor de prijzen en inzake interventie voor de tafelwijnen die aan een zeker aantal kwaliteitsvoorwaarden zijn onderworpen, een regeling voor het handelsverkeer met derde landen, alsook gemeenschappelijke voorschriften voor de produktie, een controle op de aanplant, gemeenschappelijke normen betreffende de definities, de oenologische praktijken, het verkeer en aanbieding ter consumptie.

Wat de prijzen- en interventieregelingen betreft, zal jaarlijks vóór 1 aug. een oriëntatieprijs vastgesteld worden voor elk van de soorten tafelwijn die representatief zijn voor de communautaire produktie. De Raad moet voor elke wijnsoort een interventietoepassingsprijs vaststellen om de interventies op gang te brengen. Bij de vaststelling van deze prijs moet rekening worden gehouden met de marktsituatie, de noodzaak de marktprijzen te stabiliseren, de kwaliteit van de oogst en de gegevens van de produktie- en behoefteramingen die jaarlijks door de Commissie worden opgesteld.

De normale interventiemaatregelen bestaan uit de toekenning van steun aan de particuliere opslag. In de regeling voor het handelsverkeer met derde landen is bepaald dat iedere kwantitatieve beperking betreffende de invoer in de Gemeenschap moet worden opgeheven. (NRC, *Persbulletin Raad* EG)

VERWERKELIJKING PLAN MANSHOLT

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft eind april de regeringen van de zes EG-lidstaten zes verordeningen voor structuurhervormingen van de landbouwproduktie in de gemeenschappelijke markt voorgelegd. Deze verordeningen zijn een uitvloeisel van het uit eind 1968 stammende plan-Mansholt (pag. 102/2-1969).

Met de concretisering van hoofdelementen van het structuurplan-Mansholt, zal, aldus de Commissie, de vijf eerste jaren een uitgave van een twintig miljard gulden gemoeid zijn. Iets meer dan de helft zal voor rekening van de leden-staten komen, het andere deel ten laste van het Europese landbouwfonds.

Op een persconferentie ter toelichting van zijn voorstellen heeft dr. Mansholt eraan herinnerd dat de bijdrage uit het fonds gevonden zal moeten worden door vermindering van de overschotten.

De voorstellen van de Commissie — dr. Mansholt sprak van ,,een bijdrage tot de oplossing van het marktprobleem" — moeten worden gezien in een ruimer kader, dat ook de beheersing van de markt omvat, verder de sociale en de regionale politiek.

Van bijzonder belang achtte dr. Mansholt dat de landbouw zelf groter verantwoordelijkheid gaat dragen voor de verkoop van zijn produkten. Er moeten interprofessionele organisaties geschapen worden, waardoor de boeren zelf nauwer bij de markt betrokken worden zodat ze zich met hun produkten kunnen aanpassen. Een memorandum over deze materie is binnenkort te verwachten.

De structuurvoorstellen van de Commissie worden gekarakteriseerd door een decentralisatie in de besluitvorming. Van de zes voorstellen bevatten er vijf richtlijnen, wat wil zeggen dat een te bereiken resultaat wordt bepaald, doch dat de nationale instanties de bevoegdheid hebben zelf de middelen te kiezen hoe dat resultaat te bereiken. Na goedkeuring van de richtlijnen zullen de leden-staten hun wetgevingen moeten aanpassen en biigevolg met eigen omstandigheden rekening kunnen houden. Of deze nieuwe nationale wetgevingen overeenkomen met het door de Gemeenschap vastgestelde beleid zal door de communautaire instanties worden nagegaan.

Als algemene regel draagt het Landbouwfonds 50% der kosten van de maatregelen die de Commissie aan de Ministerraad heeft voorgesteld. Een uitzondering hierop vormt het ontwerp van verordening betreffende de producentenorganisaties, dat een vroeger ontwerp, tot dusver door de Ministerraad niet afgedaan, vervangt en dat een veel ruimer arbeidsveld voorziet. De verordeningen komen in het kort hierop neer:

- Modernisering van bedrijven die een redelijk inkomen voor de landbouwer garanderen. De landbouwer die met een ontwikkelingsplan voor een modern bedrijf komt, kan aanspraak maken op financiëie steun.

De richtlijn betreffende de modernisatie van de landbouwbedrijven voorziet dat financiële hulp slechts in uitzicht gesteld wordt ten behoeve van landbouwbedrijven die tot ontwikkeling en rationele produktie in staat zijn. Criterium is dat deze bedrijven in over het algeineen zes jaar tijd dank zij moderne arbeidsmethoden een ,,gereduceerde bruto opbrengst" kunnen bereiken van $ 10.000 à $ 12.500 per man bij een arbeidsduur van ten hoogste 2300 uur per man-per jaar.

Onder gereduceerde bruto opbrengst wordt verstaan de totale opbrengst verminderd met het in het bedrijf verbruikte zaaizaad en veevoeder. Het bedrag is berekend voor een bedrijf met een arbeidsbehoefte van tenminste 2 manjaren. Er valt dan te denken aan een arbeidsinkomen van $ 4.000.

Om financiële hulp te verkrijgen moet een boer of een combinatie van boeren vakbekwaamheid aantonen, een boekhouding kunnen voeren en uiteraard een ontwikkelingsplan indienen. Dit plan moet het beoogde doel omschrijven, maar ook aantonen dat men over de middelen om dit doel te bereiken kan beschikken (bijvoorbeeld over kredieten j.

- Landbouwers die na hun 55ste jaar hun bedrijf willen opgeven, krijgen een vergoeding. Landbouwers die jonger zijn dan 55 en uit de landbouw willen, krijgen een premie die achtmaal de huurwaarde van hun grond bedraagt.

Het ontwerp van richtlijn stelt hun die de landbouw willen verlaten (getrouwde eigenaars of pachters, arbeiders en gezinsmedewerkers) en die 55 jaar oud zijn een uitkering van tenminste $ 1000 per jaar in het vooruitzicht.

Het staatsouderdomspensioen wordt er na het 65ste jaar van afgetrokken.

Eigenaars of pachters die nog geen 55 jaar zijn krijgen bij bedrijfsbeëindiging een structuurverbeteringspremie uitge-

keerd van tenminste achtmaal de pachtwaarde van het vrijgekomen land Voorwaarde is dat men zijn landbouwactiviteit opgeeft en dat de grond beschikbaar komt of voor herbebossing en recreatie of voor bedrijfsmodernisering door anderen

● Oprichting van een sociaal-economische informatiedienst ten dienste van de landbouwers en een betere opleiding

● Nieuwe grondoppervlakten zullen slechts beperkt voor de landbouw worden bestemd. Financiële steun voor herbebossing.
De richtlijn tot beperking van de cultuurgrond verbiedt de aanwinst van nieuwe landbouwgronden. Ontginning ten behoeve van de landbouw wordt tegengegaan. Alle nieuwe landwinningsprojecten moeten de Commissie worden voorgelegd. Door financiële bijstand kan bestemming voor bebossing of recreatie van in cultuur zijnde landbouwgronden worden bevorderd.
Tenminste tachtig percent van de bebossingskosten wordt vergoed aan grondeigenaars die hun land geheel of gedeeltelijk aan landbouwexploitatie onttrekken.
Daarnaast zullen eigenaren van de nieuwe bos- of recreatiegrond negen jaar lang compensatie krijgen voor hun grondbelasting. Vergoeding van onkostenderving is voorzien als het bedrijf helemaal beëindigd wordt.

● De vleesproduktie zal worden bevorderd, waardoor minder melk op de markt komt.
De richtlijn voorziet in een extra premie voor de boeren wier plannen zijn goedgekeurd en die zich op vleesproduktie richten ($ 60 per hectare tot een maximum van $ 6000, gespreid over drie jaar). Deze boeren komen het eerst in aanmerking voor gronden die vrijkomen door bedrijfsbeëindiging. Ontwikkelingshulp in de sectoren varkens en eieren of pluimvee wordt slechts verleend als tenminste de helft van het voer uit het eigen bedrijf komt. Bij uitbreiding van de melkveestapel is alleen hulp mogelijk als de oppervlakte grasland tenminste een derde van de totale bedrijfsoppervlakte beslaat. Tot 31 dec. 1973 wordt een slachtpremie van tenminste $ 200 per koe voorzien bij het opgeven van de melkprodukten.

● De uit 1967 stammende hulpregeling voor bepaalde groeperingen in de landbouw (waarvan alleen de fruit- en groenteproducenten profiteren) zal worden gewijzigd in die zin dat een grotere groep van producenten daar ook van kan profiteren, (NRC, Le Monde)

VOORSTELLEN EG-INDUSTRIE POLITIEK

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft medio maart de Ministerraad een memorandum toegestuurd betreffende de industriepolitiek van de Gemeenschap bestaande uit een uitvoerige inleiding en vier delen. Deel I bevat een aantal analyses betreffende de toestand van de industrie van de Gemeenschap. In deel II is het leefklimaat van de industrie behandeld. In deel III wordt een analyse gegeven van het vermogen van de industrie om zich aan te passen aan veranderingen in de concurrentieverhoudingen als gevolg van o.m. de technologische vooruitgang. In deel IV ten slotte wordt het probleem behandeld van de oprichting en groei van industrieën van moderne technologie. Het document bevat een groot aantal suggesties, voorstellen en aanbevelingen gericht tot de Raad en het bedrijfsleven. De Commissie beschouwt het memorandum als een uitgangspunt voor verdere discussies met de andere gemeenschapsorganen en met de vertegenwoordigers van de sociale economische krachten in de Gemeenschap.

Inleidende opmerkingen

1. De Commissie begint met op te merken dat de Europese integratie zich tot nu toe bijna uitsluitend heeft beperkt tot de industrie voor consumptiegoederen en de organisatie van de landbouwmarkt. Op het gebied van de industrie voor investeringsgoederen, in het bijzonder de industrieën van moderne technologie, alsmede op het gebied van de structuur van de ondernemingen, kan men echter nauwelijks van integratie spreken.

2. Het voornaamste doel van een Europese industriepolitiek is de industrie ten volle laten profiteren van het bestaan van een grote gemeenschappelijke markt. De dynamiek van deze markt dient bevorderd te worden door de industriële structuren aan te passen aan de steeds wisselende eisen van de markt. Een industriepolitiek is per definitie dynamisch, d.w.z. gericht op de toekomst, op expansie en vooruitgang van produktie en consumptie, op een betere benutting van het arbeidspotentieel en op de schepping van een beter leef- en arbeidsklimaat. Met klem stelt de Commissie dat een industriepolitiek in de hedendaagse maatschappij gericht moet zijn op de verbetering van de kwaliteit van ons bestaan.

3. In dit verband dienen de kwaliteit en de waardigheid van de arbeid verbeterd en verhoogd te worden. Verhoging van de produktiviteit dient gepaard te gaan met een verhoogde belangstelling van de arbeiders voor zijn werk. Verder zal dringend een oplossing gezocht moeten worden voor het probleem van de bescherming van het natuurlijk milieu. Ten slotte is het ondenkbaar een industriepolitiek te ontwerpen zonder rekening te houden met de noodzaak om tot een harmonische verdeling van de rijkdommen van deze wereld te geraken. De Gemeenschap zal bereid moeten zijn om een ordelijke overdracht van bepaalde industriële activiteiten naar de ontwikkelingslanden te aanvaarden.

4. Na voorts nog onderstreept te hebben dat zij het privé initiatief en de concurrentie als de eerste en de onvervangbare factoren voor expansie beschouwt en overigens in een Europese industriepolitiek een zeker evenwicht gezocht dient te worden tussen het algemeen (gemeenschapsbelang) en het private (nationale) belang, ontwikkelt de Commissie vijf grondbeginselen die tot leidraad hebben gediend bij de opstelling van haar memorandum.
Deze vijf grondbeginselen betreffen de voltooiing van de gemeenschappelijke markt, de eenmaking van de juridische. fiscale en financiële voorschriften. de herstructurering van ondernemingen, de organisatie van omschakelingen of aanpassingen en verder uitbreiding van de solidariteit van de gemeenschapslanden in hun relaties met derde landen.

● Voltooiing gemeenschappelijke markt. Hierbij onderscheidt de Commissie tussen de opruiming van technische handelsbelemmeringen, de openstelling van de markt voor overheidsopdrachten en de afschaffing van de fiscale grenzen. Zij herinnert eraan dat het door de Raad in 1969 goedgekeurde programma cc de gedeeltelijke afbraak van de chnische handelsbelemmeringen aanzienlijk op het tijdschema achterligt. Zij dringt er bij de lid-staten op aan deze arbeid aanzienlijk te versnellen en zich onderwijl te onthouden van het creëren van nieuwe belemmeringen.
De markt van overheidsopdrachten is, aldus de Commissie, in de meeste gevallen het exclusieve jachtgebied voor de nationale industrie. Dit ten detrimente van de industrie zelf die hierdoor niet kan profiteren van de voordelen van een grote geïntegreerde Europese markt. De Commissie vraagt de lid-staten om de nationale publiekrechtelijke organen nauwkeurige instructies te geven om het Verdrag integraal toe te passen en hun orders te plaatsen bij de beste leveranciers, ongeacht hun nationaliteit. Aangezien het verschijnsel van nationaal favoritisme zich vooral manifesteert bij produkten van moderne technologie (kernenergie, luchtvaart, etc). stelt de Commissie voor om hier tot een gezamenlijk aankoopbeleid te komen. Speciaal voor deze produkten is de afsluiting van de nationale markten eerder regel dan uitzondering en aangezien het produkten betreft waarvoor men moeilijk publieke aanbestedingen kan houden, is controle op de naleving van het Verdrag bijzonder moeilijk. Voor wat betreft de afschaffing van de fiscale grenzen herinnert de Commissie aan de noodzaak om de reeds op dit gebied getroffen beslissingen nu ook daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

● Eenmaking juridische, fiscale en financiële voorschriften. De juridische, fiscale en financiële 'Umwelt' van de Europese industrie dient in versneld tempo te worden geünificeerd.

Daartoe acht de Commissie het noodzakelijk dat

(1) het overleg inzake de opstelling van een statuut voor een Europese N.V. snel in positieve zin wordt afgesloten,

(2) alle lid-staten een 'recht voor groepen van ondernemingen' (thans alleen in Duitsland bestaand) in hun wetgeving opnemen en

(3) de nationale wetgevingen betreffende het ondernemingsrecht op elkaar worden afgestemd.

Ook dient de mogelijkheid te worden onderzocht in alle lid-staten. eventueel op Europees niveau, een 'statuut voor economische belangengroepen', zoals thans in Frankrijk bestaat, in te voeren. Verder moeten nu spoedig de directieven worden goedgekeurd inzake de fiscale bepalingen bij fusies, waarvoor de Commissie in jan. 1969 een voorontwerp bij de Raad heeft ingediend. Op financieel gebied ten slotte onderstreept de Commissie nogmaals de noodzaak om de bank- en financieringsmechanismen in de verschillende lid-staten aan te passen aan de veranderende behoeften van het bedrijfsleven. Tevens wenst zij de Europese ondernemingen een betere toegang te verschaffen tot de markt van Euro-emissies.

● Herstructurering ondernemingen. Ondernemingen in de Gemeenschap dienen zich sterker te concentreren dan vroeger het geval was willen zij de concurrentie van derde landen het hoofd kunnen bieden. Concentraties van ondernemingen dienen echter bij voorkeur plaats te vinden over de grenzen heen en leiden tot transnationale ondernemingen. De voornaamste internationale concentraties vinden plaats doordat Amerikaanse bedrijven Europese overnemen. Hoewel de Commissie zich in principe hier niet tegen verzet, is zij wel van mening dat er een beter evenwicht gezocht moet worden tussen de buitenlandse investeringen in Europa en de Europese investeringen in het buitenland. Zij wenst tevens dat er een nauwe samenwerking tot stand wordt gebracht tussen de instanties van de lid-staten die tot taak hebben de structuur van de industrie te verbeteren. Ook is zij van mening dat de Europese investeringsbank ingeschakeld moet worden om door middel van kredietfaciliteiten de hergroepering van bepaalde ondernemingen te bevorderen. Transnationale ondernemingen zijn vooral nodig in de sectoren van moderne technologie. Technologiepolitiek bestaat veelal slechts uit de ontwikkeling van een bepaalde techniek tot het stadium van het prototype, en niet uit de schepping van de geëigende industriële structuren. De Commissie ziet het als sen van de voornaamste doelstellingen van industriepolitiek om hierin verandering te brengen. Zij stelt voor communautaire ontwikkelingscontracten te plaatsen bij voorkeur bij die ondernemingen die besloten hebben met andere samen te werken of die bereid zijn mee te werken aan een zekere herstructurering in transnationaal verband.

● Organisatie omschakelingen. Een krachtige actie is nodig om de pijnlijke gevolgen van werkgelegenheidsverschuivingen op te vangen. De Commissie herinnert aan de noodzaak het Sociale Fonds te hervormen.

De Commissie doet verder een beroep op de ondernemingen om bij te dragen tot een Europese stichting voor management-opleiding, die een studiecentrum voor moderne bedrijfsvoering moet oprichten. de behoefte van de industrie aan specialistische managers ramen en contacten moet leggen tussen industrie en universiteit.

● De Gemeenschap en derde landen. De solidariteit van de Zes in de nieuwe sectoren van de externe economische betrekkingen moet worden versterkt, met name wat betreft exportkredieten en subsidies, ruiltransacties met en investeringen in landen met staatshandel, non-tarifiairo belemmeringen, milieuhygiëne, grondstoffen- en energievoorziening, uitbreiding van de investeringen, statuut van de multinationale vennootschap en technologische samenwerking. (N R C, M a a n d b l a d E. G.)

NEDERLAND

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 3 juni werden in Nederland de vierjaarlijkse gemeenteraadsverkiezingen gehouden.

Meest opvallende zaken hierbij waren het zeer geringe opkomstpercentage (dat zelfs nog lager lag dan bij de in maart gehouden Statenverkiezingen, zie pag. 198/1), de winst van Kabouters* (een uit het Provodom geëvolueerde groepering die voor het eerst aan verkiezingen deelnam en 12 raadszetels behaalde, waarvan o.a. 5 in Amsterdam en 2 in Den Haag) en CPN en de verliezen van D'66 t.o.v. de Statenverkiezingen en het absolute verlies van de Boeren-groeperingen. De nieuwe politieke partij, DS'70, die in twaalf gemeenten kandidaten had gesteld, behaalde daar een percentage van 2.3. (Zie ook hieronder op pag. 378/1).

Over het algemeen leden de regeringspartijen lichte verliezen t.o.v. de Statenverkiezingen en bleken PSP en PPR, met name in de grote steden, over weinig aantrekkingskracht te beschikken. De PvdA leed een licht verlies t.o.v. de Statenverkiezingen. Een Bejaardenpartij behaalde enkele zetels in diverse plaatsen (o.m. 2 in Amsterdam).

(Bij bovenstaande vergelijkingen geldt i.v.m. de vele plaatselijke lijsten een voorbehoud.).

* Met ir Amsterdam ex-provo-leider en gemeenteraadslid Roel van Duyn als lijsttrekker. In een volgende aflevering komen wij nader terug op de Kabouterpartij en de daarmee samenhangende verschijnselen.

Opkomst

Opvallend verschijnsel bij de opkomstpercentages was, dat de opkomst afnam naarmate de steden groter werden. Dit blijkt uit het volgende staatje:

	Aantal	Staten 1970 Perc.	Staten 1970 Geldig	Raad 1970 Perc.	Raad 1970 Geldig
Plattelandsgemeenten	499	74,5	1.176.458	76,9	1.218.856
Verstedelijkte plattelandsgemeenten	192	69,0	859.488	73,3	918.669
Specifieke forensengemeenten	50	69,1	437.194	66,2	420.834
Steden (tot 100 000 inwoners)	96	67,4	1.272.215	64,7	1.253.685
Grote steden	11	63,5	1.434.184	57,6	1.300.460
Nederland		68,1	5.179.539	66,6	5.112.504

AMSTERDAM

	Zetels	Raad 1966 Perc.	Raad 1966 Stemmen	Staten 1970 Perc.	Staten 1970 Stemmen	Zetels	Raad 1970 Perc.	Raad 1970 Stemmen
geldig/opkomst	(45)	88,2	509.654	65,5	373.616	(45)	60,4	344.626
P.v.d.A.	13	26,0	132.811	28,4	106.074	12	23,5	80.864
K.V.P.	7	14,4	73.597	10,6	39.653	5	10,0	34.955
C P.N.	6	13,1	66.818	17,5	65.458	8	17,1	59.052
V.V.D.	5	10,6	53.829	12,8	47.811	6	11,5	39.797
P.S.P	4	9,5	48.350	4,4	16.349	1	2,2	7.521
B.P.	4	9,4	48.175	1,5	5.713	0	0,7	2.381
C.H.U.*)	5	10,2	51.919	3,5	13.088	1	3,4	11.616
C.D.U.	—	—	—	0,2	696	0	0,2	819
P.P.R.	—	—	—	2,9	10.837	0	1,6	5.449
A'dam Kabouterstad**)	1	2,6	13.105	—	—	5	11,0	37.836
A.R.P.*)	—	—	—	4,9	18.333	2	4,3	14.695
G.P.V.	0	0,3	1.309	0,5	1.684	0	0,3	931
D'66	—	—	—	11,8	44.215	3	7,3	25.279
Vern. Afbr.pl.	—	—	—	—	—	0	0,1	453
Part. Nw. Rechts	—	—	—	—	—	0	0,1	441
DS'70	—	—	—	—	—	0	1,9	6.485
Bejaardenpartij	—	—	—	—	—	2	3,9	13.304
Binding Rechts	—	—	—	0,5	1.947	0	0,6	2.155
Delta Soc. Dyn.	—	—	—	—	—	0	0,0	98
Vrije Seks part.	—	—	—	—	—	0	0,3	1.058
Overigen	0	3,9	19.741	0,5	7.758	—	—	—

*) In 1966 samen, **) in 1966 Provo.

ROTTERDAM

	Zetels	Raad 1966 Perc.	Stemmen	Staten 1970 Perc.	Stemmen	Zetels	Raad 1970 Perc.	Stemmen
geldig/opkomst	(45)	86,3	405.437	61,4	281.324	(45)	55,3	248.726
P.v.d.A.	18	37,4	151.523	40,2	112.967	19	37,1	92.364
Prot. Chr. Groep (A.R.P.-C.H.U.)	6	15,3	61.950	14,2	39.847	7	13,6	33.962
K.V.P.	6	13,0	52.866	9,9	27.847	5	9,9	24.546
V.V.D.	5	10,2	41.290	10,5	29.510	5	10,8	26.786
P.S.P.	4	8,5	34.422	2,2	6.281	0	1,7	4.342
C.P.N.	2	5,5	22.333	6,5	18.303	3	6,8	16.809
B.P.	3	7,2	29.380	0,9	2.569	0	0,6	1.376
S.G.P.	1	2,0	8.313	2,4	6.842	1	3,0	7.365
G.P.V.	0	0,5	1.890	0,8	2.364	0	0,9	2.149
Leefb. R'dam	—	—	—			0	0,7	1.781
Lst. v. Mierlo	—	—		—		0	1,1	2.659
DS'70				—	—	0	0,9	2.321
P.P.R.		—	—	1,6	4.397	0	0,9	2.256
Bej.partij 65+	—	—	—	—		1	3,5	9.647
Argus			—	—	—	0	1,0	2.437
D'66		—	—	10,4	29.327	4	7,5	18.720
Kiesb. Votum	—	—	—	—	—	0	0,0	130
Prac. Pol. partij Volksfront	—				—	0	0,0	73
Overigen	0	0,4	1.470	0,4	1.070	—	—	—

's-GRAVENHAGE

	Zetels	Raad 1966 Perc.	Stemmen	Staten 1970 Perc.	Stemmen	Zetels	Raad 1970 Perc.	Stemmen
geldig/opkomst	(45)	87,6	338.406	63,2	236.239	(45)	57,9	216.035
P.v.d.A	12	25,3	85.656	28,2	68.068	14	26,8	57.927
K.V.P.	8	17,4	58.864	14,2	33.561	7	14,5	31.264
V.V.D.	8	17,2	58.326	20,2	47.671	10	19,7	42.592
Prot. Chr. Liist	8	16,9	57.046	14,8	34.843	7	14,9	32.145
B.P.	5	10,9	36.788	1,1	2.657	0	0,8	1.607
P S.P.	3	6,3	21.232	2,4	5.616	0	1,7	3.579
C.P.N.	1	2,9	9.718	3,7	8.702	2	3,8	8.208
Binding Rechts	—	—	—	1,0	2.464	0	1,1	2.455
S.G.P.	—	—	—	1,5	3.632	0	1,4	3.117
P P.R.		—	—	1,8	4.286	0	1,4	3.063
Part. Nw. Rechts	—	—	—	—	—	0	0,2	432
Lst Baas-Behr. (Kabouters)	—	—	—	—	—	2	3,9	8.390
Lst. v. Dooren	0	0,2	657	—	—	0	0,2	390
Pract. Pol. Partij Volksfront	—	—	—	—	—	0	0,1	210
Bel.gr. San. en Woningnood	—	—	—	—	—	0	1,6	3.493
D'66	—	—	—	9,9	23.321	3	7,1	15.422
G.P.V.	0	0,4	1.279	0,6	1.418	0	0,6	1.294
Lst. Ter Horst	—	—	—	—	—	0	0,2	442
Overigen	0	2,5	8.840	—	—	—	—	—

UTRECHT

	Zetels	Raad 1966 Perc.	Stemmen	Staten 1970 Perc.	Stemmen	Zetels	Raad 1970 Perc.	Stemmen
geldig/opkomst	(45)	91,2	151.299	63,5	111.005	(45)	54,6	95.708
P.v.d.A.-P.S.P.-P.P.R.	15	33,2	50.257	34,3	38.064	16	33,4	32.006
K.V.P.	12	25,0	37.775	19,9	22.095	10	20,3	19.446
V.V.D.	5	10,4	15.803	13,5	15.011	6	13,5	12.947
B.P.	4	9,3	14.023	1,1	1.235	0	0,9	861
A.R.P.	4	8,7	13.125	8,2	9.074	4	8,3	7.936
C.H.U.	4	8,4	12.775	7,0	7.744	3	7,1	6.742
Kerndemocraten	—	—	—	—	—	0	0,6	534
C.P.N.	1	2,6	3.882	3,4	3.774	2	4,0	3.855
G.P.V.	0	0,5	694	0,8	921	0	0,9	902
Binding Rechts	—	—	—	0,5	601	0	0,7	618
Lst. Bennink	—	—	—	—	—	0	0,2	196
Lst. Schuurman	—	—	—	—	—	0	0,1	79
D'66	—	—	—	10,0	11.055	4	8,3	7.896
S.G.P.	—	—	—	1,3	1.431	0	1,2	1.176
C.D.U.	0	0,4	642	—	—	0	0,1	109
Part. v. Volkswil en Referendum	0	0,3	391	—	—	0	0,1	81
Recht voor Allen-Wereldburg.	0	0,2	371	—	—	0	0,3	324
Overige	0	1,0	1.561	—	—	—	—	—

Reacties

De aflossing van Boeren door Kabouters (zoals in Amsterdam) werd door vele politici niet als ,,het grootste kwaad'' van de verkiezingen gekarakteriseerd.
Fractieleider Den Uyl van de PvdA maakte zich meer zorgen over de winst van de CPN: .,Enerzijds consolideren de regeringspartijen zich, anderzijds maken de communisten winst. Dit vormt uitersten die een goede gang van zaken niet bevorderen. De kans op conflicten wordt hiermee vergroot'', aldus drs. Den Uyl, die de achteruitgang van zijn partij in de twee grootste steden mede toeschreef aan de winst van de bejaardenpartijen.
De heer Van Mierlo (D'66) zei ronduit blij te zijn dat de Kabouters de plaats van de Boeren hebben ingenomen. Hij voorzag samenwerking in de Amsterdamse raad tussen D'66-leden en Kabouters.
De fractieleider van de PPR, drs. J. M. Aarden. meende dat de politieke partijen niet tot een bundeling van progressieve krachten in staat waren gebleken Een vooruitstrevende combinatie in Nederland kan op korte termijn alleen bereikt worden als leidende figuren van de PAK-partijen en enkele vooraanstaanden uit de KVP en ARP concreet gaan praten over de mogelijkheden tot samenwerking. De heer Aarden noemde de resultaten van zijn eigen partij zeer teleurstellend.
Voorzitter Van der Stee van de KVP vond dat de teruggang van de christelijke partijen in de lijn der verwachtingen had gelegen. De voorzitter van de ARP, dr. Veerman, viel hem daarin bij. De heer J. Lanser, voorzitter van het CNV, meende dat de drie grote confessionele partijen volgend jaar bij de Kamerverkiezingen niet gezamenlijk moeten optreden. Het gecombineerde optreden van deze partijen heeft z.i. nog ,,geen succes'' te zien gegeven.
Het CPN-Kamerlid Bakker noemde de ,,opruiming'' van de PSP een gunstige ontwikkeling. Hij vertrouwde dat ,,veel mensen met onbehagen uiteindelijk hun bestemming zullen vinden bij de CPN''.
De voorzitter van DS'70, drs. Van Stuyvenberg, noemde de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen voor zijn partij ,,een goed uitgangspunt om verder te werken''.
Minister-president De Jong omschreef het Kabouter-effect bij de verkiezingen ,,als een vleugje parfum in de dagelijkse spruitjeslucht van het politiek gebeuren''. Desondanks zei hij het te betreuren, dat dit fenomeen bij deze verkiezingen zo hard is aangeslagen. Voor het vele werk dat nog wacht, achtte de minister-president een andere ,,instelling'' dan die van de Kabouters noodzakelijk.
Burgemeester Samkalden van Amsterdam zei, dat de vijf zetels die de Kabouters in zijn stad hebben behaald, van de nieuwe raadsleden eist, dat zij een zeer constructieve bijdrage in de besluitvorming zullen leveren.

Perscommentaren

Het Algemeen Dagblad (neutraal) meent dat tegen de verwachting in, de gemeenteraadsverkiezingen toch een duidelijke aanwijzing hebben gegeven van de verschuivingen in de politiek.
Afgezien van Amsterdam, dat nu weer met Kabouters zijn aparte plaats in de Nederlandse samenleving verscherpte, waren het geen uitzonderlijke verschuivingen. Zo is D'66 volgens het blad zeker niet nader gekomen tot de gewone man, die zij zo graag wil aanspreken.
De Telegraaf (neutraal) schrijft dat de

verkiezingsuitslag van gisteren in grote lijnen overeenstemt met het resultaat van de Statenverkiezingen. De conclusie kan derhalve wederom zijn dat de partijen die het kabinet-De Jong steunden, met uitzondering van de VVD een op zichzelf niet omvangrijk verlies hebben geleden, waar tegenoverstaat dat de grootste oppositiepartij, de PvdA, geen enkele vooruitgang heeft geboekt.

De Volkskrant (r.k.) schrijft: ,,De Boeren zijn met een klap uit vrijwel alle gemeenteraden verdwenen. Vergeleken met de Statenverkiezingen hebben de christelijke partijen zich vrij goed weten te handhaven, DS'70 kwam enigszins van de grond maar bewees toch nog niet dat zij landelijke toekomst heeft.

Het meest opmerkelijke is de even verrassende als sterke opmars van de Kabouters. Het is een teken aan de wand, waaruit moet worden begrepen dat vooral bij jonge mensen groot onbehagen leeft ten opzichte van het huidige bestel en dat er behoefte is aan een grondige en wezenlijke vernieuwing".

De Tijd (r.k.): „het grote — met name morele verlies — is voor D'66, dat niet tot een nieuw record wist te komen en voor de Boerenpartij, die goddank groot verlies leed. De verrassing die zich van lokaal terrein ook in de landelijke politiek voortplant is de winst van de Kabouters en van de diverse partijen van bejaarden. Velen komen nu pas met een schok tot de ontdekking dat de buitenparlementaire democratie op verbluffende wijze tot de verbeelding kan spreken en aldus grote winsten op de traditionele parlementaire partijen kan behalen."

Het Vrije Volk (soc.) schrijft: ,,De kiezers die dan wel zijn opgekomen en die uiteraard ook voor de thuisblijvers de dienst uitmaken hebben intussen wel eventjes afgerekend met een paar partijen. De Boerenpartij bestaat nauwelijks meer. De PSP is meer dan gehalveerd. De PPR blijkt ook op plaatselijk niveau niet te kunnen aanslaan en DS'70 lijkt in de kiem gesmoord.

Voegt men daarbij dat de samenwerkingsverbanden PAK en CDU kennelijk aan de basis niet aanslaan plus het feit dat D'66 de weg terug lijkt te zijn ingeslagen, dan kan men constateren dat de kiezers zich nogal negatief hebben opgesteld. Het enige positieve dat daar tegenover staat is de winst van de CPN en de VVD maar wij kunnen dat eerlijk gezegd niet als positief beoordelen."

Het Parool (onafh. soc.) merkt over de verkiezingsuitslag op dat het PAK-avontuur, waar de PvdA zo veel van verwachtte, alles behalve een ,,winning horse" is gebleken; begrijpelijk want het is een zeer oneigenlijke coalitie die de PvdA daarin met de PSP en de PPR is aangegaan.

Het Parool noemt verder als opmerkelijke verschijnselen de winst van de CPN (op basis van een stuk gererhtvaardigde sociale onvrede in het noorden van het land en in Amsterdam) en de blijmoedige intocht van de Kabouters in de Amsterdamse raad. Wat het blad in deze laatste groep heeft aangesproken is hun nadruk op de noodzaak iets te doen aan de dingen die het leven in de grote stad een beetje kunnen vermenselijken.

Trouw (a.r.) schrijft dat de uitslag een weinig opwekkend beeld biedt. Het is er een van ongeïnteresseerdheid en verbrokkeling. Combinaties blijken het niet te doen. Dat geldt zowel voor het PAK als voor het samen optrekken van de christelijke partijen, Trouw deelt de mening van CNV-voorzitter Lanser dat de protestants-christelijke partijen er goed aan zouden doen volgend jaar zelfstandig op te treden.

De liberale Nieuwe Rotterdamse Courant schrijft onder de kop ,,Nieuw maar niet anders" o.m.: ,,Ondanks een aantal nieuwigheden en nogal opmerkelijke verschuivinkjes lijkt toch de conclusie gerechtvaardigd, dat er landelijk eigenlijk niet erg veel is veranderd. Wel zullen er in sommige gemeenten vrij grote veranderingen zijn. We denken al aan de strijd om de wethouderszetels.

Maar in de landspolitiek tekent zich nog geen nieuw patroon af. Wel zullen hij de raadsverkiezingen de politieke partijen ervaringen hebben opgedaan die zij kunnen gebruiken bij het bepalen van hun tactiek ter gelegenheid van de Kamerverkiezingen van 1971, b.v. wat betreft het samengaan op één lijst, iets wat CNV-voorzitter Lanser de confessionele partijen gisteren ontried."

De Waarheid (comm.) ziet in de verkiezingsuitslag een onderstreping van de resultaten bij de Statenverkiezingen, toen ais belangrijkste element ,,een ernstige terugslag van de regeringspartijen" naar voren sprong. De nederlaag is nu bevestigd, aldus het blad. (ANP, NRC. Het Parool)

(Vor. ber. pag. 356/1-1966)

CONCEPT-PROGRAMMA VAN DE KVP

Op 26 febr. werd door een stuurgroep van de KVP het ontwerp voor een kernprogramma gepubliceerd.

Dit kernprogramma is door de partijraad van de KVP op 28 nov. 1969 gevraagd, toen bij de discussie over de Blauwdruk voor de zeventiger jaren bleek, dat dit stuk niet werd aanvaard als een voldoende concreet programma voor de volgende regeringsperiode (zie pag. 100/1).

Het ontwerp is om advies toegezonden aan de werkgroepen en de plaatselijke afdelingen van de KVP, die zich over de prioriteiten zullen moeten uitspreken. Het is de bedoeling dat het kernprogramma in okt. door de partijraad zal worden behandeld.

De voornaamste punten uit het concept-programma van de stuurgroep, die onder voorzitterschap stond van prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, volgen hieronder.

De belastingdruk zal in de komende periode moeten stijgen van 29 tot 31%, aldus de KVP-stuurgroep. Deze belastingverzwaring moet door gelijke bijdragen van de directe en de indirecte belastingen worden gerealiseerd, om de verhouding tussen deze twee soorten belastingen niet verder scheef te trekken. De stuurgroep is ervan uitgegaan dat door de stijging van de belastingdruk jaarlijks 500 à 600 mln gulden meer ter beschikking zal komen. Daarenboven vindt de stuurgroep het nodig dat door verhoging van retributies en eventuele bezuinigingen het extra bedrag aan middelen verhoogd wordt tot 700 mln per jaar, d.w.z. in totaal 2800 mln in de komende kabinetsperiode van vier jaar.

Voorkomen moet worden dat het effect van deze belastingverhogingen door inflatie wordt verminderd. De prijzen mogen daarom niet meer stijgen dan nodig is tengevolge van de verhoging van de indirecte belastingen (afgezien van de eventuele andere kostenstijgingen). Bovendien moeten er geen looncompensaties worden gegeven voor prijsstijgingen die het direct gevolg zijn van verhoging van de indirecte belasting.

In heb ontwerp-kernprogramma wordt gepleit voor de inpassing van de overheidsuitgaven in een sociaal-economische programmering op middellange termijn, die door de overheid samen met het bedrijfsleven zou moeten worden opgesteld Mocht daarbij blijken dat de particuliere sectoren niet bereid zijn het overheidsaandeel in het nationaal inkomen aanmerkelijk te laten toenemen, dan zal een geringere uitbreiding van de collectieve voorzieningen overwogen moeten worden om inflatie tegen te gaan.'

Het kernprogramma van de KVP bevat een opsomming van 131 punten, waarvan wij de voornaamste noemen:

— invoering van een kiesdrempel bii de Kamerverkiezingen van tenminste vijf zetels;

— vóór de volgende verkiezingen een stembusakkoord van ARP, KVP en CHU met andere politieke partijen: blijkt dit onmogelijk dan moet volgens een deel van de stuurgroep rechtstreekse verkiezing van minister-president of formateur worden overwogen;

— beperking van de bevoegdheden van de Eerste Kamer:

— meer bevoegdheden voor ondernemingsraden dan thans door de regering is voorgesteld:

— koppeling van de stijging van het minimumloon aan de gemiddelde loonindex;

— onderzoek naar de mogelijkheid van een gegarandeerd minimum-inkomen voor niet-loontrekkenden;

— het invoeren van systemen van winstdeling, vermogensaanwasdeling e.d. moet krachtig worden gestimuleerd. Zonodig wettelijke voorzieningen die tot het treffen van dergelijke regelingen verplichten;

— een bodemvoorziening voor niet-loontrekkenden in de arbeidsongeschiktheidsverzekering (vgl. pag. 359/2);

— op langere termijn een algemeen welvaartsvast pensioen van minstens 70% van het laatst genoten inkomen, voor zover dat ligt beneden de premiegrens van de WAO (vgl. pag. 358/1);

— de ontwikkelingshulp (tenminste 1% van het bruto-nationaal inkomen) in toenemende mate verstrekken via particuliere organisaties als zending en missie;

— volledige onafhankelijkheid van de Antillen en Suriname op basis van voorstellen die deze landen daartoe zullen indienen. Ook nadien zoveel mogelijk hulpverlening. (ANP, NRC, SER-bulletin) (Vor. ber. pag. 99/1)

---

* Het wetenschappelijk bureau van de KVP heeft intussen aan het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven in Den Haag gevraagd na te gaan hoe de stijging van overheidsuitgaven afgeremd kan worden door wijziging van Cestaande wetten en regelingen en door het afkappen van overbodige en al te geperfectioneerde overheidstaken.

VOORONTWERP VERKIEZINGS-PROGRAMMA VAN PVDA

Op 26 mei verscheen een voorontwerp-verkiezingsprogramma* van de PvdA. Dit voorontwerp zal als discussiestuk voor de leden van de partij gaan dienen.

Naast bekende socialistische democratiseringswensen worden vele nieuwe wensen geformuleerd op het thema ,,radicale democratisering van de wereld van onderwijs, bedrijfsleven en staatkunde".

Op een verkiezingscongres. begin volgend jaar, zal dit voorontwerp definitief worden vastgesteld. Voor die tijd moeten de partijafdelingen voor de vijf of tien belangrijkste onderwerpen een volgorde aangeven.

Die onderwerpen zullen dan als ,,strijdpunten" fungeren.

Tot de nieuwe programmapunten zijn te rekenen:

- De werknemers krijgen tenminste evenveel invloed op de samenstelling van de raad van commissarissen als andere belanghebbenden, De overmacht van het kapitaal wordt daarmee gebroken.
- De raad van commissarissen krijgt de bevoegdheid om in overeenstemming met de ondernemingsraad de directie te benoemen en te ontslaan.
- De ondernemingsraad wordt een zelfstandig orgaan van het personeel, Een recht van beroep voor het personeel tegen kennelijk onredelijke ondernemingsbeslissingen wordt ingevoerd.
- De Stichting Ether Reclame (STER) gaat vennootschapsbelasting betalen, waarvan de in moeilijkheden verkerende pers wordt geholpen.
- Vóór afschaffing dienstplicht en verlaging defensie-uitgaven,

Enkele andere belangrijke punten uit het voorontwerp zijn:

- De overheid krijgt het voorkeursrecht bij de aankoop van grond.
- De hoogte van topinkomens wordt openbaar gemaakt.
- Voor abortus gelden gelijke waarborgen als voor elk ander medisch ingrijpen. De pil komt in het ziekenfondspakket.
- Gevaarlijke verdovende middelen blijven verboden, maar voor niet gevaarlijke middelen worden soortgelijke regelingen getroffen als voor alcoholica.
- Gratis onderwijs gedurende de leerplichtige leeftijd van 4 tot 16 jaar. Werkende jongeren betalen geen cursusgeld.
- Voor studenten van 18 jaar en ouder bij het hoger beroeps- en het wetenschappelijk onderwijs worden rentedragende leningen beschikbaar gesteld. Terugbetaling wordt afgestemd op het eigen inkomen dat na de studie wordt verworven.
- De paragraaf vredespolitiek gaat uit van een voortgezet NAVO-lidmaatschap van Nederland en van opvoering van de ontwikkelingshulp tot 2% van het nationale inkomen (NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 117)

* Dit programma van de PvdA is niet van een financieringsschema voorzien Dat gebeurt na verschijning van de studie die het Centraal Planbureau over de Nederlandse economie in 1973 maakt

TWEE **LEDEN** *VERLATEN PVDA-KAMERFRACTIE. DEMOCRATISCH* **APPÈL** *OPGEHEVEN*

Tijdens het Tweede-Kamerdebat op 13 mei over de Amerikaanse acties in Cambodja (pag. 312/2), kwam het in de PvdA-fractie tot een breuk: de beide Democratisch Appel-sympathisanten, de heren F. J. Goedhart (66 jr.) en W. J. Schuitemaker (52) traden uit en vormden een afzonderlijke fractie. Beiden hebben het PvdA-lidmaatschap opgezegd en zich aangesloten bij de nieuwe, van de PvdA afgesplitste, partij Democratische Socialisten '70 (zie pag. 119/2): de vijftiende Kamerfractie heet nu DS '70*. De heer Goedhart had zich als laatste spreker laten inschrijven voor het Cambodja-debat en hield een speech waarin hij fel van leer trok tegen de critici van het Amerikaanse optreden in Zuid-oost-Azië en zijn partijgenoten verweet ,,aan dezelfde kant van de kar te duwen als de CPN".

De woorden van de heer Goedhart stonden in fel contrast met de uitspraken van fractievoorzitter Den Uyl, die eerder het Amerikaanse optreden scherp had veroordeeld.

Direct nadat de heer Goedhart was uitgesproken legde de heer Den Uyl een verklaring af ,,Zoals de Kamer zal hebben begrepen valt dit optreden van de heer Goedhart geheel buiten de verantwoordelijkheid van de fractie van de PvdA. Met dit optreden voltrekt zich een breuk waarvan de Kamer de gevolgen binnenkort zal kunnen waarnemen".

Tegenover journalisten verklaarde de heren Goedhart en Schuitemaker, dat het meningsverschil over Cambodja hun uittreden alleen maar had bespoedigd: ,,Het was de druppel die de emmer deed overlopen". (Vgl. ook pag. 165/2-1969).

Het conflict binnen de PvdA-fractie trad voorts in de openbaarheid door de publicatie van een tweetal brieven die de heer Goedhart aan drs. Den Uyl schreef en het antwoord van de fractieleider daarop.

* Hiermee is in de Kamer een nieuw ,record" gevestigd Het tot nog toe grootste aantal zitting hebbende fracties was veertien (in **1933**)

F. J. Goedhart

Democratisch Appèl opgeheven

Nadat reeds eind maart; de secretaris van de groep Democratisch Appel, de heer H. Pors, uit de PvdA was getreden en lid was geworden van de nieuwe politieke partij Democratische Socialisten '70 (zie hieronder), werd de groepering, die sinds 1968 in de socialistische partijorganisatie strijd heeft gevoerd tegen de stroming Nieuw Links (zie pag. 807/3-1968) op 20 mei opgeheven.

Aan de 2300 sympathisanten van het comité werd bericht, dat het ,,unaniem de slotsom had getrokken dat een verder voortbestaan van het Democratisch Appèl geen zin meer heeft", omdat de PvdA in de ogen van het comité niet langer een sociaal-democratische doorbraakpartij is maar ,,de partij van Nieuw Links".

Op een enkele uitzondering na hebben alle leden van Democratisch Appèl hun lidmaatschap van de PvdA opgezegd. Zij zijn toegetreden tot de partij DS '70.

Dr. ir. A. Vondeling, voorzitter van de PvdA, noemde de opheffing van Democratisch Appèl ,,begrijpelijk".

In een verklaring wordt gesteld dat het partijbestuur van de PvdA de discussie wel heeft gewild. Melding wordt gemaakt van een uitnodiging aan Democratisch Appèl voor een (tweede) gesprek, waarvoor de agenda in onderling overleg al was vastgesteld. ,,Op verder overleg stelt men kennelijk geen prijs", aldus de verklaring van het PvdA-bestuur. *(NRC, Het Parool)* (Vor. ber pag. 117/1)

FINANCIËLE POSITIE VAN DE PVDA

Volgens het op 27 mei verschenen jaarverslag van de PvdA heeft deze partij de laatste jaren gestadig een aanzienlijk aantal leden verloren. In 1965 waren dit er nog ruim 140.000, in okt. 1969 nog 107.000. Verder is door de invoering van een centrale mechanische administratie het oude ledenbestand verder gesaneerd door het afvoeren van ong. 5% ,,papieren leden" en is de begroting voor 1970 gebaseerd op 95.000. In een beleidsnota van het PvdA-bestuur wordt verder opgemerkt, dat de financiële positie van de partij niet rooskleurig is. Het tekort over 1969 beloopt ruim 360.000 gulden. Door sterke bezuinigingen is dit bedrag voor 1970 teruggedrongen tot naar schatting 50 à 70.000 gulden.
Door dit geldgebrek is er de afgelopen jaren weinig gedaan aan vorming en scholing van het partijkader en kon er nog niets in de plaats worden gesteld voor de opgeheven katholieke, protestantse en humanistische werkgemeenschappen (zie pag. 742/1-1969 en pag. 616/1-1969).
Het bestuur stelt voor om voor het komend jaar bedragen uit te trekken voor een bezinningsinstituut, een speciale kracht voor vormingswerk en voor bezoldiging van enkele bestuursleden.
(NRC).

OPRICHTINGSVERGADERING DEMOCRATISCHE SOCIALISTEN '70

Op 4 april hield de nieuwe partij Democratische Socialisten '70 (DS '70) haar (besloten) oprichtingsvergadering in Den Dolder. (Zie voor ontstaan van deze groepering pag. 119/2). De aanwezige 122 personen uit 32 plaatsen spraken zich unaniem uit voor het plan de DS '70 te constitueren tot een landelijke partij, die het volgend jaar zal deelnemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer.*
Een voorlopig bestuur onder voorzitterschap van drs. A. van Stuyvenberg, wethouder te Eindhoven, heeft op zich genomen een beginselprogramma voor de nieuwe partij te ontwerpen.
In het najaar hoopt men een landelijk congres te houden teneinde dit beginselprogramma vast te stellen.
Na afloop van de vergadering verklaarde drs. Stuyvenberg, dat het bestuur van DS '70 weinig voelt voor samenwerking met de VVD en een regeringscoalitie, maar ook niet wil samenwerken met de PvdA: ,,Tegen de tijd dat wij zijn uitgegroeid tot een partij van een behoorlijke omvang, is de PvdA inmiddels door de steeds verdergaande verlinksing wel zo geradicaliseerd, dat behalve de PSP en de CPN geen enkele partij meer met haar wil samenwerken". De nieuwe DS '70-voorzitter verwachtte voorts in de toekomst ,,een scheiding der geesten" in de PvdA. Het programma van DS '70 zal, zo werd verder verklaard, een socialistisch programma zijn. In economisch opzicht wil men meer op daden dan op woorden spelen; weliswaar zal te grote macht verbonden aan persoonlijk eigendom moeten worden afgesneden, maar anderzijds zal vermogensvorming niet mogen worden gestraft. DS '70 tilt minder zwaar aan het probleem van de weinige rijken in Nederland dan aan dat van de vele armen. De buitenlandse politiek zal gericht moeten zijn op vrede, maar zolang er geen wereldregeling tot stand is gekomen, zullen offers voor de NAVO gebracht moeten worden.

Op de vergadering van DS'70 werd tevens door een der oprichters van deze partij, de Eindhovense mevr. Ph. van Veenendaal-van Meggelen, bekend gemaakt, dat zij de zetel van dr. J. G. H. Tans (PvdA) in de Tweede Kamer zal gaan innemen. Mevr. Van Veenendaal was kandidate voor deze vacature, die zal ontstaan doordat de heer Tans zich vanaf 1 juli gaat wijden aan zijn functie van voorzitter van de begeleidingscommissie voor de achtste medische faculteit. Fractievoorzitter Den Uyl van de PvdA achtte het onjuist dat iemand na haar bedanken voor de PvdA en haar aandeel in de oprichting van DS'70 toch de in de socialistische fractie vrijkomende zetel gaat bezetten.
Mevr. Van Veenendaal is niet bereid als lid van DS'70 zitting te nemen in de PvdA-fractie.
In een interview met de NRC motiveerde zij haar beslissing met te zeggen dat naar haar mening niet zij, maar de PvdA was veranderd, zodat zeker een deel van de kiezers recht had op haar tegenwoordigheid in de Kamer. (NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 119/2)

BELGIË

NIEUW KOLENBELEID

De regering heeft haar kolenbeleid gewijzigd. De beslissing werd getroffen ten gevolge van nieuwe, dreigende moeilijkheden in het Limburgse mijnbekken. Op 7 febr. was op het topoverleg dat een einde maakte aan de op 5 jan. begonnen staking van de Limburgse mijnarbeiders, overeengekomen dat tegen 1 juni een studie zou klaarkomen, waarin de inkomsten van de mijnarbeiders zouden zijn vergeleken met die van arbeiders met vergelijkbare kwalificaties in andere industriesectoren (zie pag. 103/2).
Die studie werd verricht onder de verantwoordelijkheid van minister Major (tewerkstelling en arbeid).
Op 29 mei deelde diens departement mede dat de resultaten van de studie waren overhandigd aan een werkgroep (ambtenaren, werkgevers, werknemers). Alsnog was het niet mogelijk, aldus de mededeling, tot concrete besluiten te komen.
Op 30 mei besliste de mijnwerkerscentrale van het ACV-Limburg tegen 8 juni een staking uit te roepen, wanneer op 1 juni geen duidelijke voorstellen bekend zouden zijn. Op 31 mei trof de mijnwerkersvakbond van het ABW een gelijksoortige beslissing. Op 1 juni kondigde het departement van tewerkstelling en arbeid, na een vergadering van de werkgroep, aan dat de Nationale Gemengde Mijncommissie op 4 juni de resultaten van de studie zou bespreken. Intussen hadden de vakbonden reeds laten weten, dat uit de studie een gemiddelde achterstand van 5% van de mijnwerkerslonen gebleken was.
Op 1 juni brak 's morgens in de mijn van Zolder een staking uit. Op 2 juni was de staking algemeen in Houthalen, Zolder en Waterschei. De staking die vrij spontaan uitbrak, werd onmiddellijk erkend en gesteund door de vakbonden. Nergens deden zich incidenten voor.
Op 3 juni lag het hele mijngebied stil, op Eisden na. Het ACV verklaarde een loonsverhoging met 10% te eisen en dreigde met een solidariteitsstaking in het Waalse mijnbekken. Het ABVV zei dat de gemiddelde achterstand van de mijnwerkerslonen 11,5% bedroeg.
Opvallend was dat de gewezen leider van het in jan. zo actieve en ditmaal nagenoeg onzichtbare Permanent Stakingscomité, G. Slegers, aan de zijde van het ACV stond.
Op 3 juni 's avonds besprak het kernkabinet voor sociaal-economische coördinatie, na overleg met de werkgevers (Fedechar), de toestand van het tot dan toe gevoerde regeringsbeleid inzake kolenprijzen.
Minister van economische zaken Leburton lichtte die beslissing op 4 juni in de Kamer toe. Hij vatte ze samen in vier punten:

1. De regering beperkt de toelagen aan de steenkolennijverheid tot een totaal bedrag van 4.675 mln fr voor 1970, met dien verstande dat de produktieverminderingen die plaatshebben, een overeenkomstige toelagenvermindering zullen teweegbrengen.

2. De producenten zullen de verantwoordelijkheid op zich nemen van loononderhandelingen in de Na-

* Bij de op 3 juni gehouden gemeenteraadsverkiezingen (zie hierboven) heeft DS'70 in twaalf plaatsen deelgenomen.

tionale Gemengde Mijncommissie.

3. Om het hoofd te kunnen bieden aan de eruit voortvloeiende lasten, mogen de producenten de kolenprijzen aanpassen aan de mogelijkheden van de kolenmarkt.

4. De regering zal de beperkingen opheffen, die inzake bevoorradingsmogelijkheden op de verbruikers van energie drukken.

De Nationale Gemengde Mijncommissie die op 4 juni de loonstudie onderzocht, kwam na een lange dag van onderhandelingen tot het besluit, dat in de evolutie van de mijnwerkerslonen een vertraging t.o.v. andere sectoren was vastgesteld. Om die achterstand te verhelpen stelde de commissie voor de lonen van alle mijnarbeiders (ondergrond en bovengrond) met 10% te verhogen: 7% per 1 juni en 3% per 1 sept. 1970. De sociale programmatie voor 1970 en 1971 zou ongewijzigd blijven. De loonsverhoging met 4% per 1 maart 1971 zou insgelijks gehandhaafd blijven en de aanwezigheidspremie zou op de vastgestelde datum in de lonen worden opgenomen. De afgevaardigden van werkgevers en werknemers verklaarden dat zij die voorstellen bij hun opdrachtgevers zouden verdedigen.

Reacties

Na de kabinetsraad van 5 juni verstrekte premier Eyskens commentaar bij het nieuwe regeringsbeleid: De beslissing om de kolenprijzen vrij te geven en de werkgevers verantwoordelijk te maken voor de loonsverhogingen, is ingegeven door begrotingszorgen. Wij willen de terugkeer naar de economische waarheid. Het is niet de regering, die de mijn exploiteert. Thans gaat 4,7 mrd fr toeslagen per jaar naar de mijn. Dat wordt een ondraaglijke situatie. Eyskens zei nog dat ingeval van conjuncturele baisse het probleeni van de mijnsluitingen scherper zal worden gesteld.

Tijdens het weekeinde beslisten de sociale partners de voorstellen van de NGM te aanvaarden.

Op een Limburgs CVP-congres (7-6) noemde verkeersminister Bertrand de regeringsbeslissing ,,een keerpunt in het Belgische kolenbeleid".

STAKING VAN LEERKRACHTEN

Op initiatief van een gemeenschappelijk vakbondsfront werd op 4 juni door de ca. 150.000 leerkrachten van het kleuter-, lager-, middelbaar onderwijs een ,,waarschuwingsstaking" gehouden. De actie legde zowel het openbaar als het vrij onderwijs geheel lam. Onder de motieven van de staking werden o.m. opgegeven: invoering van de vijfdaagse schooldiverse salariseisen, de ongeordende invoering van de vijfdaagse schoolweek in kleuter- en lager onderwijs, het gebrek aan waardering voor de onderwijzersfunctie. De staking ging door ondanks de belofte van de regering op 3 juni ,,een financiële inspanning te leveren om de goede uitvoering van de vijfdaagse schoolweek mogelijk te maken".

Minister van nationale opvoeding Vermeylen verklaarde op 4 juni in de Kamer dat de eisen van het vakbondsfront door de regering onderzocht werden en dat herhaaldelijk was onderhandeld met een vakbondsdelegatie; de inwilliging van de prioritaire eisen, aldus de minister, zou de collectieve arbeidsovereenkomst in de overheidssector in het gedrang brengen. Vermeylen bevestigde de belofte i.z. de vijfdaagse schoolweek.

INNO-BRAND. BESLUITEN VAN PET PARKET

De procureur des konings bij het Brusselse parket heeft op 3 juni medegedeeld dat het gerechtelijk onderzoek inzake de Inno-brandramp van 22 mei 1967 gesloten werd. Het parket zal eerlang besluiten indienen tot buitenvervolgingstelling. In september zal de raadkamer bij de rechtbank van eerste aanleg te Brussel over die besluiten uitspraak doen.

Tijdens het onderzoek werden ongeveer 2.000 getuigen gehoord. Uit de vaststellingen van de deskundigen is gebleken dat de brand ontstond in een magazijntje van de afdeling kinderjurken op de eerste verdieping. Niets wijst op moedwillige brandstichting. Het alarmsysteem werkte goed. De Brusselse brandweer die om 13 u. 34 werd verwittigd, was reeds om 13 u. 40 ter plaatse. De veiligheidsnormen, die op het ogenblik van de ramp golden, werden nageleefd, zodat de directie geen schuld treft. De procureur des konings zei nog dat niemand als burgerlijke partij is opgetreden, omdat de firma de gezinnen van de slachtoffers spontaan schadevergoeding heeft betaald.

(Vor. ber. pag. 342/2-1967)

AFRIKA

BOTSWANA

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET DE SU

De SU en Botswana hebben besloten diplomatieke 'betrekkingen op ambassadeursniveau aan te knopen. *(Tass* 10-3)

DAHOMEY

INSTELLING PRESIDENTIËLE RAAD

Na de annulering van de presidentsverkiezinger op 3 april (pag. 234) en een ultimatum van het militaire driemanschap is op 30 april een presidentiële raad van drie leden gevormd: Hubert Maga, Justin Ahomadegbe en Sourou Migan Apithy. Deze raad zal 6 jaar lang de functie van staatshoofd en regeringsleider uitoefenen. Beurtelings zuilen de drie leden 2 jaar lang het voorzitterschap van de raad bekleden: eerst Maga tot 1972, vervolgens Ahomadegbe tot 1974 en tenslotte Apithy tot 1976.

De drie politici hadden in het landsbelang een overeenkomst gesloten dat elk na afloop van de afgesproken ambtstermijn zal aftreden en plaatsmaken voor de vastgestelde opvolger, zonder pogingen te ondernemen met behulp van de gendarmerie, het leger en andere binnenlandse of buitenlandse politieke krachten aan de macht te blijven. Maga vormde een kabinet van 11 leden: 9 politieke vrienden van de drie leden van de presidentiële raad en 2 aanhangers van de inmiddels naar Parijs teruggekeerde oud-president Emile Derlin Zinsou. Tot minister van buitenlandse zaken werd benoemd: Daouda Badarou, die ook reeds in het kabinet-Zinsou deze portefeuille beheerde.

Het regeringsprogramma van Maga omvatte de volgende punten: vermindering van de nationale schuld, doorbreking van de stagnatie in de economie, inkrimping van het bestuursapparaat (meer dan 50% van de staatsuitgaven betreffen de personeelskosten), verbetering van de landbouw (slechts 25% van de landbouwgrond is in cultuur gebracht) en bestrijding van de werkloosheid, corruptie en aanmatiging van de vakbonden. Pas na uitvoering er van kan volgens de regering verwacht worden dat ook de stammentegenstellingen, die het voortbestaan van de staat bedreigen, afgezwakt kunnen worden,

De presidentiële raad werd op 7 mei geïnstalleerd.

Handvest

Op 16 mei ondertekende Maga, Apithy en Ahomadegbe een handvest, dat als „staatsgrondwet" werd aangeduid. Dit handvest zal het openbare leven in Dahomey bepalen totdat algemene verkiezingen gehouden worden en een constitutioneel bewind wordt ingesteld. Het voorziet in de vorming van een regering, een raadgevende vergadering en een opperste gerechtshof. Het hoogste staatsorgaan blijft de presidentiële raad, waarvan het voorzitterschap voor twee jaar bij toerbeurt aan elk van zijn leden toevalt. De raad komt op verzoek van twee leden bijeen en neemt zijn beslissingen eenstemmig of, wanneer een lid driemaal weigert zijn toestemming te geven, met meerderheid van stemmen. De voorzitter van de presidentiële raad is staatshoofd, regeringsleider en opperbevelhebber van de strijdkrachten. Hij kan geen beroep doen op het leger om aan de macht te blijven; dit zou als hoogverraad worden beschouwd. Bij een vacature vallen de bevoegdheden rechtens toe aan het opvolgend lid van de presidentiële raad. De regering, geleid door de voorzitter van de raad, wordt door de drie leden van de raad benoemd, die de kabinetszittingen als stemgerechtigden bijwonen. De te vormen nationale raadgevende vergadering zal uit drie afdelingen bestaan: een economische, een sociale en een algemeen politieke sectie; op dezelfde wijze zullen de raadgevende vergaderingen in de departementen worden samengesteld. Het leger garandeert het aldus ingestelde bewind. (AFP)

GAMBIA

REPUBLIEK

Nadat Gambia op 18 febr. 1965 onafhankelijk geworden was, werd aan het eind van dat jaar de bewoners per referendum een ontwerpgrondwet voorgelegd welke de monarchie (ondier Britse kroon) in een republikeinse staatsvorm wijzigde. Dit voorstel verkreeg toen echter niet de vereiste tweederde meerderheid (zie pag. 844/1-1965).

Een ontwerp-grondwet, die begin nov. 1969 werd gepubliceerd en in dec. door het Huis van Afgevaardigden werd goedgekeurd, bevatte opnieuw de republikeinse staatsvorm. Hierover werd van 20-23 april 1970 een referendum gehouden. De grondwet werd aanvaard met 84.968 tegen 35.638 stemmen.

Op 24 april werd de republiek officieel uibgeroepen. President is Sir Dawda Jawara, die tot dusver het ambt van premier vervulde. *(AFP)*

MOZAMBIQUE

VOORTZETTING GUERRILLA CONFLICT IN FRELIMO

Sinds de vermoording van Eduardo Mondlane (pag. 207/2-1969) heeft het Frelimo (Frente de Libertaçao de Moçambique) de strijd tegen het Portugese bewind voortgezet, al zou het resultaat van deze acties minder worden, wat samen zou hangen met een toenemende verdeeldheid binnen het Frelimo.

***Afval** Kavandame*

Op 3 april 1969 maakten de Portugese autoriteiten te Beira bekend dat Lazaro Kavandame, de nationale guerrilla-leider van de Makonde genoemd, zich bij een grenspost op 20 maart had overgegeven. Hij zou tevoren tijdens geheim overleg met Portugese vertegenwoordigers te Porto Amelia op 17 maart hebben verklaard dat de de Makonde vrede wensten en bereid waren naar hun dorpen terug te keren. De Portugezen zouden bij die gelegenheid hebben ingestemd met een amnestie en met herstel en verbeteringen in het Makonde-gebied. Tegelijk werd verklaard dat Kavandame — lid van het centraal comité van het Frelimo, Frelimo-secretaris van de provincie Cabo Delgado en hoofd van de Frelimo-handelscommissie sinds 1963 — had gezegd dat de problemen van zijn volk konden worden opgelost binnen het kader van het politieke en bestuurlijke systeem van Mozambique. Het akkoord, dat door de Portugezen met hem gesloten werd, hield o.m. in: staking van de militaire operaties in het Makonde-gebied, erkenning door de Portugezen van stamhoofden en Makonde-organisaties, uitoefening van de regionale politiek door de stam zelf, en toekenning van hulp t.b.v. landbouw, onderwijs en gezondheidszorg.

Terwijl aanvankelijk werd gemeld dat de „afval" van Kavandame zou worden gevolgd door ca. 60.000 guerrilla-strijders en vluchtelingen, van wie velen vanuit Tanzania over de grens zouden terugkeren, stelde een bericht uit Lissabon van 6 april het aantal guerrilla-strijders dat zich in maart vrijwillig had overgegeven op 370, terwijl nog eens 348 bij militaire operaties zouden zijn bevrijd. Een u-oordvoerder van het Frelimo zei op 4 april te Dar-es-Salaam dat Kavandame op 3 jan. uit zijn functie in het Frelimo was geschorst. Hij was nooit een militaire leider geweest, maar slechts een bestuurder die onder verdenking had gestaan van „contra-revolutionaire activiteit cn van corruptie". Zijn overlopen zou volgens de woordvoerder geen of geringe uitwerking op de oorlog hebben. In een Frelimo-verklaring werd erop gezinspeeld dat Kavandame mogelijk ook betrokken was geweest bij de moord op Mondlane.

Op 10 juni werd te Lourenço Marques officieel de ontdekking gemeld van het „belangrijkste depot" van Russische en Chinese wapens in noordelijk Mozambique sinds het beging van de anti-guerrilla-campagne in 1965.

De gouverneur-generaal van Mozambique, Baltazar Rebelo de Sousa, onthulde op 4 nov. 1969 dat er voortdurend en steeds meer aanhangers van het Frelimo naar de Portugezen overliepen; als meest recente voorbeeld noemde hij Alexandre Marno, een lid van het centraal comité, die zich op 1 nov. had overgegeven. Het militaire opperbevel in Beira schatte in febr. 1970 dat in het jaar 1969 meer dan 12.000 vroegere rebellen waren gedeserteerd.

Volgens The *Guardian* (3-2) vechten in Mozambique nu 10.000 „vrijheidsstrijders" tegen een Portugees leger van 50.000 man. In Tete, waar de guerrillastrijders tegen het eind van 1968 hun activiteiten hervat hadden, zouden zij de meer klassieke methode van toeslaan en verdwijnen toepassen. De strijd in Niassa en Cabo Delgado, die in 1964 begon, zou veel verder gevorderd zijn en het Frelimo zou grote delen van het land controleren en betwisten.

Sinds 1968 hebben de „rebellen" volgens de FAZ (6-6) nauwelijks nieuw gebied gewonnen en in de laatste maanden zijn hun aanvallen merkbaar afgenomen. De Portugezen concentreren hun soldaten — bijna alle dienstplichtigen — in de grotere dorpen, zoals Mueda en Metangula, van waaruit zij in de „mato" (oerwoud) opereren. Meer dan 90% van de Portugese troepen is ten noorden van de Zambesi gelegerd. Hun verliezen (incl. gewonden en ongelukken) bedragen volgens officiële gegevens 0,8%. In het eigen-

lijke gevechtsterrein woont, aldus Portugese gegevens, slechts 6% van de bevolking.

Conflict *in* het *Frelimo*

Op 25 april 1969 maakte het Frelimo bekend dat Mondlane als voorzitter van de organisatie niet werd vervangen, maar dat in plaats daarvan een driehoofdig presidium was benoemd, bestaande uit ds. Uria Simango (die op 12 febr. tot voorlopig voorzitter benoemd was en nu coördinator werd), Marcelino dos Santos (de vroegere politieke secretaris, belast met buitenlandse zaken) en Samora Moises Machel (de bevelhebber van de strijdkrachten),

In Dar-es-Salaarn gaf Simango op 4 nov. een verklaring uit waarin hij zijn twee collega's beschuldigde van een samenzwering om hem te doden. Ook noemde hij het Frelimo ,,doortrokken van nepotisme, regionalisme en tribalisme". Hij eiste bseprekingen met de groepen die het Frelimo hadden verlaten en het uitstoten van Janet Mondlane. (In sommige persberichten werd Simango een pro-Peking figuur genoemd, terwijl zijn twee collega's meer als aanhangers van Moskou zouden gelden.)

Het uitvoerend comité van het Frelimo maakte op 9 nov. te Dar-es-Salaam bekend dat het de manier betreurde waarop Simango de interne geschillen van het Front naar buiten had gebracht en dat het zijn beweringen verwierp. Het had Simango als coördinator in het leidende triumviraat geschorst.

In een op 22 mei 1970 te Dar-es-Salaam uitgegeven Frelimo-communiqué werd bericht dat Samora Moises Machel en Marcelino dos Santos tot resp. voorzitter en vicevoorzitter van het Frelimo waren benoemd. *(Le* Monde, The Times).

(Vor. ber. pag. 207/2-1969)

NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAL

Op 2 febr. werd te Lissabon bericht dat Eduardo de Arantes e Oliveira, oud-minister van openbare werken (1954-1967), tot gouverneur-generaal van Mozambique was benoemd als opvolger van Rebelo de Sousa, die in Portugal minister van arbeid, corporaties en gezondheid geworden was (pag. 96/1).

CABORA-BASSADAM. ROUW GEGUND AAN ZAMCO-CONSORTIUM

Het project van een dam in de Zarnbesi bij Cabora Bassa (Mozambique), gecombineerd met een hydro-electrische centrale t.b.v. Mozambique, Rhodesië, Malawi en Zuid-Afrika, werd voor het eerst besproken tussen de Portugese en Zuidafrikaanse regeringen van 27-31 maart 1967 te Lissabon.

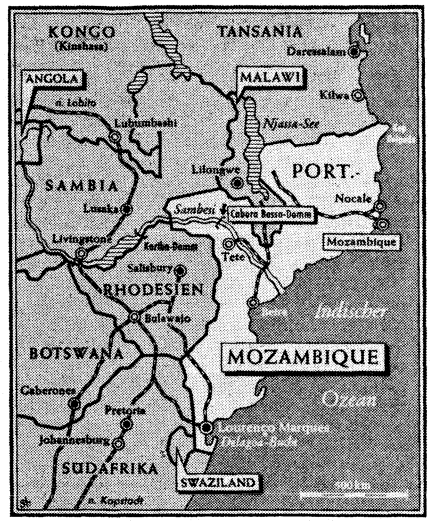

Mozambique met de plaats waar volgens plan de Cabora-Bassadam zal worden gebouwd.

(FAZ)

De voorgestelde dam (160 m. hoog, 330 m. lang en 20 m. breed) zou in het Zambezidal tussen Zumbo (Zambia) en Cabora Bassa een stuwmeer doen ontstaan van 150 mijl lengte en met een inhoud van 75 mrd m3. Behalve de hoofddam werden nog drie andere dammen gepland, nl. te Mepanda Uncoa, Boroma en Lupata. De Zambezi zou vanaf de monding bij Chinde bevaarbaar gemaakt worden voor schepen tot 1.000 ton tot Tete en later tot Zumbo, en er zou een nieuwe haven t.b.v. oeeaanschepen aan de monding aangelegd worden. Door een uitgebreid irrigatieproject zal een oppervlak van 2,5 mln ha bevloeid kunnen worden. Een gevolg van het hele plan zal zijn dat van de 90.000 inwoners van het district Tete 25.000 moeten vertrekken.

Het Zambezidal bevat volgens een Portugees regeringsrapport van begin 1968 steenkoolvoorraden in het gebied van Moatse, titaan en magnetiet met een hoog vanadiurngehalte in de streek van Machedue-Massamba, enige miljoenen tonnen ijzererts bij Muende, kopererts bij Chine en Messace, mangaan in het gebied van Chioci-Changara en een aantal andere mineralen zoals beryllium, chroom, nikkel en bauxiet. Het rapport stelde dat op basis van goedkope energie verwerkende industrieën konden worden gevestigd.

Inschrijvers voor de eerste fase van het project werden op 10 nov. 1967 door de Portugese regering uitgenodigd, op voorwaarde dat de financiering geheel met buitenlands krediet door de aannemers moest worden geregeld en dat deze schuld door de verkoop van energie moest worden gedelgd.

Op 10 juli 1968 werd het contract voorlopig gegund aan de Zarnbesi Consortio Hidro Electrico Limitada (Zamco). Dit consortium omvat (NZZ 21-12-1969) 9 Franse, 5 Westduitse en 3 Zuidafrikaanse ondernemingen* en een Portugese firma, terwijl aanvankelijk ook de Zweedse maatschappij ASEA er deel van uitmaakte. De Zamco-offerte zou £ 103,4 mln hebben bedragen, tegen R 104 mln van een vnl. Brits consortium en £ 142,8 mln van een Amerikaans-Frans consortium.

In april 1969 kondigde de Portugese premier Caetano echter aan dat hij opnieuw wilde overwegen wie met de uitvoering van het project zou worden belast. De Zamco zou niet snel genoeg opgetreden zijn.

Krachtens een besluit van het Portugese kabinet op 2 sept. werd het contract de volgende dag echter definitief aan de Zamco gegund, omdat dit consortium zowel in technisch als financieel opzicht het best aan de gestelde voorwaarden beantwoordde.

Op 19 sept. werden te Lissabon vier overeenkomsten getekend:

1) de voornaamste overeenkomst tussen de regeringen van Portugal en Zuid-Afrika;

2) een contract tussen Portugal en de Escom (de Zuidafrikaanse electriciteitscommissie) over de levering aan Zuid-Afrika** door de nieuwe energiecentrale van 680 megawatt per jaar m.i.v. 1975, 1.070 megawatt m.i.v. 1977 en 1.470 megawatt m.i.v. 1981;

---

* Compagnie Générale d'Entreprises Electriques, Entreprise Fougerolle-Limousin, Société Générale des Constructions Electriques et Mécaniques Alsthom, Compagnie de Construction Internationale, Société des Grands Travaux de Marseille, Société Générale d'Entreprises, Compagnie Industrielle de Travaux, Entreprises Campenon Bernard, Société Française d'Entreprise de Dragages et de Travaux Publics; AEG-Telefunken, Brown Boveri & Cie, AG (Mannheim), Hochtief Aktiengesellschaft, J. M Voith GmbH, Siemens Aktiengesellschaft; Anglo American Corporation of South Africa, L. T. A Ltd, Shaft Sinkers; Sorefarne S a r. L.

Zuid-Afrika zal hiertoe een bovengrondse leiding van ruim 1400 km bouwen met als eindpunt Pretoria

3) een contract tussen Portugal en de Zamco;
4) een akkoord tussen de Zamco en de Escom.

De uibeindelijke energiecapaciteit van de centrale wordt begroot op 4000 megawatt per jaar. Dit zou betekenen dat de centrale de op drie na grootste ter wereld wordt, d.w.z. wat capaciteit betreft komt na die van Bratsk (SU), Krasnoyarsk (SU: 5.000 megawatt) en Churchill Falls (Canada: 4.500 megawatt). (Vgl. geplande topcapaciteit Assoeandam 2.100 megawatt).

De kosten worden geschat op ruim 1 mrd DM. Voor bijna de helft van de kosten zouden Westduitse en Franse ondernemingen en een Italiaanse firma een gemeenschappelijk krediet verstrekken, Het Westduitse aandeel zou ruim 400 mln DM bedragen. (Dit krediet wordt door de Westduitse staet via de z.g. Hermesgarantie gedekt.)

Reacties

De Rhodesische minister van handel en industrie, B. H. Mussett, zei op 3 sept. 1969 dat het project nieuwe perspectieven zou openen voor de economische ontwikkeling en dat vele Rhodesische firma's eraan deel zouden nemen.

Lourence Mutaca, de vertegenwoordiger van het Frelimo in Zweden, verklaarde dezelfde dag dat zijn beweging alle middelen zou toepassen om de dam te saboteren.

ASEA, de Zweedse participant in de Zamco, besloot op 3 sept. zijn inschrijving in het kader van de Zamco niet te hernieuwen teneinde niet de Zweedse wet te overtreden die deelname in projecten verbiedt die als schendingen van de VN-sancties tegen Rhodesië zouden kunnen worden uitgelegd.

In antwoord op kritiek dat het project in strijd kwam met de VN-resolutie i.z. sancties zei de Britse onderminister voor buitenlandse en Gemenebestzaken, Lord Shephwd, op 15 dec. 1969 dat de Britse sanctiewetgeving alleen tegen Rhodesië was gericht en niet tegen Portugal, en dat het niet de politiek van de Britse regering was Britse maatschappijen te ontmoedigen of te beletten zich met legitieme handel of zaken in Mozambique bezig te houden. Daarom was het geen overtreding als een Britse bank of een Zuidafrikaanse afdeling ervan operaties in Mozambique financierde. Als maatschappijen binnen de wet optraden zou de Britse regering al het mogelijke doen om die bij hun exporbhandel te helpen.

Malawi News het officiële partijblad van president Banda, zegde medio janu i 1970 voiledige steun toe aan het project dat ,,het materiële welzijn van Afrikanen zal verhogen".

President Kaoenda van Zambia stelde in mei pogingen in het werk de regeringen van West-Duitsland, Frankrijk en Italië te bewegen de financiële steun aan het project van uit hun landen in te trekken. Op 21 mei werd gemeld dat Italië zich uit het project teruggetrokken had. (The Times, The Economist, *Le* Monde, NZZ, FAZ)

RHODESIË

RESOLUTIE VEILIGHEIDSRAAD. EERSTE AMERIKAANSE VETO

In de nacht van 17 op 18 maart heeft de Veiligheidsraad een beslissing genomen zowel t.a.v. het Britse ontwerp-resolutie van 6 maart als t.a.v. het Afro-Aziatische ontwerpresolutie van 11 maart (zie pag. 163 /1).

Het herziene Britse ontwerp veroordeelde de illegale daden van het racistische minderheidsbewind in Zuid-Rhodesie, met inbegrip van de zich aangematigde republikeinse status, riep de Veiligheidsraad op te besluiten, overeenkomstig art 41 van het VN-handvest, dat alle lidstaten van de VN zouden ,,afzien van het erkennen van dit illegale bewind of van het verlenen van enige steun eraan" en deed een dringend beroep op niet-leden van de VN dienovereenkomstig te handelen

De Afro-Aziatische resolutie, gesteund door Boeroendi, Nepal, Sierra Leone, Syrie en Zambia, veroordeelde ,,de proclamatie van een z g republiek in Zimbabwe" en wenste dat de Raad handelend onder hoofdstuk VII van het Handvest, zou besluiten, dat de lid-staten het illegale bewind niet erkennen en alle diplomatieke, economische, militaire en andere betrekkingen ermee onmiddellijk verbreken. Voorts zou de Raad de proclamatie van elke regering in Zuid-Rhodesie, die niet op het beginsel van een meerderheidsbewind gebaseerd zou zijn, van nul en gener waarde moeten verklaren De verantwoordeli]kheid van Engeland als beherende macht voor de in Zuid-Rhodesie heersende toestand zou benadrukt moeten worden; veroordeeld zou moeten worden de permanente weigering van Engeland geweld te gebruiken om aan de rebellie in het gebied een eind te maken en het volk van Zimbabwe in staat te stellen zijn recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid uit te oefenen Besloten zou moeten worden dat alle staten direct alle diplomatieke, consulaire, economische, militaire en andere betrekkingen met het illegale minderheidsbewind in Zuid-Rhodesie verbreken, incl spoorweg-, zee-, lucht-, PTT-verbindingen en andere communicatiemiddelen De Raad zou ook de steun moeten veroordelen van de regeringen van Portugal en Zuid-Afrika en andere imperialistische mogendheden aan het illegale racistische minderheidsbewind en zou de onmiddellijke terugtrekking moeten verlangen van de troepen van de Zuidafrikaanse agressoren van het grondgebied van Zimbabwe

Het Britse ontwerp-resolutie werd verworpen met 5 tegen 0 stemmen bij 10 onthoudingen. Vóór stemden China (Nat.), Frankrijk, Nicaragua, Engeland en de VS. Het Afro-Aziatische ontwerp kreeg 9 stemmen voor (de 5 indieners + China, Polen, Spanje en de SU) bij 4 onthoudingen (Columbia, Finland, Frankrijk en Nicaragua); Engeland en de VS spraken echter over de resolutie hun veto uit, waarbij de VS voor het eerst van het vetorecht* gebruik maakten.

De Amerikaanse afgevaardigde Charles Yost, toonde zich niet bijster ingenomen met het feit dat hij van het vetorecht gebruik had moeten maken. Hij zei dat hij voornamelijk bezwaren had gehad tegen de paragraaf in de resolutie waarin ,,de voortdurende weigering van de regering van het Verenigd Koninkrijk geweld te gebruiken om een eind te maken aan de rebellie in Rhodesië" werd veroordeeld.

Yost bracht ook naar voren dat er in Rhodesië nog veel Amerikaanse burgers wonen, voornamelijk missionarissen die een grote hulp zijn voor de Afrikanen. Aangezien Amerika reeds zijn consulaat in Salisbury had gesloten kan het nu, volgens Yost, niet nog eens instemmen met een verbreken van alle verbindingen met het land, zodat de desbetreffende burgers geen enkele bescherming meer zouden genieten.

Finse resolutie aanvaard

Op 18 maart diende de Finse afgevaardigde Max Jakobson een comprimis-ontwerp in, dat nog dezelfde dag door de Raad werd aanvaard met 14 tegen 0 stemmen bij 1 onthouding (Spanje). Deze uit 24 punten bestaande resolutie bepaalde o.m.:

De Raad veroordeelt de illegale proclamatie van de republiek door het illegale bewind in Zuid-Rhodesië;
besluit dat de lid-staten er van moeten afzien dit illegale bewind te erkennen of het enigerlei hulp te verlenen;
veroordeelt de politiek van de regering van Zuid-Afrika en Portugal, die nog steeds politieke, economische, militaire en andere betrekkingen met het illegale bewind in Zuid-Rhodesië onderhouden in strijd met de betreffende resoluties van de VN;

---

* Hiermee werd van het vetorecht in de Veiligheidsraad 115 maal gebruik gemaakt: 105 maal door de SU, 4 maal door Frankrijk, 4 maal door Engeland, 1 maal door Nationalistisch China en 1 maal door de VS.

verlangt het onmiddellijk vertrek van Zuidafrikaanse politie uit Zuid-Rhodesie, besluit dat, in overeenstemming met art 41 van het Handvest en ter bevordering van de doelstelling de beeindiging van de rebellie, de lid-staten a) direct alle diplomatieke, consulaire, cornmerciele, militaire en andere betrekkingen verbreken die zij met het illegale bewind in Zuid-Rhodesie onderhouden, en elke vertegenwoordiging die zij tot dusver in het gebied hadderi beëindigen; b) direct alle bestaande transportmogelijkheden naar en van Zuid-Rhodesië veroreken,
roept de lid-staten op alle mogelijke verdere actie kracntens art 41 te ondernemen om met de situatie in Zuid-Rhodesie ai te rekenen, waarbij geen van de maatregelen uitgesloten is die in dit artikel voorzien zijn,
roept de lid-staten op gepaste stappen te onciernemen om elk soort lidmaatschap of geassocieerd lidmaatschap op te schorten dat dit illegale bewind in gespecialiseerde organen van de VN en in andere internationale of regionale organisaties heert;
dringt er bij de lid-staten op aan de morele en materiele steun aan het volk van Zuid-Rhodesie te vergroten in zijn legitieme strijd voor vrijheid en onafhankelijkheid,
roept de lid-staten. de VN en anderen op met voorrang hun hulp aan Zambia uit te breiden (Vh'-nieuwsbulletin, Survey 10-4)

(Vor. ber pag 163/1)

SLUITING CONSULATEN

Nadat 7 van de 13 landen die consulaire betrekkingen met Rhodesie onderhielden, hun consulaten gesloten hadden (pag. 163/1), werd dit voorbeeld gevolgd door Oostenrijk, België, Zwitserland (16 maart) en Griekenland (21 maart).
De Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, Muller, deelde op 10 maart mee dat Zuid-Afrika's consulaire vertegenwoordiging niet zou worden teruggetrokken en dat de betrekkingen met Salisbury ongewijzigd zouden blijven. De Portugese consul-generaal te Salisbury verklaarde op 25 april dat hij zijn post zou verlaten, maar dat het Portugese consulaat open zou blijven. *(Reuter; Survey* 10-4)

KERKEN TEGEN APARTHEID

In een herderlijk schrijven hebben de r.-k. bisschoppen op 22 maart kritiek geleverd op de nieuwe wetten (vooral de Land Tenure Act, zie pag. 162/2) die aan de vruchtbare traditie van begrip en samenwerking tussen kerk en staat een einde maken. De kerk zal alleen worden getolereerd en kan haar missie slechts uitvoeren binnen de door ministers te bepalen grenzen.
,,Het is heel goed mogelijk", zo betogen de bisschoppen, ,,dat wij tegen ons geweten in gedwongen zullen worden bepaalde mensen niet meer op onze scholen toe te laten. Zelfs kan men ons verplichten ziekenhuisbedden te weigeren aan hen voor wier ras zij niet bestemd zijn. En verder bestaat de kans dat priesters in hun parochies gesegregeerd worden volgens hun huidskleur."
In de brief wordt onderstreept dat de kerk zich niet verbonden heeft met een bepaalde regeringsvorm of een bepaalde politieke partij. Maar thans wordt zij in haar vrijheid beperkt. Haar mogelijkheden om onder alle delen van de gemeenschap pastoraal werk te verrichten zijn ernstig beknot.
,,Wij kunnen volgens ons geweten niet aanvaarden en wij zullen in de praktijk niet aanvaarden enige beperking van onze vrijheid om met allen van doen te hebben, ongeacht hun ras, als leden van de ene menselijke familie", aldus de bisschoppen.
Op 7 april verklaarden zij de strijd te willen aanbinden met de wetten die op het beginsel van apartheid gebaseerd zijn.
Vertegenwoordigers van christelijke kerken uit zeven landen in zuidelijk Afrika kwamen op 27 april te Salisbury bijeen ter bespreking van stedelijke problemen en riepen de Rhodesische kerken op de regeringspolitiek van rassenscheiding te trotseren, o.a. door niet de registratie krachtens de Land Tenure Act te aanvaarden. Deze oproep werd toegezonden aan de leiders van de Rhodesische kerken (Rooms-katholieken, Anglicanen, Presbyterianen en Methodisten) die bijeen waren om hun houding t.a.v. die wet en m.b.t. de aangekondigde verlaging van de staatssubsidie voor missiescholen te bespreken. De Rhodesische kerken besloten op 28 april te weigeren zich als vrijwillige organisaties onder de Land Tenure Act te laten registreren, en zij verklaarden met hun multiraciale werk in de Afrikaanse èn Europese gebieden van Rhodesië te zullen doorgaan. Er werd een beroep op de regering gedaan ,,de voortzetting van dit werk mogelijk te maken, dat naar wij geloven ons door God is opgedragen".
De vijf r.-k.-bisschoppen maakten op 29 april hun voornemen bekend hun scholen, hospitalen, weeshuizen en bejaardentehuizen te sluiten als de regering-Smith haar rassenpolitiek niet zou herzien. *(The Times. Reuter, AFP)*

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING. DUPONT PRESIDENT

Op 10 april vonden de eerste algemene verkiezingen sinds de proclamatie van de republiek plaats. Van de 230.000 blanken waren 87.020, van de bijna 5 mln Afrikanen 8.326 kiesgerechtigd.
Het regerende Rhodesische Front van premier Ian Smith veroverde alle 50 ,,blanke" zetels. Van de 8 voor Afrikanen gereserveerde zetels vielen 7 toe aan de door blanken geleide multiraciale Centrumpartij van Pat Bashford en 1 aan de National People's Party (J. M. Gondo).

De United People's Party en de Democratic Party waren op 21 juni 1969 een fusie aangegaan onder de naam National People's Party. De partij huldigt het beginsel van een meerderheidsbewind op geweldloze en niet-raciale basis. Percy Mkoedoe werd op 27 aug. 1969 als leider van de National People's Party in het parlement afgezet en opgevolgd door Chad Chipoenza, die van maart — sept. 1966 de toenmalige United People's Party leidde. Nadat hij er eerst mee ingestemd had onder Chipoenza als plaatsvervanger te dienen, veranderde Mkoedoe op 28 aug. van mening en trad hij uit de partij. Hij verklaarde dat dienen onder Chipoenza verraad zou betekenen aan al zijn ,,morele en politieke" beginselen.
De United People's Party behaalde 1.000 stemmen, de drie andere Afrikaanse partijen die aan de verkiezingen deelnamen resp. 291, 70 en 63 stemmen.

De opkomst bedroeg 78,46% tegen 84,5% bij het referendum van 1969. In de 37 kiesdistricten waar behalve de kandidaten van het Rhodesisch Front ook anderen meedongen, verwierf het Front 77% van de stemmen, de gematigde Centrumpartij 11%, de Republikeinse Alliantie (o.l.v. Robin James) 3%, terwijl de resterende 9% aan onafhankelijken toeviel.

Robin James, het parlementslid dat in 1968 uit het Rhodesisch Front was gestoten wegens het afleggen van extremistische verklaringen in het openbaar (pag. 480/1-1968), maakte op 26 juni 1969 de vorming van een nieuwe rechtse politieke partij bekend, de Conservative Alliance of the Republic of Rhodesia. Hij beschuldigde het Rhodesisch Front van misleiding door zijn ,,multiraciale en integrationistische politiek". De nieuwe partij zou ,,het behoud van de Europese beschaving" voorstaan. In een brochure riep de partij op tot invoering van passen voor Afrikanen, regeling van gescheiden diensten en voorzieningen voor alle rassen en het vrijwaren van vakbonden van communistische invloed.

Het college van stamhoofden, dat in meerderheid loyaal staat t.o.v. het bewind in Salisbury, benoemde op 14 en 17 april nog 8 Afrikaanse afgevaardigden.

Nieuw kabinet

Premier Ian Smith maakte op 13 april de samenstelling van zijn nieuwe kabinet bekend. Dit telt slechts één nieuwe minister: Rogers Hawkins, die de afgetreden Andrew

Clifford Dupont legt de eed af als eerste president van Rhodesie. Verder v.l.n.r. zijn echtgenote, premier Ian Smith en rechter H. N. MacDonald.

Dunlop verving. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:

Premier - Ian Douglas Smith; vice-premier, financiën en PTT - John Wrathall; buitenlandse zaken, defensie en openbare diensten - Jack Howman; justitie - Desmond Lardner-Burke; mijnbouw en irrigatie - Philip van Heerden; gezondheid en arbeid - Ian McLean; handel en industrie - Bernhard Mussett; mijnbouw - Ian Dillon; verkeer en energie - Roger Hawkins: locaal zelfbestuur en woningbouw - Mark Partridge; onderwijs - Philip Smith; landbouw - David Smith; binnenlandse zaken - Lance Smith; immigratie, voorlichting en toerisme - Pieter van der Byl.

Dupont president

Clifford Dupont, president a.i., werd op 14 april benoemd tot president van Rhodesie. De 65-jarige Dupont werd op 16 april als eerste president van de republiek beëdigd. (*The* Times, Financial *Times, Le* Monde)

GUNSTIGE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Volgens een op 20 april gepubliceerd economisch overzicht van het Rhodesische ministerie van financien is het bruto nationaal produkt, gemeten in thans geldende prijzen, in 1969 met 14% toegenomen.

De export steeg voor het eerst sinds het afkondigen van de sancties in 1355 De inkomsten uit de uitvoer namen vergeleken met 1968 met 23% toe tot een waarde van Rhod $ 240 mln Dit peil is echter nog aanzienlijk beneden dat van vóór de sancties, toen de export een waarde had van Rhod $ 330 mln. Er was in 1969 een zichtbaar handelsoverschot (na correctie) van Rhod. $ 36 mln vergeleken met het tekort van 1968 van bijna Rhod $ 19 mln. Het tekort op de betalingsbalans in 1968 van Rhod. $ 54 mln wend nu een overschot van Rhod $ 12,5 mln. De betalingsbalans werd ,,gezond" genoemd.

Wat de toekomst betreft, werd er in het overzicht op gewezen dat wegens de droogte van het huidige seizoen de verwachte groei van 7 4 dit jaar niet zal worden gehaald. Het rapport sprak van een ,,sterke economie met de noodzakelijke elementen voor een voortgezette groei in de toekomst", maar wees er tevens op dat er nog problemen zijn De economie is nl zeer sterk afhankelijk van de landbouw. Ook is er het belangrijke probleem van de werkgelegenheid voor de Afrikanen Er is slechts werk voor 60 000 Afrikanen meer dan in 1960, terwijl hun aantal met 1,3 mln toenam. Het groeipercentage van de Afrikaanse bevolking bedraagt 3,4 tegen dat van de Europese bevolking minder dan 1 (Financial Times, The Times 21-4)

(Vor. ber pag 161/3)

SOMALIA

KOMPLOT VERIJDELD

Op 27 april werd officieel te Mogadiscio bekendgemaakt dat een contra-revolutionair komplot was verijdeld en dat verscheidene personen waren gearresteerd. Onder hen was generaal Jama Ali Korshel, het hoofd van de politie en eerste vicepresident van de opperste revolutionaire raad. Hij zal op beschuldiging van hoogverraad terecht moeten staan. Volgens het communiqué was Korshel de leider van het door een ,,imperialistische regering" ontworpen komplot. Het programma van de samenzweerders bevatte o.a. de volgende punten: infiltratie in het leger, contra-revolutionaire propaganda, Ethiopië provoceren tot een aanval op Somalia, arrestatie van sommige leden van de opperste revolutionaire raad (o.w. de voorzitter, generaal Mohammed Siyad), het binnenlaten van buitenlandse strijdkrachten om orde en rust te herstellen alsmede het instellen van een marionettenbewind in dienst van de imperialisten, na de leden van de regering-Egal te hebben bevrijd. (*AFP, AP,* Reuter)

(Vor. ber. pag. 748-1969)

NATIONALISERING BUITENLANDSE ONDERNEMINGEN. STOPZETTING AMERIKAANSE EN WESTDUITSE HULP

Op 6 mei maakte de voorzitter van de opperste revolutionaire raad, generaal Mohammed Siyad, de nationalisatie van de grote buitenlandse (meest Italiaanse) ondernemingen bekend. Naar de generaal op 9 mei verklaarde, was het onmogelijk de buitenlandse belangen met die van Somalia te verzoenen. De buitenlandse firma's profiteerden volgens hem van de investeringswetten om hun winsten uit te voeren.

Op *2* juni maakte gen. Siyad bekend dat de VS en West-Duitsland zijn regering hadden meegedeeld dat zij hun economische hulp zouden staken. De Amerikaanse hulp, dit jaar $ 2 mln, werd stopgezet vanwege het handelsverkeer van Somalia met Noord-Vietnam; de Westduitse hulp (ca. 130 mln DM) vanwege de erkenning door Somalia van Oost-Duitsland. (AFP, Reuter)

MADAGASCAR (MALAGASI)

REORGANISATIE KABINET GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 2 dec. 1969 ontbond president Philibert Tsiranana zijn regering. Hij verklaarde: ,,Ik wil ministers die volledig aan het staatshoofd gehoorzamen, die zijn beslissingen uitvoeren en zich permanent bewust zijn van de ministeriële solidariteit". Dezelfde dag nog werd Calvin Tsiebo in zijn ambt van vice-president bevestigd; hij kreeg zelfs grotere bevoegheden als vertegenwoordiger van de president en werd feitelijk de coördinator van het regeringsbeleid. Op 3 dec. werden nog drie leden van het oude kabinet herbenoemd: André Resampa, secretaris-generaal van de regerende sociaal-democratische partij PSD als minister van binnenlandse zaken, Victor Madana als minister van financiën en Jacques Rabemananjara als minister van buitenlandse zaken. Ook andere ministers werden opnieuw benoemd.

Bij de op 21 dec 1969 gehouden gemeenteraadsverkiezingen boekte de oppositie belangrijke winst In de hoofdstad, waar de voornaamste oppositiepartij, de AKFM, o l v. Richard Andriamanjato reeds sinds de onafhankelijkheid de meerderheid heeft, verwierf deze nu 60.000 stemmen tegen 30 000 in 1964, terwijl de PSD 26 000 stemmen behaalde tegen 24.500 in 1964. In de voorstad Ambohimanarina verwierf de AKFM 16 van de 27 zetels. Ook in andere steden, waar haar kandidatenlijsten werden toegelaten, wist de AKFM door te dringen. (Int. Afrika Forum febr. '70)

ONVERWACHTE CONSERVATIEVE ZEGE

Geheel tegen de verwachtingen en de uitslagen van verschillende opiniepeilingen in, hebben de Conservatieven bij de verkiezingen voor het Lagerhuis op 18 juni een meerderheid van 43 zetels tegenover Labour behaald en zij zullen daarom de komende vijf jaar naar alle waarschijnlijlrheid de regeringspartij zijn. Op 19 juni gaf koningin Elizabeth, nadat premier Wilson het ontslag van zijn regering had aangeboden, de Conservatieve leider Edward Heath opdracht een kabinet te vormen. Op 20 juni kon Heath de samenstelling van zijn nieuwe kabinet, dat 18 leden telt, bekend maken (zie hieronder).

De uitslag van de verkiezingen luidde: Conservatieven 330 zetels, Labour 287 zetels en de Liberalen 6 zetels. De andere zes zetels vielen toe aan S. O. Davies, die in Merthyr Tyefill (Wales) als zelfstandig kandidaat uitkwam, Gerry Fitt, die als republikeins Labourman West-Belfast behield; dominee Ian Paisley die Noord.-Antrim op de Unionisten veroverde; Bernadette Devlin, die zich als onafhankelijke in Midden-Ulster met een vergrote meerderheid wist te handhaven; Frank McManus, een 27-jarige schoolmeester die in Fermanabh en Zuid-Tyrone, als kandidaat van een katholieke eenheidspartij, de Unionistische markies van Hamilton versloeg; en de Schotse nationalist Stewart, die de zetel van de Westelijke eilanden van de Liberalen won.

De Conservatieven wonnen 75 en verloren 8 zetels. Labour won 10 en verloor 70 zetels; de Liberalen verloren 7 zetels. Zij hebben het er dus, hun iets meer dan 2 miljoen stemmen ten spijt, onder het onbarmhartige meerderheidsstelsel bijzonder slecht afgebracht. Speciaal in Schotland waren de nationalisten geduchte concurrenten.

In Noord-Ierland hebben de met de Conservatieven gelieerde Unionisten van de 10 zetels die zij bij de ontbinding bezaten er dus 2 verloren; in 5 districten vergrootten zij hun meerderheden aanzienlijk.

Van de uitgebrachte stemmen behaalden de Conservatieven 46,4%, Labour 43%, de Liberalen 7,470 en de andere kandidaten 3,2%. De ,,swing", de verschuiving ten gunste van de conservatieven, vergeleken mei de verkiezingen van 1966, bedroeg 4,7%.

Labours eerste verlies was Exeter, waar onderminister Dunwoody haar zetel verloor. Later verloor minister Diamond, de tweede man aan financiën zijn zetel in Gloucester; plaatsvervangend leider George Brown zijn zetel in Belper, onderminister Luard zijn zetel in Oxford. Andere prominente Labourleden die hun zetel verloren waren onderminister Ennals en onderminister Jenny Lee, de weduwe van Aneurin Bevan. Onder opmerkelijke backbenchers van Labour verdwijnen Woodrow Wyatt en de miljonair Robert Maxwell.

Heath verviervoudigde zijn meerderheid in Bexley (van in de tweetot in de achtduizend stemmen) en Enoch Powell, de geruchtmakende voorstander van een straffer immigratiebeleid verdubbelde ruimschoots zijn meerderheid in zuidwest Wolverhampton.

Campagne

Op 18 mei maakte premier Wilson voor de televisie bekend dat er op 18 juni i.p.v. in oktober verkiezingen gehouden zouden worden. De premier wees erop dat iedereen blijkbaar de verkiezingen wilde, dat het met het oog op de situatie in Noord-Ierland en andere internationale problemen en met het oog op de komende onderhandelingen in Brussel het beste was dat de krachtmeting zo gauw mogelijk plaats vond. Algemeen was men het er over eens dat de voor Labour gunstig? uitslagen van diverse opiniepeilingen (zie overzicht) de premier ertoe gebracht hebben de verkiezingen te vervroegen.

De populariteit van Labour was sinds de devaluatie van het pond sterling in november 1967 steeds meer geslonken. Lange tijd lagen de Conservatieven ver voor, maar in enkele maanden tijd sloeg de stemming om door een duidelijk wordend hersti-i van de Britse economie en de daarmee gepaard gaande loonsverhogingen.

De verkiezingscampagne werd beheerst door binnenlandse thema's (voor verlciezingsprogramma's zie pag. 386). Economische kwesties stonden daarbij centraal en de bijeenkomsten verliepen over het algemeen rustig. Werkelijk verhit raakten de gemoederen pas wanneer de immigratiewetgeving ter sprake kwam, een kwestie die zowel Labour als de Conservatieven liever op de achtergrond hielden, De Conservatieve politicus Enoch Powell, die door velen als een ernstige rivaal gezien werd van Edward Heath dacht daar anders over.

Edward Heath tijdens de verkiezingscainpagne.

De immigratie uit andere Gemenebestlanden moet volledig worden stopgezet, zo verklaarde hij in een eigen verkiezingsmanifest en op bijeenkomsten. De massale toestroming vormde het ,,grootste gevaar" voor Groot-Brittannië. De toename van de gekleurde bevolking bracht het gevaar mee van ,,gewelddadigheid en bloedvergieten naar een omvang als in Amerika".
Wilsons minister van technologie, Wedgwood Benn, reageerde hierop fel: ,,De in Wolverhampton gehesen vlag, begint er uit te zien als die welke boven Dachau en Belsen wapperde", zei hij, Powell beschuldigend van ,,smerige en obscene rassenpropaganda".
Tijdens de verkiezingscampagne braken in twee belangrijke sectoren loonconfiicten uit, die wel eens van invloed op de uitslag kunnen zijn geweest. Artsen en tandartsen, ontevreden over de afwijzing door de regering van een geëiste salarisverhoging van 30% ineens, besloten de nationale gezondheidsdienst te boycotten en de typografen van de grote landelijke bladen besloten te staken om hun looneisen kracht bij te zetten.
De Conservatieven brachten overigens steeds weer naar voren dat Labours economische politiek helemaal niet zo succesvol is geweest als de regering wilde doen voorkomen, en dat met name de inflatie nog grotere vormen zou aannemen.
Tot vlak voor de verkiezingen was vrijwel een ieder, zich baserend op de uitslagen van de verschillende opiniepeilingen ervan overtuigd dat Labour de verkiezingen glansrijk zou winnen.

Verkiezingsmanifest Conservatieven

De Conservatieven presenteerden op 26 mei bij monde van hun leider Edward Heath hun verkiezingsmanifest getiteld ,,A Better Tomorrow", waarin er sterk de nadruk op wordt gelegd dat onder een Conservatief bewind de ,,hele stijl van regering" veranderen zou. De stijgende prijzen en de inflatie zouden de thema's van de verkiezingscampagne worden.
Kenmerkend voor deze nieuwe regeringsstijl zuilen ,,moed en intellectuele eerlijkheid" zijn. Aan de praktijk om beslissingen te nemen met het oog op de krantekoppen van de volgende dag zal onder de Conservatieven een eind worden gemaakt.
Aan het slot van het manifest wordt nog eens gesteld dat, geplaatst tegenover problemen, het de instinctieve socialistische reactie is om te reguleren, te beperken en te belasten. De Conservatieven zullen er daarentegen naar streven om de belastingen te verlagen en de individuele keus, vrijheid en verantwoordelijkheid uit te breiden. Na zes jaren onbekwaam en doctrinair bewind krijgt de kiezer thans de Kans op iets beters. op een nieuwe stijl van bestuur.
Andere Conservatieve plannen en voornemens waren vermindering van overheidsuitgaven, afwijzing van iedere verdere nationalisatie. de handhaving van de verschillende vormen van middelbaar onderwijs. Wat betreft de reeds aangekondigde gelijke behandeling van vreemdelingen en immigranten uit het Gemenebest werd verklaard dat er geen verdere ,,permanente immigratie" op grote schaal meer zal plaatsvinden. Werkvergunningen zullen niet meer automatisch een recht van vestiging met zich meebrengen.
De aangekondigde belastingverlagingen zullen mogelijk zijn door de grotere groei en ue expansie van de economie en de grote individuele besparingen, die zich onder een Conservatief bestuur zullen verwezenlijken.
De mogelijkheid van de invoering van een belasting op de toegevoegde waarde zal na de machtsovername met het ambtelijk apparaat nader worden overwogen. Alle nadruk viel in dit manifest op de binnenlandse politiek; de buitenlandse paragrafen kwamen achteraan. Wat betreft de toetreding tot Europa was de Conservatieve positie vrijwel dezelfde als die van de Labourregering, met mogelijk nog iets grotere slagen om de arm.
Men beseft dat op lange termijn het tot voordeel van Engeland zal strekken als op de juiste voorwaarden tot een regeling kan worden gekomen. De kansen worden genoemd en er wordt erkend dat economische groei en een hogere levensstandaard van de deelname aan een grotere markt het gevolg zullen zijn.
De obstakels dienen echter ook te worden erkend. De nadelen op korte termijn zullen tegen de voordelen op lange termijn moeten worden afgewogen. En, aldus het manifest, er is natuurlijk een prijs die Engeland niet bereid zou zijn te betalen. Een Conservatieve regering zou een ,,ongelijke of niet-faire" regeling niet aan het parlement kunnen aanbevelen en de parlementsleden zouden een dergelijke regeling ook niet goedkeuren. Ministers en parlementsleden zullen bij het bepalen van hun mening de zienswijzen van de kiezers in aanmerking nemen, waarbij natuurlijk de levensstandaard van de individuele burger een belangrijke rol zal spelen.

Verkiezingsmanifest Labour

Op 27 mei presenteerde premier Wilson op een persconferentie het Labour-verkiezingsmanifest ,,Now Britain's Strong-Let's Make It Great To Live In".
De premier noemde het manifest niet zozeer een ,,voortzetting", dan wel een verdere ,,ontwikkeling" van de prestaties van de Labourregering tot dan toe. Op basis van een sterke economie, een van de sterkste ter wereld, zou men van Engeland thans een meer faire en betere ,,plaats maken om in te leven".
Het manifest begon met een zestal doelstellingen over het ,,Engeland dat wij wensen", telkens gecontrasteerd met wat de Conservatieven zouden wensen.

1. Wij geloven dat Engelands potentieel voor verbetering enorm is Met een vooruitziende blik, intelligentie en inspanning, met planning kunnen wij de technologie en de machtige economische krachten van onze tijd aanwenden voor humane doeleinden
   Zonder planning, wordt de mensheid het slachtoffer van de economische krachten die zij niet in bedwang kan houden.
2. Wij geloven dat de bijdragen die gewone mensen aan ons huidig welzijn en nationale toekomst kunnen leveren, grotendeels nog onbenut en niet ontwikkeld zijn. Mensen wensen meer verantwoordelijkheid. Daarom wensen wij voor een ieder de mogeliikheden om een groter aandeel te krijgen in de besluitvorming, uit te breiden.
3. Wij geloven dat de maatschappij het zich kan veroorloven en bereid moet zijn om de basisbehoeften van haar leden te bevredigen. Er moet behoorlijke huisvesting voor een ieder zijn: er moet iets gedaan worden aan de krottenwijken en aan te kleine behuizing; er mogen geen immigrantenghetto's ontstaan. Er dient voor allen werk te zijn.
   Wij moeten meer geld uitgeven voor hen die door leeftijd, ziekte of andere omstandigheden niet in staat zijn voor zichzelf te zorgen. Een barmhartige maatschappij is er een die hun die in nood zijn geen hulp onthoudt.
4. Wij geloven dat alle mensen er recht op hebben als gelijken behandeld te worden. Wij benadrukken ook, dat de maatschappij geen minderheden dient te discrimineren op grond van godsdienst, ras of huidskleur. Een ieder dient gelijke bescherming van de wet te genieten en gelijke mogelijkheden tot vooruitgang te hebben.
5. Wij geloven dat wij een plicht voor de toekomst hebben; om er voor te zorgen dat het Engeland dat wij achter laten voor toekomstige generaties niet bedorven is door ons slechte gebruik of verwaarlozing van het natuurlijk milieu. Wij dienen ons leven zo in te richten dat onze bodem, ons water, onze stranden — zelfs de lucht die wij inademen — niet bedorven zijn door lawaai, rook en vervuiling.
6. Wij zijn trots op de bijdrage die Groot-Brittannië en zijn bevolking heeft geleverd en nog levert aan het welzijn van de mensheid. Met onze achtergronden; onze ervaring en onze unieke relaties kunnen wij een grote en steeds groter wordende rol spelen bij het oplossen van de wereldproblemen.
   Wij zien onze rol voornamelijk in het helpen bij de ontwikkeling van de arme landen en in het standpunt dat

De resultaten van de laatste vier verkiezingen

	ZETELS				STEMMEN				PERCENTAGES			
PARTIJEN	1970	1966	1964	1959	1970	1966	1964	1959	1970	1966	1964	1959
Conservatieven	330	252	304	365	12.321.007	11.406.255	12.002.407	13.750.875	46,4	41,9	43,4	49,4
Labour	287	364	317	258	11 509.814	13.049.455	12.205.576	12.216.172	43,0	47,9	44,1	43,8
Liberalen	6	1	2	9	6 1.962.001	2.320.021	3.093.316	1.636.292	7,4	8,5	11,2	5,9
Diversen	6	1	0	1	685.461	452.689	348.914	254.845	3,2	1,7	1,3	0,9

Enoch Powell

wij innemen bij zulke basisproblemen als kleur en ras, terwijl wij als trouwe leden van de VN onze defensiebereidheid op Europa blijven richten, maar altijd klaar staan en geoefend zijn voor internationale vredesoperaties elders in de wereld.
Het Groot-Brittannië dat wii wensen is er een dat we gezamenlijk dienen te bouwen. Het zal niet gemakkelijk zijn om het te verwezenlijken. Maar het is een veel aantrekkelijker samenleving met een veel grotere mogelijkheid voor menselijk geluk, dan het zelfzuchtige, koude meedogenloos concurrerende model dat onze tegenstanders wensen.

Labours doelstelling van het welzijn der mensheid werd gesteld tegenover de Conservatieven, die hun rol voornamelijk in termen van bases overzee en kostbare uit ae tijd zijnde ,,militaire tegenwoordigheid" in het Verre Oosten zouden zien In de speciaal aan de buitenlandse politiek gewijde paragrafen die, onder de weidse titel ,,Engeland in de wereldgemeenschap" aan het slot komen, wordt de toetreding tot Europa summier afgedaan: De onderhandelingen voor de toetreding zullen met ,,vastbeslotenheid" worden gevoerd, met als doelstelling tot een vergrote Gemeenschap toe te treden; d.w.z. mits Britse en essentiële Gemebestbelangen gewaarborgd kunnen worden. Anders dan in de jaren 1961-1963 zal Engeland thans vanuit de positie van economische kracht kunnen onderhandelen Dat betekent dat men de uitdagingen van de toetreding het hoofd zal kunnen bieden en de kansen van de toetreding ook zal kunnen realiseren: het betekent echter ook dat als er in de onderhandelingen geen bevredigende voorwaarden worden verkregen, Engeland in staat zal zijn buiten de Gemeenschap te blijven
Hoofdschotel van het manifest vormden echter de hoofdstukken gewijd aan de binnenlandse politiek Zij waren getiteld een sterke economie. welvaart in de regionen betere communicatie per weg en per spoor; onderwijs en sociale gelijkheid; de ,,great place to live in", die Engeland onder een voortgezet Labourbewind geworden zou zijn; de zorg voor de medemens: een meer actieve democratie. Het valt daarbij op dat de Labourpartij geen belastingverlaging in het vooruitzicht stelde: voor de sociale voorzieningen zal moeten worden betaald. Maar evenmin verdere nationalisaties: d.w.z. als men afziet van het weer in te dienen wetsontwerw van nationalisatie van de havens, de'uitbreiding van de taak van de Industrial Reorganisation Corporation en de bevordering van verdere vormen van vrijwillig deelgenootschap tussen de overheid en het particuliere bedrijfsleven. De aan de prijsstijgingen gewijde paragrafen maakten een enigszins defensieve indruk. Het manifest beperkte zich tot de constatering dat ,,als loonstijgingen verbonden worden aan produktie, men uit zal kunnen zien naar een grotere stabiliteit".
Het manifest stelt verder dat de Conservatieve politiek tot een veel grotere prijsstijging zal leiden en dat in de afgelopen maanden de kosten van levensonderhoud in Canada Frankrijk, Portugal Ierland Turkije, Zweden, de VS, Japan en Noorwegen scherper zijn gestegen dan in Engeland

Manifest Liberalen

De Liberalen publiceerden hun verkiezingsmanifest op 28 mei onder de titel ,,What a Life", waarin krachtig stelling genomen werd tegen het ,,systeem" der beide grote partijen, dat volgens hen samenzweert tegen de enkeling, de niet vertegenwoordigden en de zwakkeren
Het manifest erkent dat de Liberalen onder het ,,huidige systeem" (van verkiezingen in afzonderlijke districten onder meerderheidsstelsel) natuurlijk niet van een partij van 13 zetels in een parlement van 630 zetels de regeringspariij kunnen worden. Het gelooft echter dat men de macht van de ,,grote bataljons" zal kunnen breken. als men een aanzienlijke toeneming in het aantal liberale parlementsleden zal kunnen verkrijgen en kunnen tonen dat genoeg mensen wensen te protesteren tegen de ,,huidige politieke klucht". Vandaar de vraag om ,,miljoenen stemmen".
Hun manifest beroept zich er op bij voorbaat al over 3 miljoen aanhangers te beschikken.
In hun ogen hebben sinds de oorlog noch de Labourpartij in haar 12-jarig bewind, noch de Conservatieven in hun 13-jarig bestuur Engelands grondproblemen weten op te lossen Het treffendst bewijs van dat falen is hoe laag Engeland in de internationale ranglijst van industriele produktie en economische groei staat
De liberalen geloven dat zij in hun oude leuze van ,co-ownership', van een deelgenootschap tussen kapitaal en arbeid, een essentieel antwoord bezitten op vele thans onopgeloste kwesties Zij staan voorts nadrukkelijk de belangen van de kleine ondernemer en van de onafhankelijke handelaar en winkelier vooi, en maken tegelijkertijd front tegen ,big business' en tegen de macht van de grote vakbonden
Zij willen de afzonderlijke staatsburger in bescnerming nemen tegen de logge almacht der bureaucratische machine en blijven geloven in verregaande decentralisatie in het bestuur, met 12 regionale assenblees en afzonderlijke parlementen voor Wales en Schotland
De Engelse liberalen zijn, bij traditie, veel Europeser dan ae beiae andere partijen Hun manifest spreekt zich uit voor de ,grootst mogelijke politieke eenheid" in Europa het noemt de Gemeenschappelijke markt een ,,opwindend experiment in het poolen van nationale souvereiniteit in de economische sfeer"
Dit kan volgens hen een voorloper van eenzelfde soort eenheid in de buitenlandse politiek en de defensie worden Zij vertrouwen dat in de onderhandelingen over toetreding bevredigende voorwaarden zullen kunnen worden verkregen

Analyse

Politici en commentatoren gaven de meest uiteenlopende verklaringen voor de niet verwachte uitslagen van de verkiezingen, waarbij vooral de betekenis van opiniepeiling sterk in twijfel getrokken werd.
Premier Wilson verklaarde na het bekend worden van de uitslag dat het verlies van Labour voornameliik veroorzaakt was door het thuisblijven van potentiële Labourstemmers (72% van de stemmers is opgekomen), een verklaring die *„The Observer"* (21-6) niet overtuigend vond. Integendeel, zo betoogde het blad, als de opkomst groter was geweest, zou de voorsprong van de Conservatieven nog groter zijn geweest. Het blad licht dit toe aan de hand van een analyse van de opkomst en stemverhoudingen in de 121 zgn. marginale districten. dus die districten waarvan niet zeker was hoe de kiezers zouden stemmen. Uit de analyse blijkt dat een meerderheid van niet-stemmers, als zij wel gestemd zouden hebben, voor de winnende partij, welke dat ook is, gestemd zouden hebben. (Het bleek dat in die districten waar de opkomst lager was dan vorige keer Labour aazienlijk won en dat in districten waar de opkomst gelijk of hoger was dan vorige keer Labour grote verliezen leed.)

The Times (20-6) meende dat Wilson het verkeerde tijdstip voor de verkiezingen heeft gekozen en dat de grote verschuiving zich heeft voorgedaan enkele dagen voor de verkiezingen na de publikatie van de ongunstige maandcijfers van de Britse im- en exporr en van de maandcijfers inzake de werkeloosheid in het land, die een bevestiging van het Conservatieve oordeel over Labours economische politiek schenen.

De ongunstige handelsbalans in april had een slechte invloed op de beurs en op de koers van het pond sterling. Dit moet vooral veel huisvrouwen voor de oppositieleider Edward Heath hebben gewonnen, die bij zijn verkiezingscampagne voortdurend op de stijgende winkelprijzen hamerde, met ten slotte een voorspelling over de mogelijkheid van een tweede devaluatie van het pond sterling. Om die reden is deze verkiezing nu al de bijnaam van ,,winkelboodschappenmand" - verkiezingen gegeven. De Conservatieven hebben bovendien opmerkelijk veel overwinningen behaald in industriële kiesdistricten in Midden-Engeland, waar werkloosheid heerst, ofschoon deze kieskringen vroeger trouw Labour stemden. De Conservatieven hadden deze beide categorieën van argumenten wel reeds eerder bij hun verkiezingscampagne laten horen, maar het is de publicatie van genoemde statistieken op het voor Labour bijzonder slecht passend tijdstip geweest, die op grote schaal de doorslag heeft gegeven bij de weifelaars om de verzekeringen van de Tory-kandidaten te aanvaarden.

De verliezer: Harold Wilson.

„*The* Financial Times" (20-6) merkt in verband met de foute voorspellingen van de opiniepeilers op, dat het in de allereerste plaats de schuld van de politici zelf is dat zij zich door de uitkomsten van de peilingen hebben laten misleiden, omdat het hoogst onwaarschijnlijk was dat Labour, na jarenlang zeer slecht bij de peilingen te voorschijn te zijn gekomen, in de laatste maanden plotseling zo populair geworden zou zijn. Daarbij komt nog, aldus het blad, dat de geloofwaardigheid van de peilingen al twijfelachtig was doordat ze elkaar voortdurend tegenspraken.

Het blad wijst er verder op dat de methoden van interviewen bij opiniepeilingen over stemgedrag zeer belangrijk zijn, en dat een aantal bureaus mogelijk niet de juiste methoden gebruikt heeft.

Reacties

President Nixon heeft Heath met zijn overwinning telefonisch geluk gewenst. Maar ook Harold Wilson kreeg een telefoontje van de Amerikaanse president, waarin hij zijn ,,persoonlijke sympathie" en medeleven voor diens nederlaag uitsprak, ,,De ontevredenheid van de Britten over de politiek van de Labour-regering is sterker geweest dan de twijfels over de beloften van de Conservatieven", schreef het Russische regeringsblad *Izwestia* als een eerste commentaar op de verkiezingsuitslagen. Deze opmerking weerspiegelt volgens het Franse persbureau AFP de duidelijke onverschilligheid van de Russen ten aanzien van de verandering, die zich in Engeland heeft voltrokken. Uit de berichtgeving van de bladen in Moskou blijkt, dat het Kremlin — ondanks het ,,progressieve karakter" van Labour — geen favorieten meer had.

In Zuidafrikaanse politieke kringen toonde men zich uiterst voldaan over de regeringswisseling. Men wees erop, dat de regering in Pretoria de afgelopen maanden haar afkeuring over de buitenlandse politiek van de Labour-regering ten

Overzicht opiniepeilingen.

(lopend van maart tot 18 juni, aangevende het percentage waarmee Labour voorlag op de Tories; op de data waarop de onderzoeken werden uitgevoerd)

	maart	april	1-10 mei	11-18 mei	19-25 mei	26 mei-1 juni	2-8 juni	vanaf 8 juni	laatste verwachtingen
NOP (Daily Mail)	— 7,5	— 2,9	+ 3,2		+ 3,2	+ 5,1	+12,4		+ 4,1 (12-16 juni)
Gallup (Daily & Sunday Telegraph)	— 5,5	— 4,5	+ 7,5	+ 7,0			+ 5,5	+ 2,5	+ 7,0 (14-16 juni)
ORC (Evening Standard)		— 6,0	+ 1,0	+ 1,0		+ 4,5	+ 7,0		— 1,0 (13-15 juni)
ORC (Sunday Times)						— 2,0	+ 2,0		
Marplan (The Times)		+ 0,8		+ 2,7		+ 3,7			+ 8,7 (11-14 juni)
Harris (Daily Express)	— 7,0	+ 2,0		+ 2,0		+ 5,0	+ 7,0	+ 2,0	+ 2,0 (13-16 juni)

aanzien van Zuid-Afrika niet onder stoelen of banken heeft gestoken.
Men verwacht, dat de traditionele Britse wapenleveranties aan Zuid-Afrika, die door de Labour-regering waren gestopt, waarschijnlijk hervat zullen worden.
In VN-kringen in New York verwacht men een verandering in de Britse buitenlandse politiek, in de eerste plaats ten aanzien van Rhodesia, Zuid-Afrika en de Portugese koloniën in Afrika, maar ook ten aanzien van de Britse militaire aanwezigheid ,,ten oosten van Suez".
Dit laatste is vooral van belang voor de emiraten aan de Perzische Golf en dus voor de Brits-Arabische betrekkingen.
De Londense beurs kende na het bekend worden van de uitslag een ongekende vreugde. Onmiddellijk na beurs-opening ontstond een stormloop om aandelen te kopen. De koersen van de industriële waarden, die in de laatste weken steeds meer waren gedaald, vlogen omhoog. De koerswinst in één dag was in vele jaren niet zo hoog als die dag. Binnen een half uur steeg het indexcijfer van de Financial Times met meer dan **23** punten.

Nieuw kabinet

De samenstelling van het Conservatieve kabinet is als volgt:

Premier - Edward Heath buitenlandse zaken - Sir Alec Douglas-Home, financien - Ian Macleod, werkverschaffing en productiviteit - Robert Carr. lord Chancellor, voorzitter van het Hogerhuis - Quintin Hogg, gezondheid en sociale verzekering - Sir Keith Joseph, defensie - Lord Carrington, binnenlandse zaken - Reginald Maudling, Schotse zaken - Gordon Campbell, fractieleider Lagerhuis - William Whitelaw, onderwijs en wetenschap - Margaret Thatcher, zaken Wales betreffende - Peter Walker, grootzegelbewaarder en fractieleider Hogerhuis - Lord Jellicoe, handel - Michael Noble, landbouw, visserij en voedselvoorziening - James Prior, technologie en energievoorziening - Geoffrey Rippon, chief whip - Francis Pym, kanselier voor het graafschap Lancaster en leider onderhandelingen toetreding EG - Anthony Barber

Biografieën leden kabinet

EDWARD RICHARD GEORGE HEATH werd op 9 juli 1916 geboren in een eenvoudig timmermansgezin Zijn vader, die nog leeft, werkte zich op van ambachtsman tot kleine zelfstandige aannemer In tegenstelling tot de meeste Conservatieve leiders bezocht Heath geen ,,public school" maar een gewone ,,grammar school"
Daarna ging hij met een beurs naar het zeer intellectuele Balliol College in Oxford, waar hij politiek, filosofie en economie studeerde Heath van jongsaf muzikaal, had een speciale beurs voor orgelstudie verworven, wat voor zijn ouders een verlichting van de financiele druk van de studie betekende Tijdens zijn studie raakte hij in de politiek geinteresseerd en nam actief deel aan discussies in de ,,Union', de vermaarde debating club, waar hij tenslotte president van werd
Het waren de dagen van ,Munchen" en van Chamberlains politiek van ,,appeasement" De jonge Heath stelde zich daartegen krachtig te weer, was in het door de regering beheerste deel van Spanje ten tijde van de Spaanse Burgeroorlog, (aan de regeringskant) en bereisde vlak voor de ooriog, met een Joodse vriend uit Baliol, Duitsland en Polen
De oorlog werd door Heath in het leger doorgebracht Hij had een ,,good war record" en eindigde als luitenant-kolonel
Na de oorlog werd hij ambtenaar aan het ministerie van burgerluchtvaart Heath zocht echter ai gauw zijn kans in de Conservatieve politiek en moest de ambtenarij verlaten Hij werkte een tijdje als journalist aan de Church Times en later als leerling bij de merchant bankers Brown Shipley
De verkiezingen van 1950 brengen hem dan in het parlement voor het district Bexley in Kent (dat hij ook nu nog vertegenwoordigt)
Al in zijn eerste verkiezingsmanifest sprak hij zich voor belastingverlaging uit als algemene stimulans en ter bevordering van het sparen' De plaatselijke Conservatieven van Bexley waren zeer tevreden met hun nieuwe kandidaat. hij won de zetel met 133 stemmen van het Labourlid, zijn Oxfordse tijdgenoot Bramall
Heath's ,,maidenspeech" ging over het plan-Schuman, dat hij tegenover de kritische ontvangst van de Labourregering warm welkom heette
Dan begint door de combinatie van bekwaamheid en hard werk de carrière al gauw in beweging te komen Met andere longe Conservatieve parlementsleden als MacLeod en Powell — afkomstig uit de researchafdeling van de Conservatieve partij, een kweekplaats voor jong talent van minister Butler — hoort Heath tot de ,,One Nation"-groep, die in navolging van Disraeli een nieuwe aanpak van sociale politiek formuleert
Heath wordt in 1952 een van de regeringswhips om in de herfst van 1955 door Eden (die in april het premierschap van Churchill had overgenomen) tot chief whip te worden benoemd
Als zodanig maakte hij in de herfst van 1956 Edens mislukte ,,Suez-avontuur", en na de jaarwisseling de machtsovername Eden-MacMillan van zeer nabij mee Volgens zijn recente biograaf George Hutchinson zou Heath, hoewel tegenover zijn chef een model van loyaliteit, in zijn hart toch niet bijster veel met Edens Suezpolitiek op hebben gehad
Na de verkiezingen van 1959 maakte MacMillan hem minister van arbeid, om Heath in 1960 onder lord Home (de latere sir Alec) als tweede man naar het Foreign Office te sturen Heath verliet het ministerie van arbeid ongaarne, maar de Foreign-Office-baan bracht van 1961-1963 het leiderschap van de onderhandelingen in Brussel en daarmee de gelegenheid tot aanzienlijke verdere ontplooiing
Na de mislukking van de besprekingen werd hij in de nadagen van de regering-MacMillan een zeer voortvarend minister van handel (president of de Board of the Trade) en zette in die functie tegen aanzienlijk verzet van een aantal van zijn eigen aanhangers de afschaffing van de verticale prijsbeheersing door
In zijn openbadr optreden doorgaans gereserveerd, soms bruusk, en nooit helemaal op zijn gemak, mist Heath echter ook — gelijk in deze verkiezingen zo duidelijk gebleken is — de onoprechte charlatannerie die zoveel politici eigen is, maar in kleiner vertrouwd gezelschap kan hij los en ontspannen zijn, aldus de N R C (19-7)
Hij heeft een fenomenaal snel verstand, is een systematische harde werker en bezit als een grote reputatie als deperatementaal administrateur Het zal hem stellig goed afgaan om thans niet meer via commissies van zijn partijhoofdkwartier maar door middel van de machtige centrale bestuursmachine van Downing Street en het kaginetssecretariaat zijn denkbeelden door te zetten
Hij is iemand die weet wat hij wil en staat te boek als iemand die doet wat hij zegt Hij is een vurig patriot en een door en door fatsoenlijk mens Hij zal zijn beloofde ,.nieuwe regeringsstijl" nu waar kunnen maken

IAN NORMAN NACLEOD, 56 jr kanselier in schaduwkabinet, kuam na WOII in de politiek ais lid van Conservatief Researcn Department sinds '51 lid Lagerhuis voor Enfield West In '52 tot minister van gezondheid benoemd Van '55-'59 minister van arbeid en van 59-'61 als minister van koloniën betrokken bij dekolonisatie in Afrika Als fractieleider en als partijvoorzitter betrokken bij Profumo-affaire Trad af toen Sir Alec Douglas-Home premier werd

ROBERT CARR, 54, parliamentary private secretary onder Eden en minister van arbeid, partijdeskundige op gebied van arbeidsverhoudingen en als leidinggevende in de staalindustrie grote ervaring in onderhandelen met vakbonden.

SIR KEITH JOSEPH, 52 jr sinds '56 lid Lagerhuis, van '61-'62 minister van handel, '62-'64 minister voor huisvesting en zaken Wales betreffende

SIR ALEC DOUGLAS HOME, 66, lid Lagerhuis '31- 45, '50-'51, en vanaf '63 Van '51-'63 lid Hogerhuis Van '37-'39 parliamentary private secretary van Chamberlain en nauw betrokken bij diens buitenlandse politiek (Munchen), van '51-'55 minister voor Schotse zaken, minister voor Commonwealth zaken van '55-'60 en minister van buitenlandse zaken '60-'63 Van okt '63 tot '64 premier, '63-'65 fractieleider van Conservatieven en '64-'65 leider oppositie

REGINALD MAUDLING, 53, advocaat, sinds '50 lid Lagerhuis voor Barnet, snelle politieke carriere, in '55 tot minister van bevoorrading benoemd, in '57 als paymaster general belast met onderhandelingen over toetreding EG, initiatiefnemer EVA, '59-'61 voorzitter handelsraad, '61-'62 minister van kolonien en van '62-'64 minister van financien. daarna leidinggevende functies in bedrijfsleven

PETER ALEXANDER RUPERT CARRINGTON, 6e baron, 51 jr begon als liberaal in Eton, onderscheidde zich in de oorlog met name bij de slag om Nijmegen, parliamentary secretary van minister voor landbouw van 51-'54, '54-'56 minister van defensie, '56-'59 hoge commissaris in Autralie, 59-'63 minister van marine, '63-'64 fractieleider Hogerhuis, sinds '64 leider van de oppositie in Hogerhuis Leidinggevende functies in bank- en industriewereld

WILLIAM STEPHEN IAN WHITELAW, 51 jr. sinds '55 lid Lagerhuis en sinds '64 Chief Whip. Wordt na Douglas-Home en

Heath als de meest invloedrijke Conservatief beschouwd.

MARGARET HILDA THATCHER, 44 jr sinds '59 lid Lagerhuis, parliamentary secretary van minister voor nationale verzekeringen van '61-'64; minister van onderwijs in schaduwkabinet

GORDON CAMPBELL 49 jr in '46 in diplomatieke dienst tot van de permanente delegatie bij de VN, nam in '59 ontslag en werd lid Lagernuis, in laatste Conservatieve kabinet onerminister voor Schotse zaken, als lid oppositie pleitbezorger Schotse problemen

GEOFFREY RIPPON, 46 jr advocaat, sinds '55 lid Lagerhuis, '59-'61 parliamentary secretary voor ministerie van luchtvaart, van 62-64 minister van openbare werken, leider van Conservatieve delegatie in Raad van Europa

QUINTIN MCGAREL HOGG, 62 jr advocaat, 38-'50 lid parlement, bekleedde sinds 1956 verschillende ministersposten zoals die van marine onderwijs, wetenschap en techniek en van '60-'63 fractieleider in Hogerhuis, lid van het schaduwkabinet

PETER WALKER, 38 jr directeur groot verzekeringsbedrijf, sinds 1961 lid parlement, in schaduwkabinet minister financien en transport

ANTHONY PERRINOTT LYSBERG BARBER, 49 jr advocaat, sinds '51 lid Lagerhuis, in '63 minister van gezondheid, verloor in '64 zijn zetel maar werd in '65 herkozen. In '67 voorzitter Conservatieve partij.

JAMES MICHAEL LEATHES PRIOR, 42 jr van boerenafkomst, sinds 1959 lid parlement, in '61 secreraris van de landbouwcommissie Conservatieve partij. Voorstander toetreding EG

FRANCIS LESLIE PYM, 42 jr. sinds '61 lid parlement en sinds '67 plaatsvervangend Chief Whip.

PETER JOHN MITCHELL THOMAS, 39 jr sinds '51 lid Lagerhuis, bekleedde hoge functies op ministerie van arbeid en buitenlandse zaken, werd in '66 verslagen maar bij deze verkiezingen herkozen.

MICHAEL ANTONY CRISTOBEL NOBLE, 57 jr. sinds '58 lid parlement en van '62-'64 minister voor Schotse zaken.

GEORGE PATRICK JOHN RUSHWORTH JELLICOE, 52 jr diplomaat vanaf '47 in Washington, Brussel en Bagdad, van '63-'64 minister van marine

Het conservatieve kabinet is met zijn achttien leden het kleinste sinds 1957. Oud-premier Harold Wilson had zich omringd met twintig ministers. In hun oppositionele periode hadden de Conservatieven al laten weten, dat zij voornemens waren ,,het opgeblazen socialistische regeringsapparaat" te verminderen.
De ministers zijn gemiddeld drie jaar jonger; 51 in plaats van 54.
(NRC, Alg. Handelsblad, Trouw, The Times, The Financial Times, The Sunday Times, The Observer, The Economist)

OOST-EUROPA

ALBANIË

OVERZICHT SITUATIE

Albanië, sinds 1946 een republiek o.l.v. gen. Enver Hoxha en het ,,raam van China op het Westen" (profiel Albanië op pag. 143/2-'67), kent momenteel een relatieve welvaart die wordt gekenmerkt door een voldoende voedselvoorziening en woningvoorraad, aldus gegevens ontleend aan de Financial Times (12-12-'69). Ongeveer de helft van de totale produktie is industriële produktie, terwijl in Albanië geen grote industriële concentraties zijn. Er wordt in de officiële gegevens geen onderscheid gemaakt tussen agrarische en industriële produktie. Er zijn een drietal belangrijke werken onder constructie (m.b.v. Chinese kredieten, zie pag. 174/2-1969): een plan om te komen tot een jaarproduktie van 800 000 ton ijzer- en nikkelerts (Albanië is betrekkelijk rijk aan mineralen), een olieraffinaderij voor de produktie van 1 mln ton en een waterkrachtcentrale die het gehele land in 1971 van elektriciteit moet voorzien.
De agrarische produktie van Albanië is sinds de oorlog aanzienlijk uitgebreid: landbouwgronden van 20.000 tot 500 000 hectaren toegenomen en tractoren van 30 tot 10 000 stuks. Het gebruik van kunstmest is geïntensiveerd en heeft geleid tot grote oogsten katoen. tabak, citrusvruchten, mais en vele soorten groenten.
De Chinese economische hulp wordt geschat op $ 200 mln in 1969. Deze kredieten zijn rentevrij en zullen worden terugbetaald uit de opbrengsten van de nieuwe projecten. Albanië is een land van weinig duurzame consumptiegoederen: er zijn geen privé-auto's en er is geen reclame voor zaken als wasmachines en ijskasten. Wel wordt een deel van de Chinese hulp besteed aan de bouw van een televisiestation in de hoofdstad Tirana.
Elke vorm van godsdienst is sinds sept. 3967 verboden. De kerken en moskeeën zijn gesloten.
Het defensiebudget werd in 1969 met een derde vermeerderd. Nochtans ligt het niet hoog: 420 mln Lek (5 Lek is 1 $) in een budget van 4 750 mln Lek.
De verhoging van het defensiebudget was bedoeld voor de militaire training van jongeren vanaf 14 jaar.
Er bestaat in Albanië een zevenjarige leerplicht en er zijn in Tirana ongeveer 7.000 studenten aan de universiteit, die in 1956 werd gesticht. Daarnaast is er vry omvangrijk hoger beroepsonderwijs Belangrijk onderdeel van het onderwijs is de marxistisch-leninistische vorming van de jeugd, sinds enkele jaren vooral geënt op de leer van Mao Tsetoeng.
Op buitenlands wolitiek terrein blijft Albanië een aparte positie innemen. al worden vooral de laatste tijd de relaties met Joego-Slavië beter (vgl. pag. 331/3-1969), nadat de Albanese regering heeft verklaard, dat ingeval van een invasie van het Warschaupact in Joegoslavië. ..de tegenstand van dat land tegen de agressie door Albanië ondersteund zal worden". (Zie ook hieronder). (Financanczal *Times)*

(Vor. ber. pag. 143/2-1967)

BETREKKINGEN ALBANIË-SOWJETUNIE

De (tijdelijke) ontspanning in de Russisch-Chinese betrekkingen ten tijde van het bezoek van premier Kosygin aan Peking (zie pag. 344/1) had, aldus de *NZZ* op 19 okt. 1969, zijn terugslag op de Albanees-Chinese betrekkingen.
Genoemde ontmoeting werd voor de Albanese bevolking verzwegen, terwijl de *NZZ* voorts opmerkt, dat een officiële Albanese delegatie in Peking (t.g.v. de 20ste verjaadag van de stichting van de Volksrepubliek) niet zoals voorheen, demonstratief door Mao was ontvangen. In diverse Albanese perspublikaties werd in min of meer bedekte bewoordingen gezinspeeld op de wenselijkheid van een scherpere politiek van China tegenover de SU.
Van Russische zijde werd eind nov. 1969 een pogirig gedaan te komen tot een verbetering in de betrekkingen met Albanië. Voor de tweede maal binnen drie jaar pleitte de *Prawda* voor een hervatting van de in 1961 verbroken diplomatieke betrekkingen tussen SU en Albanië Dit gebeurde in een artikel t.g.v. de 25ste verjaardag van de Albanese bevrijding uit Duitse overheersing. De *Prawda* schreef o.m.: ,,Het Sowjetvolk zend zijn broederlijke groeten aan het Albanese volk en spreekt de hoop uit, dat Albanië opnieuw een waardige plaats zal innemen in de rij landen van de socialistische gemeenschap".
Westerse waarnemers meenden dat het artikel echter vooral moest worden gezien als een beleefdheid van

de SU jegens China i.v.m. de voortgang van de Russisch-Chinese onderhandelingen in Peking (zie verder pag. 344/2).
Bij een officiële ontvangst in de Albanese ambassade in Peking t.g.v. genoemde feestdag, leverde de Albanese ambassadeur, Djordji Robo, scherpe kritiek op de SU, die hij o.m. verweet met alle mogelijke middelen te hebben geprobeerd het volk van Albanië tot capitulatie te dwingen. Hij noemde het Sowjet-russische ,,revisionisme" een vijand van het marxisme-leninisme. Uit protest tegen zijn woorden verlieten alle Oosteuropese diplomaten de ontvangstzaal. (Le Monde, FAZ, *NZZ*)

(Vor. ber. pag. 779/1-1968)

BETREKKINGEN ALBANIË-JOEGO-SLAVIË

Hoewel begin dec. 1969 de Albanese leider Hoxha nog een scherpe aanval had gedaan op wat hij noemde het ,,titoïstisch revisionisme" dat een ,schadelijke invloed zou hebben op de economische ontwikkeling van zijn land en op de groei van het socialisme (in een feestrede van Hoxha t.g.v. de 25ste verjaardag van de bevrijding van zijn land), deed zich begin april van dit jaar een nieuw teken voor van een verbetering in de betrekkingen tussen beide landen.
(Deze verbetering is met name enigszins op gang gekomen sinds de door beide landen scherp veroordeelde invasie in Tsjechoslowakije op 21 aug. 1968 en de introductie van de zgn. „Brezjnew-doctrine" (zie o.m. pag. 781/1-1968).)
Toen werd in het Albanese partijorgaan Zeri i *Popullit* een artikel gepubliceerd over de 29ste gedenkdag van de Duitse inval in Joegoslavië. In het artikel wordt de partisanenstrijd in dat land geroemd als een waardevolle bijdrage aan de gemeenschappelijke overwinning op het fascisme. Tegelijk polemiseert het artikel tegen Bulgaarse pogingen deze partisanenactiviteit te kleineren ten faveure van de strijd van de Bulgaarse troepen, nadat Bulgarije van het Duitse in het geallieerde kamp was overgegaan.
(Vgl. ook pag. 332/1 en 392/2).
De Joegoslavische pers reageerde zeer positief op de Albanese publikatie en Westerse waarnemers wezen er op dat Joego-Slavië reeds lang betere betrekkingen met het buurland nastreeft. De betrekkingen liggen o.m. in het spanningsveld van de Albaanse minderheid* in de provincie Kossovo-Metohija (Kosmet) waar vrij regelmatig de eis tot zelfbestuur wordt gehoord (vgl. pag. 331/3-1969).
Op 18 april werd tussen de Albanese toeristenorganisatie Altourist en het Zuidslavische reisbureau Kompass een overeenkomst gesloten over wederzijdse reismogelijkheden. Buitenlandse toeristen kunnen voortaan vrij gemakkelijk vanuit Joegoslavië Albanië bezoeken en omgekeerd.

Rede Hoxha

Op 3 juni voegde zich bij gerioenide tekenen van verbeterende betrekkingen, een rede van Hoxha, waarin hij zei, dat Albanië ,,ondanks onverzoenlijke ideologische tegenstellingen' zijn betrekkingen met Joego-Slavie op basis van soevereiniteit en niet-inmengmg wiiae ontwikkelen In deze rede bood Hoxha Joego-Slavie bijzondere handels- en cultuurbetrekkingen aan tussen Albanië en de provincie Kossovo (De F A Z merkte hierbij op. dat Albanië vermoedelijk van China toestemming heeft kunnen verkrijgen voor deze betere relaties met Joego-Slavie, omdat ook China zelf deze betrekkingen heeft verbeterd Zie hiervoor pag 331/1) Niettemin deed Hoxha ook in deze rede weer een aanval op de Joegoslavische leiders, zodat het voor deze moeilijk blijft, precies na te gaan in hoeverre de betrekkingen zich tussen beide landen in feite hebben ontwikkeld
(Tegelijk met de toenaderingspogingen tot Joego-Slavie, doet Albanië moeite de relaties met Griekenland te verbeteren In januari van dit jaar is o m een nieuw handelsverdrag tussen beide landen gesloten, waarna eind mei een Albanese delegatie naar Athene reisde voor verdere handelsbesprekingen) (D P A, L e M o n d e, F A Z)

(Vor ber pag 331/3-1969)

Het totaal aantal Albanezen in Joego-Slavie (dat zelf ongeveer 20 mln inwoners heeft) bedraagt ca. 920 000.

CONSULAAT ALBANIË IN TURKIJE

Op 2 dec 1969 heeft Albanië in de hoofdstad van Turkije, Istanboel, een consulaat gevestigd Het betekende de eerste maal dat de regering in Tirana diplomatieke betrekkingen op een dergelijk niveau met Turkije aanknoopt Nochtans heeft Turkije niet de wens te kennen gegeven tot een soortgelijke maatregel in Tirana over te gaan Tot nu toe heeft Turkije, lid van de NAVO, de Volksrepubliek China niet erkend en diplomatieke betrekkingen onderhouden met het regime van Tsjiang Kai-sjek
L e M o n d e schrijft op 3-12-'69 ,,De beslissing van Albanië lijkt gemotiveerd door de behoefte aan een schakel in de as Peking-Tirana" (L e M o n d e)

BULGARIJE

ECONOMISCHE RESULTATEN. PLAN VOOR 1970

Op 18 en 19 nov. 1969 werd door de vijfde Nationale Vergadering in haar derde zitting van 1969 (vorige in april. en juli), het economische plan voor 1970 besproken en goedgekeurd. Het rapport hierover, voorgelezen door vice-premier Tano Tsolow, voorzitter van het Staatsplancomité, bevatte voorts een overzicht van de economische resultaten in 1969 en die van de periode 1966-1968 i.c. de eerste drie jaren van het Vijfde Vijfjarenplan (1966-1970). Tsolow memoreerde hierbij ,,zekere moeilijkheden gedurende de afgelopen jaren" en zei verder dat ,,ondanks de ongunstige omstandigheden gedurende dit jaar onze economie snel is blijven groeien", over het algemeen bewoordingen die wijzen op een voorzichtig erkennen van het niet-slagen van het plan voor 1969.
Dit wordt bevestigd door de volgende gegevens: Tsolow verwachtte dat het totale volume van de industriële produktie in 1969 ,,zeker meer dan 10%" boven die van 1968 zou liggen, terwijl in het plan voor 1969 een groei van 11,6% was voorzien. Verder blijkt uit de gegevens over de eerste negen maanden van 1969 dat de verwachte groei van de landbouwproduktie met 16,6% zeker niet is gehaald. Ook nationale inkomen en investeringen zijn beneden de voor 1969 gestelde hoogten gebleven.
De nieuwe doelen voor 1970 zijn dan ook over het algemeen op een wat lager peil gesteld en reflecteren een zekere afremming in de economische groei van Bulgarije. Dit staat waarschijnlijk in verband met een algemene modernisering en kwaliteitsverbetering van de Bulgaarse industrie, die een overgangsperiode vereisen.

Plan voor 1970

De voornaamste doelstellingen die Tsolow voor 1970 noemde waren:

- investeringen tot een bedrag van 3,140 mln Leva (1 $ = 1,17 Leva), tegen 2,700 mln in 1969.
- totale industriële produktie moet toenemen met 8,2%. Dit is de laagste jaarlijkse groei die wordt voorzien in de periode van het huidige en vorige vijfjarenplan (uitgez. 1961 toen een stijging van 7,8% werd voorzien).
- totale landbouwproduktie van 3,735 mln Leva. Dit is iets meer dan de voor 1969 geplande 3,700 mln.
- totale buitenlandse handel van 4,076 mln. Dit betekent een groei van ongeveer 3,3%. Het gemiddelde in de periode 1960-1968 lag rond de 13,7%.

(Volgens het rapport van Tsolow zal de Bulgaarse buitenlandse handel in 1970 een meer ,,orthodoxe" oriëntatie hebben dan de laatste paar jaar het geval was. Meer dan 60% ervan zal handel met de SU betreffen (tegen 49,2 en 54,6% in

voorgaande jaren) Ongeveer 13% van de totale buitenlandse handel betreft ontwikkelde niet-communistische landen (tegen 18,2% in 1968)

Begroting

De Bulgaarse begroting voorziet een inkomen van 5,235 mln Leva tegen uitgaven van 5.225 mln. ofwel een overschot van 10 mln Leva
Het defensiebudget stijgt van 6% in 1969 tot 6,2% (NZZ, Radio Free Europe)

REORGANISATIE VAN DE BULGAARSE LANDBOUW

Tijdens een bijeenkomst van het Centraal Comité van de Bulgaarse CP op 27 en 28 april werd besloten tot een belangrijke reorganisatie van de landbouw. Alle organisatorische, technische, sociale en wetenschappelijke kwesties in dit verband werden besproken binnen het kader van de algemene doelstelling van deze bijeenkomst van het CC, die werd omschreven als: ,,Concentratie en ontwikkeling van de landbouw op een industriële basis". De beslissingen die het CC nam bleken gelijkluidend aan de adviezen van een onder leiding van partijleider Todor Zjiwkow uitgebracht rapport. Dit rapport werd op 29 april in het blad *Rabotnichesko Delo* gepubliceerd, i.t.t. eerdere belangrijke documenten van het CC die niet in de openbaarheid werden gebracht.

Samenvatting rapport

Voornaamste doelstelling van de beoogde reorganisatie is ,,horizontale integratie en specialisatie". Volgens het rapport van Zjiwkow is thans sprake van de derde concentratie van de Bulgaarse landbouw, na de collectivisering in het begin van de jaren-'50 en de samensmelting van collectieve boerderijen in 1958 en 1959.
De eerste concentratie correspondeerde, aldus het rapport-Zjiwkow, met de overgang van kapitalisme naar socialisme, de tweede concentratie met de nieuwe situatie ontstaan door de overwinning van de socialistische produktieverhoudingen. De op handen zijnde derde concentratie moet corresponderen met de ,,vereisten van de huidige wetenschappelijk-technologische revolutie en de mate van volgroeiing van de socialistische produktieverhoudingen".
In het hele land zullen zgn. ,,agrarisch-industriële complexen" worden gesticht, waarvan er reeds een aantal sinds maart van dit jaar opereren.
Het rapport noemt een aantal principes die bij het opzetten van zulke ,,complexen" in acht moeten worden genomen:

1. Voluntarisme in drie opzichten: het recht van de individuele boerderij zich al of niet bij zo'n ,,complex" aan te sluiten; het recht zelf zo'n complex te kiezen en, nadat een complex is geformeerd, het recht gezamenlijke ondernemingen op te richten.

2. Wetenschappelijke fundering van samenstelling, omvang en produktie-specialisatie van het complex. (Waarnemers merkten hier op, dat dit en voorgaand principe gemakkelijk zouden kunnen botsen, indien boerderij A zich b.v. bij complex X wil aansluiten, maar de ,,wetenschappelijke fundering" aansluiting van A bij complex Y vereist.)

3. Behoud van de onafhankelijkheid en organisatorische vorm van de collectieve en staatsboerderijen. Het rapport meent dat beide vormen in een complex kunnen opgaan, zonder hun structuur te verliezen. In de beslissing van het CC over dit punt van het rapport, staat vermeld: ,,Goederen voortgebracht door de gezamenlijke middelen en arbeid, zullen eigendom van het complex zijn".

4. Territoriale eenheid van het complex. Het is een vereiste, aldus het rapport, dat een complex een ononderbroken stuk land omvat, gevormd door aangrenzende boerderijen zonder acht te slaan op de vorm van landeigendom (coöperatief of staatseigendom). Klimaat, kwaliteit van het land en andere economische condities zullen het criterium zijn voor de territoriale eenheid en zullen de noodzakeliike condities voor een bewaalde specialisatie vormen. (Ook dit vierde principe botst met het eerste principe van voluntarisme).

5. Democratie in het bestuur van het complex. Het bestuur zal worden gekozen en de boeren zullen deelhebben aan het bestuur en het kunnen controleren. Zjiwkow stelt in zijn rapport dat de democratische principes die bestaan in de huidige collectieve boerderijen zuilen worden uitgebouwd.

Het rapport benadrukt voorts dat de definitieve organisatievorm en werkwijze van de nieuwe complexen in de loop van de komende periode zullen worden bepaald. De genoemde principes dienen hierbij als leidraad.
Grote nadruk legt het rapport verder op de planning. Hoewel het belang hiervan wordt benadrukt geeft het rapport geen details over de wijze waarop dat moet gebeuren. Wel worden langdurende contracten tussen agrarische, verkoops- en industriële organisaties genoemd als een ander element in de tcepassing van het nieuwe economische systeem (vgl. pag. 110/3-1969). Deze contracten moeten dienen als basis voor specialisatie en concentratie van de produktie.
Het rapport benadrukt voorts dat de principes voor het vaststellen van de landbouwprijzen moeten corresponderen met die van de andere takken van de nationale economie, hoewel rekening dient te worden gehouden met de speciale moeilijkheden van de landbouw. (Radio Free Europe)

(Vor. ber. pag. 110/3-1969)

BULGAARS-JOEGOSLAVISCHE 'BETREKKINGEN. BEZOEK BASJEW

De als gevolg van de kwestie-Macedonië vrij gespannen betrekkingen tussen Bulgarije en Joego-Slavië (zie pag. 332/1 en 670/3-1969) hebben in de laatste maanden van 1969 zich opnieuw gemanifesteerd in enige perspolemieken.
Eind okt. 1969 ontstond tussen beide landen een fel dispuut n.a.v. artikelen in de Bulgaarse pers over de rol van Bulgaarse troepen in de bevrijding van Joego-Slavië. Volgens het militaire Bulgaarse dagblad *Narodna Armia*, zouden na sept. 1944 ca. 20.000 Bulgaarse soldaten zijn omgekomen in Joego-Slavië waar zij streden tegen de Duitsers. Tevens werd door het blad de rol van de partisanen in twijfel getrokken.
In de Joegoslavische pers werd in zeer scherpe bewoordingen op deze publikaties geantwoord.
Borba noemde de Bulgaarse publikaties ,,een teken van de aanhoudende en schadelijke campagne tegen Joego-Slavië die Bulgarije reeds lang voert".
Het blad *Politika* schreef op 12 nov. dat het maarschalk Tito zelf was geweest die de Bulgaarse troepen toestemming had gegeven deel te nemen aan de bevrijding van Joego-Slavië ,,aldus deze troepen de gelegenheid biedend de schande van de collaboratie met Hitler uit te wissen". Op 16 nov. prees een Bulgaars zendstation de Bulgaarse troepen die, zoals werd gezegd, Macedonië en Zuidoost-Servië hadden bevrijd.

Bezoek Basjew aan *Joego-Slavië*

Van 8-13 dec. 1969 bracht de Bulgaarse minister van buitenlandse zaken, Iwan Basjew op uitnodiging van zijn collega Mirko Tepavac, een officieel bezoek aan Joego-Slavië.
Na de eerste gespreksronde op 9 dec. werd bekend, dat een tweede gespreksronde was afgelast. Waarnemers schreven dit toe aan minister Basjew die direct na het begin van de besprekingen de kwestie-Macedonië te berde had gebracht. Minister Tepavac zou daarop kortweg hebben verklaard dat over de ,,politieke realiteit Macedonië" geen discussie mogelijk was.
Niettemin werden op 10 dec. nogmaals besprekingen gevoerd, waarbij Basjew de kwestie-Macedonië heeft laten rusten.
Als teken van de zeer gespannen verhouding meldden waarnemers, dat beide staatslieden tijdens een officiële ontvangst geen toast op elkaar hadden uitgebracht.
In de weken na het bezoek werd min of meer openlijk in de Joegoslavische pers toegegeven dat het bezoek een mislukking was geweest en dat er ,,essentiële geschilpunten" waren gebleken. Van Bulgaarse zijde werd daarentegen een poging gedaan het bezoek als een gedeeltelijk succes af te schilderen. Minister Basjew verklaarde voor de Bulgaarse Commissie voor Buitenlandse Zaken, dat hij ,,reële mogelijkheden had gezien voor wederzijdse samenwerking".

De laatste maanden kennen de betrekkingen tussen de beide landen een relatieve ontspanning, sommige uitbarstingen van beide zijden daargelaten."
Deze ontspanning manifesteerde zich o.m. in enkele projecten van technische samenwerking. Zo werd op 22 april een overeenkomst ondertekend i.z. het koppelen van de elektrische krachtcentrales van beide landen. Voorts werden bezoeken afgelegd door handelsdelegaties, w.o. in febr. van dit jaar een van een Macedonische delegatie aan Sofia.
(Reuter, Radio Free Europe)
(Vor. ber. pag. 670/3-1969)

BULGAARS-ALBANESE BETREKKINGEN. HANDELSAKKOORD

Nadat op 12 nov. 1969 een Albanese handelsdelegatie o.l.v. de minister van buitenlandse handel Gogo Kozma, in Sofia was aangekomen, werd na onderhandelingen van enkele dagen een handelsverdrag tussen beide landen voor 1970 ondertekend.
De handel tussen beide landen is hierin ,,aanzienlijk uitgebreid". Bulgarije zal machines, ferro-metalen, voedsel en olieprodukten naar Albanië exporteren en uit dat land o.a. tabak en chroom-erts invoeren.

De betrekkingen tussen beide buurlanden zijn de laatste tijd nogal gespannen In juli 1967 werd de eerste secretaris van de Bulgaarse ambassade in Tirana tot persona non grata verklaard. wegens ,,ernstige en provocerende laster" tegen Albanië Een jaar later werden zes Albanese diplomaten, o w de ambassadeur uit Bulgarije uitgewezen, waarna acht Bulgaarse vertegenwoordigers in Albanië het land moesten verlaten
Hierna volgde een serie wederzijdse beschuldigingen en uitwisselingen van diplomatieke nota's
Sindsdien is vooral van Bulgaarse zijde moeite gedaan in deze gespannen betrekkingen verbetering te brengen Met name de minister van buitenlandse zaken, Iwan Basjew, heeft in een artikel in het theoretisch maandblad van de partij Novo Vreme, (sept 1969) zijn wens geuit tot een ,,normalisering van de relaties en een verbetering daarvan door een versterking van de economische, culturele en handelsbanden" (Zie voor dat artikel verder pag 670/3-1969) Niettemin zijn er tot nog toe geen substantiele tekenen van verbetering in de Bulgaars-Albanese betrekkingen (Reuter, Radio Free Europe)
(Vor ber pag 669/2-1969)

* Met name enkele artikelen in de Bulgaarse pers, waarin b v werd geschreven dat de Joegoslavische regering in 1948 (toen het tot een breuk kwam tussen Joego-Slavie en de SU) ,,een niet-Marxistisch standpunt had ingenomen in verscheidene principekwesties" (Izwestia, tweemaandelijks blad van het Historisch Instituut van het CC van de Bulgaarse communistische partij1

REPATRIERING BULGAREN VAN TURKSE AFKOMST VOORTGEZET

De op 9 okt 1969 begonnen repatriering van Bulgaren van Turkse afkomst naar Turkije (volgens de laatste gegevens zouden ongeveer 20 000 pers voor repatriëring in aanmerking willen komen), is sindsdien volgens schema voortgezet In de op 22 mrt 1968 gesloten overeenkomst (we pag 363/1-1968) is bepaald dat in de periode tussen 1 april en 30 nov van elk Jaar wekelijks een groep van maximaal 300 pers mag worden gerepatrieerd (Reuter, Radio Free Europe)
(Vor ber pag 331/3-1969)

HONGARIJE

PLAN EN BEGROTING 1970

Op 13 dec. 1969 heeft het parlement de begroting en het plan voor 1970 goedgekeurd.
Voor 1970 worden de inkomsten op 168 rnrd Forint geraamd (1 $ = 11,73 Forint) en de uitgaven op 170 mrd, zodat de begroting een tekort van 2 rnrd Forint aanwijst (vgl. pag. 111/3-1969).
Het bedrag gereserveerd voor investeringen wordt op 79 rnrd Forint begroot, waarvan 44 rnrd voor industriële investeringen en 2,8 rnrd voor de landbouw.
De uigaven voor gezondheidszorg en sociale zekerheid worden op 28,3 rnrd geschat.
Voor defensie is 5% van de uitgaven, ofwel 8,5 rnrd Forint bestemd (in 1963 8%), voor politie en overige veiligheidsorganen 18,8 rnrd (11%). Voor culturele projecten is 12,6 mrd gereserveerd.

Plan 1970

De Hongaarse regering noemde in het op 11 dec. gepubliceerde Plan voor 1970 (het laatste jaar van het Derde Vijfjarenplan) de volgende doelstellingen: verhoging van de produkliviteit, betere coördinatie van aanbod en vraag op de consumentenmarkt en een betere concurrentiepositie van de ondernemingen in de buitenlandse handel.
Er wordt in het plan voorzien in een stijging van het nationale inkomen met 6 a 7%. De industriële produktie moet met ong. 6% stijgen (resultaat 1969: ca. 4%). Voor sommige bedrijfstakken wordt een sterkere stijging voorzien dan het gemiddelde: machinebouw 7%, elektrische energie 8,5% en chemische indust ie 12%. Voorts is in het Plan het bouwen van 69.000 nieuwe woningen opgenomen. Omdat de bouwstoffenindustrie de verhoging van het bouwtempo niet kan volgen, is de invoer van bouwstoffen met ca. 30% toegenomen.
De agrarische produktie moet met ong. 1% toenemen. Voor de voedselindustrie is een produktiestijging van 4% voorzien, maar deze is sterk afhankelijk van de resultaten in de landbouw.
De buitenlandse handel naar de socialistische landen zal met 7 a 8%

HET NIEUW ECONOMISCH MECHANISME IN HONGARIJE SINDS 1968

Op 1 jan 1968 brak in Hongarije het tijdperk aan van het ,,Nieuwe Economische Mechanisme" Deze benaming dekt een stelsel van hervormingen dat een betere functionering van de socialistische planeconomie beoogt (en niet het loslaten ervan) De produktiemiddelen blijven staatseigendom terwijl de groei alsmede de structuur van de nationale economie door een Plan worden bepaald
Toch was het juist deze wijze van werken die de ,,oude economie" deed stagneren en de behoefte aan een andere werkwijze in het leven riep Bezwaren tegen het werken met ren economisch Plan waren beperking van het persoonlijk initiatief en besluitvorming op lager niveau, voorts het verschijnsel dat de werkelijkheid aan het Plan ondergeschikt werd gemaakt, waarbij tevens het bezwaar bestond dat de meestal langdradige en ingewikkelde formuleringen het Plan voor brede lagen van de bevolking ontoegankelijk maakten Verder kweekte het ,,oude systeem" een enorm bureaucratisch apparaat omdat over de meest uiteenlopende (en vaak onnuttige) zaken gegevens moesten worden verzameld
Niettemin geloven Hongaarse deskundigen in het nut van een economisch Plan, mits het gehanteerd wordt teneinde de beschikbare bronnen zo doelmatig mogelijk te benutten
In Hongarije is er de nadruk op gelegd, dat ofschoon in de overige Oosteuropese landen soortgelijke hervormingen aan de gang of op komst zijn, de hervorming van het bestel der nationale ecoonmie het werk is van Hongaarse deskundigen
Het nieuwe economische mechanisme komt op een ,,socialistische markteconomie" neer (De Poolse econoom Oscar Lange heeft reeds in de dertiger jaren de conceptie van de ,,socialistische markt' ontwikkeld)
De liberalisering van de Hongaarse economie is stevig aangepakt en het land staat hiermee — exclusief Joego-Slavie — aan de Oosteuropese top Partijleider Kadar, bekend als een gematigd man, heeft zich achter de hervormingen geschaard en er intense persoonlijke bemoeienis mee gehad
De Hongaarse ondernemingen hebben het recht gekregen binnen het kader van de door de regering uitgewerkte plannen zelf uit te maken hoe ze willen functioneren Zij ontvangen geen tot in details uitgewerkte directieven meer Zij hebben te maken gekregen met in- en verkoopmarkten. alsmede met winst en verlies De overheid oefent op hen nu controle uit, vnl door middel van een crediet-, loon- en belastingpolitiek, terwijl er voor sommige prijzen limieten worden of kunnen worden gesteld
(Zie verder pag 409/2-1966)

toenemen, de import uit deze landen zal met 6 à 7% stijgen. De handel met de landen buiten de Comecon zal eveneens toenemen: de export naar die landen met 5 à 6%, de invoer met 10%.
In het plan wordt verder aandacht gewijd aan de verhoging van de levensstandaard. Het aandeel van de zgn. vrije, d.w.z. niet-beïnvloede prijzen blijft constant. De prijzen zullen vermoedelijk een lichte stijging vertonen. De reële lonen zullen met 2,5 à 3% stijgen en het per capita reële inkomen met 4,5 à 5,5%. (Radio Free Europe, NZZ)

GEVOLGEN ECONOMISCHE HERVORMING

De gevolgen van de in jan. 1968 begonnen economische hervorming zijn duidelijk. De Financial Times schreef in dit verband op 19 dec. 1969: ,,Men hoeft zeker geen lange

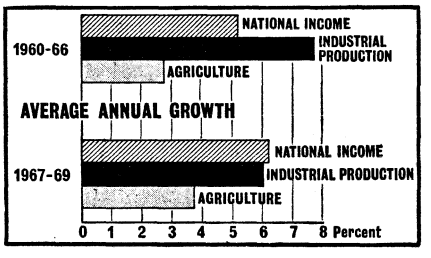

(Financial Times)

tijd in de hoofdstad door te brengen om de gevolgen te zien van bijna twee jaar vrij spel van de marktkrachten, na zo'n 20 jaar van rigide centrale planning. Ongeveer 90% van de binnenlandse handel van het land wordt thans bepaald door de relaties tussen de bedrijven. Dit betekent dat de winkeliers meer effectief op de goederen die ze willen hebben kunnen afdingen en dat hun etalages beter voorzien zijn dan elders in Oost-Europa. Het betekent ook dat de bevolking b.v. uit drie verschillende taxibedrijven kan kiezen en dat men goed kan eten en zich goed kan kleden. (...) In de jaren 1960-1966 was er een jaarlijkse groei van het nationaal inkomen van 5,2%. Sindsdien bedroeg die groei 6,2%, hoewel in 1969 nog geen 6% werd gehaald." (Deskundigen in Hongarije noemden 6,5 als minimaal vereist groeipercentage).
De Financial Times meent dan ook dat in 1970 de beslissing zal vallen over het al af niet slagen van het nieuwe systeem. (Financial Times, NZZ, NRC)

(Vor. ber. pag. 111/3-1969)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

EERSTE PRESIDENT FEDERATIE GOLFSTATEN

De opperste raad van de emiraten aan de Perzische Golf, bestaande uit de staatshoofden, heeft op 22 okt. 1969 sjeik Zaid bin Sultan van Aboe Dhabi tot eerste president van de federatie van emiraten gekozen, en sjeik Saqr bin Mohammed al Qasimi van Ras al Khaimah tot vice-president. Tevens werd Aboe Dhabi tot voorlopige hoofdstad van de federatie aangewezen, totdat een permanente hoofdstad aan de grens tussen Aboe Dhabi en Dubai zal zijn gebouwd. Het beginsel van gelijke vertegenwoordiging in de voorgestelde Nationale Raadgevende Vergadering werd aanvaard. Voorts werd een commissie voor het uitwerken van een definitieve grondwet ingesteld.
Het overleg der heersers, dat op 21 okt. begonnen was, werd op 25 okt. afgebroken, nadat de heersers van Ras al Khaimah en Qatar weggelopen waren Hun optreden zou een gevolg zijn geweest van onenigheid over de verdeling van de portefeuilles in de toekomstige regering, die onder leiding zou staan van de kroonprins van Qatar, sjeik Khalifa bin Hamad al Thani.
Nadat op 5 nov. 1969 pogingen om het overleg te hervatten waren mislukt, kwamen de plv. heersers der emiraten op 14 juni j.l. overeen opnieuw bijeen te komen ter voorbereiding van een conferentie van de opperste raad. De plaatsvervangers bevalen aan de in okt. overeengekomen punten, hoewel niet vastgelegd in getekende akkoorden, niet meer opnieuw te behandelen.
Voorts adviseerden zij de instelling van een financiële grondwetscommissie om de twee ingediende ontwerpen te beoordelen. In plaats van het toewijzen van specifieke ministersfuncties aan elk emiraat zouden volgens de plv. heersers de emiraten elk drie bekwame leden moeten benoemen, waaruit de premier dan zijn kabinet zou kiezen. (Financial Times, Reuter; AFP, AP)

(Vor. ber. pag. 159/3-1968)

BAHREIN

VORMING STAATSRAAD

Per decreet van 19 jan. heeft de heerser van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al Khalifa een staatsraad ingesteld voor het binnen- en buitenlandse beleid. De voornaamste leden van deze uit 12 man bestaande raad zijn: sjeik Khalifa bin Sulman al Khalifa - voorzitter; sheik Hamed ben Isa al Khalifa - defensie; sjeik Mohammed ben Moebarak al Khalifa - buitenl. zaken: Sayed Mahmoed Alawi - financien; Ahmed al Oemran - onderwijs; Mohammed Jabir al Ansari - voorlichting.
Sjeik Khalifa bin Sulman al Khalifa is de oudste broer van de heerser en was tot dusver directeur van financiën. Sjeik Hamed bin Isa al Khalifa is de troonopvolger en is tevens commandant van de in april 1968 opgerichte Nationale Garde. *(KCA)*

ONAFHANKELIJKHEID ERKEND DOOR VN EN PERZIË

Een langdurig geschil tussen Perzië en Bahrein over de status van dit eiland is beëindigd met de erkenning door Perzië van Bahreins onafhankelijkheid, na een VN-onderzoek naar de wens der bevolking.
De huidige regerende familie, Al Khalifa, afkomstig uit Koeweit, kwam in 1782 op Bahrein aan de macht na de Perzen verdreven te hebben, die eerder een langdurige strijd met de Arabieren hadden gevoerd. In 1805 werden relaties met de Engelsen aangeknoopt, die in 1820 tot een verdrag en in 1861 tot Britse protectie leidden. Perzië, dat voordien zijn jurisdictie over de eilandengroep uitoefende, verlangde herhaaldelijk de restitutie van de soevereine rechten, een claim die niet alleen door Engeland en de heersers van Bahrein, maar ook door een aantal Arabische staten, in het bijzonder Saoedi-Arabië, verworpen werd.
Dit had begin 1968 zelfs tot gevolg dat de vriendschappelijke betrekkingen tussen Perzië en Saoedi-Arabië verstoord werden (zie pagina 288/1-1968). In nov. 1968 zouden de meningsverschillen echter uit de weg zijn geruimd en in jan. 1969 verklaarde de sjah van Perzië alles te erkennen ,,wat de wil van het volk van Bahrein tot uiting brengt" (pag. 59/2-1969).

Goede diensten Oe Thant

VN-secretaris-generaal Oe Thant deelde op 28 maart 1970 mee dat hij erin had toegestemd ,,zijn goede diensten te bewijzen in een zaak betreffende de status van Bahrein op verzoek van de regering van Perzië, waarmee ingestemd was door de regering van het Verenigd Konink-

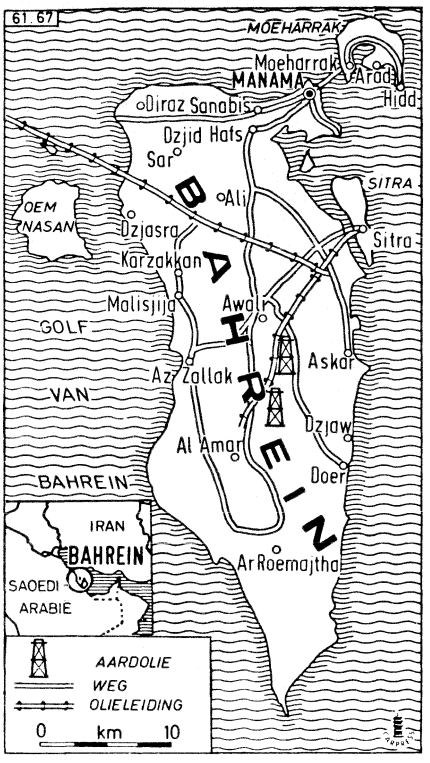

rijk". Oe Thant zei dat elk van de permanente vertegenwoordigers van Perzië en Engeland enige maanden tevoren informele besprekingen had gevoerd over een eventuele inschakeling van zijn goede diensten t.b.v. een regeling van de geschillen tussen beide regeringen over Bahrein. De secretaris-generaal had laten weten gunstig te zullen reageren op een formeel verzoek van beide regeringen tot inschakeling van zijn goede diensten op basis van een wederzijds overeengekomen taakomschrijving.

Op 9 maart had Oe Thant van de Perzische regering een brief ontvangen waarin deze hem formeel verzocht zijn goede diensten te bewijzen ,,met het oog op een vaststelling van de ware wensen van de bevolking van Bahrein m.b.t. de toekomstige status van de eilanden van Bahrein door de benoeming van een persoonlijke vertegenwoordiger om deze missie uit te voeren".

Nadat dezelfde dag een copie van deze brief aan de Britse vertegenwoordiger overhandigd was, antwoordde de Britse regering op S0 maart dat ,,het voorstel van de keizerlijke regering van Iran aanvaardbaar is".

Dezelfde dag nog richtte de secretaris-generaal gelijkluidende brieven aan de regeringen van Perzië en Engeland, waarin hij meedeelde dat ,,hij onverwijld zijn goede diensten zou gaan uitoefenen om de wensen van het volk van Bahrein vast te stellen in overeenstemming met de taakomschrijving, die door die twee regeringen was overeengekomen en aan de secretaris-generaal was overbracht.

De taskomschrijving was als volgt: ,,Na het probleem onder ogen te hebben gezien dat gerezen is door de verschillende standpunten van de betrokken partijen over de status van Bahrein en de noodzaak een oplossing voor dit probleem te vinden teneinde een sfeer van rust, stabiliteit en vriendschap in het hele gebied te scheppen, is de secretaris-generaal van de VN door de betrokken partijen gevraagd een persoonlijke vertegenwoordiger te sturen om de wensen van het volk van Bahrein vast te stellen".

Na overleg met de partijen werd Vittorio Winspeare Guicciardi, onder-secretaris-generaal en directeur-generaal van het VN-bureau te Genève hiervoor aangewezen.

De secretaris-generaal deelde mee de verzekering te hebben ontvangen dat de bevolking van Bahrein vrije toegang tot zijn vertegenwoordiger zou hebben en in staat zou worden gesteld haar wensen vrijelijk en privé, zonder vrees voor persoonlijke consequenties aan de vertegenwoordiger bekend te maken.

Guicciardi zou zijn bevindingen aan Oe Thant rapporteren, die deze, zoals overeengekomen was, aan de Veiligheidsraad zou overbrengen ter beoordeling en instemming.

De voorzitter van de staatsraad van Bahrein, sjeik Khalifa bin Sulman al Khalifa, legde op 29 maart voor radio-Bahrein de volgende verklaring af:

,,Zoals u weet maakt ons land momenteel het kritieke stadium door van het leggen van de vaste politieke en economische grondslagen die noodzakelijk zijn voor de groei van Bahrein als moderne staat en om Bahrein in staat te stellen zijn plaats in de wereld in te nemen als een stabiel en welvarend Arabisch land, dat samenwerkt met zijn buren en bijdraagt tot de algemene stabiliteit van het hele gebied Om Bahrein in staat te stellen zo'n positieve rol te vervullen, zowel voor zijn eigen ontwikkeling als om zijn rol jegens zijn buurstaten te spelen, is het van wezenlijk belang dat wij, bewoners van Bahrein, ons erop toeleggen de hindernissen die dit nationale doel in de weg staan te verwijderen

De kwestie van Bahreins betrekkingen met Iran is een zaak die aan de wortels zelf aangepakt moet worden, niet alleen omdat het deze twee landen aangaat, maar ook omdat het van directe invloed is op de toekomstige stabiliteit van het hele gebied Daarom is de beslissing genomen dat het probleem krachtig moet worden aangepakt en behandeld, maar niettemin in een geest van goede nabuurschap tussen de landen van de Golf

Onze mening is dat Bahrein een Arabisch land is en dat Bahrein, als Arabisch land, zijn eigen onafhankelijke persoonlijkheid en existentie bezit Wij menen dat dit feiten zijn die de diepste gevoelens van de bevolking van Bahrein vertolken, en dat zij door allen erkend moeten worden Wij menen ook dat deze feiten zowel in de geschiedenis als in de realiteit van de huidige situatie steun vinden, en dat zij geen twijfel toelaten noch enigerlei tegengestelde claim, die wil noch erkennen noch toegeven hoe dan ook. Het hoogste algemene belang bij het oplossen van internationale problemen is evenwel dat zij op vreedzame wijze in een geest van goede trouw moeten worden opgelost Daarom wensen wij dat de werkelijke feiten I z Bahrein zullen worden bekendgemaakt aan de hele wereld via de Verenigde Naties

Daarom hebben wij geregeld en afgesproken dat de VN-secretaris-generaal, Oe Thant, een persoonlijke vertegenwoordiger zal sturen om de wensen van de bevolking van Bahrein i z deze kwestie vast te stellen Deze opvatting zal de persoonlijke vertegenwoordiger van de secretaris-generaal zorgvuldig vastleggen in zijn rapport aan de secretaris-generaal Op zijn beurt zal de secretaris-generaal dit rapport aan de Veiligheidsraad voorleggen ter goedkeuring als een internationaal document, erkend door alle partijen Zo zal tenslotte een eind aan het probleem worden gemaakt

Deze methode om het probleem te regelen is gekozen omdat die helemaal de souvereiniteit en onze positie als onafhankelijk land niet aantast Ons aanvaarden van deze methode betekent niet dat wij hoe dan ook de Perzische claim erkennen, maar wij beogen ermee onze goede trouw te bewijzen en onze oprechte intentie met al onze buren samen te werken

Wij menen dat de uiteindelijke Internationale regeling van het probleem langs deze weg, waarmee alle betrokken partijen hebben ingestemd, en die onze Arabische broederstaten hebben toegejuicht, door de Perzische regering zal worden aanvaard, en dat zij een nieuw tijdperk van vriendschap en constructieve samenwerking met onze moslembuur Iran zal openen, niet alleen ten voordele van de twee bevriende naburige naties, maar ook ten dienste van de veiligheid en voorspoed van het hele gebied en alle landen erin ''

Missie Winspeare Guicciardi. Instemming Veiligheidsraad en Perzië

Vittorio Winspeare Guicciardi kwam op 30 maart op Bahrein aan. Hij verklaarde met assistentie van zijn collega's de bevolking van Bahrein te zullen ontmoeten en raadplegen: organisaties, verenigingen, instellingen en groepen alsmede burgers en andere personen voor zover nodig. Iedereen zou vrij toegang hebben tot de VN-missie en in staat worden gesteld zijn opvattingen mee te delen. De vertegenwoordiger van Oe Thant zou elke gelegenheid aangrijpen om de bevolking

van Bahrein in afgelegen steden en centra te ontmoeten.

Na tot 5 april in de hoofdstad zijn informaties te heben ingewonnen, bezocht Winspeare Guicciardi een aantal gemeenschappen daarbuiten, o.a. het eiland Sitra.

Op i8 april verliet de missie Bahrein.

In zijn op 2 mei door de VN gepubliceerd rapport verklaarde Winspeare Guicciardi: ..Mijn onderzoekingen hebben mij er van overtuigd dat de overweldigende meerderheid der bevolking van Bahrein erkenning van zijn identiteit wenst te verkrijgen in een volledig onafhankelijke en soevereine staat, vrij om voor zichzelf over zijn betrekkingen met andere staten te beslissen". ,,De grote meerderheid voegde daaraan toe dat die (staat) een Arabische staat moest zijn."

De Veiligheidsraad, die op 11 mei op verzoek van Perzië en Engeland bijeenkwam, aanvaardde na overweging van het rapport eenstemmig een resolutie, waarin de Raad ,,het rapport van de persoonlijke vertegenwoordiger van de secretaris-generaal steunde" en ,,de conclusies en bevindingen van het rapport toejuichte."

De VN-goedkeuring van Bahreins onafhankelijkheid werd door de Perzische Majlis (Lagerhuis) op 14 mei bekrachtigd met 186 tegen 4 stemmen en op 18 mei eenstemmig door de Senaat, al moet nog een wetsontwerp het parlement passeren om de grondwet op dit punt te amenderen. (VN-bulletin, The Times)

De Sjah had intussen met koning Feisal van Saoedi-Arabië volgens Financial Times (15-5) boodschappen uitgewisseld, waarin zij verklaarden te hopen dat Bahrein nu in staat zou zijn ,,zijn volledige rol te vervullen in het bijdragen tot de vrede, veiligheid, stabiliteit en vooruitgang van het gebied en in het uitvoeren van zijn verplichtingen in verband daarmee."

Op 23 mei arriveerde een Perzische goodwill-missie o.l.v. de onderminister van buitenlandse zaken, Muneshahr Zholli, op Bahrein, kort daarop gevolgd door een delegatie van de grootste Perzische handelsbank en een afvaardiging van de nationale Perzische luchtvaartmaatschappij.

In de week van 14 juni bracht Bahreins premier, sjeik Khalifa bin Sulman al Khalifa, aan het hoofd van een officiële missie een bezoek aan Teheran. (VN-bulletin, The Times, Financial *Times)*

(Vor. ber. pag. 59/2-1969)

PERZIË

BEZOEK PODGORNY

President Nikolai Podgorny van de SU heeft van 25-31 maart een staatsbezoek aan Perzië gebracht.

In het door *Tass* uitgegeven communiqué werd verklaard dat president Podgorny en de sjah met bijzondere voldoening hadden vastgesteld dat de Russisch-Perzische grens een grens van vrede en samenwerking tussen beide staten is. Ook uitten de beide gesprekspartners hun voldoening over de wederzijdse pogingen die in het kader van de permanente Russisch-Perzische commissie voor economische samenwerking ondernomen worden ter uitbreiding van de economische bet ekkingen en bij het zoeken naar nieuwe mogelijkheden in deze richting voor de komende 12-15 jaar. Het werd nuttig geacht in de toekomst onderhandelingen over het sluiten van een akkoord i.z. wetenschappelijk-technische samenwerking tussen de SU en Perzië te voeren.

(Reeds op 18 maart 1969 hadden te Moskou onderhandelingen tussen een Russische en een Perzische regeringsdelegatie tot een akkoord geleid over een nauwkeurige vaststelling van de grens tussen beide staten i.v.m. hydro-technische installaties aan de grensrivier de Arax.)

(Vor. ber. pag. 732/1-1968)

SJAH IN VS

Van 21-23 okt. 1969 heeft de sjah een officieel bezoek aan de VS gebracht, waar hij besprekingen voerde met president Nixon.

(Vor. ber. pag. 60/1-1969)

VERDUBBELING OPIUMPRODUKTIE. TERECHTSTELLING OPIUMSMOKKELAARS

De regering heeft, aldus *AFP/Le* Monde (3-6), besloten het areaal vsor de verbouw van papaver te verdubbelen, d.w.z. van 6.000 op 12.000 ha te brengen, teneinde de smokkelhandel te ontmoedigen en een voldoende produktie voor de locale behoefte te verzekeren.

Sinds in juli 1969 een wet was aanvaard i.z. de hervatting van de opiumprodulrtie heeft de regering een strenge controle uitgeoefend op de fabricage van en de handel in opium. Vanaf juli 1969-13 mei j.l. werden 34 opiumhandelaars (o.w. politiepersoneel) terechtgesteld. De doodstraf was volgens een andere wet van juli 1969 gesteld op het smokkelen of verhandelen van meer dan 2 kg opium, 10 gram haschisch, cocaïne, morfine of soortgelijke narcotica. Voor minder dan deze hoeveelheid geldt een straf van 3 tot 15 jaar dwangarbeid. Sinds het van kracht worden van de wet zijn volgens de *NZZ* (17-5) ca. 200 mensen gearresteerd. In de periode maart 1969-maart 1970 werd 2.820 kg opium in beslag genomen alsmede 30,5 kg heroïne, 6 kg morfine en 9 kg haschisch.

Perzië is zowel een doorvoer- als een afzetgebied voor narcotica. De smokkelhandel over de grenzen met Turkije en Afghanistan is niet langer een zaak van enkelingen. Met Turkije is nu een akkoord over een versterking van de grensposten gesloten dat in de herfst van kracht zal worden. (Ook in Turkije staat de doodstraf op illegale narcoticahandel, doch deze wordt niet voltrokken.) Met Afghanistan is echter nog geen regeling getroffen.

De door de staat geproduceerde opium wordt dit jaar geraamd op 30 ton; deze is bestemd voor de ,,verslaafden" (er zijn 250.000 à 300.000 verbruikers) en voor de export. (Le Monde 9-12-1969)

(Vor. ber. pag. 60/2-1969)

TURKIJE

AFTREDEN DEMIREL, KABINET KEERT ONGEWIJZIGD TERUG

Op 11 febr. leed de regering-Demirel bij de begrotingsdebatten een nederlaag, toen de rechtervleugel van de regerende Gerechtigheidspartij (AP) onder oud-minister Sadettin Bilgic met 41 afgevaardigden met de oppositie mee tegen het begrotingsontwerp stemde, dat met 214 tegen 224 stemmen verworpen werd. De AP besloot daarom onmiddellijk tot een uitstotingsprocedure tegen de 41 ,,afvalligen". De bij de kabinetsformatie gepasseerde groep-Bilgic (pag. 750/1-1969) ontving steun van de Republikeinse Volkspartij van Ismet Inönu. Beide streefden volgens de *NZZ* (21-2) naar een meer nationale politiek in tegenstelling tot het ,,kosmopolitisch" beleid van premier Demirel en zijn minister van buitenlandse zaken, Caglayangil.

De aanhangers van Bilgic ontketen-

den een propagandacampagne tegen de premier, als gevolg waarvan op 4 febr. 4 Afgevaardigden, 2 Senatoren en 2 burgemeesters uit de partij werden gestoten. Uit protest hiertegen traden de volgende dag de vice-voorzitter van de AP, Talat Asal, en 6 van de 19 leden van het uitvoerend partijcomité af, o.w. de voormalige ministers Mehmet Turgut en Ali Naili Erdem alsmede Yuksel Menderes, de zoon van ex-premier Adnan Menderes,

Op 14 febr. trad Demirel met zijn kabinet af. Hij ontving dezelfde dag van president Sunay de opdracht tot vorming van een nieuwe regering, nadat hij eerder een coalitie met de Partij van het Vertrouwen (15 zetels) had afgewezen. Oppositieleider Inönu adviseerde op 26 febr. de AP een kabinet zonder Demirel en Caglayangil te vormen, dat hij dan zijn steun ,,zonder belangrijke gronden" niet zou ontzeggen. Volgens waarnemers ging Inönu's voorkeur voor premier uit naar de reeds met zijn steun in 1965 tot parlementsvoorzitter gekozen Ferruh Bozbeyli, die als ,,grijze eminentie" van de Bilgic-groep geldt. *(NZZ* 12-3)

Inmiddels poogde Demirel echter met behulp van de splinterpartijen een meerderheid te verwerven. In de periode tot 4 maart slaagde hij erin het aantal afgevaardigden dat hem steunde van 213 op 221 te brengen (5 onafhankelijken en 3 leden van kleinere partijen).

Drie leden van de Bilgic-factie waren intussen uit de partij getreden. Van de overige 38 werden Bilgic en 15 medestanders voor een jaar als lid geschorst, terwijl de anderen een kortere schorsing of een waarschuwing ten deel viel.

Op 6 maart stelde Demirel de president zijn nieuwe regering voor, die vergeleken met het afgetreden kabinet (pag. 750/1) ongewijzigd gebleven was. Nadat de premier de steun van nog 11 afgevaardigden (3 van de Bilgic-groep en 8 van de splinterpartijen), stelde hij op 15 maart zijn regering aan het parlement voor, dat een motie van vertrouwen met 232 tegen 172 stemmen goedkeurde. Onder de voorstanders waren 4 dissidente AP-leden, 5 leden van de Unie Partij en 3 onafhankelijken; de overige dissidenten boycotten de zitting.

REHABILITATIEWET

Op 6 nov. 1969 heeft de Senaat met 127 tegen 23 stemmen (voor het leven benoemde senatoren) in laatste lezing een amendement op de grondwet van 1961 aanvaard. Hierdoor worden alle politici van de voormalige Democratische Partij en de kadetten die bij de mislukte staatsgreep van 1963 betrokken waren in hun volledige politieke rechten hersteld. De tegenstanders waren leden van de junta, die in 1960 het bewind-Menderes ten val bracht. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 461/3-1969)

STAAT VAN BELEG IN ISTANBOEL

De regering heeft op 16 juni de staat van beleg afgekondigd (de eerste maal sinds 1960) voor Istanboel, Izmit en de aangrenzende provincie Kocaeli n.a.v. ongeregeldheden in Istanboel tussen demonstrerende arbeiders (ca. 50.000 man). linkse studenten en oproerpolitie, waarbij drie mensen omkwamen en ruim 200 gewond raakten.

Tot de demonstratie van 16 juni was opgeroepen door de ± 50.000 leden tellende radicale reformistische vakbondsfederatie DISK, uit protest tegen een voorgesteld amendement op de wet op de vakbonden. Dit amendement verlangt voor toelating van een vakbond in een bepaalde bedrijfstak minstens een aanhang van een derde van de arbeiders in die bedrijfstak. Volgens de DISK zal deze wetswijziging leiden tot de uitschakeling van vele kleine vakbonden. Het amendement werd wel gesteund door de grote gematigde Turkse arbeidsconfederatie Turk-Is (ca. 1 mln leden), die met werkgevers en autoriteiten samenwerkt.

Nadat de demonstrantten op 16 juni de barricades hadden doorbroken en de oproerpolitie de toestand niet meer in de hand had, werd een tankdivisie te hulp geroepen. De binnenstad werd afgesloten en de veerdienst over de Bosporus werd gestaakt. Tot het afkondigen van de staat van beleg werd besloten tijdens een spoedbijeenkomst van het voltallige kabinet, dat bijeen was geroepen na een langdurig onderhoud van premier Demirel met president Sunay. In een regeringsverklaring nadien werd gezegd, dat het volledig bestuursgezag in handen was gegeven van een militaire gouverneur.

De minister van arbeid, Seyfi Özturk, verklaarde dat het voorgestelde amendement tot doel heeft de vakbonden in hun eigen belang sterker te maken; er zal geen plaats meer zijn voor ,,gele vakbonden" of revolutionaire rode bonden, aldus de minister. De Turk-Is juichte deze verklaring toe en beschuldigde linkse vakbondsleden van een verkeerde uitleg. Volgens *Le* Monde (18-6) bezit het amendement positieve aspecten, zoals een betere controle op de vakbondsleiders en het verdwijnen van honderden syndicaten die geen ander nut hebben dan het verschaffen van inkomsten aan hun leiders, maar is toch de voornaamste consequentie de uitschakeling van de socialistische DISK en het creëren van een monopolie voor de Turk-Is,

Het besluit tot afkondiging van de staat van beleg voor Istanboel en Izmit voor een maand werd op 17 juni door het parlement goedgekeurd.

Le Monde (18-6) beoordeelde de gebeurtenissen tegen de achtergrond van een diepe sociale en politieke malaise (er zijn demonstraties van arbeiders en overheidspersoneel voor hogere lonen; de prijzen stegen van 1963 tot 1968 met 72%), die ook zijn invloed op het leger zou doen gelden. Sommige waarnemers schrijven president Sunay plannen toe om een oplossing a la Pakistan op te leggen, d.w.z. via het leger, maar de president bevestigde op 13 juni nadrukkelijk zijn eerbied voor de grondwet, al werd in een andere uitlating van hem het bestaan van meningsverschillen met de premier niet uitgesloten. Het hoofd van de generale staf, generaal Memduh Tagmac, had reeds op 6 juni de strijdkrachten ertegen gewaarschuwd zich als lokaas te laten gebruiken door mensen die een opstand pogen te ontketenen. (Reuter, AP, *UPI)*

SUNAY IN DE SU

President Cevdet Sunay heeft als eerste Turkse president een officieel bezoek aan de SU gebracht. Vergezeld van zijn minister van buitenlandse zaken, Caglayangil, voerde hij er van 12-21 nov. 1969 besprekingen met o.a. president Podgorny, premier Kosygin en partijleider Brezjnew. Volgens het door *Tass* uitgegeven communiqué besloten de gesprekspartners de mogelijkheden voor het sluiten van een handelsovereenkomst voor langere periode te onderzoeken. Maatregelen ter bevordering van het toerisme werden overeengekomen. In verband daarmee en met het oog op de toenemende bilaterale handel zullen onderhandelingen over een akkoord i.z. het wegverkeer worden geopend. Ook werd afgesproken een consu-

laire conventie te ondertekenen en daarover op korte termijn onderhandelingen te beginnen. Om de spanning in Europa te verminderen en tot een sfeer van vertrouwen bij te dragen zou het nuttig zijn, na behoorlijke voorbereiding, een conferentie „over vraagstukken van de Europese veiligheid met deelneming van alle belanghebbende landen" bijeen te roepen. Inzake Cyprus werd een „vreedzame en definitieve regeling van het conflict" met vertrouwen tegemoet gezien.

Het Turkse blad Yeni *Gazete* stelde vast dat Brezjnew bij zijn onverwachte gesprek met Sunay zijn uiterste best gedaan had deze ervan te overtuigen dat de SU nooit weer als ten tijde van Stalin jegens Turkije zou handelen.

Economische hulp

Het akkoord i.z. de bouw van een staalfabriek te Iskenderun (met een begincapaciteit van 1,1 mln ton per jaar en uiteindelijk op te voeren tot 2 mln ton) in de jaren 1970-1975 was op 10 okt. 1969 te Ankara getekend. Dit betrof een van de zeven projecten voorzien in het akkoord van maart 1967, dat een looptijd heeft van 15 jaar en waarbij de Sowjet-regering een krediet van $200 mln verstrekte tegen een rente van 2,5% per jaar. Een aanvullend Sowjet-krediet van $166 mln bracht het alleen voor de staalfabriek beschikbare geld op $ 266 mln, terwijl de Turkse maatschappij voor ijzer en staal nog eens $ 221,5 mln verstrekt. *(NZZ)*

(Op 19 maart 1969 hadden de SU en Turkije 6 documenten ondertekend over de nieuwe markering van de grens tussen beide staten, zoals die door een gemeenschappelijke commissie op grond van het protocol van 28 febr. 1967 voorbereid was.)

(Vor. ber. pag. 703/2-1967)

SUNAY IN ROEMENIË

President Cevdet Sunay heeft als eerste Turkse president een officieel bezoek aan Roemenië gebracht. Hij verbleef er van 13-17 april.

In een communiqué over de besprekingen die Sunay met de Roemeense president Nicolae Ceausescu voerde, stond o.m. dat beiden het belang van de acties voor de ontwikkelingen van de betrekkingen van goede nabuurschap op de Balkan onderstreepten. Eveneens beklemtoonden de twee staatshoofden de noodzaak van het naderbij brengen van een algemene ontwapening, incl. een nucleaire ontwapening, onder doeltreffende internationale controle, waarbij zij zich uitspraken voor alle mogelijke concrete en constructieve maatregelen ter bereiking van dit doel. Zij achtten de voortdurende ontwikkeling van de betrekkingen tussen Roemenië en Turkije bevredigend; de ministers van buitenlandse zaken wisselden documenten uit over de instelling van een gemeenschappelijk Roemeens-Turkse economische commissie.

(Vor. ber. pag. 379/3-1969)

CONTRACT BOSPORUSBRUG VOOR *BRITS-DUITS CONSORTIUM*

Het contract voor de bouw van een hangbrug over de Bosporus is op 26 jan. getekend door het Turkse ministerie van openbare werken en een Brits-Westduits consortium, gevormd door de Cleveland Bridge Engineering Company en Hochtief A.G. De offerte van dit consortium won het van de aanbiedingen van Krupp, een Westduits-Franse firma en een Japans syndicaat.

Volgens het laatste ontwerp zal de hangbrug een lengte krijgen van 1.620 meter; de overspanning tussen de twee torens zal 1.076 m lang zijn en op 64 m boven de Bosporus hangen. De brug zal 6 rijstroken krijgen en 2 voetgangerspaden en wordt de langste van Europa en de op drie na langste ter wereld.

De totale kosten van het project (hangbrug, brug over de Gouden Hoorn en verbindingsweg) worden geraamd op $ 180 mln. Het werk moet in 1973 zijn voltooid. (The Times, Financial Times, NYT)

(Vor. ber. pag. 750/3-1969)

ZWARE AARDBEVING

In de nacht van 28 op 29 maart heeft zich in de provincie Kütahya een zware aardbeving voorgedaan, die volgens voorlopige schattingen aan meer dan 2.000 mensen het leven kostte. Het aantal gewonden bedroeg ca. 4.000, terwijl 90.000 mensen dakloos werden.

Een eerste aardschok van 48 seconden verwoestte de stad Gediz (ca. 8.000 inw.) voor 80% alsmede 8 andere steden voor 30% en 500 dorpen met in totaal 322.000 inwoners.

De aardschok, die geregistreerd werd ter sterkte van 7,5 op de schaal van Richter, deed zich voor aan de zuidwestelijke rand van de zogeheten Anatolische breuklijn, die loopt van de Aegeische zeekust, in het noorden en oosten langs de Zwarte Zee en naar het zuiden door het Turkse bergland.

De ramp van 28 maart was de elfde ernstige beving langs de breuklijn sinds 1939. In dat jaar kwamen 30.000 mensen om in de provincie Erzincan. In 1966 vielen bij een aardbeving in Varvo, in het oosten van het land 2240 doden. Op 28 maart 1969 werd West-Anatolië ook door een aardbeving getroffen; in de plaats Alasehir kwamen toen 53 mensen om het leven.

In de nacht van 30 op 31 maart werden opnieuw aardschokken geregistreerd — ca. 300 kleine — die aan ca. 130 mensen het leven kostten. *(Die* Welt, *NZZ* 4-4)

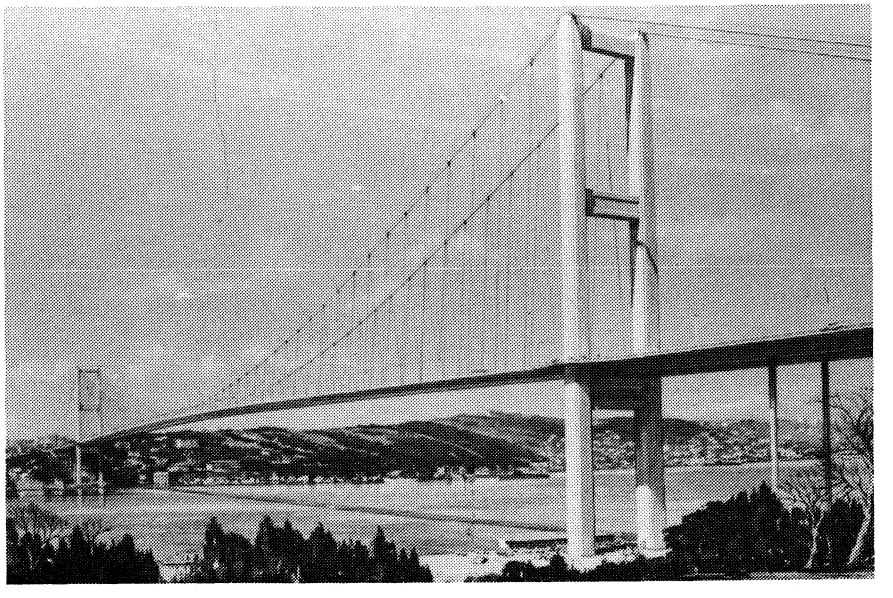

Een fotomontage van de toekomstige Bosporusbrug.

CEYLON

MEVR. BANDARANAIKE OPNIEUW AAN HET BEWIND NA GROTE ZEGE BIJ PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de 27 mei gehouden parlementsverkiezingen heeft de regerende United National Party (UNP) van premier Dudley Senanayake een verpletterende nederlaag geleden. De grote overwinnaar was de Sri Lanka Freedom Party (SLFP) van mevr. Sirimavo Bandaranaike en de coalitiepartners, de trotskistische Lanka Sama Samay Party (LSSP) o.l.v. N.M. Perera en de -Moskougezinde communistische partij o.l.v. Pieter Keuneman.

De 151 verkiesbare zetels zijn nu, vergeleken met de situatie voor de verkiezingen, als volgt verdeeld:

	Nieuw	Oud
SLFP	91	41
LSSP	19	8
pro-Moskou CP . . .	6	3
UNP	20	72
Federal Party	12	14
Tamil Congress . .	3	3
Onafhankelijken e.a.	—	10

Voorts beschikt de premier over 6 zetels die zij naar believen kan bezetten, om de belangen van de kleine minderheden te doen vertegenwoordigen. Dit betekent dat mevr. Bandaranaike met 122 van de 157 zetels voor het eerst in de geschiedenis van Ceylon over een tweederde meerderheid beschikt.

De geenszins verwachte grote nederlaag van de UNP trof ook de leden van het kabinet: 11 van de 15 verloren hun zetel in het parlement, o.w. C. P. de Silva (landerijen, irrigatie en energie) en M. D. Banda (landbouw). Premier Senanayake won zijn zetel met een meerderheid van nauwelijks 1000 stemmen, terwijl mevr. Bandaranaike haar zetel met een meerderheid van ruim 20.000 stemmen verwierf.

Waarnemers wezen erop dat de Peking-gezinde communistische partij o.l.v. Sanmugathasan geen zetel behaalde.

Verkiezingscampagne. Achtergronden

Tijdens de verkiezingscampagne memoreerde de UNP haar staat van dienst als regeringspartij. Zij wees in het bijzonder op de betrekkelijke rust die op Ceylon terugkeerde, nadat zij in 1965 de macht overgenomen had. In een tijd van economische moeilijkheden, met dalende prijzen op de wereldmarkt van de voornaamste Ceylonese exportprodukten (thee, kokosnoten en rubber) had de UNP, zo werd gesteld, de zaken zo behartigd dat de gewone man er toch een beetje beter aan toe was dan voordien. De regering had inderdaad de binnenlandse rijstproduktie met kracht bevorderd en daarmee de zeer ongunstige invloed op de handelsbalans van de rijstinvoer verminderd. De toepassing van nieuwe rijstvariëteiten, prijsgaranties en subsidie voor het gebruik van kunstmest, naast de ontwikkeling van nieuw geïrrigeerd land, leverden succes op. De rijstproduktie van 36,3 mln bushels in 1965 zal naar verwachting de geplande 70 mln bushels dit jaar overtreffen. Mogelijk in 1973 en uiterlijk in 1975 zal de rijstproduktie de behoefte van het land dekken. (*Financial Times* 27-5)

De verbeterde rijstpositie bracht de regering er eind 1966 toe de wekelijks tegen lage prijs verstrekte rijstrantsoenen te halveren (al werd het gehalveerde rantsoen dan ook gratis verstrekt) om deviezen te sparen en de rijstproduktie te bevorderen wat door de gestegen prijzen voor de boeren interessant was, maar waardoor de werklozen (zie verder) vooral werden getroffen.

Om meer landbouwgrond beschikbaar te krijgen bevorderde de regering-Senanayake de uitvoering van een groot irrigatieproject, de bouw van een dam met hydro-elektrische centrale in de rivier de Mahaveli.

Dit project, gegund aan Joego-Slavië en (mede) gefinancierd door de Wereldbank, werd in februari j.l. aangevat.

Voorts nam het nationale inkomen in 1968 bij een bevolkingsgroei van 2,2% met 8,3% toe, terwijl de inkomensstijging in 1966 ca. 7% bedroeg. (*NZZ* 17-5)

Ook verminderden onder de regering-Senanayake de traditionele tegenstellingen tussen de Singaleessprekende meerderheid (70%) en de Tamil-sprekende (ruim 20%) en christelijke minderheden, waarbij de UNP meer dan de SLFP met de belangen der Tamil rekening hield.

De oppositie onder mevr. Bandaranaike kantte zich vooral tegen de prijsstijgingen (prijsindex 1965: 112,7 en 1969: 137,4) en tegen de toenemende werkloosheid (1965: 250.000, thans 750.000), vooral onder de geschoolde jongeren. Jaarlijks levert het onderwijs ca. 100.000 nieuwe arbeidskrachten op de overvolle arbeidsmarkt, zodat wordt gevreesd dat in 1975 een vijfde van de beroepsbevolking zonder werk zit. (NZZ 22-5)

De SLFP beloofde het rijstrantsoen te herstellen, alle — ook de buitenlandse — banken te nationaliseren, de in- en uitvoer onder straffere controle te plaatsen, staatsmeerderheidsbelangen te verwerven in binnenlandse (thee-industrie) en buitenlandse ondernemingen, de particuliere sector sneller te „ceyloniseren" en op binnenlands bestuurlijk terrein het instellen van zg. „volkscommissies" om de kloof tussen de massa en de bureaucratie te overbruggen. (Vooral tegen dit laatste punt ageerde de UNP, die sprak van het instellen van een „commissarissenheerschappij.)

Kennelijk echter heeft mevr. Bandaranaike met de oplossingen die zij voor de Ceylonese problemen heeft voorgesteld, aldus de NRC (30-5), „de kiezers meer vertrouwen ingeboezemd dan de als schutspatroon van de „big business" bekend staande, pro-westerse regeringspartij, die haar heil vooral zoekt in landbouwhervormingen en de industrie ongemoeid wil laten".

Nieuw kabinet. Amnestie

Op 28 mei trad het kabinet-Senanayake af en werd mevr. Bandaranaike door gouverneur-generaal William Gopallawa met de vorming van een kabinet belast. Tijdens haar beëdiging als premier viel een menigte de gebouwen van de Associated Newspapers aan, die een campagne tegen mevr. Bandaranaike hadden gevoerd.

Op 31 mei vormde mevr. Bandaranaike een nieuw kabinet. Van de 21 leden behoren 17 tot de SLFP, 3 tot de trotskistische LSSP (partijleider N. M. Perera, Colvin R. de Silva en Leslie Goonewardena) en 1 tot de Moskou-gezinde communisten (partijleider Pieter Keuneman, de eerste communist in het kabinet en de eerste Burgher — afstammelingen van Hollandse kolonisten). De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier, buitenlandse zaken, defensie. planning en economische zaken - mevr. Sirimavo Bandaranaike; financiën - N. M. Perera; binnenlandse zaken, beheer en plaatselijk bestuur - Felix Dias Bandaranaike (neef van de premier); handel - Tikiri Banda Illangaratne (organiseerde in 1964 nationalisatie oliedistri-

De op 17 april 1916 geboren Sirimavo Bandaranaike, afkomstig uit een rijke, aristocratische familie, huwde in 1940 met Solomon W. R. D. Bandaranaike. Deze, sinds 1956 premier van Ceylon, werd op 26 sept. 1959 door een boeddhistische monnik vermoord. Zijn echtgenote, tot die tijd een huisvrouw die zich actief met sociaal werk bezig hield, ging vervolgens zelf in de politiek en werd in mei 1960 tot voorzitster van de Sri Lanka Freedom Party gekozen. Nadat deze partij in 1960 de verkiezingen gewonnen had, werd mevr. Bandaranaike op 21 juli 1960 de eerste vrouwelijke premier ter wereld.

Zij begon een politiek van hervormingen en nationalisaties o.a. van het distributieapparaat van benzine, wat tot stopzetting van de Amerikaanse economische hulp leidde. Enkele controversiële maatregelen, zoals de vervanging van het Engels door het Singalees als officiële taal en een wetsvoorstel tot nationalisatie van de grootste persgroep — de Associated Newspapers —, droegen bij tot de nederlaag die mevr. Bandaranaike bij de verkiezingen van 1965 leed.

butie); landbouw - Hector Kobbekadduwa; industrie en wetenschappen - T. B. Subasinghe; plantages (nieuw ministerie) - Colvin R. de Silva; arbeid - Michael Siriwardene; onderwijs - Badi ud-Din Mahmud; gezondheid - W. P. G. Ariyadasa; voorlichting - R. S. Perera; sociale zaken - T. B. Tennekoon; visserij - George Rajapakse; PTT - C. Kumarasurior; verbindingen - Leslie Goonewardena; irrigatie, energie, bruggen en wegen - Maitripala Sanayake; toerisme en scheepvaart (nieuw ministerie) - P. G. B. Kalugalle; cultuur - S. S. Kulatilake; bouwnijverheid en huisvesting - Pieter Keuneman; justitie - J. S. Jayamanne; betrekkingen met parlement - K. B. T. Ratnayake.

Een van de eerste daden van de premier was het afkondigen van een amnestie. Alle doodvonnissen werden in vrijheidsstraffen gewijzigd. Langdurige vrijheidsstraffen werden bekort. Ca. 800 gevangenen, die korte straffen uitzaten, werden op 14 juni vrijgelaten. 33 militairen die door de vorige regering met „verplicht verlof" waren gestuurd i.v.m. een in 1966 ontdekt komplot, werden teruggeroepen; in het daarop gevolgde proces waren al 22 beklaagden vrijgesproken, o.w. de vroegere opperbevelhebber generaal Richard Oedoegama, die tot afgevaardigde van de SLFP werd gekozen (zie pag. 221/3 en 460/3-1966).

Regeringsprogramma

In de op 14 juni door de gouverneur-generaal voorgelezen troonrede kondigde de nieuwe regering aan dat een nieuwe grondwet zal worden ontworpen „die Ceylon tot een vrije, soevereine en onafhankelijke republiek zal verklaren". Niet gezegd werd of de nieuwe republiek deel van het Gemenebest zal blijven uitmaken.

Staatsorganen zullen worden opgericht om de thee-, rubber- en kokosnotenplantages te beheren en te leiden; de Britse firma's die deze plantages beheren zullen onder controle worden gesteld „om kwalijke praktijken te verijdelen die nu plaatsvinden". De banken worden genationaliseerd en er zullen speciale banken komen t.b.v. de financiering van industrie, landbouw, handel en andere sectoren. Alle essentiële invoer zal door de staat geschieden, die ook de controle op de export door bilaterale verdragen met andere landen zal versterken.

Het uitgeven van onafhankelijke dagbladen zal worden aangemoedigd om „de huidige overheersing van de dagbladpers door kapitalistische monopolies te beëindigen".

Het bestuur zal worden hervormd door het instellen van werknemersraden, adviescommissies in de regeringsbureaus en volkscommissies op territoriale basis.

Op het gebied van de buitenlandse politiek is de regering van plan diplomatieke erkenning te verlenen aan Oost-Duitsland, Noord-Vietnam, Noord-Korea en de voorlopige revolutionaire regering van Zuid-Vietnam, terwijl de betrekkingen met Israël zullen worden opgeschort, totdat dit land zijn troepen uit de bezette gebieden terugtrekt of een voor de betrokken Arabische landen aanvaardbare regeling overeenkomt. De regering streeft naar voortzetting van een politiek van niet-gebondenheid.

Het akkoord met de Wereldbank over de eerste fase van het Mahaveli-project zal opnieuw worden bestudeerd. (The Times, *Financial* Times, NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 221/2-1965)

FINANCIEN EN ECONOMIE

ALGEMEEN

In de volgende landen is het disconto gewijzigd. Voor het eerst werd het — in twee gevallen — verlaagd.

Canada: per 11 mei verlaagd van 8 tot 7,5% en per 31 mei van 7,5 tot 7 % (vor ber. pag. 492/1-1969).

Duitsland (W.): per 9 maart verhoogd van 6 tot 7,5% (vor. ber. pag. 736/1-1969).

Engeland: per 5 maart verlaagd tot 7,551 (zie pag. 282/1) en per 14 april verlaagd tot 7% (zie pag. 282/3).

Italië: per 6 maart verhoogd van 4 tot 5,5% (vor. ber. pag. 736/1-1969).

Japan: per 1 sept. 1969 verhoogd van 6,94 tot 6,25% (vor. ber. pag. 604/1-1968).

Noorwegen: per 27 sept. 1969 verhoogd van 3,5 tot 4,5% (eerste wijziging sinds 1955).

Oostenrijk: per 22 jan. verhoogd van 4,75 tot 5% (vor. ber. pag. 736/1-1969).

Portugal: per 26 april verhoogd van 3 tot 3,5% (eerste wijziging sinds 5 jaar).

Spanje: per 23 maart verhoogd van 5,5 tot 6,5% (vor. ber. pag. 492/1-1969).

NEDERLAND

FAILLISSEMENTEN IN 1969: Rechtbanken in Nederland hebben in 1969 2199 faillissementen uitgesproken, dat is 27 minder dan in 1968. Het grootste aantal faillissementen had betrekking op Zuid-Holland: 490 (502). Noord-Holland telde 444 (420) faillissementen, gevolgd door Noord-Brabant met 299 (334). Voorlopige surséance van betaling werd in het afgelopen jaar in 151 gevallen verleend. Dit is 22 minder dan in 1968. Het aantal definitieve surséances in 1969 was 84 (81). In 27 gevallen (30 maal in 1968) werd de surséance-periode verlengd (Het Parool)

STATISTIEK DER BRANDEN IN 1969: Volgens cijfers van het CBS werden in 1969 17.600 branden geregistreerd, waarbij de gemeentelijke brandweerkorpsen optraden (16.135 in 1968).
De directe bekend geworden financiële schade bedroeg f 160 mln tegen f 267 mln in het jaar daarvoor. Het hoge schadecijfer in 1968 was mede te wijten aan enkele grote branden, o.a. te Pernis en Sassenheim. Van de schade in 1969 werd f 64 mln (118 mln) veroorzaakt in fabrieken en werkplaatsen, f 30 mln (27 mln) in boerderijen en f 19 mln (76 mln) in loodsen en opslagplaatsen.
Rond 4.000 branden woedden in woonhuizen en 1.350 in fabrieken enz., terwijl bijna 1.000 boerderijen en 1.800 motorvoertuigen door vuur werden aangetast. Bos- en heidebranden kwamen 600 maal voor. In 4.600 gevallen werd spelen met vuur of baldadigheid als oorzaak gemeld, in bijna 500 onvoorzichtigheid bij roken en in 1.200 gevallen vlam vatten van licht ontvlambare stoffen.
Er werden 73 doden en 593 gewonden vermeld tegen resp. 43 en 682 in 1968. (CBS)

(Vor. ber. pag. 693/2-1969)

ONTWIKKELINGEN IN TSJECHOSLOWAKIJE

Sinds ons laatste overzichtsartikel (pag. 778/2-1969), dat de gebeurtenissen tot medio november 1969 behandelde, zijn de zuiveringen in Tsjechoslowakije voortgegaan waarbij nu alle liberale voormannen uit de ,,Praagse lente" van het politieke toneel zijn verdwenen.

Nochtans is geen sprake geweest van politieke processen waarom vooral van ultra-conservatieve zijde geregeld werd gevraagd.

Hoewel b.v. The *Economist* begin maart van dit jaar de kans groot achtte dat partijleider Husak onder de druk van deze conservatieven zou bezwijken en wellicht zijn functie zou verliezen, kreeg de opvolger van Dubcek een nieuw blijk van vertrouwen van de SU middels de ondertekening op 6 mei van een verdrag van vriendschap en wederzijdse samenwerking (zie hieronder). Zijn positie is hierdoor ongetwijfeld versterkt, ondanks de val van premier Cernik die eind jan. zijn premierschap aan de conservatieve voorman Strougal moest overdragen.

Alexander Dubcek werd inmiddels steeds verder op de achtergrond geschoven en, na enige tijd ambassadeur in Turkije te zijn geweest, op 26 juni uit de communistische partij gestoten. Dat volledige terugkeer naar de situatie onder het regime-Novotny niet waarschijnlijk is, blijkt door uitlatingen van Husak tijdens de plenaire zitting van het CC op 26 juni, waarin hij de voormalige partijleider Novotny heftig aanviel: een belangrijke waarschuwing aan het adres van de conservatieven niet de weg van bloedige zuiveringen en politieke schijnprocessen op te gaan.

Bijeenkomst Centrale *Comité*

Van 28-30 jan. kwam in Praag het Centrale Comité van de Tsjechoslowaakse communistische partij in plenaire zitting bijeen. De bijeenkomst zou oorspronkelijk in okt. 1969 plaatsvinden, werd vervolgens uitgesteld tot half jan. en ten slotte aan het eind van de maand gehouden.

Tijdens deze zitting werd gesproken over de moeilijke economische situatie van het land en werden partijpresidium en federale regering wederom gewijzigd. Partijleider Husak las een rapport voor over de ontwikkelingen in Tsjechoslowakije en het CC nam een resolutie aan over een nieuwe, meer planmatige opzet van de economie. Voorts werd besloten tot vervanging van de Partijkaarten, waarbij de loyaliteit van elk lid onderzocht zal worden. Over het algemeen werd in Westerse perscommentaren het resultaat van de zitting van het CC gezien als een definitieve overwinning van de conservatieve groepering in de Tsjechoslowaakse partij. Le Monde op 30 jan.: ,,De fase van de ,,normalisering" is voltooid. Tsjechoslowakije gaat over naar de volgende etappe: die van de consolidatie".

Rapport *Husak*

Na afloop van de plenaire zitting van het CC werd de tekst bekend gemaakt van een rapport van partijleider Husak, hierin zegt deze o.m.: ,,De Tsjechoslowaakse communistische partij zal zich er nooit toe verlagen, processen in elkaar te zetten tegen denkbeeldige schuldigen, zelfs niet als het politieke tegenstanders zou betreffen." (Vgl. pag. 778/2-1969).

Met klem sprak Husak ,,beweringen van de westelijke propaganda" tegen als zouden zekere ultra-conservatieve krachten op het Presidium en op hemzelf druk uitoefenen om ,,weer te komen tot een politiebewind en een terugkeer van de jaren '50." Sprekend over de economie uitte de partijleider het verwijt dat sommige sectoren ,,in aanzienlijke mate gedepolitiseerd" waren: ,,Sommige leiders van bedrijven hebben vergeten dat zij als partijlid op hun post zijn benoemd. Wij weten hoe nauw economische en politieke problemen met elkaar verbonden zijn en dat zij niet gescheiden kunnen worden." Husak kondigde aan dat ook onder de leiders van de economie een zuivering zou plaatsvinden.

Over het federaliseringsprogramma merkte de Tsjechoslowaakse leider op, dat men ,,hierin soms te ver was gegaan." Hij zei verder: „De CP moet de éénmakende, integrerende kracht zijn. Het moet een verenigde partij zijn, onder leiding van een eensgezind Centraal Comité, met een eenheidsprogramma. Zekere tendenties van de federalisering zijn inderdaad in de partij doorgedrongen sinds de nationale organen — het partijbureau voor Tsjechië en het CC van Slowakije — een oppositierol tegen de vroegere partijleiding hebben gespeeld. Deze problemen nioeten nu, in de nieuwe situatie. worden geregeld," aldus Husak.

Economisch rapport

Vice-premier Vaclav Hula (tevens minister van het economisch Plan) kondigde in zijn rapport over de economische situatie zeer strenge maatregelen aan: de investeringen zullen drastisch worden ingekrompen en ondanks een loonstop zal de produktiviteit moeten worden opgevoerd. Hula wees er op dat een vervulling van het nationale Plan (zie hieronder op pag. 402/1) weer een eerste voorwaarde is. Vermoedelijk betekent dit dat de meeste zeggenschap op economisch terrein zal berusten bij de leiding in Praag, ondanks de doorgevoerde federalisatie.

Hula besloot: ,,Onvoldoende controle vóór 1968 is een der oorzaken van de huidige economische moeilijkheden, maar de sociale markteconomie (zoals gepropageerd door de regering-Dubcek — Red. K H A) heeft nog veel meer schade aangericht. De voorstanders van de markteconomie, deze samenzweerders, willen de partij beroven van haar beslissende invloed. Systematische controle hoe het Plan op

Tijdens het bezoek van de Russische leiders aan Tsjechoslowakije, links v.v.n.a. Brezjnew, Kosygin en Sjelest, rechts v.v.n.a. Husak, Svoboda en Strougal.

Weekblad 39ste jaargang No. 2029. pag. 23055-23070

alle niveaus wordt verwezenlijkt, wordt nu een ongewoon belangrijke opdracht".")

Resolutie over de economische politiek

Het CC aanvaardde een in het algemeen in vage termen geformuleerde resolutie over de nationale economie.
Voor 1970 werden de volgende doelen gesteld:

1. Het Plan voor 1970 (zie hieronder) verwezenlijken.

2. Een Vijfjarenplan voor 1971-1975 uitwerken.

3. De verdeeldheid in de economische leiding, veroorzaakt door ,,rechtse krachten", wegnemen.

4. Een effectief systeem van economische leiding (Planeconomie) voorbereiden en invoeren.

De Planeconomie moet worden gebaseerd op

- sociaal eigendom van de produktiemiddelen
- gebruik van de objectieve werking van de economische wetten van het socialisme
- democratisch centralisme.

Voorts wordt in de resolutie een aantal richtlijnen gegeven voor de uitwerking van het nieuwe systeem van de geleide economie. Grote nadruk wordt hierin o.m. gelegd op een effectieve controle op de uitvoering van het Plan.

Economisch plan voor 1970

Op 23 dec. 1969 was inmiddels door het federale parlement het economisch Plan (zie ook hierboven) voor *1970 goedgekeurd.*

Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de voor 1970 geplande groeipercentages ongeveer gelijk zijn aan die voor 1969. Het sociale produkt moet stijgen met 5% (1969: 5 à 6%); het nationale inkomen met 5% (6%); industriële produktie met 6,5% (5,5 à 6,5%); woningbouw met 7% (8%) en agrarische produktie met 1.5%. De lonen zullen in 1970 met ongeveer 4% (1969: 7,6%) moeten stijgen.
Speciale nadruk werd gelegd op de produktie van consumptiegoederen, bouwmaterialen, olieprodukten en elektrische energie.
Het investeringsbeleid, zoals in het Plan vastgelegd, wijst erop, dat de voorkeur wordt gegeven aan het voltooien van reeds begonnen projecten boven het opzetten van nieuwe.
De export moet stijgen met 6%, de import met 4%, waardoor ongeveer een handelsevenwicht wordt bei-eikt.

Nieuwe regering o.l.v. Strougal. Drie nieuwe Presidium-leden. Verdere mutaties

De voortgaande zuivering van staats- en partijorganen (zie o.m. *pag.* 778/2-1969) *beleefde tijdens de plenaire vergadering van het CC een volgende fase door het aftreden van premier Cernik (vgl. pag.* 779/2-1969) *en de vorming van een* regering o.l.v. Lubomir Strougal en de vervanging van drie hervormingsgezinde *Presidium-leden.*

- Regering: Behalve premier Cernik traden de volgende federale ministers af: Kempny (die als Tsjechisch premier werd vervangen door het nieuwe Presidiumlid Josef Korcak, vgl. pag. 780/1-1969, en van Strougal de functie van voorzitter van het Tsjechische partijbureau heeft overgenomen); de minister van binnenlandse zaken Jan Pelnar; de minister van buitenlandse handel Frantisek Hamouz, die wel vice-premier blijft; de minister van industrie Josef Krejci; de minister van landbouw dr. Koloman Boda en Miroslav Hruskovic die als voorzitter van het Comité voor technische ontwikkeling werd opgevolgd door de afgetreden premier Oldrich Cernik. (Samenstelling kabinet-Cernik op pag. 779/3-1969).

In het nieuwe Tsjechoslowaa'kse kabinet o.l.v. Strougal (biogr. op pag. 415/3-1969) zijn de volgende nieuwe ministers benoemd: Josef Korcak, vice-premier (zie hierboven); Radko Kasca, minister van binnenlandse zaken; Andrej Barcak, minister van buitenl. handel; Jindrich Zahradnik, minister-voorzitter van de Commissie voor landbouw- en levensmiddelenindustrie (opvolger van Koloman Boda) en Karel Martinka, minister zonder portefeuille. Frantisek Hamouz blijft vice-premier van de federale regering, Oldrich Cernik werd benoemd tot voorzitter van het Comité voor technische ontwikkeling (en investeringen).

- Partij: In het Partijpresidium werden door het CC vervangen: Oldrich Cernik, de Slowaakse partijleider Stefan Sadovsky en de vakbondsleider Karel Polacek door partijsecretaris Antonin Kapek, de nieuwe premier van Tsjechië Josef Korcak (zie hierboven) en oud-premier Jozef Lenart, lid van het partijsecretariaat. (Tot kandidaat-leden werden gekozen: Dalibor Hanes*, Vaclav Hula en Alois Indra).

In het partijsecretariaat zijn benoemd: Jan Fojtik (secretaris) en Miroslav Moc, hoofdredacteur van het partijdagblad Rude Pravo. Presidiumlid Jan Piller volgt Polacek op als leider van de vakbond. Sedovsky verloor verder zijn functies in het partijsecretariaat en als eerste secretaris van de Slowaakse partij, welke laatste functie door Jozef Lenart werd overgenomen.

Vervanging van de Partijkaarten. Brief aan Partijleden

Het laatste punt op de agenda van de CC-zitting was het uitwerken van richtlijnen voor de vervanging van de Partijkaarten, een maatregel die de eenheid van de Partij moet versterken en haar functionering verbeteren.
Het resultaat van de besprekingen hieromtrent was het zenden van een brief aan alle lokale partijleden- en organisaties. Volgens dit schrijven moet de vervanging van de Partijkaarten in de eerste helft van 1970 gebeuren waarbij elk partijlid ondervraagd dient te worden.*
De brief maant de onderzoekscommissies te onderscheiden tussen ,,individuele vergissingen" en ,,voortdurend afwijkend gedrag". Verder moet ook de mate van verantwoordelijkheid voortvloeiend uit status en opleiding in aanmerking genomen worden.
Speciale nadruk dient verder te worden gelegd op gedrag en mening van partijleden m.b.t. een aantal genoemde zaken als ,,het manifest van de 2000 woorden" (zie pag. 782/1-1969), de gebeurtenissen van aug. 1968" (pag. 545 e.v.-1968). de CC-zitting van nov. 1968 (pag. 138/3-

---

SAMENSTELLING HOOGSTE PARTIJORGANEN IN TSJECHOSLOWAKIJE

De hoogste partijorganen in Tsjechoslowakije zijn nu als volgt samengesteld (waarbij ook een enkele wijziging aangebracht tijdens de bijeenkomst van het CC eind juni — zie hieronder — is verwerkt).

LEDEN VAN HET PRESIDIUM VAN HET CENTRAAL COMITÉ: V. Bilak, P. Colotka, E. Erban, G Husak, A Kapek, J Kempny, J. Korcak, J. Lenart, J Piller, L. Svoboda en L. Strougal.

KANDIDATEN: D. Hanes, V. Hula en A. Indra.

LEDEN VAN HET SECRETARIAAT VAN HET CC: V. Bilak, J. Fojtik, G. Husak, A. Indra, J. Kempny, J. Lenart, M. Moc en F. Penc.

SECRETARISSEN VAN HET CC G Husak (eerste secr.), V Bilak, J Fojtik, A Indra, J Kempny, F Penc en M Hruskovic

In de laatste twee jaar werd het Presidium in totaal zevenmaal gewijzigd (zie o.m. pag. 33 e.v.-1968 en 778/2-1969). Van de 14 Presidiumleden uit jan. 1968 (eerste wijziging in de genoemde reeks van zeven op 5 jan. 1968) hebben in het huidige Presidium alleen Lenart en Piller nog zitting; president Svoboda en Erban zijn Presidiumlid sinds 22 sept. 1968; Bilak sinds 6 april 1968; Husak sinds 22 aug. 1968 en Strougal sedert 17 nov. 1968. Het aantal leden veranderde als volgt: 14 : 14 : 28 : 25 : 25 : 13 : 14.

---

* Uit het rapport lijkt duidelijk te worden, dat de CP van Tsjechoslowakije wil terugkeren naar de hervormingsplannen van jan. 1965, die door het 13e Partijcongres (juni 1966, zie pag. 378/3-1966) werden onderschreven. Hoewel deze nieuwe plannen uit de laatste jaren van het Novotny-regime,, orthodox zijn te noemen vergeleken bij de plannen van de Dubcek-regering in de jaren 1967-1968, betekenen zij toch een zekere ,,versoepeling" t.o.v. het traditionele ,,Gottwaldsysteem" van de totaal-geleide economie. (Cl. Gottwald was de eerste communistische premier van Tsjechoslowakije, kort na de Tweede Wereldoorlog door de toenmalige president Benesj met de vorming van een kabinet belast.)
Op een manier die nog niet nader is uitgewerkt, zal de Tsjechoslowaakse regering het directieve karakter van de Planeconomie combineren met enige elementen van de markteconomie. Vooral in de sectoren die van minder vitaal belang voor de nationale economie zijn, zou een zekere mate van flexibiliteit worden toegestaan.

* Dalibor Hanes, parlementsvoorzitter (zie pag 783/1-1969) werd tevens gekozen tot voorzitter van de vereniging van Tsjechoslowaaks-Russische vriendschao.

* Hiertoe had het CC een commissie van 12 man benoemd, die de zuivering van de partijleden moet voorbereiden. De 1.600.000 leden van de CP hebben allen hun Partijkaarten moeten inleveren. Lid van deze speciale commissie zijn o. m. de als zeer conservatief bekend staande Vasil Bilak en Alois Indra.

1969), de demonstraties na de dood van Jan Palach (pag. 155/3-1969) en de anti-Sowjetmanifestaties na de ijshockey-overwinningen van het Tsjechoslowaakse team (pag. 241/1-1969).
De brief, die ,,mondelinge loyaliteit" onvoldoende bewijs acht en ,,daden" vraagt, noemt voorts een aantal namen van ,,liberalen" die worden beschuldigd van .,rechts opportunisme, anti-socialisme en anti-Sowjetisme". Genoemd worden o.m. Smrkovsky, Kriegel, Spacek en Sik. Alexander Dubcek wordt in de brief minder fel aangevallen dan andere hervormingsgezinden.
Verwacht wordt dat deze grote zuivering van de partij vooral in Tsjechië streng zal zijn, omdat vooral daar de conservatieven de leiding hebben en ook het percentage communisten hoger ligt.

Zuiveringen en rehabilitaties

Sedert ons laatste overzicht op pag. 780/2-1969 zijn in Tsjechoslowakije de volgende belangrijkste zuiveringen, processen, rehabilitaties e.d. geweest:

— Op 26 nov. 1969 vond een ingrijpende zuivering van het 200 man tellende Tsjechische parlement plaats: 62 leden verloren hun zetel, o.w. Cestmir Cisar, parlementsvoorzitter, die een belangrijke rol heeft gespeeld in de hervormingsbeweging onder Dubcek (zie ook pag. 778/3-1969). Onder de uitgestoten leden bevinden zich o.a. Ota Sik en prof. Goldstucker (pag. 781/3-1969). De plaats van Cisar is ingenomen door het Presidiumlid Evzen Erban.

— Op 27 nov. werd de directeur van het persbureau C T K, Jindrich Suk, uit zijn ambt ontslagen en opgevolgd door de chef-redacteur van R u d e P r a v o, Otakar Svercina. Tegelijk werd de voormalige C T K-directeur Miroslav Sulek gerehabiliteerd van ,,ongerechtvaardigde aanvallen in de massamedia".

— Op 5 dec. werd de bekende ex-atleet Emil Zatopek wegens het ,,geven van valse voorlichting en met zijn officierzijn niet verenigbaar politiek engagement" uit het leger ontslagen.

— Medio dec. 1969 deed zich in Tsjechoslowakije weer een nieuwe golf zuiveringen voor: op 17 dec. stelde Josef Smrkovsky zijn parlementszetel beschikbaar (zie pag. 778/3-1969); de eerste secr. van het Praagse partijcomité, Oldrich Matejka, die zelf begin juni 1969 in deze functie Bohumil Simon was opgevolgd (zie pag. 415/2-1969) werd vervangen door Antonin Kapek. Laatstgenoemde deelde in een vraaggesprek met R u d e P r a v o mee, dat tot half dec. 147 leden van het CC van Praag en van de diverse districtscomitees in de hoofdstad waren weggezuiverd.
Een dergelijke zuivering bracht in het partijcomité van Noord-Moravië Miroslav Manula, eens een naaste medewerker van ex-president Novotny, aan het hoofd van het secretariaat. Behalve Smrkovsky traden nog tien andere leden uit het parlement, o.w. Marie Mikova, dr. Frantisek Sorm, Alois Polednak en Josef Boruvka (ex-minister van landbouw).
Bij een zuivering onder de leden van de Tsjechoslowaakse academie van wetenschappen (waarvan bovengenoemde Sorm president is geweest) zijn twee internationaal bekende geleerden uit hun functie ontslagen. Het zijn de 56-jarige chemicus prof. dr. Otto Wichterle en de neuroloog prof. dr. Zdenek Servit. Zij zouden het Manifest van de 2000 woorden hebben ondertekend (zie pag. 507/1-1968).

— Op 12 jan. 1970 werd in Praag bekend gemaakt, dat een ,,trotskistische samenzwering" was ontdekt, die was gericht ,,op het omverwerpen van het bestaande politieke bestel".
Hiermee in verband gebracht werd de arrestatie enkele dagen later van een aantal studenten die leden waren van een uiterst linkse groepering, de zgn. Revolutionaire Socialistische Partij. Volgens Radio Praag waren de studenten (o.w. een meisje uit West-Berlijn) vol van de denkbeelden van Mao Tse-toeng en de Westduitse studentenleider Rudi Dutschke: ,.Hun armzalige politieke standpuntbepaling bepleitte een sluipende revolutie waarvoor, zoals werd gezegd, een volks-verzetfront nodig was".

— Op 3 febr. werd bekend, dat de hervormingsgezinde journalist Jiri Lederer was gearresteerd, i.v.m. een ,,tegen de staat gericht emigranten-centrum".

— Op 4 febr. maakte de minister van onderwijs Jaromir Hrbek (zie o.m. pag. 780/2-1969) bekend, dat alle ,,ongecontroleerde contacten" tussen Tsjechoslowaakse en westerse universiteiten waren verboden.

— Op 24 febr. werd bekend, dat de schrijver Ota Filip was veroordeeld tot elf maanden gevangenisstraf wegens ,,belediging van de Tsjechoslowaakse leiders en ondermijning van de republiek". De schrijver werd tijdens de herdenking van de inval (pag. 545 e.v.-1969) gearresteerd.

— Op 24 febr. werd aan drie bekende hervormingsgezinde Tsjechoslowaken het staatsburgerschap ontnomen: Ota Sik, Jiri Pelikan (zie pag. 781/1-1969) en Ivan Svitak, voormalig lid van de academie van wetenschappen.

— Medio maart meldde het weekblad Z i v o t S t r a n y dat Marie Mikova en de ex-ministers Josef Pavel en Boruvka (zie ook hierboven) uit de communistische partij waren gestoten. Op 21 maart volgden o.m.: Josef Smrkovsky, Josef Spacek, Zdenek Mlynar, Frantisek Pavlicek, Cestmir Cisar en Karel Kaplan.

— Op 18 maart werd officieel bekend gemaakt dat bij razzia's in Bohemen en Moravië bijna 3.000 mensen voor ondervraging waren aangehouden. Een soortgelijke actie vond in januari plaats, kort voor de herdenking van de dood van Jan Palach. (Wellicht stonden de razzia's i.v.m. de ijshockeywedstrijd tussen de SU en Tsjechoslowakije die door de SU met 3-1 gewonnen werd. In 1969 waren dergelijke wedstrijden aanleiding tot grote anti-Russische betogingen (zie pag. 241/1-1969).

— Op 16 april werd bekend dat een grootscheepse zuivering bij de radio en televisie was doorgevoerd: ongeveer 85 redacteuren bleken van hun functie ontheven.

— Op 3 april werd de uitstoting uit de partij van o.m. Jiri Hajek, Frantisek Sorin en Bohumil Simon bekend.

— Op 16 april werden door het parlement eenstemmig 78 rechters gekozen, die volgens C T K, uitgekozen zijn wegens ,,hun kundigheden en houding in de voorbije periode". Tot voorzitter van het Oppergerechtshof werd Josef Ondrej gekozen met Milos Jestrab en Vlastimil Handl als plaatsvervangers.

— Op 20 mei werd het besluit tot reorganisatie van de Praagse universiteit afgekondigd.

— Op 10 juni werden vijf leden van het Presidium van de Centrale Vakbondsraad, een overkoepelend orgaan, ontslagen wegens ,,ernstige politieke fouten". Het presidium telt 24 leden.

— Op 23 juni trad ex-premier Oldrich Cernik af als minister-voorzitter van het Comité voor technische ontwikkeling. Hij werd opgevolgd door Ladislav Supka.

Dubcek uit partij gestoten

Nadat de voormalige partijleider Alexander Dubcek eind sept. 1969 enkele belangrijke politieke functies had verloren (zie pag. 778/2-1969) werd hij op 15 dec. 1969 benoernd tot ambassadeur in Turkije.
Aan het CC schreef hij „op voorstel van het Partijpresidium" een brief waarin hij verzocht uit het Centrale Comité ontslagen te worden. Tijdens de zitting van het CC eind jan. (zie hierboven) werd dit ontslag bevestigd.
Nadat van verschillende zijden heftige aanvallen op de voormalige liberale voorman waren gedaan (in perspublikaties en via resoluties van partijorganen) werd hij op 11 maart voorlopig geschorst als partijlid en eind mei uit Istanboel teruggeroepen.
In Praag werden hem de bevindingen van een speciale onderzoekscommissie uit de partij meegedeeld. Op 24 juni, tegelijk met het aftreden van Cernik als minister (zie hierboven), werd Dubcek van zijn functie als ambassadeur ontheven.
Tijdens de zitting van het CC op 25 en 26 juni werd Dubcek definitief uit de partij gestoten. Tevens verloor hij zijn zetel in het federale

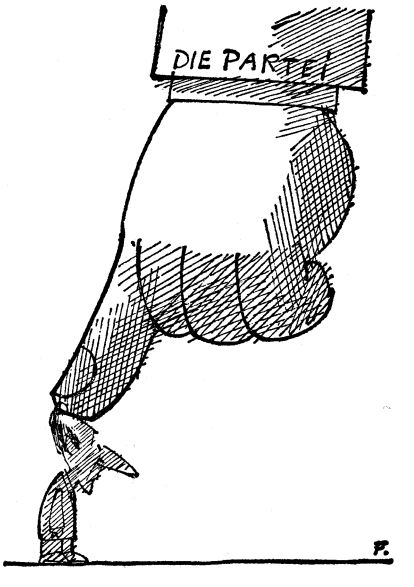

Die Zeit

parlement. Wellicht krijgt de ex-partijleider een administratieve functie in een fabriek.
Volgens een rede van Husak was een van de voornaamste fouten van Dubcek c.s. geweest, dat zij de jeugd ,,aan anti-socialistische invloeden hadden blootgesteld".
In het officiële orgaan van de communistische partij, Rude *Pravo*, verscheen op 29 juni een artikel van de hand van hoofdredacteur Miroslav Moc (zie ook hierboven), waarin deze schrijft dat de voormalige partijleider tot het einde toe zijn hervormingsbeleid uit de tijd van de ,,Praagse lente" heeft verdedigd: „Hij heeft geweigerd zijn carrière in de CP en zijn lidmaatschap te redden door afstand te nemen van zijn politiek", aldus Moc.
In Italië sprak de secretaris-generaal van de Italiaanse communistische partij, Luigi Longo, zijn leedwezen uit over de uitstoting van Dubcek.
The Times schreef op 25-6 in een commentaar: ,,Veel mensen die niet kunnen spreken en zich niet met valse hoop willen vleien, weten dat het programma van Dubcek in wezen juist was. Hij toonde aan hoe Marxistische staten voortgang moeten maken om aan de behoeften van hun samenlevingen te voldoen als die meer ontwikkeling en vrije tijd krijgen. Hoewel verslagen blijft hij toch een symbool".

Vriendschapsverdrag *Tsjechoslowakije*-Sowjet-Unie ondertekend. Bezoek Russische leiders

Van 16-21 mrt bracht de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, een officieel vriendschapsbezoek aan Tsjechoslowakije. Hij voerde o.m. besprekingen met partijleider Husak, president Svoboda, Strougal, Bilak, Kempny en minister van buitenlandse zaken Jan Marko.
Na de gesprekken met Marko werd door beide ministers een nieuw vriendschapsverdrag ondertekend, dat het oude uit 1943 daterende verdrag moet vervangen. (Zie pag. 783/2-1969).
Op uitnodiging van de Tsjechoslowaakse CP en regering en van president Svoboda, bracht een Russische delegatie van 5-7 mei een officieel bezoek aan Tsjechoslowakije*. De Russische delegatie, bestaande uit partijleider Brezjnew,

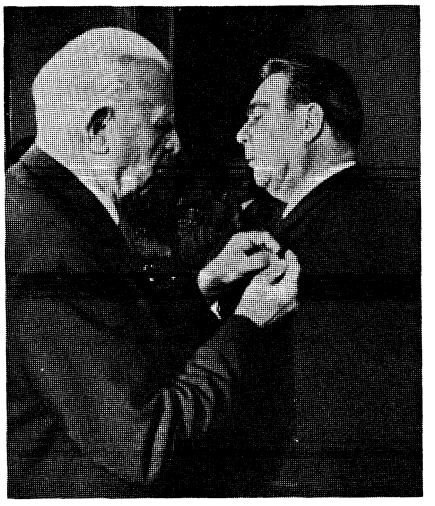

Partijleider Brezjnew krijgt van de Tsjechoslowaakse president Svoboda een hoge onderscheiding opgespeld.

premier Kosygin, minister Gromyko en voorts de CC-leden Sjelest, Masjerow en Katoesjew.
Er werden besprekingen gevoerd met een Tsjechoslowaakse delegatie o.l.v. Gustav Husak.
Op 6 mei ondertekenden de beide delegatieleiders hei nieuwe vriendschapsverdrag tussen hun landen, dat tijdens het bezoek van Gromyko in maart was voorbereid.
Aan Soviet News ontlenen wij de tekst van het verdrag, waarvan wij de belangrijkste gedeelten hieronder weergeven:

„De Sowjet-Unie en de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek, hun loyaliteit bevestigend aan het Verdrag van vriendschap, wederzijdse bijstand en na-oorlogse samenwerking tussen beide landen, getekend op 12 dec. 1943 en verlengd op 27 nov. 1963, dat een historische rol speelde in de ontwikkeling van de vriendschappelijke betrekkingen tussen de volkeren van de beide staten en een Stevige basis legde voor verdere consolidatie van de broederlijke vriendschap en totale samenwerking tussen de twee landen, (...) bevestigend dat steun aan en consolidatie en bescherming van de socialistische verworvenheden, die zijn behaald door heldhaftige inspanningen en onzelfzuchtige arbeid van elk volk, de gemeenschappelijke internationalistische plicht van socialistische landen is,*
voortdurend en onwrikbaar arbeidend voor de versterking van de eenheid van al de landen van de socialistische gemeenschap, gebaseerd op de eenheid van hun sociale systemen en uiteindelijke doel,
vastbesloten strikt de hand te houden aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Verdrag van Warschau van 14 mei 1955, (...)
zijn het volgende overeengekomen (14 art.):

Art. 1: Beide partijen zullen, in overeenstemming met de principes van het socialistische internationalisme de eeuwige en onverbrekelijke vriendschap tussen de volken van de SU en Tsjechoslowakije versterken, zullen volledige samenwerking tussen de twee landen ontwikkelen en elkaar broederlijke hulp verlenen, op de basis van wederzijds respect voor de staatssoevereiniteit en onafhankelijkheid, gelijkheid en niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de ander."

De volgende drie artikelen kondigen uitbreiding en versterking van economische (versterking van de Comecon), wetenschappelijke, culturele e.a. betrekkingen aan.

In art. 5 wordt wederom verzekerd dat de noodzakeliike maatregelen genomen zullen worden om de socialistische verworvenheden en de onafhankelijkheid van beide landen te verdedigen. Voorts: ,,Beide partijen zullen streven naar de ontwikkeling van volledige betrekkingen tussen de staten van de socialistische gemeenschap en zullen handelen in de geest van consolidering van hun eenheid, vriendschap en broederschap."

In art. 6 wordt het Verdrag van München (29 sept. 1939) als ,,deel van de misdadige samenzwering van Hitler-Duitsland" als niet-gesloten verklaard.

In art. 7 kondigen de verdragspartners aan een politiek van internationale vreedzame coëxistentie te zullen voeren en te zullen streven naar verzekering van de vrede en bevrijding van landen onder koloniale overheersing.

Art. 8 spreekt het voornemen van de SU en Tsjechoslowakije uit te werken aan een Europees veiligheidssysteem op basis van collectieve vredesinspanningen van alle Europese landen.

In art. 9 wordt verklaard dat inachtnerming van de na de Tweede Wereldoorlog gevormde grenzen een onmisbare voorwaarde is voor het behouden van de vrede in Europa. Loyaliteit aan het Warschaupact wordt hernieuwd.

Art. 10 legt de verplichting van beide landen vast in geval van een aanval op een van beide landen, dit land alle steun te geven als betrof het een aanval op het eigen grondgebied.

In art. 11 staat dat beide landen elkaar in alle belangrijke internationale vraagstukken zullen consulteren en op de hoogte houden.

Art. 12 verklaart het vriendschapsverdrag niet in strijd met enige andere internationale overeenkomst.

Art. 13 kondigt een snelle ratificatie in Moskou aan.

Art. 14: ,,Het verdrag is gesloten voor 20 jaar en zal automatisch met vijf jaar worden verlengd, tenzij een der beide partners ten minste 12 maanden voor de afloopdatum het verdrag opzegt." (Bronnen: Reuter, DPA, Radio Free Europe, Economist, Soviet News, Der Spiegel, Le Monde, Times, NZZ, NRC, de Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 77812-1969)

* Het bezoek vond plaats t.g.v. de viering van de 25ste verjaardag van de bevrijding van Tsjechoslowakije uit de Duitse overheersing.

* Westerse waarnemers en perscommentaren zagen hierin een bevestiging van de Brezjnew-doctrine van de beperkte soevereiniteit der socialistische landen en de plicht het socialisme in andere landen te verdedigen (vgl. 78111-1968).

NEDERLAND

RAPPORT BEZINNINGSCOMMISSIE VAN ARP-RADICALEN

De zgn. „Bezinningscommissie" van de Antirevolutionaire radicalen, die na het convent van nov. 1969 werd ingesteld om zich te bezinnen over de positie van de ARP in het kader van de partij-vernieuwing (zie pag. 726/2-1969 en hieronder), heeft begin mei een rapport uitgebracht.

In dat rapport schrijft de werkgroep, bestaande uit de AR-radicalen drs. S. Faber, P. Bouma, L. H. Bouma, C. van Dijk en W. G. F. van Vliet, dat de ARP op het ogenblik nauwelijks voldoet aan de criteria die aan een partij van christenen moet worden gesteld. De commissie is van mening dat er in Nederland gestreefd moet worden naar een politieke partij van christenen die een duidelijk verkiezingsprogramma uitvoert, ook al betekent dit dat een groot aantal christenen dit programma niet kan onderschrijven.

Wanneer met de aanduiding „confessionele partij" wordt bedoeld het voortdurend actief leggen van verbindingen tussen de leden en de politiek, moet geconstateerd worden, aldus het rapport, dat de ARP praktisch al ver gedeconfessionaliseerd is. Van een „worstelen" om inzicht en vernieuwing is weinig te bespeuren in het feitelijk functioneren van de partij.

Het zgn. „klein regeerakkoord" (stembusakkoord tussen de drie christelijke partijen) zoals is voorgesteld in het rapport van de commissie-Veldkamp van de Groep van Achttien (zie pag. 615/3-1969), vinden de opstellers van het rapport in de huidige omstandigheden ongewenst: „Dit akkoord legt de partijen vast op de confessionele noemer en blokkeert. aldus de noodzakelijke vernieuwing".

De werkgroep is van mening dat het op korte termijn alleen kan gaan om samenwerking met andere partijen op basis van politieke wensen en pas later kan worden gestreefd naar „gezamenlijke doeleinden van verdere strekking en overeenstemming in uitgangspunt". *(NRC)*

(Vor. ber. pag. 138/1)

EEZINNINGSCONFERENTIE ARP. RAPPORT COMMISSIE-EVANGELIE EN POLITIEK

Op 30 mei hield de ARP in Hilversum een bezinningsconferentie die voortvloeide uit het besluit van het partijconvent van november vorig jaar (pag. 725/3-1969), om de besprekingen in de Groep van Achttien over de samenwerking tussen ARP, KVP en CHU, een half jaar uit te stellen voor een interne bezinning over de betekenis die het evangelie voor de praktische politiek moet hebben.

Tijdens de conferentie, die niet bedoeld was om beslissingen te nemen over deze samenwerking (zie hiervoor verslag partijconvent hieronder), werd het rapport besproken van de in november van het vorig jaar ingestelde commissie „Evangelie en Politiek" (pag. 727/1-1969), die onder voorzitterschap stond van oud-minister J. Smallenbroek.

Rapport

In het rapport worden de argumenten van de AR-radicalen tegen de confessionele samenwerking (zie o m pag 138/1 en hierboven) scherp aangevallen De reserves van deze groep zouden zich teveel toespitsen op de KVP, omdat de PvdA weigert met deze partij samen te werken (zie pag 165/2-'69) Iedere partij dient over een grote regenererende kracht te beschikken om telkens opnieuw aan haar overtuiging gestalte te geven, maar het is niet typerend voor de KVP dat er meningsverschillen bestaan over de politieke lijn van de partij Dat geldt voor ieder van de christelijke partijen waarin het tempoverschil tussen de onderlinge leden over de vernieuwing bestaat, aldus het rapport De interne vernieuwing binnen de ARP is pas tien jaar gaande en het is kortzichtig en hoogmoedig daaraan de situatie in andere partijen af te meten Er wordt, aldus de commissie, wel eens vergeten dat samenwerking met de PvdA ook bezwaren heeft Het pragmatisme als leidraad voor de politiek wordt door de commissie afgewezen „De verdienste van het pragmatisme is wel dat het dogmatische politieke standpunten kan doorbreken, maar het houdt tegelijkertijd een iniskenning in van christelijke organisaties en christelijke politiek"

Pleidooi J. *Lanser* voor duidelijke sociale koers

Tijdens de bezinningsconferentie hield voorzitter J. Lanser van het CNV een pleidooi voor een duidelijker sociale koers van de ARP: „Voor haar geloofwaardigheid als christelijke partij zal de ARP in elk geval primair solidair moeten zijn met alle zwakke groepen in de samenleving. ( ) Wanneer deze duidelijke politieke keuze tot gevolg zou hebben dat bepaalde kiezers en leden van onze partij niet achter dit beleid kunnen staan, dan acht ik het een normale gang van zaken dat zij ons verlaten", aldus de heer Lanser. De voorzitter van de ARP, dr. A. Veerman, zei na afloop van de conferentie wél de visie van de heer Lanser te delen, maar het ten zeerste te zullen betreuren wanneer zo'n radicale koerscorrectie ten gevolg~zou hebben dat de rechtervleugel in de ARP de partij zou verlaten. De heer Lanser meende dat de concrete uitwerking van zijn opmerkingen erop neer komt, dal de ARP bereid moet zijn de bestaande maatschappelijke structuren ter discussie te stellen en een spreiding van de bestaande machts- en bezitsverhoudingen te bewerkstelligen. (Enkele dagen later, in een commentaar op de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen, stelde de heer Lanser dat samenwerking tussen de drie christelijke partijen bij de Kamerverkiezingen niet raadzaam zou zijn (zie pag. 375/3). In een interview met de NRC (9-6) nam de heer Lanser echter de toen bestaande indruk weg, als zou hij die samenwerking maar liever definitief beëindigd willen zien: „Pas in de periode 1971-1975 moet blijken of verdergaande samenwerking met een gezamenlijk urgentieprogramma mogelijk is". (Zie ook pag. 726/2-1969).

Discussies

Op de conferentie werd opnieuw duidelijk dat een aantal radicalen* de partij zou gaan verlaten. (Zie hieronder).

Drs. J. P. Feddema (zie ook pag. 724/3-1969) pleitte voor een „scheiding der geesten in de confessionele partijen", omdat volgens hem duidelijk is gebleken dat deze partij door hun „vrij sterke conservatieve vleugels" niet in staat zijn een echte christelijke politiek te verwezenlijken.

Een dergelijk vooruitstevend beleid zou alleen uitgevoerd kunnen worden in samenwerking met de PvdA en de PPR, en niet zoals in het huidige kabinet, met de VVD.

Drs. S. Faber wees de confessionele samenwerking vooral van de hand om de „pragmatische" opstelling van de KVP,

---

* Inmiddels hadden de AR-radicalen op 23 mei tijdens een bijeenkomst in Amersfoort besloten hun activiteiten in groepsverband te beeindigen De vergadering was van mening dat in de huidige situatie optreden in groepsverband eerder een belemmering dan een effectief middel zou zijn om de oorspronkelijke doelstelling te verwezenlijken Over deze doelstelling — verandering van de **ARP** in een werkelijk progressieve partij en deelneming van deze partij aan een vernieuwingsgezind kabinet — waren de radicalen het wel eens Verschil van mening bestond evenwel over de mogelijkheid dit doel op korte termijn te bereiken Opheffing zou meer ruimte verschaffen voor effectieve individuele activiteiten die op de oorspronkelijke doelstelling zijn gericht

die de christelijke politiek blijkens verschillende uitspraken van haar leiders als een kwestie van doelmatigheid beschouwt. Hiertegenover stonden de meningen van vele sprekers, w.o. de heer Smallenbroek, die zei dat alleen d.m.v. een christelijke volkspartij, waarin alle geledingen van het volk vertegenwoordigd zijn ,,gerechtigheid en harmonieus beleid" bereikbaar is.
De heer Smallenbroek deed een beroep op de radicalen, om niet ,,in de richting te gaan van het opdelen van christenen in een links en een rechts kamp".
In de conclusie van de sectievergadering die zich op de conferentie had beziggehouden met het partijwezen, heette het dat door de drie confessionele partijen een gezamenlijk progressief programma moet worden opgesteld: ,,Wanneer dat lukt is de keuze tussen VVD en de PvdA als coalitiepartner minder relevant". Overigens was deze sectie van mening dat de confessionele samenwerking alleen voor de komende regeringsperiode mag gelden en dat ae siiuarie bij de volgende kabinetsperiode weer geheel open moet zijn. (ANP, NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 138/1)

ARP-CONVENT: UITTREDEN GROEP RADICALEN. BIESIIEUVEL OVER AR-POLITIEK. VERKIEZINGSPROGRAMMA. SAMENWERKING MET KVP EN CHU

Op 12 en 13 juni is in Utrecht het partijconvent van de ARP gehouden (vorig convent pag. 725/3-1969), waarbij de al lang dreigende breuk met de partij van een aantal radicalen een feit is geworden.
Formeel was het convent bedoeld voor de behandeling van een aantal interne AR-zaken, zoals vaststelling van het verkiezingsprogramma en het bespreken van de AR-politiek van het afgelopen jaar, maar tevens werd definitief beslist over de samenwerking met KVP en CHU in de volgende regeringsperiode.
Over dit laatste punt was reeds bij het vorige convent in nov. 1969 onenigheid gerezen tussen een aantal radicalen die zich verzetten tegen een christelijke concentratie zoals door de Groep van Achttien wordt nagestreefd (vgl. pag. 726/1-'69 en pag. 138/1) en AR-leden die in zo'n samenwerking geen onoverkomelijke bezwaren zien. (Zie verder hieronder).

Mr. Biesheuvel over AR-politiek

In een nota voor het partijconvent schrijft mr. B. W. Biesheuvel, fractievoorzitter van de ARP, dat zijn fractie positief staat tegenover het kabinet-De Jong, omdat het voor een belangrijk deel uitvoering heeft gegeven aan de AR-inbreng in het programma waarmee het in 1967 aan de slag kon gaan (zie pag. 260/1-1967).
Met betrekking tot het debat over de nieuwe loonwet (zie pag. 644/3-1969) merkte mr. Biesheuvel op: ,,Helaas heeft men zich echter van de zijde van de oppositie niet ontzien de persoon van de minister van sociale zaken en volksgezondheid (Roolvink) aan te vallen. Zoiets siert de oppositie niet: de parlementaire democratie bewijst men er bovendien geen dienst mee"
Het is volgens de heer Biesheuvel noodzakelijk dat de overheid in het loonbeleid ,,een actieve begeleidende rol speelt Dan hoeft er ook geen sprake te zijn van een knevelwet of een loonbeknibbelingswet"
Over de woningbouw schrijft de heer Eiesheuvel dat minister Schut ook wel verwijten kunnen worden gemaakt, ,,maar er spelen zoveel factoren een rol waarbij wij allen betrokken zijn, dat het onredelijk is om nu de uitkomsten niet goed rijn te zeggen dat deze minister weg zou moeten gaan Daar werken wij niet aan mee"

Tijdens de eerste dag van het convent ging mr. Biesheuvel nader in op de politieke situatie.
In zijn rede leverde de AR-fractieleider commentaar op de houding van de VVD-fractie, die de weken voor het AR-convent tot driemaal toe zonder vooroverleg met haar confessionele regeringspartners samen optrok met de PvdA ,,Als ae VVD-fractie zich meer vrijheid gaat veroorloven na de verkiezingsresultaten van dit jaar (pag 198 en 374/2), is voor de confessionele fracties waakzaamheid geboden En die waakzaamheid moet ook gelden voor de geestverwante ministers in het kabinet, bijvoorbeeld wanneer er beslissingen moeten vallen over de rijksbegroting voor 1971"
In zijn toespraak schonk mr Biesheuvel verder aandacht aan de buitenparlementaire acties, die naar zijn oordeel toe te juichen zijn als een teken dat de jongeren als mondige burgers willen meewerken aan de vorming van het regeringsbeleid Maar wanneer deze buitenparlementaire acties ontaarden in geweld, moeten ze scherp worden afgekeurd

Discussie over christelijke *concentratie*. Uittreden radicalen

De crisis waarmee het partijconvent te maken kreeg manifesteerde zich al kort na het begin van de vergadering toen de overgrote meerderheid overeenkomstig een bestuursvoorstel besloot, de samenwerking met de twee confessionele zusterpartijen voort te zetten (vgl. pag. 725/3-1969).
Het gevolg was dat de AR-radicaal drs. Th. J. H. Feddema uit Amsterdam (zie o.m. pag. 724/3-1969 en 138/1), die reeds lang pleitte voor de ARP als ,,evangelisch-geïnspireerde voorhoedepartij", mede namens een 20-tal andere radicalen verklaarde dat hij zijn lidmaatschap beëindigde. Hij meende dat samenwerking met de KVP zou moeten uitlopen op een nieuwe regeringscoalitie met de VVD. Hij zag in het besluit tot voortzetting van de confessionele samenwerking ,,een bekrachtiging van de volkomen ongeloofwaardige koers van de ARP*.
Een aantal andere radicalen bleek van de kwestie (nog) geen breekpunt te willen maken. Na afloop van de eerste vergadering hield het

* Bij de twintig uitgetreden radicalen zijn diverse bestuursleden van de kamercentrale Amsterdam van de ARP. Hierdoor zijn de bestuurscolleges van deze hoofdstedelijke afdeling van de partij gedeeltelijk ,,leeggelopen".
Enkele dagen na het convent werd uit Zambia een teleqram ontvangen van dr. B. de Gaay Fortman, zoon van het Eerste-Kamerlid prof. dr. W. de Gaay Fortman, waarin deze meedeelde solidair te zijn met de uit de ARP getreden radicalen en zich bij hen aansloot.
Dr. B. de Gaay Fortman is steeds een van de promotors van de christen-radicale beweging geweest (zie pag. 230/2-1968).

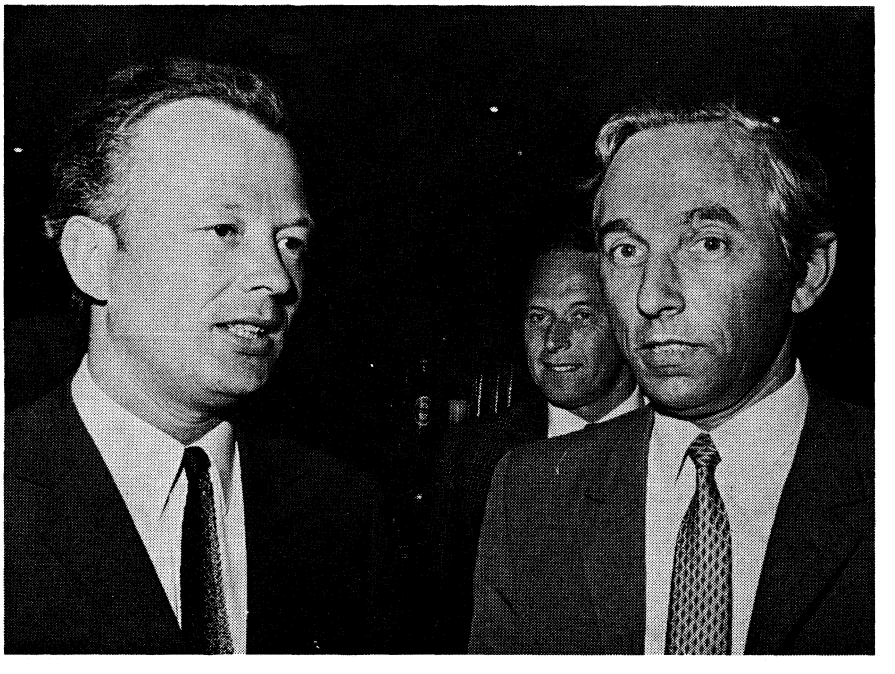

De uitgetreden AR-radicaal drs. Feddema (l.) met CNV-voorzitter Lanser.

moderamen (dagelijks bestuur) een besloten vergadering, waarna een verklaring werd afgelegd.
In deze verklaring werd het uittreden ,,van enkele leden betreurd" en verder een verdediging gegeven van de handelwijze die het partijbestuur tot dusver in de kwestie van de confessionele samenwerking heeft gevolgd. In de verklaring wordt erop gewezen dat de ARP vorig jaar al heeft besloten tot samenwerking (zie pag. 726/1-1969). Een uitvoering van dit besluit (door de beslissing van het convent in nov. 1969 met een half jaar vertraging) is na de discussie in dat half jaar (zie hierboven) welbewust gevorderd. Het resultaat is neergelegd in de voorwaarden voor een gemeenschappelijk urgentieprogramma, zoals reeds gevraagd in een resolutie van het ARP-convent van vorig jaar (zie pag. 726/1-'69). Deze voorwaarden werden reeds voor het convent, op 10 juni openbaar gemaakt en komen in grote trekken overeen met de belangrijkste punten uit het hiernaast afgedrukte samengevatte verkiezingsprogramma.
CNV-voorzitter Lanser stelde n.a.v. het uittreden van de radicalen een vraag over mogelijke samenwerking met andere partijen voor de verkiezingen (vgl. ook hierboven). Fractieleider mr. Biesheuvel zei hierop, dat de ARP bij de kabinetsformatie in 1971 niet automatisch de zijde van de VVD zal kiezen, maar dat hij deze partij ook niet van samenwerking wilde uitsluiten.

Onenigheid over defensiepolitiek

Het partijconvent raakte voor een tweede maal in moeilijkheden toen in de discussie over het ontwerp-verkiezingsprogramma (zie hieronder) het hoofdstuk defensiepolitiek aan de orde was.
Een onverwacht groot deel van de vergadering bleek in te stemmen met amendementen op het ontwerp waarin de atoombewapening van het Westen uiterst kritisch wordt benaderd. Met name prof. dr. J. Verkuyl en ds. Schut, een broer van minister Schut, pleitten voor een afwijzing van de nucleaire biologische en chemische wapens. (Vgl. pag. 138/2).*
De mogelijkheid dat een tweede, en vermoedelijk grotere groep radicalen de partij zou verlaten werd hiermee reëel. Voorzitter Veerman besloot hierop de kwestie voorlopig uit de discussie te halen, waarna het moderamen in genoemde besloten vergadering tot de conclusie kwam dat het hele onderwerp uitgesteld moest worden tot het komende najaarsconvent. (Hierdoor is de mogelijkheid van vertraging voor het gemeenschappelijke urgentie-programma van de christelijke partijen ontstaan, hoewel dat niet voor november gereed behoeft te zijn.)
Er is voorts een commissie gevormd (waarin ook prof. Verkuyl zitting heeft genomen) die tot taak heeft een nieuwe paragraaf voor het partijprogramma op te stellen over het defensie- en veiligheidsbeleid.

Verkiezingsprogramma ARP

Tijdens het convent werd het op 25 mrt. verschenen ontwerp-verkiezingsprogramma van de ARP besproken en werden hierop ongeveer achthonderd amendementen ingediend. Hiervan werd meer dan de helft door het partijbestuur overgenomen. Hieronder geven wij de voornaamste punten van het ontwerp-verkiezingsprogramma weer, aangevuld met enkele van de belangrijkste aangenomen amendementen.

De ARP vindt een belangrijke inspanning van de overheid op het gebied van de Nederlandse defensie in de komende kabinetsperiode noodzakelijk. Om een verantwoorde „atoomdrempel" te kunnen handhaven (het niveau van de totale defensie-inspanning zodanig te houden dat er geen directe aanleiding bestaat voor het gebruik van kernwapens) wil de ARP verbetering van de conventionele bewapening. Daarnaast dient gestreefd te worden naar een evenwichtige vermindering van de strijdkrachten van Oost en West. (Zoals hierboven beschreven bestond op het convent geen overeenstemming over deze paragraaf en is de beslissing hieromtrent verschoven naar de najaarsvergadering).
Over het algemeen sluit het ARP-programma nauw aan bij de rapporten van de Groep van Achttien (zie o.m. pag. 262/2-1969 en 615/3-1969). Hoge prioriteit wil de ARP opnieuw toekennen aan de uitbreiding van de ontwikkelingshulp. Andere van de voornaamste wensen in het programma zijn: Betere onderwijsvoorzieningen, versterking van het huisvestingsbeleid, m.n. de krotopruiming, gerichte maatregelen voor zwakke groepen, verbetering van de situatie van de kleine zelfstandigen en meer aandacht voor de sport- en recreatievoorzieningen. Voor de uitbouw van al deze beleidsonderdelen is volgens het ARP-programma een jaarlijkse stijging van de belastingdruk van ongeveer een 0,5% nodig. hetgeen voor de komende vier jaar (1971-1975) neer zou komen op een stijging van het totale overheidsbudget t.o. v. het nationale inkomen van 29 tot 31%. Verder wil de ARP ter financiering van haar beleidsprogramma een verhoging van de BTW, waaraan gekoppeld een compensatie voor de laagstbetaalden, een verhoging van de vermogensbelasting en verder o.m. invoering van een speculatiewinstbelasting. Deze laatste maatregelen worden tevens bepleit met het oog op een vermindering van de bestaande verschillen in inkomens en vermogens. De automatische aanpassing van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting aan de inflatie, zoals is voorgesteld in het voorontwerp van wet van minister Witteveen wordt door de ARP afgewezen. Het programma spreekt wel van een periodieke aanpassing van de belastingtarieven wanneer de overige doelstellingen van het overheidsbeleid daar niet door worden aangetast.
Voor de uitvoering van haar beleid in de komende jaren zal de regering opnieuw de medewerking van het gehele bedrijfsleven nodig hebben. In het AR-programma wordt ervoor gepleit dat het nieuwe kabinet direct na zijn optreden, hierover een gericht advies zal vragen aan de SER.

Andere punten uit het AR-programma:

- Tegen verhoging van de kiesdrempel (vgl. pag. 376/3). Voorkeur wordt gegeven aan een beperkt districtenstelsel met lijstverbinding binnen elk van de (twaalf) districten. Verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar.

- Staatsdeelneming in ondernemingen wanneer het algemeen belang daarmee gediend is, verdere ontwikkeling van de bedrijfsorganisatie en een economisch verantwoorde controle op fusies in het bedrijfsleven, om ongemotiveerde machtsconcentraties tegen te gaan. Tijdens het convent werd deze passage nog aangescherpt: overheid moet fusies tegengaan die louter gericht zijn op machtsconcentraties, ofwel waar de belangen van de werknemers niet voldoende in acht zijn genomen.

- Blijvende druk op Griekenland en Portugal om het herstel van de democratie in die landen te bereiken. Amendement van AR-jongeren: het bestaande associatieverdrag van de EEG met Griekenland schorsen tot de democratie in dat land is hersteld. (Vgl. pag. 309/2).

- De eventuele benoeming van een speciale minister van technologie.

- Een eerste aanzet voor een algemene pensioenregeling, gebaseerd op een uitkering van 70% van het laatstgenoten salaris (zie pag. 358/1).

- Een welvaartsvast minimumloon.

- Vrije loonvorming, met de bevoegdheid van de overheid om excessieve loonstijgingen tegen te gaan.

- Een belangrijk amendement tijdens het convent luidde aldus: ,,Het Nederlandse volk moet bereid zijn de eigen welvaartsstijging af te remmen ten gunste van de ontwikkelingslanden". (ANP, NRC, Het Parool, De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 138/1)

* Volgens een van de in dit verband ingediende amendementen zouden de NAVO-landen moeten beloven nooit als eerste nucleaire, biologische of chemische wapens te zullen gebruiken, gevolgd door stopzetting van de produktie van deze wapens en vernietiging van de voorraden in West-Europa.
In het debat over deze problematiek tussen prof. Verkuyl en fractievoorzitter Biesheuvel, wees de laatste op een door de historicus prof. dr. L. de Jong in Delft gehouden rede waarin deze waarschuwde tegen een verzwakking van het Nederlandse leger. (Meer hierover in een volgende aflevering.)

BELGIË

VIJFJARENPLAN 1971-75

Het bureau voor economische programmatie heeft op 20 april het „verslag over de grote streeflijnen van het plan 1971-1975" gepubliceerd. Bij het opstellen van het plan werd rekening gehouden met de overgang van programmering naar planning, zoals bedoeld in het wetsontwerp, houdende organisatie van de planning en van de economische decentralisatie.

Het plan streeft vier hoofddoelstellingen na: de volledige tewerkstelling, de verhoging van de welvaart, het beter voldoen van de collectieve behoeften, de verhoging van de ontwikkelingshulp.

- Het aantal werklozen zou van 75.000 in 1970 worden teruggebracht tot 50.000 in 1975. Bij het streven naar volledige tewerkstelling mag niet enkel worden gedacht aan „werk voor iedereen" maar moet worden gezorgd dat iedereen het voor hem meest geschikte werk krijgt.
- De sociale voorzieningen zouden jaarlijks met 11,5% stijgen (tegen een nominaal expansieritme van het bruto nationaal produkt met 8,8%) Jaarlijks zouden gemiddeld 60.000 woningen moeten worden gebouwd, waarvan 15.000 tot 20.000 sociale woningen. Dat vergt o.m. een aanzienlijke verhoging van de produktiviteit in de bouwnijverheid. Wenselijk is de verlenging van de schoolplicht tot 16 jaar. De verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd zou slechts in uitzonderlijke gevallen mogen worden nagestreefd.
- De overheidsuitgaven voor de opleiding van de jongeren, het wetenschappelijke en technische researchwerk, de gezondheidsuitrusting van het land, diverse stedelijke en socio-culturele voorzieningen enz. moeten worden verhoogd.
- De overheidsbijdrage tot de ontwikkelingshulp moet van 0,4% tot 0,7% van het BNP worden opgevoerd.

Het plan handelt verder over de noodzakelijkheid van een evenwichtig beleid i.z. werkgelegenheid (grotere deelneming van de vrouwen in het produktieproces, het opnieuw inschakelen van werklozen, selectieve immigratie) en waarschuwt voor een overdreven inkorting van de arbeidsduur. Ook wordt gewezen op factoren als de buitenlandse handel en het prijsverloop. (Jaarlijkse prijsstijging van 4%).

Voor de economische ontwikkeling wordt rekening gehouden met een groeivoet van 4,8% per jaar. Dat impliceert dat het aantal tewerkgestelden op vijf jaar toeneemt met ongeveer 128.500 eenheden, d.i. met 3,4%. De eigen arbeidskrachten moeten zo goed mogelijk worden gebruikt; eerst daarna mag men zijn toevlucht nemen tot immigratie. De informatie over de arbeidsmarkt moet worden verbeterd. De mobiliteit van de arbeidskrachten moet worden aangemoedigd.

De produktiviteit zou moeten aangroeien met 6,5% per jaar in de landbouw, 5,6% in de industrie en 3% in de dienstensector. Dat alles veronderstelt ook hoge investeringen, een versterking van de expansieve sectoren en een betere organisatie van de tertiaire sector.

De productieve investeringen zullen sneller moeten stijgen dan de produktie, nl. met 7,8% per jaar.

De rijkssteun aan de industrie en de overheidsbestellingen moeten doelbewust worden aangewend. Om zo'n beleid te kunnen voeren zal vast overleg tussen overheid en bedrijfsleven noodzakelijk zijn. De uitvoer moet toenemen met 9,6% per jaar. De totale netto-spaarvorming tegen reële prijzen moet jaarlijks met 13% vermeerderen.

EVOLUTIE VAN DE BEVOLKING EN DE WERKGELEGENHEID

(x 1.000)

	1965	1970	1975
Bevolking	9.499	9.681	9.877
Actieve bevolking mannen	2.658	2.664	2.677
vrouwen	1.147	1.228	1.302
Werkgelegenheid			
landbouw en visvangst	230	177	116
nijverheid	1.349	1.501	1.521
bouwbedrijf	292	315	339
diensten	1.335	1.465	1.581
overheid	443	487	518
grensarbeiders en Belgen in het buitenland	75	65	64
Volledige werkloosheid	62	80	50

R. VAN DE VELDE

De Vlaamse schrijver en journalist Roger van de Velde (45) is op 30 mei te Antwerpen overleden.

Zijn dramatische dood kreeg meer dan gewone aandacht in de pers.

Ruim 10 jaar geleden werd Van de Velde voor een maagziekte behandeld met palfium. Hij geraakte aan het geneesmiddel verslaafd Toen het niet meer werd voorgeschreven, vervalste hij medische attesten en geraakte aldus herhaaldelijk in de psychiatrische afdeling van de gevangenis. In totaal bleef hij 8 jaar opgesloten. In de cel schreef hij boeken (Galgenaas, De slaapkamer, De knetterende schedels) die opgemerkt werden en bekroond. Op 2 april 1970 was Van de Velde die kort voordien het bezoek van justitieminister Vrancks had gekregen, andermaal vrijgelaten. Op 7 mei was hij nog gehuldgd voor zijn bekroning met de prijs van de Ark van het Vrije Woord voor zijn werk Recht op Antwoord. Hij stond gereed om te vertrekken voor een ontwenningskuur in Nederland, toen hij in een Antwerpse herberg, onder invloed van verdovende middelen, ineenstortte en kort daarop overleed.

Dr. med. H. Ballet (VU) bracht het geval te berde in de senaat op 10 juni. In zijn antwoord aan de interpellant verklaarde Vrancks dat Van de Velde nooit veroordeeld werd, maar wel geïnterneerd wegens het plegen van misdrijven, waarbij hij niet toerekenbaar werd geacht.

Vrancks zei het geval van dichtbij te hebben gevolgd „niet als minister, maar als iemand die gehoor gaf aan menselijke neigingen". Hij sprak tegen dat Van de Velde in het interneringscentrum slecht zou zijn behandeld. Verder erkende hij dat de politie niet sterk genoeg is om de handel in verdovende middelen te beteugelen. Hij kondigde een wetsontwerp aan, dat ertoe strekt die handel zwaarder te straffen.

Vrancks schandvlekte bepaalde tv-uitzendingen die de indruk wekken dat het gebruik van drugs ook positief kan zijn.

LATIJNS-AMERIKA

NED. ANTILLEN

PARTIJEN VRAGEN HERZIENING STAATKUNDIGE VERHOUDINGEN

Door de tot de regeringspartijen behorende Statenleden van de Democratische Partij Curaçao, de Democratische Partij de Bovenwindse eilanden, de Partido Patriotico Arubano en de Partido Progresista Bonairiano Uni (gelieerd met de Partido Obrero Bonairiano), vormende de meerderheid (12 van de 22 Statenleden) in de Staten is op 14 februari een communiqué gepubliceerd waaraan wij o.a. het volgende ontlenen.

De Statenleden zijn van mening dat een aanvang dient te worden gemaakt met de noodzakelijke voorbereidingen die moeten leiden tot herziening van de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk.

Zij zijn van mening dat het uiteindelijke streven van de Nederlandse Antillen dient te zijn een zelfstandige plaats in te nemen in de rij der volkeren.

Zij zien een reële mogelijkheid volgens een vastomlijnd schema van in het bijzonder economische opbouw en sociale herstructurering te werken naar een onafhankelijke status op basis van een Nederlands-Nederlands Antilliaanse Unie, welke uiterlijk rond het jaar 1978 zijn beslag dient te krijgen.

Zij zijn de overtuiging toegedaan, dat een beroep op de Nederlandse regering voor technische en financiële hulp voor de uitvoering van dit programma niet tevergeefs zal worden gedaan.

Om deze grondgedachte verder uit te werken stellen zij zich voor op zeer korte termijn de andere politieke partijen, die in de Staten der Antillen zijn vertegenwoordigd, te benaderen teneinde vertegenwoordigers aan te wijzen in een daartoe in te stellen parlementaire commissie. Deze commissie dient in contact te treden met niet in het parlement vertegenwoordigde partijen en de vakbonden.

Zij zijn verder van oordeel dat op korte termijn over dient te worden gegaan tot de instelling van een commissie waarin alle eilandgebieden zullen zijn vertegenwoordigd teneinde alle aspecten verbonden aan de verdere uitbouw van de eilandelijke zelfstandigheid aan een studie te onderwerpen en concrete voorstellen dienaangaande te doen.

Instelling parlementaire commissie

Op 26 febr. besloten de Staten van de Nederlandse Antillen unaniem tut instelling van een parlementaire commissie die tot taak zal hebben het uitwerken van de grondgedachte met betrekking tot de staatkundige positie van de Nederlandsche Antillen, *(Antilliaanse Nieuwsbrief)*

NEDERLANDSE HULP BIJ OPBOUW

Vanaf begin maart hebben minister-president E. O. Petronia, vicepremier, tevens minister van financiën S. G. M. Rozendal en minister F. J. Tromp gedurende bijna twee weken diverse besprekingen met de Nederlandse regering gevoerd. In de allereerste plaats ti-achtte men van de Nederlandse regering steun te verkrijgen voor de wederopbouw van Willemstad, verder wenste men financiering van een in te voeren algemene ziektekostenverzekering, de uitbreiding van de vliegvelden, de financiering van het op Aruba te bouwen nieuwe ziekenhuis, een sociaal structuurplan voor de Antillen en de moeilijkheden van de eilandgebieden.

De besprekingen resulteerden in een aantal toezeggingen van de Nederlandse regering aan de Antilliaanse regering, die in het kort hierop neerkomen dat:

Nederland ongeveer i 42 mln beschikbaar zal stellen voor de Nederlandse Antillen Daarvan is f 30 mln tijdelijke steun aan de zes eilandgebieden en ongeveer f 11,5 mln de financiering van een herstructurering die in de hoofdstad Willemstad moet worden uitgevoerd en die wordt gecombineerd met de herbouw van de door de mei-onlusten van vorig jaar vernielde stadsdelen Punda en Otrabanda Hiermee zijn met beide rijksdelen in de West nieuwe financiele regelingen opgezet Aan Suriname verleende Nederland in januari voorlopig uitstel van rentebetaling en aflossing op leningen voorzover die in 1969 en 1970 vervallen Het bedrag hiervan moet tegen eind 1970 worden vastgesteld

Voor de wederopbouw van Willemstad richt de Antilliaanse regering een n v op met een maatschappelijk kapitaal van 500 000 Antilliaanse courant Deze n v zal op de Antilliaanse kapitaalmarkt leningen proberen aan te gaan voor twee mln Ant crt tegen maximaal 7%

Voor de financiering van de opbouw van de verwoeste stadsdelen (ongeveer 17,5 mln Ant crt of ruim f 33 mln) zal de Nederlandse regering proberen de Nederlandse Participatiemaatschappij voor de Nederlandse Antillen n v en de Europese investeringsbank te interesseren Voorzover nodig zal het bankwezen worden ingeschakeld onder garantie van de Nederlandse regering

De financiering van inventarissen en voorraden blijft een zaak voor het bedrijfsleven, maar in sommige gevallen kan de Antilliaanse regering bijspringen op een sociale basis

Zoals premier Petronia al had gezegd zullen de vernielde stadswijken niet onveranderd worden opgebouwd, maar niet doorbraken en andere verbeteringen worden herbouwd Die verbeteringen kosten 6 mln Ant crt plus 0,5 mln voor de voorbereidingen Nederland is in principe bereid dit project te financieren De ongeveer ƒ 11 5 mln die daarvoor nodig is zal voor eenderde als lening en voor ongeveer tweederde als schenking worden gegeven

De dertig mln gulden die Nederland heeft toegezegd om de liquiditeit van de eilandgeoieden te verbeteren, krijgt de vorm van een rentevrij rekenmg-courantkrediet voor anderhalf jaar Deze tijdelijke steun loopt vooruit op een begrotingsonderzoek dat de oud-staatssecretaris dr W ban den Berg gaat instellen Voor eind 1970 zal de Antilliaanse regering met concrete voorstellen komen voor sanering van de overheidsfinancien van de Antillen

De opbouw en herstructurering van Willemstad vertelde vice-minister president Rozendal *na* afloop van de besprekingen in Den Haag moet pezen worden als delen van een algemeen sociaal opbouwplan voor de Antillen Curaçao is met de opstelling van dat structuurplan al ver gevorderd Volgens minister Rozendal heeft de Nederlandse vice-premier Bakker zich in principe bereid verklaard financiele steun te geven voor de uitvoering van zo'n structuurplan Minister Rozendal deelde voorts mee dat de vliegvelden op Bonaire en Sint-Eustatius worden verbeterd en dat te Oranjestad op Aruba een nieuw ziekenhuis komt

Binnenkort gaat een Nederlandse studiegroep naar de Antillen om te bekijken of en hoe Nederland steun kan verlenen bij de invoering van een complex van sociale wetten waaionder een ziekenkostenverzekering

De Antilliaanse ministers hebben ook besprekingen gevoerd met de Europese economische gemeenschap in Brussel, waar zij vernamen dat alle projecten die ze bij het Europese ontwikkelingsfonds hebben ingediend zijn goedgekeurd

Uit nieuwe fondsen voor de periode 1970-1975 krijgen de Antillen ongeveer $ 22 mln, 15 mln als schenking, 2 mln als zachte en 5 mln als harde lening Z– moeten nu plannen opstellen en die aan het fonds voorleggen (NR*C*, Antilliaanse Nieuwsbrief)

OPENING NIEUW ZITTINGSJAAR STATEN

Op 12 mei heeft de toenmalige waarnemende gouverneur van de Nederlandse Antillen, drs. B. M. Leito het nieuwe zittingsjaar van de Staten der Nederlandse Antillen geopend.

In zijn openingstoespraak maakte de wnd. gouverneur o.m. melding van de indiening bij de Staten van een ontwerp-landsvc-rordening tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek houdende nieuwe regeling van het ontslagrecht. Verder deelde de wnd. gouverneur mede, dat de regering met teleurstelling had moeten ervaren dat het merendeel der werknemersverenigingen aan de uitnodiging van de regering om deel te nemen aan een tripartite commissie van advies inzake de invoering van een minimumloonregeling

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF 3 JU

geen gehoor heeft gegeven. Melding werd voorts gemaakt van de poging tot invoering van een officiële spelling van het Papiaments, de uitvoering van diverse nieuwe hotelprojecten en van de poging van de regering om te komen tct een gedachtenvorming over de staatkundige positie van zowel de Nederlandse Antillen als die van de eilandgebieden.

Regeringsverklaring

Op 25 mei werd in een openbare vergadrring van de Staten van de Nederlandse Antillen door minister-president E. O. Petronia de regeringsverklaring uitgesproken.

Een van de belangrijkste punten die de verklaring bevatte was de aankondiging dat de regering zo spoedig mogelijk een integraal sociaal-economisch ontwikkelingsplan wil voorbereiden. De regering zei behoefte aan zo'n ontwikkelingsplan te hebben om in staat te zijn de sociale en economische wenselijkheden af te stemmen op de potentiële mogelijkheden van de Antilliaanse gemeenschap en teneinde tevens de sociale en economische ontwikkeling evenwichtig en harmonisch te doen verlopen.

Ook is niet zonder betekenis de mededeling van de regering dat zij het tot haar taak rekent op alle gebieden de inspraak van belanghebbenden te verzekeren steeds wanneer maatregelen aan de orde worden gesteld die hen raken.

De regering stelt zich voor de mogelijkheden die het Statuut biedt voor een verdere uitbouw van de zelfstandigheid in al hun geledingen te realiseren. Met name zal het als gevolg van reeds gevoerde besprekingen op korte termijn mogelijk worden gemaakt dat de Nederlandse Antillen zelfstandig internationale overeenkomsten kunnen aangaan welker gelding beperkt blijft tot de Antillen. Daarnaast zal de regering in nauw overleg met de politieke partijen en maatschappelijke organisaties al die voorbereidingen treffen die uiteindelijk moeten leiden tot een status die voor het forum van de volkerengemeenschap, als zelfstandig staatsrechtelijke eenheid erkenning vindt.

De regering acht het in dit stadium voorbarig het rechtskarakter van de toekomstige Antilliaanse staatsvorm te kwalificeren. In geen geval zal de economische leefbaarheid mogen worden opgeofferd aan een juridische constructie die slechts beoogt te zijn een statussymbool van rebellie. De regering zal alles doen om te komen tot een versteviging en verbetering van de verstandhouding met Nederland en Suriname. Bij de verdediging van het grondgebied der Antillen streeft de regering naar een maximale inschakeling van eigen militairen.

De regering zal zich bewust bezig houden met het treffen van maatregelen die de werkgelegenheid kunnen vergroten.

De beroepsbevolking dient daarom kwantitatief en kwalitatief aangepast te worden aan de werkgelegenheidsstructuur. Op korte termijn zal een begin worden gemaakt met de bouw van een Centrum Vakopleiding voor Volwassenen. Voorts zal onderzocht worden hoe de geografische mobiliteit van de werknemers binnen de Antillen bevorderd kan worden. Voorts zal alles in het werk worden gesteld de achteruitgang van het toerisme te keren.

Opdat voorkomen wordt, dat de violkshuishouding te afhankelijk wordt van de toeristische sector, zal grotere nadruk worden gelegd op een verdere uitbouw van de industriële sector. De reeds bestaande investerings- en fiscale faciliteiten voor nieuwe industriële vestigingen zullen worden herzien en uitgebreid, De vervanging van importgoederen door lokale produkten zal sterk worden gestimuleerd en het coöperatiewezen worden bevorderd. Veel aandacht zal ook worden besteed aan de vestiging van kleine industrieën en verbetering van de economische positie van de reeds bestaande.

Verder zal de uitvoering van een urgentie-programma van sociale projecten de werkloosheid kunnen verminderen.

Sociaal beleid

De aanpassing en uitbreiding van de sociale wetgeving zal krachtig ter hand worden genomen om een volledige ontplooiing van de arbeidende mens te bevorderen. Een ontwerp-landsverordening waarbij de beëindiging van arbeidsovereenkomsten in bepaalde gevallen aan een preventieve controle door de executieve zal worden onderworpen bevindt zich in een vergevorderd stadium van voorbereiding. De regering stelt zich verder voor in haar bestuursperiode de erkenning van vakbonden door werkgevers wettelijk te regelen terwijl zij ook de tot standkoming van een landsverordening regelende een verplichte instelling van een pensioenfonds voor bedrijven zal bevorderen. De arbeidsregeling zal aan de eisen van de tijd worden aangepast en de mogelijkheid van invoering van een werkloosheidsverzekering zal worden onderzocht.

Ter verzekering van de nodige inspraak in sociaal-economische aangelegenheden zal de regering het op dit gebied bestaande adviesorgaan reorganiseren en zonodig nieuwe adviesorganen instellen.

Financiële en belastingpolitiek

De regering acht het noodzakelijk om te komen tot een algehele en diepgaande zuivering van de overheidsfinanciën.

Tevens zal worden nagegaan op welke wijze de bestaande financiële verhouding tussen het land en de eilandgebieden wijziging behoeft.

De regering houdt de externe en interne factoren die de monetaire ontwikkeling kunnen beïnvloeden, nauwkeurig in het oog. Zij volgt met de grootste aandacht de inflatoire tendensen die een snelle loonstijging ongetwijfeld met zich mede zullen brengen. Op zo kort mogelijke termijn zal worden overgegaan tot indiening van een ontwerplandsverordening inzake het toezicht op het Bank- en Kredietwezen, teneinde de mogelijkheid te scheppen regulerend te kunnen optreden indien een gezonde monetaire ontwikkeling of het evenwicht op de betalingsbalans in gevaar komt.

Verder zullen de mogelijkheden die aanwezig zijn tot verdere socialisering der belastingen geheel tot hun recht moeten komen. Het is onvermijdelijk dat ter uitvoering van het sociaal-economisch programma en ter dekking van structurele begrotingstekorten naast de door Nederland te verstrekken hulp de overheidsinkomsten verhoogd zullen worden.

De regering is zich ervan bewust dat naast externe financiering ten behoeve van de economische ontwikkeling grote aandacht dient te worden besteed aan de bevordering van de kapitaalvorming in de Nederlandse Antillen. Daarom heeft zij zich ten doel gesteld een geleidelijke verhoging van het besparingspercentage te realiseren. Ook het verzekeringswezen zal aan wettelijke bepalingen dienen te worden onderworpen.

Onderwijs, cultuur en opvoeding

Het onderwijs zal zoveel mogelijk

aangepast worden aan de behoeften van de Antilliaanse leerling en het papiaments zal als vak in het leerprogramma worden opgenomen. Na ingewonnen advies van zoveel mogelijk deskundigen zal worden overgegaan tot indiening van een ontwerp-landsverordening regelende de officiële spelling van het papiaments.

Op zeer korte termijn kan de indiening bij de Staten worden verwacht van een ontwerp-landsverordening regelende het basis-onderzoek alsmede van een ontwerplandcverordening regelende het basisonderwijs, terwijl een regeling met betrekking tot het Nijverheidsonderwijs in voorbereiding is. Verder zal op zeer korte termijn een ontwerp-landsverordening regelende het juridisch hoger onderwijs in de Antillen worden ingediend. Voor wetenschappelijke studie in het buitenland zullen op ruime schaal beurzen ter beschikking worden gesteld.

Perscommentaren

De Amigoe di Curaçao (26-5) meende in de regeringsverklaring nogal wat tekenen van een dirigistischer beleid te kunnen onderkennen Het blad spreekt echter van ,,dirigisme met een glimlach", want zegt Amigoe di Curaçao, de premier heeft zich tot nog toe niet ontpopt als een regent in de conservatieve betekenis van het woord, maar eerder als een bezorgde ,,vader des vaderlands" De voortekenen van een dirigistisch beleid zag het blad reeds in het feit dat de premier het als zijn taak beschouwde ,,bij elk arbeidsconflict van enige omvang" — soms zelfs bij arbeidsconflicten zonder enige omvang — persoonlijk te bemiddelen"

De Beurs en Nieuwsberichten, het andere Nederlandstalige blad van de Nederlandse Antillen zegt het van belang te achten dat de regering er voor zal zorgen dat orde, rust en veiligheid strikt gehandhaafd zullen worden Orde en rust Precies wat wij nodig hebben om te kunnen werken aan de zo noodzakelijke opbouw van onze economie Orde en rust, belangrijk voor de eventuele buitenlandse investeerders Deze zijn immers dan bereid tot investeren als er waarborgen bestaan dat er een zekere mate van veiligheid bestaat (NR C, Antilliaanse Nieuwsbrief)

DRS. LEITO GOUVERNEUR

Bij Koninklijk Besluit van 1 juni 1970 is drs. B. M. Leito met ingang van 16 juni 1970 benoemd tot gouverneur van de Nederlandse Antillen. Bij hetzelfde K.B. werd de datum van ingang van het aan gouverneur mr. N. Debrot eervol verleende ontslag bepaald op 1 juni 1970. Sedert het vertrek van mr. Debrot uit de Nederlandse Antillen in maart van dit jaar heeft drs. Leito de functie van gouverneur waargenomen.

Drs. B. M. Leito.

Drs. B. M. Leito werd op Curacao geboren op 6 februari 1923. In 1938 vertrok hij naar Nederland en de oorlogsjaren heeft hij hier doorgebracht. In december 1950 legde hij met goed gevolg aan de Economische Hogeschool te Tilburg het doctoraal examen economie af, waarna hij in november 1951 in dienst van de regering van de Nederlandse Antillen trad bij het departement van Sociale en economische zaken.

Met ingang van 1 december 1952 ging hij over in dienst van het eilandgebied Curaçao. Sinds begonnen werd met de opzet van de afdeling financiën van het Eilandgebied Curaçao, in verband met de verkrijging van financiële zelfstandigheid door de eilandgebieden per 1 januari 1953, is Leito bij deze dienst werkzaam geweest, sinds 1961 als hoofd van financiën. De dienstverhouding van drs. Leito tot het eilandgebied Curaçao heeft geduurd tot begin mei 1965. Met ingang van 6 mei 1965 werd drs. Leito opnieuw in dienst van de Nederlandse Antillen benoemd en wel in de functie van Administrateur van Financiën.

Drs. Leito heeft zich naast zijn ambtelijke functies op allerlei andere terreinen verdienstelijk gemaakt. Zo is hij voor de KVP jarenlang lid van de Curaçaose Eilandsraad en lid van de Staten van de Nederlandse Antillen geweest. Daarnaast is hij lid geweest van talrijke overheids- en particuliere commissies. Als administrateur van het departement van financiën bekleedde hij jarenlang de functie van president-commissaris van de Bank van de Nederlandse Antillen. Ook heeft hij enkele malen op internationale conferenties de Nederlandse Antillen vertegenwoordigd.

Van de activiteiten van drs. Leito verdient voorts bijzondere vermelaing het werk dat hij heeft verzet in verband met de financiële problematiek rondom de ontwikkelingsprojecten gefinancierd in het kader van het Meerjarenplan Nederlandse Antillen.

Drs. Leito heeft. de functie van waarnemend gezaghebber van het eilandgebied Curaçao, waarin hij bij landsbesluit van 16 april 1968 was benoemd, in voorkomende gevallen waargenomen tot begin 1970. Hij werd bij K.B. van 30 december 1969 aangewezen ais tweede vervanger van de gouverneur van de Nederlandse Antillen en na het ontslag van W. F. M. Lampe in april 1970 als eerste vervanger.

Mr. N. Debrot is gouverneur geweest van 10 september 1962 tot 1 juni 1970. (Antilliaanse *Nieuwsbrief)*

MINISTER NITA OVERLEDEN

Onverwachts overleed op 17 juni na een kortstondige ziekte op 48-jarige leeftijd de minister van sociale zaken Amador Paulo Nita.

Nita was een van de leiders van de Frente Obrero, de partij die vorig jaar na de onlusten van 30 mei op Curaçao bij de Statenverkiezingen met een radicaal hervormingsprogramina drie zetels wist te behalen. (pag. 618/3-'69) Nita werd in de daarna gevormde regering opgenomen als minister van sociale zaken, volksgezondheid en arbeid, in een coalitie met de door hem zo fel bestreden Democratische Partij.

Nita had als een van de leiders van de Havenunie, de vakbond van havenarbeiders, een leidend aandeel in de staking van eind mei 1969 en was als zodanig betrokken bij de onlusten op Curaçao (pag. 337 e.v.). Hij werd gearresteerd maar, naar verluidt op voorspraak van de voorzitter van de Kamer van Koophandel weer vrijgelaten.

Als minister kreeg Nita veel kritiek van zijn tegenstanders te verduren. Zo werd hem o.a. door de premier geweigerd een oriëntatiereis door een aantal Oosteuropese landen te maken en verweet men hem dat hij, precies zo als zijn voorgangers in dure hotels met geld zat te smijten en baantjes zat te verdelen.

Kort voor zijn overlijden bracht

Amador Paulo Nita werd op 18 augustus 1921 in Curaçao geboren. In 1937 was hij als tijdschrijver werkzaam hij de firma Nederhorst, maar werd na enkele maanden ontslagen omdat hij de uitvoerder niet met ,,meneer" aansprak. Als matroos en kwartiermeester ging hij varen. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog gaf hij zich op als vrijwilliger, maar in 1942 eindigde zijn militaire loopbaan oindat hij een zaak bij de krijgsraad aanhangig maakte tegen zijn commandant
Later werd hij secretaris van de Havenunie
Nita, aldus Trouw, was een intellectueel, schrijver van de romantische bestseller ,,Marianita'', waarin een liefdesdrama wordt beschreven, een dichter en bewonderaar van Voltaire en Rousseau Hij schreef 21 korte verhalen, 8 sociaal-politieke geschriften en tal van kranten- en tijdschriftenartikelen, het meest in het Papiaments Lange tijd had hij een kleine uitgeverij In 1954 schreef hij ,,De sociale wensdromen van het landskind in de gelijke delen van het koninkrijk" De hele oplaag aldus Trouw, werd door Shell opgekocht en vernietigd

Nita nog een bezoek aan Nederland, waar hij tevergeefs poogde f 500 mln voor sociale ondersteuning op de Antillen te krijgen van de regering in Den Haag.
De Antilliaanse regering zond na het overlijden op verzoek van de familieleden van de overledene en de partij „Frente Obrero" telegrammen naar Havana en Caracas met het verzoek een patholoog-anatoom ter beschikking te stellen voor het verrichten van autopsie, omdat in Willemstad de geruchten gingen dat Nita geen natuurlijke dood gestorven zou zijn. Een onderzoek van een Venezolaanse specialist wees echter uit, dat deze geruchten geen grond van waarheid bevatten.
Het blad *Amigoe* di *Curaçao* schreef onder meer: „Amador Nita zal de geschiedenis ingaan als de minister van het volk. Meer immers dan voor de portefeuilles van sociale zaken en vollrsgezondheid die hij beheerde, ging zijn belangstelling uit naar de kleine man zoals hij die noemde".

SURINAME

MEER PARLEMENTAIR CONTACT IS KONINKRIJK

Van 12 tot 24 mei is in Paramaribo de tweejaarlijkse conferentie gehouden van vertegenwoordigers van de parlementen uit de 3 delen van het Koninkrijk. Op het programma stonden punten als de toekomstige verhouding tussen de drie rijksdelen. de positie van het Koninkrijksparlement (dat is: de Staten-generaal met achter de regeringstafel naast de Nederlandse ministers ook de gevolmachtigde ministers van een of twee overzeese gebiedsdelen), een nadere concretisering van het begrip Koninkrijksaangelegenheden, de functies van het Statuut bij de benoeming van gouverneurs. het aangaan van internationale overeenkomsten door de twee westelijke rijksdelen. Ook stond een reeks sociale en economische problemen op de agenda. waaronder de ontwikkelingshulp en de technische bijstand.
Het voornaamste punt van het overleg was echter het zgn. plan-lachmon, dat tot doel heeft op basis van vrijwilligheid meer contact tot stand te brengen tussen de volksvertegenwoordigers van de drie rijksdelen. De voorzitter van de Staten van Suriname, tevens leider van de grootste politieke partij in Suriname, de Hindoestaanse VHP, heeft toen hij begin dit jaar een bezoek aan Nederland bracht al over dit plan gesproken.
Op de bijeenkomst in Paramaribo werden de delegaties van de drie parlementen het snel eens over de hoofdlijnen van dit plan.
In een brief aan de drie parlementen betoogden de delegaties dat huns inziens een jaarlijkse informatiebijeenkomst moet worden gehouden van afgevaardigden van de drie of twee parlementen in het Koninkrijk. Het moeten beperkte bijeenkomsten zijn, zowel wat de tijd als wat de deelnemers betreft.
Ze moeten, aldus de delegaties, om het andere jaar in Nederland en in een van de twee rijksdelen in de West worden gehouden. Op de Haagse bijeenkomsten moet tijd worden gereserveerd om de afgevaardigden uit de West contact te laten hebben met de commissies voor buitenlandse zaken uit de twee kamers van de Staten-Generaal.
In dit punt klinkt het verlangen door naar grotere zelfstandigheid van de twee rijksdelen in de West
De contacten met de kamercommissies zouden, zegt de brief, betrekking moeten hebben op punten van het buitenlands beleid in het algemeen en ook op situaties in het Caribisch en Zuidamerikaanse gebied. Ook contacten met Europese parlementen behoren tot de verlangens.
De toekomstige relatie van de drie delen van het Koninkrijk en het verlangen naar toekomstige grotere zelfstandigheid van de rijksdelen in de West is een belangrijk element geweest in de besprekingen. Die hebben onder andere geleid tot de vorming van een Rijksplancommissie voor de zelfstandigheid waarin vertegenwoordigers van de drie rijksdelen zitting moeten krijgen.
Dit was een voorstel van de Surinaamse delegatie dat, hoewel nog niet geheel duidelijk was wat de commissie zal gaan doen, niettemin algemene instemming kreeg. In het algemeen is de taak van deze commissie omschreven als het planmatig voorbereiden van de zelfstandigheid van Suriname en de Antillen.
Over de komende ontwikkeling kwamen in de conferentie de zeer uiteenlopende standpunten hierover tot uiting, van afschaffing van het Statuut op de kortst mogelijke termijn, tot een behoedzame voorbereiding van een nieuwe situatie opdat een evenwichtige sociale en economische ontwikkeling gewaarborgd blijft,
De drie delegaties hebben hun parlementen gevraagd op korte termijn hun brief te overwegen. De gebruikelijke tweejaarlijkse bijeenkomsten willen zij, schrijven ze, overigens niet afschaffen.
De commissie inzake sociale en economische aangelegenheden kwam tot de conclusie dat de ontwikkelingssamenwerking erop gericht dient te zijn dat Suriname en de Antillen zo spoedig mogelijk economisch zelfstandig zullen zijn. Om dit te verwezenlijken moeten ontwikkelingsprojecten ingepast worden in een integraal ontwikkelingsplan. Eenzijdigheid moet worden vermeden. De omvang van het werkgelegenheidsvraagstuk van Suriname en de Nederlandse Antillen is ernstiger dan de reeds zeer hoge werkloosheidscijfers doen vermoeden. Daarnaast moet rekening worden gehou-

den met verborgen werkloosheid in diverse sectoren.
Onderwijsplanning en -ontwikkeling behoren de basis te vormen voor het ontwikkelingsbeleid.
Omdat de gehele economische problematiek en de sociale begeleiding der economische ontwikkeling door de sterke bevolkingsgroei wordt verzwaard, verdient een verandering van de bevolkingspolitiek ernstige overweging.
De economische ontwikkeling kan in belangrijke mate worden bevorderd door een rationalisering van het binnenlandse distributie-apparaat en een verbetering van de kanalen voor export.
De commissie was voorts van oordeel, dat de volkswoningbouw in een algeheel ontwikkelingsschema op langere termijn, een wezenlijke plaats behoort in te nemen. Dit betekent dat naast het financieren van economische projecten en het verbeteren van onderwijs en sociale voorzieningen een bepaald percentage der ontwikkelingshulp aan de volkswoningbouw dient te worden besteed. Daarbij is én uit kostenoogpunt én uit werkgelegenheidsoogpunt continuïteit in de bouw van volkswoningen essentieel. Krotopruiming en nieuwbouw dienen parallel te lopen. Bij de huisvesting is sociale begeleiding vereist.

Opvang van Surinamers

De commissie kwam met betrekking tot het opvangprobleem van Surinamers en Antillianen in Nederland tot de conclusie, dat door de betrokken regeringen meer aandacht besteed zal moeten worden aan de voorbereiding en begeleiding van vertrekkende rijksgenoten naar Nederland. De commissie stelt vast dat het hier om diverse categorieën gaat met zeer verschillende belangen, maar zij beveelt aan om in eerste aanleg de nodige aandacht te richten op de groep ongeschoolden.
Voorts moeten mogelijkheden worden gezocht om een einde te maken aan de vlucht van het intellect naar Nederland. Met name in dit verband kan gewezen worden op de vestiging van meer aangepaste onderwijsinstellingen ter plaatse.
Om een goed beeld te krijgen van de aard en omvang van de hieraan verbonden problemen wordt bij de betrokken regeringen aangedrongen op instelling van een commissie ad hoc, welke binnen zes maanden advies zal dienen uit te brengen over de problematiek van de migratie binnen het Koninkrijk. *(NRC,* Surinaams Nieuws)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

ISLAMITISCHE MINISTERS-CONFERENTIE. INSTELLING PERMANENT SECRETARIAAT

Overeenkomstig het besluit van de islamitische topconferentie van Rabat (pag. 636/1-1969) is van 23-26 maart te Djeddah (Saoedi-Arabië) een conferentie gehouden van de ministers van buitenlandse zaken of hun vertegenwoordigers uit 22 islamitische landen. De Arabische Liga en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) stuurden waarnemers. De premier van Jemen, Mohsin al-Aini, was de enig aanwezige regeringsleider. Z.-Jemen was niet vertegenwoordigd omdat de conferentie volgens zijn minister van buitenlandse zaken een ,,anti-nationalistische strekking" had, daar zij zich kantte tegen de bevrijdingsbewegingen in de Arabische Golf alsook tegen het Palestijnse verzet". Ook Irak en Syrië lieten verstek gaan, alsmede Mali en Tsjaad. India was nu niet uitgenodigd.
Het voornaamste besluit van de conferentie was de oprichting van een permanent secretariaat voor de islamitische landen. De betreffende resolutie en de andere besluiten hielden in:

1) Het permanent secretariaat zal worden belast met de contacten tussen de islamitische landen, en zal verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de op de conferenties van de islamitische naties genomen besluiten. Het hoofdkwartier van het permanente secretariaat zal tijdelijk te Djeddah zijn gevestigd tot de ,,bevrijding" van Jeruzalem; dan zal het naar die stad worden overgebracht. (Aanvankelijk was besloten tot tijdelijke vestiging in Mekka, maar vanwege het verblijf van de diplomatieke missies in Djeddah en de betere communicatiemogelijkheden aldaar werd de voorkeur aan Djeddah gegeven.)
Het secretariaat zal onder leiding staan van een secretaris-generaal, die voor twee jaar wordt benoemd door een conferentie van islainitische ministers van buitenlandse zaken. Als eerste secretaris-generaal zal een Maleisiër optreden.

2) De ministers van buitenlandse zaken zullen jaarlijks bijeenkomen om kwesties van wederzijds belang te bespreken. De volgende zitting zal in dec. a.s. in Pakistan worden gehouden.

3) De aan de conferentie deelnemende landen worden uitgenodigd politieke, materiële en morele steun te verlenen aan de Palestijnse Arabieren en de vertegenwoordiging van de PLO op hun grondgebied faciliteiten te verschaffen.

4) De conferentie verwierp elke oplossing van het Palestijnse probleem die niet het herstel van de status van Jeruzalem zoals die voor juni 1967 bestond, inhield. Besloten werd de 21ste aug. (brand Al-Aksa-moskee) als ,,dag van het Palestijnse verzet" te vieren

5) De conferentie drong aan op de uitvoering van de VN-resoluties die opriepen tot het terugtrekken van Israëlische troepen uit bezette Arabische gebieden, en maande de VS, de SU, Engeland en Frankrijk hun inspanningen in verband hiermee te intensiveren.

De conferentie verwierp een voorstel van de PLO tot oprichting van een ,,Palestijnse democratische slaat", wat volgens Le Monde (28-3) zou hebben betekend dat de mohammedaanse wereld zich uitsprak voor het verdwijnen van de staat Israël.
Volgens de NYT waren de meeste deelnemers aan de conferentie het erover eens dat ,,geen van de linkse regeringen waarschijnlijk metterdaad deel zou nemen aan het werk van net secretariaat.. " Gemeld werd dat Libië, Algerije, de VAR en Soedan zich alle tegen een permanente associatie van islamitische staten gekant hadden, en dat de ,,linkse" landen ,,ontstemd" waren ,,omdat de conferentie hun pleidooi voor een harde resolutie had verworpen welke alle islamitische staten opriep diplomatieke en economische betrekkingen met Israël te verbreken". (Vooral Libië wenste dit.)
AFP-Reuter (26-3) meldde dat alle resoluties door de Soedanese delegatie werden verworpen, terwijl Libië en Algerije, tegenstanders van een permanent secretariaat, de resoluties ten dele van de hand hadden gewezen. Het voornaamste voorbehoud was gemaakt door Turkije, zowel t.a.v. de Palestijnse vertegenwoordiging als t.a.v. het secretariaat. Turkije aanvaardde de verklaring slechts in zoverre zij verenigbaar is met de resoluties van de VN en de Veiligheidsraad en met de fundamentele beginselen van zijn buitenlandse politiek.
Waarnemers vestigden er nog de aandacht op dat Jemen het door Saoedi-Arabië en Pakistan ingediende voorstel tot instelling van een permanent secretariaat had gesteund. Opvallend was ook dat de premier van Jemen (voor het eerst was een premier van de republikeinse regering in Saoedi-Arabië) hulde bracht aan koning Feisal en Saoedi-Arabië voor de houding die zij in de Palestijnse zaak hebben ingenomen. Tegelijk was er sprake van overleg achter de schermen tussen de delegaties van Saoedi-Arabië en de republiek Jemen over een be-

eindiging van de burgeroorlog in Jemen (zie volgend bericht) (Lc Monde).

(Vor. ber. pag. 634/3 e.v.-1969)

JEMEN

OVERLEG REPUBLIKEINEN-ROYALISTEN-SAOEDI-ARABIE. ROYALISTEN IN BESTUUR REPUBLIEK

In febr. werd een hervatting van de gevechten in Jemen gemeld. Na tien dagen van hevige strijd werd de Noordjemenitische stad Saada op 15 febr. door royalistische troepen o.l.v. emir Hassan Ben Hoessein heroverd.

Tijdens het verblijf van de republikeinse premier Mohsen al-Aini in Saoedi-Arabië t.g.v. de islamitische ministersconferentie (zie bovenstaand bericht) voerde deze volgens de F i n a n c i a l T i m e s (8-4) besprekingen met een van de belangrijkste adviseurs van de Saoedi-Arabische koning, Rashad Pharoan, welke tot overeenstemming leidden op de volgende punten:

1) Beide landen zullen hun onderlinge propagandapolemiek staken.

2) Een strikt bestand zal in Jemen worden nageleefd na het staken van de vijandelijkheden door het republikeinse leger tegen de royalistische stammen in het noordoosten van Jemen in ruil voor de stopzetting van Saoedi-Arabische bijstand en steun aan deze stammen.

3) Jemenitische politieke ballingen in Saoedi-Arabië zullen, met uitzondering van de afgezette Imam Mohammed al Badr en leden van zijn Hamidoeddin-familie, naar Jemen mogen terugkeren.

4) Een verzoeningsconferentie zal worden gehouden van de republikeinen en hun tegenstanders, welke formeel het einde van de burgeroorlog in Jemen en de vorming van een nieuwe regering volgens een republikeins systeem bekend zal maken.

Als al deze punten bevredigend zouden zijn uitgevoerd, zou een Saoedi-Arabische erkenning van het bewind van Sanaa tegelijk met economische en financiële hulp verwacht mogen worden.

De Nationale Raad van Jemen hechtte op 7 april zijn goedkeuring aan de contacten met Saoedi-Arabië.

Volgens radio-Sanaa, aldus een bericht in de F A Z (24-4), zou het republikeinse parlement de regering gemachtigd hebben met Saoedi-Arabië overeenkomsten te sluiten om ,,de oorlogstoestand in Jemen te beëindigen en de nationale verzoening te voltooien".

Volgens de F A Z had premier Mohsen al-Aini in maart te Djeddah met vertegenwoordigers van de royalisten onderhandeld en daarbij een overeenkomst bereikt welke o.a. inhield dat royalistische politici na een overgangsfase tot het republikeinse kabinet zouden toetreden en dat nog later een referendum over de toekomstige staatsvorm van Jemen zou worden gehouden. De regering van Saoedi-Arabië had zich bij deze onderhandelingen, aldus de F A Z, tot de rol van gastheer beperkt en haar oude standpunt herhaald, nl. dat de Jemenieten zelf over hun politieke toekomst zonder inmenging van buitenaf moesten beslissen.

Imam Mohammed al Badr stemde met de overeenkomst van Djeddah in, al wilde hij noch zijn familie tot de in Sanaa te vormen overgangsregering toetreden.

De royalistische regering liet echter weten dat zij het opnemen van royalisten in een overgangsregering gewenst achtte, daar dit tot een verzoening zou kunnen bijdragen.

Radio-Sanaa meldde dat op 23 mei twee royalistisch-gezinde personen in de presidentiële raad van Jemen waren benoemd: Ahmed Mohammed Nooman en Ahmed Mohammed al Shami, minister van buitenlandse zaken in de royalistische regering tot 1968 en leider van de royalistische delegatie naar de conferentie van Harad in 1966 (pag. 27/3-1966).

Van de ca. 30 voormalige royalistische leiders die op 23 mei na een achtjarige ballingschap in Saoedi-Arabië in Jemen waren teruggekeerd, werden 4 benoemd op ministersposten, 12 tot leden van de raadgevende nationale vergadering en 1 tot gouverneur. De vier ministers zijn: Yahia Abdallah Dayhani (religie), Hoessein Ali Marfaq (justitie), Yahia Madwahi (openbare werken) en Salah al Masri (staatsminister); de drie vervangen vakministers — Ali al-Amri, Saleh al-Ashwal en Ali al-Saman — werden tot staatsminister benoemd.

Sommige waarnemers waren van mening dat deze maatregelen praktisch het einde betekenden van de burgeroorlog, maar de F A Z (27-5) sprak van een ontevredenheid onder de leiders van de royalistische stammen, welke tot een definitief afbreken van de vredescontaciten zou kunnen leiden. Deze ontevredenheid uitte zich in een protesttelegram aan koning Feisal waarin de stamleiders de republikeinen verweten het vredesakkoord van Djeddah te hebben gebroken door niet bekende royalistische politici en stamleiders in een nieuwe, neutrale overgangsregering op te nemen, maar slechts bereid te zijn tot opname van royalistische politici in ballingschap in het huidige republikeinse bestuu . Ook verlangden zij toepassing van het zelfbeschikkingsrecht van de Jemenitische bevolking t.a.v. haar politieke toekomst.

De F A Z stelde: ,,De kernvraag voor de republikeinen is niet de verzoening met enige Jemenieten in ballingschap, die tot dusverre in Beiroet woonden, maar het sluiten van een vrede met de leiders van de royalistische stammen, wier aanhangers nog steeds bijna het gehele noorden, noordwesten en oosten van het voormalig koninkrijk Jemen en zelfs het hoogland in de onmiddellijke omgeving van de hoofdstad Sanaa beheersen."

(Vor. ber. pag. 109/3 e.v.)

ZUID-JEMEN

KOMPLOT GEMELD. ARRESTATIES

Volgens een op 11 maart uitgegeven communiqué van het regerende Nationale Bevrijdingsfront (NLF) was een komplot ontdekt dat ten doel had Zuid-Jemen met de hulp van de VS, Engeland en Saoedi-Arabië in de ,,imperialistische invloedssfeer" te brengen. Het semi-officiële orgaan 14 oktober deelde mee dat de voorgaande dagen reeds een groot aantal arrestaties was verricht. Het officieuze persagentschap van Aden had al op 24 febr. melding gemaakt van een komplot en bericht dat Saoedi-Arabië troepen aan de grens met Zuid-Jemen samentrok.

UPI (7-3) meldde dat de laatste twee maanden ca. 1.200 personen waren gearresteerd.

Op 31 maart berichtte het Egyptische persbureau *MENA* dat oudpresident Qahtan Shaabi en ex-premier Feisal Abdel Latif Shaabi, die sinds hun afzetting in juni 1969 (pag. 432/2-1969) reeds onder huisarrest stonden, nu waren gearresteerd op beschuldiging van samenzwering tegen de regering. De vroegere premier werd op 3 april doodgeschoten toen hij een poging deed uit het gevangenkamp te ontsnappen, aldus radio-Aden. (Reuter, *UPI, AFP)*

(Vor. ber. pag. 112/2)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

INDONESIE

7DE en 8STE IGGI-CONFERENTIE

De zevende en achtste conferentie van de Intergouvernementele Groep voor Indonesië (IGGI) zijn van 8-10 dec. 1969 en op 20 en 21 april 1970 resp. te Amsterdam en te Rotterdam gehouden. Aan de conferenties werd deelgenomen door delegaties uit Australië, België, Frankrijk, West-Duitsland, Indonesië, Italië, Japan, Nederland, Groot-Brittannië en de VS, terwijl waarnemers aanwezig waren uit Oostenrijk, Canada, Denemarken, Nieuw-Zeeland, Noorwegen en Zwitserland. Behalve delegaties van het IMF en de Wereldbank waren er afgevaardigden van de Aziatische Ontwikkelingsbank, het UNDP en de OESO. Verder was er in dec. 1969 de z.g. werkgroep-Abs, die adviseerde over een regeling voor het uitstel van de betaling der oude Indonesische schulden (zie pag. 416/1).

Zevende conferentie

De donorlanden van Indonesië bespraken te Amsterdam de financiële hulp, die voor de periode 1 jan. 1970-1 april 1971* aan dit land zal worden verstrekt. De benodigde steun was door Indonesië geraamd op $ 600 mln. In rapporten van het IMF en de Wereldbank werd de aanvrage van dit bedrag gesteund. De gedelegeerden van de donorlanden besloten, volgens het slotcommuniqué van de conferentie, hun regering de aanbeveling te doen deze raming als gegeven te gebruiken in hun onderhandelingen op bilaterale basis met Indonesië. (Voor 1969 had Indonesië $ 500 mln gevraagd en in totaal $ 570 mln toegezegd gekregen.) Van de $ 600 mln is $ 260 mln projecthulp en $ 340 mln programmahulp, waarvan $ 140 mln voedselhulp.

De gedelegeerden waren van mening dat Indonesië, mits het voldoende buitenlandse hulp krijgt en mits een spoedige oplossing voor het probleein van zijn oude schulden wordt bereikt, in staat is de uitvoering van het vijfjarenplan, welke op 1 april 1969 begon, te bespoedigen. OP grond van de rapporten van het IMF en de Wereldbank kwam de IGGI tot de slotsom dat in Indonesië nu financiële stabiliteit is bereikt, en dat het land duidelijk is begonnen aan een fase waarin versterkte nadruk op ontwikkeling komt te liggen.

De Indonesische delegatie beschreef in dit verband de periode 1969-1970 als ,,de overgang" waarin het accent van het economisch beleid is verlegd van stabilisatie naar economische ontwikkeling in het kader van het vijfjarenplan.

In het rapport van de Wereldbank was lovend gesproken van zowel de snelle stabilisatie als van het ingrijpen van de Indonesische regering om de nadelige gevolgen daarvan weer op te heffen. (Zo leidde bijv. de sterke daling van de rijstprijs - 65.63 roepiah per kilo in sept. 1968 en ca. 50 roepiah in nov, 1969 tot een geringe daling van de rijstproduktie.)

Het rapport vestigde er tevens de aandacht op dat een van jaar tot jaar toenemend percentage van de ontwikkelingsprojecten — begroting 1969-70 ca. 15%, begroting 1970-71 ca. 23% — wordt gefinancierd uit de lopende begroting. Dit zou vooral het resultaat, zijn van verbeterde belastinginning.

Achtste conferentie

Tijdens de achtste IGGI-conferentie maakte een aantal delegaties toezeggingen van hun regeringen t.a.v. de hulpverlening bekend.

Op een persconferentie verstrekte de voorzitter van de conferentie, de Nederlandse minister voor ontwikkelingssamenwerking B. J. Udink, hierover de volgende cijfers:

Japan $ 140 mln (vorig jaar $ 120 mln); de VS $ 125 mln (110 mln), excl. voedselhulp; Nederland *f* 143 mln (125 mln); Australië $ 19 mln; België $ 2,5 mln (1,25 mln) en Engeland $ 5,3 mln (4,8 mln), excl. voedselhulp. De IDA zegde geen vaste bedragen toe, maar kondigde aan dat haar bijstand zal worden afgestemd op het gereedkomen van in uitvoering zijnde projecten; naar schatting zullen projecten tot een bedrag van ca. $ 100 mln door de IDA en de Aziatische Ontwikkelingsbank worden gefinancierd.

Frankrijk, Italië en West-Duitsland deden om louter administratieve redenen geen toezeggingen, maar verwacht wordt dat hun bijstand zeker niet minder zal zijn dan een jaar geleden.

Nederland nam tijdens de conferentie te Rotterdam het initiatief om tot gehele of gedeeltelijke ontbinding van de hulp aan Indonesië te komen. Het Nederlands initiatief omvatte:

1) een voorstel tot ontbinding in die zin, dat het ter beschikking gestelde hulpbedrag niet alleen in het donorland besteed wordt, maar ook in andere gevende landen, mits die andere gevende landen eveneens hun hulpverlening ontbinden.

2) een voorstel tot ontbinding in die zin, dat er vrijheid ontstaat in het besteden der ontwikkelingsgelden. niet alleen in het donorland. maar ook in de ontwikkelingslanden die lid zijn van de Aziatische Ontwikkelingsbank. Hierbij werd er van uitgegaan, dat alle leden van de IGGI-groep ,,meedoen".

De Groep overwoog, volgens het slotcommuniqué, de mogelijkheid dit voorstel in de naaste toekomst nader te bestuderen.

De lid-staten van de IGGI kwamen aan de hand van de rapporten van de Wereldbank en het IMF over de economische en monetaire ontwikkeling in Indonesië tot de slotsom, dat het jaar 1969 een keerpunt in de economie van het land is geweest. Het verslag van de Wereldbank formuleerde het aldus: ,,het proces van herstel van de materiële schade, die werd veroorzaakt door wanbeheer in het verleden, door verkeerde bestedingen en door bijzonder sterke inflatie, verkeert nog pas in de eerste fase. Maar in 1969 was de vooruitgang in de publieke en in de particuliere sector, vooral gezien tegen de achtergrond van alle huidige moeilijkheden, aanzienlijk te noemen". De Djakarta-prijsindex gaf in 1969 een stijging te zien van 10% tegen 85% in 1968. De belastinginkomsten in het begrotingsjaar 1969/70 bleken niet alleen voldoende om het lopende budget te dekken, maar zij waren van een zodanige omvang dat 30% van het ontwikkelingsbudget uit de belastinginkomsten kon worden gefinancierd. De (particuliere) spaardeposito's stegen met 315%, waaruit blijkt, dat het vertrouwen in de Indonesische roepia sterk is toegenomen. Dit blijkt eveneens uit de relatief forse uitbreiding van de geldcirculatie, zonder dat de geldomloop is toegenomen.

Als geheel is de economische ontwikkeling gedurende de laatste 15 maanden gunstig geweest, hoewel in jan. 1970 een verhoging van het prijspeil werd geconstateerd als gevolg van noodzakelijke prijsstijgingen van olieprodukten. Onzekerheden m.b.t. de levering van rijst — de produktie in het derde kwartaal bleef als gevolg van slechte weersomstandigheden achter bij de verwachting, waardoor het noodzakelijk werd 550.000 ton rijst uit het buitenland te importeren — resulteerden in een verhoging van de rijstprijs, die echter sindsdien ongedaan werd gemaakt.

M.b.t. de ontwikkelingen van 1969 verklaarde de vertegenwoordiger van het IMF dat de voortdurende toepassing van een realistisch financieel beleid en de beschikbaarheid van aanzienlijke buitenlandse hulp zijn weerspiegeling vindt in de over het geheel genomen gunstige ontwikkeling van de economie.

De ontwikkelingen in de buitenlandse sector waren gunstig. De totale uitvoer steeg met 12%: niet-olieprodukten 8%, olieprodukten 18%. Ook de invoer steeg: met 18%.

De op 17 april 1970 door de Indonesische regering getroffen wijzigingen in het deviezensysteem (zie pag. 416/2) werd door de IGGI-groep als een belangrijke stap op de weg naar normalisatie en versterking van de Indonesische deviezenpositie beschouwd.

op de begroting van het jaar 1970-71 wordt een surplus van 37 mrd roepia aai? inkomsten verwacht (10 mrd meer dan in het jaar daarvoor), zodat waar-

* De komende periode omvat 15 maanden i.p.v. 12, doordat de Indonesische regering het begin van haar begrotingsjaar heefr verschoven van jan. naar april.

schijnlijk weer de hele gewone begroting gedekt is, en ook de ontwikkelingsbegroting kan worden gefinancierd.
In het slotcommuniqué werd er echter op gewezen dat Indonesië nog slechts aan het begin van de weg naar herstel en nieuwe ontwikkeling staat.
(NRC. Internationale Samenwerking) (Vor ber pag 254/3-1969)

AUSTRALISCHE ECONOMISCHE HULP

De Australische minister van buitenlandse zaken William McMahon, deelde op 7 april mee dat Australie een schenking zal doen van $A 54 mln als economische hulp voor Indonesië gedurende drie jaar. Deze hulp zal geschieden in de vorm van steun aan de betalingsbalans middels export-bonussen, door het leveren van verbruiksartikelen, via economische ontwikkelingsprojecten en door technische bijstand en opleiding van studenten.
Terwijl voorheen hulp plaatsvond op jaarbasis, had de regering nu besloten een verplichting voor drie jaar aan te gaan om de Indonesische regering in staat te stellen de Australische hulp in haar eigen pianning in te passen.
(The Australian News 9-4)

BUITENLANDSE SCHULD. REGELING AFLOSSING SCHULDEN RIET CLUB VAN PARIJS. MALIK IN MOSKOU

Zeven westelijke crediteurlanden van Indonesië (Frankrijk, West-Duitsland, Nederland, Groot-Brittannië, de VS, Italië en Japan), de z.g. Club van Parijs, hebben, na een reeks besprekingen gedurende bijna vier jaar, tijdens het weekeinde van 26 april te Parijs overeenstemming bereikt over een definitieve regeling voor de aflossing van de ,,oude" Indonesische schulden.
In dec. 1966 had Indonesië van de westelijke crediteuren uitstel van betaling gekregen voor schulden welke in 1966 en 1967 vervielen (zie pag. 78/1-1967). Soortgelijke uitstelregelingen werden getroffen in 1967 en 1968 voor schulden vervallend in 1968 en 1969. In dec. 1969 werd Indonesië uitstel van betaling verleend voor de in 1970 vervallende schulden.
De schuld die Indonesië aan de zeven landen heeft, wordt geraamdop ca. $ 900 mln en maakt ongeveer 40% uit van de totale buitenlandse schuld van $ 2,2 mrd.
De nu getroffen regeling, die in aanzienlijke mate overeenkomt met een begin 1969 door de Westduitse bankier Hermann Abs opgesteld plan, houdt in dat Indonesië de schulden uit het Soekarno-tijdperk aan de westelijke crediteuren over een periode van 30 jaar in gelijke termijnen zal aflossen. Met de betaling van de contractueel verschuldigde rente zal in 1985 een begin worden gemaakt; zij moet in 15 jaar zijn voldaan. Het principe van gelijke behandeling van alle schulden werd aanvaard, met inbegrip van de resterende 60% die grotendeels verschuldigd is aan de SU en Oosteuropese landen.
Met vrijwel alle Oosteuropese landen werden overeenkomsten gesloten tot regeling van de schulden, aldus Oost-West (febr. 1970). Deze overeenkomsten wijken onderling enigszins af i.z. de termijnen van uitstel en de te berekenen rentepercentages, maar komen overigens overeen met de binnen de Club van Parijs getroffen voorlopige regelingen. Slechts met Polen leidden de onderhandelingen tot dusver volgens *Oost-West* niet tot een akkoord.
Ook de aflossing van de oude schulden aan de SU (ca. $ 800 mln) is nog niet geregeld. De Indonesische minister van buitenlandse zaken, Adam Malik, besprak de kwestie tijdens zijn verblijf in Moskou (20-25 febr.). Hij zou volgens Reuter (16-3) de SU hebben gevraagd Indonesië 35 jaar te geven voor de aflossing van de schulden en hij zou tevens de hervatting van de Sowjet-russische ontwikkelingshulp ter sprake hebben gebracht, d.w.z. de voltooiing van de na 1965 stilgelegde projecten, zoals een staalfabriek, een kunstmestfabriek en een kernreactor. In aug./sept. 1969 had een Russische delegatie tijdens een verblijf van vijf weken in Djakarta aangeboden deze projecten te voltooien, als Indonesië nog in 1969 zou beginnen met het aflossen van de oude schulden. Tijdens Maliks verblijf in Moskou werd echter geen overeenstemming bereikt. (Reuter, NRC)

(Vor. ber. pag. 189/3-1967)

WIJZIGING DEVIEZENSYSTEEM

President Soeharto heeft op 17 april een nieuw economisch beleid aangekondigd dat gericht is op uitbreiding van de uitvoer en van de deviezeninkomsten. Het ingewikkelde buitenlandse deviezensysteem werd vereenvoudigd. De vroegere BE- en DP-markten werden samengevoegd tot één vrije markt, waarop transacties plaatsvinden tegen een beginkoers van Rp 378 tegen 1 US$ (voorheen was de officiële koers Rp 252 tegen 1 US $). Voor handelstransacties die gekoppeld zijn aan buitenlandse leningen blijft een koers van Rp 326 per US $ van toepassing. De belastingheffing van 5% op acht belangrijke exportgoederen t.b.v. de centrale overheid werd afgeschaft; de Indonesische exporteurs zullen voortaan 90% (voorheen 85%) van de deviezen die zij binnen krijgen mogen behouden, wat een stimulans voor de uitvoer betekent.
Om de in- en uitvoerprocedures te vereenvoudigen werden bovendien nog een aantal andere maatregelen getroffen Zo zullen de importeurs voortaan hun formulieren in zesvoud moeten indienen tegen voorheen in twaalfvoud. (Reuter, Internationale Samenwerking)

INVESTERINGEN VAN BUITENLANDS KAPITAAL

Sedert de afkondiging van de wet op investeringen van buitenlands kapitaal (jan. 1967) zijn tot eind 1969 172 projecten aangevat met een totaal bedrag aan investeringen van $ 1.094.108.875.
Het betreft hier geen investeringen in de winning van aardolie en aardgas, noch in het bankwezen.
De V.S. voeren de lijst aan met 29 projecten (ruim $ 440 mln.), gevolgd door Japan (25 — ca. $ 120 mln.), Hong Kong (21 — $ 27½ mln.), Singapore (14 — ca. $ 24 mln.), West-Duitsland (12 — $ 8,7 mln.), Filippijnen (11 — $ 258½ mln., w.o. een gigantisch project voor de houtwinning en annex houtindustrie) en Nederland (11 — ca. $ 20 mln.).
De meeste investeringen werden in de industriële sector gedaan: 79 projecten — ca. $ 135 mln. In de mijnbouw werd het meeste kapitaal gestoken: $ 535 mln. (8 projecten). Vijfendertig projecten voor de bosbouw werden goedgekeurd; totaal bedrag ruim $ 350 mln.
Van de 172 projecten zijn 125 z.g. joint-ventures (samenwerking met een Indonesisch bedrijf). Slechts 57 van de 172 ondernemingen zijn momenteel al in hedrijf. (Wereldmarkt 15-4)

VRIENDSCHAPSVERDRAG MET MALEISIË

President Soeharto heeft in gezelschap van zijn minister van buitenlandse zaken, Adam Malik, van 16-18 maart een officieel bezoek aan Maleisië gebracht. Minister Malik en de Maleisische vice-premier Abdoel Razak ondertekenden op 17 maart een (niet gepubliceerd) vriendschapsverdrag en een grensakkoord. Dit vriendschapsverdrag zou in hoofdzaak dezelfde inhoud hebben als dat van 1959, dat ten tijde van de ,,confrontatie" werd opgezegd.
Het akkoord, dat een grens bepaalde in de Straat van Malakka, loste een geschil op dat voortvloeide uit de aanspraken van Indonesië èn Maleisië op een 12 mijlszone voor hun territoriale wateren, waardoor deze elkaar ten dele overlapten. (Antara)

(Vor. ber. pag. 191/3-1968)

CYPRUS: NOG STEEDS EEN KWESTIE

Het gescheiden optrekken van Grieks- en Turks-Cyprioten bij de algemene verkiezingen op 5 juli heeft eens te meer duidelijk aangetoond dat de kwestie-Cyprus nog steeds bestaat. Hoewel al sinds mei 1968 besprekingen gaande zijn tussen de beide gemeenschappen op het eiland, zijn concrete resultaten tot dusver uitgebleven.

Wel is het niet meer tot ernstige botsingen gekomen tussen de beide groepen, maar daar staat tegenover dat er sinds maart 1969 sprake is van georganiseerde terreur-acties, waarvoor de .,fanatieke" voorstanders van aansluiting bij Griekenland (enosis) in hoofdzaak verantwoordelijlc worden gesteld. Er werd j.l. maart een aanslag gepleegd op president Makarios, die steeds meer het accent legt op de nationale zaak van Cyprus, al blijft hij tegelijk streven naar ,,harmonische" betrekkingen met het bewind in Athene en al onderhoudt hij nog goede relaties met de te Rome in ballingschap verblijvende Griekse koning Constantijn.

Al hebben de verkiezingen duidelijk gemaakt dat de overtuigde voorstanders van enosis numeriek niet veel betekenen, de conflictsituatie blijft, zodat het mandaat van de VN-vredesmacht op Cyprus steeds opnieuw verlengd moet worden.

Besprekingen tussen Griekse en Turkse Cyprioten

Na de terugkeer van Rauf Denktash op 13 april 1968 naar Cyprus (pag. 336/2-1968) begon in de maand daarop een reeks besprekingen tussen Denktash en Glavkos Clerides, de Grieks-Cypriotische voorzitter van het parlement. Volgens de Cyprus *Mail* vond de eerste ontmoeting op 23 mei plaats in Nicosia ten huize van Bibiano Osorio-Tafall, de persoonlijke vertegenwoordiger van Oe Thant; er zouden procedurekwesties zijn besproken bij dit eerste overleg tussen vertegenwoordigers van beide gemeenschappen sinds december 1963.

Na verder voorbereidend overleg in Beiroet (2-5 juni) begonnen Clerides en Denktash op 24 juni formele besprekingen te Nicosia afwisselend in de Griekse en Turkse wijk onder auspiciën van Osorio-Tafall. Deze venklaarde zich beschikbaar te stellen om op alle mogelijke manieren te helpen, maar hij stelde nadrukkelijk vast dat de „primaire verantwoordelijkheid voor een wezenlijke oplossing bij de partijen zelf berusit".

Aan het einde van de eerste ronde der besprekingen werd op 25 juli een gezamenlijke verklaring uitgegeven, waarin beide partijen meedeelden dat zij op een aantal punten betreffende de constitutionele structuur van Cyprus overeenstemming hadden bereikt, maar dat geduldig gevoerde onderhandelingen nodig zouden zijn op bepaalde punten om de bestaande verschillende opvattingen nader tot elkaar te brengen. De verklaring kondigde aan dat Clerides en Denktash eikaar op 29 aug. opnieuw zouden treffen voor de tweede ronde van hun besprekingen. Zulks geschiedde: tot 27 dec. 1968 volgde een nieuwe reeiks gesprekken.

De derde ronde van de besprekingen tussen Clerides en Denktash begon op 20 jan. 1969, werd vervolgens op 24 juni verdaagd, maar op 11 aug. hervat. Krachtens een op 5 maart gemaakte afspraak tussen de twee leiders wairen twee subcommissies, elk bestaande uit een gelijk aantal Grieks- en Turks-Cyprioten, op 6 mei overleg begonnen over resp. het gezag van heit parlement en de semi-staatsinstellingen.

In een op 13 aug. 1969 gepubliceerde verklaring sprak aartsbisschop Makarios zich uit voor een regeling, die een vreedzame existentie van beide bevolkingsgroepen mogelijk zou maken. Hij bestreed tegelijk elk federatiestreven van Turkse zijde. Volgens de FAZ (14-8) zou de president de Turken een soort vetorecht voor de speciale bedangen van hun bevolkingsgroep en hun nederzettingen willen toekennen. Voorts verklaarde Makarios dat hij helt streven naar enosis als niet te verwezenlijken beschouwde, al kon men een dergelijk streven niet eenvoudig van de agenda schrappen.

President Makarios op bezoek bij de Griekse premier Papadopoulos

Als blijk van een enigszins verbeterde verstandhouding meldde *Reuter* dat Makarios de Turks-Cypriotische vice-preslident Kütchük op 7 sept. voor het eerst sinds 6 jaar ontmoet had en hem langdurig de hand geschud had.

Op 5 okt. 1969 verwierp de president echter Turkse voorstellen, waarvan de aanvaarding volgens hem tot een geografische verdeling van helt eiland zou leiden. Kort daarop vertrok Denktash voor een langdurig verblijf naar Londen. Het overleg werd 1 dec. hervalt, eind febr. 1970 onderbroken en op 23 maart voortgezet. Resultaat blijft uit.

De kernvraag blijft hoever kan en wil de Grieks-Cypriotische regering het Turkse bevolkingsdeel in zijn streven naar zelfbeschikking en veiligheid tegemoet komen zonder het bestaan van de eenheidsstaat op losse schroeven te zetten.

Verbod Nationale Front

In maart 1969 begon een reeks bomaanslagen en terreurdaden, waarvoor het Nationale Front, een organisatie die „enosis" nastreeft, verantwoordelijk werd geacht. O.m. werden aanslagen gepleegd op het hoofd van de politie, Haralampos Hasapis; ide minisiter van justitie, mevr. Stella Souliioutou; de minister van binnenlandse zaken, Epaminondas Kodromos; en de regeringswoordvoerder, Miltiades Christodoulou. Voorts vond op 7 aug. '69 een bomontploffing plaats in het parlementsgebouw en werd op 27 okt. een bomaanslag gepleegd op heit presidentiële paleis. Ook werden politieposten overvallen met het oogmerk wapens buit te maken.

In augustus vaardigde de regering een verbod uit tegen heit Nationale Front.

Weekblad 39ste jaargang *No. 2030,* pag. *23071-23086*

In december waren Britse gebouwen (o.a. de zetel van de Britse Hoge Commissaris op 19 dec.) en voertuigen op Cyprus heit doelwit van aanslagen, die eveneens aan het Nationale Front toegeschreven werden. Aangenomen werd dat deze actie samenhing met de Britse stel-in aan de schorsing van Griekenland uit de Raad van Europa (zie pag. 802/2-1969).

De regering van Cyprus gaf bij monde van de minister van buitenlandse zaken Kyprianou uiting aan haar „diepe bezorgdheid en spijt" over het gebeurde.

Het Cypriotische Huis van Afgevaardigden aanvaardde op 29 jan. 1970 met 17 tegen 7 stemmen bij 4 onthoudingen een wet, waarbij de politie de bevoegdheid kreeg personen zonder vorm van proces drie maanden lang vast te houden, als zij daden tegen de wet beraamden, verdacht waren van lidmaatschap van subversieve organisaties, of zulke organisaties steunden. Deze wet op de preventieve hechtenis volgde op twee gewapende raids van gemaskerde mannen, die leden van het Nationale Front zouden zijn: een diefstal van een grote hoeveelheid dynamiet uit een opslagplaats van de Kalavasos-kopermijn op 31 dec. en een diefstal van wapens uit het magazijn van de burgerwacht van Omodhos op 6 jan. 1970.

Later in jan. kondigde het Nationale Front een ,,bestand" af, maar het bleef pamfletten verspreiden waarin leden van de regering werden aangevallen.

Eveneens in jan. besloot de Cypriotische regering de inzameling te gelasten van geregistreerde wapens van burgers mét vergunning teneinde te beletten dat de wapens in handen van het Nationale Front vielen. Op 16 januari vaardigde de minister van binnenlandse zaken en defensie bevel wit bij de politie alle legaal en illegaal bewaarde wapens per 25 jan. in te leveren om het hoofd te bieden aan de activiteiten van verboden terreurorganisaties; tegelijk werd een amnestie afgekondigd voor allen die hun wapens inleverden. Naar op 24 maart vanuit Nicosia werd bericht waren in de betrokken periode o.a. 18 brenguns, 133 Stirling-machinegeweren en stenguns, 87 revolvers, 150 geweren, 674 pistolen. 629 granaten en meer dan 167.000 stuks munitie aan de politie overhandigd. Aangenomen werd dat evenwel nog grote hoeveelheden wapens illegaal op het gehele eiland werden behouden.

In de pers werd gespeculeerd over de vraag in hoeverre het Nationale Front steun vanuit Athene ontving. Van 2-4 sept. 1968 had Makarios te Athene besprekingen gevoerd mrt premier Papadopoulos en minister Pipinelis, na een bezoek aan Scandinavische landen (19-31 aug.) en een verblijf te Rome, waar hij een ontmoeting had gehad met koning Constantijn en de paus. In het na de besprekingen te Athene uitgegeven communiqué was sprake van de wens van beide partijen dat de vrede op Cyprus zou terugkeren en dat de onderhandelingen tussen beide bevolkingsgroepen met succes zouden worden bekroond.

De betrekkingen tussen Nicosia en Athene verslechterden door de kwestie-Georghadjis (zie pag. 82/2 en 96/1-1969), waarbij de regering te Athene pressie zou hebben uitgeoefend.

Nadat president Makarios op 5 en 6 jan. 1969 opnieuw overleg met de Griekse leiders te Athene gepleegd had, sprak hij van een geheel gelijke opvatting bij de gesprekspartners over de kwestie-Cyprus.

Op de heenweg naar Oost-Afrika, waar hij Tanzania, Zambia en Kenia bezocht (2-15 jan. 1970), msakte Makarios een tussenlanding te Athene en had hij een onderhoud me Papadopoulos. Dit overleg werd op de terugreis van 16-18 jan. voortgezet. Hierbij werd gesproken over de terreurdaden. Beide partijen veroordeelden deze piraktijkern, daar zij de belangen van Cyprus slechts konden schaden. Enige dagen eerder had premier Papadopoulos reeds een verklaring uitgegeven, waarin hij het terrorisme op Cyprus, in het bijzonder de z.g. Nationale Front organisatie, veroordeelde en categorisch ontkende dat deze organisatie of een dergelijke enigerlei steun genoot van de Griekse regering. ,,De enige organisatie, welke de Griekse regering steunt en waarmee zij samenwerkt, is de officiële regering onder aartsbisschop Makarios "

Aanslag op Makarios

President Makarios ontsnapte op 8 maart aan een moordaanslag. Toen de helicopter, waarmee hij van Nicosia naar Makheras zou vliegen, opsteeg van de binnenplaats van het presidentiële paleis werd het toestel onder vuur genomen door een groep scherpschutters — waarschijnlijk vier — vanaf het dak van een school in de buurt. Hoewel de piloot door verscheidene kogels werd geraakt en ernstig werd gewond, slaagde hij er toch in het toestel bij het presidentiële paleis aan de grond te zetten. President Makarios bleef zelf ongedeerd. Een achtergelaten stengun en twee geweren werden op het dak van de school, het Pan-Cypriotische gymnasium, van waar de aanslag was gepleegd, aangetroffen.

De volgende dag (9 maart) werd bekendgemaakt dat 10 Griekse Cyprioten gearresteerd waren. Hoewel vijf van hen binnen eckele uren werden vrijgelaten, werd 11 maart gemeld dat drie politiefunctionarissen en een burger i.v.m. de aanslag te Famagusta gearresteerd waren, zodat zich in totaal 9 personen in hechtenis bevonden.

Er werd geen officiële verklaring afgelegd m.b.t. de personen of de organisatie die voor de aanslag verantwoordelijk werden geacht, maar volgens de correspondent van The Times op Cyprus bestond er ,,onder waarnemers te Nicosia weinig twijfel over dat de moordaanslag het werd was van het verboden Nationale Front.

Op 13 mei werden 6 Grieks-Cyprioten — 3 leden van de politie en 3 burgers — officieel aangeklaagd wegens hun deelnemen aan de aanslag.

Georghadjis vermoord

Polycarpos Georghadjis, oud-minister van binnenlandse zaken en defensie (pag. 96/1-'69) een voormalig EOKA-leider, werd op een verlaten weg buiten Nicosia in de nacht van 15 maart in zijn auto doodgeschoten. Een week eerder was op 8 maart te Nicosia officieel bekend gemaakt dat de politie het huis van Georghadjis had doorzocht en twee geladen revolvers had aangetroffen. Deze mededeling viel samen met het politieonderzoek i.z. de aanslag op president Makarios, maar er werd niet gesuggereerd dat Georghadjis daar op enigerlei wijze bij betrokken was. De vroegere minister zelf verklaarde op 9 maart dat de in zijn huis aangetroffen revolvers een persoonlijk geschenk van de president van enige jaren her waren.

Op 13 maart lieten regeringsfunctionarissen een vliegtuig dat op het punt stond Nicosia te verlaten op weg naar Beiroet stoppen en verzochten Georghadjis, die aan boord was, het toestel te verlaten. Verklaard werd dat het wenselijk geacht was een aantal personen, incl. Georghadjis, te beletten het eiland te verlaten, zolang de politie het onderzoek naar de aanslag op Makarios voortzette.

Op 15 april verklaarde pres. Makarios voor de Deense televisie dat hij reden had om aan te nemen dat Georghadjis bij de moordaanslag betrokken was geweest.
De omstandigheden, waaronder Georghadjis werd vermoord bleven vooralsnog onduidelijk. Volgens een radio-uitzending van Nicosia en volgens persberichten, zou de oud-minister per auto naar een tevoren afgesproken rendezvous zijn gegaan, in gezelschap van een persoonlijk met hem bevriende politie-officier. nadat hij een telefonische oproep daartoe ontvangen had.
De auto was in een hinderlaag gevallen en van achteren beschoten op de overeengekomen plaats. Georghadjis was door verscheidene kogels getroffen. De politie-officier bleef ongedeerd. De begrafenis van Georghadjis op 17 maart werd bijgewoond door Clerides en vele vroegere EOKA-leiders.

Verdere gebeurtenissen

De gebeurtenissen rond Makarios en Georghadjis schiepen onrust, ook buiten Cyprus.
Reeds voordien, op 17 febr., had het Sowjetrussische persbureau Tass gewaarschuwd tegen de terreur-activiteiten van het Nationale Front en .,andere reactionaire krachten, die met het Griekse militaire regime verbonden zijn en het agressieve Noordatlantische blok dienen. Zij voeren de propaganda voor ‚enosis' op, onder dekking waarvan zij gunstige omstandigheden hopen te scheppen om het eiland in een NAVO militaire basis om te vormen, om de onafhankelijkheid van de republiek te liquideren en (...) een bewind van militair-terroristische dictatuur te vestigen van het type dat in Griekenland heerst..." Daarentegen had de vroegere EOKA-leider, generaal Grivas, de enosis als enige oplossing voor het probleem-Cyprus gesteld. Mannen, die voor de onafhankelijkheid van Cyprus pleiten, zoals president Makarios, werden als verraders beschouwd.
Op 19 maart verklaarde de Turkse minister van buitenlandse zaken, Caglayangil, dat op Cyprus een staatsgreep op handen was, met als doel aansluiting van het eiland bij Griekenland, wat door Turkije ,,met alle kracht" bestreden zou worden. De ambassadeurs van Turkije, de SU en de VS te Athene brachten op 20 maart afzonderlijk bezoeken aan de Griekse minister van buitenlandse zaken om hierover te spreken. Er waren berichten over Turkse vlootmanoeuvres.
De Griekse regering liet weten strikt afwijzend tegenover annexatie-ambities te staan, waarna de rust weer terugkeerde.
Tot nieuwe spanningen leidde een gewapende overval op een politiebureau te Limassol op 23 mei. Ca. 70 man bezetten het gebouw, ontwapenden de politie en gingen er vervolgens met ca. 150 geweren en machinegeweren alsmede met een grote hoeveelheid munitie van door. Nadien werden ongeveer 40 arrestaties verricht.
Tegelijkertijd werd een vroeger EOKA-lid, C. Tryfonidis, ontvoerd (kort daarop vrijgelaten) en werd tevergeefs getracht een ander te ontvoeren. Hoewel volgens de eerste berichten het Nationale Front voor deze acties verantwoordelijk zou zijn, bleek later dat een radicalere vleugel hiervan, Hieros Lochos (Heilig Legioen), die zich van het Nationale Front afgesplitst had, de vermoedelijke dader was.

UNFICYP

Het mandaat van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP) *, dat door de Veiligheidsraad op 10 juni 1969 voor de periode tot 15 dec. 1969 verleend was, werd door de Raad op 11 dec. 1969 en 9 juni 1970 telkens eenstemmig met een half jaar verlengd, zodat dit thans tot 15 dec. 1970 geldt.

Volgens het in juni gepubliceerde rapport van secretaris-generaal Oe Thant bedraagt de sterkte van de UNFICYP thans 2 969 man, waarbij nog 175 man burgerpersoneel komt. De kosten van de vredesmacht tot 15 juni 1970 bedragen ongeveer $ 117 mln en er is een tekort van $ 7,5 mln
Van 7 dec 1967 tot 1 juni 1970 deden zich 242 schietpartijen op Cyprus voor; in het eerste halfjaar van 1970 werden echter slechts 16 gevallen gemeld
De bemoeienissen van de VN-vertegenwoordiger t b v een normalisering van de verhoudingen op het eiland en een akkoord tussen de bevolkingsgroepen hadden tot dusver slechts gering succes gehad
Turkse bewoners bezetten nog steeds 123 openbare wegen en ontzeggen de Griekse bevolking — ook regeringsinstanties — geheel of gedeeltelijk het gebruik ervan
Het voornaamste probleem blijft het streven van de Turken naar autonoom bestuur in hun woongebieden Dit wordt echter door de regering-Makarios, die daarin het scheppen van een staat in de staat ziet, verworpen
VN-vertegenwoordiger Osorio-Tafall rapporteerde zijn bezorgdheid ,,over het gebrek aan vooruitgang" bij de onderhandelingen tussen Grieken en Turken (in twee jaar tijds vonden 145 bijeenkomsten plaats) en stelde vast dat er ,,weinig grond voor optimisme voor de nabije toekomst' bestaat De verwachting van een spoedige oplossing van het basisprobleem achtte hij ,,onrealistisch", maar hij zag toch in de onderhandelingen te Nicosia de enige mogelijkheid om tot een politieke zuivering van de conflictsituatie door ,,een compromisoplossing" te komen (F A Z 11-6)

*) Op 18 dec 1969 maakte Oe Thant bekend dat generaal-majoor Prem Chand (India) tot opperbevelhebber van UNFICYP bencemd was als opvolger van generaal Martola (Finland), die met pensioen ging. Prem Chand had in 1962-'63 het bevel gevoerd over VN-troepen in Katanga.

Verkiezingen

Op 21 april had de regering inmiddels bekend gemaakt dat op 5 juli parlementsverkiezingen zouden worden gehouden, de eerste sinds juli 1960. Het mandaat van het Huis van Afgevaardigden, dat in 1965 afliep, was sindsdien steeds met een jaar verlengd, het laatst op 17 juli 1969.
volgens de grondwet van 1959 telt het parlement 35 Grieks-Cypriotische en 15 Turks-Cypriotische afgevaardigden, doch deze vergaderen sinds 1963 niet meer gezamenlijk. Van de 35 Grieks-Cypriotische afgevaardigden behoorden tot dusver 5 tot de communistisch gezinde AKEL o.l.v. Ezekiel Papaiannou en de overigen tot een pro-Makarios organisatie, het Patriottisch Front. De Turks-Cypriotische parlementariërs zijn allen onafhankelijken.
In 1969 en 1970 ontstonden aan Grieks-Cypriotische zijde vier nieuwe partijen:
1) de Verenigde Partij o.l.v. Glavkos Clerides, wel Makarios' kroonprins genoemd (mede-oprichter Georghadjis);
2) de Verenigde Democratische Centrumunie o.l.v. Vasos Lyssarides, de lijfarts van de president;
3) het Progressieve Kamp, ontstaan door fusie van de groeperingen van Odysseus Ioannides, burgemeester van Nicosia, en van Nikolaas Sampson;
4) de Democratische Nationale Partij o.l.v. Takis Evdokas, de enige tegenkandidaat bij de presidentsverkiezingen van 1968 (pag. 335/3-1968).
De eerste drie nieuwe partijen en de AKEL steunen Makarios; alleen de Democratische Nationale Partij verwierp de doelstellingen van Makarios en bepleitte de enosis.
Zowel de verkiezingscampagne als de verkiezingen zelf verliepen rustig. De 35 Grieks-Cypriotische zetels werden op 5 juli vlgens AFP (7-7) als volgt verdeeld: Verenigde Partij 15, AKEL (alle kandidaten), Progressieve kamp 7, Verenigde Democratische Centrumunie 2 en onafhankelijke kandidaten 2. *(NZZ, FAZ, The Times, Le Monde)*

(Vor. ber. pag. 333/2-1968)

NEDERLAND

CHU: BIJZONDERE ALGEMENE VERGADERING. VASTSTELLING BEGINSELPROGRAMMA EN DEEL POLITIEK PROGRAMMA

Op 7 mrt. hield de Christelijk-Historische Unie in Rotterdam een bijzondere algemene vergadering ter vaststelling van heit beginselprogramma en het politieke programma. (Vgl. pag. 137/2). Dit grotendeels definitief vastgestelde politieke programma zal mede als basis moeiten dienen voor de hoofdlijnen van het gezamenlijk urgentieprogramma van de drie christelijke partijen bij de Tweede Kamerverkiezingen-1971. (Zie hiervoor o.m. pag. 180/3-1967, pag. 7/3-1969, 615/1-1969, pag. 99/3 en pag. 407/1).
Het laatste deel van het politieke programma van de CHU werd op de algemene vergsdering van 23 mei vastgesteld. (Zie hieronder)

De vergadering vond plaats tegen de achtergrond van de binnen de Unie bestaande tegenstelling tussen progressieve partijleden (waartoe m n vele C H -jongeren, verenigd in de CHJO, zijn te rekenen) en de in 1968 opgerichte Centrumgespreksgroep, bedoeld als tegenhanger van de progressieve stroming (vgl ook pag 727 2-1969)
De nieuwe programma's van de CHU zijn een uitvloeisel van het besluit van een massale vergadering van Unieleden, eind 1967 (zie pag 819 1-1967): de CHU moet mee erken aan ,,een vooruitstrevend beleid, gericht op de vooruitgang van de maatschappij in al haar geledingen", een beleid dat er in samenwerking met de KVP en ARP moet komen (vgl pag 405 2 en pag 100 2)
In het CH-blad D e N e d e r l a n d e r werd voor de algemene vergadering door beide hierboven genoemde groeperingen stelling genomen de CH-jongeren tegen een aantal huns inziens ,,conservatieve amendementen" op het politieke programma (zoals m b t democratisering bedrijfsleven, pornografie en bestrijding homoseksualiteit), de Centrumgespreksgroep tegen een aantal onderdelen van het CHU-programma en de amendementen ban de jongeren Zo werd het ,,onaanvaardbaar" genoemd, dat de jongeren de formulering ,,de overheid dient Gods dienares te zijn" uit het programma wilden verwijderen Voorts werd gevraagd meer nadruk te leggen op de zondagsrust en de band met het Huis van Oranje

Zonder grote moeilijkheden werd door de CHU op 7 mrt de politieke koers voor de toekomst bepaald.
Het beginselprogramma en een deel van het politieke programma werden vastgesteld
De voorzitter van de CH-fractie in de Tweede Kamer, de heer J. T Mellema, prees zich in zijn slotrede op de vergadering gelukkig dat de CHU de eerste partij is die haar programma voor de volgende kabinetsperiode op tafel Legt. Voorts merkte hij op: ,,Het is vandaag duidelijk geworden wat wij vanuit ons beginsel in nauwe samenwerking met de ARP en de KVP willen bereiken.' Van VVD, D 66 en PvdA vroeg de heer Mellema dat ze eerst duidelijk hun gezicht moesten laten zien. De Centrumgespreksgroep kreeg bij de behandeling van het nieuwe politieke programma weinig steun voor haar denkbeelden. De vergadering verwierp met grote meerderheid een aantal wijzigingsvoorstellen die door de vertegenwoordigers van deze groep in de plaatselijke kiesverenigingen waren ingediend. Een aantal belangrijke amendementen van de CHJO, die heit programma een meer vooruitstrevende koers geven, werd met overgrote meerderheid aanvaard.
Amendementen op het beginselprogramma waarmee de jongeren hieraan een moderner formulering beoogden te geven werden evenwel verworpen. Ondanks tegenwerpingen van de jongeren werd aan het beginselprogramma toegevoegd dat de overheid waar mogelijk de zondagsrust dient te bevorderen.

Politiek programma (1)

Hieronder laten wij enkele van de belangrijkste punten uit het politieke programma van de CHU volgen:

Q Een wijziging van het kiesstelsel, die gelijk is aan het meerderheidsadvies van de staatscommissie Cals-Donner: een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal kiesdistricten, waarbij verbinding van de kandidatenlijsten binnen de districten mogelijk is, maar daarbuiten niet meer (vgl. pag. 644/2-1969 en pag. 137/2).*

● Verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot achttien jaar.

Q Wijziging van de kieswet, zodat volksvertegenwoordigers in de Tweede Kamer. Provinciale Staten en de gemeenteraden die gedurende een zittingsperiode uit hun fractie treden verplicht worden hun zetel ter beschikking te stellen.

● Het hebben van nevenfuncties door de Kamerleden is hun eigen verantwoordelijkheid.

● Het programmahoofdstuk over de inkomens- en vermogensverdeling (dat vrijwel ongewijzigd werd aanvaard) vraagt om een beleid dat gericht is op het verkleinen van verschillen in inkomens en het bevorderen van bezitsvorming door spaarloon, vermogensaanwasdeling, winstdeling en investeringsloon.

● Gestreefd moet worden om op lange termijn te komen aan een welvaartsvast pensioen van ongeveer 70%, gebaseerd op het gemiddeld genoten loon of salaris van de laatste drie jaren (zie o m. pag 358 1)

● De overheid dient het recht en de bevoegdheid te hebben in geval van fusies die haar ongewenst voorkomen in te grijpen.

● Voor een evenwichtige sociaal-economische ontwikkeling is het gewenst voor de uitbreiding van de sociale verzekeringen een middellange termijnplanning te maken, waarin prioriteiten worden aangegeven. (Vgl. pag. 359/1).

Q Duidelijker jaarverslagen, verslaggeving per kwartaal, alsmede meer openheid in gesloten NV's is wenselijk

● Zo mogelijk afschaffing van de kinderbijslag.**

* In het verleden heeft de CHU steeds voor het in stand houden van het bestaande kiesstelsel gepleit Het bestuur had in het ontwerp-programma (tot tweemaal toe ondersteund door de Unieraad, zie pag. 137/2) gezegd een stelsel van evenredige vertegenwoordiging te willen handhaven. Niettemin werd een amendement van de kiesvereniging Sneek door het congres aanvaard. Dit voorstel werd ter vergadering o.m. ondersteund door oud-minister mr. Y. Scholten, lid van de staatscommissie Cals-Donner en een van de kiesrechtdeskundigen van de CHU.

** De vergadering aanvaardde de aanbeveling om een onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor afschaffing van die kinderbijslag, wanneer deze wordt ingebouwd in de loon- en inkomstenbelasting met de mogelijkheid van ,,negatieve belasting".

ALGEMENE VERGADERING CHU: VASTSTELLING LAATSTE DEEL POLITIEK PROGRAMMA

Tijdens de algemene vergadering van de CHU op 23 mei in Rotterdam werd het laatste deel van het nieuwe politieke programma (zie hienboven) vastgelegd.
Wederom probeerden aanhangers van de Centrumgespreksgroepering tevergeefs de huns inziens te ver gaande programmapunten af te zwakken of te laten vervallen.
De belangrijkste programmapunten zoals die op 23 mei werden vastgesteld volgen hieronder:

Politiek programma *(2)*

● De-facto erkenning van de Oder-Neissegrens door de NAVO-landen met West-Duitsland als initiatiefnemer.

Q Verdubbeling van de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkelingshulp,

● Verlaging van de meerderjarigheidsgrens tot achttien jaar.

● Krachtige bestrijding van de woningnood, vooral voor de minder draagkrachtigen en vooral in de Randstad Holland.

● Verlaging leerlingenschaal bij het onderwijs.

● Nederland moet het initiatief nemen voor de opstelling van een internationale code tegen het lossen van afval in water en lucht.

● Speciale maatregelen voor zwakke groepen als bejaarden en buitenlandse werknemers.

Het bestuur van de CHJO stelde na afloop van de vergadering vast dat de Unie me4 helt nieuwe programma ,,overtuigend heeft gekozen voor een redelijk progressieve koers".

Het jongerenbestuur adviseerde de Centrumgespreksgroep zich in navolging van Democratisch Appèl en de AR-radicalen (zie resp. pag. 377 /3 en peg. 405/3) als groep op te heffen.

In de plaats van enkele aftredende leden koos de algemene vergadering ven de CHU de heren L. C. van Dalen uit Utrecht (secr. van het CNV) en H. Fokke uit Vriezenveen in het hoofdbestuur. De scheidende vicevoorzitter, de heer C. J. van Mastrigt werd benoemd tot ere-lid van de CHU.

In verband met de slechte financiële positie van de partij (zie pag. 137/3) werd besloten de contributie aanzienlijk te verhogen tot S 11,50 per jaar. (ANP, *NRC*, Het *Parool)* (Vor. ber. pag. 137/2)

MINISTER UDINK LIJSTTREKKER VOOR DE CHU

Tijdens de Unieraadsvergadering op 20 juni in Utrecht werd besloten dat de minister voor ontwikkelingssamenwerking, dr. B. Udink, het volgend jaar bij de Kamerverkiezingen als lijsttrekker voor de CHU zal optreden. De heer Udink kreeg 34 van de 56 uitgebrachte geldige stemmen. Op de staatssecretaris van volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga werden 20 stemmen uitgebracht, terwijl de huidige fractievoorzitter in de Tweede Kamer, J. Mellema, twee stemmen kreeg.

Met 29 tegen 27 stemmen was eerst besloten met één lijsttrekker de verkiezingen in te gaan en niet, zoals bijna de helft van de Unieraad wenste, met twee. Het afvallen als lijsttrekker van de heer Mellema hoeft naar de mening van partijvoorzitter prof. Van Hulst geen gevolgen te hebben voor de Kamerfractie die autonoom haar voorzitter kiest. Aan minister Udink is wel uitdrukkelijk de voorwaarde gesteld dat hij een plaats in de Kamerfractie zal innemen indien hij eventueel niet op een regeringspost zou terugkeren. (ANP)

VVD: ALGEMENE VERGADERING. WENS TOT STEMBUSAKKOORD MET KVP, ARP, CHU EN D'66

Op 27 en 28 febr. hield de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie een algemene vergadering in Breda. Unaniem sprak de vergadering zich uit voor het sluiten van een stembusakkoord met KVP, ARP, CHU en D'66 voor de Kamerveskiezingen van 1971. (Zie ook hierboven).

Hst besluit werd genomen overeenkomstig een ontwerpresolutie van het Liberaal Beraad, heit overlegorgaan van de VVD, het Liberaal Democratisch Centrum, de JOVD en de federatie van Liberale studentenverenigingen. Het stembusakkoord moet worden gesloten ,,indien en voor zover op grond van de ontwerp-verkiezingsprogramma's of anderzins het vertrouwen gerechtvaardigd is dat de partijen overeenstemming zullen kunnen bereiken over een programma voor het toekomstig regeringsbeleid".

Tegelijk met deze uitspraak voor het stembusakkoord (die geldt zowel voor alle genoemde partijen samen als voor elk afzonderlijk) sprak de VVD zich uit tégen regeringssamenwerking met de PvdA, óók als de stroming Nieuw Links daar geen deel meer van zou uitmaken (tot dit laatste: ook geen samenwerking met een PvdA zónder Nieuw Links. werd met 268 tegen 232 stemmen besloten.)

De partijvoorzitster, mevr Van Someren-Downer, beloofde de vergadering dat de VVD tezijnertijd zal bekijken hoe ze zich moeit opstellen tegenover de groepering DS'70 (zie pag 378/1).

De beslissing i z. het stembusakkoord bevatte de opdracht aan hoofdbestuur en Kamerfracties ,,alles te doen en niets na te laten wat de totstandkoming van het akkoord ksn bevonderen". (Zie verder hieronder).

Rede* mr. *Geertsema

Uit een rede die de VVD-fractievoorzitter mr. Geentsema voor de algemene vergadering hieild noemen wij de volgende belangrijkste punten:

● Aan een stijging van de defensie-uitgaven zal in de nabije toekomst niet te zijn ontkomen: ,,Als gevolg van een bij de kabinetsformatie gemaakte plafondafspraak heeft onze defensie een achterstand opgelopen. Dank zij het voortreffelijke werk van onze liberale minister van defensie (Den Toom) zijn de gevolgen daarvan tot een minimum teruggebracht. Toch zal deze achterstand moeten worden ingehaald. Dat betekent, dat op de defensiebegroting een verhoging zal moeten worden toegepast die voldoende is om de stijgende kosten op te vangen en de achterstand in te lopen".

Tijdens het VVD-congres in Breda werd de vorige fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, mr. Toxopeus, thans commissaris van de Koningin in Groningen (zie pag. 645 3-1969) benoemd tot erelid van de VVD. Hier feliciteert hem partijvoorzitster mevr. Van Someren-Downer.

● De VVD is tegenstander van de kiesdrempels, zoals o.a. door de stuurgroep van de KVP is voorgesteld (zie pag. 376 3).*

● Indien het door de VVD gewenste stembusakkoord niet tot stand mocht komen. dan prefereert de liberale partij een minderheidskabinet bestaande uit de huidige regeringspartijen boven een zakenkabinet.

Q Het streven naar een stenibusakkoord impliceert dat de VVD niet met een minimumprogramma kan komen: ,,Ik zou me tegen een minimumprogramma van de VVD sterk verzetten".

● ,,D'66 dreigt terug te vallen op de onduidelijke stellingname die het — en terecht — de confessionele partijen altijd verweten heeft". Het is, aldus de heer Geertsema, te betreuren dat de heer Van Mierlo reeds heeft verklaard niet bereid ie zijn tot samenwerking met de VVD (zie hieronder), nog voordat de VVD haar verkiezingsprogramma in ontwerp gereed heeft: ,,Zijn uitspraak is bijzonder overijld en prematuur; ik heb er bepaald geen bewondering voor".**

● Het kabinet-De Jong is ,,een goed kabinet, al heeft het natuurlijk ook zijn zwakke kanten." (.) Wat ons betreft hopen en vertrouwen wij dat het zijn werk tot de verkiezingen van 1971 blijft voortzetten." (ANP, NRC, Het Parool) (Vor. ber. pag. 100 3)

---

* Behouderis deze uitz dering liet de heer Geertsema zich uiterst positief uit over het KVP-kernprogramma (zie pag. 376 2). Met name over de belangrijke financiële paragraaf van het programma zou volgens de fractieleider van de VVD ,,wel te praten zijn".

** In een televisiedebat op 10 mrt. n.a.v. de, volgens de VVD, vroegtijdige verklaringen van de kant van D'66 dat in geen geval een stembusakkoord met de VVD zou worden gesloten, zei de voorzitter van D'66, de heer J. Beekmans tegen zijn opponente, mevr. G. van Someren-Downer, dat hij tot een dergelijke conclusie was gekomen door eenvoudig de feiten van de laatste jaren na te gaan: ,,Onze fracties in de Tweede Kamer waren het niet vaak met elkaar eens en ook programmatisch zijn de verschillen tussen D'66 en de VVD niet gering". De heer Beekmans dacht daarbij met name aan punten als de gekozen premier, het districtenstelsel, de gekozen burgemeester en de grotere invloed van werknemers in de onderneming.

FRACTIELEIDER VVD IN EK: ,,ZWIJGENDE MEERDERHEID BUNDELEN"

Tijdens een verkiezingsbijeenkomst van de VVD in Leiden op 23 mei, zei de fractieleider van de VVD in de Eerste Kamer, mr. H. van Riel o.m.: ,,De taak die voor ons ligt kan worden omschreven als het bundelen van de zwijgende meerderheid.*) Niet om de uitingen van minderheden tegen te gaan, maar om de

leiding van de samenleving te betwisten aan eerzuchtige, machtshongerige intellectuelen, die in hun verfoeilijk paternalisme uiterst gevaarlijk zijn." De heer Van Riel* noemde voorts de nieuwe partij DS'70 (pag. 378/1) een geschikte partner bij een kabinetsformatie. Over het vertrek van de heer Goedhart uit de PvdA, zei hij: ,,Socialisten met werkelijkheidszin zijn in 1970 zeldzaam aan het worden". (Zie ook pag. 377/2). (Het Parool. de Volkskrant)

* De heer Van Riel gebruikte hier de door president Nixon in zijn rede van 3 nov. 1969 gebezigde terminologie, toen deze ,,de grote zwijgende meerderheid van niijn Amerikaanse medeburgers" om steun vroeg bij zijn Vietnampolitiek (zie pag. 735 1-1969).

CONCEPT-PROGRAM VVD: GEEN BASIS VOOR STEMBUSAKKOORD

Op 23 juni werd door het partijbestuur van de VVD een eerste ontwerp voor een verkiezingsprogram gepubliceerd.
De belangrijkste punten uit het zeer uitvoerige stuk, dat als titel ,,Liberalen op nieuwe wegen" heeft meegekregen, luiden als volgt:

— Defensie-uitgaven moeten omhoog, om ontstane achterstand in te lopen. De VVD wijst ,,politiek in de kazerne af".

— Geen aantasting van het huidige kiessysteem. Wél invloed voorkeurstemmen vergroten, leeftijd voor actief en passief kiesrecht verlagen tot 18 jaar en kiesrecht voor Nederlanders in het buitenland.

— Geen rechtstreekse verkiezing premier. Deze moet voorgedragen worden door de TK i.p.v. door de fractieleiders.

— Andere indeling departementen: afzonderlijke ministeries voor ruimtelijke ordening en milieuhygiëne en voor techniek en wetenschap; overheveling van maatschappelijk werk naar sociale zaken en afzonderlijke staatssecretaris voor zelfstandigen en midden- en kleinbedrijf.

— Stijging van overheidsuitgaven strikt binden aan de te verwachten groei van het nationale inkomen.

— Belastingen: automatische jaarlijkse inflatiecorrectie, afzwakking van de progressie in loon- en inkomstenbelasting, verdere verhoging belastingvrije voet, fiscale gelijkstelling zelfstandigen en loontrekkenden, belastingverlaging voor werkende vrouwen, geleidelijke verschuiving van directe naar indirecte belastingen.

— Geen nationalisatie of socialisering: wel grotere openheid van bedrijven door goede verslaggeving en publikatieplicht.

— Versterking bevoegdheden Raad van Commissarissen tegenover aandeelhouders.

— Vrije verkoop van pornografie aan achttienjarigen en ouderen. Gemeentebesturen geen bevoegdheid om verkoop voorbehoedmiddelen te beperken. Opheffing van elke vorm van discriminatie van homofielen. Herziening echtscheidingswet.

— Handhaving benoemde burgemeester en commissaris van de Koningin.

— Geleidelijke beperking kinderbijslag. Beperkt eigen risico in ziekenfondsverzekering.

— Verlenging van de leerplicht en deelneming van alle geledingen aan het bestuur in de zin van de wet-Veringa.

(Voor vergelijking met andere partijprogramma's, zie de pag. 376/2 (KVP), 377/1 (PvdA), 407/2 (ARP) en voor het programma van de CHU iiierbovenì.

Reacties

Uit de voorlopige reacties van partij- en fractieleiders van de bovengenoemde partijen wordt duidelijk, aldus de NRC (25-6), dat ,,de kansen voor een stembusakkoord van andere partijen met de VVD vóór de volgende Tweede-Kamerverkiezingen in rook zijn opgegaan".
Voor de christelijke partijen zitten er veel onaanvaardbare punten bij de liberale wensen, en in alle partijen reageert men geërgerd op vaag geformuleerde onderdelen en fundamentele gebreken in het programma, aldus de NRC.
Mr. Van der Stee (voorz. KVP) ziet een stembusakkoord van zijn partij met de VVD op basis van dit ontwerp ,,niet erg best zitten", maar wil voor een definitief oordeel de amendementen nog afwachten.
Mr. Biesheuvel (fractievoorz. ARP) vindt een stembusakkoord met de liberalen onmogelijk: ,,Aan de herziening van de omroepwet, de vrijere verkoop van voorbehoedmiddelen, volledige gelijkheid van homofielen en een zo verregaande herziening van de echtscheidingswet zullen wij nooit meewerken".
De heer Mellema, fractievoorzitter van de CHU, vindt dat het VVD-programma ingrijpend geamendeerd moet worden, wil een stembusakkoord mogelijk zijn. Evenals de andere politieke leiders die commentaar gaven achtte ook hij onvoldoende duidelijk hoe de VVD al haar wensen denkt te financieren.
Mr. Van Mierlo (D'66) zei ,,het onheilspellende gevoel te hebben dat de VVD ineens de belastingverlaging laat vallen zodra de defensie in het geding komt. Dat vind ik een griezelige manier van denken, alsof er maar één volksvijand is: de Russen. De VVD wil nooit extra geld uitgeven, behalve voor defensie". (NRC, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 10013)

GEERTSEMA LIJSTTREKKER VOOR DE VVD

In een brief aan de partijbesturen stelde het hoofdbestuur van de VVD medio juni voor, mr. Geertsema, de huidige fractievoorzitter van de partij in de Tweede Kamer, als lijsttrekker voor de komende Tweede Kamerverkiezingen aan te wijzen.
In verband hiermee werd op 18 juni bekend, dat de heer Geertsema per 1 jan. 1971 ontslsg zal nemen als burgemeester van Wassenaar.
De verwachting is dat mr. Geertsema na de kabinetsformatie van het volgend jaar het parlement zal verlaten om deel te gaan uitmaken van de nieuwe regering.
Als zijn opvolger in de VVD-fractie is de naam van staatssecretaris van buitenlandse zaken, H. J. de Koster genoemd. De heer De Koster zou zich bereid hebben verklaard tot 1975 het fractievoorzitterschap te bekleden. (ANP, NRC)

D'66 EN DE POLITIEKE KEUZE

Tijdens het hierboven in een noot reeds genoemde televisiedebat tussen D'66-voorzitter J. Beekmans en de voorzitster van de VVD, mevr. Van Someren-Downer, onderstreepte eerstgenoemde dat zijn partij tijdig voor de Kamerverkiezingen van 1971 de voorwaarden bekend. zal maken waarop en met wie D'66 in een volgend kabinet eventueel wil samenwerken. Dit besluit is, aldus de heer Beekmans, gebaseerd op een uitspraak die de algemene ledenvergadering van D'66 in 1968 heeft gedaan (zie pag 649/2-1968)
Enkele dagen eerder had fractievoorzitter Van Mierlo tijdens een verkiezingsdebat met mr. Geertsema van de VVD gezegd, dat hij, ,,als men mij een pistool op de borst zet" uit overmacht voor de PvdA zou kiezen. Eerder in het debat had hij er geen twijfel over laten bestaan dat zijn partij een dergelijke uitspraak voorlopig niet zal doen.
Er is, aldus de heer Van Mierlo, niet de geringste kans dat D'66 op het aanbod van de VVD zal ingaan om in 1971 een stembusakkoord met de confessionele partijen en met de liberalen te vormen (zie hierboven). ,,De confessionele partijen hebben hun tijd overleefd. Ze zijn een vervalsende vergaarnoemer", aldus de heer Van Mierlo. (ANP, NRC, Het Parool)

CONGRES D'66

Van 3-5 april hield D'66 in Rotterdam een congres, dat zich moest uitspreken over een groot aantal nieuwe onderdelen van het verkiezingsprogramma van D'66 voor de volgende kabinetsperiode.

Na een verward congres, waarover de NRC o.m. schreef: ,,D'66 dreigt zichzelf te verstikken in vlijt en perfectionisme: zesentwintig moties, ook al werden sommige daarvan weer ingetrokken, zijn toch echt te veel van het goede," werd het bestuur van de partij middels een met 60% van de stemmen aanvaarde motie opgedragen nog vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 3 juni een prioriteitenschema te publiceren, waarin de politiek van D'66 in begrijpelijke taal duidelijk uiteen wordt gezet. In de motie sprak het congres uit ,,geschokt te zijn" over de onvruchtbare discussies naar aanleiding van het beleidsplan dat voor de Tweede-Kamerverkiezingen gereed moet zijn: ,,Bij de discussie is geen enkele indicatie gegeven van de concrete inhoud van dit beleidsplan en dit mag een partij die zich voorstelt de duidelijkheid in de politiek te dienen, niet overkomen".
Het D'66-bestuur zegde toe aan de motie op korte termijn uitvoering te geven door een pamflet te publiceren, waarin nog eens duidelijk wordt uiteengezet wat de vernieuwende visie van D'66 betekent en in welke opzichten de partij zich onderscheidt van andere partijen.
Voorzitter Beekmans herhaalde dat op een congres in december zal worden beslist of D'66 aan een regering zal deelnemen en zo ja onder welke voorwaarden.

Het congres besloot in mei een nieuw discussiecongres te houden om overgebleven programma-voorstellen te behandelen (NRC, Het Parool)
(Vor ber. pag 101 21

DISCUSSIECONGRES D'66

Op 9 mei hield D'66 in Haarlem het aangekondigde discussiecongres. De voornaamste resultaten waren:

● Het congres koos uit een aantal alternatieve voorstellen voor de aanwijzing van kandidaat-kamerleden en de vaststelling van de volgorde der kandidaten het volgende: de leden van D'66 in de Tweede Kamer moeten na regionale voorverkiezingen en na aanbeveling van een landelijke stemadviescommissie, door een „steekproefvergadering" worden aangewezen. (De leden voor die vergadering worden door een steekproef uit het totale ledenbestand aangewezen).

● Voor de uitvoering van de motie die op hei vorige congres was aangenomen en waarin om een prioriteitenschema werd gevraagd (zie hierboven) waren vier verschillende discussiestukken opgesteld. In het aangenomen stuk zijn geen prioriteiten voor het beleid in de komende periode opgenomen, maar wordt erop gewezen dat ook de nieuwe gemeenteraadsleden van D'66 een taak te vervullen hebben op het terrein van het welzijn — een gezond leefklimaat en eerlijke kansen voor ieders ontplooiing. Deze nota werd door het congres bij het bestuur aanbevolen als uitgangspunt voor het aangekondigde manifest.

● Een belangrijk deel van het congres werd besteed aan een experiment voor een nieuwe vorm van besluitvorming in de partij, waarover op het vorige congres enkele moties waren behandeld. Een groot deel van het ontstane discussiemateriaal zal op volgende bijeenkomsten van de partij behandeld worden. Enkele punten daaruit:

— D'66 moet zonodig buitenparlementaire acties steunen of actiegroepen Oprichten om bepaalde politieke wensen te realiseren;

— het programma van D'66 is essentieel voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de partij. (ANP, NRC, Het Parool) (Vor. ber. pag. 101'2)

BELGIË

RESOLUTIE ONTWIKKELINGSHULP

De Kamer heeft op 11 juni een resolutie goedgekeurd, waarin de regering verzocht wordt, op ononderbroken wijze en telkens voor drie jaar, een begrotingsprogramma voor de ontwikkelingshulp op te stellen, met de bedoeling in 1975 ten minste 0,75% van het bruto nationaal produkt aan de derde wereld te kunnen besteden. Dat bedrag zou uitsluitend de hulp van de overheidssector betreffen. De resolutie werd ingediend door graaf Adhemar d'Alcantara (CVP). Alleen het Brusselse PVV-lid G. Mundeleer stemde tegen.

OOST-EUROPA

ROEMENIË

OVERSTROMINGEN IN OOST-EUROPA: GROTE SCHADE IN ROEMENIË

In de laatste weken van mei (sinds 12 mei) en begin juni zijn in Oost-Europa met name het noorden en zuid-oosten van Roemenië en delen van Hongarije getroffen door overstromingen. Volgens *Agerpress* betrof het hier de zwaarste overstromingsramp in het land sinds 1870. Ook in enkele Joegoslavische gebieden en in de Oekraïne kwam het later tot overstromingen. In Hongarije, Joego-Slavië en de SU zouden geen mensen zijn omgekomen.

Volgens officiële gegevens verdronken in Roemenië 200 mensen en moesten er 350.000 geëvacueerd worden. Ongeveer 900.000 ha. land zou door het water van de Donau en andere rivieren zijn overspoeld. Van de 39 districten in Roemenië zouden 38 districten onder de wateroverlast te lijden hebben gehad. Terwijl grote gedeelten van de oogst verloren gingen verdronken ongeveer 70.000 stuks vee en werden 250.000 woningen vernield of zwaar beschadigd. Verder werden duizenden officiële gebouwen als ziekenhuizen en scholen vernield en beschadigd, verder ca. 2300 bruggen, 500 km. spoorbaan, ongeveer 1000 km. elektrische leidingen, 700 km. telefoondraden, ongeveer 530 km. asfaltweg en ongeveer 1800 km. straatweg. Voorts werden 270 fabrieken vernield of van produktie uitgeschakeld. (Reuter, NZZ, NRC)

Een beeld van de overstromingen in Roemenië: het dorp Vadeni in het district Braila.

BEZOEK CEAUSESCU AAN MOSKOU

Op 18 en 19 mei bracht de Roemeense partijleider Ceausescu een onverwacht kort bezoek aan Moskou.

Volgens officiële verklaringen van Roemeense zijde is in de Russische hoofdstad gesproken over de internationale situatie, de problemen van de communistische beweging en de bilaterale betrekkingen, die „zij in een geest van vriendschap willen ontwikkelen."

Westerse perscommentaren wezen op een toevallige samenloop van factoren die erop wijzen dat het bezoek vrij onverwacht tot stand is gekomen en in verband stond met de Roemeense weigering van 13 mei om mee te doen aan de investeringsbank van de Comecon (zie hiervoor een volgende aflevering). Le Monde op 20 mei: „Waarschijnlijk is ook dat de Russen Ceausescu preciseringen hebben gevraagd over zijn houding inzake de militaire en economische samenwerking. Het standpunt van Ceausescu is bekend: hij weigert integratie in alle mogelijke vormen. Daaraan vasthouden is des te moeilijker nu er een grote internationale spanning heerst en nu er in Moskou een offensief schijnt te beginnen voor versterking van de banden tussen de communistische landen, nu de aanvallen tegen Peking worden hervat en nu een nieuw artikel van generaal Sjtemenko ook weer op militaire integratie aandringt".

Op 28 mei bracht ook de Roemeense regeringsleider Maurer, in gezelschap van enkele andere ministers, een onverwacht bezoek aan de SU. Officieel werd meegedeeld dat hij in Moskou was voor besprekingen

met premier Kosygin over economische en industriële samenwerking van de beide landen.

Onder verwijzing naar beide hierboven genoemde bezoeken, heeft partijleider Ceausescu op 29 mei tijdens een rede in het door zware overstromingen getroffen zuid-oosten van het land (zie hierboven) nog eens de nadruk gelegd op zijn koers van ..onafhankelijkheid en nationale soevereiniteit": ,,In de internationale samenleving moeten principes gelden van de volledige gelijkheid en de onafhankelijkheid en de nationale soevereiniteit". (Reuter, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 380/2-'69)

BEZOEK CEAUSESCU AAN FRANKRIJK

Van 16-20 juni heeft partijleider Ceausescu een officieel bezoek gebracht aan Frankrijk. Zijn verblijf gold als antwoord op het bezoek dat de generaal De Gaulle in mei 1968 aan Roemenië heeft gebracht (zie pag. 377/1-1968). Het betrof de eerste reis van het Roemeense staatshoofd naar een Westers land

Vraaggesprek met Le Monde

Ter gelegenheid van zijn reis naar Frankrijk gaf Ceausescu een op 15 juni gepubliceerd interview met het blad Le Monde. Hierin verklaarde de Roemeense partijleider, dat hij tijdens zijn bezoek aan Moskou in mei (zie hierboven) overeengekomen was de samenwerking met de SU te verstevigen. Hij ging niet nader in op wat men precies besloten had om dit doel te bereiken. Tijdens het bezoek dat de Russische partijleider in juli aan Roemenië zal afleggen zal een nieuw vriendschapsverdrag tussen beide landen worden gesloten.

Ceausescu legde in het interview ook de nadruk op de waarde die hij hecht aan de nationale soevereiniteit en onafhankelijkheid. Hij wees verder op de goede betrekkingen die zijn land onderhoudt met China en hij voegde eraan toe dat er stappen zijn gedaan om de handel tussen beide landen uit te breiden en te komen tot een nauwere economische samenwerking. Hiertoe is besloten na een bezoek dat een Roemeense handelsmissie aan Peking heeft gebracht.*

De president zei voorts, dat de overstromingen van de laatste tijd wel veel schade in zijn land hadden aangericht, maar het economisch plan voor dit jaar niet hebben beïnvloed.

Analyse belang bezoek Ceausescu

In de NRC van 16-6 werd nader ingegaan op het belang van Ceausescu's bezoek aan Frankrijk. Daaraan ontlenen wij het volgende:

Vanuit de Franse hoek is het van belang dat Parijs de Roemenen graag ziet als ,,de gaullisten van Oost-Europa". Deze gaullistische bewondering voor het onafhankelijke buitenlandse beleid van Ceausescu kwam ruim twee jaar geleden specraculair tot uiting. toen generaal De Gaulle — ondanks de zich als een olievlek uitbreidende mei-opstand — zich naar Roemenië begaf.

De toenmalige Franse president zag Roemenië als een belangrijke schakel in het onafhankelijke Europa dat hij zich van de Atlantische Oceaan tot aan de Oeral had gedacht.

Het is waar dat de gaullistische ambities sinds 1968 flinke aderlatingen hebben ondergaan Maar het is duideliik. dat het nationalistische credo van de communist Ceausescu een fascinerende aantrekkingskracht heeft op vele gaullisten. Daar komt dan nog bij, dat er culturele affiniteiten tussen beide landen bestaan.(.)

Ceausescu zal met zijn Franse gastheren, behalve bilaterale kwesties, vooral de situatie in Europa bespreken. In het interview met Le Monde (zie hierboven) dringt de Roemeense president aan op een zo snel mogelijke voorbereiding van een Europese veiligheidsconferentie. Het gaat hier om een al oud Sowjetvoorstel, waarmee Moskou vooral de bestendiging van de status quo in Europa beoogt.

De Roemenen hebben hun eigen Oogmerken met hun streven naar snelle bijeenroeping van een Europese veiligheidsconferentie, die volgens hen juist de nationale politiek van Boekarest zou kunnen stimuleren. (.)

De Fransen zijn weliswaar in beginsel voor zo'n Europese veiligheidsconferentie maar, zo betoogt Parijs, zo'n conferentie kan alleen maar zinvol zijn, indien er eerst op een aantal concrete punten vooruitgang wordt geboekt.

Voorstel *Ceausescu.*

Frans-Roemeense verklaring

Tijdens zijn bezoek voerde Ceausescu een drietal besprekingen met president Pompidou en maakte hij een rondreis door industriële centra in Zuid-Frankrijk.

Tijdens een lunch op 16 juni, hem aangeboden door de Franse minister van buitenlandse zaken, kwam de Roemeense partijleider met een, volgens perscommentaren voor de Fransen zeer verrassend voorstel, tot het oprichten van een ,,permanent orgaan voor Europese samenwerking onder auspiciën van de Verenigde Naties". Ceausescu ging hiermee veel verder dan het van hem verwachte pleidooi voor het zo snel mogelijk houden van een Europese Veiligheidsconferentie.

Uit de gemeenschappelijke Frans-Roemeense verklaring die op 20 juni, de dag van het vertrek van Ceausescu werd gepubliceerd, bleek een grote gereserveerdheid van Franse zijde tegenover dit voorstel. Beide landen zijn voorstander van het bijeenroepen van een Europese Veiligheidsconferentie die tot de uiteindelijke opheffing van de twee blokken moet leiden.

Parijs en Boekarest menen, dat het conflict in het Midden-Oosten moet worden opgelost op basis van de resolutie van de VN van nov. 1967.

De oorlog in Indo-China dient een oplossing te krijgen op basis van de akkoorden van Genève en van overleg tussen de betrokken landen.

De ecoiiomische samenwerking tussen Roemenië en Frankrijk zal m r in de machine-, olie- en chemische sectoren worden geïntensiveerd.

De verklaring maakt geen melding van het door Ceausescu gedane voorstel tot de oprichting van een permanent orgaan van samenwerking in Europa.

(Reuter, Le Monde, NRC)

ROEMEENS PLAN VOOR DE BALKAN

Op 8 juni werd bekend. dat Roemenië de regeringen van Turkije, Bulgarije, Griekenland en Joego-Slavië het beleggen van een permanente conferentie van Balkan-landen had voorgesteld. Het doel ervan zou zijn, tussen alle landen van heit Balkanschiereiland, Albanië niet uitgezonderd, bilaterale en multilaterale contacten tot stand te brengen, teneinde de weg te effenen naar regelingen van territoriale en andere geschillen die de onderlinge betrekkingen tussen de Balkan-landen belemmeren en waarvan de oplossing een van de vereisten is voor een Europese Veiligheidsconferentie.

De suggesties die Roemenië deed zijn een vervolg op de voorstellen van het zgn. ,,Plan-Chivu Stoïca" (1957) en een plan uit 1959 over het atoomvrij maken van de Balkan.

Volgens een artikel in Le Monde (30-6) zouden de eerste reacties gunstig zijn, omdat valgens de betrokken regeringen de Balkan een achtersitand heeft op het gebied van samenwerking in Europa. Dit zou, aldus Le Monde, het gevolg zijn van heit feit dat de toestand op de Balkan een afspiegeling is van de wereldsituatie: twee Balkan-landen zijn lid van het Warschaupact (Bulgarije en Roemenië) en twee andere (Grieikenland en Turkije) lid van de NAVO. Joego-Slavië blijft ,,socialistisch en niet-gebonden" terwijl Albanië de enige bondgenoot van China in Europa is.

Theoretisch zijn Griekenland en Albanië nog met elkaar in oorlog.

Tussen Tirana en Belgrado zijn de betrekkingen sinds 'twintig jaar bevroren (zie pag. 391/1), terwijl Bulgarije en Joego-Slavië herhaaldelijk botsen over de kwestie-Macedonië (zie p. 392/2). *(Le* Monde, NRC)

---

* Tijdens een banket op 9 juni in Peking aan de zeven man sterke handelsdelegatie van Roemenië aangeboden, deed Kang Sjeng, lid van het Chinese Politburo (zie pag. 318/3-1969), de belofte Roemenië te zullen steunen ,,in zijn rechtvaardige strijd tegen buitenlandse agressie en bemoeienis met zijn binnenlandse aangelegenheden", aldus meldde op 11-6 de New York Times. Dat in de toezegging van Kang Sjeng werd gedoeld op de SU werd duidelijk uit zijn volgende woorden: ,,Zij die de theorie van beperkte soevereiniteit bepleiten en toepassen hebben de ene nederlaag na de andere geleden". De theorie van de ,,beperkte soevereiniteit" komt overeen met de zgn. Brezjnew-leer, die deze beperkte soevereiniteit van toepassing acht op de landen van het Warschaupact.

(Zie pag. 781/1-1968)

LATIJNS-AMERIKA

COSTA RICA

STUDENTENONLUSTEN

Op 24 april hebben 45.000 studenten en scholieren in de hoofdstad San José strijd geleverd met de politie en het parlement bestormd, ruiten ingooiend en deuren stukslaand. Hoinderden gewonden moesten in ziekenhuizen worden opgenomen. Het oproer dat in het centrum een spoor van brandende auto's en verbrijzelde etalageruiten achtenliiet, werd door de politie, die traangasgranaten gebruikte en veelvuldig charges uitrichtte, uiteindelijk bedwongen. Het parlementsgebouw werd ontzet en zeker veertig betogers werden gearresteerd.

De studenten en de scholieren wilden het congresgebouw bezetten uit protest tegen de goedkeuring, kort tevoren afgekomen, van een contract dat de Amerikaanse maatschappij ALCOA heit recht geeft up exploitatie van bauxietvelden in het zuiden van het land. De jongeren vonden dit tegen het nationaal belang indruisen. Op het hoogtepunt van de strijd was de politie hopeloos in de minderheid. Costa Rica is het enige land op het westelijk halfrond zonder leger. De 2750 politiemannen vormen de enige gewapende macht.

De toenmalige president Trejos Fernandez (op 8 mei werd het presidentschap overgeinomen door José Fiqueres Ferrer, pag. 155/2 e.v.) verklaarde in een radiotoespraak dat de onlusten geïnspireerd waren door communisiten uit heit nabuurland Nicaragua en dat de motieven van de betogers wel edel waren maar dat zich onder hen militante lieden hadden gemengd die erop uit waren verwarring en chaos te scheppen.

Volgens een latere mededeling van de minister voor openbare veiligheid, Diego Trejos Fonseca, was er een plan ontdekt voor omverwerping van het gezag en waren meer dan 200 mensen gearresteerd, waarvan er ca. 80% studenten waren die ten dele lid waren van ondergrondse organisaties. (Reuter, Le Monde, *NZZ,* The Observer)

GUYANA

REPUBLIEK UITGEROEPEN

Op 23 febr. heeft Guyana zich los gemaakt van de Britse Kroon en werd de onafhankelijke republiek uitgeroepen. Het land werd daarmee de elfde republiek van Zuid-Amerika. Het is, na Jamaica, Trinidad-Tobago en Barbados de vierde voormalige Britse kolonie op het Latijns-Amerikaanse continent, die sedent de Tweede Wereldoorlog zich van de Engelse Kroon heeft losgemaakt. Guyana blijft echter lid van het Gemenebest.

Naast de VS, Canada en de drie andere vroegere Britse koloniën is Guyana de zesde Engelssprekende natie van hek Amerikaanse continent.

Regeringschef blijft Linden Forbes Burnham, die als leider van de gematigde linkse nationale Volkscongres-partij bij de laatste verkiezingen (pag. 806/3-'64) een krappe zege behaalde op de progressieve Volkspartij van Cheddy Jagan.

De nieuw uitgeroepen republiek, die in 1966 zelfstandig werd (pag. 364/1-'66) kreeg de naam van „Coöperatieve Republiek Guyana". Daarin, aldus de premier, komt de socialistische ideologie van de regering tot uiting. De 23ste febr. werd als onafhankelijkheidsdag uitgekozen omdat op die dag in 1763 een negerslaaf genaamd Cuffy een opstand tegen het toenmalige Nederlandce koloniale bestuur organiseerde. De nakomelingen van de negerslaven, wier partij met Burnham aan de macht is gekomen, maken ca. 30% van lde bevolking uit. De partij van Jagan steunt voornamelijk op de bevolkingsigroep van Indiase afkomst. (ca. 50% van de hele bevolking).

Guyana heeft gemeenschappelijke grenzen met Suriname, Brazilië en Venezuela en leeft voornamelijk van de landbouw. (suikerriet, rijst en bananen). Twintig procent van de deviezeninkomsten wordt echter geleverd door de opbrengsten uit de bauxietwinning. Guyana is het vierde bsuxietproducerende land ter wereild.

Het bruto nationale produkt bedroeg in 1969 $ 221 mln, 9% meer als in 1968. De handelsbalans vertoonde in het zelfde jaar een overschot van $ 10 mln.

Chung president

Op 17 maart koos het parlement de 52-jarige Raymond Arthur Chung tot eerste president van het land. Chung die rechter in het hooggerechtshof in Georgetown is geweest, kreeg 34 van de 53 stemmen. De kandidaat van de oppositie, de vakbondsleider en advocaat Ashton Chase kreeg 18 stemmen.

Het was de bedoeling van premier Burnham geweest dat de voormalige gouverneur-generaal Sir David Rose, die in Guyana geboren was, bij het uitroepen van de republiek de eerste president zou worden, maar Rose kwam bij een bezoek aan Londen in 1969 om heit leven toen hij door een omvallende steiger werd getroffen. (NZZ, The Times, *Le Monde)*

AKKOORD MET VENEZUELA

Op 18 juni hebben Venezuela en Guyana in de hoofdstad van Trinidad en Tobago, Port of Spain, een protocol getekend waarbij hun sinds laren bestaande grensgeschal voor twaalf jaar in de ijskast is gezet. Het voorziet ook in een verdere bevriezing van de kwestie voor nog eens 12 jaar, als in de eerste periode geen volledige overeenistemming wordt bereikt over helt omstreden grensgebied.

Het protocol regelt verder dat beide landen alle wegen zullen onderzoeken om wederzijds vertrouwen en positieve contacten te bevorderen. Beide landen stemden er mee in dat zo lang het protocol van kracht is geen claims kunnen worden gelegd op het betreffende gebied, Essequibo, dat 130.000 km2 bestrijkt van Guyana's totaal van 210.000 km2.

Het tekenen van het protocol mag ook niet worden uitgelegd als een erkenning van de bestaande toestand.

Het protocol is ondertekend door de Venezolaanse minister van buitenlandse zaken, Galvani, en door de Guyaanse minisiter van justitie, Ramphal, in aanwezigheid van premier Williams van Trinidad en de Engelse Hoge Commissaris in Port of Spain. Deze laatste was aanwezig omdat Engeland in 1966 in Genève het akkoord had ondertekend waarbij een gemengde commissie in het leven werd geroepen om de grenskwestie te regelen. Deze commissie heeft beurtelings in Caracas en Georgetown vergaderd met heit doel een vermindering van de spanning te bereiken.

Heit grensgeschil is ontstaan, doosdat Venezuela een arbitrageuitspraak uit 1889, waarbij de grens werd vasitgesteld, niet langer erkende, omdat deze op bedrog zou zijn gebaseerd. Venezuela bezette het eiland Ankok, dat oorspronkelijk door de twee landen werd gedeeld.

Voorts waarschuwde de regering in Caracas buitenlandse beleggers dat het geen concessies zou erkennen die de Guyaanse autoriteiten in het

oerwoud ten westen van de rivier de Essequibo uitgaven. Deze streek is rijk aan mineralen. In 1968 bepaalde president Leoni bij decreet dat een strook van negen mijl bij de kust van West-Guyana bij Venezuela behoorde. Herhaaldelijk dreigde heit conflict te leiden tot gevechten. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 220/3-'69)

HAÏTI

BESCHIETING PORT-AU-PRINCE

Rebellen aan boord van drie schepen van de Haïtiaanse kustwacht hebben op 24 april de hoofdstad Port-au-Prince met inbegrip van de omgeving van het presidentiële paleis met scheepsgeschut bestookt De beschieting volgde na een muiterij aan boord van de schepen, die onder leiding stond van de commandant van de kustwacht kolonel Octave Caillard.

Hoewel aanvankelijk van officiële Haïtiaanse zijde werd meegedeeld dat de beschietingen geen noemenswaardige schade hadden aangericht, spraken latere berichten over aanzienlijke schade en de *NZZ* (30-4) meldde dat er 2 doden en 34 gewonden gevallen zouden zijn.

President Duvalier gaf zijn ambassadeur in Washingiton Arthur Bonhomme onmiddellijk opdracht de VS om luchtbescherming te vragen en een spoedonderhoud met president Nixon aan te vragen. President Nixon was echter al uit Washington vertrokken om heit weekeinde dom te brengen in zijn buitenverblijf Camp David en Amerikaanse functionarissen zeiden niet te geloven dat er onmiddellijke noodzaak bestond om vliegtuigen te sturen.

Ambassadeur Bonhomme zei dat de beschieting in Port-au-Prince volgde op een door communisten geïnspireerde muiterij aan boond van de kanonneerboten van de kustwacht. De schepen hadden volgens hem tweemaal het vuur geopend, waarna ze waren verdreven door een Mustang-jager van de Haïtiaanse luchtmacht en een op de kuist geïnstalleerd kanon. De ambassadeur deelde verder mee dat er in Port-au-Prince een uitgaansverbod was afgekondigd.

In een telefonisch interview met het Franse radiostation Europe nr. 1 verklaarde president Franpois Duvalier dat de toestand op Haïti geheel onder controle was.

„Mijn befaamde militie is paraat in alle provincies van de republiek en in de hoofdstad. Zij handhaaft vastberaden de orde", aldus Duvalier.

Daags na het bombardement werden er in Port-au-Prince feestelijkheden georganiseerd om de overwinning van Duvalier op de rebellen te vieren.

The Times (28-4) maakte echter ook melding van uitgebreide huiszoeikingen en arrestaties. Op 28 april zouden neigen medeplichtigen aan de muiterij zijn terechtgesteld *Le* Monde (29-4) vermeldt dat op grote schaal arrestaties weren uitgevoend en dat een aantal parlementsleden geschorst was. De Haïtiaanse ambassadeur in Washington sprak deze berichten later echter tegen.

De muiters zelf zetten na hun bombardement koers naar de Amerikaanse basis op Cuba, Guantanamo, vanwaar zij onder Amerikaanse marinegeleide naar Porto Rico doorvoeren. Hier vroegen de ca. 120 bemanningsleden politiek asiel aan.

Volgens de FAZ (30-4) was dit de 13e mislukte aanslag op heit regime en het leven van Duvalier.

De Franstalige negerrepubliek wordt sinds 1937 dictatoriaal geregeerd door „papa Doc" Duvalier, die zich in 1964 tot president voor heit leven liet uitroepen. Hij oefent de macht uit met behulp van zijn geheime politie, de „Tonton Macoute", waarvan bekend is dat ze marteling en moord als wapens gebruikt tegen politieke tegenstanders.

Rol CIA

In *„De* Standawd" van 11 maart wordt melding gemaakt van de onderzoekingen van de Amerikaanse journalist André St. George naar de verschillende pogingen het regime van Duvalier omver te werpen. De journalist is tot de conclusie gekomen dat er een strijd woedt om de controle over Haiti tussen de CIA en de Maffia.

Na de mislukte invasie in Cuba in de herfst van 1962 was de Amerikaanse regering bezorgd om de explosieve toestand in heit Caribisch gebied. President Kennedy wilde een eind maken aam de politieke spanning op Haïti en liet door een zich voor diplomaat uitgevende psychiater een onderzoek uitvoeren naar de verstandelijke vermogens van Duvadier. Het rapport van de psychiater zou zodanig geweest zijn dat Kennedy de CIA opdracht gegeven zou hebben een plan uit te werken am Duvalier ten val te brengen echter niet zonder eerst Duvalier te waarschuwen.

Deze zou de waarschuwing in de wind geslagen hebben en de Amerikaanse ambassadeur kreeg de opdracht het land te verlaten. Hetzelfde jaar organiseerde de CIA de eerste invasie. De Amerikaanse marineduchtvaart dropte boven de bergen, waar Haïtiaanse rebellen zich ophielden, voorraden en wapeins. De poging mislukte echter daar de rebellen niet goed voorbereid waren

Na deze mislukking richtte de Amerikaanise inlichtingendienst oefenkampen op voor in de VS verblijvende Haïtiaanse banine lingen. In 1963 zouden onder de regering-*Johnson* 13 *volledig* opgeleide Haïtianen Haïti binnengesmokkeld zijn met het doel de steun van de eilandbewoners te krijgen en de invasie voor te bereiden. De rebellen werden echter door de presidentiële lijfwacht ontdekt en uitgeroeid. Een andere poging van de CIA om samen te werken met een groep in Florida verblijvende bannelingen mislukte, omdat de Haïtianen weigerden het bevel aan de Amerikanen over te laten.

Op 4 juni 1969 bombardeerde een onbekend vliegtuig het presidentiële paleis in Port-au-Prince. De brandbommen richtten slechts geringe schade aan. Tegelijkertijd circuleerden er geruchten over een opstand in Noord-Haïti. In Miami verklaarde kolonel René Léon, oud officier van het Haitiaanse leger dat de MDPH, de democratische beweging van patriottische Haïtianen, achter de airraid stond. Volgens André St. George zou ook deze aanval door de CIA op touw zijn gezet.

De Amerikaanse journalist beweert verder dat het president Duvalier dankzij de grote steun van de Maffia gelukt is, de verschillende aanvallen op zijn regime en persoon af te slaan.

Zij zou hem van wapens voorzien en hem geheime inlichtingen verschaffen over geplande invasies in ruil voor het recht het toerisme te exploiteren en speelhuizen te openen. Duvalier zou voor heit eerst met de Maffia onderhandeld hebben in het begin van 1963 toen een leider van de onderwereld, Joseph Bonanno, hem bezocht. Na dit bezoek werd het eerste casino in Port-au-Prince geopend. De overeenkomst werkt zo goed dat wanneer Duvalier van de VS de gevraagde wapens niet krijgt, hij zich tot de Maffia richtte. Deze organisatie was zeer vrijgevig en levende hem wapens. (NRC, The ***Times,*** NZZ, FAZ, Le Monde)

SURINAME

TOENADERING SURINAME-GUYANA

Aan het einde van het bezoek dat de Surinaamse premier dr. J. Sedney van 25 tot en met 28 juni aan zijn ambtgenoot van Guyana, L. F. S. Burinham, heeft gebracht werd in Georgetown een communiqué uitgegeven waarin de beide bewinds-Lieden zich in beginsel bereid hebben verklaard tot het aangaan van een overeenkomst tussen hun regeringen voor het doen instellen en functioneren van een permanente Suriname-Guyana commissie, die de eerder aan werkgroepen toevertrouwde verantwoordelijkheden moet overnemen. Deze commissie zal de samenwerking tussen de twee landen op economisch, sociaal en cultureel gebied moeiten bevorderen De premiers kwamen overeen tot een onmiddellijke demilitarisatie door beide landen van hun vestigingen in het grensgebied in de omgeving van de rivier de Boven-Corantijne.

De premier van Guyana deelde de Surinaamse premier mee, dat na hun ontmoeting in Trinidad (zie hieronder) en nog voor het samenkomen van de werkgroepen inzake demilitarisatie zijn regering militair personeel had teruggetrokken uit een aantal plaatsen in het gebied van de Boven-Corantijne.

De premiers zijn verder ook overeengekomen, dat een bijzondere commissie uit de Suriname-Guyana commissie zal worden belast met de taak, de besprekinigen die in 1966 in Londen werden verdaagd (pag. 342/1-'66), voort te zetten en dat hangende de beeindiging hiervan de bijzondiere commissiie volgens nog overeen te komen regels speciale bevoegdheden zal uitoefenen met betrekking tot heit onderzoek van de oorzaken van conflicten in het gebied van de Boven-Cokantijuie.

Heit communiqué zei voorts dat ei spoedig een consulaat-generaal in Georgetown zal warden gevestigd.

Tenslotte heeft premier Sedney namens zijn regering de premier van Guyana uitgenodigd om Suriname in oktober 1970 te bezoeken.

Overleg op *Trinidad*

Het officiële bezoek van premier Sedney aan Georgetown was voorbereid tijdens informele besprekingen in Chaguaramus op Trinidad, tussen Sedney en Rurnham op 9 en 10 april. Het was toen het eerste directe contact tussen de regeringsleiders van de twee landen en het gesprek was mogelijk gemaakt door bemiddeling van de premier van Trinidad en Tobago, dr. E. Williams.

De beide regeringsleiders kwamen bijeen om over heit grensgeschil tussen Suriname en Guyana over heit driehoekige gebied tussen de Nieuwe Rivier en de Boven-Corantijne (pag. 697/1-'69) te spreken.

Tot dan toe liepen de diplomatieke contacten over deze zaak via Den Haag en Londen. Volgens het Statuut van het Koninkrijk zijn de buitenlandse betrekkingen Koninkrijksaangelegenheden die worden behandeld door het ministerie van buitenlandse zaken in Den Haag.

De directe besprekingen tussen de beide premiers in Chaguaramus verliepen tamelijk succesvol.

Teneinde vreedzame verhoudingen tussen de twee landen te waarborgen kwamen de premiers in beginsel overeen dat het grensgebied van Guyana en Suriname in de omgeving van de Boven-Corantijne spoedig moest worden gedemilitariseerd, alsmede dat de praktische samenwerking tussen Guyana en Suriname op economisch en cultureel gebied bevorderd diende te worden. Verder werd overeengekomen dat er officiële werkgroepen zouden worden ingesteld om plannen voor äe effectieve uitvoering van de samenwerkingsplannen samen te stellen. Deze plannen zouden dan aan de twee regeringen worden voorgelegd en als basis dienen voor een bespreking tussen de beide regeringsleiders.

Bij zijn terugkeer in Paramaribo verklaarde dr. Sedney dat ,,ontdooiing van de situatie die bevroren was, had plaatsgevonden". De bewindsman wees er nadrukkelijk op dat ,,geen enkel probleem was opgelost" en dat de conflictsituatie slechts was opgeheven.

In overeenstemming met hetgeen de beide premiers op Trinidad over de grenskwestie waren overeengekomen werden in mei door de Surinaamse regering twee wenkgroepen ingesteld, die resp. onder leiding van de minister van justitie en politie en van de minister van opbouw kwamen te staan. De werkgroep onder leiding van minister Adhin van justitie bereidde de demilitarisatie van de Boven-Corantijne voor. De werkgroep onder leiding van minister Essed van opbouw trof voorbereidingen voor de praktische samenwerking op economisch-technisch gebied.

Begin juni vertrok een Surinaamse delegatie onder leiding van mr. H. Lim A Po naar Guyana om de ontmoeting van de beide regeringsleiders voor te bereiden. *(NRC,* ANP. *Surinaams Nieuws)*

PENGEL OVERLEDEN

Op 5 juni is in het Lands Hospitaal te Paramaribo Johan Adolf Pengel, voorzitter van de Nationale Partij Suriname en oud-minister-president, na een kortstondig ziekbed overleden.

De grote betekenis van Pengel voor het politieke leven en sociale leven van Suriname ligt vooral in zijn leiderschap van de NPS, waarin voornamelijk de Creoolse volksgroep is verenigd. Vele commentatoren wezen erop dat Pengel door niet aflatende ijver en vooral door zijn persoonlijke aanpak erin geslaagd is deze bevolkingsgroep een eigen identiteit te geven.

Deze persoonlijke aanpak heeft hem echter tevens veel vijanden bezorgd en uiteindelijk tot zijn politieke val geleid.

Gesteund door zijn populair succes concentreerde Pengel een groot deel van de regeringsbevoegdheden bij zichzelf. Hij was minister-president, minister van algemene zaken, van binnenlandse zaken en van financiën. Met vooral de laatste functie had hij, zo werd hem naderhand verweten, beslissende invloed op de departementen die niet onder zijn leiding stonden.

Zijn beleid was, zo goed als zijn persoonlijkheid een zaak van uitersten. Hij gaf zich veel moeite voor de economische ontwikkeling van het land, legde grote nadruk op de toekomstige zelfstandigheid (zonder daar overigens beslissende stappen naar te nemen) maar gebruikte tegelijk zijn positie en invloed om wie hem niet welgezind was onder druk te zetten of, al dan niet met een ,,gouden handdruk" weg te werken. Terwijl hij als partijleider de politieke steun voor zijn beleid beinvloedde had hij als leider van een overkoepelende organisatie van vakbonden, de Moederbond, ook een mogelijkheid om invloed in de sociale sector te hebben. Hier is zijn beleid vastgelopen. Het paternalisme dat aan zijn optreden als nationale leider inhaerent was, was onverenigbaar met het geleidelijk groeiende zelfbewustzijn van de werknemers.

De uitbarsting kwam in febr. 1969, toen een taaie staking van het onderwijzend personeel dat de rege-

Johan Adolf Pengel werd op 20 jan. 1916 in Paramaribo geboren. Na het behalen van het diploma van de Graaf van Zinzendorfschool (Mulo) studeerde hij enige jaren voor advocaat. Gedurende enkele jaren was hij werkzaam op de griffie van het kantongerecht in Paramaribo. Zijn politieke carrière begon in 1949, toen hij bij de eerste verkiezingen op grond van het algemeen kiesrecht gekozen werd tot lid der Staten voor de Nationale Partij Suriname.

Als lid van het parlement trad hij al spoedig op de voorgrond. Hij was o.m. lid en voorzitter van verschillende vaste commissies uit de Staten.

Aan de totstandkoming van het Statuut heeft hij een werkzaam aandeel gehad. Met een korte onderbreking tussen 1955 en 1956 bleef hij tot 1963 lid der Staten. Na de verkiezingen van 1958 trad hij op als formateur van het kabinet Emanuels, dat tot 1963 aan het bewind bleef. In deze jaren was Pengel fractieleider van de NPS. In 1962 werd hij gekozen tot voorzitter van de NPS.

In 1963 trad hij wederom op als formateur van het kabinet waarvan hij minister-president werd. Tevens beheerde hij de portefeuilles van Algemene Zaken, van Binnenlandse Zaken en van Financiën.

In deze positie keerde hij terug in het tweede naar hem genoemde kabinet van 1967 tot maart 1969.

Ook op het gebied van de vakbeweging is hij actief geweest. Hij was een der oprichters van de Surinaamse Werknemers Moederbond en jarenlang voorzitter van deze vakcentrale.

Hij was officier in de Orde van Oranje Nassau, ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Commandeur in de Huisorde van Oranje.

---

ring een grote achterstand in haar sociale politiek verweet, geleidelijk uitgroeide tot een algemene demonstratie tegen de regering van vrijwel alle vakorganisaties. (pag. 97 /3-'69).

TRINIDAD EN TOBAGO

ONLUSTEN EN MUITERIJ

Felle onlusten in februari, maart en april hebben bijna tot de val van de regering van dr. Eric Williams van de Caribische staat Trinidad-Tobago geleid. Eind april moest de noodtoestand worden afgekondigd, een deel van het leger muitte en de regering moest een beroep op buitenlandse mogendheden doen om de onlusten het hoofd te kunnen bieden.

De onlusten van eind april waren het hoogtepunt van een serie ongeregeldheden, die eind februari begonnen waren Toen werd er namelijk in de hoofdstad Port of Spain een grote protestdemonstratie gehouden georganiseerd door het National Joint Action Committee. De demonstratie was bedoeld als morele cndersteuning van een tiental Westindische studenten die in Montreal, Canada, terecht stond wegens vandalisme in het computercentrum van de Canadese Sir George Williams University. De demonstratie liep al spoedig uit in een „Black-Power" demonstratie, aldus de *NZZ* (7-4), die verder meende dat het National Joint Action Committee het proces in Canada als voorwendsel gebruikte voor een demonstratie tegen heit „Establishment" De demonstranten vernielden een aantal Canadese banken en zakenpanden en drongen de roomskatholieke kathedraal binnen, waar black-powerlcuzen werden aangebracht Er volgden talrijke arrestaties, er viel een dode en een aantal gewonden moest in het ziekenhuis worden opgenomen

In de eerste week van maart volgde een tweede demonstratie, ditmaal gericht tegen de arrestaties van eind februari. In maart volgden nog enkele andere demonstraties, waarvan die gericht tegen de door Engelsen beheerste suikerindustrie de grootste was.

Volgens de NZZ (7-4) waren de demonstraties mede opgezet om de regering in verlegenheid te brengen en om propaganda te maken voor een nieuwe politieke partij, de United National Independence Party die onder leiding staat van een hoogleraar in de sociologie, dr. James Milette. De nieuwe partij zou veel sympathie van scholieren, studenten en jonge intellectuelen genieten.

De leider van het National Joint Action Committee, de 30-jarige Geddes Granger is een goede vriend van dr. Milette. Verder zou de leider van de anti-regeringsgezinde linkse vakbond voor arbeiders in de olie-industrie, George Weekes financiële steun aan de beweging hebben gegeven.

De regering scheen aanvankelijk de situatie meester te blijver, en kondigde zelfs aan dat de boetes voor de in Canada veroordeelde studenten uit de staatskas betaald zouden worden en dat de werkloosheid krachtig aangepakt zou worden. Dit kon echter niet verhinderen dat ook in april talrijke demonstraties werden gehouden, die nu meer en meer tegen de regering gericht waren. De demonstranten, waarbij zich nu ook leden van de Indische bevolkingsgroep aansloten, protesteerden vooral tegen de grote werkeloosheid en tegen het feit dat de industrie geheel in blanke handen is. Het National Joint Action Committee verweet de premier, die een befaamd tegenstander van de kolonialistische Engelse politiek is en de auteur is van de beroemde werken „De neger in het Caribisch gebied" en „Kapitalisme en slavernij", dat hij slechts een stroman is in dienst van het westerse kapitalisme.

Noodtoestand en muiterij

Op 20 april riep de regering de noodtoestand uit, naar waarnemers meenden, om een voor 21 april geplande grote demonstratie, te voorkomen. Tegelijkertijd maakte de politie de arrestatie van George Weekes en enkele andere oppositieleiders bekend.

Op 21 april werd er, ondanks het verbod, toch gedemonstreerd, waarbij het tot grootscheepse plunderpartijen en brandstichtingen kwam. Ook in de volgende dagen trokken demonstranten plunderend en branden stichtend door Port of Spain. De politie en het leger traden hard op en er vielen bij verschillende confrontaties met de demonstranten zeker zes doden. De situatie verergerde nog toen bleek dat een honderdtal militairen, die belast waren met de deportatie van de gevangen genomen oppositie-leiders, de zijde van de demonstranten had gekozen. De muitende militairen verschansten zich in de basis Teteron Bay, waar vrijwel de gehele wapenvoorraad van Trinidad opgeslagen lag. Een poging van de militairen om Port of Spain te bezetten en de regering gevangen te nemen, werd verijdeld maar de regering zag zich wel gedwongen met de muiters te onderhandelen. In-

middels had de regering een beroep gedaan op de VS, Venezuela en Engeland om steun te verlenen bij haar pogingen het oproer te dempen.

De VS zonden onmiddellijk een eenheid, bestaande uit een amphibisch landingsschip en vijf andere schepen met aan boord 2000 mariniers en een aantal helikopters naar het eiland toe. In Londen werd meegedeeld dat twee in de Caribische wateren kruisende fregatten, bewapend met geleide raketten in de richting van Trinidad zouden worden gedirigeerd.

De VS zonden tevens een lading wapens naar Trinidad zodat de regeringsgetrouwe troepen weer over munitie en wapens beschikten, wat de positie van de muiters ernstig ondermijnde. Deze zagen zich dan ook gedwongen op de onderhandelingsvoorstellen van de regering in te gaan. De regering benoemde de vrcegere commandant van het muitende regiment overste Serette, die eerder wegens een meningsverschil met de minister van binneiilandse zaken was ontslagen, tot onderhandelaar. Op 25 april gaven de muiters zich over, nadat ze de toezegging hadden gekregen dat de bevelhebber van het leger, kolonel Stanley Johnson zou worden vervangen. De regering maakte verder bekend dat een uit drie man bestaande legercommissie een onderzoek zou gaan instellen naar de muiterij en vermeende misstanden in het leger.

De positie van de regering werd nog meer versterkt toen het de politie gelukte Geddes Granger te arresteren, waardoor de oppositie van haar voornaamste leider was beroofd. Begin mei was de rust zodanig hersteld dat het stringente nachtelijke uitgaansverbod langzamerhand kon worden ingetrokken. De noodtoestand bleef echter van kracht.

Midden mei maakte de premier een al eerder aangekondigde kabinetsreorganisatie bekend. De minister van industrie- en oliesaken J. H O'Halleran en de minister van binnenlandse zaken Montano traden af. De eerste werd vervangen door de 40-jarige ambtenaar O. R. Padmore, terwijl de premier zelf het tot ministerie voor nationale zekerheid omgedoopte ministerie van binnenlandse zaken onder zijn hoede nam De beide afgetreden ministers waren de enige blanke leden van het kabinet

Midden april was overigens de minister van buitenlandse zaken en plaatsvervangend premier A. N. R. Robinson al afgetreden, omdat naar zijn mening de regering niet genoeg had gedaan om de oorzaken van de crisis weg te nemen. Robinson werd opgevolgd door de minister van financiën Prevatt. Premier Williams nam ook de leiding van het ministerie van financiën over, zodat nu nog meer regeringsactiviteiten door de premier gecontroleerd worden. (Reuter, *NZZ,* FAZ, *NRC, The* ***Times,*** *The Financial Times)*

Brand in Port of Spain

VERRE OOSTEN

INDONESIE

OUD-PRESIDENT SOEKARNO OVERLEDEN

De voormalige president van Indonesië, Soekarno, is op 21 juni in een militair ziekenhuis te Djakarta overleden. Hij bezweek op 69-jarige leeftijd aan zijn kwallen: te hoge bloeddruk en een nieraandoening. Nadat heit nieuws bekend geworden was, begaf president Soeharto zich als eerste naar het ziekenhuis. In een bijzondere bijeenkomst van het kabinet, bijgewoond door Mohammed Hatta, werd vervolgens besloten dat Soekarno een staatsbegrafenis zou krijigen, die door een week ven nationale rouw zou worden gevolgd.

Soekarno's stoffelijk overschot werd opgebaard in het huis te Slipi — een voorstad van Djakarta —, dat hij aan Ratna Sara Dewi, zijn vierde vrouw, ten geschenke had gegeven. Dit was tot de morgen van de 22ste juni toegankelijk voor het publiek. Duizenden defileerden langs de baar van de overledene. Toen leidde president Soeharto een korte plechtigheid, waarbij hij het stoffelijk overschot van Soekarno overdroeg aan de waarnemend opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Maradan Panggabean, met de woorden: ,,In naam van het Indonesische volk, de regering en de strijdkrachten geef ik u ir. Soekarno, overleden op 21 juni 1970. terug aan het vaderland. Moge zijn ziel een eigen plaats krijgen naast God. En mogen zijn daden en bewezen diensten een voorbeeld zijn voor ons allen."

Djakarta nam op 22 juni afscheid van Soekarno, toen zijn stoffelijk overschot door de straten van de hoofdstad werd gedragen met tienduizenden wenend en roepend langs de weg naar het militaire vliegveld Halim, vanwaar het met een militair toestel werd overgebracht naar Malang en vervolgens naar de door het kabinet bepaalde laatste rustplaats in het dorpje Sentoel bij Blitar op Oost-Java. Meer dan 50.000 Indonesiërs woonden daar de begrafenis bij. Een erewacht van leger, luchtmacht, marine en politie gaf een eresalvo toen de kist met de nationale rood-witte vlag in de grafkuil werd neergelaten, naast hel graf van Soekarno's moeder.

Overeenkomstig de wens van Soekarno zelf zal op het graf een steen

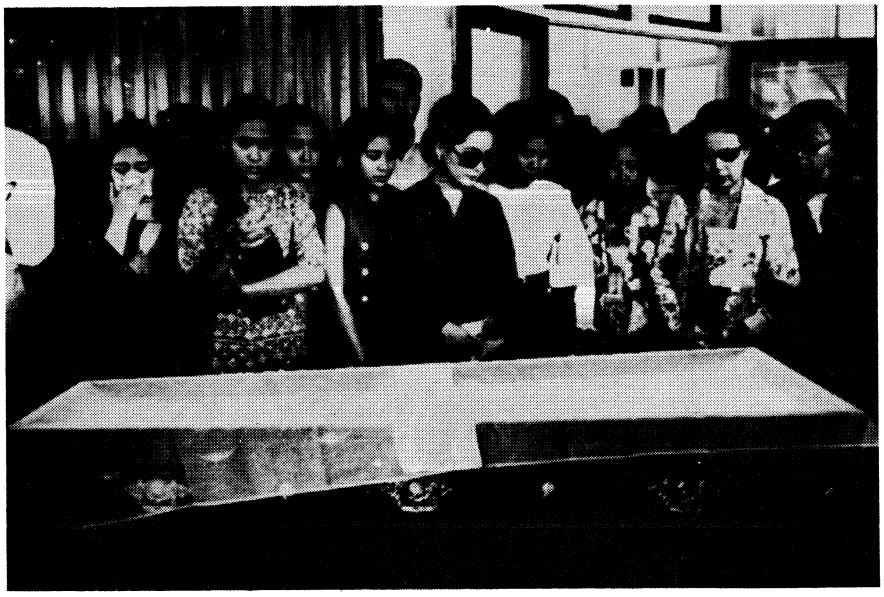

De baar van Soekarno. Zijn vierde vrouw, Ratna Sara Dewi (midden), en een eerdere echtgenote, Hartini (r.), bewijzen de laatste eer.

worden geplaatst met heit opschrift: ,,Hier ligt Boeng Karno, de spreekbuis van het Indonesische volk". Volgens de minister van voorlichting, Boediardjo, heeft Soekarno geen testament nagelaten.

Betekenis Soekarno

Voor een schets van het leven van Soekarno verwijzen wij naar pag. 130-1967. Zijn betekenis werd in tal van artikelen t.g.v. zijn overlijden uiteengezet. Een samenvatting van een aantal ervan volgt hieronder.

Het protestants-christelijke dagblad Trouw schreef op 22 juni in een hoofdartikel:

,,Het overlijden van Soekarno zal in Nederland tegenstrijdige gevoelens Oproepen. Er zullen er zijn, die in hem de man zien, die de verhouding Nederland-Indonesië op revolutionaire wijze heeft teniet gedaan en die wat daar door Nederland aan groots verricht is, tenonder heeft doen gaan. Dat zijn de mensen van de oudere garde en dat zijn lang niet altijd koloniale geldwolven, maar ook zeer velen die het oude Nederlands-Indië een goed hart toedragen en met de beste bedoelingen waren bezield ten opzichte van dat land en zijn inwoners en daar hun beste krachten aan hebben gegeven. Er zijn er ook, die in Soekarno de belichaming hebben gezien van een gerechtvaardigd nationaal streven naar vrijheid en onafhankelijkheid, die de Nederlandse politiek vóór de oorlog, maar zeker daarna hebben veroordeeld als kortzichtig en niet bij de tijd en niet rechtvaardig. (.)

Belangrijker is de vraag wat Soekarno voor Indonesië betekend heeft. En dan is het een onomstotelijk feit, dat Soekarno de man is geweest, die aan de Indonesische staat en aan de Indonesische nationaliteit gestalte heeft gegeven. Hij heeft daarin veel fouten gemaakt, is daarin vaak geleid door beginselen, die wij niet kunnen onderschrijven. Hij is. desondanks, de man geweest, die het symbool is geweest, maar ook de dynamische kracht die Indonesië tot een nationale zelfstandigheid in Zuidoost-Azië heeft gemaakt. Zijn goede en zijn slechte kanten zijn ook in Indonesië zelf herkend. Hij is van zijn slechte kanten dan ook het slachtoffer geworden. Zijn politiek einde was, vanuit Indonesisch gezichtspunt, misschien verdiend, maar zeker tragisch. Het past ons niet bij zijn dood veel kwaads over hem te zeggen. Wij hebben hem en de zijnen ook veel aangedaan, dat wij niet hadden moeten doen.

Zijn opvolgers staan voor de moeilijke taak om de Pantjasila-filosofie die de grondslag van zijn staatkundige conceptie was, en in welker uitwerking hij door de internationale verhoudingen en door intern-Indonesische spanningen gehandicapt werd, dienstbaar te maken aan een gelukkige toekomst van dit land. Wat dat aangaat, zijn er veel zorgen. Hier en ginds.

Er is alle aanleiding om bij de dood van Soekarno de hoop uit te spreken, dat zijn werk uiteindelijk tot zegen van Indonesië zal mogen blijken te zijn."

Het Algemeen Handelsblad formuleerde het 22 juni aldus:

,,Oud-president Soekarno van Indonesië zal altijd één van de grootste helden uit de geschiedenis van zijn volk zijn. Zo blijken op dit moment miljoenen Indonesiërs te denken. Zo ziet ook het officiële Indonesië de oud-president. (.) Soekarno, zelf half Javaans half Balinees, maakte van Indonesië één natie, van de vele volkeren en stammen op de eilanden één volk. Als zodanig behoorde hij tot de grote generatie van nation-builders, die na de Tweede Wereldoorlog in de Derde Wereld optraden.

Als eerste president van Indonesië voerde hij een buitenlandse politiek, die beoogde zijn land een hoofdrol te laten spelen in deze Derde Wereld. Voor het binnenlandse beleid formuleerde hij leerstellingen, zoals de „Pantjasila" en de „Nasakom", die ten doel hadden tegenstellingen te overbruggen en de opbouw van het land te stimuleren. Ook in het huidige Indonesië hebben deze leerstellingen een groot deel van hun geldigheid behouden.

Soekarno's beweeglijke stijl, hang naar improvisatie en talent voor de emotionele formulering bleken vooral in de jaren zestig niet de uitrusting te zijn, waarmee Indonesië de weg naar een snelle economische ontwikkeling kon vinden. De binnenlandse tegenstellingen die hiervan het gevolg waren, leidden ten slotte tot Soekarno's afzetting. Een zeer belangrijk stempel op de ontwikkeling van zijn land had Boeng Karno toen echter al gezet. De historie zal moeten leren hoeveel positieve en negatieve kanten dit stempel heeft gehad . . "

De Indonesiër, prof. E. Utrecht, schreef in Vrij Nederland (27-6) o.a.:

„Vijftig van de 69 jaren die hij geleefd heeft, bracht Soekarno door met het uitoefenen van politieke aktiviteit. Eerst zette hij zich in voor de verkrijging van Indonesië's onafhankelijkheid, daarna werd hij de bouwer van de Indonesische natie en ten slotte vocht hij voor een betere Indonesische samenleving: economische dekolonisatie, landhervormingen en sociale struktuurverandering, het achtjarenplan-voor-de-opbouw. Ter verkrijging van internationaal prestige, maar ook om vreemde aandacht voor binnenlandse moeilijkheden af te leiden, voerde Soekarno een in grootse stijl opgezette buitenlandse politiek. Gedurende een decennium presenteerde hij zich als de bouwer van een Afro-Aziatische solidariteit. Veel van hetgeen hij nastreefde werd bereikt, een deel slechts bleek een illusie te zijn. ( )

Onvergetelijk zullen blijven zijn volle inzet in de strijd tegen kolonialisme en imperialisme in welk deel van de wereld ook en zijn onvermoeid streven naar een solidariteit tussen alle landen van de Derde Wereld, zijn, wat hij noemde, „nasakom internasional". De Bandoengconferentie van 1955 blijft een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van de Afrikaanse en Aziatische landen. . . "

The Times tenslotte schreef in een commentaar o.a.: „Soekarno speelde een rol zoals vele anderen in de opkomende naties van Azië en Afrika hebben gespeeld. Hij was de man die de natie haar gevoel van identiteit gaf; die haar eenheid verklaarde en verdedigde Loemoemba, Nasser, Nkroemah, de onlangs afgezette prins Sihanoek — er zijn

Soekarno in actie als redenaar.

grote variaties in het model, maar de essentiële ingrediënten zijn deze twee: een vastberaden onafhankelijkheid gebaseerd op nationale trots en een magische aantrekkingskracht voor de massa's in hun land. (.) Dat was de aantrekkingskracht die Soekarno in Indonesië kon doen ontwaken.
De waarheid is niettemin dat zulke leiders meestal hun tijd hebben overleefd. ..

POLITIEKE GEVANGENEN

In een interview met *Der Spiegel* (29-6) beantwoordde president Soeharto een vraag over het aantal politieke gevangenen als volgt:
„Wij scheiden de gearresteerden in drie categorieën — A. B en C. De groep A was metterdaad bij de putsch (van 1965) betrokken. Deze omvat ca. 5.000 gevangenen. Groep B nam eveneens aan de opstand deel, maar het bewijsmateriaal is niet voldoende. Hierbij gaat het om ca. 15.000. Groep C zijn de verdachten, rond 22.000. Bij nog eens 16.000 gevangenen is de graad van deelname aan de poging tot een staatsgreep niet opgehelderd; hun indeling in de groepen is nog niet bepaald. Daartoe behoren 4.000 leden van de strijdkrachten. In totaal zijn er 58.000 politieke gevangenen. 15.000 van groep C zullen nog dit jaar worden vrijgelaten; enige zijn ook reeds vrij..."
Sinds de massamoord op en de grootscheepse arrestatie van communisten na de mislukte staatsgreep van 30 sept. 1965 zijn grate aantallen verdachten, zonder ooit te zijn veroordeeld, in hechtenis gebleven. Een bijzondere moeilijkheid schijnt te zijn, aldus de NRC (28-5-1969), dat een categorie van mensen die tot de lichte gevallen gerekend heet te worden etigenlijrk wel in vrijheid zou kunnen worden gesteld, maar maatschappelijk een onoplosbaar probleem oplevert, omdat ze niet kunnen terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaats.
Daar, aldus de verklaring voor hun aanhoudende detentie, zouden ze niet meer geaccepteerd worden nu bekend is dat zij gevangen hebben gezeten. Ze zouden maatschappelijk uitgestoten zijn en de enige oplossing die voor hen heet te bestaan is een voortgezet verblijf in de kampen.
Er is de periode van eind 1965 begin 1966, toen het grootste aantal arrestanten ontstond, weinig over deze categonie bekend geworden. Enkele keren ontstonden berichten dat ze het niet goed hadden omdat hun onderkomens te primitief waren en de fondsen die de overheid beschikbaar stelde ontoereikend waren om voldoende voedsel te verschaffen.
Aanzienlijke aanidacht kregen de gevangenen begin maart toen het bericht in omloop kwam dat op Midden-Java, bij Poerwodadi aanzienlijke aantallen gevangenen doos bewakers zouden zijn gedood. Zowed in als buiten Indonesië heeft deze affaire aandacht getrokken.

Na een bezoek aan Centraal-Java met twee Nederlandse journalisten, beweerde Hadji Johannes Princen, vice-voorzitter van het Indonesische instituut voor mensenrechten, op 26 febr. 1969 dat 2.000 a 3.000 mensen die ervan beschuldigd werden leden van de communistische partij te zijn. gedurende nov. en dec. 1968 in gevangenkampen te Poerwodadi, Koewoe en Goendi door het leger waren gedood. Ook zei hij dat verscheidene honderden gevangenen in Koewoe waren gedood, soms nadat zij hun eigen graf hadden moeten graven, en dat veie gevangenen gemarteld waren om hen tot de bekentenis te dwingen dat zij communisten waren. Velen onder de gevangenen te Poerwodadi zouden zelfmoord hebben gepleegd.
De militaire commandant van Centraal-Java. generaal-majoor Soerono, ontkende op 3 maart 1969 dat als communisten verdachten waren vermoord, al zei hij wel dat sommigen waren neergeschoten bij pogingen tot ontsnapping of ten gevolge van verzet bij hun arrestatie en ook dat sommigen zelfmoord hadden gepleegd.
Minister Boediardja van voorlichting verklaarde op 20 maart 1969 dat de regering een rapport had ontvangen van de opperbevelhebber van het leger, generaal Panggabean, die een onderzcek had laten instellen in Poerwodadi en daar ook zelf geweest was, en tot de conclusie gekomen was dat de beweringen onderdeel vormden van een „communistische campagne" om de regering in discrediet te brengen.

De procureur-generaal, gen. Soegih Arto, deelde op 2 okt. 1969 mee dat van de 69.000 van communisme verdachte Indonesiërs die op dat ogenblik gevangen werden gehouden, er 26.000 binnen twee maanden zouden worden vrijgelaten.
Hij verdeelde de 116.000 gedetineerden in vijf categorieën:

A. 5.000 „harde" communisten, tegen wie afdoende bewijsmateriaal aanwezig is. Sommigen van hen zijn al veroordeeld, de rest zal later voor de rechter komen.

B. 11.000 „harde" communisten tegen wie nog niet voldoende bewijsmateriaal is verzameld om hen te berechten.

C. 26.000 gematigde communisten en communistisch gezinde personen; zullen binnen een of twee maanden worden vrijgelaten.

D. 27.000 wier houding nog niet is bepaald.

E. 47.000 vrij rondlopende mensen, die zich regelmatig moeten melden.

De procureur-generaal deelde mee dat van de 43.000 verdachten die nog niet in vrijheid zouden worden gesteld, er 2500 zouden worden overgebracht naar het eiland Boeroe. Van hen zijn 800, allen jonger dan 40 jaar, al scheep gegaan. De regering zal acht maanden voor hun onderhoud zorgen. Elke gevangene krijgt een kwart hectare grond en een aandeel in de landbouwvoorzieningen die de regering beschikbaar stelt. Zij mogen hun gezinnen meenemen.
Soegih Arto zei nog dat het besluit om 2500 gevangenen van de categorie B naar het eiland Boeroe te transporteren een „speculatief" karakter heeft. Hoewel Boeroe een afgelegen eiland is, zal de regering op haar hoede moeten blijven voor deze gedetineerden, die eens geprobeerd hebben het bewind omver te werpen.

En groep Indonesische en buitenlandse journalisten bracht in dec. 1969 een bezoek aan het eiland Boeroe. De buitenlandse journalisten waren vertegenwoordigers van dagbladen, radio- en televisiestations in Japan, Hongkong, Nederland, de Verenigde Staten en de SU.

Zij constateerden dat in een kamp op het eiland ongeveer 2500 politieke gevangenen zijn ondergebracht die genoteerd staan als notoire communisten van de „categorie B". De meesten van hen zijn gevangen genomen na de mislukte staatsgreep van 1 oktober 1965. Er waren onder hen veel jonge mensen, sommigen niet ouder dan 20 jaar, wat betekent dat zij 16 jaar waren toen zij werden opgepakt.

Deze gevangenen zijn nooit veroordeeld en hebben het vooruitzicht dat zij de rest van hun leven zullen slijten op dit — naar een van de correspondenten schrijft — „onaangename eiland" dat vroeger bewoond werd door ongeveer 30.000 mensen, hoofdzakelijk aan de kust. Hun verblijfplaats wordt beschreven als gelijkend op een concentratiekamp, met prikkeldraad en wachttorens. Ze zijn geïsoleerd van hun familieleden.

Op 30 juni 1970 werden volgens *Reuter* **34** communistische gevangenen vrijgelaten in het kader van regeringsplannen om dit jaar 20.000 niet-militante communisten hun vrijheid te hergeven. Volgens een militaire woordvoerder was het de eerste groep die in dit kader op West-Java in vrijheid is gesteld. (NRC, ANP, *Reuter)*

(Vor. ber. pag. 255/3-1969)

President Soeharto op bezoek bij president Nixon

SOEHARTO IN DE VS

President Soeharto vertrok op 24 mei voor een officieel bezoek van zes dagen aan de VS. Hij voerde besprekingen met o.a. pres. Nixon, waarbij de ontwikkelingen in Zuid-oost-Azië en de economische problemen van Indonesië aan de orde kwamen. Soeharto hield hierbij vast aan de koers van niet-gebondenheid in het buitenlands beleid, zoals dit wit de Indonesische initiatieven ter waarborging van een voortgezette neutraliteit van Cambodja bleek (zie pag. 292/2 en 315/1).

GENERAAL SOEPARDJO TERECHTGESTELD

De voormalige brigade-generaal Scepardjo is in het weekeinde van 1i mei ten zuiden van Bandoeng terechtgesteld. *(Reuter/UPI* 19-5)

(Vor. ber. pag. 255/3-1969)

MALEISIË

SAMENWERKING MET THAILAND BIJ BESTRIJDING GUERRILLA IN GRENSGEBIED

Op 7 maart is te Bangkok een akkoord getekend door de stafchef van de Thaise strijdkrachten, luchtmaarschalk Dawee Chullasapya, en de Maleisische vice-premier en minister van defensie, Abdoel Razak, betreffende de samenwerking tussen de strijdkrachten van beide landen bij de bestrijding van communistische guerrillastrijders in het Thais-Maleisische grensgebied. De strijdkrachten van het ene land mogen voor dit doel ingezet worden op het grondgebied van het andere land, en ook mogen Thaise en Maleisische vliegtuigen luchtaanvallen uitvoeren op communistische stellingen aan weerszijden van de gemeenschappelijke grens.

Door Abdoel Razak werd onthuld dat 2 000 man Maleisische troepen reeds aan de Thaise zijde van de grens opereerden en de Thaise strijdkrachten rond Sadao bij antiguerrilla operaties hielpen. Vóór het akkoord van 7 maart mochten Maleisische politie-eenheden — geen geregelde troepen — de grens met Thailand overschrijden bij achtel-volging van guerrilla-strijders, maar niet verder dan 5 mijl en niet langer dan 24 uur.

Communistische guerrilla-activiteiten in het dichte oerwoud van het Thais-Maleisische grensgebied droegen geruime tijd een ongeregeld karakter, maar waren sinds de herfst van 1969 in betekenis toegenomen.

Op 4 dec. 1969 meldde Le Monde dat zich in het zuiden van Thailand, nabij de grens met Maleisië, een toenemend aantal incidenten voordeed. In de loop van twee weken waren 9 leden van de politie en een hoge officier gedood in de provincies Songkhla en Patthalung. De regering stuurde versterkingen naar het betrokken gebied, een duizendtal mariniers.

Het betrokken gebied wordt bewoond door een inohammedaanse, van origine Maleise minderheid (ca. 800.000 personen). Voorts hebben zich er reeds voor het eind van de opstand op Malakka (1948-1960) Maleise communisten gevestigd o.l.v. Chin Peng; deze, naar schatting 800 à 1.000 man, zijn in hoofdzaak Chinezen.

In twee jaar tijds hebben de Thaise en Maleisische veiliaheidstroewen, die onder een gemeenschappelijk opperbevel te Songkhla opereren, in het grensgebied een zestigtal verlaten kampementen ontdekt. Twee daarvan, die in maart resp. april 1969 aangetroffen werden, hadden een capaciteit voor 150 resp. 90 personen. Het bestaan van gescheiden keukens bevestigde de aanwezigheid van mohammedanen, waarschijnlijk geleid door Rashid Mohiden, een Maleisische communist

De regering te Bangkok ging over tot een nauwere samenwerking met het Maleisische bewind en besloot het bestuur in de 12 meest zuidelijke provincies, waarvan 9 sinds september 1969 als door de communisten besmet worden beschouw-d, te verbeteren en te versterken om zo de coinmunistische guerrillastrijders te isoleren.

Naar Reuter berichtte. begonnen op 20 november 1363 lüchtaanvallen door **Thaise en Maleisische** vliegtuigen op communistische guerrillastrijders in het grensgebied, die volgens Bangkok 1.000 Maleisiërs en 200 Thailanders sterk zouden zijn. Deze aanvallen hadden, naar werd toegegeven, slechts beperkt succes. Op 9 dec. stelde de Thaise vice-premier en minister van binnenlandse zaken, generaal Prapas Charusathien, voor vijf zuidelijke provincies de uitzonderingstoestand in.

Op 18 dec. kondigde maarschalk Thanom Kittikachorn, de Thaise premier, het standrecht af in Rajpuri en drie andere zuidelijke provincies, nadat in de voorafgaande week zes politiemannen en een ambtenaar van de gezondheidsdienst waren gedood door ,,communistische terroristen".

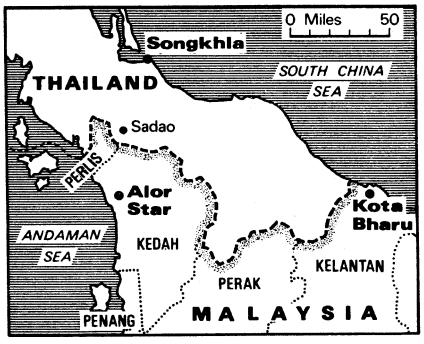

(The Economist)

TONGA

ONAFHANKELIJK

Het koninkrijk Tonga is op 4 juni onafhankelijk geworden. Tegelijk werd het als 29ste lid tot het Gemenebest toegelaten.

Eet koninkrijk bestaat uit ca. 150 eilandjes (oppervlakte 700 km2) met ongeveer 81.000 inwoners.

Tonga werd in 1900 een Brits protectoraat. Op 17 maart j.l. maakte de Britse regering bekend dat zij met een voorstel van koning Taufa'ahau Supou IV ingestemd had de eilandengroep per 4 juni onafhankelijkheid te verlenen. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 542/1- en 720/3-'67)

RUMOR TREEDT AF

Het Italiaanse coalitiekabinet, waarvan vier partijen deel uitmaken (pag. 225 e.v.) heeft 6 juli besloten af te treden. De reden is een geschil over het bestuur van de pas gevormde gewesten in Italië, zo werd door ministers gezegd, na afloop van een kabinetsvergadering.
Rumor vormde zijn centrum-linkse regering op 27 maart na een regeringscrisis van 48 dagen. Op 7 febr'. traden Rumor en zijn christen-democratische minderheidsregering af om op deze wijze een crisis te forceren en de vorming van een nieuw kabinet mogelijk te maken.
Na moeizame besprekingen, waarbij achtereenvolgens Kumor, Aldo Moro en de president van de Senaat Amintore Fanfani, en wederom Rumor met een kabinetsformatie werden belast, slaagde Rumor erin met een centrum-linkse ministersiijst te komen. In zijn kabinet hadden zitting zeventien christen-democrateri, zes socialisten, drie sociaal-democraten en een republikein. Op 7 en 8 juni werden verkiezingen gehouden voor o.a. vijftien nieuwe semi-autonome regionale parlementen (voor bijzonderheden zie hieronder).
In de meeste gebieden wisten de vier grote partijen hun meerderheid te vergroten. Alleen in Toscane en Umbrië kregen zij evenveel stemmen als de communisten en de met hen verbonden ,socialisten en andere linkse groeperingen. Het geschil in de regering ontstond omdat de socialisten in de twee gewesten een coalitiebestuur met de communisten wilden vormen en de christen-democraten erbij bleven dat dezelfde coalities golden zowel op nationaal als op regionaal vlak.
Deze hele kwestie had trouwens ook bij de laatste kabinetsformatie al een grote rol gespeeld (pag. 225/3). Aan de vorming van de nieuwe regering gingen indertijd lange besprekingen vooraf over dit probleem, die tenslotte hebben geleid tot wat bekend staat onder de naam ,,de inleiding-Forlani".
Deze inleiding tot het regeringsprogramma zei dat waar slechts enigszins mogelijk de vier partijen ook zullen samenwerken in de gewesten, de provincies en de gemeenten. Volgens de uitleg die de socialistische partij steeds aan deze inleiding heeft gegeven betekende dit, dat wanneer de vier partijen geen meerderheid hebben behaald, de socialisten het recht zouden hebben een bestuur te vormen samen met de communisten en de proletarische eenheidspartij, Overigens is, naar vele waarnemers menen, de onenigheid binnen de regering over samenwerking met de communisten niet de enige reden van het ontslag van Rumor geweest. De regeringspartijen waren ook sterk verdeeld over de oplossing van de sociaal-economische crisis.
De linkse-christen-democraten, onder wie de strijdbare minister van arbeid Donat Cattin en de socialisten willen zo snel mogelijk een begin maken met werkelijke sociale hervormingen, waarbij een wijziging van het verkalkte belastingstelsel hoge prioriteit heeft en een aanmerkelijke verhoging van de investeringen in de sociale sector. De andere christen-democraten van wie Colombo, de minister van financiën, de belangrijkste vertegenwoordiger is, en de sociaal-democraten, die in veel opzichten conservatiever zijn dan de christen-dsmocraten, willen eerst een strenge economische politiek van bestedingsbeperking doorvoeren om de enorme begrotingstekorten in de publieke sector te dekken. Daar komt nog bij dat de vakcentrales in de afgelopen periode weer met forse salariseisen op tafel gekomen zijn. Dat deze eisen de coalitie op een zware proef zouden stellen werd al duidelijk door een brief van de leider van de republikeinse partij, La Malfa, aan Rumor, waarin verklaard werd, dat de economische toestand van het land op het ogenblik grote sociale hervormingen onmogelijk maakt.
La Malfa meende, dat er zelfs nog niet van een hervatting van de gewone gang van zaken in de Italiaanse economie gesproken kan worden. Hij wees er in dat verband op, dat in een aantal bedrijven, particuliere zowel als industrieën in het bezit van de overheid, de produktiviteit thans omstreeks tien procent lager ligt dan vorig jaar.
Onder die omstandigheden zou naar zijn mening door sociale hervormingen een onhersteibare schade aan de economie worden toegebracht.
La Malfa wees er verder op, dat de omvang van de Italiaanse produktie in het afgelopen jaar slechts met drie procent is gestegen, in plaats van de verwachte stijging van 8 à 10 procent. De prijzen evenwel stegen met acht a negen procent, wat hij voornamelijk toeschreef aan de zeer grote loonsverhogingen.
Niet onwaarschijnlijk is, dat de directe aanleiding tot de crisis op dit moment gevormd wordt door partijpolitieke overwegingen binnen de christen-democratische partij.
Een belangrijke vleugel van deze partij heeft in de afgelopen maanden samenwerking met de commu-

Vice-premier Francesco de Martino (l.) en de socialistische partijsecretaris Giacomo Mancini bespreken de crisis op het socialistische hoofdkwartier.

nisten overwogen. Die weg is echter geblokkeerd, doordat communisten en christen-democraten bij de regionale verkiezingen tot de verliezers behoorden.

Als gevolg van deze situatie worden de christen-democraten thans geconfronteerd met toenaderingspogingen tussen communisten en socialisten, terwijl zij, als leiders van een coalitie die ook de socialisten omvat naar buiten de grootste verantwoordelijkheid dragen voor een sociale politiek waarmee onder de gegeven omstandigheden politiek geen zijde is te spinnen.

Omdat de kwestie van de samenstelling van de gewestelijke besturen zo'n belangrijke rol heeft gespeeld bii het ontstaan van deze crisis, geven wij hieronder een kort overzicht van het ontstaan van de gewesten en de uitslagen van de verkiezingen.

De totstandkoming van de gewesten

De basis voor de *indeling* in gewesten werd gelegd in de grondwet van december 1947, die een eind wilde maken aam wat door veilen werd beschouwd ah de kunstmatig opgelegde eenheid, daterend uit de tijd van de totstandkoming van de Italiaanse eenheid tussen 1860 en 1870. Zonder een geheel federale staat te scheppen, voorzag de grondwet in de indeling in gewesiten vam Italië met een aanzienlijke macht voor regionale raden en autoriteiten.

In de Tweede Werelidoorlag kwamen er sterke centrifugale krachten naar voren die vaak ook door de geallieerden aangemoedigd werden. De Amerikanen moedigden de latent aanwezige Siciliaanse wens tot meer zelfstandigheid aan en de Fransen deden hetzelfde in de Aosta-vallei aan de Frans-Italiaanse Alpengrens.

Na de Italiaanse capitulatie in 1943 gaven de Duitsers meer zelfstandigheid aan het nog door hen bezette Italiaanse Zuid-Tirol. Tito deed aanspraken gelden op Triëst en de Venezia Giulia. In Sardinië bestond sedert de 19e eeuw ontevredenheid over de weinige aandacht die de centrale regering in Rome voor dit gebied had.

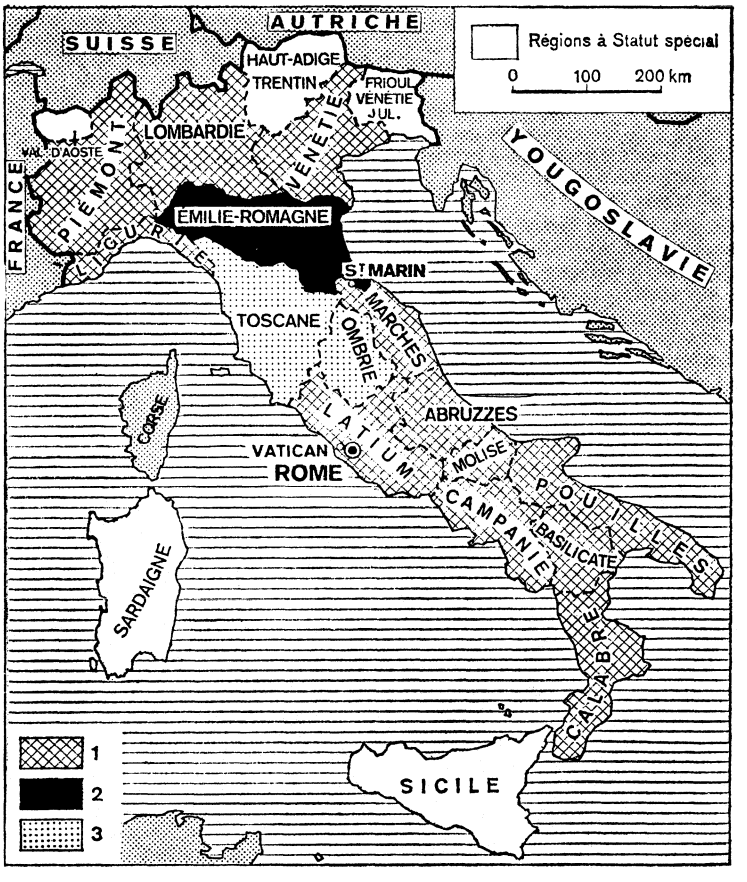

1. centrum-linkse meerderheid: christen-democraten, sociaal-democraten, socialisten en republikeinen. 2. uiterst-linkse meerderheid + communisten en „proletarische socialistisch. 3. commmuninstischeelistische meerderheid.

De grondwet van 1947 voorzag in twee soorten gewesten. Heit eerste type, genaamd het „speciale statuut" werd in de loop van de jaren opgezet in Sicilië, Sardinië, Zuid-Tirol, Friuli-Venezia Giulia en de Aosta-vallei, waar het verlangen naar een aanzienlijke mate van lokale autonomie bijzonder sterk was.

De overige 15 gewesten, de zgn. „normale statuut"-gebieden zouden een beperktere mate van zelfstandigheid krijgen. De vijf „speciale statuut"-gewesten wenden vrijwel onmiddellijk ingesteld. Sicilië had feitelijk al vanaf 1946 autonomie genoten. De Aosta-vallei, Zuid-Tisol en Sardinië kregen hun speciale status kort na aanneming van de grondwet. Friuli-Venezia Giulia Kreeg meer autonomie in 1963 na de uiteindelijke regeling met Joego-Slavië van de kwestie-Triëst.

Drieëntwintig jaar lang bleef de instelling van de gewesten volgens hst „normale statuut" in de ijskast liggen, maar in 1967 kwam de zaak weer tier sprake en werd het betreffende wetsvoorstel in het Huis van Afgevaardigden besproken. (pag. 25/3-'68) Inmiddels was de tegenstand tegen de plannen toegenomen. Vooral de Liberalen die zich als de erfgenamen en bewakers beschouwen van de beweging die honderd jaar geleden de Italiaanse eenheid tot stamd heeft gebracht, hebben zich in de afgelopen jaren fel tegen de decentralisatiepogingen verzet, daarin gesteund door de neo-fascisten en de monarchisten.

Op 14 febr. 1968 gaf de Senaat zijn goedkeuring aan de nieuwe indeling van het land. (pag. 253/2-'68). Hiermee warm overigens alleen nog maar principebesluiten genomen want talrijke bijzonderheden moestien nog nader geregeld worden.

Op 12 nov. 1969 begon de Kamer van Afgevaardigden een debat over de financiering vam de nieuwe gewesten, een debat dat op 29 jan. '70 na een zitting die onafgebroken drie dagen en twee nachten geduurd had, besloten werd met aanneming van de wet. Tijdens deze debatten verzetten vooral de neo-fascisten zich feil. Hst wetsontwerp telde negentien artikelen en er waren van fascistische zijde voor elk artikel wel honderd tot driehonderd amendementen ingediend. Deze werden toegelicht met redevoeringen, die vaak zes uur en langer duurden, en daarna moest voor ieder amendement afzonderlijk bij geheime stemming worden beslist. Om die vele honderden stemmingen wat vlug-

ger te doen verlopen, zorgden de andere partijen ervoor dat es van hun mensen nooit meer aanwezig waren dan strikt nodig was, zodat er nooit meer dan zestig namen behoefden te worden afgeroepen. Ook besloot mem de zitting 's nachts voort te zetten, om de kleine fascistische fractie te dwingen de strijd op te geven uit vermoeidheid. De wet werd aangenomen met 267 stemmen voor, 55 tegen. (liberalen, monarchisten en neo-fascisten), terwijl 175 stemgerechtigden (communisten en proletarische eenheidspartij) zich van stemming onthielden. Die twee partijen zijn het wel eens geweest met de instelling der gewesten, maar zij wilden niet hun stem geven aan een wetsvoorstel dat uitgaat van een regering die zij bestrijden.

De Senaat nam op 14 mei de wet over de financiering van de gewesten aan, met weer de stemmen van liberalen en neo-fascisten tegen.

Gewesten met „normaal statuut"

De zgn. gewesten met „normaal statuut" zijn: Piémonte, Lombardije, Venetië, Ligurië, Emilia-Romagna, Toscane, Umbrië, Marche, Latium, Abruzzi, Molize, Campania, Puglia, Basilicata en Calabrië. Ieder gewest heeft meerdere provincies.

De bevoegdheden

Volgens artikel 117 van de grondwet van 27 december 1947 hebben de gewesten wetgevende bevoegdheden over o.a. de volgende onderwerpen:
organisatie van de administratie van het gewest, de politiemacht, openbaar welzijn en gezondheidszorg, onderwijs, toerisme en hotelwezen, openbaar vervoer binnen het gewest, openbare werken van regionaal belang, jacht en visserij en land en bosbouw.
Volgens artikel 118 kan de staat de uitoefening van andere administratieve functies aan de gewesten delegeren.

De verkiezingen

Op 7 en 8 juni werden de verkiezingen voor 6632 gemeenteraden, 88 provinciale raden en 15 gewestelijke raden gehouden. De uitslagen van deze verkiezingen betekenden over het algemeen een aanzienlijke versterking van de positie van de toen nog regerende centrum-linkse coalitie van premier Rumor. Het totaal percentage van de centrum-linkse coalitiepartijen steeg van 55,4% in 1968 tot 58,2% nu. De regeringspartijen kregen een meerderheid in 12 van de 15 nieuwe gewesten. Dit resultaat werd bereikt ondanks de teruggang van de grootste partij van het land, de christen-democratische partij van Rumor. Deze teruggang werd evenwel ruimschoots gecompenseerd door de stemmenwinsten van de twee kleine gematigde leden van de coalitie, de unitaire socialisten en de republikeinen. De vierde partij in de coalitie, de socialistische partij kreeg 10,4% van de stemmen. Dit betekende dat zij stemmen heroverde op de extreem linkse partijen.

De communisten, die in alle grote na-oorlogse verkiezingen stemmen hebben gewonnen, kregen nu 27,9% van het totaal. Dat is 0,1% minder dan twee jaar geleden. De proletarisch-socialistische partij wist een meerderheid te veroveren in een van de 15 nieuwe gewesten.

Wat de opkomst van de kiezers betrof, heeft men recordcijfers geboekt. In vele provincies hebben ruim 97% van alle stemgerechtigden hun stem uitgebracht. Dit gold vooral voor Noord-Italië. In het zuiden waren de cijfers iets lager, maar in geen enkele gemeente of provincie daalde men iets beneden de 82 of 83%.

De zetelverdeling in de gewestelijke raden ziet er als volgt uit:

	D.C. (1)	P.S.I. (2)	P.S.U. (3)	P.R.I. (4)	P.C.I. (5)	P.S.I.U.P. (6)	P.L.I. (7)	M.S.I. (8)	Totaal aantal zetels
Piémonte	20	5	4	1	13	1	4	2	50
Lombardije	36	9	5	2	19	2	4	3	80
Venetië	28	5	3	1	9	1	2	1	50
Ligurië	14	4	3	1	13	1	3	1	40
Emiiia	14	3	3	2	24	2	1	1	50
Toscane	17	3	3	1	23	1	1	1	50
Marche	17	3	2	1	14	1	1	1	40
Umbrië	9	3	1	1	13	1	—	2	30
Latium	18	4	3	2	14	1	3	5	50
Abruzzi	20	3	2	1	10	1	1	2	40
Molize	16	3	2	1	5	—	2	1	30
Campania	25	8	4	2	13	1	2	5	60
Puglia	22	5	2	1	14	1	1	4	50
Basilicata	14	4	2	—	7	1	1	1	30
Calabrië	17	6	2	1	10	1	1	2	40

(1) Christen-Democraten
(2) Socialistische partij
(3) Unitaire socialisten
(4) Republikeinen
(5) Communistische partij
(6) Socialistische partij voor proletarische eenheid
(7) Liberalen
(8) Neo-fascistische partij

Uitslagen in Toscane, Emilia en Umbrië

Op basis van de verkiezingsuitslagen kon in 12 van de 15 nieuwe gewesten zonder meer een bestuur gevormd worden bestaande uit vertegenwoordigers van de vier partijen die zitting hadden in de centrum-linkse regering. Moeilijkheden deden zich voor in de drie gewesten van centraal-Italië, de befaamde „rode gordel": Toscane, Emilia-Romagna en Umbrië.

Toscane heeft een raad van 50 leden, waarvan er 17 christen-democraten zijn, 3 socialisten, 3 unitaire socialisten en 1 republikein. Deze vormen dus geen meerderheid. Daarentegen zijn er 23 communisten en 1 vertegenwoordiger van de proletarische eenheidspartij, eveneens 24.

De socialisten nu stelden voor dat hun drie vertegenwoordigers zich zouden voegen bij de communisten en de proletarische eenheidspartij en dat de anderen een rechtse oppositie zouden vormen.

Precies hetzelfde heeft men ook in Umbrië waar centrum-links op 14 van de 30 man kan rekenen en de communisten tezamen met de proletarische eenheid eveneens op 14. Ook hier is een linkse meerderheid mogelijk als de socialisten zich bij de uiterst linkse partij scharen.

Eenvoudiger lag de zaak in Emilia-Romagna waar de communisten en de proletarische eenheidspartij over de meerderheid beschikken.

Commentaren

Arnaldo Forlani, de secretaris-generaal van de Christen-Democraten verklaarde dat de verkiezingsuitslag het bewijs leverde voor de juistheid van het beleid van de Christen-Democraten. De uitslag bewees volgens Forlani ook dat met „geduld en vasthoudendheid gestreefd moet worden naar herstel van het politieke evenwicht en van de democratische samenwerking, zoals wij de laatste maanden reeds gedaan hebben". Hij meende dat de regeringsmeerderheid versterkt uit de verkiezingsslag tevoorschijn was gekomen, terwijl de oppositie van communisten en proletarische socialisten naar zijn mening was verzwakt.

Voor Luigi Longo, de secretaris-generaal van de communistische partij was het belangrijkste resultaat van de verkiezingen „de consolidering van de stemmenwinst. die de communisten in 1968 behaalden en de vooruitgang die wij in verscheidene gebieden hebben geboekt". „De stembusuitslag van 7 juni heeft de regeringscoalitie nog meer in diskrediet gebracht en verdeeld, zij is niet in staat om leiding te geven aan een proces van werkelijke democratische vernieuwing en van de maatschappelijke ontwikkeling van ons land", aldus Longo. (NRC, Alg. H'blad. NZZ, FAZ, The Financial Times, Le Monde, Reuter)

FRANKRIJK

PRESIDENT POMPIDOU IN DE VS

Van 23 februari tot 3 maart heeft president Pompidou, vergezeld van echtgenote, minister van buitenlandse zaken Maurice Schumann en talrijke hoge functionarissen een officieel bezoek gebracht aan de VS, waarbij bezoeken werden afgelegd in Washington, San Francisco, Chicago en New York City. Het bezoek was een gevolg van de uitnodiging die president Nixon bij zijn bezoek aan Parijs in 1969 aan de toenmalige Franse president De Gaulle had gedaan (pag. 145-'69 e.v.). Door het bezoek, aldus vele waarnemers, is de sinds enige tijd ingetreden verbetering van de Frans-Amerikaanse verhouding nog eens versterkt en kan de relatie tussen de beide staten thans als ,,normaal" worden aangeduid.

Talrijke anti-Franse betogingen van vnl. Joodse Amerikanen, de afwezigheid van een groot aantal Congresleden tijdens Pompidou's rede tot het Congres en de weigering van de burgemeester van New York, Lindsay, om de Franse president te ontvangen, kregen weliswaar veel aandacht in de pers, maar dat heeft toch niet kunnen verhinderen dat het bezoek als een succes kan worden gekarakteriseerd, wat, naar algemeen werd verklaard, niet in de laatste plaats aan het tactvolle optreden van president Nixon is te danken. Dat het Franse besluit om Mirages te leveren aan het revolutionaire bewind in Libië (pag. 267 /3), waartegen de betogers voornamelijk protesteerden, nauwelijks van invloed was op de welwillende houding van de regering van de VS tegenover de Franse president, is te verklaren aldus de NRC (24-2) uit het feit dat de regering van de VS al vroeg op de hoogte was van de levering van de Mirages en dat er in Amerikaanse regeringskringen meer waardering is voor Frankrijks onafhankelijke koers dan voorheen en men daar grotere Franse invloed in het Midden-Oosten bepaald niet ongaarne ziet.

Voordat de Franse president in de VS aankwam waren al talrijke demonstraties en acties aangekondigd. Een honderdtal leden van het Huis van Afgevaardigden tekende een petitie tegen de Franse politiek met betrekking tot het Midden-Oosten. De Franse ambassadeur in Israël,

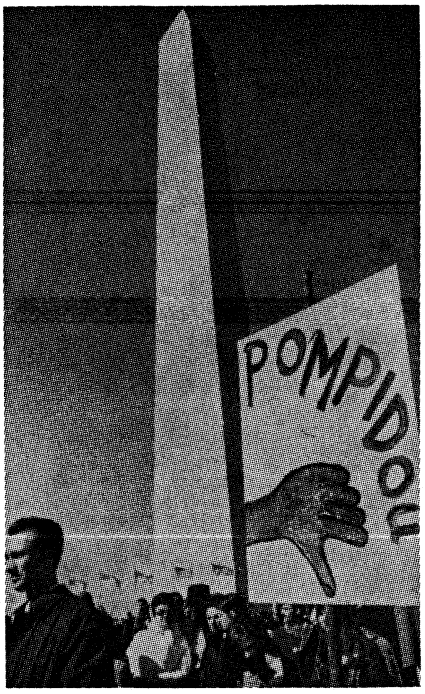

Anti-Pompidou demonstraties

Hure. deed in een vraaggesprek voor de radio een beroep op de Israëlische regering ervoor te zorgen dat eventuele betogingen tegen de Franse president tijdens diens bezoek aan de VS ,,ordelijk en binnen democratische grenzen" zullen blijven.

Hure zei nog, dat hoewel de Israëlische autoriteiten niet verantwoordelijk waren voor de daden van Joden in het buitenland, er wel nauwe banden bestonden tussen Israël en de Joodse gemeenschappen in het buitenland. Betogingen tegen de Franse president zouden de Franse wrevel tegenover Israël kunnen doen toenemen.

Interview met New York Times

Op 17 febr. beantwoordde president Pompidou een aantal vragen van de journalist C. L. Sulzberger van de New York Times over de richtlijnen van de Franse buitenlandse politiek. Pompidou verdedigde daarin de vliegtuigverkopen aan Libië en de activering van de Middellandse Zeepolitiek van Frankrijk.

Pompidou had het over de Middellandse Zee, evenals indertijd Churchill, als het weke onderlijf van Europa, waar dit gemakkelijk aangevallen zou kunnen worden en vergeleek de toestand aldaar met de situatie van Cuba voor Amerika's onbeschermde flank tijdens de raketten-crisis. Libië maakte weliswaar geen deel uit van de Mahgreb, aldus de president, maar is er ook niet geheel vreemd aan. Door zijn belangen in de Mahgreb kan Frankrijk zich niet verre houden van Libië. Libië is voor de deur van de Mahgreb en Frankrijk gelegen. Aardolie zou zeker niet beslissend zijn geweest voor de belangstelling van Frankrijk voor dit land. Pompidou geloofde aan de wil tot zelfstandigheid van Libië en zou in het geval van een samengaan van Libië met Egypte zeker de wapenleveranties nog eens nader bekijken.

Frankrijk was in het Midden-Oosten slechts op zoek naar vrede, aldus de Franse president. Frankrijk erkent Israëls recht op een eigen bestaan binnen zekere, erkende grenzen, maar weigert Israëls militaire veroveringen te erkennen.

Frankrijk verkoopt geen vliegtuigen aan Irak, maar is wel bereid vliegtuigen aan Griekenland te verkopen als Athene daarom vraagt.

Pompidou gaf voor de eerste maal toe dat Frankrijk bepaalde regelingen met de NAVO getroffen had en dat er in de toekomst wellicht nog meerdere zullen volgen. Een terugkeer in de militaire organisatie van het Atlantische bondgenootschap sloot hij echter uit. Hij verzekerde echter eveneens dat Frankrijk niet uit het Atlantische pact zal treden.

De toetreding van Groot-Brittannië bij de gemeenschappelijke markt was een kwestie van de Britse regering en het Britse volk, aldus Pompidou. Frankrijk gaat van de hypothese van een Britse toetreding uit, aldus de president. Zowel Groot-Brittannië als Europa zouden daarvan profiteren.

President Pompidou had verder lof voor Bondskanselier Brandt, omdat hij het probleem van de hereniging als niet actueel beschouwde. De betrekkingen tussen de beide Duitslanden hebben een op lange termijn geplande, progressieve en voorzichtige behandeling nodig. Pompidou was van mening dat de Duits-Sowjetrussische onderhandelingen eerder resultaten zouden afwerpen als ze pragmatisch blijven dan wanneer er basispunten ter sprake gebracht zouden worden. Een Europese veiligheidsconferentie kan nuttig zijn, maar zij dient diplomatiek goed voorbereid te zijn, opdat een gunstig klimaat geschapen wordt. De gebeurtenissen in Tsjechoslowakije waren volgens de president een gevolg van de politiek van machtsblokken, waartegen Frankrijk zich altijd teweer heeft gesteld.

Aankomst en onderhoud met Nixon

Op 24 februari kwam president Pompidou in Washington aan waar hij met veel ceremonieel werd ontvangen.

Voor de aankomst van Pompidou demonstreerden ca. 5000 personen bij het Washington-monument in de hoofdstad tegen het Franse staatshoofd. Sprekers van verschillende Joodse organisaties kritiseerden Frankrijk omdat het de leveranties van wapens aan Israël gestaakt had en Libië daarentegen 100 Mirages had toegezegd. ,,Lang leve Frankrijk, weg met Pompidou" was het motto van de demonstratie.

In de New York Times verscheen op die dag een in het Frans gestelde advertentie die een gehele pagina besloeg en onder de titel „J'accuse" Pompidou ervan beschuldigde dat zijn politiek met betrekking tot Israël een misdaad tegenover de mensheid was. ,,Wij beschuldigen u ervan", aldus de door prominente Joodse burgers ondertekende ad-

vertentie, ,,het Arabische fanatisme tegen Israël uit te spelen om de zakken van uw land te spekken". Direct na aankomst volgde de eerste bespreking tussen het Amerikaanse staatshoofd en zijn Franse gast, terwijl de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers en zijn Franse ambtgenoot Schumann eveneens besprekingen voerden. Het onderhoud van de beide presidenten duurde meer dan 2 uur. Naar later bekend gemaakt werd, hebben Nixon en Pompidou van gedachten gewisseld over Europese zaken, de Oost-West betrekkingen, het China-Sowjet conflict, de Europese economische problemen, de SALT-conferentie in Wenen en tenslotte over het Midden-Oostenprobleem. Naar werd meegedeeld waren de beide staatslieden het over de besproken onderwerpen in grote lijnen met elkaar eens geweest, hoewel er hier en daar verschillen in de benadering waren.

Verklaring voor de persclub

Op dezelfde dag hield president Pompidou tijdens een lunch in de Nationale Press Club een toespraak, waarin hij o a zei, dat Frankrijk het recht heeft een onafhankelijke rol te spelen op het wereldtoneel Frankrijk was de ,,oudste vriend en bondgenoot van de VS", maar vriendschap betekende niet dat men het altijd en overal met elkaar eens is

Het belangrijkste, aldus Pompidou, is dat Amerikanen en Fransen er diep van overtuigd zijn, dat zij wat het wezenlijke betreft, verenigd zijn.

De Franse president achtte de volgende drie voorwaarden noodzakelijk voor een blijvende vrede vastbeslotenheid om zich met alle middelen die men bezit tegen elke agressie te verdedigen, bereidheid tot samenwerking met elk land, wat het bewind of de ideologie van het betrokken land ook mag zijn, erkenning van het recht van alle volkeren om vrij hun eigen lot te bepalen

Het mag er dan op lijken, zo ging Pompidou verder, dat Frankrijk een rol tracht te spelen die zijn vermogen te boven gaat, en het is waar dat ,,wij niet zoveel gewicht hebben als in voorbije eeuwen", maar macht gaat van de een naar de ander en Frankrijks fundamenten zijn sterk. ,,De tien eeuwen van Frankrijks bestaan als onafhankelijk land, hebben ons de kracht en betekenis van de continuiteit geleerd, zoals naar ik meen in 1969 gebleken is toen onze instellingen de diepe schok overleefden die het gevolg was van het vrijwillig aftreden van generaal De Gaulle."

Na afloop van zijn toespraak ging Pompidou in op diverse hem gestelde vragen. Hij zei onder meer dat zijn regering geen politiek voert die tegen Israël is gericht. ,,Ons doel is vrede in het Middellandse-Zeegebied en het Midden-Oosten".

,,Caïro", aldus de president, ,,is niet de hoofdstad van Frankrijk en Tel Aviv ook niet". Overeenstemming tussen de Grote Vier is op het ogenblik het enige middel om aan de vrede te werken.

Zij moeten proberen de voorwaarden te scheppen die zowel door Israël als door de Arabische landen aanvaard kunnen worden.

Wat Libië betreft, zei Pompidou, dat Frankrijk niet bijgedragen heeft tot het scheppen van het vacuum dat daar ontstaan is Maar wel had Frankrijk dit vacuum opgevuld in zijn eigen belang en dat van vele andere landen Over de verhouding tussen de EG en Engeland merkte de president op, dat Engeland, wil het lid worden van de EG, werkelijk moet bewijzen dat het dit wil en van plan is de gemeenschap te versterken

Tot slot verklaarde de president dat zijn land niet afkerig is van Amerikaanse investeringen mits men niet probeert Franse ondernemingen onder controle te krijgen

Rede Pompzdou *tot* Congres

Op 25 febr sprak piesident Pompidou het Amerikaanse Congres toe Meer dan honderd leden van het Huis van Afgevaardigden en een kwart van de senatoren boycotten de gemeenschappelijke zitting Nadat Pompidou de eerste woorden van zijn redevoering uitgesproken had. verliet de democratische afgevaardigde van New York, Lester Wolff demonstratief de zaal Pompidou zei o a

dat Israëls overwinningen op de Arabieren hachelijk en steriel zouden zijn, tenzij de Joodse staat zou afzien van militaire verovering en het vraagstuk van de Palestijnse vluchtelingen zou oplossen

Het staatshoofd legde er de nadruk op, dat de politiek van de Franse regering in het Midden-Oosten voor geen van beide partijen in het Arabisch-Israëlische conflict schadelijk was De president gaf toe, dat het Franse wapenembargo tegen Israël en de verkoop van meer dan 100 Mirages aan Libië kritiek hadden uitgelokt, maar deze Franse politiek was naar de mening van Pompidou, verkeerd begrepen

De staat Israël, aldus Pompidou, was een preventieve actie begonnen, die onmiskenbaar succes voor Israël op het slagveld had opgeleverd. ,,Ik bevestig hier het recht van de staat Israël niet slechts op een bestaan maar ook op veiligheid en de vrije uitoefening van alle rechten van een onafhankelijke en soevereine staat", aldus Pompidou. ,,Maar wie kan het hachelijke hiervan en op de lange duur steriele karakter van de behaalde overwinning niet inzien", zo vroeg Pompidou zich af. ,,wie begrijpt niet, dat er geen verzekerde toekomst voor Israël is, buiten een duurzame ontspanning met de omringende wereld, een ontspanning die inhoudt, het afzien van militaire verovering en de oplossing van het Palestijnse vraagstuk".

President Pompidou merkte op, dat het fanatisme dagelijks groeide in het Midden-Oosten en dat een snelle oplossing om zelfs nog ergere crises te voorkomen moet voortspruiten uit actie in de Verenigde Naties, en vooral uit een Overeenkomst van de vertegenwoordigers van Engeland, Frankrijk, de VS en de Sowjet-Unie, die voorstellen trachten op te stellen ter indiening bij Israël en de Arabieren als grondslag voor een duurzame vrede in het Midden-Oosten Deze Grote Vier zouden de algemene voorwaarden voor een regeling moeten definieren en voorstellen en waarborgen moeten verschaffen Pompidou betuigde zijn instemming met het besluit van de VS om te trachten door onderhandelen een einde te maken aan de Vietnamese oorlog Hij sprak echter zijn twijfel uit over de houdingen der partijen op de Parijse vredesconferentie over Vietnam die een impasse hebben geschapen

Na zijn eerste gesprek met president Nixon op 24 febr was hij ervan overtuigd, dat het Amerikaanse staatshoofd bezield was met de wil om tot vrede te komen in de onderhandelingen met Hanoi en de Vietcong

Pompidou rei te weten, op grond van Frankrijks ervaring in Indo-China, hoe moeilijk het was een conflict op te lossen als de Vietnamese oorlog Maar, zo voegde de president eraan toe, hoe groter de vereiste inspanning. hoe groter de behaalde eer ,,Sta mij toe, u als vriend te zeggen dat het einde van de oorlog in Vietnam de geweldigste overwinning voor de VS zou zijn, namelijk een overwinning die zij in de eerste plaats op zichzelf zou behalen"

De president wees verder op de kracht van de vriendschap en het bondgenootschap tussen de VS en Frankrijk, in weerwil van de meningsverschillen die van tijd tot tijd deze betrekkingen op de proef stelden ,,Het bondgenootschap dat ons verenigt. heeft geen ander doel dan om zo dat nodig mocht zijn, onze vrijheid en onze verantwoordelijkheid te verdedigen", zo besloot president Pompidou zijn toespraak tot het Congres

Op 26 februari werd het bezoek aan Washington beëindigd, waarmee tevens een eind gekomen was aan het officiële gedeelte van het staatsbezoek

Bij het officiële afscheid verzekerde Pompidou dat hij nu in de Amerikaanse president ,,een vriend" achterliet. Daarvoor verklaarde Nixon dat de ,,zeer waardevolle besprekingen grote vooruitgang te zien hadden gegeven" zodat ,,de betrekkingen tussen Frankrijk en de VS nu hersteld waren tot op het punt waarop zij behoorden te zijn". Dat betekende niet dat men het op alle punten eens was, maar dat was ook niet *het* geval met *andere* geallieerden. In ieder geval waren de gebieden waarover men het wel eens was nu groter dan voor het bezoek.

Hoofdzaak was dat nu weer goede bilaterale verbindingskanalen bestonden en ook samenwerking in groter verband ten behoeve van de vrede mogelijk was

Hoezeer Nixon de nadruk wilde leggen op herstelde vriendschap, bleek toen hij, in een ongewone geste, na Pompidou's vertrek ook nog de meereizende Franse journalisten gedurende twintig minuten ontving. In een uitbundige lofzang op zijn gast noemde hij daarbij de Franse president zeer intelligent, beheerst, afgewogen en karaktervast.

Nu de betrekkingen met Frankrijk weer een degelijke basis hadden gekregen, waarbij een ieder de onafhankelijkheid van de ander respecteerde, aldus Nixon, kon een vruchtbare periode van samenwerking beginnen. Pompidou's uitnodiging om Parijs te bezoeken zal hij

nakomen bij zijn volgende reis naar Europa.
Aan het officiële afscheid waren nog afsluitende besprekingen tussen de presidenten enerzijds en de ministers van buitenlandse zaken anderzijds voorafgegaan.
Uit wat daarover aan de pers bekend gemaakt werd, kreeg men het volgende beeld van de standpunten van de beide partijen:

Midden-Oosten

Het Midden-Oosten: uitgegaan werd van de Amerikaanse premisse dat voor Washington een actieve Franse politiek in N.-Afrika en diplomatieke bemoeienis in het Midden-Oosten wenselijk zijn. Zulks geheel in overeenstemming met Nixons wens om polarisatie tussen de twee groten bij de brandhaarden te voorkomen. Over de levering van Mirages, waartegen de VS op zichzelf geen enkel bezwaar hebben, werd dus opzettelijk niet gesproken.
Maar de verschillen in diplomatieke aanpak bleven bestaan. De VS vinden dat na de afwijzing van de Amerikaanse voorstellen, het woord nu aan de Russen is om iets concreets te doen, zodat de Grote Vier vredesbesprekingen tussen Israël en Egypte op gang kunnen brengen.
De Fransen vinden dat het overleg in de Grote Vier niet op Sowjet-Amerikaanse toenadering behoeft te wachten en dat gewerkt moet worden aan nieuwe instructies voor bemiddelaar Jarring, die grotere volmachten dient te krijgen als directe afgezant van de Grote Vier.
De Fransen vinden dat indien de bemiddeling slaagt Israël zich eerst uit de bezette gebieden terug moet trekken en dat duurzame vrede pas mogelijk is wanneer Israël is ,,geassimileerd in het Midden-Oosten. Daarmee is Washington het oneens.
Dat bleek ook toen Pompidou in zijn rede tot de zitting van het Congres hierop een toespeling maakte en daarna diepe stilte viel ofschoon hij achtmaal werd onderbroken door applaus en op het laatst zelfs een ovatie kreeg.

NAVO

De NAVO: Pompidou en Schumann verzekerden dat zo lang er geen verandering komt in de Europese situatie ,,belangrijke aantallen'' Amerikaanse troepen in Europa nodig blijven. Maar zij maakten anderzijds duidelijk dat de Franse defensie onafhankelijk moet blijven. Meer dan tot een vage verzekering van wil tot militaire samenwerking zonder details kwam men niet. Aangezien Schumann samenwerking op nucleair gebied niet aan de orde stelde bleef deze, in tegenstelling tot de Amerikaanse verwachtingen, door de ministers van buitenlandse zaken onbesproken.
De Duitse besprekingen met Rusland en Oost-Europa werden begroet, maar er bestond overeenstemming dat eventuele afspraken ondergeschikt moeten blijven aan de verantwoordelijkheid van de Grote Vier in dezen.

Vietnam

Betreffende Vietnam bracht minister Schumann rapport uit over zijn besprekingen met de Noordvietnamezen in Parijs. Pompidou had in het Congres Nixons politiek in Vietnam geprezen. Hij doelde, aldus Pompidou, op de grootste van alle overwinningen, namelijk die op zichzelf. Hij memoreerde echter ook de Franse kritiek door te verklaren dat de Fransen zich soms weleens afvroegen of de Parijse onderhandelingen wel de snelste en beste weg naar vrede vormden.

Vervolg reis, demonstraties in Chicagû, *interventie Nixon*

President Pompidou en zijn gevolg zetten hun reis door de VS voort met bezoeken aan het ruimtevaartcentrum Cape Kennedy, San Francisco en Chicago.
Vooral in Chicago namen de demonstraties tegen Pompidou een massaal karakter aan. Een menigte van naar schatting 10.000 mensen jouwden het staatshoofd uit toen Pompidou met zijn gevolg naar een hotel reed waar hem een diner werd aangeboden. De president toonde zich duidelijk geïrriteerd over het optreden van de demonstranten. Er werd zelfs meegedeeld dat de president eerder zou vertrekken en zijn voorgenomen bezoek aan New York over zou slaan, of althans zijn echtgenote en mevrouw Schumann, de echtgenote van de minister van buitenlandse zaken, een dag eerder naar huis te laten gaan. Nixon belde persoonlijk de Franse president op om hem namens het Amerikaanse volk zijn verontschuldigingen voor de demonstraties aan te bieden. De Amerikaanse president besloot ook het grote afscheidsdiner dat in New York gegeven zou worden en waaraan door vice-president Agnew zou worden deelgenomen, persoonlijk bij te wonen. In een scherpe verklaring aan de pers liet president Nixon weten dat hij door zijn reis naar New York de Amerikaanse wens tot vriendschap met het Franse volk wilde onderstrepen. Er bestond ,,jegens het Franse staatshoofd die hier als gast en vriend is een beleefdheidsplicht. De enkelen die onbeleefd waren'', aldus Nixon, ,,vertegenwoordigen het Amerikaanse volk niet''.
Dat Nixon persoonlijk naar New York ging werd algemeen uitgelegd als een teken van zijn wens de Frans-Amerikaanse verzoening veilig te stellen tegen demonstraties. (Le Monde, NZZ, ***IHT,*** NRC, Reuter)

AFLOSSING KORTLOPENDE SCHULDEN

Op 22 april heeft de regering de laatste termijnen afgelost van de leningen van $ 1,55 mrd op korte termijn, die zij vorig jaar bij de Europese banken had aangegaan teneinde het hoofd te kunnen bieden aan de financiële crisis (pag. 513-'69 e.v.). Het overschot op de betalingsbalans is momenteel groter dan ooit, aldus verklaarde minister van financiën Valery Giscard d'Estaing op een persconferentie waarop e.a. werd bekendgemaakt.
De minister verklaarde dat Frankrijk nu de laatste fase van de economische wederopbouw was binnengegaan, die is begonnen met dt' devaluatie van verleden jaar augustus.
Hij kondigde aan dat de beperkingen op de industriële kredieten en de gelden die de toeristen naar het buitenland mogen meenemen zullen worden verzacht.
Maar de beperkingen op het consumentenkrediet blijven onverkort gehandhaafd.
Giscard d'Estaing had eerder in een kabinetsvergadering gezegd dat de inflatie was bedwongen. Hij verklaarde op de persconferentie dat de prijsstijging van afgewerkte produkten nu 3,6% per jaar bedraagt, tegen 6% verleden jaar.
In het eerste kwartaal van 1970 bedroeg het overschot op de betalingsbalans $ 697,8 mln, een hoger kwartaaloverschot dan ooit en de ontwikkeling in het tweede kwartaal was even gunstig, aldus de minister.
Frankrijk heeft door deze voorspoedige gang van zaken het kort lopend krediet bij de Europese banken kunnen aflossen. Wel heeft het gebruik gemaakt van zijn recht op $ 185 mln van het Internationale Monetaire Fonds, maar dit is een lening met een langere looptijd.
In maart was de handelsbalans in evenwicht, wat in het Franse statistische systeem betekent dat de zichtbare uitvoer 93% van de invoer heeft gedekt.
De Franse toeristen zullen voortaan fr. 1500 per jaar in het buitenland mogen besteden tegen fr. 500 in de afgelopen periode (NRC).

OESO OVER ECONOMISCHE SITUATIE

De Organisatie voor Economische Samenwerking (OESO) in Parijs heeft eind mei een rapport gepubliceerd over de economische ontwikkeling in Frankrijk.
Met de gecombineerde maatregelen die de Franse regering eind vorige zomer heeft genomen om een snel werkend aanpassingsproces op gang te brengen is in de afgelopen maanden veel bereikt (pag. 667/3-'69

e.v.). Op de strengere politiek ter beheersing van de vraag en de devaluatie van de frank is een verbetering van het binnen- en buitenlandse evenwicht gevolgd.

Voor 1970 zal Frankrijk er volgens de organisatie vooral voor moeten zorgen dat de betalingsbalans zich gunstig blijft ontwikkelen om de aflossing van kortlopende schulden en schulden met een middellange looptijd alsmede verzachting van de beperkingen als die op het deviezen- en kapitaalverkeer mogelijk te maken. Tevens zal men de stijging van de prijzen en de kosten moeten bedwingen. De consumentenprijzen zijn namelijk na de stakingen in het begin van 1968 vrijwel zonder onderbreking krachtig gestegen, zodat de concurrentiepositie var. Frankrijk in gevaar zou kunnen komen.

Een groter deel van de beschikbare produktiemiddelen moet voor uitvoer worden aangewend. Tevens zal de toeneming van de economische bedrijvigheid gedurende enige tijd achter moeten blijven bij die van de produktiecapaciteit. Maar toch zal een snellere toeneming van de produktie nodig kunnen zijn om de werkgelegenheid op peil te houden. Op het ogenblik schijnt het Franse nationaal produkt te groeien in een tempo van ongeveer 5% per jaar.

Ongetwijfeld neemt de produktiecapaciteit in bepaalde sectoren (als gevolg van de omvangrijke orders voor kapitaalgoederen in het afgelopen jaar) sneller toe, maar in andere sectoren bestaat de druk op de capaciteit nog steeds. Belangrijk op lange termijn is dat het reële groeitempo wordt aangepast aan dat van het produktiepotentieel.

Verzachting van de huidige beperkingsmaatregelen zou gewenst kunnen blijken als het groeicijfer al te krachtig gaat dalen. Volgens de OESO zou het echter niet verstandig zijn het beleid ingrijpend te wijzigen zolang bepaalde factoren van de situatie niet geheel duidelijk zijn. Zo is b.v. nog niet te zeggen in hoeverre de zwakkere ontwikkeling die het particuliere verbruik de afgelopen tijd te zien geeft wordt bepaald door buitengewone, eenmaal voorkomende factoren. Zo komt ook in de verbetering van de handelsbalans niet alleen de vermindering van de druk der binnenlandse vraag, maar ook de grote kracht tot uitdrukking die nu van de buitenlandse vraag uitgaat. De onzekerheid over de verdere ontwikkeling van de vraag op de belangrijkste buitenlandse markten vormt een belangrijke factor bij de vaststelling van de politiek ter beheersing vun de vraag in 1970, maar besluiten aangaande de reikwijdte en de tijdsvolgorde van eventuele verzachtende maatregelen zullen ook in belangrijke mate worden bepaald door de ontwikkeling van de lonen en de prijzen. Frankrijk schijnt het concurrentievoordeel dat de devaluatie van de franc en de revaluatie van de Duitse mark hebben opgeleverd nog niet geheel te hebben benut. Maar, zo merkt de OESO op, elke overmatige stijging van het binnenlandse prijspeil zal deze concurrentiemarge alleen maar geleidelijk teniet kunnen doen.

Er zullen maatregelen van fiscale en budgettaire aard kunnen worden genomen, maar ook zal verzachting van het monetaire beleid nodig kunnen blijken. Bij maatregelen waarbij het om belangrijke verzachting van de kredietbeperkingen of krachtige verlaging van het binnenlandse rentepeil gaat, zal men volgens de OESO echter niet alleen de binnenlandse conjunctuur, maar ook de betalingsbalanspositie in de gaten moeten houden en bij het laatste vooral de ontwikkeling van de kapitaalrekening. Bij de vaststelling van de monetaire politiek zal men dus rekening moeten houden met de ontwikkeling in de andere grote financiële centra. (ANP).

ONTSLAG OPPERBEVELHEBBER MARINE

Eind maart heeft de opperbevelhebber van de marine, admiraal André Patou, minister van defensie Debré zijn ontslag aangeboden.

Het ontslag van de admiraal kwam niet onverwachts. Het was al geruime tijd een publiek geheim dat er spanning bestond tussen de minister en de admiraal. Eerder was er al een conflict geweest toen Debré het besluit van de admiraal ongedaan maakte om uit zuinigheidsoverwegingen een corps van in Bretons costuum gestoken doedelzakpijpers af te schaffen. De kern van het conflict ditmaal betrof de vraag welke omvang de conventionele marinestrijdkrachten (zoals kruisers en vliegdekschepen) in het kader van Frankrijks defensiestrategie moeten hebben. Admiraal Patou was de mening toegedaan dat Debré bezig was om de marine te kortwieken. Als onderdeel van een onafhankelijke kernstrijdkracht zijn er in Frankrijk thans vier nucleaire duikboten in aanbouw. Deze zullen worden uitgerust met raketten die een reikwijdte van 2000 km behoren te hebben.

In beginsel was de afgetreden marineopperbevelhebber niet gekant tegen de opbouw van zo'n vloot, maar wel was hij er tegen dat de bouw van de kernduikboten volledige prioriteit zou genieten, en dat als gevolg daarvan de conventionele marine-eenheden zouden worden ingekrompen. Volgens admiraal Patou is een nucleaire zeestrijdmacht alleen dan zinvol, indien zij door een sterke vloot van oorlogsbodems wordt gesteund.

Op 1 mei werd de vroegere opperbevelhebber van de Franse duikbootvloot, vice-admiraal André Storelli, benoemd tot opperbevelhebber van de marine. (NRC, Le Monde).

NIEUWE SERIE ATOOMPROEVEN

Op 15 mei is Frankrijk begonnen met de vierde serie atoomproeven. De serie begon met het tot ontploffing brengen van een bom van enkele dozijnen kilotonnen tnt ca. 650 m boven het Mururoa-atol aan een ballon.

Dc eerste vier experimenten werden door Frankrijk van febr. 1960 tot april 1961 uitgevoerd in de Sahara, er volgden 13 onderaardse proeven bij In-Ekker van nov. 1963 tot febr. 1966, die leidden tot de fabricage van een plutoniumbom van 1 ton met een kracht van 60 kiloton tnt, de zogenaamde eerste generatie van franse kernwapens, die momenteel bij de Mirage IV hoort.

Bij de eerste campagne in de Stille Oceaan in de zomer van 1966 werden 6 proeven genomen, die de eerste aanloop waren naar een kernwapenbom. In de tweede serie in de zomer van 1967 werden 3 zwakke ladingen tot ontploffing gebracht om bepaalde conclusies uit de eerste campagne te verifiëren. De derde campagne in de zomer van 1968 leidde tot 5 proeven ter ontwikkeling van strategische en taktische raketten alsmede tot proefneming met de eerste twee Franse waterstofbommen. De serie die in mei is begonnen zal tot 15 augustus duren. Op 3 juli werd in aanwezigheid van minister Debré een waterstofbom tot ontploffing gebracht.

Protesten Japan en Peru

Zowel van de kant van de Franse oppositie als door tal van staten liggend aan de Stille Oceaan werd

heftig geprotesteerd tegen de Franse atoomproeven.
De Japanse regering, Japanse tegenstanders van atoombewapening, vissersbonden en de stad Nagasaki protesteerden in nota's, verklaringen en demonstraties bij de Franse regering tegen de proefnemingen.
De Japanse regering betreurde het in het bijzonder dat Frankrijk al eerder dergelijke protesten naast zich neer had gelegd en ook nu weer geen acht sloeg op de protesten. De bond van Japanse vissers protesteerde vooral tegen het feit dat de proefnemingen juist tijdens het visseizoen voor tonijn werden gehouden waardoor zij een gevair voor zowel de vissers als de opbrengst van de vangst betekenden.
De regeringen van Peru, Australië en Nieuw-Zeeland protesteerden eveneens bij de Franse regering.

REGIONALE VERKIEZINGEN

Op 8 en 15 maart zijn de verkiezingen gehouden voor de departementale raden.
Deze raden beheren uitsluitend departementale aangelegenheden en beslissen o.a. over het door het departementale bestuurshoofd, de prefect, voorgelegde budget van het departement en daarmee over lokale projecten zoals de bouw van scholen, ziekenhuizen, wegen en over het algemeen zaken de infrastructuur betreffende.
Veel belangrijker is het wie de voorzitter van een departementale raad gaat worden, omdat deze post vaak het begin van een politieke carrière op landelijk niveau is.
De leden van de raad hebben zitting voor zes jaar en iedere drie jaar worden verkiezingen gehouden voor de bezetting van de helft van het aantal zetels.
Bij deze verkiezingen moesten ongeveer veertien miljoen kiezers 609 zetels in Frankrijk zelf kiezen en 63 in de overzeese gebiedsdelen.
De uitslag van de verkiezingen luidde volgens officiële opgaven:

	oud	nieuw	wijzigingen
Communisten	134	153	+19
PSU	20	22	+ 2
Socialistische Partij	279	267	—12
Verschillende linkse groep. w.o. de Radicalen	328	297	—31
UDR	186	219	+33
Onafh. Republik.	105	110	+ 5
Centrum Duhamel	40	42	+ 2
Verschillende gematigden (voor de regering)	296	306	+10
Verschillende gematigden (oppositie)	113	97	—16
Democrat. centrum (Lecanuet)	147	140	— 7
Extreem rechts	10	6	— 4

In de overzeese departementen van Martinique, Guadeloupe en Guyana werden 1 socialist, 4 verschillende linksen, 2 oppositionele gematigden en 1 orthodoxe gaullist gekozen.
De uitslag gaf dus een lichte verschuiving van de stemmen van democratisch links ten gunste van de communisten en de PSU te zien en van burgerlijke stemmen ten gunste van de regeringspartijen. De woordvoerders van bijna alle partijen uitten hun tevredenheid over ae uitslagen.
Overigens werden de officiële uitslagen door een asntal partijen aangevochten. Zowel de Onafhankelijke Republikeinen (regeringspartij) als het Democratisch Centrum van Lecanuet en Mitterrands Convention des Institutions Republicaines die met de Radicalen onder de rubriek ,,verschillende linkse partijen" figureert, meenden dat zij in werkelijkheid meer gewonnen hadden.
De twijfel aan de ambtelijke opgaven is te verklaren uit de omstandigheid dat vele kandidaten zelf niet duidelijk te kennen hadden gegeven tot welke partij zij behoorden, omdat zij in de eerste plaats als vertegenwoordigers van lokale belangen optraden.
Op 18 maart gaf het ministerie van binnenlandse zaken de verdeling van de voorzitters van de raden bekend, die als volgt luidt:

	oud	nieuw	wijzigingen
Communisten	2	1	— 1
PSU	1	0	— 1
Socialisten	24	21	— 3
Verschill. links. (Radic. & Mitterrand)	18	19	+ 1
UDR	8	13	+ 5
Onafh. Republik.	5	8	+ 3
Centrum Duhamel	4	4	
Gematigden (Regeringsgezind)	10	9	— 1
Centrum Lecanuet	10	9	— 1
Gematigden (oppositioneel)	4	3	— 1

(Le Monde, NZZ)

J. J. SERVAN-SCHREIBER IN PARLEMENT

De secretaris-generaal van de radicaal-socialistische partij, Jean-Jacques Servan-Schreiber, heeft de op 28 juni gehouden tweede tussentijdse verkiezingsronde in Nancy om een zetel in de Nationale Vergadering gewonnen. Volgens de officiële uitslag kreeg Servan Schreiber 55,28% van de uitgebrachte stemmen. Zijn door de Gaullisten gesteunde tegenkandidaat Roger Souchal behaalde slechts 24,84%. Bij de eerste ronde op 21 juni kreeg Servan-Schreiber wel de meeste stemmen, (45,39%) maar behaalde hij niet de vereiste absolute meerderheid, waardoor een tweede verkiezing nodig was.
Roger Souchal, die als onafhankelijke maar door de regering gesteunde kandidaat deelnam, heeft gedurende twaalf jaar Nancy in het parlement vertegenwoordigd. Hij stelde dit voorjaar zijn zetel ter beschikking uit protest tegen plannen van de overheid voor een autoweg, die niet langs Nancy zou lopen. Souchal verwachtte dat de bevolking van deze plaats hem met een grote meerderheid in het parlement zou terugbrengen.
Servan-Schreiber voerde de campagne geheel in Amerikaanse stijl. Hij beloofde zijn kiezers veel aandacht te zullen geven aan de economische ontwikkeling van Lotharingen. Hij richtte zelfs een Europese ontwikkelingsmaatschappij op waarin Paul-Henri Spaak en twintig industriëlen en bankiers zitting hebben, die een soort Marshall-plan voor Lotharingen zullen opstellen.
Om Souchal in zijn campagne te steunen waren verscheidene gaullistische ministers naar Nancy gekomen. Aan deze tussentijdse verkiezingen werd landelijk gewicht toegekend. De overwinning van ,,J J S S" zoals Servan Schreiber wordt genoemd, heeft de gaullisten duidelijk in verwarring gebracht, al wordt hun meerderheid nauwelijks aangetast. De secretaris-generaal van de gaullistische partij, Robert Poujade, sprak na de eerste ronde al van een alarmklok. Het is de bedoeling van Servan-Schreiber een ,,derde macht" tussen de gaullisten en de communisten op te bouwen. Na zijn overwinning verklaarde Servan-Schreiber in een toespraak, dat degenen die Frankrijks toekomst zien als een keuze tussen gaullisme en communisme ,,een formule voor een burgeroorlog" aandragen. ,,Gaullisme zonder De Gaulle — niemand kan zeggen wat dat betekent. De man is vertrokken en met hem de leer", zo zei hij. Het communisme bestempelde hij als een doctrine die bankroet is. (Le Monde, NRC, DPA/Reuter)

(Vor. ber. pag. 121/2)

GRIEKENLAND

POSITIE PERS. ETHNOS-PROCES

Op 1 jan. werd de nieuwe perswet (pag. 810/1-1969) van kracht. Tegelijk verhoogden op twee na alle nationale politieke dagbladen hun prijzen met 25% i.v.m. de afschaffing van de belastingvrijdom op krantepapier (pag. 811/2-1969). Alleen de Atheense bladen „Eleftheros Kosmos" en „Nea Politeia", die het regime plegen te steunen, handhaafden hun oude prijzen.

De oppositionele pers kreeg met moeilijkheden te kampen. De junta verbood volgens de *NZZ* (14-1) verscheidene staats- en semi-staatsinstellingen in niet-regeringsgezinde bladen te adverteren. Ook de verspreiding van oppositionele bladen werd tegengegaan. In tweevijfde van de plattelandsprovincies werd de verkoop ervan bijna geheel verboden. De krantenpakketten komen volgens de NRC (17-1) ongeopend uit de provincie terug omdat, volgens vice-premier Patakos, ,,de lezers er zozeer walgen van wat deze bladen afdrukken dat zij er geen meer kopen." Het rechtse blad „Estia", dat de ,.doelstellingen van de revolutie van 21 april 1967" toejuicht, schreef op 5 jan. dat de nieuwe wet zoveel beperkingen van de persvrijheid met. zich brengt, dat het voor de journalisten zelfs beter was, wanneer de regering weer de censuur vooraf invoerde.

Rapport Internationaal Persinstituut

Bovengenoemde moeilijkheden voor de ,,onafhankelijke" pers werden bevestigd in een 10 febr. gepubliceerd rapport van een medewerker van het Internationaal Persinstituut, die 18-25 jan. een bezoek aan Griekenland gebracht had. Deze kwam tot de conclusie dat ,,de toestand van de onafhankelijke Griekse pers somberder is dan ooit". De onafhankelijke kranten ,,worden bedreigd met een langzame dood". Met nadruk werd in het rapport gewezen op de precaire economische situatie van de oppositiebladen. De belemmering van de verkoop van onafhankelijke bladen had de oppositionele pers zwaar getroffen. In vele streken bestond er een feitelijk verkoopverbod als gevolg van maatregelen van de gendarmerie, welke in opdracht van de plaatselijke militaire autoriteiten werden genomen. In Larissa en Corinthe bijv. had de rapporteur geen exemplaren kunnen kopen van bladen als "To Vima", "Ta Nea", "Akropolis" en "Ethnos". De oplage van het royalistische blad "Akropolis" was van 70.000 tot 38.000 exemplaren teruggelopen. Naar de liberale uitgever Christos Lambrakis meedeelde, was de uitgave van "To Vima" sinds nov. 1969 verliesgevend; de oplage zou met een derde zijn gedaald. Van deze belemmering van de verkoop, die volgens art. 43 van de perswet strafbaar is — minimumstraf 3 maanden gevangenis — zou volgens de directeur-generaal van het ministerie van voorlichting de regering niet op de hoogte zijn.

Op 20 febr. verklaarde deze functionaris, Demetrios Zapheiropoulos, dat de globale oplage van de kranten is gestegen van 150 mln exemplaren in 1966 tot 200 mln in 1969. De in het rapport vermelde obstructie bij de verkoop werd ontkend evenals het onthouden van advertenties aan niet-welgezinde bladen, kortom de conclusies van het rapport werden verworpen. Het blad „Ethnos", dat als enige het rapport publiceerde, werd volgens AFP op 11 febr. door de politie te Athene uit de verkoop genomen.

Naar Reuter van uitgeverszijde vernam, was de oplage van zes dagbladen die hun prijzen op 15 febr. met 25% hadden verhoogd, de week daarop met 20 à 30% gedaald.

Straffen

De strafbepalingen van de nieuwe perswet werden voor het eerst toegepast, toen op 13 febr. de uitgever van het dagblad „Mesojeios", A. Grammatikakis te Heraklion (Kreta) tot 4 maanden gevangenisstraf werd veroordeeld wegens ,,beledi-ging van de autoriteiten". (De krant had geschreven over ,,domme en eenzijdige arbeidswetten" en ,,de overdreven ijver van belastingambtenaren.)

Aan de andere kant werden op 6 maart de directeuren van twee regeringsgezinde bladen uit Athene — „Nea Politeia" en ,,Ta Simerina" — tot 4 jaar gevangenisstraf en 20.000 drachmen boete veroordeeld, omdat zij hun lezers premies hadden aangeboden.

Een rechtbank te Athene veroordeelde op 1 april de uitgevers van zes landelijke bladen — twee regeringsgezinde en vier oppositionele — tot een gevangenisstraf van 4 resp. 5 maanden en 10 dagen. omdat zij het door de regering vastgestelde aantal pagina's in hun bladen overschreden hadden alvorens die beperking in januari 1970 werd opgeheven.

Het Ethnos-proces

Op 24 maart publiceerde Ethnos een interview met oud-minister Ioannis Zigdis, waarin deze stelde dat Griekenland door de gebeurtenissen op Cyprus aan een ,,ernstig gevaar" werd blootgesteld. In verband daarmee riep Zigdis op tot de ,,vorming van een regering van nationale eenheid" in Griekenland.

Dezelfde dag nog werden twee van de drie uitgevers van het blad, Konstantinos Kyriazis en Konstantinos Nicolopoulos, gearresteerd alsmede de hoofdredacteur Ioannis Kapsis en de chef van dienst Konstantinos Oikonomidis wegens overtreding van de perswet (verspreiding van onjuiste berichten die tot onrust onder het publiek zou kunnen leiden) en van de bepalingen van de noodtoestand. Later werd ook de derde directeur, Achilles Kyriazis, en oud-

Drie verdachten bij het Ethnos-proces. V.l.n.r. hoofdredacteur Kapsis, eigenaar K. Kyriazis en oud-minister Zigdis.

minister Zigdis gearresteerd, terwijl Oikonomidis i.v.m. zijn gezondheidstoestand werd vrijgelaten.

Op 31 maart begon voor een militaire rechtbank te Athene het proces tegen de zes, die behalve van het verspreiden van valse berichten, ook van het *zich bezig houden met* anti-nationale propaganda beschuldigd werden. Allen verklaarden onschuldig te zijn. Als getuige à décharge trad o.a. op ex-premier Panayotis Kanellopoulos.

Op 1 april 's avonds sprak het hof als zijn oordeel uit dat alle verdachten schuldig waren. De volgende gevangenisstraffen werden opgelegd: Kapsis 5 jaar, Zigdis 4½ jaar, K. Kyriazis 4 jaar, A. Kyriazis en Nicolopoulos elk 3 jaar, en Oikonomidis 13 maanden. Boetes werden opgelegd tot een totaal van 1,2 mln drachmen. Voorts werd „Ethnos" voor 5 maanden het recht ontnomen belastingvrij papier te gebruiken.

De vroegere minister van buitenlandse zaken, Evangelos Averoff, verklaarde op 2 april tegenover de buitenlandse pers dat de zware straffen z.i. deel uitmaken van een poging tot intimidatie van de pers. Hij achtte het gevolgde beleid een veroordeling van de pogingen van hen die een „langzame en evenwichtige ontwikkeling tot het normale" wensen.

De uitgevers maakten op 3 april vanuit de gevangenis bekend dat Ethnos voor onbepaalde tijd de verschijning gestaakt had, „wegens het vonnis van de rechtbank dat een verder verschijnen onmogelijk maakt". Het blad was in 1913 opgericht.

(Vor. ber. pag. 810/1-1969)

PROCES TEGEN 34 LEDEN „DEMOCRATISCHE VERDEDIGING"

Van 27 maart - 12 april heeft voor het bijzonder militair gexechtshof te Athene een proces plaatsgevonden tegen 34 verdachten, die ervan beschuldigd werden lid te zijn van een ondergrondse organisatie, de „Democratische Verdediging", die de gewelddadige omverwerping van de regering en de bestaande maatschappelijke orde ten doel zou hebben.

Behoudens van opruiing werden vele van de verdachten ook beschuldigd van het plegen van bomaanslagen in Athene en omgeving in de periode jan. 1968 - aug. 1969, ten gevolge waarvan 20 personen verwondingen zouden hebben opgelopen. De aanklacht stelde dat de „Democratische Verdediging" samengezworen had met het onder communistische leiding staande Patriottisch Front en met Andreas Papandreou, leider van de Panhelleense Bevrijdingsbeweging (PAK), om de regering door het doen ontploffen van blommen en het verspreiden van subversieve propaganda omver te werpen. De voornaamste verdachten waren. generaal b.d. Geonge Iordanides (69j, vroeger Grieks militair vertegenwoordiger bij de NAVO, die beschreven werd als leider der Democratische Verdediging" en „moreel aanstichter" van de bomaanslagen; prof. Dionyssos Karayorgas (40), hoogleraar in de economie en oud-directeur van de staatsbank; prof. George Mangakis (48), hoogleraar in het strafrecht; Haralambos Protopapas (50), advocaat en president van de Griekse socialistische unie; en Jean Starakis, een Grieks-Franse journalist. Het in de aanklacht genoemde komplot werd in de zomer van 1969 ontdekt, toen prof. Karayorgas gewond raakte doordat een bom in zijn handen ontplofte. Een politieonderzoek leidde tot de ontdekking van een geïmproviseerde werkplaats voor het vervaardigen van bommen in de kelder van zijn huis in een Atheense voorstad.

Naast de 34 verdachten werden in de akte van beschuldiging ook de namen genoemd van 20 medewerkers in het buitenland. Onder hen was de echtgenoot van Melina Mercouri, de filmregisseur Jules Dassin.

Een van de getuigen à charge, de politieofficier majoor Vassilios Favatos, verklaarde dat bommen Griekenland binnengesmokkeld werden door een Zweedse kunstcriticus Bengt Holmquist, die deze aan prof. Mangakis gegeven zou hebben. Deze zou 13 bommen hebben dooagegeven aan prof. Karayorgas.

Onder de getuigen à décharge bevond zich ex-premier Panayotis Kanellopoulos, die betoogde dat „geweld geweld uitlokt" en dat derhalve „de verantwoordelijkheid voor de bomexplosies niet berust bij de verdachten, maar bij anderen". Hij noemde de revolutie van april 1967 een gewelddadig proces en adstrueerde deze stelling tegenover de president van het hof met de vraag: „Noemt u het soms geen gewei6 ais *officieren met automa*tische wapens mijn huis binnendringen terwijl ik premier ben, met 20 tot 30 soldaten de deuren opblazen, in mijn slaapkamer komen en mij arresteren?" Volgens Kanellopoulos had de Democratische Verdediging niets met de communistische partij uitstaande, zoals de aanklacht beweerde.

Generaal Iordanides ontkende ook ten stelligste communistische sympathieën te koesteren; hij wees daarbij op zijn militaire staat van dienst en zijn rol in de strijd tegen de Griekse communisten in de jaren 1947-1949. Wel kantte hij zich tegen het huidige autoritaire regime in Griekenland.

Ook prof. Mangakis ontkende elke band met het communisme; hij ontkende tevens dat hij lid van de Democratische Verdediging was geweest, al had hij wel met de doelstellingen ervan gesympathiseerd. Hij gaf toe dat hij in de zomer van 1969 van een Zweedse journalist een pakket met 13 explosieven had gekregen en ermee ingestemd had deze voor drie maanden in zijn landhuis op te slaan. Aan het eind van die periode had hij de bommen overhandigd aan een andere, nog gezochte verdachte, die ze weer aan prof. Karayorgas had gegeven. Mangakis meende dat het nooit nodig zou zijn geweest zijn toevlucht tot deze explosieven te nemen als „wij het voor elkaar konden krijgen de huidige heersers te verjagen door vreedzamer middelen". Daartoe had hij getracht verschillende politieke partijen te verenigen teneinde het militaire bewind te vervangen.

Prof. Karayorgas erkende dat hij lid was van de „Democratische Verdediging, dat hij tegen het regime gerichte pamfletten had gedrukt en dat hij een bom had afgesteld bij een pompstation uit protest tegen de afschaffing door de regering van de vrijheid. Ook gaf hij toe dat hij 13 explosieven uit het buitenland ontvangen had om die te gebruiken als alle andere middelen om de regering ten val te brengen waren mislukt. Hij ontkende ten stelligste dat hij de vestiging van het communisme in Griekenland wenste; hij was een aanhanger van de democratische monarchie en hij verlangde het herstel van koning Constantijn op de troon.

Tien van de verdachten (o.a. Mangakis en Karayorgas) verklaarden tijdens het proces dat zij gemarteld waren gedurende het voorarrest. (Deze onthullingen zouden er volgens sommige waarnemers toe hebben geleid dat aan 8 buitenlandse waarnemers, o.a. prof. Edmond Martin-Achard van de Internationale Commissie van Juristen, de toegang tot het proces op 30 maart ontzegd werd. Officieel werd verklaard dat hun aanwezigheid een „belediging voor de waardigheid van de Griekse rechtspraak" vormde. Volgens Martin-Achard was de rechtbank aanvankelijk niet onwelwillend geweest t.o.v. de waarnemers, maar werd dat anders toen bepaalde feiten over het martelen van gevangenen aan het licht kwamen.)

Op 8 april hield de openbare aanklager, majoor Ioannis Liapis, zijn requisitoir. Scherp veroordeelde hij de hoogleraren, die volgens hem het vertrouwen van het land en de ouders hadden misbruikt, de jeugd op een dwaalspoor gebracht en de „tempel dier hogescholen" tot een partijbureau gemaakt. Prof. Karayorgas noemde hij een ongeremde, agressieve geweldpleger. Er gold voor hem niet de minste verzachtende omstandigheid. Categorisch ontkende Liapis dat de verdachten *tijdens* hst vooronderzoek aan mishandeling hadden blootgestaan. Zij hadden, zei hij, vrijwillig en onbeinvloed een bekentenis afgelegd, wilden daar later van terugkomen en waren toen met lasterlijke beweringen gekomen over de verhoormethoden van de politie. Die beweringen waren echter voor de krijgsraad ontzenuwd. Liapis vond dat de bewuste verdachten zich van

een bekende communistische methode hadden bediend.

Hij eiste in totaal eenmaal de doodstraf (tegen Kaïayorgas, die de leider van de samenzwering genoemd werd), viermaal levenslang (tegen Mangakis, een ,,aanstichter tot geweld"; Starakis, een ,,internationale saboteur"; Spyros Loukas, een chemicus; en Ioannis Kombotiatis, een PTT-ambtenaar); driemaal 25 jaar en voorts o.m. straffen van 5 tot 18 jaar. Tegen generaal Iordanides, nu een lid van de leiding der samenzweerders genoemd, wend o.a. 8 jaar gevangenisstraf geëist.

Bijna alle verdedigers maakten in hun plaidooien bezwaar tegen de relatie die gelegd werd tussen de verdachten en communistische organisaties. (De aanklachten waren geformuleerd op grond van een wet van 1947 op de onderdrukking van het communisme.) Zij beklemtoonden dat de doelstellingen van de Democratische Verdediging het herstel van democratie en parlementarisme langs vreedzame weg en de instandhouding van het bewind van ,,gekroonde democratie" middels de terugkeer van koning Constantijn waren.

Op 12 april deed het hof uitspraak. Karayorgas kreeg levenslang * èn 18 jaar tuchthuis. Mangakis, Starakis en Loukas werden veroordeeld tot 18 jaar. Kombotiatis kreeg 15 jaar. Twee personen kregen 10 jaar, vijf (o.w. Iordanides en Protopas) 8 jaar. Acht personen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 7 jaar, zeven tot voorwaardelijke gevangenisstraffen. Zeven verdachten wenden vrijgesproken.

Hoewel deze straffen in de Westeuropese pers in heit algemeen als zwaar werden aangemerkt, waren nog strengere verwacht na de eisen van de openbare aanklager en de uitlatingen van premier Papadopoulos tijdens een persconferentie op 10 april. Deze had toen verklaard dat de rechters een grote misdaad zouden begaan als zij zich mild toonden jagens misdadigers: ,,Zij moeten de rede stellen boven heit sentiment en het humanitarisme", aldus Papadopoulos.

Volgens Andreas Papandreou, tijdens een persconferentie op 12 april te Oslo, had heit Scandinavische optreden bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en de internationale opinie het leven van drie vendachten gered.

VEROORDELINGEN I.Z. BOMAANSLAGEN

Reeds voor het proces van de 34 waren diverse processen gevoerd i.v.m. bomaanalagern.

Zo werd Demetrios Benas, de leider van het ondergrondse Patriottisch Frant genoemd, op 5 nov. 1969 tot levensilaag veroordeeld wegens opruiing en heit tot ontploffing brengen van een bom in het centxum vam Athene, waardoor een vrouw om het leven kwam. Tezelfdertijd werden meer Leden van het Patriottisch Front veroordeeld, o.w. een hoogleraar in de wiskunde, Eleftherios Kolovos, die ook levenslang kreeg.

Voorts stonden van 28 jan. - 4 febr. 1970 zeven studenten en twee arbeiders ke Saloniki terecht op beschuldiging van maoïstische activiteiten. Zij zouden bomaanslagen hebben voorbereid kort voor de opening van de Internationale beurs te Saloniki. Vier studenten werden tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld; de vijf overige verdachten kregen gevangenisstxaffen variërend van 2½ tot 18½ jaar. (AFP, DPA)

VRIJLATING THEODORAKIS. OPTREDEN SERVAN-SCHREIBER. VRIJLATING STARAKIS

De componist Mikis Theodorakis, die sinds aug. 1968 onder huisarrest stond (pag. 642/2-1968), werd op 23 okt. 1969 naar een gevangenkamp in Oropos overgebracht. Sinds 9 april 1970 werd hij verpleegd in een ziekenhuis te Athene; volgens persberichten leed hij aan tuberculose. Op 13 april werd Theodorakis doos de Griekse regering vrijgelaten. Dezelfde dag arriveerde hij in gezelschap van Jean-Jacques Servan-Schreibea, de secretaris-generaal van de Franse Radicale partij, in een door de Franse politicus gehuurd toestel op de Parijse luchthaven Le Bourget.

Over de rol die Servan-Schreiber bij de vrijlating van Theodorakis gespeeld heeft, werd het volgende bericht:

Tijdens een persconferentie op 13 april zei Servan-Schreiber dat hij op 11 april naar Athene gevlogen was op verzoek van de vereniging van Griekse studenten te Parijs, die hem had verzocht bij de Griekse autoriteiten tussenbeide te komen ten gunste van prof. Karayorgas (zie hierboven). Hij had tevoren geen contacten met Griekse ballingen in Parijs gehad.

Bij aankomst te Athene echter had hij toestemming gevraagd Theodorakis naar Parijs mee te nemen voor een medische behandeling, daar deze ernstig ziek was en over de hele wereld bekendheid genoot. Servan-Schreiber liet weten dat hij een onderhoud gehad had met de Griekse premier Papadopoulos, maar hij verstrekte daarover geen bijzonderheden.

Te Athene werd op 13 april een communiqué uitgegeven, waarin verklaard werd dat Papadopoulos ermee ingestemd had dat Theodorakis meeging ,,met een van zijn Franse vrienden die had gezegd zich met zijn verpleging in Frankrijk te belasten." Het communiqué vervolgde: ,,Hoewel de gezondheidstoestand van Theodorakis deze reis niet dwingend noodzakelijk maakte, heeft de eerste minister zijn toestemming om humanitaire redenen gegeven, nadat deze politieke persoonlijkheid (Servan-Schreiber) formeel had verklaard dat hij persoonlijk verantwoordelijk is voor de ziekenhuisverzorging van Theodorakis en op voorwaarde dat Theodorakis in Frankrijk geen onderwerp van politieke exploitatie wordt".

Theodorakis, die kort na aankomst in een Parijse kliniek werd opgenomen, zei in een door Servan-Schreiber voorgelezen verklaring o.a.: ,,... Indien ik nu hier ben, is dat vanwege de volledige internationale solidariteit en vooral vanwege onze Europese vrienden. Het is ook dank zij mijn ontvoerder, Servan-Schreiber. Mijn gedachten blijven bij mijn volk, waarvan de toekomst in grote mate van de Europese solidariteit zal afhangen."

Op 16 april arriveerde Servan-Schreiber opnieuw in Athene met de bedoeling Jean Starakis (zie hierboven) en mogelijk de echtgenote en kinderen van Theodorakis naar Frankrijk mee terug te nemen. Reeds op 13 april had hij aangekondigd diezelfde week naar Athene terug te keren om de vrijlating van Starakis te bewerkstelligen. Het Franse ininisterie van buitenlandse zaken verklaarde in een 14 april uitgegeven communiqué dat de Franse regering reeds op 26 maart van de Griekse regering de toezegging had ontvangen dat Starakis na afloop van het proces zou worden uitgewezen en dat de Griekse regering dat op 14 april nog eens bevestigd had. Servan-Schreiber, die in de periode na de vrijlating van Theodorakis openlijk kritiek op het Griekse bewind had geuit, vertrok op 19 april weer uit Athene zonder iemand mee te nemen. Volgens l'Express (19-4j, het blad waarvan Servan-Schreiber tot voor kort directeur was, viel dit te verklaren uit tegenwerking van de Franse regering die zou hebben laten weten dat de overdracht van een nieuwe Griekse gevangene aan Servan-Schreiber een ongepaste daad zou zijn.

Deze verklaarde op 20 april in een gesprek met de politieke commissie van de Raad van Europa te Straatsburg dat hij zijn missie als beëindigd beschouwde. De actie t.b.v. de Griekse gevangenen, louter op humanitair terrein, werd overgenomen door drie vooraanstaande Fransen: prof. Louis Leprince-Ringuet (lid van de Académie française), prof. Paul Milliez (hoogleraar in de geneeskunde) en generaal Guillain de Bénouville (een vroeger parlementslid).

Persconferentie Theodorakis

Op 29 april gaf Theodorakis zijn

* Op 3 dec. 1969 was een decreet gepubliceerd, krachtens hetwelk levenslange gevangenisstraf verplicht gesteld werd voor personen die schuldig bevonden waren aan het plegen van bomaanslagen ten gevolge waarvan doden of gewonden vielen; bij ontploffingen met dodelijke afloop kon de doodstraf worden opgelegd.

eerste persconferentie sinds zijn vrijlating. Hij riep op tot een strijd tegen ,,fascistische dictaturen" en bepleitte de bundeling van alle oppositionele krachten in een „nationale raad van het verzet". Hij stelde een gezamenlijk program van samenwerking voor tussen zijn eigen Patriottisch Front (PAM) en de Panhelleence Bevrijdingsbeweging (PAK) van Andreas Papandreou. Dit program omvatte de volgende negen punten:

1. strijd met alle middelen tot de val van de junta;
2. vorming van een regering van nationale eenheid;
3 volledig herstel van de democratische vrijheden op basis van de grondwet van 1952 en onmiddellijke intrekking van alle bijzondere wetten;
4. intrekking van de door de junta in 1968 uitgevaardigde grondwet;
5. vrije verkiezingen binnen zes maanden met deelneming van alle partijen;
6. vrijlating van alle politieke gevangenen;
7 voorbeeldige bestraffing van de verantwoordelijke kolonels, hun helpers en de beulsknechten door een speciale rechtbank,
8. herstel in hun oude functie van alle door de junta ontslagenen;
9. herziening van alle door de junta gesloten economische verdragen.

Theodorakis verklaarde dat hij een communist bleef, al distantieerde hij zich van de ,,orthodoxe" groep van de Griekse communistische partij (KKE) o.l.v. secretaris-generaal Koliyannis, die in Boekarest zijn zetel heeft en door Moskou wordt gesteund. (In febr. 1968 trad een scheuring in de KKE op: de „onorthodoxen", zoals Partsalides en Brillakis, kwamen in opstand tegen de leiders in het buitenland.) De scheuring was volgens Theodorakis weliswaar betreurenswaardig, maar had ook een goede kant, nl. dat de weg naar de vereniging van alle ondogmatische krachter, van links vrij werd.

Verklaring Papadopoulos

Het bureau van premier Papadopoulos beschuldigde op 30 april in een officieel communiqué Theodorakis en Servan-Schreiber van woordbreuk. Ter adstructie werd een samenvatting gegeven van het gesprek dat tussen premier Papadopoulos en Servan-Schreiber was gevoerd.

Volgens deze versie zei Servan-Schreiber op 13 juni tegen premier Papadopoulos dat ,,de Europese landen in hetzelfde schuitje zitten en gezamenlijk het hoofd moeten bieden aan de gevaren. En het gevaar komt heden niet van het communisme, omdat dit in Rusland al is mislukt. Het grootste gevaar komt van de anarchie. Hij zei premier Papadopoulos te bewonderen om de taak die hij in Griekenland uitvoert; omdat hij had verzekerd dat de anarchie was onderdrukt zonder de vestiging van een politiestaat.. Servan-Schreiber zei ook dat hij wist dat de leiding van Europa's arbeiders- en socialistische partijen naar hem zou luisteren. Hij sprak als zijn opvatting uit... dat de interventie van verscheidene landen in de zaken van andere moest ophouden, (...) hij is van mening dat de wens van bepaalde Europese staten Griekenland te isoleren van de rest van Europa een stommiteit, zo geen misdaad is ... Hij zei dat hij in Straatsburg zou spreken en zijn opvatting uiteenzetten dat Europese samenwerking en eenheid slechts kunnen worden voltooid als allen beseffen dat interventie in de interne aangelegenheden van anderen ontoelaatbaar is...
Omdat hij Griekenlands image in het buitenland wilde verbeteren zou hij hun aanzien dat de premier hem door een humanitair gebaar hielp.
Hij gaf er de voorkeur aan de componist Theodorakis mee te nemen voor behandeling van zijn longaandoening. Hij zei bereid te zijn zijn erewoord aan de premier te geven dat hij erop zou toezien dat Theodorakis niet in de politiek verwikkeld zou raken, dat hij voortdurend onder zijn controle zou staan, en dat hij hem naar Griekenland zou terugbrengen als de artsen in Frankrijk hun–toestemming gaven. Op deze manier kon de premier hem helpen in zijn streven Griekenlands positie in Straatsburg te verdedigen.. ”

Theodorakis (voorgrond) wordt bij aankomst op Le Bourget begroet door Melina Mercouri

Vrijlating *Starakis*

Op 3 mei werd Jean Starakis gratie verleend. Hij werd van zijn Griekse nationaliteit beroofd. Starakis werd op 4 mei vrijgelaten ,,op verzoek van de Franse regering" en op het toestel naar Parijs gezet, waar hij dezelfde dag arriveerde.

Theodorakis' vrouw in Frankrijk

De echtgenote van Mikis Theodorakis en haar twee kinderen kwamen op 11 mei in Parijs aan. Zij hadden Griekenland heimelijk verlaten na wekenlang vergeefse pogingen te hebben gedaan van de autoriteiten uitreispapieren te krijgen.
Met behulp van drie jonge Fransen waren zij in een bootje naar Sicilië overgebracht, vanwaar de reis naar Parijs per vliegtuig werd voortgezet.

GRIEKENLAND EN DE RAAD VAN EUROPA. VEROORDELING WEGENS SCHENDING MENSENRECHTEN

De terugtrekking van Griekenland op 12 dec. 1969 uit de Raad van Europa (pag. 802/2-1969) schiep een enigszins anduidelijke situatie. Enerzijds bleef Griekenland volgens art. 7 van het Statuut van de Raad van Europa formeel lid tot en met 31 dec. 1970, anderzijds aanvaardde het Ministerscomité van de Raad op 12 dec. 1969 een resolutie waarin het aannam dat Griekenland niet langer aan de activiteiten van de Raad zou deelnemen.
Om een duidelijke uitspraak te verkrijgen dat dit laatste de facto de schorsing van Griekenland betekent, stelde de Nederlandse socialist mr. M. van de Stoel een aantal vragen. De voorzitter van het Ministerscomité, de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken, G. Thorn, antwoordde op 29 jan. dat de terugtrekking als een ,,opschorting de facto" kon worden beschouwd.

Veroordeling

Het Ministerscomité veroordeelde op 15 april Griekenland wegens

schending van 10 artikelen* van de Europese Conventie van de rechten van de mens en besloot het in november 1969 bij het comité ingediende verslag van de Europese commissie voor de rechten van de mens te publiceren. Met de veroordeling stemden 15 van de 17 leden van het Ministerscomité in. Alleen Frankrijk — dat de Conventie met heeft geratificeerd — en Cyprus namen niet aan de stemming deel.
In de betreffende resolutie werd er bij de Griekse regering op aangedrongen onverwijld de mensenrechten en de fundamentele vrijheden weer in te voeren Met name dient de regering te Athene een eind te maken aan de marteling en andere slechte behandeling van gevangenen en dient zij personen die zonder vorm van proces worden gevangen gehouden, vrij te laten.

Rapport

Het oordeel van de Europese Commissie voor de rechten van de mens werd in haar rapport als volgt samengevat De subcommissie heeft 30 gevallen tot in hoge mate onderzocht en is in 28 gevallen tot de formuleruig van een conclusie gekomen De Commissie constateerde dat m b t deze gevallen vaststaat

1 dat martelingen of mishandelingen zijn gepleegd in 11 gevallen,

2 dat sinds april 1967 foltering en mishandeling van om politieke redenen gearresteerden bij de Atheense veiligheidspolitie in gebruik waren, waarvan het doel was inlichtingen los te krijgen, daarbij inbegrepen bekentenissen betreffende de politieke activiteiten en relaties van de slachtoffers en van andere als subversief beschouwde aersonen

3 dat het bewijs van foltering of mishandeling van 17 andere personen nader onderzoek vereist, omdat er slechts sprake is van aanwijzingen, of omdat er slechts sprake is van prima-facie-bewijs, de subcommissie werd in feite, direct of indirect, door de Griekse regering verhinderd haar onderzoek in deze gevallen te voltooien,

4 dat bij de bevoegde Griekse autoriteiten talrijke en geen geringe klachten en beweringen i z foltering en mishandeling zijn binnengekomen en dat zij generlei effectieve stappen hebben gedaan om deze te onderzoeken of, voor zover zij gegrond zouden zijn bevonden, te zorgen voor verbetering

De Commissie stelt ook vast, dat

a de situatie in de cellen ui de kelder van het gebouw van de veiligheidspolitie, waarin om politieke redenen gearresteerden moesten verblijven, in strijd is met art. 3 van de Conventie (het verbod van folteringen en onmenselyke of vernederende behandelingen of straffen),

b. dat eveneens in strijd met art 3 zijn de omstandigheden waaronder politieke verdachten in de Averoff-gevangenis gevangen worden gehouden, de radicale scheiding van gedetineerden van hun gezinnen en de enorme overbevolking van de kampen op Leros.

Vluchtelingen

De Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa nam op 20 april een resolutie aan m.b.t. het lot van de in het buitenland verblijvende Grieken, die om politieke redenen niet naar hun land terug willen of kunnen. (Sinds de staatsgreep van 1967 hebben volgens ANP slechts 150 Grieken asiel gevraagd; het aantal Grieken dat in het buitenland vertoeft, loopt echter in de duizenden.)
In de resolutie wordt t.b.v. de Griekse tegenstanders van het regime die in het buitenland verblijven bij de ministers van de lid-staten aangedrongen om een spoedige tcekenning van verblijf- en arbeidsvergunningen, toepassing van sociale voorzieningen, erkenning van diploma's, verstrekking van reisdocumenten in de plaats van niet-verlengde paspoorten, een gemakkelijke visumregeling, een toekenning van financiele bijdragen voor studenten en arbeiders om resp. hun studie en beroepsopleiding te voltooien.
Verder dringt de door de Westduitse socialist H. Pohler ingediende resolutie er bij de ministers op aan een bedrag van $ 100.000 te starten in een fonds van de Raad van Europa om hulp te verlenen aan Grieken die nu in moeilijke omstandigheden in het buitenland in asiel verblijven.

Nieuwe Scandinavische klacht

Op 10 april dienden de regeringen van Denemarken, Noorwegen en Zweden een nieuwe klacht in tegen Griekenland. Dit land werd ervan beschuldigd de bepalingen van de Conventie betreffende het verbod van folteringen en het recht op een eerlijk proces voor een onpartijdige rechter te hebben geschonden.
De Europese Commissie voor de rechten van de mens verklaarde zich op 31 mei bevoegd van de klacht kennis te nemen en zij nodigde de Griekse regering uit binnen vier weken haar standpunt kenbaar te maken. De Commissie herinnerde Griekenland eraan dat het, hoewel het de Conventie op 12 dec. 1969 had opgezegd, toch tot 12 juni 1970 aan de Conventie gebonden blijft.

(Vor. ber. pag. 801 e.v.-1969)

MEDEDELING EUROPESE COMMISSIE

Op 16 april heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen de volgende verklaring afgelegd over de betrekkingen tussen de EG en Griekenland:

,,Met toenemende ongerustheid volgt de Commissie van de Europese Gemeenschappen de ontwikkeling van de situatie in Griekenland. Haar bezorgdheid is nog toegenomen na de recente processen te Athene en de aanhouding van een steeds groter aantal vooraanstaande personen.

Deze gebeurtenissen wijzen niet op een terugkeer naar normale democratische verhoudingen, waarop de Europese openbare mening met steeds meer ongeduld heeft gewacht.

De herhaalde schendingen van de rechten van de mens en van de burgerrechten in Griekenland zijn voor de Commissie aanleiding geweest de associatie tussen Griekenland en de Europese Gemeenschap, die reeds zeer moeilijk functioneerde, aan een nieuw onderzoek te onderwerpen.

De Commissie betreurt deze situatie ten zeerste want zij is van oordeel dat de volledige en onverdeelde medewerking van het Griekse volk aan de Europese integratie uiterst wenselijk blijft."

De Griekse minister van buitenlandse zaken, Pipinelis, reageerde cp deze mededeling met een persoonlijke brief aan de voorzitter van de Commissie. Hierin sprak de minister over ,,het onrecht, aan Griekenland en de Europese Gemeenschap begaan door de verklaring". Hij wees op het kwaad van de ,,verbitterde campagne, de smaad en de laster", beklemtoonde de steun die het Griekse volk zijn regering geeft en verklaarde ,,pijnlijk verrast te zijn door de inmenging van de Europese Commissie in een zo delicate zaak".

INTERNATIONALE RODE KRUIS

Se Athene is op 3 nov. 1969 een akkoord getekend door de Griekse minister van buitenlandse zaken, Pipinelis, en de leider van een delegatie van het Internationale Rode Kruis, Laurent Marti, dat voo - zag in inspectie door de Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK) van de leefomstandigheden van gedetineerden in Griekenland. In het bijzonder werd bepaald dat:

a) ICRK-vertegenwoordigers, vergezeld van hun tolken, vrij toegang zullen hebben tot ,,alle gebieden waarin deze op basis van administratieve maatregelen verplaatste personen hetzij tijdelijk hetzij permanent gehuisvest zijn, d w z in de gebieden voor verplaatste personen, de gebieden voor voorlopige hechtenis, ziekenhuizen en medische onderzoekcentra"
b) ICRK-vertegenwoordigers en hun tolken ook vrij toegang zullen hebben tot ,,alle gevangenissen en alle plaatsen .. waar personen die hun berechting afwachten en personen die wegens politieke misdrijven veroordeeld zijn", vastgehouden worden,
c) ICRK-vertegenwoordigers en hun tolken zal zijn toegestaan ,,alle politie-

* De artikelen 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13 en 14 van de Conventie en art 1 van het eerste aanvullende protocol

bureaus te betreden waar bepaalde personen in tijdelijke hechtenis vertoeven t.b.v. het vooronderzoek naar politieke misdrijven, teneinde een persoonlijk oordeel te vormen over de toestand van het gebied en de omstandigheden van de detentie";

d) PCRK-vertegenwoordigers het recht zullen hebben om. op verzoek van de gezinnen van gearresteerden of gedetineerden, van de politie-autoriteiten inlichtingen te verzoeken omtrent zulke personen, in het bijzonder wat betreft hun plaats van detentie. de algemene aard van de hun toegeschreven misdaad, de omstandigheden van hun detentie en de mogelijkheid tot bezoek door leden van hun gezin of ICRK-vertegenwoordigers. Mocht het verschaffen van dergelijke inlichtingen door de politie-autoriteiten onvoldoende blijken, dan zullen de ICRK-vertegenwoordigers het recht hebben de bevoegde hogere autoriteiten te verzoeken hun dit te verschaffen.

In overeenstemming met het bestaande gebruik zullen de ICRK en haar vertegenwoordigers geen enkele opvatting vertolken aangaande de reden van de vrijheidsbeperking en detentie.
Het akkoord heeft een geldigheidsduur van een jaar en zal automatisch elk jaar verlengd worden, mits het niet door een van de partijen is opgezegd.

Op 24 nov. 1969 begon de ICRK met haar onderzoek. De delegatie bestond uit 5 Zwitsers (o.w. 2 artsen) en werd geleid door Laurent Marti, die op 5 maart door Max Stalder vervangen werd. Er werden bezoeken gebracht aan verscheidene kampen (o.a. op Leros), gevangenissen (o.a. Averoff), dorpen (met personen onder huisarrest), (psychiatrische) klinieken, militaire kampementen en politiebureaus.
Overal konden de gedelegeerden zich vrij bewegen en zich zonder toezicht en zonder tijdslimiet met de door hen uitgekozen gevangenen onderhouden, aldus de *NZZ* (13-3-1970). Dit laatste gold niet voor de gevangenis van Korydallos (*NZZ* 17-4). In de loop van maart kwamen 185 familieleden van gevangenen naar het ICRK-kantoor in Athene met verzoeken. De begin jan. gestarte actie voor hulp aan 3.000 noodlijdende gezinnen was medio april zover gevorderd dat 1.800 gezinnen materiële steun ontvangen hadden. Ook verdeelde dc ICRK in alle kampen hulpmateriaal.

ART. 10 VAN DE GRONDWET VAN KRACHT. VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Tijdens een persconferentie op 10 april heeft premier Papadopoulos bekendgemaakt dat art. 10 van de grondwet (zie pag. 309/2-1969) onmiddellijk van kracht werd. Krachtens dit artikel mag niemand zonder gerenhtelijk bevel tot inhechtenisneming wonden opgesloten of gearresteerd, behalve wanneer hij op heterdaad betrapt wordt bij het plegen van een vergrijp. In antwoord op vragen zei de premier dat alle politieke gevangenen die thans zonder bevel tot inhechtenisneming of zonder vorm van proces vastgehonden worden, hetzij officieel aangeklaagd hetzij vrijgelaten zullen worden.
De toepassing van art. 10 beteikende volgens Papadopouilos dat de militaire gerechtshoven alleen misdrijven tegen de staatsveiligheid en de handhaving van de openbare orde zullen berechten alsmede misdrijven i z. „politicologie", d.w.z. het doen herleven van politieke hartstochten en politieke demagogie.
Alle andere vergrijpen zullen door civiele hoven worden berecht.
De premier merkte voorts op dat de regelingen op grond van de staat van beleg slechts een verbod betekenden van „alle vormen van propaganda tegen de gevestigde constitutionele orde" alsook van het bezit en gebruik van radiotoestellen en kopieermachines zonder vergunning.
Papadopoulos kondigde de volgende maatregelen aan:

1) De vorming van een adviserende raad van 50 leden, gekozen door beroepsorganisaties, vakbonden en plaatselijke besturen, om de regening in de toekomst bij de behandeling van wetsontwerpen te adviseren.

2) De afschaffing van elke preventieve censuur op boeken en andere publikaties.

3) Heit herstel van het recht voor civiele ambtenaren een beroep op de staatsraad te doen.

4) De ministerraad begint met het opstellen van de institutionele wetten die noodzakelijk zijn voor die volledige werking van de grondwet. De premier hoopte dat tegen het eind van 1970 alle betrokken wetten zullen zijn goedgekeurd en gepubliceerd.

5) Binnen tien dagen zullen ca. 350 politieke gevangenen worden vrijgelaten, waardoor het aantal van deze gevangenen dat volgens de premier in mei 1969 nag 1.902 persionen bedroeg eind april tot 1.217 gedaald zou zijn. Ook zouden gevangenen worden overgebracht naar afgelegen eilanden en dorpen als zij een gevaar vormden voor „de openbare orde en veiligheid".

In overeenstemming met deze toezegging werden op 14 april 332 politieke gevangenein vrijgelaten. Op 23 juni werd nog eens de vrijlating van 73 politieke gevangenen !gemeld.
Voorts werd bericht dat op 18 april 40 politieke gevangenen, merendeels ontslagen koningsgezinde officieren, die in twee hotels in Athene opgesloten zaten, naar de eilanden Cythera en Samotrace waren overgebracht.

Oud-minister Evangelos Averoff beschuldigde op 16 april de regering van bevoorrechting bij de vrijlating van politieke gevangenen. In een verklaring voos de buitenlandse pers te Athene zei hij dat het regime linkse gevangenen vrijlaat, maar veel democraten en legerofficieren, die tegen het communisme hebben gestreden, in de gevangenis houdt.
„Terwijl het regime Mikis Theodorakis heeft vrijgelaten, die na Andreas Papandreou het meest verantwoordelijk was voor de verkrachting van de democratie in Griekenland, blijven honderden andere politieke gevangenen voor veel geringere misdrijven nog in de gevangenis. De grote zwijgende meerderheid van het Griekse volk heeft geen begrip voor deze eenzijdige begunstiging van gevangenen", aldus Averoff.
Op 17 juni meldde Reuter dat de gepensioneerde generaal Georgios Perides, die in juni 1968 naar een dorpje op de Peleponnesus werd verbannen, nu voor een jaar een nieuw ballingsoord toegewezen had gekregen.

GENERAALS GEPENSIONEERD

De regering heeft op 26 juni bij decreet 12 van de 30 Griekse generaals-majoor gepensioneerd in het kader van de jaarlijkse promoties en pensioneringen. Tegelijk werden drie generaals-majoor bevorderd.

OPRICHTING NATIONALE GARDE

Op 30 maart heeft de regering een Nationale Garde opgericht, die belast is met de handhaving van orde en rust en die tot taak heeft het land te beschermen tegen communistische of anarchistische dreiging en tegen elke vorm van vijandelijke actie. De Garde zal worden gevormd uit reservisten van alle drie onderdelen van de krijgsmacht van 19-50 jaar en uit vrijwilligers tot

60 jaar. De minimumdiensttijd is zes maanden. De opleiding geschiedt op zon- en feestdagen. De bataljons van de Nationale Garde zullen op regionale basis in de afzonderlijke districten worden gestationeerd.

ONTMOETING PIPINELIS MET KONING CONSTANTIJN

Terwijl president Makarios van Cyprus zowel met de regering te Athene als met koning Constantijn contacten onderhoudt (zie pag. 417 e v.) heeft in juni opnieuw een ontmoeting tussen de koning en de Griekse minister van buitenlandse zaken, Pipinelis, plaatsgehad (zie pag. 809/1-1969). Dit geschiedde op 25 mei, toen Pipinelis i.v.m. een bijeenkomst van de NAVO-raad in Rome verbleef. Dit leidde tot nieuwe geruchten over een mogelijke terugkeer van de koning. Pipinelis zou de koning zulks hebben verzocht, doch deze zou een reeks voorwaarden hebben gesteld, zoals het herstel van de democratische vrijheden en het vaststellen van een datum voor algemene verkiezingen. Nadat het onderhoud met een negatief resultaat was afgesloten, aldus de *NZZ* (1-6), verklaarde Pipinelis dat zijn bezoek slechts van conventionele aard was geweesit.

Vice-premies Patakos ontkende op 29 mei dat het regime de koning had uitgenodigd terug te keren. Hij zei: ,,In overeenstemming met de grondwet zal de honing terugkeren na het houden van de eerste verkiezingen, tenzij de regering hem uitnodigt terug te keren op een eerdere datum. Tat dusver is de noodzaak daartoe niet gerezen. Bijgevolg heeft de regering nooit enige uitnodiging overgebracht noch de koning gepeild over zijn terugkeer voor heit houden van verkiezingen." *(The Times* 30-5)

In een commentaar schreef *Le* Monde (5-6) o.a.:

Nochtans wordt het meest categorische dementi gevormd door het besluit van de regering alle — koninklijke — liefdadigheidsverenigingen en instellingen te veranderen in nationale. Dit decreet toont aan dat de overheersende tendens binnen de gezagskringen gevormd wordt door degenen die van geen terugkeer van de koning willen weten.

In de tijd van de parlementaire democratie ontsnapten die verenigingen en instellingen aan de controle van het parlement, wat aanleiding gaf tot stormachtige interpellaties van de liberalen en de linkse afgevaardigden.

Van nu af aan zijn ze uitsluitend afhankelijk van de regering. Zij omvatten ziekenhuizen, instellingen voor kraamvrouwen en kinderen en diverse sociale organisaties.

Een ander kenmerkend feit is dat de voertuigen van de marine en de luchtmacht niet meer de koninklijke initialen voeren. Volgens sommige waarnemers schijnt de meerderheid van de Griekse officieren de monarchie niet meer als een zaak van absoluut nationale noodzaak te beschouwen, zijn de vroegere politieke partijen van de burgerij niet in staat de koning te steunen (zij blijven trouwens verdeeld over het beginsel van de monarchie) en ten slotte staat de meerderheid van de bevolking onverschillig tegenover de kroon.

NIEUW CONFLICT REGERING. STAATSRAAD

Vice-premier Stylianos Patakos heeft op 24 april verklaard dat de regering om redenen van staatsveiligheid paspoorten van Grieken kan intrekken, ook wanneer er sprake is van tegengestelde gerechtelijke beslu**i**ten.

De aanleiding tot deze verklaring werd gevormd door een uitspraak van de staatsraad, die op 23 april de weigering van Patakos' ministerie van binnenlandse zaken een paspoort uit te reiken aan prof. Georgios Vlachos, die om beroepsredenen naar het buitenland wilde, ongeldig verklaarde. De staatsraad meende dat de weigering van passen door concrete opgave van de omstandigheden, die voor hst uitreisverbod pleitten, gemotiveerd moest worden. De door het ministerie aangevoerde motieven werden onvoldoende geacht.

Patakos zei voorts dat de overheidsbesluiten ten doel hebben het algemeen belang en de nationale veiligheid te beschermen en dat dit alle Grieken aangaat, ook de leden van de staatsraad.

Het was het tweede conflict tussen de regering en dit college. *(Reuter* 24-4) (Vor. ber. pag. 809/2-'69)

INVESTERINGSPLAN ONASSIS-NIARCHOS

Na een concurrentiestrijd van meer dam een jaar tussen de reders Aristoteles Onassis en Stavros Niarchos over grote investeringsprojecten is op 7 maart een compromis bereikt. Naar heit ministerie van coördinatie die dag bekendmaakte hebben Onassis en Niarchos elk een overeenkomst met de Griekse regering gesloten op grond waarvan Onassis de komende zeven jaar $ 600 a 620 mln en Niarchos $ 200 mln in Griekenland zal investeren.

Het akkoord met Onassis omvat investeringen voor de bouw van een industriecomplex te Megara, bestaande uit een aluminiumsmelterij (met een jaarproduktie van 160.000 à 250.000 ton aluminium), een aluminiumfabriek (met een jaarproduktie van 500.000 alumina) en een tharmo-elektrische krachtcentrale (met een capaciteit van 1.080 à 1.440 Megawatt). Als tegenprestatie krijgt Onassis de concessie voor de bouw van de derde olieraffinaderij in Griekenland met een aanvangscapaciteit van 7,5 mln ton ruwe olie per jaar (later 10 mln ton), die in 1973 gereed moet zijn. De aluminiumfabriek moet in 1974 starten en in 1977 de volledige produktiecapaciteit bereiken, tegelijk met alle andere projecten van de Onassis-overeenkomst, welke op 7 maart reeds getekend was.

Het akkoord met Niarchos, dat op 13 april getekend werd, schonk de reder tweederde aandeeü in de reeds bestaande Aspropyrgos-olieraffinaderij bij Athene. (Eenderde blijft staatsbezit.) In ruil daarvoor zal Niarchos de capaciteit ervan uitbreiden van 1,8 mln ton ruwe olie tot 4,5 mln ton en later tot 6 mln ton. Voorts zal hij zijn werf bij Athene uitbreiden met een nieuw dok voor schepen van meer dan 240.000 BRT.

Ook zal hij daarbij een fabriek bouwen voor de constructie van scheeps- en andere motoren met een capaciteit van meer dan 800 PK alsmede een fabriek voor de produktie van smeerolie en vetten met een capaciteit van 100.000 ton per jaar. De bouw van een geïntegreerde staalfabniek wordt nog bestudeerd. De projeetien van Niaschos moeten gereed komen in de jaren 1972-1977.

Volgens de FAZ (12-3) krijgt Griekenland door deze akkoorden een sterke ontwikkelingsbasis, die een snelle groei van heit nationale inkomen en het inkomen per hoofd doet verwachten en daarmee ook een aanzienlijke stijging van de levensstandaard van de 8 mln zielen tellende bevolking. Na realisering van de projecten zou het nationale inkomen per jaar met $ 250 mln a 300 mln toenemen. aldus de *FAZ.*

HANDELSAKKOORDEN MET ALBANIË EN BULGARIJE. RELATIES MET HET OOSTBLOK

De Griekse regering heeft op 24 jan. het herstel van de handelsbetrekkingen met Albanië bekendgemaakt, die in 1940 werden verbroken na de Italiaanse aanval vanaf Albanees grondgebied op Griekenland. De jure bestaat nog steeds een oorlogstoestand tussen beide landen. Er kwam geen vredesverdrag

tot stand, daar Griekenland territoriale aanspraken maakte op N.-Epirus, het zuiden van Albanië.

Na geheime onderhandelingen te Parijs werd tussen de voorzitter van de Griekse handelskamer en zijn Albanese collega een overeenkomst getekend, die volgens *Le Monde* (3-7) voor het jaar 1970 in een goederenverkeer ter waarde van $ 1,5 mln voorziet (Albanië heeft een overschot aan minerale ertsen, waarvan ca. 70% naar communistisch China uitgevoerid wordt.)

Op 21 mei arriveerde voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog een Albanese delegatie te Athene om de details van het handelsakkoord te regelen.

Contacten met Oostblok

Het akkoord meit Albanië werd gezien als onderdeel van een toenadering op commercieel gebied tussen Athene en de Oosteuropese landen. Op 22 jan. was reeds aangekondigd dat Griekenland een permanente handelsvertegenwoordiging in Oost-Berlijn zou vestigen Een vertrouwelijk protocol van het Grieks-Sowjetrussische handelsverdrag, dat in dec. 1969 vernieuwd wel-d, verleende Sowjet-produkten voorkeurstarieven en schonk de SU de status van meestbegunstigde. Voorts werd begin januari heit handelsakkoord met Joego-Slavië vernieuwd, waarbij het handelsvolume met de helft werd vergroot.

Geruchten over een politieke koerswijziging van Griekenland werden op 9 febr. door minister Pipinelis echter ten stelligste ontkend. Minister van handel Tsellos had er de dag tevoren ad op gewezen dat alle NAVO-landen handelstransacties met heit Oostblok aangegaan zijn en dat van de totale invoer van Griekenland in 1969 ter waarde van $ 1,3 mad slechts $ 86,4 mln aankopen uit het Oostblok betrof, terwijl de uitvoer daarheen een waasde had van $ 82,2 mln op een totaal van $ 525 mln.

The Times (27-1) wees er echter op dat de noodzaak om de Griekse handel met de communistische landen uit te breiden duidelijk te maken had met het feit dat het Oostblok na de staatsgreep van 1967 zijn aankopen in Griekenland tot 16% van de gehele Griekse uitvoer in 1969, een percentage dat in 1966 nog 25 bedroeg, beperkte.

Griekenland had volgens The *Times* in 1969 een tekort op de handelsbalans van £ 375 mln, dat naar verwachting in 1970 tot £ 410 mln zou toenemen als maatregelen om de invoer te beperken uitbleven.

Akkoord met Bulgarije
Bezoek Basjew

Op 11 maart werd met Bulgarije een handelsakkoord, voor de jaren 1970-1974, te Athene ondertekend. Heit handelsvolume voor 1970 werd bepaald op $ 47 mln. Bulgarije levert machines, produkten van de chemische, metallurgische en elektro-industrie, zuivelprodukten en hout; en betrekt zuidvruchten, chemicaliën, schoeisel en andere industriële produkten.

De Bulgaarse minister van buitenlandse zaken, Iwan Basjew, bezocht op 8 mei Athene. Zijn bezoek aan Griekenland was het eerste van een Bulgaarse mieter van buitenlandse zaken na 1945 en tot dusver het enige van een lid van een buitenlandse regering sinds de staatsgreep van april 1967 in Gniekenland. Het bezoek van Basjew had een intensivering van de commerciële en economische betrekkingen tot doel. Het slotcommuniqué stelde dat het verschil in sociale en politieke systemen een nauwer aanhalen van de betrekkingen niet in de weg stond; de betrekkingen op toeristisch, cultureel en economisch gebied zullen worden uitgebreid.

De Griekse minister Pipinelis verklaarde op een persconferentie dat helt Griekse streven naar verbetering van zijn betrekkingen met de noordelijke buurlanden niet onverenigbaar was met zijn verhouding tot het Westen.

Volgens Otetsjestwen Front moest Basjews bezoek aan Athene vooral als een uiting van Bulgaarse niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere staten beschouwd worden en als een poging in de richting van een ontwikkelen van betrekkingen van goede nabuurschap. Afgezien van tegengestelde politieke concepties en bondgenootschappen zijn de landen in een handhaving van de rustige sfeer langs hun grenzen en in het gebruik maken van economische mogelijkheden die uit elke goede nabuurschap voortvloeien geïnteresseerd.

Na Grieks-Bulgaarse onderhandelingen te Sofia (24 juni - 3 juli) werden drie akkoorden ondertekend beitreffende tioerasme, energie en ontsluiting van de rivieren de Strymon en de Nestos. In een Griekse verklaring werd de hoop uitgesproken dat de akkoorden tot bevordering van de betrekkingen van goede nabuurschap zouden bijdragen. (NZZ, FAZ, Le Monde, The Times)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

CENTRAAL-AFRIKAANSE REPUBLIEK. Op 25 juni heeft president Jean-Bedel Bokassa wijzigingen in zijn kabinet aangebracht. Hij benoemde voor het eerst een vice-premier, Antoine Guimali, die tevens met de portefeuille van justitie belast bleef Drie nieuwe ministers werden benoemd Henri Maidoi (onderwijs), Antoine Goalo (openbare werken) en mevr Mathurine Silinpna (plan en economische samenwerking).

Eerder, op 17 sept 1969 was Nestor Komi Naguemon benoemd tot staatsminister van buitenlandse zaken i.p.v. Maurice Gouandjia, die staatsminister van PTT werd (Le Monde)
(Vor ber pag 175/3-1969)

DAHOMEY. Het op 7 mei gevormde kabinet (pag 379/3) is als volgt samengesteld:

President, binnenlandse zaken en defensie - Hubert Maga; financien - Pascal Chabi Kao; ontwikkeling platteland en economische samenwerking - Chabi Mama; gezondheid en sociale zaken - Albert Ouassa; buitenlandse zaken - Daouda Badarou; voorlichting en toerisme - Théophile Paoletti; PTT - Karl Ahouansou; openbare werken, transport en mijnbouw - Gabriel Lozes; onderwijs - Edmond Dossou-Yovo; justitie - Michel Toko; economie en plan - Joseph Kéké, openbare diensten en arbeid - Ambroise Agboton (Le Monde diplomatique)
(Vor ber pag. 27/3)

GRIEKENLAND Op 29 juni heeft premier Papadopoulos zijn kabinet gereorganiseerd, Vier ledenvervangers, Kyriakopoulos (financiën titie) en E Tsellos (handel) Vijf nieuwe ministers werden benoemd Angelos Tsoukalas (justitie), Pavlos Manolopoulos (arbeid), Georgios Douvalopoulos (sociale zaken), Spyros Zappas (handel) en Nikolas Ephesios (zonder portefeuille). De vroegere minister van sociale zaken, Loukas Patras, werd nu minister zonder portefeuille Premier Papadopoulos behoudt de portefeuilles van defensie en onderwijs, maar heeft drie staatssecretarissen aan zijn bureau toegevoegd.

Van belang werden geacht de benoemingen van Tsoukalas, een vroegere liberale burgemeester van Athene, en van Manolopoulos, een vroegere voorzitter van de jeugdoreanisatie van de Nationale Radicale Unie.
(Vor ber. pag 810/1-1969)

KAMEROEN Ahmadou Ahidjo is door het hooggerechtshof officieel herkozen verklaard als president van de republiek Kameroen, met 99,4% van de stemmen Zijn medesranaer, Salomon Tandeng Muna, premier van West-Kameroen, is voortaan ook vice-president van de Republiek (AFP/Le Monde 15-4)

NOORWEGEN Op 22 mei hebben zich de volgende mutaties voorgedaan Minister van buitenlandse zaken John Lyng (65) trad i v m zijn leeftijd af Hij werd opgevolgd door Svenn Stray, tot nog toe fractievoorzitter van de Conservatieven Otto Grieg Tidemand werd nu belast met de portefeuille van handel en scheepvaart, die tevoren beheerd werd door Kaare Willoch, de nieuwe fractievoorzitter van de Conservatieven. Minister van defensie i.p.v. Tidemand werd Gunnar Hellesen (Vor ber pag 666/2-1965)

OPNIEUW ONRUST IN ULSTER

De arrestatie van Bernadette Devlin, het 23-jarige parlementslid van Midden-Ulster voor het Britse Lagerhuis op 26 juni is de directe aanleiding geweest tot een nieuwe golf van gevechten tussen rooms-katholieke en protestantse inwoners van Noord-Ierland, bomaanslagen, brandstichtingen en schietpartijen. Zeven mensen kwamen om het leven. De ongeregeldheden kwamen na een periode van betrekkelijke rust in het gebied dat sinds het najaar van 1968 regelmatig de frontpagina's van de kranten haalde. Bernadette Devlin was in december 1969 door de magistraat van Londonderry veroordeeld tot een gevangenisstraf van 6 maanden wegens het aanzetten tot oproer en oproerige handelingen tijdens de relletjes in de Bogside-buurt in Londonderry op **30** augustus 1969. Zij had de bevolking toen aangezet tot het gooien van benzinebommen, naar haar zeggen omdat deze zich daardoor tegen de aanvallen van de politie teweer kon stellen. Verlof tot een nader beroep op het Hogerhuis in Londen werd op vrijdagmorgen 26 juni door het gerechtshof te Belfast verworpen. De 14 rechtsgronden die haar raadsman, het voormalige Labourparlementslid Sir Dingle Foot, in een betoog van 45 minuten voor een dergelijk beroep had ontwikkeld, werden door het hof afgewezen. Bernadette Devlin, die op 18 juni met grote meerderheid bij de algemene verkizingen was herkozen als parlementslid (pag. 385/1) had het plan om vrijdagavond 26 juni nog in de Bogside-buurt te spreken, voordat zij zich op het politiebureau in Londonderry zou gaan melden, maar op 7 km buiten Londonderry werd haar stoet van auto's aangehouden en werd Bernadette gearresteerd. Dezelfde avond nog braken in Belfast en Londonderry onlusten uit, die in de daaropvolgende dagen in heftigheid toenamen en de Noordierse regering voor grote problemen stelde. (zie overzicht hieronder)

Ontwikkeling sinds augustus 1969

De onlusten na de arrestatie van Bernadette Devlin waren de ernstigste sinds die van vorig jaar augustus (pag. 529 e.v.-'69).

Hoewel ook in de afgelopen maanden zich hier en daar nog wel eens ongeregeldheden hadden voorgedaan, was men algemeen van mening dat de spanning tussen de beide bevolkingsgroepen afgenomen was, nadat de regering in Belfast, weliswaar onder druk van de regering in Londen, een aantal hervormingen had doorgevoerd, die vergaand aan de verlangens van de katholieke minderheid tegemoet kwam.

De Noordierse regering heeft een aantal initiatieven genomen om tot een betere verstandhouding tussen de beide bevolkingsgroepen te komen. Zo werd op 22 augustus 1969 aangekondigd dat zo snel als mogelijk zou worden overgegaan tot de instelling van een raad voor „community relations", nadat op 18 en 19 augustus een aantal vooraanstaande kerkelijke leiders en leidinggevende figuren uit de zaken- en industriewereld de situatie met de regering had besproken. Op **23** augustus '69 gaven kardinaal Conway, aartsbisschop van Armagh en de vijf katholieke bisschoppen van Derry, Clogher, Kilmore, Dromore en Down en Connor een verklaring uit waarin zij de laatste ongeregeldheden ten scherpste veroordeelden. Zij verklaarden verder dat zowel de officiële verklaringen als de berichtgeving in de nieuwsmedia een verkeerd beeld van de gang van zaken hadden gegeven. Volgens de bisschoppen zouden de gewelddadigheden door de protestanten begonnen zijn en zij laakten in het bijzonder het optreden van de „B-specials" (De reservetroepen van de Noordierse politiemacht). Premier Chichester-Clark beantwoordde de bisschoppelijke verklaring op 24 augustus '69 en zei dat zolang nog niet alle feiten bekend waren, het nogal voorbarig was een bepaalde groep de schuld van de onlusten te geven.

Bezoek Callaghan *aan* Noord-Ierland

Op 27 aug. 1969 kwam de Engelse minister voor binnenlandse zaken Callaghan in Noord-Ierland aan om zelf de toestand aldaar in ogenschouw te nemen. Callaghan had een aantal ontmoetingen met de Noordierse regering en voerde besprekingen met o.a. kardinaal Conway en dominee Paisley, terwijl hij ook de katholieke en protestantse wijken in Londonderry en Belfast bezocht.

Verschillende persmedia maakten er melding van dat Callaghan er bij de Noordierse regering ten zeerste op aangedrongen heeft dat effectieve maatregelen genomen zouden worden om herhaling van de gebeurtenissen te voorkomen. Zo zou de minister gedreigd hebben met „rechtstreeks bestuur" vanuit Londen als niet ten spoedigste een be-

De „Oranjemannen" marcheren.

gin gemaakt zou worden met radicale versnelling van de gelijkberechtiging van de katholieke minderheid.

De extremistische dominee Paisley zou van Callaghan een ernstige waarschuwing hebben gekregen.

Callaghan zei hem dat hij ten aanzien van de rooms-katholieke minderheid zijn opvattingen, of althans zijn toon diende te wijzigen. Aan het eind van zijn bezoek, 27 aug. 1969, deelde Callaghan mee, dat de Britse regering aangeboden had een kwart miljoen pond te storten in het fonds voor de slachtoffers van de onlusten in Noord-Ierland. Op een persconferentie in Belfast zei hij dat hij bij zijn gesprekken met overheidsfunctionarissen en leiders van de protestantse meerderheid en de katholieke minderheid geprobeerd had de partijen uit hun ,,verschanste stellingen" te halen.

Volgens hem wenste de Noordierse bevolking oprecht vrede, ,,maar waren er aan beide zijden mensen die moeilijkheden wilden".

Verder werd er nog een communiqué uitgegeven waarin de pogingen om tegemoet te komen aan de klachten van de katholieke minderheid de revue passeerden.

Dc Noordierse regering had Callaghan meegedeeld dat een wetsontwerp voor het benoemen van een commissie van onderzoek naar de rellen in de maak was en dat zij van plan was om een procedure op gang te brengen om de grieven van burgers tegen lokale of regionale overheden te onderzoeken.

Verder werd in het communiqué meegedeeld dat er een nieuw puntensysteem voor de toewijzing van huizen was uitgewerkt en dat een commissie bestaande uit evenveel protestanten als katholieken zich zal bezighouden met de relaties tussen de beide bevolkingsgroepen. Een minister in de regering van Ulster zou speciale bevoegdheden krijgen voor de betrekkingen tussen de volksgroepen.

Het communiqué deelde verder mee dat het Noordierse parlement ten spoedigste bijeengeroepen zou worden om haast te kunnen zetten achter de te treffen maatregelen. Beide partijen legden er nog eens de nadruk op dat geen onderscheid naar religieuze of politieke overtuigingen mag worden gemaakt bij welke benoemingen dan ook.

Minister Callaghan stelde voorts voor om een soort religieuze scheidsrechter of ombudsman te benoemen om de geschillen tussen de protestanten en katholieken op te lossen.

Zowel van officiële katholieke zijde als van de kant van de beweging voor gelijke burgerrechten en de Unionistische partij reageerde men positief op de resultaten van het bezoek van minister Callaghan.

Rapport commissie-Cameron

Op 12 sept. 1969 publiceerde de commissie onder voorzitterschap van Lord Cameron, die op 15 jan. 1969 door de Noordierse regering was ingesteld, om een onderzoek uit te voeren naar de oorzaken van de onlusten van okt. tot jan. (pag. 137 /2-1969) haar bevindingen.

Tot april 1969 aldus de commissie, rustte de blaam voor de onrusten op vele, vele schouders: op die van dominee Paisley en zijn militante aanhangers even goed als op die van onverantwoordelijke elementen in de Beweging voor burgerrechten. Vier daarvan werden er met name genoemd en de commissie meende verder dat er inderdaad sprake is geweest van ,,infiltratie" van opzettelijke onruststokers en geweldplegers.

Blaam rustte ook, aldus het rapport, op de voormalige minister van binnenlandse zaken Craig, die de demonstratie, waarmee de onlusten begonnen waren in okt. 1968 (pag. 745/2-'68) verboden had en op de Royal Ulster Constabulary (wier gedrag over het algemeen geprezen werd) wegens haar foutieve optreden op de fatale dag.

De commissie die een open oog had voor de uitzonderlijke gecompliceerdheid van de situatie, noemde desondanks als eerste oorzaak van dc onlusten het „groeiende gevoel van onrecht onder grote groepen van het katholieke volksdeel" ten aanzien van huisvesting en de praktijk van toewijzing van nieuwe woningen.

De commissie vermeldde verder ,,goed gegronde klachten" over anti-katholieke discriminatie bij het benoemen van ambtenaren (vooral in de hogere rangen); verder ,,goed gegronde klachten" over ,,manipulatie met de grenzen van plaatselijke kiesdistricten, teneinde het Unionistische overwicht in het plaatselijke bestuur te handhaven.

Daarbij de katholieke grieven tegen het bestaan en het optreden van de politiereserve — de B-specials — en over het voortbestaan van de wet op de speciale bevoegdheden.

De Noordierse regering publiceerde op 12 september 1969 eveneens een witboek getiteld ,,Commentaar bij het Cameron-rapport, alsmede overzicht van de vooruitgang en een programma van actie". In dit witboek verklaarde de regering zich in grote lijnen akkoord met de door het Cameron-rapport geschetste gang van zaken en dat een deel van van de daarin genoemde kritiek op het beleid van de Noordierse regering juist was.

Aan de andere kant, aldus het witboek, zijn er elementen binnen geslopen in de verschillende organisaties, die op zich zelf een juiste bestaansgrond hebben, wier enige doel het is de bestaande orde te ondermijnen en die Noord-Ierland willen laten opgaan in de Ierse republiek of die een onafhankelijke Ierse arbeidersrepubliek willen stichten.

Het witboek vermeldde verder dat er hard gewerkt werd aan een nieuw systeem voor toewijzing van huizen en dat een wet in voorbereiding was die de instelling van een onafhankelijke ombudsman zou regelen. Verder zou er ten spoedigste iets gedaan worden aan de werkverschaffing in de gebieden waar de onlusten het felst waren.

Ook waren er uitgebreide consultaties aan de gang ter voorbereiding van een nieuwe wet op het plaatselijke bestuur, aldus het witboek van de Noordierse regering.

Disciplinaire maatregelen tegen leden *R.U.C.*

Op 3 sept. 1969 werden disciplinaire maatregelen aangekondigd tegen een zestiental leden van de Royal Ulster Constabulary, naar aanleiding van hun optreden in en om Londonderry gedurende het weekeinde van 4 en 5 jan. 1969.

Protestantse extremisten wisten toen een protestmars uit Belfast van grotendeels jeugdige aanhangers van de Beweging voor gelijke burgerrechten de toegang tot Derry vrij doeltreffend te ontzeggen. Ook in de stad zelf, in de katholieke volksbuurt Bogside, vonden die dagen incidenten plaats; een paar groepjes politiemannen marcheerden in de nacht in formatie Bogside binnen om door een zekere mate van ouderwetse terreur de ,,orde" te herstellen.

Dit was de eerste maal dat van officiële zijde werd toegegeven dat de politie in dat weekeinde in Londonderry over de schreef is gegaan.

Het door een inspecteur van de Constabulary ingestelde onderzoek beval dan ook aan dat tegen twee politiemannen een strafvervolging moest worden ingesteld.

Andere maatregelen

Tussen september en december 1969 werd een aantal maatregelen getroffen die ten doel hadden de oorzaken van de onlusten weg te nemen.

Zo werd op 25 september 1969 bekend gemaakt dat Dr. Robert Simpson, Unionistisch parlementslid, benoemd was tolt hoofd van een nieuw op te richten minisiterie, dat zich zou bezig houden met het bevorderen van de „community relations".

Op 27 nov. '69 werd de benoeming bekend gemaakt van John Benn, permanent secretaris bij het ministerie van onderwijs, tot ombudsman. Het zou zijn taak zijn om klachten over onrechtvaardige behandeling door plaatselijke autoriteiten en openbare instellingen te onderzoeken.

Op 2 dec. 1969 werd de raad voor „community relations" geïnstalleerd die onder voorzitterschap kwam van de katholieke Maurice Hayes. De raad zal op alle mogelijke manieren een betere verstandhouding tussen de verschillende bevolkingsgroepen trachten te bevorderen.

Ook werden maatregelen aangekondigd om tegemoet, te komen aan de klachten over het onrechtvaardige kiesstelsel. De kiesgerechtigde leeftijd zal worden verlaagd en men zal een nieuwe indeling van de kiesdistricten bestuderen.

Rapport commissie-Hunt over politie

Op 10 oktober 1969 werd het rapport van de commissie van onderzoek o.l.v. Lord Hunt naar de structuur van de Noordierse politie gepubliceerd (pag. 533/1-'69).

Het rapport wees erop dat de Royal Ulster Constabulary naast de normale politieactiviteiten door de historische omstandigheden een paramilitaire rol opgedrongen was en zij deed de aanbeveling om de activiteiten van de RUC weer terug te brengen tot zuiver politionele en de verdediging van Noord-Ierland tegen gewapende aanvallen van zowel binnen als buiten de grenzen over te laten aan de regering in Londen i.c. het Britse leger. Daarom moeit de bewapening van het corps ook veranderd worden en in overeenstemming gebracht worden met wat in de rest van het Verenigd Koninkrijk gebruikelijk is.

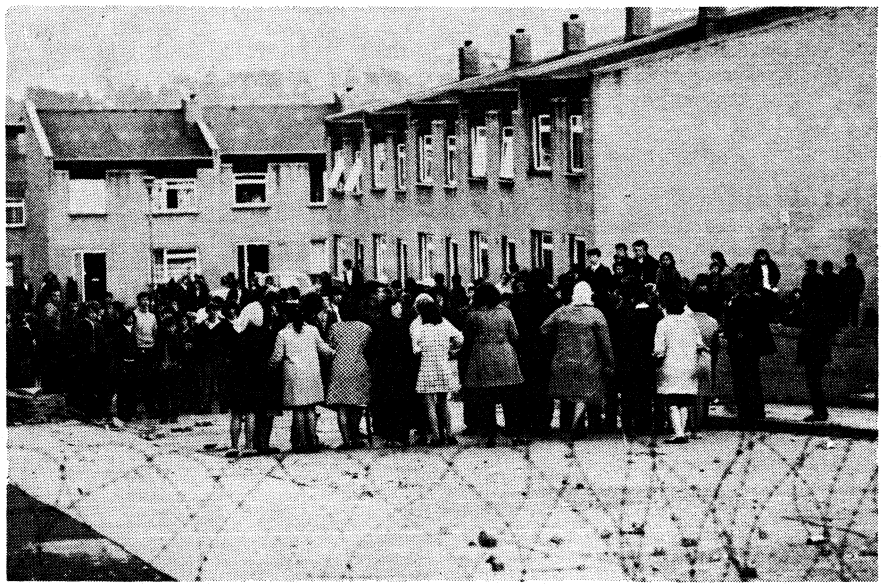

Vrouwen in de katholieke wijk van Belfast vormen een barrière tussen stenen gooiende jongeren en Britse troepen.

Verder dienen de leden van de RUC in betaling, pensioenrechten en werktijden gelijkgesteld te wmden met de leden van het palitiecorps elders in het, Verenigd Koninkrijk.

Het rapport beval verder aan het reserve-corps, de Ulster Special Constabulary, de B-specials, op te heffen en te vervangen door twee nieuwe part-time corpsen t.w. een vrijwillige reserve-pohitie, die de geregelde politiemacht zo nodig kan assisteren en die onder leiding van het hoofd van de politie zal staan en een vrijwillig past-time corps, onder opperbevel van de legercommandant van Noord-Ierland, voor de bescherming van de Noard-Ierse grens tegen gewapende aanvallen.

Helt rapport erkende de verdiensiten van de B-specials maar stelde dat het niet tot de taak van de politie behoort de staat tegen gewapende aanvallen te beschermen.

Het rapport beval verder aan alles te doen om meer katholieken in de RUC op te nemen en hen dezelfde promotiekansen te geven als de protestanten hebben.

Heit rapport deed verder de aanbeveling de zgn. Civil Authorities Acts, die de regering speciale bevoegdheden geeft in crisistijden, op te heffen en eventuele maatregelen waarin deze wet voorziet, die onmisbaar zijn, in gewone wetten te regelen.

Tijdens een persconferentie op 10 okt. 1969 deelde premier Chichester-Clark mee, dat de Noordierse regering in principe akkoord kon gaan met de voornaamste aanbevelingen van het rapport-Hunt. De premier kondigde tevens aan dat Anthony Peacock, de inspecteur-generaal van de RUC zijn ontslag had aangeboden en zou worden opgevolgd door Sir Arthur Young, hoofdcommissaris van de Londense politie.

Op 19 nov. verwierp het Noordierse parlement met 29 tegen 10 stemmen een motie van de onafhankelijke afgevaardigde John Hume, *om* de aanbevelingen van het Hunt-rapport in hun geheel over te nemen en nam vervolgens een regeringsmotie aan waarin o.a. grote waardering werd uitgesproken voor het werk van de RUC en de USC.

2e bezoek Callaghan

Minister van binnenlandse zaken Cellaghan bracht van 8 tot 13 okt. 1969 opnieuw een bezoek aan Ulster. Ook ditmaal had de bewindsman weer een aantal ontmoetingen met leden van het Noordierse kabinet en kerkelijke en burgerlijke hoogwaardigheidsbeklederS.

In net gemeenschappelijke communiqué dat aan heit eind van het bezoek werd uitgegeven, sitond o.a. dat de Noordierse regering de voornaamste aanbevelingen uit het rapport-Hunt accepteerde.

Verder zouden, om de economische expansie te bevorderen, de investeringskredieten verhoogd worden en zou er een speciale financiële regeling getroffen worden voor vergoeding van schade als gevolg van onlusten.

Er zou een aantal werkverschaffingsobjekten worden gecreëerd en de regering zou maatregelen treffen om een einde te maken aan mo-

gelijke discriminatie van katholieken bij de vervulling van vacatures in heit ambtenarencorps.
Het huisvestings- en bouwbeleid zou gewijzigd worden door de instelling van een centraal geleid huisvestingsbureau en een uit een gelijk aantal katholieken en protestanten bestaand adviescollege zou zich gaan beraden over een herziening van de structuur van het plaatselijke bestuur.

Wztboek regering Londen *en vorming* Ulster Defence Regiment

In een op 12 nov. 1969 in Londen gepubliceerd witboek kwamen nadere bijzonderheden voor over het op te richten parttime-corps voor de bescherming van de Noordierse grens, zoals aanbevolen door de commissie-Hunt (zie hiervoor).
Heit corps, dat onder leiding zou komen te staan van de opperbevelhebber van de strijdkrachten in Noord-Ierland, zou de naam Ulster Defence Regiment krijgen en alleen in bijzondere gevallen opgeroepen kunnen worden. De leden van het corps zouden onderworpen zijn aan de krijgstucht op dezelfde wijze als de andere leden van de strijdkrachten. Alleen in bijzondere gevallen zouden speciaal aangewezen leden thuis wapens en munitie kunnen bewaren. Het corps zou ca. 6000 man gaan tellen.
Op 12 nov. 1969 nog werd een wet ingeidiend bij het Lagerhuis die voorzag in de vorming van een vrijwilligerscorps zoals omschreven in het witboek. Op dezelfde dag werd de benoeming bekend gemaakt van generaal Sir John Anderson tot commandant van het Ulster Defence Regiment.
Bij de behandeling in het Lagerhuis kwam de Noordierse afgevaardigde Bernadette Devlin met het voorstel het corps de naam Local Territorial Force (North Ireland) te geven omdat de naam ,,Ulster'' teveel associaties opriep met het aniti-papisme van de extreme protestanten. Bovendien was zij van mening dat er feitelijk niet veel veranderde omdat de B-specials nu door twee corpsen vervangen werden. De functies van het nieuwe regiment evenals zijn naam, aldus Devlin, rieken naar de junta politiek van de Unionistische regering. Een motie, die de naamsverandering van het corps behelsde, werd evenwel verworpen.
Op 15 dec. 1969 werd de weit door heit Hogerhuis aangenomen en op 1 april 1970 werd het regiment operationeel verklaard. Op 8 april werd medegedeeld dat 5.393 personen zich hadden aangemeld voor het nieuwe corps, waarvan 20% katholieken.

Reorganisatie politiemacht in *Noord-Ierland*

Op 6 november '69 werd in Londen de politiewet gepubliceerd die voorzag in een nauwere samenwerking tussen de RUC en de politiemacht in de rest van het Verenigd Koninkrijk. Volgens deze wet zal het voortaan mogelijk zijn dat politiepersoneel uit andere delen van het Verenigd Koninkrijk tijdelijk dienst doet in Noord-Ierland en zullen vertegenwoordigers van de Noordierse politie zitting hebben in de Politie Raad voor Groot-Brittannië, het centrale orgaan voor onderhandelingen over salarissen en arbeidsvoorwaarden.
De wet werd op 2 december '69 door het Hogerhuis aangenomen. Op 12 november '69 publiceerde de Noordierse regering een witboek waarin nadere bijzonderheden over de vorming van een reservecorps ter assistentie van de geregelde politie werden uiteengezet. Het corps zou de naam Royal Ulster Constabulary Reserve krijgen, hoewel het een onderdeel van RUC zal zijn. Het corps zou de RUC in alle normale politie-activiteiten kunnen assisteren, zij zou echter niet voor gewapend optreden kunnen worden opgeroepen en zou daarom ook niet worden voorzien van vuurwapens. De in het witboek vervatte voorstellen voor de oprichting van een vrijwillig reserve politiecorps werden met enkele andere aanbevelingen van de Hunt-commissie opgenomen in een nieuwe politiewet die op 18 december bij het Noordierse parlement werd ingediend. Op 3 maart werd de wet, na enkele tevergeefse pogingen tot amendering van de zijde van de oppositie en rechtse Unionisten, aangenomen.

Chichester-Clark in Londen. Steun voor ontwikkelingsplan.

Op 4 februari bracht premier Chichester-Clark een bezoek aan Londen en voerde o.a. besprekingen met minister van binnenlandse zaken Callaghan over financiële steun voor het Noordierse ontwikkelingsplan voor de komende vijf jaar. Hoewel er na afloop van de besprekingen geen officiële verklaring werd uitgegeven, deelde Chichester-Clark tijdens een persconferentie mee dat de besprekingen in ieder opzicht bevredigend waren geweest en dat hij ervan overtuigd was dat het ministerie van binnenlandse zaken hulp zou geven voor het ontwikkelingsprogramma.
Op 10 februari deelde Chichester-Ciark in het Noordierse parlement mee dat de regering met financiële steun van de Britse regering de komende vijf jaar 73.500 huizen zou bouwen en extra geld zou uittrekken voor sociale verbeteringen in de getroffen gebieden van Belfast.

Verdere *politieke ontwikkelingen* in *Noord-Ierland*

Tijdens de debatten over de nieuwe politiewet was al gebleken dat niet alle leden van de regerende Unionistische partij het beleid van premier Chichester-Clark steunden. Tijdens de jaarvergadering van de Unionistische Raad waarschuwde de premier zijn partijleden dan ook ernstig voor de gevolgen van een eventuele rebellie tegen zijn beleid. Zij, die het niet eens waren met zijn politiek deden er beter aan de partij te verlaten, aldus de premier.
Op 10 maart ontving de premier een delegatie van rechtse Unionisten onder leiding van de vroegere minister van binnenlandse zaken Craig, en op 11 maart diende de regering een vertrouwensmotie in bij het parlement, die op 18 maart met 30 tegen 2 stemmen werd aangenomen. In de motie werd het parlement uitgenodigd zijn vertrouwen uit te spreken in de regering en in haar huidige realistische en verantwoorde politiek. De vier rechtse Unionisten, Craig, West, Dr. Laird en Desmond Boal onthielden zich van stemming. Op 19 maart werd hun bericht dat zij niet langer beschouwd werden als lid van de Unionistische partij.

Paisley tot parlementslid gekozen

Op 16 april werden twee tussentijdse verkiezingen gehouden in de districten Bannside en South Antrim. De tussentijdse verkiezing in Bannside was noodzakelijk geworden door het aftreden van Captain Terence O'Neill, de vroegere Noordierse premier wegens diens verheffing in de adelstand. De verkiezing werd gewonnen door dominee Ian Paisley die namens de Protestantse Unionisten uitkwam. Hij won met 1203 stemmen van zijn voornaamste rivaal de Unionistische Dr. Bolton. De tussentijdse verkiezing in South Antrim werd eveneens door de Protestantse Unionisten gewonnen. Hun kandidaat dominee William Beattie won met 958 stemmen van de Unionistische William Morgan.

Dominee Beattie is evenals Paisley predikant in de Free Presbyterian Church of Northern Ireland. Als gevolg van deze tussentijdse verkiezingen en de schorsing van een viertal Unionistische parlementsleden is de zetelverdeling in het Noordierse parlement thans als volgt: Unionisten 29 zetels, onafhankelijke unionisten 8 zetels, nationalisten 5 zetels, Noordierse Labourpartij 2 zetels. republikeinse Labourpartij 2 zetels, onafhankelijken 4 zetels, protestantse unionisten 2 zetels.

Overzicht ongeregeldheden september 1969 - juli 1970

Na de verbitterde gevechten van augustus 1969 deden zich in het daarop volgende driekwart jaar regelmatig ongeregeldheden voor, waarvan wij hieronder een kort overzicht geven.

Op 7 sept. 1969 kwam een groep protestanten van de Shankill Road en een groep katholieken van de Falls Road in Belfast met elkaar in botsing. De ordetroepen moesten traangas (gebruiken om de vechtenden te scheiden en stelden een tijdelijk niemandsland in tussen de beide wijken. Op 8 sept. 1969 werd een protestant, die een gemengd katholiek-protestantse bijeenkomst had bijgewoond dodelijk getroffen. Op 9 sept. deelde Chichester-Clark mee dat hij in overleg met generaal Freeland had besloten dat er een „vredeslijn" tussen de protestantse en katholieke wijk zou worden opgericht. Verder deed hij een beroep op de bewoners van de wijken de nog van de augustus-onlusten daterende barricaden te verwijderen. Op 11 sept. begon het leger met de aanleg van de vredeslijn, een twee meter hoge prikkeldraadversperring van ca. 1½ km lengte tussen de beide wijken. Volgens generaal Freeland zou de versperring slechts van tijdelijke aard zijn.

Met de afbraak van de door de bewoners opgerichte barricaden werd overigens pâs begonnen na langdurige onderhandelingen tussen het leger en vertegenwoordigers van het Central Citizens' Defence Committee en nadat het leger voldoende bescherming voor de katholieke wijken had toegezegd.

Toch braken op 28 sept. opnieuw onlusten uit, nadat protestanten de „vredeslijn" hadden doorbroken en enkele leegstaande huizen in het katholieke deel in brand staken en de katholieken ruiten ingooiden van een politiebureau. De troepen verdreven de vechtenden met traangas.

Als resultaat van de onlusten werd de troepenmacht op 28 en 29 sept. aangevuld met 700 man van het 41ste Royal Marine Commando, waardoor het totaal aantal in N.-Ierland gestationeerde manschappen op 7500 kwam.

Ook in Londonderry werd overeenkomst bereikt tussen het leger en het Derry Citizens' Defence Association over de verwijdering van de barricaden in de katholieke wijk Bogside. Militairen trokken een witte verfstreep om de wijk heen, daarmee de grens aangevend waarbinnen de militairen niet mochten komen.

Op 34 en 25 sept. 1969 braken hier echter ook weer onlusten uit en het leger richtte een prikkeldraadversperring op rondom de katholieke wijk.

In okt. deden zich enkele malen tijdens de weekeinden gevechten voor tussen groepen protestanten en Britse troepen. De gevechten tijdens het weekeinde van 11 en 12 okt. waren de ernstigste sedert die van midden augustus. De gevechten ontstonden nadat de troepen gesteund door de RUC een menigte van ca. 2000 protestanten van de Shankill Road ervan had weerhouden de Unity Walk flats, een door katholieken bewoond flatcomplex, te bestormen. Er ontstond daarop een vier uurd urend gevecht met als resultaat drie doden, 53 gewonden en 69 personen gearresteerd. Op 12 okt. voerden troepen en politie een huis-aan-huis onderzoek uit in Shankill Road wijk, waarbij wapens en munitie in beslag genomen werden.

De aanleiding tot de protestantse manifestatie was geweest de aankondiging van de Noordierse regering dat zij zich kon verenigen met de voornaamste aanbevelingen uit het rapport-Hunt. De protestanten vreesden dat de voorgestelde ontmanteling van de „b-specials" en de hervormingen van de RUC de verdedigingskracht van Noord-Ierland zouden verzwakken.

Premier Chichester-Clark veroordeelde de demonstranten ten scherpste tijdens een t.v.-toespraak op 12 okt. Hij verklaarde dat de voorgenomen hervorming van de politiemacht in geen geval een verzwakking zou betekenen, in telgendeel, zo stelde hij, het zou voortaan mogelijk zijn dat de Noordierse politie geassisteerd zou worden door politie uit andere delen van het Verenigd Koninkrijk.

De in Noord-Ierland gestationeerde troepen werden overigens met 500 man versterkt en de verkoop van sterke drank werd voor een aantal weekeinden verboden.

De periode van betrekkelijke kalmte die sinds midden oktober 1969 had geheerst werd in febr.-maart 1970 verbroken door een serie demonstraties en parades na de inwerkingtreding van de wet op de openbare orde. De wet was op 29 jan. door het parlement aangenomen. De voornaamste bepalingen waren dat er slechts demonstraties mogen worden gehouden waarvoor toestemming bij de politie is aangevraagd en dat het verboden is lid te zijn van een quasi-militaire organisatie. Diverse burgerrechtorganisaties organiseerden demonstraties tegen de wet, die echter alle tamelijk rustig verliepen. Een demonstratie van jonge leden van de „Orangemen" op 31 maart in Belfast eindigde in een vechtpartij toen katholieken stenen begonnen te gooien. Bij daarop volgende gevechten met het leger werden door groepen katholieke jongeren zelfgemaakte benzinebommen gegooid.

Tijdens een persconferentie op 3 anril verklaarde generaal Freeland dat scherp zou worden opgetreden tegen bommengooiers, die naar hij zei, verdienden doodgeschoten te worden.

Op 5 april gaf de IRA (het verboden Ierse republikeinse leger) een verklaring uit dat als er één Iers leven verloren zou gaan na de waarschuwing van generaal Freeland, de Britse troepen beschoten zouden worden. De opmerking van generaal Freeland werd ook in het Britse Lagerhuis scherp gekritiseerd, maar de toenmalige premier, Harold Wilson, zei dat hij niet van plan was diens uitlatingen te kritiseren, omdat zij gedaan waren in een gespannen toestand. De premier zei dat de Britse troepen zo lang in Noord-Ierland zouden blijven als voor de rust en orde daar noodzakelijk zou zijn. Dezelfde toezegging kreeg de Noordierse premier bij een bezoek aan Londen op 10 april.

De onlusten in Belfast en Londonderry na de arrestatie van Bernadette Devlin (zie pag. 449/1) waren de eerste waarmee de nieuwe conservatieve regering in Londen werd geconfronteerd. De conservatieve regering had overigens voordat de onlusten uitbraken al haar steun

aan de Noordierse regering toegezegd. Op 25 juni zond premier Heath een boodschap aan Chichester-Clark waarin hij alle hulp van de Britse regering voor een spoedige voltooiing van het hervormingsprogramma toezegde.

Zoals gemeld liepen de demonstraties tegen de arrestatie van Bernadette Devlin uit in systematische brandstichtingen en plunderingen. In Belfast werd een supermarkt in brand gestoken en in de katholieke Falls-Road buurt werd een politiebureau aangevallen en moesten de Britse troepen het katholieke en protestantse volksdeel tegen elkaar in bescherming nemen. In de loop van 28 juni liet generaal Freelana de waarschuwing horen dat een ieder die met wapens rondliep het risico liep neergeschoten te worden. Later kondigde de Noordierse regering een reeks verdere maatregelen aan: noodwetgevng om aan oproermakers en plunderaars strengere straffen te geven, sluiting van café's vanaf acht uur 's avonds, sluiting van de straten die in Belfast naar de onrusthaarden leiden voor alle verkeer in de avonduren en oproeping van de nieuwe vrijwillige legerreserve.

Premier Chichester-Clark zei bij de aankondiging van deze reeks maatregelen dat levens- en bestaansmogelijkheden van een zeer groot aantal mensen nu op het spel stonden. De regering was vastbestloten de situatie weer zeer snel de baas te worden, want anders zei hij, zou de schade voor Noord-Ierland ,,bijna onherstelbaar'' zijn.

In regeringskringen in Belfast twijfelde men er niet aan dat de onrust over Bernadette Devlins aanhouding opzettelijk door terroristische elementen is geëxploiteerd, voorts dat de grote brandstichtingen in Belfast volgens een systematisch plan waren uitgevoerd. Premier Chichester-Clark sprak van duidelijke bewijzen dat er lieden waren die het op de vernietiging van Noord-Ierland hadden voorzien.

Bezoek Maudling

De nieuwe minister van binnenlandse zaken Maudling bracht op 30 juni en 1 juli onder strenge bewaking een bezoek aan Noord-Ierland. De minister had besprekingen met de Noordierse regering, ontmoette afzonderlijke ,,backbenchers'' van de Unionistische partij en van de oppositie en had later een onderhoud met generaal Freeland, de bevelhebber van de Britse troepen. Van de zijde van de Noordierse regering scheen vooral aangedrongen te zijn op een krachtiger optreden bij ordeverstoringen. De troepen zouden zich te lankmoedig gedragen omdat zij nog altijd opereren onder de algemene instructies van de Labourregering om onder alle omstandigheden slechts ,,minimum geweld'' te gebruiken. De besprekingen van Maudling met de oppositie verliepen eveneens niet gemakkelijk en wel omdat deze uitsluitend het gerucht ter sprake brachten dat de Noordierse regering op het punt zou staan om, gebruik makend van de wet op de ,,speciale bevoegdheden'' van 1922, potentiële ordeverstoorders te gaan interneren. Maudling wenste geen categorische toezegging te geven dat nimmer van deze bevoegdheden gebruik gemaakt. zou worden. Het Noordierse parlement nam op 30 juni een noodwetsontwerp aan waarbij tijdelijk sterk verhoogde minimum straffen variërend van een maand tot vijf jaar werden ingesteld tegen publieke ordeverstoring, kwaadwillige vernieling, plundering en ongeoorloofd gebruik van springstoffen.

Maudling in gesprek met Britse militairen.

Paisley in Lagerhuis

Op 3 juli hield het Lagerhuis in Londen zich bezig met de situatie in Noord-Ierland. Het nieuwe parlementslid dominee Paisley hield zijn ,,maidenspeech''. Hij verweet de Britse troepen dat zij tekort schoten in hun beschermingstaak van de protestantse bevolkingsgroep in Belfast. Het was een tragedie, riep Paisley uit, dat toen in de straten van Belfast geweervuur gehoord werd en het volk dat door geweervuur werd neergemaaid, geen personeel van het Britse leger beschikbaar was geweest om aan de bevolking die werd afgeslacht enige bescherming te verlenen,

Paisley waarschuwde dat er in N.-Ierland lieden waren die meenden dat des te meer ze marcheerden en verwarring vernorzaakten des te meer zij van het Engelse volk gedaan zouden krijgen. Verder betreurde Paisley de ontbinding van de gewapende politiereserve en het handhaven van de historische protestantse herdenkingsmarsen was voor hem volstrekt onaantastbaar.

Minister van binnenlandse zaken Maudling en zijn vroegere ambtsgenoot Callaghan hadden in het debat een grote mate van overeenstemming. Beiden waren het er over eens dat het hervormingsprogramma van de Noordierse regering moet worden voortgezet, dat daarnaast de orde met kracht moet worden gehandhaafd en dat alle maatregelen dienen te worden genomen om te verzekeren dat geweldpleging niet zal slagen.

Beiden deden ook een beroep op de vertegenwoordigers van de ,,Oranje-orde''-kapitein Orr, de grootmeester van de orde, is Unionistisch Lagerhuislid — om althans te bewerkstelligen dat de grote herdenkingsmars van de 13e juli, als zij toch door moest gaan, een ietwat andere route zou nemen.

Nieuwe onlusten, 5 doden

Op 4 juli braken opnieuw felle onlusten uit. Vijf doden, ten minste tachtig gewonden, waaronder negentien Britse militairen, dat was de balans, die men kon opmaken na urenlange felle gevechten tussen Britse militairen en Noordierse demonstranten en sluipschutters in de katholieke wijk Falls Road in Belfast. De strijd begon vrijdagavond, nadat politiemannen en militairen in Falls Road een geheime wapenopslagplaats hadden ontdekt. Onmiddellijk braken hevige gevechten uit, waarbij voor de eerste keer zelfgemaakte handgranaten naar de politie en de militairen werden geworpen.

Met traangas trachtten de Britten de demonstranten te verspreiden.

Maar deze bleken goed georganiseerd te zijn. Zodra de gevechten waren uitgebroken, zetten de vrouwen voor de huizen schalen met

wijn neer, waarin de mannen hun zakdoeken dompelden om hun gezichten tegen het traangas te beschermen. Toen de gevechten heviger werden, probeerden vrouwen zich tussen de opstandelingen en de militairen te plaatsen. Over de hoofden van de vrouwen heen wierpen de tierende mannen stenen naar de militairen. Zij drongen de vrouwen opzij en stormden op de soldaten af, die deze aanvallen met traangas beantwoordden.

Later wierpen de Falls Road-bewoners barricaden op, waarbij ook gebruik werd gemaakt van bussen en bestelwagens. Ook trachtten zij met pneumatische boren de straat open te breken. Elders in de wijk werden gebouwen in brand gestoken. Ook ontplofte voor het gebouw van een protestants dagblad een bom, waarbij zeker acht mensen letsel opliepen. Eerder al — omstreeks half elf — had de Britse opperbevelhebber, generaal Freeland, in Falls Road de avondklok ingesteld. Iedereen, die op straat zou worden aangetroffen, zou worden gearresteerd. Dit overkwam zeker 287 mensen. Voor middernacht waren al twee doden gevallen. Een van de slachtoffers was door een kogel getroffen, de ander werd door een pantserwagen overreden.

Na middernacht gingen ongeveer tweeduizend Britse militairen, gesteund door pantserwagens, over tot bestorming van de Falls Road-wijk, waar honderden opstandelingen zich hadden verschanst.

Later werden de Britse troepen de toestand geheel meester. Hun hoofdkwartier liet later weten dat een grote hoeveelheid wapens en munitie in beslag genomen.")

De nasleep van de actie van de troepen bracht echter beschuldigingen van katholieke zijde dat de militairen bij hun huiszoekingen naar wapens zich aan nodeloze vernielingen te buiten zouden zijn gegaan en zouden hebben geplunderd en gestolen.

Bovendien werd er van katholieke zijde het verwijt gedaan dat er niet tegen de protestantse wapenvoorraden in het Shankill-Road-district is opgetreden.

Hillery in Belfast

Voor een diplomatiek incident zorgde de Ierse minister van buitenlandse zaken Hillery toen hij op 6 juli, in opdracht van premier Lynch van Ierland buiten medeweten van de Britse en Noordierse regeringen incognito een bezoek aan het Falls Road-district in Belfast bracht teneinde, naar hij later in Dublin zei, ,,de spanning in het noorden te verminderen". Hillery was naar zijn zeggen onderweg nergens opgehouden en meende voorts dat men niet op diplomatieke gronden bezwaren tegen zijn initiatief kon maken. Hij had in het Falls Road-district met gewone mensen gesproken, niet met officiële vertegenwoordigers maar met lieden ,,die het weekeinde" hadden overleefd.

Om directe militaire bijstand had men hem niet gevraagd, maar de mensen in het Falls Road verwachtten wel een ,,intense politieke en diplomatieke activiteit" die op een uiteindelijke oplossing van het Noordierse probleem gericht moest zijn.

Tijdens Hillery's bezoek werden de in Dublin geaccrediteerde ambassadeurs op het ministerie ontboden met het verzoek dat hun regeringen druk op Engeland zouden uitoefenen om de grote herdenkingsmars van de protestantse overwinning aan de Boyne, die dit jaar op 13 juli moet plaatsvinden, afgelast te krijgen.

Al deze bedrijvigheid, die gebaseerd is op aanspraak dat de Ierse regering altijd toch een soort recht van directe bemoeienis heeft met wat in het noorden gebeurt, is ongetwijfeld ook tot de binnenlandse publieke opinie gericht. Onder de druk van de rechtse nationalistische vleugel van de regerende Fianna Fail partij, heeft de regering-Lynch nu getoond dat zij dus toch werkelijk wat doet.

De verontwaardiging over het bezoek van de Ierse minister was vooral in Belfast groot. Rechtse Unionisten zagen er een prijsgeven in van Noord-Ierland aan zijn traditionele vijanden (de Zuid-Ieren).

Op 8 juli werd minister Hillery bij zijn Britse ambtsgenoot Sir Alec Douglas-Home ontboden om de Britse ontstemming over zijn bezoek aan Belfast aan te horen. Op een persconferentie daarna ontkende Hillery dat hij door de Britse regering berispt zou zijn.

Hij had het volste recht om zich het lot van de zich geïsoleerd voelende bevolking aan te trekken maar hij erkende dat de gehele verantwoordelijkheid voor orde en rust in Noord-Ierland op de schouders van de Britse regering rustte.

Oranje-marsen rustig verlopen

De met zo veel spanning tegemoet geziene marsen van de Oranje-orden op 13 juli ter herdenking van de overwinning van stadhouder-koning Willem III van Oranje op de katholieke koning Jacobus 11 in 1690 aan de Boyne zijn zonder incidenten verlopen.

Hoewel er van vele zijden op was aangedrongen de marsen af te schaffen, bleek de weerstand hiertegen zo sterk te zijn. dat de autoriteiten dit besluit niet durfden te nemen.

Wel waren er uitgebreide voorzorgsmaatregelen genomen zoals een routewijziging in Belfast om katholieke gevoeligheden te ontzien, voorts een algemeen sluitingsverbod van de café's, terwijl in een tweetal graafschappen waar de kans op incidenten extra groot werd geacht, de marsen werden afgelast.

Premier Chichester-Clark nam echter niet deel aan de mars van zijn plaatselijke loge, maar bracht met de ministers Porter en Faulkner een aanzienlijk deel van de dag door op het hoofdkwartier van het Noordierse legercommando.

Bijna 40.000 protestanten, sommigen waren er zelfs uit Schotland, Noord-Amerika of Nederland voor over gekomen namen aan de marsen in Belfast deel. In de provincie werden in totaal 16 marsen gehouden en er waren 18000 man troepen op de been. Duizend katholieke inwoniers van Belfast hadden voor de duur van de marsen hun toevlucht gezocht in de Ierse republiek, waar de regering speciale opvangcentra voor hen had ingericht.

De voornaamste redenen dat de extremisten de marsen niet hebben aangegrepen om rellen te veroorzaken zijn, zo werd algemeen aangenomen, de grote politiemacht die op de been was en de oproep van de Ierse premier Lynch aan de vooravond van de marsen om de vrede te bewaren, een oproep die ook door de Noordierse regering met instemming werd ontvangen en werd uitgelegd als een meer positievere benadering van het gehele probleem door de regering in Dublin. (The Times, The *Financial* Times, Guardian, NRC, Trouw, Het Parool).

*) Volgens N R C, 52 pistolen, 35 geweren, 6 autom. wapens, 14 jachtgeweren, 100 zelf gemaakte bommen, alsmede 21000 patronen.

DUITSLAND (OOST)

RAPPORT OVER ECONOMIE IN 1969. MOEILIJKHEDEN MET ENERGIEVOORZIENING

Medio dec. 1969 werd door het Politburo van de SED een rapport over de economische situatie van de DDR gepubliceerd, waarin duidelijk wordt gesteld dat verscheidene van de voor 1969 gestelde doelen (zie pag. 111/2-1969) niet waren bereikt. Bekritiseerd worden in de eerste plaats de bouwsector, de energievoorziening, de transport-sector en enkele sectoren van de verbruiksgoederenindustrie. Zo zouden vooral de schoenen- en kledingindustrie niet aan de vraag kunnen voldoen. Het stroomverbruik moest in het gehele land ,,gerantsoeneerd" worden, waardoor ook fabrieken gedupeerd werden. Volgens het rapport zouden ook enkele grote ondernemingen in de chemische en optische sector niet aan de gestelde doelen hebben voldaan.
Het rapport van het Politburo stelt echter, dat de totale ontwikkeling van de economie gunstig blijft, maar dat genoemde verzwakkingen bepaalde onderdelen van het economisch plan wel in gevaar hebben gebracht. (DPA, NZZ)

(Vor. ber. pag. 111/2-1969)

PLAN VOOR 1970

Tijdens de 12e zitting van het Centraal Comité medio dec. 1969 ging Gunther Mittag, lid van het Politburo in op het economisch plan voor 1970. Eerder had hij een rapport van het Politburo over feilen in de economie tijdens 1969 voorgelezen (zie hierboven).
De belangrijkste punten uit het Plan volgen hieronder.

Een stijging van het nationaal inkomen van 6,3% wordt voorzien (het hoogste percentage van de laatste tien jaar)
De arbeidsproduktiviteit in de industrie zal met 9,4% moeten stijgen en de industriële produktie met 8,5%
Het voor de consumptie bestemde deel van het nationaal inkomen wordt gebracht op het laagste peil sinds het bestaan van de DDR 76,4%
Voorts houdt het Plan structuurveranderingen en een geconcentreerde inzet van krachten en middelen in van een ,,diepte en omvang zoals in geen enkel vorig Plan werd bereikt", aldus verklaarde minister Schurer, voorzitter van de Staatsplancommissie.
Dit laatste wordt m.n. duidelijk in de planning van de investeringen. Voor de totale investeringen van de economie wordt een groeipercentage van 11,4% genoemd. Zeer grote investeringen zijn voorzien voor de chemische industrie en de elektrotechnische industrie (40 à 50%). De chemische industrie dient volgens het Plan voor 1970 70% van zijn investeringsmiddelen te concentreren op het oplossen van structuurpolitieke taken. Voor andere sertoren luiden de overeenkomstige ciiters: elektrotechnische industrie 76%. machine- en scheepsbouw 62% en bouw 61%. Verder wordt in het Plan uitdrukkelijk vermeld, dat is vastgehouden aan het in 1963 ingevoerde ,,neue ökonomische System der Planung und Leitung". (NZZ, Aussenpolitische Korrespondenz 12-1)

(Vor. ber. pag. 111/2-1969)

ZITTING CENTRAAL COMITÉ: KRITIEK OP ECONOMISCHE FUNCTIONARISSEN

Op 9 en 10 juni hield het CC van de SED in Oost-Berlijn een zitting onder voorzitterschap van Ulbricht, waarbij het Politburo-lid Gunther Mittag sprak over het Plan voor 1970 en propaganda-chef Albert Norden een rapport van het Politburo voorlas. Beide referaten werden eenstemmig goedgekeurd.

Uit de in Neues Deutschland gepubliceerde gedeelten van Mittags rede wordt duidelijk dat deze gewag heeft gemaakt van vertraging in de uitvoering van het Plan voor 1970 (zie hierboven) en hevige kritiek heeft uitgeoefend op leidende functionarissen. Mittag eiste een maximale verhoging van de arbeidsproduktiviteit. Hij verzette zich tegen de mening dat de in het Plan gestelde doelen te hoog waren.
Naar de mening van Mittag liggen de oorzaken van de achterstand op het Plan in de eerste plaats ,,bij fouten en zwakheden van de leiding". Evenals in 1969 (zie hierboven) zouden de moeilijkheden vooral liggen in de chemische industrie, de elektrotechnische sector, de bouwsector en de machinebouw. Over de crisis in de bouw zei Mittag: ,,Op de bouwsteigers heersen slordigheid, mateloze wanorde en gebrek aan verantwoordelijkheid".
De laatste maanden zijn op zondag door een gedeelte van de arbeidende bevolking ,,bijzondere taken" verricht die ten doel hebben de achterstand op de vervulling van het Plan in te lopen. Mittag kondigde aan, dat deze verplichtingen komen te vervallen indien op 30 juni het doel van het Plan is bereikt. (ADP, NZZ)

OOST-DUITSLAND DOOR VIER LANDEN ERKEND

Sinds de VAR op 9 juli 1969 als laatste tot diplomatieke erkenning van de DDR overging (pag. 639/2-1969) hebben wederom enkele landen dit besluit gevolgd.
Na een driedaags bezoek van de Oostduitse minister Otto Winzer aan Somalia werd in een slotcommuniqué op 9 april bekend gemaakt, dat de republiek Somalia de DDR had erkend en dat beide landen ambassadeurs zouden uitwisselen. Van Westduitse zijde werd op deze erkenning gereageerd met het stopzetten van de economische hulp aan Somalia (zie pag. 384/3).
Op 18 april ondertekende president Bokassa van de Centraal Afrikaanse Republiek met de Oostduitse ambassadeur in Soedan (vgl. pag. 377/2-1969) een overeenkomst, waarin zijn land de DDR erkent en beide landen besluiten ambassadeurs uit te wisselen.
Tijdens een officieel bezoek van minister Winzer aan Algerije (19 en 20 mei) maakte de Algerijnse minister van buitenlandse zaken Abdel Aziz Bouteflika bekend dat zijn land de DDR diplomatieke erkenning had verleend. Algerije had in de DDR reeds een handelsvertegenwoordiging.
De Westduitse regeringswoordvoerder Conrad Ahlers verklaarde op 20 mei, dat zijn regering de stap van Algerije betreurde als een die er niet toe bijdraagt de verhouding van de Bondsrepubliek tot de Arabische landen te verbeteren. (De diplomatieke betrekkingen tussen West-Duitsland en Algerije zijn sinds 1965 verbroken toen de Bondsrepubliek en Israël ambassadeurs uitwisselden — p. 321/1965).
Op 22 mei vestigden de Malediven als 25ste staat diplomatieke betrekkingen met de DDR. (De Malediven zijn een eilanden-republiek zuidwestelijk van de zuidpunt van India in de Indische Oceaan. De 210 bewoonde eilandjes hebben een totaal aantal inwoners van ongeveer 106.000 (1968). Op 26 juli 1965 werden de Malediven onafhankelijk na Brits bestuur en op 11 nov. 1968 werd de republiek uitgeroepen.)

Op 24 okt 1969 waren Guinee en de DDR overeengekomen hun wederzijdse handelsvertegenwoordigingen te verheffen tot het niveau van consulaat-generaal
Op 22 juni vestigde de DDR een handelsvertegenwoordiging in Koeweit, aldus een bericht van A D N. Tot dusver heeft Koeweit nog geen vertegenwoordiging in Oost-Berlijn laten volgen
Op 9 Jan werd in Oost-Berlijn bekend gemaakt dat de regeringen van de DDR en Kongo (Brazzaville) waren overeengekomen ,,op nader te bepalen termijn' te komen tot het uitwisselen van diplomatieke missies
Op 9 juni werd in Bonn het vermoeden geuit dat ook Ceylon binnen afzienbare tijd tot erkenning van Oost-Duitsland zal overgaan

Op dit moment is de DDR in 25 landen door ambassadeurs vertegenwoordigd, in 7 landen door consulaten-generaal, in Libië door een speciale regeringsvertegenwoordiger, in 15 landen door handelsvertegenwoordigingen en in 11 landen (w.o. België en Nederland) door

bureaus van de Kamer voor Buitenlandse handel. (Zie ook ons vorige overzicht van de Oostduitse vertegenwoordigingen op pag. 377/2-'69). De zgn. Hallstein-doctrine (zie pag. 377/1-1969) die scherpe Westduitse reacties vereiste op erkenning van de DDR door andere landen is sinds enige tijd door de Westduitse regering verlaten (vgl. pag. 67/3 en 194/3), hoewel erkenning nog altijd als een „onvriendelijke daad jegens de Bondsrepubliek" wordt beschouwd en soms economische represaillemaatregelen worden getroffen. *(ADN, FAZ, NZZ, NRC)*

(Vor. ber. pag. 639/2-1969)

POLEN

PLAN EN BEGROTING 1970

Van 20-22 dec. 1969 hield het Poolse parlement (Sejm) een zitting waarbij het economisch plan en de begroting voor 1970 werden goedgekeurd.

De voornaamste punten uit het Plan voor 1970 luiden als volgt: nadruk op de toepassing van intensieve economische methoden en een vertraagde toeneming van de investeringen, vergezeld van een grotere efficiëntie (vgl. hieronder).

De totale industriële produktie moet groeien mek 7,3%, iets minder dan de gemiddelde groei van de afgelopen jaren. De agrarische produktie moet met 2,9% toenemen, investeringen in de genationaliseerde industrie met 2,5%, de buitenlandse handel met 6% (import: 4,9% en export: 7.1%).

De begroting voor 1970 is bedoeld om ,,tegenwoordige spanningen en moeilijkheden weg te nemen en betere uitgangsposities voor het volgende Vijfjarenplan te creëren".

Inkomsten moeten dit jaar met 6,4% stijgen. Bijna 60% van de uitgaven zijn bestemd voor de economie. Andere uitgaven betreffen o.m. landbouw: 17 mrd zloty (1 $ = 4 zloty) en 63,2 mrd voor sociale en culturele zaken.

De begroting voorziet een overschot van meer dan 2 mrd zloty. De inkomsten stijgen tot 379.721 mrd zloty tegenover uitgaven van 377.655 mrd. *(Le* Monde, Osteuropaische Rundschau).

INVOERING SYSTEEM VAN DE ECONOMISCHE IMPULSEN

Het Vijfde Plenum van het Centrale Comité van de Poolse CP kwam op 20 mei gereed met het nieuwe systeem van de ,,economische impulsen", zoals dat ook al in andere Oosteuropese landen bestaat (vgl. pag. 262/3).

Dit systeem houdt nauw verband met de hervorming van de Poolse economie die noodzakelijk werd na de matige resultaten in 1968 (zie pag. 332/2-1969).

De groei van de lonen zal voortaan afhangen van de arbeidsresultaten in de ondernemingen en de lonen van arbeiders en het administratieve personeel zullen voortaan met eenzelfde percentage worden verhoogd en deze verhoging zal gefinancierd worden uit de opbrengst van de onderneming.

De verbetering van de resultaten zal voortaan gezocht moeten worden in vermindering van de kosten, betere organisatie van het werk en vollediger gebruik van macnines en niet, zoals tot nu toe gebruik was, door steeds meer arbeiders in dienst te nemen.

Genoemde hervormingen moeten ertoe leiden de Poolse economie te doen functioneren volgens beginselen die dichter liggen bij die van een markteconomie, maar er blijven vele problemen.

Een ervan is dat men de premies gedurende het komende Vijfjarenplan (pag. 332/-1969) blijft vaststellen op basis van de resultaten in 1970.

Het gevolg is dat zeer vele ondernemingen de resultaten van dit jaar zo veel mogelijk beperken om een zo gunstig mogelijke vergelijkingsbasis te krijgen. De groei van premies is aan een maximum gebonden van 80% voos de vijf komende jaren.

Naar aanleiding van de invoering van dit nieuwe systeem wijdde de Financial ***Times*** een artikel aan deze pogingen in Polen nieuwe economische systemen in te voeren. Hierin schrijft de FT o.m.:

,,Buiten de SU heeft Polen een van de meest strikt gecentraliseerde economieen van Oost-Europa Maar er wordt veel gesproken over hervormingen en de Hongaarse successen met een nieuw economisch „mechanisme" (zie pag 393/2) dat heeft geleid tot decentralisatie op een verfrissend en stimulerend niveau worden nauwlettend gadegeslagen Niet alle economen echter keuren de denkwijze van de Hongaren goed ( )

De moeilijkheden van de Poolse economie spreken voor zichzelf. de industrie kon vorig jaar in vele sectoren niet aan het Plan voldoen en de landbouw, getroffen door slecht weer, bleef bijna 5% onder de opbrengst van 1968

Het nationale inkomen steeg met slechts 3,5% tegenover een planning van 5% De industrie werd zwaar getroffen door vertragingen in de levering van fabrieksuitrustingen en de landbouw door een gebrek aan machines

De groei van het nationale inkomen in 1969 moet worden vergeleken met een gemiddelde van 8% in de afgelopen jaren Dit jaar zal het ergens tussen beide cijfers liggen de landbouw zal met ong 3% groeien, de industrie met meer dan 7%" (Le Monde, Financial Times)

(Vor ber pag 332/2-1969)

KWESTIE WESTPOOLSE BISDOMMEN NIET OPGELOST

De kwestie van de Westpoolse bisdommen vloeit voort uit het na de Tweede Wereldoorlog ontstaan van de nieuwe Oder-Neissegrens tussen Polen en de DDR. Deze nieuwe grens hield op verscheidene plaatsen geen rekening met de oude historische grenzen van de bisdommen in dat gebied. Het gevolg was dat er in plaatsen die thans tot Polen behoren en vrijwel volledig een Poolse bevolking hebben, officieel nog Duitse bisschoppen zijn, hoewel de gebieden worden bestuurd door Poolse apostolische administratoren. Daar komt nog bij dat die bisdommen eeuwenlang Poolse bisschoppen hebben gehad.

Heit bleek lange tijd onmogelijk tot vervanging van die bisschoppen over te gaan zonder zowel het overwegend r.-k. W.-Duitsland als ook Oost-Duitsland voor het hoofd te stoten. Bovendien zou instelling van permanente diocesen neerkomen op officiële erkenning door het Vaticaan van de Oder-Neissegrens. Het Vaticaan staat echter op het standpunt dat dit een zaak is die moeit wachten op een internationale overeenkomst over de westelijke grenzen van Polen (zie o.m. pag. 87/1). Op 15 dec. 1969 overhandigde de Poolse kardinaal Wyszinski de Paus een memorandum waarin de Poolse bisschoppen wederom vroegen Poolse bisschoppen te benoemen in de voormelige Duitse gebieden en zo de nieuwe grenzen van Polen ook kerkrechtelijk te bekrachtigen. Het pauselijk jaarboek voor 1970 had zulks tot grote teleurstelling van de Polen nog niet erkend en bleef een juridisch onderscheid maken door de Poolse apostolische administratoren die de voormalige Duitse bisdommen besturen deze titel te blijven geven in plaats van hen te noemen als bisschoppen.

Op 3 mei werd bij een mis in de open lucht in Wroclaw waarbij 60.000 gelovigen tegenwoordig waren gebeden opdat het Vaticaan permanente kerkelijke diocesen zal instellen in de voormalige Duitse gebieden. De mis maakte deel uit van een kerkelijke viering van het 25-jarig bestaan van de nieuwe Poolse grenzen. (Le Monde, NRC)

(Vor. ber. pag. 425/1-1969)

AFRIKA

ETHIOPIË

GRENSAKKOORD MET KENIA

Keizer Haile Selassie van Ethiopië en president Jomo Kenyatta van Kenia hebben op 9 juni te Mombassa een liko ooi-d getekend betreffende de vaststelling van de gemeenschappelijke grens tussen de stad Mandera en het Rudolfmeer.
President Kenyatta verklaarde dat hij dit akkoord bijzonder belangrijk achtte daar het de voorwaarde schept voor de beëindiging van de stammenstrijd welke permanent mensenlevens eist en materiële schade toebrengt
Keizer Haile Selassie, die een vijfdaags bezoek aan Kenia bracht, zag in het grensakkoord een symbool en een garantie voor een betere samenwerking in de toekomst, daar de nu vastgestelde grenzen niet een barrière tussen de beide landen vormen, maar een nieuwe vriendschapsband. *(AFP)*

(Vor. ber. pag. 553/2-1966)

HAILE SELASSIE IN DE SU. BEZOEKEN AAN PARIJS EN CAIRO. BEMIDDELING NASSER IN GESCHIL MET SOEDAN

Van 28-30 mei heeft keizer Haile Selassie een officieel bezoek aan de SU gebracht. Hij voerde daar o.a. besprekingen met president Podgorny en vice-premier K. Masoerow. Er werd overeengekomen een groep Sowjetrussische deskundigen naar Ethiopië te sturen om met de betreffende Ethiopische vertegenwoordigers middelen tot uitbreiding van de samenwerking tussen beide landen te bestuderen. Steun werd toegezegd aan de Veiligheidsraadresolutie i.z. het Midden-Oosten en bevestigd werd dat de terugtrekking van de Israëlische troepen uit alle bezette gebieden een onmisbare voorwaarde voor de oplossing van het conflict aldaar is. Beide partijen zegden alle steun toe aan de OAE, bepleitten de onmiddellijke volledige en onvoorwaardelijke liquidatie van het kolonialisme in Afrika en veroordeelden de apartheidspolitiek van Rhodesië en Zuid-Afrika.

(Vor. ber. pag. 204/2-1967)

Op 4 juni had keizer Haile Selassie te Parijs een onderhoud met de Franse president Pompidou. Hierbij kwamen in het bijzonder ter sprake het Midden-Oosten alsook Afar en Issaland. De keizer verklaarde: „Als Frankrijk het grondgebied van Djibouti verlaat, hoop ik dat het dat aan Ethiopië zal nalaten, overeenkomstig het oude verdrag tussen onze beide landen." (Zie pag. 700/2-1966)

Op 6 juni voerde Haile Selassie te Cairo besprekingen met de Egyptische president Nasser over de toestand in het Midden-Oosten en over de wederzijdse betrekkingen. De hoofdschotel van het gesprek vormden echter de gespannen betrekkingen tussen Ethiopië en Soedan. De afscheidingsbeweging in Eritrea (zie o.a. pag. 235/1) zou steun ontvangen van Soedan, terwijl Ethiopië hulp zou verlenen aan de opstandelingen in Zuid-Soedan (zie o.a. pag. 592/2-1969). Aan het gesprek werd deelgenomen door de Soedanese vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Aboe Bakr Awadallah.

(Vor. ber. pag. 43/1-1969)

MAROKKO

KONING HASSAN BEZOEKT ALGERIJE. GRENSCONFLICT GEREGELD

Op 27 mei heeft koning Hassan II in de Algerijnse grensstad Tlemcen besprekingen gevoerd met het Algerijnse staatshoofd Houari Boumedienne. Het overleg had ten doel de tussen Marokko en Algerije bestaande kwesties in de geest van het vriendschapsverdrag van 1969 (pag. 95/2-1969), het verdrag van Ifrane, uit de weg te ruimen en de betrekkingen tussen de landen van de Maghreb te verbeteren.

Het bestaande grensconflict tussen Marokko en Algerije had in het bijzonder betrekking op een deel van het grensgebied dat rijk aan bodemschatten is. In 1963 leidde het zelfs korte tijd tot een oorlog (pag. 685 e.v. - 1963).

In een gemeenschappelijk communiqué over de besprekingen te Tlemcen stelden Hassan en Boumedienne vast dat zij materieel en moreel het Palestijnse volk steunen en bereid zijn alle nodige hulp te verlenen, opdat de Palestijnse vrijheidsstrijders zich aaneen zullen sluiten. Aangaande de Spaanse bezittingen in Noord-Afrika en in het bijzonder de Spaanse Sahara (Rio de Oro) werd verklaard dat de bevolking krachtens besluiten van de VN recht op zelfbeschikking heeft en dat beide partijen daarom er gemeenschappelijk naar zullen streven deze gebieden te bevrijden en de dekolonisatie ervan te waarborgen. (Tot nog toe verlangde Marokko de teruggave van Rio de Oro als Marokkaans gebied.)
Overeengekomen werd een gemeenschappelijke commissie in te stellen om een definitieve vaststelling van de grens te bereiken. Als basis voor het overleg zal een Franse, in het Nationale Geogsafische Instituut te Parijs bewaarde kaart worden gebruikt, waarop het verloop van de grens in grove trekken aangegeven is.
Verder werd besloten een Marokkaanis-Algerijnse maatschappij op te richten, die zich voornamelijk met de winning van ijzererts in Gara Djebilet bij Tindouf moet bezighouden.
Eerder had de Marokkaanse minister van handel, Mohammed Jaïdi, in Algerije besprekingen gevoerd over nauwere samenwerking op de terreinen van energie, industrie, mijnbouw en olieproduktie. Marokko is de tweede wereldproducent van fosfaat en bezit aanzienlijke voorraden van steenkool, mangaan, lood en kobalt; Algerije heeft rijke aardgas- en olievoorraden.
(In het Marokkaanse vijfjarenplan 1968-1972 is een vergroting van de fosfaatproduktie vastgesteld van 10 tot 16 mln ton per jaar. Van de extra 6 mln ton moet 5 mln ton komen uilt het project Grand Daoui.)
(FAZ 29-5; Le Monde)

(Vor. ber. pag. 285/3-1969, zie ook pag. 202/2)

VRIENDSCHAPSVERDRAG MET MAURETANIË

Op 8 juni is in aanwezigheid van koning Hassan II van Marokko en president Mokhtar Ould Daddah van Mauretanië te Casablanca een verdrag tussen beide landen gesloten i.z. samenwerking en betrekkingen van goede nabuurschap.

Dit verdrag komt overeen met het verdrag van Ifrane (1969) tussen Marokiko en Algerije (pag. 95/2-1969).

Beide landen kwamen overeen de beginselen van wederzijdse territoriale integriteit en niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden te eerbiedigen, hun politieke, economische, sociale en economische betrekkingen te intensiveren, hun geschilpunten langs vreedzame weg op te lossen en een gemengde ministeriële commisisie in te stellen ter ontwikkeling van de bilaterale betrekkingen.

Het communiqué sprak van een nauwe samenwerking ter bevrijding van de Sahara van de Spaanse heerschappij overeenkomstig de besluiten van de VN (zie laatstelijk pag. 196/3-1969).
Voorts moeit de dekolonisatie tot een totale bevrijding van bet hele Afrikaanse continent uitgebreid worden. Hoewel een formele aansluiting van Maureitanië bij de economische gemeenschap van de Maghreb-staten niet tot stand kwam, wil Mauretanië toch de samenwerking met deze gemeenschap versterken.
De onderhandelingen te Casablanca hebben, aldus *Le* Monde, een verhoogde belangstelling voor een regionale samenwerking gewekt en het gemeenschappelijk optreden tegen het Spaanse koloniale bezit versterkt. De schepping van een gemeenschappelijk front van de buurlanden van het omstreden gebied (de Spaanse Sahara) is volgens Le Monde (12-6) een van de voornaamste resultaten, behaald door koning Hassan tijdens zijn besprekingen te Tlemcen met Boumedienne en te Caeablanca met Ould Daddah.

Op 11 sept. werd te Rabat bekendgemaakt dat in september a.s. te Nouhadabou (Mauretanië) aan de zuidgrens van de Spaanse Sahara een topconferentie zal worden gehouden met als deelnemers koning Hassan en de presidenten Boumedienne en Ould Daddah. Marokko en Mauretanië ondertekenden op 9 juli vier akkoorden i.z. samenwerking op de terreinen van handel, visserij, koopvaardij en luchtvaart.

BEZOEK LOPEZ BRAVO

Vóór bovengenoemde ontwikkelingen was er nog een rechtstreeks contact geweest tussen Marokko en Spanje: de Spaanse minister van buitenlandse zaken, Gregorio Lopez Bravo, bracht van 4-6 mei een officieel bezoek aan Marokko. In het na afloop van diens besprekingen met zijn Marokkaanse ambtgenoot Abdelhadi Boutaleb uitgegeven communiqué werd t.a.v. de bilaterale betrekkingen alleen opgemerkt dat beide partijen de wens geuit hadden de studie van de bestaande vraagsitukken voort te zetten om een voor beide partijen bevredigende regeling te vinden. Ook werd gesproken van een verdieping van de economische, technische en culturele samenwerking tussen beide landen. Volgens Le Monde (8-5) herhaalde Spanje het aanbod grote belangen in de Sahara toe te kennen (een gemeenschappelijke exploitatie van bodemschatten, aldus de *NZZ* van 17 mei) in ruil voor heit prijsgeven van de aanspraken op heit gebied.
Verder werd in het communiqué gesproken van ongerustheid over de groeiende spanning in het Middellandse Zeegebied. Minister Lopez Bravo bevestigde de sympathie van Spanje voor de zaak van de Arabische staten in het conflict met Israël, al wenst Spanje een vreedzame en spoedige oplossing in overeenstemming met de VN-resoluties.
Het belang voor beide landen van de overeenkomsten met de EEG wend onderstreept.

(Vor. ber. pag. 75/1)

NORMALISATIE BETREKKINGEN MET INDIA

Met de door de Indiase vertegenwoordiging in Marokko aangekondigde terugkeer van de Indiase ambassadeur te Rabat op 17 juni, zijn de betrekkingen tussen Marokko en India genormaliseerd. (Le Monde 17-6) (Vor. ber. pag. 75/1)

TUNESIE

BEN SALAH VEROORDEELD

Nadat Ahmed Ben Salah zijn plaats in de regering en het partijbureau had verloren en uit de Socialistische Destourpartij gestoten was (zie peg. 721 e.v.), bleef ook in de volgende maanden de kritiek op hem voortduren.
Op 24 maart werd Ben Salah gearresteerd. De Nationale Vergadering hechtte op 28 maart haar goedkeuring aan de conclusies van een rapport van een parlementaire commissie, die de voormalige staatssecretaris beschuldigde van machtsmisbruik en samenzwering tegen de staatsveiligheid, en de instelling van een speciaal hooggerechtshof verlangde.
Van 19-24 mei stonden Ben Salah en zes andere beklaagden voor dit hof terecht. Op 24 mei werden de vonnissen geveld: Ben Salah werd veroordeeld tot 10 jaar dwangarbeid, benevens 10 jaar huisarrest en verlies van burgerrechten. Amor Chechia, oud-gouverneur van Sousse en Nabel, kreeg 10 jaar dwangarbeid. Vijf jaar gevangenisstraf werd opgelegd aan Taher Kacem (oud-gouverneur van Beja en ex-voorzitter van de unie van de cooperatie), Hedi Bacchouche (oud-gouverneur van Sfax), Mongi Fekih (oud-gouverneur van Kairouan) en Bechir Ennagi (nauwste medewerker van Ben Salah). De adjunct-directeur van de Socialistische Destourpartij, Brahim Hayder, werd vrijgesproken.
Het proces-Ben Salah schiep volgens waarnemers een precedent: voor het eerst werd in Tunesië een lid van de regering wegens zijn beleid voor helt gerecht gedaagd en veroordeeld.

Tijdens het proces konden de beklaagden zich vrij uitspreken Het voornaamste punt van de aanklacht was dat de beklaagden zich aan verraad jegens het vertrouwen van het staatshoofd schuldig hadden gemaakt
Ben Salah oefende een soort zelfkritiek, waarbij hij zei dat zijn enige politieke wapens liet vertrouwen en de hoogachting van de wresident waren wat reeds voldoende bewees dat hij nooit getracht had een opposiriegroep op te bouwen Wanneer hij fouten en vergissingen had begaan, **dan** had hij dat niet uit kwade wil gedaan Dat gold voor alle drie punten van de aanklacht

1) Schending van de grondwet door toekenning van 75 mln Dinar uit de staatskas aan de cooperaties, zonder voorkennis van de regering en zonder controle van de Nationale Vergadering, waardoor Ben Salah tegen de hogere belangen van de natie gehandeld had daar hij de staat in moeilijke financiële omstandigheden gebracht had

2) Machtsmisbruik door het algemeen invoeren van coöperaties, hoewel de wet de vernietiging van de particuliere sector niet toestond, en door illegaal gebruik van openbare middelen, met name douanegelden.

3) Het verleiden van het staatshoofd tot vergissingen door het voorleggen van onjuiste statistieken en door het verzwijgen van de ware toestand van de economische ondernemingen, in het bijzonder de agrarische bedrijven, èn door het verzwijgen van de psychologische situatie, die door zijn optreden onder de bevolking uitgelokt werd.

De door Ben Salah gevolgde lijn bij zijn verdediging heeft volgens Le Monde ongetwijfeld in zijn voordeel gewerkt. Hij onderwierp zich aan een eerlijke

Ben Salah overlegt met een van zijn raadslieden.

zelfkritiek, terwijl hij erkende dat hij mogelijk naar beste weten fouten had gemaakt, en terwijl hij de onrechtvaardige behandeling en het lijden van mensen beklaagde die het slachtoffer van een autoritaire en overhaaste coilectivisatie werden. Hij weigerde daarentegen zijn aanklagers te volgen in hun beweringen over bedrog en subversieve actie. en wees er bij diverse gelegenheden op dat hi' niet bereid was als enige verantwoordelijke en zondebok te fungeren, terwijl hij het mislukken van een politiek toegaf die jarenlang door zijn hoogste medestanders en vooral door die personen gesteund werd die, al keurden zij die politiek niet van harte goed, toch niet de moed hadden die te bestrijden.

ZUID-AFRIKA

NIEUWE APARTHEIDSWETTEN

In februari heeft het parlement twee wetsontwerpen betreffende de apartheid aanvaard.

Het eerste ontwerp, de „Bantu Laws Amendment Bill", gaf de minister van Bantoebestuur en -ontwikkeling de bevoegdheid het tewerkstellen van Afrikanen in welk gebied of welke bedrijfstak ook te verbieden en werkgevers te beletten Afrikaanse arbeidskrachten te gebruiken. De onder-minister voor Bantoebestuur en -ontwikkeling, P. G. J. Koornhof, deelde op 20 febr. mee dat Afrikanen in blanke gebieden uitgesloten worden van beroepen als winkelbedienden, typisten, doktersassistenten, telefonisten en barkeepers in de dienstverlening aan blanken.

Voorts werd bepaald dat Afrikanen in de toekomst zich in principe slechts overdag in de steden mogen ophouden, en dan nog alleen personen die bepaalde dienstverlenende beroepen uitoefenen zoals huishoudelijke hulpen, straatvegers, vuilnisophalers etc. Deze bepaling werd gemotiveerd met het argument dat reeds nu ongeveer een derde van alle gekleurde Zuidafrikanen in de industriegebieden wonen en daardoor tegen de gedachte van een naar rassen gescheiden ontwikkeling van een zwart en een blank Zuid-Afrika ingaan.

Het wetsontwerp werd op 23 febr. in derde lezing door het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd met 104 tegen 36 stemmen.

Het tweede ontwerp, de „Bantu Homelands Citizenship Bill", bepaalde dat elke Afrikaan, tenzij reeds burger van Transkei, een certificaat van burgerschap van zijn resp. „thuisland" zal worden uitgereikt, ongeacht of hij daar woont of elders, dat hem in staat stelt zijn kiesrecht en andere rechten krachtens het burgerschap uit te oefenen. In een Witboek werd uiteengezet dat zulke burgers niet als vreemdelingen in de republiek Zuid-Afrika worden beschouwd en de bescherming van de republiek in de internationale betrekkingen zullen blijven genieten: voorts dat de wet vooralsnog niet van toepassing is op de Zoeloe- en Swazi-gemeenschappen omdat die nog niet het vereiste stadium van constitutionele ontwikkeling hebben bereikt

Minister M. C. Botha van Bantoebestuur en -ontwikkeling verklaarde op 25 febr.: „Wij hebben niet slechts één Bantoe-natie in Zuid-Afrika, maar verscheidene Bantoenaties. Elk van deze etnische Bantoe-eenheden is een afzonderlijke natie die trots is op haar eigen identiteit. Juist om dit identificatieproces te bevorderen wordt dit wetsontwerp ingediend... (Het) wil de z.g. verstedelijkte Bantoe in staat stellen een tehuis te vinden voor zijn politieke aspiraties met het volk waartoe hij behoort." Minister Botha beklemtoonde dat de wet beoogde elke natie in Zuid-Afrika haar afzonderlijke identiteit te geven Na aanvaarding van de wet zou er een dubbel burgerschap bestaan, dat het begin zou inluiden van een de-integratie.

Het wetsontwerp werd op 25 febr. in derde en laatste lezing door het Huis aanvaard met 101 tegen 35 stemmen.

(Vor. ber. pag. 685/3-1969)

AANKLACHT TEGEN 22 AFRIKANEN INGETROKKEN

In het proces tegen 22 Afrikanen (o.w. Nomzano Winnie Mandela, de echtgenote van de voormalige ANC-leider Nelson Mandela), die in mei 1969 gearresteerd werden en sinds 1 dec. 1969 terecht stonden wegens overtreding van de wet tegen het communisme door pogingen het verboden Afrikaanse Nationale Congres nieuw leven in te blazen, is op 16 febr. de aanklacht ingetrokken. Hoewel de rechter de 22 verdachten bijgevolg niet schuldig bevond, werden zij onmiddellijk opnieuw in hechtenis genomen op grond van de wet i.z. de bestrijding van het terrorisme (1967).

Op 20 febr. behandelde heit hooggerechtshof te Pretoria een dringend verzoek van 15 familieleden van de 22 gevangenen om hen te beschermen tegen verdere marteling tijdens het verhoor, zoals volgens het verzoek in mei en juni 1969 zou hebben plaatsgevonden. De Staat verzette zich tegen het verzoek op grond van het feit dat het geven van de verzochte opdracht een „groot onrecht jegens de politie" zou betekenen. Ook werd aangevoerd dat toen in het verleden een dergelijk bevel tot protectie gegeven was. dit in de buitenlandse pers misbruikt was om de indruk te wekken dat de politie inderdaad gevangenen martelde. *(Reuter, UPI)*

Op 18 juni deelde de minister Pelser mee dat de procureur-generaal besloten had 19 van de verdachten te vervolgen; de overige drie zouden worden vrijgelaten. Deze ontwikkeling vond plaats 400 dagen nadat met de arrestatie van de 22 een begin was gemaakt. *(The Tzmes* 19-6)

STERFGEVALLEN IN GEVANGENISSEN

Volgens *Tho Cape Times* (11-3) zijn sinds de invoering van het systeem van hechtenis zonder vonnis of aanklacht 13 gevangenen tijdens hun verblijf in de gevangenis overleden. In zeven gevallen betrof het zelfmoord. De dood van de overigen werd toegeschreven aan natuurlijke of onbekende oorzaken.

OPRICHTING HERSTIGTE NASIONALE PARTIJ

De uit de Nationale Partij gestoten verkramptes (pag. 685/2/3-1969) hebben een nieuwe partij, de Herstigte Nasionale Partij, opgericht.

Daartoe kwamen op 25 okt. 1969 ca. 1.000 dissidenten in Pretoria bijeen. Zij kozen de oprichter van de HNP, Albert Hertzog, unaniem tot partijleider en Jaap Marais tot zijn plaatsvervanger.

In de ontwerp-statuten van de partij werd vastgelegd dat de HNP beoogt de Afrikaners tot een politieke en culturele elite te maken, waartoe Engels-sprekende Zuidafrikanen eventueel zouden kunnen worden toegelaten, mits zij hun eigen culturele identiteit opgeven en zelf Calvinistische Afrikaners worden. In het bijzonder werd gesteld dat de Afrikaners als oudste leden van de blanke bevolking van het land, de dragers waren van de christelijk-nationale levenshouding en geen versterking van buitenaf konden verwachten. Ook werd verklaard dat het de plicht van de regering was de Afrikaanse taal, cultuur en levenswijze te handhaven en te bevorderen. Slechts „essentiële immigratie" van blanken, die protestants en christelijk-nationaal

van opvatting moesten zijn, kon worden toegestaan. Alle censuur op radio, toneel, boeken, tijdschriften en kranten moest overeenstemmen met christelijke-nationale beginselen. De niet-blanke groepen in Zuid-Afrika moesten worden opgeleid tot zelfgenoegzaamheid in hun eigen gebieden onder de voogdij van blanken.
Louis Stofberg, die ook tot de HNP toegetreden was, verklaarde op 17 nov. 1969 dat de partij ondubbelzinnig beoogde het Afrikaans tot de enig officiële taal in Zuid-Afrika te maken.

EINDE KLEURLINGENVERTEGENWOORDIGING IN HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN

De verdaging van de parlementszitting op 27 febr. i.v.m. de komende algemene verkiezingen betekende het einde van het mandaat van de vier blanke afgevaardigden, die in het Huis de kleurlingen van de Kaapprovincie vertegenwoordigen.
(Zie pag. 524/2-1968).
Premier Vorster had reeds op 6 febr. meegedeeld dat alle kleurlingen zouden worden geschrapt van de gemeenschappelijke kiezerslijst voor gemeentebesturen en districtsraden in de Kaapprovincie per september 1972; voorts dat alle verkiezingen op grond van deze lijsten voor twee jaar zouden worden uitgesteld en dat deze lijsten daarna zouden worden vervangen door een parlementaire kiezerslijst voor blanken. De kleurlingen zouden in de toekomst hun eigen vertegenwoordigers kiezen voor raden in afzonderlijke, nog te vormen gemeenten. Deze ,,consequente toepassing" van de kleurlingenpolitiek, aldus premier Vorster, betekende dat de huidige niet-blanke stadsraadsleden niet herkozen konden worden. Dit betrof 4 kleurlingen en 2 Indiërs in Kaapstad en 2 kleurlingen in Kimberley.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VERLIES NATIONALE PARTIJ T.G.V. VERENIGDE PARTIJ. WIJZIGING KABINET

Bij de op 22 april gehouden parlementsverkiezingen heeft de Nationale Partij van premier John Vorster een ruime meerderheid behouden, maar voor het eerst sinds de machtsovername in 1948 zetels verloren aan de Verenigde Partij, de oppositiepartij van Sir de Villiers Graaff.
De Herstigte Nasionale Partij, die voor de 166 zetels in het Huis van Afgevaardigden 80 kandidaten gesteld had, slaagde er niet in ook maar één zetel te veroveren. Tijdens de verkiezingscampagne waren nagenoeg alle bijeenkomsten van de HNP min of meer verstoord door aanhangers van de NP.
De Progressieve Partij, die als enige in het parlement gelijke rechten voor de niet-blanke bevolking bepleit, behield haar ene zetel, die van Helen Suzman, die met een driedubbele meerderheid herkozen werd.
Het resultaat van de verkiezingen, waaraan door 74,36% van de geregistreerde kiezers werd deelgenomen, was als volgt:

Partijen	Percent. stemmen		Zetels	
	1970	**1966**	**1970**	**1966**
NP	**54.40**	58,6	**117**	**126**
UP	37,23	37,0	**47**	**39**
HNP	3,56	—	—	—
PP	3,43	3,2	1	1
Overige	1,38	1,1	—	—

In het district Langlaagte werden de verkiezingen i.v.m het overlijden van een der kandidaten uitgesteld. Bij de **17** juni gehouden na-verkiezingen behield de kandidaat van de Nationale Partij zijn zetel, al daalde het op hem uitgebrachte percentage stemmen van **69** op 59. Het zetelta1 van de NP werd dus uiteindelijk **118.**

Helen Suzman en Albert Hertzog.

Verkiezingen Zuidwest-Afrika

Eveneens op 22 april werden in Zuidwest-Afrika verkiezingen gehouden voor de Wetgevende Vergadering. De Nationale Partij won eveneens als in 1966 alle 18 zetels. Zij behaalde 66.77% van de uitgebrachte stemmen, terwijl de overige stemmen werden uitgebracht op de enige tegenstander, de Verenigde Zuid-westafrikaanse partij.

Verklaringen

Premier Vorster ontkende volgens AFP (24-4) dat de Nationale Partij stemmen had verloren aan de Verenigde Partij. Niettemin zou de Nationale Partij zich moeten reorganiseren om haar werkelijke tegenstander, de Verenigde Partij, beter te bestrijden. De premier verzekerde echter op 23 april dat zijn partij zou blijven regeren ,,op basis van de politiek van gescheiden ontwikkeling en natievorming, van gelijke behandeling van de rechten van de Engelse en Afrikaanse taal en van het behoud van de identiteit".
In een radiotoespraak op 27 april zei de premier dat zijn regering zich zou hoeden voor het doen van beloften of voor het streven de wereld tevreden te stellen met aanduidingen van concessies die niet vervuld zouden worden. De regering zal bereid zijn ,,zo vaak als dat nodig of in het belang van Zuid-Afrika is, alleen te staan als er geen andere weg is", al gelooft zij niet dat het een deugd is zich te isoleren als dat niet nodig is.
De leider van de oppositie, Sir de Villiers Graaff, zei op 23 april te geloven dat de doorbraak van de Verenigde Partij ,,het begin van het einde van de Nationale Partij" is.
The Times meende dat het Engelstalige deel van de blanke bevolking zich steeds duidelijker van de Nationale Partij wil distantiëren.
(Vor. ber. pag. 235/3-1966)

Wijziging kabinet

Nadat premier Vorster op 25 april verklaard had dat hij en de leden van de regering ervoor zouden zorgen dat beleidsfouten uit het verleden niet zouden worden herhaald, maakte hij op 11 mei een reorganisatie van zijn kabinet bekend.

Jan Haak, de minister van economische zaken, trad af, volgens AP na een controverse over een lening van 118.000 Rand door de Landbank aan zijn zoon. Zijn portefeuille werd overgenomen door S. L. Muller, die de portefeuille van politie behield, maar de leiding over het ministerie van binnenlandse zaken overdroeg aan Marais Viljoen, die voorts minister van arbeid bleef

J. J. Loots, tot dusver onderminister van economische zaken en financiën, werd bevorderd tot minister; hij nam de portefeuille van kleurlingenzaken over van Viljoen en de portefeuille van planning van Care: de Wet, die echter de portefeuilles van mijnbouw en gezondheid behield

De ,,verzwakking" van de positie van Carel de Wet werd o.m. door Reuter in verband gebracht met zijn aanval op de president-directeur van de Anglo-American Corporation, Harry Oppenheimer. De Wet beschuldigde hem er toen van onvoldoende steun te geven aan de apartheidspolitiek op het gebied van de werkgelegenheid. Als Oppenheimer hier geen verandering in bracht, zou de regering hem bij het verstrekken van vergunningen voor het te werk stellen van negerarbeiders ,,anders" gaan behandelen dan andere industriëlen, aldus De Wet.
Oppenheimer, lid van de Progressieve Partij, heeft herhaaldelijk gepleit voor een op groter schaal gebruiken van half en geheel geschoolde negers en kleurlingen in de Zuidafrikaanse industrie.

Eerder, op 8 aug. 1969, was senator J. van der Spuy benoemd tot minister van onderwijs als opvolger van J. de Klerk, die voorzitter van de Senaat geworden was.

(Vor. ber. pag. 525/2-1968, zie ook pag. 464/3)

ZUID-AFRIKA UIT IOC GESTOTEN

Het 69ste congres van het Internationaal Olympisch Comité heeft tijdens zijn bijeenkomst te Amsterdam op 15 mei de erkenning van het Zuidafrikaanse Nationale Olympisch Comité ingetrokken met 35 tegen 28 stemmen bij 3 onthoudingen.

Dit besluit betekent het verbreken van alle betrekkingen van het IOC met Zuid-Afrika en houdt in dat het Zuidafrikaanse NOC aan geen Olympische Spellen meer kan deelnemen voordat het opnieuw erkend wordt. (Het IOC had Zuid-Afrika reeds uitgesloten van deelneming aan de Olympische Spelen van Tokio in 1964 en van Mexico in 1968.) Deze eerste uitsluiting in de geschiedenis van de moderne Olympische Spelen (sinds 1898) geschiedde wegens schending van regel 1 van het Olympisch handvest, dat geen discriminatie jegens enig land of enige persoon toestaat wegens ras, religie of politieke koers.

Het voorstel tot uitsluiting van Zuid-Afrika werd ingediend door de vertegenwoordigers van Nigeria en Kongo (Brazzaville) namens 19 Afrikaanse Olympische Comité's, die hiertoe in maart te Cairo besloten hadden, met het argument dat de door Zuid-Afrika ook op sportgebied dool-gevoerde apartheid de voorschriften i.z. niet-discriminaltie schendt.

Het Zuidafrikaanse NOC achtte het besluit op zichzelf een schending van regel 1. De vertegenwoordiger van Zuid-Afrika in het IOC, R. Honey, deelde mee te zullen aftreden, doch de voorzitter van heit IOC, Avery Brundage, en de vertegenwoordiger van Nigeria namens de Afrikaanse staten drongen er bij hem op aan van dit voornemen af te zien, teneinde de jeugd van Z.-Afrika dit laatste contact met de Olympische Beweging te doen behouden.

Uitsluiting uit Davis Cup e.a.

Reeds eerder, op 23 maart, was Z.-Afrika uitgesloten van deelneming aan het Davis Cuptousnooi in 1970. Eind januari nl. wals de Amerikaanse negertennisser Arthur Ashe een visum voor Zuid-Afrika geweigerd dat hij aangevraagd had om persoonlijk aan Zuidafrikaanse tennistoernooien deel te nemen.

Zuid-Afrika was reeds i.v.m. het toepassen van apartheid in de sport uitgesloten van deelneming aan internationale wedstrijden voor tafeltennis, gewichtheffein, boksen, basketbal, voetbal, schermen, volleybal en judo.

Op 4 juli schorste de internationale worstelfederatie Zuid-Afrika voor onbepaalde tijd als Lid.

VORSTER BEZOEKT MALAWI, RHODESIË EN VIER WESTEUROPESE STATEN

Premier Vorster heeft op zijn eerste buitenlandse reis als regeringsleider een officieel bezoek gebracht aan Malawi (20 en 21 mei) en particuliere bezoeken aan Rhodesië (21 en 22 mei) en aan Portugal (3-8 juni), Spanje (8-10 juni), Frankrijk (11-14 juni) en Zwitserland (14-20 juni).

Tijdens zijn verblijf in Malawi bezocht premier Vorster o.a. de nieuwe hoofdstad Lilongwe, die grotendeels met behulp van Zuidafrikaans kapitaal gebouwd werd. De premier beklemtoonde het belang van zijn land bij een uitbreiding van de handel en het toerisme alsook bij de tewerkstelling van gastarbeiders uit Malawi in de basis-industrieën van Zuid-Afrika. Tijdens zijn bezoek aan het in aanbouw zijnde internationale vliegveld van Lilongwe dementeerde Vorster persberichten, volgens welke Zuid-Afrika Malawi als mogelijke militaire basis beschouwt; hij had generlei defensievraagstukken met president Hastings Banda besproken.

De NZZ (30-6) meldde dat Zuid-Afrika Malawi een lening van 8 mln Rand had toegezegd voor de bouw van vier ministeries in de nieuwe hoofdstad Lilongwe. Ook had een groep Zuidafrikaanse spoorwegdeskundigen de opdracht ontvangen de mogelijkheid van de aanleg van een spoorlijn tussen Shamwa en het noorden van Cabora Bassa te bestuderen, om de verbinding van Rhodesië met Zuid-Afrika en Malawi te verbeteren.

Na het totstandkomen van een handelsakkoord tussen Zuid-Afrika en Malawi (pag. 186/2-1967) en het aanknopen van diplomatieke betrekkingen tussen beide landen (pag. 621/2-1967) namen de Zuidafrikaanse economische activiteiten in Malawi toe. Reeds in mei 1967 was de IMEX (Malawi) opgericht met het doel Zuidafrikaanse kapitaalinvesteringen in Malawi aan te moedigen.
In april 1968 besloot de Zuidafrikaanse regering op verzoek van president Banda van Malawi zijn land een lening van 8 mln Rand te verstrekken (zie pag. 351/1-1968).
Op 8 mei 1968 maakte president Banda bekend dat Zuid-Afrika tevens de aanleg van een spoorweg zou financieren, die Balaka langs de bestaande spoorlijn in Zuid-Malawi zou moeten verbinden met het spoorwegnet van Mozambique. De kosten van het project werden geraamd op £ 6,4 mln. Het contract voor de aanleg zou worden toegekend aan een Zuidafrikaans consortium, de Malawi Railways Construction Corporation.
In aug. 1968 benoemde de Zuidafrikaanse regering een militaire attaché bij haar legatie in Malawi en bracht de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, H. Muller, een officieel bezoek aan Malawi.
Begin nov. 1968 verbleef een missie uit Malawi o.l.v. Aleke Banda, de minister van handel en industrie, voor een officieel bezoek van zes dagen in Zuid-Afrika, waar o.a. besprekingen met minister Muller plaatsvonden.
President Banda verwierp op 19 dec. 1968 suggesties uit Zambia dat hij Zuid-Afrika zou toestaan van Malawi's grondgebied gebruik te maken voor militaire acties tegen andere Afrikaanse staten.

In Rhodesië, waar hij als een staatshoofd ontvangen werd, beantwoordde Vorster particuliere bezoeken van premier Ian Smith aan Zuid-Afrika, aldus de NZZ (26-6). Hij was de gast van de premier, niet van de

president. AFP sprak echter van een officieel bezoek dat als eerste officiële vriendschapsdemonstratie sinds de UDI werd beschouwd. Tegenover de pers verklaarde de Zuidafrikaanse premier dat hij in Malawi de kwestie van een erkenning van Rhodesië niet besproken had. Zuid-Afrika stelde geen belang in militaire akkoorden, wel in de welvaart van zuidelijk Afrika, daar de voorspoed van het ene land van die van het andere land afhankelijk is. Vorster noemde Malawi en Rhodesië ,,vrienden van Zuid-Afrika".

In Portugal sprak Vorster verscheidene malen met premier Marcello Caetano, terwijl minister van buitenlandse zaken, H. Muller, overleg pleegde met zijn Portugese ambtgenoot, Rui Patricio. Volgens een na afloop gepubliceerd communiqué hadden de gesprekken blijk gegeven van volledige overeenstemming en hadden zij de vriendschappelijke betrekkingen tussen beide landen versterkt. Op een persconferentie verklaarde Vorster dat het doel van zijn reis naar Europa niet was het isolement van Zuid-Afrika te doorbreken. Met premier Caetano had hij uitvoerig de vorderingen bij de bouw van de Cabora-Bassadam (zie pag. 381 e.v.) besproken. Hij betreurde dat velen poogden het project te doen mislukken; Zweeds, Brits en Italiaans kapitaal was reeds aan het internationaal damconsortium onttrokken. De politieke opvattingen van Zuid-Afrika en Portugal waren niet steeds identiek, maar dat zou een nauwe samenwerking in het belang van Afrika, de beschaving en de wereldvrede ook in de toekomst niet in de weg staan. Weliswaar is de Zuidafrikaanse politiek van gescheiden ontwikkeling anders dan de Portugese politiek van multi-raciale ontwikkeling, doch dat onderscheid leidt niet tot spanningen tussen beide staten. Volgens persberichten zou ook de militaire situatie in zuidelijk Afrika besproken zijn.

In Spanje werd premier Vorster door generaal Franco ontvangen tijdens op 10 juni een algemene audiëntie. Bij het onderhoud van ca. een half uur waren ook de Zuidafrikaanse en Spaanse ministers van buitenlandse zaken aanwezig.

In Frankrijk werd de Zuidafrikaanse premier voor een onderhoud ontvangen door premier Chaban-Delmas, waarover hij de pers meedeelde dat noch Franse wapenleveranties aan Zuid-Afrika, noch de Zuidafrikaanse goudprijs, noch de financiering van de Cabora-Bassadam besproken waren. Vorster hoopte dat de buitenlandse regeringen in de loop der jaren de Zuidafrikaanse politiek van gescheiden ontwikkeling beter zouden begrijpen.

In Zwitserland voerde premier Vorster besprekingen met financiers en bankiers, die ertoe bijgedragen hebben de goudmarkt van Zurich tot voornaamste afzetgebied voor Zuidafrikaans goud te maken. Tijdens Vorsters verblijf in Zwitserland voerde de Zuidafrikaanse minister van financiën, N. Diederichs, daar besprekingen met directeuren van Zwitserse banken, terwijl hij op 17 juni een onderhoud had met zijn Zwitserse ambtgenoot Nello Celio, dat naar uitdrukkelijk verklaara werd, geen verband hield met Vorsters aanwezigheid.

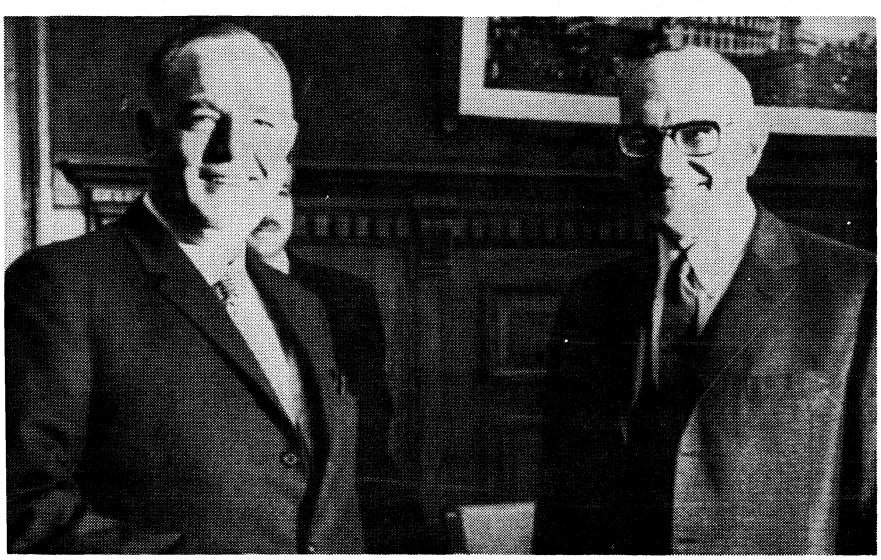

De Zuidafrikaanse premier Vorster (l) in gezelschap van zijn Portugese ambtgenoot Caetano.

Tijdens een persconferentie te Genève noemde Vorster zijn besprekingen met ,,bevriende politici" in Frankrijk, Spanje en Portugal ,,uiterst succesvol". Het doel was geweest ,,persoonlijk kennis te maken met de leiders van bevriende mogendheden en zaken van wederzijds belang te bespreken".
T.a.v. berichten dat Zuid-Afrika zou streven naar een associatie met de Europese Gemeenschappen zei de premier dat deze kwestie tijdens zijn reis door Europa niet ter sprake gekomen was. Wel hoopte hij dat Engeland bij zijn toetredingsonderhandelingen met de belangen van Zuid-Afrika rekening zou houden. Dit zou mogelijk tot contacten tussen Pretoria en Brussel leiden. *(The Times, Le* Monde, *NZZ)*

NIEUWE DOUANE-UNIE MET BOTSWANA, LESOTHO EN SWAZILAND

De Zuidafrikaanse minister van economische zaken, Jan Haak, en de ministers van financiën van Botswana (J. G. Haskins), Lesotho (P. N. Peete) en Swaziland (L. Lovell) hebben op 11 dec. 1969 te Pretoria een nieuwe douane-overeenkomst tussen de vier landen getekend, die 1 maart 1970 in werking trad. De nieuwe overeenkomst kwam in plaats van een regeling uit 1910, welke de opbrengst van de accijnzen als volgt verdeeld had: Zuid-Afrika 98,69%, Botswana (toen Beetsjoeanaland) 0,31%, Lesotho (toen Basoetoland) 0,47% en Swaziland 0,53%. Nu werd de verdeling van de opbrengst der accijnzen herzien met terugwerkende kracht tot 1 april 1969. Zuid-Afrika zal in ieder financiële jaar aan elk van de andere drie staten de bedragen overmaken die voortvloeien uit transacties die 2 jaar voor het jaar van betaling zijn afgesloten.
De nieuwe overeenkomst behandelt verder:

a) Uitwisseling van binnenlandse goederen zonder in- en uitvoerrechten en zonder kwantitatieve controle
b) Vrije uitwisseling van goederen geimporteerd uit landen buiten de tolunie waarvoor reeds invoerrechten zijn betaald.
c) Regeling van het op de markt brengen van landbouwprodukten.
d) De stichting van een bestuursapparaat voor inter-gouvernementeel overleg door middel van een tolunie-commissie.

PROTESTNOTA AAN BOTSWANA I.V.M. VERBINDING MET ZAMBIA

In februari heeft de Zuidafrikaanse regering in een nota bij Botswana

geprotesteerd tegen een voorgenomen uitbreiding van het wegennet tussen Botswana en Zambia. Hierbij zou de oversteek van de rivier de Zambesi met behulp van de z.g. vrijheidspont moeten plaatsvinden. Dit veer bevindt zich echter op het grondgebied van Zuidwest-Afrika (Caprivistrook) en valt volgens Z.-Afrika dus onder Zuidafrikaanse jurisdictie Botswana en Zambia hebben geen gemeenschappelijke grens en dus is het veer illegaal, zo stelde Zuid-Afrika. De regering van Botswana is van mening dat, aangezien het veer reed~80 jaar door onverschillig wie gebruikt is, er nu geen reden tot protest aanwezig is. ***Trouw*** (20-7) schreef hier o a over: „Toen er slechts een smalle, stoffige zandweg liep naar het kleine pontje over de Zambesi, waarlangs verkee van enige omvang niet mogelijk was, maakte Zuid-Afrika geen moeilijkheden. Maar toen Amerika aanbood van dat zandpad een moderne verkeersweg te maken en bovendien geld beschikbaar stelde voor de modernisering van het veer en zelfs liet weten belangstelling te hebben voor de financiering van een brug over de Zambesi, waardoor een vaste verbinding tot stand zou komen tussen Botswana en Zambia, toen gingen er rode lichtjes branden in de ministeries van Johannesburg en Pretoria."
Achtergrond van het protest van Zuid-Afrika zou zijn geweest dat door de uitbreiding van de verbindingen de, tot dusver nauwelijks mogelijk, handel van Botswana met zwart Afrika aanzienlijk vergroot zou kunnen worden en zo Botswana's economische afhankelijkheid van Zuid-Afrika beperkt zou kunnen worden. Bovendien zouden nagenoeg ontoegankelijke gebieden worden ontsloten, wat een directe versterking van Botswana's economische positie zou betekenen, o.m. door toeneming van het internationaal toerisme door de ontsluiting van geweldige jachtterreinen.
Zuid-Afrika ziet in de plannen eveneens een mogelijk gevaar, nl. een gemakkelijker toegang tot Z.-Afrika voor Afrikaanse guerrillastrijders en communistische agitatoren. (*The **Times*** 29-5)

ZUID-WEST-AFRIKA

NIEUWE RESOLUTIE VEILIGHEIDSRAAD

Op dringend verzoek van 55 Afro-Aziatische landen en Joego-Slavië kwam de Veiligheidsraad van 28-**30** jan. bijeen om de kwestie-Namibia te behandelen i.v.m. de weigering van Zuid-Afrilka gehoor te geven aan de resolutie van de Raad d.d. 12 aug. 1969 (pag. 686/3-1969). Op 30 jan. aanvaardde de Raad met 13 stemmen voor bij 2 onthoudingen (Engeland en Frankrijk) een door Boeroendi, Finland, Nepal, Sierra Leone en Zambia ontworpen resolutie. Deze hield in:

„De Veiligheidsraad ...

1) veroordeelt vastberaden de weigering van de regering van Zuid-Afrika de resoluties van de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad betreffende Namibia gevolg te geven;

2) verklaart dat de voortdurende aanwezigheid van Zuidafrikaanse autoriteiten in Namibia illegaal is en dat derhalve alle stappen die door de regering van Zuid-Afrika namens of inzake Namibia na beëindiging van het mandaat gedaan werden, illegaal en ongeldig zijn;

3) verklaart voorts dat de uitdagende houding van de regering van Zuid-Afrika tegenover de beslissingen van de Raad het gezag van de VN ondermijnt;

4) overweegt dat de voortdurende bezetting van Namibia door de regering van Zuid-Afrika zonder acht te geven op de betreffende resoluties van de VN alsook op het VN-handvest ernstige consequenties voor de rechten en belangen van het volk van Namibia heeft;

5) roept alle staten op, in het bijzonder die welke economische en andere belangen in Namibia hebben, zich van overeenkomsten met de regering van Zuid-Afrika te onthouden die niet in overeenstemming zijn met de operatieve § 2 van deze resolutie;

6) besluit... een ad-hoc-subcommissie van de Raad in te stellen die in overleg met de secretaris-generaal wegen en middelen moet zoeken, waardoor de betreffende resoluties van de Raad, incl. de onderhavige resolutie, in het licht van de flagrante weigering van Zuid-Afrika zich uit Namibia terug te trekken, doeltreffend uitgevoerd kunnen worden, en zijn aanbevelingen voor 30 april 1970 in te dienen;

7) nodigt alle staten alsmede de afzonderlijke organisaties en andere betrokken VN-organen de subcommissie elke inlichting en elke andere steun te verlenen die het krachtens deze resolutie kan verlangen;

8) verzoekt voorts de secretaris-generaal de subcommissie bij de vervulling van haar taak elke steun te verlenen;

9) besluit de overweging van de kwestie-Namibia te hervatten zodra de aanbevelingen van de subcommissie ingediend zijn"

Na de aanvaarding van de resolutie deelde de voorzitter van de Raad mee dat, na overleg met alle leden van de Raad, besloten was de subcommissie uit vertegenwoordigers van alle 15 leden van de Raad te vormen. Op 4 febr. kwam de subcommissie voor het eerst bijeen en koos eenstemmig Terence Nsanze (Boeroendi) tot haar voorzitter.

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

ALGERIJE. Op 20 mei is de minister van gezondheid, Tedjini Haddam, die tot ambassadeur in Tunis benoemd werd, vervangen door Omar Boudjellab.
Op 1 juni nam Mouloud Kassem, tot dusver adviseur van de president, de portefeuille van de „Habous" (religieuze bezittingen) van Larbi Saadouni over, die ambassadeur te Damascus werd.
Layachi Yaker was op 9 juni 1969 benoemd tot minister van handel i.p.v. Nouroedine Delleci, die ambassadeur in Marokko geworden was. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 332/2-1968 en 239/2)

TUNESIË. Op 8 juni aanvaardde president Habib Bourguiba kort na zijn terugkeer uit Frankrijk, waar hij van 17 nov. 1969 tct 1 juni om medische redenen verbleef, het ontslag van het kabinet. Hij belastte de aftredende premier Bahi Ladgham tegelijk met de vorming van een nieuwe regering. Het behoorde volgens de president tot haar taak grondwetswijzigingen voor te bereiden. Op 12 juni werd het nieuwe kabinet voorgesteld; in de dagen daarop werden nog enige mutaties betreffende de staatssecretarissen gemeld. De ministersportefeuilles zijn als volgt verdeeld:
Premier - Bahi Ladgham; staatsminister economische zaken - Hedi Nouira* (tot oktober tevens gouverneur van de centrale bank); buitenlandse zaken - Mohammed Masmoudi*; justitie - Habib Bourguiba Jr; binnenlandse zaken - Ahmed Mestiri*; defensie - Hassib Ben Ammar*; financiën - Abderrazak Rassaa; landbouw - Abdallah Farhat; onderwijs, jeugd en sport - Chedly Ayari; cultuur en voorlichting - Habib Boulares*; gezondheid - Driss Guiga; toerisme en ontginning - Mondher Ben Ammar; openbare werken en transport - Tijani Chelli; planning - Mansour Moalla.

(Vor. ber. pag. 722/2-1969)

* = nieuw.

ZUID-AFRIKA. Het op 18 mei beëdigde kabinet is als volgt samengesteld:
Premier - B. J. Vorster; transport - B. J. Schoeman; onderwijs - J. van der Spuy; financiën - N. Diederichs; landbouw - D. C. H. Uys; defensie - P. W. Botha; toerisme, sport, recreatie en Indische zaken - F. W. Waring; Bantoebestuur en -ontwikkeling en Bantoe-onderwijs - M. C. Botha; justitie en gevangenissen - P. C. Pelser; buitenlandse zaken - H. Muller; planning en kleurlingenzaken - J. J. Loots; arbeid en binnenlandse zaken - M. Viljoen; mijnbouw en gezondheid - C. de Wet; PTT - M. C. G. S. van Rensburg; gemeenschapsontwikkeling en openbare werken - B. Coetzee; economische zaken en politie - S. L. Muller; waterstaat en bosbouw - S. P. Botha; voorlichting, sociale zaken en pensioenen, en immigratie - C. P. Mulder.
Onderministers: Transport - H. E. Mart'"~; Bantoe-ontwikkeling - T. Gerdener (nieuw* financiën en economische zaken - , H. du Plessis (nieuw); sociale zaken en pensioenen, en kleurlingenzaken - S. W. van der Merwe (nieuw); Bantoe-bestuur - P. G. J. Koornhof; landbouw - H Schoeman. (Zuidafrikaanse Koerier juni 1970)

(Vor. ber. pag. 461/3)

NA DE VAL VAN BIAFRA

Met de formele capitulatie van Biafra (zie pag. 33 e.v.) op 15 jan. — „de republiek Biafra houdt hierbij op te bestaan" — werd de Nigeriaanse regering geconfronteerd met de opgave de hongersnood in de enclave te bestrijden en de medische hulp te organiseren.

De federale regering verklaarde op 14 jan. hierbij geen gebruik te willen maken van de diensten van vier landen, die tijdens de burgeroorlog vijandig jegens de federale zaak hadden gestaan: Frankrijk, Portugal, Zuid-Afrika en Rhodesië, en evenmin van de diensten van vijf hulpverlenende instanties: Joint Church Aid, Caritas International. Canair Relief, het Franse Rode Kruis en het Noordse Rode Kruis. Ook zou geen hulp worden aanvaard van „alle andere organisaties die vanuit Abidjan, Libreville, Sao Tomé, Portugal, Zuid-Afrika en Rhodesië hadden geopereerd". Tevens werd verklaard dat „al het buitenlandse hulpverleningspersoneel dat illegaal in de afgescheiden enclave opereerde tot pessona non grata is verklaard en niet tot Nigeria zal worden toegelaten".

Het werk van de hulpverlening aan de bedreigde gebieden werd overgenomen door het Nigeriaanse Rode Kruis en de Nigeriaanse Rehabilitatie Commissie, onder supervisie van het ministerie van economische ontwikkeling en reconstructie.

Aanvankelijk werd van verschillende zijde (het internationale militaire waarnemersteam, de Britse Lord Hunt) verklaard, dat enerzijds de omvang van de nood meeviel en anderzijds dat de Nigeriaanse organisaties het werk aankonden. Maar tien dagen na de capitulatie berichtten buitenlandse journalisten bij hun eerste (en tevens laatste) bezoek aan de enclave dat de nood groot was, terwijl de effectiviteit van de hulpverlening te kort schoot (*Le* Figaro 2-2). Ook het internationale waarnemersteam rapporteerde eind jan. dat de hulp in de meeste gebieden onvoldoende was (*West* Africa 21-2).

Om een derde deel van de bevolking, dat in de grootste nood verkeerde, behoorlijk te voeden zou volgens sommige waarnemers minstens 6.000 ton per week nodig zijn, terwijl bij een ernstig tekort aan voorraden het absolute minimum 3.500 ton per week zou bedragen om een miljoen mensen te voeden. Het Nigeriaanse Rode Kruis verklaarde begin febr. 1.500 ton verdeeld te hebben onder 1,5 mln mensen. Ook de commissaris voor rehabilitatie van de Zuidoostelijke staat, Michael Ogon, noemde de toestand in zijn gebied ernstiger dan tijdens de oorlog, als niet onmiddellijk maatregelen zouden worden genomen (AFP 20-2).

De grote moeilijkheid bleek echter niet een tekort aan voedselvoorraden, maar het transport van voedsel naar de bedreigde gebieden, waarvoor onvoldoende voertuigen beschikbaar waren of ingezet werden. Een ander groot probleem was de distributie van de hulpgoederen onder de vluchtelingen, waarvan onbekende aantallen zich aanvankelijk in de bossen verscholen hielden.

De latere ontwikkelingen binnen de enclave zijn moeilijk vast te stellen daar nagenoeg geen journalisten tot dit gebied worden toegelaten.

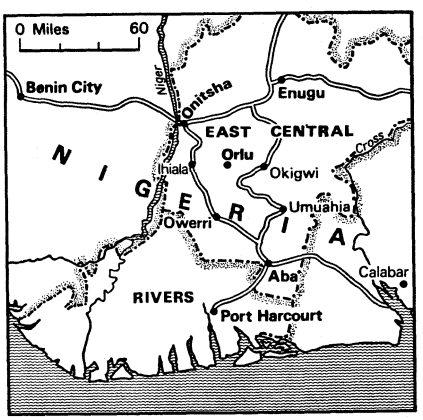

(The Economist)

Een belangrijk probleem bleek tevens het geld. De federale regering had de vroegere Biafraanse valuta (geschatte waarde van het aan het eind van de oorlog in omloop zijnde bedrag £ 135 mln) en oude Nigeriaanse bankbiljetten (van vóór jan. 1968) ongeldig verklaard en bevolen dit geld vóór 20 april bij de Centrale Bank te laten registreren. Op 17 mei maakte gen. Gowon bekend dat het „Biafraanse" geld niet zal worden ingewisseld, daar dit tot inflatie zou leiden en tot voordeel van enkelen zou strekken. Er zou naar mogelijkheden gezocht worden om de gewone man te helpen.

Over de voedselsituatie in de enclave verklaarde dr. G. Lythcott van de Columbia Universiteit (*Het* Parool 15-4) dat er een „duidelijke vooruitgang" was. Hij meende dat maximaal 50.000 mensen na het einde van de oorlog in de enclave door uithongering om het leven waren gekomen. Het sterftecijfer lag volgens specialisten tussen de 20.000 en 50.000. In het kader van het noodprogramma van het Nigeriaanse Rode Kruis ontvingen 2 mln mensen in en rond de enclave voedsel. In de drie maanden na de capitulatie zou het aantal mensen dat in ernstige mate aan ondervoeding leed, sterk zijn teruggelopen. Tenminste 60.000 voormalige Biafranen zouden in ziekenhuizen en noodhospitalen verblijven, waar zij drie maal per dag worden gevoed en medische verzorging ontvangen. Lythcott verklaarde dat de kinderen onder de vijf jaar de grootste groep vormden onder de 60.000 gevallen van ernstige ondervoeding. (*Het* Parool)

Op 2 mei deelde het Nigeriaanse Rode Kruis mee dat de noodtoestand in de enclave wat de voedselvoorziening betreft vrijwel voorbij was en dat het zijn hulpwerk op 30 juni zou beeindigen, dat dan zou worden overgenomen door Nigeriaanse Rehabilitatie Commissies.

The Economist (27-6) schreef dat de massale voedseldistributie twee maanden tevoren was gestaakt, behalve voor mensen in kritieke omstandigheden. Sindsdien noemden hulpverleningsfunctionarissen de toestand in het algemeen bevredigend, al verklaarden Ibo's dat ondervoeding en lijden in de ver afgelegen dorpen nog steeds acuut zijn. Velen beweerden zelfs dat de hulpoperatie minder efficiënt is dan tijdens de oorlog. In sommige plaatsen ging de toestand achteruit, aldus *The Economist*. In de tweede week van juni nam het aantal gevallen van ernstige ondervoeding in het ziekenhuis te Awka toe van 229 in de week ervoor tot 588; in het ziekenhuis van Owerri was een toename van deze gevallen van 200 tot 280; in Onitsja van 34 tot 118. In dezelfde week bezochten meer dan 41.000 niet opgenomen patiënten de klinieken te Owerri tegen 12.000 de week daarvoor. Hulpverleningsper-

Weekblad 39ste jaargang No. 2033, pag. 23119-23134

soneel elders noemde de situatie ,,bevredigend" of verstrekte geen cijfers.

Een Ibo uit Enoegoe schreef in *Newsweek* (20-7) dat niet te ontkennen valt dat een aantal mensen nog steeds honger lijdt. Vooral op het platteland zou de toestand nog ernstig zijn. ,,Mensen sterven (daar) dagelijks van de honger, en vele gevallen van kwashiorkor (gevolg van tekort áan proteine) n-orden opnieuw behandeld in de hospitalen."

Time (27-7) berichtte o.a.: ,,Na Biafra's val bestond er vrees dat vele van de overlevende 4 mln Ibo's zouden worden afgeslacht of uitgehongerd. Maar er waren geen ingrijpende represailles, en zeker geen genocide... Hoewel generaal-majoor Philip Effiong nog steeds gevangen zit, samen met een aantal andere vooraanstaande Biafraanse functionarissen, zijn alle andere krijgsgevangenen naar huis gestuurd. De oost-centrale Staat, waar de Ibo's geconcentreerd zijn, wordt bestuurd door een 33-jarige Ibo, Anthony Ukpabi, die tijdens de rebellie de kant van de federale regering koos. Maar 7 van zijn 10 ministers zijn functionarissen van de vroegere Biafraanse regering. De ellende in de oost-centrale staat is nog geenszins uitgebannen. Hospitalen kampen met een tekort aan personeel en zijn overvol. Ex-soldaten, die bekend staan als ,,stofzuigers" omdat zij zo grondig zijn, bestelen de dorpelingen. De honger is nog steeds een voorname zorg, en 200 kinderen sterven wekelijks aan ondervoeding of kwashiorkor. De meeste van de 300 Britse en Amerikaanse voertuigen, die naar Nigeria werden gezonden t.b.v. het voedseltransport, zijn voor een ander doel gebruikt of staan stil vanwege een gebrek aan onderdelen. Duizenden tonnen hulpgoederen verrotten in de haven van Lagos; voorraden Nederlandse melkpoeder bestemd voor hongerende kinderen werden in Port Harcourt gebruikt om gaten in de wegen op te vullen, aldus Time.

Ook is er een tekort aan werkgelegenheid. Voor de oorlog waren er 8.000 civiele Ibo-ambtenaren in Lagos; nauwelijks 1.000 zullen hun baan terugkrijgen. De oliehaven Port Harcourt, welke zijn produktie uit de oorlogsperiode bijna verdubbelde tot 1,1 mln barrel per dag, was vroeger voor 90% Ibo; thans is de zaak voor 100% in handen van leden van de rivier-stammen.

Aan de andere kant wees Bridget Bloom van de Financial Times (1-7), die sinds de oorlog tweemaal Biafra bezocht, erop dat de stromen vluchtelingen verdwenen zijn, dat de meeste van hen weer in hun dorpen opgenomen zijn en dat velen begonnen zijn met het beplanten van de bodem en de wederopbouw. De conclusie luidde echter dat er zeker nog geen plaats is voor voldoening, dat er aandacht voor het prouleem van de hulpverlening moet blijven, zelfs al moet de nadruk nu op de wederopbouw worden gelegd. Een gedetailleerder overzicht van maatregelen, rapporten en ontwikkelingen in de voorbije periode volgt hieronder.

Missie Hunt

Op 12 Jan. benoemde premier Wilson Lord Hunt, die in juli 1968 reeds een missie voor hulpverlening naar Nigeria geleid had, tot zijn persoonlijke afgezant teneinde van de federale regering te vernemen welke verdere Britse bijstand nodig zou zijn om de periode te overbruggen tot een wederopbouw- en herstelprogramma zou kunnen worden uitgevoerd.

Lord Hunt vertrok op 14 jan. naar Lagos in gezelschap van Sir Colin Thornley en Brian Hodgson, die hem ook in 1968 hadden begeleid.

De leden van de missie-Hunt, die tot 21 jan. in Nigeria bleven, voerden te Lagos besprekingen met brigade-generaal Hassan Katsina (de stafchef van het federale leger), Sir Adetokunbo Ademola (de voorzitter van het Nigeriaanse Rode Kruis), vertegenwoordigers van de ICRK, UNICEF, Caritas International en Britse hulporganisaties en een aantal andere functionarissen. Lord Hunt zelf werd ontvangen door gen. Gowon. De leden van de missie maakten van 17-19 jan. twee afzonderlijke tochten door de voormalige Biafraanse enclave.

Premier Wilson legde op 19 jan. in het Lagerhuis een verklaring af over de Britse hulpverlening. Hij zei o.a.: ,,Het is de bedoeling van H.M. regering m.b.t. de hulpleverantie geweest drie zaken te waarborgen. Ten eerste met en via de Nigeriaanse autoriteiten, met behulp van de hulp-organisaties, te werken teneinde het transport van hulpgoederen op een ordelijke, doch vlotte wijze te waarborgen. Ten tweede onze invloed aan te wenden via onze besprekingen met regeringen in alle delen van de wereld om te verzekeren dat wat nodig is, ook beschikbaar is; en ten derde te verzekeren dat Britse organisaties die het best tot hulp in staat zijn in nauw contact blijven met H.M. regering en dat de voor hen geldende voorschriften via onze contacten met de federale regering gecentraliseerd worden

De huidige stand van zaken is dat 13 ton Britse medische goederen, waarom specifiek door de Nigeriaanse autoriteiten is gevraagd, reeds per vliegtuig uit dit land verstrokken

Alle beschikbare chartervliegtuigen zijn ingezet voor een doorlopende operatie om 50 Land Rovers en 62 trucks naar Nigeria over te vliegen ".

Rapport Hunt

De voornaamste conclusies van de missie-Hunt werden op 24 jan. te Londen als een witboek gepubliceerd. Voorts bevatte het Witboek verslagen van Lord Hunts bezoeken aan Port Harcourt, Aba, Owerri, Orlu, en Oeli en van de reis van Sir Colin Thornley en Hodgson naar het oostelijk deel van de enclave. Ook waren in het Witboek opgenomen plannen voor onmiddellijke hulpverlening en Nigeriaanse wensen daaromtrent.

De missie begon haar taak, aldus het rapport, ,,tegen een achtergrond van diepe bezorgdheid en ongerustheid van mensen over de hele wereld over het lot van onschuldige mensen die waren overvallen... door de oorlogsbrand". Het witboek vervolgde: „Zelfs het feit in aanmerking genomen dat deze menselijke sympathie in de geesten van velen verbonden was met de politieke aspiraties en doelstellingen van de ene of de andere partij, dan kan toch niet worden ontkend dat deze grote opwelling van gevoelens onder de mensen buiten Nigeria een aspect van de geschiedenis van deze oorlog is, dat achteraf zal worden beschouwd als een van zijn positievere aspecten..."

,,Maar één belangrijk aspect van dit fenomeen van menselijke bezorgdheid, dat handig uitgebuit is voor politieke doeleinden, is geweest de omvang en aard van het probleem tot een verbazingwekkende graad te vergroten... Deel van de achtergrond van onze missie was daarom een geloof bij velen dat vele miljoenen in de hoogste nood verkeerden: sommigen gingen zelfs zover te suggereren dat wel 5 mln mensen in de periode direct na de oorlog zouden kunnen sterven, tenzij de meest drastische maatregelen zouden worden getroffen, incl. het per vliegtuig aanvoeren of droppen van voorraden, zonder zich te bekommeren om de soevereiniteit van Nigeria. De gevaarlijke dwaasheid van dergelijke wilde ideeën... behoeft geen nadruk in dit rapport. Wij begrijpen direct de vrees van hen die voorspellen dat, met de beëindiging van de nachtelijke luchtbrug naar de strip van Oeli, de toestand veel ernstiger zal worden... maar om deze gedachte nu nog te koesteren moet men een statische toestand en een permanente

frontlijn aannemen en die bestaan niet langer.
Wij hebben momenteel niet de middelen om de werkelijke aantallen vast te stellen van hen die in de huidige omstandigheden in de hoogste nood verkeren. Maar wij kunnen met overtuiging stellen dat de aantallen van hen. die ten dele of geheel gevoed werden door hulpgoederen kort voor de militaire ineenstorting niet hoger kunnen zijn geweest dan 1.5 mln à 2 mln mensen. Wij kunnen voorts verzekeren dat... de situatie is verbeterd t.a.v. de absolute noodzaak diegenen te voeden die binnen de enclave opgesloten zaten, en dat die situatie dagelijks beter geworden is en voortdurend zal verbeteren.
Sinds 10 jan. is er geen frontlijn meer ...Het vuren is overal gestaakt. De wegen van en naar het getroffen gebied zijn open. de meeste bruggen erin zijn hersteld... Wat de Nigeriaanse autoriteiten en strijdkrachten betreft zijn de mensen vrij in het heen en weer reizen. Onder deze omstandigheden... is de gedachte van het per vliegtuig aanvoel-en of droppen van voorraden bijna even raar en onlogisch als een nood-operatie via de lucht om een menselijke noodtoestand in Hampshire op te lossen. Hulp via de weg, verscheping van goederen naar eindpunten van wegen waar dat ter zake is, dat is de voor de hand liggende methode; het zou al allemaal geregeld zijn geweest, als er niet kolonel Ojoekwoe's militaire en politieke bezwaren waren geweest.
Gebaseerd op een telling langs slechts één hoofdweg zouden wij een schatting willen maken — en niet meer — dat in de voorbije 10 dagen minstens 500.000 mensen niet langer ontheemde vluchtelingen zijn... Er zal een moeilijke periode van herstel voor de rondtrekkenden komen als zij eenmaal hun huizen bereikt hebben. Maar wij hebben groot vertrouwen in de vindingrijkheid, veerkracht en wil van het Ibo-volk en andere stammen in Zuidoost-Nigeria, die met behulp van de missie in de fase van herstel en wederopbouw hun overleving zullen waarborgen alsmede een geleidelijke terugkeer tot normale omstandigheden.
Thans evenwel en in de nabije toekomst is er een kritieke en zorgwekkende periode. Velen zijn nog in de bossen; sommigen lijden aan ernstige ondervoeding ... Artsen en verpleegsters, die nog zijn ondergedoken, zijn nodig om de ziekenhuizen van stafpersoneel te voorzien; aan bestuurders, politiepersoneel en anderen die nog niet teruggekeerd zijn, bestaat behoefte. Drie dagen geleden bijv. vonden wij oorlogsslachtoffers en kinderen in hospitalen die verlaten en geplunderd waren, sommigen van hen in een hopeloze conditie ...
De belangrijkste kwestie nu is niet wat er gebeurd is of waarom het gebeurd is: maar wel wat is gedaan om de situatie die aan het licht gekomen is te herstellen, en welke stappen zijn genomen of welke maatregelen ter hand worden genomen, om het hoofd te bieden aan de noodsituaties zoals ziekte en hongersnood die waarschijnlijk zullen ontstaan in de komende week of tien dagen. Dit is de kern van de zaak. Onze besprekingen met de Nigeriaanse autoriteiten, in het bijzonder het Nigeriaanse Rode Kruis, handelden voornamelijk over het vereiste spoedprogramma ...
Wij delen de bezorgdheid van de Nigeriaanse autoriteiten die moet voortduren zolang aard en omvang van deze noodtoestand onduidelijk blijft. Wij delen ook hun vertrouwen dat elke dag de positie zal verbeteren als meer mensen uit hun schuilplaats te voorschijn komen. Wij zijn onder de indruk van de energie en het begrip voor urgentie waarmee het Nigeriaanse Rode Kruis en alle helpers tot dusver de problemen hebben aangepakt en gereed staan de eventueel komende problemen op te vangen. Wij eerbiedigen de vastberadenheid van de federale militaire regering en hun mensen om deze zware verantwoordelijkheid zelf op zich te nemen. Het meest bewonderen wij de ogenblikkelijke geest van verzoening en geest van vergeten, die van de vrede die op deze oorlog volgt een van de meest opmerkelijke gebeurtenissen in de geschiedenis van oorlog en vrede zal maken.
Er komen nog zorgwekkende dagen. Wij zijn niet van zins de risico's te kleineren... Wij betreuren de tuchteloosheid en foute gedrag van individuele soldaten, dronken van de overwinning, die tijdelijk in het gebied van de recente gevechten verblijven en die enige reden geven tot de grotendeels denkbeeldige vrees, die door kolonel Ojoekwoe's propaganda werd gekweekt. De tragedie van deze oorlog was niet gelegen in de beweerde aantallen slachtoffers, maar in het simpele feit dat het lijden zo groot was. Er zullen ongetwijfeld meer doden en meer lijden komen. Er zullen tragische toestanden zijn die redelijkerwijs niet vermeden hadden kunnen worden...
Maar wij geloven dat de federale militaire regering voldoende middelen bezit wat betreft mankracht, bekwaamheid en geld om de noodtoestand het hoofd te bieden ..."
De algemene indruk van Lord Hunt na zijn bezoek aan de enclave was: „Terwijl de vluchtelingenpositie dagelijks verbetert. daar ontheemden uit kampen en uit de bossen huiswaarts keren, bestond er een onmiddellijke — hoewel niet omvangrijke — behoefte zich bezig te houden met zieken en gewonden. Voorts scheen het waarschijnlijk dat een aantal mensen nog niet uit hun schuilplaats te voorschijn was gekomen, uit vrees. Gevallen van wangedrag van militairen ... droegen daar waarschijnlijk toe bij; maar de voornaamste reden was waarschijnlijk het blijvende effect van kolonel Ojoekwoe's propaganda alsmede herinneringen aan de massamoorden in 1966...
In het algemeen zijn wij er zeker van dat de miiitairen hun best gedaan hebben de vluchtelingen te helpei-I; en de bereidheid van officieren en manschappen tot verbroedering is uiterst lofwaardig. Maar het is hier waar... dat de voortdurende aanwezigheid van gewapende mannen in en onder de burgerbevolking, die een vreedzaam bestaan wil leiden, niet bevorderlijk is voor een terugkeer van de bewoners. De vlotte uitvoering van het besluit van het staatshoofd het garnizoen te beperken tot de voor de veiligheid noodzakelijke omvang, in afwachting van de terugkeer van de politie, draagt er waarschijnlijk veel toe bij vrees en spanning te verminderen. Wij meenden dat deze handelwijze van het hoogste belang en de grootste prioriteit is..."
Sir Colin Thornley en Hodgson rapporteerden dat in Orlu de arts, belast met de leiding van het Rode Kruis-centrum, de veiligheidssituatie zo slecht achtte — voedselplundering — dat hij aarzelde de voedselvoorziening op het vereiste peil te brengen tot... de Eerste Divisie de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van het gebied van de Derde Marine Commando Divisie had overgenomen.
Te Orlu zagen wij de eerste tekenen van ernstige ellende in een kinderziekenhuis, waar wij vele kinderen in zeer erbarmelijke toestand aantroffen, een paar in een ver gevorderd stadium van kwashiorkor ... (Als meest noodzakelijke punten noemde de arts: veiligheid, meer voedsel voor distribuering en bovenal transportmiddelen.)
Uitgezonderd de toestand in Orlu ... waren onze conclusies dat de allergrootste

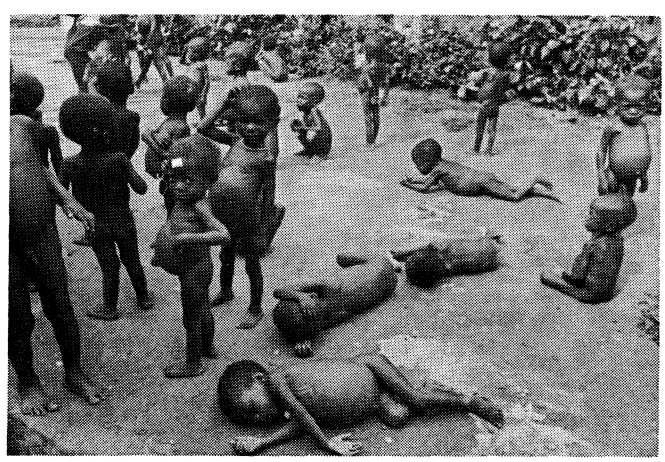

Rechts Uitgehongerde Ibo-kinderen, afkomstig uit Owerri, op het terrein van een kraaminrichting te Port Harcourt (20 jan.) Links. De verzorging van Ibo-kinderen in een vluchtelingencentrum (Time 27-7)

behoefte — en een zeer urgente — in het gebied bestond uit transportmiddelen, zcwel voor het aanvoeren van personeel als van voedsel, medicamenten enz. Er bestond ook behoefte aan meer personeel voor hulpverlening. In het algemeen schenen de voedselvoorraden voldoende te zijn...

Concluderend waren wij bemoedigd over het ordelijk verloop van dc gebeurtenissen in de periode onmiddellijk na de burgeroorlog in het bezochte gebied en in de blijken die wij zagen van een verlangen aan alle kanten tot het herstel van normale en vriendschappelijke betrekkingen tussen beide partijen die in de burgeroorlog waren verwikkeld."

De missie-Hunt had tijdens haar verblijf in Nigeria nauw contact onderhouden met het Nigeriaanse Rode Kruis (NRC), dat voor de onmiddellijke hulpverlening verantwoordelijk was. Het beleid van het NRC had zich volgens het Witboek op de volgende wijze ontwikkeld:

„1) Afschaffing van het ongecoördineerde ‚particuliere onderneming'-systeem van hulpverlening in de voormalige afgescheiden staat en de vervanging ervan door de concentratie van hulpgoederen in één enkel hulpactie-hoofdkwartier; 2) concentratie van medische hulp in een veel kleiner aantal hospitalen en centra; 3) het zo veel mogelijk gebruiken van beschikbare Ibo's voor medisch personeel en hulpkrachten."

Volgens het NRC had een onderzoek aangetoond dat er ca. 700 medische centra en punten voor de distributie van hulpgoederen bestonden. Dit grote aantal was het gevolg geweest van de ongecoördineerde actie van vele plaatselijke en vrijwillige hulporganisaties, die onafhankelijk van elkaar kleine centra oprichten. In het noorden was het NRC nu van plan de operaties te centraliseren in 8 grote hospitalen en 7 voedingscentra, verdeeld over de districten Orlu, Owerri, Awka, Onitsja, Okigwi en Nnewi. Daarnaast zouden voedseldistributiepunten worden geopend. Soortgelijke plannen, die 22 jan. gereed moesten zijn, werden ontwikkeld voor het zuidelijk gebied. Terwijl het transport van jeugdige patiënten naar Port Harcourt op gang gekomen was, verwachtte het NRC dat vele kinderen, die in weeshuizen achtergelaten waren toen hun ouders de bossen invluchtten, nu verzameld zouden worden en door de organisatie verzorgd zouden worden. Een stroom voedsel en medicamenten naar de hospitalen en centra was nu op gang gekomen.

Er werden pogingen in het werk gesteld zoveel mogelijk hulpkrachten te recruteren uit de Ibo's. Hierbij zou het NRC aanzienlijk geholpen worden door de actieve medewerking van werkers van het voormalige afgescheiden Biafraanse Rode Kruis, o.w. de oud-voorzitter Sir Louis Mhanefo. Het NRC had reeds 20 Ibo-artsen en 50 Ibo-verplegers gerecruteerd en hoopte tegen het eind van de week nog eens 50 artsen en 200 verpleegsters in dienst te nemen. Bovendien waren uit de oost-centrale staat 600 Ibo's gerecruteerd voor het gewone hulpwerk. In deze situatie was het onwaarschijnlijk dat verder overzees personeel nodig zou zijn.

Het transport bleef volgens het Witboek een groot probleem binnen het meest noodlijdende gebied. Het lag niet in de bedoeling de strip van Oeli te gebruiken. Het NRC wilde het noorden via Enoegoe, het zuiden via Port Harcourt bevoorraden. Wegen waren in een behoorlijke conditie, hoewel de geïmproviseerde bruggen niet lang het zware vrachtverkeer zouden kunnen verwerken. Ook was er nog een tekort aan voertuigen, dat met de komst van Land Rovers en trucks uit Lagos echter spoedig zou worden opgeheven.

Gen. Gowon deelde Lord Hunt op 20 jan. mee dat *hii* de 1ste en 3de diiisie had bevolen hun sterkte in de voorste gelederen te beperken tot de t.b.v. de veiligheid nodige eenheden en hun voertuigen voor hulpacties beschikbaar te stellen. Bovendien waren de eerste Britse voertuigen in het betrokken gebied aangekomen en zouden meerde e volgen.

Het Witboek concludeerde: „De plannen van het NRC moeten beoordeeld worden i.v.m. de urgentie voor hulp in bepaalde gebieden gedurende de volgende week of 10 dagen. Een week na het staken van de gevechten ging verloren... Maar nu is het de kritieke tijd. Wij achten de algehele toestand niet volledig bevredigend, maar deze is niet zo ernstig als vroegere rapporten suggereerden. Wij troffen enkele gevallen van grote ernst aan en andere zullen waarschijnlijk aan het licht komen in de volgende dagen. Wii kwamen onder de indruk van de algehele plannen van het NRC en van de bereidwilligheid en beslistheid waarmee het bestuur de door ons genoemde voorbeelden aanpakt... Wij vertrouwen dat het NRC met de steun van de medische en hulpteams die nu in het gebied aanwezig zijn, met dezelfde snelheid en efficiency zal handelen als en wanneer vergelijkbare toestanden ontstaan... Maar zijn succes bij het aanvatten van de urgente behoeften van de directe kritieke periode hangt af van zijn bekwaamheid de transportproblemen te overwinnen en het aanwezig zijn van voldoende voedsel en medicamenten te kunnen waarborgen waar die nodig zijn en van de spoedige terugtrekking van de troepen.

Wat de Britse hulp betreft merkte het Witboek op dat op 21 jan. in Lagos 40 van de (op 14 jan. gevraagde) 50 Land Rovers waren gearriveerd, alsmede 10 vier-ton trucks, 5 zeven-ton trucks, ca. 2 ton onderdelen, 10 artsen en 13 verpleegsters, en aanzienlijke hoeveelheden medicamenten. Reeds waren vanuit Lagos 7 Land Rovers en vrachtauto's naar het getroffen gebied vertrokken.

De missie beval het Nigeriaanse verzoek tot levering van tenten en mobiele hospitalen met klem aan, maar achtte het onwaarschijnlijk dat er nog meer omvangrijke verzoeken om onmiddellijke hulpgoederen zouden volgen. In hoofdzaak zou nog materiaal voor herstel en w-ederopbouw nodig zijn.

Persberichten over de noodsituatie

De publikatie van heit rapport van Lomd Hunt was voorafgegaan door veel minder bemoedigende verslagen van de toestand in de enclave van de hand van Britse en buitenlandse journalisten.

80 van hen waren op uitnodiging van de federale regering op 18 jan. uit Lagos vertrokken voor een driedaagse inspectiereis doos de oorlogsgebieden. Berichten van Britse journalisten die op 22 jan. werden gepubliceerd, spraken o.a. van duizenden vluchtelingen die in Owerri zonder voedsel verzameld waren, van nog eens duizenden die op de wegen en in de dorpen tem noorden van Port Harcourt van de honger omkwamen, en van klachten van vluchtelingen dat federale militairen voedsel stalen. Eén verslag, dat zich speciaal met de voedselsituatie in Owerri bezig hield, schreef het falen van het federale bestuur bij het opvangen daarvan toe aan het plotseling optreden van de Biafraanse ineenstorting, het gebrek aan transportmiddelen en de onmogelijkheid voor de vluchtelingen voedsel te kopen vanwege het waasdeloos worden van de Biafraanse valuta. Ook waren er berichten over verkrachting, plundering en andere daden van tuchteloosheid bij de militairen van de Derde Marine Commando Divisie.

Zowel door Lord Hunt als door premier Wilson werd op 22 jan. op deze berichten commentaar gegeven.

Lord Hunt leverde tijdens een persconferentie scherpe kritiek op deze berichten. Hij zei „absoluut ontzet" te zijn over de algemene teneur van de berichtgeving in de Britse pers. Hij ontkende niet dat er kinderen in de enclave waren verhongerd of gestorven; ook verdedigde hij niet het optreden van individuele federale militairen die zich schuldig maakten aan verkrachting en plundering. Dergelijke incidenten gebeurden na elke oorlog, maar het was volgens Lord Hunt uiterst belangrijk niet te generaliseren op basis van gevallen en incidenten, die niet kenmerkend voor de toestand waren. Er moest niet vergeten worden dat tijdens de oorlog in de enclave mensen verhongerden en dat dit niet een toestand was die plotseling ontstond na beëindiging van de vijandelijkheden.

De kranten en de televisie hadden zich volgens Lord Hunt geconcentreerd op wat ongetwijfeld slecht was en op speciale gebieden. Terwijl bijv. foto's waren getoond van de situatie in een kinderhospitaal te Oeli, hadden de verslaggevers geen aandacht besteed aan een ander hospitaal in het gebied, vanwaar 1.200 personen door de federale autoriteiten naar Port Harcourt waren geevacueerd. Het viel ten zeerste te betreuren dat geen foto's waren genomen van Nigeriaanse militairen die vluchtelingen voedsel gaven uit hun eigen rantsoenen.

Hij betwijfelde of de federale militairen en autoriteiten effectiever hadden kunnen optreden dan zij hadden gedaan. Ook door functionarissen van internationale hulporganisaties was hem gezegd dat zij vertrouwden dat het probleem kon worden opgelost. De vluchtelingen werden nu opgevangen door 8 ver uiteenliggende hospitalen en 7 voedselcentra; 6.000 helpers waren ter plaatse gemobiliseerd; en 15 buitenlandse hulporganisaties hielpen de Nigeriaanse autoriteiten en het Rode Kruis.

Lord Hunt meende dat de aantallen verhongerende Ibo's in de pers en op de tv sterk overdreven waren. Hij verklaarde zijn best te hebben gedaan de federale autoriteiten er toe te bewegen de Oeli-strip in te schakelen voor hulpvluchten. Hierbij had hij geen succes gehad, maar hij meende nu dat het gebruik van Oeli niet langer relevant was daar er voldoende voedselvoorraden in

het land aanwezig waren en de vluchtelingenkampen thans via de weg bereikbaar waren. Hij ontkende dat hij bij zijn bezoek aan de enclave in zijn bewegingsvrijheid belemmerd was, maar gaf toe dat hij niet de bosgebieden had bezocht, doch op de hoofdwegen was gebleven.
Premier Wilson verklaarde in het Lagerhuis te geloven dat de persberichten ,,eerlijk" waren geweest, al liepen krantenverslagen en foto's onvermijdelijk het risico zich tot episodes te beperken en zich met individuele gevallen bezig te houden. Natuurliik boden zii niet een kijk ,,op het hele panorama" zoals de regering van Lord Hunt en zijn collega's had mogen ontvangen. ,,Het is juist dat dit (gevallen van individuele verkrachtirig en wreedheden) gerapporteerd moet worden, al betekent dat niet dat het over de hele linie zo gaat", aldus Wilson over de pers.

Internationale waarnemers

Zoals reeds gemeld op pag. 37/3 was op 16 jan. een rapport gepubliceerd van het internationale militaire waarnemersteam. Dit rapport handelde over bezoeken aan de 1ste en 3de divisie in de laatste fase van de strijd door de volgende waarnemers: Brigade-generaal J. L. Drewry en majoor G. Bristowe (Canada), luitenant-kolonel K. Grymin (Polen), brigade-generaal Y. Berglund en majoor O. Eriksson (Zweden). en kolonel D. Cairns en majoor P. Gray (Engeland), die vergezeld werden door de VN-functionaris R. John. De voornaamste punten uit het rapport waren:

a) ,,De waarnemers zagen noch hoorden van enig bewijs van genocide in de pas bevrijde. door hen bezochte gebieden."
b) De waarnemers hadden vluchtelingen gezien te Aba, Mbawsi, Okpuala, Umudike, Obiakibi en Owerri. Zij zagen er fysiek goed uit, behalve die in Owerri en omgeving, waar bij kinderen tekenen van ondervoeding waren waargenomen. Mannen die de leeftijd voor het vervullen van militaire dienst hadden, schenen vastgehouden te worden voor verdere ondervraging om na te gaan of het krijgsgevangenen of leden van de Biafraanse Organisatie van Vrijheidsstrijders (BOFF) betrof.

In het weekend van 15 febr. werd te Lagos een tweede en tevens het laatste rapport van de waarnemers gepubliceerd over de voorgaande vier maanden. De voornaamste conclusies waren:

a) ,,Geen bewijs van genocide in het strijdgebied" werd aangetroffen. Genocide werd omschreven als ,,beoogde of geplande systematische en moedwillige vernietiging van burgerlevens of eigendom".
b) Het optreden van de federale troepen werd aangeduid als ,,zo goed als dat van enig leger tijdens en na een oorlog". Het opperbevel van de derde divisie had zijn commandanten opgedragen drastisch en snel te straffen in gevallen van verkrachting en plundering; voorbeelden hiervan waren de waarnemers gemeld.
c) Na een onderzoek naar beweerde wreedheden begaan door federale troepen te Mbaise en Abu, was het team tot de opvatting gekomen ,,dat geen massamoord of doden op grote schaal van burgers door federale militairen in of nabij de dorpen had plaatsgevonden, al waren enige burgers gedood in de strijd of bij verzet tegen plundering.
N.a.v. geruchten over massamoord op 106 burgers van Mdukwe op 25 dec. 1969 brachten de waarnemers tweemaal een bezoek aan dat dorp. Zij stelden vast dat er geen gevechten waren geleverd, dat huizen waren verbrand en dat er een graf in een bunker was, zij concludeerden dat het optreden van de federale troepen aldaar ,,misschien niet in overeenstemming is geweest met de operationele gedragscode voor Nigeriaanse strijdkrachten"
d) In de periode van 17-22 jan. was er niet voldoende hulp geboden, wat te wijten was aan het ontbreken van wet en orde, een tekort aan transportmiddelen en een ontoereikend distributiesysteem Voertuigen die voor hulpverlening hadden kunnen worden gebruikt, waren ,,onrechtmatig gevorderd door militairen om buit te vervoeren".
Tijdens een volgend bezoek van 27-31 jan. had het waarnemersteam gezien dat ,,aanzienlijk meer transportmiddelen gebruikt werden voor hulpverlening", al hadden de meeste bezochte plattelandsgebieden nog steeds ,,onvoldoende aandacht" ontvangen. Verder werd gesteld dat ,,zelfs tijdens het hoogtepunt van de voedselcrisis op de markten en in de straten voedsel te koop was, maar dat er geen geld was om het te kopen".

Rapporten Said-Uddin Khan

Op 26 jan. en 4 febr. werden rapporten uitgebracht door de persoonlijke vertegenwoordiger van secretaris-generaal Oe Thant van de VN, Said-Uddin Khan.

Zijn eerste rapport betrof een bezoek aan Asaba, Onitsja, Ihiala, Oeli, Orlu. Owerri, Aba en Port Harcourt in de periode 17-23 jan Said-Uddin Khan had geen geruchten over terechtstellingen vernomen Wel waren vrouwen gemolesteerd en waren er nog meer gevallen van plundering Tegen wangedrag van soldaten was door hoge officieren soms zeer streng opgetreden Minstens twee soldaten, schuldig bevonden aan verkrachting, waren terechtgesteld, een soldaat was wegens plundering door zijn officier doodgeschoten en velen waren in het openbaar afgeranseld Het leger bevond zich in een proces van overgang van tactische operaties naar garnizoenstaken om betere supervisie en controle te waarborgen, wat tijdelijk de inschakeling bij de hulpverlening belemmerde Ontmoetingen tussen voormalige Biafraanse officieren en federale officieren waren gewoonlijk zeer vriendschappelijk
Volgens het rapport kon de burgerbevolking in de bevrijde gebieden m b t de hulpverlening in vier categorieen verdeeld worden
1) Mensen afkomstig uit de delta en het zuidoosten, grotendeels in vluchtelingenkampen, in afwachting van transport naar huis (groot probleem), waar zij rehabilitatiesteun van hun eigen staat zullen moeten ontvangen
2) Mensen afkomstig uit de oost-centraal staat, te voet op weg naar huis, in slechte conditie door ondervoeding en fysieke inspanning, hebben lange tijd hulp nodig
3) Mensen die de bossen zijn ingevlucht uit vrees; mannen reeds ten dele te voorschijn gekomen.
4) Mensen uit de enclave, geheel behoeftig, ondervoed, zonder geld, niet in staat voorzieningen voor volgende oogst te treffen
NRC doet zijn best, maar onvoldoende om toestand het hoofd te bieden Naar schatting moeten ca 1 mln mensen geheel of ten dele geholpen worden. Er zouden voldoende voedselvoorraden zijn, maar het gebrek aan voldoende transportmiddelen is het voornaamste beletsel.
Said-Uddin Khan concludeerde: ,,De periode van angst voor bloedvergieten en geweld zal spoedig voorbij zijn, maar de kwestie van ondervoeding. armoede en dood zal nog vele maanden lang een reden tot zorg blijven, en zal een geweldige inspanning van alle vrijwillige en regeringsinstanties vereisen."

In zijn tweede rapport, dat op een bezoek van 27-31 jan. betrekking had, schreef Oe Thants persoonlijke vertegenwoordiger dat het beeld van de noodtoestand dagelijks verbeterde, dat transport niet langer een ernstig probleem was en dat de voedseldistributie in één week bijna verdubbeld was Hoewel uitbreiding van het distributie-apparaat, versterking van het personeel, betere communicatie en coordinatie nog steeds nodig bleven, viel er niet aan te twijfelen dat t z t de federale regering en het NRC wegen en middelen zouden beramen om het probleem van de hulpverlening met succes op te lossen

Internationale *hulp*

Internationale organisaties en buitenlandse regeringen boden zowel financiële als materiële hulp aan. Voorbeelden hiervan zijn:

FAO. Op 14 jan. werd goedkeuring geschonken aan twee spoedprojecten ten bedrage van bijna $ 2 mln voor onmiddellijke voedselhulp.
UNICEF. Sinds jan. 1968 was ter waarde van ca. $ 22 mln aan voedsel en medicamenten geleverd aan beide partijen in de burgeroorlog, Nu zou de hulp aan kinderen in Nigeria via Unicef worden verleend. Op 23 jan. was $ 2.466.000 toegezegd, o.a. $ 2 mln door de VS, $ 185.000 door Canada, $ 140.000 door Noorwegen en $ 55.000 door Nederland. Giften van regeringen in geld en natura hadden op 3 febr. een totaal van ca. $ 18 mln bereikt. De verscheping van meer dan 100 mln lb aan hulpgoederen was geregeld.
JCA. Nadat Joint Church Aid op 14 jan. door de federale regering de toegang tot Nigeria geweigerd was, deelde zij op 23 jan. mee dat de voorraad van 7.000 ton voedsel en medicamenten op Sao Tomé onmiddellijk aan die organisaties was overgedragen die wel in in Nigeria mochten werken. 16 chartervliegtuigen zouden aan hun eigenaars worden teruggegeven.
Rode **Kruis.** Op 30 jan. deelde de verbindingsman van de Liga van Rode Kruisverenigingen bij de federale regering mee dat behalve bijdragen van de VS, Engeland en andere landen, belangrijke voedselzendingen, medicamenten en voertuigen naar Nigeria onderweg waren van de Rode Kruis-verenigingen van België, Finland, Nederland en West-Duitsland.
Verder ontving de Liga giften in geld ten bedrag- van ca. £ 1,3 mln, waarvan ca. £ 850.000 afkomstig van de Amerikaanse en £ 200.000 van de Canadese regering.

Australië. $A 250.000 (13 jan.).
België. £ 200.000 via ICRK (16 jan.).
Canada. Can. $ 250.000 aan medicamenten (21 jan.).
Denemarken. Drie militaire transporttoestellen (12 jan.).
Engeland. £ 5 mln (13 jan.). Op 2 febr. deelde minister Stewart in het Lagerhuis mee dat Engeland tot dusver 50 Land Rovers. 102 vier ton trucks, 44½ ton drugs en medische uitrusting, 29 ton onderdelen voor voertuigen en 642 tenten naar Nigeria gezonden had. Van de toegezegde £ 5 mln was £ 250.000 toegekend aan de Liga van Rode Kruis-verenigingen t.b.v. het NRC, 250.000 aan Unicef en £ 150.000 aan de ICRK. Volgens onderminister Lord Shepherd, op 10 febr. in het Hogerhuis, was ca. £ 55.000 aan een ,,Save the Children Fund" toegekend. Tevens waren de door Lagos gevraagde 15 artsen en 20 verpleegsters inmiddels in Oost-Nigeria aan het werk. Aan verschillende hulp- en liefdadigheidsorganisaties werd in totaal £ 1.821.000 verstrekt. aldus een aanvullende begrotingspost van 10 maart.
Ethiopië. $E 50.000 (13 jan.).
Ierland. £ 100.000 via Ierse Rode Kruis en Unicef (12 jan.).
Italië. £ 330.000 (13 jan.).
Nieuw-Zeeland. $NZ 50.000 (27 jan.).
Noorwegen. 600 ton gedroogde vis (13 jan.).
Sowjet-Unie. 17 artsen (23 jan.).
Verenigde Staten. 8 Hercules C-130 transportvliegtuigen en 4 helikopters t.b.v. transport hulpgoederen (11 jan.), aanbod door Lagos verworpen. $ 10 mln aan goederen en medicamenten (12 jan.). 50 jeeps en 3 veldhospitalen, 4 boten van 30 ton met geringe diepgang, 50 tien ton trucks (19 jan.). 50 generatoren, 10.000 dekens en 10.000 stormlantaarn, en maandelijks per luchtbrug 40.000 ton proteïnerijk voedsel alsmede 6 vrachtvliegtuigen ter beschikking van de federale regering (22 jan.).
West-Duitsland. In de loop van jan. droeg het Westduitse Rode Kruis DM 500.000 bij voor het hulpprogramma van ICRK en NRC. Regering schonk DM 30 mln. Luchtmacht en charterschip vervoerden vrachtwagens, voedsel en medicamenten naar Lagos (eind jan.).
Zwitserland. Sw. fr. 8 mln (21 jan.) voor ICRK. In 1969 had Zwitserland ICRK maandelijks Sw. fr. 1 mln betaald en andere organisaties in totaal Sw. fr. 8,2 mln. Voorts werden gedroogde melk, kleding, schoeisel, tenten, generatoren en een klein vliegtuig geleverd.

Generaal Gowon deelde op 22 jan. op een persconferentie mee dat hij t.b.v. de rehabilitatie nog eens £ 10 mln beschikbaar had gesteld, als aanvulling op de reeds aan de Natiûnale Rehabilitatie Commissie geschonken £ 5 mln en de aan de NRC toegekende £ 1 mln. Hij maakte verder de openstelling van de vliegvelden te Enoegoe, Calabar en Port Harcourt voor de hulpvluchten bekend, maar verzocht Oeli te vergeten daar dat reeds te veel in de internationale politiek was gebruikt.

Vertrek ICRK

De Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK) kondigde op 6 febr. haar vertrek uit Nigeria aan, vanwege moeilijkheden met de federale regering en om reden dat haar aanwezigheid met het staken van de vijandelijkheden niet langer vereist was. Tegelijkertijd gaf de ICRK een overzicht van haar activiteiten in Nigeria gedurende de burgeroorlog.

In dit rapport stelde de ICRK dat zij 120.000 ton voedsel en medicamenten had geleverd: 91.000 ton bestemd voor federaal gebied. 22.000 ton voor het voormalige Biafra. De waarde van de leveranties bedroeg bijna Sw. fr. 500 mln; de personeelskosten (op een gegeven moment 1.820 man) beliepen bijna Sw. fr. 50 mln. Op deze wijze was dagelijks hulp verleend aan nagenoeg 1 mln mensen op federaal grondgebied en 1,5 mln mensen in het voormalige Biafra door middel van 909 distributiecentra.
De in de zomer van 1967 gestarte medische hulpverlening had medio 1969 een omvang van 45 medische teams. Er waren o.a. 5 hospitalen en 53 ziekenboegen ingericht. Ook waren vaccinatie-campagnes gevoerd, waardoor begin 1970 o. a. 2.524.411 personen tegen pokken waren ingeënt.
Na de overdracht van de coördinatie van de hulpverlening op federaal grondgebied aan de Nigeriaanse autoriteiten op 30 sept. 1069 had de ICRK bijna 20.000 ton uitrusting en voorraden aan het Nigeriaanse Rode Kruis overgedragen, en 98 voertuigen, schepen alsook een complete radiozender uiteeleend. Zelfs na 30 sept. 1969 had de ICRK de hulpacties van het Nigeriaanse Rode Kruis gefinancierd. Tenslotte had zij na de capitulatie 6.000 ton voedsel en medicamenten vanuit Cotonou naar de enclave gezonden.
Hoewel de ICRK in samenwerking met de Liga van Rode Kruis-verenigingen op 12 jan. aan de federale autoriteiten bijstand en hulp had aangeboden, had de regering slechts voor een paar vluchten haar toestemming verleend. (Tussen 18 en 25 jan. vonden zes vluchten plaats, waarbij 50 ton medicamenten en ca. 12 ton proteïnerijk voedsel aangevoerd werd en 9 zwaargewonden van Kaduna naar Lagos overgebracht werden).

Ojoekwoe en Effiong

Omtrent de verblijfplaats van de vroegere Biafxaanse leider gen. Ojoekwoe deden aanvankelijk allerlei geruchten de ronde.
In een verklaring van Ojoekwoe, op 15 jan. uitgegeven door Markpress te Genève, werd hierover geen uitsluitsel gegeven.

De generaal verklaarde o.a.: ,,In de nacht van 8 jan. verzamelde ik te Owerri die leden van het kabinet met wie contact kon worden opgenomen om de toestand te bestuderen. Op die bijeenkomst schetste ik in krachtige en duidelijke bewoordingen de onverbiddelijke hopeloosheid van een voortzetting van formeel militair verzet. Ik deelde het kabinet mee dat het in de gegeven omstandigheden mijn eerste taak was voor de bescherming van ons uitgeputte volk te zorgen en de leiding van onze heroïsche republiek te redden. Ik bood daarom aan zelf Biafra te verlaten om vrede te zoeken. Ik besloot persoonlijk elke delegatie te leiden, om die het maximale effect te verlenen, en om de zaken te bespoedigen teneinde het leven van ons volk te redden en het concept van Biafra te behouden. Ik deed dit in de wetenschap dat zolang ik leef, Biafra leeft...
Sinds het vertrek van de delegatie uit Biafra zijn wij trouw gebleven aan ons mandaat. Wij hebben contacten gelegd met vrienden en mensen van goeden wille. Wij spaarden geen moeite alle krachten te mobiliseren in een poging voedsel op gigantische schaal Biafra Yinnen te brengen... Uit alle aanwijzingen spreekt duidelijk dat Nigeria ons volk niet wil voeden. Nigeria's aandringen op het controleren van de voedseldistributie heeft tot doel zowel te verzekeren dat Biafranen zullie hulp niet krijgen als buitenstaanders uit te sluiten die zouden kunnen getuigen... van de geweldige misdaden die het van plan is tegen ons volk te begaan... In elk geval is het Nigeria's oogmerk de elite van Biafra te vernietigen. De enige manier om zulk een catastrofe te verhinderen is door tussen de strijdende partijen een of andere neutrale macht te plaatsen teneinde een genocide te voorkomen die die het Europa van 1939-45 tot een Kinderspel zou maken...
Ik zou deze verklaring willen besluiten met een plechtige declaratie, waarin ik opnieuw beklemtoon wat ik reeds herhaalde malen in deze oproep tot de regeringen van de wereld deed nl. mijn volk van uitroeiing te redden...
Genocide, herhaal ik, is niet een interne zaak van Nigeria, en het is de duidelijke taak van die mogendheden die Nigeria hebben bewapend en geholpen de overwinning op Biafra te behalen tussenbeide te komen en Gowon te overreden internationale organisaties en waarnemers toe te staan Biafra binnen te komen om de hongerigen te voeden, de zieken te genezen, en een heel volk te redden van complete verdelging. Als zij er niet in slagen Nigeria te overreden zijn deuren voor deze organisaties open te stellen, dan worden hun verklaringen i.z. humanitaire hulp aan Nigeria louter propaganda...
Omdat onze zaak rechtvaardig is menen wij de oorlog niet te hebben verloren, slechts het slagveld is veranderd. Wij zijn ervan overtuigd dat Biafra zal overleven. Biafra werd geboren uit het bloed van onschuldigen, die in Nigeria tijdens de pogroms van 1966 werden afgeslacht. Biafra zal blijven leven niet als een droom, maar als de kristallisatie van de verwachting van een volk, dat in de vorming van dit grondgebied een laatste hoop op vrede en veiligheid ziet. Biafra kan niet door de macht van wapens alleen vernietigd worden... Biafra leeft. De strijd gaat voort. Lang leve de republiek Biafra!"

President Houphouet-Boigny van Ivoorkust maakte op 23 jan. bekend dat Ivoorkust aan generaal Ojoekwoe politiek asiel had verleend op voorwaarde dat hij zich van politieke activiteiten zou onthouden.

Luitenant-kolonel Philip Effiong, de plaatsvervanger van Ojoekwoe die de capitulatie van Biafra tekende, is sinds 21 april in de gevangenis van Port Harcourt opgesloten, aldus deelde hij zijn dochters mee. (The Times, Financial Times, *IHT*, Le Monde, *NZZ*, Survey of British and Commonwealth Affairs, Kroniek van Afrika, Internationales Afrika *Forum)* (Vor. ber. pag. 33 e.v.)

WEST-EUROPA

DUITSLAND (ALGEMEEN)

ONTMOETING BRANDT-STOPR IN KASSEL. ONTWIKKELINGEN NA KASSEL

Op 21 mei vond in de Westduitse stad Kassel (213.000 inw.) de tweede ontmoeting plaats tussen Bondskanselier Willy Brandt en de Oostduitse premier Willi Stoph, zoals die bij het eerste gesprek in Erfurt van 19 mrt (pag. 193) was afgesproken. Na dit tweede met veel incidenten gelardeerde inter-Duitse topoverleg waren pers en politieke commentatoren aanzienlijk minder optimistisch gestemd dan na de ontmoeting van beide regeringsleiders in Erfurt. De Westduitse rege ingswoordvoerder Conrad Ahlers sprak van een ,,open einde", maar noemde tegelijk enkele positieve gevolgen van Kassel: geen definitieve breuk in de contacten, blijvend overleg tussen Brandt en Stoph over een eventuele nieuwe ontmoeting voor het eind van dit jaar en voortzetting van de zgn. ,,arbeidscontacten" op het niveau van de ministeries van economie, verkeer en post. (Zie verder hieronder).

Van Erfurt tot *Kassel*

Na de verklaringen en debatten over Erfurt in Bondsdag en Oostduitse Volkskamer (zie resp. pag. 229/3 en 230/3) deden zich de volgende voornaamste ontwikkelingen voor in de tijd tussen Erfurt en de aldaar afgesproken nieuwe ontmoeting op 21 mei:

21 maart Staatssecretaris Bahr beëindigt in Moskou de eerste gespreksronde met de SU (vgl pag 85/3 en volgende aflevering) waarbij het vestigen van consiilaten-generaal in Leningrad en Hamburg wordt overeengekomen

26 maart Begin van het Viermogendhedengesprek over Berlijn (kwestie-Berlijn in een volgende aflevering)

29 maart De Westduitse televisie toont voor het eerst een weerkaart waarop Duitsland niet meer met de grenzen van 1937 is aangegeven zoals tot dan toe het geval was geweest Op de nieuwe kaart staan in het geheel geen Europese grenzen meer getekend

April Voortgaande contacten tussen de West- en Oostduitse vakbonden DGB en FDGB die reeds op 18 maart een eerste gesprek hadden (zie pag 231/2 en hieronder)

15 april De plenaire vergadering van de ECE (de Economische commissie der VN voor Europa) wijst met 16 tegen 11 stemnen een voorstel van Polen af, de DDR als volwaardig lid bij de vergadering toe te laten De DDR is bij de ECE reeds permanent waarnemer *)

22-24 april De Westduitse staatssecretaris Duckwitz voert in Warschau de derde onderhandelingsronde met Polen (zie pag. 87/1 en volgende aflevering).

28 april. Tweede Berlijn-gesprek van de vier mogendheden.

29 april. Bondsdagdebat i.v.m. de Pools-Westduitse besprekingen en in samenhang met brieven van Bondskanselier Brandt aan de Poolse premier Cyrankiewicz en aan partijleider Gomoelka.

29 april. Tijdens de vierde onderhandelirigsronde bereiken Bondsrepubliek en DDR overeenstemming over een gedeelte van het post- en telegraafverkeer, nadat de delegaties op 19 sept. 1969 voor het eerst bijeen waren gekomen. (Zie verder hieronder). Een contract wordt afgesloten tussen het Westduitse staalconcerii Salzgitter AG met de DDR voor de bouw van een staalfabriek in dat land.

5 mei. Premier Stoph stuurt aan Brandt een brief die in Bonn nogal verrassing wekte door de vrij scherpe formulering. Stoph eist van Brandt de verzekering dat de Oostduitse delegatie tijdens het gesprek in Kassel niet zal worden gediscrimineerd. Stoph wijst erop dat de Bondsregering — ondanks toezeggingen in Erfurt gedaan — nog steeds discrimineert wanneer het gaat om toetreding van de DDR tot de WHO of tot de ECE (zie hierboven). Stoph verzoekt Brandt de zgn. ,,handboeienwet" van 1966 op te heffen. Hierin wordt Oostduitse politici een vrijgeleide gegarandeerd voor hun verblijf op gebied van de Bondsrepubliek. De Oostduitse regering voelt zich hierdoor gediscrimineerd. Tevens levert Stoph kritiek op het feit dat het Westduitse openbare ministerie zich heeft beziggehouden met een verzoek van Gerhard Frey, uitgever van het rechts-radicale blad Deutsche National Zeitung (zie ook pag. 203/2-1969) om Stoph wegens zijn mede-verantwoordelijkheid voor het doodschieten van vluchtelingen bij de Muur (sinds 1961 ong. 160), te arresteren wanneer deze op Westduits grondgebied zou aankomen.

6 mei. Antwoord-brief van Brandt aan Stoph. De Bondskanselier verzekert zijn Oostduitse ambtgenoot, dat de delegatie van de DDR in Kassel dezelfde behandeling zal genieten als de Westduitse in Erfurt. Als voorbeeld noemt Brandt de opheffing van de hierboven genoemde ,,handboeienwet". (De wet werd op 6 mei door de Bondsdag opgeheven. De CDU/CSU onthield zich van stemming). Ten aanzien van de discriminatie van de DDR in internationale organisaties zegt Brandt dat daarover in Kassel verder onderhandeld kan worden.

6 mei. De beide Duitse delegaties die de protocollaire en technische voorbereidingen behandelen komen overeen het Kassel-bezoek dezelfde vorm te geven als ,,Erfurt", d.w.z. een werkbezoek met vlaggen maar zonder volksliederen.

14 mei. De WHO (Wereld Gezondheidsorganisatie van de VN) verdaagde, onder druk van de Bondsrepubliek, de kwestie van het al of niet toelaten van de DDR als volwaardig lid tot 1971.

15 mei. Bliksembezoek van Ulbricht en Stoph aan Moskou Westeliike correspondenten aldaar menen dat bij de Russische regering is aangedrongen op uitstel van een Russisch-Duits compromis

16-17 mei Traditionele pinksterontmoetingen van de Westduitse Heimatvertriebenen felle kritiek op de Ostpolitik van de regering-Brandt

In de periode tussen Erfurt en Kassel heeft de Oostduitse pers felle aanvallen gedaan op Brandt, die o ni een nieuwe Stresemann wordt genoemd, ,,een man die geheel Europa onder Duitse heerschappij wil brengen'

*) Op 13 juli werd door de ECOSOC (de economische en sociale raad van de VN) in Genève een door de SU ingediende ontwerp-resolutie verworpen waarin wederom werd voorgesteld de DDR toe te laten als volwaardig lid van de ECE. De ECOSOC is het lichaam dat de besluiten neemt over lidmaatschap van de ECE. West-Duitsland is sinds 1956 lid van de ECE.

Het gesprek *in Kassel.* Demonstraties

Kort na aankomst van de Oostduitse delegatie in het Schlosshotel in Kassel, deed zich voor het gebouw een incident voor toen drie jongemannen (zie afb) de vlag van de DDR omlaaghaalden en in stukken scheurden De drie werden gearresteerd en bleken afkomstig uit Elmshorn (zonen van Heimatvertriebenen) en Hambuig

Eerder, bij aankomst van de speciale trein van Stoph bij het eerste grensstation Bebra had een demonstratie van de DKP (Westduitse communistische partij) plaatsgevonden, waarbij Stoph werd toegejuicht en erkenning van de DDR werd geëist De Oostduitse premier legde hier (in Bebra) een eeiste verklaring af waarin hij protesteerde tegen de invloed die de Bondsrepubliek tracht uit te oefenen op onderdanen van de DDR d m v de ,,burgerschapswetten", waardoor alle inwoners van de DDR burgers van de Bondsrepubliek zijn Dit protest zou Stoph later in Kassel letterlijk herhalen (zie hieronder)

In Kassel werd door linkse en rechtse groeoeringen gedemonstreerd, terwijl duizenden mensen de route van het station van Kassel naar het Schlosshotel omzoomden De kreten en de leuzen op de spandoeken varieerden van ,,Muur-moordenaar" tot ,,Nù erkenning" en van ,,Weg met de verraders uit het Duitse Oosten" tot ,,Praten is zilver, erkenning is goud" De meest radicale groeperingen werden geschat op 200 rechts-radicalen en 500 links-radicalen (Der Spiegel)

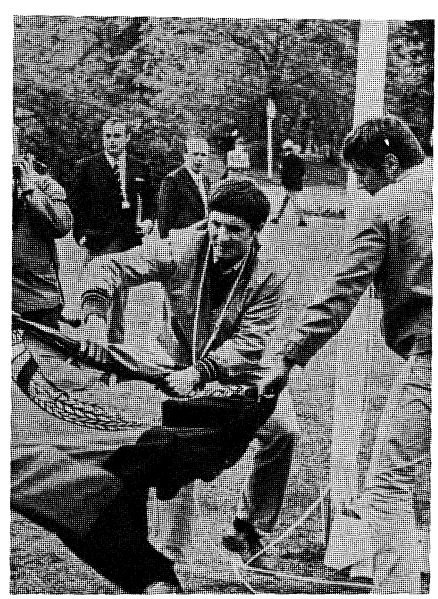

Jonge demonstranten verscheuren in Kassel de Oostduitse vlag.

Premier Stoph protesteerde in de ontvangstzaal van het hotel bijzonder fel tegen de hierboven beschreven ,,belediging van de vlag van de DDR".
Nadat in de middag een geprogrammeerde kranslegging (vgl. pag. **19511)** moest worden geannuleerd wegens vermeend gevaar voor de veiligheid van Stoph, vond deze toch in de avond plaûts: een krans werd gelegd bij een monument ter herdenking van slachtoffers van het fascisme.

Verloop besprekingen

De eerste gespreksronde werd begonnen met een verrassende protestverklaring van premier Stoph. Hierna legde Bondskanselier Brandt zijn eerste verklaring af, waarin hij een voorstel van 20 punten ontvouwde over de basisbeginselen en verdragselementen van de regeling van gelijkgerechtigde betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR. Hierin ging Brandt volgens waarnemers, met name in op art. VI van het op 18 dec. 1969 aan president Heinemann toegezonden ontwerp-verdrag van de Oostduitse partijleider Walter Ulbricht, waarin staat dat de betrekkingen met deelgebieden afzonderlijk per verdrag zullen worden geregeld (pag. 66/3). Hierop volgde een verklaring van Stoph, waarna beide staatslieden een gesprek onder vier ogen hadden. Tijdens de middagpauze ontving Stoph de voorzitter van de DKP, Kurt Bachmann.
Tijdens de middagzitting legden Brandt en Stoph wederom verklaringen af en hadden zij andermaal een gesprek onder vier ogen. In tegenstelling tot Erfurt kon men het ditmaal nóch eens worden over een gemeenschappelijk slotcommuniqué, nóch over een definitieve afspraak voor een derde ontmoeting. Regeringswoordvoerder Ahlers deelde na vertrek van Stoph mee, dat hoewel de Westduitse delegatie blijk had gegeven over enige manoeuvreerruimte in de onderhandelingen te beschikken, de Oostduitse regeringsleider onverkort aan het bekende standpunt ,,Erkenning of helemaal niets" had vastgehouden. Voorts verklaarde Willy Brandt in een televisie-interview, dat hij Stoph voor de incidenten in Kassel zijn verontschuldigingen had aangeboden ,,zonder deze evenwel te hebben gedramatiseerd".

Protestverklaring van Stoph

Direct na aankomst in de conferentiezaal las premier Stoph een protestverklaring voor, waaruit wij het volgende weergeven: ,,Heer Bondskanselier! Voordat wij ons gesprek kunnen beginnen is het noodzakelijk over het volgende duidelijkheid te verschaffen: Nog altijd bestaat in de Bondsrepubliek een heel systeem van wetten, oordelen en andere staatshandelingen waarmee de regeringsorganen en rechtbanken van de Bondsrepubliek, tégen het volkenrecht in, over de grenzen van de Bondsrepubliek heen rechten en bevoegdheden tegenover de DDR en haar burgers trachten uit te oefenen. Dit is een permanente en ernstige schending van het internationaal geldende volkenrecht. Zoals in de hele wereld gebruikelijk en voor een vreedzaam naast elkaar leven onontbeerlijk, kunnen wetten en rechtsbeslissingen en andere staatshandelingen van de Bondsrepubliek slechts voor dat land zelf bindend zijn."

Verklaring Brandt

Het belangrijkste deel van de openingsverklaring van Bondskanselier Brandt was een uit **20** punten bestaande verklaring van beginselen en elementen voor een verdrag dat de betrekkingen tussen West- en Oost-Duitsland moet regelen
De Bondskanselier drong er bij premier Stoph op aan op aeze tweede bijeenkomst ermee in te stemmen onderhandelingen te openen die tot doel hebben de betrekkingeen tussen beide landen op basis van een verdrag te regelen: ,,Zulk een verdrag, of verscheidene van dergelijke verdragen, kan alleen worden gesloten op basis van gelijkwaardigheid en niet-discriminatie".
Brandt zei dat zijn regering de ideeën over de vorm van het akkoord had ontwikkeld sinds de ontmoeting op 19 mrt. in Erfurt.

De **20** punten van Brandt's voorstel luiden aldus (samengevat):

1. De Bondsrepubliek en de DDR, die in hun grondwet zijn gericht op de eenheid van natie, sluiten in het belang van zowel de vrede, de toekomst, als de eenheid van de natie, een verdrag, dat de betrekkingen tussen de beide staten in Duitsland regelt, de banden tussen de bevolking van de beide staten versterkt en ertoe bijdraagt bestaande benadelingen op te heffen.

2. Het verdrag moet aan de wetgevende vergaderingen van beide zijden ter goedkeuring worden voorgelegd.

3. De betrekkingen zullen moeten worden gebaseerd op de beginselen van de mensenrechten, gelijkwaardigheid, vreedzame coëxistentie en niet-discriminatie.

4. Afzien van geweld en aanvaarding van een vreedzame regeling van bestaande problemen. Het respecteren van de territoriale onschendbaarheid.

5. Eerbiediging van ieders onafhankelijkheid m.b.t. zaken die de eigen soevereiniteit aangaan.

6. Geen van beide Duitse staten kan voor de andere handelingen verrichten of de ander vertegenwoordigen.

7. Een verklaring van beide partijen dat in Duitsland nooit meer een oorlog mag ontstaan.

8. Beide zijden verplichten zich alle handelingen na te laten die het vreedzame samenleven van de volken zouden kunnen verstoren.

9. Steun voor ontwapening en wapenbeheersing en aanvaarding van het beginsel dat afgezien moet worden van acties die de vreedzame coëxistentie van naties verstoren.

10. Het verdrag moet voortkomen uit de situatie die na de Tweede Wereldoorlog is ontstaan en moet in het bijzonder zijn gebaseerd op de situatie van Duitsland en de Duitsers die in twee staten leven, maar die toch van mening zijn dat zij tot één volk behoren. (,,... die in zwei Staaten leben und sich dennoch als Angehörige einer Nation verstehen.")

11. Het onaangetast laten van de verantwoordelijkheden van de vier grote mogendheden de SU, de VS, Engeland en Frankrijk met betrekking tot Berlijn en geheel Duitsland.

12. De Viermogendheden-overeenkomsten over Berlijn en Duitsland worden gerespecteerd. Datzelfde geldt voor de banden die tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn zijn gegroeid. Beide zijden zullen pogingen tot normalisering van de situatie in Berlijn ondersteunen.

13. Beide partijen zullen nagaan op welke gebieden de wetgeving van beide staten met elkaar botsen, zij zullen er naar streven dat deze botsingen worden weggenomen om nadelen voor de burgers van beide Duitse staten te vermijden

14 Het verbeteren van reisfaciliteiten tussen Oost- en West-Duitsland en het ondernemen van pogingen tot het verkrijgen van vrijheid van beweging.

15 Het ondernemen van pogingen tot het bereiken van een oplossing voor de problemen van gescheiden gezinnen.

16. De districten en gemeenten langs de gemeenschappelijke grens zal het mogelijk worden gemaakt de daar bestaande problemen op vriendschappelijke wijze en als goede buren op te lossen.

17. Het intensiveren van de samenwerking op het gebied van vervoer, postdiensten en telecommunicaties en op het gebied van cultuur. sport en wetenschappelijke activiteiten.

18. Verdere ontwikkeling van de handelsbetrekkingen.

19. Het benoemen van gevolmachtigden met ministeriële rang.

20. De Bondsrepubliek en de DDR zullen op basis van het tussen hen te sluiten verdrag de noodzakelijke maatregelen treffen om hun lidmaatschap van en medewerking aan internationale organisaties te regelen."

Verklaring Stoph

In zijn openingsverklaring benadrukte Stoph dat het Duitse vraagstuk van grote internationale betekenis is en sleutelprobleem bij de kwestie van de Europese veiligheid. Hij herinnerde eraan dat hoofdzaak van de politiek van zijn land zou blijven het vestigen van normale gelijkgerechtigde betrekkingen tussen Bondsrepubliek en DDR en memoreerde voorts dat wederom enkele landen tot erkenning van zijn land waren overgegaan (zie pagina **45612).** Premier Stoph zei verder: ,,Wij zijn naar Kassel gekomen in de verwachting een duidelijk antwoord te krijgen op de vraag of de Bondsrepubliek in de achter ons liggende weken heeft nagedacht over onze concrete en constructieve voorstellen en nu bereid is met de regering van de DDR een verdrag te sluiten over het aanknopen van gelijkgerechtigde. volkenrechtelijke betrekkingen. Daar ons verdrag reeds sinds **17** dec. **1969** in Bonn ter bestudering ligt (zie pag. 66/2) en het van onze kant niet heeft ontbroken aan verduidelijking en motivering, is de tijd nu wel rijp om tot daden over te gaan. Namens de ministerraad van de DDR verklaar ik: wij zijn bereid een verdrag over volkenrechtelijke betrekkingen onverwijld voor te bereiden en te ondertekenen."
Na te hebben benadrukt dat elke agressie tegen de DDR zinloos zou zijn, stelde premier Stoph nogmaals dat de Bondsrepubliek in West-Berlijn geen enkele

zeggenschap heeft „Ook de regeringen van de drie westelijke mogendheden hebben herhaaldelijk bevestigd, dat West-Berlijn géén land van de Bondsrepubliek is".
Voorts beschuldigde Stoph West-Duitsland ervan de intensiteit van de bewapening op te voeren: „Deze in revanchistische geest getrainde strijdmacht staat onder commando van generaals en officieren die Hitlers overval op de volken van Europa hebben voorbereid. . ."
Vervolgens bevestigde Stoph duidelijk het uitgangspunt van zijn regering dat de DDR een volledig onafhankelijke staat is en verwierp hij de door Brandt geïntroduceerde term „innerdeutsche" of „zwischendeutsche" betrekkingen (zie pag. 197/2). Hij herinnerde eraan dat tussen het „socialistische" systeem van zijn land en het „kapitalistisch" systeem van de Bondsrepubliek geen vermenging mogelijk is: „Bij de formule van „innerdeutsche" betrekkingen gaat het om niets anders dan om een nieuwe vorm van de sinas Adenauer en Dulles toegepaste, en toch uitzichtloze politiek, van de alleenvertegenwoordiging van de DDR door de Bondsrepubliek. . ."
De Oostduitse premier vroeg zich verder af wat de Bondsregering precies bedoelt met „gelijkgerechtigdheid" waar het de DDR betreft. Hij noemde de discriminatie van de DDR in internationale organisaties (WHO en ECE) als voorbeeld van de „tegenstelling tussen woord en daad van de Bondsregering".
Stoph besloot zijn verklaring met nogmaals de vraag te stellen „waar u eigenlijk met uw politiek heen wilt?" en uitdrukkelijk te verklaren dat slechts onderhandeld kan worden indien volledige erkenning van de DDR voorop staat.

Verdere *besprekingen. Geen slotcommuniqué*

De middagbesprekingen in Kassel bleven zonder resultaat: na afloop werd, anders dan in Erfurt, géén gezamenlijk slotcommuniqué uitgegeven. Het grote struikelblok bleek, zoals voorheen, de kwestie van de volkenrechtelijke erkenning van de DDR. Stoph verklaarde hierover: „Zolang de Bondsregering niet bereid is om gelijkgerechtigde betrekkingen op te nemen, is een verder gesprek weinig vruchtbaar".

Hoewel Bondskanselier Brandt de Oostduitse premier verweet, dat deze aan zijn positie van „alles of niets" vasthoudt, bleek hij toch van mening dat er nog voldoende aanknopingspunten zijn die kunnen leiden tot een vooruitgang en verbetering van de betrekkingen Brandt was van mening dat de DDR er niet star bij moet blijven, dat de Duitse betrekkingen alleen op basis van het Oostduitse verdragsontwerp (pag **66/21** kunnen worden geregeld Dergelijke onderhandelingen zouden niet door voorwaarden vooraf bemoeilijkt mogen worden Om het gesprek in Kassel gaande te houden, hadden beide staatslieden tweemaal een gesprek onder vier ogen

Na afloop van de besprekingen werd geen gezamenlijk slotcommuniqué uitgegeven, ondanks pogingen van Brandt hiertoe. In afzonderlijke isersconferenties verklaarden woordvoerders van de Bondsrepubliek en de DDR, dat de ontmoeting niet was mislukt, maar men was overeengekomen een „denkpauze" in te lassen hoe in de toekomst het contact tussen beide regeringen kan worden geregeld om daarna eventueel weer te komen tot onderhandelingen over in een verdrag vastgelegde regelingen. Bij waarnemers in Kassel bestond de indruk dat i.h.b. de verschuiving van de beslissing over het al dan niet toelaten van de DDR tot de WHO naar volgend jaar, een schaduw over het gesprek had geworpen (zie ook hierboven). Bij de persconferenties in Kassel kwamen de Oostduitse journalisten voortdurend terug op uitlatingen van de Westduitse regeringswoordvoerder, Ahlers, die enkele dagen vóór d~ bijeenkomst in Kassel had verklaard, dat, indien de Bondsrepubliek geen druk had uitgeoefend om die WHO-beslissing uit te stellen, het zeker zou zijn gekomen tot een afwijzen van het voorstel de DDR toe te laten.
Voorts was het commentatoren duidelijk, dat de confrontatie in Kassel hard was geweest. Bovendien werd de sfeer vertroebeld door de talrijke demonstraties en het niet kunnen doorgaan van de kranslegging door premier Stoph.
Nochtans bleek, zoals hierboven reeds werd vermeld, dat het gesprek in Kassel, blijkens uitlatingen van Ahlers, op een „open einde" was uitgelopen.
Hierover schreef de NRC op 22-5 in een commentaar:

„De Duitse staatssecretaris Ahlers heeft niet ongelijk als hij zegt dat men niet van een mislukking van de onderhandelingen mag spreken, en dat er na Kassel als het ware een open emde is
De besprekingen tussen de twee Duitslanden vormen immers geen geisoleerd verschijnsel, mdar maken deel uit van een reeks besprekingen tussen de Bondsrepubliek en Oosteuropese landen en zelfs tussen Oost en West, die op verschillende niveaus gevoerd worden
Van deze andere besprekingen zal het nu in belangrijke mate afhangen of en wanneer verdere voortgang in het gesprek tussen de Bondsrepubliek en de DDR mogelijk is "

Ontwikkelingen *na Kassel.* Rede *Ulbricht*

(Zie voor Bondsdagdebatten over Oost-Europapolitiek hieronder.)
Begin juni werd bekend, dat de SPD aan 2,5 mln Westduitse burgers enquêteformulieren ging toezenden teneinde te peiien hoe in de Bondsrepubliek wordt gedacht over de Duitsland- en Ostpolitiek, en over de economische en sociale politiek van de regering-Brandt. De SPD wil onderzoeken wat de Westduitsers denken van de gesprekken met de DDR en of er veel bez a-ren zouden zijn tegen erkenning door de Bondsregering van de Oder-Weissegrens.
Op 16 juni sprak de Oostduitse partijleider Ulbricht in een opmerkelijk gematigde rede zijn bereidheid uit, diplomatieke vertegenwoordigers met de Bondsrepubliek uit te wisselen nog voordat de twee landen diplomatieke betrekkingen hebben aangeknoopt.
De partijleider, wiens toespraak tot het Centrale Comité in het partijorgaan Neues *Deutschland* verscheen, opperde tevens dat de twee

Betoging van links-radicalen in Kassel.

landen aanzoek doen voor het lidmaatschap van de VN. Ook dit zou moeten gebeuren nog voordat het tot volledige diplomatieke betrekkingen komt. Ulbrichts rede stond in scherp contrast tot de felle aanvallen die de Oostduitse partijideoloog Albert Norden, de weken daarvoor tegen de Bondsrepubliek had gedaan. Maar ook Ulbricht moest constateren dat het gesprek tussen Brandt en Stoph had aangetoond dat Bonn nog niet bereid was de DDR te erkennen. Het was daarom ook dat de DDR zijn suggestie deed tot uitwisseling van diplomatieke vertegenwoordigers op ambassadeursniveau. Het voorstel lijkt. aldus de *NRC,* op wat Brandt in Kassel opperde (pnt. 19 van plan-Brandt): uitwisseling van gevolmachtigden op ministerieel niveau. De Oostduitse partijvoorzitter maakte verder nog duidelijk dat hij verwacht dat op een derde Duitse topbijeenkomst onderhandelingen beginnen over de vestiging van volledige diplomatieke betrekkingen. Hij begreep echter dat dil tijd zou vergen en had bovendien oog voor het feit dat Brandt onder druk staat van rechtse krachten. Ulbricht verklaarde het oneens te zijn met een Oostduits blad dat geschreven had. dat Brandt geen wijzigingen had aangebracht in de conservatieve politiek van zijn voorgangers: ,,Men kan het zo eenvoudig niet stellen. De bereidheid onderhandelingen te beginnen over non-agressie toont dat er iets veranderd is".

Ulbricht zei voorts dat de Westduits-Russische besprekingen over een niet-aanvalsverdrag (zie volgende aflevering) opgetwijfeld een stap in de goede richting betekenen. Hij wenste beide partijen een succesvol slot van de besprekingen toe. Politieke commentatoren zagen in de weken na de toespraak van Ulbricht meerdere tekenen van een minder harde politiek van de DDR (o.a. na uitspraken van Ulbricht en minister van buitenlandse zaken Winzer medio juli, toen deze o.m. zeiden, dat de besprekingen tussen de Bondsrepubliek en de SU van groot belang voor de betrekkingen tussen Bonn en Oost-Berlijn zouden zijn. Zie ook hieronder). *(Reuter, ADN,* FAZ, *Le Monde, NRC, Der Spiegel)*

(Vor. ber. pag. 229/3)

CONTACTEN WEST- EN OOSTDUITSE VAKBONDEN

Sinds ons overzicht op pag. 231/2 hebben zich in de contacten tussen de Westduitse vakbond DGB en de Oostduitse bond FDGB, de volgende ontwikkelingen voorgedaan.

Na technische voorbesprekingen in Dusseldorf (zie pag 231/3) gaf de Oostduitse vakbond een verklaring uit, waarm staat dat de Westduitse bond bil voortduring de kwestie-Berlijn ter sprake had gebracht Dit in verband met een gesprek op hoog niveau tussen beide vakbonden in Oost-Berlijn Hierbij zou de Westduitse DGB duidelijk hebben gemaakt, dat zij via West-Berlijn naar het oostelijk stadsdeel zou reizen en zich niet zou storen aan het verlangen van de Oostduitsers Berlijn ,,links te laten liggen" (vgl pag 194/1)

Hierop stelde de Oostduitse FDGB voor, de besprekingen in een andere Oostduitse stad, t w Boltenhagen, te houden Op 7 april verklaarde de voorzitter van de DGB, Heinz Vetter, dat de DGB hierop niet wenste in te gaan en daarentegen voorstelde de besprekingen op 25 april in Dusseldorf te openen

Op 13 april zond de voorzitter van de FDGB, Herbert Warnke, aan Vetter een antwoord, waarin ditmaal Maagdenburg als ronferentieplaats wordt voorgesteld In reactie hierop verklaarde Vetter, dat het probleem van de conferentieplaats pas was opgedoken tijdens de technische voorbesprekingen toen de Oostduitsers plotseling hun eisen inzake Berlijn op tafel legden De DGB-voorzitter verklaarde dat de DGB-afdeling West-Berlijn, met 300 000 leden, buiten alle staatsrechtelijke overwegingen om, verbonden is met de Westduitse DGB

Op 5 mei werd het Oostduitse voorstel m.b.t. Maagdenburg door de DGB afgewezen. Van Westduitse zijde werd opnieuw de bereidheid uitgesproken te onderhandelen in Oost-Berlijn (zonder verdere voorwaarden) of in Dusseldorf.

Op 8 juni werd de Oostduitse uitnodiging, in Maagdenburg besprekingen te beginnen, herhaald. (D P A, F A Z, N R C)

(Vor. ber. pag. 231/2)

GEDEELTELIJKE OVEREENSTEMMING DDR-BONDSREPUBLIEK OVER POST- EN TELEFOONVERKEER

Op 29 april werd tussen de Bondsrepubliek en de DDR een gedeeltelijk akkoord bereikt m.b.t. het post- en telefoonverkeer tussen beide landen. De sinds 29 sept. 1969 lopende besprekingen werden in de vierde gespreksronde met het volgende resultaat voorlopig afgerond:

Het aantal telefoonverbindingen wordt van 34 op 74 gebracht en het aantal telexverbindingen van 19 op 35

Met terugwerkende kracht tot 1 jan 1967 zal de Bondsrepubliek de DDR voor het telefoonverkeer per jaar 30 mln DM betalen Over een regeling voor de periode voór 1967 is men het evenwel niet eens geworden Tijdens voorgaande besprekingen had de Oostduitse delegatie gezegd dat de totale vergoeding 1,8 mrd moet bedragen Hierover zal nog verder worden onderhandeld

De Westduitse minister van vervoer, Georg Leber, uitte tegenover journalisten de verwachting dat de overeenkomst een gunstige uitwerking zal hebben op de nog ,,openstaande Berlijn-regelingen" Nadere bijzonderheden wilde hij hierover niet geven (D P A, N R C)

GEEN WESTDUITS BEZWAAR TEGEN HIJSEN VAN OOSTDUITSE VLAG

Alle landen van de NAVO hebben van de Westduitse regering een nota ontvangen, waarin wordt meegedeeld dat de Bondsrepubliek er geen bezwaar meer tegen heeft dat bij sportwedstrijden, jaarbeurzen e.d. de vlag van de DDR wordt gehesen en/of dat het volkslied van de DDR wordt gespeeld.

Tot nog toe hebben de NAVO-landen zich gehouden aan het besluit van de NAVO dat, zolang de Bondsrepubliek de DDR niet Leeft erkend, de NAVO-landen zich verplichten de DDR niet te erkennen of handelingen toe te staan die lijken op erkenning van de symbolen van de DDR.

De Westduitse beslissing was reeds op 22 juli 1969 bekend gemaakt (zie pag. 586/3-1969). (N R C)

HANDEL BONDSREPUBLIEK-DDR

De Bondsrepubliek heeft besloten met ingang van 1 juli 1970 (zo werd begin mei bekend gemaakt) 6% BTW te heffen op leveranties van industriële produkten en op dienstverleningen aan de DDR; tot nog toe werd er geen BTW geheven. Aan de andere kant wordt met ingang van 1 mei 1970 de korting van 5% op leveranties uit de DDR naar de Bondsrepubliek tot 6% verhoogd. Dat wil zeggen dat voortaan op industriële produkten uit de DDR geen BTW meer behoeft te worden betaald.

De Westduitse regering wil hiermee bereiken dat er meer evenwicht komt in de officieuze handelsbalans tussen beide Duitse staten. Tot noe toe had de Bondsrepubliek aanzienlijk–meer aan de DDR geleverd dan de DDR aan de Bondsrepubliek (vgl. pag. 605/2-1969). (N R C)

DALING AANTAL INWONERS VAN DE DDR

Volgens gegevens van het Oostduitse bureau voor de statistiek is de bevolking van de DDR in 1968 met 3.000 gedaald tot 17.087.000. Voor het eerst sinds 1949 is er geen geboortenoverschot geweest en sinds 1955 was dit overschot dalende. De bevolking van de Bondsrepubliek is in 1968 met 514.000 gestegen tot 60.662.000. (N R C)

DUITSLAND (WEST)

HEVIGE OPPOSITIE VAN CDU/CSU TEGEN OSTPOLITIK VAN BRANDT

In een aantal Bondsdagdebatten over de Westduitse Oost- en Duitsland politiek is de Westduitse oppositie van CDU/CSU met dezelfde voortvarende agressiviteit van leer getrokken als zij dat in de afgelopen maanden gewoon was te doen.

De debatten van 27 mei (na de ontmoeting Brandt-Stoph in Kassel) leverden evenwel geen nieuwe gezichtspunten op. Alle van beide zijden bekende argumenten werden naar voren gebracht (zie ook pag. 230/1).

Wel werd een — tot op zekere hoogte — nieuw element toegevoegd aan de vaak verhitte discussies, nl. de kwestie van de Westeuropese integratiepolitiek.

De oppositie in West-Duitsland is van mening dat reeds in de komende jaren de politieke bondsstaat Europa kan worden gerealiseerd. De CDU/CSU meent dat Bondskanselier Brandt dit streven

met zijn Oostpolitiek doorkruist. Volgens CSU-voorzitter, ex-minister Strauss (in een artikel voor het CSU-blad Bayern Kurier), niaakt Brandt een „misrekening" door te menen dat wanneer hij afziet van Westeuropese integratie, hij de Europese deling kan overwinnen en met inbegrip van de Oosteuropese landen een Europese ordening tot stand kan brengen. Volgens Strauss zal Brandts vergissing — „gewild of ongewild handlangerschap aan de Russische politiek" — een tragedie voor Duitsland en een drama voor Europa tot gevolg hebben.
De Bondsregering stelt daarentegen, dat **zij** het juist is geweest — door haar initiatieven en haar optreden in Den Haag tijdens de EEG-topconferentie (pag. 769 e.v.-1969) — die de Gemeenschap een nieuwe impuls heeft gegeven. Brandt zei in de Bondsdag, dat de regering in Bonn geen Europapolitiek zou kunnen bedrijven, wanneer deze niet gebed is in de Westeuropese politiek.
Eind mei zijn in West-Duitsland de CDU/CSU-oppositie en de met haar sympathiserende organisaties en instituten over een breed front in de aanval gegaan tegen de regering-Brandt. Op 30 mei werd in Bonn een demonstratieve vergadering van de zgn. Heimatvertriebenen georganiseerd, waar fel werd geprotesteerd tegen de „Ostpolitik" van de regering in Bonn. Meer dan 30.000 verdreuenen trokken op naar de Westduitse hoofdstad onder het motto: „Wie geweld erkent verliest de vrede".
Op de bijeenkomst sprak CSU-voorzitter Strauss, maar niet het SPD-Bondsdaglid dr. Herbert Hupka, die vice-voorzitter is van de „Bund der Vertriebenen". Hupka heeft ook moeilijkheden met zijn fractiegenoten na te hebben verklaard. tégen een eventueel Pools-Westduits grensverdrag te zullen stemmen.
Herbert Czaja, voorzitter van de Bund der Vertriebenen en Bondsdaglid voor de CDU, zei in een redevoering een dergelijk verdrae tussen Polen en de Bondsrepubliek nooit te zullen accepteren. Om het afsluiten van zo'n verdrag te verhinderen riep hij op tot legaal verzet met alle middelen.
De katholieke bisschoppen van Noordrijnland-Westfalen riepen in een herderlijk schrijven op, bij de Landdagverkiezingen van 14 juni (zie een volgende aflevering) alleen diegenen te kiezen „die hebben bewezen dat zij door hun handelen de christelijke principes en basisverlangens vertegenwoordigen."
Ook in de Bondsdag zelf werd harde oppositie gevoerd.
Op 8 juni sprak de meestal gematigde Bondskanselier Brandt in een televisie-interview van „hardnekkige, onbeschaamde oppositie". Waarnemers merkten op dat er sinds jaren niet in een zo korte periode zoveel politieke conflicten in en buiten de Bondsdag zijn voorgekomen.
(In een volgende aflevering komen we, tegelijk met de resultaten van de Landdagverkiezingen in Noordrijnland-Westfalen, terug op de Bondsdagdebatten van 16 en 17 juni). (DPA, FAZ, NRC)
(Vor. ber. pag. 229/3)

BEZOEK BRANDT AAN ENGELAND

Van 2-5 mrt bracht Bondskanselier Brandt een bezoek aan Engeland. Hij voerde in Londen besprekingen over de EEG, de betrekkingen tussen Oost en West en andere internationale zaken.
Aan het eind van het bezoek werd meegedeeld dat Engeland en de Bondsrepubliek het eens zijn in alle belangrijke politieke kwesties. Engeland staat achter de initiatieven die de Bondsrepubliek heeft ontplooid m.b.t Oost-Europa. Brandt heeft de Britse regering verzekerd dat zijn land niets zal ondernemen dat het vertrouwen van de bondgenoten zal beschamen. Engeland heeft versterking van het Rijnleger toegezegd De in 1968 teruggetrokken 5.000 Britse militairen gaan naar West-Duitsland terug
De vrees van Engeland betrokken te raken bij een supra-nationalisering van Europa heeft Brandt ongegrond genoemd. Frankrijk voelt ook niet voor zo'n ontwikkeling, aldus de Westduitse Bondskanselier, die sympathie toonde voor de Britse EEG-wensen. *(Tzmes, NRC)*

BEZOEK BRANDT AAN VS

Van 4-11 april bracht Bondskanselier Willy Brandt een officieel bezoek aan de VS, o.a. in gezelschap van minister van defensie Helmut Schmidt en de staatssecretarissen Egon Bahr en Georg Ferdinand Duckwitz.
Belangrijke gesprekspunten vormden de eventuele vermindering van de Amerikaanse troepen in West-Duitsland (sinds 1965 reeds gereduceerd van 250.000 tot 175.000 man), de Westduitse Ostpolitik, in het kader waarvan gesprekken gaande zijn met de DDR, Polen en de SU en de Amerikaanse bezwaren tegen handelsdiscriminatie in de EEG. In totaal pleegden het Amerikaanse staatshoofd en de Westduitse Bondskanselier vier uur overleg met elkaar. Brandt bracht verder bezoeken aan eenheden van de Bundeswehr en ontving in Camp David, waar hij de gast van de president was, de persoonlijke adviseur van Nixon: Henry Kissinger.*
Politieke waarnemers zagen als groot belang van Brandts bezoek, de poging van de Westduitse regering Washington te tonen dat een socialistische regering in Bonn even betrouwbaar is als een CDU-kabinet. Dit bleek met name uit de rede die Brandt uitsprak in de Persclub: „Mijn regering zal aan het Amerikaans-Duitse deelgenootschap vasthouden en doen wat zij kan om moeilijkheden bij de gezamenlijke verdediging of de handelspolitiek te overwinnen. Wij in Duitsland en in Europa hebben er belang bij dat dit deelgenootschap zich volgens de eisen der tijd verder ontwikkelt. (..) Hetzij t.a.v. de problemen die alle industriële staten bedreigen, zoals die van het levensmilieu, hetzij t.a.v. moeilijke onderhandelingen die tot doel hebben de Oost-West-confrontatie te overwinnen".

In zijn rede ging Brandt voorts in op een aantal andere belangrijke kwesties die hij met Nixon had besproken. De Westduitse Bondskanselier zei te menen, dat een uitbreiding van de Europese economische gemeenschap een wereldomvattende liberalisering van de handel niet in de weg staan. Hij zei dat een conflict in de handelsbelangen van de VS en een vergrote EEG alleen dán zou ontstaan „als wij ons in Europa zouden inkapselen". De kanselier beloofde „dat de Bondsrepubliek met kracht ernaar zal streven, dat de EEG een wereldomvattende liberalisering niet zal afremmen. De groei van onze economie vereist dat".

Met grote nadruk verklaarde Brandt dat „de werkzaamheid van het Atlantisch Verbond afhangt van behoud van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Europa die door geen Europese inspanning kan worden vervangen". Dat was ook de voorwaarde voor een succesrijke onderhandeling met het Oosten over wederzijdse gelijkwaardige vermindering van troepen en werkelijke vermindering van de wapens in Europa.
Wat betreft de Ostpolitik meende Brandt, dat deze „vrij is van illusies of zenuwachtige haast". De Bondskanselier vervolgde: „Zij gaat uit van realiteiten, zoals de NAVO, het Pact van Warschau, de twee staten in Duitsland en de grenzen van Polen. Wij moeten van deze realiteiten uitgaan indien we een betere verhouding tot de SU, een verzoening met Polen en een verzachting van de pijnlijke deling van ons land willen bereiken".

Resultaten besprekingen

Tijdens zijn eerste gesprek met Brandt heeft president Nixon zijn vertrouwen uitgesproken in de Westduitse Ostpolitik. Voordat Nixon de Ostpolitik zijn fiat gaf, had de Bondskanselier bij de bespreking van de Amerikaans-Europese verhouding de president zijn voorstel gedaan voor een contactcommissie op hoog niveau tussen de Europese Gemeenschappen en Washington die de economische wrijvingen moeten opvangen. Verder hebben Brandt en Nixon de NAVO-conferentie in Rome (gehouden op 26 en 27 mei, zie een volgende aflevering) besproken

*j In diverse perscommentaren werd gewezen op de grote politieke én symbolische betekenis van de ontmoeting Brandt-Kissinger: De Duitse socialist, die meer dan 30 jaar geleden moest vluchten naar Noorwegen (zie ook pag. 710/2-1969) en de eerste na-oorlogse kanselier van Duitsland werd, bespreekt met het Joodse kind uit conservatief-Duits milieu dat meer dan 30 jaar geleden met zijn ouders naar New York moest vluchten en het bracht tot meest intieme adviseur van de Amerikaanse president, de grenzen waarin een onafhankelijker Duitsland zijn toenaderingspolitiek tot Oost-Europa moet houden, wil het het Westelijk vertrouwen en bescherming niet in gevaar brengen..

en de Duitse wens voor een nieuw aanbod tot wederzijdse vermindering van de strijdkrachten in Europa. In de gelijktijdige vergadering van de Westduitse en Amerikaanse delegaties in het Witte Huis is Amerikaanse instemming verkregen met het voorstel van de minister van defensie, Schmidt, om het „sein van Reykjavik — het tijdens de NAVO-vergadering van juni 1968 (pag 452 i3-1968) gedane aanbod voor Mutual Balanced Force Reductions — te versterken t.g.v. de, op dat moment, komende vergadering van Rome. De kwestie van de Amerikaanse troepenvermindering in Europa bleek nauwelijks besproken.
Wel werd onderlinge informatie uitgewisseld over kwesties als SALT, Bonn's politiek m.b.t. Polen en SU, het Russische voorstel voor een Europese veiligheidsconferentir en de toestand in Zuidoost-Azië.
Na terugkeer in Bonn maakte Brandt bekend, dat de Duits-Amerikaanse consultaties, in het bijzonder t.a.v. het Duitse gesprek met Moskou zullen worden verdiept.
De vrees voor eenzijdige Amerikaanse troepenverminderingen had Nixon trachten weg te nemen door te stellen dat de „NAVO niet verzwakt mag worden", aldus Brandt. Verder zullen de Amerikanen het Europese streven om tot een economische en later tot een politieke eenwording te komen ondersteunen, ook wanneer zij hiervan handelspolitieke nadelen zullen ondervinden. De Bondsrepubliek zal bij zijn partners aandringen op een zo gering mogelijk houden van deze nadelen. (FAZ, Le Monde, **NRC)**

BEZOEK BRANDT AAN VATICAAN

Op 13 juli bracht Bondskanselier Brandt een bezoek aan Paus Paulus VI. Na een kort gesprek legden beiden een korte verklaring af.

In zijn verklaring ging de Bondskanselier kort in op de Ostpolitik van de regering in Bonn: „De Bondsregering tracht d.m.v. alle vreedzame haar ter beschikking staande middelen aan de vermindering van de spanning in de wereld mee te werken. In deze geest heeft ze, in volledige overeenstemming met haar Westelijke bondgenoten, de poging ondernomen haar betrekkingen met haar Oostelijke buren na jarenlange „verharding" een nieuwe basis te geven. Er kan echter niet op snelle oplossingen gerekend worden.
In zijn antwoord-rede ging Paus Paulus niet nader op de door Brandt aangestipte Ostpolitik in, maar zei dat de Kerk een speciale taak heeft te vervullen bij het slaan van een brug tussen de volken.
Voorts drukte hij het Duitse volk op het hart het probleem van de ontwikkelingslanden steeds aandacht te blijven schenken.(N Z Z)

FRANKRIJK

ONGEREGELDHEDEN EN ACTIES REGERING

De afgelopen maanden is Frankrijk weer het toneel geweest van talrijke onlusten, bomaanslagen, demonstraties en bloedige botsingen lussen politie en demonstranten en tussen rivaliserende groeperingen.
De aanleidingen bot al deze onrust waren vaak geheel verschillend Waren de onlusten op de universiteiten meestal het gevolg van protesten tegen al of niet vermeende misstanden in de universitaire wereld, de straatgevechten vonden vaak plaats tussen nivaliserende linkse groeperingen of tussen ultrarechtse en maoïstische groepen, terwijl de bomaanslagen, meestal uitgevoerd door de „gauchisten", bedoeld waren een chronische onzekerheid te scheppen en aldus de kapitalistische orde te ondermijnen.
Heit meest in de publiciteit kwamen daarbij de talloze linkse groeperingen, die variëren van anarchisten tot maoïsten, maar dat nam niet weg dat ook „rechts" een grotere rol is gaan spelen in de buitenparlementaire acties. De correspondent van de NRC (12-3) schreef dat vele Franse jongeren in rechts vaarwater terecht zijn gekomen als reactie op de omstandigheid dat de oppositie op de Franse universiteiten sinds mei 1968 geheel in handen van de „gauchisten" is gekomen. De wens die bij veile jongeren leeft om deze monopoliepositie van de maoïsten te breken, heeft voor ultra-rechts enige nieuwe perspectieven geopend. De universitaire conjunctuur heeft geleid tot een zekere opleving van de belangstelling voor ultranationalistische en fascistisch getinte denkbeelden en vooral voor de strijdkrachten van uiterst rechts. Dit overigens niet alleen als reactie tegen de groeiende anarchie op de faculteiten. Er is ook nog een andere reden.
De Parijse universiteiten leven al langer dan een jaar in een soort overgangsbewind. Volgens de universitaire oriëntatiewet moet de vorming van nieuwe (gedecentraliseerde) Parijse hogescholen nog dit voorjaar haar beslag krijgen. In hun streven om deze ingrijpende hervormingen te verhinderen zijn de ultranationalisten nu de objectieve bondgenoten geworden van de „gauchisten" en de behoudend gezinde professoren die om zeer uiteenlopende redenen de overheidshervormingen proberen te torpederen.
Enkele van de meest op de voorgrond tredende rechtse groeperingen, al of niet universitair georganiseerd, zijn GUD, Groupé Union-Droit, die vorig jaar bij interne verkiezingen op de Parijse universiteit een verrassend hoog percentage van de studentenstemmen op zich wist te verzamelen, en de Mouvement Ordre Nouveau, het buitenuniversitaire verlengstuk van de GUD.
Andere fascistisch getinte splintergroepen zijn de Mouvement Jeuue Révolution (waarin nogal wat voormalige OAS'ers over de voorbije dagen van het Franse Algerije nadromen) en Oeuvre Francaise. De leider van deze laatste beweging, Pierre Sidros, heeft vorig jaar tevergeefs geprobeerd om zich als kandidaat voor de presidentsverkiezingen te doen opstellen.
Een wat minder skeletachtig bestaan dan deze twee laatste groepjes leidt Restauration Nationale, die zich de opvolger noemt van de in 1944 verboden Action Francaise. De nieuwe groepen van deze beweging tekenen op de muren gewoondijk nog met de initialen van Action Francaise.
Het merendeel van de aanhangers van deze uiterst rechtse nationalistische of fascistische organisaties, is jong. Deze nieuwe generatie heeft niet zoveel belangstelling meer voor de oude sitokpaarden van het rechtse Frankrijk als het anti-semitisme (Dreyfus), de xenofobis (,,La France aux Français), het pétainis-

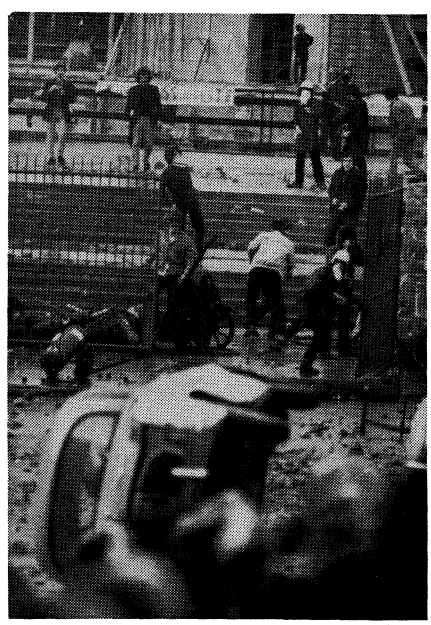

Gevechten tussen politie en studenten.

me of het zelfs nog betrekkelijk recente Algérie Française.
Overigens hebben de talrijke acties met vaak gewelddadig karakter vooral de gauchisten geisuleerd, dit in tegenstelling tot mei 1968, toen de gauchisten zich konden verzekeren van de steun van brede lagen van de studentenbevolking.

Een ander verschil met twee jaar geleden is, aldus de NRC (20-5) dat toen de studentenrevolte duidelijk als een verrassing voor de regering kwam, terwijl het verrassingselement nu is uitgesdoten.
Belangrijker dan de gewelddadigheden van enkele honderden maoisten is de vraag of de huidige Franse leiders zich wel voldoende inspannen om de oorzaken van de bij allerlei categorieën van de Franse bevolking levende ontevredenheid weg te nemen.

Bijna een jaar na Pompidous verkiezing tot president begint steeds duidelijker het gevoelen baan te breken, dat het de Franse leiders aan werkelijke hervormingsgezindheld ontbreekt.
De Gaulles denkbeelden over de participatie zijn in alle stilte begraven, en het gaullistische oogmerk van een ,,nieuwe maatschappij" in Frankrijk blijft een futuristisch bouwsel, waarvan de eerste fundamenten nog moeten worden gelegd.

De gaullistische leiders hebben zich overtroffen in scherpe en zelfs fanatiek aandoende veroordelingen van de maoïstische troebelen, daarbij kennelijk vergetend dat de schokkende inkomensverschillen en vele andere misstanden een vruchtbare voedingsbodem vormen voor manipulaties van extremistische groeperingen.

Moeilijkheden in Nanterre

Ook Nanterre waar de literaire en juridische faculteiten van de universiteit van Parijs zijn gevestigd en waar in 1968 de grote studentenonlusten begonnen (pag. 321 e.v. '68) is weer het toneel geweest van ernstige botsingen tussen studenten onderling en studenten en politie.
Op 19 januari woedde er een ware veldslag tussen groepen studenten en de hulp van de politie moest worden ingeroepen om de vechtenden te scheiden. Een groep van ca. 200 studenten was namelijk een zaal binnengedrongen waar andere studenten een examen rechten aflegden. De binnendringers wilden de studenten dwingen de examens te boycotten uit protest tegen het

Alain Geismar

feit dat een nieuw waarderingssysteem zal worden ingevoerd.
In maart kwam het tot een botsing tussen studenten en politie waarbij aan beide zijaen gewonden vielen. Ket faculteitsbestuur had de politie verzocht op het universiteitsterrein te komen nadat linkse en rechtse studenten met elkaar slaags waren geraakt. De studenten verschansten zich daarop in de faculteitsgebouwen en bekogelden de politie met stenen en meubilair. Op 17 maart verstoorden linkse studenten colleges aan de literaire faculteit, waarbij voor het eerst een knokploeg van docenten optrad om de aanval af te slaan, terwijl een vijftigtal andere studenten het bureau van de deken van de juridische faculteit bezet hield. Dit uit protest tegen de arrestatie van twee studenten tijdens de onlusten eerder in de maand. Meer opzien baarde evenwel het plotselinge aftreden van de deken van de literaire faculteit, de hoogleraar in de filosofie Paul Ricoeur, die als een zeer liberaal rnan bekend staat.
In een brief aan de minister van onderwijs motiveerde Ricoeur zijn heengaan; de brief is een aanklacht tegen de regering die volgens Ricoeur de universiteit de kastanjes uit het vuur wilde laten halen in de strijd tegen de ,,collectieve misdaad". Verder klaagde de afgetreden deken erover dat de universitaire hervorming is gesaboteerd. Na mei 1968 kon alleen een bewegingsoorlog de universiteit redden, zo schreef Ricoeur, maar de conservatieven hebben de universiteit gedwongen tot een loopgravenoorlog van juristerij. Tenslotte protesteerde de deken ertegen dat de politie begin maart veel verder is gegaan dan het faculteitsbestuur had gevraagd. In zijn brief schreef Ricoeur verder dat de collectieve misdaad, die de voorbode is van een stadsguerrilla, een probleem heeft geschapen dat tot dusverre onbekend was.

„De universiteit is de strategische plaats geworden voor een actie die ook gericht is op de gemeentehuizen, de centra voor gastarbeiders, de politiecommissariaten en andere openbare instellingen. De universiteit is alleen maar de plaats waar de misdaad het makkelijkst kan worden bedreven dankzij het liberale bestel ervan doch de misdaad is niet langer een universitaire zaak, maar heeft een nationale dimensie gekregen.
En toch pogen de overheid, de openbare mening en de pers de universitaire autoriteiten de verantwoordelijkheid op te dringen voor de oplossing van dit probleem, dat de staat zelf niet met politieke middelen kan oplossen".
„De gewapende bendes", zo gaat Ricoeur verder, ,,stellen de maatschappij voor een probleem dat alleen met de uiterste politieke bekwaamheid kan worden opgelost. Het gaat er om deze bendes te isoleren van het geheel der revolutionaire krachten, die de maatschappij nodig heeft om niet weg te zinken in immobilisme. Dit probleem heeft de maatschappij niet alleen niet opgelost maar nog niet eens begrepen. Alleen een politiek die de diepste oorzaken van de onlusten aanvat kan een einde maken aan deze tegenstelling, maar dat hangt niet van de universiteit als zodanig af. En toch zou men willen dat de universiteit, die de meest broze en ongewapende is van alle instellingen, dit probleem oplost voor de rest van de maatschappij." Ricoeur merkt ten slotte op: ,,Het probleem is niet langer universitair, het is politiek geworden."

„Anti-casseurs"wet aangenomen

Onder groot protest van zowel links als rechts heeft de Nationale Vergadering op **30** april met een overweldigende gaullistische meerderheid de zgn. wet „anti-casseurs" aangenomen die stelt dat voor ,,gewelddaden, vernielingen of verwoestingen die tijdens of na een ongeoorloofde bijeenkomst worden gepleegd? alle aanwezigen bij die bijeenkomst kunnen worden gestraft en financieel aansprakelijk gesteld, ook al waren zij niet bij die gewelddaden betrokken. De Nationale Vergadering heeft aan deze oorspronkelijke versie nog laten toevoegen dat slechts die mensen gestraft konden worden die op de hoogte waren van de feiten en desondanks ,,vrijwillig" bleven. De essentie van de kritiek telgen de gewraakte weit richtte zich tegen de omstandig-

heid, dat er niet alleen een vervolging kan worden ingesteld tegen de deelnemers aan verboden manifestaties, maar dat ook de organisatoren gevangenisstraffen van tussen de zes maanden en de drie jaar riskeren.
Daardoor is niet alleen in linkse, maar ook in liberale kring de verdenking ontstaan, dat de regering met deze nieuwe wetgeving niet alleen de leiders van revolutionaire groeperingen op het oog had maar ook vakbondsleiders en in het algemeen aanvoerders van alle groepen en categorieën, die om welke reden dan ook tegen de regering wensen te ageren. De regering verklaarde daarop dat de nieuwe wet geen enkel gevaar voor de grondwettelijke vrijheden bevat ,,zolang de macht in handen is van de democratische regering".

Arrestatie *Le* Dantec en inbeslagname *„La* Cause du Peuple"

Een andere maatregel van de regering om een eind te maken aan de onrust was de arrestatie van de 27-jarige Jean-Pierre le Dantec, hoofdredacteur van het maoïstische blad La Cause du Peuple, een tweemaandelijks verschijnend blad met een aanvankelijke oplage van 20.000 exemplaren waarin de lezers regelmatig werden opgeroepen tot de strijd in alle vormen tegen de politie, de werkgevers, de bourgeoisie, de communistische partij en ,,door communisten" geleide vakorganisaties. Le Dantec werd beschuldigd van aansporing tot moord, diefstal, plundering en brandstichting. Ook de andere redaoteur de 26-jarige Michel de Bris werd gearresteerd.
De filosoof en schrijver Jean-Paul Sartre besloot hierop het hoofdredacteurschap over te nemen. In de hierop volgende weken werd het maoïstische blad regelmatig door de politie in beslag genomen, maar de politie liet Sartre ongemoeid, die in een interview de regering van klassejustitie beschuldigde en eiste dat hij ook gearresteerd zou worden
Het proces tegen de beide hoofdredacteuren was voor vele linkse jongeren, daartoe opgeroepen door de leider van de beweging „gauche proletariènne", Alain Geismar, aanleiding om de straat op te gaan en te protesteren. De hierna volgende confrontatie met de politie was de heftigste van de afgelopen maanden (zie boven). De beide hoofdredacteuren werden tot gevangenisstraffen van resp. een jaar en 8 maanden veroordeeld. De regering vaardigde tevens een arrestatiebevel uit tegen Alain Geismar omdat hij tot oproer aangezet zou hebben. Op 25 juni gelukte het de politie Geismar, die bij de opstand van 1968 een leidende rol heeft gespeeld, in Parijs te arresteren. (NRC, Le Monde, Het *Parool, NZZ)*

IERLAND

SPANNING BINNEN REGERING N.A.V. WAPENSMOKKEL

Het ontslag van twee ministers n.a.v. beschuldigingen van medeplichtigheid aan wapensmokkel hebben tot spanningen binnen de regerende Fianna Fail partij geleid. Op 6 mei maakte premier Jack Lynch 5et ontslag bekend van minister van financiën Charles Haughey en minister van landbouw Neil Blaney omdat zij betrokken zouden zijn bij wapensmokkel. Een derde minister ven de conservatieve regeringspartij, de minister van gemeentezaken Boland nam uit sympathie zijn ontslag.
Alle drie ministers staan bekend als voorstanders van de ,,harde lijn" tegenover Ulster (pag. 449 e.v.). In het bijzonder Blaney, aldus Het Parool (8-5) maakte tijdens de onlusten in Belfast en Londonderry in 1969 geen geheim van zijn overtuiging dat de republiek de katholieken in het noorden gewapende hulp zou moeten verlenen.
De poging tot wapensmokkel werd in april ontdekt en werd openbaar door een anonieme tip aan de leiding van de Fine Gael oppositiepartij, Liam Cosgrave, die op 7 mei in het parlement zei dat het hier om lichte wapens ging ter waarde van ca. f 700.000. De wapens zouden zijn aangekocht in Tsjechoslowakije. Via Wenen moesten zij met een Engelse chartermaatschappij naar Ierland worden gevlogen waar zij zouden worden geïmporteerd als officiële zending voor het Ierse leger. De douane, waar de ontslagen minister van financiën verantwoordelijk voor was, zou geen moeilijkheden maken met inklaring.
Het komplot schijnt oorspronkelijk uitgelekt te zijn omdat de charterpiloot weigerde te vliegen toen hij merkte uit wat voor ,,machine-onderdelen" zijn lading bestond. Hij zou de Britse inlichtingendienst op de hoogte gesteld hebben, die op haar beurt de Ierse inlichtingendienst weer informeerde.

Volgens andere lezingen zou de Ierse inlichtingendienst zelf al geruime tijd de wapensmokkel op het spoor zijn. Sinds oktober 1969 was de inlichtingendienst op de hoogte van het feit dat een aantal Ieren in Londen bezig was wapens aan te kopen voor verscheping naar Noord-Ierland. Het geld voor deze aankopen, aldus The Financial Times (8-5) zou afkomstig zijn van schenkingen van in de VS woonachtige Ieren en van verwlichte bijdragen van in Engeland wonende Ierse zakenlieden. Omdat de Engelse geheime dienst en de politie de wapenhandelaars in Londen sinds de onlusten in Noord-Ierland scherp in de gaten hield, leverde de aankoop van wapens nogal wat moeilijkheden op
De afgezanten van de verboden organisatie van het Ierse republikeinse leger (IRA), die deze aankopen organiseerden, zouden daarop in Nederland, West-Duitsland, Oostenrijk en Tsjechoslowakije wapens hebben aangekocht. In hoeverre deze wapens inderdaad bedoeld waren om in Ulster gebruikt te worden is niet bekend geworden.

Na het ontslag van de ministers kreeg premier Lynch een unaniem vertrouwensvotum van de Fianna Failpartij. De ontslagen ministers stemden overigens voor de motie van vertrouwen, omdat naar zij de pers meedeelden de eenheid van de partij boven hun politieke carrière ging. De beide ministers ontkenden overigens wel iets met de wapensmokkel te maken te hebben. Dit kon overigens niet voorkomen dat de beide ministers eind mei werden aangeklaagd van samenzwering en onwettige invoer van wapens in de Ierse republiek, nadat al drie anderen waren gearresteerd t.w. een vroegere officier van de inlichtingendienst, kapitein James Kelly, de Noordierse republikein John Kelly en de Belgische zakenman Albert Luyckx. Dit leidde opnieuw tot spanningen binnen Lynch's partij.
De vroegere minister van gemeentezaken Boland, een van de partijsecretarissen, beschuldigde Lynch van een ,,daad van weergaloos verraad aan het volk in de zes graafschappen" (Noord-Ierland) en eiste een speciaal partijcongres om uit te maken of de Fianna Failpartij nog wel een ,,republikeinse partij" zou zijn.
Premier Lynch riep hierop onmiddellijk de fractie van de partij bijeen met de bedoeling Boland uit de fractie te laten zetten. Er waren twee fractievergaderingen nodig om dit te bereiken. Boland stelde een schriftelijke verklaring op met een gedeeltelijke herroeping van zijn beschuldiging, maar dit ging Lynch niet ver genoeg en de premier eiste van de fractie een duidelijke uitspraak. Met 60 tegen 11 stemmen en één onthouding werd Boland op 4 juni uit de fractie gezet.
Oud-minister Blaney werd overi-

gens op 2 juli in Dublin vrijgesproken van de aanklacht van samenzwering tot onwettige invoer van wapens. De districtsrechtbank, waar het onderzoek plaatsvond, ontsloeg hem van verdere rechtsvervolging. omdat er „onvoldoende bewijzen" waren om zijn aanklacht naar de strafrechtbank te verwijzen.
Dit geschiedde echter wel met de gelijkluidende aanklacht tegen oud-minister Haughey, de beide Kellys en de Belg Luyckx. (NRC, Het *Parool, The Times, The Financial Times)*

OESO-RAPPORT

In haar jaarlijks verschijnend rapport heeft de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) de Ierse regering geadviseerd in samenwerking met de werkgevers en de vakbonden een stabiliseringsprogramma op te stellen als aanvulling op de fiscale en monetaire maatregelen die reeds zijn genomen om de inflatoire loon- en prijsspiraal te doorbreken. De OESO schrijft in haar rapport dat een aanzienlijk deel van de koopkrachtvergroting ontstaan door de loonsverhogingen die in 1969 tot stand zijn gekomen teniet is gedaan door prijsstijgingen. Hoewel een herhaling van deze gebeurtenissen niet waarschijnlijk is bestaat het gevaar dat de prijsstijgingen dit jaar weer zeer groot zullen zijn. De OESO meent dat de betalingsbalanspositie (thans een tekort ter grootte van meer dan 4% van het bruto nationaal produkt) moet worden verbeterd door verdergaande maatregelen ter vermindering van de verbruikersuitgaven. Een beperkte toeneming van de overheidsuitgaven zal eveneens Zeiden tot een gunstiger economisch evenwicht. De noodzaak van een krachtige toeneming der produktieve investeringen zal tot gevolg hebben dat coördinatie bij de investeringsprojecten belangrijker dan ooit is.
De OESO voorspelt dat rekening houdend met de exportverliezen in 1969 (als gevolg van stakingen) de uitvoer van goederen en diensten dit jaar een grotere toeneming te zien zal geven. De vooruitzichten voor de periode na 1970 zijn evenwel minder rooskleurig. Indien de ontwikkeling van voortdurende loonstijgingen aanhoudt kunnen de uitstekende Ierse exportresultaten van de afgelopen paar jaar in gevaar komen. Bovendien, zo meent de OESO, loopt in dat geval ook de volledige werkgelegenheid gevaar. (Reuter)

SCANDINAVIË

FINLAND

KARJALAINEN VORMT NIEUWE REGERING

Ahti Karjalainen heeft ruim een maand na zijn benoeming, op 14 juli een nieuwe regering gevormd, waarvan hijzelf premier is. Het is een centrum-linkse coalitie, die bestaat uit Karjalainens centrumpartij, de sociaal-democraten, de volksdemocraten. (communisten), de liberalen en de Zweedse volkspartij. De regeringscrisis duurde al sinds de algemene verkiezingen van mrt j.l. (pag. 249/1). De nieuwe regering beschikt in het parlement over 142 van de 200 zetels. De beide grote overwinnaars van de parlementsverkiezingen van maart, de conservatieven en de boerenpartij van Veikko Vennamo nemen echter niet aan de regering deel. Omdat de direct na de verkiezingen begonnen onderhandelingen om te komen tot een op zo veel mogelijk partijen steunende coalitieregering op niets uitliepen, gaf president Kekkonen op 14 mei de burgemeester van Helsinki opdracht een zakenkabinet samen te stellen (pag. 363 e.v.).
Het was echter van het begin af duidelijk dat dit kabinet geen lang leven beschoren zou zijn. Op 8 juni gaf president Kekkonen de sociaal-democraat Fagerholm opdracht de mogelijkheden te bestuderen om te komen tot een regering steunend op de meerderheid van het parlement. Naar algemeen werd aangenomen was de veranderde houding van de centrumpartij daar de oorzaak van. Deze partij had op 6 en 7 juni een congres gehouden, waarop besloten werd dat men in principe bereid was om aan een regering deel te nemen. Dit dus in tegenstelling tot het eerder ingenomen standpunt dat men in geen geval zou deelnemen aan een regering waarin de conservatieven zitting zouden hebben.
Op 11 juni bracht Fagerholm verslag uit van zijn consultaties en stelde voor een regering samen te stellen die zou bestaan uit 8 socialistische en 9 niet-socialistische ministers onder leiding van een niet-socialistische premier om op die manier de verschuiving van het electoraat naar rechts te laten doorwerken.
De geconsulteerde partijen waren het erover eens dat de premier de vroegere minister van buitenlandse zaken, Ahti Karjalainen (centrum) zou moeten zijn.
Deze kreeg op 12 juni dan ook de opdracht van president Kekkonen een regering samen te stellen. Karjalainen stelde een regeringsprogramma op, waarin de voor de regering in aanmerking komende partijen zich wel konden vinden, maar er bleken al spoedig moeilijkheden te ontstaan over de partijdeelname aan de regering.
De communisten bleken onder geen enkele voorwaarde zitting te willen hebben in een kabinet waarvan ook de boerenpartij van Veikko Vennamo deel zou uitmaken. De communisten verweten de boerenpartij haar rechts-extremistische en anti-Sowjet-instelling. De traditionele partij van de Finse boeren, de centrumpartij, stond er evenwel op dat de boerenpartij van Vennamo in een nieuwe regering zou worden opgenomen om hen door middel van regeringsverantwoordelijkheid te dwingen hun vaak demagogische oppositierol op te geven. Op aandrang van president Kekkonen is de centrumpartij echter van haar aanvankelijke weigering terug gekomen en kon Karjalainen op 14 juli de samenstelling van de nieuwe regering bekend maken, waarin de partij van Vennamo dan ook geen zitting heeft.
Naar men algemeen aanneemt heeft president Kekkonen, die op 17 juli voor een officieel bezoek naar Moskou vertrok, waarbij o.a. de verlenging van het Fins-Sowjetrussische vriendschapsverdrag ter sprake zou komen, zich gesteund willen weten door een sterke coalitieregering, waarin de communisten enkele zetels hebben.
Afgezien van de problemen rondom het al- of niet deelnemen van de partij van Vennamo aan de regering, waren er ook nog moeilijkheden over de verdeling van de posten en over de verhouding burgerlijk — niet-burgerlijke partijen in de regering. De sociaal-democraten maakten namelijk aanspraak op de aanvankelijk een partijloze vakminister toegedachte post van minister van buitenlandse zaken. Verder stonden de sociaal-democraten, als grootste fractie erop met vijf ministers in de regering vertegenwoordigd te zijn. De communisten wensten in elk geval drie zetels te hebben. De centrumpartij verlangde dat er een burgerlijke meerderheid in het kabinet zou zijn.

Men heeft nu een compromis gevonden door de benoeming van twee partijloze vakministers, namelijk Itala voor onderwijs en Matilla zonder portefeuille.
Waarnemers wezen er nog op dat met de vorming van dit kabinet de spanningen tussen de verschillende partijen geenszins tot het verleden behoren. Vooral de sociaal-democraten hadden bezwaar tegen de grote aandacht voor de boeren in het regeringsprogramma en de communisten verzetten zich tegen voortzetting van het economische stabiliseringsprgramma. En tenslotte blijft het feit bestaan, aldus de *NZZ* (16 juni) dat met het centrum en de communisten twee verliezers van de laatste verkiezingen in de regering zitten en dat de resultaten van de parlementsverkiezingen dus niet ten volle doorwerken.

Samenstelling nieuwe regering

Premier — Ahti Karjalainen (centrum): buitenlandse zaken — Vaïnö Leskinen (soc. democr.); financiën — K. O. Tallgren (Zweedse volkspartij); plv. financiën — Xakela (soc. democr.); binnenl. zaken — Arrturi Jänsen (centrum); defensie — Christian Gestrin (Zweedse volkspartij): handel — Arne Berner (liber.); verkeer — Veikko Saarto (comm.); industrie — Kalervo Haapasalo (soc. democr.); justitie — Errki Tuominen (comm.); onderwijs — Jaaka Itälä (partijloos): plv. onderwijs — mevr. Meeri Kalavainen (soc. democr.). soc. zaken — mevr. Anna-Liisa Tiesko (comm.); plv. soc. zaken — mevr. Katri Helena Eskelinen (centr.); openb. werken — Veikko Helle (soc. democr.); min. zonder portefeuille — Olav J Mattila (partijloos).

Ahti Karjalainen werd op 10 februari 1923 in een boerengezin in Hirvensalmi geboren en studeerde rechten waarna hij vanaf 1947 als journalist voor de centrumpartij ging werken. In 1950 werd hij privé-secretaris van de premier Urho Kekkonen, waarmee zijn politieke carrière begon. Van 1957 tot 1958 was hij minister van financiën en van 1959 tot 1961 minister van handel en industrie. Tijdens de ernstige crisis tussen de Sowjet-Unie en Finland in 1961 was hij al minister van buitenlandse zaken en de vorming van de nieuwe regering, na deze crisis, werd hem opgedragen. Tot 1963 was hij premier. In 1964 werd hij minister van buitenlandse zaken in het kabinet-Virolaïnen en hij bekleedde deze post achtereenvolgens in de regeringen-Paasio en Koïvisto, beiden sociaal-democraten.
Karjalainen is overtuigd van de noodzakelijkheid van de Noordse samenwerking en een Europese veiligheidsconferentie en hij geniet het volste vertrouwen en de achting van de leiders in Moskou.

Regeringsprogramma

Op 15 juli maakte premier Karjalainen tijdens een persconferentie de hoofdpuniten van zijn regeringsprogramma bekend.
In de verklaringen van Karjalainen en de minister van buitenlandse zaken Leskinen werd veel aandacht besteed aan handelspolitieke overwegingen. De premier verklaarde dat ieder afzetgebied voor een land als Finland van betekenis was. Het handelsverkeer met de andere Noordse landen is in de afgelopen jaren sterk toegenomen en het is nii tijd de handelsbetrekkingen met de socialistische landen eveneens te intensiveren.
Tijdens het bezoek van Kekkonen aan de Sowjet-Unie zouden onderhandelingen over de bestelling van een tweede atoomcentrale gevoerd worden. Verder zouden ook de aardgasleveranties van de Sowjet-Unie besproken worden en een projekt dat voorziet in de oprichting van een houtveredelingsindustrie door de Sowjet-Unie. *(NRC, NZZ, FAZ, Le Monde)*

VERLENGING VRIENDSCHAPSVERDRAG MET SU

Van 17 tot 20 juli bracht president Kekkonen een officieel bezoek aan de Sowjet-Unie. De president werd vergezeld door enkele leden van zijn pasgevormde regering: minister van buitenlandse zaken Leskinen, minister van financiën Tallgren en minister van sociale zaken mevrouw Tiesko.
Tijdens het bezoek werd beraadslaagd over de levering van Russisch aardgas aan Finland en de bouw van een tweede kernenergiecentrale. Het belangrijkste punt van overleg betrof echter de verlenging van het uit 1948 daterende Fins-Sowjetrussische vriendschapsverdrag.
Tijdens een banket in het Kremlin ter ere van de Finse president deelde president Podgorni mee, dat het vriendschapsverdrag voor een periode van twintig jaar zal worden verlengd.
Op 20 juli wesd heit protocol ondertekend waarbij het akkoord tot 1990 van kracht wordt verklaard door de beide ministers van buitenlandse zaken Gromyko en Leskinen. Volgens pantijleider Breznjew was hier sprake van een ..daad van groot politiek belang, niet alieen voor de Russisch-Finse betrekkingen maar ook voor heit politieke klimaat in Europa". Het verdrag toonde volgens de partijleider aan hoezeer Moskou loyaal is aan heit beginsel van gelijkheid in betrekkingen tussen grote en kleine skaten. Kekkonen achtte heit protocol daarom belangrijk omdat het op een moment dat es dooi intrad in de koude oorlog, aantoonde dat er geen speculaties kunnen bestaan omtrent Finlands internationale positie. *(NRC, Le Monde, NZZ)*

OESO-RAPPORT

In een op 23 juni verschenen rapport van de Organisatie voor Economische Samenwerking (OESO) staat dat de Finse economische situatie zich sedert de devaluatie van 1967 (pag. 701/2-'67) gunstig heeft ontwikkeld. De produktie is belangrijk toegenomen en de werkloosheid is sterk verminderd. De export heeft een snelle groei te zien gegeven en de lopende rekening van de betalingsbalans is verbeterd. De prijzen en de kosten zijn nagenoeg niet gestegen en de werkelijke inkomsten per werknemer zijn tenminste zo snel gesitegen als voor 1967. Het inkomensbeleid van de Finse regering is een van de voornaamste instrumenten geweest die een snelle economische groei hebben gewaarborgd en tegelijk een grote financiële stabiliteit hebben gehandhaafd, zowel in het binnenland als ten opzichte van andere landen.
De vooruitzichten voor het jaar 1970 schijnen gunstig. De economische bedrijvigheid zal krachtig toenemen en de kosten en prijzen zullen relatief stabiel blijven. De balans van de lopende betalingen zal mogelijk een tekort aanwijzen maar uit de officiële ramingen blijkt dat het een bescheiden tekort zal zijn en dat de financiering ervan zeker geen moeilijkheden zal opleveren. De mate waarin de hulpbronnen worden benut is echter hoog en het is duidelijk dat degenen die het economische beleid bepalen rekening moeiten houden met de storingen die zich al aftekenen, zo waarschuwt de OESO.
(Reuter)

NIEUWE ONTWIKKELINGEN IN MIDDEN-OOSTEN

Sedert de hervatting van het Amerikaans-Russische overleg over het Midden-Oosten (pag. 254/2) en de oriëntatiereis van de Amerikaanse onderminister Joseph Sisco door het betrokken gebied (pag. 273) hebben zich in het Israëlisch-Arabisch conflict nieuwe ontwikkelingen voorgedaan, zowel op militair terrein als op politiek gebied. Van belang hierbij was de actieve militaire hulp die de SU aan de VAR bood. Niet. alleen leverde Moskou SAM-3 raketten (zie pag. 270/1) met het benodigde personeel, ook zouden Russische piloten ingezet zijn voor operationele missies.

Terwijl de Israëlische regering nog op 5 april haar weigering bekend maakte Nahum Goldmann, de voorzitter van het Joodse Wereldcongres, toestemming te verlenen naar Cairo te gaan om daar met president Nasser het Israëlisch-Arabisch conflict te bespreken (zie ook een volgende aflevering), liet zij in mei verschillende malen blijken naar een politieke oplossing te streven.

De Israëlische minister van defensie, Dayan, stelde de VAR op 4 mei een ,,onvoorwaardelijk en onbeperkt staakt-het-vuren" voor met het risico dat de VAR zijn verdediging aan het Suezkanaal reorganiseert en nieuwe raketbases tegen vliegtuigen aanlegt,.Letterlijk zei Dayan: „Wij zijn bereid dit te aanvaarden, omdat wij oprecht een bestand willen. Daardoor zou een eind kunnen komen aan de oorlog en de deur worden geopend tot een vorm van overeenkomst". Israëls minister van buitenlandse zaken, Eban, verklaarde de volgende dag dat zijn land bereid was voor echte vrede concessies te doen ,,die de wereld zullen verrassen", al zullen zij Israëls veiligheid en verdedigbaarheid niet in gevaar mogen brengen. De Israëlische premier Golda Meir sprak op 26 mei van het verlangen van haar land en volk naar vrede. Voor het eerst sinds lang verklasrde zij dat Israël de Veiligheidsraadresolutie van 22 nov. 1967 heeft aanvaard. Voorts legde zij er de nadruk op dat Israël instemt met de Rhodos-formule (zie pag. 251/2/3).

Inmiddels bleef de leverantie van de door Israël aan de VS gevraagde Phantoms en Skyhawks uit. De Republikeinse fractieleider in de Senaat, Scott, deed op 1 juni het State Department een brief voor minister Rogers toekomen, ondertekend door 74 van de 100 senatoren, waarin deze als hun mening uitspraken ,,dat het versterken van Israëls militaire positie op dit ogenblik de beste garantie vormt tegen het uitbreken van grote vijandelijkheden".

Op 2 juni vond voor het eerst sinds lange tijd Amerikaans-Russisch overleg te Washington plaats. Minister van buitenlandse zaken Rogers sprak met de Sowjet-ambassadeur Dobrynin, die kort tevoren van een wekenlang verblijf in de SU was teruggekeerd. Al was volgens een officiële mededeling het Russische antwoord op Amerikaanse vragen over de militaire rol en de intenties van de Russen in Egypte ,,even vaag en onbevredigend als tevoren", toch namen de VS ook toen nog geen besluit over vliegtuigleveranties aan Israël. Minister Rogers zei in een tv-interview op 7 juni dat de beslissing binnen enkele weken zou vallen. Hij noemde de Sowjet-aanwezigheid in de VAR een ernstige zaak en verklaarde dat de SU van de bezorgdheid van de Amerikaanse regering op de hoogte was gebracht.

Reeds op 1 mei had president Nasser zich in een toespraak tot de Amerikaanse president Nixon gericht met de raad zijn stappen m.b.t. wapenleveranties aan Israël zorgvuldig te overwegen. Als de VS vrede willen, moeten zij Israël bevelen de bezette gebeden te ontruimen. Als zij Israël dit bevel niet kunnen geven, zijn wij zelf verplicht Israël daartoe te dwingen, maar wij vragen in dat geval de Amerikanen op te houden met het verlenen van nieuwe militaire, politieke en economische hulp aan Israël, zolang het de bezetting handhaaft, aldus Nasser. Aan de andere kant stelde de Egyptische president op 15 juni in een interview voor de Amerikaanse televisie een tijdelijk en voorwaardelijk staakt-het-vuren langs het Suezlranaal voor van zes maanden, waarin Israël zich uit de bezette gebieden zou moeten terugtrekker,. De Egyptische regeringswoordvoerder, Ahmed Anis, noemde op 17 juni daarvoor de volgende drie voorwaarden:

1) Israël moet zich bereid verklaren alle bepalingen van de Veiligheidsresolutie van 22 nov. 1967 uit te voeren, incl. de volledige ontruiming van alle bezette gebieden.

2) Het Palestijnse volk moet in het bezit van zijn legitieme rechten worden gesteld.

3) Het Palestijnse volk moet zich garant stellen voor de Israëlische verbintenissen.

President Nasser verklaarde zich boreid de grenzen van Israël van vóór de Zesdaagse oorlog te erkennen, mits de rechten van de Palestijnen hersteld werden.

Een woordvoerder van het Israëlische ministerie van buitenlandse zaken sprak van een ,,export-manoeuvre" en noemde de zinspeling op het herstel van de rechten der Palestijnen niets anders dan de liquidatie van de staat Israël. Ook premier Golda Meir sprak op 22 juni van een verkapte formule ter vernietiging van de staat Israël.

Ook verwierp zij het idee van een tijdelijk bestand op grond van de overweging dat de VAR een dergelijke gevechtspauze zou benutten om SAM-3 raketten op de westelijke oever van het Suezkanaal te installeren.

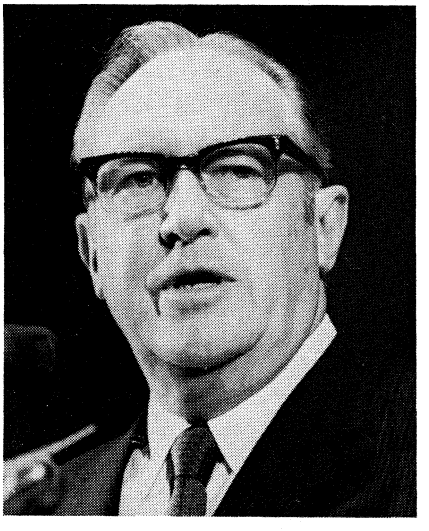

De Amerikaanse minister Rogers

Interview Roger.:

Inmiddels bleken de VS een nieuw vredesinitiatief te ontwikkelen. Nadat hierover steeds meer berichten de ronde hadden gedaan, werd het op 25 juni te Washington door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, tijdens een persconferentie in grote lijnen uiteengezet. Hij verklaarde toen:

„Recente verontrustende gebeurtenissen in het Midden-Oosten hebben president Nixon er op 29 april toe gebracht een algeheel onderzoek te gelasten van alle politieke en militaire aspecten van dit probleem.
Dat onderzoek is nu beëindigd. Als gevolg van het onderzoek hebben de VS een politiek initiatief genomen, waarvan het oogmerk is de partijen aan te moedigen het vuren te staken en onderhandelingen te beginnen onder auspiciën van ambassadeur Jarring in overeenstemming met de resoluties van de Veiligheidsraad.
Ons oogmerk bij het ontplooien van dit initiatief is geweest de partijen aan te moedigen in de richting te gaan van een rechtvaardige en duurzame vrede, welke volledig rekening houdt met de legitieme aspiraties en zorgen van alle regeringen en van alle mensen in het gebied.
In het licht van dat oogmerk menen wij dat het niet nuttig zou zijn, in het bijzonder vanwege het gevoelige karakter van de nu komende besprekingen, op dit ogenblik de details van het politieke initiatief te onthullen of in het openbaar militaire steun aan Israël te bespreken. Wij geloven stellig dat dit het moment voor zo'n initiatief is, dat wij in direct contact met de betrokken partijen en met andere belanghebbende mogendheden hebben ontplooid. Wij zijn nu bezig met het voeren van verdere besprekingen en het ontvangen van de antwoorden van andere regeringen op dit initiatief. En wij hopen zeer ernstig en van harte dat dit initiatief, dat in samenxverking met anderen genomen werd, zal uitmonden in het beginnen van besprekingen die tot een vreedzame oplossing zullen leiden van dit probleem dat het Midden-Oosten reeds 20 jaar gekweld heeft ”

Op een vraag of de Amerikaanse politiek, die geen verstoring van het militaire machtsevenwicht ten nadele van Israël toestond, door de verklaring van Rogers afgezwakt of losgelaten zou worden, gaf de minister een ontkennend antwoord: „Onze politiek jegens Israël blijft constant, Die is niet gewijzigd".
Wij geloven dat de soevereiniteit, onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Israël zeer gewichtig zijn voor ons nationale belang.
President Nixon heeft duidelijk gemaakt wat zijn politiek is t.a.v. Israël, en die politiek is niet veranderd. Aan de andere kant menen wij dat de tijd ervoor gunstig is - ja, dat de tijd verlangt - dat elke poging door alle betrokkenen in het werk wordt gesteld om tot besprekingen te geraken om na te gaan of dit probleem niet kan worden opgelost.

Ik meen dat het nuttig is — ik weet dat het voor mij nuttig is — zo nu en dan terug te gaan en de Veiligheidsraadresolutie van 1967 te lezen, omdat die een kader verschaft voor een oplossing van dat probleem, en die overweegt duidelijk dat de partijen de beginselen zullen bespreken welke vastgesteld of neergelegd zijn in die resolutie teneinde na te qaan of een regeling kan worden bereikt.
Ik acht het van belang op te merken dat de resolutie verwijst naar beginselen waar wij mee instemmen. In de tweede plaats verwijst zij naar het feit dat de speciale vertegenwoordiger, ambassadeur Jarring, de opdracht heeft te trachten een overeenkomst tot stand te brengen welke op die beginselen gebaseerd is; en dat heeft er de laatste drie jaar nu juist aan ontbroken — er heeft geen serieuze gedachtenwisseling plaats gevonden tussen de partijen om te pogen die beginselen toe te passen door middel van een regeling. Ons iniuatief is daarom bedoeld om na te gaan of dat mogelijk is."
Op een vraag of de komst van SAM-3 raketten en Russische piloten in de VAR het militaire evenwicht gew-ijzigd had, antwoordde minister Rogers er de voorkeur aan te geven niet in een zeer gedetailleerde bespreking van het bewapeningsprobleem in het Midden-Oosten betrokken te worden. Maar „ik wil stellen dat het (door pres. Nixon gelaste) onderzoek onthulde dat een nieuwe factor is opgetreden in de krachtsverhouding in het Midden-Oosten. Het feit dat de SU steun heeft verleend, ja SAM-3's in Egypte heeft ingeschakeld, het feit dat Russische piloten met vliegtuigen in Egypte opereren, het feit dat er een groot aantal Sowjet-functionarissen in de VAR zijn, dat alles zijn natuurlijk nieuwe factoren.
Wij neigen niet tot de opvatting dat Israël op dit moment niet in staat zou zijn zich militair te redden, maar wij menen dat de aanwezigheid van het Sowjetrussische personeel en militaire materieel een nieuwe factor is en dat het een zeer ernstige factor is."
Rogers werd ook gevraagd naar het standpunt van de SU i.z. het Amerikaanse initiatief en naar het Amerikaanse overleg met Moskou. Hierop zei de minister o.a.: „Wij hebben ons initiatief aan vele regeringen voorgelegd. Wij legden het direct voor aan president Nasser omdat hij .. direct naar president Nixon verwees in zijn 1 mei-toespraak. Hij deed een voorstel aan de president, dat o.i. een antwoord verlangde, daarom beantwoordden wij rechtstreeks president Nasser. Tegelijkertijd brachten wij onze suggesties over, welke wij hier als „een initiatief" aangeduid hebben, aan Jordanië, aan andere Arabische naties, aan de SU, aan Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, andere leden die actief betrokken zijn bij de vier mogendheden-besprekingen, en andere Europese naties. Wij hebben geen antwoord van de SU gekregen. Zij luisterden beleefd en aandachtig naar wat wij voorstelden. Wij hebben tot nog toe geen antwoord van hen gehad ”
Over een in zijn plan opgenomen staakt-het-vuren wilde Rogers voorlopig alleen zeggen dat het duidelijk scheen dat „als de partijen besprekingen gaan voeren die tot een vreedzame oplossing zouden kunnen leiden, het veel gemakkelijker is en veel bevredigender zulks te doen op een ogenblik dat zij niet in vijandelijkheden verwikkeld zijn".
Betreffende een principiële verplichting van Israël zijn troepen uit bezet Arabisch gebied terug te trekken verklaarde de minister alleen dat „ik zeer bemoedigd was toen de premier van Israël onlangs in een verklaring, een toespraak, verwees naar het feit dat Israël de beginselen vermeld in de Veiligheidsraadresolutie aanvaardde".
Vervolgens werd Rogers gevraagd welke aanwijzingen hij nog meer had dat de betrokken partijen nu meer ontvankelijk zijn voor nieuwe vredesinitiatieven dan in het verleden. Hierop antwoordde hij: „Wel ik kan naar drie of vier .. openbare zaken verwijzen die ons enige bemoediging hebben geschonken:
1) Zoals ik reeds gezegd heb is er de oproep. de verklaring van president Nasser gericht aan president Nixon.
2) President Nasser gaf onlangs in een nationaal onderwijs tv-programma te kennen dat onder bepaalde omstandigheden zij voor een bestand zouden voelen en, als ik zijn verklaring herhaal, zei hij: zo ongeveer in de buurt van 6 maanden of minder.
3) De premier van Israël gaf. zoals ik reeds heb gezegd, blijk van bereidheid de Veiligheidsraadresolutie te aanvaarden, welke regelingen bevat die naar ik meen de grondslag zullen leggen voor een vreedzame regeling.
Vervolgens liet de minister van buitenlandse zaken van Israël weten dat als de onderhandelingen eenmaal begonnen zijn, de Arabieren verrast zouden zijn over de concessies die Israël zou kunnen doen.
Dat wees er volgens mij op dat er aan de kant van Israël een aanzienlijke flexibiliteit bestaat en dat als onderhandelingen beginnen er uitzicht op bestaat dat vorderingen kunnen worden gemaakt .."
Rogers kantte zich tegen openbare onderhandelingen; hij bepleitte een actieve gedachtenwisseling in een specifieke onderhandelingsplaats — in dezelfde stad, op verschillende verdiepingen van hetzelfde gebouw of verschillende kamers op dezelfde verdieping — met ambassadeur Jarring als onderhandelaar. „Zonder dat redetwisten de partijen in het openbaar. Er is geen vrije gedachtenwisseling met het oog op een regeling. De partijen debatteren over hun zaak in het openbaar en dat leidt duidelijk niet tot vooruitgang", aldus de minister. Hij achtte het met het oog op de diplomatieke besprekingen en het geweldig belang daarvan beter niet over de levering van Phantoms aan Israël te spreken. De minister wees er verder nog op dat een regeling van het conflict rekening moet houden met alle mensen in het gebied, dus ook met de Palestijnen. „Wij doen zaken met de regeringen van de Arabische landen, maar wij erkennen, en ik meen dat iedereen moet erkennen, dat wij het welzijn van alle mensen in het gebied moeten overwegen."

Nadat heit plan-Rogers met een drietal wijzigingen in Al Ahram was gepubliceerd, verstrekte de Amerikaanse regering op 23 juli de tekst van de brief van Rogers aan de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Mahmoud Riad, van 19 juni, waarin de details van het vredesplan werden uiteengezet.
Hieraan ontlenen wij de volgende passages:
„Naar onze opvatting zou het voor de partijen de meest effectieve weg tot het overeenkomen van een regeling zijn, als zij onder auspiciën van ambassadeur Jarring de gedetail-

leerde stappen zouden uitwerken die nodig zijn om de Veiligheidsraadresolutie 242 uit te werken... Ik begrijp de problemen die darecte onderhandelingen voor u doen rijzen, en wij hebben van meet af aan duidelijk gesteld dat wij niet voorstellen dat zo'n regeling vanaf heit begin van kracht wordt, hoewel wij menen dat, afhankelijk van de vorderingen der besprekingen, de partijen het nodig zullen achten elkaar op een of ander punt te treffen als vrede tussen hen tot stand moet komen...

Uitgaande van bovenstaande gedachten dienen de VS het volgende voorstel ter overweging door de VAR in:

a) Dat zowel Israël als de VAR een herstel van het staakt-het-VUren onderschrijven voos tenminste een beperkte periode;

b) dat Israël en de VAR (evenals Israël en Jordanië) instemmen met de volgende verklaring, die de vorm van een rapport van ambassadeur Jarring aan secretaris-generaal Oe Thant zal hebben:

De VAR (Jordanië) en Israël delen mij mee dat zij zijn overeengekomen:

a) dat zij, nadat zij hebben aanvaard en hun bereidheid hebben te kennen gegeven resolutie 242 in al haar onderdelen uit te voeren, vertegenwoordigers zullen aanwijzen voor besprekingen te houden onder mijn auspiciën, in overeenstemming met een zodanige procedure en met zodanige plaatsen en tijdstippen als ik aanbeveel, daarbij op passende wijze rekening houdend met de voorkeur van elke partij voor de procedure-methode en vroegere ervaringen tussen de partijen;

b) dat heit doel van de bovengenoemde besprekingen is overeenstemming te bereiken over een rechtvaardige en duurzame vrede tussen hen te bereiken gebaseerd op 1) wederzijdse erkenning door de VAR, Jordanië en Israël van elkaars soevereiniteit, territoriale integriteit en politieke onafhankeiijkheid, en 2) Israëls terugtrekking uit tijdens het conflict van 1967 bezette gebieden, beide in overeenstemming met resolutie 242;

c) dat de partijen, om mijn taak te vergemakkelijken nl. zoals vastgelegd in resolutie 242 het bevorderen van overeenstemming, met ingang van 1 juli tot minstens 1 okt. de bestandsresolutie van de Veiligheidsraad strikt zullen naleven

Eerste reacties

De eerste reacties op het Amerikaanse vredesplan waren zowel van Arabische als Israëlische zijde weinig enthousiast.

Het Egyptische dagblad Al Ahram schreef dat de voorstellen „niets nieuws" bevatten en grotendeels gelijk waren aan die van Rogers van eind 1969 (zie pag. 251), die zowel door de VAR als Israël werden verworpen. De Egyptische president Nasser zei op 25 juni dat de VAR geen vredesvoorstellen zal accepteren wanneer daarin niet de Israëlische terugtrekking uit de hoogvlakte van Golan, Jeruzalem en Egyptisch grondgebied is opgenomen. ..Als wij alleen Israëlische terugtrekking uit de Sinai hadden gewild, hadden wij twee jaar geleden al met de VS tot een akkoord kunnen komen", aldus Nasser, die daaraan toevoegde: „Wij zullen bij een militaire of politieke regeling.... geen duimbreed Arabische gnond prijsgeven".

Premier Meir verwierp op 29 juni het idee van een tijdelijk staakt-het vuren langs heit Suezkanaal, een onderdeel van het plan-Rogers, al merkte zij tevens op dat Israël in een „voortdurende dialoog" met Washington stond over het plan. Het Amerikaanse State Department wenste mevr. Meirs afwijzing niet als een definitief aiitwoord te beschouwen.

Nasser in Moskou. Russisch plan

De Egyptische president Nasser bracht van 29 juni - 17 juli een officieel bezoek aan de VAR. Hij voerde daar besprekingen met partijleider Brezjnew, president Podgorny, premier Kosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko en minister van defensie maarschalk Gretsjko. Nasser was vergezeld van Ali Sabri en de ministers M. Riad en M. Fawzi.

Op 2 juli werd gemeld dat de SU op 24 juni tijdens het overleg van de Grote Vier te New York nieuwe voorstellen had ingediend voor een regeling van het conflict in heit Midden-Oosten. In dit plan zou worden aangedrongen op een „staat van vrede" tussen Israël en de Arabische landen die zou ingaan na het eerste stadium van een totale Israëlische terugtrekking uit de bezette Arabische gebieden. Op 9 juli verscheen een uitgebreidere versie van het Russische plan. waarop wij nader terugkomen. Helt werd verworpen door Israël. dat zelf bij monde van minister Eban op 23 juli met eigen voorstellen kwam.

Inmiddels bleek uit het op 17 juli gepubliceerde gemeenschappelijke communiqué dat de SU en de VAR „terugtrekking van de Israëliërs uit alle bezette Arabische gebieden" verlangden. Over de inhoud van het plan-Rogers werd in het communiqué niet gerept.

VAR, Jordanië en Israël aanvaarden plan-Rogers

Toch bracht juist dit plan beweging in het Israëlisch-Arabisch conflict. Het werd op 23 juli aanvaard door president Nasser, op 26 juli door de Jordaanse regering en op 31 juli door Israël. Niet alleen leidde het plan tot een scheuring in de Arabische wereld — het werd door Irak, Syrië, Algerije en de Palestijnse commando-organisaties verworpen —, ook in Israël ging de eenheid binnen de regering verloren en traden de ministers van de Gahal-partij af.

(In de komende aflevering gaan wij nader op deze ontwikkelingen in.)

Pres. Nasser (r.) in Moskou: tegenover hem Brezjnew, Podgorny en Kosygin.

EG

NIEUWE EUROPESE COMMISSIE

Sinds 2 juli is de nieuwe Commissie van de Europese Gemeenschappen in functie. Aan de vorming van deze nieuwe Commissie zijn nogal wat moeilijkheden voorafgegaan.

Allereerst was daar het probleem van het aantal leden dat de nieuwe Commissie zou moeten tellen. De fracties in het Europese parlement waren van mening dat in verband met verdere interne verdieping van de Gemeenschap een steeds groter aantal taken zal ontstaan. Voorts zullen de besprekingen over toetreding van Groot-Brittannië, Denemarken, Ierland en Noorwegen veel werk vergen. Niemand is bovendien al vergeten de moeilijkheden die zich voordeden bij de fusie van de drie gemeenschappen, EEG, EGKS en Euratom, moeilijkheden die men opnieuw vreesde bij weer een wijziging van de structuur (de oude Commissie telde veertien leden). Om al deze redenen concludeerden de fracties en de regeringen dat de nieuwe commissie maar uit veertien leden zou moeten bestaan.

Ook de regeringen van de lid-staten waren om allerlei redenen voorstander van het handhaven van een commissie van veertien. Daarom was al enige tijd eerder aan een aantal juristen gevraagd het fusieverdrag nog eens aan een nauwgezet onderzoek te onderwerpen om te zien of een zodanige uitleg van de verdragstekst mogelijk was dat er inderdaad een commissie van veertien gehandhaafd kon worden. Deze juristen kwamen echter tot de conclusie dat het verdrag deze mogelijkheid niet biedt. Het verdrag valt niet anders dan heel duidelijk uit te leggen dat de commissie terug moet van veertien naar negen leden.

Ook de Ministerraad van de EG had zich meerdere malen met dit probleem bezig gehouden.

Uiteindelijk werd echter door de Raad op 11 mei besloten dat het aantal leden geheel conform het verdrag zou worden teruggebracht van veertien naar negen leden.

Een andere moeilijkheid betrof de voordracht van een nieuwe Duitse kandidaat voor de Commissie, de FDP-er dr. Ernst Achenbach. Van vele kanten werd heftig geprotesteerd tegen het voornemen van de regering Achenbach te benoemen omdat hij in de Tweede Wereldoorlog als diplomaat in Frankrijk werkzaam was geweest. Hij werd ervan beschuldigd, als gezantschapsraad bij de Duitse ambassade bij de Vichy-regering, betrokken te zijn geweest bij deportatiemaatregelen gericht tegen joden. Algemeen werd aangenomen dat de Bondsregering de benoeming van Achenbach overwoog om de rechtervleugel van de FDP. waartoe deze behoort, gunstiger te stemmen, maar de kritiek op dit voornemen van de Bondsregering was dermate groot, het voor benoeming in aanmerking komende Duitse Commissielid Haferkamp, dreigde zelfs zich niet meer beschikbaar te stellen — dat op 13 april door regeringswoordvoerder Ahlers bekend gemaakt werd dat de benoeming van Achenbach niet door zou gaan.

Een verdere moeilijkheid betrof de herbenoeming van het Nederlandse Commissielid dr. S. Mansholt. Zou de Commissie namelijk uit veertien mensen hebben blijven bestaan dan was de herbenoeming van de Nederlanders Mansholt en Sassen wel zeker geweest. Door het besluit de Commissie op negen leden te brengen diende volgens een overeengekomen anciënniteitsregel Sassen te verdwijnen en over een herbenoeming van dr. Mansholt was men het aanvankelijk niet geheel eens. Allereerst zou Frankrijk belangstelling hebben voor de portefeuille van landbouw en ten tweede zouden de christen-democraten enigszins ondervertegenwoordigd zijn in de nieuwe commissie, (Dr. Mansholt is socialist), zodat de benoeming van een christen-democraat meer voor de hand lag. (In allerlei persberichten werd de naam van de KVP-er Veldkamp genoemd).

Op 12 mei deelde premier De Jong, na afloop van het wekelijks kabinetsberaad mee dat dr. Mansholt opnieuw voorgedragen zou worden voor de Europese Commissie. De minister-president noemde drie hoofdargumenten die tot hei besluit van het kabinet hadden geleid:

— de continuïteit van beleid, mede in verband met de komende onderhandelingen met Groot-Brittannië en andere kandidaat-leden;

— de grote deskundigheid van dr. Mansholt op het terrein van de Europese landbouwpolitiek;

— het politieke evenwicht binnen de Commissie, dat de regering gegeven lijkt, nu er (zoals het kabinet-De Jong prefereerde) toch twee christen-democraten in de nieuwe Commissie blijken te zijn opgenomen.

Samenstelling

Over de samenstelling van de nieuwe Commissie werd uiteindelijk beslist door de ministers van buitenlandse zaken van de Zes, die op 29 mei te Viterbo (bij Rome) als vertegenwoordigers van de regeringen der lid-staten bijeenkwamen. Tot voorzitter werd aangewezen de Italiaanse christen-democraat Franco Maria Malfatti, als opvolger van de Belgische liberaal Jean Rey. Vicevoorzitters werden: de Franse gaullist Raymond Barre, de West-

De oud-voorzitter van de Europese Commissie, Jean Rey, drukt de hand van zijn opvolger, Franco Maria Malfatti (l.).

duitse socialist Wilhelm Haferkamp en de Nederlandse socialist Sicco L. Mansholt. Leden zijn: de Luxemburgse partijloze (liberaal gezinde) Albert Borschette, de Belgische christen-democraat Albert Coppe, de Westduitse liberaal Ralf Dahrendorf, de Franse gaullist Jean-François Deniau en de Italiaanse socialist Altiero Spinelli (die op 1 juli benoemd werd).

Het mandaat van de voorzitter en van de vice-voorzitters geldt voor de duur van twee jaar, dat van de leden voor vier jaar.

Behalve voorzitter Malfatti maken de leden Borschette, Dahrendorf en Spinelli voor het eerst deel uit van de Commissie.

Naast Rey keerden niet terug de Westduitsers F. Hellwig en H. von der Groeben, de Fransman H. Rochereau, de Italianen L. Levi Sandri, G. Colonna di Paliano en E. Martino, de Luxemburger V. Bodson en de Nederlander E. Sassen.

Tijdens haar vergadering van 2 juli stelde de Commissie de bevoegdheden van haar leden als volgt vast:

Malfatti - secretaris-generaal, juridische dienst, bureau van de woordvoerder, en beveiligingsbureau, Mansholt - landbouw, Barre - economische en financiele zaken, bureau voor de statistiek, Haferkamp - interne markt en harmonisatie wetgevingen, energie voorzieningsagentschap, en veiligheidscontrole, Coppe - sociale zaken, vervoer, krediet en investeringen, personeelszaken en algemeen beheer begrotingen, en financiele controle Deniau - buitenlandse betrekkingen, ontwikkelingshulp, Spinelli - industrie, algemeen onderzoek en technologie en gemeenschappelijk centrum voor onderzoek, Borschette - concurrentie, regionaal beleid, voorlichting, en verspreiding van kennis, Dahrendorf - buitenlandse betrekkingen, buitenlandse handel

Biografische gegevens

MALFATTI, FRANCO MARIA, geboren op 13 juni 1927 te Rome, bekleedde hoge functies in de Christen-Democratische Partij, o a lid van de Centrale Directie en van de Nationale Raad, sedert 1958 afgevaardigde van Perugia Als parlementslid o a lid van de parlementaire commissie van openbaar onderwijs en financien en lid van de Commissie van toezicht voor radio en televisie
In 1968 benoemd tot staatssecretaris van buitenlandse zaken, in 1969 benoemd tot staatssecretaris van begroting en planning, later in minderheidsregering-Rumor (pag 565/3-'69) minister van staatsparticipaties, en minister van posterijen en telecommunicaties in laatste coalitieregering-Rumor

BARRE, RAYMOND, geboren 12 april 1924 te Saint-Denis (Réunion) studeerde rechten en politieke wetenschappen en economie te Parijs Van 1951 tot 1954 hoogleraar aan het Instituut voor hogere studies te Tunis. vervolgens aan de faculteit voor rechten en economie van de universiteit van Caen Van 1959 tot en met april 1969 directeur van het kabinet van de minister van industrie, daarna hoogleraar aan de faculteit voor rechten, economie en politieke wetenschappen van de universiteit van Parijs, bekleedde daarnaast hoge ambtelijke posten zoals lid van het comité van deskundigen belast met de bestudering van vraagstukken van de financiering van de investeringen in Frankrijk, lid van de nationale commissie voor ruimtelijke ordening Van 1966 tot 1967 voorzitter van het coinite voor een gecoordineerde actie ,,sociale economie van de ontwikkeling' bij de algemene delegatie van het wetenschappelijk en technisch onderzoek Op 1 juli 1967 benoemd tot vice-voorzitter van de Comnissie der Europese Gemeenschappen

HAFERKAMP, WILHELM, geboren 1 juli 1923 te Duisburg, studeerde van 1946 tot 1939 economische en sociale wetenschappen aan de universiteit van Keulen Van 1950 tot 1957 hoofd van de afdeling sociale politiek ban ae regionale centrale van Noordrunland-Westfalen van het Verbond van Duitse vakverenigingen Van 1957 tot 1963 Voorzitter van de Regionale Centrale ban Noordrijnland-Westfalen van het Verbond van Duitse Vakverenigingen Van 1963 tot 1965 Lid van het Raadgevend Comité van de Hoge Autoriteit van de EGKS Van 1962 tot 1967 lid van het Confederale bureau van het Verbond van Duitse Vakverenigingen Sinds 1 juli 1957 lid van de Commissie van de Europese Gemeenschappen

MANSHOLT, SICCO, geboren op 13 sept 1908 te Ulrum (Gr), studeerde aan de School voor tropische landbouw te Deventer en was werkzaam op verschillende Nederlandse landbouwbedrijven. van 1934 tot 1936 werkzaam op een theeplantage in Indonesie, vanaf 1937 exploitatie van een boerderij in de Wieringermeer en uitoefening van verschillende openbare ambten en begin van politieke activiteiten Tijdens de oorlog actief in het verzet Van 1945 tot 1956 minister van landbouw visserij en voedselvoorziening in de ministeries Schermerhorn, Beel, Drees Van Schaik en in drie opeenvolgende ministeries Drees
Daarnaast ook actief op internationaal terrein zoals hoofd van de Nederlandse delegatie op de conferentie van de landbouw en voedselorganisatie van de VN en deelneming aan de internationale landhouwonderhandelingen in het kader van de Benelux, de OEES en de ECOSOC Sedert 1967 vice-voorzitter van de commissie der EG

BORSCHETTE, ALBERT, geboren 14 juni 1920 te Diekirch (Groothertogdom Luxemburg) studeerde te Aix-en-Provence, Innsbruck, Munchen en Parijs en was tot aan zijn benoeming als ambassadeur en permanent vertegenwoordiger van Luxemburg bij de EG in 1958. in de diplomatieke dienst werkzaam o a gezantschaossecretaris in Bonn en als ambassadesecretaris in Brussel en vertegenwoordigde Luxemburg eveneens in de Euratom-commissie (1958-1967)

COPPE, ALBERT, geboren op 26 nov 1911 te Brugge, studeerde economie en politieke en sociale wetenschappen, werd in 1941 tot hoogleraar aan de faculteit van de economische en sociale wetenschappen van de universiteit van Leuven benoemd In 1946 Sociaal-christelijk volksvertegenwoordiger van Brussel, specialist in financiele en economische kwesties en in de Benelux-vraagstukken, lid van de commissies van financiën en economische zaken Minister van openbare werken in 1950, minister van economische zaken (1950-51) ininister van wederopbouw (1952) en vice-voorzitter van de Hoge Autoriteit (1952) Sedert 1 jan 1967 lid van de cominissie der EG Coppe publiceerde ,,Problèmes d'économie charbonniere, ,Economische politiek en Levensstandaard'', alsmede een groot aantal wetenschappelijke en politieke studies

DAHIZENDORF, RALPH, geboren 1 mei 1929 te Hamburg Studeerde van 1947 tot 1952 filosofie en klassieke filologie werd in 1952 doctor in de filosofie te Hamburg studeerde van 1952 tot 1954 sociologie aan de London School of Economics en werd in 1956 doctor in de filosofie te Londen Van 1954 tot 1957 wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit van Saarland te Saarbrücken In 1958 benoemd tot gewoon hoogleraar in de sociologie aan de Academie van economische en politieke wetenschappen te Hamburg
In 1960 volgde de benoeming tot gewoon hoogleraar in de sociologie en hoofddirecteur van het sociologisch instituut van de universiteit van Tubingen
Van 1962 tot 1968 ,,visiting professor'' aan verschillende Amerikaanse, Engelse Nederlandse, Tsjechoslowaakse en Zwitserse universiteiten In 1964 volgde de benoeming tot lid en vice-voorzitter van het Comité tot oprichting van de universiteit van Konstanz en van 1966 tot 1967 was Dahrendorf gewoon hoogleraar in de sociologie aan de Universiteit van Konstanz en eerste decaan van de faculteit van sociale wetenschappen aan deze universiteit Van 1968 tot 1969 lid van het parlement van Baden-Wurttemberg en vice-voorzitter van de parlementaire groep FDP/DVP Sedert 1969 afgevaardigde in de Bondsdag en vanaf oktober 1969 parlementair staatssecretaris Dahrendorf is lid van verschillende Duitse en buitenlanase verenigingen, met narne van sociologie en sociale wetenschappen en schrijver van verschillende publikaties op dit gebied

DENIAU, JEAN-FRANCOIS, geboren op 31 oktober 1928 te Parijs, Licentiaat rechten, licentiaat letteren en staathuishoudkunde Diploma van het Institut d'Etudes Politiques te Parijs en oud-leerling van de Ecole Nationale d'administration Inspecteur van financien Voormalig ambassadeur In 1955 benoemd tot secretarisgeneraal van het interministerieel comité voor de vraagstukken inzake de Europese economische samenwerking Lid van de Franse delegatie bij de OEES en lid van de Franse delegatie voor onderhandelingen over de gemeenschappelijke markt en Euratom
In 1957 chargé de mission bij het kabinet van de voorzitter van de Raad van ministers en technisch adviseur bij het kabinet van het ministerie van industrie en handel In 1958 benoemd tot directeur van de associatie met derde landen bij de commissie der Europese Economische Gemeenschap In 1961 hoofd van de delegatie van de commissie der EG bij de onderhandelingen over de toetreding van derde landen tot de gemeenschap In 1963 assistent van de directeur voor buitenlandse economische betrekkingen bij het ininisterie van financien en economische zaken, en buitengewoon en gevolmachtigd ambassadeur van de Franse republiek bij de Islamitische republiek Mauretanie In 1967 benoemd tot coördinator voor interministerieel overleg op het ge-

bied van de kleurentelevisie en voorzitter van de Frans-Russische Commissie. In 1967 benoemd tot lid van de Commissie der Europese Gemeenschappen.

SPINELLI. ALTIERO, geb. 31 aug. 1907 in Rome. Studeerde rechten in zijn geboortestad en was van 1924-'27 lid van een ondergrondse anti-fascistische organisatie Werd in verband hiermee in 1921 veroordeeld. Bracht tien jaar door in de gevangenis en verrichtte tot 1943 dwangarbeid. In dat jaar stichtte hij de Europese federalistische beu-eging. waarvan hij secretaris-generaal was in de jaren 1948-'62. Van 1962 tot 1966 doceerde hij in Bologna, o.a. over de Euroaese Gemeenschap. In 1969 was hij raadsman van de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Pietro Nenni, speciaal voor Europese aangelegenheden. Spinelli leidt reeds sinds jaren het Italiaanse instituut voor internationale zaken.

BELGIË

GRONDWETSHERZIENING VASTGELOPEN

De regering is er niet in geslaagd de ontwerp-grondwetsartikelen die m.b.t. de staatshervorming aan de orde staan, vóór het parlementaire zomer eces in beide Kamers te doen goedkeuren. Ondanks langdurige en soms heftige debatten in de Senaat, konden dáár althans een aantal teksten worden goedgekeurd; de confrontatie met de Kamer verliep echter minder gunstig voor het kabinet. De weigering van de Volksunie om nog aan de besprekingen en de stemmingen deel te nemen en uiteindelijk ook de obstructie van een aantal franstalige kamerleden leidde ertoe, dat het quorum van de tweederde meerderheid niet kon worden bereikt,

Sedert ons laatste overzicht (pag. 346/2) verliep de toestand als volgt:

Senaat

Op 4 juni keurde de Senaat eenparig (167 aanwezigen) een art. 6 bis goed dat als volgt luidt:

,,Het genot van de rechten en vrijheden, aan de Belgen toegekend, moet zonder discriminatie verzekerd worden. Te dien einde waarborgen de wet en het decreet o.m. de rechten en vrijheden van de ideologische en filosofische minderheden".

Eveneens eenparig (166 aanwezigen) werd een art. 3 quater goedgekeurd. Het luidt: ,,België omvat drie cultuurgemeenschappen: de Nederlandse, de Franse en de Duitse. Elke cultuurgemeenschap heeft de bevoegdheden welke haar door de grondwet of door wetten, aangenomen krachtens deze laatste, worden toegekend".

Nog op 4 juni besprak de Senaat drie wetsvoorstellen die slechts indirect betrekking hadden op de grondwetsherziening, maar toch in het debat waren ingeschakeld: 1. een wetsvoorstel tot instelling van volksraadplegingen voor institutionele en taalproblemen, 2. een wetsvoorstel tot instelling van een raadpleging van de gemeenteraden van Woergemeenten, 3. een wetsvoorstel tot instelling van een raadpleging van de gemeenteraden van de Brusselse gemeenten met faciliteiten.

Nadat rapporteur J. Custers (CVP) namens de meerderheid van de senaatscornmissie voor de grondwetsherziening, afwijzend had gereageerd op de voorstellen, werden deze laatste verdedigd door J. Jottrand (PVV) en B. Risopoulos (PVV) en tenslotte verworpen resp. met 106-64-1, 90-77-4 en 90-77-4.

Op 4 juni werd het debat geopend over het nieuwe art. 3 ter betreffende de taalgebieden. Het debat werd voortgezet op 9 juni. Het lokte scherpe kritiek uit vanwege de meeste franstalige Brusselaars, die van oordeel waren dat de tekst te restrictief was opgesteld i.v.m. de afbakening van het tweetalige gebied. Zij stelden dat dit gebied niet mag beperkt blijven tot de hoofdstad-Brussel en dat de mogelijkheid moet open blijven de zone te verruimen. Al hun amendementen werden echter verworpen en het artikel werd goedgekeurd met 133 tegen 39 stemmen. Het artikel luidt: ,,België omvat vier taalgebieden: het Nederlands taalgebied, het Frans taalgebied, het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en het Duits taalgebied. Elke gemeente van het Rijk maakt deel uit van één van deze taalgebieden.

Het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad strekt zich uit over het grondgebied van de 19 gemeenten van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad. In de grenzen van de vier gebieden kan geen verandering of correctie worden aangebracht dan bij een wet, aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen de tweederde van de uitgebrachte stemmen bereikt".

Op 9 juni begon de Senaat de bespreking van art. 59 bis inzake de culturele autonomie. De bespreking werd voortgezet op 10 en 11 juni. De federalistische fracties (VU en FDF/RW) voerden bezwaren aan en verdedigden tevergeefs talloze amendementen. Op 11 juni kwam het in de late avond tot een scherp incident, toen M. Bologne (RW) dreigde slaags te geraken met collega's, wat voorzitter Struye verplichtte de vergadering te sluiten.

Op 16 juni werd de discussie voortgezet. Het CVP-lid R. Hulpiau diende een amendement in, dat ertoe strekte ook de cultuurraden het recht te verlenen belastingen te heffen. Dit voorstel tot invoering van een ,,regionale fiscaliteit" werd krachtig gesteund door senator R. Vandekerckhove, voorzitter van de Vlaamse CVP, en door de VU-fractie. Het stuitte op even krachtig verzet vanwege talrijke franstalige senatoren. Het amendement- Hulpiau werd verworpen met 104 tegen 54 stemmen. (Alleen de CVP en de VU stemden ja; de ministers onthielden zich.) Soortgelijke VU-amendementen werden insgelijks verworpen.

Tenslotte werd het geheel van art. 59 bis goedgekeurd met 120 tegen 30 stemmen bij 2 onthoudingen.

De goedgekeurde tekst luidt:

Art. 59bis, § 1. Er is een cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap en een cultuurraad voor de Franse cultuurgemeenschap

Om lid te zijn van de Nederlandse of de Franse cultuurraad moet men deel uitmaken van de Nederlandse of de Franse taalgroep van een der Wetgevende Kamers

Een wet aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen uitgebracht in beide taalgroepen de tweederde van de uitgebrachte stemmen bereikt, bepaalt de samenstelling van de raden en de wijze waarop zij hun bevoegdheid uitoefenen, onder meer met inachtneming van de artikelen 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 59. 70 en 88

§ 2. De cultuurraden regelen, ieder wat hem betreft, bij decreet

1o de culturele aangelegenheden;

20 het onderwijs, met uitsluiting van wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden, de schoolbevolkingsnormen;

30 de samenwerking tussen de cultuurgemeenschappen alsook de internationale culturele samenwerking,

40 het gebruik van de talen in de eentalige gebieden overeenkomstig het bepaalde in artikel 23

Een wet aangenomen met de in § 1, 3de lid, bepaalde meerderheid stelt de in het 1o vermelde culturele aangelegenheden

alsook de in het 30 van deze paragraaf vermelde vormen van samenwerking vast.

§ 3 De decreten hebben kracht van wet respectievelijk in het Nederlands taalgebied en in het Frans taalgebied, alsmede ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die wegens hun activiteiten, moeten worden beschouwd als uitsluitend behorend tot de ene of de andere cultuurgemeenschap

§ 4 Het recht van initiatief behoort aan de Koning en aan de leden van de cultuurraden,
De artikelen 67, 69 en 129 zijn toepasselijk op de decreten

§ 5. De wet bepaalt het globaal krediet dat ter beschikking van elke cultuurraad wordt gesteld, die de bestemming ervan bij decreet regelt
Dit krediet wordt vastgesteld volgens objectieve criteria bij de wet bepaald Voor materies. die zich door hun aard niet lenen tot het vaststellen van objectieve criteria, worden gelijke dotaties ingevoerd
De wet stelt, op grond van dezelfde regelen, het gedeelte van dit krediet vast, dat moet worden besteed aan de ontplooiing van de twee culturen op het grondgebied van Brussel-Hoofdstad

§ 6. De wel stelt de regelen vast ten einde elke discrimmatie om ideologische en filosofische redenen te voorkomen.

§ 7. De wet stelt de procedure in om de conflicten tussen de wet en het decreet alsook tussen de decreten te voorkomen en te regelen

Op 16 juni keurde de Senaat daarenboven eenparig een art. 59 ter goed, dat luidt:

,,Er is een cultuurraad voor de Duitse cultuurgemeenschap
De wet bepaalt de samenstelling van de raad, de modaliteiten betreffende de voordracht en de verkiezing van zijn leden en de wijze waarop hij zijn bevoegdheden uitoefent
Zij verleent hem de bevoegdheid de culturele aangelegenheden te regelen, die zij aanwijst, en bepaalt de vormen van samenwerking met de andere cultuurgemeenschappen"

Op 17 juni keurde de Senaat met 147 tegen 14 stemmen (VU) het art. 132 goed. Het luidt:

Art 132 Totdat de beslissing is uitgevoerd om de Franstalige afdeling van de Katholieke Universiteit van Leuven, met inbegrip van haar hulpafdelingen voor middelbaar en technisch onderwijs, buiten het Nederlandstalige gebied over te brengen, valt deze instelling onder de bevoegdheid van de Franstalige cultuurraad, in afwijking van de in artikel 59bis vervatte bepalingen tot regeling van de territoriale bevoegdheid
In afwijking van artikel 23 blijft tot op hetzelfde ogenblik het taalstelsel van toepassing dat thans van kracht is zowel in onderwijs- als in bestuurszaken

Op 17 juni keurde de Senaat ook met 142 tegen 22 stemmen (VU en FDF/RW) het art. 38 ter goed. Dit artikel dat een ander nummer kreeg (= 38 bis) luidt:

Art 38bis Behoudens voor de begrotingen alsook voor de wetten waarvoor een bijzondere meerderheid is vereist, kan een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste drie vierde van de leden van een der taalgroepen en ter tafel gelegd na de indiening van het verslag en voór de eindstemming in openbare vergadering, verklaren dat de bepalingen die zij aanwijst in een ontwerp of voorstel van wet de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen
In dat geval wordt de parlementaire procedure opgeschort en de motie verwezen naar de Ministerraad die binnen dertig dagen daarover zijn geinotiveerd advies geeft en de betrokken Kamer uitnodigt zich uit te spreken hetzij over dit advies, hetzij over het eventueel geamendeerd ontwerp of voorstel.
Deze procedure kan slechts eenmaal worden toegepast door de leden van een taalgroep betreffende een zelfde ontwerp of voorstel van wet

Op 18 juni keurde de Senaat met 152 tegen 14 stemmen (VU) het art. 107 ter goed, dat insgelijks van nummer veranderde en art. 107 quater werd. Het artikel luidt:

Art 107quater België omvat drie gewesten het Vlaamse gewest, het Waalse gewest en het Brusselse gewest
De wet draagt aan de gewestelijke organen welke zij opricht en welke samengesteld zijn uit verkozen mandatarissen de bevoegdheid op om de aangelegenheden te regelen welke zij aanduidt met uitsluiting van die bedoeld in de artikelen 23 en 59bis en dit binnen de omschrijving en op de wijze die zij bepaalt
Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen de tweederde van de uitgebrachte stemmen bereikt

Op 18 juni keurde de Senaat ook het vierde lid van art. een goed, met 127 tegen 2 stemmen bij 12 onth. Het luidt:

Een wet kan bepaalde gebieden, waarvan zij de grenzen vaststelt, aan de mdeling in provincies onttrekken, ze onder het rechtstreeks gezag plaatsen van de uitvoerende macht en ze een eigen statuut toekennen.
Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de jastemmen in beide taalgroepen overeenstemt met twee derde van de uitgebrachte stemmen.

Na 18 juni werd het zwaartepunt van de politieke besprekingen meer en meer naar de andere Kamer verlegd. Ook al om reden van wat in de Kamer was gebeurd, besliste de partijraad van de Volksunie dat haar parlementsleden niet meer aan de grondwetsherziening in Kamer en Senaat zouden deelnemen. De partijraad oordeelde ,,dat er teveel toegegeven werd aan de Walen en dat de Vlamingen de beloofde waarborgen niet ontvingen."

Op 25 juni keurde de Senaat met 130 tegen 18 stemmen en 1 onthouding art. 23 goed, dat vooraf aangevuld was door een amendement van Snyers d'Attenhoven (PVV) betreffende de wijze van stemming. Het artikel luidt:

Artikel 23, § 1 De ofiiciele talen zijn
— het Nederlands in het Nederlandse taalgebied;
— het Frans in het Franse taalgebied
— het Nederlands en het Frans, op voet van gelijkheid, in het taalgebied Brussel-Hoofdstad,
— het Duits in het Duitse taalgebied, onveiminderd net bijkomend gebruik van het Frans in de gevallen bij de wet bepaald
Bijzondere taalregelingen kunnen worden ingevoerd in sommige gemeenten of voor sommige instellingen, zonder afbreuk te doen aan de bepalingen van deze paragraaf

§ 2 Het gebruik van de talen is vrij
Het kan niet worden geregeld dan door wetten of decreten en alleen wat betreft
a) de handelingen van de wetgevende macht, de decreten, de koninklyke en ministeriele besluiten;
b) het leger en de gerechtszaken,
c) de bestuurszaken alsmede het onderwijs in de door de overheid ingestelde, gesubsidieerde of erkende inrichtingen;
d) de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel alsmede de akten en bescheiden van de ondernemingen voorgeschreven door de wet en de verordeningen

F 3 De wet regelt het gebruik van de talen in de aangelegenheden vermeld in paragraaf 2
1o voor het bepaalde onder a) en b), in het gehele Rijk;
20 voor het bepaalde onder c) en d), wat betreft het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, het Duitse taalgebied, de gemeenten of groepen van gemeenten palend aan een ander taalgebied waar de wet het gebruik van een andere taal dan die van het gebied waarin zij gelegen zijn, voorschrijft of toelaat, de diensten waarvan de werkkring verder reikt dan het taalgebied waarin zij gevestigd zijn, de door de wet aangewezen nationale en internationale instellingen waarvan de werking gemeen is aan meer dan één cultuurgemeenschap, de diensten en instellingen in het buitenland gevestigd.

§ 4. Het decreet regelt het gebruik van de talen in de aangelegenheden vermeld in § 2, c) en d), in de eentalige gebieden, behoudens de bevoegdheden die bij § 3 aan de wet zijn voorbehouden.

§ 5. De wetten bedoeld in § 3, 1o, moeten worden aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, voor zover de meerderheid van de leden van elke groep aanwezig is.
De wetten bedoeld in § 3, 20, moeten worden aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke groep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen tweederde van de uitgebrachte bereikt

Op 7 juli keurde de Senaat eenparig het art. 25 bis goed dat hij reeds

op 24 maart had aanvaard maar dat op 28 mei door de Kamer lichtjes gewijzigd was. De versie van de Kamer die aanvaard werd, luidt: „De uitoefening van bepaalde machten kan door een verdrag of door een wet worden opgedragen aan volkenrechtelijke insteilingen." (Zie pag. 346/2.)

Nog op 7 juli keurde de Senaat twee artikelen goed die einde juni door de Kamer waren goedgekeurd. Het art. 110 werd goedgekeurd met 114 tegen 27 stemmen bij 10 onth., het art. 113 met 118 tegen 22 stemmen bij 10 onth.
Vervolgens ging de Senaat op reces.

Kamer

Op 18 juni besloot de Kamer, op voorstel van haar commissie, de tekst van art. 126 van de grondwet niet te wijzigen. Dan vatte zij de bespreking aan van art. 110 betreffende het belastingrecht van de grote agglomeraties en de gemeentelijke federaties. Hierbij ontstond een incident, toen CVP-fractievoorzitter R. van Elslande aankondigde dat zijn groep een amendement van H. Schiltz (VU) zou goedkeuren, dat er toe strekte ook de culturele gemeenschappen dat recht toe te kennen. Die verklaring lokte het protest van de BSP uit en de verdaging van de bespreking.

Tijdens de volgende dagen voerde de regering drukke besprekingen met de CVP-leiding, die tenslotte haar standpunt wijzigde. Die beslissing werd ongeveer parallel getroffen met de beslissing van de VU om de grondwetsherziening te boycotten.

Op 23 juni besprak de Kamer drie grondwetsartikels die de Senaat op 28 mei had goedgekeurd: art. 32 bis betreffende de taalgroepen in het parlement, art. 86 bis betreffende de samenstelling van de ministerraad, en art. 91 bis betreffende het statuut van staatssecretaris. Over die artikelen werd niet onmiddellijk gestemd.
Dezelfde dag begon de Kamer de bespreking van art. 108 ter betreffende de inrichting van de Brusselse agglomeratie. Het lokte zeer heftige kritiek uit vanwege een aantal franstalige Brusselaars, die stelden dat de hoofdstad in de verdrukking dreigde te geraken. Ook over dit artikel werd niet gestemd.

Op 24 juni behandelde de Kamer het art. 3 bis betreffende de taalgebieden dat op 9 juni was goedgekeurd door de Senaat. Andermaal was het protest van de franstalige Brusselaars zeer krachtig. Tenslotte kwamen nog het art. 3 ter op de cultuurgemeenschappen en het art. 6 bis inzake de bescherming van de ideologische en filosofische minderheden ter sprake. Ook over deze artikelen werd nog niet gestemd.

Op 25 juni had in Brussel een betoging plaats, georganiseerd door een zgn. comité de salut public, waarin ongeveer 12.000 personen opstapten met slogans tegen de „carcan" (d.i. de grondwettelijke afbakening van de agglomeratie) en hoofdzakelijk ook tegen de politiek en de persoon van oud-premier Vanden Boeynants. De meeste franstalige parlementsleden van Brussel [illegible] in de betoging mee.

Diezelfde dag keurde de Kamer met 163 tegen 20 stemmen bij 2 onth. het art. 110 goed. Het luidt:

„Geen belasting ten behoeve van de Staat kan worden ingevoerd dan door een wet. Geen last of belasting kan door de provincie, de agglomeratie, de federatie van gemeenten en de gemeente worden ingevoerd dan door een beslissing van hun raad. De wet bepaalt t.a.v. de in het tweede lid bedoelde belastingen de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt."

De Kamer keurde ook met 166 tegen 18 stemmen bij 1 onth. het art. 113 goed. Het luidt:

„Behalve in de gevallen door de wet uitdrukkelijk uitgezonderd, kan van de burgers geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de provincie, de agglomeratie, de federatie van gemeenten of de gemeente. Inzake polders en wateringen wordt niets gewijzigd aan de thans bestaande regeling die onderworpen blijft aan de gewone wetgeving."
(Op verzoek van de PVV had de regering in de oorspronkelijke tekst de woorden „het gewest" in de opsomming doen schrappen.)

De Kamer hervatte daarna de bespreking van het art. 108 ter op de inrichting van de Brusselse agglomeratie. Toen er moest worden gestemd over een regeringsamendement, verlieten de meeste franstalige PVV-leden en ook de franstalige Brusselaars van de BSP samen met het FDF/RW en de communisten de vergadering.
Uit de stemming bleek dat er twee kamerleden tekort waren om het vereiste quorum (142) te bereiken. Voorzitter Van Acker stelde daarop voor het artikel terug te zenden naar de commissie. Premier Eyskens kwam op de tribune om het parlement plechtig te bezweren de grondwetsherziening „met het oog op het algemeen belang" toch tot een goed einde te brengen.

De volgende dagen bleven diverse pogingen om de PVV in haar geheel tot medewerking te bewegen, vruchteloos. De Kamer waagde op 1 juli een nieuwe en laatste poging om het art. 108 ter goed te keuren, maar ditmaal bleef zij vier stemmen onder het quorum. De meeste franstalige leden waren andermaal afwezig gebleven. Daarmee was de grondwetsherziening voorlopig opgedoekt.
Op 3 juli ging de Kamer op reces.

Balans

Premier Eyskens maakte op 7 juli in de Senaat een voorlopige balans op van de grondwetsherziening. Hij herinnerde eraan dat de twee Kamers er dan toch in geslaagd waren enkele artikelen te herzien m.b.t. belangrijke problemen: 1) het art. 25 bis regelt de kwesties i.v.m. de Europese integratie; 2) het art. 104 past de Hoven van Beroep aan het nieuwe communautaire België aan; 3) het art. 105 schenkt de gemoderniseerde arbeidsgerechten een grondwettelijk statuut; 4) de art. 108, 110 en 113 maken het mogelijk te vorderen in de richting van de decentralisering. Eyskens verwees tevens naar de goedkeuring van het wetsontwerp op de planning en de economische decentralisatie.
Over de moeilijkheden i.v.m. de andere grondwetsartikelen zei de eerste-minister:
De regering is vastbesloten haar inspanningen voort te zetten om de grondwetgevende vergaderingen te helpen bij het herzien van de grondwet. Zij stelt vast dat er tot nog toe geen enkel tegenvoorstel werd gedaan, dat de instemming kan wegdragen van de tweederde-meerderheid, die door de grondwet vereist wordt voor de betwiste punten, met name de bepalingen i.v.m. Brussel en zijn randgemeenten.
In dat verband hebben zelfs de voorstanders van het federalisme nooit klaar en duidelijk uitgelegd hoe zij het onderling eens dachten te kunnen worden? hetzij over een federalisme met twee, hetzij over een federalisme met drie.
De regering handhaaft dus haar eigen voorstellen die het resultaat zijn van grondige studie en besprekingen en waarvan ze meent dat zij een realistische en billijke oplossing van nationaal belang vormen.
De regering is eveneens vastbesloten om met een maximum aan bekwame spoed de verbeteringen te zoeken die het mogelijk zullen maken het grondwetgevend quorum te bereiken over de betwiste punten.

Zij zal het parlementair reces benutten om na te denken en om de mogelijkheden te onderzoeken die in die zin zouden ontstaan.
Volgens een reeds lange traditie, zal de sluiting van de huidige zitting niet nu worden uitgesproken. De regering verbindt er zich toe aan het parlement de nieuwe elementen voor te leggen die zij in verband met de problemen zal verzamelen, zodra bet positief karakter van die elementen haar van die aard zal lijken dat de laatste moeilijkheden van de grondwetsherziening uit de weg kunnen geruimd worden.

DUITSLAND (WEST)

WESTDUITS-POOLSE BESPREKINGEN

Van 8-11 mrt werd in Warschau de tweede gespreksronde gehouden van het op 4 febr. begonnen Westduits-Pools overleg (voorgeschiedenis en eerste gespreksronde op pag. 87/1 e.v.). De Westduitse delegatie stond onder leiding van de staatssecretaris Georg Ferdinand Duckwitz*, de Poolse afvaardiging werd geleid door de onder-minister van buitenlandse zaken Jozef Winiewicz. Na afloop van de besprekingen werd in een gemeenschappelijk communiqué bekend gemaakt. dat ,.tijdens de ontmoeting een zakelijke gedachtenwisseling over de kwestie van de principes der wederzijdse betrekkingen plaatsvond." Aangekondigd werd dat het gesprek in april zou worden voortgezet.

In een vraaggesprek met het Poolse blad Zycie Warszawy (8-3), waarschuwde de Poolse minister van buitenlandse handel Burakiewicz de Bondsrepubliek, dat deze als tegenprestatie voor economische hulp geen politieke concessies moet verwachten. (De economische besprekingen tussen Polen en West-Duitsland zijn in okt. 1969 in Bonn begonnen en werden in febr. van dit jaar opgeschort — zie pag. 88/1 — in verband met een Pools verzoek om algehele toegang tot de Westduitse markten voor een termijn van 5 jaar en de te verlenen kredieten te mogen afbetalen met goederen, die geproduceerd worden door de industrieën die van de kredieten profiteren.)
Minister Burakiewicz zei, dat „bepaalde Westduitse politici de politieke besprekingen in verband proberen te brengen

* Per 1 juni is Duckwitz wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd als staatssecretaris afgetreden en in die functie opgevolgd door Paul Frank. Ter bevordering van de continuïteit in de besprekingen besloot de regering in Bonn Duckwitz te handhaven als delegatieleider bij de besprekingen. Op 29 juli maakte het Westduitse persbureau DPA bekend, dat Georg Ferdiriand Duckwitz van de FDP was overgegaan naar de SPD.

Duckwitz (l.) en Winiewicz

met de afzonderlijk daarvan gehouden economische onderhandelingen' en ontkende voorts dat de Westduitse kredieten voor Polen ‚belangrijk" zouden zijn

Op 15 en 16 mrt brachten de Westduitse parlementaire staatssecretaris Klaus Dieter Arndt en de ambassadeur in speciale dienst van het ministerie van buitenlandse zaken, Egon Emmel, een onverwacht bezoek aan Warschau, om kwesties in verband met een algemeen economisch verdrag te regelen. Hierbij ging het, aldus DPA, in het bijzonder om de kredietvoorwaarden (Polen zou i.p.v. de gebruikelijke 10%, slechts 6,5% willen betalen), om de liberalisering van de Poolse export naar West-Duitsland en om andere kwesties die met de Westduits-Poolse economische betrekkingen samenhangen.
Na afloop van de besprekingen werd bekend gemaakt, dat in genoemde kwesties nog geen oplossing was gevonden. Wel werd overeengekomen een protocol over de uitwisseling van goederen voor 1970 op te stellen. De onderhandelingen over een algemeen economisch verdrag zullen te zijner tijd worden voortgezet. (Zie hieronder).

Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn verklaarde op 12 mrt, dat de beide delegaties bij de tweede gespreksronde in Warschau enkele overwegingen en gesprekstheme's voor een volgende bijeenkomst op schrift hadden gesteld en deze aantekeningen hadden uitgewisseld.
Diezelfde dag verklaarde de Westduitse minister van verkeer, Leber, in Rome dat de regering-Brandt zich — i.t.t. de voorgaande Westduitse regeringen — niet meer zou inzetten voor het behoud van de bisdomsgrenzen in de gebieden bij de Oder-Neisse*, zo lang er nog geen vredesverdrag met Polen is gesloten: „Wij dringen er bij het Vaticaan niet op aan iets bepaalds te doen of iets bepaalds na te laten.'

Op 17 mrt werd in Bonn bekend gemaakt, dat Polen had voorgesteld de afgebroken handelsbesprekingen weer te hervatten. Dit voorstel

* Zie voor deze kwestie pag. 457'3

bleek reeds te zijn gedaan bij het herboven genoemde bezoek van staatssecretaris Arndt aan Warschau.**

Op 23 mrt werd in de Westduitse hoofdstad officieel bekend gemaakt dat de derde Pools-Westduitse politieke gespreksronde op 22 april zou beginnen. Nogal verrassend bleek ook nu weer Warschau tot ontmoetingsplaats te zijn gekozen.
Aanvankelijk was overeengekomen van plaats te verwisselen. Hierover schreef de *FAZ* op 25-3:

„Ingevolge de wens van de Poolse onderminister van buitenlandse zaken Winiewicz zal de volgende onderhandelingsronde voor het ruinien van het Duits-Poolse puin evenals de eerste en tweede maai weeï te Warschau plaats vinden. Al was afgesproken van plaats voor onderhandelingen te wisselen, zijn Bonn en staatssecretaris Duckwitz toch aan de wensen van Warschau tegemoet gekomen. Gelet op hetgeen hier op het spel staat en op het ingrijpend besluit tot deze diplomatieke contacten, is het om het even, hoe vaak de onderhandelaars te Bonn of te Warschau bijeen komen.
De essentialia zullen moeilijkheden genoeg opleveren, zodat nevenzaken gevoegelijk kunnen worden genomen voor wat zij zijn. Men beseft, dat het Duitse prestige in de verhouding met Polen niet veel voorstelt, maar dat des te meer geduld, verstand en werkelijkheidszin nodig zullen zijn.
Ditmaal moet worden afgewacht of de aanloop tot een Duits-Poolse normalisatie juist gekozen is en of zelfs deze met goede bedoelingen geëntameerde pogingen wederom op niets dan een lang nawerkende teleurstelling zullen eindigen. Men is niet zeker van een voor beide zijden aanvaardbaar resultaat, om nog maar te zwijgen van de vooruitzichten voor een verzoening. die uiteindelijk onder 20e-eeuwse omstandigheden voor Polen en Duitsers wenselijk is. Weliswaar is het nog moeilijk zich een concrete voorstelling van die verzoening te maken. Het zwaarder bewapende, voor Polen belangrijkste deel van Duitsland kan zich niet veroorloven de Polen nogmaals voor het hoofd te stoten. Weliswaar moeten daarbij ook welbegrepen goed afgewogen belangen in het oog worden gehouden.
Voor de 65-jarige Jozef Maria Winiewicz en zijn Duitse tegenhanger Georg Ferdinand Duckwitz, beiden aan het einde van een lange zwaar belaste diplomatieke loopbaan, bestaan persoonlijke en ook technische redenen om vast te hou-

** Op 11 april werd in Bonn bevestigd dat de invoerbepalingen m.b.t. de invoer van Poolse goederen verder was geliberaliseerd: de speciale Westduitse ambassadeur Egon Emmel en de leider van de Poolse handelsdelegatie in Keulen, Waclaw Piatkowski, ondertekenden een overeenkomst waardoor de importcontingenten voor 1200 produkten geheel werden vrijgegeven en die van een aantal andere werden verhoogd. Hieruit bleek dat het door beide zijden nagestreefde algemene handelsverdrag nog steeds niet tot stand was gekomen. Een woordvoerder van het ministerie van economische zaken wees op een mogelijk bezoek van minister Schiller aan Polen (zie ook pag. 88 1 en hieronder) om zo'n verdrag aldaar te bespreken.

den aan Warschau als plaats voor besprekingen, willen zij een behoorlijke, zekere grondslag leggen voor een nabuurschap, die nog steeds zwaar gestoord, hoogst irritabel en door historische legenden overwoekerd is."

Derde gespreksronde

Met dezelfde delegaties als bij de eerste twee, werd van 22-24 april de derde gespreksronde in het ministerie van buitenlandse zaken in Warschau gehouden. Wederom bestond deze ronde enerzijds uit gesprekken onder vier ogen van de Westduitse en Poolse delegatieleiders en uit vergaderingen van speciale delegatiecommissies, die o.m. spraken over eventuele consulaire rechten voor de handelsvertegenwoordigingen van beide landen.

Volgens ***Die*** *Welt* sprak Duckwitz de bereidheid van de Bondsrepubliek uit,

1. volgens de Poolse eis géén verdrag over het afzien van geweld te willen afsluiten waarin dan respectering en erkenning van de Poolse grenzen zou zijn inbegrepen, maar het beoogde verdrag, naar Poolse wens, in een grensverdrag om te zetten, waarin het wederzijds afzien van geweld wordt uitgesproken;

2. volgens de Poolse eis na erkenning van het definitieve karakter van de Oder-Neissegrens in het verdrag aanvullend vast te leggen, dat de Bondsrepublielr de integriteit van het Poolse territorium ook in de toekomst zal respecteren; en eiste Duckwitz van zijn kant,

3. de opname in het verdrag van een passage dat bestaande verdragen door dit nieuwe verdrag niet worden aangetast.

Volgens perscommentaren betekende deze laatste Westduitse voorwaarde een indirecte bevestiging van de geldigheid van par. 7 van het Duitsland-Verdrag*, waarin wordt gesteld dat het definitief vastleggen van de Duitse grenzen bij een vredesverdrag dient te gebeuren. Nochtans zou staatssecretaris Duckwitz de bereidheid van de Bondsrepubliek hebben uitgesproken, in geval van dergelijke vredesonderhandelingen, voor het vastleggen van de definitieve grenzen, naar de maatstaf van de tegens%-aardige overeenkomsten, tc zullen pleiten. Dae *Zeit* (1-5) schreef n.a.v. de derde gespreksronde in een commentaar:

Na de derde dag van de derde reeks sonderingsgesprekken tussen Polen en de Bondsrepubliek verklaarden de gesprekspartners bijna eenstemmig, dat misschien de moeilijkste maar zeker niet de laatste hindernis was overwonnen. Toen hij in Warschau aankwam, weerde staatssecretaris Duckwitz de journalisten nog af, maar een deel van de voorstellen die hij meebracht werd in Bonn in de openbaarheid gebracht toen hij ze aan zijn collega Winiewicz voorlegde. De dreigende mislukking der besprekingen had Brandt gedreven naar onconventionele methoden.

Zij wierpen op de tweede dag, na de terugkeer van Gomoelka uit Moskou, reeds vrucht af. Voor het eerst klonken de Poolse commentaren op de Westduitse formuleringen niet meer uitsluitend kritisch. Of dit werkelijk een keer brengt, zal men pas begin juni weten, wanneer minister Winiewicz Bonn bezoekt. Het is al een vooruitgang dat hij dit bezoek heeft aangekondigd, want tot nu toe trok Polen de goede wil van de Westduitse regering openlijk in twijfel.

Dit was niet slechts een kwestie van onderhandelingstactiek. In Poolse ogen had Duckwitz m.p.t. de Oder-Neissegrens niet meer te bieden dan wat Kiesinger reeds in uitzicht had gesteld: een voorlopige respectering van de huidige grens. In het nauw gebracht door zijn tegenstanders binnen de partij legde Gomoelka een deel van zijn kaarten op tafel en liet hij zich tamelijk pessimistisch uit over de besprekingen met Bonn.

De Poolse pers nam er in haar traditionele argwaan geen notitie van, dat Brandt in een interview met Der Spiegel uitsprak dat de Oder en de Neisse „zweifellos" de westgrens van Polen waren geworden. Zelfs de resultaten van Brandts bezoek aan Washington (zie pag. 475 2) werden in Polen meer bezien in het licht van de ongelovige CDU-commentaren dan in dat der verdedigende SPD-reacties.

Bij zijn aankomst in Dusseldorf, verklaarde Duckwitz, dat er tijdens de derde gespreksronde „geen beslissende stappen zijn genomen, maar wel een goede stap voorwaarts is gedaan". Diezelfde dag, **25** april, publiceerde het Poolse legerblad *Zolnierz Wolnosci,* een uittreksel van een rede van de secretaris van het Poolse CC, Mieczyslaw Moczar, waarin deze zegt, dat de Westduitse regering het voorstel van partijleider Gomoelka voor het sluiten van een grensverdrag (pag. 425/1-1969) als grondslag voor de

---

DE BETEKENIS VAN HET ODER-NEISSE-GEBIED VOOR POLEN

Binnen zijn grenzen van 1937 was Polen 389.000 km2 groot. Aan de Sowjet-Unie verloor het land 181.000 km2 (Hitler-Stalinverdrag van 1940 en geallieerde overeenkomsten), van Duitsland nam Polen 103.000 km2 over, zodat het Poolse gebied thans 312.000 km2 omvat. De bestuursgebieden aan Oder en Neisse en in Oost-Pruisen vormen te samen biina 1/3 van het totale Poolse grondgebied.

In deze gebieden, waarin Polen tot eind 1969 ongeveer 62 mrd gulden heeft geinvesteerd, is 42% van de Poolse grondstoffenindustrie geconcentreerd, 29% van de chemische industrie, 32% van de energie-voorziening, 40% van de houtindustrie, 31% van de kledingindustrie en 32% van de bouwmaterialenindustrie.

Er leven nu 8,5 mln mensen, meer dan een kwart van de totale Poolse bevolking (± 32 mln). Aan het einde van de oorlog waren dat er 4,5 mln. Ongeveer 1 mln hiervan mochten als „autochtonen" blijven wonen in deze gebieden, de rest werd verdreven. Door planmatige „herbevolking" bereikten de gebieden in 1950 een inwoner-aantal van 5,6 mln: „autochtone" bevolking 1,1 mln, immigranten uit Pools gebied 2,7 mln, personen uit de gebieden aan de andere zijde van de Curzonlinie* 1,6 mln, overigen 0,2 mln.

Eind 1960 was van de snel groeiende bevolking in de Oder-Neissegebieden reeds bijna de helft in dit gebied geboren en opgegroeid. Het aandeel van degenen die hier hun „natuurlijke" geboortegrond hebben groeit proportioneel. Voor 1975 wordt verwacht, dat van de dan 37 mln inwoners van Polen er 11,5 mln in de Oder-Neissegebieden leven. (Ontleend aan de F A Z, 11-2. Kaart van Oder-Neissegrens op pag. 425/2-1969).

* In 1920 door de Engelse premier Lloyd George voorgestelde Pools-Russische grens, waaraan de naam van de Britse minister van buitenlandse zaken Lord Curzon of Kedleston verbonden is.
Na de Eerste Wereldoorlog eiste Pilsudski voor Polen de grenzen van 1772 op, waarna getracht werd de grenzen zoveel mogelijk oostwaarts op te schuiven. Op grond hiervan ontbrandde de Pools-Russische oorlog van 1920, waarin aanvankelijk de Russen successen boekten. In deze fase stelde Lloyd George voor, de door een commissie op etnische gronden aangegeven grenslijn tussen overwegend Poolse en niet-Poolse gebieden tot landsgrens te maken. Op 11 juli 1920 stelde de Engelse minister van buitenlandse zaken Curzon de strijdende partijen voor terug te trekken op de grenzen van 8 dec. 1919: de Curzon-linie. Bij de vrede van Riga werd de grens, dank zij Poolse successen, verder oostelijk getrokken (1921). In sept. 1939 werd Polen ongeveer tot aan de Curzon-linie door de SU geannexeerd. Deze grens werd later de feitelijke Pools-Russische grens en als zodanig geaccepteerd op de conferentie van Jalta en Potsdam.

* Hiermee is bedoeld par. 7 van het zgn. Duitsland-Verdrag van 26 mei 1952, dat diende om „voorlopig" de plaats in te nemen van een vredesverdrag dat uiteindelijk met medewerking van de SU met gehéél Duitsland zou moeten worden gesloten. Het Duitsland-Verdrag maakte een eind aan het bezettingsstatuut, hoewel niet aan het verblijf van geallieerde troepen in Duitsland.
Paragraaf 7 van genoemd verdrag bevestigt als essentieel doel van de ondertekenaars (VS, Engeland, Frankrijk en West-Duitsland): „Een vredesregeling voor geheel Duitsland, door vrije onderhandelingen tussen Duitsland en zijn voormalige vijanden tot stand gekomen, die de grondslag moet leggen voor een duurzame vrede. Zij zijn het er over eens, dat de definitieve vaststelling van Duitslands grenzen moet wachten op een dergelijke regeling." Intussen zullen de drie mogendheden en de Bondsrepubliek „samenwerken, teneinde met vreedzame middelen hun gemeenschappelijk doel te bereiken: een verenigd Duitsland met een democratische constitutie, als die van de Bondsrepubliek, en geïntegreerd in de Europese gemeenschap. (.)
Tenzij alle partners hun toestemming geven, zal de Bondsrepubliek geen overeenkomsten aangaan, die te kort doen aan de geallieerde rechten. (Zie KHA pag. 10029-3, 1952).

Duits-Poolse onderhandelingen, had aanvaard.

Op 27 april deelde de Westduitse regeringswoordvoerder Ahlers mee, dat het niet uitgesloten was dat de besprekingen in de loop van juni (geplande vierde gespreksronde) in de „onderhandelingsfase" zouden komen. Hiermee zou een verdrag tussen Polen en de Bondsrepublieli: een reële zaak worden.

Brief Brandt aan Gomoelka

Volgens de *FAZ* overhandigde de Westduitse delegatieleider Duckwitz een brief van Bondskanselier Brandt, die deze op 20 april in de hoedanigheid van Bondskanselier èn als voorzitter van de SPD aan de Poolse partijleider Gomoelka persoonlijk had geschreven. (Later bleek dat minister Scheel van buitenlandse zaken door zijn Bondskanselier van dit schrijven niet op de hoogte was gesteld en er tussen beide staatslieden een geschil over deze kwestie was gerezen. Zie verder hieronder). In de brief verzekerde Brandt, dat de Bondsregering de naoorlogse grenzen van Polen respecteert en dat de onschendbaarheid van het Poolse territorium vaststaat. In de brief, waarvan de inhoud niet is gepubliceerd maar waarop wel een toelichting door regeringswoordvoerder Ahlers werd gegeven, liet Brandt Gomoelka verder weten, dat hij vastberaden aan het doel vasthoudt ,,een eerste steen voor een zakelijke en goede verhouding tussen de Bondsrepubliek en Polen te willen leggen". Tevens heeft hij erop gewezen dat wat Duckwitz heeft voorgesteld, een goede basis biedt voor verdere onderhandelingen.

Op 27 april moest tijdens een kabinetszitting een kleine controverse tussen de Bondskanselier Brandt en zijn minister van buitenlandse zaken, Scheel, worden bijgelegd.

Het bleek, dat Scheel niet op de hoogte was gesteld van de bewuste brief. De minister toonde zich nogal verontwaardigd over het feit, dat Brandt de brief ook in zijn hoedanigheid van voorzitter van de SPD had geschreven: enkele kranten spraken van ,,dreigende coalitiemoeilijkheden".

In een communiqué werd vervolgens bekend gemaakt, dat het geschil was opgelost en dat was gewaarborgd, dat ,,dergelijke tekortkromingen" in de toekomst zullen worden vermeden.

Tijdens een televisie-interview diezelfde dag, verklaarde minister Scheel het met de inhoud van de brief eens te zijn, maar wekte hij, volgens perscommentaren, de indruk met het verzenden daarvan minder gelukkig te zijn.

In een persconferentie liet regeringswoordvoerder Ahlers doorschemeren, dat de Pools-Westduitse besprekingen tijdens de voorgenomen vierde ronde. die ditmaal in Bonn zou worden gehouden, In feite waren overgegaan in het stadiuin van de ,,onderhandelingen". Over feitelijke vooruitgang wilde Ahlers niet spreken, hoewel nij het voortzetten van het gesprek door de Polen op zichzelf al een vooruitgang noemde.

Op 29 april moest minister Scheel in de Bondsdag, na vragen van het oppositielid K. T. von Guttenberg, verzekeren, dat, indien het tussen Polen en West-Duitsland zou komen tot onderhandelingen over een verdrag, de Bondsregering nooit een verdrag zou ondertekenen dat strijdig zou zijn met andere door West-Duitsland gesloten verdragen of aangegane verplichtingen of met de rechten van de drie westelijke mogendheden. Hij benadrukte daarbij echter. dat de Bondsregering rekening hield met de Poolse ,,gerechtvaardigde" wens, binnen verzekerde grenzen te kunnen leven: ,,De Bondsregering heeft geen territoriale aanspraken op Polen en zal deze ook niet nebben". (Zie ook hierboven).

Vierde gespreksronde

Van 8-11 juni werd in Bonn de vierde gespreksronde van het Pools-Westduitse overleg gehouden.

De door minister Scheel geopende besprekingen begonnen volgens de *FAZ* ,,in een ontspannen sfeer", hetgeen o.m. bleek uit het ontbreken van de tot dan toe gebruikelijke kritische commentaren in de Poolse pers. Volgens de *FAZ* zouden de Polen met gemengde gevoelens kennis hebben genomen van de aankondiging dat de SU en de Bondsrepubliek binnen afzienbare tijd onderhandelingen zouden voeren over een verdrag waarin het afzien van geweld wordt geregeld (zie hieronder).

Deze aankondiging was, aldus de *FAZ,* voor Warschau als een verrassing gekomen. De Polen zouden bevreesd zijn dat de Bondsregering niet zo veel spoed meer zal zetten achter de Pools-Westduitse besprekingen zolang zij nog niet een akkoord heeft bereikt met de SU.

Na beëindiging van het overleg werd door beide delegaties bekendgemaakt, dat in juli een begin zou worden gemaakt, met het uitwerken van de belangrijkste elementen voor een akkoord dat de betrekkingen tussen beide landen moet normaliseren. De Poolse onder-minister Winiewicz wilde niet ingaan op de kansen voor het afsluiten van een akkoord. Hij herinnerde er nogmaals aan dat de kwestie van Polens westelijke grens, naar Poolse opvatting de basis dient te zijn van elk akkoord dat een normalisering van de betrekkingen moet regelen.

Pools-Westduitse *handelsover*eenkomst. Schiller in Warschau

Na acht maanden van economische onderhandelingen (zie ook pag. 88/1 en hierboven) werd op 23 juni in Warschau het nagestreefde handelsakkoord voor lange termijn tussen Polen en West-Duitsland ondertekend. De parafering voor de Bondsrepubliek gebeurde door de minister van economische zaken, Schiller, die als eerste Westduitse minister een bezoek aan Polen bracht, in antwoord op het bezoek van de Poolse minister Burakiewicz in jan. (zie pag. 88/1).

Beide landen zullen handel en hun technische en wetenschappelijke uitwisseling vergroten in de periode van 1971 tot 1974. Bonn erkent het recht van Polen om volledig lid te worden van het GATT. In details wordt er in het verdrag gesproken over een ,,zeer moderne" overeenkomst en ver gaande industriële samenwerking.

De Poolse export naar West-Duitsland zal voor 80% worden geliberaliseerd (zie ook hierboven) terwijl Bonn in een aparte intentieverklaring de wens uitspreekt te komen tot een volledige liberalisering. Er wordt echter geen enkele verbintenis aangegaan en er is geen tijdschema.

Ket bleek niet mogelijk tot een akkoord te komen in de, hierboven reeds vermelde, kwestie van Westduitse leningen aan Polen. De Polen bleken de 9% rente die de Bondsrepubliek vroeg te hoog te vinden.

Vijfde gespreksronde. Volgende bijeenkomst in september

Van 22-25 juli werd in Warschau de vijfde gespreksronde in de politieke besprekingen tussen West-Duitsland en Polen gehouden.

Ondanks het aanvankelijke optimisme kwam het ook ditmaal niet tot een volledig akkoord tussen beide partijen: de beslissing al of niet te komen tot het sluiten van een verdrag werd nu uitgesteld tot begin september, als in Bonn de volgende gespreksronde zal beginnen.

Na afsluiting van de besprekingen werd een drie uur durende plenaire zitting van de beide delegaties gehouden. Volgens een gemeenschappelijk communiqué begonnen de delegaties ,,enkele punten van een verdragsontwerp over de principes van de normalisering van de betrekkingen tussen beide staten te formuleren".

De Westduitse delegatieleider Duckwitz verklaarde, dat de mogelijkheid bestaat dat nog dit jaar de onderhandelingen over het afsluiten van een verdrag worden afgerond.

Bij terugkeer in de Bondsrepubliek zei Duckwtz, dat beide delegaties hun voorstellen m.b.t. het Oder-Neisseprobleem hebben gedaan en dat het thans aan de regeringen der twee landen is om over de voorstellen te beslissen. (DPA, *FAZ, NZZ,* NRC, Der Spiegel)

(Vor. ber. pag. 87/1)

WESTDUITS-RUSSISCHE BESPREKINGEN

Het op 8 dec. 1969 in Moskou begonnen Westduits-Russisch overleg i.z. het sluiten van een akkoord waarin wordt afgezien van het gebruiken van geweld. werd op F febr. voortgezet met een derde gesprek tussen de Russische minister van buitenlandse zaken Gromyko en de Westduitse delegatieleider Egon Bahi, staatssecretaris voor de Bondskanselarij en vertrouwensman van Bondskanselier Brandt (zie voorgeschiedenis en eerste twee gesprekken op pag. 84/3).
Op 17 febr. werd de eerste gespreksronde besloten, waarna Bahr op 28 febr. naar Moskou terugkeerde voor de tweede gespreksronde welke liep van 3 mrt tot 21 mrt. Beide gespreksronden hadden het volgende verloop:

6-2: Derde gesprek Bahr-Gromyko.

10-2: Vierde gesprek Bahr-Gromyko: tegenover de pers verklaart Bahr dat het gesprek nog steeds verloopt in ,,goede atmosfeer".
Voor het eerst sinds de SU en de Bondsrepubliek diplomatieke betrekkingen hebben aangeknoopt (1955), aanvaardt minister Gromyko een uitnodiging van de Westduitse ambassade aldaar te dineren. Tijdens een toast zegt hij (aldus de F A Z): ,,Ik hoop dat u realistisch bent en begrijpt dat de SU het ernstig meent, ongeacht de moeilijkheden die nog overwonnen moeten worden".

10-2: Het Chinese V o l k s d a g b l a d veroordeelt de Westduits-Russische besprekingen en het op 1 febr. ondertekende handelsverdrag tussen beide landen (pag. 86/3). (Zie voor Sino-Sowjetconflict pag. 353 e.v.)

11-2: De P r a w d a maakt voor de eerste maal melding van de aanwezigheid in Moskou van de Westduitse onderhandelaar Bahr.

12-2: De Westduitse minister van buitenlandse zaken Scheel onderbreekt in Moskou zijn reis naar Azië om zich op het vliegveld van de Russische hoofdstad door Bahr te laten informeren over de gang van zaken. Nogal verrassend blijkt de Russische onder-minister van buitenlandse zaken en Duitsland-expert, Semjonow (zie ook pag. 739/1-1969) ter begroeting van Scheel naar het vliegveld gekomen te zijn. Semjonov spreekt de hoop uit, dat het overleg zal worden voortgezet.

13-2: Premier Kosygin van de SU ontvangt Bahr en de Westduitse ambassadeur Allardt voor een gesprek, dat door Bahr zelf is aangevraagd. Na afloop zegt Bahr, dat het gesprek diende als inleiding op de slotfase van zijn overleg met Gromyko. (Voorts verklaarde de Westduitse staatssecretaris, dat hij de sinds de regering-Erhard lopende uitnodiging aan *Kosygin* om de Bondsrepubliek te bezoeken niet had hernieuwd.)

17-2: Vijfde gesprek Bahr-Gromyko. Men komt overeen een ,,denkpauze" in te lassen: einde van de eerste gespreksronde. Bahr zegt, dat ,,hard zakelijk, maar vriendelijk van toon" is gesproken.

28-2: Bahr arriveert in Moskou en verklaart zolang te blijven als nodig mocht blijken. Hij zegt met name geïnteresseerd te zijn in het verslag van Gromyko over diens overleg met leidende vertegenwoordigers van de DDR.*

3-3: Zesde gesprek Bahr-Gromyko.

6-3: Zevende gesprek.

10-3: Achtste gesprek.

13-3. Negende gesprek: een voorstel van Bahr om in de middag verder te spreken over nieuwe elementen (bedoeld was het bekend worden van de ontmoeting Brandt-Stoph in Erfurt) (zie pag. 193) kan door Gromyko niet worden aangenomen Een gesprek, gepland voor de volgende dag, kan wegens ziekte van Gromyko niet doorgaan. Het volgende gesprek wordt vastgesteld op 21 mrt, waarna Bahr op 16 mrt terugvliegt naar Bonn om deel te nemen aan de voorbereidende kabinetszitting voor de ontmoeting Brandt-Stoph.

21-3: Bahr, op 20 mrt in Moskou teruggekeerd, beëindigt met zijn tiende gesprek met Gromyko de tweede gespreksronde. Na afloop werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, dat als volgt luidde:
,,Van 30 jan. tot 18 febr. en van 3 tot 21 mrt. vond in Moskou tussen een Russische delegatie o.l.v. minister Gromyko en een Westduitse delegatie o.l.v. staatssecretaris Bahr, een gedachtenwisseling plaats over vragen die samenhangen met het verlangen van beide zijden een overeenkomst over het afzien van geweld te sluiten. Beide delegaties zullen hun regeringen inlichten over de resultaten van de besprekingen, waarna de regeringen kunnen besluiten op welke wijze het zoeken naar een oplossing voor de vragen in het belang van de ontspanning, op de grondslag van de feitelijke situatie in Europa, kan worden voortgezet".

Tussenresultaat gesprek: Consulaten-generaal in Leningrad en Hamburg

In aansluiting op de publikatie van het slotcommuniqué maakte Egon Bahr in een persconferentie bekend, dat was overeengekomen consulaten-generaal in Leningrad en Hamburg te vestigen. Biizonderheden hiermee samenhangend zouden via de diplomatieke weg worden geregeld. Voor het besluit zou, aldus Bahr, de toeneming van de handel en de groei van het toeristenverkeer doorslaggevend zijn geweest. In Westduitse perscommentaren werd erop gewezen dat uit de overeenkomst vermoedelijk ook voortvloeit, dat in dc toekomst grotere groepen Westduitse technici en wetenschapsmensen in de SU werkzaam zullen zijn. In dit verband werd ook het handelsverdrag van 1 febr. tussen beide landen genoemd (zie pag. 86/3).

Derde gespreksronde in Moskou

Van 12-22 mei zette Bahr het gesprek in Moskou voort waarbij, aldus *Die Welt*, de volgende kwesties centraal stonden: het openhouden van de Duitse kwestie door een verdragsclausule en het voorbehoud, dat de definitieve Duitse Oostgrenzen pas in een vredesverdrag kunnen worden vastgelegd (vgl. noot op pag. 490/2).
Deze derde gespreksronde verliep als volgt:

12-5: Gesprek Gromyko-Bahr. Na afloop verklaarde Bahr in een persconferentie dat door de SU geen nieuwe gespreks-elementen naar voren waren gebracht.
15-5: Gromyko ontvangt Bahr voor een nieuw gesprek (het twaalfde in totaal). Wederom benadrukt Bahr dat de atmosfeer ,,vriendelijk en vastbesloten" was geweest.

18-5: Verrassend gesprek tussen Bahr en Valentin Falin, leider van de derde Europese afdeling van het Russische ministerie van buitenlandse zaken* en lid van de Russische delegatie bij de besprekingen met de Bondsrepubliek. De ontmoeting zou op verzoek van Bahr hebben plaatsgevonden. Over de inhoud van dit en van volgende gesprekken met Falin wordt echter niets bekend gemaakt.

19-5: Tweede gesprek Bahr-Falin. Een gepland gesprek tussen Bahr en Gromyko vindt geen doorgang. Een reden wordt niet gegeven, maar perscommentaren zoeken deze in de ontmoeting Brandt-Stoph in Kassel (pag. 471/1).

20-5: Derde gesprek Bahr-Falin. Volgens R a d i o B o e d a p e s t zou begonnen zijn met het uitwerken van een protocol over de gesprekken Gromyko-Bahr.

20-5: Dertiende gesprek Bahr-Gromyko. Een van de thema's zou het treffen Stoph-Brandt in Kassel op 21 mei zijn.

21-5: Vierde gesprek Bahr-Falin over formuleringen.

22-5: Vijfde gesprek, idem.

22-5: Veertiende en laatste gesprek tussen Bahr en Gromyko. Een gemeenschappelijk communiqué stelde dat het gesprek tussen beide landen zou worden voortgezet. Tijdens een persconferentie in Moskou verklaarde Bahr, aldus de F A Z, dat men in feite het stadium van de onderhandelingen was binnengegaan. Bahr zei in Bonn een ,,positief" verslag van de gesprekken te kunnen geven. Het in de gesprekken met Falin uitgewerkte protocol legde dit positieve resultaat vast en bevatte volgens Bahr geen controversiële punten meer. (Zie verder hieronder).

Verdere ontwikkelingen: verklaring Scheel; Bonn besluit tot overleg Publikatie geheime Bahr-document

Tijdens debatten in de Westduitse Bondsdag over de Oostpolitiek (zie

---

* Van 24-27 febr. bracht Gromyko een officieel bezoek aan de DDR op uitnodiging van de SED en de Oostduitse regering. De Russische minister sprak o. m. met Ulbricht en premier Stoph. Volgens het gemeenschappelijke slotcommuniqué was ook gesproken over de Duitse kwestie en werd met name erkenning van de grenzen van de DDR in het belang van de Europese veiligheid geëist.

* De derde Europese afdeling van het Russische ministerie van buitenlandse zaken houdt zich vnl. bezig met l a betrekkingen tussen de SU en Duits-talige landen.

hiervoor ook pag. 474/3) verklaarde minister Scheel over de besprekingen met de SU het volgende (27 mei):

„Staatssecretaris Bahr is uit Moskou teruggekeerd, nadat hij daar de laatste vier maanden in talrijke gesprekken de voorwaarden voor een verdrag over het afzien van geweld tot klaarheid heeft trachten te brengen Wij weten nu, dat de SU de bedoeling heeft, door het afsluiten van zo n verdrag af te maken. wat met het aanknopen van diplomatieke betrekkingen in 1955 slechts formeel is gebeurd, namelijk, het normaliseren van de betrekkingen tussen de beide landen Wij kennen ook de voorwaarden waaronder het mogelijk zal zijn formele verdragsonderhandelingen te beginnen Zoals de Sowjetrussische regering zal ook de Bondsregering het resultaat van de succesvolle gesprekken van de heer Bahr onderzoeken nm dan te beslissen wanneer en in welke vorm formele onderhandelingen zullen worden begonnen ( ) Daarbij moet het duidelijk zijn, dat het niet onze bedoeling is, enige grens te schenden Het moet echter ook duidelijk zijn dat er geen sprake kan zijn van een verdrag waardoor de Duitse optie, dus de weg naar een Europese vredes-ordening waarin het Duitse volk zijn eenheid herkrijgt, uitgesloten of zelfs rnaar bemoeilijkt wordt Deze regermg heeft verklaard — en ze blijft daarbij — dat ze de stdatsrechtelijke hereniging op dit moment onbereikbaar acht Ze heeft nooit verklaard, dat ze deze mogelijkheid geheel wil uitsluiten Ik beklemtoon daarom nogmaals, wat onze onderhandelingspartner moet weten Wij willen en kunnen niet ingaan op voorwaarden en bindingen die in tegenspraak zijn met onze overtuiging en onze grondwet, volgens welke de vrije wil van de mensen de bestemmende kracht voor de toekomst van de staten moet zijn"

Verrassend snel, op 5 juni, besloot het Westduitse kabinet om met de SU de afsluitende onderhandelingen over een verdrag, waarin het afzien van geweld wordt geregeld, te gaan voeren.

De regering-Brandt kondigde aan, dat nog in de maand juni de richtlijnen zouden worden uitgestippeld. Bekend werd dat Egon Bahr uit Moskou naast een werkpapier reeds een verdragsontwerp had meegenomen. Dit geheime verdragsontwerp werd enkele dagen later in een Westduits weekblad gepubliceerd.

In publikaties van *Bildzeitung* (12-6), waarin de eerste vier artikelen en van *Quick* (30-6) waarin de complete tekst verscheen, werd het geheime Bahr-document wereldkundig gemaakt. In Bonn werd een onderzoek naar het uitlekken van de tekst ingesteld.

Minister Scheel uitte, na de publikatie van *Bildzeitung*, de vrees dat de komende onderhandelingen hierdoor bemoeilijkt zouden worden, omdat wederzijdse geheimhouding was overeengekomen.

De voorzitter van de buitenlandse arbeidsfractie van de oppositionele CDU/CSU-fractie, Werner Marx, gaf een verklaring uit, waarin hij benadrukte dat de gepubliceerde tekst bijzonder geschikt was om de door de oppositie geuite vrees i.z. de politiek van Brandt te bevestigen. Perscommentaren wezen er in dit verband op. dat de oppositie zeker munt zou slaan uit de publikatie van het Bahr-document zo kort voor de belangrijke Landdag-verkiezingen in drie staten (zie hiervoor volgende aflevering).

Aan *Die Zeit* (10-7) ontlenen wij de tekst van het verdragsontwerp en geven die hieronder samengevat weer:

1 Beide partijen beschouwen het als hun gemeenschappelijk doel de internationale vrede te dienen en ontspanning te bereiken Zij streven naar normalisering van de situatie in Europa en gaan daarbij uit van de feitelijke toestand

2. Beide partijen laten zich leiden door de in het Handvest van de VN vastgelegde doelstellingen en principes.

3 Beide partijen erkennen wederzijds, dat de vrede in Europa gewaarborgd kan worden als niemand de huidige grenzen schendt Zij verplichten zich de territoriale onschendbaarheid van alle landen in Europa binnen de huidige grenzen in acht te nemen Zij verklaren dat zij geen aanspraken hebben op gebieden en dat zij die ook niet zullen hebben Op de dag van de ondertekening zullen de grenzen zoals die dan liggen erkend zijn als onschendbaar, inclusief de Oder-Neisse-grens en inclusief de grens tussen Bondsrepubliek en DDR

4 De overeenkomst tussen de Bondsrepubliek en de SU zal vroeger gesloten bilaterale en multilaterale overeenkomsten van beide landen niet aantasten (zie noot op pag 490/2)

5 Beide zijden zijn het erover eens dat het tussen hen te sluiten verdrag en overeenkomstige verdragen van de Bondsrepubliek met andere socialistische landen, i h b met DDR en Polen, een geheel vormen

6 De regermg van de Bondsrepubliek spreekt haar bereidheid uit met de regering van de DDR een overeenkomst te sluiten, die de tussen staten gebruikelijke verbindende werking bezit, zoals de overeenkomsten die de Bondsrepubliek en de DDR met derde landen aangaan Daarom wil zij haar betrekkingen met de DDR vestigen op de basis van volledige gelijkgerechtigdheid. niet-discriminatie, respectering van de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van beide staten, in binnenlandse aangelegenheden.

7. Beide zijden spreken hun bereidheid uit te streven naar volledig lidmaatschap van Bondsrepubliek en DDR van de VN en de daartoe behorende organisaties (vgl. pag. 471/1).

8. Beide zijden zijn het erover eens, dat de met de ongeldigheid van het Verdrag van München samenhangende vragen, via onderhandelingen tussen Tsjechoslowakije en de Bondsrepubliek, in een voor beide zijden aanvaardbare vorm, moeten worden geregeld.

9. Bondsrepubliek en de SU zullen hun economische, technische, culturele en andere betrekkingen, in het belang van de vrede in Europa, verder ontwikkelen.

10. Beide zijden zijn verheugd over het plan voor een Europese veiligheidsconferentie en zullen alles doen om aan het welslagen hiervan mee te werken,

Scheel naar Moskou

Vlak voor het vertrek naar Londen van minister Scheel i.v.m. een bezoek aan Engeland, werd bekend gemaakt (16 juli), dat hij op 26 juli naar Moskou zou reizen om met zijn collega Gromyko met de afsluitende onderhandelingen over een Westduits-Russisch verdrag te beginnen. Zijn geplande reizen naar Engeland en de VS waren bedoeld om de regeringen van die landen te consulteren over de komende onderhandelingen.

Op 19 juli maakte de CDU/CSU-fractie in de Bondsdag bekend, dat ze de uitnodiging van de regering om een christen-democratisch Bondsdaglid als adviseur met minister Scheel naar Moskou te zenden, had afgewezen. De oppositie zei van mening te zijn dat er tussen de SU en de Bondsrepubliek niet op basis van het Bahr-document mag worden onderhandeld. In haar uitnodigingsbrief zou de regering hieraan evenwel onveranderlijk hebben vastgehouden.

Op 23 juli heeft de Westduitse rege-

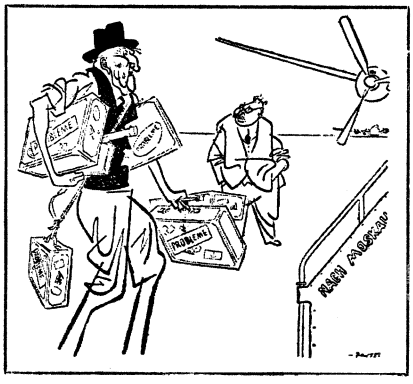

„Helpt u me dragen. heer Ollenhauer?" (Die Welt in 1955)

„Sjouw het zélf maar!" (Suddeutsche Zeitung in 1970)

ring minister Scheel formeel opdracht gegeven de besprekingen in Moskou te openen. Het kabinet zei in een verklaring te hopen, dat een overeenkomst over het afzien van geweld zal leiden tot een ,,nieuwe basis voor de hetrekkinger! tussen de SU en de Bondsrepubliek en tot ontspanning in Europa". De Westduitse regering legde er de nadruk op dat zij voor dit overleg de steun heeft van de VS (waar Scheel op 18 juli besprekingen voerde, zie ook pag. 475/2), Engeland (waar Scheel eerder met Douglas-Home overleg had gepleegd, zie ook pag. 475/1) en Frankrijk (zie hieronder), maar waarschuwt er tevens voor. dat er geen vooruitgang kan worden geboekt in de richting van een ontspanning in Europa als er geen positieve stappen worden genomen ter verbetering van de toestand in en rond Berlijn. Daarom zal de regering in Bonn niet overgaan tot ratificering van een verdrag met de SU, als er niet eerst vorderingen zijn gemaakt m.b.t. de kwestie-Berlijn. (DPA, ADN, FAZ, NZZ, NRC, Der Spiegel, Soviet News, Die Zeit)

(Vor. ber. pag. 84/3)

BEZOEK BRANDT AAN FRANKRIJK

Bondskanselier Brandt heeft op 30 en 31 jan. een bezoek gebracht aan Parijs, in het kader van regelmatige wederzijdse consultatie, zoals overeengekomen bij het vriendschapsverdrag van 1963. (Bezoeken Pompidou aan Bonn, pag. 665/3-1969 en hieronder).

Samenvallend met het bezoek van Brandt waren besprekingen tussen de ministers Scheel en Schumann (buitenlandse zaken) en de ministers Schiller en Ortoli (economische zaken). Hun overleg ging vnl. over de samenwerking tussen beide landen op economisch, financieel, technologisch en wetenschappelijk gebied. Een week eerder was ook de Westduitse minister van defensie, Schmidt, voor een bezoek in Parijs geweest.

Van de Westduitse delegatie maakten verder deel uit, de minister van wetenschappelijk onderzoek, Hans Leussink en de coördinator voor Frans-Duitse aangelegenheden, Carlo Schmid.

Het eerste bezoek van Brandt aan Frankrijk als Bondskanselier, waarbij hij ook sinds de EEG-topconferentie in Den Haag (pag. 769-1969) president Pompidou voor de eerste maal ontmoette, werd door de *NZZ* omschreven als ,,La vie en rose": van beide kanten werden talloze betuigingen van tevredenheid over het bezoek gegeven.

Tijdens een toast in het Elysée zei Brandt, dat de ,,Frans-Duitse betrekkingen een reikwijdte en een diepte bereikt hebben die de stoutste verwachtingen hebben overtroffen". Na zijn tevredenheid te hebben betuigd over de Haagse topconferentie zei kanselier Brandt ervan overtuigd te zijn ,,dat wij er gezamenlijk voor zullen zorgen dat deze vooruitgang niet meer ter discussie gesteld zal worden bij de uiteindelijke beslissing". Over zijn Ost-politik zei Brandt, dat beide landen het eens zijn over de poging om een situatie die tientallen jaren bevroren is geweest, te ontdooien met behoud van bestaande gerechtvaardigde standpunten.

Minister Scheel en zijn Franse collega Schumann voerden een gesprek over hun meningsverschil over de kwestie of het Europese Parlement na 1975 de bevoegdheid moet krijgen om de begroting van de EEG te controleren (vgl. pag. 21/3).

Frankrijk is van mening dat de Europese ministerraad het laatste woord moet hebben over budgettaire vraagstukken. West-Duitsland meent dat deze bevoegdheid aan het Parlement toekomt, dat echter geen onbeperkte uitgaven zou mogen voteren. Na afloop van de besprekingen deelden functionarissen in Parijs mee, aldus Reuter, dat beide ministers het niet over deze kwestie eens hadden kunnen worden. De besprekingen verliepen echter in uitstekende sfeer en over tal van andere vraagstukken bestond volledige overeenstemming, speciaal over de betrekkingen tussen Oost en West.

Hoewel, zoals gebruikelijk, ook ditmaal geen communiqué werd uitgegeven, gingen regeringswoordvoerders van beide landen tijdens een persconferentie nader in op de resultaten van het overleg.

Uit de antwoorden van deze woordvoerders, Leo Hamon en M. von Weichmar, op vragen van journaliten kwamen de volgende punten naar voren:

● Pompidou steunt de Ost-politik van Brandt, maar heeft hem wel gevraagd hem zeer grondig op de hoogte te houden van de ontwikkelingen daarbij. (Dit gebeurde direct: Pompidou kreeg inzage in het eerste rapport van Bahr over diens ontmoeting met Gromyko, zie hierboven).

● Over Frankrijks nieuwe, op het Middellandse-zeegebied gerichte, politiek, heeft Brandt zijn gastheer vele vragen gesteld. Hij erkende dat de Grote Vier een speciale taak hebben bij het zoeken naar een oplossing voor het conflict rond Israël. Duitsland zelf zal rekening houden met de Arabische belangen, zo verklaarde Brandt, maar — zo zei hij met enige reserve — het kan geen ontwikkeling goedkeuren die een bedreiging vormt voor Israël.

● Er waren geen kant en klare oplossingen" gezocht voor de problemen binnen de EEG. De politieke unie, de Engelse kandidatuur en het budgetrecht waren slechts terloops ter sprake gekomen

● Bilaterale kwesties: Overeengekomen was een uitbreiding van de samenwerking der beide landen, met name op industrieel en technologisch gebied. De ministers Ortoli en Leussink waren in dit verband overeengekomen dat Franse en Westduitse particuliere industrieën bij de bouw van atoomcentrales moeten gaan samenwerken. Verder had Brandt voorgesteld een gemeenschappelijk instituut te stichten, dat zich zou moeten gaan bezighouden met het stimuleren van de samenwerking tussen de middelgrote en kleinere, Franse en Westduitse bedrijven (Reuter, Le Monde, NZZ, NRC)

(Vor. ber. pag. 665/3-1969)

POMPIDOU IN BONN

Op 3 en 4 juli bracht dc Franse president Pompidou een consultatiebezoek aan Bonn (zie ook hierboven). Pompidou voerde een aantal gesprekken met kanselier Brandt, waarbij ook de Franse premier Chaban-Delrnas een enkele maal aanwezig was.

Belangrijkste resultaat van de besprekingen bleek, aldus de *NZZ*, ,,een onverwacht krachtige ondersteuning door Frankrijk van de Ost-politik". Het blad noemt dit ,,balsem voor de in het nauw gebrachte coalitie-regering", die i.v.m. de publikatie van het Bahr-document (zie pag. 492/1) een extra scherpe oppositie had te verduren.

In de gebruikelijke persconferentie na afloop van Pompidou's bezoek, noemde de Franse woordvoerder Hamon, de Frans-Duitse samenwerking ,,voorbeeldig waar het betreft de economische samenwerking met het Oosten en het aantrekken van investeringen van buiten Europa". ,,De Franse regering zal de regering van Brandt politiek en moreel steunen bij haar toenaderingspogingen tot Oost-Europa", aldus citeerde Hamon de Franse president. Deze zou verder hebben gezegd, dat uitbreiding van de Europese Gemeenschap diepgaande veranderingen met zich mee zal brengen, ,,die moeten worden uitgevoerd met gemeenschapsgeest, een positieve houding en zonder nakaarten".

Over de rechten van de Westelijke geallieerden in Berlijn zei Pompidou dat deze noodzakelijk zijn ter

wille van het algemene evenwicht. Bondskanselier Brandt verklaarde nadrukkelijk dat de Bondsrepubliek veel belang hecht aan de rechten van de Grote Vier betreffende Berlijn en geheel Duitsland: ,,Een eventueel Russisch-Westduits verdrag over het afzien van geweld kan afhankelijk zijn van de ontwikkelingen rond Berlijn", aldus Brandt (vgl. hierboven, psg. 494/1).

Bilaterale samenwerking

In het kader van de samenwerking van Frankrijk en West-Duitsland als grondslag van de Westeuropese samenwerking en in de richting van Oost-Europa (zoals Pompidou had verklaard), werd vastgesteld, dat beide landen zich bij investeringen in Oost-Europa niet als concurrenten van elkaar zouden opstellen.
Besproken werden voorts kwestie.; m.b.t. Euratom, conjunctuurpolitiek en het project-Airbus. De militaire samenwerking kwam slechts oppervlakkig ter sprake, omdat de Franse minister van defensie Debré niet aanwezig was. Zowel Brandt als Scheel wezen op het belang van deze samenwerking, gezien in het licht van mogelijke Amerikaanse troepenvermindering in Europa.

Servan-Schreiber in de Bondsrepubliek

Volgens perscommentaren lag er over de Frans-Duitse besprekingen in Bonn misschien toch een ,,schaduw": geworpen door het bezoek dat de overwinnaar van Nancy, de radicaal-socialist Jean-Jacques Servan-Schreiber (zie pag. 440/2) aan de Bondsrepubliek bracht. Servan-Schreiber, wiens politieke activiteiten nauwkeurig door de Westduitse sociaal-democraten worden gevolgd, werd weliswaar ontvangen door minister van defensie Schmidt (in zijn kwaliteit van vice-voorzitter van de SPD) en door minister Ehmke, maar Bondskanselier Brandt bleek geen tijd voor hem te hebben. Westduitse regeringskringen zouden niet gelukkig zijn met het samenvalleii van beide bezoeken. Desondanks had Servan-Schreiber alleen maar lovende woorden voor de Bondsregering, die hij ,,het morele leiderschap in Europa" meende te moeten toeschrijven. Tevens verklaarde hij zijn politieke carrière te willen baseren op een nauwe semenwerking met de Westduitse sociaal-democraten. (Reuter, Le Monde, *NZZ, NRC*)

(Vor. ben. pag. 494/1 en pag. 665/3-1969)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

GEWAPENDE ACTIES ISRAËL-BUURSTATEN

Als vervolg op het overzicht van pag. 97-98 zijn hieronder de voornaamste gewapende acties vermeld in de periode medio februari-medio mei:

15-19 febr. — Na een pauze van bijna drie dagen hervatting van aanvallen Isr. luchtmacht op Egypt, stellingen langs Suezkanaal op 15 febr.; opnieuw luchtaanvallen diep in Egypte op 17 febr. o.a. tegen SAM-2 raketinstallaties, kampen en opslagplaatsen van legervoertuigen ca. 20 mijl ten zuiden van Cairo; 19 Egypt. toestellen bombarderen Isr. stellingen op oost-oever Suezkanaal, bij Kantara en ten zuiden var, Ge Bittermeren. Volledige verduistering afgekondigd in Cairo en andere Egypt. steden.

26 febr. — Diepste penetratie Isr. lucht,-macht in VAR sinds Zesdaagse Oorlog: aanvallen op SAM-2 basis 19 mijl ten westen van Cairo en een andere SAM-2 basis in het gebied van Duhmeyas, in de Nijldelta op 70 mijl ten noorden van Cairo. Volgens Cairo 2 Isr. toestellen neergeschoten tegen het verlies van 1 Egypt. toestel. Israël meldt 3 Migs-21 te hebben neergeschoten.

1 maart — Bij Isr. luchtaanvallen op Egypt. stellingen in centrale en zuidelijke sector Suezkanaal 32 Egypt. militairen en burgers gedood volgens Cairo. Volgens Israël werd een Egypt. Mig-l7 neergehaald bij een aanval op Isr. stellingen.

2 maart — Israël meldt infiltratie Palestijnse commando's vanuit Libanon; 31 incidenten sinds 1 jan., waarvan 23 in de voorgaande 14 dagen; infiltratie nu in hele grensgebied tegenover voorheen slechts in gebied tussen rivier de Hasbani en de berg Hermon.

6 maart — Isr. vergeldingsactie: infanterie-eenheid blaast vijf huizen op in grensdorp Aita e-Shaab, dat commando's als vertrekpunt voor raids tegen Israël zouden hebben gebruikt. Bij de operatie kwamen geen burgers om; ook de Isr. patrouille zou geen verliezen hebben geleden.
Isr. toestellen bestookten een radarstation bij Damietta in het noorden van de Nijldelta en zouden 2 Egypt, Migs-21 hebben neergeschoten.

8 maart — Een Isr. patrouille doodde 5 Arab. guerrillastrijders die de vorige nacht bij Zarit de Libanese grens waren overgestoken,

12 maart — Twee botsingen tussen Syrische en Isr. troepen op de Golan-hoogten. Isr. verliezen: 2 doden en 18 gewonden. Syr. verliezen onbekend. Voortzetting Isr. luchtaanvallen op Egypt. artillerie- en luchtafweerstellingen alsmede radarposten tot op 20 mijl van het Suezkanaal. Een Egypt. Soekhoi-bommenwerper werd neergeschoten boven de Sinai.

14 maart — Isr. commando-actie Op westelijke oever Suezkanaal, 19 mijl ten zuiden van Port Said. Vier Egypt. stellingen aldaar werden tijdelijk bezet. Isr. verliezen: 2 doden en 4 gewonden; Egypt. verliezen vgls Israël: minstens 8 doden. Een woordvoerder te Cairo zei dat de raid was verijdeld door Egypt. artillerievuur, dat verscheidene Isr. boten tot zinken had gebracht en een landing had belet.

15/16 maart — Bij de tot dusver diepste Isr. penetratie in Syrië vernietigden Isr. commando's — waarschijnlijk per helikopter aangevoerd — een deel van de hoogspanningsleiding tussen Damascus en Homs (85 mijl ten noorden van de hoofdstad die daardoor ca. 2 uur zonder licht zat); voorts werd een legerkamp bij Kteifa, 25 mijl ten noordoosten van Damascus, beschoten en werden een brug in de hoofdweg van de Golan-hoogten naar Damascus en twee bunkers opgeblazen. De Israëliërs zouden geen verliezen hebben geleden.
In de Kanaalzone werd door Isr. vliegtuigen een Mig 21 neergeschoten, terwijl vgls Cairo een Isr. toestel werd neergehaald.

23 maart — Isr. raid op Egypt. radarpost te Baltim (tussen Alexandrië en Port Said). Bij de bekendmaking hiervan meldde de Isr. radio dat Sowjtrussische technici **SAX-3** raketbases installeerden o.m. rond Cairo en Alexandrië. (Zie ook pag. 270/1).
Bij een treffen met een Isr. patrouille op de grens van de Gazastrook en de Sinai werden vier Palestijnse commando's gedood. Het PASC meldde dat Al Fatah-commando's een brug in de Golan-hoogten hadden opgeblazen.

24-27 maart — Voortdurende acties Isr. luchtmacht boven westoever Suezkanaal over een afstand van 100 mijl tot 16 mijl landinwaarts om de installatie van SAM-3 raketbases te verhinderen.

26/27 maart — Egypt. commando-eenheid steekt Kanaal over en legt hinderlaag voor Isr. konvooi bij Dueir-Sueir in Sinai: 1 Isr. officier gedood, 3 militairen gewond.
Luchtslag ten noorden van Suez, waarbij vgls Israël 5 Egypt. Migs werden neergeschoten. De Isr. luchtmacht zou sinds de Zesdaagse Oorlog 85 Egyptische vliegtuigen (w.o. 54 Migs-21) en 17 Syrische vliegtuigen hebben neergehaald en zelf 18 gevechtsvliegtuigen en 1 Piper Cub hebben verloren.
Na een periode van betrekkelijke rust langs de Jordaan voerde de Isr. luchtmacht twee aanvallen uit op guerrillakampen ten zuiden van de Dode Zee, nadat de potas-fabriek te Sodom met raketten was bestookt. Vgls Amman werd 1 Isr. toestel neergeschoten, wat Tel Aviv ontkende.
Vgls een Syrische woordvoerder hadden Syr. troepen 's nachts 21 Isr. versterkte stellingen in de Golan-hoogten vernietigd, terwijl Tel Aviv sprak van een Syrische aanval op een Isr. fort, waarbij 1 Isr. militair gedood werd en 1 gewond raakte.

31 maart — Tijdens voortdurende Isr. luchtacties tegen SAM-3 bases werden vgls Cairo te Mansoera (60 mijl ten noorden van Cairo) 12 burgers gedood en raakten 35 gewond.

2 april — Isr. strijdkrachten ondernemen een lucht- en grondaanval op de Golan-hoogten over 30 mijl als represaille voor ,,voortdurende schendingen (185 in de laatste drie maanden) van het bestand door het Syrische leger". Damascus stelde de grootste overwinning sinds 1967 te hebben behaald, 7 Isr. vliegtuigen (w.o. 3 Phantoms) te hebben neergeschoten, 25 Isr. tanks en troepentransportvoertuigen te hebben vernietigd, 120 Isr. militairen te hebben gedood of gewond, en een, Isr. militaire nederzetting op de Golan-hoogten te hebben verwoest. Aan Syrische zijde zouden 16 doden en 35 gewonden zijn gevallen en zouden 2 vlieg-

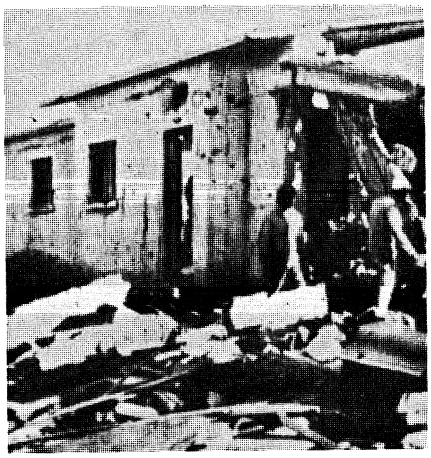

Een gebombardeerde Egyptische school.

tuigen verloren zijn gegaan. De Isr. ontkenden liet enorme Syrische succes; zij beweerden 3 Syr. Migs te hebben neergeschoten en zelf één toestel te hebben verloren. De actie was gericht tegen Syr. stellingen die als bases voor guerrilla-aanvallen dienden.

8 april — Cairo meldt dat 30 kinderen w-aren gedood en meer dan 50 gewond bij een Isr. bombardement van een lagere school in Bahr el Bakr in de Nijl-delta, 20 mijl ten westen van het Suezkanaal. Volgens verdere berichten zouden 16 gewonden later zijn overleden. Gen. Dayan verklaarde dat de aanval was gericht op een ,,specifiek militair doel" en dat de enige mogelijkheid was dat er een school in een militaire installatie was gevestigd, wat z.i. dan van een ,,criminele onverantwoordelijkheid en roekeloosheid" zou getuigen.
Door Isr. autoriteiten aan de pers getoonde foto's lieten een rechthoekig vestingachtig gebouw zien met vele vrachtwagens en jeeps op de binnenplaats alsmede met militaire vrachtwagens en bomvrije schuilplaatsen rondom het gebouw. De omgekomen kinderen werden in de VAR aan journalisten getoond in een hospitaal in het dorp Huseiniye op ca. **8** mijl van Bahr el Bakr, doch de correspondenten werd geen verlof gegeven het gebombardeerde gebouw te bezoeken.

13/14 april — Na verscheidene dagen van betrekkelijke rust hervatting van Isr. luchtaanvallen op doelen in gebied van Heloean en noordoosten van Nijldelta alsmede van artillerie- en luchtverdedigingsstellingen in centrale en zuidelijke sector Suezkanaal.

19/21 april — Egypt. toestellen vallen Isr. stellingen op oostelijke Kanaaloever en in de Sinai aan, waarbij zij vgls Israël 2 vliegtuigen verloren.

23 april — Egypt. vliegtuigen dringen door boven Sinai en voeren aanval uit op Isr. nederzetting Nahal Yam. Isr. vliegtuigen vallen vervolgens Egypt. stellingen iri centrale en zuidelijke sector Suezkanaal aan. Op Golan-hoogten vallen Isr. burgers in een hinderlaag: 2 burgers gedood, 5 gewond.

24 april — Isr. vliegtuigen doen aanvallen op Egypt. stellingen langs Suezkanaal, een Syrische bunker op de Golan-hoogten en guerrilla-bases in Jordanië.

25 april — Syr. luchtmacht verklaart zware verliezen te hebben toegebracht bij aanvallen op Isr. stellingen op Golanhoogten. Vgls Isr. woordvoerder hadden 4 Syr. toestellen gedurende 20 seconden bommen geworpen op een bunker, maar alle bommen hadden hun doel gemist.

26 april — Cairo meldt twee geslaagde commando-raids over Kanaal: een van 200 man bij El Shatt, de andere bij El Ballah. Bij El Shatt zou een Isr. infanteriepeloton van 35 man zijn uitgeschakeld en zouden Isr. tanks en voertuigen zijn vernietigd Isr woordvoerder noemde dit bericht een fabel en verklaarde dat 5 Isr. militairen waren gewond toen hun patrouille in Egypt. hinderlaag viel en dat bij de tweede raid een boot met 8 Egypt militairen tot zinken was gebracht

28/29 april — Een Isr woordvoerder deelt mee dat in 24 uur 4 Isr. militairen werden gedood en 18 werden gewond aan het Suezkanaal en dat de Egypt. artillerie in één uur 1000 granaten had afgevuurd tijdens een van de zwaarste artilleriebeschietingen ooit aan het Kanaal Wederzijdse luchtaanvallen langs Suezkanaal, waarbij vgls Israël 2 Egypt Sockhoi-bommenwerpers boven de Sinai werden neergeschoten

30 april — Cairo meldt dat in voorgaande nacht 600 Egypt. militairen Suezkanaal waren overgestoken tussen El Ballah en Ismailia. Zij zouden tientallen Isr. militairen hebben uitgeschakeld, en een aantal Isr. tanks en pantserwagens hebben vernietigd, alvorens na 12 uur strijd terug te trekken. Vgls Israël betrof het een actie van slechts 40 à 50 Egypt. militairen tegen één stelling in de centrale sector, welke door land- en luchtstrijdkrachten zou zijn afgeslagen.

3/4 mei — Een hele guerrilla-eenheid van 21 Al Fatah-strijders werd in een hinderlaag gelokt en uitgeschakeld door een Isr. patrouille in de Jiftlik Pas, in het Jordaandal ten noorden van Jericho. Vgls. Israël vielen hierbij het grootst aantal doden onder de guerillastrijders in één incident sinds juni 1967.

17/10 mei — Herhaaldelijke raketaanvallen vanaf Libanees gebied op Kiryat Shemona en nabijgelegen dorpen en kibboetzim **3** Isr burgers gedood en een aantal gewond Ook operaties van Palestijnse commando's op Isr gebied, bij botsingen met Isr patrouilles **3** Isr militairen en 4 commando's gedood Isr minister van defensie Dayan zegt op 7 mei tegen burgers van Kiryat Shemona dat Israël terug zal slaan tenzij guerrilla-aanvallen ophouden

12/13 mei — Als vergelding vgls Israël voor 61 raket-, mortier- en andere aanvallen sinds 1 april tegen 22 burgernederzettingen in Galilea overschrijden Isr tanks en pantserwagens, gesteund door vliegtuigen en artillerie de Libanese grens tussen de berg Scopus en de rivier de Hasbani In een ,search and destroy" missie van 32 uur werden zes dorpen omsingeld en hun bewoners uitgekamd op guerrillastrijders Een Israelische woordvoerder deelde op 13 mei mee dat 30 Al Fatah-strijders waren gedood, 15 guerrillakampen vernietigd, tonnen munitie opgeblazen, en honderden wapens buitgemaakt, 15 commando's zouden gevangen zijn genomen Onder de burgers zouden geen slachtoffers zijn gevallen; aan Isr zijde waren 11 gewonden Behoudens artillerieduels zou er geen treffen zijn geweest tussen de Isr militairen en het Libanese leger Vgls Libanon zouden echter 6 Libanese militairen zijn gedood en 15 gewond, terwijl aan Isr zijde vele slachtoflers zijn gevallen Boven het strijdtoneel verschenen Syr. straaljagers, waarvan 3 Migs door Isr toestellen werden neergeschoten. Damascus, dat dit toegaf, verklaarde 3 Isr. toestellen te hebben neergehaald.

14/15 mei — Na een periode van betrekkelijke rust langs het Suezkanaal voerden Isr vliegtuigen vele uren lang raids uit tegen militaire doelen op de Egypt oever van het Kanaal tot 30 mijl landinwaarts Bij luchtgevechten gingen 5 Egypt toestellen (4 Migs-l7 en 1 Mig-21) verloren, terwijl geen Isr verliezen werden gemeld

16 mei — Een Egypt jager van de Ze en t rakettenschip i t vpe Komar werden op de Egypt basis bij kaap Ras Benas in de Rode Zee tot zinken gebracht door Isr toestellen, die daartoe een vlucht van 650 mijl moesten maken Vgls Cairo gingen bij de actie 2 Isr toestellen verloren, wat door Israël ontkend werd Een Isr woordvoerder verklaarde dat de operatie een vergelding was voor het tot zinken brengen van een Isr vissersvaartuig op 13 mei (op 11 mijl ten noorden van de Bardawil-lagune aan de kust van de Sinai, waarbij 2 bemanningsleden omkwamen) en voor het ombrengen van een Israelier te Eilat op 15 mei (deze kwam om op een wrak in de haven toen een door Arabische kikvorsmannen aangebrachte lading explodeerde)

19 mei — Cairo meldde dat een Egypt commando-eenheid het Suezkanaal was overgestoken en een Isr eenheid bij Shalloufa in de zuidelijke sector had overvallen en zware verliezen toegebracht Vgls Israël was een Egypt eenheid over het Kanaal teruggeslagen na een gevecht van drie uur, waarbij de Egyptenaren 7 man hadden verloren en de Israeliers geen
Inmiddels zette de Isr luchtmacht zijn non-stopaanvallen op Egypt militaire installaties langs het Suezkanaal tot 20 à 30 mijl landinwaarts voort Vgls een Isr militaire woordvoerder hadden deze aanvallen ten doel de Egyptenaren te verhinderen hun luchtdoelraketsystemen te herstellen welke bij eerdere acties buiten werking waren gesteld Vgls de woordvoerder was Israël niet bekend dat Sowjetrussische **SAM-3** raketten in de Kanaalzone werden geinstalleerd

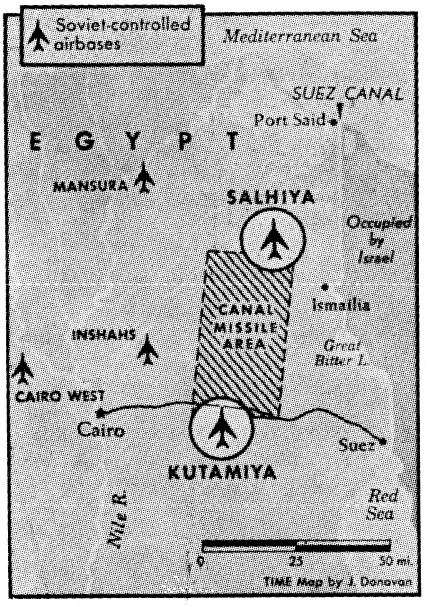

(Time)

BESTAND AAN SUEZKANAAL

Als uitvloeisel van de aanvaarding door de VAR en Israël van het plan-Rogers (pag. 481 e.v.) is op 7 aug. om 24.00 uur plaatselijke tijd aan helt Suezkanaal een staakt-het-vuren van 90 dagen ingegaan. Terwijl wij in een volgende aflevering de politieke en economische aspecten van deze ontwikkeling nader zullen behandelen, volgt hieronder een overzicht van de jongste militaire ontwikkelingen.

Terwijl aan de bestandslijnen met Jordanië en Syrië en aan de grens met Libanon de gewapende acties voor een belangrijk deel in verband stonden met heit optreden van de Palestijnse commando's, ontwikkelde zich de toestand langs het Suezkanaal tot een nagenoeg echte oorlog tussen de Israëlische en Egyptische strijdkrachten. Deze toestand kreeg een haast formeel karakter toen de VAR op 25 april 1969 aan secretaris-generaal Oe Thant van de VN en aan het Amerikaanse State Department liet weten dat er geen Egyptisch-Israëlische bestandslijn meer bestond en dat de VAR ,,al het mogelijke zou doen om te beletten dat de waterweg een permanente grens wordt".

Door de suprematie van Israël in de lucht werd een steeds groter deel van de VAR rechtstreeks met de strijd geconfronteerd. Aan deze ontwikkeling kwam een einde toen de SU niet alleen moderne afweerraketten en vliegtuigen aan de VAR leverde, maar ook personeel beschikbaar stelde.

Sowjetrussische militaire hulp aan de VAR

Nadat reeds op 19 maart de eerste berichten verschenen waren over de levering door de SU van SAM-3 raketten aan de VAR (pag. 270/1) volgde op 29 april een verklaring van de Israëlische regering waarin zij stelde dat Russische piloten operationele missies boven Egypte uitvoerden. De tekst van deze verklaring luidde:

„In de Sowjet-verwikkeling in het Midden-Oosten heeft een ernstige ontwikkeling plaatsgevonden. De laatste dagen is het de regering van Israël zonder enige twijfel duidelijk geworden dat voor het eerst Sowjet-piloten operationele missies vliegen vanaf militaire bases in Egypte die onder hun controle staan. De operationele activiteit van de Sowjet-piloten heeft zich tot dusver niet tot de bestandslijn uitgestrekt en zij zijn niet verwikkeld geweest in de luchtgevechten in dit gebied.

In de maand maart begon de SU in Egypte SA-3 raketbatterijen te installeren, bemand met Sowjet-personeel... Nu is er de volgende stap van Sowjetrussische operationele deelneming aan de kant van Egypte in de militaire campagne die Egypte tegen Israël voert. Deze verwikkeling heeft Egypte reeds in staat gesteld zijn agressieve daden tegen Israël te vermeerderen.

De regering van Israël heeft de gevaarlijke implicaties van deze ontwikkeling onder de internationale aandacht gebracht. De escalatie van de Russische verwikkeling in Egypte moet ongerustheid wekken niet alleen bij Israël, maar bij alle vrijheidslievende volken.

Deze jongste ontwikkeling is een voortzetting van de politiek van de SU en van zijn consequente identificatie met Egyptische agressie vóór de Zesdaagse Oorlog en sindsdien in dc volgcndc =p-zichten:

- De leverantie van grote hoeveelheden Sowjetwapens aan het Egyptische leger teneinde dit op hernieuwde agressie voor te bereiden.
- De aanmoediging van Egypte aan de neen's van Khartoem vast te houden.
- Steun gegeven aan Nassers poging de bestandslijn te ondermijnen.
- Identificatie met Nasser in de door hem meegedeelde beslissing van mei-juni 1969 het staakt-het-vuren op te heffen.
- Steun voor de uitvoering van de door Nasser verklaarde uitputtingsoorlog.
- De aanmoediging van Egypte de oproepen van Israël en andere politieke instanties te verwerpen om het staakt-het-vuren weer in te stellen zoals dat door de Veiligheidsraad in juni 1967 zonder tijdslimiet of andere voorwaarden vastgesteld was.
- Een boosaardige anti-Israël propagandacampagne die in de laatste maanden in de SU wordt gevoerd.
- De installatie van SA-3 raketten bemand met Sowjet-personeel, met als toppunt het actief inzetten van Sowjet-piloten in Egypte voor operationele missies.

Een Isr. stelling aan het Suezkanaal

Israël zal zich verdedigen tegen elke agressie die de bestandsovereenkomsten schendt en die hervatting van de oorlog in het gebied beoogt. Bij ai zijn strijd put het volk van Israël kracht uit zijn eenheid en uit de rechtvaardigheid van zijn zaak. Israël zal volharclen in zijn standvastige houding en in zijn najagen van een ware en duurzame vrede."

Premier Golda Meir van Israël nornide de aanwezigheid van Russische piloten in de VAR op 29 april „een ernstige stap die de toestand in het gebied sterk wijzigt". Minister van buitenlandse zaken Eban verklaarde op 30 april. „Het strategische oogmerk van de Russisch-Egyptische slappen is Egypte in staat te stellen een meer aanvallende rol onder een Sowjet-paraplu te spelen.. "

Te Washington werd op 29 april bekend gemaakt dat president Nixon opdracht gegeven had een ,.onmiddellijk en algeheel" onderzoek in te stellen naar de berichten over operationele missies van Russische piloten. De woordvoerder van het State Department, McCloskey, zei dat de VS ,,geen reden hadden te twijfelen aan de juistheid van berichten dat Russische piloten in Egyptische toestellen vlogen, al was er geen bewijs geleverd dat Russische piloten in gevechten verwikkeld waren geweest". De woordvoerder van de president Ziegler verklaarde dat de resultaten van het door Nixon gelaste onderzoek bepalend zouden zijn voor het al dan niet zenden van meer Amerikaanse Phantom- en Skyhawk-vliegtuigen naar Israël.

Premier Kosygin van de SU zei op 4 mei te Moskou tegenover de pers dat Sowjetrussische militaire adviseurs ,,aan de strijdkrachten van de VAR toegevoegd" waren, krachtens een akkoord tussen de regeringen van de SU en de VAR, op grond waarvan de adviseurs ,,hun functies vervulden" en ,,de VAR hielpen de Israelische agressoren te bestrijden".

President Nasser van de VAR noemde op 1 mei de berichten over operationele missies ,,Israëlische propaganda", maar gaf in een interview met het Westduitse blad ***Die Welt*** (21-5) toe de beschikking over Russische piloten te hebben. „Zij leiden onze eigen piloten op en als

Weekblad 39ste jaargang No. 2035. pag. 23151-23166

zij vliegen zijn zij nooit ongewapend. De mogelijkheid bestaat dus dat zij met een Israëlische straaljager in aanraking komen", aldus Nasser die zei niet te weten of dit al het geval geweest was.

Het Amerikaanse weekblad *Aviation Week and Space Technology* schreef op 18 mei dat de SU het tempo van haar penetratie in het Midden-Oosten had versneld door o.a.:

-- de volledige overneming van drie Egyptische militaire vliegvelden en door de controle over drie andere;

— dcor toeneming van het aantal manschavpen luchtmachtpersoneel en grondtroepen in Egypte tot een aantal van 15.000. Daarnaast zijn er nog 5000 Russische burgeïtechnici en adviseurs in Egypte;

— door de levering van 80 SA-3 GOA raketinstallaties en 160 GOA raketten aan Egypte;

— door de bouw van GOA-bunkers van het T-type langs de totale lengte van het Suez-kanaal d.i. 160 km. Deze worden gebouwd op afstanden van 12 km langs de smalle delen van het kanaal. Door de keuze van deze afstand is er een overlapping van de verschillende installaties SA-3's, waardoor er sprake is van een ernstige potentiële bedreiging voor Israëlische aanvallen op lage hoogte tegen concentraties Egyptische artillerie langs de westelijke oever van het kanaal. Waarschijnlijk worden de GOA's bemand door Russisch personeel;

— door het stationeren van 4 Tupolew TU-16 strategische verkenningstoestellen in Assoean, die een oog moeten houden op de Rode Zee;

— door het stationeren van een z.g. waarschuwingsoorlogsbodem aan de kust van het Sinaischiereiland ter signalering in een vroegtijdig stadium van Israëlische luchtactiviteit tegen Egypte;

— door het opvoeren van de lucht- en zeelift tussen Russische en Egyptische havens in die mate dat de leveranties zich nu in een tempo afspelen dat hoger is dan ooit sinds de zesdaagse oorlog.

Voorts berichtte dit blad:

Een recente schatting van inlichtingendiensten is dat Rusland totaal 150 piloten voor MIG-2IJ onderscheppingsvliegtuigen naar Egypte zal brengen en nog eens 250-500 piloten voor de verdediging van het binnenlandse luchtruim van Egypte. De drie vliegvelden die nu volledig onder Russisch commando staan zijn: Ichas, 50 km ten noordoosten van Cairo, Jiyanklis, 110 km ten noordoosten van Cairo en El Mansura. 110 km ten noorden van de Egyptische hoofdstad. Russische piloten zijn ook gestationeerd re Beni Suef, Cairo-West en Assoean.

Waarschijnlijk staan deze bases ook onder hun commando, maar Egyptenaren vliegen ook vanaf deze bases.

Sowjetrussische vliegtuigen worden beschermd door gecamoufleerde bunkers op alle bases. Er zijn in Egypte ongeveer 450 bunkers van beton. Naast de binnenlandse luchtverdediging en de verkenningsactiviteiten op de Rode Zee, verricht de SU ook routineverkenningen van de Amerikaanse Zesde Vloot en de Middellandce Zee, daardoor gebruik makend van 7 TU-16's met Egyptische herkenningstekenen, maar gevlogen door Russische bemanningen.

De 15.000 geüniformeerde Russen bij de luchtmacht en grondtroepen in Egypte zijn niet alleen verantwoordelijk voor operaties en onderhoud van de MIG-ZIJ onderscheppingsvliegtuigen en de GOA-raketten, maar ook voor de bemanning en het onderhoud van radarposten en artilleriestellingen die behoren bij de raketinstallaties. Rusland heeft ook twee radarposten voor laagvliegende toestellen ingericht in de VAR.

Bij de nieuwe uitrusting die de laatste weken aan Egypte is geleverd, bevinden zich 16 extra Sukhoi SU-7 gevechtsbommonwerpers. Dit brengt het aantal vliegtuigen van deze soort in Egyptische handen op 86 en de nieuwe leveranties vormen een indiratie dat Egypte van plan is de druk vanuit de lucht op de Sinai te doen toenemen.

Op dit moment bestaat het z.g. tactische gedeelte van de Egyptische luchtvloot uit 55 MIG-21 C's en 44 MIG-21 Do's. De VAR heeft ook 73 tactische helikopters, vooral de MIL MI-I, -4, -6 en -8.

In de volgende periode sprak de Israëlische regering herhaaldelijk

De Israëlische stafchef Bar Lev

haar ongerustheid over de situatie uit en drong zij bij de VS aan op de levering van Phantoms zo bijv minister Eban op 22 mei bij een bezoek aan president Nixon.

In de maand mei leed Israël de zwaarste verliiezen sinds de Zesdaagse Oorlog: 59 doden (42 militairen en 17 burgers) en 136 gewonden (van wie 106 militairen). De cijfers voor het Suezfront alleen waren: 31 doden en 58 gewonden.

Volgens Israëlische militaire kringen werden op 30 juni voor het eerst twee Isn-aelische straaljagers neergeschoten door SAM-2 raketten.

Op 6 juli onthulde de stafchef van de Israëlische strijdkrachten, luitenant-generaal Haim Bar Lev tijdens een persconferentie te Tel Aviv dat de Russen en Egyptenaren in de nachit van 29 op 30 juni een totaal nieuw luchtverdedigingssysteem op een afstand variërend van 23 tot 45 kilometer ten westen van het Suezkanaal hadden geïnstalleerd.

Dit nieuwe systeem bestaat uit een dozijn SAM-2 en ten minste twee SAM-3 antiluchtdoelraketten

De SAM-3 raketten staan in de achterhoede van de raketzone. buiten het bereik van de Israelische artillerie, opgesteld.

Generaal Bar Lev zag in de ,,nieuwe fase in de strijd langs het Suezkanaal een poging om het Israelische luchtoverwicht boven het Suezkanaal te niet te doen om de Egyptenaren in staat te stellen hun offensieve acties te hervatten"

De Russische hand is in de planning, bediening en afschieting van het nieuwe systeem duidelijk voelbaar", zei hij

Tot dusverre zijn Israelische vliegtuigen tot tweemaal toe met salvo's SAM-3 raketten boven de westelijke oever van het Suezkanaal bestookt In beide gevallen misten deze hun doel

Drie Israelische vliegtuigen zijn sinds 30 juni met SAM-2 raketten neergehaald

Sedert de ontdekking van het nieuwe luchtverdedigingssysteem op 1 juli voert de Israelische luchtmacht hier aanvallen op uit Tot dusverre zijn vijf SAM-2 raketinstallaties vernietigd en twee geraakt In zekere zin is het echter vechten tegen de bierkaai Generaal Bar Lev zei, dat de getroffen batterijen vrijwel onmiddellijk worden vervangen

Een recente foto van een deel van de Egyptische stad Suez

Voorts wees de Israelische stafchef erop dat door Russische vliegers gevlogen Migs de verdedigmg van het nieuwe luchtverdedigingssvsteem tegen de Israelische luchtaanvallen niet op zich hebben genomen.

Het Egyptische dagblad Al *Ahram* noemde de verklaringen van Bar Lev onwaar. Volgens dit blad worden de SAM raketten uitsluitend door Egyptische militairen bediend. De Amerikaanse onderminister Sisco verklaarde volgens *UPI* (12-7) dat de SU inmiddels ook met de levering van landingsvaartuigen aan de VAR was begonnen.

Recente *militaire* acties *aan Suezkanaal*

In aansluiting op de reeds eerder gememoreerde incidenten (pag. 495 /2 e.v.) volgt hier een overzicht run de gewapende acties aan het Suezksnaal sinds half mei:

30 mei — Twee Egypt commando-eenheden voeren overdag raids uit over het Suezkanaal, vgls Al Ahram .,een nieuw stadium in de confrontatie met Israël''. Een Egypt communiqué meldt 16 Isr militairen gedood en 2 gevangen genomen, alsmede 6 pantservoertuigen vernietigd Tel Aviv gaf toe dat 15 militairen waren gesneuveld 8 gewond en 2 vermist — het zwaarste incidentele verlies sinds de Zesdaagse Oorlog

3 juni — Bij een luchtgevecht boven het Suezkanaal werden vgls Israël 3 Migs-21 neergeschoten en ging geen eigen toestel verloren Cairo melde het verlies van 1 toestel, maar stelde tevens dat 2 Isr Mirages waren neergeschoten en dat een derde was geraakt.

7 juni — Na 100 uur bombardementen in 8 dagen is Port Said vlgs Isr. waarnemers aan de landzijde afgesloten en bestaat er een tekort aan voedsel en water.

12 juni — Isr. troepen steken het Suezkanaal ten noorden van El-Kantara over en blazen over een afstand van 2 mijl een reeks forten op, die 14 dagen lang het doelwit van Isr. luchtaanvallen waren geweest. Israël meldde ca. 50 Egyptenaren te hebben gedood, terwijl aan Isr. zijde 4 doden en 15 gewonden geteld waren.

17 juni — Door Isr. luchtaanvallen en geschutsvuur 15 Egypt. soldaten en 17 militairen uit Koeweit gedood.

22/23 juni — Isr. commando-actie tegen bestuurscentrum van Zaafrane, 75 km ten westen van Golf van Suez: opslagplaatsen vernietigd. Vgls Cairo actie mislukt.

30 juni — 2 Isr. Phantoms neergeschoten.

5 juli — 1 Isr. Phantom neergeschoten.

10 juli — Vgls Israël 3 Egypt. Migs-21 neergeschoten; door Cairo ontkend.

12/13 juli — Egypt. commandoraid met grote Isr. verliezen; vgls Israël afgeslagen.

16 juli — Zweedse VN-waarnemer, maj. J. L. Bogvad. op oostelijke Kanaaloever door Egypt. vuur gedood.

18 juli — Isr. Phantom neergeschoten.

25 juli — Isr. toestel neergeschoten, vgls Daily Express door Russ. piloot.

29 juli — Vgls Israël 4 Egypt. Migs-21 neergehaald, vgls div. persberichten 3 bestuurd door Russ. piloten.

3 aug. — Verlies Isr. toestel toegegeven.

WEST-EUROPA

BELGIË

ECONOMISCHE DECENTRALISATIE

De Senaat heeft op 24 juni de openbare bespreking aangevat van liet wetsontwerp op de planning en de economische decentralisatie, dat op 19 juni 1969 goedgekeurd was door de Kamer en sindsdien, wegens de betwistingen over de staatshervorming, in de commissie ,,bevroren'' was gebleven. De meeste aandacht ging naar het knelpunt dat ook reeds het kamerdebat bemoeilijkt had: t.w. de vraag of de zes Brusselse randgemeenten-met-faciliteiten ook onder de bevoegdheid vallen van de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen.

De woordvoerder van de CVP, R. Hulpiau, herinnerde eraan dat de regering beloofd had de nieuwe wet niet ten uitvoer te leggen, zolang het aanvullend wetsontwerp i.z. de randgemeenten niet op zijn beurt kracht van wet had gekregen.

Op 2 juli diende minister Terwagne i.v.m. dat probleem een amendement in op art. 9. Het bepaalt dat er een Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, een GER voor Wallonië en een GER voor Brabant worden ingesteld en dat ,,het gebied van elk dezer raden wordt vastgesteld bij in ministerraad overlegd koninklijk besluit.'' Tevens zei Terwagne dat het aanvullend wetsontwerp was ingetrokken.

Hulpiau reageerde positief en verklaarde dat het amendement door zijn fractie zou worden goedgekeurd. Het aanvullend ontwerp veronderstelde de inschrijving van art. 3 ter in de grondwet, zei hij; aangezien de Kamer er niet in geslaagd is dat art. 3 ter goed te keuren, moet een andere procedure worden gevolgd.

De voorzitter van de PSC, L. Servais, betreurde ,,dat getracht wordt via een omweg het economisch gebied van Brussel vast te leggen.'' Hij zei dat zijn fractie tegen het amendement zou stemmen en waarschuwde de regering: ,,Ofwel vindt het kabinet spoedig en uiterlijk tegen einde augustus het nodige quorum voor de grondwetsherziening; ofwel wordt de samenstelling van het kabinet gewijzigd om dat quorum te kunnen bereiken; ofwel treedt de regering af.''

Het regeringsamendement werd tenslotte goedgekeurd met 89 tegen 76 stemmen. Na een procedure-incident werd die stemming twee uur later, op een nieuwe vergadering, herhaald en met 86 tegen 69 stemmen bij 2 onthoudingen bevestigd. Alle andere amendementen, ingedend door de oppositie bij art, 9, werden verworpen. Het geheel van het wetsontwerp werd op 2 juli goedgekeurd met 99 tegen 36 stemmen bij 21 onthoudingen. (PVV en FDF/RW stemden tegen; VU en de franstalige Brusselse BSP onthielden zich.)

Op 3 juli keurde de Kamer met 109 tegen 51 stemmen bij 35 onthoudingen de tekst van de Senaat goed. Vooraf waren de amendementen van Schiltz (VU) op art. 9 verworpen. De Kamer hoorde voorts nog een plechtige oproep van premier Eyskens om de grondwetsherziening tot een goed einde te brengen. Na de reacties van de woordvoerders der fracties, ging de Kamer op reces.

(Vor. ber. pag. 278/1)

Reacties i.v.m. de grondwetsherziening

De jongste verwikkelingen in verband met de vastgelopen grondwetsherziening hebben het partijpolitieke leven scherp beïnvloed.

In de PVV hebben de meningsverschillen tussen Vlaamse en franstalige parlementsleden, die tot uiting kwamen in contrasterende stemmingen, geleid tot een crisis in de Brusselse partijfederatie. Op 10 juni — vlak na de goedkeuring in de senaat van art. 3 ter dat de Brusselse agglomeratie afbakent en meteen ook binnen de huidige, administratieve grenzen houdt — verzocht het bureau van de federatie haar mandatarissen ontslag te nemen uit de bestuursorganen van de PVV. Het bureau verklaarde dat Brusselaars niet kunnen zetelen naast Vlaamse partijgenoten die voor de ,,afgrendeling'' van de hoofdstad hadden gestemd. Dientengevolge namen senator N. Hougardy en M. Piron ontslag resp. als nationaal ondervoorzitter van de partij en als voorzitter van de Kamerfractie.

In de BSP kwam het insgelijks, maar in mindere mate, tot een geschil tussen de franstalige Brusselse parlementsleden en de partijleiding. Toen de Brusselaars in de Kamer weigerden de teksten, die de regering verdedigde, goed te keuren en op hun beurt tot de boycot overgingen, werden zij hiervoor

openlijk door partijvoorzitter Collard afgekeurd.

Van Vlaamse CVP-zijde werd vooral scherp gereageerd op de ,,vaandelvlucht" van de Volksunie die, door haar weigering de Kamervergadering bij te wonen, de goedkeuring van het art. 3 ter en van andere (voor de Vlamingen voordelige) teksten had onmogelijk gemaakt.

Woordvoerders van de Volksunie antwoordden daarop dat heelwat andere teksten nadelig waren voor de Vlamingen — o.m. de procedure van de bijzondere meerderheid die Vlaanderen het voordeel van zijn numerieke sterkte ontneemt — zodat de boycot wel verantwoord was. De tegengestelde standpunten van CVP en VU kwamen tot uiting in een polemiek tussen CVP-voorzitter R. Vandekerckhove en VU-kamerlid R. Mattheyssens in de Standaard van 14, 20, 25 en 30 juli.

Van PSC-zijde bleef voorzitter L. Servais sterk aandringen dat de regering voorrang zou blijven verlenen aan de grondwetsherziening.

Nadat Kamer en Senaat op reces waren gegaan, werden in juli nog diverse besprekingen gevoerd tussen de coalitiepartners, zowel op regerings- als op partijniveau. Daaruit bleek dat de BSP gekant blijft tegen de opneming van de PVV in de regering en tegen Kamerontbinding en vervroegde parlementsverkiezingen. Wat de wet op de economische decentralisatie betreft, kwamen de twee regeringspartijen overeen, dat ze uiterlijk op 15 november van toepassing zal zijn, m.a.w. dat ook de kwestie van de randgemeenten dan moet geregeld zijn.

Politieke waarnemers waren einde juli, op het ogenblik dat de regering met vakantie ging, algemeen van oordeel dat de grondwetsherziening geblokkeerd zal blijven tot na de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober en dat inmiddels de aandacht vooral zal uitgaan naar de indiening van de rijksbegroting 1971 en de eventualiteit van een belastingverhoging.

(Vor. ber. pag. 486/1)

SERVAIS BLIJFT PSC-VOORZITTER

Senator Leon Servais werd tot nationaal voorzitter van de Parti Social Chrétien herkozen. Er werden 33.848 kiesbulletins naar de partijleden verstuurd; 46,7% hiervan werden terugbezorgd. Servais kreeg 11.801 stemmen op de 15.808 of 75,45%. De tweede kandidaat, kamerlid Antoine Humblet (47), behaalde 3.839 stemmen of 24,55%. Servais (63) zetelde van 1958 tot 1968 in diverse kabinetten.

Het is de eerste maal dat de PSC haar voorzitter aanwijst bij een algemene verkiezing, waarbij alle leden verzocht worden hun stem uit te brengen. (De *Standaard* 23-6)

NIEUWE STRUCTUUR IN BOERENBOND

De jaarvergadering van de Belgische Boerenbond heeft op 23 juni ingestemd met een vrij grondige herziening van de organisatiestructuur. Voortaan zullen de zgn. parochiale gilden functioneren als bedrijfsgilden, die de bedrijfshoofden verenigen volgens de aard van de onderneming. De boeren- en tuindersvrouwen, resp. de jongeren zullen afzonderlijk gegroepeerd worden. Via een getrapte bestuursopbouw zal iedere belangengroep aan de besluitvorming in zijn sector kunnen deelnemen.

IJZERBEDEVAART

Op 5 juli had nabij Diksmuide de 43ste bedevaart naar de graven van de IJzer plaats. Volgens officiële ramingen namen ongeveer 70.000 personen eraan deel. De voorzitter van het inrichtend comité, mr. H. Borginon, ontleedde in de traditionele toespraak de grondwetsherziening, waarin hij wél positieve punten ontwaarde, maar anderdeels nog voldoende gebreken en nadelen ook om verheugd te kunnen zijn over het vastlopen van de parlementaire debatten. Volgens Borginon is de herziening mislukt, omdat de politici niet radicaal durven breken met de unitaire staatsinrichting. Het uitgangspunt van de staatshervorming dient het principe van de autonomie der Vlaamse en Waalse gemeenschappen te zijn, aldus Borginon die als volgt besloot: ,,Ook als het met België verkeerd mocht lopen, als gevolg van aanhoudende crisissen, waaraan de Vlamingen geen schuld hebben, tenzij misschien door hun lankmoedigheid, dan zal Vlaanderen toch, en wellicht nog gemakkelijker, zijn toekomst kunnen verzekeren."

WIJZIGING GEMEENTEWET

De Senaat heeft op 24 juni met 142 tegen 7 stemmen bij 2 onthoudingen een wetsvoorstel goedgekeurd, dat ertoe strekt het aantal schepenen (wethouders) in bepaalde gemeenten te verhogen.

Volgens dit voorstel zijn er

twee schepenen in de gemeenten met minder dan 5.000 inwoners;

drie schepenen in de gemeenten van 5.000 tot 9.999 inwoners;

vier schepenen in de gemeenten van 10.000 tot 19.999 inwoners;

vijf schepenen in de gemeenten van 20.000 tot 49.999 inwoners;

zes schepenen in de gemeenten van 50.000 tot 149.999 inwoners;

acht schepenen in de steden Brussel, Gent en Luik;

tien schepenen in de stad Antwerpen.

Het voorstel werd op 1 juli met 166 stemmen tegen 34 goedgekeurd in de Kamer.

BUITENGEWOON ONDERWIJS

Het wetsontwerp tot herziening en uitbreiding van het zgn. buitengewoon onderwijs (voor minder-valide en gehandicapte kinderen) dat op 15 jan. 1970 ingediend was bij de Senaat, werd daar op 3 juni eenparig goedgekeurd. Minister Dubois verklaarde dat de nieuwe wet toepasselijk zal zijn op ca. 70 000 kinderen. (Reeds in 1965 had de Kamer een ontwerp op het BO goedgekeurd, dat echter in die vorm nooit aan de Senaat werd voorgelegd.)

De senaatstekst werd op 30 juni eenparig door de Kamer bekrachtigd De nieuwe wet regelt het reeds tien jaar aanslepende probleem nog niet helemaal, aangezien twee betwiste vraagstukken, met name heit bedrag van de werkingstoelagen en het subsidieren of financieren van de bouw der scholen onbeslist blijven en resp. aan het oordeel van de regering en van de nationale schoolpactcommissie toevertrouwd worden.

TECHNISCH HOGER ONDERWIJS

De Kamer heeft op 18 juni met 115 stemmen tegen een bij 40 onthoudingen (PVV) heit wetsontwerp op het technisch hoger onderwijs goedgekeurd. Heit heeft betrekking op de technische ingenieurs, de handelsgediplomeerden, de paramedische beroepen e.a.m. en voorziet in de afschaffing van het begrip ,,niet-universitair hoger onderwijs" Voortaan zal er na het secundair onderwijs, naast het eigenlijke universitaire onderwijs, een hoger onderwijs zijn dat zeven vormen kan aannemen: technisch. economisch. agrarisch, paramedisch, sociaal, ar-

tistiek en pedagogisch. Elk van deze zeven vormen kan worden veretrekt, hetzij als onderwijs van het lange type (twee cyclussen van elk tenminste twee jaar) dat op universitair niveau staat, hetzij als onderwijs van hut korte type (een cyclus van tenminste twee jaar.)

DUITSLAND (WEST)

VERKIEZINGEN IN WESTDUITSE DEELSTATEN. REGERINGSWIJZIGINGEN. IMPLICATIES VOOR REGERING IN BONN

In de afgelopen maanden zijn in verschillende Westduitse deelstaten verkiezingen gehouden voor de Landdag (parlement van de deelstaat) en nieuwe regeringen gevormd. (Hiervan noemen wij slechts de minister-president, politieke samenstelling en/of belangrijke wijzigingen - Red. KHA).
Met name de laatste verkiezingen (medio juni) in Neder-Saksen, Noordrijn-Westfalen en Saarland waren van belang, omdat zich hieruit een zekere beoordeling door de Westduitse kiezers van de nieuwe Ostpolitik van Bondskanselier Brandt liet afleiden, terwijl verder de moeilijkheden binnen de FDP (zie hieronder) geaccentueerd werden door een voortgaand stemmenverlies van deze partij.

Hessen: Nieuw kabinet

Op 3 okt. 1969 werd de om gezondheidsredenen afgetreden Georg-August Zinn als premier opgevolgd door Albert Osswald, tot dan toe minister van financiën van Hessen. De vorming van zijn SPD-regering kwam op 16 okt. tot stand.

Hamburg: verkiezingen. Kabinet met *FDP-ministers*

Bij Landdagverkiezingen op 22 mrt in Hamburg behaalde de SPD 55,3% van de stemmen (in 1966 59%) en 70 zetels (77). De CDU boekte winst: van 38 op 41 zetels, via 32,8% (30%) van de stemmen. De FDP won een zetel en kwam op een totaal van negen. De NPD wist, evenals in 1966, geen enkele zetel te verwerven en kreeg 2,7% (3,9%) van de stemmen.

Op 2 april werd een SPD-FDP-coalitieregering gevormd, met 11 SPD en 2 FDP-ministers. Eerste burgemeester en daarmee president van de Landsregering (Senaat) van de Freie und Hansestadt Hamburg, bleef prof. dr. Herbert Weichmann. Tweede burgemeester werd de oud-minister van justitie, Peter Schulz.

Landdagverkiezingen in Neder-Saksen, Noordrijn-Westfalen en *Saarland.* Reacties en *debatten* in Bondsdag

In vele perscommentaren vooraf werd gewezen op het belang van de komende Landdagverkiezingen voor de politiek van de regering in Bonn De NRC schreef hierover op 13-6: ,,Hoewel de inzet eigenlijk de deelstaatproblematiek zou moeten zijn, zijn deze verkiezingen uitgegroeid tot kleine algemene verkiezingen.
Vooral de uitslag van Noordrijnland-Westfalen zal van groot belang zijn voor het voortbestaan van de socialistisch-liberale coalitie in Bonn." Met name werd gewezen op de eerder gememoreerde moeilijkheden binnen een ,,afbrokkelende" FDP, die in Noordrijnland-Westfalen duidelijk op de nominatie stond uit de Landdag te verdwijnen en hierdoor moeilijkheden voor de coalitie in Bonn zou kunnen veroorzaken: ,,Zware verliezen immers sterken de rechtse FDP-ers (vgl. p. 629 /2-'69) nog meer in hun overtuiging dat de liberalen nooit met de SPD in de regering hadden moeten gaan. Het zou dan zeker niet onmogelijk zijn, dat een akkoord tussen deze FDP en de CDU/CSU de regering via een motie van wantrouwen ten val brengt". *(NRC).* Voorts werden de Landdagverkiezingen gezien als een test voor de Ostpolitik van Brandt, met name nu ze plaatsvonden in een periode van intensief contact met SU, Polen en DDR (zie de pag. 471 en 489).

Resultaten verkiezingen

De op 14 juni gehouden verkiezingen in de genoemde drie deelstaten *) brachten grote winst voor de oppositionele CDU en iwaar verlies voor de liberale FDP, die in Neder-Saksen en Saarland geen enkele parlementszetel wist te behalen en in Noordrijnland-Westfalen ternauwernood boven de kiesdrempel van 5% bleef In geen enkele van de drie deelstaten kon de rechts-extremistische NPD het minimum van 5% van de stemmen behalen In Neder-Saksen had de NPD in 1967 nog 10% van de stemmen gehaald. In Saarland en Neder-Saksen zal de komende vier jaar een twee-partgen parlement zitting hebben In Noordrijnland-Westfalen handhaafde de FDP zich met 11 zetels

*) Deze verkiezingen brachten circa 18 mln mensen. di bijna ae helft van het totale aantal kiezers in West-Duitsland, naar de stembus Noordrijnland-Westfalen telt 12,1 mln stemgerechtigden, Neder-Saksen 5 mln en Saarland ongeveer 800 000.

De uitslagen:

Neder-Saksen: (tussen haakjes de resultaten van 1967)

SPD	46,2%	(43,1)	75	(66)
CDU	45,7%	(41,7)	74	(63)
FDP	4 4%	(6.9)	—	(10)
NPD	3,2%	(7,0)	—	(10)
DKP	0,4%	(0,8)*	—	(—)

Noordrijn-Westfalen (tussen haakjes de resultaten van 1966)

CDU	46.3%	(42,8)	95	(86)
SPD	46,1%	(49,5)	94	(99)
FDP	5,5%	(7,4)	11	(15)
NPD	1 ,	(—)	--	(—)

Saarland. (tussen haakjes de resultaten van 1965)

CDU	47,9%	(42,7)	27	(23)
SPD	40,8%	(40,7)	23	(21)
FDP	4,4%	(8,3)	—	(4)
NPD	3 4	(—)	—	(— i
SVP	0,9%	(5,2)	—	(2)
DKP	2,7%	(3,1)*	—	(—)

* De voor 1967 en 1965 genoteerde stemmen voor de DKP waren de stemmen voor de toenmalige DFU. De opkomst bedroeg rond de 75%

Kabinetten

Op 8 juli werd door de nieuwe Landdag van Neder-Saksen, de sociaal-democraat Alfred Kubel — voormalig minister van financiën — gekozen tot opvolger van premier Georg Diederichs, die zich wegens ernstige ziekte niet herkiesbasr kon stellen. Kubel, die een SPD-regering gaat leiden, kreeg 75 van de 149 stemmen. De tegenkandidaat van de CDU, Wilfried Hasselman kreeg 70 stemmen, hoewel de CDU-fractie 74 leden telt.

Op 28 juli werd Hrinz Kuhn (SPD) met geringe meerderheid herkozen als premier van Noordrijnland-Westfalen, Kuhn, die 101 van de 200 stemmen kreeg, blijft de bestaande socialistisch-liberale coalitie leiden. Sinds de Landdagverkiezingen is de CDU-fractie in Noordrijnland-Westfalen de grootste fractie. De FDP sloeg een aanbod van de CDU met haar samen een coalitie te vormen en een extra minister-portefeuille te verwerven, af.

Op 13 juli werd Franz Josef Röder (CDU) herkozen als minister-president van Saarland. Röder kreeg 28 van de 50 stemmen (waaronder één stem van de SPD).
Na het uittreden van de twee FDP-ministers (de FDP behaalde in Saarland geen zetels) is de regering-Röder thans geheel uit CDU-ministers samengesteld,

Reacties en Bondsdagdebatten

Over het algemeen werden de uitslagen van de deelstaatverkiezingen gezien als een zware klap voor

de socialistisch-liberale coalitie in Bonn.*) CDU-voorzitter Kiesinger zei, dat men in Moskou en ook elders zal moeten inzien wat het Duitse volk werkelijk wil: ,,Wanneer de SU een arrangement wil met de Bondsrepubliek, dan moet zij dit verkiezingsresultaat zeer zorgvuldig analyseren, als zij tenminste iets duurzaams met ons wil bereiken".
Volgens de ex-kanselier moeten de resultaten worden gezien als een uitspraak van het Duitse volk tégen de politiek van de SPD en de FDP. Bondskanselier Brandt verklaarde ervan overtuigd te zijn dat zijn regering nu ,,met verdubbelde kracht" haar politiek moet voortzetten, die gericht is op het wasrborgen van de vrede, stabiliteit op economisch gebied en binnenlandse hervormingen. Brandt meende dat de winst van de CDU in hoofdzaak te danken is aan de stemmen die zij gekregen heeft van de oud-NPD-stemmers. Verder wees Brandt op de door de CDU gebruikte ,,nationalistische leuzen", die, zo zei hij, ,,voor een deel succes hebben gehad".
Verder sprak Brandt de hoop uit, dat de zwaar getroffen FDP ,,de moed en de kracht" zou kunnen opbrengen om het bondgenootschap met de SPD voort te zetten.
Walter Scheel, voorzitter van de FDP en Westduits minister van buitenlandse zaken, weet de tegenslag voor zijn partij aan de ,,polarisatie van het kiezerscorps rond de twee grote partijen". Hij gaf toe dat de uitslagen tot moeilijkheden binnen de partij zouden kunnen leiden, maar meende toch dat de huidig? buitenlandse politiek van de regering in Bonn moest worden voortgezet. (Zie hieronder op pag. 504/1)

Op 17 juni werd, op de ,,Dag van de Duitse eenheid" (herdenking opstand in Oost-Duitsland van 1953), in de Bondsdag een debat gevoerd over de Duitsland-, Oost- en Europapolitiek (zie ook pag. 475/1). Met grote felheid, zoals ook in de voorgaande weken gebruikelijk was, gingen Bondsregering en coalitie aan de ene kant en de oppositie aan de andere kant tegen elkaar in. Een van de weinige verzoenende gebaren werd gemaakt door Bondskanselier Brandt, die de oppositie samenwerking aanbood.
Hierbij maakte hij evenwel het voorbehoud, dat er geen gemeenschappelijke politiek mogelijk is met politici die anderen ,,volksverraad" en ,,landverraad" laten roepen. (Hierbij doelde Brandt op CSU-voorzitter Strauss, die dergelijke kreten aan een protesterende menigte Heimatvertriebenen wist te ontlokken.)
In zijn rede wees Brandt erop, dat ondanks alle samenwerking ten slotte de Bondsregering de verantwoordelijkheid — ,,die naar volgens de grondwet niemand kan afnemen" — voor haar op ontspanning gerichte politiek draagt: ,,Zij bereidt de onderhandelingen voor: zij voert ze en sluit ze, wanneer mogelijk, af. Tevens benadrukte Brandt dat de Ostpolitik door de bondgenoten wordt ondersteund.
Ondanks de verwachtingen hieromtrent, lieten de christen-democraten het tijdens dit debat niet aankomen op een rechtstreekse stemming over de Oost-politiek. Perscommentatoren wezen erop, dat de CDU. ondanks de successen van de deelstaatverkiezingen, vermoedelijk & kans afwacht dat de SPD-FDP aan inwendige spanningen. veroorzaakt door de moeilijkheden binnen de FDP (zie hieronder) ten onder gaat. Gewezen werd op het feit, dat slechts 7 Bondsdagleden van de FDP naar de oppositie behoeven over te gaan om de regering-Brandt ten val te brengen. (Huidige zetelverdeling: CDU/CSU 242, SPD 224, FDP 30). Het vooraf dreigen door de oppositie met een motie van wantrouwen werd dan ook uitgelegd, als een poging de onzekerheid binnen de coalitie nog te vergroten. (FAZ, NZZ, NRC)

(Vor. ber. pag. 405/1-1969)

REFERENDUM VERWERPT SCHEIDING BADEN-WÜRTTEMBERG

Op 7 juni werd via een volksraadpleging in Baden beslist, dat de deelstaat Baden-Wurttemberg — met 9 mln inwoners de op twee na grootste deelstaat van de Bondsrepubliek — gehandhaafd blijft en dat derhalve geen twaalfde deelstaat wordt gevormd.
Van de ruim 2,5 mln kiesgerechtigden kwam 62,5% naar de stembus. Van hen sprak 81,9% zich uit voor het voortduren van het samengaan met Wurttemberg. Ongeveer 18% sprak zich uit voor herstel van de deelstaat Baden.

Met deze uitslag is vrijwel een einde gemaakt aan het reeds twintig jaar durende streven van een kleine groep separatisten die zich hebben verenigd in de Heimatbund Badenerland. (Deze organisatie kondigde na de stemming aan: dat zij tegen de uitspraak van de meerderheid in beroep zal gaan bij het Constitutionele Hof in Karlsruhe).
De strijd rondom de afscheiding van Raden is in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog begonnen tijdens de bezetting door Amerikaanse en Franse troepen van Wurttemberg en Baden. Nadat de geallieerden aanvankelijk drie deelstaten hadden gevormd, mochten de bewoners in 1951 beslissen of zij voor één deelstaat waren. Hoewel 52,5% van de bewoners van Baden voor een eigen staat stemde, werden zij ruimschoots ,,overstemd": 70% van de kiesgerechtigden stemde toen voor de vorming van een staat Baden-Württemberg.
Genoemde groep Badense separatisten legde zich niet bij de uitslag neer en wees op het feit dat meer dan de helft van de inwoners van Baden vóór afscheiding had gestemd. Een beroep op het Hof in Karlsruhe had in 1956 succes: een nieuw referendum werd bepaald. waarna het besluit van de Bondsdag om dit referendum te houden eerst vorig ;aar genomen werd (FAZ, NRC)

VERLAGING KIESGERECHTIGDE LEEFTIJD

Met grote meerderheid heeft de Westduitse Bondsdag op 18 juni besloten tot verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 21 tot 18 jaar. Verkiesbaar is voortaan hij of zij die meerderjarig is, d.w.z. het 21ste levensjaar heeft voltooid. In de meeste deelstaten. m.u.v. Bremen en de Rijnland-Palts, was de kiesgerechtigde leeftijd al verlaagd tot 18 jaar en de verkiesbare tot 21 of 23 jaar. (DPA, Bulletin)

CDU-CONGRES. KIESINGER HERKOZEN

Op 17 en 18 nov. 1969 hield de CDU in Mainz haar 17e partijcongres, dat ditmaal was gewijd aan de consequenties voor de partij van de verkiezingen van sept. 1969 en de vorming van de SPD-FDP-coalitie (zie pag. 625-1969).
De voorzitter van de CSU, Frans-Josef Strauss nam niet aan het CDU-congres deel.
Ondanks een zekere oppositie tegen zijn persoon, werd ex-kanselier Kurt Georg Kiesinger herkozen tot voorzitter. Van de in totaal 470 geldige stemmen, waren 386 voor Kiesinger, 51 tegen en waren er 33 onthoudingen.
Teneinde het partijpresidium te verjongen werden vier jonge nieuwe vice-voorzitters gekozen: Gerhard Stoltenberg (41 jaar, vroegere minister van wetenschap), Hans Katzer (50, voormalig minister van arbeid), Helmut Kohl (39, premier van Rijnland-Palts) en dr. Helga Wex. Ex-minister van defensie, Gerhard Schröder, werd herkozen tot vice-voorzitter In perscommentaren werd gewezen op het belang van dit congres gezien in het licht van de inwendige verdeeldheid waardoor de CDU tijdens en na de verkiezingsstrijd van 1969 werd gekenmerkt. De NRC schreef hierover op 15-11: ,,Voor bijna iedereen in de CDU is het thans wel duidelijk dat de Unie zich in een crisisachtige situatie bevindt. De CDU is in de loop van twee decennia gedegradeerd tot een supportersvereniging van de kanselier, die slechts één keer in de vier jaar in actie komt:

*) Na de Landdagverkiezingen distilleerde een Westduits instituut een denkbeeldige zetelverdeling voor de Bondsdag, indien genoemde verkiezingen hiervoor bestemd waren geweest. Hieruit bleek, dat de CDU/CSU-oppositie een absolute meerderheid van 250 zetels zou hebben behaald, tegen de SPD 220 en de FDP 26 zetels. Nochtans kan aan een dergelijke distillatie slechts beperkte waarde worden toegekend.

wanneer het er om gaat de CDU-kanselier opnieuw aan de macht te brengen. Langzaam maar zeker zijn de christen-democraten door de SPD in het defensief gedrukt; hun politieke concepties zijn verward, soms tegenstrijdig, hun aanhang in de grote steden neemt steeds meer af." *

Binnen de CDU werd dan ook door partijafdelingen, door de Jungen Union (jongerenorganisatie van de CDU) en door politici gevraagd om hervormingen, waarbij met name om een herbezinning op de band CDU/CSU werd aangedrongen.

Rede Kiesinger

In zijn gematigde openingsrede ging Kiesinger nauwelijks in op de door velen gevraagde hervormingen van de partii. Hij stelde wel, dat ongetwijfeld de grootste zwakheid van zijn partij haar organisatievorm was: „Wij hebben twintig jaar lang in de Bondsrepubliek geregeerd en ons werkelijk beslissingscentrum lag in het bureau van de Bondskanselier, waarin de partijvoorzitter als Bondskanselier werkzaam was". Als gevolg hiervan lijden, aldus Kiesinger, het bestuur en de partijcommissies aan „politieke ondervoeding". Kiesinger stelde, dat hervormingen overbodig zijn. Het komt op een gecontroleerde en voortdurende verandering van de politiek aan, die voortkomt uit de dynamiek van die partij. In 1970 zal op een bijzondere partijdag, volgens dit principe, het CDU-partijprogramma verder worden ontwikkeld, kondigde de CDU-voorzitter aan.

Ten aanzien van de regering-Brandt, verklaarde hij dat de CDU met alle kracht zal interveniëren „waar niet meer goed te maken schade voor ons volk dreigt". Hij doelde hier op de toenaderingspogingen van de regering in Bonn t.a.v. de DDR; een toenadering die volgens Kiesinger wel op erkenning moest uitlopen. Hij sprak zijn vrees uit, dat de houding van de regering-Brandt diplomatieke betrekkingen tussen de DDR en andere staten zou uitlokken.

Gezien dit alles, aldus Kiesinger, is het de belangrijkste opgave van de CDU om weer aan de macht te komen: „De CDU moet zich, onverschillig of de FDP bij de volgende Bondsdagverkiezingen verdwijnt of terugkeert, er op instellen de meerderheid te winnen, die het haar mogelijk maakt om de regering te vormen.

De meeste afgevaardigden op het CDU-congres waren van oordeel, dat de partij op korte termijn moet worden hervormd en moet worden ontdaan van traditionele conservatieve opvattingen. Veel partijfunctionarissen bleken van mening, dat deze wens naar vernieuwing ook inhoudt, dat Kiesinger in 1971 moet worden vervangen als voorzitter. In dat jaar zal de CDU de man kiezen die de partij als kandidaat voor het kanselierschap moet leiden bij de volgende verkiezingen. Als mogelijke opvolgers voor Kiesinger zijn genoemd, dr. Stoltenberg en de fractievoorzitter van de CDU, Barzel.

Laatstgenoemde omschreef op het congres de nieuwe rol van de christen-democraten als oppositiepartij. Hij herhaalde zijn aanbod aan de regering-Brandt bij de grote vraagstukken met haar te willen samenwerken. Hierbij zal echter voorop moeten komen te staan, dat de oppositie beter wordt ingelicht. *(DPA,* FAZ, NRC)

(Vor. ber. pag. 626/2-1969)

CONFLICTEN IN DE FDP OVER POLITIEKE KOERS. CONGRES. STICHTING NATIONAAL-LIBERALE ACTIE

Na de schrale verkiezingsresultaten voor de FDP in sept. 1969 (zie pag. 625-1969) en de vorming van een SPD-FDP-coalitieregering daarna, werden in de Freie Demokratische Fartei steeds meer moeilijkheden en „ontbindingsverschijnselen" gesignaleerd, hoewel de Westduitse liberalen in enkele deelstaten ledenwinst wisten te boeken.

Reeds vóór de Bondsdagverkiezingen in 1969, werd er door commentatoren op gewezen, dat de „imageverandering", waaraan de FDP onder leiding van Walter Scheel enkele jaren werkte en die een zekere zwenking naar „links" inhield (vgl. pag. 626/1-1969), Westduitse kiezers er wellicht toe zou brengen, rekening houdend met een waarschijnlijke samenwerking van FDP en SPD, hun stem reeds vóóraf aan de soc.-democratische SPD te geven. Binnen de FDP ontstond hierna een conflictsituatie als gevolg van de groeiende tegenstelling tussen progressieve en conservatieve politici, gegroepeerd rond de huidige voorzitter. minister van buitenlandse zaken, Walter Scheel, en de ex-vcorzitter van de FDP, Erich Mende.

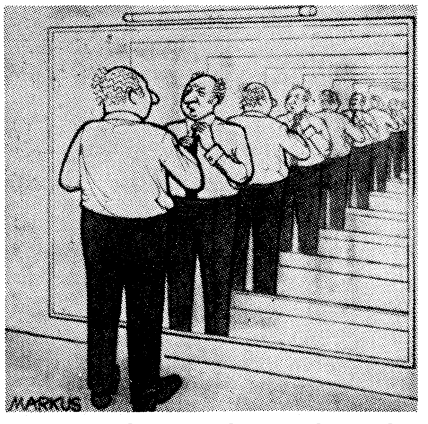

„De FDP zal niet verder verschrompelen. De FDP verschrompelt niet verder. De FDP " (Stern)

Laatstgenoemde was een van degenen die zich bij de stemming over een coalitie met de SPD van stemming onthielden (noot op pag. 629/2-1969), na er zich een fel tegenstander van te hebben getoond..

Vele leidende partijfunctionarissen van de FDP bleken zich reeds ernstig ongerust te maken over de verkiezingen van 1973: de verwachting is gewettigd dat de liberale partij dan niet de vereiste 5% van de stemmen zal behalen en geheel van het politieke toneel zal verdwijnen.

Conflict Scheel-Mende

Nadat reeds medio december 1969 het bestuur van de jongerenorganisatie van de FDP bij het hoofdbestuur had aangedrongen op maatregelen tegen Mende — wegens activiteiten tegen de Bonner coalitie, die de partijbelangen ernstig zouden schaden — kreeg de ex-voorzirter kort voor Kerstmis een scherpe reprimande van dit hoofdbesiuur. De tekst van een brief van Scheel aan Mende waarin deze berisping was vergat, werd door Der Spiegel gepubliceerd. Hieruit bleek dat Mende was gewaarschuwd n.a.v. uitlatingen in een tweetal interviews; Mende had o.m. „een nieuwe organisatievorm voor het oude liberalisme" aangekondigd en „het gevaar van scheuring en liquidatie van de partij" voorzien. Scheel verweet zijn voorganger hierdoor een Perscampagne tegen de FDP te hebben ontketend: „Jij moet weten wat voor schadelijke uitwerking jouw interviews op de partij kunnen hebben".

In een interview met het Springer-blad Die Welt, wees Mende alle kritiek op zijn persoon af. Hij verklaarde, dat de partij nog te redden zou zijn, wanneer Scheel er een „partij van het midden" van zou maken. Zelf wilde hij niet medeschuldig zijn aan de „ontaarding van het liberalisme in een pseudo-socialisme".

In de eerste week van 1970 laaide het conflict tussen Scheel en Mende hoog op: Mende verklaarde, dat het consequenties voor de regeringscoalitie moet hebben, wanneer de FDP bij een van de komende deelstaatverkiezingen (zie hierboven) onder de limiet van 5% zou blijven.

Scheel antwoordde in een televisieinterview. aat tegenstellingen binnen de FDP niet tot een crisis binnen de coalitie mogen leiden.

Op 4 jan. publiceerde Welt am Sonntag een interview met Mende, waarin deze een vijftal eisen formuleerde welke hij zei aan het hoofdbestuur tijdens een vergadering op 6 jan. in Stuttgart, te zullen voorleggen. Volgens deze eisen zou de FDP zich moeten uitspreken voor de sociale markteconomie en alle pogingen afwijzen die tot mede-beslissing in de bedrijven zullen leiden. Verder zou de partij in geen geval het streven mogen steunen om de DDR en de Oder-Neissegrens te erkennen.

---

*) Ook de financiële toestand van de CDU laat te wensen over. Slechts 6,9 mln DM komt jaarlijks als lidmaatschapsgeld binnen. Bovendien worden haar extra bronnen van inkomsten kleiner, nu zij geen regeringspartij meer is.

De SPD ontvangt jaarlijks van haar leden bijna het driedubbele aan contributiegelden: 18,9 mln DM. Daar komt nog bij dat de CDU en CSU gezamenlijk iets meer dan de helft van het ledental van de SPD hebben, bijna 400.000 tegen 740.000 SPD'ers.

Van deze punten werd met name de kwestie van de Oder-Neissegrens als meest waarschijnlijke conflictbron genoemd.

Het feit dat Mende kort na elkaar, de springer-bladen Die Welt en Welt am Sonntag interviews toestond, wekte bevreemding in liberale kringen.

Gewezen werd op het feit, dat juist deze bladen elk conflict binnen de FDP aanwakkeren en furieuze oppositie tegen de regering voeren. (Zie hieronder.)

Tijdens het traditionele Driekoningencongres in Stuttgart op 6 jan werd gediscussieerd over de controverse Scheel-Mende, terwijl een voorstel van het district Aken ter tafel lag, Mende uit de partij te stoten.

Tijdens deze vergadering bleken de interne verschillen weer enigszins te zijn bijgelegd. Een communiqué stelde, dat Mende in feite slechts de liberale studenten kritiseerde en het oneens was met liberale jongeren die het beleid van de partij verder naar links willen ombuigen.

Mende verklaarde na afloop van de vergadering dat hij dc liberale partij niet langer meer in het openbaar zou hekelen.

Walter Scheel zei, dat de in Welt am Sonntag afgedrukte eisen van Mende niet waren besproken, omdat ze overeenkwamen met de partijpolitiek.

Hoewel Scheel tegensprak, dat de interne peschillen gevolgen voor de coalitie in Bonn zouden hebben, verweet hij Mende wel dat zijn kritische opmerkingen teens'anders van de partij de gelegenheid had gegeven hieraan een voor de FDP nadelige uitleg te geven.

FDP-congres

Enkele dagen voor de opening van het FDP-congres in Bonn, stichtte een groepje conservatieve FDP-Bondsdagleden, onder wie Erich Mende, een nationaal-liberale actiegroep, die „Hohe Syburger-kring" werd genoemd.

Directe aanleiding voor de groep was de zware verkiezingsnederlaag van de FDP tijdens de deelstaatverkiezingen geweest (zie hierboven). De groep noemde de verkiezingsresultaten „een zware nederlaag voor de zogenaamde progressieve koers van de FDP". Zij kondigden aan, tijdens het komende FDP-congres in actie te zullen komen.

De eerste dag van het FDP-partijcongres, dat van 22-24 juni in Bonn werd gehouden, stond geheel in het teken van de strijd rond Erich Mende. Over het algemeen werd felle kritiek geleverd op het gedrag van de ex-partijvoorzitter en ex-minister voor zaken betreffende geheel Duitsland, kritiek die ten slotte zijn weerslag vond in het aannemen van een urgentievoorstel, waarin het gedrag van Mende door het congres werd afgekeurd. Bovendien werd Mende in deze als berisping bedoelde motie verzocht om voortaan alle uitlatingen achterwege te laten „die het aanzien van de partij in het openbaar aantasten of vernietigen". Er waren 233 vóór en 102 tégenstemmers.

Op de tweede dag van het congres werd Walter Scheel met grote meerderheid herkozen tot partijvoorzitter voor de komende twee jaar. Scheel, die de enige kandidaat was, kreeg 298 van 384 stemmen. Erich Mende had zich niet herkiesbaar gesteld voor het bestuur en verscheen deze tweede dag in het geheel niet in de congreszaal.

Met grote meerderheid werd een motie aanvaard, waarin Scheel wordt verzocht, zich als minister van buitenlandse zaken in te zetten voor de vrijlating „om humanitaire redenen" van de drie Duitse oorlogsmisdadigers Fischer, Kotälla en Aus der Funten, die in Breda levenslang uitzitten (zie ook pag. 691/3-1969).

De derde congres-dag bracht ten slotte, nadat een aantal voorstellen onder aandrang van het bestuur waren teruggenomen (o.m. een voorstel de Oder-Neissegrens definitief te erkennen) of waren afgestemd, een duidelijke overwinning voor de linkerpartijvleugel: geen enkele voorman van de rechterpartijvleugel werd herkozen. Enkele conservatieve Bondsdagleden, zoals Siegfried Zoglmann en Ernst Achenbach (zie ook pag. 484/1), hadden zich, evenals Erich Mende, niet herkiesbaar gesteld. Daarentegen werden een aantal als progressief bekend staande liberalen in het hoofdbestuur gekozen en herkozen (o.w. prof. Dahrendorf). Een zestigtal leden van de rechtervleugel van de partij verliet uit teleurstelling over deze gang van zaken voortijdig het congres.

In een slotwoord onderstreepte partijvoorzitter Scheel, dat de FDP haar huidige politieke lijn zal doortrekken. Hij meende dat de partij door het congres een nieuwe impuls had gekregen. Een eerste krachtproef voor de FDP zijn wat dat betreft de Landdagverkiezingen in Hessen en Beieren, die in nov. worden gehouden.

Vorming Nationaal-liberale Actie

Op 11 juli werd in Dortmund door conservatieve liberale politici een zgn. Nationaal-liberale Actie gevormd, waarvoor de basis in juni was gelegd door de oprichting van een nationaal-liberale werkgroep. De Nationaal-liberale Actie beschouwt zich, blijkens een beginselverklaring, niet als een nieuwe politieke partij, maar wil nieuwe denkmodellen op politiek, economisch en sociologisch gebied ontwikkelen. Erich Mende maakt van het negen man tellend bestuur geen deel uit. Nadat de Nationaal-liberale Actie officieel was geregistreerd, werden als voornaamste doelstellingen het afzetten van Scheel als partijvoorzitter en oppositie tegen de Ostpolitik (vgl. pag. 474/3) genoemd."

Een zware klap kreeg de FDP toen op 29 juli bekend werd, dat de Westduitse delegatieleider bij de besprekingen met Polen, Duckwitz, van de FDP naar de SPD was overgegaan (vgl. noot op pag. 489/1). (*DPA, FAZ,* NRC. Der Spiegel)

(Vor ber. pag. 585/2-1969)

NPD-CONGRES

Op 14 en 15 febr. hield de rechtsextremistische NPD (zie o.a. pag. 627/2-1969) in Wertheim haar vierde partijdag, nadat op 14 nov. 1969 de minister van binnenlandse zaken van de deelstaat Saarland het toen geplande congres in Saarbrücken had verboden uit vrees voor demonstraties.

Tijdens dit vierde partijcongres bleken een aantal interne spanningen, terwijl buiten het congresgebouw 5.000 anti-NPD-demonstranten door politie en prikkeldraadversperringen op een afstand werden gehouden.

Deze spanningen manifesteerden zich o.m. in de stap van de Beierse NPD-voorzitter Benno Hermannsdörfer, die wegens onenigheid met het partijbestuur zijn functies neerlegde en demonstratief de zaal verliet. Ook twee andere vooraanstaande functionarissen besloten tot deze stap. Hermannsdörfer verzette zich tegen een aantal publikaties door het Göttinger Verlagshaus van NPD-presidiumlid Waldemar Schütz. In een „Politisches Lexikon" staat o.m. geschreven: „Een bevel tot planmatige uitroeiing van de Joodse bevolking is tot dusver aan de hand van documenten niet bewezen".

Voorts had de partijideoloog prof, dr. Ernst Anrich verklaard, dat een dictatoriaal bewind in bepaalde tijdperken goed en gewenst kan zijn, als de dictator tenminste integer is. Na een hevige woordenwisseling tussen Anrich en Hermannsdörfer verliet laatstgenoemde de zaal. (Op 24 juli maakte Hermannsdörfer zijn uittreden uit de NPD bekend, omdat hem van maatregelen ter

*) Op 25 juli werd bekend gemaakt, dat Siegfried Zoglmann op 21 juli was gekozen tot voorzitter van de Nationaal-liberale Actie.

vergroting van de democratie in de partij niets was gebleken).
Adolf von Thadden werd met grote meerderheid herkozen tot voorzitter van de partij, die sinds de verkiezingsnederlaag van sept. 1969, haar ledenbestand van 36.000 tot 24.000 zag dalen.
In een manifest eiste de NPD voorts, dat de staat zich zou richten tegen de ,,rode infiltratie" in met name radio, TV cn pers, *(DPA*, FAZ, NRC) (Vor. ber. pag. 627/2-1969).

SPD-CONGRES

Van 11-14 mei werd in Saarbrücken een SPD-congres gehouden. Belangrijke zaak tijdens dit congres was de gespannen verhouding tussen hoofdbestuur en Jong-socialisten: medio dec. 1969 openden de Jong-socialisten (de jongerenorganisatie van de SPD) een scherpe aanval *op* partij en regering. Tijdens een congres in München namen de Jong-socialisten een voorstel aan, waarin — in de vorm van aanbevelingen — de Bondsregering werd verzocht om zowel de DDR als Noord-Vietnam en het Nationale Bevrijdingsfront voor Zuid-Vietnam te erkennen. Verder zou de regering West-Berlijn slechts in de buitenlandse politiek mogen vertegenwoordigen. De stad zou een politiek zelfstandig gebied moeten worden. Voorts werd de ,,verstarring" binnen de SPD zelf bekritiseerd. Met name vroegen de Jong-socialisten voor zichzelf een grotere vrijheid van handelen binnen het partij-apparaat, i.h.b. wat betreft de financiële positie. Op 25 jan. wees het bestuur van de SPD-jongerenorganisatie een compromisvoorstel m.b.t. dit laatste punt af.
Kort voor het SPD-congres werd algemeen aangenomen dat een harde confrontatie tussen Jusos (Duitse benaming voor de Jong-socialisten) en andere partijleden verwacht kon worden. Met name minister van defensie Helmut Schmidt stond in het middelpunt van de kritiek van de jongeren die hem ,,heilloos pragmatisme" verweten. Daarentegen stelde het SPD-bestuur in een brochure, dat de Jusos zich neer hebben te leggen bij de congres-besluiten of maar een eigen organisatie moeten oprichten.

Brandt herkozen

Op de eerste dag van het congres werden alle voorstellen, ingediend door de linkervleugel {bestaande uit Jong-socialisten en enkele oudere sociaal-democraten) weggestemd Zo kon een voorstel de Amerikaanse Vietnampolitiek te veroordelen geen genade vinden. Hetzelfde lot ondergingen voorstellen de diplomatieke betrekkingen tussen Bondsrepubliek en Griekenland te bevriezen en het Duitse toerisme naar Griekenland tegen te gaan. Wel werden moties aanvaard waarin werd gesteld dat de verdragen tussen Bondsrepubliek en Griekenland nader nioeten worden bezien en dat maatregelen dienen te worden getroffen tegen wapenleveranties aan Spanje en Portugal
Zoals verwacht was het congres begonnen met een grootscheepse aanval van de linkervleugel op minister Schrnidt Het partijbestuur zag zich geconfronteerd met een tegenkandidaat voor het vicevoorzitterschap van Schmidt Juso-leider Norbert Gansel. Hoewel de Jusos hadden aangekondigd van de ongeveer 340 stemmen zeker 120 stemnien te behalen werden dit er slechts 65 Schmidt werd met ruime meerderheid als vice-voorzitter herkozen (256 stemmen)
Zoals verwacht werd Willy Brandt met overweldigende meerderheid herkozen ais partijvoorzitter. 318 stemmen vóór 11 tegen bij 2 onthoudingen.
Herbert Wehner, partijideoloog en fractieleider werd met 313 herkozen tot vicevoorzitter In het SPD-bestuur werden verder Karl Schiller imin van economische zaken, Alex Moller (min van financiën) en Heinz Kuhn (premier van Noordrijnland-Westfalen) herkozen
Nieuw gekozen werden o m Klaus Schütz (burgemeester van West-Berlijn) en Hans-Jochen Vogel (burgemeester van München) (Op 31 mei koos het SPD-bestuur uit zijn midden een Presidium, dat bestaat uit de vol–ende leden Brandt, Schmidt Wehner, Nau, Wischnewski, Leber Schiller, Moller, Kuhn en Annemarie Renger)

Op het congres is de Duitsland- of Oostpolitiek nauwelijks ter discussie geweest. Dit als gevolg van het feit dat zowel links als rechts binnen de SPD het over het algemeen wel met Brandts opereren eens is. Wel deed de Bondskanselier zelf een aanval op de Oostduitse SED. Verder kondigde hij aan niet ná, maar in Kassel aan de Oostduitse premier Stooh een aantal in verdrag vastgelegde regelingen te zullen voorleggen (zie hiervoor pag. 472/2).
Het SPD-bestuur, bij monde van Brandt, Schmidt en Wehner, maakte tijdens het congres duidelijk, dat de SPD dit decennium de macht in de Bondsrepubliek in handen wil houden en zich niet schaamt hiervoor rond uit te komen. Het gehele congres werd dan ook door het bestuur meer gezien als een bijeenkomst waar dit streven moest worden geconsolideerd en waar dit bovendien zijn weerslag moest vinden in het sociale deel van het partijprogramma, dan als ,,een debatingclub" (aldus Brandt) waar het partijprogramma zélf ter discussie zou moeten staan — zoals door de Jongsocialisten was geëist. De telkens weer oplaaiende conflicten werden alle door het grote gezag dat Brandt in de SPD geniet* bedwongen, waarna de Bondskanselier tijdens een televisieinterview verklaarde, dat het congres een drietal positieve resultaten had opgeleverd: een bevestiging van de partijkoers, steun aan de regering en een kritisch streven binnen de partij. Bovendien toonde hij zich erover verheugd dat ,,het groepsdenken" van de Junos zich niet had kunnen doorzetten.
Niettemin waren politieke commentatoren van mening, dat het levendige optreden van de Junos (met als kleine succes: een buitengewone partijdag volgend jaar over belasting- en vermogenspolitiek), dat zeker bij verschillende afgevaardigden vanwege het élan een zekere sympathie verkreeg, had geleid tot „een iets meer naar links gaan" van de sociaal-democratische partij.
(DPA, FAZ, *NRC)*
(Vor. ber. pag. 625/3-1969)

PERSVRIJHEID IN WEST-DUITSLAND IVM CONTROVERSE AHLERS-SPRINGER

In de Bondsrepubliek kwam het in januari en februari tot een heftige controverse over de persvrijheid, die uitmondde in Bondsdag-debatten (20-25 febr.) en voorlopig eindigde met verklaringen van regeringswoordvoerder Ahlers en Bondskanselier Brandt, dat niemand in de Westduitse regering de bedoeling heeft art. 5 van de Grondwet (i.z. persvrijheid) te beperken.
Een chronologisch overzicht van de voornaamste ontwikkelingen in het conflict volgt hieronder.

De slag tussen SPD en het gigantische pers-concern van Axel Springer* werd ingeleid met een onthulling door het vakbondsblad Uelt der Arbeit, van de plannen van Springer 45% van de aandelen te verkrijgen in een dochtermaatschappij van de Norddeutsche Rundfunk Studio Hamburg Atelierbetriebsgesellschaft Reeds in de weken hiervoor was er sprake van spanningen tussen de regeringspartij en oppositie-gezinde persorganen, waaronder het programma ,Heute' op het tweede Westduitse televisienet De CDU/CSU-oppositie had de regering in Bonn reeds beschuldigd van het ,,voeren van een klopjacht", terwijl Die Zeit in een commentaar schreef, dat ook sociaal-democraten moeten Ieren harde kritiek te verdragen"
Na de genoemde publikatie van Welt der Arbeit gaf het weekblad Der Spiegel (volgens de oppositie het ,,huisorgaan" van de regering-Brandt) de volgende stoot in een artikel van 19 jan werden nadere bijzonderheden gegeven over de televisieplannen van Springer,

— —
Zie voor gegevens betreffende omvang Springer-concern en concentratie in Westduitse perswereld pag 568/1-1968.

waarbij het blad erop wees dat dit betekent dat regelmatig produkten van Springer op de Westduitse schermen zouden komen

Met grote felheid reageerden de SPD-ers op de ,,infiltratiepogingen" van Springer In een publikatie van het eerder genoemde Welt der Arbeit (21 jan) beschuldigde dc zakelijk leider van de SPD, Hans-Jugen Wischnewski, Springer ervan, dat deze al zijn bladen had ,,gelijkgeschakeld" Hierbij doelde Wischnewski op de vier basisregels die elke Springer-journalist moet onderschrijven

— onvoorwaardelijke inzet voor de heieniging van Duitsland

— verzoening tussen Duitsers en Joden (hiertoe behoort ondersteuning van Israël)

— afwijzing van elk soort politiek totalitarisme

— bevordering van de sociale economie

Hoewel Springer zelf deze regels ,,kompaspunten" noemde, zijn anderen van mening, dat de regels doen denken aan censuur Voorts beschuldigde Wischnewski de Springerbladen ervan ,,tot elke prijs stelling te nemen tegen de regering-Brandt"

(Enkele dagen later besloot het NDR-bestuur Studio-Hamburg over te doen aan een particulier, Gyula Trebitsch Gezien de goede relaties tussen Springer en Trebitsch werd het in commentaren niet onwaarschijnlijk geacht, dat het Springer-concern indirect toch de Noordduitse beeldbuizen kan gaan bedienen)

Het Springer-blad Die Welt (met Bild-Zeitung een van de mikpunten van de SPD) publiceerde op 31 jan een artikel van de hand van haar correspondent in Bonn, Klaus Bauer, waarin o m stond

,,Vele leden van de 311 Westduitse journalisten tellende Bondspersconferentie in Bonn zijn over de informatie-politiek van de Bondsregering bezorgd Er wordt meer of min geprobeerd, harde of onaangename vragen en geschreven kritiek met dreigementen tegen te gaan Dat gebeurt met de woorden ,,Ik waarschuw u" of ,,Dat kunt u bij ons niet doen" In Bonn circuleren geruchten over lijsten, waarop het gedrag van bepaalde journalisten wordt vastgesteld En steeds sterker wordt de neiging bij de regering om alleen nog die informatie te geven die men doelmatig acht De door Wischnewski begonnen en door Der Spiegel als op commando vervolgde campagne tegen het Springerconcern is daarbij slechts een van de vele tekenen

Interview van Ahlers

Op 2 febr. gaf de regeringswoordvoerder Conrad Ahlers (oud-redacteur van *Der Spiegel)* aan de Bonner correspondent van *Radio Bremen,* Peter Schnell, een interview, dat later de spil zou blijken te zijn voor een controverse over de persvrijheid in de Bondsrepubliek.

De belangrijkste punten uit dit interview:

● Ahlers ontkende de bewering van Bauer in *Die Welt,* dat een lijst van in Bonn werkzame journalisten was aangelegd, waarop hun gedragingen worden geregistreerd.

O Ahlers ontkende dat journalisten die zich ,,goed" gedragen meer

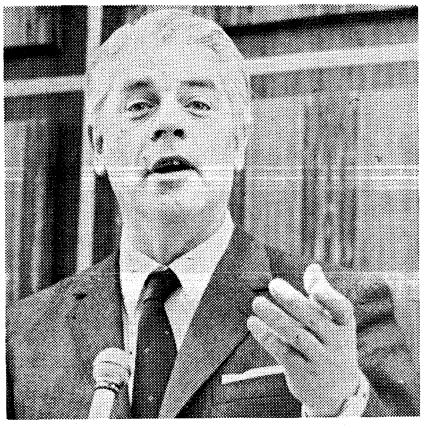

Conrad Ahlers

nieuws wordt verschaft dan personen die voor de regering als ,,onbetrouwbaar" bekend staan.

O Over het Springer-concern en de strijd van de Springerbladen tegen de regering zei Ahlers: ,,Mijns inziens is thans het interessante, dat het studentenprotest dat zich twee jaar geleden tegen het Springerconcern richtte * en waarmee ik het niet helemaal eens was omdat de vorm van dat protest niet overeenkwam met het doel, dat dit protest nu gerechtvaardigd is door de houding van het Springer-concern. We hebben hier te maken, met wat ik twee jaar geleden ook al noemde ,,de strijd-pers". De Springer-bladen, de *Bild-Zeitung* voorop, zijn wat men tegenwoordig ,,strijd-pers" noemt. Het is een pers die berichten vervalst, die een soort polemiek bedrijft die volgens mij niet te verenigen is met wat in art. 5 over de vrijheid van meningsuiting in een democratisch land staat geschreven".

OP dit interview van Ahlers kwam een scherpe reactie van de kant van de oppositie De vice-voorzitter van de CDU, Gerhard Stoltenberg kondigde op 4 febr. aan, dat zijn fractie de uitlatingen van Ahlers ter sprake zou brengen in de Bondsdag en van de regering een duidelijke stellingname zou eisen

De CSU, bij monde van Strauss, beschuldigde Ahlers ervan, ,,buiten-aarlementaire actiegroepen ertoe aan te zetten zich in de toekomst met brandstichting en geweld te verzetten tegen door de regering-Brandt vogelvrij verklaarde personen", waarmee Strauss de Springerpers bedoelde

Ook in SPD-kringen was ongerustheid ontstaan over de uitlatingen van Ahlers over het algemeen was men van mening dat Ahlers te ver was gegaan Dit bleek ook uit een vrij mild commentaar op de Springerpers van Bondskanselier Brandt zelf

Op 5 febr publiceerde Die Welt een commentaar van haar hoofdredacteur Herbert Kremp. waarin een felle aanval werd gedaan op de regeringswoordvoerder, en waarin wederom werd gesuggereerd dat de informatie in Bonn met opzet onvoldoende is, terwijl ,,zwarte lijsten" van anti-regeringsgezinde journalisten zouden bestaan. Tijdens een persconferentie in Bonn diezelfde dag ontkende Ahlers te hebben aangezet tot gewelddadigheden Lenen de Springerpers en lichtte zijn uitspraak m.b.t. art. 5 nader toe, door te stellen dat hij vooral bezwaren had tegen ,,feitenmanipulatie" van ,,politiek geëngageerde bladen" teneinde hun politieke standpunt te kunnen onder=steunen.

Op 9 febr. zond minister van justitie, Horst Ehmke, aan Herbert Kremp van Die Welt een brief waarin hij het bestaan van ,,zwarte lijsten" in Bonn ten stelligste ontkende. In een interview met de Munchner Abendzeitung op 10 febr. zei Bondskanselier Brandt dat hij er niet over dacht zijn staatssecretaris te laten vallen. Hoewel Brandt toegaf dat de regeringswoordvoerder emotioneel had gereageerd op de kritiek van de Springerbladen kon hij wel begrip opbrengen voor Ahlers felle aanval.

Op 11 febr. ontving Brandt de uitgever Axel Springer voor een gesprek in zijn woning. Over dit gesprek werd niets bekend gemaakt.

Regeringsverklaringen

Na felle Bondsdagdebatten op 20 febr. over de interpretatie van art. 5 van de Westduitse Grondwet, waarbij staatssecretaris Ahlers zware aanvallen te verduren kreeg van de zijde van de oppositie, werd de controverse over de persvrijheid besloten met verklaringen van Ahlers en Brandt. Tijdens een persconferentie na de Bondsdagdebatten verklaarde Ahlers op een desbetreffende vraag, dat niemand van de Westduitse regering de bedoeling heeft, in het algemeen of in speciale gevallen, de rechten, voortvloeiend uit art. 5 te beperken.

Op 25 febr. legde Bondskanselier Brandt een verklaring over de persvrijheid af voor de Bondsdag, waarin hij in een drietal punten de kwestie afrondde:

1. Toen Ahlers zich uitsprak tegen ,,feitenmanipulatie" heeft hij daarbij volstrekt niet gedacht aan het aansporen tot geweld.

2. De regering is niet competent om over art. *5* te beslissen, maar heeft wel de vrijheid haar mening te geven over de rechten en plichten die uit art. 5 voortvloeien.

3. De regering zal zich altijd inzetten voor persvrijheid en vrijheid van meningsuiting. Zij zal zich echter het recht voorbehouden tegen gevaarlijke ontwikkelingen daarin te waarschuwen, zonder de verdenking op zich te laden bang te zijn voor kritiek of er zich aan te willen onttrekken. *(FAZ, NZZ, NRC, Der Spiegel)*

(Vor. ber. pag. 568/1-1968)

* Zie hiervoor pag. 273 e.v.-1968.

ALGEMEEN

ARABISCH OVERLEG. TOPCONFERENTIE TE TRIPOLIS

Sinds de topconferentie van Rabat in dec. 1969 (pag. 174/3 e.v.) is de samenwerking tussen de VAR, Libië en Soedan (zie pag. 176) verder uitgebouwd, waarbij vooral het Libische staatshoofd kolonel Omar Moammar Kadhafi een uiterst actieve rol speelde.

Na een bezoek aan Algiers (19 april) arriveerde hij op 27 april te Cairo, waar hij vijf uur lang met president Nasser de militaire situatie in de VAR besprak. Omstreeks dezelfde tijd bracht de Iraakse vice-president Saleh Mahdi el Ammache bezoeken aan Cairo, Tripolis en Algiers, waar hij persoonlijke boodschappen van president Ahmed Hassan al-Bakr overhandigde en o.m. de mogelijkheden tot versterking van de Arabische krachten ,,in de strijd tegen het imperialisme en het zionisme" ter sprake bracht.

Ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de Soedanese revolutie vond te Khartoem van 26-29 mei de derde topconferentie plaats van de staatshoofden van de VAR, Libië en Soedan — president Nasser, kolonel Kadhafi en generaal Al-Nimeiry. Hierbij werd de sociale, economische en politieke samenwerking tussen de drie landen bestudeerd, en kwam een plan van kol. Kadhafi ter sprake i.z. de coördinatie van de interne hulpbronnen van de Arabische landen. Ook kwam het Egyptische diplomatieke offensief tegen de militaire steun aan Israël door de VS aan de orde, dat door president Nasser op 1 mei was ontketend (zie pag. 481/2) en vervolgens door missies van zes persoonlijke afgezanten van de Egyptische president, o.w. de staatsminister Mohammed Fayek, naar de Arabische hoofdsteden was uitgevoerd. Kolonel Kadhafi begon op 29 mei aan een missie naar een aantal Arabische staten om de Arabische hulpbronnen in de strijd tegen Israël te mobiliseren. Hij bezocht achtereenvolgens Irak (30-31 mei), Jordanië (1-3 juni), Syrië (4-6 juni) en Libanon (7-9 juni) en de VAR (10-12 juni).

Volgens de N Z Z (27-6) toonde Kadhafi zich sceptisch tegenover het streven de Russen nog meer te activeren. Zijn kritiek op hen en op de Arabische ,,linkse" stromingen uitte hij spectaculair toen hij op 25 mei te Khartoem rechts en links onbekwaam noemde de gang der gebeurtenissen in de Arabische wereld te beïnvloeden. ..De Arabische natie moet zich op zijn eigen krachten verlaten om Palestina te bevrijden", aldus de Libische leider. In Damascus leverde hij kritiek op de door de Syrische regering voorgestane ,,volksoorlog", die volgens Kadhafi slechts door de Palestijnse vluchtelingen, ,,die niets te verliezen hebben". kan worden gevoerd. In Libanon zegde hij financiële hulp voor het leger toe. Meermalen liet Kadhafi zich kritisch uit over de commando's die twintig maal meer krachten zouden verbruiken voor hun interne twisten dan voor de strijd tegen Israël

Ter gelegenheid van de ontruiming van de Amerikaanse basis Wheelus (zie pag. 104/3) vond op 21 en 22 juni in de Libische hoofdstad Tripolis een topconferentie plaats van vijf Arabische staatshoofden: Nasser (VAR), Al-Atassi (Syrië), Al-Bakr (Irak), koning Hoessein (Jordanië) en Kadhafi (Libië). De wel in Tripolis aanwezige president Hélou van Libanon en president Al-Iryani van Jemen namen niet aan de conferentie deel, evenmin als koning Feisal van Saoedi-Arabië die van 16-20 juni een officieel bezoek aan Algerije bracht. De conferentie werd ook bijgewoond door Maamoun Abou Zeid, lid van de revolutionaire raad van Soedan, en door Kaid Ahmed, de secretarisgeneraal van de Algerijnse FLN. Tegelijkertijd voerde de Tunesische premier Bahi Ladgham in Libië besprekingen met de daar aanwezige Arabische leiders.

Na afloop van de conferentie werd geen communiqué uitgegeven. Volgens het officieuze Egyptische dagblad Al *Ahram* had de Libische leider Kadhafi een overzicht gegeven van zijn besprekingen met de Arabische landen over zijn voorstel om het oostelijk front in Syrië, Jordanië en Irak te versterken. Er zou een gemeenschappelijk actieplan van tien punten zijn opgesteld om ,,het Arabisch potentieel in de strijd tegen de vijand te mobiliseren". Kadhafi zou hebben verklaard dat ,,de Arabieren dankzij de hun ter beschikking staande middelen in staat zijn een einde te maken aan de Israëlische agressie, ondanks de hulp die Israël van de VS krijgt". T.a.v. de Amerikaanse wapenleveranties aan Israël zouden de Arabische leiders een uniform standpunt innemen. Een ,,technische" commissie zou op een geheim gehouden plaats en tijdstip bijeenkomen om zich over de uitvoering van het actieplan te beraden.

Hoewel president Nasser en andere Arabische leiders inmiddels op de hoogte waren van het Amerikaanse vredesplan (pag. 481 e.v.), werden de redevoeringen van Nasser en Kadhafi gekenmerkt door felle aanvallen op de VS. De Arabische leiders beschuldigden dc VS ervan zich volledig aan de kant van Israël op te stellen, aldus *Al Ahram.* Alle Amerikaanse vredesinitiatieven waren volgens hen ,,louter politieke formules ter verwezenlijking van Israëls expansionistische ambities". De conferentie hield zich tevens bezig met de Palestijnse verzetsorganisaties, die te Tripolis een veel minder opmerkelijke rol speelden dan tijdens de topconferentie van Rabat Met name de gebeurtenissen in Jordanië (pag. 508/3) kwamen ter sprake. ??aar dc Jordaanse premier Talhouni meedeelde had de conferentie besloten een commissie van vier landen te vormen om de recente incidenten te onderzoeken. De commissie zou moeten handelen ,,in het hoogste belang van de natie, de veiligheid en de vooruitgang van de Arabieren" en zou voorts ,,de onafhankelijkheid van Jordanië" moeten bewaren, waarbij de ,,vrijheid van actie van de commando's en de voortzetting van hun strijd" gewaarborgd moest blijven.

Terwijl president Nasser (tot 26 juni) en president Al-Atassi hun verblijf in Libië met enige dagen verlengden, bracht president Al-Bakr van Irak een officieel bezoek aan Algerije (22-25 juni). *(Le* Monde, NZZ, *FAZ)*

(Vor. ber. pag. 173/3)

ARAFAT IN MOSKOU EN PEKING

De leider van Al Fatah, Yasser Arafat, heeft van 10-20 febr. een bezoek aan Moskou gebracht als gast van het Sowjetrussische Afro-Aziatische Solidariteitscomité. Over eventuele ontmoetingen met de Sowjetrussische leiders werd niets gemeld.

Vervolgens bracht Arafat een 10-daags bezoek aan communistisch China en Noord-Vietnam.

Na zijn terugkeer in Amman gaf Arafat op 5 april een interview aan *Al Ahram.* Daarin citeerde hij de Chinese premier Tsjoe En-lai die zou hebben gezegd dat ,,China de Palestijnse guerrillastrijders onbeperkt en tot het bittere einde steunt". Ook onthulde Arafat dat er 32.000 commando's in Jordanië verblijven, maar dat zij slechts over 6.000 geweren beschikken. *(AFP,* Reuter)

NATIONALE PALESTIJNSE RAAD RICHT CENTRAAL COMITÉ OP

Het in febr, ingesteld Verenigd Commando van het Palestijnse verzet (pag. 286/1) is op 1 juni vervangen door een nieuwe overkoepelende organisatie, het centrale comité. In principe werd hierover reeds op 6 mei door de tien samenwerkende guerrilla-organisaties te Amman overeenstemming bereikt Tijdens dit overleg werd overeengekomen „de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) als het uitgebreide kader van de nationale eenheid" te beschouwen, wat zou betekenen dat ook het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP) voortaan aan de werkzaamheden van de PLO wilde deelnemen en daarmee zijn boycot van de PLO (zie pag. 222/1-1969) beëindigde.

Het beraad te Amman leidde eveneens tot de vaststelling van een reeks beginselen. Volgens de NZZ (22-5) resulteerde dit in de volgende formuleringen:

De krachten van de Palestijnse revolutie worden geleverd door arbeiders en proletariërs alsmede door al diegenen die belang stellen in de volledige bevrijding van de Palestijnse bodem en in het bereiken van het stadium van de nationale bevrijding. De Palestina-strijders geloven in de eenheid van het volk in Jordanië en Palestina en geloven tevens dat Palestina een onschendbaar deel van de Arabische bodem is. De Palestijnse revolutie behoort onlosmakelijk tot de „moderne Arabische revolutie" en eveneens tot de wereldwijde bevrijdingsbewegingen tegen het imperialisme en wereldzionisme. De vijanden van de Palestijnen zijn het zionisme, de Israëlische staat en alle „agenten-krachten" die „dialectisch" of uit belang aan het imperialisme en het wereldzionisme verbonden zijn. Doel van de Palestijnse actie zijn de bevrijding van Palestina en het samenleven van alle burgers in dit land, met gelijke plichten en rechten, en wel „in het kader van de verwachtingen van de Arabische natie t.a.v. eenheid en vooruitgang". Volksoorlog is de basis van de bevrijdingsbeweging.

„Het volk en de bevrijdingsbeweging van Palestina verwerpen alle vreedzame en op liquidatie gerichte oplossingen, daaronder begrepen het imperialistisch-reactionaire project tot vorming van ten Palestijnse staat op een deel van de Palestijnse bodem en de resolutie van de Veiligheidsraad van 22 nov. 1967.

De Palestijnse revolutie meent dat de aan Israël grenzende Arabische gebieden gebruikt moeten worden voor de strijd tegen de vijand en dat elke belemmering aan deze strijd toegebracht een verraad is".

De guerrilla-organisaties proclameerden „de volledige onafhankelijkheid van de Palestijnse revolutie t.a.v. alle Arabische regimes" en verwierpen elke inmenging in hun aangelegenheden. De organisaties van het Palestijnse verzet zullen pogingen in het werk stellen om „de Palestijnse en Arabische bevolkingen van de aan Israël grenzende landen te bewapenen opdat zij het hoofd kunnen bieden aan elke nieuwe bezetting van Arabische gebieden" en om eventuele plannen de beweging van de vrijheidsstrijders te liquideren of van buitenaf aan te vallen teniet te doen.

Voorts werd verklaard: „Israël vertegenwoordigt een gesloten en racistische maatschappij die met het imperialisme verbonden is en de progressieve krachten die zich er bevinden zijn te kwaad om een wijziging van de aard van deze staat te kunnen provoceren. De Palestijnse guerrilla-organisaties concludeerden: „Ons doel is de liquidatie van het zionistische bestaan op politiek militair. sociaal, syndicaal en cultureel vlak en de volledige bevrijding van Palestina".

De definitieve besluiten over een verdere coördinatie zouden worden genomen door de Nationale Palestijnse Raad, welke van 30 mei-4 juni te Cairo bijeenkwam.

Alle belangrijke verzetsorganisaties waren vertegenwoordigd, ook het PFLP.

Het voornaamste besluit betrof de oprichting van een centraal comité dat tot taak krijgt de politiek van de verzetsbeweging uit te werken en te coördineren. Het bestaat uit 27 leden: volgens *AFP* (4-6) de 12 leden van het uitvoerend bestuur, de voorzitter van de Nationale Palestijnse Raad, de opperbevelhebber van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA), 10 vertegenwoordigers van de tien commando-organisaties en drie „onafhankelijken". Yasser Arafat treedt als voorzitter op.

Volgens *AFP* (Le Monde 7-6) verklaarde een vertegenwoordiger van het PFLP, Ahmcd el-Yamani, dat zijn organisatie lid is van het centraal comité, maar geen lid wilde worden van het uitvoerend bestuur. „Op die manier zijn wij symbolisch binnen de Palestijnse groepering, en blijven wij tegelijkertijd er buiten, teneinde zo een sterke pressie te kunnen blijven uitoefenen met als doel het Palestijnse verzet een revolutionair karakter te geven.

Voorts hield de Nationale Palestijnse Raad zich bezig met een voorstel van Arafat één militair opperbevel te vormen met regionale onderafdelingen. Een speciale commissie werd ingesteld om de vorming van dit opperbevel nader te bestuderen. De rivaliteit tussen Al Fatah en het PFLP zou een definitieve beslissing hierover hebben tegengehouden. Van het bestaande Commando van de gewapende Palestijnse strijd (PASC) maken het PFLP, het Democratisch Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PDFLP) en dc Actie-groep voor de bevrijding van Palestina geen deel uit, aldus Le Monde (1-6).

(Vor. ber. pag. 286/1)

JORDANIË

NIEUWE GEVECHTEN TUSSEN LEGER EN COMMANDO'S. CONCESSIES KONING HOESSEIN. NIEUWE REGERING. AKKOORD GETEKEND

Sinds de botsingen tussen leger en commando's in febr. (pag. 285/2 e.v.) is er een tijdlang sprake geweest van een wankel bestand tussen beide partijen, dat incidenteel geschonden werd. Tussen 7 en 11 juni kwam het echter te Amman opnieuw tot bloedige gevechten van ongekende omvang, die aan vele mensen het leven kostten. Uiteindelijk werd een wapenstilstand gesloten, nadat koning Hoessein een aantal eisen van de commando's had ingewilligd. Een Arabische verzoeningscommissie werkte vervolgens een formule uit voor een vredesakkoord, dat op 19 juli door de Jordaanse regering en het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging werd ondertekend.

De situatie ontwikkelde zich als volgt:

Wijziging kabinet

Op 19 april aanvaardde koning Hoessein het aftreden van het kabinet-Talhouni. Hij belastte de aftredende premier met de vorming van een nieuwe regering, die nog dezelfde dag beëdigd werd.

Daar alle nieuwe ministers als vrienden van de guerrillastrijders golden en omdat, overeenkomstig de eis van de commando's, een generaal tot minister van defensie benoemd werd, zagen waarnemers in de reorganisatie van het kabinet een nieuwe fase in de botsing tussen commando's en de Jordaanse regering alsook een verdere verzwakking van de positie van koning Hoessein.

De mutaties waren (zie pag. 640/1/2-1969):

Er werden vijf nieuwe ministers benoemd: Generaal Ali el-Hayari, tot dusver chef van de generale staf, werd minister van defensie; Ahmed Toukan verloor deze portefeuille, maar bleef vicepremier. Tot stafchef werd benoemd generaal Mashour Haditha. Het hoofd van de veiligheidsdienst, gen. Izzat Hassan el-Kandour, werd gepensioneerd en opgevolgd door gen. Zoheir Matar.

Nadim Zaro, tot dusver gouverneur van Amman, werd minister van plattelands- en gemeentezaken.

Tot minister van binnenlandse zaken werd benoemd Nagib Archidate, die deze sinds het aftreden van generaal R. al-Keilani (pag. 287/1) door M. A. Ragheb ad interim beheerde portefeuille nu overnam.

Wasfi Anabtawi kreeg de portefeuille

van financiën en Saleh el-Maacher werd de nieuwe minister van sociale zaken

Komplot gemeld. Incident 2 mei

Een woordvoerder van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina te Beiroet verklaarde op 30 april dat hooggeplaatste Jordaniërs getracht hadden de Palestijnse verzetsbeweging te liquideren en de leiders Yasser Arafat en George Habache te vermoorden. Dit komplot was echter verydcld. Volgens de woordvoerder was generaal Nasser Ben Jamil, de opperbevelhebber van de strijdkrachten en een oom van koning Hoessein, met de samenzwering begonnen. Met instemming van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA had een luitenant met de codenaam Nasr in okt. 1969 een bureau gevormd om onder auspicien van gen. Ben Jamil het komplot te organiseren. Van dit bureau maakten deel uit prins Ali Ben Nayef (een neef van de koning), Zaid Ben Shaker, (de commandant van de pantserdivisie en ook een lid van de koninklijke familie), Hajjaj Saadedin Jassem (de commandant van dc militaire politie) en Mohammed al Bachir (de directeur van de militaire bescherming). Het komplot had tevens ten doel een communistische leider, Yacoeb Ziadin, te ontvoeren, vijandigheid tussen stammen te kweken en tussen bewoners van de westelijke en de oostelijke Jordaanoever. Leden van het bureau morsten doordringen in commando-groepen, mijnen leggen op wegen die de commando's gebruiken, uit naam van het Palestijnse commando voor de gewapende strijd mensen arresteren en geruchten en panick verspreiden.

Het Palestijnse commando voor de gewapende strijd (PASC) deelde op 2 mei mee dat die dog 2 Palestijnse guerrillastrijders en 8 burgers gewond waren geraakt bij een gevecht van tien uur tussen Al Fatah-commando's en Jordaanse troepen welke de commando-eenheid op weg naar Israël bij Chouna Novel in het Jordaandal hadden onderschept. De Jordaanse troepen hadden bij het gevecht tanks, artillerie en machinegeweren ingezet. Drie huizen -waren verwoest en de 2 gewonde commando's waren gevangen genomen. In de verklaring van het Commando werd gezegd dat dit optreden van de Jordaanse troepen aantoonde dat bepaalde legerbevelhebbers ,,blijven samenzweren tegen de Palestijnse revolutie". Na onderhandelingen tussen leden van de Jordaanse regering en het Verenigd Opperbevel van het Palestijnse verzet, die de gehele nacht van 2 op 3 mei in beslag namen, verklaarde een officiele Jordaanse woordvoerder dat liet incident was opgelost. De stafchef van het Jordaanse leger, generaal Mashour Haditha, ontkende echter op 3 mei dat het bewuste gevecht had plaatsgevonden. Volgens het Volksfront voor de bevrijding van Palestina evenwel vonden ook op 3 mei in het noordelijke Jordaandal gevechten tussen leger en commando's plaats, waarbij zelfs 14 doden en 24 gewonden gevallen zouden zijn.

Gevechten te Amman

Op 7 juni ontstonden gevechten tussen leger en commando-eenheden in een vluchtelingenkamp te Zerka, 10 mijl ten noordwesten van Amman, welke de volgende twee dagen naar de hoofdstad oversloegen. Volgens persberichten uit Beiroet begon de strijd in Amman toen commando's van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PLFP) een gevangenis trachtten te bestormen, waarin guerrillastrijders werden vastgehouden. Daarop ging het leger over tot aanvallen op hoofdkwartieren van commando-organisaties in de hoofdstad.

Op 9 juni werd gemeld dat de commando's vele wijken van Amman onder controle hadden, terwijl de gevechten zowel in Amman als in vluchtelingenkampen daarbuiten voortduurden. Ook werd bericht dat het normale leven in de hoofdstad tot stilstand gekomen was en dat winkels en zaken gesloten waren. In een uitzending van radio-Amman die dag werd het aantal slachtoffers van de gevechten hoog genoemd en werd verklaard dat koning Hoessein aan een aanslag ontkomen was toen het convooi, waarvan hij deel uitmaakte, bij Soeweileh (ten westen van Amman) beschoten werd, waarbij — volgens latere berichten — een lid van zijn gevolg omkwam en verscheidene anderen gewond raakten.

Guerrilla-kringen te Beiroet ontkenden dat er van een moordaanslag op de koning sprake was geweest. Wel was het convooi beschoten om te voorkomen dat het door zou rijden naar Amman. Commando's blokkeerden namelijk de toegangswegen tot de hoofdstad, nadat gemeld was dat pantsertroepen ter versterking van de bestandslijnen met Israël naar Amman werden overgebracht om de daar reeds strijdende legereenheden te hulp te komen.

Vertraagd bestand

Terwijl de gevechten in de hoofdstad reeds hun vierde dag ingingen, berichtte radio-Amman op 10 juni dat ei- die morgen een staakt-het-vuren overeengekomen was tussen koning Hoessein en Yasser Arafat, de leider van Al Fatah en van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO). Bij de door hen gevoerde besprekingen in het koninklijk paleis. die o.a. ook werden bijgewoond door de Iraakse ministers van defensie en van cultuur (Hamad Chehab en Saleh Omar Ali), werd men het volgens *AFP/Reuter* eens over de volgende tien maatregelen:

1. Algehele eerbiediging van het staakt-het-vuren;

2 gezamenlijke pogingen om het normale leven te herstellen,

3 terugtrekking van de Jordaanse troepen en de commando's naar de respectieve basis;

4. toezicht op de naleving van het staakt-het-vuren door gemeenschappelijke patrouilles:

5. hervatting van de werkzaamheden van de Jordaans-Arabische organen;

6. vrijlating van de Jordaanse militairen en commando's die tijdens de gebeurtenissen van de laatste dagen gevangen zijn genomen;

7. instelling van een gemengde commissie, die een onderzoek moet instellen naar de oorzaken van de jongste gebeurtenissen, de resultaten van het onderzoek zullen aan koning Hoessein worden meegedeeld. opdat deze ,,strenge maatregelen tegen de verantwoordelijke figuren" kan nemen;

8. beide partijen zullen oprecht werken aan de ,,versterking van de nationale eenheid onder de bevolking en de verbroedering tussen de strijdkrachten en de verzetsbeweging";

9. instelling van een gemengde commissie, die een herhaling van de incidenten zal moeten voorkomen;

10. strijd tegen die elementen, die een verdeeldheid te weeg willen brengen.

Volgens radio-Amman had koning Hoessein schadeloosstelling toegezegd aan de nabestaanden van de slachtoffers van de jongste incidenten en aan de mensen, die materiële schade hebben geleden.

Een woordvoerder van het PFLP te Beiroet verklaarde evenwel dat zijn organisatie ,,compromis-oplossingen en onduidelijke beloften" verwierp en de uitvoering van een programma van vier punten verlangde: 1. terugkeer van alle legereenheden naar hun bases; 2. ontbinding van anti-guerrilla organisaties, zoals de speciale Bedoeïenentroepen; 3. ontslag uit gezaghebbende functies van alle anti-guerrilla elementen die door .,het volk verworpen" zijn; 4. vrijlating van alle gedetineerde en gevangen commando's.

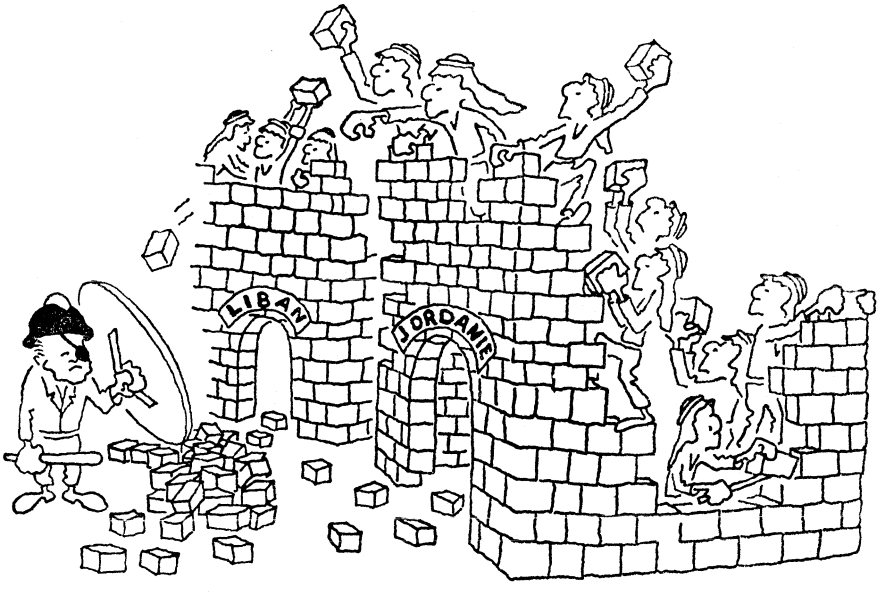

(Le Monde)

Hoewel radio-Amman op 10 mei de hele dag door bijzonderheden van de bestandsovereenkomst uitzond, duurden de gevechten voort tussen het leger en guerrilla-groepen die het staakt-het-vuren bleven negeren. Buitenlanders die per vliegtuig uit Amman in Beiroet aankwamen, vertelden dat commando's hadden getracht het radiostation te bezetten en dat er bij de gevechten vele slachtoffers gevallen waren.

Een met machinegeweren en handgranaten uitgeruste groep PFLP-commando's bezette twee hotels te Amman, Intercontinental en Philadclphia, en deelde de ca. 50 vnl. buitenlandse gasten (Amerikanen, Britten, Westduitsers en Canadezen) mee dat zij als gijzelaars zouden worden vastgehouden zolang het Jordaanse leger vluchtelingenkampen met tanks en artillerie bleef bestoken, wat naar zij zeiden aan velen het leven had gekost. Binnen het hotel mochten de gijzelaars, onder wie verscheidene journalisten, zich vrijelijk bewegen.

Bij de gevechten van 10 juni was een van de slachtoffers, Xe Amerikaanse plv. militaire attaché, majoor Robert Perry, die in zijn woning door commando's werd doodgeschoten.

Reeds eerder, op 8 juni, werd de eerste secretaris van de Amerikaanse ambassade, Maurice Draper, door een commando van het PFLP ontvoerd, doch hij werd dezelfde dag nog vrijgelaten.
Verder werd op 9 juni de persattaché van de Franse ambassade door drie kogels gewond, toen hij in zijn auto op weg was naar de ambassade.

Uit persberichten en mededelingen van reizigers bleek dat de commando's die op 10 juni tegen het leger vochten nagenoeg uitsluitend behoorden tot het PFLP en andere linkse organisaties, terwijl Al Fatah zich aan het bestand hield.

Waarnemers in Jordanië zeiden volgens *AFP* dat ,,de toestand snel verslechtert en neerkomt op een volledige strijd tussen de extreme groeperingen, terwijl de gematigden aan beide kanten onmachtig zijn gehoorzaamheid aan de wapenstilstandsovereenkomst af te dwingen". In Parijs verklaarde George Habache, de leider van het PFLP, dat de guerrillastrijders een volledige burgeroorlog zouden ontketenen als in Jordanië pogingen worden gedaan hen te onderdrukken.

In de loop van de dag echter gaf het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging via de zender van Al Fatah te Cairo een communiqué uit waarin de Jordaanse autoriteiten volledig verantwoordelijk werden genoemd voor ,,het voortduren van het doden" in Jordanië. Het communiqué beschuldigde ,,verantwoordelijke kringen die ervan worden verdacht nauwe banden te hebben met de Amerikaanse inlichtingendienst (CIA) zich niet te houden aan de artikelen van de (wapenstilstands) overeenkomst".

Het communiqué stelde de volgende eisen:

1. inachtneming door de Jordaanse autoriteiten van het bestand.

2. verwijdering van de provocatieve elementen die verantwoordelijk zijn voor de tragische gebeurtenissen van de afgelopen dagen, t.w.: Sjerif Nasser Ben Jamil, opperbevelhebber der Jordaanse strijdkrachten en oom van koning Hoessein, Mohamed Rassoel el Keilani, oud-minister van binnenlandse zaken en oud chef van de Jordaanse inlichtingendienst, en Sjerif Zaid Ben Shaker, commandant van een pantserdivisie.

,,Onze houding zal geheel afhangen van de maatregelen die de Jordaanse autoriteiten nemen om aan onze eisen tegemoet te komen", zo werd tenslotte verklaard.

Voorts riep het centrale comité in een nota de staatshoofden van de Arabische landen op onmiddellijk en beslissend tussenbeide te komen ,,om een einde te maken aan de slachtpartijen van mensen en om bloedvergieten te voorkomen teneinde de Palestijnse revolutie te bewaren voor de beslissende slag tegen het zionisme, de gemeenschappelijke vijand".

In een door de radio verspreide boodschap tot de natie zei koning Hoessein op de avond van de 10de juni o.a.: ,,Dit is de droevigste periode van mijn leven. De vijand treft onze strijdkrachten en het Palestijnse verzet". Hij riep alle partijen op de kalmte te bewaren en waarschuwde dat ,,voortduring van de broederstrijd ons allen dreigt te vernietigen". President Nasser van de VAR en het Libische staatshoofd Kadhafi stuurden 10 juni boodschappen aan koning Hoessein waarin zij om een volledig en doeltreffend staakt-het-vuren verzochten op ,,een ogenblik dat de Arabische natie al haar wapens nodig heeft om de Israëlische agressie te weerstaan en bezet gebied te bevrijden. In een aan Arafat gerichte boodschap drongen de beide staatshoofden erop aan de crisis op te lossen en uiterste zelfbeheersing te betrachten. Koning Hoessein antwoordde de volgende dag dat de toestand in zijn land snel verbeterde ,,dankzij de eerlijke inspanning van allen". ,,Wij zullen de moeilijkheden kunnen overwinnen en onze wonden helen. De mannen van de strijdkrachten en de guerrillastrijders zijn onze zonen", aldus de koning.

Op 11 juni kwam er een einde aan de gevechten te Amman. Diezelfde dag 's avonds willigde koning Hoessein een eis van de commando's in: hij ontsloeg de generaals Nasser Ben Jamil en Zaid Ben Shaker en nam persoonlijk het bevel over het leger op zich. (Tevoren vond overleg plaats tussen persoonlijke vertegenwoordigers van Hoessein en Arafat.) In een radiorede zei de koning dat deze besluiten zijn laatste concessies waren. Mocht het geweld voortduren, dan zou de verantwoordelijkheid daarvoor bij de commando's liggen. Hij beschuldigde de commando's ervan een aparte Palestijnse staat te willen vormen. Er bestond volgens de koning een plan

om alles te vernietigen wat in de drie jaar na de nederlaag is opgebouwd. ,,Dit plan heeft ten doel na onze vernietiging onze grond te bezetten, mogelijk met het gevolg dat er een staatje op onze grond wordt gevormd, waarin — met bepaalde bezette delen van ons gebied -- de vluchtelingen moeten leven, of mogelijk een grote staat waarin aan de ene kant de vluchtelingen leven en aan de andere kant de Israëliers", aldus Hoessein.
Radio-Amman meldde op 13 juni dat gezamenlijke patrouilles van het leger en de commando's de orde in de hoofdstad handhaafden en verspreidde een oproep van koning Hoessein aan het leger ,,volledige discipline en gehoorzaamheid te betrachten.

Inmiddels waren op 12 juni in opdracht van Habache de in Continental en Philadelphia gegijzelde Amerikanen en Europeanen vrijgelaten. De leider van het PFLP bevestigde bij die gelegenheid dat hij en zijn volgelingen ,,vastbesloten waren geweest de hotels met de gijzelaars erin op te blazen als wij in onze kampen waren neergeslagen".
Op 12 en 13 juni werden ca. 500 buitenlanders, o.w. 150 Britten, 200 Amerikanen en 80 Westduitsers en ook de voormalige gijzelaars, naar Beiroet geëvacueerd via een door de Internationale Commissie van het Rode Kruis georganiseerde luchtbrug. Ook op 14 juni verlieten buitenlanders met vliegtuigen Jordanië.
Terwijl in Amman de toestand geleidelijk weer normaal werd en winkels en zaken hun deuren heropenden, bleef het grootste deel van de hoofdstad, behalve de directe omgeving van het koninklijk paleis, in handen van de commando's, al bevonden zich rond Amman sterke legereenheden, waarvan sommige uit stellingen langs de Jordaan afkomstig waren. De toestand bleef gespannen. Op 12 juni deden geruchten de ronde over een muiterij bij het vierde tankregiment dat ontevreden zou zijn over het ontslag van de twee legerbevelhebbers.

Op 13 juni werd een mislukte aanslag gemeld op de stafchef van het leger, generaal-majoor Mashour Hôditha. die het vertrouwen van de koning zou genieten, maar in het algemeen ook door de commando's gerespecteerd zou worden.
Urenlange besprekingen op 13 juni tussen Jordaanse regeringsautoriteiten en vertegenwoordigers van de Palestijnse verzetsbeweging, onder wie Arafat en Habache, leidden ertoe dat een gezamenlijke commissie in het leven werd geroepen die ervoor moet gaan zorgen dat de rust in geheel Jordanië weerkeert. De commissie bestaat uit 10 leden, van elke partij 5, en zal haar werkzaamheden gaan verrichten vanuit het hoofdkwartier van de stafchef van het Jordaanse leger in Amman,
Dit bleek uit een officiele verklaring die beide partijen in Amman uitgaven. Deze verklaring werd bevestigd door de Algerijnse minister van buitenlandse zaken die samen met een vertegenwoordiger van de Iraakse regering als bemiddelaar tussen beide partijen was opgetreden.
De commissie liet direct in geheel Jordanie een oproep uitgaan waarin alle arbeiders werd verzocht op hun posten terug te keren en het werk te hervatten. Tevens werd op eigenaars van winkels, benzinestations en garages een dringend beroep gedaan hun zaken weer te openen.
Enkele uren eerder hadden koning Hoessein en het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging via de radio pogingen gedaan de rust te doen terugkeren. Hoessein richtte zich met name tot het Jordaanse leger en riep op tot strenge discipline en strikte gehoorzaamheid. Het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging riep vanuit Cairo op tot kalmte en verzocht de militante guerrillastrijders zich te beheersen en te pogen elke ,,oneffenheid" weg te vagen. ,,Dat alle geweren nu gericht worden tegen de gemeenschappelijke vijand: Israël", aldus de verklaring.
Op 14 juni liet het leger 42 commando's vrij die op 7 juni bij Zerka waren gearresteerd.
Nadat op 9 juni tijdens een spoedbijeenkomst van de verzetsorgeanisaties Yesser Arafat tot opperbevelhebber van alle Palestijnse commandostrijdkrachten en tot voorzitter van de Palestijnse militaire raad benoemd was, een operationeel centrum opgericht werd en een verdeling van Jordanië in een aantal militaire sectoren overeengekomen was (elk met een eigen bevelhebber en een politieke vertegenwoordiger), vormde het centrale comité van de guerrilla-organisaties op 16 juni een secratariaat-generaal of stuurcommissie van zes leden. Deze commissie, die alle commandogroepen zou vertegenwoordigen, bestond uit: Yasser Arafat (Al Fatah), Geoïge Habache (PFLP), Nayef Hawatmeh (PDFLP), Dafi Jama'ani (Al Saika) en Issam Saratawi (Actie-groep voor de bevrijding van Palestina) en Kamal Nasser (PLO).
Op zijn eerste persconferentie sinds de crisis op 17 juni beklemtoonde koning Hoessein zijn voortdurende verantwoordelijkheid voor het bestuur van Jordanië. Hij verklaarde vastbesloten te zijn hiermee door te gaan. ,,Wij zijn nu vast van plan ons bestaan langs nieuwe lijnen te herbouwen". Op de vraag of hij van zins was af te treden zei de koning: ,,Ik behoor niet tot het soort mensen dat kan heengaan. Deze natie is een onderdeel van mij en ik maak er deel van uit... IR heb altijd zijn strijd gestreden en zal dat tot het eind doen." Hoessein prees de ontslagen bevelhebbers Ben Jamil en Ben Shaker alsmede Al Fatah; het PFLP noemde hij niet.
De stafchef van het leges, generaal Mashour Haditha, deelde op 29 juni mee dat een afdeling van de militaire inlichtingendienst, die volgens de commando's schermutselingen had uitgelokt en een komplot gesmeed had guerrilla-leiders te vermoorden, ontbonden was. Ook verklaarde de generaal dat kolonel Abdal Karim Omar, heit hoofd van de ,,Special Branch", gearresteerd was, zonder dat hij zich over de redenen daartoe uitsprak, maar hij ontkende dat ook de speciale troepen waren ontbonden.

Nieuw kabinet

Op 27 juni aanvaardde koning Hoessein het ontslag van de regering-Talhouni. De demissionaire vice-premier Abdel Moneim Rifai vormde nog dezelfde dag een nieuw kabinet, waarvan de portefeuilles als volgt werden verdeeld:

Premier - Abdel Moneim Rifai; staatsminister - Akef el-Fayez; buitenlandse zaken - Antoun Atallah; defensie - Abdel Wahab al-Majali; landbouw, plattelands- en gemeentezaken - Kassem al-Rimawi; gezondheid - Sobhi Amine Amr: onderwijs - Soukan al-Hindawi; religieuze bezittingen - sjeik Abdel Hamid al-Sayeh; sociale zaken en arbeid - Saleh el-Maacher; transport - gen. Rashid Dreikat; verbindingen - Nagib Archidate; economische zaken - Daoud el-Hoesseini; voorlichting, cultuur en toerisme - Mohammed *al-Farra*; justitie - *Fawaz* el-Rousan; binnenlandse zaken - Soleiman Hadidi; openbare werken - Jaafar al-Shami; financiën - Abdel Kader Tash.
Acht van de 17 leden van het kabinet zijn Palestijnen. Tot de ministers die geacht worden de commando's gunstig gezind te zijn, worden gerekend Akef el-Fayez, Antoun Atallah, Kassem al-Rimawi; Abdel Hamid al-Sayeh, Soleiman Hadidi en Jaafar al-Shami.

Onderhandelingen te Amman. Aan het hoofd van de tafel (v.l.n.r.) de leden van de Arabische bemiddelingscommissie: Hassan Sabri el-Kholi (VAR), majoor Maamoun Abou Zeid (Soedan), Kaid Ahmed (Algerije) en majoor Mohammed Najm (Libië). Aan de tafel links (van boven naar beneden) Palestijnse guerrillaleiders: Yasser Arafat, George Habache, Dafi Jama'ani, Kamal Nasser en Nayef Hawatmeh.

De koning gaf het nieuwe kabinet do volgende taken mee:
Het mobiliseren van alle krachten met het oog op het voornaamste doel: de bevrijding van de bezette gebieden;
het verschaffen aan de strijdkrachten van de modernste bewapening, in voldoende hoeveelheid, wat ook de herkomst van die wapens is;
het verwezenlijken van een volledig samengaan van het leger en de commando's opdat deze zij aan zij tegen de Israëliërs kunnen strijden;
het trouw blijven aan de resoluties van de Arabische conferenties en het zich voegen naar de Arabische solidariteit.

Op 3 juli stemde koning Hoessein in met het ontslag van Mohammed al-Farra als minister van voorlichting, cultuur en toerisme. Hij zou hebben verzocht te worden gehandhaafd als hoofd van de Jordaanse VN-delegatie.

Optreden *bemiddelingscommissie.* Akkoord

De tijdens de conferentie van Tripolis gevormde Arabische bemiddelingscommissie (zie pagina 507/2) begon op 30 juni haar werkzaamheden. Naast de Algerijn Kaid Ahmed bestond deze commissie uit Hassan Sabl-i el-Kholi (de persoonlijke afgezant van de Egyptische president), Maamoun Abou Zeid (lid van de Soedanese revolutionaire raad) en Mohammed Najm (lid van de Libische revolutionaire raad). Zij voerde besprekingen met een Jordaanse en een Palestijnse delegatie resp. geleid door premier Rifai en Arafat.
Op 4 juli werd, naar *AFP* meldde, een beginselovereenkomst gesloten, doch pas op 10 juli werd definitieve overeenstemming bereikt. Het document werd ondertekend door premier Rifei, PLO-leider Arafat en de vier leden van de verzoeningscommissie.
Het akkoord bestond volgens *AFP* uit de volgende vijf punten:

1) Het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging zal het hoogste gezag zijn en verantwoordelijk zijn voor alle commando-organisaties en hun activiteiten De Jordaanse regering zal met het centrale comité contacten onderhouden over elke zaak betreffende de activiteit van de commando's, hun acties, hun rechten en hun verplichtingen.

2) De verplichtingen die het centrale comité jegens de Jcrdaanse regering op zich genomen heeft zullen door alle commando-organisaties worden geëerbdedigd. De verplichtingen die de regering jegens het centrale comité op zich genomen heeft zullen alle organisaties omvatten.

3) De vrijheid en de verdediging van de acties van het veraet, de verzekering van zijn verdediging en zijn recht op nationale volksmobilisatie zullen door de Jordaanse regering worden gegarandeerd binnen de perken van de staatssoevereiniteit.

4) De heldhaftige Jordaanse strijdkrachten die zich met ere en vastberaden ophouden aan de confrontatielijnen met de vijand, bereid om alle offers te brengen om het geüsurpeerde vaderland te herwinnen, vormen een wezenlijke factor te midden van de Arabische krachten die zijn verenigd in het Palestijnse verzet door de banden van eenzelfde strijd voor de bevrijding.

5) Het Palestijnse verzet is een militante patriottische kracht Het is een van de noodzakelijke voorwaarden voor de strijd tegen de agressie en voor de bevrijding Het is dan ook juist dit verzet te versterken en te intensiveren

In twee aan het akkoord toegevoegde documenten werden de verplichtingen van de Jordaanse regering en van het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging opgesomd. Daarvan noemen wij:

De Jordaanse regering moet o m alle tijdens de crisis gencmen uitzonderingsmaatregelen intrekken, alle beschikkingen treffen om de banden tussen de Jordaanse strijdkrachten en de strijders voor de Palestijnse revolutie te versterken en de verplichting op zich nemen dat geen enkele dienst, orgaan of element zal worden gevormd noch zal handelen tegen de belangen van de Palestijnse revolutie en de nationale eenheid
Het centrale comité van het Palestijnse verzet aanvaardde o a de volgende beginselen
Gewapende manifestaties en de aanwezigheid van gewapende commando's in het openbaar zijn verboden, uitgezonderd de wachten voor de bureaus en de leiders van de verzetsorganisaties, alle voertuigen van de commando's moeten van kentekens zijn voorzien: de leden van de strijdkrachten en de veiligheidstroepen en de commando's moeten zich tegenover elkaar waardig gedragen. Met gebruik van wapens en munitie t b v de opleiding is in de steden en bewoonde plaatsen formeel verboden, het bestaan van militaire commandobases is niet toegestaan in de steden, uitgezonderd voor de eenheden van de volksmilitie Wapen- en munitieopslagplaatsen zijn eveneens verboden De plaats van militaire commandobases zal worden bepaald door een gemengde commissie van de Jordaanse generale staf en van de leiding van het PASC Alle commando's moeten de Jordaanse wet eerbiedigen Elke commando die zich aan een civiel misdrijf schuldig heeft gemaakt, zal aan de bevoegde Jordaanse autcriteiten worden overgedragen Geen enkele militair zal tot de verzetsbeweging worden toegelaten

Een gemengde commissie zal de moeilijkheden die zouden kunnen rijzen onderzoeken en elk mogelijk probleem behandelen, in het kader van de nationale eenheid en het hoogste belang van de natie. Zij zal ook zich verder bezighouden met het vaststellen van de verantwoordelijkheid voor de incidenten van begin juni.

Met dit akkoord kwam voorlopig een einde aan de gevechten tussen commando's en Jordaanse militairen die volgens een woordvoerder van de Rode Halve Maan 200 dioden (w.o. 25 door bombardementen op vluchtelingenkampen) en 500 gewonden hadden gekost. *(Le* Monde, NZZ, *FAZ,* The Times)

(Vor. ber. pag. 285/2)

WESTDUITS-RUSSISCH NIET-AANVALSVERDRAG

Op 12 aug. werd in het Kremlin een niet-aanvalsverdrag tussen de Westduitse Bondsrepubliek en de Sowjet-Unie ondertekend. Bondskanselier Brandt was persoonlijk naar Moskou gekomen om tegelijk met de Russische premier Kosygin zijn handtekening te plaatsen onder het vijf artikelen tellende verdrag, dat in de voorafgaande weken door de ministers van buitenlandse zaken van beide landen, Scheel en Gromyko, was opgesteld en waarvoor de basis was gelegd in het enkele maanden durende overleg tussen de Westduitse staatssecretaris Egon Bahr en minister Gromyko (zie hiervoor pag. 492/1). Na Brandt en Kosygin, ondertekenden ook Scheel en Gromyko de overeenkomst, die pas van kracht wordt na de ratificatie door de beide parlementen. De ratificatie-oorkonden worden in Bonn uitgewisseld. Het is nog niet bekend wanneer dit zal gebeuren, omdat de Bondsregering deze ratificatie afhankelijk heeft gesteld van vorderingen inzake de kwestie-Berlijn.

In het Westen werd over het algemeen positief, zij het met enige voorzichtigheid gereageerd op de ondertekening. In West-Duitsland blijft de oppositie zich tegen de Ostpolitik van Brandt verzetten en werd hem nu verweten te veel concessies aan de Russen te hebben gedaan, zonder hiervoor iets concreets terug te krijgen. Dit laatste werd ook in Amerikaanse diplomatieke kringen opgemerkt, waar erop werd gewezen, dat de reis van Scheel naar Moskou weinig of niets aan het oorspronkelijke Bahr-document had veranderd.

Belangrijk in het verdrag (waarvan de volledige tekst op pag. 516 is afgedrukt) zijn de volgende punten:

— in de preambule is uitdrukkelijk gerefereerd aan een brief van Adenauer van 1955, waarin het Duitse recht op hereniging wordt vermeld;

— door toevoeging van de woorden ,,overeenkomstig de eerder genoemde doelen en beginselen" (art. 3) is de bepaling over het afzien van geweld verbonden met de bepaling dat de grenzen in Europa ,,unverletzlich" zijn, d.w.z. wél op vreedzame wijze, maar niet door geweld veranderd kunnen worden. (Hiermee zou Brandt aan de bezwaren van de oppositie tegemoet kunnen komen);

— de verzekering dat niets in het verdrag inbreuk maakt op andere of multi-laterale verdragen, kan worden beschouwd als een garantie dat het hier niet om een vredesverdrag gaat (vgl. 490/2).

In een brief van de Westduitse regering aan de drie groie westelijke mogendheden (op 7 aug. aan de ambassadeurs van die landen in Moskou overhandigd) wordt nadrukkelijk gesteld, dat het verdrag niets afdoet aan de rechten van de Grote Vier in Berlijn en Duitsland. In deze brief werd ook een verklaring van de Russische regering opgenomen, waarin bovenstaande stellingname wordt bevestigd.

Sinds ons laatste overzicht van de Russisch-Westduitse contacten (pag. 492/1), hebben de volgende ontwikkelingen tot het Westduits-Russische verdrag geleid.

Scheel in Moskou

Op 26 juli vertrok de Westduitse minister van buitenlandse zaken, Walter Scheel. naar Moskou in gezelschap van een 25 personen tellende delegatie, waarbij de staatssecretarissen Bahr en Frank. In de delegatie was de CDU/CSU-oppositie niet vertegenwoordigd, nadat deze op 19 juli een hiertoe strekkende uitnodiging van de Bondsregering had afgeslagen. (pag. 493 /3).

Terwijl in West-Duitsland pers, radio en televisie in het teken stonden van het begin van de Russisch-Westduitse onderhandelingen ontbrak in Moskou elk uiterlijk teken van belangstelling. Alleen de ***Prawda*** besteedde wat meer ruimte aan de komst van Scheel en schreef: ,,Velen zijn ervan overtuigd, dat het de hoogste tijd is voor concrete stappen, zowel in het belang van de bevolking van de Bondsrepubliek als ook in het belang van een versterking van de vrede en veiligheid in Europa." (In het omvangrijke gevolg van Scheel bevond zich een groep journalisten, waarvan aan een redacteur van *Der* Spiegel en aan de Nederlandse AVRO-correspondent in Bonn, Johan van Minnen, inreisvisa zonder opgaaf van redenen werden geweigerd).

Op 28 juli begonnen in het historische Spiridonow-paleis de onderhandelingen tussen beide delegaties. Deze onderhandelingen tussen Scheel en de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko (die ook het voorbereidende overleg met staatssecretaris Egon Bahr voerde), werden op 7 aug. afgerond met de ondertekening van een Westduits-Russisch niet-aanvalsverdrag.

Een samenvatting van het verloop der besprekingen volgt hieronder.

28 juli Nadat reeds de eerste dag de onderhandelingen dreigen te stagneren heeft minister Scheel een gesprek onder vier ogen met minister Gromyko. De

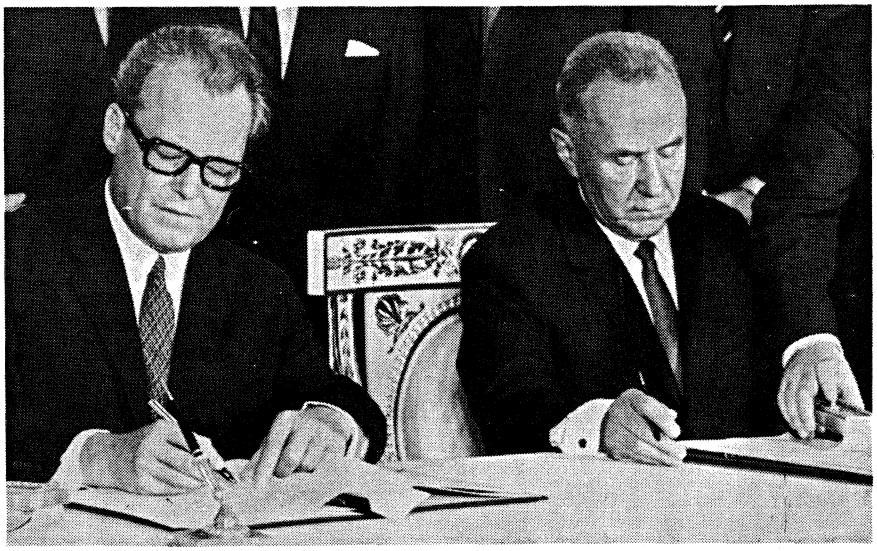

De Westduitse Bondskanselier Willy Brandt (links) en de Russische premier Kosygin ondertekenen het niet-aanvalsverdrag.

Westduitse delegatie is in een vrijwel continue vergadering bijeen in een in de Westduitse ambassade opgestelde ,afluistervrije" stalen tank
De Russen blijken vast te houden aan het Bahr-document (zie pag 493/2), vooral nu dit voortijdig in West-Duitsland is gepubliceerd De Westduitsers hebben de keus tussen twee mogelijkheden
— bet Bahr-document met enkele redactionele wijzigingen tot verdragstekst maken,
— of met de onderhandelingen geheel opnieuw te beginnen, waarbij de Sowjets vermoedelijk met nieuwe eisen p tafel zullen komen (Der Spiegel).
Een deel van de Westduitse delegatie raadt aan naar huis terug te keren, maar een ander deel maant tot geduld, terwijl minister Scheel aankondigt een persoonlijk gesprek met zijn Russische ambtgenoot te zullen hebben
(De Russische kranten wijden deze dag aanzienlijk meer ruimte aan de onderhandelingen De Prawda drukt op de voorpagina een foto af van het begin van ae onaernandelingen)

30 juli De Westduitse woordvoerder Rudiger von Wechmar noemt in Moskou de onderhandelingen ,,moeilijk en op sommige punten zéér moeilijk" Beide delegaties hebben werkgroepen gevormd die afzonderlijke punten van de verdragstekst bespreken Minister Scheel ziet af van een voorgenomen bezoek aaan Leningrad Het tijdstip van Scheel s terugkeer naar West-Duitsland is nog steeds niet vastgelegd

31 juli De sfeer van de intensieve onderhandelingen schijnt verbeterd Von Wechmar ,,De onderhandelingen zijn van de eerste in de tweede versnelling gegaan"

2 aug Scheel en Gromyko hebben weer een gesprek onder vier ogen, ditmaal in het buitenhuis van Gromyko bij Moskou

3 aug Het optimisme over het verloop van de besprekingen krijgt in Bonn de overhand een regeringswoordvoerder zegt dat er goede hoop bestaat dat de onderhandelingen succesvol zullen w-rden afgesloten Staatssecretaris Bahr pleegt in Moskou voor de tweede maal overleg op de ambassades van de VS, Engeland en Frankrijk Met name zouden de ambassadeurs zijn gepolst i v m de kwestie-Berlijn, de moeilijkste ,,brok' van de onderhandelingen

4 aug De Westduitse woordvoerder Von Wechmar deelt mee dat de onderhandelingen in een eindfase zijn gekomen Hij bevestigt dat de onderhandelwgen ,,hard" waren geweest

6 aug Nadat Gromyko en Scheel meer dan drie uur met elkaar hebben gesproken wordt meegedeeld dat het Westduits Russische niet-aanvalsverdrag voor ,,tachtig procent" rond is Hoewel geruime tijd was gespeculeerd op een ondertekening van het verdrag in Bonn wordt nu bekend, dat de ondertekening in Moskou zal gebeuren

7 aug In het Spiridonow-paleis wordt door de ministers Gromyko en Scheel het Westduits-Russisch verdrag geparafeerd Hiermee zijn de onderhandelingen afgesloten

Een Westduitse regeringswoordvoerder deelde mee dat er ,perfecte" overeenstemming bestand en dat Scheel erin was geslaagd de door de Bondsregering opgestelde richtlijnen voor het overleg (vgl pag 494/1) te realiseren Tijdens zijn laatste onderhoud had de Westduitse minister zijn ambtgenoot nogmaals gewezen op het standpunt van de Bondsregering, dat het verdrag pas zal worden geratificeerd, nadat er vooruitgang is geboekt wzake de kwestie-Berlijn Dit laatste is echter niet in het verdrag vastgelegd
Voorts werd bekend gemaakt, dat door beide ministers ook was gesproken over bilaterale kwesties, zoals een handelsverdrag, een cultureel verdrag en andere mogelijkheden voor samenwerking
(Tekst van het niet-aanvalsverdrag hierbij op pag 516 afgedrukt)

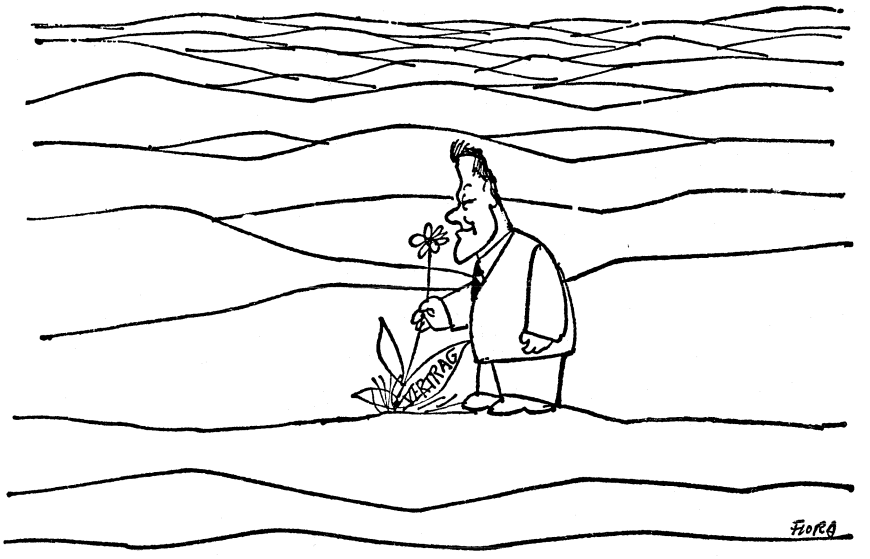

Wie zoekt. die vindt (Die Zeit)

Kanselier Brandt ondertekent het verdrag in Moskou. Gesprek met Brezjnew en Kosygin

Na terugkeer van Scheel in Bonn werd aangekondigd, dat de Westduitse regering pas na uitgebreid overleg zou beslissen over een ondertekening van het Russisch-Duitse verdrag. De fracties van de politieke partijen werden uitvoerig ingelicht, terwijl voorts een gesprek plaatsvond met de ambassadeurs van de drie westelijke mogendheden.
Bekend werd dat de Westduitse Bondskanselier op uitnodiging van de Russische regering naar Moskou zou reizen om daar op 12 aug. het verdrag samen met premier Kosygin officieel te ondertekenen.
Op 9 aug. zond de kanselier boodschappen aan de regeringsleiders van de drie Westelijke geallieerden, waarin hij van zijn besluit naar Moskou te reizen melding maakte. In de nota's wordt verder onderstreept dat het verdrag met de SU niet van invloed is op de nauwe integrering van de Bondsrepubliek in de Atlantische gemeenschap: de Bondskanselier overweegt een bijeenkomst met de regeringsleiders van de VS, Frankrijk en Engeland om op plechtige wijze West-Duitslands banden met het bondgenootschap te benadrukken.
Op 11 aug. publiceerden de Springer-bladen *Bild* en Die Welt de volledige tekst van het verdrag, terwijl publikatie pas na de ondertekening door Brandt zou mogen plaatsvinden (vgl. pag. 493/1). In scherpe bewoordingen werd deze vroegtijdige publikatie door een Westduitse regeringswoordvoerder afgekeurd. *
Na de plechtige ondertekening van het verdrag in het Kremlin, had Bondskanselier Brandt een verrassend, drieëneenhalf uur durend gesprek met de Russische partijleider Brezjnew. Eerder had Brandt gesproken met premier Kosygin.
Brezjnew was ook aanwezig geweest bij de rechtstreeks door de Russische televisie uitgezonden ondertekeningsplechtigheid en zei tot Brandt: „Ik geloof, dat u een verdrag van grote betekenis hebt ondertekend."
Het over het algemeen feestelijk, met veel ceremonieel vertoon verlopen bezoek van Brandt aan Moskou, waarbij ook de Russische pers grote aandacht aan de gebeurtenis besteedde, werd op 13 aug. besloten met een tweede gesprek tussen Brandt en premier Kosygin. Tijdens dit gesprek nodigde Brandt zijn Russische ambtgenoot voor een bezoek aan de Bondsrepubliek uit,

*) Buiten deze vroegtijdige publikatie van de verdragstekst kreeg Bondskanselier Brandt voor zijn vertrek naar Moskou met een tweede tegenslag te maken, toen een anonieme bom-melding het doorzoeken van het vliegtuig waarmee hij zou reizen noodzakelijk maakte Met twee uur vertraging arriveerde de Westduitse regeringsleider tenslotte in de Russische hoofdstad

ONTWIKKELING VAN DE WESTDUITS-RUSSISCHE BETREKKINGEN

23 aug. **1939.** Von Ribbentrop. de Duitse minister van buitenlandse zaken. begeeft zich naar Moskou om met Stalin een non-agressieverdrag te sluiten, voorzien van een geheim protocol over de verdeling van Midden-Europa in invloedssferen.

22 juni 1941. Hitler valt Rusland aan.

2 febr. **1943.** De Duitsers capituleren bij Stalingrad.

4 febr. 1945. De Grote Drie bakenen in Jalta de drie bezettingszones af.

8 maart **1945.** Het Derde Rijk capituleert nadat op **23** april al de Russen Berlijn waren binnengetrokken Stalin verklaart dat hij Duitsland niet wil verdelen

17 juli 1945 Conferentie van Potsdam, waarbij voorzien wordt in de blijvende demilitarisatie van Duitsland en aan de Grote Vier het voorlopig uitoefenen van de soevereiniteit wordt toegestaan

april **1946.** Moskou verwerpt het Amerikaanse ontwerp-verdrag over de ontwapening van Duitsland

20 juni 1948. Blokkade van West-Berlijn

4 april **1949.** Ondertekening van het Atlantisch pact

5 mei **1949.** Stichting van de Bondsrepubliek

11 mei **1949.** Opheffing van de blokkade van West-Berlijn

7 okt. **1949.** Stichting van de Duitse democratische republiek (DDR)

sept. **1950.** Op verzoek van de VS spreekt de Atlantische Raad zich uit voor een bijdrage van de Bondsrepubliek aan de gemeenschappelijke defensie Frankrijk lanceert het plan voor een Europese defensiegemeenschap

23 okt. **1954.** Akkoorden van Parijs over de Westduitse herbewapenmg en de toetreding van de Bondsrepubliek tot de NAVO

9 sept. **1955.** Kanselier Adenauer begeeft zich naar Moskou, waar hij het met Boelganm eens wordt over het vestigen van diplomatieke betrekkingen

23 maart **1966.** De regering-Erhard verklaart in een nota dat zij met de Oosteuropese landen tot een vreedzame regeling van de hangende problemen wil komen (pag 209/1-1966).

13 dec. **1966.** Kanselier Kiesinger stelt de Oosteuropese landen voor verklaringen uit te wisselen over het afzien van geweld.

9 maart **1967.** Kiesinger verklaart zich bereid Kosygin te ontmoeten. Geen enkele reactie uit Moskou, dat verder gaat met zijn aanvallen op de „agressieve politiek" van de Bondsrepubliek.

2 sept. 1968. Na de inval in Tsjechoslowakije verslechteren de Duits-Russische betrekkingen nog verder. Rusland stelt vier voorwaarden voor een verbetering, waaronder volkenrechtelijke erkenning van de DDR en het afzien van atoomwapens.

23 okt. **1969.** In een gelukwens aan Willy Brandt in verband met zijn aanvaarden van het ambt van Bondskanselier spreekt Kosygin de hoop uit op een „vruchtbare samenwerking" tussen Rusland en de Bondsrepubliek De nieuwe kanselier definieert de doelen van zijn Ostpolitik en uit het verlangen met Moskou tot een akkoord te komen (pag 712/3-1969)

27 nov. **1969.** De Bondsrepubliek tekent het non-proliferatieverdrag. nadat het twee weken eerder Rusland had voorgesteld onderhandelingen over het afzien van geweld te beginnen (pag **85/21**

8 dec. 1969. Gromyko en de Westduitse ambassadeur in Moskou Allardt, beginnen besprekingen over het afzien van geweld. (pag 85/3)

27 jan. **1970.** Egon Bahr, staatssecretaris aan de bondskanselarij, vervangt Ailardt als hoofa van de Westauitse gespreksdelegatie.

1 febr. **1970.** In Moskou wordt een akkoord getekend over de levering van Russisch aardgas aan de Bondsrepubliek en van Westduitse buizen aan de Sowjet-Unie (pag. **86/31**

24 maart **1970.** Na veertig uur met Gromyko te hebben gesproken keert Bahr uit Moskou naar Bonn terug. De preliminaire fase van de besprekingen zijn geeindigd (pag 492/1)

26 juli **1970.** Minister Scheel arriveert m Moskou voor de onderhandelingen met Gromyko.

7 aug. **1970.** Na diepgaande besprekingen paraferen Scheel en Grsmyko het Duits-Russische verdrag over de normalisering van de betrekkingen en het afzien van geweld

12 aug. 1970. Kanselier Brandt en premier Kosygm ondertekenen in Mcskou het Duits-Russische verdrag (NRC)

welke uitnodiging werd aanvaard. Na afloop van het gesprek werd een slotcommuniqué uitgegeven, waarin Bonn en Moskou uitdrukking geven „aan hun overtuiging dat het verdrag de veiligheid in Europa verstevigt; de oplossing van de hier aanwezige problemen en het tot stand komen van een vreedzame samenwerking tussen alle Europese staten bevordert, en dit onafhankelijk van verschillen in hun maatschappelijke systemen". Verder wordt gezegd: „De regering van de USSR en de Bondsrepubliek zullen aan de verwezenlijking van stappen, die deze doelen dienen, bijdragen".

De Westduztse *oppositie*

Bij de Westduitse oppisitie bes'aan overwegende bezwaren tegen het Russisch-Westduitse niet-aanvalsverdrag Weliswaar beloofde ex-kanselier Kiesinger m een persconferentie van 24 juli, dat tijdens het overleg van minister Scheel in Morkuu een „wapenstilstand" in acht gen men zou warden, maar door om de CSU-voorzitter Strauss cn door het CDU-Bondsdaglid en ex-minister Schroder, werd reeds tijdens deze btsprekingen hevige kritiek op een eventueel verdrag uitgeoefend

Op **10** aug liet de fractieleider van de CDU, Rainer Barzel, aan de Bondsregering weten dat bij zijn fractie nog steeds ernstige bezwaren tegen het verdrag Lestonden Hij verzocht de regering alle in het kader van de Ostpolitik gemaakte arspraken en gesloten verdragen als een geheel aan de Bondsdag voor te leggen. In de brief die Barzel aan het kabinet schreef doet de oppositie opnieuw het aanbod in het kader van de Ostpolitik met de sociaal-liberale regeringscoalitie samen te werken. Een verheugend punt voor de regering-Brandt vormde intussen de houding van de kort geleden gevormde protestgroep in de FDP. de Nationaal-liberale Actie (zie pag. 504/2). Deze actiegroep noemde het in Moskou bereikte resultaat „positief".

Op **12** aug. zond de voorzitter van de extreem-rechtse NPD, Adolf von Thadden, aan de Russische premier Kosygin een telegram waarin hij verklaarde, dat het verdrag „ondanks hartstochtelijk protest van de meerderheid van het Duitse volk"*) is ondertekend. Hij ontzegde de Westduitse regering, die naar zijn mening op een „toevallige kleine meerderheid" in de Bondsdag steunt. het recht „de eenheid van het Duitse volk prijs te geven".

in een brief van 16 aug. aan de CDU/CSU ging Bondskanselier Brandt in op het aanbod besprekingen te openen over een gemeenschappelijk beleid t.a.v. Berlijn en de Duitse kwestie. Brandt heeft in deze brief voorgesteld zulke besprekingen in september te beginnen. Intussen is de Westduitse oppositie zich tégen het ondertekende verdrag blijven uitspreken.

Reacties

De ondertekening van het Westduits-Russische verdrag heeft zowel in het Westen als in het Oosten positieve reacties tengevolge gehad In de meeste commentaren worden het veiligstellen van de vrede en het begrip tussen de volkeren als de meest positieve punten van het verdrag beschouwd.

De VS reageerden „met bevrediging" op de ondertekening. De woordvoerder van president Nixon, Rnnald Ziegler, zei: „Wij hebben bij verscheidene vorige gelegenheden ons vertrouwen in en onze steun aan de Oostpolitiek van de Duitse Bondsregering tot uitdrukking gebracht". (Vgl. pag. 475/2).

Het Britse ministerie van buitenlandse zaken noemde de ondertekening een waardevolle stap in het streven naar verbetering van de Oost-Westverhouding.

De Franse radio sprak van een „beslissend historisch resultaat" In Franse mdus'riele en handelskrmgen was bezorgdheid te bespeuren, dat West-Duitsland Frankrijk zou kunnen terugdringen op de Russische en Oosteuropese markten Het financiele dagblad Les Echos schreef op 12-8 „Als de SU werkelijk met het „superkapitalistische" Duitsland een nauwe eccnomische samenwerkmg gaat voeren arhten wij dit de markantste betekenis van het verdrag" Economische des-

*) Intussen was op 4 aug. het resultaat van een opiniepeiling in West-Duitsland bekend geworden. Deze door het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen (INFAS) uitgevoerde peiling, wees uit. dat een grote meerderheid van het Westduitse volk het streven van de regering-Brandt steunt om d.m.v. onderhandelingen tot een betere verstandhouding met Oost-Europa te komen: **79%.** Ten aanzien van het overleg met Polen en de SU bleek met optimistischer dan t.a.v. de DDR. Van de ondervraagden was 47% van mening dat de verhouding Bonn-Moskou onder de huidige regering zal verbeteren. Veertig procent van de ondervraagden verwachtte geen verandering.

kundigen in Parijs vestigden er voorts de aandacht op, dat West-Duitsland Frankrijk sinds 1964 niet alleen op de Russische, maar ook op de markten van andere Oostbloklanden voorbij gestreefd is De Westduitse export naar deze landen groeide in die periode met ongeveer 90%, die van Frankrijk met slechts 65%

In Belgische en Nederlandse regeringskringen werd positief op de ondertekening van het Westduits-Russische verdrag gereageerd

De Russische Tass-commentator Igor Orlow schreef dat dan net niet-aanvalsverdrag met West-Duitsland een uitgesproken werkelijkheidszin ten grondslag ligt Vrede in Europa is ook alleen mogelijk als de bestaande grenzen worden erkend
De wederzijdse belofte om bij de oplossing van problemen geen geweld te gebruiken of ermee te dreigen is in overeenstemming met de geest van het VN-handvest Maar men mag niet uit het oog verliezen, aldus Orlow, dat er in West-Duitsland krachten zijn die niet ingenomen zijn met deze gang van zaken Het ziet er evenwel naar uit, dat die krachten steeds minder steun krijgen.

De Westduitse oppositie gaf na de ondertekening opnieuw uiting aan haar bezwaren tegen het verdrag. Eu-kanselier Kiesinger zei, dat de bedenkingen van zijn partij onverminderd van kracht blijven De voorzitter van de CSU, Strauss. vond het verdrag een „instrument van Sowjetrussische machtspolitiek".

De regeringspartijen SPD en FDP waren enthousiast Naar de mening van de liberale parlementsfractie is het Brandt en minister Scheel gelukt een politieke doorbraak tot stand te brengen, die op een Europese samenwerking doet hopen De sociaal-democrdten waren ervan overtuigd, dat het verdrag de weg opent voor een verbetermg van de betrekkingen tussen de SU en de Bondsrepubliek

De burgemeester van West-Berlijn. Klaus Schütz, zei te geloven in redelijke regelingen" voor Berlijn voor het einde van dit jaar, mits Oost en West bereid zijn concessies te doen

In een uitzending van de Westduitse televisie vanuit Moskou verklaarde Bondskanselier Brandt, dat het verdrag niets en niemand in gevaar brengt „Het moet helpen een weg te openen Als dat gebeurt zal dit in het belang van de vrede, Europa en ons allen zijn".

Op 16 aug. heelt ook de ministerraad van de DDR zich uitvoerig over het verdrag Bonn-Moskou geuit. Een verklaring van de Oostduitse rriiiiisterraad zei o.m.: „Het verdrag tussen de USSR en de Bondsrepubliek legt op volkenrechtelijke bindende wijze de onschendbaarheid van de staatsgrenzen tussen de Bondsrepubliek en de DDR vast, alsmede de onbeperkte eerbiediging van de territoriale integriteit van de staat DDR Hierdoor is de normalisering van de betrekkingen tussen de DDR en de Bondsrepubliek op basis van gelijke rechten tot een werkelijx oplosbare opgave geworden"

De permanente NAVO-raad kwam op 11 aug op Westduits verzoek in buitengewone zitting bijeen De Westduitse delegatie deed de partners mededeling over de tekst van het verdrag Ook tijdens de onderhandelingen heeft de Bondsrepubliek de bondgenoten steeds in het kader van de permanente Raad op de hoogte gehouden

Perscommentaren

New York Times: „West-Duitsland en de SU hebben een grote eerste stap gedaan op de weg naar een vruchtbaar nieuw tijdperk in Europa Het m Moskou ondertekende verdrag is geen vervanging voor een definitief vredesverdrag Zij kan echter als interim-regeling dienen waarop een meer bevredigende verhouding tussen Oost- en West-Europa kan worden gebouwd, een verhouding, die tezijnertijd tot echte toenadering en vrede kan leiden. Bij ratificering en verwerkelijking moet dit verdrag het klimaat, dat de betrekkingen van West-Duitsland sinds de oorlog heeft vergiftigd en de pogingen van Bonn om deze betrekkingen te verbeteren en uit te breiden heeft verijdeld, aanzienlijk verbeteren Het zou zinloos zijn een regering in Bonn nog agressief en revanchistisch te noemen die niet alleen afziet van aanwending van geweld, maar ook de Oder-Neissegrens en de bestaande grens tussen Bondsrepubliek en DDR als onschendbaar heeft erkend. Zulke garanties in een verdrag in te kleden vroeg van Brandt en Scheel in hoge mate politieke moed, omdat hun meerderheid in de Bondsdag slechts gering is."

Le Monde: „Willy Brandt staat op het punt zijn strijd te winnen. Hij had zich voorgenomen zijn weg naar de macht met de normalisering van de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en zijn oostelijke buren te kentekenen. Hij was er, en niet zonder reden, van overtuigd dat de weg van ontspanning via Moskou loopt. De machthebbers van het Kremlin hebben zijn taak verlicht."

De Volkskrant: „De grote betekenis van het verdrag ligt niet zozeer in het afsluiten — al heeft ook dat onmiskenbaar zijn verdienste — maar in zijn gevolgen. Het verdrag zelf dwingt niet tot direct tastbare resultaten. Het is slechts een uitgangsstelling, niet alleen voor een aanzienlijke verbetering van het Duits-Russische klimaat, maar ook voor een ontspanning in Europa en een versteviging van de vrede op dit continent.
Een proef op de som moet in dit geval Berlijn leveren. Hier zal het verdrag zijn waarde moeten bewijzen. Want een verbetering van de positie in en rond West-Berlijn behoort het logische gevolg te zijn van het ingezette proces van ontspanning en niet louter een voarwaarde voor ratificatie, zoals Bonn wil. Enige hoop dat de Berlijnse situatie zich gunstig zal ontwikkelen lijkt gerechtvaardigd."

De Standaard: „De belangrijke betekenis van het verdrag ligt in de impliciete erkenning door Bonn van de huidige Europese grenzen, de Oder-Neissegrens en de grens tussen de twee Duitse deelstaten. De Russen komen aldus aan hun trekken wat betreft het bevriezen van de status quo in Europa. Zij kunneii de ontspanning die hieruit normaal mort voortvloeien gebruiken om een diplomatiek doel te bereiken dat zij sinds en-

TEKST VAN HET VERDRAG TUSSEN W.-DUITSLAND EN DE SOWJET-UNIE

„De Hoge Verdragsluitende Partijen,
in het streven, aan de vestiging van vrede en veiligheid in Europa en in de wereld bij te dragen,
in de overtuiging dat vreedzame samenwerking tussen de landen op basis van de doelen en principes van het Handvest van de Verenigde Naties overeenkonit met de vurige wens van de volken en het algemene belang van de internationale vrede,
in waardering voor het feit dat de bestaande, vroeger tussen hen overeengekomen maatregelen, in het bijzonder het slot van de overeenkomst van 13 sept. 1955 over het aangaan van diplomatieke betrekkingen, gunstige voorwaarden voor nieuwe belangrijke stappen naar ontwikkeling en consolidatie van hun wederzijdse betrekkingen hebben geschapeil,
in de wens uitdrukkmg te geven in de vorm van een Verdrag aan hun vastbeslotenheid tot verbetering en uitbreiding van de samenwerking tussen hen beide, waartoe behorend economische, wetenschappelijke, technologische en culturele banden, in het belang van beide staten,
zijn het volgende overeengekomen

Art. 1. De Duitse Bondsrepubliek en de Unie van socialistische Sowjetrepublieken zijn van oordeel dat het belangrijkste doel van hun politiek de handhaving van de internationale vrede en het bereiken van ontspanning is.
Zij getuigen van hun voornemen de normalisering van de toestand in Europa en de ontwikkeling van vreedzame betrekkingen tussen alle Europese staten te bevorderen, daarbij uitgaande van daadwerkelijk bestaande toestand in het Europese gebied.

Art. 2. De Duitse Bondsrepubliek en de USSR zullen zich in hun wederzijdse betrekkingen, evenals in vraagstukken de Europese en internationale veiligheid betreffende, laten leiden door de doelen en beginselen die zijn neergelegd m het Handvest van de Verenigde Naties Dientengevolge zullen zij hun omstreden vraagstukken uitsluitend met vreedzame middelen regelen, en verplichten zij zich — overeenkomstig artikel twee van het Handvest van de Verenigde Naties — te onthouden van het dreigen van geweld of het gebruik van geweld in vraagstukken die de veiligheid in Europa en de internationale veiligheid betreffen, evenals in hun wederzijdse betrekkingen

Art 3 Overeenkomstig de eerder genoemde doelen en beginselen, zijn de Bondsrepubliek Duitsland en de USSR het eens over het begrip dat de vrede in Europa slechts bewaard kan blijven op voorwaarde dat niemand de huidige grenzen aantast
Zij verplichten zich zonder voorbeh–ud de territoriale onschendbaarheid van alle staten in Europa binnen hun huidige grenzen te eerbiedigen
Zij verklaren geen territoriale aanspraken te maken, of in de toekomst te zullen maken, onverschillig met betrekking tot welk land
Zij beschouwen. nu en in de toekomst de grenzen van alle naties in Europa als onschendbaar, zoals deze getrokken zijn op de dag van de ondertekening van het verdrag, daarbij inbegrepen de Oder-Neisse-grens, die de westelijke grens van Polen vormt, en de grens tussen de Duitse Bondsrepubliek en de DDR

Art. 4. Dit verdrag tussen de Duitse Bondsrepubliek en de USSR tast geen bilaterale en multilaterale regelingen aan die de twee partijen eerder hebben gesloten.

Art. 5. (Dit artikel betreft datum van ondertekening en de mededeling dat het verdrag na ratificatie van kracht zal worden)."

kele jaren met vasthoudende hardnekkigheid najagen, nl het tot stand brengen van een conferentie over Europese veiligheid Zij mogen ook verwachten dat de politieke ontspanning zal leiden tot een belangrijke economische samenwerking met Bonn, een factor waaraan in Moskou, dat met een flinke technologische achterstand worstelt, groot belang wordt gehecht"

The Guardian „De Europese zekerheid betekent niets zonder Roede betrekkingen tussen de SU en West-Duitsland Zij is zonder zin als niet eerst beide zijden de bestaande grenzen in Europa als onschendbaar hebben erkend Op lange termijn zou het belangrijkste resultaat van het verdrag kunnen zijn de versnelde opheffing van twee onverzoenlijk tegenover elkaar staande militaire en ideologische blokken"

Zycie Warszawy (Polen) „De ondertekening van het verdrag tussen de Duitse Bondsrepubliek en de SU betekent een essentiele verandering De Bondsregermg erkent in een volgens het volkenrecht verplichte vorm de onaantastbaarheid van de territoriale status quo in Europa en daarmee de gevolgen van de nederlaag van het Groot-Duitse Rijk Als wij hierbij toch een vraagteken plaatsen, dan is dat omdat de krachten van het Duitse nationalisme en revisionisme de wapens nog niet hebben neergelegd Het culminatiepunt van de controverse kan het debat over de ratificering worden waarvan de termijn door de Bondsregering afhankelijk is gemaakt van de resultaten van het Viermogendhedengesprek over Berlijn Als Bondskanselier Brandt hiervan niet afziet legt hij de beslissing over de ratificering van het verdrag in handen van de westelijke mogendheden Want van hun houding zal het afhangen of en wanneer het tot positieve resultaten in de kwestie-Berlijn komt"

Prawda „De resultaten van de West-duits-Russische onderhandelingen werden aan beide zijden posatief gewaardeerd Deze resultaten dienen zowel het belang van de verbetering en uitbreiding van de samenwerkmg tussen de landen, als ook het belang van de verdere ontspanning in Eurooa en de Europese veiligheid In hun commentaren op het resultaat van de onderhandelingen stelt de buitenlandse pers vast, dat dit de ontspanning en het bereiken van veiligheid zal dienen"

Frankfurter Allgemeine „De Berlijn-voorwaarde, die als belangrijkste onderstelling werd genoemd, is in Moskou niet met klem op papier vastgelegd De Russische bedoeling is slechts als een mondelinge belofte vastgesteld ( ) Het betekent geen verdachtmaking van de verdragspartner als men daarmee weinig gelukkig is Er werd tegelijk ter rechtvaardiging aan herinnerd, dat ook Konrad Adenauer in 1955 naar huis kwam met de mondelinge toezegging dat de krijgsgevangenen uit de SU naar huis zouden worden gezonden (hetgeen later gebeurde) Maar tussen deze en de huidige afspraak bestaan diepgaande verschillen Personen van Duitse nationaliteit laten zich tellen en over de grens brengen, dat is een duidelijke zaak, wat echter zijn „verplichtingen en verbeteringen" voor Berlijn?"

Die Welt „Dit betekent voor ons het belangrijkste resultaat op het gebied van de buitenlandse politiek sinds de vaste verbinding van de Bondsrepubliek aan het Westen in de vijftiger jaren "

(DPA, Reuter. FAZ, Le Monde, NRC, De Volkskrant, Der Spiegel, Bulletin) (Vor ber pag 492/1)

WEST-EUROPA

BELGIË

KONINKLIJK BEZOEK AAN KONGO, RWANDA EN BOEROENDI

Koning Boudewijn en koningin Fabiola hebben van 17 tot 30 juni een officieel bezoek gebracht aan de republiek Kongo (Kinsjasa). Het was het eerste bezoek van het Belgische staatshoofd sedert het land in 1960 onafhankelijk werd.

Het vorstenpaar arriveerde op 17 juni in de hoofdstad Kinsjasa, waar het een paar dagen verbleef, en begon dan aan een tournee die het gezelschap achtereenvolgens in Loeloeaburg, Mboeji-Mayi, Loeboembasji, Goma, het Nationaal Albertpark en Kisangani bracht. Van deze laatste stad ging het per boot over de Kongostroom terug naar Kinsjasa, waar op 30 juni de koning en de koningin aan de zijde van aresident Moboetoe, de viering van de tiende verjaardag der onafhankelijkheid bijwoonden. Ook werd daags tevoren een Belgisch-Kongolees vriendschapsverdrag ondertekend. Eersteminister Eyskens en vice-premier Cools konden, wegens de gespannen politieke toestand te Brussel, het staatshoofd niet vergezellen. De regering werd vertegenwoordigd door minister Scheyven. De hele duur van de reis, zowel in de hoofdstad als in het binnenland. viel de vorsten een geestdriftige ontvangst te beurt.

Op 1 juli vertrokken de koning en de koningin voor een officieel bezoek aan Rwanda (waar een vriendschapsverdrag werd ondertekend) en Boeroendi. Op 7 juli keerden zij terug naar Brussel.

(Vor. ber. pag. 708/1-1969)

IRAANS BEZOEK

De sjah en de keizerin van Iran hebben van 9 tot 12 juli een bezoek gebracht aan België. Zij waren te gast bij de koning. Tijdens zijn verblijf te Brussel ontving de sjah ook de Britse minister van buitenlandse zaken, sir Alec Douglas-Home, die op 10 juli even uit Londen kwam overgevlogen voor een bespreking van de Britse positie aan de Perzische golf.

HARMEL IN JOEGO-SLAVIË EN POLEN

Minister van buitenlandse zaken Harmel heeft van 10 tot 14 juli een officieel bezoek gebracht aan Joegoslavië, waar hij besprekingen voerde met zijn ambtgenoot Tepavac en op 13 juli door president Tito op het eiland Brioni ontvangen werd. Aan de orde stonden de bilaterale contacten tussen België en Joegoslavië, het probleem van de Europese veiligheidsconferentie, de crisis in het Midden-Oosten en de toestand in Zuid-oost-Azië.
Rij zijn terugkeer te Brussel zei Harmel dat Tito in oktober naar België zal komen.

Op 27 juli vertrok Harmel voor een driedaags officieel bezoek naar Polen, waar hij — insgelijks i.v.m. de Europese veiligheidsconferentie — besprekingen voerde met zijn ambtgenoot Jedrychowski.

KEMPENS STEENKOLENBEKKEN

De Kamer heeft op 1 juli met 146 tegen 44 stemmen bij 11 onthoudingen een wetsontwerp goedgekeurd

Tijdens zijn reis door Kongo bracht het Belgische vorstenpaar op 26 juni een bezoek aan Kisangani Hier werden zij m draagstoelen rondgeleid vlnr koning Boudewijn koningin Fabiola en hun gastheer president Moboetoe

dat ertoe strekt de overeenkomst van 18 sept. 1967 betreffende de Kempense steenkolennijverheid te wijzigen. Die overeenkomst (staatsblad 14 nov. 1967) voorziet in de fusie van de Kempense steenkolenmijnen tot een nieuwe vennootschap „Kempense Steenkolenmijnen". Ze werd gesloten in het kader van de bijzondere machten, waarover het kabinet-Vanden Boeynants beschikte, en werd besproken noch goedgekeurd door het parlement. Op 5 dec. 1968 kwam de overeenkomst in de Kamer ter sprake n.a.v. interpellaties over de kolenproduktie te Eisden; de toenmalige vice-eerste-minister J. J. Merlot maakt bij die gelegenheid ernstig voorbehoud t.o.v. de inhoud van het akkoord.

Op 21 jan. 1969 herhaalde minister van economische zaken ad interim Fr. Terwagne dat kritische regeringsstandpunt. Op 20 febr. 1969 diende het communistische kamerlid M. Levaux een voorstel in tot instelling van een parlementaire onderzoekscommissie m.b.t. de voorwaarden waaronder de overeenkomst was gesloten. Op 6 mei 1970 diende het BSP-kamerlid W. Claes een wetsvoorstel in tot hervorming van het statuut van de N.V. Kempense Steenkolenmijnen. Daarop diende de regering zelf een wetsontwerp in dat, tijdens de bespreking in de kamercommissie, nog gewijzigd werd.

De kritiek op de overeenkomst van 18 sept. 1967 kan als volgt worden samengevat:

1. Alleen de activa die direct en uitsluitend verband hielden met de steenkolenexploitatie, werden in de nieuwe vennootschap ingebracht. Al de andere, zoals de elektrische centrale, de portefeuille, Sobel-Gas, de NV Coke et Sous-Produits de Tertre, de gronden, huizen, ziekenhuizen, scholen, sportterreinen bleven buiten de fusie. De niet-ingebrachte activa en passiva werden niet geraamd. Sedertdien werden aanzienlijke delen van de activa verkocht; de opbrengst werd niet opnieuw geïnvesteerd in de Kempen, zelfs niet gedeeltelijk. Wel werden door de vennootschappen dividenden uitgekeerd, terwijl de staat (d.i. de gemeenschap) jaarlijks voor ca. 2 mrd fr moet betalen, teneinde het tekort van de Kempense steenkolenexploitatie te dekken.

2. Het rijk mag slechts drie beheerders in de NV Kempense Steenkolenmijnen benoemen.

3. De ingebrachte activa en passiva werden forfaitair op 1.381 mln fr geraamd Het rijk waarborgt die som en dient deze terug te betalen, wanneer een of meer zetels van de Kempense Steenkolenmijnen worden gesloten.

4, Zelfs wanneer er geen mijnzetels worden gesloten, dient het rijk, alleszins van 1978 af, aan de stichtende vennootschappen dit bedrag terug te betalen. Na de terugbetaling blijven die vennootschappen voor 90% aandeelhouder, het rijk heeft 10% van de aandelen. (Van het ogenblik der terugbetaling af, moeten de stichtende vennootschappen 50% van het ontvangen geld in Limburg investeren.)

5. Zo de opbrengst van de liquidatie van de ingebrachte waarden lager is dan 1.381 mln fr, moet het rijk het ontbrekende bedrag bijpassen. Indien het bedrag hoger ligt dan 1.381 mln fr, krijgt het rijk slechts 10% van de meerwaarde.

Deze kritiek kwam tot uiting in het wetsvoorstel-Claes.

Tijdens het kamerdebat werd de overeenkomst verdedigd door J. van Offelen (PVV) en W. de Clercq (PVV) die in het kabinet-Vanden Boeynants resp. minister van economische zaken en vice-premier waren.

Van Offelen wees erop dat de publikatie van de tekst in het staatsblad geen reactie had uitgelokt. Hij zei dat de toenmalige regering verplicht was geweest de aandeelhouders dezelfde voordelen te geven die zij bij een onmiddellijke sluiting van de mijnen zouden hebben gekregen. Hij verzette zich tegen de autoritair opgelegde plicht tot herinvestering in Limburg en waarschuwde ervoor dat het unilateraal wijzigen van het akkoord het vertrouwen van het privé-kapitaal in het rijk zou kunnen schaden.

De Clercq zei dat de overeenkomst stoelde op een rapport van het Kolendirectorium en virtueel reeds uitgewerkt was onder het kabinet-Harmel.

Minister Leburton (economische zaken) lichtte zijn wetsontwerp toe en herinnerde eraan dat tot de herziening van het akkoord besloten werd op de ronde-tafelconferentie na de Limburgse staking. Ik trek do goede trouw van mijn voorgangers niet in twijfel, zei hij, maar nooit heeft een vennootschap zulke gunstige voorwaarden van het rijk gekregen als de KS.

De door de Kamer goedgekeurde tekst bepaalt:

De activa en passiva die op 7 febr. 1970 het patrimonium vormden van de stichtende vennootschappen van de NV KS en die niet werden ingebracht bij de stichting, moeten voor 90% aangewend worden voor industriële investeringen in Limburg „binnen de rwee jaar te rekenen vanaf de datum van hun vervreemding".

Die verplichting geldt ook voor d? actıva en Passiva van stichtende vennootschappen die sedert 7 febr. 1970 door fusie of anderszins opgegaan zijn in andere vennootschappen.

De overeenkomst kan worden herzien, ook wat betreft de datum en de voorwaarden van de terugbetaling der liquidatiewaarden.

Wanneer er uiterlijk zes maanden na de van krachtwording van de wet geen nieuw akkoord gesloten is tussen het rijk en de stichtende vennootschappen, wordt de overeenkomst van ambtswege gewijzigd bij een in ministerraad overlegd KB.

Daags na de stemming in de Kamer publiceerden de stichtende vennootschappen een scherpe protestnota, waarin zij betreuren dat het wetsontwerp niet werd voorgelegd aan het advies van de Raad van state, en het „een schrikwekkend precedent voor de hele Belgische industrie" noemen dat het rijk een vroeger ondertekende overeenkomst eenzijdig verloochent.

FINANCIERING UNIVERSITEITEN

Het parlement heeft een wetsontwerp goedgekeurd betreffende de financiering van de universitaire investeringen. Het ontwerp voorziet in een voorlopige regeling, in afwachting dat, in gemeenschappelijk overleg tussen de regering en de Nationale raad voor wetenschapsbeleid, een stelsel van objectieve verdeelnormen i.z. kredietverlening uitgewerkt is, dat van toepassing zal zijn voor de programmatie 1970-1980. Voorlopig dus worden voor 1970, 1971 en 1972 „provisionele" kredieten en leningsmogelijkheden verleend. Zij worden beschouwd als voorschotten, die in mindering zullen komen, zodra de definitieve bedragen vastgesteld zijn. Het ontwerp bekrachtigt de politieke akkoorden die tot stand kwamen op 28 mei en 21 okt. 1969 en op 29 april 1970.

In totaal wenst de regering 35 mrd fr — gespreid over tien jaren — uit

te geven voor de oprichting. de uitbreiding, de verbouwing en de modernisering van de onroerende installaties, bestemd voor de administratie, het onderwijs en het onderzoek. De investeringen voor sociaie doeleinden en voor de ziekenhuizen zijn niet in dat bedrag begrepen.
Het ontwerp werd op 11 juni goedgekeurd in de Senaat met 156 stemmen bij 8 onthoudingen; op 1 juli in de Kamer met 189 tegen 2 stemmen bij 10 onthoudingen.

DUITSLAND (WEST)

ECONOMISCHE RESULTATEN 1969 VOORUITZICHTEN 1970

Aan het economische jaaroverzicht voor 1970 van het Westduitse ministerie van economische zaken, dat op 27 jan. aan de Bondsdag werd voorgelegd en dat onder de titel ,,Stabilisering zonder stagnatie" in *Bulletin* samengevat werd gepubliceerd, ontlenen wij het volgende:
In 1969 kwam het als gevolg van de zich steeds sterker ontwikkelende prijs- en kostenverschillen met het buitenland tot een vraag-,,boom" met sterke spanningsverschijnselen (vgl. ook pag. 713/3-1969). De groei van het reële bruto sociaal produkt bereikte als gevolg van de zeer hoge aanbod-elasticiteit in het binnenland, met + 8,4% een in het begin van 1969 niet voor mogelijk gehouden groeipercentage (zie pag. 107/2-1969).
Het aantal werkelozen daalde in 1969 met ca. 0,8%. Toch was — vooral in de tweede helft van 1969 — de sterke conjuncturele expansie met een grotere prijsstijging verbonden dan men aan het begin van dat jaar bereid zou zijn geweest te tolereren. Het prijsniveau steeg ongeveer met 2,6% terwijl slechts 2% verwacht was (1967: 1,8%; 1968: 2%). De hierdoor voor 1970 geschapen uitgangspositie, stelt de conjunctuurpolitiek van 1970 voor de moeilijke taak van een ,,Stabilisering zonder stagnatie".
De prijsontwikkeling in het binnenland is door de sterke prijs- en kostenverhogende tendensen in het jaar 1969 reeds grotendeels bepaald. Daar de verbruikersprijzen aan het eind van 1969 reeds rond 1,5% boven het jaargemiddelde van 1969 lagen, moeten zich in 1970 stabiliserende invloeden doorzetten, wanneer het geprojecteerde prijsstijgingspercentage voor privé gebruik op ca. 3%, zo mogelijk nog daaronder, gehouden kan worden. (Vergelijkbare percentages voor andere landen: Frankrijk 4,5%, Nederland 4,5-5%, VS 5%, Engeland 4,5-5% en Japan 6-6,5%).
Het economische plan stelt dat het binnenlands evenwicht slechts geleidelijk, niet abrupt, kan worden hersteld (minister Schiller: ,,Niet in duikvlucht, maar in glijvlucht...").
De herwaardering van de mark (pag. 713/3-1969) heeft reeds, aldus het plan, duidelijke tegenkrachten tegen de verhoging van de kosten van levensonderhoud opgeroepen. De vraag uit het buitenland wordt. minder, de import neemt toe.
Het bruto sociaal produkt zal in 1970 gemiddeld 4 tot 5% stijgen. Het aantal werkelozen zal beneden 1% blijven. Het inkomen zal in 1970 gemiddeld 10% boven het niveau van 1969 liggen. Dit betekent bij de voorziene prijsontwikkeling een verhoging van 6,5-7,5% van het reële besteedbare inkomen. Hierdoor krijgen de loontrekkenden, aldus het economische plan, voor het eerst volledig deel aan de in de hoogconjunctuur bereikte produktiestijging. Tegenover deze toename uit arbeid, staat een groeipercentage van de inkomens verkregen uit ondernemerschap en kapitaal van 4-5%. De staatsuitgaven zullen procentueel minder toenemen dan het bruto sociale produkt en ook minder dan in 1969. *(Bulletin)*

(Vor. ber. pag. 107/1-1969)

BEGROTING 1970. FINANCIERINGSPLAN TOT 1974

Op 18 juni ging de Westduitse Bondsdag in derde en laatste lezing met 250 tegen 242 stemmen * akkoord met de federale begroting voor 1970. Aan de stemming ging een stormachtig debat vooraf, waarbij de christen-democratische oppositie fel van leer trok tegen de economische politiek van de regering-Brandt (zie verder hieronder). De begroting sluit met inkomsten en uitgaven van 90,9 rnrd DM, waarvan ongeveer 2 rnrd zal worden ,,bevroren" (Konjunktursperre) zodat de uitgaven 88,9 rnrd DM zullen belopen. (De uitgaven in 1969 bedroegen 81,6 rnrd DM, het oorspronkelijke regeringsontwerp voorzag uitgaven van 91,4 rnrd waarvan 2,7 rnrd zou worden ,,bevroren". De begrotingscommissie van de Bondsdag besloot de uitgaven te verlagen tot 89,9 rnrd DM.)
Op 9 juli legde de Bondsregering een ontwerp-financieringsplan tot 1974 voor, dat was gebaseerd op de enkele dagen daarvoor afgekondigde conjunctuur-politieke maatregelen (zie hieronder).

De uitgaven in dit financieringsplan zijn voor de komende jaren aldus gesteld: (in rnrd DM)

1970	1971	1972	1973	1974
89,35	100,1	108,6	117,6	127,0

Dit betekent steeds een stijgingspercentage t.o.v. het voorgaande jaar van: (in %)

1970	1971	1972	1973	1974
9,5	12,1	8,5	8,25	8,0

De belangrijkste posten op de federale begroting zijn ,,Arbeid en Sociale zaken" waarvoor in 1970 18,77 rnrd DM en voor 1971 19,69 rnrd is voorzien en ,,Defensie" waarvoor die bedragen 19,87 rnrd en 21,93 rnrd DM zijn. *(Bulletin)*

(Vor. ber. pag. 107/1-1969)

* Twee leden van de rechtervleugel van de FDP onthielden zich van stemming (vgl. pag. 504/2). Twee socialistische Bondsdagleden waren wegens ziekte afwezig.

DE WESTDUITSE ECONOMIE. CONJUNCTUUR-TEMPERENDE MAATREGELEN

De hoogconjunctuur in de Westduitse Bondsrepubliek toont reeds lange tijd een aantal spanningsverschijnselen die zich, na de herwaardering van de mark in okt. 1969 (pag. 713/3-1969) bleef uiten in golven van prijsverhogingen. Dit probleem van het steeds hoger worden van de kosten van levensonderhoud heeft geleid tot een aantal economische maatregelen die ten doel hebben de Westduitse economie weer geleidelijk in evenwicht te brengen en de prijsstijgingen tegen te gaan. (Hierbij dient opgemerkt te worden dat het streefgetal van 3% van de Westduitse regering als maximale groei van de prijzen, ruimschoots wordt overtroffen door de groeipercentages in vele andere landen, b.v. in de EEG-landen gemiddeld met 4% en in de VS met 5%.) Op 8 jan. verklaarde de Westduitse staatssecretaris van economische zaken, Klaus Dieter Arndt, dat de revaluatie van de mark een volledig succes was geweest: de moeilijkheden op de betalingsbalans zouden zijn opgelost en de handelsbalans zou zich in gunstige zin ontwikkelen. Arndt deelde mee, dat de Westduitse regering de komende jaren zal streven naar een economisch groeipercentage van 3,5-6,5% en ,,relatief" sta-

biele prijzen, d.w.z. prijsverhogingen tot 3%. Deze 3% zou volgens de staatssecretaris een ,,absoluut maximum" moeten zijn.

Niettemin kondigde minister van economische zaken, Karl Schiller, op 22 jan. nieuwe maatregelen aan, om de Westduitse economie te stabiliseren. Deze maatregelen waren neergelegd in het economische rapFort voor 1970 (zie hierboven) en behelsden o.m., dat de ,,bevriezing" van 2,6 mrd DM aan overheidsmiddelen — welke maatregel vorig jaar werd genomen ten tijde van de monetaire spanningen, voorafgaande aan de revaluatie van de mark — niet zou worden opgeheven.

Andere maatregelen (bedoeld als aanvulling op de revaluatie van okt.) waarvan minister Schiller melding maakte: bestrijding van ongerechtvaardigde prijsverhogingen, strenge bewaking van de kosten van overheidsinstellingen en afschaffing van de belasting op de rente van binnenlandse obligaties teneinde de kapitaalmarkt en het internationale kapitaalverkeer niet onnodig te belemmeren.

Eerder, op 12 jan., was een zitting van de zgn. Konzertierten Aktion (vergadering van vertegenwoordigers van toporganisaties van ondernemers en vakbonden, raad van deskundigen, de Westduitse Bundesbank en deelnemende bedrijfstakken, onder voorzitterschap van de minister van economische zaken) gehouden, waarbij reeds de beheersing van de prijzen als voornaamste doel van conjunctuurpolitiek was genoemd. Van de zijde van de oppositie werd toen en was reeds eerder kritiek geleverd op het uitblijven van economische maatregelen.

Rede Schiller op Frankfurter *Frühjahrsmesse*

Tijdens zijn openingsrede op de Frankfurter Fruhjahrsmesse (22-2) — al vele jaren een conjuncturele test voor de te volgen Westduitse economische politiek — stelde minister Schiller, dat er gevaar dreigde voor de economie in West-Duitsland: aan de steeds voortdurende prijsstijgingen dient een halt toegeroepen te worden, aldus de minister. De prijsindex van de industriële produkten in de Bondsrepubliek lag in de maand januari al 5,8% boven die van jan. 1969, terwijl de kosten van levensonderhoud in 1969 met 3,5% zijn gestegen. De volgens minister Schiller veel te lang uitgestelde revaluatie van de mark was noodzakelijk, maar het gevolg was een steeds toenemende vraag uit het buitenland. West-Duitsland zal een nieuw stabiliteitsprogramma moeten uitvoeren, aldus de minister van economische zaken. ,,Maar West-Duitsland kan de weg uit de gevarenzone van de conjuncturele overdruk alleen zonder kleerscheuren terugvinden in glijvlucht en niet in duikvlucht", zo betoogde hij verder.

Volgens de minister, die sprak voor vele prominenten uit het Westduitse bedrijfsleven en van de overheid, toonde de huidige situatie in de conjunctuur in feite een dubbel gezicht, omdat enerzijds sprake was van een langzame verzwakking van het opdrijven van de krachten. en anderzijds een verder toenemen van bet prijsverhogende proces: ,,De conjunctuurtrein moet worden geremd, echter zonder dat zij uit de rails loopt. We moeten de prijsverhogingen stap voor stap terugdringen".

Na zekere conjunctuur- en kredietpolitieke maatregelen in maart[e], ging de regering-Brandt pas na de verkiezingsnederlaag van medio juni (zie pag. 501/1) zich intensief bezighouden met maatregelen ter afremming van de ,,hausse[u]. Sterke tegenkrachten in de sociaal-democratische partij hadden zich reeds maanden, niet het oog op die àeei-statenverkiezingen, verzet tegen onpopulaire economische maatregelen, zoals die door leidende regeringsfunctionarissen met voorop minister Schiller werden voorgestaan. (Op 2 mrt had minister Schiller reeds in een televisie-interview toegegeven, dat zijn voorstellen om vooruitbetaling van 10% op loon- en inkomstenbelasting in te voeren waren afgestuit op verzet binnen de SPD-Bondsdagfractie. Hoewel hij een week eerder had gesproken van ,,een beslissende slag", liet de minister tijdens dit interview doorschemeren geen portefeuillekwestie te zullen stellen.)

Tijdens speciale kabinetszittingen op 6 en 7 juli werd over deze economische maatregelen overlegd.

De NRC schreef hierover op 8 juli:

,,Reeds in mei van dit jaar had de permanente raad van advies van economische deskundigen de regering in Bonn aangeraden de binnenlandse vraag te beperken door verhoging van de belastingen en beperkingen van de investeringsaftrek.

De ministers van economische zaken en van financiën, beiden socialisten, maar met uiteenlopende opvattingen, hebben elkaar nu gevonden op een programma, dat thans aan de volksvertegenwoordiging zal worden voorgelegd. Die eenstemmigheid dankt waarschijnlijk haar ontstaan ook aan een alarmerend verslag van de Westduitse centrale bank, (gepubliceerd op 19 juni) waarin voor de gevolgen van de voortschrijdende inflatie werd gewaarschuwd. Tegelijkertijd had de centrale bank reeds maatregelen genomen om het bankkrediet te beperken, teneinde aldus bij te dragen tot een beteugeling van de inflatie."

Krediet- en belastingmaatregelen

Op 11 juli ging de Bondsdag akkoord met de door de regering op 7 juli besloten conjunctuur-temperende maatregelen. Belangrijkste maatregel is het heffen van een ,,conjunctuurtoeslag" op inkomsten- en vennootschapsbelasting ter hoogte van 10% op de in de tijd na 31 juli 1970 en voor 1 juli 1971 opeisbare inkomsten-. loon- en vennootschapsbelastingen. Daarbij zal op een snellere aanwassing van de vooruitbetalingen van de verschuldigde inkomstenbelasting aan de werkelijke belastingschuld worden aangewerkt. Bij een aantal hiermee samenhangende belastingmaatregelen behoort o.m. vrijstelling van deze toeslag van loonbelasting verschuldigde werknemers die niet meer dan 100 DM in de maand aan belasting betalen. De conjunctuur-toeslag mag op zijn laatst op 31 mrt 1973 worden terugbetaald. Tijdstip van terugbetaling is afhankelijk van de conjunctuur-politieke situatie.

Een andere belangrijke maatregel ter tempering van de oververhitte Westduitse conjunctuur is het tijdelijke uitstel van de degressieve afschrijving in de economie tot 31 jan. 1971. De Westduitse Bondsregering stelde in haar economische program m.b.t. de economische maatregelen, dat zij er van uit gaat dat de Bundesbank haar kredietpolitiek bij de stabiliseringsmaatregelen van de regering zal aanpassen. Voorts werd in het program minister Schiller van economische zaken opgedragen tijdens het gesprek in het kader van de Konzertierten Aktion op 17 juli de belanghebbenden de redenen van deze regeringsmaatregelen uiteen te zetten. Verder sprak de Bondsregering haar hoop uit, dat de autonome groepen de genomen maatregelen door een juiste loon- en prijspolitiek zouden ondersteunen.

Op 15 juli werd op nogal verrassende wijze het Westduitse disconto van 7,5 op 7% teruggebracht, nadat eerder de Bundesbank had gesuggereerd dat het tijdstip voor een soepeler kredietpolitiek nog niet was aangebroken. Volgens de president van de Bundesbank, Karl Klasen*, wss deze discontoverlaging toch mogelijk geworden door de maatregelen die de Westduitse regering had genomen om de economische bedrijvigheid in de Bondsrepubliek

* Waaronder een verhoging van het disconto van 6 tot 7,5% op 9 mrt (pag. 400/3), waartoe werd besloten door de Bundesbank, omdat de regering te besluiteloos zou blijven.

* Op 20 nov. waren tot president en vice-president van de Bundesbank benoemd, dr. Karl Klasen en dr. Otmar Emminger. In deze functies volgden zij resp. Karl Blessing en dr. Heinrich Troeger op.

in de hand te houden. Klasen zei verder, dat de centrale bank de maatregelen toejuicht maar dat ze geen aanleiding geven tot een drastische herziening van het kredietbeleid: of een verdere verruiming van de kredietverlening mogelijk is, kan pas worden uitgemaakt als het effect van de conjunctuurpolitieke maatregelen bekend is.

Tijdens de bijeenkomst op 17 juli van de Konzertierten Aktion, voorspelde minister Schiller een afnemende groei van de Westduitse economie. Hij raamde de groei van het Westduits bruto nationale produkt in 1971, bij constante prijzen, op 3 à 4% vergeleken bij een werkelijke groei van 6,670 in 1968. Wat de prijzij betreft verwachtte de minister in 1971 voor de particuliere sector een stijging van 2,5 à 3% en een werkelijke van 2,5% in 1969. Geen voorspelling deed Schiller m.b.t. de loonontwikkeling. Een van de redenen hiervoor zou de vrees zijn, de vakbonden door een te lage raming af te stoten of door een te hoge raming voedsel te geven aan nog hogere looneisen.

De voorspelling van minister Schiller kristalliseerde zich uit in de cijfers over het tweede kwartaal van 1970: de buitenlandse vraag naar Duitse produkten was, vergeleken met 1969, teruggelopen.

Critici van de belastingmaatregelen van de regering stelden dat de cijfers over de maand mei, waarop minister Schiller zijn economische maatregelen baseerde, een veel te gunstig beeld van het peil van de economische activiteit zouden hebben gegeven. Volgens deze critici (orgsnisaties van zowel werkgevers als werknemers) zou de neergaande lijn in de Westduitse economie hierdoor alleen maar versneld worden. *(DPA*, FAZ, Bulletin, NRC)

(Vor. ber. pag. 713/3-1969)

OESO-RAPPORT

Op 23 mei publiceerde de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een rapport over de Westduitse economie.

Volgens de conclusies van het rapport is een van de voornaamste doelstellingen van het Westduitse economische beleid voor dit jaar, het herstel van een beter prijsevenwicht zonder een nieuwe recessie op gang te brengen.

Het is nu duidelijk, aldus de OESO, dat de mate waarin de produktiecapaciteit in de Bondsrepubliek wordt benut meer normaal moet worden. Dat brengt met zich mee dat de toeneming van de vraag enige tijd bij de verbetering van de produktiecapaciteit moet achterblijven. De maatregelen die tot nu toe zijn genomen om deze vraag af te remmen, zullen in de toekomst ongetwijfeld resultaten afwerpen. Maar met het oog op de onzekerheid over de verdere vooruitzichten moet scherp worden gelet op voorboden van nieuwe ontwikkelingen, aldus het rapport.

De organisatie vindt, dat de middelen om de economische ontwikkeling te regelen, waaronder monetaire maatregelen een voorname plaats innemen, op het moment niet op ideale wijze worden gehanteerd. De OESO wijt dat aan de moeilijkheden die zich op politiek gebied voordoen met de toepassing van begrotingsmiddelen voor het beperken van de vraag. Zij wijst er evenwel op, dat een beleid dat in zo hoge mate op de monetaire ontwikkelingen wordt afgestemd, geen rekening kan houden met onvoorziene gebeurtenissen.

Een economisch beleid dat het accent op monetaire beperkingen legt, kan bovendien ongewenste gevolgen hebben voor de verhouding met andere landen: als het bedrijfsleven steeds meer buitenlands kapitaal gaat aantrekken komen de doelstellingen van het binnenlands beleid duidelijk in gevaar. Het risico bestaat ook, dat het voor andere landen om betalingsbalansredenen moeilijker wordt tot de gewenste verlaging van de op het ogenblik zeer hoge rentevoet te komen.

De OESO komt in haar rapport verder tot de conclusie, dat het voor het einde van het jaar wellicht nodig zal zijn een soepeler monetair beleid te gaan voeren om te voorkomen dat zich in 1971 in de sector investeringen een ernstige terugslag voordoet of omdat uit de betalingsbalans blijkt, dat de toevloed van kapitaal weer een veel te grote omvang heeft aangenomen.

Het is duidelijk dat dan een keuze gemaakt zal moeten worden en dat daarbij de dosering van monetaire en budgettaire maatregelen opnieuw in overweging moeten worden genomen. Als de loononderhandelingen aflopen, zoals mag worden verwacht — dat wil zeggen, als de lonen gaan stijgen in een mate die moeilijk met de algemene economische situatie in overeenstemming kan worden gebracht — zal het misschien wenselijk worden de verzachting van de monetaire maatregelen gepaard te laten gaan met een tijdelijke verscherping van het begrotingsbeleid.

De OESO wijst erop, dat de Bondsrepubliek er tot nu toe niet in geslaagd is de volledige werkgelegenheid te combineren met een hoge mate van prijsstabiliteit. Zij meent echter de mogelijkheid niet te mogen uitsluiten dat de looneisen nog enige tijd te hoog zullen blijven, gezien vanuit het streven naar een verbetering van de prijsstabiliteit. (OESO-rapport, *ANP)*

ITALIE

COLOMBO VORMT NIEUWE REGERING

Italië's tweede regeringscrisis van dit jaar is op 6 augustus na een duur van een maand ten einde gekomen. President Saragat benoemde de christen-democratische politicus Colombo tot premier, nadat deze voormalige minister van financiën de president een lijst van

Emilio Colombo werd in 1920 in Potenza (Zuid-Italië) geboren en kreeg zijn intellectuele opleiding van de Jezuïeten. Hij bekleedde al jong een vooraanstaande plaats bij de jeugdbeweging van de Katholieke Actie, waarvan hij in 1940 landelijk vice-voorzitter werd. In 1946 nam hij deel aan de verkiezingen en werd met grote meerderheid in het parlement gekozen. In 1948 werd hij onderstaatssecretaris voor landbouw, later voor openbare werken. Daarna heeft hij van verscheidene regeringen deel uitgemaakt. Binnen de christen-democratische partij behoorde Colombo tot de Doroteïgroep, eenmaal de machtigste stroming binnen de christen-democratische partij. Toen in okt. 1969 deze groep uiteenviel heeft Colombo een wat progressievere koers ingeslagen.

ministers van het nieuwe kabinet had voorgelegd.
De ministers zijn wederom afkomstig uit de zgn. centrumlinkse partijen, d.w.z. de christen-democratische partij, de republikeinse partij, de sociaal-democratische partij (unitaire socialisten) en de socialistische partij. De samenstelling van de nieuwe regering is op een enkele uitzondering na gelijk aan die van de vorige centrum-linkse regering onder aanvoering van Mariano Rumor (pag. 226/3). Emilio Colombo, die in de regering Rurnor de schatkist beheerde en dus nu premier is geworden, werd opgevolgd door Mario Ferrari-Aggradi, die in het kabinet-Rumor minister zonder portefeuille was.
De unitaire socialisten hebben een zetel meer in het nieuwe kabinet.
Giuseppe Lupis, die onder Rumor toerisme beheerde, wordt als minister zonder portefeuille belast met de leiding van de Italiaanse delegatie bij de VN. Lupis wordt opgevolgd door de eveneens unitaire socialist Gian Matteotti, de 49-jarige zoon van de grote Matteotti, het socialistische kamerlid die in 1924 door de fascisten werd vermoord.
De jonge Matteotti komt voort uit de verzetsbeweging, werd eerst sociaal-democraat, later socialist en is bij de splitsing in juni 1969 overgegaan naar de unitaire socialisten.
Een andere mutatie betrof de vervulling van de vacature ontstaan door het vertrek van de vroegere minister voor post en telecommunicatie Franco Maria Malfatti naar Brussel waar deze voorzitter van de Europese Commissie is geworden (pag. 484/3). Malfatti werd opgevolgd door Giacinto Bosco, in het kabinet-Rumor minister zonder portefeuille.

Formatiepogzng Andreotti

Nadat het kabinet-Rumor op 6 juli was afgetreden als gevolg van een intern geschil over de coalitievorming in de nieuw gevormde gewesten (pag. 433 e.v.) werd de christen-democratische fractievoorzitter Giulio Andreotti belast met de vorming van een centrum-linkse regering. Andreotti is een vooraanstaande traditionalistische christen-democraat, die sinds de Tweede Wereldoorlog al een aantal malen minister is geweest, maar echter nog nooit kabinetsformateur.
De formatiepogingen van Andreotti werden echter ernstig bemoeilijkt omdat nog tijdens de consultaties van Andreotti met de eventuele re-

Giulio Andreotti

geringspartijen en de oppositie, de vorming van de dagelijkse besturen van de nieuwe gewesten haar beslag vond. Zo werd in de regio Emilia-Romagna de linkse socialist Armaroli met de stemmen van de communisten, de republikeinen, de linkse socialisten en de christen-democraten tot voorzitter van de regionale raad gekozen. In Toscane werd de communist Gabbugiani met links socialistische steun tot voorzitter gekozen. Dit alles was aanleiding voor de sociaal-democraten een uiterst scherpe verklaring af te geven, waarin gezegd werd dat de crisis was ontstaan omdat het nodig bleek dat de 4 samenwerkende partijen geraakten tot algemene homogeniteit op elk niveau. Anders gezegd: de unitaire socialisten wensten dat in alle gewesten en provincies, en zoveel mogelijk ook in de gemeenten de plaatselijke besturen zullen bestaan uit de vertegenwoordigers van de vier partijen. Zij wezen er verder op dat van de 217 gemeenten waar tot nu toe na de verkiezingen een nieuw gemeentebestuur werd gevormd in slechts vier gevallen de coalitiepartijen alle vier daaraan deelnamen.
Naar de mening van de sociaal-democraten was de kwestie van de samenstelling van de gewestelijke besturen belangrijker dan alle andere vraagstukken, terwijl Andreotti bij zijn besprekingen eerst wilde geraken tot overeenstemming over de wijze waarop men de economische moeilijkheden het hoofd moet bieden.
De verklaring bevatte verder een aanval op de linkse socialisten die naar de sociaal-democraten zeiden. het voornemen hebben in plaatselijke besturen samen te werken met de communisten ,,hetgeen aantoont dat er politieke bedoelingen bestaan die genoemde partij buiten de kring van centrum-links stellen".
Ondanks deze scherpe stellingname van de sociaal-democraten ging Andreotti door met consultaties en stelde hij een ontwerp-regeringsverklaring op die voor verder overleg naar de toekomstige regeringspartijen werd doorgezonden In het ontwerp- rogr ram ma stelde Andreotti dat er in bepaalde gevallen geen bezwaar tegen bestaat dat socialisten zitting nemen in gewestelijke of provinciale besturen tezamen met communisten. Een ander belangrijk punt in het ontwerp-programma van Andreotti was dat handelend nver de woningbouw. Hij wees erop dat men in de laatste jaren nog niet tot vijftig procent van de vereiste bouwactiviteiten is gekomen en dat de zaken er nog wel eens slechter voorstaan wat betreft de bouw van goedkope volkswoningen. Hij stelde voor daarin verandering te brengen door tegen lage prijzen bouwterreinen voor de gemeenten te doen kopen en eventueel dergelijke terreinen te onteigenen.
De sociaal-democraten konden zich echter niet verenigen met het ontwerp-regeringsprogramma. Het partijbestuur gaf een verklaring uit waarin werd gesteld dat het onder de huidige omstandigheden onmogelijk is onderhandelingen over de vorming van een nieuwe regering te beginnen bestaande uit linkse socialisten, republikeinen, sociaal-democraten en christen-democraten.
Op 23 juli gaf Andreotti zijn opdracht aan president Saragat terug. Toch schijnt het falen van Andreotti's pogingen niet alleen op de rekening van de sociaal-democraten geschreven te mogen worden. Verscheidene publikaties maakten er melding van dat ook binnen de christen-democratische partij bezwaren naar voren waren gekomen tegen de persoon en het regeringsprogramma van Andreotti. De tegenstanders van Andreotti binnen de christen-democratische partij zijn in de eerste plaats Rumor en de vroegere partijsecretaris Piccoli, twee meer conservatievere Dorotei. Verder vooral de uitgesproken rechts georiënteerde Taviani. Rumor en Piccoli staan geheel achter het sociaal-democratische standpunt wat de vorming der gewestelijke raden betreft.
Op 25 juli kreeg Emilio Colombo, een politieke geestverwant van An-

dreotti, de opdracht een regering te vormen die dient te berusten op de ,,organische" samenwerking tussen de partijen van de coalitie centrum-links. Ook Colombo stelde een ontwerp-regeringsprogramma op, maar dat kwam in grote trekken overeen met dat van Andreotti. Dat de sociaal-democraten ditmaal geen overwegende bezwaren hadden schijnt voornamelijk veroorzaakt te zijn door de talrijke geruchten dat eventueel een regering zonder de sociaal-democraten gevormd zou worden

Algemeen is men het erover eens dat de regering Colombo op een wapenstilstand tussen de partijen van centrum-links berust. Hoe zwak de basis is bewijst het feit dat bij de christen-democraten de beslissing om op basis van het ontwerp-programma Colombo deel te nemen werd genomen door de onderhandelingsdelegatie en niet door het partijbestuur waar ernstige meningsverschillen schijnen te bestaan. Volgens de links-socialistische partijsecretaris Mancini had men elkaar gevonden om te voorkomen dat het parlement ontbonden zou worden en nieuwe verkiezingen uitgeschreven zouden worden (overigens een sociaal-democratische wens).

Regeringsverklaring

Op 10 aug. heeft premier Colombo zijn nieuwe regering aan het parlement voorgesteld. In de regeringsverklaring die hij aflegde maakte hij het tot stand brengen van een politieke en economische stabiliteit in Italië tot het centrale thema.

Verwijzend naar de recente langdurige en ingewikkelde regeringscrisis zei Colombo, dat de natonale zorgen slechts door een stabiele regering overwonnen kunnen worden. In het bijzonder de ,,delicate, met problemen beladen" economie kreeg de aandacht in de regeringsverklaring. De premier zei, dat een waardevermindering van de lire in deze situatie een grote fout zou zijn. Hij achtte het achterblijven van de groei van de produktie één van de grootste oorzaken van de huidige moeilijkheden in de conjunctuur. De regering zal een omvangrijk complex van selectieve maatregelen nemen, waaronder belastingverlichting voor kapitaalsuitbreiding en de vorming van een investeringsfonds.

Colombo stelde verder overeenkomstig de eisen van de vakbonden een reeks hervormingen op verscheidene terreinen in het vooruitzicht. Hij onderstreepte echter, dat het tijdstip van invoering afhankelijk gesteld dient te worden van een ,,realistisch onderzoek" van de ter beschikking staande middelen. Als belangrijkste gebieden noemde hij het gezondheidswezen, de woningbouw en het openbaar vervoer.

T.a.v. de buitenlandse politiek bekrachtigde Colombo de lijn die de vorige centrum-linkse regering heeft gevolgd, waarbij de vrede en de Europese eenwording een belangrijke plaats innemen. We moeten verhinderen dat ,,de grote gedachte van de eenheid van Europa verzandt", zei hij.

Beroep op vakbonden

De premier wees er echter op dat de voorgenomen regeringsmaatregelen om de stagnerende economische activiteiten weer op gang te brengen slechts succes kunnen hebben als de produktiviteit aanzienlijk zal toenemen en als de sociale partners zich zullen houden aan de collectieve arbeidsovereenkomsten en als het inzicht veld zal winnen dat er een nauwe samenhang bestaat tussen de arbeidscontinuïteit in de fabrieken en de mogelijkheid van de staat aan de eisen van de arbeiders te voldoen.

Verhouding tot communisten

Premier Colombo zag in zijn regeringsverklaring echter af van een afwijzen van het linksextremistisch totalitarisme. Hij verklaarde zich bereid tot een ,,heldere en correcte dialoog met de oppositie in het parlement" en verklaarde verder dat ook de oppositie niet onverschillig kon zijn voor de ,,uitholling van republikeinse instellingen" en dat het ook in hun belang was dat er een regering bestond die duurzaam is en de beslissingen kan nemen.

Ten aanzien van het strijdpunt over de samenstelling van de dagelijkse besturen van de regio's, nam Colombo hetzelfde standpunt in als Andreotti ingenomen had; de links-socialisten wordt vergeving geschonken voor het aangaan van volksfrontregeringen in de Emilia-Romagna, Toscane en Umbrië. De sociaal-democraten kregen de volgende toezegging: alle partners van de centrumlinkse coalitie dienen zitting te hebben in de dagelijkse besturen voor de regio's, de provincies en de gemeenten. Indien er bij de samenstelling van een raad de keuze bestaat tussen de extreem linksen en de centrum-linkse coalitie, dient ,.overwegend" de laatste in aanmerking te komen. *(NRC, NZZ,* Le *Monde)*

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

DUITSLAND (WEST) Op 21 nov 1969 werd dr Detlev Karsten Rohwedder benoenid tot staatssecretaris voor het ministerie van economische zaken (ben Westduitse staatssecretarissen op pag 711/3-1969)

Op 1 juni werden de staatssecretarissen van buitenlandse zaken, Georg Ferdinand Duckwitz en Gunther Harkort opgevolgd door resp Paul Frank (zie noot op pag 489/1) en Sigismund von Braun (tot dusver ambassadeur in Parijs)

Von Braun is belast met aangelegenheden betreffende handel, ontwikkelingshulp, Europese eenheid en buurlanden van West-Duitsland (Sigismund von Braun is een broer van de Amerikaanse ruimtevaartpionier Wernher von Braun)

Op 1 juli werd Karl Moersch benoemd tot opvolger van prof Ralf Dahrendorf als parlementair staatssecretaris van buitenlandse zaken Prof Dahrendorf werd gekozen in de nieuwe Europese Commissie die op 2 juli in functie trad (zie pag 484)

Per 1 sept 1970 is benoemd tot parlementair staatssecretaris van economische zaken, Philip Rosenthal, die in deze functie Klaus Dieter Arndt zal opvolgen Arndt heeft i v m andere werkzaamheden zijn ontslag aangevraagd Sinds okt 1969 heeft Rosenthal voor de SPD zitting in de Bondsdag (Bulletin, DPA)

(Vor ber pag 710/1-1969)

POLEN Op 30 juni werd een aantal wijzigingen in de Poolse regering aangebracht die volgens premier Cyrankiewicz nauw samenhangen met economische hervormingen (vgl pag 457/1) Er zijn twee nieuwe vice-premiers benoemd de 46-jarige oud-minister van landbouw Mieczyslaw Jagielski en de 37-jarige Stanislaw Kociolek Het Parlement heeft vice-premier Marian Olewinski en drie andere ministers ontslagen Antcni Radlinsk werd als minister voor de chemische industrie vervangen door Edward Zawada

Roman Gesing, minister van bosbouw, werd vervangen door Jerzy Popko

Wlodzimierz Lechowitz droeg de post van voorzitter van de staatscommissie voor kleine industrie en ambachten over aan Jerzy Kusiak

De nieuwe vice-premier, Jagielski, trad af als minister van landbouw en werd opgevolgd door Jozef Okuniewski Zdzislaw Drozd werd benoemd als minister van gemeenten

Na een tussentijdse mutatie in okt 1969 — benoeming van Kazimierz Jacukowicz als minister voor transport — is de eind juni 1969 gekozen Poolse regering thans als volgt samengesteld (belangrijkste posten) Premier - Jozef Cyrankiewicz, vice-premiers - Piotr Jaroszewicz, Stanislaw Majewski, Eugeniusz Szyr, Zdzislaw Tomal, Mieczyslaw Jagielski en Stanislaw Kociolek, buitenlandse zaken - Stefan Jedrychowski, binnenlandse zaken - Kazimierz Switala, financien - Jozef Trendota, defensie - Wojciech Jaruzelski, justitie - Stanislaw Walczak, onderwijs - Henryk Jablonski; buitenlandse handel - Janusz Burakiewicz, voorz staatscommissie voor planning - Jozef Kulesza; voors staatscommissie voor arbeid en lonen - Michal Krukowski, voorz staatscommissie voor wetenschap en techniek - Jan Kaczmarek (Le Monde, PAP)

(Vor ber pag 462/1-1969)

MIDDEN-OOSTEN

LIBANON

DE POSITIE VAN DE PALESTIJNSE COMMANDO'S. GEVECHTEN BIET FALANGE. VOORTDURENDE COMMANDO-ACTIES TEGEN ISRAËL. ISRAËLISCHE TEGENMAATREGELEN. ISRAËL VEROORDEELD DOOR VEILIGHEIDSRAAD. OPTREDEN LIBANESE REGERING

Sinds het akkoord van Cairo in november 1969 en de aanvullende bepalingen van februari 1970 (zie pag. 190 e.v.) zijn de betrekkingen tussen de Palestijnse commando's en het Libanese leger c.q. de Libanese regering gespannen gebleven, al kwam het niet opnieuw tot ernstige botsingen. Wel kwam het eind maart tot bloedige incidenten tussen commando's en leden van de Falange, de christelijke Kataeb-partij van Pierre Gemayel, de minister van openbare werken.

Het grootste probleem voor de regering vormde echter het optreden van de commando's tegen Israël, dat tot militaire interventie van het Israëlische leger leidde, waarbij ook Syrië een rol speelde. Tevens werd de regering geconfronteerd met het optreden van sommige commando's tegen Amerikaanse instellingen.

Botsingen Falangisten-commando's

Op 24 maart begon een reeks bloedige botsingen tussen Libanezen en Palestijnse commando's, welke tot 28 maart voortduurde.

De aanleiding was een geschil tussen Palestijnse commando's en de leden van de familie Steitie, die in de buurt van een vluchtelingenkamp aan de buitenkant van Beiroet een café exploiteerde dat als clandestiene opslagruimte voor smokkelwaar fungeerde. De commando's, die ter plaatse met de handhaving van de orde waren belast. verzochten de smokkelaarsfamilie het café te ontruimen, wat deze weigerde. Vervolgens voerden de commando's een aanval op het café uit. Bij het daarop volgende gevecht werden drie commando's gedood; 7 commando's en 8 smokkelaars raakten gewond. Voorts werden 7 smokkelaars door de commando's gearresteerd; 3 leden van de familie Steitie verdwenen.

De volgende dag (25 maart) kwam het in het dorp Kahalé tot een botsing tussen bewoners, mogelijk Falangisten, en commando's die met een kolonne auto's een van de gesneuvelde Palestijnen naar een kamp bij Baalbeck wilden overbrengen. Tijdens een oponthoud in Kahalé vuurden commando's enkele schoten af, waarna de dorpsbewoners hun wapens grepen en een vuurgevecht voigde: 17 commando's vonden hierbij de dood. Dezelfde dag werden de lijken van de drie vermiste leden van de familie Steitie ontdekt.

Berichten en geruchten over het gebeurde leidden tot verwarring in Beiroet, waar het tot een reeks incidenten kwam tussen Falangisten en commando's. Ook werd de zoon van minister Gemayel ontvoerd, maar na korte tijd weer vrijgelaten. Op 26 maart vond een vuurgevecht plaats in Dekouaneh, waar ae Kataeb een partijbureau heeft niet ver van het vliichtelingenkamp Tell-Al Zaatar: 3 commando's, 4 jonge Libanezen en een politieman vonden de dood. Ook op 27 maart vond een bloedig treffen plaats, nu in Haret-Hreik (een buitenwijk van Beiroet): 4 bewoners en een Palestijn werden gedood. Voorts werd bij het kantoor van de Falange een Zwitser doodgeschoten. Het totaal aantal gewonden sinds 24 maart werd door *l'Orient* op 28 maart geschat op ca. 80.

De minister van openbare werken en leider van de Falangisten, Pierre Gemayel, verklaarde op 26 maart dat zijn partij wilde samenwerken met Al Fatah, die alle respect verdient voor haar doelstellingen in zoverre zij, door haar gewapende strijd tegen de Israëlische vijand, de onafhankelijkheid en soevereiniteit van Libanon eerbiedigt. Tegenover de correspondent van Le Monde (31-3) zei hij: „Wij verdienen vooral niet te worden behandeld alsof wij hun (de Palestijnen) meest verbitterde vijanden zijn". Gemayel verklaarde zich tegen „onderdrukking en geweld wat daarvan ook de beweegredenen mogen zijn".

Terwijl Al Fatah op 26 maart de Libanese geheime dienst ervan beschuldigde de botsingen tussen Libanezen en Palestijnen te hebben uitgelokt, sprak de minister van binnenlandse zaken en leider van de progressieve socialistische partij, Kamal Joumblatt, van komplotten om de staat in de greep van de militairen te houden. Op 27 maart beschuldigde hij politieke provocateurs ervan de schietpartijen te hebben ontketend.

De minister van defensie, emir Majid Arslan, zette op 27 maart uiteen dat het leger niet ingegrepen had omdat er geen beroep op gedaan was. Volgens de minister was het nog niet duidelijk of de incidenten door provocaties waren ontstaan.

Het Palestijnse hoge politieke comité, waarin de meeste commando-organisaties in Libanon zijn vertegenwoordigd, gaf op 30 maart een communiqué uit, waarin o.a. werd gesteld:

„Sinds de eerste dag van het bloedige conflict, dat imperialisme en zionisme hebben voorbereid en door enkele betaalde elementen wordt uitgevoerd die zowel in het centrum van de macht als in andere milieus verkeren, hebben de massa's van het Libanese volk en de Palestijnse massa's .. zich moedig aaneengesloten om het komplot te doen mislukken.. om zo de godsdienstoorlog te verhinderen, welke men tracht uit te lokken. Dit conflict moest als voorwendsel dienen om buitenlandse krachten tot tussenkomst uit te nodigen, die Libanon zouden hebben bezet en zo een bruggehoofd hebben gevormd met als doel de Palestijnse revolutie en de anti-imperialistische beweging van de Arabische massa's te onderdrukken die alle oplossingen verwerpen welke op capitulatie en liquidatie van de Palestijnse zaak gebaseerd zijn ...

Het hoge politieke comité van de Palestijnen in Libanon, dat het geheel van de Palestijnse revolutie-bewegingen representeert, heeft vanaf het begin van de crisis een politiek duidelijke lijn aanvaard, die alleen het falen van het imperialistische plan waarborgt. Door een tegelijk politieke en militaire strijdactie heeft het gepoogd de crisis binnen de perken te houden en verscherping ervan te verhinderen.

Deze maatregelen hebben het aanzien van de verzetsbeweging bij de Libanese massa's verhoogd, in het bijzonder in die sector welke het imperialisme en zijn agenten tegen de Palestijnse revolutie trachtte te mobiliseren.

Het valt te betreuren dat één van de verzetsbewegingen, nl. het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina, ... zich niet aan het vastgestelde plan gehouden heeft door zich met een aantal negatieve gewelddadige acties tegen gebouwen in het hart van de Libanese hoofdstad in te laten onder het voorwendsel de Amerikaanse belangen* te bestrijden, alsof de strijd tegen de belangen van het imperialisme in het vernielen van een aantal ramen culmineert. Het (comité) is van mening dat zulke acties in werkelijkheid koren op de molen van het imperialisme zijn .. daarom kunnen zulke acties niet stilzwijgend voorbijgegaan worden.

De ware strijd tegen de imperialistische belangen mag niet de vorm van oppervlakkig terrorisme aannemen, maar moet er op gericht zijn de politieke en sociale krachten aan het wankelen te brengen die de imperialistische belangen vertegenwoordigen en beschermen. Het hoge politieke comité keurt daarom onverantwoordelijke acties af die onbedoeld het spel van de tegenstander meespelen en verklaart:

1) Het imperialistische komplot is niet

* Op 29 maart bijv. werd een aanslag gepleegd op het Amerikaanse culturele centrum „John F. Kennedy" en op het gebouw van de „Bank of America". Het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP) verklaarde zich voor deze aanslagen verantwoordelijk.

afgelopen: uit betrouwbare berichten is bekend dat vanuit het buitenland geleide maatregelen .. voortduren met ais oogmerk het bloedige conflict nog te verscherpen en de volgende doeleinden te bereiken: de confessionele scheuring en de oproep tot buitenlandse bezetting. 2) De verzetsbeweging verlangt onder de huidige omstandigheden de in dit communiqué bepaalde koers te respecteren; verklaart voorts dat de Amerikaanse belangen voor zijn slagen niet veilig zijn, maar dat de strijd volgens een vooropgesteld en weldoordacht plan gevoerd wordt, dat sentimentele reacties vermijdt maar tevens weigert zich door de tegenstander te laten leiden. 3) De verzetsbeweging roept alle eerzame en bewuste patriottische krachten op zich ervoor in te zetten dat de crisis in overeenstemming met de eerder gegeven analyse van de situatie èn van de bedoelingen van het imperialisme en zijn agenten bijgelegd wordt."

Overeenstemming

Na bemiddeling van de Libische minister van buitenlandse zaken, Salah Bousir, kwamen de Libanese autoriteiten en vertegenwoordigers van de Palestijnse organisaties op **31** maart overeen zich weer te gaan richten op het akkoord van Cairo. De Libanese regering zegde toe een onderzoek te zullen instellen naar de oorzaken van de recente botsingen tussen Libanese burgers (en met name de Falangisten) en Palestijnse verzetsstrijders, waarbij in het bijzonder aandacht zou worden besteed aan het incident van 25 maart te Kahalé. De commando's verklaarden dat zij hun doel — de bestrijding van de Israëlische vijand en de bevrijding van het bezette Arabische gebied — zullen blijven nastreven. Beide partijen zullen vaker bijeenkomen om elk misverstand in de toekomst te vermijden. Minister Bousir verklaarde nog dat de missie van de commando's niet van invloed moet zijn op de soevereiniteit en onafhankelijkheid van Libanon.

Nadat het PFLP zich aanvankelijk van dit akkoord gedistantieerd had, verklaarde het zich op 1 april na een vergadering met het hoge politieke comité bereid de besluiten te eerbiedigen teneinde een ,,verenigd front" te vormen.

De botsingen van maart kregen nog een nasleep toen minister Joumblat op 7 april de militaire geheime dienst ervan beschuldigde antiguerrilla-elementen te hebben aangemoedigd de schietpartijen te beginnen. Doel ervan zou zijn de positie van Joumblatt te ondergraven die erop berust dat hij als minister, die het vertrouwen van de commando's zou genieten, met de guerrillastrijders kan onderhandelen en hen binnen de perken houden.

(Reeds van vóór de Zesdaagse Oorlog dateert een conflict tussen Joumblatt en de geheime dienst.)

Tekst akkoord *van Cairo*

De volledige tekst van het tot dan toe geheim gehouden akkoord van Cairo werd op 20 april gepubliceerd door het Libanese blad 41 *Nahar.*

Terwijl de minister van voorlichting weigerde zich over de authenticiteit van deze tekst uit te spreken, verklaarde een gezaghebbende Palestijnse bron dat het in wezen een correcte versie was.

Het document bestond uit twee delen: de aanwezigheid van de Palestijnen in Libanon en het optreden van de verzetsbeweging.

a. Inzake de aanwezigheid van de Palestijnen werden de volgende grondbeginselen overeengekomen:

1) Recht op arbeid, vestiging en bewegingsvrijheid voor de in Libanon wonende Palestijnen.

2) Instelling in de vluchtelingenkampen van plaatselijke comité's, die uit Palestijnen bestaan en die zich met de Palestijnse bewoners bezig houden in samenwerking met de plaatselijke autoriteiten en binnen het kader van de Libanese soevereiniteit.

3) Het commando van de gewapende Palestijnse strijd (PASC) zal binnen de kampen over ,,organismen" beschikken om met de plaatselijke comité's samen te werken teneinde de goede betrekkingen met het gezag te waarborgen.
Deze organismen zullen tot taak hebben de aanwezigheid van wapens in de kampen alsmede hun aantal te reglementeren en wel onder eerbiediging van de Libanese veiligheid en het belang van de Palestijnse revolutie.

4) Toestemming voor de in Libanon woonachtige Palestijnen om aan de Palestijnse revolutie deel te nemen onder eerbiediging van de soevereiniteit en de veiligheid van Libanon.

b. Inzake het optreden van de verzetsbeweging werd op de volgende punten overeenstemming bereikt:

1) Het vergemakkelijken en afbakenen van de doorlaatposten voor de commando's in de grensgebieden.

2) Het waarborgen van hun bewegingsvrijheid tot het gebied van Arkoub.

3) Het PASC zal toezien op de handhaving van de discipline onder alle leden van de organisaties en de niet-inmenging in de Libanese zaken.

4) Instelling van gemeenschappelijke patrouilles van PASC en Libanese leger.

5) Beëindiging door beide partijen van vijandige perscampagnes.

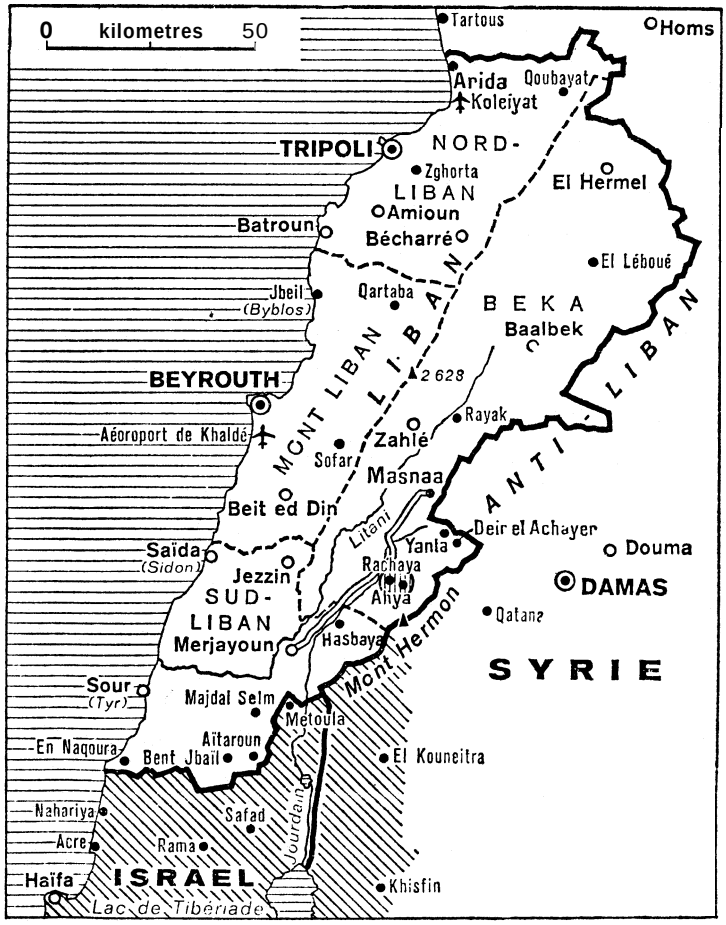

De Israelicche vergeldingsactie van 12/13 mei vond plaats in het gebied Arkoub, d w z de streek ten zuiden van Hasbaya De beschietingen van 22 mei troffen o a de dorpen Aitaroun en Bent Jbail

6) Telling door het PASC van de commando's in Libanon.

7) Aanwijzing van vertegenwoordigers van het Palestijnse verzet bij de Libanese generale staf voor het oplossen van urgente problemen.

8) Bestudering van de verdeling van de geschikte stellingen in het grensgebied in overleg met de Libanese generale staf.

9) Regeling van aankomst, vertrek en verplaatsing van PASC-leden.

10) Opheffing van de basis Giroun.

11) Hulp van het Libanese leger bij het inrichten van bevoorradings-, rust- en hulpposten voor het Palestijnse verzet.

12) Vrijlating van Palestijnse gevangenen en overdracht aan het PASC van in beslag genomen wapens.

13) De Libanese burgerlijke en militaire autoriteiten oefenen onder alle omstandigheden de volledige soevereiniteit uit over heel het Libanese grondgebied.

14) De beide partijen bevestigen opnieuw dat de Palestijnse gewapende strijd zowel in het belang van Libanon is als van de Palestijnse revolutie en van alle Arabieren in het algemeen.

15) Dit akkoord zal geheim blijven en het zal slechts kunnen worden onthuld door de militaire commando's van de beide partijen. (AFP)

Strijd in *Zuid-Libanon.*
Veiligheidsraad veroordeelt Israël

Nadat volgens het Israëlische opperbevel tussen 1 april en 11 mei vanaf Libanees grondgebied 61 ,,terreurovervallen'' op 22 Israëlische nederzettingen waren ondernomen, volgde op 12 mei een Israëlische vergeldingsactie (zie ook pag. 496/2). Een Israëlische legerwoordvoerder noemde het resultaat van de actie ,,uiterst positief''. De Israëlische stafchef Haim Bar Lev gaf echter toe dat de operatie de mogelijkheid van verdere terroristische activiteiten vanuit hetzelfde gebied niet uitsloot. Hieraan kan stellig geen einde worden gemaakt door één enkele operatie. Dit bleek juist, want reeds op 13 mei werden twee nederzettingen in Noord-Israël, Kfar Blum en Ramon Naftal, vanaf Libanees gebied met raketten bestookt.

Er bleek evenwel ook weinig van een optreden van het oostelijk commando van de Arabische strijdkrachten. Volgens een Israëlische militaire woordvoerder hadden de Irakezen zich beperkt tot het vuren van 15 salvo's artillerievuur op nederzettingen in het Jordaandal en was alleen de Syrische luchtmacht in actie gekomen. Wel werd op 14 mei gemeld dat 600 a 2000 man geregelde Syrische troepen Libanon waren binnengetrokken en stellingen hadden ingenomen bij Arkoub, doch dit werd later ontkend, o.m. door de Libanese minister van binnenlandse zaken Joumblatt. Volgens het Palestijnse commando voor de gewapende strijd waren ca. 600 leden van diverse guerrillagroepen Libanon binnengekomen, naar ooggetuigen meldden in Syrische legervoertuigen. Persberichten spraken van Al Saika-eenheden. De Libanese premier Karame bracht op 17 mei een bliksembezoek aan Damascus, nadat het Libanese kabinet in de nacht van 14 op 15 mei besloten had het binnenglippen van ,,gewapende elementen'' nader te onderzoeken.

Inmiddels was de Veiligheidsraad op verzoek van Libanon en Israël op 12 mei bijeengekomen.

De Raad nam die dag een door Spanje ingediende interim-resolutie met algemene stemmen aan, waarin ,,de onmidddellijke terugtrekking van alle Israëlische strijdkrachten vanaf Libanees grondgebied'' geëist werd. Tevoren waren een Amerikaans amendement en een Russisch sub-amendement verworpen.

Nadat de Raad op 13, 14 en 15 mei over de kwestie gedebatteerd had, keurde zij op 19 mei een door Zambia ingediende ontwerp-resolutie goed met 11 tegen 0 stemmen bij 4 onthoudingen (Columbia, Nicaragua, Sierra Leone en de VS). Deze resolutie luidde:

,,De Veiligheidsraad betreurt het tekortschieten van Israël betreffende het eerbiedigen van de resoluties 262 van 31 dec. 1968 (pag. 22/3-1969) en 270 van 26 aug. 1969 (pag. 611/3-1969); veroordeelt Israël om zijn vooraf beraamde militaire actie onder schending van zijn verplichtingen volgens het Handvest; verklaart dat deze gewapende aanvallen niet langer kunnen worden geduld en herhaalt zijn plechtige waarschuwing aan Israël dat, als het opnieuw in hetzelfde misdrijf vervalt, de Veiligheidsraad zal overwegen .. overeenkomstig de betreffende artikelen van het Handvest gepaste en doeltreffende stappen of maatregelen te nemen teneinde haar resoluties uit te voeren; betreurt het verlies aan levens en de schade aan eigendommen als resultaat van schendingen van resoluties van de Veiligheidsraad.''

Aanslag op Israelzsche schoolbus. Israëlische patrouzlles zn Lzbanon. Vlucht bevolking. Protestacties. *Maatregelen Libanese regering*

Een aanslag op een Israëlische schoolbus op 22 mei leidde tot Israelische politionele acties in Zuid-Libanon. Als gevolg hiervan verlieten tal van bewoners hun dorpen. Na een protestactie van de sjiïetische gemeenschap tegen de beweerde passieve houding van de Libanese regering, zegde deze de bevolking van het zuiden steun toe en legde zij de commando's enige beperkingen op.

Deze gebeurtenissen hadden het volgende verloop:

22 **mei** — Een bus met Isr schoolkinderen werd bij de kibboets Baram aan de Libanese grens met bazooka's beschoten 8 kinderen en 4 volwassenen vonden de dood, 20 kinderen raakten gewond Alle slachtoffers waren afkomstig uit het grensdorp Avivim De aanslag wekte hevige verontwaardiging in Israël, waarbij erop gewezen werd dat de bus elke morgen dezelfde route reed en dat de aanvallers, die vanaf een afstand van 20 yards opereerden, dit moesten hebben geweten Het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (Algemeen Commando) stelde zich verantwoordelijk voor de aanslag en verklaarde dat de ,,zionistische vijand'' getroffen moest worden ,,waar hij zich maar bevond en hoe hij ook verscheen'', Al Fatah evenwel keurde de aanval af en kantte zich tegen aanslagen op Isr burgers Een uur na de aanslag op de bus voerde de Isr artillerie een vergeldingsactie uit, waarbij vier Libanese dorpen vijf uur lang werden beschoten Vgls Beiroet kwamen hierbij 13

De bus met Israelische schoolkinderen, nadat die door raketten getroffen was.

burgers om, raakten 32 burgers gewond en werden 83 huizen verwoest of beschadigd.

24 mei — Bij een bezoek aan Avivim stelde min. Dayan dat ,,als de regering van Libanon verklaart dat het niet haar taak is haar grondgebied te bewaken tegen terroristen, dan zullen wij dat doen".

25 mei — Isr tanks trekken over de Libanese grens bij de plaats waar de schoolbus op 22 mei in een hinderlaag viel. Zij trokken zich vier uur later terug na een treffen met Libanese troepen Dit was de eerste van een voortdurende reeks patrouilles van het Isr leger op Libanees gebied bedoeld als politionele actie tegen Palestijnse commando's

26 mei — Algemene staking in Beiroet, uitgeroepen door imam Moussa el-Sadr, hoofd van de sjiïetische gemeenschap, uit protest ,,tegen de onmacht van de autoriteiten bij de verdediging van Zuid-Libanon tegen Israël", Minister Joumblatt verlangt Arabische troepen te hulp te roepen ter verdediging van Libanon, waarbij gedacht werd aan Marokkanen en Tunesiërs. Imam el-Sadr dreigde ,,de paleizen, de villa s en de grote zaken in Beiroet" te zullen bezetten, als door de regering binnen een week geen krachtige maatregelen zouden worden genomen. Ca. 3.000 mensen betoogden voor het verlenen van wapens aan de bewoners van het zuiden.

27 mei — Libanees kabinet besluit op aandrang van het parlement de activiteiten van de commando's te reglementeren. Vgls. een officiële verklaring van het ministerie van binnenlandse zaken mogen de commando's m.i.v. 15 juni geen raketten nieer vanaf Libanees gebied afvuren, geen explosieven nabij de grens plaatsen en geen wapens dragen op straat, op openbare plaatsen of buiten de opleidingskampen. Overtreders van de geboden zouden worden gearresteerd. Vgls. minister Joumblatt hadden de vertegenwoordigers van de commando-organisaties tijdens een bijeenkomst met hem de voorstellen aanvaard. Het hoofd van het PLO-bureau in Beiroet, Chafik el Hout verklaarde aanvankelijk dat de maatregelen in overeenstemming waren met het akkoord van Cairo, maar zei later dat de afspraak slechts betrekking had op het verbod wapens te dragen en dat er over een verbod t.a.v. het afvuren van raketten vanaf Lioanees gebied niet gesproken was.
Het parlement had voorts besloten L£ 30 mln beschikbaar te stellen voor de verdediging van het zuiden; de regering zegde hiervoor financiële steun toe.

29 mei — Volgens een die dag gehouden enquête, die op 5 juni gepubliceerd werd, hadden 49.379 inwoners hun grensdorpen in het zuiden verlaten. Het aantal ontruimde dorpen bedroeg 27.
T a s s veroordeelt in een verklaring de ,,bijna onafgebroken gewapende provocaties aan de zuidgrens van Libanon" door Israëlische militairen. Israël poogt Libanon los te weken van het Arabische front; ook wil het de bezetting uitbreiden tot de zuidelijke streken van Libanon, aldus T a s s, dat op 2 juni een soortgelijke verklaring uitgaf.

Verdere ontwikkelingen

Op 3 juni herhaalde de Israëlische minister van buitenlandse zaken. Eban, zijn aanbod van 13 mei een Israëlisch-Libanees vredesverdrag te tekenen. Dit voorstel werd op 4 juni door de Libanese minister van voorlichting, Osman el Dana, verworpen.

Inmiddels duurden de Israëlische patrouilles langs de grens met Libanon voort. Het Parool (11-6) berichtte: ,,Het is routine geworden. Iedere dag bij het ochtendgloren trekken Israëlische patrouilles de Libanese grens over en nestelen zich op een paar heuvels, die Libanons zuidelijke grensweg en het verre achterland overzien. En tegelijkertijd beveiligen eenheden van leger en grenswacht in pantserauto's en jeeps de Israëlische grensweg, die hier en daar Libanees grondgebied letterlijk raakt..."
Afgezien van enige kleine incidenten bleef het in Libanon betrekkelijk rustig. De gebeurtenissen in Jordanië (pag. 509/2) leidden er op 12 juni toe dat de Jordaanse ambassade in Beiroet werd aangevallen en in brand gestoken door ca. 3.000 demonstranten, die betoogden tegen koning Hoessein en ten gunste van een Jordaanse republiek. Er vielen geen slachtoffers, al brandde het gebouw half af mede doordat de menigte de brandweer belette in te grijpen. Uiteindelijk slaagde gewapende politie erin de betogers — waarschijnlijk leden van de Libanese communistische partij en aanhangers van de Iraakse en Syrische Baath — te verdrijven. Het plaatselijke hoofdkwartier van de Palestijnse commando's in Beiroet had zijn leden opgedragen bij de demonstratie weg te blijven en hielp later zelfs de politie bij het verspreiden van de menigte. Dit incident had geen verdere nasleep.

Na 15 juni

Bij het van kracht worden van de op 27 mei afgekondigde beperkingen vcor de commando's werden op 15 juni geen incidenten gemeld, aldus The Financial Times (16-6). De week tevoren was in een gezamenlijke verklaring van de commando's en het ministerie van binnenlandse zaken gesteld dat de nieuwe maatregelen in samenwerking tussen de beide partijen zouden worden uitgevoerd. Commando-organisaties zouden hun leden op 15 juni hebben opgeroepen zich aan de nieuwe voorschriften te houden. Deze maatregelen voorzagen volgens The Financial Times ook in de oprichting van gemeenschappelijke veiligheidseenheden van Libanezen en commando's bij de grensovergangen met Syrië en in de samenwerking bij het handhaven van wet en orde in 15 vluchtelingenkampen.
In de periode na 15 juni waren er nagenoeg geen berichten over guerrilla-acties vanaf Libanees grondgebied tegen Israël. Naar een Israelische militaire woordvoerder meedeelde was een Israëlische commando-eenheid in de nacht van 15 op 16 juli in Libanon doorgedrongen en had deze in Kefar Kala 3 gebouwen opgeblazen welke steunpunten van Palestijnse guerrillastrijders waren geweest. De woordvoerder sprak van een vergeldingsactie.
Op 19 juli stelde een nieuwe guerrilla-organisatie zich in Beiroet voor: het Libanese nationale bevrijdingsfront (LNLF). Haar doel was: ,,Libanons soevereiniteit te verdedigen en de door de zionistische usurpatoren gedode broeders te wreken". *(AFP,* Reuter; Le Monde, *NZZ)* (Vor. ber. pag. 190 e.v.)

ISRAËL

DE KWESTIE-GOLDMANN. ISRAËLISCHE DIPLOMATIE

In een op 5 april te Jeruzalem uitgegeven verklaring van de Israëlische regering werd meegedeeld dat aan Nahum Goldmann, de 75-jarige voorzitter van het Joodse wereldcongres, toestemming geweigerd was naar Cairo te gaan voor een ontmoeting met de Egyptische president Nasser. De Israëlische regering achtte de twee door Nasser gestelde voorwaarden, nl. dat de ontmoeting zou plaatsvinden met voorkennis en instemming van de Israëlische regering en dat het plaatsvinden ervan zou moeten worden gepubliceerd, onaanvaardbaar.
In een interview voor de Israëlische radio op 5 april en in een verklaring d.d. 6 april zei Goldmann, die zowel de Israëlische als de Zwitserse nationaliteit bezit, de beslissing van de Israëlische regering te betreuren. Hij zei niet een officiële uitnodiging van president Nasser zelf te hebben ontvangen, maar tijdens zijn verblijf in Parijs ca. 3½ week eerder had een groep afgevaardigden van een niet nader genoemde regering hem meegedeeld dat president Nasser bereid was hem, als voorzitter van het Joodse wereldcongres, voor een ontmoeting in Cairo uit te nodigen. De Egyptische president wenste dat de uitnodiging openbaar zou worden gemaakt en dat premier Golda Meir ervan op de hoogte zou worden gesteld. Volgens Goldmann had hij de

kwestie besproken met mevr. Meir en de ministers Dayan en Eban. Omstreeks zes dagen geleden deelde de premier mij de beslissing van het kabinet mee.
De officiële Egyptische woordvoerder sprak op 6 april berichten tegen volgens welke Goldmann door Nasser was uitgenodigd.

Op 7 en 8 april kwam de affaire-Goldmann in de Knesset ter sprake. Er waren twee moties van wantrouwen tegen de regering ingediend: één door de communistische Rakah-partij die met 61 tegen 4 stemmen werd verworpen en één door de Haolam-Hazeh-partij van Uri Avneri die eveneens de steun van slechts 4 afgevaardigden kreeg. De houding van de regering in deze zaak werd met 61 tegen 5 stemmen goedgekeurd. Het standpunt van de regering was op 7 april vertolkt door de minister van buitenlandse zaken Eban.
Hij zei o.a. dat de regering Goldmanns suggestie had verworpen omdat hij als een ,,ongeschikte afgezant" voor zo'n missie werd geacht. (Goldmann staat bekend als een ,,duif" en bepleitte in Foreign Affairs van april 1970 o.a. een neutralisering van Israël.) Eban beklemtoonde dat, terwijl Israël bereid was op ieder moment, op elke plaats en op elk niveau Arabische vertegenwoordigers te ontmoeten, zich het recht voorbehield zijn eigen woordvoerder te kiezen en te bepalen hoe zijn standpunten zouden worden uiteengezet. De minister zei dat er bij een aantal gelegenheden Israëlische initiatieven voor een dialoog met de Arabieren waren ontplooid, zowel in het openbaar als via betrouwbare diplomatieke kanalen, maar Egypte had altijd absoluut negatief gereageerd.

Op 27 dec. 1967 en bij volgende gelegenheden had Israël aan de regering van de VAR via een officieel internationaal kanaal zijn bereidheid tot een dialoog overgebracht, welke aanvankelijk niet openbaar gemaakt moest worden om de partijen in staat te stellen elkaars bereidheid tot onderhandelingen nader te bestuderen. Israël had sindsdien gebruik gemaakt van de diensten van gezaghebbende persoonlijkheden om de VAR en president Nasser een juist beeld van zijn opvattingen te geven en van zijn verlangen naar niet-officiële contacten. De minister wees erop dat als er een mogelijkheid bestond voor een ontmoeting van een Israëlisch burger met president Nasser, Israël geen bezwaar zou maken tegen de niet-officiële status van de deelnemers, maar zelf wel wilde bepalen wie zijn woordvoerder zou zijn.
Volgens waarnemers liet de affaire-Goldmann in Israël een bittere nasmaak na. Niet alleen van links, maar ook van liberale zijde werd gesproken van een gemiste kans. Met name was er kritiek op het feit dat premier Meir de zaak in het kabinet had gebracht. Goldmann verklaarde zelf op 8 april dat een aantal ministers, o.a. Eban en Dayan, in persoonlijke gesprekken voorstanders van zijn reis naar Cairo waren geweest. In Jeruzalem werd o.m. op 8 april tegen de regering gedemonstreerd door 400 hoogleraren en studenten van de Hebreeuwse universiteit en leden van de beweging voor de vrede. De betogers werden door de poiitie uiteengejaagd.

Goldmann spreekt met Tito en Hassan

Nahum Goldmann werd op 22 juni op zijn verzoek door president Tito van Joego-Slavië ontvangen op het eiland Brioni. Ook reeds in dec. 1969 had Goldmann een onderhoud met Tito gehad, wat later in de pers leidde tot berichten over Joegoslavische bemiddeling in het Israëlisch-Arabisch conflict. Dit werd echter door de woordvoerder van het Joegoslavische ministerie van buitenlandse zaken ontkend, toen hij op 9 april verklaarde dat zijn land geen enkele bemiddelingsrol vervulde bij de ontmoeting tussen Goldmann en een Egyptenaar. Volgens waarnemers, aldus Le Monde (24-6), had Goldmann op 22 juni een mogelijke tussenkomst van Tito bij de Arabische leiders, in het bijzonder president Nasser, aan de orde gesteld.
Op 25 juni werd Goldmann ontvangen dom koning Hassan van Marokko. Hek gesprek was door bemiddeling van wederzijdse vrienden in Parijs tot stand gekomen, zo deelde Goldmann op 28 juni voor de Israëlische radio mee. De koning had gezegd dat ,,hij het conflict met mij wilde bespreken nadat hij over mijn ideeën over de situatie had gelezen", aldus Goldmann. (Deze had zijn ideeën o.a. uiteengezet in *Le* Monde van 29-31 mei.) In Israëlische regeringskringen toonde men zich met het bezoek weinig ingenomen.

Reizen Eban

Het Israëlische standpunt werd door minister Abba Eban tijdens een aantal buitenlandse reizen uiteengezet.

De Israëlische minister van buitenlandse zaken Eban met zijn Nederlandse ambtgenoot Luns tijdens zijn verblijf in Den Haag.

In februari verbleef hij im West-Europa, waas hij bezoeken bracht aan Nederland (15-18 febr.), België (18-21 febr.), West-Duitsland (22-25 febr., het eerste bezoek van een Israëlisch kabinetislid) en Luxembung (25-27 febr.).
Enkele dagen voondat de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Luns bezoeken bracht aan Libanon (21-22 maart), Jordanië (25-27 maart) en de VAR (27-29 maant) ontving hij van minister Eban „aanwijzingen" o.a. over de procedure voor een oplossing van het Israëlisch-Arabisch conflict, welke hij aan de Arabische regeringein zou doorgeven. Bij zijn terugkeer in Nederland herhaalde minister Luns dat hij niet als bemiddelaar had gefungeerd, hij had meer heit werk van een „postbode" gedaan. De minister bracht van zijn reis verslag uit aan zijn Israëlische ambtgenoot, aan secretaris-generaal Oe Thant van de VN en aan de ministerraad van de Raad van Europa. Dat hij er in dit laatste rapport bij Israël op aandrong zich in principe bereid te verklaren zich uit de bezette Arabische gebieden terug te trekken en rekening te houden met de eisen van de Palestijnen, lokte in Israël kritiek uit. Premier Meix sprak er haar spijt over uit.
Van 12-24 mei bracht minister Eban bezoeken aan Washington, Ottawa en Londen, waarbij hij o.a. met president Nixon de Amerikaanse wapenleveranties besprak.
Van 14-17 juni legde Eban een officieel bezoek af aan Italië, waar hij o.a. van gedachten wisselde met zijn Italiaanse ambtgenoot Moro, die van 21-23 mei in Cairo was geweest.

ONTVOERINGEN IN LATIJNS-AMERIKA

Ontvoering van buitenlandse diplomaten als gijzelaars om de vrijlating van gevangen genomen guerrillastrijders af te dwingen is een middel geworden waarvan de diverse guerrillagroeperingen in Latijns-Amerika zich de afgelopen periode meerdere malen mat succes hebben bediend. Tientallen gevangenen die vaak door hun activiteiten in verband met de zgn. stadsguerrilla (pag. 593/1-'69) gearresteerd waren, verkregen aldus de vrijheid maar het ziet er naar uit dat het middel in de toekomst niet meer zo succesvol zal kunnen worden toegepast omdat de Latijnsamerikaanse regeringen vastbesloten zijn niet meer toe te geven aan de ei-en van de ontvoerders. Het was de Argentijnse regering die hiermee begon en weigerde de ontvoerde Paraguayaanse consul (zie onder) tegen gevangenen uit te wisselen, waarna de guerrilla's toegaven en de consul vrijlieten. De harde houding die de regering van Guatemala hierna tegen de ontvoerders van de Westduitse ambassadeur meende te moeten innemen had aanzienlijk minder succes want de ambassadeur werd vermoord. Ook de Uruguyaanse regering heeft geweigerd aan de eisen van de revolutionairen die een aantal buitenlandse diplomaten hadden ontvoerd te voldoen, wat weliswaar de dood van een hunner ten gevolge had, maar tevens de guerrillastrijders veel sympathie heeft gekost. Inmiddels hebben de in de OAS, Organisatie van Amerikaanse Staten, verenigde landen overlag gepleegd om een manier te vinden waardoor dergelijke ontvoeringen in de toekomst minder resultaat zullen hebben. Mocht het gelukken een afdoende tegentactiek te ontwikkelen dan zou de zgn. stedelijke guerrilla daanmee een gevoelige klap krijgen en een belangrijk strijdmiddel uit handen zijn geslagen.

Over het algemeen zijn de meeste waarnemers niet hoopvol gestemd over de kansen van de guerrillastrijders. De NRC (4-4) merkt op: De resultaten die de stedelijke guerrillastrijders op de lange duur kunnen boeken lijken vooralsnog van weinig betekenis. Op korte termijn beh len ze natuurlijk wel enige tactische voordelen. Hun gevangengenomen strijdmakkers worden in de meeste gevallen na ontvoeringen vrijgelsten; dezen kunnen authentieke gegevens verstrekken over de behandeling in de gevangenissen en over eventuele folteringen; men krijgt veel publiciteit en de regeringen worden vernederd, omdat ze niet in staat zijn de orde te handhaven en diplomaten te beschermen; het moreel van de revolutionairen wordt versterkt en de geboekte successen kunnen soms voor de autoriteiten aanleiding zijn meer aandacht te schenken aan de noodzaak van een sociaal beleid.

De fundamentele zwakheid van de stedelijke guerrilla — met als enige uitzondering waarschijnlijk de in Uruguay opererende Tupamaros, die veel sympathie onder de bevolking ontmoeten — is hun gebrek aan steun onder de arme bevolking, met name in de sloppen rondom de grote steden.

De stedelijke revolutionairen zijn veelal studenten, of anderszins nog jeugdige figuren die afkomstig zijn uit de intellectuele elite of uit de gegoede middenklassen. Niet alleen treedt hieruit de factor van het generatieconflict achter het terrorisme enz. naar voren, maar deze afkomst vormt ook een forse barrière tussen de activisten en de moeilijk in beweging te krijgen sloppenbewoners.

Ontvoering van buitenlandse diplomaten is een van de tactieken die beschreven staat in het handboek voor de stadsguerrilla dat geschreven is door de Braziliaan Carlos Marighela. die op 4 nov. 1969 door de Braziliaanse politie in een hinderlaag werd gelokt en werd gedood. (pag. 154 1)

Volgens Marighela verenigt de stad de objectieve en de subjectieve voorwaarden om met succes de guerrilla te ontketenen. Op het land, aldus Marighela, is de situatie minder gunstig. De guerrilla op het platteland moet dus na de stadsguerrilla komen waarvan de rol in de eerste plaats een tactische is.

Eegin dit jaar verscheen Marighela's boek in Frankrijk, onder de titel „Pour la libération du Brèsil", waar het op 6 mrt door de minister van binnenlandse zaken verboden werd. (Le Monde, 25-3)

Van de verschillende ontvoeringen waren die van de Westduitse ambassadeurs Von Holleben in Brazilië en Von Spreti in Guatemala en van een aantal diplomaten in Uruguay de meest spectaculaire, omdat in het eerste geval de guerrillastrijders een groot aantal van hun gevangengenomen medestrijders bevrijd wisten te krijgen en in de beide andere gevallen de guerrillastrijders zich aan hun dreigement hielden en de gijzelaars ombrachten.

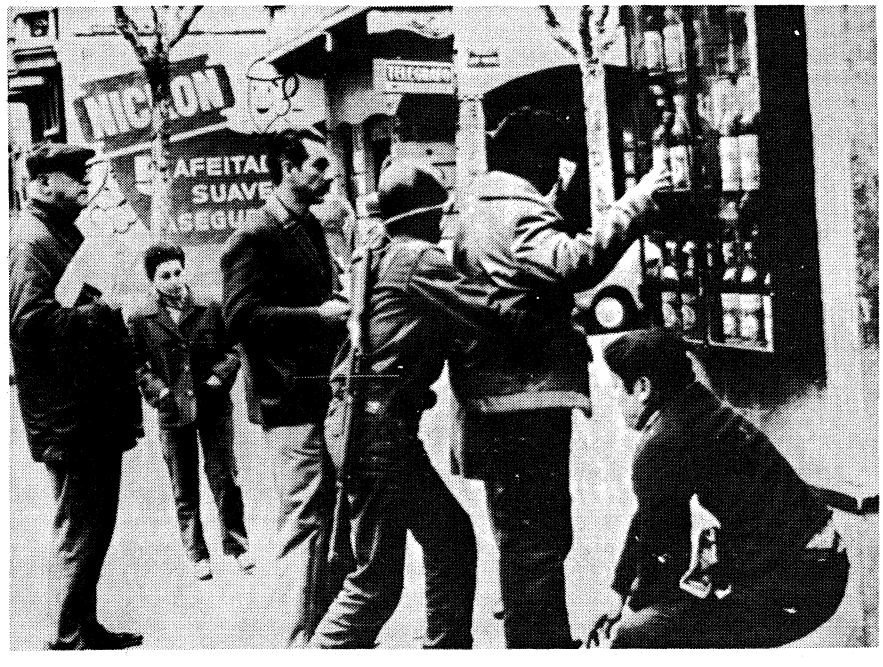

Bij het zoeken naar de ontvoerders houdt de politie in Montevideo passanten aan

Brazilië

Op 11 maart ontvoerden guerrillastrijders van de VPR, de revolutionaire volksvoorhoede, in Sao Paulo de Japanse consul Nobuo Okuchi. De VPR richtte een boodschap aan de Braziliaanse regering waarin zij de vrijlating van een vijftal zich in de gevangenis van Sao Paulo bevindende gevangenen eiste. De handeling was in geen geval tegen het Japanse volk gericht, of tegen de leden van de Japanse kolonie waarvan velen, aldus de VPR, aan de kant van de revolutionairen staan. De revolutionairen eisten verder dat tegen de achtergebleven politieke gevangenen geen represailles zouden worden genomen.

Op 13 maart accepteerde de Braziliaanse regering alle voorwaarden van de ontvoerders, waarop de VPR de namen bekend maakte van de vrij te latenen.

Op 15 maart werden de vijf gevangenen vrijgelaten en naar Mexico gevlogen. De Braziliaanse president deelde mee dat de vijf uit Brazilië verbannen waren.

Onder de vrijgelatenen bevond zich een moeder-overste die in haar klooster guerrillastrijders verborgen had gehouden, en de weduwe van een van de revolutionaire leiders, Damaris Lucena. De guerrilla's hadden ook de vrijlating geëist van Joaquim Camara Ferreira, één van de leiders van de alliantie voor de nationale bevrijding, ALN, maar deze bleek onvindbaar in de gevangenis. Bij hun aankomst in Mexico legden de vijf verklaringen af over martelingen die in de gevangenis zouden worden toegepast.

Op 11 juni werd de Westduitse ambassadeur in Rio de Janeiro, Ehrenfried von Holleben, ontvoerd. De auto van de ambassadeur werd begeleid door een politieauto met 4 agenten, maar het lukte de guerrilla's na een vuurgevecht de ambassadeur mee te nemen. Er werd een manifest achtergelaten ondertekend door drie organisaties: het commando Juarez de Brito, de VPR en de ALN. Als voorwaarden voor de vrijlating van de ambassadeur werden genoemd: afzien van represailles tegen de ontvoerders, staken van martelingen en vrijlaten van een nog onbepaald aantal politieke gevangenen. Later werd bekend gemaakt dat veertig politieke gevangenen vrijgelaten zouden moeten worden.

Op 13 juni maakte de Braziliaanse regering bekend dat zij de voorwaarden van de guerrilla's accepteerde.

De vrijgelaten Braziliaanse gevangenen na hun aankomst in Algerije

Verder publiceerde de regering een manifest waarin zij tot haar eigen omverwerping opriep, daartoe gedwongen door de guerrilla's. In het manifest noemden de opstellers als doel van hun beweging de val van de dictatuur in Brazilië, de instelling van een volksregering en de onteigening van de buitenlandse firma's.

De guerrilla's maakten daarop de namen van veertig politieke gevangenen bekend, die in gevangenissen door heel Brazilië verspreid zaten.

De vrij te latenen zouden naar Algerije worden gevlogen. De Algerijnse regering had zich inmiddels bij monde van haar ambassadeur bereid verklaard de gevangenen op te nemen. Op 15 juni vertrokken de veertig naar Algerije. Onder de vrijgelatenen bevond zich Appolonio de Carvalho, een van de oprichters van de „dissidente" revolutionair communistische partij van Brazilië.

In Äigiers aangekomen verklaarden de Brazilianen dat er veelvuldig gemarteld was in de gevangenissen. Een jonge vrouw, Vera Silvia Araujo Magalhaes moest het vliegtuig uitgedragen worden omdat zij als gevolg van martelingen verlamd was. Anderen toonden de pers brandwonden op de benen. Vrijwel alle vrijgelatenen maren jonge mensen, die lid waren van verschillende revolutionaire organisaties. Een twintigtal was lid van de VPR.

Verscheidenen van hen verklaarden naar Brazilië te zullen teruggaan om de strijd voort te zetten, hoewel zij voor levenslang verbannen zijn door de Braziliaanse regering. Inmiddels is het Braziliaanse leger uitgebreide speuracties begonnen naar de ontvoerders van Von Holleben, die op 16 juni werd vrijgelaten. Verscheidene belangrijke guerrillastrijders zouden zijn gearresteerd.

Guatemala

Op 31 maart werd de auto van de Westduitse ambassadeur in Guatemala Karl Graf von Spreti in Guatemala City door 6 bewapende guerrilla-strijders van de FAR-strijdkrachten (pag. 216/2) aangehouden en de ambassadeur in een andere wagen ontvoerd. In een telegram aan het dagblad „*El* Grafico" op 1 april verklaarden de revolutionaire strijdkrachten dat zij verantwoordelijk waren voor de ontvoering.

Dezelfde dag nog deelde de pauselijke nuntius in Guatemala, Gerolamo Prigione, mee dat hij en president Julio Cesar Mendez Montenegro en minister van buitenlandse zaken Alberto Fuentes Mohr een gelijkluidend schrijven van de guerrilla's hadden ontvangen, waarin de voorwaarden voor de vrijlating van de ambassadeur waren genoemd t.w.: vrijlating van 15 gearresteerde guerrilla's en uitlevering aan de Mexicaanse ambassade onder vrijgeleide, stopzetten van de onderdrukking van de FAR en het Gua-

temalteekse volk en op korte termijn voldoen aan de gestelde voorwaarden; in het negatieve geval zou de ambassadeur geëxecuteerd worden. De ontvoerders gaven verder als reden voor de ontvoering van de Duitse ambassadeur aan dat hij een element was dat zowel op intellectueel als op uitvoerend niveau de imperialistische politiek verwerkelijkte, die vele volkeren in ellende en onderontwikkeldheid houdt en die agressieve oorlogen voert.

De Guatemalteekse regering verzekerde dat zij alles wat in haar macht lag zou doen om de vrijlating van de ambassadeur te bereiken. Op de eis van de ambassade dat de regering onmiddellijk de voorwaarden van de ontvoerders diende te vervullen, deelde de minister van buitenlandse zaken mee dat daar tegenover stond dat de vrij te latenen bijna allen rechtsgeldig waren veroordeeld en dat over hun vrijlating in elk afzonderlijk geval slechts door het hof van beroep zou kunnen worden beslist. Omdat de guerrilla's geen precieze termijn hadden gesteld, hoopte de minister na onderhandelingen de invrijheidstelling van de ambassadeur te bereiken door vrijlating van die gevangenen die nog niet veroordeeld waren.

De Westduitse regering drong er inmiddels bij de Guatemalteekse ambassadeur in Bonn, Antonio Gandara op aan dat snel maatregelen genomen zouden worden die de vrijlating van Von Spreti zouden bevorderen. Op 2 april verklaarde de Guatemalteekse regering dat zij de eisen van de ontvoerders niet kon accepteren. Onmiddellijk na het bekendmaken van hun besluit, kondigde de regering de staat van beleg af voor het gehele land. In een communiqué dat werd uitgegeven, deed de regering een beroep op de elementaire humanitaire principes van hen die de ambassadeur in hun macht hadden omdat zij het recht op vrijheid en leven van een vertegenwoordiger van een bevriende natie zouden respecteren en zouden begrijpen dat het volledig onmogelijk was voor de regering om aan hun eisen tegemoet te komen. Verder werd meegedeeld dat de ontvoerders geëist zouden hebben dat vies van de 16 vrij te latenen onmiddellijk aan de guerrilla's zouden worden uitgeleverd opdat zij geëxecuter konden worden daar zij de verblijfplaatsen van de guerrilla's aan de regering hadden verraden. De onderhandelingen met de guerrilla's zouden mat name op dit punt vastgelopen zijn, aldus de Guatemalteekse regering. De vrijlating van de reeds rechtsgeldig veroordeelden zou pas na een drie maanden durend proces en na bewezen onschuld door het Hooggerechtshof bewerkstelligd kunnen worden. Heit parlement zou eventueel een amnestie kunnen afkondigen, maar daar moest in geen geval op gerekend worden. De regering kon, wou zij zach niet schuldig maken aan flagrante schending van de wet, niet ingaan op de ovendreven eisen van de guerrilla's. De pauselijke nuntius en de Westduitse ambassade protesteerden tegen heit besluit van de Guetemalteekse regening. Volgens de ambassade was de harde houding van de regering terug te voeren op de ontoegevendheid van de militairen in het kabinet.

De guerrilla's deelden vervolgens mee dat zij het bedrag van heit losgeld hadden verhoogd en dat in plaats van 16 gevangenen, 22 gevangenen dienden te worden vrijgelaten en dat de termijn hiervoor op 4 april zou aflopen.

De ontvoerde ambassadeur had inmiddels in een brief aan zijn zoon meegedeeld dat hij het goed maakte. De Westduitse regering had inmiddels de directeur-generaal van heit ministerie van buitenlandse zaken Wilhelm Hoppe naar Guatemala gestuurd om bij de regering erop aan te dringen al het mogelijke te doen om de vrijlating van de diplomaat te bewerkstelligen.

Hoppe voerde onmiddellijk na zijn aankomst besprekingen met de nuntius en de minister van buitenlandse zaken waarbij hij erop wees dat de Guatemalteekse regering de volkenrechtelijke verplichting tot bescherming van dipilomaiten heeft, zoals vastgelegd in artikel 29 van de zgn. Weense conventie.

Deze verplichting gaat boven de binnenlandse wetten. Verder deelde Hoppe mee dat de Westduitse regering bereid was het door de guerrilla's geëiste losgeld te betalen. Mocht Von Spreti iets overkomen, dan was verbreking der diplomatieke betrekkingen niet uitgesloten. Een delegatie van ambassadeurs in Guatemala protesteerde in een bijeenkomst achter gesloten deuren bij de minister van buitenlandse zaken Fuentes Mohr tegen het besluit van de regering niet op de eisen van de guerrilla's in te gaan. Zij verzochten bescherming voor henzelf en voor hun personeel. De Guatemalteekse regering beloofde dat de diplomaten een gewapend escorte zouden krijgen. Bondskanselier Willy Brandt op officieel bezoek in de VS richtte een boodschap aan het volk van Guatemala met het verzoek hun binnenlandse politieke ruzies te staken om te helpen het leven van een onschuldig diplomaat te redden. Verder verzocht de bondskanselier dringend alle verantwoordelijken die bij de ontvoering waren betrokken het uiterste te doen om de vrijlating van de gevangene te bewerkstelligen. De oproep werd door talloze radiostations en door de pers in Guatemala verspreid. Op 5 april werden opnieuw bemiddelingspogingen gedaan. Het Westduitse ministerie van buitenlandse zaken richtte zich tot de nieuwe president van Costa Rica Figueres met het verzoek om hulp. Eet State Department in Washington deelde naar aanleiding van een soortgelijk verzoek mee dat zij geen officieel contact met de guerrilla's tot stand kon brengen.

De Westduitse regering verzocht daarop de regering van de VS een hoge militaire functionaris naar Guatemala te zenden om pressie uit te oefenen op de militairen in het kabinet die naar algemeen werd aangenomen verantwoordelijk waren voor de onbuigzame houding van de regering van Guatemala. Ook de secretaris-generaal van de VN werd benaderd voor bemiddelingspogingen. De Westduitse regering liet via haar zaakgelastigde in Guatemala City een persoonlijke boodschap van bondskanselier Brandt bij de regering bezorgen waarin deze zijn bezorgdheid over de ontwikkeling uitsprak en zei de indruk te hebben dat de autoritelten niet alle mogelijkheden om de ambassadeur vrij te krijgen uitputtend gebruikt hadden. De Westduitse minister van buitenlandse zaken Walter Scheel zei in een brief dat het het Duitse volk niet geheel duidelijk was waarom de Guatemalteekse regering niet in staat was door bepaalde aanbiedingen de vrijlating van de ambassadeur te bewerkstelligen.

Op dezelfde dag nog stelden de ontvoerders zich met de pauselijke nuntius in verbinding om hem te vragen of aan hun voorwaarden voldaan zou worden. De nuntius poogde nog de guerrilla's tot onderhandelen te bewegen maar dezen verklaarden dat alleen het in vrijheid stellen van de genoemde gevangenen de ambassadeur kon redden. Een verzoek van de nuntius aan de regering om zich via de radio tot de ontvoerders te mogen richten, werd zodanig door de regering in

beraad gehouden, dat de termijn van 20 minuten die de ontvoerders de nuntius hadden gesteld, was verstreken. Naar de nuntius in een interview met *Der Spiegel* later meedeelde, had hij de tekst van zijn radio-oproep aan de militairen moeten voorleggen, Uie het aanbod tot algemene onderhandelingen dat de nuntius had willen doen, veranderden in een onderhandelingsaanbod van het corps diplomatique om daarmee te bewijzen dat zij zelf niet wensten te onderhandelen.

Later op de avond werd de Westduitse ambassade ervan in kennis gesteld dat het stoffelijk overschot van de ambassadeur 16 km buiten Guatemala City was gevonden. Hij bleek door meerdere schoten in het hoofd om het leven te zijn gekomen.

Reacties

Na het bekend worden van de moord op de Westduitse ambassadeur gaf de Guatemalteekse regering een verklaring uit waarin zij de moord een afschuwelijke misdaad noemde en zich tegelijkertijd verdedigde tegen het verwijt haar verplichtingen tegenover een bij haar geaccrediteerde diplomaat niet te zijn nagekomen, Zij verklaarde alles te hebben gedaan wat binnen haar macht lag om het leven van de ambassadeur te redden. Ongelukkigerwijs hadden de ,,verwarde" eisen van de ontvoerders en hun weigering om tot een verstandige afspraak te komen deze pogingen op niets doen uitlopen. Het was de regering niet mogelijk geweest aan de eisen te voldoen omdat dat een openlijke aantasting van de grondwet van de republiek en de wetten van de staat zou hebben betekend. President Montenegro kondigde verder een drie dagen durende rouw af.

De Westduitse regering reageerde met terugroeping van haar zaakgelastigde en verder ambassadepersoneel en behield zich het recht voor verdere maatregelen te nemen zodra zij rapporten van de Westduitse zaakgelastigde en de bijzondere gevolmachtigde zou hebben ontvangen.

Ambassadeur Von Spreti.

Zowel Bondskanselier Brandt als minister van buitenlandse zaken Scheel gaven verklaringen uit waarin de Guatemalteekse regering verweten werd dat zij de ambassadeur niet voldoende bescherming had geboden.

Op 9 april verliet de Guatemalteekse ambassadeur in de Bondsrepubliek, Antonio Gandara, die de ontvoerders overigens aangeboden had de plaats van Von Spreti in te nemen, op verzoek van de Westduitse regering de Bondsrepubliek.

Op 10 april arriveerde minister Scheel in Guatemala City om de overleden ambassadeur de laatste eer te bewijzen en om een scherpe protestnota van de Bondsregering te overhandigen waarin de Guatemalteekse regering wordt verweten mede schuldig te zijn aan de dood van de ambassadeur door nagelaten te hebben de nodige maatregelen te nemen om de invrijheidstelling te bevorderen.

Uruguay

In Uruguay hebben de Tupamaros, die tot nog toe slechts tamelijk onschuldige acties voerden (pag. 718/ '69 e v.) waardoor zij zelfs in brede lagen van de bevolking sympathie genoten, door een aantal ontvoeringen voor een ware crisissituatie in het land gezorgd.

Op 31 juli werden vier buitenlandse diplomaten, drie Amerikanen en een Braziliaan, ontvoerd. Twee Amerikanen wisten te ontsnappen, maar de Braziliaanse consul in Montevideo, Aloysio Mares Dias en de Amerikaan Dan Mitrione, expert van de FBI in veiligheidszaken en door de USAID (Agency for international development) bij de Uruguayaanse veiligheidsdienst gedetacheerd bieven in hun handen.

Drie dagen eerder hadden de Tupamaros de rechter Daniel Pereira Manelli ontvoerd omdat hij naar hun zeggen excessief zware straffen had opgelegd aan gearresteerde guerrillastrijders. De rechter werd op 4 augustus weer vrijgelaten na uitvoerig door de guerrilla's te zijn ,,verhoord".

In ruil voor de vrijlating van de twee ontvoerde buitenlanders eisten de Tupamaros, die ditmaal optraden onder de naam MLN (beweging voor de nationale bevrijding) op 2 augustus de vrijlating van alle gevangenen die wegens politieke delicten gevangen zaten. Het communiqué van de Tupamaros stelde dat de vrijgelaten gevangenen naar Mexico, Peru of Algerije gebracht moesten worden. Op 3 aug. reageerde de Uruguayaanse regering met een communiqué van de minister van binnenlandse zaken waarin de eis van de Tupamaros werd afgewezen omdat er geen ,,sprake van kon zijn de gevangenen die volgens het gewone recht waren veroordeeld, als politieke gevangenen te beschouwen". Het voorstel van de guerrilla's werd gekwalificeerd als een ,,nieuwe aanval op de openbare orde verergerd door chantage tegenover de wettige macht". Op 6 augustus stelden de Tupamaros de regering een nieuw ultimatum: binnen 24 uur zouden de 160 politieke gevangenen vrijgelaten moeten worden. De regering bleek echter niet van zins aan de eisen van de guerrilla's tegemoet te komen. President Jorge Pacheco Areco verklaarde dat hij volledig achter de inhoud van het communiqué van 3 augustus stond. Inmiddels was de politie van Montevideo, versterkt door eenheden van leger en marine uitgebreide opsporingsacties begonnen, waarbij weliswaar een belangrijke leider van de Tupamaros, Raul Sendic, gearresteerd kon worden, maar waarbij men geen enkel spoor van de ontvoerden vond.

Op 7 augustus ontvoerden de Tupamaros een derde buitenlander, Claude Fly, een Amerikaanse agronoom, die in het kader van een ontwikkelingsplan in Uruguay was gestationeerd.

Inmiddels gingen er in Uruguay stemmen op een minder harde houding tegenover de eisen van de guerrilla's in te nemen. Naar Le Monde berichtte (5-8) zou ook de regering verdeeld zijn over de in te nemen houding. De ministers van binnenlandse zaken en van buitenlandse zaken zouden tegenovergestelde standpunten innemen. Le Monde (6-8) berichtte eveneens over een plan van twee leden van de oppositiepartij een voorstel tot amnestie bij het parlement in te dienen om op die manier een eerzame oplossing te creëren. President Pacheco verklaarde echter nooit te zullen onderhandelen met misdadigers.

Naar later is gebleken was de regering in Montevideo ook aan verschillende soorten van buitenlandse druk onderhevig.

Mei name de Braziliaanse regering heeft er verschillende malen bij de Uruguayaanse regering op aangedrongen alles te doen om de vrijlating van Dias te verzekeren.

De Argentijnse regering daarentegen zou president Pachecos gesteund hebben in zijn politiek. Naar men algemeen aanneemt zou de regering van de VS niet geadviseerd hebben op de eisen van de ontvoerders in te gaan.

Op 10 augustus wend het stoffelijk overschot van de Amerikaan Dan

Mitrione in een buitenwijk van Montevideo aangetroffen. Onderzoekingen wezen uit dat hij ter plaatse door geweerschoten om het leven was gekomen.

Om de politie bij haar opsporingsacties te helpen, vroeg de regering aan het parlement uitgebreidere volmachten die haar werden toegestaan. De persoonlijke rechten werdein voor een periode van 20 dagen opgeschort en een uitgebreide politiemacht begon aan grootscheepse opsporingsacties. De andere ontvoerden werden echter niet gevonden.

Een bemiddelingspoging van de gearcesteerde Tupamaros-leider Sendic, die overigens de moord op Mitrione aan onverantwoordelijke elementen in de beweging weet, werd door de regering afgewezen. Sendic stelde voor dat de beide ontvoerden zouden worden vrijgelaten op voorwaarde dat de individuele rechten weer zouden worden hersteld en dat de gevangengenomen Tupamaros door burgerlijke rechtbanken zouden worden berecht i.p.v. door militaire, zoals onder de nog steeds van Kracht zijnde staat van beleg geldt.

Inmiddels is er in Uruguay meer kritiek losgekomen op de onverzoenlijke houding van de regering. Naar Le Monde (20-8) meldt zouden meer en meer parlementsleden het betreuren dat zij de regering uitgebreide volmachten hebben gegeven, waardoor president Areco over vrijwel dictatoriale macht beschikt.

Op 15 augustus werd in Zuid-Brazilië een brief gevonden van de Tupamaros waarin gedreigd werd dat de Braziliaanse dipilomiat zou worden doodgeschoten als niet binnen 72 uur aan de eisen van de guerrilla's zou worden voldaan. Aanvankelijk werd getwijfeld aan de authenticiteit van het document, maar later deelde de politie mee dat de brief inderdaad afkomstig was van de guerrilla's. De Uruguayaanse regering heeft laten weten dat dit niets verandert aan haar voornemen niet met de kidnappers te onderhandelen. Zij weet zich hierin, aldus een regeringswoordvoerder, gesteund door de opvattingen van vele regeringen.

Op 24 aug. werd een communiqué door de Tupamaros uitgegeven waarin stond dat di beide ontvoerden het goed maakten. (NRC, Le Monde. *NZZ. FAZ*, The *Times*)

(Vor. ber. pag. 593/1-'69)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

NON-PROLIFERATIEVERDRAG VAN KRACHT GEWORDEN

Op 5 maart hebben de SU en de VS in Moskou, Washington en Londen (de drie hoofdsteden van de bewaarnemende machten) de ratificatie-oorkonden van hee nonproliferatieverdrag gedeponeerd.
(Zie verder de pag. 401-'68, 451/1-1968, 567/3-1968 en 627/2-1968). De Britse regering had de oorkonde reeds eind 1968 gedeponeerd. Op 5 maart deponeerde tevens een zestal andere landen *j de ratificatie-oorkonden, waarmee het aantal landen buiten de drie verdragsmogendheden, dat tot ratificatie is overgegaan de veertig passeerde en het verdrag hiermee, in overeenstemming met art. IX, 3, in werking trad.
De plechtige bijeenkomsten in de drie hoofdsteden werden bijgewoond door president Nixon, premier Wilson van Engeland en premier Kosygin.
Sprekend op de bijeenkomst in Moskou deed Kosygin een beroep al het mogelijke te doen een einde te m-ken aan de nucleaire bewapeningswedloop en voortgang te boeken op de weg naar de algehele ontwapening. Voorts maakte de Russische premier gewag van het grote belang dat de Russische regering hecht aan de SALT-besprekingen met de VS (pag. 737-1969): „Wij bereiden ons momenteel met alle ernst op de onderhandelingen voor, die in april in Wenen beginnen Het resultaat van deze besprekingen hangt natuurlijk van de goede wil van beide zijden af."
President Nixon verklaarde in Washington dat hij het verdrag inzake de niet-verspreiding van atoomwapens beschouwde als een eerste mijlpaal op weg naar een vermindering van het gevaar van een atoomoorlog. Nixon maakte melding van Kosygins woorden m.b t de tweede fase van de SALT-besprekingen en zei dat een tweede mijlpaal zou zijn bereikt als uit dit SALT-overleg een verdrag zou voortvloeien. Een darde mijlpaal naar de ontwapening zou worden gevormd door „voortdurende voortuitgang op het gebied van de vermindering van spanning".
De toenmalige Britse premier Wilson zei dat „de landen die geen atoomwapens hebben, thans de verplichting op zich hebben genomen er ook nooit te bezitten, en hek recht hebben te verwachten dat de landen die wel atoomwapens hebben hun deel van de overeenkomst nakomen".
De secretaris-generaal van de VN, Oe Thant, gaf uiting aan zijn „grote voldoening" bij de inwerkingtreding van het verdrag en hij deed een beroep op alle staten het te ratificeren: „Ik ben er vast van overtuigd dat het in het belang van de gehele wereldgemeenschap is, dat dit verdrag algemeen gesteund wordt", zo zei hij.

* Dit waren Ethiopië, Maleisië, Laos, Mali, Jamaica en Liberia.

De plechtigheid in Washington: de Russische ambassadeur Dobrynin met C. Bevans (adviseur i.~ontwapening). Verder Nixon, G. Smith en W. Foster.

Tot aan het moment van inwerkingtreding ondertekenden de volgende 98 staten het non-proliferatieverdrag (in alfabetische volgorde):
Afganistan, Australië, Barbados, België, Bolivia, Botswana, Bulgarije, Canada, Ceylon, China (Taiwan), Columbia, Costa Rica, Cyprus, Dahomey, DDR, Denemarken, Dominicaanse Republiek. Ecuador, El Salvador, Ethiopië. Filippijnen, Finland, Gambia, Ghana, Griekenland, Groot-Brittannië, Guatamala, Haïti, Honduras, Hongarije, Ierland, Indonesië, Irak, Iran, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Jemen, Joego-Slavië, Jordanir, Kameroen, Kenia, Koeweit, Kongo (Kinsjassa), Laos, Lesotho, Libanon, Liberia, Libië, Luxemburg, Madagascar, Malediven, Maleisië, Mali, Malta, Marokko, Mauritius, Mexico, Mongoolse Republiek, Nederland, Nepal, Nieuw-Zeeland, Nicaragua, Nigeria, Noorwegen, Oostenrijk, Opper-Volta, Panama, Paraguay, Peru, Polen, Roemenië, San Marino, Senegal, Singapore, Soedan, Somalia, Sowjet-Unie, Swaziland, Syrië, Togo, Trinidad/Tobago, Tsaad, Tsjechoslowakije, Tunesië, Turkije, Uruguay, VAR, Venezuela, Verenigde Staten, West-Duitsland, IJsland, Zuid-Jemen, Zuid-Korea, Zuid-Vietnam, Zweden en Zwitserland.
Op het moment van inwerkingtreding van het verdrag hadden 47 landen het geratificeerd en de ratificatie gedeponeerd: Afganistan, Botswana, Bulgarije, Canada, China (Taiwan), Costa Rica, Cyprus, Denemarken, Ecuador, Ethiopië, Finland, Groot-Brittannië, Hongarije, Ierland, Irak, Iran, Jamaica, Jordanië, Kameroen, Laos, Liberia, Maleisië, Mali, Malta, Mauretanië, Mauritius, Mexico, Mongoolse Republiek, Nepal, Nieuw-Zeeland, Nigeria, Noorwegen, Oostenrijk, Paraguay, Peru, Polen, Roemenië. Sowjet-Unie, S aziland, Syrië, Togo, Tsjechoslowakije, Tunesië, Verenigde Staten, IJsland, Zweden en Zwitserland.

Tot dusver hebben de atoommachter, Frankrijk en China (Volksrepubliek) geen bereidheid getoond zich bij heit verdrag aan te sluiten. China heeft verklaard het verdrag tie beschouwen als „instrument van de samenzwering tussen de VS en de SU, de wereldheerschappij onder elkaar te verdelen." Ondertekening van het verdrag is verder geweigerd door India en Pakistan, Israël, Zuid-Afrika, Brazilië en Argentinië.

De Franse regering heeft verklaard dat zij de termen van het verdrag zou respecteren.

Niet geratificeerd is het verdrag dom Japan en Australië (omdat de huidige controle-mechanismen van het Internationale Bureau voor Atoomenergie (IAEA) deze landen ontoereikend schijnen) en door de EURATOM-lelden Nederland, België. Italië en West-Duitsland (in afwachting van een definitieve regeling van de verhouding EURATOM-IAEA). (Reuter, FAZ, NZZ, NAVO-maandblad)

(Vor. ber. pag. 237/3-1969)

NON-PROLIFERATIEVERDRAG EN IAEA

Het Verdrag inzake de niet-verspreiding van de atoomwapens (non-proliferatieverdrag), dat op 12 juni 1968 tot stand kwam, is het resultaat van zes jaar moeizame onderhandelingen tussen de VS en de SU in zowel, wat toen genoemd werd de ,,ontwapeningsconferentie van de Achttien Landen" in Genève, als in bilateraal overleg. Tijdens deze gehele periode (1962-1968) hebben de NAVO-leden elkaar voortdurend geraadpleegd om de verschillende aspecten van het voorstel te bestuderen. (Zie ook pag. 401/3-1968).

Het onmiddellijke doel van het non-proliferatieverdrag is het gevaar van een atoomoorlog te verminderen door het aantal atoomwapens te beperken tot de landen die ze reeds bezitten. Een van de artikelen van het verdrag (zie pag. 40211-1968 voor de volledige tekst), de veiligheidsclausule (art. 3), stelt dat de niet-nucleaire landen de plicht hebben ervoor te waken dat de bepalingen van het verdrag worden nageleefd.

Alle niet-nucleaire landen die het verdrag tekenen hebben de verplichting een inspectie-procedure uit te werken, die moet worden toegepast door het Internationale Bureau voor Atoomenergie (IAEA) in Wenen. Het verdrag stelt, dat binnen de 180 dagen na de inwerkingtredino elke partij onderhandelingen met de IAEA moet beginnen en dat er een akkoord moet zijn gesloten binnen de 18 maanden die er op volgen.

Er zijn onderhandelingen gaande tussen de Europese Commissie en de IAEA met het doel te voorkomen dat de tenuitvoerlegging onverenigbaar is met de naleving van de bepalingen van het Euratomverdrag (Vgl. ook pag. 580/2-1967). De Euratom heeft een eigen inspectiesysteem.

Sinds 11 juni wordt in het zgn. Safeeuard Comité van de IAEA een verdragsontwerp i.z. controle besproken, dat de gelijke behandeling van alle ondertekenaars van het non-proliferatieverdrag moet waarborgen. Dit verdragsontwerp moet, zo staat in het non-proliferatieverdrag, vóór 5 mrt 1972 door alle ondertekenaars worden geratificeerd. De FAZ schreef hierover op 4 aug.: „Toch hebben de onderhandelingen van de afgelopen weken duidelijk gemaakt, dat dit doel nauwelijks haalbaar is".

Het ontwerpverdrag bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden algemene technische, juridische en financiële richtlijnen gegeven, het tweede bevat technische aanwijzigingen voor de uitvoering van controle.

In het model-verdrag wordt nadrukkelijk vastgesteld dat noch onderzoek, nóch technische ontwikkeling door de controles mogen worden belemmerd. Om misverstand te vermijden, werd het doel van de controle, namelijk te verhinderen, dat splijtstof wordt gebruikt voor de vervaardiging van kernwapens, precies omschreven.

De FAZ: „De niet-kernmogendheden zijn geenszins bereid zondermeer te accepteren wat de atoommachten voorstellen. In het bijzonder willen ze verhinderen dat hun wetenschappelijke en economische ambities door overhaaste overeenkomsten over de controle worden beperkt."

Het IAEA-ontwerp voor een wereldwijd controlesysteem, dat in feite is gebaseerd op het sinds 1962 gebruikte Safeguard-systeem, wordt door vele niet-kernmogendheden nog te vaag geacht. Met name de Westduitse Bondsrepubliek heeft in het Safeguard Comité aangedrongen op preciezere omschrijving van de technische controlemogelijkheden.

Het op 5 mrt van kracht geworden non-proliferatieverdrag kan worden gevoegd bij de volgende akkoorden die reeds op atoomgebied van kracht zijn: het Verdrag inzake het gedeeltelijk verbod op atoomproeven, het Akkoord inzake het verbod van massale vernietigingswapens in de ruimte en het Verdrag inzake het verbod van atoomwapens op de .Zuidpool.

NAVO-MINISTERRAAD IN ROME. BIJEENKOMSTEN VAN GROEP VOOR NUCLEAIRE PLANNEN, COMITÉ VOOR DEFENSIE-PLANNING EN COMMISSIE LEVENSMILIEU

Op 26 en 27 mei werd in Rome de vuurjaarszitting van de NAVO-ministerraad gehouden. De vergadering werd bijgewoond door de ministers van buitenlandse zaken van de 15 aangesloten landen en stond ditmaal in het teken van mogelijke contacten tussen Oost en West en een eventueel hieruit voortvloeiende détente in Europa. (Decemberzitting van de NAVO-ministerraad, zie pag. 787/1-1969).

De tweedaagse vergadering resulteerde in een verklaring van de NAVO over een „wederzijdse en evenwichtige vermindering van de strijdkrachten". De Italiaanse minister Moro werd opgedragen deze verklaring aan alle geïnteresseerde landen voor te leggen. De NAVO-verklaring, die tegelijk met het slotcommuniqué werd gepubliceerd, is een vrij vaag gehouden stuk; de reden hiervoor is dat de VS en Frankrijk nogal terughoudend waren en pas op het laatste moment met dit NAVO-initiatief hebben ingestemd. Beide landen zouden zich liever aan de bilaterale weg hebben gehouden.

De belangrijkste gedeelten uit het slotcommuniqué van de zitting en de ,,verklaring over evenwichtige en wederzijdse vermindering van strijdkrachten" volgen hieronder:

Slotcommuniqué

„De Noord-Atlantische Raad is in Rome in ministeriële zitting bijeen geweest op 26 en 27 mei 1970. Hij bevestigde dat het Bondgenootschap onmisbaar blijft voor de veiligheid van zijn leden en het hun mogelijk maakt gezamenlijk na te gaan hoe vooruitgang geboekt kan worden m.b.t. het aanknopen van hechtere internationale betrekkingen, waarbinnen de problemen die Europa nog verdelen zouden kunnen worden opgelost. (..)

Tijdens hun bijeenkomst in Washington, in april 1969 (zie pag. 225-1969) hebben de ministers voorgesteld samen met de SU en de andere landen van Oost-Europa na te gaan welke concrete vraagstukken zich het beste zouden lenen voor vrucht-

bare onderhandelingen, die het mogelijk zouden maken de spanning te verminderen en de samenwerking in Europa te stimuleren, en constructieve besluiten hiertoe te nemen. (.) Zij voegden hieraan toe dat zij bleven letten op ieder teken van de SU en de andere Oosteuropese landen van een bereidheid tot dergelijke besprekingen. (....) (Zie hieronder bij conferentie van Warschaupact).
De Duitse Bondsrepubliek is met de welwillende steun van haar bondgenoten besprekingen begonnen met de USSR, Polen en de DDR, teneinde de toestand in Centraal-Europa te verbeteren. De bondgenoten beschouwen dit feit als bemoedigend. Zij hopen dat deze gesprekken tot resultaten zullen leiden en niet zullen worden gecompromitteerd door het stellen van onaanvaardbare eisen. (...)
De ministers hebben met voldoening geconstateerd dat de vier mogendheden op 26 mrt. in het kader van hun verantwoordelijkheden m.b.t. Berlijn en Duitsland als geheel, besprekingen zijn begonnen over een verbetering van de situatie in Berlijn en de vrije toegang tot de stad. (i
De Amerikaans-Russische besprekingen om te komen tot een beperking van de strategische bewapening (SALT) die in nov. 1969 in Helsinki begonnen, zijn in april in Wenen hervat. De ministers prijzen zich gelukkig met de voortzetting van deze besprekingen waarvan de uitkomst zo belangrijk is voor de veiligheid van Europa en de toekomst van de mensheid. (.)
Voor zover er vooruitgang zal worden geboekt als gevolg van de eerste gesprekken en in de gesprekken die reeds gaande zijn inzake Duitsland en Berlijn, verklaarden de regeringen zich bereid multilaterale contacten te leggen met alle geïnteresseerde regeringen. Deze contacten zouden in het bijzonder ten doel hebben vast te stellen wanneer het mogelijk zal zijn een conferentie, of serie van conferenties, bijeen te roepen over de Europese veiligheid en samenwerking, De oprichting van een permanent orgaan zou kunnen worden overwogen, onder meer als middel om te gelegener tijd over te gaan tot multilaterale onderhandelingen.
Tot de onderwerpen met betrekking tot de veiligheid en de samenwerking in Europa behoren met name:
a) de principes die ten grondslag moeten liggen aan de betrekkingen tussen de staten, met inbegrip van het principe van het afzien van geweld;
b) de ontwikkeling van internationale betrekkingen, teneinde bij te dragen tot het vrije verkeer van personen, ideeën en informatie en het uitbreiden van de samenwerking op cultureel, economisch, technisch en wetenschappelijk gebied, alsmede op dat van het menselijk levensmilieu.
Bovendien hechten de ministers van de landen die deelnemen aan het NAVO geïntegreerde defensie-programma een bijzondere waarde aan een diepgaande bestudering met andere geïnteresseerde partijen van de mogelijkheden om te komen tot een wederzijdse en evenwichtige vermindering van strijdkrachten en zij hebben hierover een verklaring gepubliceerd. (Zie hieronder).
De ministers hebben als eerste stap de minister van buitenlandse zaken van Italië verzocht dit communiqué uit hun naam via diplomatieke kanalen te doen toekomen aan alle andere geïnteresseerde partijen, met inbegrip van de neutrale en niet-verbonden regeringen. Zij hebben bovendien besloten dat de ledenregeringen zouden trachten reacties van andere regeringen te krijgen, voor wat betreft de uitvoering van het globale programma van polsen en onderhandelingen dat zij overwegen.
De ministers hebben het eerste rapport van de NAVO-Commissie Uitdagingen Moderne Maatschappij bestudeerd en zich gelukkig geprijsd met de door deze Commissie bereikte vooruitgang in de periode van zes maanden sinds de oprichting ervan. een vooruitgang die duidelijk blijk geeft van de waarde van de geallieerde samenwerking voor wat betreft de meest urgente levensmilieu-problernen. De diepgaande studies die thans worden uitgevoerd zullen bijdragen tot een nationale en internationale aktie met betrekking tot de vele problemen van het levensmilieu. zoals de prioritaire vraagstukken van de lucht- en waterverontreiniging". (Zie ook hieronder). (...)

Verklaring over evenwichtige *wederzijdse vermindering van* striidkrachten

„De ministers nodigen de geïnteresseerde landen uit inleidende gesprekken te voeren over wederzijdse en evenwichtige vermindering van strijdkrachten in Europa en in het bijzonder in het centrale gebied. Zij zijn het erover eens geworden dat tijdens dergelijke besprekingen de bondgenoten de volgende voorwaarden zullen stellen:
a) de wederzijdse vermindering van strijdkrachten zou in overeenstemming moeten zijn met de werkelijke belangen van de veiligheid van het Bondgenootschap en zouden niet moeten leiden tot een militair nadeel voor de een of andere partij, rekening houdend met de verschillen als gevolg van geografische of andere overwegingen.
bi De vermindering zou moeten plaatsvinden op een basis van wederkerigheid en naar omvang en tijdsbestek moeten worden verspreid en in evenwicht gebrarht.
c) De vermindering zou de gestationneerde en plaatselijke strijdkrachten moeten omvatten alsmede de wapensystemen in het betreffende gebied.
d) Verificatie en geëigende controle zijn nodig om het naleven van de akkoorden met betrekking tot wederzijdse en evenwirhtiee vermindering van de strijdkrachten te waarhoreen. (..)
De leden van het Bondgenootschap zullen elkaar diepgaand raadplegen voor wat betreft de resultaten van hun peilingen, teneinde het Bondgenootschap in staat te stellen nieuwe individuele of pezamenlijke polsingen die van nut zouden kunnen zijn te bepalen."

Reacties in Oost-Europa

De P r a w d a schreef op 28-5: „De Romezitting van de NAVO-raad bevestigt dat er nog grote hindernissen zijn om te komen tot een werkelijke vermindering van de internationale spanning" Het blad beschuldigt de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers ervan, prealabele maatregelen te eisen m b t een vermindering van de spanning. teneinde „de conferentie tot een niet nader benaalde datum te kunnen uitstellen" (bedoeld wordt een pan-Europese veiligheidsconferentie Red. K H A.)
Ook het agentschap T a s s beschuldigt de NAVO-landen ervan „een tactiek van uitstel toe te passen inzake het bijeenroepen van een Europese conferentie". T a s s acht het slotcommuniqué een „soort antwoord" op de oproep van de communistische landen ten gunste van een Europese conferentie en meent dat de NAVO tracht deze te doen „verzanden in een warnet van procedure-maatregelen" (Vgl pag 788/1-1969)
R a d i o W a r s c h a u (27-5)· „Het communique is de uitdrukking van een compromis tussen de verschillende standpunten van de NAVO-landen en heeft naar het schijnt ten doel de Europese conferentie voor onbepaalde tijd uit te stellen·· Het Oostduitse partijblad N e u e s D e u t s c h l r n d verwierp m een uiterst fel commentaar het westerse voorstel als „pure demagogie".

Bijeenkomst comité voor defensie-planning. Lancering eerste *NAVO-satelliet*

Het comité voor defensie-planning van de NAVO (zie ook pag. 787/2-1969) *) kwam op 11 juni in ministeriële zitting bijeen te Brussel en hield zich daar o.m. bezig met de geallieerde tegenmaatregelen tegen de voortdurende groei van de strijdkrachten van het Warschaupact: met name wat betreft de aanwezigheid van de Russische vloot ia de Middellandse Zee. Na afloop werd een slotcommuniqué uitgegeven waaruit wij hieronder de belangrijkste passages weergeven:

„De Ministers hebben met bezorgdheid kennis genomen van de voortdurende groei van de strijdkrachten van het Warschau-pact. Zij bevestigden de vastbeslotenheid van de NAVO-landen het algemene militaire potentieel van het Bondgenootschap in stand te houden totdat dit potentieel zal kunnen worden verminderd in het kader van wederzijdse en evenwichtige verminderingen van strijdkrachten. Zij spraken hun voldoening uit over de voorbereidingen voor een algemene studie van de verdediging van het Bondgenootschap in de jaren 1970. Een rapport zal tijdig voor hun volgende bijeenkomst worden ingediend.
De Ministers hebben de voortdurende expansie van de Sowjet-aanwezigheid in de Middellandse Zee besproken. Zij hebben hun voldoening uitgesproken over de reeds door de NAVO genomen maatregelen, met inbegrip van de recente inwerkingstelling van de bij oproep beschikbare zeemacht in de Middellandse Zee voor te voren vastgestelde activiteiten, zoals oefeningen en havenbezoeken. Zij hebben de lidstaten uitgenodigd voor te gaan de surveillance activiteiten te verbeteren en hebben de Permanente Vertegenwoordigers opgedragen om, in overleg met de militaire autoriteiten van de NAVO, verdere maatregelen te overwegen ten einde de geallieerde aanwezigheid in het gebied uit te breiden en de bondgenootschappelijke waakzaamheid te vergroten. (. . .)
De Ministers hebben kennis genomen van de vorderingen van de verschillende lopende studies op het gebied van defensie-

---

* Het comité voor defensie-planning (in ministeriële zitting bestaande uit de ministers van defensie) werd in 1963 opgericht als civiel coördinatie-orgaan voor de defensieplannen van de lidstaten van de NAVO. Sinds Frankrijk zich uit de geïntegreerde militaire organisatie van het Atlantisch Bondgenootschap heeft teruggetrokken, heeft de Franse vertegenwoordiger niet meer aan de bijeenkomsten van het comité deelgenomen.

plannen met inbegrip van een voortgangsrapport m.b.t. de studie van het relatieve strijdkrachten-potentieel van de landen van de NAVO en het Warschaupact. Zij hebben verder nota genomen van de recente stappen ter ondersteuning van de NAVO-strategie van het ,,aangepaste antwoord" (flexible response): deze omvatten o.m. de goedkeuring van een nieuw vijfjaren-programma voor infrastructuurwerken, nieuwe methoden ter verbetering van de samenwerking op het gebied van research, ontwikkeling en produktie, alsmede de geslaagde lancering (zie hieronder) en beproeving van de eerste communicatiesatelliet van de NAVO."

De lancering van de eerste NAVO-communicatie-satelliet, waarvan in bovenstaand communiqué sprake is, vond plaats op 20 mrt vanaf Cape Kennedy. Onder de naam NATO-1 staat de satelliet op een hoogte van 22.000 mijl boven de evenaar, ongeveer halverwege Afrika en Zuid-Amerika. De NATO-SATCOM werd daar gebracht door een Delta-M-raket.

De eerste communicatie-satelliet van de NAVO gaat de verbinding verzorgen tussen het NAVO-hoofdkwartier in Brussel, de hoofdsteden en de NAVO-eenheden m.b.v. grondstations die een radionet zullen vormen van Turkije tot Canada. De kosten van de satelliet bedroegen ongeveer 10 mln dollar. De grondstations zullen ca. 30 mln dollar kosten. Er is de lancering van een tweede satelliet gepland.

De NAVO-1, die een aanzienlijke verbetering van het communicatiesysteem binnen de NAVO brengt, zal vermoedelijk begin 1971 geheel operationeel worden.

Bijeenkomst groep voor nucleaire plannen

Op 8 en 9 juni kwam in Venetië de groep voor nucleaire planning van de NAVO bijeen (zie ook pagina 787/1-1969). Aanwezig waren de ministers van defensie van acht aangesloten landen.

Het slotcommuniqué van de bijeenkomst luidde als volgt:

,,Het was de zevende in de serie van halfjaarlijkse bijeenkomsten van de Groep Zich baserend op een aantal rapporten en overzichtsstudies, voorbereid door de lidstaten en de militaire autoriteiten van de NAVO, hebben de ministers hun studie voortgezet met betrekking tot het eventuele defensieve gebruik van atoomwapens in het kader van de NAVO-strategie van het aangepaste antwoord (Flexible response)

De ministers hebben nieuwe richtlijnen gegeven voor het voortzetten van de inleidende studie over al deze problemen, teneinde voorstellen te formuleren over de te volgen politiek, voorstellen die uiteindelijk zullen worden bestudeerd door de Commissie voor Nucleaire Verdedigingsvraagstukken en het Comité voor Defensieplannen

De ministers kwamen overeen de achtste bijeenkomst van de Nucleaire Planning Groep in de herfst van 1970 in Canada te houden."

Bijeenkomsten van de *CUMM*

Van 8-10 dec. 1969 en op 13 en 14 april 1970 hield de op 6 nov. ingestelde Commissie voor de uitdagingen van de modorne maatschappij (CUMM), die zich moet gaan bezighouden met, wat president Nixon noemde ,,de derde dimensie van de NAVO", de problemen betreffende het levensmilieu (pag. 786/3-1969), haar eerste twee zittingen.

Na afloop van de eerste zitting van de CUMM werd de NAVO-raad aanbevolen de volgende zeven richtstudies (pilot-studies) te doen ondernemen:

1. Verkeersveiligheid, met de Verenigde Staten als uitvoerend land (zgn. ,,pilot-nation");
2. Hulp in geval van natuurrampen, met de Verenigde Staten als uitvoerend land en Italië als assisterend land (,,mede-piloot");
3. De luchtverontreiniging, met de Verenigde Staten als uitvoerend land en Turkije als assisterend land;
4. Do zee-verontreiniging, met Eelgië als uitvoerend land en Portugal als assisterend land;
5. De verontreiniging van de binnenwateren. Deze studie werd voorgesteld door Canada, dat als uitvoerend land zal ga-n optreden.
6. Het probleem van de individuele en groepsmotivering in een moderne, geïndustrialiseerde maatschappij, met de nadruk op het individu. Groot-Brittannië zal als uitvoerend land optreden.
7. Het probleem van de overdracht van wetenschappelijke kennis asn do regeringsdiensten die beslissingsbevoegdheid hebben. De Duitse Bondsrepubliek zal als uitvoorend land optreden.

Op 28 jan. werd door de NAVO-raad toestemming gegeven voor het uitvoeren van deze studies.

Tijdens de bijeenkomst van 13 en 14 april werden rapporten over de zeven studies besproken. De CUMM legde aan de NAVO-raad het voorstel voor nog een achtste studie toe te voegen met Frankrijk als ,,pilot-nation": ondrrzoek naar een strategie van regionale milieu-beheersing, bedoeld om verschillende aspecten van milieu-problemen op een regionale basis te coördineren, inclusief het terrein van administratieve samenwerking.

Een rapport betreffende de vorderingen van de verschillende studiecommissies van de CUMM werd aan de vergadering van NAVO-ministers in Rome aangeboden (zie hierboven). (Reuter, *FAZ,* Le Monde, Times, NAVO-maandblad, NAVO-Press-Service)

(Vor. ber. pag. 785 e.v.-1969)

CONFERENTIE VAN WARSCHAUPACT. MEMORANDUM INZAKE EUROPESE VEILIGHEIDSCONFERENTIE

De ministers van buitenlandse zaken van de landen van het Warschaupact kwamen op 21 en 22 juni in Boedapest bijeen. Na afloop werd geen slotcommuniqué uitgegeven, maar werd door het Hongaarse persbureau MTI bekend gemaakt, dat de op de conferentie besproken en goedgekeurde documenten later zoüden worden gepubliceerd.

Op 27 juni werd in de Russische pers een memorandum gepubliceerd dat door de Warschaupact-conferentie was opgesteld en was toegezonden aan alle geïnteresseerde landen.

Het memorandum had betrekking op kwesties verband houdende met het bijeenroepen van een Europese veiligheidsconferentie. Met name werd voorgesteld de agenda voor een algemene Europese conferentie uit te breiden met het punt: ,.De algemene Europese conferentie zal een instantie aanwijzen voor het behandelen van vraagstukken, die do veiligheid van- en de samenwerking in Europa betreffen".

In het memorandum geven de regeringen van Bulgarije, de DDR, Hongarije, Polen, Roemenie, Tsjechoslowakije en van de USSR inzichten te kennen die, naar zij menen , in het belang zijn voor het voorbereiden en bijeenroepen van een algemene Europese conferentie over vraagstukken betreffende de veiligheid en de samenwerking in Europa"

De regeringen, die het memorandum hebben goedgekeurd, geloven dat de belangen voor een politieke ontspanning en voor de veiligheid in Europa gediend zullen zijn met een studie van het vraagstuk omtrent een inkrimping van vreemde strijdkrachten, die zich op het grondgebied van Europese staten bevinden" „Dit vraagstuk", zo staat er verder in het memorandum, ,,zou kunnen worden besproken door een instantie, die tijdens de algemene Europese conferentie ware aan te wijzen, of op een andere manier, die voor de belanghebbende staten aanvaardbaar is"

Vervolgens blijkt uit het memorandum dat de Warschaupactlanden van mening zijn dat vraagstukken der periferie zouden kunnen worden besproken binnen het raam van de tweede post, die is voorgesteld in de Praagse conferentie van oktober 1969 en dat die post zou kunnen worden uitgebreid door er het ontwikkelen van de culturele banden in op te nemen

Het memorandum zegt dat dienovereenkomstig de volgende punten ter discussie

aan de algemene Europese conferentie zouden kunnen worden voorgelegd

- Inzake het waarborgen van de Europese veiligheid en het afstand doen van geweld of van de bedreiging met geweld in de betrekkingen tussen de staten van Europa,
- het uitbreiden van de handel, de economische-, wetenschappelijke-, technische- en culturele banden op een voor alle gelijke basis en gericht op het ontwikkelen van de politieke samenwerking tussen de Europese staten,
- het in het leven roepen door de algemene Europese conferentie van een instantie voor het behandelen van vraagstukken, die de veiligheid en de samenwerking in Europa betreffen

In het memorandum constateren de regeringen der lidstaten van het Warschaupact met voldoening dat ,,ten aanzien van een aantal der belangrijkste kwesties, verbonden met een algemene Europese conferentie, de standpunten der betreffende staten dichter tot elkaar gekomen zijn De regeringen der Warschaupactlanden geven uiting aan hun wens dat de belanghebbende staten in alle stadia van het voorbereiden en het organiseren van de conferentie een direct aandeel zullen nemen

In het memorandum leest men nog ,,Het vraagstuk wat betreft de deelnemers aan de conferentie is duidelijk geformuleerd alle Europese staten kunnen er aan deelnemen, met inbegrip van de DDR en West-Duitsland, op gelijke voorwaarden jegens elkaar en op gelijke voet met de andere Europese staten, evenals de Ver Staten en Canada Op het initiatief van de Finse regering waarbij wordt voorgesteld de conferentie in Helsinki te doen plaats hebben, is positief gereageerd Men is het er over eens dat de uitnodiging tot deelneming aan de conferentie niet van enigerlei voorafgaande voorwaarden afhankelijk mag worden gesteld (DPA, Informatie-Bulletin van de SU-ambassade Die Zeit)

(Vor ber pag 788/1-1969)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

JAARVERSLAG NEDERLANDSCHE BANK

Centraal in het op 28 april gepubliceerde jaarverslag van de president van de Nederlandsche Bank, dr. J. Zijlstra, staat de hardnekkige inflatie in Nederland en elders. In de inleiding van zijn verslag waarschuwt dr. Zijlstra herhaaldelijk tegen deze voortschrijdende inflatie. ,,De inflatie blijft overal het grote zorgenkind. Het is een levensgroot probleem waarvan de oplossing geen uitstel meer gedoogt. De prijsinflatie is in de belangrijkste landen van zulk een omvang en hardnekkigheid, dat er nog slechts de keuze bestaat tussen een ten spoedigste terugdringen van de prijsinflatie tot geringere proporties of het afglijden naar een geldontwaarding die niet slechts de betalingsbalansevenwichten zal aanlasten". ,,Het is niet overdreven te stellen", aldus dr. Zijlstra, ,,dat hier uiteindelijk de grondslagen van onze maatschappij in het geding zijn. Wellicht moeten die grondslagen worden verbeterd of zelfs veranderd. Geldontwaarding als middel daartoe is echter onaanvaardbaar". Hoewel de Nederlandse economie door de inflatie tot op zekere hoogte kunstmatig gestimuleerd werd, noemt de president de reële groei als geheel wel verheugend.

Betalingsbalans

De som van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans en de voorraadvorming nam t o v 1968 toe van 2 1 van het nationale inkomen tot 3,3% Hiermee werd de voor Nederland te stellen norm van 2,5 a 3% voor het eerst sedert 1962 bereikt en overschreden Wel moet hierbij worden bedacht dat deze 3,3% geheel aan de voorraadvorming moet worden toegeschreven, terwijl de betalingsbalans niet tot dit resultaat heeft bijgedragen

Voor 1970 wordt bedoeld resultaat thans op 2,3% geraamd, maar het lijkt niet uitgesloten dat de investeringen in vaste activa en vooral de particuliere consumptie ten slotte hoger zullen uitvallen dan thans is voorzien De zeer gunstige uitkomst van 1969 zou wel eens van incidentele aard kunnen zijn De nationale bestedingen drukken nog steeds te zwaar op de nationale middelen met een bedrag van globaal f 500 mln per jaar

Verdelingsvraagstuk

Het vraagstuk van de verdeling van het nationale inkomen tussen de particuliere sector en de collectieve sector zal in 1970 en 1971 in belangrijke mate zijn stempel drukken op het in die Jaren te voeren beleid, zo meent dr Zijlstra in zijn Jaarverslag

In het afgelopen jaar zijn de vruchten van de toegenomen produktiviteit voor de werknemers geheel door de collectieve sector opgeëist

De loon- en prijsinflatie die in 1967 en 1968 leek weg te hebben, herleefde in volle kracht Een prijsinflatie van 7,5% moet, ook als men de invoering van de BTW als een eenmalige factor in aanmerking neemt, onaanvaardbaar worden geacht en hoe dan ook worden teruggedrongen

Een loonsomstijging van 10,5% is noch als mede-oorzaak van de prijsstijging noch als ondergravingsfactor van de concurrentiepositie op langere termijn te tolereren

Een verdeling van het reele inkomen, waarbij er voor de werknemer, ook bij een bevredigende groei van de arbeidsproduktiviteit, vrijwel niets overblijft, is evenmin aanvaardbaar

De inflatiespiraal moet worden doorbroken en de verdeling van het reele nationale inkomen moet met handhaving van het externe evenwicht worden veranderd

Dit is een eerste opgave voor het beleid in de komende Jaren

Het op doorbreking van de prijsspiraal gerichte beleid kan slechts slagen wanneer de CAO's in het algemeen niet uitgaan boven het contract van de metaalindustrie en wanneer mede door een krachtig daarop gericht overheidsbeleid de prijsstijgingen in 1970 en 1971 zoveel mogelijk worden teruggedrongen

Prijsverhogende belastingen passen nauwelijks in dit beeld In afwijking van het SER-advies geldt de prijsindixatie in de afgesloten CAO's ook voor de prijsstijgingen als gevolg van hogere importprijzen en van hogere indirecte belastingen

Op de consequenties hiervan zal men zich terdege moeten bezinnen

Bestedingen

Dr Zijlstra verwacht niet dat het aandeel in het nationale inkomen van de particuliere consumptie, dat sedert 1961/1963 continu is gedaald tot iets beneden de 61%, verder zal dalen Enige opwaartse druk ligt meer voor de hand

De investeringen in vaste activa die over een lange reeks van jaren om de 9% liggen eisen samen met de particuliere consumptie 70% van bet nationale inkomen op Als voor voorraadvorming, overschotten op de betalingsbalans en ontwikkelingshulp circa 3% wordt besteed, blijft er nog 27% over Daarvan moet 12% worden uitgetrokken voor de overheidssalarissen en dan resteert nog 15% voor overheidsinvesteringen, overheidsconsumptie en woningbouw, die zich de laatste jaren elk reeds op een niveau van circa 5% bevinden.

Belastingen

Er is dus weinig ruimte voor een uitbreiding van het procentuele beslag van de overheidsbestedingen en de woningbouw Opvoering van de directe belastingen biedt geen oplossing Een verzwaring van de belastingdruk, voortvloeiende uit de reele progressie van de loon- en inkomstenbelasting lijkt een maximum te zijn en verhoging van andere directe belastingen zal, door afwentelings- en ontsparingsverschijnselen, nauwelijks bijdragen tot een toevoer van reele middelen a a n de overheidshuishouding

De conclusie van de president van de Nederlandsche Bank is, dat verhoging van premies voor sociale verzekeringen en verhoging van de directe belastingen slechts in een gematigd tempo kunnen worden doorgevoerd Alles pleit hier voor een geprogrammeerde geleidelijkheid

OP langere termijn zijn er ook moeilijke problemen voor de overheidsfinanciën Aan een getemporiseerde vermindering van het structurele begrotingstekort zal niet kunnen worden ontkomen Voor 1970 moet de overheid inflatoire financiering, waar zij het in 1969 niet zonder kon stellen, vermijden Daarmee wordt tevens voldaan aan een onmisbare voorwaarde voor het welslagen van het door de Nederlandsche Bank voorgenomen beleid gericht op een verdere reductie van de liquiditeitsquote

Monetazr beleid

Te zamen met f 780 mln Iiquiditeitscreatie door de overheid heeft een extra liquiditeitscreatie van *t* 1,4 mrd het monetaire beleid van de bank doorkruist

De president stelt de vraag of het juist is dat de Nederlandsche Bank dit aanvaardde zonder daaruit te concliideren dat haar eigen beleid ten aanzien van het bankwezen restrictiever zou moeten zijn.

De bank heeft dit nagelaten, omdat zij van oordeel is, dat het moeilijk zou zijn op zo korte termijn deze tegenvallers geheel of ten dele op de kredietverlening

aan de private sector af te wentelen. Dit heeft consequenties voor 1970, waarin het beleid bij de kredietverlening iets strakker zal zijn dan voor 1969.

Winst

Na toevoeging van *f* 30,89 mln (v.j. *f* 39,04 mln) aan de bijzondere reserve heeft de bank een nettowinst behaald van f 98,62 mln (1968: **f** 55,18 mln). Deze winst is ter beschikking van de staat gesteld. De bijzondere reserve steeg van *f* 223 mln tot *f* 248 mln.

Bankbeleid

Op één verzoek om tot fusie over te gaan heeft de Nederlandsche Bank een verklaring van geen bezwaar niet willen afgeven, omdat zij van oordeel was dat de voorgestelde fusie in strijd met een gezond bankbeleid was

De bank heeft geen aanleiding gevonden in 1969 een kredietinstelling erop te wijzen dat zij tekenen ontwaarde van een ontwikkeling die naar haar oordeel voor de solvabiliteit of de liquiditeit van die kredietinstelling gevaarlijk was of zou kunnen worden

Internationale monetaire situatie

Aan het eind van 1969 en in de eerste maanden van dit jaar bood het internationale monetaire terrein een welhaast vredige aanblik. De koersaanpassingen van de Franse frank en de Duitse mark droegen bij tot het herstel van de rust op de valutamarkten. In Engeland bracht een doeltreffend budgettair en monetair beleid een snelle en spectaculaire ommekeer teweeg op de betalingsbalans, zo schrijft dr. Zijlstra in zijn verslag.

Het akkoord met Zuid-Afrika over de verkopen van goud aan het IMF (zie pag. 18/3) betekent niet dat aan de vrije goudmarkt een bodem wordt gegeven, maar draagt er wel toe bij dat de markt feitelijk een bodem voor de goudprijs van 35 dollar krijgt.

Teleurstellend noemt de president de positie van de Amerikaanse betalingsbalans, die op de lopende rekening totaal onvoldoende was.

Voor de strijd tegen de inflatie wordt 1970 in de **VS** en daarbuiten een uiterst belangrijk jaar. Een ernstige recessie die zich in haar gevolgen tot ver buiten de VS zou uitstrekken is niet aanvaardbaar. Een niet werkelijk de kop indrukken van de prijsinflatie kan evenmin worden getolereerd. Wanneer niet in 1970 — en dit geldt niet alleen voor de VS — in de strijd tegen de prijsinflatie beslissende resultaten worden verkregen, zal de te betalen prijs in termen van groei en werkgelegenheid steeds hoger worden.

Het probleem van de Amerikaanse betalingsbalans stelt ook de vraag aan de orde of de dollar overgewaardeerd is. Van Amerikaanse zijde wordt met klem de stelling verdedigd, dat in zulk een situatie niet de dollar moet devalueren, maar een aantal andere valuta's moet revalueren. Dit vormt echter een moeilijke opgave. Een revaluatie kan gemakkelijker worden aanvaard naarmate het aantal landen dat mede revalueert toeneemt. Bij zo'n bewuste revaluatie zal het aantal landen dat revalueert kleiner zijn dan het aantal landen dat bij een dollardevaluatie niet devalueert, aldus de president van de Nederlandsche Bank. (NRC, SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 297/2-1969)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

TUSSENTIJDSE ISRAELISCHE EN RCSSISCHE VOORSTELLEN, DE HOUDING VAN DE ARABISCHE STATEN, ISRAËL EN DE PALESTIJNSE ORGANISATIES T.A.V. HET PLAN-ROGERS. BESTAND AAN SUEZKANAAL

Terwijl Israël en de Arabische staten zich over een definitieve uitspraak over het plan-Rogers (zie pag. 481 e.v.) beraadden, waarbij naar algemeen wordt aangenomen Amerikaanse en Russische pressie een rol speelden, kwam Israël bij monde van minister Abba Eban met een eigen vredesplan.

Israëlische voorstellen

Nadat premier Golda Meir zich reeds op 29 juni tegen een beperkt bestand met de VAR uitgesproken had (pag. 483/2), verklaarde zij de volgende dag dat Israël wilde verhinderen dat de Arabieren eventuele onderhandelingen zouden kunnen gebruiken als ,,adempauze" ter voorbereiding van een nieuwe oorlog. Tevens onthulde zij dat er de laatste drie jaar geheime contacten waren geweest tussen vertegenwoordigers van Israël en de Arabische leiders, welke echter alle vruchteloos waren gebleven. In een interview met het Franse weekblad *L'Express* zei premier Meir: ,,Wij hebben geheime besprekingen voorgesteld — vijf, tien, twintig keer, en opnieuw twee weken geleden. Wij hebben nooit een antwoord ontvangen". (Geheime besprekingen omdat president Nasser geen openbare onderhandelingen kon aanvaarden, aldus de Israëlische premier). Minister Eban stelde op 13 juli voor dat Israël en de VAR informele, onvoorwaardelijke en preliminaire besprekingen zouden voeren op een door beide partijen gezamenlijk vast te stellen plaats. Deze besprekingen zouden volgens minister Eban, die zijn voorstellen in een toespraak tot de Knesset deed, de grondslag kunnen leggen voor werkelijke onderhandelingen ,,welke de enige uitweg uit het huidige conflict zijn". Waarnemers merkten op dat de minister niet sprak van ,,rechtstreekse onderhandelingen" m.b.t. het inleidend overleg. Wel herhaalde hij dat Israël bereid is de Rhodos-formule (zie pag. 251 noot) te aanvaarden als basis voor vredesbesprekingen, zoals dat reeds eerder door premier Meir gedaan was (pag. 481/1). Als criteria voor een vredesinitiatief noemde Eban:

1. Het moet bijdragen tot een blijvende vrede, tot stand gebracht door de Arabische landen en Israël
2. In vrije onderhandelingen moeten veilige grenzen worden vastgesteld.
3. De betrokken landen moeten elkaars soevereiniteit erkennen, evenals het recht van ieder over de eigen veiligheid te waken.

Op 15 juli zei de minister in de Knesset dat Israël aan Jordanië en de VAR had laten weten dat het vraagstuk van de Arabische vluchtelingen op de agenda geplaatst kan worden van welke vredesonderhandelingen ook tussen Israël en de Arabische landen. Hij herhaalde dst Israël de Veiligheidsraadresolutie van **22** nov. 1967 aanvaardt, zoals ook reeds door premier Meir geschied was (pag. 481/1). Deze verklaarde echter eveneens op 15 juli in de Knesset dat volgens het Israëlische standount deze resolutie niet inhoudt terugtrekking uit alle bezette gebieden.

Terwijl het naar verluidt positieve schriftelijke antwoord van de VAR op het plan-Rogers op 22 juli aan de Amerikaanse vertegenwoordiger in Cairo was overhandigd, zei minister Eban tijdens een persconferentie op 23 juli 's middags: Als Egypte bereid is een staakt-het-vuren onvoorwaardelijk te aanvaarden en vrede met Israël te sluiten, dan kunnen onderhandelingen worden geowend die tot concrete resultaten zouden kunnen leiden. Als de VAR echter deze voorwaarden niet wil aanvaarden zullen alle partijen met hun eigen woorden blijven praten. Eban vatte een (nieuw) Israëlisch vredesplan in de volgende vijf hoofdpunten samen:

- Een doeltreffend staakt-het-vuren, niet in de vorm van de broze wapenstilstandsovereenkomst van 1949, maar vastgelegd in een door onderhandelen tot stand gekomen vredesverdrag.
- Over alle onderwerpen zal onderhandeld moeten worden.
- Het vaststellen van nieuwe grenzen, die precies dienen te worden afgebakend en erkend, zoals wordt verlangd in de VN-resolutie van 22 nov. 1967.
- Een internationale conferentie over de Palestijnse vluchtelingen om een plan op te stellen dat het probleem van deze vluchtelingen zal moeten oplossen.
- Een gemeenschappelijke ,,open grens" met Jordanië, waardoor dit land een douanevrije toegang tot de Middellandse Zee krijgt.

Eban verwierp de gedachte van een beperkt staakt-het-vuren, wat z.i. op een „oorlogsfase" neerkwam. Een onvoorwaardelijk staakt-het-vuren, zoals vermeld in de Veiligheidsraadresolutie van 9 juni 1967, zou daarentegen wel een stap op weg naar de vrede betekenen.

Russisch *plan*?

Inmiddels waren er in de pers berichten verschenen over een Russisch plan, dat opgesteld zou zijn tijdens het bezoek van president Nasser aan de SU. Dit z.g. plan is nooit officieel bekendgemaakt. Wel werden op 9 juli in *Soviet Weekly*, een blad van de Russische ambassade te Londen, details gepubliceerd. Dit blad tekende daarbij aan dat het weliswaar Ruslands oorspronkelijke standpunt weergaf, maar dat „door latere onderhandelingen en raadpleging nieuwe ideeën zijn ontstaan". Het plan voorzag in de volgende etappes:

- Israël en de Arabische landen moeten hun bereidheid bevestigen om in goed vertrouwen de resolutie van de Veiligheidsraad van november 1967 in alle opzichten uit te voeren. Alle partijen moeten aanvaarden dat gebiedswinst door oorlog niet kan worden toegelaten.
- Als deze bereidverklaring is opgesteld moet de terugtrekking van de drie troepen worden uitgevoerd en de staat van oorlog beëindigd.
- Na het deponeren van dit document bij de Verenigde Natites en de voltooiing van de terugtrekking van de Israëlische troepen uit het bezet gebied zullen de Veiligheidsraad of de Grote Vier de erkende grenzen in het gebied garanderen.
- Er komen gedemilitariseerde zones langs Israëls grenzen. Er zullen met toestemming van de VAR VN-strijdkrachten worden gelegerd in de Gazastrook en het gebied van Sjarm el Sjeik.
- Alle landen (inclusief Israël) hebben het recht van vrije vaart in de Straat van Tiran, de Golf van Akaba en het Suezkanaal.
- Israël moet toezeggen zich neer te zullen leggen bij de beslissingen van de Verenigde Naties over de Palestijnse vluchtelingen.

Verdere details waren reeds op 1 juli en daarna vanuit New York gemeld door Westelijke diplomatiek2 kringen:

- Er zou een „staat van vrede" moeten komen tussen Israël en de Arabische landen, welke zal ingaan na het eerste stadium van een totale Israëlische terugtrekking uit de bezette Arabische gebieden (incl. Jeruzalem). De „staat van vrede" zou niet noodzakelijkerwijs de vorm van een vredesverdrag moeten hebben, maar zou wel in sterkere mate bindend zijn dan een bestand.
- De Israëlische terugtrekking zou in fasen moeten geschieden. Na de eerste fase, terugtrekking van de bestandslijnen, zouden de Arabische staten Israël moeten erkennen. Na elke volgende fase zouden nieuwe Arabische concessies moeten volgen.
- Via VN-bemiddelaar Gunnar Jarring indirecte onderhandelingen met instructies van Grote Vier.

Dit Russische „plan" werd op 8 juli positief gewaardeerd door secretaris-generaal Oe Thant van de VN die meende dat het nieuwe, belangwekkende en concrete elementen bevatte om een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten te verzekeren. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers noemde de Russische voorstellen op 11 juli „een stap vooruit". Negatief reageerde de Israëlische minister van buitenlandse zaken Eban op 13 juli: „Dit plan brengt Israëls veiligheid in gevaar en stelt zich ten doel de spanning in het Midden-Oosten op peil te houden door het herscheppen van een situatie die in 1967 tot oorlog leidde". Premier Meir zei op 17 juli in een interview met de BBC dat de Russische voorstellen geen enkel woord bevatten dat oprecht is.

Antwoord *VAR*

Kort nadat het Egyptische antwoord op 22 juli aan de Amerikaanse vertegenwoordiger in Cairo overhandigd was, publiceerde het dagblad *Al Ahram* de volledige tekst van Rogers' brief aan de Egyptische regering. Vergeleken met de vervolgens door het State Department vrijgegeven tekst, bleek de versie van *Al Ahram* op drie punten af te wijken. Deze vanuit het Arabisch naar het Engels terugvertaalde tekst sprak over Israëlische terugtrekking uit *de* bezette gebieden, terwijl de tekst van het State Department dat lidwoord wegliet. Voorts was sprake van een bestand van drie maanden, terwijl Riogers over een bestand van „tenminste een beperkte periode" sprak (zie pag. 483/1).

Tijdens een ruim twee uur durende rede t.g.v. de opening van het vierde congres van de SAU deelde president Nasser op 23 juli mee dat de VAR de voorstellen van minister Rogers had aanvaard. De voornaamste uitspraken van de Egyptische president, zoals samengevat door *AFP*, waren:

Nasser wees erop dat minister Riad zijn Amerikaanse ambtgenoot Rogers op 22 juli meegedeeld had dat de VAR ermee akkoord ging de resolutie van de Veiligheidsraad van 22 nov. 1967 uit te voeren, welke „de terugtrekking van de Israëlische strijdkrachten voorziet uit alle bezette gebieden en het herstel van de rechten van het Palestijnse volk conform de besluiten van de VN". Verder zei de president: „De Amerikaanse voorstellen bevatten niets nieuws. Deze beschikkingen waren reeds voorzien door de resolutie van 22 november, en de VS hebben door hun politiek van partijdigheid ten gunste van Israël ertoe bijgedragen de uitvoering ervan te beletten"... In zijn antwoord heeft Riad „de Amerikaanse voorstellen aanvaard waarbij hij onderstreepte dat met het oog op de tegen ons gevoerde propagandacampagne welke stelt dat wij de oorlog wensen en dat wij de joden in Zee willen drijven, wij een constructieve houding moesten aannemen en de vrede een laatste kans toestaan. Maar er moet worden afgewacht hoe de Amerikanen Pressie op Israël kunnen uitoefenen om het de Veiligheidsraadresolutie te doen aanvaarden en uitvoeren ..

Het Amerikaanse initiatief op zichzelf is niet voldoende om het conflict te regelen, als het tenminste niet vergezeld gaat van een krachtige houding van de Verenigde Staten wat betreft de wapenleveranties aan Israël. Zolang dit een bewapening en

(Het Parool)

uiterst modern elektronisch materiaal blijft ontvangen, is er geen enkele hoop op regeling van de crisis ··

Het echec van de missie-Jarring weet de president aan Israël ,,dat niet de vrede wil en zijn grondgebied wenst uit te breiden" De VAR daarentegen had steeds de uitvoering van de Veiligheidsraadresolutie gevraagd ,,Wij hebben zelfs aan ambassadeur Jarring gevraagd een tijdschema op te stellen voor de evacuatie van de Israelische troepen" Ook was de VAR niet de eerste geweest om het bestand te schenden De waarheid is dat Israël nooit he? staakt-het-vuren heeft aanvaard en onze steden heeft gebombardeerd, toen wij niet in staat waren daarop te antwoorden" ,,Wat de Amerikaanse voorstellen betreft aangaande de erkenning van de soevereiniteit en de territoriale integriteit alsmede de politieke onafhankelijkheid van elke der partijen, die komen reeds voor in de resolutie van 22 november, welke de VAR reeds heeft aanvaard. "

Inzake de ontruiming van de bezette gebieden bevestigde president Nasser: . Deze moet volledig zijn en omvatten. de Golanhoogten, de westelijke Jordaanoever. het gebied van Gaza en de Sinai." Wat de rechten van de Palestijnse vluchtelingen betreft verklaarde de president ,,De weigering van Israël deze rechten te erkennen is de hoofdoorzaak geweest van de verslechtering van de situatie in ons gebied in de loop van de laatste 22 jaar" Sprekend over de nu ontstane situatie merkte Nasser op ,,Nu wij de Amerikaanse voorstellen hebben aanvaard, moeten wij afwachten wat de houding van de VS zal zijn Als de VS hun politiek van intensieve herbewapening van Israël voortzetten, zal de toestand ernstig worden Het zullen dan de VS zijn, die de vrede zullen hebben geweigerd en die hebben gewild dat de Arabische natie onder de Israelische overheersing valt. Ik herhaal evenwel onze strijdkrachten moeten die van de tegenstander voorbijstreven en wij moeten gereed staan de aanvallen van de vijand met geweld te beantwoorden Eveneens moeten wij, nu wij de Amerikaanse voorstellen bevestigend hebben beantwoord, duidelijk verkondigen dat wat met geweld genomen is, slechts met geweld kan worden herkregen en moeten wij al onze krachten concentreren op de strijd

Zo is onze essentiële taak wij zullen tegelijkertijd blijven werken aan een politieke oplossing en aan een militaire oplossing Als de politieke actie slaagt, des te beter Zo niet, dan blijft ons niets anders over dan te strijden voor onze vrijheid en de bevrijding van onze gebieden en van alle bezette Arabische gebieden" Vervolgens stond de president stil bij de hulp verleend door de SU. Hij zei o a ,Toen Israël begon zijn nieuwe strategie van raids in de diepte toe te passen heb ik op 22 jan 1970 een boodschap aan de Sowjetrussische leiders gericht waarin ik mijn verlangen uitte in het geheim naar Moskou te komen om deze nieuwe situatie te bespreken Dezelfde dag ben ik naar de SU vertrokken (zie pag 288/3); op mijn wens is dit bezoek geheim gehouden Na vier dagen van besprekingen hebben de Sowjetrussische leiders ons beloofd ons binnen 30 dagen de noodzakelijke middelen te verschaffen om ons tegen de dreiging van de diepteraids te kunnen verdedigen Deze belofte is nagekomen Toen is een hysterische campagne tegen ons ontketend alsof wij niet het recht hebben raketten te bezitten om ons tegen de Phantomraids te verdedigen Tezelfdertijd verborg de wereldpers het feit dat Israël 72 raketlanceerinrichtingen bezit, waarvan 24 van het type Hawk" President Nasser toonde zich verder voldaan over de resultaten van zijn recente besprekingen in Moskou (pag 483/2) ,,Ik heb bij de Sowjet-leiders een geheel vastberaden houding aangetroffen zo te handelen dat wij met alle middelen de bezette gebieden kunnen herwinnen De verklaringen van de Amerikaanse en Israelische pers over beweerde onderlinge meningsverschillen hebben geen enkel effect gehad op onze besprekingen. De enige reden van de lengte ervan is gelegen in het feit dat ik tegelijkertijd in een Sowjetrussische kliniek verzorgd werd' Voorts bracht de Egyptische president hulde aan de socialistische landen, aan maarschalk Tito, aan de niet-gebonden landen van Azie en Afrika, aan president Pompidou en aan de progressieve krachten in de wereld die de Arabische natie steunen

Nasser wees erop dat er thans sprake is van , de elektronische oorlog" en dat alleen de VS en de SU over nieuwe elektronische apparatuur beschikken Hij vervolgde ,,Het is duidelijk dat Israël alles wat het nodig heeft uit het Amerikaanse arsenaal put (Nasser verwees naar Nixons aankondiging dat de VS 130 nieuwe elektronische apparaten aan Israël hebben geleverd) Wij kunnen dergelijke elektronische apparaten niet construeren Wij zijn dus verplicht ze ons te verschaffen om de elektronische oorlog met gelijke kansen als die van de vijand te voeren "

Eveneens op **23** juli verklaarde de Sowjet-ambassadeur in Washington, A. Dobrynin, in een onderhoud met minister Rogers dat het Egyptische antwoord op de Amerikaanse voorstellen ook als een Russische aanvaarding moet worden beschouwd. Rogers verklaarde hierdoor ,,zeer bemoedigd" te zijn en deelde deze mening mee aan de Israëlische ambassadeur, I. Rabin, met wie hij later een onderhoud had.

Reacties in Israël op Nassers aanvaarding van het plan-Rogers waren nogal negatief. De minister zonder portefeuille, Shimon Peres, zei op 24 juli dat Nassers rede geen wijziging in het standpunt van Cairo betekende. In de Israëlische pers werd gesproken van een poging Israël te isoleren en de Amerikanen ervan te weerhouden Israël nieuwe wapens te leveren.

Reacties Arabische staten en *Palestijnse organisaties*

Alvorens verder in te gaan op de houding van Israël, volgt eerst een overzicht van de reacties van de Arabische staten en de Palestijnse organisaties op de aanvaarding door de Egyptische president van het plan-Rogers en Nassers houding daar tegenover.

Scherpe kritiek leverde op 24 juli het Iraakse regeringsgezinde dagblad Al *Kifah*, terwijl de Syrische pers geen melding maakte van het Egyptische besluit. De Palestijnse verzetsorganisaties wezen dezelfde dag in het te Amman verschijnende blad Al *Fatah* het Amerikaanse plan van de hand, al werd niet op Nassers rede ingegaan. Wel werd opgeroepen tot mobilisatie van alle krachten om dit .,nieuwe komplot" met wapengeweld en door de volksmassa's te verijdelen. Het blad schreef voorts:

,,Men zeg; dar instemming met het plan-Rogers een tactiek vormt, bedoeld om de Verenigde Staten en Israël met de rug tegen de muur te zetten. Degenen die daarop wijzen vergeten dat Israël — dat er geenszins voor terugdeinsde de door 99 landen goedgekeurde resolutie te verwerpen waarin het tot terugtrekking uit Jeruzalem werd opgeroepen — ook niet in verlegenheid zal worden gebracht door een besluit inzake een staakt het-vuren voor drie maanden . . Zij die capitulatie-oplossingen najagen moeten eens en voor al begrijpen dut de wil der gewapende massa's geen ruimte laat aan weifelaars of defaitisten" El Fatah voegde eraan toe: ,,het zijn onze gewerен die de zaak in laatste instantie zullen beslissen."

President Nasser motiveerde zijn instemming met de Amerikaanse voorstellen op 24 juli tegenover de algevaardigden op het congres van de Arabische Socialistische Unie (ASU). Hij zei o.a.:

,,Wij hebben besloten gunstig te antwoorden op het Amerikaanse plan, zelfs zonder dat onze aanvaarding vergezeld ging van voorwaarden en reserves, teneinde de Israëliërs het gras voor de voeten weg te maaien en opdat Israël zich niet meer voor de wereldopinie kan voordoen als een martelaar en zo meer wapens kan krijgen. Wij hebben dit plan eveneens aanvaard als poging tot de laatste kans om tot een vreedzame oplossing van de crisis te komen. Wij moeten evenwel beklemtonen dat wij ons geen illusies maken over de kansen ervan op succes. Wij wachten af wat de reactie van de VS zal zijn en het antwoord van Israël."

T.a.v. het voorgestelde bestand zei Nasser dat ,,elke schending door Israël van het bestand met Syrië en Jordanië zal worden beschouwd als een schending van het bestand met de VAR, want de VAR is aan die landen gebonden door defensieverdragen."

Volgens de Egyptische president zal, indien Israël de Amerikaanse voorstellen afwijst en zijn bewapening blijft opvoeren, een confrontatie tussen de Arabieren enerzijds en de VS en Engeland anderzijds het gevolg zijn.

Ook ging Nasser in op de Arabische reacties: ,,Er zullen zeker overdreven voorstellingen zijn alsook een tegenpropaganda en een lastercampagne Maar de Arabische massa's hebben een hoog peil van zelfbewustzijn bereikt. Toen wij bijv. de resolutie van 22 nov. 1967 hadden aanvaard, zei Youssef Zouayen, toen Syrisch premier, tegen mij dat die aanvaarding mijn populariteit binnen de Arabische wereld zou aantasten. Ik heb hem geantwoord dat dit geen kwestie van populariteit was, maar een kwestie van belang voor onze natie, voor ons land. De Arabische massa's zijn zich het feit volmaakt bewust dat degenen die zich op 4.000 km van het front bevinden en

die van de gewapende strijd spreken geen enkel slachtoffer hebben. Laten zij die van de gewapende strijd spreken hun krachten en vermogens bundelen en ten strijde trekken opdat de strijd zich werkelijk afspeelt op het niveau van de Arabische wereld Wij hebben nooit gepretendeerd de Arabische natie te willen leiden, maar ons land heeft zijn rol te spelen. Wij hebben steeds het initiatief genomen om de andere Arabische landen te helpen wanneer zij daaraan behoefte hadden,'.

President Nasser deelde mee dat Ali Sabri elke twee maanden naar Moskou zal gaan om met de Sowjet-leiders de politieke en militaire aspecten van de crisis in het Midden-Oosten te bespreken. Ook verklaarde hij dat de VAR gevangen Israëlische piloten niet meer zal teruggeven: zij zullen volgens de conventies van Genève worden behandeld,

In de daarop volgende dagen spraken Arabische regeringen en Palestijnse organisaties zich officieel over het Amerikaanse plan uit.

Hoewel door sommige waarnemers was aangenomen dat Syrië zich stilzwijgend achter Nnssers houding had geschaard, verwierp de Syrische regering in een officiële verklaring op 26 juli voor radio-Damascus het plan-Rogers. Het Amerikaanse initiatief is ,,slechts een schakel in de ketting van opeenvolgende imperialistische plannen die naar voren worden geschoven om de ware doeleinden van de agressoren en het imperialisme te verhullen welke voorwendsels zoeken om de zionisten met nog meer vernietigingswapens te bevoorraden."

De Jordaanse premier Rifai deelde na een vergadering van het kabinet en na een onderhoud met Arafat mee dat zijn regering het Amerikaanse plan aanvaardide. Het Jordaanse zntwoord aan de VS, dat op 26 juli binnenkwam, kwam grotendeels overeen met dat van de VAR.

Een woordvoerder van de Iraakse revolutionaire raad verklaarde dezelfde dag voor radio-Bagdad dat Irak de Amerikaanse voorstellen had verworpen.

Een woordvoerder van de Soedanese regering deelde op 27 juli mee dat de regering van president al-Nirneiry de aanvaarding van de Amerikaanse vredesvoorstellen door president Nasser steunde.

De Palesitijnse guerrilla-organisabies hadden inmiddels op 25 juli na een zitting van het centraal comité o.l.v. Arafat te Ammsn verklaard dat zij de geplande wapenstilstand niet zouden eerbiedigen Indirect kritiek leverend op president Nasser stelde het centrale comité dat het plan-Rogers slechts een nieuwe versie van de Veiligheidsraadresolutie was, welke de uitschakeling van de Palestijnse verzetsbeweging beoogde alsmede een vereeuwiging van de Israëlische winst en het Arabische verlies.

Dezelfde dag verklaarde de leider van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP), George Hïbache, in een Libanees vluchtelingenkamp dat de Palestijnse commando's het Midden-Oosten ,,in een heil of een nieuw Vietnam" zouden veranderen ais gepoogd zou worden hun een vredesregeling op te dringen.

Op 27 juli betoogden ruim 15 000 deels gewapende guerrillastrijders in de straten van Amman Zij droegen spandoeken met opschriften als ,,Alle vingers aan de trekker". ,,Weg met de Veiligheidsraadresolutie" en ,,De Arabische massa's zullen alle plannen om hot Palestijnse vraagutuk te liquideren tenietdoen". In spreekkoren werd geroepen ,,Lafaard Abdel Nasser". Ook werd er kritiek geleverd op koning Hoessein. De betoging was georganiseerd door heit PFLP en het PDFLP.

Het centrale comité van de Palestijnse verzetsbeweging besloot op de avond van die dag afgezanten naar zeven Arabische hoofdsteden te sturen om de verwerping van het plan-Ragers door de guerrilla-organisaties toe te lichten. Dezelfde d-g wees heit semi-officiële Egyptische Al *Ahram* erop dat heit aanvaarden door de VAR en Jordanië van de Amerikaanse voorstellen niet betekent dat de activiteit van de Palestijnse verzetsstrijders beperkt of zelfs opgegeven moet worden. Volgens Al Ahram raken de Amerikaanse voorstellen de commando-activiteiten niet omdat het voorgestelde bestand alleen betrekking zou hebben op het front aan het Suezkanaal. Het blad wees erop dat president Nasser op 20 jan. verklaard had dat de Palestijnen het recht hebben de Veiligheidsraadresolutie van nov. 1967 te verwerpen.

Op 28 juli beval de Egyptische regering de tijdelijke sluiting van de twee Palestijnse radiostations in Cairo: de Stem van de Storm (Al Fatah) en de Stem van Palestina (PLO). De maatregel was volgens een regeringswoordvoerder het gevolg van de ,,houding van enige Arabische verzetsorganisaties" jegens de aanvaarding door de VAR van het plan-Rogers. (Het Egyptische optreden betekende dat de Palestijnse commando's nu geen operatie-opdrachten meer wit de VAR kunnen ontvangen.) Het Egyptische persbureau MENA berichtte dat ook de Soedanese regerng de uitzendingen van de commando-organisaties over radio-Khartoem tijdelijk had stopgezet. Inmiddels trachtte de persoonlijke afgezant van president Nasser, Al-Khaly, op 28 juli de Syrische leiders tot andere gedachten te brengen, kennelijk zonder succes Wel verklaarde de Syrische regering dat er tussen Cairo en Damascus ,,wederzijds begrip" bestaat, maar dat zij zich niet achter het Egyptische standpunt i.z. de Amerikaanse voorstellen stelt.

De Libische minister van buitenlandse zaken, verklaarde op 29 juli bij aankomst in Beiroet (vanuit C iro) dat zijn land met de Egyptische aanvaarding van hst plan-Rogers instemde. Ook zea hij dat niemand zich in de Arabische wereld tegen het Palestijnse verzet wil keren. Algerije daarenteigen kantte zich dezelfde dag tegen het Egyptische besluit. In een officiële verklaring w e d gesteld dat de gewapende strijd het enige middel blijft ter oplossing van heit Palestijnse probleem. Algerije zal aan de zijde der krachten van het Palestijnse verzet gemobiliseerd blijven en elke poging deze verhoudimg te verbreken zal zwaarwegende consequenties voor de toekomst van de Arabische wereld hebben.

Eveneens op 29 juli vond in de Iraakse hoofdstad Bagdad een massale protestdemonstratie tegen de aanvaarding van het Amerikaanse plan door Arabische regeringen plaats. Dezelfde dag stelde de Iraakse regering de in Jordanië gelegerde Iraakse troepen (ca. 10.000 man) onder bevel van heit centrale comité van de Palestijnse guerrilla-organisaties. Bovendien stelde zij de Palestijnen zendtijd beschikbaar voor de staatsradio. (Een-der had Al Fatah bericht dat de uitzendingen voortaan vanuit Syrië zouden worden verzorgd.)

Ook radio-Peking kantte zich tegen de Amerikaanse voorstelilen welke op 30 juli een samenzwering van heit type München werden genoemd, waarbij de Arabische belangen opgeofferd worden. Voorts werd ,,een andere supermacht" verweten dat die de VS erbij helpt de Arabieren tot aanvaarding van de voorstellen te dwingen.

Op 30 juli trad tevens verdeeldheid bij de Palestijnse verzetsbeweging aan het licht Twee organisaties, de Aotiegroep voor de bevrijding van Palestina en de Arabisch-Palestijnse Organisatie, schaarden zich achter de aanvaarding door presidenit Nasser van het plan-Rogers; zij noemden dit een bekwame poli-

tieke, tactische manoeuvre. Dezelfde dag werd in een vluchtelingenkamp in Zuid-Libanon door ca. 3.000 Palestijnen voor Nasser gedemonstreerd. Aan de andere kant vernietigden commando's in Beiroeit een portret van de Egyptische president en vond in Amman een algemene staking van 2 uur tegen het plan-Rogers plaats.
intussen hadden na Jordanië, Soedan en Libië ook Libanon, Koeweit en Jemen met Nassers aanvaarding van het Amerikaanse plan ingestemd. Daarentegen veroordeelde Algerije het plan-Rogers en liet het weten achter ,,het Arabische volk van Palestina" te staan.

De houding van de VS. Israël aanvaardt plan-Rogers

Na de aanvankelijke afwijzende Israëlische reaoties op het plan-Rogers, leek heit eerst nagenoeg zeker dat Israël dit plan ook officieel zou verwerpen, maar na een week van kabinetsvergaderingen, partijberaad en contacten met de VS, volgend op de aanvaarding door Nasser van de Amerikaanse voorstellen, stemde ook het Israëlische kabinet hiermee in. De aanvaarding op 31 juli geschiedde met de stemmen van de zes Gachal-ministers tegen.
Bij de totstandkoming van heit Israëlische besluit speelden Amerikaanse pressie en toezeggingen een belangrijke nol.

Tijdens een tv-interview op 1 juli ging de Amerikaanse president Nixon ook op de toestand in het Midden-Oosten in. Hij noemde het Midden-Oosten nu ,,verschrikkelijk gevaarlijk" en vervolgde: ,,Het is als de Balkan voor de Eerste Wereldoorlog waar de twee super-mogendheden, de VS en de SU, in een confrontatie betrokken zouden kunnen worden welke geen van hen wenst ..." De president omschreef vervolgens de Amerikaanse politiek aldus:
1) Ons belang is vrede en de integriteit van elk land in het gebied.
2) Wij erkennen dat Israël niet begeert een van de andere landen de zee in te drijven. De andere landen wensen Israël de zee in te drijven.
3) Wanneer eenmaal het machtsevenwicht verschuift tot Israël zwakker is dan zijn buren, dan komt er oorlog. Daarom is het in het heling van de VS het machtsevenwicht te handhaven, en wij zullen dat machtsevenwicht handhaven. Daarom is het voor de VS noodzakelijk, nu de SU ertoe overgaat de VAR te steunen, Israëls krachten t.o.v. zijn buren te handhaven, niet omdat wij Israël in een positie wensen om oorlog te voeren. Dat is niet de reden, maar wel dat het zijn buren zal afschrikken het aan te vallen".
,,De diplomatie is verschrikkelijk moeilijk omdat Israëls buren uiteraard Israëls recht op bestaan moeten erkennen. Israël moet zich terugtrekken op grenzen die verdedigbaar zijn," ,,Het Midden-Oosten.... is een potentieel gevaarlijke plaats, en daarom is het in het belang van de VS en de SU samen te werken om deze bijzonder gevaarlijke plaats onder controle te brengen", aldus Nixon. (Deze verklaring werd in Israël toegejuicht; minister Eban zei dat zij ,.onze verwachtingen heeft overtroffen".)
De woordvoerder van het Witte Huis, Ronald Ziegler, verklaarde op 3 juli dat een van de doelstellingen van de Amerikaanse politiek was Sowietrussische militair personeel via het politieke proces uit het Midden-Oosten te doen verdwijnen (aanvankelijk zei hij verdrijven), maar wij hebben geen plannen Amerikaans militair personeel in het Midden-Oosten in ie schakelen.
Tijdens een persconferentie op 9 juli zei de Amerikaanse minister van defensie, Laird, o.a.:
,,Elke poging wordt in het werk gesteld om een succesvol einde aan de vijandelijkheden in het gebied te maken", maar inmiddels zullen wij ,,een zuiver strategisch en militair evenwicht handhaven" in het Midden-Oosten. ,,Wij hebben deze verzekeringen gegeven en wij zullen die verzekeringen blijven geven".
Aan de anaere Kant steiae ae minister: ,,Onze troepen rallen onder de huidige omstandigheden niet worden gebruikt".

Onderminister Joseph Sisco ging tijdens een tv-interview op 12 juli nader in op de Sowjetrussische aanwezigheid in de VAR, welke hij een ,,nieuwe kwalitatieve factor" noemde. Hij schatte het aantal Russen in de VAR op 8.000 a 10.000 en deelde mee dat de inlichtingendienst de laatste weken een aanzienlijke toename van het aantal binnenkomende schepen en transportvliegtuigen had geconstateerd. Sisco zei dat de Amerikaanse regering Russische invloed in het gebied wilde reduceren en dat de beste methode daarvoor was ,,een politieke regeling te bereiken die aan de legitieme zorgen van beide partijen tegemoet komt, en dat betekent een regeling die de veiligheid van Israël zal beschermen, maar ook aan de voornaamste zorgen van de Arabische staten tegemoet zal komen en ik zou hierbij ook de Palestijnen willen insluiten."

Geen van de Amerikaanse woordvoerders wilde in deze fase ingaan op eventuele Amerikaanse militaire hulp aan Israël, waarvan in persberichten sprake was geweest. Zo was op 8 juli gemeld dat 24 M-109 houwitzers aan boord van een Israëlisch schip in de haven van Cleveland waren geladen en had een Egyptisch blad bericht dat de VS 6 extra Phantoms aan Israël hadden geleverd als compensatie voor verloren gegane toestellen (zie pag. 49911).

Betreffende de Russische aanwezigheid in de VAR verklaarde minister Rogers op 15 juli tijdens een persconferentie niet te verwachten dat de Russen zeer spoedig zouden vertrekken. Maar ,,het is voorstelbaar dat als men een regeling zou kunnen uitwerken volgens de Veiligheidsraadresolutie een onderdeel daarvan zou zijn het vertrek van buitenlandse troepen uit Arabische landen".
President Nixon ging tijdens zijn persconferentie op 20 juli opnieuw in op het gevaar van een confrontatie met de SU. Hij wees op de bezorgdheid over een mogelijke verstoring van het machtsevenwicht aldaar, maar stelde dat zulks nog niet het geval was. De situatie werd nauwlettend gevolgd. (Van 16-18 juli bezocht een delegatie van de Amerikaanse luchtmacht o.l.v. gen. James Edmundson Israël.)
Minister Laird verklaarde de volgende dag dat er geen plannen bestonden in het Midden-Oosten Amerikanen in te schakelen.

Op 23 juli, de dag na de ontvangst van heit Egyptische antwoord op het plan-Rogers, schreef president Nixon een bnief aan de Israëlische premier, Mevr. Golda Meir. De volgende daig overlegde premier Meir en enige van haar adviseurs met de Amerikaanse ambassadeur in Tri Aviv over ,,onderwerpen die voor beide landen van centraal belang zijn". In de pers verschenen berichten over sterke Amerikaanse pressie op Israël om een buigzamer houding aan te nemen.
In Israël volgde een langdurige periode van intern beraad. Op 26 juli vond een ruim vijf uur durende kabinetszitting plaats die ook werd bijgewoond door die stafchef, gen. Bar Lev. Verondersteld werd dat Israël van de VS verduidelijking wenste van het Amerikaanse standpunt en van Nassers antwoord, alsmede de garantie dat de VAR geen gebruik zal maken van een beperkt bestand om zich aan heit Suezkanaal te versterken.
Op 28 juk leek de meerderheid van het Israëlische kabinet bereid, na ontvangst van bepaalde Amerikaanse garanties, gunstig op het plan-Rogers te antwoorden. In een geheime fractievergadering van de Gachal-partij, die in het kabinet 6 van de 24 zetels bezet, werd echter besloten liever de regering te verlaten dan in te stemmen met het meerderheidsstandpunt. Partijleider Menahem Begin zei t.a.v. heit plan-Rogers: ,,Dit is geen vredesinitiatief, maar een initiatief ter vernietiging van Israël." Het meerderheidsstandpunt werd door minisiter Dayan aldus vertolkt: ,,Israël is sterk genoeg

Menahem Begin.

om dictaten van zowel vrienden ah vijanden naast ons neer te leggen, maar niet sterk genoeg om compromissen die van geen kapitaal belang zijn te verwerpen. Heit dient zijn bondgenoten te behouden en het isolement te vermijden."
Na overleg achter de schermen kwam het kabinet ook op 29 juli niet tot een besluit. De zes ministers van de Gachal kondigden tijdens de kabinetszitting op 30 juli formeel aan bij een aanvaarding van het plan-Rogers uit de regering te zullen treden. Zij verwierpen een compromis, nl het plan-Rogers te verwerpen en toch in de regering te blijven. De Gachal maakte met name bezwaar tegen de voorgestelde ontruiming van de bezette gebieden.
President Nixon verklaarde op 30 juli tijdens een persconferentie te Los Angeles dat Israëlische regeringsfunctionarissen enige bezorgdheid hadden geuit over het risico van een voortgezette militaire opbouw aan Arabische zijde tijdens een besitand. „Wij en anderen hebben hen trachten te verzekeren dat dit niet het geval zal zijn", aldus Nixon. Als er een bestand is, dan zal er in aanvulling daarop „een militaire stilstand gedurende die peniode" zijn. Verwijzend naar zijn verklaring van 1 juli zei de Amerikaanse president: „Ik meen dat Israël met het bestand kan instemmen en met onderhandelingen ban akkoord gaan zonder vrees dat zijn positie doos het aangaan van onderhandelingen in die periode gecompromitteerd af in gevaar gebracht kan worden.
Met de stemmen van de zes Gachal-ministers tegen aanvaardde het Israëlisch kabinet op 31 juli het plan-Rogers. Een ministeriële commissie werd benoemd om de tekst van het antwoord aan de Amerikaanse regering op te stellen.
„Rekening houdend met de veirduidelijkingen verschaft door de regering van de VS, is Israël bereid met het voorstel van de VS betreffende een staakt-het-vuren aan het Egyptische front, voor minstens drie maanden, in te stemmen", aldus de Israëlische verklaring.
Israëls instemming werd in de VS opgelucht begroeit. President Nixon verklaarde op 31 juli echter dat de aanvaarding van het Amerikaanse voorstel door de meest betrokken regeringen slechts een eerste stap is, al zijn het bestand en onderhandelingen, die nu binnen bereik schijnen, een essentieel begin. Hij voegde hieraan toe: „Het is een integraal deel van ons bestandsvoorstel dat geen partij de bestandsperiode mag gebruiken om haar militaire positie in heit gebied van de bestandslijnen te verbeteren. Alle zouden moeten afzien van het insitalleren van nieuwe raket- of andere installaties en van het ondernemen van enige militaire opbouw in een dergelijk gebied."

Verdere Arabische verdeeldheid

De Syrische Baath-partij verwierp op 31 juli nog eens nadrukkelijk de Veiligheidsraadresolutie en het daarop gebaseerde plan-Rogers.
In Amman verklaarde guerrillaleider Arafat tijdens een massabijeenkomst (ca. 50.000 mensen) dat zijn commando's zouden doorvechten niet totdat de in 1967 bezette gebieden teruggegeven waren, maar tot „de bevrijding van ons land van de Middellandse Zee tot de Jordaan, en van Ras al-Nakura tot Akaba".
Voor 3 aug. stond een vierdaagse conferentie te Tripolis van Arabische ministers van buitenlandse zaken en defensie op het programma. Aanvankelijk was aangekondigd dat hieraan zou worden deelgenomen door vertegenwoordigers van Algerije, Irak, Jordanië, Libië, Soedan, Syrië en de VAR. Doch Irak en Algerije lieten op 2 aug. weten niet aan het beraad te zullen deelnemen.
In een antwoord op een boodschap van de Iraakse president Al-Bakr verklaarde president Nasser op 2 aug. dat Bagdad had verzuimd de Iraakse troepen aan het oostelijke front (Jordanië) ia actie te brengen teneinde de Israëlische druk op het Suezkanaal te verminderen. Ook zei Nasser niet in te zien waarom hij een gelegenheid om de bezette gebieden te bevrijden voorbij moest laten gaan. De tegen zijn beleid gehouden betogingen in Bagdad noemde hij van hogerhand geinspireerd. Reeds op 1 aug. had het uitvoerend comité van de Egyptische eenheidspartij ASU een veroordeling uitgesproken over „bepaalde Arabische elementen die hun best doen kunstmatige tegenstellingen te scheppen. Degenen die zich uitspreken voor een staakt-het-vuren zijn ook degenen die daadwerkelijk strijden, terwijl zij die tegen het bestand zijn nog nooit een schot hebben gelost en zich beperkt hebben tot vechten met woorden". Dezelfde dag werd twee leden van het Palestijnse centrale comité de toegang tot Ceiro ontzegd.
Terwijl op 2 aug. gemeld werd dat ook Libië aan twee Palestijnse organisaties het verzorgen van uitzendingen via radio-Tripolis verboden had, arriveerde de Libische leider, kolonel Kadhafi, in Cairo om tussen de Arabische leiders tie bemiddelen. (De dag tevoren was de Libanese premier Karame in Cairo gearriveerd.)

Gachal uit Israëlische regering

Op 3 aug. besloot de Gachal tijdens een vergadering van het partijbestuur met 117 tegen 112 stemmen uit het Israëlische kabinet te treden. De uitslag van de stemming deed zeer duidelijk de kloof uitkomen die de beide in dc Gachal verenigde partijen — de Heroet en de liberalen — scheidt. Terwijl de Heroer zich bij monde van Begin onmiddellijk voor dc breuk uitsprak, wensten de liberalen zich tot het einde in de regering te handhaven. Ondanks het uittreden van de Gachal uit de regeringscoalitie behoudt het kabinet-Meir een meerderheid in het parlement: 78 van de 120 zetels.
Op 4 aug. hechtte het Israëlische parlement met 66 tegen 28 stemmen bij 9 onthoudingen zijn goedkeuring aan het positieve antwoord van de regering op het plan-Rogers. Een motie van wantrouwen werd met 64 tegen 5 stemmen verworpen.

Daarvoor had premier Golda Meir een verklaring afgelegd, waarin zij zei dat Israël niet tot de grenzen van voor 1967 zal terugkeren Zij legde er de nadruk op dat Israël geen enkele territoriale verplichting beeft door de aanvaarding van het plan-Rogers
„Geen Israelische soldaat zal van de bestandslijnen worden teruggetrokken alvorens een bindend vredesakkoord is gesloten Jeruzalem zal verenigd en de hoofdstad van Israël blijven," aldus mevr. Meir
Mbt de Palestijnse vluchtelingen verwierp de premier de idee van een grootscheepse terugkeer naar Israël Zij was echter bereid tot samenwerking aan een regionale oplossing Zij verzette zich tegen de voorwaarde van president Nasser dat VN-bemiddelaar Jarring zijn instructies van de Grote Vier moet krijgen
Israël blijft er bij dat een uiteindelijke vredesregeling door rechtstreekse onderhandelingen tot stand moet komen Het aanvaardt echter indirecte onderhandelingen als een stap in de richting van een dialoog tussen de betrokken partijen.

Dezelfde dag werd het Israëlische antwoord door ambassadeur Rabin te Washington overhandigd.

Overleg in *Tripolis*

Op 4 aug. keerde de Libische leider Kadhafi in Tripolis terug van zijn bezoeken aan Cairo, Bagdad en Damascus, waar hij tevergeefs getracht had de verdeeldheid binnen het Arabische kamp te overwinnen.

Het Israëlische parlement aanvaardt het plan-Rogers. Achter de tafel v.l.n.r. de kabinetsleden: minister Dayan (defensie), premier Meir, vice-premier Allon, minister Y. S. Shapira en minister Sapir.

Ook was hij er niet in geslaagd Irak alsnog tot deelneming aan het Arabische overleg te Tripolis te bewegen.

De regerende revolutionaire raad van Libië gaf kort na de terugkeer van Kadhafi een verklaring uit, waarin hij de aanvallen op president Nasser afkeurde, maar tegelijk meedeelde de Palestijnse verzetsbeweging te blijven steunen.

Op 5 en 6 aug. vond in Tripolis een conferentie van de ministers van buitenlandse zaken en defensie plaats van Jordanië, Libië, Soedan, Syrië en de VAR. Hoofdthema van de besprelringen was volgens Al *Ahram* versterking van het oostelijk front. Na afloop werd geen communiqué uitgegeven. Volgens het Libische persbureau waren er belangriike beslissingen genomen om de huidige onbevredigende toestand in de Arabische wereld te verbeteren, de wens tot bevrijding te vervullen en het Arabische potentieel op de juiste wijze te mobiliseren. De Jordaanse minister van buitenlandse zaken deelde mee dat het Amerikaanse voorstel niet ter sprake was gekomen.

Onenigheid Palestijnen

Op 4 aug. deden zich in Jordanië bij Irbid botsingen voor tussen commando's van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina, dat tegen de aanvaarding door de VAR en Jordanië van het plan-Rogers is, en van de Actie-groep voor de bevrijding van Palestina, die zich achter Nasser had opgesteld. Bij de gevechten zouden twee commando's zijn gedood.

Ook op 5 aug. werden botsingen tussen Palestijnen gemeld. Zo deden ca. 50 leden van het Volksfront te Amman een aanval op het hoofdkwartier van de Arabisch-Palestijnse Organisatie, die zich eveneens achter het Egyptische beleid had geschaard. Minstens 9 man raakten gewond.

Hervatting *missie-Jarring*. Bestand aan Suezkanaal.

Op 30 juli kwamen secretaris-generaal Oe Thant van de VN en ambassadeur Jarring overeen dat laatstgenoemde naar New York zou komen voor nader overleg. Jarring arriveerde daar op 2 aug. en de volgende dag wisselde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, uitvoerig van gedachten met Thant en Jarring. Rogers en Thant legden er na afloop in verklaringen de nadruk op dat de tijd nu gekomen was voor ,,rustige diplomatie". Op 4 aug. ontving Jarring de VN-vertegenwoordigers van de VAR, Jordanië, Libanon en Israël voor voorbereidend afzonderlijk overleg. De vertegenwoordigers van de Grote Vier bij de VN verzochten na een bijeenkomst op 5 aug., hun 40ste, Oe Thant officieel Jarring zijn vredesmissie te laten hervatten met het oog op ..de jongste ontwikkelingen, die gunstig zijn",

Op 7 aug. deelde de secretaris-generaal de Veiligheidsraad in een rapport mee dat Jarrings missie hervat was.

Het voornaamste onderwerp van gesprek was het toezicht op de naleving van het komende bestand.

Volgens Reuter (7-8) werd er overeenstemming bereikt over ,,indirecte verkenningsvluchten" door hoogvliegende en speciaal uitgeruste vliegtuigen van Israël en de VAR. Deze toestellen zouden langs het Suezkanaal patrouilleren zonder daadwerkelijk de bestandslijn te overschrijden. De ,,indirecte" verkenningsvluchten zouden waarschijnlijk worden ondersteund door ,,elektronische waarneming" van satellieten van de VS en de SU.

Op 7 aug. om 24.00 uur plaatselijke tijd werd tussen Israël en de VAR een bestand van kracht. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken had 4% uur eerder de volgende verklaring afgelegd:

„Wij zijn zojuist door de regeringen van de VAR en Israël op de hoogte gesteld van hun aanvaarding van het Amerikaanse voorstel een staakt-het-vuren van kracht te doen worden op 22.00 uur GMT vandaag, vrijdag 7 aug.

Wij juichen deze actie van staatsmanschap ondernomen door de leiders van de betrokken regeringen toe. Wij hopen dat deze belangrijke beslissing de vooruitzichten op een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten zal bevorderen".

Het bestand werd later bevestigd door premier Golda Meir van Israël en het Egyptische ministerie van buitenlandse zaken.

De Amerikaanse verklaring maakte geen melding van een regeling voor het Israëlisch-Jordaanse front, maar functionarissen in Washington wezen erop dat ncch Israël noch Jordanië ooit officieel de wapenstilstandsovereenkomst van juni 1967 hebben opgezegd. Ook over de controle op de naleving van het bestand werd niets officieel bekendgemaakt. Later werd bekend dat de VS 24 uur na het intreden van de wapenstilstand middels vliegtuigen met de controle waren begonnen.

(Vor. ber. pag. 481 e.v. en 497 e.v.)

SALT-OVERLEG GECONTINUEERD

Op pag. 737 e.v.-1969 is een artikel afgedrukt over het begin van de *Strategic Arms Limitation* Talks (SALT) tussen de VS en de SU. Wij verwijzen daarnaar voor een schets van de voorgeschiedenis van deze besprekingen en voor enkele analyses uit de wereldpers. Verder is hieronder op pag. 547/1 een artikel over de technische achtergronden van de SALT geplaatst, dat een kort overzicht geeft van de zaken waarom het bij deze bilaterale, maar voor de hele wereld uiterst belangrijke besprekingen eigenlijk gaat

Voorbereidende besprekingen in Helsinki. Delegaties

Van 17 nov. - 22 dec. 1969 kwamen in Helsinki een aantal malen de Amerikaanse en Russische delegaties voor de SALT in openbare en geheime zittingen bijeen, om de eigenlijke besprekingen voor te bereiden. De voornaamste leden van deze delegaties waren:

VS:

Gerard C Smith (directeur van het Amerikaanse bureau voor toezicht op de bewapening en ontwikkeling — een speciale afdeling van het ministerie van buitenlandse zaken — zie ook pag 739/1-1969)

Paul H Nitze (ex-onderminister van defensie)

Llewellyn E Thompson (ex-ambassadeur van de VS in Moskou, bekend als Rusland-deskundige)

Harold Brown (oud-minister van luchtmacht)

Royal B. Allison (onder-voorzitter van de speciale studiegroep van de Verenigde Chefs van Staven, generaal-majoor)

Philip Farley (onder-directeur van het bureau voor toezicht op bewapening en ontwapening, vervanger van Smith)

SU

Wladimir Semjonow (onder-minister van buitenlandse zaken, specialist in Europese en met name in Duitse aangelegenheden, zie ook pag 739/1-1969)

Generaal Nikolai Ogarkow (plv chef van de Generale Staf)

Piotr Plesjakow (onder-minister van radio-industrie)

Alexander Sjchoekin (Academie van Wetenschappen)

Generaal Nikolai Alexeyew (ministerie van defensie)

Georgi Kornienko (hoofd van de Amerikaanse afdeling van het ministerie van buitenlandse zaken, Amerika-deskundige)

Op 22 dec. 1969 werd helt voorbereidende overleg in Helsinki (dat afwisselend in de Russische en Amerikaanse ambassade aldaar was gehouden) afgesloten met het eerste officiële communiqué dat verstrekt werd. Wel was in de daaraan voorafgegane weken duidelijk geworden, dat beide zijden breedvoerig hun standpunten naar voren hadden gebracht en hadden gewerkt aan een gedetailleerde agenda voor de eigenlijke besprekingen. Het gezamenlijke slotcommuniqué noemde 16 april en de Oostenrijkse hoofdstad Wenen als aanvangsdatum en plaats voor het eigenlijke SALT-overleg, waarbij reeds vastgesteld werd dat de tweede ronde van het overleg wederom in Helsinki zal plaatshebben. In het communiqué wordt verder gezegd dat „overeenstemming was bereikt over de reeks vraagstukken die het onderwerp zullen zijn van de toekomstige Russisch-Amerikaanise ontmoetingen". In perscommentaren werd als (vermoedeilijk) belangrijkste gespreksthema steeds weer een eventueel moratorium op de ontwikkeling van nieuwe kernwapensystemen, zoals de MIRV's, genoem-d. Sommige persberichten noemden de beslissing in Wenen verder te praten „een compromis op het laatste moment".

Ontwikkelingen tussen beide gespreksronden

Op 7 jan. gaf de Amerikaanse minister van defensie, Melvin Laird, een persconferentie waarop hij zei dat de SU in een sneller tempo dan voorheen bezig was met de bouw van de zware SS-9 raketten en de VS, als gevolg hiervan, misschien gedwongen zouden zijn nieuwe defensieve wapens te ontwikkelen Minister Laird noemde twee mogelijke systemen. een nieuwe bommenwerper (de zgn B-1) en een Under-sea long-range missile system (ULMS) ter vervanging van de Polaris-Poseidonrakettenvloot Door het Amerikaanse ministerie van defensie werd duidelijk gemaakt, dat ae regering-Nixon in het huidige stadium van de SALT-besprekingen slechts behoefte heeft aan de ontwikkeling van de zgn „derde generatie" raketten

Volgens een woordvoerder van het ministerie, aldus The Times, zou geen verdere ontwikkeling van de Amerikaanse strategische bewapening vereist zijn, als de Russische produktie van SS-9 raketten zich zou stabiliseren en als de SALT geen mislukking werd (Volgens de NZZ zouden in de SU momenteel ongeveer 230 SS-9 raketten in aanbouw zijn en moeten in 1974 meer dan 420 exemplaren van dit type gereed zijn)

Op 8 mrt verscheen in het Russische partijblad Prawda een scherp commentaar waarin de VS gewaarschuwd werden tegen een verdere ontwikkeling van het Safeguard-systeem In dit verband werden de hierboven genoemde uitspraken van minister Laird aangehaald, van wie de Prawda zei, dat hij „de belangen van het militaire-industriele complex" diende Het blad meende, dat de Amerikaanse politiek terugkeerde naar het Dulles-tijdperk en dat Washington vertrouwde op een sterke positie ivm de onderhandelingen met de SU „Een dergelijke gang van zaken kan slechts de meest ernstige twijfels doen ontstaan omtrent de bedoeling van de VS met de SALT-besprekingen", aldus de Prawda Nochtans besloot het blad haar commentaar met de hoop uit te spreken dat het SALT-overleg tot werkelijke resultaten zou leiden

Dit laatste werd door partijleider Brezjnew tijdens een rede in Charkow onderstreept Op 15 april zei Brezjnew aldaar, dat de SU „al het mogelijke doen zal om deze besprekingen te doen slagen"

"Have sorne SALT " (Die Zeit)

SALT-overleg in Wenen

Van 16 april tot 14 aug. vond in Wenen de tweede fase en in feite de eerste werkelijke ronde van het SALT-overleg plaats. Aangezien de SALT-besprekingen met name ook van doen hebben met vitale aspecten van de nationale veiligheid in de VS en in de SU, vonden de besprekingen ondier algehele geheimhouding plaats. De plaats van bespreking in Wenen werd beurtelings gevormd door de Amerikaanse en Russische ambassade aldaar. De openings- en sluitingsplechtigheden vonden plaats in het paleis Belvédère. In beide delegaties waren geen belangrijke wijzigingen aangebracht.

Enigszins in tegenstelling tot wat de politieke oppositie in de VS veronderstelde bleek dat de Amerikaanse onderhandelaar Smith een vrij ruime keuze meekreeg van concrete voorstellen Daarbij zou worden uitgegaan van de stelling dat de SU geen inspectie te land zou toestaan en dat beide partijen alleen willen spreken over wat per satelliet gecontroleerd kan worden (hieronder valt dus niet het vaststellen van het aantal atoomkoppen van een raket)

Tweede uitgangspunt zou zijn, dat beide partijen de garantie willen houden van een „second strike": de mogelijkheid na een verrassingsaanval nog terug te kunnen slaan

Onderdeel van het Amerikaanse scala van voorstellen die eenvoudig beginnen en steeds ingewikkelder worden (de zgn „building block approach"), is het denkbeeld van een beperking van het aantal te land opgestelde intercontinentale raketten Ook wordt gedacht aan een overeenkomst om oudere types van deze raketten te demobiliseren en vervolgens bepaalde formules de verdedigingssystemen van antiraket-raketten (ABM) in aantal te beperken De aanvalssystemen te land zouden daardoor langzamerhand afsterven, terwijl alleen de minder gemakkelijk te treffen en dus voor een „second strike" effectievere raketten in duikboten overblijven Bovenstaande gegevens over eventuele Amerikaanse voorstellen werden enige uren voor het begin van de onderhandelingen in Wenen door president Nixon aan de Congresleiders van de beide partijen meegedeeld

Tijdens de openingsplechtigheid m paleis Belvédère te Wenen, Las de Amerikaanse onderhandelaar Smith een boodschap van president Nixon voor, waarin deze zei te hopen dat overeenstemming kan worden bereikt over de beperking en op de duur een vermindering van het strategisch arsenaal. Nixon stelde, dat de Amerikaanse delegatieleden een duidelijke opdracht hadden meegekregen die hen in staat zou stellen na de algemene verkenningen te komen tot duidelijk omschreven voorstellen. De Russische delegatieleider Semjonow verklaarde dat doelmatige maatregelen voor een beperking van de wedloop in strategische wapens een aanzienlijke bijdrage tot versterking van de vrede zouden zijn. De Russische delegatie heeft opdracht gekregen te streven naar succes van de conferentie, en hoopt dat de Weense periode tot positieve resultaten zal leiden, aldus Semjonow.

De beide delegaties werden welkom geheten door de Oostenrijkse minister van buitenlandse zaken, Kurt Waldheim, die o.m. zei: „Met het oog op de vernietigende kracht van de moderne wapens kijkt de hele wereld bezorgd, maar ook hoopvol, naar het resultaat van uw besprekingen". Waldheim legde voorts de nadruk op de nuttige functie die Oostenrijk als neutraal land kan vervullen voor de grote mogendheden: „Wenen heeft een lange traditie als plaats van contact en begrip tussen Oost en West".

Minister Laird over SALT

Terwijl in Wenen de eerste werkzittingen werden gehouden, ging de Amerikaanse minister van defensie, Laird, tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van Associated Press op 20 april nader in op de besprekingen in Wenen Laird stelde dat zijn land een „zekerrisico aanvaardt, door definitieve beslissingen m b t strategische aanvalswapens uit te stellen", om de lopende SALT-onderhandelingen „alle kans van slagen te gunnen"

Deze risico's zijn aanvaardbaar, aldus Laird, wanneer de VS doorgaan met het voorgenomen programma ten aanzien van meerkoppige projectielen (zie hieronder) en de dit jaar aanbevolen uitbreiding van het Safeguard-systeem

Over de huidige situatie zei de Amerikaanse bewindsman „Wij staan letterlijk aan de rand van het risico dat wij voorzichtigheidshalve kunnen nemen" Hij waarschuwde, dat, als Moskou zou doorgaan zijn offensief wapenarsenaal uit te breiden de VS „compenserende maatregelen zouden moeten treffen"

Volgens Laird onderneemt de SU sinds **1965** een grootscheepse poging verandering te brengen in het machtsevenwicht Hij noemde hierbij de volgende punten

— De SU heeft meer dan 800 intercontinentale raketten en kan binnen twee jaar een gelijkwaardige sterkte hebben opgebouwd aan de Minuteman

— ongeveer 220 SS-9's zijn operationeel. De SU heeft op dit gebied een monopolie

— de SU kan in 1974-75 de **656** raketten van de Polaris-onderzeebootvloot evenaren of overtreffen

— ongeveer **64** raketafweerinstallaties rond Moskou zijn operationeel, met verfijnde radarinstallaties De eerste soortgelijke Amerikaanse voorzieningen zullen pas in **1975** gereed zijn

— terwijl de VS hun lanceerinrichtingen niet hebben uitgebreid en zelfs bommenwerpers hebben afgevoerd, heeft de SU, aldus minister Laird, de afgelopen vijf jaar haar lanceerinstallaties verdrievoudigd en het totaal megatonnage van haar offensieve nucleaire sterkte vervierVoudigd

Volgende gespreksronde in november

Na enkele maanden durende onderhandelingen in Wenen, die in de pers werden begeleid met nogal optimistische speculaties over een op handen zijnd akkoord betreffende beperking van intercontinentale raketten (zie ook hieronder) werd de eerste ronde van het SALT-overleg (elke dinsdag en vrijdag een gesprek van rond anderhalf uur gevolgd door meer informele gedachtenwisselingen bij de lunch) op 14 aug. besloten in paleis Belvédère waas een gemeenschappelijk slotcommuniqué werd uitgegeven. In dit zeer vage communiqué wordt gezegd, dat „in de loop van de besprekingen een breed scala van vraagstukken die met het beperken van. strategische offensieve en defensieve wapens verbonden zijn, grondig was bestudeerd". Verder zegt helt communiqué: „De uitwisseling was nuttig voor beide zijden en maakte heit mogelijk de graad van wederzijds begrip over een aantal aspecten van de besproken zaken te verhogen."

In een slotverklaring zei de Russische delegatieleider Semjonow, dat de besprekingen in een „zakelijke, rustige en oprechte sfeer" waren gevoerd.

Het slotcommuniqué zegt voorts, dat de tweede onderhandelingsronde op 2 nov. in Helsinki zal beginnen.

Amerikaanse ontwerp-verdrag

Volgens waarschijnlijk betrouwbare berichten uit de N e w Y o r k T i m e s (een Russisch diplomaat heeft hierover in Wenen zijn beklag gedaan vanwege de afgesproken strikte geheimhouding) zou de Amerikaanse delegatieleider Smith op 24 juli een verdragsontwerp voor een beperking van de strategische bewapening aan de Russen hebben voorgelegd. In de hierop volgende weken zouden de Russische afgevaardigden verschillende malen om verduidelijking van bepaalde punten uit de verdragsschets hebben gevraagd en zou de Amerikaanse delegatie tot de conclusie gekomen zijn, dat de SU bij de tweede onderhandelingsronde in Helsinki positief op het plan zal reageren. Volgens de N Y T zou het concept van Smith een getalsmatige]]eperking van de intercontinentale ballistische raketten omvatten, ongeacht of deze vanaf land of vanuit onderzeeboten worden afgevuurd. Verder zouden ook de strategische bommenwerpers onder de beperking dienen te vallen. Hierbij zou het beide zijden vrij zijn het totale pontingent van de af te voeren raketten en bommenwerpers naar eigen believen over de drie categorieën te verdelen. Het concept zou 2000 raketten en bommenwerpers voor elke partij als streefgetal noemen. Verder zou het Amerikaanse ontwerp een speciale beperking willen zien van de grote Russische SS-9 raketten die atoomkoppen van 25 megaton kunnen vervoeren. Voorts zou een beperking van de anti-raket-raketstelsels

ter sprake moeten komen. Daarentegen maakte het plan van de Amerikaanse delegatie in Wenen, aldus de N Y T, geen melding van een beperking van de zgn. MIRV, omdat hiervoor een inspectie ter plaatse noodzakelijk zou zijn; iets wat de SU herhaaldelijk heeft uitgesloten.
Bij het afsluiten van de besprekingen in Wenen was veel van het Amerikaans optimisme over Russische aanvaarding van het plan verdwenen. Het vermoeden werd uitgesproken dat de SU in Helsinki met een tegen-ontwerp zal komen.
(Reuter, Le Monde, NZZ, Times, NRC, Newsweek!

(Vor. ber. pag. 737-1969)

Technische achtergronden *van* de SALT-conferentie

(Gegevens ontleend aan Strategic Survey 1969 (Instztute *for Strategic Studies*, Londen), Dze *Zeit, Neue Zürcher Zeitung* en *Elseviers* Weekblad.)

Het verloop van de Amerikaans-Russische besprekingen over beperking van strategische wapens (Strategic Arms Limitation Talks = SALT), wordt in de eerste plaats bepaald door nationale en internationale *politieke* factoren. Zo zal het b.v. van beslissend belang zijn, aldus de *NZZ* op 14-4, „of de Russen bereid zijn de besprekingen als ernstige ondierhandelingen op te vatten of ze alleen maar als bewijs van hun „wens naar vrede" te gebruiken".

Naast alle politieke kanten van de besprekingen zijn er ook die welke door de stand van de techniek worden gevormd: het zoeken naar, ontwrkkelen en maken van strategische wapens. Hierbij gaat het niet zozeer om de huidige toestand van relatieve stabiliteit (waarbij de ,,eerste vernietigende slag" geleverd door een van beide partijen praktisch een onmogelijkheid is), maar om de mogelijke toekomstige ontwikkelingen die tot het verstoren van het evenwicht zouden kunnen leiden.

De SALT-anderhandelunigen zullen zich, aldus bet Strategic Survey 1969, voornamelijk concentreren op de inter-continentale raketten die zowel vanaf land als vanuit onderzeeboten kunnen worden afgevuurd en op de strategische bommenwerpers. Daarbij zullen vermoedelijk ook de ABM (anti-ballistic missile) verdedigingssystemen ter sprake komen, die er, vanwege de hoge kosten zoveel toe hebben bijgedragen dat de SALT-besprekingen werden begonnen (zie ook pag. 738 /1-1969). In Tabel 1, hierbij afgedrukt, worden de geschatte operationele hoeveelheden in de verschillende systemen van de beide landen weergegeven. Deze cijfers geven echter nóch het aantal atoomkoppen (inclusief bommen) dat de lange-afstand raketten en vliegtuigen aan beide kanten kunnen vervoeren, nóch de explosieve macht van deze atoomkoppen. Zo vervoeren de strategische bommenwerpers 3-5 atoombommen en is de Polaris A3 geconstrueerd om 3 atoomkoppen te transporteren.

Voorts is de vernietigingskracht van de grootste atoomkop (vervoerd door de Russische SS-9 raket) vele malen groter dan die van bijvoorbeeld de Amerikaanse Minuteman (25 megaton tegenover 1-2 megaton).

Tabel 2 toont een grote Amerikaanse voorsprong in beschikbare atoomkoppen. De onzekerheid over hun vernietigingskracht is echter zo groot, dat het onmogelijk is een zelfde vergelijking te maken tussen de „megatonnnages", die beide grootmachten tot hun beschikking hebben. Men kan slechts zeggen, aldus heit Institute for Strategic Studies, dat de grotere omvang van de Sowjetrussische atoomwapens ruwweg opweegt tegen het grotere aantal Amerikaanse atoomwapens.

Beide landen beschikken over de mogelijkheid een ,,tweede afweerslag" te geven na een eventuele verrassingsovervel. Tot dusver hield dat een relatief evenwicht tussen de super-machten in stand.

Deze situatie begon de laatste jaren te veranieren.

Tabel I. De Strategisch Nucleaire Transport-systemen van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie (eind 1969)

A. Offensieve raketten en bornrnenwerpers voor lange afstand

	Verenigde Staten			Sowjet-Unie		
Categorie	TYP~		Aantal	Type		Aantal
ICBM	LGM-25C	Titan 2	54	SS-7	Saddler	200
	LGM-30B	Minuteman 1	1000	SS-S SS-9 SS-11	Sasin Scarp Savage	270 700
	LGM-30F	Minuteman 2		SS-13		30
	TOTAAL		1054	TOTAAL		1200
SLBM [1]	UGM-27B	Polaris A2	208	bark		150[3]
	UGM-27C	Polaris A3	448	Serb Sawfly		80
	TOTAAL		656	TOTAAL		230
Strategische bommenwerpers	B-52 C/F 3-52 G/H B-58		250 255 35	TU-20 Mya-4	Bear Bison	150
	TOTAAL		540[4]	TOTAAL		150

B Defensieve (ABM) Transport raketten

Verenigde Staten		Sowjet-Unie	
TYP~	Aantal	TYP~	Aantal
—	nil	Galosh	67

[1]) Inter-continental ballistic missiles (op land gestationeerd)
[2]) Submarine-launched ballistie missiles (vanuit onderzeeërs)
[3]) Hiervan zijn ongeveer 105 exemplaren geïnstalleerd in ouderwetse, door dieselmotoren aangedreven onderzeeboten
[4]) Ongeveer 90 toestellen operationeel in of bestemd voor Zuidoost-Azië.

Tabel 2. Aantal Atoomkoppen dat kan worden vervoerd door de Offensieve Strategische Transport-systemen van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie.

Transport-systeem	Atoomkoppen	Transport-systeem	Atoomkoppen
ICBM's	1054	ICBM's	1200
SLMB's	1328	SLBM's	230
Strategische bommenwerpers	1853	Strategische bommenwerpers	450
TOTAAL	4235	TOTAAL	1880

Sowjet-Unie

De SU ging ertoe over raketafweersystemen (ABM) te ontwikkelen (begin bouw van ABM-systeem rond Moskou in 1966) en begon met de produktie van de SS-9, welke in staat kan worden geacht de Amerikaanse raketsilo's (zie afb.) te bereiken. De grote springkracht van de SS-9 kan nog doeltreffender worden wanneer elke SS-O drie onafhankelijke ladingen van ek 5 megaton zal kunnen meevoeren (= MRV, Multiple Re-entry Vehicle).

Naast deze MRV's wordt in de SU verder gewerkt aan de ontwikkeling van de zgn. MIRV's (Multiple Independently targetable Re-entry Vehicles) welke nauwkeuriger op verschillende doelen kunnen worden gericht en daardoor praktisch niet te onderscheppen zijn.

Reeds volledig ontwikkeld is in de SU heit zgn. „Fractional Orbital Bombardement Systeem" (FOBS), waarvan de projectielen zeer laag vliegend (160 km i.p.v. 1500 km zoals bij de ICBM) een gedeeltelijke baan om de aarde beschrijven en niet door de waarschuwingsradar kunnen worden opgemerkt. Verder worden in de SU (vermoedelijk) de ABM-systemen rond de grote steden uitgebreid.

Verenigde Staten

In de offensieve sector beschikken de Amerikanen thans over bedrijfsklare MRV's en over MIRV's. De installatie van de eerste Poseidonraketten, die op 31 onderzeeërs de Palaris-raketten zullen vervangen, en die de MIRV's met 10 tot 14

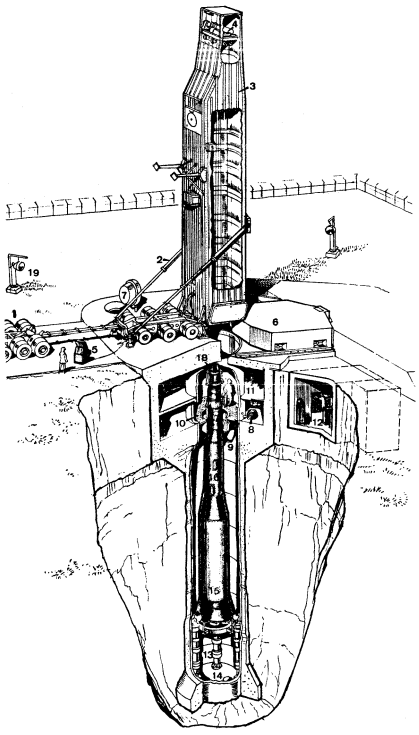

Het Minutemansysteem. Het machtsevenwicht op de wereld wordt o.m. beheerst door meer dan duizend in de grond verstopte raketten, waarvan hierboven het schema van een Minuteman 2 lanceerplaats is afgedrukt. Bij deze lanceerplaats, die wordt beschermd door radarposten, behoort een onderaardse commandopost gecamoufleerd door het gebouwtje van de bewakingsdienst. De betekenis van de nummers:
1. Speciaal GMC transportvoertuig voor de Minuteman (Op de tekening is alleen het achterste gedeelte zichtbaar); 2. Hydraulische cilinder voor het oprichten van de container; 3. Thermisch geïsoleerde transport/oprichter-container voor Minuteman 2-raket; 4. Hijsinstallatie tot totaal gewicht van 50 ton; 5. Controle- en bedieningskast; 6. Schuifdeksel (1,20 m. dik beton); 7. Toegangsdeksel; 8. Portaal voor optische uitlijning van raket; 9. Kabelverbinding met raket; 10. Tijdelijk platform voor het bevestigen van kernlading; 11. Lanceringscomputers voor bestemmingscode; 12. Electronica voor klimaatregeling en storingsonderzoek; 13. Hydraulische veerelementen, schokbrekers; 14. Waterafvoer; 15. Eerste trap van Minuteman, vaste brandstof; 16. Tweede trap, verlengd t.o.v. Minuteman 1, vaste brandstof; 17. Derde trap met instrumentengedeelte; 18. Neuskegel met kernlading; 19. Radar-beveiliging.
Minuteman-bases zijn er o.a. in Malstrom, Montana, Ellsworth, South Dakota en Missouri. Alle bases zijn via een ondergronds kabelnet aangesloten op een centrale commando-post, waar computers waken over de veiligheid van het systeem. In deze post zitten twee mensen op wacht die slechts na een groot aantal veiligheidsmaatregelen (waaronder code-goedkeuring van de Amerikaanse president) „op de knop kunnen drukken".

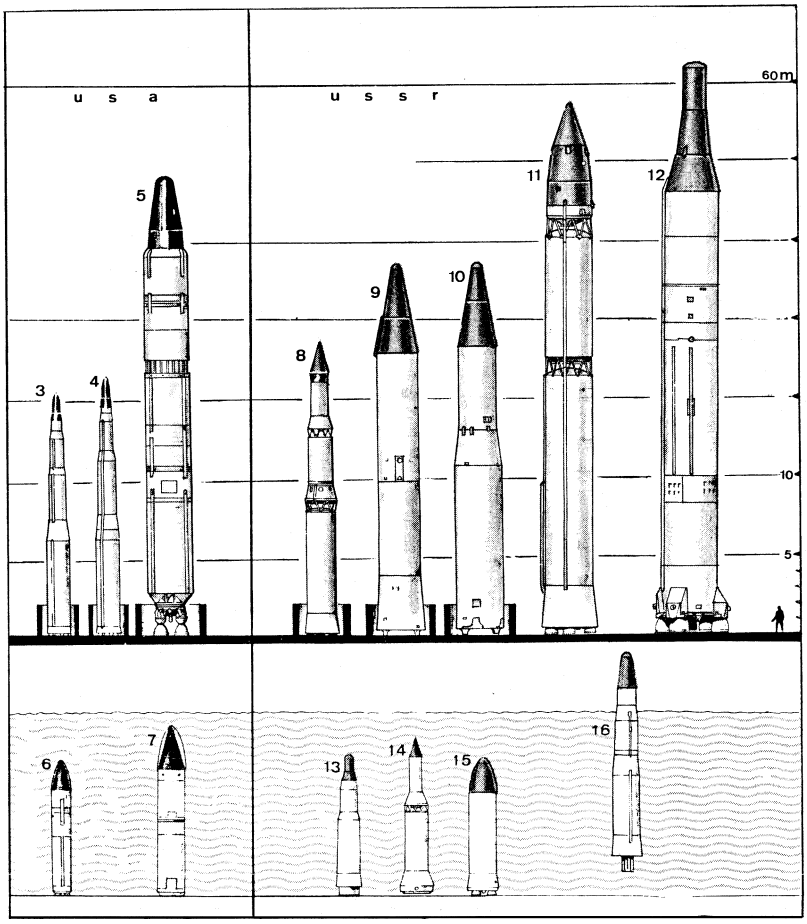

Schema van Amerikaanse (links) en Russische raketten. (Boven: vanaf landbases; onder: vanuit onderzeeboten of onderwaterlancering).
Betekenis der nummers: 3. Minuteman 2 (samen met Minuteman 1 ca. 1000 ex.); 4. Minuteman 3 (grotere nauwkeurigheid, drie springladingen); 5. Titan 2 (54 operationeel. Wordt over enkele jaren vervangen); 6. Polaris (656 operationeel vanuit onderzeeboten. Wordt vervangen door Poseidon. Ook in gebruik bij Engelse vloot); 7. Poseidon (gaat Polaris-raketten in kernduikboten vervangen. Per duikboot 16 raketten); 8. Savage (NAVO-codenaam) wordt ondergronds afgevuurd); 9. Skean (vervangen door Sasin, aanvalswapen en vooral op West-Europa geconcentreerd); 10. Sasin (vervanger van Skean. Samen met zgn. Saddler ongeveer 200 operationeel. Wordt ondergronds afgevuurd); 11. Scrag (vervangen door Scarp); 12. Scarp (de zware SS-9 raket met grote kernlading. Bovengrondse lancering. Vloeibare brandstof); 13. Serb (gebruik in duikboten. Vervanger van Sark): 14. Sark 11; 15. Serb 11 (Sawfly); 16. Sark (wordt vervangen door Serb. Bovenwaterlancering).

springladingen kunnen vervoeren, zal in jan. 1971 beginnen. Verder wordt in de VS een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor onderwaterraketten (ULMS, Undersea Long-Range Missile System).
In juni zijn bovendien, een half jaar eerder dan verwacht, de eerste Minuteman 3-raketten operationeel geworden. De Minuteman 3 vervoert 3 springladingen die ieder afzonderlijk op een doel kunnen worden gericht.
Met de ABM-systemen zijn de VS wat terughoudender. Nadat op 6 aug. 1969 de Senaat met slechts 1 stem meerderheid akkoord was gegaan met het begin van de bouw van de eerste ABM-bases (Safeguard-project, zie ook pag 555/2-1969) ter bescherming van de Minutieman-insitallaties", schijnen de plannen voor de tweede fase in de uitvoering nog zeer onzeker te zijn" *(NZZ).**) (Zie voor heit Amerikaanse Safeguard-systeem, dat is gebaseerd op Spartan- en Sprintraketten, pag. 236/3-1969).
Het zijn juist deze afweersystemen die geldverslindend zijn. Zo worden de kosten van het Safeguard-systeem geschat op 47 mrd gulden. Gezien deze ontwikkelingen — de gevaren voor de wereldvreide en de budgetten van de mogendheden — is de SALT-conferentie uiterst belangrijk. Het meest praktisch lijken hierbij pogingen — terwijl de ontwikkeling van offensieve wapens verder gaat — te komen tot een beperking van de defensieve wapens, de ABM-systemen rond steden en industrieën. Ook het aantal offensieve en defensieve raketten zou wellicht verminderd kunnen worden.
Beide partijen zullen inmiddels met voorzichtigheid dienen om te gaan met de mogelijke implicaties van SALT voor hun respectievelijke bondgenoten. Beide landen zullen zich ervan bewust zijn, dat de schaduw van China over de conferentietafel ligt op een manier die het wellicht niet te accepteren zal maken dat een ABM-systeem voor verdediging van bevolkingscentra geheel wordt geëlimineerd.

* Medio augustus verwierp de Amerikaanse senaat een voorstel om de regering wel de gevraagde 322 mln dollar toe te kennen voor versterking van de twee bestaande installaties van het ABM-stelsel, maar geen toestemming te geven voor de inrichting van de twee geplande nieuwe installaties. Hierdoo kan de Amerikaanse regering voortgaan met de plannen voorlopig vier raket- en bommenwerper-bases van een „safeguard" te voorzien.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

TERRITORIALE WATEREN EN VISSERIJ-ZONES

Volgens een door de FAO gepubliceerde lijst gelden per 1 jan. 1970 de volgende territoriale wateren en visserij-zones (uitgedrukt in zeemijlen; 1 zeemijl is 1,852 km):

Land	Terr. wat.	Viss. zone
Albanië	12	—
Algerije	12	—
Argentinie	200	—
Australie	3	12
België	3	12
Birma	—	12
Brazilië	6	12
Bulgarije	12	—
Cambodja	5	—
Canada	3	12
Ceylon	6	—
Chili	27	200
China (Taiwan)	3	—
Columbia	3	12
Costa Rica	*)	200
Cuba	3	—
Cyprus	12	—
Dahomey	12	—
Denemarken **)	3	3-12
Dominic Rep	3	—
Duitsland (W)	*)	12
Ecuador	200	—
El Salvador	200	—
Ethiopië	12	—
Finland	4	—
Frankrijk	3	12
Gabon	12	—
Gambia	3	—
Ghana	12	—
Griekenland	6	—
Groot-Brittannie	3	12
Guatemala	12	—
Guinee	130	—
Guyana	3	—
Haiti	6	—
Honduras	12	—
Ierland	3	12
India	12	—
Indonesie	12	—
Irak	12	—
Israël	6	—
Italië	6	—
Ivoorkust	6	12
Jamaica	3	—
Japan	3	
Joego-Slavië	10	—
Jordanie	3	
Kameroen	6	—
Kenia		—
Koeweit	12	—
Kongo (B)	3	—
Korea (Zuid)	—	20-200
Libanon		6
Liberia	3	—
Libië	12	—
Madagascar	12	—
Malediven	6	—
Maleisië	3	—
Malta	3	—
Marokko	—	12
Mauretanie	12	—
Mauritius	3	—
Mexico	9	12
Monaco	12	—
Nederland	3	12
Nicaragua		200
Nieuw-Zeeland	3	12
Nigeria	12	—
Noorwegen	4	12
Pakistan	12	
Panama	200	—
Peru		200
Perzië	12	—
Polen	3	12
Portugal		12
Roemenië	12	—
Saoedi-Arabie	12	—
Senegal	6	12
Sierra Leone	12	—
Soedan	—	12
Somalia	6	—
Sowjet-Unie	12	—
Spanje	6	12
Syrie	12	—
Tanzania	12	—
Thailand	12	—
Togo	12	
Trinidad/Tobago	3	—
Tunesie	6	12
Turkije	6	12
Uruguay	3	12
VAR	12	—
Venezuela	12	—
Ver Staten	200	200
Vietnam (Zuid)	3	—
IJsland		12
Zuid-Afrika	6	12
Zweden	4	12

*) „In overeenstemming met het volkenrecht"
**) Met Groenland en Far Oer

AARDOLIE 1969

Aan de Essobron (juli 1970) ontlenen wij de volgende gegevens betreffende de aardolie-industrie in 1969.
In dat jaar stegen de bewezen wereldoliereserves met meer dan het vijfvoudige van het jaargebruik, dat een omvang van 2,1 mrd ton bereikte. Aan het eind van 1969 bedroegen de oliereserves 73,2 mrd ton, d.w.z. ca. 11 mrd ton meer dan eind 1968. Niet minder dan 8,5 rnrd ton daarvan werd in Saoedi-Arabië aangetoond. Andere nieuwe exploratiesuccessen waren: de oliereserve van de VS steeg 836 mln ton vooral door de ontdekkingen in Noord-Alaska; in Afrika werd voor 1,4 mrd ton aan nieuwe reserves ontdekt, waarvan in Libië 659 mln ton en in de VAR 423 mln ton. Vergeleken met 1960 steeg de wereldoliereserve met meer dan 78%. Bij het huidige gebruik zou deze toereikend zijn voor meer dan 35 jaar.
De olieproduktie steeg in 1969 met 8% tot 2,13 rnrd ton. Ongeveer 35% van deze produktiestijging (158 mln ton) komt voor rekening van de

olielanden in het Midden-Oosten: 34% komt voor rekening van Afrika.
De VS en de SU bleven met resp. 510 mln en 329 mln ton de lijst van olieproducerende landen aanvoeren. Perzië kwam met 168 mln ton zeer dicht bij de derde plaats van Venezuela (187 mln ton), waar de produktie niet uitkwam boven het peil van 1968. Libië passeerde met 150 mln ton nu ook Saoedi-Arabië (148 mln ton), dat naar de zesde plaats daalde. De volgende plaatsen werden in 1969 ingenomen door Koeweit (129 mln ton), Irak (75 mln ton) en Canada (63 mln ton).
Sinds 1960 is de wereldolieproduktie bijna verdubbeld en is het aantal olieproducerende landen uitgebreid met tien. Daaronder zijn thans belangrijke olieproducenten, zoals Libië (150 mln ton), Aboe Dhabi (29 mln ton), Nigeria (26 mln ton) en Muskat en Oman (16 mln ton).
Vergeleken met 1968 steeg het wereldolieverbruik met 7,4% en overschreed zo de 2 mrd ton. De toename was het sterkst in Japan en West-Duitsland, nl. resp. 13% en 12%. De landen met het grootste olieverbruik bleven: VS (677 mln ton), SU (237 mln ton), Japan (162 mln ton) en West-Duitsland (115 mln ton).
In 1969 steeg de wereldraffinagecapaciteit van de olie-industrie met 9,1% en bereikte zo bijna 2,5 mrd ton. Van de capaciteitstoename (205 mln ton) werd bijna 61 mln ton in West-Europa gerealiseerd. Nagenoeg 40% van deze Westeuropese capaciteitsvergroting kwam in Nederland tot stand: 24 mln ton.
De in nevenstaande tabel vermelde gegevens zijn in miljoenen tonnen.

Hieronder volgt een overzicht, waarin de produktie van 1960 vergeleken wordt met die van 1969, zowel in absolute cijfers als in percentages.
Vervolgens worden de reserves, de raffinagecapaciteit en het olieverbruik in de diverse gebieden met elkaar vergeleken door middel van percentages.

	Re-serves	Pro-duktie-	Raffinage-capaciteit	Ver-bruik
NOORD-AMERIKA	6.399	**573,0**	**700,0**	**749,2**
Canada	1 182	63O	70,0	71,7
Ver Staten	5 217	510,0	630,0	**677,5**
LATIJNS-AMERIKA	**4.007**	**261,9**	**256,0**	**127,1**
Argentinie	572	18,5	22,9	21,1
Brazilie	121	8,3	25,1	22,6
Chili	17	1,8	4,6	4,7
Columbia	248	10,6	6,9	5,2
Cuba			4,7	5,3
Mexico	845	21,0	24,7	20,6
Ned Antillen			42,0	5,7
	42	4,1	4,6	5,3
Porto Rico			7,8	5,7
Trinidad	86	8,1	21,5	2,7
Uruguay			2,0	1,8
Venezuela	1.979	187,0	65,7	11,4
CHINA, OOST-EUROPA, SU	**8.288**	**362,8**	**385,2**	**300,1**
Bulgarije			7,8	5,8
China	2.064	14,0	15,0	11,0
Duitsland (O)			10,9	10,0
Joego-Slavië	32	2,8	9,9	5,3
Polen			8,0	7,0
Roemenië	98	13,2	14,0	7,8
Tsjechoslowakije			8,0	9,7
Hongarije	7	1,7	5,8	5,5
SU	6.075	328,8	305,0	237,5
AZIË-ZUID, VERRE OOSTEN, AUSTRALIË	**1.770**	**54,5**	**278,3**	**271,2**
Australie	327	2,0	29,7	24,7
India	96	6,5	22,3	17,9
Indonesie	1.225	37,0	13,4	7,1
Japan			157,0	162,5
Maleisië/Broenei	84	6,8	16,0	4,0
Pakistan			5,3	4,7
Filippijnen			9,1	7,7
Formosa			6,0	4,3
MIDDEN-OOSTEN	**45.238**	**617,5**	**128,9**	**52,0**
Aboe Dhabi	2.135	28,8		
Zuid-Jemen			8,9	1,9
Bahrein	47	3,8	10,3	2,4
Dubai	133	1,0		
Irak	3.690	74,7	5,2	3,5
Perzië	7.463	167,6	32,2	13,4
Israël			5,4	4,2
Qatar	713	17,1		
Koeweit	9.363	129,0	24,5	
Muskat en Oman	676	16,3		
Neutrale Zone	1.898	23,7		
Saoedi-Arabie	18.822	148,3	18,9	
Syrie	203	3,5		
Turkije	93	3,6	14,3	
AFRIKA	**7.286**	**247,0**	**39,2**	**39,2**
VAR	730	16,0	8,8	7,9
Algerije	1.037	44,0	2,4	1,9
Gabon/Kongo (Brazz)	70	5,0		
Libië	4.610	150,0	0,5	1,0
Nigeria	679	26,0	2,3	1,6
Tunesie	67	3,4		
Zuid-Afrika			9,2	11,8
WEST-EUROPA	**201**	**16,8**	**673,0**	**549,6**
België/Luxemburg			31,6	26,4
Denemarken, Noorwegen, Zweden			27,9	52,3
Frankrijk	21	2,5	105,2	77,4
Groot-Brittannie			107,8	98,8
Italië	37	1,5	154,5	74,4
Nederland	40	2,0	66,1	35,5
Oostenrijk	21	2,7	4,9	8,4
Zwitserland			4,9	11,6
Spanje			35,2	26,4
Duitsland (W)	80	7,9	115,1	115,4

1960 mln ton	1969 mln ton	1960 %	1969 %		Re-serves	Raffinage-capaciteit	Ver-bruik
NOORD-AMERIKA	406,2	573,0	37,5	26,8	8,7	28,4	35,9
LATIJNS-AMERIKA	193,2	261,9	17,8	12,3	5,5	10,4	6,1
CHINA, OOST-EUROPA, SU	168,2	362,8	15,5	17,0	11,3	15,7	14,3
AZIE-ZUID, VERRE OOSTEN, AUSTRALIË	27,2	54,5	2,5	2,6	2,4	11,3	13,0
MIDDEN-OOSTEN	261,9	617,5	24,1	28,9	61,8	5,2	2,5
AFRIKA	13,8	247,0	1,3	11,6	10,0	1,6	1,9
WEST-EUROPA	14,0	16,8	1,3	0,8	0,3	27,4	26,3
	1084,5	2133,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

NEDERLAND

BENOEMINGEN SER. COMPLICATIES IVM. NEVENFUNCTIES DRS. DE POUS

De herbenoeming van drs. J. W. de Pous als voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER) in mei van dit jaar wend voorafgegaan en begeleid door bezwaren van de vakverenigingen NVV en NKV tegen het feit dat de heer De Pous buiten zijn werk van SER-voorzitter een achttal commissariaten vervult.*)

NVV en NKV maakten reeds meer dan een jaar principieel bezwaar tegen deze cumulatie van functies van de SER-voorzitter. Hoewel de vakverenigingen heit volste vertrouwen uitspraken in drs. De Pous, werd genoemd bezwaar actueel toen in maart een fusie tot stand kwam tussen Philips en de Nederlandsche Kabelfabrieken, bedrijven waarin de heer De Pous een commissariaat vervult. Beide vakverenigingen vroegen de heer De Pous enige functies op te geven. Indien hij hiertoe niet bereid zou blijken te zijn zouden deze vakvierenigingen weigeren hem voor te dragen voor een herbenoeming als SER-voorzitter.

Kort voor de vergadering van de SER op 15 mei, waarin de herbenoeming (voor weer twee jaar) van drs. De Pous besproken zou worden, werd een brief van deze gepubliceerd, waarin hij zich bereid verklaarde om op basis van op te stellen criteria zijn opvatting over de te handhaven nevenfuncties ter advies aan het bestuur van de SER voor te leggen. De heer De Pous stelde in zijn brief aan de vakcentrales, dat contacten met het bedrijfsleven noodzakeilijk zijn voor een goede vervulling van het voorzitterschap van de SER en dat een ambtelijk beroeps-voorzitter zich misschien minder onafhankelijk zou voelen dan iemand die ook andere taken in de maatschappij vervult.

Na een vergaidering van ongeveer twee uur en een drie kwartier durende schorsing, verenigde de SER zich op 15 mei in grote meerderheid met het voornemen van de regering drs. De Pous aan de Koningin voor te dragen voor herbenoeming als voorzitter van de SER. De vertegenwoordigers van NVV en NKV onthielden zich van stemminig. Er werd besloten tot het instellen van een studiecommisisie die de aard en het karakter van het ambt van de SER-voorzitter gaat bestuderen. In deze studie zal mede worden betrokken de verenigbaarheid van het SER-voorzitterschap met nevenfuncties.

Buiten de heer De Pous werden in het dagelijks bestuur herbenoemd: de heren W. Bruynzeel (VNO) en A. H. Kloos (NVV), **A.** de Boon (NVV), prof. mr. N. E. H. van Esveld (kroonlid), W. G. de Feijter (Ned. Chr. Boeren- en Tuindersbond), prof. mr. W. C. L. van der Grinten (kroonlid), Th. S. J. Hooy (ondernemersorganisaties in het midden- en kleinbedrijf), J. Lanser (CNV), P. J. J. Mertens (NKV) en rnevr. dr. H. Verwey-Jonker (kroonlid). De SER heeft voorts in de vacature — mr. J. P. Barth (verzekeringswezen) — mr. F. Roos benoemd tot lid van het dagelijks bestuur.

Voor de zittingsperiode 1 april 1970 - 1 april 1972 werden 45 leden van de SER benoemd, elk met een vervangend lid. (ANP. NRC, *SER-bulletin)*

* Drs. De Pous is commissaris bij Philips, NKF, KLM, Bataafse Aannemingsmaatschappij, Grasso, Homburg, Rijn-Schelde en Samson.

LEDENTALLEN VAKORGANISATIES

Aan het CBS ontlenen wij de volgende cijfers omtrent de vakbeweging, ledental der organisaties, absoluut en in procenten van de onzelfstandige beroepsbevolking:

	NVV		CNV		NKV	
jaar	absoluut	%	absoluut	%	absoluut	%
1947	300.300	12	119 100	5	224 900	9
1950	381.600	14	155.600	6	296 400	10
1955	463.100	15	199.700	6	361.000	12
1960	486.700	15	219.000	7	400.400	12
1965	526.400	14	228.900	6	406.700	11
1966	535.700	14	234.200	6	411.100	11
1967	556.400	14	238.500	6	425.800	11
1968	559.300	14	241.000	6	428.300	11
1969	555.000	14	240.400	6	409.300	10
1970	562.200	14	238.500	6	400.000	10

jaar	overige vak-organisaties absoluut	%	totaal absoluut	%	onzelfstandige beroepsbevolking x 1.000 manjaren
1947	146 900	6	791.200	30	2.606
1950	163 400	6	997.000	35	2.824
1955	197 600	6	1.221.400	39	3.101
1960	248 000	7	1.354.100	40	3.344
1965 1)	300 000	8	1.462.000	39	3.715
1966 1)	306 000	8	1.487.000	39	3.778
1967	313 700	8	1.534.000	40	3.840
1968 1)	316 500	8	1.545.100	40	3.875
1969	319 400	8	1.524.100	39	3.915
1970	—	—	—	—	3.960

(CBS)

1) Door interpolatie verkregen

(Vor. ber. pag. 703/2-1969)

ABOP SLUIT ZICH AAN BIJ NVV

Op 22 dec. 1969 besloot de Algemene Bond van Onderwijzend Personeel (ABOP) op haar algemene vergadering in Amsterdam met grote meerderheid van stemmen (314 tegen 86 bij 2 onth.) zich aan te sluiten bij het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (NVV). De ABOP omvatte ongeveer 30.000 leiden. De voorzitter van heit NVV, de heer Kloos, die de discussies bijwoonde, zei verheugd te zijn over deze beslissing van de ABOP, niet alleen vanwege de groei van het ledental, maar ook omdat hierdoor een nieuwe en belangrijke groep wordt gevoegd bij het gevarieerde scala van vakverenigingen die heit NVV thans rijk is. (NRC)

(Var. betr. pag. 677/1-1969)

VAKBEWEGING EN POLITIEK

Op 1 nov. 1969 organiseerde de Politieke Partij Radikalen (PPR) in Venlo een studieconferentie over ,,vakbeweging en politiek". Tijdens deze conferentie bleken tussen het NVV enerzijds en het NKV en CNV anderzijds principiële verschillen te bestaan over de verhouding tussen vakbeweging en politiek. Het NVV, op het congres vertegenwoordigd door zijn voorzitter **A.** H. Kloos, bleek voorstander van een duidelijke politieke keuze van de vakbeweging en heeft voorkeur voor de vorming van een politieke concentratie. NKV en CNV daarentegen, vertegenwoordigd door resp. voorzitter Mertens en secretaris L. de Graaf, verwierpen bindingen met bepaalde politieke partijen

De heer Kloos zag als het ideale beeld een politiek onafhankelijke vakbeweging, die de aandacht richt op die partijen die de wensen van de vakbeweging in hun politiek programma het dichtst benaderen Dat zijn, zo meende de voorzitter van het NVV, de progressieve partijen, waartoe hij de confessionele partijen niet wilde rekenen De confessionelen lossen wel schoten voor de boeg, maar het mikken geschiedt erg zorgvuldig" Naar het inzicht van de heer Kloos komen voor de door hem ondersteunde progressieve concentratie in beginsel in aanmerking PvdA, PPR D66 een deel van de PSP en een aantal radicale confessionelen

De heer Mertens van het NKV meende dat ,,de vakbeweging geen verlengstuk van de politieke partijen moet worden" Hij meende dat ,,de werknemers mondig genoeg zijn om zelf een politieke keuze te doen" Volgens de NKV-voorzitter moet de vakbeweging haar invloed als pressiegroep niet op bepaalde politieke partijen uitoefenen maar op alle politieke partijen Politieke affiniteit noemde de heer Mertens ,,een rest van het verleden": ,,Wij hadden toen de katholieke familie (KVP, KAB, KRO) net zoals er een socialistische familie was' De vakbeweging, aldus de heer Mertens, moet de politieke partijen niet alleen naar de programma's maar ook naar de daden beoordelen

De heer De Graaf, secretaris van het CNV, noemde bindingen met politieke partijen ,,onder bepaalde omstandigheden levensgevaarlijk voor de vakbeweging" Sprekend over de levenskansen van een progressieve concentratie zei de heer De Graaf dat men er dom aan doet op voorhand de confessionele partijen als mogelijke partners uit te sluiten en zonder meer in te delen bij het ,,andere kamp" Hij zei hierover verder ,,Juist nu de plannen voor het PAK tot mislukking lijken te zijn gedoemd, zal de vakbeweging meer dan tot dusver haar hoop moeten vestigen op het progressiever worden van de confessionele partijen" (ANP, NRC)

(Vor ber pag 677/1-1969)

BELGIË

DE ZAAK-LAPLASSE

De terechtstelling te Brugge op 30 mei 1945 van Irma Laplasse-Zwertvaegher (41), beschuldigd van verklikking tijdens de bevrijdingsgevechten te Oostduinkerke, heeft op 18 juni een parlementair incident veroorzaakt.

De historicus prof. dr. Karel van Isacker die over de zaak-Laplasse een studie publiceerde, verklaarde op 5 juni 1970 op een openbare vergadering te Gent dat Laplasse onschuldig veroordeeld werd. Hij noemde de terechtstelling ,,een koelbloedige gerechtelijke moord" vraarvoor de toenmalige substituut van de krijgsauditeur J. Vossen verantwoordelijk zou zijn geweest. (Mr. J. Vossen is thans procureur van de koning te Brugge.)

Op 18 juni werd de minister van justitie, prof. A. Vranckx, over die beschuldiging ondervraagd door de kamerleden M. Coppieters (VU), J. Belmans (VU) en F. de Vlies (CVP). De minister verklaarde in zijn antwoord geen voorstander te zijn van de doodstraf en dus de terechtstelling als dusdanig niet te willen verdedigen. Hij herinnerde echter aan het oorlogsklimaat en de moord op tienduizenden politieke gevangenen, verzetslieden en Joden, en verder ook aan de incidenten te Oostduinkerkc waar op 8 sept. 1944, tijdens achterhoedegevechten, zeven verzetslieden door de Duitsers werden gedood. Volgens Vranckx zou Irma Laplasse aanvankelijk bezwarende feiten hebben toegegeven, waaruit werd opgemaakt dat de dood van de verzetslieden indirect haar fout zou zijn geweest. Magistraat Vossen kan, hoe dan ook, niet verantwoordelijk worden gemaakt voor het vonnis, aldus de minister, die nog aankondigde een herziening van het Strafwetboek inzake de doodstraf voor te bereiden.

Tenslotte werden de kamerleden, de historicus Van Isacker en de journalist Louis de Lentdecker (die in 1949 het dagboek van Laplasse hielp uitgeven) door de minister uitgenodigd op zijn kabinet het dossier ie komen inkijken. Dat gebeurde op 22 juni. Na afloop stemde Van Isacker in met een communiqué, waarin de grond van de zaak-Laplasse wordt terzijde gelaten, maar waarin wel wordt erkend dat Vossen ,,gehandeld heeft naar de regels van zijn deontologie als magistraat." De Volksunie-kamerleden maakten voorbehoud bij dit communiqué, omdat de minister weigerde de tekst te doen verwijzen naar de ,,bijzondere tijdsomstandigheden van einde 1944 en begin 1945."

COMMISSIE ARTSEN-ZIEKENHUIZEN

Minister van volksgezondheid Namêche heeft op 23 juli de nationale paritaire commissie artsen-ziekenhuizen geïnstalleerd, die bij wetsbesluit van 24 okt. 1967 opgericht was.

In zijn toespraak zei de minister dat hij in de commissie alleen de afgevaardigden van die artsen-syndicaten had opgenomen, die aanvaard hebben in de nieuwe structuren van de ziekteverzekering te werken. De artsenfederatie-Wynen en het algemeen syndicaat werden aldus opgenomen; dc artsen-federatie-Henrard bleef buiten de commissie.

Begin augustus kwam het tot onderhandelingen tussen de federaties van Wynen en Henrard met het oog op een mogelijke fusie. De syndicale kamer voor Oost- en West-Vlaanderen van de federatie-Henrard reageerde afwijzend, maar elders in de afdelingen van beide federaties waren de reacties veeleer positief.

ECONOMISCH JAARVERSLAG 1969

Het ministerie van economische zalren heeft het jaarverslag ,,De Belgische economie in 1969" gepubliceerd. In de ,,algemene beschouwingen" die het verslag inleiden, wordt eerst herinnerd aan de evolutie in 1968.

Het bruto nationaal produkt steen in 1968 ten opzichte van het voorgaande jaar met 3,8%, wat lager was dan de groei in de andere westerse industrielanden: Duitse Bondsrepubliek (7%), Nederland (6,2%), Verenigde Staten (5%). Het nationaal inkomen per hoofd bedroeg 84.800 fr tegen 79.700 fr in 1967. De actieve bevolking die van 1965 tol 1967 stabiel bleef, groeide in 1968 met 1%. Het aantal werklozen was bijna dubbel zo groot als in 1965.

Wat 1969 betreft, spreekt het verslag van ,,een uitzonderlijk jaar" en een ongewoon snelle expansie.

De voor de Belgische economie zo belangrijke uitvoer steeg met 23%, na een reeds aanzienlijke aangroei van 15% in 1968. De klemtoon lag daarbij op de uitvoer naar de landen van de EEG, inzonderheid Frankrijk en Duitsland. De invoer steeg met 19%. Op de handelsbalans werd een positief saldo van ruim 10 mrd fr geboekt. (In 1968 was er een evenwicht.) De betalingsbalans van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie vertoonde een overschot van 17,5 mrd fr (in 1968 was er een tekort van 5,5 mrd fr). De produktieve investeringen in het land stegen in aanzienlijke mate; volgens een eerste raming met 15% naar volume Om die reden werden de overheidsinvesteringen enigszins afgezwakt (6,6% groei.)

Ket nationaal inkomen steeg met 10% (in 1968: 7%). Ook de particuliere consumptie nam snel toe.

Dientengevolge versnelde ook de prijsstijging; het indexcijfer van de verbruiksprijzen steeg met 3.8% t.o.v. 1968. Dat trmpo ligt hoger dan de twee voorgaande jaren.

De monetaire overheid voerde een restrictief lrredietbeleid: hogere rente, beperking van de verkoop op

afbetaling en kredietbegrenzing. De produktic-capaciteit (90%) lag nog nooit zo hoog; in 1967 en begin 1968 bedroeg zij slechts 80%. Tijdens de conjunctuurtop lag de benuttigingsgraad nooit boven 85%. Het indexcijfer van de industriele produktie steeg met 10,5%. In de bouwnijverheid steeg de produktie in aanzienlijke mate, vermoedelijk met 6,5%.

De groei van het bruto binnenlands produkt wordt reëel op ruim 6% geraamd en nominaal op ongeveer 10,5%. De vraag naar arbeidskrachten nam sterk toe. Bcpnalde fundamentele arbeidsmarktproblemen, o.m. in verband met de omschakeling van sommige streken in het zuiden en in Limburg, werden daardoor enigszins naar het achterplan gedrongen. De volledige werkloosheid die de voorgaande jaren geleidelijk was aangegroeid, begon weerom te dalen midden 1968 en die tendens werd in 1969 sterker.

Het nationaal inkomen steeg van 815,7 mrd fr in 1968 tot ruim 900 mrd fr in 1969. Het inkomen van de zelfstandigen nam procentueel minder toe dan dat van de andere categorieën, maar het aantal zelfstandigen bleef dalen.

VERLOOP VAN DE WERKLOOSHEID

Volgens de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening verliep de werkloosheid de jongste tien jaren als volgt:

1958	116.354	1964	50.363
1959	132.292	1965	55.375
1960	114.274	1966	61.498
1961	89.131	1967	85.318
1962	70.943	1968	102.730
1963	59.076	1969	85.343

De statistiek heeft betrekking op de volledig werkloze werkzoekenden, die vergoed worden, met uitsluiting van de door de openbare besturen tewerkgestelde werklozen. Het cijfer geeft het maandgemiddelde van het jaar weer.
Er werd geen rekening gehouden met de gedeeltelijke werkloosheid.

Statistiek per taalstreek:

	1964	1965	1966
Vlaanderen	28.383	30.264	30.303
Wallonië	15.588	18.930	24.779
Brussel (1)	6.392	6.181	6.416
	1967	**1968**	**1969**
Vlaanderen	41.486	49.814	37.830
Wallonië	35.297	42.574	39.092
Brussel (1)	8.535	10.342	8.421

(1j Hierin zijn begrepen: hoofdstad-Brussel, het arrondissement van de zes randgemeenten, Halle-Vilvoorde, en de gemeenten Edingen, Mark en Lettelingen van het arr. Zinnik.

LATIJNS-AMERIKA

ARGENTINIE

SAMENSTELLING NIEUWE REGERING, MEER INVLOED MILITAIREN

Op 18 juni werd de nieuwe Argentijnse president Roberto Levingston voor de militaire junta beëdigd (pag. 369 e.v.). Voor de plechtigheid had de junta het decreet ondertekend waarin generaal Levingston officieel tot president van de republiek werd uitgeroepen. Het kabinet dat de nieuwe president tegelijkertijd met zijn eigen beëdiging voorgesteld en beëdigd heeft ziet er als volgt uit:

binnenlandse zaken — Eduardo MacLoughlin; buitenlandse zaken — Dr. Luis Maria de Pablo Pardo; economie en arneid — Dr. Carlos Moyano Lleïena: sociale zaken — Francisco G. Manrique; openbare werken — Dr. Aldo Ferrer; defensie — Dr. José Rafael Cáceres Monié: justitie — Dr. Jaime Perriaux: onderwijs en cultuur — Dr. José Luis Cantini,
De volgende staatssecretarissen werden benoemd:
schatkist — Enrique Folcini; openbare werken en transport — Recaredo E. Vásquez; energie — Dr. Daniel Fernandez; gemeenschapsontwikkeling — Gen. Oreste Carlos Ales; openbare gezondheid — Dr. Horacio Rodriquez Castells; industrie en binnenl. handel — Gen. Mario Chescotta; communicatie — Gen. Alberto Vicente Nieto; landbouw — Ing. Walter F. Kuhler; arbeid — Dr. Juan A. Luco; informatie en toerisme — Rodolfo Baltiérrez.

De benoeming van de staatssecretarissen en van de ministers van onderwijs en van justitie vond overigens pas half augustus haar beslag, wat volgens een aantal waarnemers erop duidde dat de juntaleden en de president het lang niet altijd eens zijn met elkaar en dat de afzetting van president Ongenia meer een noodsarong van de zelf met ontslag bedreigde generaals is geweest dan een weloverwogen staatsgreep.
In het nieuwe kabinet heeft slechts één minister uit het vorige zitting **t.w.** de minister van defensie, de invloedrijke José Cáceres Monié, die al meerdere malen als officiële woordvoerder voor de regering is oagetreden.
Een oomerkelijke bcnoemingwas die van Dr. Juan Luco tot staatssecretaris voor de arbeid. Luco, een voormalig peronistisch parlementslid, was de persoonlijkc vriend en adviseur van Augusto Vandor, de leider van de vakbond voor metaalarbeiders die vorig jaar door terroristen werd vermoord (pag. 447/2-1969).
Deze benoeming werd algemeen geinterpreteerd als een poging tot toenadering tot de neo-peronisten die vooral in de vakbeweging een zeer sterke positie innemen.
Bij de kabinetsbenoeming zijn echter ook andere groepen betrokken geweest, wat het kabinet, aldus de *NZZ* (15-8) een bont palet geeft.
De rninistcr van buitenlandse zaken Pablo Pardo zou een felle anti-peronist zijn, alsmede de minister van sociale zaken Manrique, eens een sleutelfiguur in de regering Aramburu. De minister van openbare werken Ferrer kan „grosso modo" als een Frondizi-aanhanger worden beschouwd.

De nieuwe rninistcr van economische zaken Moyano Llerena, die jarenlang adviseur is geweest van zijn voorganger Krieger Varena, staat bekend om zijn liberale opvattingen inzake economische politiek, opvattingen die bepaald niet de zegen van oud-president Frondizi hadden. Het aantal direct bij de regering betrokken militairen is duidelijk groter dan onder Ongania het geval was. De belangrijksten hiervan zijn: gen. Chescotta, de staatssecretaris voor industrie en binnenlandse handel, een Frondizi-aanhanger en oud-directeur van het staatswapenbedrijf. Staatssecretaris voor openbare werken en verkeer werd de oud-kapitein ter zee Vasquez, onder Frondizi chef van de politie en leider van de staatsvloot. Politiek belangrijk is ook de benoeming van Walter Kuhler tot staatssecretaris voor landbouw. Kuhler bekleedde dezelfde functie onder de volksradicale president Illia.

Uit deze benoemingen zou blijken dat Levingston zowel de aanhangers van de oud-presidenten Peron en Frondizi als die van Illia te vriend wil houden. Twee dagen na de officiële beëdiging van de nieuwe president werden de al eerder aangekondigde hervormingen van het zgn. revolutiestatuut, daterend uit de tijd van de machtsovername, gepubliceerd.

De algemene indruk die men hiervan kreeg is dat Argentinië van een éénmansregime op een viermansregime is overgegaan, want president Lcvingston zal met de drie andere leden van de junta samen moeten regeren. Volgens de nieuwe regelingen dienen de drie juntaleden inzicht te krijgen in alle wets- en decreetsvoorstellen en moeten de „belangrijkste" wetten medeondertekend worden door de juntaleden.
Welke deze „belangrijkste" wetten

zijn, dienen de vier militairen onderling uit te maken. Tezamen met de hervormingen van het revolutiestatuut en de „ministerswet", die voorziet in een deelname van een der juntaleden aan alle kabinetszittingen, werden ook uitvoerige richtlijnen over de toekomstige politiek gepubliceerd, ondertekend door de drie bevelhebbers en de president.
De plannen zouden niet veel afwijken van die van oud-president Ongania. Er is wederom sprake van ,,participatie van het volk via de vrij gestructureerde organisaties aan de formulering van de plannen". Verder werd er uitgebreid gesproken over nieuwe plannen voor het onderwijs, de bevolkingspolitiek. immigratie. industrialisatie. toerisme, research en buitenlandse politiek.
In het 34 pagina's tellende document werd verder verklaard dat de regering wil meewerken aan het tot stand komen van een stabiele en efficiënte democratie gebaseerd op het federale systeem van vertegenwoordiging, waarbij iedereen zijn vrijheid en grondrechten gegarandeerd worden. Het document verklaart verder dat het politieke pluralisme gehandhaafd zal worden, dankzij een actieve participatie van de bevolking. Deze zal door politieke partijen in het Congres vertegenwoordigd zijn.

Geen democratisering

Hoewel Ongania uit zijn ambt was gezet omdat hij hardnekkig geweigerd zou hebben een ,,redelijke" tijd te noemen, hij sprak van vijftien tot twintig jaar, voor het houden van nieuwe verbiezingen, heeft de nieuwe president zich tot nog toe ook onthouden van een meer gedetailleerde toezegging.
In een rede voor een groot aantal officieren, begin juli, verklaarde hij dat hij Argentinië wilde terugvoeren naar de democratie maar dat de weg daar naar toe een lange zou kunnen worden. Hij vermeed het ook bij die gelegenheid een precieze datum te noemen en zei dat eerst de grote doelstellingen van de Argentijnse revolutie, structuurverandering en modernisering, bereikt nioesten zijn.
Bij een andere gelegenheid zei hij dat een minimale democratische overtuiging, gelijke opvattingen over de te bereiken doelen en tolerantie, een noodzakelijke voorwaarde waren voor het rijp worden van de politiek. De minister van binnenlandse zaken verklaarde dat het volk weliswaar rijp was voor verkiezingen maar dat de politieke groeperingen nog geen voldoende graad van volwassenheid hadden bereikt.
Le Monde (29-7) maakte er melding van dat de president een tolerantere houding tegenover de verschillende politieke groeperingen inneemt dan zijn voorganger en dat hij regelmatin overleg pleegt met de kopstukken van de politieke partijen, zij het niet in zijn functie van president maar ,,a titre personnel". Dezen zouden echter niet onverdeeld gunstig hebben gereageerd, omdat zij de regering ervan verdenken een ,,partij van de Argentijnse revolutie" te willen stichten. De peronisten en de radicalen van de UCRP (Unie van volksradicalen) de twee belangrijkste politieke groeperingen blijven bij hun afwijzende houding tegenover de regering.
Oud-president Peron heeft verklaard dat hij alleen gerechtigd is onderhandelingen te voeren.
De democratische geloofsbelijdenis van de nieuwe regering, aldus Le Monde, klinkt echter niet erg overtuigend, omdat de wet die de communistische partij verbiedt, de staat van beleg en de doodstraf nog steeds van kracht blijven, alsmede het decreet van 1966 dat de politieke partijen verbiedt. (Le Monde, *NZZ, The* Times)

DOOD ARAMBURU

Op 17 juli werd in Buenos Aires officeel bevestigd dal het lijk dat op 16 juli in Carlos Tcjedar, een dorpje 375 km ten zuidwesten van de hoofdstad was gevonden, dat van de vroegere president Aramburu was.
Aramburu werd op 29 mei uit zijn woning in Buenos Aires ontvoerd door twee in officiersuniform gestoken mannen. (pag. 370/2).
Hoewel verschillende geheime organisaties verklaarden de ontvoering georganiseerd tc hebben, wordt over het algemeen aangenomen dat een extreem-peronistische organisatie verantwoordelijk is voor de ontvoering, als wraakneming voor het doodschieten van een aantal peronistische opstandelingen die een staatsgreep tegen Aramburu's bewind hadden ondernomen. Oud-president Peron verklaarde in Madrid weliswaar dat de peronisten niets met de ontvoering van doen hadden, maar vijf maal werden op verschillende plaatsen brieven aangetroffen van de groepering, het Commando Juan José Valle (generaal José Valle was één van de in 1956 geëxecuteerde militairen) dat zij de voormalige president hadden ontvoerd. De uitgebreide opsporingsacties van de politie en het leger hadden echter geen succes, maar op 8 juli overviel een guerrillagroep van vijftien man het stadje La Calera. bij Cordoba, maakten zich meester van de strategische gebouwen en beroofden een bank. De politie wist een aantal guerrillastrijders gevangen te nemen, waaronder de zwaargewonde student Emilio Mazza, die door mevrouw Aramburu werd herkend als één van de ontvoerders van haar man. De guerrillastrijders zeiden te behoren tot de extreem-peronistische beweging van de „Montoneros".
Later verklaarden verschillende vakbondsfunctionarissen dat zij Emilio Mazza herkenden als een van de mannen die had deelgenomen aan de moordaanslag op de secretaris-generaal van de metaalarbeidersunie Augusto Vandor op 30 juni 1969 (pag. 447/2-1969). Deze verklaring veroorzaakte veel verwarring, aldus Le Monde, omdat dit zou betekenen dat de ontvoering van de anti-peronistische generaal Aramburu en de moord op de peronistische vakbondsleider het werk van dezelfde organisatie zouden zijn geweest.
Het lijk van Aramburu wend gevonden in een leeg landhuis dat toebehoort aan een vriend van iemand die voortvluchtig is en volgens de politie bij de ontvoering was betrokken. De politie maakte bekend dat een aantal personen, waaronder een katholieke priester, in verband met de ontvoering was gearresteerd.
Tijdens de begrafenis van Aramburu op 18 juli kwam het tot een incident toen oud-president Frondizi, die Aramburu in mei 1958 was opgevolgd, door boze aanhangers van de vermoorde werd tegengehouden. Zij beschouwden Frondizi als een politieke vijand van hun vroegere leider.

Generaal Pedro Eugenio Aramburu werd op 21 mei 1902 in Rio Cuarto in een uit Baskenland afkomstige familie geboren Hij maakte een snelle militaire carriere en was o a leraar aan de hogere krijgsschool, militair attache en vervolgens directeur van de hogere krijgsschool Hij sloot zich in 1955 aan bij de militaire opstand tegen het bewind van dictator Peron en werd na het interim-bewind van generaal Lonardi, die door het leger te rechts-conservatief en te slap tegenover de peronisten werd geacht, tot president benoemd

Tijdens zijn bewind heeft generaal Aramburu zich doen kennen als een fel antiperonist en van die zijde verwijt men hem dan ook verantwoordelijk te zijn geweest voor de executie van een aantal van hun leiders na de mislukte opstand van 1956, een verantwoordelijkheid die Aramburu altijd afgewezen heeft, omdat hij tijdens de opstand buitenlands was Aramburu heeft zich overigens ook ingespannen de invloed van de militairen in het politieke leven zo veel als mogelijk terug te brengen en Argentinie weer een democratisch bewind te geven Hij organiseerde in 1958 presidentsverkiezingen en gaf na de verkiezingen de leiding over aan Arturo Frondizi Na de overdracht van zijn bevoegdheden verliet hij het presidentieel paleis, toegejuicht door een menigte, iets waarop weinig Argentijnse presidenten zich kunnen beroemen, aldus Le Monde (20-7)

Na de overwinning van de peronisten bij de provinciale verkiezingeri van 1962 adviseerde generaal Aramburu president Frondizi om af te treden teneinde de „continuiteit van de democratische instellingen te waarborgen

In 1962 geloofde hij dat het moment was gekomen om zich opnieuw voor het presidentschap beschikbaar te stellen Gesteund door een zeer uiteenlopende coalitie, de unie van het Argentijnse volk (EDELPA), nam hij aan de verkiezingen deel en werd verslagen door de radicale kandidaat Dr Arturo Illia

Tijdens het bewind van de militairen onthield hij zich aanvankelijk van politieke activiteiten, maar eind 1969 verschenen er in de Argentijnse pers berichten over een „nieuwe Aramburu" die definitief zijn reserves tegenover het peronisme zou hebben laten vallen In politieke kringen werd later bevestigd dat Aramburu naar Madrid was gereisd en contact had gehad met generaal Peron om te komen tot de oprichting van een nationaal front Dit was ongetwijfeld een onverwachte ommekeer van een man die het grootste deel van zijn leven eraan heeft besteed diezelfde peronisten te vervolgen Het is dus moeilijk erachter te komen of hij het slachtoffer is geworden van zijn nieuwe vrienden of van zijn oude vijanden, aldus Le Monde (20-7)

BOLIVIA

PRESIDENT OVANDO ONDER DRUK

Sinds september 1969 toen generaal Alfredo Ovando Candia de opperbevelhebber van helt Boliviaanse leger de macht overnam uit de handen van president Sines Salinas (pag. 694 e.v. '69) heeft Bolivia een middenpositie ingenomen tussen de „progressieve" nationalistische houding van de militairen in Lima en de harde anti-linkse politiek van de militaire bevelhebbers in Rio, aldus The *Financial* Times (14-7). Politiek zowel als geografisch is het land daarom het evenwichtspunt van het continenit. De vraag was of de militairen zich achter de als „peruanismo" bekend geworden politiek van generaal Ovando zouden scharen of dak zij de meer conservatieve politiek van hun colilega's in de republieken aan de Atlantische Oceaan zouden volgen.

Aanvankelijk leek het erop dat de schaal naar links zou doorslaan. Nauwelijks had genel-aal Ovando de macht ovengenomen of Bolivia nationsliseerde de Boliviaanse Gulf aliemaatschappij, een dochtermaatschappij van de Amerikaanse Gulfmaatschappij en droeg de maatschappij over aan het genationaliseerde olieconcern YPFB. Een serie andere maatregelen van nationalistische aard volgde terwijl Boliviaanse officiële vertegenwoordigers Latijns-Amerika, Japan en Europa afreisden om steun te krijgen tegen het embargo dat de Gulfmaatschappij probeerde door te drukken tegen de olie afkomstig van hun vroegere velden.

Tegen heit eind van 1969 waren de meest invloedrijke kabinetsleden de minister van oliezaken Marcelo Quiroga Santa Cruz en de minister van voorlichting Alberto Bailey Gutiérrez, de vroegere hoofdredacteur van het invloedrijke dagblad „Presencia".

Tegenover journalisten verklaarde minister Quiroga Santa-Cruz, begin januari, aldus Le Monde (1-1) „Er zijn slechts twee wegen voor de ontwikkeling, die van het kapitalisme en die van het socialisme. De Boliviaanse regering heeft die van de nationale revolutie en het staatskapitalisme gekozen die etappes zijn op de weg van heit socialisme". Deze uitspraak van heit meest linkse lid van de regering, werd door generaal Ovando weliswaar wat afgezwakt toen hij in zijn nieuwjaarstoespraak verklaarde dat het nationale revolutionaire model van de Boliviaanse ontwikkeling verschilt van het socialistische model, maar in dezelfde rede schilderde hij uitgebreid de resultaten van de drie maanden van zijn bewind, die duidelijk socialistische trekken vertoonden: nationalisatie van de Boliviaanse Gulf Oil, afschaffing van de uitzonderingswetgeving, herstel van de rechten van de vakbonden, heit terugtrekken van het leger uit de tiinmijnen en heit overdragen van alle handelsactiviteiten van de tinmijnen aam een staatsmaatschappij. Verder kondigde hij een grootscheepse actie ter bestrijding van het analfabetisme aan en beloofde hij alles te zullen doen om een grotere deelname van het valk aan het politieke, sociale, economische en culturele leven te bewerkstelligen. Bovendien kondigde hij belangrijke administratieve hervormingen aan om een einde te maken aan de corruptie van de ambtenaren.

De president liet bij die gelegenheid ook vriendelijke woorden aan het adres van de socialistische landen horen die, naar hij zei, zoveel zouden kunnen bijdragen tot de commerciële en industriële ontwikkeling van Bolivia. Het aangaan van diplomatieke betrekkingen met de Sowjet-Unie noemde hij een erkenning van de belangrijkheid van de socialistische landen.*)

In heit ksder van de zwaai naar „links" paste ook de verzoeningspogingen van de regering met de arbeiders. De vakbonden kregen hun bezittingen, zoals een aantal radiostations en vergaderlokalen, die hun zeven jaar geleden ontnomen waren, weer terug en de president zei dat arbeiders zitting zouden krijgen in de directies van de staatsbedryven.

De vakbonden maakten van deze nieuwe vrijheid snel gebruik. In april kwam de machtige federatie van mijnwerkers in Siglo-Veinte bijeen om haar veertiende congres te houden. Vijf jaar geleden waren de mijnwerkers voor de laatste maal bijeengeweest. De mijnwerkers kozen Juan Lechin, oud-vicepresident van Bolivia die in oktober 1969 het land had moeten verlaten omdat hij kritiek had op heit nieuwe bewind, tat hun nieuwe uitvoerend secretaris. Het congres nam verder een motie aan waarin zij hun wil tot onafhankelijkheid ten opzichte van de regering en hun scepticisme ten opzichte van het revolutionaire karakter van het nieuwe regime uitspraken.

Kort hierna belegde de Confederatie van Boliviaanse Arbeiders in La Paz een congres waaraan delegaties uit het hele land deelnamen. Hier werd in resoluties aangedrongen op

---

*) Begin dec. '69 werd bekendgemaakt dat de Sowjet-Unie en Bolivia besloten hadden diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aan te gaan. Besprekingen hiertoe, aldus Le Monde (4-12) waren een jaar eerder begonnen.

In febr. werden weer diplomatieke betrekkingen aangeknoopt met Polen. Deze betrekkingen waren in 1939 na de Duitse inval in Polen, onder Duitse pressie verbroken.

Eind maart werd bekendgemaakt dat de diplomatieke betrekkingen met Hongarije op ambassadeursniveau gebracht zouden worden.

Op 17 aug. werden in Moskou een drietal handelsakkoorden ondertekend, waarin werd vastgelegd dat de Sowjet-Unie in 1970 voor $ 8 mln aan Boliviaanse mijnbouwprodukten zal kopen, een lening van $ 27,5 mln zal verstrekken voor de aankoop van mijnbouwmachinerieën en een handelsmissie in Bogota zal inrichten,

een spoedige overgang naar het socialisme.

Tijdens de 1 mei-vierintg vond in Bogota heit meest indrukwekkende defilé sinds jaren plaats. Duizenden arbeiders marcheerden door de straten van La Paz Aan het hoofd van de optocht de vakbondsleiders en pas in tweede Linie een aantal radicale ministers uit het kabinet-Ovando. In de optocht werden portretten van Mao Tsetoeng en Che Guevara meegedragen (Generaal Ovanido had enkele jaren geleden de leiding bij de opsporing en vernietiging van de guerrillastrijders, waarbij Che Guevara om het leven kwam.)

Reacties van rechts

Rechtse kringen, die vooral in het leger gezocht moeten worden, zagen dit alles met lede ogen aan. Begin januari maakte president Ovando bekend dat er een reactionair plan bestond om hem te vermoorden en hij deed een oproep aan heit volk zich te weer te stellen tegen de contra-revolutie. Deze oproep werd beantwoord met een grote demonstratie ten gunste van de regeringspohtiek.

De grieven van de rechtse militairen richten zich voornamelijk tegen de minister van het mijnwezen Quiroga Santa Cruz, die verantwoordelijk werd gehouden voor de nationalisaties van de Bolivian Gulf Oil. Eind februari berichtte Le Monde (21-2) over een bijeenkomst van de opperbevelhebbers van de drie legeronderdelen met de president waarbij de generaals hun bezwaren tegen bepaalde onderdelen van de regeringspolitiek naar voren zouden hebben gebracht. Een aantal hooggeplaatste militairen zou er bij die gelegenheid op hebben aangedrongen de meest linkse leden uit het kabinet te verwijderen en een regering van louter militairen samen te stellen. President Ovando gesheund door de chef-sitaf, de linkse generaal Juan José Torrez wist dit echter te verhinderen en na zes dagen vergaderen gaven de chefs van de strijdkrachten een verklaring uit waarin zij hun steun aan de regering toezegden.

Meer succes hadden de behoudende krachten bij heit ongedaan maken van de nationalisatie van de Bolivian Gulf Oil. De regering sloot een verdrag met de Spaanse oliemaatschappij Hispanoil waarbij deze maatschappij het recht kreeg op de winning en verkoop van olie uit de provincie Santa Cruz — het voormalige domein van de Gulf Oil. Later bleek echter dat Gulf Oil grote belangen heeft in Hispanoil. Deze overeenkomst zou grotendeels heit werk zijn geweest van een aantal conservatieve ministers uit het kabinet.

Generaal Ovando

Op 11 mei bood het voltallige kabinet haar ontslag aan om de al eerder aangekondigde hervormingen van het administratieve apparaat, waarbij ook enkele departementen gehergroepeerd zouden wordein, mogelijk te maken. Het nieuwe kabinet dat op 12 mei werd benoemd had wel diezelfde verhouding militairen-burgers als heit vorige, namelijk negen burgers en zes militairen, maar algemeen was men van mening dat de positie van de ,,linkse" ministers was versterkt. De minister van arbeid Mario Rolon Anaya die veel kritiek van de vakbonden had ondervonden werd vervangen door de linkse kolonel Samuel Gallardo, die het onder Barrientos opgenomen had voor de mijnarbeiders en toen het land had moeten verlaten. Quiroiga Santa Cruz kreeg behalve het nieuwe ministerie van aardolie ook de post van minister van staat.

Maar deze positieversterking van links was maar van korte duur. Op 19 mei werd minister Quiroga Santa Cruz gedwongen zijn ontslag aan te bieden, volgens officiële bronnen wegens een conflict meit de directeur van het staatspetroleumbedrijf YPFB.

Half juli werd de jonge staf-chef, generaal Torres vervangen door een militair triumviraat, waarbinnen de conservatieve landmachtgeneraal Miranda de meeste macht had. President Ovando liet onverwijld weten dat deze mutatie slechts om technische redenen was uitgevoerd. Maar het was duidelijk dat er een ,,onderhuidse staatsgreep" had plaatsgevonden, die Ovanido beroofde van zijn voornaamste steunpilaar binnen de strijdkrachten, aldus Trouw (22-8).

Samen met de minister van binnenlandse zaken Ayoroa vormde de generaal, aldus Trouw, een behoudend koppel dat zich steeds meer ging roeren en borg stond voor een opleving van staatsgreep-geruchten. Op 19 juli kregen zij opnieuw een kans de reeds verwaterde linksnationalistische koers van heit kabinet-Ovando verder naar rechts te buigen. Guerrilleros van de beweging, die eens door „Che" Guevara werd geleid, ontvoerden in heit binnenland twee Westduitse technici, die pas werden vrijgelaten, nadat Ovando tien politieke gevangenen op het vliegtuig naar Chili had gezet. Voor Ayoroa aanleiding om de noodtoestand af te kondigen, een aantal vakbondsleiders en oppositionele politici op te pakken en naar Argentinië te deporteren. Dit keer moest minister van voorlichting, Alberto Bailey, met Quiroga de voornaamste exponent van de linksnationalistische politiek, terugtreden.

Eind juli bezetten enkele tientallen rechtse Bolivianen het hoofdgebouw van de universiteit van La Paz om vandaar uit ,,het communisme te bestrijden". Ovando wist na overleg met de rector van de universiteit, Pablo Ramos, tegenacties te voorkomen om de rechtse officieren vooral geen gelegenheid tot ingrijpen te bieden. Door bemiddeling van onder meer de aartsbisschop van La Paz, Jorge Manrique, werd het gebouw weer ontruimd.

De linkse oppositie besloot een tegendemonstratie te organiseren en er werden plannen uitgewerkt om duizenden mijnwerkers met vrachtauto's naar La Paz te halen. Voor Ovando was dat misschien een mlddel geweest om zich te verweren tegen de druk van rechts. Maar de president verbood de manifestatie.

Begin aug. tenslotte vond de mislukte arrestatiepoging van de afgezette staf-chef Juan Torres plaats. Na dit incident volgde koortsachtig

overleg, waarbij Ovando de steun wist te winnen van het garnizoen van La Paz, de jongere officieren en de vakbeweging.

Gesteund door de toezeggingen besloot president Ovando op 4 aug. de opperbevclhebbcrs van de verenigde strijdkrachten zijn ontslag en dat van zijn regering aan te bieden. De generaals accepteerden het ontslag van de regering, echter niet dat van Ovando.

Op 10 aug. vormde Ovando een nieuwe regering, die op één uitzondering na dezelfde samenstelling had als de vorige. Minister Bailey werd namelijk opgevolgd door Carlos Carrasco, een vroegere afgevaardigde van de Nationalistische revolutionaire beweging.

Achtergronden

Opzienbarend bij dit alles blijft de volslagen onverschilligheid en afzijdigheid van de drie-en-een-half miljoen meest analfabete Indianen, die driekwart van de Boliviaanse bevolking uitmaken, aldus „Trouw" (22-8). Zij kregen sinds de sociale revolutie van 1952 in meerderheid een stukje land. Dit verdreef de dagelijkse ontberingen niet geheel en al, maar gaf de nieuwe kleingrondbezitters een gevoel van waardigheid, waar zij zich nu, na eeuwen van uitbuiting en slavernij, nog steeds passief in schijnen te koesteren.

Hun gebrekkige deelname aan het nationale politieke leven is één van de voornaamste oorzaken van het gebrek aan politieke stabiliteit in Bolivia. Geen enkele politieke groepering of coalitie kan door de geringe participatie van de Indiaanse massa's een vaste greep op het land krijgen, zonder de steun van tenminste een deel der strijdkrachten, die ook weer door tegenstellingen worden verscheurd.

Om de Indianen weer bij het nationale politieke gebeuren te betrekken, zoals in de stormachtige revolutionaire jaren vijftig, is op initiatief van de dynamische minister van onderwijs Baptista Gumicio een grootscheepse alfabetisatiecampagne van start gegaan. Speciale brigades van militairen, studenten en onderwijzers dienen zich met pen en papier naar afgelegen streken te begeven om daar de boeren de lees- en schrijfkunst bij te brengen. De moeilijkheden, waarop dit lovenswaardige streven zal stuiten, zullen enorm zijn. Afgezien van organisatorische problemen, zijn er de abominabele verbindingen en het feit, dat de meeste Indianen geen Spaans, maar slechts de aymara- of quechuataal spreken en niet voetstoots afstand zullen doen van oude zeden en gewoonten. Daarnaast is minister Baptista Gumicio behalve de stuwende kracht achter dit onderwijsplan, ook de laatste linkse nationalist in het kabinet-Ovando. Het is daarom niet uitgesloten, dat hij binnenkort zijn afgezette collega's en geestverwanten Quiroga en Bailey zal volgen. Daarmee zou dan definitief het einde zijn bezegeld van de reeds kreupele Boliviaanse revolutie.

(The Financial Times, Le Monde, NZZ, NRC, Trouw)

(Vor, ber. pag. 694 e.v.-1969)

AFRIKA

ALGEMEEN

OPRICHTING WESTAFRIKAANSE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP

Op 20 en 21 mei hebben de staatshoofden van de lid-staten van de UDEAO (Union douaniere des Etats de l'Afrique de l'Ouest) te Bamako (Mali) een topconferentie gehouden. Van de UDEAO* maken deel uit: Ivoorkust, Dahomey, Opper-Volta, Mauretanie, Niger, Senegal en Mali. De minister van financien van Togo woonde de conferentie ais waarnemer bij.

Ontevredenheid over de UDEAO, die wel blijft bestaan. leidde tot de oprichting van een nieuwe economische gemeenschap: Communauté économique de l'Afrique de l'Ouest (CEAO).

Het betreffende protocol stelde de volgende doelstellingen vast: verbetering van transport en verbindingen; bevordering van de industrialisatie door realisering van een economisch harmonisch evenwicht; wederzijdse toekenning van de positie van meestbegunstigde bij het handelsverkeer van agrarische en industriële produkten; verplichting voor de leden de hiertoe noodzakelijke fiscale en douane-maatregelen te treffen; instelling van een conferentie van staatshoofden, een ministerraad en een secretariaat-generaal als organen van de nieuwe gemeenschap. De CEAO staat voor elke Westafrikaanse staat open en moet de oprichting van een gemeenschap voor Frans- en Engelstalig West-Afrika vergemakkelijken. (*AFP*, Reuter)

(Vor. ber. pag. 317/3-1968)

* De Unie werd in 1959 opgericht en in 1966 bij het verdrag van Abidjan vernieuwd.

TOPCONFERENTIE OERS

Op 3 febr. is in de Guinese hoofdstad Conakry de tweede topconferentie gehouden van de organisatie van staten aan de rivier de Senegal (OERS), waarin Guinee, Mali, Mauretanië en Senegal samenwerken.

De staatshoofden bekrachtigden de besluiten van de ministers, die daarvoor in Conakry hadden vergaderd, betreffende vijf studies t.b.v. investeringsprojecten in het stroomgebied van de Senegal. De ministers hadden in beginsel de bouw van een stuwdam te Manatali (Mali) goedgekeurd, welke de mogelijkheid zal bieden tot het bevloeien van 200 000 ha grond. Ook besloten zij tot de bouw van een tweede dam in het benedendal van de Senegal t.b.v. de irrigatie in Senegal cn Mauretanie

Voorts zullen studies worden ondernomen i.v m. de aanleg van een rivierhaven te Saint-Louis (Senegal) en de inrichting van aanlegplaatsen te Boghé en Kadi (Mauretanie) en te Kayes (Mali). (*Le* Monde *Diplomatique* maart)

(Vor ber pag 222/3-1968)

MAGHREB

ZESDE ECONOMISCHE CONFERENTIE. BILATERALE CONTACTEN

De ministers van economische zaken van de Maghreb-landen zouden aanvankelijk op 12 juni 1969 en ve - volgens op 26 aug. 1969 bijeenkomen om de grondslag te leggen voor een geïntegreerde economische onzwikkeling, zoals die in mei 1969 door het permanente raadgevende comité van de Maghreb (CPCM), samen met internationale deskundigen, in een ontwerp-akkoord was uitgewerkt.

Na tweemaal te zijn uitgesteld zou de conferentie op 10 maart te Rabat worden geopend. De Libische revolutionaire raad besloot echter op 8 maart onverwacht dat Libië „om technische redenen" van deelneming afzag. Wel kwamen de delegaties van Algerije, Marokko en Tunesië op 10 maart bijeen, maar omdat Algerije er niet voor voelde dan maar een plan voor drie landen uit te werken werd besloten de conferentie voor onbepaalde tijd te verdagen.

Het bleek dat Libië meer de voorkeur gaf aan een Arabische samenwerking en een speciale relatie met Algerije. Bij zijn onverwachte bezoek aan Algiers (16-19 april), verklaarde het Libische staatshoofd kolonel Kadhafi dat Libië klaar stond met ieder Arabisch land de Arabische eenheid te verwezenlijken. De Arabische natie mag echter niet verdeeld worden in een Maghreb (Noord-Afrika) en een Machrek (de Arabische Orient). Maghreb en Machrek moeten elkaar aanvullen, aldus Kadhafi.

Tenslotte vond van 20-25 juli te Rabat de zesde economische conferentie van de Maghreb-landen plaats, drie dagen langer dan oorspronkelijk voorzien. Libië bleef zich af-

zijdig houden Daarentegen was een vertegenwoordiger van Mauretanië als waarnemer aanwezig.
Het ontwerp van een economisch Maghreb-verdrag, dat aanvankelijk getekend zou worden, kwam niet rond, omdat de door de Algerijnse delegatie bepleite wijzigingen door de vertegenwoordiger; van Tunesie en Marokko niet aanvaard werden Wel werden enige resoluties goedgekeurd waarbij het CPCM opdracht kreeg akkoorden voor te bereiden betreffende het toerisme, het verkeer en de statistiek. Een gemeenschappelijke slotverklaring stelde dat de ministers van economische zaken ,,na diepgaande bestudering van het ontwerp-verdrag voor een economische samenwerking, van hun wil getuigen deze samenwerking te verwezenlijken en tot tevredenheid de overeenstemming in bepaalde belangrijke en principiele kwesties vaststellen De voortzetting van de besprekingen over de economische samenwerking moet op diverse niveaus bevorderd worden met als doel een ondertekening van het verdrag".
De conferentie was echter volgens de NZZ (1-8) mislukt door de grote meningsverschillen tussen Algerije enerzijds en Tunesie en Marokks anderzijds. De oprichting van een ontwikkelingsbank voor de Maghreb ontmoette bezwaren van Algerijnse zijde; eerst morst de behoefte eraan vastgesteld worden Ook moesten de ondernemingen die van het beoogde verdrag zouden profiteren in nationale handen moeten zijn. Hiermee konden Tunesie en Marokko niet instemmen, daar hun grootste ondernemingen door buitenlandse belangen gecontroleerd worden. In de slotverklaring werd gesteld: ,,De economische integratie van de Maghreb-landen moet de fundamentele politieke en economische beginselen van de deelnemende landen eerbiedigen". De Algerijnse delegatie-leider had eerder verklaard: ,,Algerije wil zijn grenzen niet opensteilen voor ondernemingen, die zijn economische en politieke structuren zouden kunnen bedreigen".

Na de conferentie reisden delegaties van Algerije, Marokko en Tunesië naar Tripolis voor besprekingen met de Libische regering. Koning Hassan II van Marokko liet aan kolonel Kadhafi een boodschap overhandigen, welke ook aan het Algerijnse en Tunesische staatshoofd gericht werd, met — volgens waarnemers — voorstellen over een Maghrebtopconferentie m.b.t. de voorwaarden en mogelijkheden van de economische integratie.
Een Tunesische delegatie o.l.v. de minister van buitenlandse zaken Mohammed Masmoudi verbleef van 11-16 aug. voor een officieel bezoeir in Tripolis. Masmoudi werd door kolonel Kadhafi ontvangen. Er werd voor de duur van drie jaar een akkoord i.z. economische, technische en culturele samenwerking getekend, waarbij o.a. het uitwisselen van deskundigen werd geregeld. Le Monde (18-8) concludeerde dat, al getuigden de Tunesisch-Libische besprekingen van een merkbare toenadering, er geen enkele keer een toespeling op de Maghreb werd gemaakt. Het Tunesische blad La *Presse* de *Tunisie* merkte echter op dat al mocht Libië zich afkerig tonen van een economische entente van de Maghreb-staten, de bilaterale samenwerking in positieve zin de economische toekomst van de Maghreb zou kunnen beïnvloeden. (NZZ, Le Monde)

(Zie ook pag. 202/2 en 458/2)

CENTR. AFR. REPUBLIEK

BOKASSA IN MOSKOU EN BOEKAREST

Van 1-10 juli heeft president Jean-Bedel Bokassa een officieel bezoek aan de SU gebracht, waar hij o.m. met president Podgorny sprak. Tijdens zijn bezoek werd een akkoord getekend i.z. economische en technische samenwerking op grond waarvan Russische experts naar de CAR zullen komen. Zij zullen de mogelijkheden onderzoeken voor de bouw van een hydro-elektrische centrale, bodemexploratie verrichten t.b.v. mineralen en de toepassing van Russische landbouwmachines voor de uitbreiding van de katoencultuur bestuderen. Voorts zal de SU gratis uitrusting verschaffen voor de bouw van een universiteit in Bangui. Ook werd een protocol getekend i.z. de opleiding van Centraal-Afrikanen in de SU. Van 11-15 juli bracht Bokassa een officieel bezoek aan Roemenië, waar hij o.a. besprekingen voerde met p-resident Ceausescu. Een document i.z. de doelstellingen van de economische, technische, commerciële en culturele samenwerking (op grond van het akkoord van 13 sept. 1968) werd getekend. (Soviet News, Agerpres)

KONGO (BRAZZAVILLE)

VERZOENING MET KINSJASA

Nadat in januari en februari pogingen om een verzoening tot stand te brengen tussen Kongo (Brazzaville) en Kongo (Kinsjasa) waren mislukt, bleef de onderlinge verhouding nog een tijdlang slecht. Brazzaville beschuldigde Kinsjasa van „nieuwe provocaties" op 1 april, waarbij 8 personen zouden zijn ontvoerd. Minister Cyrille Adoula van Kinsjasa richtte op 27 april een „ernstige waarschuwing" aan Brazzaville, dat hij beschuldigde van voortdurende provocaties. Hij bevestigde dat 15 burgers van Kongo (Kinsjasa) in Brazzaville waren terechtgesteld i.v.m. de verijdelde staatsgreep van 23 maart (pag. 236 /3). Andere burgens zouden zijn gedetineerd.
Als resultaat van een bemiddelingspoging van de staatshoofden van de Centraal-Afrikaanse Republiek, Gabon, Tsjaad en Kameroen vond op 16 juni een ontmoeting tussen president Moboetoe van Kongo (Kinsjasa) en president Ngouabi van Kongo (Brazzaville) plaats en wel aan boord van de „Hubert Balme" midden op de rivier de Kongo. Na een gesprek van twee uur kwam een verzoening tot stand die werd bezegeld met de ondertekening van hek ,,manifest. van 16 juni" door Moboetoe en Ngouabi, alismeide door de presidenten Bokassa (CAF), Bongo (Gabon) en Tombalbaye (Tsjaad) en door de vertegenwoordiger van president Ahidjo (Kamedoen). In het manifest verklaarden de twee staatshoofden zich ervan overtuigd dat ,,de vrede en de veiligheid alsook de vruchtbare samenwerking tussen de beide Kongo's een beslissende factor zijn voor de harmonieuze ontwikkeling van centraal Afrika". Zij besloten: tot het herstel van de telefoon-, telegraaf- en andere verbindingen; hervatting van het scheepvaartverkeer tussen de twee hoofdsteden; verbetering van de contacten en regeling van de geschillen door een commissie o.l.v. pres. Bokassa; toestemming voor de burgerluchtvaart boven het grondgebied van beide staten te vliegen; en zo spoedig mogelijk hervatting van de diplomatieke betrekkingen. Vervolgens voeren Ngouabi en Moboetoe aan boord van diens vaartuig naar Brazzavilile waar zij door een juichende menigte werden verwelkomd. Op 17 juli werd het scheepvaartverkeer tussen Kinsjasa en Brazzavilile voor het

eerst sinds 8 maanden op beperkte schaal hervat. *(AFP, AP, UPI)*
(Vor. ber. pag. 201/3)

STAFCHEF AFGEZET

Majoor Joachim Yhombit Opango, lid van het centraal comité van de Partij van de Arbeid en stafchef van het volksleger, is van zijn functies ontheven, aldus een op 31 juli uitgevaardigd presidentieel decreet. President Ngouabi, reeds opperbevelhebber van het leger, wordt nu tevens stafchef. Voor de maatregel werd geen reden opigegeven. Wel verklaarde de president dezelfde daig dat het leger ,,een reservoir van corruptie" was gebleven. *(AFP, AP. Reuter)* (Vor. ber. pag. 236/1)

RAOUL BEZOEKT PEKING

Van 15-21 juli heeft de vice-president, majoor Alfred Raoul, een officieeil bezoek gebracht aan Communistisch China, waar hij door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen werd. Ook reeids in okt. 1969 had Raoul een officieel bezoek aan China gebracht.

KOMPLOT GEMELD

President Marien Nigouabi heeft tijdens een rede op 16 auig. te Pointe-Noire bekendgemaakt dat zojuist te Brazzaville een komplot verijdeld was en dat sancties waren getroffen tegen de aanstichters. Verdere bijzonderheden werden niet meegedeeld. *(AFP)*

NIGER

AKKOORD MET FRANKRIJK EN JAPAN OVER EXPLOITATIE URANIUM

Op 25 maart is te Tokio een akkoord getekend door het Franse commissariaat voor atoomenergie CEA, de regering van Niger en het Japanse consontium Overseas Uranium Resources Development Co. betreffenide de gemeenschappelijke exploitatie van de uraniumvoorraden te Akodan (Niger). Tijdens de exploratiefase zal Frankrijk 70% van het kapitaal leveren en Japan 30%. Als de uraniumvoorraad de moeite van heit exploiteren waard blijkt, dan zal een mijnbouwmaatschappij worden opgericht, waarvoor Japan dan ca. een kwart van hei kapitaal za1 verschaffen. De geproduceerde uranium zal op fifty-fifty basis door het CEA en Japan worden gedeeld.

De betreffende ertsvoorraden, geschat op 30.000 uranium, bevinden zich ca. 20 km ten zuiden van de voorraden van Arlit, waar sinds 1968 de Société des Mines d'Air (SOMAIR) werkzaam is en waar twee fabrieken voor de concentratie van uranium worden gebouwd, die resp. in 1971 en 1974 zullen zijn voltooid. *(Le* Monde, *NZZ* 6-6)
(Vor. bes. pag. 782/1-1968)

OPPER-VOLTA

CONSTITUTIE BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD

Later dan oorspronkelijk aangekondigd is nu een begin gemaakt voor een terugkeer tot een burgerlijk bewind

Toen de militairen in januari 1966 aan de macht kwamen, kondigden zij aan zolang aan de macht te zullen blijven als nodig was om de orde te herstellen, speciaal op economisch en financieel terrein. Doch in december van dat jaar kondigden zij aan, gezien de onmacht van de politieke partijen heit over een gemeenschappelijke politiek eens te worden, de activiteit van de politieke partijen voor vier jaar op te schorten.

Op 9 sept. 1969 deelde de president, generaal Sangoule Lamizana, mee dat de politieke activiteiten in de loop van het vierde kwartaal van dat jaar zouden wonden hervat. En op 15 nov. 1969 maakte hij bekend dait m.i.v. de 20ste november de beperkingen t.a.v. het uitoefenen van politieke activiteiten zouden worden opgeheven. Dit beitekende volgens Lsmizana dat ,,alle partijen wier legale bestaan erkend is vrij zijn hun interne organisaties ter hand te nemen... onder eerbiediging van de wetten en regels".

Begin maart 1970 diende president Lamizana bij de kort tevoren ingestelde adviserende constitutionele commissie (waarin o.a. de leiders van ide diverse politieke partijen en vakbonden zetelen) een ontwerpgrondwet in, welke voorzag dat voor een nieuwe overgangsperiode van kennelijk onbepaalde duur de president een militair — aangewezen door de officieren — moest zijn, terwijl het leger o.a in het kabinet vertegenwoordigd moest blijven, al zou de premier een burger kunnen zijn.

Op 29 mei maakte de president in een boodschap aan de natie de whoud van een (gewijzigd) grondwetsontwerp bekend, dat op 14 juni mididels een referendum ter goedkeuring aan de bevolking zou worden voorgelegd. De voornaamste bepalingen van dit ontwerp zijn: Gedurende een overganigsperiode van 4 jaar zal de president de oudste miliitair in de hoogste rang zijn. Het kabinet zal voor een derde uit militairen bestaan. De president wordt volgens algemeen kiesrecht direct gekozen. Hij is herkiesbaar, maar hij kan slechts twee ambtsperioden achter elkaar vervullen. Het kabinet wordt geleid door een premier, benoemd door de Nationale Vergadering op voorstel van de president. De minister en staatssecretarissen — maximaal 15 personen — worden benoemd door de president op voorstel van de premier De officiële resultaten van het referendum waren: ja 1.778.844 d.w.z. 98,41% van de uitgebrachte stemmen; neen 28 623 Van de ingeschreven kiezers onthielden 575.464 zich van stemming, terwijl 7.804 stemmen ongeldig waren. Het referendum betekende volgens de *Financial* ***Times*** (6-8) een vertrouwensvotum voor generaal Lamizana die nu nog 4 jaar in functie zal blijven. Binnen zes maanden zullen verkiezingen worden gehouden. De belangrijkste politieke partijen zijn nu: de conservatieve Union Démocratique Voltaique (UDV) onder voorzitterschap van Gérard Ouedraogo; voorts de ,,progressieve" Mouvement de libération nationale (MLN) o.l.v. Joseph Ki-Zerbo en de PRA. (Vor. bier. psg. 13/1-1967)

VRIJLATING YAMEOGO

De voormalige president Maurice Yameogo, die op 8 mei 1969 tot 5 jaar dwangarbeid veroordeeld was — op 5 aug. 1969 gewijzigd in 3 jaar —, is op 5 aug. t.g.v. de tiende verjaardag van de onafhankelijkheid op vrije voeten gesteld. Eveneens werd toen vrijgelaten de vroegere voorzitter van de Nationale Vergadering, Begnon Kone, die op 14 nov. 1969 tot 5 jaar dwangarbeid veroordeeld was. *(AFP,* Reuter)
(Vor. ber. pag. 381/3-1969)

SENEGAL.

ONTSLAG LY

Abdoulaye Ly heeft op 7 juli zijn ontslag ingediend als adjunct-secretaris-generaal van de Union progressiste sénégalaise, de regeringspartij waarvan president Senghoa secretaris-(generaal is. Reeds bij de

kabinetswijziging van febr. j.l. had Ly zijn plaats in het kabinet verloren. (Le Monde 11-7)

(Vor. ber. plag. 239/3)

SIERRA LEONE

DOODVONNISSEN

Heit hooggerechtshof van Freetown heeft op 18 april 10 personen wegens hoogverraad — deelneming aan de staatsgreep van 1967 — ter dood veroordeeld. Onder hen was generaal David Lansana, de voormalige sitafchef. Op 30 juli werd de vroegere voorzitter van de Nationale Hervormingsraad, luitenant-kolonel Andxew Juxoin-Smith wegens hoogverraad — samenzwering tegen de regering in 1967 — ter dood vercordeeld. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 320-1968)

TOGO

STAATSGREEP VERIJDELD

Volgens de minister van voorlichting heeft het leger in de nacht van 8 op 9 aug. een komplot verijdeld dat ten doel had heit bewind van generaal Etienne Eyadema omver te werpen en de president uit de weg te ruimen. Er werden 17 personen gearresteerd, o.w. een politieofficier. Een vroeger parlementslid werd gedood toen hij trachtte te vluchtien. Het komplot was volgens de minister ontworpen door een groep Ghanezen en Dahomeyers, oud-militairen, en door enkele Togolezen. Als voornaamste aanstichter werd aangeduid Noé Kutuklui, een Togolees advocaat en voormalig leider van de partij voor Togolese eenheid. Hij verbleef sinds november 1966 in Dahomey, waar hij aanvankelijk de steun zou hebben gehad van de tioenmalige president Emile Derlin Zinsou — wat deze categorisch ontkende. Kutuklui werd op 10 aug. door de veiligheidsdienst van Dahomey geasresteerd. Ook een advocaat uit Dahomey, Benjamin Salmeida, oud-minister van gezondheid in de regesiuiig-Zinsou, werd te Cotonou gearresteerd, maas reeds na een dag weer in vrijheid gesteld.

Twee dagen later verzekerden de drie leden van de presidentiële commissie van Dahomey generaal Eyadema van hun solidariteit. (AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 106/2)

MIDDEN-OOSTEN

QATAR

EERSTE GRONDWET. EERSTE KABINET

Sjeik Ahmed Ben Ali al Thani heeft op 2 april de eerste grondwet voor zijn iand afgekondigd.

De grondwet proclameert de volledige soevereiniteit en onafhankelijkheid van het land, bereidt de toetreding van Qatar tot de Federatie van de emiraten aan de Perzische Golf voor, garandeert de democratische grondrechten en schept een reeks nieuwe instellingen, zoals bijv. een Raadgevende Vergadering van 33 leden (10 ministers, 20 gekozen en 3 benoemde leden). De grondwet wordt drie maanden na proclamatie van kracht.

Op 29 mei benoemde sjeilr Ahmed Ben Ali al Thani het eerste kabinet in de geschiedenis van Qatar. Sjeik Khalifa Ben Hamad al Thani, de kroonprins, werd premier en tevens minister van financiën en oliezaken. Zeven van de tien ministers maken deel uit van de familie van sjeik Ahmed. Er zijn geen ministers benoemd voor buitenlandse zaken en defensie, waarvoor de verantwoordelijkheid bij Engeland berust tot Qatar in 1971 onafhankelijk wordt. *(Reuter,* AFP, AP)

SYRIE

WEIGERING TAP-PIJPLEIDING TE HERSTELLEN. CONFLICT MET SAOEDI-ARABIË

Op 3 mei werd de TAP-lijn, de 1200 km lange pijpleiding vun Qaisumah (Saoedi-Arabië) naar Sidon (Libanon) , door een bulldozer bij graafwerkzaamheden in de buurt van Deraa (Zuid-Syrie) beschadigd. Ruim 20.000 barrels olie gingen verloren. De Syrische autoriteiten weigerden toestemming te verlenen tot reparatie van de pijpleiding, omdat dit te gevaarlijk zou zijn. De toestand ia het betrokken gebied, vlak bij de door Israël bezette Golanhoogte, zou onveilig zijn.

In 1969 was de TAP-lijn 112 dagen gesloten, nadat Palestijnse commando's hem op 30 mei in het door Israël bezettite gebied voor een deel hadden opgeblazen. Als gevolg daarvan bedroeg heit gemiddelde olietransport per dag in 1969 332.000 barrels per dag, terwijl de normale capaciteit 470.000 barrels per dag is. In het weekeinde van 10 mei vonden te Beiroet onderhandelingen plaats tussen een vertegenwoordiger van de Syrische regering en een afvaardiging van de TAP-liin maatschappij (een dochtermaatschappij van de ARAMCO) over een regeling. De stopzetting van het olietransport betekent voor vele landen een schadepost. Saoedi-Arabië mist dagelijks $ 72.000 aan transitorechten; Jordanië, Libanon en Syrië zelf elk $ 10.000. Voorts kost het de maatschappij dagelijks $ 50.000. Syrië bleef echter de reparatie van de leiding tegenhouden.

Op 9 mei beschuldigde Saoedi-Arabië Syrië ervan de TAP-lijn weloverwogen te saboteren. Saoedi-Arabië dreigde voorts zijn financiële hulp aan de Arabische staten en de Palestijnse guerrilla-beweging te zullen staken als het olietransport niet werd hervat. Op 11 mei verbrak Saoedi-Arabië zijn economische betrekkingen met Syrië, aldus AFP, d.w.z. het weigerde de toegang van voertuigen en goederen afkomstig uit Syrië. Op 19 mei verbood Syrië vervolgens het overvliegen van Saoedi-Arabische vliegtuigen over Syrisch grondgebied. Bovendien werd volgens AFP (23-5) alle wegverkeer tussen Libanon en Saoedi-Arabië via Syrië verboden, door welke maatregel ook heit Libanese, Jordaanse, Iraakse en Koeweitse vrachtvervoer werd getroffen.

Saoedi-Arabië liet de regeringen van Jordanië en Libanon op 24 mei weten dat het van plan was het olietransport via de TAP-lijn voorgoed stop te zetten. De Saoedi-Arabische minister van oliezaken, Zaki Yamani, deelde in Koeweit mee dat zijn land een begin gemaakt had met het pompen van olie via een pijpleiding naar Ras Tanoura.

Na weken van diplomatieke stilte geven functionarissen van de ARAMCO te Beiroet nu toe, aldus *The Financial Times* (26-8), dat de ,,TAP-lijn niet zal worden gerepareerd noch ruwe olie zal vervoeren binnen afzienbare tijd". Ook werd verklaard dat er met de Syrische regering geen besprekingen gevoerd worden. ,,Zij hebben ons aanbod van $ 5 mln verworpen als tegemoetkoming indien de pijplijn gerepareerd wordt". Het Syrische verlangen voor een minimale verhoging van de transitorechten per jaar met $ 20 mln valt ,,geheel buiten onze economische capaciteit om te betalen".

ALLENDE WINT VERKIEZINGEN IN CHILI

Volgens een officiële bekendmaking heeft de socialist Salvador Allende, kandidaat van de Volksunie, een coalitie van socialisten, communisten en andere linkse groeperingen, de op 4 september gehouden Chileense presidentsverkiezingen gewonnen.

De absolute meerderheid echter — die voor een werkelijke overwinning noodzakelijk is — behaalde hij niet. Het Congres zal nu op 24 okt. moeten kiezen tussen Allende en de als tweede geëindigde kandidaat, de door de rechtervleugel gesteunde onafhankelijke ex-president Alessandri.

De officiële uitslag van de verkiezingen luidt: Salvador Allende (Volksunie) 1.075.616 stemmen (36,6%); Jorge Alessandri (Nationale Unie) 1.036.278 stemmen (34.9%); Radomiro Tomic (Christen-Democraat) 824.849 stemmen (27,8%).

Van de kiesgerechtigden ging 16,3% niet naar de stembus; 2% stemde blanco terwijl 0,6% van de stemmen ongeldig was.

Al voordat de einduitslag was aangekondigd hielden duizenden jonge aanhangers van Allende een optocht door de stad om zijn overwinning te vieren. Aanvankelijk hadden militaire autoriteiten alle demonstraties verboden; later stonden zij Allendes aanhangers toe op een door de troepen en politie afgezet terrein aan hun vreugde uiting te geven.

De Volksunie van Allende, een coalitie van zes linkse partijen, bezet 83 van de 200 zetels in het Congres. Alessandri kan rekenen op 43 zetels, terwijl de christen-democraten over 74 zetels beschikken.

Algemeen wordt verwacht dat het Congres Salvador Allende als president zal aanwijzen, zodat dan voor het eerst in lange tijd in Latijns-Amerika langs democratische weg een president aan de macht zal zijn, die gesteund wordt door Moskou-communisten en Havana-socialisten. Het volksfront alleen echter kan Allende niet benoemen en een verbond met althans een deel van de christen-democraten is noodzakelijk.

Weerstand *verwacht*

De *NRC* (7-9) merkt verder op dat het aannemelijk lijkt dat een regering-Allende op grote weerstanden zal stuiten.

In de buitenlandse politiek zal Chili sterk gewantrouwd worden door zijn naburen, de VS natuurlijk voorop, maar ook dooi- de militaire regimes in Argentinië en Brazilië. Meer vriendschap, aldus het blad. kan het verwachten van het huidige Peru, misschien van het huidige Bolivia en natuurlijk van Cuba.

In het binnenland liggen de zaken moeilijker. Reeds de kans op een overwinning van het — overigens bepaald niet homogene — Volksfront heeft tot kapitaalsvlucht geleid en een verlamming in het economische leven. Van de zijde van de kapitaalverschaffers, de industriëlen, de middenstand behoeft Allende niet op steun te rekenen, en nu al, nog voor het Congres zijn beslissing heeft genomen, is hij er zeker van dat in die kringen, tezamen met de rechtervleugel van de chr.-democraten en een aantal officieren van het tot nog toe politiek-neutrale leger gedacht of zelfs gewerkt wordt aan een staatsgreep.

Allende zelf heeft geruststellende woorden laten horen: .,Er zal geen marxistische regering zijn in Chili; alleen een regering gesteund door de zes partijen van het Volksfront. Het programma dat noch socialistisch, noch radicaal is, werd vóór de verkiezingen samen vastgesteld".

De verwarring in het rechtse kamp is echter groot. Le Monde (7-9) meldt dat de conservatieven tot en met de kleine burgerij, al hun hoop hadden gesteld op Alessandri. Maar ondanks het mooie resultaat — meer dan een miljoen stemmen — verklaarde deze dat hij zijn verkiezing door het Congres niet wilde aanvaarden indien hij tweede werd. Alessandri heeft zich teruggetrokken in zijn ivoren toren en zijn verbijsterde aanhangers zonder leider achtergelaten. Ook gaan er geruchten dat de conservatieven de christen-democratische parlementsfractie gevraagd hebben bij de verkiezing in het Congres voor Alessandri te stemmen. Alessaridri zou dan na zijn verkiezing ontslag nemen en Frei in staat stellen zich kandidaat te stellen bij nieuwe verkiezingen. Maar het gedrag van Tomic, de christen-democratische kandidaat, laat over de stemmen van de christen-democraten geen twijfel bestaan.

Daags na de verkiezing bracht hij een bezoek aan zijn ,,vriend Allende". Dat betekent duidelijk dat de voorkeur van de aanhangers van Frei uitgaat naar de socialist. In welingelichte kringen zegt men dat de christen-democratische leiders zouden kunnen deelnemen aan de toekomstige regering van de Volksunie.

Salvador Allende acht het mogelijk dat er een uitwisseling van inlichtingen plaats heeft tussen de leden van de huidige regering en de leiders van de Volksunie teneinde de overgang beter voor te bereiden.

Veel zal afhangen van Freis beleid totdat het Congres bijeenkomt.

Als hij bonafide wil meewerken aan de democratische besluitvorming, zal een krachtige ordehandhaving nodig zijn. Oogluikend toelaten van

Salvador Allende tijdens de verkiezingncarnpagne

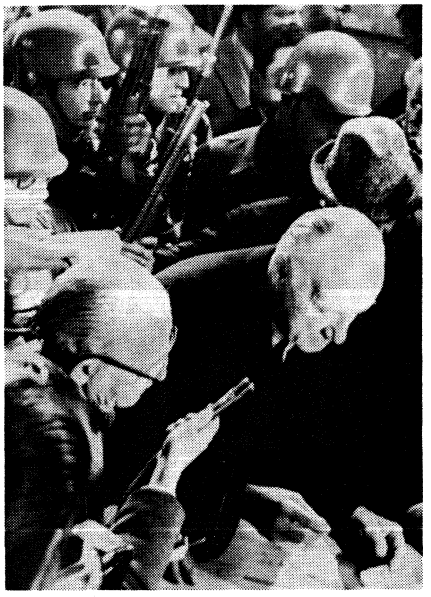

Dr. Jorge Alessandri

rechtse conspiratieve activiteiten zou tot een burgeroorlog kunnen leiden, gezien Allendes uitspraak dat hij zich het recht voorbehoudt om een beroep te doen op het volk om de overwinning van de legitieme meerderheid te verdedigen.
Hebben sommige financiële belangengroepen alle reden de alarmbel te luiden, politiek gezien is er nog weinig aan de hand. Allendes programma verschilt bijv. alleen gradueel van dat van zijn chr.-democratische concurrent Tomic. Hij wenst in het raam van de grondwet te blijven, garandeert persvrijheid, de rechten van vrije meningsuiting, van vereniging en vergadering enz. Waar Tomic evenwel voor het particuliere initiatief in zijn programma nog een belangrijke plaats inruimde, moet men onder Allende erop rekenen dat alleen kleine bedrijven aan nationalisatie zullen kunnen ontsnappen.

Oorzaak chr.-democratisch verlies

Enige achtergronden van Tomics nederlaag laten zich nu al aanduiden, aldus de NRC. De chr.-democraten waren verdeeld over zijn programma, dat Frei's politiek ,,sneller en verder" wilde uitbouwen. Deze linkse koers ging sommigen niet ver genoeg: met een nieuwe partij, de MAPU, kwamen zij in het Volksfront terecht (pag. 460/1-'69). De rechtervleugel, moreel gesteund door Frei zelf, koesterde vrees voor een economische ontwrichting en chaos door mogelijke te grote invloeden van linkse partijen en vakbonden.
Alessandri heeft daar wel bij gevaren. Zijn nadruk op ,,wet en orde", op het beteugelen van de inflatie en het verlichten van de belastingdruk, alsmede de schijn dat hij weer rust kon brengen in de Chileense politiek is bij de middenklassen en de economische elite aangeslagen.
Daarmee zijn de christen-democraten weer aangeland op het niveau van voor Frei's verkiezing. In 1965 behaalden zij nog 42%, vorig jaar. zakte dat naar 29,8% en nu eindigden zij op de laatste plaats met 27,8%.

Verkiezingscampagne

Salvador Allende, socialistisch senator, werd in januari, na maanden van onderhandelen en twisten, door zes linkse groeperingen als gemeenschappelijk volksfrontkandidaat, aangewezen. Het was de vierde maal dat Allende presidentskandidaat was. Hij werd verslagen in 1952, 1958 en 1964.
Het volksfront bestaat uit zes partijen: de op Moskou gerichte communisten, de op Havana gerichte socialisten, sociaal-democraten, linkse onafhankelijken, radicalen en een linkse afsplitsing van de christen-democraten, de MAPU-partij. Tijdens de onderhandelingen waren de kandidaten van de linkse onafhankelijken - senator Tarud — en van de socialisten — Allende — overgebleven.
De communisten hadden de beroemde dichter Neruda als kandidaat, de MAPU, Chonchol, de man die voor Frei de landhervorming heeft georganiseerd. Beiden trokken zich terug.
Het politieke programma van Allende vertoonde veel marxistisch-socialistische trekken zoals nationalisatie van de belangrijkste bedrijven, versnelde landbouwhervormingen, onteigening van de grote buitenlandse ondernemingen alsmede verregaande controle op of zelfs onteigening van de banken, de verzekeringsmaatschappijen en de zich met de buitenlandse handel bezighoudende firma's.
Verder wilde men de inflatie tot staan brengen door bev iezing van alle prijzen. De sociale verzekeringen dienen uitgebreid te worden tot alle lagen van de bevolking en er dient een verschuiving van de belastingdruk naar ,,boven" plaats te vinden.
Jorge Alessandri, president van 1958 tot 1964, werd gesteund door de uit vroege e conservatieven en liberalen gevormde Nationale Partij, door de zgn. Alessandristenbeweging en door een van de radicale partij afgescheiden Radicaal-Democratische partij. Daar binnen deze groeperingen verschillende opvattingen leven over een te voeren sociaal en economisch beleid, vertoonde het verkiezingsprogramma van Alessandri geen duidelijk profiel. Wel heeft Alessandri zich tijdens de verkiezingscampagne onthouden van aanvallen op de door Fre: doorgevoerde landhervormingen.
Ook verwierp Alessandri met heftigheid het verwijt dat hij de kandidaat van rechts zou zijn. Hij had zich slechts beschikbaar gesteld omdat hij bezorgd was over de snelle achteruitgang en uitholling van de democratische inslellingen, zo verklaarde hij meerdere malen tijdens de campagne. Hij aarzelde echter niet om te dreigen met een te hulp roepen van de gewapende macht voor het geval hij niet een volledig succes zou behalen.
De christen-democratische kandidaat Tomic kwam met een programma voor de dag dat grotendeels aansloot bij de politiek van president Frei, zij het dat op enkele belangrijke punten zoals de nationalisatie van de kopermijnen, Tomics programma ,,linkser" te noemen was.

Zes jaar revolutie in vrijheid

Aan de NRC (25-6 en 29-6) ontlenen wij o.a. het volgende over de resultaten van het beleid van de president Frei.
Een van de eerste verdiensten van pres. Frei is dat hij, in een continent waar demagogen welig tieren geen demagoog is gebleken. Hij heeft zijn woord gehouden, zijn hervormingsprogramma is stipt en consequent uitgevoerd, ook op momenten dat politieke winst viel te behalen door delen ervan op te offeren. De economische groei is met een jaargemiddelde van 5,3% (tegenover 3,5% in de periode 1960-1965) voorspoedig geweest. Er zijn 250.000 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd en de werkloosheid is teruggelopen van 7% tot 4,4%. Er werden 260.000 nieuwe woningen gebouwd, tegenover 178.000 in de periode vóór Frei. De progressieve belastinghervorming is doorgevoerd. De capaciteit van het onderwijs is met 45% gestegen. Daarbij is de nadruk sterk gevallen op het technisch en wetenschappelijk basisonderwijs, die een expansie te zien gaven van resp. 211% en 117%. Het analfabetisme werd gereduceerd van 16,4% tot 11%.

De „chilenisering" — eerste stap op de weg van de nationalisatie — van de belangrijkste buitenlandse basisindustrieën — m.n. in de koperwinning, de petrochemische sector: de elektriciteitsvoorziening: de staalindustrie en de telecommunicatie — is ten uitvoer gebracht. Daarentegen heeft de landhervorming de kwantitatieve doelstelling om aan 100.000 boeren land te verst ekken bij lange na niet gehaald. Van de 6300 bestaande grootgrondbezittingen zijn er 1200 onteigend, en de gronddistributie is slechts aan 28.000 boeren ten goede gekomen.

Buitenlands beleid

Frei's buitenlands beleid is er één geweest van grote onafhankelijkheid ten opzichte van de VS. In 1965 kantte Chili zich tegen de Amerikaanse inte!-ventie in Santo Domingo.

In het Latijns-Amerikaanse integratieproces heeft Frei een leidende 1-01 gespeeld. Frei's minister van buitenlandse zaken Valdés overhandigde president Nixon namens zijn Latijns-Amerikaanse collega's de bekende resoluties van Vina del Mar (pag. 418/3-'69).

Frei herstelde de betrekkingen met de Sowjet-Unie en andere Oosteuropese landen en ondernam toenaderingspogingen teneinde Cuba weer in de Latijns-Amerikaanse familie op te nemen, althans er weer economische betrekkingen mee aan te knopen.

Inflatie en politiek

Op twee punten heeft Frei's beleid gefaald: de inflatie en de hervorming van het politieke bestel.

De inflatie is in Chili een reeds tientallen jaren oude, haast endemische ziekte, waartegen geen enkel recept van vorige regeringen en van talrijke buitenlandse deskundigen, bestand is gebleken.

In het gefaseerde plan om deze ziekte in 5 jaar uit te roeien hebben de Chileense plandeskundigen en economen zich ernstig misrekend.

Aanvankelijk leek het plan te lukken. De inflatie liep terug van 40% in 1964, via 25% in 1965 tot 17% in 1966. Nadien echter liep de spiraal weer omhoog om in 1969 toen het nulpunt bereikt had moeten worden, op 30% uit te komen.

Een complex geheel van economische en politieke factoren, die nog op een nader onderzoek wachten, is hiervoor verantwoordelijk. In de eerste plaats is het gehele regeringsprogramma te laat van start gegaan.

De financiering ervan — vooral van de landhervorming — was afhankelijk van de nieuwe inkomsten van de te chileniseren kopersector. Het formele akkoord met de kopermaatschappijen kwam echter pas in maart 1967 door het parlement, zodat ook de landhervorming 2 jaar werd vertraagd. In die tussentijd heeft Frei moeten woekeren met een onooglijk landbouw-noodwetje van de vurige regering van Alessandri.

Voorts is de landbouwproduktie ten achter gebleven, omdat men de economische gezindheid en het produktiviteitsstreven van de grootgrondbezittende klasse heeft overschat.

Het aanbod van landbouwprodukten schoot daardoor tekort om te kunnen voldoen aan de consumptieve vraag die door de groei en de spreiding van het nationaal inkomen was gestegen.

Hetzelfde geldt, hoewel in mindere mate voor de industriële bourgeoisie. De jaarlijkse groei van de investeringen, die tot 1964 6,3% bedroeg, liep tussen 1964 en 1967 terug tot 2,4% en werd in 1967 en 1968 zelfs negatief **(—2%)**.

Tenslotte is Frei er niet in geslaagd een greep te krijgen op de — overwegend communistische — vakbonden, die forse loonsverhogingen eisten om de stijging in de kosten van het levensonderhoud bij te houden. In 1967 heeft Frei nog getracht om via een Nationaal fonds voor kapitalisatie de besparingen op te voeren en de consumptie aan banden te leggen. Het plan voorzag in een verplichte herinvestering van 66% van de gemaakte bedrijfswinsten en verlangde van de arbeiders dat zij 5% van hun loonsverhoging in het fonds zouden beleggen. Maar van beide kanten was de oppositie zo fel dat Frei dit plan heeft moeten intrekken.

Ook is het Frei niet gelukt de uitvoerende macht, zelfs via een eenmalig referendum te versterken. (pag. 460/1-'69).

Ook in de presentatie van zijn beleid is Frei, na de politieke bravoure van het eerste moment, wellicht te sober geweest, zodat de resultaten die zijn bereikt in psychologisch opzicht onvoldoende zijn overgekomen.

Niettemin hebben recente opinieonderzoekingen uitgewezen dat ruim 2/3 van de bevolking de huidige regering als „goed" of „zeer goed" kwalificeert. Men dient er evenwel

Christen-democraat Tomic

rekening mee te houden, aldus de *NRC*, dat een deel van deze sympathie meer de bezielende persoonlijkheid van Frei geldt dan de partij of het programma waarmee hij heeft gewerkt. Evaluerend kan worden vastgesteld dat er in de afgelopen 6 jaar in Chili een belangrijk stuk modernisering is bereikt, maar niet zoals sommigen hadden gedacht en gehoopt, een werkelijke revolutie.

Op het Chileense experiment is uitstekend van toepassing de typering van „revolution by consent", waarvan betwijfeld kan worden of zij de naam revolutie wel verdient.

Frei heeft de kansen die hij aanvankelijk nog had, om met een meer revolutionair programma de steun van socialisten en communisten te verwerven, zeer doelbewust niet willen grijpen. Hij vreesde dat dit zou leiden tot een economische ontwrichting en tot internationale repercussies die het zwakke en vooral afhankelijke systeem van Chili op dit moment nog niet zou kunnen verdragen.

De voorkeur voor „chilenisatie" in plaats van de onmiddellijlre en totale nationalisatie, die men ter linker zijde eiste, kwam uit deze overweging voort.

Maar door voor de christen-democratie een zgn. „eigen weg" (Camino propio) op te eisen, raakte Frei politiek enigszins geïsoleerd. Daardoor kreeg zijn programma, behalve van vertragingen, ook te lijden van allerlei compromissen die hem door een vijandig Congres werden opgedrongen. *(Le* Monde, NZZ, *NRC)*

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

DE ONTWAPENINGSCONFERENTIE IN GENÈVE

Vanaf begin juli 1969 tot nu toe zijn in verschillende zittingen de ontwapeningsbesprekingen te Genève voortgezet. (Zie vor. ber. pag. 502/1-1969).

De Ontwapenings Commissie (CCD) bestaat thans uit 26 leden (in juli en aug. 1969 werden 8 landen, w.o. Nederland, tot de conferentie toegelaten). waarvan Frankrijk niet meer aan de besprekingen deelneemt. De VS en de SU treden als co-voorzitters van de ontwapeningsbesprekingen op.

Aan het feitelijke belang van de reeds jaren durende besprekingen in Geneve wijdde de Times op 8 juli 1970 een artikel onder de kop ,,Tijd voor de waarheid over ontwapening". Hierin schreef Leonard Beaton o.m.:

,,Landen met een goede kennis van veiligheidsproblemen en een afkeer van schijnheiligheid zouden nu eens moeten breken inet de lijn van Geneve om te voorkomen dat de conferentie verder in het moeras van futiliteiten verzakt. De Fransen gaan al niet meer naar Genève. Nodig is, dat een land met een goede reputatie van eerlijkheid en realisme zou verklaren, dat noch Amerikanen, noch Russen serieus zijn wanneer zij spreken over totale ontwapening, en dat zij hun eigen veiligheid uit het oog verliezen wanneer zij dit wél zouden zijn.

Dit is niet een kwestie van louter woorden Wij zijn op een punt aangeland, waarin het denken over internationale veiligheid in de beide machtsblokken van belang is voor de gehele wereld Dit is het werkelijke belang van Geneve, de conferentie zou zich moeten gaan gedragen als een Departement voor Veiligheid van de Verenigde Naties het zou methoden moeten uitwerken om de wereld veiliger te maken en dan op een goedkopere en betere manier dan tot nu toe gebeurt Dit betekent, dat moet worden onderzocht, welke de factoren zijn die tot onveiligheid leiden en hoe een beter machtssysteem kan worden verkregen voor de beveiliging van de wereld"

In het afgelopen jaar waren de zittingsperioden van 3 juli-30 okt. 1969, van 17 febr.-30 april van dit jaar en van 16 juni-3 sept. In het Geneefse Palais des Nations kwamen in deze periode de volgende zaken aan de orde:

— Engelse ontwerp-conventie over het gebruik van bacteriologische wapens (de zgn. B-wapens) met enkele amenderingen hierop

— een door de SU en acht andere communistische landen aan de Algemene Vergadering van de VN aangeboden ontwerp-conventie m.b.t. verbod en vernietiging van B- en C-wapens (bacteriologische en chemische wapens)

— een gemeenschappelijk Amerikaans-Russisch ontwerp-verdrag inzake de demilitarisering van de zeebodem; amendementen hierop en nieuw geamendeerd ontwerp-verdrag

— een Roemeens ontwapeningsvoorstel en voorstellen van niet-gebonden landen

— een Nederlands voorstel ter bespreking van mogelijke radiologische oorlogsvoering en militair gebruik van laserstralen

— voortzetting van de besprekingen over de ontwerp-verdragen i.z. B- en C-wapens en de zeebodem.

Britse ontwerp-conventie *i.z.* bacteriologische *wapens*

Op 10 juli. 1969 diende Engeland een ontwerp-verdrag inzake het verbod van de produktie en het gebruik van bacteriologische wapens in (zie ook pag. 503/2-1969). Tevens presenteerde de Engelse vertegenwoordiger in Genève een ontwerp-resolutie voor de Veiligheidsraad. Nadat de Russische vertegenwoordiger bij de ontwapeningsbesprekingen. Alexis Rosjtsjin, hei Britse voorstel op 23 juli in feite verwierp, amendeerde de Britse afgezant Frederick Mulley op 26 aug. 1969 zijn eigen ontwerpen. Tijdens de zitting van feb .-april 1970 kreeg het Britse voorstel alleen de steun van de VS, Nederland en Canada. De kritiek op het Engelse ontwerp, met name van de kant van de SU, richtte zich vooral op het feit dat een verbod van chemische wapens niet was opgenomen.

Op 19 sept. 1969 legde de SU, samen met acht andere communistische landen, een eigen ontwerp-verdrag i.z. B- en C-wapens voor aan de Algemene Vergadering van de VN (zie hieronder).

Op 17 juli 1970 voegde de Britse delegatie nog een amendement op het eigen ontwerp-verdrag toe, waardoor ook toxiden (giftige stoffen) onder het verbod zullen vallen. Intussen hadden de NAVO-landen herhaaldelijk bij de ontwapeningsconferentie aangedrongen eerst het Britse ontwerp aan te nemen, alvorens onderhandelingen te beginnen over de chemische wapens. De meeste niet-gebonden landen en de landen van het Warschaupact bleven echter voorstander van een verbod van B- en C-wapens in één verdrag.

Een complicatie bij dit alles vormde nog het gebruik door Britse troepen in Ulster van zgn. CS-traangas *. Volgens de regering in Londen (minister Stewart op 2 febr. in het Lagerhuis) zou dit traangas buiten het Geneefse protocol ** val-

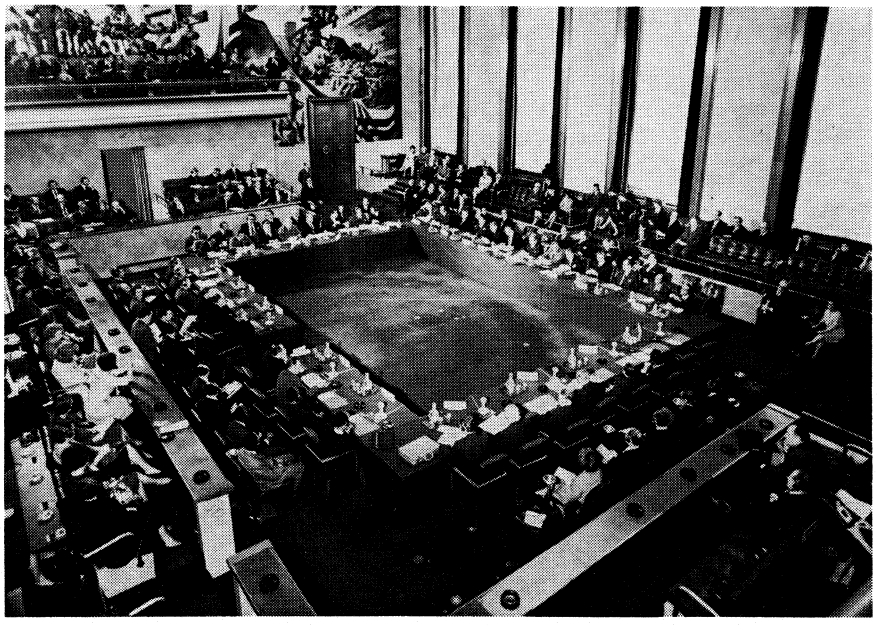

Plenaire zitting van de Ontwapenings Commissie in Genève.

* Zie o.m. pag. 449 e.v.

** Op 17 juni **1925** werd in Genève een protocol ondertekend waarbij het gebruik in geval van oorlog van gif- en andere gassen en methoden voor bacteriologische oorlogsvoering werden verboden. Dit protocol is door verscheidene landen. w.o. de VS, nooit ondertekend.

KENMERKEN VAN EEN AANTAL VOOR BIOLOGISCHE WAPENS IN AANMERKING KOMENDE ZIEKTEVERWEKKERS

ziekte	infectiviteit	incubatie-periode	duur ziekte	mortaliteit	therapie met antibiotica	vaccinatie
viraal chikungunya koorts	waarschijnlijk hoog	6 dagen	2 weken tot enige maanden	minder dan 1%	geen	geen
paarde-encephalitis	hoog	5— 8 dagen	enige dagen tot enige weken	meer dan 60%	geen	geen
ricketsiae Rocky Mountain Spotted Fever	hoog	3—10 dagen	2 dagen tot verscheidene maanden	tot 80%	effectief	geen
bacterieel anthrax	tamelijk hoog	1— 5 dagen	3— 5 dagen	vrijwel altijd dodelijk	effectief als snel gegeven	beschikbaar
kwade droes	hoog	2—14 dagen	4— 6 weken	bijne altijd dodelijk	weinig effectief	geen
melicidosis	hoog	1— 5 dagen	1—20 dagen	bijna 100% fataal	tamelijk effectief	geen
schiminel coccidicido-mycose	hoog	1— 3 weken	een paar we-ken tot een paar maanden	soms tot 50%	geen	geen

(Gegevens ontleend aan het Report of the Secretary-General (UNO) on chemical and bacteriological (biological) weapons and the effects of their possible use, United Nations General Assembly, 24e session, 1969 (zie pag 93) - (Vrij Nederland 13-9-1969)

len. Vooral de Russische, Zweedse en Indiase delegaties oefenden in Genève ernstige kritiek op dit Engelse standpunt.

Op 27 aug. van dit jaar deed de Amerikaanse delegatieleider in Genève, James Leonard, een scherpe aanval op de SU en haar bondgenoten wegens het vasthouden aan een gezamenlijk verbod van B- en C-wapens. Leonard stelde dat de SU politieke munt wenste te slaan uit deze stellingname en geheel voorbijging aan de technische complicaties die een verbod van chemische wapens met zich mee zou brengen. (Zie ook hieronder op pag. 566/2). Reeds in juli had de Amerikaanse delegatie een rapport ingediend, waaruit bleek dat bij inspectie van buitenaf niet kan worden vastgesteld of een fabriek b.v. zenuwgassen produceert. Volgens dit rapport kan alleen bij inspectie ter plaatse worden vastgesteld of er chemische wapens gefabriceerd worden. Deze laatste vorm van inspectie wordt door de SU afgewezen.

Hieronder laten wij de belangrijkste artikelen van het Britse voorstel, zoals dat momenteel ter tafel ligt volgen:

Art. I: (na amendering door de Britse delegatie zelf) ,,Iedere partij in de conventie verplicht zich onder geen enkele omstandigheid, voor zover hij hiertoe niet reeds verplicht is door in werking zijnde verdragen en andere instrumenten die het toepassen van chemische en biologische oorlogsvoering verbieden, zijn toevlucht te nemen tot methoden van bacteriologische oorlogsvoering, door voor vijandelijke doeleinden gebruik te maken van bacteriologische of andere biologische preparaten, die dood of ziekte door infectie of besmetting van mens, dier of oogst kunnen veroorzaken.

Art. II: Iedere partij in de conventie verplicht zich:

a) af te zien van de produktie of de aanschaf door andere middelen, van hulpverlening of het geven van toestemming voor de produktie of de aanschaf van
i) bacteriologische en andere biologische preparaten, waarvan de aard en hoeveelheid geen uitsluitend vreedzame rechtvaardiging vindt voor profilactische of andere doeleinden,
ii) aanvullend materieel of transportmiddelen, bestemd om het gebruik van deze preparaten voor vijandelijke doeleinden te gebruiken,

b) af te zien van het doen, stimuleren noch veroorloven van research met als doel de in dit artikel verboden produktie; en

c) het vernietigen of verwerken voor vreedzame doeleinden binnen een termijn van drie maanden, ingaande bij de van kracht wording van de conventie van alle voorraden, preparaten, aanvullend materieel en transportmiddelen, vervaardigd of verkregen door andere middelen voor vijandelijke doeleinden en die zich in haar bezit bevinden.

Art. III: 1. Iedere partij in de conventie kan, indien zij ervan overtuigd is, dat bacteriologische oorlogvoeringmethoden tegen haar gebruikt zijn een klacht richten tot de secretaris-generaal van de Verenigde Naties samen met alle bewijzen waarover zij beschikt en verzoeken dat deze klacht wordt onderzocht en dat een rapport over de resultaten van het onderzoek wordt voorgelegd aan de Veiligheidsraad.

2. Iedere partij in de conventie kan, indien zij ervan overtuigd is, dat een partij heeft gehandeld in strijd met de artikelen I en II van de conventie, terwijl zijzelf krachtens par. 1 van het onderhavige artikel geen klacht kan indienen, ook een klacht richten tot de Veiligheidsraad, met het verzoek deze klacht in onderzoek te nemen.

3. Iedere partij in de conventie verplicht zich zonder voorbehoud sainen te werken met de secretaris-generaal en zijn vertegenwoordigers, belast met ieder onderzoek dat hij zou kunnen voeren als gevolg van een klacht overeenkomstig resolutie nr . van de Veiligheidsraad." (.)

(Volgen nog een zevental artikelen van ondergeschikt belang, waarvan art. VI nadrukkelijk stelt dat het verdrag op geen enkele manier in strijd is met het Geneefse protocol van 1925 en art. IX de mogelijkheid opent voor terugtrekking uit het convent, als de opperste belangen van een land geschaad zouden kunnen worden. Hiervan moet drie maanden van tevoren de Veiligheidsraad op de hoogte worden gesteld).

De in art. III hierboven genoemde, nog ongenummerde resolutie van de Veiligheidsraad, werd als bijlage bij het ontwerp-verdrag door de Engelse delegatie voorgelegd. De belangrijkste delen hieruit zijn:

,,De Veiligheidsraad,

Met voldoening nota nemend van het verlangen van een groot aantal staten de conventie inzake het verbod van de methoden van biologische oorlogsvoering te ondertekenen en zich aldus verplichtend nooit dergelijke methoden te gebruiken: enz. . .

1. verzoekt de secretaris-generaal
a) maatregelen te nemen die het hem mogelijk zullen maken
i) onverwijld iedere klacht die hem krachtens artikel III. 1 van de conventie wordt voorgelegd te onderzoeken.
ii) indien de Veiligheidsraad hem dit vraagt iedere klacht die krachtens artikel III.2 van de conventie is ingediend te onderzoeken: en
b) de Veiligheidsraad een rapport voor te leggen over de resultaten van dit onderzoek;

2. verklaart zich bereid met spoed een studie te maken van

a) iedere klacht die haar krachtens artikel III.2 van de conventie kan worden voorgelegd en
b) elk rapport dat de secretaris-generaal haar zal overleggen krachtens par. 1 van de onderhavige resolutie over het resultaat van het onderzoek van een klacht, en, inden zij de klacht ontvankelijk verklaart, de maatregelen te bestuderen die zij moet nemen of aanbevelen krachtens het Handvest;

3. verzoekt de lidstaten en de gespecialiseerde instellingen van de organisatie van de Verenigde Naties daadwerkelijk met de secretaris-generaal samen ie werken, teneinde de doelstellingen van de onderhavige resolutie te bereiken."

Russisch voorstel *i.z.* B- *en* C-wapens aan Algemene Vergadering van de VN

Terwijl in Genève de zitting nog voortduurde, legde de SU, samen met acht andere communistische landen, aan de Algemene Vergadering van de VN (in 24ste zitting bijeen, zie pag. 9/3) een ontwerp-verdrag voor, waarin i.t.t. het Britse ontwerp, ook de ontwikkeling, produktie en opslag van chemische wapens wordt verboden. Hieronder volgen samengevat de belangrijkste delen van dit voorstel:

„De staten, partij in het verdrag, (...) in erkenning van de grote betekenis van het Geneefse Convent van 17 juni 1925 betreffende het verbod van het gebruik in oorlogstijd van verstikkings-, giftige en andere gassen en van bacteriologische methoden van oorlogsvoering, een instrument dat algemeen erkende regels van het internationale recht behelst; enz.....
zijn het volgende overeengekomen:

Art. 1:
Elke staat, partij in het verdrag, neemt op zich geen chemische en bacteriologische (biologische) wapens te ontwikkelen, produceren, op te slaan of op enige andere manier te verkrijgen.

Art. 2:
Elke staat (..) neemt op zich om binnen een periode van. .. — rekening houdend met alle noodzakelijke voorzorg — alle tot nog toe verzamelde chemische en bacteriologische (biologische) wapens in zijn bezit te vernietigen of tot vreedzame doeleinden aan te wenden. ( )

Art. 4:
Elke staat (.) zal internationaal verantwoordelijk zijn voor de naleving van de voorschriften van dit verdrag door rechtslichamen of personen die hun activiteiten uitoefenen binnen haar territorium en ook door haar rechtslichameri en personen werkzaam buiten haar territorium.

Art. 5:
Elke staat (.) neemt op zich om zo snel mogelijk, in overeenstemming met zijn eigen constitutionele regels, de noodzakelijke wettelijke en ambtelijke maatregelen te nemen om de ontwikkeling, produktie en opslag van chemische en bacteriologische (biologische) wapens te verbieden en om zulke wapens te vernietigen (.)"

Na zowel het Russische als het Engelse voorstel te hebben besproken. aanvaardde de 24ste Algemene Vergadering van de VN op 16 dec. 1969 twee resoluties i.z. biologische en chemische wapens (zie pag. 12/1). De eerste resolutie verwierp traangas en ontbladeringschemicaliën als instrumenten van oorlogsvoering. Tut de drie tegenstemmers behoorde nogal verrassend de VS. Eerder, op 25 nov., had president Nixon immers de bacteriologische oorlogsvoering verworpen en bij de Senaat aangedrongen op bekrachtiging van het Geneefse protocol. De tweede resolutie omvatte een verbod van alle chemische wapens, waarbij James Leonard in de Speciale Politieke Commissie van de VN stelde, dat een diepgaand onderzoek naar dit probleem noodzakelijk was. *

Amerikaans-Russisch ontwerp-verdrag inzake de demilitarisering van de *zeebodem*

Na langdurige debatten tijdens de Ontwapeningsconferentie en bilaterale gesprekken tussen de delegaties van VS en SU, presenteerden James Leonard en Alexis Rosjtsjin op 7 okt. 1969 een gezamenlijk Amerikaans-Russisch ontwerp inzake het verbod van het plaatsen en het gebruik van nucleaire en andere massaal destructieve wapens op de zeebodem.
Het verdrag werd door verschillende landen, w.o. Engeland en Canada, geamendeerd, waarna Leonard en Rosjtsjin op 30 okt. een gereviseerde tekst van het ontwerp-verdrag voorlegden.
Dit laatste ontwerp werd aan de Algemene Vergadering van de VN voorgelegd. Op 16 dec. 1969 besloot de AV deze kwestie terug te verwijzen naar de ontwapeningsconferentie in Genève, omdat geen overeenstemming over het verdrag kon worden bereikt. De Ontwapeningsconferentie werd opgedragen voor een nieuw ontwerp-verdrag zorg te dragen. (Zie ook pag. 12/17.
Op 23 april 1970 hebben de SU en de VS een geamendeerd en aangepast ontwerp-verdrag aan de Ontwapenings-Commissie voorgelegd.

De belangrijkste artikelen van het verdrag volgen hieronder:

„De staten, partij in het onderhavige verdrag, erkennend dat de mensheid een gemeenschappelijk belang heeft bij de vooruitgang van het onderzoek en het gebruik van de bodem van zeeën en oceanen voor vreedzame doeleiden, overwegend dat de verhindering van een nucleaire bewapeningswedloop op de bodem van zeeën en oceanen de zaak van de instandhouding van de wereldvrede dient, de internationale spanningen vermindert en de vriendschappelijke betrekkingen tussen de staten versterkt, enz. ...;
zijn het volgende overeengekomen:

Art. 1:

1. De staten, partij in het onderhavige verdrag, verplichten zich verre te houden van atoomwapens of andere wapens voor massale vernietiging, of de installaties van constructies, lanceerbases, of andere apparatuur, speciaal ontworpen voor de opslag, beproeving of het gebruik van dergelijke wapens op de bodem van zeeen en oceanen of in hun ondergrond, buiten de uiterste grens van het gebied van de zeebodem, zoals omschreven in artikel 2

2 De in par 1 van dit artikel genoemde verplichtingen zijn ook van toepassing op het gebied van de zeebodem die in de vorige paragraaf beschreven is, behalve dan dat zij binnen dit zeegebied niet van toepassing zijn voor de kuststaat, noch voor de zeebodem, gelegen onder diens territoriale wateren

3 De staten verplichten zich ervan af te zien een staat te helpen, aan te moedigen of aan te zetten tot het begaan van activiteiten, zoals genoemd in par 1 van dit artikel, noch er op welke wijze ook aan mee te werken

Art 2

Voor het onderhavige verdrag zal de uiterste grens van het gebied van de zeebodem, zoals bedoeld in het eerste art, overeenstemmen met de uiterste grens van het gebied van 12 mijl, zoals bedoeld in het tweede deel van de Conventie over territoriale wateren en de aangrenzende gebieden, die op 29 april 1958 in Geneve werd ondertekend en dit gebied zal worden gemeten overeenkomstig de beschikkingen in het eerste deel, sectie II van deze Conventie en overeenkomstig het internationale recht (zie ook pag. 549/2).

Art. 3:

1. Teneinde de doelstellingen van het onderhavige verdrag te bevorderen en de navolging van de bepalingen ervan te verzekeren, heeft iedere staat, partij in dit verdrag, het recht de activiteiten van de andere lid-staten op de bodem van zeeen en oceanen, alsmede in hun ondergrond, buiten het gebied zoals bedoeld in art 1, te controleren door waarneming, op voorwaarde dat deze waarneming deze activiteiten niet hindert en op geen enkele wijze de rechten krachtens het internationale recht, met inbegrip van de vrijheden van de open zee, nadeel berokkent

2. Indien als gevolg van deze waarneming redelijke twijfel blijft bestaan voor wat betreft de uitvoering van de krachtens het verdrag aangegane verplichtingen, zullen de partij die twijfel voelt en de partij, die verantwoordelijk is voor de activiteiten die tot deze twijfel aanleiding geven, elkaar raadplegen, teneinde de twijfel uit de weg te ruimen en, indien deze toch blijft bestaan, moeten samenwerken in iedere andere controle-procedure waarover zij tot overeenstemming

---

* Op 27 aug. 1970 kwam het in Genève tot een hevige botsing tussen de Amerikaanse en Russische delegatie m.b.t. het Russische voorstel alle B- en C-wapens te verbieden James Leonard verweet toen de SU hiermee op ‚politieke effecten" te jagen en wees erop, dat het voorstel „een zorgwekkend gebrek" aan voorstellen m b t controle vertoonde Leonard stelde, dat het Sowjet-voorstel op geen enkele wijze definieert welke „chemische stoffen' nu precies bedoeld worden De Amerikaanse delegatieleider noemde het veidragsontwerp „geen basis voor onderhandelingen'

kunnen komeri rnet inbegrip ban een geeigende inspectie ban de objecten constructies, installaties en andere inrichtingen waarvan men redelijkerwijs kan veronderstellen, dat zij het karakter, zoals omschreven in het eerste artikel. dragen De partijen, gelegen in het gebied van deze activiteiten en iedere andere partij die hiertoe een verzoek zal doen. zullen worden ingelicht over deze consultatie en deze samenwerking en zullen hieraan kunnen deelnemen

3 Als de staat verantwoordelijk voor de activiteiten die aanleiding geven voor gerechtvaardigde twijfel niet identificeerbaar is dooi observatie van het object constructie installatie of andere inrichtingen, zal de staat partij in het verdrag, lie zulke twijfels gevoelt dit bekend maken en passend onderzoek verrichten on de staten partijen in het verdrag, in het gebied van de activiteiten en bij elke andere staat partij in het verdrag Ala het door dit onderzoek komt vast te staan nar een bepaalde partij verantwoordelijk is voor deze activiteiten, zal die partij met andere partijen uit het verdrag overleg moeten plegen en samenwerken, zoals voorzien in par 2 van dit artikel Als de identiteit van de staat die verantwoordelijk is voor de activiteiten door deze onderzoekingen niet kan worden vastgesteld, dan kan de onderzoekende staat verder gaan met verificatie-procedures en inspectie en hiertoe aan alle partijen in het betreffende gebied of elk land dat bereid is verzoeken hieraan mee te werken

4 Als consultatie en samenwerking, overeenkomstig de par 2 en 3 van dit artikel, de twijfels over de activiteiten niet hebben weggenomen en er ernstige vragen zijn met betrekking tot het voldoen aan de verplichtingen van dit verdrag, kan een staat, partij in het verdrag, in overeenstemming met de voorzieningen van het Handvest van de VN de zaak voorleggen aan de Veiligheidsraad, die maatregelen zal treffen in overeenstemming met het Handvest

5 Verificatie, zoals bedoeld in dit artikel, kan worden ondernomen door elke partij rnet gebruik van zijn eigen middelen, of met de volledige of gedeeltelijke medewerking van enige andere partij

6 Bij de uitoefening van de controleactiviteiten krachtens het onderhavige verdrag, zal nauwkeurig rekening worden gehouden met de exclusieve en soevereine rechten van de kuststaten met betrekking tot de natuurlijke bronnen van zijn continentale plat overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van het internationale recht

Art. 4:

Geen enkele bepaling in het onderhavige verdrag zal worden geinterpreteerd als een bevestiging of een aantasting van de positie van een partii met betrekking tot de van kracht zijnde internationale conventies, met inbegrip van de Conventie van 1958 over de territoriale wateren en de aangrenzende gebieden, of met betrekking tot de rechten of aanspraken die deze partij zou kunnen doen gelden, of de erkenning of niet erkenning van de rechten of aanspraken van iedere andere staat, boor wat betreft de wateren, gelegen voor diens kust, met inbegrip o a van de territoriale wateren en aangrenzende gebieden of voor wat betreft de bodem van zeeen en oceanen met inbegrip ban het continentale plat ( )

Art. 6:

Vijf jaar na de inwerkingtreding van het onderhavige Verdrag zal een conferentie van de partijen in het Verdrag in Geneve bijeenkomen, teneinde de werking van het Verdrag te bestuderen, oni zich ervan te vergewissen dat de doelstellingen, zoals vermeld in de preambule en de bepalingen van het Verdrag, goed worden nageleefd Tijdens deze herziening zal rekening worden gehouden met alle belangrijke technologische ontwikkelingen De herzieningsconferentie zal in overeenstemming met de standpunten van de meerderheid van de partijen aanwezig op deze conferentie, vaststellen of en wanneer een volgende herzieningsconferentie zal worden gehouden" (i De overige 4 artikelen van hei ontwerpverdrag regelen o m

-- terugtrekking van een land uit het verdrag als opperste belangen van dat land in gevaar zijn door het verdrag

— geen invloed van het verdrag op andere internationale verdragen die gebieden aanwijzen waarin zich geen atoomwapens mogen bevinden

— verdrag open voor alle staten, verdrag zal ter ratificatie aan ondertekenende landen worden voorgelegd verdrag treedt in werking na overhandiging dooi 22 regeringen vdn de bekrachtigingsakten

— het verdrag zal door de bewaarders van het verdrag (SU en VS), worden geregistreerd, overeenkomstig art. 102 van het Handvest van de VN.

Voortgaande *discussie* over zeebodenz-verdrag

Een netelig punt uit het Russisch-Amerikaans verdragsontwerp bleek na het begin van de volgende zittingsperiode op 16 juni van dit jaar, de in art. 3 genoemde klachtenprocedure te zijn. Volgens het ontwerp is een beroep op de Veiligheidsraad (art. 3.4) toegestaan, maar enkele landen *. zouden ook de secretarisgeneraal van de VN een rol willen geven en desgewenst een inspectie laten uitoefenen. De SU verzette zich evenwel tegen dit idee. Op 8 juli sprak de Russische delegatie zich uit tegen wijziging van de klachtenprocedure in deze zin.

Op 30 juli dienden Zweden, Birma, Ethiopië, Marokko, Mexico, Nigeria, Pakistan, Egypte en Joego-Slavië, een document met amendementen op het zeebodemverdrag in, waarin wordt gevraagd:

— de controle te doen uitvoeren door een ,,gepaste internationale instelling" in het kader van de VN en in overeenstemming met het Handvest

— een controle-operatie waarvan de resultaten direct of via de VN aan de partijen in het verdrag bekend moeten worden gemaakt.

Kort voor het einde van de zomerzitting van de conferentie op 3 sept. werd een wederom herzien Amerikaans-Russisch zeebodemverdrag ingediend. Dit verdrag zal aan de komende Algemene Vergadering van de VN worden voorgelegd.

In ons volgend overzicht van de ontwapeningsbesprekingen komen wij op dit nieuwe ontwerp terug.

* Dit waren Canada en vier niet-gebonden landen, t.w. Brazilië, India, Joego-Slavië en Zweden. Door vertegenwoordigers van deze landen werd o.m. gewezen op het feit dat zo el de VS als de SU in de Veiligheidsraad het vetorecht kunnen hanteren, hetgeen een werkelijke controle tot een hachelijke zaak zou kunnen maken.

DE UITGAVEN AAN BEWAPENING IN DE WERELD

Aan een begin maart verschenen UNESCO-rapport over de bewapening, ontlenen wij de volgende gegevens

— De uitgaven aan bewapening zijn (de Tweede Wereldoorlog uitgezonderd) hoger dan ooit in de geschiedenis

— deze uitgaven komen overeen met ca 7% van 's wereld bruto produkt en gelijk aan het gehele jaarlijkse inkomen van de 1 mrd mensen die in Latijns-Amerika, Zuid-Azie en het Midden-Oosten wonen

– tussen 1964 en 1967 nameri de militaire uitgaven veel sneller toe dan wereldbevolking en bruto wereldprodukt De SU eri ue VS waren verantwoordelijk voor ongeveer driekwart van deze toeneming

— in 1967 stond het peil van de wereld-uitgaven voor bewapening op ongeveer 182 mrd dollar; tegen 1980 zal echter op deze niariier hei peil van 4.000 mrd dollar bereikt zijn

— jaarlijks wordt per soldaat ongeveer 7.800 dollar uitgegeven. De UNESCO heeft hierbij uitgerekend dat per schoolgaand kind op de wereld per jaar ongeveer 100 dollar wordt besteed

— De organisatie voor onderwijs, wetenschap en cultuur van de VN constateert voorts in het rapport, dat Japan meer dan viermaal zoveel geld uitgeeft voor onderwijs dan voor bewapening, Canada ongeveer twee maal zoveel. De UNESCO noemt dan nog enkele landen, die meer aan onderwijs dan aan bewapening uitgeven: België, Nederland, Denemarken, Italië, Noorwegen, Zweden en Zwitserland

— de militaire uitgaven van de minder ontwikkelde landen zijn gemiddeld meer dan twee maal zo hoog als hun ontvangst aan buitenlandse economische hulp

— de ontwikkelde landen besteden aan de minder ontwikkelde landen per hoofd van de bevolking gemiddeld acht dollar. Hier tegenover staat een uitgave van 170 dollar per hoofd voor militaire doeleinden, aldus het rapport van de UNESCO

Roemeens ontwapeningsvoorstel

Ion Datcou, de Roemeense afgevaardigde, stelde op 5 mrt. van dit jaar het volgende voor:

1. Een onmiddellijke ,,bevriezing" van de militaire budgetten van alle staten, gevolgd door overeengekomen graduele verlagingen

2. een internationale overeenkomst waarin het gebruik of het dreigen met enige

vorm van geweld wordt verworpen evenals het intervenieren in de binnenlandse zaken van andere staten

3. het verbod van het houden van militaire manoeuvres door de legers van een staat op het gebied van een andere en van de installatie van nieuwe militaire bases en nucleaire wapens op vreemd grondgebied

4. het vestigen vari atoom-vrije zones, waarbij een op de Balkan.

Nederland stelt laserstralen *aan de orde*

De Nederlandse afgevaardigde, mr. H. F. Eschauzier, diende op 14 juli twee discussiestukken in: over mogelijke controle op radiologische oorlogsvoering en over mogelijke militaire toepassingen van laserstralen.

In het discussiestuk over laserstralen wordt gesteld dat laserstralen, die zich met de snelheid van het licht verplaatsen, aanvallende atoomprojectielen sneller zouden kunnen opsporen en vernietigen aan ABM-raketten. In het Nederlandse discussiestuk wordt gezegd dat er nog een aantal moeilijke technologische problemen moeten worden opgelost voordat de stralen voor militaire doeleinden zouden kunnen worden gebruikt. De ontwapeningsconferentie zou te zijner tijd deze stukken kunnen behandelen en hierover een rapport uitbrengen aan de Algemene Vergadering van de VN.

Niet-gebonden landen leggen *ontwapeningsvoorstellen* voor

Op 27 aug. legden de delegaties van Mexico, Zweden en Joego-Slavis een ontwerp voor van een gedetailleerd en omvangrijk ontwapeningsprogramma. In dit programma wordt sterk de nadruk gelegd op het belang van de VN in het probleem van de ontwapening. Perscommentaren wezen er op, dat de grootmachten deze beklemtoning met enig onbehagen aanzien, omdat zij de conferentie in Genève liever als een onafhankelijk college zien. Met genoemd programma zou de conferentie de opdracht van de VN-vergadering vervullen, in het tot „ontwapeningsdecennium" uitgeroepen tijdperk tot 1980 (vgl. pag. 11/3) concrete stappen te doen in de richting van een algemeen en volledig ontwapeningsprogramma. In het plan van de niet-gebonden landen wordt voorzien, dat tenslotte nog slechts politie-troepen en een internationale vredesmacht zuilen resten. (Reuter, DPA, FAZ, NZZ, Le Monde, Times, NRC, NAVO-maandblad) (Vor. ber. pag. 502/1-1969)

AARDGAS 1969

Volgens de beschikbare gegevens, welke voor een deel op schattingen berusten, zijn in de laatste tien jaar de aardgasreserves meer dan verdubbeld. Zij worden thans op 38.100 mrd m3 geraamd. Opmerkelijk is de toename van de reserves in het Oostblok, vooral in de SU, waar zij sinds 1960 van 2.200 tot 10.400 mrd m3 stegen, en in West-Europa, waar de bewezen reserves in dezelfde periode toenamen van 510 tot 4.000 mrd m3.

Vergeleken met het tegenwoordige gebruik (ca. 1.000 mrd m3) dekken de huidige aardgasreserves een behoefte van ongeveer 39 jaar.

Geschatte aardgasreserves (in mrd m3)

Afrika	4.800	12,6%
Amerika (Latijns)	1.600	4,2%
Amerika (Noord)	9.200	24,1%
Azië-Zuid, Verre Oosten, Australië	1.600	4,2%
Midden-Oosten (excl. Turkije)	6.500	17,1%
Europa (O), SU, China	10.400	27,3%
Euroaa (W)	4 000	10,5%
TOTAAL	38.100	100,0%

(Essobron juli 1970)

CONFERENTIES OPEC

Van 24-26 juni vond te Algiers de 20ste conferentie van de Organisatie van olie-exporterende landen (OPEC) plaats.

Reeds tijdens de 17de conferentie, gehouden op 9 en 10 nov. 1968 te Bagdad, was een „pro forma regeling voor het instandhouden van oliebronnen" goedgekeurd. In Algiers zou nu ook gesproken zijn over de herziening van de fiscale regeling voor de Franse maatschappijen in Algerije. Dit land was tijdens de 18de conferentie, gehouden op 8 en 9 juli 1969 te Wenen, toegelaten als tiende lid van de OPEC. Tijdens de 19de conferentie, gehouden van 14-16 dec. 1969 te Doha (Qatar), hadden de delegaties steun betuigd aan de maatregelen genomen door Algerije en Libië „om hun legitieme belangen te waarborgen". Toen was tevens voor de duur van een jaar de Libiër Omar el-Badri tot secretaris-generaal van de OPEC gekozen, als opvolger van de Indonesiër Elrich Sanger.

Thans werd te Algiers in een resolutie een produktieplan goedgekeurd om te komen tot rationele produktieverg oting teneinde het hoofd te kunnen bieden aan de geschatte toename van de wereldbehoefte in de periode 1971-75.

Ook werd besloten de secretarisgeneraal voor drie jaar te verkiezen, waarbij zijn mandaat één keer verlengd kan worden. Bij gebrek aan eenstemmigheid zal hij slechts voor twee jaar worden benoemd en wel volgens een roterend stelsel.

(Le Monde diplomatique sept.)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

RAPPORT COMMISSIE-BIESHEUVEL OVER OVERHEIDSVOORLICHTING

Op 9 juni overhandigde mr. B. W. Biesheuvel in zijn hoedanigheid van voorzitter van de commissie „Heroriëntatie overheidsvoorlichting" aan premier De Jong het door genoemde commissie opgestelde rapport „Openbaarheid, openheid?".

De commissie „Heroriëntatie overheidsvoorlichting" werd op 23 sept. 1968 geïnstalleerd (pag. 628/2-1968) en kreeg tot taak de regering advies uit te brengen over de maatschappelijke functie van de overheidsvoorlichting en de openheid van de bestuursdienst. Onder voorzitterschau van mr. Biesheuvel werkten hieraan mee, de commissieleden mr. M. Vrolijk (vice-voorzitter), dr. N. Cramer, prof. dr. G. Kuypers, J. W. M. Martinot, H. J. Neuman, J. W. Rengelink, mr. A. Seret en mr. A. Stempels en vertegenwoordigers van een aantal ministeries benevens een aantal deskundigen.

De commissie heeft de grondslag van haar studie in de eerste plaats willen zien als een „probleem van politieke democratisering". De intensievere wisselwerking tussen overheid en burgers is niet uitsluitend met een wéttelijke regeling te verzekeren. De belangrijkste factor is de „mentaliteit". Dat is de reden waarom de coinmissie in haar rapport niet alleen van „openbaarheid" uitgaat, maar ook het opschrift „openheid" meegeeft. De cominissie spreekt in haar rapport de hoop uit dat de overheidsfunctionarissen van hoog tot laag zich bij de uitvoering van haar voorstellen door deze mentaliteit van openheid zullen laten leiden.

De commissie-Biesheuvel huldigt het principe dat „alles openbaar is wat niet geheim is": alle informatie moet op het juiste moment beschikbaar komen, in een zo vroeg mogelijk stadium, wanneer de regering nog geen definitief standpunt heeft bepaald en wanneer er nog voor eventuele ándere oplossingen gekozen kan worden

Dit beginsel dient volgens de commissie vastgelegd te worden in een wet „Openbaarheid van bestuur", waarvan een wetsontwerp aan de aanbevelingen is toegevoegd.

Dit wetsontwerp regelt de zgn. actieve en passieve openbaarmaking. Bij de eerste gebeurt dat op initiatief van de overheid zelf, bij de tweede slechts op verzoek. De overheid krijgt de verplichting tot het openbaar maken van besluiten, bestuursvoornemens en adviezen. Bij onderwerpen van algemeen regeringsbeleid berust de verantwoordelijkheid daarvoor bij de premier. Een aparte minister voor de voorlichting wordt aangewezen. (Een staatssecretaris wordt door een minderheid van de commissie onder zekere voorwaarden wel aanvaardbaar geacht).

De passieve openbaarmaking behelst het recht op informatie voor de burgers. In het wetsontwerp is een verplichting opgenomen tot inwilliging van verzoeken om inlichtingen. Er zijn een aantal uitzonderingen opgenomen, die b.v. de veiligheid van de staat, de eenheid van de Kroon, de economische of financiële belangen van de staat en de opsporing van strafbare feiten betreffen. Informatie behoeft niet altijd gratis te worden gegeven, maar mag maxiinaal de kosten van informatie-verschaffing bedragen.
Uit het zeer omvangrijke rapport noemen wij een aantal opvattingen en aanbevelingen:

— de voorlichtingsdiensten van de verschillende departementen zullen moeten worden uitgebreid (o.a met openbare leeszalen)

— er moet meer gebruik worden gemaakt van moderne methoden op het gebied van opiniepeiling en communicatie

— persconferenties dienen in principe ook toegankelijk te zijn voor niet-journalisten

— na afloop van de ministerraad houdt de premier een persconferentie

— de agenda van de ministerraad wordt tevoren gepubliceerd

— adviezen van de Raad van State en van de vaste colleges van advies en bijstand moeten worden gepubliceerd

— uitgave van een vereenvoudigde staatsalmanak

— modernisering van de Nederlandse Staatscourant met een verkort verslag van de Kamervergaderingen van de vorige dag

— op grotere schaal dan tot dusver dient aan de schooljeugd informatie verstrekt te worden over de ontwikkelingsproblemen

— de opzet van een ,,openbare informatiebank" waarin op micro-film alle openbare overheidsdocumenten worden opgenomen

— de kabinetsformatie moet zich geheel in de openbaarheid voltrekken: publikatie van interim- en eindrapporten van de (in)formateurs, benevens publikatie van de adviezen van de fractieleiders aan de Koningin. (Dit laatste is tot dusver nooit gebeurd).

Een belangrijk punt in het rapport is de bezorgdheid van de commissie over de steeds grotere, oncontroleerbare invloed op het overheidsbeleid van de ongrijpbare anonieme macht van het ambtelijk apparaat achter de ministeriële verantwoordelijkheid.

Het probleem is de afwezigheid van wézenlijke openheid. De vermindering van de parlementaire controlemogelijkheden heeft de beslotenheid van het bestuursapparaat nog vergroot. De commissie vindt dat openbaarheid van ambtelijke beleidsadviezen aan de minister één van de voorwaarden is om het proces van besluitvorming en beleidsvoorbereiding doorzichtiger te maken voor de burger. De plicht tot openbaarmaking is een essentieel deel van de ministeriële verantwoordelijkheid, die door een wettelijke regeling van deze plicht a.h.w. een nieuwe dimensie krijgt, zo verklaart de commissie.

Reacties

Minister-president De Jong heeft positief gereageerd op de aanbevelingen van de commissie-Biesheuvel, maar toonde zich, aldus perscommentaren, toch aanzienlijk voorzichtiger dan destijds bij de installatie van de commissie. De minister-president zei o.m.: ,,Zo goed als het waar is. dat de openheid een noodzakelijke voorwaarde is voor het functioneren van de tleiniocratie, zo goed is het waar, dat diezelfde democratie in gevaar kan worden gebracht door een openhartigheid. die de besluitvorming frustreert".

Commissie-voorzitter Biesheuvel stelde hiertegenover: ,,In sommige ambtelijke kringen zal het rapport een schok teweeg brengen. Er zijn mensen in Den Haag, die het een doffe ellende vinden, maar er zijn er ook die al op onze golflengte bezig zijn. Men zal er mentaal mee vertrouwd moeten raken".

De commissie heeft o.m. contacten gezocht niet de secretarissen-generaal van de ministeries, waarbij het m.n. ging om vroegtijdige openbaarmaking van documenten. Verschillende van deze topambtenaren waren in beginsel van mening, dat het zou moeten blijven zoals het nu gaat. Het argument werd gebruikt dat naar buiten toe de eensgezindheid van het kabinet bij belangrijke beslissingen gewaarborgd moet zijn. Dit vindt de commissie niet meer nodig. Als er verschil van mening is tussen de ministers, dan mag dat volgens de commissieleden naar buiten toe best blijken.

In een rede voor het Nederlands Genootschap voor Public Relations op 18 juni, riep mr. Biesheuvel zijn collega-fractieleiders uit de Tweede Kamer op, om bij de algemene beschouwingen van oktober a.s. commentaar te leveren op het rapport. Tevens drong mr. Biesheuvel er bij de regering op aan niet te lang te wachten met zijn standpunt bepaling inzake de aanbevelingen die in het rapport staan. (NRC de Volkskrant, Trouw)

(Vor. ber. pag. 628/2-1968)

DE TWEEDE KAMER IN 1969/1970

Op 2 juli werd het parlementaire jaar 1969-1970 afgesloten In dat jaar heeft de Tweede Kamer een record-aantal van 89 plenaire openbare vergaderingen gehouden (1968/69 75) Het aantal schriftelijke vragen steeg in vergelijking met vorig jaar van 908 tot 1238, het aantal mondelinge vragen van 28 tot 39 Het aantal interpellaties nam toe van 11 tot 17, terwijl het aantal hearings zowel binnen als buiten het Kamergebouw 29 bedroeg tegen 11 vorig jaar Het aantal openbare commissie-vergaderingen liep terug can 26 naar 22

Kamervoorzitter Van Thiel wees in zijn toespraak, waarmee hij op 2 juli de laatste vergadering voor het zomerreces afsloot, op de drukke werkzaamheden die de Kamer te wachten staan De verkiezingen voor een nieuw Parlement zijn op 25 juni door het kabinet bepaald op 28 april 1971, bijna een maand eerder dan de kieswet aangeeft in1 26 mei) In verband hiermee zal het parlementaire jaar van de huidige Kamer reeds medio maart 1971 eindigen (NRC)

BELGIË

POLITIEK REVEIL

Eind augustus is er opnieuw beweging gekomen in de politieke activiteit. Na de kabinetsraad van 4 september die een einde maakte aan de ministeriële vakantie, legde premier Eyskens een verklaring af m.b.t. de in juli vastgelopen grondwetsherziening.

Het is ondenkbaar, zei hij, dat de grondwetsherziening zou worden opgegeven, nadat men zo dicht bij het doel is geweest. De regering houdt het bij haar teksten, ook reeds omdat er kennelijk geen voldoende meerderheid voorhanden is voor alternatieve oplossingen. Zij zal onverdroten haar pogingen voortzetten om een tweederde meerderheid te verkrijgen. De kabinetsraad heeft dat vandaag nog eens eenparig bevestigd. De contacten die tijdens de vakantie werden gelegd, zullen worden uitgebreid, wat natuurlijk een zekere steun vanwege de oppositie veronderstelt. De regering zal alles doen, wat mogelijk is. om binnen afzienbare tijd een resultaat te bereiken, want zij hecht een bijzonder belang aan de grondwetsherziening. Het lijkt ovenwel zeer twijfelachtig, zoal niet onmogelijk, om nog voor de gemeenteraadsverkiezingen van 11 okt. de grondwetsherziening opnieuw voor de Kamer te brengen.

Eyskens zei voorts dat de regering bereid blijft het art. **23** inzake de grondwettelijke vastlegging van de wetten op het taalgebruik, te laten vallen. Hij verklaarde bereid te zijn ,,op een of ander punt" een kleine aanpassing te overwegen, maar voegde eraan toe, dat wijzigingen toch wel heel moeilijk zouden zijn, aangezien zij het geheel van de regeringsvoorstellen in het gedrang zouden kunnen brengen.

Tijdens de dagen die aan de kabinetsraad voorafgingen, verschenen in de kranten diverse interviews met partijleiders. Heel wat aandacht kreeg BSP-voorzitter Collard (Le Soir, 1 sept.) die zei dat na de gemeenteraadsverkiezingen andermaal moet worden getracht de grondwetsherziening vlot te krijgen, maar die verder adviseerde: Mislukt ook die poging, dan hoeft de regering geen ontslag te nemen, maar moet men bij gewone wet realiseren wat nu reeds mogelijk is, met name de administratieve, economische en culturele decentralisatie. Dat standpunt lokte instemmende commentaar uit in ,,De

Standaard", „Het Volk" en „Volksgazet.

Op 4 sept. publiceerde de *Gazet van* Antwerpen een verklaring van PSC-voorzitter Servais die zich kantte tegen een eventueel opgeven van de grondwetsherziening, maar niet meer terugkwam op zijn z.g. ultimatum van 2 juli. Men zit al zeven jaar aan de staatshervorming te dokteren, zei Servais, het komt nu niet op enkele dagen of weken aan. Hij herinnerde nochtans eraan dat de regering zelf een tijdsbestek bekend maakte, door te beloven uiterlijk op 15 nov. 1970 het uitvoeringsbesluit betreffende het economische statuut van de Brusselse randgemeenten uit te vaardigen. Volgens Servais kan die kwestie slechts worden geregeld in het kader van de hele gemeenschapsproblematiek.

Begin september ging de aandacht ook naar een artikel van Jacques Yerna, hoofdredacteur van het socialistische weekblad „Combat", waarin „de verdere verrotting van het politieke klimaat" voorgesteld werd als een positief hulpmiddel in de strijd voor een federale staatshervorming. Tegen dat standpunt liet vice-premier Cools op 4 sept. een scherp protest horen.

(Vor. ber. pag. 499/2)

ONDERWIJS

Op 1 sept. is in het lager en voortgezet onderwijs het nieuwe schooljaar begonnen.

De schoolbevolking wordt als volgt verdeeld: kleuteronderwijs: 450.000; lager onderwijs: 1 miljoen; lager voortgezet onderwijs: 500.000; hoger voortgezet onderwijs: 200.000; universitair of wetenschappelijk onderwijs: 100.000.

Ongeveer 58% van dit totaal gaat naar een vrije, katholieke instelling; de anderen gaan naar het gemeentelijk, provinciaal of rijksonderwijs. Het nieuwe schooljaar wordt gekenmerkt door de nu algemene invoering van de vijfdaagse week in het kleuter- en lager onderwijs, en ook door de invoering van het gemengd onderwijs (coïnstructie) in alle scholen, die van het onderwijsdepartement afhangen. In het voortgezet onderwijs zal worden geëxperimenteerd met nieuwe pedagogische methodes. De nieuwe wiskunde wordt eveneens algemeen ingevoerd. De hervorming van het normaalonderwijs zal tot gevolg hebben dat op het einde van het nieuwe schooljaar geen diploma's van onderwijzer of onderwijzeres worden afgeleverd.

Totdat de grote onderwijshervorming, die uit de diverse experimenten moet voortvloeien, voor het parlement komt, staan nog aan de orde: de herziening van het in 1958 gesloten schoolpact, de rationalisatie van de onderwijsnetten, de subsidiëring van de bouw der vrije scholen, de inspraak van de ouders (en oudervereenigingen) in de beheersorganen van het onderwijs.

PERS

De socialistische partijkrant *Vooruit* werkt sedert 1 sept. redactioneel samen met de Nederlandse krant Het Vrije Volk, De Belgische krant zal voortaan gebruik kunnen maken van de nieuwsdienst van de Nederlandse redactie en ook beroep kunnen doen op haar correspondenten.

Vooruit bestaat 87 jaar en wordt te Gent uitgegeven. De vermoedelijke oplage bedraagt 30.000 ex.

De Tijdschriftenuitgeversmaatschappij (TUM) die de Belgische filiaalvennootschap is van het Nederlandse concern Verenigde Nederlandse Uitgevers (VNU) heeft de meerderheid van de aandelen van de Belgische vennootschap Orbis overgenomen. De n.v. Orbis geeft het weekblad Ons *Land* uit.

Op 31 aug. meldde het agentschap Belga dat nog onde handeld werd over een eventueel drukken van *Ons Land* op de persen van de VNU in Etten-Leur (Nederland).

STEENKOLEN

De steenkolenprodulrtie van de diverse bekkens evolueerde de jongste jaren als volgt (in duizenden tonnen):

	Borinage Centrum	Charleroi Namen	Lu-Y	Kempen	Totaal
1960	4.196	5.347	3.538	9.385	22.465
1961	3.708	5.148	3.069	9.611	21.536
1962	3.118	5.198	3.080	9.807	21.204
1963	2.952	5.317	3.082	10.067	21.418
1964	2.843	5.246	3.076	10.140	21.305
1965	2.652	4.734	2.693	9.706	19.786
1966	2.300	4.448	2.261	8.490	17.499
1967	1.889	3.820	1.880	8.846	16.435
1968	1.492	3.326	1.504	8.484	14.806
1969°	1.139	2.616	1.429	8.015	13.200

Het aantal ingeschreven mijnwerkers evolueerde als volgt:

1961	89.900	1966	62.400
1962	84.900	1967	55.400
1963	84.600	1968	49.200
1964	85.000	1969"	41.000
1965	75.100		

° Voorlopige gegevens.

(Bron: Mijnadministratie van het departement van economische zaken).

PRODUKTIE 1969

IJZER EN STAAL. De Belgische staalindustrie produceerde in 1969 12,8 mln ton ruwstaal (11,96% van de produbtie in de EEG) en 11,3 mln ton ruwijzer. Door de Belgisch-Luxemburgs2 Economische Unie werd voor een waarde van 78.6 mrd fr aan ijzer- en staalprodukten uitgevoerd (ertsen en schroot niet incluis).

CHEMISCHE INDUSTRIE. De produktie van de chemische industrie steeg met 18,6% t.o.v. 1968. De omzet bedroeg 89,1 mrd fr (26.9% stijging t.o.v. 1968). Er werd in 1969 voor 11,3 mrd fr geïnvesteerd, waarvan 7,9 mrd fr in volledig nieuwe activiteiten. Er werd voor 7,7 mln ton uitgevoerd (waarde: 52 mrd fr). De uitvoer steeg aldus met 24,6% t.o.v. 1968.

RIJKSSCHULD

De Belgische rijksschuld evolueerde de jongste jaren als volgt: (in miljarden fr.)

OMSCHRIJVING	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Schuld in Belg. fr.	412,5	437,7	452,3	468,1	510,4	532,7
Geconsolideerde schuld	308,7	326,0	335,1	355,9	380,6	398,6
Schuld op halflange termijn	6 3	6,8	7,8	8,5	9,1	13,9
Schuld op korte termijn	51,3	58,6	60,0	57,8	66,2	67,3
Particulier tegoed op postrekeningen	46,2	46,3	49,4	45,9	54,5	52,9
Schuld in buitenlandse munten:	49,6	46,9	51,2	57,3	56,8	63,1
Geconsolideerde schuld:	18,6	17,1	15,8	14,8	13,4	13,1
Schuld op halflange termijn	12,1	11,4	12,2	11,6	12,9	12,3
Schuld op korte termijn.	18,9	18,4	23,2	30,9	30,5	37,7
totaal:	462,1	484,6	503,5	525,4	567,2	595,8
Gewaarborgde Kongolese schuld*	6,4	4,4	3,9	3,5	3,1	2,6
Algemeen totaal:	468,5	489,0	507,4	528,9	570,3	598,4

In het cijfer van de rijksschuld is niet begrepen de uit de oorlog 1914-'18 voortvloeiende intergeallieerde schuld, die op 31 december 1965 21,1 mrd fr bedroeg.

* Het gaat hier uitsluitend om leningen, overgenomen door België krachtens de Belgisch-Kongolese overeenkomst van 5 febr. 1965.

(Bron: Ministerie van financiën)

CUBA

TIEN MILJOEN TON SUIKER NIET GEHAALD

In een drie uur durende rede heeft premier Fidel Castro op 21 mei verklaard dat het gestelde doel om in 1970 10 mln ton suiker te oogsten niet gehaald zou kunnen worden (voor achtergronden zie hieronder). Hij drong er echter op aan de nieuwe limiet van 9 mln ton te bereiken. In zijn rede analyseerde Castro de oogst. Hij wees op de te lage suikerproduktie van het riet *en* op de inefficiency in de molens als voornaamste oorzaak van het falen. Volgens Castro heeft het Cubaanse volk met enthousiasme gewerkt en heeft het een grote krachtsinspanning tijdens het oogsten geleverd. „Het volk heeft de strijd om de 10 min ton niet verloren, maar wij, de leiders van de revolutie, verloren deze strijd", aldus Cestro.

Havana had zich geconcentreerd op de hoeveelheid riet en het verbeteren van het vervoer naar de molens, maar had de fout begaan, volgens de premier, te weinig te letten op het uitvoeren van de operatie, op het onderhoud en beheer van de molens.

De regering neemt de verantwoordelijkheid op zich voor het niet ve vangen van oude arbeiders in de molens, voor het miskennen van de industriële kant van de suikerproduktie en voor de sterke concentratie op het produceren van grote hoeveelheden.

De Cubaanse premier zei dat het streven naar 10 miljoen ton suiker gepland was als een onderdeel van een programma voor de vergroting van de produktie met het doel de Cubaanse exporten te vergroten en 400.000.000 pesos (dollars) aan buitenlandse valuta te verdienen.

Castro gaf ook een gedetailleerd overzicht van de pogingen die gedaan waren het gestelde doel te bereiken, waaronder het aanleggen van duizenden kilometers nieuwe wegen en spoorwegen om het riet te vervoeren, het mobiliseren van werkkrachten en het planten van meer riet dan ooit.

De premier zei met zoveel woorden dat hij niet van plan was in 1971 opnieuw naar een produktiecijfer van 10 miljoen ton te streven. De produktie zal in dat jaar, aldus Castro, ongeveer dezelfde zijn als dit jaar.

In zijn rede kondigde de premier voorts aan dat hij plannen aan het opstellen is om de machinerie van de Cubaanse staat te reviseren en te versterken. Dit vooral met het doel de staat meer samenhang te geven en een betere samenwerking te bereiken. Sommige delen van het land, speciaal de oostelijke provincie Oriente, zijn de afgelopen paar jaar relatief achterop geraakt, zei Castro.

Deze provincie, die bij de suikeroogst ernstige moeilijkheden heeft gehad, zal nu energiek worden ontwikkeld.

Wijzigingen in regering

Op 6 juli verving premier Castro twee ministers van zijn regering. Het waren de ministers voor onderwijs Jose Llanusa en de minister voor de suikerindustrie Francisco Padron. Llanusa werd opgevolgd door majoor Belarmino Castillo Mas, die vice-minister voor het technisch onderwijs bij het ministerie van defensie was. Padron werd vervangen door Marcos Lage Cuello, vice-rector van de universiteit van Havana en ingenieur. De vervanging van Padron zou een onmiddellijk gevolg zijn van het niet behalen van de tien miljoen ton suiker. Over de vervanging van Llanusa, één der oudste medewerkers van de premier tastte men in het duister, men wist alleen dat hij voor „andere functies" opgeroepen zou worden. Eind augustus werd bekend gemaakt dat Manuel Luzardo, minister van binnenlandse handel, vervangen zou worden door kapitein Serafin Fernandez. Ook Luzardo is een vertegenwoordiger van de „oude garde".

Onder het regime van Batista behoorde hij reeds tot het politbureau van de Cubaanse communistische partij. Zijn plaatsvervanger is de zesde militair die zitting krijgt in het kabinet (als men de twee broers van Castro uitzondert).

Castro stelt functie ter beschikking

Op 26 juli heeft premier Fidel Castro ter gelegenheid van de 17e verjaardag van zijn eerste aanval tegen het regime van dictator Batista een rede gehouden die geheel gewijd was aan de binnenlandse problemen. Castro's rede betekende ook het einde van de grote suikeroogstcampagne, die er niet in geslaagd is het gestelde doel van 10 miljoen ton te bereiken. De oogst heeft dit jaar ruim 8,5 miljoen ton bedragen wat overigens altijd nog een record is.

In de rede tot ca. 200.000 mensen op de Plaza de Revolucion van Havana, zei Castro de Cubanen dat zij hem aan de kant konden zetten als ze daar de terugslag in verschillende takken van de economie voldoende aanleiding voor vinden.

Een manier om uit de moeilijkheden te komen was, aldus Castro, het geven van meer inspraak bij het economische bestuur. Ook kondigde hij de instelling aan van nieuwe groepen die de economie moeten coördineren. Volgens de premier waren er vooral terugslagen geconstateerd in de vlees-, melk-, kunstmest-. brandstof-. banden_, en rubberproduktie. „Dit is onze verantwoordelijkheid, en de

Premier Castro in gesprek met buitenlandse vrijwilligers die assisteren bij de suikeroogst.

mijne meer in het bijzonder". aldus Castro.

.,Ongelukkigerwijze gaat zelfkritiek niet gepaard met snelle oplossingen", vertelde hij aan de menigte, ,,daarom is het beter om aan het volk te zeggen: zie maar uit naar andere leiders."

Deze verklaring werd door de menigte beantwoord met het herhaald roepen van „Fidel, Fidel".

De achterstand is ontstaan omdat het land zich te zeer geconcentreerd heeft op de suikerproduktie, aldus de premier. Een onvoldoende produktie, tegenover stijgende uitgaven, een bevolkingsexplosie en gebrek aan arbeidskrachten, hebben de moeilijkheden enorm doen toenemen. En hij vervolgde: ,,De vijand zegt dat wij problemen hebben. In feite heeft die vijand het bij het rechte eind. Er heerst ontevredenheid. En dat is juist. Er bestaat een zekere irritatie. Onze vijanden zien dat juist.

,,Laat ons niet vergeten dat wij een groot tekort hebben in onze buitenlandse handel, in het bijzonder in het handelsverkeer met de Sowjet-Unie.

„Wij moeten vrijwel elke ton brandstof importeren. Wij importeren alle energie voor de verlichting, voor elke draaiende machine", en hij erkende: ,,wij zijn zeer inefficiënt".

Castro zei ook dat de toestand voorts verergerd was door het toenemende werkverzuim.

Verbeteringen aangekondigd

Minister van arbeid Jorge Risquet, lid van het centrale comité van de communistische partij, belichtte op 30 juli een aantal punten uit Castro's rede van 26 juli, nadat hij het thema van het gebrek aan arbeidskrachten weer had aangesneden. (Slechts 31% van de bevolking werkt in de produktie, waarvan 77% mannen en 23% vrouwen). Hij kondigde verscheidene verbeteringen aan.

De eerste verbetering betreft de suikerrietoogst voor 1971. Het aantal permanent gemobiliseerden zal 100.000 minder zijn dan in 1970 (400.000 i.p.v. 500.000) waardoor de studenten en de werknemers en het leidinggevend personeel van de belangrijkste ondernemingen zullen uitgesloten zijn.

De nadruk zal gelegd worden op de mechanisatie van de landbouw en de micro-investeringen. De bouw van industrieën en ondernemingen zal beëindigd worden alvorens nieuwe te ontwikkelen. Ten slotte zal men proberen het culturele niveau van de werkers die gebruikmaken van machines en de modernste technieken, te ontwikkelen en de minister van arbeid heeft gewezen op bet belang dat opnieuw aan vakbonden moet worden toegekend: ,,De vakbonden hebben een belangrijke rol als vertegenwoordigers van de werkers te vervullen. De strijd voor de produktiviteit en de arbeidsdiscipline is een van de fundamentele plichten van de vakbonden".

Hij kondigde ook aan dat de arbeidersklasse weldra geraadpleegd zal worden over de vorm van de „collectieve organismen", en over de sancties die toegepast kunnen worden in gevai van verzuim en ondoelmatigheid. Volgens het persagentschap Prensa Latina kan de persconferentie van de minister voor de televisie het begin zijn van een nieuwe vorm van publieke communicatie van de Cubaanse leidtrs om rekenschap te geven van hun verrichtingen.

Meer betekenis rol *massa's*

Dit vermoeden werd bevestigd door de rede die Castro op 23 aug. hield ter gelegenheid van de tiende verjaardag van de stichting van de federatie van Cubaanse vrouwen en die beschouwd kan worden als een vervolg op de rede van 26 juli.

Ook in deze rede kwam Castro weer terug op de economische moeilijkheden waarmee het land te kampen heeft. Zonder die te ontkennen, behandelde Castro het onderwerp vanuit het gezichtspunt van de ideologie en van de politieke oriëntering.

Hij gaf de algemene lijn aan voor de revolutie in deze moeilijke overgangsperiode.

Uitgaand van het voorbeeld van de organisatie van de Cubaanse vrouwen wees Castro op het oorspronkelijke belang binnen het politieke en economische spel van alle massa-organisaties, zoals de comité's ter verdediging van de revolutie, de partij, de jeugdorganisaties, de arbeiders- en boerenorganisaties en op de overwegende rol van de basis in alle geledingen van de Cubaanse revolutie.

„Wij hebben vroeger gezegd dat de vrouwenbeweging een revolutie binnen de revolutie doormaakt. Vandaag kunnen wij er aan toevoegen dat de massa-organisaties in het algemeen, als dragers van de revolutie der massa's, ook een revolutie vormen binnen de eigen ontwikkelingsvormen van dat revolutionaire proces. Het is mogelijk dat wij nauwelijks de fantastische mogelijkheden daarvan beginnen te ontdekken."

Verderop zei hij nog: „Wij moeten op het niveau van de districten, de steden en de wijken de massa's tot grotere deelneming brengen."

,,Dat houdt in de ontwikkeling van een nieuwe maatschappij en van echte democratische beginselen die in de plaats gesteld worden van de administratieve gewoontes van de eerste jaren van de revolutie die het gevaar lopen tot bureaucratische processen te worden. Wij moeten erkennen dat er geen administratieve formule is die in staat is de problemen op te lossen die slechts massa oplossingen kunnen krijgen. Falende functionarissen moeten op ieder uur van de dag of van de nacht ontslagen kunnen worden."

Castro zei nog dat de massa's vandaag heel dikwijls in staat waren om de leiders die meer dan wie ook de plicht hadden zich op te offeren en het voorbeeld te geven, lessen te geven.

In het laatste gedeelte van zijn rede behandelde de eerste minister van Cuba in het kort de internationale politieke problemen. Hij bevestigde opnieuw dat op het militaire vlak de banden met de Sowjetunie hecht zijn en hij sprak ae wens uit dat er een grotere samenwerking op dat gebied tot stand komt.

Van de andere kant zei hij, dat indien er zich een invasie zou voordoen vanuit Nicaragua of vanuit Costa Rica, die uitgevoerd wordt door een organisatie afhankelijk van de Ver. Staten. Ondanks het gemis aan offensieve wapens is het Cubaanse volk in staat niet alleen terug te slaan maar de oorlog te brengen op het terrein van waar de aanval kwam.

Achtergronden

Tien miljoen ton suiker zou de grootste oogst betekenen die men op Cuba ooit heeft bereikt. Gemiddeld schommelt de oogst altijd tussen de 4 ei? 6 miljoen ton. Vanouds neemt Cuba daarmee als suikerproducent de tweede plaats in de wereld in, als exportland zelfs de eerste. Ook thans bestaat 90% van de totale uitvoer van Cuba uit suiker. De opbrengst van de suikerexport vormt het reservoir, waaruit de dringend noodzakelijke invoer van grondstoffen, industriegoederen en verbruiksartikelen betaald wordt. Suikerriet is het enige kapitaal van het eiland. Naar de wens van Fidel Castro zal dit voorlopig zo blijven.

Dit is echter niet altijd zo geweest. Toen Castro in 1959 aan de macht kwam 7ag het er naar uit dat aan de mono-cultuur van suiker een eind zou worden gemaakt. De Cubaanse nationalisten hadden altijd al de stelling verkondigd dat indien het bestaan van een volk steunt op de voortbrenging van één enkel produkt dit onvermijdelijk tot afhankelijkheid van het buitenland en tot slavernij zou leiden. Het beleid van de eerste jaren was er dan ook op gericht nieuwe cultures in te voeren, waardoor de aanplant van suikerriet sterk werd verwaarloosd.

Gelijktijdig begon men ûok met industrialiseren, waarvoor voornamelijk in de socialistische staten fabrieksinstallaties en machines aangekocht werden. Om aan de hierdoor ontstane verplichtingen te kunnen voldoen, moest men weer op het traditionele exportartikel suiker teruggrijpen.

Che Guevara erkende openlijk kort voordat hij in 1965 uit Cuba verdween dat men twee principiële fouten in het economische beleid had gemaakt:

Het overhaaste streven naar nieuwe industrieën zonder dat over de financiering der grondstofvoorziening werd nagedacht maar vooral echter de oorlogsverklaring aan het suikerriet. Sinds men dit heeft ingezien, werd het roer in

het economische beleid weer radicaal omgegooid. De gehele planning werd weer ingesteld op het suikerriet. Alle andere takken van bedrijf kregen vanaf dat moment slechts secundaire betekenis. Op Cuba is de suiker thans — als nooit tevoren in de geschiedenis van het eiland — een *monocultuur* geworden.

Tot nu toe werd ondanks alle inspanning en alle offers het gestelde doel, het bedrijfsleven te saneren, niet bereikt.

In 1965 stelde men een plan op waardoor in 1970 de suikerproduktie tot 10 mln ton gestegen zou moeten zijn. De Sowjet-Unie verplichtte zich om, als dit doel bereikt werd. de helft van de oogst af te nemen. De laatste jaren regende het echter teleurstellingen. In 1966 werd 75% van het gestelde doel bereikt. in 1967 onder ideaal klimatologische omstandigheden 80%, in 1968 was dit 65% en in 1969 slechts 50%. In plaats van de 9 miljoen ton suiker. waarop men vorig jaar had gehoopt werd slechts 4.48 miljoen ton geproduceerd.

Met het oog op de tot nu toe mislukte ontwikkeling en de teleurstellende resultaten beeft de regering met alle mogelijke middelen de bevolking aangezet tot grotere krachtsinspanning.

Fidel Castro heeft hierop in ontelbare redevoeringen de laatste maanden telkens weer gewezen. Niet slechts economisch, maar ook politiek staat voor hem en de revolutie die hij nastreeft. zeer veel op het spel. „De suikeroogst 1970", zo deelde hij aan het begin van de campagne mee, „is de beslissende slag voor de toekomst van ons volk". Dit was geen holle frase of een retorische leus. Het ging er simpelweg om dat Cuba in de toekomst door zijn politieke partners en bondgenoten au sérieux moest worden genomen.

Midden februari deelde Castro voor de Cubaanse televisie zijn volk mede dat. indien de historische taak van de „zafra"* in 1970 zou worden vervuld, dit de Cubaanse schatkist 1 miljard peso. d.w.z. volgens de officiële omrekeningskoers iets minder dan 1 miljard dollar, zou opleveren; een bedrag dat slechts een klein gedeelte van de enorme schuldenlast en van de nagestreefde toekomstige investeringen vormt. In elk geval zou een recordoogst de eerste stap zijn in de richting van een geleidelijke zij het ook beslist langdurige economische sanering en een stabilisatie van de politieke onafhankelijkheid.

Reeds een eerste vluchtige indruk van de suikerrietgebieden leert de bezoeker dat de verwachtingen van het regime niet slechts op los propaganda-zand waren gebouwd. De afgelopen drie jaar is er heel wat verbeterd. Allereerst werd het suikerrietareaal aanzienlijk vergroot. Nieuwe variëteiten die een hogere opbrengst voorspellen, worden thans aan de bezoeker getoond. De suikercampagne werd uitgebreid tot een vol jaar en beperkt zich niet meer — zoals vroeger — tot slechts een half jaar. Dit betekent vooral dat er in de tijd tussen de oogsten, op de plantages zeer veel voorbereidende werkzaamheden worden verricht. Systematisch wordt gewied en bemest, waaraan voorheen maar heel weinig aandacht werd besteed. Men heeft ook hoge verwachtingen van de minutieuze planning en organisatie bij het inhalen van de oogst, waarbij Russische adviseurs een belangrijke stem in het kapittel hebben.

Suikerriet is een lastig gewas. De daling van het suikergehalte in de periode tussen het kappen en de verwerking kan aanzienlijk zijn. Indien het gekapte riet bijvoorbeeld tien dagen blijft ligger, voordat het kan worden verwerkt, dan vermindert de suikeropbrengst met bijna 40 pct. Een goed geplande organisatie van het transport vanaf de plantages naar de fabriek is daarom van zeer groot belang. Tegenover de gunstige vooruitzichten voor een recordoogst stonden echter ook negatieve punten.

Onvoldoende technische voorzieningen vormden wel de ernstigste belemmering. Dit begon al niet de gebrekkige transportmogelijkheden. Bijna 60 pct. van het riet wordt per ossekar getransporteerd, slechts 25 pct. met vrachtauto's. Wanneer het begint te regenen — zoals in januari en februari het geval was toen tevens orkaanachtige stormen opstaken — dan loopt het inhalen van de oogst letterlijk vast in de modder. Dit is een van de redenen waarorn veel suikerfabrieken in feite zelfs de meeste, momenteel slechts op halve kracht kunnen draaien, onidat een regelmatige aanvoer van het te verwerken riet, waarop gerekend was, ontbreekt.

Een niet minder belangrijk probleem vormen de volkomen verouderde suikerfabrieken. De oudste „centrale" van de 152 in bedrijf zijnde fabrieken dateert uit 1796, de nieuwste uit 1930; bijna de helft werd de vorige eeuw gebouwd.

Een ander belangrijk punt schijnt het gebrek aan routine en aan enthousiasme van de gerecruteerde „vrijwilligers" te zijn. Volgens de eigen woorden van Castro kapte een beroepsmachetero vroeger maximaal 10.000 kg suikerriet per dag. De vrijwilliger kapte onder de gunstigste omstandigheden 1500 kg.

Voor het binnenhalen van de oogst werden hele groepen van de bevolking gemobiliseerd, wat naar algemeen wordt aangenomen, tot een aanzienlijke produktievertraging in andere sectoren heeft geleid. Ook veel buitenlandse vrijwilligers hebben geholpen o.a. grote groepen jonge Amerikanen. INRC. Le Monde. NZZ, The Times, Elseviers Weekblad)

* „oogst"

INVASIE MISLUKT

Premier Fidel Castro heeft 20 april in een communiqué meegedeeld dat een groep Cubaanse contra-revolutionairen afkomstig uit de Verenigde Staten op 17 april, de verjaardag van de mislukte landingspoging van Playa-Giron op 17 april 1961, op 22 km ten oosten van Baracoa in de provincie Oriente, geland was.

Twee commando-leden waren gevangen genomen, twee anderen waren gedood. Aan Cubaanse kant vielen vier doden en twee zwaargewonden.

Volgens het communiqué was het commando uitgerust met automatische wapens van het Amerikaanse leger. Hoeveel mannen er geland waren was niet zeker; men wist alleen dat verscheidenen van hen ontsnapt waren.

Fidel Castro verklaarde dat deze bandietenactiviteiten erop gericht waren de suikerrietoogst te verstoren. Op 20 april maakte de organisatie van uitgeweken Cubanen Alpha-66 in Miami bekend dat zij verantwoordelijk was voor de landingspoging. Volgens de secretaris van deze organisatie, Andrez Nazario, bestond het commando uit vijftien man en had men ook in jan. al een landingspoging ondernomen.*)

De woordvoerder van Alpha-66 deelde verder mee dat meerdere guerrillagroepen zich op verschillende punten van het eiland bevonden. De gewapende groepen van Alpha-66 zouden op geen enkele manier steun van de regering van de VS krijgen. aldus de woordvoerder.

Bij de begrafenis van de omgekomen Cubaanse soldaten op 20 april beschuldigde premier Castro de VS ervan verantwoordelijk te zijn voor de landing en hij zei dat president Nixon het Pentagon opdracht gegeven had nieuwe aanvalsplannen tegen Cuba uit te werken en te organiseren.

De minister van het leger deelde op 27 april mee dat alle nog in leven zijnde guerrillas gearresteerd waren.

VS tegen invasieplannen

De organisatie Alpha-66 maakte bekend dat zij op 16 mei van de Amerikaanse regering een waarschuwing gekregen had dat de regering alle haar ten dienste staande middelen zou aanwenden om invasies te voorkomen.

Een hoge Amerikaanse functionaris verklaarde dat de Amerikaanse regering tot deze stap besloten had omdat gebleken was dat de invasies weinig succes hadden en alleen maar koren waren op de molen van de Castristische propagandamachinerie

Anti-castristen nemen vissers gevangen

De gevangenneming van elf Cubaanse vissers door een commando-

* Inderdaad werd op 16 jan. door een woordvoerder van Alpha-66 in Miami meegedeeld dat een landingspoging van 23 mannen in de tweede week van januari was mislukt, oindat één van de boten waarmee de mannen vervoerd werden was gezonken. Veertien mannen zochten daarop toevlucht op de Amerikaanse basis Guantanamo vanwaar zij doorgestuurd werden naar Miami en vrijgelaten werden. Een tweede groep werd door Engelse oorlogsschepen opgepikt en naar Nassa (Bahamas) gebracht waar zij geinterneerd werd.

groep van Alpha-66, half mei, was de oorzaak van een diplomatiek incident met Zwitserland. Een grote groep demonstranten die de vrijlating van de vissers eiste, had het gebouw waarin de Zwitserse diplomatieke missie is gevestigd, omsingeld cn verhinderde dat een Zwitsers diplomaat het pand kon verlaten. Zwitserland vertegenwoordigt de Amerikaanse belangen in Cuba. De Zwitserse ambassadeur werd niet toegelaten tot de ambassade, die in het gebouw van de voormalige Amerikaanse ambassade is gevestigd.

Drie dagen lang bleef de diplomaat opgesloten, maar toen Alpha-66 op 18 mei de vrijlating van de elf vissers aankondigde, kon de man het gebouw weer verlaten.

Ondertussen had de Zwitserse regering fel geprotesteerd tegen de omsingeling van de ambassade, wat tot een fel protest van de Cubaanse regering leidde, die de Zwitserse regering verweet dezelfde taal te gebruiken als de imperialisten en hun helpers. *(NZZ, Le* Monde)

TOENADERING VAN ANDERE LATIJNSAMERIKAANSE LANDEN

Op de openingszitting van een bijeenkomst op ministersniveau van de inter-Amerikaanse Economische en Sociale Raad (IA-ECOSOC), een onderdeel van de Organisatie van Amerikaanse Stalen heeft de eerste minister van Trinidad en Tobago, dr. Williams er op 3 febr. op aangedrongen tot nauwere relaties te komen tussen de Amerikaanse Staten en Cuba. Hij drong er bij de OAS op aan Cuba weer tol het lidmaatschap toe te laten. Ook vroeg de minister-president om een studie van de controversiële kwestie van de hervatting van de economische betrekkingen met Cuba. Maar de grondslag voor een dergelijke hervatting moest volgens hem liggen bij het aanvaarden door Cuba van het OAS-principe van niet-inmenging in de buitenlandse aangelegenheden van andere landen.

Ket voorstel van Williams kreeg de steun van de Christendemocratische president van Venezuela. Andere voorstanders van een verzoening met Castro waren Chili, Peru, Bolivia, Ecuador, Jamaica en Barbados. Volgens de Chileense minister van buitenlandse zaken Valdes vormde Cuba voor geen enkel Latijnsamerikaans land een gevaar. Het werkelijke gevaar lag veel meer in de onderontwikkeldheid.

De Chileense minister nam Castro in bescherming tegen de beschuldiging verantwoordelijk te zijn voor de revoluties in Latijns-Amerika. Anarchisme en onderontwikkeldheid bestonden ook voor Castro ai, aldus de minister. Voor een voortzetting van de isolatie van Cuba pleitten de regeringen van Argentinië, Brazilië, Columbia en Paraguay alsmede de midden-Amerikaanse staten die in 1962 al met uiltreding uit de OAS dreigden, als geen verregaande maatregelen tegen Cuba werden genomen.

Voor deze veranderd? houding van de Latijnsamerikaanse staten zou niet in de laatste plaats de Sowjet-Unie mede verantwoordelijk zijn.

De *NZZ* (8-3) citeerde goed geïnformeerde Mexicaanse waarnemers die beweerden dat Moskou er bij de verschillende Latijnsamerikaanse regeringen op aangedrongen zou hebben een gematigder houding tegenover het Cubaanse regime in te nemen. Aan de andere kant zou de Sowjet-Unie bij Cuba er met succes op aangedrongen hebben opstandige bewegingen in Latijnsamerikaanse staten niet te steunen. Het Algemeen Handelsblad bericht op 21 febr. dat Cuba en de Sowjet-Unie tot overeenstemming waren gekomen over een gemeenschappelijke Latijnsamerikaanse politiek.

Het akkoord dat werd gesloten tijdens een bezoek van de secretaris van het Cubaanse Centrale Comité, Carlos Rodriques, media febr. zou kunnen worden samengevat in 2 punten: 1) progressieve Latijnsamerikaanse regeringen zullen steun krijgen, indien zij daar om vragen; 2) het progressieve karakter van de regimes zal worden afgemeten aan hun erkenning van het Cubaanse bewind, maar Cuba zou ervan moeten afzien opstandelingen in zulke staten te steunen.

Doorbreking boycot

Op 20 febr. werd bekend gemaakt dat Chili het handelsembargo van de OAS had verbroken en dat voor een bedrag van $ 11 mln een handelsovereenkomst met Cuba was afgesloten. De overeenkomst betrof de levering van agrarische produkten.

In het handelsakkoord tussen Bolivia en de Sowjet-Unie (pag. 555/3) verplicht Bolivia zich normale handelsbetrekkingen aan te gaan met Cuba. *(NRC, NZZ,* Le Monde)

AFRIKA

LIBIË

NIEUW OLIEBELEID. STREVEN NAAR PRIJSVERHOGING. SAMENWERKING MET ALGERIJE EN IRAK. ONDERHANDELINGEN MET OLIEMAATSCHAPPIJEN. NATIONALISATIE OLIEDISTRIBUTIE

Sinds het optreden van het huidige Libische bewind in sept. 1969 (pag. 561 e.v.-1969) heeft dit aangekondigd een nieuw oliebeleid te zullen voeren. Vooral werd gestreefd naar een grotere controle op de produktie en naar een verhoging van de olieprijs.

Reeds in 1968 onder het bewind van koning Idris was besloten dat nieuwe concessies slechts zouden worden verleend aan buitenlandse maatschappijen die zich associeerden met de nationale Libische maatschappij, de LIPETCO. Op die basis, het z.g. bedrijfsverdrag, had de Franse maatschappij ERAP zich in Libië gevestigd.

Terwijl de Libische regering de samenwerking in Maghieb-verband tegenhield (pag. 557/3) streefde zij naar een nauwe samenwerking met Algerije. Na onderhandelingen met de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Abdel Aziz Bouteflika, werden op 7 dec. 1969 negen akkoorden getekend i.~bilaterale samenwerking op economisch, cultureel, wetenschappelijk en technisch gebied. O.a. werd de oprichting overeengekomen van gemeenschappelijke maatschappijen voor de diverse takken van de olieindustrie (onderzoek, produktie, handel en transport).

Samenwerking Arabische *oliemaatschappijen*

Vertegenwoordigers van de nationale oliemaatschappijen van Libië, Algerije, de VAR en Irak sloten op 7 jan., na een driedaags beraad te Bagdad, een overeenkomst i.z. volledige samenwerking en coördinatie bij alle beslissingen betreffende aardolie. Volgens een gemeenschappelijk communiqué betekende de overeenkomst een eerste stap ,,naar de bevrijding van de Arabische olievoorraden uit handen van buitenlandse monopolies". Er werd een ,,gemeenschappelijk beraamde politiek vastgesteld t.a.v. de buitenlandse monopolies en maatschappijen die de olierijkdommen van de Arabische wereld exploiteren". Uitdrukkelijk werd verklaard dat de

overeenkomst voor alle Arabische nationale maatschappijen openstaat. AP (27-1) meldde dat Libië en Algerije tijdens driedaags beraad te Tripolis waren overeengekomen de prijzen voor de in hun landen gewonnen olie aanzienlijk te verhogen. Zij zouden bij de komende onderhandelingen met de buitenlandse maatschappijen een uniform standpunt innemen.

Olieprijzen

Op 29 jan. begon te Tripolis het overleg tussen de Libische regering en de oiiernaatschappijen. De Libische prijscommissie ontving de diverse maatschappijen na elkaar.
Hoewel niet officieel bekendgemaakt, werd aangenomen dat Libië een verhoging van de ,,posted price" (referentieprijs voor bepaling fiscale heffingen) wenste van $ 2.21 tot $ 2,65 per barrel (155,98 liter).

Contacten rnet SU

Op 11 maart keerde minister Mabrouk van een driedaags bezoek aan Moskou terug, waar hij volgens radio-Tripolis ,,vruchtbare" besprekingen over de ,,technische en economische samenwerking" tussen de SU en Libië had gevoerd, o.m. met de minister van buitenlandse handel N. Patolitsjew en vice-premier W. Nowikow. De Sowjet-leiderï hadden zich bereid verklaard Libië ,,onmiddellijk te helpen, zoals zij de VAR, Syrië en Algerije hebben geholpen", aldus minister Mabrouk. Volgens Moskouse kringen zou de oprichting van een nationale Libische olieverwerkende industrie op het program staan alsmede een onderzoek naai bodemschatten, waarbij de Russen een actieve rol zouden spelen, met name op het plateau van Ajjer.

Relaties met oliemaatschappijen

Op 16 maart stelde de Libische revolutionaire raad een staatscommissie in met als taak de buitenlandse oliemaatschappijen te bewaken. Minister Mabrouk kondigde volgens Le Monde (24-3) aan dat het gereorganiseerde nationale oliebureau met gespecialiseerde buitenlandse maatschappijen aanbestedingscontacten zou kunnen sluiten, volgens de formule die bijv. de Franse groep Elf-Erap in Perzië (pag. 654/1-1969) had toegepast.
Volgens dit nieuwe systeem zou het nationale olieorgaan eigenaar zijn van alle olie die uit de bodem gehaald wordt; de bet okken maatschappij deelt in de kosten van onderzoek. verwerking en distributie en wordt contant of in de vorm van olie betaald. Zo krijgt het land de controle op zijn natuurlijke hulpbronnen en kan de nationale organisatie ,,op de markt interveniëren en het prijspeil handhaven dat anders van de gunsten der monopolies zou afhangen".
Terwijl de Libische regering met de oliemaatschappijen onderhandelde verklaarde kolonel Kadhafi op **31** maart te Tobroek dat de maatschappijen een vergissing zouden begaan als zij een starre houding zouden innemen, want dat zou hun belangen schaden: ,,Aan onze verlangens moet voldaan worden omdat zij de nationale belangen van ons land vertegenwoordigen. Wij zeggen tot deze maatschappijen dat wij hun aanwezigheid op Libische bodem niet kunnen aanvaa den als zij de rechten van ... het Libische volk aantasten", d.w.z. als zij weigeren de royalties aan Libië en de salarissen van hun Libische personeel te verhogen. Tijdens een bijeenkomst te El Baida zei Kadhafi op 8 april: ,,Wij zullen weldra de strijd voor de economische en sociale bevrijding aanvangen, d.w.z. de strijd tegen de oliemaatschappijen". Dezelfde dag schreef het regeringsdagblad Al Thawra dat de oliemaatschappijen bij de onderhandelingen tot dusver ,,ontwijkende methodes" hadden toegepast om aan het Libische verlangen tot een verhoging van de olieprijzen te ontkomen.
Op 20 april deelde de leider van de Libische onderhandelingsdelegatie met de oliemaatschappijen, Mahmoud Soliman al Maghrebi, mede dat een verhoging van de prijs per barrel van 10 dollarcenten onvoldoende was. (Dit zou door Esso zijn aangeboden).
De manager van Esso in Libië had eerder verklaard dat de onderhandelingen gingen over een verhoging van 13 a 23 dollarcent per barrel, terwijl aangenomen werd dat Libië een verhoging van 44 dollarcent verlangde.
Op 12 mei werden de onderhandelingen verdaagd.

Samenwerking
Libië-Algerije-Irak

Van 12-19 april bracht de Libische minister van oliezaken, Mabrouk, een officieel bezoek aan Algiers, terwijl Kadhafi er van 16-19 april vertoefde (zie pag. 557/3).
Er werd overeengekomen een gezamenlijke Algerijns-Libische oliemaatschappij op te richten om een gemeenschappelijk standpunt jegens de internationale olietrusts in te nemen. Voorts zullen 50 Libiërs door Sonatrach, de Algerijnse nationale olie- en aardgasmaatschappij worden opgeleid en zullen Algerijnse technici naar Libië komen.
De ministers van oliezaken van Algerije. Libië en Irak ondertekenden na tweedaags overleg te Algiers op 22 mei een akkoord i.z. samenwerking op oliegebied. Er zal een gemeenschappelijk fonds worden opgericht voor steun en wederzijdse hulp om de positie van de drie landen tegenover de oliemaatschappijen te versterken. In een gemeenschappelijk communiqué werd gesteld dat Libië en Algerije met ernstige problemen te kampen hebben tengevolge van het abnormaal lage prijspeil van hun olie en als gevolg van de irrationele exploitatiemethoden, terwijl Irak geconfronteerd wordt met de weigering van de oliemaatschappijen de produktie te verhogen.

Nationalisatie *oliedistributie*

Op 4 juli werd de nationalisatie van de oliedistributie afgekondigd. De presidenten van de drie grote oliemaatschappijen — Esso Libya, Shell Libya en Anseil (dochterondernerning van de Italiaanse staatsmaatschappij AGIP) — werden door de minister van oliezaken ontboden. Hun werd meegedeeld dat m.i.v. 5 juli de invoer, distributie en verkoop van alle olieprodukten in Libië zou worden verzorgd door de Libische Nationale Olie Corporatie (LNOC). Alle marktfaciliteiten waren overgenomen door de regering. De maatschappijen werd een passende, vlotte compensatie toegezegd. Ook een kleine lokale maatschappij, Petro-Libya, werd genationaliseerd.
Begin juli werd het overleg tussen de Libische regering en de twee voornaamste producenten en exporteurs van Libische olie, Standard Oil Company of New Jersey (Esso) en Occidental Petroleum Company. hervat.
Op 1 aug. kreeg het Oasis-consortium opdracht zijn produktie per dag met 40.000 barrels (ca. 15%) te verminderen en op 3 aug. werd Mobil Oil gelast de produktie van ca. 260.000 barrels per dag terug te brengen tot 220.000 a 225.000 barrels. Medio juni was reeds bericht dat de Libische regering de Occidental Petroleum Corp. in Libië opdracht gegeven had de produktie van ruwe olie van 800.000 tot 500.000 barrel per dag te beperken. Ook de Amoseas — Texaco Inc. en Standard Oil Co. (California) — was gelast de produktie te reduceren.

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

MINISTERSCONFERENTIES AOPEC

De kwestie van de olieprijzen kwam ter sprake tijdens de ministersconferentie van de Arabische organisatie van olie-exporterende landen (AOPEC), welke van 26-28 jan. te Koeweit werd gehouden. Van deze in jan. 1968 opgerichte organisatie maken deel uit: Libië, Koeweit en Saoedi-Arabië (zie pag. 78/1-1968). In het communiqué over de resultaten van de conferentie zegden Saoedi-Arabië en Koeweit toe Libië te zullen steunen bij zijn verzoek de prijs voor ruwe olie ..tot een rechtvaardig peil" te verhogen. Tot secretaris-generaal van de AOPEC werd benoemd de Libiër Souheil Saadawi, vice-president van de LIPETCO; hij volgt de Saoedi-Arabische minister van oliezaken, sjeik Ahmed Zaki Yamani, op.

De Libische minister van oliezaken, Mabrouk, verklaarde dat hij een uitbreiding van de AOPEC bepleit had. (Aanvankelijk werd bericht dat Libië gedreigd zou hebben de organisatie te verlaten als Irak, Algerije en de VAR niet als leden werden opgenomen.)

De ministers spraken verder over plannen voor een reuzendroogdok voor tankerreparaties in de Perzische Golf en over de oprichting van een gemeenschappelijke OAPEC-tankerrederij.

Op 27 en 28 juni werd te Algiers de vijfde ministersconferentie van de AOPEC gehouden. Vijf nieuwe leden waren voor het eerst aanwezig: Aboe Dhabi, Algerije, Bahrein, Dubai en Qatar. *(Le* Monde *diplomatique, Financial Times)*

7DE ARABISCHE OLIECONGRES

Van 16-22 maart vond te Koeweit het 7de Arabische oliecongrcs plaats. Dit onder auspiciën van de Arabische Liga georganiseerde congres werd bijgewoond door ca. 1.000 afgevaardigden uit 15 Arabische staten alsook door vertegenwoordigers van de VN en andere organisaties.

Er werd een door de OPEC voorgestelde aanbeveling aanvaard om olieconcessies van de buitenlandse maatschappijen terug te vorderen.

Het congres, welks aanbevelingen cverigens voor de regeringen van de deelnemende landen niet bindend zijn, was voorts van mening dat de Arabische landen initiatieven moeten ontplooien voor het totstandbrengen van gezamenlijke industrieprojecten op het terrein van raffinage, verwerking en vervoer van olie en aardgas alsmede van de petrochemie teneinde zo optimaal de beschikbare natuurlijke hulpbronnen te gebruiken, de risico's bij investeringen te beperken en de afhankelijkheid van de oliemaatschappijen te verminderen. Ook werd als aanbeveling aanvaard dat de oliemaatschappijen hun winsten uit de Arabische olie in de Arabische landen moeten investeren.

Verder werden maatregelen bepleit om te voorkomen dat het grootste deel van het aardgas dat bij de winning van olie wordt geproduceerd, verbrand wordt. Volgens een rapport van deskundigen uit Koeweit gaat momenteel 70% van dit gas verloren, ondanks zijn waarde als grondstof vcor de petrochemische industrie.

ISRAËL

PIJPLEIDING EILAT-ASJKELON

Nadat de Israëlische minister van verkeer, gen. Ezer Weizmann, de haven van Asjkelon op 15 jan. geopend had, werd op 15 febr. bericht dat de 254 km lange en 42 inch dikke oliepijpleiding van Eilat (Golf van Akaba) naar Asjkelon (Middellandse Zee) in gebruik genomen was. Deze leiding loopt via de Negev geheel over Israëlisch grondgebied. De capaciteit ervan bedraagt aanvankelijk 19 a 20 mln ton ruwe olie per jaar en zal geleidelijk worden opgevoerd tot 60 mln ton per jaar, wanneer in 1971 extra pompen zijn geïnstalleerd. Deze capaciteit lromt dan overeen met een derde van de hoeveelheid die vóór de Zesdaagse Oorlog via het Suezkanaal vervoerd werd.

Op 25 mei meldde de Financial Times dat reeds één nieuwe pomp gegeplaatst was, zodat de capaciteit nu reeds 40 mln ton per jaar bedraagt. Een verdere vergroting ervan zal ook een uitbreiding van de opslagcapaciteit te Eilat en Asjkelon vergen (thans 1,25 mln ton).

Over de herkomst van de door de pijpleiding vervoerde olie werd van officiële zijde slechts verklaard dat. deze van „beoosten Suez" afkomstig is. Aangenomen wordt dat Perzië de leverancier is. De secretaris-generaal van de OAPEC riep Perzië op 11 april op de pijpleiding niet meer te gebruiken.

(Het Parool 26-2)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

ALGERIJE. President Boumedienne maakte op 21 juli bekend dat hij zijn kabinet gereorganiseerd had Het aantal leden werd van 18 op 23 gebracht. Twee ministers verlieten het kabinet: Mohammed Bedjaoui (justitie) en Lamine Khene (openbare werken). Vijf ministers kregen andere portefeuilles: Abdelkrim Benmahmoud (voorheen jeugd en sport) — lager en middelbaar onderwijs: Mohammed Benyahia (voorlichting) — hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek; Ahmed Taleb (onderwijs) — voorlichting en cultuur; Boualem Benhamouda (oudstrijders) — justitie; Abdelkader Zaibeck (PTT) — openbare werken.

Vier nieuwe ministers werden benoemd: Mahmoud Guennez — oud-strijders: Mohammed Kadi — PTT; Abdallah Fadel — jeugd en sport; ismail Mahroug — financiën. Ook kwamen er twee nieuwe staatssecretarissen: Kamel Abdellah Khodja — plan: en Abdallah Arbaoui — waterstaat. Tenslotte werd Cherif Beikacem, die in maart het kabinet om gezondheidsredenen verliet (pag. 239,2), nu minister zonder portefeuille. (AFP/Reuter)

(Vor her pag. 464/3)

BULGARIJE. Op 6 okt. 1969 werd in het Bulgaarse kabinet Marin Watschkoff als minister van verkeer vervangen door Grigor Stoitschkoff.

(Vor. ber. pag. 110/3-1969)

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK. Op 19 aug. heeft president Jean-Bedel Bokassa enige wijzigingen in zijn kabinet aangebracht. Hij beheert voortaan iiaast de portefeuilles van defensie en voorlichting ook die van landbouw en veeteelt.

Een staatsministerie van buitenlandse zaken en internationale samenwerking werd ingesteld; dit staat o.l.v. Nestor Kombot-Naguemon. (AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 448/3)

GAMBIA. Met de uitroeping van de republiek is het volgende kabinet gevormd: President - D. K. Jawara; vice-president en financiën - S. M. Dibba: buitenlandse zaken - A. D. Camara; plattelandszaken, mijnbouw - Yaya Ceesay: openbare werken en verbindingen - Kalilou Singhateh: onderwijs, gezondheid en sociale zaken - I. M. Garba Jahumpa; landbouw en natuurlijke hulpbronnen - H. O. Semega-Janneh; justitie - M. L. Saho: staatsminister bij presidentieel kabinet - A. B. N'Jie. (Le Monde Diplomatique aug.)

(Vor. ber. pag. 380/1)

SOMALIA. Op 12 juli is officieel het aftreden bekend gemaakt van de ministers Rassan Ali Mire (onderwijs), Abdoella Farah (landbouw) en Mohammed Ghelle Elmi (industrie en handel). Zij werden vervangen door resp. majoor Abdirazzak Mohammed Abucar, Mohammed Hassan en kolonel Ahmed Mohammed Farah. Voor de wijzigingen werd geen verklaring gegeven, maar waarnemers meenden dat het heengaan van de ministers verband hield met de hervatting van het onderwijs van het Italiaans op de scholen, dat op 6 juli was aangekondigd. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 239/3)

VLIEGTUIGKAPINGEN ALS PRESSIEMIDDEL

Vier gevallen van vliegtuigkaping, waarvan één mislukt, op 6 sept., gevolgd door een vijfde op 9 sept., hebben de Westerse burgerluchtvaart een zware slag toegebracht. Passagiers, bemanningen en vliegtuigen zijn een politiek pressiemiddel geworden, dat in dit geval gehanteerd wordt door het Volksfront voor de bevrijding van Palestina

Athene

Het vasthouden van passagiers en bemanning als gijzelaars was eerder toegepast door zes leden van het Palestijnse Front voor de volksstrijd, toen deze op 22 juli een Boeing-707 van de Griekse luchtvaartmaatschappij Olympic Airways tijdens een vlucht van Beiroet naar Athene hadden overmeesterd. Zij dreigden, nadat het toestel op het vliegveld van Athene geland was, het vliegtuig met inzittenden te zullen opblazen als de Griekse autoriteiten niet zeven Palestijnse commandostrijders zouden vrijlaten, die wegens acties tegen de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al gevangen zaten.

Het ging hierbij om de volgende Palestijnen: Mahmoud Mohammed Issa en Maher al-Yamani, die op 26 maart tot resp. 17 en 14 jaar gevangenisstraf veroordeeld waren i.v.m. de aanslag op een El Al-toestel te Athene op 26 dec. 1968; Issam Doumit, Sami Aboud en de lerares Maha Abou Khaled, die wegens een poging tot vliegtuigkaping op 21 dec. 1969 op 24 juni elk tot 2 jaar gevangenisstraf veroordeeld waren:

Elias Dergarabedian en Mansour Murad, die wegens een aanslag op het El Al-kantoor te Athene op 27 nov. 1969 nog terecht zouden moeten staan.

Mede na interventie van de gedelegeerde van het Internationale Rode Kruis voor het Midden-Oosten, André Rochat, die toevallig aanwezig was, kwam een regeling tot stand. De gearresteerde commando's zouden binnen een maand aan het Rode Kruis worden overgedragen. Daarop vertrok het vliegtuig, met aan boord de zes kapers, de bemanning en Rochat, nog dezelfde dag naar Cairo.

Dergarabedian en Murad werden op 25 juli door een rechtbank te Athene veroordeeld tot resp. 18 jaar en 4 maanden en 11 jaar en 3½ maand gevangenisstraf veroordeeld. Op 10 aug. kregen de 7 commando's gratie en op 12 aug. werden zij vrijgelaten en aan vertegenwoordigers van bet Internationale Rode Kruis overgedragen.

Vier kapingen

Op 6 sept. werden vier kapingspogingen ondernomen:

1) Een Boeing-707 van de Amerikaanse maatschappij TWA met aan boord 140 passagiers en 10 bemanningsleden werd op weg van Frankfurt naar New York ter hoogte van de Belgische grens gekaapt.

2) Een Boeing-747 van de Amerikaanse maatschappij Panam met 151 passagiers en 18 bemanningsleden onderging hetzelfde lot kort na het vertrek van Schiphol met bestemming New York.

3) Een Boeing-707 van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al met 145 passagiers en 10 bemanningsleden werd kort na het vertrek van Schiphol naar New York door twee commando's bedreigd. Zij werden door bemanningsleden en passagiers onschadelijk gemaakt, waarbij een kaper, een jonge man, werd gedood. Een steward en de tweede kaper, Leila Khaled (die in aug. 1969 betrokken was bij de ontvoering van een Amerikaanse Boeing naar Damascus), werden gewond. Het toestel maakte vervol-

Gijzelaars van de gekaapte Swissair- en TWA-vliegtuigen in de woestijn van Jordanië

ACTIES TEGEN BURGERLUCHTVAART

Sinds de Amerikaanse Federal Aviation Agency sinds 1930 vliegtuigkapingen registreert, zijn 189 maal geslaagde vliegtuigkapingen vastgesteld. In 102 gevallen was Cuba het doel.
Drie kwart van alle ontvoeringen deden zich voor in de laatste 2½ jaar: 1968 — 32, 1969 — 87 en 1970 tot dusver 62 gevallen.
De motieven van de kapers lopen uiteen. Pas sommige Palestijnse verzetsorganisaties gingen er toe over de internationale burgerluchtvaart tot een politiek wapen te maken in hun strijd tegen Israël en wie volgens deze Palestijnen als zijn medestanders moeten u-orden beschouwd. In 1968 beraamden de Palestijnen twee aanslagen: 23 juli 1968 — Een El Al-vliegtuig wordt gedwongen in Algiers te landen (pag. 602/3-1968); 26 dec. 1968 — Op het vliegveld van Athene wordt een aanslag op een El Al-toestel gepleegd: 1 passagier gedood (pag. 21/3-1969).

Na de Israëlische commando-actie tegen het vliegveld van Beiroet komt de luchtoorlog pas goed op gang:

18 febr. 1969 — Aanslag op El Al-toestel op vliegveld van Zurich: een aanvaller wordt door Israëlische veiligheidsagent gedood (pag. 260/1-1969).

29 aug. 1969 — Eerste Palestijnse aanslag op een niet-Israëlisch vliegtuig. Een Boeing 707 van de Amerikaanse TWA wordt door twee commando's (o.w. Leila Khaled) gekaapt en gedwongen in Damascus te landen, waar het toestel, na dcor bemanning en passagiers te zijn verlaten, wordt opgeblazen (pag. 126/3-1970).

27 nov. 1969 — Bij een bomaanslag op het El Al-kantoor te Athene wordt een Grieks jongetje gedood (pag. 127/2).

21 dec. 1969 — Kaping van TWA-Boeing te Athene verhinderd (pag. 12713).

10 febr. 1970 — Aanslag op El Al-toestel op vliegveld van München: een Isr. passagier gedood, 11 gewonden.

21 febr. 1970 — Explosie aan boord van Swissair-toestel: alle 38 passagiers en 9 bemanningsleden komen om. Explosie aan boord van Caravelle van Oustenrijkse AUA, geslaagde noodlanding in Frankfurt. Explosies vermoedelijk gevolg van door Palestijnen aan boord gesmokkelde bommen (pag. 27111).

22 iuli 1970 — Boeing-727 van Griekse maatschappij Olympir Airways gekaapt (zie hiernaast)

gens een landing op de Londense luchthaven Heathrow.

4) Een Douglas DC-8 van Swissair met 143 passagiers en 12 bemanningsleden werd op weg van Zürich naar New York boven Frankrijk gekaapt

Cairo

De Boeing 747 van de Panam landde in Beiroet waar de plaatselijke luchtvaartautoriteiten aanvankelijk toestemming weigerden. Na een oponthoud van drie uur. waarin brandstof werd ingenomen en de kapers overlegden met vertegenwoordigers van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina, waartoe zij zelf ook behoren, vertrok de Jumbo Jet weer. Eerst werd koers gezet in de richting van Jordanië, maar daarna vloog het toestel naar Cairo. Kort nadat de inzittenden waren uitgestapt, werd de Jumbo (waarde $23 mln) op de ochtend van 7 sept. door tijdbommen vernietigd. Volgens Al *Ahram* werden de drie Palestijnen die het toestel hadden opgeblazen, gearresteerd.

Jordanië

De vliegtuigen van de Swissair en de TWA werden in Jordanië op een klein vliegveld in de woestijn, Dawson's Field, bij Zarka ten noorden van Amman aan de grond gezet.

Inmiddels had het Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP) de regeringen van Zwitserland en Engeland ultimatums van 72 uur gesteld om de in hun landen gevangen Palestijnse guerrillastrijders vrij te laten. Later werd eenzelfde ultimatum ook aan West-Duitsland en Israël gesteld.

Wat de eerste drie landen betreft was deze eis duidelijk. Bij Engeland ging het om de vrijlating van Leila Khaled, bij Zwitserland om de vrijlating van drie Palestijnen die op 22 dec. 1969 tot 12 jaar gevangenisstraf veroordeeld waren wegens de aanslag op een El Al-toestel te Zurich op 18 febr. 1969 (zie pag. 127/3) en bij West-Duitsland om de invrijheidstelling van de drie daders van de aanslag op een El Al-vliegtuig te München op 10 febr. die nog in voorarrest zitten.

Leila Khaled

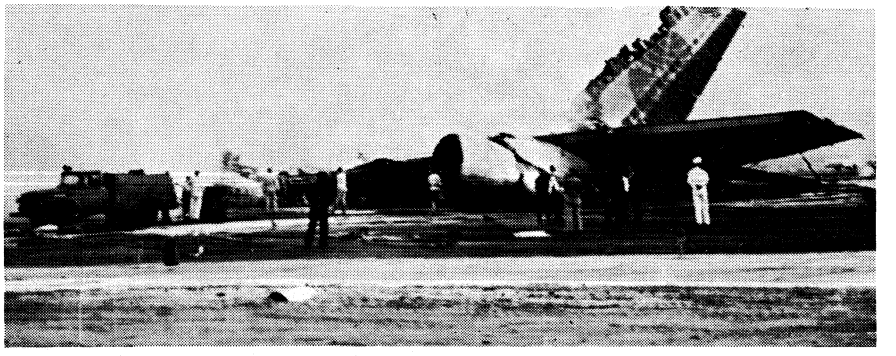

Wrakstukken van de opgeblazen Jumbo Jet te Cairo.

Om hun eisen kracht bij te zetten hadden de commando's de beschikking over 314 gijzelaars, passagiers en bemanning van de twee vliegtuigen. Weliswaar werden op 7 sept. 127 passagiers (vrouwen, kinderen en bejaarden) na bemiddeling van het Rode Kruis naar Amman overgebracht, maar daar werden zij in hotels gevangen gehouden.

Aanvankelijk zag het er naar uit dat Zwitserland en West-Duitsland op de eisen van de commando's zouden ingaan.

De Zwitserse regering deelde op 7 sept. mee de drie gevangen Palestijnen vrij te zullen laten, maar later die dag zei de minister van buitenlandse zaken, Graber, dat zijn regering de toestand betreffende de ,,ruil" van de gevangenen tegen de gegijzelden ,,gewijzigd" achtte doordat het PFLP inmiddels zijn eisen had opgevoerd. De regering wilde nu eerst nader overleg voeren met de andere betrokken landen.

Ook de Westduitse regering verklaarde zich in principe bereid de in haar land gevangen zittende Palestijnen in vrijheid te stellen in ruil voor de Westduitse staatsburgers onder de gijzelaars.

Israël toonde zich niet van zins om zijnerzijds gevangen Palestijnse guerrillastrijders vrij te laten. (Er was sprake van 3.000 man.)

Bemiddeling Rode Kruis.

Nieuwe kaping

Op 8 sept. begon een drie leden tellende commissie van het Internationale Rode Kruis (ICRK), o.w. André Rochat, in Amman overleg met vertegenwoordigers van het PFLP over het lot van de gijzelaars. De commissie had een gezamenlijk mandaat van Engeland, Zwitserland, West-Duitsland en de VS, die waren overeengekomen hun afzonderlijke onderhandelingen op te geven ten gunste van een gezamenlijke actie via de ICRK. Israël deed hier niet aan mee. De commissie drong aan op vrijlating van alle gijzelaars, ongeacht hun nationaliteit. Zij zou niet ingaan op voorstellen voor een gedeeltelijke uitwisseling. De grootste zorg ging uit naar de Israëlische en Israëlisch-Amerikaanse passagiers die allen bij de vliegtuigen moesten blijven.

De toestand werd nog moeilijker, toen op 9 sept. een derde vliegtuig op het ,,vliegveld van de revolutie" in Jordanië arriveerde. Het was een Super VC-10 van de Britse maatschappij BOAC, die met 104 passagiers en 10 bemanningsleden op weg van Bahrein naar Londen boven de Perzische Golf gekaapt werd en via Beiroet naar Jordanië gevlogen werd.

Het ultimatum van 72 uur dat op 10 sept. zou aflopen werd door het PFLP met 72 uur verlengd. Het Front deelde mee dat het, ook al zou overeenstemming worden bereikt over de uitwisseling van de passagiers tegen in Europa gevangen zittende commando's, de Israëlische en Ameriksans-Israëlische passagiers zou blijven vasthouden, totdat Israël bereid was tot uitlevering van de Palestijnse commando's en twee, sinds 14 aug. in Israël gevangen gehouden, Algerijnen.

Intussen was op verzoek van Engeland en de VS op 9 sept. de Veiligheidsraad bijeengekomen. Zonder hoofdelijke stemming werd een resolutie aanvaard, waarin op alle betrokken partijen een beroep werd gedaan ,,alle passagiers en beman-

ningen, zonder uitzondering" onmiddellijk vrij te laten.

Inzake de gijzelaars werd (o.a. in interviews) gemeld dat de behandeling goed was. Ook werd medische hulp verleend.

Het Centrale Comité van het Palestijnse verzet, de overkoepelende commando-organisatie (zie pag. 508), besloot op 11 sept. alle passagiers van de in de Jordaanse woestijn vastgehouden vliegtuigen onmiddellijk naar Amman over te brengen „om humanitaire redenen". Kort tevoren had de Iraakse regering het centrale comité verzocht de gijzelaars vrij te laten.

Aanvankelijk weigerde het Volksfront de 257 gijzelaars naar Amman over te brengen, doch op 12 sept. werd hiertoe toch overgegaan. Diezelfde dag werden de drie gekaapte toestellen in de woestijn opgeblazen. Vervolgens werd het grootste deel van de gijzelaars vrijgelaten; zij vertrokken naar Cyprus. Volgens een communiqué van het PFLP werden echter rond 40 gijzelaars vastgehouden; latere berichten spraken van 54, voor het merendeel van Israëlische of Amerikaans-Israëlische nationaliteit.

De kapingen en de gevolgen ervan wekten verontwaardiging en ongerustheid. De veiligheid van de burgerluchtvaart kwam in het geding. Behalve preventieve maatregelen tegen kapingen (o.a. strengere controle op vliegvelden, gewapende bewakers aan boord van de vliegtuigen — sinds 12 sept. in de VS) zijn ook de repressieve maatregelen van belang, d.w.z. maatregelen die bestaan uit het garanderen van de veiligheid van passagiers en toestel en de bestraffing van de kapers en medeplichtigen. Daartoe is in sept. 1963 de Conventie van Tokio opgesteld, die op 4 okt. 1969 door de VS als 12de land werd geratificeerd en daarmee op 4 dec. 1969 van kracht werd. Deze Conventie gaat echter alleen over de jurisdictie in het vliegtuig, Het bepaalt dat alle ondertekenende landen ervoor moeten zorgen dat in hun eigen vliegtuigen hun nationale strafrecht van toepassing is. Ook zijn er bepalingen over het vrijlaten van passagiers en bemanning en het terugsturen van het gekaapte vliegtuig.

Verder gaat een ontwerp-verdrag, opgesteld door de ICAO, dat in dec. a.s. op een internationale conferentie in Den Haag aan de orde zal komen en dat o.m. de immuniteit van passagiers, bemanning en vliegtuig wil regelen.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

VRIJWILLIGE FUSIE-CODE VAN SER. KWESTIE PHILIPS/NKF. CENTRUMBANK

In een openbare vergadering op 30 jan. heeit de SER unaniem een eerste advies vastgesteld inzake gedragsregels in acht te nemen bij het totstandkomen van een fusie*

Dit advies, dat werd voorbereid door een SER-commissie onder voorzitterschap van prof. mi. W. C. L. van der Grinten, beperkte zich tot een niet-wettelijke regeling van deze kwestie in de vorm van een vrijwillige Iusiecode, waarbij een Commzssze vor *fusie-aangelegenheden* tot taak krijgt toe te zien op naleving van deze gedragsregels.

Nadat dit eerste advies in de praktijk zal zijn beproefd, zal de SER in een tweede advies de mogelijkheden van een wéttelijke regeling onderzoeken.

Het SER-advies regelt uitsluitend en alleen de procedure die bij het totstandbrengen van fusies inachtgenomen moet worden. Het heeft dus geen betrekking op andere vraagstukken die met het fusieverschijnsel samenhangen. Met name gaat het voorbij aan de vraag of het wenselijk is dat van overheidswege preventieve of repressieve controle op fusies wordt uitgeoefend teneinde te voorkomen dat nationaal-economisch onwenselijke machtsposities ontstaan **

Inhoud van de gedragsregeis

De gedragsregels, zoals opgesteld door de SER-commissie, zijn van toepassing indien een fusie van ondernemingen wordt overwogen.

Iri het advies wordt fusie gekarakteriseerd als „een samenvoeging van voordien onafhankelijk van elkaar uitgeoefende economische activiteiten onder één gemeenschappelijke leiding".

Onder „onderneming" wordt in de eerste tafel van de code (gedragsregels voor aandeelhouders) iets anders verstaan dan in de tweede (gedragsregels voor werknemers).

De regels van tafel 1 hebben uitsluitend betrekking op naamloze vennootschappeil. In de tekst is steeds sprake van „overnemende N.V." of „over te nemen N.V.". De regels van tafel 2 zijn in beginsel op alle ondernemingen van toepassing. ongeacht de rechtsvorm.

Voor wat betreft de werkingssfeer van de regels van tafel 1 geldt nog de beperking, dat sprake moet zijn van een ópenbaar aanhod. Daarmee wordt de kring van over te nemen N.V.'s, waarop de regels rechtstreeks van toepassing zijn, feitelijk beperkt tot de 500 a 600 vennootschappen waarvan de aandelen op de beurs worden genoteerd of regelmatig incourant plegen te worden verhandeld. (T.a.v. de overige N.V.'s heeft de SER de wens uitgesproken dat bij overnemingen in de geest van de code gehandeld wordt). De Raad heeft, voor wat betreft de belangen van kapitaalverschaffers, de fusies van ondernemingen, gedreven door coöperatieve en andere verenigingen, uitdrukkelijk buiten beschouwing gelaten.

Inhoud van de, gedragsregels (aandeelhouders)

De belangrijkste gedragsregels die de belangen van de aandeelhouders veilig stellen zijn:

- De ondernemingen die van plan zijn tot fusie te komen moeten dit zodanig tijdig bekend maken dat een rechtvaardige koersvorming mogelijk wordt. Regel 2 (tafel 1, sub II) schrijft o.m. voor dat het bestuur van de over te nemen N.V. schriftelijk moet worden ingelicht indien geen voorafgaand overleg heeft plaatsgehad of indien voorafgaand overleg niet tot overeenstemming heeft geleid. Het harde overnamebod — zonder voorkennis van het bestuur — wordt hiermee verijdeld.
- De regels 3, 4 en 5 geven nadere voor-

* Volgens prof. mr. G. H. A. Schut (in de Naamloze Vennootschap, maart 1970), heeft het in Nederland betrekkelijk lang geduurd voordat werd ingezien dat aan fusiereglementering niet te ontkomen viel. Eerst toen de strijdmethoden zichtbaar harder werden en overnamebiedingen de publieke aandacht gingen trekken, werd de roep om een gedragscode algemeen. Volgens prof. Schut moet „het spectaculaire gevecht tussen de VMF en Rijn-Schelde om Wilton-Fijenoord-Bronswerk in sept. 1968 (pag. 629/1-1968) in dit verband als een bedenkelijke mijlpaal worden beschouwd". Tenminste drie instanties zijn zich met de opstelling van zo'n gedragscode gaan bezighouden. te weten het Verbond van Nederlandse Ondernemingen, de SER-commissie en een inter-departementale werkgroep.

** Voor die vraag bestaat vooral van politieke zijde belangstelling. Nadat op 25 sept. 1969 een voorstel van de Groep-Aarden in de Tweede Kamer om een parlementaire enquête te houden naar concentratie van economische macht door fusies, was verworpen, sprak de TK zich op 4 dec. 1969, door de aanvaarding van de motie-Goudszwaard-Nelissen, uit voor een bij wet in te stellen college van onderzoek teneinde meer openbaarheid en een grotere doorzichtigheid te krijgen ten aanzien van de motieven, de wijze van totstandkoming en de sociaal-economische gevolgen van fusies.

schriften omtrent de te verstrekken gegevens. Regel 3 vat in 12 punten samen wat het Bericht aan aandeelhouders dient in te houden, o.a. de naam van de overnemende N.V. en een verklaring dat aan alle aandeelhouders hetzelfde bod wordt gedaan. Regel 4 omschrijft nader wat het bericht aan aandeelhouders dient in te houden in geval van een zgn. „aandelenruil". Regel 5 verplicht directeuren en commissarissen aan de Commissie voor fusieaangelegenheden gespecificeerde opgaven te verstrekken van aandelenbezit en aandelentransacties in de zes voorafgaande maanden.

Q De regels 6, 7 en 8 hebben betrekking op hetgeen gebeuren moet nadat het openbaar aanbod is gedaan. Regel 6 legt het bestuur van de over te nemen N.V. de verplichting op aandeelhouders in een algemene vergadering bijeen te roepen. Regel 7 legt diezelfde verplichting op aan het bestuur van de overnemende N.V., indien in het kader van de zgn. aandelenruil het geplaatste kapitaal met meer dan 25% moet worden uitgebreid. Regel 8 verbiedt het opkopen van niet-aangeboden aandelen tegen een hogere koers dan die welke voor de reeds verkochte aandelen is bedongen.

● Regel 9 tenslotte bevat een algemene bepaling, die voorschrijft dat alle te publiceren stukken en mededelingen aan de Commissie voor fusieaangelegenheden moeten worden toegezonden.

Inhoud van de gedragsregels (*werknemers*)

Tafel 2, sub II, bevat gedragsregels die besturen van fusionerende ondernemingen ten opzichte van de werknemers in acht hebben te nemen.

● De besturen van de ondernemingen die een fusie willen aangaan stellen de vakorganisaties hiervan in kennis zodra op grond van de resultaten van het oriënterend overleg de verwachting gewettigd is, dat overeenstemming kan worden bereikt. (Regel 1).

● De besturen lichten de vakorganisaties in over de motieven die tot het overwegen van de fusie hebben geleid en van de te verwachten economische en sociale gevolgen. (Regel 2).

Q De vakbonden worden ingelicht over de grondslagen en financiële en andere maatregelen die eventuele nadelige gevolgen voor de werknemers wegnemen; met hen worden ook besproken de grondslagen van het na de fusie te voeren sociale beleid; het tijdstip waarop met de ondernemingsraad het vereiste overleg zal worden gevoerd en het tijdstip en de wijze waarop het personeel zal worden ingelicht. (Regel 3).

● De besturen zijn verplicht nadere gegevens aan de vakorganisaties te verstrekken indien deze dat wensen. Regel 4).

e Sub III van tafel 2 legt aan de vakorganisaties een geheimhoudingsplicht OP.

Toezicht op de naleving

Omdat de gedragscode een niet-wettelijke regeling is, is ze niet rechtstreeks verbindend voor de daarbij betrokkenen. De SER geeft echter twee wegen aan, waarlangs indirect een effectieve binding kan worden verkregen.
Allereerst zouden de verenigingen van effectenbedrijven in hun reglementen de leden kunnen verplichten zich te onthouden van medewerking aan fusies wanneer niet aan alle gedragsregels is volgaan.
Daarnaast achtte de SER het noodzakelijk over te gaan tot de instelling van een Commissie voor fusieaangelegenheden met een toezichthoudende en richtingaangevende taak.
De SER stelde zich een commissie voor van 9 leden, t.w. 3 werknemersleden, 2 werkgeversleden, 1 lid uit het effectenbedrijf en 3 onafhankelijke leden waarvan één als voorzitter fungeert

Inwerkingtreding fusieregels. Samenstelling Commissie voor fusie-aangelegenheden

Nadat de regering zich per brief akkoord had verklaard met het SER-advies en had aangedrongen zo spoedig mogelijk de nodige maatregelen te treffen om het ontworpen systeem in werking te stellen, werd de fusie-code bij besluit van de voorzitter van de SER op 19 juni van kracht. Tegelijk werd de samenstelling bekend gemaakt van de Commissie voor fusie-aangelegenheden:

Onafhankelijke leden: prof. dr. P. Kuin, voorzitter; mr. C. R. C. Wyckerheld Bisdom, plv. voorzitter: prof. dr. A. I. Diepenhorst, plv. voorzitter;
Leden uit ondernemerskring: mr. R. Dobbelman; drs. E. P. Philipp;
Lid uit het effectenbedrijf: A. P. Zwager;
Leden uit werknemerskring: mr. P. H. Hugenholtz; W. J. L. Spit; P. Tjeerdsma ing.

Rapport interdepartementale werkgroep

Op 7 april verscheen het rapport van de in sept. 1968 door de minister van economische zaken ingestelde interdepartementale werkgroep „Ondernemingssamenwerking". In de werkgroep, die onder voorzitterschap stond van mr. J. C. van Alphen de Veer (directeur-generaal voor industrie en handel), zaten vertegenwoordigers van de ministeries van economische zaken, financiën justitie en sociale zaken De werkgroep komt in haar rapport tot de volgende voornaamste conclusies:

— Met uitzondering van enkele bepalingen in het wetsontwerp op de ondernemingsraden en een wettelijk voorschrift, dat gewestelijke arbeidsbureaus tijdig moeten worden ingelicht bij ontslagen van betekenis, kunnen wettelijke maatregelen voor toezicht of verplichtingen bij fusies achterwege blijven;

— Er moet zo snel mogelijk een stel regels komen waar ondernemingen die bij een fusie betrokken raken, zich — op basis van vrijwilligheid — aan moeten houden, een gedragscode, zoals ook door de SER is opgesteld;

— Vrijwillige aanvaarding door het bedrijfsleven van een meldingsprocedure bij fusies van belang, zodat de overheid eventueel met de betrokken ondernemingen nader overleg kan plegen.
Het fusieverschijnsel moet volgens de werkgroep in beginsel positief worden beoordeeld: slechts moet worden bezien hoe de bij bepaalde fusies optredende ongewenste gevolgen kunnen worden voorkomen.

Het gevaar dat ondernemingsconcentraties in Nederland de concurrentie te zeer zullen inperken acht de werkgroep niet groot: „Onze wetgeving biedt mogelijkheden tot optreden tegen het misbruik van ontstane machtsposities". Overheidstoezicht op fusies zou bijzonder moeilijk zijn en zelfs van twijfelachtig nut, gezien de internationale verwevenheid van onze economie. Volgens de werkgroep kunnen fusies, ondanks onaangename gevolgen, toch in het belang van onze economie zijn en moeten dan tot op zekere hoogte worden aanvaard.

Fusies in de jaren 1963-1969

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft in het augustusnummer van de Maandstatistiek van het financiewezen een overzicht gepubliceerd van bijna 1000 fusies, die in de jaren 1963-1969 hebben plaatsgehad en waarbij in totaal 1700 ondernemingen betrokken waren.

De meeste fusies kwamen voor in de handel en in de voedings- en genotmiddelenindustrie, nl. resp. 185 en 119, waarbij resp. 298 en 182 ondernemingen betrokken waren.

Van de 1700 bij de fusies betrokken ondernemingen zijn uiteindelijk 700 zelfstandige ondernemingen overgebleven. Dat dit aantal kleiner is dan het aantal plaats gehad hebbende fusies, wordt veroorzaakt door het feit dat ruim 100 ondernemingen meer dan eenmaal als fusiepartner zijn opgetreden, waarvan 16 zelfs meer dan 5 keer.

Het blijkt dat 200 van de 1700 ondernemingen door de fusie naar een andere bedrijfstak zijn overgegaan. Ook hierbij speelde de handel een belangrijke rol: ruim 40 groothandelsondernemingen gingen over naar een andere bedrijfstak (voornamelijk industrie), terwijl daartegenover de zelfstandig blijvende groothandel eenzelfde aantal industriële bedrijven overnam.

Kwestie Philips/NKF

Hoewel nog niet inwerking getreden en nog pas kort openbaar gemaakt, kwamen de nieuwe fusieregels reeds in maart bij een belangrijke fusie in de knel.
Op 17 maart bereikten de raden van bestuur van de Nederlandsche Kabel Fabriek (NKF) en Philips NV overeenstemming over een bod van Philips op alle aandelen, certificaten van aandelen en winstbewijzen van de NKF.
Naar aanleiding van deze fusie werden in de Kamer vragen gesteld en rees de kwestie van de verenigbaarheid van de functie van voorzitter van de SER met commissariaten.
(SER-voorzitter De Pous is commissaris van zowel Philips als de NKF) (zie voor deze kwestie pag. 551/1).
Verder bleek de gang van zaken rond de bewuste fusie veel te hebben bijgedragen tot het besluit van

de SER de fusie-code eerder dan was verwacht in werking te stellen (zie hierboven).
Op 28 april werden in de TK een drietal moties m.b.t. de fusie Philips/NKF verworpen. Deze moties vroegen een diepgaand onderzoek naar de gang van zaken bij het totstandkomen van die fusie en afkeuring van het in de persoon van de SER-voorzitter verenigd zijn van meerdere functies.
Tijdens het debat zei minister Nelissen van economische zaken. „er vraagtekens bij te zetten, of vrijwillige fusieregels de belangen van aandeelhouders en werknemers wel effectief genoeg kunnen beschermen". Hiermee kwam de minister tegemoet aan de mening van de oppositie en de AR-fractie in de Kamer. Alvorens echter wettelijke maatregelen te nemen, zei de minister eerst de vrijwillige gedragsregels een kans te willen geven.
De NRC schreef op 28-3 over de fusie Philips/NKF:

„In het geval van Philips en NKF is het tot dusver volkomen onduidelijk om welke redenen de beslissing, waarvan zelfs directieleden van de NKF pas op het laatste ogenblik door hun commissarissen op de hoogte werden gesteld, niet zoveel uitstel kon gedogen dat de vakorganisaties nog van tevoren hadden kunnen worden ingelicht.
Er is wel gesuggereerd dat er een buitenlandse „overval" op de NKF dreigde en dat er daarom zo'n haast bij was. Men moet zich wel afvragen of dit motief niet altijd gehanteerd zal kunnen worden als er om welke reden dan ook en in wiens belang dan ook snel een fusie geforceerd moet worden.
Misschien is er bij een fusie meestal wel sprake van het snel forceren van een beslissing, van het scheppen van een sfeer van druk die deel kan uitmaken van de onderhandelingstactiek. Indien dit soort overrompelingsspel, dat in het zakenleven niet ongewoon is, ook bij fusies onvermijdelijk zou zijn, deugen de gedragsregels van de SER niet, omdat zij aan de bestaande praktijk dan weinig zullen kunnen veranderen.
De kans is dan groot dat de fusieregels, die allerminst waterdicht zijn, niet effectief zullen bijdragen aan de bescherming van de belangen waarvoor zij in het leven zijn geroepen."

Kwestie Centrumbank; testcase voor Commzssze voor *fusie*-aangelegenheden

De eerste werkelijke vuurproef voor de vrijwillige fusiecode van de SER kwam in aug. In die maand speelde de kwestie van fusies van de modemagazijnen Schroder en Bischoff en voorgenomen fusies van deze bedrijvei? met Gerzon en het Lingeriehuis.
Op de achtergrond van deze kwestie speelde nog een ,,affaire-Centrumbank" (eigenaar van Schroder) toen dit onbekende Haagse bankierskantoor plotseling grote bedragen bood voor textielbedrijven. Bij de fusie- en aankoopgolf in aug. was de werkgelegenheid van ca. 2100 mensen in het geding. Door de vakbonden werd bij de SER een klacht ingediend tegen Schröder, Bischoff en Het Lingeriehuis, wegens overtreding van de fusiecode.
Nadat op 17 aug. de NV G.B.S. Beheer (de maatschappij die alle belangen van Schröder, Gerzon, Bischoff en Het Lingeriehuis moet gaan bundelen) was opgericht, werd 2 dagen later bekend gemaakt, dat de Centrumbank al haar belangen in de textielwinkelsgroep overgedragen had aan G.B.S. Beheer, waarvan de heer C. M. de Ruiter, tot dan commissaris van de Centrumbank, directeur was geworden.
Op 20 aug. kwam de Commissie voor fusie-aangelegenheden van de SER voor de eerste maal bijeen in verband met een klacht en werden een aantal bij de fusies betrokkenen gehoord. De klacht was ingediend door de Algemene Bond Mercurius, de Katholieke bond van personeel in de handel en de Christelijke Bedrijfsbond. Na afloop van de zitting werd in een communiqué meegedeeld, dat de Commissie ,,de voorlopige indruk heeft gekregen dat er gedragsregels zijn overtreden".
Op 3 sept. vergaderde de Commissie voor fusie-aangelegenheden wederom, nadat de partijen gelegenheid hadden gekregen een schriftelijk verweer in te dienen.
Na afloop van deze vergadering luidde de conclusie van de Commissie dat de Centrumbank, **A.** Schröder en Co, de Rotterdamsche manufacturenhandelsmaatschappij Het Lingeriehuis en Gebr. Bischoff's Handelsonderneming art. 15 van de fusiegedragsregels van de SER hadden overtreden.
Art. 15 schrijft voor, dat de besturen van ondernemingen die fusiebesprekingen voeren de vakorganisaties daarvan op dc hoogte moeten stellen zodra op grond van de resultaten van oriënterende besprekingen verwacht mag worden dat overeenstemming kan worden bereikt. Daarnaast moeten zij de vakorganisaties inlichten over de motieven die tot het fusieplan hebben geleid, en over de te verwachten economische en sociale gevolgen.
De conclusie van de Commissie zal met uitvoe ige toelichting worden gepubliceerd in het mededelingenblad *Bedrijfsorganisatie.* Ten aanzien van Gebr. Gerzon's Modemagazijnen is de Commissie tot de conclusie gekomen dat weliswaar eveneens art. 15 is overtreden, maar dat dc omstandigheden waaronder Gerzon deze overtreding heeft begaan de Commissie in dit geval aanleiding heeft gegeven van een openbare kennisgeving af te zien.

Fusie-aangelegenheden. Commentaren

In de eerste zes weken van het bestaan van de Commissie voor fusie-aangelegenheden, heeft deze Commissie kennis genomen van 26 gevallen waarin fusies niet zouden hebben voldaan aan de gedragsregels, aldus deelde de voorzitter van de Commissie, prof, Kuin, op 4 sept,. mee. Het overgrote deel van deze gevallen belandt niet bij de Commissie in de vorm van een klacht, maar door spontane mededelingen. Het is de Commissie gebleken, aldus prof. Kuin, dat er misverstand bestaat over de gedragslijn voor directies van ondernemingen bij het informeren van do vakorgsnisaties.
In een televisie-interview op 18 aug. heeft de heer Kloos, voorzitter van het NVV o.m. gezegd, dat hij hoe langer hoe meer de indruk krijgt dat de vrijwillige fusiegedragsregels van de SER onvoldoende zijn. Hij meent dat op niet al te lange termijn naar een wettelijke regeling moet worden gestreefd.
Drs. S. C. Bakkenist, voorzitter van het VNO, vond daarentegen dat hel bedrijfsleven de kans moet krijgen om met de vrijwillige fusiecode te leren werken. De heer Bakkenist achtte het te vroeg om te zeggen dat deze niet voldoet.
Het dagblad Trouw schreef op 19-8:

„Deze fusiecode is een fatsoennorm. Wie er zich niet aan houdt kan dus als onfatsoenlijk aan de kaak worden gesteld. Meer niet. De verwachting was dat deze fusiecode preventief zou werken. Die preventieve werking doet natuurlijk haar werk maar dat geldt dan de goedwillende ondernemers. De uitzonderingen zullen de regel blijven bevestigen. Niemand zou echter een maand geleden kunnen hebben vermoeden, dat nu al de eerste uitzondering zich zou presenteren. De gebeurtenissen rondom de Haagse Centrumbank (Schröder, Gerzon, Bischoff en Het Lingeriehuis) tonen aan, dat zich in heel deze affaire vreemde en ondoorzichtige dingen afspelen. Dingen, die gewoonweg niet kloppen met de regels die de SER in zijn fusiecode voor dit soort transacties heeft opgesteld.
De SER-code is een sanctieloze code. Maar nu reeds blijkt, dat een sanctieloze code beslist geen panacee is. Wij moeten rekening blijven houden met gevallen waarbij op zonderlinge wijze met de belangen van tal van werknemers wordt omgesprongen. Niet te ontkomen valt dus aan de conclusie, dat de fusiecode

van de **SER** in niet geringe mate moet worden aangescherpt. Zij zal wel een wetrelijke basis moeten krijgen. Degenen, die in de Tweede Kamer aangedrongen hebben op zo'n wettelijke regeling hebben achteraf het gelijk aan hun zijde gekregen. Wij leven in een periode, waarin bij wijze van spreken de rusies niet van de lucht zijn Kansen op ontsporing dienen tot een minimum te worden gereduceerd." (NRC, Het Parool, Trouw, Naamlooze Vennootschap) (Vor. ber. pag. 630/2-1969)

BELGIË

STUDENTENBEVOLKING

Voor het academische jaar 1969-'70 is de studentenbevolking van het hoger onderwijs (universiteiten, universitaire centra, faculteiten en instituten met academisch niveau) als volgt samengesteld (toestand op 1 febr. 1970):

		Frans stelsel	Nederlands stelsel
mannen:	Belgen	21.393	23.198
	buitenl.	4.980	805
		26.373	24.003
vrouwen:	Belgen	9.833	7.953
	buitenl.	1.235	237
		11.068	8.190
totaal		37.441	32.193
algemeen totaal:		69.634	

Tellen *meer* dan duizend studenten*:*

Katholieke universiteit te Leuven:	13.810
Université Catholique de Louvain:	12.794
Rijksuniversiteit Gent	11.093
Université Libre de Bruxelles:	8.652
Université de l'Etat a Liège:	8.189
Vrije Universiteit Brussel:	1.936
Univ. Facult. St.-Ignatius Antwerpen:	1.923
Rijksuniversitair Centrum Antwerpen:	1.913
Fac. univ. Notre Dame de la Paix Namur:	1.746

In deze cijfers zijn ook de buitenlandse studenten begrepen:

Leuven	413
Louvain	2.341
Gent	297
ULB	1.816
Luik	1.177
VUB	55
UFSIA	27
Ruca	189
Namen	60

De belangrijkste contingenten van buitenlandse studenten komen uit Kongo (Kinsjasa): 866, de Verenigde Staten: 627, Nederland: 492, Vietnam (Saigon): 420, Frankrijk: 378, Italië: 371, Luxemburg: 355.

Spreiding per studiegroep van het totaal aantal studenten:

geneeskunde, farmacie en verwante afdelingen	17.177
toegepaste economische en handelswetenschappen:	9.463
sociale, politieke en economische wetenschappen:	7.658
rechten:	7.433
wetenschappen:	7.179
letteren en wijsbegeerte:	7.163
toegepaste wetenschappen:	5.834
pedagogie en psychologie:	3.508
veeartsenijkunde:	1.488
landbouwkunde:	1.445
katholieke godgeleerdheid:	432
interfacultaire centra:	324
wijsbegeerte (St.-Thomasschool)	229
godsdienstwetenschappen:	225
protestantse godgeleerdheid:	71
kerkelijk recht:	5

Spreiding per wrovincie *(woonplaats der Belgische studenten)*

	Frans stelsel met % in de provincie		Nederl. stelsel met % in de provincie		Totaal	Percent. m.b.t. het totale aantal
Antwerpen	543	6,28	8.106	93,72	8.649	13,87
Brabant	13.091	68,50	6.021	31,50	19.112	30,64
West-Vlaanderen	282	4,41	6.114	95,59	6.396	10,25
Oost-Vlaanderen	308	3,87	7.652	96,13	7.960	12,76
Henegouwen	6.321	99,43	36	0,57	6.357	10,19
Luik	6.387	99,72	18	0,28	6.405	10,27
Limburg	171	5,23	3.101	94,77	3.272	5,25
Luxemburg	1,357	99,71	4	0,29	1.361	2,18
Namen	2.470	99,40	15	0,60	2.485	3,98
Studenten waarvan de ouders in het buitenland verblijven.	296	77,89	84	22,11	380	0,61

Voor de tweetalige provincie Brabant is de onderverdeling per taalgebied:

	Frans	Ned.	Totaal
hoofdstad-Brussel:	9.648	1.165	10.813
Brussel-periferie:	533	225	758
Vlaams-Brabant:	1.311	4.601	5.912
Waals-Brabant:	1.599	30	1.629

(Vor. ber. pag. 563/3-1969)

DR. P. C. PAARDEKOOPER

Er is enige herrie ontstaan rondom de benoeming van de Nederlandse taalkundige dr. P. C. Paardekooper, uit Eindhoven, tot hoogleraar aan de faculteit van wijsbegeerte en letteren van de Kortrijkse afdeling der katholieke universiteit te Leuven. Paardekooper maakte in 1962 ophef met een reeks KRO-lezingen over het thema ,,Er zijn geen Belgen" die ook in brochurevorm verschenen. Sindsdien kreeg hij herhaaldelijk in België spreekverbod opgelegd en werd zelfs een paar keren het land uitgezet.

De conservatief-katholieke krant La libre Belgique (27-8) protesteerde zeer scherp tegen de benoeming. De *Standaard* (28-8) nam dit niet en verantwoordde dc beslissing van de universiteit met een verwijzing naar de culturele autonomie van de nederlandstalige gemeenschap in België. Toen Paardekooper echter kort daarop in een interview met Het Vrije Volk dat ook in de Gentse krant Vooruit (3-9) verscheen, zijn voorkeur deed blijken voor de Volksunie, het over ,,CVP-gehuichel" had en de collaboratie van de Vlaamse oostfronters in de tweede wereldoorlog goedpraatte, was de ontstemming ook in de katholieke pers vrij algemeen. Het Volk (4-9) schreef dat Paardeliooper ,al weer op hol sloeg" en berichtte dat de rector van de Leuvense universiteit ,,zeer ontevreden" was. Paardekooper zorgde daarop voor een rechtzetting via het agentschap Belga (8-9) waarin hij verklaarde niet te hebben geweten dat het interview in de Nederlandse krant ,,waarin overigens zijn betoog niet overgekomen was", ook in de Vlaamse pers zou verschijnen. Hij noemde het incident een spijtig misverstand. Inmiddels heeft het Brusselse kamerlid G. Mundeleer (PVV) de minister van onderwijs schriftelijk gevraagd, hoe het mogelijk is dat iemand die officieel spreekverbod opgelegd kreeg, benoemd wordt ,,aan een universiteit die voor 90% door het rijk wordt gesubsidieerd". Ook het bureau van de jong-socialisten kantte zich tegen de benoeming en noemde die ,,een nieuwe uiting van fascistische tendensen".

VERKIEZINGEN IN KANTON BREE

In het kanton Bree (elf gemeenten) van de provincie Limburg werden op 6 sept. tussentijds verkiezingen gehouden voor de provincieraad.
Ten gevolge van het ontslag van een CVP-lid was daar een vacature ontstaan. Aanvankelijk waren CV?, ESP en PVV overeengekomen dat enkel de CVP een kandidaat zou voordragen, wat een raadpleging van het kiezerskorps overbodig zou maken. De Volksunie ging daarmee niet akkoord en diende een lijst in,

wat de andere partijen dwong hetzelfde te doen.
De uitslag van de verkiezingen luidde:

CVP	8.198 stemmen	(+ 130)
BSP	910	(— 119)
PVV	1.458	(+ 233)
VU	2.119	(+ 84)

HARMEL IN SCANDINAVIË

Minister van buiterilandse zaken Harmel verbleef van 5 tot 10 sept eerst in Noorwegen en daarna in Denemarken, waar hij in beide gevallen officiele besprekingen voerde met de eerste-ministers en de ministers van buitenlandse zaken over de toetreding van beide landen tot de EEG.
Bij zijn terugkeer verklaarde Harmel dat Noorwegen en Denemarken, zoals België, de verruiming van de Gemeenschap zien in het kader van een breed geheel dat het Westduits-Sowjetrussisch verdrag. de toenadering tussen oost en west en de vooruitzichten op een Europese veiligheidsconferentie omvat.
Wat de evolutie naar de Europese eenwording betreft, zei Harmel dat de besluiten van de werkgroep-Davignon een eerste etappe vormen en dat reeds een tweede etappe werd ingezet. Hij voegde eraan toe dat Europa spoediger economisch en monetair een zal zijn dan op het vlak van het buitenlands en defensiebeleid.

PRIJS DER VLAAMSE PROVINCIES

De prijs van de Vlaamse provincies wordt toegekend aan prof. Herman Servotte voor zijn essay ,,Literatuur als levenskunst - Essay over de hedendaagse Engelse literatuur" en aan dr. H. J. Elias voor zijn monografie ,,Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte 1780-1914".
De jury trof de beslissing reeds in de zomer van 1969 maar sindsdien was verzet gerezen tegen de bekroning van Elias om reden van diens oorlogsverleden. Vooral de bestendige deputatie van Brabant en diverse linkse en patriottische verenigingen voerden bezwaren aan. Tenslotte werd overeengekomen dat de deputaties van de vijf provincies bij meerderheid van stemmen de knoop zouden doorhakken. Die meerderheid viel gunstig uit voor Elias die de prijs dus toch krijgt.
Herman Servotte (geb. Gent 1929) doceert Engelse literatuur aan de universiteit te Leuven en is president van het Johannes XXIII-seminarie.
Hendrik J. Elias (geb. Machelen 1902) is historicus, zetelde sedert 1932 als Vlaamsnationalistisch kamerlid van Gent, volgde tijdens de wereldoorlog in 1942 Staf de Clercq op als leider van het collaborerende VNV en werd in 1947 terdoodveroordeeld. In 1951 werd hij begenadigd en in 1959 vrijgelaten. Hij publiceerde sindsdien ook de vierdelige studie ,,25 jaar Vlaamse beweging 1914-1939".

LATIJNS-AMERIKA

ALGEMEEN

OAS TEGEN ONTVOERINGEN

Op een buitengewone vergadering van de OAS, Organisatie van Amerikaanse Staten, die van 25 juni tot 6 juli in Washington DC, VS, werd gehouden heeft men zich bezig gehouden met de bestudering van maatregelen ter voorkoming van ontvoeringen van diplomaten en andere terroristische handelingen (pag. 529/1). In een resolutie veroordeelde de algemene vergadering ten scherpste terroristische handelingen, in het bijzonder die tegen vertegenu-oordigers van vreemde mogendheden begaan, als ,,misdaden tegen de mensheid" en ,,schendingen niet alleen van de mensenrechten, maar ook van de normen die de internationale verhoudingen regelen".
De interamerikaanse juridische commissie kreeg de opdracht binnen 120 dagen een studie voor te bereiden over de methoden en de middelen om deze verklaring meer kracht bij te zetten en om een of meer projecten uit te werken waarin maatregelen voorkomen die ontvoeringen moeten verhinderen.
De resolutie werd unaniem aangenomen. Alleen Chili onthield zich vun stemming over de paragrafen betreffende nieuwe maatregelen en de uitwisseling van informatie om terroristische handelingen en ontvoeringen te voorkomen.
Tijdens dezelfde zitting heeft de algemene vergadering het budget voor 1970-71 goedgekeurd, dat de recordhoogte van $ 47.160.000 bedroeg. Verder werden de nieuwe leden gekozen van het interamerikaanse comité dat in Rio de Janeiro zal gaan zetelen.
De Ecuatoriaan Galo Plaza werd herkozen als secretaris-generaal van de OAS voor de komende vijf jaar. (Le Monde *diplomatique)*

CARIBISCHE VAKBONDEN VERGADEREN

Op 11 juli eindigde de eerste conferentie van vakbonden die aangesloten zijn bij de Latijns-Amerikranse confederatie van Christelijke vakbonden (CLASC), de regionale organisatie voor het Latijns-Amerikaanse gebied van het Wereldverbond van Arbeid. Tijdens deze conferentie, die in Willemstad (Curaçao) gehouden werd, werd onder meer besloten om Curacao als zetel te kiezen voor het coördinerend lichaam van het Caribische gebied.
Men kwam tot de instelling van een Caribische werknemersraad. In het bestuur daarvan komt een vertegenwoordiger van ieder taalgebied in het Caribische gebied Het secretariaat en het documentatiecentrum daarvan zullen op Curaçao gevestigd worden.
Aan de conferentie namen vertegenwoordigers uit achttien landen deel, waaronder delegaties uit Suriname en een delegatie van de Haïtiasnse vakbeweging in ballingschap. Het hoofddoel van de conferentie was het instellen van een coordinerend lichaam van de vakorganisaties in het Carabische gebied, dat betere oplossingen moet zoeken voor de vooruitgang van de problemen van de arbeiders in het Caribische gebied.
De conferentie concludeerde dat het Caribische gebied dezelfde problemen heeft als die welke men in Azië en Afrika tegenkomt en daardoor deel uitmaakt van de Derde Wereld. De conferentie was verder unaniem van oordeel dat alle landen van het Caribische gebied de taalbarrière ten spijt, een integraal deel uitmaken van Zuid-Amerika en dat hun toekomst zeer nauw verbonden is met de toekomst van Zuid-Amerika. (NRC)

RELATIES LATIJNS-AMERIKA-EG

De speciale commissie voor Latijns-Amerikaanse samenwerking, waarin alle lid-staten van de OAS, met uitzondering van de VS zitting hebben, heeft zich op een bijeenkomst van 20 tot 31 juli te Buenos-Aires bezig gehouden met de relaties met de Europese Gemeenschappen.
Uit 22 Latijns-Amerikaanse en Caribische landen woonden vertegenwoordigers, sommigen op ministersniveau, de conferentie bij. Vorig jaar werd in Vina del Mar een soortgelijke conferentie gehouden, waar een gemeenschappelijke houding tegenover de VS werd bepaald. (pag. 417/1-69).
De verhouding tot de VS kwam overigens ook op deze conferentie ter sprake toen de Chileense minister van buitenlandse zaken, Gabriel Valdes, waarschuwde dat de groeiende protectionistische neigingen in het Amerikaanse Congres een tariefoorlog kunnen ontketenen die de hele structuur van de wereldhandel kunnen veranderen.

Volgens Valdes zou Latijns-Amerika het eerste slachtoffer worden van een dergelijke handelsoorlog. Valdes was het eens met president Nixon die gedreigd heeft zijn veto uit te spreken over elke in het Congres aan te nemen wet die invoerquota vaststelt voor elk ander produkt dan textiel Het Amerikaanse congres moet begrijpen, aldus Valdes. dat een dergelijke wetgeving onmiddellijk een einde zal maken aan alle onderhandelingen die op gang zijn, of zullen worden gebracht met Latijns-Amerika op basis van het resultaat van Vina del Mar

De Argentijnse minister van buitenlandse zaken De Pablo Pardo waarschuwde Europa voor verder gaand isolationisme Volgens hem kon Amerika niet geloven dat de Europese Gemeenschappen geïsoleerd willen blijven of hun betrekkingen willen baseren op preferentiele stelsels of op bevoordeelde landengroepen De minister verklaarde zich voorstander van een gemeenschappelijk Europees-Latijns-Amerikaans lichaam ter regeling van de handel tussen de beide gebieden.

Het initiatief voor deze conferentie was trouwens ook uitgegaan van Argentinië dat de handel tussen Latijns-Amerika en de EG wil uitbreiden.

De EG waren vertegenwoordigd door Wolfgang Renner die van mening was dat het grootste struikelblok voor besprekingen tussen beide gebieden de kwestie van de vertegenwoordiging is. Rechtstreeks overleg met Latijns-Amerika zou voor de Zes een gedeeltelijk opgeven van hun soevereiniteit betekenen en aan de andere kant hebben de Latijns-Amerikaanse landen geen instantie die voor hen gezamenlijk kan optreden. Aan het einde van de conferentie werd unaniem een resolutie aangenomen over het probleem van de verhouding tot de EG. Deze tekst, „de verklaring van Buënos Aires" bevatte een aantal aanbevelingen over de uitbreiding van de handel tussen de beide zones, over het toelaten van Latijns-Amerikaanse produkten op de EG-markten, over het systeem van algemene preferenties en over de bijdrage van Europees kapitaal aan de financiering van multilaterale programma's.

Het enige praktische resultaat van deze vergadering was het besluit een conferentie voor te stellen, op ministersniveau tussen de Latijns-Amerikaanse landen en de landen van de EG. Op een volgende bijeenkomst van de CECLA zal hier nader over gesproken worden.
(NRC, *Le* Monde diplomatique)

ECUADOR

PRESIDENT VELASCO TREKT MACHT AAN ZICH

Op 22 juni heeft president José Maria Velasco Ibarra zich voor de rest van zijn ambtsperiode tot 31 aug. 1972 volmachten laten geven die erop neerkomen dat hij voortaan onbeperkt dictator is. Hij heeft de nieuwe grondwet van 1967 (pag. 412/1-'67) die dictatu en voor altijd cnmogelijk moest maken, buiten werking gesteld en terug gegrepen naar de grondwet van 1946. Hij heeft het parlement ontbonden, de verkiezingen van 6 juni die voor zijn beweging, „de Velasquismo" niet erg gelukkig waren verlopen, grotendeels geannuleerd en een hervorming van het Hooggerechtshof aangekondigd.
Aan de daad van de president waren uitgebreide studentenonlusten voorafgegaan, die in de week voor de staatsgreep zelfs tot bloedige botsingen tussen militairen en studenten leidden.
Toch waren deze ongeregeldheden niet de oorzaak van Velasco's initiatief. Naar algemeen werd aangenomen heeft president Velasco willen voorkomen dat het Hooggerechtshof een aantal belastingwetten ongrondwettig zou verklaren.

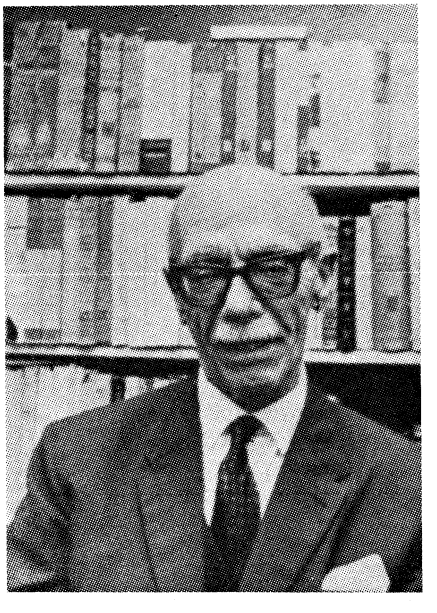

President Velasco

Deze wetten waren door de regering, zonder toestemming van het parlement, afgekondigd. Volgens de grondwet kan slechts het parlement nieuwe belastingwetten maken of veranderen.

Economische moeilijkheden

De regering, aldus de *NZZ* (11-7) bevond zich echter in een dwangpositie. Zij had al weken gepoogd het parlement tot herziening van de belastingwetgeving over te halen, masr het scheen het parlement toe, dat de tijd daarvoor niet zo gunstig was. (Begin juni moesten provinciale en gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden.) De wetsvoorstellen bleven dan ook in de parlementaire machinerie steken.
De regering zag zich geconfronteerd met een tekort van bijna 50% op het totale budget en er bleef haar geen andere uitweg over om tenminste een deel van het ontbrekende geld ergens vandaan te halen, wilden er niet nog grotere achterstanden ontstaan in de uitbetalingen van de salarissen van de ambtenaren en wat gevaarlijker was van de politie en de militairen.
Ongeveer een jaar geleden heeft er een zelfde situatie bestaan maar toen kwam de regering de crisis te boven door een buiteilgewone betaling van $ 11 mln door twee Noordamerikaanse oliemaatschappijen. Sedertdien heeft de, gezien dc beschikbare middelen, uiterst lichtzinnige uitgavenpolitiek van de regering gekoppeld aan een miserabel functionerend overheidsapparaat, tot een snel verslechterende economische situatie gevoerd. Meer dan een jaar lang heeft de regering gepoogd in het buitenland een lening van $ 70 mln af te sluiten maar tot nog toe bleek geen enkele geldschieter bereid het bedrag te fourneren. Volgens de berekeningen van het ministerie van financiën zouden de nieuwe belastingmaatregelen het tekort van de staatshuishouding terug kunnen brengen tot $ 28 mln.
Voor de financiering hiervan hoopte de regering op buitenlandse hulp.
De minister van financiën, Gomez Izquierdo, sprak dan ook in de eerstc helft van juni in New York en Washington en het schijnt dat hij gedeeltelijk succes heeft gehad. Het IMF zou tot een nieuw stand-by krediet van $ 12,5 mln hebben besloten.
Het pakket maatregelen dat verho-

ging van de inkomstenbelasting, invoering van eer, omzetbelasting, hot onmogelijk maken van het ontduiken van invoerrechten alsmede het afschaffen van belastingvermindering voor industrie, handel en de landbouw en ook het afschaffen van belastingvrijdom voor parlementariers omvatte, zou volgens politici van de oppositie tot een verhoging van de levenskosten met 40% gaan leiden. De tegenstanders van de belastingmaatregelen stelden dat de nieuwe wetten de industrialisering zouden bemoeilijken en vertragen en dat zelfs al zouden ze het beoogde bedrag opleveren, er vooi 1971 met een nog groter tekort gerekend moest worden. Volgens de oppositie moest het budget door bezuinigingsmaatregelen en buitenlandse kredieten in evenwicht gebracht worden. De *NZZ* (11-7) tekent hierbij aan dat de opposanten van Velasco en vele andere Ecuatorianen rekenen op 1972, het jaar waarin de oliemaatschappijen Texaco en Gulf zullen beginnen met olieexporten uit het gebied Orient waarvan men een grote toename van de deviezenvoorraad verwacht.

Militaire invloed

Toen het duidelijk werd dat het Hooggerechtshof de voorgestelde belastinemaatreeelen ongrondwettig zou–verklaren, diende Velasco zijn ontslag in. Volgens de grondwet diende toen de vice-president Zabala Baquerizo, een linkse politicus, het presidentschap over te nemen, maar dit was voor de strijdkrachten een onmogelijke situatie.

Anderzijds zou het leger dat van 1963 tot 1966 door middel van een junta het land heeft geregeerd en daarvoor niet bepaald de dank van de bevolking heeft geoogst, er niets voor gevoeld hebben wederom de macht aan zich te trekken. De namens het leger optredende minister van defensie, Jorge Acosta, zou er daarop bij Velasco op aangedrongen hebben alle macht in handen te nemen tot aan het einde van zijn ambtstermijn in 1972. Waarnemers vragen zich echter wel af in hoeverre Velasco nu de stroman van het leger is geworden.

Maatregelen Velasco

In een op 22 juni 1970 uitgegeven regeringsverklaring werd meegedeeld dat de president ,,het opperste gezag van de republiek aan zich had getrokken om het hoofd te kunnen bieden aan de situatie van anarchie die de laatste tijd is ontstaan door toedoen van de extreem linkse activisten, die bezit hebben genomen van de universiteiten en om de ernstige economische en financiele crisis te kunnen bestrijden. In Guayaquil werd onmidddellijk huiszoeking verricht bij de vicepresident en bij ex-president Arosemena Tegen de voorzitter van de Senaat Juan Alfredo Illingworth werd een arrestatiebevel uitgevaardigd De voorzitter van de Kamer van industrieen weid gearresteerd President Velasco vaardigde op 22 juni eveneens een decreet uit om de vlucht van deviezen naar het buitenland tegen te gaan Alleen de centrale bank mocht nog buitenlandse valuta kopen en verkopen.

In een radiorede kondigde hij aan dat er een referendum zou worden gehouden over de grondwet.

Minister van defensie Acosta heeft zich voorstander van socialisatie verklaard. ,,Het land moet gesocialiseerd worden. Het volk mag niet ianger in onzekerheid en ellende leven. Ket ogenblik van zijn of niet zijn is aangebroken, aldus verklaarde de minister tegenover journalisten. *(NRC,* AFP, *NZZ)*

MEXICO

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

De op 5 juli gehouden presidents- en parlementsverkiezingen hebben zoals verwacht een overwinning van de regeringspartij Partido Revolucionario Institucional (PRI) opgeleverd.

Volgens officiële opgaven kreeg de presidentskandidaat van de regeringspartij Luis Echeverria Alvarez in totaal 11,9 mln stemmen, terwijl de enige tegenkandidaat Efrain Gonzales Morfin van de conservatieve nationale actiepartij PAN 1,9 mln stemmen verwierf.

Ook in het parlement zal de PRI sterker dan voorheen vertegenwoordigd zijn omdat de enige kanshebbende oppositiepartij, de PAN, juist voldoende stemmen verwierf om de zgn. wettelijke vertegenwoordiging in het parlement, ca 20 zetels, te kunnen gaan bezetten.

De PAN werd in 1939 opgericht als een confessionele partij en een verzamelcentrum van rechtse groeperingen. De partij heeft in de loop der jaren tal van wijzigingen ondergaan, zodat zij zich nu aandient als vertegenwoordigster van alle bevolkingsgroepen en als een politiek alternatief van de ,,continuïteit" van de PRI.

Aan de vaak fel gevoerde verkiezingsstrijd werd ook nog door een aantal kleinere partijen meegedaan. De „Partido Popular Socialiste" (PPS), een op Moskou georiënteerde ,,nationaal-communistische" groepering, die bij de verkiezingen

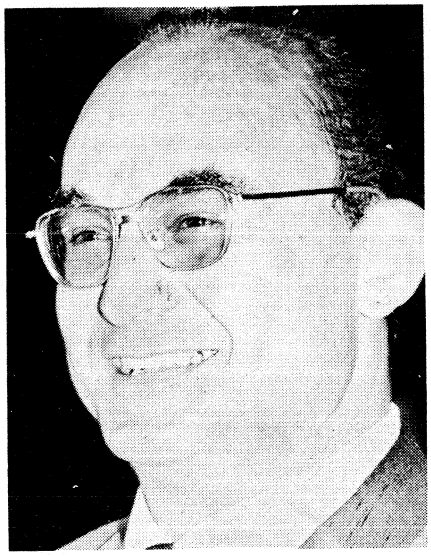

Dr. Luis Echeverria werd geboren op 17 januari 1922 en begon zijn politieke carrière, na een rechtenstudie aan de nationale autonome universiteit van Mexico. in 1946 toen hij secretaris van de voorzitter van de PRI in het federale district van Mexico werd. Hierna werd hij particulier secretaris van de president van het nationale comité van de PRI, in 1947 volgde zijn benoeming tot professor in de algemene staatstheorie aan de universiteit van Mexico, in 1949 zijn benoeming tot directeur-generaal voor pers en propaganda van de partij, in 1949 werd hij directeur-generaal op het ministerie van marine, in 1954 kabinetschef op het ministerie van onderwijs en van 1964 tot 1968 was hij minister van binnenlandse zaken.

Echeverria karakteriseert zichzelf graag als een ,,liberaal" en een gematigd humanist. Meerdere malen heeft hij zich opgeworpen als verdediger van ,,het gezin en de arbeid".

De nu 48-jarige Echeverria, vader van 8 kinderen, heeft zich uitgesproken tegen geboortenbeperking in Mexico, hoewel verscheidene economen dit zien als een dwingende noodzaak voor verbetering van het armzalig bestaan van de meerderheid van de bevolking. Bij een deel van de jeugd, met name de studenten w-ordt hij echter gehaat. Hij was in 1968 minister van binnenlandse zaken en mede verantwoordelijk voor het enorme bloedbad met enkele honderden doden, dat werd aangericht tijdens de grote betogingen in de hoofdstad (pag. 705 e.v. '68). Hij heeft geprobeerd de gunst van de jeugd te winnen door de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen tot 18 jaar. Het is echter de vraag of hij hiermee de studenten kan winnen.

van 1964 slechts 2,3% van de stemmen behaalde. De PPS steunde de kandidatuur van Echeverria, maar kwam voor het Huis van Afgevaardigden met een eigen lijst uit. Tijdens de verkiezingscampagne vielen de PPS en de PAN elkaar fel aan. Echeverria wist zich ook verzekerd van de steun van de „Partido Autentico de la Revolucion Mexicana" (PARM) de authentieke partij van de Mexicaanse revolutie, waartoe hoofdzakelijk oude revolutionairen uit de tijd van de revolutie behoren. Verder vertoonde het politieke beeld van Mexico nog een uiterst rechtse partij, de „Union Nacional Sinarquista" en twee communistische partijen, een pro-russische (de „Partido Communista Mexicano") en een pro-Chinese.

Hoewel van te voren al vaststond dat de kandidaat van de PRI de overwinning zou behalen, (Reeds veertig jaar wordt de kandidaat van de PRI president. Bij verkiezingen behaalt de partij steeds 80 tot 90% van de stemmen, zie verder achtergronden) heeft Echeverria toch een ongekend omvangrijke verkiezingscampagne gevoerd, waarbij hij veel aandacht besteedde aan de problematiek van de boerenbevolking.

Steeds weer verklaarde hij dat als hij de macht van de huidige president Diaz Ordaz zou overnemen, het tot nog toe gevoerde beleid enigszins zal ombuigen. De voorrang voor het bedrijfsleven en de industriële ontwikkeling zou vervangen worden door die voor het nog arme platteland. Een van de centrale punten in Echeverria's speeches was het vergroten van de koopkracht van de boeren, waarmee hij de sociale spanningen hoopt te verminderen en eventuele politieke troebelen hoopt te voorkomen.

Tevens wilde Echeverria het onderwijs buiten de grote steden gaan verbeteren. Echeverria kwam er eerlijk voor uit dat slechts een minderheid van het volk profiteerde van de economische vooruitgang (het bruto-nationaal produkt steeg in 1969 met 6,5%).

Amnestie

Kort na de verkiezingen heeft het parlement, in opdracht van pres. Gustavo Diaz Ordaz een modernisering van de strafrechtelijke bepalingen over staatsgevaarlijke activiteiten behandeld. Na een korte procedure werden alle bestaande bepalingen opgeheven en nieuwe wetten afgekondigd, waardoor de voorwaarden voor een gedeeltelijke amnestie zijn vervuld.

Begin augustus werden twee prominente gevangenen, die op grond van de nu opgeheven bepalingen vastzaten, in vrijheid gesteld. Het waren de vakbondsleiders Demetrio Vallejo en Valentin Campa. Men neemt aan dat nog meer amnestie verleend zal worden en dat op deze manier de moeilijke erfenis van de studentenonlusten van de zomer en herfst 1968 uit de wereld wordt geholpen. (*NRC*, De *Volkskrant*, *NZZ*, Le Monde)

Achtergronden

Over de monopoliepositie van de PRI het volgende, ontleend aan o.a. Volkskrant (3-7):

De PRI dankt haar monopolie-positie aan het feit dat zij een overkoepelende organisatie is waarin alle klassen van de Mexicaanse samenleving zijn ondergebracht. Binnen de partij zijn opgenomen het Mexicaanse vakverbond, de Mexicaanse Boerenorganisatie en de Organisatie voor de Middenklassen. Deze drie organisaties hebben ieder op zich ook weer een monopoliepositie en worden geleid door regeringsfunctionarissen.

Het functioneren van deze drie organisaties binnen de partij maakt een strenge controle van boven naar beneden mogelijk. De regering kan via de partij alle groepen en situaties beheersen tot in de laagste regionen van de vakbeweging. De vakbond is in feite de politieke arm van de partij onder de arbeiders en heeft tot taak hen te conformeren aan de politiek van de regering. Hiertoe beschikt de bond over krachtige pressiemiddelen. Het begint er al mee, dat men lid moet zijn van de vakbond om een baantje te kunnen krijgen. Dat betekent in feite, dat men zich moet inkopen als lid bij een plaatselijke vakbondsleider als men bij een bepaald bedrijf wil werken. Daarna wordt de voor Mexicaanse begrippen zeer hoge contributie automatisch van het loon afgehouden.

Het lidmaatschap levert de werknemer verder niet veel op. Stakingen mislukken altijd als ze niet door de bond worden gesteund, wat dus betekent dat ze door de regering moeten worden gesteund om succes te hebben. Het aantal stakingen is dan ook zeer gering.

Voor de boeren, die meer dan de helft van de 50 miljoen Mexicanen uitmaken, geldt hetzelfde. Via de monopolistische boerenorganisatie oefenen partij en regering controle uit op de manier waarop de boeren gebruik maken van de grond die zij via de landhervorming van de staat hebben gekregen. De landhervorming is een belangrijk politiek instrument. Grond is schaars en de boeren doen alles om land te krijgen of te houden.

Binnen de partij is er een wedijver tussen de drie deelnemende klassen voor hun aandeel in de partijmacht. De concurrentie is vooral hevig tussen boeren en arbeiders om meer politieke invloed te krijgen, om functionarissen uit één van beide groepen op een regeringspost benoemd te krijgen of om een groter aandeel te krijgen in de nationale welvaart. In de praktijk profiteren echter vooral de middenklassen (handel en industrie) het meest van de welvaart. Deze industriële bourgeoisie heeft zich in de loop der jaren een dominerende positie verworven in de PRI en de regering.

AFRIKA

ALGERIJE

NATIONALISATIE OLIEMAATSCHAPPIJEN. VERHOGING OLIEPRIJZEN. CONFLICT MET FRANKRIJK

Op 15 juni heeft de regering de nationalisatie per 12 juni van vijf buitenlandse oliemaatschappijen bekendgemaakt: Shell (Brits-Ned.), Phillips Petroleum (Am.), Sofrapel (dochteronderneming van de Westduitse Elwerath), Amif (dochteronderneming van de Italiaanse Montedison) en Drilling Specialties Co. (dochteronderneming van Phillips. Deze maatschappijen produceerden in 1969 samen 5.174.000 ton ruwe olie, d.w.z. ca. 10% van de totale Algerijnse produktie. De voornaamste producenten waren Shell met 4 mln ton en Phillips met 1 mln ton. De bedrijven worden overgenomen door de Algerijnse staatsoliemaatschappij Sonatrach, die haar produktie ziet stijgen van 9 tot 14,5 mln ton per jaar en die daarmee de grootste olieproducent in Algerije wordt.

De nationalisatie trof voor het eerst oliewinnende maatschappijen, de oliedistribuerende maatschappijen waren al in 1968 genationaliseerd. De activiteiten van de oliewinnende maatschappijen waren wel reeds in 1967 onder staatscontrole gesteld. Een schadevergoeding voor de genaaste maatschappijen werd in het vooruitzicht gesteld.

De nationalisatie vond volgens een officiële verklaring plaats in het kader van het regeringsbeleid om de natuurlijke hulpbronnen ten bate van de nationale gemeenschap aan te wenden. Van Algerijnse zijde werd de maatschappijen vooral verweten dat zij van hun Algerijnse winsten te weinig in het land investeerden.

Van Franse zijde werd erop gewezen dat drie Amerikaanse maatschappijen in Algerije (Getty Oil, El Paso en Mobil Oil) niet genaast werden. Getty Oil en El Paso hadden reeds met Sonatrach akkoorden gesloten over investeringen in Algerije, terwijl met Mobil Oil nog onderhandelingen gevoerd zouden worden. (Zie ook pag. 587/3)

In perscommentaren werd de nationalisatie als een waarschuwing aan Frankrijk en de Franse maatschappijen CFP en Elf-Erap gezien. Deze maatschappijen p oduceren ca. 16 mln ton per jaar of wel rond

30% van de totale Algerijnse produktie. Zij voerden reeds sinds nov. 1969 onderhandelingen met de Algerijnse regering, die o.m. grotere investeringen in Algerije verlangde en een verhoging van de referentieprijs voor fiscale heffingen van $ 2,08 tot $ 2,65 per barrel.

Eveneens op 15 juni werd bekendgemaakt dat deze onderhandelingen opgeschort waren. Vervolgens nam de Algerijnse druk op de Franse maatschappijen toe.

Op 30 juni publiceerde de Algerijnse regering een dringend verzoek aan de Franse pijpleidingonderneming Trapsa (leiding van Inanemas naar La Skhirra in Tunesië) haar transporttarieven m.i.v. 1 jan. 1969 drastisch te verlagen en wel van 15 tot 11 dinar per ton ruwe olie die via de pijplijn getransporteerd wordt. De Trapsa vervoert jaarlijks 13,5 mln ton naar de Middellandse Zee.

De week ervoor werd de Franse maatschappijen CFP en Elf-Erap door de minister van industrie en energie, Belaid Abdesselam, aanbevolen een bedrag van minstens de tegenwaarde van $ 1,80 per barrel ruwe olie naar Algerije over te maken. Daar de gemiddelde verkoopprijs ca. $ 1,90 per barrel bedraagt zouden de maatschappijen 95% van de opbrengst van hun verkoop naar Algerije terug moeten brengen.

Verhoging verreken prijzen Geschil met Frankrijk

Op 21 juli deelde minister Abdesselam de Franse oliemaatschappijen mee, dat Algerije met terugwerkende kracht tot 1 jan. 1969 de verrekenprijzen voor Algerijnse olie had verhoogd van $ 2,08 tot $ 2,85 per barrel. Deze unilaterale verhoging van de referentieprijs met 37% lag aanzienlijk boven het laatste Franse aanbod, nl. om de referentieprijs uiteindelijk op te trekken tot $ 2.30. Volgens Le Monde (23-7) zou door de Algerijnse maatregel de werkelijke prijs verhoogd worden tot 75%, en zouden de Franse maatschappijen 600 mln fr meer per jaar aan de Algerijnse schatkist moeten afdragen.

Het Franse kabinet nam op 22 juli het standpunt in dat het Frans-Algerijnse verdrag van 1965 in art. 27 bepaald had dat de geldende prijs slechts met instemming van beide partijen (de beide regeringen) gewijzigd kon worden. Gesteld we d dat het eenzijdige optreden van de Algerijnse regering het voorleggen van de kwestie aan een in het verdrag voorziene arbitragecommissie rechtvaardigde; dit zou de toepassing van de Algerijnse maatregel opschorten.

Een geschil tussen Frankrijk en Algerije zou beide staten economisch treffen. Enerzijds ontvangt Frankrijk 27% van zijn oliebehoefte uit Algerije, anderzijds geniet Algerije Franse financiële en technische hulp, verkoopt het jaarlijks miljoenen hectoliter Algerijnse wijn aan Frankrijk en ontvangt het via de 750.000 Algerijnse gastarbeiders in Frankrijk bijna 1,5 mrd Franse fr. Cm de gevolgen van de Algerijnse maatregel te demonstreren publiceerden de Franse maatschappijen cijfers over de oiiewinst. De meest getroffen Erap berekende de Opbreng van 1 barrel als volgt:

Kosten en produktie	$ 0,85
Algerijnse fiscale heffing	0,65
Kostprijs	1,50
Verkoopprijs	1,95
Winst	$ 0,45

Door de Algerijnse maatregel zou de fiscale heffing voortaan $ 1,07 bedragen, waardoor de kostprijs zou toenemen tot $ 1,92 en de winst zou dalen tot $ 0,03. Volgens Algerijnse berekeningen zou echter een winst van $ 0,09 à 0,24 overblijven.

Inmiddels kwam na diplomatieke contacten via de Algerijnse ambassadeur in Frankrijk, Reda Malek, het Frans-Algerijnse overleg weer op gang. Op 27 aug arriveerde een Franse delegatie o.l.v. de minister van industriële en wetenschappelijke ontwikkeling, Francois-Xavier Ortoli, in Algiers. De volgende dag werd Ortoli door president Boumedienne ontvangen. Ook sprak hij de minister Bouteflika (buitenlandse zaken) en Abdesselam (industrie en energie) en de president-directeur van Sonatrach, Sid Ahmed Ghozali. Voor zijn vertrek uit Algiers op 30 aug. verklaarde minister Ortoli dat de gedachtenwisseling niet het ,,begin van onderhandelingen" vormde, maar wel het ,,eerste stadium van de besprekingen.".

Regeling *met* Phillips

Op 30 juli tekende Phillips Petroleum een compensatieregeling met de Sonatrach voor het verlies van het op 12 juni genaaste bezit.
(Le Monde, NZZ, FAZ)

(Zie ook pag. 574/3 e.v.)

OLIE-AKKOORDEN MET SU

Medio mei werden tussen Algerije en de SU vier langlopende akkoorden getekend over Sowjetrussische medewerking bij de Algerijnse aardolie-exploitatie. De akkoorden betroffen:
1) Sowjet-hulp bij olie-exploratie met het doel de produktie van 44 mln ton in 1969 te vergroten tot 100 mln ton per jaar; 2) verbetering van de exploitatie van de olievelden van Rhourde-El-Baguel en van Hassi-Messaoud om een produktie van minstens 30 mln ton per jaar te halen; 3) bestudering van het gebruik van de condensaten, aardgas vermengd met olie; en 4) de levering van een computer Minsk 32 t.b.v. het Centre africain des hydrocarbures et du textile, waar 300 Russische specialisten werken.
(Le Monde 19-5)

VITBREIDING HANDEL

Bij zijn terugkeer van een bezoek aan Moskou verklaarde de Algerijnse minister van handel, Layachi Yaker, dat de omvang van het handelsverkeer tussen Algerije en de SU was toegenomen van $ 12 mln in 1966 tot $ 98 mln in 1969. Verwacht wordt dat het volume dit jaar tot $ 130 mln zal toenemen en in 1973 een waarde van $ 200 mln zal hebben bereikt. De SU is nu na Frankrijk de tweede handelspartner van Algerije. (Le Monde 19-8; NZZ 22-8)

(Vor. ber. pag. 285/1-1969)

AKKOORD SONATRACH-EL PASO I.Z. LEVERANTIE AARDGAS

De Amerikaanse maatschappij El Paso Natural Gas of Texas heeft, naar op 23 juli 1969 bekendgemaakt werd, een akkoord gesloten met de Algerijnse staatsolie en -aardgasmaatschappij Sonatrach voor de levering van 10 mrd m^3 aardgas per jaar gedurende 25 jaar, ingaande eind 1973. Tot dusver leverde Sonatrach via de fabriek te Arzew, waar het aardgas vloeibaar gemaakt wordt, per jaar 1,5 mrd m" aardgas aan Engeland en 500 mln m" aan Frankrijk.

Volgens El Paso zou rekening zijn gehouden met de te verwachten uitputting van de Amerikaanse aardgasvoorraden. Deze bedragen bijna 15 maal het huidige jaargebruik, maar de Amerikaanse commissie voor energievoorziening heeft reeds berekend dat die verhouding binnen vier jaar zal zijn teruggelopen tot krap 10 maal het jaargebruik. De

transactie, die in okt. 1969 werd geratificeerd en nog door de Amerikaanse regering moet worden goedgekeurd, brengt grote investeringen met zich mee. Zo zal El Paso ca. $300 mln investeren, grotendeels t.b.v. de bouw van 10 speciale tankschepen, die het gas in vloeibare toestand van Algerije naar de Amerikaanse oostkust vervoeren. De ontwikkelingskosten voor de Algerijnse regering bedragen ca. $ 600 mln. O.a. moet een nieuwe pijpleiding aangelegd worden en moeten 1 of 2 fabrieken worden gebouwd om het aardgas vloeibaar te maken. Noch El Paso, noch Sonatrach wilden zich over de prijs van het aardgas uitlaten. Wel verklaarde de president-directeur van Sonatrach, Ahmed Ghozali, een jaarlijkse opbrengst van $120 mln te verwachten. (*Le* Monde, *Financial* Times)

EERSTE HOOGOVEN

President Boumedienne heeft op 19 juni 1969 te Annaba (het vroegere Bône) het eerste Algerijnse hoogovencomplex in gebruik gesteld. Het project, nog een onderdeel van het door president De Gaulle in 1958 gelanceerde Plan de Constantine, is met Franse financiële en technische hulp tot stand gekomen. De produktiecapaciteit van de hoogovens zal 350.000 à 400.000 ton ijzer per jaar bedragen, doch de Algerijnen willen op de duur een produktie van 1,2 mln ton bereiken. Het geproduceerde ijzer zal worden verwerkt in een staalfabriek, die gebouwd met Russische hulp, in 1971 voltooid moet zijn.
In zijn openingstoespraak kondigde Boumedienne verdere industrieprojecten aan: een scheepswerf te Skikda, een vrachtautofabriek te Algiers, een werktuig- en machinefabriek te Constantine e.a. (Le Monde, FAZ)

MEERJARENPLAN

Op 1 jan. trad het eerste officiële meerjarenplan in werking Het vorige plan (1967-69), dat voor 66% verwezenlijkt werd, is nooit als wet uitgevaardigd. Het nieuwe vierjarenplan moet Algerije de basis verschaffen zich tot een industriële mogendheid te ontwikkelen. Van de te investeren 26.400 mln dinar komt 48% ten goede aan de industrie en 16% aan de landbouw, waarin nog driekwart van de bevolking werkt. De reeds jarenlang aangekondigde landbouwhervorming zal in principe voor 1973 plaats hebben. Het plan voorziet in het scheppen van 70.000 nieuwe arbeidsplaatsen per jaar. De jaarlijkse toename van de mannelijke beroepsbevolking (thans 2,3 a 2,8 mln) is 100.000. Naar schatting 500.000 a 900.000 Algerijnen zijn werkloos; de jaarlijkse emigratie, vooral naar Frankrijk, omvat 30.000 a 40.000 man. De industriële produktie moet met 13,4% per jaar toenemen.
Het plan streeft naar een verhoging van het BNP van 15.840 mln dinar tot 22.185 mln dinar, wat neerkomt op een jaarlijkse groei van 8,2%. Een bijzonder accent wordt in het plan gelegd op de vorming van middelbaar en hoger beroepspersoneel.
(Kroniek van Afrika 1970/1)

COODVONNISSEN

Van 10-23 juli 1969 hebben voor het revolutionair hof te Oran 192 personen terecht gestaan, die beschuldigd werden van een aandeel in de opstand van 14 dec. 1967 (pag. 45/3-1968). Van de 192 beklaagden waren 12 voortvluchtig, o.w. de hoofdverdachte kolonel Tahar Zbiri. Het hof veroordeelde Zbiri en vijf andere officieren ter dood. Onder hen bevond zich ex-luitenant Houasnia Layachi, een zwager van Zbiri, en ex-majoor Amar Mellah, hoofdverdachte van de aanslag op president Boumedienne var, 25 april 1968 (pag. 332/2-1968). De andere vonnissen variëerden van 1 jaar voorwaardelijk tot 20 jaar eenzame opsluiting. De voormalige minister van arbeid, Abdelaziz Zerdani (pag. 332/3-1968), kreeg vijf jaar voorwaardelijk. 35 verdachten werden vrijgesproken.
Voor het revolutionair hof van Oran werd van 4-6 aug. 1969 een tweede proces gevoerd, nu tegen de verdachten van de aanslag op Boumedienne. Alle 22 beklaagden werden schuldig bevonden. Vier man werden ter dood veroordeeld, o.w. de hoofdverdachte ex-majoor Amar Mellah, die daarmee zijn tweede doodvonnis kreeg. Twee verdachten werden veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, 12 kregen gevangenisstraffen variërend van 3 tot 20 jaar en 4 werden voorwaardelijk veroordeeld. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 285/3-1969)

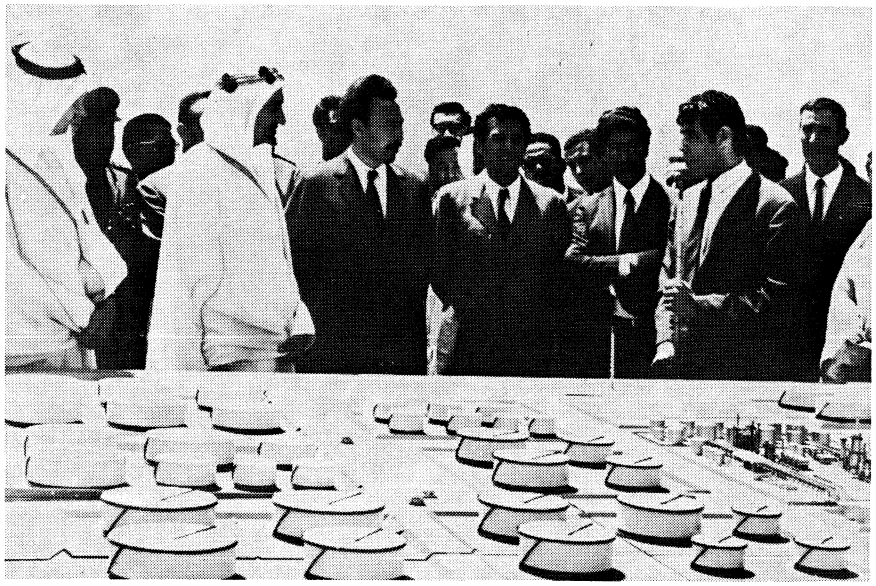

Tijdens het bezoek van koning Feisal van Saoedi-Arabië (16-20 juni) stelde president Houari Boumedienne t.g.v. de vijfde verjaardag van zijn bewind een aantal industriële projecten in West-Algerije (o.a. een petro-chemische fabriek) in gebruik. Op de foto Boumedienne en Feisal voor een maquette van een olieraffinaderij.

LIBIË

ONTEIGENING JOODSE EN ITALIAANSE BEZITTINGEN

Per decreet van 21 juli heeft de revolutionaire raad de reeds onder beheer gestelde bezittingen van joden, die sinds 1961 Libië hebben verlaten, onteigend. Volgens radio-Tripolis werden door de maatregel ca. 600 joden getroffen. Als compensatie werden hun staatsobligaties aangeboden, welke in 15 jaar uitgeloot worden. De joodse gemeenschap in Libië wordt geschat op 1.500 à 2.000 personen.
Dezelfde dag werden ook de bezittingen van de in Libië wonende Italianen in beslag genomen. Het onteigende grondgebied werd geschat op 40.000 ha. Door de confiscatie werden ca. 13.000 van de naar schatting 19.000 Italianen in Libië getroffen. Zij moeten binnen een maand gespecificeerde opgaven van hun bezit indienen. Bij nalatigheid zullen zij de kans lopen op gevangenisstraf of boete. Het volk van Libië ontvangt de eigendom terug, dat middels machtsmisbruik verworven is door de fascisten, die van overzee zijn gekomen om hun tirannie op te leggen", aldus kolonel Kadhafi. Volgens welingelichte kringen uit Tripolis zou de onteigening niet van toepassing zijn op het

Italiaanse olieconcern AGIP of de autofabriek Fiat.

Sinds de machtsovername door de revolutionaire raad in sept. 1969 waren vele van de oorspronkelijke 25.000 Italianen gedwongen Libië te verlaten. Volgens een verklaring van de Italiaanse regering d.d. 9 jan. waren toen 830 Italianen teruggekeerd; persberichten hadden eerder een aantal van 4.000 genoemd. Zij zouden hun bezittingen hebben moeten verkopen en de opbrengst ervan bij een Libische bank hebben moeten deponeren. Op 22 maart had de regering bepaald dat de salarissen van ca. 20.000 buitenlanders, werkzaam op ministeries en bij radio en tv, verlaagd moesten worden. Hun salarissen mochten voortaan niet meer dan 50% boven die van Libische werknemers liggen. Deze maatregelen hadden tot een verder vertrek van Italianen geleid. Volgens het Italiaanse dagblad La Stampa hadden in de laatste weken voor 21 juli ca. 8.000 Italianen Libië verlaten.

Tegen de onteigening werd door de Italiaanse minister van buitenlandse zaken, Aldo Moro, op 22 juli officieel geprotesteerd. Hij noemde het Libische optreden strijdig met het Italiaans-Libische verdrag van 1956. Het protest werd nog dezelfde dag door de Libische regering verworpen. Gesteld werd dat de Italiaanse bevolking haar houding sinds de dagen van het fascisme niet gewijzigd had.

Terwijl een nieuwe stroom Italianen Libië begon te verlaten, vond te Rome voor de Libische ambassade op 23 juli een demonstratie plaats. Op 25 juli werd de Italiaanse ambassade te Tripolis door een menigte met stenen bekogeld; de Italiaanse vlag werd van het dak gehaald. Deze gebeurtenissen lokten over en weer protesten uit. Ook protesteerde Italië tegen het controleren door de Libische politie van Italianen die hun ambassade wilden bezoeken.

Onderhoud Moro-Bousir

Op 1 aug. vond te Beiroet een ontmoeting plaats tussen de Italiaanse en de Libische ministers van buitenlandse zaken, Aldo Moro en Salah Bousir. Volgens Moro waren de besprekingen zeer nuttig en zou de Libische regering enige concessies hebben gedaan. Zo zouden bijv. Italiaanse families die Libië verlaten voortaan L£ 1.000 mogen meenemen. Ook zou een beschikking betreffende de sluiting van alle Italiaanse zaken en maatschappijen in Libië, welke per 3 aug. van kracht zou worden, opgeheven zijn.

Op 20 aug. meldde de *FAZ* dat alle Italiaanse scholen in Libië in opdracht van Rome gesloten waren.

ONTRUIMING BRITSE EN AMERIKAANSE BASES

Op 28 maart heeft Engeland de ontruiming van de militaire bases te Tobroek en El Adem voltooid

Op 11 juni werd de basis Wheelus door de Amerikanen officieel aan de Libische autoriteiten overgedragen, 19 dagen eerder dan in de overeenkomst van 23 dec. 1969 was voorzien. (Vor. ber. pag. 104/3)

KOMPLOT VERIJDELD

Op 24 juli heeft kolonel Moammer Kadhafi bekendgemaakt dat een „reactionair imperialistisch komplot" ontdekt was dat beoogde het bewind ten val te brengen. De samenzwering was beraamd door gepensioneerde politieofficieren, door het buitenland gesteunde zakenlieden en voormalige medewerkers van ex-koning Idris. Zij wilden een regering o.l.v. prins Abdallah Abed el Senoussi, een neef van de afgezette koning, vormen. Twee vroegere premiers, Hoessein Maziq (1965-1967) en Abdoel Hamid Bakush (1967-1968) waren bij het komplot betrokken; zij zaten gevangen op beschuldiging van corruptie.

Volgens de correspondent van *MENA* (25-7) zou uit bekentenissen van zeven gearresteerde samenzweerders zijn gebleken dat bij de uitvoering van het komplot gebruik zou worden gemaakt van ca. 5.000 huurlingen, die door de Amerikaanse inlichtingendienst in Tsjaad waren opgeleid en bewapend. Dit bericht werd door de regering van Tsjaad op 29 juli formeel tegengesproken. (*AFP*, Reutel-)

MAROKKO

GRONDWETSHERZIENING. REFERENDUM. PARLEMENTSVERKIEZINGEN. OPPOSITIE

Nadat koning Hassan II op 7 juni 1965 de grondwet van 1962 had opgeschort, de uitzonderingstoestand had afgekondigd en het parlement had ontbonden (pag. 393-'69), heeft hij sindsdien per decreet geregeerd. Een verandering in deze situatie kondigde de koning begin juli aan in een interview met het Franse weekblad Nouvelle Observateur: een ontwerp voor een nieuwe grondwet zou nog dezelfde maand aan een referendum worden onderworpen.

Op 8 juli maakte koning Hassan bekend dat het referendum op 24 juli zou worden gehouden en dat bij een positief resultaat op 21 en 28 aug. parlementsverkiezingen zouden volgen.

Ontwerp grondwet

Het medio juli gepubliceerde ontwerp voor de nieuwe grondwet verschilde niet veel van de constitutie van dec. 1962. De voornaamste afwijkingen waren volgens de *NZZ* (15-7):

Hoofdstuk I, art. 3: Niet alleen de politieke partijen dragen bij tot de organisatie van de staat en de vertegenwoordiging van de burgers, maai- nu ook de vakbonden, de kamers van koophandel en de beroepsorganisaties. De eenheidspartij werd verworpen.

Hoofdstuk II, art. 19: Toegevoegd werd: de koning is de hoogste vertegenwoordiger van hel volk. Gewijzigd werden de samenstelling van de regentschapsraad (als een nieuwe koning niet de instemming van de meerderheid van de leden verwerft) en de rechten van de vorst, als hij opnieuw de uitzonderingstoestand zou proclameren.

Hoofdstuk III: Er komt één Kamer van Afgevaardigden in plaats van het oude twee kamerstelsel. De leden ervan genieten vgls. art. 37 parlementaire immuniteit, tenzij de door hen verkondigde opvattingen de monarchie of de mohammedaanre religie discutabel stellen of een aanval op de jegens de koning verschuldigde eerbied betekenen.

Voorts werd het mandaat van de afgevaardigden van 4 op 6 jaar gebracht. De Kamer zal niet meer alleen uit direct verkozen leden bestaan, maar ook afgevaardigden tellen die door kiescolleges van gemeenteraden, beroepsorganisaties en werknemersvertegenwoordigers gekozen worden. Het aantal van elke categorie zal in een speciale wet worden vastgesteld.

Hoofdstuk XI: Het initiatief tot grondwetswijziging berust bij de koning en niet meer bij de premier en het parlement. Wel kan de Kamer met tweederde meerderheid de koning een wijziging voorstellen, maar die wordt pas definitief als het volk er per referendum zijn goedkeuring aan hecht.

Reacties

De traditioneel aan het koningshuis gebonden Mouvement populaire o. l.v. Mahjoub Aherdane steunde de constitutionele voorstellen evenals tal van organisaties zoals de Union des syndicats des travailleurs libres, de Union des commerçants et industriels du Maroc, de Fédération des chambres d'artisanat, de Fédération des chambres d'agriculture en de Union nationale des femmes. Het grondweisontwerp werd verworpen door de conservatieve Istiqlal-partij, de Union nationale des forces populaires (UNFP), de Union marocaine du travail (UMT), de Union générale des travailleurs du Maroc (UGTM) en de Union générale des étudiants du Maroc (verwant aan de Istiqlal). De Union nationale des étudiants du Maroc (UNEM), verwant aan de UNEP, besloot zelfs het referendum te boycotten.

Referendum

Volgens de officiële uitslag namen 4.536.407 van de 4.869.168 geregistreerde kiezers aan het referendum deel (93,1%). Van de 4.498.662 geldige stemmen waren 4.443.561 jastemmen en 55.101 neen-stemmen, d.w.z. 98,7% voor en 1,3% tegen. De neen-stemmen kwamen in hoofdzaak uit de prefecturen Casablanca (11.843) en Rabat (13.024) en uit de provincies Fez (6.239) en Kenitra (4.139).

Vorming Nationaal Front

Op 27 juli maakten de twee voornaamste oppositiepartijen, Istiqlal en UNFP, bekend dat zij een Nationaal Front hadden gevormd, waarvan de doelstellingen waren vastgelegd in een handvest dat op 22 juli te Salé tot stand gekomen was. De twee partijleiders, Allal el-Fassi (Istiqlal) en Abderrahim Bouabid (UNFP), verklaarden dat de partijen voorlopig autonoom zouden blijven, maar dat het Nationale Front de eerste stap tot een organisatorische samenbundeling zou kunnen zijn. In feite zou het dan een hereniging betreffen, want de UNFP was in 1959 door leden van de sociale hervormingsvleugel van de Istiqlal o.l.v. Mehdi Ben Barka opgericht. Als reden voor de vorming van het Front werd aangevoerd: het ontbreken van elke democratie na 14 jaar onafhankelijkheid, de heerschappij van de bevoor echten, de ellende van de boeren- en arbeidersmassa's; en de greep van het kapitalisme en het imperialisme op de economie. Als doelstellingen werden genoemd: de vestiging van een politieke, economische en sociale democratie door middel van landbouwhervorming en nationalisatie van de sleutelsectoren van de economie: de bevrijding van de onder buitenlandse heerschappij staande gebieden; integratie van de gebieden en volken van de Arabische Maghreb: bevrijding van de jeugd uit hun ontmoedigende toestand; en steun aan de Palestijnen en de Arabische volken in hun strijd tegen imperialisme, zionisme en reactie. Er werd een centraal comité gevormd waarin namens de Istiqlal zitting hebben: Allal el-Fassi, Boubelrer Kadiri, Mohammed Boucetta en Mohammed Douiri, en namens de UNFP: Abdallah Ibrahim (ex-premier), Abderrahim Bouabid, Mahjoub Ben Seddik (secretaris-generaal van de UMT) en Mohammed Lahbadi.

Opheffing uitzonderingstoestand

Op 1 aug. vaardigde koning Hassan de nieuwe grondwet uit en hief hij per decreet de van 7 juni 1965 daterende noodtoestand op. De directeur-generaal van het koninklijk kabinet, Driss Slaoui, had op 22 juli meegedeeld dat een eind zou komen aan de uitzonderingstoestand zodra het resultaat van het referendum officieel bekend was en de grondwet aanvaard was.

Parlementsverkiezingen

In een communiqué van het Nationale Front werd op 4 aug. meegedeeld dat de Istiqlal en de UNFP niet aan de komende parlementsverkiezingen zouden deelnemen. Als redenen werden o.a. aangevoerd de volledige controle van het referendum door de staat, de wijze van indeling der kiesdistricten, de uitsluiting van honderdduizenden jongeren van de kieslijsten en het afwezig zijn op de verkiezingsdag van tien duizenden arbeidcrs. Ook de vakcentrales UGTM en UMT besloten de verkiezingen te boycotten.

De Kamer van Afgevaardigden bestaat volgens de nieuwe kieswet uit 240 leden gekozen voor 6 jaar: 90 leden worden gekozen bij algemene directe verkiezingen, de overige 150 via indirecte verkiezingen: 90 door gemeenteraden, 24 door kamers van landbouw, 16 door kamers van koophandel, 10 door kamers van handwerkslieden en 10 door vertegenwoordigers van loontrekkers.

Deze 150 leden werden op 21 aug. gekozen. 140 van hen hadden geen tegen-kandidaten. Alleen de kamers van handwerkslieden konden voor de resterende 10 zetels kiezen uit twee lijsten. Hierbij verwierf de winnende lijst 66% van de uitgebrachte stemmen. De opkomst op 21 aug. bedroeg 91,71%.

Bij de directe verkiezingen van 28 aug. voor 90 zetels waren in 76 kiesdistricten 293 kandidaten gesteld; in de resterende 14 was slechts één kandidaat. De opkomst op 28 aug. 85,3%*.

De 90 zetels werden als volgt verdeeld: Onafhankelijken 63, Mouvement populaire (regeringsgezind) 21, Istiqlal 4, UNFP 1 en Parti démocratique constitutionel 1.

De zelelverdeling in de Kamer is nu ais volgt:

Onafhankelijken	159
Mouvement populaire	60
Istiqlal	8
Parti démocratique constitutionel	2
UNFP	1
Progrès social (loontrekkers)	10

Dc minister van binnenlandse zaken, gen. Mohammed Oufkir, verklaarde op 29 aug. dat 219 van de 240 afgevaardigden de regering zullen steunen. Deze meerderheid bewees volgens dc minister dat de boycotoproep van de oppositie geen weerklank bij het volk gevonden had. De kiezers hadden hun politieke rijpheid bewezen. Oufkir wees er verder op dat de nieuwe kamer jonger is dan de vorige van 1963: 60,5% van de afgevaardigden valt in de leeftijdsgroep van 25-40 jaar, terwijl deze groep in 1963 slechts met 39,55% vertegenwoordigd was. Ook had 91% van de afgevaardigden nu een uitstekend opleidingspeil tegen 25% in 1963. (Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 238/3)

* Plaatselijk had de boycotoproep succes. Zo bedroeg de opkomst in het Istiqlal-centrum Fez krap 52%. Ook Rabat en Tanger bleven met resp. 67 en 42% beneden het landelijke gemiddelde. Tegenover het verwijt van de Istiqlal dat de opkomst op het platteland te gunstig was voorgesteld, voerde de NZZ (3-9) aan dat bijv. in Fez-Atlas de opkomst slechts 34% bedroeg. De hoogste deelname aan de verkiezingen werd volgens Reuter bereikt in de provincie Tarfaya in het zuiden, nl. 98,3%.

ALI YATA VRIJGELATEN

De secretaris-generaal van de verboden PLS, Ali Yata, is op 22 juni vrijgelaten. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 238/1)

FINANCIËN EN ECONOMIE

NEDERLAND

FUSIES. Hieronder laten wij een overzicht volgen van de belangrijkste fusies die plaats vonden in de periode januari-juli 1970 (vorig overzicht op pag. 30/2).

januari

Ogem neemt Bammens over. Ogem koopt Landindustrie in Sneek.

Friese Pers samen inet Koumans Smeding.

Kluwer neemt A. Oosthoek Uitgeversniij over.

Maks Clichéfabriek fusie met L. Th. Boelaars en Zn.

van den örink en Lochen1 Druk gaan fusie aan.

Ketjen (AKZO) joint-venture met Japarise Sumitomo Metal Mining.

ACF (Amsterdam Chemie Farmacie) koopt Kennemer Handel Mij.

Unilever meerderheidsbelang in Franse Sheby (kunsthars).

AKZO meerderheidsbelang in Franse verffabriek Astral.

Van der Grinten neemt Italiaanse Xiat over.

Unilever koopt Britse kunstharsbedrijf Styrene Copolumers.

Vilhamij fusie met Buttinger.

Ringers overgenomen door Cavenham Foods.

J. J. Melchers Distilleerderij over naar Cavenham Foods.

Henkes neemt H. C. Wyers over.

Ned. Melk Unie neemt zuivelbedrijf Quak over.

Oosterenk koopt De Valk margarine.

Douwe Egberts meerderheid in Smit en Ten Hove.

Teekens koopt Kips leverworstfabriek.

Ballast-Nedain neemt volledig Waco-Beton over.

Nederhorst (Verenigde Bedrijven) vergroot belang in Indeco-Coignet.

Nutsspaarbank Groningen en Nutsspaarbank Noord- en Zuidbroek gaan samen.

Nutsspaarbank Eindhoven en Den Bosch samen met Helmondse Spaarbank in Bondsspaarbank voor Oost-Brabant.

Kon. Ned. Papierfabrieken en Feldmuhle Duitsland kopen samen Papierfabriek Gennep (Page).

De Vrijheid Strokarton neemt kartonnage-afdeling Erica over.

Macintosh Confectie wil fusie met Bendien-Smits.

Nijverdal ten Cate koopt H. P. Geldennan.

L. ten Cate koopt L. te Strake.

Kattenburg samen met Bodenheim

Godfrey Davis neemt Holland-Rcnt-a-car over.

Vredestein koopt Paul Landmann (Duitsland).

Graansilo Terneuzen naar Aug. de Meijer en Graan Elevator Mij.

Ted Bates (VS) koopt Smits Reclamebureau

Van Maanen (reclame) treedt toe tot Ogilvy and Mather (VS).

Sullivan, Stauffer, Colwell en Baylas (VS) neemt belang in Lintas International (reclamebureau).

Intermills (VS) verwerft Corvey en Gimanex.

februari

Thomassen en Drijver wordt overgenomen door Amerikaanse Continental Can

Beckers Delft in handen van Ambac Industries

Oving samen met Diepeveen

Eerste Nederlandse Naaldenfabriek samen met Rheinische Nadelfabrike.

Samson fusie met A. W. Sijthoff.

Sijthoff Pers koopt Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht.

Van Wiel en Co. samen met Luyben Den Bosch.

Van der Grinten koopt Britse bedrijven Anson en Skycpy.

Billiton neemt Metaalcoating over.

Billiton verwerft Kopako.

ENCK (Vlaardingen) wordt gekocht door Central Resources (VS).

Rommenhöller koopt Weweler.

Nieuwe Nederlandse Groothandelsbond fuseert met Ned. Combinatie van Groothandelaren.

Andi Zuivel samen met Vecomi Zuivel.

Coebergh, Heineken, Kon, Gist- en Spiritus en Zuid-Nederlandse Spiritusfabriek willen distilleerderijbelangen bundelen.

A & O Groothandel Jansen en De Bruin samen met Groothandel Brabant.

Unilever koopt Bjaere Industrie (Zweden) Menebar koopt Dijkers (Almelo).

Croklaan neemt oliefabrieken De Toekomst over van Duyvis (AKZO).

Amev koopt Amsterdams Levensverzekering Genootschap ALG.

Nefa in handen van Buhrmann-Tetterode.

Ver. Kleding Magazijnen doen bod op Bervoets.

Spontor koopt Twentse Tricotage.

G. van Delden samen met M. van Delden.

Geerli Foundation gekocht door Duitse Naturana en Carl Dökers.

maart

Philips neemt Nederlandse Kabelfabrieken (NKF) over. *

G. B. van Goor en Mouton gaan samen.

Bosch en Keunig meerderheid in Walraven.

Van der Grinten meerderheidsbelang in Self Copy Luxemburg.

TRIO transport naar Interilatio-Mullergroep.

Vulcaan neemt belang in P. Heester en Zonen.

Curaçaose Handel Mij neemt over: B. Minkema, Van der Schoor. en meerderheids in Technessen.

Wessanen koopt mengvoederbedrijf Jan van Heeswijk.

AKZO verkoopt Zwanenberg en andere vleesfabrieken aan Unilever

Suiker Unie neemt Coöp. Groenvoederdrogerij Zeeuws-Vlaanderen over.

CMC koopt Melkcentrale Velzen-Zaanstreek.

Domo koopt vijf zuivelfabrieken van Lnempf

Lijempf verkoopt kaasfabriek in Ursem aan Coöp Vereniging Noord-Holland

Bols koopt Blankenheym en Nolet.

Vier Zuid-Nederlandse Coöperatieve zuivelverenigingen richten samen Zuid-Nederlandse Melkindustrie op. Het zijn: CZNZ, De Meijerij, Bergeyk, Brabant.

Hollandsche Beton Groep verwerft nu 100% Hollandsche Aanneming Mij.

Bato (Nederlandse Beton Mij) samen met J. F. P Jansen.

Nederlandse Credietbank neemt Scheuer commissionair over

Nutsspaarbanken Middelburg en Vlissingen gaan fusie aan

Utilico koopt Intergas.

Sanders Behang neemt Eerste Twentsche Behangselfabriek over.

Nijverdal ten Cate joint-venture met Thiokol Corp. (VS).

Van Gorp koopt Pietersen Automobielbedrijven.

Oude Delft neemt Bleeker over.

Van der Drift neemt rneubelbedrijf IMS over.

Fabrikanten in sport- en campingbranche bundelen hun verkooporganisaties : Albert, Anjotex, Havro, Hummel, Adamoli, Semperit en Wellstraler.

april

DRU neemt Ingenieursbureau Scheeres over.

De Groot en Van Vliet koopt Hollandsche Scheepsbouw Mij.

Heycop koopt Eerste Stichtsche Kopergieterij en Machinefabriek Askern.

J. N. Voorhoeve neemt De Veluwe over.

Kroon Oil koopt Technische Oliehandel ,,De Oliebron".

Succes Soap and Chemica1 koopt afdeling Holland Chemie.

Wm. H. Muller, Ahlers Lines (België) en Svea Line (Zweden) bundelen diensten op Zweden.

VéGé groothandels S. de Waal en Verhoeff gaan fusie aan.

Cebeco koopt Kok-Ede.

Denkavit meerderheid in Lemaitre (Fr.).

Plumrose koopt Gevato.

Golden Wonder samen met Reinders.

Van Hattum en Blankevoort, J. P. van Eesteren, Boele en Van Eesteren en Van Splunders bundelen krachten.

Muwi (Pakhoed en Nederhorst) jointventures met Heidemij.

Van Wijnen koopt Baar en Van der Woude.

Bank Van Emden neemt Willems en Cie over.

Scheepshypotheek Nederland koopt Veenduro en Curiels Curaçao.

Bank Mees en Hope neemt belang in Maduro en Curiels Curacao.

Lekaplast en Lekapak gaan samen.

* Zie ook pag. 580/3.

J. W. Schut, Schut en Berends en Lona Golfkarton worden samen Lona Verpakking.

Schuppen Sajet (Scheepjeswol) koopt Deense fabriek Mayflower.

George Pisa en Zn. koopt Van Hal Breda.

Van Wees en Weiss neemt verkoop over produkten Parlev Wol

Nimox Roermond neemt Ingenieursbureau Van Etten over.

Van Waalrijk, Van Oosterom, Van Tussenbroek architectenbureau, Adviesbureau H. van Egmond en Ing. bureau Beltman vormen Bouwontwerpgroep.

Caransa verkoopt American Hotel en Amstel Hotel aan Britse groep Metropolitan Hotels.

mei

Enraf-Nonius neemt P. J. Kipp over

Koninklijke/Shell-groep neemt Billiton over.

HAL koopt Van Twist.

Wernink Beton gaat samen met Van der Vliet.

ABN koopt Handelsbank Eindhoven.

Verpak fusie met Zuid-Ned. Handelmij A. van Dam.

Leerhoeve overgenomen door Theeuwis.

Zandstra koopt Visser.

juni

Ogem koopt Braat Delft

Gieterij Doesburg NV te Doesburg neemt dc NV Erven W. ten Cate over.

De metaalwarenfabriek J. Th. Benraad NV koopt het complex van Beckers, Becking en Bongers in Ulft alsmede het ccmplete machinepark van de NV Beckers in Bergen op Zoom.

De NV Voltek te Enschede neemt Verhey's Bedrijven NV over, welk bedrijf een onderdeel was van de inmiddels failliete NV Van Heijst.

(Fusiebesprekingen zijn gaande tussen Hoogovens en de Westduitse Hoesch AG te Dortmund. Hoogovens heeft een belang van 15% in Hoesch.)

Drukkerij Levisson en Marchand-Paap-Stroker gaan samen.

(Sijthoff en Westerpers praten over fusie.)

Doesschate samen met Haco-Argento.

AKZO werkt samen met Japanse Nippon Kayayu.

AKZO koopt Chemetron in VS.

Van der Grinten koopt B. K. Elliot (VS).

KNSM koopt Hollandsche Lloyd en Batavier van Wm. Muller.

HAL en KNSM bundelen vrachtenorganisaties in West-Duitsland.

Breda-Oranjeboom kopen De Oude Veste (grossier).

Homburg neemt Zendijk over.

Meneba koopt Lubro bakkerij.

Wylax koopt gebr. Van Dort conserven.

De voorgenomen bundeling van gedistilleerd- en wijnbelangen van Coebergh, Heineken, Kon. Gist- en Spiritus en Zuid-Nederlandsche Spiritus (zie onder februari), wordt ten dele gerealiseerd door middel van samenwerking van Heineken en Coebergh enerzijds en Kon. Gist- en Spiritus en de Zuid-Nederlandsche Spiritus anderzijds. Beide groepen blijven overleg plegen.

Hoesch neemt belang bij Loevestein.

De Kon. Rotterdamsche Beton- en Aannemingsmij verwerft het Aannemingsbedrijf v/h Wolterbeek en Van Dorp.

Nederlandse Credietbank koopt 't Hooge Huys (levensverzekeringen).

Bank Mees en Hope in internationale groep van arh? banken United International Bank

ABN neemt deel in Australische financieringsmij.

Do Nutsspaarbank West-Nederland in Haarlem verwerft Nutsspaarbank Venhuizen en Spaarbank ,,Zuinigheid met Vlijt".

Mutsaerts en Blydenstein-Willink werken samen.

Sunliner Reisbureau (VNU) samen met Centouri (V & D).

De Nederlandsche Fotografische Industrie (Dalco) gaat naar Powers Cheinco Inc. (VS).

juli

Holland Aluminium (Billiton/Hoogovens) verwerft meerderheidsbelang in ALCO (West-Duitsland).

Hoogovens en Billiton bundelen hun aluminiumbelangen met die van de Belgische aluminiumverwerkende onderneming Sidal.

Sidal gaat deelnemen in Holland Aluminium NV.

August Thyssen (W.-Duitsland) verwerft 49% belang in NKF-Staal te Alblasserdam (onderdeel van de door Philips overgenonien NKF-groep, zie maart).

De Kon. Drukkerij en Uitgeverij C. de Boer verwerft Kemink en Zn.

Wolters-Noordhoff neemt H. D. Tjeenk Willink en Zn. te Haarlem over.

International Coating Materials wordt overgenomen door Petrofina (België).

Gist Brocades en Schering AG (Berlijn) richten gezamenlijke dochteronderneming op onder naam GB-Schering te Berlijn.

De Compagnie Internationale des Wagons-Lits et du Tourisme neemt het management op zich van het Slyway hotel/motel te Rotterdam. De exploitatie blijft in handen van NV Chalet Suisse.

Hoogovens verwerft IVB te Zwolle (handel in nieuwijzer en andere materialen).

Metaalhandel J. A. Magnus naar Steelmet Inc. (VS).

Britse sigarenfabrikant Gallaher Itd. (Brandsconcern, VS) doet bod op Gebrs. Van Schuppen Ritmeester Sigarenfabrieken.

Het sigarettenconcern Philip Morris Holland koopt firma Blok. importeur en fabrikanten van sigaretten.

Veevoederfabrieken Jac. Brokking en P. Brokking en Zn. gaan samen. In de nieuwe Brokkings's Veevoederfabrieken zal ook de Geneveldse Pluimvee Centrale worden ondergebracht.

De Britse United Biscuits neemt Fritura Nederland (chips en snacks) over

De NV Betondak Arkel, (dochter van Billiton), neemt Niemans' Beton-Son NV over

Nutsspaarbank Westzaan gaat naar de Spaarbank voor de Stad Amsterdam

De Auto Onaerlinge te Groningen gaat samen met AGO AGO Autoverzekering-Maatschappij

De Zwolsche Beleggingsmij en de Zwolsche Algemene Exploitatie Mij gaat naar de International Telephone and Telegraph Corporation (ITT).

Weltexo (vitrages) neemt Wala-atelier in Volendam over.

Drie industriële reinigingsmaatschappijen gaar, samenwerken onder de naam Co - bined Industrial Cleaners (CIC) te Bergen op Zoom (betreft: Industriële Reinigings Contractors Recon (binnen VMF-concern), Houseman & Dirkzwager en Arfaz. (Het Financieel Dagblad, Elseviers Weekblad)

(Vor. ber. pag. 30/2)

DE PTT IN 1969 De PTT heeft over 1969 een totale winst gemaakt van f 251 mln — d w z ongeveer f 61 mln meer dan over 1968 (vgl pag 703/2-1969)
Dit bedrag is opgebouwd uit een exploitatie-winst van *f* 190 mln, rente-inkomsten van *t* 43 mln op vroeger gevormde reserves die elders zijn belegd, en een winst van J 18 mln op ae Postchèque- en Girodienst
Aan rente over het door de staat en de giro aan de PTT geleende geld e d betaalde het bedrijf *t* 143 mln De som van deze rente en de genoemde exploitatiewinst bedraagt f 333 mln en vormt het rendement van het totale bedrijfsvermogen van ongeveer *f* 4200 mln Dit rendement komt uit op 7,9% of bijna de huidige kapitaalrente
De loonkostenstijging heeft in 1969 11% bedragen, de kostenstygiug van materialen en diensten 6% Deze stijgingen konden niet door de tariefsverhogingen worden opgevangen
De omzet van de PTT (exclusief de Post-Spaarbank) steeg van J 1900 mln in 1968 tot bijna f 2150 mln in 1969, waarvan *f* 96 mln door tariefsverhogingen
De postgiro zag het aantal rekeninghouders met ruim 250000 toenemen tot 1 925 000
De wachtlijst voor telefoonaansluitingen groeide in het afgelopen jaar van 116 000 tot 120 000 In totaal werden in 1969 290 000 nieuwe telefoonaansluitingen tot stand gebracht De openbare telegrafie, die in 1969 ongeveer *t* 10 mln verlies opleverde, zal geheel worden geconcentreerd op Amsterdam, Rotterdam en Den Haag
De PTT kampt verder met ernstige personeelstekorten Terwijl de PTT jaarlijks 60 academici nodig heeft, lukte het in 1969 slechts een tiental aan te trekken
Volgens de directeur-generaal van de PTT, H Reinoud, is dit te wijten aan de te lage salarissen en onvoldoende huisvestingsmogelijkheden Op 8 jan 1970 nracht de PTT de tweemiljoenste telefoonaansluiting tot stand De 1 500 000ste aansluitinng maakte de PTT in dec 1965
Verwacht wordt dat er in 1980 4 mln telefoonaansluitingen zullen zijn
ïvier ingang van i april 1970 is het telefoontarief met de VS en Canada met 25% verlaagd en het telexverkeer met circa 17% Dit levert de georuikers een jaarlijkse besparing op van ongeveer j 3,6 mln
In nov 1959 is door de PTT een regeling getroffen ten behoeve van bejaarden, invaliden en ernstig zieken die een telefoonaansluiting hebben aangevraagd Dit is gebeurd in overleg met de Koninklijke Nederlandse maatschappij tot bevorderiug der geneeskunst Op medisch-sociale indicatie van een arts kunnen de betrokkenen in een hogere van de vier bestaande urgentieklassen worden geplaatst
(NRC, Het Parool)

(Vor ber pag 703/2-1969)

ZWEEDSE SOCIALISTEN VERLIEZEN MEERDERHEID

De op 20 sept, gehouden verkiezingen in Zweden hebben tot resultaat gehad, dat de sociaal-democraten hun meerderheid in het nieuwe parlement hebben verloren. Dit betekent echter niet dat de sociaal-democratische regering van premier Olof Palme zal aftreden.

Tijdens een geheime vergadering kort nadat de eerste uitslagen erop wezen dat de sociaal-democraten hun absolute meerderheid zouden verliezen, namen Palme en zijn naaste medewerkers het besluit aan de regering te blijven.

Weliswaar heeft Palm-e hiervoor de steun nodig van de communisten. voor wie hij tijdens zijn verkiezingscampagne weinig goede woorden overhad. Maar die steun kreeg hij impliciet toen de communistische partijleider Carl-Henrik Hermansson verklaarde: „Wij zullen nooit onze steun geven aan de niet-socialistische partijen".

Van de uitgebrachte stemmen moet 14% nog geteld worden. Dit zijn stemmen die per post werden verzonden. Het definitieve resultaat van de verkiezingen zal op 29 sept. bekend gemaakt worden.

Een eerste verdeling van de zetels wijst de burgerlijke partijen 167 zetels toe tegen 166 voor de sociaal-democraten. De definitieve uitslag moet deze tendens van een burgerlijk blok dat iets sterker is dan de sociaal-democraten bevestigen.

Met hun 17 zetels hebben de communisten zich een sleutelpositie verworven.

De sociaal-democraten hebben stemmen verloren op hun beide vleugels. Op links zijn de communistische stemmen die in 1968 na de inval in Tsjechoslowakije naar de sociaal-democraten waren gegaan, teruggekeerd in de schoot van de communistische partij en schijnen bovendien vele jonge sociaal-democratische kiezers communistisch te hebben gestemd om hen de drempel van 4% te doen bereiken.

Op rechts hebben de sociaal-democraten stemmen verloren aan de Centrumpartij van Hedlund; eigenlijk de grote winnaar van de verkiezingen van 1970. De Centrumpartij is sinds begin 1960 constant vooruitgegaan; van 16,2% komt zij nu op 20,4%.

In een commentaar op de uitslag van de verkiezingen wees Palme op de onpopulaire maatregelen die de regering heeft moeten nemen en die mogelijk hebben bijgedragen tot het verlies van de sociaal-democraten. (zie hieronder)

Verwachting

Met behulp van een elektronische rekenmachine is een voorlopige berekening gemaakt van de te verwachten zetelverdeling in het nieuwe parlement. De poststemmen zijn hierin begrepen.

I - w-aarschijnlijke zetelverdeling; II - zetelverdeling in het oude parlement; III - aantal stemmen uitgedrukt in percentages van het totaal; IV - aantal stemmen bij de verkiezingen van 1968 eveneens in percentages.

	I	II	III	IV
Sociaal-democraten	166	125	46,4	50,1
Communisten ..	17	3	4,9	2,9
Centrumpartij	73	39	20.4	16,2
Liberalen	56	34	15,6	14.5
Conservatieven	38	32	10,6	13,8
Andere partijen	—	—	2,1	2,5
	350	233	100	100

Het aantal zetels ten opzichte van 1968 geeft de krachtsverhoudingen niet goed weer, omdat het nieuwe parlement slechts uit één kamer zal bestaan en het vorige nog uit twee kamers bestond.

Grondwetswijziging

Deze vervroegde verkiezingen waren nodig geworden door de op 1 januari 1971 van kracht wordende grondwetswijziging, waarbij de „riksdag" wordt omgezet in een parlement van één kamer. Het nieuwe parlement zal 350 leden tellen, die 3 jaar zitting zullen hebben. De huidige „riksdag" bestaat uit 233 leden van de Tweede Kamer en 151 senatoren. Een vroegere Eerste Kamer werd indirect gekozen door de provinciale raden. Ieder jaar werd een achtste deel vernieuwd. Van de 350 nieuwe zetels zullen er 310 rechtstreeks door de verkiezingen worden verdeeld. De veertig restzetels worden op grond van het evenredige stelsel toegekend.

De kiesgerechtigde leeftijd werd teruggebracht tot 20 jaar, zowel voor het actieve als voor het passieve kiesrecht. Om kleine of splinterpartijen uit het nieuwe parlement te weren werd bepaald, dat iedere groepering ten minste vier procent van het totale aantal uitgebrachte stemmen moest krijgen om in de rijksdag te komen. Hierop is een uitzondering: als een partij in een van de 28 kieskringen 12% op zich weet te verenigen dan krijgt zij een regionale zetel. Deze regeling houdt in dat iedere fractie ten minste 14 leden. telt.

De herziene grondwet geeft het parlement de mogelijkheid de regering of een van de ministers door een motie van wantrouwen te laten vallen. In dergelijke gevallen heeft de regering echter het recht binnen een week nieuwe verkiezin-

premier Olof Palme

Weekblad 39ste jaargang No. 2041, pag. 23247-23262

gen aan te kondigen. De grondwetscommissie bestudeert thans nog meer wijzigingen die in het bijzonder betrekking hebben op de positie van het staatshoofd. Daarbij zal de vraag gesteld worden of het staatshoofd president of koning zal moeten zijn. In dit verband zal ook het vraagstuk ,,monarchie of republiek" worden bestudeerd.

Verkiezingsstrijd en economische moeilijkheden

De verkiezingsstrijd verliep dit jaar aanvankelijk zeer rustig. De voornaamste kwestie vormde het vraagstuk van de herziening van het onderwijs. De centrumpartij was met de eis gekomen de rustige sfeer op de scholen te herstellen en alle geexperimenteer te staken, waarbij de andere burgerlijke partijen zich aansloten. Zij verweten de socialisten dat zij de schoolpolitiek meer op de vorming van de grote massa hadden afgesteld dan op de kwaliteit van het onderwijs. De socialistische minister van onderwijs Carlsson, wees er echter op dat middelbaar en universitair onderwijs niet meer het voorrecht waren voor een kleine groep maar dat iedereen dit moest kunnen volgen. De leider van het centrum, Gunnar Hedlund, verklaarde hierop dat het streven naar gelijkheid bij het onderwijs ten koste ging van het peil, daar de begaafde leerlingen en studenten minder mogelijkheden kregen doordat het onderwijs aan de minder begaafden werd aangepast.

Om zich sterker tegenover de sociaal-democraten te kunnen opstellen poogden de burgerlijke partijen tot een overeenkomst te komen, wat echter niet lukte. Het enige dat werd bereikt was een akkoord tussen de liberale Volkspartij en het Centrum, waarin beide partijen beloofden niet op eigen gelegenheid onderhandelingen te beginnen over de kabinetsformatie. Voorts hadden zij een gemeenschappelijk binnenlands programma, dat overigens veel op dat van de sociaal-democraten leek.

Voor de conservatieven was dat een reden om zich afzijdig van deze ,,borgerliga" te houden. Zij stonden op het standpunt dat er pas een driepartijenovereenkomst kon komen wanneer liberalen en centrum uitdrukkelijk stelling zouden nemen tegen de progressie in de belastingen en de overheidsinmenging in het bedrijfsleven.

Begin september werd de verkiezingsstrijd echter aanmerkelijk feller. De leider van het centrum, Hedlund, kwam met een aantal financieel-politieke voorstellen. Zo wilde hij onder meer dat Zweden in het buitenland een groot krediet zou opnemen om op deze wijze het algemeen rentepeil omlaag te brengen. Zijn voorstellen kwamen in een tijd van prijsstijgingen, prijsstop en een gespannen conjunctuur.

Ondanks de kredietbeperkingen, die een record aantal kleine ondernemingen failliet hebben doen gaan, gingen tussen juni en augustus de prijzen van een hele reeks goederen met 5% omhoog. Op 27 augustus besloot daarop de minister van financiën tot een bevriezing van de voedselprijzen, wat onmiddellijk de verdenking schiep dat hier sprake was van een verkiezingsstunt.

Arbeidsonrust

Deze moeilijkheden op het sociaal-economische terrein waren niet de eerste waarmee de regering-Palme zich geconfronteerd zag. Ruim een jaar wordt Zweden geteisterd door arbeidsonrust en vele waarnemers menen dat de terugslag hiervan in de verkiezingsresultaten tot uiting is gekomen.

Het goed geoliede Zweden heeft het afgelopen jaar een opvallende arbeidsonrust te zien gegeven, aldus ,,De Groene Amsterdammer" (19-9-'70). Het meest spectaculaire gebeuren op dit terrein is wel de weken durende staking geweest die in december van vorig jaar en begin januari van dit jaar de staats-ijzerertsmijnen in het Nooïdzweedse Kiruna en omgeving heeft getroffen. Spectaculair vooral omdat het hier wilde stakingen betrof en dat nog wel in mijnen waarvoor de socialistische regering directe verantwoordelijkheid droeg. Het wilde karakter van de stakingen spreekt des te meer wanneer men weet dat de Zweedse vakbond (Landsorganisationen-LO) — die nauwe banden onderhoudt met de socialistische regering — ongeveer 90% van het arbeidersbestand tot zijn leden mag rekenen. Van belang is in dit verband nog de bezwaren die van de kant van de stakers naar voren zijn gebracht. De bezwaren golden vooral het ongezonde fysieke (stof, lawaai) en sociale klimaat (hoog arbeidstempo) waaronder de arbeiders in deze afgelegen oorden moesten werken. De betaling bleek een ondergeschikt punt; men verdient er de hoogste lonen die in Zweden worden betaald. De vakbeweging die daar toch al nooit de 90% aansluiting haalde — ongeorganiseerden en communisten vormen er een belangrijke macht — heeft door deze stakingen een stuk van haar populariteit verloren. En in haar voetspoor de regering-Palme. Want de stakingen bleven niet beperkt tot dit gebied. Zij sloegen over naar grote bedrijven in Zuid-Zweden (o.a. Volvo). Met een voor Zweedse verhoudingen ongekend aantal wilde stakingen is het jaar 1970 gestart. Niet meer gewend aan dit verschijnsel is daarop door de vakbondsbureaucratie en regering nogal behoudend gereageerd.

Trouwens, dit hele jaar zijn er spanningen op de arbeidsmarkt geweest. Ook hier fusies en bedrijfssluitingen in een gespannen economisch klimaat.

De Zweedse regering heeft het dan ook moeilijk gehad om iets in de praktijk te brengen — zeker op korte termijn — van de doelstellingen die in het uitstekende rapport over gelijkheid (Jamlikhet) zijn geformuleerd en die bepalend zijn voor het beleid in de jaren '70. Dit rapport is vorig jaar op het congres van de socialistische partij aangenomen. (pag. 652/1-'69)

38 jaar socialistisch bewind

Zweden, dat sinds **1917** de facto een parlementaire democratie is, heeft sinds **1932** — op drie maanden in **1936** na — altijd een sociaal-democratische munster-president gehad Bij de acht van de dertien verkiezingen m de afgelopen dertig jaar kregen evenwel de niet-socialistische partijen een stemmenmeerderheid.

Op het vorig jaar gehouden congres van de ,,Socialdemokratisk Arbetarpartiet" werd partijvoorzitter Tage Erlander, die **23** jaar lang de partij had geleid en even lang premier was geweest, opgevolgd door de minister van onderwijs, de 42-jarige Olof Palme (pag **652/1-'69**) Tijdens zijn ministerschap had de nieuwe minister-president door zijn engagement voor de landen van de derde wereld veel sympathie van zijn Jonge landgenoten gekregen Zijn houding tegenover het Amerikaanse optreden in Vietnam bracht een tijdelijke verkoeling in de betrekkingen met de Verenigde Staten teweeg

De parlementsverkiezingen van **1968** brachten een duidelijke socialistische overwinning (pag 653/1-'68). De Sociaal-democraten kregen er **12** zetels bij en kwamen op 125 zetels De centrumpartij boekte vier zetels winst en kwam daardoor op **39.** De Liberalen verloren negen van hun **43** zetels, de Conservatieven moesten één van hun **33** zetels prijs geven en de Burgerbond verloor zijn zetel De communisten leden een verlies van vijf zetels en hielden er slechts drie over. Dit grote verlies werd geweten aan de invasie van de Warschaupaktlanden in Tsjechoslowakije, al had partijleider Hermansson deze inval krachtig veroordeeld. De communisten kregen in **1966** nog 6,4%, wat hun in het nieuwe parlement **23** zetels zou hebben opgeleverd Twee jaar later daalde dit pencentage tot **3.**

(NRC, Alg Handelsblad, Le Monde)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

OPENING STATEN-GENERAAL. DE TROONREDE

Koningin Juliana heeft op 15 sept. de gewone zitting 1970-1971 van de Staten-Generaal geopend met het uitspreken van de volgende troonrede:

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

In onze zich vernieuwende maatschappij verschuiven normen snel Daarbij treden spanningen op tussen behoud en vernieuwing, die echter nimmer zullen mogen leiden tot het prijsgeven van fundamentele waarden In die situatie is verdraagzaamheid jegens elkaar van groot belang Het verlangen om mee te werken aan de ontwikkeling van de maatschappij vereist bereidheid tot samenwerken en tot respecteren van de opvattingen van anderen

De regering draagt hierbij een eigen verantwoordelijkheid Zij zal dan ook voortgaan met de moeilijke opgave om de wetgeving aan te passen aan de zich wijzigende levensopvattingen, zoals het verlangen naar meer vrijheid en meer democratische beinvloeding

Zij zal echter tevens krachtig optreden tegen groepen die de geboden vrijheid misbruiken om op onverdraagzame wijze anderen hun opvattingen en gedragspatroon op te dringen of ernstig overlast aan te doen

De regering wil de communicatie tussen bestuur en bevolking verbeteren en de inspraak bij de beleidavoorbereiding vergroten Zij denkt hierbij in het bijzonder aan het rapport openbaarheid-openheid *), het memorandum omtrent het maatschappelijk en cultureel welzijn en het rapport van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening De regering zal de uitkomst van het beraad hierover in wetsvoorstellen ornzetteri

De toeneming van de welvaart aie ons volk zich in de afgelopen laren heeft verworven, geeft reden tot voldoening Zij roept ook nieuwe problemen op De schadelijke neveneffecten voor ons leefmilieu worden zorgwekkend De groei van de welvaart zal in toenemende mate moeten worden gericht op verbetering van de omgeving waarin wij leven Velen zijn zich in dit Europese Natuurbeschermingsjaar meer bewust geworden van het belang van de bescherming en het behoud van natuurterreinen en van de noodzaak verontreiniging van lucht water en bodem tegen te gaan De wetten inzake de luchtverontreiniging en de verontreiniging van oppervlaktewateren zijn hiervoor noodzakelijke instrumenten Het verheugt de regering dat bij de bestrijding van de verontreiniging van lucht en water ook de internationale samenwerking meer gestalte krijgt

Voor een op de toekomst gericht onderwijsbestel acht de regering een ingrijpende herziening van het kleuter- en lager onderwijs nodig Ook zullen maatregelen worden getroffen ter verdere verlaging van de leerlingenschaal bij dit onderwijs

Uit de U heden aangeboden nota blijkt dat de regering zoveel mogelijk wil bevorderen dat de positie van de werkende jongeren gelijkwaardig wordt aan die van leeftijdgenoten die nog voortgezet onderwijs ontvangen

De regering streeft ernaar spoedig de noodzakelijke herstructurering van het wetenschappelijk onderwiis te verwezenlijken Zij zal bijzondere aandacht schenken aan de verdere vormgeving van het wetenschapsbeleid

Het woningbouwprogramma zal voor 1971 met 2000 woningen worden verhoogd In het belang van de woningbouw wordt de afgifte van rijksgoedkeuring voor die delen van het land waar de spanning op de arbeidsrnarkt in de bouw het grootst is, getemporiseerd voor bouwwerken in de sectoren nijverheid, handel en verkeer Deze tijdelijke maatregel wil de regering laten volgen door een investeringsheffing van benerkte duur waartoe een ontwerp van wet aan U zal worden voorgelegd. Voortgaande liberalisatie en invoering van huurharmonisatie zullen het bouwen van voldoende goede nieuwe woningen stimuleren Voor de verbetering van de bestaande woningvoorraad is de begroting aanzienlijk opgevoerd De rijkssteun voor de woningbouw zal door een nieuwe wijze van verdeling meer worden toegespitst op die gebieden en die categorieen van woningbehoevenden die daaraan het meest behoefte hebben Mede door het ingevoerde systeem van aanvullende individuele huursubsidie wordt meer rekening gehouden met de lagere inkomensgroepen

De sterke expansie van onze economie manifesteert zich ook dit jaar in een belangrijke toeneming van produktie, in- en uitvoer en werkgelegenheid De verbetering van het reëel vrij besteedbaar loon is aanzienlijk Het uitkeringsniveau van de AOW en AWW is extra verhoogd

De laatste mdanden voltrekt zich echter de groei van de totale nationale bestedingen in een te snel tempo met name als gevolg van de ontwikkeling van de investeringen in bedrijven en van de particuliere consumptie Hierdoor loopt de spanning op de arbeidsmarkt en de kapitaalmarkt verder op en tekent zich sedert kort een gevoelige verslechtering van de handelsbalans af

De spanningen ontladen zich nu bovendien in onverwachte, aanzienlijke extra loonuitkeringen De versnelling in de loon- en prijsstijgingen die reeds werd gevreesd, krijgt daarmede een zeer gevaarlijke impuls De betalingsbalans zal nog veel ongunstiger worden Delen van het bedrijfsleven zullen in ernstige moeilijkheden kunnen geraken, hetgeen zijn effect op de werkgelegenheid niet zal missen

De regering is vast besloten aan deze ongunstige ontwikkeling het hoofd te bieden Zij kondigt daartoe het volgende programma van maatregelen aan

- Op de rijksbegroting 1971 zal een bedrag van 140 miljoen gulden worden geblokkeerd
- Op korte termijn bereikt U een ontwerp van wet dat een voorstel bevat tot het conjunctureel hanteren van de tarieven van enige belastingen Op basis van die wettelijke bevoegdheid wil de regering per 1 januari 1971 voor de duur van 12 maanden de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting, de benzine-accijns en de bijzondere verbruiksbelasting op personenauto's verhogen met 3% van de op dat tijdstip van kracht zijnde tarieven
- Mede ter versterking van het restrictieve monetaire beleid zal worden overgegaan tot een beperking van het door de overheid garanderen van leningen buiten de woningbouwsector
- De regering is van mening dat de in artikel 10 van de wet op de loonvorming vermelde voorwaarden zijn vervuld Zij heeft dan ook het voornemen aan dit artikel toepassing te geven Daartoe richt zij heden een adviesaanvrage aan de Sociaal-economische raad
- De beoogde matiging van de loonontwikkeling zal door voortzetting van een krachtig prijsbeleid worden ondersteund

De regering acht deze ingrijpende maatregelen noodzakelijk ter verzekering van de toekcmstige werkgelegenheid, van de welvaart en het welzijn in ons land

Het welslagen van dit programma hangt mede af van het te voeren begrotingsbeleid Meer dan ooit is thans een begroting vereist die een evenwichtig en gezond beeld vertoont Een verdere verla-

*) Zie pag. 568/1.

In de met acht paarden bespannen Gouden Koets reden Koningin Juliana, Prins Bernhard, Prinses Beatrix en Prins Claus naar het Binnenhof Hier Prinses Beatrix met haar echtgenoot bij aankomst voor de Ridderzaal De publieke belangstelling voor het Prinsjesdag-gebeuren neemt. waarschijnlijk mede onder invloed van directe televisieuitzendingen in kleur, de laatste jaren geleidelijk af

ging van invoerrechten en een verlenging van de tijdelijke verlaging van de suikeraccijns en vooral de stijgende gemeentelijke uiigaven voor de sociale zorg, vereisen enkele nieuwe fiscale maatregelen Daartoe wordt voorgesteld op 1 januari 1971 het normale tarief van de omzetbelasting te brengen op 14% en het verlaagde tarief op 4% te handhaven Een aantal artikelen gaat van het normale naar het verlaagde tarief over ten einde de invloed op de kosten van levensonderhoud beperkt te houden

De inkomstenbelasting op het privégebruik van autos dat door de onderneming wordt bekostigd, zal worden verzwaard door een meer op de werkelijkheid afgestemde waardering

Renteverrekening zal worden ingevoerd bij bepaalde te innen en terug te betalen belastingen

Bij de gekozen opzet van de rijksbegroting kan in 1971 worden volstaan met een aanzienlijk geringer beroep op de open kapitaalmarkt dan dit jaar, hetgeen de financiering van gemeentelijke investeringen ten goede kan Komen

Ofschoon landelijk gezien de inkomensontwikkeling ook in de landbouw en visserij niet onbevredigend is, zijn er bepaalde sectoren, groepen en gebieden, zoals het noorden, die bijzondere zorg vereisen In de begrotingsvoorstellen die U heden worden aangeboden, vindt U de beleidsvoornemens van de regering inzake deze en andere belangrijke onderwerpen van staatszorg

Dit jaar wordt de oprichting herdacht van de Verenigde Naties In de 25 jaar van haar bestaan is de volkerenorganisatie een onmisbare functie gaan vervullen bij de handhaving van de wereldvrede, vooral door het bevorderen van de internationale samenwerking op economisch en cultureel gebied

Het in deze kabinetsperiode gestelde doel om de Nederlandse ontwikkelingshulp in 1971 1% van het nationale inkomen te doen bedragen, wordt bereikt in de begroting die U heden wordt aangeboden

De taken en verplichtingen die in de ontwikkelingsstrategie voor de jaren zeventig worden neergelegd, dienen nieuwe richting te geven aan de inspannmg van alle betrokken landen De regering zal hieraan haar volle medewerking geven, evenals aan het tot stand komen van een algemeen stelsel van handelspreferenties voor de ontwikkelingslanden

Van essentieel belang voor het bereiken van een meer stabiele internationale veiligheid zijn de besprekingen tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten over beperking van de strategische nucleaire bewapening en het ontwapeningsoverleg te Geneve. Voor zover het binnen haar vermogen Ligt, draagt de regering het hare hiertoe bij, evenals tot het herstel van de vrede in de gebieden die thans door oorlogsgeweld worden geteisterd

De regering ziet het daarnaast als een belangrijke taak, zowel binnen de Noordatlantische verdragsorganisatie als daarbuiten, mede te werken aan het streven naar verbetering van de spanningen en vergroting van de veiligheid in Europa. In dit verband wordt in het bijzonder gedacht aan een evenwichtige beperking van de militaire middelen.

De grondslag voor de veiligheid van het Koninkrijk blijft intussen handhaving van de Nederlandse deelneming aan een Atlantische strijdmacht, modern uitgerust en van voldoende omvang om een mogelijke tegenstander, vooral ook met conventionele middelen, te kunnen weerstaan cn hem te kunnen weerhouden van het uitoefenen van politieke druk Nederland dient zich in verband hiermede een passende defensie-inspanning te blijven getroosten

De ontwikkelingen in de Europese Gemeenschappen sedert de Haagse Conferentie van staats- en regeringshoofden stemmen hoopvol voor de toekomst van de Europese integratie Van wezenlijke betekenis hiervoor acht de regering het slagen van de onderhandelingen over de uitbreiding van de Gemeenschappen Z-j steunt de verdere integratie op economisch, sociaal en monetair gebied De eenwording van West-Europa blijft zij zien als einddoel

De cerschijnselen van groeiend protectionisme baren de regering zorg Mede in het kader van de Europese Gemeenschap blijft zij ijveren voor een vrij internationaal handelsverkeer op de grondslag van eerlijke concurrentie

De regeringen van Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederland zijn overeengekomen het overleg over de toekomstige verhoudingen tussen de landen van het Koninkrijk in het komende parlementaire jaar te intensiveren Nederland zal de economische en sociale ontwikkeling van deze landen in toenemende mate steunen

Er is in de komende maanden nog een omvangrijk programma van wetgeving af te werken Hieronder valt de eerste lezing van de wetten tot grondwetsherziening Van de reeds ingediende voorstellen acht de regering vooral van belang de behandeling van de wet houdende wijziging van de bepalingen inzake gemeentelijke en provinciale belastingen, de wet ter invoering van een jaarlijkse bijstelling van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting, voorstellen voor structurele wijzigingen van de inkomstenbelasting, de vestigingswet detailhandel, de herziening van het ondernemings- en het vennootschapsrecht, de wettelijke regeling van werkstaking, een wijziging van het onteigeningsrecht, de herziening van het echtscheidingsrecht en voorstellen over de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

De regering stelt zich voor onder meer nog te komen met voorstellen betreffende het instellen van regionale bestuurseenheden, een vernieuwing van de wet toezicht kredietwezen, een wet tot wijziging van de rechtspositie van de PTT, een wijziging van de huurwet en de woningwet, een wijziging van de algemene bijstandswet en van de wet op de bejaardenoorden

Ik wens U toe, leden van de Staten-Generaal, dat vruchtdragende discussies U voldoening schenken in het verantwoordelijke werk dat U wacht

Moge Gods zegen op U en Uw werk rusten. Hiermede verklaar ik deze zitting van de Staten-Generaal geopend

BEGROTING-1971

De minister van financiën, dr. H. J. Witteveen heeft op 15 sept. het ontwerp-rijksbegroting 1971 en de Miljoenennota bij de Tweede Kamer ingediend. Het totaal van de rijksuitgaven voor 1971 wordt geschat Op f 32.725 mln en het totaal der ontvangsten op f 30.663 mln.

Het resulterend tekort van *f* 2.062 mln is 1,8% van het nationaal inkomen en steekt gunstig af tegen het tekort in 1968 dat met 3,3% toen op een te hoog niveau lag. Volgens de minister in de Miljoennota, is het begrotingstekort thans, structureel gezien, niet ver van de gewenste omvang verwijderd

De begroting is gebaseerd op het structurele begrotingsbeleid dat erop gericht is de stijging van de netto-uitgaven van het Rijk niet te laten uitgaan boven de norm van 6%. Minister Witteveen constateert, dat bovengenoemde verbetering in de begrotingssituatie her gevolg is van dit beleid.

De stijging van de netto-uitgaven van het Rijk blijft ook het volgend jaar binnen de ruimte van 6%.

De sterke stijging van de gemeentelijke uitgaven voor sociale zorg maakt desondanks nog enige verzwaring van de belastingdruk onvermijdelijk In 1971 zal deze met name gevonden worden bij een verhoging van de omzetbelasting, waarbij de aard van deze verhoging zodanig zal zijn, dat de gevolgen voor de kosten van levensonderhoud zo beperkt mogelijk worden gehouden.

Voor de financieringsbehoefte ad f 2.150 mln zal, na aftrek van de middelen uit de voorinschrijfrekening, nog voor f 400 mln een beroei) worden gedaan op de open kapitaalmarkt (1970: f 900 mln)

Met behoud van het grondpatroon Van de structurele begroting 1971

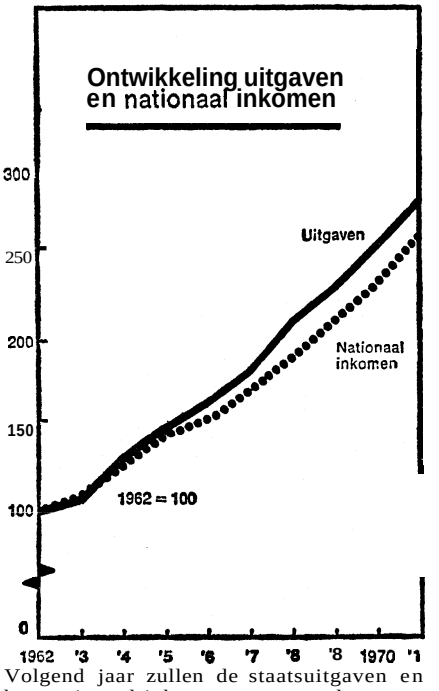

Volgend jaar zullen de staatsuitgaven en het nationaal inkomen naar wordt aangenomen elk met eenzelfde percentage stijgen, n l 11%. Het nationaal inkomen gaat omhoog van *f* 103,7 mrd tot *f* 115,5 mrd en de uitgaven stijgen van f 29,5 mrd tot f 32,7 mrd In de grafiek de ontwikkeling van beide gegevens over een reeks van jaren, waarbij 1962 op 100 is gesteld (Het Parool)

zijn echter — tijdelijke — maatregelen nodig, om in de situatie die zich nu ontwikkelt, de kritieke inflatiedreiging van twee kanten te bestrijden: die van de bestedingen en die van de kosten. Het zal nodig zijn de te uitbundige groei van de bestedingen af te remmen en de loonontwikkeling te beheersen. Hierdoor wordt een ongunstige ontwikkeling, zoals die in de Macro-economische Verkenning (zie hieronder) voor 1971 wordt voorzien, voorkornen. Op het terrein van de rijksfinanciën zal aan dit programma een aandeel worden geleverd door temporisering en beperking van bepaalde (investerings-) uitgaven. Ook de investeringen van het bedrijfsleven zuilen na de zeer sterke groei in de afgelopen jaren met name in de bouwsector worden afgeremd. Daarnaast zal de regering voorstellen een nieuw conjunctuurpolitiek instrument te scheppen, waardoor begin volgend jaar enige van de belangrijkste belastingen tijdelijk kunnen worden verhoogd. Ter versterking van het monetaire beleid van de Nederlandsche Bank is voorzien in enkele maatregelen op het gebied van de kredietverlening. Teneinde in dit kader tevens een redelijke matiging van de loonsverhogingen te kunnen bereiken is de regering voornemens over te gaan tot toepassing van artikel 10 van de Wet op de Loonvorming."

Conjunctuurprogramma

Het kabinet meent dat een goed afgewogen pakket van maatregelen nodig is. waardoor de bestedingen op een breed front worden afgeremd, terwijl tevens door toepassing van art. 10 van de Wet op de Loonvorming wordt gewaarborgd dat de loonontwikkeling in 1971 binnen verantwoorde grenzen blijft. De volgende maatregelen worden door de regering voorgesteld:

● In de eerste plaats moet krachtig de hand worden gehouden aan de richtlijnen van het structurele (begrotings-)beleid en moet inflatoire financiering worden vermeden.

● Het ligt in het voornemen een beperking van f 140 mln ten opzichte van een onverkorte uitvoering van de ontwerpbegroting 1971 tot stand te brengen. Hiertoe zal een aantal posten, in hoofdzaak betrekking hebbende op investeringsuitgaven en investeringsbijdragen, worden getemporiseerd.

SAMENVATTEND BEGROTINGSBEELD

Omschrijving	Vermoedelijke uitkomsten 1970	Ontwerp-begroting 1971	Ontwerp-begroting 1971 (inclusief aanvullende posten)
	(in miljoenen guldens)		
Gewone dienst			
iiitgaven	24345	27764	27680
ontvangsten	25609	29543	29499
Saldo	+ 1264	+ 1779	+ 1819
Buitengewone dienst			
uitgaven	5179	5110	5045
ontvangsten	1059	1164	1164
Saldo	— 4120	— 3946	— 3881
Gehele dienst			
uitgaven	29524	32874	32725
ontvangsten	26668	30707	30663
Saido	— 2856	— 2167	— 2062

● Ter ondersteuning van deze maatregel zal het noodzakelijk zijn reeds in de laatste maanden van dit jaar over te gaan tot een beperking bij het aangaan van nieuwe verplichtingen. Zo kan reeds vrij snel een matigende werking worden bereikt.

● Een belangrijk instrument om in geval van conjuncturele verstoring snel te kunnen bijsturen moet worden gezien in de bevoegdheid van de regering om zonodig de tarieven van een aantal belastingen op korte termijn te verhogen of te verlagen. Het kabinet heeft het voornemen op korte termijn een wetsontwerp in te dienen.
Het stelt zich voor daarbij de bevoegdheid te vragen de inkomsten- en loonbelasting, de vennootschapsbelasting en de benzineaccijns gelijktijdig en met eenzelfde percentage — maximaal 5 — tijdelijk te verhogen of te verlagen. Bij aanvaarding van dit wetsontwerp door de Staten-Generaal is het kabinet voornemens dit instrument zodanig te hanteren dat per 1 jan. 1971 de tarieven met 3% worden verhoogd. De omzetbelasting zal daarvan dan ditmaal worden uitgesloten. Deze belasting zal namelijk op die datum uit andere hoofde worden verhoogd.

● Teneinde de woningbouw zoveel mogelijk veilig te stellen is reeds overgegaan tot een gedeeltelijke herinvoering van het vergunningsbeleid voor bedrijfsgebouwen in de sectoren nijverheid, handel en verkeer met name in die gebieden, waar de spanning het grootste is en waar het gevaar voor toeneming van grenspendel van bouwvakarbeiders niet of in mindere mate aanwezig is. Door deze maatregel zal tevens op korte termijn enige ontspanning op de bouwmarkt kunnen worden verkregen.

● De restrictieve monetaire politiek zal in twee opzichten nog worden versterkt:

— Een beperking van het consumptieve krediet. Maatregelen zijn genomen om de groei van het consumptieve krediet en de persoonlijke leningen verder af te remmen.

— Door een temporisering van nog toe te zeggen overheidsgaranties voor leningen buiten de woningbouwsector kan enige beperking van de investeringen en van het beroep op de kapitaalmarkt worden bereikt.

● Door de hierboven genoemde maatregelen worden de voorwaarden geschapen voor een terugdringen van de prijs- en inkomensinflatie. Om te verzekeren dat dit resultaat ook wordt bereikt, moelen daarnaast grenzen gesteld worden aan de loonontwikkelingen in 1971. Zoals art. 12 van de Wet op de Loonvorming voorschrijft wordt daartoe een adviesaanvraag aan de SER gericht.
Enkele belangrijke punten uit de Miljoenennota zijn:

Uitgaven

● Ontwikkelingshulp. In 1971 bereikt de ontwikkelingshulp met f 970 mln één procent van het nationale inkomen. De verhoging ten opzichte van 1970 bedraagt f 203 mln, of ruim 26%.

● Volkshuisvesting. Het kabinet

* Dit artikel luidt als volgt: „Als het belang van de nationale economie maatregelen vereist tegen het loonkostenpeil, in samenhang met andere maatregelen, kan de minister een algemene loonstop afkondigen. Deze mag ten hoogste een jaar duren. De minister biedt de Sociaal-Economische Raad en de Stichting van de Arbeid de gelegenheid, hun oordeel over de loonstop te geven." (Zie ook pag. 644/3-1969).

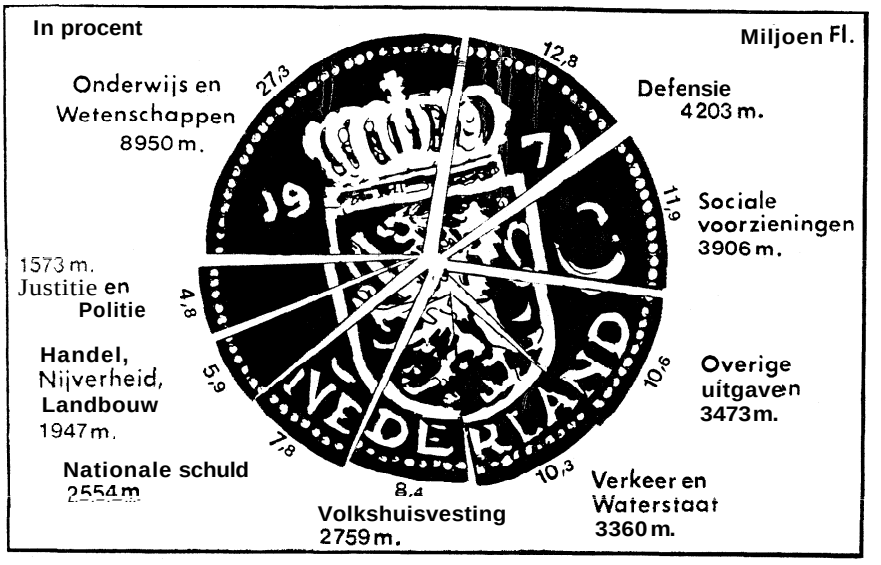

Hoe de Staat in 1971 een gulden besteedt. (De Tijd)

geeft voor 1971 een verhoogde prioriteit aan de volkshuisvesting. Het bouwprogramma is t.o.v. 1970 met 2.000 woningen verhoogd. Het aantal gesubsidiëerde woningen wordt uitgebreid met 4.500, het aantal ongesubsidiëerde woningen wordt verlaagd met 2.500. Met inbegrip van de uitbreiding van de individuele huursubsidies nemen de totale uitgaven voor huursubsidies, ondanks de verlagende invloed van de huurverhoging per 1 april 1971, toe met f 112 mln. Voor stadsanering, en -reconstructie, krotopruiming en doorstroming is met een uitgavenstijging van ruim 20% gerekend (+ f 38 mln).

● Defensie. De defensie-uitgaven lopen op tot f 4.203 mln (ontwerpbegroting 1970: f 3.893), maar nemen als percentage van het netto nationale inkomen af van 3,9 tot 3,6%.

● Onderwijs. De uitgaven voor onderwijs en wetenschappen vormen ca. 27% van de totale Rijksuitgaven (ca. f 8950 mln). De uitgaven ondergaan de invloed van de groeiende deelneming aan voortgezet en wetenschappelijk onderwijs.

Voor het basisonderwijs is rekening gehouden met een verdere verlaging van de leerlingenschaal. Verdere factoren zijn: de voorgenomen leerplichtverlenging, de invoering van een partiële onderwijsplicht voor 15-jarigen, de toeneming van het aantal bursalen en de uitbreiding van het vormingswerk voor werkende jeugd en jonge volwassenen.

Voor de werkende jeugd is een bedrag uitgetrokken van f 37 mln en voor de verlaging van de leerlingenschaal in het basisonderwijs per 1 aug. 1971 een bedrag van f 11 mln.
In de ontwerp-begroting van onderwijs is f 10 mln extra opgenomen ten behoeve van de nieuw te bouwen academische ziekenhuizen in Amsterdam, Leiden en Utrecht. De voltooing van deze projecten, waarmee op basis van de prijzen per 1 jan. 1969 in totaal f 750 mln is gemoeid, is gepland in 1982. De post voor rijksstudietoelagen op de begroting-1971 bedraagt f 230 mln; f 72 mln méér dan dit jaar.

● Gemeenten. De gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht krijgen ingaande 1969 extra uitkeringen uit het Gemeentefonds. Deze bedragen resp. ca. f 38,7 mln, ca. f 15,9 mln, f 5,1 mln en f 4,5 mln. In de jaren 1970 en 1971 zullen deze bedragen nog verhoogd worden. De verdeelsleutel voor de uitkeringen uit het Gemeentefonds (1971 totaalraming f 4591) zal worden verfijnd. (Begroting ministerie van binnenlandse zaken).
Voor 1970 moet ondanks de getroffen dekkingsmaatregelen opnieuw een tekort van het Gemeentefonds van ongeveer f 180 mln worden verwacht. Zonder specifieke maatregelen en de belastingmaatregelen 1971, zou dit tekort het komend jaar zijn opgelopen tot f 326 mln. Voor f 105 mln wordt dit tekort gedekt door de louter nominale stijging van de belastingopbrengsten bij het Rijk. Als gevolg van de voorgenomen uitbreiding van de werkingssfeer van de AWBZ (Algemene Wet Bijzon-

	Vermoedelijke uitkomsten '70	Raming 1971
I. *Kostprijsverhogende* belastingen:		
a. Invoerrechten . .	870	790
b Omzetbelasting	6.650	7.700
c. Bijzondere verbruiksbelasting van personenauto's	385	425
d. Benzineaccijns	1.475	1.525
e. Olieaccijns	280	270
f. Tabaksaccijns	890	890
g. Alcoholaccijiis	450	440
h. Bieraccijns	150	160
i. Wijnaccijns	50	55
j. Suikeraccijns	25	25
k. Rechten van zegel	110	115
l. Rechten van registratie	310	330
m. Motorrijtuigenbelasting		
1. exclusief opcenten	430	465
2. opcenten ten behoeve van Rijkswegenfonds	245	334
n. Grondbelasting (rijksopcenten)	54	56
Totaal I	12.374	13.580
II. Belastingen op inkomen, winst en vermogen:		
a Inkomstenbelasting	4.300	4.900
b Loonbelasting	6.950	8.325
c Dividendbelasting	490	520
d Kansspelbelasting	8	9
e Vennootschapsbelasting	3.225	3.885
f Commissarissenbelasting	20	—
g Vermogensbelasting	290	290
h Successierechten	260	260
Totaal II	15.543	18.189
Totaal I en II	27.917	31.769
Aandeel Gemeentefonds	3.961	4.242
Aandeel Provinciefonds	225	256
Aandeel Rijkswegenfonds	245	334
	4.431	4.832
Ten bate van de rijksbegroting	23.486	26.937
Voorgestelde wijziging van de bepalingen inzake gemeentelijke en provinciale belastingen:		
a. verhoging aandeelpercentage Gemeentefonds met 0,22		—67
b. opbrengst opcenten personele belasting		13
Totaal ten bate van het Rijk	23.486	26.883

DE UITGAVEN NAAR ONDERWERP VAN STAATSZORG

	Gewone Dienst			Buitengewone Dienst			Gehele Dienst		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1970 1)	Vermoedelijke uitkomsten 1970	Ontwerpbegroting 1971 1)	Oorspronkelijk vastgesteld 1970 1)	Vermoedelijke uitkomsten 1970	Ontwerpbegroting 1971 1)	Oorspronkelijk vastgesteld 1970 1)	Vermoedelijke uitkomsten 1970	Ontwerpbegroting 1971 1)
Algemeen bestuur	919	905	1 023	202	196	176	1121	1.101	1.199
Defensie	3 891	4 000	4 203	2	2		3 893	4 002	4 203
Buitenlandse betrekkingen (excl. ontwikkelingshulp)	200	204	224	4	6	5	204	210	229
Ontwikkelingshulp	468	474	617	324	222	327	**792**	**696**	**944**
Justitie en politie (inclusief civiele verdediging)	1 406	1 434	1 573	—	—		**1.406**	**1.434**	**1.573**
Verkeer en waterstaat	1 454	1 483	1 642	1 584	1.603	1718	**3.038**	**3.086**	**3.360**
Handel en nijverheid	668	672	671	37	50	27	**705**	**722**	**698**
Landbouw en visserij	1 012	927	1 011	220	221	238	**1.232**	**1.148**	**1.249**
Onderwijs en wetenschappen	7 331	7 636	8 849	448	468	101	**7.779**	**8.104**	**8.950**
Cultuur en recreatie	659	671	770	6	6	6	**665**	**677**	**776**
Sociale voorzieningen	3 058	3 168	3 906	—	—		**3.058**	**3.168**	**3.906**
Volksgezondheid	282	285	320	1	1	—	**283**	**286**	**320**
Volkshuisvesting									
Huursubsidies	357	359	469	—			**357**	**359**	**469**
Leningen woningwetbouw	—	—	—	1 957	2 026	2 018	**1.957**	**2.026**	**2.018**
Overige uitgaven volkshuisvesting	222	228	272	4	4	—	**226**	**232**	**272**
Oorlogsschade	6	7	5	—	—		**6**	**7**	**5**
Nationale schuld (aflossingen verminderd met afschrijvingen)	1 667	1 690	1 894	376	376	425	**2.043**	**2.066**	**2.319**
Afschrijvingen	200	200	235	—	—	—	**200**	**200**	**235**
	23 800	24 343	27 684	5 165	5 181	5 041	**28.965**	**29.524**	**32.725**

1) Inclusief aanvullende uitgaafposten

dere Ziektekosten) blijft f 40 mln beschikbaar voor een vermindering van het relevante tekort van het Gemeentefonds, waardoor dit wordt teruggebracht tot f 181 mln. De oorzaak van dit tekort is voor het overgrote deel gelegen in de zeer sterke groei van de gemeentelijke uitgaven voor sociale zorg.

De minister wijst erop dat het vanaf het begin de bedoeling is geweest de werkingssfeer van de in 1968 in werking getreden AWBZ geleidelijk uit te breiden. Het ligt thans in het voornemen de werking van de wet nog verder uit te breiden dan in de jaren 1968-'70, door haar ter afronding op enkele nieuwe categorieën van inrichtingen van toepassing te verklaren en bovendien een begin te maken met de toegezegde toepassing van deze wet op extra-sociale voorzieningen. Voorts heeft de regering besloten dat met ingang van 1971 de gemeenten ten laste van de Rijksbegroting een tegemoetkoming van 50% van de kosten van de verleende bijstand in geld aan thuiswonenden zullen krijgen. De andere helft zal blijven dienen als grondslag voor het uitkeringsonderdeel sociale zorg uit het Gemeentefonds. In totaal worden de gemeentelijke uitgaven door overheveling naar de Rijksbegroting en naar de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten met *f* 543,3 mln verlaagd.

Belastingmaatregelen

De regering stelt voor 1971 de volgende maatregelen voor:

1) Op 1 jan. 1971 worden de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting, de vennootschapsbelasting, de bijzondere verbruiksbelasting op personenauto's en de benzineaccijns *tijdelijk* met 3% verhoogd;

2) Een tijdelijke heffing op de aannemingssom voor de bouw van bedrijfsgebouwen (zie ook hierboven). Een wetsontwerp voor deze nieuwe heffing is in voorbereiding. De opbrengst daarvan voor 1971 wordt geschat op f 200 mln;

3) Voor het dreigend tekort bij het Gemeentefonds is extra fiscale dekking nodig. Met het oog daarop stelt de regering voor het algemene tarief van de omzetbelasting (BTW) te verhogen van 12 tot 14% en anderzijds het verlaagde tarief, dat volgens de bestaende wet in 1971 verhoogd zou moeten worden tot 4,3%, te handhaven op 4%. De geraamde extra opbrengst bedraagt in 1971 f 390 mln;

4) De zgn. „autokostenfictie" (de waardering voor de inkomstenbelasting van het voordeel van privégebruik door zelfstandigen en werknemers van een ,,auto van de zaak" uitgedrukt in een percentage van de cataloguswaarde) moet worden verhoogd tot 15%. Aanvaarding van dit voorstel geeft een meeropbrengst van f 80 mln per jaar;

5) De motorrijtuigenbelasting gaat omhoog. De bestaande opcenten worden met 30% verhoogd, zodat het maximumbedrag aan opcenten nu van f 172 naar f 224 gaat. Opbrengst voor Rijkswegenfonds in 1971: f 334 mln.

6) De laatste etappe van de belastingverlaging (,,inflatiecorrectie" op de loon- en inkomstenbelasting) gaat normaal door;

7) De regering gaat een wetsontwerp indienen waarin zal worden geregeld dat over belastingschulden voortaan 4,8% rente zal moeten worden betaald; daarnaast zal de fiscus bij aanneming van dit voorstel, voortaan ook 4,8% rente gaan betalen over vorderingen van belastingbetalers (terugbetalingen).

Door deze belastingwijzigingen verhoogt de regering in feite de belastingen met ca. f 1 mrd (waarvan bijna f 600 mln tijdelijk door de 3 procentsverhogingen), terwijl tegelijkertijd de belastingen door het doorgaan van de inflatiecorrectie met f 300 mln worden verlaagd.

Daarnaast heeft de regering, zoals hierboven reeds vermeld, besloten om zelf nog voor f 140 mln te bezuinigen op de uitgaven die zij zelf voor 1971 had geraamd.

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING 1971

Tegelijkertijd met de indiening van de Miljoenennota is op 15 sept. de Macro-economische Verkenning 1971 van het Centraal Planbureau (CPB) verschenen Aan de door het ministerie van economische zaken verstrekte samenvatting ontlenen wij het volgende m.b.t. de verwachtingen van het CPB voor de Nederlandse economie in 1971:

In de inleiding meldt het Planbureau dat de omstandigheden ditmaal wel zeer uitzonderlijk zijn. De recente gebeurtenissen op het gebied van de lonen (waarover meer in een volgende aflevering - Red. K.H.A.) maakten aanvullende becijferingen noodzakelijk. Maar ook in ander opzicht zijn de beschouwingen aangevuld. Naar de mening van de regering kan nl. niet worden ontkomen aan een samenstel van beleidsmaatregelen dat op beperking van de overbesteding en op beteugeling van de loon- en prijsinflatie is gericht.
Deze Verkenning laat nu zien, welke wijzigingen de door de regering overwogen maatregelen in het beeld 1971 brengen, maatregelen die in zoverre de uitgangspunten van de Rijksbegroting loslaten als daarin geen conjuncturele besturing ligt besloten.
Volstaan is met een nog zeer globale aanduiding van deze gevolgen, die — zoals zal blijken — niet zozeer een onevenwichtige situatie in het leven roepen, als wel een reeds bestaande versterken, mogelijk zelfs aanzienlijk.

De Nederlandse economie in 1970

De spanningen die zich in 1969 in onze economie voordeden, kregen in de eerste helft van dit jaar nog meer accent. Met een voortgezette, sterke stijging van de buitenlandse vraag, en een versnelde toeneming van de binnenlandse consumptie en investeringen ging weliswaar nog een aanzienlijke uitbreiding van de produktie gepaard, maar de schaarste aan arbeid en in enkele sectoren ook de aanwezige produktiecapaciteit stelden toch duidelijke grenzen aan de expansie. Deze knelpunten aan de aanbodzijde hadden des te meer invoer tot gevolg, en misten vermoedelijk evenmin hun uitwerking op de uitvoer, al nam deze in volume nog sterk toe. Een en ander leidde tot een vrij abrupte verslechtering van de handelsbalans, en daarin manifesteerde zich een duidelijke tendentie tot overbesteding.
Een belangrijke invloed ging hierbij tevens uit van de verdere achteruitgang in de ruilvoet, want de invoerprijzen stegen ongewoon sterk en de uitvoerprijzen volgden deze ontwikkeling slechts ten dele. De duurdere invoer betekende hogere binnenlandse prijzen, evenals de loonstijgingen, die door de schaarste op de arbeidsmarkt en door het vigerende systeem van indexering de aanvankelijke verwachting nog overtroffen. In deze fase van een derhalve reeds onevenwichtige ontwikkeling viel de onrast aan het loonfront.
Overigens, zo blijkt uit deze Verkenning, staat onze economie niet alleen, waar het spanningen en prijsinflatie betreft. In een groot aantal landen doen zich eveneens knelpunten aan de aanbodzijde voor, en daaraan kan een groot gedeelte van het thans internationaal simultane proces van loon- en prijsinflatie worden toegeschreven. Veelal wordt daarbij naar een zekere afkoeling gestreefd, maar zelfs in de VS waar deze het eerst is voortgeschreden, is van een vermindering van de inflatie nog maar weinig sprake, al biedt thans het verloop van de arbeidsproduktiviteit aldaar enig perspectief in dit opzicht.
Deze internationale conjunctuur heeft in alle landen die met capaciteitstekorten kampen, tot een sterk toenemende invoer geleid, waarbij de feitelijke omvang van de handel ten slotte door aanbodfactoren naar boven werd begrensd. De wereldhandel — gewogen naar Nederlands afzetpatroon — neemt dienovereenkomstig dit jaar met 11% in volume toe, tegen 14% in 1969. Daarentegen zijn de prijzen op de internationale markten sterker gaan stijgen, hetgeen zowel voor eindprodukten als voor grondstoffen geldt. De laatste schijnen nu echter, in samenhang o.a. met de Amerikaanse conjunctuur, hun hoogtepunt te hebben bereikt. Momenteel lopen zij zelfs enigszins terug.
De inflatie in het buitenland weerspiegelt zich in het invoerprijspeil van Nederland, dat dit jaar met 5% oploopt, hetgeen een hoog cijfer is, want het kwam sinds 1957 niet meer voor. Bij deze externe kostenbeweging voegt zich de binnenlandse loonstijging, die tot voor kort nog op 9,5% werd geraamd, maar nu op 11% is gesteld, aangenomen dat de thans gevraagde f 400 gemiddeld over het gehele bedrijfsleven voor de helft wordt uitgekeerd, hetgeen neerkomt op 1,5% van de loonsom.
Ongetwijfeld zal de consumptie in de komende maanden door deze uitkeringen ineens zeer sterk omhoog gaan. Over het jaar als geheel bezien neemt zij met ruim 7% in volume toe, bij een verbetering van het reëel besteedbare loon die reeds aan de hoge kant was en nu op 5% uitkomt. (Ter vergelijking: de SER kwam in zijn 14e half-jaarlijkse rapport tot een aanvaardbaar percentage van 2,5 à 3% - zie pag. 420/1-1969) De prijsstijging van de consumptie bedraagt zeer waarschijnlijk iets meer dan 4%.
Laatstgenoemd percentage is bij de investeringen veel hoger, nl. 8 à 9%, hetgeen vooral een gevolg is van duurder geworden invoer en sterk gestegen bouwkosten. Desalniettemin nemen de investeringen van het bedrijfsleven met 10% in volume toe. Zij worden door het op monetaire verkrapping gerichte be-

KERNGEGEVENS 1969-1971

	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %			
		met recente loonbeweging zonder bijsturing		met bijsturing
Veronderstellingen	1969	1910 c)	1971 c)	1971 c)
Externe data				
Volume wereldinvoer (herwogen)	14	11	8	8
Invoerprijspeil	3,5	5	—1	—1
Concurrerend uitvoerprijspeil	3,5	5	1,5	1,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland ($)	3,5	7	4	4
Overige veronderstellingen				
Loonsom per werknemer in bedrijven	11,5	11 b)	10,2	9
Volume materiele overheidsconsumptie	2	10,5	1,5	1,5
Volume bruto overheidsinvesteringen	—1	1	3	1
Volume investeringen in woningen	—3,5	—2	8	8
Nationale liquiditeitsquote a)	35,5	34,5	34	33,9
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	1,2	2	1,5	1,5
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	4	7,2	5,4	4,3
Volume bruto investeringen in bedrijven (excl woningen)	2.5	9,8	6	5,7
Volume goederenuitvoer	17	13	9	9,7
Volume goedereninvoer	15	13	9	8
Volume bruto nationaal produkt	5	5,5	4,4	4,2
Produktievolume in bedrijven	5,5	6,1	4,8	4,6
Prijspeil particuliere consumptie	6,5	4,4	5,3	4,9
Prijspeil goederenuitvoer	2	3,8	0,9	0,7
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	4	5	3,9	3,7
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	4,5	4	5,3	4,3
		niveaus		
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld gld)	—0,05	—0,70	—0,85	—0,25
Voorraadvorming (mld gld)	2,8	2,7	2,7	2,6
Werkloosheid (1000 personen)	62	52	50	50à55
Arbeidsinkomensquote	76	78	77,5	77
Besparingen a)	21,5	21,5	21,5	21,3
Belastingdruk (op transactiebasis, incl. restitutie op voorraden) a)	27	28	28,4	28,7
Premiedruk sociale verzekermg a)	15,5	16	16,5	16,5

a) In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
b) De gevolgen van de recente loonbeweging zijn gesteld op 1,5% van de loonsom in 1970 (corresponderend met een gemiddelde uitkering van f 200 per werknemer in bedrijven).
c) Onafgeronde cijfers.

leid nog slechts in beperkte rnate belemmerd, temeer daar de restituties op voorraden een aanzienlijke liquiditeitsverbetering betekenen (vooral in 1969) Bovendien is de kapitaalinvoer uit het buitenland omvangrijk, want zij mag op f 1 mrd worden geschat

Aan deze versnelde volume-expansie der binnenlandse bestedingen hebben ook de materiële consumptieve uitgaven van de overheid deel, want tegen de verwachting in kwamen de militaire afleveringen pas eind 1969 op gang Teleurstellend daarentegen verloopt de woningbouw (—2%), meer nog als gevolg taa arbeidsschaarste dan als gevolg van de hoge ientestand en gestegen bouwkosten Gering is de volumestijging van de overheidsinvesteringen (1%), waar vooral de gemeenten door de schaarste op de kapitaalmarkt in hun investeringsactiviteit werden geremd Niettemin zien zij zich, vooral als gevolg van de prijsstijging, tot inflatoire financiering genoopt

Het resultaat van de boven beschreven volumebewegingen is dat de nationale bestedingen — en met name dus de particuliere consumptie en investeringen van het bedrijfsleven — een sterk accent krijgen Nog neemt het exportvolume belangrijk toe — meer zelfs dan de eerder genoemde wereldhandel — en kan de produktie niettegenstaande de knelpunten tot 6% boten het peil van 1969 worden uitgebreid, maar ook de invoer wordt sterk gestimuleerd Zij wordt daarbij in volume nauwelijks door de prijsstijging afgeremd Onder deze omstandigheden resulteert een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans dat volgens een vanzelfsprekend zeer ruwe schatting f 700 mln bedraagt Dit bedrag is nog enige honderden miljoenen guldens geflatteerd, want de inkomensbalans profiteert van incidenteel omvangrijke overmakingen uit het landbouwegalisatiefonds in Brussel Vermeldenswaard is, dat de uitkomst voor de lopende rekening sterk is beinvloed door de verdere achteruitgang van de ruilvoet, die dit jaar op ongeveer *f* 800 mln lijkt te mogen worden becijferd Daarmede bedraagt het ruilvoctverlies in twee jaar, 1969 en 1970, niet minder dan f 1,5 mld

De geregistreerde arbeidsreserve is ongeveer tot 50 000, ofwel 1,3% gedaald. Hiermee lijkt de minimale omvang ten naastebij bereikt Het bijna continu proces van bedrijfssaneringen doet immers het minimaal bereikbare niveau van de werkloosheid hoger worden

De Nederlandse economze in 1971

De perspectieven voor 1971 kunnen — overeenkomstig de gegevens voorkomend in de hiervoor afgediukte tabel met kerngegevens — worden bezien alnaargelang het door de regering overwogen en noodzakelijk geachte samenstel van bijsturingsmaatregelen al dan niet in de besohouwing wordt betrokken Zij in eerste instantie geen bijsturing verondersteld

Voor zover het de ontwikkeling in het buitenland betreft, wijzen de vooruitzichten voor 1971 op enige verdere vertraging in de uitbreiding van de wereldhandel, en wel van 11% in 1970 tot 8% in het komende jaar

Verder vermindert in de EEG parallel aan de geringere produktiestijging ook de toeneming van de arbeidsproduktiviteit De hierdoor veroorzaakte verdere stijging van de prijzen van industriële eindprodukten komt evenwel niet tot uitdrukking in ons algemene invoerprijspeil

De veronderstelling van ongewijzigd beleid houdt in dat het monetaire beleid restrictief blijft en dat het prijsbeleid zal blijven gericht op het tegengaan van prijsverhogingen anders dan ten gevolge van externe kostenstijgingen.

Voor de Rijksuitgaven en -inkomsten vormde vanzelfsprekend de Rijksbegroting en de daaraan ten grondslag liggende structurele budgetnorm in deze context het uitgangspunt. Hetgeen betekent, dat aan de inkomstzijde met name rekening is gehouden met een verhoging van de omzettarieven ten bedrage van ca. *f* 650 mln op kasbasis, met de tweede tranche van de inflatiecorrectie op de loon- en inkomstenbelasting en met de afbraak van de omzetbelasting op investeringsgcederen.

Het sterke accent op de binnenlandse besteaingen blijft bestaan, temeer wanneer daarbij het afnemende stijgingstempo van de uitvoer èn van de produktie mede in de beschouwing wordt betrokken. De toeneniiiig van de invoer blijft, o.a. door knelpunten in het binnenlandse aanbod, aan de hoge kant. Een en ander komt neer op een produktiegroei van bijna 5%, en een invoerstijging van 9%. De meerdere invoer heeft tot consequentie dat de lopende rrkening van de betalingsbalans geen verbetering ondergaat ten opzichte van 1970. Integendeel, het tekort loopt op tot f 850 mln. De uitkomst voor de lopende rekening wijst op een voortgezette overbesteding; ongetwijfeld echter is het tekort door het wel zeer omvangrijke investeringsprogramma in vliegtuigen in ongunstige zin beïnvloed.

Het jaar 1971 wordt, bij geen conjuncturele bijsturing. gekaraktiseerd door sterke stijgingen van lonen en prijzen, waarbij de prijsstijging t.o.v. dit jaar een duidelijke versnelling ondergaat. Het is zeer wel denkbaar dat de nominale loonstijging, gezien het bestaande systeem van indexering, dan nog zou zijn onderschat, hetgeen de problematiek van de loon- en prijsinflatie in een des te scherper daglicht stelt. Daarbij voegt zich, gelet op de uitkomsten van de lopende rekening van de betalingsbalans, de problematiek van de overbesteding. Bij dit alles is dus uitgegaan van een ,,ongewijzigd" beleid. Wat de huidige loonontwikkeling betreft heeft het Planbureau aangenomen dat ,,de bekende *f* 400" gemiddeld over het hele bedrijfsleven wordt uitgekeerd, wat neerkomt op 1,5% van de loonsom. Deze loonstijging wordt bij het opstellen van de ,,ongewijzigd-beleid"-cijfers dus niet gezien als een eenmalige uitkering. De cijfers die de ontwikkeling aangeven bij gewijzigd beleid gaan er van uit dat art. 10 van de loonwet zo wordt geïnterpreteerd dat daardoor de extra loonstijging die dit jaar ontstaat, wordt geneutraliseerd. De loonstijging zal dan in 1971 slechts 9% bedragen en de prijsstijging 4,9%. Zoals te verwachten valt, aldus het Planbureau, leiden de maatregelen tot een teruggang in stijgingstempo van alle categorieën van de binnenlandse bestedingen, behalve de woningbouw en de consumptieve uitgaven van de overheid. Naar verhouding het sterkst — *2%* — is de groeivermindering bij de overheidsinvesteringen. De bedrijfsinvesteringen in vaste activa en de particuliere consumptie vertragen met ongeveer 0,5 resp. 1%, wat onder meer inhoudt dat het stijgingstempo van de particuliere consumptie beneden de trend komt te liggen, terwijl dat van de bedrijfsinvesteringen (na correctie voor het omvangrijke bedrag voor vliegtuigen) daar nog duidelijker onder komt; de afgekondigde beperkende maatregelen ten aanzien van deze investeringen worden dus nog enigszins versterkt.

Ten gevolge van de verminderde groei van de binnenlandse bestedingen kan de export iets meer toenemen en wordt de invoer afgeremd De lopende rekening van de betalingsbalans verbetert daardoor met *f* 600 mln, waardoor het tekort op lopende rekening in 1971 tot f 250 mln zou worden teruggebracht In het algemeen gesproken brengt het programma een vermindering van de spanning tussen middelen en bestedingen teweeg Daaruit en uit de loonmatiging resulteert een benedenwaartse druk op de prijzen (ca 0,5%), die op iets langer termijn echter groter is dan binnen een tijdsbestek van een jaar

(Vor ber pag 598 en 602/2-1969)

Reacties

In een ee ste reactie op de Troonrede en de Miljoenennota, stelt het overlegorgaan van de drie vakcentrales (NVV, NKV en CNV), dat de daarin aangekondigde loonstop ongewenst, in de praktijk onuitvoerbaar en economisch niet noodzakelijk is Het overlegorgaan is van mening, dat het voorstel om art 10 van de Loonwet toe te passen een averechtse uitwerking zal hebber- op de door de centrale werkgeversverbonden en de vakcentrales ondernomen poging orn de arbeidsvrede te herstellen Door een loonstop zullen nieuwe arbeidsonrust en ongecontroleerde loonbewegingen ontstaan Opnieuw zouden alleen de inkomens van werknemers rechtstreeks worden getroffen, terwijl voor de overige groepen geen inkomensstop is voorzien

Een dergelijke maatregel ontneemt de vakbeweging de mogelijkheid m de onderhandelingen met de werkgevers een zelfstandige bijdrage te leveren aan de oplossing van de bestaande sociaal-economische problemen. aldus het overlegorgaan

De centrale werkgeversbonden VNO en NCW zeggen in hun commentaar op de Miljoenennota, in dit stadium de zin en het nut tan een algemene loonmaatregel te betwijfelen ,,De aankondiging van deze maatregel zal geen verandering brengen in het beleid van de verbonden om de loongolf in te dammen Zij zullen hun leden dienovereenkomstig adviseren Tot nu toe zijn extra uitkeringen tot een klein deel van het bedrijfsleven beperkt gebleven"

De voorzitter van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer, drs J M den Uyl, herinnert er in zijn commentaar op Troonrede en Miljoenennota aan, dat het kabinet-De Jong zich bij zijn optreden in 1967 als voornaamste taak stelde tot stand brengen van een evenwichtige economische ontwikkeling

.,Het is triest, dat met het einde van dit kabinet in zicht de economie chaotischer, de inflatie groter, de sociale verhoudingen meer gespannen en de tegenstellingen in inkomens schrijnender zijn dan sinds lang het geval was Het resultaat van drie jaar rechts regeren is bitter", aldus drs Den Uyl

Mr W J Geertsema de voorzitter van de VVD-fractie in de Tweede Kamer vindt, dat uit de Miljoenennota duidelijk blijkt hoe overspannen de Nederlandse economische situatie op dit moment is ,Ik deel de grote bezorgdheid waarvan de regering blijk geeft Het is mijns inziens dan ook juist, dat de regering niet volstaat met het indienen van deze begroting, die op zichzelf al een bijdrage vormt tot het evenwichtsherstel, maar daarnaast nog een geheel pakket van afkoelingsmaatregelen aankondigt"

Drs. W. K. N. Schmelzer, voorzitter van de KVP-Tweede Kamerfractie. zegt in zijn

commentaar de Troonrede sober te vinden
,,Er worden geen onhaalbare beloften gelanceerd, de huidige spanningen tussen behoud en vernieuwing en de spanningen op sociaal-economisch gebied worden duidelijk en kernachtig naar voren gebracht. Het kabinet geeft ook een visie op de toekomst Het lont er geen twijfel aan bestaan dat het dc ernstige problemen van vandaag — althans voor zover een regering dat kan — wenst aan te pakken".

, Onontkoombaar zo noemt J T Mellema, de voorzitter van de c h fractie in de Tweede Kamer, het totale pakket van regeringsmaatregelen, zoals deze worden aangekondigd in Troonrede en Miljoennennota De Troonrede heeft naar zijn mening wat te sterk het karakter gekregen van een zakelijke samenvatting van de Miljoenennota De heer Mellema acht ingrijpende maatregelen in de huidige situatie zeer wel te begrijpen doch zegt persoonlijk nog wel enige reserve te hebben tegen verschillende onderdelen

Perscommentaren

Het Financieele Dagblad is van oordeel, dat de Miljoenennota een knap en solide stuk werk is, vooral als men daarbij het gegeven overzicht van de gehele kabinetsperiode betrekt ,,Daaruit blijkt dan ', aldus het blad, ,,dat dit kabinet op financieel-economisch gebied al haar gestelde doelen heeft bereikt een dalend begrotingstekort, een uitgavenpeil dat binnen de gestelde norm van 6% expansie blijft"
Wat de extra conjunctuur-maatregelen betreft, zegt het blad, dat deze geheel liggen in het verlengde van de maatregelen tot afremming van de conjunctuur, die de regering toch al als onvermijdelijk zag ,,Zij zullen wel hard aankomen voor het gehele bedrijfsleven"

Het Vrije Volk (soc) schrijft
,,De politieke geschiedenis heeft voor het kabinet-De Jong een verdrietige draai genomen Het kabinet, dat zo graag de verkiezingen tegemoet gegaan zou zijn als de kampioen van de belastingverlaging moet de ene na de andere belastingverhoging aankondigen
,,Een aantal maatregelen, in troonrede en miljoenennota genoemd, is waarschijnlijk niet meer te vermijden Wij bestrijden echter, dat de regering een evenwichtig pakket — het begrip waarmee vooral minister Witteveen zo graag speelt — heeft samengesteld Om maar twee voorbeelden te noemen de huurverhoging gaat gewoon door en in de vermogenssfeer wordt geen enkel besluit genomen."

Het Parool (lib.-soc.) noemt de aangekondigde loonpauze ,,het onmisbare sluitstuk in de dam die tegen overbesteding wordt opgeworpen. Op dit ogenblik verreweg het moeilijkst te verkopen programmapunt, zeker voor een regering die al van huis uit niet veel vertrouwen bij de werknemers geniet en daaraan weinig of niets heeft weten te veranderen."

De Tijd (rk) ,,Zelden zullen troonrede en miljoenennota zo rauw in het dagelijks leven gevallen zijn als de stukken van vandaag Zij geven een direct en fel antwoord op de naar crisis neigende sociale en economische ontwikkelingen Dat antwoord zou anders pas gegeven zijn na uitgebreide debatten in de Tweede Kamer Nu vervoeren de twee staatsstukken een onbedekte lading explosieven naar de Kamer, dwars door het slagveld van falend sociaal overleg en stakingstumult in het gehele land Het is niet onwaarschijnlijk dat na de boodschappen van vandaag het kabinet op wankelen staat Maar het kan wel bij wankelen blijven want vooralsnog is er voor deze regeringscombinatie naar het schijnt geen alternatief"

De NRC (lib) ,,Het was goed bedoeld De regering had de tekst van de Troonrede zo ingedeeld, dat er een zekere orde van wrioriteiten. bewaald door een zekere filosofie uit sprak En nu komt tie vierhonderd-guldengolf de hele opzet bederven en wordt de aandacht bijna geheel opgeëist door de maatregelen die nodig zijn om de zaak niet helemaal uit de hand te laten lopen
Zeker, ook zonder die onverwachte golf zou de belangsteling in de eerste plaats zijn uitgegaan naar de maatregelen ter afkoeling van de toch al oververhitte econcmie — als onze portemonnee geraakt wordt pleegt onze belanostelling voor filosofie nu eenmaal een beetje naar de achtergrond te wijken — maar de ontwikkeling van de laatste weken vraagt om meer dan fiscale en monetaire ,,bijsturing" Nu is er een krachtmeting niet alleen met parlementaire, maar ook met buitenparlementaire krachten te verwachten ··

Ook in vele buitenlandse kranten kreeg de Troonrede nogal wat aandacht Dit vooral vanwege de passage die ,,krachtig optreden tegen groepen die de geboden vrijheid misbruiken" aankondigt De Times wijdde hieraan een hoofdartikel onder de titel ,,Is this Holland?", waarin licht-ironiserend om het volgende wordt gezegd ,,In het Holland van vandaag ontvoeren protesterende boeren de minister van landbouw, zitten vurige feministen op de bruggen naar de mannen te fluiten en zit de Rijn vol dode vis" Nochtans acht het blad het onwaarschijnlijk dat Nederland met geweld het hoofd zal bieden aan de opstand tegen de gevestigde orde ,,De Nederlanders zijn vandaag de dag een zeer verbijsterd volk, maar het ligt niet in hun aard om moeilijkheden met het geweer op te lossen"

(ANP, NRC, Het Parool, Alg. Handelsblad, ministeries van financiën en econ. zaken)

(Vor. ber. pag. 598/1-1969)

BELGIË

VERKIEZINGSINCIDENT

In de nacht van 11 op 12 sept. lrwam het te Laken (Brussel) tot een gewelddadig treffen tussen propagandisten van het Front Démocratique des Francophones (FDF) en van de Volksunie. Beide groepen waren uitgetrokken om verkiezingsaffiches te plakken met het oog op de gemeenteraadsverlriezingen van 11 cktober. Toen zij elkaar toevallig ontmoetten, leidde de woordenwisseling snel tot een gevecht, waarbij de 35-jarige Waalse leraar, Jacques Georgin, propagandist van het FDF, werd neergeknuppeld en kort daarop aan interne verwondingen overleed. Nog dezelfde nacht werden negen personen, betrokken bij het incident, aangehouden. Volgens een mededeling van het gerecht behoorden zij tot de Volksunie of tot de Vlaamse Militantenorde.
Het incident kreeg grote aandacht ı de e De Vlaamse kranten keurden eenparig de daders af en wezen op het gevaar van de nachtelijke propaganda-tochten, waarbij het dikwijls tot heftge botsingen tussen tegenstanders komt. In sommige franstalige kranten (vooral Le *Soir)* en in het weekblad Pourquoi Pas? werd van het incident gebruik gemaakt om ,,de flamingantische terreur" aan te klagen.
Dr. med. V. Anciaux, VU-kamerlid voor Brussel, keurde de doodslag insgelijks scherp af. Een van de aangehouden VU-militanten werd door zijn partij als kandidaat-gemeenteraadslid geschrapt. De Brusselse afdeling van de Vlaamse Militantenorde verklaarde afstand te nemen van de daders.
Op 16 september vaardigde minister van binnenlandse zaken Harmegnies een nachtelijk plakverbod uit, geldig van 22 u tot 7 u en tot 11 cktober.
Ook werd een ,,interministerieel coördinatiecomité voor de veiligheidsvraagstukken op het grondgebied van het rijk" opgericht.
De begrafenis van Jacques Georgin op 18 sept. verliep zonder incidenten.
Dezelfde dag keurde de kabinetsraad een wetsontwerp goed, ingediend door de minister van justitie, dat ertoe strekt alle privé-milities en groeperingen, die door hun actie de veiligheid en de rust van de bevolking in gevaar kunnen brengen, te verbieden.

OVERLEDEN KAMERLID IN OPSPRAAK

Begin september hebben alle kranten uitvoerige berichten gebracht over een verrassend financieel schandaal in de liberale partijkringen. Een maand na de dood van kamerlid Francis de Weert is uitgelekt dat deze vooraanstaande PVV-politicus de laatste jaren van zijn leven zware geldverduistering zou hebben gepleegd. Hij zou handtekeningen (o.m. van zijn partijvoorzitter Pierre Descamps) hebben vervalst om ettelijke miljoenen fr. te ontlenen. Volgens sommige kranten zou hij voor 9 mln fr. verduisterd hebben.
De Weert was kamerlid voor Mechelen sedert 1965, hoogleraar aan

de vrije universiteit van Brussel, gemeenteraadslid te Mechelen, secretaris-generaal van de PVV en directeur van het studiecentrum Paul Hymans van deze partij. Hij gold algemeen als de ,,denker" van de PVV. In officiële PW-kringen wordt het schandaal toegegeven. Descamps heeft een klacht „tegen onbekenden" ingediend. Het parket heeft een onderzoek bevolen.

EYSKENS IN TURKIJE

Premier Eyskens heeft van 10 tot 15 sept. een officieel bezoek gebracht aan Turkije. Hij voerde er besprekingen met premier Demiral. In het slotcommuniqué bevestigen beide premiers dat zij alle initiatieven i.v.m. de Europese veiligheid zullen steunen. Verder is er sprake van een grote Belgische bijdrage tot de ontwikkeling van de Turkse economie.

DE LANDBOUW IN 1969

Volgens de landbouw- en tuinbouwtelling van 15 mei 1969 bedroeg de totale beteelde oppervlakte toen 1.553.540 ha. Zij is als volgt verdeeld:

	15-5-1968	15-5-1969
weiden en grasland	791.283	787.840
granen	481.131	472.705
droog geoogste peulvruchten	7.617	7.576
nijverheidsgewassen	107.315	108.703
aardappelen	47.148	42.566
wortel- en knolgewassen	34.117	34.585
groenvoedergewassen	32.559	33.776
landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	1.201	1.101
nog niet genoemde landbouwteelten	73	59
tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed	110	125
teelt van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten	846	852
groenteteelt	19.959	23.463
teelt van bomen en heesters	1.971	1.957
fruitteelt	26.880	25.902
totale oppervlakte onder glas voor de verkoop	1.680	1.691
waarvan bezet op 15 mei	1.605	1.646
tuinbouwteelten voor eigen verbruik	5.655	5.352
wijmenaanplantingen	252	326
braakgrond	4.652	4.961
oppervlakte cultuurgrond	1.564.449	1.553.540

De veestapel ontwikkelde zich als volgt:

	1968	1969
runderen:	2.799.474	2.838.563
varkens.	2.479.211	2.779.903
pluimvee:	20.516.971	23.630.772
schapen en geiten:	92.221	105.593

(Het aantal koeien verminderde van 1.964.484 in 1968 tot 1.071.729 in 1969.)
In totaal werden 194.404 bedrijven geteld.

LATIJNS-AMERIKA

PERU

REGERING BENOEMT STADSBESTUREN

Op 6 december 1969 heeft de regering een decreet gepubliceerd dat bepaalde dat de stedelijke autoriteiten, wier ambtsperiode op 31 december afliep. voortaan niet meer door de bevolking gekozen zullen worden, maar benoemd zullen worden door de regering. In de grote steden zou het bestuur overgenomen worden door militairen, in de kleinere plaatsen zuilen burgers benoemd worden die zich loyaal tegenover het regime hadden opgesteld. Eerder waren al maatregelen tegen stedelijke autoriteiten genomen. De burgemeester en het college van wethouders van de stad Trujillo werden in oktober 1969 tot aftreden gedwongen omdat zij geweigerd hadden de vlag te hijsen bij een bezoek van de president.

Minister van binnenlandse zaken en hoofd van de politie generaal Armando Artola gaf in november een eerste aanwijzing voor de bedoelingen van di regering. Als verklaarde vijand van de burgemeester van Lima, Luis Bedoya, kondigde hij aan dat alle ,,schaamteloze leden van de stadsbesturen" uit hun ambten verwijderd zouden worden.

Door de verwijdering van burgemeester Bedoya, aldus menen vele waarnemers, wilden de militairen zich ontdoen van een man met politieke ambities. Bedoya heeft lange tijd gegolden als een kanshebbend kandidaat voor het presidentschap. (Le *Monde,* FAZ)

STATUUT VOOR DE PERSVRIJHEID

In januari heeft de regering een statuut voor de persvrijheid gepubliceerd dat voor een zekere opschudding in journalistieke en politieke kringen van Peru heeft gezorgd.

De opzet van de nieuwe wet is om de Peruviaanse pers haar onafhankelijheid weer terug te geven en het statuut bepaalt dan ook dat alleen Peruviaanse staatsburgers kranten en tijdschriftondernemingen mogen bezitten. Het statuut voorziet verder in sancties voor ,,misbruik van publiciteit" en verbiedt ,,elke censuur in vredestijd". Verder opent het statuut de mogelijkheid dat de journalisten de persorganen zullen controleren op basis van een coöperatief systeem.

Een ander artikel van het statuut bepaalt dat journalisten het recht krijgen hun eigen mening te uiten, bij voorkeur in de krant waarvoor zij werken. De hoofdredakteur die dit recht weigert aan zijn medewerkers kan een boete van vijftig dollar krijgen. De boete kan verdubbeld worden als de hoofdredacteur bij zijn weigering blijft.

Verder voorziet het statuut in een aantal verbeteringen van de materiële omstandigheden van de journalisten. Het statuut bevat echter ook een aantal sancties variërend van geldboetes tot gevangenisstraffen voor een hele lijst nogal vaag omschreven vergrijpen tegen de ,,binnenlandse veiligheid van de staat". Ook artikelen die de valutastabiliteit of in het algemeen het economisch welzijn bedreigen, zijn strafbaar.

Op grond van deze laatste bepalingen zijn al enkele veroordelingen uitgesproken. De advocaat Changanaqui werd tot een gevangrnisstraf van zes maanden veroordeeld omdat hij zich kritisch had uitgelaten over de activiteiten van de veiligheidspolitie.

Het blad ,,La Tribuna" werd met sancties bedreigd omdat het geweigerd had een regeringscommuniqué over de reis van een hooggeplaatst regeringsfunctionaris naar Columbia af te drukken.

Verder werden maatregelen genomen tegen het weekblad Vision, het Spaanstalige blad dat in Mexico verschijnt en deel uitmaakt van het Time-Life concern. De hoofdredacteur van dit blad, de oud-president van Columbia, Lleras Camargo, een rechts politicus, had zich meerdere malen vijandig uitgelaten over het militaire regime in Peru. De regering besloot het blad in Peru te verbieden. De SIP. de interamerikaanse persorganisatie zond tevergeefs een delegatie naar Lima om voor Vision te pleiten. Generaal Velasco merkte op dat de SIP bij aanslagen op de persvrijheid elders in Latijns-Amerika minder snel reageerde.

Onteigeningen

In februari onteigende de regering de dagbladen „Expresso" en ,,Extra", beide geëxploiteerd door de uitgeverij Editora Nacional. De beide bladen werden ondergebracht in een coöperatie van journalisten en typografen die de mogelijkheid zullen hebben de vroegere eigenaars schadeloos te stellen door de aan-

delen van Editoria Nacional te kopen.

Reacties

Vooral van rechts moest de regering ernstige kritiek verduren over haar optreden tegen de pers. Links heeft op een enkele uitzondering na, de maatregelen van de regering toegejuicht omdat zij de buitenlandse invloed in de Peruviaanse pers zouden tegengaan.

Francisco Igartua, directeur van Olga, dat als de officieuze spreekbuis van de regering geldt, schreef dat de mythe van de persvrijheid in de kapitalistische wereld verzonnen is om de belangen van het monopolie van de machtige economische belangen te verdedigen. Ook de communistische partij en extreem linkse groeperingen spraken zich uit voor het statuut. In Havana feliciteerde het blad van de Cubaanse communistische partij Granima, de beslissing van de regering omdat zij een aanval betekende op de buitenlandse en oligarchische belangen die de grote kranten beheersen.

Le Monde (25-3) vermeldt dat meer dan 80% van de advertenties in de pers en de reclame voor de radio en televisie gecontroleerd wordt door Amerikaanse maatschappijen zoals Walter Thompson, McCann Erikson Corporation, Grant Advertising Inc, Katts Pacciones Inc etc. Verder zouden er nauwe bindingen bestaan tussen de groep die Extra en Expresso uitgaf en de Rockefellergroep en Columbia Broadcasting System. (Le Monde, NZZ)

NIEUWE WET OP DE INDUSTRIE

Op 28 juli heeft president Velasco voor radio en televisie een nieuwe industriewet bekend gemaakt, die op 31 juli in het staatsblad werd gepubliceerd. Aan het einde van zijn toespraak vatte Velasco de doelstellingen van deze industriële wetgeving als volgt samen:

,,Het is een revolutionair instrument dat een dynamische en werkelijk nationale industrie zal creëren. Zij garandeert de economische onafhankelijkheid van ons land. Zij stelt de arbeiders in staat te delen in de opbrengst en in de leiding van de bedrijven, geeft hun toegang tot de industriële eigendom en het kapitaal en verwezenlijkt daarmee een belangrijk stuk sociale rechtvaardigheid. Zij schept de voorwaarden voor een snelle industrialisatie, en stelt het buitenlands kapitaal in dienst van de natie".

De wet bestaat uit drie hoofdstukken. Er zal in de eerste plaats in elke onderneming een Industriële Gemeenschap worden gevormd die rechtspersoonlijkheid heeft en die zowel de arbeiders als het overige personeel zal vertegenwoordigen tegenover de onderneming. Deze laatste zal elk jaar 15% van haar nettowinst overdragen aan de gemeenschap die dit jaarlijks toenemende kapitaal zal kunnen besteden voor de aankoop van — maximaal — de helft van de onderneming, hetzij op oollectieve basis hetzij op basis van het individuele aandelenbezit van de werknemers.

Vooruitlopend daarop zal de industriële gemeenschap met een aanvankelijk minimum van één afgevaardigde, ook in de directie van het bedrijf vertegenwoordigd zijn, een vertegenwoordiging die gelijke tred zal houden met de groei van het gemeenschappelijke aandelenbezit. Uiteindelijk zal dus de directie voor de helft bestaan uit werkgevers en voor de andere helft uit werknemers. Interessant is ook dat de regering op nationaal niveau geen vakbonden of werkgeversorganisaties zal erkennen die niet georganiseerd zijn op basis van het one-man-one-vote-systeem. Daarmee wordt vooral in het bedrijfsleven een belangrijk deel van de oppositie buitenspel gezet, in het bijzonder het machtige werkgeversverbond SNI, dat zich tot nu toe bediende van een besluitvormingssysteem waarin de stem van de meest kapitaalkrachtige ondernemingen de doorslag gaf.

Elke onderneming wordt vervolgens verplicht om 10% van de nettowinst onder de arbeiders te verdelen: 5% op voet van gelijkheid en 5% pro rato, dat wil zeggen, in verhouding met het salaris dat door elk van de werknemers wordt verdiend. Ten slotte zal elke onderneming 2% van de netto-winst moeten overdragen aan een nieuw op te richten Technologisch Instituut dat tot taak zal krijgen om, gebruik makend van de internationale vorderingen van wetenschap en techniek, de modernisering en de technologische vernieuwing van de Peruviaanse industrie krachtig te bevorderen.

Meer staatsinvloed

In de nieuwe eigendomsverhoudingen die worden nagestreefd, wordt aan staatsbedrijven en coöperaties een grotere plaats ingeruimd dan voor zuiver particuliere ondernemingen.

De ontwikkelingsstrategie legt een zwaar accent op infrastructuur en zware industrie, waarbij de staat zich het leeuwedeel van de basisindustrieën toeëigent: ijzer en staal, chemische industrie, kunstmest, cement, hout, papier, e.d.

Ondernemingen die zich toeleggen op goederen die deel uitmaken van het populaire consumptie-pakket (landbouwprodukten, voedingsmiddelen. textiel, bouwnijverheid, gezondheidszorg, onderwijs, recreatie e.d.) krijgen een tweede prioriteit, terwijl de produktie van niet-essentiële en luxe goederen niet alleen geen prioriteit krijgt, maar zelfs zwaar zal worden belast. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval met de auto-industrie, waarin de produktie van luxe — vooral Amerikaanse — personenvoertuigen vrijwel onmogelijk wordt; reden waarom Ford reeds heeft aangekondigd zich uit Peru te zullen terugtrekken. Europese en Japanse fabrikanten van kleinere auto's zoals Volkswagen en Toyota zullen hun activiteiten daarentegen kunnen uitbreiden op voorwaarde dat zij meer Peruviaanse onderdelen in hun wagens zullen doen. De prioritaire sectoren zullen van overheidswege worden geholpen door een gedifferentieerd stelsel van krediet-, belasting- en importfaciliteiten.

„Peruanisering" buitenlands kapitaal

Ook streeft de wet naar een progressieve „peruanisering" van het buitenlands kapitaal. Ondernemingen waarvan het kapitaal op dit moment geheel en al buitenlands is zullen met de overheid een contract moeten sluiten.

Op basis daarvan zullen ze na met ,,redelijke winsten" het bedrag van de oorspronkelijke investering te hebben terugverdiend, slechts in Peru kunnen blijven als zij hun eigen kapitaal associëren met een minimale inbreng van 67% aan Peruviaans kapitaal. ,,Joint ventures" die op dit moment voor 75% buitenlandse zijn, zullen dit percentage moeten terugbrengen tot maximaal 49.

De andere helft dient Peruviaans te zijn. Bepaald curieus — en enigszins primitief — is de bepaling dat alle ondernemingen om de twee jaar door het Ministerie van Industrie en Handel zullen worden beoordeeld. Daarbij zal worden nagegaan of en in hoeverre zij vanuit een nationalistisch, een sociaal, een economisch en een technologisch gezichtspunt — voor elk van deze

criteria kan een maximum van 20 punten worden behaald — een positieve bijdrage hebben geleverd aan de nationale ontwikkeling. Aan de 5 bedrijven die het hoogst scoren zal behalve een eervolle onderscheiding, ook een belastingvoordeel van 20% van de netto-winst worden toegekend. (De Volkskrunt)

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Het is de regering Velasco gelukt, aldus de *NZZ* (7-5) een zekere stabilisering van de muntstandaard, de prijzen en dc openbare financiën lot stand te brengen, weliswaar tegen de prijs van een verdere verlangzaming van de economische activiteiten. Deze verlangzaming, zich uitend in afnemende investeringen, was overigens al begonnen onder het bewind van Belaunde, dat zich heeft gekenmerkt door groeiende tekorten, inflatie en een toenemende schuld aan het buitenland.

Een gunstige omstandigheid voor de regering Velasco is geweest dat de wereldmarktprijzen voor de belangrijkste Peruviaanse artikelen, zoals vismeel, koper, lood, zink en koffie in het afgelopen jaar sterk gestegen zijn, zodat Peru zelfs bij een geringe toename van de produktie aanzienlijk meer deviezen kreeg. De invoer van lnxe artikelen werd door een systeem van invoerbeperkingen afgeremd, waardoor een relatief hoog actief saldo op de handelsbalans voorkwam. (In 1968 US$ 236 mln, in 1969 US$ 265 mln.)

De inflatie bedroeg in 1969 slechts 6%, voor Latijns-Amerikaanse verhoudingen zeer bescheiden. (In voorafgaande jaren lag de inflatie vaak tussen de 20 en 30% in).

De werkelijke groei van de economie liep echter terug en wel van 6 tot 7% in de voorafgaande jaren lot 2% in 1969. Daar dit nog lager is dan de jaarlijkse bevolkingstoename moet men concluderen dat het inkomen per hoofd van de bevolking teruggelopen is. Dit veroorzaakt een stijging van de toch al hoge werkeloosheid, waarvan de grootte moeilijk geschat kan worden omdat slechts een kwart van de bevolking aan het eigenlijke economische leven deelneemt. Alleen de natuurlijke bevolkingstoename en de binnenlandse migratie eisen jaarlijks de schepping van 150.000 nieuwe arbeidsplaatsen.

Peru heeft in tegenstelling tot vele andere ontwikkelingslanden een tamelijk goed uitgebalanceerde economische structuur, omdat visserij, mijnbouw en landbouw elk een aanzienlijke bijdrage aan het nationale inkomen leveren

Peru is de grootste producent van vismeel ter wereld. In de landbouw overwegen koffie, suiker en katoen; alleen al de uitvoer van koffie levert jaarlijks een bedrag van US$ 40 mln aan deviezen op

In de mijnbouw is koper het belangrijkste produkt; Peru dat ca. 10% van de wereldkoperreserves bezit, wil in de komende jaren zijn inspanningen verdubbelen en daarmee Chili, de belangrijkste Latijns-Amerikaanse koperproducent, inhalen.

Geografisch gezien heeft de bestemming van de Peruviaanse uitvoer zich in de laatste jaren verplaatst.

Het aandeel van Noord- en Latijns-Amerika is tussen 1966 en 1969 gedaald tot 51% tot 42% en dat van Europa gestegen van 38 tot 40%. De VS blijven de belangrijkste importeurs van Peruviaanse produkten, hoewel zij nog slechts 34%, in 1966 was het 42%, van deze export afnemen. De andere belangrijkste afnemers zijn Japan met 16%, West-Duitsland met 12%, Nederland met 8%, België-Luxemburg met 5% en Groot-Brittannië met **3%.**

Vooral de invoer van consumptie- en investeringsgoederen liep sterk terug. De invoerwaarde van grondstoffen en halffabrikaten daarentegen nam enigszins toe. De belangrijkste importgoederen zijn machines, apparaten en elektrische apparaten alsmede chemische produkten. Ook bij de invoer heeft zich geografisch gezien een verschuiving ten gunste van de Europese landen, Azië en Australië voorgedaan. De VS nemen echter nog altijd 31% van de waarde van de invoer voor hun rekening, terwijl West-Duitsland 11%, Argentinië 10% en Australië **3%** leveren.

De Peruviaanse handelsbalans bleef in de eerste maanden van het lopende jaar in versterkte mate actief. In de eerste vier maanden was er een overschot van US$ 169 mln, tegenover US$ 95 mln in dezelfde periode van het vorige jaar.

De verwerkende industrie neemt voorlopig nog een bescheiden plaats in het geheel van de economie in. Toch werd in het afgelopen jaar al 150.000 ton staal geproduceerd.

Consolidering *deviezenschulden*

Door een restrictieve geld- en begrotingspolitiek is het in het afgelopen jaar gelukt de deviezenreserves op US$ 130 mln te brengen, wat een verdubbeling betekent, en de aflossingstermijnen voor de buitenlandse schuld van US$ 750 mln uit te stellen, zodat Peru thans vijf jaar de tijd heeft, zijn verplichtingen te liquideren

Het is aan te nemen dat de regering zal proberen de nieuwe termijnen strikt aan te houden zodat weer iets van het internationale vertrouwen teruggewonnen kan worden. *(NZZ)*

AARDREVING EISTE 60.000 DODEN

Ongeveer 60.000 personen zijn om net leven gekomen bij de aardbeving die op 31 mei een aantal steden en dorpen van Peru heeft verwoest. Het was de aardbeving met de ernstigste gevolgen tot nog toe in de geschiedenis van Latijns-Amerika en waarschijnlijk van het westelijk halfrond,

De aardbevingshaard lag op 43 km diepte, niet ver van de Peruviaanse kust, in de Stille Oceaan, die hier een diepte van 200 m heeft.

Het getroffen gebied ligt ca. 300 km ten noorden van Lima. De meeste slachtoffers vielen in het kustgebied bij de aardbevingshaard en in het dal van dc Rio Santa, de Callejón de Huaylas, een rivier die in het dal tussen de gebergten Cordillera Negra (5000 m) en de Cordillera Blanca (6768 m) loopt.

Een groot gedeelte van de mensen kwam door het instorten van huizen om het leven. Het bouwmateriaal van de meeste huizen bestaat

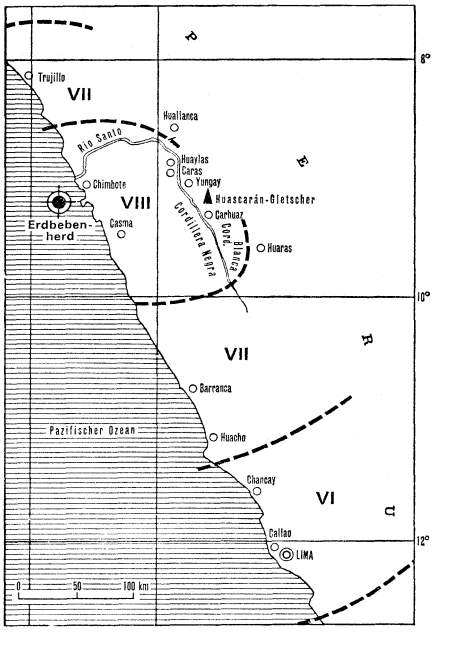

Het rampgebied in N.-Peru

uit Adobe-tegels, een mengsel van leem en stro. dat in de zon gedroogd wordt. Adobe heeft vrijwel geen weerstand tegen aardbevingen.
Vrijwel het merendeel van de slachtoffers verloor echter het leven doordat enorme ijswanden zich door de aardschokken losmaakten van de bergwanden en te zamen met modder, puin en rotsblokken in het dal van de Rio Santa stortten. waardoor de steden Huarez (40.000 inwoners) en Yungay (18.000 inwoners) volkomen werden bedolven.
De havenstad Chimbote, een in enkele jaren tijds opgekomen visserijcentrum, werd eveneens grotendeels verwoest. De Peruviaanse regering zette onmiddellijk na het bekend worden van de ramp het leger in om te proberen zoveel mogelijk overlevenden te redden. De Peruviaanse regering richtte eveneens een verzoek aan het buitenland om hulp. De Amerikaanse regering stuurde marineschepen naar Chimbote om als hospitaalschepen dienst te doen. Later kwam de echtgenote van de Amerikaanse president, Patricia Nixon, naar Peru om zich van de omvang van de ramp op de hoogte te stellen. Zij zegde verdere hulp toe. Ook uit andere Latijns-Amerikaanse landen werd op grootscheepse wijze hulp geboden.
Premier Castro van Cuba stond persoonlijk bloed af voor de slachtoffers.
De Sowjet-Unie zond vliegtuigen met medicamenten, voedsel, kleding en een medisch team naar Peru. (Le Monde, *NZZ,* NRC)
De hulpverlening heeft duidelijk interessante buitenlands-politieke aspecten gekregen, die weliswaar niet direct de politieke kaart zullen wijzigen, maar die wel de moeite van het signaleren waard zijn, aldus de NRC (18-6). Als gevolg van de snelle en omvangrijke bijstand van de VS en Cuba aan Peru, zijn de betrekkingen met Washington verbeterd en heeft Havanna zich terstond populair gemaakt in Peru.
Nadat al eerder uit een rapport over Peru van een subcommissie van de Alliantie voor de vooruitgang — over het algemeen lovend over het economisch bewind in 1968 en 1969 — was gebleken dat het inter-Amerikaanse systeem waardering had gekregen voor de eind 1968 aan de macht gekomen generaals, kan uit de Amerikaanse hulp afgeleid worden dat Washington tegenover Peru nu een realistische politiek vaart. De VS hebben kennelijk afgezien van hun intimidatiepolitiek van een jaar geleden.

AFRIKA

DAHOMEY

REORGANISATIE LEGEELEIDING

Op 13 juni werd officieel bekendgemaakt dat luitenant-kolonel Maurice Kouandete was afgezet als stafchef van het leger en veroordeeld tot 60 dagen militair arrest. Hij zou misbruik van zijn functie hebben gemaakt.
Op 29 juli besloot het kabinet onder voorzitterschap van president Hubert Maga de nationale defensie te reorganiseren. De leden van het voormalige militaire driemanschap (dec. 1969-mei 1970) kregen hoge functies: luitenant-kolonel Paul-Emile de Souza werd stafchef van het leger, luitenant-kolonel Benoit Sinzogan stafchef van de gendarmerie en luitenant-kolonel Maurice Kouandete adjunct-secretaris-generaal van defensie. In febr. was de vroegere president, luitenant-Bclonel Alphonse Alley, tot secretaris-generaal van defensie benoemd. (*AFP,* Reuter)

(Vor. ber. pag. 379/3)

GABON

AMBASSADEUR UIT ISRAËL TERUGGEROEPEN

Gabon heeft op 22 juni besloten zijn ambassadeur uit Jeruzalem terug te roepen. Aanleiding tot deze stap vormde het feit dat mevr. Josephine Bongo, di echtgenote van de president, tijdens haar verblijf in Israël niet door premier Golda Meir ontvangen was. Op 27 juni besloot de regering van Gabon ook alle in Israël verblijvende studenten terug te roepen. (*AFP*)

GHANA

AKOEFO-ADDO PRESIDENT

De Nationale Vergadering heeft op 31 juli eenstemmig besloten tot ontbinding van de drie leden tellende presidentiële commissie, die sinds 1 okt. 1969 de functie van staatshoofd vervulde. Het voorstel tot ontbinding was ingediend door premier Kofi Busia en werd gesteund door de wnd. leider van de oppositie, G. K. Agamah.
Op 31 aug. werd door een kiescollege, bestaande uit de 140 leden van de Nationale Vergadering en 24 stamhoofden, een president gekozen. Het werd de 64-jarige Edward Akoefo-Addo, die 123 van de 164 stemmen verwierf. Zijn enige tegenstander, I. B. Asafo-Adjaye, kreeg 35 stemmen. Akoefo-Addo, die volgens Reutel- zeer bevriend is met premier Busia, is gekozen voor vier jaar. (Vor. ber. pag. 29/21

Edward Akoefo-Addo werd in 1909 geboren. Hij studeerde in Oxford wiskunde, politiek en filosofie In nov. 1940 wordt hij advocaat in Londen. In de naoorlogse jaren ijvert hij voor de onafhankelijkheid van Goudkust (het huidige Ghana) Hij was een van de oprichters van de United Gold Coast Convention en behoorde tot de zes leiders (ow ook de latere president Nkroemah) die in febr, 1948 door het Britse koloniale bestuur wegens politieke agitatie gevangen werden gezet In 1962 werd Akoefo-Addo benoemd tot rechter bij het hooggerechtshof, maar in maart 1964 werd hij samen met vier andere leden van het hof door president Nkroemah ontslagen.
Na de val van Nkroemah werkte Akoefo-Addo samen met de militaire Nationale Bevrijdingsraad. Hij werd voorzitter van de politieke commissie en president van de Ghana Commercial Bank. Op 26 sept 1966 werd hij benoemd tot opperrechter. Tevens werd hij voorzitter van de commissie belast met de opstelling van een nieuwe grondwet. Als kandidaat voor het presidentschap werd Akoefo-Addo in de Ghanese pers de ,,vader van de grondwet" genoemd

ECONOMISCHE MAATREGELEN TEGEN BUITENLANDERS

Het parlement heeft op 23 juni een wet aanvaard die buitenlanders in bepaalde omstandigheden verplicht hun firma's aan Ghanese burgers over te dragen. Volgens de wet is liet elke buitenlander vanaf 1 aug. 1970 verboden een kleinhandels- of groothandelsbedrijf te bezitten of te leiden met een jaaromzet beneden de 500.000 Cedi. Deze maatregel treft naar schatting 600 buitenlandse zakenlieden, in hoofdzaak Libanezen en Indiërs.
Vanaf 30 juni 1971 zal het buitenlanders verboden zijn een transportbedrijf uit te oefenen of bakkerijen, schoonheidssaions en reclamebureaus te bezitten (ongeacht de omzet). Alle andere buitenlandse ondernemingen zullen na die datum slechts kunnen functioneren als zij een vergunning bezitten en zich aan controle onderwerpen.
Ook bepaalt de nieuwe wet dat banken speciale kredieten moeten verlenen aan die Ghanezen, die de bezittingen van de door bovengenoemde maatregelen getroffen buitenlanders willen kopen. (AP, *UPI* 24-6)

GUINEE

KOMPLOT ONTDEKT

Op 25 juli meldde radio-Conakry dat een komplot tot omverwerping van het bewind van president Sekou Touré was ontdekt. Op 10 juli had de bevelhebber van de troepen van het Nationale Bevrijdingsfront (een verboden oppositiepartij), Thierno Habib Diallo, in een buurland 9 Guinezen aangeworven voor werk in Mauretanie Zij werden echter in Portugees Guinee opgeleid in het plegen van sabotage en aanslagen. Tegelijk waren in twee andere buurlanden 150 man opgeleid. Onder de in deze zaak betrokkenen bevond zich volgens radio-Conakry een consul-generaal van een Europees land, die thans in een naburig Afrikaans land verbleef en wiens raak het was de Guinese en blanke huurlingen het land binnen te smokkelen. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 427/3-1969)

SEKOU TOURE BEPLEIT UNIE MET SIERRA LEONE

In een rede voor het centrale comité van de regerende Parti démocratique de Guinée heeft president Sekou Touré op 8 juni een unie tussen Guinee en Sierra Leone bepleit. Hij meende dat een dergelijke unie door beide volken bij een referendum stellig zou worden goedgekeurd, zelfs als de beide regeringspartijen zich tegen een dergelijk project zouden verzetten. Sekou Touré drong er bij de leiders van Sierra Leone op aan ,,zich definitief van de Britse overheersing vrij te maken" door hun land tot een ,,volksrepubliek" te verklaren. Dat zou een eerste stap op de weg naar een unie met Guinee zijn. (Reuter)

SOEDAN

NATIONALISATIE BANKEN EN ANDERE ONDERNEMINGEN

President Jaafar al-Nimeiry heeft op 25 mei in een rede t.g.v. de eerste verjaardag van de revolutie de nationalisatie van 7 banken en 5 Britse ondernemingen bekendgemaakt. Onder de genaaste banken bevinden zich de Britse Barclay's Bank, die voortaan staatsbank voor de buitenlandse handel heet, de Egyptische Misr-bank en de Commercial Bank of Ethiopia, welke zich nu gaat bezig houden met de financiering van ontwikkelingsprojecten in het zuiden.

De volgende dag werden alle buitenlandse verzekeringsmaatschappijen gelast hun activiteiten te staken en hun zaken over te dragen aan Soedanese maatschappijen.

Op 14 juni werden opnieuw bedrijven genaast: 10 buitenlandse firma's (o.a. British Blue Nile Brewery en Bata) en 22 plaatselijke ondernemingen (o.a. de hotels Oasis en Excelsior). Al-Nimeiry kondigde aan dat de regering de controle over de katoenexport en de filmimport zou overnemen.

Nadat op 21 juni de nationalisatie van o.a. Pepsi Cola was gemeld. werdrn op 26 aug, alle plaatselijke kranten gtnaast. De instelling van een persraad werd aangekondigd. (Le Monde; *FAZ)*

AL-NIMEIRY IN OOST-EUROPA EN COMMUNISTISCH CHINA

Generaal Jaafar al-Nimeiry begon op 15 juni een reis van drie weken door Oost-Europa, waar hij achtereenvolgens Joego-Slavië, Bulgarije, Hongarije, Tsjechoslowakije, Oost-Duitsland en Polen bezocht. Tijdens deze reis zou hij toezeggingen voor leningen ten bedrage van $ 50 mln in totaal hebben ontvangen, waarmee in Soedan 31 ontwikkelingsprojecten gefinancierd zullen worden. Ook zou niet de Oosteuropese landen zijn overeengekomen dat zij meer dan tot dusver katoen uit Soedan zullen betrekken.

Van 6-12 aug. bracht het Soedanese staatshoofd een officieel bezoek aan communistisch China, waar hij besprekingen voerde met premier Tsjoe En-lai. Hij werd ontvangen door partijleider Mao Tsetoeng en had ook een onderhoud met prins Norodom Sihanoek van Cambodja. Vervolgens bezocht Al-Nimeiry Noord-Korea, vanwaar hij via Cairo op 18 aug. in Khartoem terugkeerde. Later deelde hij mee van China een renteloze lening van £ 14,5 mln voor 10 jaar te hebben ontvangen, terwijl Noord-Korea een lening van £ 1,67 mln verstrekte. (AFP, Reuter, *UPI)*

(Vor. ber. pag. 106/2)

CONFLICT MET COMMUNISTEN

Op 5 april meldde het dagblad Al Ayyam te Khartoem dat generaal Al-Nimeiry de uitwijzing gelast had van Abdel Khalek Mahgoub, de secretaris-generaal van de Soedanese communistische partij. De Egyptische regering had Mahgoub politiek asiel verleend. De volgende dag werd dit door minister Aboul Kassem Ibrahim bevestigd, die er echter op wees dat de uitwijzing niet moest worden gezien als het voorspel tot een offensief tegen de progressieve volkskrachten van Soedan. De verbanning van Mahgoub werd echter in een communiqué van het centraal comité van de Soedanese CP eind april aangemerkt als onderdeel van een .,ernstig komplot". georganiseerd door rechtse elementen van de junta met het doel ,,de communistische partij te liquideren".

Begin juli keerde Mahgoub volgens het Libanese blad Al Hourriya naar Scedan terug, waar hij gearresteerd zou zijn. Het optreden tegen Mahgoub zou het gevolg zijn van zijn weigering de communistische partij te ontbinden, t.b.v. de vorming van een ,,nationaal front", wat de regering wenste. (AFP, *Le Monde)*

(Vor. ber. pag. 105/3)

OPTREDEN TEGEN MAHDISTEN

Nadat regeringstroepen het eiland Aba op de mahdisten hadden veroverd en de Imam was omgekomen (pag. 209/210), volgde in Soedan een periode van arrestaties.

Op 1 april maakte de minister van voorlichting, Omar Hag Moessa, de arrestatie bekend van brigade-generaal b.d. Ahmed Abdoellah Hamed, die ervan beschuldigd werd leden van de Ansar-secte in het gebruik van moderne wapens te hebben opgeleid.

De voormalige premier Sadik el-Mahdi werd evenwel naar de VAR verbannen (Reuter, 4-4), waar hij politiek asiel kreeg.

De minister van binnenlandse zaken, Faroek Osman Hamadallah, deelde volgens *AFP* (6-4) mee dat na de ontdekking van het komplot 300 personen waren gearresteerd: aanhangers van de Imam, leden van de Mohammedaanse Broederschap en aanhangers van Sherif Hoessein el-Hindi, een vroegere minister van handel. In totaal waren er nu in Soedan 422 politieke gevangenen, aldus de minister.

Op 8 april meldde radio-Omdoerman dat de staatsminister van buitenlandse zaken, Faroek Aboe Issa, verklaard had dat Saoedi-Arabië zich steeds in de binnenlandse aangelegenheden van Soedan gemengd had en dat nog steeds deed. De regering beschikte over documenten waaruit bleek dat Saoedi-Arabië ook van de samenzwering van de mahdisten op de hoogte was geweest. Eerder hadden twee andere ministers Saoedi-Arabië ervan be-

schuldigd de rebellie op Aba te hebben geïnspireerd en gesteund (zie ook pag. 209/1). Dit werd door de regering van Saoedi-Arabië in een verklaring van haar ambassade te Parijs ontkend.
De Soedanese regering kondigde op 7 april een amnestie voor alle leden van de Ansar-secte af, uitgezonderd de leiders tegen wie een onderzoek geopend was of die voortvluchtig waren, aldus *UPI*.

(Vor. ber. pag. 209 e.v.)

ONTBINDING VOORLOPIGE NIJLREGERING

De „president" van de „voorlopige regering van de Nijl", Gordon Mayen, heeft op 21 juli te Kampala (Oeganda) bekendgemaakt dat zijn regering zich had ontbonden. Mayen bepleitte de vorming van een verenigd front voor de nationale bevrijding en verklaarde: Het is voortaan de taak van de nationale Anya-Nya-strijdkrachten zich met de bevrijdingsbeweging van de Nijl te belasten en de nationale eenheid te zoeken door middel van contacten met de andere militaire leiders van Zuid-Soedan. *(AFP)*

(Vor. ber. pag. 592/2-1969)

TUNESIË

AMNESTIE

DE Nationale Vergadering heeft op 6 dec. 1969 een wet aanvaard op grond waarvan wegens politieke misdrijven veroordeelden gratie kunnen krijgen, als zij daar om vragen.
Volgens het dagblad *L'Action* waren er toen 43 politieke gevangenen, merendeels studenten en docenten die na de ongeregeldheden aan de universiteit in maart 1968 door het staatsveiligheidshof in sept. 1968 en febr. 1969 veroordeeld waren.
Op grond van een amnestiedecreet van president Bourguiba werd-en op 18 jan. 1970 31 studenten en docenten vrijgelaten, van wie slechts 5 krachtens de amnestiewet om gratie hadden verzocht. Onder de vrijgelatenen bevond zich Mohammed Ben Jennet, die o.a. tot 20 jaar dwangarbeid veroordeeld was. De laatste 9 studenten en docenten die nog gevangen zaten, werden op 20 maart in vrijheid gesteld. Acht van hen behoorden tot de groep-Perspectives. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 382/1-1969 en 784/3-1968)

REHABILITATIE MESTIRI

Op 23 april heeft het politieke bureau van de socialistische Destourpartij Ahmed Mestiri, die op 29 jan. 1968 uit de partij gestoten werd, weer als lid ingeschreven. Mestiri was voor zijn uitstoting uit protest tegen het collectivisatiebeieid van Ben Salah afgetreden. Nadat Ben Salah in ongenade geraakt was (pag. 721 e.v.-1969), werd een rehabilitatie van Mestiri verwacht. Aan de vooravond van het proces tegen Ben Salah verklaarde Mestiri nog dat die niet de enige verantwoordelijke voor de gevolgen van zijn politiek was. Op 12 juni keerde Mestiri weer in het kabinet terug, nu als minister van blinnenlandse zaken (pag. 464/3).

(Vor. ber. pag. 142/1-1968)

WIJZIGING GRONDWET. HERVORMING DESTOUR

In zijn eerste rede na zijn terugkeer van een langdurig verblijf in Frankrijk (pag. 464/3) heeft president Bourguiba op 8 juni o.a. de vorming van een commissie (zie ook hieronder) aangekondigd die voorstellen moet uitwerken ter amendering van de grondwet teneinde het presidentiële bewind te democratiseren en soepeler te doen functioneren. Bourguiba zei: „Na vijftien jaar van machtsuitoefening is het tijd om de grondwet te herzien teneinde een samenwerking tussen het staatshoofd, de Nationale Vergadering en de volksmassa te bewerkstelligen". De voorgestelde amendementen zouden „de regering niet alleen jegens de president verantwoordelijk doen zijn, maar ook jegens de Nationrlr Vergadering... die zo in staat zou worden gesteld „een minister of de regering door een motie van wantrouwen" naar huis te sturen. De grondwetscommissie, waarvan Mestiri rapporteur werd, zou adviezen van alle bevoegde personen, al of niet lid van de Destour, moeten inwinnen, die in staat zijn een constructieve bijdrage te leveren. Bourguiba vervolgde: „Wij willen dat de staat sterk blijft en weerstand biedt aan de stormen die de toekomst in petto heeft. Wanneer voor mij de klok voor het luatste vertrek zal slaan, wil ik een Tunesië achterlaten dat even zeker van zijn bestemming is als ik het tijdens mijn leven heb gekend... (zodat) niet zal worden gezegd dat het bouwwerk ineen zal storten omdat Bourguiba er niet rneer is."

De Nationale vergadering had reeds op 29 dec 1969 een amendement op de grondwet goedgekeurd i z de vervulling van het presidentschap bij plotselinge vacature. Bij overlijden alsmede bij geestelijk of lichamelijk onvermogen van de president wordt hij voor de resterende ambtsperiode voortaan automatisch opgevolgd door de premier Voorheen moest de Republikeinse Raad in afwachting van een besluit van de Nationale Vergadering, een van zijn leden als voorlopig staatshoofd aanwijzen

In een op 24 juni dooi de grondwetscommissie gepubliceerd manifest werd als grondslag voor de hervorming genoemd „het evenwicht tussen de wetgevende en de uitvoerende macht". Le Monde meldde op 7 juli dat middels vragenlijst een nationale raadpleging over de grondwetswijziging begonnen was; volgens *UPI* (begin sept.) geschiedde deze raadpleging voornamelijk binnen de Destour.

Hervorming *Destour*

Op 8 juni had het politieke bureau van de socialistische Dcstourpartij zijn ontslag bij president Bourguiba ingediend, die het voorlopig verving door een commissie van 9, die met de herziening van de grondwet en de reorganisatie van de partij werd belast. Van deze commissie maken o.a. deel uit: premier Bahi Ladgham en de ministers Hedi Nouira, Mohammed Masmoudi en Ahmed Mestiri. Door de commissie werd eind juni de voorzitter van de Nationale Vergadering, Sadok Mokaddem, tot directeur van de Destour benoemd.
Grondwetsherziening cn partijhervorming zouden uiteindelijk hun beslag moeten krijgen op het partijcongres dat in sept. verwacht werd. President Bourguiba verklaarde echter op 10 sept. geen haast te hebben met de bijeenroeping van dit congres. (Le Monde)

ACHOUR SECRETARIS-GENERAAL VAKBEWEGING

Tijdens een buitengewoon congres van de Union générale des travailleurs tunisiens (UGTT) is op 29 mei Habib Achour gekozen tot secretaris-generaal als opvolger van Béchir Bellagha. Achour, wiens kandidatuur door het politieke bureau van de Destourpartij begin jan. voorgesteld was, vervulde deze functie reeds eerder in het begin van de jaren zestig, maar was in 1965 in ongenade gevallen en uit de partij gestoten. In juli 1967 was Achour gerehabiliteerd. *(Le Monde)*

PRESIDENT NASSER ONVERWACHT OVERLEDEN

President Gamel Abdel Nasser van de Verenigde Arabische Republiek is op 28 sept. in zijn buitenhuis bij Cairo onverwacht aan een hartaanval ove leden. Vice-president Anwar Sadat las enkele uren na de dood van de 52-jarige Egyptische leider voor radio-Cairo het overlijdensbericht voor. Sadat zei, dat de eerste symptomen van de hartaanval zich om kwart voor één (plaatselijke tijd) hadden voorgedaan. Dat was op het moment, dat Nasser naar zijn residentie terugkeerde na afloop van de besprekingen met andere Arabische ieiders over de crisis in Jordanië. Deze besprekingen waren geëindigd in een grote diplomatieke triomf voor de Egyptische president: hij overreedde koning Hoessein van Jordanië en guerrillaleider Yassar Arafat na negen dagen burgeroorlog, een vredesakkoord te tekenen. (Een uitgebreid verslag over de Jordaanse crisis volgt in de volgende aflevering). Nasser was al geruime tijd ziek. Hij leed aan suikerziekte en was daarvoor in juli nog langdurig in Moskou geweest. Na deze medische behandeling leek zijn gezondheid sterk verbeterd te zijn.

Vice-president Sadat, die volgens de Egyptische grondwet Nasser automatisch opvolgt, zei in zijn radioboodschap o.m.: ,,President Gamel Abdel Nasser was een man groter dan woorden en er is niets anders dat we kunnen zeggen dan verwijzen naar wat hij gedaan heeft in dienst van zijn volk en de mensheid, zijn verdediging van de vrijheid en zijn strijd voor recht en gerechtigheid. Het enige wat de Arabische natie nu kan doen is geduldig afwachten tot de overwinning, waarvoor hij leefde en stierf, is behaald".

De dood van president Nasser, die zijn land 18 jaar leidde, twee oorlogen voerde met Israël en in de Suez-crisis van 1956 een overwinning op Engeland en Frankrijk behaalde, maakte diepe indruk in de wereld.

Politieke waarnemers waren het erover eens dat het heengaan van Nasser onoverzienbare gevolgen voor de honderd miljoen Arabieren en de rest van de wereld zal hebben. Geen enkele opvolger van de populaire president kan op een zo grote invloed rekenen als Nasser gedurende zijn regeringsperiode had verkregen. Deze invloed van een steeds meer gematigd optredende Nasser, was in het Midden-Oosten van groot belang als stabiliserende factor tegenover allerlei radicale bewegingen. Zijn dood viel in een periode dat het vredesplan van de Amerikaanse minister Rogers de partijen in de Arabische wereld splitste in voor- en tegenstanders van een bestand met Israël (vgl. pag. 497). President Nasser aanvaardde het plan-Rogers en wist hiertoe ook de radicale bewegingen in Libië en Soedan te bewegen.

Het gevaar is nu niet denkbeeldig, dat de Arabische wereld, die Nasser middels zijn persoonlijke invloed bijeen hield, zich in twee werelden, een radicale en een conservatieve, zal splitsen. Hierdoor zou de pas tot stand gekomen vrede in Jordanië ernstig in gevaar kunnen komen. Het vredesplan van Rogers zou ten onder kunnen gaan aan de sterke oppositie van landen als Irak, Syrië, Algerije en Zuid-Jemen.

Machtsstrijd?

Intussen behoeft de voorlopige grondwettelijke opvolging van Nasser door vice-president Sadat niet noodzakelijkerwijs te betekenen dat deze na de interim-periode als president zal blijven.

Politieke waarnemers in het Midden-Oosten noemden o.a. als mogelijke opvolger: Ali Sabri, lange tijd een trouw vriend van Nasser, maar later in ongenade gevallen. De laatste tijd trad hij steeds meer op de voorgrond en werd hij in april van dit jaar benoemd tot voorzitter van de permanente commissie voor buitenlandse zaken van het centrale comité van de Arabische Socialistische Unie. (Zie verder pag. 288/1).

Ook de Egyptische minister van voorlichting Mohammed Heykal

President Nasser niet koning Hoessein van Jordanië. Deze foto werd genomen in mei 1967, kort voor de Zesdaagse Oorlog.

Weekblad 39ste jaargang No 2042, pag 23263-23278

wordt genoemd. Zijn ster is de laatste jaren snel gestegen. Hij was als hoofdredacteur van het dagblad Al *Achram* al vertrouweling van Nasser en een van diens belangrijkste adviseurs. Toen minister Riad onlangs in het buitenland was, trad Heykal tijdelijk als minister van buitenlandse zaken op. (Zie o.a. pag. 288/2).
Een onoverzichtelijke machtsstrijd in de VAR is niet uitgesloten.

Nasser, leider van de Arabieren

Opvallend in de achttien jaar van zijn bewind is de herwaardering die de figuur van Nasser met name in het Westen heeft ondergaan. Zag men hem doorgaans in de jaren van de Suez-crisis en de oorlog tegen Israël ais een „gevaarlijk fanaticus", die zelfs wel „een tweede Hitler" werd genoemd, de laatste jaren werd Nasser gewaardeerd als de grootste persoonlijkheid onder de Arabische leiders die door zijn grote invloed en gematigde houding een rustpunt werd in een smeltkroes van problemen en radicale bewegingen.
Sleuteljaar in het politieke leven van Nasser lijkt 1956 te zijn als hij, pas enkele jaren leider van Egypte en 38 jaar oud, geconfronteerd wordt met de Suez-crisis en een Israëlische aanval. Op 26 juli van dat jaar nationaliseerde Nasser het Suezkanaal, nadat het Westen aanbiedingen om te helpen bij de bouw van de Assoean-dam had ingetrokken. De maatregel lokte de politionele actie van Engeland en Frankrijk en de aanval van Israël uit, maar Nasser kwam na ingrijpen van de VN in feite als overwinnaar uit het conflict tevoorschijn. Zijn politieke ster steeg en hij begon een voorname rol te spelen onder de heersers van de ,,derde wereld". Nasser accepteerde toen een lening van ruim 3 mrd gulden van de SU voor de bouw van de dam, hetgeen een begin vormde van de nauwe Russisch-Egyptische samenwerking. Meer dan wie ook werd Nasser de leider van de Arabieren, zij het dat zijn positie vaak werd betwist.
In 1958 dacht Nasser iets van zijn Arabische idealen te verwezenlijken met de stichting van de Verenigde Arabische Republiek, waarvan Syrië en Egypte deel uit maakten. Door o.a. de weigering van het olierijke Irak zich aan te sluiten werd de VAR een weinig stabiel politiek bouwsel. In 1961 reeds trok Syrië zich terug en een jaar later mislukte een tweede poging van Nasser een Unie leven in te blazen waartoe ook Irak zou behoren. Ondanks deze mislukkingen bleef Nasser het symbool voor de Arabische massa en object van persoonsverheerlijking.
Tot de meest openhartige uiteenzettingen van Nasser over zijn politieke ideeën behoort zijn in 1953 verschenen werk „*Filosofie van de* revolutie", waarin hij spreekt over de ,,elementen van onze macht" (die van Egypte en de Arabieren). Hij wijst op de ..drie hoofdbronnen" van deze macht: het bestaan van een gemeenschap van Arabische volkeren ,,verbonden door alle mogelijke materiële en morele banden"; de strategische positie van het gebied „waar de kruispunten van de wereld samenkomen" en ,,olie" — de ,,achillespees van de materiële beschaving, zonder welke alle machines tot stilstand zouden komen". Uit deze drie bronnen van macht trok hij de conclusie: „Wij zijn dus sterk. Niet sterk in stemgeluid, wanneer we klagen of om hulp roepen, maar wanneer we onze kalmte bewaren en nagaan in hoeverre we in staat zijn tot handelen".
Vaak is Nasser het middelpunt van controversen geweest — als fervent bestrijder van de Britse invloed in het Midden-Oosten (De Engelse premier Eden in zijn radiorede van 8 aug. 1956: „Our quarrel is not with Egypt, still less with the Arab world. It is with Colonel Nasser"), als vijand van Israël, als oorlogsvoerder in Jemen, als apponent van de VS. Zijn betrekkingen met communisten (buiten Egypte! — Nasser hield in eigen land in de jaren na 1956 filippica's tegen het communisme...) waren over het algemeen minder gespannen dan die met het Westen dat hij vereenzelvigde met imperialisme en kolonialisme.
De charismatische leider en het symbool van Egypte, beleefde na de gloriejaren van zijn carrière in 1967 een dieptepunt: in korte tijd had hij plotseling 80.000 soldaten samengetrokken langs de Israëlische grens op het Sinaï-schiereiland. Tegelijkertijd eiste hij het vertrek van de vredesmacht van de Verenigde Naties uit dat gebied. De Israëli's sloegen echter vernietigend toe toen hij bovendien nog dreigde de Straat van Tiran af te sluiten voor Israëlische schepen, zodat de belangrijke haven Eilath zou worden geblokkeerd. Na zes dagen oorlog was het pleit beslecht. Israël zegevierde, de VAR had een smadelijke nederlaag geleden.
Na het zwakke optreden van de Egyptische soldaten werd Nassers oude vriend Abdel Hakim Amer als bevelhebber ontslagen.
Deze pleegde een mislukte staatsgreep, waarna bekend werd gemaakt. dat Amer zelfmoord had gepleegd heen. In een bewogen toespraak tot het Egyptische volk kondigde Nasser zijn aftreden aan. Nauwelijks was zijn laatste woord weerklonken of een volksbeweging kwam op gang die Nasser enige uren later deed afkondigen aan te zuilen blijven.
Toch was er sprake van een ommekeer in de loopbaan van kolonel Nasser. De jarenlang oppermachtige Egyptische president, kreeg er een geduchte tegenstander bij. De Palestijnen die jarenlang waren opgesloten geweest in vluchtelingenkampen kregen steeds hechter georganiseerde guerrilla-organisaties. En deze organisaties begonnen een dreiging te vormen voor alle Arabische regeringen, zelfs voor Nasser.
Nochtans had de geliefde Arabische leider, door zijn grote persoonlijke prestige, nog een belangrijke rol in de Arabische wereld en in het Midden-Oosten kunnen vervullen. (In een volgende aflevering komen wij nader terug op de gevolgen van en de commentaren op de dood van president Nasser). (Herald Tribune, Volkskrant, Trouw, Nieuwe Stem)

—

Gamel Abdel Nasser werd op 5 januari 1918 te Alexandrie geboren Zijn grootvader was een ,,fella" ergens in de buurt van Assioet in Opper-Egypte, zijn vader was een postbeambte Zijn moeder stamde uit een familie van handelaren in Alexandrie
Al jong had Nasser belangstelling voor Egypte's nationale regeneratie en voor het verwezenlijken van een nieuwe sociale orde
Als leerling van een particuliere middelbare school te Cairo werd hij door zijn schoolgenoten als hun leider en organisator van talrijke door hen op touw gezette anti-Britse betogingen — een geliefde bezigheid van Egyptische scholieren en studenten in die dagen — beschouwd
In die tijd experimenteerde hij ook met allerlei politieke stromingen Ahmed Hoesseins fascistische Groenhemden, Hasan el-Bannah's uit Islam-fanatici samengestelde Mohammedaanse Broederschap en enkele min of meer socialistische splintergroepen Tevens was hij een verwoed lezer werken over de Islam, poezie en proza van klassieke en moderne Arabische schrijvers, de geschriften van Gandhi en Nehroe, maar ook Westerse cultuurprodukten zoals Rousseau, Voltaire, biografieen van Napoleon Alexander en Caesar
Na afloop van de middelbare schooljaren gaf hij zich op voor de miltaire academie Hij werd echter geweigerd Zijn sociale afkomst en het feit dat er een politedossier over zijn politeke activiteiten bestond spraken in zijn nadeel Na het Brits-Egyptische verdrag van **1936** werd de officiersopleiding voor alle bevokingslagen opengesteld Nasser gaf zich wederom op en werd ditmaal aangenomen (maart **1937)** Met sommige collega's

(Zie verder pag. 62413)

INTERNATIONALE ZAKEN

WERELDTENTOONSTELLING IN OSAKA

In het Japanse Osaka werd van 14 mrt-13 sept. de Expo '70 gehouden: de grootste wereldtentoonstelling ooit gehouden en de eerste in Azië. Na de opening door keizer Hirohito stroomden gedurende een half jaar meer dan 64 mln mensen, o.w. ruim een miljoen buitenlanders, over het uitgestrekte tentoonstellingsterrein, waar 77 landen hun paviljoens hadden ingericht. De Expo '70 werd gehouden onder het motto .,Vooruitgang en harmonie voor de mensheid".

Na sluiting van de Expo bleek dat het Russische paviljoen het meest was bezocht: 25 mln. Op korte afstand volgde het paviljoen van de VS.

Een noviteit is, dat voor het eerst een wereldtentoonstelling winst heeft opgeleverd. Dit bedrag zou tussen de 50 en 100 mln gulden liggen. Een Japanse regeringscommissie zal beslissen wat er met het geld zal worden gedaan en hoe het Expoterrein in Osaka zal worden gebruikt.

De vorige wereldtentoonstelling werd in 1967 in Montreal gehouden, (Times, NZZ, *NRC)*

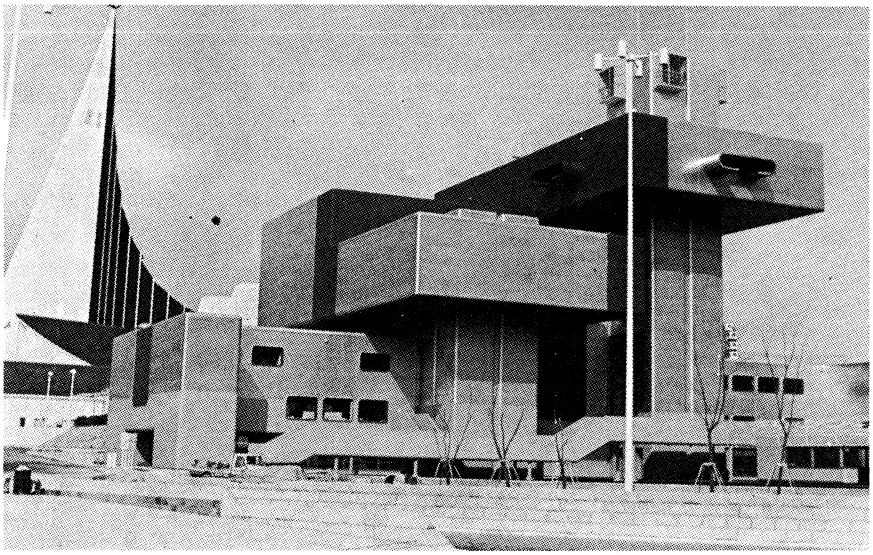

Het Nederlandse paviljoen op de Expo '70. Op de achtergrond het Russische paviljoen.

WEST-EUROPA

SPANJE

HANDELSAKKOORD MET HONGARIJE

Begin dec. 1969 werd in Parijs door de Spaanse ambassadeur en de Hongaarse ambassadeur een akkoord getekend over het aangaan van consulaire en handelsbetrekkingen tussen Spanje en Hongarije. Het verdrag voorziet in de ontwikkeling van culturele, economische, wetenschappelijke en toeristische uitwisselingen tussen de beide landen. *(Le* Monde)

UITBREIDING CONTACTEN MET SU

Het officiële Spaanse agentschap EFE heeft op 30 maart de aankomst gemeld van een delegatie van de Sowjetrussische handelsmarine. die in Madrid een permanent bureau zou inrichten ter behartiging van de belangen van de scheepvaartmaatschappij De Zwarte Zee, waarvan de schepen regelmatig Spaanse havens aandoen.

In de permanente installatie van een Sowjetrussische delegatie was voorzien in de akkoorden over de koopvaardij die in 1967 tussen Spanje en de Sowjet-Unie waren afgesloten. Vele waarnemers zagen in de komst van deze Sowjetrussische delegatie naar Madrid de eerste stap op een weg die naar het aangaan van normale diplomatieke betrekkingen tussen de beide staten zou kunnen voeren. Eerder dit jaar was er voor de eerste maal sinds het verbreken van de Sowjetrussische-Spaanse betrekkingen tijdens de Burgeroorlog officieel contact geweest tussen de Spaanse en de Sowjetrussische regering, toen de Spaanse minister van buitenlandse zaken Lopez Bravo tijdens een tussenlanding in Moskou een 3 uur durend onderhoud had met de onderminister van buitenlandse zaken van de SU, Kovaliev, waarbij de Spaanse directeur-generaal voor de buitenlandse handel ook aanwezig was.

Ook dit onderhoud gaf aanleiding tot vele geruchten over een op handen zijnde normalisering van de betrekkingen tussen de beide staten. (NZZ, *Le* Monde)

SPAANS-POOLS HANDELSVERDRAG

Op 29 april werd na een maand van onderhandelen overeenstemming bereikt over een handelsverdrag dat de handelsbetrekkingen tussen Spanje en Polen, die sinds de Burgeroorlog waren opgeschort, weer herstelden.

De overeenkomst werd in Madrid ondertekend door de Spaanse onderminister van handel, Fernandez de Valderrama en de Poolse onderminister van handel, Karski. Het afgelopen jaar importeerde Spanje reeds voor $ 18,5 mln aan goederen uit Polen, terwijl het voor $ 11 mln naar Polen exporteerde.

Op 3 april had een woordvoerder van de Spaanse regering bekend gemaakt dat Polen een consulaire vertegenwoordiging in Madrid zou openen.

De Spaanse consulaire vertegenwoordiging in Warschau functioneert al sinds sept. 1969. Zij werd begin febr. bemand door Emilio Baladiez Navarro, voorheen ambassadeur in Thailand.

In juli 1969 besloten Spanje en Polen tot het aangaan van consulaire en handelsbetrekkingen (pag. 731 /3-1969).

FRANS-SPAANS VERDRAG ONDERTEKEND

Op 22 juni werd in Madrid een Spaans-Frans verdrag over militaire samenwerking ondertekend door minister van buitenlandse zaken Lopez Bravo en de Franse minister voor defensie Debré.

Het akkoord voorzag in tal van technische faciliteiten en in gezamenlijke Frans-Spaanse manoeuvres. Verder legde het akkoord de basis voor Spaanse deelneming aan de fabricage van Mirages en van zware tanks van het type AMX-30. Het militaire akkoord was, naar de mening van vele waarnemers, ove-

rigens maar een aspect van een veel grotere samenwerking, ook op politiek gebied, die in de toekomst te verwachten is, zoals uit verklaringen van minister Debré zou blijken. „Beide landen liggen zowel aan de Atlantische Oceaan als aan de Middellandse Zee. zij onderhouden nauwe betrekkingen van vriendschap en goede nabuurschap en zij hebben dezelfde beginselen inzake de nationale onafhankelijkheid", aldus Debré.

De Frans-Spaanse samenwerking zou volgens hem een element van stabiliteit en vrede zijn in het Middellandse Zeegebied en in Europa.

Lopez Bravo in Parijs

Aan de ondertekening van het Spaans-Franse militaire samenwerkingsverdrag was een officieel bezoek aan Parijs van minister van buitenlandse zaken Lopez Bravo van 9 tot 11 febr. voorafgegaan. Het was de eerste maal sinds het einde van de oorlog dat een Spaanse minister ontvangen werd in Parijs.

Tijdens zijn bezoek had de minister van buitenlandse zaken besprekingen met een aantal Franse ministers en werd hij ontvangen door de Franse president Pompidou. Op 10 febr. werd een verdrag ondertekend voor de levering van 30 Mirages aan Spanje.

Na afloop van het bezoek werd een communiqué uitgegeven waarin o.a. werd gesproken over het belang dat de beide regeringen hechten aan de situatie in het Middellandse Zeegebied en over hun gemeenschappelijke wil er de vrede te bewaren. Verder werd aangekondigd dat de economische, wetenschappelijke en culturele betrekkingen nauwer aangehaald zouden worden. Ook zou men zich moeite geven de relaties tussen Spanje en de gemeenschappelijke markt te intensiveren. (NZZ, Le Monde, NRC)

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET TSJECHOSLOWAKIJE

Op 23 juli werd in Parijs een akkoord geparafeerd tussen een Spaanse delegatie onder leiding van de directeur-generaal van de consulaire zaken van het ministerie van buitenlandse zaken en een Tsjechische delegatie onder leiding van de directeur van de consulaire dienst, waarin overeengekomen werd dat de beide landen consulaire en handelsbetrekkingen zullen aangaan. (Le Monde)

SPAANS-AMERIKAANSE MILITAIRE OVEREENKOMST

Op 6 augustus werd in Washington de Spaans-Amerikaanse overeenkomst van „vriendschap en samenwerking" getekend, die het akkoord uit 1953 vervangt en vooral op economisch en cultureel gebied sterk uitbreidt, Amerikaanse militaire hulp en gebruik van de grote bases in Spanje regelt.

In het eerste deel van de overeenkomst wordt besloten tot regelmatige consultaties tussen de ministers van buitenlandse zaken, vertienvoudiging van de bestaande uitwisseling van studenten, scholieren, leraren en professoren, waarvoor in 1971 een miljoen dollar is uitgetrokken uit Pentagonfondsen, nauwe samenwerking en uitwisseling op technisch en wetenschappelijk gebied, Amerikaanse hulp bij vreedzaam gebruik van atoomenergie, samenwerking bij het lanceren van verbindingssatellieten en bij verbetering van het leefmilieu.

Verder tonen de Verenigde Staten in artikel 24 begrip voor „Spanje's doel door opeenvolgende stappen naar volledige integratie in de EEG te streven".

De Amerikaanse militaire hulp valt uiteen in enerzijds: een lening van $ 120 mln door de Export-Importbank voor aankoop van 34 oude en gebruikte Phantomstraaljagers en — als Spanje dat wenst — voor aankoop van vijf nieuwe andere gevechtsvliegtuigen, acht helikopters en zes transporttoestellen C-130. Directe militaire hulp ad $ 60 mln in vijf jaar wordt gegeven voor modernisering van de luchtverdediging en training, alsmede voor levering van 54 tanks, 66 houwitsers, 49 pantserwagens en 16 helikopters.

Bovendien worden als „zonder waarde" — omdat zij toch opgelegd of verschroot zouden worden — aan Spanje geleend: twee onderzeeërs, vijf torpedobootjagers, vier mijnenvegers, drie grote landingsschepen en twee hulpvaartuigen? waarvan er vele nog uit de Tweede Oorlog zouden dateren.

Tenslotte wordt de olieleiding Rota-Saragossa aan Spanje overgedragen hetgeen de Spanjaarden een winst van $ 5 mln in vijf jaar opbrengt.

Moeizame onderhandelingen

De onderhandelingen die geleid hebben tot de ondertekening van de akkoorden zijn moeizaam verlopen, maar uiteindelijk is de ratificatie nog vrij onverwachts gekomen, naar vele waarnemers menen, omdat in de Amerikaanse senaat nogal wat kritiek loskwam op het feit dat de regering verplichtingen op lange termijn aanging zonder een formeel verdrag te sluiten, waardoor geen toestemming aan het Congres behoeft te worden gevraagd.

Verder neemt men aan dat de snel toenemende Russische aanwezigheid in de Middellandse Zee en de gecoördineerde dreiging van de kant van Marokko, Mauretanië en Algerije de Spaanse Sahara te „bevrijden" ertoe hebben bijgedragen dat een snelle ondertekening van het verdrag tot stand kwam.

Spanje dat met geen enkel land een bondgenootschap heeft, zou er echter niets voor gevoeld hebben de militaire akkoorden met de VS, die geen militaire allianties in de volle betekenis van het woord zijn, op te geven.

Maar sinds 1953 hebben zij Spanje in staat gesteld zijn strijdkrachten op te bouwen en te moderniseren, en hoewel de VS niet automatisch gebonden zijn in geval van buitenlandse agressie Madrid te hulp te komen zullen zij wel de militaire installaties beschermen.

De overeenkomst over de bases, getekend in 1953. werd in 1963 voor vijf jaar vernieuwd. In 1969 mislukten onderhandelingen over een nieuwe verlenging voor vijf jaar omdat de Spanjaarden onaanvaardbare voorwaarden stelden in termen van militaire hulp en politieke gebondenheid (pag. 511/3-'69). Tenslotte werd men het eens over een verlenging van twee jaar op basis van 50 mln dollar alsmede 35 mln dollar krediet, hangende nieuwe onderhandelingen.

Dit voorjaar werd met de gesprekken een nieuw begin gemaakt. Aan beide kanten zat een nieuw team: een republikeinse regering in Washington en een nieuwe minister van buitenlandse zaken, Lopez Bravo, in Madrid.

De onderhandelingen werden ditmaal goed voorbereid, Washington realiseerde zich het belang van een persoonlijke benadering van de Spanjaarden, terwijl men in Madrid begrip toonde voor de veranderende Amerikaanse houding tegenover verplichtingen in het buitenland.

Washington zag in dat het strategische belang van Spanje is toegenomen vanwege de groeiende dreiging in het Midden-Oosten en de Middellandse Zee, Frankrijks houding tegenover de NAVO en het verlies van de luchtbasis Wheelus in Libië

als gevolg van de staatsgreep van de revolutionaire junta.
De Amerikaanse luchtmacht achtte de beschikking over het Spaanse luchtruim essentieel voor de voortzetting van Amerika's verplichtingen in de Middellandse Zee, die tot Turkije reiken. Er bevindt zich in Spanje een commutlicatie-complex dat deel uitmaakt van een mondiaal systeem waar de Amerikaanse Polaris-duikboten, die in de Middellandse Zee incluis, mee verbonden zijn.
Aan Spaanse zijde bestaat. een zekere wrevel over het feit dat, terwijl de akkoorden met de VS Spanje binden aan de Westelijke defensie, voor Madrid het lidmaatschap van de NAVO en een volledig militair bondgenootschap met de VS onbereikbaar blijft.
Een ander onaangenaam punt is de beperkingen die Amerika heeft opgelegd op het gebruik van verkocht of geleend oorlogsmaterieel. Deze restricties vormen een ernstige handicap voor de militaire planning waar het bijv. onlusten in de Spaanse Sahara betreft. Het is daarom dat Spanje zich tot Frankrijk heeft gewend voor de aankoop van 30 Mirages en 50 AMX-tanks, en met de Bondsrepubliek onderhandelt over 200 Leopard-tanks.

Kritiek in Spanje en VS

Al tijdens de besprekingen over de verlenging van de militaire akkoorden kwam er van verschillende zijden kritiek los.
Toen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers op 28 mei voor besprekingen over de verlenging van de akkoorden in Madrid was, poogde een groep van ongeveer 120 vooraanstaande oppositieleiders tevergeefs hem een petitie aan te bieden, waarin zij protesteerden tegen de vernieuwing van het akkoord en waarin erop werd aangedrongen dat Spanje eerst democratisch moest worden alvorens tot de NAVO te kunnen toetreden. Rogers weigerde de delegatie, die de petitie wilde verduidelijken, te ontvangen. Eén van de ondertekenaars van de petitie José Maris de Areilza, graaf van Motrico, voormalig ambassadeur in Washington, Parijs en Buenos Aires en een vooraanstaand conservatief tegenstander van het Franco-regime *), ontving later een brief van de Amerikaanse ambassadeur Hill, waarin deze meedeelde:
„Als de vertegenwoordiger van de president in Spanje ben ik gemachtigd u op de hoogte te stellen dat als u aan mij de petitie zendt die u aan de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken wilt afgeven, ik ervoor zal zorgen dat dit stuk de bevoegde autoriteiten zal bereiken."
Volgens de oppositie is deze brief tot stand gekomen onder zware druk van de Spaanse regering. Er werd aan toegevoegd dat men stappen had genomen die garanderen dat de petitie toch bij Rogers terecht zal komen.
Tot de 120 ondertekenaars behoren intellectuelen, zoals professoren en juristen, en arbeiders. uit Madrid, Barcelona, Bilbao en elders. Men protesteerde tegen het feit dat het militaire verdrag verlengd zou worden ,,zonder de instemming van het Spaanse volk", en zonder dat de VS automatisch Spanje defensief zouden bijstaan, als het land zou worden aangevallen, wat wel het geval zou zijn als het land zou behoren tot de NAVO.
Als voorwaarden voor een Spaanse toetreding tot de NAVO zagen de 120 ondertekenaars: amnestie voor politieke gevangenen, algemeen stemrecht, erkenning van politieke partijen, een vrij gekozen parlement en vrije vakbonden.
De kritiek in de VS richtte zich zowel tegen het feit dat de VS opnieuw banden aangingen met een autoritair geregeerd land als tegen het feit dat het verdrag, omdat het een zgn. executief verdrag zou zijn, niet ter goedkeuring aan het Congres behoefde te worden voorgelegd.
De voornaamste woordvoerder van deze kritische stroming in het Congres was de Democratische senator Fulbright, voorzitter van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen, die een beroep deed op de Senaat een geheime zitting te houden ter bespreking van de regeringsplannen.
Hij kwam met dit initiatief nadat hij de regering-Nixon ervan had beschuldigd dat deze verplichtingen op lange termijn met Spanje was aangegaan zonder een formeel verdrag te sluiten. Volgens hem vertegenwoordigde de recente Amerikaans-Spaanse overeenkomst een de facto binding aan de Spaanse regering; de Spaanse pers sprak al van een alliantie.
Het ministerie van buitenlandse zaken beschuldigde er later Fulbright van dat deze vertrouwelijke informatie bekend had gemaakt. De senator had gezegd dat de VS **36** gebruikte Phantomtoestellen ter beschikking van Spanje zou stellen en 300 miljoen dollar aan wapens zou leveren als huur van de bases.
Maar volgens Fulbright was deze informatie al in de pers verschenen, vermoedelijk als gevolg van een lek in regeringskringen.
De Amerikaanse Senaat heeft sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog slechts vijfmaal een zitting met gesloten deuren gehouden. De laatste keer was in december vorig jaar, toen een amendement werd besproken volgens hetwelk de regering zonder goedkeuring van het Congres geen troepen naar Laos en Thailand zou mogen sturen.
De Democratische senator kondigde aan dat hij een amendement zou indienen om de gelden voor de hernieuwing van de huur der bases zonder een verdrag te blokkeren.
Onderminister van defensie Johnson stelde daar tegenover dat als men er een officieel verdrag van zou maken, de nu gebruikte woorden slechts aan gewicht zouden winnen.
De tekst blijkt inderdaad vatbaar voor verschillende uitleg in Spanje en in de Amerikaanse Senaat, hetgeen de bedoeling was.
In de preambule van de overeenkomst wordt gesteld dat ,,de veiligheid en integriteit van ieder der twee landen een onderwerp van zorg blijven voor de ander". De inleiding tot het militaire hoofdstuk VIII stelt dat ,,omdat de vrede het grootste probleem is en de regeringen tot waakzaamheid noodzaakt, beide regeringen hun defensiepolitiek met elkaar verenigbaar zullen maken en elkaar wederzijdse defensiesteun.
Artikel 30 bepaalt dan dat ieder de ,,defensie van de ander zal steunen om de grootste doelmatigheid van die defensiesystemen te bereiken, teneinde voorkomende mogelijkheden het hoofd te bieden". Een verplichting tot automatische bijstand bij een aanval is uit deze formuleringen nauwelijks te construeren.
Enige dagen na de ondertekening van het militaire akkoord werd door een vertegenwoordiger van het State-Department meegedeeld dat de Amerikaanse regering de Spaanse regering een geheime nota had overhandigd. Deze nota was uit veiligheidsoverwegingen als ,,geheim" geklassificeerd. Zij zou bijzonderheden bevatten over de soort wapens die op de drie luchtmachtbases en in de marinebasis opgeslagen zullen worden.
(NRC, Le Monde, The *Times)*

* The Times van 30 juni meldt dat de Graaf van Motrico een boete van ca. f 5000 kreeg, omdat hij de petitie aan Rogers ondertekend had.

NOORD-AMERIKA

CANADA

NIEUWE BUITENLANDSE POLITIEK

De minister van buitenlandse zaken Mitchell Sharp heeft op 25 juni het Lagerhuis een serie documenten voorgelegd betreffende de buitenlandse politiek van Canada.

In een algemeen document wordt uiteengezet hoe de regering de buitenlandse politiek benadert, terwijl 5 andere documenten, over Europa, Latijns-Amerika, de Pacific, de VN en de internationale ontwikkeling zich meer speciaal bezighouden met de Canadese politiek tegenover deze gebieden. De Canadese buitenlandse politiek is sinds WO II niet statisch geweest. Zij heeft zich steeds aangepast aan een veranderende wereld en aan de veranderende behoeften van Canada.

Maar een empirisch proces van aanpassing kan niet eindeloos voortgezet worden. Er komt een tijd dat de politiek in zijn geheel doorgelicht en veranderd moet worden.

Deze documenten tonen het resultaat aan van een speciaal onderzoek naar de buitenlandse politiek. Zij geven de belangrijkste contouren aan van Canada's buitenlandse politiek en geven suggesties hoe deze politiek veranderd kan worden om te beantwoorden aan de uitdagingen en mogelijkheden van een snel veranderende wereld.

In sommige gevallen presenteren de documenten politieke beslissingen zoals die door de regering al genomen zijn, zoals het besluit om het aandeel van het nationale inkomen voor ontwikkelingshulp te verhogen en het besluit om hechtere relaties te ontwikkelen met landen uit het Pacific-gebied en om een grotere rol te gaan spelen in het inter-Amerikaanse systeem, in andere gevallen bieden de documenten ideeën voor openbare discussies.

Het witboek betekent overigens een afscheid van de periode dat oud-premier Pearson zijn stempel op de buitenlandse politiek drukte. Canada zo wordt gezegd, behoort niet meer tot de grote mogendheden, zoals na de Tweede Wereldoorlog het geval was, en het is riskant voor Canada een specifieke rol te eisen, de rol van de behulpzame bemiddelaar die Pearson zo graag speelde. De buitenlandse politiek zal in het vervolg, zo zegt het document, de buitenlandse voortzetting van de nationale politiek zijn. Deze nationale politiek wordt samengevat in zes thema's: voortzetten van de economische groei; bevorderen van sociale rechtvaardigheid; verbeteren van de kwaliteit van het bestaan; veiligstellen van de Canadese soevereiniteit; werken voor vrede en veiligheid, en het veiligstellen van een harmonieus natuurmilieu.

Handel en economie genieten topprioriteit. Dit thema keert dan ook in de vijl meer specifieke hoofdstukken van het witboek steeds terug.

Verenigde Staten

Ten aanzien van de VS, tegen wier economische belangen, culturele invloed en politieke druk het groeiend nationalisme in Canada zich vooral richt, schrijft het witboek dat Canada in staat is het belangenconflict tussen het handhaven van zijn hoge levensstandaard en het bewaren van zijn politieke onafhankelijkheid te overwinnen.

Als tegenwicht tegen het Amerikaanse verzet tegen de voortgaande wettelijke inperking door de Canadese regering van de Amerikaanse invloed in economie en cultuur, wordt gezien de toenemende behoefte in de VS aan de in Canada geproduceerde energie en mineralen. Toch zal de topprioriteit van de economische groei er wel voor zorgen dat het voor Canada essentiële handels- en kapitaalsverkeer met de VS niet verstoord wordt, aldus menen waarnemers.

Toch zal Canada in de wereld meer tegenwicht gaan zoeken tegen het Amerikaanse domineren in eigen land. Dit uit zich in het voornemen de buitenlandse handel meer te spreiden en meer wetenschappelijke, culturele en economische relaties te gaan onderhouden met West-Europa (EG) en met geïndustrialiseerde landen aan de andere zijde van de Stille Oceaan, Japan met name.

In dit verband noemde het document ook de besprekingen met Peking voor het aangaan van diplomatieke contacten, die enige tijd geleden begonnen zijn.

Latijns-Amerika

Het document benadrukt nog eens de verantwoordelijkheden die Canada als Amerikaanse natie en als een deel van het westelijk halfrond heeft. Dit uit zich onder andere in een toenadering tot de Latijns-Amerikaanse landen. Dit zal gebeuren door een aanhalen van de bilaterale banden, zoals versterking van de diplomatieke posten; een reorganisatie van de buitenlandse dienst staat ook op het programma, waarbij de handelsbevordering meer nadruk zal krijgen, maar ook aansluiting bij het inter-Amerikaanse stelsel van de OAS. In eerste instantie zullen nu waarnemers de OAS-werkzaamheden in Washington gaan bijwonen.

Europa

De uitbreiding van Canada's activiteiten in het Pacific-gebied en in Latijns-Amerika betekent geenszins dat de traditionele bemoeienis met Europa verminderd wordt. Als nooit tevoren waardeert Canada haar relaties met de West-Europese naties in termen van culturele en wetenschappelijke uitwisseling, collectieve veiligheid, handen en investeringen.

Over uittreden uit de NAVO wordt niet meer gesproken. (De inkrimping van de troepenmacht overzee stelde vorig jaar de voornamelijk Frans-Canadese oppositie tegen de NAVO tevreden) (pag. 588/3). Canada ziet de NAVO nog steeds als een instrument van onderhandelingen. om mogelijke conflicten uit de weg te gaan. Over de concrete Canadese militaire bijdrage in de toekomst aan de NAVO vertelt het witboek evenwel niets.

In het witboek wordt de ontwikkelingshulp gezien als de sleutel tot internationale sociale rechtvaardigheid. Deze hulp zal daarom sterk worden uitgebreid en volgend jaar met 16% tot $420 mln verhoogd worden.

Verenigde Naties

Het document handelend over de VN geeft de belangrijkste doelen aan die Canada in de VN wil bereiken.

Sommige daarvan behoren tot de reeds lange tijd nagestreefde doeleinden zoals het beperken van de bewapeningswedloop, het bevorderen van de vrede en het bijdragen aan een progressieve ontwikkeling van het internationale recht.

Andere gaan over internationale problemen van recentere datum zoals het vreedzame gebruik van satellietsystemen, samenwerking bij het gebruik van de zeebodem en maatregelen ter voorkoming van verslechtering van het natuurlijk milieu.

De twee grote functies van de VN — de vrede bewaren en de levensomstandigheden op aarde verbeteren — eisen een versterkte en vernieuwde organisatie. Met andere naties te zamen wil Canada zich beijveren dit te bereiken. (NRC, Canadian Weekly)

LIBERALEN *AAN BEU'IND IN* QUEBEC

De parlementsverkiezingen in Quebec op 29 april hebben een ove - winning opgeleverd voor de liberale partij van Robert Bourassa. die dan ook tot nieuwe premier van deze voornamelijk Franstalige provincie is gekozen.

De regerende Union Nationale van Jacques Bertrand leed een gevoelig verlies en werd in de oppositie gedrongen. De separatistische Parti Quebecois, een verzameling van verscheidene separatistische groeperingen die nooit een zetel wisten te bemachtigen, komt met zeven zetels in het parlement.

De definitieve uitslag van de verkiezingen ziet er als volgt uit:

	1966	1970
Liberalen		
Zetels	51	71
%	47,4%	45%
Union Nationale		
Zetels	55	17
%	40,8%	20%
Ralliement Creditiste		
Zetels	—	13
%	—	11,5%
Parti Quebecois		
Zetels	0	7
%	8,7%	23%
Onafh. kandidaten		
Zetels	2	0
%	3,1%	—

De liberalen profiteerden van het verdelingssysteem dat enerzijds de stedelijke kiezers benadeelt ten opzichte van de bevolking van het platteland maar dat anderzijds die partij bevoordeelt die in zoveel mogelijk kieskringen, een zij het ook krappe meerderheid, weet te behalen. Met slechts 45% van de stemmen veroverden de liberalen 71 van de in totaal 108 zetels, dus bijna een tweederde meerderheid, tegenover 51 zetels in het vorige parlement.

Vele waarnemers wezen erop dat de liberalen percentueel gezien zelfs achteruit gegaan zijn, vergeleken met 1966 (van 47,4% op 45%).

De uitslag van de verkiezingen moet dan ook niet geïnterpreteerd worden als een slag voor de separatistische beweging in Quebec. (De liberalen zijn verklaarde tegenstanders van een uittreden van Quebec uit het Canadese staatsverband). In tegendeel zegt de *NZZ* (6-5) het feit dat de Parti Quebecois bijna een kwart van de uitgebrachte stemmen op zich wist te verenigen, nioet in zoverre bedenkelijk geacht worden, als dit een veel groter aandeel van de franssprekende bevolking van Quebec voorstelt. De Fransprekenden maken ca. 80% van de bevolking van Quebec uit; de andere 20% bestaat uit Engelssprekenden en Europese immigranten. Men kan aannemen dat deze 20% zeker niet op de Parti Quebecois heeft gestemd, zodat men rustig kan stellen dat bijna een derde van de Fransprekenden op de Parti Quebecois heeft gestemd, wat op een vergrote sympathie voor de separatistische beweging zou kunnen duiden. Het succes van de liberalnn schijnt grotendeels voor rekening van het optreden van partijleider Bourassa te komen.

De 38-jarige Robert Bourassa is de jongste premier van Quebec. Hij heeft in Montreal, Oxford en Harvard rechten, economie en staatswetenschappen gestudeerd en was daarna enige jaren als docent verbonden aan de universiteit van Ottawa, terwijl hij gelijktijdig als speciaal adviseur voor belastingproblemen aan het ministerie van financiën werkte. Later werd hij secretaris-generaal van de Royal Commission on Taxation. In 1966 won hij een mandaat als liberale afgevaardigde in het parlement van Quebec en in jan. werd hij tot opvolger van de aftredende partijleider Jean Lesage gekozen.

Tijdens zijn verkiezingscampagne besteedde Bourassa veel aandacht aan de economische en belastingproblematiek. (De federale regering heeft een nieuwe belastingsysteem in voorbereiding, waartegen in de onderscheidene provincies nogal wat bezwaren leven). Dit in tegenstelling tot de andere partijen, aldus de *NZZ* (6-5), die met eeuwenoude vooroordelen schermden. Ook de Union Nationale opereerde met de leuze „Québec pour les Québecois", maar Bourassa beloofde een „Fédéralisme profitable", die het vertrouwen van Canada en de rest van de wereld in Quebec weer zou herstellen en daarmee welvaart en economische zekerheid zou brengen.

Een onverwachte stimulans voor de liberalen deed zich voor toen enkele dagen voor de verkiezingen bekend werd dat de grootste Canadese holdingcompsny de Royal Trust Company begonnen was de waardepapieren van haar cliënten uit Montreal naar het naburige Onturio over te brengen: een bewijs voor de bewering van Bourassa dat een separatistisch Quebec met een enorm kapitaalstekort te kampen zou krijgen.

De eerste verklaring van Bourassa na zijn overwinning luidde: „Het ligt nu aan ons te bewijzen dat Quebec een deel van Canada kan blijven".

Het verlies van de Union Nationale schijnt grotendeels verklaard te kunnen worden uit de tweeslachtige houding die de partij tegenover de separatistische neigingen heeft ingenomen. Enerzijds werd verklaard dat Quebec een deel van Canada zou moeten blijven, anderzijds eiste men een volksstemming in 1974 waarbij de inwoners van Quebec zich zouden moeten uitspreken of zij nog langer een deel van Caiiada willen blijven, indien Ottawa niet voor die tijd de grondwet zodanig veranderd zou hebben dat Quebec een bijzondere status zou krijgen.

Deze poging om zowel de federalisten als de separatisten voor zich te winnen, schijnt de voornaamste verklaring voor het stemmenverlies te zijn, aldus menen vele waarnemers. *(NZZ, Le* Monde)

Samenstelling nieuwe regering

Premier en minister van financiën - Robert Bourassa; arbeid en immigratie - Pierre Laporte; industrie, handel en intergouvernementele zaken - Gérard Lévesque; justitie en financieringsinstituten, maatschappijen en coöperaties - Jerome Choquette; onderwijs - Guy Saint-Pierre; landbouw en kolonisatie - Normand Toupin; culturele zaken - François Cloutier; communicatie, jeugd en sportzaken en zaken verhouding met Frankrijk betreffende - Jean-Paul l'Allier.

U'ISSELKOERS VRIJGEGEVEN

De Canadese regering heeft in het weekeinde van 31 mei de wisselkoers van de Canadese dollar vrijgegeven waardoor men terugkeerde, althans voorlopig tot een zwevende wisselkoers. De koers van de Canadese dollar steeg onmiddellijk daarop van 92½ cent (ten opzichte van de Amerikaanse dollar) tot 97,6 cent, in Londen zelfs tot 98 cent, om daarna weer wat terug te lopen en op de derde dag zich te consolideren op 96,8 cent.

Ook in de jaren 1950 tot 1962 was de Canadese dollar „zwevend" en in deze periode werd zelfs korte tijd de pariteit van US$ 1,06 bereikt. In 1962 werd de pariteit weer vastgelegd en wel op 92% dollarcent met de gebruikelijke speelruimte van 1% naar boven en naar beneden.

Door een relatief hoge rentestand

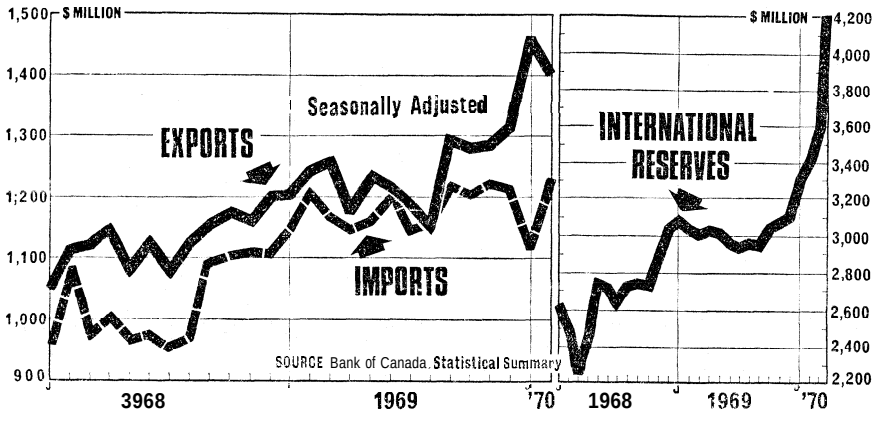

(The Financial Times)

en door een stijgend overschot van de uitvoer stond de Canadese dollar sinds enige tijd onder zware druk en de regering moest regelmatig Amerikaanse dollars kopen om de druk te verminderen.

De deviezenreserves stegen van het begin van het jaar tot eind mei met $ 1200 mln op $ 4200 mln. Minister van financiën Benson deelde bij het bekendmaken van het besluit mee dat de regering voorlopig niet meer zou interveniëren maar dat zij zich wel het recht voorbehield om op een later tijdstip in te grijpen en uiteindelijk de Canadese dollar op een nieuwe pariteit te fixeren.

De minister karakteriseerde de maatregel als anti-inflationair, omdat de uitvoer duurder zou worden, waardoor de oververhitting van de economie enigszins verminde d kon worden, en omdat de invoer goedkoper zou worden wat op het algemene prijspeil zou drukken. Om het deflationaire effect te verminderen werd de rentestand verlaagd van 7½ tot 7%, nadat nauwelijks drie weken eerder de rente teruggebracht was van 8% op 7M%.

De minister voegde eraan toe dat de Canadese dollar al gedurende enige tijd ondergewaardeerd was en hij kondigde verdere maatregelen aan waardoor het werkloosheidscijfer dat het precaire niveau van 6% had bereikt, omlaag gebracht zou worden.

De minister zag geen gevaar voor de handelsbalans omdat ten eerste de inflatiedruk vanuit de VS sterker was dan in Canada en ten tweede omdat er in de eerste vier maanden van 1970 al een exportoverschot was dat vier maal zo hoog was als dat van de eerste vier maanden van 1969 en dat bij een gelijkblijvende ontwikkeling een jaaroverschot van bijna $ 3 mrd zou opleveren

Andere *maatregelen*

Reeds enige maanden geleden verstrekte de regering aan het bedrijfsleven richtlijnen waarin zij de ondernemingen uitnodigde toekomstige prijsverhogingen strikt binnen het raam van de werkelijke kostenstijgingen te houden. Sedertdien heeft zij meerdere malen grote bedrijven ertoe gebracht al aangekondigde prijsverhogingen niet door te voeren. Veel succes had deze methode echter niet omdat de vakbonden aangekondigd hadden niet mee te werken waardoor er steeds weer loonsverhogingen voorkwamen die natuu lijk in de prijzen doorberekend werden.

De minister van financiën stelde dimaal voor alle loons- en prijsverhogingen van meer dan 6% voor de duur van een jaar te verbieden, wederom overigens op een min of meer vrijwillige basis omdat wettelijke sancties ontbreken. (Het is bijzonde moeilijk om verreikende maatregelen op dit gebied te nemen omdat de wettelijke en administratieve competentie voor een groot gedeelte van het economische leven niet bij de centrale regering in Ottawa ligt, maar bij de afzonderlijke provincies.)

De minister liet echter wel doorschemeren dat als de nieuwe richtlijnen niet opgevolgd zouden worden, Ottawa niet zou schromen een stap verder te gaan en ook dwangmiddelen zou invoeren.

Uit de eerste reacties bleek dat de provincies niet negatief tegenover deze maatregelen stonden maar de vakbonden wezen de loonsverhogingsbeperking af omdat naar hun mening de inflatie niet veroorzaakt werd door de looneisen. Zij eisten een scherpe controle van de prijzen van de consumptiegoederen, huren, renten, ondernemerswinsten en dividenduitkeringen. (NZZ)

OESO-rapport

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft op 5 aug. een rapport gepubliceerd over de Canadese economie. Uitgaande van het economische beleid, zoals dat thans in Canada wordt gevoerd, verwacht de OESO in de komende maanden een intensivering van de bedrijvigheid, doch in een minder snel tempn dan de vocrspelde toeneming van de capaciteiten. Volgens de OESO zal de werkeloosheid tegen het einde van het jaar 6% of meer bedragen. Het schijnt echter niet raadzaam over te gaan tot een algemene versoepeling van de thans bestaande afremming der vraag. Men dient te beseffen dat er uitgesproken regionale verschillen zijn tussen het benutte percentage van de economische hulpbronnen: in 1969 was het werkeloosl-ieidscijfer in Ontario 3,2%, in de provincie Quebec 6.9% en in de kustprovincies aan de Atlantische Oceaan 7,5%.

Hoewel de Canadese autoriteiten aanzienlijk meer moeite hebben gedaan om de economische en industriële groei van de minder welvarende gebieden aan te moedigen, zou men wellicht kunnen onderzoeken of, in het kader van een algemeen beperkingsbeleid ten aanzien van de begroting en de monetaire zaken, niet andere maatregelen kunnen worden genomen om verbetering te brengen in de situatie in die gebieden waar de werkeloosheid het ernstigste is. Van vooruitgang bij de stabilisering der prijzen zou men zonder meer verzekerd zijn, terwijl tevens de lasten van de werkeloosheid en de produktieverliezen in een periode van aanpassing lichter zouden kunnen zijn, indien een vrijwillige beperking ten aanzien van lonen en prijzen kan worden bewerkstelligd ter ondersteuning van het algemene beleid voor de beheersing van de vraag.

Het feit dat men tot op heden niet het vertrouwen en de steun van de vakbonden heeft weten te winnen betekent niet dat de pogingen die de commissie voor prijzen en inkomens heeft ondernomen geen resultaat hebben opgeleverd. *(ANP)*

Economie in *1969*

Het bruto nationale produkt van Canada bereikte in 1963 $ 78 099 mln of 9,3% meer dan in 1968 Als men de gemiddelde prijsverhoging van 8 9% in aanmerking neemt is er een werkelijke groei van 4,8% geweest in 1969 wat ongeveer overeenkomt met de grcei in 1968 doch wat aanzienlijk meer is dan de groei in 1967 (3,1%)

De groeicijfers van de jaren 1964, 1965 en 1966 die gemiddeld tussen de 6,4% en de 6,9% lagen worden echter bij lange na nog niet gehaald Als men echter bedenkt dat de economie in het afgelopen jaar onder de druk van een sterke restrictieve en deflationaire regeringspolitiek heeit gestaan, is bet resultaat nog gunstig De grootste netto-groei werd in het eerste kwartaal bereikt (1,9%), terwijl in de drie laatste kwartalen slechts cijfers varierend van 1,1% tot 1,4% werden bereikt De beide belangrijkste elementen in de expansie van 1969 waren de verhoging van de consumptieuitgaven en de na een stagnatie van twee jaar weer op gang gekomen investeringsactiviteiten van het particuliere bedrijfsleven
De particuliere uitgaven voor goederen en diensten stegen met 9,5% tot $ 46 259 mln De grootste toename in de afgelopen tien jaar Zelfs als men de inflatiefactor incalculeert, stelt dit cijfer een werkelijke groei van 5,5% voor De privé-investeringen incl woningbouw stegen met 9% nadat ze in 1968 slechts met 3% waren gestegen
Het aantal tewerkgestelden steeg met 3,4% maar daar de beroepsbevolking eveneens toenam bleef het werkloosheidscijfer evenals in 1968 op 4,8%
Het tekort op de balans van de opbrengst steeg tot $ 938 mln, voornamelijk als gevolg van de vermindering van bet overschot op de handelsbalans, maar ook door een stijging van 27% van de uitgaven van Canadese toeristen in het buitenland Lonen en salarissen stegen met 12% tot $ 43 131 mln terwijl de ondernemerswinsten met 7% tot $ 7 981 mln daalden (N Z Z)

VERANDERING DRUGWETGEVING

De minister van volksgezondheid heeft op 19 juni bekendgemaakt dat het bezit van marihuana voortaan slechts strafbaar is met een kleine geldboete. De minister deelde mede dat marihuana geschrapt was van de lijst van narcotica en geplaatst was op die van verdovingsmiddelen waarvan het gebruik aan beperkingen onderhevig is.
Dit besluit was in overeenstemming met aanbevelingen van een speciale commissie inzake het niet-medische gebruik van verdovende middelen. Volgens deze aanbevelingen die op 19 juni werden gepubliceerd, is het onmogelijk een uitspraak te doen over fysieke psychische en sociale gevolgen van zekere verdovende en hallucinaties verwekkende middelen zoals marihuana. *(NRC)*

WETTEN VOOR BESCHERMING POOLGEBIED

Op 22 april heeft het Lagerhuis een wet aangenomen ,,ter voorkoming van de vervuiling van de Arctische wateren die aan het Canadese vasteland en de Canadese Pooleilanden grenzen".
Deze wet stelt de regering in staat het gevaar van vervuiling tot op 100 mijl vanuit de kust te controleren. Verder worden in de wet de Canadese territoriale wateren uitgebreid van 3 tot f2 mijl.
Bij de indiening van de wet in het Lagerhuis protesteerde de regering van de VS. Een woordvoerder van het State-department verklaarde dat de VS van geen enkele staat het recht erkenden eenzijdig de territoriale wateren uit te breiden. De regering van de VS betreurde het dat Canada eenzijdig hiertoe had besloten en niet op een internationale samenwerking van dit probleem had aangestuurd.
Een protestnota van de regering van de Verenigde Staten aan Ottawa, werd door de regering afgewezen. Premier Trudeau verklaarde voor het parlement, dat de controle op de Arctische wateren ten spoedigste moest worden uitgebreid omdat in de toekomst in dit gebied op grote schaal olietransporten zullen plaatsvinden en een scheepsramp ernstige ecologische gevolgen voor Canada zou kunnen hebben.
Het hele probleem is in de wereld gekomen na de grote olievondsten in Alaska in het gebied van de Prudhoebaai (pag. 252/3-'69).
Na de proefvaart van de Amerikaanse mammoettanker/ijsbreker Manhattan in de herfst van 1969 en na de verschijning van een rapport van de parlementaire commissie voor Noord-Canada waarin de mogelijke gevolgen van een scheepsramp met een olietanker in dit gebied werden uitgemeten, ontstond er veel beroering in de Canadese publieke opinie, wat uiteindelijk tot het aannemen van deze wetten heeft geleid.
De Canadese regering heeft overigens toegegeven dat de nieuwe wetten nauwelijks verantwoord zijn vanuit volkenrechtelijk standpunt.
Maar, zo voerde de premier Trudeau als verdediging aan, als wij in deze aangelegenheid zo ver gaan, dan is dat alleen maar om te komen tot het vaststellen van gedragsregels voor de bescherming van onze planeet en van hen die erop wonen.
(Le Monde)

HERVATTING DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET GABON

De diplomatieke betrekkingen tussen Gabon en Canada zijn op 5 mrt officieel hervat. Zij waren in febr. 1968 t.g.v. ,,het incident van Quebec" opgeschort. (AFP)

(Vor. ber. pag. 442/2-1968)

WETENSCHAP EN TECHNIEK

RUIMTEVAART

VERSCHILLENDE LANCERINGEN

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste lanceringen en ontwikkelingen in de ruimtevaart sedert ons overzicht op pag. 57/3.

Sowjet-Unie

Sojoez-9: In de periode tussen I en 19 juni heeft de Sojoez-9 met aan boord de kosmonsuten Andrijan Nikolajew en Vitali Sewastjanow, het record-verblijf in de ruimte gebroken. Dat record stond op naam van de Amerikanen Bormann en Lovell die in dec. 1965 met de Gemini-7 bijna 14 dagen om de aarde hadden gecirkeld en daarbij 206 omwentelingen hadden gemaakt. De beide Russische ruimtevaarders bieven op enkele uren na 18 dagen in de ruimte en maakten daarbij 285 omwentelingen. Het persbureau *Tass* sprak van ,,een uitgebreid programma van wetenschappelijke en technische onderzoekingen en proeven." De lancering die door de Russische televisie werd uitgezonden, vond plaats, kort voor het tijdstip waarop de Amerikaanse astronaut en eerste man op de maan Neil Armstrong, een bezoek zou brengen aan de woonplaats van de kosmonauten bij Moskou.
De baan van de Sojoez-9 lag tussen 247 en 266 km, met een baanhoek van 51,7° en een omwentelingstijd van 88 min. en 59 sec. Gedurende de vijftigste omwenteling werd de-

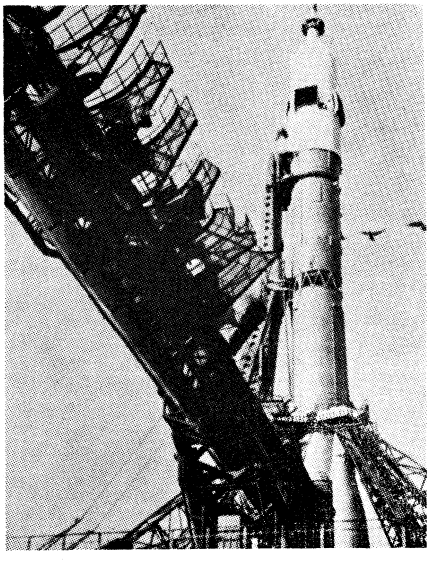

De draagraket met de Sojoez-9.

ze baan gewijzigd tot de afstanden 241,6 km en 261 km.
In het legerblad „Rode Ster" werd een beschrijving gegeven van het interieur van de Sojoez-cabine.
Hieruit blijkt dat het Russische ruimteschip aanzienlijk comfortabeler en ruimer is geconstrueerd dan zijn Amerikaanse tegenhanger, de Apollo. Zo zou in de hoofdcabine een sofa staan, verder een tafel en een buffet, uitgevoerd in gepolitoerd mahoniehout. Voorts zou zich een draagbare keukenuitrusting aan boord bevinden, waarmee snel maaltijden kunnen worden bereid.
Op 19 juni landde de Sojoez-9 bij Karaganda. Enkele dagen na beëindiging van de vlucht werd door *Tass* bekend gemaakt, dat de Sowjet-kosmonauten nog steeds niet geheel aangepast waren aan de omstandigheden op aarde. Tijdens het grondige medische onderzoek dat direct na de terugkeer op aarde werd begonnen, bleek dat met name de bloedsomloop van de 18 dagen gewichtsloosheid had geleden. *Tass* meldde, dat het medische rapport gewag maakte van een zekere noodzaak in toekomstige ruimtestations (het eerste doel van de Russische ruimtevaart) voor kunstmatige zwaartekracht te zorgen.

(Vor. ber. Sojoez-8 op pag. 57/3)

KOSMOS Van 9 jan tot 29 aug lanceerde de SU de Kosmos-318 t m 360 Hiervan werden de Kosmos-336 t m 343 tegelijkertijd in een baan om de aarde gebracht Deze acht op 25 april met één draagraket gelanceerde Kosmos-satellieten kwamen in een baan terecht met een apogeum (hoogste punt) van 1500 km en een perigeum (laagste punt) van 1400 km, een hoek van 74" met de evenaar en een omlooptijd van 115 minuten De Russische radio noemde de grote kostenbesparing een van de belangrijkste voordelen van deze gezamenlijke lancering
De op 20 mei gelanceerde Kosmos-345 keerde op 28 mei weer naar de aarde terug Volgens een observatorium in het Westduitse Bochum is deze kunstmaan vermoedelijk een onbemand ruimteschip van het type Sojoez geweest (Vor ber pag 58/21

INTERKOSMOS-2 Op 25 dec 1969 werd door de SU de Interkosmos-2 gelanceerd De Inrerkosmos-serie behoort tot het samenwerkingsprogramma van socialistische landen in de ruimtevaart (zie pag 58/2) De Interkosmos-2, die de volgende baan beschrijft 1200-206 km, 48,4° en 98,4 min, heeft wetenschappelijke apparatuur aan boord die werd vervaardigd in samenwerking met geleerden uit de DDR, Tsjechoslowakije en Bulgarije

INTERKOSMOS-3. Op 7 aug werd vanuit de SU de Interkosmos-3 gelanceerd en in de volgende baan gebracht. omlooptijd 99,8 min, apogeum 1320 km, perigeum 207 km, inclinatiehoek 49°.
De Interkosmos-3, die in hechte samenwerking met Tsjechoslowaakse geleerden werd geconstrueerd, is bedoeld voor onderzoek naar o a de dynamische processen in de radiatie-gordels om de aarde en naar de zonne-activiteit Voorts is apparatuur aan boord voor meting van het spectrum van de laag-frequentie elektromagnetische golven en signalen in de hogere ionosfeer De satelliet wordt gevolgd door grondstations in Tsjechoslowakije, de DDR en de SU (Vor ber pag 58/21

METEOOR Op 28 april werd door de SU de derde Meteoor weer-satelliet gelanceerd (Baan 98,1 min, apogeum 736 km perigeum 637 km en hoek 81 2°) Deze Meteoor heeft apparatuur aan boora voor het fotograferen van wolken en sneeuw op zowel de belichte als de onbelichte zijde van de aarde en verder voor het verkrijgen van informatie over de atmosferische thermische energie die wordt gereflecteerd en opgewekt door de aarde
De informatie die de Hydro-meteorologische Dienst van de SU via de drie Meteoor-satellieten ontvangt wordt doorgegeven aan meteorologische diensten in Washington. Geneve. Tokio. Sydney en andere steden (Vor ber pag 58/31

MOLNIJA-1: Op 26 juni werd door de SU een nieuwe verbindingskunstmaan uit de Molnija-1 serie gelanceerd. De kunstmaan heeft tot taak radio-, telefoon- en telegraafverkeer over grote afstand te onderhouden en televisieprogramma's door te zenden naar Siberië, het Verre Oosten en Midden-Azië.
De kunstmaan is in een sterk elliptische baan gebracht, waarvan de kleinste afstand 470 km bedraagt en de grootste 39.280 km. De omlooptijd is 11 uur en 45 min.. de baanhoek bedraagt 65". Voor zover bekend functioneert de apparatuur aan boord normaal.

VENUS-7: Op 17 aug. werd door de SU een nieuw automatisch interplanetair ruimtevaartuig, de Venus-7, gelanceerd. De Venus-7 moet het onderzoek van de planeet Venus en de inter-planetaire ruimte voortzetten. (De beide vorige Venus-vaartuigen maakten in mei 1969 een landing op Venus, zie pag. 495/1-1969).
Het nieuwe ruimte-station weegt 1.180 kg en is ongeveer 50 kg zwaarder dan de Venus-5 en 6. In de officiële aankondiging van de lancering werd de Venus-7 ,,een verbeterde versie van vorige exemplaren van dit type" genoemd. De afstand die de Venus-7 moet afleggen bedraagt ongeveer 350 miljoen km. Elke 19,5 maanden treedt deze meest gunstige omstandigheid voor een Venus-reis op. De feitelijke afstand tussen aarde en Venus bedraagt in deze gunstige periode ca. 42 miljoen km. Het is echter nog onmogelijk ruimtevaartuigen in een rechte lijn naar verre planeten te laten vliegen omdat hiervoor een snelheid van 32 km/sec. (de vierde kosmische snelheid) vereist zou zijn. Momenteel is dit technisch nog onmogelijk. De Venus-7 zal vermoedelijk tegen Kerstmis de planeet bereiken.
De Venus-serie werd op 12 febr. 1961 begonnen. De Venus-1 die 643 kg woog, passeerde de planeet op een afstand van ongeveer 100.000 km. De Venus-4 (lancering op 18 okt. 1967) maakte als eerste een zachte landing op de onherbergzame planeet. (Vor. ber. pag. 495/1-1969)

LOENA-16 Op 12 sept lanceerde de SU de Loena-16, een onbemande maan-sonde, die op 18 sept een geslaagde zachte landing op de maan maakte Volgens Westerse waarnernmgsstations zond de Loena-16 zeer heldere radiosignalen en duidelijke televisiebeelden naar de aarde Op 21 sept steeg de Loena-16, vanaf de aarde bestuurd, weer van het maanoppervlak op, waarbij het landingsgedeelte, evenals bij de Amerikaanse maanlandingsvaartuigen, op de maan achterbleef. Het was de eerste maal in de geschiedenis van de ruimtevaart dat een onbemand ruimtevaartuig weer van de maan opsteeg.
Door T a s s werd bekend gemaakt, dat de Loena-16 tijdens het verblijf op de maan (in de zgn. ,,Zee der Vruchtbaarheid") m.b.v. een elektrische boor en een regelbaar graafarmpje maangesteente had verzameld. De maanmonsters werden opgeborgen in een houder van een rui—teraket. die door de Loena-16 vervolgens naar de aarde werd afgevuurd, waarbij het landingsgestel als platform diende. Na het bekend worden van dit nieuws werd over het algemeen de mening uitgesproken, dat deze automatische methode van monsters verzamelen veel veiliger en goedkoper is dan de Amerikaanse methode. Dit laatste werd met name ook in de Russische pers benadrukt. Door T a s s werd de precieze plaats van de Loen.-16 landing vrijgegeven: 320 km ten zuidoosten van de plaats in de Zee der Stilte waar in juli 1969 de Apollo-11 een geslaagde maanlanding maakte. Over de Zee der Vruchtbaarheid is in wetenschappelijke kringen betrekkelijk weinig bekend.
In de Loena-serie maakten eerder de Loena-9 en de Loena-13 een zachte landing op de maan. (Beide in 1966 in de Zee der Stormen). Op 24 sept. maakte de Loena-16 een geslaagde zachte landing in Kazakstan, niet ver van de lanceerbasis Baikonoer, waar de Loena was afgevuurd. De maanmonsters werden overgedragen aan geleerden van de Academie voor Wetenschappen in Moskou. Daar zullen ze worden onderzocht, waarna de resultaten van dit onderzoek zullen worden gepubliceerd. In het Westen, met name door de NASA, werd grote bewondering voor deze prestatie van de SU uitgesproken.
(Vor. ber. pag. 495/2-1969)

Verenigde Staten

RUIMTEPROGRAMMA VOOR DE JAREN-'70: Op 7 maart van dit jaar publiceerde president Nixon een verklaring over het ruimteprogramma van de VS in de komende tien jaar. De verklaring bevatte de volgende zes belangrijkste doelen:

1) Voortgezet onderzoek van de maan Zegt de verklaring o m ,,Onze beslissingen over bemande en onbemande maanreizen na het Apollo-programma zullen afhangen van de wetenschappelijke resultaten van de komende Apollo-vluchten"

2) Gedurende de zeventiger jaren zullen onbemande ruimtevaartuigen worden gelanceerd naar alle planeten van ons zonnestelsel, ,,inclusief een onbemand ruimteschip dat naar Mars zal worden gezonden om het oppervlak van die planeet te onderzoeken" Tegen 1980 zullen reizen in het kader van de zgn „grand tour" (zie afb en hieronder) worden gemaakt naar de planeten Jupiter, Saturnus, Uranus, Neptunus en Pluto De plaats die deze buitenste planeten tegen die tijd innemen zouden, volgens de verklaring, ,,een unieke gelegenheid bieden reizen te ondernemen die verschillende van deze planeten tijdens een enkele vlucht bezoeken over een afstand van meer dan 3 miljard mijl" President Nixon voegde hieraan nog toe ,,Er is een belangrijk, maar nog ver verwijderd doel dat we voor ogen moeten houden bij ons onderzoek van de planeten Als onderdeel van dit programma zullen we wellicht mensen

naar Mars sturen om dit hemellichaam te onderzoeken ''

3) .,We zullen eraan werken orn de kosten van het ruimteonderzoek aanzienlijk te verlagen Onze huidige raket-technologie voorziet in een betrouwbare lanceercapaciteit voor enige tijd. Maar als we werken naar verder in de toekomst gelegen doelen, dan moeten we minder kostbare en minder gecompliceerde methoden bedenken om vaartuigen in de ruimte te brengen We onderzoeken voortdurend de mogelijkheden van steeds weer bruikbare ,,pendelvaartuigen''. '' (Deze ,,ruimtependels' zulen bestaan uit een stuwgedeelte, de booster, en een satellietvliegtuig de orbiter Er zijn al studieopdrachten verleend aan North Ameriran Rockwell cri McDonnell Douglas, die voor mei 1971 gereed moeten zijn Alternatieve mogelijkheden worden bestudeerd door Chrysler, Lockheed en een consortium olv Grumman Wellicht zal een toekomstige Europese ruimtevaartorganisatie (zie hieronder) aan dit ,,space shuttle''-project gaan meewerken)

4) ,,We moeten de mogelijkheid onderzoeken de capaciteit van de mensen te leven en te werken in de iuimte uit te breiden Het experimentele ruimtestation (XSS) — een grote om de aarde draaiende werkplaats — zal een belangrijk onderdeel van deze poging zijn We bouwen momenteel zo'n ruimte-station en hebben het voornemen het in de komende jaren operationeel te laten worden We verwachten dat de mens in een van de komende laren voor maanden achtereen in de ruimte zal kunnen werken .'' Deze ruimte-stations zouden volgens de verklaring op de lange duur als eerste stap kunnen dienen voor een bemande inter-planetaire vlucht

5) ,,We moeten de praktische toepassingen der ruimte-technologie versnellen en uitbreiden.'' De verklaring spreekt dan van toepassingen op het gebied van meteorologie, communicatie, navigatie, nationale defensie, onderwijs, landbouw en het opsporen van water en mineralen

6) ,,We zullen grotere internationale samenwerking in de ruimte aanmoedigen .. Onbemande satellieten van andere landen maken thans reeds gebruik van onze lanceer-faciliteiten; we hopen dat deze samenwerking kan worden uitgebreid '' President Nixon herinnerde eraan dat reeds besprekingen gaande zijn tussen de NASA. West-Europa, Canada, Japan en Australie over meer effectieve samenwerking in de ruimtevaart

INTERPLANETAIRE REIZEN Eveneens op 7 maart werd een verklaring gepubliceerd van Thomas Paine, directeur van NASA. over oa de door de president genoemde ,,grand tour'' naar de planeten
Dr Paine zei, dat de bouw van een bemand ruimte-station, met een pendeldienst voor mensen en goederen van en naar de aarde, in 1976 zal beginnen, dat twee onbemande ruimtevaartuigen in datzelfde jaar op Mars zullen landen, nadat vorige vluchten ongeveer 70% van deze planeet in kaart hebben gebracht (zie om pag 496/2-'69); dat de eerste test van een door atoom-energie gedreven raket voor inter-planetaire reizen wordt verwacht in 1978, en dat bemande reizen naar de maan zullen worden voortgezet tot 1974, plus onbemande vluchten naar Jupiter in 1972 en Venus en Mercurius in 1973

De eerste reis in net kader van de ,,grand tour'' zou in 1977 moeten starten Het zal ongeveer 4 jaar duren om de omgeving van Jupiter te bereiken, vanwaar wordt

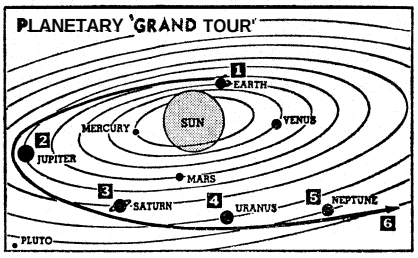

In de grote interplanetaire reis (,,grand tour'', voorzien voor de laren na 1977, zal een onbemand ruimteschip, gelanceerd van de aarde (1) Jupiter (2) passeren en worden doorgeslingerd door de massa van Jupiter naar Saturnus (3) en daarna naar Uranus (4), Neptunus (5) en uit het zonnestelsel (6) Een tweede ruimtevaartuig zal een reis maken langs de planeten Jupiter, Saturnus en Pluto (New York Times)

doorgereisd naar Uranus — wederom 4 jaar — om vandaar ten slotte naar Neptunus te reizen, waar het bewuste ruimtevaartuig dan in 1988 — elf jaar na de lancering — zal aankomen Een tweede ,,grand tour'' zou in 1979 moeten beginnen, waarbij het ruimteschip Jupiter in hetzelfde jaar nog zou bereiken, om Saturnus zou draaien in 1980 en Pluto zou bereiken in 1985 (Pluto is de meest ver gelegen planeet op een afstand van 2,679 miljoen mijl)
Dr Paine legde uit, dat de reden voor zo'n ,,grand tour'' was, dat de onderlinge positie van de genoemde planeten pas over 180 jaar weer zo gunstig is Tijdens beide reizen zullen de gravitatiekrachten van de planeten worden benut om het onbemande ruimtevaartuig van de omgeving van de ene planeet naar de volgende te ,,slingeren'' Doel van de reizen studie van de samenstelling, structuur en atmosfeer van de buitenste planeten; studie van hun satellieten, met name van de grootste satelliet van Neptunus, Triton, meting van de magnetische velden en radiatie-gordels van de genoemde planeten, en studie van de ,,ring'' van Saturnus (New York Times, Times, Le Monde)

NASA De Amerikaanse begroting voor civiele ruimtevaart voor het belastingjaar 1971 (dat in juli is begonnen) beloopt 3 7 mrd dollar Dit betekent een ernstige besnoeiing Een van de gevolgen zal zijn, dat de NASA zijn personeelsbestand zal moeten terugbrengen van 190 000 tot 140 000 man Het budget van de NASA, dat in 1966 nog bijna 6 mrd dollar beliep. is hiermee bijna gehalveerd in enkele jaren tijd
Van het geld is ruim een miljard dollar bestemd om binnen het kader van het Apollo-programma een aantal maanlandingen uit te voeren
Op 23 april van dit jaar werd in het Huis van Afgevaardigden door staken der stemmen een voorstel verworpen alle gevraagde fondsen voor de bouw van een bemand ruimtestation te weigeren
Met ingang van 15 sept heeft Thomas O Paine ontslag genomen als directeur van NASA Paine die in maart 1969 tot directeur was benoemd, zei dat zijn ontslag niet te maken heeft met de besnoeiingen op het budget van de NASA In zijn ontslagbrief aan Nixon staat dat hij het nu een geschikte tijd vindt voor een commandowisseling bij de NASA
De uit Duitsland afkomstige raketdeskundige Wernher von Braun is op 27 jan benoemd tot onder-directeur van de NASA Hij is speciaal belast met de leiding van de afdeling ,,toekomstige operaties .. Tot dusver was Werriher von Braun directeur van het centrum voor ruimtevaart te Huntsville Zijn opvolger daar is geworden dr Eberhardt Rees, zijn voornaamste medewerker sinds de oorlogsjaren in Peenemunde
Per 1 juli is Neil Armstrong, astronaut en eerste mens op de maan, benoemd in de rang van waarnemend adjunct-directeur van NASA, speciaal belast met het vliegtuigprogramma van de NASA Neil Armstrong heeft ontslag genomen als ruimtevaarder
Van de Duitse raketgeleerden die na de Tweede Wereldoorlog naar de VS werden overgebracht en werkzaam waren in het centrum voor ruimtevaart te Huntsville (waar oa de Saturnus-5 draagraket werd ontworpen1 zijn volgens mededeling van de NASA nog 45 werkzaam in Huntsville en 29 op andere plaatsen Vier leden van het oorspronkelijke team van Von Braun verlieten in de loop van dit laar de NASA, 45 anderen verlieten de NASA reeds in voorgaande jaren

APOLLO-PROGRAMMA De na de mislukte ruimtereis van de Apollo-13 ingestelde onderzoekscommissie (zie pag 242/3) bracht eind mei rapport uit Volgens dit rapport heeft het falen van twee kleine automatische schakelaars in het verwarmingssysteem van een zuurstoftank in het dienstcompartiment van de Apollo-13 kennelijk de ontploffing veroorzaakt Het defect is waarschijnlijk drie of vier dagen voor de lancering (op 11 april) ontstaan Het veroorzaakte een kettingreactie, waarbij enkele draden in de tank tot 500' verhit werden, het isolatiemateriaal doorbrandde en de tank ontplofte De beide schakelaars moeten het bij een aftellingsproef, toen de zuurstoftanks gedeeltelijk geleegd waren begeven hebben, aldus het rapport van de commissie Het rapport legt de schuld bij NASA en bij twee bedrijven die apparatuur leveren North American Rockwell en Beech Aircraft Corporation. De schakelaars waren slechts berekend op 28 volt en moesten 65 volt verdragen
Op 2 sept kondigde Thomas Paine van NASA aan, dat er van de zes resterende Apollo-vluchten nog maar vier zullen worden uitgevoerd Paine zei, dat het besluit genomen was om financiele redenen de kosten van het programma voor ruimte-onderzoek na afsluiting van het Apollo-programma nemen hand over hand toe
Een veertigtal Amerikaanse geleerden van het Lunar Science Institute in Houston protesteerde tegen deze beslissing In een brief aan de speciale commissie voor ruimtevaart van het Huis van Afgevaardigden schreven zij om . ,,Het Apollo-maanlandingsprogramma is bedoeld niet alleen om gegevens te verschaffen aan geleerden, maar om ons een duidelijk begrip te verschaffen over het ontstaan van het aarde-maansysteem en, in verband daarmee, een begrip over het ontstaan van onze aarde'' (Vor ber pag 241)

LANCERINGEN
ITOS-I Op 16 jan lanceerde de VS een nieuwe weersatelliet De Itos-I is een sterk verbeterde versie van de Tirossatelliet waarmee het meteorologische onderzoek uit de ruimte in 1960 is begonnen
De Itos is voorzien van infrarood- en gewone camera's Bovendien is er een waar.. schuwingssysteem voor zonnevlammen en een stralingsmeter aan boord, waarmee de absorptie van zonnestralen door de atmosfeer kan worden bepaald

SERT-2 Op 4 febr werd vanaf de basis Vandenberg een aardsatelliet gelanceerd, die is uitgerust met ionenmotoren De SERT-2 beschikt over twee van zulke motoren Ionenmotoren zijn een soort elektrische raketten Zij ontlenen hun kracht aan het uitstoten van elektrisch versnelde deeltjes De stuwkracht die ze ontwikkelen is bijzonder klein, maar kan met een betrekkelijk geringe hoeveelheid brandstof gedurende jaren lang worden geleverd De kleine stuwkracht geeft een kleine versnelling, die evenwel op den duur tot zeer hoge snelheden kan leiden In beginsel kan met ionenmotoren een ruimteschip tot in de buurt van de lichtsnelheid worden versneld De zonnecellen waarmee de SERT-2, die zes maanden heeft gefunctioneerd, was uitgerust waren de grootste (1,5 bij 5,7 m) die tot dusver op een Amerikaanse satelliet werden gemonteerd

VELA-11 en 12 Op 8 april werden vanaf Cape Kennedy twee kunstmanen van het type Vela gelanceerd, die speciaal zijn bedoeld voor het detecteren van kernproeven in de atmosfeer

NIMBUS-4 Op 8 april werd vanaf de basis Vandenberg de Nimbus-4 gelanceerd Ce Niinbus is de best uitgeruste Amerikaanse weerkunstinaan De kunstmaan is in een baan om de polen geplaatst die bijna cirkelvormig is De afstand tot de aarde varieert van 1083 tot 1099 km, de omlooptijd bedraagt 107 min De Nimbus-4 weegt 616 kg en is uitgerust met cameia's, die de weerkundigen gegevens verstrekken over het weer Voor het eerst bevinden zich aan boord van een Nimbus ook toestellen die de ozonverdeling meten, het waterstofgehalte en de temperatuur van de luchtlagen, benevens de infrarode aardstralingen (Vor ber pag 496/1-1969)

BIO-SATELLIET-3 In het Amerikaanse wetenschappelijke blad Science werd het resultaat van de lijkschouwing en het daarop volgend onderzoek gepubliceerd van het aapje Bonny dat in juni 1969 met de Bio-satelliet-3 een ruimtereis maakte en bij terugkeer overleed (Zie vor ber pag 59/31
De onderzoekers van de Universiteit van Californie zijn ervan overtuigd dat de dood van Bonny te wijten is aan de gevolgen van de gewichtloosheid waaraan de aap ruim een week was blootgesteld Een van de directe gevolgen daarvan was een overmatig transpireren, waardoor het dier veel vocht verloor en ook een tekort kreeg aan zouten Hierdoor werd het hart aangetast Tijdens de vlucht van de Bio-satelliet was Bonny bijna 20% van zijn lichaamsvocht kwijtgeraakt De onderzoekers deden na het onderzoek de aanbeveling geen ruimtevluchten uit te voeren die langer dan 4 weken duren, omdat de bij het aapje geconstateerde verschijnselen ook, zij het in veel mindere mate, bij menselijke astronauten zijn waargenomen (Vor ber pag 59/3)

Europa

VIERDE EUROPESE RUIMTEVAARTCONFERENTIE: Van 22-24 juli werd in Brussel de vierde Europese ruimtevaartconferentie gehouden. Deelnemers waren 15 Europese staten (w.o. Nederland en België) en Australië, terwijl Canada als waarnemer aanwezig was.
Doel van de conferentie was het vastleggen van het Europese ruimteprogramma voor de komende jaren en het nemen van beslissingen over samensmelten van de bestaande organisaties ELDO en ESRO tot een „Europese NASA". De vorige Europese ruimteconferentie werd in nov. 1968 in Bad Godesberg gehouden. Tijdens de conferentie werd in principe overeenstemming bereikt over het samensmelten van ELDO, ESRO en CETS. Verder werd de conferentie het er in principes over eens dat Europa drie toegepaste kunstmanen in de ruimte moet brengen, nl. een communicatiesatelliet, een luchtverkeersleidingsatelliet en een weersatelliet. De Belgische minister voor wetenschapsbeleid, Lefèvre werd aangewezen als leider van een Europese delegatie die in de VS overleg zou gaan plegen met NASA en ministerie van buitenlandse zaken over het door de Amerikanen beschikbaar stellen van draagraketten en over Europese deelneming aan het post-Apolloprogramma (vgl. hierboven), waartoe de NASA eind 1969 heeft uitgenodigd. De nieuwe Europese ruimtevaartorganisatie krijgt geen supranationaal karakter. Er komen twee niveaus. een politiek, waar ministers besluiten nemen en een uitvoerend niveau. Een werkgroep werkt een conventie uit voor de nieuwe organisatie. Nadat interne onenigheid over het komende ruimteprogramma onoverkomelijk bleek, werd besloten in november wederom te confereren.

Een aantal van de belangrijkste internationale en nationale organisaties, werkzaam op het gebied van de ruimtevaart, volgt hieronder:

NASA

is de National Aeronautics and Space Administration, de belangrijkste organisatie op ruimtevaartgebied in de Ver. Staten. De toekomstige Europese tegenhanger ervan — er is nog geen naam bedacht — za: bestaan uit de ELDO en de ESRO.

ELDO

de European Space Vehicle Launcher Development Organisation voor het ontwikkelen van draagraketten. Deelnemers zijn: België, Frankrijk, West-Duitsland, Italië, Nederland, Engeland en Australië. Denemarken en Zwitserland zijn vertegenwoordigd door waarnemers.

ESRO

de European Space Research Organisation voor ruimteonderzoek. Deelnemers: België, Denemarken, Frankrijk, West-Duitsland, Italië, Nederland, Spanje, Zweden, Zwitserland en Engeland. Waarnemers: Oostenrijk, Noorwegen en Ierland.

CETS

de Conférence Européenne de Télécommunication par Satellites voor de ontwikkeling van telecommunicatiesatellieten. Deelnemers: Oostenrijk, België, Denemarken. Frankrijk, Italië, West-Duitsland, Nederland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Zweden, Zwitserland, Engeland en het Vaticaan. Waarnemers: Griekenland, Ierland en Australië. Het lidmaatschap staat open voor alle PTT's in Europa.

LNTELSAT

International Communication by Satellite Corp., die het commercieel gebruik van communicatiesatellieten in handen heeft, is een organisatie waarin 52 landen deelnemen en de VS 51% van de aandelen bezit. De hoofdaannemer van Intelsat is

COMSAT

de Communication Satellite Corp., die het ontwerp, de bouw en de exploitatie van de Intelsat-satellieten verzorgt. De Amerikaanse staat bezit de meerderheid van de aandelen, de industrie de rest. (NRC)

Samenwerking met VS

Van 16-21 sept. vonden in de VS besprekingen plaats tussen de Europese delegatie o.l.v. minister Lefévre (verder de Britse minister voor technologie Lord Bossborough en de Fransman Donysse, voorzitter van de Franse nationale raad voor ruimtevaartstudies — CNES) en Amerikaans ruimtevaartautoriteiten.
Bij terugkeer betoogde minister Lefevre dat Europa niet bij machte is tot een ruimtevaartprogramma en tot ontwikkeling van lanceerders en bovendien nog tot medewerking aan het post-Apolloprogramma. Door gebrek aan financiële middelen is die Amerikaans-Europese samenwerking (m.b.t. de pendel- en ruimtesleepboot, zie hierboven) slechts mogelijk als Europa voor zijn eigen programma de beschikking krijgt over Amerikaanse draagraketten. De resultaten van het overleg tussen Europa en Amerika zal op 3, 4 en 5 nov. tijdens de komende Europese ruimtevaartconferentie nader worden besproken. Intussen blijven binnen ELDO en ESRO nieuwe plannen gemaakt worden m.b.t. de lancering van Europese satellieten.
Op 28 april werd door de ELDO besloten voor de toekomstige Europa-111 geen gebruik te maken van de Engelse Blue Streakdraagraket. De Europa-111 zou over acht jaar kunnen worden gelanceerd. Nadat Engeland zich in maart uit het ELDO-programma heeft teruggetrokken, resteren nu nog: België, Nederland, Frankrijk, Italië en West-Duitsland. Volgend jaar zullen 2 nieuwe Europa-11 raketten worden gelanceerd, vanaf de nieuwe Franse basis Kourou in Guyana (zie hieronder).

(Vor. ber. pag. 59/1)

DE EUROPEES-AMERIKAANSE RUIMTEVAARTSAMENWERKING

De vierde ministeriële ruimtevaartconferentie in Brussel heeft in principe besloten zo snel mogelijk de ELDO en de ESRO samen te voegen tot één Europese ruimtevaartorganisatie. De beslissing om tot een tegenhanger van het Amerikaanse bureau voor de ruimtevaart (NASA) te komen is versneld door aandringen van de Amerikaanse regering; deze voelde er niets voor de NASA te laten samenwerken met twee gescheiden instituten.
Hoezeer de embryonale ruimtevaartindustrie in Europa die samenwerking ook begeert, de regeringen van deze landen ttaan op het standpunt dat Amerika daarvoor eerst bereid moet zijn draagraketten voor Europese (communicatie)satellieten ter beschikking te stellen. Zijri de VS daartoe bereid, dan komt het zwaartepunt bij de ESRO te liggen en is de rol van de ELDO uitgespeeld: de nieuwe organisatie zal dan met de NASA meewerken aan de ontwikkeling van een ruimtesleepboot of ruimtependel.
Zou de Amerikaanse regering met haar belangen in de Comsat en de Intelsat weigeren die draagraketten te leveren, dan komt er geen samenwerking in het post-Apolloprogramma, en krijgt de ontwikkeling van een eigen Europese raket voor de lancering van satellieteri (het ELDO-project) prioriteit.
De Ver. Staten zijn tot nu toe altijd bereid geweest Scoutraketten te leveren voor het lanceren van wetenschappelijke satellieten, maar als Europa zelf kunstnianen voor commerciële toepassingen in de ruimte gaat brengen, is dat een directe concurrentie met het Amerikaanse bedrijfsleven en met de overheid. De Amerikaanse staat heeft de meerderheid in de Intelsat, terwijl ook Comsat — die de exploitatie van de satellieten verzorgt — volledig Amerikaans is.
De Iiitelsat heeft tot nog toe het monopolie op het gehied van de telecommunicatiesatellieteri gehad en zal dat niet zontier harde strijd willen prijsgeven. Noch de staat noch de iiidustrie heeft enig belang bij een Europese tv-satelliet.
Ook om een andere reden: de bedragen die Europese instanties aan de Intelsat als huur moeten betalen zijn aanzienlijk eii langs deze weg betaalt Europa voor tenminste de helft mee aan de ontwikkeling van de Amerikaanse industrie. (N R C)

INTELSAT: Op 11 jan. faalde de vierde poging de zesde satelliet uit de Intelsatserie te lanceren. De Delta draagraket, bleef onbeschadigd. Diezelfde dag werd bekend, dat voor het eerst een verzekering was afgesloten tegen mislukking van de lancering van een kunstmaan. De Intelsat-3 is voor 1,5 mln dollar verzelcerd bij Associated Aviation Underwriters and Lloyd's. De premie bedroeg 872.000 dollar.
Op 23 april werd een nieuwe Intelsat-3 communicatiesatelliet vanaf Cape Kennedy gelanceerd.
Op 24 juli werd de achtste en laatste uit de serie Intelsatsatellieten gelanceerd. De volgende dag werden echter geen signalen van de satelliet meer opgevangen.

Conferentie

Van 16 feb. tot 20 maart werd in Washington de Intelsatconferentie gehouden, zoals die bij de vorige conferentie iri 1969 reeds was afgesproken (zie pag. 59/1). Gedelegeerden uit honderd landen beraadslaagden over een herstructurering van het International Telecommunications Satellite Consortium (Intelsat).
Wederom kwamen meningsverschillen tussen de VS en een aantal andere landen aan de oppervlakte, die vorig jaar aanleiding werden tot verschuiving van de besprekingen. Het gaat, zoals L e M o n d e schreef, ,,om een nieuwe maatschappij die minder door de Amerikanen wordt gedomineerd". De huidige structuur is slechts provisorisch en behoeft een aanpassing.
Hierbij zijn van belang het vastleggen van de volgende principes:

— Hoe moet de politieke organisatie worden gedefinieerd, d.w.z. de organen die de beslissing over de lanceringen en het gebruik van de satellieten moeten riemen?

— De keuze van de industrieën die de satellieten riioeten bouwen en de beslissingen over de technische uitrusting van de satellieten zelf.

Volgens L e M o n d e, liggen de slepende moeilijkheden bij Intelsat vooral bij het eerste punt: het politieke aspect.
Het blad noemt voorts als voornaamste positieve punt van deze confeientie een compromis-voorstel van Australie en Japan over de technische kant van de zaak. Dit compromis gaat uit van het principe van ,.internationalisering", waarmee wordt aaiigesloten bij de wens van vele Europese en andere landen naar een grotere ,,universaliteit" van de Intelsat. De thans geldende voorlopige regeling betekent in de praktijk een overwegende invloed van de VS via de COMSAT (Communications Satellite Corporation) welke maatschappij de Intelsat beheert. Het coiiiproinis-voorstel wil nu het beheer van COMSAT zien overgaan naar een directeur-generaal die, zoals bij de Wereldbank, verantwoording verschuldigd is aan een gouverneursraad waarin de deelnemende landen zijn vertegenwoordigd. Dit zou eerst dienen te gebeuren na een overgangsperiode van zes jaar, waarin de COMSAT onder toezicht van de gouverneursraad haar huidige taak zou kunnen voortzetteri.
Het overleg zal in september worden voortgezet. (Vor. ber. pag. 58/3)

NATO-I: Op 20 mrt werd vanaf Cape Kennedy de eerste communicatiesatelliet van de NAVO, de NATO-I, gelanceerd. (Zie verder pag. 536/1)

Groot-Brittannië

LANCERING EERSTE SATELLIET MISLUKT: Op 3 sept. mislukte een Britse poging m.b.v. een Black Arrow-raket een experimentele satelliet in een baan om de aarde te brengen. De raket werd wel niet succes gelanceerd vanaf de basis Woomera in Australië, maar de derde trap ontwikkelde te weinig snelheid om de satelliet in de gewenste baan te brengen. De eerste Britse satelliet, Orba genaamd, had wetenschappelijke apparatuur aan boord.

Japan

OSOEMI: Als vierde land* is Japan er op 11 feb. in geslaagd een satelliet in een baan om de aarde te brengen. Na eerdere mislukkingen (pag. 59/21 slaagden de Japanse technici er thans in m. b.v. een Lambda-4S5-raket de 23 kg wegende Osoemi in een omloopbaan te brengen: tussen 2400 en 525 km, bij 310 en een omlooptijd van 1 uur en vijftig minuten. De Lambda-4S5 is een 9,4 ton wegende, 16,5 m lange viertrapsraket. die vanaf het ruimtestation van de Universiteit van Tokio te Oetsjirioura in Kagosjima werd gelanceerd.
Enkele uren nadat de Osoemi, die weterischappelijke apparatuur aan boord had. in de omloopbaan was aangekomen viel deze apparatuur uit, wegens gebrek aan elektrische energie. De Osoemi beschikte niet over zonnecellen maar voerde zelf een beperkte hoeveelheid elektrische energie met zich mee.
(Vor. ber. pag. 59/2)

* Eerder lukte dit aan de SU, de VS en Frankrijk China volgde in april

Frankrijk/West-Duitsland

DIAMANT-B: Op 10 mrt werd door Frankrijk met een Diainaiit-B-raket een Westduitse satelliet van 115 kilo in een baan rond de aarde gebracht. Hiermee werd de nieuwe Franse raket-basis Kourou in Guyana in gebruik genomen, nadat de Fransen hun basis in de Sahara hadden moeten opgeven, vanwaar tussen 1965 en 1967 vier satellieten in omloop waren gebracht m.b.v. raketten van het type Diamant-A. De basis in Guyana waar vijf jaar aan is gewerkt heeft 260 mln gulden gekost. terwijl de ontwikkeling van de Diamant-B een investering van ruim 90 mln vergde.
Een regeringscommissie is bezig de toekomst van de Franse ruimtevaart te analyseren. In de loop van dit jaar zal in ieder geval één, misschien twee, Franse satellieten worden gelanceerd.
De Westduitse satelliet was van het type Dial en is bedoeld om metingen te verrichten van de waterstofatmosfeer van de aarde die op 80 km hoogte begint. De Dial staat in een elliptische omloopbaan over de evenaar.

China

Op 24 april sloot ook de Volksrepubliek China zich aai? bij de landen die er in zijn geslaagd een kunstmaan in een baan om de aarde te brengen. Op die dag lanceerde China een 173 kg wegende satelliet. die in de volgende baan werd gebracht: apogeum 2,381 km, perigeum 439 km, 114 min omlooptijd en hoek met evenaar van 68,50.
Enkele dagen achtereen zond de satelliet, die vermoedelijk met enkele elektrische batterijen was uitgerust, de muziek van het lied ,,Het Oosten is Rood" uit. Voorts zou de satelliet, aldus de P e k i n g R e v i e w, telemetrische gegevens naar de aarde hebben gezonden.

De ontwerper van de Chinese kunstmaan is Tsjien Hseoe-Sjen (r), die in de VS luchtvaarttechniek studeerde

FINANCIËN EN ECONOMIE

ALGEMEEN

K

DE GROOTSTE NIET-AMERIKAA JE ONDERNEMINGEN

Op de door het Amerikaanse blad Fortune weer verstrekte lijst van grootste ondernemingen buiten de VS heeft Philips de derde plaats bereikt achter de Koninklijke/Shell en Unilever (vgl pag 687-1969) Philips verdrong British Petroleum en ICI Het Japanse concern Hitachi rukte snel op naar de achtste plaats

Volgens Fortune is het de tweehonderd grootsten buiten de VS vorig jaar veel beter vergaan dan de vijfhonderd grootsten in de VS (zie hiervoor pag 688/2-1969)

De omzet van de tweehonderd is verleden jaar toegenomen met 16,2% Dit is de grootste toeneming sedert de lijst van Fortune in 1963 voor het eerst werd gepubliceerd De totale winst van de tweehonderd steeg verleden jaar met 16% tegen in 1968 met 24,6% De totale winst van de 500 Amerikaanse maatschappijen is verleden jaar maar met twee procent gestegen

De 43 Japanse ondernemingen op de lijst hebben een 23,3% stijging van omzet gehad. De vijf Zweedse maatschappijen hebben het overigens nog beter gedaan. Hun omzet was verleden jaar 24,3% groter dan in 1968.

In een beschouwing zegt Fortune dat de gulden, de mark, de yen en de Zwitserse en Belgische franc zullen worden gerevalueerd teneinde de positie van de minder sterke valuta's te verlichten. Het blad meent dat in de Westerse geïndustrialiseerde landen en Japan een stijging van het bruto nationaal produkt met slechts 3,3% zal optreden. In 1968 was dit 5,8% en vorig jaar 4,9%. Als voornaamste oorzaak wordt genoemd het afbrokkelende groeipercentage in de VS, namelijk van 4,9% in 1968 tot 0,5% nu. De tien grootste stijgingen in verkopen werden geboekt door SAAB-Scania (Zweden) met 98,3%, Granges (Zweden) met 95,9%, AKZO (Nederland) met 91,7%, Cadbury Schweppes (Groot-Brittannië) met 76,4%. Rhône-Poulenc (Frankrijk) met 63,9%, BASF (Duitsland) met 61,8%, Aérospatiale (Frankrijk) met 59,5%, Lonrho (Groot-Brittannië) met 49,4%, Komatsu (Japan) met 44,6%, BMW (Duitsland) met 42,2%.

Van de lijst van 200 stammen 49 ondernemingen uit Groot-Brittannië, 47 uit Japan, 26 uit Duitsland en 21 uit Frankrijk. Nederland komt met 4 ondernemineen op de lijst voor. België eveneens met vier,

Fortune wijdt verder een beschouwing aan de wereldeconomie. Het blad meent, dat de gulden, de Westduitse mark. de Japanse yen en de *Zwitserse* en Belgische frank zullen worden gerevalueerd teneinde de positie van de minder sterke valuta's te verlichten.

De opwaardering van de Duitse mark, zo gaat de beschouwing verder heeft in de Bondsrepubliek nog niet geleid tot de verhoopte vermindering van de grote overschotten op de buitenlandse handelsbalans en de totale betalingsbalans.

Fortune voorziet voor de westerse geindustrialiseerde landen en Japan een stijging van het bruto nationaal produkt met slechts 3,3%. In 1968 was dit cijfer nog 5,8% en vorig jaar 4,9%. De voornaamste oorzaak is het afbrokkelende groeipercentage in de Verenigde Staten: van 4,9% in 1968 tot 0,5% dit jaar.

(Vor. ber. pag. 687-1969)

GROOTSTE NIET-AMERIKAANSE BANKEN

Fortune geeft de volgende tien banken als de grootste buiten de VS (ter vergelijking: de grootste banken in de VS zijn: Bank of America ($ 22,2 mrd); First National City Bank ($ 19,1 mrd) en de Chase Manhattan Bank ($ 19 mrd)-):

1. Barclays (Gr.-Brittannië) $ 14,02 mrd
2. National Westminster (Engeland) $ 10,64 mrd
3. Banca Nationale del Lavoro (It.) $ 10,22 mrd
4. Banque Nationale de Paris (Fr.) $ 10,10 mrd
5. Crédit Lyonnaise (Fr.) $ 9,51 mrd
6. Westdeutsche Landesbank (W.-Dtsl) $ 9,37 mrd
7. Fuji Bank (Japan) $ 9,28 mrd
8. Sumimoto Bank (Japan) $ 9,15 mrd
9. Royal Bank of Canada $ 9,14 mrd
10. Mitsubishi Bank (Japan) $ 8,74 mrd

De grootste Nederlandse banken (per 1 sept.) zijn de ABN ($ 4,76 mrd) en de AMRO-bank met een balanssom van $ 3,65 mrd. Bij de 500 grootste bankinstellingen ter wereld (incl. de VS) bevinden zich 9 Nederlandse banken, met de ABN (incl. HBU) op de 39e plaats.

WERELDHANDEL 1970. CIJFERS OVER 1968: De GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) verwacht dat de wereldhandel in 1970 een toeneming van 8 a 10% te zien zal geven, vergeleken bij een toeneming van ca. 14% in 1969. Begin 1970 verwachtte de GATT een toerieiningspercentage van 4 à 8%

In zijn op 15 sept. gepubliceerd jaarverslag over de internationale handel, meldt de GATT dat de voorspelling is herzien i.v.m. de aanzienlijke stijging van de prijzen der verhandelde goederen in het laatste kwartaal van 1969, maar ook in het begin van 1970. Het gemiddelde prijspeil is dit jaar drie tot vier procent hóger dan vorig jaar, zelfs als de prijzen in de tweede helft van 1970 niet verder zouden stijgen

Aan het Statistisch Jaarboek 1969 van de VN ontlenen wij de volgende gegevens over de buitenlandse handel van de belangrijkste landen in 1968. Hierbij wordt de volgende indeling gebruikt:

— Ontwikkelde markt-economieën, b.v. VS, Japan en Engeland

— Centraal geleide economieën, b.v. SU, China en Polen

— Ontwikkelingslanden, b.v. Algerije, Brazilië, VAR enz.

Verder wordt een regionale verdeling toegepast, waarbij de gezamenlijke cijfers worden gegeven van diverse gemeenschappelijke markten, zoals EEG, LAFTA en CACM.

In de nevenstaande staat worden bij het General Trade-systeem (G) geïmporteerde goederen gerekend die in douaneopslag worden gehouden en weer worden uitgevoerd zonder te zijn vrijgegeven voor binnenlandse consumptie. Het Special Trade-systeem (S) sluit ze uit. Onder Si (Semi-Special) vallen: import minus her-export of export van binnenlandse produkten. Goederen die een land uitsluitend voor transportdoeleinden bereiken zijn in alle systemen uitgesloten.

Rang '69	Rang '68	Onderneming
1	1	Koninklijke/Shell
2	2	Unilever
3	6	Philips
4	5	Volkswagen
5	3	Brit Petrol
6	4	Imp Chem Ind
7	7	Brit Steel
8	10	Hitachi
9	8	Montecatini-Ed
10	14	Siemens
11	11	British Leyl
12	21	Daimler-Benz
13	13	Fiat
14	18	August Thyss
15	23	Toyota
16	16	Hoechst
17	30	BASF
18	19	Renault
19	12	Gen Electric
20	15	Nestlé
30	58	AKZO

Land	Omzet (1000 $)	Netto winst (1000 $)	Geïnv. kapitaal (1000 $)	Werknemers
Ned -Brit	9.738.410	1.008.355	8.392.176	173.000
Brit -Ned	6.030.000	195.840	1.885.200	326.600
Nederland	3.597.551	143.220	1.532.622	339.000
Duitsland	3.536.548	126.904	1.023.770	168.469
Groot-Brittannie	3.424.080	232.320	3.088.080	68.000
Groot-Brittannie	3.252.240	231.360	2.086.800	192.000
Groot-Brittannie	2.869.166	54.766	1.588.073	254.000
Japan	2.857.831	151.489	761.236	166.529
Italie	2.483.200	66.198	1.856.000	145.037
Duitsland	2.421.250	63.250	684.500	272.000
Groot-Brittannie	2.328.134	46.769	573.854	196.390
Duitsland	2.307.360	62.382	432.425	136.376
Italie	2.280.002	21.545	541.970	170.883
Duitsland	2.274.695	47.613	487.568	105.914
Japan	2.273.235	107.493	485.980	47.912
Duitsland	2.265.990	107.136	999.975	98.137
Duitsland	2.256.853	101.777	819.672	94.685
Frankrijk	2.173.552	29.191	303.036	140.000
Groot-Erittannie	2.155.200	73.985	1.046.686	228.000
Zwitserland	2.142.694	114.567	1.063.115	91.090
Nederland	1.758.644	85.136	646.229	100.300

waarde in miljoenen US-dollars

Land en regionen	Systeem	Import c.i.f. 1967	Import c.i.f. 1968	Export f.o.b. 1967	Export f.o.b. 1968
WERELD 1)		**227.100**	**251.900**	**214.700**	**239.200**
Ontwikkelde markteconomieen		159.400	178.600	149.500	168.100
Ontwikkelmgslanden		42.400	45.800	40.300	44.100
Centraal geleide economieen		25.300	27.500	24.900	27.000
NOORD-AMERIKA		**40.010**	**47.830**	**42.260**	**47.360**
Canada	G	10.057	11.431	10.553	12.585
Verenigde Staten	S	26.813	33.066 4)	31.243	34.199
LATIJNS-AMERIKA		**11.110**	**12.060**	**11.740**	**12.190**
LAFTA, 2) o.a					
Argentinie	S	1.096	1.169	1.465	1.368
Brazilië	S	1.667	2.129	1.654	1.881
Mexico	G	1.746	1.960	1.145	1.254
Venezuela	G	1.307	1.515	2.885	2.857
Peru	S	833	630	773	865
CACM, 3) o.a.					
El Salvador	S	224	214	207	213
Guatemala	G	247	249	199	222
REST					
Cuba	S	1.001 (fob)	....	717	....
Panama .. .	S	251	266 4)	94	100
REST AMERIKA		**2.650**	**2.810**	**1.780**	**1.890**
o a					
Jamaica	G	349	383	231	224
Ned Antillen	S	669	808 4)	607	599
Suriname	S	103	98	107	113
Trinidad/Tobago	S	417	419	440	465
ONTWIKKELDE MARKT-ECONOMIEËN: EUROPA		**100.300**	**109.970**	**90.860**	**101.590**
EEG,		55.070	61.960	56.140	64.200
België/Lux	S	7.176	8.333	7.032	8.164
Frankrijk	S	12.381	13.927	11.380	12.672
West-Duitsland 5)	S	17.351	20.150	21.736	24.842
Italie	S	9.827	10.253	8.705	10.183
Nederland	S	8.337	9.293	7.287	8.341
EFTA, ...		35.280	37.660	28.670	31.070
Oostenrijk	S	2.310	2.496	1.809	1.989
Denemarken	G	3.146	3.237	2.532	2.640
Noorwegen	G	2.748	2.706	1.738	1.938
Portugal	S	1.059	1.178	701	761
Zweden	G	4.699	5.126	4.525	4.939
Zwitserland	S	4.129	4.513	3.496	3.966
Groot-Brittannie	S	17.186	18.409	13.869	14.838
REST, o a					
Ierland	G	1080	1175	789	799
Griekenland	S	1 186	1 393	495	468
Spanje	S	3 453	3 502	1 375	1.589
Turkije	S	691	770	522	496
Joego-Slavië	S	1 707	1 797	1 252	1 264
CENTRAAL GELEIDE ECONOMIEËN: EUROPA EN DE SOWJET-UNIE 6)		22.900	**25.000**	**22.800**	**24.900**
Albanië			....	....	....
Bulgarije	G	1 572	1.782 4)	1.458	1.615
Tsjechoslowakije	G	2 680	3.191 4)	2.864	3.005
DDR	G	2 972	3.099 4)	3.159	3.453
Hongarije	G	1 776	1.803	1.702	1.790
Polen	G	2 645	2.853 4)	2.527	2.858
Roemenië	G	1 546	1.609 4)	1.395	1.469
Sowjet-Unie	G	8 537	9.410 4)	9.649	10.634
ZUID-AFRIKA	G	2.690	**2.629 4)**	**1.898**	**2.105**
ONTWIKKELINGSLANDEN: AFRIKA .		**8.140**	**8.740**	**8.410**	**9.740**
NOORD AFRIKA, 7) .		2.680	2.870	3.040	3.860
Algerije ..	S	639	788	724	759
Libië ..	G	476	645	1.178	1.876
Marokko .	S	517	551	424	450
Tunesie .	S	260	217	149	158
VAR .	S	792	666	566	622
REST AFRIKA, .		5.450	5.870	5.370	5.870
o a					
Angola .	S	275	308	238	271
Kongo (Kinsjasa) .	S	256	....	441	

NEDERLAND

SLUITINGEN: In Nederland is tijdens het laatste jaar een aantal grote bedrijven gesloten of ingekrompen hetgeen in veel gevallen met grootscheepse ontslagen gepaard ging.

— Indola: Op 11 okt. 1969 werd bekend dat Indola NV in Utrecht, een bedrijf met 600 werknemers, 180 werknemers zou gaan ontslaan. Door dit ontslag en natuurlijke afvloeiing moet dit bestand tot 300 worden teruggebracht. Genoemde maatregelen, die besproken waren met de vakbonden, hadden uitsluitend betrekking op de Iridola-vestiging in Utrecht. Het Utrechtse bedrijf was eerder. in augustus. in moeilijkheden geraakt als gevolg van stagnatie in de afzet van elektrische huishoudelijke apparaten.

— Nyma: Op 28 okt. 1969 werd bekend, dat de Nijmeegse Kunstzijdespinnerij Nyma NV, die reeds sinds 2 jaar in sursëariee van betaling verkeerde. grotendeels zou worden gesloten. In de maanden hierna moesten ongeveer 750 van de 900 werknemers van het bedrijf worden ontslagen. Met de afvloeiing is per 1 jan. begonnen. De winstgevende chemische afdeling van het bedrijf wordt voortgezet. Van vakbondszijde werd geklaagd over onvoldoende inzicht in de afvloeiingsmethode.

— Carp's Garen: Eind okt. 1969 werd de sluiting bekend van de produktie-afdeling van J, A. Carp's Garenfabriek te Helmond. Coats Ltd., een groot internationaal textielconcern, nam het bedrijf geheel over en besloot tot overheveling van de produktie-afdeling. Hierdoor moet in de loop van dit jaar 150 man ontslagen worden.

— Wijzigingen in beleid en structuur van de wollen stoffen- en dekenfabriek AaBe hebben geleid tot ontslag voor honderd man.

— Kon. Ned. Textiel Unie: Begin okt. 1969 werd de NV Tilburgse Katoenspinnerij (onderdeel van de KNTU) gesloten. Van de 500 personeelsleden kon een groot deel in het KNTU-concern in Twente geplaatst worden, De vakbonden toonden zich ontstemd, omdat zij pas een dag voor het bekend worden van de sluiting werden ingelicht

Medio januari werd door de KNTU meegedeeld, dat in de komende maanden 600 man personeel zou moeten worden ontslagen. De KNTU verkeert reeds enkele jaren in moeilijkheden. De ontslagen zouden vooral vallen in de bedrijven in Enschede en Haaksbergen waar de afdelingen huishoudtextiel en overhemdenstoffen zijn gevestigd. Deze produkten worden momenteel zeer goedkoop vanuit o.a. Hong Korig ingevoerd. Meegedeeld werd, dat na deze operatie de KNTU weer geheel rendabel zou zijn.

— Jaarsma: Na in jan. 1969 surséance van betaling te hebben verkregen, moest de haardenfabriek E. M. Jaarsma begin feb. 1970 besluiten tot liquidatie van het bedrijf. Polynorm in Bunschoten kon 180 van de 238 personeelsleden van Jaarsma overnemen. De overigen moesten worden ontslagen.

— Beckers, Bekking en Bongers: Op 28 april werd bekend, dat de haardenfabriek Beckers. Bekking en Bongers te Bergen op Zoom en Ulft, moest sluiten. Het gehele aandelenkapitaal van ongeeer ƒ 3 mln bleek verloren te zijn gegaan. Met onmiddellijke ingang werden 700 werknemers ontslagen. Op 29 april werd het bedrijf surséance van betaling verleend. Een dag eerder was reeds door

Land en regionen	Systeem	waarde in miljoenen US-dollars Import c.i.f. 1967	1968	Export f.o.b. 1967	1968
CEUCA, 8) o a.					
Kameroen	S	189	188	158	189
Kongo (Brazzaville)	S	82	84	48	49
Ethiopie	G	143	173	101	106
Ghana	G	310	308	278	307
Ivoorkust	S	263	315	325	425
Kenia	G	298	321	166	175
Oeganda	G	116	123	184	186
Madagascar	S	145	170	104	116
Zuid-Rhodesie	G	262	290 4)	264	257
Zambia	G	429	456 4)	658	762
Nigeria	G	626	541	677	591
Senegal	S	158	180	137	151
Soedan	S	213	258	214	233
Tanzania	G	190	214	238	227
Mozambique	S	199	235	122	154
JAPAN	S	11.663	12.987	10.442	12.972
ONTWIKKELINGSLANDEN: AZIË		19.810	21.420	18.040	19.900
AZIATISCH MIDDENOOSTEN, 9) o a		5.130	5.870	7.940	8.730
Iran	S	1.125	1.386	1.930	1.879
Irak	S	423	404	835	1.028
Israël	S	754	1.061	517	603
Jordanie	S	154	161	32	40
Koeweit	G	593	611	1.313	1.391
Libanon	S	471	....	119	....
Syrie	S	264	303	152	172
Zuid-Jemen	G	198	203	135	110
REST AZIË, o.a.					
Birma	G	131	139	123	111
Cambodja	S	96	116	83	89
Laos	S	49	54	4	7
Zuid-Vietnam	S	538	466	16	12
Ceylon	G	360	365	348	342
China (Taiwan)	S	806	903	639	802
Hong Kong	G	1.814	2.058	1.524	1.744
India	G	2.807	2.510	1.613	1.754
Indonesië	S	649	....	658	689
Zuid-Korea	S	996	1.468	320	455
Maleisië (West)	G	845	905	954	1.051
Pakistan	G	1.101	996	645	720
Filippijnen	G	1.172	1.280 4)	875	946
Singapore	G	1.440	1.661	1.140	1.271
Thailand	G	1.060	1.150	680	658
CENTRAAL GELEIDE ECONOMIEËN: AZIË 1)		2.470	2.480	2.070	2.060
China	Si				
REST, o a.					
Australie	G	3.453	3.858 4)	3.362	3.402
Nieuw-Zeeland	G	955	895	987	1.010

1) Uitgezonderd de handel van China, Mongolië, Noord-Korea en Noord-Vietnam met elkaar.
2) Latin America Free Trade Associaton
3) Central American Common Market
4) Importen f.o.b.
5) Uitgezonderd handel met de DDR
6) Gegevens herleid op 0,90 nieuwe Russische roebel voor een US-dollar.
7) Uitgezonderd Soedan
8) Customs and Economic Union of Central Airica, die de Centraal-Afrikaanse Rep., Chaad, Kongo (Brazzaville), Gabon en Kameroen omvat. De handel tussen deze landen onderling is buiten beschouwing gelaten.
9) Uitgezonderd Turkije.

drs. G. M. Nederhorst (PvdA) in de Tweede Kamer een spoed-interpellatie over de sluiting van het bedrijf gevraagd. Zowel werknemers- als werkgeversorganisaties bleken niet te zijn ingelicht. Voor een rendabele voortzetting van het bedrijf was dit jaar wederom krediet nodig, maar de banken bleken geen geld meer te willen fourneren. Op 24 april was voorts de weigering van de regering bekend geworden een krediet van f 2 mln te geven. De moeilijkheden bleken veroorzaakt door een verkeerde keuze in de modellen. Voor een bedrag van f 4,2 mln aan onverkochte haarden bleek in voorraad te zijn. Pogingen om het bedrijf elders onder te brengen zouden volgens de directie op niets zijn uitgelopen. De ontslagen werknemers zouden bij het vinden van nieuw werk in de omgeving van Bergen op Zoom niet op te grote moeilijkheden stuiten. Een aantal bedrijven zou personeel zoeken.

BELGIË

BROUWERIJ. De Britse brouwerij Bass heeft op 2 sept. de controle overgenomen over de brouwerij Lamot te Mechelen, de zevende grootste van België, die 700 personeelsleden te werk stelt en jaarlijks 470.000 hectoliter prod'uceert.

(Vervolg van pag. 610/3)

sloot hij een vaste vriendschap en enkelen van hen behoorden tijdens de coup van 1952 tot zijn naaste medewerkers Na een stoomcursus van zestien maanden werd hij als tweede luitenant geplaatst in het garnizoensstadje Mankabad in de buurt van Assioet In Mankabad ontpopte Nasser zich tot leider van het gestaag toenemende aantal revolutionaire officieren, die zich verzettten tegen het corrupte bewind van koning Faroek Het bekende incident van 4 februari 1942 waarbij koning Faroek onder bedreiging van Britse tanks gedwongen werd een niet pro-As gezmde premier (Nahas Pasha) te aanvaarden, deed het getal der samenzweerders, die zich hierdoor in hun nationale eer gekwetst voelden, nog toenemen
Overigens had Nasser een succesvolle militaire loopbaan Na de Palestijnse oorlog — hij werd gewond en zocht tijdens de eerste wapenstilstandsperiode Israelische officeren op om inlichtingen te verkrijgen over de Joodse illegae activiteiten tegen het Britse mandaatsbestuur — werd hij luitenant-kolonel en docent aan de Hogere Krijgsschool Hij was inmiddels gehuwd met Tahia Khazem, de dochter van een Perzisch zakenman in Cairo
De activiteiten van de zich de ,,Vrije Officeren" noemende organisatie richtte zich steeds meer op de omverwerping van de bestaande sociale orde
Hoewel Nasser de belangrijkste organisator van de coup was, bleef hij aanvankelijk nog op de achtergrond en viel het leiderschap toe aan de populaire generaal Naguib Eenmaal aan de macht gekomen bleken de ,,Vrije officeren" behalve enige algemene doelstelingen als de beëindiging van de Britse beletting van het Suezkanaal en het doorvoeren van agrarische hervormingen niet over een concreet uitgestippeld politiek programma te beschikken Ook besloten zij aanvankelijk om met behulp van fatsoenlijk geachte politici van het ancien régime de politieke en sociaal-economische sanering van het land aan te vatten, hetgeen al spoedig op een teleurstelling uitiep Zo viel de ,,vrije officieren" de taak toe Egypte te regeren
Lang kon Nasser echter niet op de achtergrond blijven Na een succesvolle strijd om de macht — tegen de Mohammedaanse Brsederschap, tegen de communisten en tenslotte tegen generaal Naguib zelf — kwam hij in oktober 1954 als Egypte's sterke man naar voren
Zijn populariteit in het land was echter nog verre van groot ondanks het akkoord met Engeland inzake de ontruiming van het Suezkanaal en de op stapel gezette landhervormmgen Het niet invoeren van een democratische constitutie bezorgde hem onder de intellectuelen vooral veel tegenstanders Als turbulent onrustzaaier in het Midden-Oosten kreeg zijn naam in het Westen algemene bekendheid. Toch was het zijn beweerde pro-westerse gezindheid die op 26 oktober 1954 een lid tot een aanslag op zijn leven aanzette In die tijd ook uitte hij openlijk gevoelens van sympathie jegens Israëls premier Moshe Sharett en scheen hem het probleem der inter-Arabische verhoudingen nauwelijks te mteresseren
Het jaar 1955 bracht de grote ommekeer Het was het jaar van de Israelische represaille-actie tegen Gaza, het Bagdadpact, de Bandoeng-conferentie, Egypte's wapenakkoord met het Sowjetblok en het begin der machinatie rondom de Assoeandam-kredieten 1956 was het Jaar waarin het Westen hem tot een persoonlijke vijand verklaarde, en werd hij met één klap, in de gehele Arabische wereld het idool van de massa

OORLOG IN JORDANIE

Het op 10 juli gesloten akkoord tussen de Jordaanse regering en de Palestijnse commando's in dat land (zie pag. 512) heeft niet aan zijn doel beantwoord. Vooral de tegenstelling tussen de standpunten van beide partijen t.a.v. het plan-Rogers voor een vreedzame oplossing van het conflict in het Midden-Oosten deed een klimaat ontstaan, waarin voortdurend gevechten en botsingen optraden, welke dan weer door bestandsakkoorden gevolgd werden. In deze situatie werd aan beide zijden de invloed van de meer extreme groepen vergroot. De laatste stoot tot deze ontwikkeling werd gegeven door het Volksfront voor de bevrijding van Palestina, dat door de kaping van drie vliegtuigen en de gijzeling van bemanning en inzittenden (pag. 577 e.v.) de gezagloosheid in Jordanië duidelijk demonstreerde. Hiertegen ontwikkelde zich binnen het Jordaanse leger en in regeringskringen een stroming, die een harder optreden tegen de Palestijnse verzetsorganisaties wenste. De situatie resulteerde in een oorlog, die op 17 september begon en voorlopig op 25 september eindigde.

Palestijns verzet tegen *Rogers-plan*

Toen op 7 aug. aan het Suezkanaal een wapenstilstand van kracht werd (zie pag. 497 e.v. en 538/2 e.v.), bleef het verzet van de Palestijnse verzetsorganisaties tegen het plan-Rogers en de gevolgen daarvan voortduren. In de Jordaanse hoofdstad Amman vonden sinds 27 juli demonstraties tegen het plan-Rogers en ook tegen de Egyptische president Nasser plaats. Ook deden zich sedert 4 aug. botsingen voor tussen commando's van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina en leden van de Actiegroep van de bevrijding van Palestina en de Arabisch-Palestijnse organisatie, welke zich achter de aanvaarding door president Nasser van het plan-Rogers hadden geschaard (pag. 544 /1).

Op 9 aug. kwam het centrale comitb van het Palestijnse verzet te Amman bijeen, terwijl de gevechten tussen genoemde organisaties voortduurden. Opgeroepen werd tot een „tweede Vietnam" in het Midden-Oosten om de „volledige bevrijding van Palestina" te verkrijgen. Het centrale comité herhaalde officieel zijn „totale" verwerping van elke politieke oplossing voor liet conflict in het Midden-Oosten. Deze verwerping had betrekking op de Veiligheidsraadresolutie van 22 nov. 1967, het plan-Rogers, het bestand en alle maatregelen die een „liquidatie" van de Palestijnse kwestie beogen. De betreffende verklaring was ondertekend door 11 organisaties, incl. de Actiegroep en de Arabisch-Palestijnse organisatie, Deze verklaarden nu bij monde van de leider van de Actiegroep, Issam Sartawi: „Wij interpreteerden het standpunt van Nasser als een tactische manoeuvre, maar na het ingaan van het bestand tussen Egypte en Israël menen wij te moeten stellen dat onze interpretatie fout was". Terwijl bij gevechten tussen het PFLP en de APO op 9 aug. ten zuiden van Amman nog ca. 9 doden vielen, kwam in de nacht daarop door de interventie van Al Fatah en het PASC een staakt-het-vuren tot stand.

Verhouding *commando's-Amman*

Daarentegen verslechterde de verhouding tussen de commando's en de Jordaanse regering. Generaal Sjerif Zaid Ben Shaker, de voormalige commandant van een pantserdivisie die op 11 juni overeenkomstig een eis van de commando's het veld had moeten ruimen (pag. 510 /3). werd volgens een bericht van 8 aug. benoemd tot plv. stafchef van de Jordaanse strijdkrachten. Bovendien had koning Hoessein 15 officieren op hoge posten benoemd van wie bekend was dat zij niet veel sympathie koesterden voor het Palestijnse verzet. *Al Fatah* (10-8) meldde bovendien dat rond Amman tanks geconcentreerd werden, wat door Le Monde (13-8) werd ontkend.

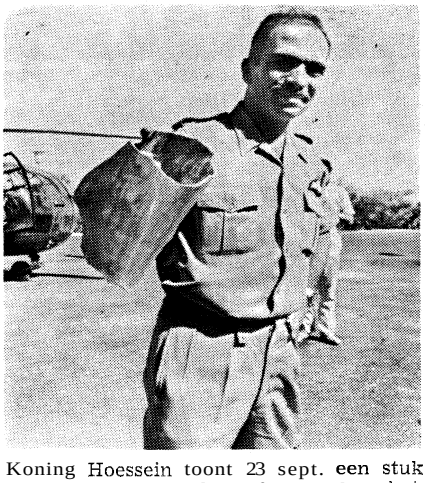

Koning Hoessein toont 23 sept. een stuk van een op zijn paleis afgevuurde raket.

Inmiddels ontplooide het Palestijnse verzet ook diplomatieke activiteiten naar verschiilende zijden. Op 10 aug. vertrok een afgezant van Arafat voor „belangrijke besprekingen" naar communistisch China, Noord-Korea en Noord-Vietnam, terwijl Arafat zelf de volgende dag voor besprekingen met het Syrische staatshoofd Al-Atassi in Damascus arriveerde.

Op 12 aug. werd van diplomatieke zijde in Amman vernomen dat de VAR, Saoedi-Arabië, Libië en Koeweit hun financiële en militaire hulp aan het Palestijnse verzet zouden hebben gestaakt. De minister van voorlichting van Koeweit deelde evenwel op 15 aug. mee dat zijn land de hulp voortzette.

De vroegere opperbevelhebber van de Jordaanse strijdkrachten, Sjerif Nasser Ben Jamil, een oom van koning Hoessein, die op 11 juni was ontslagen (pag. 510/3) en sindsdien hoofdzakelijk in Londen vertoefd had, keerde op 15 aug. in Amman terug. Dezelfde dag verklaarde Arafat dat „vier eenheden van het Jordaanse leger Amman omsingelden" Dreigend merkte hij op: „Wij willen van dit land de begraafplaats van de samenzweerders maken het Hanoi van de Palestijnse revolutie". De volgende dag beschuldigde het blad *Al Fatah* de Jordaanse regering ervan een reeks militaire maatregelen te treffen met het doel de commando's te omsingelen „ten einde ze in de rug te kunnen neersteken". Volgens dit commandoblad waren omstreeks twee weken eerder tanks en artillerie van het front met Israël teruggetrokken en rond Amman geconcentreerd. „Wat zich nu rond Amman afspeelt, kan ons niet beletten te denken aan wat zich gedurende de samenzwering van 7 juni 1970 heeft voltrokken", aldus Al *Fatah*.

Op 17 aug. werd bericht dat de in Jordanië gelegerde buitenlandse troepen, die tot dusver onder bevel van de Egyptische minister van defensie, generaal Mohammed Fawzi stonden. voortaan onder koning Hoessein ressorteerden.

Terwijl Arafat in de Iraakse hoofd-

stad Bagdad sinds 17 aug. besp ekingen voerde, maakte radio-Bagdad op 18 aug. bekend dat Irak zijn 12.000 militairen in Jordanië ter beschikking van het Palestijnse verzet had gesteld. (Ook eind juli was deze maatregel reeds gemeld.) Na zijn terugkeer in Amman op 19 aug, verklaarde Arafat dat zijn besprekingen met president Hassan al Bakr ,,zeer vruchtbaar" waren geweest.
Gok had hij in Bagdad een onderhoud gehad met de Chinese zaakgelastigde, die de onvoorwaardelijke steun van zijn regering aan de Palestijnse revolutie bevestigde. Een Ai Fatah-leider zei op 21 aug. dat het Palestijnse verzet onlangs moderne wapens van China ontvangen had.

Op 20 aug. arriveerde koning Hoessein in Cairo. Hij was o.a. vergezeld door premier Abdel Moneim Rifai, stafchef generaal Mashour Haditha en oud-premier Soleiman Naboulsi. De besprekingen met de Egyptische president Nasser eindigden op 23 aug.; volgens Al *Ahram* bestond er een ,,volledige coördinatie" tussen beide landen. De twee staatshoofden waren het erover eens dat de ,,Palestijnse verzetsbeweging met alle beschikbare middelen gesteund moest worden, ongeacht het onvermogen van enige Palestijnse groepen de calculaties van de internationale politiek te begrijpen". De aanvaarding van de Amerikaanse vredesvoorstellen hoefde niet de breuk met de Palestijnse guerrillaorganisaties te betekenen. Het pan-Arabisch karakter van de strijd tegen Israël maakte de verdere aanwezigheid van het Iraakse leger in Jordanië gewenst.

Op 24 aug. kwam Arafat in Cairo aan voor besprekingen met de Egyptische minister van voorlichting, Mohammed Heykal. De volgende twee dagen had Arafat ook twee maal een onderhoud met president Nasser. De meningsverschillen tussen beide leiders zouden hierdoor afgenomen zijn.

Op 25 aug. kwam het in Amman tot een schietpartij tussen commando's en Jordaanse veiligheidstroepen, waarbij 1 dode viel en 27 personen gewond raakten. Oorzaak van de incidenten was een overval door commando's op een auto van een veiligheidsofficier, waarbij een aanzienlijke hoeveelheid geld werd buitgemaakt. Na het bekendworden van het treffen trokken zwaargewapendn Palestijnen met vrachtauto's Amman binnen. Volgens een communiqué van het centrale comité van het Palestijnse verzet waren de incidenten ..het werk van verdachte elementen die het politieke klimaat aan de vooravond van de zitting van de Nationale Palestijnse Raad beogen te verstoren".

Zitting Nationale Palestijnse Raad

Deze 112 leden tellende Raad kwam op 27 aug. in het Al Wahdat-vluchtelingenkamp te Amman bijeen in een buitengewone zitting. Deze zitting, de eerste buiten Cairo, werd bijgewoond door delegaties van politieke partijen uit de VAR, Irak en Syrië. In zijn openingswoord gaf de voorzitter van de Raad, Yahia Hammouda, o.a. een overzicht van de pogingen om de Palestijnse zaak ,,te liquideren". De volgende dag proclameerden de leden van de Raad hun ,,formele en onveranderlijke oppositie tegen het Amerikaanse komplot, plan-Rogers geheten". In een na afloop van de zitting uitgegeven document waren o.a. de volgende punten opgenomen:

De Nationale Palestijnse Raad

- verlangt de versterking van de bevoegdheden van het centrale comité van het Palestijnse verzet, en met name van het opperbevel van het Palestijnse verzet, opdat dit laatste effectief in staat is zijn functie uit te oefenen
- draagt het centraal comité op alle noodzakelijke maatregelen te nemen om ,de voortzetting van de onderhandelingen met de vijand te beletten" teneinde het zo aan welke autoriteit ook onmogelijk te maken over ,,onze zaak" te beslissen ,
- vertrouwt het centrale comité de taak toe ,te werken aan het doel heel de Jordaans-Palestijnse sector te hervormen in een brandpunt van de volksrevolutie",
- geeft het Palestijn-e verzet in overweging organieke banden aan te knopen met de Arabische volkskrachten die de capitulatie-oplossingen verwerpen, teneinde de Palestijnse revolutie van haar ware volksdimensie te verzekeren,
- verlangt de oprichting van een revolutionair Arabisch volksfront dat als eerste programmapunt heeft de gewapende strijd voor de bevrijding van Palestina;
- nodigt de Arabische staten uit alle vrijheid van actie te laten aan het bevrijdingsleger van Palestina (PLA) ,,teneinde het toe te staan zijn troepen te verplaatsen naar de gunstige plaatsen, en met name in Jordanie", het PLA moet onder een effectief opperaevel van de Organisatie voor de bevrijding van Palestina (PLO) worden gesteld,
- verzoekt de anti-imperialistische Arabische stalen die het plan-Rogers goedkeuren op hun beslissing terug te komen en voor de nationale volksoorlog te kiezen om de gehele Palestijnse en Arabische bodem te bevrijden, en nodigt deze Arabische staten uit materieel en politiek het verzet te steunen om elke manoeuvre van de imperialisten en de Jordaanse reactie de pas af te snijden en verzoekt hen hun bijdragen aan het nationale Palestijnse fonds te regelen,
- besluit een voorlichtingscampagne te voeren op wereldniveau ten gunste van de Palestijnse zaak.

De Raad verwierp suggesties (o a van koning Hoessein) tot vorming van een Palestijnse staat op de westelijke Jordaanoever Hammouda had eerder verklaard ,,Elke partij of elk individu die de vestiging van een Palestijnse staat steunt zal de vijand van het Palestijnse volk en alle Arabieren worden" Ook was op 24 aug de opricnting aangekondigd van een ,,revolutionair tribunaal" ter berechting van hen die uit naam van het Palestijnse volk trachten te handelen buiten het kader van de revolutie om"

Toenemende *onrust*

In de nacht van 28 op 29 aug. deden zich in de straten van Amman gevechten voor tussen commando's en

DE PALESTIJNEN

In de door Israël bezette gebieden en in de Israël omringende Arabische landen leven ruim 1 mln Palestijnse vluchtelingen

Volgens Time (21-9) is de verdeling als volgt

Jordanie	506 038
Libanon	175 958
Syrië	158 717
Gazastrook	311 814

Volgens Die Zeit (2-10), die iets afwijkende cijfers geeft, wonen van deze vluchtelingen in kampen in

Jordanie	159 000
Libanon	87 000
Syrië	25 000
Gazastrook	196 000

GUERRILLA-ORGANISATIES IN JORDANIË

De tien voornaamste guerrilla-organisaties zijn:

1) Al Fatah (10.000 leden) o.l.v. Yasser Arafat. Neutrale, nationalistische koers.

2) Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP) (3.0001 o.l.v. George Habache. Marxistisch-leninistische richting.

3) Al Saika (7.000). Gesteund door Syrisch Baath-bewind

4) Arabisch Bevrijdingsfront (3.000) o.l.v. Zayid Haydar. Gesteund door Iraakse Baath.

5) Democratisch Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PDFLP) (1.000) o.l.v. Nayef Hawatmeh. Afsplitsing van PFLP: vóór wereldrevolutie.

6) Volksfront voor de bevrijding van Palestina - Algemeen Cominando (500) o.l.v. majoor Ahmed Jibreel. Afsplitsing van PFLP.

7) Arabisch-Palestijnse Organisatie (350) o.l.v. Ahmed Zahrour. Nasseristische afsplitsing van PFLP.

8) Actiegroep voor de bevrijding van Palestina (700) o l v Issam Cartawi Nasseristische afsplitsing van Al Fatah

9) Volksstrijdfront (200) o l v Bahjat Abou Gharbiya Bekend door aanslagen

10) Volksbevrijaingskrachten Werken samen met in Jordanie gelegerde Iraakse leger-eenheden (IHT 21-9, Publik 25-9)

Jordaanse troepen, die 2 à 3 uur duurden. Door bemiddeling van Arafat kwam een einde aan de strijd, maar de volgende dag (29 aug.) laaiden de gevechten weer op. Koning Hoessein hield de avond van die dag een tv-toespraak waarin hij waarschuwde een schending van de Jordaanse soevereiniteit door Palestijnse guerrillagroepen en in Jordanië gelegerde Iraakse troepen niet te zullen dulden. Hij verklaarde voorts met geweld te zullen optreden tegen elke poging de belangen van het land of van zijn burgers te schaden. De koning keerde zich nadrukkelijk tegen de ,,extreme elementen" onder de guerrillaorganisaties, maar verklaarde ook aan het voortbestaan van de Palestijnse verzetsbeweging evenzeer belang te hechten als aan het voortbestaan van Jordanië zelf. De PLO beschuldigde in een verklaring enige uren later ,,verdachte elementen" in Jordanië ervan er naar te streven di: Jordaanse strijdkrachten en de commando's in een ,,ve - schrikkelijk bloedbad" te storten. Deze elementen zouden de incidenten van 28 en 29 aug. hebben uitgelokt, waarbij 3 Palestijnen werden gedood.

Op 30 aug. 's avonds deden zich in Amman nieuwe gevechten tussen commando's en Jordaanse militairen voor, welke met enige onderbrekingen ook de volgende dag doorgingen.

Mislukte aanslag op Hoessein? Het *begin van* de *strijd*

Op 1 sept. meldde radio-Amman dat een konvooi dat koning Hoessein begeleidde op zijn tocht naar het vliegveld van Amman, op een kruising met de weg van Ain-Ghazaleh door gewapende elementen onder vuur was genomen. De koning liep geen letsel op, maar verschillende adjudanten zouden zijn gewond. Het PASC verklaarde echter vanuit Beiroet dat de aanslag was verzonnen met de bedoeling om tegen de Palestijnen te kunnen optreden. Kort na de aanslag braken in Amman gevechten uit tussen leger en commando's, het vliegveld van Amman werd gesloten en het leger bracht volgens Al Fatah artillerie in stelling om woonwijken van Palestijnen te beschieten. Volgens een woordvoerder van Al Fatah zouden bij de gevechten die ook in de nacht voortduurden 10 doden zijn gevallen, terwijl ca. 40 mensen gewond raakten. Latere berichten spraken van 32 doden en 169 gewonden.

Tijdens de gevechten ontving de Jordaanse regering een Iraaks memorandum, waarin werd aangekondigd dat als de Jordaanse regering haar actie tegen de commando's niet onverwijld zou staken, de in Jordanië gelegerde Iraakse militairen tussenbeide zouden komen. (Op 31 aug. had *Al Ahram* een reorganisatie van het oostelijke front gemeld, die neerkwam op een verdeling in een oostelijke sector — Jordanië — en een noordelijke sector — Syrië — en als gevolg waarvan de Iraakse generaal Adnan Ahmed Abdel Jelil de leiding over het oostelijk front verloor. De Egyptische generaal Mohammed Fawzi bleef opperbevelhebber van alle Arabische fronten, daarbij geassisteerd door een groep stafofficieren van alle bij de strijd betrokken Arabische legers.)

Op 2 sept. werd het vliegveld van Amman weer geopend. Het Jordaanse kabinet verwierp het Iraakse memorandum. In navolging van Irak echter uitte Syrië een soortgelijk interventie-dreigement. Radio-Damascus deelde mee dat het gehele potentieel van Syrië aan de guerrilla-leiding in Amman ter beschikking was gesteld.

Per koninklijk decreet werd op 3 sept. een particuliere raad van de koning ingesteld, waarvan deel uitmaken: premier Rifai, stafchef Haditha, de voorzitters van de beide Kamers, de chef van het koninklijk kabinet, drie oud-premiers, een senator en Habes Majali, voormalig opperbevelhebber van het leger.

Koning Hoessein deelde in een radiotoespraak dezelfde dag mee dat de regering alle volmachten had gekregen om rust en orde in het land te herstellen. Hij had het kabinet verzocht contact op te nemen met het centrale comité van het Palestijnse verzet o.m. om de aandacht te vestigen op het gebrek aan discipline in de gelederen van de guerrillaeenheden. De koning riep op tot kalmte.

Terwijl ook op 3 sept. nog in de omgeving van Amman gevochten zou zijn, verklaarde Al Fatah dat de commando's elk contact met de Jo - daanse regering zouden weigeren, zolang het leger zich niet uit zijn stellingen rond Amman zou hebben teruggetrokken en het niet gezuiverd was van anti-guerilla-elementen. In een verkla ing van het centrale comité van 4 sept. werden deze eisen herhaald, waarbij het heengaan van generaal Zaid Ben Shaker werd verlangd.

Op 5 sept. gaf de regering het leger opdracht zich uit Amman en omgeving terug te trekken als bijdrage tot een ontspanning. Het centrale comité riep de commando's op de barricaden af te breken. Daarentegen zou het volgens het PDFLP in Zarka, ten noorden van Amman, tot nieuwe gevechten zijn gekomen. De regering sprak berichten tegen dat zij de tussenkomst van de Grote Vier zou hebben gevraagd voor het geval de Iraakse troepen ten gunste van de commando's zouden interveniëren.

Al Fatah meldde op 6 sept. gevechten tussen leger en commando's in Maan, ten zuiden van Amman. De volgende dag laaide ook in Amman en voorsteden de strijd weer op.

Inmiddels had de raad van de Arabische Liga, na een tweedaagse zitting te Cairo, op 6 sept. de partijen opgeroepen de gevechten onmiddellijk te staken. Ook was de bemiddelingscommissie (zie pag. 512/1) opnieuw opgericht. Libië weigerde nu echter in deze commissie zitting te nemen. Bovendien besloot dit land zijn financiële hulp aan Jordanië tijdelijk op te schorten.

Op 8 sept. werd door premier Rifai en Arafat een bestandsovereenkomst getekend, die o.a. een onmiddellijk staakt-het-vuren en een demilitarisering van de hoofdstad inhield. PFLP en PDFLP deelden echter mee niets van het akkoord af te weten. Kort daarop werden tussen legereenheden en commando's gevechten geleverd bij Irbid, waarbij ca. 30 doden vielen. In een verklaring van het centrale comité van het Palestijnse verzet werd gesteld dat deze gevechten waren begonnen na een beschieting van guerrillabases door regeringstroepen en dat in verband daarmee het bestandsakkoord was geannuleerd. Ook in Amman kwam het op 9 sept. opnieuw tot gevechten.

Na een dag vol bloedige botsingen gaf koning Hoessein de stafchef van het leger, generaal Haditha, bijzonde e volmachten. Haditha en Arafat riepen via de radio op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren. Het centrale comité deed op koning Hoessein een beroep regering en leger te zuiveren als hij een ,,burgeroorlog" wilde vermijden.

Op 10 sept. sloten regering en Palestijnen hun derde bestandsovereenkomst in vijf dagen. Bij de onderhandelingen was ditmaal ook het PFLP betrokken. De gevechten, waarbij in tien dagen volgens het PDFLP-blad Al Sharara 148 doden en 521 gewonden vielen, werden voorlopig gestaakt.

Schorsing PFLP

Inmiddels werd de verwarring in Jordanië nog vergroot door de kwestie van de vliegtuigkapingen (pag. 577 e.v.).

Het opblazen van de ontvoerde toestellen en de w-eigering de gegijzelde passagiers vrij te laten lokte op 12 sept. een veroordeling van het centrale comité van de PLO uit. Dit besloot het Volksfront (PF?-P! als lid van de PLO te schorsen.

Op 13 sept. braken in Noord-Jordanië nieuwe gevechten uil, waarbij 12 commando's en 2 militairen omkwamen. Iraakse pantserwagens, die tot dusver gestationeerd waren in het gebied van Zarka, begonnen een opmars in de richting van Mafrak en Irbid. Palestiinse commando's maakten zich meester van de stad Irbid, aldus berichtte *AE'P* (14-9).

Op 15 sept. werd bericht dat de Jordaanse Bedoeïenenstammen besloten hadden de koning en het leger in de strijd tegen de commando's te helpen. Bedoeïenen, gesteund door Jordaanse artillerie, vielen guerrillabasei. in Zuid-Jordanië aan en veroverden deze na 70 commando's te hebben gedood. In het noorden braken gevechten uit rond Zarka; het leger zou een vluchtelingenkamp met raketten hebben bestookt. De stad zou zich geheel in handen van de commando's bevinden.

Op de avond van de 15de sept. kwam te Amman door bemiddeling van de commissie van de Arabische Liga een vierde staakt-het-vuren tot stand.

Militaire *regering*

In de vroege uren van 16 sept. beedigde koning Hoessein een militaire regering o.l.v. brigade-generaal Mohammed Daoed, een 50-jarige Palestijn. Deze regering kwam in plaats van het kabinet-Rifai en kreeg tot taak rust en orde in het land te herstellen. De samenstelling was:

Premier, buitenlandse zaken. justitie - gen. Mohammed Daoud; vice-premier - gen. Mazen al-Ajlouni; defensie - gen. Moutlak Eid; binnenlandse en religieuze zaken - gen. Saleh al-Sharaf; verbindingen en transport - gen. Ibrahim Ayoub; financiën - gen. Fahd al-Jaradat; economie en landbouw - gen. Awad al-Khalidi; gezondheid, sociale zaken en wederopbouw - lt.-kol. Yacoub Abou Gosh; openbare werken - gen. Abdallah Fayek; gemeente- en plattelandszaken - gen. Mosleh al-Awatallah; onderwijs - majoor Ibrahim Sayeh. voorlichting en regeringswoordvoerder - majoor Adnan Abou Jaudah.

Premier Daoed

Tegelijk werd maa schalk Habes Majali benoemd tot stafchef van het leger, als opvolger van generaal Haditha, die bekend stond om zijn welwillende houding tegenover de Palestijnen en die militair adviseur van de koning werd. Majali werd tevens tot militair gouverneur van Jordanië benoemd. Voorts werd Ahmed Toukan chef van het koninklijk kabinet in plaats van Zeid Rifai.

Dezelfde dag (16 sept.' benoemde het centrale comité van de PLO Arafat tot ,,algemeen opperbevelhebber van alle strijdkrachten van de Palestijnse revolutie". Stafchef werd de commandant van het Palestijnse Bevrijdingsleger, brigadegeneraal Abdel Razak Yahya. In een oproep aan de Arabische staatshoofden noemde Arafat de vorming van de militaire regering in Amman het ,,begin van een mobilisatie tegen het volk en het leger". Een Al Fatah-woo dvoerder sprak van het bestandsakkoord van 15 sept. als van een ,,doodgeboren kind". Het PFLP werd weer als lid in het centraal comité opgenomen.

Het optreden van de koning zou, o.a. volgens The Financial *Times* (17-9), het gevolg zijn geweest van pressie van hogere legerofficieren, die bevreesd waren over de mogelijkheden de orde te handhaven. De *NZZ* (18-9) meldde zelfs dat tijdens een inspectie van Hoessein van de rond Amman gelegerde troepen op 15 sept. officieren voor zijn ogen hun epauletten hadden afgerukt om hun ontevredenheid over de weifelende houding t.a.v. de commando's tot uiting te brengen. De koning deelde in een verklaring mee de maatregelen te hebben getroffen om ,,de nationale eenheid en de waardigheid van de commando-actie te waarborgen". Ook zei hij dat het bestands-

Stafchef Majali

akkoord van 15 sept. zou worden nageleefd. Het Palestijnse verzet interpreteerde de gang van zaken echter als een directe uitdaging voor zijn autonomie binnen de staat en zijn bestaan zelf, aldus *The Financial* Times. De benoeming van Majali, een man van de harde lijn, niet genegen tot compromissen m.b.t. de commando-activiteiten, zou volgens het Britse blad op zichzelf al voldoende zijn geweest om de vrees van de commando's betreffende de ,,liquidatie van het Palestijnse volk" geweldig te doen toenemen.

Eerste fase *krachtmeting*

Op 17 sept. braken tussen leger en commando's gevechten uit in Amman, Zarka, Maan, Karak, Salt, Irbid, Ramtha, Gerash en Bakaa, nadat de commando's het ultimatum van stafchef Majali hadden verworpen hun leven te redden door de steden te ontruimen. In de hoofdstad maakte het leger gebruik van zware artillerie, tanks en vliegtuigen. Na een dag van strijd deelde Majali mee dat zijn troepen de stad nagenoeg onder controle hadden, wat door de commando's ontkend werd. Buiten Amman werd volgens de commando's heel het noorden, d.w.z. het gebied op meer dan 15 mijl benoorden Amman, door hen beheerst.

Enige uren na het begin van de vijandelijkheden, waarvoor beide partijen elkaar de schuld gaven, deed het centrale comité van het Palestijnse verzet een beroep op Irak in te grijpen. De VAR, Libië en Soedan verzochten koning Hoessein en Yasser Arafat de vijandelijkheden te staken.

Maarschalk Majali herhaalde in de vroege uren van 18 sept. zijn aan-

Vanuit het hotel Intercontinental te Amman zag men Jordaanse militairen met inortieren in actie.

bod van een ,,laatste kans" voor de commando's. Als de commando's bereid zouden zijn zich langs de rivier de Jordaan te hergroeperen, zou het leger hun vrije doortocht met medeneming van hun gehele uitrusting garanderen. Bij de Jordaan zouden de commando's zich dan kunnen verenigen tot eenheden van het geregelde Jordaanse leger. Een dergelijk aanbod was de commando's ook op 17 sept. al gedaan, mede namens de nieuwe Jordaanse premier, brigade-generaal Daoed, maar terstond verworpen door de Palestijnse leiders.

Op 18 sept. begon het leger nieuwe aanvallen tegen de bases en verzetshaarden van de commando's. De Palestijnen zouden volgens ooggetuigen in de nacht ervoor met vrachtauto's versterkingen uit Libanon hebben overgebracht en onder dekking van het duister verscheidene plaatsen opnieuw hebben bezet die zij tijdens de gevechten van de voorgaande dag hadden moeten prijsgeven. Zware gevechten werden gemeld in de buurt van de weg Ramtha-Turra in het noorden, die de commando's verklaarden te beheersen. Majali kondigde een beperkt bestand af om de commando's in de gelegenheid te stellen zich bij het leger aan te sluiten. Voorts deelde hij mee dat regeringstroepen gewapende buitenlanders hadden gearresteerd. Ook in Amman duurden de gevechtshandelingen voort, vooral in de hotelwijk waar verscheidene ambassades gevestigd zijn.

In Washington werd een versterking van de Amerikaanse Zesde Vloot in het oostelijk bekken van de Middellandse Zee aangekondigd. Het Sowjetrussische persbureau Tass en het regeringsblad *Izwestia* noemden ,,de concentratie van oorlogsschepen van de Amerikaanse Zesde Vloot voor de kusten van Syrië en Libanon" en de ,,militaire voorbereidingen op de Britse luchtbases op Cyprus" ,,alarmerende symptomen die niet bijdragen tot de ontspanning in de wereld". Elke interventiepoging van buitenaf in Jordanië zal ,,overduidelijk leiden tot een nieuwe verscherping van het conflict, dat dan de grenzen van dat land zou kunnen overschrijden".

De gevechten op 19 sept. zouden zich vooral voorgedaan hebben in het gebied van Salt en bij Ramtha en Irbid, terwijl het leger zijn zuiveringsactie in Amman voortzette. In de loop van de middag maakte radio-Cairo bekend dat koning Hoessein op verzoek van president Nasser toegezegd had een voorlopig staakt-het-vuren te aanvaarden.

Syrische interventie

Maarschalk Majali deelde op 20 sept. mee dat met tanks uitgeruste Syrische legereenheden die dag 's morgens de grens met Jordanië hadden overschreden en met Jordaanse troepen in gevecht gewikkeld geraakt waren. De Syrische president Al-Atassi noemde deze invasie verzonnen om de VS een voorwendsel tot militaire interventie in Jordanië te bieden. Koning Hoessein protesteerde in telegrammen aan alle A abische staatshoofden tegen de beweerde Syrische tussenkomst. 15 uur na de eerste grensoverschrijding zou volgens Majali een tweede Syrische pantsercolonne Jordanië zijn binnengetrokken. Terwijl in het eerste geval volgens een correspondent van Reuter de bemanningen van de uit Syrië afkomstige tanks de kleding van het Palestijnse bevrijdingsleger droegen en op de tanks zelf de Arabische initialen van dit leger voorkwamen, zou het in het tweede geval zonder enige twijfel om Syrische tanks en troepen gaan. Volgens waarnemers zouden de Syriërs guerrillastrijders zijn te hulp gekomen, die in Irbid door Jordaanse tanks omsingeld waren. De Jordaniërs zouden zich tegenover de Syrische overmacht hebben moeten terugtrekken.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers veroordeelde ,,deze onverantwoordelijke en onverstandige interventie van Syrië in Jordanië. Dit optreden brengt het gevaar van een uitbreiding van het conflict met zich mee. Wij roepen de Syrische regering op deze interventie in Jordanië onmiddellijk te beëindigen..." De VS wendden zich tot de SU met het verzoek haar invloed aan te wenden bij de Syrische regering.

Op 21 sept. zei een Israëlische militaire woordvoerder dat een uit Syrië afkomstige tankeenheid in de voorgaande nacht de stad Irbid had veroverd. Jordaanse tanks openden de volgende dag een tegenoffensief. Koning Hoessein verklaarde zich op 23 sept. bereid tot onderhandelingen met de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie als vertegenwoordiger van het Palestijnse volk ,,als deze organisatie een politieke en militaire eenheid kan verwezenlijken, en — uitsluitend bewogen door het streven naar de bevrijding — alle ondermijnende politieke stromingen terzijde schuift".

Voortzetting in *volgende* aflevering

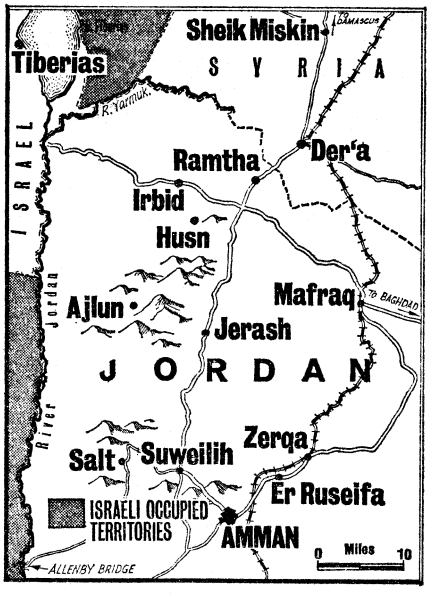

(The Financial Times)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

INDICATIEF WERELDPLAN VOOR DE LANDBOUW. FAO-CONFERENTIE

De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) heeft na een onderzoek dat vier jaar in beslag heeft genomen een uitvoerig rapport doen verschijnen*. Het bevat een ontwerp-strategie voor agrarische ontwikkeling om tegemoet te komen aan de behoeften van de extra miljard mensen die, naar verwacht wordt, in 1985 in de ontwikkelingslanden zullen leven. Dit voorlopige Indicatieve (Richtinggevend) Wereldplan** (IWP) werd tijdens de tweejaarlijkse vergadering van de FAO, die van 8-27 nov. 1969 in Rome werd gehouden. goedgekeurd. Het rapport diende ook als basis-document voor de Tweede Wereldvoedselconferentie die in juni 1970 in Den Haag werd gehouden (zie hieronder).

Tijdens de vijftiende vergadering van de FAO in Rome waaraan de 121 lidstaten deelnamen, werd het plan uitgebreid bediscussieerd. In een rapport waarin deze discussies zijn samengevat, staat o.m.: „De meeste delegaties waren het met de Directeur-Generaal eens, dat het IWP geen volledige en gedetailleerde blauwdruk voor de ontwikkeling van de landbouw is. Het vormt meer een kader waarbinnen de afzonderlijke staten hun eigen ontwikkelingsplannen kunnen formuleren".

Een aantal regeringen noemde het IWP de voornaamste stap naar het ontwikkelen van een samenhangende en wereldwijde visie op de agrarische strategie voor de volgende 15 jaar. Slechts enkele regeringen twijfelden aan de waarde van het IWP. Het punt dat de meest levendige discussie veroorzaakte was de behandeling van de handelsbalans van landbouwprodukten en van de handelspolitiek. Veel delegaties meenden dat het ontbreken van een even diepgaande analyse van de produktie en van de handelspolitiek van de geïndustrialiseerde landen, als die welke wél werd gegeven voor de landen met een laag inkomen, een van de voornaamste zwakke punten vormde. Herhaaldelijk werd gewezen op het ongunstiger worden van de handelsvoorwaarden voor agrarische goederen, op de concurrentie niet synthetische produkten, op tarieven en andere handelsbelemmeringen, op de beschermende maatregelen voor landbouwprodukten met hoge produktiekosten in hepaalde ontwikkelde landen en op de negatieve invloed die het tekort aan deviezen heeft op de economische vooruitgang van de ontwikkelingslanden. Een ander punt dat de „ernstige bezorgdheid" van de conferentie opwekte. was het feit dat in het IWP bepaalde ontwikkelingslanden. zoals Indonesië en het Caraïbisch gebied, niet behandeld waren. Er werd een aanbeveling opgesteld, om deze tekortkomingen zo spoedig mogelijk aan te vullen. Met het oog op het toekomstige werk i.v.m. het IWP, ondersteunde de conferentie het door de Directeur-Generaal voorgestelde programma en deed een aantal aanbevelingen voor de verduidelijking van het werk in verband met de economische, technische en statistische aspecten van het plan.

Samenvatting Wereldplan

In het IWP zijn de resultaten verwerkt van vier voorlopige studies op regionale grondslag over het Midden-Oosten. Z.-Amerika, Afrika ten zuiden van de Sahara, alsmede Azië en het Verre Oosten. De conclusies van de studierapporten die op 64 landen betrekking hadden, zijn met de jongste gegevens aangevuld en in sommige opzichten herzien. Verder is het nodige materiaal opgenomen over Midden-Amerika en Noordwest-Afrika. Uitgaande van bevolking en bruto nationaal produkt, heeft het IWP op 65% van de ontwikkelingslanden betrekking. In het Wereldplan wordt geconcludeerd, dat vijf essentiële doelstellingen dienen te worden verwezenlijkt, wil de landbouw in de ontwikkelingslanden groeien in een tempo en op een wijze die nodig zijn om aan de behoeften als gevolg van de bevolkingsaanwas in de komende vijftien jaren tegemoet te komen. Deze doelstellingen zijn:

1 Het waarborgen van de produktie van de belangrijkste voedselgewassen waarbij rekening wordt gehouden met een bevolkingsgroei van 2,5 à 3% per jaar. De meeste ontwikkelingslanden moeten om dit te bereiken een snellere groei van de graanproduktie realiseren

2. Het verbeteren van de kwaliteit van het voedsel Dit vraagt om aanpassing aan de veranderingen in de samenstelling van het voedsel, die het gevolg zijn van het toenemen van het inkomen en de verstedelijking, en aan de specifieke eisen van de voedselpolitiek, die volgen uit een analyse van de voornaamste

*) Op pag 136/3 hebben wij reeds de hoofdlijnen van dit plan weergegeven

**) Provisional Indicative World Plan for Agricultural Development, FAO, Rome 1969

REGIONALE INDELING VAN DE LANDEN

Voor het Indicative World Plan for Agricultural Development werd een indeling gemaakt in drie duidelijke zones zoals hierna blijkt

	Bevolking (x 1000) 1962	% van de Wereldbevolking
Wereld	3.159.978	100
Zone A,		
Ontwikkelde landen met een markteconomie	698.964	22,1
-regio A1 N.-Amerika	205.261	
-regio A2 Europa	364.761	
-regio A3 Andere landen	128.942	
Zone B,		
Landen m. e. centr. geleide economie	1.066.833	33.8
-regio B1 Westelijke	321.217	
-regio B2 Oostelijke	745.616	
Zone C,		
Ontwikkelingslanden	1.394.181	44,1

De 64 landen die bij het IWP betrokken zijn worden bewoond door 84% van de bevolking van de ontwikkelingslanden, zone C

Hieronder volgen de landen die behandeld worden in de vier regionale studies, samen met de totale bevolking van elke regio

Latijns-Amerika

Bevolkingsgrootte 1962 225 309 000

Betrokken landen (90% van de bevolking van deze regio) Argentinie, Bolivia, Rrazilie, Chili, Columbia, Costa Rica, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexico, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela

Afrika **ten** zuiden van de Sahara

Bevolkingsgrootte 1962 201 173 000

Betrokken landen (84,2% van de bevolking van deze regio) Kameroen. Centraal Afrikaanse Republiek, Tsjaad, Kongo (Brazzaville), Democratische Republiek Kongo, Dahomey, Ethiopie, Gabon, Gambia, Ghana, Ivoorkust, Kenya, Madagascar, Malawi, Mali, Mauretanie, Niger, Nigeria, Senegal, Tanzania, Togo, Oeganda, Opper Volta Zambia

Nabije Oosten en Noordwest-Afrika

Bevolkingsgrootte 1962: 135.115.000.

Betrokken landen: (96,1% van de bevolking van deze regio) Afghanistan, Algerije, Iran, Irak, Jordanië, Koeweit, Libanon, Marokko, Zuid-Jemen, Saoedi-Arabië, Soedan, Syrië, Tunesië, Verenigde Arabische Republiek, Jemen.

Azie **en** het Verre Oosten

Bevolkingsgrootte 1962 832 584 000

Betrokken landen (80,5% van de bevolking van deze regio) Ceylon, China (Taiwan), Zuid-Korea, India, West-Maleisie, Pakistan, Filippijnen, Thailand

De vier regionale studies omvatten dus 80% van de bevolking in de regio Azie tot 96% in het Nabije Oosten en Noord-Afrika

voedselbestanddelen waaraan gebrek is Het belangrijkste probleem ls hier de eiwitvoorziening, speciaal in dierlijke eiwitten

3 Het verdienen en besparen van buitenlandse betaalmiddelen Dit is beslissend voor het financieren van de gehele ontwikkeling in het betreffende land De nadruk moet liggen zowel op het sterk bevorderen van de export van agrarische produkten als op het verininderen van de import door middel van vervangende binnenlandse produkten

4 Het voorzien in de ruime aanvullende werkgelegenheid, die in de periode tot *85* verlangd wordt en tegelijkertijd het schepprn van arbeidsplaatsen in de agrarische mdustrieen

5 Het opvoeren van de produktiviteit door een intensiever gebruik te maken van de natuurlijke rijkdommen van land en water bossen zeeen en binnenwateren

Het voedselvraagstuk

In 1985 zal aldus het TWP, de behoefte aan voedsel in de ontwikkelingslanden te zamen bijna twee-en-een-half maal zoveel bedragen als het niveau van 1962,' het jaar dat als uitgangspunt heeft gediend voor de analyse van het plan
Minstens twee-derde van de extra-behoefte zal een gevolg zijn van de bevolkingsgroei Het resterende derde deel zal een consequentie zijn van een groter gebruik per persoon naarmate de inkomsten stijgen
Aangezien de bevolking in de ontwikkelingslanden aanzienlijk sneller groeit dan in de ontwikkelde landen, zullen 85 van alle 100 extra mensen tussen 1965 en 1985 ter wereld komen in de arme landen, met inbegrip van China Veel van die landen moeten nu reeds te zware lasten dragen als gevolg van de omvang van de bevolking (Jaarlijkse bevolkingstoename in de ontwikkelingslanden 2,5 a 3%)
Zou de voedselproduktie in de ontwikkelingslanden blijven toenemen met het huidige tempo van ca 2,7% per jaar en zouden de behoeften blijven stijgen met jaarlijks 39'7 dan zou, theoretisch gezien, door de ontwikkelingslanden in 1985 voor een waarde van minstens 26 mrd dollar aan voedsel moeten worden geimporteerd In 1962 importeerden deze landen voedsel ter waarde van 3 mrd dollar De ontwikkelingslanden kunnen de deviezen, nodig voor dergelijke aankopen, niet opbrengen Daarenboven dienen zij te zorgen voor werkgelegenheid en daarmee voor inkomsten ten behoeve van de eigen boeren
(Bijna zeven van de tien inwoners in de ontwikkelingslanden zijn voor hun bestaan direct afhankelijk van de landbouw.) In bet IWP wordt dan ook een zorgvuldig overwogen en gecoordineerde strategie bepleit, bij de uitvoering waarvan gebruik moet worden gemaakt van de jongste wetenschappelijke en technologische vorderingen met het oogmerk de voedselproduktie van de ontwikkelingslanden aanmerkelijk te vergroten
Het IWP zegt hier ,Zou deze uitdaging niet kunnen worden beantwoord, dan zou dit praktisch zeker leiden tot zware crises, zowel economisch als menselijk, rner politieke consequenties die niet te overzien zijn"
Terwijl het IWP de snelle uitbreiding van de produkten van veeteelt, visserij en bosbouw bevorderd wil zien, beveelt het toch de groei in de sector akkerbouwgewassen aan als de eigenlijke sleutel tot de algehele agrarische vooruitgang in de naaste toekomst
De akkerbouwgewassen zorgen ook voor het grootste deel van de buitenlandse betaalmiddelen die de ontwikkelingslanden uit de handel in landbouwprodukten verkrijgen In een aantal landen betekenen akkerbouwgewassen zelfs de hoofdbron voor de totale inkomsten uit de uitvoer (Voorbeelden. Brazilie 81% (1962); Nigeria 95%; Ceylon 94% en Pakistan 72%) De graanproduktie in de bij het onderzoek betrokken ontwikkelingslanden zou moeten stijgen van de 230 mln ton in 1962 tot ongeveer 500 mln ton in 1985, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse groei van 3,5% In het IWP wordt aanbevolen aan graanvarieteiten met een hoge opbrengst (b v tarwe en rijst) de belangrijkste rol toe te kennen bij het streven naar produktieverhogmg Van dergelijke varieteiten zou gebruik moeten worden gemaakt in een-derde van het areaal dat in 1985 met graan wordt beplant vergeleken met ca 5% in 1968
Problemen bij dit voornemen vormen de somtijds ongunstige fysische en economische omstandigheden en de ,,structurele problemen", die ,,in sommige gebieden met minifundia (kleingrondbezit) te maken heben, en in andere met latifundia (grootgrondbezit)"
Het is daarom moeilijk te voorspellen, aldus het IWP, in hoeverre de boeren de nieuwe methoden zullen aanvaarden, zelfs wanneer er blijkbaar goede technische redenen zijn om dit te doen
De beloften, die de graanvariëteiten met hoge opbrengsten inhouden kunnen echter alleen worden ingelost wanneer de toepassirig ervan gepaard gaat met programma s die aan de volgende eisen voldoen

1 Gunstig fysisch milieu met adequate wateraaiivaer

2 Interdisciplinair programma om nieuwe variëteiten te kweken en te testen Goed distributie-systeem voor kwaliteitszaden

3 Goed rlistributie-systeem voor kunstmest, bestrijdingsmiddelen en werktuipen Ondersteuning door kredieten en adviezen

4 Adequate en goed georganiseerde inarktitructuur, o a om de prijzen in de hand te houden

Het protezne-vraagstuk

Volgens het IWP wordt het voorzien van de ontwikkelingslanden met de juiste soorten voedsel om de onjuist samengestelde voeding te bestrijden een nog groter probleem dan ervoor te zorgen dat er genoeg voedsel is om de honger te verdrijven
Een veelomvattend programma wordt aanbevolen om de strijd te kunnen aanbinden met ondervoeding die het gevolg is van een tekort aan eiwitten
Voorshands dient daarbij de nadruk te worden gelegd op het fokken van dieren die zich snel voortplanten, zoals varkens en pluiinvee, in tegenstelling tot rundvee
Op deze wijze zou tegemoet kunnen worden gekomen aan het tekort aan vlees dat volgens de regionale rapporten moet worden verwacht Verder zegt het IWP ,,Op langere termijn bezien zouden de ontwikkeling van varieteiten peulvruchten met een hogere opbrengst, totstandkoining van een toereikende rundveestapel, verbetering van de methoden bij de zeevisserij alsmede hogere opbrengsten van de visserij in de binnenwateren een sterker gevarieerde voorziening van eiwitrijk voedsel met zich meebrengen"

Deviezen

Teneinde de ontwikkelingslanden in staat te stellen meer deviezen te verdienen c q te besparen wordt in het IWP een drastische verlaging van het tempo van invoer bepleit ,,Het algemene economische kader waarin de agrarische doelstellingen van het plan zijn geplaatst zou een laarlijkse groei van de export met 3.45 inhouden, vergeleken met ca 2,5% in de periode 1955-1967 De import in de agrarische sector zou slechts mogen toenemen met 2,8%, tegenover een jaarlijkse groei van 5% in het verleden·· In 1085 zou de netto export moeten zijn gestegen van 6 2 tot 14 6 mrd dollar, op basis van het prijsniveau van 1962
In het IWP wordt gewaarschuwd, aat een dergelijke toeneming ,,amper mogelijk" zou zijn tenzij belangrijke veranderingen zouden optreden in de huidige agrarische structuur op de g e h e l e wereld

* De steeds voor het jaar 1962 genoemde gegevens en cijfers zijn voor het merendeel het gemiddelde over de jaren 1961, 1962 en 1963 en als zodanig in de studie betrokken

BEREIKING PRODUKTIEDOELEN IWP
BEHOEFTEDEKKING IN TAL VAN VOEDINGSSTOFFEN SEKTOREN

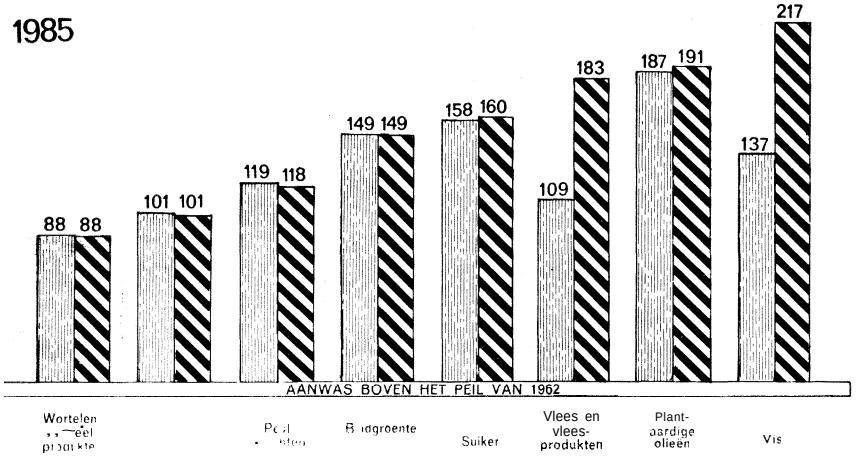

DE SAMENSTELLING VAN HET MENU WEERSPIEGELT STIJGENDE NATIONALE INKOMENS

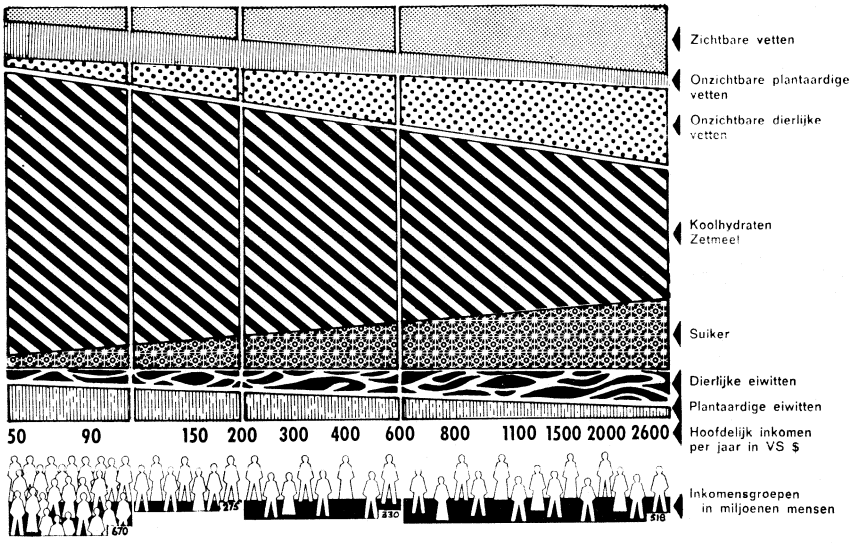

In de eerste plaats zouden agrarische produkten uit de ontwikkelingslanden een betere kans moeten krijgen om te concurreren met produkten uit de rest van de wereld (afzwakking van het veel-al protectionistische beleid)
In de tweede plaats zouden de ontwikkelingslanden doelmatiger dienen te produceren i h b als zij moeten concurreren met synthetische produkten
In de derde plaats hebben de ontwikkelingslanden behoefte aan mogelijkheden om de export van een groot aantal goederen uit te breiden, goederen waarvoor volgens het IWP een toenemende vraag kan worden verwacht, in het bijzonder rundvlees en produkten uit tropische bossen (Voorbeeld Zuid-Amerika, dat voor 1985 een toename van de rundvlees-export mag verwachten van 400% - 4 mln ton t o 1 mln ton in 1962)
In de vierde plaats zou in de ontwikkelingslanden een krachtige actie moeten worden gevoerd om gebruik te maken van concurrerende produkten uit eigen land

De werkgelegenheid

Het bestaan van grote groepen geheel of gedeeltelijk werklozen betekent een van de grootste verspillingen van hulpbronnen in de ontwikkelingslanden, zo meent het IWP.
Met het oog op de te verwachten bevolkingsexplosie heeft het IWP een poging gedaan om een althans ruwe schatting te maken van de gevolgen die de strategie van het plan ten aanzien van de werkgelegenheid heeft: ,,Het probleem van de werkgelegenheid in landbouw en veeteelt biedt minder gunstige vooruitzichten aangezien het veel moeilijker valt op te lossen dan het vraagstuk van de voedselvoorziening. Het kan niet alleen menselijk leed veroorzaken, maar ook sociale onrust en politieke onevenwichtigheid. Het is geenszins uitgesloten, dat de technologische revolutie — waarmee het voedselvraagstuk zou kunnen worden opgelost — het ernstigst zal worden bedreigd door sociale desorganisatie nu steeds meer, ja miljoenen, mensen voor hun bestaan afhankelijk zijn van de landbouwsector van de economie". Eijna 70% van de mensen in de Derde Wereld moet van de landbouw bestaan. Verwacht wordt, dat het aantal in 1985 zal zijn toegenomen met bijna 50% of meer dan 400 min, tot in totaal 1385 mln, tegenover 935 mln in 1962.
Aangezien voldoende feitenmateriaal als uitgangspunt ontbreekt, zijn in het IWP geen specifieke maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid opgenomen. In plaats daarvan wordt de nadruk gelegd op het arbeidsintensieve aspect van de doelstellingen van de produktie, hetgeen ertoe moet leiden dat in de ontwikkelingslanden in redelijke mate wordt tegemoet gekomen aan de behoeften aan werkgelegenheid in de agrarische sector. Speciale aandacht verdienen in dit verband variëteiten met een hoge opbrengst of methoden om meer dan één oogst binnen te halen.
In het plan worden verder:

— mogelijkheden bepleit om de produktiviteit in grote gebieden met een gering agrarisch potentieel te verhogen (vnl. gebieden ten noorden en ten zuiden van Sahara, gebied van de Ganges in India en b.v. de Andes in Zuid-Amerika)

— programma's voorgesteld om openbare -voorzieningen uit te voeren en daarbij gebruik te maken van werkkrachten ,,die anders verloren zouden gaan en kunnen worden ingeschakeld om irrigatiewerken en wegen aan te leggen, scholen en ziekenhuizen te bouwen, kortom de hele infrastructuur te creëren, die van zulk een fundamentele betekenis is voor de economische ontwikkeling"

— conclusies getrokken dat landbouw en veeteelt alléén niet geheel en al de werkgelegenheid kunnen scheppen die nodig is ten behoeve van de extra miljoenen mensen in 1985. Gewezen wordt dan ook op het belang van geboortenregeling alsmede op de noodzaak, een steviger band te scheppen tussen de agrarische sector en de industrie: ,,Dit zou tweeëerlei nut opleveren, namelijk het creëren van werkgelegenheid buiten de landbouw en afzetmogelijkheden voor nieuwe en arbeidsintensievere oogsten en veeteelt-bedrijven of verbetering van bestaande".

Aanvullende activiteiten

Behalve dat in het IVJP noodzakelijke maatregelen ter verbetering van visserij en bosbouw worden gegeven, legt het plan er verder de nadruk op, dat ;erwezenlijking van de vijf belangrijkste doelstellingen niet mogelijk zou zijn zonder een groot aantal aanvullende voorzieningen op het terrein van afzetmarkten, kredietverlening. aanvullende diensten. opleiding van werkkrachten en de huisvesting van speciale diensten, zoals research-instituten en planbureaus van ministeries van Landhouw.
Alleen reeds op het gebied van de kredietverlening wordt vijfmaal zoveel geld nodig geacht, d.w.z. van 8 mrd dollar in 1962 tot bijna 40 mrd in 1985.
Waarschijnlijk zal, zo wordt in het IWP opgemerkt, in alle gebieden landhervorming nodig zijn. De nadruk wordt daarbij gelegd op de toestand in veel Latijnsamerikaanse landen waar veel gronden opgesloten liggen in streken die onvoldoende worden ontgonnen. Landhervorming kan een bijdrage leveren voor een betere spreiding van hulpbronnen en afzetmarkten openen voor de binnenlandse produktie. Talrijke mogelijkheden worden aanbevolen om van de werkkracht van de mens een beter gebruik te maken om daarmee de levensomstandigheden van de plattelandsbevolking in de ontwikkelingslandin te verbeteren. Met name wordt de aandacht gevestigd op behoorlijke vakopleiding, onontbeerlijk om het plan te kunnen uitvoeren. Rekening wordt gehouden met een ,,acuut tekort" in de sector van het middenkader en technisch geschoolde krachten voor het praktische werk. In tegenstelling daarmee is in vele landen een overschot aan deskundigen met universitaire opleiding geconstateerd.
,,Willen twee grassprieten opschieten op de plek waar vroeger één halm groeide" dan zal dit plan door regeringen en internationale organisaties ook werkelijk moeten worden uitgevoerd. En dat vergt bepaald geen geringe uitgaven. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de lopende, jaarlijks terugkerende uitgaven voor zaaigoed, kunstmest en dergelijke in 1985 driemaal zo hoog zullen zijn als in 1962. De totale investeringen zouden ingevolge het plan tussen 1962 en 1985 op-

AGRARISCHE EN NIET-AGRARISCHE BEVOLKING

	AGRARISCH				NIET AGRARISCH	
	miljoenen		procenten		miljoenen	
	1962	1985	1962	1985	1962	1985
Azie en het Verre Oosten	583	880	70	60	250	591
Latijns Amerika	99	144	44	33	127	289
Afrika ten zuiden v an de Sahara	165	250	82	70	36	107
Het Nabije Oosten en Noordwest Afrika	88	114	65	45	47	140
TOTAAL (Percentages gemiddeld)	935	1388	67	55	460	1127

lopen tot naar schatting 112 miljard dollar. Deze bedragen zouden ten goede komen aan landverbetering en -ontwikkeling (in hoofdzaak kunstmatige bevloeiing!, materieel, het op peil brengen van de veestapel, vissersschepen, gereedschap voor de bosbouw en dergelijke.

Het plan stelt nadrukkelijk dat, hoewel de ontwikkelingslanden het grootste deel van hun agrarische verbeteringen zelf zullen moeten betalen, zij de hulp van de rijke landen onmiogelijk kunnen missen. In bredere zin komt het IWP tot de conclusie, dat internationale hulp van belang kan zijn voor de ontwikkelingslanden bij het opzetten van een zodanige agrarische structuur dat deze beter aangepast is aan de reële behoefte en uiteindelijk kan leiden to? een meer uniforine aanpak van de planning op korte en iange termijn in verschillende ontwikkelingslanden.

Men zou een systeem kunnen opzetten om de wereld tijdig te waarschuwen voor dreigende crises op het gebied van de produktie, de hulpverlening en de handel.

Het is duidelijk dat zullie maatregelen een nauw en voortdurend overleg tussen internationale, regionale en nationale planbureaus vereisen en in dit verband zou het IWP als een nuttige katalysator kunnen fungeren. (NOVIB, Internationale Samenwerking, NZZ) (Vor. ber. pag. 136/3)

TWEEDE WERELDVOEDSELCONGRES

Van 16-30 juni werd in Den Haag het Tweede Wereldvoedselcongres*) van de Food and *Agricultural Organization* (FAO) gehouden.

Het Congres, dat onder voorzitterschap stond van de Nederlandse minister van landbouw, Lardinois, werd bijgewoond door 1867 deelnemers uit meer dan 100 landen, van wie meer dan 600 afkomstig waren uit ontwikkelingslanden en ongeveer 300 jonger waren dan dertig jaar.

Ongeveer 200 van deze jongeren bivakkeerden voor en tijdens het Congres in een tot „New Earth Village" omgedoopte voormalige legerkazerne bij Den Haag, waar zij voor aanvang van het Voedselcongres een internationaal jongerencongres hielden. Tijdens dit congres werd besloten het FAO-congres te vragen om opneming van jongeren in de Congres-leiding en het geven van gelegenheid aan een jongere tot het houden van een ,,alternatieve openingstoespraak". Over het algemeen werd door de jongeren scherpe kritiek geleverd op de FAO, die met name verweten werd dat zij bestaande stelsels en structuren steunt en in wezen ,,kapitalistisch" genoemd moet worden. De FAO, zo werd betoogd, moet meer streven naai radicale veranderingen in de ontwikkelingslanden, maar ook in de rijke landen.

Ook tijdens het Tweede Wereldvoedselcongres zelf, drukten de jongere deelnemers een eigen stempel op de discussies en de sfeer, waarbij stencils, krantjes en acties in de wandelgangen van het Congresgebouw (waaronder een oproep tol, de Congresgangers 1% van hun inkomen voor de ontwikkelingshulp af te staan) een eigen rol speelden. Temidden van de zakelijke Congresstukken was de door jongeren geredigeerde Hongerkrant het enige opiniërende en veelgelezen blad. Over het algemeen werd in perscommentaren opgemerkt, dat de activiteiten van de jongeren zeker de Congressfeer en mogelijk ook de mening van veel oudere Congresgangers hadden beïnvloed.

Doel van *het Congres*

De FAO heeft met het Tweede Wereldvoedselcongres voornamelijk gemikt op twee doelen: een gesprek van deskundigen over het Indicative World Plan en de Vijf Punten Strategie (zie hierboven) en een dringend appel aan de publieke opinie.

Behalve in plenaire vergaderingen (waarvan tijdens de eerste plechtige zitting Koningin Juliana en secretaris-generaal van de VN, Oe Thant een rede hielden) werden de discussies gevoerd in acht gespecialiseerde commissies die elk in de loop van het Congres een rapport uitbrachten. In al deze discussies werd nadrukkelijk geconstateerd, dat het voedselprobleem behoort tot het complex van ontwikkelingsproblemen dat de rijke landen niet minder aan gaat dan de arme.

Het meest controversiële vraagstuk was daarom de deels politieke, deels ideologische vraag betreffende sociale herstructurering in de ontwikkelingslanden. Dit was ook het punt waarop de jeugd, die een vrijwel onbeperkte „mee-spraak" verwierf op het Congres, met grote hevigheid de prioriteit van structuurwijzigingen bepleitte en dientengevolge de FAO zelf en de bekende vormen van ontwikkelingshulp kritiseerde, als ,,middelen ter bestendiging van de bestaande en verwerpelijke orde". Ze vonden hier een aantal congressisten uit de ontwikkelingslanden aan hun zijde, die met duidelijke achterdocht tegenover de hulp van de rijke landen stonden en die, met de jongeren, de objectiviteit van de FAO en met haar verwante wereldorganisaties ondoeltreffend vonden.

In de gesprekken van de deskundigen over het IWP en over de planrien voor het Tweede Ontwikkelings Decennium (dat in 1971 begint en over de st ategie waarvan de Algemene Vergadering van de VN zich thans beraadt), werd eveneens vooral gewezen op de sociale problematiek, die zeker zo belangrijk is als b.v. de techniek van de landbouw-produktie. Op dit laatste heeft de FAO zich de laatste tien jaar vooral gericht, reden waarom méér nadruk op de sociale problematiek volgens velen de moeite waard is.

Tot de aanbevelingen die op het gebied van sociale vernieuwing naar voren kwamen, behoorden pleidooien voor materiële en geestelijke bevrijding van de landbouwbevolking, strijd tegen de immense werkloosheid, verbetering van de bevolkingspolitiek, het opruimen van feodale structuren, en het verminderen van onwetendheid en van gebrek aan interesse bij de bevolking zelf. Werken ,,vanaf de basis" w-erd aanbevolen, waarbij o.a. via actiegroepen de bevolking beter te bereiken. is.

Behalve de sociale politiek is tijdens het Congres de structuur van de wereld-economie een van de hoofdmoten geweest. In tegenstelling tot het Eerste Wereldcongres, is de benadering niet in de eerste plaats emotioneel geweest, maar structureel en duidelijk meer politiek gericht. Op het gebied van de onrechtvaardige wereldhandel en de economische machtsverhoudingen heeft het Congres weinig nieuwe gezichtspunten opgeleverd. Deze problemen zijn voldoende aan de orde gekomen in UNCTAD-vergaderingen en aanvullende studies, waarbij voldoende duidelijk is geworden wat er zou moeten veranderen. Het komt nu allereerst op de politici aan.

Waar het Tweede Wereldvoedselcongres zich wel duidelijk op gericht heeft, is de mobilisatie van de publieke opinie. (De Zwitser Walter Stutzer concludeerde, op basis van een onderzoek, dat in de geïndustrialiseerde landen slechts 15 tot 30% van de bevolking in het ontwikkelingsvraagstuk geïnteresseerd is.) Die publieke opinie zal zeker zijn beïnvloed door de grote publiciteit die via het Congres aan het werk van de FAO werd gegeven en door de speeches die tijdens de plenaire zittingen werden gehouden. Zo wees secretaris-generaal Oe Thant op de 200 mrd dollar, die de wereld jaarlijks voor bewapening uitgeeft. De directeur-generaal van de FAO, ir. Boerma, gaf tijdens zijn rede op de tweede dag van het Con-

*) Het Eerste Wereldvoedselcongres werd in 1963 in Washington gehouden

gres een aantal suggesties voor acties die hij nodig vindt en zei, dat allereerst noodzakelijk is dat de mensen ,,leren denken in ruimere termen", dan die van alleen hun directe belangen. Met die acties zei ir. Boerma o.m. te willen bereiken, dat de regeringen der rijkere landen zo spoedig mogelijk de grens van 0,7% van het bruto nationaal produkt als ontwikkelingshulp bereiken, zoals die in het rapport-Pearson (pag. 134/1) wordt aanbevolen.

Rapporten

Uit de lange reeks aanbevelingen en kernpunten die in de rapporten van de acht commissies naar voren zijn gekomen, noemen wij hieronder een aantal:

— de algemene slotsom van het Congres is, dat de oorlog tegen de honger gewonnen kan worden, mits niet het voedingsprobleem afzonderlijk wordt bekeken; het is, zoals hierboven reeds werd vermeld, een deel van de totale ontwikkelingskwestie;

— discriminatie en exploitatie belemmeren een oplossing; er zijn ingrijpende veranderingen nodig in machtsstructuren en sociale verhoudingen;

— om die te bereiken is, zoals ook secretaris-generaal Oe Thant in zijn rede had gezegd, samenwerking van àlle landen nodig;

— er is behoefte aan meer hulp, aan agrarische hervormingen, aan onbelemmerde gelegenheid voor boeren en vissers om hun taak voor de voedselvoorziening te vervullen;

— aan vrijwilligersorganisaties moet de gelegenheid worden gegeven om te werken voor de mensen die ze willen helpen;

— particuliere investeringen moeten in het belang zijn van de economische groei van het land waar ze worden geplaatst;

— de FAO zal een meer positieve houding moeten innemen t.o.v. de ,,family-planning";

— het is noodzakelijk, dat de ontwikkelde landen een einde maken aan hun protectionistische handelspolitiek en hun markt geheel openstellen voor produkten uit de ontwikkelingslanden;

— het is gewenst, dat in de industriële landen drukgroepen worden gevormd die zich keren tegen de lobbies in die landen, die erop uit zijn de gevestigde belangen te beschermen. Bij het organiseren van deze drukgroepen moet de jeugd een belangrijke rol spelen;

— verscheidene deelnemers aan de discussie in de commissie voor handelspatronen en-politiek, waren voorstander van het gebruik van handelsboycotten als politiek wapen tegen landen als Portugal, Rhodesië en Zuid-Afrika;

— de achtste commissie (activering van de publieke opinie) bleek in meerderheid van mening, dat een aanzienlijk deel (b.v. 25%) van alle ontwikkelingsgelden in het donorgebied blijft, ter financiering van ,,gemeenschapsopvoeding".

Slotverklaring

Met een verrassende verandering in het programma begon de slotbijeenkomst van het Congres met de voorlezing van een verklaring van het ,,politieke" deel van de congressisten, die de slotverklaring van het Tweede Wereldvoedselcongres onvoldoende achtten

De verklaring van dit deel van de vergadering hield in, dat het Congres zijn doei niet heeft bereikt en dat het probleem van de honger ook niet kan worden opgelost binnen de bestaande stelsels. De ondersteuners van de verklaring verplichtten zich daarom hun steun te geven aan alle bewegingen om de Derde Wereld van honger en ondervoeding te bevrijden, om exploitatie door hun regeringen te bestrijden, om de strijd voor individuele vrijheid en menselijke waardigheid te steunen, en om de relatie tussen landen die neerkomt op een relatie tussen ,,gever" en ,,bedelaar" te bestrijden. Nadat Bongo Feraren van de Filippijnen de verklaring had voorgelezen, zei ir. Boerma, dat deze als een congresstuk zou worden behandeld en niet als een verklaring van het hele Congres, zoals ook niet de bedoeling van de ondersteuners was geweest.

Ondanks bepaalde bezwaren werd door het Tweede Wereldvoedselcongres, de volgende slotverklaring afgegeven:

,,Voedsel is de eerste behoefte van ieder menselijk wezen — een fundamenteel mensenrecht. Maar voor honderden miljoenen over de hele wereld wordt aan die behoefte niet voldaan en aan honderden miljoenen wordt dit recht ontzegd. Dit is een ondraaglijke toestand. Wij zijn naar het Tweede Wereldvoedselcongres gekomen, vastbesloten om ons te verenigen in een aanval op alle fronten tegen de gesel van armoede en honger. De technologische vooruitgang van de laatste tijd heeft in ons de hoop doen ontwaken maar het langzame tempo van de economische en sociale ontwikkeling heeft onze teleurstelling vergroot.

Als mannen en vrouwen uit vele landen, van alle leeftijden en met uiteenlopende beroepen, met diepgewortelde maar vaak tegenstrijdige overtuigingen zijn wij elkaar in volkomen eerlijkheid tegemoet getreden. Het overheersende thema was onmiddellijke actie. Wij stellen het op grote prijs dat deze unieke dialoog kon plaats hebben.

Onze overheersende en algemene conclusie is positief. De strijd tegen honger en onderontwikkeling kan gewonnen worden. In vele ontwikkelingslanden is de ,,groene revolutie" begonnen. Overal trekken groepen ten aanval tegen de publieke onverschilligheid voor de ontwikkeling. Het Indicatieve Wereld Plan laat in grote lijnen zien welke bijdrage landbouw en veeteelt kunnen en moeten leveren.

Maar de overwinning hangt af van een massale inspanning door de hele wereldgemeenschap. Het is niet voldoende alleen aan voedsel te denken. De algehele ontwikkeling van elke man, elke vrouw en elk kind staat op het spel. Die wordt gedwarsboomd door onrecht, uitbuiting, discriminatie en alle uitingen van menselijk egoïsme. Velen geloven dat aan deze schande alleen een eind gemaakt kan worden door een radicale hervorming van de huidige machtsstructuren, de internationale economische betrekkingen en de sociale waarden.

Wij kunnen niet wachten tot deze problemen zichzelf tot oplossing brengen. Zij zijn zo groot van omvang en zo ingewikkeld dat hun oplossing de actieve medewerking vergt van ieder afzonderlijk. Wij moeten nu handelen.

Wij zullen erop aandringen onze regeringen steun te verlenen bij alle eerlijke pogingen om een wereldomvattende samenwerking voor de vooruitgang te verwezenlijken waarnaar de volkeren streven, maar wij kunnen geen genoegen nemen met lege beloften.

Alle regeringen moeten de middelen voor de ontwikkeling drastisch verhogen en een steeds groter gedeelte doen toevloeien door middel van een verbeterd systeem van internationale samenwerking. Is het niet krankzinnig zulke enorme sommen aan de bewapening te besteden terwijl er zo'n wanhopige behoefte is aan middelen voor de ontwikkeling?

De regeringen moeten er voor zorgen dat de kennis van de verschillende vormen van bevolkingsbeleid voor iedereen toegankelijk is en dat het ieder vrij staat de stem van zijn eigen geweten te volgen bij het bepalen van de grootte van het gezin.

Wij dringen er bij de regeringen op aan onrechtvaardige handelsovereenkomsten, die een hinderpaal vormen voor de ontwikkeling, te wijzigen. De uitvoermogelijkheden voor de ontwikkelingslanden moeten worden uitgebreid.

Wij dringen er bij de regeringen op aan om boeren en vissers de middelen, diensten en motieven te verschaffen die nodig zijn om tegemoet te komen aan de toenemende behoefte aan voedsel. Is liet niet dwaas dat de mannen en vrouwen die zorgen dat wij te eten hebben zo dikwijls het voorwerp zijn van minachting en verwaarlozing Vóór alles moeten de regeringen niet terugschrikken voor welke agrarische hervorming dan ook die nodig is om de status en de waardigheid van de plattelandsbevolking te verhogen het inkomen te verbeteren en de energie los te maken voor de vermeerdering van de produktie Aangezien de stedelijke beroepen slechts aan een onvoldoende aantal mensen produktieve werkgelegenheid verschaffen, moet de werkgelegenheid in de plattelandsgebieden met alle mogelijke middelen worden uitgebreid

De FAO en andere internationale organen moeten hun beleid en hun programma's in overeensteming brengen met de bevindingen van dit congres Zij moeten daartoe kunnen beschikken over de nodige middelen en hulpbronnen

Wij dringen er bij de FAO en andere internationale organen op aan hun hulpmiddelen te bundelen om het hoofd te bieden aan de toenemende dreiging van besmetting en verwoesting van het milieu

Naast de bijstand die de FAO en andere internationale organen aan regeringen verlenen, moeten zij meer doen om nationale gemeenschapsgroepen te voorzien 'van de informa-ie en andere steun die zij voor hun ontwikkelingsinspanningen behoeven

Wij dringen er bij particuliere investeerders op aan voorrang te geven aan die ondernemingen die de grootste bijdrage leveren aan een economische groei die is

afgestemd op de basisbehoeften van het volk
Wij dringen er bi] die particuliere organisaties die ten doel hebben diensten aan de gemeenschap te verlenen op aan hun structuren aan te passen en hun hulpmiddelen voor de ontwikkeling % rij te maken m overeenstemming met de principen die uit de bevindingen van dit congres naar voren gekomen zijn
Wij dringen er bij de groeperingen van pronucenten, de vakverbonden, de handelsorganisaties en andere invloedrijke particuliere groeperingen op aan de ontwikkelingseisen te aanvaarden als een factor van het hoogste belang bij het bepalen van hun beleid
De dialoog die op dit congres is begonnen moet worden voortgezet Voeding en ontwikkeling zijn te belangrijk om alleen aan de experts te worden overgelaten.' (NRC, Int Sainenwerking, Int Spectator FAO)

ONTWIKKELINGSHULP 1969

De Commissie voor Ontwikkelingsbijstand (DAC*) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft op **24** juli het jaarverslag over **1969** gepubliceerd.

De totale financiële steun die door de **16** landen die lid zijn van de CAC, aan ontwikkelingsgebieden wordt verschaft, is in **1969** gestegen tot 13,3 rnrd dollar. Hoewel dit een stijging van 0,1 rnrd dollar t.o.v. het totale steunbedrag van **1968** betekent, is dit slechts 0,72% van het bruto nationaal produkt van de gezamenlijke DAC-landen tegen 0,77% in **1968.** De door de regeringen verleende ontwikkelingshulp is met 4% toegenomen tot **6,7** rnrd dollar in **1969** tegen **6,4** rnrd in **1968.**

De voorwaarden, waaronder door de regeringen leningen verstrekt worden aan ontwikkelingslanden zijn in het afgelopen jaar enigszins verscherpt: de gemiddelde rente der leningen steeg van **2,7** tot 2,8% en de gemiddelde looptijd is gedaald van **31** tot **28** jaar.

Toch werd als gevolg van het toenemen van het aandeel van schenkingen in het totaal, de hulp in zijn geheel op gunstiger voorwaarden verleend.

in het jaarverslag van de DAC wordt er op gewezen, dat er aanwijzingen zijn dat in de landen die lid zijn van de DAC, de ter beschikking gestelde bedragen de neiging hebben achter te blijven bij de gestelde doelen. Om b.v. het gestelde doel van 1% van het bruto nationaal produkt als ontwikkelingshulp te bereiken, had in **1969 5** rnrd dollar méér ter beschikking gesteld moeten worden. (Dit doel werd vastgesteld op de Tweede UNCTAD-conferentie die in **1968** in New Delhi werd gehouden, pag. **260-1968.)**

In **1969** heeft het merendeel van de lidstaten zijn inbreng verhoogd, sommige landen zelfs aanzienlijk (West-Duitsland, Denemarken, Italië, Japan, Noorwegen, Nederland, Engeland en Zweden). Alleen de VS en Zwitserland hebben in dat jaar hun inbreng verlaagd. Zes landen — Nederland, West-Duitsland, Frankrijk, Denemarken, België en Italië — hebben aan ontwikkelingslanden in **1969** steun verleend van meer dan **1%** van hun BNP. Opvallend in de cijfers van de ontwikkelingshulp over de laatste jaren, is de verminderde Amerikaanse buitenlandse hulp. Wel zijn de VS absoluut gezien nog steeds de grootste donor. In **1969** liep de Amerikaanse bijdrage aan de totale kapitaalstroom weliswaar terug van **5,8** rnrd dollar tot **4,6** mrd, maar met dit bedrag is nog altijd 35% van de totale kapitaalstroom gemoeid. In de jaren **1960-62** bedroeg het Amerikaanse aandeel nog rond 50%.

In **1969** had Nederland van de **16** donor-landen met 1,32% van het BNP relatief het grootste aandeel in de ontwikkelingshulp. In totaal werd **360** mln dollar aan ontwikkelingshulp verleend, waarvan **214** mln uit de particuliere sector.

De publikatie van het verslag van de DAC volgde een half jaar na de tiende verjaardag van de Commissie, die, voordat de OESO tot stand kwam, op **13** jan. **1960** in het leven werd geroepen als een uit negen leden bestaande ,,Groep voor Ontwikkelingsbijstand". De DAC telt thans 17 leden (incl. de Europese Commissie), wier netto stroom van financiële middelen naar de ontwikkelingslanden ongeveer twee derde groter is dan tien jaar geleden.

(NZZ, ANP, Int. *Samenwerking)*

(Vor. ber. pag. 505/1-1969)

NETTO-ONTWIKKELINGSIIULP DAC-LANDEN

	Overheidshulp (mln $)		Particuliere hulp (mln $)		Totaal (mln $)		1969 in % van bruto nat.prod.
	1968	1969	1968	1969	1968	1969	
Australie	157	175	49	58	206	233	0,74
Oostenrijk	28	22	46	58	74	80	0,65
België	93	121	150	127	243	248	1,15
Canada	214	295	94	68	308	363	0,50
Denemarken	29	55	45	68	74	123	1,11
Frankrijk	874	965	846	777	1.720	1.742	1,24
W -Duitsland	595	544	1.028	1.446	1.623	1.990	1,30
Italië	150	137	401	710	551	847	0,78
Japan	679	811	391	452	1.070	1.263	0,78
Nederland	134	146	142	214	276	360	1,32
Noorwegen	24	38	33	37	59	75	0,78
Portugal	35	38	13	13	48	51	0,92
Zweden	71	121	57	92	128	213	0,77
Zwitserland	19	24	223	95	242	119	0,64
Engeland	429	429	331	489	760	918	0,84
Verenigde Staten	3.607	3.328	2.204	1.317	5.811	4.645	0,49
Alle DAC-landen	7.138	7.248	6.055	6.047	13.193	13.297	0,72

Stroom van hulp in procenten van het BNP *)

		1960	1967	1968	1969
Frankrijk	(12,0)	2,19	1,23	1,24	1,24
Nederland	(2,0)	2,11	1,00	1,10	1,32
Bondsrepubliek Duitsland	(10,2)	0,88	0,94	1,24	1,30
België	(1,4)	1,59	0,84	1,15	1,15
Verenigd Koninkrijk	(7,8)	1,21	0,77	0,83	0,84
Zwitserland	(1,1)	1,83	0,84	1,26	0,64
Japan	(7,6)	0,58	0,69	0,74	0,78
Verenigde Staten	(49,6)	0,75	0,69	0,65	0,49
Australie	(1,6)	0,38	0,74	0,67	0,74
Zweden	(1,1)	0,37	0,50	0,50	0,77
Oostenrijk	(0,4)	0,09	0,45	0,66	0,65
Canada	(2,3)	0,39	0,44	0,49	0,50
Italie	(2,5)	0,88	0,43	0,70	0,78
Noorwegen	(0,3)	0,23	0,36	0,65	0,78
Denemarken	(0,2)	0,64	0,20	0,55	1,11
Totaal		0,89	0,74	0,77	0,72

*) De cijfers tussen haakjes geven het percentage aan van elk land in de totale hulp in 1968. Portugal ontbreekt in dit staatje.

Development Assistance Committee

WEST-EUROPA

BELGIË

OPENING ZITTIJD PROVINCIERADEN

Op 1 okt. zijn de negen provincieraden in openingsvergadering bijeengekomen. De gouverneurs hielden traditiegetrouw een toespraak. J. de Néeff (Brabant) handelde over de jeugdcontestatie. Hij stelde vast dat de jongeren, liever dan zich te schikken in hun lot en de zaken op hun beloop te laten, resoluut de weg van de contestatie opgaan en zelfs de revolte niet schuwen. Als extreem verschijnsel is er de bewuste afwijzing van onze maatschappijvorm, terwijl de ergst getroffenen een uitweg zoeken in verdovende en opwekkende middelen. Een oplossing daarvoor wil de gouverneur zoeken in de ,,permanente opvoeding" en de opvoeding in de vrije tijd. Aldus wordt het culturele beleid van de provincie bron van sociaal evenwicht.

A. Kinsbergen (Antwerpen) besprak de gevolgen van de verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater. Hij noemde de toestand ,,dramatisch" en herinnerde eraan dat de natuur niet meer bij machte is het water te zuiveren. Er is slechts één oplossing; de bouw van zuiveringsstations. Tegen 1980 zal het verbruik van grondwater de beschikbare hoeveelheid overtreffen en zal men steeds meer beroep moeten doen op oppervlaktewater. Voor de distributie van drinkwater komen alleen nog het Albert- en Netekanaal in aanmerking, maar men zal erover moeten waken dat het Albertkanaal in voldoende mate door de Maas wordt gevoed.

R. de Kinder (Oost-Vlaanderen) handelde eveneens over de verontreiniging van het leefmilieu en stelde dat een mentaliteitsverandering bij de bevolking dringend geboden is. De illusie dat de technologische mens steeds maar grotere industriële maatschappijen kan uitbouwen zonder dat in het minst wordt gelet op de wetten van de natuur, is wellicht gevaarlijker dan de verontreiniging zelf van het milieu. De mens vergeet dat hij volledig afhankelijk is van de goede werking van de biosfeer. Het probleem is gesteld. De wetgever moet maatregelen treffen. Ook het zeer belangrijke financiële aspect van de kwestie moet onder ogen worden genomen.

P. van Outryve d'Ydewalle (West-Vlaanderen) kwam op voor een herziening van de gemeentelijke structuren. De gemeente kan haar taak niet meer aan. Vele problemen overschrijden haar grenzen. Heelwat agglomeraties hebben een taak van nationale betekenis. De enige oplossing is de fusie van de gemeenten. Het is echter moeilijk mensen van formaat te vinden, die boven de dorps- en partijverhoudingen hel algemeen welzijn willen behartigen. Vast afgevaardigde Collignon die de (zieke) gouverneur Clerdent (Luik) verving, sprak over de Waalse verantwoordelijkheid van de provincie. De erkenning van Wallonië als gemeenschap brengt ons ertoe, zei hij, alle inspanningen te richten op de economische decentralisatie. de culturele autonomie en de oprichting van gewesten die over reële bevoegdheden beschikken. Overigens zal Luik niet dulden dat de duitstalige oostkantons uit de provincie worden gelicht.

E. Vaes (Henegouwen) besprak het woningprobleem in zijn provincie, waar de woningen gemiddeld 72 jaar oud zijn, terwijl het 70 jaar is voor Wallonië en 56 jaar voor het Rijk. Gedurende 30 jaar zouden jaarlijks 5.000 woningen moeten worden gebouwd; thans worden er 3.000 gebouwd. Daartoe is industrialisering van de woningbouw noodzakelijk.

L. Roppe (Limburg) noemde de industriële expansie in de provincie bevredigend en zei dat de relatieve achterstand i.z. werkgelegenheid snel wordt ingelopen. Er moeten echter meer kapitaalintensieve bedrijven komen, die geschoolde en technologische ontwikkelde arbeidskrachten tewerkstellen. De langdurige sociale conflicten hebben de ,,goodwill" t.o.v. de provincie enigszins aangetast. De regering moet een vast kolenbeleid bekendmaken, zodat de sociale onrust in het mijnbekken verdwijnt. De gouverneur handelde ook over de structurele crisis in de fruitteelt. Tenslotte had hij het over de schaalvergroting van de gemeenten (door fusie werd het aantal gemeenten van 202 tot 144 herleid) en over de noodzakelijke participatie van de bevolking bij het gemeentebeleid.

R. Close (Namen) handelde over de voorlichting en de modernisering van de administratie d.m.v. computers.

PROGRAMMATIE LEERKRACHTEN

Op 2 okt. heeft de regering ingestemd met het programmatie-akkoord dat, na lastige onderhandelingen, was tot stand gekomen tussen de onderwijsministers en de woordvoerders van de socialistische en christelijke vakbonden van leerkrachten.

Omdat hun eisenpakket door de regering niet aanvaard was, gingen op 4 juni ongeveer 150.000 leerkrachten een dag in staking. Sindsdien waren de besprekingen tussen de ministers en de vakbonden hervat. De uitvoering van het akkoord voorziet in uitgaven ten bedrage van 716 mln. fr. Sommige realisaties worden gespreid over een periode van drie jaar.

Het uitvoerige document bevat talrijke verbeteringen i.z. de status van de leerkrachten. In het lager onderwijs wordt het verschil tussen de wedde van kleuteronderwijzeres en die van onderwijzeres nagenoeg weggewerkt; de forfaitaire vergoeding voor schoolhoofden wordt gerevaloriseerd; van 1972 af zal een bijzonder leraar lichamelijke opvoeding kunnen worden benoemd voor scholen of gegroepeerde klassen met 300 leerlingen (vroeger 450).

In. het voortgezet onderwijs hebben de verbeteringen vooral betrekking op het technisch onderwijs. Voorzien wordt in een versoepeling van de normen i.v.m. de splitsing van klassen, en in diverse salarisaanpassingen.

(Vor. ber. pag. 379/1)

HONDERD JAAR KRIJGSSCHOOL

N.a.v. het honderdjarig bestaan van de Krijgsschool werd daar op 28 en 29 sept. een internationaal wetenschappelijk congres gehouden over het thema: de defensiepolitiek van de kleinere staten. In het bijzijn van generaal Goodpaster en Manlio Brosio, resp. Europees bevelhebber en secretaris-generaal van de NAVO, hield koning Boudewijn een toespraak waarin hij de wens uitsprak dat de wetenschappelijke contacten die reeds tussen de universiteiten en de krijgsschool bestaan, zouden worden geïnstitutionaliseerd.

HULP AAN DERDE WERELD

De regering heeft op 25 sept. beslist dat de Belgische overheidshulp aan ontwikkelingslanden. in 1971 met 18% t.o.v. 1970 zal worden verhoogd. In 1970 bedroeg de verhoging 12,6% en in 1969 slechts 10%. Tegen 1975 zal de inspanning tot 0,70% van het bruto nationaal produkt worden opgevoerd.

(Vor. ber. pag. 423/1)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

BOMAANSLAGEN IN NEW YORK EN ANDERE AMERIKAANSE STEDEN

In de laatste helft van 1969 en de eerste zes maanden van 1970 teisterde een golf van bomaanslagen de Amerikaanse steden en meer in het bijzonder New York City, die grotendeels toegeschreven werden aan linkse extremisten van het zgn „nieuw-links".

Deze grote toename van bomexplosies bracht president Nixon er toe op 25 maart het Congres een verklaring voor te leggen waarin om maatregelen tegen dergelijke activiteiten werd gevraagd en waarin werd voorgesteld de doodstraf weer in te stellen voor die gevallen waarbij mersen om het leven komen

New York *City*

In aug./sept. en okt. 1969 werd zware schade toegebracht door bomexplosies aan het Marine Midland gebouw op Broadway (20-8), een gouvernementsgebouw op Federal Plaza (19-9) en een gebouw van het leger (17-10); bij de aanslag op het Marine Midland gebouw werden 19 personen gewond, maar bij de andere aanslagen vielen geen gewonden. Van 10-14 okt. deden zich zes explosies voor in het warenhuis Macy; twee leden van het bomopsporingsteam van de politie werden gewond op 14 okt.

Op 11 nov. ontploften er bommen in drie afzonderlijke wolkenkrabbers in het hart van New York City: in het gebouw van Genera1 Motors op Pifth Avenue, in het gebouw van de Chase Manhattan Bank in Wallstreet en in een gebouw van de Radio Corporation of America in het Rockefeller Centre, op een verdieping in gebruik bij Standard Oil.

In het RCA-gebouw en in het gebouw van de Chase Manhattan Rank werd aanzienlijke schade aangebracht. Het persbureau United Press International ontving een anoniem schrijven waarin werd gezegd dat de aanslagen het werk waren van een groep die tegenstanders waren van de oorlog in Vietnam en de „grote ondernemingen".

Op 6 maart werd een huis in Greenwich Village volkomen vernietigd door een aantal hevige bomexplosies en een brand: tussen de puinhopen vond de politie de lichamen van twee mannen en een vrouw. De politie deelde op 10 maart mee dat het huis waarschijnlijk gebruikt was als bommenfabriek door een extreem-linkse groep, want een onderzoek in de ruïnes had een hoeveelheid dynamiet, zelf gemaakte bommen en andere explosieven opgeleverd, alsmede een grote hoeveelheid linkse pamfletten. Volgens de politie was er bij het maken van de bommen een fout gemaakt waardoor de explosies waren ontstaan.

Er waren genoeg explosieven in het gebouw om het hele blok de lucht in te blazen, aldus de politie. De politie nam aan dat in het huis de bommen gemaakt waren die bij de verschillende aanslagen in New York waren gebruikt.

Identificatie van de stoffelijke resten die in de ruïnes waren gevonden bracht aan het licht dat een van de mannen de 23-jarige Theodore Gold was. Afgestudeerd aan de Columbia Universiteit waar hij in 1968 liad deelgenomen aan de studentenopstand. Gold was verder een vooraanstaande leider geweest in de Students for a Democratie Society (SDS) beweging, waar hij tot de extreme groep Revolutionary Youth Movement I. ook wel bekend als de „Weathermen" behoorde, een groep die in juni 1969 als de overheersende stroming in de SDS naar voren kwam. Later was hij een van de oprichters van een nog extremere groep, de „Revolutionary Youth Movement II, bekend als de „Mad Dogs". Het lichaam van de vrouw werd geïdentificeerd als dat van de 28-jarige Diana Oughton, een vooraanstaand lid van de SDS.

Op 12 maart explodeerden krachtige bommen in drie wolkenkrabbers in Manhattan en wel in die van de Mobil Oil Company, de International Business Machines en Genera1 Telephone and Electronics. De explosies richtten grote schade aan maar er vielen geen gewonden.

Evenals in nov. het geval was geweest werden de maatschappijen een half uur van te voren gewaarschuwd door anonieme telefoontjes, zodat het personeel tijdig de gebouwen kon verlaten.

Op dezelfde dag en op 13 maart moesten ca. 15.000 man kantoorpersoneel van handelsondernemingen, regeringsbureaus en rechtbanken in New York, New Jersey en Long Island geëvacueerd worden of naar huis gestuurd worden na anonieme aankondigingen van bomaanslagen; de politie deelde mee dat binnen 24 uur ca. 137 van dergelijke bedreigingen waren ontvangen.

UPI ontving een brief ondertekend door de Revolutionary Force 9, die de verantwoordelijkheid voor de explosies in de gebouwen van de Mobil Oil, IBM en GTE opeiste, en waarin o.a. het volgende stond:

„IBM, Mobil Oil en GSE zijn de vijanden van het leven. In 1969 maakte IBM $ 250 mln, Mobil Oil $ 150 mln en GTE $ 140 mln winst, alles op defensiecontracten; winsten gemaakt van het lijden en de dood van menselijke wezens.
Alle drie profiteren niet alleen van de oorlog in Vietnam maar ook van het Amerikaanse imperialisme in de gehele derde wereld. Zij profiteren van de onderdrukking van de negers, de Portoricanen en andere minderheidsgroepen

De ruines van het door een bomexplosie vernietigde huis in Greenwich Village

buiten de VS, van het lijden en de dood van de mannen van het Amerikaanse leger, van de exploitatie en degradatie van werknemers die onmenselijk werk moeten verrichten en van de vergiftiging en de vernietiging van de wereld om ons heen.
Om Amerika blind te maken voor de verschrikkelijkheden die zij de mensheid aandoen, proberen deze ondernemingen ons te verslaven aan een manier van leven die meer waarde hecht aan overmatige consumptie dan aan het uitbanaen van armoede. ziekte en honger en die meer waarde hecht aan grote auto's als statussymbolen dan aan zuivere lucht.
Voor deze industrieën werken betekent: moorden. Wij weigeren dat. In dit op de dood gerichte Amerika is slechts ern weg naar een leven van liefde en vrijheid: de machten van de dood en de uitbuiting aanvallen en vernietigen en een rechtvaardige maatschappij opbouwen - revolutie."

Op 28 maart werd één neger gedood en een andere gewond bij een enplosie in een woonhuis in de East Side, dat klaarblijkelijk als bommenfabriek werd gebruikt. De politie vond in het huis zelfgemaakte bommen, explosieven en geweren alsmede een grote verscheidenheid van geschriften, waaronder Black Panther literatuur.

Vier personen werden licht gewond bij een explosie op 9 juni die de tweede verdieping van het hoofdbureau van de New-Yorkse politie beschadigde.

Andere steden

Ook buiten New York City deed zich in 1969-'70 een aantal bomaanslagen voor, zoals in San Francisco, waar op 16 febr. 1 politieman werd gedood en vijf anderen gewond bij een explosie in een politiebureau, in Chicago, Buffalo, Detroit (waar twee politiebureaus het doelwit waren), Pittsburgh, Seattle, Denver, Cleveland, Tucson en Madison. In de meeste gevallen waren de doelwitten de symbolen van het ,,establishment" en de oorlog in Vietnam, zoals regeringsgebouwen, politiebureaus, de gebouwen van de opleidingen voor reserve-officieren op de verschillende universiteiten en andere gebouwen van het leger.

Op 10 maart kwamen twee naaste medewerkers van de militante negerleider Rap Brown om het leven toen een explosie de auto waarin zij reden vernietigde. Volgens de politie was er voortijdig een bom tot ontploffing gekomen.

Op 12 maart richtte een bomexplosie grote schade aan in een gerechtsgebouw in Cambridge (Maryland), waar Rap Brown berecht zou worden wegens zijn aandeel in onlusten in Cambridge in 1967.

Maatregelen regering

In een boodschap aan het Congres van 25 maart drong president Nixon met spoed aan op wettelijke maatregelen in verband met de alarmerende toename van bomaanslagen in de Amerikaanse steden.
De president zei dat de aanslagen duidelijk het werk waren van politieke fanatici, waarvan velen jeugdige misdadigers waren die ,,zich uitgaven voor romantische revolutionairen" en die behandeld moesten worden als potentiële moordenaars.
De president verklaarde verder dat onder de bestsande wetgeving hei transport va. explosieven over de grenzen van een staat in sommige gevallen een federale misdaad was.
De president stelde voor om deze wet uit te breiden en wel zodanig dat een ieder die zich bezig houdt met het verhandelen of het vervoer van explosieven voor onwettig gebruik, gestraft kan worden met een gevangenisstraf van 10 jaar Als er bij een transport van dergelijke explosieven gewonden vallen zal de maximumstraf 20 jaar zijn. Bedreiging met bommen dient gestraft te worden met een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar. Verder zullen alle bomaanslagen op gebouwen van de regering of van particuliere ondernemingen beschouwd worden als een federale misdaad, wat wil zeggen dat de federale justitiële autoriteiten de jurisdictie over deze misdrijven zullen krijgen.
Volgens opgave van de Newyorkse politie deden zich in 1969 93 explosies voor in New York City en werd er 3191 maal alarm geslagen; in 1968 deden zich 81 explosies voor en werd er 1094 maal alarm geslagen. *(New* York *Times/The Times)*

MAATREGELEN TER BESCHERMING NATUURLIJK MILIEU

In een boodschap aan het Congres van 15.000 woorden heeft president Nixon middels totaal **23** wetsvoorstellen en 14 algemene maatregelen van bestuur strikte regels voorgesteld die lucht, water en natuurgronden moeten beschermen tegen vervuiling.
De president stelde in de boodschap federale steun ter beschikking van $ 9 mln in het eerste jaar om een auto te doen ontwikkelen die zonder gevaarlijke uitlaatgassen rijdt.
Tegelijk werd een aantal wetten en maatregelen aangekondigd om tot die tijd de uitlaatgassen van auto's te beperken en te zuiveren, onder andere door het verbod lood in benzine te mengen. Wat betreft de zuivering van rivieren en meren preciseerde de president zijn eerdere mededelingen in de State of the Union (pag. 73/1), volgens welke in vijf jaar $ 10 mrd zou worden uitgegeven voor nieuwe gemeentelijke waterzuiveringsinstallaties.
De federale regering zou, zo bleek nu, slechts $ 4 mrd ter beschikking stellen, naarmate de steden en staten uit zichzelf $ 6 mrd investeren.
Verder werden strenge straffen, tot $ 10.000 per dag en gevangenis in

Toekomstbeeld?

het vooruitzicht gesteld aan industriëlen of gemeentebesturen die zich niet aan de nieuwe federale richtlijnen en uniforme standaarden betreffende water- en luchtzuivering zouden houden.

Tenslotte werden programma's aangekondigd om oude auto's van de straat te halen door de prijs van de nieuwe met $ 50 te verhogen, om afval ie verwerken tot nieuwe produkten en om land dat in bezit is van de federale regering zoveel mogelijk te gebruiken voor parken en natuurreservaten.

Auto's

De president achtte aanmoediging van studies voor vervanging van de benzinemotoren nodig, omdat ,.tegen 1980 het aantal auto's in de Verenigde Staten, dat nu al 70 mln bedraagt, zodanig zal zijn gestegen, dat de technologische grenzen zijn overschreden wacrbinnen het nog mogelijk zou zijn om de door de benzinemotor veroorzaakte verontreiniging van de lucht te verminderen". Met andere woorden: voor die tijd moeten er wetten komen die de benzinemotor of geheel wijzigen, of doen verdwijnen.

In een tegelijk uitgekomen algemene maatregel van bestuur worden tot 1975 geleidelijke maatregelen aangekondigd, die vooral de paardekracht in motoren en auto's sterk zullen doen verminderen door het verbod van bijvoeging van lood aan de benzine. Van 0,3 gram per automijl moet het loodgehalte zakken tot 0.1 gram per automijl.

Verder zullen federale maatstaven gelden volgens welke tot 1975 de schadelijke delen van de uitlaatgassen, zoals hydrocarbonaten, koolmonoxyde en nitrogeenoxyde, met respectievelijk 78,5 en 85% moeten dalen, terwijl ook de vaste bestanddelen in het uitlaatgas met 6% moeten verminderen. Dit alles zal vrij gemakkelijk worden, indien het verbod van locd in de benzine een katalytische uitlaatklep mogelijk maakt, die alleen goed kan werken indien er geen loodafzetting op plaats vindt.

Geschat wordt dat in de Verenigde Staten op het ogenblik 700 mln pond lood per jaar de lucht in wordt gestoten door auto's. De moeilijkheid is echter uiteraard dat afwezigheid van lood het octaangehalte van de benzine van 100 op rond 92 zal brengen, zodat vele motoren niet meer kunnen werken.

Nixons boodschap was gedurende zes maanden voorbereid door een speciale groep van zeer jonge managers en experts. onder leiding van de 23-jarige Demuth. Andere leden van de groep zijn respectievelijk 26. 32. 38 en 49 jaar oud. Speciale afgezanten van het Witte Huis waren op de redactiebureaus en middels reclameondernemingen bezig geweest om Nixons boodschap propagandistisch voor te bereiden.

De communicatie-expert van de regering, Kleiii, had een heel programma klaar voor regelmatig optreden van regeringswoordvoerders op de televisie om deze actie onder het volk te brengen. Zulks uiteraard oindat de Republikeinen milieuzuivering als belangrijkste troef ill de verkiezingsstrijd willeri gebruiken.

Coördinatie werkzaamheden

Op 9 juli legde de president liet Congres twee wetsontwerpen voor die de strijd tegen de milieuverontreiniging een stap verder zullen brengen. Teneinde de toenemende staatsbemoeienis met de problemen van de milieuhygiëne effectiever te doen zijn. stelde de president de vorming van twee nieuwe federale organisaties voor, die de werkzaamheden van een aantal al bestaande bureaus zullen coöïdineren. Nixon stelde voor de oprichting van een Environmental Protection Agency (EPA), dat als volkomen onafhankelijke organisatie de belangrijkste regeringsprogramma's voor de bestrijding van de milieuvervuiling zal coördineren. Men hoopt met deze concentratie — tot nog toe waren vier aparte bureaus alsmede een interdepartementale commissie met de werkzaamheden belast — extra en dubbel werk te voorkomen. De EPA, die op ca. 5600 medewerkers kan rekenen, zal in het lopende belastingjaar de beschikking hebben over een budget van $ 1,4 mrd.

De tweede voorgestelde organisatie is de National Oceanic and Atmosferic Administration (NOAA), waarin eveneens een aantal bestaande bureaus en commissies zullen opgaan, en die zich zal bezig houden met de problemen samenhangend met de vervuiling van water en atmosfeer. De NOAA zal de beschikking hebben over een budget van $ 270 mln.

Verder bestaat er het plan om te komen tot de oprichting van een onder het ministerie van handel ressorterend National Advisory Committee dat tot taak krijgt over de behaalde resultaten van de bestrijding van de milieuvervuiling regelmatig te rapporteren.

Dag v. d. Aarde

De tweeëntwintigste april werd uitgeroepen tot Dag van de Aarde, een idee afkomstig van senator Nelson uit Wisconsin. In de gehele Verenigde Staten werden op 1500 universiteiten, in tienduizenden middelbare scholen en door privé-groepen in bijna alle steden, teachins. nemonstraties. optochten, acties en stakingen gehouden ten behoeve van het leefmilieu, de natuur- en consumentenbesTherming.

In vele plaatsen vonden demonstratieve „dumpins" plaats waarbij gezamenlijk bierblikjes en vuil verzameld werd, in andere plaatsen werden nieuwe auto's begraven, protestmarsen gehouden langs de hekken van de autofabrikanten, hoogovens en elektriciteitsbedrijven.

Eet meest spectaculair werd de dag gevierd in New York City, waar een groot deel van de Fiith Avenue en de 14th Street voor enige uren voor alle verkeer gesloten werd en tot voetgangersdomein werd verklaard, een initiatief dat zo goed ontvangen werd door de New-Yorkse bevolking dat burgemeester Lindsay besloot voortaan iedere zaterdagmorgen de Fifth Avenue en enige omringende straten autovrij te verklaren.

Luchtvervuilingsalarm

Op 29 juli moest burgemeester Lindsay van New York een eerste luchtvervuilingsalarm afkondigen nadat aoor een zesdaagse hittegolf zich boven de stad een vervuilde atmosfeer had gevormd. De vuile mist werd gevormd door de inwe king van het zonlicht op de fabrieksen uitlaatgassen, die een chemische reactie tot gevolg heeft. Het zwaveldioxydegehalte van de lucht overschreed meermalen het gevaarlijke peil. De verbrandingsovens van het vuilnis werden buiten bedrijf gezet en de burgemeester deed een beroep op de inwoners van de stad en op de forensen zo weinig mogelijk gebruik te maken van de auto's. Bejaarden en mensen met ademhalingsmoeilijkheden kregen de raad binnenshuis te blijven.

Ook in andere delen van de VS waren dergelijke waarschuwingen uitgegeven.
(NRC, IHT, Le Monde, NZZ)

REDE NIXON OVER INFLATIEGEVAAR

President Nixon heeft op 17 juni in een toespraak voor de televisie werknemers en werkgevers gevraagd zich beperkingen op te leggen met als doel de loon- en prijsstijgingen in de oververhitte economie te beperken.

In zijn toespraak, die vooral bedoeld was om de inflatie een halt toe te roepen en de Amerikaanse effectenbeurs weer nieuwe moed in te blazen, zei Nixon dat de Amerikaanse economie in feite sterk is maar dat zij een aanpassingsproces doormaakt terwijl als gevolg van de verdergaande terugtrekking van troepen uit Vietnam van een oorlogseconomie naar een vredeseconomie moet worden overgeschakeld.

Nixon kondigde drie maatregelen aan die de inflatie moeten afremmen:

- Er zal een commissie komen die de economische groei moet bevorderen en die evenwicht moet brengen tussen kosten en produktiviteit om een grotere prijsstabiliteit te krijgen.

Er zal een systeem worden ontwikkeld om „inflatiehaarden" op te

sporen, waar te grote loon- en prijsstijgingen voorkomen.

- Het aankoopbeleid van de overheid zal kritisch worden bekeken om na te gaan of dit de kosten niet teveel opdrijft. Ook het invoerbeleid zal nader worden bekeken om te zien hoe het buitenlandse aanbod kan worden vergroot om de toenemende vraag te dekken zonder de industrie in het eigen land schade toe te brengen.

President Nixon zei iedere vorm van dwang, ook die van loon- en prijsbeheersing af te wijzen. In werkelijkheid worden de moeilijkheden door intomen en beperken alleen maar groter, aldus president Nixon. Hij vergeleek loon- en prijsbeheersing met een stoomketel, die men afsluit zonder het vuur te verminderen, zodat onvermijdelijk een explosie volgt.
President Nixon zei dat de huidige economische moeilijkheden voor een belangrijk deel te wijten zijn aan zijn voorgangers, Johnson en Kennedy. De begrotingstekorten hebben in de afgelopen tien jaar volgens hem samen $ 57 miljard bedragen en de Amerikanen moeten daar nu voor boeten door een opwaartse prijsspiraal.
De huidige regering volgt echter de methode van fiscale beperking door de defensie-uitgaven te verminderen, de inflatie voorzichtig af te remmen en verbetering aan te brengen in de krapte van de kapitaalmarkt, aldus president Nixon in zijn televisie-rede, die 27 minuten duurde.

Beroep op Congres

Nixon vroeg het Congres mee te werken aan de uitvoering van een uit acht punten bestaand programma, dat speciaal was bedoeld om de mensen te helpen die hulp in een overgangsperiode van de economie het meest nodig hebben. Het Congres zou de bijna een jaar geleden door de president ingediende wetsvoorstellen voor uitbreiding van verbetering van het werkloosheidsverzekeringssysteem moeten aannemen, een wet moeten aanvaarden die in tijden van grote werkloosheid zorgt voor de automatische verhoging van de fondsen voor beroepsopleiding, akkoord moeten gaan met de oprichting van een verzekeringsmaatschappij met overheidsgarantie om de belegger te dekken voor de risico's van financiële moeilijkheden van effectenfirma's, een voorstel aannemen om de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringen te koppelen aan de kosten van het levensonderhoud, akkoord gaan met de noodwet 1970 voor de financiering van de woningbouw. die volgens de president in het op 1 juli beginnende begrotingsjaar 1971 $ 6 mrd aan hypotheekgelden zou opleveren, een reeds ingediend voorstel aannemen om het overheidsorgaan voor het kleinbedrijf grotere bevoegdheden te geven om bij banken en andere instellingen aan te dringen op kredietverlening tegen verlaagd tarief aan kleine bedrijven, het ministerie van verkeer moeten machtigen hulp te verlenen aan in financiële moeilijkheden verkerende spoorwegmaatschappijen, en tenslotte nauw moeten samenwerken met de uitvoerenae organen om de overheidsuitgaven te beperken en zodoende het ontstaan van een groot begrotingstekort te voorkomen.
Nixon gaf aan het begin van zijn rede toe dat ofschoon de Amerikaanse economie ,,de sterkste ter wereld was" en het reële persoonlijke inkomen hoger dan ooit, er problemen zijn gerezen bij de strijd tegen inflatie. ,,De werkloosheid nam toe (5%), de prijzen blijven stijgen (6% per jaar), winsten zijn gezakt, de beurs gaat naar beneden (25 a 30%) de rentestand blijft te hoog".
Oorzaak van de problemen was enerzijds de overgang van oorlogs- naar vredeseconomie. Het aandeel van de defensie in de begroting was gedaald van 44 tot 36%. De strijdkrachten ontsloegen in een jaar 400.000 militairen en burgers terwijl de werkgelegenheid in defensie-industrieën met 300.000 arbeidsplaatsen verminderde.
,,Tegelijk trachten wij iets te doen wat nog nooit eerder is gedaan. Een recessie te vermijden terwijl wij een eind maken aan een grote inflatie". Als verontschuldiging voor het feit dat hij geen scherpere maatregelen nam tegen de nog steeds stijgende prijzen meende de president dat het was als met een boot die de haven invaart. De motor wordt stilgezet voordat de landingssteiger is bereikt omdat anders of de boot of de steiger kapot gaat. Zo was nu al de rem op de economie enigszins verlicht. Maar, aldus de president, er zijn enige moeilijke problemen. ,,De vaart van vier jaar inflatie was groter dan verwacht. Het gevolg op de werkloosheid is groter dan we voorzagen. Vooruitgang naar prijsstabiliteit en hoge werkgelegenheid was niet snel genoeg". (NRC, IHT, *USIS)*

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

CYPRUS. Correctie: Bij de verdeling van de Grieks-Cypriotische zetels na de verkiezingen van 5 juli (pag. 419/3) is het zeteltal van de AKEL onvermeld gebleven. Dit moet zijn: 9.

KAMEROEN Bij de algehele verkiezingen van 7 juni heeft de regerende Union Nationale Camerounaise 98% van de stemmen verworven en daarmee alle 50 zetels in het federale parlement en alle 100 in het regionale parlement van Oost-Kameroen Premier van Oost-Kameroen werd opnieuw Simon Pierre Tchoungi In het nieuwe federale kabinet behielden 8 ministers hun portefeuilles; negen nieuwe werden benoemd Raymond Ntheppe werd minister van buitenlandse zaken en Bernhard Bidias kieeg de portefeuille van financiën
President Ahidjo was reeds op 28 mairt herkozen (Int. Afrika Forum juli/aug)

(Vor ber pag 448/3)

NADAGASCAR. Bij de op 6 sept. gehouden parlementsverkiezingen heeft de regerende sociaal-democratische partij (PSD) van president Tsitanana 104 van de 107 zetels gewonnen. De voornaamste oppositiepartij, de Parti du congrès de l'indépendance de Madagascar (AKFM) verwierf de 3 overige zetels, alle in de hoofdstad Tananarive. Daar behaalde zij met 3 van de 5 zetels de meerderheid. De opkomst bedroeg 94,8%. Van de 2.601.428 geldige stemmen kreeg de PSD 2.413.421 en de AKFM 186.626 stemmen. (AFP, Reuter) (Vor. ber. pag. 384/3)

MAROKKO Le Monde (16-5) meldde dat in de officiele lijst van regeringsleden de naam Abdesselam Benaissa, minister van het koninklijk kabinet, niet langer voorkwam
Op 6 aug werd officieel bekend gemaakt dat de ministers Mohammed Benhima (landbouw en landbouwhervorming) en Mohammed Imani (openbare werken) van hun functies waren ontheven Op 10 aug werden in hun plaats benoemd Ahmed Laski en Hassan Chami (AFP)

(Vor ber pag 238/1)

ROEMENIE. Het op 13 mrt 1969 benoemde Roemeense kabinet onder premier Ion Georghe Maurer (zie pag. 27112-1969) heeft sindsdien de volgende mutaties ondergaan:
nieuwe minister van buitenlandse handel (pag. 399/3-1969): 27 iuni 1969: Simon Bughici als minister van voedselvoorziening vervangen door Georghe Meldovan (waarnemers brengen dit in verband met de toen heersende voedselschaarste); enkele mutaties en samenvoeging van ministeries in aug. 1969 (zie pag. 570/1-1969).
Op 13 okt. 1969 worden benoemd: Matei Ghigui tot minister van industriële bouw en Dumitru Mosora tot minister voor bouwmaterialen.
Op 24 febr. werd Miron Constantinescu als minister van onderwijs opgevolgd door Mircea Malita.
Op 3 mrt werd de Roemeense minister van justitie, Adrian Dimitriu, op eigen verzoek vervangen door Teodor Vasiliu. De minister voor bouwmaterialen, Mosora, werd wegens verlening van andere taken, opgevolgd door Traian Ispas. (Agerpress, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 570/1-1969)

RUK NAAR LINKS IN BOLIVIA

In de afgelopen week heeft Bolivia de 145ste staatsgreep in zijn 160-jarig bestaan beleefd. President Ovando werd door rechtse militairen gedwongen af te treden maar de daarna gevormde militaire junta werd na enige dagen verdreven door de zich links-nationalistisch noemende generaal Torres. Hoewel hij zich van de steun van de vakbonden en de studenten verzekerd weet, is het nog niet zeker of hij zich zal kunnen handhaven omdat over de houding van het leger nog geen zekerheid bestaat.

De onmiddellijke aanleiding tot de revolte tegen president Ovando moet worden gezocht in de aarzelende en onbetrouwbare koers die deze de laatste maanden begon te varen, aldus de Volkskrant (10-10).

In de korte tijd dat hij de politieke touwtjes in handen heeft gehad, heeft Ovando zich nooit de populariteit, noch het gezag kunnen eigen maken dat zijn, overigens evenmin illustere voorganger, generaal Barrientos, even heeft genoten. Ovando was het brein achter de militaire operaties die in 1968 een einde maakten aan de guerrilla in het Boliviaanse binnenland. Zijn naam is sindsdien onafscheidelijk verbonden met de dood van — ja de moord op — Che Guevara. Met Barrientos wordt hij verantwoordelijk gesteld voor het neerslaan van een opstand van de tinarbeiders, die hun toch al precaire loon — 25 dollar in de maand — door de regering verminderd zagen met 40%.

Vanaf het begin stonden daarom Ovando's politieke geloofsbrieven in het progressieve deel van de publieke opinie — dat in Bolivia groeiende is — niet best genoteerd. Zich daarvan bewust zijnde, en waarschijnlijk beïnvloed door het „nasseristische" voorbeeld van zijn Peruaanse collega's, generaal Velasco c s., deed Ovando alsnog een gooi naar de populariteit door enkele „progressieve" maatregelen: de Amerikaanse Gulf Oil werd onteigend, de militaire bezetting van de tinmijnen werd opgeheven, de vakbonden kregen enfge bewegingsvrijheid, de betrekkingen met de Sowjet-Unie en andere socialistische landen werden hersteld, en er werden enkele politieke gevangenen vrijgelaten (pag. 555 e.v.). (Een ogenblik werd zelfs de vrijlating van Regis Debray, die voor zijn bemoeingen met de guerrilla van Che Guevara een prijs van 30 jaar heeft moeten betalen, in overweging genomen).

Maar het bleef toch voorlopig bij een beperkt aantal concessies die meer demagogisch dan populair waren. Het werd voor een ieder duidelijk dat Ovando de ontwikkelingsvisie die zijn Peruaanse collega's aan de dag leggen, miste. Omdat hij niet in staat bleek zijn totale gebrek aan ideologische vorming en samenhang in opvattingen te verbergen, werd zijn zwakke persoonlijkheid een gewillig instrument in handen van militairen als generaal Miranda die — hoewel moeilijk als reactionair te kwalificeren, zoals in de Europese pers is gesuggereerd toch duidelijk een pro-Amerikaans, pro-Argentijns en pro-Braziliaans beleid wensen, dat wil zeggen onderwerping van burgerlijke en vooral linkse politiek aan het militair gezag *

Onder deze druk ontsloeg Ovando de twee progressieve leden van zijn kabinet Quiroga Santa Cruz en Bailey, respectievelijk ministers van mijnbouw en van voorlichting De Gulf Oil werd gerehabiliteerd en de aanvankelijke beschuldiging dat dit bedrijf zich aan fiscale delicten zou hebben schuldig gemaakt, werd ingetrokken

Oppositie kerk en *studenten*

Een verdere verzwakking van de positie van Ovando betekende het conflict met de rooms-katholieke kerk en de studenten.

Directe aanleiding hiertoe was de uitwijzing van een viertal katholieke priesters en een methodistische dominee (allen hoogleraar) op 17 september. Het waren de paters Maurice Lefèbre en José Prats, de priesters Federico Aguilo en Pedro Negro Junto en de predikant Anibal Guzman.

Pater Prats bekend om zijn progressieve denkbeelden, fungeerde in juli als bemiddelaar tussen de Boliviaanse guerrillabeweging en de regering bij de uitwisseling van tien politieke gevangenen tegen twee Westduitse technici door de guerrillastrijders gegijzeld (pag. 556 /3). Ook de andere geestelijken speelden een belangrijke rol in de universitaire en arbeiderswereld. Zij hadden vaak felle kritiek op het bewind van president Ovando geuit en stonden in nauw contact met extreem-linkse personen, zowel op de universiteit als in de vakbeweging van de tinmijnwerkers. Begin september waren zij een hongerstaking begonnen om de autoriteiten ertoe te brengen dat de lijken van de bij gevechten gedode guerrillero's aan de families zouden worden teruggegeven. Dat voorbeeld werd door talrijke mensen aan de universiteit gevolgd.

De hongerstaking die door de regering bestempeld werd als „een overtreding van het strafrecht" was voor de regering in La Paz een voorwendsel om over te gaan tot uitwijzing.

De uitwijzing van de geestelijken leidde onmiddellijk tot protestdemonstraties in Sucre, de constitutionele hoofdstad van Bolivia. Een

* Sinds de vervanging van generaal Torres (pag 556/3) werd het leger geheel beheerst door rechtse militairen die veel sympathie hadden voor de dynamische ambassadeur van de VS, Siracuse Volgens geruchten zou de terugkeer van generaal Miranda zelfs een persoonlijk succes van de Amerikaanse ambassadeur zijn, die over een uitgebreide staf van adviseurs, afkomstig uit verschillende burgerlijke en militaire organisaties zou beschikken. Siracuse, die onmiddellijk na de staatsgreep van Ovando in september 1969 was benoemd, heeft in Peru een belangrijke rol gespeeld bij de Peruaans-Amerikaanse onderhandelingen over de olie-nationalisaties door het Peruaanse regiem

Generaal Miranda (l) en het lid van de militaire junta gen. Efraïn Guachalla (r.)

Weekblad 39ste jaargang No. 2044, pag. 23295-23310

treffen tussen de demonstranten en de politie bleef niet uit: er vielen een dode en verscheidene gewonden. Met behulp van het leger werd de orde hersteld.

Het protest in Sucre werd gevolgd door heftige demonstraties in La Paz, Santa Cruz, Oruro, Cochabamba en Potosi, waarbij drie doden en talrijke gewonden vielen. Studentenorganisaties kondigden aan de agitatie net zo lang voort te zetten totdat de regering het uitwijzingsbevel zou hebben ingetrokken.

Studenten en arbeiders van de tinmijnen hielden op 19 en 20 september gemeenschappelijke demonstraties in de straten van Oruro in het mijngebied op 250 km van La Paz. Ook de rooms-katholieke kerk protesteerde fel tegen de uitwijzing. Mgr. Jorge Manrique, aartsbisschop van La Paz, vroeg tevergeefs een audiëntie aan bij het staatshoofd om hem de ontevredenheid van de bisschoppen en de priesters mee te delen.

Het verzet van de studenten leidde tot een ware veldslag met het leger toen studenten barricades oprichtten in de straten van La Paz en legereenheden de stad binnenrukten om het oproer te onderdrukken. De minister van defensie liet weten dat de stedelijke guerrilla begonnen was. Niet alleen verloor de regering Ovando door deze incidenten de steun van de studenten, waarvan zij na de bezetting van de universiteit van La Paz door rechtse groeperingen in juli (pag. 556/3) zeker was, rechtse kringen in het leger grepen de confrontatie met de studenten aan om de regering ervan te beschuldigen dat zij de situatie niet meer meester was.

Geruchten staatsgreep

Le Monde (29-9) berichtte dat er in La Paz berichten over een op handen zijnde staatsgreep circuleerden. De aankondiging van president Ovando van **26** september dat het Boliviaanse parlement en de politieke instellingen veranderd zouden worden om algemene verkiezingen tnogelijk te maken, werd door het blad uitgelegd als een nieuwe concessie van de regering aan de druk van bepaalde legerkringen.

Verder zou volgens Le Monde, een groep van **33** gepensioneerde hoge officieren, die in nauw contact stonden met nog actieve officieren het onmiddellijk aftreden van Ovando hebben geëist, omdat hij niet in staat was op te treden tegen de onrust aan de universiteiten en tegen de vakbonden.

Garnizoen in La *Paz* rebelleert

Terwijl president Ovando zich in Santa Cruz bevond voor de ingebruikstelling van een nieuwe spoorlijn, liet een groep officieren van het garnizoen in La Paz op 5 oktober in een radiouitzending weten dat zij president Ovando wilde afzetten. Zij zeiden steun te hebben van legereenheden elders in het land. Weliswaar zei de minister van defensie generaal La Fuente enige minuten later over een ander radiostation dat de strijdkrachten trouw zouden blijven aan de president en dat de opstand neergeslagen zou worden, maar de opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Miranda schaarde zich openlijk achter de rebellerende officieren. De generaal verklaarde dat de opstandige officieren een tweeledig doel beoogden: de constitutionalisering van het land — met over twee jaar nieuwe verkiezingen —; en de terugkeer van de strijdkrachten naar hun kazernes, dit te bereiken via een interimregering van een drie man sterke militaire junta.

President Ovando keerde onmiddellijk naar de hoofdstad terug, zijn terugreis in Cochabamba onderbrekend om zich te verzekeren van de steun van het plaatselijke garnizoen. De president kreeg de steun van de studentenorganisaties, het Boliviaanse vakverbond en de boerenorganisaties. Het vakverbond noemde de muiterij een fascistische greep naar de macht, maar voegde er aan toe dat dit niet betekende dat het nu zijn oppositie tegen de regering-Ovando zou opgeven.

Teruggekomen in La Paz begon de president besprekingen met generaal Miranda. De president verklaarde dat de generaal ontheven was van zijn functies; de generaal verklaarde Ovando niet langer als president te beschouwen. De besprekingen die de hele vijfde oktober duurden, leverden geen enkel resultaat op. Aan het einde van de dag deed de president nog een beroep op de legeronderdelen in Cochabamba hem trouw te blijven.

Een groep officieren van het regiment in La Paz deed een bemiddelingspoging en stelde voor dat zowel Ovando als Miranda zouden aftreden om de weg vrij te maken voor een interim-oplossing en zo een burgeroorlog te voorkomen.

Op 6 oktober deelde Ovando mee dat hij afgetreden was. Onmiddellijk na het bekend worden van het aftreden van Ovando riep Miranda zich uit tot president, maar later op de dag werd hij door zijn eigen aanhang gedwongen zich terug te trekken en plaats te maken voor een junta bestaande uit generaal Efrain Guachalla, admiraal Alberto Albarracin en luchtmachtgeneraal Fernando Sattori. Deze junta was duidelijk bedoeld als een compromisoplossing, want generaal Sattori stond bekend als een trouw aanhanger van Ovando en de in juli ontslagen generaal Torres.

Torres grijpt macht

De junta was echter maar een kort leven beschoren, want generaal Torres, die zich gesteund wist door jonge officieren en de vakbonden verklaarde de junta niet te erkennen * en liet het presidentiële paleis bombarderen.

Generaal Sattori trad daarop uit de junta, waarop ook de beide andere leden hun ontslag aanboden. Op 7

* Op 6 okt. voerde generaal Torres besprekingen op een luchtmachtbasis met vakbondsleiders en politici over de vorming van een „verzetsbeweging".

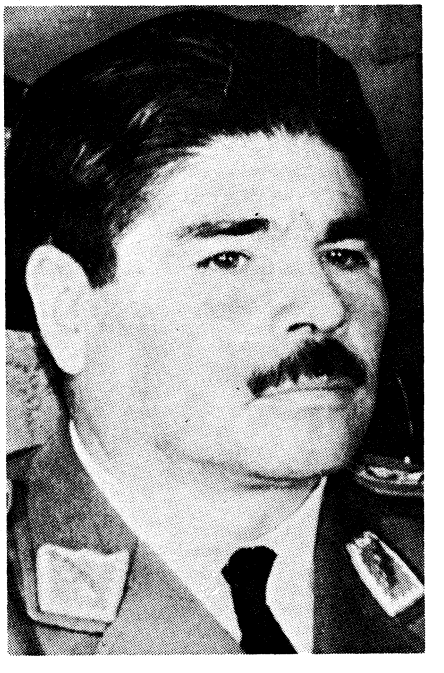

Generaal Juan Jose Torres Gonzales was in 1964 gedurende achttien dagen minister van financien van de eerste regering Barrientos voordat hij tot zaakgelastigde in Brazilië werd benoemd Nadat hij plv stafchef van de strijdkrachten was geworden, als trouwe aanhanger van generaal Ovando, werd hij in augustus 1968 door Barrientos ontslagen Op 25 november 1968 werd hij benoemd tot voorzitter van de opperste raad voor de nationale defensie Na de staatsgreep van Ovando volgde zijn benoeming tot opperbevelhebber van de strijdkrachten In deze functie was hij de tweede man van het land Op 7 juli werd hij door Ovando, onder druk van de andere generaals ontslagen

oktober nam generaal Torres de macht over. De vakbonden en de boeren- en studentenorganisaties stelden zich onmiddellijk achter Torres op en brachten dit door verklaringen, demonstraties en een algemene staking tot uiting.
De nieuwe leider werd door een enthousiaste menigte naar het presidentiële paleis gebracht. De generaal verklaarde dat de ,,universiteiten, de arbeiders, de boeren en de militairen de pijlers zullen zijn, waarop de nieuwe volksregering zal steunen".
Tot nieuwe opperbevelhebber werd benoemd generaal Luis Reque Teran, die overigens alle officieren die de junta hadden gesteund of er deel van hadden uitgemaakt in hun functies liet.

Nieuwe *regering*

De nieuwe regering die op 9 oktober werd geïnstalleerd bestaat uit 7 militairen en negen burgers. Vier ministers maakten ook deel uit van de regering van generaal Ovando t.w. de gen. La Fuente en Saldon en de ministers Sanches de Losada en Ortiz.
Op 10 oktober maakte de nieuwe president op een persconferentie een programma voor zijn als linksriationalistische aangemerkte regering bekend.
De vier punten van Torres' programma waren: monetaire stabilisatie, nationalisatie van buitenlandse ondernemingen, bevordering van investeringen en onderhandelingen binnen de gemeenschappelijke Andes-markt ten behoeve van de Boliviaanse petrochemische industrie.
De president deelde mee dat zijn regering „tezijnertijd" zal beraadslagen over een amnestie voor de Franse schrijver Regis Debray.
Volgens waarnemers zouden de arbeiders- en studentenbewegingen al de eerste tekenen van teleurstel.-ling gegeven hebben, omdat de president tot dusver nauwelijks op hun eisen gereageerd heeft. (NRC, De Volkskrant, NZZ, The Times, Le Monde)

voorzitter-generaal Juan José Torres; buitenlandse zaken - generaal Emilio Milina; binnenl. zaken, justitie en emigratie - Joage Gallan; financiën - Antonio Sanchez de Losada; defensie - generaal Davis la Fuente, transport en communicatie - generaal Jaime Pas Soldan; mijnwezen - generaal Eduardo Mendez Pereira; Industrie en handel - generaal Jesus Via Siliz; informatie - Gaston Lupo, sociale zaken en volksgezondheid - Guillermo Apunte Burela; planning - Flavio Lachicado; energie - Enrique Mariaca; arbeid en vakbondswezen - Abel Ayoroa; huisvesting - Jorge Prudencio onderwijs - Ortiz Mercado.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

STRATEGIE VOOR HET TWEEDE ONTWIKKELINGSDECENNIUM. JACKSON-RAPPORT. RAPPORT-TINBERGEN

Na het zgn. Eerste Ontwikkelingsdecennium dat de zestiger jaren heeft omvat, begint op 1 jan. 1971 het Tweede Ontwikkelingsdecennium (DD2) van de Verenigde Naties, waarin via een door een groot aantal deskundigen opgestelde strategie (die o.m. in die hieronder genoemde rapporten is uitgewerkt) wederom zal worden getracht, de ontwikkelingsproblemen op mondiale wijze en langs verschillende wegen nader tot een oplossing te brengen. Hierover schreef prof. J. Tinbergen, ontwikkelingsexpert en voorzitter van de Commissie voor Ontwikkelingsplanning van de VN, in Progress: „Bij de VN-Assemblee 1970 beschikt men thans over een drietal hoogst belangrqke rapporten (t.w. het Pearson-rapport, zie pag. 134; het Jackson-rapport en het rapport-Tinbergen) met betrekking tot de geplande „Second Development Decade" (DD2), welke ongetwijfeld de sceptici terzake van het vinden van een effectieve oplossing voor het ontwikkelingsvraagstuk zullen weten te beïnvloeden."
De ontwikkelingsstrategie voor DD2, zoals die in de drie genoemde rapporten naar voren is gekomen, zal in de thans lopende Algemene Vergadering van de VN aan de orde komen en, naar mag worden aangenomen, een definitieve vorm krijgen. Over de genoemde rapporten het volgende:

1) Het Pearson-rapport (pag. 134) verscheen op 1 okt. 1969 en behandelde het probleem van de ontwikkelingshulp als gehéél (,,Partners in Development", naar een opdracht door de Wereldbank in aug. 1968 gegeven — zie ook pag. 20/2);

2) Het Jackson-rapport verscheen op 1 dec. 1969 en analyseert de vraag welke feitelijke bijdrage de VN leveren en zouden kunnen (of moeten) leveren (,,A Study of the capacity of the United Nations Development System", naar een opdracht van de UNDP, in 1968 verstrekt);

3) Rapport-Tinbergen, ofwel een rapport van de United Nations Development Planning Committee (Commissie voor Ontwikkelingsplanning), dat een blauwdruk bevat voor een ontwikkelingsstrategie in de zeventiger jaren (titel: „Towards Accelerated Development, Proposals for the Second United Nations Development Decade" Report of the Committee for Development Planning, New York, 15 jan. 1970). Na bestudering door de Voorbereidende Commissie voor het Tweede Decennium, de Economisch-sociale Raad van de VN (ECOSOC) — die in 1966 de opdracht aan de UNDPC en het secretariaat vari de VN verstrekte — en de Algemene Vergadering van de VN in haar 25ste zitting, zal het rapport-Tinbergen als leidraad dienen bij de definitieve opstelling en aanvaarding van de ontwikkelingsstrategie vooi hei Tweede Ontwikkelinasdecennium.

Hieronder volgen samenvattingen van de beide laatstgenoemde rapporten, waarvan het Jackson-rapport noodzakelijkerwijs wordt voorafgegaan door een beschrijving van de structuur van het VN-Ontwikkelingsprogramma en de hierbij een rol spelende organisaties. Voor wat betreft het aandeel van de Food and Agricultural Organization (FAO) van de VN, die zich met name concentreert op het wereldvoedselprobleem, verwijzen wij naar pag. 630 /1, waar het belangrijke Indicatieve Wereldplan voor de landbouw is weergegeven. De ILO heeft in juni 1969 een „World Employment Programme" gelanceerd, waarop haar activiteiten in het Tweede Ontwikkelingsdecennium zullen zijn gebaseerd (pag. 534/2-1969).

Structuur van de VN-hulpverlening

Na de oprichting van de VN aan het einde van de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde zich rond de wereldorganisatie zelf een ,,VN-familie" van zgn. „Specialised Agencies", reeds bestaande of nieuw opgerichte organisaties die gespecialiseerd waren op een bepaald gebied en min of meer autonoom waren, en eigen inkomsten genoten op basis van vastgestelde bijdragen van leden-staten
Verreweg de belangrijkste organisatie op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, is de Wereldbank, die zetelt in Washington (zie o.m. pag. 20/1); maar ook de UNESCO (Parijs), FAO (Rome), WHO en ILO (Genève) hebben een respectabele omvang gekregen, naast nog verschillende andere organisaties (14 in totaal).
Reeds spoedig werd duidelijk dat dit netwerk van organisaties niet

voldoende was om de wensen van de regeringen van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot multilaterale hulp te bevredigen.

Een coördinatie-orgaan ontstond in 1950: het „Expanded Programme for Technica1 Assistance" (EPTA), dat als deel van het VN-secretariaat ging functioneren, met de „Specialised Agencies" als uitvoerende organen, en met eigen vertegenwoordigers in de hulpontvangende landen. EPTA's werk richtte zich op het uitzenden van technische deskundigen waarom door de ontwikkelingslanden werd gevraagd; ook zorgde zij voor studiemogelijkheden voor bursalen. cursussen enz. In 1959 werd het ontwikkelings-instrumentarium van de VN uitgebreid met het Special Fund, dat zich ging toeleggen op de studie van investeringsmogelijkheden in de ontwikkelingslanden en dus vooral op de voorbereiding van kapitaals-intensieve projecten.

In het eerste jaar van het bestaan van beide programma's was voor beide in totaal $55 mln beschikbaar, een bedrag dat mede dank zij de energieke leiding van de in Europa door het Marshall-Plan bekend geworden Amerikaan Paul Hoffman, in snel tempo steeg.

De Algemene Vergadering van de VN besloot in 1965 beide programma's te fusioneren onder de nieuwe naam van het United Nations Development Programme (UNDP) met Hoffman als Administrateur en een Bestuursraad waarin 37 ontwikkelingslanden en industriestaten zijn vertegenwoordigd.

De verhouding tot de gespecialiseerde organisaties zoals FAO en UNESCO, bleef in beginsel ongewijzigd; zij waren de uitvoerende organen die binnen hun sfeer van werkzaamheid vrijwel autonoom waren. De door het UNDP gefinancierde technische hulp wordt nu praktisch geheel door de „Specialised Agencies" en door de ECOSOC afgewikkeld, die verder meewerken aan planning, formulering en uitwerking van àlle UNDP-projecten.

Enkele cijfers:

— In 1968 waren er meer dan 8.000 deskundigen in ver over de 100 landen en territoria werkzaam; 6.300 personen waren in het bezit van studiebeurzen;

In de jaren 1967 en 1968 werden de UNDP-gelden als volgt verdeeld over de belangrijkste VN-organisaties:

	1967	1968
	(in $ mln)	
FAO	53,5	62,5
Ver. Naties	37,8	46,0
UNESCO	25,8	34,0
ILO	15,8	19,1
WHO	10,4	13,3
Overige org.	12,9	16,8
Totaal	156,2	191,7

— in 1968 was de waarde van de projecten die uitgevoerd werden als gevolg van voorafgaande ,,pre-investment" activiteiten onder de auspiciën van het UNDP gestegen tot over de $2 mrd, waarvan 40% afkomstig was uit de ontwikkelingslanden zelf.

Binnen het kader van de VN bestaan, behalve het UNDP, nog andere ontwikkelingsprogramma's waarvan de UNICEF (het Kinderfonds van de VN, dat zich in de jaren zestig is gaan toeleggen op het stimuleren van ontwikkeling in de jeugdsector) en het Wereldvoedselprogramma (WFP), een gezamenlijke creatie van FAO en VN, de belangrijkste zijn.

INKOMSTEN MULTILATERALE PROGRAMMA'S:

	1970	Streefbedrag 1975
UNDP	$ 225 mln	$ 500 mln
UNICEF	$ 53 mln	$ 100 mln
WFP	$ 128 mln	$ 300 mln
Totaal	$ 406 mln	$ 900 mln

Al deze multilaterale programma's (UNDP, UNICEF en WFP e.a.) vormden het belangrijkste deel van de multilaterale sector van de totale ontwikkelingssamenwerking, maar toch niet meer dan ca. 5% van de totale ontwikkelingshulp.

Optredende moeilijkheden

De moeilijkheden die oorzaak werden van het UNDP-onderzoek naar een grotere doelmatigheid van de VN-hulpverlening (waarvan het resultaat is vastgelegd in het Jackson-rapport), waren de volgende.

Vanaf het begin van het VN-ontwikkelingsprogramma hebben zich tegenstellingen voorgedaan tussen hen die pleitten voor sterke gerichtheid op één middelpunt en minder delegatie van beslissingsbevoegdheid en hen die ,,spreiding" over „Agencies" voorstonden. De laatsten wonnen het pleit.

De optredende versnippering veroorzaakte in veel ontwikkelingslanden een verwarrende situatie, omdat elk van de gespecialiseerde organisaties in de eerste plaats lette op eigen sector en belangen. De structuur van de samenwerking van UNDP met de „Agencies" maakte zulk optreden mogelijk en de door het UNDP geaccrediteerde Resident Representative (ResRep) in het ontwikkelingsland, slaagde er meestal niet in de diverse activiteiten op aannemelijke wijze te coördineren.

Behalve faiende coördinatie waren andere gebreken van het UNDP, het ,,donor-gericht" zijn van de aangeboden samenwerking, het ontbreken van doeltreffende regelingen inzake de uitvoering van de projecten en de nazorg, interne organisatorische zwakten enz.

Er ontstond een situatie, die er toe leidde dat de donorlanden afnemende bereidheid toonden, het UNDP in voldoende mate financieel te steunen en dat de ontwikkelingslanden kritiek uitten over de gecompliceerde, soms trage en onoverzichtelijke wijze waarop het hulpsysteem functioneerde.

Toen van vele zijden werd benadrukt dat juist in het kader van het Tweede Ontwikkelingsdecennium, de multilaterale hulp. vnl. belichaamd in UNDP, zou moeten worden uitgebreid, werd de behoefte steeds groter de gehele organisatie „door te lichten" om ingrijpende voorstellen ter verbetering van de situatie te verkrijgen.

Het Jackson-rapport

In 1968 gaf de Bestuursraad van het UNDP aan de Australiër Sir Robert Jackson, een ontwikkelingsexpert en reeds jaren in dienst van de UNDP als adviseur, opdracht een „Capacity Study" te verrichten om na te gaan welke hervormingen nodig zouden zijn om het mechanisme van de hulpverlening te verbeteren, zulks met het oog op mogelijke verdubbeling van de contributies in 5 jaar.

Sir Robert Jackson, die de studie vanuit Genève verrichtte (de UNDP zetelt in New York), werd tijdens zijn volstrekt onafhankelijk uit te voeren studie bijgestaan door een kleine staf van medewerkers, terwijl een door de Bestuursraad van het UNDP ingesteld ,,panel" van 8 onafhankelijke deskundigen uit alle delen van de wereld, de studie in haar diverse fasen begeleidde.

Sir Robert Jackson consulteerde talloze regeringen in ontwikkelde en ontwikkelingslanden, directeuren van gespecialiseerde organisaties. staatslieden, economen enz.

In een tweedelig werk, genaamd ,,A

SIR *ROBERT JACKSON*

Sir Robert Gillman Allen Jackson werd op 8 nov. 1911 geboren in Australie en beleefde een briljante loopbaan in de Australische en later tijdens de Tweede Wereldoorlog, in de Britse marine
In 1945 werd hij een der directeuren van de UNRWA (VN-hulporganisatie voor Palestijnse vluchtelingen) en in 1948 Assistent Secretaris-Generaal van de VN (onder Trygve Lie) Gedurende de vijftiger en zestiger jaren trad hij als consulent op voor talrijke regeringen en internationale organisaties (w o India, Pakistan, Ghana. Liberia en Special Fund) en voor het UNDP, dat hij door en door kent
Sir Robert Jackson is gehuwd met de bekende econome, Barbara Ward

Study of the Capacity of the United Nations Development System", dat op 1 dec. 1969 verscheen, legde hij zijn bevindingen en aanbevelingen neer. Het eerste deel is uitsluitend van de hand van Sir Robert Jackson en bevat analyse, conclusies en aanbevelingen, het tweede deel omvat een zeer grote hoeveelheid technisch materiaal, statistieken en gedetailleerde kritiek.

Samenvatting rapport

Bij zijn studie is Sir Robert Jackson ervan uitgegaan dat hij twéé situaties moest beoordelen:

— het vermogen van het VN-stelsel van organisaties om een hulpprogramma van de huidige omvang op ,,effectieve" wijze te verwerken en

— zijn capaciteit om zulks te doen indien het programma over vijf jaar verdubbeld zou zijn.

Dit betekent, dat het ,,vermogen" of ,,capaciteit" niet uitsluitend bezien kan worden vanuit zijn kwantitatieve aspecten, maar dat ook de vraag ter sprake moet komen in hoeverre de juiste hulp verleend wordt.

Het centrale thema van het rapport is:

— Integratie van de hulp van alle multilaterale instellingen op basis van een sámen met het ontvangende land opgestelde programmering van de hulp —

Wat betreft de programmering van de hulp stelt Sir Robert Jackson een ,,VN-cyclus voor ontwikkelingssamenwerking" voor, die uit vijf fasen zou moeten bestaan:

1) programmering per land met jaarlijkse controle

2) de opstelling en beoordeling van projecten

3) de uitvoering daarvan

4) evaluatie (waardeschatting)

5) nazorg (voordelen trekken uit het project na beeindiging daarvan)

De pijler waarop de cyclus berust, is de programmering per land Dit moet — gebaseerd op een diepgaand onderzoek van de economische toestand van het bijstand ontvangende land — afgestemd zijn, enerzijds op de behoeften die voortvloeien uit het nationale ontwikkelingsplan, anderzijds op het pakket ontwikkelingsbijstand dat het gehele VN-stelsel (UNDP én gespecialiseerde organisaties. ook UNICEF en WFP) aan te bieden heeft. De ontwikkelingshulp van de VN zou over meerdere jaren (b v vijf) geprogrammeerd dienen te worden
Daarom zouden indicatieve planningscijfers per land moeten worden opgesteld. die de orde van grootte zouden aangeven van de bijstand die over zulk een tijdvak van de VN verwacht zou mogen worden
De Bestuursraad van UNDP zou die landenprogramma's als zodanig moeten gaan goedkeuren en niet meer de afzonderlijke projecten, die — voor zover het de grotere betreft, van de Administrateur, en wat de kleinere aangaat, van de ResRep hun fiat zouden moeten ontvangen De VN zou als een eenheid optreden, de rol der ,,Specialised Agencies' zou meer secundair worden
Tijdens de uitvoeringsfase van de projecten zou UNDP méér rechtstreekse controle uitoefenen en verantwoordelijkheid dragen dan voorheen Buiten de bekende VN-organisaties voor uitvoering van de projecten zouden thans ook organisaties buiten het VN-stelsel contracten van UNDP kunnen ontvangen (hetgeen **op** bescheiden schaal reeds gebeurt) De evaluatie en nazorg worden meer dan voorheen als integrerende onderdelen van de projecten beschouwd

Nieuwe organisatie-vorm

Dergelijke wsjzigingen vereisen ingrijpende maatregelen op organisatorische en administratief vlak
Sir Robert Jackson formuleerde verschillende modellen van organisatie, waarbij zijn eigen keus uitgaat naar een versterkt en herstructureerd UNDP
Centraal hierbij staat een versteviging van de positie van de ResRep, de vertegenwoordiger van UNDP m elk ontwikkelingsland hij dient het gehele VN-stelsel in het hem aangewezen land te vertegenwoordigen en leiding te geven aan de vertegenwoordigers van de speciale organisaties (zij het niet voor dat deel van hun taak, dat buiten de door UNDP — resp UNICEF en WFP — gefinancierde sector van het landelijke programma ligt)
Analoog hiermee zou de positie van de UNDP-Administrateur dienen te worden versterkt t o v de directeuren van de ,,Agencies" Het UNDP-hoofdkwartier dient hiertoe te worden gereorganiseerd
UNICEF en WFP zouden geleidelijk met UNDP worden samengevoegd, en in de tussentijd zou een maximum aan synchronisatie van hun bijdragen tot de diverse landenprogramma's met die van UNDP nagestreefd worden
Het Jackson-rapport stelt ook voor, een ,,VN-Ontwikkelingsdienst" in het leven te roepen, waarin aan het beste en meest deskundige personeel de mogelijkheid van een ambtelijke carriere zou moeten worden geboden, zonder enige politieke patronage, en met goede dienstvoorwaarden

Financiering

In hoge mate belangrijk is de wijze waarop het geintegreerde UNDP-programma gefinancierd zou worden. Sir Robert Jackson geeft de oprichting van een Centraal Fonds in overweging Daar de UNDP-Bestuursraad, zoals hierboven gesteld, indicatieve planningscijfers 5 jaar tevoren zou moeten goedkeuren, kan op lange termijn berekend worden wat de omvang der vereiste geldmiddelen is (Sir Robert Jackson ondernam de studie mede om vast te stellen wat zou moeten gebeuren indien UNDP's inkomsten in vijf jaren zouden verdubbelen, zoals eerder is aangegeven) Naast de geldmiddelen nodig voor de landenprogrammna's zou er ook gereserveerd moeten worden voor wereldprogramma's, voor regionale en sub-regionale projecten benevens voor algemene reserve.
Tenslotte geeft Sir Robert Jackson een tijdschema aan waarin de hervormingen zich zouden moeten voltrekken, waarbij wordt aangegeven wie wat zou moeten doen, resp beslissen. Het schema loopt ban 1970 tot 1975, en vereist besluitvorming tot het niveau van de ECOSOC en de Algemene Vergadering. (Samenvatting ontleend aan I n t S p e c t a t o r nr. 11-1970 en W o r d e n d e W e r e l d , jan. '70)

Reacties *en* gevolgen

Het rapport van Sir Robert Jackson kreeg intense en wijdverspreide belangstelling. niet in het minst wegens de ongewoon openhartige en vaak scherpe taal die erin is gebezigd.
Ook in politieke kringen werd grote interesse getoond en in de parlementen van de meeste donorlanden kwam het ter sprake wanneer ontwikkelinghulp-aangelegenheden werden besproken. Tijdens de debatten gevoerd in diverse UNDP-vergaderingen dit jaar, werd duidelijk, dat in grote lijnen de conclusies en aanbevelingen van Sir Robert Jackson door de in de Bestuursraad vertegenwoordigde regeringen werden aanvaard en dat de belemmeringen die een uitbreiding van de werkcapaciteit van UNDP in de weg stonden, opgeruimd dienden te worden.
Op de maart-vergadering van de UNDP-Bestuursraad kwam Administrateur Hoffman, die uitvoerige consultaties had verricht, met zijn stellingname op het rapport, waarin hij het beginsel van programmering per land aanvaardde, zij het, als dat gebeurt, voor een periode van drie jaar en in samenwerking met de regering van het ontwikkelingsland en de gespecialiseerde organisaties. De operationele controle van de projecten zou ondubbelzinnig bij de ResRep komen te berusten, behoudens hierboven genoemde uitzonderingen.
De Bestuursraad aanvaardde eveneens het beginsel van ,,country programming", maar de afgevaardigden van de ontwikkelingslanden lieten er geen twijfel over bestaan, dat zij het als hun prerogatief achten, dit te formuleren, zij het in samenwerking met vertegenwoordigers van het VN-stelsel o.l.v. de ResRep. De Bestuursraad zou de landelijke programma's (die zoveel mogelijk in overeenstemming moeten zijn met de nationale ontwikkelingsprogramma's) dienen goed te keuren, terwijl daarop aansluitend de Administrateur (resp. ResRep) de kleinere projecten mogen goedkeuren.

In april-vergaderingen van verantwoordelijke organen binnen UNICEF en WFP werd intussen weinig geestdrift betoond voor de gedachte, om uiteindelijk tot een fusie met UNDP te geraken, ofschoon nauwere samenwerking als noodzakelijk werd gezien en deelname aan „country-planning" werd beklemtoond.

Na verschillende UNDP- en ECOSOC-vergaderingen in de afgelopen maanden, kun de uitwerking van het Jackson-rapport als volgt beschreven worden (ontleend aan de NZZ, 3-9):

Aan de Algemene Vergadering der VN zal een reeds door de ECOSOC goedgekeurd voorstel worden voorgelegd, dat belangrijke hervormingsvoorstellen behelst die met ingang van 1 jan. 1971 in etappes moeten worden uitgevoerd. Dit voorstel zal zeer waarschijnlijk door de Assemblee worden aanvaard.

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste punten uit het voorstel (waarvan het grootste deel hierboven in samenvatting/Jackson-rapport en verslag/UNDP-beraad uitvoeriger aan de orde is geweest).

De belangrijkste punten der hervorming betreffen

— Versterking positie Administrateur, r n tegenover „Special Agencies"

— Verlegging van projectplanning en -formulering naar landelijk niveau door een decentralisatie van de bevoegdheden van de Administrateur naar de Resident Representative in de afzonderlijke ontwikkelingslanden, die dan ook de titel van „Resident Director of UNDP" zal krijgen

— Er zal geen sprake meer van zijn, dat gespecialiseerde VN-organisaties de uitvoering van de UNDP-projecten als hun privilege kunnen beschouwen

— Slechts de regering van het ontvangende land is verantwoordelijk voor de formulering van haar nationale ontwikkelingsplan

— Bij de bepaling van de UNDP-hulp wordt gebruik gemaakt van de zgn indicatieve planningscijfers, die periodiek zullen worden onderzocht, op grond waarvan een meerjarig plan wordt gemaakt

— De Resident Director leidt en coördineert de acties, hij is „leader of the team" Hij voert alle contacten inet de plaatselijke regeringsfunctionarissen m b t UNDP-programma

— De Bestuursraad van UNDP keurt het landelijk plan goed, waarna een verbintenis tussen ontwikkelingsland en UNDP tot stand is gekomen

— Naast „country-planning" zal voorlopig hoogstens 18% van de UNDP-middelen aangewend worden voor regionale en subregionale plannen, voor zover minstens twee regeringen daartoe voorstellen doen

— Het voorstel aan de Algemene Vergadering bevat geen regeling voor de bepaling van de kostendeclaraties van de „Specialised Agencies", die de UNDP-projecten moeten uitvoeren Over dit moeilijke punt moet de UNDP-Administrateur met hen onderhandelen

— Reorganisatie UNDP-secretariaat en opleiding hooggekwalificeerde technische staf

Opvallend is, dat de evaluatie (meting van het succes van de hulp) in handen blijft van het UNDP, speciale organisatie en regering van ontvangend land. (Int Spectator, Wordende Wereld, NZZ)

Rapport-Tinbergen

In het voorjaar van 1966 werd door de ECOSOC een uit 18 onafhankelijke deskundigen bestaande *VN*-commissie voor Ontwikkelingsplanning ingesteld. De deskundigen waren afkomstig uit de drie hoofdgebieden van de wereld: vier uit de oostelijke, vier uit de westelijke en tien uit de zuidelijke regio (waarvan negen uit ontwikkelingslanden). De Commissie stond onder voorzitterschap van de Nederlandse econoom en Nobelprijs-winnaar prof. dr. Jan Tinbergen. Samen met het secretariaat van de VN kreeg de Commissie voor Ontwikkelingsplanning de opdracht een „ontwikkelingsstrategie" voor te bereiden.

Na vergaderingen in verschillende delen van de wereld, werd het werk van de Commissie van 5-15 jan. '70 afgesloten met het geven van een definitieve vorm aan richtlijnen en voorstellen voor het Tweede Ontwikkelingsdecennium („Towards Accelerated Development, Proposals for the Second United Nations Decade").

Het rapport zelf stoelt op intensieve arbeid van de verschillende VN-organen als de „Special Agencies" en regionale VN-commissies. De in het rapport gestelde doeleinden m.b.t. sociale sectoren als onderwijs, voedselproduktie en volksgezondheid zijn gebaseerd op uitgebreide studies ondernomen door UNESCO, FAO en WHO. Analyses van algemene ontwikkelingsdoelstellingen werden m.b.v. het World Indicative Plan for Agriculture van de FAO (pag. 630/1) en de rapporten van de VN-regionale commissies samengesteld.

Samenvattzng rapport

Het eigenlqke rapport bestaat naast een inleiding uit vijf delen t w '

A de doelstellingen voor DD2,

B de benodigde middelen en maatregelen op nationaal niveau,

C de middelen en maatregelen op internationaal niveau,

D suggesties voor een systematisch „voortgangscontrole" gedurende DD2,

E slotopmerkingen

INLEIDING.

In de inleiding wordt in het kort de ontwikkeling in de jaren zestig (DD1) geschilderd belangrijke groei van het BNP van de ontwikkelingslanden (bijna 576 per jaar), maar slechts een geringe groei van het inkomen per hoofd (ca 2%); grote verschillen in het ontwikkelingstempo van de verschillende ontwikkelingslanden: snelle economische groei in de ontwikkelde landen, desondanks een daling van de netto ontwikkelingshulp, vermindering aandeel ontwikkelingslanden in wereldexport (van 21% in 1960 tot 18% in 1968)

De huidige situatie vereist een betere, gemeenschappelijke aanpak van de ontwikkelingsproblematiek

A DOELSTELLINGEN

1 Versnelde ontwikkeling

In het rapport wordt met nadruk gesteld, dat onder ontwikkeling zowel sociale als economische ontwikkeling moet worden verstaan Het ontwikkelmgsproces veronderstelt fundamentele structurele veranderingen De Commissie beveelt de volgende kwantitatieve doelstellingen voor de gezamenlijke groei der ontwikkelingslanden aan (indicatief karakter)

— gem jaarlijkse groei van BNP 6% eerste helft DD2, 6 a 7% tweede helft,

— idem per capita. 3,5% resp 3,5 a 4,5%,

— gem jaarlijkse groei bevolking 2,5% (vereist actieve bevolkingspolitiek i c. gezinsplanning),

— jaarlijkse toeneming agrarische produktie 4%;

— idem industriële produktie: 8% eerste helft DD2, méér dan 8% daarna. (Op export georiënteerde industrieën verdienen voorkeur).

2 „Sociale" doelstellingen

Naast genoemde kwantitatieve doelstellingen nog de volgende, moeilijk in cijfers uit te drukken „sociale" doelstellingen:

— betere mkomensverdeling en welvaartsspreiding,

— uitbreiding werkgelegenheid;

— uitbreiding en verbetering onderwijs,

— betere gezondheidszorg (de WHO heeft in deze reeds een aantal gedetailleerde doelstellingen geformuleerd),

— betere huisvestiging (prioriteit voor groepen met laag inkomen)

B NATIONALE MIDDELEN EN MAATREGELEN

In dit deel van het rapport wordt een beroep gedaan op de ontwikkelingslanden om de passende stappen te nemen ter verwezenlijking van de gestelde doelen De nationale ontwikkelingsstrategie (die door de buitenlandse hulp wordt ondersteund) moet in het algemeen stoelen op mobilisering van de eigen nationale krachten en op een actieve planning die eventueel structurele en institutionele verandering kan impliceren

Een aantal voorstellen wordt gedaan voor deze aanpak op nationaal niveau

— institutionele en administratieve hervormingen:

Nodig om verouderde voorschriften en privileges e d af te schaffen Efficient functionerend overheidsapparaat van kardinaal belang

— mobilisering van eigen financiele bronnen

Toenemend deel van nationaal inkomen dient te worden bespaard ten behoeve van investeringen De bruto nationale besparingen zouden moeten worden opgevoerd (van ca 15%) tot ongeveer 20% van het BNP tegen het eind van DD2. Nodig is een progressief, rationeel belastingbe-

leid, dat mede is gericht op een betere inkomens- en vermogensverdeling

— uitbreiding en modernisering van de landbouw

Het pachtstelsel zal in vele gevallen hervormd moeten worden Nodig zijn maatregelen ter verbetering van o a irrigatie en insektenbestrijding

— maatregelen ter uitbreiding van de industrie:

Industrialisatie en aanverwante activiteiten moeten verder worden bevorderd Meer nadruk op nuttige dan op luxegoederen Stimulering van gebruik lokale grondstoffen en van exportproduktie Capaciteitsverhoging m n b~ de energievoorziening

— export-beleid

Een reeks van monetaire, conjuncturele, fiscale en administratieve maatregelen zijn nodig ter bevordering van de export om de noodzakelijke deviezen te verwerven Beschermende maatregelen voor de op de eigen markt gerichte industrieën dienen systematisch te worden opgeheven teneinde deze industrieen concurrerend te maken Kwaliteitsverbetering

— werkgelegenheidsbeleid

Bevordering werkgelegenheid moet hoeksteen vormen van het regeringsbeleid Groter aandeel van arbeidsintensieve produkten in totale produktie en invoering van arbeidsintensieve technieken Ontwikkeling platteland verdient bijzondere aandacht Arbeidsintensieve openbare werken ter verbetering van de infrastructuur en huisvesting kunnen ter hand worden genomen Vakscholing Op voldoende werkgelegenheid afgestemde loon- en inkomenspolitiek

— toepassing wetenschap en technologie

Verdere industrialisatie vergt uitbreiding van technologisch onderzoek Uitgaven voor research dienen van 0,2% tot 0,5 o verhoogd te worden Gespecialiseerde instituten voor .,eigen" problemen Tegengaan ,,brain-drain" door internationale samenwerking

C INTERNATIONALE MIDDELEN EN MAATREGELEN

De nationale inspanningen vereisen aanvullende en versterkende maatregelen op internationaal vlak

De Commissie meent dat er een te scherp cnderscheid wordt gemaakt tussen ontwikkelingslanden enerzijds en ontwikkelde landen anderzijds en pleit voor een ,,tussengroep" die geen speciale verplichtingen jegens ontwikkelingslanden op zich hoeft te nemen maar anderzijds in het algemeen ook geen hulp of preferenties meer ontvangt (Dit probleem wordt nader bestudeerd)

1 Internationale handel

Snelle groei export van ontwikkelingslanden nodig om importcapaciteit te vergroten Deze importcapaciteit zou met 7% moeten toenemen gedurende het DD2

Nodig zijn voor een groeiende export goede produkten tegen concurrerende prijzen en een actief exportbeleid De ontwikkelde landen met een markteconomie moeten importen uit ontwikkelingslanden verder liberaliseren In hun eigen belang op langere termijn dienen de ontwikkelde landen hun economieen te herstructureren terwille van een meer rationele en effectieve internationale arbeidsverdeling Het systeem van preferenties, waarover binnen de UNCTAD wordt onderhandeld dient in 1970 m werking te treden en ook verwerkte agrarische produkten te omvatten *

De centraal geleide Oosteuropese economieen moeten hun importen uit de ontwikkelingslanden met minstens 7% per jaar doen toenemen Grondstoffenovereenkomsten ter regulering van de instabiele marktsituatie zijn noodzakelijk **

Kunstmatige bevoordeling van synthetica moet worden voorkomen De handel tussen de ontwilrkelingslanden onderling dient te worden uitgebreid

2 Buitenlandse financiele en technische hulp

De Commissie vraagt aandacht voor 3 nieuwe wijzen om hulpgelden te verkrijgen

1 de m ontwikkelingslanden werkzame multinationale maatschappijen dienen speciale bijdragen te betalen,

2 in alle landen zouden speciale belastingen kunnen worden geheven op de consumptie van een beperkt aantal (luxe-) goederen,

3 op grote schaal moeten vrijwillige bijdragen door bedrijven overheidsorganisaties en particulieren worden bevorderd, zo nodig d m v belastingfaciliteiten

De aanbeveling, binnen de UNCTAD aanvaard, om 1% van het BNP tegen marktprijzen jaarlijks over te maken als financiele hulp aan de ontwikkelingslanden dient met grote prioriteit te worden uitgevoerd docr de ontwikkelde landen (uiterlijk in 1972) Bovendien zouden de ontwikkelde landen binnen de taakstelling van 1% en op dezelfde termijn 0,75% van hun BNP in de vorm van netto financiele overheidshulp moeten verschaffen (Onder ontwikkelingshulp door de overheid verschaft, wordt alleen begrepen middelenoverdracht door de publieke sector op concessionele voorwaarden ter bevordering van de economische ontwikkeling en het welzijn m de ontwikkelingslanden, aldus begrip ,,ontwikkelingshulp" volgens DAC en OESO — pag 135/3 — overgenomen door Commissie voor Ontwikkelingsplanning)

De 1%-taakstelling kan om principiele redenen en om redenen van billijkheid niet van toepassing wcrden verklaard op de centraal geleide economieen, omdat een aantal hiervan zélf in feite ontwikkelingsland is en omvangrijke steun krijgt van meer ontwikkelde centraal geleide economiean

De voorwaarden van nieuw te geven hulp dienen te zijn afgestemd op de behoeften en het vermogen tot terugbetalen van de individueel ontvangende landen De in de DAC overeengekomen (zachte) voorwaarden dienen te worden toegepast Het aandeel van de schenkingen zou moeten verhoogd worden tot 80% in 1975 De aanbeveling van een aantal experts wordt onderschreven dat de ontwikkelde landen een deel van hun toegenomen reserves b v via de IDA (zie pag 20/1) aan de ontwikkelingslanden ten goede laten koincn. Buitenlands particulier kapitaal kan nuttig zijn, mits in overeenstemming met de nationale ontwikkelingsplannen

Criteria voor de toewijzing van de financiële hulp

1 de behoeften van de ontwikkelingslanden,

2 hun eigen ontwikkelingsinspanningen,

3 hun presiaties bij het doelmatig besteden van buitenlandse hulp,

4 hun hulpbronnen en mogelijkheden

Technische en wetenschappelijke samenwerking

De technische hulp zal in toenemende mate via multilaterale kanalen moeten verlopen waarbij versterken en aanpassen van het VN-stelsel van ,Specialised Agencies" nodig is Nauwere band nodig tuscen technische en financiële hulp

Kleine teams deskundigen zouden onder auspicien van de VN m een aantal ontwikkelingsregio's kunnen worden gevorma ter verbetering van de nationale en sub-regionale ontwikkelingsplanning

Het is wenselijk technologieen te ontwikkelen en te stimuleren, die aangepast zijn aan de situatie in ontwikkelingslanden.

D. EVALUATIE VAN DE GEBOEKTE VOORUITGANG

De Commissie acht regelmatige toetsing van het geheel aan ontwikkelingsinspanningen door alle betrokkenen noodzakelijk Pas dan kunnen eventuele nodige aanpassingen en wijzigingen in de ontwikkelmgsiamenwerking tijdig tot stand worden gebracht en eventuele nieuwe doelstellingen en maatregelen worden uitgewerkt De evaluatie zal op nationaal, regionaal en wereldwijd niveau (ECOSOC en Algemene Vergadering) dienen plaats te vinden. Hiernaast is ook behoefte aan een groep onafhankelijke experts, die regelmatig de ontwikkelingssamenwerking beoordeelt en adviezen geeft ter verbetering. Noodzakelijk hiervoor is voldoende statistisch materiaal (hetgeen internationale ncrmalisatie van begrippen en nomenclatuur vereist)

Op het wereldwijde niveau zullen regelmatig de inspanningen van alle betrokkenen onderling moeten worden vergele-E-en en getoetst aan de taakstellingen voor DD2 Dit op grond van jaarlijks door het VN-secretariaat op te stellen overzichten van bereikte (en niet bereikte) resultaten

De slotopmerkingen vatten de maatregelen voor de ontwikkelingsstrategie samen en dringen er bij de regermgen op aan de bereidheid van de burgers om deze strategie voor DD2 te aanvaarden, in positieve zin te beïnvloeden

De Commissie geeft aan, waarom al deze grotere ontwikkelingsinspanningen noodzakelijk zijn Het lijden van zo talloos vele mensen in ontwikkelingslanden is niet alleen op zich tragisch, maar ook een bron van (toekomstige) interne en externe conflicten Bij de huidige bewapeningstechnologie krijgen dergelijke conflicten een steeds gevaarlijker karakter De wereld staat voor het dubbelprobleem van armoede en bedreiging van de internationale vrede Een grootscheepse aanval tegen de armoede is daarom noodzakelijk De gevraagde inspanningen betekenen nauwelijks een offer, omdat geen verlaging van het consumptie-niveau wordt vereist maar slechts een zeer kleine vertraging in het groeitempo (Int Samenwerking, Wereld-in-formatie, Progress)

(Vor ber pag 134/1)

*) Op 11 okt heeft het speciale preferentiecomité ban de UNCTAD een algemeen preferentiesysteem goedgekeurd voor de uitvoer van eindprodukten door de ontwikkelingslanden naar de markt van geindustrialiseerde landen. De overeenkomst legt een nieuwe basis voor de handel tussen de geindustrialiseerde landen en de derde wereld, aldus de voorzitter van het comite, de Indiër Swaminathan (In een volgende aflevering komen wij nader op dit preferentiesysteem terug)

*) Dergelijke internationale grondstoffanovereenkomsten bestaan alleen voor tarwe. tin, koffie en suiker

WEST-EUROPA

NEDERLAND

OVERZICHT SITUATIE BIJ NEDERLANDSE DAGBLADPERS

in aansluiting op ons laatste overzicht van de situatie bij de dagbladpers volgen hieronder de voornaamste nieuwe gegevens. ontleend aan een publikatie van de Stichting Media Informatie-Centrum (MIC), zoals die werd samengevat in De Journalist (15-9). De gezamenlijke betaalde oplage van de Nederlandse dagbladen is in een jaar boven de vier miljoen gekomen, maar in deze stijging met 129.692 lezers is niet bijgedragen door alle 51 onder een eigen hoofdredactie werkende kranten met hun 43 kopbladen (onder eigen naam verschijnende bladen die voor een belangrijk deel met zetsel van een ander dagblad van de eigen onderneming worden samengesteld). Van de landelijke kranten gingen achteruit in oplage de Nieuwe Rotterdamse Courant, Algemeen Handelsblad, De Tijd, Het Parool, Het Vrije Volk en Trouw. Daarentegen kregen De Telegraaf met Nieuws van de Dag, Algemeen Dagblad en Volkskrant méér lezers. (Behalve Nieuws van de Dag alle ochtendbladen). Van de regionale kranten gingen o.a. achteruit in oplage de kopbladen van Het Parool (Het Rotterdams Parool en Nieuw Utrechts Dagblad), Het Vaderland, De Rotterdammer en het Binnenhof.

Nederland heeft nog **34** zelfstandige dagbladondernemingen (tegen 35 vorig jaar) na het overnemen van Ten Hagen NV in Den Haag, uitgeefster van Cobouw, door NV Kluwer in Deventer. In 1960 kende Nederland nog 54 zelfstandige ondernemingen. Het aantal kranten met een zelfstandige hoofdredactie daalde het afgelopen jaar met één tot 51 door het opgaan van de Friese Roerier in de Leeuwarder Courant (na het samengaan van NRC en Alg. Handelsblad — zie volgende aflevering — is dit aantal tot 50 teruggebracht).

Hiernaast volgen de oplagecijfers van de belangrijkste dagbladen van Nederland gerangschikt naar de dagbladonderneming waarbij ze verschijnen,

Hieronder is een ranglijst afgedrukt voor de losse verkoop.

RANGLIJST LOSSE VERKOOP

Van drie dagbladen, De Telegraaf. Algemeen Dagblad en de Volkskrant vormt de losse verkoop een belangrijk deel van de betaalde oplage, die wordt gevormd door het gemiddelde aantal abonnees over het eerste kwartaal van 1970 en de gemiddelde losse verkoop over de periode van 1 april 1969 tot en met 31 maart 1970.

Van de tien landelijke dagbladen komt het Nieuws van de Dag met de losse verkoop onderaan de volgende ranglijst, waarop behalve deze kranten vijf provinciale dagbladen een plaats kregen.

In de oplagespecificatie van het Media Informatie Centrum wordt bij De Telegraaf en het Nieuws van de Dag aangetekend, dat bij de opgave van de losse verkoop moet worden gelezen meer dan resp. 100.000 en 700 exemplaren.

	Losse nrs.	Abonnees	Totaal
1 De Telegraaf	100.000	320.035	420.035
2 Algemeen Dagblad	42.157	174.889	217.046
3 De Volkskrant	20.700	172.100	192.800
4 Het Parool	9.600	151.400	161.000
5. Algemeen Handelsblad	4.245	51.419	55.664
6 Trouw	4 222	101 906	106 128
7 Het Vrije Volk	3 820	269 010	272 830
8 Haagsche Cournt	3 764	158 833	162 597
9 Nieuwe Rotterdamse Courant	1751	50 746	52 497
10 Nieuwsblad van het Noorden	1 575	112 395	113 970
11 De Tijd	1 214	93 004	94 218
12 Rotterdamsch Nieuwsblad	833	65 669	66 502
13 Brabants Dagblad	767	79 415	80 182
14 De Nieuwe Limburger	750	66 150	66 900
15 Nieuws van de Dag	700	165 538	166 238

(In de volgende aflevering komen wij nader terug op de concentratietendensen in de pers) (De Journalist) (Vor. ber pag 691-1969)

1. **NV Dagblad De Telegraaf** (met NDU samen in de technische NV Unitel)

	1e kw. '70	1e kw. '69
De Telegraaf	420 035	400.193
Nieuws v. d Dag	166.238	150.011
Combinatie	586.273	550.204

2. Nederlandse Dagblad-unie NV

Algemeen Dagblad	217.046	**202.938**
NRC	52.497	**54.662**
Alg Handelsblad	55 664	**58.303**
Het Vaderland	35 176	**35.666**
Dagbladunie totaal*	451.491	**436.817**

3. **Perscombinatie NV**

Het Parool	161.000	**162.300**
De Volkskrant	192.800	**185.500**
Perscomb. totaal*	395.400	**390.700**

4 Verenigde **Nederl.** Uitgeversbedr. NV

De Tijd	94 218	**95.062**
Brabant Pers (waarin o m Brabants Dagbl)	231.967	**223.124**
Totaal VNU	326.185	**318.186**

5. NV Audet

De Gelderlander	99.095	**96.961**
De Stem	87.899	**82.994**
De Nwe Limburger	66.900	**63.751**
Totaal Audet*	277.294	**265.970**

6. NV De Arbeiderspers

Het Vrije Volk	272.830	**275.746**

7. Sijthoff Pers NV

Haagse Courant	162.597	**155.487**
Rotterd. Nieuwsbl.	66.502	**63.854**
Totaal Sijthoff Pers*	245.904	**235.415**

8. NV De Christelijke Pers

Trouw	106 128	**106.640**
De Rotterdrmmer	47.239	**48.299**
(Het Kwartet)	93.323	**94.960**
Totaal Christ. Pers*	199.451	**201.600**

9. R. Hazewinkel **Jzn's Uitg.** Mij. NV

Nieuwsblad van het Noorden	113.970	**107.543**

10. NV Utrechts Nieuwsblad v.h. Joh. de Liefde NV

Utrechts Nieuwsblad	77.706	**75.634**
Totaal UN-concern*	108.780	**105.338**

Enige andere belangrijke bladen

Leeuwarder Courant	86 832	85 436
Limburgs Dagblad	79 768	77 030
Tubantia	61 835	58 414
Haarlems Dagblad	54 607	52 891
De Gooi- er Eemlander	53.810	52 290
Provinciale Zeeuwse Courant	48 219	45 097
Het Binnenhof (De Leidse Courant)	44.483	46 063
Twentsche Courant	41 314	39 982

*) Inclusief de niet vermelde bladen en kopbladen van het concern.

VERKOOPCIJFERS TIJDSCHRIFTEN

Aan Het *Parool* ontlenen wij de volgende oplagecijfers van een aantal Nederlandse al of niet geïllustreerde (opinie) weekbladen:

Familie- en Damesbladen (betaalde oplage, abonnees en losse verkoop per week):

Margriet	800 000
Libelle	600.000
Eva	320 000
Panorama	400 000
Nieuwe Revu	220.000

(deze vijf bladen worden uitgegeven door het VNU-concern)

Radio- en TV-bladen (wekelijkse verkoop)

AVRO-bode (incl Televizier)	945 000
Studio (KRO)	525.000
VARA-gids	501 000
NCRV-gids	474 000
Vrije Geluiden (VPRO)	94.000

Opinieweekbladen:

Elsevier	130 000
Vrij Nederland	87 000
Haagse Post	62 000
Nieuwe Linie	27 000
Accent	23 500
De Groene Amsterdammer	19 000

(Cijfers van eind 1969) (Het Parool)

BELGIË

BEZOEK VAN TITO

Het Joegoslavische staatshoofd, maarschalk Tito, en zijn echtgenote hebben van 6 tot 9 okt. een officieel bezoek gebracht aan België. Zij waren de gasten van het vorstenpaar. Tussen visites aan Brussel, Antwerpen en Mons door, voerde Tito besprekingen met premier Eyskens en ontmoette minister van buitenlandse zaken Mirko Tepavac zijn Belgische ambtgenoot Harmel.

Strenge veiligheidsmaatregelen waren getroffen, maar er vielen geen incidenten voor.

Op 9 okt. vertrokken Tito en zijn echtgenote voor een driedaags officieel bezoek aan Luxemburg.

Bij het vertrek te Brussel werd een gezamenlijk Belgisch-Joegoslavisch communiqué gepubliceerd, luidens hetwelk bijzondere aandacht werd besteed aan de Europese vraagstukken en aan de eventuele bijeenroeping van een Europese veiligheidsconferentie. Tijdens de besprekingen is, volgens het communiqué, gebleken dat die veiligheidsconferentie — bijaldien ze zorgvuldig voorbereid wordt en ook gehouden wordt in een sfeer van groeiend vertrouwen — zou kunnen bijdragen tot de ontspanning en een ruimere samenwerking onder de geïnteresseerde landen waarborgen. Beide landen zullen geen inspanningen sparen om, zowel op bilateraal als op multilateraal vlak, een gunstig klimaat voor een dergelijke bijeenkomst te scheppen.

(De woordvoerder van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken noteerde hierbij dat België en zijn partners niet tot elke prijs zo'n conferentie nastreven, en dat eerst enkele problemen, zoals de kwestie-Berlijn en de ontwapening, duidelijk gesteld moeten worden, opdat de conferentie een zin zou hebben en men zou weten, waarover kan worden gesproken.)

In het communiqué wordt nog verklaard dat gesproken werd over het conflict in het Midden-Oosten; beide landen zijn van oordeel dat de desbetreffende VN-resolutie moet worden toegepast.

OPENING ACADEMISCH JAAR

De opening van het nieuwe academisch jaar (in de meeste universiteiten op 5 okt.) is zonder incidenten verlopen. In de traditionele toespraak handelden de rectoren hoofdzakelijk over de structuurproblemen van hun instelling en van het universitair onderwijs. Afgevaardigden van de studenten, het wetenschappelijk en technisch personeel, kregen de gelegenheid ook hun visie op de universiteit uiteen te zetten.

Rector Vandepitte (rijksuniversiteit Gent) waarschuwde o.m. voor de oprichting van teveel losstaande kandidaturen en drong aan op meer overleg onder de universiteiten m.b.t. de taakverdeling.

Rector De Somer (katholieke universiteit Leuven) handelde over de academische vrijheid en sprak de wens uit, dat het opnieuw tot goede buurschap zou kunnen komen met de franstalige zusteruniversiteit.

Rector Massaux (université catholique de Louvain) gaf een toelichting bij de stand van de overheveling naar Wallonië en zei dat die gunstig verloopt.

Rector Gerlo (vrije universiteit Brussel) wees op de noodzaak van een „open university" d.w.z. voor personen die reeds een dagtaak vervullen.

NIEUWE ORGANISATIE VAN WERKGEVERS

Het Vlaams Economisch Verbond (VEV) en 16 van de 21 kamers van koophandel van het Vlaamse landsgedeelte zijn op 8 okt. overgegaan tot de oprichting van een Regionale Vereniging van Kamers van Koophandel en Nijverheid.

VEV-voorzitter prof. dr. V. Leysen die de oprichting bekendmaakte, zei dat een oude droom van het VEV in vervulling gaat, met name de eenheid van het patronaat op interprofessioneel én regionaal vlak.

Concrete aanleiding tot de oprichting is de economische decentralisatie, waartoe het parlement beslist heeft. In de organen die in het raam van de decentralisatie worden opgericht, zal voortaan één enkele interprofessionele vertegenwoordiging mogelijk zijn, aldus prof. Leysen.

De kamer van koopharidel van Brussel werd niet verzocht toe te treden, omdat door het parlement nog geen beslissing is getroffen m.b.t. de economische status van het Brusselse gewest. Volgens prof. Leysen zal Brussel behoren zowel tot de Vlaamse als tot de Waalse vereniging „die eveneens vrij spoedig zal worden opgericht".

Hangende is nog de toetreding van de kamers van Antwerpen, Ronse, Leuven, Turnhout en Halle. (La libre *Belgique* 9-10)

DEGUSSA

In bijzijn van de ministers Leburton (economische zaken) en Vlerick (Vlaams streekbeleid) werd op 7 okt. te Antwerpen het nieuwe Westduitse chemische bedrijf Degussa plechtig in gebruik genomen. Daarmee is de industriezone op de rechteroever van de Schelde volledig volgebouwd

De bouw op een terrein van 108 ha vergde 18 maanden en een investering van ruim 2 mrd fr Het bedrijf stelt meer dan 500 parsonen tewerk.

FELUY

Op 30 sept werd te Feluy (Henegouwen) de eerste steen gelegd ven het petrochemisch bedrijf dat Belgochim er bouwt In deze eerste olieraffinaderij van Wallonie wordt voor 5 mrd fr geïnvesteerd. De centrale bouw beslaat een terrein van 60 ha Later zullen op de overblijvende 140 ha satellietbedrijven worden opgetrokken

De ministers Leburton (economische zaken) en Delmotte (Waals streekbeleid) woonden de plechtigheid bij en wezen op het belang van een Waalse petrochemische nijverheid

In een eerste fase zullen drie fabrieken worden gebouwd een fabriek voor de produktie van polystyreen met een begincapaciteit van 45 000 ton die naderhand tot 100 000 ton zal worden opgevoerd, een fabriek voor de produktie van styreen, met een capaciteit van 225000 ton per jaar, en een fabriek voor polyethyleen (lage densiteit) met een capaciteit van 100 000 ton per jaar

Aanvankelijk zal de grondstof per tankwagen worden aangevoerd uit Antwerpen, waar de groep Petrofina-Phillips Petroleum, die samen Belgochim hebben opgericht, een bedrijf exploiteren dat jaarlijks 1,5 mln benzine omzet in 500 000 ton ethyleen Later zal worden gewerkt met binnenschepen, in afwachting van de ingebruikneming van de beloofde pijpleiding

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

RAPPORTEN COMMISSIE EISENHOWER

Begin november 1969 heeft de presidentiële commissie die een onderzoek naar de oorzaken en het voorkomen van geweldpleging heeft ingesteld en die onder leiding staat van Dr. Milton Eisenhower, een rapport uitgebracht waarin o.a. werd gesteld dat Amerikaanse presidenten of presidentskandidaten steeds meer het gevaar lopen vermoord te worden wanneer de geweldpleging en burgertwisten erger worden.
Het rapport stelde voor dat presidenten en kandidaten zoveel mogelijk gebruik gaan maken van de televisie tijdens verkiezingscampagnes en dat zij zoveel mogelijk massabijeenkomsten, waar zij een gemakkelijk doelwit vormen, vermijden. Negerleiders lopen een dubbel gevaar, omdat zij nu zowel door zwarte als door blanke extremisten worden bedreigd, aldus het rapport. Het rapport eiste strengere veiligheidsmaatregelen ter bescherming van politici en staatsfunctionarissen die gevaar kunnen lopen.
De commissie heeft 81 moorden of moordaanslagen op Amerikaanse leiders bestudeerd, beginnend bij de aanslag op president Jackson in 1835. Vier Amerikaanse presidenten, Lincoln, Garfield, McKinley en Kennedy zijn tijdens hun ambtsperiode vermoord.
Op één uitzondering na blijken alle moordaanslagen te zijn gepleegd door irrationele of ontwortelde mannen, die zichzelf als verlosser zien en niet door samenzwering of door een organisatie die de regering omver wil werpen of van politiek wil doen veranderen. De uitzondering is de mislukte moordaanslag door Puertoricaanse nationalisten op president Truman in 1950.

De commissie meent de mogelijke moordenaars te kunnen afschilderen aan de hand van eigenschappen van hun voorgangers Het zijn meestal mannen uit ontwortelde gezinnen, waar de vader ontbreekt of zich niet met het kind ingelaten heeft Meestal ?even zij teruggetrokken, hebben geen vriendinnen, zijn ongetrouwd ofwel hun huwelijk is mislukt Enige tijd voor de moord zijn zij niet in staat tot geregeld werk
Het zijn blanke mannen geboren in het buitenland of van buitenlandse ouders, kort en licht gebouwd, fanatiek op politiek, religieus of ander gebied, zonder lid van een organisatie te zijn Zij kiezen een revolver of pistool als wapen en wachten af tot hun slachtoffer in de menigte verschijnt.

Bedreiging samenleving

In een ander rapport uitgebracht door de commissie, half december, werd gewaarschuwd dat Amerika evenals vorige beschavingen, ten onder zal gaan als er niet meer wordt gedaan ter bestrijding van misdaad, geweldpleging, stedelijk verval, armoede en andere ernstige sociale misstanden. De gevaren voor de Amerikaanse samenleving van binnenuit werden groter geacht dan die van buitenaf.

De commissie zag evenwel in dat er door gebrek aan geld weinig kon worden gedaan, zolang de inflatie niet tot staan is gebracht en de oorlog in Vietnam niet is afgelopen. De commissie schatte dat $ 20 mrd minimaal nodig is boven de uitgaven die nu al gedaan worden om een beter klimaat in de VS te scheppen.

De geweldpleging had volgens de commissie, onrustbarende afmetingen aangenomen. Zij schatte dat er 90 mln vuurwapens in handen van burgers zijn. Slechts de helft van de geschatte negen miljoen ernstige misdrijven in 1968 is aan de politie gemeld.

De commissie beval strenger toezicht op het vuurwapenbezit aan, reorganisatie van politie, rechtbanken en correctionele instellingen en de versterking van meer juridische bijstand aan onvermogende beklaagden. Voorts betere bescherming van vooraanstaande personen tegen moordaanslagen, minder geweld op de televisie en verbetering van de huisvesting. *(Reuter)*

PRESIDENT NIXON IN MEXICO

Op 20 en 21 augustus heeft president Nixon een officieel bezoek gebracht aan Mexico. Het was het eerste officiële bezoek dat Nixon aan een Latijns-Amerikaans land bracht. Nixon voerde besprekingen met de Mexicaanse president Diaz Ordaz over de algemene buitenlandse politiek, de handel met Latijns-Amerika, de controle door de VS op de illegale handel in verdovende middelen van Mexico naar de VS en over het probleem van de verzilting van het rivierwater.
Na afloop van het bezoek werd meegedeeld dat er een akkoord bereikt was dat een einde zal maken aan een reeds een eeuw bestaand geschil over de grens tussen de beide landen aan de Rio Grande (pag. 144/1-'69).
Het akkoord dat nog moet worden goedgekeurd door de parlementen van beide landen, bevat een formule die ook eventuele grensgeschillen voor de toekomst moet oplossen. *(Reuter, USIS)*

VERLAGING KIESGERECHTIGDE LEEFTIJD

Op 17 juni heeft het Huis van Afgevaardigden met een flinke meerderheid van twee op een in tweede lezing een wetsontwerp goedgekeurd dat de leeftijd voor het actieve kiesrecht van 21 jaar tot 18 jaar verlaagt.
Dit betekent dat vanaf 1 januari 1971 bijna elf miljoen potentiële nieuwe stemmers tussen 18 en 21 jaar aan het Amerikaanse kiezersvolk toegevoegd zullen worden.
Het wetsontwerp is een deel van de verlenging voor vijf jaar van een op 6 augustus aflopende wet op het stemrecht van 1965 waarbij het stemrecht voor negers en andere minderheidsgroepen werd vergemakkelijkt. (pag. 536 e.v. '65) Lees- en andere proeven, alsmede verschillende discriminerende maatregelen worden door deze wet in de zuidelijke staten automatisch verboden indien daar minder dan de helft van de negers op de kieslijsten staat.
Ook op andere punten dreigt de wet met directe federale controle op de kieslijsten. De president en de Republikeinen hadden zich tegen het zuiver regionale karakter van de wet verzet en uitbreiding van de bepalingen tot alle staten geëist.
Nadat de Senaat en het Huis van Afgevaardigden een compromis hadden bereikt met de eisen van de president, gaven de Republikeinen hun verzet op. Wel bleef de president zich verzetten tegen de poging om de bij de grondwet vastgestelde minimumleeftijd voor alle kiezers in federale verkiezingen te verlagen. Hij waarschuwde dat dit alleen door een formele grondwetswijziging kon, die vele jaren zou duren, omdat deze door tweederde van de Senaat en tweederde van de Staatsparlementen zou moeten worden goedgekeurd.
Een meerderheid van de leden van het Huis van Afgevaardigden achtte het echter nuttiger om eerst de wet aan te nemen en daarna te wachten op een proefproces betreffende de grondwettigheid ervan.
Op 22 juni ondertekende president

Nixon de wet. Tegelijkertijd gaf hij minister van justitie Mitchell opdracht de grondwettelijkheid van de wet te laten toetsen door het Hooggerechtshof.

In een verklaring zei Nixon krachtig voorstander te zijn van de verlaging van de stemgerechtigde leeftijd, maar te menen dat het Congres niet de macht heeft dit bij gewone wet te doen. Om deze vermoedelijke moeilijkheid zo snel mogelijk op te lossen, had hij minister Mitchell verzocht het Hooggerechtshof de wet snel aan de grondwet te toetsen. Nixon drong er bij het Congres op aan een amendement op de grondwet voor te bereiden om de stemgerechtigde leeftijd alsnog te verlagen, indien mocht blijken dat zulks bij gewone wet niet mogelijk is. (Reuter, NRC, *USIS)*

HERVORMING PTT

Na anderhalf jaar touwtrekken heeft het Congres de door president Nixon geëiste hervorming van het postwezen begin augustus goedgekeurd, wat o.a. tot gevolg zal hebben dat het 181 jaar geleden geschapen ministerie van posterijen in een zelfstandige en in financieel opzicht onafhankelijke organisatie veranderd zal worden. Hoewel niet alle eisen van de president zullen worden ingewilligd, zullen de twee voornaamste doeleinden bereikt worden. Allereerst zal de US Postal Service, zoals de nieuwe organisatie zal gaan heten, onttrokken worden aan de invloed van het Congres en daardoor ontpolitiseerd worden, ten tweede zal door de hervorming een belangrijke verliespost van het budget verdwijnen en hoopt men de efficiency van de dienst te kunnen verhogen.

Men neemt aan dat de hervorming over ca. anderhalf jaar haar beslag zal hebben.

Het bestuur zal in handen komen van een 11 leden tellende raad van gouverneurs. Voor de vaststelling van de posttarieven zal een commissie van negen leden komen die haar besluiten aan de raad van gouverneurs moet voorleggen.

Een van de eerste maatregelen van de US Postal Service zal zijn de posttarieven op een breed front te gaan verhogen, dit niet in de laatste plaats onder druk van het verlies van $ 2,5 mrd.

Een van de heftigst omstreden bepalingen van de nieuwe wet stelt dat iedere postbeambte vrij is in zijn beslissing lid te worden van een vakbond of niet.

Anderzijds zullen de vakbonden het recht krijgen collectieve arbeidsovereenkomsten af te sluiten.

Verder is besloten de postbeambten een loonsverhoging van 8% te geven met terugwerkende kracht tot 18 april. Voor de 750.000 beambten betekent dit een totaal bedrag van $ 673 mln. Tot deze loonsverhoging was besloten na de grote stakingen in het voorjaar, toen militairen ingeschakeld moesten worden om de afwikkeling van het postverkeer doorgang te laten vinden. Nixori nam toen een bijzonder hard standpunt in tegenover de salariseisen van de postbeambten. Hij wilde de eisen van de beambten slechts inwilligen als tegelijkertijd zijn voorstellen voor de hervorming van het postbedrijf aangenomen zouden worden. (IHT, *NZZ)*

VETO NIXON UITGAVEN ONDERWIJS

Op 12 augustus sprak president Nixon zijn veto uit over de door het Congres goedgekeurde begrotingen voor onderwijs à $ 4,4 mrd, en voor huisvesting en bijzondere projecten zoals ruimtevaart en de stichting voor wetenschappelijk onderzoek à $ 18 mrd. Ieder van de volmachten was meer dan een half miljard groter dan door Nixon gevraagd, ofschoon hij voor huisvesting tweemaal zoveel en voor onderwijs 28% meer had gevraagd dan president Johnson voor 1969. De president rechtvaardigde zijn veto's door het Congres — met het oog op de verkiezingen — van onverantwoordelijke inflatoire uitgaven die de prijzen opdrijven, te beschuldigen.

De N R C (13-8) tekent hierbij aan
Het pikante aan het veto tegen onderwijs was dat daarin ook $ 77 mln waren uitgetrokken om de zuidelijke schooldistricten te helpen bij de overgang naar opheffing van rassenscheiding die nu eindelijk een feit zal zijn
Dit tengevolge van een uitspraak van het hoogste gerechtshof van bijna een jaar geleden die toen recht indruiste tegen de verzoenlijke houding die Nixon toonde tegenover de schoolsegegratie (pag 349/1-'70)
Die houding was het eerst gebleken toen de regering niet langer dreigde met intrekking van federale steun aan scholen die weigeren de rassenscheiding op te heffen doch de hele kwestie aan de veel langzamer werkende rechterlijke macht overliet
Het Witte Huis heeft wat betreft de uitvoering van die schooldesegegratie sinds een jaar zo heen en weer zitten mieren dat niemand meer weet waar hij aan toe is en alle achterdocht gerechtvaardigd lijkt
Zo is het ene ogenblik bekend dat de honderden privé-scholen die in het zuiden plotseling ontstaan om als vluchtoorden te dienen voor vierhonderdduizend blanke kinderen, belastingvrijdom zouden krijgen zodat in de openbare scholen alleen de negers over zouden blijven Een Congrescommissie ontdekte zelfs dat de openbare scholen werden leeggeroofd ten behoeve van de nieuwe priveschoten.
Toen de liberalen protesteerden werd besloten dat die privéscholen toch belastingplichtig zouden zijn Nog weer later bleek dat die belastingplicht alleen voor die scholen zal gelden waar iemand in een juridische procedure kon bewijzen dat die scholen zich niet aan hun eigen beloften hielden om niet met opzet rassenscheiding te beoefenen
Begin augustus werd bekend dat het ministerie van justitie honderd juristen naar het zuiden zou zenden om toezicht te houden op de federale rechters voor desegegratieplannen van de scholen
De machtige senator Strom Thurmond die Nixon op de Republikeinse conventie en in de verkiezingen zuidelijke stemmen bezorgd dreigde daarop onmiddellijk met Nixon te breken en voorspelde dat Nixon de volgende verkiezmgen zou verliezen
Over het sturen van juristen naai- het zuiden werd toen niet meer gesproken Alleen wanneer zuidelijke federale rechtbanken die hulp aanvragen zal men hulp sturen, zo verklaarde d e minister van justitie, Mitchell. Op zulke aanvragen is uiteraard niet veel kans.

Congres verwerpt *Nixons* veto

Op 18 aug. verwierp de Senaat met 77 tegen 16 stemmen Nixons veto van 12 augustus, daarmee het voorbeeld van het Huis van Afgevaardigden van enige dagen eerder volgend. (289 tegen 114). De voorstellen waren hierdoor wet geworden. Algemeen werd dit als een ernstige nederlaag voor president Nixon beschouwd, hoewel er ook waarnemers waren die meenden dat Nixon dit zeker zal uitspelen en in de verkiezingscampagne de Democratische meerderheid in het Congres ervan zal beschuldigen de inflatie te bevorderen. *(NRC,* Le Monde, The Times)

AFWIJZING BEROEPSLEGER

De Amerikaanse Senaat heeft een voorstel afgewezen, om de algemene dienstplicht af te schaffen en over te gaan tot de oprichting van een vrijwilligersleger.

Met 52 tegen 35 stemmen werd een voorstel verworpen $ 3,2 mrd uit te trekken voor de verbetering van de betaling aan het militaire personeel. De opstellers van het voorstel hoopten door betere betaling van de militairen meer vrijwilligers te trekken, zodat in de toekomst de dienstplicht afgeschaft zou kunnen worden.

Het voorstel was ingediend door de senatoren Goldwater en Hatfield. Het Witte Huis dat zich zeer beslist

tegen de plannen uitsprak, voerde als argument aan dat de invoering van een beroepsleger overigens veel meer dan de gevraagde $ 3,2 mrd zou vergen en dat het onmogelijk was het tekort op het budget te vergroten.
Een andere tegenstander van het voorstel, de voorzitter van de defensiecommissie in de Senaat, senator Stennis, was van mening dat zelfs aanzienlijke calarisverhogingen toch niet genoeg vrijwilligers voor de oorlog in Vietnam zouden opleveren.
Senator Goldwater stelde daar tegenover dat in mei 1971 minder infanteristen in Vietnam nodig zullen zijn. Volgens Senator Edward Bennedy zouden de voorgestelde soldijverhogingen alleen maar mannen uit de armste lagen van de bevolking naar het leger trekken, die dan de oorlog van de rijke mensen zouden moeten gaan voeren. *(NZZ, FAZ)*

UITBREIDING ABM-STELSEL

Met een meerderheid van 52 tegen 46 stemmen heeft de Senaat op 12 augustus het voorstel van de senatoren Cooper en Hart afgewezen om de door de regering voorgestelde uitbreiding van het ABM anti-raketstelsel tot twee nieuwe bases à $322 mln te weigeren.
Een jaar geleden had de Senaat de regering toestemming gegeven de eerste twee ABM-bases in North Dakota en Montana op te richten (pag. 557/1-'69). Dit jaar stelde de president voor de bases in Dakota en Montana verder uit te breiden en twee nieuwe bases in Whiteman, Missouri en Warren, Wyoming te bouwen en bovendien aan de voorbereidingen te beginnen van nog eens vier andere anti-raketbases. De militaire commissie van de Senaat ging met uitzondering van het voorstel voor de voorbereidingen voor de vier nieuwe bases, met het presidentiële voorstel akkoord en trok een bedrag van $ 1,3 mrd uit. Volgens de commissie zou de Sowjet-Unie een verdere uitbouw van het stelsel wel eens als een poging tot het verkrijgen van een „first strike capacity" kunnen uitleggen.

Politieke bezwaren

Een groep senatoren van beide partijen wilde het gehele uitbreidingsprogramma blokkeren omdat ze van mening was dat de SALT-besprekingen in Wenen in gevaar gebracht zouden worden en omdat het geld beter voor sociale doeleinden gebruikt zou kunnen worden. Een daartoe strekkend voorstel van de democratische Senator Hughes uit Iowa werd met 62 tegen 33 stemmen verworpen. Daarop kwamen de Senatoren Hart uit Michigan en Cooper uit Kentucky met een compromisvoorstel dat beoogde de uitbouw van de bases in Montana en Dakota toe te staan maar de oprichting van nieuwe bases te blokkeren. Dit voorstel werd met 52 tegen 46 stemmen verworpen.

Terwijl bij de langdurige en harde debatten van vorig jaar voornamelijk over de technische aspecten van het ABM-systeem werd gesproken — volgens een aantal wetenschapsmensen zou het stelsel nooit voldoende kunnen functioneren — ging het ditmaal voornamelijk om de politieke aspecten van de geplande uitbreiding van hot stelsel De regering stelde zich op het standpunt dat een positief besluit van het Congres met betrekking tot de uitbouw van het stelsel een krachtige troef zou zijn in de SALT-besprekingen, omdat in de nieuwe plannen geen nieuwe intercontinentale raketten (Minuteman) meer worden opgesteld, maar alleen de verdediging van de bestaande raketbases wordt uitgebreid De VS versterken dus hoogstens hun, second strike capacity", zeker niet hun „first strike capacity", aldus de regering
Tegenover deze argumenten van de regering, stelden de tegenstanders van het plan, onder wie Averell Harriman en Adrian Fisher, de vroegere plv voorzitter van de ontwapeningscommissie, dat het zeer twijfelachtig was of het raketverdedigingsstelsel wel goed zou functioneren, omdat de radar die daarbij dienst zou moeten doen een zeer gemakkelijk doelwit voor vijandelijke aanvallen is
Verder werd gesteld, dat de onaerhandelingen in Wenen in de richting van een beperking van de anti-raketsystemen tot de verdediging van de hoofdsteden gaan, zodat een uitbreiding van de bases in andere gebieden nooit te rechtvaardigen is. Verder beriepen de tegenstanders zich op het inflatiegevaar, een gevaar dat de president in andere gevallen (bij uitgaven voor sociale en educatieve doeleinden) noemt als een reden om geen hogere uitgaven te doen (NZZ, IHT)

STOPZETTING OPRUIMING B- EN C-WAPENS

De Senaat heeft op 27 augustus met 82 stemmen tegen één zijn goedkeuring gegeven aan een verbod om chemische of bacteriologische wapens op te ruimen zonder dat zij eerst onschadelijk gemaakt zijn. Alleen in geval van nood zal om mensenlevens te sparen van deze voorwaarde kunnen worden afgeweken. Aanleiding tot de indiening van het voorstel door de Republikeinse Senator Charles Oercy was het tot zinken brengen van in beton verpakte zenuwgasgranaten voor de kust van Florida.
Met algemene stemmen aanvaardde de Senaat ook nog een voorstel om voor het laten zinken van conventionele explosieve wapens in internationale wateren goedkeuring van het ministerie van buitenlandse zaken verplicht te stellen. Op deze wijze zou worden voorkomen dat dergelijke wapens in de buurt komen te liggen van gifgaswapens.

De 3000 ton dodelijk gifgas was tijdens de Koreaanse oorlog geproduceerd — tegen een mogelijk massief ingrijpen van de Chinezen, — en lag jarenlang opgeslagen in legerdepots in Kentucky en Alabama Twee jaar geleden gingen de gasraketten lekken en werden ze in betonnen bakken verpakt De militaire autoriteiten besloten toen om de hele lading in een ondergrondse atoomexplosie te vernietigen, maar de atoomcommissie wees dit voorstel af Ook andere plannen ter vernietiging o a opslaan in een oude zoutmijn, waren niet uitvoerbaar, zodat men besloot de hele lading in zee te deponeren
Hiertegen kwam de gouverneur van Florida, Kirk en het Fonds voor milieubescherming in New York in verzet Dezen maakten de zaak aanhandig bij het federale hof in Washington en eisten een voorlopig verbod op het storten van de granaten
Op 14 augustus verklaarde het Hof dat het leger het plan mocht uitvoeren en op 16 augustus begon de marine op ca 450 km uit de kust van Florida de granaten tot zinken te brengen Gouverneur Kirk en het Fonds voor milieubescherming besloten geen appel tegen de uitspraak van het hof aan te tekenen (IHT, NRC, NZZ)

AFSCHEID GENERAAL WHEELER.

Na een militaire loopbaan van 38 jaar is de voorzitter van de verenigde stafchefs van het Amerikaanse leger, generaal Earl Wheeler, op 2 juli gepensioneerd Zijn opvolger is admiraal Thomas Moorer, opperbevelhebber van de marine (UPI)

Generaal Wheeler (r.) met zijn opvolger admiraal Moorer.

JORDANIE

ONTWIKKELINGEN ROND STRIJD IN JORDANIË. AKKOORD *VAN* CAIRO

Als voortzetting van ons bericht over de strijd in Jordanië (pag. 625 e.v.) volgt hieronder een overzicht van de voornaamste gebeurtenissen sinds de Syrische interventie (pag. 629/2).

De berichten over de Syrische interventie leidden tot diplomatieke activiteiten van de Grote Vier en van Arabische staatshoofden.

Optreden Grote *Vier*

Niet alleen richtten de VS een waarschuwing aan het adres van Syrië (pag. 629/3), maar bovendien namen zij contact op met de SU.

Ook Engeland deed een beroep op de SU er bij Syrië op aan te dringen tanks en andere strijdkrachten uit Jordanië terug te trekken, naar het Foreign Office op 21 sept. bekend maakte.

Een op 19 sept. door Tass gepubliceerde verklaring had reeds gewezen op het gevaar van een Amerikaanse interventie en gesteld dat zulks de internationale toestand wezenlijk zou compliceren. *Tass* sprak de hoop uit dat de Arabische volkeren en regeringen alles zouden doen om de broederstrijd zo snel mogelijk te beëindigen en voegde daaraan toe: ,,Men is in de SU van mening dat een buitenlandse gewapende interventie het conflict verergeren zal en het voor de Arabische volkeren moeilijker zal maken hun strijd te voeren voor de liquidatie van de gevolgen van de Israëlische agressie, voor het totstandbrengen van een rechtvaardige en duurzame vrede en voor het herstel van hun rechten en nationale belangen". Ook de Franse regering waarschuwde op 21 sept. tegen buitenlandse interventie.

Op 20 en 21 sept. richtte koning Hoessein boodschappen tot de regeringen van de VS, de SU, Engeland en Frankrijk om een gezamenlijke diplomatieke actie i.v.m. de Syrische invasie te ondernemen, welke overigens door Damascus op 21 sept. officieel ontkend werd. Volgens sommige geruchten zou Hoessein Washington en Londen ook om wapenhulp, ja zelfs om militaire interventie hebben verzocht. De volgende dag zouden de VS en de SU naar verluidt een Brits-Frans voorstel voor een gezamenlijke oproep tot vrede in Jordanië en terugtrekking van alle vreemde troepen uit dat land van de hand hebben gewezen.

In plaats daarvan zou de SU beloofd hebben haar invloed bij Damascus te zullen aanwenden om te trachten een einde te maken aan de Syrische deelneming aan de strijd.

De SU deelde de VS mee dat zij Syrië over deze kwestie benaderd had, aldus The Financial Times (23-9); ook Londen werd hiervan op de hoogte gesteld (The Times 23-9).

Inmiddels meldden *Reuter* en AP dat 18 Amerikaanse troepentransporttoestellen op 22 sept. op de NAVO-basis te Adana (Turkije) waren geland. Volgens onbevestigde berichten zouden deze toestellen twee bataljons para's (1.700 man) van een Amerikaanse basis in West-Duitsland hebben aangevoerd.

Ket Amerikaanse ministerie van defensie had op 21 sept. bekend gemaakt dat de VS militaire eenheden in en buiten Amerika in staat van alarm hadden gebracht voor een mogelijke evacuatie van Amerikaanse burgers uit Jordanië. Een woordvoerder sprak ook van eenheden in de Bondsrepubliek, twee brigades van 1.000 man elk en een gevechtsgroep van 3.500 man. Het transport van 1.700 man naar Turkije werd echter op 23 sept. door het Pentagon ontkend.

Arabische staten

Reeds op 19 sept. had president Bourguiba van Tunesië voorgesteld op 22 sept. te Cairo een Arabische topconferentie te doen plaatsvinden, waar niet alleen de burgeroorlog in Jordanië, maar alle aspecten van het Midden-Oosten-vraagstuk aan de orde zouden moeten komen.

Hoewel al een aantal staatshoofden in Cairo gearriveerd was, werd de topconferentie voor onbepaalde tijd verdaagd omdat noch koning Hoessein van Jordanië, noch de PLO-leider Arafat naar Cairo waren gekomen. Wel was er een Jordaanse delegatie o.l.v. premier Daoud. De in de Egyptische hoofdstad aanwezige leiders — Irak, Algerije en Marokko waren niet vertegenwoordigd — besloten op 22 sept. een verzoeningsmissie naar Amman te zenden o.l.v. de Soedanese president Jaafar al-Nimeiry; de andere leden waren de Tunesische premier Bahi Ladgham, de minister van defensie van Koeweit Saad Salim al-Sabah en de Egyptische stafchef Mohammed Sadek.

De gevechten

Nadat de Jordaanse regeringstroepen, met name de 40ste pantserbrigade, onder druk van de uit Syrië afkomstige versterkingen voor de commandotroepen in een moeilijke positie waren geraakt, dreigde Jordanië benoorden Zarka geheel in handen van de commando's en hun bondgenoten te geraken. De 40ste brigade trok zich tot bezuiden Irbid terug. Er was zelfs sprake van een opmars van een Syrische pantserbrigade naar Amman, om daar de in het nauw gebrachte commando's te hulp te komen. Evenwel hielden de Iraakse troepen in Jordanië zich geheel afzijdig.

Terwijl een op 19 sept. door koning Hoessein afgekondigd bestand volgens Al *Ahram* door een communicatiestoring niet door de commando's en derhalve ook niet door het leger was opgevolgd, gelastte Hoessein op 21 sept. een onmiddellijk bestand in Amman, doch dit werd nu door de commando's verworpen. Het leger had volgens de NZZ (23-9) in de hoofdstad wel een overwicht, doch geen definitieve overwinning behaald. Het opperbevel van de commando's scheen zich in de kampen van Dzjebel Hasjemi en Dzjebel Nasser te handhaven.

In de avond van 22 sept. werden door Majali versterkingen (ca. 100 tanks) naar het noorden gezonden om de posities van de Palestijnen bij Irbid en Ramtha aan te vallen. Deze operatie werd gesteund door artillerie en voor het eerst op uitgebreide schaal door de luchtmacht. Later die dag meldde de Jordaanse stafchef dat zijn troepen het offensief van de Syrische strijdkrachten bij Irbid tot staan hadden gebracht. Ook verklaarde hij dat de regeringstroepen de meerderheid van de wijken van Amman en alle wijken van Zarka onder controle hadden. Voorts zou het leger Jerash en Salt beheersen.

Op 23 sept. maakte stafchef Majali in de loop van de dag bekend dat de Syrische eenheden over de grens waren teruggedreven. Zij hadden de gebieden van Irbid en Ramtha moeten ontruimen onder druk van de Jordaanse strijdkrachten, die 's ochtends in dat gebied een groot offensief hadden ontketend. Volgens Majali hadden zijn troepen met deze actie de aanvoerwegen voor de Palestijnen vanuit Syrië volledig afgegrendeld. De terugtrekking van de Syriërs werd bevestigd door Israëlische waarnemers die vanaf de bezette Golanheuvels de ontwikkelingen hadden gadegeslagen. (In

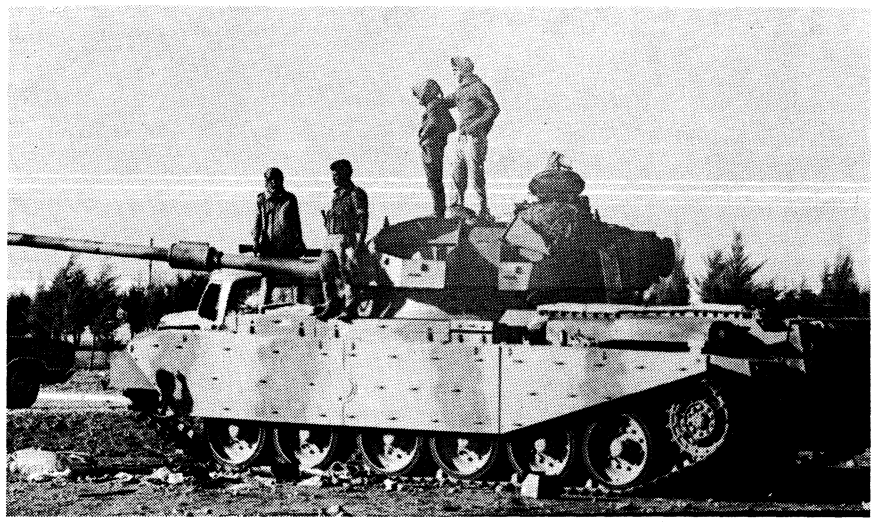

Een door **commando's** Dij *Ramtha op* 19 sept. *buitgemaakte Jordaanse* tank

perscommentaren werd erop gewezen dat de terugtrekking mede of hoofdzakelijk geschiedde onder druk van de Arabische landen en de SU en mogelijk uit bevreesdheid voor interventie van Israël en de VS.)

Initiatieven voor *bestand*

Hoewel een woordvoerder van het centrale comité van de PLO op 22 sept. verklaarde dat de Palestijnen ,,geen wapenstilstand meer zouden aanvaarden tot de val van de Hasjemitische troon, leidde een initiatief van de tweede man van Ai Fatah, Aboe Ayad (Sallah Chalaf) tot nieuwe besprekingen. Ayad en drie andere guerrillaleiders, die op 20 sept. door het leger gevangen waren genomen, stelden in een boodschap aan de koning een vier punten plan voor ter regeling van de crisis: 1. terugkeer van het leger naar de kazernes en de normale stellingen; 2. ontruiming van Amman door de Palestijnen; 3. de PLO is bij onderhandelingen de enige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk; en 4. de commando's zullen bases inrichten langs de demarcatielijn met de door Israël bezette gebieden.

Deze punten verwierven de instemming en steun van president Al-Nimeiry van Soedan, de leider van de Arabische verzoeningsmissie. De vier guerrillaleiders werden vervolgens op 23 sept. vrijgelaten, waarna tussen hen en de koning een bestandsovereenkomst werd gesloten. Dit akkoord werd echter nog dezelfde dag door Arafat van de hand gewezen, die stelde dat de vier nu niet als vertegenwoordigers van het Palestijnse verzet konden optreden. Arafat, die geen contact met Al-Nimeiry had gehad, deed een beroep op president Nasser van de VAR persoonlijk tussen beide te komen om de crisis te beëindigen. Al-Nimeiry, die nog op 23 sept. met zijn missie naar Cairo teruggekeerd was, verklaarde in een boodschap aan koning Hoessein tot zijn verbazing te hebben vernomen dat de strijd in Irbid hervat was. ,,De in Cairo verenigde staatshoofden en regeringsleiders verwachten van u de verzekering dat de woensdag (23 sept.) gesloten overeenkomst zal worden geëerbiedigd...", aldus het Soedanese staatshoofd. Deze ontving een boodschap van het centrale comité van het Palestijnse verzet, waarin dit zich tot een ontmoeting met Al-Nimeiry bereid verklaarde, maar tegelijk kritiek leverde op diens optreden in Jordanië.

Aftreden Daoed

De Jordaanse premier, generaal Mohammed Daoed, die voor de topconferentie in Cairo vertoefde, verdween daar op 24 sept. spoorloos met achterlating van een afschrift van zijn ontslagbrief aan koning Hoessein. Daoed, een Palestijn, schreef dat hij de weg wilde vrijmaken voor de vorming van een burgerlijke regering om de nationale eenheid in Jordanië te herstellen. ,,Nu alle deuren voor mij en mijn kameraden zijn dichtgevallen, menen wij dat de enige uitweg nog bestaat in ons aftreden", aldus Daoed, die later politiek asiel in Libië kreeg. De koning aanvaardde het ontslag van de premier, maar hij verzocht het kabinet aan te blijven tot een nieuwe regering zou zijn gevormd.

Terwijl die dag in Amman nog sporadisch werd geschoten, zouden volgens ooggetuigen Jordaanse vliegtuigen, tanks en artillerie hun aanvallen op Palestijnse stellingen in het noorden met volle kracht hebben hervat.

Arabische bemiddeling

Op de avond van die dag arriveerde een nieuwe Arabische bemiddelingsdelegatie in Amman. Naast Al-Nimeiry als voorzitter maakten er deel van uit Ibrahim Bakr (centraal comité PLO), Hoessein Shafei (VAR), Rahad Faroen (persoonlijk afgezant koning Feisal), premier Bahi Ladgham (Tunesië), minister Saad Abdoellah (Koeweit) en generaal Mohammed Sadek (VAR). Deze delegatie voerde onmiddellijk besprekingen met koning Hoessein en nu ook met Yasser Arafat.

Dit overleg esulteerde op 25 sept. in een bestandsakkoord dat rond het middaguur door de koning over radio-Amman bekend gemaakt werd. Pres. Al-Nimeiry las vervolgens een door Arafat getekende verklaring voor, waarin deze stelde dat hij met een bestand had ingestemd ,,om de mensen in staat te stellen hun doden te begraven en zich van de essentiële levensbehoeften te voorzien". In een toelichting van het centrale comité werd later gezegd dat het bestand niet het einde van de strijd betekende. ,,Het bestand is aanvaard om ons volk voor totale afslachting te behoeden, maar onze eisen laten wij niet varen.

(...) Onze strijders moeten waakzaam blijven... tot het gezag van het volk is verwezenlijkt. Er moet nationale democratie komen. Op dit punt zullen de Palestijnen geen concessies doen", aldus het centrale comité.

Op de avond van de 25ste sept. keerde de Arabische bemiddelingsdelegatie naar Cairo terug. Ook Arafat reisde naar de Egyptische hoofdstad.

Inmiddels was de houding van de Arabische staten jegens Jordanië verscherpt. Libië verbrak op 26 sept. de diplomatieke betrekkingen met Amman; Tunesië riep zijn zaakgelastigde terug.

Terwijl van bestandsschendingen melding werd gemaakt, stuurde de Egyptische president Nasser in de nacht van 25 op 26 sept. een scherp gesteld telegram aan koning Hoessein. Hierin wees hij op verschillende ,,niet te loochenen" feiten uit het rapport van president Al-Nimeiry: a) de aanwezigheid van een vastberaden wil bij het Jordaanse bewind het vuren niet te staken; b) het niet nakomen van alle ge-

dane beloften; c) het uitvoeren van een plan tot liquidatie van het Palestijnse verzet; en d) de verschrikkelijke slachtpartij die zich in Jordanië voltrekt.

President Al-Nimeiry verklaarde op 26 sept. tijdens een persconferentie te Cairo o.m.: „Wij zien een misdadig komplot tot ontwikkeling komen dat de Jordaanse regering uitvoert op instigatie van Israël. Het is een uitroeiingsoorlog tegen het Palestijnse volk..." Het komplot had volgens Al-Kimeiry ten doel „heel het Palestijnse volk te vernietigen en het Palestijnse verzet te liquideren".

In zijn ant oord aan president Nasser ontkende koning Hoessein de liquidatie van het Palestijnse verzet na te streven en verzocht hij liet Egyptische staatshoofd een Arabische militaire missie naar Jordanië te sturen om op de naleving van het bestand toe te zien.

Nieuw kabinet

Dezelfde dag benoemde de koning een nieuw kabinet o.l.v. de 75-jarige Palestijn Ahmed Toukan, sinds 16 sept. chef van het koninklijk kabinet. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier en buitenlandse zaken - Ahmed Toukan; PTT en openbare werken - Yahia al-Khatib; landbouw - Sami Ayoub; religieuze bezittingen, justitie en financiën - Fawaz al-Roussan; binnenlandse zaken - Saleh al-Sharaf*; gemeente- en plattelandszaken - gen. Mosleh al-Awatallah*; defensie - gen. b.d. Akache al-Zabine; onderwijs - Abdel Magid Kreidi; economie - Omar Naboulsi; staatsminister t.b.v. premier - gen. Mazen al-Ajlouni*; gezondheid, wederopbouw en ontwikkeling - lt.-kol. Yacoub Abou Gosh*; voorlichting, cultuur en toerisme - majoor Adnan Abou Jaudah*; transport, arbeid en sociale zaken - Fouad Sakil.

* leden vorig kabinet.

Arabisch overleg in Cairo. Akkoord Arafat-Hoessein

Na een telefoongesprek met president Nasser besloot koning Hoessein op 27 sept. naar Cairo te gaan om een verdere isolering van zijn land te voorkomen. In Hilton-Cairo troffen Hoessein en Arafat elkaar ten overstaan van acht Arabische leiders. Zij brachten elk verslag uit over de gebeurtenissen van de voorgaande dagen in Jordanië. Daarbij zou Arafat volgens Palestijnse kringen de volgende acht „dringende verzoeken" aan de Arabische leiders hebben voorgelegd:

1. Een onniiddelliik staken van de pevechten en garanties van de Arabische landen betreffende het in acht nemen van het bestand door de Jordaanse troeven.

2. Terugtrekking van alle regeringstroepen uit Amman. Deze moeten terugkeren naar het Jordaans-Israëlische front.

3. Het staken van huiszoekingen door de Jordaanse autoriteiten, die zeggen op zoek te zijn naar commando's en verborgen wapens.

4. Vrijlating van alle Palestijnse gevangenen; alleen in Amman zouden dat er al 20.000 zijn.

5. Berechting van alle militairen en burgers die aan het bloedvergieten hebben deelgenomen.

e Eerherstel voor generaal Mashour Haditha, oud-stafchef, die de leiding uier het Jordaanse leger zal moeten krijgen

7. Instelling van een Arabische commissie die een onderzoek zal moeten instellen naar de recente gebeurtenissen in Jordanië.

8. De onmiddellijke vorming van een burgerregering, die bereid is al deze verzoeken in te willigen.

In de loop van de avond leidde het overleg tussen koning Hoessein, Yasser Arafat en de acht Arabische leiders tot een akkoord dat een einde aan de strijd in Jordanië moest maken. Het werd getekend door Hoessein en Arafat en door koning Feisal (Saoedi-Arabië),sjeik Sabah Salem al-Sabah (Koeweit), president Nasser (VAR), kolonel Moammar Kadhafi (Libië), generaal Jaafar Nimeiry (Soedan), premier Bahi Ladgham (Tunesië), president Frangié (Libanon) en Ahmed Mohammed al-Shami (Jemen).
De tekst van het akkoord luidt als volgt:

„Teneinde het bloedvergieten onder Arabieren te stoppen dat in de afgelopen tien dagen in het Hasjemitisch koninkrijk Jordanië plaats vond en aan dit akkoord voorafging, en met het oogmerk de veiligheid van de Arabische natie tegenover imuerialistische sanienzwerineen te waarborgen en de stabiliteit in het broederland Jordanie te verwezenlijken, dat aan ierscheurdheid en lijden ten prooi valt, werd vandaag , op 27 sept 1970, tussen de deelnemers aan de bijeenkomsten van de Arabische vorsten en staatshoofden over het volgende een volledig akkoord bereikt

1 De onmiddellijke stopzetting van alle militaire operaties zowel door de Jordaanse strijdkrachten als door de strijdkrachten van het Palestijnse verzet Tevens moeten alle militaire bewegingen voorzover zij niet door de gebruikelijke activiteiten bepaald worden. gestaakt worden alsook alle propagandacampagnes die strijdig zijn met de doeleinden van dit akkoord

2 Snelle terugtrekking uit Amman van alle Jordaanse strijdkrachten naar hun gebruikelijke bases en de terugtrekking van alle commandostrijdkrachten uit de hoofdstad om hen te concentreren in de gebieden die voor de commando-acties geschikt zijn

3 In de stad Irbid en andere Jordaanse steden moet de militaire en civiele toestand worden hersteld, welke voor de recente gebeurtenissen bestond

4 De binnenlandse veiligheidsdiensten zijn met de handhaving van de veiligheid belast onder burgerlijk bestuur

5 Onmiddellijke vrijlating van alle gevangenen door beide partijen

6 Instelling van een hoge commissie belast met het toezicht op de uitvoering van dit basis-akkoord en alle secundaire akkoorden die eruit zouden kunnen voortvloeien en met de coordinatie van de werkzaamheden en de betrekkingen tussen de Jordaanse autoriteiten en het Palestijnse verzet teneinde de veiligheid tot stand te brengen en de toestand te normaliseren

7 De hoge commissie zal drie bureaus hebben die aan haar ondergeschikt zijn, t w a) een militair bureau belast met alle militaire problemen m b t de toepassing van de bepalingen van dit akkoord, b) een civiel bureau belast met de niet-militaire problemen betreffende de twee partijen; en c) een bureau voor bijstand

Onder het toeziend oog van president Nasser reiken koning Hoessein en Yasser Arafat elkaar de hand. Dit bleek een der laatste foto's van de Egyptische leider.

en hulp belast met het toezicht op de distributie van voedsel en hulp, verschaft door de Arabische en andere landen aan alle slachtoffers en personen die zulks nodig hebben

8 De hoge commissie is belast met het uitwerken en sluiten van akkoorden tussen de twee partijen teneinde de voortzetting van de commando actie te verzekeren alsmede de eerbiediging van de soevereiniteit van het land binnen het kader van de wet, afgezien van de noodzakelijke uitzonderingen voor de commando-acties

9 De beslissingen van de hoge commissie, belast met het toezicht op de toepassing van het akkoord, zijn bindend en definitief, en elk van beide partijen moet zich er volledig aan houden

10 De hoge commissie moet zich onmiddellijk met de bovengenoemde taken belasten en moet periodiek aan de Arabisdhe vorsten en staatshoofden verslag uitbrengen van de taken die zij heeft uitgevoerd, van de Deslissingen die zij neemt genomen en van de uitvoering van dit akkoord en het naleven ervan door de betrokken partijen

11 De hoge commissie wordt voorgezeten door Bahi Ladgham, de Tunesische premier, en telt nog twee leden een vertegenwoordiger van het Jordaanse bewind, aangewezen door koning Hoessein, en een vertegenwoordiger van het Palestijnse verzet, benoemd door Yasser Arafat De hoge commissie zal de medewerking kunnen inroepen van andere personen

12 De commissie moet een klimaat scheppen dat gunstig is voor de uitvoering van dit akkoord, zodat de edele bedoelingen ervan verwezenlijkt kunnen worden beide partijen verbinden zich aan de uitzonderingstoestand en het militaire bewind een eind te maken

13. In het geval dat een van beide partijen een van de bepalingen van dit akkoord niet zal toepassen of de uitvoering ervan zal belemmeren zullen alle Arabische staten die het ondertekend hebben gemeenschappelijke en collectieve maatregelen tegen die partij treffen

14 Versterking en ondersteuning van de Palestijnse revolutie teneinde die in staat te stellen haar doelstellingen te verwezenlijken, nl volledige bevrijding en overwinning van de Israelische vijand en usurpator"

Inmiddels werd met de uitvoering van het akkoord van Cairo een begin gemaakt. Over het algemeen schijnt het bestand te worden nageleefd, al doen over de normalisering van de toestand tegenstrijdige berichten de ronde.

Uiteenlopend zijn ook de schattingen over de verliezen aan mensenlevens tijdens de gevechten. Het aantal van 20.000 doden dat op het hoogtepunt van de strijd door commando's genoemd werd, schijnt overdreven. Na het staakt-het-vuren sprak Arafat van 8.000 doden. Waarnemers noemen een aantal van 5.000 à 6.000, terwijl schattingen van Westelijke diplomaten neerkomen op 2.500 à 3.000, aldus berichtte op 8 okt. de *FAZ*.

Commentaren

Het akkoord van Cairo en de voorafgaande gebeurtenissen werden o a belicht in een artikel in Die Zeit van 2 okt Hierin werd o a gesteld

„De Hasjemietentroon wankelde. Vertwijfeld smeekte koning Hoessein de vier grote mogendheden om hulp. Het cynische woord van de links-radicale guerrillaleider Habache dat men voor de bevrijding van Palestina ook een derde wereldoorlog op de koop toe zou nemen — dit scheen bewaarheid te worden. Israelischc tanks rolden op de Golanhoogte naar hun uitgangsstellingen, oorlogsschepen van de Zesde Vloot met 1500 mariniers aan boord naderden de kust van Syrie en Libanon, in Fort Bragg stonden 14 000 Amerikaanse para's in alarmtoestand gereed; 2 000 man van de 8ste US-infanteriedivisie in Beieren werd in staat van alarm gebracht Moskou en de in Cairo verzamelde Arabische staatshoofden uitten duistere dreigingen

Doch toen kwam woensdag vorige week (23 sept.) de verrassende wending in de Jordaanse burgeroorlog Koning Hoessein en zijn generaals beroemden zich op een trotse zege op de Syrische „agressors" Bijna 100 van de 250 bij de aanval betrokken Syrische tanks zouden zijn vernietigd. de vijand zou over de grens zijn teruggeworpen Deze versie nam later ook het State Department in Washington over Onderhands weliswaar lieten de Amerikanen weten dat hun sabelgerammel en hun diplomatieke optreden in Moskou het gevaar voor de Hasjemitische troon in de laatste minuut hadden afgewend Ook de Israeliers maakten aanspraak op een deel van de verdienste. Hun tanks, slechts op een uur afstand van Damascus, en hun patrouillevluchter, boven Noord-Jordanie zouden de Syriërs tot nadenken hebben gestemd Waar zo velen de vrede gered wilden hebben, mochten ook de Sowjets niet ontbreken President Podgorny liet doorschemeren dat zijn land elke inmenging ontraden had

Het zal nog ettelijke maanden duren eer vindingrijke verslaggevers en beoefenaars van de contemporame geschiedenis de achtergronden van de Jordaanse burgeroorlog aan het licht gebracht hebben. Voorlopig zal men dan ook het gebeuren in twijfel moeten trekken, zoals dat door het Baath-regime in Damascus opgedist wordt, al was het maar om het echec in Noord-Jordanië te vergoelijken Syrie had volgens deze versie van meet af aan een beperkt offensief beraamd, om het evenwicht tussen de guerrillagroepen en het Jordaanse leger te herstellen Een opmars in de richting van Amman zou nooit voorzien zijn en de Syrische luchtmacht had met opzet niet in de strijd ingegrepen Derhalve heeft de Syrische regering een voorbeeldige „crisis management" beoefend, daar zij bij haar operatie steeds slechts zover ging dat noch de Amerikanen, noch de Israeliers zich geprovoceerd konden voelen

Zoveel staat vast. De tankaanval op Syrie verschafte de erg in het nauw gebrachte, technisch veel zwakkere en slecht getrainde commando's de noodzakelijke adempauze Intussen hadden de VAR, Soedan, Libië en andere Arabische naties tijd voor bemiddeling. Koning Hoessem moest toegeven, wilde hij het niet geheel bij zijn Arabische geldschieters verbruien Hij had moeten mzien dat zijn militairen hun beloften niet hadden kunnen inlossen, nl. binnen 48 uur de guerrilla-troepen te verslaan en ze „met wortel en al uit te roeien"

De koning geeft nu de schuld aan zijn geheime dienst, die door de commando's gemfiltreerd zou zijn en hem verkeerde inlichtmgen verschaft zou hebben

Doch de waarheid is ook in dit geval ingewikkelder Overal waar de commando's zich verschanst hadden, kon het Bedoeienenleger met zijn kanonnen huis na huis tot puin schieten, maar toch waagden de generaals het niet na het kanonvuur hun infanterie bij straatgevechten in te zetten De infanterie gold als onbetrouwbaar, want zij bestaat grotendeels uit Palestijnen.

Het brute optreden van het koninklijke leger heeft de zaak van Hoessein in de Arabische werelu net meest geschaad

Ondanks verscheidene bevelen van de koning de wapenstilstand na te leven, liet het leger zich geen kans ontgaan uit alle macht terug te schieten, als ergens een sluipschutier opgedoken was. Wat mortieren en houwitsers, raketten en fosforgranaten in de vluchtelmgenkampen op de heuvels rondom Amman aanrichtten, benaderde de feitelijke toestand van de volkenmoord *) tamelijk nauwkeurig Het kamp Dzjebel Hoessem, waar alleen al 45 000 mensen samengeperst woonuen, werd drie dagen lang bijna onophoudelijk beschoten (.) De ziekenhuizen in Amman liggen overvol met gewonden Velen hebben dagenlang hulpeloos m het straatvuil gelegen ( )

Koning Hoessein moest, toen hij voor de onderhandelingen naar Cairo kwam, van president Nasser en andere Arabische staatshoofden zware verwijten aanhoren In interviews met Westelijke journalisten had hij tevoren al het gebeuren trachten te rechtvaardigen „Het was erger dan de Zesdaagse Oorlog. Tegenover ons stond een georganiseerde beweging van mannen, die zich achter vrouwen en kinderen verscholen. Daarom hadden wij geen andere keus·· Hij kreeg onverhoopte steun. De Israelische minister van defensie Dayan meende verontschuldigend dat net zo als Hoessein ook de geallieerden m de Tweede Wereldoorlog uit militaire gronden Hollandse steden hadden moeten bombarderen.

Burgers stellen zich met zulke argumenten niet tevreden. De Tunesische premier Ladgham, nog geschokt over wat hij bij zijn bliksembezoek w het rokende Amman beleefd had, zei verontwaardigd „De koning zit in zijn paleis en beoordeelt de toestand van daaruit Ging hij door de straten, zoals wij hebben gedaan, en zag hij met eigen ogen wat wij hebben gezien, zou hij dan nog zo spreken?" „Dagenlang weigerde Arafat met Hoessein te onderhandelen Het wapenstilstandsakkoord, dat de koning aan enige gevangen guerrillaleiders gedicteerd had, zou op een onvoorwaardelijke capitulatie zijn neergekomen Met het 14 punten-akkoord . kan Arafat evenwel tevreden zijn Wat Hoessem nog veertien dagen eerder verontwaandigd van de hand gewezen had — de terugtocht van zowel leger als commando's uit Amman — moest hij nu goedkeuren

Of de vrede nu weerkeert in Transjordanie is meer dan twijfelachtig Immers de Bedoeienen voelen zich bedrogen en van hun zege beroofd", aldus Karl-Heinz Janszen over „de Pyrrusoverwinning van de Bedoeienen op de commando's" w Die Zeit

In andere commentaren werd gesteld dat ook Arafat het moeilijk zal hebben met de extremistische stromingen binnen het Palestijnse verzet om het compromis in praktijk te brengen

*) Volgens The Economist (10-10) hebben de commando's zich door Jordanie te beschuldigen van genocide voor een totale nederlaag weten te behoeden.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN IN BELGIË

Op 11 okt. werden in België de zesjaarlijkse gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Hun draagwijdte reikte aanzienlijk verder dan de gewone plaatselijke problematiek, omdat de oppositiepartijen — de Volksunie in Vlaanderen, het Rassembleinent Wallon in Wallonië en het Front Démocratique des Francophones in de Brusselse agglomeratie en omgeving — hun propaganda helemaal hadden afgestemd op de geplande staatshervorming, inzonderheid op de regeringsvoorstellen van het kabinet-Eyskens m.b.t. de grondwetsherziening. Die voorstellen werden voor de zomervakantie door de Senaat goedgekeurd, maar strandden dan in. de Kamer ten gevolge van de boycot, eerst van de Volksunie en daarna van de andere oppositiepartijen en van een aantal franstalige Brusselaars in de meerderheidsfracties. (Zie pag. 486 e.v.)

Verkiezingscampagne

VU, RW en FDF stelden dat het kiezerskorps zich bij deze raadsverkiezingen in de eerste plaats diende uit te spreken over en tegen de regeringsvoorstellen. Vooral het FDF voerde een zeer heftige campagne en kon daarbij rekenen op de steun van invloedrijke Brusselse persorganen, zoals de krant „Le Soir", de officieuze spreekbuis van het FDF, en het weekblad „Pourquoi Pas?". Verwant met de FDF-stellingen, was ook de propaganda van de meeste franstalige socialistische en liberale kandidaten in de hoofdstad. De gewezen ministerpresident Vanden Boeynants vormde hun geliefkoosde doelwit. Zij noemden hem ,,de vader van de regeringsvoorstellen" en verweten hem vooral niet akkoord te gaan met de eisen tot aanhechting van Vlaamse randgemeenten bij de hoofdstedelijke agglomeratie. Hun propaganda was gericht tegen de grondwettelijke begrenzing van de agglomeratie; tegen wat zij noemden: „le carcan."

Vanden Boeynants stelde van zijn kant dat het FDF — ook reeds als bondgenoot van het federalistischdenkende Rassemblement Wallon — in feite de grondslagen legde van een Belgische bondsstaat, waarin Brussel meer dan ooit omkneld zou zijn door de Vlaamse en Waalse deelstaten. De propaganda van VDB gebruikte dan ook de slogan: ,.Non au carcan fédéraliste". Om zoveel mogelijk gematigde kiezers aan te trekken had VDB een nieuwe lijst ingediend: de Unie voor de Toekomst van Brussel. In vrijwel alle gemeenten van de Brusselse agglomeratie verenigden de UTR-lijsten zowel nederlands- als franstaligen. Die lijsten kregen de steun van de plaatselijke CVP en PSC die zelf geen kandidaten voorstelden, maar vertegenwoordigd waren op de lijsten van Vanden Boeynants. Naast de FDF- en de UTB-lijsten waren er de traditionele liberale en socialistische lijsten, en verder ook verspreide Vlaamse lijsten. (Zo kwam de bekende letterkundige Marnix Gijsen op te Elsene, op een lijst van zgn. rode leeuwen.)

Elders in het land woog de ,,communautaire" problematiek veel minder op de verkiezingscampagne. In de grotere steden kwamen de partijen op onder hun naam; in de kleinere gemeenten noteerde men een veelheid van gemeentebelangen-lijsten zonder uitgesproken nationaal-politiek etiket. De campagne verliep rustig. Alleen de rel te Laken waarbij een FDF-militant om het leven kwam, wierp een schaduw over de verkiezingsperiode (zie pag. 602/2).

De kiezers

Voor de verkiezing van 23.809 raadsleden waren 6.442.026 kiezers opgeroepen. (In België bestaat de opkomstplicht.) Voor de eerste maal namen ook de militairen aan de verrichting deel.

Zij stemden in hun garnizoenstad (meestal in de Duitse Bondsrepubliek) en vandaar werden de stembiljetten door de posterijen naar de onderscheiden bureaus in de kiesdistricten gezonden. Ten gevolge van de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd — van 21 naar 18 jaar — gingen ruim 400.000 jongeren voor de eerste maal. naar de stembus. Van 21 jaar af was het geoorloofd zijn kandidatuur te stellen. Opvallend was ook het relatief groot aantal vrouwelijke kandidaten. (De sociale vrouwenorganisaties hadden de voorgaande maanden sterk daarop aangedrongen.)

Resultaten stembus

De resultaten vielen in 't algemeen vrij gunstig uit voor de twee regeringspartijen. althans ten opzichte van de parlementsverkiezingen van 1968.

Vooral de socialistische partij ging aardig vooruit, In West-Vlaanderen en de agrarische streken van Wallonië boekte ook de CVP/PSC winst, maar elders moest zij soms terrein prijsgeven, hoofdzakelijk aan de federalistische partijen.

Toch slaagden VU en RW niet in de verhoopte doorbraak. T.o.v. 1968 ging de VU zelfs lichtjes achteruit. De PVV werd niettemin door de VU in Vlaanderen voorbijgestreefd en kon enkel terugblikken op zetelwinst in Gent, Luik. Leuven en Lier. Voor de meest spectaculaire cijfers zorgde het FDF dat de grootste partij wordt in de Brusselse ag-

Weekblad 39ste jaargang No. 2045, pag. 23311-23326

glomeratie, waar vooral de liberalen sterk achteruitgaan.
De UTB van Vanden Boeynants behaalde insgelijks een mooi resultaat in de stad Brussel, maar de UTB-lijsten elders in de agglomeratie gingen achteruit t.o.v. de CVP/PSC-lijsten van 1968.

DE UITSLAGEN IN DE GROTE STEDEN

	1964		1970	
Brussel-stad	zetels	stemmen	zetels	stemmen
CVP/PSC/UTB	8	18.577	12	23.225
BSP	9	19 671	5	10.724
PVV	18	37 294	11	21 121
FDF/Fr. lijsten	1	4 818	12	22.444
Communisten	2	6.859		2.698
VU/Vl. lijsten	1	4 645	1	5 424
Antwerpen				
CVP	13	43 255	12	36 432
BSP	18	58 711	18	53 139
PVV	6	22 454	6	20681
VU	5	19 176	8	24 053
Communisten	1	8 533	1	6 014
Kabouters	—	—	—	3 729
Gent				
CVP	15	34 214	12	27.447
BSP	15	34 243	15	31 854
PVV	7	17.866	10	23.259
VU	2	8 500	4	11.711
Communisten	—	—	—	3.218
Kabouters	—	—	—	1.140
Luik				
PSC	10	22611	8	15 283
BSP	13	26 181	11	19 447
PVV	12	24 584	14	27 307
RW	—	1115	6	12 314
Communisten	4	9 639	2	5 469
Brugge				
CVP	16	16 615	25	39 017
BSP	9	9 289	9	15 749
PVV	1	2 043	1	4 276
VU	—	1431	6	10 648
overige	1	2 420	—	1 469
Charlerai				
PSC	5	3 622	4	2 250
BSP	6	4 005	5	3 026
PVV	8	4 978	7	4 047
RW	—	1073	5	3 195

RESULTATEN VAN DE VIER GROOTSTE PARTIJEN IN DE BRUSSELSE AGGLOMERATIE

(in percenten)

	UTB/PSC/CVP	PVV	BSP	FDF
Brussel	25,97	23,62	11,99	25,10
Anderlecht	13,33	7,09	55,59	12,12
Oudergem	19,75	32,85	10,66	34,18
St-Agatha Berchem	32,01	15,03	15,06	23,84
Etterbeek	18,45	29,14	10,04	37,97
Evere	14,57	15,72	36,84	18,79
Vowt	14,92	28,12	19,94	30,97
Ganshoren	49,85	10,90	13,42	21,51
Elsene	8,94	44,77	8,45	28,38
Jette	22,88	21,51	16,13	24,81
Koekelberg	22,12	32,19	13,96	24,02
Molenbeek	9,33	7,88	58,37	15,03
St-Gillis	15,06	12,89	47,78	24,36
St-Joost-ten-Node	11,93	10,38	51,85	20,39
Schaarbeek	13,37	23,34	15,37	33,31
Ukkel	21,21	32,06	9,94	34,95
Watermaal/Bosvoorde	21,41	17,77	9,88	38,21
St-Lambrechts Woluwe	43,56	8,98	5,58	39,94
St-Pieters Woluwe	18,81	15,72	6,25	36,43

De kleinere Vlaamse lijsten te Brussel bereikten slechts lage cijfers. En ook de Kabouters geraakten in Vlaanderen nergens aan een zetel.
In de zes Brusselse randgemeenten (met zgn. faciliteiten voor de franstaligen) noteert men, behalve te Drogenbos, een strike vooruitgang van de Franse lijsten die aanleunen bij het FDF. In twee van die gemeenten (Linkebeek en Wemmel) behalen die lijsten zelfs de volstrekte meerderheid. Ook in het wettelijk-eentalige Vlaams-Brabantse randgebied van de hoofdstad gaan enkele zetels naar franstalige kandidaten.
In de zes dorpen van de Voerstreek gaan de lijsten die voor de .,terugkeer naar Luik" opkomen, nergens achteruit. behalve te Remersdaal.

Reacties

Daags na de verkiezingen begon premier Eyskens met ruime onderhandelingen, waarbij hij met de belangrijkste partijleiders beraadslaagde, zonder evenwel enige verklaring af te leggen voor de Kamers. Aan de pers zei hij dat de verkiezingsuitslagen de regering ertoe aanzetten verder te gaan met de grondwetsherziening. Hij betreurde de ,,anti-Vlaamse" stemming te Brussel en voegde eraan toe: De Vlamingen waren verwittigd; waarom hebben ze niet voor het reces eenparig de grondwetsherziening goedgekeurd?
Volgens CVP/PSC-voorzitter Houben profiteerde het FDF van een hartstochtelijk en verward klimaat. De eenheid onder de burgers werd door de Brusselse stembusuitslag niet versterkt. Houben noemde het een zware vergissing, dat een aantal parlementsleden weigerde aan de grondwetsherziening mee te werken.
CVP-voorzitter Vandekerckhove waarschuwde de Brusselaars: Zij weten niet wat boven hun hoofd hangt: de reactie van de Vlamingen zal niet uitblijven.
Vanden Boeynants zei dat de verkiezingen niets positiefs hebben aangebracht: ,,Indien wij overal onder de naam VDB hadden gestreden, zouden de kiezers klaarder hebben gezien en zou het resultaat beter zijn geweest."
Senator Lagasse (FDF) sprak van een ,,vloedgolf" en zei dat 80% van de Brusselaars tegen het regeringsplan i.z. de staatshervorming stemde.
Kamerlid Simonet (BSP) zei: Brussel heeft oppervlakkig en tegen de Vlamingen gestemd. Het gevaar

dreigt dat heel wat Vlamingen en ook Walen de Brusselaars niet langer als geldige gesprekspartners zullen beschouwen.

Perscommentaren

In de eerste commentaren legden alle kranten de klemtoon op de vooruitgang van het FDF. Het Laatste *Nieuws* (lib.) en De nzeuwe Gzds (kath) spreken daarbij onmiddellijk de wens uit, dat de andere partijen afstand zouden nemen van het FDF en niet zouden aanvaarden met die partij in een bestuurscollege te zetelen De *Gazet* van *Antwerpen* stelt vast dat — op de hoofdstad na — nergens grote verschuivingen plaatshadden. De VU ging wel vooruit, maar niet in de mate die zij verwacht had. Le Soir (FDF) besluit dat de tegenstanders van het ,,communautaire" regeringsplan te Brussel een verpletterende overwinning hebben behaald. De Standaard meent dat de agressiviteit van het FDF-kiezerscorps de Vlaamse gemeenschap zal aanmoedigen in haar streven naar eigen structuren en instellingen, *Volksgazet* (soc.) waarschuwt de socialistische Brusselse politici voor een samengaan met de FDF. La libre *Belgique* vreest dat de zege van de Brusselse ,,extremisten" de hoofdstad zal afzonderen.

DE ZES BRUSSELSE **RANDGEMEENTEN**

	1964			1970		
Drogenbos	Stemmen	%	Zetels	Stemmen	%	Zetels
CVP/PSC	1256	49,29	6	1.854	59,25	10
PVV	342	13,43	1	207	6,61	—
BSP	950	37,28	4	552	17,64	2
Franse lijsten	—	—	—	465	14,86	1
Vlaamse lijsten	—	—	—	51	1,63	—
Kraainem						
CVP/PSC	2.129	44.24	7	2 511	40,14	7
PVV	396	8,24	—		—	—
BSP	580	12,05	1	—	—	—
Franse lijsten		—	—	2.760	44,13	7
Vlaamse lijsten	514	10,68	—	678	10.84	1
Linkebeek						
CVP/PSC	844	36,47	4	812	31,16	4
PVV	860	37,17	5	246	9,44	—
BSP	463	20,01	2	—	—	—
Franse lijsten	—	—	—	1548	59,40	9
St-Genesius **Rode**						
CVP/PSC	2.709	40,87	6	2.635	35,04	6
PVV	1.915	28,89	4	2.879	38,29	6
BSP	1.221	18,42	2	809	10,76	1
Vlaamse lijsten	784	11,82	1	1.169	15,55	2
Wemmel						
CVP/PSC	1.047	17,26	2	—	—	—
PVV	1.814	19,90	4	—	—	—
BSP	1.227	20,22	3	597	7,79	—
Franse lijsten	—	—	—	4.601	60,08	10
Vlaamse lijsten	1.318	21,72	3	2.460	32,15	5
Wezembeek-Oppem						
CVP/PSC	2 323	47.12	7	2 246	38,10	6
PVV	—	—	—	388	6,58	—
BSP	231	4,68	—		—	—
Franse lijsten	1545	31,34	2	1968	33,38	6
Vlaamse lijsten	831	16,86	2	1293	20,24	3

Evolutie te Brussel

Gelet op de algemene verkiezingen voor de Kamer van 1968 evolueerde de toestand in de Brusselse agglomeratie (19 gemeenten) als volgt. (in percenten)

	1964	1968	1970
UTB (CVP/PSC)	21,45	24,86	19,08
PVV	33,41	26,27	21,79
BSP	31,60	20,05	22,23
FDF en dgl.	2,38	21,38	27,33
Overige	11,17	7.44	9,57

In de cijfers van 1968 zijn ca 75 000 stemmen uit Vlaamse gemeenten van het kiesarrondissement Brussel opgenomen. Dit arrondissement reikt verder dan de 19 Brusselse gemeenten. Het was niet mogelijk de gegevens voor de algemene verkiezingen alleen voor de agglomeratie te achterhalen

WEST-EUROPA

NEDERLAND

CONCENTRATIE-TENDENSEN IN DE PERS. RAPPORT. COMPENSATIE-REGELING

De volgens velen verontrustende concentratie-tendens in de Nederlandse dagbladwereld (zie pag. 648 en hieronder) is sinds enkele jaren reeds onderwerp van studie en polemiek. Bij brief van 19 april 1968 deed minister Klompé de Tweede Kamer een advies van de Persraad toekomen, dat hierop betrekking had. In dit advies stelde dit adviescollege een aantal maatregelen voor, die eerder door het bestuur van de Nederlandse Dagbladpers (NDP) — organisatie van uitgevers van kranten, De Waarheid uitgezonderd — naar voren werden gebracht (zie pag. 326/2-1968). De maatregelen waren gericht op een versterking van de economische positie van de dagbladondernemingen, die als de voornaamste oorzaak van die concentratie-tendens werd aangewezen.

In de brief over het advies van de Persraad kondigde minister Klompé overleg aan met haar ambtgenoten, wier beleid bij de voorgestelde maatregelen is betrokken. Dit overleg werd voorbereid in een interdepartementale werkgroep onder voorzitterschap van dr. J. Verhoeve, plv. secretaris-generaal van CRM.

De resultaten van dit overleg werden vervat in een rapport-*Concentratie-tendensen in de Pers*, dat op 19 mei aan minister Klompé en

DE CONCENTRATIE IN DE DAGBLADPERS

(in % van het aantal krantenlezers)

Telegraaf-concern	14,6%
Nederlandse Dagblad-Unie	11,7%
(Te zamen het Unitel-concern)	(26,3%)
Perscombinatie	10,5%
Verenigde Nederlandse Uitgeversbedrijven	8,6%
NV de Arbeiderspers	7,7%
Audet	7.20
A Sijthoff NV	6,3%
Stichting Christelijke Pers	5,470
Hazewinkel Uitgeversmaatschappij	2,9%
Utrechtsch Nieuwsblad	2,9%
NV v/h fa M J van der Loeff	2,4%
Totaal van deze concerns	80,2%
Resterende 27 dagbladondernemingen	19,8%

(Zie ook pag 648)

(ministerie van economische zaken)

vervolgens op 12 juni aan de Kamer werd aangeboden. Op 8 sept. werd over deze problematiek een Kamerdebat gehouden. De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) belegde op 6 juni een demonstratieve vergadering over dezelfde problemen. (Op beide zaken komen wij hieronder nader terug).

De moeilijkheden in de Nederlandse dagbladpers

Een groot aantal Nederlandse dagbladen maakt financieel moeilijke tijden door, hetgeen mede de trend naar concentratie in de perswereld versterkt.

In zekere mate lijden de Nederlandse dagbladen onder dezelfde verschijnselen als andere sectoren: snelstijgende kosten, investeringsmoeilijkheden en prijscontrole. Een extra handicap ontstond echter in 1967 toen de televisiereclame werd ingevoerd (gevolgd door radio-reclame in 1968) en de dagbladen geen vast deel in de opbrengst daarvan werd toegezegd. Op een totaal inkomen van de gezamenlijke kranten van f 624 mln, waarvan f 214 mln abonnementsgelden en f 410 mln uit advertenties, ging (in 1969) f 83,5 mln naar de STER. Als volgend jaar de maximale reclamezendtijd kan worden benut zal door de adverteerders een bedrag van rond de f 125 mln aan radio- en televisiereclame worden uitgegeven.

In 1967 werd de Nederlandse dagbladen wel een drie-jarige compensatie toegezegd: 40% van de nettoopbrengst van de STER-reclame zou ten goede komen aan de dag- en weekbladen. Deze compensatie was gebaseerd op de onderstelling dat de schade voor de bladen in 1967 f 37,5 mln zou bedragen en voorzag een uitkering aan de dagbladen van 10,45% van hun inkomsten uit advertenties gedurende 1966. Later moest dit percentage worden teruggebracht tot 3,7% toen de opbrengst uit de STER-gelden f 13,3 mln bleek te zijn. (zie pag. 533/3-1968)

Hoewel de compensatie-regeling over het algemeen geaccepteerd werd, ging ze voorbij aan het feit dat sommige bladen zwaarder werden getroffen dan andere. Dit betrof met name de ländelijke bladen, die door het nationale karakter van de radio- en televisiereclame ernstiger werden getroffen dan de regionale bladen. Was het totaal advertentie-volume van de Nederlandse kranten vorig jaar weer 18,3% boven het volume van 1966 (na de inzinking van 1967), het percentage van de ,,nationale" advertenties lag en ligt 13% onder dat peil.

Hoewel de oplagecijfers in totaal blijven stijgen en de kranten ook in omvang groter worden (van gem. 18 pag. in 1960 tot 27 in 1969) zijn de moeilijkheden hierdoor toch onmiskenbaar geworden. Daarbij komt dat zowel de verkoopprijs van de kranten als de advertentie-tarieven door de jarenlange prijscontrole betrekkelijk laag liggen, hetgeen de uitgevers reeds noodzaakte de verhouding redactioneel/advertenties van 50-50 op 2-1 te brengen, daarmee hun kranten kwetsbaar makend in tijden van de geringste depressie.

Het meest opvallend zijn, zoals gezegd, de moeilijkheden bij een aantal van de grote ,,nationale" dagbladen. (Zie ook pag. 648). Genoemd kunnen worden De Tijd, Trouw (dat wellicht tot samenwerking komt met de Perscombinatie, zie hieronder), NRC en Algemeen Handelsblad (die thans zijn samengegaan), en Het Vrije Volk, dat acht jaar geleden met 325.000 lezers nog het grootste dagblad van Nederland was, maar nu is moeten overgaan tot concentratie van de grote hoeveelheid lokale edities in Rotterdam en Arnhem. Daarbij zijn ook een aantal grote regionale kranten, zoals Het Parool, en kleinere iokaie bladen in moeilijkheden.

Adviezen werkgroep. Maatregelen kabinet

De interdepartementale werkgroep gaf in haar rapport de volgende adviezen omtrent de wensen, zoals die door de NDP via de Persraad aan de regering waren voorgelegd (vgl. pag. 326/3-1968):

a Er is voldoende rekening gehouden met de wens de uitbreiding van de zendtijd voor omroepreclame afhankelijk te maken van een stijging in de advertentie-inkomsten van de pers De commissie wijst erop, dat oorspronkelijk het maximum van de televisie-reclame al in het derde jaar zou worden ingevoerd, dit is met het oog op de belangen van de pers verschoven naar het vijfde jaar (1971) Per 1 jan 1970 was bovendien nog slechts de helft van de maximumzendtijd voor de radio-reclame beschikbaar

b De commissie adviseert het zgn nultarief voor de pers in het BTW-systeem na 1971 te continueren Dit ter voorkoming van een ernstige lastenverzwaring die de afschaffing van de binnenlandse omzetbelasting (thans 6%) op krantenpapier per 1 jan 1966 grotendeels teniet zou doen

c. De commissie wijst de wens van de hand de 5,2% omzetbelasting op geïmporteerd krantenpapier over 1968 terug te betalen. Zij acht dit geen structurele maatregel en ziet bovendien hierdoor het BTW-stelsel doorkruist.

d. Geen subsidie-verlening (direct of indirect) aan Van Gelder Papierfabrieken, ter afwenteling van de dagbladen van de toeslag, die zij per 1 jan. 1968 i.v.m. de invoering van tariefcontingenten aan Van Gelder op het krantenpapier moeten betalen. De commissie acht dit in strijd met internationale gedragsregels. Bovendien heeft het invoeren van tariefcontingenten in het kader van de Kennedy-ronde de krantenbedrijven aanzienlijke voordelen gebracht.

e. De commissie adviseert een tegemoetkomend prijsbeleid en een algemene verhoging van de abonnementen Zij heeft geen bezwaar tegen procentuele stijging van de advertentieprijzen.

f De commissie meent dat de PTT-verhogingen in de categorie ,,nieuwsbladen" niet ongedaan kunnen worden gemaakt Een verdeeld advies geeft de commissie over verhogingen in de komende jaren

g De commissie kwam niet tot een eenstemmig advies omtrent de spoorwegtarieven voor dagbladenvervoer, die de Persraad niet verhoogd wilde zien

h De commissie ziet geen reden voor de gevraagde verlaging van telex- en telefoontarieven voor de pers.

i. De commissie adviseert enkele gevraagde belastingfaciliteiten zoals investeringsaftrek en invoering vervroegde afschrijving niet te verlenen.

WINST VAN DE STER

Uit het medio juni gepubliceerde jaarverslag van de Stichting Ether-Reclame (STER), de instantie die zorg draagt voos de radio- en televisiereclame, blijkt dat in 1969 een winst is geboekt van ƒ 75,8 mln (tegen ƒ 66 mln in 1968 en f 44 mln in het beginjaar 1967). Voor 1970 wordt een netto-opbrengst van ca. f 89 mln verwacht

De belangrijkste ontwikkeling in 1469 was wat het verslag noemt ,,de doorbraak" van de zender Hilversum III Nadat in 1968 nog slechts de helft van de reclame-zendtijd op deze zender werd verkocht is thans van een duidelijke ,,overvraag" sprake. Deze overvraag doet zich bij de andere zenders en bij de televisie in sterke mate voor: resp. 8 en 4 maal. OP de televisie werden in 1969 in totaal 17 159 spots uitgezonden met een gemiddelde duur van 22,9 sec (823 produkten en diensten) OP de radio-zender werden 15 573 spots uitgezonden, waaronder de 20-seconden-spots steeds meer gaan overheersen (205 produkten). Zowel op radio als televisie nam de reclame voor voeding de meeste zendtijd in beslag (ong een derde) met daarachter wasmiddelen en lichaamsverzorging De STER-inkomsten komen grotendeels ten goede aan de omroepen terwijl de afgelopen drie jaar 40% van de opbrengst ter compensatie aan de schrijvende pers werd uitgekeerd, In de komende drie jaar wordt hieraan nogmaals f 30 mln uitgegeven. (Het Parool)

(Vor. ber. pag. 704/1-1969)

j De commissie adviseert voortaan alle overheidsadvertenties in de pers (tot dusver tegen gereduceerd tarief j volgens het normaal geldende advertentie-tarief te berekenen

k De commissie adviseert de compensatie-regeling uit de STER-gelden nogmaals gedurende drie jaar en voor een bedrag van f 10 mln per laar te laten gelden Dit geld zou dan bestemd zijn voor die bladen die kuncen aantonen zich nog niet te hebben kunnen aanpassen aan de situa tie ontstaan na de invoering van ether-reclame

De commissie-Concentratie in de Pers voegt in haar rapport nog twee voorstellen toe, die niet door de NDP naar voren zijn gebracht, beide vinden hun oorsprong in adviezen van de Persraad

1 In de nieuwe wet Voorziening Perswezen, voorgesteld door de Persraad in zijn advies van 26 nov 1968 zou een bepaling opgenomen moeten worden, die voorschrijft dat de zelfstandigheid van de redactie in het krantenbedriif wordt vastgelegd in een statuut waarin de verhouding tussen (hoofd-)redactie en directie wordt geregeld Dit statuut zou openbaar gemaakt moeten worden

2 De vorming van een bedrijfsfonds, te realiseren door overheid en bedrijfsleven te zamen, waarvan de leiding bij een onafhankelijk trusteeship berust, wordt aanbevolen in het advies van de Persraad van 29 jan 1968 De eommissie ondersteunt deze suggestie en beveelt aan zo spoedig mogelijk een commissie van deskundigen te benoemen om over de uitwerking en consequenties van dit plan te adviseren

Op 12 juni van dit jaar, bij aanbieding van het rapport aan de Kamer, werden door premier De Jong en minister Klompé in een begeleidende brief een aantal steunmaatregelen aan de dagbladpers bekend gemaakt (de letter verwijst naar het betreffende commissie-advies):

— De compensatie voor de dagbladen wordt met drie jaar verlengd. In tegenstelling tot het advies van de interdepartementale commissie echter (zie k.) zal jaarlijks f 5 mln volgens de oude regeling aan álle kranten worden uitgekeerd en f 5 mln aan de kranten met aantoonbaar advertentie-verlies (ong. 2/3 van het aantal kranten);

— voor de dag- en nieuwsbladen zal de eerstkomende verhoging van de PTT-tarieven niet van toepassing zijn (F.);

— abonnementen op dagbladen (en nieuwsbladen) zijn voor de BTW gerangschikt onder het nul-tarief (b.);

— door een ruimer prijsbeleid kunnen de abonnementsprijzen met 10 cent per week worden verhoogd (e.);

— de regering gaat akkoord met afschaffing van het lage tarief voor de opneming van zgn. overheidsberichten (recognitieregeling, zie j.). De regering besloot tot deze maatregelen als bijdrage „tot het behoud van een voldoende gedifferentieerde pers". De mogelijkheid om ook de Nederlandse Nieuwsblad Pers (NNP) bij de voortgezette compensatie-regeling te betrekken, is nog in onderzoek.

Reacties

De andere verdeelsleutel in de compensatieregeling leidde tot een protest van het grootste Nederlandse dagblad, De Telegraaf, dat zich hierdoor het meest gedupeerd achtte. Het blad kon niet aantonen schade te hebben geleden van de invoering van de radio- en televisiereclame, (Nochtans heeft De Telegraaf met f 7,5 mln over de eerste drie jaar verreweg het grootste bedrag gekregen. Over de komende drie jaar ontvangt het blad ca. f 2 mln*).

De Nederlandse Organisatie van Tijdschrift-Uitgevers (NOTU) liet op 2 sept. in de kranten een pagina-grote advertentiebrief aan minister Klompé verschijnen als een vervolg op een uitvoerige nota, die de NOTU reeds eerder als reactie op het verschijnen van het rapport-Concentratie-Tendensen in de Pers (op 12 juni) had gezonden. Onder de kop „Marga, is dat wel eerlijk?", vroeg de NOTU zich af waarom de kranten wél andermaal steun, vrijstelling van PTT-verhogingen en BTW nul-tarief voor papier kregen en de tijdschriften niet.

Enkele dagen eerder, op 27 aug., had ook de vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP) een commentaar uitgegeven over de kwestie van de verdeling der STER-gelden. Een van de hoofdpunten daaruit was, dat de regering bij voortduring genoodzaakt zou zijn compensatie te geven, als de dagbladen niet zouden kunnen deelnemen aan de exploitatie van de ether-reclame.

De situatie bij de kranten blijft zich, aldus de NDP, ongunstig ontwikkelen. Voor dit lopende jaar stellen de kranten, dat hun kosten met ca. 11,7% zullen stijgen, hun totale inkomsten echter slechts met 8,4%.

Verdeling STER-gelden.

Begin sept. werd op verzoek van het Kamerlid drs. Westerterp (KVP) uitvoerig cijfermateriaal gepubliceerd over de verdeling van de STER-gelden, dit ter voorbereiding op het Kamerdebat over Concentratietendensen dat op 8 sept. plaatsvond. De belangrijkste gegevens omtrent die verdeling laten wij hiernaast volgen.

BLADEN	1967 t/m '69 (totaal: 56.939.795)	1970/'72 (totaal: 30.000.000)
De Telegraaf/Nieuws van de Dag	7.519.355	1.992.000
Perscombinatie 1)	6.538.136	4.614.000
Trouw	1.530.646	1.455.000
De Tijd	1.349.832	2.001.000
Het Vrije Volk	4.171.999	4.410.000
Ned Dagblad Unie 2)	6.618.986	3.756.000
Ver Noordh Dagbladen	896.906	240.000
Neerlandia 3)	2.422.808	1.137.000
Eindhovens Dagblad	1.428.458	519.000
Tubantia	1.401.496	369.000
Haagsche Courant	2.697.758	702.000
Het Binnenhof	676.772	534.000
Nieuwsblad van het Noorden	1.325.930	354.000
Haarlems Dagblad	962.967	489.000
Limburgs Dagblad	1.088.923	333.000
Brabants Dagblad	968.772	258.000
Gooi- en Eemlander	744.142	360.000
Leeuwarder Courant	1.110.139	300.000
De Gelderlander	1.348.816	357.000
De Rotterdammer 4)	1.228.593	1.152.000
Rotterdamsch N'blad	1.246.597	864.000
Nieuwsblad van het Zuiden	716.867	219.000
Utrechts Nieuwsblad	1.008.888	267.000
Prov Overijsselsche en Zwolsche Courant	610.165	162.000
Het Financieele Dgbl.	484.745	123.000*
De Waarheid	30.944	9.000*

1) Parool en Volkskrant
2) NRC/Handelsblad, Alg. Dagbladgroep en Het Vaderland
3) De Stem, Nwe Limburger en Centrum
4) incl. Dordts Dagblad, Nw. Haagse Courant en Nw. Leidse Courant.
* Gegevens over advertentievolume ontbreken; derhalve mogelijke aanvullingen volgens methode interdepartementale commissie.

Kamerdebat

Op 8 sept. wijdde de Tweede Kamer een debat aan de problematiek van de dagbladpers, naar aanleiding van het rapport-Concentratietendensen in de Pers, dat op 12 juni aan de Kamer werd gepresenteerd. (Zie ook hier boven).

Er werden, na een debat dat de verdeeldheid van de Kamer wat betreft de compensatieregeling aan het licht bracht, tien moties ingediend, waarvan er twee werden aangenomen. Een motie-Engels (KVP) vraagt van de regering de ontworpen compensatie-regeling tot twee jaar te beperken en in die tijd studie te maken van een reconstructiefonds*, dat met de resterende f 10 mln gevoed zou kunnen worden.

Een motie-Visser (D'66) vraagt eveneens beperking tot twee jaar, terwijl het derde jaar afhankelijk wordt gesteld van de vorderingen die al of niet zijn gemaakt in het overleg dat gaande is tussen hoofd-

* De Telegraaf wekte op 16 juli de woede van andere dagbladen op, door in een hoofdartikel de grote bedragen die andere kranten uit de STER-pot zouden ontvangen scherp te kritiseren („premies op een slecht bedrijfsbeheer"), zonder te vermelden welke bedragen het zelf had ontvangen en nog zou krijgen.

* Dit idee was eerder door de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) naar voren gebracht.

redacteuren en directies over de vorming van een redactie-statuut. (Een statuut dat de verhouding tussen de directie en de redactie regelt. Een — afgewezen — motie-Roethof (PvdA) wilde de statuutkwestie verschoven zien naar een eventuele nieuwe perswetj. Van de zijde van de NVJ werd teleurstelling over het debat uitgesproken.

Met name werd erop gewezen dat de regering niet was tegemoet gekomen aan de roep om werkelijke structuurmaatregelen die de perswereld volgens de NVJ behoeft.

Premier De Jong stelde er tijdens het Kamerdebat tegenover dat de NDP hier niet voor zou voelen.

Verder sprak minister Klompé zich uit tégen deelname van de NDP aan de exploitatie van de ether-reclame: ,,Men brengt twee concurrerende situaties — TV-reclame en dagbladreclame — in één hand; dat kan niet."

In De Journalist (1-10), blad van de NVJ, wordt de hoop uitgesproken dat met de NDP samen snel vorderingen kunnen worden gemaakt op het punt van reconstructiefonds en redactie-statuut.

NVJ-vergadering

Op 6 juni belegde de NVJ in Amsterdam een vergadering, blijkens de circulaire gewijd aan ,,een bespreking van de concentratieproblemen in de dagbladpers en de democratisering der redacties", die in feite een nogal demonstratief karakter kreeg en vol was van, wat De Journalist noemde, ,,hartekreten van tot in het diepst van hun ziel gewonde journalisten"

Volgens sommige sprekers kwam het rapport van de studiecommissie-dagbladconcentratie van de NVJ, waarin om wordt gepleit voor ,,drukfabrieken" waar iedereen terecht kan en een redactie-statuut dat aan de redactie grote bevoegdheden geeft tegenover de directie, wel wat laat Volgens hen was de ,,monopoliestrijd" praktisch gestreden en had de concentratie zich, muv Rotterdam, Amsterdam en Arnhem, reeds voltrokken' ,,De adverteerder heeft reeds bewust gekozen en de kleinere bladen van zijn lijst afgevoerd" Gepleit werd voor meer steun aan de in moeilijkheden verkerende bladen en voor verhoging van de abonnementsprijs

Benadrukt werd, dat bij krachtenbundeling het automatisme van redactioneel samengaan als gevolg daarvan, moet worden tegengegaan omdat zulks verschraling in de hand werkt Onder meer werd gepleit voor steun door het Rijk in geval van krantenfusies

Opgemerkt werd voorts, dat vergroting van de democratie in de redacties en tov de directies verkregen kan worden door er actief mee bezig te zijn Een tweetal moties werd aangenomen waarin in de eerste plaats wordt aangedrongen op democratisering van de redacties en op de invoering van een redactie-statuut, waarin wordt gesteld dat herstructurering van het dagbladbedrijf gevolgd moet worden door een kritische analyse van de feitelijke situatie van de Nederlandse pers, mede tegen de achtergrond van ontwikkelingen in het buitenland, het bestuur van de NVJ opdracht krijgt een commissie te vormen om dit geheel te bestuderen,

inspraak wordt geëist in het belangrijke beraad omtrent de concentratie-tendensen in de pers

De tweede motie dring erop aan desnoods ,,met harde middelen" te streven naar opneming van een redactie-statuut in de arbeidsovereenkomst, een redactie-statuut in de geest van de studiecommissie-dagbladconcentraties van de NVJ, met toevoeging tan enkele principiële uitgangspunten die mn. betrekking hebben op de positie van de hoofdredacteur die niet meer los mag worden gezien van de redactie, maar daarvan een onderdeel is" De motie zegt voorts dat de NVJ solidair is met redacties die acties ondernemen tegen directies die blijk geven van onwil om mee te werken aan democratisering (De Journalist, Het Parool, De Volkskrant, Financiai Times)

REORGANISATIE BIJ HET VRIJE VOLK

Op 13 dec. 1969 werd door de directie van de Arbeiderspers een aantal maatregelen bekend gemaakt die een ingrijpende reorganisatie van het bedrijf, met name wat betreft het dagblad Het Vrije Volk *, ten doel hadden.

De maatregelen omvatten het volgende:

— ontslag voor 250 van de 1240 werknemers vóór april 1970;

— (gedwongen) verhuizing van 150 werknemers uit Amsterdam en andere vestigingen van de NV naar Rotterdam of Arnhem (bij weigering volgt ontslag);

— sluiting van het krantenproduktiebedrijf van Het Vrije Volk in Amsterdam: de Amsterdamse editie zal in Rotterdam worden gedrukt;

— inkrimping van het grote aantal speciale (lokale) edities: de edities voor de drie noordelijke provincies, voor Utrecht en voor Den Haag verdwijnen;

— Het Vrije Volk wordt een avondkrant: het blad gaat verschijnen in een editiegroep Arnhem, editiegroep Rotterdam, editiegroep Amsterdam en een Algemeen Avondblad dat m.n. voor de losse verkoop en de postverzending is bestemd;

— er wordt een koper gezocht voor het oude gebouw in Amsterdam, waarin echter wel de handelsdrukkerij (vakbondsbladen, Vrij Nederland, Voetbal International) blijft gevestigd. Dit geldt eveneens voor de uitgeverij en voor het boekenbedrijf**.

De ontslagen bij de Arbeiderspers vielen in hoofdzaak onder het technische personeel (100 man) en het administratieve en commerciële personeel (130). Van de 130 redacteuren konden 30 naar Rotterdam verhuizen en moest 20 man afvloeien. Tijdens een persconferentie deelde drs. H. Claus (directeur van AP) mee, dat de verliezen die Het Vrije Volk de laatste jaren had geboekt deze ingrijpende reorganisatie noodzakelijk maakten. Gemiddeld heeft de krant per jaar f 2 mln verlies geleden. Voor 1969 wordt het verlies op totaal f 3,7 mln begroot. Over de gehele onderneming gerekend is het verlies echter minder. In de afgelopen jaren zijn al regelmatig edities opgeheven (van 45 naar 25 edities) en sedert 1967 gold een personeelsstop. De reorganisatie was voorbereid m.b.v. een speciaal daartoe in het leven geroepen inspraakcommissie die, geholpen door externe deskundigen, alle plannen van de directie heeft bekeken en tegenvoorstellen heeft gedaan. Ook NVJ en NDP zouden van de maatregelen op de hoogte gesteld zijn en akkoord zijn gegaan. De NVJ ontkende dit en kondigde aan besprekingen te willen voeren met de directie van de Arbeiderspers. Na een gesprek op 15 dec. bleek het meningsverschil tussen NVJ en Arbeiderspers niet uit de weg te zijn geruimd. Dit bleek met name ook een aantal voorzieningen i.v.m. de ontslagen en de verhuizingen te betreffen.

In de Tweede Kamer werden vragen gesteld over de maatregelen bij

---

* De NRC (15-12-'69) noemt Het Vrije Volk een ,,slachtoffer van machtsstrijd van de dagbladen" en noemt uit het complex oorzaken dat heeft geleid tot de ondergang van het Amsterdamse Vrije Volk twee factoren:

— het ideologische uitgangspunt en de binding aan de PvdA (hoewel in nov 1967 werd besloten tot loskoppeling - pag 772/2-1967)

— het editiesysteem

Deze twee factoren vertonen nauwe samenhang omdat de uitgave van meer dan twintig verschillende edities niet in de eerste plaats voortkwam uit zakelijke overwegingen, maar uit het streven naar een zo groot mogelijke spreiding van de socialistische idee De streekedities konden het echter niet bolwerken tegen de plaatselijke kranten

Kapitaalverschaffer van de Arbeiderspers is het NVV Voorzitter Kloos van het NVV is een van de commissarissen van De Arbeiderspers

** Met ingang van 1 okt. 1970 heeft AP haar boekenbedrijf overgedaan aan de Belgische uitgeverij De Standaard. Dit betekent dat vijf boekwinkels met een deel van het personeel (totaal 35) in Belgische handen zijn overgegaan Ook het Arbeiderspers-postorderbedrijf (boeken) is aan De Standaard overgedragen.

De Arbeiderspers, Minister Roolvink antwoordde hierop dat de afvloeiing bij AP „geheel volgens de normen was verlopen". Op 9 maart: een maand eerder dan verwacht, verscheen Het Vrije Volk voor het eerst alleen als avondblad. Enkele dagen eerder was de verhuizing naar Rotterdam voltooid. Ook de opmaak van de krant bleek te zijn veranderd.

In verschillende vergaderingen werd, o.a. door de Amsterdamse journalisten, ongerustheid uitgesproken over de gang van zaken bij de grote Nederlandse dagbladen (waarbij ook een aantal fusies, w.o. NRC/Handelsblad, een rol speelde). *(NRC, Het* Parool, *ANP)*

(Vor. ber. pag. 772-1967)

HERMAN WIGBOLD HOOFDREDACTEUR VRIJE VOLK

Per 1 sept. 1970 is Herman Wigbold, tot dan eindredacteur van de VARA-rubriek Achter het Nieuws, benoemd tot hoofdredacteur van Het Vrije Volk. De heer Wigbold volgt de heer E. Messer op, die tot directeur van Het Vrije Volk is benoemd. De redactie van HVV sprak zich tijdens een vergadering op 18 april uit tegen de wijze waarop deze benoeming (op voordracht van het curatorium van HVV) tot stand was gekomen. Met name werd geprotesteerd tegen het feit dat geen enkel overleg met de redactie was gevoerd. *(NRC)*

FUSIE **NRC/ALGEMEEN HANDELSBLAD**. SAMENWERKING **MET** DE TIJD

Na overleg en integratie binnen de NV Nederlandse Dagbladunie, die zowel de NRC (126 jaar oud) als het Algemeen Handelsblad (142 jaar oud) onder de door haar uitgegeven bladen telde, werd op 20 april van dit jaar bekend gemaakt, dat beide bladen met ingang van 14 sept. (welke datum i.v.m. Prinsjesdag later werd gesteld op 1 okt.) zouden worden samengevoegd tot één krant die in Rotterdam wordt vervaardigd. Het verschil tussen beide bladen is vanaf 1 okt. teruggebracht tot één pagina Amsterdams resp. Rotterdams nieuws.

Voorlopig verschijnen twee edities waarvan de eerste Handelsblad/NRC (Amsterdams nieuws) heet en de tweede NRC/Handelsblad (Rotterdams nieuws). Met deze beslissing werd een overgangsperiode afgesloten, die begon toen in april 1964 werd besloten beide bedrijven samen te voegen tot de NV Nederlandse Dagblad Unie. Later ging de Dagbladunie samenwerken met De Telegraaf in de NV Unitel. Terwijl de technische en administratieve bedrijven van AH en NRC langzamerhand werden geïntegreerd, ontstonden nauwe relaties tussen de redacties op het punt van b.v. de sportverslaggeving, politieke verslaggeving en het wekelijks bijvoegsel.

In een verklaring zeiden directies en hoofdredacties van beide bladen dat de redactionele en technische samenvoeging van beide bladen het gevolg zijn van omvangrijke schade die de invoering van ether-reclame heeft toegebracht (zie ook hierboven). Van de redacties heeft een gedeelte moeten afvloeien. Een aantal redactieleden, o.w. mr. A. Stempels, die ruim 12 jaar hoofdredacteur van de NRC is geweest, heeft zelf ontslag genomen.

De nieuwe krant heeft een drie man sterke hoofdredactie: mr. J. L. Heldring (oud-hoofdredacteur NRC), H. J. A. Hofland en drs. A. S. Spoor (voormalige hoofdredacteuren van het Algemeen Handelsblad.)

De nieuwe krant, die is gepresenteerd als de nieuwe Nederlandse „kwaliteitskrant", publiceerde op 1 okt. in de eerste uitgave, de beginselen, waaruit wij het volgende weergeven:

Liberaal zijn de Nieuwe Rotterdamse Courant en het Algemeen Handelsblad genoemd. Het is niet een naam waarvoor de nieuwe krant zich geneert. Want in dit woord ligt het vrijheidsbeginsel besloten. dat ons vóór alles dierbaar is. Dat is gemakkelijk gezegd, en velen die zich niet liberaal noemen, zeggen ons het met evenveel recht na. Een nadere definitie is dus nodig.

De vrijheidsgedachte die wij voorstaan, verdraagt zich niet met geloof in enig dogma, aanvaardt niet bij voorbaat enig gezag. Dat betekent een niet aflatende waakzaamheid. voortdurend onderzoek. Ook waakzaamheid jegens onszelf, ook zelfonderzoek, want de mens is een gewennirigsdier, dat moeilijk afstand doet van vertrouwde gewoontes en denkpatronen — en niets nienselijks is ons vreemd. De vrijheidsgedaehte die wij voorstaan, betekent ook verdraagzaamheid tegenover andersdenkenden, want de vrijheid die wij voor onszelf opeisen, kunnen wij, krachtens die gedachte, anderen niet ontzeggen. De grens van die verdraagzaamheid ligt evenwel daar waar anderen onze vrijheid dreigen aan te tasten. (.)

Wat stijl en inhoud van deze krant betreft: wij komen er eerlijk voor uit dat wij ons richten tot een publiek dat bereid is na te denken. Wij weten dat wij daardoor, vooral in een tijd waarin de aandacht van de lezer toch al door zoveel zaken in beslag wordt genomen, onszelf beperkingen qua lezerstal opleggen. Maar het is ons streven niet om aan een populariteitswedstrijd mee te doen.

Bovendien: wij respecteren onze lezers te zeer dan dat wij hen als onvolwassenen willen behandelen. Daarom zullen wij hun ook geen meningen opdringen. Het is ons doel hun in de eerste plaats de ruimst mogelijke informatie te geven, op grond waarvan zij dan zelf hun eigen mening kunnen vormen. Willen zij daarnaast nog kennis nemen van onze mening, die gescheiden van die informatie gegeven wordt, dan is dat meegenomen.

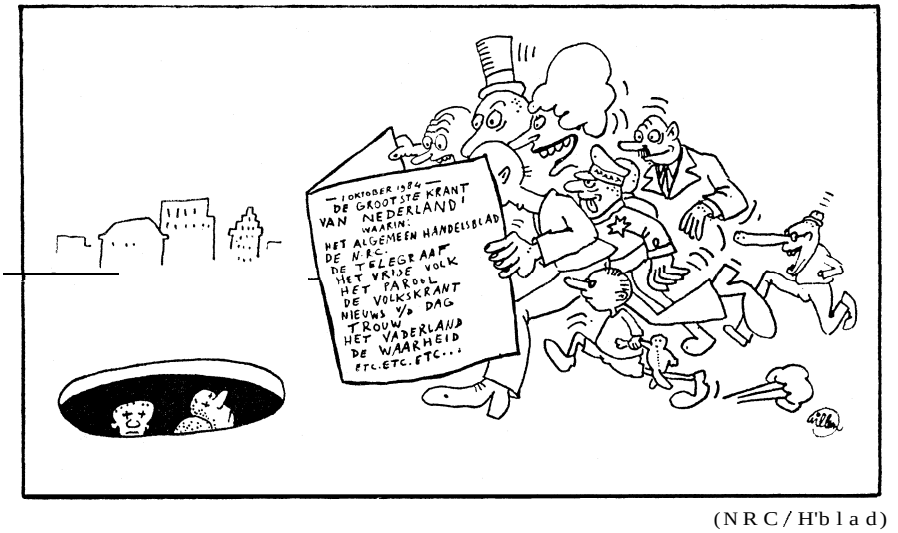

(N R C / H'b l a d)

Samenwerking met De ***Tijd***

Eind aug. werd bekend dat m.i.v. oktober NRC/Handelsblad en het dagblad De Tijd (behorende tot VNU), een journalistieke, commerciële en technische samenwerking aangaan. Deze samenwerking zal echter, voor zover zij journalistiek zal zijn, uitsluitend de nieuwssectoren (w.o. sport) betreffen. Wat de opiniërende sectoren aangaat, blijven de kranten hun eigen geestesmerk houden. De Tijd, die reeds lang in moeilijkheden verkeert. blijft dus als onafhankelijke krant bestaan. Een en ander werd meegedeeld in een communiqué dat op 28 aug. door NDU en VNU werd uitgegeven. De directies verklaren in het communiqué dat de concurrentie van de ether-reclame en de voortdurende kostenstijgingen hen tot dit besluit hebben gebracht. Het drukken van De Tijd zal geschieden op de persen van Algemeen

Handelsblad NV te Amsterdam. De drukkerij van De Tijd zal worden gesloten, de zetterij blijft gehandhaafd.
Door de betrokken redacties werd geprotesteerd tegen het besluit, dat zou zijn genomen zonder overleg rnet de redacties' In een op 18 sept. uitgegeven gezamenlijke verklaring, deelden de redacties mee bereid te zijn tot overleg met hun directies en hoofdredacties over de vraag hoe een begin kan worden gemaakt met de journalistieke samenwerking tussen de bladen. Redacteuren van NRC/Handelsblad stelden hierbij vast dat die samenwerking voor hen onaanvaardbaar zou zijn indien de hoofdredacteur van De Tijd, de heer J. M. Lucker, zeggenschap zou krijgen over hun werk, of over de inhoud van de krant.
(NRC, Alg. Handelsblad, Het Parool)

SAMENWERKING BIJ DE DAGBLADPERS

Hieronder geven wij een overzicht van de voornaamste pogingen tot of reeds tot stand gekomen vormen van samenwerking tussen diverse Nederlandse dagbladen en dagbladuitgevers in het laatste jaar:
— de directie van Trouw maakte op 6 nov. 1969 bekend dat die krant vanaf begin 1971 niet meer op de persen van het Alg. Handelsblad zal worden gedrukt, maar bij de NV Perscombinatie (Het Parool en De Volkskrant). Trouw wordt ook dan nog gezet door de drukkerij C. A. Spin en Zoon, een dochterondernerning van Trouw.
— Op 10 nov. 1969 werd bekend gemaakt dat Trouw en de bladen van het zgn. Rotterdammer Kwartet (De Rotterdammer, Nieuwe Haagse Courant, Nieuwe Leidse Courant en Dordts Dagblad) zoeken naar nauwe vormen van samenwerking, óók op redactioneel gebied. De NV Uitg. Mij Trouw en de NV de Rotterdammer zijn verenigd in de NV De Christelijke Pers.
— Het oriënterend overleg over mogelijkheden van een eventueel samengaan tussen de Perscombinatie en De Arbeiderspers (Het Vrije Volk) wordt, blijkens mededeling van beide besturen in april van dit jaar, voortgezet. Na de verhuizing en de reorganisatie van Het Vrije Volk (zie hierboven) zijn de besprekingen geïntensiveerd.
— Eind mei werd grotere redactionele samenwerking aangekondigd bij de bladen van de NV Audet: De Gelderlander, Arnhems Dagblad, Centrum, De Stem en De Nieuwe Limburger. Deze samenwerking krijgt aan het eind van dit jaar haar beslag.
— Vanaf maandag 6 juli verscheen het tot dan toe onafhankelijke sportweekblad Sport en Sportwereld, als bijlage bij het Algemeen Dagblad, dat de naam en enkele medewerkers van het blad van eigenaar/hoofdredacteur Chr. Geudeker, overnam. Sport en Sportwereld (ong. 50.000 ex. wekelijks) leed steeds meer verlies als gevolg van de te grote concurreniie van sportbijlagen van de landelijke bladen.
— De Sijthoff Pers NV (o.a. Haagsche Courant) en de Westerpers NV (o.a. Het Binnerihof) zullen tot samenwerking komen. De totale oplagecijfers van beide bedrijven is resp. 256.000 en 46.000.

Uitgangspunten bij het gesprek over samenwerking, zo werd op 4 juni in een communiqué meegedeeld, zijn de noodzakelijke versterking van de positie van de Westerpers, en daarnaast de instandhouding van de verscheidenheid in de meningsvorming in de Nederlandse dagbladpers. Het karakter van alle betrokken kranten zal gehandhaafd blijven. Er zullen geen ontslagen vallen en er wordt overleg gepleegd met de betrokken werknemersorganisaties. (NRC, Het Parool, de Volkskrant)
(Vor. ber. pag. 791/3-1969)

NIEUWE HOOFDREDACTEUR DE TELEGRAAF

Per 1 juni is benoemd tot opvolger van de heer J. J. F Stokvis als hoofdredacteur van De Telegraaf, de heer H. Goeman Borgesius, tot dan plv.-hoofdredacteur. De heer Stokvis legde zijn functie neer wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. De adjunct-hoofdredactie werd aangevuld met de heer J. Langereis, tot dusver chefredactie. *(NRC)*

NIEUWE VOORZITTER NED. GENOOTSCHAP HOOFDREDACTEUREN

Op 6 mei heeft mr. A. Stempels. tot 14 sept. hoofdredacteur van de NRC, zijn voorzitterschap van het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren overgedragen aan zijn collega H. A. M. Hoefnagels van de Haagse Courant. Drs. M. L. Snijders (Utrechts Nieuwsblad) werd tot vice-voorzitter gekozen (ANP)

CONTROVERSE VOLKSKRANT-HILTERMANN

Op 10 okt. 1969 zei radio-commentator en voormalig hoofdredacteur van de Haagse Post, mr. G. B. J. Hiltermann, in een radio-uitzending over de Volkskrant, dat ,,deze katholieke krant rondweg anti-semitisch, althans anti-Israël is geworden", dit naar aanleiding van een hoofdredactioneel artikel van de Volkskrant over de situatie in het Midden-Oosten en allerlei teksten en koppen in de periode van sept. 1968 tot okt. 1969.

Hierna spande de Volkskrant een kort geding aan tegen de heer Hiltermann, dat op 4 nov. voor de Amsterdamse rechtbank diende. Bepalend hierbij was de vraag wat nu precies met de term ,,anti-semitisch" wordt bedoeld en of die kwalificatie in het openbaar mag worden gebezigd.

Op 7 nov. deed mr. U. W. Stheeman uitspraak. Volgens mr. Stheeman had de raadsman van de heer Hiltermann ter zitting een reeks van voorbeelden gegeven die aanleiding kunnen zijn geweest voor de heer Hiltermann tot zijn kwalificatie te komen.
Voorts moest mr. Hiltermann geacht worden vrij te staan in een beschouwing, dat inzicht tegenover zijn luisteraars te uiten. Derhalve verloor de Volkskrant het kort geding en werden haar eisen, w.o. herroeping door mr. Hiltermann van zijn woorden in de betreffende radio-rubriek, niet ingewilligd. Op 12 dec. diende voor het Amsterdams Gerechtshof de zaak Volkskrant-Hiltermann in hoger beroep. Op 8 jan. van dit jaar werd mr. Hiltermann door het gerechtshof in het ongelijk gesteld. ,,Hij is," zo zegt het arrest, ,,tekortgeschoten in het betrachten van de in het maatschappelijk verkeer betamelijke zorgvuldigheid". De heer Hiltermann werd gedwongen zijn woorden te herroepen met o.m. de woorden: ,,Mijn uitlating dat de Volkskrant anti-semitisch is geworden had achterwege moeten blijven, daar zij geen rechtvaardiging vindt in de berichtgeving van die krant, waarop ik mij heb beroepen."

Direct na het voorlezen van deze tekst zei de heer Hiltermann in een commentaar: ,,Ik betwijfel, of het gebod aan de commentator, om eigenmondig en een in de ik-vorm gesteld verplicht lesje te moeten lezen, een gelukkig precedent schept. Ik betwijfel ook of het doelmatig is, maar ik kan het ook niet helemaal rijmen met het wezen van de vrijheden, die in ons land zo hoog in aanzien plachten te staan, met name de persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting." (NRC, de Volkskrant)

IJSLAND

DOOD PREMIER BENEDXKTSSON, HAFSTEIN OPVOLGER

In de nacht van 9 op 10 juli heeft de IJslandse premier Bjarni Benediktsson de dood gevonden bij een brand in zijn zomerhuis, 60 km van Reykjavik verwijderd. Met Benediktsson kwamen ook zijn vrouw en een kleinkind om het leven.

Renediktsson was 62 jaar oud en niaakte al twintig jaar deel uit van de IJslandse regering Sedert 1963 was hij premier. Hij was voorzitter van de conservatieve Onafhankelijkheidspartij, die samen met de bociaal-democraten regeert.
Onmiddellijk na het bekend worden van de dood van de premier kwam het kabinet in spoedzitting bijeen en belasttte de president van de republiek de minister van justitie Johann Hafstein voorlopig met de leiding van de regering.
Op 10 oktober werd de samenstelling van een nieuw kabmet bekend gemaakt, dat onder leiding van Hafstein in principe tot aan de verkiezingen in 1971 zal aanblijven De nieuwe regering is wederom een coalitie van de Onafhankelijkheidspartij en van de sociaal-democraten. De zetelverdelmg is als volgt.

premier - Johann Hafstein (onafh. partij); justitie er. godsdienst - mevr Audur Auduns; buitenl. zaken - Emil Jonsson (SOC democr); handel en cultuur - Gylfi Gislason (soc.-democr); fmancien - Magnus Jonsson (onafh), landbouw - Ingolfur Jonsson (onafh); visserij - Eggert Thorsteinsson

ZWITSERLAND

VOORSTEL-SCHWARZENBACH VERWORPEN

De mannelijke kiezers hebben 7 juni in een referendum het voorstel van het conservatieve lid van de Nationale Raad, James Schwarzenbach, verworpen om het aantal buitenlanders in Zwitserland te beperken.
De uitslag van het referendum was 555.714 voor het voorstel van Schwarzenbach en 654.588 tegen.
De opkomst van de kiesgerechtigden was bijzonder groot. Terwijl gewoonlijk slechts 30% van de mannelijke kiezers bij een referendum naar de stembus komt, nam nu 74% van de kiesgerechtigden aan het referendum deel.
Van hen stemde 46% voor het voorstel en 54% tegen. Volgens de grondwet had het voorstel zowel een meerderheid van stemmen in het gehele land nodig, alsook de steun van een meerderheid van de kantons. Van de 19 volledige kantons en de 6 halve kantons stemden er 8 kantons voor en 17 tegen. Het voorstel van James Schwarzenbach kreeg met name in de Duits sprekende kantons steun.
Schwarzenbach had voorgesteld om het aantal vreemdelingen te beperken tot 10% van de bevolking per kanton. Hij wilde een uitzondering maken voor het kanton Genève, gezien de vele internationale instellingen die in Genève gevestigd zijn. Uitgesloten zouden zijn grensgangers, seizoenarbeiders, studenten, toeristen, leden van buiteniandse of internationale vertegenwoordigingen, ouden van dagen, zieken, personeel in de ziekenhuizen.
Géén Zwitsers zouden mogen worden ontslagen, zolang in hetzelfde bedrijf en dezelfde categorie buitenlanders zijn aangesteld.
Het voorstel was met name gericht tegen de buitenlandse overlieersing van de vele gastarbeiders. Een derde van de arbeidskrachten in de industrie bestaat uit gastarbeiders.
Aanvaarding van het voorstel zou hebben betekend dat ongeveer 300.000 van de meer dan 900.000 vreemdelingen het land hadden moeten verlaten. Met name de gastarbeiders uit Italië, Joego-Slavië en Spanje zouden hiervan de dupe geworden zijn.
Een ander argument van Schwarzenbach was nog dat buitenlanders door het bankgeheim gelden die op oneerlijke wijze verkregen zijn in Zwitserland kunnen deponeren.

Alle politieke partijen adviseerden verwerping, alle belangengroepen ook: werkgevers en werknemers. In een voor Zwitserse begrippen formidabele campagne in pers en televisie werd aangetoond dat er een niet-aan-te-vullen gebrek aan werkkrachten zou ontstaan met name in de zgn. vuile beroepen in hotels en restaurants, bij wegenaanleg, vuilnisophaal- en schoonmaakdiensten
Behalve deze materiele bezwaren tegen aannemang van het Schwarzenbach-voorstel werden door vele actiecomité's gewezen op het internationale aanzien van Zwitserland dat ernstige schade zou kunnen lijden. Met name was men bang dat de Italiaanse regering haar veto zou uitspreken tegen een associatieverzoek van Zwitserland met de EG

Afremming gastarbeiders

Ondanks de verwerping van het Schwarzenbach-initiatief besloot de regering op 8 juni na een kabinetsvergadering het aantal gastarbeiders in het land niet te laten stijgen.
Volgens het regeringsbesluit zouden deze zomer en herfst geen gastarbeiders meer toegelaten worden, behalve in de hotelindustrie.
De reden voor de immigratiestop was volgens de officiële regeringsverklaring de verwachting dat de quota voor de andere takken van industrie, waar buitenlanders werkzaam zijn, zoals de bouwnijverheid, deze zomer overschreden zou worden.*(NRC, NZZ, FAZ)*

AZIË (ZUID)

BIRMA

OPSTANDIGE BEWEGINGEN. BETREKKINGEN MET CHINA

Naar *UPI* in oktober berichtte *(NZZ* 13-10) hebben in de loop van dit jaar volgens regeringskringen in Birma talrijke gevechten tussen regeringstroepen en door communistisch China uitgeruste rebellen plaats gevonden. De gevechten werden omschreven als de heftigste sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog.
Terwijl de regering van Birma reeds lang geconfronteerd werd met opstandige activiteiten van pro-Chinese ,,Witte Vlag"-communisten, was er pas sinds juni 1967 van een openlijk vijandige houding van de Chinese Volksrepubliek sprake (zie pag. 462/2-1967), die toen de rebellen steun toezegde.
Aan de andere kant werd de positie van de opstandelingen verzwakt doordat binnen hun gelederen een ,,zuivering" werd gehouden. In navolging van de Culturele Revolutie in China startte de leider van de communistische partij, Thakin Than Tun, begin 1967 een actie tegen ,,revisionisten", waarbij velen van de leidende veteranen in de partij werden gedood, o.w. drie van de acht leden van het Politburo. De militaire consequenties hiervan bleven niet uit. Nadat Than Tun een deel van zijn volgelingen had ontwapend, omdat hun trouw twijfelachtig was geworden, startte het leger te beginnen in aug. 1967 een reeks offensieven in de gebieden van Pegu, Prome en Toungoo, waarbij vele dorpen, welke tot dusver de communisten hadden gesteund, zich nu bij de regering aansloten.
Na de zuivering steunde Than Tun voornamelijk op de jongere partijleden, die deels in China hun opleiding hadden ontvangen. In de zomer van 1968 evenwel begon hij ook met een zuivering in dit deel van de partij. De hierdoor ontstane verwarring werd door het leger benut voor een reeks succesvolle aanvallen op steunpunten van de opstandelingen in het gebied van Toungoo, waar op 19 sept. het rebellenhoofdkwartier werd veroverd.
Op 24 sept. 1968 werd Than Tun door een jonge communist doodgeschoten, die zich vervolgens aan de regeringstroepen overgaf. Zijn motief zou vrees voor eigen leven zijn geweest.
Terwijl de regeringstroepen in centraal-Birma successen boekten, wis-

ten de rebellen in Noord-Birma — de Kachin- en Shanstaten — echter terrein te winnen.

Op 4 maart 1968 berichtte de regering dat kort tevoren een uitbreiding van de gevechten had plaats gevonden in noordelijk Birma. waar communisten en Kachin-rebellen met Chinese wapens vanuit bases in de Chinese provincie Joennan opereerden.

In oktober daarop werd gemeld dat een gezamenlijke strijdmacht van communisten en Kachins o.l.v. de vroegere legerkapitein Naw Seng een basis had gevestigd op Birmees grondgebied ten noorden van de rivier de Salween en naar het zuiden was doorgedrongen tot Mongwit, ca. 30 mijl ten westen van Lashio.

Inmiddels had de Chinese pers uitvoerig bericht over de activiteiten van de communistische en andere rebellen tot eind 1968, toen hieraan een einde kwam.

Tijdens een bezoek van het Birmese staatshoofd, generaal Ne Win, aan Pakistan (27 jan.-1 febr. 1969) zou hij volgens onbevestigde berichten in het geheim besprekingen hebben gevoerd met Chinese diplomaten om een ontspanning teweeg te brengen in de betrekkingen tussen de beide landen. Deze poging zou echter zonder succes zijn gebleven en op 20 maart 1969 hervatte de Chinese pers zijn aanvallen op de Birmese regering. Toen werd voor het eerst melding gemaakt van de moord op Than Tun, welke werd toegeschreven aan een ,,gehuurde moordenaar'' van ,,de militaire kliek van Ne Win''. Tegelijk werd bericht dat Thakin Zin de opvolger was van Than Tun als voorzitter van de Birmese communistische partij, terwijl Thakin Ba Thein Tin nu vicevoorzitter was.

Op 7 nov. 1969 maakte gen. Ne Win bekend dat sinds het begin van dat jaar 133 Birmese militairen waren gedood en 250 gewond bij botsingen met Chinese troepen langs de grens. Tevens sprak hij de wens uit de onlusten van 1967 (pag. 462/2-1967) te vergeten en normale betrekkingen met China te herstellen, maar dat was volgens Ne Win slechts mogelijk door pogingen van beide landen.

Ex-premier Oe Noe verklaarde op 29 aug. 1969 te Londen dat z.i. de rebellen sterker werden en de regeringstroepen zwakker. De communisten zouden in de staat Kokang bijv. het gebied ten westen van de Salween beheersen, nadat het leger zich ten oosten van de rivier teruggetrokken had.

Volgens berichten in de Chinese pers gedurende 1969 en begin 1970 hadden de opstandelingen ,,glansrijke overwinningen behaald in de Pegu-bergen (ten noorden van Rangoon), de Irrawaddy-delta, het gebied van Arakan (nabij de grens met Pakistan) en het gebied van Tenasserim (in het uiterste zuiden, waar de Karens opereren). De Thailandse ambassadeur in Birma verklaarde op 27 mrt 1970 te Bangkok dat de regeringstroepen de laatste tijd meer dan 200 man aan doden hadden verloren bij gevechten met de Kachin-rebellen in Noord-Birma. Het Birmese persbureau meldde op 7 april dat het garnizoen van Kyukok, bij de grens met China, zijn post up 24 maart had moeten verlaten na een aanval van communistische troepen. Daarnaast opereerden in Noord-Birma nog twee andere opstandelingengroepen: de Oostelijke Revolutionaire Naga-beweging, die contacten zou onderhouden met de pro-Chinese vleugels van de ondergrondse Kachin- en Naga-groepen in India, en het multiraciale Noordoostelijke commando o.l.v. de Kachinleider Naw Seng.

Begin mei werd van toenemende rebellenactiviteit melding gemaakt. Zo werd op 3 mei het stadje Ngathainggyaung (8.000 inw.) in de Irrawaddy-delta door ca. 200 communisten en Karens overvallen! waarbij 6 doden vielen.

Een regeringscommuniqué maakte melding van drie uren durende gevechten tussen communisten en regeringstroepen op 29 juli in de buurt van Kutkai. Hierbij zouden meer dan 100 communisten — late- e berichten spraken van 350 — zijn gedood, terwijl ook de regeringstroepen zelf 62 man zouden hebben verloren. Bij een nieuwe botsing eind augustus zou het leger tegenover een rebellenstrijdmacht van 1.100 man hebben gestaan.

De rebellen

Oorspronkelijk bestond de rebellie tegen de Birmese regering uit twee groepen:

1) etnisch niet-Birmese randvolkeren: Karens (1,8 mln) en Mons in het zuiden, Shans in het oosten (bijna 2 mln), Kachins in het noorden (half mln) en Chins en Arakanezen (1,6 mln) in het westen. Aanvankelijk streefden zij naar een federatie van gelijkwaardige staten binnen de bestaande grenzen van Birma, maar langzamerhand reikten hun bedoelingen verder: de eliminatie van de kunstmatige, door

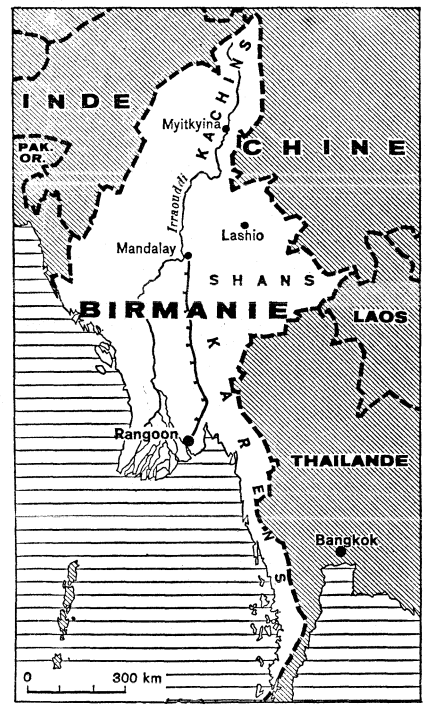

(Le Monde)

de Britten geschapen grenzen. Er ontstonden contacten met soortgelijke bewegingen in India: de Naga's en de Mizo's.

2) communistische groeperingen: de pro-Chinese Witte Vlag en de trotzkistische Rode Vlag.

De leiders van de onafhankelijkheidsbewegingen, de Naga's in Assam en de Shans in Birma besloten in 1968 volgens *The Observer* (23-6-'68) dat onderhandelingen om hun politieke doelstellingen te bereiken nutteloos waren en dat de strijd voor hun onafhankelijkheid onvermijdelijk was. Voorts besloten zij het aanbod van Chinese militaire uitrusting te aanvaarden om zich tegen de verwachte nieuwe aanvallen van de regeringen van India en Birma te verdedigen.

Er zijn, aldus *The Observer*, inderdaad communistisch-georiënteerde facties in de Karen- en Kachin-bevrijdingsbewegingen in Birma. Maar er zijn ook degelijke bewijzen dat beide bewegingen nog steeds sterk onafhankelijk en sterk nationalistisch zijn. En beweringen van communistische overheersing onder de Shans — die traditioneel monarchistisch zijn — of de andere Birmese minderheden zoals Chins, Mons en Arakanezen zijn, overeenkomstig al het bewijsmateriaal, eenvoudigweg niet te handhaven. *(The Times, Le* Monde, *NZZ, NYT)*

(Vor. ber. pag. 658/2-1969)

GENERAAL NE WIN VERWERPT GRONDWETSVOORSTELLEN. EX-PREMIER OE NOE WENST VERWIJDERING NE WIN

Nadat hij de laatste jaren een aantal politieke gevangenen, zoals ex-president Oe Win Maung (pag. 748/2-1967) en ex-premier Oe Noe (pag. 797/2-1966) had vrijgelaten, begon de voorzitter van de Birmese Revolutionaire Raad, generaal Ne Win. op 29 nov. i968 besprekingen met 33 vroegere partijleiders. Dit leidde op 4 dec. tot de oprichting van de adviesraad voor binnenlandse eenheid, bestaande uit de **33** politici met Oe Wing Maung als voorzitter. De raad kreeg tot taak aanbevelingen te doen over middelen ter bevordering van de binnenlandse eenheid, over politieke: sociale en economische vraagstukken en over een nieuwe grondwet.

In zijn 1 juni 1969 ingediende rapport stelde de Raad voor dat het huidige militaire bewind zich zou hervormen in een nationale regering, die officieren, burgerlijke politici en radicale minderheden zou omvatten. Voorts werd de regering met klem aangeraden een ,,nationaal verenigd front" te vormen, een ministerie van nationale cultuur en minderheden in te stellen, vredesbesprekingen te beginnen met de diverse rebellerende organisaties alsmede vrijlating van alle politieke gevangenen en opheffing van de beperkingen t.a.v. reeds vrijgelaten politici. Betreffende een nieuwe grondwet concludeerde de Raad dat die slechts ter discussie kon komen na de vorming van een nationaal verenigd front en dat een aanvaarding ervan moest geschieden door een constituerende vergadering of middels een referendum. Ook stelde de Raad voor dat de regering de nationalisatie ongedaan moest maken van die sectoren van de economie, waarvoor nationalisatie niet van wezenlijk belang was. Er moest een gemengde economie komen; de export moest worden gesubsidieerd; en hulp zou moeten worden aanvaard van VN-lidstaten ten behoeve van de zware industrie en andere sleutelbedrijven.

Aangaande het partijstelsel liepen de opvattingen uiteen: 22 leden, o.w. ex-premier Oe Noe, adviseerden de terugkeer tot een parlementair meer-partijenstelsel; de overige 11 een systeem van een socialistische democratie met één partij. In een memorandum deed Oe Noe generaal Ne Win de suggestie dat hijzelf het premierschap zou aanvaarden als leider van de voorgestelde nationale regering, terwijl de generaal het constitutionele staatshoofd zou worden.

Generaal Ne Win deelde de Raad op 2 juni mee dat de tijd nog niet rijp was voor de vorming van een nationale regering, maar aan de andere kant gaf hij de verzekering dat de Revolutionaire Raad niet van zins was voor onbepaalde tijd aan de macht te blijven. In een i-ede voor de jaarlijkse conferentie van de eenheidspartij BSPP zei Ne Win op 6 nov. dat het voorstel voor terugkeer tot een meer-partijenstelsel onaanvaardbaar was, dat zo'n systeem niet tot nationale eenheid zou leiden en ,,kapitalistische uitbuiting" zou doen herleven. Hij achtte een stelsel van een één-partij democratie het beste voor Birma, maar meende ook dat een nieuwe grondwet nodig was. De BSPP werd van een kaderpartij tot een massapartij omgevormd en een ontwerp-grondwet, voorbereid door de kaderleden, zou door de leden worden bestudeerd. (In april 1969 was bericht dat de BSPP 100 leden en 300.000 kandidaat-leden telde). Het goedgekeurde ontwerp zou vervolgens aan een gekozen nationale constituerende volksvergadering worden voorgelegd en een referendum zou worden gehouden over de vraag of het volk de voorkeur gaf aan een één-partij-stelsel of een meer-partijen-systeem. De conferentie besloot de BSPP een nieuwe naam te geven: de People's Party.

Optreden Oe Noe

Oe Noe arriveerde op 23 aug. te Londen, waar hij tijdens een persconferentie op 29 aug. de oprichting van een beweging voor herstel van de parlementaire democratie in Birma bekendmaakte onder zijn leiding. Hij sprak de hoop uit dat de reactie op zijn oproep binnen Birma, waar hij naar zijn zeggen over een massale aanhang beschikte, hem in staat zou stellen op vreedzame wijze gen. Ne Win te vervangen, zo niet dan zou hij niet schromen geweld te gebruiken.

Na zijn vertrek uit Engeland bracht Oe Noe bezoeken aan de VS, Japan. Hongkong en Cambodja teneinde internationale steun voor zijn beweging te verwerven.

Op 29 okt. 1969 deelde de toenmalige Thailandse minister van buitenlandse zaken, Thanat Khoman, mee dat Thailand Oe Noe op zijn ve -zoek politiek asiel had verleend, maar dat hem niet zou worden toegestaan een regering-in-ballingschap te vormen. Oe Noe kwam op 4 nov. in Bangkok aan, waar hij zijn hoofdkwartier vestigde. De Birmese regering beschuldigde Oe Noe in een nota aan de Thailandse ambassadeur in Rangoon ervan met gewapende opstand te dreigen. Tegelijk werden afschriften van pamfletten met de beweerde handtekening van Oe Noe gepubliceerd, waarin het Birmese volk werd opgeroepen op een teken te wachten om de strijd tegen generaal Ne Win's regering te beginnen.

De in 1907 geboren Oe Noe bekleedde boor zijn uitschakeling in 1962 tal van functies. Zo was hij van 1948-1956 de eerste premier van de republiek Birma, een ambt dat hij ook iri 1957-58 en 1960-62 vervulde.

Studentenverzet

Het optreden van Oe Noe vond weerklank bij vele studenten in Birma. Toen de regering medio sept. 1969 de studenten van de universiteit van Mandalay voor protestmarsen tegen Oe Noe inzette, kwam het volgens de *NZZ* (1-1) tot ernstige ongeregeldheden, waarop de afkondiging van een nachtelijk uitgaansverbod voor verscheidene dagen volgde.

Op 9 dec. 1969 ontstonden in de toekomstige studentenstad Thamaing gevechten tussen studenten en politie, waarbij een aantal auto's in brand werd gestoken. Meer dan 100 studenten werden gearresteerd, alle scholen en universiteiten werden op 10 dec. gesloten en de studenten moesten binnen enkele uren hun huizen en de universiteitsgebouwen verlaten. Studenten, die van examens uitgesloten of van de universiteit verwijderd waren, vluchtten naar Thailand, waar zij in geheime kampen van Oe Noe opgeleid werden, aldus de NZZ (11-4). Eind 1969 ondernam het Birmese

leger enige acties tegen deze kampen, waarop Thailand de grens strenger afsloot.

Akkoord Oe Noe met rebellen

Oe Noe trachtte echter vooral door onderhandelingen met de minderheidsgroeperingen en dc hem welgezinde boeddhistische monniken Ne Win tot een soort vrijwillige machtsoverdracht te bewegen.

Begin juni sloot Oe Noe een akkoord met Mahn Ba Zan, de voornaamste leider van de Karen-separatisten en met Naing Shwe Kyin, de leider van de Mons. Overeengekomen werd een nationaal bevrijdingsfront op te richten om het huidige bewind in Birma omver te werpen. Ge Noe zou hebben toegezegd dat bij een slagen van dit plan aan de stammen een zekere autonomie zou worden verleend. Ook samen blijven de drie groepen volgens de *NZZ* (7-8) zwak, maar het akkoord verschaft Oe Noe de toegang tot de mineralen in de Downabergen en helpt hem zo aan financiële middelen. (The Financial Times, *NZZ*, Le Monde)

NE WIN IN INDIA

Van 15-22 jan. heeft generaal Ne Win, de voorzitter van de Revolutionaire Raad van Birma, een informeel bezoek aan India gebracht. Hij besprak met premier Indira Gandhi zaken van wederzijds belang, zoals de regionale economische samenwerking en de positie van Indiërs in Birma, aldus een gezamenlijke verklaring.

Volgens *Le* Monde (24-1) gingen de besprekingen vooral over de consequenties voor Zuidoost-Azië van het geleidelijke vertrek van de Amerikanen uit Vietnam en over de houding die jegens communistisch China moet worden aangenomen. India wenst een nauwere aaneensluiting van de Aziatische landen, met name op politiek en economisch gebied. Birma zou het hiermee eens zijn. Beide landen spraken zich uit voor normalisering van hun betrekkingen met Peking. Ook de situatie in hun resp. grensgebieden met China en de opstanden aan weerszijden van de Indiaas-Birmese grens kwamen ter sprake. De Indiase troepen die tegen de Naga's opereren, zouden verlof hebben gekregen 20 km diep op Birmees grondgebied door te dringen. Voor Birmese troepen zou een soortgelijke regeling gelden. Aan de andere kant wenste gen. Ne Win de verzekering dat India niet bereid is ex-premier Oe Noe te helpen noch de andere leden van de oppositie tegen het bewind van Rangoon. New Delhi zou daarop hebben geantwoord dat dit een interne Birmese aangelegenheid is. (India News 31-1, Le *Monde* 24-1)

(Vor. ber. pag. 351/2-1969)

INDIA

VERKIEZINGEN HOGERHUIS

De op 25 maart gehouden verkiezingen* voor het Hogerhuis (Rajya Sabha) hebben een verlies opgeleverd voor de regerende Congrespartij van mevr. Gandhi. Nadat president Giri op 2 april vier nieuwe leden benoemd had, waren de 240 zetels (228 leden worden gekozen, 12 worden benoemd) als volgt verdeeld (tussen haakjes de situatie vóór de verkiezingen):

Kegerende Congrespartij	89	(103)
Oppositionele Congrespartij	43	(42)
Jan Sangh	15	(10)
Swatantra	12	(13)
CP	10	(9)
CP (M)	8	(5)
Samyoekta-socialisten	8	(8)
Dravida Munnetra Kazhagam	7	(5)
Praja-socialisten	6	(5)
Moslim Liga	4	(4)
Bharatiya Kranti Dal	3	(2)
Akali Dal	3	(3)
Diverse partijen en onafhankelijken	31	(30)
Vacant	1	(1)

De regerende Congrespartij behaalde geen enkele zetel in Tamil Nadu, waar C. Subramaniam (de voorlopige voorzitter van de partij na de scheuring in de Congrespartij — pag. 56/2) werd verslagen, of in Gujerat en Mysore. Aanzienlijke verliezen werden geleden in Oettar Pradesh, Maharashtra, Andhra Pradesh en Bihar. De grootste winst werd geboekt door de Jan Sangh, die de Swatantra als twee na grootste fractie in het Huis opvolgde.

* Van de 228 gekozen leden van het Hogerhuis treedt elke twee jaar een derde af, waarna verkiezingen via voorkeursstemmen door de parlementen van de deelstaten volgen.

REORGANISATIE KABINET

Op 26 juni heeft premier Indira Gandhi haar kabinet belangrijk gewijzigd. Zij nam zelf de portefeuille van binnenlandse zaken over, maar stond de portefeuille van financiën, die zij sinds het aftreden van Morarji Desai (pag. 573/2-1969) had beheerd, af. De nieuwe regering telt 16 kabinetsministers, 4 ministers buiten het kabinet, 16 staatsministers en 16 onderministers. De portefeuilles van de verschillende ministers zijn als volgt verdeeld:

Leden van het kabinet: Premier, atoomenergie, binnenlandse zaken en planning - Indira Gandhi'; voedsel en landbouw - Fakrhuddin Ali Ahmed'; staal en zware industrie - B. R. Bhagat'; financiën - Y. B. Chavan'; justitie en sociale zaken - K. Hanumanthaiya"; spoorwegen - G. L. Nanda; defensie - Jagjivan Ram'; parlementszaken, scheepvaart en transport - K. Raghu Ramaiah"; onderwijs en jeugdzaken - V. K. R. V. Rao: arbeid en rehabilitatie - D. Sanjivayya; olie en chemie, mijnbouw en metaal - Triguna Sen; gezondheid en gezinsplanning, openbare werken, huisvesting en stadsontwikkeling - K. K. Shah; industriële ontwikkeling en binnenlandse handel - Dinesh Singh'; toerisme en burgerluchtvaart - Karan Singh; buitenlandse zaken - Sardar Swaran Singh'; voorlichting, radio en verbindingen - Satyanarayan Sinha.
Ministers niet in het kabinet: Bevoorrading - R. K. Khadilkar; buitenlandse handel - L. N. Mishra'; irrigatie en energie - K. L. Rao; ondernemingen - K. V. Raghunatha Reddy'.
Staatsministers: Binnenlandse zaken - K. C. Pant' en R. N. Mirdha"; zonder portefeuille - mevr. Nandini Satpathy"; voedsel, landbouw, ontwikkeling gemeenschappen en coöperatie - A. P. Shinde; financiën - V. C. Shukla'; justitie en sociale zaken - Jagannath Rao'; defensieproduktie - P. C. Sethi'; defensie - N. S. Maliida"; onderwijs en jeugdzaken - Bhakt Darshan; arbeid, werkgelegenheid en rehabilitatie - Bhagwat Jha Azad; olie en chemie, mijnbouw en metaal - D. R. Chavan en Chowdhary Nitiraj Singh"; gezondheid en gezinsplanning, openbare werken, huisvesting en stadsontwikkeling - Parimal Ghosh" en B. S. Murthy; voorlichting, radio en verbindingen - I. K. Gujral en Sher Singh.

' Andere portefeuille(s).
" Nieuw.

Fakhruddin Ali Ahmed, voorheen minister van industriële ontwikkeling, binnenlandse handel en ondernemingen, volgde Jagjivan Ram op als minister van voedsel en landbouw. De voorheen door B. R. Bhagat beheerde portefeuille van buitenlandse handel en bevoorrading werd gesplitst en toevertrouwd aan twee ministers (niet in het kabinet); Bhagat werd nu minister van staal en zware industrie als opvolger van C. M. Poonacha, die in nov. 1969 afgetreden was (pag. 56/1).
Chavan ruilde de portefeuille van binnenlandse zaken met mevr. Gandhi voor die van financiën. Jagjivan Ram volgde Sardar Swaran Singh op als minister van defensie, die op zijn beurt de portefeuille van buitenlandse zaken overnam van Dinesh Singh, die nu minister van industriële handel en binnenlandse handel werd, als opvolger van Jagjivan Ram.
Staatsminister Parimal Ghosh keer-

de na een afwezigheid van acht maanden in de regering terug. Hij was een van de twee staatsministers, die op 15 okt. 1969 door premier Gandhi tijdens haar conflict met het Syndicaat ontslagen waren (pag. 55/1).
Bijna alle ministers schijnen zich tegen de portefeuillewisselingen te hebben verzet. Er ontstond even een kort conflict tussen premier Gandhi en Dinesh Singh. die weigerde haar verzoek, de portefeuille van buitenlandse zaken te ruilen voor die van staal en zware industrie, in te willigen en die op 25 juni zelfs aftrad. De volgende dag stemde hij evenwel met zijn benoeming op een andere post in. *(India News* 4-7; *AFP/Reuter)*

(Vol. ber. pag. 239/2)

KERALA: AFTREDEN REGERING, VERKIEZINGEN, WINST VOOR MEVR. GANDHI, COMMUNIST MENON OPNIEUW PREMIER

In Kerala is de coalitieregering o.l.v. de pro-Moskou communist Chelat Achuta Menon op 1 aug. afgetreden om de weg vrij te maken voor verkiezingen. Eind juni had de gouverneur van de staat op verzoek van de premier het parlement reeds ontbonden, hoewel de regering over een meerderheid — zij het een geringe — in de volksvertegenwoordiging beschikte. Menon had aanvankelijk getracht de basis van zijn coalitie, die na de breuk tussen pro-Moskou communisten en marxistische communisten in okt. 1969 was ontstaan, te verbreden door vertegenwoordigers van de Praja-socialisten in zijn regering op te nemen, doch hiertegen hadden de ministers van de ISP (Indian Socialist Party) zich verzet.
Op 4 aug. werd Kerala onder rechtstreeks gezag van de centrale regering in New Delhi geplaatst, voor de vijfde maal sinds de vorming van de staat in 1956.
De verkiezingen waren ook van nationaal belang, omdat het de eerste waren sinds de scheuring in de Congrespartij en omdat de Congrespartij van mevr. Gandhi voor het eerst een alliantie vormde met de pro-Moskou communisten. De 21 partijen die aan de verkiezingen deelnamen, waren grotendeels verzameld in drie blokken: 1) Verenigd Front, bestaande uit Pro-Moskou communisten, Moslem Liga, Praja-socialisten en Revolutionaire socialisten, èn Congrespartij mevr. Gandhi; 2) Democratisch Volksfront, o.a. marxistische communisten, Samyoekta-socialisten en andere linkse groeperingen; en 3) Democratisch Front, o.a. oppositionele Congrespartij, Kerala Congress en rechtse partijen. De stembus werd geboycot door de Naxalieten.
Bij de op 17 sept. gehouden verkiezingen, waarbij 70% van het electoraat opkwam, werd een verrassende over inning behaald door de Congrespartij van mevr. Gandhi, wat als een persoonlijke zege werd aangemerkt, terwijl de marxistische communisten en de oppositionele Congrespartij, die geen enkele zetel behaalde, de grote verliezers waren. De zetelverdeling in het nieuwe parlement is als volgt:

	1970	1966
Congrespartij (Gandhi)	32	9*
Pro-Moskou communisten	16	19
Moslem Liga	11	14
Revolutionaire socialisten	6	
Praja-socialisten	3	
Marxistisch-communisten	28	52
Samyoekta-socialisten	6	19**
Kerala-Congresparti	12	5
Diverse partijen en onafhankelijken	19	15

* Bij de verkiezingen van 1967 verwierf de Congrespartij 9 zetels. De fractie viel uiteen in 4 aanhangers van mevr. Gandhi en 5 tegenstanders.

** Door tussentijdse wijzigingen is een vergelijking tussen 1970 en 1967 niet goed mogelijk Dit geldt vooral voor de Samyoekta-socialisten. die in mei 1968 na een conflict met de nationale partijleiding voor het merendeel waren uitgetreden en een nieuwe partij, de latere Indian Socialist Party, hadden opgericht: de eigenlijke Samyoekta-fractie telde tenslotte slechts 4 leden

Op 4 okt. werd de 57-jarige Achuta Menon opnieuw tot premier beëdigd van een coalitieregering, bestaande uit 4 communisten, 2 leden van de Moslem Liga, 2 revolutionaire socialisten en 1 Praja-socialist. De Congrespartij van mevr. Gandhi trad om tactische redenen niet tot het kabinet toe, maar beloofde Menons regering in het parlement te zullen steunen. Deze zou dus kunnen rekenen op de steun van 68 van de 133 afgevaardigden. *(Reuter,* NZZ, Le *Monde)*

OETTAR PRADESH: CONGRESPARTIJ CIT REGERING, STAAT ONDER CENTRALE REGERING

Het op 17 febr. beëdigde kabinet-Charan Singh, een coalitieregering van de Bharatiya Kranti Dal (BKD) en de Congrespartij van mevr. Gandhi, raakte op 24 sept. in moeilijkheden, toen de Congrespartij de samenwerking opzegde. Vooral het feit dat de BKD in het centrale parlement tegen de opheffing van de privileges van de vorsten had gestemd. zou tot het besluit van mevr. Gandhi's partij hebben bijgedragen.
De gouverneur, B. Gopala Reddy, verzocht premier Charan Singh, op instigatie van de Congrespartij, af te treden, maar deze vroeg op zijn beurt de ministers van de Congrespartij hun ontslag te nemen. Ook begon de premier besprekingen met de oppositionele Congrespartij en de Jan Sangh om een nieuwe regering te vormen, waarna hij de gouverneur op 28 sept. liet weten dat hij over een meerderheid in het parlement beschikte. Het parlement werd tegen 6 okt. bijeengeroepen om over de nieuwe coalitie zijn oordeel uit te spreken. Gouverneur Reddy hield echter vast aan het heengaan van Charan Singh, wat deze bleef weigeren. Daarop deed de gouverneur president Giri de aanbeveling het parlement van Oettar Pradesh buiten werking te stellen en de staat onder direct bestuur van de centrale regering, onder presidentieel gezag te plaatsen. Op advies van de gouverneur èn de unieregering van mevr. Gandhi ondertekende president Giri, die op dat moment voor een staatsbezoek in de SU verbleef, het betreffende decreet, waardoor Oettar Pradesh m.i.v. 2 okt. onder presidentieel bewind kwam.

Kritiek

Dit besluit werd door de hele niet-communistische oppositie te Delhi heftig bestreden. Het optreden van gouverneur, centrale regering en president werd strijdig met de grondwet geacht.

Vele menen, aldus de F A Z (8-10), dat het niet de taak is van de door de regering benoemde gouverneurs zich in de aangelegenheden van de deelstaten te mengen boven de in de grondwet nauwkeurig omschreven maat uit In elk geval had Gopala Reddy, de met mevr Gandhi zeer bevriende gouverneur, premier Charan Singh de gelegenheid moeten geven zich met zijn nieuwe coalitie aan het oordeel van de landdag te onderwerpen
Premier Gandhi werd ervan beschuldigd vastbesloten te zijn, zelfs met constitutioneel dubieuze middelen, haar macht te verzekeren, commentatoren spraken van een persoonlijk machtsstreven van de premier en van het gebruiken van het regeringsapparaat ter bevordering van partijdoeleinden Met het oog op de uiterlijk begin 1972 te houden algemene verkiezingen streden de verscheidene politieke partijen in Oettar Pradesh om de macht, zo meldde A P (2-10)
Ook op de handelwijze van de president werd scherpe kritiek geuit Oppositieleider Ram Subhag Singh noemde Giri een „rubberstempel" van Indira Gandhi en de F A Z schreef dat de president tot dusver alle hem door de premier voorgelegde stukken haastig getekend had

NECROLOGIEËN

BARBIROLLI, SIR JOHN, Engels dirigent, overleden 28 juli te Lonnen

Sir John Barbirolli werd op 2 december 1899 te Londen uit Italiaans-Franse ouders geboren en was na zijn opleiding aan de Royal Academy of Music in Londen enige jaren violoncellist Daarna speelde hij enige tijd in een strijkkwartet en stichtte vervolgens in '925 zijn eigen kamerorkest het Barbirolli Chamber Orchestra Vanaf dat jaar is hij dirigent geweest van talrijke orkesten, zoals de British National Opera, de Scottish Orchestra en van 1936 tot 1942 het New York Philharmonisch Orkest, waar hij Toscanini opvolgde In 1943 werd hij benoemd tot dirigent bij het Halle orkest van Manchester Hij reorganiseerde dit orkest en maakte er verscheidene succesvolle tournees mee Tussen 1961 en 1967 was hij eveneens dirigent van het Houston Symphony Orchestre als vervanger van Leopold Stokowski

BOURVIL, ANDRÉ, Frans acteur. overleden 23 september te Parijs op 53-jarige leeftijd

André Bourvil, wiens eigenlijke naam André Raimbourg was, trad aanvankelijk op als variéte-zanger Hij werd pas bekend, toen hij filmspeler werd In totaal speelde hij in ruim 50 films In 1956 kreeg hij de grote prijs van het festival van Venetië voor zijn rol in „La traversée de Paris" Zijn laatste film was „Le Mur de l'Atlantique"

DOS PASSOS, JOHN, Amerikaans schrijver, overleden 28 september in Baltimore (Maryland) VS

John Dos Passos werd 14 januari 1896 in Chicago geboren Hij studeerde aan de Harvard universiteit. waar hii als modern dichter behoorde tot de groep van Harvard Esthetes Na zijn studententijd (1916) ging hij naar Spanje om er architectuur te studeren Vrij spoedig nam hij dienst bij de Franse geneeskundige troepen Later diende hij bij het Amerikaanse medische korps. Na de oorlog woonde hij enige tijd in Parijs waar hij tot de beroemde clan van Gertrude Stein behoorde. Hij beschreef deze tijd in zijn „The Best Times" (1957) Zijn oorlogsherinneringen werden neergelegd in „One Man's initiation" (1917) en in „Three Soldiers" (1921)

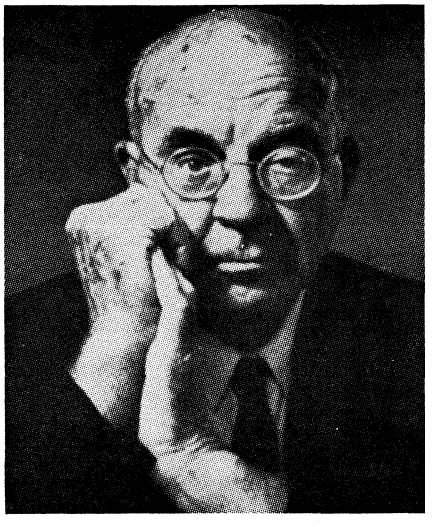

De Noordameriknanse schrijver John Dos Passos

Na de publikatie van een bundel verzen en een verzameling essays over de Spaanse cultuur en kunst, getiteld „Rosinante to the Road again" (1922) schreef hij de roman „Streets of the Night" (1923) en ‚Manhattan Transfer' 1925) Dit boek dat hem beroemd maakte beschrijft het gejaagde en chaotische leven van de mens in de wereldstad New York Later publiceerde hij „The 42nd Parallel", Nineteen Nineteen en ‚The Big Ma-, , die in 1938 werden samengevoegd tot de bundel USA In deze jaren was Dos Passos ook sociaal geengageerd bezig Hij verdedigde met vuur de twee anarchisten Sacco en Vanzetti, voerde actie tegen de elektrische stoel en werkte met schrijvers als Louis Untermeyer en Edmund Wilson mee aan het communistische tijdschrift New Masses In 1928 bracht hij een bezoek aan de Sowjet-Unie waar hij mensen als Poudowkine en Eisenstein ontmoette Veel van zijn opvattingen zijn neergelegd in de bundel met „geëngageerde" essays „In all Countries" Over de Spaanse burgeroorlog schreef hij „Adventurers of a Young Man" (1939). eerste deel van een nieuwe trilogie dat werd gevolgd door „Number One" (1943) en The Grand Design" (1949) In de Tweede Wereldoorlog werkte hij als oorlogscorrespondent Teruggekomen in de VS bleek hij een politieke ommekeer te hebben gemaakt Het socialisme had hem teleurgesteld en hij stelde zich politiek rechts op In 1964 steunde hij senator Goldwater in diens campagne voor het presidentschap en hij was een voorstander van de Amerikaanse regerings_politiek inzake Vietnam In 1961 maakte hij een grandioze „come-back" met de roman ‚Midcentury'.

EES. ANNIE VAN, Nederlands actrice, begin oktober op 76-jarige leeftijd overleden te Morges (Zwitserland)

Johanna Martina van Ees, geboren in Leiden, doorliep de Toneelschool en maakte in 1911 bij Het Tooneel, het gezelschap van Willem Royaards, haar debuut als Elsje in „Schakels" van Herman Heijermans In 1914 kwam zij bij het gezelschap van Eduard Verkade en in 1919 bij het Hofstadtoneel van Cor van der Lugt Melsert. met wie zij in datzelfde jaar trouwde Verder heeft zij nog deel uitgemaakt van de latere gezelschappen van haar man het Nederlandsch Tooneel Amsterdam en, na de tweede wereldoorlog, het Nederlandsch Tooneel In 1950 trok zij zich terug

Haar grootste bekendheid kreeg Annie van Ees door de vertolking van de titelrol in „Boefje" van Brusse Zij heeft deze rol ongeveer vijftienhonderd keer gespeeld

Andere rollen van haar waren Yvonne in „'t Cafeetje' van T Bernard, de titelrol in Timmermans' „Leontientje", Maria Wendela in „Lente' van Wedekind, de titelrol in „Nora" van Ibsen, de titelrol in „Madame Sans Gène" van Sardou, de titelrol in „l'Arlésienne" van Daudet en in ‚Madame Bovary" van G Baty

FORSTER, EDWARD MORGAN, Engels schrijver, overleden 7 juni in Coventry

Edward Morgan Forster werd op 1 jan. 1879 in Londen geboren Hij studeerde aan de Tonbridge School en het King's College in Cambridge, waaraan hij zijn hele leven verbonden zou blijven. (In 1946 werd hij erelid van het college) Na zijn studies ondernam hij grote reizen in 1901 bezocht hij Griekenland en Italie Hierdoor geinspireerd verschenen „Where Angels Fear to tread" (1905) en „A Room with a View" (1908) Terug in Engeland publiceerde hij een boek over het leven in Cambridge „The longest Journey" (1908) In 1910 verscheen „Howard's End", een analyse van de ingewikkeldheid van het Engelse sociale systeem in het begin van de eeuw In 1912 vertrok hij naar India, waar hij ook later nog vaak zou vertoeven. in 1921/22 en in 1945 Hierop geinspireerd was zijn beroemde „A Passage to India" (1924)

Daa aast schreef hij literatuurkritiek er essays o a Two cheers tor Democracy' (1951) en was hij een befaamd radiospreker

Forster kreeg verscheidene eredoctoraten o a van de Rijksuniversiteit van Leiden. In 1961 kreeg hij als een van de eersten de titel van „Companion of Literature" van de Royal Society of Literature

FRAECHEM, HERMAN VAN, Belgisch uitgever. overleden op 27 april te Lier

Geboren te Mechelen op 30 oktober 1904 was deze priester-leraar vooral bekend als promotor van literaire initiatieven Hij publiceerde een paar essays over poezie en patroneerde de bekende Bladen van de poezie (tweede reeks) en de Bladen van de grafiek Na de oorlog stichtte hij de uitgeverij Van Maerlant die diverse letterkundige reeksen en ook het tijdschrift Golfslag uitgaf

GIONO JEAN Frans schrijver overleden 8 oktober te Manosque, Zuid-Frankrijk

Jean Giono werd op 30 maart 1895 te Manosque geboren Na de middelbare school ging hij bij een bank werken, waarvan hij directeur werd In 1924 verscheen een bundel gedichten van zijn hand, maar zijn ware literaire debuut maakte hij in 1929 met de roman „Colline" Kort daarna verschenen „Un de Baumugnes en „Regain Giono was pacifist In 1939 weigerde hij dienst en werd hij gevangen gezet Veel succes oogstte hij met zijn romans „Le Hussard sur le Toit" (1951) en „Le Moulin de Pologne" In 1953 ontving hij de grote literatuurprijs van Monaco Hierna schreef hij nog „Bonheur fou" (1957), „Angelo" (1958) en het historische werk „La Bataille de Marignan"

GUNTHER, JOHN, Amerikaans schrijver en journalist, overleden op 29 mei te New York City.

John Gunther werd op 30 augustus 1901 te Chicago geboren en ging na zijn universitaire studies bij de Chicago Daily News als verslaggever werken Van 1930 tot 1935 werkte hij als buitenlands correspondent voor deze krant in Parijs, Rome, Genève, Berlijn, Moskou en Wenen, was Londens correspondent in 1935/1936 en bereisde in de daarop volgende jaren India, China, Japan en Latijns-Amerika In de Tweede Wereldoorlog was hij oorlogscorrespondent en nam als zodanig deel aan de geallieerde invasie op Sicilie in 1943 Voor WO II genoot Gunther grote bekendheid door zijn interviews met o a presadent Masaryk van Tsjechoslowakije, Gandhi, Trotzki, Lloyd George, koning Carol van Roemenie, Tsjiang Kai-sjek Veel succes had hij met de zgn „Inside"-boeken: „Inside Europe" ('36, '37, '38, '39, '40); „Inside Asia" ('39, '42), „Inside Latin-America" ('41), „Inside USA" ('47), boeken die korte overzichten gaven over de politiek en sociaal-economische omstandigheden van de behandelde landen. Daarnaast wijd-

de hij studies aan Hitler, Roosevelt, Mc-Arthur en Eisenhower Tevens verschenen enkele studie? over de Sowjet-Unie Behind the Curtain' (1949), ‚Inside Russia Today" (1958) ‚Meet Soviet Russia" (1964)

HENDRIX, JIMI, Amerikaans popzanger en gitarist. overleden 18 september te Londen

Jimi Hendrix werd op 27 november 1945 tc Scattle (Washington) geboren Aanvankelijk speelde hij slagwerk. later gitaar Na zijn voortijdig afgebroken diensttijd belandde hij in New York, waar hij in verschillende clubs speelde Daarna sloot hij zich in Nashville (Tennessee) aan bi; musici als Sam Cooke, Solonion Burke, Little Richard en Ike en Tina Turner Terug in New York richtte hij een eigen groep op. Blue Flame Hij werd er ontdekt door Chas Chandler basgitarist van The Animals Chandler lanceerde Hendrix in Londen, waar de band The Experience werd gevormd Het eerste grote optreden vond plaats in de Parijse music-hall Olympia Hierna kreeg hij snel grote bekendheid Zijn gitaarspel was diep geworteld in de Amerikaanse bluestraditie Na zijn optreden in Europa keerde hij terug naar de VS, waar hij eveneens veel succes had Begin 1969 verdween hij plotseling om meer dan een jaar niet meer op te treden Begin 1970 kwam hij met een nieuw trio voor het voetlicht The Band of Gipsies, waarmee hij in sept 1970 op het popfestival op Wight optrad

KELLING, COBA, actrice, overleden 4 september te Den Haag

Coba Kelling werd in 1894 in Amsterdam geboren, waar zij als twaalfjarige reeds in de Stadsschouwburg op de planken stond Tijdens de Eerste Wereldoorlog trad zij met zgn mobilisatiegroepjes op In 1917 kwam zij bij Willem Royaards' gezelschap Later speelde zij in de Plantageschouwburg en bij Nap de la Mar Meer dan 500 keer vertolkte zij in de operette Mooie Juultje van Volendam de titelrol Haar loopbaan langs verscheidene groepen en groepjes leidde voor de oorlog om naar Oost- en West-Indië Tien jaar was zij daarna verbonden aan het Residentietoneel en vanaf 1950 was zij werkzaam in Rotterdam, achtereenvolgens onder directie van Ko Arnoldi, Ton Lutz en Robert de Vries Hier vierde zij haar veertigjarig en gouden jubileum Bij haar afscheid werd zij benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau

KIMPE, REIMOND, Belgisch dichter en kunstschilder, overleden 11 mei te Goes

Hij werd geboren op 6 december 1885 te Gent en begon zijn artistieke carriere als dichter en auteur van aforismen Tijdens de eerste wereldoorlog speelde hij een rol in de zgn activistische beweging Van 1917 tot 1918 doceerde hij aan de universiteit te Gent Na de oorlog vestigde hij zich in Zeeuws-Vlaanderen, waar hij talrijke woningen bouwde In 1923 begon hij te schilderen Hij nam actief deel aan het artistieke leven in het kunstenaarsdorp St-Martens-Latem en verbleef ook een paar jaren te Parijs, waar hij tot de „surindépendants" behoorde Na de tweede wereldoorlog, waarin zijn atelier te Middelburg met 200 doeken verbrandde, evolueerde zijn kunst in religieuze richting en vervaardigde hij om gebrandschilderde ramen (St-Vituskerk te Hilversum) Kimpe die een intieme vriend was van Felix Timmermans, inspireerde ook diens ‚Pallieter"

KROP, HILDO, Nederlands beeldhouwer, overleden 20 augustus te Amsterdam

Hildo Krop werd op 26 februari 1884 te Steenwijk geboren en was aanvankelijk als banketbakker-kok in Parijs, Genua en Londen werkzaam Daarna ontving hij in 1907 een schildersopleiding aan de Heatherly Art School te Londen en van 1907 tot 1908 aan de Académie Julian in Parijs Hij ging in 1908 over tot de beeldhouwkuiist (was leerling aan de Amsterdamse academie) Van 1914 tot 1916 werkte Krop samen met de architect J M v. d Mey aan het Scheepvaarthuis aan de Pr Hendrikkade in Amsterdam Als stadsbeeldhouwer heeft Krop sedert 1916 het beeldhouwwerk gemaakt voos vele bruggen in Amsterdam en voor verschillende openbare gebouwen Hij versierde o a de Rotterdamse Bank in Den Haag en een brug in Den Bosch Hij maakte het reliëf aan het monument op de Afsluitdijk en het kleine monument voor Van Gogh te Nueneri Hildo Krop heeft oorlogsgedenktekens gemaakt, die slaan m Amsterdam, Steenwijk, Kampen en Den Haag (monument voor de gevallenen van de PTT) Werk van de kunstenaar bevindt zich in de stedelijke musea van Amsterdam en Den Haag, Boymans-Van Beuningen in Rotterdani, musea in Schiedam, Dordrecht, Tel-Aviv, Algiers, het Kroller-Muller museum in Otterlo, het museum voor Schone Kunsten en het Park Middelheim in Antwerpen

JOPLIN, JANIS, Amerikaans blue-zangeres, overleden op 4 oktober in Hollywood op 27-jarige leeftijd.

Janis Joplin werd in Port Arthur. Texas geboren en begon haar carrière nadat zij van huis was weggelopen Zij was toen zeventien jaar oud Haar eerste grote succes dateerde van 1967 toen zij samen met Big Brother and Holding Company optrad op het Montery popfestival. Zij brak hierna met deze band en trad sinds een jaar op met een eigen groep Janis Joplin Full Tilt Boogie Band. In 1969 werd zij tot de World's Top Female Singer gekozen door de lezers van Melody Maker. Haar bekendste nummers zijn Maybe, Work me, Lord, Little Girl Blue, One Good Man is Hard to Find, Try, Them Ol' Kozmic Blues, I Need a Man to Live, Turtle Blues en Piece of my Heart

KNAUS, Dr EERMANN, Oostenrijks gynaecoloog, overleden op 78-jarige leeftijd te Wenen.

Knaus, die zijn gynaecologische studies te Cambridge deed, doceerde voor de oorlog aan de universiteit van Praag en ontwikkelde een systeem voor geboortenregeling dat gebaseerd is op de periodieke onthouding en dat later verder werd ontwikkeld door de Japanse gynaecoloog K Ogino De methode, die Knaus tijdens zijn studie aan de universiteit van Cambridge ontwikkelde, is de bekendste methode voor natuurlijke geboortenbeperking geworden Het systeem Knaus-Ogino kreeg de krachtige steun van de rooms-katholieke kerk en Knaus werd in 1952 door paus Pius XI in speciale audientie ontvangen In 1950 werd Knaus directeur van de gynaecologische kliniek aan het stadsziekenhuis in Wenen

LANE, SIR ALLEN, Brits uitgever. overleden 7 juli.

Sir Allen Lane werd op 21 sept. 1902 geboren en ging na de middelbare school werken bij de uitgeverij van zijn oom John Lane van The Bodley Head, waarvan hij in 1925 directeur-bedrijfsleider werd. In 1935 besloot Lane tot de uitgave van de eerste serie van 10 Penguins, herdrukken van reeds bestdande boeken in goedkope uitvoering en tegen lage prijs Omdat de mededirecteuren van The Bodley Head zeer sceptisch tegenover het experiment stonden. richtte Lane met twee broers een aparte maatschappij op Penguin Books Ltd In 1937 begon hij met de uitgave van de Pelican hoeken Onder Lane's leiding groeide de uitgeverij uit tot een van de grootste op haar gebied

LUGT, FRITS Nederlands kunsthistoricus en verzamelaar, overleden op 15 juli te Parijs

Geboren op 4 mei 1884 te Amsterdam, na HBS van 1901 tot 1915 in bedrijfsleven werkzaam, daarna meer op kunsth geo werkz, sinds 1922 verbonden aan het Musée du Louvre te Parijs voor de afd der tekeningen Behalve als collectioneur van o a tekeningen Egvutische en klassieke antiquiteiten heeft Frits Lugt naam gemaakt als stichter van het ‚Institut Neerlandais" in Parijs dat zich bezig houdt met het bekendheid geven aan de Nederlandse kunst en als auteur van talloze werken op kunsthistorisch gebied Van zijn hand verschenen o a ,,Wandelingen met Rembrandt in en om Amsterdam', (1915), ,,Les Marques de collections de dessins et d'estampes" (1921), Inventaire des dessins de l'ecole hollandaise, Musee du Louvre', 3 dln (1929-34), école flamande", 2 dln (1949), Id ,,Ecoles du Nord, Bibliotheque Nationale" (1936), Id id, ‚Ecole hollandaise, Ecole des Beaux Arts", Paris, (1950), ,,Répertoire des cataloques de ventes" I (1938), II, (1953), III perskl.

MAURIAC, FRANÇOIS, Frans schrijver en journalist, overleden 1 september te Parijs.

François Mauriac werd op 11 oktober 1885 te Bordeaux in een welgestelde familie geboren, studeerde aan de universiteit van Bordeaux, waar hij in 1906 het licenaat in de letteren behaalde en bezocht daarna enige tijd de Ecole des Chartes in Parijs, maar wijdde zich al spoedig geheel aan de letteren. In 1909 publiceerde hij zijn eerste dichtbundel ,,Les Mains jointes", die de aandacht van Barres trok. In 1911 verscheen de bundel ,,Adieu à l'adolescence". In 1912 werd hij redacteur bij het literaire tijdschrift

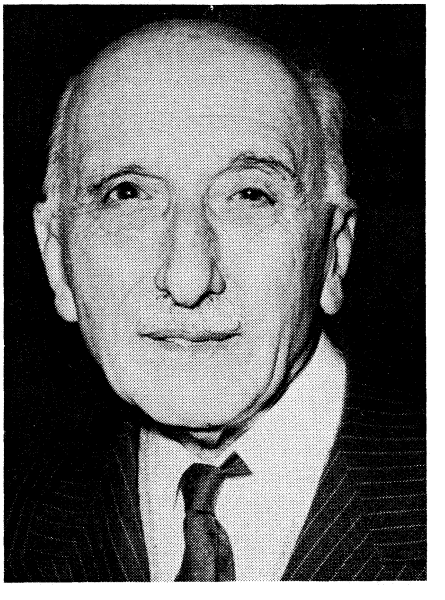

,,Les Cahiers" dat beoogde een ,,zuiver katholiek geinspireerde kunst" te brengen
In 1913 verscheen zijn eerste roman ,,L'Enfant charge de chaines" In de Eerste Wereldoorlog diende hij korte tijd in Saloniki bij de ambulancedienst, maar keerde al spoedig, gewond, naar Frankriik terug In 1922 verscheen zijn roman ,,Le Baiser au lépreux' Daarna verschenen ,,Le Fleuve de feu" (1923), ,,Génitrix" (1923), ,,Le Desert de l'amour" (1925), ,,Thérèse Desqueyroux (1927), ,,Destins" (1928) ,Le Noeud de vipères" 1932) en ,Le Mystère Frontenac (1933)
Na het verschijnen van dit laatste boek werd hij lid van de Academie Française Later verschenen nog ,Les Chemins de la Mer" (1939), ,,La Pharisienne" (1941), ,,Le Sagouin" (1951) en ,,L'Agneau" (1954) Van zijn literair-kritisch werk dient genoemd ,,Le Roman" (1928), ,,Dieu et Mammon" (1929), ,,Le Romancier et ses personnages" (1933) en delen van zijn Journal" (5 delen 1934-1953)
Van zijn toneelstukken kreeg alleen ,,Asmodee" (1938) bekendheid Verder schreef Mauriac biografieen en essays o a studies over ,,Racine" (1928), ,,Pascal" (1931) en ,,De Gaulle" (1964), ,,Memoires interieurs" (1959), ,,Ce que je crois" (1962) Grote bekendheid genoten zijn Bloc-Notes, die sinds 1952 regelmatig verschenen achtereenvolgens in La Table Ronde, L'Express en de Figaro Littéraire. Uit deze artikelen kwam Mauriac als een groot bewonderaar en heftig verdediger van generaal De Gaulle naar voren.

PRESSER, DR. JACOB, oud-hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam, overleden 30 april te Amsterdam.

Jacob Presser werd op 24 februari 1899 te Amsterdam geboren en studeerde aan de Universiteit van Amsterdam waar hij in 1926 promoveerde op het proefschrift ,,De tribus impostoribus" Daarna was hij leraar aan het Vossiusgymnasium te Amsterdam In het begin van de oorlog was hij leraar aan het Joods Lyceum, later dook hij onder Van 1946 af was hij aan de Universiteit van Amsterdam verbonden, sedert 1948 als hoogleraar

Aanvankelijk als hoogleraar nieuwste geschiedenis aan de faculteit voor politieke en sociale wetenschappen, vanaf 1959 als hoogleraar in de algemene en vaderlandse geschiedenis sinds de Middeleeuwen aan de faculteit der letteren
Grote bekendheid genoot Presser door zijn publicistische activiteiten ,,De Tachtigjarige Oorlog" (1941), .Napoleon" (1 , ,,Amerika' (1949 , Nacht der Girondijnen" (1957), ,,Europa in een boek" (1963) en de bundels ,,Schrijfsels en schrifturen" (1961) en de bloemlezing ,,Getuigenissen 1939-1945" (1961) Kort na zijn benoeming tot hoogleraar had Presser van de regering de opdracht gekregen de officiele geschiedenis van de vervolging der Joden in Nederland te schrijven In 1965 verscheen De Ondergang I en II Binnen 4 dagen was de eerste druk uitverkocht In 1966 werd hij benoemd tot lid van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen In 1967 kreeg hij de bijzondere prijs van de Jan Campertstichting omdat volgens de letterkundige jury in geen enkel land waar de Joden vervolgd zijn een dergelijk werk geschreven is

REMARQUE, ERICH MARIA, Amerikaans auteur, overleden op 25 sept. te Locarno, Zwitserland.

Erich Maria Remarque, wiens eigenlijke naam Kramer was, werd op 22 juni 1898 te Osnabruck, Duitsland geboren. Hij werd opgeleid voor onderwijzer en studeerde aan de universiteit van München. Hij vocht in WO I en oefende na de oorlog verschillende beroepen uit zoals onderwijzer, testpiloot, autocoureur, sportredacteur en toneelkriticus. In 1928 bood hij het manuscript van zijn grote succeswerk ,,Im Westen nichts Neues" aan bij de uitgever waarvoor hij toen werkte die het echter weigerde. In 1929 verscheen de roman die volgens de principes van de ,,nieuwe zakelijkheid" het leven in de loopgraven beschreef, bij de uitgeverij Ullstein. In één jaar tijds werden meer dan een miljoen exemplaren verkocht. Het boek werd in meer dan 32 talen vertaald en was overal een groot succes. De film die naar het boek werd gemaakt werd door de Nazi's verboden. In 1933 verliet Remarque Duitsland en vestigde zich in Zwitserland. In 1938 werd hem het Duitse staatsburgerschap ontnomen.
Bij het uitbreken van WO II vertrok Remarque naar de VS. Sedert zijn verbanning schreef hij o.a.: ,,Drie Kameraden" (1939) ,,Liebe deine Nachsten" en ,,Die andere Liebe" (beide in 1941). Na de oorlog verscheen ,,Der Triumfbogen", handelend over het leven van Duitse emigranten in Parijs.

SACHS, NELLY, in Duitsland geboren Zweedse dichteres, overleden 12 mei te Stockholm.

Nelly Sachs werd op 10 dec. 1891 in Berlijn geboren in Liberaal-Joodse fabrikantenfamilie en begon op 16-jarige leeftijd te publiceren. Zij correspondeerde met Selma Lagerlof. Door tussenkomst van deze Zweedse schrijfster kon zij zich in 1940 met haar moeder in Zweden vestigen en ontsnapte zo aan de Nazi-vervolgingen. Voor haar poëtische activiteiten (voor een uitgebreid overzicht tierwijzen wij naar de biografie op pag. 703/1-1966) werd zij o.a. bekroond met de vredesprijs van de Westduitse boekhandel (1965) en de Nobelprijs voor de letterkunde (1966), die zij met de Israelische auteur Samuel Agnon deelde.

SZELL, GEORGE, Amerikaans dirigent, overleden 30 juli te Cleveland, VS.

George Szell werd op 7 juni 1897 te Budapest geboren en studeerde in Wenen en Leipzig, waar hij als wonderkind furore maakte aan de piano. Nadat hij een keer was ingevallen voor de ziek geworden dirigent van het Weens Filharmonisch Orkest, op 16 jarige leeftijd, bracht de componist Richard Strauss hem over tot een carrière als dirigent. Zijn eerste aanstelling als zodanig kreeg hij in 1917 in Straatsburg. Hierna werd hij snel beroemd o.a. als dirigent van de opera in Berlijn en Straatsburg. In Nederland trad hij meerdere malen op met het Residentieorkest en het Concertgebouworkest, bij welk laatste ensemble hij enkele malen langdurig gastdirigentschappen vervulde (1958-1961). In 1940 emigreerde hij naar de VS, waar hij vanaf 1946 dirigent van het Cleveland Orkest was, dat onder zijn leiding tot wereldvermaardheid kwam.

VLEKKE, DR. BERNARD HUBERTUS MARIA, oud-hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, overleden 3 juli te Aalst-Wijlre. Geboren 18 sept. 1899.

Dr. Vlekke studeerde Nederlands en geschiedenis te Amsterdam en Nijmegen, waar hij in 1933 promoveerde op het proefschrift ,,St-Servatius, de eerste Nederlandse bisschop in historie en legende". Sinds 1921 was hij leraar te Maastricht. In 1937 werd hij secretaris van het Nederlands Historisch Instituut te Rome. Van 1940 tot 1945 was hij werkzaam aan de Harvard University, Cambridge (Mass.) VS. In 1947 volgde zijn benoeming tot secretaris-generaal van het Nederlands genootschap voor internationale zaken te Den Haag.
Sinds 1951 was hij als docent aan de Rijksuniversiteit van Leiden verbonden, in 1956 volgde zijn benoeming tot bijzonder hoogleraar in de actuele internationale staatkunde, in 1962 de benoeming tot buitengewoon hoogleraar in de internationale betrekkingen van de nieuwste tijd. Bovendien werd dr. Vlekke in 1954 rector van het Institute of Social Studies in Den Haag. In 1964 trad hij af als secretaris-generaal van het genootschap voor internationale zaken en in 1968 besloot hij zijn loopbaan als hoogleraar.
Als publicist vestigde hij vooral naam door zijn studies over de geschiedenis van Indonesië en de VS:
,,Nusantara, a history of the East Indian Archipelago" (1943); ,,The story of the Dutch East Indies" (1945); ,,Evolution of the Dutch Nation" (1945); ,,The Netherlands and the United States" (1945); ,,Geschiedenis van de Indische Archipel" (1947); ,,Amerika en wij" (1948).

WYK LOUW, NICOLAAS PETRUS VAN, Zuidafrikaans hoogleraar en dichter, overleden 17 juni.

Nicolaas Petrus van Wyk Louw werd in 1906 geboren en publiceerde zijn eerste bundel ,,Alleenspraak" in 1935. Hij was de oprichter in 1930 van het toonaangevende literaire tijdschrift ,,Standpunte" en jarenlang lector in de pedagogie aan de universiteit van Kaapstad. Later was hij enige jaren hoogleraar Afrikaans in Amsterdam en daarna in Witwatersrand hoogleraar Afrikaans en Nederlands.
Behalve door zijn gedichten was hij bekend door zijn kritisch werk en door zijn studies over dichters als T. S. Eliot. Grote bekendheid kreeg hij door zijn bundel ,,Halwe kring" en zijn episch gedicht ,,Raka" dat tot de belangrijkste werken uit de Zuidafrikaanse literatuur behoort.

NOODTOESTAND IN CANADA

Opnieuw is het probleem waarmee Canada al vele jaren worstelt: de tegenstelling tussen de Engelssprekende en de Franssprekende inwoners in de wereldaandacht gekomen en ditmaal door de ontvoering van de Britse zaakgelastigde James Cross en de ontvoering van en de moord op de minister van arbeid van Quebec Pierre Laporte door leden van het extremistische Front de libération de Québec.

Hoewel de overgrote meerderheid van de Canadezen en ook van de Franssprekenden verenigd in de separatistische Parti Québecois de daden van het front hebben veroordeeld, doet dit niets af aan de ook door objectieve waarnemers geconstateerde. duidelijke achterstelling in economisch en cultureel opzicht van de provincie Quebec bij de rest van de Canadese federatie. waaruit een groot deel van het fanatisme van de extremisten te verklaren is (zie achtergronden pag. 675/3).

Vele waarnemers hebben er dan ook op gewezen dat het probleem Quebec niet in de eerste plaats een probleem van ordehandhaving is. Le Monde (25-10) merkt op: de samenleving in Quebec is ziek. Men kan terroristen gevangen zetten en executeren, maar als de situatie die de gewelddadigheden veroorzaakt niet verandert, blijft het probleem als geheel bestaan.

Voor de inwoners van Quebec is de situatie nog altijd zo dat er aan de ene kant negen Engelssprekende provincies zijn en aan de andere kant Quebec met zijn sociale en economische problematiek, werkeloosheid, onderontwikkeldheid, een bevolking op zoek naar een taal, een identiteit en een waardigheid. Het gewelddadige optreden komt overigens ook niet onverwachts, want sinds drie jaar behoort geweld tot de bijna gewone gebeurtenissen in Quebec, en de nationalistische uitbarstingen zullen tot een constante in de samenleving van Quebec blijven behoren, als geen oplossing voor de andere problemen wordt gevonden. Een niet onbelangrijk aspect van het hele gebeuren is dat de tot nog toe verketterde Parti Quebécois door veel politici als de enige mogelijkheid wordt gezien om de separatistische neigingen enigszins in goede banen te leiden. De federale minister van arbeid Bryce MacKasey verklaarde dat de PQ weliswaar de vernietiging van de Canadese federatie wenste, maar dat zij dit altijd nog langs democratische weg wilde bereiken en dat vergeleken met de FLQ, de PQ een legitieme politieke beweging is. Dat vele inwoners van Quebec er ook zo over denken, hebben de verkiezingen van april wel bewezen. toen deze partij 23% van de stemmen behaalde (pag. 513).

Overzicht gebeurtenissen

Op 5 oktober werd de chef van de Britse handelsmissie in Montreal, de 49-jarige James Cross, bij het verlaten van zijn woning door vier gewapende mannen in een taxi ontvoerd. Enige uren later vond de politie in de universiteit van Montreal een boodschap waarin het bevrijdingsfront voor Québec de verantwoording voor de ontvoering op zich nam en de eisen bekend maakte, waaraan voldaan moest worden wilde Cross weer in vrijheid gesteld worden.

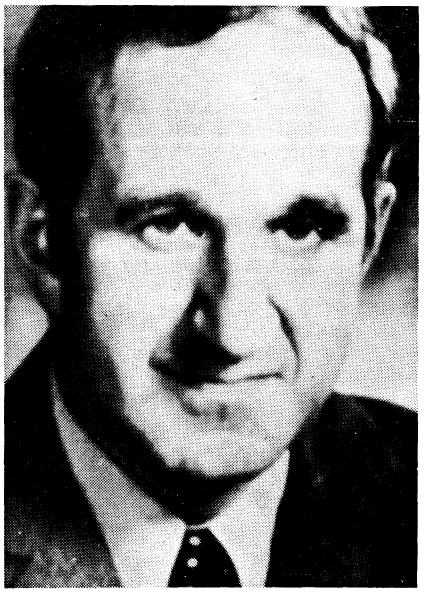

De 49-jarige Pierre Laporte, geboren in Montreal, was voor hij in de politiek ging, advocaat en journalist. In de jaren dat hij voor het blad Le Devoir als parlementair redacteur werkte, deed hij zich kennen als een scherp criticus van het autoritaire regime van premier Duplessis, de stichter van de Union Nationale. In 1961 werd hij voor de liberale partij in het parlement van Quebec gekozen en in 1962 kreeg hij portefeuille van gemeentezaken in het kabinet-Lesage. Later werd hij minister van cultuur. In 1966, na het verlies van de liberalen, werd hij fractieleider in het parlement. Tevergeefs dong hij in jan. naar het voorzitterschap van de liberale partij, dat aan Bourassa, toeviel Hij was tegenstander van een aparte status van Quebec.

Deze eisen waren: een losgeld van $ 500.000 in baar goud. vrijlating van twaalf gevangengehouden leden van de FLQ (Front de libération de Québec). een vrijgeleide voor de vrij te latenen en de ontvoerders naar Cuba of Algiers en publikatie van een verklaring. Onmiddellijk na het bekendworden van de ontvoering begon de politie uitgebreide speuracties naar de ontvoerders maar zij boekte geen enkel resultaat.

Op 6 oktober maakte de federale regering te Ottawa bekend dat zij niet op de eisen van de ontvoerders zou ingaan, maar dat onderhandelingen niet uitgesloten moesten worden. Dit besluit was genomen in nauw overleg met en met goedvinden van de provinciale regering van Quebec.

Het FLQ liet daarop op 7 oktober bekendmaken door middel van een particulier radiostation dat de regering tot 8 oktober, 12 uur, de tijd zou krijgen om aan de gestelde eisen te voldoen en dat in het andere geval de Britse handelsattaché geëxecuteerd zou worden. De federale regering besloot daarop enkele tegemoetkomingen te doen en stelde bij monde van minister van buitenlandse zaken Mitchell Sharp voor, dat de ontvoerders contact zouden opnemen met de autoriteiten en een bemiddelaar zouden aanwijzen. Verder besloot de federale regering aan één eis van de FLQ tegemoet te komen en het politieke manifest van de FLQ voor radio-Canada en de televisie te laten voorlezen. Enkele belangrijke kranten in Quebec besloten het politieke manifest te publiceren, om zo bij te dragen tot de bevrijding van James Cross.

De regering bleef overigens bij haar weigering aan de andere eisen van de ontvoerders te voldoen.

Op 9 oktober verlengden de ontvoerders hun ultimatum en stelden als nieuwe eis dat de speuracties van de politie gestaakt zouden worden.

Ontvoering *Laporte*

Op 10 oktober verwierp de minister van justitie van Quebec, Jerome Choquette, na overleg met de federale regering, in een televisie-

Weekblad 39ste jaargang No. 2046, pag. 23327-23342

rede de eisen van de ontvoerders. Wel zouden zij, als zij Cross vrij zouden laten, een vrijgeleide naar Algerije of Cuba kunnen krijgen.
Dezelfde dag ontvoerden twee gewapende m-annen de minister voor ârbeidszaken en immigratie van Quebec, Pierre Laporte. Het gebeurde een half uur nadat het laatste ultimatum van het bevrijdingsfront t.a v. Cross verstreken was. In de loop var. 11 oktober werden drie boodschappen van het bevrijdingsfront en twee van minister Laporte door een radiostation bekendgemaakt.
Het Bevrijdingsfront gaf de autoriteiten tot 10 uur 's avonds de tijd om gunstig te antwoorden op alle eisen die het na de ontvoering van Cross had gesteld. Indien deze voorwaarden niet geaccepteerd werden, zouden Cross en Laporte terechtgesteld worden. De twee brieven van Laporte waren gericht aan zijn vrouw en Bourassa, de premier van Quebec. Laporte vroeg de opsporingsacties van de politie stop te zetten en de gevangen leden van het Front te bevrijden, want op een weigering zouden zijn dood, andere ontvoeringen en een escalatie van gewelddadigheden volgen.

Onderhandelingen voorgesteld

Door de ontvoering van Laporte werd de toestand ernstiger en gecompliceerder. Door de ontvoering van Cross was de verantwoordelijkheid van de federale regering op het spel, bij Laporte betrof het in de eerste plaats het hoofd van de regering in die provincie.

De Britse handelsattaché James Cross

Op 11 oktober nog richtte premier Bourassa van Quebec een oproep tot het Bevrijdingsfront zich in verbinding te stellen met de regering opdat deze voor alles zich ervan kon verzekeren dat Laporte en Cross nog in leven waren. Als daaraan was voldaan konden de onderhandelingen beginnen.
De ontvoering van Pierre Laporte veroorzaakte sterke beroering in heel Quebec, omdat Laporte als vroegere minister in de regering-Lesage en als tegenkandidaat tegen Bourassa voor het leiderschap voor de liberale partij in 1969, zeer bekend was bij de bevolking van Quebec. De ontvoering werd gevolgd door talrijke huiszoekingen en arrestaties. Robert Lemieux, die sinds enkele jaren de advocaat is van de gearresteerde leden van het Front werd door de politie vastgehouden voor ondervraging.
Op 12 oktober maakte de regering van Quebec bekend dat zij de jurist Robert Demers tot onderhandelaar had benoemd voor de gesprekken met het Bevrijdingsfront. De volgende dag werd de tot onderhandelaar voor het Bevrijdingsfront aangewezen advocaat Robert Lemieux door de politie vrijgelaten en begonnen de onderhandelingen. De opgave van Lemieux om tot een vergelijk met de regering te komen werd bemoeilijkt door het feit dat het Bevrijdingsfront niet met eensluidende eisen kwam en dit was weer een gevolg van het feit dat de gijzelaars niet door dezelfde groepen waren ontvoerd.*) De ontvoerders van Cross eisten volgens een op 12 oktober uitgegeven verklaring slechts de vrijlating van politieke gevangenen en de onmiddellijke stopzetting van de speuracties van de politie De ontvoerders van Laporte herhaalden alle al eerder gestelde eisen. De onderhandelingen werden dan ook afgebroken.
Op 14 oktober ontving Lemieux een nieuw mandaat van het Bevrijdingsfront in de vorm van een verklaring die via een particulier radiostation werd uitgezonden en waarin werd verklaard dat het Bevrijdingsfront ermee akkoord ging dat het land dat de vrijgelaten politieke gevangenen zou opnemen, dezen in arrest zou mogen houden totdat Cross en Laporte gezond en wel op vrije voeten zouden zijn. Het front machtigde Lemieux om de onderhandelingen met de regering te voeren.
Op 15 oktober kwam de provinciale regering met een tegenvoorstel, waarin de ,,overtrokken eisen" van het front werden afgewezen en waarin men voorstelde vijf politieke gevangenen vrij te laten en een vrijgeleide te geven aan de ontvoerders van Cross en Laporte naar een land van hun keuze. De ontvoerders kregen zes uur de tijd om op dit aanbod van de regering in te gaan.

Staat van beleg afgekondigd

Dezelfde dag nog maakte Lemieux bekend zijn missie als geëindigd te beschouwen omdat de regering niet op de eisen van het front was ingegaan.
Toen ook de door de regering gestelde termijn van zes uur was verlopen zonder dat reacties van hel front waren binnengekomen, besloot de federale regering op 16 oktober de staat van beleg af te kondigen, op grond van de War Measurements Acts van 1952, waardoor o.a. de politie bijzondere bevoegdheden kreeg om arrestaties te verrichten en verdachten gevangen te zetten. Tevens werd duizend man luchtlandingstroepen van Engelstalige militairen overgebracht naar Montreal en werd het Bevrijdings-

BEVRIJDINGSFRONT VOOR QUEBEC

Het verschil tussen het Bevrijdingsfront voor Quebec en de Parti Quebécois, bestaat daarin dat de eerste een clandestiene organisatie is, die zich uitgesproken heeft voor de toepassing van geweld. Haar activiteiten zijn begonnen in 1963. Volgens verschillende waarnemers zou de organisatie opgericht zijn door oudleden van de Franse OAS, maar deze hypothese werd nooit bevestigd. Het FLQ recruteert haar leden voornamelijk uit de arbeidersklasse en bedient zich van een mengsel van marxistische en anarchistische leuzen. Sinds 1963 heeft zij een groot aantal bomaanslagen en geweldplegingen georganiseerd, aanvankelijk voornamelijk gericht tegen federale regeringsgebouwen en bezittingen, maar sedert enige tijd richt zij zich ook tegen het ,,angelsaksische imperialisme". In dit kader paste ook de bomaanslag op de beurs van Montreal in februari 1969 waarbij negenentwintig gewonden vielen. De organisatie en de methoden van het front werken erg efficiënt. De organisatie is opgedeeld in kleine cellen, die weinig contact met elkaar hebben en die via de radio met elkaar in verbinding staan. Verscheidene leden van het front zouden een opleiding hebben gehad in kampen van Palestijnse bevrijdingsorganisaties.

*) De ontvoerders van Laporte zouden behoren tot de cel ,,Chenier", genoemd naar Jean-Olivier Chenier, een patriot uit Quebec die in 1837 deelnam aan een Opstand tegen het Britse bewind en die hetzeifde jaar stierf bij gevechten tegen de troepen van generaal Colborne
De opstand van de jaren 1837-1838 schijnt veel separatisten van de FLQ te inspireren, want een andere ,,cel", die veel van zich doet horec noemt zich ,,Cel Nelson". genoemd naar Rsbert en Wolfred Nelson, die de leiding hadden van de opstand

front tot verboden organisatie verklaard. Na afkondiging van de uitzonderingstoestand in het Lagerhuis ging de politie in de provincie Quebec over tot massale huiszoekingen en aanhoudingen. In totaal werden 238 personen gearresteerd die contacten zouden onderhouden met het FLQ.
Onder hen waren de vakbondsleider Michel Chartrand en Robert Lemieux. De politie nam ook grote hoeveelheden vuurwapens, politieke pamfletten, boeken en affiches in beslag.
In een toelichting die premier Trudeau voor het parlenient in Ottawa gaf. stelde hij dat de regering, gezien de snel verslechterende toestand in Quebec en de weigering van het FLQ om de voorstellen van de regering te aanvaarden. geen andere keus had,
Hij stelde met nadruk dat de bevoegdheden die de regering gekregen had in ieder geval tijdelijk waren en dat het parlement volledig ingeiicht zou blijven over de toestand.
De regering van Quebec stelde daarnaast ook het ,.politierecht" in, waardoor de directeur van de veiligheidsdienst het bevel kreeg over 13000 manschappen van de gemeentepolitie en de veiligheidsdienst. waardoor de coördinatie van de opsporing van de ontvoerders vergemakkelijkt zou worden.
Het besluit van de regering de noodtoestand af te kondigen werd zeer gemengd ontvangen. Op 17 oktober gaf het dagelijks bestuur van de drie vakbonden van Quebec een verklaring uit waarin het besluit van de regering werd afgekeurd en waarin kritiek werd geuit op de houding van de regering Bourassa
In verscheidene Canadese steden werden demonstraties gehouden. Dezelfde avond deelde premier Bourassa van Quebec mee dat Cuba als bemiddelaar wou optreden tussen het FLQ en de Canadese autoriteiten voor de uitwisseling van Cross en Laporte tegen vijf politieke gevangenen

De advoraat van het front Robert Lemieux

Dood *Laporte*

Op 18 okt. werd, na een anoniem telefoontje ontvangen door hei radiostation C.K.A.C., het Lichaam van Pierre Laporte in de kofferruimte van een auto gevonden, i-tie? ver van het vliegveld Saint-Hubert, 35 km ten zuiden van Montreal. Later werd bekendgenlaakt dat Laporte door wurging u i het leven was gekomen. Aanvankelijk werd meegedeeld dat ook Cross om het leven was gekomen. maar in de loop van de dag ontving de politie een schrijven van. Cross waarin deze meedeelde in goede gezondheid te zijn.
Onmiddellijk na het bekendworden van de moord op Laporte begaf premier Trudeau zich van Ottawa naar Montreal voor besprekingen met premier Bourassa en met de burgemeester van Montreal. Na afloop van de besprekingen deden beide premiers een oproep tot eenheid tot alle Canadezen en veroordeelden zij de moord op Laporte. Trudeau sprak van de ,,perversie van het terrorisme van het front, dat probeerde de Canadezen in de valstrik van haat en van het racisme te vangen".
Op 18 oktober nog werden twee arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen twee verdachten: een voor de 37-jarige taxichauffeur Marc Carbonneau en een voor de gewezen leraar, de 27-jarige Paul Rose.
De politie zette uitgebreide speu - acties op touw tegen de twee verdachten en de grenzen van de provincie Quebec werden hermetisch afgesloten. De politie verrichtte 1600 huiszoekingen en talrijke arrestaties. De regering liet officieel weten dat het aanbod aan het Bevrijdingsfront nog steeds van kracht was en dat het personeel van de Cubaanse ambassade zich gereed hield Cross te ontvangen.
Op 19 oktober ontdekte de politie de bungalow waar Laporte gevangen was gehouden. De politie verklaarde sterke aanwijzingen te hebben dat de gezochte Paul Rose in het huis gewoond had.
Op 20 oktober keurde het Lagerhuis in Ottawa de afkondiging van de

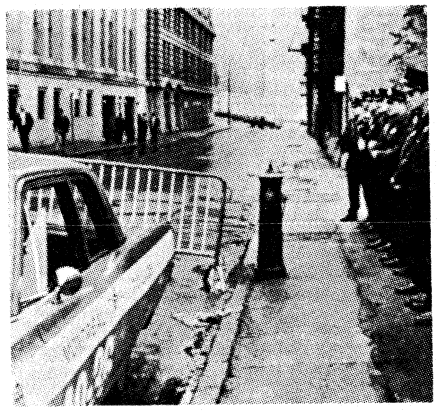

Politiebewaking in Moritreal
(Der Spiegel)

noodtoestand met 190 stemmen tegen iti goed. Verder werden nieuwe federale troepen uit de staat Manitoba naar Quebec gebracht, om daar aan de zoekacties deel te nemen. Tegelijk antwoordde de regering op de vrees die door de oppositie tot uitdrukking was gebracht dat de wet op de oorlogstoestand verkeerd zou worden gebruikt tegen radicale groeperingen in andere staten en op de klacht van de familieleden van vele gearresteerden die niet wisten waar deze vertoefden, terwijl ook de aard van de aanklacht of de mogelijkheid van juridische steun vaag bleef. De regering liet nogmaals weten dat. zij geen ander juridisch middel had gehad dan de wet om de FLQ te verbieden, haar sympathisanten te interneren en huiszoekingen en arrestaties te verrichten zonder de normale langdurige gerechtelijke procedures.
Premier Trudeau gaf de toezegging dat dagelijks lijsten zouden worden gepubliceerd met namen van de gearresteerden en hun verblijfplaats en dat de uitzonderingsregels niet in andere provincies zouden worden toegepast.
Op 21 oktober werd Pierre Laporte in tegenwoordigheid van vele officiële personen, onder wie premier Trudeau, begraven.

Achtergronden *separatisme*

De laatste tien jaar heeft het separatisme in Quebec aan kracht gewonnen, speciaal in Montreal Daarvcor had het nationalistisch sentiment in goede banen geleid door de machtspositie van de kerk cp onderwijs-gebied, een uitweg gevonden in het katholicisme (in tegenstelling tot het protestantisme van de Engels-Canadezen) De kerk had weinig belang bij het beiorderen van de zaak van het separatisme daar zij slechts het gezin en de parochie als de pijlers van de maatschap milde handhaven Gesteund door de federale regering, bevorderde Duplessis, de autucratische premier van Quebec van 1944 tot 1959 deze doeleinden

door op hardhandige wijze de vakbeweging te onderdrukken
De liberale regering van 1966 tot 1969 bracht hierin verandering. De waterkrachtwerken werden genationaliseerd en het daaruit ontstane „Hydro-Quebec" werd een symbool van trots voor de inwoners. Door middel van nationalisatie werd de machtspositie van de kerk op het gebied van middelbaar en hoger onderwijs aangetast en daarmee kregen de Frans-Canadezen de smaak van vrijheid te pakken die hen deed verlangen naar meer Al': struikelblok werd het federale systeem beschouwu oat ae machtspositie van Duplossis en de kerk m de hand had gewerkt De liberalen verlangden dat aan Quebec een „speciale status" gegeven werd Het zaad van het separatisme begon wortel te schieten
Geconfronteerd met deze veranderingen begon de oude maatschappij van gezin en parochie uiteen te vallen het radicalisme begon de plaats in te nemen van het katholicisme, vooral in Montreal waar de vakbonden een bloeiend bestaan begonnen te leiden De grieven waren dezelfde als die van de separatisten Engels-Canadese uitbuiting, het duidelijkst aantoonbaar in Montreal Zo werd een ideologie van nationalistisch socialisme geboren De revolutie beloofde verre van rustig te verlopen
Die belofte werd gestand gedaan De laatste vier jaar is een onbekwame „National Union" regering — de oude partij van Duplessis — niet in staat gebleken het streven naar vrijheid in de hand te houden Geconfronteerd met salariseisen van artsen, onderwijzers en pslitie, beschikte zij noch over een onderhandelingsapparaat noch over de gelden om aan de situatie het hoofd te bieden In Ottawa klopte zij aan om meer geld en daarna stelde zij ten overstaan van de kiezers Ottawa aan de kaak omdat het Quebecs soevereiniteit bedreigde. Zij joeg de federale regering tegen zich in het harnas en stelde de separatisten en de arbeiders teleur omdat zij in feite niets deed. Dit heeft voornamelijk twee gevolgen gehad: de oprichting van de radicale en separatistische Parti Quebécois; en onder hen die de formele politiek moe waren het verlangen de afscheiding tot stand te brengen door middel van geweld.

Canadese constitutie

Bovendien is het politieke kader, waarbinnen remedies gevonden moeten worden voor de onrust die momenteel heerst in Quebec, in Montreal in het bijzonder, buitengewoon ingewikkeld en verward Het is zelfs zo dat grondwettelijke eigenaardigheden niet geleid hebben tot een oplossing maar tot een verscherping van het sociale conflict in Frans-Canada
De oorsprong van de frustraties ligt in het feit dat de grondwet van Canada en zijn 10 provincies — vastgelegd in de British North America Act (BNAA) van 1867 — sindsdien niet meer gewijzigd is terwijl de maatschappij, vooral in Quebec, in snel tempo veranderde Dit is voornamelijk een gevolg van het feit dat de BNAA — goedgekeurd door het Britse parlement en ondertekend door koningin Victoria — geen praktische mogelijkheden biedt om er veranderingen in aan te brengen Nu enige orondwettelijke aanpassing van Quebecs speciale politieke status binnen de Confederatie hoogst noodzakelijk is, wordt geen enkel voorstel daartoe overwogen De verklaring hiervoor is eenvoudig Overeenstemming over deroeliike voorstellen zou niet alleen bereikt-moeten worden tussen Quebec en de federale regering in Ottawa. maar ook met elk van de negen andere provincies — reeds geirriteerd door Ottawa's onevenrealg grote aandacht voor het probleem Quebec — omdat veranderingen het wezen van de Confederatie fundamenteel zouden aantasten De geschiedenis van de jaarlijkse federaal-provinciale vergadering is een farce gekenmerkt door een totaal ontbreken van samenwerking

Montreal

Als centrum van de Frans-Canadese cultuur wordt Montreal (met 2,5 miljoen inwoners van wie 60 Franssprekend de grootste stad ban Canada) beheerst door de financiele en economische belangen van een Angelsaksische minderheidselite. Als centrum van de welvaart van de provincie (voornamelijk geconcentreerd in het Angelsaksische getto Westmount), kan Montreal ook prat gaan op Canada s ergste krottenwijk, gelegen in het Franssprekende Montreal-Oost, dat berucht is vanwege zijn armoede, separatisme en geweld In die omgeving opereren het FLQ en anaere extremistische groepen
Nu de regering de zaken vier jaar lang op hun beloop heeft gelaten, is het geweld het traditionele uitdrukkingsmiddel geworden voor de activisten Politiek gemotiveerde bomaanslagen zijn dit jaar gepleegd op de McGill Universiteit, op Engelse zaken in het centrum en op de computer-showroom van IBM Deze kleine greep moet gezien worden tegen een achtergrond van toenemende arbeidsonrust en studentendemonstraties die ritueel eindigen m het ingooien van ruiten in het stadscentrum
Deze situatie wordt voornamelijk veroorzaakt en verergerd door het gebrek aan toereikende sociale faciliteiten, m het bijzonder goede en goedkope huisvesting Er zijn drie oorzaken aan te wijzen.

- het bankroet van de provinciale financien,
- de toewijzing van gemeenschapsgelden aan prestige-objecten in plaats van aan de noodzakelijke ontwikkelingsobjecten,
- het slechte investeringsklimaat, ontstaan door de herhaalde uitbarstingen van geweld

De stedelijke en provinciale autoriteiten, gesteund door een „rust en orde"-meerderheid, worden meer en meer geconfronteerd met twee tegenkrachten, te weten het separatisme en het radicalisme onder de arbeiders
Zoals Quebec scherp afsteekt tegen Engels Canada, zo liggen de behoeften van de stad Montreal honderd jaar vooruit op die van het landelijke Quebec. Hoewel niet beroerd door stadse ideologie, is het platteland zwaar oververtegenwoordigd in het provinciale parlement Dit

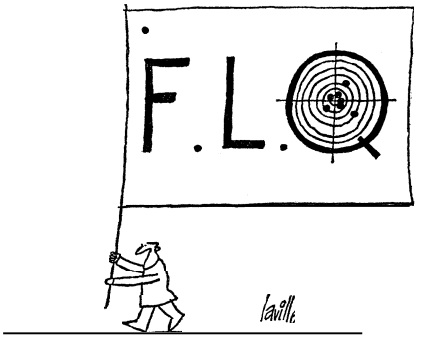

(Le Monde)

werd overduidelijk aangetoond bij de algemene verkiezingen van afgelopen april toen de in Montreal gevestigde radicale separatistische „Parti Quebécois" 22% van de stemmen kreeg maar slechts 6% van de zetels De overwinnende liberaleii. gesteund door de „zwijgende meerderheid", kregen 50% van de stemmen maar 70% van de zetels (pag 615)
De democratie — nooit erg sterk in Quebec — raakte nog meer m diskrediet Bijna een kwart van de kiezers van de provincie — uitsluitend Franstalig, voornamelijk uit lagere milieus en geconcentreerd in de getto s van Oost-Montreal — moet het stellen zonder representatieve vertegenwoordigmg De verleiding hun eisen met geweld kracht bij te zetten moet erg groot zijn, voor zowel de radicale studenten van de Universite de Montreal als voor Michel Chartrand — de ronduit separatistische leider van de stedelijke vakbewegingen die gearresteerd werd — is die verleiding onweerstaanbaar evenals voor het FLQ

Achterstand der franstaligen

De vrees verzwolgen te worden door een engelstalige vloedgolf wekt bij de franstalige Canadezen vaak hartstochtelijke, maar daarom niet minder begrijpelijke reacties Lange tijd hebben zij, vrij geisoleerd levend in een voornamelijk agrarische samenleving, in de eerste plaats op hun hoge geboortencijfer vertrouwd. Dit moest hun een plaats in de Canadese samenleving verzekeren
Maar de urbanisatie en de modernisering van het land hebben een dubbel gevolg gehad vermindering van het geboortencijfer en vestiging van bedrijven in Quebec waarvan het kapitaal en de kaders hetzij uit Engels Canada hetzij uit de Verenigde Staten kwamen
De angst haar eigen identiteit te verliezen is een verklaring voor het diepe onbehagen van de franstalige gemeenschap, wier leden zich niet alleen in hun economische status, maar ook in hun eigen cultuur bedreigd voelen
Teneinde het hoofd aan deze situatie te bieden beschikken de Franse Canadezen over twee belangrijke middelen

- de regering van de provincie Quebec, die in hun handen is en die volledige zeggenschap heeft, vooral op het gebied van het onderwijs en de exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen;
- en een zeer sterke vertegenwoordiging in de federale regering en het federale parlement te Ottawa, die beide zich sinds enige jaren zeer bewust zijn van de rol die de franstaligen spelen in de bevestiging van Canada's eigen identiteit tegenover de macht der Verenigde Staten.

Vervijfvoudigd

In de loop van negentig jaar is de bevolking van Canada vervijfvoudigd, het aantal Canadezen van Britse herkomst heeft zich echter slechts verdrievoudigd
De franstalige Canadezen hebben zich daarentegen in dezelfde mate vermeerderd als de totale bevolking, die haar buitengewone groei te danken heeft aan de toevloed van immigranten en de natuurlijke groei van de andere etnische groepen in Canada' Duitsers, Italianen, Oekrainers, Nederlanders enz

aar	Totale bevolking	Brits %	Frans %	Anderen %
1871	3 485 781	60,5	31,1	8,4
1901	5 371 351	57	30,7	12,3
1931	10.376.786	51,9	28,2	19,9
1961	18.238.247	43,8	30,4	25,8

De andere etnische groepen assimileren zich veel gemakkelijker met de engelstalige dan met de franstalige groep.
Dat gaat nog meer op wanneer die immigranten van niet-Britse en niet-Franse herkomst geografisch zeer verspreid terecht kornen.
Aangezien de kennis van het Engels een onmisbare voorwaarde is voor de toegang tot verantwoordelijke functies, is het in het voordeel van nieuwe immigranten zich te integreren in de engelstalige gemeenschap.
Hoewel het Frans en het Engels de twee officiële talen zijn, wordt het Engels veel meer gebruikt in de federale organisaties dan het Frans.
Logisch gevolg van deze stand van zaken is dat de Qiiebecois, en de Canadezen van Franse herkomst in het algemeen, veel vaker tweetalig zijn dan de rest van de inwoners van Canada.
Aan de andere kant zijn de ééntalige franstaligen gehandicapt wanneer zij streven naar posten met grote verantwoordelijkheid. Dat gaat niet op voor de ééntalige engelstaligen. die zelfs in Quebec gemakkelijk emplooi vinden.
Ook in de verschillende inkomensklassen is de verdeling tussen engels- en franstalige Canadezen ongelijk. In 1964 was in 36 grote bedrijven de verdeling in procenten aldus:

Salaris	franstalig	engelstalig
		4
$ 5.000— 6.500	36	64
S 6.500— 8.000	35	65
$ 8.000—10.000	25	75
$ 10.000—12.000	19	81
$ 12.000—15.000	15	85
$ 15 000—	15	85

Die ongelijkheid wordt teruggevonden in de beroepsbevolking Van Canada's totale mannelijke beroepsbevolking oefent 7,6% een vrij beroep uit Van de engelstalige beroepsbevolking is het overeenkomstige percentage 12,1; van de franstalige 7,6
De overeenkomstige percentages van enkele andere beroepen zijn als volgt

	allen %	Brits %	Frans %
bestuursfuncties	10,2	12,1	7,6
beambten	6,9	8,2	6,7
gesch arb	28,8	25,5	31,4
ongesch arb	6,2	4,6	7,5
landbouw	12,2	10,8	10,8

Geen wonder aus dat het gemiddeld jaarlijks inkomen van de engelstaligen in niet-agrarische beroepen hoger is dan dat van de franstaligen S 4 852 tegen $ 3 872 In Quebec, de franstalige provincie bij uitstek, is de verhouding nog ongunstiger voor de franstaligen als de index van het gemiddeld inkomen van de inwoners van deze provincie 100 is, dan is het cijfer voor de engelstaligen in deze franstalige provincie 140, voor de franstaligen 91,7
Zo'n brede kloof doet zich nergens anders voor in Canada tussen engels- en franstaligen Dat komt doordat in de andere provincies van Canada de franstaligen ook Engels kennen en daarom toegang hebben tot beroepen en functies die voor hun eentalige landgenoten van Quebec gesloten zijn (NRC/H'blad, Le Monde, The Times, NZZ)
(Vor berichten pag 88 ev, pag 56/3-'69 pag 587/3-'69)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

PRINS BERNHARD IN INDONESIE

De eerste officiële bevestiging van de verbeterde verhouding tussen Nederland en Indonesië kwam in maart van dit jaar, toen Prins Bernhard in zijn functie van voorzitter van de Wild Life Association van 12-28 maart een bezoek aan Indonesië bracht. Het betekende het eerste bezoek van een lid van het Koninklijk I-luis aan Nederlands-Indië en Indonesië.
Pi-ins Bernhard voerde o.m. gesprekken met president Soeharto en met sultan Hamengku Buwono IX van Djokjakarta, minister van Staat, belast met economische, financiële en industriële zaken. Verder bracht de Prins bezoeken aan talrijke wildreservaten en natuurmonumenten op Java en Bali.
Tijdens een persconferentie aan het eind van zijn bezoek maakte Prins Bernhard melding van een op handen zijnd bezoek van president Soeharto aan Nederland en een mogelijk tegenbezoek van de Koningin aan Indonesië.
Vanuit Djakarta vloog de Prins naar Osaka, waar hij op 1 april het Nederlands paviljoen op de wereldtentoonstelling officieel opende.
Prins Bernhard bracht na afloop van zijn reis verslag uit aan het Nederlandse parlement. *(NRC)*

Prins Bernhard met president Soeharto tijdens een partij golf.

ZUID-MOLUKKERS BEZETTEN RESIDENTIE INDONESISCHE AMBASSADEUR. UITSTEL BEZOEK PRESIDENT SOEHARTO

Op 31 aug. hebben 33 merendeels jeugdige Zuid-Molukkers elf uur lang de residentie van de Indonesische ambassadeur in Wassenaar bezet gehouden. Om half zeven 's morgens arriveerden zij met een drietal busjes bij de villa en drongen gewapend het huis binnen. Hierbij werd een op wacht staande hoofdagent van de Wassenaarse politie, de heer J. Moolenaar, doodgeschoten. Een tweede politieman werd tijdelijk gegijzeld en later vrijgelaten in ruil voor het overbrengen van apparatuur uit de busjes naar het bezette gebouw.
De Indonesische ambassadeur, generaal Natadiningrat wist bijtijds te ontsnappen, maar zijn vrouw en twee kinderen en vijf andere personen die in de residentie verbleven, werden de gehele dag als gijzelaars vastgehouden. De politie van Wassenaar die assistentie verkreeg van marechaussee en Haagse politie, omsingelde het gebouw en verbood alle verkeer over de Rijksweg door Wassenaar die nabij de residentie is gelegen. Dit had een enorme verkeerschaos ten gevolge.
Blijkens een door hen uitgegeven communiqué handelden de bezetters omdat ,,Nederland en Indonesië hun ouders diep hebben beledigd, door hun vrijheidsstrijd twintig jaar lang te negeren". Zij stelden als eis voor ontruiming van het gebouw een gesprek tussen president Soeharto, die de volgende dag voor een officieel bezoek aan Nederland werd verwacht, en hun leider ir. Manusama.
In een nabij gelegen villa en een school werd een ,,hoofdkwartier" voor regeringsfunctionarissen en voor de politie ingericht. Premier De Jong en minister Luns waren vrij snel na de bezetting ter plaatse. Vanuit het regeringshoofdkwartier werd ir. Manusama ontboden die in de vroege middag in Wassenaar verscheen. Met twee Zuid-Molukkers begaf ir. Manusama zich naar het bezette pand waar hij met de bezetters overlegde.
Om half drie in de middag gaf de Badan Persatuan, de overkoepelende organisatie van de Zuid-Molukse beweging, een verklaring uit waarin de beweging zich, in tegenstelling tot eerder op de dag, àchter de bezetting schaarde, hoewel het doodschieten van de politieagent ten

Een van de bezetters van het woonhuis van de Indonesische ambassadeur staat gewapend bij de voordeur.

zeerste werd betreurd. Even later kwamen de bezetters met een ultimatum. Zij dreigden nog een gijzelaar dood te schieten als zij geen positief antwoord zouden krijgen op de door hen gestelde eisen, waaronder de garantie van een vrije aftocht.

Het was de invloedrijke Zuid-Molukse dominee S. Metiary, voorzitter van de Badan Persatuan, die laat in de middag tot een akkoord met de bezetters wist te komen. Dit aan de hand van een gesprek dat hij eerder met premier De Jong had gehad en waarin deze bepaalde toezeggingen zou hebben gedaan. Op dat moment was reeds uit Djakarta het bericht ontvangen dat het bezoek van president Soeharto voorlopig een dag was uitgesteld in afwachting van de ontwikkelingen in Wassenaar. Om half zes in de avond ontruimden de bezetters de Indonesische residentie, waarna zij in arrestantenwagens naar Scheveningen werden vervoerd. Naar premier De Jong in een persconferentie stelde, had hij niet, zoals ds. Metiary had gezegd, de toezegging gedaan dat de bezetters niet gerechtelijk zouden worden vervolgd. Wel had hij een gesprek tussen de Nederlandse regering en de regering van ir. Manusama in het vooruitzicht gesteld, waarvan het verslag aan de Indonesische regering zou worden overhandigd. Dit gesprek vond plaats op 7 okt. (zie hieronder).

Op 4 sept. werden de bezetters bij de officier van justitie voorgeleid, alwaar zij zich gezamenlijk verantwoordelijk verklaarden voor alles wat bij de bezetting was gebeurd.

Tijdens een persconferentie van ir. Manusama diezelfde dag, noemde de president der RMS de bezetters ,,flinke vooruitstrevende, sympathiek optredende jongeren" die niet de bedoeling hadden gehad iemand te doden. Ir. Manusama betoogde dat de bezetting in Wassenaar voor hem en voor andere leiders een volslagen verrassing was geweest. Hij had niets van plannen daarvoor geweten.

Op de vraag welke kansen hij nog zag voor zijn ideaal van een onafhankelijke RMS, zei ir. Manusama dat hij zijn mensen voorbereidt op een strijd van lange duur. Daarbij moet men er niet van uit gaan dat de situatie in Indonesië stabiel is. Daar i i , aldus ir. Manusama, veranderingen voordoen die moge-

DE AMBONEZENKWESTIE

Reeds meer dan 20 jaar kan worden gesproken van een Ambonezenkwestie of van het probleem der Zuid-Molukken, sinds op 25 april 1950 de staat Republik Maluku Selatan (Republiek der Zuid-Molukken) werd uitgeroepen binnen de pas onafhankelijk geworden federale staat Indonesie.

De grondslag tot deze daad vonden de Zuid-Molukkers in de overeenkomst tussen Indonesië en Nederland na de Ronde Tafelconferentie van Den Haag (2 nov. 1949) en in de Grondwet van 1950 van de Republik Indonesia Serikat, waarin de mogelijkheid van zelfbeschikking voor delen van de nieuwe staat was voorbehouden,

Van die mogelijkheid hebben de Zuid-Molukkers gebruik gemaakt, nog geen vier maanden na de overdracht van de soevereiniteit, middenin een ontwikkeling die een einde maakte aan de federale structuur van de republiek.

De Ambonezen zijn Melanesiërs en verschillen van de rest van de Indonesiërs niet alleen in ras maar ook in cultuur en in godsdienst, sinds zij een eigen historisch gegroeide christelijke kerk hebben. Zij hebben hun eigen zeer ontwikkelde regels m.b.t. verwantschap, huwelijk, eigendom en regering.

Toen de Republik Indonesia onder leiding van Soekarno in 1950 begon zijn militaire kracht te gebruiken teneinde het federale Indonesië tot een eenheidsstaat te maken en de federale regering van Oost-Indonesië tot overgave dwong, riep de republiek der Zuid-Molukken zijn onafhankelijkheid uit. Binnen veertien dagen waren alle op Ambon gestationeerde KNIL-militairen (de Ambonezen vormden binnen het KNIL een elitecorps en werden door Soekarno wel ,,blanda hitam", of ,,zwarte blanken" genoemd) overgelopen naar de RMS.

In september begon de grote aanval op Ambon en meer dan een maand later was de RMS vrijwel ondergegaan.

Alleen op Ceram, het ,,moedereiland" van de Molukken, hield een kleine groep o.l.v. dr. Chr. R. S. Soumokil (voormalig officier van justitie in de hoofdstad van Oost-Indonesië Makassar) stand en pas in dec. 1963 gaf hij zich over aan de regering in Djakarta. Als hoofd van de regering van de RMS tekende hij een verklaring waarin hij de liquidatie van die staat bekend maakte. In 1966 werd hij, onder de regering-Soeharto, gefusilleerd. Het is een van de verwijten die de RMS-beweging tegen generaal Soeharto richt.

Tijdens het gevecht op de Zuid-Molukken in 1950, deed de speciale VN-commissie voor Indonesië, de UNCI (ingesteld door de Veiligheidsraad) vergeefse pogingen het strijdtoneel te bereiken. In okt. 1950 rapporteerde de UNCI zijn mislukking aan de Veiligheidsraad, waarna de kwestie van de Zuid-Molukken gevoegd werd bij de 700 andere kwesties die nog steeds op de agenda van de Veiligheidsraad staan, zonder aan bod te komen.

De Nederlanders waren in 1950, midden in een periode van wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog en na de militaire operaties in Indië, weinig bereid, noch wellicht ook in staat, de wapens op te nemen tegen het regime-Soekarno teneinde op te komen voor de rechten van minderheidsgroeperingen zoals de Ambonezen.

De situatie op de Zuid-Molukken betekende voor Den Haag een netelig dilemma i.v.m. de demobilisatie van de Ambonese troepen van het opgeheven KNIL. Ongeveer 5.000 voormalige KNIL-militairen werden met hun gezinnen op militair bevel naar Nederland verscheept, hoewel zij hadden gevraagd op Ambon te mogen worden gedemobiliseerd. In Nederland werden de militairen gedemobiliseerd en met hun gezinnen (in totaal ongeveer 14.000 Zuid-Molukkers) in kampen gehuisvest. De repatriëring was bedoeld als een tijdelijke maatregel, om de gemoederen en politieke zaken te laten kalmeren en dan de terugkeer van de Zuid-Molukkers naar hun land te regelen. Ondanks dat inderdaad kleine groepen terugkeerden verdubbelde het aantal in Nederland verblijvende Ambonezen zich tot ongeveer 30.000.

Het bleek dat de Ambonezen vasthielden aan hun eis dat de RMS als een onafhankelijke staat zou worden erkend. Zij wensten noch als Nederlander, noch als Indonesiërs te worden gezien, en slechts bereid te zijn tot terugkeer naar een vrije, onafhankelijke staat Zuid-Molukken. De kwestie der Ambonezen begon hiermee een nu reeds 20 jaar durend slepend bestaan. Het voorzichtige streven van de Nederlandse regering om in plaats van hun aanvankelijke concentratie in opvangkampen, een zekere integratie in de samenleving te bereiken, heeft weinig afgedaan aan de sterke onderlinge samenhang — ondanks tegenstellingen tussen allerlei extreme en gematigde groeperingen — en het verlangen naar een terugkeer. Dit streven naar terugkeer, wordt in Nederland ondersteund door o.m. de stichting ,.Door de Eeuwen Trouw" (opger. in mei 1950) die thans eveneens ijvert voor de rechten van de bewoners van West-Irian, het voormalige Nieuw-Guinea.

In Nederland is steeds een regering in ballingschap van de republiek der Zuid-Molukken geweest, die thans wordt geleid door ir. J. A. Manusama, president van de RMS.

De staatkundige strijdvraag gaat terug naar de vraag wat een juiste basis is: de onafhankelijkheidsverklaring van de Republiek van 1945 of de federale structuur die luitenant-Gouverneur-Generaal H. J. van Mook opzette. Voorts is hierbij van belang de vraag of kleine gebieden als de Zuid-Molukken de materiële mogelijkheden hebben voor een redelijk bestaan.

Ir. J. A. Manusama

lijk ten gunste werken van de idee van een onafhankelijk RMS.

Gesprek De Jong-Manusarnu

Op 7 okt. werd in het kabinet van premier De Jong aan het zwaarbewaakte Plein 1813 in Den Haag het beloofde gesprek tussen ir. Manusama en de minister-president gehouden. De strenge voorzorgsmaatregelen van de politie vloeiden direcht voort uit een grootscheepse rel die zich op 26 sept. bij het Huis van Bewaring in Scheveningen had voorgedaan, alwaar een groot aantal Zuid-Molukkers demonstreerde tegen de voortdurende hechtenis van de 33 bezetters van Wassenaar. Bij de toen uitbrekende gevechten met de politie vielen 24 gewonden.
Na afloop van het gesprek, waarbij ook minister Luns van buitenlandse zaken tegenwoordig was, toonde de heer Manusama zich ,,zeer teleurgesteld". Hij zei dat beide bewindslieden hem hadden duidelijk gemaakt, dat de Nederlandse regering de kwestie van de Zuid-Molukken als een afgedane zaak beschouwt. Hem zou min of meer verweten zijn na twintig jaar nog steeds niet van mening te zijn veranderd. Ir. Manusama zei dat hij en zijn adviseur, de heer Hitianubessy, even hadden overwogen het gesprek voortijdig af te breken.
Op 22 okt. werd het verslag van onderhavig gesprek aan de beide Kamers toegezonden en ter kennis gebracht van de Indonesische regering.

Uit het verslag blijkt, dat premier De Jong er geen twijfel over heeft laten bestaan dat t.a.v. het ideaal der Zuid-Molukkers geen verandering van houding te verwachten is, niet van Nederland, noch van Indonesië, noch van de VN. Naar het oordeel van de bewindsman is voor de Molukkers in Nederland de tijd gekomen om zich te bezinnen op de realiteiten van 1970 en van de toekomst. Ir. Manusama had gezegd, dat als de Nederlandse regering er niet in zou slagen de indruk weg te nemen als zou zij het pi-obleein als afgedaan beschouwen, hij niet voor de gevolgen zou kunnen instaan.
Premier De Jong deed in het gesprek verder een tweetal toezeggingen: de Nederlandse regering is bereid te onderzoeken of aan Zuid-Molukkers die naar Indonesië willen te ugkeren economische en technische bijstand zou kunnen worden verleend ter verwezenlijking van in onderling overleg op te stellen projecten tot maatschappelijke inpassing in Indonesië. Verder is de regering bereid de groep Molukkers die in Nederland wil blijven ten volle te steunen en tegelijk de nodige integratie in de Nederlandse samenleving te helpen bevorderen.
De Nederlandse regering blijft bereid tot een open gedachtenwisseling over de beste vormen waarin de keuzemogelijkheden kunnen worden verwezenlijkt.

Actie tegen illegaal wapenbezit bij *Zuid-Molukkers*

Nadat reeds op 22 sept. was besloten de opsporing van illegale vuurwapens op landelijk niveau grotere prioriteit te geven dan tot dusver, werd zulks met name tegen de Zuid-Molukkers op 15 okt. gerealiseerd toen het woonoord IJsseloord te Capelle a. d. IJssel door een grote politiemacht op wapens werd doorzocht. Ruim duizend politiemensen en marechaussees zochten behalve naar wapens ook naar aanwijzingen in het onderzoek van de bezetting in Wassenaar en het neerschieten van de hoofdagent. Het belangrijkste resultaat van de actie was de arrestatie van de voorzitter van het Korps Pendjagaan Keamanan (de ordedienst van de Badan Fersatuan) die ervan wordt verdacht de bezetting van de residentie in Wassenaar te hebben voorbereid.
Van de kant van inwoners van het woonoord werd geklaagd over het optreden van sommige politiemensen, terwijl over het algemeen grote ergernis over de actie werd uitgesproken. Zowel de regering-Manusama, als de tegenregering van een groep Zuid-Molukkers die onder leiding staat van kolonel Tammaela, spraken zich scherp uit tegen de actie: ,,Het rechtsgevoel van de Zuid-Molukkers is ten zeerste aangetast en men beschouwt deze grote politiële actie tegen oud-KNIL-ers die eens het Nederlandse gezag trouw hebben gediend als mensontterend".
Van de zijde van de pers werd voorts geprotesteerd, omdat de gehele actie in een afgesloten stuk gebied werd uitgevoerd, zodat persmensen niet met eigen ogen het verloop konden gadeslaan. (*NRC, Het* Parool, De *Volkskrant,* ANP)

BEZOEK PRESIDENT SOEHARTO

Het officiële bezoek dat president Soeharto van Indonesië van 1-4 sept. aan Nederland zou brengen, kwam door de bezetting van de residentie van de Indonesische ambassadeur in Wassenaar op losse schroeven te staan (zie hierboven).
Nadat in de middag van 31 aug. het bezoek reeds een dag was verschoven, werd op 1 sept. bekend dat nogmaals tot een uitstel van 24 uur was besloten, omdat in Indonesië geen zekerheid bestond omtrent de veiligheid van de president in Nederland. Door dit tweede uitstel werd het bezoek, dat werd gezien als een officiële bezegeling van de

Koningin Juliana en president Soeharto bij diens aankomst op de vliegbasis Ypenburg.

nieuwe verhouding tussen de twee landen, teruggebracht tot slechts 1 dag.

Behalve deze aanzienlijke inkorting op de tijdsduur werd ook het programma grondig gewijzigd. Vrijwel alle officiële programma-punten zoals bezoeken aan de grote gemeenten, en een kranslegging bij het monument op de Dam, kwamen te vervallen. Besloten werd, dat de Indonesische president tijdens het gehele bezoek in het paleis Huis ten Bosch in Den Haag zou verblijven.

Het bezoek van president Soeharto ging gepaard met in Nederland nog nooit vertoonde veiligheidsmaatregelen. Zo werd Den Haag de dag voor de aankomst van de president reeds hermetisch afgesloten voor alle Zuid-Molukkers*, dit om reeds lang van te voren aangekondigde demonstraties en mogelijke gewelddadigheden tegen te gaan. Nochtans kwam de oppositie tegen het bezoek van Soeharto als zodanig niet van de Ambonezen. Deze lieten duidelijk merken het bezoek toe te juichen als een mogelijkheid tot een gesprek tussen hun leiders en de president. Dit werd eveneens door de D'66-fractie in de Kamer bepleit. Bezwaren tegen Soeharto's bezoek** werden wel naar voren gebracht door allerlei comité's, zoals het Comité Zelfbeschikking Nieuw-Guinea en door de stichting Door de Eeuwen Trouw.

Begin aug. werd in Amsterdam het comité Soeharto-Ongewenst gevormd uit protest tegen het aangekondigde bezoek. Tot de initiatiefnemers van dit comité behoorden o.m. prof. dr. W. F. Wertheim, Jan Wolkers, Peter Schat, Ton Regtien, Han Lammers en Mies Bouhuijs.

De stichting Door de Eeuwen Trouw organiseerde een volkspetitionnement waarvan de strekking was dat bij het bezoek van Soeharto moest worden aangedrongen bij het Indonesische staatshoofd de rechten van de volken van de Zuid-Molukken en westelijk Nieuw-Guinea recht te doen wedervaren (100.000 handtekeningen). Hoewel van de kant van de CPN hiertegen verzet werd gepleegd, was begin aug. reeds besloten dat president Soeharto op eigen verzoek een ontmoeting zou hebben met parlementsleden.

Nadat president Soeharto op 3 sept. door Koningin Juliana en prins Bernhard op het zwaarbewaakte vliegveld Ypenburg bij Den Haag was verwelkomd, vloog het gezelschap, waaronder de echtgenote van Soeharto, de minister van buitenlandse zaken Adam Malik en een aantal hoge autoriteiten, per helikopter naar het paleis Huis ten Bosch. Na aankomst aldaar voegden zich premier De Jong en minister Luns bij de Nederlandse vorstin en haar gasten en werd overleg gepleegd. Ook burgemeester Marijnen van Den I-Iaag werd door president Soeharto ontvangen.

In de middaguren vond de ontmoeting tussen Soeharto en een aantal Nederlandse parlementsleden plaats. In het gebouw van de Eerste Kamer sprak de president met drie verenigde vaste Kamercommissies en enkele Nederlandse ministers.

Tijdens deze bijeenkomst die door drs. Schmelzer werd voorgezeten en die anderhalf uur duurde, gaf president Soeharto antwoord op een aantal vragen van Nederlandse zijde die vaak geen gelegenheid gaven tot het verstrekken van vriendelijke dooddoeners. Soeharto hield eerst een toespraak waarin hij een beknopte weergave van de grote lijnen van het regeringsbeleid leverde. Ten opzichte van Nederland: versterking van het onderlinge begrip, de samenwerking en de vriendschap. Binnenlands: het leggen van grondslagen voor ontwikkeling op de ruïnes van het verleden, met als basis de pantja sila (staatsfilosofie) en de revolutionaire grondwet van 1945. Daarbij blijft de communistische partij grondwettelijk uitgesloten. Het leger heeft een primaire taak in het herstel van de stabiliteit — maar dat is, aldus president Soeharto, nog geen militaire dictatuur. Economisch is een begin van stabiliteit bereikt. Nu wordt gewerkt aan de uitvoering van het nieuwe vijfjaren-plan, waarbij de hulp van ontwikkelde landen onontbeerlijk is. Op vragen over de democratie in zijn land antwoordde Soeharto dat de verkiezingen van volgend jaar een stuk zijn van de overgangsfase waarin het land verkeert.

De dwingende redenen om degenen die de maatschappelijke orde willen omverwerpen (de communisten) te isoleren, blijven bestaan. Met nadruk werd door de heren Mommersteeg en Den Uyl gevraagd, of Soeharto ermee zou instemmen het Internationale Rode Kruis periodiek contact met de politieke gevangenen te laten hebben. Ondanks vertaalmoeilijkheden kreeg men de indruk dat een voorstel in die richting positief zou worden ontvangen. Dit laatste werd door minister Malik tijdens een persconferentie op 4 sept. bevestigd.

Op vragen naar de mogelijkheid dat de Indonesische regering zou helpen het RMS-vraagstuk op te lossen was het antwoord: als de RMS'ers zich als Indonesische staatsburgers willen beschouwen, is Djakarta bereid samen met de Nederlandse regering te overwegen wat er kan worden gedaan.

Soeharto ontkende voorts corruptie op grote schaal bij de besteding van de ontwikkelingsgelden.

In verband met vragen betreffende associatie van Indonesië aan de EEG, zei de president uiterst behoedzaam te werk te willen gaan, i.v.m. de actieve onafhankelijkheidspolitiek.

Na een galadiner op Huis ten Bosch, waarbij zowel Koningin Juliana als president Soeharto een toespraak hielden, vertrok het Indonesische staatshoofd de volgende dag naar de Westduitse Bondsrepubliek waar hij een eveneens ingekort officieel staatsbezoek aflegde. Daarna reisde Soeharto door naar Lusaka waar de topconferentie van niet-gebonden staten werd gehouden.

Vanwege het belang van president Soeharto's bezoek — de eerste maal dat een Indonesisch staatshoofd een bezoek aan Nederland bracht — laten wij uit de toespraken van de

---

* Naar aanleiding van de strenge veiligheidsmaatregelen werden in de Kamer vragen gesteld. Met name ging het er hier om, of er ,,discriminatie naar huidskleur" was gepleegd, door voor de duur van het bezoek alle Zuid-Molukkers uit Den Haag te weren. Minister Beernink verdedigde de genomen maatregelen, die geen grond vonden in wetgeving op dat punt, door te stellen dat de regering volkenkundig verplicht is voor de veiligheid van bezoekende staatshoofden zorg te dragen. Het optreden had ten doel de komst naar Den Haag te voorkomen van grote concentraties Zuid-Molukkers en van de gevaarlijkst geachten hunner. In de maatregel kan, volgens minister Beernink, geen bij art. 4 van de Grondwet verboden ongelijkheid worden gezien.

** Een in opdracht van de KRO gehouden enquête wees uit dat het bezoek van president Soeharto op niet veel weerstand bij de Nederlandse bevolking zou stuiten. Van het aantal in aug. geënquêteerde personen was 41% vóór het bezoek, 9% tégen, kon 17% het weinig schelen en had 33% geen oordeel. Bij de jongeren van 18-34 jaar bleek het minste weerstand te bestaan: 5% bij de mannen, 7% bij de vrouwen. Van de 970 tegenstanders van het bezoek van Soeharto, gaf ongeveer eenderde als reden op, dat Soeharto een vroegere vijand is, heeft meegedaan aan de strijd tegen Nederland, Nederlandse militairen heeft gedood en Nederlands bezit heeft onteigend. Andere bezwaren die naar voren kwamen: Soeharto is corrupt, onbekwaam, een dictator, iemand die politieke tegenstanders vermoordt.

Koningin en van haar gast enkele gedeelten volgen:

Koningin Juliana: „Uw bezoek aan ons, Mijnheer de President, wordt door de Nederlandse natie beleefd als een historisch moment.
Zij voelt hierin de voltooiing van een eeuwenlange ontwikkeling. die in deze eeuw vele jaren onze hoofden, maar vooral onze harten zeer heeft beroerd. Het geeft grote voldoening, elkander nu eindelijk, in de persoon van het staatshoofd zelf, als broederlanden in volle vrijheid te kunnen ontmoeten.
Onze beide noties zijn aan elkaar verbonden geweest op een wijze, zoals zij dat beide nauwelijks met een andere ooit zo zijn geweest.
Wat ook voor ons, Nederlanders, onze gevoelens mogen zijn — van zelfverwijt of van weemoed. van verwijt aan of genegenheid voor de wederpartij — en Wat de uwe ook mogen zijn — er is uit heel die warreling van emoties en opinies iets bezonken. En dat is — wonderbaarlijk —: Vriendschap.
Een vriendschap, die blijvend blijkt te zijn.
Blijvend -- want afkomstig uit het contact — de myriaden van contacten — gelegd, ondanks alles, tijdens de nu afgekeurde, verguisde staatkundige verhouding van weleer.
Deze vriendschapsvlam is op vele plaatsen snieulend gebléven, — ondanks daartoe ongunstig lijkende omstandigheden in de periode daarnà — en die is nu. niet in de laatste plaats van Indonesische zijde aangewakkerd, opnieuw opgelaaid tot een vuur, dat overal waarneembaar is, en dat wij onzerzijds volgaarne brandende doen zijn.
Veel Nederlanders zijn er steeds geweest, die oprecht hun beste krachten hebben gegeven aan uw volk, dat zij lief hadden als hun eigen volk, of meer.
Onze vriendschap blijkt ook uit de vele banden des bloeds, — waar Nederland trots op mag zijn."

President Soeharto: „.Toen ik de uitnodiging van Uwe Majesteit om Nederland te bezoeken aanvaardde, was het mijn diepste wens de gevoelens van vriendschap van het Indonesische volk voor het volk van Nederland te bevestigen en onze dankbaarheid te betuigen voor het begrip dat wij kregen en de hulp die door de Nederlandse regering en het volk vooral in de loop van de laatste jaren aan ons is verleend.
Hoewel mijn bezoek slechts een dag duurt als gevolg van ongeregeldheden die zich hebben voorgedaan, ben ik er zeker van dat de grote meerderheid van onze twee volken wederzijds begrip, samenwerking en vriendschap wenst tussen Nederland en Indonesië. De regering en het volk van Indonesië en ikzelf persoonlijk, willen hierbij hun grootste dankbaarheid en waardering betuigcri aan de regering van Nederland voor alles wat ze heeft gedaan om aan de ongewenste gebeurtenissen die zich onlangs hebben voorgedaan het hoofd te bieden. (. . . .)
Zowel voor mij als voor de 120 miljoen Indonesiërs is Nederland een spiegel van strijd en succes.
Het Indonesische volk heeft zojuist de 25ste verjaardag van zijn onafhankelijkheid gevierd. Net zoals het Nederlandse volk zijn ook wij trots op onze helden en strijders voor onafhankelijkheid. Terwijl het Nederlandse volk thans de vruchten plukt van zijn strijd en ontwikkeling, zijn wij begonnen met de ontwikkeling van ons land.
Sinds 1966 zijn wij erin geslaagd tot nationale wederopbouw te komer~en hebben we politieke en economische stabiliteit bereikt vanuit de slechte situatie in het verleden. i. . j
Hoewel de verantwoordelijkheid voor ontwikkeling uiteindelijk ligt op de schouders van de Indonesische natie zelf, heb ik niettemin groot vertrouwen in de voordelen van bilaterale samenwerking, regionaal, zowel als internationaal, met het doel dat ontwikkelingsproces te versnellen. (. i
Toen ik Indonesië gisteren verliet met de overtuiging dat we de geschiedenis van het verleden hebben afgesloten en dat we nu een nieuwe bladzijde van de geschiedenis hebben omgeslagen die vol is van toekomstverwachting, weet ik thans, nu mijn bezoek bijna ten einde is, dat die overtuiging realiteit is geworden. Staat u mij toe, hij deze bijzondere gelegenheid, Uwe Majesteit en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard uit te nodigen te eniger tijd in de toekomst Indonesië te bezoeken." (AHP, NRC. Het Parool. Ned. Staatscourant)

BELGIË

OPENING PARLEMENTAIRE ZITTIJD

Op 13 okt. begon de gewone parlementaire zittijd 1970-71. De ministers van state Achille van Acker en Paul Struye werden resp. tot voorzitter van Kamer en Senaat herkozen.
In de traditionele toespraak sneed Van Acker enkele vraagstukken van algemeen politiek-morele aard aan. Hij veroordeelde de luchtpiraterij en handelde ook over de jeugdcontestatie. waarbij hij waarschuwde tegen ,,de toenemende zedenverwildering met het opschroeven van de sexualiteit, en het groeiend gebruik van verdovende middelen." In dit verband verklaarde hij nader: ,,Men dient de profeten van de zedenverwildering, die dikwijls niets anders dan handig vermomde commerciële profiteurs zijn, te ontmaskeren en te bestraffen. Het is ook treurig en beschamend te moeten vaststellen dat personen die z.g. tot de intellectuele elite behoren, om duistere, ik zou durven zeggen, sordiede redenen met de wolven in het bos meehuilen en door hun bedekte of openlijke gedragingen en geschriften medeplichtig zijn aan het morele onheil dat onder de jeugd wordt gesticht." Verder zette Van Acker de jongeren aan hun inspanningen vooral te richten op de bescherming van het leefmilieu.
Senaatsvoorzitter Struye herinnerde aan de evolutie van het internationaal politieke gebeuren, de crisis in Vietnam en het Midden-Oosten, de Belgische reis van Tito en de Kongolese reis van koning Boudewijn. I.v.m. de binnenlandse problemen sprak hij de wens uit dat. een ruim nationaal akkoord over de staatshervorming mogelijk zou worden, waarbij de reeds in de senaat goedgekeurde tekst zou worden vervolledigd ,,met loyale inachtneming van de lessen die uit de gemeenteraadsverkiezingen kunnen worden gehaald."

AKKOORD OVER CULTUURBEGROTING

Op 13 okt. werd een ministeriële werkgroep het eindelijk eens over de verdeling van de kredieten voor de cultuur tussen het Nederlandse en het Franse taalgebied. De totstandkoming van deze verdeling had negen maanden geduurd en de indiening van de cultuurbegroting voor 1970 verhinderd. De Vlaamse minister Van Mechelen stond erop dat de kredieten volgens objectieve normen zouden worden verdeeld, waarbij zou worden rekening gehouden met de numerieke meerderheid van de nederlandstaligen; de Waalse minister Parisis eiste een 50/50-verdeling voor nagenoeg alle kredieten.

Volgens het akkoord ziet de verdeling van de cultuurbegroting eruit als volgt:

(mln fr.)	
2.213	gelijk te verdelen tussen BRT en RTB
313	voor het hoofdstedelijk gebied
125	voor het duitstalige gebied en de internationale betrekkingen
1.573	voor de Nederlandse en Franse cultuur
hiervan 450	gelijk te verdelen tussen beide departementen (voor sector Schone Kunsten)
1.123	te verdelen a rato van 56,47% voor de nederlandstaligen en 43,56% voor de franstaligen (Dit percentage wordt ook gebruikt bij de verdeling van de onderwijskredieten; het beantwoordt aan de demografische evolutie van de iongerenbevolking)

Minister Van Mechelen noemde het akkoord op een persconferentie ,,rechtvaardig, redelijk en aanvaardbaar".

TWEEDE TAAL IN HET VRIJ ONDERWIJS

In het eerste jaar van het katholiek middelbaar onderwijs in Vlaanderen volgt thans 7,7% van de leerlingen Engels als tweede taal. Vorig jaar was het slechts 3,9%. In Wallonië volgen nu 24,5% van de eerstejaars Engels als tweede taal tegenover 19,6% in 1969-70.
In de inrichtingen van het Neder-

landse onderwijsstelsel gaat de studie van het Engels sterk vooruit. (Een school is verplicht een cursus Engels tweede taal in te richten op verzoek van minimum acht leerlingen per klas.) De geboden keuzemogelijkheid — die slechts van vorig jaar bestaat — heeft in 35,6% van de inrichtingen geleid tot het organiseren van een cursus Engels naast Frans als tweede taal. (Vorig jaar: 20,7%). De groeiende belangstelling voor het Engels bestaat hoofdzakelijk in de inrichtingen voor jongens.
In de Waalse inrichtingen heeft de keuzemogelijkheid geleid tot het organiseren van een cursus Engels tweede taal (of Duits in een gedeelte van Luik en Luxemburg) in bijna Zj3 van de inricniingen. Hei, percentage Waalse leerlingen dat Nederlands als tweede taal volgt, zakte van 75,2% naar 71,3%. In drie inrichtingen van het Franse stelsel wordt het Nederlands als tweede taal niet meer onderwezen in het eerste jaar van de humaniora, omdat geen enkele leerling er nog om vroeg.
(In de Brusselse agglomeratie is er geen keuzemogelijkheid; daar is de tweede landstaal ook de tweede onderwijstaal.)

WET RUIMTELIJKE ORDENING

Op 22 okt. heeft de senaat met 129 tegen 8 stemmen een wetsontwerp goedgekeurd inzake de ruimtelijke ordening en de stedebouw. Het ontwerp strekt ertoe de wet van 29 maart 1962 te vervangen. De zeer uitvoerige openbare bespreking in de senaat begon op 13 oktober.
Minister van openbare werken De Saeger lichtte de opzet toe:
— de nieuwe wet zal ertoe bijdragen dat de bepalingen die straks worden getroffen m.b.t. de thans in voorbereiding zijnde 48 gewestplannen, beter worden nageleefd;
— de misbruiken inzake verkavelingsvergunningen worden tegengegaan, o.m. door het invoeren van een geldigheidsduur van vijf jaar;
— de overtredingen van de bouwreglementering worden voorkomen en eventueel gerechtelijk bestraft

PROTEST TEGEN AANHOUDING VAN BRAZILIAANSE KAJ-LEIDERS

In het parlement is verontwaardigd gereageerd op de berichten i.z. de aanhouding van leiders en priesters van de Katholieke Arbeidersjeugd in Brazilië.
Op 13 okt. vroeg het CVP-lid M. Vandewiele in de senaat of de Belgische regering officieel ingelicht werd over de feiten. Minister van buitenlandse zaken Harmel erkende in zijn antwoord dat de Belgische reactie normaal mag worden genoemd, gelet op het feit dat de KAJ in België werd gesticht door de latere kardinaal Cardijn. De regering, aldus Harmel, heeft de Braziliaanse overheid om nadere inlichtingen verzocht en dringt aan op de naleving van de Verklaring van de rechten van de niens. De regering is ook bereid eventueel bepaalde Braziliaanse burgers gastvrijheid te schenken.
Op 15 okt. plaatste het CVP-lid Maria Verlackt-Gevaert in een interpellatie hetzelfde probleem aan de orde in de Kamer. Harmel herhaalde iets uitvoeriger zijn verklaring van de senaat. Ook beloofde hij dat een motie van de Kamer de regering niet onverschillig zou laten en dat er zeker gewag zou van gemaakt worden bij de Braziliaanse overheid.
Op 22 okt. keurde de Kamer eenparig de volgende motie goed: „De Kamer van volksvertegenwoordigers, na met verontwaardiging en verbijstering kennis te hebben genomen van de aanhouding en de vervolging, welke blijven voortduren, in Brazilië van KAJ-leiders en militanten van werkelijk democratische bewegingen;
overwegende dat deze leiders onmiddellijk moeten worden in vrijheid gesteld en dat een einde moet worden gemaakt aan de vervolgingen;
overwegende dat de regering alle gepaste maatregelen moet treffen;
overwegende dat de andere parlementen zich bij dit dringend verzoek zouden moeten aansluiten;
gaat over tot de orde van de dag."
De motie werd ondertekend door vertegenwoordigers van alle fracties.

Op 17 okt. had in het Brusselse stadscentrum een betoging plaats, waarbij duizenden jongeren van diverse strekkingen (van katholieke arbeiders tot communisten) tegen de aanhouding van de KAJ-leiders protesteerden. Tijdens toespraken werden de Belgische regering en het Vaticaan uitgenodigd duidelijk stelling te kiezen tegen de Braziliaanse toestanden. Ook werd voorgesteld de diplomatieke betrekkingen met Brazilië te verbreken, en werd aangedrongen op de toekenning van de Nobelprijs voor de vrede aan dom Helder Camara.

SCANDINAVIE

DENEMARKEN

PRIJSSTOP AFGEKONDIGD

In een twaalf punten tellend anti-inflatieprogramma heeft de regering aangekondigd dat per 27 september een algehele prijsstop van kracht zou worden voor de duur van zes maanden.
De prijsstop geldt voor alle goederen en diensten en tevens zal o.a. de belasting op de kapitaalwinst zwaarder worden en zullen beperkende bepalingen voor dividenduitkeringen van kracht worden.
Deze en andere maatregelen zouden van kracht worden na de heropening van de nieuwe zittingsperiode van het parlement in oktober, maar de regering wilde de prijsstop met terugwerkende kracht laten gelden. Andere punten in het programma moesten verbetering brengen in de lopende rekening op de Deense betalingsbalans die naar men verwachtte, in 1970 een tekort van Kr. 5 mrd te zien zal geven. De rege ingsuitgaven moeten volgend jaar met in totaal Kr. 900 mln omlaag. De geldende buitengewoon strenge kredietbeperkende maatregelen zullen volgend jaar niet worden verzacht. Na afloop van de prijsstop in het komende voorjaar, wil de regering zowel de prijzen als de winstmarges voortdurend onder controle houden. (NRC)

(Zie ook pag. 487/3-1968)

WIJZIGING REGERING

Medio juli werd de fractieleider van de liberale groep in het parlement, Henry Christensen, benoemd tot minister van landbouw.
Hij volgde Peter Larsen op, eveneens een liberaal, die 7 juli overleed. *(Reuter)*

NOORWEGEN

NIEUWE LEIDING COALITIEPARTIJEN

De liberale partij en de conservatieve partij hebben op hun partijcongressen resp. eind april en begin mei een nieuwe leiding gekozen.
De conservatieven kozen tot nieuwe voorzitter de minister van handel, Willoch. De verkiezing werd daarom van belang geacht omdat zij gezien moet worden in het kader van een herstructurering van de organisatorische opbouw van de partij. Het is te verwachten dat in

de toekomst de partijvoorzitter tevens fractievoorzitter zal worden, twee functies die tot nog toe streng gescheiden waren bij de conservatieven.
Ook de liberalen besloten op hun partijcongres de scheiding tussen partijleiding en fractie op te geven en kozen de liberale minister voor arbeidszaken, Helge Seip tot voorzitter. Beide nieuwe voorzitters dienden, naar het de Noorse traditie wil, hun ministersposten op te geven.

Wijzigingen in regering

Eind mei werd een aantal wijzigingen in de regeringssamenstelling bekend gemaakt.
De 65-jarige minister van buitenlandse zaken John Lyng, die al geruime tijd de wens te kennen had gegeven zijn ambt neer te leggen, werd vervangen door Svenn Stray, tot nog toe voorzitter van de conservatieve partij. In de vacature ontstaan door het vertrek van Kaare Willoch, minister van handel, naar de leiding van de conservatieve partij, werd voorzien door de benoeming van Otto Grieg Tidemand, tot nog toe minister van defensie. De nieuwe minister van defensie werd de 57-jarige gouverneur van de provincie Rogaland, Gunnar Hellesen. (NZZ, *The Times)*

PARLEMENT VOOR TOETREDING TOT EG

Het Noorse parlement heeft 25 juni met een overweldigende meerderheid na een tweedaags debat zich uitgesproken voor het volledige lidmaatschap van Noorwegen van de Europese Gemeenschappen.
De gedachtenwisselingen die er aan voorafgingen werden gekenmerkt door de sterke nadruk die men legde op de politieke aspecten van de Europese integratie; de economische problemen die aan Noorwegens toetreding verbonden zijn, kwamen veel minder aan de orde.
Premier Borten steunde het idee van politieke samenwerking op terreinen die door het Verdrag van Rome bestreken worden; hij toonde echter voorbehoud ten aanzien van het communiqué dat op de Haagse topconferentie was aanvaard. Hier immers werd herhaaldelijk gesproken van ,,politieke unificatie" en ,.eenheid".
De partij waar premier Borten toe behoort — de (agrarische) Centrumpartij — verwerpt in principe een Europese politieke integratie.
(Reuter) (Vor. ber. pag. 551/2-'67)

ZWEDEN

PRIJSSTOP EN BELASTINGVERHOGINGEN

De regering heeft op 8 oktober een algemene prijsstop voor alle goederen en diensten afgekondigd. De maatregel van de regering zal gelden tot 1 april 1971. Naleving van de stop zal gecontroleerd worden door het bureau voor prijzen en kartels.
Op 27 augustus was ai een beperkte prijsstop voor. bepaalde levensmiddeler, afgekondigd.
Op 16 oktober heeft de minister van financiën Sträng de rijksdag het al eerder aangekondigde pakket economische saneringsmaatregelen voorgelegd (pag. 262/1), die moeten worden gezien ais een aanvulling op de algemene prijsstop.
Hoewel het de bedoeling van de regering is, wegens het tekort op de betalingsbalans, de invoer te beperken en de export te bevorderen, werken de voorgestelde maatregelen slechts indirect in deze richting. Van bezuinigingen op het staatsbudget is geen sprake en ook de speelruimte voor loonsverhogingen wordt slechts indirect beperkt.
De werkgevers moeten vanaf 1 jan. 2% belasting betalen op de totaal door hun bedrijf uitbetaalde loonsom. Tot nog toe was deze in 1968 ingevoerde werkgeversbelasting 1%. Deze belasting geldt ook voor de staat en de gemeenten. Daar deze belasting de dienstverlenende sector met haar vele loon- en salaristrekkenden, zwaarder belast dan de kapitaalsintensievere exportondernemingen, wordt de exportindustrie indirect bevoordeeld.
Verder wordt de bijdrage van de arbeiders aan de ziektekostenverzekering verhoogd van 2,9% tot 3,1%. Verder zullen de belastingen voor huisbrandolie, benzine en alcoholische dranken verhoogd worden. Deze prijsverhogingen zullen op 1 november ingaan. Eveneens per 1 november zullen de prijzen van koelkasten en televisieontvangers verhoogd worden.
De staat verwacht jaarlijks Kr. 1.85 mrd meer te zullen ontvangen. Voor het lopende begrotingsjaar, tot 1 juli 1971, hoopt men al Kr. 775 mln te ontvangen.
Er werd kritiek geuit op het feit dat niet alle maatregelen al per 1 nov. zullen ingaan, waardoor de maatregelen niet hun volle uitwerking zullen hebben. (NRC, FAZ)

(Vor. ber. pag. 262/1 en 283/2)

AZIË (ZUID)

INDIA

BUNDELING OPPOSITIE MISLUKT. MOTIE VAN WANTROUWEN TEGEN REGERING-GANDHI VERWORPEN

Het „All-India Congress Committee" van de oppositionele Congrespartij aanvaardde op 28 juni een resolutie waarin werd opgeroepen tot een gezamenlijk front van ,,nationalistische, democratische en socialistische krachten" binnen en buiten het parlement op de volgende basis: 1) de eenheid en veiligheid van India; 2) verdediging van constitutionele vrijheden en behoud van democratische instellingen; 3) handhaving van wet en orde; 4) vestiging van een seculiere maatschappij die gefundeerd is op beginselen van sociale en economische rechtvaardigheid en gelijkheid van status en die waarborgen bevat voor effectieve kansen voor allen op het bereiken van een basis-levensstandaard. Het streven de oppositie te bundelen werd sterk aangemoedigd door de vroegere vice-premier M. Desai.
Een amendement om partijen als de Swatantra en de Jan Sangh van de voorgestelde alliantie uit te sluiten werd met overgrote meerderheid verworpen.
De resolutie werd toegezonden aan de Jan Sangh, Swatantra, Samyoekta-socialisten (SSP), Praja-socialisten (PSP), Bharatiya Kranti Dal (BKD), Akali Dal, Dravida Munnetra Kazhagam (DMK), Moslem Liga en Republikeinse Partij, maar alleen de rechtse partijen, zoals Jan Sangh en Swatantra, reageerden positief. A. B. Vajpayee, de voorzitter van de Jan Sangh, verklaarde op een persconferentie echter dat het voorgestelde gezamenlijke front niet een fusie van de deelnemende partijen beoogde en dat de Jan Sangh er niet aan zou meewerken als de Moslem Liga toetrad.
Het plan van de oppositionele Congrespartij mislukte door verzet ertegen binnen de eigen gelederen, speciaal in Gujerat en Mysore, de twee staten waar de partij aan de regering is.
Premier Veerendra Patil van Mysore zei op 23 juli dat er in zijn staat geen sprake van een alliantie was. De oppositionele Congrespartij beschikt er over een ruime meerderheid.

Tijdens een bijeenkomst van de fractieleiding op 26 juli kantte Patil zich tegen elke alliantie met de Swatantra en de Jan Sangh. daar die tot een scheuring in de partij in Mysore zou leiden en zo tot een val van zijn regering. Andere tegenstanders waren Atulya Gosh van West-Bengalen en oud-partijvoorzitter K. Kamaraj, die een goede verstandhouding met de marxisten zou voorstaan. Uiteindelijk werd een resolutie aanvaard, waarin het antwoord van sommige partijen op de oproep werd toegejuicht en waarin werd verklaard dat ,,pogingen om de samenwerking met andere partijen te verzekeren voortgang moesten vinden".

In overeenstemming met dit besluit kwamen argevaardigden van de oppositionele Congrespartij, Swatantra, Jan Sangh, PSP, SSP en BKD op 6 aug. bijeen om de mogelijkheden van een gecoördineerde strategie in het parlement te bespreken.

Motie van wantrouwen verworpen

Bij het begin van de nieuwe zitting van het Lagerhuis werd op 28 juli een motie van wantrouwen ingediend door Madhu Limaye (SSP), welke de steun kreeg van de oppositionele Congrespartij, Jan Sangh en marxisten. Limaye stelde dat de regering met de kiesregisters in Kerala ,,knoeide" en hij beschuldigde premier Gandhi ervan zich een te grote macht toe te eigenen door zelf de portefeuille van binnenlandse zaken te beheren en de inlichtingendienst onder haar controle te hebben. Volgens een Jan Sangh-afgevaardigde was mevr. Gandhi Hitler en Stalin in één persoon verenigd en bestond de rest van het kabinet uit ,,slaven". Andere opponenten beschuldigden de premier van onderdanigheid jegens de SU.

De motie van wantrouwen werd op 29 juli verworpen met 243 tegen 137 stemmen bij 12 onthoudingen. Vóór stemden de oppositionele Congrespartij, Jan Sangh, Swatantra, SSP en marxisten, terwijl de PSP en BKD zich van stemming onthielden.

De zetelverdeling van de diverse partijen in het Lagerhuis was op 28 juli: regerende Congrespartij 221, oppositionele Congrespartij 64, Swatantra 36, Jan Sangh 33, DMK 25, Verenigde onafhankelijke groep (incl. Akali Dal, Moslem Liga en Revolutionaire socialisten) 25, CPI 24, marxisten 19, SSP 17, PSP 16, BKD 10, onafhankelijken 28, vacant 4. (Vor. ber. pag. 573/2)

OETTAR PRADESH: NIEUWE COALITIE, PRESIDENTIEEL BESTUUR OPGEHEVEN

Op 18 okt. werd door de leider van de oppositionele Congrespartij in Oettar Pradesh, Tribhuvan Narain Singh, een nieuwe regering gevormd, welke steunt up een coalitie van vijf partijen (oppos. Congres, BKD, Jan Sangh, Samyoekta-socialisten en Swatantra), die samen over ca. 260 van de 426 zetels in de landdag beschikken.

Pogingen van de Congrespartij van mevr. Gandhi (145 zetels) om met andere partijen onder een BKD-premier een regering te vormen waren mislukt.

Dezelfde dag nog legde premier T. N. Singh de eed af en werd het op 2 okt. ingestelde presidentiële bestuur door president Giri opgeheven. Deze ontwikkeling werd algemeen als een zware nederlaag voor mevr. Gandhi beschouwd. (NZZ 21-10; Reuter)

(Vor. ber. pag. 669/2 en 219/2)

DE CONGRESPARTIJ EN DE DEELSTATEN

De Congrespartij van mevr Gandhi is thans alleen aan de macht in 7 van de 17 deelstaten. Andra Pradesh, Assam, Haryana, Kasjmir, Madhya Pradesh, Maharashtra en Rajasthan De partij neemt direct of indirect deel aan de regeringen van Bihar, Kerala. Nagaland en Pendsjaab

De oppositionele Congrespartij vormt de kabinetten in Mysore, Gujarat en Oettar Pradesh

AFSCHAFFING PRIVILEGES VORSTEN

Op 18 mei heeft de regering van premier Gandhi bij het parlement een ontwerp tot wijziging van de grondwet ingediend betreffende afschaffing van de toelagen aan en privileges van 278 overgebleven vorsten. Deze toelagen en privileges werden aan de vorsten verleend toen zij na het verlenen van de onafhankelijkheid aan India in 1947, ermee instemden hun vorstendommen in de nieuwe Indische unie onder te brengen. De erfelijke voorrechten werden in de grondwet vastgelegd.

De belastingvrije toelagen bedroegen in totaal R 2,8 mln per jaar. Het grootste bedrag ontving de Maharadja van Mysore t.w. £ 150.000; de Nizam van Haiderabad kreeg £ 110.000 per jaar. De laagste uitkering ging naar de voormalige heerser van Kathodia nl. R 10. De privileges omvatten o.m. belastingvrije invoer van goederen voor eigen gebruik, kosteloze medische behandeling in overheidsziekenhuizen, jacht- en visrechten en titels. Reeds sinds juni 1967 had de Congrespartij de afschaffing van de voorrecnten verlangd, daar deze voor een anachronisme gehouden werden. De vorsten sloten zich in nov. 1967 aaneen (Concord of Princes) en benoemden een onderhandelingscommissie. De besprekingen tussen regering en vorsten leidden echter niet tot overeenstemming.

Het parlementaire debat vond plaats op 1 en 2 sept., waarbij premier Gandhi de vorsten een overgangsperiode beloofde, welke echter pas geregeld zou worden als de wet van kracht was geworden.

Het wetsontwerp werd op 2 sept. door het Lagerhuis aanvaard met 339 tegen 154 stemmen, d.w.z. met 11 stemmen boven de vereiste tweederde meerderheid.

Bij de stemming in het Hogerhuis op 5 sept. echter kwam het wetsontwerp één stem tekort: 149 van de 224 aanwezige afgevaardigden stemden voor, 75 tegen. De nederlaag van de regering was ten dele te danken aan de houding van de Bharatiya Kranti Dal, die zich tegen het wetsontwerp keerde (zie ook pag. 669/2).

Vervolgens besloot het kabinet nog dezelfde dag de president te verzoeken per decreet de voorrechten van de vorsten af te schaffen. Dit presidentiële decreet, dat op 7 sept. werd uitgevaardigd, ontnam de vorsten hun titel, waaraan zij volgens de regering hun aanspraak op de privileges ontleenden. De president beriep zich hierbij op art. 366 van de grondwet, waarin o.a. de erkenning als vorst is geregeld.

Afgevaardigden van de oppositie verweten de regering minachting voor het parlement. ,,De hele parlementaire democratie wordt door de regering vernietigd", aldus S. N. Mishra. Anderen spraken van dictatoriale methodes.

Zeven maharadja's verzochten het Hooggerechtshof op 11 sept. het presidentiële decreet strijdig met de grondwet te verklaren en de uitvoering ervan voorlopig op te schorten. Het hof verklaarde zich op 14 sept. niet bevoegd tot opschorting van het decreet, daar het een politieke beslissing betrof. Wel was het bereid een door de maharadja's opgesteld bezwaarschrift tegen het decreet te behandelen. *(The Times*, NZZ)

NECROLOGIEËN

ALEXIUS, Patriarch van Moskou. overleden op 17 april te Moskou.

Sergei Wladimirowitsj Simanski werd 9 nov. 1877 te Moskou geboren, als zoon van een kamerheer van de tsaar. In 1899 voltooide hij zijn rechtenstudie aan de universiteit van Moskou, waarna hij vijf jaar aan de kerkelijke academie aldaar studeerde. In 1913 werd hij bisschop van Tikhwin, in 1926 aartsbisschop van Nowgorod en in 1933 metropoliet van Leningrad. Vanwege zijn moedige houding tijdens het beleg van de stad door de Duitsers ontving hij van Stalin de Leningradmedaille en de orde van de rode arbeidsbanier. Hij behoorde tot de kleine groep hoge geestelijken, aan wie Stalin in 1943 meedeelde, dat het sinds 1925 opgeheven patriarchaat en de heilige synode weer in ere zouden worden hersteld. Alexius werd in datzelfde jaar metropoliet van Leningrad en Nowgorod en permanent lid van de heilige synode.
In febr. 1945 werd Alexius patriarch van Moskou en van alle Russen, de titel van het hoofd van de Russisch-orthodoxe kerk, als opvolger van patriarch Sergei. Tijdens zijn ambtsperiode streefde hij er naar elk conflict met de Sowjet-regering te vermijden. Een van zijn laatste daden was de verkondiging van de intercommunie met de rooms-katholieke kerk.

ANDERS, WLADYSLAW, Pools generaal, op 12 mei te Londen overleden

Anders werd m 1892 te Blonie geboren. Zijn militaire opleiding ontving hij in St Petersburg en Parijs Tijdens de lste Wereldoorlog vocht hij als Russisch stafofficier tegen de Duitsers, in 1920 bestreed hij onder Pilsoedski het Rode Leger In sept 1939 bond Anders, nu brigade-generaal, de strijd aan tegen de Duitse troepen in het westen en vervolgens tegen het Rode Leger in het oosten Bij een poging naar Hongarije uit te wijken werd hij door de Russen gevangen genomen
In 1941 kwam hij vrij en organiseerde hij uit Poolse krijgsgevangenen in de SU een leger van ca 15 000 man Via Perzië trok hij hiermee naar Noord-Afrika om dan de geallieerde operaties deel te nemen Onder Anders' leiding speelde het 2de Poolse Corps een belangrijke rol bil de strijd in Italie, speciaal in de aanval op Monte Cassino, waardoor de weg naar Rome vrij kwam Hierna werd Anders opperbevelhebber van alle Poolse strijdkrachten,
in 1945 wenste hij niet naar Polen terug te keren; hij bleef in Engeland in ballingschap De regering te Warschau ontnam hem de Poolse nationaliteit
In 1949 publiceerde gen. Anders zijn memoires „An army in exile". Voorts schreef hij „Hitler's defeat in Russia" (1953).

CAPITANT, RENé A C Frans politicus, overleden op 23 mei te Parijs

Capitant werd op 19 aug 1901 in La Tronche (Isère) geboren Studeerde rechten en werd hoogleraar, achtereenvolgens te Straatsburg (1930-'39) en Algiers (1941-43) In Algiers sloot hij zich bij de beweging van generaal De Gaulle aan en werd hij een van de belangrijkste organisatoren van het verzet in Frans Noord-Afrika Na de geallieerde landing werd Capitant minister van onderwijs in de voorlopige Franse regering (tot nov. 1945) In 1946 was hij de oprichter van de Union gaulliste pour la Nouvelle République waaruit later de Rassemblement du peuple fiançais ontstond Van 1916-'51 is Capitant lid van de Nationale Vergadering
Bij de verkiezingen in 1951 verslagen, wordt hij hoogleraar te Parijs In 1957 protesteert hij tegen de dood ten gevolge van folteringen van een van zijn vroegere studenten in Algiers, de advocaat Ali Boumendjel De regering benoemt hem dan tot directeur van het Frans-Japanse Huis te Tokio
Na zijn terugkeer in Frankrijk in 1961 trad hij toe tot de Union démocratique du travail, de groepering van linkse gaullisten Sinds 1962 is Capitant weer parlementslid Herhaaldelijk raakt hij in conflict met premier Pompidou
Toen tijdens de meirevolutie van 1968 tegen Pompidou een motie van wantrouwen werd ingediend, kondigde Capitant aan ervoor te zullen stemmen, maar hij trad uiteindelijk een uur voor de stemming als parlementslid af Op 1 juni evenwel wordt hij als representant van de linkse gaullisten benoemd tot minister van justitie onder Pompidou Ook onder Couve de Murville behield hij deze portefeuille Toen De Gaulle na het mislukte referendum aftrad, diende Capitant als enige minister op 28 april 1969 zijn ontslag in

CARDENAS. LAZARO, oud-president Mexico, op 19 okt. overleden te Mexico-stad.

Hij werd op 21 mei 1895 te Jizuilpan geboren, kwam op 17-jarige leeftijd in het leger streed mee in diverse revolutionaire bewegingen (o a tegen Victoriano Huerta) en werd in 1928 gouverneur van Michoaean (tot 1932) In 1930 begon zijn politieke loopbaan, toen hij leider werd van de Nationale Revolutionaire Partij (een voorloper van de huidige PRI) Het jaar daarop werd Cardenas minister van binnenlandse zaken en in 1933 minister van oorlog Hij won vervolgens in 1934 de presidentsverkiezingen
Tijdens zijn ambtstermijn (tot 1940) voerde hij een landhervorming in. naastte hij de buitenlandse oliemaatschappijen (maart 1938) en maakte hij een einde aan het anti-clericalisme Van 1943-45 was Cardenas nog minister van defensie, ook was hij opperbevelhebber van het leger In 1945 trok hij zich uit het openbare leven terug In 1955 ontving hij de Stalinprijs voor de vrede en in 1966 maakte hij deel uit van het Vietnamtribunaal van Bertrand Russell

DALADIER, EDOUARD, voormalig Frans premier, overleden op 10 okt te Parijs Hij werd op 18 juni 1884 te Carpentras in het departement Vaucluse geboren,

studeerde geschiedenis en geografie aan de Sorbonne, werd leraar aan verscheidene lycea en burgemeester van Carpentras stelde zich in 1914 kandidaat voor de parlementsverkiezingen, doch werd verslagen

Nd de lste Wereldoorlog waarin hij de rang van luitenant bereikte en het Legioen van Eer verwierf, werd hij leraar aan het lycee Condorcet te Parijs In nov 1919 werd hij tot parlementslid (radicaal-socialist) gekozen, wat hij tot 1940 bleef In 1924 werd Daladier onder zijn vroegere leraar Herriot voor het eerst minister Van juni 1924 - juni 1940 beheerde hij portefeuilles in 19 kabinetten 11 maal was hij belast met de portefeuille van oorlog of nationale defensie, o a van dec 1932 tot jan 1934 en van juni 1936 tot mei 1940 Daladier was drie maal premier febr - okt 1933, jan - febr 1934 en april 1938 maart 1940
Terwijl Daladier op 6 febr 1934 zijn tweede kabinet aan de Kamer voorstelde, kwam het op de Place de la Concorde i v m de Stavisky-affaire tot ernstige rellen tussen leden van de Action Francaise oud-strijders Pariizenaars van alle categorieen en leden van de Republikeinse garde Wie met het schieten begon is nooit bekend geworden De balans was 17 doden en 2319 gewonden Daladier overwoog de staat van beleg De voorzitters van Kamer en Senaat en de leiders van de voornaamste partijen verklaarden zich daartegen Van vele zijden, o a door de president, werd op het heengaan van Daladier aangedrongen Deze nam de volgende dag zijn ontslag, volgens sommigen als de man die op het volk had laten schieten, volgens anderen als de man die voor de oproermakers had gecapituleerd

Toen Daladier buiten de regering bleef (febr 1934 - juni 1936) wijdde hij zich aan de reorganisatie van de radicaal-socialistische partij, waarvan hij van 1927-30 en van 1935-38 voorzitter was

Na de overwinning van het Volksfront bij de verkiezingen van april/mei 1936 keerde Daladier in het kabinet terug als minister van defensie Hij liet een bewapeningsprogramma van meer dan 18 mrd fr aannemen, maar politieke onenigheid en een slechte financiele toestand bleken een fatale handicap bij de uitvoering van dit plan

Toen Daiadier op 10 april 1938 opnieuw premier werd, volgde hij tegenover Duitsland de „appeasement"-politiek van zijn Britse ambtgenoot Chamberlain, welke op 29 sept 1938 tot het akkoord van Munchen leidde Daladier. de laatste overlevende van de vier ondertekenaars, meende later dat het door Munchen bereikte uitstel van de oorlog nodig was om de verloren tijd in te halen. Bij zijn terugkeer uit Munchen m Parijs vreesde hij door het volk te zullen worden gemtnaeht, hij werd echter enthousiaster dan ooit tevoren toegejuicht. De minister van buitenlandse zaken, Georges Bonnet. had een belangrijk aandeel in Daladiers op behoud van de vrede gerichte beleid

Op 3 sept 1939 verklaren Engeland en enige uren later ook Frankrijk de oorlog aan Duitsland, dat twee dagen eerder Polen is binnengevallen. Er volgt echter geen Frans offensief
Deze defensieve houding leidde op 20 maart 1910 tot Daladiers val Wel dient hij onder zijn opvolger Reynaud nog als mi-

nister van defensie en buitenlandse zaken Na de capitulatie van Frankrijk in 1940 weigert Daladier met Petain samen te werken, wordt gearresteerd, staat in febr - maart 1942 te Riom terecht (zonder vonnis), en wordt in april naar Duitsland gedeporteerd, waar hij tot de bevrijding in mei 1945 in gevangenschap verbleef

Na de oorlog is Daladier lid van de Constituerende Vergadering (1946), parlementslid (1946-58), burgemeester van Avignon (1953-58), fractievoorzitter van de Radicalen (1956-58) en voorzitter van de Radicale partij (1957-58) Bij de verkiezingen van 1958 wordt hij in de eerste ronde verslagen In april 1961 legt hij zijn laatste functie, algemeen adviseur van Avignon (sinds 1955) neer

FRÈRE, MAURICE, Belgisch financier, op 10 aug tijdens een vakantie in Turkije overleden

Hij werd geboren op 8 april 1890 te Charleroi, behaalde in 1912 het diploma van handelsingenieur aan de vriie universiteit van Brussel en was tijdens de lste Wereldoorlog economisch regeringsadviseur in Le Havre Van 1920 tot 1932 werkte hij als financieel deskundige mee aan talrijke internationale conferenties, o m als afgevaardigde van de Volkenbond Van 1932 tot 1937 was hij Volkenbond-adviseur bij de nationale bank van Oostenrijk

Van 1938 tot 1944 zat hij de Belgische bankcommissie voor Van 1944 tot 1957 was hij gouverneur van de nationale bank van België Na de bevrijding steunde hij krachtdadig de financiële aanzuiveringsoperatie, geleid door de toenmalige minister C Gutt Van 1946 tot 1957 was hij ook voorzitter van de Bank voor Internationale Betalingen

FURSTNER, JOHANNES THEODORUS, oud-minister van marine, overleden op 15 sept te Den Haag

Furstner werd op 16 jan 1887 te Amsterdam geboren Na zijn in 1902 begonnen opleiding bij de marine volgde de zeedienst Daarna was hij leraar en vervolgens (1930-1936) directeur van de Hogere Marine Krijgsschool

In 1936 werd hij schout-bij-nacht, chef van de Marinestaf Sinds 1938 vice-admiraal wist Furstner in mei 1940 naar Engeland te ontkomen, waar hij bevelhebber der zeestrijdkrachten werd Van 1941-45 was hij minister van marine Op 15 febr 1942 werd hij bevorderd tot luitenant-admiraal, een rang die in ruim 100 jaar door geen actief zeeofficier was bereikt In 1945 nam hij ontslag als minister en als bevelhebber der zeestrijdkrachten Van 1945-1962 was Furstner lid van de Raad van State.

GAILLARD, FELIX, voormalig Frans premier, omgekomen aan boord van zijn jacht ter hoogte van Jersey op 9 juli

Gaillard werd op 5 nov 1919 te Parijs geboren. studeerde aan de Ecole Libre des Sciences politiques en begon zijn looptaan als Inspecteur des Finances (1943) Tegelijkertijd maakt hij deel uit van het financieel comité van het verzet In 1944 wcrdt hij directeur van het kabinet van Jean Monnet, die zitting heeft in het eerste kabinet-De Gaulle Gaillard wordt in 1946 gekozen tot parlementslid voor de radicale partij Het jaar daarop krijgt hij zijn eerste regeringsfunctie onder-staatssecretaris van economische zaken (tot 1948) In de jaren 1951-53 vervult Gaillard in verschillende kabinetten de functie van staatssecretaris t b v de premier Als overtuigde Europeaan (afgevaardigde van het Europees parlement en lid van de Raad van Europa) leidde hij in 1955 de Franse delegatie naar de conferentie van Brussel ober de Gemeenschappelijke Markt

Na zijn functie van voorzitter van de commissie van economie en financiering van het plan wordt Gaillard in 1957 voor het eerst minister, belast met de portefeuille van financiën, economische zaken en het plan Nog hetzefde jaar wordt hij premier, de jongste regeringsleider onder de 3de en 4de republiek Het bombardement ban de Franse luchtmacht op het Tunesische dorp Sakniet leidt op 15 april 1958 tot de val van zijn regering

Onder De Gaulle, wiens Algerijnse politiek hij steunae, blijft Gaillard op de achtergrond, al is hij van 1958-61 voorzitter van de radicale partij Sinds 1962 behoort hij tot de voorstanders van een politieke vernieuwing, waarbij de hervormers van de gaullistische meerderheid en die van de centrum-linkse oppositie moeten samenwerken

KERENSKI, ALEXANDER FJODOROWITSJ, Russisch premier in 1917, overleden op 11 juni 1970 te New York.

Kerenski werd op 4 mei 1881 in het toenmalige Simbirsk geboren, waar eerder Lenin het leven zag Hij studeerde rechten in St -Petersburg werd advocaat in 1904 en legde zich toe op de verdediging van politieke gevangenen Als vertegenwoordiger van een niet-marxistische socialistische groep werd hij in 1912 lid van de vierde Doema

Bij de vorming van de voorlopige regering onder vorst Lwow na de val van de tsaar in maart 1917 werd Kerenski minister van justitie en in mei daarop minister van oorlog en marine Op 24 juli 1917, na het mislukken van het juli-offensief aan het Galicische front, volgt Kerenski prins Lwow op als premier Na de mislukte putsch van generaal Kornilow in september wordt hij tevens opperbevelhebber van de Russische strijdkrachten, aanvankelijk gesteund door de bolsjewisten onder Lenin

Terwijl Kerenski de oorlog voortzette, nam de chaos en de honger toe

Op 7 nov 1917 grijpen de Bolsjewisten de macht in Petrograd Kerenski slaagde erin te ontkomen, poogde tevergeefs het tij te doen keren en vluchtte uiteindelijk op een Britse torpedojager via Moermansk naar Engeland Hij leefde vervolgens als balling in Tsjechoslowakije, Duitsland, Frankrijk en sinds 1940 in de VS

In zijn ballingschap schreef hij een reeks boeken waarin hij zichzelf en zijn beleid in 1917 trachtte te rechtvaardigen Hiervan noemen wij: The Prelude to Bolshevism (1919) The Catastrophe (1927 „The Crucifixion of Liberty" (1933j, „Provisional Government of 1917 in Document~"(1961) en „Russia and History's Turning Point" (1965) Ook gaf hij een tijdlang colleges aan de Stanford University

KIEFT, JOHAN VAN DE, Nederlands oud-minister van financien, op 22 aug te Assen overleden

van de Kielt werd op al mei 1884 te Amsterdam geboren, studeerde voor accountant, was werkzaam op handelskantoren, verbleef in Indië (1918-20), reisde voor de exporthandel naar Zuidoost-Azie (1926) en was deelgenoot van het accountantskantoor Thijssen en Van de Kieft Lid SDAP Lid gemeenteraad Bussum (1915-18, 1931-34) Als voorzitter van de PvdA-fractie lid van de Eerste Kamer (1945-52) Directeur Arbeiders Pers (1945-49) Voorzitter van de Nederlandse Dagbladpers en lid van de radio- en persraad Als opvolger van prof Lieftinck was Van de Kieft van 1952-1956 minister van financien

KOENIG PIERRE, Frans generaal, overleden op 3 sept in de Parijse voorstad Neuilly-sur-Seine

Koenig werd op 10 okt 1898 te Caen geboren, begon op 17-jarige leeftijd een militaire loopbaan, tijdens de lste Wereldoorlog bij de infanterie, daarna bij de Alpenjagers en het Vreemdelingenlegioen (pacificatie Marokko) In 1940 maakt hij als majoor deel uit van het expeditiekorps naar Noorwegen en komt vervolgens via Frankrijk in Engeland terecht, waar hij zich aansluit bij generaal De Gaulle Hij neemt dan deel aan de mislukte operatie tegen Dakar en begin 1941 aan de campagne in Syrie en wordt vervolgens als brigade-generaal commandant van de lste Vrije Franse Brigade, die ingezet wordt in de strijd tegen Rommel~Afrika Korps

Zijn grootste faam verwerft gen Koenig bij de verdediging van Bir Hakeim (27 mei - 10 juni 1942) tezen Rommel: na 14 dagen te hebben standgehouden, weet hij met het grootste deel van zijn troepen door de Duitse linies heen Egypte te bereiken Vervolgens neemt hij deel aan de Tunesische veldtocht In 1943 wordt generaal Koenig plv stafchef van het leger en in 1944 is hij de Franse militaire vertegenwoordiger bij Eisenhower, opperbevelhebber van de Franse troepen in Engeland en commandant van de Franse binnenlandse strijdkrachten

Na de bevrijding van Parijs wordt hij tot militair gouverneur van de hoofdstad benoemd Vervolgens is gen Koenig opperbevelhebber van de Franse troepen in Duitsland (juli 1945 - aug 1949), waarna hij inspecteur-generaal van de strijdkrachten in Noord-Afrika wordt

Bij de verkiezingen van juni 1951 wordt hij (gaullistisch) parlementslid In het kabinet van Mendès France wordt hij in juni 1954 minister van defensie, doch hij treedt twee maanden later af wegens me-

ningsverschillen over de door heni verworpen Europese Defensie Gemeenschap Onder Edgar Faure wurdt hij opnieuw minister van defensie (febr 1955). doch ook nu treedt hij na korte tijd af (aug 1955) wegens onenigheid over de Marokko-politiek Tot 1958 blijft hij parlementslid
In de laatste iaren was Koenig voorzitter van de Alliance Frdnce-Isrdel en vdn hel in 1967 opgerichte „comité de solidarité française avac Israël" waarbij hij zich scherp tegen de Midden-Oosten-politiek van De Gaulle kantte

LANGE HALVARD M , voornialig Noors minister van buitenlandse raken op 19 mei te Os'o overleden

Lange werd op 16 sept 1902 geboren Zijn vader was de vooraanstaande pacifist Christian Lange die in 1921 de Nobelprijs voor de vrede kreeg Halvard studeerde in Geneve en Oslo en aan de London School of Econornics Nd zijn terugkeer in Oslo in 1929 werd hij leraar economische geschiedenis aan de hogere handelsschool lector aan de universiteit van Oslo in de moderne geschiedenis en rector van het Noorse Vakbondscollege Inmiddels was hij lid geworden van de Noorse Arbeiderspartij (bestuurslid 1933-39 en na 1945) en schreef hij verscheidene werken over het socialisme In zijn in 1934 verschenen boek „Nazi's en Noorwegen" kantte hij zich scherp tegen het nationaal-socialisme
Tijdens de Duitse bezetting werd hij door de Gestapo gevangen gezet, eerst te Oslo (aug 1940 - juni 1941), later in Duitse concentratiekampen (aug 1942 - mei 1945) o a Sachsenhausen, waar hij met andere Noorse politici een coalitieprogramma voor na de oorlog opstelde Als opvolger van Trygve Lie, die secretarisgeneraal van de VN werd, kwam Lange in febr 1946 als minister van buitenlandse zaken in het kabinet-Gerhardsen Hij vervulde deze functie (behalve in sept 1963) tot sept 1965, toen hij na de verkiezingsnederlaag van de socialisten heenging
Door zijn toedoen trad het traditioneel neutrale Noorwegen toe tot de NAVO in 1949 In 1960 trad Lange op als voorzitter van de NAVO-Raad Ook was hij in 1956 een van de „drie wijzen", die tot taak hadden het bondgenootschap te verdiepen, vooral op niet-militair terrein

MICHELET, EDMOND, Frans minister van cultuur, overleden op 9 oktober te Marcillac

Hij werd op 8 okt 1899 te Parijs geboren, was vrijwilliger in de 1ste Wereldoorlog, later handelsagent, waarbij hij ook een tijdlang voorzitter van de federatie van handelsagenten was Michelet was een militant katholiek, tijdelijk aangetrokken door de Action française en mede-oprichter van de „Nouvelles Equippes Françaises" (1938)
Tijdens de 2de Wereldoorlog speelde hij een belangrijke rol in het verzet oprichter van de verzetsgroep „Liberté" (1940) en de organisatie „Combat" (1942) In jan 1943 werd hij door de Gestapo gearresteerd, een half jaar later werd hij overgebracht naar het concentratiekamp Dachau.
In okt. 1945 wordt hij voor de MRP lid van de Constituerende Vergaderirig De maand erow benoemt De Gaulle hem tot minister van de strijdkrachten, een post die hij onder diens opvolgers behoudt (tot nov 1946) Zijn aankondiging van een mogelijke terugkeer van De Gaulle leidt tot zijn uitstoting uit de MRP.

Na de terugkeer van De Gaulle wordt Michelet rninister voor oudstrijders (juni 1958 - jan 1959) Onder Debre dient hij als minister van justitie (jan. 1959 - aug 1961) In febr 1962 wordt hij rid van de conctitutionele raad en in maart 1967 is hij opnieuw parlemeritslid In mei 1968 benoemt Pompidou hem tot minister zonder portefeuille, nadat hij reeds sinds april 1967 de portefeuille van algemeen bestuur beheerd had Onder Chaban-Delmas volgde Michelet André Malraux op als minister van cultuur.

MUNOZ GRANDES. AUGUSTIN, voormalig Spaans vice-president, overleden op 11 juli te Madrid.

Munoz Grandes werd op 27 jan. 1896 in Madrid geboren, kreeg een niilitaire opleiding aan de infanterie-academie te Toledo, vocht in Marokko tegen de Rif-Kabielen. werd in 1931 oprichter van de „Guardias de Asalto" en was in 1934 betrokken bij het neerslaan van de opstand in Asturië. Bij het uitbreken van de burgeroorlog werd hii ter dood veroordeeld. In 1937 kwam hij vrij, werd bevorderd tot generaal en was commandant van de 4de brigade in Navarra. Op 9 aug. 1939 benoemde Franco hem tot secretarisgeneraal van de Falange (tot maart 1940). Vervolgens was hij militair gouverneur van het gebied rond Gibraltar.
Als commandant van de Blauwe Divisie vocht Munoz Grandes aan Duitse zijde in de SU (1941-1942). Van dec. 1942-maart 1945 was hij chef van het militaire kabinet van Franco, vervolgens militair gouverneur van de provincie Madrid en minister van oorlog (1951-57). Munoz Grandes ontvangt dan de hoogste militaire rang in Spanje: kapitein-generaal. Van 1958-62 was hij chef van de generale staf. In juli 1962 wordt hij benoemd in de nieuwe functie van vice-president. Per decreet van 28 juli 1967 wordt hij van dit ambt ontheven. Zijn laatste functie is vice-president van de raad van het koninkrijk.

PHILIP, ANDRÉ, voormalig Frans minister, overleden op 5 juli te Parijs.

Hij werd op 28 juni 1902 te Pont-Saint-Esprit (Gard) geboren, studeerde in Parijs, in Engeland en de VS, begon zijn carrière als hoogleraar in de economie te Lyon (1926) en werd in 1936 parlementslid voor de SFIO. Na een actieve rol te hebben gespeeld in het Franse verzet, ontkomt Philip in 1942 naar Londen, waar De Gaulle hem diverse taken toevertrouwt. In jan. 1946 wordt hij minister van economie en financiën, niet een onderbreking tot okt. 1947. Hij betoont zich een vurig Europeaan: 1950-54 algemeen gedelegeerde van de Europese Beweging, en voorzitter van de socialistische beweging voor de Verenigde Staten van Europa; sinds 1967 voorzitter van het ontwikkelingscentrum van de OESO.
In 1958 was Philip uit de SFIO gestoten n.a.v. zijn geschrift „Le socialisme trahi", waarin hij betoogde dat de partij niet alleen haar politiek ideaal aan het verliezen was. maar zelfs het begrip van de waarheid. Later was hij lid van de PSU, maar in juli 1962 verliet hij deze partij wegens haar vijandige houding jegens de politieke integratie binnen de EEG.
Van zijn talrijke publikaties noemen wij: „L'Angleterre moderne", „Le problème du travail aux Etats-Unis", „Henri de Man et la crise doctrinale du socialisme" (1930), „L'Europe unie et sa place dans l'économie internationale" (1950), „La Démocratie industrielle" (1956), „Les Socialistes" (1967) en „Mai 1968 et la foi démocratique" (1969).

QUEILLE, HENRI, voormalig Frans premier, overleden op 15 juni te Parijs.

Hij werd op 31 maart 1884 te Neuvic d'Ussel (Corrèze) geboren, studeerde medicijnen, werd in 1912 burgemeester van zijn geboorteplaats en in 1914 parlementslid (radicaal-socialist). In 1920 kreeg hij zijn eerste kabinetspost: onder-staatssecretaris voor landbouw. Tot juni 1940 was hij ca. 20 maal rninister, meestal van landbouw, voorts van PTT, gezondheid en openbare werken.
In 1943 sloot hij zich aan bij De Gaulle en trad in 1943-44 bij diens afwezigheid op als waarnemend hoofd van de Vrije Franse regering. Van 1946-1958 was Queille opnieuw parlementslid. Van juli 1948 tot juni 1954 maakte hij deel uit van 12 opeenvolgende kabinetten. Hij was driemaal premier: sept. 1948-okt. 1949, juli 1950 en maart-aug. 1951, voorts o.a. vice-premier en minister van binnenlandse zaken.

RAPACKI, ADAM, voormalig Pools minister van buitenlandse zaken, op 10 okt. te Warschau overleden.

Rapacki werd op 24 dec. 1909 te Zwierzyniec geboren, studeerde aan de handelshogeschool te Warschau en werd leider van het wetenschappelijk instituut voor het coöperatiewezen. Reeds tijdens zijn studie was hij actief in de socialistische jeugdbeweging. Van 1939-1945 verbleef hij in Duitse krijgsgevangenschap. Terug in Polen werd hij lid van het uitvoerend comité van de socialistische partij 11946) en lid van het parlement (1947). Na de fusie van de socialistische met de communistische partij tot de Poolse Verenigde Arbeiderspartij in 1948 werd Rapacki gekozen tot lid van het Centraal Comité. Vervolgens wordt hij ook minister, eerst van scheepvaart (1947-50) en hoger onderwijs (1950-56), vervolgens na de terugkeer in 1956 van Gomoelka minister van buitenlandse zaken. In deze functie, die hij tot dec. 1968 vervulde, verwierf hij grote bekendheid door het z.g. Rapacki-plan van '57, dat in een atoomwapenvrije zone in Midden-Europa voorzag. Het werd door de Westerse landen verworpen. In 1964 stelde Rapacki als een soort variant voor de kernwapenvoorraden in Centraal-Europa te bevriezen.

RAVESTEYN, WILLEM VAN, Nederlands historicus, overleden op 10 juni te Rotterdam.

Hij werd op 15 okt. 1876 te Rotterdam geboren, studeerde te Leiden en Amsterdam Nederlandse letteren en promoveerde in 1906 cum laude op het onderwerp „Onderzoekingen over de economische en sociale oiitwikkeling van Amsterdam in het laatste kwartaal 16e en eerste kwartaal 17e eeuw".
I-Iij werd in 1898 lid van de SDAP en was in 1907 mede-oprichter van het weekblad Tribune. Rond dit blad vormde zich een linkse groepering waarvan o.a. Herman Gorter, Sam de Wolff en David Wijnkoop deel uitmaakten. Zij werden in 1919 uit de SDAP gestoten en richtten toen de Sociaal-Democratische Partij (SDP) op, die nov. 1918 werd omgedoopt in de Communistische Partij Holland (CPH). In dat jaar kwamen Van Ravesteyn en Wijnkoop voor de CPH in de Tweede Kamer, doch in 1925 traden zij af, na een conflict niet Moskou over de bezetting van een van hun Kamerzetels door een proletariër. Het geschil leidde ertoe dat beiden in 1926 door de Komintern werden geroyeerd. Op aandringen van Henriëtte Roland-Holst keerde Van Ravesteyn in 1934 terug in de SDAP. Na de Tweede

Wereldoorlog sloot hij zich niet meer aan bij een partij.
Inmiddels was hij van 1919-27 lid van de Rotterdamse gemeenteraad geweest, waarna hij tot 1941 conservator was aan de bibliotheek van de gemeente Rotterdam. Hij publiceerde in talrijke bladen: mederedacteur van de Kommunistische Internationaie (1922), hoofdredacteur van De Tribune (1916-25), medewerker aan Neue Zeit, De Beweging, Groot-Nederland, Groene Amsterdammer, NRC, De Stem e.a.
Van zijn geschriften noemen wij' ..Wereldoorlog" (1916), ..Herman Gorter, de dichter van Pan" (1928), .,Het socialisme aan den vooravond van den Wereldoorlog" (1933, 1939, 1960), ,,De wording van het communisme in Nederland" (1948).

REUTHER, WALTHER P., Amerikaans vakbondsleider, op 9 mei omgekomen bij een vliegtuigongeluk nabij Pellston (Michigan).

Reuther werd op 1 sept. 1907 te Wheeling (West-Virginia) geboren, werkte sinds 1926 bij Ford in Detroit en volgde een avondcursus aan de universiteit van Wayne. Wegens zijn vakbondsactiviteiten wordt hij in 1933 bij Ford ontslagen, trekt vervolgens met zijn broer op de fiets door Europa en belandt tenslotte in de SU, waar hij 16 maanden werkt Op een Ford-fabriek te Gorki.
In 1935 teruggekeerd in de VS is hij fel anti-communistisch. Hij houdt zich bezig met het organiseren van de arbeiders in de auto-industrie wordt in 1942 vice-president van de United Automobil Workers Union (UAW) en in 1946 president. In 1949 speelde Reuther een belangrijke rol bij de oprichting van de International Confederation of Free Trade Unions. Het jaar daarvoor was hij vice-president van de een na grootste Amerikaanse vakbeweging, de CIO, geworden; in 1952 werd hij president. Na de fusie van de CIO met de AFL in 1955 werd Reuther onder George Meany vice-president. Het kwam tot botsingen tussen de sociaal-conservatieve Meany en de meer progressieve Reuther. Dit resulteerde in juli 1968 tot het uittreden van de UAW uit de AFL/CIO, nadat Reuther reeds het jaar ervoor als vice-president was afgetreden, en de oprichting van de Alliance for Labor Action.
Reuther gold als een zeer bekwaam onderhandelaar. Als een van zijn grootste successen geldt de collectieve arbeidsovereenkomst die hij in 1955 Ford en General Motors wist te doen ondertekenen en waarin voor het eerst een gegarandeerd jaarinkomen werd opgenomen.

SALAZAR, ANTONIO DE OLIVEIRA, voormalig Portugees premier, overleden op 27 juli te Lissabon

Salazar werd op 28 april 1889 in Vimieiro geboren, bezocht het seminarie in Vizeu en studeerde rechten aan de universiteit van Coimbra In 1918 werd hij daar hoogleraar in de economie Salazar werd in 1921 als afgevaardigde van het katholiek Centrum tot parlementslid gekozen, maar hij kreeg toen zo'n slechte indruk van het parlement dat hij na een zitting ontslag nam en naar de universiteit terugkeerde
Na de onbloedige staatsgreep van generaal Gomes da Costa in mei 1926 werd Salazar op verzoek van de opstandige militairen minister van financien, doch hij trad reeds na vijf dagen af, omdat de militairen zijn voorstellen voor financiele sanering niet wilden aanvaarden Nadat gen Carmona in 1928 president geworden was, deed ook hij een be-

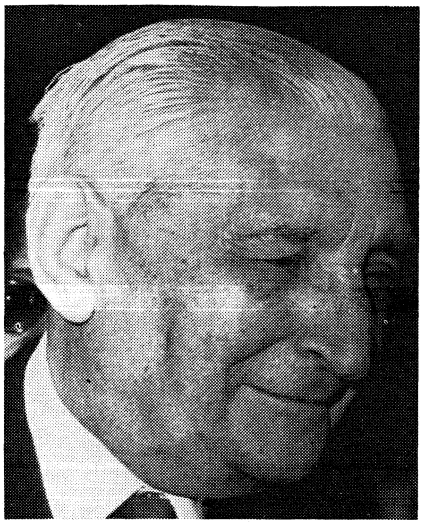

roep op Salazar de portefeuille van financiën te beheren. Deze stemde pas met zijn benoeming in toen hem de verlangde volmachten waren toegezegd. In één jaar slaagde Salazar erin Portugal een sluitende begroting te bieden, iets wat bijna in een eeuw niet was voorgekomen.
Inmiddels was Salazar op 5 juli 1932 tot premier benoemd. In die functie was hij tot 17 sept. 1968, toen hij door een hersenbloeding werd uitgeschakeld, Portugal ~absolute heerser. Onder zijn leiding werd in 1933 de Estado Novo, de christelijke corporatieve staat, ingevoerd. Zijn autoritair bewind was gericht op stabiliteit en behoud van de status quo. Hoewel op economisch gebied enige verbetering tot stand kwam, bleven economische en industriële hervormingen achterwege en bleven de armen van Portugal de armsten van Europa, aldus de F A Z (28-7).
Naast het premierschap beheerde Salazar tijdelijk ook andere portefeuilles. Zo was hij minister van buitenlandse zaken (1936-47), wnd. minister van oorlog (1936-44) en minister van defensie (1961-62).
Tijdens de Tweede Wereldoorlog streefde Salazar ernaar Portugals neutraliteit te handhavcn. Hij onderhield goede betrekkingen met Spanje (1942 Iberisch blok), met Brazilië en met Engeland. In 1943 kreeg Engeland faciliteiten op de Azoren. Na de oorlog werd de oppositie tegen Salazar duidelijker. Het land werd meer en meer tot een politiestaat. Sinds zijn afzetting leidde Salazar een rustig leven in Lissabon, volgens sommigen in de waan dat hij nog steeds premier was. (Zie ook pag. 657 e.v.-1968).

SCHACHT, HJALMAR, voormalig president van de Duitse Rijksbank en oud-minister van economische zaken onder Hitler, op 4 juni te Munchen overleden.

Horace Greeley Hjalmar Schacht werd op 22 jan. 1877 te Tingleff (thans Deens gebied) geboren, studeerde aan de universiteiten van Kiel, Berlijn, Munchen en Leipzig, was werkzaam als journalist en trad in 1903 in dienst bij de Dresdner Bank, waarvan hij in 1908 plv. directeur werd. Van 1916-23 was hij directeur van de particuliere Nationalbank für Deutschland. In 1923 speelde Schacht als Rijkscommissaris voor het geldwezen een belangrijke rol bij de stabilisatie van de Mark. In december van dat jaar wordt hij president van de Rijksbank. In 1930 treedt hij af uit protest tegen de aanvaarding van het Young Plan.
Nadat Hitler aan de macht gekomen is, keert Schacht in maart 1933 op zijn post terug. Van 1934-37 is hij bovendien minister van economische zaken. Toenemende meningsverschillen met het regime leidden in 1939 tot zijn aftreden als president van de Rijksbank. Hij bleef evenwel minister zonder portefeuille.
Na 20 juli 1944 werd Schacht gearresteerd en in het concentratiekamp Flossenburg opgesloten.
In het proces van Neurenberg tegen de grote oorlogsmisdadigers stond Schacht terecht op de beschuldiging dat zijn financiëel en economisch beleid Hitiers herbewapening mogelijk had gemaakt. In okt. 1946 werd hij vrijgesproken. Hij werd overgebracht naar het kamp Ludwigsburg, door een denazificatiehof in mei 1947 tot 8 jaar hechtenis veroordeeld, doch op 2 sept. 1948 vrijgelaten; het vonnis werd in jan. 1949 vernietigd.
Zijn grote faam als financiëel expert had tot gevolg dat verscheidene regeringen (Perzië, Syrië, de VAR en Indonesië) zijn adviezen inwonnen. Nog in 1053 richtte Schacht een eigen bankiershuis op, waaruit hij zich in 1963 terugtrok.
Naast zijn memoires ,,Abrechnung mit Hitler" (1948) en ,,76 Jahre meines Lebens" (1953) publiceerde hij een aantal financiële werken, zoals ,,Magie des Geldes" (1966).

STOKMAN, JACOBUS GERARDUS, Nederlands oud-kamerlid, overleden op 10 mei te Vleuten.

Hij werd 20 maart 1903 te Sloten geboren, studeerde filosofie en theologie aan het theologicum te Wychen, werd opgenomen in de orde der Franciscanen en tot priester gewijd (1928) en promoveerde in 1932 te Leuven op het proefschrift ,Het lager onderwijs in de Zuidelijke Nederlanden van 1813 tot 1830" In 1935 werd hij magister Hij was van 1933-37 hoogleraar in de ethiek en het publ kerkelijk recht te Venray, waarna hij tot 1945 directeur was van het ontwikkelingscentrum van het r -k werkliedenverbond Tijdens de bezetting was Stokman lid van het college van vertrouwensmannen (1944-45) en van de nationale adviescommissie (1945) Betrokken bij de (her)oprichting van de KVP was hij voor deze partij lid van de 2de Kamer (1946-1963) en de 1ste Kamer (1963-69) Stokman was Ned vertegenwoordiger bij de internationale arbeidsconferenties (sinds 1946) en in het bestuur van de ILO (sinds 1953)
Van zijn publikaties noemen wij ,,Het verzet van de Nederlandse Bisschoppen tegen nationaal-socialisme en Duitse tirannie" (1945) en ,,De Katholieke Arbeidsbeweging in Oorlogstijd" (1946)

WING, JOZEF VAN, Belgisch jezuïet-missionaris, overleden op 30 juli te Drongen.

Hij werd geboren te Herk-de-Stad op 1 april 1884, trad in 1904 in de Societas Jesu en verbleef van 1911 tot 1945 in Belgisch-Kongo. Daarna zou hij nog tot 1959 tienmaal naar Kongo terugkeren voor diverse studiereizen. Van Wing werd algemeen beschouwd als een van de beste Kongo-deskundigen en zijn ,,Etudes Bakongo" en diverse andere publikaties over de etnologische, sociale en religieuze problemen van Kongo, kregen internationale belangstelling. Sedert 1946 was hij lid van de Koloniale Raad. Zowel onder de Kongolese politici als te Brussel werd hij als raadsman gewaardeerd. Hij behoorde ook tot de Belgen die tijdig aandrongen op de politieke ontvoogding van de Kongolezen.

WAPENS VOOR ZUID-AFRIKA

Op 20 juli heeft de Britse regering van premier Heath zich voornemens verklaard de in 1964 gestaakte wapenleveranties aan Zuid-Afrika te hervatten.

Als reden voor haar besluit voerde de Britse regering een strategische overweging aan: bescherming van de scheepvaartroute rond Kaap de Goede Hoop, zulks in verband met de penetratie van de Sowjetrussische vloot in de Indische Oceaan.

Sinds de sluiting van het Suezkanaal passeren jaarlijks ca. 17.000 schepen de Kaap. Nu de Britse regering besloten heeft haar aanwezigheid beoosten Suez te handhaven (pag. 701/3) speelt ook het militaire aspect een rol. Krachtens het in 1955 gesloten akkoord van Simonstown heeft Engeland het recht van de bij die plaats gelegen vlootbasis gebruik te maken in ruil voor Britse hulp bij de opbouw van Zuid-Afrika's defensie. Het door de regering-Wilson afgekondigde en gehandhaafde wapenembargo leidde tot opmerkingen van de Zuidafrikaanse premier Vorster dat hij deze overeenkomst opnieuw wilde bezien (pag. 205/1-'67 en 56/3-'68). Ook financiële redenen speelden een rol bij het besluit van Heath. De Britse wapenfabrikanten hadden de laatste jaren werkeloos toe moeten zien hoe hun Franse collega's goede zaken deden. Hervatting van de wapenleveranties zou Engeland volgens deskundigen een bedrag van ca. £ 300 mln opleveren.

Sommige militaire waarnemers achten de betekenis van de basis Simonstown niet groot. Indien de Afrikaanse staten, die zich fel tegen het Britse besluit verzetten, overgaan tot economische sancties tegen Engeland zou dat een reële bedreiging voor de Britse economie betekenen. Ook is er nog het ,,ideologische" aspect. Hoewel de Britse regering zich tegen de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek verklaart, zien de Afrikaanse staten in de wapenleverantie een morele steun voor het heersende blanke minderheidsbewind. Bovendien, zo betoogde The Times (15-10) in een hoofdartikel, zullen wapenleveranties aan Zuid-Afrika de kans op een rassenoorlog vergroten en zo de communistische positie in Afrika en de Indische Oceaan versterken.

Plannen regering-Heath

Eind juni verschenen in de pers berichten dat de Britse Conservatieve regering van plan zou zijn het op 17 nov. 1964 door de regering Wilson uitgevaardigde wapenembargo jegens Zuid-Afrika (pag. 746/1-1964) op te heffen.

Op 1 juli bracht de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, Hilgard Muller, een beleefdheidsbezoek aan zijn Britse collega sir Alec Douglas-Home. Hierbij werd over de beëindiging van het wapenembargo gesproken i.v.m. de overeenkomst van Simonstown. Er zou op een betreffend Zuidafrikaans verzoek door sir Alec geen definitief antwoord zijn gegeven, noch zou door Muller om specifieke leveranties zijn gevraagd.

Tijdens het debat over de troonrede in het Britse Lagerhuis verklaarde premier Heath op 2 juli dat zijn regering van zins was de doelstelling van het akkoord van Simonstown volledig tot haar recht te doen komen, al betekende dat niet dat de regering de Zuidafrikaanse rassenpraktijken vergoelijkte. Heath beklemtoonde de ,,vitale defensiebelangen" van Engeland in Zuid-Afrika.

Inmiddels beval de VN-commissie voor de apartheid op 2 juli de Veiligheidsraad aan een volledig wapenembargo voor Zuid-Afrika af te kondigen, nadat deze commissie op 24 juni nog een verscherping van het bestaande beperkte embargo had bepleit.

Aan de andere kant werd van Zuidafrikaanse zijde een wijziging van het akkoord van Simonstown verlangd. De minister van defensie P. W. Botha zei op 10 juli te Dunnotar dat herziening ervan nodig was omdat het akkoord ,,kennelijk door opeenvolgende regeringen naar believen uitgelegd kan worden" . . . . ,.De overeenkomst kan slechts van werkelijke waarde zijn als zij wordt uitgevoerd in een geest van wederzijdse samenwerking tussen landen die zichzelf respecteren".

Volgens de minister hadden de Zuidafrikaanse strijdkrachten geen ander doel dan de veiligheid en stabiliteit van het land te verzekeren: ,,Wij bouwen onze strijdmacht alleen op voor de verdediging van onze grenzen". Voorts zei hij: ,,Wij hechten grote waarde aan het akkoord van Simonstown omdat niet kan worden ontkend dat de veiligheid van de zeeroute rond de Kaap niet alleen voor ons van het grootste belang is, maar in toenemende mate ook voor de koopvaardijschepen van de gehele vrije wereld". Hierbij merkte hij op: „Wij zullen nooit vergeten dat Frankrijk zich altijd bereid heeft getoond... ons op ons woord te geloven... Frankrijk heeft ons wapens van zeer hoge kwaliteit verkocht, zoals vliegtuigen en duikboten... en het heeft met ons samengewerkt bij de ontwikkeling van de Cactus-raket."

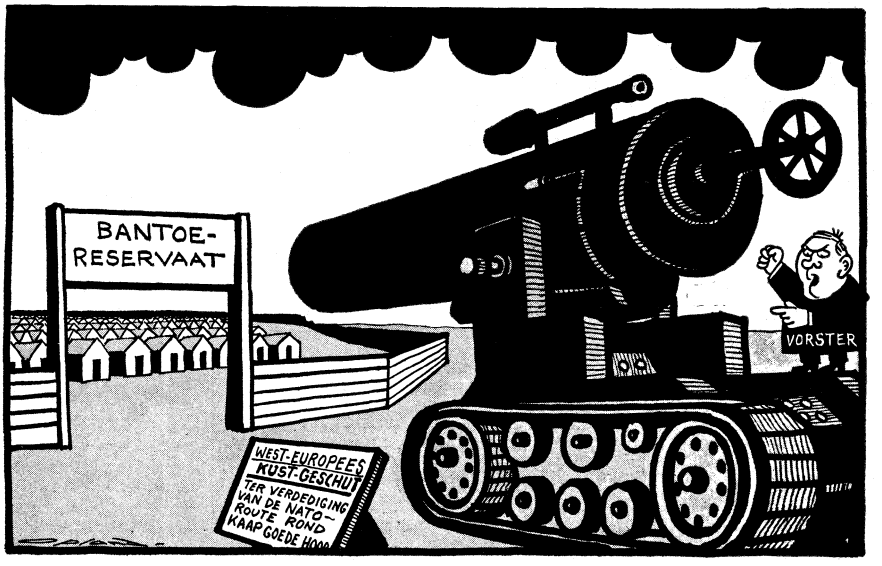

Premier Vorcter: „. . . Dit Runnen we toch onmogelijk binnenlands gebruiken. . .!" (De Volkskrant)

Weekblad 39ste jaargang No. 2047, pag. 23343-23358

Alvorens de Britse regering officieel haar besluit i.z. de wapenleveranties bekend maakte, kwam de kwestie reeds in het Hogerhuis ter sprake. Daar werd op 14 juli een motie van lord Caradon (Labour), de vroegere Britse vertegenwoordiger in ae Veiligheidsraad, verworpen met 184 tegen 88 stemmen, waarin de regering werd aangespoord de betreffende VN-resoluties na te leven. Minister van defensie lord Carrington achtte de motie voorbarig en wees erop dat de regering nog bezig was met de raadpleging van de Gemenebestlanden. Politieke kringen meenden echter dat het besluit van de regering al vaststond, en dat de consultaties binnen hel Gemenebest hoofdzakeiijk ten äoei hadden de motieven voor de opheffing van het wapenembargo uiteen te zetten.

Terwijl de Veiligheidsraad op verzoek van 35 Afrikaanse en enige andere landen op 17 juli in spoedzitting bijeengekomen was ter behandeling van het wapenembargo jegens Zuid-Afrika, kondigde de Britse regering bij monde van sir Alec Douglas-Home op 20 juli in het Lagerhuis aan dat zij in principe bereid was bepaalde categorieën wapens aan Zuid-Afrika te leveren. De minister zei:

,,Hare Majesteits regering heeft de allesoverheersende taak rekening te houden met huidige en toekomstige strategische behoeften van het Verenigd Koninkrijk en hecht in dit verband een bijzonder belang aan de vrije doorvaart van schepen, onder alle omstandigheden, via de vitale zeevaartroutes rond zuidelijk Afrika. Met dat doel werd het akkoord van Simonstown gesloten. Het is ons voornemen uitvoering te geven aan de doelstellingen van dat akkoord en wij menen dat wij bijgevolg bereid moeten zijn binnen die context verzoeken in overweging te nemen voor de export naar Zuid-Afrika van bepaalde beperkte categorieën wapens, in zoverre die voor de maritieme defensie dienen welke rechtstreeks verband houdt met de veiligheid van de zeevaartroutes.

De regering heeft uitermate duidelijk laten blijken dat zij het fundamenteel oneens is met de rassenpolitiek van de Zuidafrikaanse regering. Onder geen voorwaarde zullen er wapens aan Zuid-Afrika verkocht worden om de politiek van apartheid of interne onderdrukking kracht bij te zetten.

Op deze basis stelde de regering er natuurlijk belang in overleg te plegen met regeringen van het Gemenebest en met hen deze zaken te bespreken. Een aantal van deze regeringen heeft nog niet geantwoord; andere vroegen nadere inlichtingen en overleg.

Tegelijkertijd verzocht ook de Zuidafrikaanse regering verduidelijking van de interpretatie van het akkoord van Simonstown. Dit maakt overleg met de Zuidafrikaanse regering nodig.

De regering stelt zich voor dit overleg en deze besprekingen af te ronden alvorens een definitieve beslissing te nemen."

In antwoord op vragen van de oppositie verklaarde sir Alec dat de regering tijdens het overleg en vóór een definitieve beslissing werd genomen, kon worden beïnvloed; hij had een verklaring afgelegd over het voornemen van de regering. Ook zegde de minister toe dat de regering geen ,,actie" zou ondernemen zolang het Huis op reces was en voorts dat hij in geval van actie zo spoedig mogelijk een verklaring zou afleggen. De regering kon zich er echter niet toe verplichten geen beslissing te nemen en evenmin toezeggen dat anderen er niet van op de hoogte zouden worden gesteld, omdat de Gemenebestlanden er kennis van zouden willen nemen.

De minister hield aan zijn opvatting vast dat er niet sprake was van een schending van een VN-resolutie, daar deze resoluties niet bindend waren, maar slechts aanbevelingen aan regeringen vormden. De laatste Conservatieve regering had toegezegd de aanbeveling te zullen aanvaarden wat betreft wapens voor intern gebruik, maar niet aangaande wapens voor externe defensie.

Op 22 juli volgde in het Lagerhuis een debat over bovengenoemde regeringsverklaring. Michael Stewart, de laatste minister van buitenlandse zaken in de regering-Wilson, diende een resolutie in. Hierin deed het Lagerhuis een beroep op de regering haar huidige voornemen op te geven om de verkoop van wapens aan Zuid-Afrika toe te staan in strijd met de VN-resolutie, en wel ,,omdat zulks het voortbestaan van het Gemenebest als multiraciale gemeenschap zou bedreigen en ernstige schade aan de economische, politieke en strategische belangen van dit land zou berokkenen".

Deze motie werd dezelfde dag met 313 tegen 281 stemmen verworpen.

Tijdens het debat verklaarde Stewart dat er voor Engeland geen verdere verplichtingen voortvloeien uit het akkoord van Simonstown om meer wapens aan Zuid-Afrika te verkopen dan volgens de reeds uitgevoerde orders. Mocht de regering van zins zijn de Sowjetrussische maritieme aanwezigheid op het zuidelijk halfrond binnen de perken te houden of ermee te wedijveren dan zou dit een gigantische krachtinspanning met zich brengen zowel wat geld als mankracht betreft.

Sir Alec Douglas-Home zei dat de intentie van de regering wapens aan Zuid-Afrika te verkopen in een bijzonder kader steeds sinds de ondertekening van het akkoord van Simonstown in 1955 naar voren was gebracht en dat zulks een politiek was die zij van 1955 tot 1964 had gevoerd. Het moest de regering vrij staan beslissingen te nemen op een tijdstip dat zij zelf bepaalde, maar er zou geen beslissing ten uitvoer worden gebracht alvorens een nadere verklaring werd afgelegd. Het machtsevenwicht ter zee veranderde en de SU penetreerde in de Indische Oceaan, een handelsroute waarlangs een kwart van de Britse handel en een derde van de Europese olie wordt vervoerd: de enige militaire bescherming die Engeland zou kunnen bieden waren operaties vanuit Simonstown, in samenwerking met de Zuidafrikaanse marine die voor patrouilliediensten is uitgerust. T.a.v. het Gemenebest zei Sir Alec dat Engeland deze associatie naar waarde schatte, maar dat het moest verzoeken als een gelijkwaardig lid te worden behandeld en dezelfde rechten te hebben nln zijn eigen. helang–n ie beoordelen als elk ander lid. De minister zei ook dat men er het erover eens was dat het weerzinwekkend was een maatschappij op discriminatie naar huidskleur op te bouwen, maar dat geweld de apartheidspolitiek niet kon wijzigen. Hij erkende het morele standpunt van hen die menen dat een boycot van en sancties tegen Zuid-Afrika juist zijn, maar hij meende dat, ais geweld buiten de termen valt, een andere manier om apartheid op te lossen het leggen van contacten en het stellen van een voorbeeld zou zijn. Op morele gronden verdedigde hij het voorstel Zuid-Afrika niet uit te bannen, maar het open te stellen voor civiliserende invloeden van buitenaf.

Denis Healey, de vorige minister van defensie, stelde dat Simonstown niet langer van belang was als basis. De faciliteiten ervan waren nuttig, maar niet van vitale waarde. Als de SU schepen tot zinken zou beginnen te brengen, dan zou dat een zaak voor de hele NAVO zijn. Vele regeringen benoorden de Zambezi meenden dat de Zuidafrikaanse militaire macht een rechtstreekse bedreiging voor hen vormde. Engeland stond op het punt in andere delen van Afrika en Azië meer te verliezen dan het in Zuid-Afrika kon winnen en het allergrootste risico was de vernietiging van het Gemenebest.

Namens de regering zei Lord Balniel dat de route rond de Kaap de vitale verbindingslijn was die Engeland met zijn brandstofbronnen verbond. T.a.v. de expansie van de Sowjetrussische vlootactiviteiten zei de onderminister voor defensie dat het van belang was geen enkele potentiële vijand een gemakkelijke keus te bieden: ,,Elke mogendheid die zijn maritieme strijdkrachten opbouwt heeft afgezien van oorlog een aantal keuzemogelijkheden op diverse niveaus, te beginnen met beperkte afmatting". Zou de Eritse regering besluiten wapens te verkopen, dan ,,zou via ons vergunningenstelsel een strikte controle worden toegepast, doch het zou in de praktijk uiterst onwaarschijnlijk zijn dat het soort uitrusting dat ons zou worden gevraagd te leveren om het akkoord van Simonstown na te komen, zou worden gebruikt voor doeleinden waarvoor het niet bestemd is, al was het alleen al omdat de Zuidafrikanen reeds over zeer ruime voorraden beschikken aan uitrusting die daarvoor aanzienlijk beter geschikt is. Zij bezitten Franse Mirages alsmede, de door de Italianen ontworpen Macchi Impala..."

Veiligheidsraad

Tijdens de 17 juli begonnen spoedzitting van de Veiligheidsraad kwamen Zambia, Sierra Leone, Boeroendi, Syrië en Nepal aanvankelijk met een ontwerp-resolutie waarin zij het wapenembargo voor Zuid-Afrika verplicht wilden stellen. In de

Veiligheidsraadresoluties van aug. 1963, dec. 1963 en juni 1964 was slechts op alle staten een beroep gedaan de verkoop aan Luid-Afrika van wapens e.d. stop te zetten. Na vijf bijeenkomsten en overleg met andere leden van de Raad werd het oorspronkelijke ontwerp afgezwakt. teneinde een veto van Engeland en/ of Frankrijk te vermijden. De term ,,serieuze bedreiging" voor de internationale vrede en veiligheid werd veranderd in ,,potentiële bedreiging", waarmee de interpretatie van een mogelijk verplicht karakter van het embargo verviel. Ook een passage waarin op de permanente leden van de Raad een beroep weïd gedaan het embargo na te leven werd geschrapt.

De uiteindelijke tekst van de resolutie werd op 23 juli aanvaard met 12 stemmen voor, 0 tegen, bij 3 onthoudingen (Engeland, Frankrijk en de VS*). De Raad veroordeelde alle schendingen van zijn wapenembargo tegen Zuid-Afrika en riep de staten op het embargo te versterken door:

- het volledig, ,,onvoorwaardelijk en zonder enig voorbehoud" toe te passen;
- de levering van alle voertuigen en uitrusting t b v de strijdkrachten en paramilitaire organisaties van Zuid-Afrika na te laten,
- de levering van reserve-onderdelen voor alle voertuigen en militaire uitrusting t b v de strijdkrachten en paramilitaire organisaties van Zuid-Afrika te staken,
- alle vergunningen en militaire octrooien verleend aan de Zuidafrikaanse regering of aan Zuidafrikaanse maatschappijen voor het vervaardigen van wapens en inunitie, vliegtuigen, marinevaartuigen of andere militaire voertuigen in te trekken en van het verdere verlenen van zulke vergunningen en octrooien af te zien;
- investeringen in of technische bijstand voor de fabricage van wapens, vliegtuigen, marinevaartuigen of andere militaire voertuigen stop te zetten
- de voorzieningen t b v een militaire opleiding van leden van de Zuidafrikaanse strijdkrachten en alle andere vormen van militaire samenwerking met Zuid-Afrika te staken

Afrikaanse oppositie

Scherp verzet en grote verontwaardiging lokten de voorgenomen Britse wapenleveranties onder de Afrikaanse staten uit. Dit bleek niet alleen in de Veiligheidsraad of op OAE-bijeenkomsten (zie pag. 702/3 e.v.) maar ook uit tal van verklaringen en andere reacties.

Zo meldde het regeringsblad ,,The Staildard" volgens *The Times* (20-7) dat Tanzania zich uit het Gemenebest zou terugtrekken zodra de Britse regering een hervatting van de wapenleveranties bekendmaakte.

Op 21 juli werd het Britse Hoge Commissariaat te Loesaka door ca. 500 studenten bestormd. waarbii de Union Jack van de vlaggemast werd gescheurd.

De staatshoofden Nyerere (Tanzania). Kaoenda (Zambia) en Obote (Oeganda) kwamen op 22 juli te Dar-es-Saiaam bijeen om een gemeenschappelijke strategie uit te werken. De dag erop voerde Obote overleg in Nairobi (Kenia) met president Kenyatta. Obote zei 24 juli dat als Engeland tot wapenleveranties overging, Oeganda het Gemenebest wel moest verlaten.

De volgens de Britse regering slechts voor maritieme defensie bedoelde wapenleveranties ondervonden geen bezwaar bij Gaetan Duval, de minister van buitenlandse zaken van Mauritius, en werden zelfs verdedigd door president Hastings Banda van Malawi op 31 juli.

Nyerere bij Heath. Missie Kaoenda

Op weg naar de Algemene Vergadering van de VN te New York had president Nyerere van Tanzania op 11 okt. een onderhoud met de Britse premier Heath, om over en weer de standpunten uiteen te zetten. Na afloop verklaarde Nyerere dat als Engeland de wapenleveranties door zou zetten, Tanzania zijn rol in het Gemenebest in twijfel moest trektrekken.

Als hoofd van de OAE-delegatie, die tijdens een rondreis door West-Europa en de VS tegen wapenverkopen aan Zuid-Afrika wilde pleiten (zie pag. 704), arriveerde president Kaoenda op 15 okt. in Rome.

Daar toonde hij zich voldaan over de terugtrekking van Italië uit de financiering van de Cabora Bassadam. Op dit punt kreeg hij echter geen toezegging van de Westduitse regering met wie hij op 16 okt. te Bonn besprekingen voerde. De Bondsregering ontkende opnieuw wapenleveranties aan Zuid-Afrika.

Tijdens zijn besprekingen met president Kaoenda op 16 okt. zou premier Heath de indruk hebben gekregen dat Kaoenda zijn regering de wet voor wilde schrijven. Dit leidde tot een incident, waarbij Kaoenda abrupt wegliep. (Volgens sommige berichten zou Heath in antwoord op Kaoenda's kritiek hebben gezegd dat Engeland ook nooit

Kaoenda (r.) met Heath

Zambia had bekritiseerd voor zijn besluit om via Rhodesië handel te blijven drijven met Zuid-Afrika.)

Het kwam vervolgens eveneens tot een diplomatiek incident met de VS toen president Nixon op 18 okt. een overeengekomen ontmoeting met Kaoenda op 20 okt. afzegde en hem voorstelde een dag eerder te komen op een tijdstip dat Kaoenda de Algemene Vergadering zou toespreken. Kaoenda zegde vervolgens een gesprek met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Rogers af.

Op 21 okt. arriveerde de Zambiase president te Parijs, waar president Pompidou hem meedeelde besloten te hebben tot het instellen van een verbod op het afsluiten van contracten over de levering van Franse wapens, die bij bestrijding van de guerrilla zouden kunnen worden gebruikt, zoals lichte wapens, helikopters en pantserwagens. (Frankrijk leverde onlangs 60 helikopters, terwijl het op 24 juli de eerste van drie duikboten aan Zuid-Afrika overdroeg.) Volgens Le Monde zou Pompidou echter negatief hebben gereageerd op Kaoenda's verzoek de Franse investeringen voor het Cabora Bassa-damproject te staken.

Bovendien verklaarde de Zuidafrikaanse minister van defensie Botha geen lichte wapens of pantserwagens van Frankrijk te hebben gekocht, daar ,,Zuid-Afrika ze op zijn eigen gebied fabriceert en geen behoefte heeft ze te importeren".

Hoewel de Britse regering nog niet tot wapenleveranties is overgegaan, blijft zij volgens premier Heath op 22 okt. vastbesloten haar voornemen uit te voeren. (*The* Tirnes, NRC, Le Monde)

(Zie ook pag. 702/3)

Een woordvoerder van bet Amerikaanse State Department bevestigde op 22 juli de bedoeling van zijn regering het wapenembargo tegen Zuid-Afrika te handhaven.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

TOPCONFERENTIE VAN NIET-GEBONDEN LANDEN IN LOESAKA

Van 8-10 sept. werd in de hoofdstad van Zambia, Loesaka, de derde topconferentie van niet-gebonden landen gehouden.* Na de in feite mislukte topconferentie te Cairo in 1966, die het einde van het ideaal van blokvrije landen leek te betekenen, was het met name door de inspanningen die president Tito zich getroostte, dat een nieuwe topconferentie mogelijk werd (zie pag. 328/1). Tijdens de voorbereidende bespreking van april dit jaar in Dar-es-Salaam, werd besloten tot het houden van zo'n conferentie in Loesaka. Tevens werd bij die gelegenheid een uit 6 punten bestaande agenda vastgelegd (pag. 325/1). Een commissie heeft daarna de topconferentie voorbereid.
Speciaal ter gelegenheid van de bijeenkomst der niet-gebonden landen werd in Loesaka een grote congreshal gebouwd door Joegoslavische technici.

Bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken

Op 6 en 7 sept. werd in Loesaka voorafgaande aan de topconferentie een bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken gehouden. Afgevaardigden van 52 staten namen onder voorzitterschap van de Zambiase minister Reuben Kamanga de volgende ontwerpresoluties aan:

a. waarin ,,diepe bezorgdheid over de voortdurende uitbreiding van de oorlog in Zuidoost-Azië door de strijdkrachten van de VS'' tot uitdrukking wordt gebracht. terwiil ,,elk land vrij moet zijn om zijn eigen aangelegenheden te regelen, zonder interventie of militair ingrijpen van buitenaf'';

b. waarin de niet-gebonden landen wordt gevraagd maatregelen te overwegen die moeten leiden tot het uitstoten van Zuid-Afrika uit alle gespecialiseerde VN-organen;

c. waarin de niet-gebonden landen worden opgeroepen materiële steun te verlenen aan verzetsbewegingen in Afrika;

d. waarin de levering van wapens aan Zuid-Afrika door Frankrijk, wordt veroordeeld.

Een voorstel van Zambia tot de oprichting van een permanent ontwikkelingsbureau voor economische samenwerking tussen niet-gebonden landen, werd door de vergadering niet aanvaard.

De topconferentie

President Kaoenda van Zambia, die als voorzitter van de conferentie fungeerde, opende de beraadslagingen ,,in de naam van de Almachtige God'' en vroeg om een ,,ogenblik van stilte en gebed''.

In zijn openingsspeech veroordeelde president Kaoenda de Westerse landen vanwege de politieke, economische en militaire steun die zij verlenen aan de regeringen van Zuid-Afrika en Rhodesie ,,Zij drukken het zegel van erkenning op de overheersing van een meerderheid door een minderheid''.
President Kaoenda vervolgde ,,In de afgelopen jaren hebben de Westerse landen een nieuw element toegevoegd aan hun onverschilligheid inzake kwesties die Zuid-Afrika betreffen De groei van hun investeringen in en de verkoop van wapens aan Zuid-Afrika hebben de invloed van de apartheid versterkt en over de grenzen doen uitspreiden.''
De weigering van deze mogendheden om

* Enkele dagen voor het begin van de conferentie was in Addis Abeba de Zevende Conferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid gehouden (3-5 sept) Enkele van de in Loesaka behandelde zaken, zoals de wapenleveranties aan Zuid-Afrika, behoorden ook in Addis Abeba tot de voornaamste gespreksthema's Een verslag van de OAE-conferentie is afgedrukt op pag 702/3 De kwestie van de wapenleveranties is met name behandeld in het artikel op pag. 689 e v

DEELNEMERS AAN DE CONFERENTIE

In totaal hebben 54 landen aan de conferentie van niet-gebonden staten deelgenomen Negen landen hebben niet op de hun toegezonden uitnodiging geantwoord Dat waren Dahomey, Gambia, Ivoorkust, Malawi, Madagascar, Mauritius, Niger, Opper Volts er, Birma
Van zestien landen was het staatshoofd in Loesaka aanwezig Hieronder waren keizer Haile Selassi van Ethiopie, maarschalk Tito van Joego-Slavie, president Soeharto ,an Indonesië, president Obote van Oeganda, president N erere van Tanzania, aartsbisschop Makarios van Cyprus en president Al-Nimeiry van Soedan. (Pres Nasser van de VAR was niet aanwezig) Van vier landen was de vice-president naar Zambia gekomen, van zeven landen de minister-presdent Onder deze laatsten was mevr Indira Gandhi van India
De 54 aanwezige landen waren Afghanistan, Algerije, Boeroendi, Botswana, Ceylon, Centlaal-Afrikaanse Republiek, Cuba, Cyprus, Ethiopië, Equatoriaal-Guinee. Gabon, Ghana, Guinee, Guyana, India, Indonesie, Irak, Jamaica, Jemen, Joego-Slavie, Jordanie, Kameroen, Kenia, Koeweit, Kongo (Brazzaville), Kongo (Kinsjassa), Laos, Lesotho, Libanon, Liberia, Libië, Maleisie, Mali, Mauretanie, Marokko, Nepal, Nigeria, Oeganda, Rwanda, Senegal, Sierra-Leone, Singapore. Soedan, Somalia, Swaziland, Syrie, Tanzania, Togo, Trinidad en Tobago. Tsjaad, Tunesie, Verenigde Arabische Republiek, Zambia en Zuid-Jemen
Waarnemers uit 7 Latijns-Amerikaanse landen en uit Barbados en Finland waren aanwezig, alsmede leiders van Afrikaanse bevrijdingsbewegingen (welke moesten zijn erkend door de OAE, de Arabische Liga of door de Aziatische lidstaten) en mevr Nguyen Thi Binh, minister van buitenlandse zaken in de ,,Voorlopige revolutionaire regering'' van Zuid-Vietnam
Op de aan de topconferentie voorafgaande ministersconferentie werd besloten Cambodja niet toe te laten Dit, omdat zich zowel vertegerwoordigers van de regering-Lon Nol, als van de regering-Sihanoek hadden gemeld

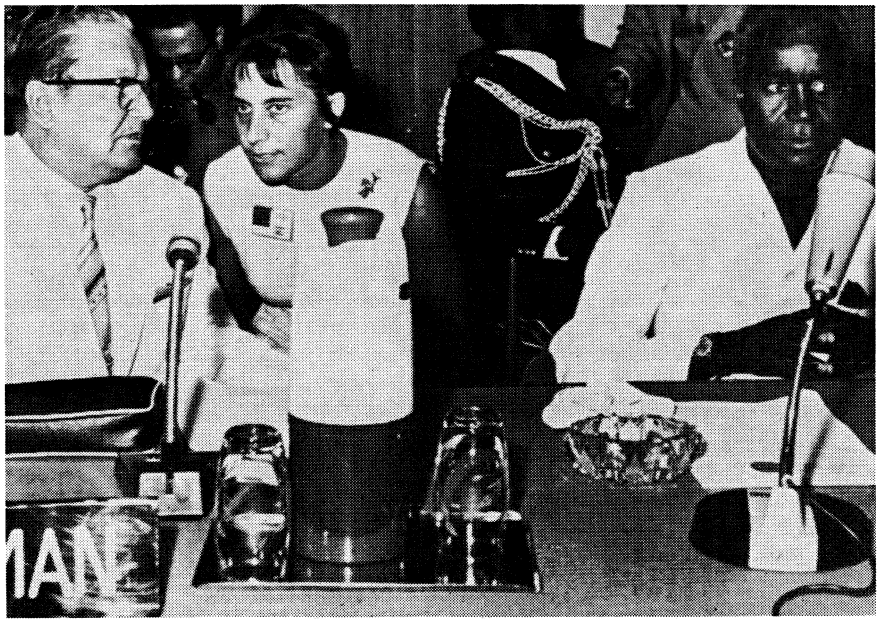

President Kaoenda tijdens de opening van de conferentie. Links president Tito in gesprek met een tolk.

deel te nemen aan effectieve actie om een eind te maken aan koloniale en raciale overheersing, was volgens Kaoendu gedeeltelijk verantwoordelijk voor de groei van het conflict in de betreffende gebieden De piesident van Zambia voegde hieraan toe ,,Daarom is de voortgezette leverantie van wapens aan Zuid-Afrika en Portugal de grootste blunder die de belangrijkste Westerse landen in deze kwestie ooit hebben gemaakt"
Kaoenda deed eveneens een aanval op Engeland vanwege de houding van dat land in de Rhodesische kwestie ,,Zuid-Afrika heeft de VN uitgedaagd door de aanwezigheia van haar veiligheidstroepen in Rhodesie", zo zei hij .,Engeland heeft niet eens over deze illegale daad geprotesteerd '
President Kaoenda benadrukte ten overvloede dat de principes van de niet-gebonden landen nog steeds geldig zijn ,We willen onafhankelijkheid, vrijheid, rechtvaardigheid, vrede evenwichtige economische ontwikkeling en sociale rechtvaardigheid"

Vraag om actie tegen blanke *overheersing*

De voornaamste sprekers op 8 sept. vroegen om acties die een eind moeten maken aan de blanke overheersing in zuidelijk Afrika.

Keizer Haile Selassi van Ethiopie stelde een plan voor dat inhield (a) het toepassen van embargo's door de niet-gebonden landen, (b) het verbreken van de diplomatieke betrekkingen met Zuid-Afrika, Rhodesie en Portugal, (c) het weigeren van landingsrechten en havenfaciliteiten aan de vliegtuigen en schepen van deze drie landen, (d) bijdragen aan fondsen voor de slachtoffers van apartheid, en (e) effectieve steun en materiele hulp voor de bevrijdingsbewegingen
Hij drong aan op de formulering van een gemeenschappelijk standpunt over handel, investeringen en hulp en ondersteunde een door president Kaoenda in zijn openingsrede gedane oproep communistisch China toe te laten tot de Verenigde Naties.

— Mevr Gandhi riep alle aanwezige landen op met de ,,nog niet voleindigde politieke en economische revolutie van onze tijd" voort te gaan.

— President Tito vroeg gemeenschappelijke actie om resoluties- die eventueel zouden worden aangenomen ten uitvoer te brengen en vroeg alle op de conferentie vertegenwoordigde landen de grootst mogelijke steun te verlenen aan de bevrijdingsbewegingen in zuidelijk Afrika

— President Forbes Burnham van Guyana was de eerste die namens zijn land concrete steun toezegde aan bevrijdingsorganisaties in zuidelijk Afrika ($ 10 000). Hij zei in zijn rede (op 9 sept), dat er op de conferentie wel retorische toespraken zijn gehouden, maar dat de sprekers zich in feite niets aantrekken van de belangen van de broedervolken Elk niet-gebonden land zou zich volgens Burnham dienen te verplichten tot een jaarlijkse bijdrage aan die bevrijdingsbewegingen

— Arikpo, de commissaris van buitenlandse betrekkingen van Nigeria, stelde voor een fonds van de VN te vormen voor de bevrijdingsbewegingen waaraan de ledenlanden naar evenredigheid zouden moeten bijdragen.

Vele sprekers meenden dat de effectiviteit van het blok der neutrale landen zou kunnen worden vergroot door het opzetten van een permanent orgaan, President Obote van Oeganda suggereerde dat conferentievoorzitter Kaoenda als secretaris van een dergelijk lichaam zou kunnen fungeren, bijgestaan door een uitvoerend comité. Daarentegen waarschuwde president &-retse Khama van Botswana tegen het opzetten van een nieuwe internationale bureaucratie.
Behalve de kwestie van de blanke minderheidsregeringen in Zuidelijk Afrika vormde ook de kwestie van economische vooruitgang een belangrijk gespreksthema in Loesaka. Zo zei de premier van Sierra Leone, Siaka Stevens, dat het pas geëindigde Eerste Ontwikkelingsdecennium op een teleurstelling was uitgelopen, hieraan toevoegend: ,,Het was een beleidsfout uitsluitend op de super-machten te vertrouwen. We mogen misschien niet in staat zijn met onze eigen touwtjes omhoog te komen, maar als we al onze touwtjes bijeen doen, dan kunnen we misschien een touwladder van ontwikkeling knopen..."

Tot de sprekers op de laatste dag van de conferentie behoorden mevr. Nguyen Thi Binh van de ,,Voorlopige revolutionaire regering" van Zuid-Vietnam en dr. Agostinho Neto, leider van de Movimento Popular de Libertaçao de Angola (MPLA). Mevr. Binh ontvouwde een programma van twee punten dat de VS in staat zou stellen „op een eervolle wijze terug te trekken uit een onrechtvaardige en kostbare oorlog". De VS zouden zonder voorwaarden te stellen hun eigen en alle in hun dienst staande buitenlandse troepen uit Vietnam moeten terugtrekken en de door hun in Saigon geïnstalleerde regering moeten laten vallen door het Vietnamese volk zelf zijn eigen regering te laten kiezen in ,,algemene. vrije en democratische verkiezingen in geheel Zuid-Vietnam" die zouden moeten worden georganiseerd door ,,een voorlopige coalitie-regering waarin alle lagen van de bevolking zullen zijn vertegenwoordigd".
Dr. Neto vroeg om onmiddellijke geldelijke steun en militaire hulp voor de ,,bevrijde gebieden" in An-

---

VOORNAAMSTE PUNTEN VAN DE DOCTRINE DER NIET-GEBONDEN LANDEN

De doctrine van niet-gebondenheid (non-engagement) wordt door haar aanhangers omschreven als een verzameling regels waardoor een zeker aantal landen zich in hun internationale betrekkingen laat leiden. Deze landen zijn niet in principe aan enig politiek, ideologisch of militair blok gebonden.
De niet-gebonden landen vormen geen georganiseerde gemeenschap. Ze bezitten geen instellingen of gemeenschappelijke organen en zijn niet aan formele verplichtingen gebonden Elk land is vrij een genomen beslissing al of niet te accepteren.
De doctrine van de niet-gebondenheid berust op een actieve. vreedzame coëxistentie. Uit een aantal tot dusver tijdens bijeenkomsten en topconferenties van de niet-gebonden landen aangenomen verklaringen, laat zich het volgende omtrent de doelstellingen van deze landen afleiden:

1. Het verminderen van de tegenstellingen in de internationale betrekkingen, veroorzaakt door de verdeling van de w-ereld in machtsblokken;

2. Het elimineren van machtspolitiek en de uitoefening van pressie en het regelen van de internationale onenigheid met vreedzame middelen;

3. Het vestigen van de internationale betrekkingen op gelijke rechten voor alle landen en op de territoriale onschendbaarheid, alsmede op de soevereiniteit en het recht van elk volk zijn eigen aangelegenheden te regelen zonder inmenging van buitenaf;

4. Het doen erkennen van het recht van elk volk op zelfbeschikking en op zijn vrijheid zijn eigen politieke en sociale systeem te kiezen;

5. Het ontwikkelen tussen de volken van ,,een samenwerking tussen gelijken", onafhankelijk van het door elk toegepaste systeem.

De neutrale landen zijn anti-imperialistisch, anti-kolonialistisch en anti racistisch' Zij wensen de vestiging van een economisch hulpsysteem voor de ontwikkelingslanden'

Initiatiefnemers

In de eerste fase van haar ontstaan werd de politiek der niet-gebondenheid aangeprezen door enkele landen die geen deel uitmaakten van enig machtsblok. Dat waren m.n. Joego-Slavië, India, Birma, Egypte, Ethiopië en Indonesië.
Zes staatshoofden en regeringsleiders kunnen aldus worden gezien als de initiatiefnemers van het aan het eind der vijftiger jaren tot stand gekomen neutrale blok: keizer Haile Selassi, de presidenten Tito, Nasser en Soekarno ei1 de premiers Nehroe en Oe Noe (Birma - zie ook pag. 667).
De contacten tussen deze staats- en regeringsleiders — vooral in de periode tussen 1954 en 1956 — liepen uit in een nauwe samenwerking om alle inspanningen van niet-gebonden landen te harmoniseren. In het ontstaan van de beweging is vooral van belang de ontmoeting tussen Tito, Nehroe en Nasser op Brioni in juli 1956. Hier kwamen de drie staatslieden tot een akkoord over het gemeenschappelijke standpunt ten aanzien van de belangrijkste problemen inzake vrede en veiligheid. Uit deze en volgende contacten vloeide de eerste topconferentie van niet-gebonden landen voort, die in sept. 1961 in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado werd gehouden.

(Le Monde)

gola, benadrukkend dat deze oorlog niet gewonnen zou kunnen worden door toespraken maar alleen door onmiddellijke actie en hulpverlening.
President Kaoenda zei tijdens zijn slottoespraak op 10 sept. dat, ondanks zekere principiële verschillen, de conferentie ,,onweerlegbaar een overeenkomst in denkbeelden" had opgeleverd.

Resultaten van de conferentie. Resoluties

De conferentie ging akkoord met het plan van keizer Haile Selassi en besloot voorts een speciaal fonds te vormen voor bijstand aan de bevrijdingsbewegingen in Afrika. In het kader van het offensief tegen blank zuidelijk Afrika verzochten de landen op de conferentie president Kaoenda van Zambia de Westelijke en andere mogendheden te benaderen om te komen tot onmiddellijke stopzetting van de economische en militaire steun aan Zuid-Afrika, Rhodesië en Portugal (zie verder pag. 691).

In een resolutie over ont-koloniseering worden speciaal de VS, Frankrijk, Engeland, West-Duitsland, Italië, Zwitserland, Brazilië en Japan veroordeeld, omdat zij zowel rechtstreeks als indirect de blanke regeringen ten zuiden van de Zambesi steunen.

De conferentie ging akkoord met een nauwere economische samenwerking tussen de niet-gebonden landen om hun politieke onafhankelijkheid effectiever te maken. Aanbevolen werd overeenkomsten te sluiten over de afzet van grondstoffen en de vorming van een gemeenschap van de niet-gebonden landen waarin voorkeurstarieven gelden.

De niet-gebonden landen besloten tijdens de conferentie, dat hun afgevaardigden elkaar in de toekomst vaker zullen ontmoeten — de ministers van buitenlandse zaken minstens eenmaal per jaar. Een topconferentie zal eens in de vier jaar worden gehouden, tenzij internationale ontwikkelingen het noodzakelijk maken deze frequentie te verhogen.

De slotdocumenten van de conferentie bevatten buiten de genoemde resoluties nog een aantal andere resoluties, waarvan de belangrijkste hieronder volgen en een verklaring over ,,Neutraliteit en Economische Vooruitgang".

Deze declaratie behelsde het volgende:

De ,,Declaratie van Loesaka over Vrede, Onafhankelijkheid, Samenwerking en Democratisering van de Internationale Betrekkingen" — ontwerpen als ,,Handvest van Neutraliteit" definieerde neutraliteit niet langer als ,,een onvervangbaar instrument voor de oplossing van de gevaarlijke tegenstellingen in de huidige wereld en de vestiging van internationale betrekkingen die zijn gebaseerd op het principe van actieve en vreedzame coexistentie', maar daarentegen als ,,een integraal deel van de veranderingen in de huidige structuur van de internationale gemeenschap in zijn geheel en het produkt van de anti-koloniale revolutie" In plaats van tussen „rijke" en ,,arme" landen, maakte het onderscheid tussen ,,onderdrukkers" en de ,,onderdrukten", tussen ,,agressors" en ,,slachtoffers van agressie" Het stelde in het bijzonder vast dat het onmiddellijke gevaar van een conflict tussen de supermachten was verminderd als resultaat van hun grotere bereidheid tot ondcrhandelcn, maar dat dit niet had bijgedragen aan grotere veiligheid voor de kleine, middel-grote en ontwikkelingslanden, nóch aan de middelen tot het voorkomen van lokale oorlogen Verder stelden de deelnemers aan de conferentie vast, dat zB zouden voortgaan met te pogen de grote militaire blokken uiteen te doen vallen.

— Een resolutie over Indo-China vroeg ,,de onmiddellijke en totale terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit Vietnam" en sprak de hoop uit dat de vredesbesprekingen in Parijs tot een spoedig succes zullen leiden.

— Een resolutie over het Midden-Oosten betreurde Israëls ,,obstructie" tegenover de pogingen om de vrede in dit gebied te herstellen en drong aan op een passende actie tegen Israël als het mocht blijven weigeren zich terug te trekken uit de bezette Arabische gebieden.

— Een resolutie waarin er op wordt aangedrongen de Indische Oceaan tot een kernwapenvrije zone te maken.

Arrestatie van *journalisten*

Op 6 en 7 sept. waren in totaal 16 buitenlandse journalisten door de Zambiase autoriteiten tijdelijk in hechtenis genomen; vier van hen kregen order Zambia direct te verlaten, terwijl twee anderen de toegang tot de conferentiezaal werd ontzegd. Een verklaring, op 10 sept. in Zambia uitgegeven, beschuldigde de Westerse pers ervan, met opzet in Zuid-Afrika gevestigde correspondenten naar Loesaka te hebben gezonden teneinde te provoceren en de politiek van niet-gebondenheid ,,zwart te maken en te ontluisteren". Later werd echter in een verklaring een andere reden gegeven voor de arrestatie van de journalisten, waarvan het grootste deel op 8 sept. weer op vrije voeten werd gesteld. In deze nieuwe verklaring, die later door president Kaoenda werd bevestigd, werd gesproken van ,,slecht gedrag, persvertegenwoordigers onwaardig en misbruik van de gastvrijheid die Zambia bood". (Vor. ber. pag. 328/1)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ALGEMENE STAKING IN ROTTERDAMSE HAVEN. NIEUWE HAVEN-CAO

Op 25 aug brak bij de scheepswerven Wilton-Fijenoord in Rotterdam en Schiedam een algemene staking uit. De afdeling nieuwbouw legde het werk neer, waarna de staking zich verspreidde onder alle 3.000 werknemers van het bedrijf. Rechtstreekse aanleiding tot het neerleggen van het werk vormde de toegenomen activiteiten van koppelbazen.

Het euvel van koppelbazen, al meer dan 20 jaar oud, deed zich reeds eerder in de havens voor, waar het echter afdoende bestreden werd. Drie jaar geleden werd het verbod personeel aan te nemen via koppelbazen in de haven-CAO opgenomen. Een woordvoerder van de Metaalbedrijfsbond NVV verklaarde, dat de tewerkstelling van personeel, dat via koppelbazen is aangetrokken, al jaren een doorn in het oog van het vaste personeel is.
De koppelbazen dienen zich aan als ,,onder-aannemers" die losse arbeidskrachten aantrekken („ze pikken ze ergens op bij het Centraal Station... ") en een deel van het werk aanvaarden tegen een zodanige prijs dat zij in staat zijn deze losse, vaak niet gekwalificeerde krachten een hoger loon te bieden dan wat de vaste krachten krijgen.

De bezwaren tegen de koppelbazen resulteerden in bepaalde looneisen. De redenatie hierbij was o.m. dat het gerechtvaardigd was hogere looneisen te stellen, omdat de directies kennelijk bereid waren geweest ,,vreemde" werknemers meer te betalen. De staking breidde zich in de volgende dagen snel uit. Op 26 aug. ging ook de werf Rijn-Schelde plat, waarbij het aantal stakers op 7.500 kwam.

Op 27 aug. (donderdag) was het aantal stakers opgelopen tot 12.000, op 28 aug. groeide dit aantal aan tot 31.000 en gingen ook de eerste havenbedrijven in staking. Op dinsdag 1 sept. bereikte de staking haar hoogtepunt: 38.000 werknemers hadden het werk neergelegd. Dat was ook de dag waarop bij de werven van Verolme een staking uitbrak.

Drie dagen eerder, op 29 aug. was de Rotterdamse haven reeds geheel plat komen te liggen, o.m. door een solidariteitsstaking bij het personeel van de stadssleepboten. De schade van de staking werd later becijferd op ongeveer f 5 mln per dag, ex-

clusief de schadelijke neveneffecten, die wellicht belangrijk hoger hebben gelegen.

Onderhandelingen

Direct na het uitbreken van de stakingen die aanvankelijk niet werden ondersteund door de erkende vakbonden, begon het overleg tussen werkgevers en vertegenwoordigers van de werknemers.

Reeds op 26 aug. werd een principe-akkoord bereikt voor de toen door de staking getroffen werven. Dit principe-akkoord tussen werfdirecties en districtsbestuurders werd echter door de stakers van de hand gewezen. In dit stadium, toen over het algemeen het idee bestond dat de staking reeds op zijn einde liep, veranderden de bezwaren van de stakers tegen het koppelbazen-systeem in eisen ten aanzien van de eigen lonen. De eerste eis die gehoord werd was een loonsverhoging van f 30 in de week. die vooralsnog door de Metaalbedrijfsbond NVV niet juist werd geacht. Op donderdag 27 aug. stelden de districtsbestuurders zich in feite achter de staking. De situatie bleef die eerste dagen, toen stuk voor stuk alle grote havenbedrijven zoals Burger, Muller-Progress en Pakhoed door de staking getroffen werden, erg onoverzichtelijk, omdat tegen de achtergrond van een algehele ontevredenheid de acties verschillend waren gericht en ook zeer uiteenlopende motieven hadden.

In het week-end van 30 aug. werd een principe-akkoord tussen werfdirecties en vakbonden bereikt. Het akkoord, waarin voor het eerst sprake is van een eenmalig overbruggingsbedrag van f 400 in afwachting van een betere beloningsstructuur, wordt door de vakbonden op maandagmorgen 31 aug. onder de stakers verspreid. Het akkoord behelsde voorts een regeling betreffende het koppelbazen-probleem.

In datzelfde weekeinde bleek later ook in het geheim overleg te zijn geweest tussen bestuursleden van werkgeversorganisaties en een delegatie uit het kabinet (de ministers Roolvink, Witteveen en Nelissen).

Het Centrale overlegorgaan van de drie grote vakcentrales kwam op 31 aug. in Utrecht bijeen, waar men tot de conclusie kwam dat, om aan de spanningen in het Waterweggebied een eind te maken, over 1970 een extra loonsverhoging tot een bedrag van f 400 bruto kon worden toegepast, welk bedrag dan bij een eerstvolgende CAO-wijziging diende te worden verwerkt (globale verhoging van 3%).

De voorzitter van het overlegorgaan, de heer Kloos, zei in een toelichting dat de stakingsgolf in het gebied van de Nieuwe Waterweg de werking van een olievlek dreigde te krijgen. Hij waarschuwde voorts dat de onrust ook naar andere sectoren zou kunnen overslaan.

Op 1 sept. werd in de Stichting van de Arbeid een akkoord bereikt tusten de vakcentrales en het VNO en NCW (werkgeversverbonden) over de genoemde f 400 bruto als extra inkomensverbetering over 1970. (Zie voor de hieruitvoortvloeiende bijna algemene f 400 uitkering, het artikel op pag. 696/3).

Het door de vakbonden bij de werven verspreid principe-akkoord werd wederom door de stakers verworpen. Ditmaal distantieerden de vakbonden zich van de staking, die vanaf dit ogenblik een „wilde staking" wordt.

De staking krijgt diezelfde dag een hartstochtelijker karakter, hetgeen. mede tot uiting komt in grote demonstraties waaraan duizenden havenarbeiders deelnemen.

Hevige kritiek werd hierbij op de heer Kloos gericht. die „samenwerking met de havenbaronnen" werd verweten. De heer Kloos had eerder een aantal eisen van de categorale Federatieve Havenvereniging (FHV) getypeerd als ,.van de gekken". Deze eisen die in een telegram aan de Stichting van de Arbeid w-aren verwoord, hielden in: uitbanning van de koppelbazen, toeslag op het loon van minimaal f 50, premievrij bedrijfspensioen, verlaging pensioengerechtigde leeftijd tot 60 jaar en een compensatieuitkering ineens van f 500.

De stakingen in de vervoerssector (o.a. bij de stadssleepboten) gingen intussen voort, ondanks een akkoord tussen drie vervoersbonden en de scheepvaartverenigingen Zuid en Noord, waarbij f 25 extra in de week werd overeengekomen. Op **31** aug. gingen ook de havens van Vlissingen en Amsterdam plat (solidariteitsstakingen). Op 2 sept. werd in de Amsterdamse haven echter weer normaal gewerkt.

Vanaf 2 sept. is ook in de Rotterdamse staking een kentering gaan optreden. Op donderdag 3 sept. bedroeg het aantal stakers nog 22.000 man, op 4 sept. was dit verder afgenomen tot 14.000 toen alleen de havenarbeiders nog staakten. Bij veel werven ging het aan het werk gaan met enige aarzeling. De indruk bestond, dat bij velen vrees leefde voor kleine, fel agerende groepen, die de staking wilden zien voortgezet.

Wilde staking, Comité arbeidersmacht

Op 31 aug. werd in Rotterdam een demonstratieve optocht gehouden, die werd georganiseerd door een comité-Arbeidersmacht, dat voorlopig de havenstaking ging leiden. Als op vrijdag 4 sept. de werfstaking ten einde loopt, nadat overeenstemming is bereikt in de Raad van Overleg Metaal* (ROM), gaat een wilde staking in de havens voort.

Een demonstratieve bijeenkomst van stakende havenarbeiders in Rotterdam

* In dit akkoord adviseerde de ROM de onderneiningen de *f* 400 bruto integraal te betalen, tenzij met de vakverenigingen en de ondernemingsraad overleg werd gepleegd om te bepalen of en in welke mate van dit advies zou worden afgeweken

Op 31 aug. wordt door vakbondsbestuurders voor het eerst gesproken over de invloed van ,,vreemde elementen'' op de stakers.

Op 1 sept., als de havenbonden tot een akkoo d komen met de Scheepvaartvereniging Zuid (SVZ), en de stakers ook hier het akkoord naast zich neerleggen, wordt de staking in de haven eveneens ,,wild'' en wordt een vereend actiecomité opgericht.

Op 2 sept. wordt een protestmars van „Arbeidersmacht'' gehouden waaraan 10.000 mensen deelnemen.

In de haven is politie aanwezig om eventuele werkwilligen te beschermen. Het protest van de havenarbeiders is nu ook deels gericht tegen de officiële vakbonden die de staking niet meer steunen. Op dat moment eisen de FHV en het comité-Arbeidersmacht resp. f 50 en f 75 per week méér. Op 6 sept. voegde zich hierbij een nieuwe groepering, zich noemende ,,Positieve krachten'' die genoegen wil nemen met f 37,50 per week en zegt 23 Rotterdamse havenbedrijven te vertegenwoordigen. De wilde staking wordt nu geheel voortgezet onder leiding van FHV (met betrekkelijk weinig invloed) en het actiecomité Arbeidersmacht.

Op 8 sept. verscheen de bekende Groningse stakingsleider Fré Meis onverwacht in Rotterdam ,,om de eenheid onder de Rotterdamse arbeiders te herstellen''.

De onenigheid tussen de verschillende groepen bij de havenarbeiders die zich vooral concentreerde op de omvang van de eisen, werd door Fré Meis schadelijk geacht voor de staking. Hij riep op voor f 37,50 te strijden en een eensgezind front te vormen. De indruk bestond dat het comité Arbeidersmacht zijn greep op de massa aan het verliezen was. Hier en daar werd in de haven weer gewerkt, hoewel grote vrees bleef bestaan voor intimidatie en molestatie. De marxistisch-leninistische kern van het actiecomité Arbeidersmacht stond onder leiding van Wouter ter Braak en bleek lijnrecht te staan tegenover de voorstellen van Fré Meis, die lid is van de CPN. In vakbondskringen werd in verband hiermee gesproken over een strijd tussen Peking en Moskou in Rotterdam''.*

Tegenover de eis van Fré Meis (f 37,50) bleef echter ongewijzigd het aanbod van de SVZ staan: f 25 per week extra.**

Commissie van goede diensten. Einde staking

Op 13 sept. werd in de haven op initiatief van de rroegcre vakbondsleider Leen van Os een commissie van goede diensten gevormd, bestaande uit de sociaal-economen prof. P. J. A. ter Hoeven (die enkele jaren geleden rapporteerde over de werkverhoudingen in de haven en daarbij ernstig waarschuwde), prof. H H. Hoefnagels (SJ) en mr. W. H. Fockema Andreae, voorzitter van de Kamer van Koophandel in Rotterdam. De heer Van Os stond achter het basisakkoord dat tussen werkgevers en erkende vakbonden werd bereikt, maar verbond hieraan de voorwaarde dat het beraad over een betere loonstructuur in de haven vóór 1 nov. tot resultaten zou moeten leiden. Tijdens een openbare vergadering, door de zgn. Bedrijvencommissie belegd (de oorspronkelijke groep ,,Positieve krachten'': 46 mensen uit 23 Rotterdamse bedrijven), werd echter deze bemiddeling van de hand gewezen.

Op 15 sept. kwam het werk in de Rotterdamse haven toch weer op gang. Zulks op grond van berichten, als zou er op 14 sept. overeenstemming zijn bereikt tussen de drie erkende vervoersbonden en de Bedrijvencommissie, waarin de niet-georganiseerde stakers waren verenigd.

Er bestond grote verwarring in de haven over de feitelijke resultaten. Verder trachtte het comité Arbeidersmacht de staking te doen doorgaan. Een poging weer aan het werk gegane havenarbeiders te bewegen wederom te staken mislukte echter. Hierbij was de Rotterdamse politie ter plaatse. Pas na enkele uren i.t.t. wat in pamfletten werd beweerd, werd bekend dat het akkoord tot stand was gekomen op de oorspronkelijke overeenkomst tussen vakbonden en werkgevers: f 25 extra per week plus een uitkering van f 225 voor allen. Hiermee was het verlies van twee weken loon ten dele gecompenseerd.

Nieuw CAO-akkoord

Op 26 okt. werd na lang en hard overleg tussen werkgevers en werknemers in de haven van Rotterdam en Amsterdam via hun organisaties overeenstemming bereikt over een werkplan dat 1 nov moet ingaan. Het omvat, behalve verbeteringen van sociale voorzieningen, dat iedereen van 1 nov. af ten minste f 1.100 meer per jaar — inclusief gratificaties en toeslagen — gaat verdienen.

Volgens de SVZ is het nieuwe werkplan een basis voor een beter arbeidsklimaat in de Rotterdamse haven. Het werkplan omvat voorts een aantal verbeteringen in de werksituatie zoals betere werktijden, betaling overwerk enz. (ANP, NRC, De Volkskrant, Het Parool, De Groene)

EXTRA UITKERING VAN f 400 VOOR GROOT AANTAL WERKNEMERS

Tijdens de Rotterdamse werven- en havenstaking (zie hierboven) werd op 1 sept. tussen de vakcentrales en de werkgeversverbonden VNO en NCW in de Stichting van de Arbeid overleg gepleegd (pag. 695/2).

Dit overleg volgde nadat op 31 aug. het overlegorgaan van de drie vakbonden de wens had uitgesproken dat de Stichting van de Arbeid zou instemmen met een loonsverhoging van f 400 bruto om het grote verschil tussen ,,ingeleende'' en vaste werknemers op te vangen. Na afloop van het overleg op 1 sept. werden door VNO, NCW en de vakcentrales ,,erkennend dat lonen en arbeidsvoorwaarden primair tot de verantwoordelijkheid van de CAO-partners behoren'' de volgende uitspraken gedaan:

1. Om de spanningen, die door de onevenwichtige loonverhoudingen als gevolg van het koppelbazenvraagstuk zijn ontstaan, op te heffen, kunnen VNO en NCW met de vakcentrales instemmen dat over 1970 extra inkomensverbeteringen kunnen worden overeengekomen tot een bedrag van f 400 bruto, welk bedrag bij de eerstkomende wijziging van de CAO zal worden verwerkt. Rekening houdend met de mogelijkheid dat dergelijke inkomensverbeteringen invloed hebben op niet bij het probleem van de koppelbazen betrokken bedrijfstak-

* In een televisieuitzending sprak burgemeester Thomassen van Rotterdam over de stakingsleiders als „Mao-communisten die via Albanië en Parijs waar zij hun opleiding kregen, naar ons land kwamen''. De heer Thomassen zei de namen van deze mensen te kennen.
Naar aanleiding van deze uitzending vroeg het Kamerlid Harmsen (groep-Harmsen) aan minister Beernink, een onderzoek in te stellen en eventueel maatregelen te nemen.

** Na Fré Meis probeerde ook de heer Paul Brehm van het OVR (onafhankelijk verbond van bedrijfsorganisaties) te bemiddelen. Ook zijn poging mislukte.

ken of ondernemingen, achten de drie vakcentrales en de twee werkgeversverbonden georganiseerd overleg hierover eveneens op zijn plaats, waarbij het bovenvermelde maximum eveneens geldt.

2. De genoemde organisaties wijzen acties voor inkomensverbeteringen, die in punt 1 genoemde bedrag te boven gaan, af.

Toen bleek dat er over deze verklaring (met name over de laatste zin van punt 1) misverstand zou kunnen ontstaan, hebben op 2 sept. het VNO en NCW er in een gezamenlijke verklaring op gewezen dat er uitdrukkelijk niet werd gesproken van een algemene loonronde.
Het is geenszins de bedoeling, aldus de werkgeversverbonden op 2 sept., dat in gevallen waar het koppelbazenvraagstuk niet speelt, per sé inkomensverbeteringen worden overeengekomen. Als daar toch indirect de invloed van het koppelbazenprobleem wordt ondervonden, kan een eventuele inkomensverbetering aanzienlijk lager liggen dan f 400 bruto. De economische situatie, zo vervolgde de verklaring van VNO en NCW, geeft immers op zichzelf geen enkele aanleiding tot een tussentijdse inkomensverbetering. Een algemene loongolf zou zeer gevaarlijk zijn voor de nationale economie. Op 4 sept. adviseerden VNO en NCW de aangesloten ondernemingen om, als zij werden benaderd over inkomensverbeteringen voor de werknemers, als gevolg of naar aanleiding van het koppelbazenvraagstuk, geen stappen te nemen zonder overleg met de betrokken werkgeversorganisaties.

Vrijwel direct werd door verschillende bij het koppelbazenprobleem betrokken bedrijfstakken, zoals de bouwwereld, een verklaring uitgegeven waarin het akkoord van 1 sept van de hand werd gewezen. De Raad van Bestuur Bouwbedrijf zei o a dat „aangezien het bouwbedrijf niet in belangrijke mate bij het probleem van de koppelbazen is betrokken, er naar het oordeel van de Raad in deze bedrijfstak geen grond aanwezig is voor een dergelijke uitkering"
Andere grote bedrijven, zoals AKZO en Shell, wezen eveneens het akkoord van de hand en stelden een eenmalige uitkering van f 200 voor
Ondanks verzet in de werkgeverswereld, had de overeenkomst in de Stichting van de Arbeid, een bijzonder groot effect op het gehele loonfront in Nederland.
Naar Later bleek speelde hierbij ook een rol, een door de vice-voorzitter van het NVV, de heer A. de Boon, aan de aangesloten bonden verzonden vertrouwelijke brief, waarin werd gesteld dat elke bond f 400 extra uitkering moest eisen De heer Boon verdedigde later zijn brief door te zeggen dat een eis van f 400 niet per sé tot inwilliging hoefde te leiden
De onrust over de „f 400" nam snel toe, mede door een staking in de bouwwereld en in de strokartonindustrie Op 18 sept werd besloten dat de meer dan 300 000 bouwvakkers een uitkering van f 400 zouden ontvangen Zoals ook in de meeste andere bedrijfstakken, zal dit bedrag gespreid worden uitbetaald.
Nadat de vakbonden hun actie voor de f 400 voornamelijk hadden gericht op de grote concerns, kwamen in september vrij snel een groot aantal akkoorden tot stand Wii noemen daarvan enkele
2-9 Metaalindustrie, 7-9 Hoogovens, 9-9 VMF, 17-9 Philips (na enkele stakingen - betreft 82 000 werknemers), 18-9 Strokarton, 18-9 Bouwbedrijven (na stakingen - berreft 300 000 werknemers), 18-9 Ambtenaren (600000); 20-9 AKZO (32 000); 21-9 Unilever (10 000); 23-9 Shell (6 000); 29-9 Garagebedrijven (50 000); 30-9 Textiel (70 000)

Regeringsmaatregelen

Naar de mening van de regering werd de Nederlandse economie ernstig in gevaar gebracht door de plotselinge loonbeweging. In een brief aan de Tweede Kamer stelde minister Roolvink. dat met name de sinds enkele maanden optredende verslechtering van de betalingsbalans en de arbeidsonrust het kabinet met grote zorg vervulden.
De onrust van de regering over de plotselinge loonbeweging kwam o.m. tot uiting in een aanpassing op het laatste moment van Troonrede en Miljoenennota (vgl. pag. 595/3). De aangekondigde loonstop noemde het NKV „een maatregel die blijkbaar was bedoeld om de extra inkomensverbetering van f 400 ongedaan te maken". Het NKV verweet de regering steeds weer de lonen van de werknemers aan te tasten als het mis gaat met de economie.
Op 21 sept. bleek uit een beslissing van het ministerie van economische zaken, dat de f 400 uitkeringen in beginsel niet mogen worden doorberekend in de prijzen. (De beslissing van het ministerie betrof een prijsstop voor stuwadoors.)
Een uitzondering wordt gemaakt als de rentabiliteit van een bedrijf beneden de 7% daalt, maar ook hierbij moet de verhoging gemeld worden.

Stijging loonsom en prijzen

Eind oktober werd niettemin duidelijk, dat de loonexplosie van september doorwerkt in de prijzen. Op 31 okt. gaf het ministerie van economische zaken toestemming voor een aantal prijsverhogingen die rechtstreeks voortvloeien uit de f 400 uitkeringen.
De totale loonstijging bewoog zich na de uitkeringen naar een niveau-van 3% van de nationale loonsom. wat het dubbele is van het percentage dat nog werd aangenomen in de Macro-economische verkenning (vgl. pag. 600/1).
Begin oktober was het totaal aantal werknemers die op enigerlei wijze een extra-uitkering zullen ontvangen, opgelopen tot 1.030.000. (Betaling gespreid over meerdere maanden.~
Het totale bedrag dat (tot dusver) met de extra-uitkeringen is gemoeid, bedraagt ruim f 1 mrd.
De eerder genoemde regeringsmaatregelen zijn bedoeld om deze extra bestedingsimpuls te neutraliseren. Zowel van werknemers- als van werkgeverszijde is hiertegen verzet gerezen. (Vgl. pag. 601/3). (ANP, NRC, Het Parool, SER-bulletin. VNO-berichten).

(Vor. ber. pag. 595)

BELGIË

RIJKSPROGRAMMA LEEFMILIEU

Minister voor wetenschapsbeleid Lefevre heeft op 26 okt. op een persconferentie medegedeeld dat van 1970 tot 1973 een nationaal onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma m.b.t. het fysisch en biologisch leefmilieu zal worden uitgevoerd. Het programma werd goedgekeurd door de regering op 23 okt. Er zal o.m. een studie worden gemaakt vari de verontreiniging van de Noordzee. Ook de rivier, de Samber, zal wetenschappelijk worden onderzocht. Het programma vermeldt nog diverse technologische studies, steunonderzoekingen en ook zal worden getracht het onderwijs in de leefmilieu-problemen te coordineren.
De lucht- en de zeemacht, het koninklijk meteorologisch instituut, het koninklijk instituut voor natuurwetenschappen en de universiteiten werken aan de uitvoering mee. Wat de Samber betreft verleent ook een aantal bedrijven, die het water verontreinigen, medewerking. Volgens Lefrévre zal de studie het mogelijk maken doeltreffende wetten uit te vaardigen.

Drinkwateralarm

Het gemeentebestuur van Seraing, nabij Luik, heeft de bevolking verzocht voortaan het drinkwater voor het gebruik te koken. Insijpeling van stookolie en andere schadelijke stoffen heeft de waterreserves verontreinigd, aldus het bestuur. Seraing is een belangrijke industriegemeente.

INVENTARIS VAN HET RIJKSVERMOGEN

Einde oktober werd door de Kamer een „mededeling aan het parlement" (nr. 720 van de gewone zittijd 1969-'70) gepubliceerd, waarin de regering de resultaten bekendmaakt van de werkzaamheden van de zgn. commissie voor de inventaris die bij KB van 2 dec. 1964 werd opgericht.
De inventaris heeft betrekking op het rijksvermogen, d.w.z. het vermogen dat wordt beheerd door de rijksdiensten zonder rechtspersoonlijkheid. Hij geeft de toestand weer op 31 dec. 1966.
Volgens de eindafrekening wijst de balans van het Rijk een actief van 516,4 mrd fr en een passief van 576,8 mrd fr aan. Het nadelig saldo bedraagt dus 60,4 mrd fr. De vorige balans wees op 31 dec. 1947 een

passief overschot aan van 127,5 mrd fr. Volgens de regering kan het nadelig saldo van 60,4 mrd fr worden teruggebracht tot 48,7 mrd fr, indien men ermee rekening houdt dat de inventaris niet de goederen vermeldt, die aan de talrijke openbare staatsinstellingen behoren en een waarde van 11,7 mrd fr bedragen. De regering spreekt de wens uit dat de inventaris in de toekomst zou worden uitgebreid tot de hele openbare sector (provincies, gemeenten, parastatalen enz.)

Tot op heden werd slechts viermaal een inventaris van het rijksvermogen opgemaakt: in 1932, 1935, 1936 en 1947 die resp. werd gepubliceerd in 1935, 1938, 1939 en 1950

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

Op 13 oktober legden twee nieuwe parlementsleden de eed af. Arthur Meunier volgt wijlen Charles Deliège op als BSP-senator voor Charleroi-Thuin; Charles de Vlieger volgt wijlen Francis de Weert op als PVV-kamerlid voor Mechelen.

BEZOEK VAN PRESIDENT SENGHOR

De president van Senegal, Leopold Sedar Sengl-ior, en zijn echtgenote hebben van 20 tot 23 okt. een staatsbezoek gebracht aan België.

JOURNALISTENMEMORANDUM I.Z. DERDE WERELD

Aan de directies van de Belgische kranten en van de Belgische radio en televisie werd op 23 okt. een memorandum betreffende de informatie over de ontwikkelingssamenwerking overhandigd. Het memorandum werd opgesteld door een groepje journalisten en ondertekend door 121 van hun confraters.

In de eerste helft van het memorandum wordt gewezen op de algemene aspecten van de ontwikkelingssamenwerking. De tweede helft luidt als volgt:

„Lofwaardige inspanningen om in de Belgische informatiemedia meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling, kunnen niet verhelen dat ons land op dit gebied tekort schiet. Nochtans blijkt er bij het publiek — vooral in de nu opgroeiende generaties -- een reële belangstelling en vraag naar informatie over deze problematiek te bestaan. Die belangstelling kan gevoed worden.

Dit mag niet leiden tot enige manipulatie van de media in één of andere zin. Nieuws is nieuws en moet als zodanig adequaat en objectief worden behandeld. Er is echter vooral een grote nood aan duiding. In backgroundrubrieken dient de ontwikkeling verstaanbaar in heel haar verscheidenheid te worden toegelicht. Of de bevolking erin zal slagen naar een nieuwe internationale dimensie over te schakelen, zal voor een groot deel afhangen van de wijze waarop de sociale, culturele en politieke organisaties hun leidende taak ter zake behartigen De ondertekenaars van dit memorandum doen een dringend beroep op ae verantwoordelijken van de communicatiemedia, opdat zij in hun publikaties en uitzendingen de passende aandacht zouden schenken aan ontwikkeling en internationale samenwerking Zij doen deze oproep bewust op de vooravond van het Tweede Ontwikkelingsdecennium van de VN"

NAAR ERKENNING VAN CHINA

Minister van buitenlandse zaken Harmel heeft op 15 okt. in de senaatscommissie voor de buitenlandse zaken verklaard dat België de Chinese volksrepubliek reeds sedert enkele jaren erkent. Die erkenning, zei hij, moet worden afgeleid uit een van mijn verklaringen voor de VN waarin ik het over China had als over „een staat die wij erkennen." De minister had op 1 okt. voor de Algemene Vergadering van de VN te New York aangedrongen op de opening van de Chinese Volksrepubliek in de VN. Harmel zei toen dat België het bewind te Peking erkent als de Chinese regering en daarom een regeling voorstaat, die het moet mogelijk maken dat de Volksrepubliek de haar toekomende plaats in de Algemene Vergadering en in de Veiligheidsraad inneemt. De kwestie moet zodanig worden opgelost, dat ook de regering van Formosa aan de activiteiten van de VN kan blijven deelnemen. Harmel zei voorts nog te Setreuren dat heel wat staten het Belgische standpunt niet delen. Om die reden had België neen ontwerp-resolutie ingediend. Tot nog toe heeft niemand ons ervan kunnen overtuigen — aldus Harmel — dat een andere houding t.g.t. rechtvaardiger en meer conform aan het Handvest zou zijn. Daarom zetten wij onze raadplegingen voort met de andere regeringen. Senaatsvoorzitter Struye, tevens lid van de commissie voor buitenlandse zaken, merkte n.a.v. Harmels verklaring op dat het nogal zonderling is een staat te erkennen en er anderdeels geen diplomatieke betrekkingen mee aan te knopen.

Harmel antwoordde dat er een precedent is: Eelgië erkent Albanië maar heeft er geen diplomatieke delegatie.

De verklaring van Harmel heeft in politieke kringen verbazing gewekt. Officieus wordt vernomen dat tussen Brussel en Peking besprekingen plaatshebben over een de jure-erkenning van het Chinese regime.

ENGELAND

BENOEMINGEN CONSERVATIEF KABINET

In vervolg op de vorming van het conservatieve kabinet (pag. 389) volgden op 23 en 24 juni een groot aantal regeringsbenoemingen, waarvan de belangrijkste waren die van: Richard Wood - overzeese ontwikkeling Julian Amery - openbare werken; John Peyton - transport; burggraaf Eccles - algemeen betaalmeester; Sir Peter Rawlinson - justitie; Christopher Chataway - post en telecommunicatie.

Biografieën,

RICHARD WOOD, die mevr. Judith Hart opvolgde op het ministerie voor overzeese ontwikkeling, was van 1959 tot 1963 ininister voor energievoorziening en in 1963/'64 minister voor pensioenen en nationale verzekering.

JULIAN AMERY, was van 1962-1964 minister van luchtvaart en van 1960-1962 staatssecretaris voor de luchtvaart Amery is een vooraanstaand figuur in de rechtervleugel van de conservatieve partij.

JOHN PEYTON, was van 1962 tot 1964 parliamentary secretary bij het ministerie van energievoorziening en was minister van energievoorziening in schaduwkabinet.

BURGGRAAF ECCLES was minister voor openbare werken van 1951 tot 1954, minister van onderwijs (1954-'57), minister van handel (1957-'59) en van 1959 tot 1962 weer minister van onderwijs.

SIR PETER RAWLJNSON, was minister van justitie van 1962 tot 1964.

CHRISTOPHER CKATAWAY is een bekend omroeper en journalist en houder van een Olympische onderscheiding als atleet. Hij heeft onder vorige conservatieve regeringen verscheidene hope posten bekleed.

Geoffrey Rippon (biografie pag. 390/1).

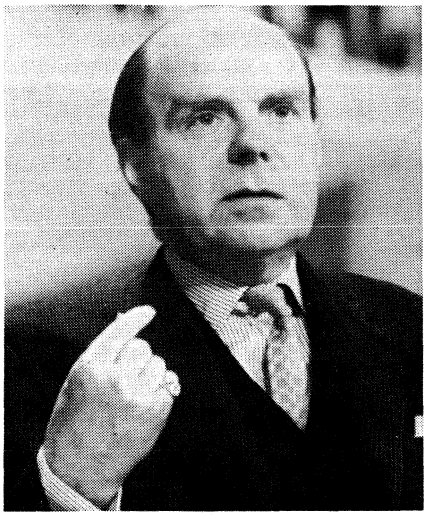

Ian Macleod werd 11 november 1913 geboren en was de zoon van een Schotse arts Hij studeerde geschiedenis in Cambiidge, vocht in de Tweede Wereldoorlog waarbij hij gewond raakte en ging in 1945 in ae politiek Tevergeefs nam hij deel aan de verkiezingen van 1945 waarna hij een belangrijke post in de Conservatieve partij kreeg In 1950 werd hij in het Lagerhuis gekozen Van 1952 tot 1955 wds hij minister van gezondheid, tot 1959 minister van arbeid. Van 1959 tot 1961 was hij minister van koloniën Tijdens zijn ambtsperiode werd begonnen inet het geven van zelfstandigheid aan de Afrikaanse kolonien Vervolgens was hij voorzitter van de Conservatieve partij en leider van het Lagerhuis In '63 behoorde hij tot één van de mogelijke opvolgers van Macmillan Toen Lord Home de functie kreeg, weigerde hij een post in het kabinet te aanvaarden en ging hij in de journalistiek als hoofdredacteur van de ,,Spectator" Eerst na de verkiezing van Heath tot leider van de conservatieven keerde hij in de top van de partij terug Macleod stond bekend als een fel debater en mtelligent criticus

Dood Macleod, *benoeming* opvolger

Slechts een maand nadat hij benoemd was tot minister van financiën, overleed onverwachts in Londen Ian Macleod. Macleod die aan een hartaanval overleed was eeri dag tevoren uit het ziekenhuis ontslagen waar hij aan een blindedarm was geopereerd.

Als gevolg van de dood van Macleod werd een aantal kabinetswijzigingen noodzakelijk.

Op 23 juli benoemde premier Heath tot opvolger van Macleod, Anthony Barber tot dan toe kanselier van het g aafschap Lancaster en belast met de leiding van de besprekingen met de EG in Brussel. Tot opvolger van Barber werd benoemd Geoffrey Rippon tot dan toe minister van technologie. Rippon werd opgevolgd door John Davies een vroegere directeur-generaal van de confederatie voor de Britse industrie,

WITBOEK REORGANISATIE CENTRALE REGERING

Op 15 okt. publiceerde de regering een witboek. waarin een ingrijpende reorganisatie van het regeringsapparaat werd aangekondigd. Door samenvoeging van bestaande ministeries werden drie nieuwe departementen gevormd: industrie, luchtvaart en ruimtelijke ordening.

Het ministerie van luchtvaart werd gevormd uit de afdeling luchtvaart van het ministerie van technologie. Het zal zich u a bezighouden met het Brits-Frame Concorde-project en de plannen voor een Europese luchtbus.

Het departement van ruimtelijke ordening ontstond door samenvoeging van de ministeries van huisvesting en plaatselijk bestuur, openbare werken en verkeer. Het ministerie van overzeese ontwikkeling werd opgeheven. Hiervoor in de plaats werd een zelfstandige afdeling van het ministerie van buitenlandse en gemenebestzaken in het leven geroepen, die onder leiding van een minister zonder portefeuille zal komen te staan.

Het nieuwe ministerie van industrie zal tot stand komen door samenvoeging van de departementen van technologie en handel. Volgens de regering is deze reorganisatie noodzakelijk met het oog op de aanvraag van het EG-lidmaatschap. ,,De Britse prestaties op het gebied van handel en industrie moeten die van haar toekomstige partners kunnen evenaren. De natie kan alleen dan volledig tot zijn recht komen in de Europese gemeenschap als zij overtuigd kan concurreren met hen", aldus het witboek. Naast de vorming van drie nieuwe ministeries zullen de overheidsuitgaven worden verscherpt. Doel van de reorganisatie, die de Conservatieven tijdens hun jaren van oppositievoeren hebben uitgedacht, is het verminderen van de staatsbemoeiing. ,,Het resultaat zal zijn, minder regering en beter bestuur, dat door minder mensen kan worden uitgevoerd, minder regering, omdat de activiteit op lange termijn gericht zal zijn op vrijmaking van het particuliere initiatief en het geven van meer verantwoordelijkheid aan het individu en minder aan de staat. Beter bestuur, omdat er minder, maar beter omschreven taken uitgevoerd hoeven te worden, waardoor er minder ambtenaren nodig zullen zijn", aldus het witboek.

„Toetsings-directoraat"

Bij het project van premier Heath zijn achttien ministers betrokken.

De premier voerde hierbij voor Engeland iets geheel nieuws in, namelijk het toevoegen van een kleine onafhankelijke groep deskundigen aan het kabinetskantoor. de ,,Political Keview Staff", die door hem ,.zijn collectieve kundigheidsorganisatie" werd genoemd.

Dil uit hoge ambtenaren en mogelijk van buiten aangetrokken economen, sociologen en wetenschapsmensen bestaande directoraat, moet de implicaties van de politieke grondstrategie van de regering op verschillend terrein uitwerken, de relatieve prioriteiten van de verschillende sectoren van het programma bepalen en de mogelijkheid van alternatieve oplossingen analyseren.

Ket directoraat zal daardoor in staat zijn om departementale projecten te toetsen aan de totale regeringsstrategie en daarmee radicaal de kwaliteit verbeteren van de informatie die aan ministers bij hun collectieve beslissingen ter beschikking staat.

Analytische aanpak

Binnen de departementen zal worden gestreefd naar een analytische aanpak van het werk en zal men dus telkens de vraag stellen of een bepaalde politiek of activiteit in overeenstemming is met de strategische doeleinden van de regering, ja of zij zich überhaupt leent voor overheidsbemoeiing.

De organisatie van de departementen zelf zal zoveel mogelijk functioneel moeten zijn: de organisatie wordt dus aangepast aan de te verrichten taak. Die functionele opzet maakt halt bij het behoud van afzonderlijke bestuursorganisaties voor Schotland en Wales. Speciaal binnen de grote departementen zal echter worden gestreefd naar de schepping van ,,verantwoordelijke beleidseenheden" teneinde de belasting van de topleiding te verlichten.

Nieuwe benoemingen

Premier Heath maakte op 15 okt. de benoeming bekend van de 54-jarige minister van technologie, John Davies, tot minister van industrie. Het nieuwe departement voor ruimtelijke ordening zal worden geleid door het jongste kabinetslid, de 38-jarige Peter Walker, tot dusver minister van huisvesting. Tot tijdelijk minister voor luchtvaartbevoorrading werd benoemd kapitein Frederick Corfield, tot nog toe minister van staat bij de han-

delsraad die in het nieuwe ministerie voor industrie zal opgaan. Het ministerie van luchtvaartbevoorrading zal tot april 1972 bestaan en daarna worden ondergebracht bij het ministerie van defensie.
De minister van handel, Michael Noble, blijft aan onder Davies als minister voor handel, met Sir John Eden als minister die specifiek verantwoordelijk is voor di industrie Julian Amery werd benoemd tot minister voor huisvesting, John Peyton werd minister van transportindustrie en Rodney Page kreeg plaatselijk bestuur en ontwikkeling, allen onder Walker als hoofd van het nieuwe ministerie voor ruimtelijke ordening.
Het ministerie voor overzeese ontwikkeling onder minister Richard Wood werd een zelfstandige taak van het ministerie van buitenlandse zaken en gemenebest, met als woordvoerder in het kabinet minister van buitenlandse zaken, Sir Alec Douglas-Home. *(Reuter, The Times, NRC)*

TUSSENTIJDSE VERKIEZING

Bij de tussentijdse verkiezing in het Londense district St. Marylebone — opengevallen doordat het vroegere lid Quintin Hogg in de nieuwe conservatieve regering tot lord kanselier is benoemd en dus terug moest naar het Hogerhuis — hebben de Conservatieven de zetel behouden. Zij verhoogden het percentage van de uitgebrachte stemmen met 1,4%. Als men de terugloop van de Labourstemmen in aanmerking neemt, bedraagt de verschuiving ten gunste van de conservatieven 1,8%.
Hun kandidaat, Kenneth Paker, die in het vorige parlement voor Acton zat, maar bij de algemene verkiezingen in juni die zetel verloor, behaalde 10.684 stemmen tegen 4542 stemmen voor de Labourkandidaat. De opkomst der kiezers, bij de algemene verkiezingen 59%, was echter zeer gering: slechts 35,3% der kiezers nam de moeite om naar de stembus te gaan. *(NRC)*

SAMENSTELLING SCHADUWKABINET

Op 29 juni werd Harold Wilson tijdens een vergadering van de Labourfractie tot leider van de partij herkozen en daarmee automatisch tot fractievoorzitter en leider van de oppositie in het nieuwe parlement. Wilson was voorgedragen door Douglas Houghton, voorzitter tijdens het vorige parlement en werd bij afwezigheid van andere kandidaten eenstemmig gekozen.
Tijdens de vergadering drongen verschillende Labourparlementsleden erop aan dat de functies van leider en voorzitter door verschillende personen zullen worden bekleed en Wilson deed de toezegging dat hij dit met het nieuwe „schaduwkabinet" zou overleggen.
Voor de functie van plaatsvervangend fractievoorzitter m-aren drie kandidaten t.w. Roy Jenkins, de vroegere minister van financiën, Michael Foot, een vooraanstaand vertegenwoordiger van de linkervleugel van de Labourparty en Frederick Peart, voorzitter van het Lagerhuis tijdens de Labourregering.
Met 133 stemmen werd Roy Jenkins tot plv. fractievoorzitter gekozen. Tevens werden verkiezingen gehouden voor de aanvulling van de zgn. „parlementaire commissie van de fractie" (het „schaduwkabinet"). Gekozen werden: James Callaghan, Denis Healy, Anthony Crosland, Douglas Houghton, Anthony Wedgwood-Benn, Michael Foot, Shirley Williams, Harold Lever, Edward Short, Frederick Peart, George Thomson en Barbara Castle.
Acht van de gekozenen maakten deel uit van het laatste kabinet van Wilson: t.w. Callaghan (binnenl. zaken), Healy (defensie), Crosland (plaatselijk bestuur en regionale planning), Wedgwood Benn (technologie), Lever (financiën), Short (onderwijs en wetenschappen), Thomson (EG-zaken), Castle (arbeid).
Op **23** juli werd de samenstelling van het zgn. schaduwkabinet bekendgemaakt:
Harold Wilson — fractievoorzitter en leider schaduwregering; plv. fractievoorzitter en financiën — Roy Jenkins; aangelegenheden Lagerhuis betreffende — Fred Peart; buitenl. zaken — Denis Healy; Europese zaken — Harold Lever; defensie — George Thomson; binnenl. zaken — James Callaghan; regionale planning, huisvesting en plaatselijk bestuur en milieubeheersing — Antony Crosland; industrie en technologie — Anthony Wedgwood Benn; energievoorziening — Michael Foot; arbeid en produktiviteit — Barbara Castle; gezondheid en sociale zaken mevr. Shirley Williams; onderwijs — Edward Short; zaken de fractie betreffende — Douglas Houghton; landbouw — Cledwyn Hughes; Schotse zaken — William Ross; zaken Wales betreffende — George Thomas; handel — Roy Mason; justitie — Sir Elwyn Jones.
Tot „chief-whip" in het Lagerhuis werd gekozen Robert Mellish, tot „chief-whip" van het Hogerhuis Lord Beswick. De vroegere minister van sociale zaken, Richard Crossman werd op 21 juni tot redacteur van het weekblad „The New Statesman" benoemd als opvolger van Paul Johnson. Richard Crossman blijft lid van het Lagerhuis. *(The Times)*

TROONREDE

Op 2 juli heeft koningin Elizabeth de eerste zitting van het nieuwe parlement in het Hogerhuis geopend met het voorlezen van een troonrede
Het in de troonrede geformuleerde programma van de nieuwe conservatieve regering was naar men algemeen van mening was, kort en weinig gedetailleerd uitgevallen Een van de belangrijkste punten in de troonrede was het aangekondigde streven naar versterking van de economie en bestrijding van de inflatie Een stijgende produktie en een gestage groei van het nationale inkomen zullen, aldus de troonrede, door belastinghervorming, bevordering van het sparen en bevrijding van alle voor de industrie onnodige overheidsbemoeiingen, worden aangemoedigd
De regering zou bijzondere aandacht besteden aan de regionale ontwikkeling teneinde de economische expansie in de minder welvarende streken van het land een stoot in de goede richting te geven Door hervormingen op het gebied van de financiele steunverlening zou de landbouw worden bevorderd en zou een efficiente ontwikkeling van de visserij worden aangemoedigd
De regering wilde in het belang van de verbruikers de concurrentie bevorderen door een herziening van het ondernemersrecht.
Andere punten uit de troonrede waren

- verruiming van de werkgelegenheid;
- verbetering van het onderwijs;
- verbetering van de pensioenen:
- afschaffing van de door de vorige regering ingestelde commissie die de gedeeltelijke nationalisatie van de bouwnijverheid moest voorbereiden;
- vergroting van de hulp aan ontwikkelingslanden.

Verder zal een wet worden ingediend om te komen tot verbetering van de situatie in de industrie Ook zal een wet worden ingediend om te komen tot verbetering van het ondernemersbeleid en van vakbondsactiviteiten.
De regering zou voorts wettelijke maatregelen voorbereiden om de immigratie uit de landen van het Gemenebest in nieuwe banen te leiden Deze immigranten zullen niet langer bijzondere rechten hebben Zij worden gelijkgesteld met andere buitenlanders, hetgeen inhoudt dat hun aantal aan beperkingen onderhevig kan zijn
Er wordt ook weer een wet ingediend voor de wijziging van de grenzen van de parlementaire kiesdistricten (De Labourregering had de door de vaste onafhankelijke herzieningscommissie voorgestelde wijzigingen om politieke redenen uitgesteld)

Buitenland

Over de buitenlandse politiek, zei de koningin, dat de regering tevreden was over het begin vnn de onderhandelingen op 30 juni over de toetreding van Groot-Brittannië tot de EG De regering streefde naar een regeling die voor alle betrokkenen rechtvaardig is. Tijdens de onderhandelingen zou zij nauw contact blijven onderhouden met de lidstaten van het Gemenebest en van de Europese vrijhandelsassociatie en met de republiek Ierland Koningin Elizabeth kondigde aan dat de regering een nieuwe poging zal doen om een redelijke en rechtvaardige oplossing te vinden voor de kwestie Rhodesië

De regering zou hierbij uitgaan van vijf principes:

- onbelemmerde vooruitgang naar een ineerderheidsbewind:
- onmiadellijke verbetering in de politieke status van de Afrikaanse bevolking;
- vooruitgang naar beëindiging van de rassendiscriminatie;
- garanties tegen amendering van de grondwet;
- iedere voorgestelde basis van onafhankelijkheid zal voor het hele Rhodesische volk aanvaardbaar moeten zijn.

Op het gebied van de buitenlandse politiek sprak de troonrede verder van het voornemen der conservatieve regering een Britse militaire aanwezigheid in Zuidoost-Azië te handhaven. De regering zou ,,met zijn vrienden van het Gemenebest" samenwerken om de vrede en de stabiliteit in dit gebied te bewaren. Dit kan volgens haar het best worden bereikt door militaire samenwerking van Engeland met Maleisië, Singapore, Nieuw-Zeeland en Australië.

Wat de Perzische Golf betrof lag het in het voornemen overleg te plegen met de machthebbers van de aldaar gelegen emiraten over de wijze waarop de gemeenschappelijke belangen het best gediend kunnen worden.

Wat de verbondenheid van Engeland met het Atlantische bondgenootschap betrof, zou de politiek van de regering-Heath weinig verschillen van die van de regering-Wilson. Dit zou ook gelden ten aanzien van de crisis in het Midden-Oosten. De regering had zich ook voorgenonien te ijveren voor een snelle regeling van de kwestie Indo-China.

Verder zou de regering-Heath de regering in Noord-Ierland steunen in haar inspanningen de vrede en de harmonie tussen de protestanten en de katholieken op basis van gelijkheid en van niet-discriminatie te bevorderen.

Algemene beschouwing

Tijdens de algemene debatten over de troonrede, kondigde de nieuwe leider van de oppositie Harold Wilson aan dat zijn partij een krachtige oppositiepolitiek zou voeren en dat hij en zijn collega's de verkiezingsbeloften van de conservatieven met betrekking tot de belastingen nauwkeurig in het oog zouden houden. De poging van de regering om tot een volledige hervorming van de vakbonden te komen was volgens Wilson tot mislukken gedoemd. In het bijzonder richtte Wilson zijn aanvallen op het conservatieve voornemen de zgn. „comprehensive school" in te voeren en op het voornemen de wapenleveranties aan Zuid-Afrika te hervatten.

Wat Noord-Ierland betrof, zegde Wilson steun toe aan de regeringspolitiek voor zover die geen verandering ten opzichte van de tot dan tor gevoerde zou betekenen. Scherpe kritiek had hij op het besluit van de Noordierse regering om het parlementslid Bernadette Devlin te laten arresteren (pag. 449/1 e.v.) en hij beschuldigde de regerende Unionisten ervan de oorzaak te zijn van de daarop volgende rellen (pag. 453/3). Premier Heath antwoordde de oppositieleider dat zijn aanmerkingen op de troonrede bewezen dat hij niet goed geïnformeerd was.

De premier gaf daarna enige toelichting op de troonrede die echter meer op een oproep tot afwachten neerkwam. In zijn antwoord besteedde Heath veel aandacht aan de buitenlandse politiek. Volgens Heath hadden onder de Labourregering emotionele overwegingen en het pogen de partij bij elkaar te houden een overdreven invloed op het buitenlandse beleid gehad. De conservatieve regering daarentegen zou zich in deze materie slechts laten leiden door wat zij in het belang van Groot-Brittannië zou achten.

In Afrika zou de regering de betrekkingen met de staten zowel ten noorden als ten zuiden van de Zambezie bevorderen. Met betrekking tot de militaire betekenis van Zuid-Afrika voor Groot-Brittannië kon men zich geen uitsluitend negatieve instelling veroorloven, aldus Health. De conservatieve regering had het plan de overeenkomst van Simonstown (zie p. 205/1-'67) dat voorziet in samenwerking bij de bescherming van de Kaaproute en in daartoe dienende wapenleveranties, uit te voeren.

Concrete besluiten zouden echter pas na uitvoerige bestudering van alle implicaties worden genomen. De nieuwe premier nam aan het einde van zijn redevoering het thema op dat hij ook al op de avond van zijn verkiezingszege had aangeroerd namelijk dat van de politieke eenheid van de natie.

Door vijfentwintig jaar economische preoccupaties waren andere doelen in de vergetelheid geraakt, aldus Heath. Het was nu tijd geworden om zich in te zetten voor een overbrugging van de klassentegenstellingen, voor de tegenstellingen tussen de sociale partners en tussen de politieke richtingen. (The Times, NRC, NZZ)

REGERING STELT HERVORMING BONDEN VOOR

De regering heeft op 5 oktober een zgn. „consultatief document" gepubliceerd waarin zij haar denkbeelden over de hervorming van de positie van de vakbonden nader heeft geformuleerd.

Aan de hand van dit stuk dat weer grotendeels is gebaseerd op het eerder door de Conservatieven in oppositie gepubliceerde pamflet ,,Fair deal at work" hoopt de minister van werkgelegenheid en produktiviteit Carr in de komende maanden nader overleg met de vakbonden en de werkgevers te plegen waarna dan voor Kerstmis deze voornemens in wettelijke vorm zullen worden gegoten en in het Lagerhuis zullen worden ingediend.

Minister Carr zei in een toelichting voor de t.v. dat de voorgenomen wetgeving vooral niet als een oorlogsverklaring aan het adres van de bonden moest worden opgevat, zij was eerder een verklaring van steun. Met het ontwerp wil men een betere bewerktuiging scheppen om geschillen te beslechten zonder een stakingsactie, in de hoop dat, zoals Carr zei, stakingsactie gaandeweg meer als een ,,laatste middel zal worden beschouwd en niet, zoals dit op het ogenblik nog al te vaak het geval is. als een eerste middel.

Het ,,consultatief document" volgt in grote lijnen bekende denkbeelden. D.w.z. registratie van vakbonden, die om op de officiële lijst te komen wat betreft hun interne structuur aan zekere voorwaarden zullen hebben te voldoen. De vrijwaring van civiele aansprakelijkheid voor de gevolgen van gegeven adviezen zal tot de besturen van geregistreerde bonden worden beperkt.

Voorts is er het beginsel dat collectieve loonovereenkomsten als regel in rechten afdwingbaar zullen zijn, tenzij de partijen dit anders bedingen. Vervolgens de mogelijkheid dat bij stakingen die een nationale noodtoestand zouden kunnen doen ontstaan een verplichte wachttijd van zestig dagen wordt opgelegd, of een stemming onder de leden van de betrokken bond wordt voorgeschreven.

Dergelijke ,,aanwijzingen" kunnen echter (anders dan bij de gestrande Labourplannen) niet door de betrokken minister, maar slechts door het op te richten Industrieel Gerechtshof worden gegeven, bij welk hof de minister een aanvraag moet doen.

Nieuw is echter dat het Hof via een advies van de commissie voor Industriële Betrekkingen (die dus bestaan blijft en die thans een wettelijke basis zal krijgen) bepaalde procedureregels bindend zal kunnen verklaren. ook tegen de zin

van een der partijen in (deze bepaling is dus in zekere zin een correctie op de volstrekte vrijheid om collectieve loonovereenkomsten al of niet in rechten bindend te verklaren).
Voorts wordt het begrip van „onbillijke industriële actie" geschapen en limitatief opgesomd: o.a. zullen daartoe de meeste sympathiestakingen en stakingen uitgeroepen door een niet-geregistreerde vakbond behoren.
Tegen een dergelijke „onbillijke" actie zal de benadeelde partij zich bij het Hof kunnen beklagen, wat dan een aanwijzing zal kunnen geven om de actie na te laten, of eventueel ook een boete zal kunnen opleggen.
Dit echter altijd alleen tegen stakingsleiders en niet tegen de stakers zelf (eveneens een wijziging op het gestrande Labourwetsontwerp).
Is de stakingsleiding een erkende vakbond, dan zal de boete van de bond worden geheven, maar een niet-officieie stakingsleider zal persoonliik aansprakelijk zijn. Bij niet opvolging van de aanwijzing, of niet betaling van de boete zou deze tenslotte in de gevangenis terecht kunnen komen.
(The Times, NRC)

WITBOEK DEFENSIE

Op 28 okt. heeft de regering een aanvullend defensiewitboek gepubliceerd waarin o.a. geconstateerd wordt dat de veiligheid van Groot-Brittannië op de kracht van de Noordatlantische alliantie blijft berusten. De regering zal daarom de militaire bijdrage aan de NAVO handhaven en verbeteren.
Daarnaast brengt het witboek echter ook de officiële aankondiging van het handhaven van een „Britse militaire tegenwoordigheid" in Zuidoost-Azië in samenwerking met de regeringen van Australië, Nieuw-Zeeland, Maleisië en Singapore.
Door de vijf samenwerkende mogendheden zal een „politieke verbintenis van een raadplegend karakter" worden aangegaan, die in de plaats zal komen van de huidige defensieovereenkomst tussen Engeland en Maleisië. Hiertoe zal komend jaar een ministeriële bijeenkomst worden gehouden.
De Engelse bijdrage zal bestaan uit een vijftal fregatten of torpedobootjagers — „beoosten Suez" (met inbegrip van Hongkong). Voorts — vermoedelijk in Singapore — uit een bataljon met een luchtmachtdetachement en artilleriesteun, een detachement Nimrod maritieme verkenningsvliegtuigen en een aantal helikopters, alles bij elkaar een 4500 man.
De stationering van een onderzeeboot wordt nog nader overwogen.
Gevechtseenheden van leger, vloot en luchtmacht zullen voorts geregelde bezoeken aan Zuidoost-Azië brengen en daar oefenen. De extra kosten vun de stationering van deze strijdkrachten in Zuidoost-Azië wordt op tussen de zeven en tien miljoen pond per jaar geraamd.
Voorts brengt het witboek de officiële aankondiging van het in dicnsthoudcn var, het vliegkampschip Ark Royal, dat dus niet zoals Labour wilde eind 1971 tegelijk met de Eagle uit de vaart zal worden genomen
De Ark Royal zal aan de geallieerde opperbevelhebber ter zee (Saclant) worden toegewezen en hoofdzakelijk in de Middellandse zee worden gestationeerd.
De Britse marine zal voorts met de Franse Exocetraket tegen scheepsdoelen worden uitgerust, die in een vergevorderde staat van voorbereiding verkeert. Men onderhandelt met de Franse regering over een gemeenschappelijk bouwprogramma.
Voor het leger zullen de territoriale reserves met een tienduizend man worden uitgebreid. Deels als tegenwicht tegen het constant tekort in de recrutering voor de beroepsstrijdkrachten, die op 1 april van dit jaar met 18.300 man bij de beoogde sterkte achter bleef.
Voor de luchtmacht zullen uit de order voor het gezamenlijk met Frankrijk ontwikkelde supersonische les- en gevechtsvliegtuig Jaguar, (waarvan beide landen er ieder tweehonderd zullen bouwen) meer gevechts- en minder lesvliegtuigen worden besteld. Hierdoor zal de RAF met vier extra eskaders kunnen worden uitgerust die in Duitsland zullen worden gestationeerd.
In zijn conclusies wijst het witboek erop dat de beslissing om de Ark Royal in dienst te houden, de voorziening van een extra regiment pantserwagens in de reserveformaties en de extra vier eskaders Jaguars een „waardevolle verbetering" van de militaire bijdrage aan de Navo-alliantie vormen.
Wat de kosten betreft hoopt de Conservatieve regering binnen de ramingen van de Labourregering te blijven. Voor het begrotingsjaar 1971-'72 met £ 28 mln pond, voor het begrotingsjaar 1974-'75 met £ 132 mln.
Dit wordt mogelijk gemaakt door besnoeiing en uitstel van niet zo urgent geachte projecten voor huisvesting en materiaalaanschaf. Het grote Amerikaanse transportvliegtuig C-5 zal bijvoorbeeld niet worden aangeschaft. *(NRC/H'blad)*

AFRIKA

OAE

14DE EN 15DE ZITTING MINISTERRAAD.
7DE TOPCONFERENTIE.
ACTIVITEITEN BEVRIJDINGSCOMITE:

De zevende topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) is van 1-3 sept. te Addis Abeba gehouden. Zij werd voorafgegaan door een zitting van het bevrijdingscomité (18-21 aug.) en door de 15de zitting van de ministerraad (24-30 aug.), die, eveneens in de Ethiopische hoofdstad, van 27 febr.-6 maart ziin 14de zitting had gehouden.

14de zitting ministerraad

De vergadering van de Raad werd geopend door keizer Haile Selassie van Ethiopië, die opriep tot een strikte toepassing van de Veiligheidsraadresolutie van nov. 1967 i.z. het Midden-Oosten en die ook de hoop uitsprak dat de meningsverschillen tussen Afrikaanse staten als gevolg van de „Biafraanse rebellie" nu „vergeten" zouden zijn en dat de betrokken staten opnieuw „broederlijke betrekkingen" zouden onderhouden. Voorts deed hij een beroep op alle OAE-lidstaten hun hulp aan de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen te vergroten t.b.v. hun strijd tegen Zuid-Afrika, Rhodesië en de Portugese overzeese gebieden. Tevens veroordeelde hij de Rhodesische plannen tot uitroeping van de republiek (zie pag. 161 e.v.) en drong hij er bij de Britse en Amerikaanse regeringen op aan doeltreffende maatregelen te nemen om de rechten van de Afrikaanse meerderheid in Rhodesië te herstellen.
Op 28 febr. zond de Raad een boodschap van solidariteit en sympathie aan de Egyptische president i.v.m. de Israëlische „bezetting van delen van het nationaal grondgebied" van een lidstaat van de OAE, i.c. de VAR. De afgevaardigden van Dahomey, Gabon, Lesotho, Malawi, Rwanda, Sierra Leone en Swaziland distantieerden zich evenwel van deze boodschap.
De Raad bestudeerde een rapport van het Bevrijdingscomité, dat van 17-19 febr. te Moshi (Tanzania) vergaderd had. In dit rapport kwamen de volgende zaken aan de orde:

a) Aanbevolen werd dat. met het oog op de „aanzienlijke moeilijkheden" die de bevrijdingsbeweging in Zuid-Afrika ondervindt, de gewapende strijd gecon-

centreerd moet worden op Angola en Mozambique

b) de voorgenomen bouw van de Cabora Bassa-dam in Mozambique werd veroordeeld en op de Afrikaanse staten werd een beroep gedaan hun betrekkingen te herzien met landen die de „vijanden van het volk" steunen door bij te dragen tot de bouw van een „vergrote bedreiging van de internationale veiligheid',

c) de VS, Engeland, Frankrijk, West-Duitsland, Italië en Zwitserland werden ervan beschuldigd de voornaamste handelspartners. politieke steunpilaren en hulpverschaffers te zijn van de regeringen van Zuid-Afrika, Rhodesië en Portugal, waarbij werd opgemerkt dat Franse wapenleveranties aan Zuid-Afrika hc! laatste halfjaar een waarde van £ 41 inln hadden:

d) aandacht werd gevraagd voor dc toestand op de Comoren, in Djibouti en op de Seychellen; uit het bevrijdingsfonds werd $ 25.000 beschikbaar gesteld voor een zojuist gevormde bevrijdingsbeweging van de Seychellen:

e) het Comité stelde voor een speciaal fonds in het leven te roepen, dat zal worden gevormd door vrijwillige bijdragen van de lid-staten en dat uitkeringen van het bevrijdingsfonds moet aanvullen (Van de $ 550000 die het fonds het vorige begrotingsjaar had te verdelen ontving het Frelimo in Mozambique $ 325 000)

De Raad nam over de volgende onderwerpen besluiten:

BEGROTING. De begroting 1970-71 werd vastgesteld op $ 2.466.000, incl. $ 300.000 voor het Bevrijdingscomité. In verband met de financiële moeilijkheden — het tekort over de twee voorgaande begrotingsjaren bedroeg $ 1,2 mln — werd besloten de uitgaven van het algemeen secretariaat te bevriezen.

DEKOLONISATIE. De ministers veroordelen alle imperialistische en reactionaire krachten, die te maken hebben met de bouw van de Cabora Bassa-dam en doen een beroep op alle regeringen en buitenlandse firma's (speciaal wordt genoemd het Westduitse Siemens-concern) niet aan dit project deel te nemen. In de betreffende resolutie werd erop gewezen dat Portugal, Rhodesië en Zuid-Afrika .,massale steun van NAVO-lidstaten en van andere internationale en financiële belangen bij de onderdrukking van Afrikaanse volken en bij het dwarsbomen van de wettige gewapende strijd van de Afrikaanse volken" ontvangen. Opgeroepen werd tot meer financiële en militaire hulp voor de bevrijdingsbewegingen.

RHODESIE. Met 31 stemmen voor en 7 onthoudingen (Botswana, Kongo-Kinsjasa, Ivoorkust, Madagascar, Malawi, Niger en Tunesië) werd een resolutie aanvaard waarin de Algerijnse, Zambiase en Senegalese ministers van buitenlandse zaken de opdracht krijgen in nauwe samenwerking met de Afrikaanse groep bij de VN een beroep op de Veiligheidsraad te doen Engeland ertoe te bewegen tegen het bewind-Smith militair op te treden (De OAE-voorstellen, vervat in een Afro-Aziatische ontwerpresolutie, werden in de Veiligheidsraad getroffen door een Brits-Amerikaans veto, zie pag 382/3). De ZANU en de ZAPU kregen elk ƒ 50 000

KAPING EN SAEOTAGE BURGERVLIEGTUIGEN Op initiatief van Ethiopië werd een resolutie aanvaard waarin sabotage en kapingen werden veroordeeld om strenge beschermingsmaatregelen werd gevraagd en bestraffing van de daders werd verlangd Zes landen onthielden zich van stemming; Algerije, Libië, Mauretanie, Soedan. Somalia en de VAR

Bevrijdingscomité

In zijn aanbevelingen aan de ministerraad verwierp het comité de stelling van de Britse regering dat een hervatting van wapenleveranties aan Zuid-Afrika een preventieve maatregel betekende tegen een communistische maritieme aanwezigheid in de Indische Oceaan. Het Comité deed in zijn slotresolutie een beroep op Engeland de wapenverkoop aan Zuid-Afrika niet te hervatten. Landen, in het bijzonder Frankrijk en West-Duitsland, die het Veiligheidsraad-embargo schenden en wapens leveren, werden veroordeeld.

15de zitting ministerraad

Tijdens de bijeenkomst van de ministerraad kwam vooral de mogelijke Britse wapenleverantie aan Zuid-Afrika ter sprake. Keizer Haile Selassie zei hierover in zijn openingstoespraak o.m.: „De verkoop zal ongetwijfeld het racistische bewind in Zuid-Afrika helpen zijn politiek van onderdrukking van Afrikanen te bevorderen en voort te zetten, Afrikanen die de grote meerderheid van de inwoners van dat land vormen. Onafhankelijke staten moeten daarom de betrokken mogendheden overreden een dergelijke, voor allen kwalijke koers te laten varen."

In zijn rapport aan de Raad stelde secretaris-generaal Diallo Telli op 25 aug. dat Afrika en de wereld ..mogelijk catastrofale ontwikkelingen" zouden meemaken als gevolg van de Britse regeringspolitiek jegens zuidelijk Afrika. Z.i. waren Britse zakenkringen en de regering „direct of indirect verplicht hun bijdrage te leveren aan het handhaven en consolideren van de schandelijke apartheidspolitiek in Zuid-Afrika en aan de uitbreiding ervan tot Namibia en Zimbabwe".

De Keniase minister van buitenlandse zaken, Njoroge Moengai, diende op 27 aug, een ontwerp-resolutie in, waarin werd voorgesteld dat de Afrikaanse staatshoofden individueel en gezamenlijk optimale pressie zouden uitoefenen om westerse wapenleveranties aan Zuid-Afrika tegen te houden.

In zijn definitieve vorm bevai de resolutie aan dat de afgevaardigden op de topconferentie Frankrijk*, Engeland en West-Duitsland** zouden veroordelen voor de levering of het voornemen daartoe van wapens aan Zuid-Afrika, „aan het onderdrukkersbewind en racistisch regime van Zuid-Afrika". Voorts werd een beroep op de Britse regering gedaan dit verklaarde voornemen niet ten uitvoer te brengen. Tevens werd de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten verzocht een delegatie van ministers van buitenlandse zaken naar de betrokken Westerse regeringen te zenden om hen te overreden de wapenverkopen aan Zuid-Afrika te staken of de mede-

---

* Te Parijs werd op 27 aug. officieel bevestigd dat de Franse ambassadeur in Addis Abeba de OAE de verzekering had gegeven dat Frankrijk bereid was zijn politiek i.z. de wapenverkoop aan Zuid-Afrika aan een nieuw onderzoek te onderpen. Tot dusver was deze politiek gebaseerd op het beginsel dat dergelijke leveranties geen wapens mochten omvatten die gebruikt zouden kunnen worden bij de bestrijding van een guerrilla of revolutie.
Volgens Le Monde (29-8) had de Franse luchtvaartindustrie tussen 1960 en 1968 aan Zuid-Afrika ter waarde van 1.571 mln fr. geleverd: Mirages, helikopters, transporttoestellen en een luchtafweersysteem. De Zuidafrikaanse marine bestelde in Frankrijk 3 onderzeeërs en zware helikopters. Ook werden ca. 150 marine-officieren in Frankrijk opgeleid. in de komende 4 à 5 jaar zouden de Fransen rekenen op orders voor militair materieel ter waarde van 2 mrd fr.
Het was de eerste maal dat Frankrijk door de OAE-Raad werd veroordeeld.

** De plv. secretaris-generaal van de OAE zei op 30 aug. dat de Raad ook West-Duitsland veroordeeld had omdat dit volgens gegevens van de OAE wapens aan Zuid-Afrika levert: een gemeenschappelijk Frans-Duitse vliegfirma (Transporter Allianz) zou C 160-toestellen aan Zuid-Afrika leveren (de eerste in jan. 1970), welke voor guerrillabestrijding geschikt zouden zijn. Tevens zouden in 1969 Zuidafrikaanse piloten in de Bondsrepubliek zijn opgeleid. Voorts zouden Westduitse experts in Zuid-Afrika aan de fabricage van wapens en gifgassen meewerken.
Middels haar ambassade in Addis Abeba ontkende de Bondsrepubliek al deze zaken,

werking bij het fabriceren van wapens bestemd voor Zuid-Afrika te beëindigen.
De resolutie werd op 33 aug aanvaard met 32 stemmen voor bij 8 onthoudingen (Dahomey, Gabon, Ivoorkust, Lesotho, Madagascar, Malawi, Niger en Rwanda). De vertegenwoordigers van deze landen maakten bezwaar tegen het noemen van specifieke landen in de resolutie, terwijl de ministers van Kongo (Kinsjasa) en Tunesië voorbehoud maakten.
Tot de overige resoluties die door de Raad werden aanvaard behoorden:

a) een veroordeling van de Ver. Staten, Engeland en Frankrijk) (als NAVO-leden) en West-Duitsland voor hun ,,massale steun" aan Portugal, welke op 29 aug. werd goedgekeurd onder voorbehoud van 17 afgevaardigden aangaande het noemen van de betreffende landen;

b) kritiek op de deelname van Westduitse en Franse firma's aan het Cabora Bassa-damproject in Mozambique (zie pag. 381). goedgekeurd op 29 aug. met 30 stemmen voor bij 10 onthoudingen;

c) een veroordeling van een aantal landen en firma's vanwege hun samenwerking met Zuid-Afrika,

Niet aanvaard werden een ontwerpresolutie van Somalia, waarin de voortdurende vasthouding door Israël van twee Algerijnen (zie pag. 578/3) werd veroordeeld, en een amendement van Ethiopië om daaraan een veroordeling van alle daden van vliegtuigkaperij te verbinden.

Topconferentie

De topconferentie werd bijgewoond door afgevaardigden van alle 41 lidstaten. Slechts 14 landen waren vertegenwoordigd door hun staatshoofden.
Keizer Haile Selassie maakte in zijn openingstoespraak de verzoening bekend tussen de federale regering van Nigeria en de regeringen van Gabon, Ivoorkust, Tanzania en Zambia, de vier Afrikaanse staten die in 1967 Biafra hadden erkend. De diplomatieke betrekkingen tussen de vier staten en Nigeria zouden onmiddellijk worden hersteld. De keizer, op wiens initiatief de verzoening tot stand gekomen was, bedankte ,,de vele leiders van de OAE en speciaal president Jomo Kenyatta (van Kenia) voor de lofwaardige pogingen die zij hadden ondernomen om een verzoening tot stand te brengen".
VN-secretaris-generaal Oe Thant, die op 1 sept. de conferentie als gast bijwoonde, verklaarde dat de VN in zuidelijk Afrika geconfronteerd werden met ,,een ernstige uitdaging van zijn gezag", waaraan het hoofd geboden moest worden wilde de VN effectief aan zijn doelstellingen kunnen blijven beantwoorden. Volgens Oe Thant was het illegale bewind in Rhodesië bij machte geweest „zich elk jaar dat voorbijging steviger te verschansen". Aangaande de ,,onmenselijke" apartheidspolitiek zei Oe Thant het ten zeerste te betreuren dat Zuid-Afrika ,,niet positief geantwoord had op de vreedzame toenadering, bepleit door de OAE in 1969 en onderschreven door de VN" (in het z.g. manifest van Loesaka (pag. 285/1-1969 en 11/1). Hij stelde dat Zuid-Afrika ,,militair en economisch het illegale regime in Zuid-Rhodesië en de regering van Portugal in Mozambique en Angola steunde, met het oogmerk de invloed van zijn racistische politiek in zuidelijk Afrika uit te breiden". Ook leverde de secretaris-generaal kritiek op de ,,houding van onverschilligheid van vele regeringen", van wie sommige, „in het bezit van grote belangen in de landen van zuidelijk Afrika en uit vrees voor enig nadeel voor hun investeringen of voor een kortstondige stijging van de werkloosheid onder hun eigen mensen, hun belangen kortzichtig najagen kennelijk onbewust van het fundamentele feit dat economische belangen niet langer kunnen worden nagestreefd zonder rekening te houden met overwegingen van sociaal-politieke aard of zelfs van mensenrechten."
Tijdens het debat over de resolutie van Kenia vertolkten de afgevaardigden van enige staten — vooral Ivoorkust, Rwanda en Senegal — het standpunt dat diplomatieke druk op de staten die wapens leveren de voorkeur zou verdienen boven hun veroordeling bij voorbaat. President Bokassa van de Centraal-Afrikaanse Republiek verlangde dat rekening zou worden gehouden met het door 8 lidstaten gemaakte voorbehoud. Op aandringen van de presidenten Nyerere (Tanzania) en Kaoenda (Zambia) echter volgde de conferentie de gedragslijn dat er geen tegenspraak school tussen de veroordeling en enige vervolgens te nemen diplomatieke stappen. De Keniase resolutie werd dan ook op 2 sept. zonder hoofdelijke stemming aanvaard. Kaoenda, gekozen tot voorzitter van de OAE, deelde op 4 sept. mee dat de conferentie hem benoemd had tot leider van de voorgestelde delegatie van vier ministers van buitenlandse zaken (Algerije, Kameroen, Kenia en Mali) naar de bij wapenverkopen aan Zuid-Afrika hetrokken landen. De delegatie zou trachten de betrokken regering te overreden wapenleveranties en andere hulp aan Zuid-Afrika en Portugal stop te zetten.
In een 3 sept. aanvaarde resolutie werd op alle geldschieters van het Cabora Bassa-damproject een beroep gedaan hun bijdragen onmiddellijk stop te zetten. President Kaoenda stelde de volgende dag dat dit project niet alleen een versterking van het Portugese kolonialisme betekende, maar ook Zuid-Afrika de mogelijkheid bood zijn invloed tot Mozambique uit te breiden. Z.i. zouden Zuidafrikaanse troepen bij de dam worden gelegerd ,,onder het voorwendsel dat zij Zuidafrikaanse belangen in Mozambique beschermen". Volgens Kaoenda was Afrika ,,bereid Portugal te helpen bij het probleem van de Afrikaanse gebieden onder Portugees beheer".

De gedelegeerden op de topconferentie keurden op 3 sept. twee resoluties i.~. het Midden-Oosten goed:

1) een resolutie voorgesteld door Senegal, waarin werd opgeroepen tot ,,het terugtrekken van buitenlandse troepen uit alle bezette Arabische gebieden en waarin voorts steun werd betuigd aan VN-bemiddelaar Gunnâr Jarring bij zijn pogingen de Veiligheidsraadresolutie van nov. 1967 uit te voeren; voorbehoud werd gemaakt door Gabon en Ivoorkust.

2) een resolutie voorgesteld door Algerije waarin de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating werd verlangd van de twee in Israël vastgehouden Algerijnen en waarin de VN-secretaris-generaal, de ICAO en de IFALPA werden verzocht alle daartoe nodige maatregelen te treffen.

Voorts werd besloten de status van de permanente bemiddelingscommissie (voor geschillen tussen de staten) zo te wijzigen dat de leden ervan slechts zouden worden betaald als de commissie bijeenkomt. (Deze commissie heeft in haar bijna vijfjarig bestaan geen enkele zaak in behandeling gekregen.)
(The Times, Le Monde, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 768-1969; zie ook pag. 689 e.v.)

GEEN REPUBLIKEINSE MEERDERHEID IN CONGRES

De verkiezingen voor een deel van de Senaat, het gehele Huis van Afgevaardigden en een aantal gouverneursposten die op 3 november in de VS werden gehouden hebben om meer dan een reden ruime aandacht getrokken. Allereerst omdat de tegenstellingen in de Amerikaanse bevolking zo duidelijk aan het licht kwamen en ten tweede doordat de administratie in de figuren van president Nixon en vice-president Agnew zo actief aan de verkiezingscampagne hebben deelgenomen.

Over dit laatste merkt de *NRC/H'blad* 15-11) op dat president Nixon de verkiezingen blijkbaar belangrijk genoeg vond om zijn persoonlijk prestige op het spel te zetten.

Gezegd moet worden, aldus het blad, dat president Nixon niet ontevreden mag zijn over het resultaat van de verkiezingen. Meestal verliest de regerende partij zetels in het Congres tijdens tussentijdse verkiezingen. Deze keer hebben de Republikeinen, de presidentiële partij, in de Senaat zetels gewonnen; en al hebben zij niet de meerderheid aan de oppositionele Democraten weten te ontworstelen, dank zij de overwinning van enige conservatieve onafhankelijken kunnen zij zeggen dat zij kunnen beschikken over een ,,ideologische" meerderheid in de Senaat. Het verlies dat de Republikeinen, zoals verwacht, in het Huis van Afgevaardigden leden is beperkt gebleven. Mag Nixon niet ontevreden zijn, dit betrekkelijk succes heeft hij behaald ten koste van een zware prijs. Zijn prestige als politicus mag zijn gestegen, zijn prestige als staatsman heeft een flinke knauw gekregen door de uiterst partijdige wijze waarop hij in de campagne heeft ingegrepen. In een periode van grote verdeeldheid onder het Amerikaanse volk heeft de president geen enkele moeite gedaan om zich als verzoener op te werpen.

Integendeel door de bestaande tegenstellingen voor partijdoeleinden uit te buiten, heeft hij ze slechts verscherpt.

Per saldo, aldus de *NRC/H'blad,* heeft hij er Amerika's positie misschien wel door verzwakt. Een verdeeld huis kan niet blijven staan, heeft zijn grote Republikeinse voorganger Abraham Lincoln gezegd.

Het is mogelijk dat hij, door een ideologische meerderheid in de Senaat te behalen, de doeleinden van zijn buitenlandse politiek met meer succes zal kunnen nastreven, zoals vice-president Agnew in een commentaar op de verkiezingsuitslag, beweerde. Inderdaad doet zich de laatste jaren de ongewone figuur voor dat de linkse Democraten isolationistischer zijn dan de rechtse Republikeinen; en als de positie van ,.rechts" in de Senaat nu versterkt is. dan betekent dat wellicht dat Amerika minder abrupt zal toegeven aan de onmiskenbare neiging om zich te ontdoen van verantwoordelijkheden over de gehele wereld dan sommige Democraten wel bepleiten.

Op zichzelf zou zo'n ontwikkeling gunstig zijn. want de stabiliteit, en dus de vrede, in de wereld is niet gediend met het ontstaan van machtsvacua. Maar deze voor Europa geruststellender politiek zou dan gevoerd worden door een president wiens aanzien in Europa heeft geleden als gevolg van zijn onstaatsmanlijk optreden tijdens de verkiezingscampagne. Op lange termijn vaart de wereld niet wel bij een Amerika dat in zichzelf verdeeld is en welks president alom in eigen land bitterheid gezaaid heeft door zijn verdachtmakingen.

Maar juist door dit optreden heeft Nixon zijn kansen op herverkiezing in 1972 verkleind.

Verkiezingen

De verkiezingen van 3 nov. waren voor het 435 leden tellende Huis van Afgevaardigden en 35 senatoren van de 100 leden tellende senaat.

Bovendien moesten voor 35 van de 50 staten gouverneurs worden gekozen en 6300 afgevaardigden voor 44 staatsparlementen.

De verkiezingen voor Huis en Senaat verschillen in zoverre dat elke twee jaar voor het gehele Huis wordt gestemd terwijl de Senaat slechts voor een derde wordt vernieuwd. De senatoren worden voor zes jaar gekozen.

De verkiezingen waren van uitzonderlijk belang voor de regering van president Nixon omdat hij als republikein niet steunt op een meerderheid in de volksvertegenwoordiging. Bij de verkiezingen van 1968 werd voor de tweede maal in de Amerikaanse geschiedenis een republikeinse president gekozen terwijl de kiezers een democratische meerderheid in Huis en Senaat kozen. Van de 435 leden van het Huis van Afgevaardigden waren er 245 Democraat en 187 Republikein. Drie zetels waren vacant. Om een meerderheid van 218 zetels in het Huis

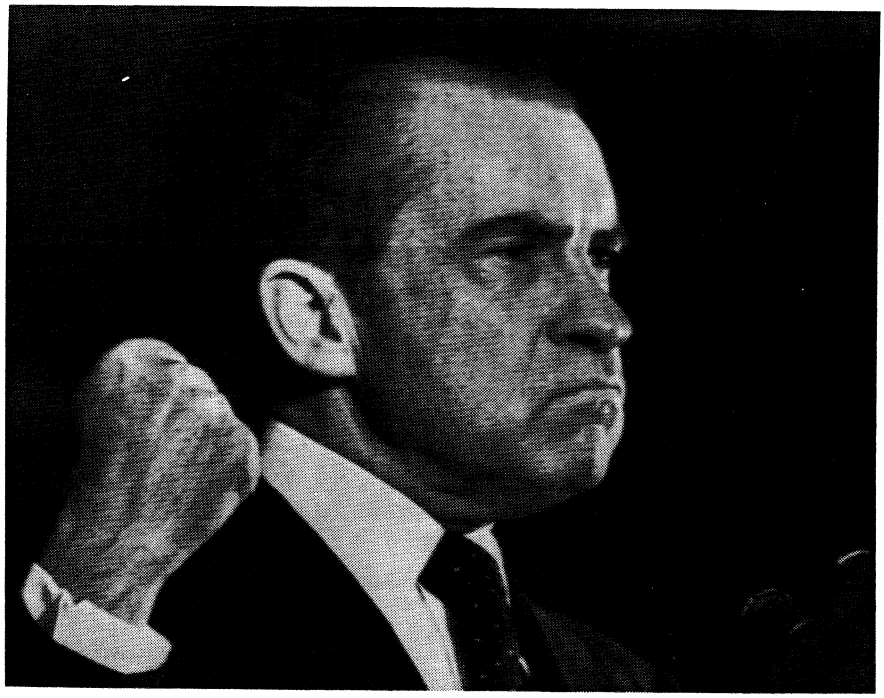

President Nixon spreekt zijn aanhang toe.

te krijgen moesten de Republikeinen dus 31 zetels winnen.

Wat de Senaat betrof zag het er anders uit. Hier was het verschil veel geringer met een Democratische meerderheid van 57 tegenover de Republikeinen 43. Van de 35 zetels waarom werd gestreden, waren er 25 door de Democraten bezet. Vier Democratische senatoren hadden zich niet herkiesbaar gesteld.

Even belangrijk waren de gouverneursverkiezingen in 35 van de 50 staten. Van deze ,,prestige-posten" waren er al tweeëndertig in handen van de Republikeinen, maar voor vierentwintig ervan moest dit jaar worden gekozen.

Belangrijk waren deze verkiezingen ook met het oog op potentiële kandidaten voor de presidentsverkiezingen van 1972. (Van de zesendertig presidenten vóór Nixon waren er twaalf voordien gouverneur)

Behalve om de bezetting van de zetels waren er dit jaar staatsgewijze ook weer veel onderwerpen waarover de kiezer kon stemmen. In sommige staten wilde men uitspraken over kwesties als lucht- en waterverontreiniging of het leefklimaat als geheel. In andere kon men zich uitspreken over hulp aan oorlogsveteranen uit Vietnam en verlaging van de stemgerechtigde leeftijd.

Bij de kandidaten voor de verschillende posten waren vele nationaal en internationaal bekende figuren. Hun kandidaatstelling verschilde van staat tot staat. In sommige staten waren zij aangewezen door de partijen, in andere hadden de kiezers hen aangewezen bij voorverkiezingen.

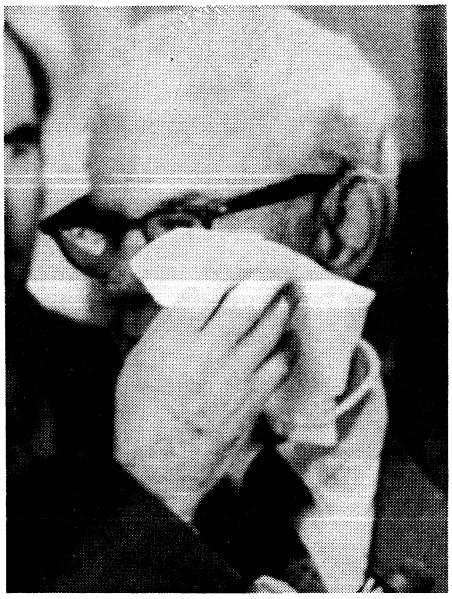

De herkozen gouverneur van New York Rockefeller en de verslagen Arthur Goldberg (r.).

Uitslag

Ondanks de felle verkiezingsstrijd, wonnen de Republikeinen slechts drie Senaatszetels, in plaats van de zeven die zij nodig hadden voor een meerderheid. In het Huis van Afgevaardigden verloren de Republikeinen slechts drie zetels. De Democraten boekten een flinke winst van zes gouverneursposten.

Een gevoelige nederlaag voor de Democraten was dat de door Nixon gesteunde conservatief Buckley in New York de Senaatszetel met 40% van de stemmen won. De Democraat Ottinger behaalde 36% en de vooruitstrevende Republikein Goodell, die steeds tegen de regering had gestemd slechts 24%.

Een persoonlijke overwinning voor Nixon was ook dat zijn laatste hoofddoel was bereikt: de oude en laatste onvervalste Liberaal uit het zuiden, senator Gore in Tennessee, verloor van de Republikein Brock, die van het Witte Huis alle steun had gekregen.

Een onverwachte nederlaag voor de Democraten was ten slotte het verlies in Maryland van de vooruitstrevende senator Tydings tegen de Republikein Beall. Dit ondanks dat de vooruitstrevende Democratische gouverneur, Mandel, werd herkozen. Tydings had voor controle van wapens gestemd, wat zijn op jacht beluste kiezers ergerde en ook voor Nixons wet tegen de misdaad, wat de vooruitstrevende kiezers irriteerde.

Nu Gore, Goodell en Tydings uit de Senaat verdwijnen en worden vervangen door conservatieven, terwijl de conservatieve onafhankelijke Byrd in Virginia won van een vooruitstrevende Republikein, kan het Witte Huis beweren dat het een ideologische meerderheid behaalde. Van de zestien staten waar Nixon de Senaatszetels als Republikeins doelwit had aangewezen, veroverden de Republikeinen er slechts vier.

Wel wonnen zij de Senaatszetels in Connecticut, waar ook voor het eerst in vijftig jaar een Republikein gouverneur wordt, in Tennessee en op het nippertje in Ohio, zodat weer een Taft in de Senaat zijn intrek kan nemen. Maar zij verloren de senaatszetel in Illinois aan een Democraat, Stevenson.

Teleurstellend was voor de Republikeinen voorts dat zij de senaatszetels in New Jersey, in Florida, Texas, en in Californië, niet kregen, terwijl Nixon in die staten juist campagne heeft gevoerd. Onaangenaam was voorts dat hun fractieleider, Scott, in Pennsylvania het maar met de hakken over de sloot haalde, terwijl ook senator Hruska, een sterke conservatieve steun voor Nixon, in Nebraska maar net kon winnen.

De Democraten blijven echter hun meerderheid in beide huizen van dit Congres behouden en wat dat betreft zal president Nixon de komende twee jaar voor de presidentsverkiezingen met dezelfde oppositie te maken hebben. De zes eventuele toekomstige presidentskandidaten hebben allen met goede cijfers hun zetels gewonnen. Het opvallendst was Rockefellers herverkiezing voor de vierde maal als gouverneur van de staat New York. Hij is een van de Republikeinse kandidaten voor 1972.

Drie Democratische kanshebbers, de senatoren Humphrey (oud-vicepresident), Edward Kennedy en Edmund Muskie wonnen met gemak hun zetel in de senaat. Een andere Republikeinse kanshebber, gouverneur Ronald Reagan, verzekerde zijn herverkiezing met de verwachte grote meerderheid. En dan won tenslotte de ,,derde man" die als onafhankelijk kandidaat voor het presidentschap in 1968 werd verslagen maar toch de blik gericht houdt op 1972: George Wallace, die zijn oude functie van gouverneur van Alabama heroverde.

De geestelijkheid die 13 kandidaten had voor beide huizen van het Congres, won slechts twee zetels, beide in het Huis van Afgevaardigden, de Republikeinse dominee Buchanan werd herkozen en de jezuïet Drinan verwierf een zetel voor de Democraten.

De negers wonnen drie zetels in het Huis waar zij nu 12 zetels bezetten. De enige neger-senator Edward Brooke uit Massachusetts bleef zitten omdat zijn zetel nog niet voor herverkiezing in aanmerking kwam.

Stemoverzicht

SENAAT

	Republik	Democraten	Anderen
Gekozen	11	22	2
Niet verkiesbaar	33	32	0
Nieuwe senaat	44	54	2
Oude senaat	43	57	

De Republikeinen wonnen 4 Democratische zetels, de Democraten wonnen 2 Republikeinse zetels. Netto winst. *2* zetels voor de Republikeinen

Huis van Afgevaardigden

	Republik	Democraten
Gekozen	181	254
Nieuwe Huis	181	254
Oude Huis	189	246

De Republikeinen wonnen 9 Democratische zetels: de Democraten wonnen 17 Republikeinse zetels Netto winst: 8 zetels voor Democraten

Gouverneurs

	Republik.	Democraten
Gekozen	13	22
Niet verkiesbaar	8	7
Nieuwe verdeling	21	29
Oude verdeling	32	18

Verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne week in zoverre van vorige af dat ditmaal naast bekende thema's als werkgelegenheid, economische situatie, vooral veel aandacht werd besteed aan de problemen rondom ,,wet en orde". Opvallend was de afwezigheid van het thema ..Vietnam" dat zolang de Amerikaanse gemoederen heeft bezig gehouden. Vooral de Republikeinen hamerden in hun goed geleide campagne voortdurend op het ,,wet en orde" thema.*)

Vice-president Agnew die aanvankelijk de voornaamste Republikeinse woordvoerder was, reisde door de gehele VS om de door de regering Nixon geprefereerde kandidaten voor de verschillende posten te steunen en in redevoeringen uit te varen tegen wat hij talloze malen noemde ,,radicale liberalen". Dit waren volgens de vice-president degenen in de politiek ,,die onze vijanden loven, onze vrienden hekelen, de defensie en de rechtsstaat verzwakken, de vlag besmeuren en tegen de president stemmen in de Senaat".

Volgens Agnew werd ook de Democratische partij door dergelijke ,,radicale liberalen" beheerst, die daardoor medeplichtig werd aan de terreur op straat en in de universiteit. Uitgezonderd natuurlijk figuren als de Democratische burgemeester van Chicago, Dailey, die zijn politie weet te gebruiken. Het gaat erom, aldus Agnew, of de binnen- en buitenlandse politiek van de grootste democratie op aarde gemaakt wordt door haar gekozen vertegenwoordigers of dat dit op straat gebeurt.

Door deze aanpak van de Republikeinen werden de Democraten, die zich aanvankelijk beperkten tot kritiek op de Republikeinse economische politiek, gedwongen ook het wet-en-orde thema te gaan hanteren.

Ingrijpen Nixon

Tot grote verbazing van vele waarnemers besloot president Nixon half oktober zich in de verkiezingsstrijd te storten en een aantal reizen door de VS te gaan maken om de kiezers Op te roepen op de Republikeinse kandidaten te Stemmen.

Hoofdthema van zijn campagne bleek op zijn eerste tocht van Vermont via Pennsylvania naar Wisconsin. Hij vroeg de kiezers van de zwijgende meerderheid een duidelijk antwoord te geven op ,,obsceniteit, geweld en terreur, niet door zelf geweld te gebruiken", maar door ,,uw stem uit te brengen in november". Het ging erom, aldus de president, ,,degenen die u steeds weer op de televisie ziet, die Amerika door het slijk halen, studenten, maar ook professoren, zogenaamde intellectuelen, zogenaamde politieke hervormers, te tonen waar de meerderheid in dit land staat".

Ook alle andere redevoeringen van de president waren gewijd aan dit thema. De president kon met veel succes zijn stellingen verdedigen omdat er zich bij verschillende gelegenheden groepen protesterenden onder zijn gehoor waren die duidelijk lieten merken het niet eens te zijn met de uitspraken van de president en diens politiek. Volgens verscheidene waarnemers lieten de

*) Volgens waarnemers zouden de Republikeinen hun ,,wet en orde" thema ontleend hebben aan het boek van de progressieve Democratische bevolkingsexpert Scammon, getiteld ,,The real Majority" waarin deze stelt dat naast de ,,brood- en -boter economische verkiezingsinzet" van de laatste dertig jaar, een geheel nieuwe ,,sociale" inzet de houding van de kiezers bepaalt: ,,Wet en orde", geweld van extremisten onder de negers en de studenten", ,.de vervreemding van de jongeren uit de industriële maatschappij".
Scammon meent dat de gemiddelde kiezer een 47-jarige huisvrouw is in een buitenwijk van Dayton (Ohio). Haar echtgenoot is machinist. haar zwager politieagent en haar zoon student op een ,,junior college" waar LSD wordt gebruikt. Zij is bang 's avonds op straat te gaan, zij haat misdaad. overdreven tolerantie en de zwarte Panters. Zij weet dat de waarde van haar huis zakt als er negers in de buurt komen wonen. Niet de oude ,,boterham"-inzet bepaalt de politiek van de Amerikaanse kiezers, aldus Scammon, maar een samenspel van reacties op de vreesaanjagende aspecten van de sociale vernieuwing.

De herkozen senator Hubert Humphrey (r.) met senator Mondale.

organisatoren met opzet groepjes, liefst zo onsmakelijk mogelijk uitgedoste hippies toe op de terreinen waar Nixon zou spreken, zodat de president een duidelijke aanleiding had tegen hen en de groep die zij vertegenwoordigen, uit te varen. Het waren deze opposanten van Nixon die voor een incident in San José, Californië, zorgden en waarvan men aanvankelijk vreesde dat het de Republikeinen massale steun zou geven.

Toen Nixon, nadat hij een verkiezingsbijeenkomst had toegesproken, buitengekomen, op het dak van zijn auto klom en het V-teken gaf, regende het stenen en eieren in zijn richting uit een menigte van naar schatting 800 studenten, hippies en jippies, 30 meter van hem af. Zij hadden hem een uur eerder al met gejoel en scheldwoorden ontvangen. De president werd niet geraakt, maar zijn auto wel.

Nixon reageerde op het incident door te verklaren dat de tijd was gekomen om de handschoen uit te doen. ,,Ik wil spreken over wat de VS moeten doen om een eind te maken aan geweld en terreur door radicale anti-democratische elementen in onze samenleving."

Kritiek

Het optreden van Nixon werd overigens niet alleen door zijn langharige opposanten bekritiseerd. Ook vooruitstrevende Republikeinen en Democraten vroegen zich bezorgd af of de president niet te ver ging in zijn aanvallen op allen die maar enige kritiek op zijn politiek hadden.

De Wallstreet *Journal* (gematigd conservatief) stelde dat zij die jarenlang predikten over ,,de arrogantie van de Amerikaanse macht" zoals Fulbright en Vietnam geen Amerikaanse fout noemden maar een deel van het ware Amerika, hen aanmoedigden die hun eigen land een imperialistische gewelddadige en racistische samenleving achten. Daarmee leken zij het radicale geweld te rechtvaardigen. Maar Nixons antwoord was een poging om juist het gematigde midden verdacht te maken.

De New York Times constateerde: wanneer een president met de Amerikaanse vlag in zijn knoopsgat van verkiezingen een referendum over geweld tracht te maken, wanneer hij appelleert aan de primitiefste instincten van de kiezer inplaats van een zinnig woord te zeggen over de ware problemen zoals armoe, werkloosheid, rassenhaat en reorganisatie van de samenleving die verstikt in haar steden, dan zaait hij tweedracht inplaats van Amerika weer bij elkaar te brengen, zoals hij beloofde.

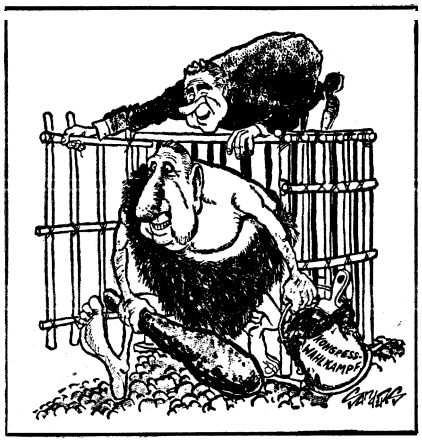

(Der Spiegel)

Bovendien, zo constateerde de Washington Post: juist door het maken van een pseudo-verkiezingsinzet vernietigt de president het vertrouwen bij de progressieve vleugel in zijn eigen partij dat hij goed gebruik zal maken van de volmachten die hij nodig heeft om de problemen op te lossen.

New York

In de staat New York werd overigens weer eens bewezen dat de scheiding progressief, conservatief dwars door de beide partijen heenloopt.

Burgemeester Lindsay maakte daar op 19 oktober bekend dat hij bij de verkiezingen zijn steun zou geven aan Arthur Goldberg, de Democratische kandidaat voor het gouverneurschap.

Deze beslissing plaatste de burgemeester, die als Republikein begonnen is, maar dit jaar zijn herverkiezing slechts kon verzekeren door als onafhankelijke liberaal te kandideren, vierkant tegenover de zittende Republikeinse gouverneur, Rockefeller.

De beslissing van Lindsay heeft ook weer stimulansen gegeven aan de geruchten dat hij een overgang naar de Democratische partij aan het voorbereiden is en voor die partij misschien wel in 1972 presidentskandidaat wil zijn.

Volgens Lindsay heeft Goldbergs team zich het sterkst uitgesproken voor de strijd voor de ,,stedelijke vooruitgang". Met Goldberg maakt de stad New York ook de beste kans niet meer jaarlijks voor zijn voortbestaan te hoeven bedelen in Albany (de hoofdstad van de staat), aldus Lindsay.

Gouverneur Rockefeller beschuldigde Lindsay er nu van puur en alleen zijn politieke ambities te hebben willen dienen. Hij zei: ,,Om deze lang uitgestelde beslissing te willen voorstellen als een principieie kwestie is absurd. Het volk zal niet bedrogen worden na zijn stevig met publiciteit omringde maanden van overleg over welke strategie hel beste zijn politieke ambities zou dienen."

Kandidaat Goldberg is onder president Kennedy minister van arbeid geweest. Later werd hij lid van het Hooggerechtshof. Op verzoek van president Johnson werd hij ambassadeur bij de Verenigde Naties, welke functie hij opgaf uit protest o.m. tegen de Amerikaanse Vietnampolitiek.

President Nixon en vice-president Agnew zorgden voor een verrassing toen zij hun steun gaven aan de onafhankelijke conservatieve kandidaat James Buckley en niet aan de officiële Republikeinse kandidaat Goodell, die als progressief te boek staat en die als senator een geducht tegenstander van Nixon was.

Het spel begon toen het Witte Huis ontdekte dat volgens opiniepeilingen Ottinger in New York al 28% van de kiezers achter zich had, de Republikein Goodell maar 15% terwijl de kandidaat van de acht jaar oude conservatieve partij die steeds meer Republikeinen trekt, James Buckley, 36% had. In het geheim, omdat de president nu eenmaal zijn eigen partij niet openlijk kan afvallen, kreeg toen vice-president Agnew opdracht het vuile werk te doen. Nauwelijks was Nixon vertrokken naar Europa of Agnew begon in een aantal redevoeringen zijn partijgenoot Goodell aan te vallen.

Agnew noemde hem eerst een radicale liberaal, hetgeen uit diens mond klinkt als communistische anarchist. Daarna werd hij een ,,verrader in de Republikeinse partij" en ten slotte zelfs de „Christine Jorgensen van de Amerikaanse politiek." (Christine Jorgensen was de eerste die dankzij een operatie van man tot vrouw werd.)

Het resultaat was dan ook dat Buckley gekozen werd met 40% van de uitgebrachte stemmen.

Buckley kwam uit voor de New York Conservative Party, een in 1962 gestichte partij van conservatieve Republikeinen. (IHT, Time, Newsweek, Reuter, The Times, *NRC/H'blad)*

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

ECOSOC: OPROEP VOOR INTERNATIONAAL VRIJWILLIGERSCORPS VOOR ONTWIKKELINGSLANDEN

De Economische-Sociale Raad van de VN, de ECOSOC, nam tijdens haar zomerzitting in Genève, op 28 juli een resolutie aan; waarin op de Algemene Vergadering voor de thans aan de gang zijnde 25ste zitting, een beroep wordt gedaan een ,.internationale groep vrijwilligers voor ontwikkelingshulp" bijeen te brengen die vanaf 1 jan. 1971 zou kunnen werken. Van de 27 leden van de Raad onthielden de SU, Bulgarije en Kongo-Brazzaville zich van stemming.

De gedelegeerde van de SU, Wladimir Pozharski, gaf als verklaring voor deze onthouding aan, dat bij veel mensen mogelijk een associatie zou ontstaan tussen dit VN-vrijwilligerskorps en het Amerikaanse Vredeskorps. Hij kritiseerde de ,,geheimzinnige activiteiten" van dit Vredeskorps en stelde dat het voorgestelde VN-korps niet zou mogen dienen als een ,,geschikte dekmantel" voor de Amerikaanse activiteiten. In verband met de Russische kritiek, veranderden de drie indieners van de resolutie (Griekenland, India en Pakistan) de naam ,,internationaal vrijwilligerskorps" in ,,internationale groep vrijwilligers". Dit was nochtans niet voldoende om de SU tot steun te bewegen.

De resolutie stelt o.a. dat de voorgestelde ,,internationale groep vrijwilligers" moet worden gevormd binnen het bestaande frame van het VN-systeem; dat de leden, individueel of collectief, onder leiding moeten staan van een administrateur in de persoon van het hoofd van het VN-Ontwikkelingsprogramma (zie pag. 643/3); dat regeringen, publieke en bijzondere verenigingen en individuele personen moeten worden uitgenodigd aan de kosten van het project bij te dragen; dat de vrijwilligers moeten worden geselecteerd op een ,,zo wijd mogelijk geografische basis"; en dat zij niet naar een land zullen worden uitgezonden zonder toestemming van de betreffende regering. (VN-informatie, Times)

(Vor. ber. pag. 643/2)

UNICEF-HULP IN 1967-1969

Het speciale kinderfonds van de VN, UNICEF, helpt in ontwikkelingslanden waar ruim 700 mln kinderen beneden 15 jaar wonen van de meer dan 1 mrd op de hele wereld. Op het ogenblik steunt de UNICEF projecten in 115 landen.

Gemiddelde bedragen die met UNICEF-hulp gemoeid zijn gedurende de jaren 1967-1969, in miljoenen guldens:

	Afrika	Latijns Amerika	Midden-Oosten	Europa	Azië	Inter. region.	Totaal
Volksgezondheid	10,08	31,68	7.2	—	12 24	0,36	61,56
Lager en voorbereidend vakonderwijs	9,35	15,84	3.24	—	3,60	0,36	32,40
Voeding	3,60	8,28	1,08	0,36	1,44	0,72	15.48
Kinder- en Gezinszorg	1,80	2.52	0,72	—	0.72	—	5,76
Andere projecten op lange termijn	0,36	0,36	—	0,36	0,72	3,25	5,04
Directe noodhulp							6,86
Vrachten en operationele kosten							34,40
Administratieve kosten							12,24

Unicef voert zijn projecten uit in nauwe samenwerking met FAO (Voedsel- en Landbouworganisatie), ILO (Arbeidsorganisatie), Unesco (Wetenschappelijke, Culturele en Opvoedkundige Organisatie), WHO (Wereld-Gezondheidsorganisatie) en het Bureau voor Sociale Ontwikkeling van de Verenigde Naties. (W o r d e n d e W e r e l d)

(Vor. ber. pag. 643/2)

ILO: BENOEMING NIEUWE DIRECTEUR-GENERAAL

Op 20 mei van dit jaar werd de Engelsman C. W. Jenks (61) benoemd tot directeur-generaal van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). als opvolger van de Amerikaan D. A. Morse. die deze post sinds 1948 had bekleed. De verkiezing vond plaats in Genève door de Raad van Beheer, waarbij de heer Jenks 25 stemmen kreeg, tegen 23 voor de Fransman M. F. Blanchard. De heer Jenks werd gekozen voor een periode van 5 jaar, zodat in 1975 een jongere man zijn taak kan overnemen. De heer Jenks is reeds sinds 1931 bij de ILO werkzaam, laatstelijk als eerste onder-directeur-generaal. (Times) (Vor. ber. pag. 739-3-1969).

DE VN EN HET PROBLEEM VAN DE VERDOVENDE MIDDELEN

In een verklaring van 21 jan. 1969, stelde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) vast, dat ongeveer 100 narcotica onder internationale controle stonden wegens hun mogelijke gevaar voor de volksgezondheid.
Behalve deze, waren nog verschillende andere drugs, waaronder bepaalde stimulerende en pijnstillende middelen, door diverse regeringen onder nationale controle gesteld, vooruitlopend op internationale actie.
De verklaring van de WHO verwees naar de resultaten van het WHO Expert Committee on Drug Dependence, dat, zo werd gesteld. twee criteria had vastgelegd voor het onder controle nemen van drugs:

(1) Als de drug meer dan sporadisch en buiten een bepaald gebied wordt misbruikt en het effect van het misbruik zich uitbreidt tot buiten de drug-gebruiker zelf; als de verspreidingswijze contact tussen bestaande en potentiële drug-gebruikers bevorderd en zich een illegale handel ontwikkelt;

(2) Als medische en experimentele gegevens aantonen dat er sprake is van een grote kans op psychische en fysieke verslaving, en als de drug vrij verkrijgbaar is of in de normale verkoop zal komen.

In het beschouwen van de mogelijkheid van internationale controle op verslavende middelen die momenteel nog niet onder een dergelijke controle staan, concludeerde het Expert Committee dat de noodzaak, soort en mate van zo'n controle moeten worden gebaseerd op twee belangrijke overwegingen: (1) de grootte van het risico voor de volksgezondheid en (2) het nut van de drug voor de medische behandeling.
Het Committee gaf als mening dat streng toezicht dient te worden uitgeoefend op zulke gevaarlijke drugs als LSD en de tetrahydrocannabinols — die een belangrijk bestanddeel vormen van Cannabis (Indische hennep = *Canabis* sativa. Uit deze hennep wordt het verdovend middel hasjiesj gewonnen).

OVERZICHT DRUGS

Het onderstaande korte schema van de belangrijkste drugs pretendeert noch volledig noch helemaal exact te zijn. Het geeft slechts een schets van een aantal veel voorkomende en door de huidige discussie over de mogelijke gevaren ervan in de belangstelling staande drugs (lett.: ,,bedwelmende middelen").

Naam	Oorsprong	Effect op korte termijn
Alcohol	door gisting verkregen uit druiven, graan enz.	Onderdrukking van centraal zenuwstelsel (czs). Opwekking/kalmering.
Coffeïne (koffie, thee, cola)	koffieplant, theeheester	Stimulering czs.
Tabak	tabaksplant	Stimulering czs. Handeling' geeft kalmerend effect.
Slaapmiddelen (barbituraten, w.o. veronal en soneryl)	gesynthetiseerd	Onderdrukking czs. Kalmerend. Slaapverwekkend. Sufheid.
Stimulerende middelen: amfetaminen (dexedrine, methedrine, pervitine), cocaïne	gesynthetiseerd	Stimulering czs. Toegenomen waakzaamheid, verminderde vermoeidheid. Slapeloosheid. Vaak opgewekte stemming. (bekend als: peppillen, doping enz.)
Indische hennep marihuana, hasjiesj	de gedroogde cannabis sativa, of hars van deze plant (hasj)	Kalmerende werking. Eetlust. Opge ekte stemming. Roes. Veranderingen in o.a. tijdsbeleving (waarschijnlijk onderdrukking czs). Bekend als hasj, pot, stuff, weed, stick, grass, tea. Door velen beschouwd als ,,soft drug" en op één lijn te stellen met sigaret e.d. Anderen achten gebruik ,,soft drug" gevaarlijk als mogelijk eerste stap naar gebruik ,,hard drugs". Geen verslaving.
Opium en opiaten opium, heroïne. morfine	ingedroogd melksap uit de onrijpe doosvruchten van de papaver somniferum	Onderdrukking czs. Slaapverwekkend. Pijnstillend. Roes. Opgewekte stemming. Bekend als ,,hard drug". Bij verslaving ernstige onthoudingsverschijnselen.
Hallucinogenen LSD, psilocybine, STP, MDA, mescaline	gesynthetiseeerd uit moederkoren afkomstig uit een Mexicaanse paddestoel, gesynthetiseerd afkomstig uit de peyotecactus	Visuele hallucinaties. Versterkte zintuigelijke belevenissen ,,Trip", langdurige roestoestand die bij verkeerde voorbereiding en begeleiding gevaarlijk kan zijn Behorend tot de ,,hard drugs"
Diversen benzine, ether, tri (chloorethyleen), amylnitriet, nootmuskaat		Aangename stemming (,,high"-zijn)

Deze stoffen, zo werd gesteld, hebben geen praktisch nut voor de medische therapie, dragen een groot gevaar in zich voor de volksgezondheid en dienen derhalve uitsluitend beschikbaar te zijn voor wetenschappelijke experimenten.

Het werd benadrukt dat, hoewel er geen medisch nut is in cannabis, het niet-medisch gebruik van deze drug toeneemt in een aantal landen. Het Committee benadrukte dat met controle op deze drug moet worden voortgegaan, Er werd door de WHO-experts gevraagd om meer basis-gegevens omtrent ,,de acute en chronische effecten van cannabis op het individu en op de maatschappij".

Verslaafdheid

Verslaafdheid aan verdovende middelen werd als volgt omschreven ,,Een psychische en soms ook fysieke toestand, die voortkomt uit de interactie tussen een levend organisme en een drug, gekarakteriseerd door gedragsmatige en andere reacties die altijd een neiging inhouden de drug op een voortdurende of periodieke basis te nemen teneinde de psychische effecten ervan te ervaren, en soms om het ongerief van de afwezigheid ervan te vermijden. Een remedie kan al of niet aanwezig zijn. Iemand kan aan meer dan één drug verslaafd zijn."

Resoluties Algemene Vergadering

Op 19 dec. 1968 heeft de Algemene Vergadering van de VN, bijeen voor de 23ste zitting (pag. 195/3-1969), twee resoluties aanvaard, één m.b.t. ,,internationaal toezicht op psychotropische* stoffen" en een tweede over ,,technische bijstand op het gebied van narcotica".

(1) De eerste resolutie drukte bezorgdheid uit over ,,de epidemische verbreiding van psychotropische stoffen die nog niet onder internationale controle staan" en verzocht de ECOSOC een beroep te doen op de vaste VN-commissie voor Narcotische Drugs ,,met voorrang aandacht te besteden aan het probleem van het misbruik van psychotropische stoffen die nog niet onder internationale controle staan, met daarbij bestudering van de mogelijkheid deze stoffen onder internationaal toezicht te plaatsen",

(2) De tweede resolutie stelde vast, dat ,,misbruik van narcotische drugs niet efficiënt bestreden kan worden als de bronnen van de illegale handel niet afdoende worden onderdrukt"; erkende dat de landen waar de grondstoffen voor de verdovende middelen worden verbouwd wellicht niet in staat zijn met eigen middelen een eind te maken aan deze illegale verbouw, en benadrukte dat ,,drug-misbruik, indien het wijd verspreid voorkomt, een obstakel vormt voor de economische en sociale vooruitgang van de betreffende landen en urgente en gezamenlijke actie voor de oplossing ervan vereist". De resolutie vroeg verder:

(a) de Secretaris-Generaal van de VN, in samenwerking met de VN-commissie voor Narcotische Drugs en de Internationale Raad voor Narcotica-Controle, ,,plannen te ontwikkelen om een eind te maken aan de illegale produktie van de grondstoffen voor verdovende middelen" en deze plannen voor te leggen aan de 25ste zitting van de Algemene Vergadering (zie hieronder);

(b) de FAO en UNCTAD ,,volledig deel te nemen aan de voorbereiding van deze plannen", en

(c) de betreffende regeringen ,,plannen te ontwikkelen om hulp te verkrijgen van deze VN-organen en uit bilaterale bronnen, in hun pogingen om alternatieve economische programma's en activiteiten te ontwikkelen, zoals vervanging van landbouwgewassen, als het meest constructieve middel om een einde te maken aan ongecontroleerde verbouw van grondstoffen voor drugs".

*) Psychotropische stoffen zijn stoffen die wijzigingen teweegbrengen in de geestelijke functies (,,geestverruimend")

Ontwerp-verdrag over *psychotropische* stoffen

Van 12-30 jan. werd in Geneve een speciale zitting gehouden van de VN-commissie voor Narcotische Drugs. Op 30 jan. werd een ontwerp-protocol aangenomen, bedoeld om bepaalde stimulerende en hallucinogenetische stoffen. waarmee geen rekening wordt gehouden in bestaande narcotica-verdragen, onder internationale controle te brengen. Onder deze stoffen vallen o.m. psychotropische stoffen als LSD, amfetaminen of „peppillen" en slaapmiddelen zoals barbituraten en zenuwstillende middelen. Het ontwerp-protocol werd voorgelegd aan de ECOSOC die het verder ter discussie aan de Algemene Vergadering zal voorleggen.

Het ontwerp-protocol stelt vast dat de landen die ondertekenen maatregelen moeten nemen om de psychotropische stoffen te verbieden, met uitzondermg voor onder directe regeringstoezicht geplaatste medische of wetenschappelijke proefnemingen De produktie, vervaardiging, het bezit, verkoop en transport van alle psychotropische stoffen moet onder toezicht van nationale autoriteiten gebeuren, de drugs mogen alleen op dckters voorschrift verkrijgbaar zijn; elke actie tegen de regels van het protocol zal een strafbare daad zijn, als deze actie opzettelijk is

De staten die het protocol ondertekenen verplichten zich eveneens alle mogelijke maatregelen te treffen om misbruik van dergelijke stoffen te voorkomen en om te komen tot vroege identificatie, behandeling, opvoeding, rehabilitatie en sociale reintegratie van een gebruiker De staten verplichten zich voorts, te trachten iedereen op de hoogte te stellen van de gevaren van misbruik en hoe dit misbruik te voorkomen is

Gevoegd bij het ontwerp-protocol waren vier lijsten van de betreffende stoffen, gemaakt voor verschillende graden van controle op de internationale handel in deze stoffen Zo vallen LSD en mescaline onder de strengste controle-categorie, vele amfetaminen en stimulerende middelen onder de tweede categorie en barbituraten en kalmerende middelen onder de minst strenge derde en vierde categorie

Congres van de Fédération Internationale Pharmaceutzque. Betoog dr. Cameron

In Geneve werd in sept tijdens een congres van de Fédération Internationale Pharmaceutique grote aandacht besteed aan de verscheidene aspecten van LSD en verwante middelen De structuur, farmacologie en de biogenese, alsmede de juridische en psychologische gezichtspunten kwamen ter sprake

Vooral bij de hallucinogenen staan de bestrijders ban de aanvoer en verkoop zeer zwak Het gaat hier om zeer kleine gewichtshoeveelheden, m een staaf scheerzeep kan voor kapitalen verstopt worden Eén man kan ruim voldoende maken om de wereldbehoefte te dekken

Dr Dale S Cameron van de Wereld-gezondheidsorganisatie van de VN (WHO) sneed een principieel vraagstuk aan Hij betoogde dat het vooral zaak wordt om naar mogelijkheden en middelen te zoeken om de vraag naar verslavmgsmiddelen te beperken Het abnormale gebruik van verslavingsmiddelen is een ingewikkeld samenspel tussen de individuele eigenschappen van de gebruiker, de zeer verschillende aard van de milieus en de typische eigenschappen van het gebruikte middel

Ook LSD veroorzaakt een psychische afhankelijkheid, aldus dr Cameron Maar psychische afhankelijkheid is geen vaststaand begrip De motieven voor het gebruik wisselen niet slechts per individu, maar bij één individu wisselen de motieven naar aard en tijd

Menwwil iets ontvluchten, men wil een nieu e of originele ervaring opdoen, „inzicht" verwerven ergens „bij" horen, onafhankelijkheid uitdrukken en soms ook vijandigheid tot uitdrukking brengen Wat is er de oorzaak van dat onder mensen met een zelfde aanleg en levend in en blootgesteld aan eenzelfde milieu enkelen het gebruik van verslavingsmiddelen zoeken en de anderen er niet of nauwelijks naar talen?

Dr. Cameron betoogde dat het dringend tijd wordt, dat er samenwerking op nationaal en internationaal niveau komt tussen regeringen en researchgroepen om achter de oorzaken van het misbruik te komen (VN-informatie, Times, NZZ, NRC/Handelsblad)

VLIEGTUIGKAPINGEN. INTERNATIONAAL OVERLEG VIA ICAO. VOORGESTELDE MAATREGELEN

Het aantal kapingen („Hijacking") van passagiersvliegtugen door gewapende mannen, die de piloten vervolgens dwongen koers te zetten naar de Cubaanse hoofdstad Havana, nam in het jaar 1968 snel in omvang toe. (Zie ook pag. 577).

Toen in juli 1968 ook een El AL-vliegtuig door Palestijnse verzetsstrijders werd gedwongen naar Algiers te vliegen, kreeg het kapen van vliegtuigen steeds meer het karakter van politiek pressiemiddel.

In alle gevallen van kapingen en gedwongen vluchten naar Havana in 1968 (18 maal) en de eerste twee maanden van 1969 (10 maal), stonden de Cubaanse autoriteiten toe, dat de passagiers met een ander toestel, dat speciaal hiervoor moest overkomen, terug werden gevlogen naar hun oorspronkelijke reisdoel, waarbij echter de kosten van accomodatie van deze passagiers moesten worden vergoed. Het gekaapte toestel kon na soms geruime vertraging leeg terugkeren. Dit soort kapingen kwam de luchtvaartmaatschappijen op niet onaanzienlijke kosten te staan.

Na besprekingen met Cuba, die op 1 febr. 1969 begonnen, werd op 11 febr. overeenstemming bereikt.

Vanaf die datum konden gekaapte toestellen direct vanuit Havana doorvliegen. (Zie pag. 143/2-1969).

Het kapen van vliegtuigen werd verboden in de Conventie van Tokio van 1963, tot stand gekomen onder auspicien van de ICAO (de internationale organisatie voor burgerluchtvaart — een van de gespecialiseerde organisaties van de VN*) De Canventie werd pas op 4 dec 1969 van kracht, nadat de VS op 4 okt als 12de land de conventie hadden geratificeerd (zie verder pag 579/1)

ICAO en de kapingen

De Internationale Orgaaisatie voor Burgerluchtvaart kondigde in Montreal op 14 april 1969 aan, dat de Bestuursraad had besloten onmiddellijke en voortdurende aandacht te schenken aan toekomstige acties tegen de burgerluchtvaart. De oprichting van een speciale onderzoekscommissie van elf lid-staten werd aangekondigd.

De resolutie van de ICNÛ steiáe o.m.:

„De Bestuursraad,

(1) verklaart dat onwettige acties tegen de burgerluchtvaart niet kunnen worden getolereerd;

(2) verzoekt dringend aan alle aangesloten landen alle noodzakelijke maatregelen te nemen om dergelijke acties te verhinderen, teneinde de voortgezette veiligheid van de burgerluchtvaart te verzekeren;

(3) heeft besloten onmiddellijke en voortgezette aandacht aan toekomstige gewelddaden tegen de burgerluchtvaart te besteden door:

— preventieve maatregelen en procedures te ontwikkelen om de internationale luchtvaart tegen dergelijke daden te beschermen;

— alle lid-staten uit te nodigen de Raad onmiddellijk in te lichten over alle niet-politieke aspecten van kapingen; en

— op verzoek van het betreffende land, te helpen bij het door de nationale autoriteiten toepassen vaii de bedoelde maatregelen en procedures.

(4) Stelt een Commissie van 11 leden in om de problematiek van de vliegtuigkapingen e.d. te onderzoeken. Onder „onwettige actie tegen de burgerluchtvaart" wordt door de ICAO verstaan: het kapen van een vliegtuig en sabotage of gewapende aanslag op een vliegtuig.

Op 15 mrt. 1969 werden in de Com-

*) De International Civil Aviation Organization (ICAO) telde per 1 sept. 1970 117 leden. De belangrijkste niet-leden zijn: de Sowjet-Unie, de Chinese Volksrepubliek. Oost-Duitsland, Albanië. N.-Korea en Noord-Vietnam.

missie gekozen: Australië, Columbia, Frankrijk, Guatemala, Indonesië, Libanon, Nigeria, Senegal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

Buitengewone zitting ICAO. *Maatregelen*

Van 16-30 juni 1970 werd in Montreal een buitengewone vergadering van de ICAO gehouden. De vergadering werd bijeen geroepen op \-erzoek van elf lid-staten naar aanleiding van het stijgende aantal kapingen van en aanslagen op vliegtuigen.
De vergadering werd bijgewoond door 91 van de 117 lid-staten van de ICAO. alsmede door de SU en door 12 internationale organisaties. De vergadering hield zich bezig met drie belangrijke kwesties:

(1) onmiddellijke organisatie en ontwikkeling van veiligheidsmaatregelen voor internationale luchthavens;

(2) preventieve veiligheidsmaatregelen tegen kapingen, sabotage en aanslagen, en

(3) wettelijke maatregelen in de vorm van internationale verdragen en nationale wetgeving m.b.t. de hiervoor genoemde punten. Na de discussies kwam de vergadering tot de volgende veiligheids- en wettelijke maatregelen:

1. Organisatie

a De ICAO ontwikkelt een groot aantal speciale veiligheidsmaatregelen, die aan de landen zullen worden voorgelegd als mogelijkheid om op te treden tegen kapingen, sabotage en aanslagen op de burgerluchtvaart.

b Ontwikkeling van veiligheidscommissies voor de internationale luchthavens, samengesteld uit hiervoor competente autoriteiten, om de vereiste veiligheidsmaatregelen samen met de nationale coordinators toe te passen waar dat nodig is.

c Voortzetting van de maximale samenwerking tussen de ICAO en geeigende internationale organisaties in pogingen de problemen van de kapingen e d op te lossen, uitwisseling van (technische) informatie tussen de landen onderling, m b t een steeds betere bescherming van vliegtuigen en luchthavens, gezamenlijk onderzoek naar en ontwikkeling van technische apparatuur ter opsporing van b v explosieven bij de bagage

2. **Veiligheidsmaatregelen** (bij kapingen)

a. Ontwikkeling en toepassing van ontdekkingssystemen en procedures voor gebruik tegen kapers en wapens Deze kunnen varieren van hoog ontwikkelde technische detectie-apparaten tot het trainen van vliegveldpersoneel in het observeren van passagiers en het ontdekken van bepaalde specifieke psychologische gedragsuitingen van potentiele kapers

b. Ontwikkeling en toepassing van maatregelen die door het vliegend personeel bil een kaping moeten worden genomen en het verzorgen van faciliteiten op het vliegveld bij een eventuele kaping Hieronder vallen de maatregelen die moeten worden genomen, als een gekaapt toestel noodgedwongen moet landen teneinde brandstot in te nemen

c. Samenwerking met de publiciteitsmedia om toekomstige kapers te waarschuwen en te ontmoedigen.

Veiligheidsmaatregelen (bij sabotage)

a Ontwrkkeling en toepassing van adequate systemen en procedures om explosieven te ontdekken in lading postzakken, handbagage enz.

b. Ontwikkeling en toepassing van systemen ter controle van vliegtuigen en technische apparatuur op de grond

c. Beperken van bepaalde risico's door reizigers zoveel mogelijk gescheiden te houden van luchthavenbezoekers

d Ontwikkeling en toepassmg van juiste noodmaatregelen .n geval van sabotage (explosie in de lucht op de grond enz)

Veiligheidsniaatregelen (bij gewapende aanslag)

a. Juiste cn voldoende surveillance.

b. Adequate fysieke bescherming van passagiers en vliegtuigen bij start, landing enz.

c. Verbeterde veiligheidssystemen op de vliegvelden, o.m. door middel van televisie eri elektrische verspieders.

3. Wettelijke maatregelen

a Uitwerking van een speciaal internationaal verdrag over kapingen, sabotage en aanslagen De Juridische Commissie moet dit verdrag nog dit jaar voorbereiden, zodat het medio 1971 na een diplomaten-conferentie in werking kan treden

b Versnelde ratificatie van een ICAO-verdrag over kapingen, dat was gepland voor een conferentie in december a s. in Den Haag (Dit verdrag regelt de terugkeer van passagiers, bemanning en vliegtuig en de bestraffing van de kaper)

c Wettelijke regeling in landen waar die nog niet bestaat, om kapers e d streng te straffen

Tussen 1 jan 1969 en 30 juni 1970 vonden op de wereld 118 kapingen plaats ei? 14 daden van sabotage en gewapende aanslagen
Dit alles betrof vliegtuigen uit 47 verschillende landen met meer dan 7 000 passagiers In deze periode werden 96 mensen gedood (vgl pag. 577/1) en 57 gewond als gevolg van deze acties.

Amerikaans plan

Op 2 okt werd na lang debat in de Bestuursraad van de ICAO een Amerikaans plan aanvaard, dat onder zware druk van verschillende landen, zoals Libanon, VAR en Tunesie, verschillende malen werd afgezwakt Het plan vraagt om multilaterale luchtvaartverdragen, die voorzien in het stilzetten van elke dienstverlening aan vliegtuigen van landen die kapers de gelegenheid geven tot het plegen van „internationale chantage" (vgl pag 577/3)
Veertien landen (w o België en Nederland) stemden vóór, tien landen onthielden zich, terwijl de drie bovengenoemde landen tégen stemden
Een Canadese resolutie werd eveneens aanvaard (9 onthoudingen) In deze resolutie wordt voorgesteld door de Juridische Comniissie van de ICAO een verdragsregel te Laten ontwerpen die kan worden ingevoegd in de bilaterale luchtvaartovereenkomsten en waarin de uitlevering van vliegtuigkapers wordt geregeld. (ICAO, Times, NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 577)

WERELDBEVOLKING. VN-SCHATTINGEN

Het Demografisch Jaarboek van de VN (1969) stelt vast, dat de wereldbevolking rond het jaar 2009 verdubbeld zal zijn tot 7 miljard, als de huidige groeipercentages gehandhaafd blijven Terwijl China, met een geschat in wcnertal van 730 mln (medio 1968) thans nog de grootste bevolking heeft, toont de huidige trend aan, dat India (524 mln) rond het jaar 2000 China voorbij zal streven De jaarlijkse toename van de Indiase bevolking is 2,5% tegen 1,4% voor China (hier worden geboortenregeling-programma's reeds langer uitgevoerd)

De 15 landen met het grootste aantal inwoners zijn:

	(geschat)
China	730 000 000
India	524 000 000
Sowjet-Unie	238 000 000
Verenigde Staten	201 000 000
Indonesie	113 000 000
Pakistan	110 000 000
Japan	101 000 000
Brazilie	88 000 000
Nigeria	63 000 000
West-Duitsland	58 000 000
Verenigd Koninkrijk	55.000 000
Italie	53 000 000
Frankrijk	50 000 000
Mexico	47 000 000
Filippijnen	36 000 000

De regionale verdeling van de wereldbevolking is als volgt (medio 1968):

Azie	1946 000.000
Europa (ex. SU)	455 000.000
Afrika	336 000 000
Latijns-Amerika	267.000 000
Sowjet-Unie	238 000 000
Noord-Amerika	222 000 000
Oceanie	18 500 000

Volgens de Bevolkingscommissie van de VN zal de verstedelijking in de jaren zeventig nog sterker worden. Tegen 1980 zullen New York, Tokio, Los Angeles, Sjanghai en Mexico City meer dan 12,5 mln inwoners hebben. In 1960 woonden rond 352 mln mensen in steden met meer dan 500.000 inwoners. In 1980 zal dit aantal, volgens de huidige schatting, tot 665 mln gestegen zijn.
Het geboortencijfer blijft langzaam dalen: in 1969 waren er op de 1000 inwoners 33 geboorten. Ook het sterftecijfer daalt: 14 op de 1000 mensen (jaarlijks).
Het geboortencijfer is het hoogst in Pakistan. Jordanië, Laos en Tanzania met 49. Onwettige geboorten komen het meest voor in Latijns-Amerika en op de Caraïbische eilanden: 70%. De VAR en Israël hebben het laagste percentage onwettige geboorten: minder dan 1%.
De vrouwen in Zweden en Nederland bereiken gemiddeld de hoogste leeftijd: 76 jaar. Voor de mannen bedraagt het maximum gemiddelde 70 jaar in Nederland, Zweden, Noorwegen en Denemarken.
Hart- en vaatziekten en kanker blijven in de ontwikkelde landen de meest voorkomende overlijdensoorzaak.

(Vor. ber. pag. 787/3-1968)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KELGISCH-NEDERLANDS BELASTINGVERDRAG

Op *19* okt. werd door de ministers Harmel en Luns in Brussel een Belgisch-Nederlandse overeenkomst getekend ter voorkoming van dubbele belasting tussen Nederland en België. De overeenkomst waarover sinds 1948 is onderhandeld en die tenslotte tot stand kwam nadat vertegenwoordigers van beide landen op de Hoge Veluwe acht dagen aan een stuk vergaderd hadden, vervangt een sterk verouderd verdrag uit *1933.* De nieuwe overeenkomst, die als een belangrijke bijdrage voor de verdere uitbouw van de economische en financiële samenwerking tussen beide landen wordt gezien, moet nog door beide parlementen worden goedgekeurd. Na uitwisseling van de bekrachtigingsoorkonden zal ze toepassing vinden met ingang van *1* jan. van het jaar waarin de uitwisseling plaats vindt.

De belangrijkste nieuwe bepalingen van de overeenkomst betreffen de belastingheffing van dividenden, interest, royalties en beloningen van grensarbeiders.

België zal zijn belasting op dividenden die door een Belgische vennootschap aan Nederland worden uitgekeerd, verlagen van 20 tot 15%. Nederland zal de Belgische belasting verrekenen met de Nederlandse inkoinstenbelasting die over de dividenden verschuldigd is.

Op dividenden die een Nederlandse moedervennootschap van een Belgische dochtermaatschappij ontvangt zal België de belasting van 20 tot 5% omlaag brengen. Voor interest die aan inwoners van Nederland wordt betaald, verlaagt België in beginsel zijn bronheffing van 20 tot 10%. De Belgische bronheffing komt geheel te vervallen als de interest aan een Nederlandse onderneming wordt betaald, tenzij het interest betreft, die of in effecten wordt betaald of door een moedervennootschap aan haar dochter of door een dochtervennootschap aan haar moeder.

Ook in dit geval verrekent Nederland de eventuele Belgische heffing met de ter zake verschuldigde Nederlandse belasting.

Voor royalties zal de nu geheven Belgische belasting van 20% komen te vervallen. De beloningen van grensarbeiders blijven onder hetzelfde regime vallen als het bestaande belastingverdrag kent, d.w.z. ze worden uitsluitend in het land van inwoning belast. Nederlanders die na 1 jan. 1970 hun woonplaats van Nederland naar België hebben verlegd, kunnen echter geen beroep meer doen op de regeling. Zij zullen dus worden belast in het land waar zij werken.

Voorts bevat de overeenkomst o.m. bepalingen voor winst van vaste inrichtingen, bestuurders van vennootschappen en voor non-discriminatie. (NRC/Handelsblad) (Vor. ber. pag. 360/3)

UITBREIDING BEVOEGDHEDEN KANTONRECHTER

Op *24* juni ging de Tweede Kamer akkoord met een wijziging van de wet op de rechterlijke organisatie, waardoor de bevoegdheid van de kantonrechter in burgerlijke zaken na 1 dec. a.s. aanzienlijk wordt uitgebreid.

Na die datum kan men bij de kantonrechter terecht met rechtsvorderingen tot een hoogte van f *1500* (tot dusver f 500). De grens waar beneden geen hoger beroep kan worden aangetekend wordt verlegd van f *200* naar f *500.* Bij de rechtbanken komt deze grens geheel te vervallen (was f 1000), zodat daar nu in alle gevallen hoger beroep mogelijk is.

Voor de rechterlijke bevelen tot betaling die de kantonrechter op verzoek van een schuldeiser kan geven, blijft het maximum van f 500 bestaan. vorderingen die dat bedrag te boven gaan, moeten op de normale wijze bij de kantonrechter (tot f *1500)* of bij de rechtbank (boven f *1500)* worden aangebracht.

Voornaamste motief voor de uitbreiding van de bevoegdheid der kantonrechters vormt de sinds 1942 (toen de bevoegdheidsgrens bij f 500 werd gelegd) sterk gedaalde koopkracht van de gulden. Voorts zal de wetswijziging een belangrijke vermindering van werkzaamheden voor de arrondissementsrechtbanken meebrengen. Van alle daar behandelde zaken valt op het ogenblik ruim *20%* in de categorie die nu naar de kantonrechter overgaat.

(NRC/Handelsblad)

(Vor. ber. pag. 566/2-1968)

WET BESCHERMING PRIVACY AANVAARD

Op 27 okt. ging de Tweede Kamer z.h.s. akkoord met het wetsontwerp ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De fracties van PvdA, PSP, CPN en Groep-Aarden kregen aantekening geacht te hebben tegengestemd. De motieven hiervoor vormden de uitzonderingen die bij ministeriële machtiging op de wet kunnen worden gemaakt ten behoeve van de veiligheid van de staat. De PSP en CPN vonden deze uitzonderingsbepalingen te ver gaan, de PvdA en Groep-Aarden wilden dat van dergelijke ministeriële machtigingen tot b.v. het afluisteren van telefoongesprekken mededeling aan de voorzitter van de TK wordt gedaan.

De wet biedt bescherming tegen de aantasting van de persoonlijke levenssfeer door het strafbaar stellen van de schending van het telefoongeheim, van het afluisteren van andere dan telefoongesprekken en van het maken van afbeeldingen van personen in een niet voor het publiek toegankelijke ruimte. Ook een met ren TV-camera gemaakte opname, al of niet uitgezonden, wordt in de zin van de wet als zo'n afbeelding beschouwd.

In winkels en warenhuizen mogen alleen televisietoestellen ter bespieding van het publiek worden opgesteld, als de mensen daar duidelijk voor worden gewaarschuwd (amendement-Franssen). Een dergelijke waarschuwing zal niet vereist zijn in bankgebouwen die zich via een gesloten televisiecircuit willen beveiligen tegen bankovervallen.

De wet zegt over de bescherming van het telefoongeheim, dat het ,,iedereen verboden is een telefoongesprek — met een technisch hulpmiddel — opzettelijk af te luisteren en de kennis. ontleend aan zulk verboden afluisteren, over te dragen". Hierop bestaat dus o.m. als uitzondering het recht van de overheid tot aftappen en afluisteren ten behoeve van de staatsveiligheid.

(ANP, NRC/Handelsblad)

(Vor. ber. pag. 425/1-1968)

WIJZIGING WAPENWETGEVING

Op 29 april gaf de Tweede Kamer z h s goedkeuring aan een wetsontwerp, dat o m bepaalt dat alle inbreuken op de vuurwapenwet als inisdrijf worden aangemerkt, waardoor voortaan alleen de rechtbanken bevoegd zullen zijn hiervan kennis te nemen Verder wordt de werkingsduur van de zgn stilettowet — die op 1 juni 1970 zou zijn afgelopen — voor onbepaalde tijd verlengd Overtreding van het verbod om vuurwapens af te leveren kan gestraft worden met een maximumstraf van 4 jaar

Voor de bestrijding van de illegale wapenhandel is op het ministerie van justitie een speciale werkgroep gevormd die maatregelen ontwerpt ter bestrijding en opsporing van deze vuurwapens

Over het ,,speelgoedwapen", waarop uit de vaste Kamercommissie voor justitie de aandacht was gevestigd, zei minister Polak van justitie: ,,Het is niet uitgesloten dat er misbruik van speelgoedwapens wordt gemaakt. Ik zie daarin echter geen aanleiding alle speelgoedpistooltjes te verbieden. Wel zal ik de ontwikkeling op dit gebied nauwlettend volgen." De minister kon instenimen met het voorstel uit de vaste Kamercommissie, om de voorlichting aan banken, postkantoren, supermarkten enz. op het stuk van de preventieve maatregelen tegen overvallen uit te breiden. Dit met name omdat de bewindsman van de wetswijziging geen merkbare vermindering in de criminaliteit verwacht.

(ANP, NRC)

BELGIË

GRONDWETSHERZIENING OPNIEUW ACTUEEL

De gemeenteraadsverkiezingen hebben, zoals werd verwacht, de politieke situatie op landelijk niveau beïnvloed. Daags na 11 okt. werd in de eerste plaats uitgekeken naar de reacties van de partijen — vooral dan van de Brusselse federaties van BSP en PVV — op de sterke vooruitgang van het FDF. Verder werd de vraag gesteld, of de grondwetsherziening die in juli in de Kamer bleef steken, nu een betere kans zou maken.

● In de socialistische partij viel onmiddellijk op dat kamerlid Simonet, de sterke man in de Brusselse BSP-federatie, duidelijk afstand nam van het FDF.

Tussen 20 okt. en 2 nov. ging een afvaardiging van deze federatie viermaal praten met eerste-minister Eyskens, met de bedoeling een versoepeling van de regeringsteksten i.z. de Brusselse agglomeratie te bewerkstelligen. De delegatie stelde o.m. dat iedere randgemeente, die daartoe de wens uitspreekt, zonder meer bij de Brusselse agglomeratie moet kunnen aansluiten. De hele Vlaamse pers kantte zich tegen dit voorstel en beklemtoonde dat iedere uitbreiding van het tweetalige gebied onaanvaardbaar is. Na de laatste ontmoeting met de BSP-delegatie werd vernomen dat Eyskens niet op haar voorstellen was ingegaan.

● In de Brusselse federatie van de PVV heerste na de verkiezingen grote verdeeldheid i.v.m. de vorming van de nieuwe gemeentelijke bestuurscolleges. Sommige PVV-gekozenen sloten in de agglomeratie akkoorden af met het FDF. o.m. te Schaarbeek en te Etterbeek. Anderen gingen samen met de UTB van Vanden Boeynants die nochtans voor 11 okt. het mikpunt van hun aanvallen was geweest.

Toen er ook in de stad Brussel zelf een coalitie tot stand kwam tussen de PVV, de BSP en Vanden Boeynants, leidde dit tot een open breuk in de federatie. Enkele PVV-gekozenen, onder wie kamerlid M. Piron en senator B. Risopoulos, hadden een voorkeur doen blijken voor een samengaan met de FDF, maar burgemeester Cooremans en senator Snyers d'Attenhoven ondertekenden een akkoord met de BSP en Vanden Boeynants. Dit leidde tot het ontslag van kamerlid G. Mundeleer uit de partij. Senator A. Demuyter nam ontslag als voorzitter van de Brusselse federatie.

● De regering pleegde inmiddels ook overleg met diverse partijleiders van de meerderheid en de oppositie.

Uit die raadplegingen bleek dat de CVP/PSC niets voelde voor vervroegde parlementsverkiezingen en veeleer wenste dat de regeringsteksten i.z. de grondwetsherziening opnieuw voor de Kamer zouden worden gebracht in een openbaar debat.

In de PSC werd beslist — om de zieke voorzitter Servais, in het buitenland, tijdelijk te vervangen — een directorium te benoemen dat ook zou zorgen voor. een reorganisatie van de partijwerking. Voorgezeten door minister Hanin, bestaat dit directorium uit de kamerleden Remacle, Magnée en R. de Vos en J. Desmarets, voorzitter van de Brusselse PSC-federatie.

Ook in de BSP bleek een sterke strekking te bestaan ten voordele van de voltooiing van de grondwetsherziening.

In de PVV noteerde men pogingen van algemeen voorzitter Descamps om de partij te „regionaliseren" in drie vleugels, waarbij Vlamingen en Walen zouden samenwerken met de Brusselse federatie, waaruit de radicale elementen geweerd zouden zijn.

Op 27 okt. interpelleerden de kamerleden G. Moulin en G. Mundeleer over de gevolgen van de gemeenteraadsverkiezingen. In zijn antwoord stelde de eerste-minister dat de grote meerderheid van de Vlaamse en Waalse kiezers haar vertrouwen bewaart in het kabinet en in de regeringsteksten i.z. de grondwetsherziening. Hij gaf toe dat een aanzienlijk aantal Brusselse kiezers blijkbaar op een ander standpunt staat, maar herinnerde eraan dat de regeringsteksten in de senaat werden goedgekeurd door een meerderheid die van 80 tot ruim 90% reikt. Tot besluit nodigde Eyskens het parlement uit verder te werken aan de staatshervorming.

Na de ministerraad van 6 nov. deelde Eyskens mede dat de regering nog in november opnieuw met haar teksten voor de Kamer zal komen. Indien ook ditmaal het aanwezigheidsquorum niet wordt bereikt, voegde hij eraan toe, zou dit bijna fataal leiden naar een zeer ernstige politieke situatie.

(Vor. ber. pag. 657/1)

COLLARD KONDIGT ONTSLAG AAN

Op 4 nov. hebben alle socialistische partijfederaties een brief van algemeen voorzitter L. Collard ontvangen, waarin deze aankondigt dat hij op het congres van 12-13 dec. niet om de vernieuwing van zijn presidentieel mandaat zal verzoeken. Collard is sedert 1959 voorzitter.

STAKING VAN LEERKRACHTEN

Op 4 nov. hebben de ca. 45.000 leraars van het vrij (katholiek) Secundair onderwijs geweigerd les te geven. Zij wilden d.m.v. die staking de aandacht vestigen op de slepende, late uitbetaling door het Rijk van hun salarissen. De nationale confederatie van de oudervereinigingen stond achter de actie. De stakers formuleerden ook eisen i.v.m. de pensioenen, de benoemingen in vast verband, de herwaardering van het ambt en de herziening van het schoolpact. In enkele grote steden trokken de stakende leerkrachten in stoet door de straten. De leerkrachten van het katholiek lager onderwijs staakten niet, maar betuigden hun sympathie aan de collega's van het vrij middelbaar, normaal- en technisch onderwijs.

Ondervraagd door het CVP-lid R. van Rompaey over de houding van de regering, antwoordde minister Vermeylen (nationale opvoeding) op 5 nov. in de Kamer dat een ernstige inspanning geleverd wordt om de achterstand in de uitbetaling van de salarissen en de behandeling van de andere dossiers in te lopen. Verder kondigde hij diverse maatregelen aan betreffende de erkenning van de vaste benoemingen, de gelijkschakeling van de tijdelijken van het vrij onderwijs met de stagiairs van het rijksonderwijs, de sociale zekerheid enz. Wat de herwaardering van het ambt betreft, zei Vermeylen dat dit probleem niet tot de uitsluitende bevoegdheid van de onderwijsministers behoort.

NIEUWE ARBEIDSRECHTSPLEGING

Overeenkomstig de wet van 10 okt. 1967 houdende het nieuw gerechtelijk wetboek zijn op 2 nov. de arbeidsrechtbanken en -hoven in werking getreden. Voortaan worden alle sociale geschillen die tot dusver tot de bevoegdheid van de werkrechtersraden, de administratieve rechtscolleges of de vredegerechten behoorden, door deze nieuwe instellingen beslecht.

(Voordien had bijna elke sector van het arbeidsrecht en van de sociale zekerheid zijn rechters. Die verscheidenheid lokte

heel wat kritiek uit Zowel door werkgevers als door werknemers werd aangedrongen op de eenmakirig van de rechtsplegiiig inzake arbeid. Het probleem werd grondig bestudeerd door werkgroepen o l v de koninklijke commissaris voor de gerechtelijke hervorming Van Reepinghen en zijn opvolger Krings Het resultaat van dit studiewerk werd verwerkt in hei nieuwe wetboek)

Krachtens de nieuwe wet worden de arbeidsgeschillen beslecht door echte rechtbanken, voorgezeten door beroepsmagistraten. In ieder gerechtelijk arrondissement komt er een arbeidsrechtbank, die gehecht is aan de arrondissementsrechtbank. Rechtbanken zetelen te Brussel, Leuven, Nijvel, Antwerpen, Mechelen, Turnhout, Bergen (Mons), Charleroi, Doornik, Brugge, Ieper, Veurne, Kortrijk, Gent, Dendermonde, Luik, Hoei, Verviers, Hasselt, Tongeren, Aarlen, Marche, Neufchâteau, Namen en Dinant. Er worden verder arbeidshoven opgericht, gehecht aan de hoven van beroep te Brussel, Gent en Luik, en eerlang ook te Antwerpen en te Charleroi. De arbeidsrechtbanken zetelen in eerste aanleg, de hoven in beroep. De derde kamer van het Hof van Cassatie neemt kennis van de voorzieningen tegen beslissingen in laatste aanleg.

ENGELAND

PARTIJCONGRES LIBERALEN

De Liberale partij heeft van 23 tot 26 sept. haar jaarlijkse congres in Eastbourne gehouden. Op dit congres hielden de liberalen zich bezig met de toekomstige koers van de partij en met een beschouwing over het grote verlies bij de verkiezingen in juni toen zij de helft van hun zetels verloor.

Het debat over de toekomstige strategie van de partij eindigde in een compromis tussen de traditionele krachten in de partij en de naar links tenderende jong-liberalen. De partij zal de strijd om meer mandaten en het werk in het parlement de nodige aandacht geven, maar zich ook richten op buitenparlementaire activiteiten.

De leider der liberalen, Jeremy Thorpe, brak in de slotrede een lans voor evenredige vertegenwoordiging. Thorpe hoopte dat de directe verkiezingen voor het Europese Parlement uiteindelijk ook in Engeland een stelsel van evenredige vertegenwoordiging teweeg zullen brengen.

Als staal van de trotse aanspraak van de liberalen dat zij nog altijd bij uitstek de functie vervullen om ,,vooruit te kunnen denken" deed hij op het stuk van de buitenlandse politiek de suggestie aan de hand van een gemeenschappelijke Consultatieve Raad van parlementariërs uit Dublin, Londen en Belfast. Er moest, zei hij, in Ierland toch iets beters mogelijk zijn dan de huidige ,,miserabele vijandelijkheden". Ook daarbij zag Thorpe uiteindelijke oplossingen mogelijk gemaakt door het komende grotere Europese verband: Wanneer beide Ierlanden immers lid van de Europese gemeenschappen zullen zijn. Als protestants Nederland en katholiek Italië in Europa samen konden werken, waarom de beide Ierlanden dan niet?

Thorpe zag het als de speciale opgaaf van de Liberalen om radicale hervormingen praktisch uitvoerbaar te maken. Hij meende dat in de verschillende debatten op het congres duidelijk was gebleken dat de Liberalen ,,radicaler, relevanter en humaner" oplossingen hadden en stelde dat het congres zich thans ook duidelijk had uitgesproken voor een omschakeling van :,amateurisme" naar „beroepspolitiek".

De „gemeenschapsactie" van de Jonge Liberalen wordt door hem aanvaard. De partijleide wees er echter op dat men als parlementslid of gemeenteraadslid een grotere gelegenheid voor „gemeenschapsactie" heeft, omdat in een democratie invloed en macht nu eenmaal uit geslaagde verkiezingscampagnes voortvloeien. (NRC)

PARTIJ CONGRES LABOUR

Van 28 sept. tot 2 okt. werd in Blackpool het 69ste partijcongres van de Labourpartij gehouden.

Een van de belangrijkste sprekers was de oud-premier en partijleider Harold Wilson, die op 29 sept. een grote rede hield waarin hij o.a. felle kritiek op de Conservatieve partij uitte. Wilson repte echter met geen woord over de verloren verkiezingsstrijd.

Hij zag het humanitaire socialisme van de Labourpartij als de eigenlijke garantie van de rechten van het individu in een steeds meegaander wordende samenleving en verkondigde dat, al moest de Labourpartij altijd ,,een partij van protest" zijn, de laatste zes jaar hadden aangetoond dat zij ook een regeringspartij was, een partij die Engeland in die jaren tot een positie van ,,economische kracht" had gebracht.

Twee detailpunten sprongen uit het lange, maar het gehoor vrijwel geheel vasthoudend relaas naar voren. Ten eerste de nadrukkelijke wijze waarop Wilson aan de Conservatieve regering aanzegging deed dat als die door wapenleveranties aan Zuid-Afrika het voortbestaan van het Gemenebest op het spel zou durven te zetten. dergelijke contracten door de komende Labourregering geannuleerd zouden worden.

Dit ging vergezeld van een boodschap aan de Gemenebestlanden om niet uit organisaties weg te lopen maar het ,,Tory Bit" tussen de tanden te nemen en te beseffen dat er weer een Brittannië zou komen met een andere conceptie van Gemenebestleiderschap.

Ten tweede dat Wilson over Europa, en dat nog wel aan de vooravond van het kritieke debat over de toetreding tot de EEG, zeer positieve, ja voor zijn doen zeer stellige en ook nieuwe geluiden deed horen. Hij stelde allereerst dat hij — met alle respect voor lieden die anders dachten — zijn mening dat de ,,juiste voorwaarden" van toetreding voor Engeland voordelig zouden zijn, niet had gewijzigd.

Wilson voegde daaraan echter de observatie toe dat een land dat voor zijn uitvoer zo sterk van 's werelds markten afhankelijk was als Engeland, wel het feit onder ogen had te zien dat drie belangrijke markten om verschillende redenen meer en meer gereguleerd en gesystematiseerd werden, en dit stellig niet tot Engelands voordeel.

De Noordamerikaanse markt raakt steeds meer onderhevig aan een ,,koorts van protectionisme". Dan zette de neerwaartse tendens van de handel binnen het Gemenebest zich steeds verder voort.

De Labourregering had tevergeefs getracht de tendens te veranderen, maar de grootste Gemenebestlanden gingen hun economie steeds meer met die van hun buren integreren: Australië met Japan en de Zuidoostaziatische landen; Canada meer en meer met de Amerikaanse buur en de Caribische landen met Zuid-Amerika; een groot aantal van de Afrikaanse Gemenebestlanden troffen eigen regelingen met de EEG. Ten slotte maakte het derde grote handelsgebied, de uitgebreide Europese markt, haar alomvattende handelsregels zonder dat Engeland daar deel aan had.

Resoluties tegen partijbestuur

Met een uitermate krappe meerderheid van 95 mandaatstemmen (op

een totaal van meer dan zes miljoen) verwierp het congres een „anti-Europese" motie van Jacks Jones, de leider van de bond van vervoerspersoneel, waarvan goedkeuring gelijk zou hebben gestaan met een ondubbelzinnige veroordeling van de Britse kandidatuur voor de EEG. Wilson gaf opnieuw als zijn oordeel te kennen dat toetreding gunstig voor Engeland zou zijn als de voorwaarden maar „acceptabel" waren, en het congres hechtte tenslotte zijn goedkeuring aan het rapport van het partijbestuur waarin werd voorgesteld het resultaat van de onderhandelingen af te wachten alvorens zich op een buitengewoon congres voor of tegen uit te spreken.

In de loop van het congres werden een aantal moties aangenomen waaruit bleek dat de afgevaardigden het op een aantal essentiële punten niet eens waren met het beleid van het partijbestuur.

Op het economische vlak sprak het partijbestuur zich bij monde van Roy Jenkins, plaatsvervangend partijleider en oud-minister van financiën, uit voor het opstellen van een socialistische politiek van loon- en prijsbeheersing. Jenkins' pleidooi was tevergeefs. Met ruime meerderheid wees het congres het voorstel van de hand.

Tenslotte werd ondanks een persoonlijk beroep van Wilson op de afgevaardigden, een motie aangenomen waarin betreurd werd dat de socialistische parlementsfractie zich in het verleden niet strikt genoeg gehouden had aan de besluiten van het congres.

Wilson had er van tevoren op gewezen dat de motie afkeuring behelsde van het optreden van de voormalige Labourregering.

Het congres werd besloten met een debat over Noord-Ierland, waarin oud-minister van binnenlandse zaken Callaghan verklaarde dat Labour zich er volledig voor zal inzetten dat de Noordierse regering de afspraken over het aanbrengen van hervormingen nakomt. Volgens Callaghan werden er in Belfast pogingen in het werk gesteld om het hervormingsprogram af te zwakken. Daarbij zou men intimidatie met de wapens niet uit de weg gaan.

Het congres verwierp een motie waarin erop werd aangedrongen Ulster onder rechtstreeks Brits bestuur te plaatsen. Een tot de Labouïfractie gerichte motie, onmiddellijke hervormingen te bepleiten werd echter bij handopsteken aanvaard. Een motie betreffende directe invrijheidsstelling van Bernadette Devlin, werd verworpen. (The *Times,* NRC, *Reuter, AFP)*

PARTIJCONGRES CONSERVATIEVEN

De Britse Conservatieven kwamen van 7 tot 10 okt. voor de 88ste keer als partij bijeen in Blackpool. Op het programma stonden vraagstukken met betrekking tot het onderwijs, de herziening van het kiesstelsel en het plan van de regering tot regeling van de verhouding tussen werkgevers en werknemers in de industrie. Ook werd gesproken over de toetreding tot de EG en de economie.

Een opvallende afwezige op dit partijcongres was Enoch Powell, eens kandidaat voor het leiderschap. Hij is het niet eens met de politiek van de regering inzake de immigratie van niet-blanken en het plan van Engelands toetreding tot de EG.

Met grote meerderheid sprak de partij zich uit voor de politiek van de regering inzake Rhodesië en de kwestie van Engelands toetreding tot de Europese Gemeenschap. Minister van buitenlandse zaken Sir Alec Douglas-Home wist de afgevaardigden te overreden een voorstel te verwerpen waarin werd aangedrongen op intrekking van de sancties tegen Rhodesië.

De regering, aldus Douglas-Home zal premier Ian Smith van Rhodesië benaderen om met hem te pogen een regeling te treffen op basis van de vijf principes van de Britse regering (pag. 701/1), waaronder een ongehinderde ontwikkeling in de richting van een meerderheidsbewind in Rhodesië. Minister Douglas-Home erkende dat de economische boycot van Rhodesië niet het verlangde resultaat heeft opgeleverd. Toepassing van sancties kost Engeland veel geld en treft de negerbevolking van Rhodesië het zwaarst. Toch was hij er lang niet zeker van, dat intrekking van sancties de machthebbers in Salisbury tot compromissen zou kunnen verleiden.

Aanhangers van Enoch Powell waren wel op het congres.

Bij handopsteken ging het congres akkoord met een motie van het partijbestuur over Engelands toetreding tot de EEG als dat op bevredigende voorwaarden mogelijk is.

Het congres keurde voorts een motie goed waarin werd aangedrongen op versterking van de Britse politie en ging akkoord met een voorstel tot versterking van de NAVO in samenwerking met Engelands bondgenoten en tot herziening van Engeland~ defensiepolitiek op korte termijn.

Op het congres werd ook het plan van de regering bekend gemaakt om het huidige systeem van subsidie-regeling voor agrarische produkten te vervangen door een op het Europese vasteland bekende systeem van het leggen van heffingen op de invoer van landbouwprodukten. Tot grote verrassing van de minister van landbouw, James Prior, kreeg hij voor het plan een staande ovatie van de 4500 congresleden hetgeen hem ertoe verleidde te beloven dat hij het zo spoedig mogelijk zou verwezenlijken.

In een motie drong het congres aan op fiscale hervormingen en economische gericht op terugkeer naar een orthodox financieel-economisch beleid en naar de vrije ondernemning.

Minister van financiën, Anthony Barber, kondigde een verlaging van de directe belastingen aan, geleidelijke opheffing van de belastingen die ondernemingen op hun personeelsbestand betalen, vermindering van de staatsuitgaven en deelname van particulier kapitaal in de publieke sector.

Op de laatste dag van het congres hield partijleider en premier Edward Heath een slotrede die door de aanwezigen met groot enthousiasme werd ontvangen.

De essentie van de boodschap waarmee Heath de congressisten tot zulk een vervoering wist te brengen was „Minder geregeer, maar van een betere kwaliteit" De beperking van de regeertaak zal aan de staatsburgers naast een grotere keus tevens een grotere verantwoordelijkheid moeten geven, ook voor gemaakte fouten De premier waarschuwde de natie dat er geen alternatief was Hij geloofde dat zijn nieuwe regeerstijl, dat zijn „stille revolutie", die alle aspecten van het dagelijks leven zal gaan veranderen, ver over de levensduur van één parlement zal uitreiken: men legde de fundamenten voor een generatie!

Heath verkondigde dat de Conservatieven

aan het bewind waren gebracht om ,,de koers der geschiedenis van Engeland te wijzigen niets minder dan dat".
Bij die taak stootte men natuurlijk op tal van beperkmgen, deels opgelegd door het verleden deels door het falen van de Labcurvoorgangers Beperkingen als Engelands zware internationale schuldenlast, de enorme stijging van de overheidsuitgaven, het hoge belastingniveau, de verouderde industriele betrekkingen en de toenemende verliezen door stakingen
Voorts de beperkingen van .,wilde buitensporige looneisen", die door de vorige regering voor haar eigen politieke doeleinden welbewust waren aangemoedigd en dan nog de beperkingen van een stagnerende economie en van een laaiende inflatie
Tegenover het buitenland waren er de beperkingen van de ,gebroken beloften' van de laatste zes jaren en bovenal die van de ,,defaitistische instellingen" na een voortdurende terugtocht
Men diende, zei Heath, daarom een nieuwe ,,ruimte voor manoeuvres" te scheppen Op buitenlands gebied had de Britse diplomatie, die weer getoond had hoe doeltreffend zij kon zijn, dat reeds gedaan Heath noemde hier met name de door de minister van defensie lord Carrington bereikte overeenstemming met Australie, Nieuw-Zeeland. Singapore en Maleisië over de handhaving van een Britse vertegenwoordiging in Zuidoost-Azie. die overigens kleiner van omvang dan de thans nog aangehouden sterkte zou zijn. en die niet veel zou kosten
De gewenste stabilisatie van de Perzische golf werd praktisch met één zin afgedaan (het lijkt erop dat de terugtrekking aldaar volgens programma zal doorgaan)
Over de toetreding tot Europa werd de bekende Britse stelling herhaald dat als de .juiste voorwaarden" verkregen konden worden het lidmaatschap van de Gemeenschappen op lange termijn tot voordeel van Engeland, tot voordeel van het Britse volk en tot voordeel van Europa zou strekken
Op lange termijn ook tot voordeel van het Gemenebest, voegde Heath daar aan toe De Gemenebestlanden dienen echter wel te beseffen dat ook Engeland ,,volledige onafhankelijkheid van handelen" genoot Hoe men in Engeland ook intern van mening mocht verschillen, de Britse politiek was en bleef een zaak die door de Britse regering werd bepaald (De enige indirecte zinspeling op de voorgenomen wapenleveranties aan Zuid-Afrika).
Opvallend was de nadruk waarmee Heath, naast de gebruikelijke verzekering dat Noord-Ierland een deel van het Verenigd Koninkrijk was en dat zou blijven zolang de bevolkwg dat wenste, zijn steun toezegde aan hen die thans het programma van hervormingen uitvoerden. Er was daarom geen rechtvaardiging voor dat de geschillen in de gemeenschap aldaar uit moeten breken in een openlijk conflict, dat de tegenwoordigheid van vele duizenden Britten eiste.
Heath kondigde voorts de komende hervorming van de regeringsmachine (pag 699/2) aan en de komende herziening van de overheidsuitgaven
Dit leidde de premier tot de belijdenis van zijn essentiele politieke filosofie dat de staatsburgers ermee zullen hebben te rekenen dat zij zelf meer voor de gevolgen van hun handelingen verantwoordelijk zullen zijn.
Niemand zou zich daartussen plaatsen En zeker niet de regering als het erom zou gaan om ondernemingen te redden van de gevolgen van het inwilligen van onverantwoordelijke looneisen
(The Times, Reuter. DPA, NRC)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

FIDJI

ONAFHANKELIJK

De Fidji-eilanden zijn op 30 okt. onafhankelijk geworden en tegelijk als 30ste lid in het Gemenebest opgenomen.
Prins Charles overhandigde namens koningin Elizabeth II de constitutionele oorkonden aan de premier van Fidji, Ratu Sir Kamisese Mara, tijdens de plechtigheden in de hoofdstad Suva.
De onafhankelijkheid van de Fidjieilanden was in principe overeengekomen tijdens een van 20 april-5 mei te Londen gehouden constitutionele conferentie, waar een grondwet voor de nieuwe staat werd uitgewerkt. Het grote probleem daarbij was de vrees van de oorspronkelijke bewoners, de Fidjianen, dat zij door hun numerieke minderheid (ca. 42%) door de Indiërs (ca. 50%), die vanaf 1870 in grote getale naar het eiland waren overgebracht t.b.v. de suikerplantages, overvleugeld zouden worden. Overeengekomen werd dat de bestaande wetgevende vergadering voorlopig als Huis van Afgevaardigden zal fungeren. Het nieuwe Huis zal 52 leden tellen, van wie 22 vertegenwoordigers van de Fidjiaanse gemeenschap, 22 van de Indische gemeenschap en 8 van de overige bevolkingsgroepen (Europeanen, Chinezen). Naast het Huis bestaat een Senaat van 22 benoemde leden. Vooral ter verzekering van de rechten der nationale minderheden is de instelling van een Ombudsman voorzien. (Survey of *British* nnd Commonwealth *Affairs)*

MALEISIË

ABDOEL RAHMAN AFGETREDEN. ABDOEL RAZAK OPVOLGER. NIEUW KABINET

Toenkoe Abdoel Rahman, sinds 15 jaar premier van Maleisië, maakte op 30 aug. bekend dat hij op 21 sept. zou aftreden. de dag waarop zijn neef, de sultan van Kedah. zijn ambt als koning* zou aanvaarden.

* Abdoel Halim Moe' Azzam Shah, de sultan van Kedah, is op 23 juli door de heersers van de negen deelstaten van Maleisië tot vijfde koning van de federatie Maleisië gekozen. Hij is de opvolger van sultan Ismail Nasiroeddin Shah, wiens ambtstermijn van vijf jaar op 21 sept. afliep. (AP/Reuter)

Tevens deelde de scheidende eerste-minister mee dat hij vice-premier Abdoel Razak als zijn opvolger zou voordragen. Voorts tnaakte hij de opheffing bekend van het verbod op alle politieke activiteiten, dat sinds de bloedige rassenonlusten van mei 1969 (pag. 305 e.v.-1969) van kracht was. Ook kondigde hij aan dat het parlement op 17 febr., voor het eerst sinds 22 maanden, bijeen zou komen. Abdoel Rahman duidde evenwel niet aan of de politieke gevangenen: waaronder minstens één parlementslid van de oppositie, zouden worden vrijgelaten; evenmin sprak hij over de mogelijkheid van een opheffing van de destijds afgekondigde noodtoestand. Wel verklaarde hij dat de National Operations Council o.l.v. Abdoel Razak voorlopig in functie zou blijven, terwijl de politieke activiteiten beperkingen zijn opgelegd bij de pas afgekondigde anti-oproerwetten, volgens welke problemen i.z. de raciale verhoudingen niet ter discussie mogen worden gesteld.
Abdoel Rahman zei zich voortaan te willen wijden aan zijn taak als secretaris-generaal van het voorlopige secretariaat van islamitische landen. Hij zou zijn zetel vestigen in Penang, totdat de conferentie van islamitische landen zich in december te Karachi zal hebben uitgesproken over het permanente secretariaat (zie pag. 413/2).

Nieuwe regering

Op 22 sept. werd Abdoel Razak benoemd tot premier. Hij vormde een nieuwe regering, die de volgende dag werd beëdigd. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier, buitenlandse zaken en defensie - Abdoel Razak; vice-premier en binnenlandse zaken - Ismail bin Dato Abdoel Rahman; financiën - Tan Siew Sin; openbare werken en PTT - V. T. Sambanthan; gezondheid - Tan Sri Sardon; zonder portefeuille - Ong Yoke Lin; handel en industrie - Mohammed Khir Johari; zaken m.b.t. Serawak - Tan Sri Teinenggong Jugah; arbeid - V. Manickavasagam: landbouw - Mohammed Ghazali bin Jawi; nationale ontwikkeling - Abdoel GhafarBaba; transport - Ganie Gilong; zonder portefeuille - Lee Siok Yew; voorlichting en cultuur - Hamzah bin Dato Aboe Samah; sociale zaken - mevr. Tan Sri Fatimah binte Hasjim; justitie - Abdoel Kadir Yusof; onderwijs - Hoessein Onn; minister met speciale taken, nationale eenheid en planning - Tan Sri Mohammed Ghazali Shafie. De portefeuilles van plaatselijk bestuur en huisvesting en van jeugd en sport werden nog niet toegewezen.

Van de leden van het vorige kabinet keerde alleen Khaw Kai Boh niet terug. De Malaysian Chinese Association (MCA) die na de ver-

Abdoel Razak bin Dato Hoessein werd op 11 maart 1922 te Pek–n geboren In het sultanaat Pahang, waarvan zijn vader eerste-minister was. Hij studeerde aan het Malay College te Koeala Kangsar, het Raffles College te Singapore (tegelijk met Lee Kuan Yew. de huidige premier van Singapore) en voorts te Londen, waar hij in 1949 een rechtenstudie afsloot, in hetzelfde jaar als Abdoel Rahman.
Razaks politieke carrière begon met zijn verkiezing tot leider van de jeugdbeweging van de Maleise partij UMNO. In 1951 werd hij vice-voorzitter van deze partij en de tweede man van Maleisië, na Abdoel Rahman. Razak was minister van onderwijs (1955-57), vice-premier en minister van defensie (1957-59), premier (febr.-aug. 1959) alsmede vice-premier, minister van defensie en van plattelandsontwikkeling (1959-63) in de regering van Malakka. Na de tot standkoming van de federatie Maleisië bleef Razak vice-premier, minister van defensie en minister van plattelandsontwikkeling, terwijl hij de facto optrad als onderminister van buitenlandse zaken.

---

kiezingsnederlaag van mei 1969 (pag. 305-1969) geen kabinetstaken meer wenste te vervullen, toonde zich daar nu weer toe bereid. Vier Chinezen maken deel uit van het nieuwe kabinet, aldus de *NZZ* (2-10), o.w. Tan Siew Sin; daarnaast zijn er twee Indische vertegenwoordigers.
Na zijn ambtsaanvaarding verklaarde Abdoel Razak dat het parlement inderdaad op 17 febr. 1971 bijeengeroepen zal worden. Hij herhaalde zijn oproep voor neutralisatie van Zuidoost-Azië, met garanties van de VS, de SU en China. (Reuter, *Financial Times*, *NZZ*, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 399/2-1969)

SINGAPORE

WIJZIGINGEN KABINET

Op 10 aug. heeft premier Lee Kuan Yew zijn kabinet gereorganiseerd.
Het ministerie van defensie werd gesplitst in defensie en binnenlandse zaken. De minister van onderwijs, Ong Pang Boon, kreeg de portefeuille van binnenlandse zaken; de minister van financiën, Goh Keng Swee, de portefeuille van defensie, welke hij ook van 1965-67 beheerd had. Minister van onderwijs werd Lim Kim San (voorheen defensie). De portefeuille van financiën kreeg Hon Sui Sen, tot dusver president van de ontwikkelingsbank.
De verdeling van *de overige* portefeuilles bleef als volgt:

Wetenschap en technologie - Toh Chin Chye, buitenlandse zaken en arbeid - S Rajaratnam; verbindingen - Yok Nyuk Lin, cultuur - Jek Yeun Thong, sociale zaken - Enche Othman Bin Wok: justitie en nationale ontwikkeling - E W Barker gezondheid - Chua Sian Chin

Ong Pang Boon vertrok op 5 sept naar de VS voor een studie van een jaar. In zijn plaats werd met de portefeuille van binnenlandse zaken belast Wong Lin Ken. (Financial *Times)* (Vor. ber. pag. 367/1-1968)

WEST-SAMOA

LID GEMENEBEST

Naar de secretaris-generaal van het Gemenebest, Arnold Smith, op 26 aug. bekend maakte, is het koninkrijk West-Samoa lid van het Gemenebest geworden. Sinds de eilandengroep op 1 jan. 1962 onafhankelijk werd, was het krachtens een interim-regeling in vele opzichten reeds als lid van het Gemenebest behandeld. Na verkiezingen begin 1970 en de vorming van een nieuw kabinet had de regering van premier Tupua Tamasese Lealofi besloten het lidmaatschap officieel aan te vragen. (Survey of British and *Commonwealth* Affairs 11-9)

PROFIEL

FIDJI

GESCHIEDENIS: In 1643 door Abel Tasman ontdekt, werd Fidji op 10 okt. 1874 een Britse kroonkolonie. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de eilandengroep een belangrijk steunpunt voor vloot en luchtmacht op de route van de VS naar Australië en Nieuw Zeeland.

OPPERVLAKTE: 18.272 km2. 844 eilanden en eilandjes, waarvan 106 bewoond. De belangrijkste zijn: Viti Levu (6.452 km2) en Vanua Levu (3.438 km2). Het eiland Rotuma werd in 1881 aan de kolonie toegevoegd.

INWONERS: 525.000 (schatting eind 1969); 28,7 per km2.

HOOFDSTAD: Suva (op Viti Levu) 54.157 inw. (1966).

BEVOLKING: Indiërs 263.000, Fidjianen 220.000, Europeanen en half-Europeanen

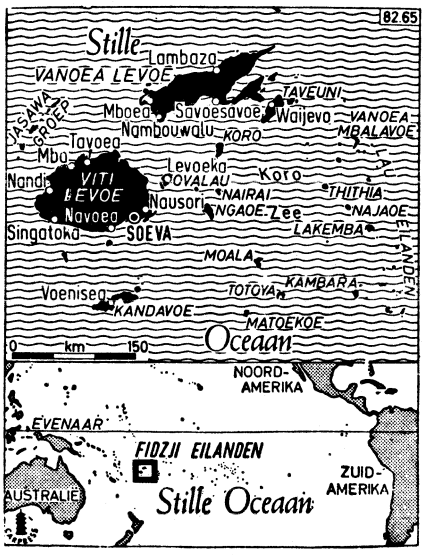

24.000, Rotumanen en andere Pacific-bewoners 13.000, Chinezen 5.000.

TAAL: Engels (officieel), Hindi en Fidji.

RELIGIE: Christenen, vooral methodisten (182.193 in 1966) en r.-k. (39.807); hindoes (191.705) en moslims (37.116).

ONDERWIJS: 701 scholen met 116.124 leerlingen en 3.588 docenten. In febr. 1968 werd te Suva de South Pacific University geopend.

STAATSVORM: Constitutionele monarchie. Staatshoofd: koningin Elizabeth II. Premier: Ratu Sir Kamisese Mara. Wetgevende Raad van 4 benoemde en 36 gekozen leden.

POLITIEKE PARTIJEN: National Federation Party 9 en Alliance Party 27 zetels bij verkiezingen in 1966.

PROVINCIES: 14.

MUNT: Fidji dollar; off. pariteit $F 0,871 = $ 1.

ECONOMIE: Voornamelijk land- en bosbouw met als voornaamste agrarische produkten suiker en kokosnoten. Daarnaast zijn van belang de mijnbouw (vooral goud) en het toerisme. Het vijfjarenplan 1970-75 voorziet in uitgaven ter hoogte van F$ 82 mln, welke vooral in de ontwikkeling van de landbouw worden geïnvesteerd; een deel van de uitgaven wordt gedekt door Britse ontwikkelingshulp. De jaarlijkse stijging van het nationale inkomen is geraamd op 6%.

VERKEER: Wegen 1.439 mijl, waarvan 1.245 mijl het hele jaar begaanbaar. Spoorwegen: particuliere lijn van 440 mijl. Voornaamste haven: Suva. Internat. luchthaven: Nadi.

HANDEL (1969): Invoer $F 77,8 mln, uitvoer (incl. heruitvoer) $F 53,2 mln. Voornaamste uitvoerprodukten: suiker $ 28,1 mln, kokosolie $F 3,9 mln en goud $F 3,3 mln. Belangrijkste handelspartners: (invoer) Australië, Engeland, Japan; (uitvoer) Engeland, VS, Australië.

PRODUKTIE: Suiker 341.000 ton (1969); goud 3.330 kg (1968); 32.000 m3 gezaagd hout (1968).

WEST-SAMOA

GESCHIEDENIS: In 1899 verloor Samoa, in 1722 door Jacob Roggeveen ontdekt, zijn onafhankelijkheid, toen het westelijk

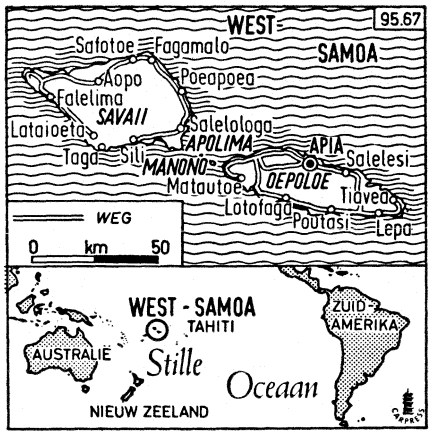

deel door de VS en het oostelijk deel door Duitsland geannexeerd werden. In 1914 werd West-Samoa bezet door Nieuw Zeeland, dat het gebied vanaf 1920 bestuurde als mandaat van de Volkenborid en na 1946 als trustgebied van de VN. Krachtens een volksstemming onder auspiciën van de VN (mei 1961) werd West-Samoa op 1 jan. 1962 een onafhankelijke staat. Op 1 aug. 1962 werd een vriendschapsverdrag met Nieuw Zeeland getekend, op grond waarvan dit land de buitenlandse betrekkingen van West-Samoa behartigt.

OPPERVLAKTE: 2.842 km2. Negen eilanden. met als voornaamste: Savai'i en Upolu.

INWONERS: 137.000 (schatting 1968); 48,2 per km2. Geboortencijfer 32,6; sterftecijfer 4,0 per 1000 inw. (1963).

HOOFDSTAD: Apia (op Upolu) 25.391 inw. (schatting 1966).

BEVOLKING: Overwegend Polynesiërs !verwant aan Maori's); ca. 6.000 personen van Europese herkomst.

TAAL: Engels en Samoaans.

RELIGIE: 75% prot.-christelijk; voorts r.-k.

STAATSVORM: Constitutionele monarchie. Staatshoofd (Ao o le Malo): Malietoa Tanumafili II (sinds 5 april 1963, voor het leven). Premier: Tupua Tamasese Lealofi. Parlement: 1 Kamer (46 leden, incl. 5 Europeanen).

ECONOMIE: Landbouw is het voornaamste middel van bestaan, met als belangrijkste produkten kokosnoten, cacao en bananen, Om de basis van de kwetsbare economische structuur te verbreden heeft de regering onlangs maatregelen genomen om het toerisme te bevorderen. Nieuw- Zeeland biedt financiële hulp voor ontwikkelingsprojecten en geeft subsidie t.b.v. de begroting.

MIJNT: Tala (WS$); off. pariteit WS$ 0.893 = $ 1.

VERKEER: Hoofdwegen: ca. 300 mijl, waarvan 80 mijl geasfalteerd (1962). Geregelde scheeps- en luchtvaartverbindingen met omringende eilanden. Kreeg in dec. 1969 een lening van $ 2,4 mln van de Aziatische Ontwikkelingsbank voor verbetering vliegvelden en wegen. Voornaamste haven: Apia.

HANDEL: Voornaamste uitvoer produkten: copra 12,300 ton, bananen 481.600 kisten en cacao 2.900 ton (1965). Belangrijkste handelspartners: Nieuw Zeeland en andere Gemenebestlanden.

INTERNATIONALE ORGANISATIES: Gemenebest, Aziat. Ontwikkelingsbank, WHO

FINANCIËN EN ECONOMIE

ALGEMEEN

STAALPRODUKTIE: De wereldstaalproduktie heeft in 1969 een nieuw record bereikt. Zonder rekening te houden met de produktie van de Chinese Volksrepubliek (geen gegevens bekend), heeft de wereldproduktie 560 mln ton bedragen, d.w.z. 44.4 mln ton of 8,6% meer dan in 1968. Alle staalproducerende landen verhoogden hun produktie, m.u.v. Italië, waar een, overigens lichte, daling viel waar te nemen.

VS: Meer dan 131,5 mln ton Stijging van 7,9% t o v. 1968. Blijven grootste staalproducent met aandeel van 23,5%.

SU Zeer regelmatige stijging. In 1969 werd 110 mln ton geproduceerd. Aandeel in wereldproduktie enigszins achteruit tot 19,7%.

Oost-Europa: De landen van oostelijk Europa verhoogden hun produktie tot 37,2 mln ton, hetgeen een stijging t.o.v. 1968 betekent van 5.3%.

Groot-Brittannië: Lichte stijging. In 1969 produktie van 26,8 mln ton. (Record-produktie in 1965 met 27,4 mln ton).

Japan: Zeer grote stijging. T.o.v. 1968 met 22,8% tot 82,1 mln ton of 14,7% van de wereldproduktie.

Europese Genieenschap: De produktie van de EG is voor de eerste maal de 100 mln ton gepasseerd en beliep in 1969 107,1 mln ton (8,8% meer dan in 1968). Percentsgewijs was de stijging het sterkste in Nederland (27%. zie ook pag. 256/1), dan volgen Luxemburg (14%), België (10,9%j, Frankrijk (10,3%), West-Duitsland (10,1%). Italië, dat in 1969 een produktie had van 16,4 mln ton zag als gevolg van stakingen de produktie met 3,2% dalen t.o.v. 1968. (Carpress)

(Vor. ber. pag. 191-1969)

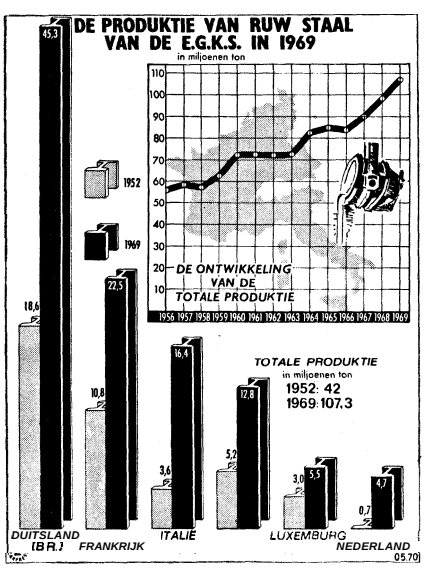

Kaart wereldproduktie (1968) op pag. 191-1969. (Carpress)

AUTOPRODUKTIE: In 1969 was de mereldautoproduktie als volgt (The Economist, 17-10, tussen haakjes het aantal inwoners per auto):

i.	VS	8.224.000	(2,2)
2.	W.-Duitsland	3.313.000	(4,8)
3.	Japan	2.611.000	(14,5)
4.	Frankrijk	2.168.000	(4,3)
5.	Groot-Brittannië	1.717.000	(4,8)
6.	Italië	1.477.000	(6,4)
7.	Canada	1.035.000	(3,1)
8.	Australië	371.000	(3,2)
9.	Spanje	370.000	(19,2)
10.	Sowjet-Unie	294.000	(150)
11.	Zweden	243.000	(3,7)
12.	Brazilië	238.000	(55,5)
13.	Argentinië	154.000	(18,8)
14.	Tsjechoslowakije	143.000	(22,2)
15.	Z.-Afrika (1968)	141.000	(12)
16.	Nederland	87.000	(5,6)
17.	China (geschat)	50.000	(5.500)
18.	Polen	50.000	(8,1)
19.	India	43.000	(900)

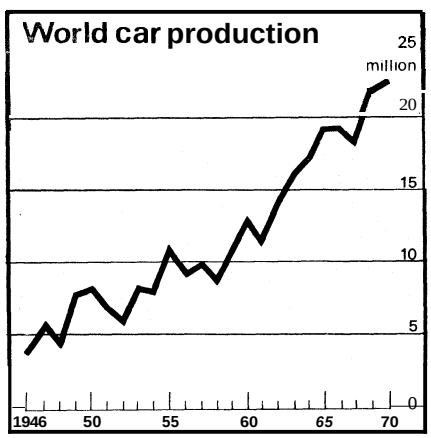

(The Economist)

In 1969 werd voor het eerst in de 75-jarige geschiedenis van de auto-produktie méér dan de helft van de auto's buiten de VS geproduceerd. Nochtans hebben de VS met 91,5 mln auto's momenteel meer dan 50% méér auto's op de weg

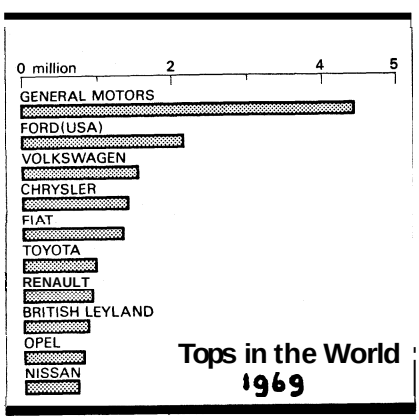

(The Economist)

dan alle Europese landen te zamen. De Amerikaanse produktie begint in 1969 de tendens te vertonen naar een groter aandeel voor de kleinere types. Dit als concurrentie-mogelijkheid voor de grote invoer van kleinere Europese auto's. Zo werden in 1969 rneer dan 649.000 Westduitse auto's (waaronder een groot aantal Volkswagens) naar de VS geëxporteerd In Europa waren de grootste producenten in 1969: Volkswagen. Fiat, Re-

nault, British Leyland, Opel en Ford (Engeland). (The Economist)

(Vor. ber. pag. 810/3-1968)

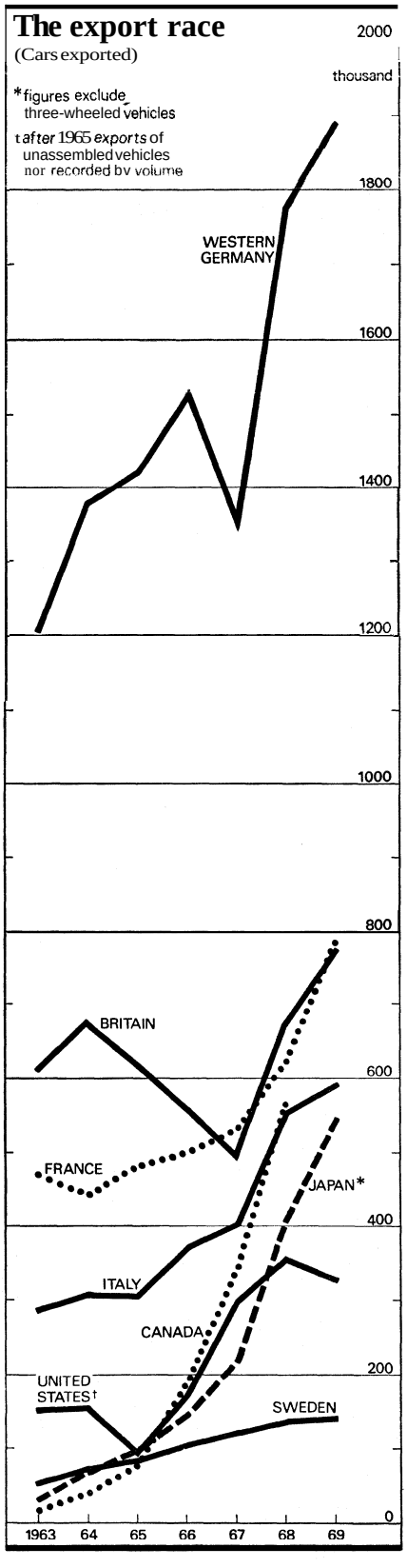

ELEKTRICITEIT: Volgens het Statistisch Jaarboek 1969 van de VN was de elektriciteitsproduktie* in 1967 en 1968 als volgt (in mln kWh):

	1967	1968
Wereldproduktie	3.856.300	4.191.900
Afrika	67.400	74.000
N.-Amerika	1.521.700	1.653.400
Z.-Amerika	82.900	90.300
Azië (incl. China)	415.400	463.000
Europa (excl. USSR)	1.124.900	1.214.100
Oceanië	56.300	58.400
USSR	587.700	638.700
Ver. Staten	1.317.301	1.435.512
China (schatting 1960)	58.500	
Japan	245.500	270.611
Nederland	30.056	33.619
België	23.990	26.460
W.-Duitsland	180.712	198.913
Groot-Brittannië	209.383	223.302
Frankrijk	111.637	117.925
Italië	96.829	104.011

* De cijfers betreffen totale bruto-produktie voor zowel particulier als publiek gebruik, alsmede de produktie van bedrijven voor eigen gebruik.

De elektriciteitsproduktie door atoomcentrales was als volgt (in mln kWh):

	1967	1968
Wereldproduktie	40.400	49.400
België	364	60
Nederland	—	27
Groot-Brittannië	24.230	27.196
Ver. Staten	7.655	12.528
Frankrijk	2.560	3.159
W.-Duitsland	1.225	1.952
Italie	3 152	2 576
Japan	629	1.027

(Vor. ber. pag. 692/1-1968)

BELGIË

STEENKOLENPRODUKTIE IN 1969: In 1969 is de produktie van de kolenmijnen met 1.606.000 ton of 10,8% verminderd. De spreiding over de bekkens ziet eruit als volgt:

Kempen: — 469.000 ton of 5,5%
Mons: — 100.000 ton of 11,5%
Centrum: — 253.000 ton of 40,7%
Charleroi: — 710.000 ton of 21,3%
Luik: — 74.000 ton of 4,9%

Het totale binnenlandse verbruik is van 21,5 mln ton in 1968 (waarvan 14,7 mln ton Belgische kolen) gedaald tot 20,4 mln ton in 1969 (waarvan 13,7 mln Belgische kolen.)

Per einde 1969 bleven nog 14 kolenmijnondernemineen in werking. Een enkele mijn vertoonde nog een winstgevend resultaat. Uiterlijk einde 1970 zal het Kolendirectorium aan de regering een programma voorleggen m.b.t. de produktieoogmerken van de bekkens tot 1975. Volgt de regering de voorstellen van het directorium. dan zal de produktie in Limburg geleidelijk worden teruggebracht tot 6,5 mln ton en in Wallonië tot 2 a 3 mln ton.

Deze gegevens werden op 15 september verstrekt op een persconferentie door K. Evalenko, voorzitter van het Kolendirectorium.

SPOORWEGEN. De Nationale maatschappij der Belgische spoorwegen vervoerde in 1969 23,2 mln ton in het binnenland, 22,3 mln ton ingevoerde waren, 12,7 mln ton uitgevoerde waren, 10,8 mln ton in transito. In totaal: 69,2 mln ton.

VLOOT. De Belgische vloot bestond op 1 januari 1970 uit 72 vrachtschepen, 15 tankers, 6 fruitvrachtschepen, 4 ertsschepij en 1 gemengd passagiersschip. De brutotonnenmaat van deze 98 schepen bedroeg 965.250 t.

HAVENS. In 1969 liepen 17.885 schepen de haven van Antwerpen binnen, 3.245 schepen de haven van Gent en 4.436 schepen de havens van Brugge en Zeebrugge. De tonnenmaat bedroeg voor Antwerpen: 60.532.000; voor Gent: 3.995.000; voor Brugge en Zeebrugge: 9.430.000.

UITGEVERIJBEDRIJF: Twee bekende uitgeverijen, de n.v. Desclée-De Brouwer (Brugge-Utrecht) en de n.v. Heideland-Orbis (Hasselt) zullen voortaan in een soort van ,,joint venture" samenwerken. Zij zullen gebruik maken van een gemeenschappelijke distributie en planning, maar hun zelfstandigheid bewaren i.z. de gespecialiseerde domeinen, waarmee zij naam hebben gemaakt.

(De Standaard 29-10)

STAATSLENING: De staatslening van einde oktober heeft 25,7 mrd fr. opgebracht, waarvan 21,5 mrd. fr. ,,vers geld". De regering heeft haar tevredenheid geuit over deze ,,recordcijfers".

DISCONTO: De Nationale Bank heeft per 22 okt. haar disconto van 7,5% teruggebracht op 7%.

NEDERLAND

GROOTSTE BEDRIJVEN IN 1969:

Naam	Branche	Omzet in miljoenen gld. 1969	1968	Personeel
1 Kon. Olie	Chemie	36.211	32.546	173.000
2 Unilever	Voeding/wasm.	21.829	20.032	326.600
3 Philips	Elektro	13.023	9.721	347.900
4 AKZO	Chemie/voed.	6.366	5.302	100.300
5 C & A	Textiel	3.400		—
6 Hoogovens	Staal	1.748	1.417	21.880
7 SHV	Handel	1.714	1.675	10.000
8 Intern-Muller	Handel	1.479	1.255	15.100
9 Billiton	Mijnbouw	1.251	750	6.600
10 DSM	Chemie	1.173	1.086	18.100
11 Esso Ned.	Olie/Chem.	1.132	1.043	1.655
12 KLM	Luchtvaart	1.107	952	15.320
13 V & D	Detailhandel	1.060	—	22.000
14 VMF	Metaal	1.033	880	25.959
15 Albert Heijn	Voeding	1.030	888	12.000
16 CIV	Handel	879	—	—
17 Cebeco	Handel	869	839	1.100
18 NSU	Scheepvaart	820	—	—

(Zakenwereld) (Vor. ber. pag. 622)

CHARLES DE GAULLE OVERLEDEN

De oud-president van Frankrijk, generaal de Gaulle is op 9 nov. 's-avonds om half acht plotseling overleden in zijn buitenhuis in Colombey-les-deux-Eglises.

Het nieuws van het overlijden werd pas de volgende morgen bekend.

Met de Gaulle is de laatste Europese staatsman heengegaan die dankzij een negentiende eeuws nationalisme reeds bij zijn leven een legendarische figuur was, aldus Trouw (11-11). Heel zijn lange leven heeft hij er naar gestreefd om de legende tot werkelijkheid te maken. De legende van de grandeur van Frankrijk .,Heel mijn leven heb ik mij een zeker idee van F ankrijk levend gehouden", aldus de Gaulle over de kern van zijn politieke denken. .,Ik kwam vroeg tot de overtuiging dat Frankrijk, zoals de prinses in een sprookje of de madonna's van de fresco's een eminente en uitzonderlijke lotsbestemming had . . . ."

,,Wanneer middelmatigheid Frankrijks daden of houding kenmerkt, is dat voor mijn gevoel een absurde afwijking, die toegeschreven moet worden aan de gebreken der Fransen, maar niet aan het genie van de Natie. Ik ben er van overtuigd, dat Frankrijk slechts werkelijk zichzelf is, als het in de voorste gelederen staat. Kortom, Frankrijk, zoals ik het zie, kan zonder grandeur Frankrijk niet zijn".

Uit deze instelling vloeide haast automatisch voort dat de Gaulle meer belangstelling had voor buitenlandse en militaire politiek dan voor de binnenlandse problemen van Frankrijk, wat hem tijdens zijn presidentschap (1959-1969) dan ook uiteindelijk noodlottig is geworden.

In mei 1968 kreeg hij de rekening gepresenteerd: stakingen en straatgevechten herinnerden hem eraan dat de Franse maatschappij ernstige ziekteverschijnselen vertoonde. Om deze toestand te saneren probeerde de Gaulle een tovermiddel te hanteren: participatie.

Dit was de laatste poging van Charles de Gaulle om als de politieke Messias van Frankrijk op te treden. De Franse bevolking kwam niet onder de indruk van de participatiedenkbeelden van de generaal en de Gaulle werd afgedankt. Zo eindigde in april 1969 op een abrupte wijze de loopbaan van een uitzonderlijk staatsman, die met enig recht van zichzelf kon zeggen dat hij Frankrijk tweemaal had gered, eenmaal voor het verlies van zijn eer: de tweede maal in 1958 van een burgeroorlog.

Want de Gaulle was ook de grote man uit de Tweede Wereldoorlog en met de dood van de Gaulle is na Roosevelt, Stalin en Churchill, de laatste der grote mannen uit die periode verdwenen.

In de jaren van de Tweede Wereldoorlog belichaamde de Gaulle het verzet in het ,,bezette Frankrijk", dat in tegenstelling tot het Pétain-bewind in Vichy een onafhankelijke plaats opeiste in de rangen van de geallieerde mogendheden. Maar de Gaulle werd niet alleen 't symbool van een vrij Frankrijk in oorlogstijd, maar ook de belichaming van een Vijfde Republiek, die Frankrijk de staatkundige structuur heeft gegeven, waar de Gaulle in de jaren '44-'45 vergeefs naar streefde.

De Gaulle heeft zich tenslotte voo - al vereenzelvigd met het Frankrijk, dat op basis van een onafhankelijke kernmacht, een onafhankelijke buitenlandse politiek en een niet door de dollar gedomineerde economie een zelfbewuste eigen plaats moest innemen in een door twee machtsblokken beheerste wereld en daarmee weer zin moest geven aan de uitspraak van de generaal, dat ,,wie Frankrijk dient. de wereld dient".

Bekendmaken overlijden

Charles de Gaulle overleed 9 nov. des avonds om half acht. Hij had de dag op normale wijze doorgebracht met het werken aan zijn memoires en het maken van een wandeling in de tuin van zijn landgoed. Terwijl hij, in afwachting van het televisiejournaal, een partijtje patience speelde met zijn vrouw, werd hij opeens doodziek. Zijn vrouw liet onmiddellijk de dokter en een geestelijke komen. die hem nog de laatste sacramenten toediende, maar de dokter kon niets meer doen. Na een kwartier was de Gaulle dood, overleden aan oen hartinfarct, veroorzaakt door verharding van de aderen. Hij zou op 22 november 80 jaar geworden zijn.

Om half vier 's ochtends, 10 november, belde de schoonzoon van de Gaulle, generaal Alain de Boissieu, het Elysée op om president Pompidou van de dood van de Gaulle in kennis te stellen.

Onmiddellijk na het bekend worden van het nieuws riep Pompidou de regering voor spoedberaad bijeen om over de begrafenisplechtigheid te overleggen.

Het was hem nl. sinds 1952 bekend, dat de Gaulle geen staatsbegrafenis wenste. In zijn wilsbeschikking had de Gaulle minitieus vastgelegd, hoe de begrafenis moest verlopen.

Een tank bracht het stoffelijk overschot van het landgoed ,,Boisserie" naar de kerk van Colombey-les-deux-Eglises. Rechts het familiegraf.

Weekblad 39ste jaargang No. 2049. pag. 23375-23390

Het testament waarin generaal de Gaulle de bijzonderheden over zijn uitvaart had geregeld, werd op 16 januari 1952 opgemaakt.
Er waren drie exemplaren van. Een was in het bezit van G Pompidou, in de tijd directeur van het kabinet va de Gaulle, een de was in het bezit van Philippe de Gaulle, de zoon van de generaal en mevrouw Boissieu de dochter van generaal de Gaulle, bezat het derde exemplaar Op verzoek van mevrouw de Gaulle maakte president Pompidou op 11 november de inhoud van het testament bekend Generaal de Gaulle had nog onlangs laten weten nat hij niets had veranderd aan de tekst van 1952
De inhoud luidde
,,Ik verlang dat mijn begrafenis in Colombey-les-deur -Eglises zal plaatsvinden Indien ik in een andere plaats mocht overlijden, dient mijn lichaam naar mijn huis te worden overgebracht zonder het minste openbare ceremonieel Mijn graf zal daar zijn, waar mijn dochter Anne reeds rust en waar eens mijn vrouw zal rusten Het opschrift ,,Charles dc Gaulle (1890-)" Verder niets
De uitvaart zal worden geregeld door mijn zoon, mijn dochter, mijn schoonzoon en mijn schoondochter, geholpen door mijn secretariaat en op zodanige wijze dat hij uiterst eenvoudig zal zijn Ik wens geen nationale begrafenis Geen president, geen ministers, geen parlementaire commissies, geen vertegenwoordigers van overheidslichamen Alleen de Franse krijgsmacht zal officieel, als zodanig aanwezig zijn, maar haar vertegenwoordiging dient van zeer bescheiden aard te zijn, geen muziekkorpsen. geen militaire muziek In de kerk of elders zal niet worden gesproken In het parlement zullen geen lijkredes worden gehouden Bij de plechtigheid zullen geen zitplaatsen worden gereserveerd, behalve voor mijn familie, voor mijn kameraden van de orde van de bevrijuing en voor de gemeenteraad van Colombey Mannen en vrouwen uit Frankrijk en andere landen van de wereld kunnen — indien zij dat wensen — mijn nagedachtenis eren door mijn lichaam naar zijn laatste rustplaats te begeleiden Maar ik verlang, dat dit in stilte gebeurt
Ik verklaar dat ik bij voorbaat elke onderscheiding, bevordering, ander eerbetoon decoratie, van Franse of van buitenlandse zijde weiger Als zulke onderscheidingen mij zouden worden toegekend, zou dit in strijd zijn met mijn laatste wil"

Ondertekend C de Gaulle

Om één uur, 10 november, hield president Georges Pompidou een rede die voor radio en televisie werd uitgezonden en die luidde:

,,Generaal de Gaulle is dood Frankrijk is een weduwe In 1940 redde generaal de Gaulle onze eer In 1914 leidde hij ons naar de bevrijding en de overwinning In 1958 redde hij ons van de burgeroorlog Hij gaf Frankrijk zijn instellingen en zijn plaats in de wereld Laat ons — in dit uur van rouw voor het land — het hoofd buigen voor de droefheid van mevrouw de Gaulle, haar kwderen en kleinkinderen Laat ons Frankrijk de belofte geven. dat wij de lessen, die hij ons gegeven heeft, niet onwaardig zullen zijn en dat de Gaulle in de ziel van de natie zal blijven voortleven"

Reacties

De dood van de gewezen president bracht grote verslagenheid teweeg

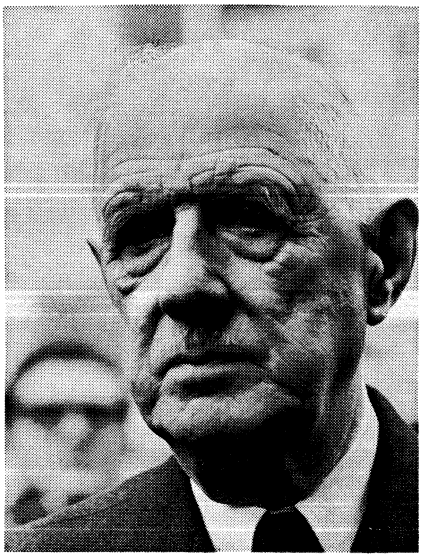

Charles de Gaulle

in Frankrijk en daarbuiten. Het Franse parlement staakte haar werkzaamheden voorlopig en de voorzitter van de gaullistische fractie, Marc Jacquet, bracht zijn partijgenoten met de volgende woorden op de hoogte: ,,Kinderen, vader is dood".

In Groot-Brittannië, West-Duits'and en België gingen op alle openbare gebouwen de vlaggen halfstok. Het Britse Lagerhuis, de algemene vergadering van de VN en parlementariërs in vele landen onderbraken hun werkzaamheden om de overleden staatsman te gedenken.
Ook in de Tweede Kamer werd het plotselinge heengaan van de Gaulle herdacht.
Kamervoorzitter Mr. F. J. F. M. van Thiel herdacht de overledene in een kort herdenkingswoord, er op wijzende dat generaal de Gaulle als aanvoerder van de vrije Fransen een groot en ook voor ons belangrijk aandeel heeft gehad in de bevrijding van West-Europa.
Namens de regering sloot minister Dr. H. J. Witteveen, minister van financiën, zich bij deze woorden aan.
Premier De Jong verklaarde dat hij diep getroffen was door de tijding van het overlijden van oud-president de Gaulle. ,,In de Tweede Wereldoorlog en in het tijdperk daarna is hij een groot staatsman geweest, die niet alleen voor Frankrijk van onvergelijkelijke betekenis is geweest, maar ook op het politieke wereldtoneel een dominerende rol heeft gespeeld. Zijn vastomlijnde overtuiging, die diep in de historie was geworteld, strookte vaak niet met wat andere landen. waaronder Nederland, zagen als de eisen van deze tijd, maar dat heeft nimmer afbreuk gedaan aan de diepe bewondering van allen voor de kracht en de rijkdom van zijn persoonlijkheid", aldus premier De Jong.
De Belgische premier Eyskens legde bij het vernemen van de dood van generaal de Gaulle de volgende verklaring af:
,,Het bericht van de dood van generaal de Gaulle onthutst mij des te meer daar ik hem zopas een dankbrief had gezonden voor het toezenden van zijn ,,Mémoires d'Espoir". Wat mij troost is dat ik hem bij deze gelegenheid heb mogen verhalen wat ik nooit ben vergeten en wat niemand in België kan vergeten: c een van de meest dramatische blil ken die wij in 1940 el d ebbe heeft generaal de ull ons letterlijk van de wanhoop gered. Ik weet dat zeer el Belgen dit bl k opnieuw zullen beleven, wanneer zij d d i van de gewezen president van de Franse republiek zullen vernemen Het is een verscheiden dat door het gehele land diep zal worden aangevoeld De regering heeft haar rouwbeklag betuigd aan de premier, de heer Chaban Delmas, en ik zond persoonlijk ren telegram aan mevrouw de Gaulle"
Edward Heath de Engelse premier zond een boodschap naar de Franse regering waarin hij zei dat de Gaulle op bepaalde momenten de incarnatie van Frankrijk was en dat temidden van de rampzalige gebeurtenissen van de oorlog er de zekerheid van de generaal was Frankrijk haar plaats temidden van de andere grote mogendheden terug te geven
President Heinemann van de Duitse Bonasrepubliek betreurde in het heengaan van de Gaulle het verlies van een man die met Adenauer de Frans-Duitse verzoening had bewerkstelligd
President Nixon van de VS zei dat in de VS de Gaulle beschouwd werd als een trouw bondgenoot in de oorlog en een waar vriend in vredestijd Het heengaan van de Gaulle noemde hij een verlies voor de gehele mensheid De premier van Canada, Pierre Elliot Trudeau bracht hulde aan de uitzonderlijke kwaliteiten van een staatsman die al tijdens zijn leven historische erkenning had gevonden
Mohammed Fayek, minister van buitenlandse zaken van de Verenigde Arabische Unie verklaarde dat de Gaulle een van de weinige mannen was die in deze eeuw een rol op wereldiiiveau hebben gespeeld en dat hij op dappere wijze de Israelische agressie had veroordeeld
Mevrouw Golda Meir, premier van Israël betreurde de dood van de Gaulle Israël zou de Gaulle nooit vergeten omdat hij de Fransen was voorgegaan in de strijd tegen de Nazi-dictatuur
De Russische leiders Brezjnew, Podgorny en Kosygin verklaarden in een condoleanceboodschap aan president Pompidou dat de naam van generaal de Gaulle ,,onverbrekelijk verbonden is met de herinnering aan de gemeenschappelijke strijd van de Sowjet-Unie en Frankriik in Europa tijdens de Tweede Wereldoorlog en met de overwinning op de Nazi-tirannie"
De Chinese partijvoorzitter Mao Tsetoeng zond een condoleancebrief aan mevrouw de Gaulle, waarin hij o a zei dat hij ,,zijn diepste leedwezen" wilde betuigen en ,,zijn oprechte eer wil betonen aan de nagedachtenis van de overledene die een onversaagd strijder is geweest tegen de fascistische agressie en voor de verdediging van de nationale onafhankelijkheid van Frankrijk '

Uitvaartplechtigheden

De dag van de begrafenis, 12 nov., was officieel tot nationale rouwdag verklaard.

De begrafenis in Colombey-les-deux-Eglises, was uiterst eenvoudig. Tien jonge mannen tussen de 19 en 22 jaar, die allen in het dorpje waren geboren, waren uitgekozen om de kist te dragen, nadat deze op een lichte tank van het landgoed naar de kerk was gereden. Slechts 150

man van de land-, zee- en luchtstrijdkrachten en van de militaire academie van St-Cyr vormde het enige militaire vertoon. Verder was er een deputatie van ,,Les Compagnons de la Libération", een honderdtal dorpsbewoners, enkele persoonlijke vrienden van de Gaulle en de naaste familieleden. Na een korte dienst werd het stoffelijk overschot ter aarde besteld.

Eerder op de dag waren duizenden Fransen naar Colombey gekomen om getuige te zijn van de begrafenis.

's Morgens was in Parijs in de Notre Dame een officiële dienst gehouden ter nagedachtenis van de overleden generaal. Meer dan honderd regeringen hadden officiële vertegenwoordigers gestuurd. De dienst werd geleid door kardinaal Marty van Parijs. Aanwezig waren o.a. president Nixon van de VS, president Podgorny van de Sowjet-Unie, de Prins van Wales namens koningin Elizabeth van Engeland, premier Heath en de oud-premiers Wilson, MacMillan en Lord Avon (Anthony Eden), president Heinemann van West-Duitsland, president Saragat van Italië, admiraal Carrero Blanco, vice-president van Spanje, koning Boudewijn van België, koningin Juliana van Nederland, de sjah van Perzië en keizer Haile Selassie van Ethiopië.

In totaal waren twee keizers, vier vorsten en zes prinsen, 21 presidenten en tien eerste ministers samen met tweeduizend andere officiële gasten en drieduizend Fransen in de kathedraal aanwezig. Buiten de kerk waren ca. 70.000 mensen verzameld om de dienst via luidsprekers te volgen.

Later op de dag vond er een indrukwekkende betoging plaats in Parijs: waaraan door honderdduizenden Fransen werd deelgenomen. Opgeroepen door het stadsbestuur van Parijs begaven zij zich via de Champs Elysées naar de Arc de Triomph om daar bloemen neer te leggen bij het graf van dc onbekende soldaat ter nagedachtenis van generaal de Gaulle.

Bij het Parijse gemeentebestuur is inmiddels een voorstel ingediend om dc Place de l'Etoile om te dopen in Place Charles de Gaulle.

Levensloop de Gaulle

Het onderstaande ontlenen wij voornamelijk aan ,,De Volkskrant", NZZ en Le Monde.

Charles Andre Joseph Marie de Gaulle werd op 22 november 1890 te Lille geboren als zoon van de advocaat Henri de Gaulle. die later directeur en leraar filosofie van een privéschool zou worden. Charles de Gaulle bezocht het College Fontanes en het College Stanislas in Parijs en ging in 1910 studeren aan de militaire academie Saint Cyr. In die jaren verlieten ieder jaar zeven à achthonderd leerlingen Saint Cyr als luitenant. De Gaulle slaagde als nummer dertien en vroeg plaatsing bij een infanterieregiment in Arras, dat sinds kort werd gecommandeerd door een kolonel Philippe Pétain, die bekend was om zijn weinig conformistische strategische ideeën. Pétain bepleitte, geheel tegen de heersende opvattingen in, de grondige artillerievoorbereiding van een aanval en vond een warm medestander in de jonge luitenant de Gaulle.

In de eerste weken van de Eerste Wereldoorlog werd de Gaulle op 16 augustus 1914 gewond bij Dinant. In 1916 raakte de Gaulle gewond bij Verdun, waar hij krijgsgevangen werd gemaakt. Pétain schreef een lovend rapport over deze ,,officier met buitengewone kwaliteiten", die dood gewaand werd. Maar de Gaulle herstelde in een krijgsgevangenkamp in Duitsiand, waaruit hij probeerde te ontsnappen. Na een tweede mislukte ontsnappingspoging werd hij overgebracht naar Fort IX in Ingolstadt, dat voorbestemd was voor ,,zware gevallen".

Na de oorlog nam de Gaulle onder generaal Weygand in 1920/21 aan de Poolse kant deel aan tie gevechten in Polen. In 1921 kreeg hij een leeropdracht voor geschiedenis in Saint-Cyr en begon hij zich door middel van lezingen en geschriften in te zetten voor de verwezenlijking van zijn opvattingen over de rol van de autonome tankformaties tijdens een oorlog. Met een typerend nonconformisme ging de Gaulle in de jaren dertig lobbyen in de ministeries maar met uitzondering van Paul Reynaud en een wat halfslachtig instemmen van de socialistische volksfrontpremier Blum kreeg de Gaulle geen voet aan de grond.

Inmiddels had hij carrière gemaakt. In 1922 volgde hij een opleiding van de generale staf en in 1924 kwam hij bij de staf van het Rijnleger in Mainz. In 1925 in het kabinet van de vice-president van de opperste krijgsraad, maarschalk Pétain. In 1927 werd hij bataljonscommandant in Trier en eind 1929 werd hij geplaatst bij de staf van het Middellandse-Zee-leger in Beiroet. Van 1932 tot 1936 was hij secretaris-generaal van de nationale verdedigingsraad. In 1934 verscheen zijn beroemde ,,Vers l'Armée de Métiers".

Tweede Wereldoorlog

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak richtte hij opnieuw een niemorandum aan de regering waarin hij de mechanisering van het Franse leger bepleitte. Bij het begin van het Duitse offensief in het westen kreeg hij het commando over een pantserdivisie en op 19 mei 1940 werd hij wegens zijn succesvol optreden bij Laon tot de jongste generaal van het Franse leger benoemd. Op 6 juni 1940 benoemde premier Paul Reynaud hem tot onder-staatssecretaris voor defensie, maar de Gaulle kreeg geen gelegenheid zijn ideeën te verwerkelijken want de Franse regering begon besprekingen over een wapenstilstand met de Duitsers en generaal de Gaulle week uit naar Engeland, van waaruit hij op 18 juni 1940 zijn beroemd geworden oproep tot het Franse volk richtte, waarin hij onder andere zei: ,,Wat er ook moge gebeuren, de vlam van het Franse verzet is niet gedoofd en zal niet gedoofd worden". De krijgsraad in Frankrijk veroordeelde hem daarop bij verstek ter dood en ontnam hem het Franse staatsburgerschap.

Binnen korte tijd werd de Gaulle een begrip in bezet Frankrijk. Hij richtte in Londen het comité voor een vrij Frankrijk op, en de Fransen gaven gehoor aan de oproep van een obscure generaal om de strijd voort te zetten,

De Gaulle voerde een strijd op alle fronten. Tegen de Duitsers in bezet-Frankrijk. tegen het Vichy-bewind van Pétain dat zichzelf als de legitieme erfgenaam van de Derde Republiek beschouwde, terwijl de Gaulle vocht voor een erkenning van zijn Vrije Franse Strijdkrachten als dragers van het enige Franse ge-

In de Notre Dame v.l.n.r. pres. Saragat v. Italië, pres. Podgorny v. d. SU, prins Henrik v. Denemarken, pres. Makarios v. Cyprus, pres. Kekkonen v, Finland, prins Rainier, koningin Juliana, prins Charles en keizer Haile Selassie.

zag, dat gerechtigd was die naam te voeren.
De Gaulle streed tegen de Engelsen, die hem bij monde van Churchill verweten dat het zwaarste kruis dat zij in de oorlog te dragen hadden het kruis van Lotharingen was en tegen de Amerikanen, die twijfelden aan zijn representativiteit.
De irritaties tussen Washington en de Gaulle tijdens de oorlog werden steeds grotere crises. Eisenhower wilde Frankrijk tot geallieerd bezet gebied maken omdat hij het Franse volk geen ,,ongekroonde koning'' wilde opleggen en weigerde de Gaulle ie informeren over de invasie. Slechts met moeite gelukte het de Gaulle de Amerikanen voor de poorten van Parijs te doen wachten zodat de stad in naam werd bevrijd door Fransen. Toen Eisenhower vond dat de bevrijding van Straatsburg nog even kon wachten liet de Gaulle op eigen houtje Leclerc de stad binnentrekken. Tenslotte het toppunt: de Gaulle's uitsluiting uit de conferenties van Jalta en Potsdam.
Om de leiding over het Franse verzet te krijgen benoemde hij Jean Moulin, een voormalig prefect, tot coördinator van het binnenlandse verzet in Frankrijk, waarin de communisten zo'n belangrijke rol speelden.
Het Franse verzet vocht voor een revolutie in een bevrijd Frankrijk; de Gaulle streefde naar herstel van de Franse staat. Maar Moulin slaagde in zijn opdracht en er kwam een Nationale Raad van Verzet in Frankrijk, waarin de verschillende groepen samenwerkten en die de autoriteit van de Gaulle als leider van de Vrije Fransen in Londen en het bezette Frankrijk erkende. Na de landing van de geallieerden in Noord-Afrika vormde de Gaulle daar in juni 1942 met generaal Giraud het Comité voor de nationale bevrijding. Het comité ging in mei 1944 op in de zgn. ,,provisorische regering'' die na de bevrijding van Frankrijk de macht overnam. De Gaulle die al op 26 augustus 1944 in Frankrijk teruggekeerd was, werd in september van hetzelfde jaar tot hoofd van de voorlopige regering benoemd. In die kwaliteit wist hij het Franse verzet te ontwapenen in ruil voor een deelname van de communisten aan de regering, die echter geen sleutelposten toegewezen kregen. Op 13 november 1945 werd hij door de intussen gevormde constituerende nationale vergadering tot minister-president gekozen.
Al in januari 1946 trad hij weer af. Een socialistisch voorstel om de legerkredieten te beperken en een amendement van de radicaal Herriot om de aan Vichy-zijde gesneuvelde Franse soldaten in Algiers geen postume onderscheidingeil te geven, dwongen hem tot de overtuiging dat ,,het partijstelsel weer teruggekomen is In de volksvertegenwoordiging'' en hij raad af.
Op 7 april 1947 richtte hij het ,,Rassemblement du Peuple Français'' (RPF) Op, met als belangrijkste programmapunt een grondwetswijziging. De RPF haalde 40% bij de eerste gemeenteraadsverkiezingen en kon na de verkiezingen van 1951, 121 afgevaardigden naar het parlement sturen, waardoor zij de sterkste fractie was. Een ernstige crisis in de RPF en enorme verliezen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1952 deden de invloed van de partij aanzienlijk afnemen en de Gaulle wendde zich van de partij af

Terugkeer aan de macht

Na jaren van politieke teruggetrokkenheid kwam de Gaulle wter in het politieke spel toen op 13 mei 1958 de generaalsputsch in Algerije uitbrak en een machtsovername van de generaals dreigde
Na het aftreden van premier Pflimlin werd hij op 1 Juni 1958 met 329 stemmen tegen 224 door de Nationale Vergadering tot premier gekozen
Volgens plan werd op 28 september 1958 na een reis door Afrika van de generaal, de nieuwe grondwet van de Vijfde Republiek door een referendum zowel in het moederland als in de kolonien met grote meerderheid aangenomen In de grondwet kreeg de president een beslissende rol toebedeeld en werd de macht van het parlement aanzienlijk beknot Zoals verwacht werd ae Gaulle op 21 decembei 1958 met 78% van de ca 50000 kiesmannen tot president gekozen Na zijn ambtsaanvaarding benoemde hij op 8 januari 1959 Michel Debré tot premier Op 28 oktober 1962 keurde 61,76% van de kiezers het plan gced om de president voortaan rechtstreeks door het volk te laten kiezen
De jaren na 1959 werden gekenmerkt door een voortschrijdend uiteenvallen van de zgn ,,Communauté Française'. De vroegere Afrikaanse kolonien kregen volledige onafhankelijkheid Het voornaamste probleem was echter Algerije. Op 4 maart 1960 verklaarde de Gaulle nog dat onafhankeliikheid van Algerije een grap was, maar in juni van dat jaar sprak hij al van een ,Algerijns Algerie'', en in november 1960 zag hij een ,,Algerijnse republiek'' in het verschiet liggen en verlangde hij een referendum ter goedkeuring van zijn plannen Zijn plannen voor een onafhankelijk Algerije kreeg slechts 40% van de stemmen in Algerije, maar in het moederland gaf 75% van de kiezers haar toestemming aan de plannen van de generaal Eind april 1961 volgde de putsch van de generaals Salan, Challe en Jouhoud maar de revolte werd snel de kop ingedrukt De toenemende spanning werd door de illegale activiteiten van de ultra's waaruit de OAS haar leden recruteerde duidelijk en in september 1961 volgde een mislukte aanslag op de president De ontwikkeling liep ondanks de toenemende terroristische activiteiten van de OAS uit op de verdragen van Evian, die een einde maakten aan een meer dan zeven jaar geduurd hebbende burgeroorlog In een referendum van 8 april 1962 keurde het Franse volk de onafhankelijkheid van Algerije goed en op 3 juli erkende de generaal de onafhankelijkheid van dit land
Van de andere politiek belangrijke activiteiten van de Gaulle (voor een uitvoerig overzicht verwijzen wij naar ons artikel ,,De Gaulle 1958-1969'', pag 278 en 279-'69) noemen wij nog zijn politiek van toenadering tot de Bondsrepubliek, die bekroond werd met het bezoek van bondskanselier Adenauer aan Frankrijk in juli 1962 en het tegenbezoek van de president aan de Bondsrepubliek in sept 1962 en de ondertekening van het Frans-Duitse vriendschapsverdrag van 22 januari 1963
De Gaulle is jarenlang een voorvechter geweest van een eigen Franse atoomuitrusting ter onderstreping van Frankrijks onafhankelijkheid Voor de NAVO eiste hij een directorium bestaande uit de drie grote westelijke machten maar toen de andere NAVO-leden daartoe niet bereid bleken verbrak hij de militaire verbindingen van Frankrijk met het Atlantisch bondgenootschap Het NAVO-hoofdkwartier werd daarop naar België verplaatst Tegenover deze geringe gezindheid tot integratie, stond een groot aantal bilaterale overeenkomsten met andere landen, met name in Afrika, Azie en Latijns-Amerika In het kader van deze politiek maakte de Gaulle grote reizen Zo in augustus/september 1966 naar Afrika en Azie, het Zuidzee- en Caribisch gebied Zijn bezoek aan Canada in juli 1967, moest hij wegens het tumult dat was ontstaan door zijn steun aan het nationalisme in de provincie Québec, voortijdig afbreken.
De laren 1966 en 1967 stonden in het teken van ren bijzondere activiteit in Sust- en Zuidoost-Europa Van 20 juni tot 30 juni maakte de president toen een grote reis door de Sowjet-Unie, waar hem een zeer hartelijk onthaal te beurt viel.
Bij een reis door Polen in lecember 196 sprak ue Gaulle zich uit vooi de Oder-Neissegreiis, maar keerde hij zich ook tegen de zgn twee-staten-stelling voor Duitsland In de crisis in het Midden-Oosten deelde de Gaulle het standpunt van het Oostblok en kondigde hij een wapenembargo voor Israël af

Mei 1968

De studentenopstand van mei 1968, gevolgd aoor een algemene staking, tijdens het bezoek van de Gaulle aan Roerrienie, vormde een ernstige bedreiging voor het regime (pag 321 e v '68). De Gaulle keerde voortijdig naar Frankrijk terug, veroordeelde de opstand in scherpe bewoordingen maar kondigde ook ingrijpende sociale hervormingen aan Hij ontbond daarop het parlement, nadat hij zich van de steun van het leger verzekerd had, en schreef nieuwe verkiezingen uit die op 23 en 30 juni tot een overweldigende gaullistische overwinning leidden In de nieuwe regering verving hij Couve de Murville door Georges Pompidou (pag 503/2 e.v.) Een jaar na de mei-revolte, werd hij weggestemd bij een referendum over de regionalisatie (pag 273 e v '69) dat tegelijkertijd ook een hervorming van de senaat inhield Volgens de militante woordvoerders van de linkse gaullisten is de Gaulle in april 1969 het slachtoffer geworden van de Franse bourgeoisie en haar aanhangers, die in de participatie-idteen van de Gaulle een bedreiging van hun belangen zagen en het referendum saboteerden

Teruggetrokken leven

Na zijn aftreden op 27 april 1969 hebben de Fransen nog maar weinig over de Gaulle vernomen Behalve 2 vakanties in Ierland en Spanje (die beide samenvielen met pulitieke gebeurtenissen in Frankrijk waarvan presidentsverkiezingen in 1969 en de dertigste herdenking van zijn oproep van de 18de juni van 1940) heeft de Gaulle zich volkomen geconcentreerd op het schrijven van zijn memoires, getiteld ,,Mémoires d'Espoir'', waarvan het eerste deel ,,Le Renouveau'', handelend over de jaren 1958-1962, in oktober was verschenen, en dat een vervolg zou krijgen in de delen ,,L'Effort'' (1962-1965) en ,,Le Terme'' (1965-1969)
De dood heeft de Gaulle getroffen, toen hij aan het derde hoofdstuk van het tweede deel van zijn nieuwe memoires werkte Aan het voorbereiden van het derde deel, naar de publikatie waarvan nu al reikhalzend werd uitgekeken, omdat het de mei-opstand, zijn conflicten met Pompidou en zijn aftreden zou behandelen, is de Gaulle niet toegekomen
Charles de Gaulle was sedert 1921 getrouwd met Yvcnne Vendroux. een fabrikantsdochter uit Calais Er zijn twee kinderen, Philippe, geboren in 1923, die marine-officier is en Elizabeth, geboren in 1925 die met een officier getrouwd is Een andere dochter, Anne, stierf op twintigjarige leeftijd

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ALGEMENE ***BESCHOUWINGEN TWEEDE KAMER***

De Tweede Kamer heeft van 13-16 okt. de algemene politieke en financiële beschouwingen over Troonrede en Miljoenennota (pag. 595 e.v.) gehouden.
Het algemeen ***politiek*** debat stond in het teken van de „law and order"-kwestie, die het laatste half jaar de gemoederen in Nederland nogal heeft beziggehouden en waarover in de Troonrede een nogal scherpe passage was opgenomen (vgl. o.m. pag. 602/2). De belangrijkste kwesties die in dit verband een rol hebben gespeeld zijn: de gebeurtenissen in de zomermaanden in Amsterdam (zie hieronder) en de bezetting van de residentie van de Indonesische ambassadeur in Wassenaar, gevolgd door enkele rellen, in aug. en sept. (zie pag. 677/3).
Enkele standpunten die in dit verband naar voren kwamen:

- Linkse oppositie (drs. Den Uyl - PvdA): Er is in Nederland een beleidsvacuüm en daardoor een gezagsvacuüm ontstaan, dat het „Van Rielisme" (zie verder pagina 726/3) zijn kans geeft. Het zou een „dwaasheid" zijn om de bestaande onzekerheid en gevoelens van machteloosheid in onze samenleving te willen terugdringen met machtsmiddelen, met een beroep op „rust en orde". De heer Den Uyl constateerde een grote toeneming van buitenparlementaire acties in ons land. In principe achtte hij dit een verrijking van onze parlementaire democratie, tenzij deze groepen zich zouden richten op uitschakeling van het parlement, in welk geval hij deze groepen zou bestrijden. (Hierbij aansluitend: D'66, Groep-Aarden, PSP en CPN).

- Rechtse oppositie (Groep-Koekoek, Groep-Harmsen, SGP): Straffer beleid nodig. Met de gezagshandhaving is het schrikbarend gesteld. Regering moet iets doen tegen vernieling van onze maatschappij.

- Regeringspartijen (KVP, ARP, CHU en VVD): De tolerantie staat centraal maar er moeten wel grenzen worden getrokken om ieders vrijheid te waarborgen. Geen vooruitgang zonder orde, maar ook geen orde zonder vooruitgang. Verdraagzaamheid geboden, wel duidelijke grenzen. Politie-apparaat aanpassen aan de vormen van geweld (VVD).

Andere zaken die in het politiek debat aan de orde kwamen, waren staatkundige vernieuwing, democratisering, milieuhygiëne, woningbouw en kabinetsbeleid in het algemeen. De meest opvallende punten daarbij waren:

Een initiatiefvoorstel van de linkse oppositie (uitgez PSP en CPN) tot invoering van een districtenstelsel plus rechtstreeks gekozen kabinetsformateur De formateur zou hierbij rechtstreeks door het volk worden gekozen
De KVP-fractieleider Schinelzer bepleitte echter een openbare beraadslaging door de nieuwgekozen Tweede Kamer om te onderzoeken of een aanbeveling van de Koningin kan worden opgesteld voor de aanwijzing van een formateur of informateur Volgens de heer Schmelzer zou hierdoor het koninklijk prerogatief niet worden aangetast hetgeen fel werd bestreden door freule Wttewaal van Stoetwegen (CHU) De heer Geertsema (VVD) schaarde zich achter de suggestie van de heer Schmelzer
De regering zag vele goede punten in het initiatiefvoorstel van PvdA, D'66 en Groep-Aarden, maar meende geen meerderheid voor dit voorstel te kunnen verwachten
Over het algemeen werd op het kabinetsbeleid door de oppositie bittere kritiek uitgesefend Drs Den Uyl ,Dit kabinet is politiek dood verklaard door zijn eigen politieke vrienden die het immers geen inzet van de komende Kamerverkiezingen willen maken·· De heer Van Mierlo (D 66) achtte een eventuele terugkeer van een coalitiekabinet van VVD en drie confessionele partijen „op zijn zachtst gezegd een benauwende gedachte"
Heel wat milder stelden zich over het algemeen de woordvoerders van de vier regeringspartijen op Niettemin was ook hier het enthousiasme niet groot De heer Biesheuvel (ARP) kwam wel tot een „positief eindoordeel", maar stelde anderzijds, dat een evenrueel volgend liberaal-confessioneel kabinet geen voortzetting mag zijn van het huidige „Voor de ARP zal dit kabinet-De Jong als zodanig geen inzet zijn van de verkiezingen"*) Het meest positief uitte zich de heer Schmelzer, terwijl de VVD bij monde van de heer Geertsema het kabinet „een ruime voldoende" toekende

Tijdens de financiële beschouwingen bleek, dat het pakket conjunctuurmaatregelen dat de regering voor 1 jan. heeft aangekondigd (pag. 597/1) bij de regeringspartijen met wisselende waardering is ontvangen. De oppositie meende, dat minister Witteveen veel te veel nadruk heeft gelegd op de bestedingsbeperkingen voor de burgers. De PvdA en D'66 meenden, dat de te sterk gestegen prijsinvesteringen de hoofdoorzaak van de inflatie zijn.

*) Op het debat over de partij-politieke verhoudingen komen wij in een volgende aflevering nog terug.

Ten aanzien van de belastingmaatregelen was het standpunt van verschillende partijen
KVP Akkoord met totale pakket maar beperking overheidsuitgaven aan de lage kant
VVD Omzetbelasting dient te worden meegenomen in de „wiebeltax'
ARP Instemming met grote lijnen
CHU Als KVP
PvdA Tegen BTW-verhoging en zegen de tweede helft van de belastmgcorrectie
D 66 Uitstel tweede helft belastingcorrectie en tegen BTW-verhoging
CP Ten koste van minst betaalden
PSP Blij rriet erhenning door regering dat totale peil van belastingen omhoog moet Tegen BTW-verhoging

Door de oppositie werd felle kritiek geleverd op de loonpauze die per 1 jan zou moeten ingaan en waarover de SER om advies is gevraagd De hrer Vondeling (PvdA) stelde dat de loonkostenontwikkeling bij vergelijking van Nederland met het buitenland helemaal niet zo ongunstig voor ons land blijkt te zijn Er is volgens de heer Vondeling allerniinst sprake van een „rampspoedige ontwikkeling'
De iegeringspartijen maakten zich over het algemeen, hoewel instemmend met de begrotingsvoorstellen, zorgen over de toekomst van het financiele beleid Zo verklaarde de ARP-woordvoerder, dr Goudzwaard, dat er op dit punt „geen reden is voor luchthartige betogen" Ons totale bestedingsniveau ligt te hoog, aldus de heer Gcuazwaard
Voor de heer Joekes (VVD) viel het meer fundamentele gebrek aan evenwicht in de economie terug te voeren op de algemene neiging teveel tegelijk te willen
Met name de KVP en CHU vonden de beperkte temporisering van de overheidsuitgaven met ƒ 140 mln aan de lage kant

Moties verworpen

Aan het slot van de debatten werden een viertal door de oppositie ingediende moties verworpen.

- Motie-Den Uyl (PvdA) over verhoging van de bijstandsuitkeringen Voor stemden de fracties van PvdA, D'66, CPN, PSP, Groep-Aarden, Groep-Goedhart en de heer Kronenburg (onafh.)

- Motie-De Goede (D'66) waarin de regering wordt gevraagd haar belastingvoorstellen te herzien Voor PvdA, D 66, CPN, PSP, Groep-Aarden en Groep-Goedhart

- Motie-Vondeling m.b.t. de prioriteitsvaststelling van de volkshuisvesting Voor PvdA, D'66, PSP, CPN, Groep-Aarden, Groep-Goedhart en Boerenpartij

- Motie-Janssen (Groep-Aarden) waarin wordt gepleit voor om heffingen in de vermogenssfeer Vóor PvdA. Groep-Aarden en Groep-Goedhart

Een motie-Wiebenga (PSP) over een direct ontwapeningsbeleid werd op verzoek van de heer Franssen (PvdA) aangehouden ten einde meer discussie mogelijk te maken Deze motie zal bij de behandeling van de begroting-buitenlandse zaken nog aan de orde komen
Twee moties van de heer Van Mierlo betreffende sabotage-activiteiten in het leger en over de departementale reorganisatie werden beide ingetrokken nadat de indiener door premier De Jong tevreden was gesteld (ANP, NRC/Handelsblad, Het Parool)

(Vorber pag 676-1969)

VOORZITTER TWEEDE EN EERSTE KAMER

Bij Koninklijk Besluit is mr. F. J. F. M. van Thiel (KVP) opnieuw benoemd tot voorzitter van de Tweede Kamer. Eerste, resp. tweede ondervoorzitter zijn opnieuw de heren G. M. Nederhorst (PvdA) en R. Zegering Hadders (VVD).

Bij KB is mr. M. de Niet wederom benoemd tot voorzitter van de Eerste Kamer. Herbenoemd tot ondervoorzitters werden ir. E. H. A. Kraaijvanger en prof. mr. W. F. de Gaay Fortman.

(Vor. ber. pag. 676/3-1969)

RELLEN IN AMSTERDAM. KAMERDEBAT

Nadat in de zomermaanden, evenals in 1969, grote aantallen (meest jonge) mensen bivakkeerden en sliepen op en rond het Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam, besloot het gemeentebestuur van die stad, op grond van de in okt. 1969 gewijzigde politieverordening (pag. 692/2-1969) het slapen op de Dam en omgeving, met ingang van 24 aug. te 18.00 uur te verbieden.

Dit besluit werd genomen omdat het slapen van de jeugdige toeristen op straat de openbare hygiëne in gevaar zou brengen en steeds meer klachten van omwonenden en zakenlieden uit de buurt waren binnengekomen. (Het aantal slapers op de openbare weg werd, al naargelang de temperatuur. geschat op 400 à 1000).

Op de avond waarop de politie de Dam ontruimde, ontstonden botsingen met de politie en plunderingen van warenhuis-etalages. Er vielen tientallen gewonden, waaronder een door de politie in de rug geschoten persfotograaf. er werden negen arrestaties verricht en de schade liep in de tienduizenden guldens. De rellen herhaalden zich op de twee volgende avonden, waarbij op de laatste avond ook een uit winkeliers gevormde ,,burgerwacht" een rol speelde en de Nieuwendijk schoonveegde.

In de vroege avonduren van 25 aug. was daaraan een actie van ongeveer tachtig, uit Den Helder en Doorn afkomstige, mariniers voorafgegaan. Deze groep kwam per trein naar Amsterdam, begaf zich naar de Dam en droeg of sloeg de op de rond het Monument verzamelde jongelui weg. De actie, waarbij de politie niet ingreep, duurde slechts enkele minuten waarna de mariniers zich terugtrokken. Van verschillende zijden werd hierna felle kritiek uitgeoefend op het eigenmachtig optreden van de mariniers. De marineleiding distantieerde zich van de actie en zegde een onderzoek toe.

Op de derde „rellenavond" (die elk een groot aantal nieuwsgierige toeristen naar het centrum van de stad lokte) trad de inmiddels op verzoek van burgemeester Samkalden versterkte politiemacht harder op. Er werden weer 24 arrestaties verricht. Op 5 sept. werden de eerste van deze arrestanten door de politierechter veroordeeld.

Op 2 sept. werd in de Tweede Kamer een debat gehouden over de gebeurtenissen in Amsterdam, zoals die in een regeringsnota naar voren waren gekomen.

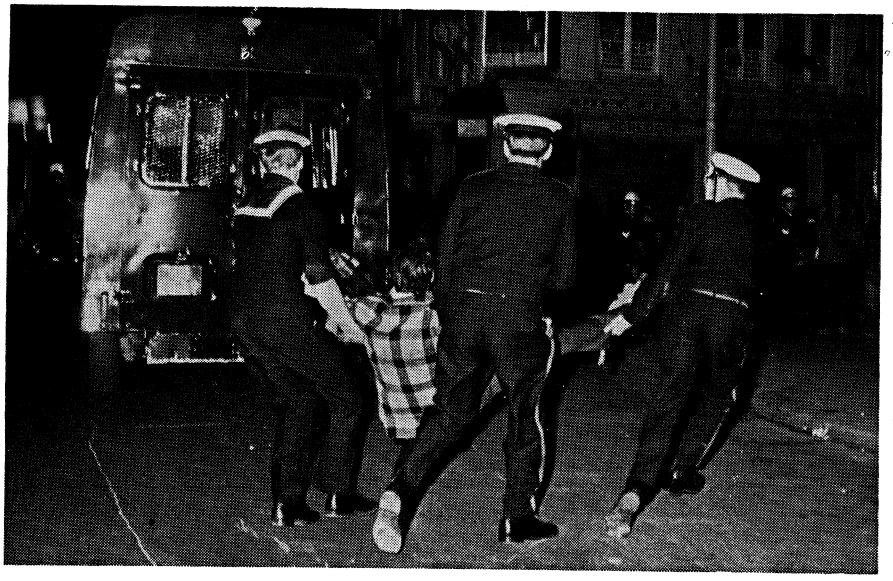

Mariniers tijdens hun informele actie op de Dam.

Het waren vooral de woordvoerders van de fracties van ARP en CHU die vonden dat de regering te ver was gegaan in haar begrip voor het beleid van de gemeentelijke overheid. Over het algemeen werd de mening uitgesproken dat het slaapverbod te laat was ingevoerd en dat de gemeentelijke overheid onvoldoende voorzorgsmaatregelen had genomen voor eventualiteiten op de 24ste aug. De heer Geertsema met name, toonde zich bevreesd voor een gezagsvacuüm ,,dat wordt opgevuld door knokploegen en zelfstandig opererende mariniers".

Minister Beernink ontkende het slaapverbod te hebben bevorderd.

Wel vond hij dat het Nationaal Monument een nationale zaak is en stelde dat de burgemeester van Amsterdam dit standpunt deelt. Het .,Amsterdam-debat" werd een dag later gehouden dan het ,,Wassenaardebat" over de bezetting van de woning van de Indonesische ambassadeur. In beide gevallen overheerste de zorg over de toename van het geweld.

Extra *bonus* politie

Op 27 okt werd bekend dat de politieambtenaren ober 1970 een extra bonus zullen krijgen in verband met de dit jaar gebleken overbelasting Van verschillende zijden (oa door de Haagse politie en door politiebonden) was over deze zware belasting geklaagd De bonus komt extra bij de reeds toegezegde ƒ 400 voor ambtenaren (zie pag 696/2).

Van Riel over inzetten *mariniers*

Het Eerste-Kamerlid mr H van Riel (VVD) heeft op 6 okt de regering schriftelijk gevraagd of de korpsen mariniers en commandotroepen snel geschikt kunnen worden gemaakt om op te kunnen treden tegen, wat hij noemt, ,,verzetslieden" In zijn vragen aan de premier en de ministers van binnenlandse zaken en defensie wees de heer Van Riel op desbetreifende suggesties van de voorzitter van de Nederlandse politiebond Hij wilde verder weten wat de laatste tijd is ondernomen om het vertrûuwen van de politie in het kabinet te herstellen Mr Van Riel vroeg of de bewindslieden niet van oordeel zijn ,,dat leven, fysieke integriteit en gezondheid van trouwe dienaren der overheid bij noodzakelijke overweging veel meer gewicht in de schaal behoren te leggen dan de belangen van weerspannigen. en dit alles bij uitstek gezien binren het raam van de Nederlandse rechtsstaat" Ten slotte verzocht de heer Van Riel het kabinet op korte termijn van zijn denkbeelden hierover in het openbaar te doen blijken en de politie voor zoveel nodig in de geest van de voorgaande vraag van instructies te voorzien (ANP, NRC, Het Parool)

VOLKSTELLING. PROTEST I.V.M. GEVAAR VOOR ANONIMITEIT

Op 13 mrt werd door de TK z.h.s. een nieuwe Volkstellingenwet aangenomen. (Deze vervangt een wet

uit 1879). Het aanvaarden van de wet veroorzaakte onverwacht nogal wat discussies door de indiening van een motie-Goudsmit (D'66) waarin werd gevraagd om een bepaling in de wet, dat de op basis van de volkstelling verzamelde persoonsgegevens binnen drie jaar na de telling moeten worden vernietigd.
De wens van de minister van economische zaken was: tien procent van het materiaal te mogen vasthouden voor a-selectieve en willekeurige onderzoekingen. De motie-Goudsmit. werd tenslotte verworpen.
Wel werd een amendement-Franssen (PvdA) aanvaard, dat de vaststelling van de tijdstippen waarop die gegevens moeten worden vernietigd overlaat aan een algemene maatregel van bestuur. Een kleine Kamermeerderheid (49-48) sprak de wens uit inspraak te houden bij de algemene maatregelen van bestuur, waarin nadere regels over de volkstellingen worden gegeven. Die algemene maatregelen zullen eerst een maand na hun uitvaardiging in werking mogen treden, waardoor de Kamer de tijd krijgt zich in alle rust hierover te beraden. Vóór het desbetreffende amendement-Franssen stemden PvdA, D'66, VVD, PSP, CPN, Groep-Aarden en de heer Jongeling (GPV).
De minister ging akkoord met een voorstel van de Kamer het tijdstip van de komende tienjaarlijkse volkstelling te verleggen van eind december naar het week-end van 28 febr. 1971.

Comité Waakzaamheid Volkstelling

Van verschillende kanten werden bezwaren naar voren gebracht tegen de wijze waarop de volkstelling zal worden gehouden.

De gegevens over ongeveer dertien miljoen Nederlanders zullen met de computer verwerkt en door het CBS beheerd worden Door 70 000 ,,tellers" zullen de enquête-formulieren worden verspreid
De formulieren bestaan uit computerkaarten die van 1 tot 10 zijn genummerd Voor kinderen beneden de twaalf jaar zijn de kaarten 1 en 2 gereserveerd, voor kinderen ouder dan 12 de kaarten 1 t/m 8 en voor gezinshoofden alle kaarten
Het is de bedoeling dat de kaarten (met potlood) worden ingevuld naar de situatie van 28 febr 1971 om 24 00 uur
Op grond van de Volkstellingwet is iedereen verpicht mee te werken (op straffe van maximaal 14 dagen hechtenis of f 500 boete)
De vragen bestrijken een breed terrein van persoonlijke en persuonsgegevens
Daarbij zijn o m gegevens betreffende geboorte, burgerlijke staat, woonplaats, gezinsstructuur e d Verder gedetailleerde vragen naar opleiding. beroep en inkomen Verder vragen naar bepaalde huishoudelijke voorzieningen en naar de mrichting en ouderdom van het huis
Er wordt gevraagd naar ziekte, ouderdom of gebrek en of men is aangewezen op hulp van anderen of op speciale hulpmiddelen Er worcit gevraagd de relatie op te geven tot liet hoofd van het huishouden waarvan hij/zij deel uitmaakt, waarbij o a als mogelijkheid wordt aangeduid vriendin
Bij de vragen naar de kerkelijke gezindte kan gekozen worden uit Nederlands Hervormd Roonis-Katholiek, Gereformeerde Kerken of geen Indien men tot een andere gezindte behoort dient dit nauwkeurig te worden vermeid.
Andere vragen betretfen studievorderingen naam van de firma waar men werkt. vervoersmiddelen, de tijd nodig om naar het werk te gaan, parkeren van de auto. nevenberoepen, werktijden, en werkloosheid

In september werd het z.g. Comité Waakzaamheid Volkstelling opgericht, dat als bezwaar tegen de volkstelling aanvoerde dat er onvoldoende waarborgen zouden zijn dat de anonimiteit is verzekerd. Verder werd tegen de verplichtstelling geprotesteerd.
Gesteld werd dat de gegevens op magneetbanden worden vastgelegd, waarbij het eenvoudig zou zijn een computer die te laten aftasten om de anonimiteit teniet te doen.
Het CBS, waaraan het beheer van de gegevens is toevertrouwd, bracht hiertegen in, dat in het gekozen systeem slechts éénrichtingsverkeer mogelijk is: van het gegevensbestand naar de naam en niet omgekeerd. De formulieren worden ,,onthoofd", waarna de naam- en adreskaarten apart worden opgeborgen op nummer. De resterende gegevens (zonder naam) gaan op een magneetband. Als essentiële gegevens mankeren kan via een ingeponst nummer het naam- en adreskaartje worden teruggezocht om de desbetreffende via de gemeente om verbeterde gegevens te vragen. Het is, volgens het CBS, niet mogelijk via een naam- en adreskaartje op de magneetband de bijbehorende gegevens terug te zoeken. Hiermee zou de anonimiteit verzekerd zijn.
Voorts werd er door het CBS op gewezen dat in noodzakelijke gevallen zeer snelle vernietiging van de gegevens mogelijk is. (Staatscourant, *NRC/Handelsblad,* Het Parool)

REGISTRATIE PERSOONSGEGEVENS

Op 2 okt. heeft de ministerraad zijn goedkeuring gegeven aan de oprichting van een centraal administratiesysteem, waarin de persoonsgegevens van alle Nederlanders zullen worden opgenomen. Zoals door de Commissie-Westerhout (de Commissie Registratie Persoonsgegevens, zie pag. 122/1-1968) in een op 3 mrt van dit jaar aan de Kamer aangeboden rapport was voorgesteld, krijgt iedere Nederlander een administratienummer waardoor alle gegevens die door de bevolkingsregisters van gemeenten beheerd worden, in een computer verwerkt kunnen worden.

Het systeem zal een belangrijke besparing voor de overheid kunnen opleveren Bovendien kan het tekort aan administratieve ambtenaren worden verminderd De gemeenten en andere instellingen zullen snel kunnen beschikken over alle gegevens die nodig zijn voor statistieken verkiezingen, volkstellingen enz
Er is door de Coinmissie-Westerhout een aantal garanties voor de beveiliging van de gegevens voorgesteld
De veiligheidsmaatregelen zullen de volgende waarborgen bevatten

a tot geheimhouding van de gegevens;

b tegen vervalsing van de gegevens,

r tot behoud van de gegevens bij calamiteiten, die vernietiging of beschadiging van de basisregistratie tot gevolg kunnen hebben, zoals brand, natuurrampen, onlusten en oorlogsgeweld;

d tegen ontvreemding of tegen misbruik van de gegevens tegen kwaadwilligen

Op verschillende plaatsen zullen in verband met deze benodigde garanties reserve-archieven worden ingericht Voorts denkt het kabinet aan de mogelijkheid om de archieven snel te vernietigen bij dreigend oorlogsgevaar en mogelijk misbruik van de gegevens door een eventuele bezetter (NRC/Handelsblad, ministerie van binnenlandse zaken) (Vor ber. pag 122/1-1968)

HERZIENING BELASTINGEN OP RECHTSVERKEER

Op 24 sept. werd door de TK het wetsontwerp op belastingen van rechtsverkeer, dat een herziening inhoudt van het bestaande zegel- en registratierecht, aanvaard.
De nieuwe regeling schaft negen verouderde registratie- en zegelrechten af en stelt daarvoor vier heffingen in de plaats.
Die betreffen:

O een overdrachtsbelasting van 5% bij overdracht van onroerende goederen

- een assurantiebelasting van 2% op premies van schadeverzekeringen
- een kapitaalsbelasting van 2% op het bijeenbrengen van kapitaal in lichamen als NV's
- een beursbelasting van 1,2 promille op de aan- en verkoop van effecten.

De nieuwe regeling komt het Rijk op een verlies van ca. 90 mln gulden te staan. Dekking hiervoor zal vermoedelijk worden verkregen uit de hogere accijnsopbrengst, die valt

te verwachten nadat een Benelux-akkoord over de accijnsharmonisatie tot stand is gekomen.

Tegen de zin van staatssecretaris Grapperhaus (financiën) werd een VVD-amendement aanvaard, waardoor vrijstelling van de nieuwe overdrachtsbelasting wordt verleend bij aankoop van aangrenzende landerijen, mits de verkrijging daarvan in het belang is van een verbetering van de landbouwstructuur. (Staatscourant, *NRC)*

TWEEDE KAMER ACHTER WET TFGEN DISCRIMINATIE

De TK heeft zich op 2 sept. z.h.s. verenigd met het wetsontwerp tot uitvoering van het internationaal verdrag van New York, tot standgekomen in 1966 (pag. 51/2-'66), inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie. Het wetsontwerp voorziet o.a. in enkele wijzigingen in het Wetboek van Strafrecht. Voortaan wordt strafbaar gesteld hij die zich in het openbaar opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of de grondslag van hun levensbeschouwing.

Deze z.g. ,,materiële formulering" komt in de plaats van de tot dusver geldende formele belediging, waardoor slechts strafbaar was het zich uitlaten op nodeloos krenkende wijze. Onder discriminatie verstaat het wetsontwerp elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, die ten doel heeft of ten doel kan hebben, dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het openbare leven, wordt teniet gedaan of aangetast. *(NRC)*

AMBTENARENVERBOD INGETROKKEN

Op 1 mei heeft het kabinet besloten het tweede lid van art. 97b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement. het zgn. „Ambtenarenverbod" te schrappen. Dit uit 1951 stammende verbod hield in, dat het lidmaatschap van bepaalde met name genoemde verenigingen als reden tot ontslag van ambtenaren kon worden gebruikt.

Deze verenigingen waren: CPN, de Arbeidersbond voor Cultuur, het Algemeen Nederlands Jeugdverbond, de Nederlandse Vrouwenbeweging en de Eenheidsvakcentrale (en de daarbij aangesloten bedrijfsbonden).

Wel gehandhaafd blijft de rest van art. 97b, waarin de mogelijkheid van ontslag wordt gegeven, indien reëel gevaar voor de belangen van de staat aanwezig wordt geacht.

Dit gevaar kan volgens art. 97b ontstaan, wanneer een ambtenaar gezien zijn gedragingen van een zodanige gezindheid blijk geeft dat geen voldoende waarborg aanwezig is, dat hij zijn plicht als ambtenaar onder alle omstandigheden getrouwelijk zal volbrengen. *(NRC,* Het *Parool)*

DELTASCHADE-WE' **AANGENOMEN**

Op 26 aug. heeft de TK zich z.h.s. verenigd met het ontwerp-Deltaschadewet.

Voor een tegemoetkoming krachtens deze regeling komen in aanmerking zij die door een afsluitingswerk bij een zeearm rechtstreeks en onevenredig zwaar in hun bedrijf worden getroffen, alsmede werknemers van wie de arbeidsverhouding in verband met een dergelijke omstandigheid wordt beëindigd. De Kamer heeft geen veranderingen aangebracht in de omvang van de uitkeringen. Wel werden enkele amendementen aanvaard.

De wet gaat ervan uit dat de Deltawerken voor Een aantal mensen een onevenredig grote schade veroorzaken en wel zodanig dat een tegemoetkoming uit de schatkist redelijk wordt geacht. wie b.v. zijn gemiddelde winst over een bepaald aantal jaren met 10% of minder ziet dalen kan niet op een tegemoetkoming rekenen. De wet introduceert hier een soort eigen risico.

Zowel bij aanpassing van een bedrijf als bij verplaatsing zal het aandeel in de kosten dat de belanghebbende zelf moet dragen afhangen van de gemiddelde jaarlijkse winst; van deze kosten zal hij nl.een bedrag voor eigen rekening moeten nemen dat gelijk is aan 70% van deze gemiddelde jaarlijkse winst. (Staatscourant, NRC/Handelsblad)

(Vor. ber. pag. 340/1-1969)

WOONWAGENWET IN WERKING

Per 1 okt. is de nieuwe Woonwagenwet in werking getreden. Dit houdt in, dat over vijf jaar Nederland 55 woonwagencentra moet tellen voor ongeveer 3600 woonwagens met een bevolking van 18.000 zielen. Van dit aantal woonwagens waren er eind 1969 141 in gebruik bij zigeuners.

Thans zijn 22 woonwagencentra gereed en zeven in aanbouw.

De Woonwagenwet werd in 1968 door de TK aangenomen. Met de wet treden het Woonwagenreglement en het Besluit Woonwagencentra in werking. Het Besluit Werk en Kosten Woonwagencentra regelt de financiering van de exploitatie van centra en woonwagenwerk voor de gemeentebesturen. Dit besluit werkt terug tot 1 jan. 1970.

De Woonwagenwet heeft ten doel het maatschappelijk welzijn van de woonwagenbevolking te bevorderen en gaat uit van trekvrijheid voor de bewoners van woonwagens.

Behalve de ,,reizigers" en zigeuners zijn er nog ettelijke duizenden mensen in Nederland in woonwagens gehuisvest: wegenbouwers, kermisexploitanten, gastarbeiders, woningnoodgevallen e.a. In totaal telde Nederland eind 1969 8.121 wagens waarin werd gewoond. (Staatscourant, *ANP)*

WETSONTWERP BETREFFENDE UITSLUITING HUWELIJK ALS ONTSLAGGROND

Eind oktober is bij de TK een wetsontwerp ingediend, waarin de mogelijkheid wordt uitgesloten om onderwijzend personeel alleen in geval van huwelijk te ontslaan. Het wetsontwerp omvat een wijziging van de Kleuteronderwijswet, de Lager-onderwijswet, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet op het leerlingwezen. Voor het personeel van de openbare scholen betekent aanvaarding van het wetsontwerp, dat geen ontslag kan worden verleend alleen vanwege het feit dat de benoemde in het huwelijk treedt. Voor het bestuur van een bijzondere school zal het als een voorwaarde voor bekostiging gelden, dat in de akte van benoeming, noch in een nadere overeenkomst mag worden bepaald, dat ontslag zal worden verleend aan een personeelslid, dat in het huwelijk treedt. Het wetsontwerp heeft ook betrekking op personeel aan scholen voor landbouwonderwijs.

In de memorie van toelichting op het wetsontwerp wordt erop gewezen, dat bij het Minsterie van Justitie en van Sociale Zaken en Volksgezondheid een omvangrijker wetsontwerp in voorbereiding is, waarin als algemene regel huwelijk en zwangerschap als ontslaggrond worden uitgesloten Omdat met de indiening daarvan nog tijd gemoeid is, geeft de regering er de voorkeur aan reeds thans deze kwestie voor de onderwijssector te regelen (Staatscourant 28-10)

(Vor ber pag 474/2-1969)

IIFRZIENING RECHTERLIJKE ORGANISATIE. **INDIENING** *VERZAMELWETSONTWERP*

Op 10 sept. is bij de TK een verzamelwetsontwerp ingediend dat vooruitloopt op een algehele herziening van de wetgeving op de rechterlijke organisatie. Het verzamelwetsontwerp voorziet in:

- De aanstelling van verkeersschouten bij het openbaar ministerie, uitsluitend belast met het behandelen van verkeersovertredingen;
- De invoering van de functie van gerechtsauditeur ter assistentie van de rechter;
- De instelling van twee nieuwe rangen tussen de substituut-officier en de hoofdofficier van justitie, nl die van arrondissementsofficier van justitie en van arrondissementsofficier eerste klasse;
- De invoering van een gewijzigde salarisstructuur, waardoor een evenwicht wordt bereikt tussen de salariëring bij de zittende en bij de staande magistratuur.

De wijzigingsvoorstellen hebben tot doel op het gebied van de organisatie en de personeelsvoorziening de rechterlijke macht in staat te stellen zo doelmatig mogelijk te functioneren, ten einde opgewassen te blijven tegen de steeds hogere eisen die worden gesteld

De verkeersschout

De verkeersschout wordt binnen het openbaar minsterie een specialist Na het behalen van een havo- of vwo-diploma zal hij de noodzakelijke kennis moeten verkrijgen van het recht (met name verkeercrecht) en van verkeerstechniek Hij hoeft geen jurist te zijn De verkeersschout zal dezelfde taak en bevoegdheid hebben als een officier van justitie, maar dan uitsluitend op het terrein van de verkeerswetgeving Zijn functie wordt gecreeerd, omdat momenteel de jongere leden van het OM overbelast zijn met verkeerszaken die hun opleiding onrendabel en eenzijdig gericht maken

De gerechtsauditeur

De taak van de gerechtsauditeur zal zijn het verlenen van assistentie aan de rechter, b v door het opstellen van conceptvonnissen en nota's over juridische vragen De gerechtsauditeur zal niet met rechtspraak worden belast, tenzij hij tevens tot rechter-plaatsvervanger wordt benoemd Gerechtsauditeur wordt bij de zittende magistratuur een aanvangsfunctie, zowel voor gegadigden van buiten de rechterlijke macht als voor degenen die als rechterlijk ambtenaar in opleiding (r a i o) hun basisopleiding hebben voltooid

Gehoopt wordt dat op deze wijze het aantrekken van buitenstaanders bij de rechterlijke macht zal worden bevorderd (Zie volg aflevering). Het wetsontwerp bevat voorts regelingen betreffende opbouw van het arrondissementsparket, de griffies, schorsing en ontslag en leeftijdsgrenzen (Staatscourant, NRC/Handelsblad)

BELGIË

MANIFEST LEGALISERING *ABORTUS.*

In De Nieuwe Gazet van 27 okt. hebben een twintigtal hoogleraren, parlementsleden en andere voor-aanstaanden een verklaring gepubliceerd m.b.t. het verspreiden van voorbehoedmiddelen en het erkennen van de abortus. De verklaring luidt als volgt:

„Wij wensen dat dringend een wijziging zou worden aangebracht in de huidige Belgische wetgeving inzake het voorkomen en onderbreken van de zwangerschap.

Deze houdt in: 1. verbod van verspreiding van voorbehoedmiddelen; 2. verbod van abortus: zodat het hele seksuele leven herleid wordt tot voortpianiing. De ongenuanceerde wetgeving qua vruchtafdrijving en voorbehoedmiddelen heeft geen zin en leidt tot illegale abortus, vaak door onbevoegden verricht met groot risico voor de behandelde vrouw. Om ongewenste zwangerschap te voorkomen, moet verspreiding van voorbehoedmiddelen toegelaten zijn en vrije voorlichting mogelijk worden gemaakt. Zwangerschapsonderbreking moet worden erkend als een laatste „voorbehoedmiddel" d.w.z. als een middel om uitsluitend de gewenste geboorte te waarborgen.

Indien: 1. de vrouw de zwangerschap niet wenst, 2. indicaties voorhanden zijn van medische, sociale of ethische aard, moet zwangerschapsonderbreking, uitgevoerd door gespecialiseerde artsen in erkende klinieken, toegelaten worden."

De verklaring werd ondertekend door L. Apostel, hoogleraar Gent en Brussel; J. Broeckx, hoogleraar Gent; I. A. Brosens, hoogleraar Leuven; mevr. Claes-Gonissen, arts: W. Calewaert, BSP-senator; R. Clara, arts; Fr. de Bruyn, publicist; L. de Coninck, hoogleraar Gent en voorzitter van het Humanistisch Verbond; W. Geldolf, BSP-kamerlid; L. Ph. Haest, voorzitster van de Jeugd voor Vrijheid en Vooruitgang, Antwerpen; R. Kaivers, arts; R. Keersmaekers, arts; J. Kruithof, hoogleraar Gent; R. Pervé, arts; K. Poma, PVV-senator; M. Schroyens, CVP-kamerlid; A. Vandenbunder, docent Brussel; E. Vermeersch, hoogleraar Gent; R. Vokaer, hoogleraar Brussel; J. Wendum, arts.

De Nzeuwe Gazet publiceerde in hetzelfde nummer een „tegenvoorstel" van de Leuvense hoogleraren St. de Batselier, hoofd van de school voor criminologie van de universiteit, en R. Dellaert, psychiater. Beide hoogleraren staan de vrije verkoop van voorbehoedmiddelen voor, maar dringen aan op „gekwalificeerde voorlichting". Wat de abortus betreft, menen zij dat erkenning verdedigbaar is, wanneer bepaalde voorwaarden vervuld zijn:

„1. Indien na grondig overleg en kundig geleide bespreking, de echtgenoten (eventueel de alleenstaande vrouw) de begonnen zwangerschap niet wensen.

2. Indien uitdrukkelijke, nader te specificeren, indicaties daartoe voorhanden zijn van medische, sociale of ethische aard en door een bevoegde: daartoe ingestelde commissie zijn vastgesteld."

INCIDENT IN DE BRT

De directeur-generaal van de Belgische Radio en Televisie heeft een lichte sanctie getroffen tegen de journalist J. Coeck die tiidens het Aktueel-Magazine van 24 okt. in een gesprek met senator W. Calewaert over het abortusprobleem de vraag stelde:

„Is seksualiteit uitsluitend in dienst van — laten wij het zo maar stellen — het kinderen kweken. geen opvatting die door de machthebbers bewust in stand wordt gehouden om te voorkomen dat de maatschappijstructuren door al te progressieve krachten worden opengebroken?"

Volgens de directeur-generaal van de BRT betrof het hier een tendentieuze vraag, die afbreuk deed aan de plicht van objectiviteit van de radiojournalist. Het Aktueel-Magazine werd meteen opnieuw onder de controle en verantwoordelijkheid van een redactiesecretaris geplaatst. De raad van beheer van de BRT keurde de beslissing van de directeur-generaal goed, maar op 12 nov. stelde senator W. Calewaert het incident aan de orde in de senaat. Minister Van Mechelen antwoordde dat de sanctie niet werd uitgelokt door de uitzending als dusdanig, maar door de „onprofessionele manier" waarop het onderwerp werd behandeld. De minister herinnerde eraan dat nog op 12 nov. de BRT een uitvoerig debat over het abortus-probleem zou uitzenden.

Het Humanistisch Verbond heeft bij de BRT schriftelijk geprotesteerd tegen de sanctie en de directeur-generaal beschuldigd van „eigenmachtig optreden"; de BRT-leiding wordt „een conservatieve geest, onderworpenheid aan het establishment en gebrek aan dynamisme" verweten. Van zijn kant heeft het r.k. Davidsfonds zijn ongerustheid geuit „over de toenemende censuur en het manipuleren van het nieuws in de BRT."

WETSVOORSTEL CONTRACEPTIVA

Senator prof. Willy Calewaert (BSP) heeft een wetsvoorstel ingediend dat ertoe strekt de verbodsbepaling m.b.t. de voorbehoedmiddelen (art. 383 van het strafwetboek) te schrappen.
De senator beoogt de inlassing van een nieuw artikel, volgens hetwelk de verstrekking van voorbehoedmiddelen vrij mag gebeuren bij geneeskundig voorschrift door apothekers of erkende instellingen die voor de seksuele begeleiding van echtparen zorg dragen.

UNIVERSITAIR CENTRUM LIMBURG

Regerings- en partijleiders van de meerderheid zijn het op 10 nov. eens geworden over de ideologische structuur van de nieuwe universitaire instelling in Limburg. Het zal een open instelling zijn, waarin de academische vrijheid en de rechten van de minderheden gewaarborgd worden door een commissie van toezicht, bestaande uit parlementsleden.
Het universitaire centrum zal worden bestuurd door een raad van beheer, die bestaat uit tien vertegenwoordigers, aangesteld door de provincieraad in verhouding tot de getalsterkte van de partijen in die raad. Vijf van de tien leden mogen politici zijn; de overige vijf dienen uit de wetenschappelijke kringen van Limburg te worden gerecruteerd. Verder zal de raad zes vertegenwoordigers uit de sociaal-economische sector tellen (drie voor de vakbonden en drie voor de werkgevers). Wanneer de universiteit over haar academische raad zal beschikken, zullen er nog zeven vertegenwoordigers van de universiteit in de raad van beheer zetelen, met uiteraard ook de rector en de vice-rector.
De commissie van toezicht zal 4 CVP, 2 BSP, I PVV en I VU teilen. Indien twee leden van de commissie niet akkoord gaan met een beslissing van de raad van beheer, moet de raad de zaak opnieuw onderzoeken en zijn beslissing treffen met een 4/5-meerderheid. Wordt die meerderheid niet bereikt, dan beslist de minister van nationale opvoeding. Voor de functies van voorzitter en ondervoorzitter van de raad alsmede van rector en vice-rector zal naar een ideologisch evenwicht worden gestreefd. In afwachting van de samenstelling van de academische raad zullen de vier Vlaamse universiteiten hun advies geven voor de benoeming van hoogleraren en technisch personeel.

(Vor. ber. pag. 278/3)

RAADSVERKIEZINGEN WEZEMBEEK-OPPEM

Aan de eerste versie van de uitslagen der gemeenteraadsverkiezingen te Wezembeek-Oppeni werden achteraf een paar wijzigingen aangebracht.
De nieuwe versie:

	1964			1970		
	Stemmen	%	Zetels	Stemmen	%	Zetels
Gemeentelijke Eendracht						
Entente Communale	2 323	47,12	7	2.227	36,78	6
PVV/PLP	778	15,79	1	400	6,61	—
BSP	231	4,68	—	—		
Franse lijst	767	15,55	1	1.953	32,25	5
Vlaamse lijst	832	16,86	2	1.475	24,36	4

(Vor. ber. pag. 659)

NIEUWE VOORZITTER DAVIDSFONDS

Prof. dr. Raymond Derine (44), hoogleraar aan de rechtsfaculteit van de Leuvense universiteit en van de Universitaire Faculteiten St-Ignatius te Antwerpen, werd op 7 nov. met 16 tegen 12 stemmen bij 2 onthoudingen door het nationaal bestuur van het Davidsfonds tot algemeen voorzitter verkozen. Hij volgt mr. Gerard Beuselinck op die in 1966 verkozen werd.
Het Davidsfonds is de grootste culturele ledenvereniging van het Vlaamse land.

Prof. Derine begon zijn academische loopbaan aan de universiteit van Lovanium (Kinsjasa). Sedert 1964 is hij schepen (wethouder) van rechtszaken te Antwerpen. Ten tijde van de crisis rondom de overheveling van de Franse afdeling der Leuvense universiteit zat hij de Vereniging van Vlaamse Professoren voor, die sterk ijverde voor die overheveling. In maart 1968 werd hij tot CVP-kamerlid gekozen, maar enkele maanden later nam hij ontslag, omdat de partijleiding zich had uitgesproken ten gunste van het regeringsprogramma dat, volgens Derine, een aantal voor Vlaanderen ongunstige punten bevatte.

BETREKKINGEN MET ALBANIË

Het departement van buitenlandse zaken te Brussel heeft op 13 nov. medegedeeld dat de regeringen van België en Albanië besloten diplomatieke betrekkingen aan te knopen. De Belgische ambassadeur in Belgrado zal ook worden geaccrediteerd in Tirana.

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CAMBODJA

MILITAIRE EN POLITIEKE ONTWIKKELINGEN SINDS HALF MEI

De Amerikaans-Zuidvietnamese interventie in Cambodja leidde niet alleen tot een universitair protest in de VS (pag. 305 e.v.) en tot verschillende opvattingen onder de Amerikaanse politici (pag. 318/2), maar ook tot zeer uiteenlopende internationale reacties.

Reacties op *Amerikaans optreden*

De communistische landen veroordeelden het Amerikaanse optreden. Dit werd daarentegen gesteund door Amerika's bondgenoten in Zuid-Vietnam. De reacties van andere landen varieerden van welwillend tot uiterst kritisch. De Sowjetrussische premier Kosygin verklaarde op 4 mei tijdens een persconferentie, naar verluidt de eerste die hij gaf, o.a.: „... In Zuidoost-Azië is nu een nieuwe oorlogshaard geschapen. De vlam van de oorlog is nu van Vietnam en Laos uit ook naar Cambodja overgeslagen... Zoals men ziet laat de Amerikaanse regering zich door een agressieve koers in de politiek leiden, waarbij zij er van uitgaat, dat een sterke macht in de internationale aangelegenheden niet anders dan met toepassing van geweld kan handelen. In Washington neemt men vanzelfsprekend aan dat de VS daar, waar zij zulks gewenst achten, slechts geweld hoeven te gebruiken, om hun niet aangename regeringen ten val te brengen en om hun dictaat op te leggen. (...)
Het besluit i.z. de militaire interventie in Cambodja poogt men in Washington daarmee te motiveren dat het kennelijk noodzakelijk was om het leven van de Amerikaanse soldaten in Zuid-Vietnam te redden. Dat is een meer dan merkwaardige logica. (...) Als de Amerikaanse regering er werkelijk over bezorgd is tien- ja honderdduizenden Amerikanen van de dood te behoeden, dan is daarvoor een eenvoudige uitweg: Amerikaanse militairen niet naar Vietnam, Cambodja of Laos te zenden, maar ze naar huis te sturen. (...) Zoals uit de verklaring van de Amerikaanse president blijkt, is de ware zin van deze verklaring en evenzeer van de hele politiek van de VS in Zuidoost-Azië, de progres-

sieve regimes in de landen van dat gebied uit de weg te ruimen, de nationale bevrijdingsbeweging te wurgen, de sociale x-ooruitgang van de volken te belemmeren en met behulp van kolonialistische methodes de buiten- en binnenlandse politiek van de staten van Indo-China ondergeschikt te maken aan de eigen militaire en strategische belangen en hen zo in de eigen militaire blokken binnen te halen. (...) De politiek van neutraliteit en de vredelievende koers, die Cambodja tot kortgeleden voorstond, schikken diegenen niet die de Amerikaanse politiek bepalen.

Na de Amerikaanse invasie in Cambodja is de samenhang tussen de subversieve activiteiten van de betrokken Amerikaanse diensten en de staatsgreep in Phnom Penh, welke resulteerde in de afzetting van prins Norodom Sihanoek, het wettige staatshoofd, des te duidelijker geworden. Deze diensten en hun agenten in Cambodja trachten vijandschap te zaaien tussen het Khmer-volk en het volk van Vietnam. Zij hebben een bloedbad onder de in Cambodja levende Vietnamezen aangericht, en zij hebben concentratiekampen ingericht, waarin vreedzame bewoners van het land bruut worden vermoord. Zij passen alle mogelijke methodes toe om de volken van Azië tegen elkaar op te zetten. Broederstrijd wordt de landen in dit gebied opgedrongen. Een voorbeeld hiervan is de doctrine van de Amerikaanse president m.b.t. de „Vietnamisering" van de oorlog. (...) Het zou gepast zijn te vragen wie de VS het recht hebben gegeven rechter te zijn over wat voor andere volken goed of slecht is? Op welke gronden meten de VS zich een rol aan die niet anders kan worden omschreven als de rol van een internationale gendarme? (... j Bij de zware verantwoordelijkheid die de VS voor de oorlog tegen het Vietnamese volk dragen, komt ook nog de verantwoordelijkheid voor de agressie tegen het volk van Cambodja. Natuurlijk trekt de Sowjet-regering voor haar politiek de nodige conclusies uit een zodanige handelwijze van de VS in Zuidoost-Azië."

In antwoord op een vraag over een eventuele bijeenroeping van een nieuwe Geneefse conferentie, verklaarde Kosygin: „Nu is het de tijd om te handelen en niet om conferenties te houden". Radio-Moskou riep echter op 7 mei China op samen te werken bij een internationale aanpak van het probleem-Indo-China en herinnerde daarbij aan de Chinees-Russische „gezamenlijke actie" op de Geneefse Conferentie van 1954.

De regering van communistisch China veroordeelde in een verklaring van 4 mei de Amerikaanse interventie in Cambodja als een „provocatie niet alleen tegen de drie Indochinese volken, maar ook tegen het Chinese volk, de volken van. Zuidoost-Azië en de revolutionaire volken van de hele wereld". Voorts werd in de verklaring gesteld dat China „machtige steun zou verlenen aan de drie Indochinese volken en al het mogelijke zou doen om de broedervolken van Cambodja, Laos en Vietnam te steunen en te helpen bij het voeren van hun oorlog tegen de Amerikaanse agressie tot de volledige overwinning".

Partijleider Mao Tsetoeng legde op 20 mei een verklaring af, waarin hij zijn warme steun toezegde aan de strijdbare geest van prins Norodom Sihanoek: aan de gemeenschappelijke verklaring van de topconferentie van Indochinese volken (pag. 292/1) en aan de instelling van de koninklijke regering van nationale eenheid (pag. 318/2). De volken van de wereld werden opgeroepen zich te verenigen en de Amerikaanse agressoren en hun laffe honden te verslaan.

Op 21 mei vond te Peking een demonstratie van ca. 500.000 mensen plaats, welke door prins Sihanoek werd bijgewoond. Soortgelijke massadetnonstraties werden de volgende dagen in geheel China gehouden.

De Franse regering, die reeds eerder gepleit had voor algemene onderhandelingen over Indo-China (pag. 290/2 en 292/2j. verklaarde op 8 mei bij monde van minister van buitenlandse zaken Maurice Schumann: „De principes van de Phnom Penh-rede (van De Gaulle, zie pag. 584/2-1966) zijn tot in detail bevestigd door de gebeurtenissen van de laatste vier jaar. (...) Het eerste is dat er geen militaire oplossing zal komen; er kan slechts een door onderhandelingen bereikte politieke oplossing zijn. (...) Het tweede is neutraliteit. (...) Tenslotte zei generaal De Gaulle dat de noodzakelijke onderhandelingen slechts na de aankondiging van het terugtrekken van de buitenlandse troepen kunnen plaatsvinden, en deze aankondiging kan slechts geschieden als de VS meedelen in principe van plan te zijn Vietnam en Zuidoost-Azië binnen een redelijke en beperkte periode te verlaten."

In antwoord op een vraag waarom Frankrijk nooit kritiek had geleverd op de aanwezigheid van Noordvietnamezen en Vietcong in Cambodja, zei minister Schumann dat zij Cambodja waren binnengekomen „niet om dat land aan te vallen, maar om een schuilplaats te zoeken, omdat de oorlog in hun eigen land woedde", en dat Frankrijk prins Sihanoeks politiek steunde, t.w. zijn streven de oorlog te beëindigen en intussen „door onderhandelingen gedaan te krijgen dat de omvang van deze aanwezigheid zo beperkt mogelijk zou zijn".

De Britse regering, die bij de SU bleef aandringen op het bijeenroepen van een nieuwe Geneefse conferentie, verklaarde op 5 mei bij monde van de toenmalige minister van buitenlandse zaken, Michael Stewart, dat het gebied waar de Amerikaanse troepen in Cambodja waren binnengetrokken niet als neutraal kon worden beschouwd. Daarom kon een simpele veroordeling van het optreden van de VS niet gerechtvaardigd worden, ook niet als een nuttige bijdrage tot het stichten van vrede in het betrokken gebied.

Voor Belgische en Nederlandse reacties, zie pag. 314/3 en 311/3.

Oproep Oe Thant

Secretaris-generaal Oe Thant van de VN riep 5 mei op tot een internationale conferentie van alle partijen bij de Geneefse akkoorden om de oorlog in Indo-China te beëindigen. Hij verklaarde o.a.: „Ik vrees dat als de betrokken partijen niet spoedig beslissende en moedige maatregelen ter bevordering van de vrede treffen, het steeds moeilijker zal worden een oorlog te beëindigen, die een bedreiging vormt niet alleen voor de volken van Indo-China, maar voor de hele mensheid."

Oe Thant toonde belangstelling voor de Franse suggestie i.z. een internationale conferentie van de betrokken partijen, maar hij gaf de voorkeur aan besprekingen binnen het kader van de Geneefse akkoorden van 1954 en 1962.

Conferentie van Djakarta

Het voorstel van de Indonesische minister Malik tot het beleggen van een conferentie van Zuidoost-Aziatische landen over de situatie in Cambodja (pag. 292/2) kreeg de steun van Australië, Cambodja, de Filippijnen, Japan, Laos, Maleisië, Nieuw Zeeland, Singapore, Thailand, Zuid-Korea en Zuid-Vietnam.

De uitnodiging werd verworpen door Birma, China, India, Noord-Korea, Noord-Vietnam en Pakistan, terwijl Afghanistan en Nepal de invitatie niet beantwoordden.

Aan de conferentie, die op 16 en 17 mei te Djakarta werd gehouden, namen de ministers van buitenlandse zaken van 10 staten deel; Singapore was vertegenwoordigd door een staatsminister en Maleisië door vice-premier Abdoel Razak.

De toenmalige Cambodjaanse minister van buitenlandse zaken, Yem Sambaur, die als een ,,speciale gast" aanwezig was, vroeg om militaire, diplomatieke en economische hulp voor zijn land. Geen van de andere sprekers reageerde hier positief op, terwijl de vertegenwoordigers van Indonesië, Japan, Maleisië en Singapore nadrukkelijk stelden dat hun regeringen geen wapens aan Cambodja zouden leveren.

De Japanse minister Aichi verwierp de gedachte dat de conferentie een permanent lichaam zou instellen voor het zoeken van een oplossing voor het Indochinese vraagstuk. Ook was hij tegen het zenden van een waarnemersteam naar Cambodja om over de situatie aldaar verslag uit te brengen.

In het 17 mei aanvaarde slotcommuniqué werd bezorgdheid over de toestand in Cambodja uitgesproken zonder dat de verantwoordelijkheid daarvoor werd vastgesteld. Opgeroepen werd tot het onmiddellijk staken van de vijandelijkheden en het terugtrekken van alle buitenlandse troepen; tot de eerbiediging van de soevereiniteit, neutraliteit, onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Cambodja. Het beginsel van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden werd bevestigd. Aangedrongen werd op het doen herleven van de Internationale Controle Commissie. De ondertekenaars van de Geneefse akkoorden van 1954 met ,,alle andere belanghebbende partijen" werd verzocht elkaar te raadplegen over de spoedige bijeenroeping van een internationale conferentie ter oplossing van de kwestie-Cambodja.

De conferentie droeg de ministers van buitenlandse zaken van Indonesië, Japan en Maleisië op onmiddellijk contact op te nemen met Engeland en de SU, de medevoorzitters van de Geneefse conferentie van 1962, om aan te dringen op de herinstelling van de Internationale Controle Commissie en om een nieuwe internationale conferentie voor te bereiden. Ook met secretaris-generaal Oe Thant en de Veiligheidsraad moest contact hierover worden opgenomen.

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken zegde op 17 mei volledige steun toe aan de aanbevelingen van de conferentie.

Minister Malik van Indonesië voerde op 17 juni, samen met Shinsaku Hogen (vice-minister van buitenlandse zaken van Japan) en Ghazali Bin Shafie (directeur-generaal ministerie van buitenlandse zaken van Maleisie), te Moskou besprekingen met zijn Sowjetrussische ambtgenoot Gromyko.

Verdere Zuidvietnamese offensieven

Na het Zuidvietnamese offensief van 14 mei in de provincie Rattanakiri (pag. 317/1) volgde op 17 mei een grotere operatie van 10.000 Zuidvietnamese militairen in het zuiden, met als doel de aanvoerroute van de Vietcong tussen de haven Kompong Som (het vroegere Sihanoukville) en de provinciehoofdstad Takeo af te snijden. Nadat de Zuidvietnamezen de volgende dag Takeo, dat sinds april geen contact meer had met Phnom Penh, hadden veroverd, rukten zij verder westwaarts op om de Vietcong-druk op Ang Tassom te verminderen en de weg van Takeo naar de haven Kampot te zuiveren.

Op 20 mei trokken ca. 2500 Zuidvietnamese militairen, gesteund door Amerikaanse vliegtuigen en adviseurs, vanuit het Centrale Hoogland de provincie Mondolkiri binnen, waar zij weinig tegenstand ontmoetten. Vanuit dit gebied zou de Vietcong in nov. 1969 Zuidvietnamese garnizoenen te Bu Prang en Duc Lap (pag. 299/1/2) bestookt hebben.

Na deze offensieven zou het aantal Zuidvietnamese militairen binnen Cambodja 40.000 man bedragen.

Militaire operaties gedurende mei-juni

De Vietcong en Noordvietnamese troepen, die zich t.g.v. de Amerikaanse en Zuidvietnamese offensieven naar het westen terug hadden moeten trekken, wisten in de tweede helft van mei de oostelijke oever van de Mekong (van de grens met Laos tot Kompong Cham) nagenoeg geheel onder controle te krijgen.

Op 15 mei deden zij een aanval op Stung Treng, dat twee dagen later viel, en veroverden zij Tonle Bet, op de oostelijke rivieroever tegenover Kompong Cham. Na de Mekong in sampans te zijn overgestoken, slaagden zij er op 16 mei in de universiteitswijk van Kompong Cham te bezetten, doch regeringstroepen wisten de volgende dag met steun vanuit de lucht de stad te heroveren. Tonle Bet werd zwaar beschoten en gebombardeerd en tensiotte op 24 mei door Khmer Krom-troepen op Noordvietnamese eenheden heroverd.

In een poging Prey Veng te ontzetten, rukten op 23 mei ca. 10.000 man van de door gen. Do Cao Tri geleide troepen met honderden tanks en pantservoertuigen naar het noorden op, waar zij de Franse rubberplantages te Chup bezetten. Dezelfde dag bombardeerden Zuidvietnamese vliegtuigen de latex-fabriek aldaar. die verwoest werd: hierbij vielen ca, 20 doden en rond 80 gewonden, hoewel Cambodjaanse kringen ontkenden dat er op dat tijdstip in die buurt Vietcong opereerde. (De plantages leveren de helft van Cambodja's rubberproduktie en de latex-fabriek is een van de meest waardevolle industrievestigingen in het land.) De Zuidvietnamese minister van buitenlandse zaken, Tran Van Lam, verwierp op 27 mei een Frans protest met het argument dat Zuid-Vietnam niet verantwoordelijk was voor een incident op Cambodjaans gebied.

Noordvietnamese troepen veroverden Prey Veng op 27 mei, uitgezonderd het hoofdkwartier waarin het garnizoen zich had teruggetrokken. Cambodjaanse troepen, gesteund door Zuidvietnamese mariniers aangevoerd van Neak Luong, openden op 29 mei een tegenaanval en heroverden de stad na twee dagen van felle straatgevechten.

In juni slaagden de Noordvietnamese en Vietcong-troepen, gesteund door ongeregelde eenheden van Sihanoek-aanhangers, erin het grootste deel van Cambodja onder controle te krijgen. De aanvallen op steden als Kompong Cham, Prey Veng, Kompong Thom, Siem Reap en Kompong Speu hielden de regeringstroepen en de Zuidvietnamese eenheden bezig, waardoor de Vietcong en Noordvietnamezen de controle behielden over de plattelandsgebieden, waar de boerenbevolking grotendeels trouw bleef aan prins Sihanoek. De hoofdstad Phnom Penh was feitelijk geïsoleerd t.g.v. de Vietcong en Noordvietnamese aanvallen op de voornaamste toevoerwegen; alleen Route no. 1 bleef open, al werd ook daar het verkeer herhaaldelijk onderbroken. Dit alles

leidde ertoe dat de communisten eind juni alle noordelijke provincies en vele zuidwestelijke provincies grotendeels beheersten, terwijl zij bovendien op enkele kilometers van Phnom Penh opereeerden.
Enkele ontwikkelingen in de afzonderlijke gebieden waren:

NOORDOOSTEN Dc hoofdstad van Rattanakiri, Lomphat, werd na bijna twee maanden te zijn bestookt op 5 juni door de Vietcong bezet op 27 juni werd meegedeeld dat de laatste twee garnizoenen in deze provincie via de lucht naar Zuid-Vietnam waren geecacueerd Heeds eerder waren alle regeringstroepen uit dt drie andere noordoostelijke provincie5 — Mondolkiri, Stung Treng en Kratie — teruggetrokken, zodat behalve de grensgebieden. waar Amerikaanse en Zuidvietnamese troepen opereerden, het gehele noordoosten onder communistische controle stond

ZUIDOOSTEN Kompong Cham werd op 20 juni opnieuw omsingeld en gebombardeerd Om de komst van versterkingen tegen te gaan deden de communistische strijdkrachten in de nacht van 20 op 21 juni aanvallen op het strategisch belangrijke Skoun (bijna 60 km ten noordoosten van Phnom Penh) waar de wegen naar Kompong Cham. Kompong Thom en Siem Reap samen komen Bovendien was Kompong Cham van de hoofdstad afgesneden doordat een brug in de verbindingsweg was opgeblazen
Ook Prey Veng werd op 22 juni opnieuw door de communisten omsingeld, waardoor het met helikopters bevoorraad moest worden
Zuidvietnainese troepen verloren op 29 juni bij Chup 25 man aan doden en meer dan 160 aan gewonden bij een aanval van Vietcongtroepen Zij konden zich pas terugtrekken nadat de luchtmacht tussenbeide was gekomen

OMGEVING PHNOM PENH Noordvietnamese en Vietcongtroepen bezetten op 4 juni tijdelijk het dorp Set Bo (14 km ten zuidoosten van Phnom Penhj, maar werden door regeringsvliegtuigen verdreven Het was tot dusver het dichtst bij de hoofdstad gelegen strijdtoneel Op 22 juni deed een Vietcong-eenheid van ca 800 man een aanval op Prek Tameak (23 km noordoostelijk van de hoofdstad) en hield de plaats een week bezet
Op 25 juni omsingelden Vietcong en Noordvietnamezen Long Vek (32 km ten noordwesten van Phnom Penh), de grootste munitieopslagplaats en een belangrijk bevoorradingscentrum, ook veroverden zij gedeeltelijk het iets oostelijker gelegen Phsar Oudong Met het oog op de bedreiging van Phnom Penh werden op 28 juni 8 000 man Zuidvietnamese troepen — mariniers uit Neak Luong en infanterie uit Takeo — aangevoerd en ten noorden van de hoofdstad gelegerd Op 1 juli moesten de communisten het beleg van Long Vek opgeven, zij wisten aan een Zuidvietnamese omsingeling te ontkomen

NOORDWESTEN Kompong Thom werd op 4 juni omsingeld Het had de volgende drie weken herhaaldelijk aanvallen te doorstaan van Noordvietnamese en Vietcongtroepen, die minstens de helft van de stad onder controle wisten te krijgen Nadat op 21 juni door Zuidvietnamese helikouters versterkingen waren aangevoerd, noopten bombardementen (o a met napalm) van de Amerikaanse luchtmacht op 25 juni de Vietcong het beleg op te heffen
Siem Reap werd op 6 juni aangevallen door Noordvietnamese cn Vietcongtroepen*) die de dag erop tijdelijk het vliegveld bezet hielden, maar tenslotte door regeringstroepen verdreven werden De gevechten in dit gebied wekten bezorgdheid aangaande de veiligheid van de ruines van Angkor (de voormalige hoofdstad van het Khmer rijk die als monument van de Khmer-kunst geldt), welke op 10 juni door Vietcong en Noordvietnamezen werden bezet. maar op 5 juli weer zouden zijn ontruimd
Kompong Chhang (50 mijl ten noordwesten van Phnom Penhj werd op 15 en 16 juni door Vietcong en Noordvietnamezen aangevallen, waardoor de weg van Phnom Penh naar Battambang dreigde te worden afgesneden Op 16 juni bezetten zij het spoorwegstation te Krang Lovea, waardoor het spoorwegverkeer tussen de hoofdstad en Battambang werd afgebroken Op 18 juni breidde de strijd zich tot de provincie Battambang uit, vooral in het gebied van Pailin bij de grens met Thailand

ZUIDWESTEN. Op 12 juni veroverde een Vietcongbataljon gedeeltelijk de stad Kompong Speu, waardoor de weg van Phnom Penh naar Kompong Som werd afgesneden. Ondanks de aanvoer van Noordvietnamese versterkingen werden de communisten na vier dagen strijd uit de stad verdreven door Zuidvietnarnese en Cambodjaanse troepen De betrokken weg werd echter nog dezelfde dag door de Vietcong opnieuw afgesneden, nu te Trapeang Kraleng Op 24 juni openden communistische troepen een nieuwe aanval op Kompong Speu, dat zij twee dagen later ten dele wisten te veroveren

(F A Z)

Terugtrekking Amerikaanse troepen. Rapport Nixon

Op 3 juni bracht de Amerikaanse president Richard Nixon voor de televisie een tussentijds verslag uit van de Amerikaans-Zuidvietnamese operatie in Cambodja. Hij noemde die ,,de meest succesvolle operatie van deze lange en moeilijke oorlog". Volgens Nixon waren ,,al onze belangrijke militaire doelen" bereikt. 43.000 Zuidvietnamezen namen aan deze operaties deel, samen met 31.000 man Amerikaanse troepen.
,,Onze gecombineerde strijdkrachten zijn met grotere snelheid opgerukt en hadden meer succes dan wij had-

*) Een Cambodjaanse militaire woordvoerder verklaarde op 10 juni dat aan de gevechten rond Siem Reap was deelgenomen door troepen van de Pathet Lao.

Amerikaanse troepen keren vanuit Canibodja terug naar Zuid-Vietnam.

den gepland; wij hebben meer oorlogsmateriaal buitgemaakt en vernietigd dan wij hadden voorzien; en Amerikaanse en geallieerde verliezen waren aanzienlijk lager dan wij verwachtten. In de maand mei maakten wij alleen in Cambodja een totaal aan vijandelijke wapens, uitrusting, munitie en voedsel buit dat bijna even groot was als wij in heel Vietnam gedurende het gehele afgelopen jaar buit maakten".

Terwijl op de beeldbuis films als documentatie werden vertoond, gaf de president de volgende opsomming: 10 mln stuks munitie, ruim 15.000 geweren en machinegeweren die ,,nooit tegen Amerikaanse jongens in Vietnam zullen worden gebruikt"; meer dan 2000 mortieren en raketwerpers met 90.000 granaten; meer dan 11 mln pond rijst, voldoende voor alle vijandelijke bataljons in Vietnam voor ruim drie maanden maar nu bestemd voor oorlogsvluchtelingen.

President Nixon stelde dat het succes van deze operaties de ,,deadline" van 30 juni, die voor de terugtrekking van alle Amerikaanse troepen uit Cambodja was bepaald, had gegarandeerd en hij vervolgde: ,,Generaal Abrams deelt mij mee dat 17.000 van de 31.000 Amerikaanse militairen die Cambodja binnentrokken, reeds naar Vietnam zijn teruggekeerd. De rest zal tegen het eind van de maand terugkeren. Deze omvat alle Amerikaanse personeel belast met luchtmachtsteun, logistiek en militaire adviezen. De enige overblijvende Amerikaanse activiteit in Cambodja na 1 juli zal bestaan uit luchtmachtmissies om de verplaatsing van vijandelijke troepen en materiaal te belemmeren, waar ik dat noodzakelijk acht om het leven en de veiligheid van onze troepen in Zuid-Vietna te beschermen".

Gedurende de maand juni werden ook de overige Amerikaanse militairen uit Cambodja teruggetrokken. Het laatste contingent van 1700 man verliet de Vishaak op 29 juni, een dag voor de door Nixon aangekondigde tijdslimiet. De 300 Amerikaanse adviseurs bij de Zuidvietnamese troepen vertrokken de volgende dag. De terugtrekkende Amerikaanse militairen bliezen bruggen op en vernielden wegen om de communistische strijdkrachten te beletten de ontruimde gebieden opnieuw te bezetten. B-52 bommenwerpers voerden daar echter al op 27 juni weer operaties uit, nadat berichten waren ontvangen dat de Vietcong reeds in de ,,sanctuary areas" was teruggekeerd.

Generaal Lon Nol verklaarde op 29 juni dat hij persoonlijk graag zou hebben gezien dat de Amerikaanse troepen waren gebleven en hij hoopte dat zij zouden terugkeren als de toestand verslechterde.

In een 7000 woorden tellend rapport vatte president Nixon op 30 juni de resultaten van de operatie in Cambodja samen. Gesteld werd o.a.:

,,Samen met de Zuidvietnamezen hebben de strijdkrachten van de VS zojuist met succes de vernietiging van vijandelijke basisgebieden langs de Cambodjaans-Vietnamese grens voltooid. (....)
De geallieerde zuiveringsoperaties in de Noordvietnamese en Vietcong basisgebieden langs de Cambodjaans-Zuidvietnamese grens:

- zullen het leven van Amerikanen en geallieerden in de toekomst sparen;
- zullen verzekeren dat de terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Zuid-Vietnam volgens schema kan voortgaan;
- zullen de voortzetting van ons Vietnamiseringsprogramma volgens het huidige tijdschema mogelijk maken;
- moeten de vooruitzichten op een rechtvaardige vrede bevorderen. (j

Het is van het grootste belang van meet af aan te begrijpen dat Hanoi de VS geen andere redelijke keus liet dan militair op te trekken tegen de Cambodjaanse basisgebieden. Het doel en de betekenis van onze operaties tegen de Cambodjaanse schuilplaatsen (sanctuaries) kan slechts begrepen worden tegen de achtergrond van wat wij in Vietnam trachten te bereiken en van de dreiging die de communistische bases in Cambodja voor onze doeleinden vormde. Evenmin kan de militaire actie van de laatste twee maanden los van zijn oorzaak worden gezien, nl. de dreiging geschapen door de constante expansie van de Noordvietnamese agressie in geheel Indo-China. Amerika's doelstelling in Vietnam en Indo-China blijft dezelfde: een vrede waarin de volken van het gebied zich kunnen wijden aan de ontwikkeling van hun eigen maatschappijvormen, een vrede waarin alle volken van Zuidoost-Azië hun eigen politieke toekomst zonder interventie van buitenaf kunnen bepalen. (...)
Onze militaire doelen waren het buitmaken of vernietigen van wapens, munitie en voorraden, welke in een periode van jaren in deze ,,sanctuaries" waren opgeslagen, alsmede het verstoren van het communicatienet van de vijand. Dit zou tenminste het effect van een eventueel communistisch succes bij het samenvoegen van hun basisgebieden beperken, als het al niet deze ontwikkeling geheel zou beletten.
Ik kwam tot de conclusie dat ongeacht het succes van communistische aanvallen op de Cambodjaanse regering de vernietiging van de schuilplaatsen van de vijand zou leiden tot:

- verwijdering van een ernstige bedreiging voor onze overblijvende manschappen in Zuid-Vietnam en zo tot vermindering van Amerikaanse verliezen in de toekomst;
- extra verzekering van de voortzetting van ons programma de troepen terug te trekken;
- waarborging van het tijdschema voor ons Vietnamiseringsprogramma;
- vergroting van de kansen op verkorting van de oorlog in Zuid-Vietnam;
- bevordering van de vooruitzichten op een door onderhandelingen bereikte vrede;
- nadrukkelijke vaststelling voor de vijand hetzij in Zuidoost-Azië, hetzij elders dat het woord van de VS - of gegeven als belofte of als waarschuwing - nog steeds geldt.

Tien militaire operaties werden uitgevoerd tegen een dozijn van de belangrijkste basisgebieden waarbij op diverse momenten 32.000 man Amerikaanse troepen en 48.000 Zuidvietnamezen betrokken waren. Vandaag de dag zijn alle Amerikanen, incl. logistiek personeel en adviseurs, teruggetrokken evenals een meerderheid van de Zuidvietnamese troepen. Wij hebben ons nauwgezet gehouden aan de 21 mijlsgrens wat betreft de penetratie van onze landstrijdkrachten op Cambodjaans gebied. Deze tijdslimiet en geografische beperking die wij onszelf hebben opgelegd, heeft ons misschien enig militair voordeel gekost. ( )
Volgens de laatste schattingen te velde hebben wij buitgemaakt:
22.892 lichte wapens — voldoende om ca. 74 parate Noordvietnamese infanteriebataljons uit te rusten — en 2.509 zware wapens — voldoende om ca. 25 parate Noordvietnamese infanteriebataljons uit te rusten:

meer dan 15 mln stuks munitie of wel ongeveer wat de vijand in Zuid-Vletnam het laatste jaar heeft afgevuurd
14 mln pond rijst - voldoende om alle vijandelijke gevechtsbataljons die geacht worden in Vietnam te zijn gedurende ca 4 maanden te voeden,
143 000 raketten, mortieren en granaten voor terugstootloze vuurwapens, die tegen steden en bases gebruikt worden, volgens recente ervaringen is het aantal mortieren, grote raketten en granaten voor terugstootloze vuurwapens van dezelfde orde als het aantal dat de vijand in ca 14 maanden in Zuid-Vietnam afvuurt
meer dan 199 552 anti-luchtdoelgranaten 5 482 mijnen 62 022 granaten en 83 000 pond explosieven, incl 1 002 kleefladrngen;
meer dan 435 voertuigen zijn buitgemaakt of vernietigd en meer dan 11.688 bunkers en andere militaire gebouwen zijn verwoest;
en. terwijl ons oogmerk veeleer voorraden dan personen was, heeft de vijand ook een zwaar verlies aan mankracht geleden: 11.349 man aan doden en ca. 2.328 gevangenen en gedetineerden.
Dit zijn indrukwekkende cijfers, maar wat is de diepere betekenis van de hoeveelheden vijandelijke goederen en van de vernietiging van vijandelijke installaties?
Wij hebben een onmiddellijke bedreiging van onze strijdkrachten en van de veiligheid van Zuid-Vietnam uit de weg geruimd - en het vooruitzicht op geringere Amerikaanse verliezen in de toekomst bewerkstelligd.
Wij hehben de vijand zeer zware verliezen zowel aan mankracht als materiaal toegebracht, verliezen die nu slechts vanuit het noorden tijdens een moesson kunnen worden vervangen en dan nog met de kans op tegenacties van Zuidvietnamese grondtroepen en de Amerikaanse luchtmacht.
Wij hebben een eind gemaakt aan het begrip Cambodjaanse schuilplaatsen, immuun voor aanvallen, waarop de vijand vijf jaar lang militair heeft vertrouwd.
Wij hebben aanvoerlijnen ontwricht en Hanoi's strategie in het gebied van Saigon en de Mekong-delta verstoord. De vijandelijke capaciteit om in dit vitale, volkrijke gebied van het Zuiden een groot offensief te ontketenen. is aanzienlijk beperkt.
Wij hebben de vijand effectief afgesneden van bevoorrading via de zee. In 1969 kwam meer dan de helft van de aan de Noordvietnamezen en Vietcong in Cambodja geleverde munitie van overzee.
Wij hebben, althans voorlopig, de voornaamste communistische strijdkrachten — geregelde troepen georganiseerd in formele eenheden, net zoals conventionele legers — aescheiden van de guerrillastrijders in het zuidelijk deel van Vietnam. Dit zou een steuntje in de rug kunnen betekenen voor pacificatiepogingen.
Wij hebben de voortzetting van ons programma van troepenterugtrekking gegarandeerd. ( )
Wij hebben tijd gewonnen voor de Zuidvietnamezen om zich tegen de vijand te versterken. (. .)

De richtlijnen voor onze politiek in Cambodja zijn voortaan de volgende:

1) Er zal geen Amerikaans grondpersoneel in Canibodja zijn behalve de geregelde staf van onze ambassade in Phnom Penh.

2) Er zullen geen Amerikaanse adviseurs bij Cambodjaanse eenheden zijn.

3) Wij zullen — met toestemming van de Cambodjaanse regering — luchtmachtmissies uitvoeren gericht tegen de pogingen van de vijand om voorraden en manschappen te vervoeren via Cambodja naar Zuid-Vietnanï en oin basisgebieden opnieuw in te richten i.v.m. de oorlog in Vietnam. Wij doen dit om onze strijdkrachten in Zuid-Vietnam te beschermen.

4) Wij zullen het materiaal. dat in de basisgebieden in Cambodja buitgemaakt werd, overdragen aan de Cambodjaanse regering om haar te helpen haar neutraliteit en onafhankelijkheid te verdedigen.

5) Wij zullen de Cambodjaanse regering militaire bijstand verlenen in de vorm van kleine wapens en betrekkelijk eenvoudige uitrusting, welke naar soort en hoeveelheid voor haar leger geschikt zijn. Tot dusver hebben wij aan dergelijke uitrusting voor een waarde van rond $ 5 mln geleverd, hoofdzakelijk in de vorm van kleine wapens, mortieren, vrachtauto's, vliegtuigonderdelen, communicatiemateriaal en medicamenten.

6) Wij zullen andere landen uit het gebied aanmoedigen diplomatieke steun te verlenen aan de onafhankelijkheid en neutraliteit van Cambodja. Wij juichen de pogingen toe van de Djakarta-groep (Australië, Indonesië, Japan. Korea, Laos, Maleisië, Nieuw Zeeland, de Filippijnen. Singapore, Zuid-Vietnam en Thailand) om de wereldopinie te mobiliseren en de Aziatische samenwerking hiertoe aan te moedigen.

7) Wij zullen de pogingen van derde landen aanmoedigen en steunen welke aan Cambodja troepen of materiaal willen verschaffen. Wij juichen de pogingen van Aziatische landen toe om Cambodja te helpen zijn neutraliteit en onafhankelijkheid te bewaren.

Ik zal de Aziatische regeringen voor zichzelf laten spreken wat hun toekomstige politiek betreft. Ik vertrouw erop dat twee grondbeginselen de acties van die naties bij hun hulp aan Cambodja zullen bepalen:

- Zij zullen op verzoek zijn van. of in nauw overleg met de Cambodjaanse regering.

- Zij zullen niet gaan ten koste van de eigen defensie van die naties; zij zullen veeleer tot hun eigen veiligheid bijdragen, welke zij in samenhang zien met de gebeurtenissen in Cambodja.

De Zuidvietnamezen zijn van plan te helpen. Van alle landen van Zuidoost-Azië staat er voor Zuid-Vietnam het meest op het spel in Cambodja. Een Noordvietnamese machtsovername zou natuurlijk diepgaande consequenties voor zijn (Zuid-Vietnams) veiligheid hebben. Tegelijk erkennen de leiders van Zuid-Vietnam dat hun aandacht primair moet zijn gericht op de veiligheid van hun eigen land.
President Thieu heeft deze overwegingen in zijn grote radio- en tv-rede van 27 juni laten blijken. Volgens onze opvatting luidt Saigons intentie als volgt:

1) Zuidvietnamese troepen blijven paraat om het opnieuw inrichten van basisgebieden langs de grens met Zuid-Vietnam te beletten.

2) Zuidvietriamese troepen blijven paraat om bij de evacuatie van Vietnamese burgers te helpen en om selectief te reageren op oproepen van de Cambodjaanse regering. mocht Noordvietnamese agressie zulks noodzakelijk maken.

3) Het merendeel van deze operaties zal ondernomen worden vanuit Zuid-Vietnam Er zal geen Amerikaanse luchtsteun of logistieke hulp verschaft worden Er zullen geen Amerikaanse adviseurs bil deze operaties zijn

4) De grote meerderheid van de Zuidvietnamese troepen zal Cainbodja verlaten

5) Het eerste doel van de Zuidvietnamezen blijft Vietnamisering in hun eigen land. Welke acties ook in Cambodja worden ondernomen, zij zullen steeds met dit doel in overeenstemming zijn.

In zijn toespraak van 27 juni beklemtoonde president Thieu dat zijn regering zich zal concentreren op inspanningen binnen Zuid-Vietnam. Hij verzekerde dat zijn land altijd het grondgebied, de grenzen, de onafhankelijkheid en neutraliteit van Cambodja zal eerbiedigen en niet tussenbeide zal komen in diens binnenlandse politiek. Zijn regering is geen voorstander van het permanent legeren van troepen in Cambodja noch van het zenden van het Zuidvietnamese leger om de oorlog voor het Cambodjaanse leger te voeren.
,.Krachtens de beleidslijnen voor de buitenlandse politiek, voor het eerst een jaar geleden te Goeam uiteengezet, stelde ik nadrukkelijk dat een bedreigd land zich allereerst maximaal moet inspannen voor zijn zelfverdediging. Het Cambodjaanse volk en de Cambodjaanse militairen doen dat tegenover de superieure macht van de Noordvietnamese en Vietcong-binnendringers. (.)
In Cambodja is de futiliteit van expansieve agressie gebleken. Door hun acties in Cambodja hebben Noord-Vietnam en de Vietcong de vernietiging van hun schuilplaatsen uitgelokt en ertoe bijgedragen dat de onafhankelijke staten van Zuidoost-Azië zich tot een collectieve defensie-inspanning hebben aaneengesloten, die Amerikaanse steun zal ontvangen. (. .)
Met grote inspanningen kunnen de Noordvietnamezen hun bevoorradingsge-

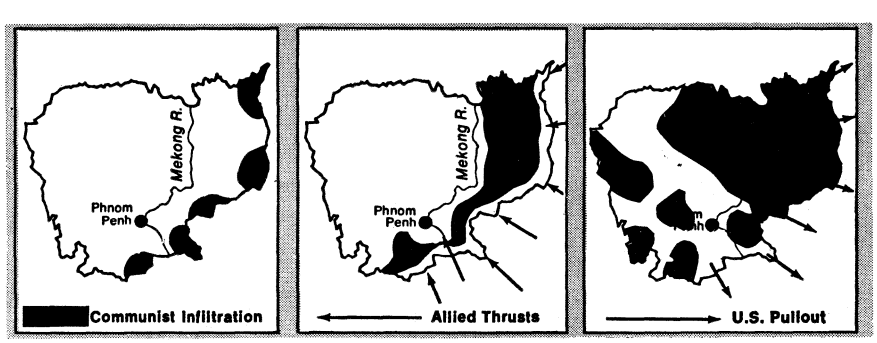

De communistische infiltratie (v.l.n.r.) voor de Amerikaanse actie. medio mei en op 30 juni. (Newsweek)

bieden in Cambodja misschien na een periode van maanden weer opbouwen of herstellen. Zij kunnen hun oorlog tegen Zuid-Vietnam en zijn buren voortzetten. Maar waartoe zou een nieuwe conflictronde dienen? Er is geen militaire oplossing voor dit conflict. Vroeg of laat moet er vrede komen. Die kan nu komen, door een middels onderhandelingen bereikte regeling, welke „fair" is voor beide partijen en niemand vernedert. Of die kan maanden of jaren na nu komen, wanneer beide partijen de verdere prijs voor de verlengde strijd hebben betaald ..."

Resultaten Amerikaans optreden

Ook al sprak president Nixon van een succesvolle actie, anderen stonden sceptischer tegenover het resultaat van de operatie „Total Victory". Zo schreef G. Venzky in de *FAZ* (30-6) o.m.:

„ De operatie Totale Overwinning is weliswaar niet met een nederlaag geeindigd Maar zij is stuk gelopen op de reeds zo dikwijls beproefde uitwijktaktiek van de Noordvietnamezen en de Vietcong en op de toenemende tijdnood ( )
De oorlog heeft nu ook die gebieden getroffen die tot dusver betrekkelijk rustig waren Des te meer deze zich uitbreidt, des te groter wordt de verantwoording van de VS Op de pressie van de Amerikanen volgde de tegendruk van de communisten militaire tactiek en morele verplichting, gewettigd door de welkome solidariteit met het afgezette Cambodjaanse staatshoofd Sihanoek De geallieerde soldaten hebben de hun gestelde taken niet kunnen vervullen Het legendarische hoofdkwartier van de communisten COSVN (Central Office for South Vietnam), dat de acties van Noordvietnamezen en Vietcong in Zuid-Vietnam leidt, werd niet gevonden De troepen van de tegenstander werden niet in hun schuilplaatsen opgespoord Zij waren reeds tevoren vertrokken De wonderbaarlijk aandoende hoeveelheden buitgemaakt materiaal zijn niet meer zo indrukwekkend, als men daaraan de maatstaf aanlegt, waarmee in Indo-China ook verliezen van de tegenstander geteld worden Net zoals de globale body-count wordt zo menig buitgemaakt geweer twee-, driemaal of nog vaker geteld De oorlog gaat voort De Zuidvietnamezen zijn in het land gebleven Van de Amerikanen ontvangen zij luchtsteun Reeds liggen de te bombarderen doelen meer dan 200 km landinwaarts De troepen van de communisten stromen echter in de juist ontruimde gebieden terug ( )
Het militaire initiatief werd inmiddels in juni weer door de Noordvietnamese en Vietcong-troepen overgenomen Zij hebben nog minstens een derde van het land stevig onder controle, het derde deel in het noordoosten Van hieruit rukken zij in een breed front naar het zuidwesten op, tegen de hoofdstad Phnom Penh en snijden deze tijdelijk volkomen van de buitenwereld af De frontlijn loopt noordelijk van Kompong Cham, via Kompong Chhang en Kompong Thom, tot aan Siem Reap ( )
(De communisten) verschansten zich in de onaantastbare tempelruines van Angkor Vat Hier moet de weg naar de grens met Thailand onderbroken worden ( ) Om Kompong Thom concentreren zich ca 10 000 Noordvietnamezen (.) Phnom Penh is door de Noordvietnamezen en de Vietcong omsingeld. 100 000 man van hun troepen zouden nu in het land zijn. Tweemaal zoveel als nog in de maand mei. Ca. 40.000 Zuidvietnamezen staan tegenover hen. Die zijn van plan te blijven. (...) De Cambodjanen vertrouwen de Zuidvietnamezen niet. Zij geloven dat hun erfvijanden hun staat tot kolonie willen maken. De ervaring heeft hun geleerd dat uit het buurland nog nooit onbaatzuchtige hulp is gekomen."

De kosten van de operatie bedroegen volgens Newsweek (13-7) $ 2 mrd. De verliezen aan Amerikaanse zijde waren: 339 doden en i 501 gewonden; aan Zuidvietnamese zijde: 799 doden en 3.410 gewonden. 43 Amerikaanse vliegtuigen gingen verloren.

Cooper-Church amendement

Afkeuring van Nixons beleid bleef ook bij een groot deel van de Amerikaanse Senaat bestaan. Dit bleek toen op 30 juni na 34 dagen debat met 288 toespraken een amendement van de senatoren John Sherman Cooper (Rep.) en Frank Church (Dem.) met 58 tegen 37 stemmen werd aanvaard (de voorstemmers omvatten 16 Republikeinen en 42 Democraten). Dit amendement op de „foreign military sales bill" hield in dat na 30 juni geen kredieten meer beschikbaar zouden worden gesteld voor troepen of instructeurs in Cambodja of voor luchtoperaties ,,ter ondersteuning van Cambodjaanse troepen" of ter financiering van militairen van andere landen in Cambodja. De bedoeling was de interventie van de VS in Cambodja in de toekomst te voorkomen. Wel werd het amendement ve zwakt door de verzekering dat het recht van de president om Amerikaanse troepen te beschermen er niet door wordt aangetast.
Na een tien minuten durend debat verwierp het Huis van Afgevaardigden op 9 juli een voorstel met het amendement Cooper-Church in te stemmen. De stemmenverhouding was 237 tegen 153. Het hele wetsontwerp werd naar een bemiddelingscommissie van het Congres verwezen.

Zuidvietnamees-Cambodjaans overleg

Van 25-27 mei voerde de toenmalige Cambodjaanse minister van buitenlandse zaken, Yem Sambaur, besprekingen in Saigon, Volgens een gemeenschappelijk communiqué d.d. 27 mei waren de beide regeringen van Zuid-Vietnam en Cambodja overeengekomen diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau te hervatten. Cambodja had de diplomatieke betrekkingen met N.-Vietnam en de Zuidvietnamese Voorlopige Revolutionaire regering verbroken. Beide regeringen zouden elkaars grenzen eerbiedigen ,,binnen de huidige beperkingen onder hun resp. bestuur". Ook zouden zij de economische en financiële relaties normaliseren en zo spoedig mogelijk alle geschilpunten regelen, welke de belangen van de twee landen raken. De Zuidvietnamese troepen zouden worden teruggetrokken, ,,zodra hun missie voltooid is".
De Cambodjaanse regering zou het leven en de eigendom van de Vietnamese gemeenschap beschermen en alle mogelijke faciliteiten verlenen aan Vietnamezen die opnieuw naar Cambodja wensten terug te keren. De Zuidvietnamese regering zou de status van de Cambodjaanse gemeenschap in Zuid-Vietnam ,,in een oprechte geest van samenwerking" bestuderen. *(NZZ,* Le Monde, FAZ, The *Times,* IHT, USIS) (Vor. ber. pag. 315 e.v.)

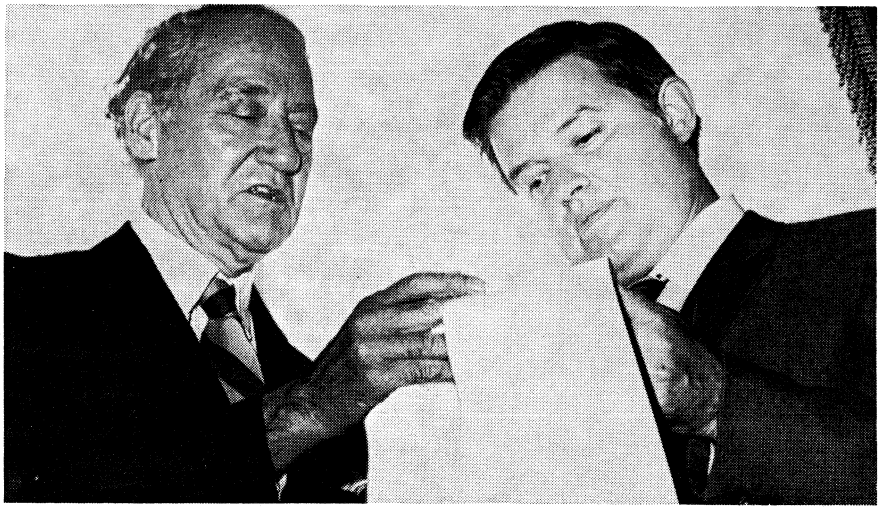

De Amerikaanse senatoren Cooper (l.) en Church

PEKINGS DIPLOMATIE IN HET OFFENSIEF

Nadat Peking op het hoogtepunt van de Culturele Revolutie op één na (Cairoj al zijn 42 ambassadeurs uit het buitenland teruggeroepen had, is er sinds het 9de nationale congres van de Chinese communistische partij in april 1969 (pag. 289 e.v. en 317/2 e.v.-1969) een langzame normalisering van de buitenlandse betrekkingen opgetreden. Voor 27 ambassades in hel. buitenland werden meestal nieuwe functionarissen benoemd. Als eerste overhandigde op 17 mei de nieuwe Chinese ambassadeur in Albanië, Keng Piao, zijn geloofsbrieven. Vervolgens keerde op 21 mei 1969 ambassadeur Huang Chen naar Parijs terug. Beide functionarissen waren benoemd tot lid van het nieuwe centrale comité.

Een ander symptoom van normalisering was de prettiger behandeling die buitenlandse diplomaten en correspondenten in China ten deel viel. Op 1 mei 1969 ontvingen Mao Tsetoeng en Lin Piao acht te Peking geaccrediteerde ambassadeurs. Begin juni van dat jaar werd een aantal Westelijke diplomaten toegestaan buiten Peking te reizen, een privilege dat zij sinds het begin van de Culturele Revolutie niet hadden genoten. In het laatste kwartaal van 1969 werd een aantal in China vastgehouden buitenlanders vrijgelaten. Honderden buitenlanders bezochten niet alleen China's steden, maar zelfs het lang gesloten platteland. Delegaties uit Roemenië, Somalia, Tanzania, Zambia, Kongo (Brazzaville), Frankrijk (zie pag. 743/2) en andere landen hadden alle ,,hartelijke en vriendschappelijke besprekingen" met voorzitter Mao.

Premier Tsjoe En-lai, die, afgezien van een kort verblijf in Hanoi na de dood van Ho Tsji Minh (pag. 578/3-1969), geen bezoek aan het buitenland had gebracht sinds 1966, bracht in april 1970 een officieel bezoek aan Noord-Korea. Verdere bezoeken zijn aangekondigd. Meer dan voorheen reisden Chinese delegaties naar het buitenland; zo ook voor het eerst sinds 1966 een Chinees sportteam.

Niet alleen werden oude relaties hersteld, onlangs werden ook nieuwe aangeknoopt: Canada, Equatoriaal Guinee en Italië. Sinds Frankrijk in 1964 de Volksrepubliek China had erkend (pag. 65 e.v.), hadden slechts een paar landen dat voorbeeld gevolgd: Kongo-Brazzaville. Zatnbia (1964); Mauretanië (1965), Zuid-Jemen (1967) en Mauritius (1968). Daarentegen hadden enkele andere staten hun betrekkingen met Peking verbroken of opgeschort: Boeroendi (1965), Ghana (1966), Indonesië en Tunesië (1967) en dit jaar het bewind-Lon Nol in Cambodja. Dahomey en de Centraal Afrikaanse Republiek verbraken in jan. 1966 hun betrekkingen met Peking en knoopten zelfs relaties aan met Formosa.

Pekings nieuwe betrekkingen alsmede de invloed daarvan op andere staten en de Verenigde Naties worden hieronder nader behandeld.

Canada

Sinds in april 1961 het eerste graanakkoord tussen Canada en de Volksrepubliek China tot stand kwam, was een zekere normalisering van de betrekkingen voor Ottawa tot een gebod van het economische zelfbehoud geworden, aldus de NZZ (15-10). De ambtsaanvaarding in mei 1968 van premier Trudeau ging vergezeld van zijn wens ,,de regering van de Volksrepubliek China zo spoedig mogelijk te erkennen".

In jan. 1969 deelde de Canadese minister van buitenlandse zaken M. Sharp mee dat formele onderhandelingen daarover op korte termijn zouden beginnen (pag. 250/1-1969). De besprekingen begonnen in februari daarop tussen de vertegenwoordigers van beide staten te Stockholm, Ket grote probleem bij de 20 maanden durende onderhandelingen vormde China's wens en Canada's weigering de erkenning van Pekings aanspraken op Formosa in het akkoord over het aanknopen van diplomatieke betrekkingen op te nemen. Op 13 okt. maakten beide regeringen de vestiging van de diplomatieke betrekkingen bekend op basis van de volgende compromisformule:

, . De Chinese regering bevestigt opnieuw dat Taiwan een onvervreemdbaar deel is van het grondgebied van de Volksrepubliek China De Canadese regering neemt nota van dit standpunt van de Chinese regering
De Canadese regering erkent de regering van de Volksrepubliek China als de enige wettige regering van China "

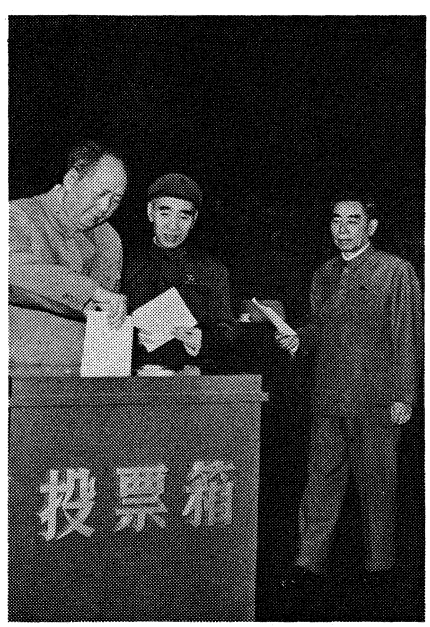

Tsjoe En-lai (r.), met Mao en Lin Piao, de uitvoerder van Pekings diplomatie.

Nog dezelfde dag verbrak de regering van Nationalistisch China de diplomatieke betrekkingen met Canada. In een officiële verklaring werd Canada's beslissing een ,,uiterst onvriendelijke daad" genoemd.

De woordvoerder van het Amerikaanse State Department, R. J. McCloskey, verklaarde op 13 okt. dat de VS bezorgdheid koesterden over de uitwerking van de Canadese stap op de positie van de regering van Nationalistisch China. Nog niet te voorzien was welk gevolg Canada's stem voor toetreding van communistisch China tot de VN zou hebben, de VS zouden in elk geval tegen toelating stemmen.

Secretaris-generaal Oe Thant juichte Canada's besluit toe. omdat dit in de lijn zou liggen van de letter en de geest van het VN-Handvest.

Volgens sommige commentatoren speelden bij Canada's beslissing vooral economische overwegingen een rol. Sinds 1963 heeft China voor bijna 1 mrd dollar tarwe in Canada aangekocht, aldus de N Z Z (24-10). Van de andere Canadese exportprodukten werd' weinig betrokken. In Canadese industriekringen zou men echter van mening zijn dat China bij een voortschrijdende industrialisering genoodzaakt is steeds meer minerale grondstoffen, chemicaliën. halffabrikaten, machines en transportmiddelen te importeren, allemaal goederen die in toenemende mate door Canada geëxporteerd worden. Vooral de provincie Brits-Columbia zou van deze ontwikkeling kunnen profiteren. Een permanente handelsinissie op het Chinese vasteland werd van het grootste belang geacht.

Voorts werd Canada's erkenning van Peking gezien als een uitdrukking van de meer onafhankelijke koers in de buiten-

Weekblad 39ste jaargang No. 2050. pag. 23391-23406

landse politiek van premier Trudeau t.o.v. de VS.

Equatoriaal Guinee

De Volksrepubliek China en Equatoriaal Guinee besloten diplomatieke betrekkingen aan te knopen op ambassadeursniveau, aldus een gemeenschappelijk, op 15 okt. te Santa Isabel uitgegeven communiqué. Hierin hield Peking onverkort aan zijn aanspraken vast: „De regering van de republiek Equatoriaal Guinee heeft de regering van de Volksrepubliek China erkend als de enige wettige regering die het hele Chinese volk vertegenwoordigd".

Italië

Eind januari 1969. tijdens de ambtstermijn van Pietro Nenni als minister van buitenlandse zaken, besloot de Italiaanse regering in principe tot het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met de Volksrepubliek China. De onderhandelingen tussen de ambassadeurs van beide staten te Parijs begonnen in februari daarop. De kwestie-Formosa bleek evenals bij de Canadees-Chinese besprekingen het hete hangijzer. Op 6 nov. maakten Italië en de Volksrepubliek China tenslotte het vestigen van diplomatieke betrekkingen bekend. De tekst van het gemeenschappelijk communiqué was vrijwel gelijkluidend als die van het Chinees-Canadese document. Alleen nam de Italiaanse regering ,,nota van deze verklaring van de Chinese regering".
Dezelfde dag nog verbrak Formosa de betrekkingen met Italië.

Ook bij Italië's besluit zouden economische overwegingen meespelen. In een afzonderlijke verklaring deelde de Italiaanse regering op 6 nov. mee dat Italië en China tevens waren overeengekomen besprekingen te beginnen over de ontwikkeling van handels- en culturele betrekkingen. Volgens de semi-officiële Japanse handelsorganisatie Jetro nam de handel van China met Italië in 1969 met 12% toe tot een waarde van 120 mln dollar. De Italiaanse handelsvertegenwoordiger te Peking verklaarde dat Italië nu China's vijfde Westelijke handelspartner is, na Japan, West-Duitsland, Engeland en Frankrijk.
Na de erkenning door Ottawa en Rome onderhouden 7 van de 15 NAVO-landen betrekkingen met Peking alsmede 3 van de 6 EG-lidstaten.

Andere staten

China's erkenning door Canada en Italië werd gevolgd door blijken van belangstelling van andere landen voor het opnemen van diplomatieke betrekkingen. De ,,formule van Stockholm" zou in het bijzonder voor België (zie pag. 698/2) en Oostenrijk aantrekkelijk zijn. De minister van buitenlandse zaken van Oostenrijk, R. Kirchschlager, verklaarde op 21 okt. dat de discussie hierover in een acuut stadium gekomen was. Z.i. was aangetoond dat de grote wereldproblemen, speciaal de ontwapening, niet zonder de Volksrepubliek China kunnen worden opgelost. „Ook uit Oostenrijkse economische kringen komt reeds sinds langere tijd de aansporing rekening te houden met de realiteiten t.a.v. de Volksrepubliek China. De handelsbetrekkingen met dit land zijn inderdaad belangrijk en komen vooral voor uitbreiding in aanmerking." Oostenrijk, dat geen diplomatieke betrekkingen met Nationalistisch China onderhoudt, wil volgens de minister niet de soevereiniteit van Peking over Formosa erkennen, maar wel met een ,,formule van Stockholm" instemmen. Van de andere staten die hiervoor eveneens belangstelling toonden, noemen wij nog Nieuw Zeeland, Maleisië en Chili.

China en de VN

De versterkte internationale positie van Peking bleek bij het debat in de Algemene Vergadering van de VN over de toelating van de Volksrepubliek China tot de volkerenorganisatie. Een extra barrière hiervoor vormt de sinds 1961 door de VS ingediende procedureresolutie, welke inhoudt dat de bezetting van de Chinese zetel een ,,belangrijke kwestie" is en derhalve een tweederde meerderheid vereist.
Al hielden de VS ook ditmaal aan de tweederde eis vast, toch leek een geringe wijziging in hun houding opgetreden. Zo verklaarde de Amerikaanse vertegenwoordiger Christopher Phillips: ,,Inderdaad is het zo dat de VS er evenveel belang aan hechten als ieder ander in deze zaal te zien dat de Volksrepubliek China een constructieve rol speelt in de familie der naties. Wij allen zijn de ijver, talenten en resultaten indachtig van het grote volk dat in die oude bakermat der beschaving woont".
Maar hij herinnerde er ook aan dat nergens in het VN-Handvest of zijn resoluties is geschreven dat een staat kan zeggen: ik wil toetreden ,,alleen als u lid X uitstoot". Vooral de ,,onverstandige en onrechtvaardige" uitstoting van Nationalistisch China was het grote bezwaar voor de VS.
Terwijl deze resolutie in 1969 werd aanvaard met 71 tegen 48 stemmen bij 4 onthoudingen, was de uitslag op 20 nov. 1970 66 vóór, 52 tegen en 7 onthoudingen. Canada en Italië behoorden tot de voorstemmers. Voor het eerst in de geschiedenis van de VN kreeg een voorstel om de Chinese Volksrepubliek toe te laten en Nationalistisch China uit te stoten (diezelfde dag) een eenvoudige meerderheid. De uitslag van de stemming over dit Albanees-Algerijnse voorstel was: 51 tegen 49 stemmen bij 25 onthoudingen. Sinds 1951 verliep de stemming als volgt (*Le Monde* 22/23-11):

	Voor	tegen	Onthoudingen
1951	11	37	4
1952	7	42	11
1953	10	44	2
1954	11	43	6
1955	12	42	6
1956	24	47	8
1957	27	47	7
1958	28	44	9
1959	29	44	9
1960	34	42	22
1961	36	48	20
1962	42	56	12
1963	41	57	12
1965	47	47	20
1966	46	57	17
1967	45	58	17
1968	44	58	23
1969	48	56	21
1970	51	49	25

(In 1964 vond geen stemming plaats.)

Vóór toelating van de Volksrepubliek stemden:
Afghanistan, Albanië. Algerije, Birma. Boeroendi, Bulgarije, Canada, Ceylon, Chili, Cuba, Denemarken. Egypte, Equatoriaal Guinee, Ethiopië, Finland, Frankrijk, Ghana, Groot-Brittannië, Guinee, Hongarije, India, Irak, Italië, Jemen, Kenia, Kongo-Brazzaville, Libië, Mali, Marokko, Mauretanië, Mongolië, Nepal, Niger, Noorwegen, Oeganda, Oekraïne, Oostenrijk, Pakistan, Polen, Roemenië, Soedan, Somalia, Sowjet-Unie, Syrië, Tanzania, Tsjechoslowakije, Wit-Rusland, Zambia, Zuid-Jemen, Zuid-Slavië en Zweden.
Tot de tegenstemmers behoorden o.a.:
Australië, de VS, Griekenland, Israël, Japan. Nieuw-Zeeland, Spanje, Thailand, Turkije en Zuid-Afrika.
Van stemming onthielden zich o.a.:
België, Cyprus, Ierland, Luxemburg, Nederland en Portugal.

Van de 51 voorstemmers onderhouden 9 geen betrekkingen met Peking: Boeroendi, Chili, Ethiopië, Ghana, Libië, Niger en Oostenrijk alsmede de niet-zelfstandige VN-leden Oekraine en Wit-Rusland.
Van de 7 overige staten die betrekkingen met Peking onderhouden zijn 4 geen lid van de VN (Oost-Duitsland, Noord-Korea, Noord-Vietnam en Zwitserland), terwijl Mauritius tegenstemde en Nederland en Laos zich van stemming onthielden.
Vijf landen, die zich in 1969 van stemming onthielden, stemden nu voor: Canada, Chili, Equatoriaal Guinee, Italië en Oostenrijk. Twee, die in 1969 voor stemden, waren nu tegen: Cambodja en Mauritius.

NEDERLAND

REGERINGSNOTA INZAKE OPENBAARHEID VAN BESTUUR

Op 8 okt. is bij de Tweede Kamer een regeringsnota ,,Openbaarheid van Bestuur" ingediend. De nota houdt een standpuntbepaling van de regering in, ten aanzien van het rapport van de commissie-Biesheuvel over openbaarheid van bestuur en overheidsvoorlichting (zie pag. 568/3).

De regering wenst een wettelijke verplichting tot openbaarmaking van bestuurlijke informatie in te voeren.

De nota maakt onderscheid tussen actreve (uit eigen beweging) en passieve (op verzoek) openbaarmaking en spreekt het oordeel van de regering uit dat een algemene wettelijke regeling over de openbaarheid van bestuur een aantal uitzonderingen zal moeten bevatten; de wettelijke openbaarheidsverplichting zou geleidelijk moeten worden ingevoerd.

De regering ziet, aldus de nota, de openbaarheid niet als doel op zichzelf, maar als middel tot betere communicatie tussen overheid en burger.

Bij de begrenzing van het openbaarheidsbeginsel moet worden gelet op de grondslagen van ons staatsbestel en op andere democratische belangen eenheid van beleid en ministeriële verantwoordelijkheid tegenover het parlement, doelmatigheid van het bestuur en bescherming van de privé-sfeer

Met betrekking tot het onderscheid tussen actieve en passieve openbaarmaking merkt de regering op, dat bij de actieve. gerichte informatie het initiatief bij het bestuur ligt Het bepaalt de kring der bij de materie betrokkenen en de wijze, waarop de uiformatie deze kring zal bereiken Bij de passieve openbaarmaking is de kring die met de informatie zal worden bereikt in beginsel onbepaald en ook de wijze waarop dit geschiedt

Actieve openbaarmaking

De regering is met de commissie-Biesheuvel van mening dat de verplichting tot openbaarmaking van besluiten die algemeen verbindende regels bevatten, moet worden uitgebreid. Ook is de regering voorstander van actieve openbaarmaking van mformatie in het stadium van de beleidsvoorbereidmg Voorts steunt de regering het voorstel van de commissie tot actief openbaarmaken van de adviezen der niet-ambtelijke organen

Passieve openbaarmaking

De regering wil een wettelijke plicht invoeren tot het openmaken van besluiten — met de motieven en feitelijke gegevens die daartoe hebben geleid — voorzover deze van belang zijn voor het inzicht van de burger in het gevoerde bestuur De regering wenst géén openbaarheid van bestuurlijke informatie zonder meer, omdat andere gewichtige belangen tan staat en burger daaraan m de weg staan

De passieve openbaarmaking die de regering voorstaat impliceert, dat de geinteresseerde burger door de betrokken instantie geinformeerd moet worden over de inhoud van het besluit waar zijn belangstelling naar uitgaat De regering maakt het algemene voorbehoud, dat het niet zo moet zijn dat een ieder élk stuk informatie kan verkrijgen dat niet onder de uitzonderingsbepalingen valt De vrager zal duidelijk moeten maken dat het hem erom te doen is. zijn inzicht m b t een bepaald bestuursbesluit en de grondslag waarop het rust te verhelderen Zowel de overheid als de burger zullen hierbij in redelijkheid te werk moeten gaan

Uitzonderingen

Over de uitzonderingen die de wettelijke regeling inzake de bestuurlijke informatieplicht zal moeten bevatten, laat de regering zich nog niet definitief uit

De uitzonderingen, die de commissie-Biesheuvel heeft geformuleerd spreken haar op zichzelf wel aan, maar naar hdar voorlopig oordeel waarborgen ze niet voldoende de handhaving van een aantal essentiele belangen

De uitzonderingen zullen pas m het in te dienen wetsontwerp nauwkeurig kunnen worden geformuleerd

Samenvatting standpunten

Hieronder volgt een aantal standpunten en ideeën van de regering inzake de bestuurlijke openbaarheid

— Beginsel van openbaarheid is ook van toepassing op de vergaderingen van de ministerraad Er zal echter geen verplichting bestaan (evenmin als elders in de Rijksdienst) agenda's en notulen openbaar te maken

— De regering acht het nodig dat elk departement zal beschikken over een permanente ,,informationdesk" waar bezoekers in eerste instantie de weg kan worden gewezen

— De regering is van mening dat overheidsvoorlichting niet het karakter van ,,public relations" mag krijgen Wel kunnen public-relations-adviseurs worden betrokken bij concreet gerichte, niet politiek-controversiele acties

— Sociaal-wetenschappelijk onderzoek ten behoeie van de voorlichting acht de regering onmisbaar De nadruk valt hierbij op de Rijksvoorlichtingsdienst

— De regering wil zich nog nader beraden over de uitgave van een door de commissie-Biesheuvel voorgestelde meer toegankelijke staatsalmanak en departementsgidsjes Dit geldt eveneens voor de voorgestelde ,openbare informatiebank"

— De regering stelt zich op het standpunt dat de overheid slechts een bescheiden gebruik dient te maken van de mogelijkheid om zelfstandig informatie te verschaffen via radio en televisie

— De regering behoudt haar definitieve oordeel over de vraag of de adviezen van de Raad ban State openbaar behoren te worden gemaakt (commissie-Biesheuvel) voor, tot de staatscommissie inzake de Grondwet en de Kieswet advies zal hebben uitgebracht

— De openbaarmaking mag het moeilijke proces van een kabinetsformatie niet bemoeilijken zo stelt de regering Voorts mag zij niet met de onschendbaarheid van het staatshoofd in strijd komen Derhalve twee regerings-conclusies inzake de door de commissie-Eiesheuvel voorgestelde openbaarheid van kabinetsformaties

1 Het kan niet bij voorbaat juist worden geacht tijdens de (in)formatieperiode alle beschikbare informatie openbaar te maken Wel kan dit na beeindiging van zo'n periode worden overwogen

2 Het aandeel van net sraatshoofd in de gedachtenwisseling mag geen onderwerp van publieke discussie worden Het betreft hier vooral de schriftelijke adviezen van de fractievoorzitters De regering zou het — met de Raad van State — in beginsel aan de (in)formateurs willen overlaten het tijdstip van publikatie hiervan te bepalen

Mr. Biesheuvel over regeringsnota

Mr. Biesheuvel reageerde o.m. als volgt op de regeringsnota: ,,Er vallen zeer belangrijke verschillen te constateren tussen het rapport van de commissie en de nota van de regering. Allereerst het uitgangspunt. Voor de commissie is de openbaarheid vooral een probleem van politieke democratisering, voor de regering niet meer dan een middel om tot een betere communicatie tussen overheid en burger te geraken. (...) De actieve openbaarmaking wordt door de regering aan veel meer beperkingen onderworpen dan in het rapport van de commissie het geval is. Ook de passieve voorlichting wordt door de regering zeer beperkt opgevat. (...)

Met nadruk wordt er steeds op gewezen dat het vooral gaat om de direct betrokkenen, dus niet om álle burgers. De uitzonderingsgronden die de regering overweegt, doen vrezen dat hier wel eens van niet veel meer dan een wettelijke vastlegging van bestaande praktijken sprake zou kunnen zijn.

Het voorontwerp van wet dat de commissie opstelde, ademt een geheel andere geest uit en getuigt mijns inziens van een frisse en moedige aanpak die ik in de regeringsvoorstellen mis. (...)

Hoezeer de nota ook voorstellen bevat die ik positief beoordeel, is toch mijn eerste indruk dat de regering in haar streven naar grotere openbaarheid halverwege is blijven steken. Het lijkt mij ook dat een vage angst om nieuwe wegen consequent te gaan bewandelen de regering parten heeft gespeeld."

Tijdens de Algemene Beschouwingen in de Kamer (pag. 725) bleek, dat de regeringspartijen meer voelen voor de opvattingen van de commissie-Biesheuvel dan voor het regeringsstandpunt. De kans is echter niet groot dat nog voor de komende verkiezingen in april het wetsontwerp zal worden ingediend. Vermoedelijk zal de problematiek van openbaarheid eerst onder het

nieuwe kabinet aan de orde komen. *(NRC/Handelsblad*, Het Parool, Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 568/3)

RAPPORT KAMER-WERKGROEP OVER REGLEMENT TWEEDE KAMER

Een werkgroep uit de TK, onder voorzitterschap van de heer W. Aantjes (ARP). heeft in een medio sept. aan de regering aangeboden rapport de mening uitgesproken dat het reglement, waarin de werkwijze van de TK is vastgelegd, moet worden herzien in de geest van het door de commissie-Biesheuvel opgestelde rapport ,,Heroriëntatie Overheidsvoorlichting" (zie pag. 568/3). De heer Aantjes sprak hierbij de verwachting uit, dat dit nog voor de komende verkiezingen in april 1971 zal gebeuren.
De werkgroep plaatste vraagtekens bij enkele punten uit het rapport van de commissie-Biesheuvel: de openbaarheid van o.a. commissievergaderingen, fractievergaderingen en mondeling overleg tussen Kamer en minister zou van geval tot geval bekeken dienen te worden.
De werkgroep is het wel eens met de volgende punten:

— het Parlement behoeft niet als eerste door de regering geïnformeerd te worden. Als schriftelijke vragen zijn gesteld, mag dit voor de betrokken departementen geen reden zijn om vragen van journalisten over dezelfde zaak niet te beantwoorden;

— de werkgroep kiest uit de door de commissie-Biesheuvel geopperde mogelijkheden over een dagelijks verslag van de Kamerwerkzaamheden, een analytisch verslag, een zakelijke samenvatting van de redevoeringen (naast de officiële woordelijke Handelingen). *(NRC,* Het Parool)

(Vor. ber. pag. 568/3)

RAPPORT BETREFFENDE TOEKOMSTIGE MAATSCHAPPIJSTRUCTUUR

Op 21 sept. verscheen het rapport van de in april 1968 ingestelde Commissie-De Wolff* (Commissie voorbereiding onderzoek toekomstige maatschappijstructuur).
De centrale aanbeveling van het rapport is, dat de Nederlandse overheid bij het uitstippelen en voorbereiden van haar beleid rationeler te werk moet gaan en gebruik dient te maken van de verworvenheden en mogelijkheden van de sociale wetenschappen. De commissie ziet als concrete instrumenten voor het tot stand komen van een rationeler beleid:

- een Raad voor de planning (naar analogie van de SER), met zes tot zeven door de regering benoemde leden;
- een Planraad op ministerieel niveau;
- een Sociaal planbureau, dat de concrete wetenschappelijke beleidsvoorbereiding ter hand moet nemen (naar analogie van het Centraal Planbureau). Mogelijk speciale staatssecretaris benoemen;
- een Sociale plancommissie (naar analogie van de rijksplanologische commissie).

Volgens de commissie ontbreekt er inzicht in de ontwikkeling die de maatschappij als geheel op lange termijn zal doormaken. Daardoor heersen er momenteel grote twijfels over de koers die moet worden gevaren. Het beleid op korte termijn wordt hierdoor verlamd, terwijl, doordat informatie ontbreekt over de manier waarop ontwikkelingen op deelgebieden kunnen worden geïntegreerd, dikwijls beslissingen worden genomen op grond van de emotionaliteit van pressie-groepen in plaats van op basis van rationaliteit. De commissie meent dat met de instelling van bovengenoemde organen hierin verbetering kan worden gebracht. *(NRC/Handelsblad,* Het Parool)

*) De commissie stond onder voorzitterschap van prof dr P de Wolff, hoogleraar wiskunaige economie aan de Universiteit van Amsterdam

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN ALBANIË-NEDERLAND

Op 18 nov. meldde het Albanese persbureau ATA dat Nederland en Albanië hebben besloten diplomatieke betrekkingen aan te knopen. De betrekkingen worden gevestigd op ambassadeursniveau.
De besprekingen hierover zijn gevoerd in Benelux-verband. Het contact met Albanië is in Belgrado gelegd, nadat de regering in Tirana had laten blijken dat zij prijs stelt op contact met de twee westelijke landen. België herstelde reeds enkele dagen eerder de betrekkingen (pag. 730/2). *(NRC/Handelsblad)*

REIZEND AMBASSADEUR VOOR OOST-WEST-BETREKKINGEN

Op 17 nov. maakte het ministerie van buitenlandse zaken de benoeming bekend van de heer M F Vigeveno (thans ambassadeur in Joego-Slavië) tot reizend ambassadeur voor de Oost-West-betrekkingen
De heer Vigeveno (63), m vroeger jaren o m lid van de Nederlandse delegatie bij de NAVO, wordt ambassadeur in algemene dienst in bijzondere zending Hij verkriiet hiermee een positie die gelijk is aan die van mi H F Eschauzier, die is belast met ontwapeningszaken (pag 568/1)
De ,,bijzondere zending" zal wat betreft de heer Vigeveno zijn, het uitvoeren van ae toenemende bilaterale politieke consultaties met landen in Oost-Europa en elders Die consultaties hebben de afgelopen jaren steeds meer betekenis gekregen i v m de mogelijkheid van een Europese veiligheidsconferentie Een deel van dit overleg werd tot dusver op ambtelijk niveau gevoerd door jhr mr J A de Ranitz, directeur-generaal politieke zaken van het ministerie van buitenlandse zaken (NRC/Handelsbl., ANP)

HOOFD VN-DELEGATIE

Met ingang van 1 mei 1970 werd benoemd tot hoofd van de Nederlandse permanente vertegenwoordiging bij de VN, de heer R. Fack.
De 53-jarige, in Amsterdam geboren ambassadeur, leidde o.m. het ambtelijk overleg met West-Duitsland en Denemarken over de verdeling van het continentale plat van de Noordzee. (NRC)

COMMISSIE-DUBBINK GEINSTALLEERD

Op 16 april heeft minister van justitie Polak, de Commissie-Aantrekken buitenstaanders rechterlijke macht geïnstalleerd. De commissie, die onder voorzitterschap staat van mr. C. W. Dubbink, raadsheer in de Hoge Raad, en verder zeven leden telt, heeft tot taak te bevorderen dat onder de juristen die buiten de rechterlijke macht werkzaam zijn (b.v. in de advocatuur) meer kandidaten voor het aanvaarden van een functie in de zittende magistratuur bereid worden." De commissie zal zich een oordeel over hun geschiktheid vormen en bij voorkomende vacatures kandidaten noemen. (Nederlandse Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 729/1)

* In de jaren 1961-1968 bevonden zich 53 buitenstaanders onder 152 benoemde rechters. Dat is nog geen 34%. In 1969 zijn 28 rechters benoemd en van hen waren er slechts 8 afkomstig van buiten de rechterlijke macht. Dit heeft tot gevolg gehad, dat verschillende colleges eenzijdie bezet zijn, nl. met rechters die hoofdzakelijk uit de griffiesector afkomstig zijn.

SLUITING TWEE KERN-REACTOREN AANBEVOLEN

De wetenschappelijke raad voor de kernenergie heeft de minister van onderwijs en wetenschappeil aangeraden de Lage flux-reactor te Petten en de onderwijsreactor Athene te Eindhoven te sluiten. Het betreffende rapport van de raad dat in juli aan de minister werd aangeboden stelt dat beide reactoren te weinig bijdragen tot het wetenschappelijk onderzoek om hun bestaan te rechtvaardigen
De Athene is enkele jaren geleden in gebruik genomen (kosten f 5,5 mln) om de

afdeling kerntechniek aan de technische hogeschool van Eindhoven meer mogelijkheden te geven De studenten zouden na sluiting van de Athene wellicht bij het Interuniversitaire reactor-instituut te Delft terecht kunnen
De Lage flux reactor (LFR) werd destijds gebouwd omdat er moeilijkheden waren bij de bouw van de Hoge flux reactor Om de technici aan het werk te houden en om opleidingsmogelijkheden te creeren is toen de LFR gebouwd (NRC/Handelsblad)

TELEVISIE-ACTIE VOOR NIEUW HOSPITAALSCHIP

In de nacht van 14 op 15 okt is de actie ,,Schip Ahoy' gehouden voor een nieuw hospitaalschip voor het Nederlandsche Roode Kruis, ter vervanging van de oude Henri Dunant De actie, die door een vijf uur durende televisieuitzending werd ondersteund kreeg een voorlopig eindresultaat van rond f 7,5 mln Het streefbedrag was f 5 mln (NRC/Handelsblad)

BELGIË

GRONDWETSHERZIENING: NIEUWE VOORSTELLEN

Na het mislukte overleg tussen regeringsleiders en Brusselse BSP-parlementsleden m.b.t. de grondwetsherziening (pag. 714/1) i onverwachts van PVV-zijde een voorstel uitgegaan om de kwestie opnieuw vlot te krijgen. Op eigen initiatief en zonder opdracht van de partij, heeft in de week van 9 tot 13 nov. een groepje van liberale partijleiders (voorzitter Descamps, de ondervoorzitters De Clercq en Jeunehomme en de Brusselse senator Snyers d'Attenhoven) tijdens een paar ontmoetingen op het kabinet van de eerste-minister, medegedeeld dat een belangrijk aantal PVV-parlementsleden bereid zou zijn aan de grondwetsherziening mee te werken. Voorwaarde daartoe heette te zijn, de aanvaarding van een door de PVV-leiders uitgewerkt vergelijk dat tegemoet zou komen aan een aantal verlangens van de franstalige bevolking der hoofdstad en anderdeels een einde zou maken aan de betwisting i.v.m. de zes Brusselse randgemeenten-met-faciliteiten, die voortaan bij het Nederlandse taalgebied zouden worden gevoegd.
Eyskens raadpleegde de volgende dagen alle parlementsfracties over deze PVV-voorstellen. De Volksunie en het RW/FDP reageerden positief. De Brusselse BSP hield haar beslissing alsnog in beraad. De PVV zelf en ook de BSP en de CVP/PSC spraken zich niet definitief uit — zij wensten eerst een duidelijke regeiingstekst onder ogen te krijgen — maar leken kennelijk bereid tot verder praten. De regering werkte daarop een ,,aanvullende mededeling uit" die op 17 nov. door de kabinetsraad werd goedgekeurd.
Op 19 nov. deed Eyskens voorlezing van de mededeling voor de Kamer. Er volgde niet onmiddellijk een debat. Stilzwijgend werd overeengekomen dat de fracties hun houding nader zouden bepalen n.a.v. het kamerdebat over de rijksbegroting dat aan de orde van de kamervergadering van 24 nov. stond. Wel werden de nieuwe voorstellen van de regering direct naar de commissies verwezen.
De hoofdpunten van de aanvullende regeringsmededeling kunnen als volgt worden samengevat:

- De zes Brusselse randgemeenten-met-faciliteiten behoren onbetwistbaar tot het Nederlandse taalgebied. De faciliteiten zelf worden niet afgeschaft. (Om die kwestie te regelen werd nog op 19 nov. een wetsontwerp ingediend.)
- Dat het tweetalige gebied van hoofdstad-Brussel uit de huidige 19 gemeenten bestaat, wordt niet in de grondwet geschreven. maar geregeld bij een wet die echter slechts bij speciale meerderheid kan worden gewijzigd.
- De taalwetgeving zal verder bij gewone wet — en niet zoals aanvankelijk voorgesteld, met een speciale meerderheid — kunnen worden gewijzigd.
- Per 1 sept. 1971 mag het gezinshoofd in de Brusselse agglomeratie zijn nederlandstalig kind doen inschrijven in een Franse klas. (De z.g. liberté du père de famille.)
- Een overlegorgaan met adviserende bevoegdheid wordt opgericht voor de technische en administratieve problemen die de Brusselse agglomeratie en de naburige federaties van gemeenten gemeenschappelijk aanbelangen.

De tekst van de regeringsmededeling, die de eerste-minister voorlas, luidt als volgt:

Regeringsmededeling

Tijdens de voorbije parlementaire zitting heeft de senaat een belangrijke reeks grondwettelijke bepalingen goedgekeurd, nu eens met eenparigheid van stemmen, dan weer met een zeer ruime meerderheid Ook de Kamer heeft belangrijke bepalingen goedgekeurd nl de artikelen 104, 108, 108bis, 110 en 113 Voor art. 108ter dat betrekking heeft op de Brusselse agglomeratie, heeft ze echter het vereiste quorum niet kunen bereiken
Op vrijdag 3 juli, vlak voor het parlementaire reces. heb ik tot de Kamer, tot al haar leden, tot de meerderheid en tot de verschillende oppositiepartijen, een plechtige oproep gericht en neb ze gevraagd al hun krachten samen te bundelen, opdat de Constituante de haar toevertrouwde opdracht zou kunnen voltooien
Van deze datum af heeft de regering, met het doel het parlement te helpen bij het vervullen van deze opdracht zich ingespannen om de dialoog met alle politieke partijen weer aan te knopen.
Na onderzoek van alle voorstellen en suggesties die haar werden voorgelegd, heeft de regering thans de eer aan de Kamer de hiernavolgende voorstellen voor te leggen die in de lijn blijven van haar mededeling van 18 februari jl en een geheel vormen

1 De regering nodigt ae Kamer uit alle artikelen goed te keuren, die reeds door de senaat werden aangenomen, onder voorbenoua van de aanpassingen waarvan sprake hierna

2. De regering bevestigt het voorstel dat ze op 3 juli jl aan de Kamer deed, om geen stemming uit te brengen over het nieuw art 23 van de grondwet, wat wil zeggen dat de wijziging van de taalwetten niet zal worden tegengehouden door de eis van bijzondere meerderheden

3 De regering stelt voor par 2, lid 2 van art 108ter, door de kamercommissie aangenomen, te vervangen door een bepaling, waarvan de tekst luidt als volgt' ,,Het uitvoerende college is samengesteld uit een oneven aantal leden De voorzitter uitgezonderd, telt het evenveel leden van de ene als van de andere taalgroep." Anderdeels stelt de regering voor, met de enige bekommernis spoedig tot de installatie van de organen van de Brusselse agglomeratie te kunnen overgaan, par 7 van hetzelfde artikel 108ter te schrappen; deze paragraaf voorzet in een bijzondere meerderheid, die een spoedige mstallatie in de weg staat
Zodra het parlement het aldus gewijzigde artikel zal hebben goedgekeurd, zal de regering een wetsontwerp indienen dat o a zal bepalen dat de voorzitter van het uitvoerende college van de Brusselse agglomeratie zal worden verkozen door de agglomeratieraad en in zijn schoot, welke verkiezing moet worden bekrachtigd bij KB
Deze wet zal het bovendien mogelijk maken spoedig over te gaan a tot de verkiezing van de agglomeratieraad; b tot de installatie van het uitvoerende college, c tot de installatie van de Nederlandse en Franse commissies voor de cultuur, waarvan zij de samenstelling, de organisatie, de werking en de financiële middelen zal bepalen
De installatie van die instellingen zal derwijze geschieden, dat de vrijheid van het gezinshoofd op 1 september 1971 kan worden gerealiseerd.
In deze omstandigheden dient de overgangsbepaling, voorzien na het door de kamercommissie aangenomen art 108ter, te worden geschrapt

4 Nadat de senaat ast 108bis zal hebben aangenomen volgens de tekst die door zijn commissie werd vastgelegd, zou de Kamer genoemd artikel moeten goedkeuren De tekst luidt ,,De wet richt agglomeraties en federaties van gemeenten op Ze bepaalt hun inrichting en hun bevoegdheid en verzekert daarbij de toepassing van de beginselen vermeld in art 108 In de grenzen van de agglomeratie en van de federaties van gemeenten kan geen verandering af correctie worden aangebracht dan krachtens een wet.
Verscheidene federaties van gemeenten

mogen zich met elkaar of met een of meer agglomeraties verstaan of zich verengen, onder de voorwaarden en op de wijze door de wet te bepalen, om zaken die tot hun bevoegdheid behoren. gemeenschappelijk te regelen en te beheren Het is hun raden niet toegelaten samen te beraadslagen De artikelen 107 en 129 zijn toepasselijk op de besluiten en de verordeningen van ae agglomeraties en ban de federaties van gemeenten"

5 In de mededeling aan het parlement van 18 februari 1970 heeft de regering voorgesteld door de grondwet te laten preciseren, dat alle gemeenten van het koninkrijk deel uitmaken van één der vier taalgebieden Op 9 juni 1970 heeft de senaat zijn goedkeuring gehecht aan dit principe, in het kader van een nieuw art 3bis van de grondwet betreffende de taalgebieden Teneinde de werkzaamheden van de grondwetsherziening te vergemakkelijken, stelt de regering voor, nu reeds de tekst van de gecoordineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken in overeenstemming te brengen met dit principe Nadat deze aangelegenheid vooraf duidelijk door de wet zal zijn geregeld, zou de grondwettelijke tekst betreffende de taalgebieden als volgt luiden „België omvat vier taalgebieden het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-hoofdstad en het Duitse taalgebied Elke gemeente van het rijk maakt deel uit van een van deze taalgebieden In de grenzen van de vier gebieden kan geen verandering of correctie woden aangebracht dan door een wet, aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen het tweederde van de uitgebrachte stemmen bereikt"

6 Aan de Kamer zal worden gevraagd, nadat de senaat het zal hebben aangenomen, een art 108 quater goed te keuren, door de regering aan de senaat reeds voorgesteld op 7 juli 1970, en waarvan de tekst luidt' „De wet richt het orgaan op, waarin elke agglomeratie en de dichtstbij gelegen federaties van gemeenten, onder de voorwaarden en op de wijze die zij bepaalt, overleg plegen voor het onderzoek van de gemeenschappelijke problemen met technisch karakter die tot hun resp bevoegdheid behoren"
Het taalkundige aspect van de gestelde problemen geregeld zijnde zoals hoger gezegd, wil de regering volgende verduidelijking geven i v m de technasche aspecten van de oprichting en de werking van de agglomeraties en de federaties van gemeenten.
De regering herinnert eraan dat, overeenkomstig de punten 30 en 31 van haar mededeling van 18 februari 1970, de wet de grenzen van die agglomeraties en federaties van gemeenten zal bepalen Wat de Brusselse aaalomeratie betreft. zal de wet die voor de eerste maal de grenzen ervan zal bepalen, beslissen dat ze samengesteld is uit de 19 gemeenten die thans voorzien zijn door de wetgeving
De grenzen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten zullen naderhand gewijzigd kunnen worden, op eensluidend advies van de agglomeratieraden en van de raden der federaties van de betrokken gemeenten, bij een in ministerraad overlegd KB en bekrachtigd door de wet
De regering stelt er prijs op te bevestigen dat het onderzoek en de oplossing van alle technische en administratieve problemen, die voor de Brusselse agglomeratie rijzen, en die verder reiken dan haar grenzen, niet uitsluitend in het kader van de territoriale bevoegdheid van de 19 gemeenten beoordeeld moeten worden Zo ook meent de regering nadere bijzonderheden te moeten verstrekken over de doeleinden, de aard, de bevoegdheid en de samenstelling van het overlegorgaan dat. krachtens de grondwet. door ae wel zal worden opgericht voor het onderzoek van de gemeenschappelijke problemen met technisch karakter, die tot de resp bevoegdheid van de Vlaamse en Waalse federaties van gemeenten en van de Brusselse agglomeratie behoren Het hoofddoel van uit orgaan bestaat erin een georganiseerd en permanent overleg mogelijk en efficient te maken Alle technische problemen zonder onderscheid, en hun administratieve aspecten, moeten het voorwerp uitmaken van een gemeenschappelijk onderzoek tussen de afgevaardigden van de agglomeratie en van de dichtstbij gelegen federaties
Dit overleg moet gebeuren zowel voor de technische kwesties die het geheel der agglomeratie en het geheel dezer federates aanbelangen, als voor de technische kwesties die de agglomeratie en de ene of de andere van deze federaties of sommige van deze federaties onder elkaar aanbelangen
Het overlegorgaan zal beschikken over een algemene bevoegdheid van advies en aanbeveling De taalbepalingen, voorzien bij de gecoordineerde wetten op het gebruik van de talen m bestuurszaken voor de plaatselijke diensten, zullen er van toepassing zijn De regering vestigt er de aandacht op, dat in het overlegorgaan voorzien wordt voor de vijf agglomeraties van het land
De regering wenst tevens te onderlijnen dat de oprichting van federaties van gemeenten en van aggloineraties. aan de gemeenten die ervan deel uitmaken, de mogelijkheid zal laten, naar hun keuze, gebruik te maken van de formules van de intercommunales, de overeenkomsten of de akkoorden voor het oplossen van de technische problemen, die verder blijven behoren tot hun eigen bevoegdheid
Deze voorstellen die — ik beklemtoon het — een geheel uitmaken, zijn de vrucht van een aanzienlijke inspanning die de regering sedert de maand juli heeft ondernomen, ten einde de geopperde bezwaren tegemoet te komen, zonder daarbij te raken aan de geest of aan de krachtlijnen van het algemeen vergelijk dat op 18 febr aan het parlement werd voorgesteld Ik wil onderlijnen dat de verduidelijkingen en verbeteringen niet tot stand hadden kunnen komen, zonder de medewerking van de politieke formaties, in deze Kamer vertegenwoordigd, die alle, zonder uitzondering, het op prijs hebben gesteld in contact te treden met de eerste-minister en zijn collega's, om tot een natonale oplossing te komen Ik dank deze formaties en spreek de wens uit dat, nu veel voorbehoud verdwenen is, de Kamer thans samen met de senaat dit werk, waarvan 's lands vernieuwing afhangt, spoedig zou kunnen voltooien.

CONGRES VAN JONGSOCIALISTEN

De jongsocialisten hebben op 14 en 15 nov. te Klemskerke een nationaal congres gehouden dat vrij woelig verliep. Een voorstel van de Gentse federatie dat ertoe strekte de functie van nationaal secretaris af te schaffen en voortaan te voorzien in een gesplitst secretariaat (een politiek en een administratief), werd met 83 tegen 78 stemmen goedgekeurd. Nationaal secretaris Fernand Dewit protesteerde en diende onmiddellijk ontslag in. Het congres slaagde er niet in de twee nieuwe secretarissen te benoemen. Wei werd Marcel Colla verkozen tot nieuw algemeen voorzitter.

Het congres keurde ook talrijke resoluties goed. M.b.t. de wenselijk geachte totstandkoming van een ,,progressief" front wordt gesteld dat de frontvorming slechts mogelijk is rond een radicaal programma dat op scherpe wijze de economische en sociale structuren van de huidige maatschappij betwist en er een socialistisch alternatief voor uitwerkt". Ook wordt betreurd ,,dat bij de recente gemeenteraadsverkiezingen en collegevormingen bijna nergens de idee van de progressieve frontvorming aan bod gekomen is."

M.b.t. de grondwetsherziening meent het congres dat de Brusselse agglomeratie moet beperkt blijven tot de huidige omvang; dat het agglomeratiecollege paritair moet samengesteld zijn; dat de boycot van het parlementair debat niet verantwoord is. De houding van de franstalige socialistische parlementsleden van Brussel wordt ,,fundamenteel anti-Vlaams en anti-socialistisch" genoemd.

M.b.t. de herziening van het schoolpact meent het congres o.m. dat de financiële eisen van de CVP om budgettaire redenen niet kunnen worden overwogen. I.v.m. de benoeming van onderwijskrachten stelt het congres ,,dat het principe van tweederde officieel diploma en eenderde vrij diploma geen waarborgen biedt voor de vrijzinnigen". Het congres staat de decentralisering van het onderwijsdepartement voor, de oprichting van een enkel onderwijsnet, de totaal zelfstandige werking van de leerlingenraden enz. De huidige (socialistische) minister van nationale opvoeding wordt verweten dat hij te weinig interesse betoont voor zijn taak.

Het congres oefende ook kritiek op de (socialistische) minister van justitie, inzonderheid op diens maatregelen i.z. drugs. Het congres nam het niet dat de minister het optreden van het parket m.b.t. het inbeslagnemen van tijdschriften en boeken dekt.

Nog andere resoluties hadden betrekking op de economische decen-

tralisatie, de gemeenteraadsverkiezingen, de vrouwenproblemen, het gezondheidsbeleid. de buitenlandse politiek en de ideologische spanninge n tussen kapitalisme en Socialisme.

IJZEREEDEVAART

Mr. Jozef Coene, lid van de raad beheer van het Comité van de IJzerbedevaart, is verkozen tot opvolger van mr. Hendrik Borginon (80) die het voorzitterschap neerlegde. J. Coene (66) werd geboren te Oedelem bij Brugge en is thans advocaat te Aalst.

WAALSE ECONOMISCHE RAAD

Alfred Delourme, adjunct-secretaris-generaal van het (linkse) Algemeen Belgisch Vakverbond, werd op 16 november verkozen tot voorzitter van de Waalse economische raad. Kamerlid Antoine Humblet (CVP) wordt eerste ondervoorzitter.

MINISTERIËLE MACHTSOVERSCHRIJDING

In een arrest op een verzoekschrift van een gewetensbezwaarde in dienst bij de Civiele Bescherming heeft de raad van state beslist, dat een verbod van de minister van binnenlandse zaken m.b.t. het toestaan van een interview aan pers, radio of t.v., machtsoverschrijding inhoudt.
Op 25 okt. 1967 had de verzoeker via zijn hiërarchische overheid gevraagd of hij met enkele kameraden mocht deelnemen aan een RTB-uitzending i.v.m. het probleem van de gewetensbezwaarden. De toelating werd geweigerd. Op 13 dec. 1967 gaf de minister van binnenlandse zaken een dienstnota uit, waarin het de leden en beambten van de Civiele Bescherming en ook aan de dienstplichtigen, die er hun dienst volbrengen, tot nader bericht verboden werd enig interview toe te staan aan pers, radio en t.v.
In zijn overwegingen noteert de raad van state dat de nota niet de hele vrijheid van meningsuiting aantast, aangezien zij het verbod beperkt tot interviews. Het verbod gaat in zijn algemeenheid — ongeacht of het dienstzaken betreft of niet, zonder bepaalde termijn en zonder mogelijkheid tot uitzondering op verzoek — niettemin verder dan wat binnen de bevoegdheid van de minister ligt.
De raad van state heeft de dienstnota dan ook nietig verklaard.

FRANKRIJK

BETTENCOURT IN CHINA

Op uitnodiging van de regering van de Chinese Volksrepubliek heeft de minister van planning en ruimtelijke ordening, André de Bettencourt, een bezoek aan China gebracht dat van 7 tot 21 juli geduurd heeft. Bettencourt die vergezeld werd door enkele hoge ambtenaren verbleef acht dagen in Peking en maakte vervolgens een reis door de Chinese provincie.
Het was dc eerste maal dat een Frans minister een officieel bezoek bracht aan Peking sinds Frankrijk begin 1964 de Volksrepubliek officieel erkende In dat jaar maakte Bettencourt al deel uit van een delegatie van Franse kamerleden die China bezocht.
De officiële erkenning van China door Frankrijk dateert uit de periode de Gaulle, maar was voorbereid door oud-premier Edgar Faure. Deze had al een privé-bezoek gebracht in 1953 en voerde in 1963 als ambteloos burger maar intussen ook officieus vertegenwoordiger van de Gaulle verschillende gesprekken met Mao-Tsetoeng. Generaal de Gaulle beoogde met de erkenning van China dat land uit zijn geïsoleerde positie te halen omdat volgens de Franse diplomatie geen enkel conflict in Zuidoost-Azië opgelost kan worden zonder de medewerking van China.
Na drie jaar zonder verwikkelingen, die na de wederzijdse erkenning volgden en waarbij het handelsverkeer en de culturele uitwisselingen tussen de beide landen sterk toenamen, trad met het begin van de culturele revolutie een duidelijke afkoeling in.
Toen Chinese studenten begin 1967 in Parijs voor de ambassade van de Sowjet-Unie demonstreerden en de politie ze hardhandig uiteendreef, omsingelden de rode gardisten in Peking de Franse ambassade en molesteerden de handelsattaché. In juli van het zelfde jaar werd de Chinese ambassadeur in Parijs teruggeroepen. Een jaar later braken de mei-onlusten in Frankrijk uit. Uit solidariteit met de strijd van de Franse arbeiders en studenten namen in Peking een half miljoen Chinezen deel aan een demonstratie. De activiteiten van de ,,Maoïsten" wekten in Frankrijk een nieuw wantrouwen tegen China.
Eerst in maart 1969 brak met de ondertekening van een verdrag over de leveranties van grote hoeveelheden Frans graan voor China weer een normalisering van de betrekkingen aan, die in mei van dat jaar gevolgd werd door nieuwe ambassadeursbenoemingen. China benoemde Huang Chen tot ambassadeur in Parijs. Tot Frans ambassadeur in Peking werd benoemd Etienne Manac'h.
Met de officiële onivangsr van Beitencourt opende China voor het eerst sinds de culturele revolutie weer zijn grenzen voor een belangrijk westers politicus en regeringsvertegenwoordiger
Bettencourt werd in Peking ontvangen door partijvoorzitter Mao Tsetoeng, premier Tsjoe En-lai en vice-premier Li Hsien-Nien. De gesprekken die gevoerd werden hadden, zo deelde de vice-minister van buitenlandse zaken Lo Kuei-po na afloop mee, bijgedragen tot wederzijds begrip en de vriendschappelijke betrekkingen tussen Frankrijk en China.
,,Ondanks hun verschillende sociale systemen is het voor beide landen mogelijk vriendschappelijke betrekkingen te ontwikkelen op basis van de vijf principes van vreedzame coexistentie", zo zei Lo tijdens een banket. (pag. 292/3-'69)
Na zijn terugkeer in Frankrijk, verklaarde Bettencourt in een vraaggesprek voor de radio dat China nu vrij was van honger en dat er op grote schaal fabrieken werden gebouwd en dat de boeren opmerkelijk doelmatig werkten.
Peking was er volgens hem op gebrand goederen van Frankrijk te kopen en de culturele betrekkingen te verbeteren. Uit zijn gesprekken met partijleider Mao Tsetoeng en andere Chinese leiders had hij opgemaakt dat China zijn banden met het westen weer wilde aanknopen. ,,Na een periode van teruggetrokkenheid is er volgens mij een tijdperk van meer openheid aangebroken", aldus de minister.

Tsjoe En-lui voor Franse televisie

In een op 27 juli door de Franse radio en televisie uitgezonden interview met de Chinese premier Tsjoe En-lai sprak deze van een nieuwe ontwikkeling van de goede betrekkingen tussen de volksrepubliek en Frankrijk Beide staten dienden zich heftig te verzetten tegen de controle en de inmenging door de grote mogendheden
Tsjoe En-lai verklaarde dat er tegenwoordig één of twee supermachten zijn, die voortdurend de anderen rnet geweld onderdrukken, de kleinen en zwakken mishandelen en elkaar de alleenheerschappij betwisten Het tijdperk echter waarin de grote mogendheden het lot van de wereld bepaalden, is voorgoed voorbij, aldus Tsjoe En-lai
De Chinese premier verwees verder naar

het bezoek van Bettencourt aan Peking, waarbij de Franse minister verklaard zou hebben dat Frankryk de buitenlandse politiek van generaal de Gaulle, in het bijzonder wat de terugtrekking van de Amerikanen uit Vietnam betreft, zal voortzetten
De Chinezen, aldus Tsjoe En-lal. verstaan onder terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Zuidoost-Azië niet alleen de ontruiming van Indo-China, maar ook het terugtrekken van Amerikaanse troepen uit Zuid-Korea en Formosa De Amerikaanse troepen en ook de troepen van andere landen dienen alle bezette gebieden vrij te geven, opdat de volkeren van de aarde, hun zelfbestemmingsrecht kunnen uitoefenen, aldus Tsjoe En-lal voor de Franse radio en televisie.

Couve de Murville door Mao Tsetoeng ontvangen

Oud-premier Maurice Couve de Murville, die een privé bezoek aan China van drie weken bracht, werd op 14 oktober door partijvoorzitter Mao Tsetoeng ontvangen, in aanwezigheid van premier Tsjoe En-lai en vice-minister van buitenlandse zaken Lo-Kuei-po.
Bij zijn terugkeer in Frankrijk, verklaarde Couve de Murville, dat China zich weer ging bezighouden met de buitenwereld en dat het heel natuurlijk was dat China als grote mogendheid ook over atoomwapens beschikte.
Couve de Murville verklaarde verder dat hij erg onder de indruk was van de vorderingen die in China gemaakt waren bij de bestrijding van honger, ziekte en analfabetisme. (Le Monde, NZZ, *NRC/H-blad,* Peking Review)

PRESIDENT POMPIDOU IN SOWJET-UNIE

President Pompidou en zijn echtgenote hebben van 6 tot 13 oktober een officieel bezoek aan de Sowjet-Unie gebracht.
Het bezoek van de president werd in beide landen door de pers en door officiële personen als zeer belangrijk afgeschilderd, maar algemeen waren waarnemers het erover eens dat de betrekkingen tussen de beide landen wezenlijke veranderingen hebben ondergaan sinds de Gaulles opzienbarende reis in de Sowjet-Unie in 1966. (pag. 417/1-'66)

De N R C/H'b l a d (6-10) tekende hierbij aan dat sedert de Gaulles aftreden in 1969 de Franse buitenlandse politiek gekenmerkt is door toenemend besef van de werkelijke krachtverhoudingen in de wereld De praktijk van de Frans-Russische samenwerking heeft wel geleerd dat er alle reden bestaat om de mogelijkheden van Frankrijks ,,bevoorrechte bondgenootschap" met de Sowjet-Unie niet te overschatten

President en mevrouw Pompidou in het 2500-jaar oude Samarkand.

Parijs maakte er nauwelijks meer een geheim van, dat de Sowjet-Unie zich niet heeft gehouden aan zijn belofte tot regelmatige pclitieke consultaties. Met name inzake de crisis in het Midden-Oosten hebben de Russen zich nauwelijks de moeite genomen om Parijs over hun bedoelingen in te lichten, om maar te zwijgen van mogelijk voorafgaand overleg.
Ook kon men in Franse kringen vernemen dat Pompidou tegenover zijn gastheren zijn teleurstelling zou uitspreken over het feit dat Parijs in het geheel niet door Moskou is ingelicht over de Sowjet-plannen met betrekking tot het sluiten van een overeenkomst met de Bondsrepubliek. Voorts zijn de Fransen teleurgesteld over de vorderingen die er in vier jaar tijds op het gebied van de economische, technische en wetenschappelijke samenwerking tussen beide landen zijn gemaakt.
De Fransen zouden het Duits-Russische verdrag als een bewijs zien dat hun land niet langer de bevoorrechte bondgenoot van de Sowjet-Unie is.
Frankrijk is deze zomer tot de pijnlijke ontdekking gekomen dat West-Duitsland de Russen op economisch gebied meer te bieden heeft dan Frankrijk. Ook in politiek opzicht neemt de Bondsrepubiek in Russische ogen op het moment een belangrijker plaats in dan Frankrijk, in zoverre het dan de Europese problematiek aangaat.

Besprekingen

Tijdens de eerste dag van het bezoek werden besprekingen over economische onderwerpen gehouden die door een officiële Sowjetleider als ,,openhartig en oprecht" werden beschreven. Tijdens een officieel banket op die dag deed president Podgorny de toezegging dat ,,vandaag, zoals gisteren, de bilaterale politieke consultaties en de samenwerking met Frankrijk actief moet worden ontwikkeld als bijdrage voor het herstel van de vrede in het Midden- en het Verre Oosten".
De Franse president legde in zijn rede de nadruk op de continuering van de Gaulles buitenlandse politiek door zijn opvolger. Verder stelde Pompidou de Franse steun voor het Sowjetrussische plan tot bijeenroepen van een Europese veiligheidsconferentie niet langer afhankelijk van concrete Russische stappen inzake Berlijn. Volgens Pompidou was Frankrijk voorstander van de bijeenroeping van zo'n conferentie, indien deze tot oogmerk heeft ,,de beeindiging van alle spanningen en de ontwikkeling van alle mogelijke contacten tussen West- en Oost-Europa".
In de hierna volgende dagen voerde de Franse president nog besprekingen met partijleider Brezjnew, premier Kosygin en president Podgorny, die in hoofdzaak gingen over d.e situatie in Europa na de ondertekening van het verdrag ter normalisering van de betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en West-Duitsland.
De Franse president maakte vervolgens een rondreis door de Sowjet-Unie, waarbij bezoeken werden gebracht aan het Sowjetrussische ruimtevaartcentrum Baikonoer in Siberië, aan Sarnarkand, één van de oudste steden ter wereld, die in okt. haar 2500-jarig bestaan herdacht en aan de hoofdstad van Oezbjekistan, Tasjkent.

Persconferentie Tasjkent

In Tasjkent gaf president Pompidou een persconferentie waarin hij o.a. verklaarde dat naar zijn vaste overtuiging Amerika ernst wil maken met zijn streven om de oorlog in Vietnam te beëindigen.
Pompidou ontzenuwde de uit Franse bron stammende geruchten, als zou Frankrijk op het punt staan om — in *concurrentie* met de Westduitsers — een vriendschapsverdrag met de Russen te sluiten Wegens hun grensproblemen hadden de Duitsers redenen om een verdrag met de Sowjet-Unie aan te gaan Maar, zo vervolgde Pompidou, wij kennen zulke problemen niet ,,Parijs kent geen motief om zo'n verdrag te sluiten"
De Franse president bevestigde, dat hij op de Siberische ruimtevaartbasis Baikonour langdurige politieke besprekingen heeft gevoerd met Brezjnew, Kosygin en Podgorny
Inzake het Nabije Oosten stelde Pompidou met nadruk, dat er dienaangaande

geen volledige overeenstemming tussen Moskou en Parijs bestaat Maar op verscheidene belangrijke punten zijn de Franse en Russische opvattingen identiek, niet name de noodzaak tot volledige evacuatie door de Israelisclie strijdkrachten van de bezette Arabische gebieden, en het recht op bestaan van alle staten in het Nabije Oosten, inclusief Israël

Volgens Pompidou is het zeer wenselijk om de missie Jarring zo snel mogelijk te hervatten Frankrijk blijft groot belang hechten aan het overleg in VN-kader van de Grote Vier In dit verband betreurde Pompidou het Amerikaanse besluit om niet meer deel te nemen aan de werkzaamheden van de plaatsvervangers op het Grote-Vieroverleg

Opvallend kort liet de Franse president zich in Tasjkent uit over de kwestie-Berlijn, die voor de Fransen van essentieel belang is in het kader van hun onderhandelingen met Moskou Pompidou heeft de Sowjetleiders in Baikonour er opnieuw aan herinnerd, dat er praktische oplossingen moeten worden gezocht voor West-Berlijn Maar hij voegde hieraan toe, dat er verder niet meer over Berlijn was gesproken, daarmee implicerend dat Moskou nog altijd niet bereid is oin zijn Berlijn-politiek te wijzigen

Protocol

Na terugkeer van president Pompidou in Moskou werd het officiële bezoek afgesloten met de ondertekening van een Frans-Russisch protocol, waarin ondermeer werd vastgelegd dat de beide landen elkaar in tijden van spanning zullen raadplegen.

Het protocol zegt letterlijk:

,,Ingeval er situaties zouden ontstaan die, naar de mening van beide partijen, een bedreiging of een breuk van de vrede of internationale spanningen zouden veroorzaken, dan zullen de regeringen van Frankrijk en die van de USSR onverwijld in contact treden teneinde zich te beraden over alle aspecten van deze situaties en over de te nemen maatregelen''

Het Frans-Russische protocol verklaart verder, dat de politieke consultaties tussen beide landen over belangrijke internationale problemen zullen worden uitgebreid en verdiept Ten slotte stelt het protocol vast, dat de politieke consultaties een periodiek karakter zullen krijgen, de Franse en de Russische ministers van buitenlandse zaken zullen elkaar voortaan tweemaal per jaar ontmoeten

Vlak voor zijn vertrek gaf president Pompidou zijn mening over de betekenis van het Frans-Russische protocol Ogenschijnlijk, zo zei Pompidou, is de inhoud ervan nogal licht, want tijdens de Gaulles bezoek in 1966 aan de Sowjet-Unie was in beginsel al besloten tot politieke raadpleging tussen beide regeringen Met opvallende openhartigheid vervolgde de Franse president' ,,Soms liep de consultatie heel goed, soms was zij onvoldoende, soms bestond zij helemaal niet''

Het belang van het protocol is nu, aldus Pompidou, dat het politieke overleg tussen Parijs en Moskou regelmatig zal gaan plaatsvinden en dat een van de twee regeringen het initiatief tot consultatie kan nemen, indien de toestand daartoe naar haar mening aanleiding geeft

Frankrijks goedkeuring van het Sowjetvoorstel tot de bijeenroeping van een Europese veiligheidsconferentie gaat vergezeld van de voorwaarde tot ,,actief en volledig voorbereidend werk' Het Duits-Russische verdrag van 12 augustus 1970 wordt in de gemeenschappelijke verklaring omschreven als ,,een belangrijke bijdrage tot de ontspanning in Europa en tot de versterking van de Europese veiligheid'' De hoop wordt uitgesproken, dat de aan de gang zijnde onderhandelingen van vertegenwoordigers van de Grote Vier over Berlijn met succes zullen worden bekroond, een vage formulering die de Russen tot niets bindt

Over het Israelisch-Arabische conflict zeggen de partijen te hopen dat er spoedig — door middel van de missie-Jarring — besprekingen kunnen worden geopend die zullen uitmonden in een rechtvaardige cn duurzame vrede gebaseerd op de resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 22 november 1967 Voor het genoegen van Parijs betoogt de gemeenschappelijke verklaring, dat het overleg van de Grote Vier in het kader van de VN dient te worden geactiveerd

De twee partijen betreuren dat ,,de oorlog en de buitenlandse interventie in Indo-China voortduren'' De Franse en Russische posities inzake Vietnam naderen alkaar dicht. aldus de verklaring Beide partijen zijn van oordeel, dat de volkeren van Indo-China, op basis van de Geneefse Akkoorden van 1954 en 1962, het zelfbeschikkingsrecht zonder enige buitenlandse inmenging moeten verkrijgen.

Siberië

De gemeenschappelijke verklaring gaat diepgaand in op de economische betrekkingen tussen Frankrijk en de Sowjet-Unie De Fransen zijn voorstanders van het sluiten van contracten op lange termijn vooral voor de ontginning van bodemrijkdommen in Siberie

Sommige van deze contracten zouden kunnen leiden tot ,,een bevoorrechte samenwerking'' tussen de twee landen De verklaring spreekt van een mogelijke deelneming van Sowjetindustrieën aan de bouw van een grote metaalfabriek in Zuid-Frankrijk

Ten slotte wordt gezegd, dat het tegenbezoek van de Sowjetleiders aan Frankrijk in 1971 zal plaatsvinden Dit bezoek, waarvan het beginsel al in 1966 was vastgesteld, is verscheidene malen uitgesteld, onder meer vanwege de Sowjetinvasie in Tsjechoslowakije (Le Monde, NZZ, NRC, H'blad)

DEFENSIEPLANNEN VOOR 1971-1975

Met 374 tegen 95 stemmen heeft de Nationale Vergadering op 8 okt. het vijfjarenplan voor de defensie aangenomen dat voorziet in uitgaven van in totaal Fr. 168,5 mrd. Het omvat in tegenstelling tot de beide hieraan voorafgegane defensieprogramma's het geheel van de militaire krachtsinspanningen. Minister van defensie Debré wees op de samenhang tussen de defensie en de buitenlandse politiek. Ook in dit programma staat de uitbouw van de nucleaire bewapening op de voorgrond. De 36 Mirages IV van de zgn. eerste generatie van nucleaire wapens zullen echter eerst in 1976 vervangen worden en niet in 1970 zoals aanvankelijk gepland.

De tweede generatie van nucleaire wapens, de middellange raketten die in vaste silo's in de Provence ondergebracht zijn, is van 27 stuks teruggebracht tot 18 stuks. Tijdens de looptijd van het derde defensieprogramma zullen de eerste 3 atoomonderzeeërs in dienst genomen worden en zal een derde op stapel gezet wo den. De ingebruikstelling van de eerste van deze schepen zal waarschijnlijk in 1971 plaats vinden. Een vijfde atoomonderzeeër zal eerst na 1975 gebouwd worden. Verder zullen taktische atoomwapens ontwikkeld worden zodat na de luchtmacht en de marine ook de landmacht over atoomkoppen zal beschikken. De president van de republiek zal beslissen wanneer deze wapens ingezet mogen worden.

Over de ontwikkeling van een waterstofbom wordt in het programma niet meer gesproken, terwijl ook geen intercontinentale raketten gebouwd zullen worden, hoewel de research hiervoor wel zal doorgaan.

r

De commissie die het defensieprogramma opgesteld heeft, klaagde over de achterstand in de bewapening Er zouden grote achterstanden zijn ontstaan in de aflevering van bestelde pantserwagens en helikopters In het defensieprogramma werden nieuwe bezuinigingsmaatregelen voor de marine aangekondigd

In plaats van de geplande 8 mijnopsporingsboten zullen er maar 5 besteld worden, er zullen minder korvetten gebouwd worden en zeven onderzeeboten van het type ,,Daphne'' (waarvan er drie verongelukt zijn) zullen vernieuwd worden Wel zal een nieuw helikopter-moederschip gebouwd worden

Verscheidene waarnemers wezen overigens op de plotselinge belangstelling van Parijs voor handhaving van de kracht der Franse marine Zowel Debré als Pompidou hadden kort voor het indienen van de defensieplannen pleidooien gehouden voor de handhaving van de wereldtaak van de Franse marme De Franse oorlogsschepen moeten ook in de toekomst hun vlag kunnen tonen op alle wereldzeeen, aldus de nieuwe visie van de gaullisten

In de loop van het derde defensieplan zal het manschappenbestand van de strijdkrachten worden teruggebracht van 503 000 in 1970 tot 463 000 in 1975. De dienstplichttijd zal worden verkort tot een jaar en in 1971 zal het defensiebudget voor het eerst achter de uitgaven voor onderwijs komen op het nationale budget In 1970 maakten de uitgaven voor defensie slechts 3,4% van het bruto nationale inkomen uit

Op 6 november werden de defensieplannen met 120 stemmen voor en 100 stemmen tegen en 56 onthoudingen door de Senaat aangenomen

Een voorstel van Lecanuet voor grotere samenwerking op nucleairgebied met Engeland werd verworpen. (Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

OOST-EUROPA

ROEMENIË

RUSSISCH-ROEMEENS VRIENDSCHAPSVERDRAG ONDERTEKEND

Op 7 juli werd in de Roemeense hoofdstad Boekarest een 20-jarig Verdrag van *Vriendschap. Samenwerking en Wederzijdse Bijstand ondertekend door de eerste ministers van de SU en Roemenië, resp. Kosygin en* Maurer. *Het verdrag vervangt het vorige Russisch-Roemeense vriendschapsverdrag dat dateerde van 4 febr. 1948 en in 1968 automatisch (voorlopig) was verlengd.*

Het nieuwe verdrag werd getekend tijdens het bezoek van een Russische partij- en regeringsdelegatie, waartoe behalve premier Kosygin ook minister van buitenlandse zaken Gromyko en partijideoloog en Politburo-lid Soeslow brhoorden.

De Russische delegatie zou oorspronkelijk worden geleid door partijleider *Brezjnew, maar deze was volgens een officiële bekendmaking wegens ziekte verhinderd. Volgens Westerse waarnemers in Moskou is dit echter vermoedelijk een ,,diplomatieke ziekte" geweest en heeft Brezjnew's thuisblijven te maken met de koele verstandhouding tussen beide landen.*

Na de invasie van de Warschaupact-landen in Tsjechoslowakije (aug. 1968), waaraan Roemenië niet deelnam, werden de geheime besprekingen die toen werden gevoerd over het vernieuwen van het Vriendschapsverdrag, afgebroken.

Vorig jaar juli zouden de Russische leiders niettemin naar Roemenië komen om het verdrag te ondertekenen. Het aangekondigde bezoek dat president Nixon begin aug. 1969 aan Roemenië bracht, deed hen hier van afzien. Op het in diezelfde maand gehouden Roemeense partijcongres, liet de Russische CP zich door een betrekkelijk onbelangrijke delegatie vertegenwoordigen (pag. 567/3-1969). De verstandhouding tussen heide landen was in die periode bijzonder gespannen door de betrekkelijk onafhankelijke koers die Ceausescu, tégen de Brezjnew-doctrine van de ,,beperkte soevereiniteit der socialistische landen" (pag. 781/1-1968) in, aanhield. Dit was vooral gebleken tijdens de Communistische Wereldconferentie van juni 1969, waarop Ceausescu zich fel tegen inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen had gekeerd (pag. 386/2-1969).

Ook bij de feestelijke herdenking van het 25-jarig bestaan van de Roemeense socialistische republiek eind aug. 1969, was slechts een onbelangrijke Russische delegatie aanwezig (pag. 57012-1969).

Eind 1969 trad een verbetering in de betrekkingen tussen beide landen in. In mei van dit jaar brachten Ceausescu en premier Maurer een bezoek aan Moskou (pag. 423/2), waarbij vermoedelijk de laatste beletselen voor de ondertekening van een nieuw verdrag uit de weg zijn geruimd. Nochtans schijnt de ,,normalisatie" van de betrekkingen, die uit het verdrag zou kunnen blijken, getuige het wegblijven van Brezjnew, nog niet geheel voltooid te zijn. Anderzijds, zo stelt Le Monde, is het niet zeker dat er sprake is van een ,,diplomatieke ziekte". Immers, ook zonder de aanwezigheid van Brezjnew werd het verdrag ondertekend, bleven de verdragstekst en daarmee de politieke situatie ongewijzigd. Volgens Le Monde was de ondertekening ook in Moskous belang, getuige de Russische pogingen tot normalisering van hun betrekkingen met een lange reeks staten. Niettemin, zo schrijft Le Monde in een commentaar op 9 juli, lijkt de koele verstandhouding tussen de SU en Roemenië voort te duren. Immers, tijdens de ondertekening van het verdrag was ook de Roemeense president Ceausescu niet aanwezig. Bovendien heeft Ceausescu zich bij het bezoek van de Russische delegatie strikt aan het noodzakelijke protocol gehouden en geen enkele poging gedaan het ijs te breken.

De Russische en Roemeense delegatie bij de ondertekening van het verdrag. Links Soeslow, Kosygin en Gromyko. Rechts min. Manescu en premier Maurer.

Samenvatting verdrag

Aan Soviet News (14-7) ontlenen wij de tekst van het verdrag, waarvan wij de belangrijkste *gedeelten hieronder weergeven:*

,,De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en de Socialistische Republiek Roemenië,

ervan overtuigd dat de altijddurende en onbreekbare vriendschap, broederlijke wederzijdse bijstand en veelzijdige nauwe samenwerking tussen de SU en Roemenië, gebaseerd op de onoverwinnelijke principes van het socialistische internationalisme. in overeenstemming zijn met de wezenlijke belangen van de volken van de twee landen en van de gehele socialistische gemeenschap. ( )

in het besef dat de internationale solidariteit van de socialistische landen is gebaseerd op het gemeenschappelijke socialistische systeem, op de eenheid van fundamentele doeleinden en verlangens en op het gemeenschappelijke belang van de strijd tegen imperialisme en de reactie,

vastbesloten voort te gaan met het consolideren van de eenheid en solidariteit van de socialistische landen en onwrikbaar aan de verplichtingen van het Pact van Warschau van 14 mei 1955 te voldoen, gedurende de periode waarin het Pact, dat werd gesloten in antwoord op de dreiging van de NAVO, werkzaam is, (....),

hebben besloten het huidige verdrag te sluiten en zijn daarom het volgende overeengekomen (11 art.):

Art. 1: De SU en Roemenië (de Hoge Verdragsluitende Partijen) zullen ,,voortgaan met het versterken van de onverbrekelijke vriendschap tussen de volken van de beide landen", en zullen samenwerken op politiek, wetenschappelijk, technologisch en cultureel gebied ,,op basis van broederlijke bijstand, wederzijds voordeel, respect voor soevereiniteit en nationale onafhankelijkheid, gelijkheid en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden."

Art. 2: Beide landen zullen ,,voortgaan met het uitbreiden en verdiepen van wederzijds voordelige economische, wetenschappelijke en technologische samenwerking en ,,bijdragen aan de bevordering van economische banden en samenwerking binnen het kader van de Pomecon en met de andere landen van de socialistische gemeenschap."

Art. 3: Beide landen zullen voortgaan sarnen te werken op het gebied van wetenschap, onderwijs, kunst, radio, televisie, sport, toerisme, medische zorg enz.

Art. 4: ,,De Hoge Verdragsluitende Partijen, ervan overtuigd dat de eenheid en solidariteit van de socialistische landen de voornaamste bron zijn van de kracht en onaantastbaarheid van het mondiale socialistische systeem ( ) zullen bestendig streven naar uitbreiding van de vriendschap en samenwerking tussen de socialistische landen en het verstevigen van hun eenheid in het belang van de zaak van het socialisme en van de vrede".

Art. 5: ,,Op consequente wijze trouw aan de politiek van de vreedzame coëxistentie van landen met verschillende sociale systemen, zullen de Hoge Verdragsluitende Partijen stappen doen. om de internationale vrede en de veiligheid van de volken te beschermen tegen de inbreuk daarop van de agressieve imperialistische en reactionaire krachten, meningsverschillen tussen de staten door vreedzame middelen op te lossen, algemene en totale ontwapening en de volledige en definitieve uitbanning van het kolonialisme in al zijn (verschijnings)-vormen te bereiken, en landen te ondersteunen die zichzelf hebben bevrijd van kolonialistische overheersing en voortgaan op de weg van een sterkere nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit".

Art. 6: ,,De Hoge Verdragsluitende Partijen zullen gezamenlijk streven naar verbetering van de situatie en het behouden van de vrede in Europa, naar uitbreiding van de samenwerking en de goede betrekkingen tussen de Europese buurlanden op basis van de beginselen n soevereiniteit en nationale onafhankelijkheid. gelijkheid, wederzijds voordeel en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden, en naar de vestiging van een effectief Europees veiligheidssysteem".
Roemenië en de SU zullen ,,stappen doen om goede betrekkingen te vestigen en wederzijds begrip en samenwerking uit te breiden op het Balkan-schiereiland en het Zwarte Zee-gebied."

Art. 7: ,,Een fundamentele vereiste voor de verzekering van de Europese veiligheid is de onschendbaarheid van de staatsgrenzen die in Europa na de Tweede Wereldoorlog zijn gevestigd". Roemenië en de SU spreken ,,hun vastbeslotenheid" uit, ,,in overeenstemming met het Pact van Warschau en gezamenlijk met de andere Warschaupactlanden, al de maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om agressie te voorkomen van enige macht van imperialisme, militarisme en revanchisme, de onschendbaarheid van de grenzen van de Warschaupact-staten te verzekeren, en een agressor terug te slaan".

Art. 8: ,,Zou een van de Hoge Verdragsluitende Partijen onderhevig zijn aan een gewapende aanval van een staat of een groep staten, dan zal de andere partij, door het toepassen van het onvervreemdbare recht van individuele en collectieve zelfverdediging en onder art. 51 van het Handvest der VN, onmiddellijk elke beschikbare vorm van hulp bieden, inclusief militaire hulp, noodzakelijk voor het terugslaan van de gewapende aanval".

Art. 9: Beide partijen zullen elkaar betreffende alle belangrijke problemen van wederzijds belang consulteren.

Art. 10: Stelt vast dat het verdrag niet in strijd is niet enig ander door de beide partijen gesloten internationaal verdrag.

Art. 11.: Verdrag treedt in werking voor 20 jaar na datum van officiële ratificatie. (De ratificatie vond plaats op 30 sept. tegelijk in Moskou en Boekarest).

Analyse

Een van de meest opvallende artikelen uit het verdrag is ongetwijfeld art. 8, waarin de verplichting van beide landen is neergelegd, elkaar bij een aanval, desnoods militaire, steun te verlenen. De bewoordingen zijn vergelijkbaar met die in het Tsjechoslowaaks-Russisch verdrag van mei van dit jaar (zie pag. 404/3, art. 10). In het Roemeens-Russisch verdrag komt echter geen verwijzing voor naar de Brezjnew-doctrine (pag. 404/3, art. 5). Volgens politieke waarnemers blijkt hieruit, dat beide zijden concessies hebben gedaan.

Oproep Ceausescu

Tijdens een plenaire vergadering van het CC van de Roemeense CP op 8 en 9 juli, heeft president Ceausescu opgeroepen tot een vrij gesprek in de communistische wereld om het marxisme-leninisme aan te passen aan de nieuwe sociale en economische stromingen. Ceausescu sprak in zijn op 10 juli door Agerpress gepubliceerde verklaring de nicning uit, dat elke partij het recht moet hebben haar eigen algemene politiek op te stellen in overeenstemming met de behoeften van het land. De Roemeense premier legde er de nadruk op, dat zijn partij constant in beslag wordt genomen door de haar zelf opgelegde taak de moeilijkheden in de communistische wereld uit de weg te ruirnen. (Reuter, Le Monde, NZZ, Soviet News, NRC, Radio Free Europe) (Vor. ber. pag. 423/2)

ROEBIEENS-RUSSISCH HANDELSVERDRAG

Medio sept. werd in Moskou een handelsverdrag getekend tussen de SU en Roemenië, waarin een toename van de wederzijdse handel in de tijd van 1971-1975. wordt voorzien van 5,2 mrd Roebel. (1 Roebel = ± f 4). Ten opzichte van het huidige 5-jarige verdrag betekent dit een verhoging van 35%. Het verdrag voorziet vooral in de levering van Russische grondstoffen aan Roemenië en de export van Roemeense chemische-, ijzer- en staalprodukten en consumptiegoederen. Op 30 sept. werd een verdrag tussen beide landen getekend, dat nauwere samenwerking bepaalt bij de ontwikkeling en exploitatie van de Russische ijzerertsmijnen. Dit zou verband houden met de verhoogde leveranties van de SU aan Roemenië. (Le Monde, NZZ)

CEAUSESCU IN DE VERENIGDE STATEN

Van 13-28 okt. bracht president Ceausescu van Roemenië een bezoek aan de Verenigde Staten. Tijdens dit bezoek woonde hij de plechtigheden bij t.g.v. het 25-jarig bestaan van de VN en sprak hij de Algemene Vergadering toe.

Op uitnodiging van president Nixon (die in aug. 1969 zelf een bezoek aan Roemenië bracht) verlengde hij hierna zijn bezoek, waarbij hij in New York overleg voerde met een groot aantal staatslieden uit diverse landen. o.w. de Japanse premier Sato, premier Heath van Engeland, mevr. Indira Gandhi van India en premier Palme van Zweden. Voorts had Ceausescu een ontmoeting met burgemeester Lindsay van New York. President Ceausescu bracht hierna bezoeken aan Hollywood, Disneyland, bepaalde irrigatieprojecten en aan een aantal grote bedrijven, waaronder de Douglas Corporation.

Op 26 okt. werd president Ceausescu officieel door president Nixon op het Witte Huis ontvangen, waarbij beide staatshoofden een gesprek van twee uur hadden. Volgens een verklaring werd gesproken over vrijwel alle belangrijke internationale problemen benevens over een aantal zaken van bilaterale aard. In dit verband werd vastgesteld dat de Amerikaans-Roemeense handel een aanzienlijke uitbreiding kan ondergaan. President Nixon deelde Ceausescu mee dat hij pogingen in het werk stelt Amerikaanse firma's voor Roemenië te interesseren. (Het volume van de handel tussen beide landen bedroeg in 1970 $ 75 mln tegen $ 24 mln in 1968). Een regeringswoordvoerder benadrukte dat de Roemeense wet aandelen-investeringen met buitenlandse ondernemingen verbiedt. Hierdoor zou geen investerings-garantie kunnen worden gegeven. Amerikaans-Roemeens overleg over deze kwestie zal worden gevoerd.

Tijdens het gesprek Nixon-Ceausescu zou laatstgenoemde kritiek hebben geleverd op de Amerikaanse politiek inzake het Midden-Oosten en Indochina. Er zou overeenstemming zijn geweest wat betreft het punt, dat Berlijn geen onderwerp van gesprek mag zijn op de voorgestelde Europese veiligheidsconferentie.

Op 27 okt. ontving Ceausescu, staatshoofd van het enige Oosteuropese land dat diplomatieke betrekkingen met Israël onderhoudt, op haar initiatief premier mevr. Golda Meir. Na het anderhalf uur durend gesprek ontving minister Manescu de Egyptische ambassadeur Mohammed El-Sayyat. Kort voor zijn vertrek op 28 okt. ontving Ceausescu tijdens een lunch op het ministerie van handel een aantal vooraanstaande ondernemers, o.w. Henry Ford II, John Gates (Intercontinental Hotels Corporation), Carl Gerstacker (Dow Chemical) en William Franklin (Caterpillar Tractor Company). Hierbij werden besprekingen gevoerd over Amerikaanse investeringen in gezamenlijke economische ondernemingen en over de Amerikaans-Roemeense handel. (Le Monde, NZZ, Radio Free *Europe)*
(Vor. ber. pag. 501/1-1969)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CAMBODJA

VERDERE POLITIEKE EN MILITAIRE *ONTWIKKELINGEN* IN *EN ROND CAMBODJA*

Als voortzetting van ons bericht op pag. 730/3 e.v. volgt hier een overzicht van de voornaamste gebeurtenissen in en rond Cambodja sinds eind juni.

Gedeeltelijke terugtrekking Zuidvietnamese troepen

De Zuidvietnamese operatie in de Papegaaienbek, welke 29 april startte werd officieel op 22 juli afgesloten. Volgens Zuidvietnamese gegevens werden bij de operatie meer dan 3.000 Vietcongleden gedood, terwijl de eigen verliezen zouden hebben bedragen 313 doden en 1.460 gewonden. Het aantal Zuidvietnamezen in Cambodja, dat per 29 juni op 39.000 werd geraamd, zou op 20 juli tot ca. 14.000 zijn gedaald.

Wrevel over de aanwezigheid van de Zuidvietnamese troepen was sinds medio mei onder de bevolking aan de dag getreden, vooral nadat melding was gemaakt van plundering en molestatie van vrouwen door Zuidvietnamese mariniers te Neak Luong. Op 21 mei verschenen in Phnom Penh pamfletten waarin de onmiddellijke terugtrekking werd verlangd van de Zuidvietnamese troepen die beschuldigd werden van ,,plundering. verkrachting, brandstichting en moord op vrouwen en kinderen". De officiële Cambodjaanse regeringswoordvoerder verklaarde die dag op een persconferentie dat ,,de Cambodjanen liever zouden sterven dan onder Vietnamese overheersing blijven", waaraan hij de opmerking toevoegde dat hij alle Vietnamezen bedoelde, zowel uit het noorden als uit het zuiden.

Het Cambodjaanse ministerie van voorlichting deelde op 1 juni mee dat ,,bepaalde geruchten volgens welke Zuidvietnamese troepen Cambodjaanse burgers hadden mishandeld helaas ten dele door de feiten bevestigd waren. Deze daden zijn begaan door ongedisciplineerde en op zich zelf staande elementen die de instructies van hun leiders negeren en zonder hun voorkennis handelen. Aan de operationele commando's in Cambodja zijn strikte orders gegeven nauwlettend toe te zien op de tucht in hun eenheden. Elementen die deze orders overtreden zullen voor de krijgsraad worden gebracht of zullen zonder vorm van proces worden terecht gesteld als zij op heterdaad zijn betrapt".

Niettemin werd op 29 juii gemeld dat bij een botsing tussen Zuidvietnamese en regeringstroepen een aantal doden was gevallen en dat de Cambodjaanse regering had besloten de aanwezigheid van Zuidvietnamese troepen te beperken wegens hun gebrek aan discipline.

Het vertrek van Vietnamezen uil Cambodja duurde voort. Volgens het Zuidvietnamese persbureau (10-7) waren sinds maart 1970 meer dan 130.000 Vietnamezen uit Cambodja naar Zuid-Vietnam overgekomen. AFP (28-7) sprak van 152.000.

Ook na de afsluiting van de operatie in de Papegaaienbek volgden nieuwe Zuidvietnamese acties op Cambodjaans grondgebied.

Zo begon nog op 22 juli een ,,search and destroy"-operatie in hetzelfde gebied door ca. 10.500 militairen met het doel route no. 1 te zuiveren. Op 26 juli werden hiervoor nog eens 2.500 man ingezet. Toen de operatie op 3 aug. beëindigd werd, waren volgens Zuidvietnamese gegevens 168 Vietcongleden gedood en 54 gevangen genomen. In de tweede helft van okt. begon een nieuwe reeks Zuidvietnamese offensieven.

Operaties Amerikaanse luchtmacht. Benoeming VS-ambassadeur. Amerikaanse hulp

Een woordvoerder van het Pentagon verklaarde op 22 juni dat sinds de voorgaande week Amerikaanse gevechtstoestellen ,,in zorgvuldige en persoonlijke coördinatie met Cambodjaanse militaire autoriteiten" een nieuwe Vietcong-aanvoerroute hadden bestookt, welke liep van Attopeu naar Stung Treng en via de Mekong naar Kompong Cham. Hij ontkende dat dit een afwijking betekende van de totdusver gevoerde politiek en omschreef de actie als een ,,uitbreiding van een belemmeringsoperatie die reeds jaren aan de gang was tegen de Ho Tsji Minh-route in Laos". Deze Amerikaanse luchtaanvallen op communistische aanvoerlijnen werden de daaropvolgende dagen geïntensiveerd.

Een Cambodjaanse legerwoordvoerder onthulde op 24 juni dat Amerikaanse jachtbommenwerpers, samen met Zuidvietnamese en Cambodjaanse vliegtuigen, aan gecombineerde bombardementsvluchten hadden deelgenomen ter ondersteuning van Cambodjaanse troepen te Kompong Thom. De Amerikaanse minister van defensie Laird zei op 26 juni dat de Amerikaanse bombardementsvluchten in Cambodja primair ten doel hadden de aanvoer van troepen en materiaal stop te zetten, welke tegen Amerikaanse troepen in Zuidvietnam zouden kunnen worden gebruikt, en dat bevriende troepen slechts als een ,,bijkomstig resultaat" van deze bombardementen zouden profiteren. Militaire kringen in Phnom Penh verklaarden echter de volgende dag dat Amerikaanse vliegtuigen directe steun zouden bieden aan regeringstroepen in het gebied rond Phnom Penh en elders, wanneer deze bij zware gevechten hulp behoefden.

De plv. commandant van de provincie Kompong Speu, kolonel Sar Hor, zei op **3** aug. dat op verzoek van zijn commandant te velde Amerikaanse Phantoms reeds een weeklang bommen en napalm afwierpen op de hoogvlakte van Kiri Rom. Dit werd echter tegengesproken door het Pentagon en een militaire woordvoerder te Saigon.

Op 5 aug. kwamen Amerikaanse vliegtuigen in actie bij gevechten te Skoun. Minister Laird bevestigde de volgende dag dat de toestellen missies hadden uitgevoerd binnen 300 yards van de Cambodjaanse troepen, maar hij ontkende dat dit een directe luchtsteun aan de Cambodjanen betekende. Volgens AP (10-8) gaven Amerikaanse officieren te Saigon toe dat de luchtaanvallen in Cambodja niet alleen de vernietiging van communistische troepen en hun bevoorrading ten doel hadden, maar ook directe steun aan de Cambodjanen.

Terwijl sinds de hervatting van de diplomatieke betrekkingen tussen de VS en Cambodja in juni 1969 (655/3-1969) de Amerikaanse vertegenwoordiging geleid werd door een zaakgelastigde, stelde president Nixon op 14 juli voor Emory C. Swank tot ambassadeur in Cambodja te benoemen.

Vice-president Agnew verklaarde op 23 aug. dat de VS ,,alles zouden doen om de regering-Lon Nol te steunen", daar de toestand in Cambodja nauw samenhangt met de veiligheid van de Amerikaanse troepen in Vietnam. Op 24 aug. deelde de woordvoerder van het State Department, McCloskey, mee dat de VS in het lopende begrotingsjaar aan Cambodja militaire hulp ter waarde

van $ 40 mln zullen verlenen, ter handhaving van de neutraliteit en territoriale integriteit. Deze hulp zou omvatten: handvuurwapens, machinegeweren, granaatwerpers, communicatiemateriaal, vrachtauto's en onderdelen voor T-28 vliegtuigen; een opleidingsprogramma voor Cambodjaanse troepen door het Zuidvietnamese en mogelijk ook door het Thaise leger zou ook worden gefinancierd. De woordvoerder wees erop dat Agnews uitlatingen geen wijziging van Nixons politiek t.a.v. Cambodja inhielden. (Onder de vorige begroting, die 30 juni afliep. ontving Cambodja voor $ 9 mln aan wapens.) De perssecretaris van het Witte Huis, R. Ziegler, zei op 25 aug. dat er volgens de Amerikaanse regering geen omstandigheden waren die tot een hernieuwd inzetten van VS-troepen in Cambodja konden leiden.

Diplomatieke betrekkingen met Thailand. Militaire hulp. Plannen voor regionale alliantie

Op 13 mei werd bekendgemaakt dat Cambodja en Thailand de diplomatieke betrekkingen zouden hervatten, die in 1961 waren afgebroken. Thanat Khoman, de minister van buitenlandse zaken van Thailand, verklaarde op 22 mei dat zijn land Cambodja militaire uitrusting zou leveren, maar geen Amerikaanse wapens. Zijn toenmalige Cambodjaanse ambtgenoot Yem Sambaur onthulde op 25 mei dat Cambodja reeds hoeveelheden kleine wapens van Thailand ontving.

De vice-premier van Thailand, generaal Prapas Charusathien, bracht op 27 en 28 mei een bezoek aan Phnom Penh voor besprekingen met Lon Nol. Hij verwierp Cambodjaanse verzoeken om 10.000 man Thaise troepen ter bescherming van de hoofdstad. Evenmin wilde Thailand luchtsteun leveren. Bij zijn terugkeer naar Bangkok deelde de generaal echter mee dat Cambodja 20 kanonneerboten voor patrouilles op de Mekong zou krijgen alsmede verkenningsvliegtuigen, uniformen en andere uitrusting voor de regeringstroepen.

Premier Thanom Kittikachorn zei op 1 juni voorstander te zijn van het zenden van ,,vrijwilligers" naar Cambodja. t.w. militaire reservisten en Thaise burgers van Cambodjaanse herkomst. Het kabinet keurde dit voorstel de volgende dag goed met de beperking dat de vrijwilligers allen Cambodjanen woonachtig in Thailand moesten zijn. Het State Department deelde dezelfde dag mee dat de VS wapens en uitrusting voor de vrijwilligers zouden leveren.

In het Huis van Afgevaardigden verklaarde veldmaarschalk Kittikachorn op 25 juni dat geen enkele soldaat van de Thaise divisie in Zuid-Vietnam en geen enkel vliegtuig van de Thaise luchtmacht voor operaties in Cambodja waren ingezet. Elke beslissing Cambodja binnen te trekken zou door Thailand alleen worden genomen. Geen aandringen daarop van de VS zou zo'n beslissing beïnvloeden. Tot dusver was door de VS ook niet daarop aangedrongen.

Volgens waarnemers zou er over deze kwestie verdeeldheid binnen het Thaise kabinet bestaan. Terwijl generaal Prapas op 13 juli verklaarde dat ,,mijn eigen gevoelen en dat van de regering. speciaal de militaire leden, is dat het zenden van onze troepen naar Cambodja en uitbreiding van de oorlog naar ons eigen land zou voorkomen", zei minister Khoman in openbare verklaringen dat Thailand niet moest interveniëren tenzij dat onvermijdelijk werd.

Volgens persberichten zouden vliegtuigen van Thailand op 1 juli stellingen van de Vietcong in de provincie Preah Vihear hebben bestookt, nadat raketten op Thais gebied waren afgevuurd. Cambodjaanse militaire woordvoerders onthulden op 17 juli dat Thaise vliegtuigen sinds 11 juli bombardementsvluchten hadden uitgevoerd bij Siem Reap en Angkor.

Op 22 en 23 juli bracht generaal Lon Nol een bezoek aan Bangkok. In een verklaring van Thailands ministerie van buitenlandse zaken werd ontkend dat Thailand en andere Aziatische landen van plan waren een nieuw defensiepact te tekenen en minister Khoman zei dat veldmaarschalk Kittikachorn dit Lon Nol duidelijk te verstaan had gegeven. Voor zijn vertrek verklaarde Lon Nol dat geen formeel akkoord was bereikt over uitbreiding van de Thaise militaire hulp. Hij zou de komst van Thaise troepen in Cambodja, speciaal in het noorden, toejuichen. Lon Nol bevestigde dat vliegtuigen van de Thaise luchtmacht op verzoek van Cambodja in de noordelijke provincies bombardementsvluchten en strafexpedities uitvoerden. Premier Kittikachorn dementeerde evenwel op 29 juli berichten dat Thaise troepen in Cambodja vochten.

Na besprekingen met de Zuidvietnamese vice-president Ky, die Bangkok bezocht, verklaarde minister Khoman op 13 juli dat Zuid-Vietnam en Thailand waren overeengekomen een militaire alliantie met Cambodja en Laos te vormen als communisten hun ,,agressie" in Zuidoost-Azië voortzetten. De Laotiaanse premier Soevannah Phoema wees er echter 16 juli op dat de Geneefse akkoorden van 1962 Laos verboden militaire allianties aan te gaan; ook zei hij dat Indonesië en Maleisië, die eveneens waren benaderd, beide hadden geweigerd tot zo'n alliantie toe te treden. De Zuidvietnamese president Thieu, die op 17 juli naar Neak Luong vloog voor besprekingen met generaal Lon Nol, zei dat het plan niet uitvoerbaar was gezien Laos' wens neutraal te blijven. Hoewel hij een alliantie tussen Zuid-Vietnam, Cambodja en Thailand niet uitsloot, meende Thieu dat het niet om een van de meest urgente zaken ging. Vice-president Ky handhaafde op 20 juli zijn steun aan een regionale alliantie. Op 14 okt. voerde hij een kort gesprek met Lon Nol tijdens een tussenlanding te Phnom Penh.

Over het al of niet zenden van troepen door Thailand naar Cambodja bleven tegenstrijdige berichten verschijnen. In de loop van augustus werd gemeld dat half september de eerste 1.800 Thailanders van Cambodjaanse afkomst naar Cambodja zouden vertrekken. Op 19 aug. deelde de premier Kittikachorn mee dat hun vertrek voorlopig was uitgesteld en op 10 sept. verklaarde minister Thanat Khoman dat de regering beslcten had voorlopig geen troepen naar Cambodja te sturen, zelfs geen vrijwilligers.

Diplomatieke betrekkingen met Zuid-Koren

Na een ontmoeting tussen de Cambodjaanse en Zuidkoreaanse minister van buitenlandse zaken, Yem Sambaur en Choi Kyu Hoh, op 19 mei te Djakarta, maakten de beide regeringen bekend dat zij overeengekomen waren de in 1966 afgebroken diplomatieke betrekkingen te hervatten.

Militaire operaties juli-oktober

Hoewel de Noordvietnamese en Vietcongtroepen in juli de druk op de hoofdstad Phnom Penh vermin-

* Op 12 juli werd gemeld dat in Duc My in Zuid-Vietnam 3.300 à 4.300 Cambodjaanse militairen werden opgeleid. De NYT (22-10) berichtte dat ca. 1500 Cambodjaanse militairen te Pak Song in Zuid-Laos van Amerikaanse Special Forces o.l.v. de CIA een commando-opleiding ontvangen.

derden, bleven zij actief rond Kompong Cham en Kompong Thom en vooral in de zuidwestelijke provincies, waar de verbindingen tussen Phnom Penh en Kompong Som herhaaldelijk werden bedreigd. Ook werden aanvallen uitgevoerd op fabrieken, kennelijk met het doei de economie te ontregelen. Op slechts 2 mijl vanaf het centrum van Phnom Penh deden zich op 9 aug. gevechten voor, toen regeringstroepen communistische eenheden onderschepten die naar vermoed werd trachtten de stad te infiltreren.

Tegen veler verwachting in wisten de Cambodjaanse regeringstroepen, kwantitatief versterkt van ca. 40.000 tot 140.000 man, zich te handhaven, zij het dan ouk met steun van Zuidvietiiarnese zijde en incidenteel van de Amerikaanse luchtmacht. Een begin september gestart offensief ter omzetting van Kompong Thom liep echter vast en ook de druk van de Noordvietnamezen en Vietcong op de hoofdstad Phnom Penh werd niet veel minder.

Eind okt., kort voor het aanbreken van de droge periode, werd deze druk groter, vooral bij Kompong Cham, Prek Tameak en Tang Kauk. Zuidvietnamese troepen (ca. 6.000 man) openden op 25 okt. een nieuw offensief in het oosten rond Snuol.

ZUIDOOSTEN. In het gebied van Svay Rieng deden zich op 3 en 19 juli gevechten voor. Communistische troepen veroverden op 4 juli Saang (ca. 30 km ten zuidoosten van Phnom Penh); na twee dagen van hevige strijd werd het door de regeringstroepen heroverd, doch op 19 juli werd het opnieuw bestookt. Op 27 juli deden communistische troepen een aanval op een textielfabriek te Kompong Cham; de stad werd tijdelijk van de buitenwereld afgesloten, toen de Vietcong op 31 juli Skoun bezette. Regeringstroepen, gesteund door vliegtuigen, heroverden deze stad twee dagen later, maar de strijd in dit gebied duurde voort. Op 5 aug. rukten Cambodjaanse troepen tot op 5 km van de omsingelde stad op, waarbij Amerikaanse jachtbommenwerpers de artilleriestellingen van de vijand o.m. met napalm bestookten. Op 7 aug. zouden de Cambodjanen de stad, welke de aanvoer naar Kompong Cham beheerst, hebben omsingeld. Tot de negen steunpunten van de regeringstroepen die Noordvietnamese en Vietcongeenheden op 9 aug. veroverden behoorde ook Saang aan de oever van de Bassac (30 km bezuiden Phnom Penh), dat dit lot voor de vierde maal sinds het begin van de oorlog te beurt viel.

Op 19 sept. begonnen amfibische operaties van Zuidvietnamese troepen in het gebied ten zuiden van Route no. 1, de verbindingsweg tussen Phnom Penh en Saigon, op 80 km ten zuidoosten van de Cambodjaanse hoofdstad. Na zes dagen strijd zouden de oevers van de Bassac en de Mekong aldaar van vijandelijke troepen zijn gezuiverd.

Op 20 okt. begonnen Cambodjaanse troeperi een grote zuiveringsactie ten zuiden van Phnom Penh met het doel Route no. 2 naar Zuid-Vietnam open te breken. Twee eenheden van de regeringstroepen raakten in vuurgevechten met de Vietcong verwikkeld: bij Chambak (21 mijl bezuiden Phnom Penh) en bij Kirivong (72 mijl van de hoofdstad).

NOORDEN EN NOORDWESTEN Kompong Thom, de enige stad in de gelijknamige provincie die nog in handen van de regering was werd volgens berichten d d 7 juli door Vietcong en Noordvietnamese troepen belegerd en zou reeds vijf dagen lang vanuit de lucht zijn bevoorraad Op 1 aug openden communistische troepen 1 000 a 2 000 man een aanval op ae staa, zij slaagden erin een deel van de stad te bezetten Zuidvietnamese helikopters voerden voorraden voor de verdedigers aan, en Amerikaanse vliegtuigen bestookten communistische versterkingen met bommen en machinegeweervuur De gevechten, die tot de hevigste uit de Cambodjaanse oorlog werden gerekend, duurden voort tot 4 aug toen de Cambodjanen beweerden dat de Vietcong en de Noordvietnamezen uit de stad waren verdreven Deze zouden meer dan 100 man aan doden hebben verloren Een van de belangrijkste Cambodjaanse opleidingskampen, Romeas (75 km ten noord-westen van Phnom Penh) vormde op 19, 20 en 21 juli het doelwit van aanvallen van Vietcong en Noordvietnamezen Zij zouden zijn afgeslagen

Een Cambodjaanse legerwoordvoerder deelde op 30 juli mee dat ca 600 communisten, o w een Noordvietnamese generaal, bij een luchtaanval twee dagen eerder waren omgekomen 10 mijl benoorden Siem Reap, over de nationaliteit van de betrokken vliegtuigen wenste de woordvoerder zich niet uit te laten

Van 8-13 aug deden zich hevige gevechten voor bij Siem Reap Het Noordvietnamese persbureau meldde dat in die provincie van 9-13 aug 600 Cambodjaanse regeringsmilitairen waren gesneuveld Een Cambodjaanse regeringswoordvoerder verklaarde (U P I 16-8) dat ca 1 000 Vietcongstrijders Oudong (30 km ten noorden van Phnom Penh) hadden bezet Prek Tameak (15 km ten noordoosten van Phnom Penh) werd op 20 aug. door Vietcong en Noordvietnamezen veroverd; hun opmars werd op 11 km van de hoofdstad tot staan gebracht. Op 22 aug. zouden de communistische troepen zich, na 500 man te hebben verloren, teruggetrokken hebben

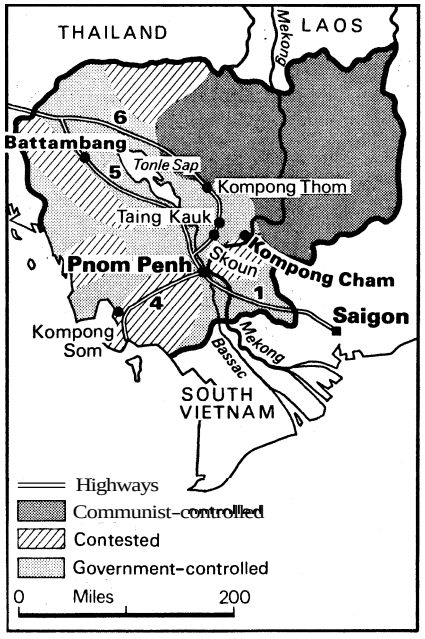

(The Economist 21-11)

Op 9 sept wisten 1 500 man Cambodjaanse troepen die per schip de rivier de Stun Son overstaken, bij verrassing de reeds twee maanden belegerde provinciehoofdstad Kompong Thom binnen te komen Aan dit offensief namen meer dan 10 000 man deel Bij de opmars over land via Route no 6 naar Kompong Thom drongen Cambodjaanse troepen op 13 sept. Tang Kauk (45 km bezuiden de provinciehoofdstad) binnen, na uiterst felle strijd waarbij ook vliegtuigen werden ingezet Acht bataljons Cambodjanen werden echter op 14 sept bij het dorp Tapeang Kak omsingeld en de troepen in Tang Kauk moesten zich terugtrekken De strijd duurde voort met afwisselend succes Op 22 sept zouden de Cambodlanen Tang Kauk hebben heroverd. de dag erop werden zij weer verdreven Op 25 sept werd gemeld dat Tang Kauk door het 16de Cambodjaanse bataljon omsingeld was en de dag daarop dat het heroverd was

Op 6 okt volgden nieuwe communistische aanvallen op Tang Kauk, welke de volgende twee dagen voortduurden

Naar op 16 okt werd bericht hadden communistische troepen de stad Roka Kong (35 km benoorden Phnom Penh) omsingeld

Op 19 okt begonnen Vietcong e11 Noordvietnamese eenheden een van de zwaarste aanvallen sinds zeven maanden in de provincie Battambang bij Samrong aan de Route no 5, het rijstgebied van Cambodja Een Cambodjaanse legerwoordvoerder verklaarde, aldus U P I (22-10), dat Cambodjaanse troepen zuiveringsoperaties uitvoerden rond Tang Kauk, waar het begin september gelanceerde offensief richting Kompong Thom vastgelopen was

ZUIDWESTEN. Noordvietnamese, Vietcong en Rode Khmer troepen openden op 11 juli de aanval op het heuvelgebied van Kiri Rom (58 mijl ten zuidwesten Van Phnom Penh). Het garnizoen raakte de volgende dag zonder munitie en leed zware verliezen bij een uitbraakpoging uit de omsingelde stad. Na herhaalde aanvallen van Khmer Krom troepen te hebben afgeslagen, trokken de communisten op 17 juli terug, toen een Cambodjaanse ontzettingseenheid de plaats naderde. Twee dagen nadien echter openden de communisten opnieuw de aanval. Noordvietnamezen, Vietcong en Rode Khmers bezetten het Kiri Rom plateau op 28 juli. Hierdoor waren zij in staat Route no. 4 af te snijden en zo de regering te verhinderen versterkingen aan te voeren voor een tegenoffensief.

Bij andere pogingen Route no. 4 af te snijden bezetten Noordvietnamese en Vietcong-eenheden tijdelijk Srang (19-21 juli), en deden zij op 22 juli een aanval op Sre Khlong (44 mijl ten zuidwesten van Phnom Penh). Op 3 aug. bliezen zij vier bruggen in de Route no. 4 op.

Communistische troepen veroverden op 27 juli Cambodja's enige cementfabriek te Chakrey Ting bij Kampot; twee dagen later werden zij door regeringstroepen, gesteund door kanonneerboten en vliegtuigen, verdreven.

Op 30 aug. trokken de regeringstroepen zich uit Srang (45 km zw van Phnom Penh) terug, maar op 3 sept. kwam deze stad weer in hun handen.

In de nacht van 4 op 5 okt zouden communistische troepen de tot dusver zwaarste aanval op Route no 4 (Phnom Pcnh - Kompong Som) hebben uitgevoerd Regeringstroepen zouden de acties tegen de basis Sre Khlong hebben afgeslagen.

Het bewind-Lon Nol

Terwijl het bewind-Lon Nol binnenslands geconfronteerd werd met de oppositie van de aanhangers van prins Sihanoek en van de ,,Rode Khmers". maakte radio-Phnom Penh op 16 mei bekend dat de ,,Vrije Khmers" (Khmers Serei) de zijde van de regering hadden gekozen. Alle gevangen Vrije Khmers waren kort na de afzetting van Sihanoek vrijgelaten en hun leider, Son Ngoc Thant, in 1959 bij verstek ter dood veroordeeld, was na een jarenlang verblijf als balling in Thailand in Phnom Penh teruggekeerd. (De Vrije Khmers, die door de Amerikaanse ,,Special Forces" uit de Cambodjaanse gemeenschap in Zuid-Vietnam gerecruteerd waren, voerden verscheidene jaren vanaf bases in Thailand operaties tegen Cambodja uit.)

De regering-Lon Nol kondigde op 1 juni de noodtoestand af ,,voor de periode gedurende welke de natie in gevaar verkeert". Krachtens de bepalingen van de noodtoestand worden de volgende personen met de doodstraf bedreigd: rebellen, deserteurs, muiters, plunderaars, brandstichters, saboteurs, personen die de vijand van voedsel en munitie voorzien, en degenen die subversieve propaganda bedrijven. Levenslange dwangarbeid kan worden opgelegd aan militairen die blijk geven van lafheid te velde, en aan personen die zich schuldig maken aan corruptie, afpersing of mishandeling van Cambodjanen of buitenlanders.

Per decreet van 25 juni werd een algemene mobilisatie afgekondigd, d.w.z. dat alle burgers tussen de 18 en 60 jaar krijgsdienst of dienst in het nationaal belang moeten vervullen. Alle personen, die onder het decreet vallen, zijn onderworpen aan de militaire tucht en rechtspraak. Alle bezittingen en financiële middelen kunnen voor nationale defensiedoeleinden worden gevorderd.

Op 2 juli vormde Lon Nol een nieuw kabinet, dat als volgt is samengesteld:

Premier en defensie - generaal Lon Nol: vice-premier - prins Sisowath Siri Matak: buitenlandse zaken - Koun Wick; binnenlandse zaken, veiligheid en religie - Op Kim Ang; justitie en parlement - Yem Sambaur; onderwijs - Chhan Sokhum: industrie - Prom Thos; landbouw - Un Tramuch; arbeid - Chau Xeng Ua;

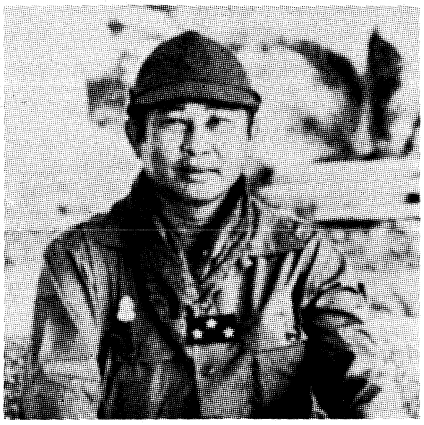

Lon Nol

handel, voedsel en transport - Hou Hong; financiën - Tim Nguon; openbare werken - Ung Krapun Phkar; gezondheid - generaal Kang Keng: voorlichting - Keuk Kylim; communale ontwikkeling - Hang Thun Hak; PTT - Urn Sim.

De wijzigingen zouden volgens waarnemers de positie van prins Siri Matak hebben versterkt, die als enige van de oorspronkelijk drie vice-premiers zijn post behield. De in maart tot minister van buitenlandse zaken benoemde Yem Sambaur (pag. 179/2) werd opnieuw met de portefeuille van justitie en parlementszaken belast: zijn opvolger Koun Wick was nog kort tevoren tot ambassadeur in Thailand benoemd.

De positie van. prins Sihanoek na vorming regering-in-ballingschap

Zoals reeds vermeld (pag. 318/2) vormde de afgezette prins Norodom Sihanoek begin mei te Peking een regering-in-ballingschap, de koninklijke regering van de nationale eenheid. De leden van deze regering, die uitgezonderd Ngo Hsu tevens het politburo van het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea vormden, beheerden de volgende portefeuilles:

Premier - Penn Nouth; buitenlandse zaken - Sarin Chhak; speciale taken - Chau Seng; onderwijs en jeugd - Chan Youran; gezondheid, religie en sociale zaken - Ngo Hou; economie en financiën - Thiounn Mumm; defensie - Khieu Samphan; militaire uitrusting en bewapening - gen.-majoor Duong Sam 01; voorlichting en propaganda - Hu Nim; openbare werken, PTT en wederopbouw - Huot Sambath: binnenlandse zaken, communale hervormingen en coöperaties - Hou Yuon; justitie en justitiële hervorming - Chea San.

Penn Nouth, tevens voorzitter van het politburo, was reeds eerder premier in diverse regeringen in de periode 1949-55, in 1958 en in de jaren 1961-62 en 1967-69. Chau Scng, voormalig lid van de linkervleugel van de Sangkum, was minister van economie in 1967, maar werd na enkele maanden door Sihanoek afgezet i. v.m. zijn beweerde Chinese sympathieën; in 1968 werd zijn arrestatie bevolen. Khieu Samphan, Hu Nim en Hou Yuon, waren eveneens leden van de linkervleugel van de Sangkum; in 1967 waren zij ondergedoken om de rebellie van de Rode Khmers te leiden (zie pag. 303-1967).

Op 16 juli werden nog twee ministers benoemd: Keat Chhon (minister toegevoegd aan de premier) en Thiounn Prasith, broer van Thiounn Mumm (coördinatie nationale bevrijdingsstrijd).

Tijdens een zitting van het CC van het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea op 20/21 aug. werd de benoeming van minister van defensie Khieu Samphan tot vice-premier bevestigd.

Tijdens de persconferentie waarop hij de vorming van de nieuwe regering bekend maakte, verklaarde prins Sihanoek dat deze koninklijke regering was gevormd in overeenstemming met de grondwet,. De communistische ministers hadden ook voor het predikaat ,,koninklijk" gestemd, omdat zij volgens Sihanoek de grondwet eerbiedigen. Ook verklaarde de prins: ,,Het is de plicht van buitenlandse regeringen hun ambassades en consulaten uit Phnom Penh terug te trekken. Na de overwinning zal het Cambodjaanse volk de houding van elke regering beoordelen. In deze periode zullen wij ontdekken wie Cambodja's vrienden en vijanden zijn. Wij waren er reeds in geslaagd Phnom Penh te omsingelen. Nadat hij dit vernomen had lanceerde Nixon zijn barbaarse horden tegen ons volk. Zonder de Amerikaanse interventie zouden wij vandaag niet in Peking zijn, maar in Phnom Penh. Wij weten niet meer wanneer wij in staat zullen zijn ons land te bevrijden — misschien in 5, 10 of 20 jaar. (. . . .) De koninklijke regering van nationale eenheid is geen regering-in-ballingschap. Zij heeft haar wortels in Cambodja. (. . .) Onze kameraden in de guerrillabeweging zeggen ons dat onze plaats voor het ogenblik in bevriende landen is, en dat wij bepaalde taken in China en de landen die ons steunen hebben te vervullen, Zodra de guerrillastrijders ons vragen naar ons land terug te keren, zullen wij dat doen. In China kan ik slechts naar landen gaan die Sihanoek als regeringsleider erkennen. (. . .) Wij willen niemands satelliet zijn. Het is waar dat wij wapenbroeders zijn van Vietnam: China en Korea, en dat wij hulp ontvangen van deze vrienden. Onze commando's worden soms opgeleid in kampen die niet altijd in Cambodja liggen (. . .)

Ik ben een bewonderaar van het communisme, maar ik ben geen communist... Ik ben een nationalist, een Cambodjaan zoals mijn voorvaderen. . ."

Het politieke programma van het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea, dat tijdens een ,,nationaal congres van het Cambodjaanse volk" op 3 en 4 mei te

Peking was goedgekeurd, behelsde o.a. de volgende garanties:
Democratische vrijheden voor alle Cambodjanen, behalve de verraders; gelijkheid van sexen; afschaffing van polygamie; vrijheid van godsdienst, maar boeddhisme blijft nationale religie; legitieme rechten en belangen van de nationale minderheden. Het eigendomsrecht wordt geëerbiedigd, maar het bezit van verraders wordt geconfisceerd en verdeeld onder arme boeren. De boeren wordt het recht van eigendom gegarandeerd voor het land dat zij bewerken. Een eerlijk systeem ter vaststelling van de pachtsom voor land en de rentevoet van leningen zal worden ingevoerd. De vorming van vakbonden wordt aangemoedigd, arbeidsvoorwaarden zullen worden verbeterd en er komt een stelsel van sociale verzekeringen. Industrialisatie zou worden bevorderd. Particuliere ondernemingen zouden worden aangemoedigd, al zou de nationalisatie van de banken en de buitenlandse handel gehandhaafd blijven. Cambodja zou niet tot een militaire alliantie toetreden en zou geen land toestaan bases te vestigen of troepen te legeren op zijn grondgebied met het oogmerk agressie te plegen tegen andere landen.

De koninklijke regering werd erkend door China, Noord-Korea, Albanië, Roemenië, Cuba, Syrië, Noord-Vietnam, de Zuidvietnamese voorlopige revolutionaire regering, Joego-Slavië, Irak, Algerije, de VAR, Soedan, Libië, Zuid-Jemen, Kongo (Brazzaville), Mauretanië en Guinee. China en Noord-Korea (op 6 mei), Noord-Vietnam en de Voorlopige Revolutionaire regering (op 17 mei) verbraken de betrekkingen. Na bemiddeling van de Zwitserse regering werden de diplomaten van die landen op 25 mei uitgewisseld tegen de Cambodjaanse vertegenwoordigers in die staten.
De SU en de landen van het Warschaupact (behalve Roemenië) gingen niet tot erkenning van het bewind van Sihanoek over. Wel juichte de Sowjet-premier Kosygin in een telegram d.d. 12 mei de vorming van de regering toe en verleende de Russische regering de vertegenwoordiger van Sihanoek in Moskou de status van ambassadeur op 23 juni, maar Moskou bleef diplomatieke betrekkingen met Phnom Penh onderhouden.

Prins Sihanoek en zijn premier Penn Nouth brachten bezoeken aan Noord-Vietnam (25 mei-8 juni) en Noord-Korea (15 juni-l juli). Bij zijn terugkeer in Peking verklaarde de prins op 3 juli dat de Noordkoreaanse premier gezegd had dat zijn land ,,gereed stond deel te nemen aan de verdediging van Cambodja" als Zuidkoraanse troepen het land zouden binnenkomen. Ook zei Sihanoek dat zijn bewind van China en Noord-Korea wapens, uitrusting en medicamenten ontving en dat N.-Vietnam militaire instructeurs beschikbaar stelde. Tevens verklaarde Sihanoek dat Lon Nol hem tot een keus tussen de Amerikanen en de communisten gedwongen had. Na de oorlog zou hij als staatshoofd aftreden en zich in Frankrijk vestigen. De jongere generatie zou dan de betrekkingen tussen communisten en niet-communisten binnen Cambodja moeten regelen.

Inmiddels was prins Sihânoek op 5 juli door een militair tribunaal bij verstek tot de dood door executie veroordeeld. Zijn bezittingen werden geconfisceerd. Ook werd hij van zijn burgerrechten vervallen verklaard.
Sihanoek werd schuldig bevonden aan het in gevaar brengen van de veiligheid van Cambodja door het land aan de Vietnamese communisten verraden te hebben. Ook had hij volgens het tribunaal de grondwet geschonden en de economie van Cambodja gesaboteerd door het heffen van buitensporige belastingen, die hij grotendeels voor zijn persoonlijke gewin en voor zijn amusement misbruikt had.
Op 17 aug. werden Sihanoeks echtgenote, prinses Monique, en haar moeder door een militair hof te Phnom Penh bij verstek tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld op beschuldiging van wapensmokkel t.b.v. de Vietcong. Verder werden 17 personen bij verstek ter dood veroordeeld, waarvan 9 leden van Sihanoeks regering.

Naar het persbureau Nieuw China meldde werd op 17 aug. te Peking door de Chinese stafchef Hoeang Yoeng-sjeng en een vertegenwoordiger van Sihanoeks regering een akkoord getekend, waarbij de Volksrepubliek China de regering-Sihanoek gedurende het lopende jaar gratis militaire hulp verleent ,,om het Cambodjaanse volk te steunen bij zijn rechtvaardige oorlog tegen het imperialisme van de VS en hun lakei, de Lon Nol - Sirik Matak - kliek".

Uitroeping republiek. Reacties Sihanoek en Peking

De Senaat en de Nationale Vergadering van Cambodja besloten op 5 okt. unaniem dat de monarchie zou worden afgeschaft en dat een republiek zou worden uitgeroepen op 9 okt., welke per 1 nov. in werking zou treden.
Overeenkomstig dit besluit proclameerde de voorzitter van de Nationale Vergadering, In Tam, op 9 okt. de republiek. De plechtigheid werd bijgewoond door de diplomatieke vertegenwoordigers van o.a. de VS, Engeland, Australië, de Filippijnen, Singapore, Zuid-Korea, Zuid-Vietnam, Thailand en Nationalistisch China, maar werd geboycot door de ambassadeurs van de SU, Tsjechoslowakije, Polen en Oost-Duitsland evenals door de vertegenwoordigers van Frankrijk en India.
De constitutionele wet, waarin de instelling van de republiek geregeld werd, bepaalde ook dat Cheng Heng staatshoofd zal blijven tot de verkiezing van een nieuwe president. Ook werden alle titels en privileges van de adel afgeschaft.

De proclamatie van de republiek betekende het einde van de 1.168 jaar oude monarcnie. Nadat zijn vader, koning Norodom Suramarit, in april 1960 overleden was, weigerde prins Sihanoek — die zelf het koningschap had vervuld van 26 april 1941 - 2 maart 1955 — de kroon te aanvaarden. In juni 1960 evenwel nam hij het ambt van staatshoofd op zich, terwijl zijn moeder, koningin Kossamak, de troon zou blijven symboliseren.

Op 10 okt. gaven prins Sihanoek, het politbureau van het centrale comité van het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea en de Koninklijke regering van nationale eenheid van Cambodja een gezamenlijke verklaring uit, waarin tegen de afschaffing van de constitutionele monarchie door de „Lon Nol-Siri Matak groep" geprotesteerd werd. Deze handelwijze en de proclamatie van een republiek Cambodja werden o.m. illegaal, anti-constitutioneel, anti-democratisch en anti-nationaal genoemd.
Ook werd gesteld dat de republikeinse regering slechts Phnom Penh bestuurde en dat de ,,hele rest van het land" practisch in handen was van het Nationaal Verenigd Front van Kampuchea, hoewel werd toegegeven dat ,,enige belangrijke provinciesteden nog niet door de nationale bevrijdingsstrijdkrachten waren bezet, al werden zij aangevallen". De regeringen van verscheidene landen werden opgeroepen de erkenning van de republiek van Lon Nol de facto of de jure te weigeren.
Eveneens op 10 okt. gaf de Chinese regering een verklaring uit, waarin zij de „Lon Nol-Sirik Matak verraderskliek" ervan beschuldigde als huurlingen van het Amerikaanse imperialisme op te treden en waarin zij verzekerde dat de koninklijke regering o.l.v. prins Sihanoek de enige rechtmatige regering van het Cambodjaanse volk is.

(NZZ, Le Monde, NRC, *IHT*, *USIS)*

(Vor. ber. pag. 730/3 e.v.)

INVASIE IN GUINEE

Op 22 nov, 's morgens maakte de Guinese president Sekou Touré via radio-Conakry, de Stem van de Revolutie, bekend dat ,,Europese en Afrikaanse huurlingen", die door .,Portugese oorlogsschepen" aan land waren gezet, Guinee vanuit verscheidene plaatsen aan de kust waren binnengevallen, maar doos ,,volksrevolutionaire krachten" waren tegengehouden. De president stelde o.a. Portugees Guinee voor de agressie verantwoordelijk. Radio-Conakry maakte echter ook melding van he! optreden van leden van het oppositionele Nationale Bevrijdingsfront van Guinee, van wie velen in Portugees Guinee een militaire opleiding zouden hebben ontvangen en vervolgens Guinee binnengesmokkeld zouden zijn.

De verwarde berichtgeving van de Guinese radio en het ontbreken van buitenlandse correspondenten ter plaatse maken het vooralsnog onmogelijk exact de loop der gebeurtenissen vast te stellen noch uit te maken wie en wat achter de invasiepoging schuilgaat.

De ***Tijd*** (30-11) schreef: ,,Het vermoeden wordt steeds sterker dat de invasie (...) niet op touw gezet is door Portugal, maar door Guinese nationalisten, die tegenstanders zijn van president Ahmed Sekou Touré. Het is echter niet onmogelijk dat Portugal of de autoriteiten in Portugees Guinee de aanvallers hebben geholpen en van wapens voorzien." Ook de president zei op 27 nov. van de invallers: ,,Zij kwamen niet allen uit het buitenland". Maar zo merkte The *Observer* (29-11) op: ,,Het feit dat de operatie werd uitgevoerd met een bijna Pruisische precisie door goedgetrainde commando's laat er weinig twijfel over bestaan dat de strijdmacht uit de naburige kolonie Portugees Guinee kwam."

Duidelijk is evenwel dat president Sekou Touré de macht nog in handen heeft.

De invasie

Volgens The *Observer* waren in de vroege morgen van 22 nov. vanaf een 5.000 ton metend schip, dat benoorden Conakry voor anker lag, commando-eenheden in een aantal kleinere schepen (w.o. één landingsvaartuig) overgestapt en daarmee aan land gegaan. Een Franse VN-vertegenwoordiger had volgens Oe Thant vier schepen waargenomen die troepen aan land zetten. Ook werd melding gemaakt van vreemde vliegtuigen boven Conakry.

Ca. 300 militairen voerden aanvallen in verschillende delen van de hoofdstad uit. Daarbij zouden zij in een aantal gevallen succes hebben geboekt. Eén aanval richtte zich op de Camayenne-gevangenis van Conakry, u-aar een aantal politieke gevangenen. o.w. de ter dood veroordeelde ex-stafchef kolonel Karman Diaby. zou zijn bevrijd: volgens The Economist (28-11) ook verscheidene Portugese militairen, die bij raids in Portugees Guinee zouden zijn opgepakt.

Een tweede aanval zou gericht zijn geweest tegen het in Conakry gevestigde hoofdkwartier van de Bevrijdingsbeweging van Portugees Guinee, de PAIGC. Dit zou een aantal uren zijn bezet en vervolgens opgeblazen.

Verder zouden de aanvallers de presidentiële residentie en twee legerkampen hebben overvallen, maar zij zouden zijn verdreven toen Guinese versterkingen arriveerden.

Op 23 nov. meldde radio-Conakry een tweede invasiepoging, die evenals een derde poging in de nacht van 23 op 24 nov. zou zijn afgeslagen. De dag erop werd bericht dat Portugese duikboten in de territoriale wateren van Guinee opereerden. Volgens het radiostation zou de leiding van de invasie berusten bij drie leden van de verboden Guinese oppositiepartij in Ivoorkust, o.w. de voormalige ambassadeur in Parijs Nabi Youla.

Bij de gevechten zouden volgens niet-officiële gegevens, aldus The Times (27-11), ca. 50 Guineeërs en 3 Europese burgers om het leven zijn gekomen,

De Portugese regering ontkende beschuldigingen dat Portugal of Portugese strijdkrachten op enigerlei wijze bij de affaire waren betrokken. Premier Caetano verklaarde ,,met de grootste verrassing" van de beschuldiging te hebben kennis genomen. Een regeringswoordvoerder zei: „Wij hebben ai genoeg moeilijkheden in Afrika. Wij hebben er geen behoefte aan, nieuwe te scheppen".

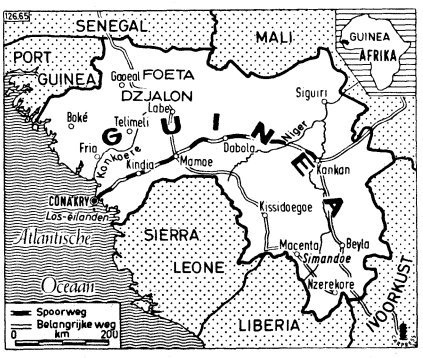

De *vijanden* ***van*** Sekou Tour4

Het Guinese staatshoofd Sekou Touré heeft tal van vijanden in binnen- en buitenland. In april 1960 kondigde de president de ontdekking van het eerste komplot aan. Daarna werd de verijdeling van tal van andere komplotten gemeld. De in maart 1969 (pag. 207/1-1969) ontdekte samenzwering resulteerde in mei van dat jaar in 13 doodvonnissen. Ook dit jaar bleven berichten over samenzweringen niet uit. In juli deelde radio-Conakry mee dat een poging tot invasie van blanke huurlingen en Guinese burgers was ontdekt, waarbij de consul-generaal van een Europese staat in een buurland zou zijn betrokken. Op 2 okt. meldde het radiostation dat een samenzwering was verijdeld om de president te vermoorden. Het komplot was gesmeed door leden van het Bevrijdingsfront van Guinee, die in Portugees Guinee en Senegal hun bases zouden hebben. Voorts was er sprake van huurlingen met ervaring uit Kongo en Biafra, die voornamelijk in Portugees Guinee zouden zijn opgeleid en die door de voormalige Belgische huurlingenleider Jean Schrarnrne zouden zijn uitgerust. (Portugal ontkende op 26 nov. dat Schramme ooit in Portugees Guinee geweest was.)

De *NRC/H'blad* (24-11) schreef o.a.:

.,De economische moeilijkheden van Guinee sinds 1958 hebben bij de bevolking grote ontevredenheid gewekt. Guinee heeft een lange periode van bezuinigingen en soberheid achter zich. De boeren zijn over het algemeen trouw gebleven aan het regime. De burgers in de steden kregen het meest te lijden van het gebrek aan levensmiddelen en zij leverden de meeste opstandige elementen". (Volgens The Observer zou ook in het leger ontevredenheid bestaan over toenemende communistische invloed en de oprichting van een volksmilitie.)

,,Vele ontevredenen (naar schatting ruim 200 000) verlieten het land om zich te vestigen in andere staten van West-Afrika zoals Ivoorkust. Senegal en Liberia. Deze emigranten groepeerden zich achter enkele vastberaden leiders en gaven pamfletten uit waarin zij de aandacht van de wereldopinie vroegen voor de toestand in hun land. Deze bewegingen hebben ech-

Weekblad 39ste jaargang No. 2051, pag. 23407-23422

ter niet veel bereikt. Zij kregen bovendien weinig hulp van het buitenland en sinds enige jaren hebben zowel Senegal als Ivoorkust de hulp aan deze oppositie volledig gestaakt. Zowel president Senghor van Senegal en Houphouet-Boigny hebben nog onlangs verklaard dat zij Guinee weer graag terug zullen zien binnen het „franstalige gezin" van Frans-Afrika. De betrekkingen met Frankrijk zijn langzamerhand beter geworden. Die met Portugal echter steeds slechter".
Portugese troepen hebben „herhaalde malen korte invallen gedaan op Guinee's grondgehieu hij het achtervolgen van nationalistische opstandelingen vanuit Portugees Guinee. De Portugese luchtmacht schendt bij soortgelijke acties geregeld het Guinese luchtruim. Guinee heeft dan ook al herhaalde malen een beroep gedaan op de Verenigde Naties om aan deze luchtaanvallen een einde te maken. Er zijn op het grondgebied van Guinee kampen waarin de verzetsstrijders worden opgeleid . Guinee steünt onvoorwaardelijk de strijd van de Portugees-Guinese nationalisten tegen Lissabon."

De VN en de Afrikaanse staten

President Sekou Touré vroeg VN-secretaris-generaal Oe Thant op 22 nov. de „directe tussenkomst van luchtlandingstroepen van de VN. Vervolgens verzocht de Guinese regering om een spoedbijeenkomst van de Veiligheidsraad. Deze kwam in de nacht van 22 op 23 nov. bijeen ter behandeling van een Guinese klacht betreffende een inval in Guinee door Portugese troepen. Na uitvoerig beraad aanvaardde de Raad tenslotte met algemene stemmen een door vijf Afro-Aziatische landen ingediende ontwerp-resolutie, waarin de onmiddellijke staking van de gewapende aanval tegen de republiek Guinee werd geëist alsmede de onmiddellijke terugtrekking van alle strijdkrachten en alle buitenlandse huurlingen alsook van het militaire materiaal dat bij de gewapende aanval op het grondgebied van de republiek Guinee gebruikt werd. De Raad besloot in deze resolutie een speciale missie naar Guinee te zenden om over de toestand onmiddellijk rapport uit te brengen. Deze telde vijf leden, vertegenwoordigers van Columbia, Finland, Polen en Zambia met als voorzitter de Nepalese generaal Padma Bahadur Khatri.
De missie kwam op 25 nov. te Conakry aan. De reactie van de Stem van de Revolutie was: „Wij hebben de VN niet om een onderzoek gevraagd, maar om het onmiddellijk zenden van een internationale strijdmacht ..." Ook president Sekou Touré toonde zich niet geheel tevreden, maar zag in de komst van de commissie wel de gelegenheid de totale schuld van de Portugese regering onbetwistbaar aan te tonen. Na vier dagen van onderzoek verliet de missie op 28 nov. Guinee.
Sekou Touré ontving steunbetuigingen van tal van Afrikaanse staatshoofden, ook uit Ivoorkust en Senegal. Nigeria, de VAR, Algerije, Libië en Somalia boden militaire hulp aan. Op 28 nov. werd bericht dat twee Egyptische toestellen in Lagos een tussenlanding maakten om wapens en munitie in te laden. De regering van Tanzania schonk £ 600.000. Door Sierra Leone en Gambia werd het Guinese diplomatieke offensief met getuigenverklaringen gesteund. De SU beschuldigde Portugal van „misdadige agressie" en communistisch China zegde £ 800.000 toe. (Reuter, AFP, Le Monde, NZZ, FAZ) (Zie ook pag. 28/21

INTERNATIONALE ZAKEN

GATT

OVEREENKOMSTEN IN KENNEDY-RONDE. UITSTEL UITERSTE DATUM TOEPASSING TARIEF-VERLAGINGEN. CHEMISCHE PRODUKTEN. EERSTE DRIE FASEN ALGEMENE TARIEF-VERLAGINGEN IN WEKKING

Op 7 jan. maakte de GATT (Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel) bekend, dat de sluitingsdatum voor de inwerkingtreding van de aanvullende overeenkomsten inzake chemische produkten, waartoe was besloten gedurende de GATT-handelsbesprekingen in het kader van de Kennedyronde tussen 1964-'67 (pag. 321 e.v.-1967), was uitgesteld tot 1 jan. 1971; een verklaring die de tariefverlagingen van de VS op de betrokken chemische produkten opschortte, was eerder, op 24 dec. 1969, door president Nixon ondertekend. Tegelijkertijd werd de tijdslimiet voor de tegenprestatie aan de VS door de zes EG-landen, Engeland en Zwitserland — in de vorm van tariefverlagingen op enkele chemische produkten en de opheffing van bepaalde non-invoerrechtenbarrières eveneens verlegd naar 1 jan. 1971.

In de overeenkomst van 1967 was de tijdslimiet op 1 jan 1969 gesteld Dit werd later met een jaar verlengd, omdat de VS er niet in waren geslaagd het zgn American Selling Price-systeem (ASP) voor benzenoide chemische produkten, af te schaffen Een voorstel hiertoe van president Johnson kon i v m de verkiezingen van 1968 niet meer door het Congres worden goedgekeurd President Nixon herhaalde het voorstel op 18 nov 1969 Tot dusver is echter nog geen actie ondernomen
De EG-ministers waren op 9 april 1968 overeengekomen de derde fase van hun invoerrechten-verlagingen te vervroegen van 1 jan 1970 tot 1 jan 1969 (pag 262/3-1968), en de VS toe te staan de tweede fase een jaar uit te stellen tot 1 jan 1970 Na speciale bijeenkomsten in Geneve in april en mei 1968, besloten ook vertegenwoordigers van Oostenrijk, Canada, Denemarken, Finland, Japan, Noorwegen, Portugal, Zweden, Zwitserland en Engeland, hun tariefverlagingen versneld ten uitvoer te brengen
Zij waarschuwden echter dat, indien de VS de importen zouden beperken, de export zouden subsidieren en het ASP-systeem niet zouden afschaffen, zij hun beslissing zouden moeten herzien Doordat Amerikaanse actie inzake het ASP-systeem uitbleef, werden de tariefverlagingen in feite niet ten uitvoer gelegd
Hierdoor bleef het schema voor de verlaging van de invoerrechten m de Kennedyronde, over het algemeen, zoals het oorspronkelijk was vastgesteld De VS deed de tweede fase (verlaging met een vijfde) ingaan op 1 jan 1969, tegelijk met o a Oostenrijk, Canada, Zuid-Afrika en Zwitserland De laatste drie verlagingen met een vijfde zullen behalve voor Zwitserland en Canada volgen op 1 jan 1970, 1971 en 1972 De zes EG-landen benevens o m India, Japan, Zweden, Engeland en Joego-Slavie, hebben hun tarieven op 1 juli 1968 met twee vijfde verlaagd en volgen met drie gelijke verlagingen van een vijfde op 1 jan 1970, 1971 en 1972 Canada en Ierland voltooiden hun verlagingen reeds op 4 juni 1969 en 1 juli 1969 Zwitserland maakte op 23 dec 1969 bekend, dat de drie laatste verlagingen reeds in 1970 zouden worden voltooid

Verlenging katoen-overeenkomst

Op 27 mei werd binnen de GATT besloten, dat de overeenkomst voor de internationale handel in katoen met drie jaar tot 30 sept 1973 is verlengd De overeenkomst, die in 1962 tot stand kwam en in 1967 werd verlengd. is bedoeld om een ordelijke ontwikkelmg van de wereldhandel in katoen te verkrijgen en met name betere exportmogelijkheden voor de ontwikkelingslanden te creeren Ook Nederland en België hebben de overeenkomst (met nog 28 anderen, waaronder de VS. India, Pakistan en de VAR) ondertekend (GATT, NZZ, Le Monde)
(Vor ber pag 262/3-1968)

NIEUWE LEDEN. OVERZICHT GATT-DEELNEMERS

Naar op 22 april bekend werd gemaakt, is de Verenigde Arabische Republiek op 9 mei als volledig lid toegetreden tot de GATT. De VAR was in 1962 voorlopig lid geworden. Op 2 sept. maakte de GATT bekend, dat Mauritius als 78ste land tot de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel is toegetreden.
Een volledige lijst van de GATT-landen volgt hieronder:

Argentinie, Australie, Barbados, België, Birma. Boeroendi, Brazilie, Canada, Centraal Afrikaanse Republiek, Ceylon, Chili, Cuba, Cyprus, Dahomey, Denemarken, Dominicaanse Republiek, Engeland, Finland. Frankrijk, Gabon, Gambia, Ghana, Griekenland, Guyana, Haiti, Ierland, India, Indonesie, Israël, Italie, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Joego-Slavië, Kameroen, Kenia, Kongo (Brazzaville), Koeweit, Luxemburg, Madagascar, Malawi, Maleisie, Malta, Mauretanie, Mauritius, Nederland, Nicaragua, Nieuw-Zeeland, Niger, Nigeria, Noorwegen, Oeganda, Opper-Volta, Oostenrijk, Pakistan, Peru, Polen, Portugal, Rhodesie, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Spanje, Tanzania, Togo, Trinidad/Tobago, Tsjaad, Tsjechoslowakije, Turkije, Uruguay, VAR, Verenigde Staten, West-Duitsland, IJsland, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Zweden en Zwitserland
Tunesie is in mei van dit jaar als voorlopig lid toegetreden De 12 volgende landen zijn voormalige kolonies van bij de GATT aangesloten landen en zijn de facto lid, in afwachting van een definitieve beslissing over de door hen in de toekomst te voeren handelspolitiek Algerije, Botswana, Cambodja, Equatoriaal-Guinee, Kongo (Kinsjasa), Lesotho, Malediven, Mali, Singapore, Swaziland, Zambia, Zuid-Jemen Toetreding van deze landen wordt mogelijk door de ondertekening van een bereidverklaring volgens art XXVI van de Overeenkomst (GATT)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

WETSONTWERP INZAKE FINANCIËLE VERHOUDING RIJK-KERKGENOOTSCHAPPEN. COMMISSIE-VERDAM INGESTELD

Medio juli is bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend dat strekt tot het doen vervallen van art. 185 van de Grondwet. Dit artikel, dat in zijn huidige bewoordingen reeds in de Grondwet van 1815 werd opgenomen, bepaalt dat de traktementen, pensioenen en andere inkomsten, van welke aard ook, die door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of hun leraars genoten worden, aan deze gezindheden verzekerd blijven. De bedoeling was door deze bepaling de toen bestaande toestand te bestendigen.

Afkoopregeling

Naar aanleiding van het advies van de commissie-Van Walsum, die zich met deze materie heeft beziggehouden, heeft de minister van financiën reeds in een brief van 27 febr. 1969 laten weten, dat de regering een regeling tot afkoop van de huidige uitkeringen als de enige aanvaardbare oplossing ziet (zie pag. 167/3-1969). Aan de Staatscommissie inzake de Grondwet en de Kieswet werd de vraag voorgelegd, of een afkoopregeling al dan niet zou moeten worden gebaseerd op een additioneel artikel van de Grondwet.

De Staatscommissie heeft voorgesteld art. 185 te laten vervallen, onder opneming van een additioneel artikel, op grond waarvan de in art. 185 neergelegde regeling van kracnt blijft, totdat terzake bij wettelijke regeling een voorziening zal zijn getroffen. De Staatscommissie acht het weinig raadzaam de structuur van de te treffen regeling in de Grondwet vast te leggen.

De regering gaat met dit voorstel akkoord. De Grondwetswijziging (in verband met de komende Kamerverkiezingen) blijft dus op dit punt beperkt tot een deconstitutionalisering.

Er is een commissie, onder voorzitterschap van prof. mr. Verdam ingesteld, die zich zal beraden over een voorziening tot afwikkeling van de historisch verkregen rechten. (Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 167/3-1969)

WETSONTWERP INZAKE WET PREMIE KERKENBOUW

Bij de TK is in nov. een wetsontwerp ingediend, dat beoogt de werkingsduur van de Wet Premie Kerkenbouw, die vanaf 1 mrt 1961 geldig is en op 1 mrt 1971 zou aflopen, te verlengen tot 1 mrt 1975. De bedoeling hiervan is een soepele en geleidelijke overgang te verkrijgen naar de situatie, waarin de kerkgenootschappen voor de stichting van kerkgebouwen geen steun van rijkswege meer nodig hebben.

Begin 1970 bedroeg het aantal kerkgebouwen dat met rijkspremie gebouwd of nog in aanbouw was 567 (tegen een in 1961 geschat aantai van 480). In de laatste jaren is het aantal aanvragen om kerkbouwsubsidie aanzienlijk teruggelopen, aldus meldt het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening. (Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 553/1-1969)

INKRIMPING DIENSTPLICHT

Op 14 juli is bekend gemaakt dat de diensttijd bij de Koninklijke Landmacht vanaf 1 jan. 1971 voor iedere dienstplichtige zal worden gelijkgetrokken tot 16 maanden.

Dit betreft met name de dienstplichtige korporaals en soldaten met een lange opleiding. Van deze regeling zullen twee- tot drieduizend dienstplichtigen profiteren. In totaal worden jaarlijks tussen de 30.000 en 40.000 recruten in actieve dienst opgeroepen. De diensttijd voor dienstplichtigen bij marine en luchtmacht blijft ongewijzigd (resp. 21 maanden en 18 maanden).

De diensttijdverkorting bij het leger is mogelijk door rationalisering van de opleiding (vaklieden, radiotelegrafisten en marechaussees) alsmede door verzwaring van de selectienormen. De verkorting heeft ten gevolge dat jaarlijks 130 dienstplichtigen méér opgeroepen moeten worden. (ANP, *NRC*)

VERSCHERPT TOEZICHT OP SCHIPHOL

Na het toenemend aantal kapingen van vliegtuigen dit jaar (zie pag. 711/2) zijn, in navolging van het door de ICAO gegeven advies, de bewaking van het vliegveld Schiphol en de veiligheidsmaatregelen uitgebreid.

Vanaf begin sept. wordt scherpere controle uitgeoefend op de transitruimten bij Schiphol en bij de toegangen tot de luchthaven, en is de controle op passagiers en vliegtuigen uitgebreid.

Vanaf medio okt. zijn ook de korte afstandsvluchten opgenomen in het pakket van veiligheidsmaatregelen. De controle wordt hierbij steekproefsgewijs uitgevoerd. Binnen afzienbare tijd wordt Schiphol uitgerust met elektronische apparatuur ter detectie van vuurwapens e.d. *(NRC/H'blad)* (Vor. ber. pag. 711/2)

WIJZIGING INDELING NEDERLANDSE LUCHTRUIM

Met ingang van 10 dec. 1970 ondergaat het verkeersleidingssysteem in het Nederlandse luchtruim een belangrijke wijziging.

De verkeersgebieden in het luchtruim boven Nederland, d.w.z. de gebieden waarin verkeersleiding aan het luchtverkeer wordt verstrekt, zullen met ingang van deze datum belangrijk worden uitgebreid en het grootste deel van het luchtruim boven Nederland, alsmede een deel van de Noordzee gaan omvatten. Bovendien zal de grens van de luchtruimte die door de verkeersleidingsdienst wordt gecontroleerd van ca. 7,6 km naar ca. 14 km hoogte worden opgetrokken.

De onderste begrenzing van het zgn. naderingsverkeersgebied Schiphol, wordt opgetrokken van 300 m tot 450 m.

De zgn. ,,kleine luchtvaart" krijgt hierdoor de mogelijkheid om vrij onder dit gebied door te vliegen.

Naast de verkeersleidingsdiensten van de Rijksluchtvaartdienst is ook het militaire verkeersleidingscentrum Nieuw-Milligen bij de wijziging betrokken.

Boven Zuid-Limburg wordt een nieuw naderingsverkeersgebied Maastricht ingesteld, met grenzen van 300 m en 6100 m. Ten slotte zullen de bestaande luchtwegen, die thans 10 nautische mijlen (ca. 18 km) breed zijn, worden omgezet in brede sectoren om gescheiden in- en uitvliegroutes mogelijk te maken. (Staatscourant)

KAMERLEDEN GEHULDIGD

Op de dag dat het Nederlandse Parlement herdacht dat 25 jaar geleden de (voorlopige) Staten-Generaal na de Tweede Wereldoorlog voor het eerst weer bijeen kwam, werden tevens twee Kamerleden gehuldigd die op 17 nov. 25 jaar Kamerlid waren. Dit betrof jkvr. mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen

De voorzitter van de Tweede Kamer, mr. Van Thiel (r.), brengt een toost uit op de Kamerleden jkvr. Wttewaal van Stoetwegen en Goedhart.

(CHU) en de heer F. J. Goedhart (voormalig PvdA, thans DS '70). Kamervoorzitter Van Thiel overhandigde de heer Goedhart de versierselen behorend bij de onderscheiding tot commandeur in de Orde van Oranje-Nassau. Freule Wttewaal heeft een dergelijke onderscheiding reeds eerder gekregen. *(NRC/H'blad)*

DEFENSIE VERGOEDT SCHADE VELUWE-BRAND

Het ministerie van defensie zal de schade vergoeden van de bosbrand die medio juni rond 't Harde heeft gewoed De geclaimde schade wordt geschat op f **800 000** Volgens de gedupeerden zou de brand ontstaan zijn tijdens militaire schietoefeningen Naar het ministerie meedeelt wijst het vergoeden kan de schade er beslist niet op dat de defensie zich schuldig voelt aan de brand De vergoedingen hebben betrekking op zowel de bebossing als op woningen en inboedel (NRC/Handelsblad)

ADOPTIEVERZOEKEN 1969

Volgens gegevens van het CBS werden in **1969 1267** adoptieverzoeken bij de arrondissementsrechtbanken ingediend In **1968** was dit aantal **1259**
Er werden **1060** verzoeken afgedaan **(in 1968** 923), waarvan **1037** werden toegewezen
Eind **1969** waren sedert de inwerkingtreding van de adoptiewet **(1** nov **1956)** ruim **6 800** kinderen geadopteerd Er waren op **31** dec **1969** nog **1638** verzoeken in behandeling **(NRC)**

CRIMINALITEIT

Volgens gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek bedroeg het aantal ler kennis van de politie gekomen misdrijven in **1969** ruim **240 000** tegen **216 000** in **1968** (stijging van 11,1%)
Het aantal onopgehelderde misdrijven bedroeg bijna **105.000** of **44%** (46% in **1968).** Per **100.000** inwoners kwamen **1880** misdrijven ter kennis van de politie **(1713** in 1968). De grootste toeneming vertonen de vermogensmisdrijven: **1314** per **100.000** inwoners tegen **1167** in **1968.** De agressieve misdrijven stegen tot **199** per **100.000** inwoners **(185** in 1968), terwijl de seksuele misdrijven een geringe daling te zien gaven: **70** tegen **73.** Voor de verkeersmisdrijven werd een stijging tot **268** per **100.000** inwoners **(3%)** geconstateerd.
In totaal werden **109.000** verdachten bij de politie bekend, tegen ruim **104.000** in **1968.** Daarbij waren **74.500** mannen van **18** jaar en ouder. **(71.000** in 1968), **9.300** vrouwen **(8.700** in 1968), **23.300** jongens beneden **18** jaar **(22.700** in **1968)** en **2.100** meisjes **(1.900.** in **1968).** (NRC)

(Vor. ber. pag. 553/2-1969)

VERKEERSONGEVALLEN

Volgens gegevens van het CBS zijn in het wegverkeer in **1969 3 075** personen om het leven gekomen en werden **67 599** mensen gewond Ten opzichte van **1968** geeft het dodencijfer een toename van 168 of ca 5,8% te zien Dit is aanzienlijk meer dan in **1968,** toen de toename t.o.v **1967** slechts 1% bedroeg Het jaargemiddelde in de jaren voor **1968** lag meestal rond de 6,5%
Gedood werden **597** voetgangers, **578** bromfietsers, **532** fietsers, **77** motor- en scooterrijders, I **176** inzittenden van personenauto's, **94** inzittenden van vrachtwagens, **1** buspassagier en **21** andere verkeersdeelnemers De meeste gewonden vielen onder de bromfietsers **25 693** Bij de inzittenden van personenauto's was dit aantal **21 608** (CBS)

(Vor ber pag 553/2-1969)

OVERTREDINGEN OPIUMWET

In **1969** zijn ongeveer **550** personen wegens overtreding van de Opiumwet met de justitie in aanraking geweest Dit aantal was in **1968 350**
De misdrijven betroffen vnl het verhandelen, aanwenden en het onbevoegd in bezit hebben van middelen als opium, LSD, hasjiesj, marihuana e d
Het aantal veroordelingen bleef in beide jaren ongeveer gelijk rond **250.** In **1969** werden derhalve circa **300** zaken geseponeerd, tegen **100** in **1968.**
Van de **550** afgedane strafzaken hadden **73** (13%) betrekking op vrouwen (12% in **1965-'68)** De helft der verdachten bestond ult jeugdigen beneden **21** jaar (38% in 1965-'68), rond 4% was **40** jaar of ouder (8% in **1965-'68**)
In de drie grootste gemeenten werd 56% der misdrijven gepleegd tegen 69% in **1965-'68)** In Noord- en Zuid-Holland samen **75% (82%)**
Van alle betrokkenen ondergingen er **127** (23' i preventieve hechtenis waarvan *78* langer dan een maand (NRC)

(Vor ber pag 553/2-1969)

TOENEMING LONGKANKER. VERMINDERING TBC

Uit cijfers die de Stichting Centraal Bureau voor keuringen op medisch-hygiënisch gebied over **1969** heeft gepubliceerd, blijkt dat het aantal tuberculose-gevallen dat bij rontgenologisch onderzoek wordt gevonden daalt. en dat het aantal gevallen van longkanker toeneemt.
In **1969** werden ruim een miljoen mensen gekeurd Het betrof overwegend massa-onderzoek, d w z groepskeuringen bij bedrijven e d en keuringen in het kader van het bevolkingsonderzoek
Hierbij werden **119** gevallen van actieve TBC gevonden, tegen **159** in het jaar daarvoor Het aantal longtumoren steeg echter van **268** in **1968** tot **320** in **1969**
De leeftijdsverdeling wijst uit dat de meeste afwijkingen worden gevonden bij mannen in de oudere leeftijdsgroepen
Volgens cijfers van het CBS bedroeg de sterfte aan kanker van de ademhalingsorganen bij mannen in **1968 75.1** per **100 000,** wat vergeleken met **1955** een stijging van ca 110% betekent In **1968** kwam de sterfte als gevolg van kanker voor het eerst boven de **25 000** (CBS, NRC)

STIJGEND AANTAL SYFILISPATIËNTEN

Uit een in sept gepubliceerd verslag van de geneeskundige hoofdinspectie van de volksgezondheid blijkt, dat de laatste tien jaar in Nederland een toenemmg van het aantal syfilwpatienten is te constateren
In het verslag zijn o m de resultaten vermeld van enquêtes onder huisartsen in **1959, 1963** en **1967** De betekenis van deze enquêtes ligt vooral in het feit dat het moeilijk is nauwkeurige cijfers over het optreden van geslachtsziekten te krijgen Er bestaat geen aangifteplicht en het aantal adviesbureaus voor de geslachtsziektenbestrijding is sinds **1960** sterk afgenomen. zodat de gegevens daarvan geen juist beeld meer kunnen geven
De toeneming van het aantal syfilispatiënten is vrij snel gegaan in **1959** meldden de huisartsen in totaal **204** patienten met een vroeg stadium van syfilis, in **1963 472,** in **1967 660** Per **100 000** inwoners is de stijging resp 1,8, **3,9** en **5,2** geweest
De ziekte komt bij jeugdigen relatief niet vaker voor dan vroeger
Buitenlanders hebben in de stijging van het aantal syfilispatienten slechts in geringe mate bijgedragen Relatief nam hun aandeel zelfs af
Omdat hiernaar voór **1967** geen onderzoek is verricht, kunnen soortgelijke gegevens niet worden veistrekt ten aanzien van het voorkomen van gonorroe (NRC)

BELGIË

VOORSTELLEN TOT HERZIENING VAN PIET SCHOOLPACT

Bij de verjaardag van het op 20 nov. 1958 gesloten schoolpact — dat thans, twaalf jaar na de ondertekening, mag worden herzien — is door verscheidene partijen en verenigingen het probleem van die herziening aan de orde gesteld.

De leiding van de PVV opende de reeks met een verklaring, waarin vooral wordt aangedrongen op de afschaffing van de bestaande indeling in rijks-, provincaal, gemeentelijk en vrij onderwijs; voortaan zouden nog enkel een neutraal en een geëngageerd onderwijsnet bestaan.

Op 16 nov. publiceerde het nationaal secretariaat van het katholiek onderwijs de besluiten van een commissie die o.l.v. oud-ACV-voorzitter A. Cool de desiderata van de katholieke scholen heeft bestudeerd. In het document wordt aangedrongen op pedagogisch overleg tussen de onderwijsnetten in een nationale onderwijsraad; op kwalitatieve verbetering van het onderwijs o.m. door pedagogisch onderzoek, experimenten. herscholing van leerkrachten enz.: op rationalisatie en programmatie. Speciale aandacht gaat naar het financiële vraagstuk. De commissie-Cool herinnert eraan dat het katholiek onderwijs de jongste 12 jaren een stijging van 300.000 leerlingen noteerde, wat bouwkosten ten belope van 16 mrd fr meebracht. Op die bouwoperatie weegt nu een schuld van 6,5 mrd fr. Verder is uit een onderzoek van het Centrum voor Economische Studies van de Leuvense universiteit gebleken dat 8,5 mrd fr nodig is voor de vernieuwing van de schoolgebouwen die vóór 1900 werden opgetrokken, en nog eens 8 mrd fr voor de gebouwen die tussen 1900 en 1925 werden opgetrokken.

Volgens de commissie-Cool moet het Rijk hier financieel helpen. Het vrij onderwijs moet leningen kunnen aangaan onder staatswaarborg en met een tegemoetkoming van het Rijk voor de interestlast. Verder stelt de commissie voor dat bestaande ongelijkheden (b.v. de salarisregeling voor priesters, het leerlingenvervoer enz.) zouden worden afgeschaft.

De vereniging van socialistische leerkrachten heeft van haar kant laten weten, dat zij geen herziening van het schoolpact in overweging kan nemen, zolang dit pact niet integraal wordt nageleefd. De vereniging bedoelt daarmee dat het pact vooral in het voordeel van het katholiek onderwijs wordt toegepast, terwijl de grote noden van het openbaar onderwijs niet worden verholpen. Hierbij wordt dan vooral aangeklaagd dat er te weinig staatsscholen worden gebouwd en dat de bestaande scholen gebrekkig geïnstalleerd zijn.

De vereniging van Vlaamse leerkrachten die haar leden heeft in het openbaar én het vrij onderwijs, staat een ,.depolitisering" van het onderwijsbeleid voor. Het ministerie van nationale opvoeding zou niet langer de inrichtende overheid van het rijksonderwijs zijn. Ook wordt voorgesteld dat alle onderwijsinstellingen — ook die van het vrij onderwijs — eigendom van het rijk zouden worden.

Op 23 nov. besliste de leiding van de BSP besprekingen met het katholiek onderwijs over de herziening van het schoolpact aan te vatten. Op 24 nov. deed de leiding van CVP/PSC een beroep op de regering, opdat het gesprek onder de partijen op gang zou komen.

GERECHT EN BOEKENVERKOOP

Senator W. Calewaert (BSP) heeft op 19 nov. minister Vranckx (justitie) geïnterpelleerd over de inbeslagneming door het gerecht van het ,,Rode boekje voor scholieren." Hij haalde een groot aantal Nederlandse en Vlaamse perscommentaren i.v.m. het boekje aan, om te bewijzen dat het heelwat waardering vindt. De inbeslagneming noemde Calewaert een aanslag op de vrijheid van meningsuiting.

Vranckx antwoordde dat — gelet op de scheiding van de machten — de minister niet hoeft in te grijpen, wanneer het gerecht oordeelt dat een boek in beslag dient te worden genomen. Men kan overigens niet betwisten, aldus Vranckx, dat het oordeel van het gerecht evolueert. Tien jaar geleden was het vrijgeven van een publikatie als Variaties ondenkbaar; vandaag kan dit werk worden beschouwd als ,,een limiet die niet mag worden overschreden."

Wat het Rode Boekje betreft, zei Vranckx dat hij de inhoud beslist niet kon goedkeuren: ,,Indien onze scholieren toepassen wat in dat boekje staat, dan gaan ze niet alleen naar zelfvernietiging, maar dan wordt België over ettelijke jaren een onderontwikkeld land. Het is niet mogelijk de ondermijnende aard van het boekje in twijfel te trekken. Wij hebben een gezonde jeugd. Zij is ons kapitaal voor de toekomst. Ook het gerecht moet haar beschermen. Wij willen niet dat ze wordt volgepropt met perve se pornografie en met ondermijnende verdovende middelen."

De vertrouwensmotie die n.a.v. de interpellatie was ingediend, werd op 26 nov. goedgekeurd met 91 tegen 40 stemmen bij 2 onthoudingen.

VAN DOOREN

De voormalige Belgische SS-officier Julien van Dooren die sedert het einde van de tweede wereldoorlog in Oostenrijk verbleef, zal niet worden uitgeleverd.

Van Dooren werd in 1947 door een militaire rechtbank te Brussel bij verstek ter dood veroordeeld. Als voornaamste medewerker van de SS-leider R. Verbelen, was hij beschuldigd van diverse misdaden van gemeen recht. In sept. 1968 werd Van Dooren te Bad Hofgastein aangehouden, waar hij sedert vele jaren onder een valse identiteit had geleefd. België verzocht aanvankelijk om zijn uitlevering. Nadat de terdoodveroordeling was omgezet in levenslange gevangenisstraf, om de uitlevering mogelijk te maken, gingen nog zoveel maanden voorbij dat de straf intussen verjaarde. Het uitleveringsverzoek werd toen ingetrokken.

De Oostenrijkse overheid die Van Dooren vrijliet. zal nu nagaan of in Oostenrijk een gerechtelijke procedure tegen het gewezen SS-lid kan worden ingezet. (AFP 22-11)

LANDBOUWPRIJZENBELEID

Woordvoerders van de Belgische Boerenbond, de Alliance Agricole Belge en de Fédération Nationale des UPA hebben op 18 nov. op een persconferentie te Brussel een gemeenschappelijk programma m.b.t. het optrekken van de landbouwprijzen bekend gemaakt. Zij gingen ervan uit, dat het netto-bedrijfsinkomen van de Belgische boeren en tuinders in 1970 ruim 3 mrd fr lager zal liggen dan in 1969 wat een vermindering met 10% betekent. In een periode van algemene economische welvaart, wordt aldus de kloof tussen het inkomen van de landbouwers en dat van de vergelijkbare beroepsgroepen nog groter, aldus de woordvoerders, die dan ook aandringen op een vrijwel algemene prijsverhoging voor de belangrijkste Belgische landbouwprodukten, met name een verhoging van

ongeveer 6% voor de melk, 10% voor het rundvlees, 2% voor de tarwe, 10% voor de tabak enz.
Voor eieren en pluimvee, groenten en fruit worden geen eisen gesteld, omdat voor die produkten een andere marktregeling bestaat, die niet steunt op vastgestelde prijzen.
In de motivering van het eisenprogramma wordt gesteld dat de landbouwprijzen, vastgesteld door de EEG, sedert 1966 nagenoeg ongewijzigd bleven; dat de algemene bedrijfslasten daarentegen bestendig zijn gestegen; dat vooral het inkomen van de melkproducent sterk werd aangetast; dat de ongunstige situatie in 1970 nog werd versomberd door de slechte weersomstandigheden.

ENGELAND

BARBER STELT BEZUINIGINGEN VOOR

Minister van financiën Anthony Barber heeft op 27 okt. het Lagerhuis een herziening van de staatsuitgaven voorgelegd, daarmee uitvoering gevend aan de verkiezingsbeloften van de conservatieven.
In een veertig minuten durende rede, die door de Britse pers direct al het „minibudget" genoemd werd, kondigde de minister een groot aantal bezuinigingen aan, die in het aanstaande belastingjaar besparingen van totaal £ 330 mln moeten opleveren. De groei die het laatste budget te zien gaf van 3,5% ten opzichte van het daaraan voorafgegane, werd hierdoor teruggebracht op 2,8%.
Daartegenover kondigde de minister van financiën ter aanmoediging van de investeringen een verlaging van de ondernemersbelasting aan van 45% op 42% en vanaf april 1971 een verlaging van de inkomstenbelasting met een sixpence of 2,5%.
De eerste concessie zal de schatkist in het eerste jaar omstreeks £ 60 mln kosten en in de volgende jaren £ 90 mln per jaar. De tweede concessie zal in het eerste jaar omstreeks £ 315 mln kosten en is dus ruwweg gelijk aan de £ 330 mln die de bezuinigingen in datzelfde begrotingsjaar zullen opleveren.
Barber lichtte de belastingverlaging toe door te verklaren: „We willen uit de deprimerende cyclus van hoge belastingen en lage groei breken". De maatregelen waren bedoeld om het Britse volk een nieuwe aanmoediging, nieuwe kansen en nieuwe hoop te geven.
De minister verklaarde verder dat de maatregelen erop gericht zijn om de individuele staatsburger meer te laten houden van wat hij verdient, hem een grotere aansporing te geven om meer te verdienen en een grotere vrijheid om zijn inkomen te besteden zoals hem, goeddunkt.
Daarbij past een besnoeiing van de overheidsbemoeienis op sociaal terrein, een vermindering van regeringssubsidies op alle mogelijke gebieden, een grotere selectie bij de versterking van sociale voorzieningen en een uitbreiding van de functies van het particuliere bedrijfsleven ten koste van overheidsingrijpen.
Barber deelde mede, dat, terwijl in 1964 (bij het aan de macht komen van de Labourregering) de publieke sector 4% van de brutoproduktie eiste, dit cijfer in 1969 tot 50% was gestegen — een tendens die volgens de nieuwe regering „onaanvaardbaar" was. De thans afgekondigde kortingen zullen tegen het begrotingsjaar 1974/1975 op de uitgaven een besparing van £ 1100 mln moeten opleveren.
In concreto houden Barbers maatregelen o.a. in: een afschaffing van de toeslagen aan de spoorwegen voor het Londense forensenverkeer; duurdere paspoorten en toegangsprijzen voor de tot nu toe kosteloze musea.
Verder heeft de regering het plan om in de vier belastingjaren van 1971/'72 tot 1974/'75 een aanvullende £ 110 mln beschikbaar te stellen voor de sociale voorzieningen en een aanvullende £ 28 mln voor scholenbouw.
Voor het bedrijfsleven betekenen de maatregelen een omschakeling van het stelsel van directe investeringstoeslagen tot een van investeringsaftrek. Ook de directe regionale arbeidstoeslagen gaan verdwijnen, maar in algemene zin wordt de politiek van bevordering van bedrijvigheid in de zogenaamde „ontwikkelingsgebieden" gehandhaafd.
Het wegenbouwprogram blijft grotendeels onaangetast terwijl het defensieprogramma dat o.a. het handhaven van een Britse militaire tegenwoordigheid in Zuidoost-Azië inhoudt, zal kunnen worden uitgevoerd binnen de door de Labourregering vastgestelde financiële richtlijnen voor het begrotingsjaar 1971/'72.
In de landbouwsteun zal de lang aangekondigde omschakeling van een stelsel van produktietoeslagen tot invoerheffingen thans worden voltrokken. Verder zal er bezuinigd gaan worden in de sociale voorzieningen. Zo zal er meer betaald moeten worden voor medicamenten en protheses en zal de gratis schoolmelk voor kinderen worden afgeschaft, terwijl de prijzen van de op school verstrekte maaltijden verhoogd zullen werden.
In de toekomst zal het ziektegeld eerst vanaf de vierde dag uitgekeerd worden en niet meer vanaf de *eerste* dag van ziekte,
Ûm de eventuele nadelige gevolgen van deze maatregelen voor de mensen in de laagste inkomensklasse op te vangen werd een nieuwe Family Income Supplement Bill aangekondigd (zie hieronder).

Reacties

Minister Barbers begroting kreeg in het Lagerhuis bij de Labouropposition een uiterst kritisch onthaal De Labourfractie was bijzonder ontstemd over de bezuiniging op de schoolmelkvoorziening en over de verhoging van de kosten van de schoolmaaltij den
Oud-minister Jenkins vond de maatregelen gecompliceerd, deprimerend en krenterig in aanpak, bovendien opzettelijk vaag en moeilijk te volgen
Labours schaduwkabinet diende een motie van afkeuring in, waarin de maatregelen veroordeeld werden als „schriel" en als „unfair" tussen de verschillende sectoren van de samenleving; de belastingwijziging betekent, zo zei de motie, aanzienlijke verlichting voor rijkere belastingbetalers ten koste van de laagste inkomens De laatste zullen de last van de kortingen op de sociale voorzieningen en van de verhoogde heffingen hebben te dragen, nadat zij reeds waren belast door de regeringspolitiek van stijgende prijzen
Victor Feather, de algemeen secretaris van het TUC, merkte op dat Barber verzekerd had dat het voor de meeste mensen een „harde winter" zou zijn Hij voorzag dat de bonden onder grotere druk van hun leden zouden komen te staan om door loonsverhogingen de gestegen kosten van het huishoudbudget op te vangen.
Aan de andere kant sprak een woordvoerder van het werkgeversverbond van een „indrukwekkende" lijst van maatregelen Ook onderwijskringen waren ingenomen omdat meer geld beschikbaar zal komen voor de bouw van scholen

Debat

Bij de debatten over de bezuinigingsmaatregelen op 4 en 5 november nam minister Barber stelling tegen opzettelijke reflatie van de economie Hij meende dat m de eerstkomende zes maanden de opwaartse tendens in de produktie ruwweg in evenwicht zal zijn met de verwachte stijging van het potentiele produktievermogen
De onmiddellijke indicaties waren volgens hem die van stijgende consumentenuitgaven, aanzienlijke stijging van de export en een matige stijging van de overheidsuitgaven en de investeringen in vaste activa Barber verwachtte voor 1971 opnieuw een aanzienlijk overschot op de betalingsbalans, vereist voor schulddelging en overzeese investering Hij zag de kosteninflatie als het meest dringende probleem De minister verzekerde dat de regering voor wat betreft de particuliere

sector in ieder geval niet terwille van een kortstondige vrede inflationaire loonregelingen zal aanmoedigen of tolereren Op 5 november nam het Lagerhuis met 308 tegen 276 stemmen een regeringsmotie aan om de maatregelen van Barber goed te keuren (The Times, NZZ, NRC/H'blad)

KREDIETBEPERKINGEN

Op 29 okt. heeft de regering de grote banken opgedragen een groter deel van de reserves, waaruit zij leningen verstrekken aan cliënten, vast te leggen bij de centrale bank. Onder het toezicht op de kredietverlening dat al enige jaren geldt, zijn de handelsbanken verplicht een bepaald percentage van hun liquide middelen bij de Bank van Engeland te deponeren. Tot nu toe was dat 2% voor de Londense banken en 1¼% voor de banken in Schotland. De centrale bank liet weten dat de Londense banken voortaan 1% meer moeten afdragen en de Schotse banken 0,5% meer.
Men verwacht dat de banken vooral minder krediet aan particulieren zullen gaan verschaffen. (Reuterj

STEUN AAN BEHOEFTIGE GEZINNEN

Enkele dagen na de indiening van de bezuinigingsmaatregelen, heeft de regering haar plannen voor steun aan behoeftige gezinnen gepubliceerd.
Volgens de plannen zullen aanvullingen variërend van 4 tot 60 shilling per week worden uitgekeerd aan die gezinnen die niet het minimuminkomen halen. In geval van werkeloosheid zullen uitkeringen van £ 15 per week voor gezinnen met 1 kind, en £ 2 voor ieder kind meer uitbetaald worden. De vaststelling van de uitkeringen zal ieder half jaar opnieuw beoordeeld worden op grond van de lopende inkomens incl. de kinderbijslag. Allenstaande vrouwen met kinderen hebben dezelfde rechten als gezinnen met een vader.
Naar schatting komen 110.000 gezinnen met beide ouders, 54.000 vaderloze gezinnen en 24.000 gezinnen met onregelmatige inkomens, voor de uitkeringen in aanmerking.
(NZZ)

CONSERVATIEVEN BEHOUDEN ZETEL

Bij de tussentijdse verkiezing in Enfield-West (Middlesex), noodzakelijk geworden door het overlijden van Ian Macleod (pag. 699/1) hebben de conservatieven de zetel behouden. De conservatieven kregen 8279 stemmen. Slechts 49,8% van het electoraat kwam op. In juni, bij de herverkiezing van Ian Macleod was dat nog ca. 70%. De kandidaat van Labour kreeg slechts 0,39% van de stemmen. *(NRC)*

FRANKRIJK

BEGROTING 1971

Op de begroting voor 1971, die minister van financiën Giscard d'Estaing begin september aan het parlernent heeft voorgelegd, zijn de gewone uitgaven 8,74% hoger dan die voor het lopende jaar. Zij bedragen Ffr. 171,88 mrd. De gewone inkomsten zullen met 9,44% stijgen naar Ffr 175,10 rnrd, zodat er een overschot zal ontstaan van Ffr. 322 mrd.
De belangrijkste kenmerken van de begroting zijn het evenwicht tussen inkomsten en uitgaven en de beperking van de totale groei op 9,44%.
Het jaar 1971 zal dan het tweede begrotingsjaar zijn na de terugkeer van Giscard d'Estaing op het ministerie van financiën waarin de uitgaven volledig door de inkomsten gedekt zullen zijn. De ontwikkelingen in het lopende begrotingsjaar zijn zodanig dat niet met een tekort gerekend hoeft te worden. Het groeipercentage van ca. 9% is overigens afgestemd op de verwachte groei van het bruto nationale produkt, die ook ca. 9% zal bedragen.
Volgens de toelichting van Giscard d'Estaing zal de staatsbegroting de expansie van de economie niet afremmen of versnellen, maar slechts begeleiden.
De begroting gaat ervan uit dat, in hoeveelheden gerekend, de binnenlandse produktie met 5,7% zal stijgen en de invoer met 8,7% zal toenemen, terwijl men verwacht dat het privégebruik met 5,1%, de bedrijfsinvesteringen met 7,4% en de exporten met 9,5% zullen toenemen.
De binnenlandse produktie zal, in geld uitgedrukt, met 9% stijgen, omdat men met een stijging van het indexcijfer voor de kosten van levensonderhoud met 3% rekent.
De twee grootste posten aan de uitgavenkant van de begroting zijn die voor onderwijs en defensie. Voor de eerste maal zijn de uitgaven voor onderwijs groter dan die voor defensie. Met Ffr. 2975 mrd krijgt onderwijs 13,84% meer dan in 1970, terwijl defensie met Ffr. 2887 mrd maar 6,15% meer krijgt dan in 1970. Onderwijs krijgt in totaal 16,976 van de gewone staatsuitgaven, defensie 16,4%. De toename van de uitgaven voor onderwijs zijn voornamelijk terug te voeren op de uitbreiding van het personeelsbestand.
De algemene personeelskosten voor het staatsapparaat zullen met 10,14% toenemen, veroorzaakt door loonsverhogingen en uitbreiding van het personeelsbestand.
De kapitaalsuitgaven voor de openbare investeringen zullen met 5,17% stijgen en in totaal Ffr 2168 mrd bedragen. Van de totale geplande investeringsuitgaveri zal een bedrag van Ffr 113 mrd geblokkeerd worden en in het fonds voor conjunctuurpolitiek gestort worden, dat slechts aangesproken mag worden als de conjuncturele situatie extra overheidsprojecten noodzakelijk maakt. Aan de uitgavenkant is verder opmerkelijk de vermindering van de staatshulp aan de genationaliseerde en aan de staatsbedrijven, die opgevangen zal moeten worden door een beroep op de kapitaalmarkt en door tariefverhogingen. Bijna de helft van de staatshulp komt de spoorwegen ten goede.
Aan de inkomenskant voorziet de begroting in een stijging van de directe en de indirecte belastingen. De begroting voorziet ook in een aantal sociale maatregelen zoals de verhoging van de ouderdomsrenten, belastingvrijdom tot een bepaald bedrag voor ouden van dagen, verhoging van de overheidsbijdragen aan bepaalde sociale verzekeringen en een nieuwe verhoging van de hulp aan gezinnen met drie of meer kinderen. (NZZ, Le Monde)

OPHEFFING KREDIETBEPERKING

De nationale kredietraad van de Banque de France heeft op 23 okt., op voorstel van de regering, besloten alle kwantitatieve beperkingen op de kredietverlening door banken op te heffen. De beperkingen waren tijdens de monetaire crisis van november 1968 (pag. 771/1-'68) ingevoerd. De kredietverlening mocht niet meer toenemen dan 10% van het bedrag dat in september van dat jaar uitstond. Minister van financiën Giscard d'Estaing liet de nationale kredietraad op 23 oktober weten dat het toezicht op de kredietverlening moest worden afgeschaft in verband met de ruimte die er is ontstaan tussen de produktiecapaciteit van de Franse industrie en de werkelijke omvang van de produktie.
De nationale kredietraad besloot de

kwantitatieve beperking van de kredietverlening aan het bedrijfsleven te vervangen door een systeem dat neerkomt op een uitbreiding en verfijning van de reserveverplichtingen van de banken tegenover de centrale bank. Er diende voigens de raad een einde te komen aan de gewoonte van de banken de middelen die ze voor de kredietverlening nodig hebben bij de centrale bank op te nemen De Banque de France wil bereiken dat de banken vaker een beroep doen op de kapitaalmarkt dan wel hun klanten op de een of andere manier aanmoedigen tot het verhogen van hun deposito's.

Discontoverlaging

Op 20 oktober besloot de Banyue de France de disconto te verlagen van 7,5 tot 7%. (Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad)*

REGERINGSVERKLARING

Premier Chaban-Delmas heeft op 15 oktober de Nationale Vergadering een nieuw regeringsprogramma voorgelegd dat een voortzetting is van dat van 16 sept. 1969 (pag. 668 /2 e.v. '69).

Aan de vooravond van de redevoering van de premier kregen de parlementariërs een boekje toegestuurd waarin de regeringsbeloften van september vorig jaar — toen Chaban-Delmas ,,een nieuwe maatschappij" aankondigde in Frankrijk — werden vergeleken met de resultaten, die de regering het afgelopen jaar heeft geboekt.

In 55 punten verdeeld over 4 hoofdstukken, gaf de regering een opsomming van haar prestaties. Onder het eerste hoofdstuk vorming en informatie van de burgers werden genoemd de verhogingen van de kredieten voor onderwijs, het invoeren van universitaire hervormingen, de reorganisatie van de ORTF en de invoering van vrije informatie op radio en televisie. Onder het hoofdstuk ,,De rol van de Staat" beloofde Chaban-Delmas een wet over de decentralisatie en de versterking van de vrijheid van de gemeenten.

De nationale concurrentiepositie (het derde hoofdstuk) zou verbeterd kunnen worden door een verbeterde beroepsopleiding, omscholing van oudere werknemers, vermindering van de militaire diensttijd en de vorming van kaderpersoneel.

Onder het hoofdstuk ,,verjonging van de sociale structuren" werd uitgebreid ingegaan op nieuwe vormen van samenwerking tussen ondernemers en vakbonden, de omschakeling op maandsalarissen, de invoering van een minimumloon en de hulp aan minder-validen en het begin van een hervorming van het belastingstelsel. In zijn uiteenzetting legde Chaban-Delmas de nadruk op de noodzaak om de Franse samenleving te ,,deblokkeren". Hij toonde zich optimistisch over' de economische vooruitgang in het land. ,,Alles wijst er op dat heropleving van de binnenlandse consumptie, die gepaard gaat met een hoog niveau op het gebied van de export en de investeringen, op zichzelf reeds een sterke economische activiteit zeker steit". Maar hij voegde daar aan toe, dal deze vooruitgang in dienst moest staan van de Fransen.

Vier factoren bemoeilijkten dit echter, aldus Chaban-Delmas: de moeilijkheden om in de Franse grote steden te leven (,,onze steden moeten weer menselijk worden"), de ,,excessieve ongelijkheden" binnen de bestaande sociale structuur (Chaban noemde met name ouden van dagen en vrouwen als slachtoffers van deze ongelijkheid), een onvoldoende gelegenheid tot beroepsvorming en ,,een steriliserend werkend centralisme".

Ter bestrijding van de woningnood kwam de premier met een groot aantal plannen, die in 1971 uitgevoerd zullen moeten worden. Zo zal de regering belangrijke bijdragen gaan leveren voor de opbouw van de infrastructuur, zullen de gemeenten in staat gesteld worden reserves te kweken, die kunnen worden gebruikt voor het verwerven van bouwgronden om speculaties tegen te kunnen gaan. Oude woningen zullen met staatshulp vernieuwd worden.

Met een overweldigende meerderheid van 382 tegen 89 stemmen werd het regeringsprogramma van premier Chaban-Delmas aangenomen. De oppositie bestond uit communisten, socialisten, radicalen en enkele fractielozen.

De UDR, de Onafhankelijke Republikeinen en het centrum stemden voor. (Le Monde, NZZ, De *Volks*krant)

HERVORMING ORTF

De door de regering Chaban-Delmas op 24 oktober 1969 geïnstalleerde com issie voor de bestudering van het statuut van de ORTF (Franse radio en televisie) onder voorzitterschap van Lucien Paye, voorzitter van de rekenkamer, heeft op 29 juni aan de regering een rapport uitgebracht. In het rapport werd voorgesteld, teneinde tot een nieuwe relatie tussen de staat en het omroepwezen te komen, om een algemeen president-directeur te benoemen in plaats van de twee functionarissen die nu de leiding over de radio en televisie hebben.

Verder werd geadviseerd een administratieve raad van 20 a 26 leden in te stellen waarvan slechts 6 tot 8 leden door de regering zullen worden benoemd. Verder bepleitte het rapport de creatie van een hoge raad die er op zou moeten toezien dat de ORTF zich strikt houdt aan de haai- toegewezen werkzaamheden en die de regering van advies kan dienen bij problemen inzake omroepkwesties.

De commissie ging er overigens vanuit dat het staatsmonopolie gehandhaafd dient te blijven en dat radio en televisie ,,openbare diensten" zijn. Door concurrentie zou het niveau van de uitzendingen verhoogd moeten worden, meende de commissie.

Het belangrijkste voorstel behelsde evenwel de stichting van een derde regionaal programma, dat in geheel Frankrijk ontvangen zou kunnen worden en dat zich speciaal met pedagogische en culturele uitzendingen zou moeten bezighouden. Met dit advies zal waarschijnlijk een einde zijn gekomen aan de discussie of dit derde televisiekanaal in particuliere handen zou moeten komen. (Le Monde, NZZ)

MAATREGELEN TEGEN TILLON DOOR CPF

Charles Tillon, oud-commandant van een partisanengroep in de Tweede Wereldoorlog en oud-minister van bewapening in het kabinet de Gaulle van 1945-1946 en één van de meest geachte en vooraanstaande leden van de Franse communistische partij, maakte op 17 juli voor de televisie bekend dat hij op 3 juli uit de cel van de communistische partij in zijn woonplaats Aix-en-Provence was gezet.

Tillon, tegen wie in 1952 al eens disciplinaire maatregelen werden genomen, maar die in 1957 gerehabiliteerd werd, besloot in juni samen met Roger Garaudy en twee andere vooraanstaande communisten Maurice Kriegel-Valrimont en Jean Pronteau, die evenals hij in de loop van hun politieke carrière al eens door de partijleiding waren ge-

desavoueerd, dat het niet mogelijk was nog langer te zwijgen. Zij stelden een appel op waarin zij zich verzetten tegen het misbruik maken van het ,,democratisch centralisme" en waarin zij de plaatsvervangend secretaris-generaal van de partij Georges Marchais verweten dat hij nooit heeft deelgenomen aan de verzetsactiviteiten van de CPF in de Tweede Wereldoorlog. Verder verweten zij de partijleiding zonder een woord van protest de ,,normalisering" in Tsjechoslowakije geaccepteerd te hebben.

Enige weken na het verschijnen van dit appel, schreef Tillon een brief aan de *Nouvel Observateur* waarin hij Marchais ervan beschuldigde dat deze bij zijn aanvrage van het partijiidmaatschap in 1947 foutieve inlichtingen had verstrekt over zijn activiteiten tijdens de oorlog. Marchais zou hebben verklaard dat hij gedurende de hele oorlog in Frankrijk was gebleven, terwijl hij in werkelijkheid in het kader van de arbeidsinzet in fabrieken in Duitsland had gewerkt.

Volgens *Le Monde* (20-7) is de aanval van Tillon op de plaatsvervangend secretaris-generaal het begin van de strijd om de opvolging van de zwaar zieke secretaris-generaal Waldeck-Rochet.

Charles Tillon, aldus de NRC (20-7) is een ,,grand old man" van de Franse communistische partij en geniet vanwege zijn verleden als militant een groot aanzien Het was Charles Tillon, die in 1918 als 21-jarige jongeman de befaamde muiterg in de Zwarte Zee organiseerde Als lid van de Internationale Brigade speelde hij een vooraanstaande rol in de Spaanse burgeroorlog Nadat hij in de Tweede Wereldoorlog partisanenaanvoerder was geweest, was Tillon in 1945 en 1946 minister van bewapening

In 1952 werd Tillon, samen met André Marty, op beschuldiging van ,,nationalisme en opportunisme" van al zijn partijfuncties ontheven Een jaar na het twintigste congres van de Sowjetpartij in 1956 werd hij weer volledig gerehabiliteerd

Maar al van 1952 af had Charles Tillon zich niet meer over de gang van zaken in de Franse partij uitgelaten (Le Monde, NRC/H'blad)

ALAIN GEISMAR VEROORDEELD

Op 22 oktober werd in Parijs de 31-jarige Alain Geismar door de strafkamer van de Parijse rechtbank tot achttien maanden gevangenisstraf veroordeeld.

Geismar die leraar is (maître-assistant) en leider van de verboden beweging ,,gauche prolétarienne", was in 1968 secretaris-generaal van het syndicat national de l'enseignement

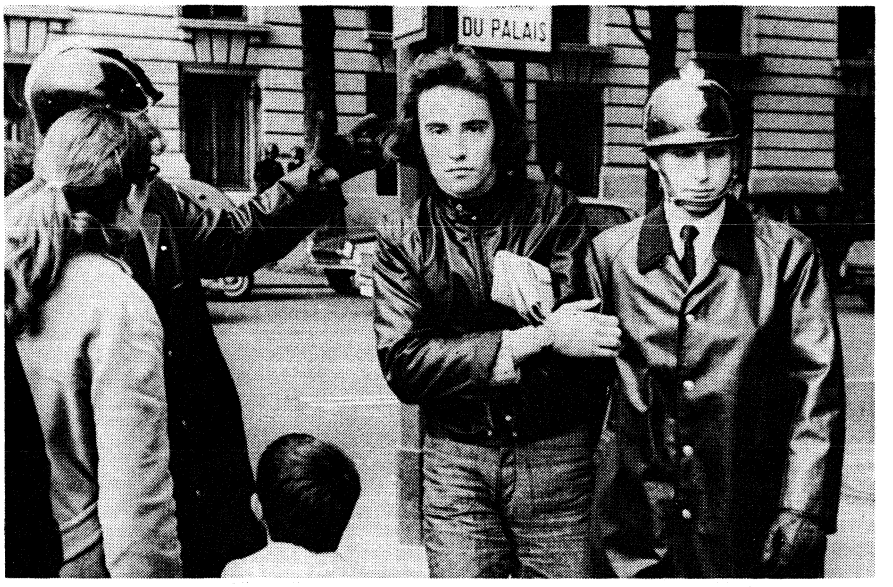

Alain Geismar bij het Parijse gerechtsgebouw.

supérieur en als zodanig met Cohn-Bendit en Sauvageot een van de leiders van de mei-revolte.

Op 25 mei van dit jaar, kort voor het begin van het proces tegen Jean-Pierre Le Dantec en Michel Le Bris, de beide hoofdredacteuren van het maoïstische blad .,La Cause du Peuple", riep Geismar op tot protestdemonstraties. Het kwam toen tot bloedige gevechten tussen politie en demonstranten. Geismar werd kort daarop gearresteerd omdat hij opgeroepen had tot oproer en omdat hij gepoogd had een verboden partij weer op te richten. (pagina 478/2)

Aan het proces gingen talloze protestacties vooraf. Maoïstische en trotskistische groepen dreigden met acties tegen de ,,repressie" en de ,,klassejustitie", negentien nieuwe auto's die voor de Citroënfabrieken geparkeerd stonden, werden in brand gestoken, er werd een bomaanval uitgevoerd op een belastingkantoor en de muren van het ministerie van justitie werden rood geverfd.

Aan de vooravond van het proces werd een massavergadering gehouden in de Mutualité, waar onder anderen vertegenwoordigers van Bernadette Devlin en het bevrijdingsfront voor Québec het woord voerden.

De Parijse politie werd met enige duizenden man oproerpolitie versterkt.

Op de avond van de eerste procesdag werden 375 personen gearresteerd, waarvan er veertien vastgehouden werden. Dezen droegen wapens bij zich. In een auto werden 50 molotow-cocktails gevonden. De politie moest verder ingrijpen op een middelbare school waar een aantal gymnasiasten demonstreerde. In Cannes, Bordeaux en Grenoble werden aanslagen met explosieven gepleegd.

Tijdens de eerste procesdag vochten de verdedigers van Geismar tevergeefs de competentie van de rechtbank aan en eisten vrijspraak omdat de verwondingen van de 76 politieagenten, zoals in de aanklacht stond, niet bewezen konden worden. Verder protesteerde de verdediging tegen het feit dat Geismar gearresteerd was door de zgn. „Barbuzes", niet tot aanhouding bevoegde ambtenaren.

In een drie kwartier durende rede verklaarde Alain Geismar o.a. dat de ,,explosie van de woede van het volk" die tot de botsingen met de politie leidde, spontaan was en niet door zijn redevoeringen was ontstaan.

Het proces werd door verschillende incidenten onderbroken. Twee getuigen, de minister van binnenlandse zaken Marcellin en de filosoof Jean-Paul Sartre, weigerden te komen. De laatste verdedigde zijn weigering door te verklaren dat er toch nooit naar zijn getuigenissen geluisterd werd.

De openbare aanklager, die een strenge straf had geëist, verklaarde dat de vrijheid van meningsuiting van Geismar en de andere ,,gauchistes" op geen enkele wijze bedreigd werd, zulks ter verdediging tegen de verwijten en protesten van

vele zijden dat het proces een bedreiging vormde voor de vrijheid van meningsuiting.

Tweede veroordeling

Op 24 november werd Alain Geismar door het hof voor staatsveiligheid veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf wegens poging tot heroprichting van Proletarisch Links. De eis was achttien maanden.

Alain Geismar die eerder had laten weten waarschijnlijk niet te zullen verschijnen voor het hof van staatsveiligheid was toch aanwezig. Hij hield een fel requisitoir tegen een ,,bourgeois-justitie", waarin hij de procureur-generaal voorhield dat deze zijn dochter om de oren geslagen zou hebben toen hij van de minister van binnenlandse zaken Marcellin te horen had gekregen dat die dochter lid was van Proletarisch Links.

De procureur-generaal kwam terug met een verwijzing naar de geslaagde academische carrière van Geismar. diens lectoraat aan de Universiteit van Parijs en de vermelding dat ,,zeshonderd luxe automobielen" waren voorgereden bij het huwelijk van Alain Geismar. (Le Monde, *NZZ.* De Volkskrant)

SERVAN-SCHREIBER VERSLAGEN IN BORDEAUX

Op 20 september vond in Bordeaux een tussentijdse verkiezing plaats voor de zetel van het tweede kiesdistrict van Bordeaux in de Nationale Vergadering. Deze verkiezing was noodzakelijk geworden door het overlijden van de afgevaardigde Jacques Chabrat, die deze zetel als plaatsvervanger van premier Chaban-Delmas, had bezet.

Aan de tussentijdse verkiezingen werd deelgenomen door 23.450 van de 38.691 stemgerechtigde burgers (38,41% onthield zich van stemming.) Chaban-Delmas kreeg 63,5570, de radicaal-socialist Jean-Jacques Servan-Schreiber 16,59%, de communistische kandidaat François Rivière 8,63%, de kandidaat van niet-communistisch links Gabriel Taix 7,76%. De resterende 811 stemmen waren verdeeld over 6 andere kandidaten.

Jacques Valade, deken van de faculteit voor natuurwetenschappen van de universiteit van Bordeaux zal de zetel van Chaban-Delmas in de Nationale Vergadering gaan bezetten.

Chaban-Delmas die sedert 1945 burgemeester van Bordeaux is en meer dan twintig jaar afgevaardigde voor het tweede kiesdistrict in de Nationale Vergadering is, moest zich na zijn benoeming tot premier door een plaatsvervanger laten vertegenwoordigen, omdat de grondwet van 1958 bepaalt dat een regeringsfunctie en een libmaatschap van het parlement onverenigbaar zijn. Aan de andere kant verbiedt de grondwet niet dat een lid van de regering zich kandidaat stelt voor de parlementsverkiezingen, zodat in geval van verkiezing een lid van de regering, i.c. premier Chaban-Delmas de keus heeft zijn regeringsfunctie neer te leggen of zich weer door een plaatsvervanger te laten vertegenwoordigen.

Bij Jean-Jacques Servan-Schreiber ligt de zaak eveneens zo: deze is al afgevaardigde voor Nancy (pag. 440/2) en op grond van de constitutie kan men maar één zetel tegelijkertijd bezetten. De grondwet verbiedt overigens niet dat een afgevaardigde aan de verkiezing om een andere zetel deelneemt.

In geval van verkiezing moei dan besloten worden welk mandaat gehandhaafd wordt. Servan-Schreiber verklaarde herhaalde malen tijdens zijn campagne dat hij in het geval dat hij gekozen zou worden in Bordeaux, zijn mandaat van Nancy zou behouden.

Servan-Schreiber had verder verklaard dat hij zijn functie van secretaris-generaal van de radicale partij zou neerleggen indien hij niet minstens 30% van de stemmen zou behalen.

Chaban-Delmas verklaarde tijdens de verkiezingscampagne dat hij het ambt van burgemeester van Bordeaux en het premierschap zou neerleggen als hij niet herkozen werd.

Aanvankelijk was het niet de bedoeling geweest van Servan-Schreiber om zelf kandidaat te staan voor de verkiezingen. Hij stelde voor een eenheidskandidaat van alle linkse partijen, met uitzondering van de communisten maar incl. de centrumpartij van Lecanuet, op te stellen en daarmee de tussentijdse verkiezingen tot een nationale aangelegenheid te maken.

Aanvankelijk gingen zowel de radicale partij als de socialistische partij en de conventie van republikeinse instellingen van Mitterrand ermee akkoord een linkse eenheidskandidaat te steunen, maar toen Servan-Schreiber geen kandidaat kon noemen die de goedkeuring van alle betrokkene partijen kon wegdragen en de socialisten en de conventie niet akkoord gingen met Servan-Schreibers uitdrukkelijke wens het democratische centrum erbij te betrekken, besloten alle partijen zelf met kandidaten uit te komen.

In perscommentaren werd erop gewezen het voor de vierde maal sinds 1965 niet gelukt was een derde politieke macht tussen gaullisme en communisme van de grond te doen komen. Eerdere pogingen van Gaston Deffere, Jean Lecanuet en Alain Poher waren eveneens mislukt.

Servan-Schreiber blijft secretaris-generaal

Op 22 sept. kwam het politbureau van de radicaal-socialistische partij bijeen om zich te beraden over de ontslagaanvrage van Servan-Schreiber als secretaris-generaal van de partij. Met 33 tegen 9 stemmen werd het verzoek van Servan-Schreiber verworpen, zodat deze secretaris-generaal van de partij zal blijven. (Le Monde)

OOST-EUROPA

ROEMENIË

DE POLITIEKE KOERS VAN ROEMENIË. HET BALKAN-PLAN

De recente zittingen van de Nationale Vergadering van Roemenië (10-11 juli) en van het Centrale Comité van de CP (8-9 juli) hebben, volgens de *Financial Times,* ,,overtuigend aangetoond dat, ondanks de ondertekening op 7 juli van een nieuw ,,Vriendschapsverdrag" met de Sowjet-Unie (pag. 746/1), de Roemenen op geen enkel belangrijk punt hebben toegegeven."

● Tijdens de plenaire vergadering van het CC in juli bevestigde president Ceausescu het bekende Roemeense standpunt over nationale soevereiniteit, onafhankelijkheid en niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden van andere landen (pag. 747/2).

Q Enkele dagen na het vertrek van premier Kosygin uit Roemenië weigerde Roemenië zich aan te sluiten bij de nieuwe investeringsbank van de Comecon (zie volg. afl.), de mogelijkheid open latend van deelneming op een later tijdstip „in een of andere vorm".

● Roemenië blijft weigeren partij te kiezen in het Sino-Sowjet-conflict, getuige de bezoeken van hoge Roemeense partij- en regeringsdelegaties aan de Chinese Volksrepubliek (zie hieronder).

Q Roemenië heeft begin juni van dit jaar het initiatief genomen tot het houden van een Balkan-conferentie en hierover de regeringen van Turkije, Bulgarije, Griekenland, Albanië en Joego-Slavië gepolst (pag. 424/3). Sindsdien is in verband hiermee diplomatiek contact geweest met enkele landen. Zo maakte de Griekse regering begin juli bekend dat met Roemenië besprekingen waren gevoerd. Op 11 en 12 sept. pleegde president Ceausescu overleg met partijleider Zjiwkow van Bulgarije over de mogelijke verlenging van het Roemeens-Bulgaars vriendschapsverdrag. Bij dit gesprek zou ook de Roemeense wens tot nauwere samenwerking op de Balkan ter sprake zijn gekomen. In dit verband uitte premier Kosygin bij zijn bezoek aan Roemenië een bedekte waarschuwing, door te herinneren aan de tijd toen Roemenië deel uitmaakte van het Westerse „cordon sanitaire" rond de SU en later een beginpunt werd van

waaruit de aanval op dat land begon.

● Behalve dat geen Roenieense troepen betrokken waren bij de invasie in Tsjechoslowakije, heeft het land sindsdien eveneens geweigerd aan grootscheepse Warschaupact-manoeuvres deel te nemen. Bij de laatste manoeuvres in de DDR (medio oktober), werd door Radzo-Boe*karest* melding gemaakt van het zenden van een groep ,,officieren van de generale staf" (± 300 man). In enkele Oosteuropese publikaties (w o. het Oostduitse partijblad *Neues Deutschland)* was de indruk gewekt dat een groter contingent Roemeense gevechtstroepen aan de operatie „Wapenbroederschap" zou deelnemen.

Niettemin is Roemenië thans, ondanks haar relatief onafhankelijke politieke koers, een volledig lid van Comecon en Warschaupact. Samen met Joego-Slavië echter óók het symbool van wat nationalisme binnen een machtsblok vermag: beide landen vormen een permanente spanningsbron binnen de machtssfeer van de Sowjet-Unie.
De emancipatie van Joego-Slavië, Albanië en Roemenië heeft de naoorlogse Russische overheersing op de Balkan teruggedrongen tot praktisch alleen nog Bulgarije. Het oude nationalisme op de Balkan (met ziin veelheid aan volken, staatjes en daaruit voortvloeiende conflicten), heeft de SU aan de ene kant de mogelijkheid gegeven het ,,verdeel-en-heers[v]-principe toe te passen, maar is van de andere kant een doorlopend gevaar voor de Russische greep op het gebied.

(Carpress)

Het Roemeense Balkaninitiatief

Het Roemeense initiatief van begin juni 1970 (pag. 424/3) is reeds met instemming door Turkije en Joegoslavië begroet en kan de stoot zijn tot een beperkte maar werkelijke samenwerking op de Balkan. Reeds nu tonen bepaalde projecten aan, dat zo'n beperkte en op specifieke doelen gerichte samenwerking op de Balkan vruchtbaar kan zijn. Hiertoe behoren het gigantische hydro-elektrische project in de Donau (bij de IJzeren Poort) dat een gemeenschappelijke Roemeens-Joegoslavische onderneming is (pag. 671/4-1969). Verder zijn er plannen voor eenzelfde project in samenwerking tussen Roemenië en Bulgarije, en bestaan er gezamenlijke ondernemingen op het gebied van het toerisme. Met name dit laatste wordt wel gezien als een geschikt uitgangspunt voor een algemene samenwerking op de Balkan.
Na de beëindiging van de Koude Oorlog, lijken ook het politieke klimaat op de Balkan en daarmee de mogelijkheden van de diverse Balkan-landen verbeterd te zijn. Het feit dat zelfs Albanië tracht te komen tot betere betrekkingen met ,,aartsvijanden[w] als Joego-Slavië en Griekenland (vgl. pag. 391/1 en 447/3) is mede een teken van dit veranderde klimaat. Een open vraag in dit verband blijft, hoe het sterk Sowjet-Unie gezinde Bulgarije hierdoor zal worden beïnvloed.
Het Joegoslavische blad *Politika* stelde vast, dat het Roemeense Balkan-plan alle mogelijke ondersteuning verdient, omdat een stabiele vrede op de Balkan onmisbaar is voor de consolidatie van de onafhankelijkheid der landen, en dat alleen een gezamenlijk optreden ,,de intriges van hen die van buitenaf in de Balkan-zaken interveniëren" kan dwarsbomen.
Dit alles lijkt mede-bepalend voor de blijvende spanningen tussen de Sowjet-Unie en Roemenië. *(Financial* Times, Le Monde, *NZZ)*
(Vor. ber. pag. 746/1 en pag. 424/4)

ROEMEENSE DELEGATIES IN CHINA

In 1970 hebben een tweetal Roemeense delegaties een bezoek aan de Chinese Volksrepubliek gebracht. Medio juni werd een delegatie van de Roemeense Staatsraad en de Nationale Vergadering op hartelijke wijze in Peking ontvangen. De delegatie, geleid door Emil Bodnaras, vice-president van de Staatsraad en een van de leiders der Roemeense CP, werd o.m. door Mao Tsetoeng ontvangen. Na de verslechtering in de Roemeens-Chinese betrekkingen die het gevolg was van het bezoek van president Nixon in aug. 1969 aan Roemenië (pag. 501/1-1969), leek met dit bezoek het herstel van de vriendschappelijke betrekkingen bezegeld te zijn. Hierbij heeft vermoedelijk, aldus de *NZZ* (12-6), ook een rol gespeeld, de heftige kritiek die Roemenië leverde op de Amerikaanse gevechtshandelingen in Cambodja, benevens het feit dat Roemenië in tegenstelling tot de SU de regering-Sihanoek in Peking heeft erkend (pag. 318/2). De Roemeense delegatie had eerder een bezoek aan Noord-Korea gebracht.

Van 23-31 juli bracht een Roemeense militaire delegatie o.l.v. de minister van defensie, Ion Ionita, een bezoek aan China. Evenals bij de hierboven genoemde delegatie, werd ook dit bezoek voorafgegaan door een tien dagen durend verblijf in Noord-Korea.
Op 29 juli werd de delegatie door Mao Tsetoeng ontvangen. Voorts werden besprekingen geroerd met de belangrijkste Chinese leiders als premier Tsjoe En-lai en de stafchef van het Chinese leger, generaal Hoeang Joeng-sjeng. (Le Monde, *NZZ)* (Vor. ber. pag. 424/1, noot)

VRIENDSCHAPSVERDRAG KOEMENIE-POLEN VERLENGD. GOMOELKA IN BOEKAREST

Van 10-14 nov. hebben de Poolse partijleider Gomoelka en premier Cyrankiewicz een officieel bezoek gebracht aan Roemenië. Tijdens dil bezoek werd het 20-jarige vriendschapsverdrag tussen beide landen voor eenzelfde tijd verlengd.
De verlenging van het verdrag komt ongeveer twee jaar over tijd, na een periode van spanningen tussen beide landen die voortvloeiden uit de tussen Moskou en Boekarest bestaande meningsverschillen. Na het totstandkomen van het Russisch-Roemeense verdrag in juli, werden in augustus onderhandelingen tussen Polen en Roemenië geopend.
Het negen artikelen tellend verdrag vertoont grote gelijkenis met het Russisch-Roemeense verdrag. In vergelijking met het oude verdrag is het artikel over het gevaar van een Duitse agressie weggevallen. (Le Monde, *NZZ)*
(Vor. ber. pag. 380/3-1969)

BEZOEK CEAUSESCU AAN OOSTENRIJK. ONDERTEKENING VIJF-JARIG HANDELSVERDRAG

Van 21-25 sept. bracht de Roemeense partijleider Ceausescu een officieel bezoek aan Oostenrijk. Tijdens dit bezoek voerde Ceausescu besprekingen met de Oostenrijkse Bondskanselier Kreisky.
In het slotcommuniqué dat werd uitgegeven staat vermeld. dat beide staatslieden het erover eens waren dat de kans op een Europese veiligheidsconferentie de laatste tijd groter is geworden. Het communiqué sprak van een ,,bemoedigend perspectief". In het communiqué wordt voorts benadrukt, dat de kleine en middelgrote staten bij het zoeken naar een oplossing voor de internationale problemen en bij het verkrijgen van wereldvrede, een steeds grotere rol te vervullen krijgen.
De bilaterale betrekkingen tussen Oostenrijk en Roemenië zijn verstevigd door de ondertekening van een nieuw vijf-jarig handelsverdrag en door de instelling van een gemengde commissie die zich met de economische, industriële en technische samenwerking tussen beide landen zal gaan bezighouden. Voorts werd een consulair verdrag afgesloten en kwamen beide partijen overeen te onderhandelen over een verdrag inzake sociale verzekeringen. Dit i.v.m. het grote aantal voormalige Oostenrijkers dat in Roemenië woont (ca. 400.000). Het slotcommuniqué spreekt echter niet over het vraagstuk van de hereniging van families (waaraan vooral Oostenrijk zich nogal wat gelegen laat liggen). (Le Monde, *NZZ)*
(Vor. ber. pag. 648/2-1969)

VIJF-JARIG HANDELSVERDRAG RIET FRANKRIJK

Tijdens de tweede zitting van de gemeenschappelijke Roemeens-Franse regeringscommissie, die was ingesteld na het bezoek van generaal de Gaulle aan Roemenië in 1968 (zie pag. 377/1-1968), werd op 9 jan. 1970 overeenstemming bereikt over een nieuw vijf-jarig handelsakkoord en samenwerkingsverdrag tussen de beide landen.
In het verdrag wordt de nadruk gelegd op de langlopende verdragen die worden gesloten tussen Franse en Roemeense ondernemingen. De gemeenschappelijke regeringscommissie beveelt uitbreiding van de samenwerking aan op het gebied van de machinebouw, de chemische en elektrotechnische industrie. de staal- en metaalverwerlrende industrie en de vliegtuigbouw. Verder wordt nauwere samenwerking bepleit bij de planning en bouw van industriële ondernemingen. Een uitbreiding is voorzien in de reeds bestaande Frans-Roemeense samenwerking op het gebied van de autoproduktie: de Roemeense fabricage van onderdelen voor de Franse auto-industrie en de deelmontage zullen worden uitgebreid.
Er is een speciale commissie gevormd, die zich zal gaan bezighouden met de samenwerking op het gebied van de grondstoffen-verwerking, met name wat betreft aardolie en metaalertsen. *(Agerpress, NZZ)*
(Vor. ber. pag. 424/3)

VIJF-JARIG HANDELSVERDAG MET WEST-DUITSLAND

Nadat de Westduitse minister van economische zaken, Schiller op 27 aug. 1969, tijdens een ééndaags bezoek aan Roemenië, voorbereidende besprekingen had gevoerd met partijleider Ceausescu en de minister voor de buitenlandse handel Boertica, begonnen in nov. 1969 besprekingen over het tot stand komen van een vijf-jarig handelsverdrag tussen West-Duitsland en Roemenië. Een dergelijk verdrag had Roemenië reeds met Frankrijk afgesloten (zie hierboven).
Op 22 dec. 1969 werd het Westduits-Roemeens verdrag in Bonn ondertekend. Het verdrag behelst de uitbreiding van de handel tussen beide landen in de periode tot eind 1974 op basis van een in 1967 gesloten overeenkomst over uitbreiding van de wetenschappelijk-technische samenwerking (pag. 517/2-1967). De handel tussen Roemenië en de Bondsrepubliek is in 1970 aanzienlijk uitgebreid. (Le Monde, *NZZ, NRC)*

PREMIER RIAURER IN WEST-DUITSLAND. UITNODIGING VOOR HEINEMANN EN BRANDT

Van 22-24 juni heeft premier Maurer op uitnodiging van Bondskanselier Brandt een officieel bezoek aan de Westduitse Bondsrepubliek gebracht.
In een persconferentie ter afsluiting van zijn bezoek meldde Maurer, dat president Heinemann en Bondspresident Brandt zijn uitnodiging hadden aanvaard om een officieel bezoek aan Roemenië te brengen.
Tijdens de persconferentie wees Maurer de Westduitse opvatting van de hand, dat éérst Duitse problemen als de kwestie-Berlijn moeten zijn geregeld alvorens een veiligheidsconferentie wordt gehouden.
Maurer sprak zich nadrukkelijk uit voor het houden van vóór-conferenties, die het houden van een Europese veiligheidsconferentie zouden moeten voorbereiden. (Le Monde, *NZZ)*

PREMIER MAURER ZWAARGEWOND

Volgens mededeling van het Roemeense persbureau Agerpress is de 68-jarige premier Gheorge Maurer bij een autoongeluk op 5 okt. ernstig gewond geraakt. Op 6 okt. onderging de premier, die sinds 1961 de Roemeense regering leidt. een spoedbehandeling van een team van binnen- en buitenlandse specialisten. De toestand van premier Maurer die in een ernstige shock-toestand verkeerde, zou hierna enigszins verbeterd zijn. (Agerpress, Le Monde)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

VIETNAM

IMPASSE BIJ PARIJSE BESPREKINGEN NA VERTREK CABOT LODGE. 8 PUNTEN MEVR. BINH. 5 PUNTEN NIXON

Rij de Vietnam-onderhandelingen te Parijs is ook na 3 nov. 1969 (zie pag. 705 e.v. en 73361 c.v.-1969) geen positief resultaat geboekt. Van 4 dec. 1969 tot 17 sept. 1970 ontbraken steeds minstens twee van de vier delegatieleiders. Ook werden in die periode door geen van de partijen nieuwe voorstellen van enig belang ingediend.

Op 17 sept., toen tenslotte de leiders van alle vier delegaties weer aanwezig waren, kwam mevr. Nguyen Thi Binh: de minister van buitenlandse zaken van de Zuidvietnamese voorlopige revolutionaire regering en leider van de delegatie van deze regering, met een nieuw, uit 8 punten bestaand vredesplan, dat evenwel door de VS en Zuid-Vietnam verworpen werd. De Amerikaanse president Nixon bracht vervolgens op 7 okt. een nieuw vredesplan, bestaande uit 5 punten, te berde, dat door de voorlopige revolutionaire regering en Noord-Vietnam verworpen werd.

Inmiddels werd de terugtrekking van Amerikaanse militairen uit Zuid-Vietnam voortgezet.

Ontslag *Cabot* Lodge. Impasse. Benoeming Bruce

Henry Cabot Lodge, de leider van de Amerikaanse delegatie bij de Parijse besprekingen, en Lawrence Walsh, de persoonlijke vertegenwoordiger van president Nixon aldaar. dienden op 20 nov. 1969 hun ontslag in. Lodge verklaarde dat hij deze stap genomen had omdat ,,persoonlijke zaken thuis" zijn aandacht opeisten. De woordvoerder van het Witte Huis, Ronald Ziegler, zei dat hij geen idee had wanneer een nieuwe leider van de Amerikaanse onderhandelingsdelegatie zou worden benoemd, al ontkende hij dat het achterwege blijven van de benoeming van een opvolger van Lodge de besprekingen in waarde zou doen dalen. Hij deelde mee dat Philip C. Habib, de voornaamste adviseur van Lodge, als waarnemend delegatieleider zou optreden.

Lodge ging in een verklaring d.d. 24 nov. 1969 in op opmerkingen die de Noordvietnamese delegatieleider Xuan Thuy over de Amerikaanse positie bij de Parijse bespreking gemaakt had en die de dag tevoren in de New York Times waren opgenomen Hij verklaarde o.a.: ,,Thuy heeft het doen voorkomen alsof hij steeds bereid is geweest tot particuliere bijeenkomsten voor het houden van serieuze besprekingen Het is echter zo dat elke particuliere bijeenkomst, die wij hielden, op verzoek van de VS heeft plaats gevonden." Ook was volgens Lodge Thuy bij particuliere besprekingen even onverzoenlijk geweest als hij het bij de openbare bijeenkomsten was Het was niet waar dat hij — Lodge — slechts één kwestie had willen bespreken, nl het uederzijds terugtrekken van troepen Wij maakten duidelijk dat wil bereid waren alle de vrede betreffende vraagstukken te bespreken ,,Wij hebben alle pogingen in het werk gesteld de betrokken partijen alle vraagstukken te laten bespreken Wij hebben onze voorstellen ingediend en aangegeven dat wij bereid zijn de voorstellen geaaan aoor ae anaere partij te bespreken. ."

Nadat Lodge op 4 dec. 1969 voor het laatst aan de besprekingen had deelgenomen. weigerde de Noordvietnamese delegatieleider Thuy de volgende zittingen bij te wonen uit protest tegen het niet benoemen van een opvolger. voor Lodge. Thuy liet zich meestal vervangen door kolonel Ha Van Lau.

Tijdens de zittingen van 8 en 15 jan. 1970 waren ook Pham Dang Lam, de Zuidvietnamese delegatieleider, en mevr. Binh afwezig, resp. wegens verblijf in Saigon en wegens ziekte.

Begin febr. arriveerde Le Duc Tho, lid van het politburo van de Noordvietnamese communistische partij en speciaal adviseur van de Noordvietnamese delegatie, in Parijs. De komst van deze vooraanstaande Noordvietnamees werd door waarnemers gezien als een ,,hint" aan de Amerikaanse regering een vertegenwoordiger van dezelfde allure te benoemen. Toen een dergelijke reactie echter uitbleef keerde Le Duc Tho op 10 april naar Hanoi terug, zonder dat hij een van de zittingen van het Parijse overleg had bijgewoond.

Nadat president Nixon in zijn toespraak van 20 april (pag. 302) de opvolging van Lodge niet te berde gebracht had, verliet ook Thuy op 11 mei Parijs. Mevr. Binh woonde de besprekingen niet langer bij en vertrok vervolgens naar Zuidoost-Azië.

President Nixon maakte op 1 juli bekend dat hij de 72-jarige diplomaat David K. Bruce benoemd had tot Amerikaans delegatieleider te Parijs als opvolger van Cabot Lodge. Na een reeks van oriënterende besprekingen zou Bruce zijn werkzaamheden te Parijs op 1 aug. of kort daarvoor beginnen. Bruce zou een ,,grote buigzaamheid" kunnen tonen bij het voeren van de onderhandelingen, aldus Nixon, die hoopte op wederkerigheid in dit opzicht. Ook tijdens zijn persconferentie van 30 juli wees Nixon erop dat Bruce, die intussen bezoeken had gebracht aan Saigon en Bangkok, over een grote speelruimte bij de onderhandelingen beschikte, maar ook zei de Amerikaanse president, dat hij en zijn Zuidvietnamese ambtgenoot Thieu het eens waren over de kwestie van een coalitieregering in Zuid-Vietnam. De Zuidvietnamezen mocht zonder hun instemming geen coalitie worden opgelegd, maar wel zou men met elke coalitie akkoord gaan als die werd gevormd door verkiezingswinnaars die deze regeringsvorm wensten.

Op 3 aug. kwam Bruce te Parijs aan, waar hij op 6 aug. voor het eerst de besprekingen bijwoonde tijdens de 78ste zitting sinds 25 jan. 1969. Tevoren verklaarde Bruce niet te geloven dat met deze zitting een nieuwe fase in de onderhandelingen zou beginnen; het zou een voortzetting zijn. Bij zijn eerste optreden drong hij er op aan dat beide partijen elkaars standpunten opnieuw aan een onderzoek zouden onderwerpen en in een realistische geest zouden onderhandelen. ,,Ik hoop dat wij propaganda en scherpe taal kunnen vermijden en ons kunnen bepalen tot een zakelijke discussie". De Noordvietnamese spreker zei daarop dat Bruce niets nieuws gezegd had en dat hij zich tot oude thema's beperkt had. Na afloop verklaarde een Noordvietnamese woordvoerder dat president Nixon door de benoeming van Bruce alleen zijn eigen fout had gecorrigeerd.

Toen op 20 aug. noch de Noordvietnamese delegatieleider Thuy, noch het hoofd van de delegatie van de voorlopige revolutionaire regering mevr. Binh in Parijs waren teruggekeerd, liet Bruce op de zitting van die dag verstek gaan.

Op 26 aug. keerde Thuy in Parijs terug. Hij had sinds zijn vertrek uit Hanoi zowel Peking als Moskou aangedaan. Tegenover verslaggevers te Parijs zei hij geheime besprekingen met Bruce niet uit te sluiten. Aan de 81ste zitting op 27 aug. nam hij niet deel; Bruce was nu wel aanwezig. Op 3 sept. echter woonde ook Thuy, voor het eerst sinds 9 maanden, het overleg bij. Hij verlangde toen een regeling van het Vietnamese vraagstuk op basis van het 10 punten-plan van het NLF (pag. 354/2-1969).

President Nixon met de nieuwe Amerikaanse delegatieleider bij de besprekingen te Parijs, David K. Bruce. Bruce werd in febr. 1898 te Baltimore geboren, studeerde rechten te Princeton, diende tijdens de 1ste Wereldoorlog in Frankrijk, deed in 1925 zijn intrede in de buitenlandse dienst. Vanaf 1927 beheerde hij 12 jaar het familielandgoed in Virginia en vervulde hij verschillende functies in het bedrijfsleven, o.a. als airectielid van Westinghouse en Pan American Airways. In 1940 kwam Bruce naar Londen als vertegenwoordiger van het Amerikaanse Rode Kruis. Twee jaar later was hij in Engeland werkzaam bij het Amerikaanse Office of Strategic Studies, de inlichtingendienst. Na de oorlog was Bruce achtereenvolgens onderminister van handel, hoofd van de ECA (Marshallplan) in Frankrijk, ambassadeur in Parijs (1949-1952), onderminister van buitenlandse zaken, waarnemer bij de EDG interim-commissie, vertegenwoordiger bij de EGKS, ambassadeur in Bonn (1957-1959) en ambassadeur in Londen (1961-1969). Bruce, die lid is van de Democratische partij, trok zich in 1969 uit het openbare leven terug. Wat achtergrond en ervaring betreft heeft hij volgens The Times veel gemeen met Averell Harriman.

Op 14 sept. keerde ook mevr. Binh weer in de Franse hoofdstad terug. Ook zij verklaarde zich voor geheime onderhandelingen met de VS.

Tiidens de 84ste zitting van de Vietnambesprekingen te Parijs op 17 sept. waren zo voor het eerst sinds dec. 1969 alle delegatieleiders aanwezig.

8 punten mevr. Binh

Mevr. Binh diende tijdens de zitting van 17 sept. een nieuw vredesplan in, dat de volgende acht punten omvatte:

„1) De Amerikaanse regering moet een eind maken aan haar agressie-oorlog in Vietnam: moet de politiek van Vietnamisering van de oorlog staken, moet volledig uit Z-Vietnam terugtrekken troepen, militair personeel, wapens en oorlogsmateriaal van de VS alsmede troepen, militair personeel, wapens en oorlogsmateriaal van de andere buitenlandse staten in het Amerikaanse kamp, zonder enigerlei voorwaarden te stellen: en moet alle Amerikaanse militaire bases in Zuid-Vietnam ontmantelen

Ingeval de Amerikaanse regering verklaart dat zij al haar troepen en die van de andere buitenlandse staten in haar kamp per 30 juni 1971 zal terugtrekken, zullen de Volksbevrijdingsstrijdkrachten afzien van aanvallen op de terugtrekkende troepen van de VS en op die van de andere buitenlandse staten in het Amerikaanse kamp, en zullen de partijen zich onmiddellijk bezig gaan houden met besprekingen over:

— de kwestie van veiligheidsgaranties voor de volledige terugtrekking uit Zuid-Vietnam van Amerikaanse troepen en die van de andere buitenlandse staten uit het Amerikaanse kamp;

— de kwestie van vrijlating van gevangen genomen militairen.

2) De kwestie van de Vietnamese strijdkrachten in Zuid-Vietnam zal worden opgelost door de Vietnamese partijen onderling.

3) Het oorlogszuchtige en fascistische Thieu-Ky-Khiem bewind, een instrument van de Amerikaanse agressie-politiek, verzet zich als een razende tegen vrede, tracht op te roepen tot intensivering en uitbreiding van de oorlog en tot verlenging van de Amerikaanse militaire bezetting van Zuid-Vietnam, en verrijkt zich met het bloed van het volk... (Volgt een reeks andere beschuldigingen)... Het herstel van ware vrede in Zuid-Vietnam maakt de vorming in Saigon noodzakelijk van een regering zonder Thieu, Ky en Khiem, een regering die vrede, onafhankelijkheid en neutraliteit voorstaat, die de levensomstandigheden van het volk verbetert, die democratische vrijheden waarborgt, zoals vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, vrijheid van vergadering, vrijheid van geloof enz., die de om politieke redenen gevangen gezette mensen vrijlaat en die concentratiekampen opheft, zodat de bewonew ervan naar hun plaatsen van herkomst kunnen terugkeren en daar leven. De voorlopige revolutionaire regering van Zuid-Vietnam is bereid besprekingen te openen met zulk een regering over een politieke regeling van het Zuidvietnamese probleem en is eveneens bereid de oorlog te beeindigen en vrede in Vietnam te herstellen

4) Het Zuidvietnamese volk zal zelf beslissen over het politieke bewind van Zuid-Vietnam door middel van werkelijk vrije en democratische algemene verkiezingen, (het) zal een nationale vergadering kiezen, een grondwet met een nationaal en democratisch karakter uitwerken, een regering instellen die de aspiraties van het hele volk weerspiegelt alsmede de wens ervan naar vrede, onafhankelijkheid, neutraliteit, democratie en nationale eendracht De algemene verkiezingen moeten op een waarlijk vrije en democratische wijze worden gehouden. De modaliteiten van de verkiezingen moeten ware vrijheid en gelijkheid tijdens de verkiezingscampagne en de stemming voor alle burgers waarborgen, ongeacht hun politieke opvattingen, met inbegrip van hen die in het buitenland wonen. Geen partij zal zichzelf het recht aanmatigen algemene verkiezingen te organiseren en de modaliteiten ervan vast te stellen. De algemene verkiezingen, georganiseerd door het marionettenbewind van de VS in Saigon op de bajonetten van de Amerikaanse bezettingstroepen, kunnen niet vrij en democratisch zijn. Een voorlopige coalitie-regering op brede basis is onmisbaar voor het organiseren van werkelijk vrije en democratische algemene verkiezingen en is eveneens (onmisbaar) voor het verzekeren van het recht op zelfbeschikking van het Zuidvietnamese volk gedurende de overgangsperiode tussen het herstel van de vrede en het houden van algemene verkiezingen.

5) De voorlopige coalitieregering moet drie bestanddelen omvatten:

— personen van de voorlopige revolutionaire regering van de republiek Zuid-Vietnam;

— personen van het Saigon-bewind, die werkelijk vrede, onafhankelijkheid, neutraliteit en democratie voorstaan,

— personen van verschillende politieke en reliqieuze groeperingen en stromingen die vrede, onafhankelijkheid. neutraliteit en democratie voorstaan, met inbegrip van degenen die om politieke redenen in het buitenland wonen

De voorlopige coalitieregering zal de overeenkomsten uitvoeren die door de partijen worden bereikt.

De voorlopige coalitieregering zal een politiek van nationale eendracht uitvoeren, de democratische vrijheid van het volk waarborgen, alle terreurdaden, represailles en discriminatie verbieden t.a.v. degenen die met een van beide partijen hebben samengewerkt; zij zal de levensomstandigheden van het volk stabiliseren en verbeteren en zij zal algemene verkiezingen organiseren teneinde een coalitieregering te vormen. De voorlopige coalitieregering zal een buitenlandse politiek voeren van vrede en neutraliteit, zij zal een politiek van goede nabuurschap met het koninkrijk Laos en met het koninkrijk Cambodja in praktijk brengen en de soevereiniteit, onafhankelijkheid, neutraliteit en territoriale integriteit van deze twee landen eerbiedigen. Zij zal diplomatieke betrekkingen

aanknopen met alle landen, ongeacht hun politiek bewind, daaronder begrepen de VS, in overeenstemming met de vijf beginselen van vreedzame coexistentic

6) Vietnam is eén, het Vietnamese volk is één De hereniging van Vietnam zal stap voor stap. met vreedzame middelen, worden voltooid, op basis van besprekingen en overeenkomsten tussen de twee zones, zonder dwang of annexatie van een van beide zijden en zonder buitenlandse inmenging Het tijdstip voor hereniging alsook alle kwesties m b t de hereniging zullen worden besproken en overeengekomen door beide zones In afwachting van de vreedzame hereniging van het land, zullen de twee zones normale betrekkingen herstellen op elk terrein, op basis van gelijkheid en wederzijds respect, en zij zullen elkaars politieke bewind en elkaars binnen- en buitenlandse politiek eerbiedigen

7) De partijen zullen samen beslissen over de maatregelen die de waarborging beogen van de eerbiediging en de correcte toepassing van de overeengekomen voorzieningen.

8) Na de overeenstemming over en de ondertekening van akkoorden die beogen de oorlog te beeindigen en vrede in Vietnam te herstellen, zullen de partijen de modaliteiten toepassen die zijn vastgesteld voor een staakt-het-vuren in Zuid-Vietnam Om een vreedzame regeling van het probleem-Vietnam te bereiken verklaart de voorlopige revolutionaire regering van de republiek Zuid-Vietnam zich bereid voortaan contact op te nemen met de groeperingen of personen van verschillende politieke stromingen of religies in binnen- en buitenland, daaronder begrepen leden van het huidige Saigon-bewind, uitgezonderd Thieu, Ky en Khiem"

Vergeleken met het 10 punten-plan van 1969 vertoonden de 8 punten de volgende verschillen: a) Nu werd gesproken van 9 maanden voor het terugtrekken van de Amerikaanse troepen, terwijl in het vorige plan geen datum werd genoemd en terwijl mevr. Binh in dec. 1969 nog een termijn van 6 maanden had gesuggereerd. b) Nu werden besprekingen over een staakt-het-vuren en vrijlating van krijgsgevangenen direct na een akkoord over de terugtrekking van de Amerikaanse troepen voorgesteld, terwijl tevoren niet over een bestand gesproken werd en de besprekingen over vrijlating van gevangenen op een niet nader bepaald tijdstip zouden volgen. c) In 1969 was geen sprake van het opnemen van leden van het huidige Saigon-bewind in de voorgestelde coalitieregering.

Xuan Thuy met mevr. Binh

De Noordvietnamese delegatieleider Xuan Thuy verklaarde dat zijn delegatie de door mevr. Binh ingediende voorstellen ,,volledig goedkeurde en steunde". Hij riep Bruce op een ,>serieusantwoord" te geven om zo de conferentie in staat te stellen „de huidige impasse" te doorbreken. Bruce zei echter de voorstellen te beschouwen als ,,oude wijn in nieuwe zakken", maar zegde wel toe ze nauwkeurig te onderzoeken.

Pham Dang Lam, de Zuidvietnamese delegatieleider achtte de eisen i.z. onvoorwaardelijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen en de val van de regering in Saigon ,.onaanvaardbaar en onredelijk", terwijl het Zuidvietnamese ministerie van buitenlandse zaken de voorstellen op 18 sept. ,,oude, vaak herhaalde, absurde eisen" noemde, die ,,helemaal geen initiatieven" bevatten.

Tijdens de zitting van 24 sept. verwierp Bruce de voorstellen categorisch. De fundamentele eisen van Noord-Vietnam en de Vietcong waren ongewijzigd gebleven, aldus Bruce. Vooral het voortdurend aandringen op een wijziging in de regering te Saigon was ,,niet te verontschuldigen en niet realistisch", daar de VS geen enkele regering aan het Zuidvietnamese volk zouden opleggen.

Nixons 5 punten

Op 24 sept. arriveerde de Zuidvietnamese vice-president Nguyen Cao Ky in Parijs voor overleg met de delegatie van Saigon. De volgende dag voerde Kissinger, Nixons adviseur voor de nationale veiligheid, in de Franse hoofdstad overleg met de Amerikaanse onderhandelingsdelegatie en vervolgens ook met vice-president Ky.

Op 4 okt. vond in Ierland een ontmoeting plaats tussen president Nixon, Kissinger, minister Rogers en de hoogste functionarissen van de Amerikaanse onderhandelingsdelegatie te Parijs, t.w. Bruce en Habib. Na dit overleg maakte president Nixon op 7 okt. voor radio en tv een nieuw vredesinitiatief bekend, dat volgens hem de volledige steun had van de regeringen van Zuid-Vietnam, Laos en Cambodja. Het nieuwe vredesinitiatief was grotendeels mogelijk gemaakt door het „opmerkelijke succes van de Vietnamisering-politiek in de laatste 18 maanden". De nieuwe voorstellen bestonden uit vijf punten:

„1) In de eerste plaats stel ik voor dat alle strijdkrachten in geheel Indo-China het vuren staken en in de stellingen blijven die zij nu innemen Dit zou een „bestand-op-de-plaats" zijn Het zou op zichzelf geen einde van het conflict betekenen, maar één doel vervullen dat wij allen hebben nagestreefd een einde maken aan het doden Ik onderschat de moeilijkheid niet van handhaving van een staakt-het-vuren in een guerrillaoorlog waarin geen frontlijnen voorkomen Maar een onconventionele oorlog kan een onconventioneel bestand nodig maken — wij van onze kant zijn bereid op onze plaats te blijven en het vuren te staken Ik vraag dit voorstel voor een bestand-op-de-plaats tot onderwerp te maken van onmiddellijke onderhandelingen Mijn hoop is dat het de verstopping in alle onderhandelingen zal doorbreken. Dit bestandsvoorstel wordt zonder voorwaarden vooraf gedaan De algemene beginselen die hiervoor zouden moeten gelden zijn deze.

- Een bestand moet onder doeltreffend toezicht staan van internationale waarnemers, en van de partijen zelf. Zonder doeltreffend toezicht bestaat voortdurend het gevaar dat een bestand ineenstort. Alle betrokkenen moeten erop vertrouwen dat het staakt-het-vuren wordt gehandhaafd en dat plaatselijke inbreuken erop snel en rechtvaardig ongedaan worden gemaakt.
- Een bestand mag niet het middel zijn waarmee een der partijen haar sterkte opvoert door uitbreiding van haar gevechtstroepen in een der landen van Indo-China.
- Een bestand moet leiden tot stopzetting van alle soorten oorlogvoering. Dit slaat op de hele reeks van acties die deze oorlog getypeerd hebben, met inbegrip van bombardementen en terreurdaden.
- Een bestand moet niet alleen de strijd in Vietnam, maar die in heel Indo-China omvatten. De conflicten in dit gebied hangen nauw met elkaar samen De Verenigde Staten hebben nimmer geprobeerd de oorlog uit te breiden. Wat wij proberen is de vrede uit te breiden
- Tenslotte moet een bestand deel uitmaken van een algemene actie ter beeindiging van de oorlog in Indo-China

Een bestand-op-de-plaats zou ongetwijfeld een massa problemen met zich meebrengen t a v. de naleving Maar het is altijd gemakkelijker geweest oorlog te voeren dan een bestand te vestigen. Met het oog op het tot stand brengen van een rechtvaardige vrede, moeten wij de uitdaging aanvaarden van lange en moeilijke onderhandelingen Door akkoord te gaan met stopzetting van het schieten kunnen wij de omstandigheden scheppen voor overeenkomsten over andere kwesties

2) Het tweede punt van het nieuwe initatief voor vrede is dit Ik stel een vredesconferentie over Indo-China voor Bij de besprekingen in Parijs momenteel praten wij over Vietnam Maar het is niet zo dat Noordvietnamese troepen alleen in Zuid-Vietnam infiltreren, er grenzen overschrijden en bases vestigen — zij bedrijven hun agressie eveneens in Laos en Cambodja

Een internationale conferentie is noodzakelijk ter behandeling van het conflict in alle drie staten van Indo-China Van deze oorlog in Indo-China is gebleken dat hij een geheel vormt — hij kan niet genezen worden door slechts een der gebieden te behandelen waar hij is uitgebroken

De wezenlijke elementen van de Geneefse akkoorden van 1954 en 1962 blijven geldig als basis voor de regeling van problemen tussen staten in het gebied van Indo-China Wij zullen de resultaten van tussen die staten bereikte overeenkomsten aanvaarden

Terwijl wij het beleggen van een vredesconferentie over Indo-China nastreven, zullen wij de onderhandelingen in Parijs voortzetten Ons voorstel voor een bredere conferentie kan zowel daar als via andere diplomatieke kanalen worden besproken De Parijse besprekingen blijven ons voornaamste forum voor het bereiken van een regeling door middel van onderhandelingen, tot het tijdstip waarop een bredere internationale conferentie serieuze onderhandelingen oplevert.

3) Het derde gedeelte van ons vredesinitiatief heeft betrekking op de Amerikaanse troepen in Zuid-Vietnam In de afgelopen twintig maanden heb ik het plafond van onze troepensterkte in Zuid-Vietnam met 165 000 man verlaagd Tijdens het volgend voorjaar zal deze terugtrekking oplopen tot een totaal van meer dan 260 000 man — ongeveer de helft van het aantal dat zich in Zuid-Vietnam bevond toen ik mijn ambt aanvaardde

Met de vermindering van de Amerikaanse gevechtsrol en aanwezigheid zijn de Amerikaanse verliezen gedaald Hun omvang sinds de voltooiing van de operaties in Cambodja was de laagste vergeleken met welke overeenkomstige periode ook in de laatste 4½ jaar

Wij zijn bereid te onderhandelen over een af te spreken tijdschema voor volledige terugtrekking als onderdeel van een algehele regeling. Wij zijn bereid al onze troepen terug te halen als onderdeel van een regeling die gebaseerd is op de principes die ik vroeger al uiteen heb gezet, en de voorstellen die ik vanavond doe.

4) In de vierde plaats vraag ik de andere partij zich aan te sluiten bij het streven naar een politieke regeling die werkelijk tegemoet komt aan de aspiraties van alle Zuidvietnamezen.

Drie beginselen beheersen onze benadering:

- Wij streven naar een politieke oplossing die de wil weerspiegelt van het Zuidvietnamese volk.
- Een rechtvaardige politieke oplossing moet de bestaande verhouding der politieke krachten weerspiegelen.
- Wij zullen ons neerleggen bij de uitkomst van het overeengekomen politieke proces.

Laat er geen misverstand bestaan over één essentieel punt: de andere partij maakt niet enkel bezwaar tegen een paar personen. Zij wil de georganiseerde niet-communistische krachten afbreken en de machtsoverneming door één partij verzekeren, en zij eist het recht op ieder die zij maar wenst van de regering uit te sluiten. Deze duidelijk onredelijke eis is volmaakt onaanvaardbaar.

Zoals mijn voorstellen vandaag aangeven, zijn wij bereid tot soepelheid op vele punten. Maar wij houden krachtig vast aan het recht van alle Zuidvietnamezen, voor zichzelf het soort regering te bepalen dat zij wensen. Wij hebben niet de bedoeling aan de conferentietafel een andere regeling na te streven dan een die rechtvaardig beantwoordt aan de redelijke belangen van beide partijen. Wij weten aat ais het conflict afgelopen is, de andere partij er nog steeds zal zijn. Het enige soort regeling dat stand zal houden is dat waarbij beide partijen belang hebben het te behouden.

5) Tenslotte stel ik de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating voor van alle krijgsgevangenen die door de twee partijen worden vastgehouden. Voor al deze gevangenen moeten oorlog en gevangenschap eindigen. Zij en hun families hebber, al teveel geleden. Ik stel voor dat alle krijgsgevangenen, zonder uitzondering en onvaarwaardelijk, nu worden vrijgelaten om terug te kunnen keren naar de plaats van hun keuze.

Ik stel voor dat alle journalisten en andere onschuldige burgerslachtoffers van het conflict eveneens onmiddellijk in vrijheid worden gesteld. De directe vrijlating van alle krijgsgevangenen zou eenvoudig een daad van menselijkheid zijn. Maar het zou zelfs meer kunnen zijn. Het zou kunnen dienen om vertrouwen te scheppen, de wil tot vooruitgang, en zo de vooruitzichten op onderhandelingen verbeteren.

Wij zijn bereid specifieke procedures te bespreken om de spoedige vrijlating van alle gevangenen te bewerkstelligen ..."

Reacties

Zowel mevr. Binh als Xuan Thuy leverden op 8 okt. kritiek op Nixons voorstellen, zonder deze evenwel formeel te verwerpen. In een interview met het Franse communistische dagblad *L'Humanité* op 12 okt. stelde mevr. Binh dat Nixons voorstellen de twee wezenlijke vragen onbeantwoord lieten: de uiteindelijke datum voor de algehele terugtrekking van de Amerikaanse troepen, en de vorming van een voorlopige coalitieregering op brede basis om vrije en democratische verkiezingen te organiseren. „Wij zien dat het z.g. vredesplan er niet op gericht is om voortgang te brengen in de Parijse vredesbesprekingen, noch dat het iets bijdraagt tot het vinden van een vreedzame regeling ... Daarom achten wij het onaanvaardbaar", aldus mevr. Binh.

Het Noordvietnamese ministerie van buitenlandse zaken veroordeelde op 14 okt. krachtig „de bedriegelijke vredesvoorstellen van de regering-Nixon" en verwierp deze „vastberaden". De volgende dag werden Nixons voorstellen ook door de voorlopige revolutionaire regering officieel verworpen. Tijdens de 88ste zitting van het Parijse overleg op 15 okt. verklaarden mevr. Binh en Xuan Thuy de Amerikaanse voorstellen „vastbesloten, radicaal en categorisch" af te wijzen, ook al meende de Amerikaanse onderhandelaar Bruce deze verwerping niet als definitief te kunnen beschouwen. Prins Norodom Sihanouk en de Pathet Lao veroordeelden eveneens Nixons plannen, terwijl de Laotiaanse en Cambodjaanse regering er zich gunstig over uitlieten

De Zuidvietnamese regering gaf op 7 okt. een verklaring uit waarin zij Nixons vijf punten herhaalde en nader op een politieke regeling in Zuid-Vietnam inging. Daarbij herhaalde zij haar aanbod voor vrije verkiezingen met voldoende garanties: de gemengde verkiezingscommissie, waarin vertegenwoordigers van de andere partij zitting kunnen hebben, om gelijke kansen voor alle kandidaten in de verkiezingscampagne te waarborgen alsmede een absoluut vrije stembus, en een internationaal controlelichaam. Ook verklaarde de Zuidvietnamese regering zich bereid de modaliteiten van de verkiezingen met de andere partij te bespreken en voorts wederzijdse problemen i.~de hereniging met vreedzame en democratische middelen.

Zowel het Chinese „Volksdagblad" als de Russische „Prawda" zagen in Nixons voorstellen een propagandatruc.

Terugtrekking Amerikaanse troepen

Toen de Amerikaanse legerleiding te Saigon op 7 sept. de terugtrekking van nog eens 3.000 militairen uit Zuid-Vietnam bekend maakte, betekende dit dat het aantal in Zuid-Vietnam gelegerde Amerikanen voor het eerst sinds 14 jan. 1967 minder dan 400.000 bedroeg.

President Nixon deelde op 12 okt. mee dat nog eens 40.000 Amerikaanse militairen tegen Kerstmis uit Zuid-Vietnam worden teruggetrokken. Het betrof een versnelling van het programma van 20 april (pag. 302/1), dat het vertrek van 150.000 militairen vóór 1 mei 1971 voorzag. Van deze 150.000 man waren per 12 okt. reeds iets meer dan 50.000 teruggetrokken. De versnelde terugtrekking was volgens Nixon mogelijk gemaakt door de voortdurende vooruitgang bij de Vietnamisering van de strijd. De troepensterkte in Vietnam zal nu tegen het eind van het jaar 344.000 zijn, d.w.z. 205.500 minder dan bij het begin van Nixons ambtstermijn. *(USIS, Vietnam Courier,* Le Monde, NRC, *NZZ)* (Vor. ber. pag. 298 e.v.)

PAUS PAULUS IN AZIË EN OCEANIË

Van 26 nov.-5 dec. heeft paus Paulus VI een reis gemaakt naar Azië en Oceanië. Nadat de paus hiertoe eind mei de wens had uitgesproken, bereikte hem een groot aantal uitnodigingen.

Hoogtepunten van de reis waren bezoeken aan de Filippijnen en Australië, waar de paus aldaar gehouden bisschoppenconferenties bezocht. Verder werd een aantal korte bezoeken afgelegd aan Iran, Oost-Pakistan, Samoa, Indonesië, Hongkong en Ceylon. De negendaagse reis. die over een afstand van meer dan 40.000 km voerde, was de langste, de zwaarste en de meest omstreden van de negen reizen die paus Paulus tot dusver heeft ondernomen. De paus bezocht enkele gebieden die aan grote sociale spanningen bloot staan. Met een speciaal door Alitalia beschikbaar gestelde DC-8, vertrok de paus op 26 nov. vanuit Rome naar Iran, waar hij een ontmoeting had met de sjah. Vandaar reisde de paus naar het rampgebied in Oost-Pakistan, waar op 14 nov. een door een tyfoon veroorzaakte vloedgolf vele tienduizenden doden had geëist en zeer grote schade had aangericht. De paus werd in Dacca ontvangen door president Yahya Khan aan wie hij twee chèques van honderdduizend dollar overhandigde. De paus riep alle katholieken van de wereld op, te delen met hen ,,die alles verloren hebben".

Na zijn enkele uren durend verblijf in Dacca vloog de paus verder naar zijn eerste officiële reisdoel, de Filippijnen.

Paus Paulus op *de Filippijnen. Moordaanslag*

Kort na de aankomst op het vliegveld van Manilla ontkwam de paus aan een moordaanslag. Een als priester geklede Boliviaanse kunstschilder, de 35-jarige Benjamin Mendoza y Amor, drong zich in de menigte naar voren en kwam, gewapend met een mes, tot dicht in de buurt van de paus. In plaats van de paus trof het mes de Zuid-Koreaanse kardinaal Stephan Soe Hwan Kim, die een kleine snijwond opliep. President Marcos van de Filippijnen duwde de paus opzij en diende de aanvaller een karateslag toe, waarna deze door politiemannen werd weggedragen. Mendoza v Amor verklaarde tijdens zijn verhoor, dat hij alleen maar had gehandeld om ,,de mensheid van het bijgeloof te redden" en om het volk van de Filippijnen ,,de huichelarij en onwetendheid van het Rooms-Katholicisme" duidelijk te maken. Ruim een miljoen mensen bejubelde de paus toen deze van het vliegveld naar de kathedraal van Manilla reed. Hier en daar werd door demonstranten aan de paus aandacht gevraagd voor „de corruptie in dit land".

Het bezoek van paus Paulus aan de Filippijnen, dat met meer dan 30 mln roomskatholieken het enige vrijwel geheel katholieke land van Azie is is het meest omstreden deel van zijn reis geweest
Het land is een oligarchie, waar enkele tientallen families zeer rijk zijn en miljoenen mensen armoe lijden De hoge geestelijkheid, met name de aartsbisschop van Manilla, kardinaal Rufino Santos, beschikt over aanzienlijke rijkdommen
De laatste jaren is binnen de rooms-katholieke kerk van de Filippijnen een sociale protest-beweging op gang gekomen
De beweging wordt gevormd door studenten, priesters, katholieke leken, katholieke organisaties en arbeiders
Vooral aan katholieke scholen en universiteiten klinkt het protest tegen de ,,zakelijke" instelling van de kerk steeds luider en wordt een vernieuwing van de kerk gevraagd in de richting van een sterk sociaal engagement en meer moderne politieke denkbeelden
Met name door deze groepering werd gevreesd dat de zeer impopulaire president Marcos en kardinaal Santos, het bezoek van de paus zouden gebruiken om hun persoonlijk prestige enigszins op te vijzelen. In pamfletten en anderzins werd de hoop uitgesproken dat paus Paulus zich nadrukkelijk hiervan zou distantiëren en vooral kardinaal Santos zou manen in de geest van het Tweede Vaticaans Concilie hervormingen door te voeren.

Paus Paulus nam in Manilla het voorzitterschap over van de op 23 nov. begonnen eerste pan-Aziatische bisschoppenconferentie. Aan deze conferentie werd deelgenomen door bisschoppen van alle Aziatische landen: uitgezonderd de Chinese Volksrepubliek, Noord-Korea en Noord-Vietnam, in welke landen geen bisschoppen meer zijn.

In zijn toespraak tot bisschoppen legde paus Paulus nadruk op de sociale rechtvaardigheid. Hij zei o.m.: ,,Het is de logische consequentie van een christelijke plicht, dat de Kerk alles moet doen wat in haar vermogen ligt ter ondersteuning van de strijd tegen onwetendheid, honger, ziekte en sociale onzekerheid. Door zich op te stellen in de voorhoede van de sociale actie, moet zij haar inspanningen vergroten om de initiatieven die worden ontplooid voor de integrale verheffing van de mens te steunen, aan te moedigen en te bevorderen. Geleid door het menselijk geweten en door de Goddelijke liefde voor de mensen, moet ze de verdediging

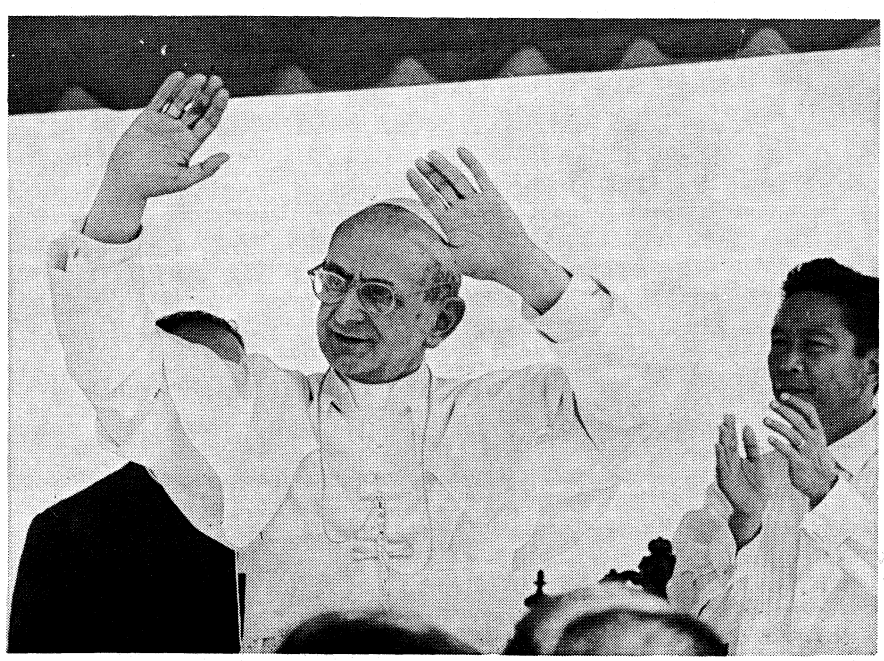

Paus Paulus met president Marcos van de Filippijnen.

Weekblad 39ste jaargang No. 2052, pag. 23423-23438

van de zwakken en armen op zich nemen." De paus veroordeelde de kloof tussen arme en rijke landen en riep de Aziatische bisschoppen op te tonen dat de verlossing állen geboden wordt, zonder onderscheid, zonder bevoorrechting van een ras, werelddeel of beschaving. Voorts riep de paus op tot beëindiging van de oorlog in Vietnam. Deze oproep herhaalde de paus in een door de radio uitgezonden „Boodschap aan Azië". In deze boodschap waarschuwde paus Paulus verder voor de gevaren van materialisme en atheïsme en vroeg om een wereldwijde samenwerking teneinde Azie bij de oplossing van zijn economische en sociale problemen te helpen. Bij het bezoek van de paus aan de residentie van kardinaal Santos, werd door enkele honderden studenten gedemonstreerd. Zij riepen ,,Leve de paus" en ,,Weg met de kardinaal".

Enkele uren later bracht de paus een bezoek aan de grote krottenwijk Tondo, waar 150.000 mensen zonder elektriciteit of sanitaire voorzieningen leven in hutten en oude olievaten. Tegen de bewoners zei de paus: ,,Het is de grote illusie van onze tijd te denken dat het hoogste doel in ons leven bestaat uit het vechten voor en het verkrijgen van economisch, maatschappelijk, tijdelijk en uiterlijk welzijn. U bent geschapen voor een hoger doel, voor het hemelse koninkrijk."

In een toespraak tot studenten van de Santo Thomas Universiteit, sprak de paus er zijn begrip voor uit, dat de jongeren actief betrokken willen zijn bij wat er met hun land gebeurt. Hij merkte op, dat hun dynamiek de aandacht van volwassenen voor de dringende problemen had wakker gemaakt. De paus riep hen op zich goed te beraden over de vraag welke richting ze voor de toekomst wilden kiezen en hun geweten te onderzoeken met betrekking tot de zuiverheid van de door hen gestelde doelen.

Tijdens zijn bezoek aan de Filippijnen, dat op 30 nov. werd beëindigd, heeft de paus gelogeerd in de pauselijke nuntiatuur.

Bezoek aan Australië

Na een tussenlanding en een kort verblijf op Samoa (Pago-Pago), arriveerde paus Paulus op 30 nov. in de Australische stad Sydney.

Ook hier was het officiële reisdoel het bijwonen van de Australische bisschoppenconferentie, waaraan bisschoppen van Australië, Nieuw-Zeeland, Polynesië en Nieuw-Guinea deelnamen. De paus werd in Sydney door een grote mensenmenigte enthousiast verwelkomd en droeg tweemaal voor meer dan 200.000 mensen in de openlucht een mis op Tijdens een oecumenische dienst in het stadhuis van Sydney, werd gedemonstreerd door een aantal aanhangers van een protestantse sekte die sympathiseert met de fel anti-papistische groepering van de Noord-Ierse dominee Ian Paisley. In zijn toespraak tot de rond 2.000 aanwezigen, onder wie vertegenwoordigers van 11 niet-roomskatholieke christelijke kerken, gaf de paus duidelijk te kennen dat men niet moet rekenen op snelle vorderingen in de richting van een christelijke eenheid. De paus wees erop dat de geschiedenis niet zonder meer kan worden afgedaan en stelde dat oprechte aarzelingen van nauwgezette gewetens vragen om eerbied en begrip. Het oecumenische werk eist, dat men de geschillen tussen de kerken eerlijk onder ogen ziet, aldus paus Paulus.

De Anglicaanse aartsbisschop van Sydney, dr. Marcus Sloane, heeft de oecumenische dienst niet willen bijwonen. Reeds enige tijd geleden liet hij weten dat er eerst bepaalde problemen, die ,,nauw met de waarheid verband houden", opgelost moesten worden voordat een gemeenschappelijke godsdienstoefening mogelijk zou zijn.

Paus Paulus wijdde tijdens zijn verblijf in Sydney de eerste autochtone bisschop van Australisch Nieuw-Guinea in.

Paus Paulus in Indonesië en Hongkong

In Djakarta viel de paus op 3 dec. het rustigste welkom op zijn wereldreis te beurt. Slechts enkele honderden mensen wachtten hem op bij het vliegveld, waar, evenals op de Filippijnen en in Australië, strenge veiligheidsmaatregelen waren genomen.

Tijdens een toespraak op het vliegveld prees paus Paulus de regering-Soeharto voor de grote rol, die zij aan de godsdiensten toekent: ,,Alle grote godsdiensten van de wereld komen hier samen: Islam, Bhoeddhisme, Hindoïsme, Confucianisme en Christendom, alle officieel erkend in de grondwet van het land, als één van zijn vijf steunpilaren (pantjasila). Wij beschouwen het als onze plicht en als een vreugde om de regering en het volk te prijzen voor het goede voorbeeld, dat zij aan de wereld geven van een hoogstaande godsdienstigheid en van samenwerking en wederzijdse verrijking in verscheidenheid." In het stadion van Djakarta droeg de paus een mis op. President Soeharto deed de paus later uitgeleide op het vliegveld.

Op de laatste dag van zijn bezoek aan Azië en Oceanië, verbleef de paus drie uur in de Britse kroonkolonie Hongkong. Daar hield hij een met spanning tegemoet geziene rede over China. Vermoedelijk onder Engelse aandrang vermeed de paus het doen van politieke uitspraken. Volgens het Vaticaanse staatssecretariaat was het bezoek aan Hongkong op zich al bedoeld als een verzoeningsgebaar tegenover communistisch China.

De rede die de paus in het Engels hield, werd in het Chinees vertaald. Hij sprak over de oude geschiedenis en cultuur van China. ,,De wijsheid van China heeft het gezegde voortgebracht ,,alle mensen zijn broeders" en wij nemen dit van u over. Wij groeten u allen, onze broeders in Christus", aldus de paus. Tijdens een mis gaf de paus zijn zegen aan alle Chinezen ,,waar zij ook zijn". Hij voegde daar aan toe: ,,Christus is ook voor China een liefdevolle verlosser."

Bij zijn tocht door Hongkong werd de paus enthousiast toegejuicht.

Reeds eerder had de paus afgezien van een bezoek aan het overwegend katholieke Formosa. Ook dit werd gezien als een poging spanningen met China te vermijden. Tijdens het verblijf van de paus op de Filippijnen hadden de bisschoppen van Formosa een telegram gestuurd, met het verzoek aan paus Paulus van een bezoek aan Hongkong af te zien ,,om misverstanden en een onjuiste interpretatie van de reis door de Chinese communisten te vermijden" en in plaats daarvan een bezoek aan Formosa te brengen. In zijn antwoordbrief wees de paus erop dat hij ook uitnodigingen van andere landen had moeten afslaan. Hij benadrukte dat hij alleen voor kérkelijke zaken Hongkong zou bezoeken.

Na zijn bezoek aan Hongkong vloog de paus naar Ceylon. Vanuit het vliegtuig zond hij boodschappen aan regeringsleiders van Noord- en Zuid-Vietnam en Cambodja. Na een kort verblijf in Colombo, waar de paus zich lovend uitliet over de regeringspolitiek van Ceylon, keerde hij terug naar Rome. (Reuter, *AFP*, Le Monde, NZZ, FAZ, de *Volks*krant)

EG

PLAN-WERNER VOOR ECONOMISCHE EN MONETAIRE UNIE

Half oktober heeft de zgn. commissie-Werner aan de regeringen van de zes EG-landen haar rapport uitgebracht betreffende de verwerkelijking in etappes van de economische en monetaire unie binnen de Gemeenschap. De werkzaamheden van de groep van deskundigen onder voorzitterschap van de premier van Luxemburg Werner, waaraan de commissie haar naam ontleent, waren een gevolg van de conferentie van staats- en regeringshoofden die begin december 1969 in Den Haag werd gehouden (pag. 769 e.v.). In het slotcommuniqué van deze topconferentie werd aangekondigd dat .,in de loop van 1970 een in fasen uit te voeren plan zal worden uitgewerkt dat de verwezenlijking van een economische en monetaire unie ten doel heeft" (pag. 784/2-1969).
In die zelfde periode publiceerde de Europese Commissie een ,,mededeling aan de Raad" betreffende de opstelling van een in fasen uit te voeren plan voor een economische en monetaire unie. Zij zette daarin uiteen welke beginselen naar haar mening bij de opstelling voor een dergelijk plan in aanmerking zouden moeten worden genomen. En zij behield zich het recht voor op een later tijdstip de nodige voorstellen ter zake aan de Raad voor te leggen.

Op 6 maart installeerde de Raad van ministers de commissie-Werner, waar behalve de Luxemburgse premier en een hoge functionaris van de Europese commissie, de voorzitters van de vijf speciale commissies van de EG zitting hadden, t.w. de commissie van presidenten van de centrale banken van de EG, de commissie voor conjunctuurpolitiek, de monetaire commissie, de commissie voor economische politiek op middellange termijn en de commissie voor budgettaire politiek.

Op 20 mei bracht de commissie-Werner een zgn. interim-rapport uit, waaruit bleek dat de lidstaten het niet eens waren over de te volgen lijn. Frankrijk en België bleken er voorstanders van te zijn de voorrang te geven aan de monetaire eenmaking, waardoor de economische eenmaking vanzelf zou volgen. Duitsland en Italië en Nederland waren de tegenovergestelde mening toegedaan. Dit verschil van inzicht leefde ook binnen de commissie, maar algemeen is men van mening dat de commissie in haar uiteindelijke rapport tot een compromis is gekomen tussen de beide opvattingen.

Het rapport stelt voor de economische en monetaire eenwording in twee etappes te verwezenlijken De eerste etappe zou eind 1973 worden afgesloten met een wijziging van het verdrag van Rome die de tweede etappe mogelijk maakt
De eerste etappe moet volgens het plan-Werner begin 1971 ingaan, en voor die tijd moeten de zes landen er hun oordeel over uitspreken Binnen drie jaar zal het financieel en economisch beleid van de zes landen al nauwer op elkaar moeten worden afgestemd. Daartoe zullen de ministerraden tenminste drie maal per jaar overleggen, zo is het plan. in de zomer om de begrotingen op elkaar af te stemmen, later in het jaar voor eventuele correcties en in het voorjaar tenslotte om na te gaan hoe de zaken in feite hebben uitgepakt

Eerste periode

Het is de bedoeling dat in deze eerste periode de koersverschillen die nu nog tussen de zes valuta's mogelijk zijn, worden beperkt Volgens de nu geldende regels mag de koers van elke munteenheid met 0,75% schommelen ten aanzien van de dollar, wat inhoudt dat de valuta's ten opzichte van elkaar met maximaal 1,5% in waarde kunnen varieren
Bij wijze van experiment zullen de centrale banken, zo stelt het plan, de koersverschillen tussen de zes valuta's onderling kleiner doen zijn dan die tussen willekeurige valuta's Dat kan óf door de onderlinge schommelingen te beperken tot minder dan 1,5%, óf door ten opzichte van andere valuta's de ,,bandbreedte" te verruimen, bv. tot de toegestane limiet van twee maal één procent.
Hoewel de commissie-Werner het mogelijk acht de zes valuta's naast elkaar te handhaven, ook binnen een monetaire unie (wel moeten er dan aan vele voorwaarden worden voldaan, zoals vaste koersverhoudingen, volledige inwisselbaarheid etc) maar de voorkeur wordt gegeven aan de instelling van één munteenheid.

Tweede periode

De tweede etappe zal moeten uitmonden in de instelling van een orgaan dat de macht heeft economisch-politieke beslissingen te nemen, wellicht kan de bevoegdheid van de Europese Commissie in die zin worden uitgebreid Daarnaast zal er een gemeenschappelijke bank moeten komen, mogelijk een systeem van gekoppelde centrale banken zoals de Verenigde Staten die kennen. En tenslotte zal het Europese Parlement daadwerkelijke bevoegdheden moeten krijgen
Nog voor 1980 zullen ook de belastingen verder op elkaar moeten worden afgestemd en zullen er maatregelen moeten worden genomen om tot een gemeenschappelijke conjunctuurbeheersmg te komen, enerzijds een soort EEG-wiebeltax, anderzijds een regeling waarbij de zes landen in harmonie de overheidsuitgaven kunnen opvoeren of beperken.

Voorstellen Europese Commissie

Op basis van het rapport-Werner heeft de Europese Commissie een aantal eerste voorstellen naar de Ministerraad gezonden voor concretisering van de economische en monetaire unie Ze achtte het terrein voldoende geeffend dat de gemeenschap begin 1971 het proces tot verwezenlijking van deze unie in gang kan zetten en ze heeft de Raad dan ook de ontwerpen voor een resolutie en voor twee besluiten toegezonden
Evenals het rapport-Werner stelt de Commissie in haar inleidende toelichting dat de overdracht van bepaalde, tot nu toe op nationaal vlak uitgeoefende bevoegdheden, aan de Gemeenschap noodzakelijk is Echter ,,De overdracht dient beperkt te blijven tot hetgeen voor de samenhang van de unie en de doeltreffendheid van het coinmunautaire optreden noodzakelijk is"
De Commissie wijst erop dat volgens het rapport-Werner twee organen voor de beheersing van het economische en menetaire beleid binnen de unie onmisbaar zijn, namelijk een centrum voor de besluitvorming inzake het economische beleid en een communautair systeem van centrale banken De in deze twee gevallen ndar voren komende vraagstukken acht de Commissie echter niet van dezelfde orde
Enerzijds zullen aard en eigen verantwoordelijkheid van het communautaire systeem van centrale banken moeten worden gepreciseerd Anderzijds is er het vraagstuk van de economische en monetaire beleidsvorming, waarbij naar het oordeel der Commissie het werkelijke probleem ligt in de overdracht van de noodzakelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden aan de communautaire instellingen.
,,Over de verdeling van de bevoegdheden tussen de communautaire instellingen alsmede tussen deze instellingen en de autoriteiten van de ledenstaten kan op dit moment nog niets worden gezegd Zij zal echter moeten beantwoorden aan de noodzakelijkheid een doeltreffende werking en een reele democratische grondslag van de instellingen van de Gemeenschap te waarborgen"

Resolutie

In de in te dienen resolutie moet de Raad vastleggen dat hij nog dit decennium, beginnend op 1 januari van het volgend jaar, besluit de unie te verwezenlijken. Aan het einde van deze periode moet een zone gevormd zijn waarbinnen een vrij verkeer van goederen, diensten, personen en kapitaal mogelijk is zonder concurrentievervalsing en zonder dat structurele of regionale evenwichtsstoornissen worden opgewekt en waarvan de juridische, fiscale en financiele inrichting de economische subjecten in staat zullen stellen hun activiteiten op communautair niveau te ontwikkelen
De Gemeenschap zal dan een monetaire entiteit moeten vormen, met een eigen individueel karakter in het internationale stelsel, gekenmerkt door totale en onherroepel~jke convertibiliteit van de valuta's, de opheffing van fluctuatiemarges van de wisselkoersen, de onwrikbare vastlegging van de koerspariteiten welke uitgangspunt is voor de invoering van een valuta, beheerd in een communautair systeem van de centrale banken. Op economisch en monetair gebied zal ze over de noodzakelijke bevoegdheden moeten beschikken ter verzekering van een doeltreffend beheer van de unie onder democratische controle op communautair niveau
In de ontwerp-resolutie staat ook dat de Raad moet besluiten met ingang van 1 januari 1971 in drie jaar een reeks van maatregelen in te voeren. Op voorstel

van de Commissie moet hij procedures vaststellen voor versterking van de coordinatie van de economische politiek op korte termijn, met name de begrotingspolitiek Op voorstel van de Commissie moet de Raad maatregelen treffen tot geleidelijke opheffing van de fiscale grenzen binnen de Gemeenschap, inhoudende het nader tot elkaar brengen van de tarieven en grondslagen van de BTW en de accijnzen en een harmonisatie van de belasting uit inkomen uit effecten en aandelen Ook moet worden besloten tot volledige opheffing van de controle van particulieren aan de binnengrenzen Pr moet een richtlijn komen voor de harmonisatie van de grondslag van de vennootschapsbelastingen en ook voor een vrij kapitaalverkeer moeten er richtlijnen komen De Raad moet een coördinatieprocedure vaststellen voor het beleid van de lidstaten inzake de kapitaalmarkten De Raad moet overeenkomen dat de gemeenschap geleidelijk tot communautaire standpunten moet komen w de monetaire betrekkingeri inet derde landen en internationale organisaties

De Raad moet verder onder meer het monetaire comité en de presidenten van de centrale banken uitnodigen samen uiterlijk op 30 juni 1972 verslag uit te brengen over de organisatie en de functies van een Europees fonds voor monetaire samenwerking

Besluiten

De twee ontwerp-besluiten die eveneens aan de Raad zijn toegezonden zijn gegoten in de vorm van een beschikking en ze betreffen de versterking van de samenwerking tussen de centrale banken van de Zes en de versterking van de coördinatie van de economische politiek op korte termijn van de lidstaten

Volgens deze beschikking bepalen de bankpresidenten tot twee maal per jaar en telkens wanneer de toestand dat vereist, de beleidslijnen voor het optreden van de centrale banken op het gebied van het geld- en kredietbeleid De tweede beschikking zegt dat de Raad drie maal per jaar de economische toestand van de Gemeenschap moet onderzoeken, in februari, in juni en in oktober Op grond van dit onderzoek moet een jaarverslag gemaakt worden dat naar de nationale parlementen moet voordat die de begroting aannemen

Reacties

De N R C / H'b l a d (5-11) merkt naar aanleiding van de publikatie van de Commissie-voorstellen over de economische en monetaire unie op dat de opvattingen van de commissie-Werner op tal van punten afwijkt van die van de Europese Commissie, een gang van zaken die al te voorzien was omdat de richtlijnen die de Commissie in maart had gepubliceerd (zie hierboven), verschilden van de uitgangspunten van de commissie-Werner

Volgens de Commissie is het doel dat met een dergelijke unie bereikt moet worden tweeledig Binnen de Gemeenschap dient door middel van een onherroepelijk proces een economische ruimte zonder grenzen tot stand te komen En ten opzichte van de buitenwereld moet de Gemeenschap geleidelijk een afzonderlijk en georganiseerd economisch en monetair geheel worden Het tempo waarin dit geheel tot stand komt moet volgens de Commissie zijn afgestemd op de snelheid van de veranderingen waaraan de internationale economische betrekkmgen onderhevig zijn

Wat de institutionele kant betreft spreekt de Commissie niet over een beslissingscentrum Wel staat zij op het standpunt, dat de uitvoering van de maatregelen tot oprichting van een monetaire unie gepaard moet gaan met een versterking van de instellingen der Gemeenschap op economisch en financieel gebied

Spreekt het rapport-Werner over een versterkmg van de bevoegdheden van het Europese Parlement teneinde te voorzien in de bevoegdheden die de nationale parlementen moeten verliezen, de Commissie drukt zich ook hier voorzichtiger uit. Zij pleit voor de schepping van communautaire instrumenten voor de economische politiek die de plaats van de nationale instrumenten moeten innemen, of deze moeten aanvullen. En hieraan voegt zij toe, dat procedures moeten worden ontworpen voor overleg tussen enerzijds de Gemeenschapsorganen en anderzijds de organisaties van werkgevers en werknemers, alsmede andere sociaal-economische organisaties

Op nader te bepalen wijze zou het advies van deze organisaties moeten worden ingewonnen over de hoofdlijn van de economische, fiscale en monetaire politiek alsmede over beslissingen waarbij zij meer in het bijzonder zijn betrokken

De Commissie acht dit overleg noodzakelijk om voor het verwezenlijken van de economische en monetaire unie de steun te verkrijgen van de economische en sociale kringen van de leden-staten. Dat het hier in wezen om een politiek probleem gaat en niet alleen maar om technisch-economische maatregelen blijkt eigenlijk niet uit dit memorandum van de Europese Commissie, aldus de N R C/ H'b l a d.

Reactie Nederlandse regering

Op 18 november verklaarde minister van financiën, Dr. Witteveen, dat de regering zeer verwonderd was dat de Europese Commissie een ontwerp-resolutie en twee ontwerpbesluiten aan de EEG-raad heeft voorgelegd, die zouden moeten dienen ter vervanging van de conclusies van het rapport-Werner dat een blauwdruk geeft voor de totstandkoming van een economische en monetaire unie.

Uit de resolutie van de EEG-Commissie zijn volgens minister Witteveen alle garanties voor de totstandkoming van de institutionele hervormingen en voor de totstandkoming van de monetaire unie verdwenen.

„Wij betreuren het bijzonder dat juist de Europese Commissie, die de eerste zou moeten zijn om de versterking van het centrale gezag in de gemeenschap te bevorderen, nu zelf de conclusies van het comité-Werner, die voor haar zo'n grote steun zijn, terzijde schuift", aldus minister Witteveen.

Franse reacties

De Franse regering liet bij monde van de minister van buitenlandse zaken weten dat zij het niet eens was met de voorstellen van de commissie-Werner en dat haar voorkeur uitgaat naar de wijze waarop de Europese Commissie de economische en monetaire samenwerking opvat.

De kritiek die minister Schumann op het plan-Werner had, had betrekking op twee aspecten.

In de eerste plaats keerde hij zich tegen de nadruk die de commissie-Werner op de supranationale politieke consequenties van een monetaire unie heeft gelegd.

En in de tweede plaats meende hij dat het plan-Werner datgene wat Frankrijk het belangrijkste vindt tot een symbolische geste heeft teruggebracht, namelijk het beperken van de wisselkoersschommelingen van de landen der Gemeenschap onderling

Een ander argument van Schumann was, dat men bij de toetredingskandidaten de indruk zou wekken dat men in een vroeg stadium reeds een institutioneel apparaat zou willen scheppen dat de Gemeenschap de trekken van een superstaat zou geven Dat zou die kandidaten kunnen afschrikken, zo meende hij Men kan niet aldus Schumann, tegelijkertijd roepen Leve het in een superstaat gefedereerde Europa' en Engeland moet in de gemeenschappelijke markt komen", alleen maar om Frankrijk van twee elkaar uitsluitende bedoelingen te kunnen beschuldigen

Gedachtenwisseling ministerraad

Op 23 november vond er in de Raad van Ministers van de EG een eerste gedachtenwisseling plaats over de economische en monetaire unie.

Ook bij deze ontmoeting bleek duidelijk de controverse tussen Frankrijk enerzijds en Nederland, en in mindere mate Duitsland en Italië anderzijds.

Minister Witteveen benadrukte nogmaals dat over de eindfase. zoals het rapport-Werner die beschrijft, nu al zekerheid moet worden geschapen — wat het ontwerp van resolutie van de Commissie niet doet — omdat de economische en monetaire integratie, een niet omkeerbaar proces is. Men kan er slechts mee beginnen als men vastbesloten is het einddoel te accepteren, met alle politieke consequenties daarvan.

Minister Schumann verklaarde dat hij de teleurstelling van met name de Nederlanders over de voorstellen van de Commissie niet deelde, al was hij het ook weer niet met alle conclusies van de Commissie eens.

Hij probeerde zijn collega's te overtuigen van de beste voornemens van zijn regering maar gaf toch te verstaan, dat men ,,niet te hard moet lopen".

De ministers bleken het er over eens dat er voor het eind van het jaar over de monetaire en economische unie de eerste besluiten genomen moeten worden.

Een belangrijk aspect waarover nog geen overeenstemming werd bereikt, betreft de mogelijkheid dat een lidstaat op grond van zijn betalingsbalans of van zijn reserveposities niet deelneemt aan de overeengekomen financiële bijstand aan een partner. Minister Witteveen meende dat die mogelijkheid in een eerste etappe moet worden erkend. Daarna zou een gemeenschapsbesluit er echter toe moeten kunnen leiden dat een partner die zich aan zijn finan-

ciële verplichtingen heeft onttrokken, alsnog gaat meewerken als de gronden voor de weigering zijn vervallen. Frankrijk wil hiervan niet weten.
Een ander meningsverschil ging over de vraag of allereerst een beroep gedaan moet worden op het te vormen Europese Steunfonds van 2 miljard dollar en pas daarna op het Internationale Monetaire Fonds.
Minister Schumann kwam op voor prioriteit van het Europese fonds, maar minister Witteveen wilde het laten afhangen van de vraag of de gemeenschap als geheel een evenwicht vertoont of een overschot heeft. *(Le Monde, NZZ, 27-47, NRC/H'blad,* Reuter, AhTP)

GEMEENSCHAPPELIJKE BUITENLANDSE POLITIEK

Op de conferentie van staatshoofden en regeringsleiders van de zes EG-landen op 1 en 2 december 1969 in Den Haag (pag. 769 e.v. '69) werd de ministers van buitenlandse zaken van de lid-staten opgedragen ,,te bestuderen wat de beste wijze is om voortgang te maken op het gebied van de politieke eenmaking, zulks in het perspectief van de uitbreiding van de Gemeenschappen". De ministers van buitenlandse zaken belastten daarop de directeuren-generaal politieke zaken van de zes ministeries er mee een rapport op te stellen over de politieke samenwerking van de Zes.
Onder voorzitterschap van Etienne Davignon, directeur-generaal politieke zaken van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken, werd daarop door de zes ambtenaren een rapport opgesteld, dat onder de naam ,,rapport-Davignon" concrete voorstellen doet om tot een gezamenlijke buitenlandse politiek te geraken. Na meerdere besprekingen door de ,,groep-Davignon" en daarna door de ministers van buitenlandse zaken werd eind juli de definitieve tekst van het rapport vastgesteld.

Rapport-Davignon

Het rapport stelt dat de ministers bij de uitvoering van de opdracht ernaar gestreefd hebben trouw te blijven aan de geest die spreekt uit het communiqué van Den Haag. (pag. 784-'69)
De ministers waren van mening dat, ten einde de continuïteit te verzekeren en te handelen overeenkomstig de politieke doelstellingen van het Europese plan zoals deze tijdens de Conferentie te Den Haag met zoveel nadruk zijn onderstreept, hun voorstellen gebaseerd dienden te zijn op een drievoudige overweging. De eerste overweging is dat overeenkomstig de preambules van de Verdragen van Parijs en Rome gestalte dient te worden gegeven aan de wil te komen tot een politieke unie, die de vooruitgang van de Gemeenschappen altijd heeft geschraagd.
De tweede is dat voor de tenuitvoerlegging van reeds ingevoerde gemeenschappelijke beleidsvormen of met de invoering waarvan men nog bezig is, vereist is dat hiermede parallel ontwikkelingen plaatsvinden in de eigenlijke politieke orde die het ogenblik naderbij brengen waarop Europa met één stem zal kunnen spreken. Derhalve is het nodig dat de opbouw van Europa in opeenvolgende etappes geschiedt en zich geleidelijk de meest geschikte methode en instrumenten ontwikkelen om een gemeenschappelijk politiek optreden mogelijk te maken.
De laatste constatering is dat Europa zich moet voorbereiden op het uitoefenen van de verantwoordelijkheden die het wegens zijn grotere samenhang en zijn belangrijker wordende rol verplicht en genoodzaakt is in de wereld na te komen.
De huidige ontwikkelingen van de Gemeenschappen nnpen de lid-staten ertoe hun politieke samenhang uit te breiden en in een eerste stadium zich van de nodige instrumenten te voorzien om hun standpunten ixizake de internationale politiek op elkaar af te stemmen.
De ministers waren van oordeel dat op het gebied van de harmonisatie van het buitenlandse beleid de eerste pogingen dienen te worden gedaan om aan allen duidelijk te maken dat Europa een politieke roeping heeft.
De ministers stellen het volgende voor. In hun streven ten aanzien van de politieke eenmaking vooruitgang te boeken besluiten de regeringen op het gebied van het buitenlandse beleid samen te werken.

I. *Doelstellingen*

De doelstellingen van deze samenwerking zijn de volgende:

— door regelmatige informatie en geregeld overleg beter wederzijds begrip te kweken wat betreft de grote vraagstukken van de internationale politiek;

— hun solidariteit te versterken door een harmonisatie van de standpunten, gelijktrekking van de gedragslijnen en, wanneer zulks mogelijk en wenselijk blijkt, gemeenschappelijke acties te bevorderen.

II. Ministeriële vergaderingen

Op initiatief van de voorzitter komen de ministers van buitenlandse zaken ten minste om de zes maanden bijeen.

— Indien zij van mening zijn dat de ernst van de omstandigheden of het belang van de te behandelen onderwerpen dit rechtvaardigt, kan hun vergadering worden vervangen door een conferentie van de staatshoofden en regeringsleiders.

— In geval van ernstige crisis of bijzondere urgentie zal tussen de regeringen van de lid-staten buitengewoon overleg worden gepleegd. De fungerend voorzitter zal zich in verbinding stellen met zijn collega's om dit overleg te doen plaatsvinden.

III. Politiek comité

Een comité bestaande uit de directeuren van politieke zaken komt ten minste vier maal per jaar bijeen om de bijeenkomsten van de ministers voor te bereiden en de eventueel door de ministers opgedragen taken ten uitvoer te leggen. Het comité kan werkgroepen vormen die met speciale taken worden belast en het kan een groep deskundigen opdracht verstrekken gegevens te verzamelen met betrekking tot een bepaald probleem en de mogelijke oplossingen daarvoor aan te geven.

IV. Onderwerpen waarop het overleg betrekking heeft

De regeringen plegen overleg over alle belangrijke aangelegenheden op het gebied van het buitenlands beleid.
De lid-staten kunnen elke kwestie waarvan zij zulks gewenst achten voor politiek overleg voordragen.

V. De Commissie van de Europese Gemeenschappen

Indien de werkzaamheden van de ministers consequenties hebben voor de Europese Gemeenschappen wordt de Commissie uitgenodigd haar mening kenbaar te maken.

VI. Europees Parlement

Om de opbouw van de politieke unie te plaatsen in een werkelijk democratisch perspectief zullen de ministers en de leden van de politieke Commissie van het Europese Parlement ieder half jaar bijeenkomen om de vraagstukken te bespreken waarover overleg wordt gepleegd in het kader van de samenwerking op het gebied van het buitenlandse beleid.

VII. Tweede rapport

De ministers zullen overigens hun onderzoek naar de beste wijze waarop voortgang kan worden gemaakt bij de politieke eenwording voortzetten en uiterlijk twee jaar na het begin van het overleg over het buitenlandse beleid een tweede algemeen verslag indienen.

VIII. Kandidaat-landen

De ministers wijzen er met nadruk op dat ook de kandidaatlanden geraadpleegd moeten worden over de in het rapport beschreven doeleinden en voorzieningen en dat zij deze zullen moeten aanvaarden wanneer zij lid zijn geworden van de Gemeenschappen en dat zij op de hoogte moeten worden gehouden van de ontwikkeling van de werkzaamheden van de Zes. Hiertoe stellen de ministers voor, na de halfjaarlijkse bijeenkomsten van de ministers van de EG-landen, een bijeenkomst te houden met de ministers van de kandidaatlanden. Na de bijeenkomst van de zes ministers stelt de fungerend voorzitter de kandidaatlanden in kennis van de vraagstukken die de ministers voorstellen voor de agenda van de bijeenkomst met de kandidaatlanden en verstrekt hij hun alle inlichtingen die de gedachtenwisseling zo vruchtbaar mogelijk kunnen maken.
Verder zal het politiek comité de kandidaat-landen de inlichtingen verstrekken die voor hen van belang kunnen zijn.

Instemming kandidaatlanden

Op 30 september stemde Engeland officieel in met de in het rapport-Davignon voorgestelde wijze waarop de toekomstige politieke besprekingen tussen de Zes en de kandidaatlanden moeten plaatsvinden.
De Britse ambassade in Bonn overhandigde een verklaring aan het Westduitse ministerie van buitenlandse zaken waarin Engeland zegt het eens te zijn met het rapport over deze kwestie.
Ook Noorwegen stemde in met politieke besprekingen tussen de Zes

en de kandidaatlanden. Premier Per Borten stelde echter al bij voorbaat dat zijn land geen behoefte heeft aan een ,,Europees premier".

Debat Europees parlement

Op 7 oktober wijdde het Europese parlement een debat aan het probleem van de politieke eenheid van Europa en aan het rapport hierover van de groep-Davignon. De verschillende standpunten ten opzichte van de grondvragen van de politieke samenwerking kwamen tijdens het debat duidelijk naar voren.

De voorzitter van de politieke commissie van het Europese parlement, de Italiaan Scarascia-Mugnozza constateerde teleurgesteld dat het bij het overleg zoals voorgesteld in het rapport-Davignon uitsluitend gaat om samenwerking tussen de regeringen bij de buitenlandse politiek, iets wat de voorzitter van de Europese Commissie, Franco-Mario Malfatti onderstreepte, zeggend dat de discussies over de politieke eenmaking niet uitsluitend gebaseerd konden worden op het rapport-Davignon. Van verschillende zijden werden de voorstellen zeer bescheiden geacht. Scarascia-Mugnozza sprak over de ,,kleinst gemene deler" waarover men het eens geworden was; volgens hem wees de ,,weinig doeltreffende organisatie" op een terugkeer naar de meest klassieke diplomatieke procedures. Na een overzicht gegeven te hebben van alle pogingen en plannen van de laatste tien jaar om tot een doeltreffende politieke samenwerking te komen, concludeerde hij dat van al die plannen het huidige zeker het minst ambitieuze was. Ook de Belgische socialist Radoux sprak zijn teleurstelling uit over de ,,ontstellende achteruitgang" die sinds 1948 op het terrein van de politieke eenmaking te constateren is, en wees erop dat de huidige voorstellen voor regelmatige bijeenkomsten van ministers, gewijd aan politieke kwesties, niets nieuws brengen, maar dat ze alleen tussen de Zes het systeem van politieke consultaties trachten toe te passen, dat al jaren bestaat in de West-Europese Unie, waaraan bovendien niet zes maar reeds zeven landen, Engeland incluis, deelnemen. Na al die jaren van vergeefse pogingen moeten wij ons ervan bewust zijn dat de tijd tegen ons werkt.

Dat was ook de mening van de Duitse voorzitter van de christen-democratische fractie Lucker, die daarom aandrong op een nauwkeurig omschreven tijdschema — dat in de voorstellen van de ministers ontbreekt — voor de uitbouw van wat nog slechts een regelmatige politieke consultatie is tot een Gemeenschapsmechanisme dat voltooid moet zijn op hetzelfde tijdstip waarop de economische en monetaire unie gerealiseerd is, en die beide moeten uitmonden in een Europese federatie, het einddoel waarop dit alles gericht moet zijn.

Een ander geluid kwam van de gaullistische woordvoerder Habib-Deloncle, die zich voldaan toonde — hoewel zijn fractie daarin wat geïsoleerd scheen te zijn, zoals hij zei — over de voorstellen van de ministers. Hij was het niet eens met degenen die vooral de nadruk leggen op de noodzaak van een hechte structuur, en gaf er de voorkeur aan, eerst de feitelijke politieke houdingen ten aanzien van de te behandelen problemen tot elkaar te brengen. Het winstpunt voor hem was, dat de kwestie van de politieke samenwerking, na jarenlang geblokkeerd te zijn geweest, nu weer in beweging was gekomen.

Resolutie

In een met algemene stemmen aanvaarde resolutie zei het parlement dat de samenwerking op het gebied van de buitenlandse politiek waar de zes landen van de EG naar streven moet worden uitgebreid tot defensie en het veiligheidsbeleid.

De draagwijdte van het overleg dat de ministers van buitenlandse zaken zullen voeren, wordt door het uitsluiten van defensie aanzienlijk beperkt Er is des te minder reden voor, nu de algemene herziening van het Europese veiligheidsprobleem m het verschiet schijnt te liggen, aldus de resolutie, waarin voorts werd gezegd dat het huidige proces van economische en monetaire eenwording een van de essentiele factoren is waardoor de politieke eenmaking moet worden bespoedigd.

De ministers, aldus het parlement, moeten spoedig en in nauwe samenwerking met de Europese Commissie concrete voorstellen uitwerken inzake de taken die een economisch en politiek verenigd Europa in de wereld zal moeten vervullen, en over deze voorstellen beraadslagen met het Europese parlement.

Niet alleen komt het begrip ,,gemeenschappelijke buitenlandse politiek" niet voor in hun verslag aan de staatshoofden, zelfs de politieke doelstellingen van een verenigd Europa, die de kandidaatleden worden gevraagd te onderschrijven - zijn niet gedefinieerd.

In de resolutie wordt reeds nu een doeltreffend mechanisme ter verzekering van de noodzakelijke samenwerking gevraagd, en wordt de staatshoofden en regeringsleden verzocht reeds thans de middelen te bestuderen om het samenwerkingsproces op het gebied van de buitenlandse politiek op gang te brengen en de structuren van de gemeenschap nader tot elkaar te brengen. Zij dienen er in elk geval voor te zorgen dat de Commissie actief wordt betrokken bij het politieke eenmakingsproces.

Bijeenkomst ministers in Munchen

Onder voorzitterschap van de West-duitse minister van buitenlandse zaken Walter Scheel kwamen op 19 november de zes ministers van buitenlandse zaken van de EG-landen in Munchen bijeen in het kader van de in het rapport-Davignon voorgestelde halfjaarlijkse bijeenkomsten. Na afloop van de vergadering stelden de ministers vast dat zij in de grote politieke problemen nader tot elkaar gekomen waren.

Op Nederlands initiatief werd besloten dat binnen twee jaar verdergaande besluiten zullen worden genomen over het toegroeien naar een politieke gemeenschap. Minister Luns diende een nota in dat spoedig een werkgroep zal gaan praten over een verdere verdieping van de politieke samenwerking. Deze groep zal begin 1971 haar arbeid beginnen.

Een ander Nederlands initiatief was dat de Zes de hulp aan het rampgebied in Pakistan zal gaan coördineren. Het punt waar de Europese ministers het langst en het uitvoerigst over hebben gesproken was de crisis in het Midden-Oosten. De ministers namen een concreet besluit dat inhoudt dat het politieke comité, dat bestaat uit de directeurengeneraal politieke zaken van de zes ministeries van buitenlandse zaken, de opdracht heeft gekregen op grond van de gevoerde discussies een basis te scheppen voor een gemeenschappelijke beoordeling van de crisis in het Midden-Oosten. Het politieke comité zal in januari 1971 in Parijs bijeenkomen en zijn voorstellen zullen op de volgende ministersconferentie in mei 1971 in Parijs worden voorgelegd.

Ook het vraagstuk van de Europese veiligheid kwam ter sprake, waarbij een rapport van de Belgische minister Harmel op tafel kwam. Minister Scheel gaf in dit verband een nadere uiteenzetting van de ,,Oostpolitiek" van zijn regering. Wegens tijdgebrek kon over dit onderdeel niet verder gediscussieerd worden. Het politiek comité zal zich echter hiermee bezighouden.

Tenslotte namen de ministers nog een besluit over het mechanisme van hun politieke samenwerking. De ambassadeurs van de Zes in derde landen zullen hun werkzaamheden gaan coördineren. Zij krijgen in de toekomst gelijke instructies en moeten op hun beurt weer gemeenschappelijke rapporten uitbrengen aan het politieke comité van de Zes. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad*, De Volkskrant, ANP, Maandblad Voorlichtingsdienst EG)

NEDERLAND

BELASTINGVOORSTELLEN DOOR TWEEDE KAMER AANVAARD

Op 1 dec. is de Tweede Kamer akkoord gegaan met het omvangrijk pakket belastingvoorstellen, dat door minister van financiën Witteveen in gedeelte~eind aug., medio sept. en begin okt., aan de Kamer was aangeboden. De belastingmaatregelen zullen nog moeten worden gevolgd door een wetsvoorstel ter dekking van een gat van f 45 mln in de begroting, ontstaan toen de Kamer (al of niet per vergissing, daarover bestaat onenigheid onder de Kamerleden) in de nacht van 28 nov. akkoord ging met een amendement-schol te^ over reiskostenvergoeding. Aanvaard werden:

- Een groot aantal wijzigingen van de loon- en inkomstenbelasting. Vóór stemden KVP, ARP, CHU, VVD, SGP, GPV en DS '70;
- verhoging van de BTW per 1 jan. 1971 van 12% naar 14% (het 4%-tarief blijft ongewijzigd). Vóór stemden KVP, ARP, CHU, VVD, SGP en GPV;
- handhaving van de tijdelijke verlaging van de accijns op suiker. Vóór stemden alle fracties;
- invoering van de z.g. ,,wiebeltax''. Voor 1971 betekent dit een verhoging (voor één jaar) met 3% van loon- en inkomstenbelasting, bijzondere verbruiksbelasting op personenauto's, vennootschapsbelasting en benzineaccijns. Vóór stemden KVP, ARP, CHU, VVD, SGP, GPV en DS '70.

Amendement *Scholten*

De heer Scholten diende tijdens de behandeling van de voorstellen inzake aftrek i.v.m. reiskosten, een amendement in, waardoor ook de reiskosten bij een afstand van 0 tot 10 km tot aftrek kunnen leiden. De Kamer ging hiermee akkoord, waarna bleek dat een gat van f 45 mln in de begroting was ontstaan.

Minister Witteveen kwam op 1 dec. met het idee de dekking in de zelfde sfeer te zoeken en kondigde een hiertoe strekkend wetsontwerp aan. Men mag hierbij, aldus de heer Witteveen, niet spreken van een terugdraaien van een Kamerbeslissing. De heer Den Uyl, fractieleider van de PvdA, verweet de minister echter een politieke beslissing van de Kamer ongedaan te willen maken.

De belangrijkste wijzigingen in de vier belastingwetsontwerpen, volgen hieronder samengevat:

Loon- en *inkomstenbelasting*

ARBEIDS- EN REISKOSTEN

Aftrek 4% wegens arbeidskosten met een minimum van *f* 200 en een maximum van f' 800 Voor reiskosten vaste aftrek per jaar Hogere kosten kunnen worden afgetrokken, indien aantoonbaar. Inclusief het genoemde amendement-Scholten is de regeling thans als volgt (in de laatste kolom de bedragen zoals die zullen voorkomen in het nog in te dienen extra wetsontwerp)

Reisafstand	Aftrek, zoals nu aanvaard	Nieuw voorstel
0—10 km	*f* 100	f 50
10—15 km	J 310	f 260
15—20 km	*f'* 440	f 390
20—30 km	*J* 700	j 650
30—40 km	*f* 960	f 910
40—50 km	J' 1220	*J* 1170
50 krn en meer	*j* 1480	f 1430

Wie rijdt met een auto van de zaak, of in een auto waarvan de kosten door de zaak worden betaald, mag een bedrag gelijk aan 15% (was 10% voor nieuwe en 6% voor tweedehandsauto's) niet aftrekken. Voor werknemers wordt de regeling beperkt tot hen die een auto gebruiken welke door hun zaak ter beschikking is gesteld.

BUITENGEWONE LASTEN:

Uitgaven voor het levensonderhoud van naaste verwanten zijn aftrekbaar voorzover zij hoger zijn dan 1% van het onzuiver inkomen of hoger dan f 200. Dit geldt ook voor studiekosten. Adoptiekosten zijn aftrekbaar geworden.

Voor de aftrek van ziektekosten zijn drie drempels ingebouwd, d.w.z. een eerste bedrag aan kosten die niet aftrekbaar zijn. Deze drempels zijn:

- 10% van het onzuiver inkomen, als dat inkomen lager is dan *f'* 18.000;
- een bedrag van f 1800 voor onzuivere jaarinkomens van f 18.000 tot f 40.000;
- een bedrag van f 2500 voor onzuivere inkomens van f 40.000 en meer.

Het boven deze drempels liggende, aftrekbare bedrag, mag worden vermenigvuldigd met 1,25 in alle gevallen, met 1,50 als in het jaar ervoor ook ziektekosten konden worden afgetrokken, of indien men kinderaftrek heeft voor vijf of meer kinderen en met 1,75 als in twée voorgaande jaren ook ziektekosten konden worden afgetrokken.

WERKENDE GEHUWDE VROUW:

De eerste J 1000 mogen worden afgetrokken vermeerderd met 20% van de arbeidsinkomsten die daar bovenuit gaan. Maximale aftrek f 4000 Alleen voor 1971 wordt de minimale aftrek f 850 en de maximum-aftrek J 2500

Voor de vrouw die meewerkt in het bedrijf van haar man, geldt, dat 35% van de fiscale winst aftrekbaar is, als zij volle dagen werkt, of minimaal 2000 uur per jaar en 22,5% als zij halve dagen of minstens 1000 uur per jaar werkt Minimum-aftrek f 1000, in 1971 *f* 850

EIGEN WONING:

De economische huurwaarde wordt gesteld op een vast bedrag, gekoppeld aan verkoopwaarde van de woning. De bedragen zijn:

Verkoopwaarde huis	huurwaarde
0 tot 15.000	—
15.000 tot 30.000	*f* 150
30.000 tot 60.000	*f* 300
60.000 tot 120.000	*f* 600
120.000 tot 240.000	*f* 1200
240.000 of meer	*f'* 2400

Algemeen alleen aftrekbaar zijn de hypotheekrente en de kosten van geldleningen Niet meer voor onderhoud, maar voor een woning met een verkoopwaarde tot *t* 40 000, die de eigenaar minstens 5 jaar tot hoofdverblijf heeft gediend, geldt dat de kosten van ,,groot onderhoud'' kunnen worden afgetrokken tot een bedrag dat gelijk is aan 10% van de verkoopwaarne voor degenen die tussen 31 aug 1967 en 1 sept 1970 verplichtingen tot aankoop van een eigen woning hebben gedaan blijft in 1971-1972 de oude regeling mogelijk

ZELFSTANDIGEN:

Tot dusver géén zelfstandigenaftrek. Nieuwe wet: Zelfstandige ondernemers (niet NV's) kunnen een zeker percentage van hun investeringen in bedrijfsmiddelen aftrekken als die investeringen meer bedragen dan f 2000. De hoogte van dit percentage is gekoppeld aan de winst:

Winst	aftrekpercentage
0 tot 60.000	10
60.000 tot 70.000	8
70.000 tot 80.000	6
80.000 tot 90.000	4
90.000 tot 100.000	2

AANSLAGGRENS:

Deze wordt verhoogd van 15.000 tot 18.000. Verdient men méér dan 18.000 dan ontvangt men automatisch een aanslagbiljet en betaalt men inkomstenbelasting i.p.v. loonbelasting.

DIVERSEN:

Als de te betalen belasting minder dan f 100 bedraagt, betaalt men niets (nu f 60). Hierdoor betalen gehuwden pas belasting bij een jaarinkomen van 5220 gulden (nu 4950) Inkomsten uit rentespaarbrieven, verkregen na 1 sept 1970, worden niet meer belast volgens het speciale lage tarief.

BTW-tarieven

De goederen en diensten die thans worden belast met 12%, worden per 1 jan 1971 belast met 14% Het 4%-percentage blijft ongewijzigd.

Een aantal artikelen is bovendien van het hoge naar het lage (4%) tarief gebracht, zoals koekjes, gebak, kinder- en dieetvoeding (voorstel-De Goede-D'66); kant- en klaarmaaltijden (voorstel Portheine-VVD), diergeneesmiddelen (voorstel Scholten-CHU), kunstledematen (voorstel Kieft-ARP); toeristisch vervoer en personenvervoer per schip (voorstel Notenboom-KVP) en maaltijden in horecabedrijven (Notenboom)

Ter dekking van de hierdoor ontstane kosten is suiker van het lage tarief naar het 14%-tarief gebracht (regeringsvoorstel) In de horeca komen de dranken eveneens in het hoge tarief, terwijl de door klanten betaalde BTW op horecaconsumpties niet meer aftrekbaar zullen zijn.

Suikeraccijns

De tijdelijke verlaging van de suikeraccijns (van 7 juli 1969) van 19 tot 4,50 gulden per 100 kilo, wordt verlengd voor het jaar 1971.

Wiebeltax

„Wiebeltax" is de populaire benaming voor een nieuw economisch wapen sar. de regering. Deze kan voortaan een aantal belastingen (loon- en inkomstenbelasting. BTW - excl. 4%-tarief, benzineaccijns, bijaondere verbruiksbelasting op auto's en de vennootschapsbelasting) tijdelijk, voor hoogstens één jaar met een gelijk percentage verhogen of verlagen (max. 5%) om de economie in goede banen te houden. Voor 1971 wordt de wiebeltax toegepast voor een verhoging van 3%; de BTW blijft er dan buiten (zie pag. 599/2).

De regering moet direct na de beslissing de Kamer uitvoerig inlichten (voorstel De Goede-D'66). Tussen datum van beslissing en ingangsdatum moeten minstens 2 maanden liggen, ter voorbereiding op de nieuwe situatie. Bij toepassing van de wiebeltax moet de overheid haar uitgaven met minstens een vijfde verlagen of verhogen al naar gelang de belastingen verhoogd of verlaagd worden. (voorstel Peijnenburg-KVP). (Zie ook pag. 725/2). (de Volkskrant, NRC/H'blad, ministerie van financiën) (Vor. ber. pag. 596/2)

WETSONTWERP AUTOMATISCHE CORRECTIE LOON- EN INKOMSTENBELASTING

Eind aug. is bij de TK een wetsontwerp ingediend, dat het voorstel bevat elk jaar de tabellen van de inkomsten- en loonbelasting zodanig aan te passen dat de druk van die belastingen niet verandert door een louter nominale stijging of daling van het prijsniveau.

Het verschijnsel waartegen deze regeling is gericht, houdt in dat bij stijging van de inkomens die gepaard gaat met stijging van de prijzen, de reële druk van de inkomsten- en loonbelasting, ook individueel gezien, stijgt; bij daling van inkomens en prijzen daalt deze druk. Deze gevolgen treden op indien de belastingtabellen niet worden gewijzigd.

Het voorgestelde nieuwe systeem beoogt de aanpassing van de tabellen voortaan élk jaar te doen plaatsvinden i.p.v. telkens over een periode van meer jaren. Deze bijstelling staat geheel los van vragen omtrent hoogte van de belasting of tariefopbouw.

De aanpassing van de belastingtabel zal gebeuren aan de hand van het verloop van het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor de totale Nederlandse bevolking. De jaarlijkse aanpassing van de tabel zal plaatsvinden door vergelijking van de indexcijfers van twee opeenvolgende, in het verleden liggende tijdvakken (n.l. twaalf opeenvolgende maandcijfers, juli t/m juni).

De eerste jaarlijkse tabelaanpassing zou per 1 jan. 1972 kunnen plaatsvinden. (Ministerie van financiën 27-8)

BELASTINGVERDRAG MET IERLAND

Eind mei zijn te Dublin de akten van bekrachtiging uitgewisseld van een overeenkomst met Ierland tot het vermijden van dubbele belasting De overeenkomst vindt toepassing met terugwerkende kracht, en wel tot 1 jan 1965 voor Nederland en tot 6 april 1965 voor Ierland De belangrijkste bepalingen van het verdrag betreffen de belastmgheffing over dividenden, interest en royalties

De overeenkomst geldt niet voor Suriname en de Ned Antillen, maar kan wel tot die landen worden uitgebreid (Ministerie van Financiën)

(Vor ber pag 713/1)

WETSONTWERPEN TER VERBETERING VAN DE GRONDRECHTEN

De regering heeft eind nov. bij de TK twee wetsontwerpen ingediend ter verbetering van de grondrechten.

Het eerste voorstel betreft: de vrijheid van meningsuiting; het recht van demonstratie; het telefoon- en briefgeheim; de vrijheid van godsdienst; het processieverbod; het kiesrecht en het voorarrest.

Het tweede wetsontwerp is een ontwerp-Rijkswet (ook bedoeld voor Suriname en de Ned. Antillen) waarin het Nederlanderschap nader wordt geregeld. Dit houdt o.m. in dat alle Nederlanders in Nederland moeten worden toegelaten, dat uitzetting niet mogelijk is en uitlevering alleen als er een uitleveringsverdrag bestaat.

De ontwerpen bestrijken de materie, waarover de Staatscommissie-Cals-Donner al in een rapport advies uitbracht (zie pag. 643/3-1969). In het algemeen heeft de regering het advies van de staatscommissie gevolgd. Een enkele maal is daarvan afgeweken, met name wat betreft de invoering van het rechterlijk toetsingsrecht en de regeling van de vrijheid van meningsuiting. Het voorstel van de staatscommissie aan de rechter de bevoegdheid te geven wetten aan de Grondwet te toetsen nam de regering niet over. Zij koos de zijde van een minderheid van de commissie, die de rechterlijke toetsing afwees, omdat daarin in belangrijke mate een politiek element zou schuilen.

Regeringsvoorstellen

- De vrijheid van meningsuiting in algemene zin dient gewaarborgd te zijn, met als consequentie dat het recht gedachten of gevoelens zonder voorafgaand verlof te openbaren, m beginsel gelijkelijk voor alle media gelden Preventieve censuur op radio- en tv-uitzendmgen is verboden en de wetgever krijgt de bevoegdheid het geven van openbare vertoningen, in het belang van de openbare orde en ter bescherming van personen jonger Aan 18 jaar te regelen en te beperken
- Naast het grondrecht „godsdienstvrijheid" komt een nieuw grondrecht: de vrijheid van levensovertuiging
- Het processieverbod moet verdwijnen Wel houdt de wetgever de bevoegdheid dergelijke godsdienstoefeningen te verbieden, ingeval dit ter bestrijding en voorkoming van wanordelijkheden vereist is
- Het vastleggen van het actief en passief kiesrecht als grondrecht betreft een recht op participatie in de publieke zaak
- Nieuw is ook, dat naast het recht op vereniging en vergadering het recht van betoging moet worden opgenomen
- Ook het telefoongeheim als grondrecht moet worden vastgelegd (Vgl. pag 713/2).
- De regering wil in de grondrechten ook het element van *non-discriminatie* naar voren brengen en stelt voor de bepaling, dat ieder die zich m Nederland bevindt gelijke bescherming van persoon en goed wordt verleend aan te vullen met .zonder onderscheid naar godsdienst. levensovertuiging, ras en geslacht" (Vgl pag 728/1)
- De bepaling, dat niemand van zijn vrijheid mag worden beroofd buiten de gevallen bij wet bepaald, moet worden uitgebreid met de waarborg, dat er geen onevenwichtig lang voorarrest voorafgaat aan de berechting (NRC/H'blad, ministerie van binnenl. zaken)

(Vor. ber. pag. 643/3-1969)

STAATSCOMMISSIE-TOXOPEUS GEINSTALLEERD

Op 1 april is de „Commissie van advies inzake het rechtskarakter van de ambtenaarsverhouding" gemstalleerd Aan de commissie, die onder voorzitterschap staat van mr E H Toxopeus, Commissaris der Koningin in Groningen, is opgedragen'

- Een onderzoek in te stellen naar de inhoudelijke aard en het rechtskarakter van de verhouding overheid-overheidspersoneel, zoals deze verhoudmg zich thans aftekent en ontwikkelt
- Op grond hiervan te adviseren over de vraag of een stakingsrecht voor overheidspersoneel strookt met de hedendaagse ambtenaarsverhouding en staatsrechtelijke en bestuurlijke verhoudingen.
- In geval van bevestigende beantwoording van de vorige vraag, te adviseren over de consequenties hiervan
- Een onderzoek in te stellen naar (bijzondere) positie van overheidspersoneel t ov dat, werkzaam in het particuliere bedrijfsleven, en zo ja, of en in hoeverre deze bijzondere positie haar weerslag behoort te vinden in een bijzondere reglementering van de rechtspositie
- Bij de overweging te betrekken
  - positie van het militaire personeel, alsmede van dat van universiteiten en van het bijzonder onderwijs;
  - de rechtsverhouding (incl stakingsrecht) van het overheidspersoneel in de landen, aangesloten bij de West-Europese Unie (WEU)

(Ministerie van binnenlandse zaken)

BIOSCOOPBEZOEK 1969

Volgens het jaarverslag over 1969 van de Nederlandse Bioscoopbond is het bezoekersaantal, van 27 428 000 in 1968 verder gedaald naar een nieuw dieptepunt sinds de vijftiger jaren 24 755 000
De bruto-opbrengst bleef, vergeleken met 1968, ongeveer gelijk (terwijl de uitgaven van het publiek stegen met ca 9,5%)
Er is ruim f 12 mln opgebracht aan vermakelijkheidsbelasting Het aantal uitgebrachte films daalde van 415 in 1968 tot 377 in 1969 Er kwamen 6 (1968 4) nieuwe Nederlandse films op de markt (N R C)

(Vor ber pag 553/1-1969)

BEZOEK AAN VERMAKELIJKHEIDSINSTELLINGEN IN 1968

Blijkens de publikatie „Bezoek aan vermakelijkheidsinstellingen 1968" van het C B S, is het totaal bezoekcijfer aan vermakelijkheden in 1968 (76,3 mln) sedert 1367 met 5 mln teruggelopen Hiermee wordt het beeld van voortdurende daling, dat sedert 1957 kon worden vastgesteld — op een kleine stijging van 1965 op 1966 na -—, gecontinueerd
Vergeleken met 1967 leed het bioscoopbezoek een verlies van 13,4% Ook het bezoek aan beroepstoneel (— 3,8%) lag lager dan een jaar tevoren Deze daling manifesteerde zich zowel in West-Nederland als in de rest van het land Hetzelfde beeld geeft het bezoek aan sportuitvoeringen. Daarentegen kon voor bezoek aan concerten een stijging (+ 14,8%) worden vastgesteld, welke zich vooral in het westen des land en in de grote gemeenten voordeed
Het publiek besteedde in 1968 f 198 mln aan toegangsbewijzen, dat is f 3 mln meer dan in 1967.
Per bezoek besteedde het publiek gemiddeld f 2,59, dat is 19 cent meer dan in 1967, in de gemeenten met 100 000 en meer inwoners was het gemiddeld bedrag per bezoek f 3,02
Van het bezoek aan concerten, uitgevoerd door beroepsgezelschappen, is 39% abonnementsbezoek, voor bezoek aan beroepstoneel is dit 29%, voor bezoek aan beroepsopera, -operette en -ballet 28%
(Ministerie van economische zaken, 21-41

(Vor ber pag. 553/1-1969)

BELGIË

RIJKSBEGROTING 1971

De rijksbegroting 1971 voorziet op de gewone dienst in 318,9 rnrd fr ontvangsten en 318,7 rnrd fr uitgaven.
Bij de raming van de ontvangsten is uitgegaan van de veronderstelling — aldus het verslag van de Kamercommissie — dat de belastingontvangsten met 32 rnrd zullen toenemen, wat overeenstemt met een ontwikkeling van het BNP ten belope van 9%, waarvan 4% naar volume en 5% volgens de prijzenevolutie; beide percentages zijn daarbij verhoogd met een elasticiteitscoëfficient van 1,14%. Ook wordt rekening gehouden met een onzekerheidsmarge, gelet op de invoering van de BTW op 1 jan. 1971.
De uitgaven stijgen met 9,75% t.o.v. de oorspronkelijke begroting van 1970. De stijging wordt vooral veroorzaakt door:

rijksschuld	+ 6 8 mrd
nationale opvoeding	+ 5,0 mrd
sociale voorzorg	+ 2,7 mrd
pensioenen	+ 3,8 mrd
binnenlandse zaken	+ 2,4 mrd
totaal	+20,7 mrd

(ruim 2/3 van de totale stijging der uitgaven)

De regering heeft in haar ramingen een provisie van 4,8 rnrd fr opgenomen om het hoofd te bieden aan de gevolgen van de prijsstijging, de sociale programmatie en de overschakeling van het stelsel der omzetbelasting naar dat van de BTW. Het op de buitengewone dienst ingeschreven basisprogramma voor de investeringen voorziet in 44,7 rnrd fr tegen 38,2 rnrd in 1970.
Hieraan moeten financiële uitgaven ten belope van 11,9 rnrd fr worden toegevoegd, waarvan 3,8 rnrd voor het vernieuwingsfonds van de spoorwegmaatschappij. Buiten de begroting om, wordt nog een vastleggingsprogramma van 15,8 rnrd (14,7 rnrd in 1970) ingeschreven voor de uitvoering van belangrijke werken, zoals de bouw van autowegen (E 3, E 5, E 9, E 39 en E 40), de verbetering van het Albertkanaal en van het Brussel-Scheldekanaal en de werken, uitgevoerd door de regionale en plaatselijke overheden. Al die werken worden tot stand gebracht door instellingen, die onafhankelijk staan van het Rijk.

Begroting 1970

In de algemene toelichting bij de begroting worden ook aanvullende gegevens verstrekt over het verloop van de begroting voor 1970.
De ontvangsten op de gewone dienst werden eerst geraamd op 290,5 mrd. Thans wordt verwacht dat de ontvangsten uiteindelijk 295,1 rnrd zullen opleveren. Anderdeels voorzag de gewone begroting in een uitgave van 290,4 mrd. Na goedkeuring van amendementen werd dit cijfer opgevoerd tot 290,5 mrd.
De regering is thans verplicht om bijkredieten te verzoeken: 4,6 rnrd voor 1970 en nog eens 2,4 rnrd voor vorige jaren. Gelet op een geraamde ontvangst van 295,1 mrd, van uitgaven ten belope van 297,5 rnrd en van diverse annuleringen ten belope van 4 mrd, wordt gerekend met een overschot van 1,6 rnrd op de gewone dienst voor 1970.
Het vastleggingsprogramma 1970 (buitengewone dienst) voorziet in 51,6 rnrd fr uitgaven (41,9 rnrd voor de eigenlijke begroting en het wegenfonds en 9,7 rnrd financiële uitgaven). Hierbij is geen rekening gehouden met de 14,7 rnrd die buiten de begroting om worden besteed. Ten gevolge van de conjunctuur-toestand kon de 15,3 rnrd van de voorwaardelijke schijf niet worden uitgegeven. In totaal wordt gerekend met 48.6 rnrd fr kasuitkeringen.

Toestand. in 1970

In de algemene toelichting schetst de regering de economische toestand van het land in 1970:

De economische conjunctuur van België evolueert op vrij gelijkaardige wijze als die van de andere geïndustrialiseerde landen; vertraging van het groeitempo en inflatietendensen, die minder scherp schijnen te zijn dan elders.
De monetaire beperkingen hebben een onbetwistbaar effect gehad op de economische ontwikkeling. De verruiming van de liquiditeiten, bevorderd door de boni's gelaten door de transacties met het buitenland, heeft nochtans de kostprijs van het geld weinig beinvloed.
Bij de beoordeling van de conjunctuur bij het begin van het jaar, moet rekening worden gehouden met sommige uitzonderlijke factoren, die het groeitempo gehinderd hebben. Het gaat om de uitzonderlijk lange winter en de sociale conflicten die de steenkoolindustrie getroffen hebben. Wij kennen dan ook sinds het tweede trimester een zekere versnelling die vooral aan het effect van de inhaalbeweging toe te schrijven is. Sinds einde 1969 is het conjunctuurklimaat niettemin gewijzigd, daar de druk van de vraag op de beschikbare middelen enigszins ontspannen is.
De basis van de conjuncturele expansie blijven de uitvoer en de produktieve investeringen van de bedrijven.
Bij het begin van het jaar vertoonde de buitenlandse vraag een zekere aarzeling, doch de conjuncturele groei van de uitvoer hernam derwijze dat op het einde van de eerste zes maanden, het stijgingspercentage op jaarbasis 19,4% tegen 21,1% in 1969 bedroeg. Die evolutie weerspiegelt een vertraging vooral indien wij de uiterst hoge percentages van meer dan 25% beschouwen, die tijdens de laatste drie trimesters van 1969 werden bereikt.
Die vertraging vloeit waarschijnlijk voort uit de zeer hoge graad van benuttiging van de produktiecapaciteiten en ook uit de stabilisatiemaatregelen, die door sommige landen, in het bijzonder Frankrijk, genomen werden. De geografische oriëntering van de buitenlandse verkoop toont aan dat de expansie naar Frankrijk, die in 1969 39,6% bedroeg, in de loop van de eerste vijf maanden van 1970 tot 9,1% daalde. De uitvoer naar Duitsland steeg nog met 32%, tegen 34,8% in 1969. Die naar Nederland, derde klant in volgorde van belangrijkheid van de B.L.E.U., bereikte een percentage van 15,2% tegen 13,4% in 1969.
De uitvoerbeweging naar de Verenigde Staten verlaagt niet meer; op een achteruitgang met 9,7% die in 1969 werd vastgesteld en aan uitzonderlijke factoren te

DE **GEWONE** BEGROTINGEN VAN 1910 en 1911

(in miljoenen frank)

Begrotingen	1970 Goed-gekeurd	1970 Aan-gepast	1971 Ont-werp
Rijksschuld	52 600,8	53.677,3	59.363,0
Pensioenen	33 129,1	33.342,0	36.852,2
Dotatien	848,6	840,4	893,9
Eerste Minister	1 103 8	1 107,7	910,9
Justitie	6 055,0	6.342,6	7.301,3
Binnenlandse Zaken	18 320,5	18.306,1	20.756,6
Buitenlandse Zaken en Buiten1 Handel	2 704,1	2.689,9	2.447,0
Teohnische bijstand	3 353,6	3.341,2	3.688,0
Landsverdediging	20 647 0	20.784,0	21.561.0
Rijkswacht	3 646,0	3.761,6	1.023,5
Landbouw	8 211,0	8.017,4	4.775,6
Economische Zaken	7 471,1	7.617,8	7.863,2
Middenstand	697,4	498,5	526,0
Verkeer	10 995.2	11.458.1	11.701,3
P T T	8.879,1	9.120,5	3.501,2
Openbare Werken	5.519,8	6.183,3	6.575,8
Tewerkstelling en Arbeid	2.059,9	2.176,8	1.950,3
Sociale Voorzorg	25.075,9	25.058,3	27.922,1
Nationale Opvoeding	54.165,5	55.365,5	59.000,0
Culturele zaken	4.291,1	4.339,8	4.824,0
Volksgezondheid en Gezin	11.847,3	12.362,0	12.937,5
Financiën	8.913,1	8.809,2	19.330,6
Totaal	290.534,9	295.110,0	318.705,0

wijten was, volgde een zwakke vermindering met 2,6% in 1970. De leveringen aan het Verenigd Koninkrijk namen slechts met 3,9% toe.

De druk van de bijzonder sterke vraag in 1969 en de verruiming van de autofinancieringsmogelijkheden liggen aan de oorsprong van de handhaving van de boom der industriële investeringen in 1970. Volgens de halfjaarlijkse enquêtes van de Nationale Bank, zouden die investeringen gestegen zijn met 25% in werkelijke prijzen in 1969. Voor het jaar 1970 is de tendens dat de stijging ongeveer 50% zou bedragen, dank zij de realisatie van belangrijke ontwerpen op het gebied van de ijzerindustrie (+67 %), de metaalverwerkende nijverheid (+75%), de chemische nijverheid (f47%) en de energie (+72%). (...)

Het enger worden van de arbeidsmarkt en een versnelling van de prijsstijging hebben sinds het begin van het jaar een sterkere nominale loonexpansie doen ontstaan. In juni 1970 wees het indexcijfer van de brutoverdienste per gepresteerd uur in de industrie een stijging aan met 10,8% op jaarbasis tegen 7,2% in juni 1969 en 8,4% in december 1969. De loonkostprijs heeft in juni 1970 het peil van dezelfde maand van 1969 met 11,9% overschreden tegen 7,7% in dit laatste jaar ten opzichte van 1968. De door de Schatkist vereffende bezoldigingen overtreffen tijdens de eerste zeven maanden het peil van dezelfde periode van 1969 met 5,9%.

Diverse uitgaven voor 1971

Financiering EEG. Ingevolge het besluit van 21 april 1970 van de raad van ministers van de EEG betreffende de financiering van de Europese Gemeenschappen, verschaft België voor 13,3 mrd fr inkomsten aan de Gemeenschappen

Dit bedrag wordt als volgt verdeeld:

Af te stane heffingen	4 250 mln
af te stane douanerechten	1650 mln
algemene begrotingsbijdrage:	5 000 mln
bijdragen buiten algemene regeling.	2 482 mln
(in dit bedrag is een uitgave van 2 200 mln opgenomen voor het Europees Landbouwfonds - EOGFL)	

Onderwijs. De begroting van nationale opvoeding bedraagt 18% van de totale gewone dienst. Zij groeit met 4,8 mrd fr aan t.o.v. vorig jaar.

Wetenschapsbeleid. De begrotingsvoorstellen vertonen een aangroei van 14,610 ten opzichte van de kredieten voor 1970.

Rijksschuld. De begroting stijgt hier van 52,6 mrd in 1970 tot 59,4 mrd in 1971 of met 12,9%. Die aangroei ligt hoger dan het gemiddelde van de stijging der rijksuitgaven. Hij is voornamelijk te wijten aan de omvangrijke programma's inzake openbare werken.

*Kamerde*bat

De Kamer besprak de rijksbegroting op 24 en 25 nov. en op 2 dec. Zij keurde op 3 dec. de begroting goed met 110 tegen 56 stemmen bij 1 onthouding.

Tijdens het debat herinnerde minister Snoy et d'Oppuers (financiën) eraan dat de belasting over de toegevoegde waarde op 1 jan. 1971 wordt ingevoerd. Hij noemde de BTW ,,het zorgenkind no. 1 van onze economische politiek in 1971."

Verder waarschuwde hij voor de onafgebroken stijging van de overheidsuitgaven, waardoor het probleem van de inkomsten bijzonder scherp wordt gesteld. De minister zei: ,,Een verzwaring van de belastingdruk zou slechts met de grootste omzichtigheid kunnen worden overwogen. Bij het peil dat onze openbare uitgaven thans hebben bereikt en tegenover de nieuwe uitgavencategorieën die rijzen, is het noodzakelijk dat de gegrondheid van vroeger besliste uitgaven aan een degelijk onderzoek wordt onderworpen; dat een inventaris wordt gemaakt van de wenselijk geachte uitgaven en dat vervolgens, op basis van een volledige informatie omtrent het verloop van bestaande en nieuwe uitgaven, en gelet op de vermoedelijk beschikbare inkomsten, een budgettair programma over verscheidene jaren wordt uitgewerkt."

De Clercq (PVV), Dequae (CVP) en Van der Elst (VU) oefenden kritiek op de begrotingsramingen. Zij stelden dat de regering ten onrechte van een begrotingsgroei met 9,7% spreekt, aangezien de stijging in feite 12,2% bedraagt maar ,,gecamoufleerd" wordt door het buiten de begroting laten van de uitgaven voor de Posterijen en voor de veerdienst Oostende-Dover.

Rapporteur W. Claes antwoordde dat de regering ook de inkomsten m.b.t. deze twee sectoren buiten de begroting hield.

In het debat werd nog door Simonet (BSP) gewaarschuwd voor een verdere verzwakking van het financiële staatsapparaat door de regionalisering van het rijk en de steeds grotere Europese inspraak in het financieringsbeleid.

Premier Eyskens die de rijksbegroting uitvoerig toelichtte, antwoordde op de bezwaren van Simonet met een duidelijke afkeuring van iedere ,,economische compartimentering". Hij zei dat de decentralisatie naar de gewesten toe niet mag leiden naar economische verzuiling en dat het algemeen economisch beleid op nationaal niveau moet gesitueerd blijven.

In het debat kwam het regeringsbeleid i.v.m. de staatshervorming nauwelijks ter sprake. Alleen Van der Elst (VU) en Defosset (FDF) handelden over de regeringsmededeling van 19 nov. (zie pag. 741/1). Hun bezwaren werden beantwoord door Eyskens, maar niet door de woordvoerders van de meerderheidsfracties. Dat lokte een protest uit van H. Schiltz (VU) die het woord verzaakte ,,omdat de regeringspartijen het debat ontwijken" Namens de CVP kondigde J. Chabert aan dat de regeringsmededeling zou worden besproken, wanneer de nieuwe voorstellen, na het onderzoek in commissie, aan de orde van de Kamer zullen komen.

ERRATA

In het overzicht ,,Grondwetsherziening" van pag. 741/1 moet in de tweede paragraaf worden gelezen: De Volksunie en het RW/FDF reageerden negatief (i.p.v. positief).

Op pag. 729/2 werd bij de ondertekenaars van de abortusverklaring M. (Groesser-) Schroyens ten onrechte een CVP-kamerlid genoemd, dit moet zijn ESP-kamerlid.

COMECON

TOPCONFERENTIE IN WARSCHAU. VESTIGING NIEUWE JNVESTERINGSBANK

Van 12-14 mei werd in Warschau de 24ste zitting van de Comecon (Raad voor Wederzijdse Economische Bijstand) gehouden. Leiders van de delegaties waren premier Kosygin (SU), Strougal (Tsj.-Slow.), Stoph (DDR), Zjiwkow (Bulg.), Fock (Hong.), Cyrankiewicz (Pol.), Maurer (Roem.) en Tsedenbal (Mong.).

Een Joegoslavische delegatie, geleid door Alexander Grlickow (vicepresident van de Federale Uitvoerende Raad), woonde wel de openingszitting bij, die was gewijd aan een herdenking van Lenin's honderdste geboortedag, maar trok zich daarna terug en nam niet deel aan de feitelijke discussies.

Een op 14 mei uitgegeven communiqué zegt: dat de vergadering zijn goedkeuring had gehecht aan verbetering van de samenwerking op het gebied van economische planning tussen de lid-staten; dat de vergadering had besloten een Instituut voor Economische Problemen van het Mondiale Socialistische Systeem op te richten; en dat Bulgarije, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije, Mongolië, Polen en de Sowjet-Unie een ontwerp-overeenkomst hadden goedgekeurd betreffende het stichten van een internationale investeringsbank en de regels daarvoor. Er werd besloten de overeenkomst op 10 juli te ondertekenen. (Reeds tijdens de 23ste zitting van april 1969 was over een dergelijke investeringsbank gesproken, zie pag. 316/3-1969).

De Roemeense regering besloot zich voorlopig slechts te associëren met het project, omdat ze met name — aldus mededeling van het Poolse persbureau PAP — bezwaar zou hebben tegen het voornemen van de Comecon-landen in de toekomst bepaalde beslissingen bij méérderheid te nemen en niet meer, zoals tot dusver, met algemene stemmen. (Vgl. pag. 762/3).

De overeenkomst werd, zoals was afgesproken, op 10 juli in Moskou ondertekend door de zeven genoemde landen. De zetel van de Bank zal eveneens in Moskou zijn. Enkele van de voornaamste regelingen i.v.m. de nieuwe Comeconbank zijn als volgt:

● KAPITAAL Het eigen Bank-kapitaal werd vastgesteld op 1 mrd roebel (1 roebel – ± f 4) waarvan 70% in ,,verhandelbare' roebels (een monetaire eenheid die wordt gebruikt voor de interne handel. tussen de Comecon-landen en die niet op een andere wijze kan worden aangewend) en de overige 30% in converteerbare eenheden (Vgl pag 316/2-1969 Nadat vooral door Polen was aangedrongen op het invoeren van een converteerbare munteenheid die de handel met de niet-socialrstrsche landen aanzienlijk zou kunnen verbeteren. en zou kunnen dienen als vergelrjkbare en gelijkwaardige berekeningsgrondslag voor de handel tussen de Comecon-landen zelf, werd eind januari van dit jaar in Moskou aangekondigd, dat een converteerbare roebel beschikbaar zal komen Deze zou op de duur zonder meer kiinnen worden ingewisseld tegen de valuta's van de acht leden-landen De monetaire soepelheid van de Comecon en het economische belang van elke geldeenheid is hiermee gediend)
Wanneer de Bank op 1 jan 1971 haar activiteiten begint, zullen de overschrijvingen 175 000 000 roebel bedragen; in 1972 zal hieraan 175 000 000 roebel worden toegevoegd, waarna de resterende 650 000 000 later zullen volgen
De bijdragen van de leden zullen zijn gebaseerd op de omvang van de export van elk land in de gezamenlijke handel De bedragen zijn als volgt vastgesteld SU 399,3 mln (= 40% van totaal), DDR 176,1 mln, Tsjechoslowakije 127,9 mln, Polen 127,4 mln, Bulgarije 85,1 mln, Hongarije 83,7 mln en Mongolie 4,5 mln roebel

● DOELSTELLINGEN De Bank, zo werd vastgesteld, is gesticht om bronnen voor kapitaalsvorming te concentreren, benevens gecoordineerde uitgaven door het verlenen van langlopende en middellange kredieten
Deze kredieten zullen worden verleend voor maatregelen die verband houden met de internationaal socialistische arbeidsverdeling, speoialisatie en produktiecoordmatie, en uitgaven i v m de expansie van grondstoffen en brandstofvoorraden in het gemeenschappelijk belang, voor verwezenlijking van projecten op andere gebieden in het algemene belang, en voor projecten ter ontwikkeling van de nationale ontwikkeling en andere doelen die door het Bestuur van de Bank worden vastgesteld

● LIDMAATSCHAP: Elk land kan tot de Bank toetreden, mits dit land zich onderwernt aan de gestelde regels en de uit lidniaatschap voortkomende verplichtingen op zich neemt.

● SPECIALE FONDSEN Los van het eigen kapitaal, kan de Bank gebruik maken van leningen en investeringen van derde landen Er zullen speciale fondsen worden gevormd, waarbij een fonds van die leden-staten van de Bank die geinteresseerd zijn in het opzetten van gezamenlijke ondernemingen op grote schaal en een speciaal fonds dat kredieten en technische hulp aan ontwikkelingslanden zal verstrekken

● BESSUUK EN STEMRECHT Alle leden-staten zullen in het Bestuur van de Bank zijn vertegenwoordigd. Elk land krijgt een gelijke stern onafhankelijk van zijn bijdrage aan het eigen kapitaal van de Bank
Besluiten over de meest belangrijke vraagstukken moeten met algemene stemmen worden genomen, maar andere kwesties kunnen met een meerderheid van arie-kwart van de stemmen worden geregeld (Nadere bijzonderheden over de stem-wijze werden niet gepubliceerd).

De officiële aankondiging vermeldde, dat de Roemeense afgevaardigde een verklaring had afgelegd inzake het standpunt van zijn regering: Roemenië zal de mogelijkheid bestuderen van deelneming ,,op een of andere wijze" aan het werk van de Internationale Investerings Bank en zal daarover zo spoedig mogelijk een besluit nemen.
Het Russische persbureau Tass stelde vast, dat de nieuwe Bank anders van opzet is dan de reeds enkele jaren functionerende Internationale Bank voor Economische Samenwerking, die multilaterale overeenkomsten regelt in ,,verhandelbare roebels" en kredieten verleent voor stimulering van de wederzijdse handel tussen de leden-staten.
(Soviet News, Le Monde, Financial Times, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 316/2-1969)

BUITENLANDSE HANDEL COR'IECONLANDEN IN 1969

	Export		Import	
	mln $	t.o.v. '68 in %	mln $	t.o.v. '68 in %
Sowjet-Unie	11.655	9,6	10.327	9,7
(met andere Europese comm. landen)	6 199	10	6.011	6.5
(met West-Europa)	2.154	10,1	2.307	14,7
Oost-Duitsland	4.163	9.5	4.114	21,0
(met SU)	1.662	5,8	1.748	16,9
(met West-Europa)	974	25,8	986	35,5
Tsjechoslowakije	3.319	10.5	3.294	7,1
(met SU)	1.124	11,6	1.105	6,7
(met West-Eur.)	782	23,6	739	9,5
Polen	3.142	9,9	3.210	12,5
(met SU)	1.122	7,6	1.200	18,7
(met West-Europa)	765	9,0	856	9,3
Roemenië	1.633	11,1	1.740	8,2
(met SU)	455	—0,2	465	8,9
(met West-Europa)	507	12,5	716	4,5
Hongarije	2.084	16,5	1.927	6,9
(met SU)	726	6,2	713	10,0
(met West-Europa)	561	32,1	541	20,2
Bulgarije	1.801	11,5	1.749	—1,9
(waarvan met communistische landen)	1.423	12	1.396	7,1

MIDDEN-OOSTEN

IRAK

ONTSLAG VICE-PRESIDENT AL-TAKRITI. CONFLICT BINNEN BAATH

Vice-president Hardan al-Takriti is op 15 okt. door de revolutionaire raad uit al zijn militaire en burgerlijke functies ontslagen. Hij werd gepensioneerd en benoemd tot ,,ambassadeur bij het ministerie van buitenlandse zaken".
Al-Takriti zou zijn ontslag hebben vernomen toen hij op de terugreis was van een bezoek aan Spanje; bij aankomst in Bagdad werd hij enige uren gevangen gehouden en vervolgens onder bewaking via Athene naar Algiers overgevlogen.
Hoewel voor het ontslag van al-Takriti officieel geen reden werd opgegeven, meenden waarnemers te Beiroet dat hij als zondebok moest dienen voor het feit dat de 12.000 Iraakse militairen in Jordanië tijdens de burgeroorlog aldaar (pag. 628 e.v.) niet ten gunste van de Palestijnen hebben geïntervenieerd.

De leiding van de Baath was volgens persberichten zowel in Irak als in Syrië verdeeld over de te volgen koers in de Jordaanse burgeroorlog. Aan de ene kant was er een civiele vleugel die interventie ten gunste van de Palestijnse commando's voorstond, anderzijds een militaire vleugel die zich daartegen kantte.
Luitenant-generaal Hardan al-Takriti, één van de twee Iraakse vice-presidenten en de leider van de militaire vleugel in de Iraakse Baath, bezocht in de tweede helft van augustus Damascus voor besprekingen met luitenant-generaal Hafez Assad, de Syrische minister van defensie (zie ook pag. 209 e.v.-1969) en de leider van de overeenkomstige vleugel in de Syrische Baath. Beide militairen zouden het eens geworden zijn over een gemeenschappelijke politiek van non-interventie.
Hoewel de Iraakse regering op 1 sept. verklaarde dat zij haar 12.000 man troepen in Jordanië zou bevelen tussenbeide te komen, als het Jordaanse leger zijn operaties tegen de Palestijnse commando's niet staakte, handhaafden de Iraakse troepen tijdens de gevechten van 17-25 sept. een strikt neutrale houding. Vicepresident al-Takriti zou tijdens de hele duur van de gevechten op de Iraakse basis te Mafrak in Noord-Jordanië aanwezig geweest zijn om te verzekeren dat de Iraakse troepen niet in de strijd verwikkeld raakten.
Het achterwege blijven van een Iraakse interventie leidde tot bittere kritiek van de Palestijnse verzetsbewegingen en verdiepte de kloof tussen de civiele vleugel o.l.v. Sadam Hoessein Takriti, plv. secretaris-generaal van de Baath, en de militaire vleugel o.l.v. Hardan al-Takriti.

Ook zou het heengaan van al-Takriti, die bij de Iraaks-Egyptische polemiek in juli over het plan-Rogers (pag. 541/3) een belangrijke rol speelde, ten doel hebben de betrekkingen tussen Bagdad en Cairo te verbeteren.
Eerder, op 2 juli, werd de minister van cultuur en voorlichting, Saleh Omar al-Ali, per decreet van de revolutionaire raad van zijn post ontheven. Ook werd hij uit de revolutionaire raad gezet. Deze maatregelen werden niet gemotiveerd, maar kwamen een dag nadat president Al-Bakr melding had gemaakt van sabotagepogingen en ,,acties van anti-revolutionaire elementen".

NIEUWE VOORLOPIGE GRONDWET. RECHTEN KOERDEN ERKEND

Op 17 juli heeft president Al-Bakr een nieuwe voorlopige grondwet afgekondigd, de vierde sinds 12 jaar. In de nieuwe wet is de Koerdische nationaliteit erkend: het Iraakse volk bestaat uit twee nationaliteiten, de Arabische en de Koerdische, in het kader van de ,,ondeelbare eenheid van Irak". In de door de Koerden bewoonde gebieden zullen zowel het Arabisch als het Koerdisch als officiële talen gelden.
Verder omvat de nieuwe grondwet van 67 artikelen de volgende bepalingen:

- Irak is een democratische republiek en de Islam is de staatsgodsdienst.
- De leden van de revolutionaire raad — maximaal 12 — worden gekozen door het nationale commando van de Baath-partij.
- De revolutionaire raad (CCR) is de hoogste autoriteit in de staat. De voorzitter ervan, die met tweederde meerderheid moet worden gekozen, is tevens het staatshoofd. De vice-voorzitter vervangt het staatshoofd bij afwezigheid of ziekte.
- De wetgevende macht zal in het kader van een te verwachten permanente grondwet berusten bij de Nationale Raad, waarvan de samenstelling bij een later uit te vaardigen speciaal decreet zal worden geregeld.
- De president is verantwoording verschuldigd aan de revolutionaire raad, niet aan de Nationale Raad. De vicepresidenten en de ministers zijn alleen aan de president verantwoording verschuldigd. (AFP)

(Vor. ber. pag. 106/3)

OPHEFFING NOODTOESTAND. VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Op 25 okt. is de noodtoestand in geheel Irak, welke in januari van kracht werd, opgeheven. De voor militaire tribunalen aanhangig gemaakte processen worden overgedragen aan civiele rechtbanken, uitgezonderd zaken betreffende corruptie, oplichting, narcoticahandel, illegaal wapenbezit e.d.
In verband met de opheffing van de noodtoestand werd de vrijlating aangekondigd van allen die wegens politieke misdrijven gearresteerd of onder huisarrest gesteld waren, Op 11 nov. werd de vrijlating gemeld van oud-premier Abdel Rahman al-Bazzaz en van de voormaiige staf-chef, generaal Ibrahim Feisal Ansari. Aangekondigd werd de in vrijheid stelling van oud-premier Taher Yahia en de voormalige ministers van defensie, generaal Chaker Mahmoud Choukri en generaal Abdel Aziz el-Okeili. (Laatstgenoemde was volgens *The Financial* Times van 14 juli op 11 juni in het geheim ter dood veroordeeld tegelijk met een aantal anderen, o.w. ex-premier Abdel Razzak el-Nayef.) Ca. 60 politieke gevangenen werden vrijgelaten, aldus *Le Monde* (17-11).
De communistische partij richtte tot president Al-Bakr het verzoek ook gevangen gezette leden van deze partij in vrijheid te stellen. Volgens het Libanese communistische dagblad ,,Al Nida" waren in de voorgaande periode minstens 270 communisten gearresteerd. (Le Monde 2-6)

(Vor. ber. pag. 107/1)

JORDANIE

UITVOERING AKKOORD VAN CAIRO. INCIDENTEN. WASFI TELL PREMIER

Sinds de totstandkoming van het akkoord van Cairo (pag. 655 e.v.) is de toestand in Jordanië betrekkelijk genormaliseerd, al worden nog regelmatig incidenten tussen eenheden van het Jordaanse leger en Palestijnse commando's gemeld. Door bemiddeling van de door de conferentie van Cairo benoemde hoge commissie o.l.v. de Tunesische premier Bahi Ladgham kwam een aantal plaatselijke overeenkomsten tot stand, gevolgd door een coëxistentie-akkoord tussen de Jordaanse regering en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie.
De benoeming van Wasfi Tell tot premier van een nieuwe regering leidde echter tot reacties, die aantoonden dat het wantrouwen tussen de partijen nog lang niet verdwenen was.
Reeds tijdens de gevechten kwam een internationale hulpverleningsactie t.b.v. de burgerslachtoffers van de strijd op gang.

Optreden *hoge* commissie

De Arabische hoge commissie begon op 28 sept. haar werkzaamheden,

100 Arabische officieren betrokken waarnemingsposten.
Op 30 sept. stelde de commissie de tijdslimiet vast voor het Jordaanse leger om zich terug te trekken op stellingen drie mijl van de grenzen van Amman en voor alle commando's in de hoofdstad om zich terug te trekken op ,,stellingen geschikt voor commando-acties". Deze limiet was **1** okt. 6 uur (Middeneuropese tijd). Deze eerste fase zou moeten worden gevolgd door de terugtrekking van het leger in zijn barakken, waarna de binnenlandse veiligheidstroepen — civiele en militaire politie — alleen verantwoordelijk zouden zijn voor handhaving van wet en orde in geheel Jordanië. De hoge commissie vormde twee afzonderlijke missies: een voor de militaire situatie, de Arab Cease-fire Observer Mission, o.l.v. de Egyptische kolonel Ahmed Abdel Halim Hilmo, tevens leider van het militaire bureau (punt 7 akkoord van Cairo), en een voor de distributie van de hulpgoederen o.l.v. de Saoedi-Arabische ambassadeur in Jordanië, sjeik Ahmed Kuheimi.
In Noord-Jordanië, waar volgens commando's op **30** sept. door het Jordaanse leger aanvallen op Palestijnse posities in Ramtha en Irbid zouden zijn uitgevoerd, werd op **1** okt. te Ramtha een wapenstilstandsovereenkomst getekend tussen Jordaanse officieren en Palestijnse leiders, in aanwezigheid van ACOM-waarnemers. Het akkoord hield de volgende 13 punten in:

1. De wapenstilstand wordt volledig nagekomen.

2. De troepen blijven in hun huidige stellingen ten noorden van Ramtha.

3. Op bepaalde strategische punten gaan de troepen in stelling; zij blijven daar tot zij door politie-eenheden worden afgelost.

4. Gewapende personen, die Jordanië willen verlaten, kunnen binnen 48 uur naar Syrië vertrekken.

5. Vanaf 4 okt. kunnen alle ongewapende personen naar Amman en de andere steden van het koninkrijk Jordanië reizen.

6. Wapens moeten op de daartoe bestemde plaatsen worden ingeleverd; de voormalige strijders kunnen zich onbewapend vrijelijk bewegen; zij zullen later door bemiddeling van de Arabische commissie van toezicht uit de stad worden afgevoerd.

7. Ambtenaren, gendarmerie en politie moeten hun normale taken hervatten.

8. Beide partijen moeten hun gevangenen onmiddellijk vrijlaten.

9. De gewapende troepen moeten zich tot 2 à 6 km vanaf de hoofdweg terugtrekken.

10. 48 uur lang is elke verplaatsing verboden.

11. Tegen de gewapende troepen mag geen verzet worden geboden.

12. De Palestijnse organisaties maken bekend op welke plaatsen zij mijnen gelegd hebben.

13. De vertegenwoordigers van de Arabische commissie van toezicht zullen de uitvoering van de bepalingen van dit akkoord controleren.

De hoge commissie vormde op *2* okt. het te Cairo overeengekomen politieke bureau. Voorzitter ervan werd de Tunesiër Taieb al-Sabhani. Dezelfde dag verklaarde de Jordaanse minister van voorlichting, majoor Adnan Abou Jaudah, dat Jordanië en de meeste andere Arabische landen wensten dat Al Fatah als enige guerrilla-organisatie alle Palestijnen zou vertegenwoordigen, „Wij willen geen enkele organisatie onderdrukken, maar wij wensen dat allen de richtlijnen van Al Fatah onder Yasser Arafat opvolgen en zich aan deze organisatie onderwerpen". De minister leverde kritiek op de marxistisch georiënteerde organisaties, die ,,zich alleen voor de Palestijnse doeleinden inzetten om het marxisme te propageren". Tijdens de gevechten had de regering een beloning van 5.000 dinar in het vooruitzicht gesteld voor de arrestatie van Georges Habache (PFLP) en Nayef Hawatmeh (PDFLP).)
Op 3 en 4 okt. begon de tweede fase van het bestand: de terugtrekking van de regeringstroepen op hun uitgangsstellingen langs de bestandslijn met Israël en de terugtrekking van de commando's uit hun steunpunten in de steden naar stellingen daarbuiten. De hoge commissie voerde op 4 okt. te Irbid in het noorden overleg met beide partijen, waarbij een overeenkomst over de volgende punten werd bereikt:

1) Heropening van de door een van beide partijen beheerste wegen voor het burgerverkeer en voor de in het akkoord van Cairo voorziene transporten.

2) Aanvaarding van maatregelen om de civiele autoriteiten in staat te stellen hun gezag en hun plicht uit te oefenen.

3) Vaststelling van de controletaken en aanwijzing van het daarmee belaste personeel onder toezicht van officieren van de hoge commissie.

4) Afschaffing van de noodmaatregelen zoals het doorzoeken van huizen, arrestaties e.d. en vrijlating van de door beide partijen vastgehouden personen.

5j Instelling te Irbid van een waarnemersgroep van Arabische officieren om op de uitvoering van het akkoord in het gebied van Irbid, Jerash, Zarka en Mafrak toe te zien, alsmede om bij de uitvoering van de door de hoge commissie getroffen beslissingen behulpzaam te zijn.

Hoewel de Palestijnse organisaties nog melding maakten van verscheidene incidenten (o.a. op 5 okt. te Harimah) en op **3** okt. nog een aanslag gepleegd was op de residentie van de Jordaanse stafchef, maarschalk Habes Majali, sprak de hoge cummissie op 5 okt. in een verklaring via radio-Amman over een terugkeer tot het normale leven.
Hiertegenover stelde Arafat op 6 okt.: ,,Het spijt mij te moeten zeggen dat deze verklaring niet in overeenstemming is met de feiten, terwijl u zeer wel op de hoogte bent van de gevallen van plundering en verkrachting, en de arrestaties in gebieden die onder gezag staan van het Jordaanse leger Dagelijks worden misdaden bedreven tegen ons heldhaftig volk in Jordanië", aldus Arafat in een boodschap aan de hoge commissie.

Akkoord *van Amman*

Terwijl de commando's in het noorden begonnen zich uit Irbid terug te trekken en over en weer gevangenen vrijgelaten werden, werd op **13** okt. in de Tunesische ambassade te Amman een coëxistentie-akkoord over de betrekkingen tussen de Jordaanse regering en de commando's getekend door koning Hoessein, Yasser Arafat en Bahi Ladgham, de voorzitter van de Arabische hoge commissie.
Volgens *Mena* bestond het akkoord uit 6 hoofdstukken:

I. De volgende algemene principes:

- Jordanië, aan weerszijden van de Jordaan, wordt gevormd door één bevolking en één grondgebied. Het is de essentiële basis voor de Palestijnse revolutie en voor de strijd ter bevrijding van Palestina.
- Jordanië stelt al zijn krachten, zowel het leger als het volk, in dienst van de taak Palestina te bevrijden.
- Bijgevolg verplicht de Jordaanse regering zich alle mogelijke maatregelen te treffen om de solidariteit tussen de Jordaanse strijdkrachten en de Palestijnse revolutie te vestigen.
- Het Palestijnse volk, vertegenwoordigd door de Palestijnse revolutie, heeft het recht zelf alleen zijn eigen lot te kiezen.
- De mobilisatie, de organisatie van de massa en van de strijd, de vrijheid van handelen en de bewegingsvrijheid, op politiek, militair, sociaal en financieel terrein, zijn fundamentele doelstellingen van de revolutie. Daarom zullen de Palestijnen de volledige vrijheid hebben hun rechten op dit terrein uit te oefenen.
- De Jordaanse regering verplicht zich geen activiteiten te ontplooien die de belangen van de Palestijnse revolutie of van de nationale eenheid zouden kunnen schaden. Ook geen enkele Jordaanse organisatie mag dergelijke activiteiten ontplooien.
- De nationale volkseenheid zal worden geconsolideerd door het wederzijds respect voor de rechten en plichten van alle leden van de bevolking van Jordanië.

II. Het tweede hoofdstuk van het ak-

Na de ondertekening van het coëxistentie-akkoord te Amman op 13 okt. reiken koning Hoessein van Jordanië (l.) en de leider van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, Yasser Arafat (r.), elkaar de hand. In het midden de leider van de Arabische vredesmissie, de Tunesische premier Bahi Ladgham.

koord is volledig gewijd aan de problemen betreffende de activiteit van de Palestijnse commando's. Zo wordt onder meer gesteld dat de hoofdstad Amman de zetel is van het centrale comité van het Palestijnse verzet. Het comité is gemachtigd, indien gewenst, bureaus te openen in de andere steden en dorpen van Jordanië. Het Palestijnse verzet zorgt zelf voor de bescherming van die bureaus en van zijn leiders. Het comité is verantwoording verschuldigd aan de Jordaanse regering en treedt als verbinding op tussen de regering en de Palestijnse revolutie. Op grond van het akkoord zijn alle Palestijnse organisaties verplicht zich te houden aan de afspraken die het centrale comité maakt met de Jordaanse regering. Het akkoord zegt ook dat acht Palestijnse instanties verbonden zijn met het centrale comité van het verzet. Het gaat om de Rode Halve Maan, groepen van de volksmilitie, de organisatie van de welpen, de krant en de radio van al-Fatah, de medische diensten van de revolutie en het wetenschappelijk instituut van de Palestijnen.

III. Bepaalde artikelen van het derde hoofdstuk zijn nog niet gepubliceerd. Zij gaan voornamelijk over de wlaatsen waar de Palestijnen in Jordanië zullen zijn gestationeerd. De andere artikelen vormen als geheel een waarborg voor de totale bewegingsvrijheid van de commando's en hun voertuigen. Voor de naleving van de discipline moet worden gezorgd door het opperbevel van de gewapende strijd; inbreuken op de regels van de discipline zullen echter worden berecht voor Jordaanse burgerlijke rechtbanken.

IV. Het vierde hoofdstuk van het akkoord geeft aan dat de Palestijnse eenheden op dezelfde manier zullen worden behandeld en dezelfde rechten en voordelen zullen genieten als de Jordaanse strijdkrachten. Behoudens uitzonderingsgevallen hebben de Palestijnen echter niet het recht op straat wapens te dragen. Militaire parades en schietoefeningen mogen niet meer in bewoonde gebieden worden gehouden. Niemand kan nu nog worden vervolgd voor delicten die hij vóór de ondertekening van het akkoord heeft begaan.

V en VI. Het vijfde en het zesde hoofdstuk gaan in op de wijze waarop een commissie moet worden gevormd die moet toezien op de naleving van dit akkoord en van het akkoord van Caïro van 27 september. Deze commissie zal bestaan uit drie leden met aan het hoofd Bahi Ladgham, de premier van Tunesië. Er zullen drie sub-commissie zijn, belast met politieke zaken, met militaire zaken en met hulpverlening.

Ladgham zei in een toespraak voor radio-Amman dat het akkoord gesloten was op basis van wederzijdse eerbiediging en vertrouwen. Het akkoord verzekert de soevereiniteit van Jordanië, garandeert de orde in het land en schept voor de Palestijnen ,,het juiste klimaat voor de strijd".
Tijdens een op 14 okt. gehouden rede voor radio en tv noemde koning Hoessein het akkoord ,,een victorie voor de Arabische natie". De Palestijnse kwestie was voor Jordanië een ,,kwestie van leven of dood". Jordanië verklaart zich vastberaden vóór het recht van het Palestijnse volk op zijn grondgebied, zijn vaderland en zijn zelfbeschikking. aldus Hoessein. Hij voegde daaraan-toe dat ,,onze broeders in Cisjordanië" hun regeringsvormen en hun politieke systeem zullen kunnen kiezen en zelf zullen kunnen beslissen over het karakter van hun betrekkingen met de Jordaanse staat en met de andere Arabische landen. ,,Wat het Palestijnse volk ook zal kiezen, het zal zonder meer onze steun hebben".
De acties van de Palestijnse verzetsstrijders moeten volgens de koning op slechts één doel, ,,de bevrijding", zijn gericht. Daarom heeft Jordanië niet toegestaan, dat deze acties zich elders ontplooiden dan op het werkelijke strijdtoneel. Jordanië aanvaardt niet dat de Palestijnse activiteit wordt afgeleid van het werkelijke doel. Wanneer deze activiteit op de juiste weg blijft, zei Hoessein, kan zij rekenen op de steun van Jordanië en zijn strijdkrachten.

Kort na de ondertekening van het coëxistentie-akkoord liet Jordanië weer een groep gevangen Palestijnen vrij. Het betrof 1.500 man die in Jeffar, 250 km ten zuidoosten van Amman, vastgehouden werden. Volgens een op 14 okt. gepubliceerd communiqué van de Palestijnse Rode Halve Maan werden bij de strijd in Jordanië tussen 17 sept. en 6 okt. 3.440 mensen gedood en 10.840 gewond. Het aantal doden in Amman en omgeving en gewonden bedroeg resp. 2.100 en 8.080 en in Zarka resp. 730 en 1.200. Niet alle gewonden zijn in bovenstaande cijfers begrepen, daar velen zich niet bij ziekenhuizen hebben gemeld en derhalve niet zijn geregistreerd.

Majali niet langer *gouverneur*

Veldmaarschalk Majaii werd op 16 okt. van zijn functie van militair gouverneur ontheven; hij bleef echter stafchef. Premier Toukan werd met de functie van militair gouverneur belast.

Verdere incidenten en regelingen

Op 17 en 18 okt. kwam het in het noorden van Jordanië, o.a. bij Maghayer ten noorden van Irbid, tot zware gevechten tussen regeringstroepen en commando's, waaraan door tussenkomst van de Arabische hoge commissie op 19 okt. een einde kwam. Dezelfde dag deden zich te Ramtha nieuwe schermutselingen voor, terwijl ook vanuit Amman incidenten werden gemeld, o.a. in de straat waar Arafats bureau gevestigd is.

Op 22 okt. tekenden de Jordaanse regering en de Palestijnse commando's te Amman een protocol met de uitvoeringsbepalingen van het akkoord van Amman van 13 okt. Bahi Ladgham, die eveneens tekende, deelde mee dat na 25 okt. nog ca. 100 Palestijnen in Jordaanse hechtenis zouden blijven; zij zouden terechtstaan voor misdrijven begaan vóór de burgeroorlog.

Op 25 okt. werden te Amman verscheidene bureaus van de PLO heropend.

Bahi Ladgham kondigde op 27 okt. de beëindiging van zijn missie aan. Hij zou de volgende dag naar Tunis terugkeren. Zijn werkzaamheden zouden worden voortgezet door de Tunesische ambassadeur in Amman, Taieb al-Sabhani.

Nieuw kabinet

Op 28 okt. trad de regering van premier Ahmed Toukan af en vormde oud-premier Wasfi Tell een

nieuw kabinet, liet derde in zes weken. De portefeuilles hiervan werden als volgt verdeeld:

Premier en defensie - Wasfi Tell; buitenlandse zaken - Abdallah Salah; binnenlandse zaken - gen. Mazen al-Ajlouni*; justitie - Fawaz al-Roussan*; wederopbouw - Soblii Amine Amr; gezondheid en staatsminister t.b.v. de premier - gen. Abdel Salam Majali; financiën - Ahmed al-Lawzi; voorlichting en cultuur - majoor Adnan Abou Jaudah*; gemeenteen plattelandszaken - Fouad Qaqish; economie - Omar Naboulsi*, landbouw - Oinar Abdallah; verbindingen - Mohamrned Khalaf, transport - Ibrahim Habashneh; staatsminister t.b.v. de premier - Mohammed al-Bechir; onderwijs, religieuze bezittingen en islamitische zaken - Ishaq Farhan; sociale zaken cn arbeid - Moustapha Daoudin: openbare werken - Mounib al-Masri.

* leden vorige kabinet.

Volgens AFP/Reuter zijn zeven ministers afkomstig uit Cisjordanië. Expremier Toukan werd minister van het koninklijk paleis.

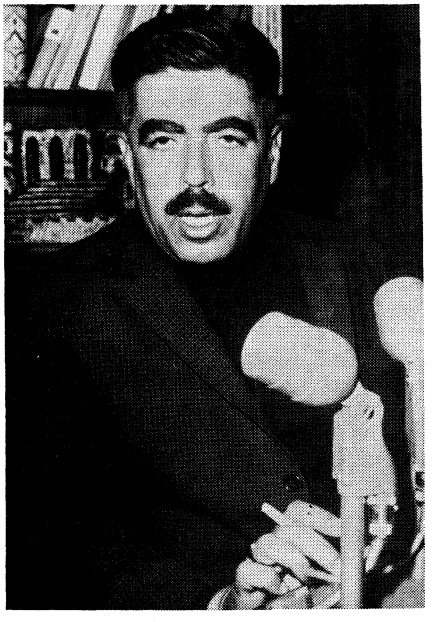

De nieuwe Jordaanse premier Wasfi Tell werd in 1919 te Saril bij Irbid geboren, studeerde aan de Amerikaanse Universiteit te Beiroet. was leraar geschiedenis te Salt, diende in het Britse leger en het Arabisch Legioen en zou toen ook deel hebben uitgemaakt van de Britse Geheime Dienst. In 1948 diende hij als vrijwilliger in het Arabische bevrijdingsleger van de Syriër Fawzi Kaouakji, vervolgens opnieuw in het Arabisch Legioen en tenslotte in het Syrische leger (tot dec. 1949).
Inmiddels was hij bevriend geraakt met de toenmalige kroonprins Hoessein. Na diens troonsbestijging in 1954 diende Tell hem in tal van functies, o.a. als chef van het koninklijk protocol (1957-58) en hoofd van de nationale voorlichting (1959-61). Op 27 jan. 1962 wordt Tell voor het eerst premier: hij is regeringsleider tot 2 dec. 1962 en vervolgens opnieuw tot 27 maart 1963. Na een onderbreking van twee jaar is Tell weer premier van 13 febr. 1965-22 dec. 1966 en van 22 dec. 1966-4 maart 1967. Vervolgens is hij van maart-juni 1967 chef van het koninklijk kabinet. Sindsdien vervulde hij geen regeringsfunctie meer. Tell kantte zich tegen de progressieve Arabische regeringen, tegen nasseristen, baathisten en communisten, en tegen de Palestijnen in zoverre die de veiligheid van Jordanië bedreigden. In Syrische en Egyptische bladen werd hij van ultra imperialisme beschuldigd; president Nasser noemde hem in 1966 een agent van de CIA.
Tijdens de burgeroorlog van sept. trok Tell opnieuw zijn uniform aan en diende hij koning Hoessein als lijfwacht.

De benoeming van Wasfi Tell tot premier werd slecht ontvangen door de VAR en door het Palestijnse verzet. De Egyptische ambassadeur te Amman werd naar Cairo ontboden voor overleg. Al *Ahram* beschuldigde Tell ervan de voornaamste aanstichter van de bloedige crisis van september te zijn geweest en stelde dat Cairo het zich niet kon permitteren de ernst van de toestand in Jordanie en de gevolgen daarvan voor de Arabische wereld te bagatelliseren. Het blad wees erop dat reeds in sept. sprake was geweest van de vorming van een regering onder Wasfi Tell en dat president Nasser toen een „zeer duidelijke mening over de betekenis van een dergelijk besluit" had. Ook guerrillaleider Arafat toonde zich volgens persberichten „buitengewoon ontevreden" met de nieuwe regering.

Premier Tell deelde op **30** okt. mee: „Mijn nieuwe regering zal zich grote moeite getroosten om tot nauwere samenwerking te komen met mijn Palestijnse broeders , en daarbij verder gaan dan de grenzen die gesteld worden in het akkoord van Cairo". Tijdens zijn eerste persconferentie op 7 november verklaarde de premier: „Een van de doelstellingen van mijn regering is de nationale eenheid te verwezenlijken Wij moeten in het bijzonder de broederschap tussen het leger en de vrijheidsstrijders ontwikkelen". Voorts zei hij: „Deze regering is vastbesloten de actie van alle Arabische broeders te coördineren, en de samenwerking te versterken met alle Arabische staten, in de eerste plaats met de VAR".

Op 9 nov. kwam een einde aan de overgangsperiode die voor de uitvoering van de bepalingen van het protocol van 13 okt. overeengekomen was. Sindsdien werd diverse malen van ernstige vechten tussen het Jordaanse leger en Palestijnse commando's melding gemaakt.

Internationale humanitaire hulp

In antwoord op dringende verzoeken van Jordaanse en ook van Palestijnse zijde werden zowel tijdens als na de burgeroorlog vele tonnen ziekenhuisvoorraden en medische uitrusting, t.b.v. de talrijke gewonden, naar Jordanië overgevlogen door de Internationale Commissie van het Rode Kruis, door Rode Kruis en Rode Halve Maan organisaties van vele landen en door VN-organisaties. Bij deze hulp waren volledige hospitalen met medische staf en verzorgend personeel inbegrepen, welke vanuit Engeland en de VS werden aangevoerd. In Genève vormde de Internationale Commissie van het Rode Kruis en de Liga van Rode Kruis verenigingen een gezamenlijke coördinatiecommissie o.l.v. de Fin Kai Varras om erop toe te zien dat maximale hulp Jordanië zo vlot mogelijk zou bereiken. Vele zwaargewonden uit Amman werden naar Beiroet overgevlogen voor spoedoperaties.
Onder de vele landen die voedsel en medicamenten naar Jordanië stuurden was ook Israël. Comité's van de Jordaanse Halve Maan op de Westelijke Jordaanoever, gevormd door burgemeesters, artsen en andere plaatselijke leiders in Ramallah, Nabloes, Jenin, Hebron en andere steden, organiseerden met royale medewerking van de Israëlische autoriteiten, vrachtwagentransporten over de Allenby- en de Daniabrug.
Tegelijk vervoerden speciale chartertoestellen voornamelijk vrouwen en kinderen van Amerikaanse, Britse en andere nationaliteit naar bestemmingen buiten Jordanië. Noch de hulpvluchten naar Jordanië, noch het transport van buitenlanders naar elders ondervond enige belemmering. In de eerste week van okt. werd op hoog niveau een commissie van deskundigen ingesteld o.l.v. Omer Naboulsi, de Jordaanse minister van economie, om toezicht te houden op de wederopbouw.

De directeur van de gemeenschappelijke UNESCO-UNRWA onderwijsafdeling, Harry Adill, verklaarde in een rapport van 6 okt dat de schade toegebracht aan kampen, scholen en andere gebouwen van de UNRWA op ca $ 3 mln te schatten viel
De dag tevoren had de commissie-generaal van de CNRWA, Laurence Michelmore, gerapporteerd dat tijdens de burgeroorlog zware schade aan de vluchtelingenkampen was toegebracht Het herstel ervan zou verscheidene miljoenen dollars vergen De twee grote kampen m Amman, waar ca. 70 000 vluchtelingen verbleven, hadden ernstig van de strijd te lijden gehad Jebel Hoessein was zwaar

beschadigd, maar niet volledig verwoest, Wahdat was voor een kwart onherstelbaar beschadigd. De kampen buiten Amman zouden minder ernstig getroffen zijn Michelmore verzocht de VN, de regeringen, organisaties en individuele personen om middelen tot herstel van de schade, voorts wees hij op de dringende behoefte aan duizenden tenten (NZZ, Le Monde, NRC)

(Vorber pag 653 ev)

LIBANON

FRANGIÉ PRESIDENT.
SALAM PREMIER

Op 17 aug. heeft het parlement Soleiman Frangié, de minister van economische zaken, tot president gekozen als opvolger van Charles Hélou. wiens zesjarige ambtstermiin was afgelopen.
Volgens de grondwet moet de president met tweederde van de stemmen, d.w.z. door minstens 66 van de 99 afgevaardigden, in de eerste ronde worden gekozen; geschiedt dit niet dan is in volgende stemrondes een eenvoudige meerderheid voldoende.

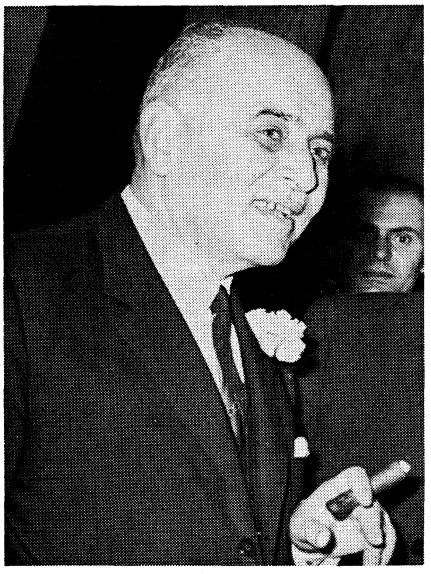

De nieuwe premier Saeb Salam werd in 1905 geboren, studeerde aan de Amerikaanse Universiteit te Beiroet en de London School of Econonïics, was in de jaren 1927-1937 hereboer in Palestina, werd in die tijd oprichter en directeur van de Middle East Airlines en kwam in 1943 voor het eerst in het parlement. Hij was tweemaal premier (in 1952 en 1953) alvorens hij in 1958 als een van de leiders in de opstand tegen president Chamoun optrad. Na de verkiezingen van 1960 werd Salam opnieuw premier, en wel van 1 aug. 1960-16 mei 1961 en vervolgens van 20 mei 1961 tot 24 okt. 1961. Tevens beheerde hij de portefeuilles van binnenlandse zaken, buitenlandse zaken en defensie. Samen met Frangié en Kamal Assad leidde hij het centrumblok.

De uitslag van de eerste ronde was: Elias Sarkis, gouverneur van de centrale bank en kandidaat van de Chehabisten, 45 stemmen; Frangié, kandidaat van het centrum-blok, 38 stemmen; Pierre Gemayel, minister van binnenlandse zaken en kandidaat van de drievoudige alliantie, 10 stemmen; generaal b.d. Jamil Lahoud, kandidaat van de progressieve socialistische partij, 5 stemmen; en Adnan Hakim. een moslim-afgevaardigde 1 stem. Kort voor de stemming had oud-president Camille Chamoun zich als kandidaat teruggetrokken ten gunste van Frangié.
Bij de derde en beslissende ronde — de tweede was ongeldig verklaard — verwierf Frangié 50 stemmen tegen Sarkis 49.
De parlementsvoorzitter, Sabry Hamadeh, verklaarde dat Frangié niet verkozen was, omdat hij de vereiste meerderheid van de helft plus een (51 stemmen) niet behaald had. Daarop stormde Frangié naar de voorzitterszetel en verwijderde Hamadeh na een vuistgevecht. De plv. voorzitter, Michel Sassine, verklaarde daarop Frangié voor gekozen. Toen Hamadeh vervolgens op zijn zetel terugkeerde, braken tussen de ten dele gewapende aanhangers van Frangié en Sarkis gevechten uit; rond het parlementsgebouw werd geschoten. Het geschil werd beslecht toen Hamadeh, na overleg met een representatieve groep parlementsleden, besliste dat Frangié's meerderheid legaal was en dat Frangié dus tot president van de republiek gekozen was.
Deze werd op 23 sept. geïnstalleerd. Hoewel met Frangié een einde komt aan de 12-jarige heerschappij van de Chehabisten, werden door waarnemers geen grote veranderingen verwacht.

Nieuw kabinet

Nadat premier Karame op 3 okt. het ontslag van zijn kabinet had aangeboden, benoemde president Frangié op 5 okt. de voormalige premier Saeb Salam met de vorming van een nieuwe regering. Op 13 okt. kwam een extra-parlementair kabinet tot stand, nadat pogingen een parlementair kabinet te vormen waren mislukt ten gevolge van meningsverschillen tussen de verschillende politieke blokken. Het nieuwe kabinet is als volgt samengesteld:

Premier en binnenlandse zaken - Saeb Salam (soenniet); vice-premier, onderwijs en voorlichting - Ghassan Tueni (grieks-orthodox); economie en toerisme - Saeb Jaroudi (soenniet); justitie en PTT - Jamil Kebbé (soenniet), buitenlandse zaken - Khalil Abou Hamas (grieks-katholiek), financiën - Elias Saba (grieks-orthodox); waterstaat - Jaafar Charafeddine (sjiiet), planning - Hassan Moucharafié (druze); openbare werken - Henri Eddé (maroniet); defensie en landbouw - Edouard Sauma*) (maroniet); gezondheid - Emil Bitar (maroniet); sociale zaken - Mounir Hamdane (sjiiet)

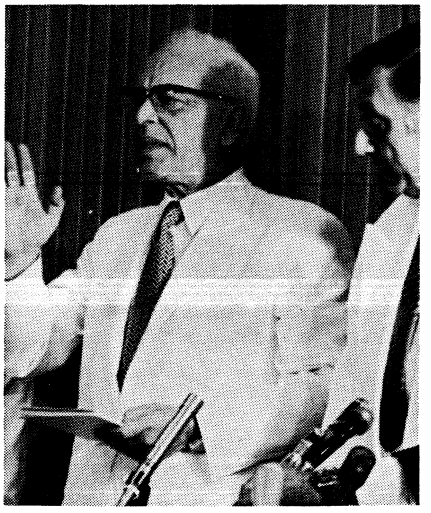

Soleiman Frangié tijdens de eedsaflegging als president. Hij werd in 1910 in Zghorta (Noord-Libanon) geboren, is een Maronitisch christen, en werd in 1960 voor het eerst parlementslid. Frangié was diverse malen minister en beheerde o.a. de portefeuilles van landbouw, binnenlandse zaken, justitie en economische zaken.

*) Sauma, een hoge functionaris bij de FAO, trad niet in functie Op 19 nov werden zijn portefeuilles overgenomen door Saba (defensie a i) en Eddé (landbouw a i)

Op 22 okt. schonk het parlement met 78 stemmen tegen 1 met 4 onthoudingen zijn vertrouwen aan de nieuwe regering. (Le Monde, *NZZ)*

TURKIJE

DEVALUATIE POND

Het Turkse pond is op 9 aug. met 66,6% gedevalueerd. De nieuwe pariteit is 15 ponden voor 1 Amerikaanse dollar tegen 9 Turkse ponden voorheen; deze koers kwam in aug. 1958 tot stand. De speciale wisselkoers van 12 pond voor 1 dollar, die tot dusver voor buitenlandse toeristen en in het buitenland werkende Turkse arbeiders gold, werd op 9 aug. afgeschaft.

Sinds 1958 waren de prijzen in Turkije met ca. 80% gestegen. terwijl bij de handelspartners van Turkije een gemiddelde prijsstijging van 25% optrad. Hierdoor bleef voor een belangrijk deel van de export de groei uit, terwijl de invoer onophoudelijk toenam. IMF en OESO hadden dan ook reeds lang op devaluatie aangedrongen. (NRC, Le Monde)

WESTDUITS-POOLS NORMALISERINGSVERDRAG

Op 7 dec. werd in het Radziwill-paleis te Warschau door Bondskanselier Brandt en premier Cyrankiewicz een Westduits-Pools verdrag ondertekend waarin de betrekkingen tussen beide landen worden genormaliseerd. Het verdrag is tot stand gekomen na maandenlange besprekingen tussen een Westduitse en een Poolse delegatie die onder leiding stonden van Georg Ferdinand Duckwitz en Jozef Winiewicz. en na het van 2-18 nov. gevoerde overleg tussen minister Scheel en zijn Poolse collega Jedrychowski. Beide ministers parafeerden het verdrag op 18 nov. waarna de tekst twee dagen later werd vrijgegeven. Het verdrag wordt van kracht als het door de parlementen der beide landen is geratificeerd. De ratificatie-oorkonden zullen in Bonn worden uitgewisseld. De Westduitse regering heeft de ratificatie, evenals dit het geval is bij het in aug. ondertekende Westduits-Russische niet-aanvalsverdrag (pag. 513), afhankelijk gesteld van een regeling inzake de kwestie-Berlijn.

Behalve het verdrag over de ,,principes van de normalisering" behelst de overeenkomst tussen Polen en West-Duitsland verder:

— een uitwisseling van nota's op 19 nov. tussen Bonn en de drie westelijke geallieerden, waarin hun rechten in Duitsland bevestigd worden en

— een intentieverklaring van de regering in Warschau over het humanitaire probleem van de familiehereniging (de zgn. ,,Familienzusammenfuhrung") van Poolse inwoners van Duitse afkomst. Deze intentieverklaring werd op 20 nov. gepubliceerd.

Het belangrijkste uit het Westduits-Poolse verdrag (waarvan de volledige tekst op pag. 787 is afgedrukt) is, dat beide landen vaststellen dat de Oder-Neissegrens de westgrens van Polen vormt. Deze kwestie is reeds 20 jaar het hete hangijzer in de sinds de Tweede Wereldoorlog toch reeds slechte betrekkingen tussen Polen en de Bondsrepubliek.

Uit historisch oogpunt is het verdrag belangrijk, als een nieuwe stap in de door Brandt ingezette toenadering tot Oost-Europa (Ostpolitik), waarin de Bondsrepubliek geleidelijk moreel is gerehabiliteerd. Met name geldt dit t.o.v. Polen, dat relatief het zwaarste onder Hitlers agressie heeft geleden (6 mln doden in de Tweede Wereldoorlog). De door Willy Brandt beoogde verzoening tussen beide volken werd in de Westduitse delegatie weerspiegeld: behalve diplomaten, reisden de schrijver Günter Grass, de president van de vakbonden Vetter. een vertegenwoordiger van de Krupp-fabrieken en leiders van evangelische en katholieke jeugdorganisaties met Brandt naar Warschau. Nochtans schreef de FAZ op 28-11: ,,Het verdrag is een oplossing voor de grenskwestie. De ,,normalisering" bestaat voorlopig nog voornamelijk uit onze goede wil en uit hoop: hoop op gezinshereniging, op beeindiging van de politieke polemiek, op Poolse terughoudendheid in Duitse aangelegenheden, op culturele uitwisseling en zelfs hoop op diplomatieke betrekkingen. Voor een ,,normalisering" is méér nodig. Het verdrag is niet meer dan een Duits lokkertje voor de Polen en de regering zou er goed aan doen dit openlijk toe te geven."

In West-Duitsland is van verschillende zijden scherpe kritiek op het verdrag uitgeoefend. De Bond van „Heimatvertriebenen" maakte bekend dat met alle legale middelen zal worden geageerd tegen de verdragen met Polen en de SU. De voorzitter van de Bond, de CDU-afgevaardigde Herbert Czaja, zei in een telegram aan Scheel, dat hij ,,ten gunste van een kortdurend politiek schijnsucces, de mensenrechten van honderdduizenden heeft prijsgegeven." Het SPD-Bondsdaglid Hupka, voorzitter van de bond van verdreven Sileziërs, kondigde aan tégen ratificatie te zullen stemmen. Hij meende dat het Duitse volk werd beroofd van zijn zelfbeschikkingsrecht: ,,Wie de annexaties van Hitler veroordeelt, kan niet de annexaties van het communisme goedkeuren".

Ook van de zijde van de CDU/CSU-oppositie kwam kritiek op het verdrag. Een uitnodiging van Brandt om een delegatie naar de ondertekening mee te laten reizen werd afgeslagen. De plaatsvervangende fractie-voorzitter Stoltenberg stelde dat de regering in Bonn volkenrechtelijk afstand had gedaan van een kwart van het ,,Rijksgebied". Volgens de oppositie mag de vaststelling van Duitslands oostgrens slechts gebeuren in een vredesverdrag met een verenigd Duitsland. Op 6 dec. werd in Essen een door de neo-nazistische NPD in het kader van de ,,Aktion Widerstand" georganiseerde betoging tegen ondertekening van het verdrag gehouden. In een toespraak voor de Westduitse radio en televisie vanuit Warschau, benadrukte Bondskanselier Brandt, dat er door het verdrag ,,niets wordt prijsgegeven". Volgens Brandt vervangt het verdrag niet het vredesverdrag, maar moet het a.h.w. ,,een streep zetten onder een boos verleden en een brug slaan

De ondertekening van het verdrag in Warchau. V.l.n.r. minister Scheel, bondskanselier Brandt, premier Cyrankiewicz en minister Jedrychowski.

Weekblad 39ste jaargang No. 2053, pag. 23439-23454

tussen beide staten en volken".
Sinds ons laatste overzicht van de Westduits-Poolse contacten (pag. 489/1) hebben de volgende ontwikkelingen tot het Westduits-Poolse verdrag geleid.

Zesde gespreksronde

Van 5-7 okt. vond in Bonn de zesde gespreksronde plaats. Op 9 sept. had de regering in Bonn om uitstel van de aanvankelijk voor begin sept. geplande gespreksronde (pag. 491/3) gevraagd, om een zo groot mogelijke parlementaire meerderheid voor een eventueel verdrag tot stand te kunnen brengen. De Poolse regering ging akkoord met uitstel tot begin okt., en met een gesprek tussen Scheel en onder-minister Winiewicz in New York op 25 sept. (Beide bewindslieden verbleven daar i.v.m. de Algemene Vergadering van de VN).
Tijdens dit gesprek zou vooral gesproken zijn over humanitaire regelingen betreffende het probleem van de familiehereniging. Voorts werd overeengekomen dat minister Scheel begin nov. voor afsluiting van het overleg naar Warschau zou komen. Tijdens de zesde gespreksronde in Bonn werd gewerkt door twee gespreksgroepen (over de verdragstekst en over familiehereniging e.d.) en hadden de delegatieleiders Duckwitz en Winiewicz enkele gesprekken onder vier ogen. Voorts sprak Winiewicz met de staatssecretarissen Frank, Bahr (die het Westduitse overleg met de SU heeft gevoerd) en met minister Scheel.
Na afloop van de besprekingen werd in een communiqué aangekondigd dat minister Scheel op 2 nov. naar Warschau zou reizen.

De *„Familienzusammenführung"*

In het verloop van de onderhandelingen tussen Polen en West-Duitsland werd i h b. door de Westduitse pers steeds weer het ,,probleem van de familiehereniging", ofwel ,,de kwestie van de Duitse minderheid in Polen" aangesneden. Ook gezaghebbende Poolse bladen als T r y b u n a L u d u en Z y c i e W a r s z a w y hebben lange en vaak in scherpe bewoordingen gestelde artikelen aan deze kwestie gewijd De standpunten van beide landen staan lijnrecht tegenover elkaar volgens de Westduitsers moet elke Pool van Duitse afkomst die daartoe de wens uit, in de gelegenheid worden gesteld naar de Bondsrepubliek te emigreren De Polen stellen hiertegenover, dat er geen ,,probleem van een Duitse minderheid in Polen" meer bestaat C o n t e m p o r a r y P o l a n d, het informatieblad van het Poolse informatiebureau Interpress, schreef in jan. van dit jaar: „In de Westduitse Bondsrepubliek beleeft de mythe van een Duitse minderheid in Polen de laatste tijd een opleving. Dit is niets nieuws, want ze heeft sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog een belangrijke plaats ingenomen in het Westduitse arsenaal van de revisionistische propaganda" In de eerste jaren na de oorlog heeft Polen alles in het werk gesteld om zich te ontdoen van de grote nationale minderheden, waartoe voor de oorlog o m 6,5 mln Oekrainers en 1 mln ,,Volksduitsers" behoorden Terwijl uit Oost-Pruisen de meeste Duitsers voor het optrekkende Russische leger wegvluchtten, bleven de Polen in het Oder-Neissegebied dat zij kregen toegewezen, achter met het probleem van enkele miljoenen daar levende Duitsers
Tussen 1945-'48 werden vele Duitsers over de grens gezet De Polen stellen thans, nadat in 1957-'58 en in de daarop volgende jaren 200 000, resp 150 000, voormalige Rijksduitsers de gelegenheid kregen uit te reizen, dat van een Duitse minderheid geen sprake meer is Volgens Duitse schattingen echter, zouden er thans nog zeker een miljoen Duitsers in Polen leven Gezien de gecompliceerde familieverhoudingen met name in Silezie, blijft het onmogelijk precieze schattingen over het aantal ,Duitsers" te maken Hierbij kan ook het taal- of het naamscriterium niet gehanteerd worden, omdat de kinderen Pools spreken en b v in Berlijn zeer veel Duitsers met een Poolse naam wonen Voorts zijn de Polen weinig toeschietelijk ten aanzien van de Duitse verlangens Het Poolse standpunt is, dat gebieden als Silezie en Pommeren altijd Pools zijn geweest, ondanks de eeuwenlange ,,Pruisische bezetting" Toegeven aan de Duitsers en het veelvuldig verstrekken van uitreisvisa zou betekenen, dat de Polen dit standpunt moeten laten varen Daarbij komt nog dat bijna al deze mensen de Poolse nationaliteit bezitten en voor een deel onmisbaar zijn in het arbeidskrachtenpotentieel Aan het Poolse en Westduitse Rode Kruis is nu de taak opgedragen uit te maken wie alsnog voor vertrek naar de Bondsrepubliek in aanmerking komt (Zie hieronder)

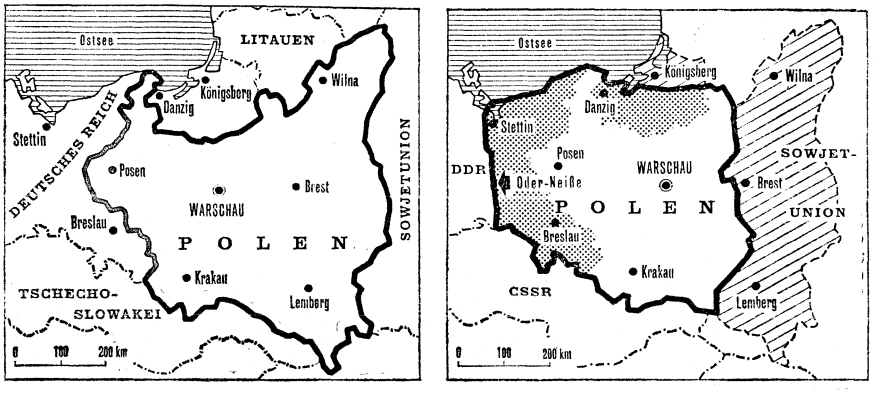

Het Poolse staatsgebied is als gevolg van de Tweede Wereldoorlog ca 150 km naar het westen verschoven Van de oorspronkelijk 388 000 km2 (linker kaartje) moesten in het oosten 180 000 km2 (gearceerde gedeelte op rechter kaartje) aan de SU warden afgestaan Daarvoor in de plaats kreeg Polen in het westen en noorden 103000 km2 voormalig Duits gebied (gestippelde vlakken op rechter kaart) Momenteel bedraagt dus ue oppervlakte van Polen 312 000 km2 Zie ook pag 490/1 (De op de kaarten vermelde plaatsnamen in het huidige Poolse gebied zijn de Duitse namen, die sinds de Tweede wereldoorlog zijn veranderd Zo heet Konigsberg thans Kaliningrad, Danzig Gdansk, Posen Poznan, en Breslau wordt nu Wroclaw genoemd) (N Z Z)

Scheel in Warschau

Van 2-18 nov. voerde minister Scheel besprekingen met zijn Poolse collega Jedrychowski. Tot de 18 leden tellende Westduitse delegatie behoorden o.m. de staatssecretarissen Frank en Duckwitz. Tijdens de besprekingen bracht minister Scheel op 7 nov. een bezoek aan het voormalige vernietigingskamp Auschwitz.
In het verloop van de besprekingen kregen de zgn. ,,humanitaire kwesties" steeds meer de nadruk. Zycie Warszawy schreef op 10 nov.: ,,De beslissing over het definitieve karakter van de Oder-Neissegrens laat nu al 25 jaar op zich wachten. Niemand in de Bondsrepubliek mag een schadevergoeding verwachten. Onze schadeloosstelling is onze bereidheid de betrekkingen te normaliseren en een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van beide volken te beginnen. En na alles wat er tussen ons is gebeurd, is dat inderdaad zeer veel. . ."
Op de tiende onderhandelingsdag — 14 nov. — werd overeenstemming bereikt. Zowel Scheel als Jedrychowski benadrukten het feit, dat het verdrag moest worden gezien als een nieuw begin in de betrekkingen tussen beide landen.
Nadat de Poolse premier op 17 nov. een officiële uitnodiging aan Brandt had gestuurd het verdrag in Warschau te komen ondertekenen, parafeerden Scheel en Jedrychowski het verdrag op 18 nov.

Nota aan geallieerden

Op 19 nov. werd aan de ambassadeurs van de drie westelijke geallieerden in Bonn een nota overhandigd inzake de ondertekening van een Pools-Westduits verdrag.-
In de gelijkluidende nota's staat o.m.: ,,Tijdens het verloop van de onderhandelingen (. . .) is door de

Bondsregering duidelijk gesteld, dat het verdrag de rechten en verantwoordelijkheden van Frankrijk, Groot-Brittannië, de VS en de SU, zoals ze in de bekende verdragen en overeenkomsten zijn neergelegd, niet aantast en niet aantasten kan. De Bondsregering heeft. er verder op gewezen dat zij slechts kan handelen uit naam van de Bondsrepubliek Duitsland."

Diezelfde dag overhandigden de drie westelijke geallieerden gelijkluidende antwoord-nota's aan de regering in Bonn, waarin het gestelde wordt bevestigd.

Poolse verklaringen over *humanitaire kwesties*

Op 20 nov. gaf de Poolse regering een verklaring uit m.b.t. de maatregelen die ze zal nemen ter oplossing van humanitaire problemen betreffende Polen van Duitse afkomst. De verklaring behelst, kort samengevat, het volgende:

1. In 1955 is een overeenkomst gesloten tussen het Poolse en Westduitse Rode Kruis (op initiatief van de Poolse regering), op grond waarvan tot 1959 ca. 250.000 mensen uit Polen zijn vertrokken. In de jaren 1960-'69 zijn op normale wijze 150.000 mensen uit Polen weggegaan. Bij de actie van de familiehereniging heeft de Poolse regering zich vooral laten leiden door humanitaire principes. Ze was en ze is het er echter niet mee eens, dat haar positieve houding wordt gebruikt voor wervingsdoeleinden teneinde personen van Poolse nationaliteit te bewegen tot emigratie.

2. Personen en families met een onmiskenbare Duitse volksaard, die naar een van beide Duitse staten willen vertrekken kunnen dit doen met inachtneming van de in Polen geldende wetten en voorschriften.

3. Volgens gegevens van de Poolse regering betreft dit enige tienduizenden personen. De Poolse regering zal het Poolse Rode Kruis machtigen van het Duitse Rode Kruis lijsten aan te nemen van personen wier aanvragen bij het Duitse Rode Kruis zijn ingediend en de gegevens zorgvuldig onderzoeken.

4. Beide Rode-Kruisafdelingen zullen de praktische uitwerking bespreken. (Op 2 dec. kwam een delegatie van het Westduitse Rode Kruis in Warschau aan om deze besprekingen te beginnen. Volgens gegevens van het Westduitse Rode Kruis zouden ca. 90.000 Polen van Duitse afkomst willen vertrekken. De Polen schatten dit aantal thans op 30.000.)

5. Wat het personenverkeer betreft, met name in verband met het familiebezoek, zullen de Poolse autoriteiten dezelfde richtlijnen aanhouden als die tegenover andere landen in West-Europa.

Tijdens de besprekingen met West-Duitsland heeft Polen wederom verzekerd geen aanspraak te maken op herstelbetalingen. Al in 1953 heeft Polen verklaard met ingang van 1 jan 1954 af te zien van ,,Duitse" herstelbetalingen. Polen heeft nu bevestigd, dat dit ,,Duitsland" ook de Bondsrepubliek betreft.

Bondskanselier Brandt in *Warschau*

Kort voor het ondertekenen van het verdrag heeft Bondskanselier Brandt in Warschau kransen gelegd bij het graf van de onbekende soldaat en bij het monument in de voormalige Joodse wijk. Tijdens de plechtigheid speelde een militaire kapel beide volksliederen.

Een dag eerder, op 6 dec., had Brandt een korte ontmoeting gehad met partijleider Gomoelka, tijdens een diner dat te zijner ere werd gegeven. Beide staatslieden wisselden hierbij van gedachten over de betrekkingen tussen hun landen. Na afloop van de ondertekening van het verdrag (waarbij ook het gehele Poolse kabinet en partijleider Gomoelka aanwezig waren en dat internationaal door radio en TV werd uitgezonden), kwamen Brandt en premier Cyrankiewicz overeen direct na ratificatie van het verdrag diplomatieke betrekkingen aan te knopen.

Volgens een opiniepeiling in de Bondsrepubliek (Wickert-instituut in Tubingen) vindt 4% der Westduitsers het verdrag schadelijk, 30% acht het overijld afgesloten, 52% vindt het noodzakelijk en 14% overbodig. Van de ondervragers achtte 78% het verdrag het begin van een verzoening tussen beide volken.

(DPA, FAZ, NZZ, Contemporary Poland, NRC/H'blad, Der Spiegel)

(Vor. ber. pag. 489/1)

TEKST VAN HET VERDRAG TUSSEN WEST-DUITSLAND EN POLEN

,,In de overweging dat meer dan 25 jaar voorbij zijn gegaan sinds het einde van de Tweede wereldoorlog, waarvan Polen het eerste slachtoffer werd en die de volkeren van Euroaa zo zwaar heeft getroffen,

indachtig het feit dat in beide landen intussen een nieuwe generatie naar voren is gekomen die verzekerd behoort te zijn van een vreedzame toekomst,

overeenkomstig de wens een duurzame basis te scheppen voor een vreedzaam samenleven en voor de ontwikkeling van normale en goede betrekkingen tussen hen,

in het streven de vrede en de veiligheid in Europa te versterken,

in het bewustzijn dat de onschendbaarheid van de grenzen en de eerbiediging van de territoriale integriteit en de soevereiniteit van alle staten in Europa binnen hun huidige grenzen principiële voorwaarden zijn voor de vrede,

zijn de Duitse Bondsrepubliek en de Volksrepubliek Polen het volgende overeengekomen

Art 1 De Duitse Bcndsrepubliek en de Volksrepubliek Polen stellen vast dat de bestaande grenslijn, waarvan het verloop in hoofdstuk negen van de op 2 aug 1945 tijdens de conferentie van Potsdam genomen besluiten is vastgesteld, vanaf de Oostzee juist ten westen van Swinemunde en vandaar langs de Oder tot het punt waar de Lausitzer Neisse in de Oder uitmondt en vervolgens langs de Lausitzer Neisse tot aan de grens met Tsjechoslowakije, de westelijke grens vormt van de volksrepubliek Polen

— zij bekrachtigen de onschendbaarheid van hun bestaande grenzen nu en in de toekomst en verplichten zich wederzijds tot de onbeperkte eerbiediging van hun territoriale integriteit.

— zij verklaren dat ze geen wederzijdse aanspraak op gebieden hebben en die in de toekomst ook niet zullen doen gelden.

Art 2 De Duitse Bondsrepubliek en de Volksrepubliek Polen zullen zich in hun wederzijdse betrekkingen evenals in kwesties betreffende het waarborgen van de veiligheid in Europa en in de wereld door de doelstellingen en principes laten leiden die in het Handvest van de Verenigde Naties zijn vastgelegd

— overeenkomstig de artikelen 1 en 2 van dat Handvest zullen zij al hun geschillen uitsluitend met vreedzame middelen oplossen en zich in kwesties die de Europese en internationale veiligheid betreffen evenals in hun wederzijdse betrekkmgen onthouden van de dreiging met geweld of de toepassing daarvan

Art 3 De Duitse Bondsrepubliek en de Volksrepubliek Polen zullen verdere stappen ondernemen tot volledige normalisering en ruime ontwikkeling van de wederzijdse betrekkingen, waarvoor dit verdrag een vaste basis vormt

— zij zijn het erover eens dat de uitbreiding van de samenwerking op het gebied van de economische. wetenschappelijke, technologische, culturele en andere betrekkingen in het belang van beide partijen is

Art 4 Dit verdrag zal de door de verdragsluitende partijen vroeger gesloten tweezijdige of meerzijdige internationale overeenkomsten niet aantasten

Art 5 Dit verdrag moet worden geratificeerd en wordt van kracht op de dag dat de ratificatie-oorkonden zullen worden uitgewisseld, wat in Bonn zal plaatsvinden"

WEST-EUROPA

BENELUX

BENELUX-TOPCONFERENTIE IN LUXEMBURG

Op 6 juli werd in Luxemburg een conferentie van regeringsleiders van de drie Beneluxlanden gehouden. Op de agenda stonden punten als de verbetering van de samenwerking op het gebied van de economische unie, de verhouding van de regeringen tot de raadgevende interparlementaire Benelux-raad, de verlenging van het mandaat van het stimuleringscollege en de samenwerking van de drie op economisch en sociaal terrein.

De regeringsconferentie kwam tot de conclusie dat ratificatie van het verdrag tot eenmaking van het douanegebied per 1 november 1970 niet mogelijk is. Op de eerste Benelux-topconferentie, eind april 1969 in Den Haag (pag. 295/3-'69) was besloten dat men zou trachten de grensformaliteiten voor met accijns belaste goederen per 1 nov. 1970 af te schaffen."

Ondanks dat het voornaamste punt van de conferentie niet geregeld kon worden, werd toch een groot aantal besluiten genomen.

Uiterlijk op 1 jan. 1971 moet het verdrag tot eenmaking van het douanegebied in werking treden, maar dat betekent niet dat intussen, vanaf 1 nov. 1970, grensformaliteiten die zich daarvoor lenen niet vereenvoudigd zullen worden.

Verder werd besloten dat per 1 jan. 1971 aan de grens slechts een copie-factuur afgegeven behoeft te worden voor het vervullen van de BTW-formaliteiten. Particulieren zullen voor een bedrag van f 270 BTW-vrij mogen invoeren. Voor tabak en sterke drank gaat dat echter pas gelden als de accijnzen in de landen op hetzelfde niveau zijn gebracht.

Op 1 jan. 1971 zal eveneens de controle aan de grenzen ingevolge sanitaire bepalingen vervallen, aannemend dat in de verschillende landen de consument voldoende beschermd is en in de wetenschap dat men gaat naar een coördinatie van voorschriften betreffende vlees, vis, vaccines en naar een harmonisatie van de voorschriften betreffende farmaceutische en sanitaire artikelen en antibiotica.

Op voorstel van Nederland besloot de conferentie het mandaat van het stimuleringscollege, dat de regeringen adviezen geeft voor vervolmaking van de Benelux economische unie, met een jaar te verlengen. De ministerraad zal besluiten welke adviezen van het college aan het parlement zullen worden voorgelegd.**

Verder werd besloten dat de ministers van economische zaken tweemaal per jaar overleg zullen plegen over coördinatie van de conjunctuurpolitiek en het economische beleid op lange termijn.

De wetgeving betreffende de fabricage en verkoop van, en controle op geneesmiddelen zal worden geharmoniseerd. Voor registratie van geneesmiddelen zal een gemeenschappelijke Beneluxdienst worden opgericht.

Het wegvervoer zal in zoverre worden geliberaliseerd dat een aantal ondernemingen bij wijze van proef zal worden toegestaan, in een eerste fase, vanuit een ander Beneluxland naar een derde staat te vervoeren en in een latere fase vervoersopdrachten in een ander Beneluxland te aanvaarden.

De drie regeringen hebben voorts werkprogramma's voor coördinatie van ruimtelijk ordcningsbeleid en voor verdere samenwerking op toeristisch gebied goedgekeurd. (ANP, NRC, *Benelux-Nieuws)*

* De zaak was vastgelopen op de Belgische binnenlandse politieke situatie. Voor premier Eyskens en zijn regering zou een prijsverhoging van produkten als de goedkope sigaretten, alcohol en energiedragers, die onherroepelijk het gevolg zou zijn van de geharmoniseerde accijnstarieven, een moeilijk te verkopen zaak zijn. Dit telde zo veel zwaarder, daar in oktober in België gemeenteraadsverkiezingen zouden plaatsvinden (pag. 657/1).

** Het stimuleringscollege, dat na de eerste Benelux-topconferentie in Den Haag (pag. 295/2 e.v. 1969) werd opgericht, blijkt zich te hebben opgesteld op een wijze die met een supranationaal college kan worden vergeleken. Het college bestaat uit de Nederlanders oud-premier Marijnen en prof. Oort, de Belgen De Schrijver en Trocet, resp. minister van staat en oud-minister van arbeid en de Luxemburgers Dumon en Buchler resp. secretaris-generaal van buitenlandse zaken en expert op verzekeringsgebied.

NIEUWE VOORZITTER BENELUX-PARLEMENT

De voorzitter van de Nederlandse Eerste Kamer, mr. M. de Niet, is op 24 april tot voorzitter van de raadgevende interparlementaire Benelux-raad gekozen.

Het voorzitterschap, voor dit Benelux-parlementaire jaar, valt bij traditie aan Nederland toe.

Mr. De Niet volgt de Belg Paul Herbiet (CVP) op, die evenals de Luxemburgse liberaal Albert Berchem *tot* vice-voorzitter werd gekozen. (ANP)

(Vor. ber. pag. 295/3-1969)

EG

NIET-PREFERENTIEEL HANDELSAKKOORD MET JOEGO-SLAVIË

In maart werd een niet-preferentieel handelsakkoord ondertekend tussen de EG en Joego-Slavië.

Op deze wijze is een procedure geëindigd die in jan. 1965 met oriënterende besprekingen tussen de Gemeenschap en Joego-Slavië begon.

Met de eerste fase van de onderhandelingen werd op 15 okt. 1968 een aanvang gemaakt. Hierop volgde op 10 nov. 1968, nadat de Raad zijn richtlijnen aan de Commissie had uitgebreid en daarbij de concessies van de Gemeenschap in de sector rundvlees had vastgesteld een nieuwe reeks onderhandelingen. De derde fase begon op 2 febr. en leidde tot de parafering van de teksten op 6 febr. 1970.

Ten aanzien van de tarieven hebben de twee partijen voor een aantal produkten, zowel, in de industriële als in de landbouwsector, besloten de tarieven welke uit de Kennedyronde voortvloeien onmiddellijk toe ie passen.

Voor bepaalde categorieën rundvlees van zeer goede kwaliteit zal de Gemeenschap de heffing in het kader van een voortdurende samenwerking tussen de partijen wijzigen. De wijziging van de heffing heeft voornamelijk ten doel aan Joego-Slavië een financieel voordeel, doch geen handelsvoordeel toe te kennen. Verder zullen de partijen elkaar de hoogste graad van liberalisatie toekennen die zij over het algemeen ten opzichte van derde landen toepassen. Op deze wijze zal voor Joego-Slavië een liberalisatieregeling gelden die reeds betrekking heeft op 885 tariefposten en die geleidelijk tot andere produkten zal worden uitgebreid.

Er is een gemengde commissie ingesteld die moet zorgen voor de goede werking van het akkoord en die in het kader van een geregelde samenwerking alle voorstellen kan doen voor de uitbreiding van het handelsverkeer.

Dit akkoord bevat niet alleen een aantal concessies voor bijzondere produkten, zowel in de industriële als in de landbouwsector, doch bepaalt tevens het juridische kader van de economische betrekkingen tussen de Gemeenschap en Joegoslavië. Het akkoord betekent derhalve het begin van een nieuw tijdperk waarin de betrekkingen met Joego-Slavië steeds meer en tenslotte uitsluitend geregeld zullen worden dooi de bepalingen van het communautaire akkoord, hetgeen de tenuitvoerlegging van het gemeenschappelijke beleid is in een bijzondere sector van de buitenlandse handel van de Gemeenschap. *(Informatiebulletin Europese Commissie)* (Vor. ber. pag. 329/3-1968)

EG-AKKOORDEN MET SPANJE E S ISRAËL

Op 29 juni werden in Luxemburg de preferentiële handelsakkoorden van de EG met Israël en Spanje ondertekend door de Belgische minister Harmel namens de EG en door de Israëlische minister van buitenlandse zaken Abba Eban en de Spaanse minister van buitenlandse zaken Lopez Bravo.

Minister Abba Eban verklaarde de ondertekening als een voorbode te zien van een echte ontwapening.

Die moet het mogelijk maken om in de Middellandse Zee een gebied van vrede en welvaart tot stand te brengen, dat de taak vervult waarvoor het werkelijk is voorbestemd, nl. bevordering van economie en handel, van menselijk en cultureel verkeer, van nieuwe technologische vindingen en van sociale vooruitgang.

Minister Lopez Bravo noemde het akkoord niet meer dan een eerste stap, ,,doch het feit dat het nagenoeg onmogelijk zal zijn om de eenmaal ingeslagen weg te verlaten staat een ieder duidelijk voor de geest, evenals de zekerheid van het einddoel".

Israël

Het akkoord met Israël heeft een iooptijd van vijf jaar en voorziet in de industriële sector in tariefconcessies voor meer dan 85% van alle in de Gemeenschap ingevoerde Israëlische produkten, waarop douanerechten worden geheven oplopend van 30 tot 50% in 1974.

In de landbouwsector zijn concessies verleend voor 80% van de Israëlische uitvoerprodukten die in de Gemeenschap worden ingevoerd.

Voor citrusvruchten geldt een verlaging van 40% van het gemeenschappelijke buitentarief. Daarbij wordt een minimum aanbiedingsprijs in acht genomen, zoals ook het geval is met andere belangrijke p oducenten in het Middellandsezeegebied. Israël verleent de Gemeenschap concessies voor ca. de helft van de industriële en agrarische uitvoer van de Gemeenschap naar Israël.

Spanje

De overeenkomst rnet Spanje bepaalt dat de geleidelijke opheffingen van de beletnmeringen van het belangrijkste handelsverkeer tussen Spanje en de Gemeenschap in twee etappen zal verlopen. De eerste zal ten minste zes jaar duren. De overgang van de eerste naar de tweede etappe geschiedt als aan de nodige voorwaarden is voldaan in gemeenschappelijk overleg.

In de eerste etappe gelden tariefconcessies voor ca. 95% van alle Spaanse industrieprodukten. De verlaging loopt in het algemeen op van 30% tot 70% op 1 jan. 1974.

Voor sommige produkten (olieprodukten en katoenen weefsels) zijn deze verlagingen slechts van toepassing binnen een jaarlijks tariefcontingent. Voor enkele produkten heeft de Gemeenschap geen concessies verleend.

In de landbouwsector worden voordelen toegekend over 62% van de Spaanse uitvoer naar de Gemeenschap. Voor citrusvruchten geldt een zelfde regeling als voor Israël. Spanje verleent de Gemeenschap tariefconcessies voor ca. 60% van de totale uitvoer. Spanje verbindt zich verder tot jaarlijkse verhoging van de contingenten, zodat na zes jaar liberalisatie voor de industriële sector een feit zal zijn.

Voorgeschiedenis

In 1961 heeft Spanje voor de eerste maal een officieel verzoek tot associatie ingediend, waarop door de Gemeenschap echter niet werd gereageerd Een tweede verzoek volgde in februari 1964 en op 2 juni van het zelfde jaar machtigde de Raad van ministers de Commissie orienterende besprekingen te beginnen Deze duurden van december 1964 tot juli 1968 Vooral van de kant van de Gemeenschap werden deze besprekingen zonder veel enthousiasme gevoerd in tegenstelling tot de Spanjaarden die al rekenden met een min of meer volledige integratie van hun economie met die van de Gemeenschap, aldus L e M o n d e (12-2)

In juli '67 gaf de Raad van ministers een eerste ondernandelings-mandaat aan de Commissie, waarop in september de besprekingen begonnen De Spanjaarden waren nogal teleurgesteld over de betrekkelijk bescheiden voordelen die de Gemeenschap bood en over de grote concessies die van hen verlangd werden Zij wezen er herhaaldelijk op dat de voorstellen van de Zes te weinig rekening hielden met het niveauverschil van de economie van de beide partners en met het feit dat bpanje in de landen van de Zes bijna vijf maal meer industriële produkten kocht dan aan hen verkocht

De Gemeenschap beraadde zich ovei de Spaanse klachten en in oktober 1969 werd een nieuw onderhandelingsmanaadt dan de Commissie verleend, dat Spanje aanzienlijk tegemoet kwam en dat de basis werd van het in juni ondertekende akkoord

Israël ondertekende voor de eerste maal in juni 1964 een handelsakkoord met de EG Het nu tot stand gekomen akkoord ziet men in Israël over het algemeen als een verdere stap naar een volledige associatie (L e M o n d e N Z Z, N R C)

(Vor ber pag 761/3-1969)

AKKOORD OVER VISSERIJ-MARKT

Op 19 oktober bereikten de zes ministers van landbouw van de EG-landen overeenkomst over de laatste grote marktordening namelijk die voor de visserij, door het eens te worden over een systeem van bodemprijzen voor de invoer van verse forel en karper uit resp. Denemarken en Joego-Slavië, sardines in blik uit Portugal en tonijn in blik uit Japan.

Deze overeenstemming betekende het slot van jarenlange discussies over de laatste grote marktorganisatie. Op 30 juni was al een eerste akkoord bereikt over de marktorganisatie van de visserij in de zes landen. Toen werd overeengekomen dat de marktorganisatie door vijf beginselen gekenmerkt zou zijn, t.w.:

- Vrij vervoer binnen de gemeenschap, wat betekent dat Frankrijk op 1 februari, als de marktorganisatie in werking treedt, de minimumprijzen zal moeten afschaffen;
- De invoer van buiten de gemeenschap wordt geregeld door soepel te hanteren referentieprijzen, prijzen die gerespecteerd moeten worden om te kunnen invoeren. Dit impliceert de afschaffing van quota's;
- Het beheer van de markt wordt aan de producentenorganisaties gelaten. Het is dus niet de staat die intervenieert tenzij nog tijdelijk in Italië, waar bedoelde organisaties nog niet bestaan;
- Op grond van communautaire programma's kan een structureel verbeteringsgebied worden uitgevoerd (bijvoorbeeld modernisatie van de vloot);
- De EEG-landen hebben elkaar vrije toegang tot elkaars territoriale

wateren toegezegd. Waar echter de plaatselijke bevolking in overwegende mate van visvangst afhankelijk is, kan deze toegang gedurende vijf jaar tot 3 zeemijlen worden beperkt. (NRC-H'blad)

VERGEMAKKELIJKING SAMENWERKING TUSSEN ONDERNEMINGEN

De Europese Commissie heeft op 2 juni enige algemene kartelpolitieke maatregelen bekendgemaakt, die ze heeft genomen om de samenwerking tussen de ondernemingen te vergemakkelijken

Voortaan zijn alleen kartels verboden wanneer ze op merkbare wijze de marktpositie van derde ondernemingen of van consumenten veranderen Deze ,,merkbare verandering" vindt volgens de definitie van ae Europese Commissie eerst dan plaats, wanneer het marktaandeel vnn het kartel meer dan 5% bedraagt en wanneer de totale jaarlijkse omzet van de aan kartel deelnemende, alsmede de economisch met hen verbonden produktiebedrijven, 15 mln rekeneenheden — resp bij afspraken tussen de handelsondernemingen 20 mln rekeneenheden — te boven gaat Blijft men onder deze criteria dan zal het betrokken kartel niet meer onder artikel 85, lid 1 van het EEG-verdrag vallen en zal het doorgaans niet meer bij de EEG-commissie behoeven te worden aangemeld

De nieuwe maatregel werd door de Commissie de vorm gegeven van een ,,bekendmaking van de Commissie" Naar het oordeel van de Commissie, dat door de rechtspraak van het Europese Hof werd bevestigd, vielen kartels niet onder het verbod van artikel 85, lid 1 van het EEG-verdrag, indien ze de handel tussen lidstaten en de mededinging slechts in geringe mate ongunstig beinvloedden Door deze bekendmaking heeft de Commissie duidelijk willen maken, dat kartels tussen kleine en middelgrote ondernemingen, die voldoen aan de door haar genoemde criteria, niet verboden zijn

De Europese Commissie heeft voorts besloten de Raad van ministers te verzoeken haar te machtigen tot opheffing van het kartelverbod voor bepaalde groepsafspraken Deze afspraken hebben betrekking op

- de toepassing van normen en typen
- de research, ontwikkeling en de exploitatie van resultaten van de research
- de specialisatie
- de gemeenschappelijke inkoop
- de gemeenschappelijke verkoop.

Het uitvaardigen van deze ,,machtigingsverordening" door de Raad zal de Commissie in staat stellen bij verordening de economisch wenselijke kartels van het verbod van artikel 85, lid 1 van het EEG-verdrag vrij te stellen De Commissie is van plan een dergelijke vrijstelling voornamelijk te verlenen voor gemeenschappelijke research en ontwikkeling, omdat deze er toe kunnen bijdragen de technologische ontwikkeling van de Gemeenschap te bevorderen en verder voor specialisatie-overeenkomsten voor zover ze het prestatievermogen van de betrokken ondernemingen versterken

Tenslotte zal de Commissie de Raad voorstellen over te gaan tot wijziging van de aanmeldingsvoorschriften in die zin, dat in de eerste plaats alle afspraken over gemeenschappelqke research en ontwikkeling worden vrijgesteld van de aanmeldingsplicht en dat in de tweede plaats de groep van afspraken die niet behoeven te worden aangemeld wordt uitgebreid tot specialisatiekartels, welker aandeel in de relevante markt in het betrokken geval niet hoger is dan 10% Deze maatregelen en voorstellen zijn tot stand gekomen na uitvoerig overleg met bedrijfsleven en vakbonden (NRC, EG-Bulletin)

VOORSCHRIFTEN VOOR FUSIES

Eind juni heeft de Europese Commissie bij de Raad van ministers een voorstel voor een richtlijn betreffende de fusie van naamloze vennootschappen ingediend. De aanpassing van de desbetreffende nationale voorschriften op het stuk van vennootschapsrecht is noodzakelijk om bij fusies van naamloze vennootschappen te komen tot een gelijkwaardige bescherming van de vennoten en van derden.

In de eerste plaats heeft de richtlijn tot doel dat ook die leden-staten, die tot dusverre de fusie nog niet hadden geregeld, een dergelijke regeling in hun rechtsorde opnemen. Twee soorten van fusies worden geregeld en geharmoniseerd: de fusie door overneming van een vennootschap en de fusie waarbij verschillende vennootschappen opgaan in een nieuwe.

Met de richtlijn wordt vooral beoogd te voorzien in een behoorlijke informatie ten behoeve van alle belanghebbenden over de belangrijkste aspecten van de fusie. Daarom werd de openbaarmaking van het fusie-ontwerp voorgesteld.

Ter bescherming van de belangen van aandeelhouders moeten rapporten van de bestuursorganen van de vennootschap worden uitgebracht waarin het fusie-ontwerp wordt toegelicht. Verder dienen onafhankelijke deskundigen adviezen uit te brengen over de omwisselingsverhouding van de aandelen. De algemene vergadering van aandeelhouders kan slechts met een gekwalificeerde meerderheid een besluit over de fusie nemen.

Niet alleen de aandeelhouders maar ook de werknemers worden beschermd. De rechten en verplichtingen uit de arbeidsovereenkomst gaan onder algemene titel van de overgenomen vennootschap over naar de overnemende vennootschap. De bestuursorganen moeten bovendien de werknemers inlichten over de voor hen uit de fusie voortvloeiende gevolgen en de vertegenwoordiging van de werknemers hierover raadplegen. (NRC)

DERDE PROGRAMMA ECONOMISCHE POLITIEK OP MIDDELLANGE TERMIJN

Het comité voor de economische politiek op middellange termijn (dat bestaat uit nationale topambtenaren en vertegenwoordigers van de Commissie) heeft een ontwerpprogramma voor de economische politiek op middellange termijn (1971-1975) opgesteld en dat aan de Europese Commissie voorgelegd, die het half oktober heeft goedgekeurd en ter verdere behandeling heeft doorgestuurd naar de Raad van Ministers van de EG.

Het programma is van groot belang omdat het nauw verband houdt met het plan-Werner (pag. 771 e.v.).

Het belangrijkste verschil met vroegere programma's is dat ditmaal de gewenste ontwikkelingen in cijfers worden uitgedrukt.

Het ontwerp-programma bevat richtcijfers van de belangrijkste elementen van de economische ontwikkeling, die uiteraard van land tot land verschillen omdat de uitgangsposities ongelijk zijn. Het geeft de hoofdlijnen aan van zowel de nationale als van de gemeenschappelijke economische politiek die gerealiseerd moet worden. De in cijfers uitgedrukte wenselijke ontwikkeling betreft het saldo van de betalingsbalansen en van de lopende rekeningen, de prijzen, het groeipercentage van het bruto nationaal produkt en het niveau van de werkloosheid uitgedrukt in een percentage van de beroepsbevolking.

Percentages

1 Uitgedrukt in het bruto nationaal produkt (voor de gehele periode 1971-1975) vermeldt het programma een betalingsbalanssaldo en een saldo op de lopende rekening dat voor Nederland om de 1 en om de 0,8% zal liggen Voor de Bondsrepubliek is dat respectievelijk 1,7 en om de 0,2%; voor Frankrijk 1 en 0,1%; voor België 0,5 en 0,1%; voor Luxemburg 0 en 0% en voor de hele Gemeenschap 1 en 0,3%

2 De gemiddelde jaarlijkse groeipercentages van het algemeen prijspeil liggen voor Nederland tussen de 2,8 en de 3,3, voor de Bondsrepubliek tussen de 2 en 2,5, voor Frankrijk tussen de 2,5 en 3, voor Italie tussen 2,5 en 3, voor België tussen 2,8 en 3,3, voor Luxemburg tussen 2,3 en 2,8 en voor de hele Gemeenschap tussen 2,5 en 3 %

3 De jaarlijkse gemiddelde groeipercentages van het bruto nationaal produkt (in volume) liggen voor Nederland tussen 5,4 en 5,9, voor de Bondsrepubliek tussen 4,3 en 4,8, voor Italie tussen 5,7 en 6,2, voor België tussen 4,3 en 4,8, voor Luxemburg tussen 2,6 en 3,1 en voor de Gemeenschap tussen 5 en 5,5%.

4. Ten aanzien van de werkloosheid geven de percentages het niveau weer van de werkgelegenheid die overeenkomt met een bevredigende activiteit. Uitgedrukt in een percentage van de beroepsbevolking zijn de cijfers voor de periode 1971-1975: Nederland 1,3, Bondsrepubliek 0,8, Frankrijk 1,6, België 1,7 en Italië 3%. (NRC/H'blad, NZZ)

(Vor. ber. pag. 323/3-1966)

HERVORMING SOCIAAL FONDS EG EN INSTELLING COMITÉ ARBEIDSMARKT

De ministers van sociale zaken van de zes EG-landen hebben op 26 november in Brussel overeenstemming

bereikt over een aantal detailpunten, die het uiteindelijke akkoord over de hervorming van het sociale fonds van de EG nog in de weg stond. Over de grote lijnen van deze hervorming was op de bijeenkomst van deze ministers op 27 juli al overeenstemming bereikt, waarmee een einde was gekomen aan een al geruime tijd slepende kwestie.
Het sociale fonds zoals het tot dusver functioneerde was een gebrekkig instrument voor communautair sociaal beleid. Het fonds was niet veel meer dan een vereveningskas: iedere EEG-partner stortte geld in de kas van het fonds volgens een bepaalde verdeelsleutel en ontving aan steun ongeveer hetzelfde bedrag terug. Een aanvraag om steun, dat wil zeggen financiële hulp voor herscholing en verplaatsing van werknemers, moest komen van een lidstaat. Zonder een aanvraag kon het fonds niets doen.
Het nieuwe fonds zal evenwel snel kunnen werken en eraan kunnen meehelpen dat de sociale politiek een integrerend bestanddeel wordt van de gemeenschapspolitiek en het beleid op andere dan sociale gebieden direct kan volgen. Voor wat het optreden van het nieuwe fonds betreft kunnen twee situaties onderscheiden worden. De werkgelegenheid — en het gaat dan om toekomstige situaties — kan worden aangetast of bedreigd door besluiten die in communautair verband zijn genomen.
Het gemeenschapsbeleid zal er bijv. toe kunnen leiden dat een bepaalde sector van industriële bedrijvigheid de activiteit beëindigt. De ministerraad zal dan moeten besluiten tot maatregelen ten behoeve van de werknemers (herscholing, overbrenging naar gebieden waar wel werk is te vinden, handhaving van het inkomen van de werknemers). De tweede situatie, waarin de werkgelegenheid niet aangetast wordt door communautaire besluiten, doch waarin de moeilijkheden indirect voortspruiten uit de werking van de gemeenschappelijke markt of waarin de harmonische ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt bedreigd wordt, vergt een optreden met overeenkomstige middelen van het fonds dat aansluit op de werking ervan tot nog toe. Gedurende de eerste vijf jaar zal niet minder dan 50% van het fonds voor de tweede categorie activiteiten worden aangewend.

Instelling comité arbeidsmarkt

Op 26 november bereikten de EG-ministers van sociale zaken eveneens overeenstemming over de instelling van een permanent adviserend comité inzake arbeidsmarktproblemen. In het comité zullen vertegenwoordigd zijn de EG-ministerraad en/of de ledenstaten, de Commissie, de werknemers en werkgevers.

De ministers werden het erover eens dat achttien vertegenwoordigers van de werknemers en achttien van de werkgevers zitting zullen hebben in het comité.
Voor de werknemers zullen zeker negen vertegenwoordigers van het Europese Verbond van Vakverenigingen optreden en vier van het Christelijke Wereldverbond van de Arbeid. De Marxistische Franse CGT en de Italiaanse CGIL zullen elk één vertegenwoordiger afvaardigen, evenals de Europese organisatie van kaderpersoneel, de Franse CETC (een christelijke organisatie die er de voorkeur aan heeft gegeven buiten het wereldverbond van de arbeid te blijven) en de Duitse Angestelltengesellschaft. Aan de werkgeversorganisaties zal aanbevolen worden elf zetels te verdelen over de Unie van Industriefederaties, de handelsorganisaties, de Unie der Ambachten en de Europese Organisatie van Verzekeringsmaatschappijen. Drie zetels zijn toegedacht aan de Organisatie van Openbare Nutsbedrijven, vier aan de werkgevers in de agrarische sector.
Het comité, waarvan elk der drie partijen onderwerpen betreffende de arbeidsmarkt ter bespreking zal voorleggen, treedt op voordat de commissie enig voorstel heeft ontwikkeld. Het heeft tot taak de instellingen van de gtmeenschappen voor te lichten en de coördinatie van het nationale beleid inzake arbeidsmarktproblemen met communautaire doeleinden te bevorderen.
Het nieuwe comité zal niet zoals dat bij andere raadgevende comité's het geval is onder de Europese Commissie ressorteren, maar onder de Raad van Ministers. (NRC/H'blad, Le Monde, Maandblad Voorlichtingsdienst EG)

PRESIDENT EUROPEES HOF HERKOZEN

De Franse oud-minister van justitie Robert Lecourt is op 7 okt. herkozen als president van het Europese Hof in Luxemburg. De 62-jarige Fransman werd in 1967 voor de eerste maal gekozen. De ambtstermijn is drie jaar. (AFP)

(Vor. ber. pag. 712/3-'67)

EVA

IJSLAND LID EVA

Met ingang van 1 maart is IJsland officieel lid geworden van de EVA. Einar Benediktsson, tot dan toe vertegenwoordiger van IJsland bij de OESO, werd benoemd tot hoofd van de IJslandse delegatie in Genève. De EVA telt hiermee acht leden en één geassocieerd lid t.w. Finland. De kandidatuur van IJsland, die in januari 1969 ingediend werd, werd van het begin af aan krachtig ondersteund door de andere Scandinavische landen. IJsland dat hoofdzakelijk leeft van zijn visexport zal, met behulp van de andere EVA-landen tot industrialisering overgaan, om zo een ruimere inkomstenbasis te krijgen. Gezien de bijzondere economische situatie van het eiland heeft men een overgangsperiode van tien jaar ingesteld, waarin IJsland de gelegenheid krijgt de douanebelemmeringen af te breken. IJsland gaat ook profiteren van het vishandelsverdrag dat Erigelarid na langdurige onderhandelingen met zijn Scandinavische leveranciers heeft afgesloten en dat dezen toegang tot de Britse markt verschaft. Het bijleggen van de controverse van Engeland met de Scandinavische landen over deze materie en het profiteren van de nieuwe regeling was één van de voorwaarden van IJsland om toe te treden tot de EVA. (NZZ)

HALFJAARLIJKSE MINISTERRAAD BIJEENKORISTEN

Op 14 en 15 mei kwam in Genève onder voorzitterschap van de Portugese staatssecretaris voor handel Xavier Pintado, de ministerraad van de EVA voor haar voorjaarszitting bijeen. Voor de eerste maal had ook IJsland een afgevaardigde gestuurd: Gylfi Gislason, minister van handel.
De raad herdacht het feit dat tien jaar geleden de Stockholmse conventie in werking was getreden en drukte haar tevredenheid uit over de vooruitgang die er in de afgelopen tien jaar bereikt was. Het afbreken van tarieven en kwantitatieve restricties in de eerste zesen-eenhalf jaar van die periode had de handel van de lidstaten zeer gestimuleerd.
De raad merkte verder op dat in de tien jaar, waarin de totale handel van de acht landen was verdubbeld, de onderlinge handel bijna was verdrievoudigd.
De raad hield zich verder bezig met de vooruitzichten voor een Europese integratie. Zij begroetten met instemming de resultaten van de Haagse topconferentie (pag. 784 e.v.) en in het bijzonder het besluit dat er spoedig onderhandelingen zouden beginnen tussen de Zes en de staten die om toelating tot de Gemeenschap hadden verzocht.
De ministers waren ook tevreden over de voortdurende vooruitgang in samenwerking op technologisch

gebied en op de Europese patentconferentie.
De ministers hielden zich ook bezig met de gevaren die de wereldhandelssituatie bedreigen. Zij spraken zich uit tegen elke poging om de protectie te doen herleven De ministers benadrukten de belangrijkheid van de uitbreiding van de handel met de Oosteuropese landen.
Veel waardering was er bij de minister voor de verbeterde economische situatie in het Verenigd Koninkrijk. Men beraadde zich eveneens over verdere verbeteringen van de voorwaarden voor de handel in agrarische produkten binnen de EVA. Er werd onder meer overeenstemming bereikt over een nieuw stelsel van invoerrechten voor suikerwerkprodukten en chocolade voor Zwitserland en Oostenrijk.

Najaarsbijeenkomst

Op 5 en 6 november kwam de EVA-ministerraad voor de najaarszitting bijeen. In de leiding van de delegaties hadden zich enkele mutaties voorgedaan.
Denemarken werd door minister van economische zaken Nyboe Andersen, Engeland door minister voor Europese integratie Geoffrey Rippon en minister van handel Nobel, IJsland door minister van handel Gislason, Noorwegen door minister voor handel en scheepvaart Tidemand. Oostenrijk door minister van buitenlandse zaken Kirschschlager, Portugal door staatssecretaris voor handel Pintado, Zweden door minister voor handel Feldt en door minister voor landbouw Bengtsson en Zwitserland door Bondsraad Brugger vertegenwoordigd.
Aan de conferentie waren bilaterale gesprekken tussen de verschillende EVA-leden voorafgegaan.
Op de conferentie zelf hielden de ministers zich o.a. bezig met de Europese integratie. De Britse minister Rippon bracht verslag uit over de stand van zaken bij de besprekingen van Groot-Brittannië met de EG in Brussel.
De Zwitserse afgevaardigde Brugger drong erop aan dat de overlegmethoden binnen de EVA zodanig verbeterd zouden worden dat bij het overleg met de EG, de EVA-landen ook van de problemen van hun medeleden op de hoogte zouden zijn en daarmee in de besprekingen rekening zouden houden.

Wereldhandel

Op de ministersconferentie kwamen ook de wereldhandelsproblemen ter sprake. Het viel daarbij op dat de regeringen van de EVA-landen weliswaar bezorgd zijn over de protectionistische tendensen in de VS, maar dat zij de tegenwoordige situatie ook weer niet al te dramatisch zagen Overigens wenste men zich niet uit te laten over de vraag in hoeverre de protectionistische trend in de VS een gevolg is van bepaalde ontwikkelingen binnen de EG.

De ministers drongen erop aan dat de op de verdere handelsliberalisering gerichte werkzaamheden van de GATT voortgezet zullen worden.

De ministers hielden zich ook met de agrarische problemen bezig. Denemarken klaagde over de geringe vooruitgang op dit gebied sedert de laatste ministersconferentie. In het slotcommuniqué werd nogmaals de tevredenheid over het verloop van de besprekingen van de drie EVA-leden (Engeland, Denemarken en Noorwegen) met de EG-landen tot uitdrukking gebracht. Ook was men tevreden over de op handen zijnde besprekingen van de niet-toetredingskandidaten met de EG-landen. De ministers benadrukten verder nog de belangrijkheid van een liberale handelspolitiek en zij spraken hun tevredenheid uit over het in dit verband verrichte werk van de GATT.

(NZZ, NRC, EFTA-bulletin)

ONDERTEKENING CONVENTIE FARMACEUTISCHE PRODUKTEN

Op 8 oktober hebben de permanente afgevaardigden van de EVA alsmede een vertegenwoordiger van Liechtenstein te Geneve een conventie ondertekend die de wederzijdse erkenning van de controle van farmaceutische produkten in de ledenstaten regelt Ook andere landen, voor zover hun inspectiesystemen aan de eisen voldoen, kunnen tot de conventie toetreden

In de preambule van de nieuwe conventie wordt gesteld dat in het belang van de volksgezondheid de fabricage van farmaceutische produkten aan een strenge kwaliteitscontrole door deskundige inspecties onderworpen dient te zijn

De overeenkomst eist dat iedere deelnemende staat over een inspectiesysteem beschikt om te garanderen dat de op zijn grondgebied geproduceerde geneesmiddelen aan de geldende richtlijnen voldoen De inspecties dienen zich uit te strekken tot het personeel, de gebouwen, de apparatuur de inrichting en de voorzorgsmaatregelen alsmede tot de fabricage- en controlepxocedures

De conventie voorziet ook in een uitwisseling van informaties, die de gezondheidsautoriteiten van het invoerende land nodig hebben om de in het producerende land uitgevoerde inspectie als volwaardig te kunnen erkennen

MIDDEN-OOSTEN

OMAN

SULTAN AFGEZET DOOR ZOON

De heerser van Muscat en Oman, sultan Said bin Timur (60), is op 23 juli afgezet door zijn zoon, Qaboos bin Said (29), die zich als de nieuwe sultan installeerde met behulp van de andere leden van de koninklijke familie en van de strijdkrachten. De staatsgreep vond plaats in Salalah, in de provincie Dhofar, naar werd gemeld met behulp van plaatselijke stamleden. De ex-sultan, die geruime tijd als een kluizenaar in het koninklijk paleis te Salalah had gewoond, raakte bij de staatsgreep licht gewond. Op 26 juli kwam hij in Londen aan, waar hij in een ziekenhuis werd opgenomen.
De nieuwe sultan, Qaboos bin Said, vaardigde op 26 juli een proclamatie uit, waarin hij verklaarde dat hij met ,,groeiende ontzetting en boosheid de ongeschiktheid van zijn vader had waargenomen de nieuw gevonden rijkdom van zijn land voor de behoeften van zijn volk te gebruiken" en dat hij om die reden het bewind had overgenomen. Hij beloofde zo spoedig mogelijk een moderne en krachtige regering in te stellen.
The *Daily* Telegraph schreef in een commentaar o.a.: ,,Sinds 1967, toen de oliereserves van Oman voor het eerst werden aangesproken, steeg het inkomen van de sultan van £ 1 mln tot meer dan £ 30 mln per jaar. De tegenzin van de voormalige sultan dit inkomen voor de ontwikkeling van zijn land te gebruiken, maakte zijn bewind kwetsbaar voor interne revolutie. (...) Hij hield zijn land doelbewust in de positie van een van de meest achterlijke hoeken van de Arabische wereld. (...) Hij zei dat verandering voor zijn koninkrijk langzaam moest komen, daar die anaers meer kwaad dan goed zou doen..."
Sultan Qaboos bin Said, die sinds zijn 16de jaar in Engeland (o.a. Sandhurst) werd opgevoed, keerde omstreeks vier jaar geleden naar zijn land terug.
De Britse regering erkende de nieuwe sultan op 29 juli. Het sultanaat onderhoudt reeds 150 jaar betrekkingen met Engeland; Britse officieren trainen het leger van de sultan en de RAF maken van Salalah gebruik als pleisterplaats.

Het *nieuwe* bewind

Op 9 aug. maakte sultan Qaboos bin Said per radio bekend dat het land voortaan het sultanaat Oman zou heten. Tevens deelde hij mee dat hij zijn oom, Sayyid Tarik bin Taimur, tot premier had benoemd. Voorts kondigde hij hervormingen en ontwikkelingsplannen aan, welke o.a. inhielden: het aanleggen van wegen, uitbreiding en ontwikkeling van de gezondheidszorg, hervormingen op onderwijsgebied, ontwikkeling van telecommunicatie en vervoer, opheffing van reisbeperkingen in binnen- en buitenland, afschaffing van beperkingen op de invoer en het bezit van landbouwwerktuigen, cn het ontwerpen van eer, nieuwe nationale vlag. De sultan riep ballingen op naar Oman terug te keren; zij zouden niet alleen gratie ontvangen, maar ook worden te werk gesteld bij de zich snel uitbreidende ontwikkelingsprojecten. Naar schatting 20.000 inwoners waren tot dusver om economische redenen naar het gebied rond de Perzische Golf geëmigreerd, terwijl enkele honderden om politieke redenen het land hadden verlaten.

Het grootste probleem waarmee de nieuwe regering te maken heeft, is de in 1963 uitgebroken opstand in de provincie Dhofar, waar een niet-Arabische bevolking woont. Oorspronkelijk was de rebellie beperkt van omvang en doelstellingen — volgens de *NZZ* (20-9) gericht tegen de tirannie van de sultan —, maar na liet vertrek van de Britten uit Aden in nov. 1968 kreeg zij een flinke injectie, toen een het sultanaat vijandig gezind links bewind aan de westgrens van Dhofar in Zuid-Jemen optrad. Begin 1970 had het leger van de sultan in Dhofar nog alleen Salalah en de kuststrook in handen. Tot medio 1970 was de rest van het sultanaat niet aangetast door de rebellie, maar op 12 juni voerden rebellen een nachtelijke aanval uit op het garnizoen te Izki, een strategisch punt binnen het eigenlijke Oman. Deze actie, die erop duidde dat de rebellie zich uitbreidde tot de woestijn tussen Dhofar en Oman, zou de aanleiding tot het afzetten van de sultan zijn geweest.

De guerrilla, die sinds 1965 gevoerd werd in naam van het Bevrijdingsfront van Dhofar, wordt sinds sept. 1968 geleid door het Volksfront voor de bevrijding van Oman en de Perzische Golf. De leiding ervan zou gevestigd zijn in het gebied Hauf in Zuid-Jemen, waar de haven Moekalla als bevoorradingscentrum zou dienen. Het Volksfront, dat onder ,,marxistische" leiding staat, ontvangt wapens en financiële hulp van communistisch China. (The Times. The Observer, Le Monde, NZZ, The *World* Today sept.)

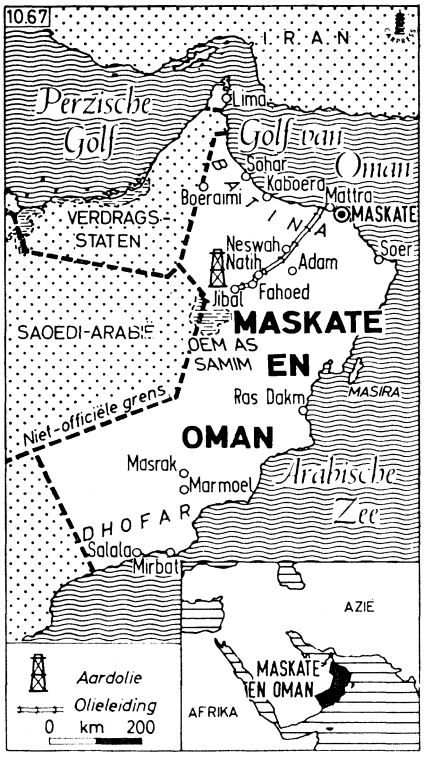

SYRIË

ASSAD NEEMT DE MACHT OVER

De machtsstrijd binnen de Syrische Baath-partij tussen de ideologische linkervleugel (vnl. burgers) o.l.v. de plv. secretaris-generaal, generaal Salah Jedid, en de meer pragmatische militaire vleugel o.l.v. de minister van defensie en opperbevelhebber van de luchtmacht, generaal Hafez Assad, mocht dan in februari 1969 (zie pag. 209/210-1969) een keer ten gunste van Assad genomen hebben, de strijd was nog niet beslist. Evenals in Irak (pag. 780/1) bleek ook in Syrië het al of niet tussenbeide komen in de Jordaanse burgeroorlog het grote strijdpunt tussen de beide vleugels. Na een periode van grote verwarring greep generaal Assad op 13 nov. de macht.

Voorgeschiedenis

Eind januari werd duidelijk dat generaal Assad, die zich de periode ervoor op de opbouw van de strijdkrachten had geconcentreerd, het militaire apparaat versterkt had (o.a. verhoging van de militaire uitgaven). terwijl de ideologische beinvloeding van de militairen door een partijcomité o.l.v. Jedid beperkt was.

Inmiddels begonnen begin mei berichten uit Syrië te komen over arrestaties van communisten, nadat de secretaris-generaal van de Syrische corninunistische partij. Khaled Bakdache, in een interview met het ondergrondse partijblad ,,Nidal al-Shaab" kritiek had geuit op het militaire apparaat en lof had toegezwaaid aan de linkervleugel van de Baath. Volgens dit blad zou de vervolging van de communisten op 23 april zijn begonnen; 35 communisten zouden zijn gearresteerd, o.w. de functionaris Ahmed al-Zohbi, die later als gevolg van martelingen zou zijn overleden. Kranten in Beiroet schreven op 24 juni over de arrestatie van meer dan 400 communisten in Syrië en ca. 200 in Irak (zie pag. 780/3).

Tevens trad de Syrische regering op tegen aanhangers van de Iraakse Baath. Het in Beiroet verschijnende blad Al-Rayah. dat doorgaat voor een spreekbuis van de Syrische Baath, meldde op 20 aug. dat een Iraaks plan verijdeld was de regering te Damascus met behulp van de in Jordanië en Syrië gelegerde Iraakse troepen ten val te brengen. Reeds in juni zouden honderden personen zijn gearresteerd. Bijna alle Syrische aanhangers van de in Bagdad regerende Baath-vleugel zouden zich in Syrische gevangenissen bevinden. Volgens Le Monde (28-6) zouden al op 20 mei de voornaamste samenzweerders zijn gearresteerd, o. w. de vroegere stafchef, generaal Mohammed Seniwi, en de voormalige minister van binnenlandse zaken, generaal Mohammed Khair Badani.

Zoals reeds gezegd leidde de Syrische interventie in Jordanië (pag. 629/2 e.v. en 653 e.v.) tot een crisis. Generaal Jedid zou verantwoordelijk zijn geweest voor het binnentrekken van de Syrische pantserbrigades.

President Noureddin al-Atassi zou op 11 okt. zijn ontslag als staatshoofd en regeringsleider hebben ingediend, maar zou op verzoek van de partijleiding zijn aangebleven als secretaris-generaal van de Baath. Generaal Jedid zou Damascus verlaten hebben en drie vooraanstaande figuren van de linkervleugel, oud-premier Youssef Zouayen en de voormalige ministers Ibrahim Makhos en Mohammed Eid Achawi, zouden onder huisarrest staan. Niets was echter nog definitief en het tiend-e congres van de Baath werd in buitengewone zitting bijeengeroepen, kennelijk om het conflict binnen de partij bij te leggen.

Met vijf dagen vertraging werd het congres op 30 okt. geopend. Het werd op 12 nov. gesloten nadat een reeks resoluties was aanvaard, waarover geen bijzonderheden werden verstrekt. Volgens het Libanese blad Le Jour (14-11) hielden de vier voornaamste resoluties het volgende in:

1) Vorming van een nieuwe regering, waarin waardevolle elementen van de Baath en andere progressieve krachten opgenomen zouden zijn.

2) De minister van defensie, generaal Hafez Assad, en de stafchef, generaal Moustapha Tlass, zouden, krachtens een besluit van de leiding van de Baath, andere functies in de partij en in de revolutionaire instellingen krijgen. Vanwege de heersende omstandigheden in partij en leger werd de minister van defense verzocht samen te werken met de leiding zonder afbreuk te doen aan de eenheid van de Baath en van het leger.

3) Allen moesten deze congresresoluties onderschrijven, op grond waarvan de toekomstige betrekkingen tussen de leiding van de partij en haar leden zouden worden bepaald.

4) Er zou een commissie worden gevormd die allen zou beoordelen, die zich illegaal hebben verrijkt, die zich lieten omkopen of de burgerrechten schonden.

Voorts veroordeelde het congres het machtsdualisme van de minister van defensie ten gunste van de militaire organen en ten nadele van de partij en verlangde het de afschaffing van alle privileges van het ministerie van defensie.

Elke politieke oplossing van het Israëlisch-Arabisch conflict werd verworpen, ,,het verdachte regime van rechts in Irak'' werd aangeklaagd, terwijl de nadruk werd gelegd op de volksoorlog tegen Israël en de volledige solidariteit met de Palestijnen tegenover ,,het reactionaire regime'' van koning Hoessein van Jordanië.

Staatsgreep Assad

De volgende dag, 13 nov., greep generaal Assad middels een onbloedige coup de macht. President Atassi werd onder huisarrest gesteld, anderen zoals ex-premier Zouayen en generaal Jedid werden gearresteerd. Vanuit Libanon werd gemeld dat leden van de afgezette regering opriepen tot lijdelijk verzet en dat de vakbond een algemene staking uitriep, terwijl op de universiteit van Damascus gevechten zouden zijn geleverd tussen aanhangers van Assad en van Jedid en terwijl in de straten van de hoofdstad voor- en tegenstanders van het nieuwe bewind demonstreerden. Intussen poogde Assad tevergeefs al-Atassi over te halen generaal Jedid als plv. secretaris-generaal van de partij af te zetten.

Generaal Hafez Assad. de nieuwe Syrische premier, werd in 1928 in Kerdaha bij Latakia geboren. Hij behoort tot de secte der Alawiten (waardoor hij volgens traditie geen staatshoofd kan worden) en vervult sinds maart 1966 de functie van minister van defensie.

Op 16 nov. was de breuk definitief. De 16 leiders van de Baath werden wegens ,,dictatuur en onverantwoordelijkheid'' afgezet. Een nieuw voorlopig bestuur zou maatregelen treffen om Syrië zijn natuurlijke plaats in de geplande federatie van de VAR, Libië en Soedan te doen innemen. Voorts zouden een nationaal front en een volksvergadering worden gevormd om een nieuwe grondwet uit te werken.

Dezelfde dag arriveerde het Libische staatshoofd, kolonel Kadhafi, in Damascus. Hij zegde Assad uit naam van de VAR, Libië en Soedan steun toe. Het inter-Arabisch bestuur van de Baath maakte echter bekend dat Assad en Tlass uit de partij waren gestoten; hun optreden werd als ,,rebellie'' bestempeld.

Nieuw bewind

De nieuwe voorlopige leiding van de Baath bestond volgens *Reuter* (18-11) uit *4* militairen en 10 burgers. De militairen zijn: gen. Assad, gen. Tlass, gen. Naguib Gamil en gen. Abdel Rahman Khleifawi. Tot de 10 burgers behoorden: Ahmed Khatib, Abdel Halim Khaddam (minister van economie), Mohammed Taleb Hilal (minister van bevoorrading), Mahmoud Ayoubi (minister van onderwijs) en Daoud Riddawi (minister van gezondheid).

Deze nieuwe leiding benoemde op 18 nov. de 38-jarige Ahmed Khatib tot voorlopig president (en regionaal secretaris van de Baath) en Assad tot voorlopig premier. De benoemingen gelden tot de volksvergadering bijeenkomt die binnen drie maanden de definitieve leiders moet kiezen.

Op 21 nov. werd de samenstelling van de door Assad gevormde regering bekend gemaakt. Van de 26 leden zijn 15 vertegenwoordigers van de Baath, 9 progressieve unionisten of Arabische socialisten en 2 communisten (één meer dan voorheen). l2 ministers maakten ook reeds deel uit van het vorige kabinet. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld *(Le Monde* 23-11):

Premier en defensie - Hafez Assad*; vicepremier, landbouw en landbouwhervorming - Mohammed Taleb Hilal*; vicepremier en buitenlandse zaken - Abdel Halim Khaddam*; vice-premier en onderwijs - Mahmoud Ayoubi*; gezondheid - Daoud Riddawi*; openbare werken en waterstaat - Abdel Ghani Kannout; staatsminister en plan - Sami Soufane*; hoger onderwijs - Chaker Fahham; olie, elektriciteit en mijnbouw - Moustapha Haddad*; religieuze goederen - Ghaleb Abdoun*; staatsminister - Fayez Ismail*; bevoorrading en binnenlandse handel - Souheil el Ghazzi*; voorlichting - Naji Darawich*; financiën - Nourallah Awad Nourallah*: industrie - Abdel Latif Koteit; Eufraatdam - Mounir Wannous; staatsminister t.b.v. premier - Adnan Baghajati: staatsminister grensdorpen - Ahmed Kablane; arbeid en sociale zaken - Mouteb Chimane; binnenlandse zaken - gen. Abdel Rahman Khleifawi; economie en buitenlandse handel - Moustapha Hallajé; staatsminister - Youssef Faisal; cultuur, toerisme en nationale opvoeding - Fawzi Kayali; verbindingen - Omar Sebai: justitie - Adib Nahawi; gemeente en plattelandszaken - Mahmoud Kombaz.

* Maakten deel uit van het vorige kabinet.

Tot de progressieve (socialistische) unionisten behoren Sami Soufane en Moustapha Hallajé. De Arabische socialisten zijn vertegenwoordigd door Abdel Ghani Kannout, plaatsvervanger van partijleider Akram Hourani. De twee communisten zijn: Youssef Faisal en Omar Sebai.

(Vor. ber. pag. 40011 en 639/1-1969)

VAR

ASSOEANDAM VOLTOOID

Het waterkrachtstation van de Assoeandam is op 21 juli door het in gebruik nemen van de twaalfde en laatste turbine (elk met een capaciteit van 175.000 kilowatt) op volle kracht gaan werken. De krachtcentrale moet in 1971 een capaciteit hebben van 8 mln kWh per jaar, die in 1972 zal worden opgevoerd tot 10 mln kWh per jaar. Dit betekent dat de VAR op middellange

termijn zijn energiebehoefte kan dekken.
Voorts moet het Nasser Meer, dat door de dam ontstaan is, voor de irrigatie van 1,3 mln acres (ca. 526.000 ha) zorgen, wat de produktie van 1 mln ton rijst per jaar mogelijk zou maken. Meer dan de helft van deze oppervlakte zou thans worden bevloeid, wat twee tot drie oogsten per jaar oplevert en zo tot vergroting van de rijstproduktie bijdraagt. Deze bedroeg in 1969 2,57 mln ton tegen 830.000 ton 15 jaar eerder.
De kosten van de dam werden geraamd op £ 400 mln, waarvan rond een derde in de vorm van leningen op uiterst gunstige voorwaarden door de SU werd verschaft. In 1968 bedroegen de inkomsten uit de dam reeds ca. £ 200 mln. De eerste Sowjetrussische lening van ca. £ 34 mln is reeds afgelost en met de terugbetaling van de tweede van £ 75 mln werd begin 1970 een begin gemaakt.

De eerste fase van het project werd in mei 1964 voltooid met de afleiding van het Nijlwater via een speciaal gegraven kanaal; de tweede fase in begin 1968 met de voltooiing van de dam. Daarna werd begonnen aan de bouw van de krachtcentrale.
De aanleg van het meer leidde tot evacuatie van de bevolking: 48.0000 Nubiërs in de VAR, overgebracht naar nieuwe steden in Nieuw-Nubië, en 50.000 bewoners van het gebied Wadi Halfa in Soedan, vanaf jan. 1964 gevestigd te Khasm-el-Girba op grond van het Soedanees-Egyptische Nijlwaterakkoord van 1959. Ook werd een actie gevoerd tot behoud van bedreigde cultuurmonumenten.

De bouw van de dam en de krachtcentrale werd uitgevoerd met behulp van ca. 5.000 Russische arbeiders en technici, van wie ca. 60 achterbleven voor de supervisie op het project en voor de scholing van Egyptische ingenieurs. Deze kleine groep Russische specialisten zou daarvoor nog een jaar in Assoean blijven, aldus Tass. (Le Monde, *Financial* Times)

(Zie pag. 339-1964)

BEGRAFENIS EN OPVOLGING NASSER

De dood van president Nasser (pag. 609 e.v.) leidde in de hele Arabische wereld tot grote droefheid. In de VAR werd een periode van 40 dagen rouw afgekondigd. Vele staatslieden en regeringsleiders van niet-Arabische landen bewezen eer aan de overledene, o.a. de Sowjetleiders Brezjnew, Kosygin en Podgorny, de Amerikaanse president Nixon, zijn Franse ambtgenoot Pompidou, president Tito van Joego-Slavië, premier Heatb van Engeland en premier Gandhi van India. De Algemene Vergadering van de VN nam een minuut stilte in acht; secretaris-generaal Oe Thant en de voorzitter van de Algemene Vergadering bewezen eer aan de overledene.
In Israël werd geen officiële verklaring afgelegd, maar oud-premier David Ben Goerion zei Nasser altijd als ,,een uiterst bekwaam man" te hebben beschouwd en Nahun Goldmann, de voorzitter van het Joodse Wereldcongres sprak van ,,een groot verlies ... voor allen die hopen op een beëindiging van het Israëlisch-Arabisch conflict en op de vestiging van vrede in het Midden-Oosten".

Begrafenis *Nasser*

Op 1 okt. werd het stoffelijk overschot van president Nasser, dat opgebaard had gelegen in het Koebbeh paleis, begraven in de tuin van een nieuwe Nasser-moskee in Koebbeh, een voorstad van Cairo. Langs de bijna 10 km lange route van de uitvaartstoet stonden naar schatting vijf miljoen mensen. De op een affuit geplaatste kist werd vergezeld door 40 Egyptische generaals en 5.000 militairen. Bij de grote verwarring rond de uitvaart kwamen volgens Al *Ahram* 46 mensen om het leven, terwijl 80 personen i.v.m. verwondingen in ziekenhuizen opgenomen moesten worden.
De begrafenisplechtigheden werden o.a. bijgewoond door 19 buitenlandse staatshoofden, 9 premiers, 4 plv. staatshoofden en 3 persoonlijke vertegenwoordigers van staatshoofden.

Door hun staatshoofden waren vertegenwoordigd: Algerije, Bahrein, de Centraal Afrikaanse Republiek, Cyprus, Dubai, Ethiopië, Hongarije, Jemen, Jordanië, Koeweit, Libanon, Libië. Mauretanië, Mali, Qatar, Somalia, Soedan, Syrië en Zuid-Jemen; door hun premiers Afghanistan, Ceylon, Frankrijk, Perzië, Roemenië, de SU, Tsjechoslowakije, Tunesië en Turkije. Van India, Irak, Polen en Zambia waren de plv. presidenten aanwezig. Verder waren er o.a. Sir Alec Douglas-Home (min. buitenlandse zaken Engeland), Elliot L. Richardson (min. gezondheid VS) en Yasser Arafat (PLO).

Besprekingen Kosygin.

Nieuwe Russische ambassadeur

Tijdens zijn verblijf in Cairo (29 sept.-3 okt.) t.g.v. Nassers begrafenis voerde de Sowjetrussische premier Kosygin besprekingen met een aantal Arabische politici (o.a. de Algerijnse president Nouari Boumedienne, de Soedanese leider Jaafar al-Nimeiry en de Syrische president Al-Atassi) en met Egptische leiders, zoals wnd. president Anwar Sadat, Hoessein Shafei en Ali Sabri (leden centrale comité ASU), Mahmoud Fawzi (adviseur buitenlandse zaken) en de ministers Mahmoud Riad (buitenlandse zaken), Sharawy Gomaa (binnenlandse zaken), Mohammed Fayek (staatsminister buitenlandse zaken), Mohammed Fawzi (oorlog) en Mohammed Hassanein Heikal (nationale voorlichting). Na afloop van de besprekingen met de Egyptische leiders werd een communiqué uitgegeven, waarin o.a. stond:

,,... Gamal Abdel Nasser leverde een geweldige bijdrage tot de vestiging van broederlijke Sowjet-Egyptische betrekkingen.... De regering van de SU en de regering van de VAR hebben vriendschappelijke betrekkingen tussen onze landen altijd beschouwd als een permanente factor, welke niet vatbaar is voor wijzigingen in de internationale situatie. Deze betrekkingen zijn te allen tijde

Nassers uitvaart in de straten van Cairo.

gevestigd op basis van volledige gelijkheid, wederzijds respect en solidariteit in de gemeenschappelijke strijd tegen de krachten van imperialisme en reactie. Gedurende de besprekingen toonden beide partijen zich vastberaden de nauwe banden van vriendschap en samenwerking te blijven versterken, die de SU en het Sowjet-volk en de VAR en zijn volk op deze basis verbinden. Er werd nadrukkelijk gesteld dat de SU en de VAR op dit kritieke ogenblik hun gemeenschappelijke vaste besluit tot uitdrukking brachten het pad te blijven volgen van de gehele ontwikkeling van de Sowjet-Egyptische betrekkingen, dat president Gamal Abdel Nasser voortdurend had voorgestaan.

De twee partijen zijn van plan hun pogingen voor een regeling van het Midden-Oosten-conflict en andere grote internationale problemen te blijven combineren en coördineren. De twee partijen bevestigen opnieuw de noodzaak tot het zo spoedig mogelijk uit de weg ruimen van de gevolgen van de Israelische agressie en tot het vestigen van een duurzame vrede in het Midden-Oosten voor alle volken van het gebied. Om deze doelstellingen te bereiken zullen zij de koers volgen die door beide partijen gezamenlijk is uitgewerkt. (. .) Beide partijen geven uiting aan hun vertrouwen dat de eenheid van actie van alle Arabische landen op een anti-imperialistische basis, in de ingewikkelde toestand in het Midden-Oosten van vandaag, zal helpen de rechtvaardige strijd van de Arabieren te doen slagen voor nationale onafhankelijkheid, vooruitgang en de vlotst mogelijke regeling van het Midden-Oosten-conflict".

Gedurende zijn verblijf in de VAR richtte premier Kosygin zich ook rechtstreeks tot het Egyptische volk. Op 1 okt. hield hij voor radio en tv een toespraak.

Op 22 okt. overhandigde Wladimir Winogradow, onderminister van buitenlandse zaken van de SU, zijn geloofsbrieven aan de nieuwe Egyptische president. Hij volgde als Russisch ambassadeur in Cairo Sergei Winogradow op, die in augustus was overleden, en had reeds als zaakgelastigde de besprekingen tussen Kosygin en de Egyptische leiders bijgewoond.

Sadat president

Vice-president Anwar Sadat, die overeenkomstig de grondwet * na Nassers overlijden als waarnemend president was opgetreden, werd op 5 okt. door het uitvoerend comité van de Arabische Socialistische Unie unaniem aangewezen tot kandidaat voor het presidentschap, nadat eerder die dag het 150 leden tellende centrale comité Sadat daartoe eenstemmig voorgesteld had.

*) Art 110 van de grondwet bepaalt dat bij ontslag van de president, bij blijvende ongeschiktheid om zijn ambt uit te oefenen of bij overlijden het ambt van president tijdelijk wordt waargenomen door de eerste vice-president van de republiek De aanwijzing van een nieuwe president moet geschieden binnen 60 dagen na het ontstaan van de vacature De kandidaat moet met tweederde meerderheid van de 360 leden van de Nationale Vergadering aangewezen worden; deze keus moet worden bevestigd door een nationaal referendum

Anwar Sadat werd op 25 dec. 1918 te Mit-Aboul-Kom in de Nijldelta geboren als zoon van een Egyptische vader en een Jordaanse moeder. Hij bezocht de militaire academie te Abbassieh. In 1938 kwam Sadat als jong officier in het garnizoen van Mankabad. Daar ontmoette hij voor het eerst Nasser, die zich met Sadat en een aantal jonge officieren verbond tot de „Vrije Officieren", die het vaderland wilden herstellen In 1942 werd hij door de Engelsen gearresteerd wegens spionage ten gunste van Duitsland en uit het leger gestoten Sadat wist het jaar daarop te ontsnappen, maar werd in 1945 opnieuw gearresteerd nu wegens deelneming aan een aanslag op Nahasj Pasja, de leider van de nationalistische Wafd-partij.

In 1948 wordt Sadat journalist bij het blad Al Moussawar. Vervolgens in 1950 wordt hij weer in het leger opgenomen, treedt dan in contact met de Mohammedaanse Broederschap. Tegelijk is hij actief in de kring der „Vrije Officieren"; hij onderhoudt dan vooral het contact met andere illegale groepen. Op 23 juli 1952 maken de Vrije Officieren een einde aan het bewind van koning Faroek.

In de 18 jaar sinds de revolutie bezette Sadat een reeks belangrijke posten In 1953 werd hij lid van het tribunaal dat de politici van het oude bewind moest veroordelen In april 1954 is hij minister van voorlichting in het tweede kabinet-Nasser Van 1956-57 treedt Sadat op als uitgever en hoofdredacteur van het dagblad Al Goemhourya Hij wijdt zich aan de oprichting van een Egyptische eenheidspartij, de Nationale Unie, die hij als secretaris-generaal en later als voorzitter leidt tot 1961

In juli 1960 wordt Sadat voorzitter van de Nationale Vergadering Hij speelt ook een belangrijke rol bij het totstandkomen van de nieuwe staatspartij de Arabische Socialistische Unie Van 1962-64 maakt hij deel uit van de presidentiele raad en in maart 1964 wordt hij opnieuw voorzitter van de Nationale Vergadering (tot jan 1969). In dec 1969 benoemde Nasser hem tot vice-president van de republiek

De ASU gaf op 6 okt een verklaring uit waarin beklemtoond werd dat de politiek van president Nasser het uitgangspunt van de nieuwe leiders zou blijven De „strijd voor de bevrijding van alle door Israël bezette Arabische gebieden — Jeruzalem, de westelijke (Jordaan) oever, de Golanhoogtein, de Sinai-woestijn, en de strook van Gaza — moest in alle opzichten geëscaleerd worden' Er werd een beroep gedaan op de „onwankelbare vastberadenheid" van alle Egyptenaren de overwinning in de strijd tegen Israël te behalen Ook werd verklaard dat Nassers pogingen de eenheid van de Arabieren te bewerkstelligen zouden worden voortgezet en dat de VAR „met al zijn krachten aan de zijde van het Palestijnse volk zou blijven staan", zoals dat „door de Palestijnse verzetsbeweging vertegenwoordigd" werd De betrekkingen met de SU, de Afrikaanse en Aziatische volkeren, de islamitische naties, de niet-gebonden landen en „alle onderdrukte volken" zouden worden versterkt

De keus van Anwar Sadat tot presidentskandidaat werd op 7 okt. door alle 353 aanwezige leden Van de Nationale Vergadering goedgekeurd.

Sadat zegde in een korte rede toe de politiek en doelstellingen van president Nasser te zullen volgen, wat z.i. betekende: 1) de verwezenlijking van Arabische eenheid; 2) definitie van de „vijanden van onze natie", volgens Sadat „Israël, internationaal zionisme en internationaal imperialisme"; 3) handhaving van de politiek van niet-gebondenheid t.o.v. de wereldblokken; 4) steun aan nationale bevrijdingsbewegingen; en 5) verdediging van de bereikte socialistische resultaten van de natie, waarbij Sadat Nassers oproep tot hervorming van Egypte in een moderne maatschappij, gebaseerd op wetenschap en technologie, herhaalde.

In verband met de strijd tegen Israël riep Sadat op tot versterking van de paraatheid van de strijdkrachten „om een vrede op basis van rechtvaardigheid te verzekeren of om deze strijdkrachten te gebruiken om zo'n vrede op te leggen".

Op 15 okt. vond het door de grondwet verlangde nationale referendum plaats. Volgens de dag daarop gepubliceerde officiële resultaten was de uitslag:

Geregistreerde kiezers	8.420.768
Uitgebrachte stemmen	7.157.653
Vóór Sadat	6 432.587
Tegen Sadat	711 252
Ongeldig	13 814

Bij een opkomst van 85% ontving Sadat dus 90,04% van de uitgebrachte stemmen.

Op 17 okt. werd Anwar Sadat door de Nationale Vergadering voor een ambtstermijn van 6 jaar als president van de VAR beëdigd.

Aftreden Heykal

President Sadat aanvaardde op 18 okt. het ontslag van Mohammed Hassanein Heykal als minister van voorlichting. In zijn plaats werd benoemd Mohammed Ahmed Fayelr, tot dusver staatsminister van buitenlandse zaken, die deze portefeuille ook reeds voór Heykal beheerd had.

In zijn ontslagbrief schreef Heykal dat hij zich nu weer volledig wilde gaan richten op zijn taak als hoofdredacteur van ,,Al Ahram". Ook was hij van plan een biografie van Nasser te schrijven

A P had op 13 okt vanuit Beiroet gemeld dat diplomatieke kringen aldaar van enige xneuewerkers van Heykal hadden vernomen dat Nasser op zijn doodsbed Zakaria Mohieddin als zijn opvolger had aangewezen. Deze vroegere premier, die in juni 1967 door Nasser officieel was aangewezen om de post van president over te nemen, was de laatste jaren echter uit de politieke top van de VAR verdwenen. Hij zou een tegenstander zijn van de groeiende Sowjet-penetratie in de VAR. Premier Kosygin zou bij zijn besprekingen in Caïro de Egyptische leiders hebben meegedeeld dat de SU geen vertrouwen in een regering onder Mohieddin had. Op grond daarvan zouden Egyptische leiders, vooral Ali Sabri en Anwar Sadat, zich tegen Mohieddin hebben gekant. Deze kreeg volgens diplomatieke kringen huisarrest opgelegd, evenals zijn medewerkers Kamal Eddine Hoessain en Abdel Latif Baghdady.
Een regeringswoordvoerder te Caïro ontkende dat Mohieddin onder huisarrest stond.

Mahmoud Fawzi premier, Aboul Nour secretaris-generaal ASU

Het Centraal Comité van de ASU keurde op 29 okt. eenstemmig de benoeming van Mahmoud Fawzi tot premier goed en koos eveneens eenstemmig Abdel Mohsen Aboul Nour tot secretaris-generaal van de ASU. Beide functies werden tevoren door president Nasser vervuld.

Abdel Mohsen Abou Nour werd op 4 aug. 1918 geboren, vocht in 1948 in Palestina, verliet in 1952 de militaire academie, en was vervolgens militair attaché in Soedan, Syrië en Libanon. In 1958 wordt Abou Nour bevelhebber van de Egyptische sectie in het verenigd Egyptisch-Syrisch commando, vervolgens opperbevelhebber van het verenigd leger in Syrië. Sindsdien vervulde hij regeringsfuncties: minister van landbouwhervorming (1962-63), vice-prernier belast met landbouw en irrigatie (1964-67). In juni 1967 werd Abou Nour opnieuw minister van landbouwhervorming; ook kreeg hij het bevel over de volksmilitie en werd hij adjunct secretaris-generaal van de ASU. In jan. 1968 werd hij minister van plaatselijk bestuur en in okt. 1968 lid van het uitvoerend comité van de ASU.

Het op 21 oktober beëdigde kabinet-Fawzi had dezelfde samenstelling als het kabinet bij Nassers overlijden, behoudens de benoeming van Fawzi tot premier en die van Fayek tot minister van voorlichting en de afschaffing van Fayeks vroegere post van staatsminister van buitenlandse zaken. Ook telde de nieuwe regering geen vice-premier (Hoessein Shafei) meer.

Twee *vice-presidenten*

Op 31 okt. benoemde president Sadat bij decreet twee vice-presidenten van de republiek: Ali Sabri en Hoessein Shafei. Reiden vervulden eerder hetzelfde ambt en waren ook enige tijd vice-premier.

Sadat voorzitter ASU

Tijdens het vijfde nationale congres van de ASU werd president Anwar Sadat op 12 nov met algemene temmen tot partijvoorzitter gekozen en daarmee tegelijk tot voorzitter van het uitvoerend comité van de ASU.

Mahmoud Fawzi werd in 1900 te Caïro geboren, studeerde aan de universiteiten van Cairo, Rome en Liverpool en aan de Columbia University te New York en trad in 1923 in de diplomatieke dienst. Hij was o.a. vice-consul in New York en New Orleans (1926-29), consul in Kobe (1929-35), consul-generaal in Liverpool (1937-39) en consul-generaal in Jeruzalem (1941-44). In 1946 werd Fawzi benoemd tot permanent vertegenwoordiger van Egypte bij de VN en bij de Veiligheidsraad. Hij was de enige onder de hoge functionarissen van de monarchie die niet alleen de val van koning Faroek overleefde, maar die tevens een van de naaste medewerkers van Nasser werd. Na korte tijd ambassadeur in Londen te zijn geweest, is Fawzi van dec. 1952 — maart 1964 minister van buitenlandse zaken, daarna is hij vice-premier belast niet buitenlandse zaken tot president Nasser hem in juni 1967, na de Zesdaagse Oorlog. benoemt tot zijn persoonlijk adviseur voor buitenlandse zaken. In 1968 wordt Fawzi lid van het uitvoerend comité van de ASU en kort daarop belast Nasser hem met de reorganisatie van de partij.

Reorganisatie kabinet

Op 15 nov. bood premier Fawzi aan presiderit Sadat het ontslag van zijn kabinet aan om ,,een reorganisatie van het kabinet" uit te voeren. De president belastte hem met de vorming van een nieuw kabinet, dat op 18 nov. werd beëdigd. De 33 leden zijn:

Premier - Mahmoud Fawzi: vice-premier en minister van industrie, olie en mijnhouw - Aziz Sedki: vice-premier en minister van landbouw en landbouwhervorming - Said Marei: vice-premier en minister van buitenlandse zaken - Mahmoud Riad; vice-premier en minister van binnenlandse zaken - Shaarawi Gornaa; presidentiële zaken - Sami Sharaf: staatsminister - Mohammed Hafez Ismail*; staatsminister - Esmat Abdel Meguid*; voorlichting - Mohammed Fayek; verbindingen - Kamal Henri Abadir; oorlog - gen, Mohammed Fawzi; economie en buitenlandse handel - Mohammed Abdallah Marzaban; irrigatie - Ibrahim Zaki Kenawi: transport - Ali Zein el-Abedine Saleh; wetenschappelijk onderzoek - Ahmed Moustapha Ahmed; plan - Sayed Gaballah; verbetering bodem - Mohammed Bakr Ahmed; schatkist - Abdel Aziz Hegazi: onderwijs - Mohammed Hafez Ghanem (reeds eerder opvolger van Mohammed Helmi Mourad, pag. 288/1); jeugd - Safieddin Abou el-Ezz; sociale zaken - Hafez Badawi; gezondheid - Abdel Sallain; justitie - Hassan Fahmi Badawi*; toerisme - Ahmed Darwishe*; cultuur - Badreddin Abou Ghazi*; arbeid - Abdel Latif Boultieh*; religieuze bezittingen - Abdel Aziz Kamel; bevoorrading en binnenlandse handel - Hamdi Achour; hoger onderwijs - Abdel Wahab el-Borolossi; elektriciteit - Hilmi Mohammed el-Said*; huisvesting - Saad Zayed; plaatselijk bestuur - Mohammed Ahmed Mohammed*; vice-minister economie en buitenlandse handel - Mohammed el-Khawaga*.

* Voor het eerst in het kabinet.

De belangrijkste verandering was de benoeming van vier vice-premiers deels met een eigen sector: Mahmoud Riad (geb. 1917) - geen apart terrein, Sayed Marei (geb. 1913) - landbouw en waterstaat; Aziz Sedki (geb. 1920) - produktie en handel; en Shaarawi Gomaa (geb. 1920) - openbare diensten.
Terwijl 8 nieuwe (staats)ministers en een onderminister tot het kabinet toetraden, vertrokken 9 ministers, o.w. Sarwat Okasha (cultuur), Kamal El Dine Rifaat (arbeid), Mohammed Sidky Solimen (energie en stuwdammen), Hassan Abbas Zaki (economie en buitenlandse handel) en Mohammed Awat el-Koni (oud-ambassadeur bij de VN en staatsminister van toerisme).
Volgens Al Ahram waren drie kabinetsleden als verbindingsmannen tussen de president, de premier en de ministeries aangesteld: Sami Sharaf als minister voor presidentiële zaken, Mohammed Hafez Ismail als staatsminister voor coordinatie tussen de ministeries, en Esmat Abdel Meguid als staatsminister voor kabinetszaken, Voorts werd Sidky Soliman benoemd tot adviseur van het staatshoofd,

Nationale defensieraad

Per presidentieel decreet van 18 nov. werden de leden van de natio-

nale defensieraad benoemd: president Sadat (voorzitter), premier Mahmoed Fawzi, de ministers van buitenlandse, binnenlandse en presidentiële zaken, de minister van oorlog, de stafchef van het leger en het hoofd van de geheime dienst. In deze laatste functie werd benoemd Ahmed Kamel, tot dusver gouverneur van Alexandrië, i.p.v. Mohammed Hafez Ismail, die staatsminister werd.

Economische en sociale hervormingen

De nieuwe premier Mahmoud Fawzi kent een hoge prioriteit toe aan binnenlandse hervormingen. In een interview met Heykal in Al *Ahram* van 1 nov. kondigae hij verbeteringen aan op het gebied van de gezondheidszorg, de cultuur en het onderwijs. Vooral nodig achtte hij een hervorming van het schoolsysteem. Daarbij had hij de hulp van de SU gevraagd, omdat het Sowjetrussische onderwijsstelsel z.i. het grootste succes heeft geboekt.

Op 31 oktober reeds had de regering belangrijke economische maatregelen genomen. De prijzen van een aantal primaire consumptiegoederen, zoals thee en suiker, werden met 10-15% verlaagd. Verder gingen de prijzen van radiotoestellen en koelkasten met 17 à 22% omlaag en werden schoenen 10% goedkoper. Op 26 nov. beloofde de premier in een toespraak tot de Nationale Vergadering ingrijpende sociale hervormingen en een grotere stem in het overheidsbeleid: ,,Een waarlijk democratische gang van zaken kan niet worden verwezenlijkt zonder dat wij brede ruimte laten aan vrije meningsuiting en constructief debat", aldus Fawzi. De 7% economische groei per jaar vlak voor de Zesdaagse Oorlog bedraagt thans nog slechts ruim 4% per jaar. Deze groei wordt bijna geheel te niet gedaan door de bevolkingsaanwas van 2,8%, waardoor volgens The Times (26-11) onvoldoende ruimte voor expansie overblijft. (Le Monde, NZZ, NRC, The Times, FAZ)

(Vor. ber. pag. 609 e.v.)

HERSTEL DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET PERZIË

De VAR en Perzië hebben op 29 aug. besloten met onmiddellijke ingang de diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau te herstellen. Deze waren officieel in 1960 verbroken i.v.m. de economische betrekkingen tussen Perzië en Israël (zie pag. 15893-1960).

GEESTELIJK LEVEN

SLOTZITTING PASTORAAL CONCILIE. CELIBAATSKWESTIE

Van 5-8 april is in Noordwijkerhout de zesde en laatste plenaire zitting van het Nederlands Pastoraal Concilie gehouden. Evenals bij de vijfde zitting in jan. gaf de pauselijke internuntius mgr. Feiici ook ditmaal geen gehoor aan de uitnodiging de vergadering bij te wonen.

Kardznaal *Alfrink* over *celibaatskwestie*

In zijn openingsrede kwam kardinaal Alfrink uitvoerig terug op de aanbeveling van de vorige vergadering wat betreft de verplichting van priesters tot celibaat de verklaringen van de bisschoppen daarna en de reacties daarop uit de gehele kerk (pag 145 e v) Hij legde er vooral de nadruk op, dat beslissingen hierover niet door een plaatselijke kerk voor eigen verantwoordelijkheid kunnen worden genomen De kardinaal zei in zijn rede o m . ,Eenzijdig en eigenmachtig genomen maatregelen en beslissingen zouden ons tot een isolement brengen en zouden de gemeenschap in de kerk ernstig schaden Dat kan niet de bedoeling zijn van een lokale of particuliere kerk en de verklaring van de bisschoppen van 19 januari jongstleden maakt evenals de aanbevelingen van de vorige plenaire vergadering van dit pastoraal beraad duidelijk dat de Nederlandse kerkprovincie geenszins een dergelijke bedoeling heeft of had

,,Ik betwijfel of dit overal en altijd juist is begrepen Wij willen hierbij opnieuw en van harte uiting geven aan een gevoelen van diepe verbondenheid met heel het bisschoppencollege en in het bijzonder met de Heilige vader, het hoofd van dit college, op wie de problemen en de noden van de kerk over de wereld het zwaarst drukken ''

Op 7 april legde de kardinaal een verklaring af over de celibaatskwestie ,,Om onszelf niet te isoleren hebben wij contacten gehad met een aantal bisschoppen om misverstanden rondom onze verklaring van 19 jan (pag 148/2) recht te zetten ''

Volgens mgr Alfrink is van een stop op de dispensaties geen sprake Er komen dispensaties af, maar door de veelheid van aanvragen is een vertraging in de behandeling ontstaan

(In maart heeft kardinaal Alfrink een onderhoud gehad met kardinaal Villot, de Vaticaanse staatssecretaris, die in een brief van 15 maart alle bisschoppen en hoofden van orden en congregaties om steun voor het standpunt van de paus inzake het celibaat had gevraagd (vgl. pag 148/3))

Resultaten Pastoraal Concilie

In zijn slotrede inventariseerde kardinaal Alfrink de resultaten van het in 1968 begonnen Pastoraal Concilie Opmerkelijk hierbij was dat de kardinaal, sprekende over de verhouding tot de algemene kerk, nergens Rome, de paus of het Vaticaan noemde, maar alleen de wereldkerk of het Tweede Vaticaans Concilie

,,Het Pastoraal Concilie heeft — vanuit de eigen situatie — onderwerpen moeten bespreken, die voor Vaticanum II nog anders lagen in de situatie van een aantal jaren geleden

„Wij deden dit niet uit eigengereidheid maar uit pastorale bewogenheid, uit een geest van de ons opgedragen verantwoordelijkheid voor de plaatselijke kerk, die wij samen zijn, zoekend naar verbondenheid met Vaticanum II en de universele kerk"

,,Daarmee is een stuk spanning tussen Vaticanum II en ons Pastoraal Concilie te verklaren Een spanning ook voor onszelf, omdat wij verbonden wilden blijven met dat Vaticaans Concilie, dat wij zo ten volle hadden meebeleefd ''

OP de laatste dag van het concilie, waren nog een drietal onderwerpen aan de orde de oecumene, de verhouding tussen joden en christenen en de vrede

Bij de oecumene spitsten de discussies zich toe op de intercommunie, d i het deelnemen aan elkaars eucharistieviering en avondmaal Het Concilie gaf een verklaring uit waarin er bij d~ bisschoppen op wordt aangedrongen hun beleid in die zin te voeren, dat er ruimte komt voor bedoelde intercommunie Het Concilie aanvaardde de aanbevelingen van een rapport dat iedere vorm van anti-semitisme moet worden verworpen en dat het christendom zich de bijbelse verbondenheid met het uitverkoren volk der joden bewust moet zijn

Onder voorzitterschap van prof Steenkamp werd een structuur-commissie ingesteld die plannen moet ontwerpen voor een permanent pastoraal beraad, waarin het werk van het nu besloten Concilie duurzaam kan worden voortgezet

Celibaatskwestie in Nederland

De besprekingen over het celibaat tussen de Nederlandse bisschoppen en Rome werd inmiddels voortgezet Op 8 juli bracht kardinaal Alfrink een bezoek aan paus Paulus met wie hij sprak over de wens van de Nederlandse kerkprovincie inzake afzwakking van de celibaatsverplichting Voorts sprak de kardinaal met o a de kardinalen Villot, Willebrands en Wright

Op 30 juli verscheen een verklaring van het Nederlandse episcopaat inzake het bezoek van kardinaal Alfrink De verklaring zegt o in ,,Zonder de problemen door de kardinaal uiteengezet, te miskennen, is de paus van mening, dat de redenen om de traditionele band tussen priesterschap en celibaat in de Latijnse kerk te handhaven ook vandaag nog van kracht zijn, misschien nog meer dan in andere tijden De paus ziet het als een zware en gebiedende eis van zijn apostolische ambt dit te blijven voorbehouden ( ) Voor de paus is dit een weloverwogen gewetensovertuiging waarin hij zich over het algemeen door de bisschoppen gesteund ziet, ook al weet hij dat er bisschoppen zijn die een andere mening voorstaan

De paus blijft bij hetgeen hij op 21 febr 1970 aan de kardinaal-staatssecretaris (Villot) heeft geschreven over de mogelijkheid gehuwde mannen van rijpere leeftijd tot priester te wijden om daarmee aan uitzonderlijke situaties tegemoet te komen '' (Zie pag 148/3)

In Nederland werd door Septuagint, de groepering van vooruitstrevende roomskatholieken, de actie voor de gehuwde priester voortgezet (zie ook pag 149/2). Op 23 juli werd door Septuagint een brief aan sympathisanten verstuurd, waarin de kwestie van de gehuwde priester die volledig zijn functie blijft uitoefenen aan de orde werd gesteld

Medio aug ontbood kardinaal Alfrink twee leden van Septuagint bij zich en maakte hen duidelijk, dat de gehuwde priester die voorgaat in de eucharistie en de gemeente die dit aanvaardt. zich buiten de gemeenschap van de kerk plaatsen

Reeds enkele weken eerder, op 31 juli, had kardinaal Alfrink in een televisie-interview gegeven n a v de verklaring van het episcopaat over de gesprekken met Rome, duidelijk gesteld, dat er meer gevaar is voor een breuk binnen de Nederlandse kerkprovincie, dan tussen Nederland en Rome Kardinaal Alfrink zei begrip te hebben voor de nood van de gehuwde priesters ,,Men zal gaan zoeken naar een methodiek om die nood zo spoedig mogelijk uit d? weg te helpen Maar aan de andere kant hoop ik dat zij zich wel bewust willen zijn van hun eigen verantwoordelijkheid '

Na het gesprek tussen Alfrink en enkele Septuagint-leden. werd een verklaring uitgegeven, waarin Septuagint stelde, voort te zullen gaan met haar inventarisatie van de kerkgemeentun die bereid zijn de gehuwd dmbsdrager te aanvaarden

Gehuwd *priester* gaat voor zn eucharzstze

Op 27 sept ging in de r k studentenparochie van Amsterdam de ex-jezuiet en gehuwd priester Huub Oosterhuis voor in een dienst, waarin hij ook de volledige sacramentele bediening van de eucharistie uitvoerde De heer Oosterhuis was een van de studentenpastores die reeds eerder met het Nederlandse episcopaat in conflict waren gekomen (zie pag 365/2-1969) In een verklaring zei mgr Zwartkruis, bisschop van Haarlem, dat hij de pastores van de studentenparochie niet meer kan beschouwen als onder zijn verantwoordelijkheid staande

Niettemin ging mgr Zwartkruis niet zo ver als kardinaal Alfrink bij zijn in aug aan Septuagint gegeven waarschuwing Het is nog niet duidelijk wat de gevolgen zullen zijn voor de studentenpastores J van Kilsdonk, Th Peters en T v d Stap De orde der jezuïten, onder welke de studentenkerk werkt, heeft zich bij monde van haar vertegenwoordiger tegen deze gang van zaken verklaard. (NRC, de Volkskrant, Het Parool, Kath Archief)

(Vor ber pag 145)

VLAAMS PASTORAAL BERAAD

Op 24 oktober had te Antwerpen de eerste voltallige werkvergadering van het r.k. Interdiocesaan Pastoraal Beraad (IPB) plaats. Een tachtigtal afgevaardigden van de vijf Vlaamse bisdommen bespraken drie hoofdthema's: de catechese voor volwassenen; de problematiek van de derde wereld; en de vraag of er een Vlaams pastoraal concilie moet worden gehouden. Alle Vlaamse bisschoppen waren aanwezig. De pers noemde de bijeenkomst ,,een soort Noordwijkerhout maar met minder spektakel en zonder sensatie."

De thema's werden resp. toegelicht door August van Haegenborgh, Vital Peeters en Jan Kerkhofs.

I.v.m. de catechese voor volwassenen stelde het IPB vast dat de vernieuwing in de kerk een kloof heeft geslagen binnen de kerkelijke gemeenschap en dat verder een groeiend aantal mensen niet meer ,,in het geloof geboren zijn" of zich van de kerk verwijderen. Daarom meent het IPB dat niet alleen de inhoud van de kerkelijk boodschap maar ook de verwoording ervan grondig en deskundig ter studie moet worden genomen. Daarbij werd ook aandacht geschonken aan de rol die radio en tv hierbij kunnen spelen. Inzake de derde wereld wil het IPB in de eerste plaats trachten de weerklank die bepaalde bisschoppelijke en andere verklaringen dienen te krijgen, nog te versterken. Vooral wordt gedacht aan de pastorale teksten van het Belgische episcopaat m.b.t. de ontwikkelingsproblemen (jan. 1970) en de evangelisering van de volkeren (okt. 1970). Het IPB besliste tenslotte niet over te gaan tot de organisatie van een pastoraal concilie. De activiteit van het IPB zal worden opgedreven. Geregeld zullen gewone beraadsvergaderingen worden gehouden, waarbij dringende vragen omtrent geloof en zingeving van het leven aan de orde zullen staan. Op buitengewone beraadsvergaderingen zullen standpunten worden ingenomen i.z. de thema's die op de Romeinse bisschoppensynodes worden behandeld.

Verder werd beslist dat de bestaande raden en organisaties meer inspraak moeten krijgen. Het secretariaat zal worden uitgebreid, zodat de informatie over de toestand van de kerk in Vlaanderen verbeterd wordt. De jongeren zullen dichter bij de werking worden betrokken en er zal worden gezorgd voor de vertegenwoordiging van alle ideeënstromingen die in de kerk leven. (De Standaarcl, 26 okt.)

VIJFDE ALGEMENE VERGADERING LUTHERSE WERELDFEDERATIE IN EVIAN

Van 14-24 juli is te Evian-les-Bains in Frankrijk, de vijfde algemene vergadering van de Lutherse Wereldfederatie, waartoe 78 kerken met ca. 75 mln gelovigen behoren, gehouden. Aanvankelijk zou worden vergaderd in het Braziliaanse Porto Alegre, maar onder druk van een aantal afgevaardigden, die stelden dat een dergelijke vergadering zou worden gezien als steun voor een Braziliaanse regering die de rechten van de mensen met voeten treedt, werd besloten naar Evian uit te wijken.

Het aantal officiële deelnemers in Evian was iets minder dan bij de laatste vergadering die in Helsinki (1963) werd gehouden: 250 tegen 293. In het kader van de oecumene was ook een officiële Vaticaanse delegatie aanwezig, die onder leiding stond van kardinaal Willebrands, hoofd van het secretariaat voor de eenheid der christenen. Deze deed in een rede enige positieve uitspraken over de persoon en het werk van Luther. Het oecumenische gesprek, waartoe in 1963 werd besloten (pag. 670/3) bleek goede resultaten te hebben gehad. Over het algemeen bleven de verklaringen van de conferentie vaag en terughouden& We! kwam een verklaring over kerk en rassendiscriminatie tot stand. Er is een delegatie naar de lutherse kerken in Zuid-Afrika gezonden. Op de laatste dag van het congres werd een resolutie aangenomen, die de afgevaardigden verzoekt hun kerken ervan te doordringen dat optreden op het gebied van sociale rechtvaardigheid, rechten van de mens en wereldvrede dringend noodzakelijk is. Het congres heeft de wens uitgesproken dat de kerken in Afrika en de derde wereld in de federatie niet langer door Europeanen, maar door eigen mensen worden vertegenwoordigd. (NRC, FAZ, Le Monde)

THEOLOGENCONGRES IN BRUSSEL

Van 12-17 sept. werd in het Congrespaleis te Brussel een congres van theologen gehouden over het thema: ,,De toekomst van de kerk". Het congres, waaraan 222 geleerden uit 33 landen deelnamen, stond onder auspiciën van het tijdschrift *Concilium*. Onder de aanwezigen waren Congar, H. Küng, de Amerikaanse socioloog Harvey Cox, de Nederlandse theoloog Schillebeeckx, die als voorzitter optrad, en de Belgische kardinaal Suenens. Van de in de loop van het congres voorgestelde 14 proposities werden er 13 met de vereiste meerderheid van twee derden der stemmen aanvaard. De ene verworpen propositie behelsde een protest tegen het feit dat binnen de kerk ernstige onderdrukking van priesters, gelovigen, theologen e.d. zou bestaan. Enkele van de voornaamste aangenomen proposities volgen hieronder (samengevat):

— De christelijke gemeenschap mag nooit neutraal zijn, noch politiek, noch economisch. Zij moet solidair zijn met het sociale milieu waarin zij leeft en ze moet onderzoeken in hoeverre de kerkelijke instituten nog afhankelijk zijn van de onderdrukkende machten.

— De kerk brengt het evangelie als een subtiele verdediging van een systeem van persoonlijke macht en sociale voorrechten

— De procedure voor het kiezen van paus, bisschoppen en pastoors moet zodanig worden herzien, dat de christelijke bevolking aan de beslissing daarover kan deelnemen

— De discriminatie van de vrouw in de kerk moet ongedaan worden gemaakt, en zij moet toegang krijgen tot kerkelijke functies.

— De christelijke boodschap moet op- en anders geformuleerd worden in andere tijden en andere culturen.

— De radicale inzet voor de vrijheid van de mens, eist een grondig onderzoek naar de structuren, gebruiken en praktijken van de kerk zelf, zoals haar diplomatieke en financiele handelen, de sociale rol van het katholieke onderwijs, de besteding van gelden voor ontwikkelingshulp enz De teksten van de aangenomen proposities zijn niet bij wiize van manifestatie of contestatie aan enige kerkelijke instantie toegezonden, aldus deelde het congresbestuur mee (NRC, Le Monde)

RAPPORT HERVORMDE SYNODE OVER GEMEENTEVORMEN

Op 17 okt. heeft de Hervormde Synode het door een werkcomité samengestelde rapport over gemeentevormen en gemeenteopbouw aan de kerken aangeboden als een bijdrage tot gesprek. De meest ingrijpende en meest omstreden voorstellen van het rapport betreffen:

— ontkoppeling van belijdenis en avondmaal, zodat het één geen absolute voorwaarde is voor het ander,

— een verregaande differentiatie in het ambt, waardoor afzonderlijke personen met deeltaken in het werk van de kerk worden belast,

— losmaking van het kerklidmaatschap van de plaats van inwoning,

— actieve deelneming van de gehele gemeente aan de liturgische dienst, die dan niet meer alleen door de predikant zal worden geleid,

— meervoudige bestemming van gebouwen, ook voor niet strikt kerkelijke activiteiten;

— gebruikmaking van de publiciteit om het meeleven binnen de kerk te bevorderen

Het rapport adviseert de nieuwe vormen van gemeenteopbouw niet in een kerkorde vast te leggen maar de herstructurering onder toezicht van het breed moderamen van de provinciale kerkvergadering spontaan te laten gebeuren, afhankelijk van de plaatselijke behoeften en mogelijkheden (NRC / H'blad)

AFSCHAFFING PAUSELIJKE GARDES

Medio sept heeft paus Paulus besloten de pauselijke gardes, m u v de Zwitserse garde, op te heffen Het betreft de edelgarde (leden van de Romeinse adel), de Palestijnse erewacht en de pauselijke gendarmes Het is de wens van de paus, dat zijn omgeving duidelijk het religieuze karakter van zijn missie toont
Alle leden van de gardes krijgen een andere taak in het Vaticaan. (NRC)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK Op 19 aug heeft president Bokassa naast de portefeuilles van defensie en voorlichting ook die van landbouw en veeteelt in eigen beheer genomen. Nestor Kombot Naguemon werd belast met het nieuwe staatsministerie voor buitenlandse zaken en internationale samenwerking.
Auguste M'Bongo, voorheen minister van openbare werken, kreeg nu de portefeuille waterstaat, bosbouw, jacht en visserij. (AFP) (Vor. ber. pag. 448/3)

LIBIË Op 16 sept heeft de revolutionaire raad het kabinet gereorganiseerd. Het aantal officieren in de regering kwam hierdoor van 5 op 8 De portefeuilles werden als volgt verdeeld

Premier en defensie - kolonel Moammar Kadhafi, economie en industrie - majoor Abdel Salam Galloud (voorheen binnenlandse zaken); binnenlandse zaken en plaatselijk bestuur - majoor Abdel Moneim al-Huni*, onderwijs en voorlichting - majoor Bechir Hamadi; verbindingen - majoor Mokhtar al-Girwi', buitenlandse zaken - majoor Mohammed Najm*, financien - Oinar el-Mebichi (voorheen economie en industrie), woningbouw en stadsplanning - kapitein Mohammed Migrayef", justitie - Mohammed Ali el-Giddi, gezondheid - Ahmad el-Esti Omar; arbeid en sociale zaken - Abdel el-Ati el-Abidi, oliezaken - Ezzedm Mabrouk, landbouw en landbouwhervorming - Mohammed al-Tabou*

* nieuw

De belangrijkste wijziging betrof buitenlandse zaken Salah Bousir verliet het kabinet en werd ambassadeur
Op 17 okt aanvaardde de revolutionaire raad het ontslag van de minsters al-Hun1 (binnenlandse zaken) en el-Mehichi (financien) Tot nieuwe minister van binnenlandse zaken werd benoemd Houeidi al-Hamidi
Het ontslag van de minister van buitenlandse zaken Mohammed Najm werd op 8 dec aanvaard
(Vor ber pag 105/2)

MADAGASCAR (MALAGASI) Op 13 okt heeft president Philibert Tsiranana de vorming van een nieuw kabinet na de algemene verkiezmgen van 6 sept voltooid Hij benoemde vier vice-presidenten, die rechtstreeks verantwoording verschuldigd zijn aan de president voor een aantal ministeries André Resampa, verantwoordelijk voor handel, bevoorrading, mijnbouw en industrre, tevens staatsminister van binnenlandse zaken en produktie, Calvin Tsiebo, verantwoordelijk voor uitrusting, justitie, voorlichting, arbeid, toerisme en kunsten, Jacques Rabemananjara, verantwoordelijk voor culturele zaken en gezondheid, tevens staatsminister voor buitenlandse en sociale zaken, en Victor Miadana, verantwoordelijk voor het plan, tevens minister van financien Tsiranana behield zelf de portefeuilles van plattelandsontwikkeling, cooperatie, openbare zaken en de zorg voor vrouw en kind De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld staatsminister voor handel, bevoorrading, industrie en mijnbouw - Alfred Ramangasavina, staatsminister voor openbare werken en verbindingen - Eugène Lechat; culturele zaken - Laurent Botokeky, justitie - Jean-François Jarison; voorlichting, toerisme en kunsten - René Rasidy, landbouw en landbouwhervorming - Jean Natai; gezondheid - Césaire Rabenoro, arbeid - Célestin Aridy, plan - Barthélémy Johasy (Le Monde)
(Vor ber pag 640/3)

MAROKKO. Koning Hassan II benoemde op 17 sept de minister van justitie, Abdelhafid Boutaleb, tot minister van arbeid als opvolger van Mehdi Benbouchta Diens ooni Ahmed Benbouchta weid minister van justitie
Op 2 okt. werden twee ministersposten nieuw bezet De secretaris-generaal van de regering en minister van bestuurszaken. M'Hamed Bahnini. werd benoemd tot minister van defensie i p.v. gen. Mohammed Mezziane Zahraoui, die nu staatsminster is De portefeuille van bestuurszaken werd toevertrouwd aan Ahmed Osman, een zwager van de koning. (Zahraoui werd op 17 nov als eerste Marokkaanse officier bevorderd tot maarschalk.)
Op 12 okt. benoemde Hassan de vroegere minister van onderwiis, Youssef Bel Abbès, tot minister van" butenlandse zaken als opvolger van Abdelhadi Boutaleb, die twee dagen tevoren tot parlementsvoorzitter gekozen was. (Le Monde)
(Vor. ber. pag. 640/3)

SOEDAN. De voorzitter van de revolutionaire raad, gen Jaafar al-Nimeiry, heeft op 22 juli zijn kabinet gewijzigd, waarbij hijzelf de portefeuille van buitenlandse zaken overnam Aboe Bakr Awadallah, tot dusver met deze portefeuille belast, bleef in het kabinet als vice-minister van justtie
Volgens Mena werden alle leden van de revolutionaire raad, uitgezonderd Mohammed Abdel Gadir, nu tot minister benoemd Voorts werd Muawya Ibrahim, een burger, staatsminister van buitenlandse zaken De ministeries van economie, handel en bevoorrading werden samengevoegd o l v Mansoer Mahgoeb, tot dusver minister van fmancien Andere portefeuilles werden als volgt verdeeld.
Landbouw en landbouwhervorming - Ali el-Thom, industrie en mynbouw - Ahmed Soeliman; gezondheid - Taha Baashar; verkeer en verbindingen - Said Ahmed el-Jaq, financien - Mohammed Abdel Halim; openbare werken - Abel Alier; arbeid - Faroek Aboe Issa, vice-premier, economie en planning - Babikar el-Nour Osman; sport en jeugd - Gasim Hashim, veiligheid - Mamoun Awad Aboe Seid
Op 16 nov werden drie leden van het kabinet ontslagen, omdat „bepaalde elementen die zich als progressief voordeden, tegen de revolutie werkten" Zij zouden zich schuldig hebben gemaakt aan samenzweringen binnen de strijdkrachten en de vakbeweging Het betrof. majoor Babikar el-Nour Osman (vicepremier voor economie en planning), majoor Faroek Osman Hamadallah (minister van binnenlandse zaken) en majoor Hashem al-Ata (vice-premier voor landbouw). Zij werden van al hun functies ontheven. Volgens Le Monde (18-11) hing hun ontslag samen met een campagne tegen de gematigde stroming binnen de communistische partij.
De portefeuile van planning werd overgenomen door gen al-Nimeiry; die van binnenlandse zaken werd toevertrouwd aan kolonel Abdoel Kassem Mohammed Ibrahim en die van landbouw aan majoor Ahmed Abdel Ghaffar, beiden lid van de revolutionaire raad (UPI, AFP, AP)
(Vor ber. pag 105/3)

VERTREK GOMOELKA NA SOCIALE ONLUSTEN

Aanzienlijke prijsstijgingen, vooral in de levensmiddelensector, hebben in Polen tot een gewelddadige uitbarsting geleid. De onlusten begonnen op 14 dec. in drie steden aan de Oostzee, in Gdansk (het vroegere Danzig), Sopot en Gdynia; zij breidden zich op 17 dec. uit tot andere steden, o.a. Szczecin (het vroegere Stettin). Op 18 dec. zou de rust enigszins zijn teruggekeerd, mede door een hard optreden van politie en leger. De situatie bleef echter gespannen.

Nadat van officiële zijde eerst de schuld voor de onlusten was gelegd bij avonturiers en straatschenders en bij anarchistische en vijandige krachten, bleek op korte termijn dat de communistische partij consequenties uit het gebeurde wilde trekken. Op 20 dec. werd bekend gemaakt dat partijleider Wladislaw Gomoelka, de man die in 1956 na de onlusten in Poznan aan de macht was gekomen, om gezondheidsredenen was afgetreden. Met hem vertrokken vier van zijn belangrijkste medewerkers. De nieuwe leider van de partij Edward Gierek, partijchef in het Silezische mijngebied en bekend als een ,,technocraat", deelde in zijn eerste toespraak sinds zijn benoeming via radio en tv de bevolking van Polen mee dat het nieuwe economische plan, waarin o.a. de prijsverhogingen waren opgenomen, was ingetrokken en zou worden herzien. Tevens waarschuwde hij echter dat tegen ordeverstoringen hard zou worden opgetreden.

Prijsverhogingen. Economische toestand

Op 13 dec. trad in Polen een wijziging in de prijsstructuur in werking, waardoor de prijzen van levensmiddelen aanzienlijk stegen, alsmede die van textiel, schoeisel, brandstoffen en bouwmaterialen, terwijl daarentegen de prijzen voor radio- en televisietoestellen, koelkasten, wasmachines en andere artikelen werden verlaagd.

De prijsstijgingen bedroegen in de levensmiddelensector gemiddeld bijna 20% en hadden betrekking op minstens 70% van het gezinsbudget. Als voorbeelden noemen wij: vlees + 20 à 35%, melk + 8%, vis + 12%, meel + 16%, bietsuiker - 14%, kaas + 25%, surrogaat-koffie + 92% (de broodprijs bleef ongewijzigd): bouwmaterialen gemiddeld + 28%; steenkool + 10%, cokes en briketten + 20%; katoenen stoffen + 14%, linnen + 54%; leren schoenen + 24%; fietsen en motoren + 12%; meubelen + 16%. Bij deze prijsverhoging kwam voor vele Polen nog per 1 jan. 1971 een verdubbeling van de huur.

De prijsverlagingen betroffen in het algemeen minder essentiële goederen: bepaalde medicijnen — 31%, tv-toestellen — 13%, radiotoestellen, koelkasten en wasmachines — 10 a 21%. De meeste van deze goederen blijven echter voor de gemiddelde Pool onbetaalbaar. Een tv-toestel bijv. gaat nu 8.000 zloty kosten. terwijl een Poolse arbeider gemiddeld 2.000 à 2.400 zloty per maand verdient. Voorts werd de kinderbijslag voor de lagere inkomensgroepen verhoogd.

Volgens officiële gegevens zou het inkomen van de laagstbetaalden door de maatregelen met 2% dalen. Het economische plan voor 1971, waarvan de prijsverhogingen een onderdeel vormden, werd op 14 dec. door het 6de plenum van het centrale comité goedgekeurd, nadat slechts 15 sprekers het woord hadden gevoerd. Het lid van het politburo, Boleslaw Jaszczuk, verklaarde dat de omstandigheden, waaronder met het nieuwe vijfjarenplan een begin wordt gemaakt, niet erg gunstig zijn. Hij wees op de wanverhouding tussen de detailprijzen en de produktiekosten, en stelde dat deze laatste hoger liggen dan de verkoopprijzen van de meeste levensmiddelen en van sommige industrieprodukten. Het streven is gericht op een prijsverhoging van goederen die schaars zijn en op een prijsverlaging van goederen waarvan de aanvoer overvloedig is.

Voorts beklemtoonde Jaszczuk ,,de slechte toestand van de betalingsbalans en van het goederenverkeer van Polen met de kapitalistische landen". Om daarin verbetering te brengen, zou Polen streven naar ,,overeenkomsten tot co-produktie met Westelijke kapitalistische landen", aldus Jaszczuk.

Over de achlergronden van de prijsmaatregelen en de reacties daarop schreef The *Observer* (20-12) o.a.:

,Er zijn natuurlijk onmiddellijke en rechtstreekse redenen voor wat gebeurde De eerste is de manier en het tijdstip waarop de geweldige stijgingen van voedsel- en brandstofprijzen de mensen een week voor de Kerstviering in het gezicht werden geslingerd i) Waarschuwingen voor een economische ontevredenheid kwamen overvloedig voor, en de golf van verbittering, welke op de 17% stijging van de vleesprijzen in nov 1967 was gevolgd, zou een voldoende les moeten zijn geweest Bijna zeker was er ook een semi-religieus element in de verontwaardiging van de noordelijke steden, een irrationele vrees dat de regering van premier Cyrankiewicz het traditionele kerstfeest trachtte te ondermijnen en mogelijk ook het paasfeest Een dergelijke vrees kan in Polen, één van de meest katholieke Landen ter wereld, gemakkelijk worden uitgelokt

Op een bepaalde manier droegen juist de hervormingen van 1956 ironisch genoeg tot de explosie bij De landbouw is voor 85% in handen van particuliere boeren, de produktie kan niet worden gereglementeerd of afgedwongen De overstromingen van de vorige winter en de droge zomer leidden tot een slechte oogst en een geringe opbrengst van vlees en zuivelprodukten Niet alleen betekende dit dat voedsel schaarser werd het trof ook de boerenstand Zij die produkten aan de staat verkopen onder het bestaande stelsel van vaste prijzen hebben dit jaar weinig verdiend Jonge, bekwame boeren trekken nog steeds in grote getale van het platteland naar de als paddestoelen uit de grond schietende nieuwe industriele centra, er moeten steeds meer arbeiders gevoed worden en er zijn steeds minder boeren om hun voedsel te produ-

Plunderaars in actie te Gdansk

Weekblad 39ste jaargang No. 2054, pag. 23455-23470

ceren De leider van de Poolse economie, welke nog altijd een sterk gecentraliseerde en bureaucratische structuur heeft, worden geconfronteerd met een eeuwig dilemma Een stadium van Polen's ontwikkeling is nu voltooid een natie van al te veel kleine boeren ( ) is in 25 jaar veranderd in een industrieland, dat zijn eigen staal en schepen produceert en waar de overbevolking van het platteland is weggetrokken naar nieuwe industriesteden

Nu echter moet de basisindustrie worden hervormd en gemoderniseerd tot het stadium van computers en specialisten Dat betekent het importeren ban buitenlandse machines — vooral uit het Westen — en know-how Deze zaken moeten gekocht worden met Poolse uitvoerprodukten, en Polens belangrijkste uitvcer naar het Westen is voedsel Wanneer nu de Polen zelf dat voedsel thuis kopen en opeten, dan is er geen export, dan komen er geen nieuwe machines en dan wordt de vooruitgang tot staan gebracht Daarom trachtten de plannenmakers — in wat slechts Kan zijn geweest een uur van blinde paniek toen de Kerstrush op de winkels begon — het voedsel buiten schot te brengen

De arbeiders in de steden waren het slachtoffer Maar waarom waren het de betrekkelijk goedbetaalde arbeiders van de scheepswerven in Gdansk die rebelleerden? In Poznan in 1956 waren de hevige onlusten ( ) de uitbarsting van wanhopigen die om brood schreeuwden In Gdansk en Szczecin ligt het anders Dit zijn mensen die de straat opgingen niet om te strijden voor het voortbestaan, maar voor zeggenschap in hun arbeidsomstandigheden

Polen staat aan de vooravond van een grote economische hervorming Evenals Hongarije, Oost-Duitsland, Bulgarije en — tot augustus 1968 — Tsjechoslowakije tracht het zijn fabrieken winstgevender te maken en meer op de markt afgestemd Vanaf 1 jan zal er een nieuw bonusstelsel in de fabrieken gelden, ontworpen om efficient industriebeleid te belonen en de minder efficiente lieden te straffen ( ) Reeds maanden heeft de gewone man in Polen de verdenking gekoesterd dat de ,,aansporingen" in feite zullen neerkomen op loonsverlagingen of zelfs vermindering van werkgelegenheid in vele fabrieken De demonstratie te Gdansk kwam voort uit een bijeenkomst op een scheepswerf ter besprekmg van het bonusstelsel

De fantastische prijsstijgingen waren de druppel die een boordevolle emmer van wantrouwen deed overlopen Men kan er andere factoren aan toevoegen

Het voortdurende en wederzijdse gebrek aan vertrouwen tussen de Poolse massa en haar leiders, de fatale overtrokken reactie van de Poolse militia toen zij met een spontane uitbarsting geconfronteerd werd Maar er is een dieper liggende zaak In geheel Oost-Europa laat een nieuwe klasse zich gelden Hoe moeilijk het ook voor traditionele communisten is dat toe te geven, het is de arbeidersklasse ( ) De mensen die m fabrieken werken, in vrachtauto's rijden en steenkool winnen beginnen te voelen dat zij op zichzelf staan

De redenen daarvoor zijn niet alleen maar politiek — de afstand van de zich bestendigende partijbureaucratie tot de klasse, waarvan zij eens misschien de ,,voorhoede" was In deze nieuwe situatie van de arbeiders ontvouwen hun regeringen economische hervormingsprogramma's

Alle ,,nieuwe eccnomische modellen" die in Oost-Europa uitspruiten hebben gemeenschappelijke trekken Zij willen de produktiviteit doen stijgen door verlies en winst in te voeren Zij willen geleidelijk de prijzen vrijmaken om deze tot hun marktpeil te doen oplopen De fabrieken waarin enorme groepen arbeiders volledige werkgelegenheid geiioten, waarin overdreven inspanning niet vereist was en waarin niemand zich afvroeg of het produkt wel of niet gewenst was — dit alles moet verdwijnen

Wie lijdt eronder7 Kennelijk de oudere partijfunctionarissen, die managersbaantjes kregen omdat zij iets moesten hebben Zij zullen vertrekken Maar ,,nieuwe modellen" zijn ook onaantrekkelijk voor de arbeiders Sommige fabrieken moeten gesloten worden Sommige arbeiders zullen ,,de onderbetaalden" worden ( ) Winkelprijzen zullen stijgen als de oude ,,socialistische" subsidies verdwijnen Dit schrikwekkende vooruitzicht op onveiligheid wordt door mannen en vrouwen onder ogen gezien, wier vakbonden niet autonoom zijn maar als ,,drijfriem" fungeren voor welke veranderingen de partijmachine ook van bovenaf decreteert ", aldus The Observer

De onlusten

De eerste berichten over de onlusten in de Oostzeesteden verschenen op 16 dec. in de pers.

Volgens Westelijke ooggetuigen braken de onlusten uit 14 dec. 's middags, toen arbeiders van de scheepswerven te Gdansk een vreedzame betoging hielden tegen de verhoging van de voedselprijzen. Toen de militie merkte dat zij in de minderheid was, raakte zij in paniek en begon te schieten. Dit was het ernstigste gevecht waarbij ook het grootste aantal slachtofiers viel.

Daarna braken in de stad overal spontane betogingen uit, waaraan ook huisvrouwen zouden hebben deelgenomen.

Demonstranten deden onder het zingen van de ,,Internationale" aanvallen op het hoofdkwartier van de partij. De beweging liep uit op brandstichting, plundering en vernieling. De actie sloeg over naar de nabijgelegen steden Gdynia en Sopot. Het officiële Poolse partijblad Trybuna *Ludu* schreef op 17 dec. dat de ingezette politie en de troepen zich bij het begin van de onlusten onthielden van het gebruik van geweld. Maar „zij werden aangevallen door avonturiers, die zich verscholen achter de ruggen van de arbeiders".

Ook op 15 dec. duurden de onlusten in de drie Oostzee-steden voort.

Tanks trokken de steden binnen.

Een avondklok werd afgekondigd.

Volgens PAP (16-12) hadden bij de ongeregeldheden 6 mensen het leven verloren; premier Cyrankiewicz sprak op 17 dec. van 12 à 20 doden.

Een Zweedse journalist zei na terugkeer uit Polen op 20 dec. dat ooggetuigen hem hadden meegedeeld dat in Gdansk minstens 300 mensen, incl. vrouwen en kinderen, waren omgekomen bij botsingen tussen burgers en leden van de militie. (Bij de botsingen in Poznan in 1956 kwamen 53 personen om en werden ca. 300 gewond).

Op 17 dec. meldde de Poolse radio dat de orde in de drie kuststeden was hersteld, al werd volgens *Trybuna Ludu* in Gdansk nog door havenarbeiders gestaakt. Ook waren er geruchten over onrust in andere delen van Polen. Zo werden op 16 dec. door DPA botsingen gemeld in Poznan. In Silezië, in het mijndistrict rond Katowice, en te Lodz zouden solidariteitsstakingen zijn gehouden.

De onrust sloeg vervolgens op 17 dec. 's avonds over naar Szczecin.

Jeugdige betogers verweerden zich met molotow-cocktails tegen door het leger ingezette tanks. De zwaarste gevechten werden geleverd voor het plaatselijke hoofdkwartier van de communistische partij, dat evenals een aantal andere gebouwen in brand was gestoken. Ook in Sloepsk, gelegen tussen Gdansk en Szczecin, deden zich onlusten voor.

De regering kondigde de noodtoestand voor heel Polen af. Premier Cyrankiewicz deelde via radio en tv mee dat de militie gemachtigd was op plunderaars te schieten. Hij deed een beroep op de bevolking om kalm te blijven en niet in te gaan op provocaties van avonturiers. Hij herinnerde aan het bondgenootschap met de SU en de andere socialistische staten, volgens de *NZZ* (19-12) mogelijk een dreigement met een eventuele interventie van de bondgenoten.

Op 18 dec. leek een situatie van gespannen rust te zijn ingetreden, al waren er niet-officiële berichten over onrust in Midden- en Zuid-Polen (Katowice, Krakow en Wroclaw). Een Zweedse zakenman, die dwars door Polen was gereisd, verklaarde zowel aan de Oostduits-Poolse grens als in Zuid-Polen grote aantallen Russische militaire vrachtauto's te hebben waargenomen, terwijl een Zweedse radioverslaggever bij de Oostduitse haven Sassnitz op 19 dec. ca. 50 Russische tanks gezien had.

In deze situatie vond op 20 dec. de vervanging van Gomoelka als partijleider plaats. Op deze en verdere ontwikkelingen komen wij in een volgende aflevering terug. (NRC, Het Parool, *NZZ*, The Times, *Le* Monde) (Vor. ber. pag. 457/1)

EG

GESPREK OVER TOETREDING BEGONNEN

Op **30** juni zijn in Luxemburg de onderhandelingen over de toetreding van Engeland, Ierland, Noorwegen en Denemarken tot de Europese Gemeenschappen officieel geopend. Hiermee werd de draad opgenomen die men zeven jaar en vijf maanden tevoren had laten vallen. Het was een veto van het Frankrijk van Generaal De Gaulle dat in januari 1963 direct een einde maakte aan de onderhandelingen met Groot-Brittannië en daardoor indirect ook aan de nog nauwelijks begonnen besprekingen met Ierland, Denemarken en Noorwegen, ook toen reeds kandidaat-leden voor de Gemeenschappen. Na het aftreden van Generaal De Gaulle, volgde op voorstel van Frankrijk een topconferentie in Den Haag van staats- en regeringshoofden van de zes EG-landen (pag. 784 e.v.), waar o.a. besloten werd tot opening van onderhandelingen met de kandidaat-leden.

Witboek over economische gevolgen toetreding

Op 10 februari publiceerde de Britse regering (Labour) een witboek over de economische kosten van Engelands toetreding tot de Europese Gemeenschappen
In een toelichting op het witboek zei premier Wilson in het Lagerhuis dat de regering bij de becijfering van de kosten veel schattingen had moeten maken en dat veel cijfers daarom als speculatief beschouwd moesten worden De premier merkte verder op dat er binnen de Gemeenschap nog ontwikkelingen plaatsvonden die een verdere herziening van de schattingen mogelijk konden rnaken
Wilson herhaalde de bereidheid tot onmiddellijke onde handelingen, tot bonafide onderhandelingen waarin zowel specifieke Britse belangen als die van alle leden van een vergrote gemeenschap tot uiting zouden moeten komen De onderhandelingen zouaen echter gehouden moeten worden tegen de achtergrond van een sterker wordende Britse positie, waardoor Engeland als de onderhandelingen niet mochten slagen, sterk genoeg zou zijn om desnoods ook op eigen benen buiten de gemeenschap te blijven staan Maar de premier zei ook dat een mislukken van de onderhandelingen zowel voor Engeland als voor Europa een verlies zou zijn en een verrninderirig ban de invloed van Europa op de wereld zou betekenen
Het witboek geeft een schatting van de kosten die toetreding van Engeland tot de EG tot gevolg zal hebben voor de Britse landbouw- en de voedselprijzen, voor handel en industrie en voor de kapitaalbewegingen
Bij alle berekeningen is men ervan uitgegaan dat gelijktijdig met Engeland, ook Ierland, Denemarken en Noorwegen lid zullen worden van de EG en de gemeenschappelijke landbouwordening in haar tegenwoordige vorm overgenomen zal worden Op grond hiervan heeft men berekend dat de voedselprijzen met 18 tot 26% zullen stijgen en dat met een stijging van de kosten van levensonderhoud van 4 tot 5% jaarlijks gerekend moet worden Dit zijn de stijgingen over een overgangsperiode waarvan de duur nog in de onderhandelingen zal moeten worden vastgesteld
Om de uitwerking van de verhoogde importprijzen voor voedingsmiddelen op de nandelsbalans enigszins te beoordelen, gaat het witboek ervan uit dat een trapsgewijze aanpassmg van de Britse producentenprijzen aan die van de EG tot een netto-expanaie van de Britse landbouwproduktie zou kunnen leiden van **3** tot 10%, zodat waarschijnlijk met een vermindering ban de invoer van landbouwprodukten gerekend kan worden
De verhoging van de Britse voedselprijzen is slechts een deel van de gevolgen, die uit een deelname van Engeland aan een gemeenschappelijke landbouwpolitiek resulteren, want Engeland dient ook een bijdrage aan het gemeenschappelijke landbouwfonds af te staan Het witboek stelt aat Engeland daartoe alleen bereid is als de gemeenschappelijke landbouwpolitiek niet verandert en de hervormingen van het Mansholtplan aangenomen worden
Het witboek schat dat Engeland 15 tot 20% van de kosten van het landhoiiwfonds, die naar schatting in 1977 £ 1,5 mrd zullen bedragen, voor haar rekening dient te nemen, wat jaarlijks op ten hoogste £ 670 mln en ten rninste op £ 150 mln zou komen Naar schatting zal Engeland jaarlijks ca £ **50** mln tot f 100 mln terugkrijgen van het landbouwfonds
In 1967 waren de nettokosten voor de betaliiigsbalans door de aanpassing van de Engelse economie aan de onveranderde landbouwordening geschat op £ 175 mln tot £ 250 mln Het witboek stelt nu dat de kosten aanzienlijk hoger zullen zijn door zowel de devaluatie van het pond als door de toegenomen kosten van het landbouwfonds

Handel en industrie

In tegenstelling tot de tamelijk ongunstige cijfers die de aanpassing van de Britse landbouw aan die van de EG tot gevolg zal hebben, zijn de schattingen van het witboek voor de gevolgen voor de handel en industrie heel wat gunstiger
Het witboek ziet op dit gebied grote ontwikkelingsmogelijkheden maar ook een verscherpte concurrentie De te verwachten verhoging van de kosten van levensonderhoud en een daaruit resulterende loonsverhoging zou wel eens ongunstig voor de Britse concurrentiepositie kunnen zijn Daar staat tegenover dat in de laatste tien jaar de handel tussen de EG-landen verviervoudigd is, terwijl de Britse export naar de leden-staten in deze periode slechts tweeeneenhalf maal zo groot geworden is Daar de EG als totaal de grootste afzetmarkt voor Britse produkten is, verwacht men in Engeland een grote toename van de export Het witboek verwacht dan ook tevens een groei van het bruto nationaal produkt en het haalt het voorbeeld van België aan, dat na het overwinnen van vergelijkbare structurele moeilijkheden haar nationaal produkt aanzienlijk zag groeien Een aanzienlijke bijdrage daartoe zou vergrote internationale arbeidsverdeling, de fusie van Britse firma s met EG-concerns en de daardoor mogelijke verhoging van de uitgaven voor research kunnen leveren
Het witboek rekent er verder mee dat na de Britse toetreding de Amerikaanse investeringen in het Verenigd Koninkrijk cerhoogd zullen worden Bij het afwegen van de voor- en nadelen van een Brits lidmaatschap hebben ook Engelands betrekkingen met de Commonwealth, de EVA-landen en Ierland een rol gespeeld
Men schijnt er mee te rekenen dat de Commonwealth-preferenties met de tijd steeds meer uitgehold zullen worden zodat de pogingen van veel Afrikaanse staten om nauwere banden met de EG va uit Engels standpunt de argumenten voor het lidmaatschap van Engeland zouden ondersteunen

Kapitaalbewegingen

Het derde deel van het witboek houdt zich bezig met de gevolgen van de toetreding voor de kapitaalbewegingen en de dienstenbalans. In de kapitaalsector zou de langzame opheffing van de be-

De Engelse delegatie bij de openingsvergadering, l. minister Douglas-Home, in het midden minister Barber.

staande Britse restricties en de investeringsvoorschrifien wel eens tot een vergrote kapitaalvlucht uit Engeland kunnen leiden Daarbij dient in aanmerking genomen te worden dat de indirecte investeringen in het buitenland later verhoogde opbrengsten zuilen opleveren die dan de Britse economie weer ten goede komen Van beel belang achtte het witboek ook in dit verband de al eerder genoemde te verwachten fusies met continentale firma's Minder gemakkelijk zijn de prognoses over de ontwikkeling van aandelentransacties hoewel Engeland ook in dit ûpzicht als EG-lid duidelijk aan aantrekkelijkheid zou winnen Groe expansiemogelijkheden ziet het witboek voor de Engelse dienstverlenende sector, waarbij vooral gedacht wordt aan de grote betekenis van Londen als financieel centrum en aan de wereldwijde relaties en ervaringen die Landen bezit in het verzekeringswezen, de scheepvaart het goederenverkeer en de grondstoffenmarkten Het witboek rekent dan ook met sterk verhoogde inkomsten in deze sectoren

Totale schatting

Wanneer men alle schattingen in de genoemde sectoren optelt, komt men op een extra-belasting voor de betalingsbalans van £ 130 mln jaarlijks in het gunstigste geval en £ 1090 mln in het ongunstigste geval Het witboek wijst er echter nadrukkelijk op dat deze cijfers slechts een hypothetisch karakter hebben en meer als uitgangspunt voor een verdere discussie gezien moeten worden De beslissende vraag is of het Britse nationale produkt ten gevolge van een toetreding sneller zal groeien en of de extra-groei voldoende middelen zal opleveren om de kosten van de toetreding te dekken Dit zal afhangen van veel onberekenbare factoren, alsmede de uitkomst van de onderhandelingen en de respons van de Britse industrie op de stimuli van de grotere mogelijkheden en de scherpere concurrentie in een vergrote Gemeenschap

Het witboek vermeldt dat het Britse bruto natiorale produkt ca 3% jaarlijks is gegroeid in het afgelopen decennium en thans £ 39 000 mln per jaar bedraagt De schattingen van de kosten voor de betalingsbalans zijn zodanig dat het jaarlijkse groeicijfer met minder dan 1% dient toe te nemen

Conclusie

Het witboek zegt dat Engelands economische positie thans beter is dan in 1967 en dat de Zes unaniem positief staan tegenover een toetreding van Engeland en dat ook de politieke argumenten daarvoor veel sterker geworden zijn. De belangrijkste onzekere factor is echter nog de balans van de economische voordelen in het bijzonder op korte termijn, aldus het witboek.

Debat Lagerhuis

Op 25 februari vond in het Lagerhuis een debat plaats over het witboek van de regering. De leider van de toenmalige oppositie, Edward Heath wees erop dat hij reeds zeer lang een voorstander van de uitbreiding van de EG was en dat hij alles gedaan had om dit te bewerkstelligen. Hij zou echter nooit een uitbreiding accepteren als deze geen voordelen voor Groot-Brittannië en de andere leden-staten met zich zou brengen. Hij was van mening dat de Zes echter nooit ongunstige voorwaarden voor Engeland zouden accepteren omdat dat alleen maar in hun eigen nadeel zou zijn.

Het extreme standpunt dat in het witboek werd ingenomen, was onaanvaardbaar, waarschijnlijk voor de regering maar zeker voor de conservatieve partij. Het arrangement zou zûdanig moeten zijn dut alle leden ervan profiteerden en dat bovendien alle tegenwoordige en toekomstige leden een offer moeten brengen.

Het Britse volk was bereid een deel van haar soevereiniteit af te staan omdat het weet dat het onmogelijk is zonder een gemeenschappelijk kader en zender gemeenschappelijke regels economisch succesvol te werken.

Tot nog toe had de Gemeenschap nimmer een politiek gevoerd tegen wat een lid als haar levensbelang zag. Heath kritiseerde de in het witboek genoemde cijfers, die hij onbetrouwbaar en niet realistisch noemde. Ook ontbraken in het witboek oplossingen voor de problemen die gesignaleerd worden. In het bijzonder dacht hij aan het probleem van de verhoging van de kosten van levensonderhoud. Heath wees er in dit verband verder nog op dat de afgelopen jaren de kosten van levensonderhoud in Groot-Brittannië met 25% toegenomen waren zonder dat er van een vermindering van de levensstandaard sprake was geweest.

Heath zei verder dat volgens hem de mogelijkheid voor een expansie van de Britse landbouw veel groter was dan het witboek aangaf. De Britse industrie diende verder niet uitsluitend aan de nadelen van de toetreding te denken, maar ook aan de voordelen die dit zeker met zich zou brengen.

Premier Harold Wilson verklaarde dat het onmogelijk was de precieze vorm van de agrarische politiek van de Zes op het tijdstip van Engelands toetreding te voorspellen.

Verder zei hij dat het witboek zelf stelt dat de waarschijnlijke gevolgen in het midden tussen de uiterste getallen zullen liggen. Het was niet de bedoeling van het witboek dat Engeland niet moet toetreden, daar de toetreding afhankelijk is van de voorwaarden die eerst bekend zullen zijn als de onderhandelingen afgelopen zullen zijn. De bedoeling van de regering was duidelijk: zij zou de onderhandelingen vastbesloten beginnen en de Britse belangen en de voordelen voor de andere leden in het oog houden. Niemand was in staat zich een definitieve mening te vormen voordat de resultaten van de onderhandelingen bekend zullen zijn. De regering zou haar beslissing na afloop van de onderhandelingen aan het parlement bekend maken, daar het om een zeer belangrijke beslissing zou gaan.

De regering was bereid elke noodzakelijke prijs te betalen als de voordelen tegen de nadelen zouden opwegen. Bij het ramen van de voor- en nadelen zal men enerzijds rekening dienen te houden met een verhoging van de kosten van levensonderhoud in de overgangsperiode, anderzijds zal men niet moeten vergeten dat door toetreding de levensstandaard omhoog zal gaan.

Positiebepaling EG

In maart begonnen de zes lid-staten van de Gemeenschap met de bepaling van een gemeenschappelijke onderhandelingspositie met de vier kandidaatleden. Zowel de Europese Commissie als het comité van permanente vertegenwoordigers van de Zes in Brussel hielden zich bezig met het opstellen van een gemeenschappelijke onderhandelingspositie die over zeven hoofdstukken verdeeld was: een overgangsperiode voor de vier kandidaten, onderhandelingsprocedures, de instellingen in een uitgebreide Gemeenschap, aanpassing van de gemeenschappelijke landbouwfinancieringspolitiek, Euratom- en EGKS-problemen, de Commonwealth, en economische en monetaire vraagstukken. (Zie hieronder: „De knelpunten bij de onderhandelingen").

De ministers van buitenlandse zaken behandelden deze problemen voor de eerste keer tijdens een raadsvergadering in Brussel op 6 maart.

Op 8 en 9 juni kwam de Raad van ministers op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken, financiën en economische zaken bijeen om te concluderen dat men een eensgezind standpunt over de verschillende problemen had en dat op 30 juni de onderhandelingen met de kandidaatleden zouden kunnen beginnen.

Op 21 juli zou dan de eerste vergadering op ministersniveau met het Verenigd Koninkrijk kunnen plaatsvinden, op 21 september de eerste vergadering met Ierland, op 22 september tenslotte de eerste vergaderingen met Denemarken en Noorwegen.

Op 9 juni nog zond de voorzitter van de Raad van ministers een uitnodiging aan de kandidaat-leden om op 30 juni voor een eerste vergadering in Luxemburg bijeen te komen.

Opening onderhandelingen

Op **30** juni kwamen de tien ministers van buitenlandse zaken in Luxemburg bijeen ter opening van de onderhandelingen tot uitbreiding van de EG.

In de zitting had als eerste Harmel, de Belgische minister van buitenlandse zaken, namens de Gemeenschappen het uitgangspunt toege-

licht waarmee de Zes de onderhandelingen beginnen.
Na hem sprak Jean Rey, de voorzitter van de Commissie, die er bijzondere nadruk op legde dat de uitbreidingsonderhandelingen de ontwikkeling van de Gemeenschap niet mogen vertragen. Hij dacht vooral aan het streven van de Gemeenschap naar een economische en monetaire eenheid.
De leider van de Engelse delegatie. Anthony Barber, verklaarde daarna zijn gehoor dat de nieuwe Engelse regering overtuigd was van de mogelijkheid de onderhandelingen te doen slagen.
Engeland aanvaardde de drie verdragen en de eruit voortgevloeide besluiten. Voor Euratom en de Europese Gemeenschap voor kolen en staal wenste het slechts een korte overgangsperiode. Aanpassing aan de EFG vergt meer tijd.
De financiële besluiten van de Gemeenschappen hebben de problemen betreffende het lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk moeilijker gemaakt. In 1969, aldus Barber, waren we helaas geen partij bij de onderhandelingen over de financieringsbesluiten en de thans noodzakelijke schikkingen behoren tot de moeilijkste onderhandelingsobjecten.
De besluiten van de Gemeenschap hebben het probleem van het evenwicht in het bijdragen tot de kosten voor Engeland verscherpt.
Als geen redelijke oplossing gevonden wordt zal de last voor het Verenigd Koninkrijk zwaar zijn en geen Britse regering kan dan aansluiting overwegen.

De knelpunten bij de onderhandelingen

De onderhandelingen over het lidmaatschap van de Gemeenschappelijke Markt verschillen ditmaal sterk van de uiteindelijk mislukte besprekingen die tussen december 1961 en januari 1963 plaatsvonden.
Allereerst is het directe doel van de nieuwe onderhandelingsronde het volledige lidmaatschap van de EG; dat staat uitdrukkelijk in het verzoek dat Groot-Brittannië in mei 1967 indiende. In 1961 had Engeland niet officieel verzocht om toetreding; het verzoek was veel voorzichtiger en aarzelender geformuleerd: doel van de onderhandelingen was slechts, om na te gaan of de voorwaarden voor een mogelijk Brits lidmaatschap aanwezig waren.
In de tweede plaats worden de besprekingen deze keer anders gevoerd. De vorige keer werden de gesprekken gevoerd in het kader van een intergouvernementele conferentie, waarbij de zeven betrokken landen als soevereine staten waren vertegenwoordigd. Dit keer is er één enkele onderhandelaar die de hele Gemeenschap vertegenwoordigt.
Deze éne onderhandelaar was één van de Franse voorwaarden voor het heropenen van de onderhandelingen. Het onderhandelingsteam van de Gemeenschap zal normaal worden geleid door het land dat op dat moment het voorzitterschap heeft van de Ministerraad van de Zes.
Veel van de onderhandelingen over detailkwesties zullen echter worden toevertrouwd aan de Commissie die, naar verwacht wordt. de zaak zal overnemen wanneer het gaat over een bestaand gemeenschapsbeleid, dat zij moet uitvoeren en — ook naar binnen — verdedigen.
Maar de Commissie zal niet verantwoordelijk zijn voor de meer ,,politieke aspecten" van de uitbreiding zoals de duur van de overgangsperiode die aan de vier kandidaten zal worden toegestaan.

Hoofdzaken

Het officiële Engelse standpunt is dat de besprekingen de grootste kans op succes zullen hebben indien men zich beperkt tot de ,,hoofdzaken", waarbij zoveel mogelijk details zouden moeten worden geregeld via de normale Gemeenschapsprocedures, onmiddellijk nadat de vier kandidaten de Europese verdragen hebben ondertekend.
Dit standpunt wordt in het algemeen door de Commissie en de meeste lid-staten gedeeld, hoewel Frankrijk zijn visie op deze kwestie niet duidelijk heeft geformuleerd.
Er bestaat ook een ruime mate van overeenstemming aan beide zijden over de lijst van de voornaamste problemen die tijdens de onderhandelingen zullen moeten worden opgelost. Heel zeker zal 'verreweg het voornaamste daarvan zijn de kwestie in hoeverre Engeland de gemeenschappelijke landbouwpolitiek van de Zes moet aanvaarden en de weerslag hiervan op de Britse betalingsbalans. Belangrijke problemen zullen echter ook zijn de Commonwealth, de duur van de overgangsperiode en de toekomst van andere Europese landen die niet om volledig lidmaatschap hebben verzocht.

Landbouw

De kern van het probleem is het fundamentele verschil tussen het Britse landbouwsysteem en dat van de Zes. Engeland is de grootste voedselimporteur van de wereld: de Zes zijn voor vele produkten exporteurs.
In Engeland worden de prijzen bepaald door het lage peil op de wereldmarkt, waarbij de voedingswaren vrij in Engeland geïmporteerd worden. De Britse landbouwers moeten concurreren met laaggeprijsde ingevoerde voedingswaren, maar daartegenover ontvangen zij subsidies van de overheid om hun een bepaald minimum inkomen te verzekeren.
In de Gemeenschap daarentegen worden heffingen toegepast op alle in de gemeenschap geïmporteerde landbouwprodukten, waardoor hun prijs even hoog wordt — zo niet hoger — als de hoge interne prijzen van de Gemeenschap. Op die manier hoopt men te bevorderen dat de leden van de Gemeenschap elkaars landbouwprodukten afnemen en de landbouwers bepaalde minimumprijzen voor hun produkten te garanderen.
In dec. 1969 kwamen de Zes overeen dat vanaf 1978 de financiering van de gemeenschappelijke landbouw geheel automatisch zou worden. De lid-staten zullen dan al hun ontvangsten uit heffingen, plus al hun douanerechten op industriele produkten moeten storten op de begroting van de Gemeenschap, waarvan meer dan 95% wordt gebruikt voor de financiering van het landbouwbeleid.
Dit systeem betekent een zware belasting voor de grote voedselimporteurs, zoals Italië en Duitsland, die veel hogere heffingen toepassen dan de uitvoerende landen zoals Frankrijk.
Als Engeland de EEG-landbouwpolitiek in zijn huidige vorm zou overnemen zou het zich wel eens gedwongen kunnen zien aan het gemeenschappelijke fonds een bedrag bij te dragen dat de helft van de gemeenschapsbegroting van de tien landen zou uitmaken. De moeilijkheid is dat de Zes niet van plan zijn hun landbouwpolitiek te veranderen en dat Frankrijk erop zal aandringen dat Engeland vroeg of laat het in dec. 1969 uitgewerkte systeem aanvaardt.
De hele kwestie is vervlochten met de duur van de overgangsperiode die aan Engeland zal worden toegestaan om het in staat te stellen zich aan te passen aan de volledige toepassing van de Gemeenschapsregelingen. Engeland zelf heeft zich al enkele malen uitgesproken voor een maximumgrens aan hun bijdrage.
Indien de overgangsperiode erg kort zou zijn, zouden de Engelsen een ,,plafond" eisen voor hun bijdragen.

Overgangsperiode

De Britten zijn er voorstanders van dat voor landbouw en industrie uiteenlopende overgangsperiodes afgesproken worden. De Zes hebben zich echter in hun document over de overgangsperiode officieel gebonden tot even lange overgangsperiodes voor landbouw en industrie.
Een ander meningsverschil bestaat er ten aanzien van wat de Britten hebben genoemd de ,.standstill-periode", onmiddellijk na ondertekening van de Europese verdragen door de nieuwe leden. Alvorens van start te gaan met de aanpassing van de douanetarieven aan die van de Gemeensrhap wensen de Engelsen een adempauze van een jaar. De Zes ontkennen de noodzaak van een standstill van een jaar.

Commonwealth

Wat de Commonwealth betreft zijn er twee problemen Nieuw-Zeeland en het suikerakkoord van de Commonwealth. Engeland dringt erop aan dat Nieuw-Zeeland, dat voor zijn uitvoer geheel afhankelijk is van de Engelse markt een speciale behandeling krijgt maar de Zes voelden daar weinig voor. Wel hebben de Zes in mei erkend dat zuivelprodukten uit de ontwikkelde Commonwealthlanden een ,,specifiek probleem" vormden, maar er zijn geen aanwijzingen dat zij bereid zijn in te stemmen met meer dan een tijdelijke regeling.
Verder wenst Engeland een speciale regeling voor de suikerproducerende Com~nonwealthlanden,maar ook hiervoor bestaat weinig kans omdat de Zes zelf al een suikeroverschot hebben.

Instellingen

Over het algemeen verwacht men weinig moeilijkheden met betrekking tot institutionele problemen. Voor het stemmen met gekwalificeerde meerderheid in de Raad zou Engeland in totaal 10 stemmen krijgen toegewezen — ook weer hetzelfde als de rest van de Grote Vier. België en Nederland zouden elk vijf stemmen krijgen, Denemarken, Noorwegen en Ierland ieder drie, en Luxemburg twee.
Een ander voornaam punt is of het stemmen bij meerderheid, dat sinds de Gemeerischapscrisis in 1965-66 niet meer werd toegepast, weer ingevoerd zal worden. Engeland heeft verklaard de desbetreffende bepalingen van het verdrag van Rome te aanvaarden.
(NRC/H'blad, NZZ, Le Monde. The Times, Maandblad EG)

NEDERLAND

VERDEELD SER-ADVIES OVER LOONMAATREGELEN. FALEND OVERLEG IN STICHTING V. D. ARBEID. LOONPAUZE. PROTEST-STAKING. MAATREGELEN VOOR 1971

Een door de Nederlandse regering op 7 dec. aangekondigde loonpauze van een half jaar, volgend op een verdeeld SER-advies inzake loonmaatregelen en falend overleg in de Stichting van de Arbeid, had tot gevolg dat op 15 dec. een grootscheepse één uur durende proteststaking werd gehouden, waarna tijdens de Kamerdebatten een kabinetscrisis geenszins denkbeeldig leek Op 16 dec. ging de Kamer nochtans, na enkele concessies van de regering, met de loonmaatregelen akkoord.

Verdeeld SER-advies

Bij het pakket bijsturingsmaatregelen voor 1971 dat de regering op Prinsjesdag aan de Kamer had aangeboden om de prijs- en inkomensinflatie terug te dringen, was duidelijk gemaakt dat er aan de loonontwikkelingen in 1971 grenzen gesteld zouden moeten worden (pag. 597/1). Zoals art. 12 van de Wet op de Loonvorming voorschrijft, werd hiertoe een adviesaanvraag gericht aan de SER.

Op 20 nov. kwam de SER met een advies, dat op het punt van het loonbeleid uiteenviel in drie standpunten:

— De werknemersorganisaties verwierpen een algemene loonmaatregel;

— de werkgevers achtten het onder de gegeven omstandigheden niet verantwoord de regering op dat moment te adviseren een loonmaatregel achterwege te laten;

— de Kroonleden stelden dat, indien de beoogde loonmatiging niet kan worden bereikt, de regering verdergaande maatregelen dient te overwegen op het gebied van de bestedingen of op dat van de lonen (loonmaatregel).

De werknemersorganisaties ontraadden een loonmaatregel, overwegend dat bij een voortgaande spanning op de arbeidsmarkt er op een loonpauze onvermijdelijk een explosieve loonontwikkeling zou volgen, die het effect van de loonpauze weer teniet zou doen. Bovendien zouden volgens de vakcentrales tijdens zo'n loonpauze ,,ongecontroleerde loonbewegingen" op gang kunnen worden gezet.

De vraag of er een loonmaatregel moest komen, werd hierna door het kabinet voorlopig verwezen naar de Stichting van de Arbeid. De regering wenste voorshands te wachten met het toepassen van art. 10 van de Wet op de Loonvorming, dat haar de mogelijkheid geeft een algemene loonstop af te kondigen (vgl. pag. 645/1-1969).

Herstel *loonoverleg*

Het loonoverleg binnen de SER en de Stichting van de Arbeid, waaraan sinds de aanvaarding van de Loonwet door de TK in sept. 1969 niet meer door NKV en NVV werd deelgenomen (zie pag. 645/2-1969), kon begin nov. 1970 worden hersteld. In een brief van 3 nov. aan de TK schreven de ministers Nelissen en Roolvink, dat de regering gevolg zou geven aan een interimadvies van de SER, inzake art. 8 van de Loonwet, dat de regering de mogelijkheid verschafte bepalingen van een CAO onverbindend te verklaren, en geen toepassing zou geven aan dit art. 8. Het herstel van het centraal loonoverleg werd door de regering noodzakelijk geacht in verband met het SER-advies inzake de bijsturingsmaatregelen voor 1971. (Deze maatregelen zijn inmiddels door de TK aanvaard, zie pag. 775).

Overleg in Stichting van de Arbeid

Het intensieve overleg binnen de Stichting van de Arbeid tussen werkgevers en werknemers had geen positief resultaat. De werkgevers handhaafden hun eerder ingenomen standpunt, de regering een loonmaatregel niet te kunnen ontraden. Zij meenden dat deze nodig zou zijn wegens de overspannen situatie op de arbeidsmarkt, de kans op een aanzienlijke loonstijging in 1971 en de geringe discipline zowel aan de kant van de werkgevers als aan die van de werknemers.

De werknemersorganisaties stelden zich op het standpunt dat het invullen van concrete cijfers moet worden overgelaten aan de vrije onderhandelingen in de verschillende bedrijfstakken. Wel waren de vakbonden bereid tot matiging van de loonstijging. NVV-voorzitter Kloos zei hierover op 25-11: „Onze bedoeling was, om tot een afspraak te komen, dat de nominale lonen de voor volgend jaar voorspelbare prijsstijging zo geleidelijk mogelijk zullen volgen, zoals in de metaalindustrie is overeengekomen". Een nieuw facet in het conflict tussen werkgevers en werknemers werd de inschaling van de extra f 400-uitkering, zoals die voor veel bedrijfstakken enkele maanden eerder was overeengekomen (zie pag. 696/3).

Nota vakbonden

Op 1 dec. publiceerden de drie vakcentrales een gezamenlijke nota ,,Standpunt terzake van de loonontwikkeling", waarin zij stelden dat streven naar een op evenwichtsherstel gerichte loonontwikkeling alleen dan kans van slagen heeft, wanneer via het centrale overleg een aanduiding over de mogelijke en gewenste loonontwikkeling wordt aangegeven. Die aanduiding zou dan kunnen dienen als een richtpunt voor de onderhandelaars in bedrijfstakken en ondernemingen. De vakcentrales voegden hieraan toe, zich ervan bewust te zijn geen ,,waterdichte garanties" te kunnen geven voor een loonontwikkeling die voldoet aan het voor 1971 noodzakelijk geachte bijsturingsbeleid. Nochtans, zo stelden zij, geeft deze vorm van beleid méér garanties voor succes dan elke andere vorm.

Werkgeve s en werknemers verstaan onder reële loonstijging het verschil tussen de contractstijging en de prijsstijging. Over de inhoud van het begrip ,,reëel loon" lopen de meningen echter uiteen.

De werkgevers stelden dat de reële loonstijging niet hoger zou mogen zijn dan 2%. De vakbeweging wilde volstaan met de aanduiding, dat het reële loon láger moet zijn dan de stijging van de arbeidsproduktiviteit met 3 a 3,5%.

De werkgevers waren verder van mening dat rekening dient te worden gehouden met de extra f 400-uitkering. De verwerking hiervan in de lonen zou volgens de werkgevers neutraal dienen te geschieden, d.w.z. met vermijding van cumulatieve effecten. Dit betekent dat het totale loonbedrag in 1970 uitgangspunt zou vormen voor de verwerking. Voorts zou naar hun mening doorberekening van de loonkostenstijging in de prijzen moeten worden toegestaan. De vakcentrales stelden, dat bij de vaststelling van het reële loon geen rekening moet worden gehouden met de inkomensverbeteringen ten gevolge van incidentele loonsverhogingen.

Voor de vakcentrales moest het uitgangspunt zijn, dat de reële verbetering afhankelijk wordt gesteld van het feitelijk prijsverloop volgend jaar. Om aantasting van die

r

verbetering te voorkomen zou het noodzakelijk zijn in alle CAO's een indexeringsbepaling op te nemen die is afgestemd op het totale ongecorrigeerde prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie. De vakcentrales zochten aansluiting bij de methodiek van de metaal-CAO, die zij een goed voorbeeld achtten om de lonen zo geleidelijk mogelijk aan te passen aan de prijsontwikkeling (zie pag. 38 e.v.).

Begin dec. ontstonden moeilijkheden over de nieuwe metaal-CAO voor 1971. De werkgevers bleken niet bereid de extra f 400-uitkering in de salaristabellen te verwerken. De onderhandelingen werden voorlopig een week opgeschort en op 11 dec. hervat.

Afkondiging loonpauze

Op 7 dec. werd een laatste gesprek tussen kabinet en Stichting van de Arbeid gevoerd, teneinde te trachten een oplossing voor het geschil te vinden. Minister Nelissen van economische zaken maakte duidelijk, dat de situatie van de Nederlandse economie sinds sept. eerder slechter dan beter was geworden. Minister Witteveen had reeds eerder gezegd, dat ,,alle indicatoren op rood staan''. Van regeringszijde werd erop gewezen, dat de reële loonstijging die in 1970 zeker 6% zal bedragen en volgend jaar tenminste 2%, een belasting vormt die onze economie moeilijk kan verdragen.

Minister Roolvink verklaarde, dat het hem ,,de grootste moeite kost om een loonmaatregel te nemen'' en tot het laatste ogenblik te trachten een dergelijke maatregel te vermijden.

Op 8 dec. besloot de regering echter tot de verwachte loonmaatregel. De maatregelen tot matiging van de loonontwikkeling behelsden het volgende:

- Voor de CAO's die op 31 december dit jaar aflopen (ruim een half miljoen werknemers) geldt dat per 1 januari een verhoging van maximaal 3% mag worden overeengekomen, drie maanden later, per 1 april, mag daar nog 2% bijkomen Per 1 juli zijn de partijen vrij om nieuwe CAO's af te sluiten

- Voor de CAO's die na 1 januari aflopen geldt dat al overeengekomen loonsverhogingen voor de rest van de looptijd doorgaan Op de datum dat de contracten aflopen mogen de lonen met maximaal 3% verhoogd worden, drie maanden later nog eens met 2% Na deze zes maanden kunnen nieuwe contracten afgesloten worden

- Voor werknemers die niet onder een CAO vallen geldt dat tot 11 februari geen extra loonsverhogingen overeengekomen mogen worden. Per 11 februari mogen de lonen met ten hoogste 3% verhoogd worden, per 11 mei met nog eens maximaal 2%. Na 11 augustus kunnen nieuwe overeenkomsten gesloten worden

- De maatregel houdt verder in dat de uitkering ineens van *f* 400 niet eerder dan per 1 juli in de loorischalen mag worden verwerkt

Het effect van de loonmaatregel is dat de loonsomstijging, die zonder de maatregel ongeveer 12% zou zijn nu een tot anderhalve procent lager uitkomt

De maatregel heeft verder gevolgen voor de verbetering van reele inkomens De regering heeft tot nu toe vastgehouden aan een verbetering van 0 tot 2% Of die bereikt wordt hangt in grote mate af van de prijsstijgingen Minister Nelissen verwacht over de eerste helft van 1971 een prijsstijging van drie tot drie en een half procent Verder moet in aanmerking worden genomen de huurverhoging met 7% per 1 april

Reacties.
Oproep tot proteststaking

Het bekend worden van de inhoud van de loonmaatregel leidde tot enige arbeidsonrust Bij enkele Rotterdamse werven gingen vele duizenden werknemers in staking De staking werd pas op 11 dec weer opgeheven, toen de directies toezegden dat alle eerder gemaakte afspraken zouden worden nagekomen (vgl pag 694/3 e v) De NVV-voorzitter, de heer Kloos, zei in een televisie-interview, dat de werknemers zullen ontdekken dat zij er in het eerste halfjaar van 1971 reëel gezien op achteruit zullen gaan Gezien de verwachte prijsstijgingen zou dat volgens de heer Kloos een behoorlijke achteruitgang zijn Volgens de NVV-voorzitter is de regering ,,volledig door de knieën gegaan'' voor de werkgevers Hij stelde verzet tegen de maatregel vanuit de vakbeweging en vanuit de bedrijven in het vooruitzicht en noemde de loonpauze ,,onzinnig en onuitvoerbaar''.

De heer Bakkenist, voorzitter van de VNO, achtte de maatregel ,,wel ongebruikelijk ' maar begrijpelijk in het licht van de economische situatie Hij vond de maatregel in het belang van het gehele Nederlandse volk

De werknemersorganisatiec in de metaalsector zonden op 11 dec ieder afzonderlijk een telegram aan hun vakcentrale, waarin zij erop aandrongen om het beroep op het parlement om de loonmaatregel te niet te doen te ondersteunen door op 15 dec tussen 11 en 12 uur het werk neer te leggen

Dit voorstel werd door de vakcentrales overgenomen op 12 dec riepen NVV, NKV en CNV alle werknemers op aan de protest-staking deel te nemen Voorts werd opgeroepen telegrammen te sturen naar het parlement om blijk te geven van verontwaardiging over de voorgestelde maatregelen Drie bouwbonden kondigden reeds aan, de maatregel van de regering te zullen negeren Op 12 dec werd overeenstemming bereikt over een nieuwe CAO voor timmerlieden, waarin reeds de f 400 was verwerkt

Politieke spanningen.
Conflict regering-vervoersbondelz.
Kort geding NS

Om een dreigende politieke crisis rondom de loonproblematiek te vermijden ondernam de KVP een poging om werkgevers en werknemers tot vrijwillige overeenstemming te brengen zodat de loonmaatregelen zouden kunnen worden ingeti-oirken.

De directie van de Nederlandse Spoorwegen spande op 14 dec. op aandrang van de Nederlandse regering een kort geding aan tegen de drie vervoersbonden, waarin werd geëist. dat de bonden hun leden niet zouden adviseren deel te nemen aan de proteststaking op 15 dec.

Er werd overleg gevoerd tussen fractievoorzitters en leiders van de vakcentrales.

De bonden van overheidspersoneel zegden toe, zich te zullen houden aan hun wettelijke stakingsverbod. Wel werd een stiptheidsactie van een uur aangekondigd.

In het gehele land weid op 15 dec. het werk voor een uur stilgelegd, nadat het loonoverleg zonder resultaat was gebleven en de bemiddelingspoging van de KVP was mislukt. Het gebouw van de Tweede Kamer werd door enkele honderden bouwvakarbeiders gedurende een uur bezet. In de grote steden kwam op vele plaatsen het verkeer tot staan, doordat chauffeurs hun wagens op straat parkeerden of stakers het verkeer belemmerden. In de Rotterdamse en Amsterdamse havens werd het werk volledig stilgelegd. In veel kantoren werd nochtans normaal doorgewerkt. De radio-uitzendingen op Hilversum I en III werden voor een uur gestaakt. De NCRV zond op Hilversum II wel uit. De vakbonden noemden de protest-staking een volledig succes. Het treinverkeer was normaal, nadat het kort geding in het voordeel van de NS was beslist. Het vonnis werd gewezen op grond van art. 385 bis van het WvS dat spoorwegpersoneel verbiedt het werk neer te leggen.

Kamer aanvaardt gewijzigd Loonbesluit

Na felle debatten in de TK werd de regering een aantal concessies afgedwongen om de loonmaatregel enigszins te verzachten. Hiermee werd een dreigende politieke crisis vermeden. De belangrijkste wijzigingen van de loonmaatregel, neergelegd in een compromisvoorstel van de regering, waren:

1. Er is toch toestemming gegeven de f 400 direct door te berekenen (dus niet pas vanaf 1 juli 1971);

2. een loonstijging van 3% per 1 jan. is geoorloofd;

3. een loonstijging van 1% per 1 april is toegestaan, i.p.v. de in de oorspronkelijke versie genoemde 2%. De stemming over de gewijzig-

de loonmaatregel was als volgt: vóór de maatregelen stemden de regeringspartijen KVP, ARP, CHU en VVD (m.u.v. mej. v. Leeuwen en drs. Boersma van de ARP en de heer Van Schaik KVP). Het GPV en de SGP stemden, samen met de oppositiepartijen, tégen. Een motie van PvdA, D'66, PSP en Groep-Aarden waarin de regering werd gevraagd. de maatregel in zijn geheel terug te nemen, werd verworpen.

Reactie vakcentrales

Op 16 dec. vergaderde in Utrecht het overlegorgaan van de drie vakcentrales. In een verklaring wordt gezegd, dat de vakcentrales van oordeel zijn, dat na een periode van beperking een extra forse loonsverhoging (dus na 1 juli 1971) noodzakelijk zal zijn. De vakcentrales zeggen voorts, dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, ,,waarin de bonden niet lijdelijk zullen toezien". Dit zal i.h.b. het geval zijn wanneer werkgevers afwijken van gesloten overeenkomsten of de bereidheid tot afwijking vertonen. De vakcentrales zeggen ,,diep teleurgesteld" te zijn over de uitslag van de Kamer-stemming. Zij bevelen de aangesloten bonden aan bij onderhandelingen de volgende uitgangspunten in te nemen:

a. handhaving van het standpunt van de vakcentrales dat in het nieuwe contractjaar een reële loonstijging moet worden verwezenlijkt, die enigszins achterblijft bij de produktiviteitsstijging;

b. aanvaarding van de loonmaatregel als een feitelijk gegeven. (ANP, NRC/H'blad, Het Parool, Staatscourant, SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 597/1 en 694/3)

BELGIË

STATUS BUITENLANDSE STUDENTEN

Begin december is aan de universiteiten beroering ontstaan i.v.m. de toestand van de buitenlandse studenten in België. Minister van justitie Vranckx werd verweten dat die studenten ongerechtvaardigde moeilijkheden zouden ondervinden m.b.t. de verblijfsvergunning. Reeds op 24 sept. was op een persconferentie door vertegenwoordigers van de buitenlandse studenten het probleem aan de orde gesteld. Vranckx had daarop, insgelijks voor de pers, op 2 okt. gereageerd met een toelichting bij de bestaande reglementering. Hij zette uiteen dat de verblijfsvoorwaarden niet waren gewijzigd, maar dat enkel was besloten tot een stipter toepassing, met dien verstande dat alle studenten tijd was gelaten voor de aanzuivering van hun toestand. Hij voegde eraan toe: ,,Indien er voor de buitenlandse studenten in een ander Europees land een gunstiger statuut bestaat betreffende hun ontvangst in het land waar ze onderwijs willen volgen, dan ben ik onmiddellijk bereid hetzelfde statuut in België in te voeren."

Die verklaring bevredigde de studenten niet. Op 5 nov. ondervroeg het BSP-lid Baudson de minister in de Kamer over de geruchten i.z. de ,,hachelijke situatie" van de buitenlandse studenten. Vranckx verstrekte een uitvoerig antwoord, waaruit dit citaat:

De voorwaarden voor een verblijf in België van meer dan drie maanden, worden voor de buitenlanders, die niet beboren tot een van de staten van de EEG, vastgesteld door het kb van 21 dec 1965 Die voorwaarden zijn ongewijzigd gebleven Zij luiden als volgt Het overleggen van een reispas, voorzien van een voorlopige verblqfsvergunning. aangevraagd bij de Belgische diplomatieke of consulaire vertegenwoordigers van de woonplaats of de verblijfplaats in den vreemde, alsmede een attest van goed gedrag

De betrokkene moet kunnen instaan voor zijn studiekosten en zijn bestaansmiddelen kunnen waarborgen De laatste voorwaarde is vervuld door de toekenning van een studiebeurs, door de borg die een instelling levert, een betaalkrachtig persoon of een regelmatige arbeidsvergunning Tenslotte moet de student ook bewijzen dat hij ingeschreven is in een Belgische onderwijsinrichting

Die formaliteiten moeten slechts eenmaal worden vervuld, nl bij de eerste inschrijving Zij moeten niet worden herhaald in de loop van de verdere studiejaren

Er is niet de minste moeilijkheid betreffende politieke vluchtelingen Zij worden onmiddellijk toegelaten en ontvangen, zo nodig een studiebeurs van het ministerie van nationale opvoeding Er zijn studenten van bepaalde landen, die niet als vluchteling wensen erkend te worden, omdat zij represaillemaatregelen vrezen tegen familieleden die in hun land zijn achtergebleven Voor de regeling van hun toestand kunnen zij zich wenden tot de Belgische ambassade in dat land, of wanneer zij ook maar de minste vrees zouden kunnen koesteren, tot de dienst van da kanselarij van het ministerie van buitenlandse zaken In feite wordt van hen geen attest van goed gedrag geëist Wat de overige buitenlandse studenten betreft, krijgt de zaak een speciaal uitzicht Er wordt beweerd dat zij op het ogenblik, dat zij hun land verlaten, niet op de hoogte zijn van de bestaande reglementering Welnu, alle Belgische ambassades en consulaten beschikken over de nodige documentatie voor het veischaffen van de inlichtingen Mijn collega s van nationale opvoeding, het nationaal secretariaat van het katholiek onderwijs en de vrije instellingen voor universitair onderwijs, hebben de nodige ruchtbaarheid gegeven aan de onderrichtingen Men kan de vraag stellen, waarom van buitenlandse arbeiders mag worden geëist, dat zij op de hoogte zijn van de bestaande reglementering, en waarom zulks niet mag worden verwacht van toekomstige studenten

Toch heb ik in januari 1970 een gunstmaatregel getroffen die tegen de bestaande reglementering ingaat Voor degenen die hun studies hadden aangevangen in okt 1969 heb ik, bij wijze van overgangsmaatregel, een uitstel verleend tot 1 okt. 1970, later tot 31 okt 1970 en sedert verleden week tot 30 nov 1970 Dezelfde maatregel geldt voor de nieuwgekomen, tot wie ik een speciale oproep heb gericht om zich onverwijld in betrekking te stellen met de vreemdelingenpolitie

Wij kunnen in geen geval verder gaan Er zijn misbruiken geweest en die moeten wij beletten

Men mag niet blijven vragen dat België nutteloze repatrieringskosten zou dragen voor personen die op een onregelmatige wijze in het land verblijven"

Ook met deze verklaring namen de studenten geen vrede. Op 1 dec. begon te Leuven en (in mindere mate) in andere universiteitssteden een solidariteitsactie ten voordele van de buitenlandse studenten, gekenmerkt door college- en hongerstakingen, sit-in's, straatbetogingen. Op 3 dec. had te Leuven een ,,nationale manifestatie" plaats waaraan ruim 10.000 studenten deelnamen en waar het ontslag van minister Vranckx werd geëist. De academische overheid reageerde verdeeld. Rector Massaux van de (franstalige) Leuvense universiteit ging bij Vranckx het standpunt van de studenten verdedigen. Rector Gerlo van de (nederlandstalige) Brusselse universiteit waarschuwde daarentegen voor een te grote toegeeflijkheid en zei dat hem geen gevallen van studenten, die last zouden hebben, bekend waren.

In diverse verklaringen, aan de pers en voor de tv, herhaalde Vranckx intussen dat de protestactie niet verantwoord was en de studenten kennelijk foutief ingelicht werden.

Op 7 dec. formuleerden de studenten hun standpunt in een motie, waarin een wettelijk statuut voor alle buitenlanders wordt geëist, met waarborgen i.z. de vrije meningsuiting, het recht op informatie en op vereniging, verblijfsveiligheid en mogelijkheid van beroep tegen elke administratieve beslissing. Dat statuut moet worden uitgewerkt in overleg met alle betrokken partijen. Verder werd in de motie verzocht om: — de afschaffing bij wijze van overgangsmaatregel van de verplichting in het bezit te zijn van een voorlopige verblijfsvergunning, vooraleer men naar België kan komen studeren; — vrijstelling van de verplichting een bewijs van goed gedrag of om het even welk document voor te leggen dat de instem-

ming van de regering van het land van herkomst vergt; — gerechtelijke vervolging van eventuele overtredingen van het statuut van de buitenlander i.p.v. administratieve bestraffing.
Op 9 dec. ging een studentendelegatie die motie toelichten bij premier Eyskens en minister Vranckx, die de delegatie samen ontvingen. Op 10 dec. pleegde Vranckx overleg met de rectoren van de universiteiten, die het eens werden over de tekst van volgende overeenkomst:

1 Er wordt aan herinnerd dat de op regelmatige wijze in België gevestigde buitenlander, naar luid van de grondwet, op dezelfde voet als de eigen onderdanen, de bescherming geniet die dan personen en aan goederen wordt gegeven
Krachtens die bepalingen zijn gewaarborgd de individuele vrijheid, de eerbiediging van de woning, de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van meningsuiting in alle aangelegenheden, de vrijheid van vergadering en van vereniging en het briefgeheim
Een Codex van de Buitenlander zal worden uitgewerkt, waarin op ondubbelzinnige wijze zijn rechten en verplichtingen zullen zijn ingeschreven Een commissie ad hoc zal worden opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de sociale en de academische sector, om met het oog op medewerking aan de uitwerking van bedoelde Codex te onderzoeken, welke problemen rijzen m b t de toestand van de buitenlanders, en om daarvoor de passende oplossingen te zoeken
Zij zal haar werkzaamheden ten laatste op 1 mei 1971 dienen te beeindigen

2 Iedere buitenlander zal, buiten de thans bestaande mogelijkheden, in feite en in rechte opschortend beroep kunnen instellen bij een rechtscollege, tegen een maatregel van terugwijzing of uitzetting, volgens een te bepalen procedure

3 Akte wordt gegeven van de verklaring van de minister van justitie, dat geen enkele terugwijzing of uitzetting van buitenlandse studenten sedert 1 oktober 1970 is geschied
Mochten die maatregelen geboden zijn, dan zal geen enkele beslissing worden genomen, voordat de syndicale vertegenwoordiger of een gemachtigde van de betrokkene, met zijn toestemming, kennis heeft genomen van de stukken van het dossier

4 Wat de bewijzen van goed zedelijk gedrag betreft, wordt onderstreept dat zij niet gevraagd worden aan degenen die de leeftijd van 19 jaar niet hebben bereikt, en evenmin aan politieke vluchtelingen of aan personen die met politieke vluchtelingen worden gelijkgesteld

5 Op verzoek van de academische overheden aanvaardt de minister van justitie om, voor de studenten die op heden op regelmatige wijze zijn ingeschreven in een onderwijsinrichting. een laatste termijn toe te staan tot 1 Januari 1971 om het hun mogelijk te maken hun toestand op administratief gebied te regulariseren

Op 11 dec. bekrachtigde de regering dit akkoord. Zij verklaarde ,,dat de minister van justitie de wetgeving in een zeer liberale geest had toegepast" en verzocht de studenten en de academische overheid een einde te maken aan het geschil. Dezelfde dag nog werd de hongerstaking te Leuven stopgezet en werd beslist de collegestaking op 14 dec. te beëindigen. Wel werd een ,,waakxaamheidscomité" gesticht. Aan de (franstalige) universiteit te Brussel werd negatief op het akkoord gereageerd. Ook elders bleken studentenkernen hun verzet te handhaven, waarbij zij verklaarden een regeling na te streven voor het geheel van de buitenlanders (ook de gastarbeiders) in België.

TROTSKISTISCHE VERZAMELING

Op 21-22 nov. vergaderden ongeveer 3.000 personen, afkomstig uit dertien Europese landen, op de campus van de Brusselse universiteit en in het raam van een conferentie ,,Red Europe Rouge", ingericht door de vierde (troskistische) internationale.
In talrijke commissies werd van gedachten gewisseld over de problemen van de arbeidersstrijd, de actie aan de universiteiten en middelbare scholen enz. De besprekingen verliepen in 't openbaar, behalve in de commissies die zich bezig hielden met de strijd tegen de ,,reactionaire dictaturen", resp. de organisatie van de revolutionaire voorhoede.
De twee belangrijkste sprekers waren prof. Ernest Mandel, Belgisch hoogleraar en hoofdredacteur van La Gauche, en Alain Krivine, gewezen kandidaat voor de Franse presidentsverkiezingen en leider van de Ligue communiste française.
Na afloop verklaarde Mandel dat men op de conferentie geen nieuw beleid had willen uitwerken, maar opvattingen had uitgewisseld onder propagandisten van alle Europese landen. Volgens Mandel is de conferentie een keerpunt in de geschiedenis van de Vierde internationale, die thans breed open staat voor de jongeren en door die jongeren — zowel arbeiders als studenten — ook aanvaard wordt. Krivine noemde de Vierde internationale ,,de enige samenhangende socialistische organisatie." Zij realiseert nu geleidelijk de fusie van de vroegere trotskistische kaders met de nieuwe generatie van jonge propagandisten.

DISCONTO

De Nationale Bank heeft per 10 dec het disconto met een half procent verlaagd tot 6,5% Meteen werd ook het bestaande kredietbeleid tot 31 maart 1971 verlengd.
(Vor. ber. pag. 720/3)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

EUROPESE REIS PRESIDENT NIXON

Van 27 september tot 5 oktober heeft president Nixon samen met minister van buitenlandse zaken William Rogers en de adviseur voor nationale veiligheidszaken Henry Kissinger een bezoek aan vijf Europese landen gebracht: t.w. Italië, Soego-Slavië, Spanje, Engeland en Ierland. Op een persconferentie op 4 oktober zei Nixon dat het doel van zijn reis was ,,om de structuur van de vrede in de wereld te versterken en in het bijzonder de vredesstructuur in het Middellandse Zeegebied". Het probleem van de stabiliteit in het Middellandse Zeegebied was een overheersend thema in de redevoeringen van de president op zijn reis: op 4 oktober sprak hij zich ook uit over de verhouding van de VS met het NAVO-bondgenootschap. Sprekend over de vrees die bij de andere NAVO-partners zou leven dat de VS hun bijdragen aan de NAVO zouden verminderen, zei de president dat de VS onder geen enkele voorwaarde eenzijdig hun verplichtingen zullen verminderen.
Iedere vermindering van de NAVO-strijdkrachten zal alleen plaatsvinden op multilaterale en wederzijdse basis. Met betrekking tot de NAVO zullen wij onze huidige krachtsinspanning handhaven. Wij zullen doorgaan contact te houden met onze bondgenoten over hoe wij te zamen onze verplichtingen kunnen nakomen.

ITALIE. Op 27 sept. kwam president Nixon in Rome aan, waar hij begroet werd door president Saragat; in een verklaring op het vliegveld zei Nixon dat een van de eerste principes van de Amerikaanse buitenlandse politiek was het handhaven van de noodzakelijke sterkte in het Middellandse Zeegebied om zo de vrede te bewaren tegen hen die haar bedreigden.
In Rome had Nixon besprekingen met president Saragat en premier Colombo over het Midden-Oosten, de Europese veiligheid en economische problemen.
Op 28 sept. werd Nixon ontvangen door paus Paulus VI.
Op 29 sept. vloog de president naar het vliegdekschip Saratoga, een eenheid van de Amerikaanse Zesde Vloot, waar hij in een redevoering zei dat de vloot absoluut noodzakelijk was voor het handhaven van de vrede in het Middellandse Zeegebied.
Op 30 sept. bezocht hij het zuidelijk hoofdkwartier van de NAVO in Napels waar hij NAVO-commandanten en VS-ambassadeurs uit landen om de Middellandse Zee ontmoette.

JOEGO-SLAVIË. Op 30 sept. nog vloog

President Nixon en president Tito met echtgenoten.

Nixon door naar Belgrado waar hij door president Tito werd ontvangen. Nixon was de eerste Amerikaanse president die een bezoek aan Joego-Slavië bracht. Nixon had een aantal besprekingen met president Tito en bracht bezoeken aan Zagreb en Kumrovec. de geboorteplaats van de Joegoslavische president.

In een redevoering op een diner op 30 september had de Amerikaanse president lovende woorden voor de Joegoslavische benadering van de buitenlandse politiek. „Joego-Slavië heeft gepoogd de rest van Europa te bewijzen dat de veiligheid moet berusten op een stevige basis van wederzijds respect voor de onafhankelijkheid en integriteit van alle Europese landen en van niet-inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden. Dit zelfde beginsel ligt ten grondslag aan onze eigen politiek. In onze relaties met de Sowjet-Unie zijn wij bereid te spreken over de eisen van een stabiele strategische relatie en over een grens in de dodelijke competitie over nucleaire wapens. In Europa zijn wij bereid samen met anderen te pogen de verdeeldheid van dit werelddeel te boven te komen, door de militaire confrontatie zo veel mogelijk te verminderen en door de economische, culturele en menselijke contacten met de Europese landen te ontwikkelen. Wij respecteren de legitieme belangen van anderen, incl. die belangen die hun veiligheid raken maar wij accepteren geen doctrines waarbij de ene macht het recht van andere landen betwist om hun eigen legitieme belangen gestalte te geven.

In een communiqué dat de beide staatshoofden op 1 okt. uitgaven, werd o.a. gezegd dat de relaties van de VS met Joego-Slavië volledig gebaseerd waren op het beginsel van onafhankelijkheid en wederzijds respect. De beide presidenten spraken hun overtuiging uit dat dergelijke relaties een belangrijke factor voor de stabiliteit in Europa en de rest van de wereld waren.

SPANJE. Op 2 okt. vloog president Nixon naar Spanje, waar hij door generaal Franco en het volledige kabinet op het vliegveld werd begroet. President Nixon zei dat de Spaans-Amerikaanse vriendschap een onmisbare steunpilaar voor de vrede in het Middellandse Zeegebied was.

President Nixon voerde besprekingen met generaal Franco, waarbij zich later de ministers Rogers en Lopez Bravo voegden.

Later op de dag bracht de president een bezoek aan het Moneloa paleis waar hij een ontmoeting had met prins Juan Carlos, de aangewezen opvolger van de generaal.

ENGELAND. Op 3 okt. vloog Nixon naar Londen voor een vijf uur durend oponthoud en een bezoek aan Chequers, het buitenverblijf van de Engelse premier, waar in tegenwoordigheid van koningin Elizabeth de lunch gebruikt werd.

Tijdens zijn verblijf in Chequers had Nixon besprekingen met premier Edward Heath over de Parijse vredesonderhandelingen en de situatie in Zuidoost-Azië. Minister van buitenlandse zaken Sir Alec Douglas-Home, minister van defensie Lord Carrington en minister Rogers en adviseur Kissinger voerden besprekingen over het Midden-Oosten, de Europese veiligheid en de NAVO.

IERLAND. Later op de dag vloog Nixon naar Ierland waar hij door premier Lynch werd begroet. Op 4 okt. had de president een onderhoud met David Bruce en Philip Habib, de Amerikaanse onderhandelaars bij de vredesbesprekingen in Parijs, die hem verslag uitbrachten van de stand van zaken bij de besprekingen. (pag. 767/2))

Op 4 okt. bracht de president ook nog een bezoek aan het dorpje Timahoe (graafschap Kildare), waar een van zijn voorouders was geboren.

Later op de dag bracht Nixon een bezoek aan de Ierse president De Valera en voerde besprekingen met premier Lynch. Op 5 okt. kwam de president in Washington terug. (USIS, IHT, The Times, Survey of British and Commonwealth Affairs)

AGNEW IN AZIË

Begin dit jaar heeft vice-president Spiro T. Agnew 9 Aziatische landen alsmede Australië en Nieuw-Zeeland bezocht. Achtereenvolgens verbleef hij op de Filippijnen (29 dec. 1969-1 jan. 1970), in Zuid-Vietnam (1/2 jan.), op Formosa (2/3 jan.), in Thailand (3-5 jan.), Nepal (5/6 jan.), Afghanistan (6/7 jan.), Maleisië (7-9 jan.), Singapore (9-11 jan.), Indonesië (11-13 jan.), Australië (13-15 jan.) en Nieuw-Zeeland (15/16 jan.). Doel van de reis was volgens waarnemers het toelichten van de Goeam-doctrine, die president Nixon op 25 juli 1969 uiteengezet had (zie pag. 497 e.v.-1969). Hierbij gaf Agnew de verzekering (o.m. in Australië) dat de VS zich niet uit Azië en de Pacific terugtrekken. „Als Pacific-mogendheid zullen wij in de Pacific blijven." Aan het einde van zijn reis sprak hij de hoop uit dat zijn bezoek tot een verdere definitie van de Goeam-doctrine zouden bijdragen: „Een filosofie die zich van paternalisme distantieert en „partnership" beklemtoont", aldus Agnew.

FILIPPIJNEN. In gesprekken met president Ferdinand E. Marcos zou Agnew volgens de N Z Z de toezegging hebben gedaan dat de VS zijn verdragsverplichtingen tegenover de Filippijnen en de andere staten in Azië en de Pacific zou nakomen. Voorts zou op verzoek van de Filippijnen ook over een herziening van de bilaterale militaire en economische akkoorden gesproken zijn.

ZUID-VIETNAM. Agnew voerde er o.a. besprekingen met president Thieu en vice-president Ky en bezocht o.m. Amerikaanse bases. Hij verklaarde dat het overleg hem in de overtuiging had gesterkt dat de geallieerden zich in Zuid-Vietnam op de goede weg bevonden.

NATIONALISTISCH CHINA. Vóór zijn aankomst aldaar zei Agnew dat de VS tot een dialoog met communistisch China moesten komen. Als de VS diplomatieke en commerciële contacten met Peking zochten, dan betekende dit voor Formosa geen reden tot ongerustheid. Bij zijn besprekingen met president Tsjiang Kaisjek, vice-president en premier Yen Tsjiakan en minister van defensie Tsjiang Tsjing-kuo deelde Agnew mee dat de VS ook in de toekomst nauw met Formosa zouden samenwerken.

THAILAND. Tijdens zijn besprekingen met premier Thanom Kittikachorn en minister van buitenlandse zaken Thanat Khoman prees Agnew de steun van Thailand aan Zuid-Vietnam, te meer omdat Thailand zelf binnen zijn grenzen door communisten geleide rebellen bestrijden moest. Volgens de NYT waren de betrekkingen tussen de VS en Thailand de laatste tijd aanzienlijk verkoeld i.v.m. meningsverschillen in het Amerikaanse Congres over de omvang van het Amerikaanse aandeel in het kader van de ZOAVO en n.a.v. uitlatingen in het Congres, waarbij de Thaise troepen in Vietnam als „huurlingen" gekenschetst waren. (De VS zouden zich kort tevoren verplicht hebben voor een nieuwe Thaise divisie in Vietnam meer dan $ 1 mrd beschikbaar te stellen.)

Op 7 jan. zei Agnew dat premier Kittikachorn volledig begrip had voor het Amerikaanse standpunt geen Amerikaanse troepen naar Thailand en Laos te sturen bij eventuele aanvallen in de toekomst. Minister Thanat Khoman stelde echter dat de Amerikaanse vice-president had beklemtoond dat er van geen verandering

van de Amerikaanse politiek en geen vermindering van de Amerikaanse verplichtingen in Thailand en Zuidoost-Azië sprake was.

NEPAL. Hier sprak Agnew o.a. met koning Mahendra en premier Sri Kirti Nidhi Bista en zei hij dat de VS bereid waren Nepal alle mogelijke hulp te verlenen. Sinds 1951 verleende de VS volgens de N Z Z economische en technische hulp ter waarde van $ 30 mln.

AFGHANISTAN. Ook hier zegde Agnew o.a. aan koning Moharnnied Zahir Sjah en premier Nour Ahmed Etemadi alle mogelijke steun toe.

MALEISIE. In een gesprek met premier Abdoel Rahman werden vooral de economische ontwikkeling en de veiligheid behandeld. Agnew verzekerde dat het vertrek van de Amerikanen uit Vietnam niet overijld, maar weloverwogen zou geschieden. Bij een staatsbanket formuleerde Agnew de Arrierikaanse houding als volgt: .,Al verwachten wij ook dat elke natie haar voornaamste verantwoordelijkheid bij de oplossing van haar eigen economische en sociale problemen toont, toch kan ik u niet alleen onze goede wil, maar ook onze voortdurende steun en hulp garanderen".

SINGAPORE. Hier verklaarde Agnew dat het tot de Amerikaanse politiek behoorde de groei van regionale defensiegroepen aan te moedigen en deze in bijzondere gevallen bijstand te verlenen als zulks direct in het belang van de VS in de Pacific was. De details van zo'n bijstand zouden nog moeten worden uitgewerkt. In Maleisië had hij de regionale samenwerking besproken tussen Singapore, Engeland, Australië en Nieuw-Zeeland, m.b.t. de vlootbasis in Singapore. Er was niet gesproken over Amerikaanse deelname aan deze groep.
Na zijn besprekingen met premier Lee Kwan Yew herhaalde Agnew de bereidheid van de VS om in de defensielacune na het vertrek van de Britten behulpzaam te zijn. Het legeren van troepen kwam niet in aanmerking en ook konden de VS geen garantie voor de verdediging van Singapore op zich nemen. Wel wilder, zij op economisch gebied samenwerken en zouden Amerikaanse oorlogs- en handelsschepen de haven van Singapore blijven aandoen.

INDONESIË. Agnew verbleef op Bali als toerist. Wel had hij een onderhoud met de Indonesische minister van buitenlandse zaken, Adam Malik.

AUSTRALIË. In een communiqué over Agnews besprekingen met premier Gorton werd gesteld dat beiden de voortdurende samenwerking hadden beklemtoond, die zowel de vreedzame ontwikkeling als de defensietaken omvat.

NIEUW ZEELAND. Hier voerde de vicepresident besprekingen met premier Holyoake. Deze wees nadien op het onevenredig grote aandeel van de VS in de Vietnamese last, maar zei het onjuist en niet fair te achten als de VS tot een aanzienlijke terugtrekking van hun troepen zouden overgaan vóór een van de andere bondgenoten.

Tweede ***reis Agnew***

Eind augustus bracht vice-president Agnew opnieuw een bezoek aan Azië. Hij verbleef achtereenvolgens in Zuid-Korea (24/25 aug.), op Formosa (26 aug.), in Zuid-Vietnam (27 aug.), Cambodja (28 aug.) en in Thailand (28-29 aug.).
Aan het slot van zijn tweede bezoek aan Azië stelde vice-president Agnew vast dat hij een aanzienlijk stabieler situatie had aangetroffen dan tijdens zijn eerste bezoek in januari.

ZUID-KOREA. Agnews besprekingen met president Park Tsjoeng Hie duurden aanzienlijk langer dan voorzien, omdat deze geen begrip koesterde voor Nixons voornemen vóór juni 1971 ca. 20.000 van de 64.000 Amerikaanse militairen in Zuid-Korea terug te trekken en door een squadron tactische gevechtsvliegtuigen te vervangen (65 Phantoms). President Park zou hebben gedreigd de in Zuid-Vietnam gelegerde 45.000 man Zuidkoreaanse troepen terug te roepen. Voorts zou hij $ 3 mrd hebben verlangd voor de modernisering van de Zuidkoreaanse strijdkrachten, daar die anders niet opgewassen zouden zijn tegen een nieuwe agressie uit Noord-Korea. Agnew verklaarde op 26 aug. dat alle Amerikaanse troepen uit Zuid-Korea teruggetrokken zouden worden. zodra de modernisering van de Zuidkoreaanse strijdkrachten voltooid was. Dat kon mogelijk binnen vijf jaar het geval zijn. De vice-president achtte het zeer twijfelachtig of de VS na dat tijdstip nog een kleine ,,symbolische" strijdmacht in Zuid-Korea zouden achterlaten. De Zuiákoreaanse minister van voorlichting, Boem Shik Shin, zei op 27 aug. dat de mogelijkheid van een volledige terugtrekking van de Amerikaanse militairen bij de besprekingen tussen Agnew en Park in het geheel niet ter sprake was gekomen en dat Zuid-Korea nooit met het vertrek van 20.000 Amerikaanse militairen had ingestemd. De woordvoerder van het Witte Huis, R. Ziegler, wees erop dat de VS in elk geval hun verdragsverplichtingen tegenover Zuid-Korea zouden nakomen en dat zij nooit zouden toestaan dat Zuid-Korea in een positie zou komen, waarin het zich niet zelf kon verdedigen

FORMOSA. Hier sprak Agnew met president Tsjiang Kai-sjek en verzekerde hem dat de VS al hun verdragsverplichtingen zouden nakomen. De levering van Amerikaanse straaljagers aan Nationalistisch China werd overwogen.

ZUID-VIETNAM. Agnew voerde in Saigon besprekingen met president Thieu over binnenlandse hervormingen — vooral op landbouwgebied —, over de toestand in Cambodja, de opbouw van het Zuidvietnamese leger en de economische toestand van Zuid-Vietnam. De Zuidvietnamese president zou om militaire en financiële hulp ter waarde van $700 mln hebben verzocht. Agnew zou economische hervormingen, vooral in de financiële sector, hebben verlangd, maar tegelijk nieuwe Amerikaanse hulp ten bedrage van $150 mln hebben toegezegd.

CAMBODJA. Tijdens zijn bliksembezoek, het eerste van een lid van de Amerikaanse regering sinds 1953 (toen vicepresident Nixon), voerde Agnew besprekingen te Phnom Penh met premier Lon Nol. Hij zegde militaire en economische hulp toe, maar hij maakte duidelijk dat de VS in Cambodja niet militair betrokken wilden raken.

THAILAND. Hier stelde premier Thanom Kittikachorn voor het Vietnamiseringsprogramma uit te breiden tot andere Aziatische landen die in vrede, vrijheid en gerechtigheid geloven (Southeast Asianization).
Agnew stemde met deze suggestie in en zegde toe deze aan de Amerikaanse regering en het Congres ter overweging voor te leggen. Ook zou hij zich voor een handhaving van de Amerikaanse hulp ter hoogte van $ 100 mln hebben uitgesproken. Kittikachorn deelde mee dat de Thaise militairen in Zuid-Vietnam (12.000 man) in overleg met de bondgenoten etappegewijs zouden worden teruggetrokken, nu de kritieke situatie in eigen land hun aanwezigheid aan de grenzen met Laos en Cambodja noodzakelijk maakte. Over het vertrek van 10.000 van de 42.000 Amerikaanse militairen in Thailand voor juni 1971 zou Agnew geen nadere bijzonderheden hebben verstrekt. Over plannen Thaise troepen met Amerikaanse financiële hulp naar Cambodja te sturen zei minister van buitenlandse zaken, Thanat Khoman, dat zijn land een direct militair engagement in Cambodja wilde vermijden. Alleen in geval van acute bedreiging zouden troepen worden ingezet. (N Z Z, The Times. Le Monde. U S I S)

De Amerikaanse vice-president Agnew in gesprek met het Zuidkoreaanse staatshoofd

(Vor ber pag. 748 en 765)

KUNST

PRIJZEN

Algemeen

NIPKOW-SCHIJF 1970 Dimitri Frenkel Frank, o a samensteller en regisseur van ,Hadimassa", satirisch televisieprogramma Eervolle vermeldingen kregen de IKOR/CVK en de decor-ontwerper Roland de Groot In 1969 werd de schijf toegekend aan regisseur Bob Rooyens (shows)

PIERRE BAYLEPRIJS 1969 Anton T Kamphoff, danscriticus van de Paroolpers De Pierre-Bayleprijs wordt afwisselend toegekend op het gebied van architectuur, film, muziek, toneel, beeldende kunst, dans en literatuur (Zie ook onder letterkunde)

PRIJZEN VAN DE CULTUURRAAD De Cultuurraad van Vlaanderen heeft op 25 okt zijn 10-jarig bestaan gevierd en bij die gelegenheid het ,,Juweel van Vlaanderen 1969" en een bedrag van 100 000 fr overhandigd resp aan de theoloog Edward Schillebeeckx op en aan de Hamburgse maecenas dr Alfred Toepfer De prijzen werden beide laureaten toegekend voor hun grote verdiensten bij de verspreiding van de Nederlandse cultuur"

RALPF-WALDO-FORBESPRIJS : De hoofddirecteur van het Rijksmuseum van Amsterdam, dr A van Schendel, is in New York onderscheiden met de Ralph-Waldo-Forbesprijs, wegens zijn internationale verdiensten voor conservatie en restauratie van kunstwerken De prijs werd voor de derde keer uitgereikt

Beeldende Kunst

DAVID-RöELLPRIJS 1970 Toegekend aan Otto Treumann, als bekroning van zijn prestaties op het gebied van de affichekunst

PRIJS V D FUNDATIE V D VRIJVROUWE VAN RENSWOUDE 1970 Toegekeild aan de beeldhouwer Jan Maaskant

STAATSPRIJS VOOR BEELDENDE KUNST EN ARCHITECTUUR 1969: Toegekend aan de architect ir. W. van Tijen te Zandvoort, voor zijn gehele oeuvre.

TYPOGRAFIEPRIJZEN 1969 De typografieprijzen van de stad Amsterdam zijn toegekend aan de ontwerpers P Zwart en W de Ridder (resp de H N Werkmanprijs en Frans Duwaerprijs) Willem de Ridder kreeg zijn prijs voor de vormgeving van undergroundbladen en verzorging van drukwerk in de actueel-commerciesfeer

Journalistiek

LUCAS OOMSPRIJZEN: Aan 6 personen die zich in de Nederlandse journalistiek verdienstelijk hebben onderscheiden, werden op 11 dec. de Lucas Oomsprijzen uitgereikt:

— prof. dr. Karel van het Reve — categorie politiek;

— Michel van der Plas — maatsch. econcmisch;

— Renate Rubinstein — wetenschappelijk en recreatief;

— Bob Kroon — vertellende journalistiek:

— Kees Scherer — visuele journalistiek in kleur,

— Opland — politieke tekening

De extra ,,lofprijs" van f 5000 werd toegekend aan Renate Rubinstein, die haar prijs verdiende met artikelen over Egypte en Israël

PULITZERFRIJZEN Voor internationale berichtgeving Seymour Hersh, voor nieuwsfoto's Steve Starr en voor nieuwsmedia aan de ,,News Day'

DR M VAN BLANKENSTEINPRIJS De Volkskrant-redacteuren drs F E M L Rondagh en drs J T M Bank De prijs is bestemd voor journalisten die zich hebben beziggehouden met de stimulering en verbetering van de voorlichting over universitair onderwijs en wetenschap De prijs zal voortaan om de twee jaar worden toegekend

Letterkunde

AMSTERDAMSE POëZIEPRIJS 1969 Hans Favery, voor zijn bundel ,Gedichten '

AMSTERDAMSE PROZAPRIJS 1969 William D Kuik, voor zijn boek ,Utrechtse notities"

ARK VAN HET VRIJE WOORD-PRIJS 1969 Roger van de Velde voor ziin pamflet ,,Recht op antwoord

BOOKS ABROAD INTERNATIONAL PRIZE 1970 Deze vorig jaar ingestelde literatuur-prils werd voor het eerst toegekend aan de Italiaanse dichter Giuseppe Ungaretti

CONSTANTIJN HUYGENS-PRIJS 1970 De Vlaamse schrijver Maurice Gilliams, voor zijn gehele oeuvre.

FENIKSPRIJS 1970: Deze door de Rotterdamse Kunststichting ingestelde poëzieprijs (geldend voor Nederland, Vlaanderen en Zuid-Afrika), werd voor het eerst toegekend aan de dichter Jan G. Elburg. De prijs bedraagt f 15.000.

GOETHE-PRIJS : De Goethe-prijs, een van de grootste literaire prijzen van W.-Duitsland, is dit jaar toegekend aan de Hongaarse marxistische filosoof George Lukacs. Het is de eerste maal dat de prijs aan een buitenlander is uitgereikt.

GRAND PRIX DE LITTÉRATURE 1970: De Amerikaan Julien Green, woonachtig in Frankrijk. Schrijver van o.m. ,,Leviathan", ,,Minuit" en ,,Moira".

GRAND PRIX DE POÉSIE 1970: voor Jean Follain.

GRAND PRIX DU ROMAN 1969: Pierre Moustier.

HENRIëTTE ROLAND HOLSTPRIJS 1970 De schrijver Gerben Hellinga

JAN CAMPERTPRIJZEN 1970 De poezieprijzen van de Jan Campertstichting. zijn tcegekend aan Hans Vlek, voor zijn bundel ,,Een warm hemd voor de winter", en aan Rutger Kopland voor de bundel ,Alles op de fiets"

LUCY B EN C W VAN DER HOOGTPRIJS 1970 De schrijver Jacq Firmin Vogelaar, voor zijn boek ,,Het heeft geen naam"

MARTINUS NIJHOFPRIJS 1970 John Vanderbergh, o m vanwege zijn vertaling van ,,Ulysses" van James Joyce

NOBELPRIJS VOOR LETTERKUNDE 1970 De Russische schrijver Alexander Solsenitsjin, ,wegens de ethische kracht waarmee hij de onmisbare traditie van de Russische literatuur heeft voortgezet" Solsenitsjin behoort tot de zgn ,,dissidente schrijvers" van de SU en is reeds verschillende malen met de autcriteiten in conflict gekomen Op 4 nov 1969 werd de 51-jarige Solsenitsjin uit ae Russische schrijverbond gestoten wegens kritiek op de Russische maatschappij, en omdat hij zich niet zou hebben verzet tegen publikatie van enkele van zijn boeken in het westen (zie pag 295/2) De schrijver liet telefonisch weten de prijs te accepteren en naar Stockholm te zullen komen Eind nov echter maakte de Zweedse Nobelstichting bekend, dat de bekroonde schrijver niet zou komen In de weken na het bekend worden van de toewijzing Is Solsenitsjin het mikpunt geweest van felle kritiek in de Russische pers Ook het feit dat hem de prijs was toegewezen werd door Russische woordvoerders als een politieke manoeuvre verworpen De Russische schrijversbond zei in een verklaring ,,Zoals het publiek intussen al weet, is het werk van deze schrijver, dat naar het buitenland is gesmokkeld en daar werd gepubliceerd, door reactionaire westerse kringen voor anti-Sowjetrussische doeleinden gebruikt"

In 1958 kreeg eveneens een ,,dissidente" schrijver de Nobelprijs toegewezen Boris Pasternak accepteerde toen in eerste instantie de prijs, maar moest hem vervolgens weigeren *) De reden waarom Solsenitsjin niet naar Stockholm is gekomen zou liggen in de anost van de schrijver, na afloop van de prijsuitreiking niet meer in de SU te worden toegelaten **) Eind nov 1969 was reeds door de Russische schrijversbond gesuggereerd dat de schrijver de SU maar moest verlaten

---

* In 1965 kreeg de Russische schrijver Mikhail Sjolokow de Nobelprijs voor letterkunde. Sjolokow is een verdediger van het Sowjet-systeem en heeft zowel Pasternak als Solsenitsjin fel aangevallen.

** Alexander Solsenitsjin zou in een boodschap aan de Zweedse Academie hebben gezegd te hopen ,,dat mijn onvrijwillige afwezigheid geen schaduw zal werpen op de plechtigheid. Ook zou ik niet willen dat het feest door deze boodschap zou worden beïnvloed. Maar ik wil wel wijzen op de merkwaardige coïncidentie dat de dag van de uitreiking der Nobelprijzen tevens de verjaardag van de mensenrechten is. De prijswinnaars zullen de verantwoordelijkheid die dit samenvallen oplegt wel opmerken. In het stadhuis van Stockholm moet iedereen dat als een symbool opvatten", aldus de boodschap.

Alexander Isajewitsj Solsenitsjin werd geboren op 11 dec 1918 in Kislowodsk, een ,,herstellingsoord" aan de noordelijke voet van de Kaukasus Na de dood van zijn vader werd S opgevoed door zijn moeder, een lerares Zijn jeugdjaren bracht hij door in Rostow aan de Don S studeerde wis- en natuurkunde en volgde cursussen in geschiedenis filosofie en literatuur In zijn studietijd trad hij in het huwelijk met Natalya In de oorlog diende S bij de artillerie, werd kapitein en vocht lange tijd aan het front, waar hij diverse malen gewond raakte Hij kreeg hiervoor twee onderscheidingen In begin 1945 schreef hij in een brief aan een vriend kritisch over de wijze van oorlogvoeren van ,de man met de snor", waarmee hij kennelijk Stalin bedoelde De brief werd door agenten van de contraspionage onderschept In febr 1945 werd S iri Oost-Pruisen gearresteerd en in Moskou zonder proces tot 8 jaar gevangenisstraf veroordeeld Hij werd, na als dwangarbeider te hebben gewerkt, overgebracht naar een getto-achtig researchinstituut voor gevangen wetenschapsmensen en technici — een voorbeeld voor Mawrino in zijn boek ,,De eerste cirkel". Later verbleef hij in een werkkamp, waar

hij zijn beroemdste werk ,,Een dag in het leven van Iwan Denisowitsj" schreef. In deze tijd hertrouwde zijn vrouw en werd S. op priintieve wijze aan kanker geopereerd. Deze fase is terug te vinden in zijn boek ,,Het Kankerpaviljoen" waarin de hoofdfiguur Kostoglotow dergelijke ervaringen beschrijft. Op 5 mrt 1953, de dag van Stalins dood, werd hij uit het kamp ontslagen, maar moest zich vestigen in Dzjamboel Oblast in Centr.-Azië. Daar gaf hij onderwijs en begon met het schrijven van enkele novellen. Hij leed opnieuw aan kanker en ging te voet naar Tasjkent, waar hij in een hospitaal werd opgenomen — voorbeeld voor ,,Het Kankerpaviljoen" — en waar zijn ziekte tot staan werd gebracht.

In 1956 kreeg hij toestemming zich in Rjazan, 200 km ten Z.O. van Moskou te vestigen. Hier werkte hij als leraar tot eind 1962. Zijn vroegere vrouw liet zich opnieuw scheiden en keerde bij hem terug. Op 6 febr. 1937 werd S. gerehabiliteerd. Hij is nog steeds woonachtig in Rjazan. In de herfst van 1962 stuurde S. zijn novelle .,Een dag uit het leven van I.D." naar de uitgever van het liberale blad Novi Mir, Alexander Twardowski (vgl. pag. 296/2) Deze legde het boek ter goedkeuring aan partijleider Chroesjtsjow voor. Het CC gaf formele toestemming voor de publikatie. De uitgaven van het boek zijn in de SU zeer succesvol geweest. Op grond hiervan werd S. toegelaten tot de Russische schrijversbond, een zeldzame eer voor een debuterend schrijver,

In juli 1963 verscheen in Novi Mir van zijn hand ,,In het belang van de zaak". Hierin werd een stalinistische bureaucraat tegenover een onderwijzer uit de Chroesjtsjow-periode geplaatst. Het lokte kritiek uit van het officiële literaire tijdschrift Literatoernaya Gazeta. Het was het laatste in de SU gepubliceerd werk van S. Een toneelstuk, ,.Het hert en de hut", handelend over een werkkamp, werd op het laatste ogenblik door de autoriteiten verboden.

In het bijzonder na de afzetting van Chroesjtsjow half okt. 1964, werd de houding van partij- en regeringsfunctionarissen jegens S. scherper. Het boek ,,Een dag..." verd een uit de bibliotheken en er begon een lastercampagne: S. zou o.m. met de Duitsers gecollaboreerd hebben. In 1954 werd voorts de publikatie in Novi Mir van zijn roman ,,De eerste cirkel" verhinderd. In 1965 werd het archief van de schrijver in beslag genomen. Ook het eerste deel van ,,Het Kankerpaviljoen", hoewel goedgekeurd door de schrijversorganisatie, mocht niet worden gepubliceerd. Verder werd S. belet in het openbaar lezingen te houden.

In een brief d.d. 16 mei 1967 richtte S. zich in een brief tot het 4de nationale Sowjet-schrijverscongres tegen ,,de op den duur ondraaglijke onderdrukking waaraan onze literatuur sinds vele decennia bloot staat en die de schrijversbond zich niet langer moet laten welgevallen."

In een petitie aan het CC pleitten 82 vari de 6.500 leden van de bond ten gunste van S. Onder deze waren de dichters Jewtoesjenko en Vosnesenski (zie ook pag. 618/1-1969). S. zou zijn in beslag genomen manuscripten hebben teruggekregen. Van officiële zijde duurden de aanvallen echter voort.

In april 1968 protesteerde S. bij de schrijversbond, dat uitgevers in het westen manuscripten van ,,Het Kankerpaviljoen" en „De eerste cirkel" in handen hadden gekregen en deze wilden publiceren (hetgeen inderdaad gebeurde). De boeken waren door bewonderaars van S. overgetikt cn over de grens gebracht.

Op 10 mrt 1970 gaf S. een Zwitsers advocaat opdracht zijn belangen in het westen te verdedigen en elke niet geautoriseerde publikatie te vermijden. Inmiddels van S. op 12 nov. 1969 uit de schrijversbond gestoten. Enkele van zijn boeken zijn inmiddels ook in een Nederlandse vertaling verschenen.

P. C. HOOFTPRIJS 1969: Door de jury werd geadviseerd de prijs, die dit jaar zou worden toegekend voor een essay, niet uit te reiken.

PIERRE-BAYLEPRIJS 1970: De letterkundige Hans Warren voor zijn literaire kritieken in de Provinciaalse Zeeuwse Courant.

PULITZERPRIJZEN: Voor biografie aan Dean Acheson. Voor niet-romankunst aan Erik H. Erikson.

PRIX INTERALLIÉ 1970: Michel Deon, voor zijn roman ,,Les poneys sauvages".

PRIX FEMINA 1970: François Nourissier, voor zijn roman ,,La Creve".

PRIX CONCOURS 1970: Michel Tournier, voor zijn roman ,,Le roi des aulnes".

PRIX MÉDICIS 1970: Camille Bourniquel, voor zijn roman ,,Sélinonte ou la Chambre Imperiale". Een voor het eerst gegeven buitenlandse prijs voor een in het frans vertaald boek, ging naar de Italiaan Luigi Malerba voor zijn boek ,,Salto mortale".

PRIX RENAUDOT 1970: Jean Freustie, voor zijn roman ,,Isabelle ou l'arrière-saison".

ROBERT SCHUMANPRIJS Deze door de stichting FVS te Hamburg gegeven prijs, wordt verleend aan personen die zich bijzonder hebben ingespannen voor de ontwikkeling van de Europese gedachte, en werd dit jaar toegekend aan de Zwitserse schrijver Denis de Rougemont

SCRIPTORES CATHOLICI-PRIJS: De prijzen van de Vereniging van katholieke schrijvers (Scriptores catholici) gingen naar Maria Rossels voor haar roman Wacht niet op de morgen' en naar Lucien Guissard voor zijn essay ,,Littérature et pensee chretienne"

STAATSPRIJS VOOR KINDER- EN JEUGDLITERATUUR 1970 Toegekend dan de schrijfster Miep Diekmann, voor haar gehele oeuvre Deze driejaarlijkse prijs werd eerder toegekend aan Annie M G Schmidt en An Rutgers van der Loeff-Basenau

VIJVERBERGPRIJZEN Deze door de Jan Campertstichting toegekende prozaprijzen gingen naar Geert van Beek voor ,De steek van een schorpioen" en aan Ivo Michiels voor ,,Orchis Militataris'

Muziek

EUROVISIE SONGFESTIVAL 1970 Gewonnen door de 16-jarige Ierse scholiere Dana (Rosemary Brown) met het liedje ,,All kinds of everything" De tweede en derde prijs waren voor de Britse Mary Hopkin en de Duitse Katja Ebstein Het festival werd in Amsterdam gehouden

PRIX ITALIA 1970 In de categorie ,,muziekwerken" toegekend aan de Nederlandse componist Hans Kox voor diens compositie ,,In those days"

SCHNITGERPRIJS 1970 Jean-Paul Holstein uit Parijs voor zijn werk ,,Le trois du temps sacré"

VISSER-NEERLANDIAPRIJZEN Aan de volgende Vlaamse componisten zijn de Visser-Neerlandiaprijzen uitgereikt Albert Delvaux, Karel Goeyvaerts, Marinus de Jong, Willem Kersters, Victor Legley. Jan Louel, Louis de Meester en Renier van der Velden

WESSEL ILCKENPRIJS 1970 Willem Breuker, componist, orkestleider, saxofonist, avant-gardist

Toneel en Film

THEO D'OR 1970 Christine Ewert voor haar rol als het keukenmeisje Grusche in ,,De Kaukasische Krijtkring" van Brecht

LOUIS D'OR 1970 Henk van Ulsen voor zijn hoofdrol in ,,De heersende klasse" van Peter Barnes

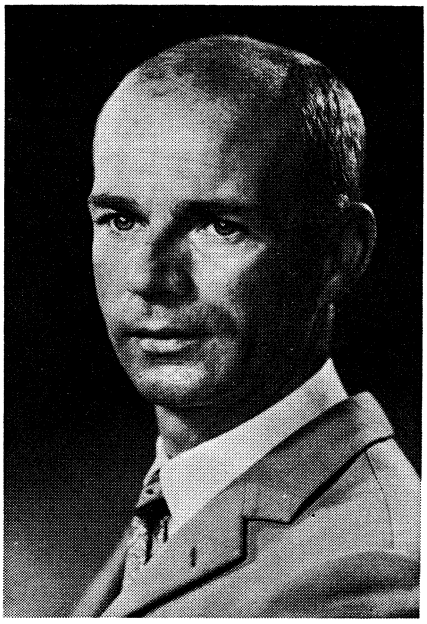

ARLECCHINO 1970 Frans van der Lingen voor zijn rol als pensionhouder Petey in Pinters ,,Het Verjaardagsfeest".

COLOMBINA 1970 Petra Laseur voor haar rol als Sonja in ,,Oom Wanja" van Tsjechow

DEFRESNEPRIJS 1969-'70 Theo Kling voor zijn regie van Peter Handkes Kaspar" bij Toneelgroep Theater De prijs werd in 1969 aan Peter Oosthoek toegekend

EDMOND MUSTINX-TONEELPRIJS 1969 Dimitri Frenkel Frank voor zijn gehele werk

PULITZERPRIJS Voor de neger-schrijver Charles Goldoni

FRANSE STAATSPRIJS VOOR TONEEL Deze prijs, die voor het eerst werd toegekend, is uitgereikt aan de toneelschrijver Eugene Ionesco De prijs wordt toegekend aan iemand, wiens werk en levensloop in heel bijzondere mate in dienst van het toneel hebben gestaan

FILMFESTIVAL CANNES 1970 Gouden Palm voor de Amenikaanse film ,,MASH' van Robert Altman Speciale prijs van de jury voor de Italiaanse film ,,Indagine su un cittadino" (onderzoek naar een burger) van Elio Petri Beste acteur Marcello Mastrioanni voor zijn rol in ,,Dramma del Gelosia", beste actrice de Italiaanse Ottavia Piccolo voor haar rol in ,,Metello" Twee juryprijzen gingen naar ,,Strawberry Statement" van de Amerikaan Stuart Hagman en ,,Magasiskola" (de valken) van de Hongaarse regisseur István Gaál.
De regie-prijs ging naar de Brit John Boorman voor zijn ,,Leo the Last", waarin Marcello Mastroianni de hoofdrol speelt
De debuutprijs was voor de Franse film ,,Hoa Binh" (half-documentaire over Vietnam) van Raoul Coutard

FILMFESTIVAL WEST-BERLIJN 1970 Na een conflict tussen de jury en een aantal deelnemers en journalisten werd het 20ste festival van West-Berlijn voortijdig afgebroken Het conflict ontstond toen de jury weigerde een Westduitse film (,,O K ' van Michael Verhoeven), waarin de verkrachting van en de moord op een Vietnamese vrouw door Amerikaanse soldaten wordt getoond, te beoordelen

OSCARS 1969. Beste film van het jaar 1969 ,,Midnight Cowboy" van de Britse regisseur John Schlesinger, die tevens de Oscar voor de beste regie kreeg De Oscar voor de beste buitenlandse film was voor ,,Z" van Costa-Gravas François Bonneet kreeg een individuele Oscar De componist Burt Bacharach kreeg twee Oscars voor zijn muziek in de viermaal bekroonde film ,,Butch Cassidy and the Sundance Kid", één voor de totale filmmuziek en een ander voor het liedje ,,Raindrops keep fallin' on my head", waarbij Hal David de tekst had geschreven De Oscar voor de beste acteur-prestatie ging naar de Amerikaanse acteur John Wayne, die hiermee voor het eerst in zijn 40-jarige carriere is bekroond Hij kreeg de onderscheiding voor zijn rol in ,,True Grit" De Britse actrice Maggie Smith kreeg een Oscar voor haar rol in ,,The prime of Miss Jean Brodie' Een extra-Oscar werd uitgereikt aan Cary Grant, die nog nooit eerder in de prijzen was gevallen ,,Hello Dolly" kreeg 3 Oscars als beste musical met de beste muziek De korte documentaire ,,Tsjechoslowakije 1969" werd eveneens met een Oscar beloond Jane Fonda werd verkozen als de meest populaire actrice voor haar rol in ,,They shoot horses, don't they?"

WETENSCHAP EN TECHNIEK

PRIJZEN

ERASMUSPRIJS 1969 Dr ing Hans Scharoun, Duits architect Geb 20 sept 1883 Opleiding aan de technische Hogeschool van Berlijn Hoogleraar aan de Academie voor Schone Kunsten te Breslau Hoofd van het instituut voor stadsplanning aan de universiteit van Berlijn President van de Academie aldaar Tot zijn belangrijkste werken behoren ontwerp nieuwe Berlijnse Operagebouw, Staatsbibliotheek van Berlijn (De op pag 814/1-1969 genoemde Erasmusprijs, is de voor 1968 toegekende prijs)

FRANQUI-PRIJS 1970 Prof Radu Balescu (38), buitengewoon hoogleraar aan de franstalige vrije universiteit van Brussel Balescu is een specialist in de statistische mechanica en inzonderheid in de kinetische theorie van de plasma's

NOBELPRIJS VOOR ECONOMIE 1970: Prof. Paul A. Samuelson (VS) De oriis werd hem toegekend ,,voor het wetenschappelijke werk waardoor hij de statische en dynamische economische theorie heeft ontwikkeld, en actief heeft bijgedragen tot de verbetering van het peil van de analyse in de ecoiioinische wetenschap '
Paul Anthonv Samuelson (geb 15 mei 1915) studeerde in Chicago en aan de Harvard Universiteit In 1940 werd hij professor in de economie aan het Technologisch Instituut van Massachusetts In 1948 verscheen zijn beroemde boek ,,Economics an introductory analysis', een studieboek dat ook aan Nederlandse scholen en universiteiten in gebruik is Momenteel is prof Samuelson hoofd van het Technologisch Instituut waar hij in 1940 zijn loopbaan begon In de tussenliggende jaren bekleedde hij een groot aantal functies, waaronder enkele als adviseur van o m de presidenten Eisenhower, Kennedy en Johnson In 1961 schreef hij voor president Kennedy een rapport over de toestand van de Amerikaanse economie. Van deze theoretische economist verscheen voorts het boek ,,Foundations of Economic Analysis", dat vooral imponeert door de wijze waarop de formele mathematische gelijkheid van alle leerstukken uit de economie als keuzevraagstukken wordt gedemonstreerd

NOBELPRIJS VOOR GENEESKUNDE 1970: sir Bernhard Katz (Eng), dr. Ulf von Euler (Zwed) en dr Julius Axelrod (VS) De prijs werd aan deze drie hoogleraren toegekend, vanwege de ontdekkingen die zij deden bij hun onderzoek van menselijke zenuwcellen Deze ontdekkingen kunnen leiden tot nieuwe geneesmiddelen voor nerveuze en mentale stoornissen Onafhankelijk van elkaar werkend hebben zij gegevens verkregen over de manier waarop boodschappen tussen zenuwcellen worden overgebracht Het ontdekken van ,,chemische boodschappers" heeft het mogelijk gemaakt van te voren na te gaan hoe het zenuwstelsel zal reageren op medicijnen tegen ziekten. uiteenlopend van hoge bloeddruk tot de ziekte van Parkinson Prof Katz (59) studeerde van 1935 tot 1939 aan University College in Londen en verrichtte vervolgens verschillende onderzoeken in het ziekenhuis van Sydney in Australie In 1945 keerde hij in Londen terug, waar hij assistent-directeur voor biofysisch onderzoek bij de Royal Society werd In 1952 werd hij hoofd van de biofysische afdeling van University College
Prof Axelrod (58) studeerde aan de Universiteit van New York, waar hij in 1941 promoveerde In 1955 behaalde hij een doctoraat in de wijsbegeerte aan de Universiteit van Washington Van 1935 tot 1946 werkte prof Axelrod als chemicus in het laboratorium voor industriele hygiene Later werd hij hoofd van de farmacologische afdeling van het laboratorium voor klinische wetenschappen aan het Nationale Instituut voor Gezondheid in Bethesda
Prof Ulf von Euler is in 1905 in Stockholm geboren, waar hij ook zijn studies deed In 1930 werd hij assistent-professor in de farmcalogie en in 1933 in de fysiologie Hij heeft onderzoek verricht in Londen. Birmingham, Gent en Buenos Aires

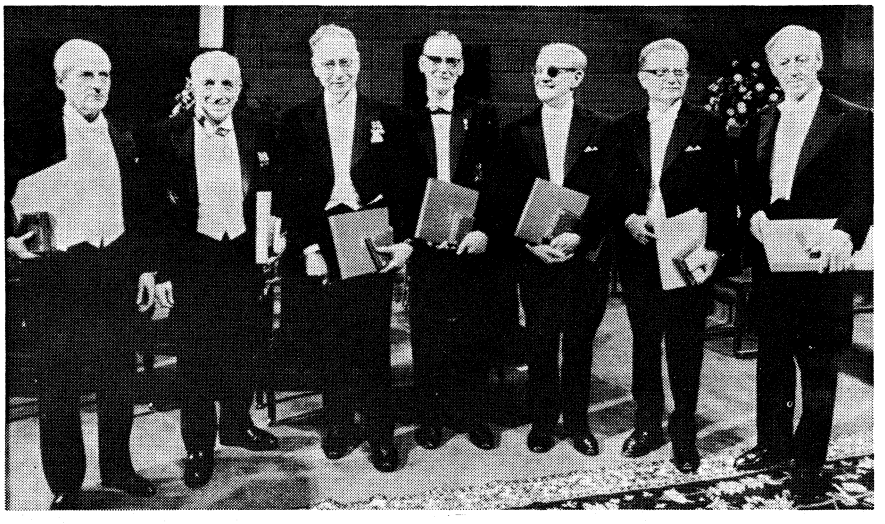

Op 10 dec zijn in Stockholm voor de zeventigste keer de Nobelprijzen (ter waarde van ca f 300 000 elk) uitgereikt V l n r Luis Leloir, Louis Neel, Bernhard Katz, Ulf von Euler, Julius Axelrod, Paul Samuelscn en Hannes Alvfen De Russische schrijver Solsenitsjin was niet in Stockholm aanwezig Voor het eerst sinds tien jaar zond de Zweedse televisie geen rechtstreeks verslag van de plechtigheid uit, naar wordt aangenomen omdat de bijeenkomst te lang duurde en de redevoeringen te techrisch waren voor een groot publiek

NOBELPRIJS VOOR NATUURKUNDE 1970 Louis Néel (Fr) en Hannes Alfven (Zwed) De prijs werd aan beide geleerden toegekend voor hun ‚baanbrekend onderzoek op het gebied van het antiferro-magnetisme en ferromagnetisme, wat heeft geleid tot belangrijke toepassingen in de vaste-stof-fysica" Louis Néel werd op 22 nov 1904 in Lyon geboren Hij studeerde in zijn geboortestad en in Parijs en behaalde zijn doctoraal in 1932 Hij werd hoogleraar in de natuurkunde aan de Universiteit van Straatsburg (1937) en was vanaf 1945 hoogleraar in de experimentele natuurkunde aan de Universiteit van Grenoble In 1957 werd hij directeur van het nucleaire studiecentrum aan het Polytechnisch Instituut van Grenoble Prof Alfven werd in 1908 geboren Sinds 1940 is hij verbonden aan het Koninklijke Instituut voor Technologie in Stockholm, waar hij achtereenvolgens professoraten bekleedde voor theorie van de elektriciteit, elektrotechniek en werking van de plasma's Hij is lid van de Zweedse Wetenschappeliike Academie

NOBELPRIJS VOOR SCHEIKUNDE 1970 Luis Leloir (Argentinie). In het rapport van de Koninklijke Zweedse Academie voor Wetenschappen wordt gesteld, dat weinig ontdekkingen zo belangrijk zijn geweest voor het biochemisch onderzoek, als die van Leloir. Zijn onderzoekresultaten hebben ook grote betekenis voor de psychologie en de geneeskunde, aldus het rapport De bekroonde geleerde (64) is verbonden aan het Instituto de Investigaciones Rioqumicas van de faculteit der Wis- en Natuurkunde van de Universiteit van Buenos Aires. De prijs wordt hem verleend vanwege zijn ontdekking van de suiker-nucleotiden en hun aandeel in de biosynthese van carbohydraten

VAN TIENHOVENPRIJS 1970: De directeur van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten, mr H P Gorter uit A'dam, heeft deze prijs, die wordt verleend door de stichting FVS, gekregen, wegens zijn verdiensten voor de natuurbescherming.

VAN DANTZIG-PRIJS 1970 Prof dr W R van Zwet uit Leiden, voor zijn bijzondere verdiensten op het gebied van de statistiek De vijfjaarlijkse prijs is hiermee voor de eerste maal uitgereikt

Nobelprijs voor de vrede

Op 10 dec werd in Oslo de Nobelprijs voor de vrede 1970 uitgereikt aan de Amerikaanse landbouwkundige Norman Borlaug Dr Norman Ernest Borlaug is de uitvinder van nieuwe graansoorten, waardoor in India, Pakistan en Mexico de graanoogst aanzienlijk vergroot is Het Nobelprijs-comité zei in een ongewoon lange verklaring „Als de economen en politici in de wereld dr Borlaugs prestaties op het gebied van de voedselproduktie konden evenaren voor een even**wichtige ontwikkeling** van de Derde Wereld, zouden zij [illegible] **met** groter **optimisme** de **wereldvrede tegemoet** kunnen **zien.**" Dr. **Borlaug** (56), **de** „vader van de [illegible] Revolutie" **werd in 1943** door [illegible] **Foundation naar Mexico** gezonden met de opdracht d m v onderzoekingen de slechte Mexicaanse tarwe-oogsten te verbeteren Hij werkt nog steeds als een der directeuren van het internationale centrum voor verbetering van tarwe en mais De afgelopen 20 jaar heeft hij de Mexicaanse graanoogst zien verdrievoudigen Norman Borlaug, die van Noorse afkomst is, werd gekozen uit 38 kandidaten. w o de Braziliaanse bisschop Dom Helder Camara

NECROLOGIEEN

BEHOGNE, OSCAR, Belgisch staatsman, overleden op 13 dec te Nalinnes

Behogne werd op 2 febr 1900 in een arbeidersgezin te Couillet geboren, werkte tot zijn 23ste jaar in mijnen en fabrieken en werd dan vakbondssecretaris van de christelijke mijnarbeiders te Charleroi en in 1928 adjunct-nationaal-secretaris van de christelijke arbeidersbeweging In 1939 werd hij kamerlid voor Charleroi, hij zou in de Kamer blijven zetelen tot 1964 Tijdens de oorlog zat hij in het verzet Hij werd in mei 1943 door de Duitsers aangehouden en verbleef tot aan de bevrijding in concentratiekampen Van 1947 tot 1954 zetelde hij onafgebroken in diverse regeringen, als minister van openbare [illegible] erken of van arbeid en sociale voorzorg Van 1958 tot 1961 was hij opnieuw minister van arbeid. In 1966 verleende de koning hem de titel van minister van state

CUSHING, kardinaal RICHARD JAMES, voormalig r -k aartsbisschop van Boston, overleden op 2 nov te Boston

Richard Cushing werd op 24 aug 1895 als zoon van Ierse immigranten te Boston geboren Hij bezocht het Boston College, maar brak zijn studie na twee jaar af voor een opleiding aan het St John's Seminary te Boston In 1921 tot priester gewijd, werd Cushing in 1939 hulpbisschop van Boston als opvolger van kardinaal Spellman In 1944 werd hij benoemd tot aartsbisschop Paus Johannes XXIII verhief hem in 1958 tot kardinaal

Voor charitatieve doeleinden — ziekenhuizen, scholen e d — en voor de missie (vooral in Latijns-Amerika) verzette Cushing veel werk In 26 jaar wist hij hiervoor meer dan $ 100 mln bijeen te brengen Kort voor kerstmis 1961 zamelde hij op één dag $ 2,9 mln in als losgeld voor de bij de actie in de Varkensbaai gevangen genomen Cubanen. Hij was zeer bevriend met de familie Kennedy en weigerde het huwelijk van Jackie Kennedy met Onassis te veroordelen Tijdens het Vaticaans Concilie pleitte hij voor vriendschap met andere christelijke kerken en toonde hij zich voorstander van de formele onschuldigverklaring van de joden aan Christus' dood Sommige van zijn voorkeuren leidden tot controverses, zoals zijn lof voor het anti-cornmunisme van de John Birch Society en zijn waardering voor het optreden van Billy Graham maar toch was Cushing, een uiterst sober mens, waarschijnlijk de meest *ge*liefde dignitaris van de r -k kerk in Amerika, aldus T h e T i m e s (3-11)

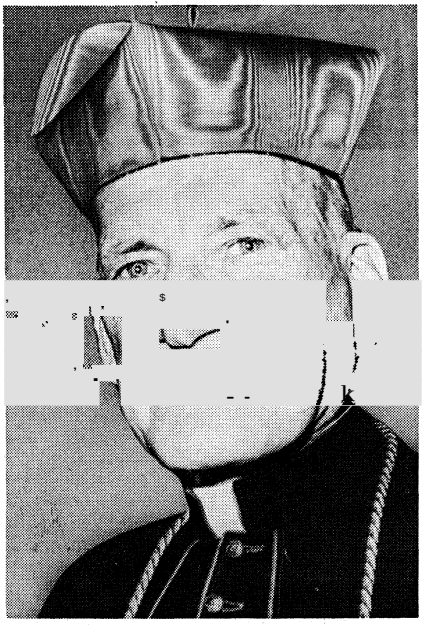

DYCK, baron LEO VAN, Belgisch bedrijfsleider, overleden op 1 nov te Antwerpen.

Leo van Dyck werd op 12 mdart 1888 te Antwerpen geboren Hij kwam als 14-jarige in dienst bij Bell Telephone en werkte zich daar snel op Nog vrij jong werd hij met belangrijke studieopdrachten naar de VS gestuurd Achtereenvolgens algemeen directeur, afgevaardigde-beheerder en voorzitter van de raad van beheer van Bell Telephone, speelde hij een uiterst belangrijke rol in het industriele en commerciele expansieproces van de Antwerpse agglomeratie In 1957 werd hij in de adelstand opgenomen

EIJSDEN, MATTHIEU VAN, Nederlands acteur, 8 nov op 74-jarige leeftijd overleden te Haarlem

Van Eijsden ving zijn toneelloopbaan in 1921 aan, bij de Nederlandsche Toneelvereniging van Heijermans Daarna trad hij verscheidene jaren op in operette, revue en cabaret Vervolgens was hij weer verbonden aan verscheidene toneelgezelschappen, zoals het Centraal Toneel, het ensemble Ruys en het Residentie Toneel Voorts speelde hij in meer Nederlandse films dan enig ander acteur, namelijk 32

Zijn laatste verbintenis was bij het Rotterdams Toneel, van 1959 tot 1962

JESPERS, OSCAR, Belgisch beeldhouwer, overleden op 1 dec te St-Lambrechts-Woluwe.

Hij werd geboren te Borgerhout op 22 mei 1887 en wordt algemeen beschouwd als de belangrijkste Vlaamse expressionistische beeldhouwer Van zijn omvangrijk oeuvre (275 beelden en een grote hoeveelheid tekeningen) worden dikwijls vermeld de St-Antonius in het Museum of Modern Art te New York, de borstbeelden van Tijtgat en Van de Velde en het grafmonument van Paul van Ostayen die zijn intieme vriend was Jespers doceerde aan de nationale hogere school voor bouw- en sierkunsten te Brussel en aan de Jan van Eyck-academie te Maastricht

MEYER, MAURITS DE, Belgisch volkskundige, overleden op 24 nov. te Wilrijk.

Hij werd geboren op 2 maart 1895 te Elversele (Oost-Vlaanderen). studeerde geschiedenis en klassieke filologie aan de rijksuniversiteit te Gent en werd spoedig een van de leidende figuren in de Vlaamse uitgeverswereld. Ruim 35 jaar directeur van de Standaard-Uitgeverij, behoorde hij tot de stichters van d Vereniging ter bevordering van het Vlaamse Boekwezen Als volkskundige publiceerde hij honderden deskundige bijdragen, ook gaf hij talloze oude sprookjes en kinderverhalen uit In 1962 ontving hij voor een folkloristische studie de internationale prijs van Palermo en in 1966 de Joost van den Vondelprijs De laatste jaren voor zijn dood werkte hij mede aan een tiendelige volkskundige atlas over België en Nederland

MIKOJAN, ARTEM IWANOWITSJ, Russisch vliegtuigontwerper, op 10 dec te Moskou overleden

Artem Mikojan, een broer van ex-president Anastas Mikojan, werd in 1905 geboren en kreeg zijn opleiding aan de Zjoekowsky luchtmachtacademie Samen met M I Goerewitsj ontwierp hij de MIG-vliegtuigeii, als eerste de MIG-1 in 1939-40 Hij had de rang van luitenant-generaal en was vice-vocrzitter van de Opperste Sowjet Voor zijn werk werd hij vele malen onderscheiden, o a 4 maal met de Lenin-prijs en 3 maal met de Staiin-prijs

MINNAERT, MARCEL GILLES JOZEF, Vlaams sterrenkundige, op 29 okt te Utrecht overledcn.

Minnaert werd gebaren cg 12 febr 1893 te Brugge, prcmoveerde in 1914 tot doctor in de biologie aan de rijksuniversiteit te Gent en werd er tijdens de eerste wereldoorlog — toen de universiteit door de Duitse bezetter vernederlandst werd — docent in de natuurkunde Na de oorlog week hij uit naar Nederland, waar hij in Leiden en Utrecht natuurkunde ging studeren en in 1925 promoveerde op een proefschrift over onregelmatige straalkromming Hoogleraar te Utrecht, was hij van 1937 tot 1963 directeur van de aldaar gevestigde Sterrenwacht Tijdens de tweede wereldoorlog werd hij twee jaar gegijzeld in het kamp van Sint-Michielsgestel in Noora-Brabant
Prof Minnaert wordt beschouwd als een van de grondleggers van de kwantitatieve zonnespectroscopie Tot zijn belangrijkste werken behoren ,,Utrecht Photometric Atlas of the solar spectrum" en ,,De natuurkunde van het vrije veld" Ook verzorgde hij een verzamelbundel ,,Dichters over sterren"
Prof Minnaert maakte deel uit van het College van Supervisoren van Keeaings Historisch Archief

PAULSEN, DORA, cabaretiere, 2 dec op 72-jarige leeftijd te Amsterdam overleden

Zij werd in Berlijn geboren en ontwikkelde zich daar tot een gevierd actrice en cabaretiere In 1934 vluchtte zij naar Nederland en verwierf daar toen grote bekendheid door haar optreden in het Theater der Prominenten van Rudolf Nelson in het Amsterdamse Tuschinskitheater In de oorlog speelde zij een actieve rol in het verzet Nadien was zij o a jaren docente aan de Academie voor Kleinkunst

PETER II, ex-koning van Joego-Slavie, op 3 nov te Los Angeles overleden

Peter werd 6 sept 1923 te Belgrado geboren Nadat zijn vader Alexander I op 9 okt 1934 te Marseille was vermoord, werd Peter tot koning uitgeroepen. Tevens werd een regentschapsraad o l v zijn oom prins Paul benoemd
In de nacht van 26 op 27 maart 1941 voerden Servische militairen o l v gen Simovic een staatsgreep uit Prins Paul vluchtte naar Griekenland en Peter besteeg de troon
Op 6 april 1941 vielen Duitse troepen en hun bondgenoten Joego-Slavie binnen De koning week na enkele dagen uit naar Athene en vandaar naar Londen In maart 1944 huwde hij prinses Alexandra van Griekenland In nov 1944 sloot de pasbenoemde premier van de Joegoslavische regering in Londen, Subasic, een akkoord met Tito over de vorming van een voorlopige coalitieregering en de instelling van een regentschapsraad Na hevig verzet van koning Peter werd dit akkoord eind februari 1945 uitgevoerd. Bij de in nov 1945 gehouden verkiezingen verwierf Tito's lijst 90% van de uitgebrachte stemmen De gekozen constituerende vergadering, die op 29 nov 1945 bijeenkwam, besloot direct tot afschaffing van de monarchie
Sindsdien woonde de afgezette koning Peter met zijn gezin afwisselend in Engeland, Frankrijk en de VS

PIPINELIS, PANAYOTIS, Grieks politicus, op 19 juli overleden te Athene

Pipinelis werd op 21 maart 1899 te Piraeus geboren, studeerde recnten en politieke wetenschappen in Zwitserland, en begon zijn loopbaan als diplomaat in 1922. Hij was o.a. ambassadeur te Boedapest, te Sofia en te Moskou. Van 1945-47 was hij een van de voornaamste adviseurs van koning George II. Na diens dood was hij tot jan. 1950 permanent staatssecretaris van buitenlandse zaken, vervolgens minister van buitenlandse zaken (1950) en permanent vertegenwoordiger bij de NAVO (1952).
In 1953 trok Pipinelis zich uit de diplomatieke dienst terug en begaf hij zich in de binnenlandse politiek. Bij de verkiezingen van 1958 en 1961 werd hij als kandidaat van de Nationale Radicale Unie verslagen. Van 1961-63 is hij minister van handel. Na het ontslag op 17 juni 1963 van Karamanlis vormt Pipinelis een zakenkabinet, dat tot 28 sept. van dat jaar aanbleef. De verkiezingsoverwinning van de Unie van het Centrum bracht Pipinelis in de gelederen der oppositie, waar hij — sinds 1963 parlementslid — als leider van de rechtervleugel van de ERE optrad.
Op 3 april 1967 werd Pipineiis minister van economische coördinatie in het kabinet-Kanellopoulos, dat 18 dagen later door de militaire staatsgreep ten val kwam. Aanvankelijk trok Pipinelis zich uit het openbare leven terug, maar in nov. 1967 tijdens de Grieks-Turkse crisis rond Cyprus werd hij minister van buitenlandse zaken. Hij bleef als enige burgerpoliticus de junta trouw, ook na de mislukte coup van koning Constantijn, met wie hij overigens contact bleef houden.

RULER, A A VAN, kerkelijk hoogleraar aan de RU te Utrecht, aldaar op 15 dec overleden

Arnold Albert van Ruler werd op 10 dec 1908 te Apeldoorn geboren, studeerde aan de RU te Groningen en prumoveerde daar in 1947 op het proefschrift ,,De vervulling van de wet". Inmiddels diende hij de hervormde gemeente te Hilversum als predikant In 1947 werd hij benoemd tot hoogleraar van de hervormde kerk aan de theologische faculteit van de RU te Utrecht
Prof Van Ruler heeft veel gepubliceerd Hij hield zich o a intensief bezig met het vraagstuk van de christelijke staat Voor de oorlog verscheen zijn ,,Kuyper's idee ener christelijke cultuur", na de bevrijding kwam zijn grote boek over ,,Religie en politiek", gevolgd door ,,Visie en Vaart" en ,,Droom en gestalte". Hij heeft ook verscheidene geschriften gepubliceerd rondom de nieuwe kerkorde van de hervormde kerk Binnen deze kerk trachtte hij een brug te slaan tussen de aanhangers van de ,,moderne orthodoxie" en de ,,bevindelijke" groepen Velen waren het met Van Rulers zienswijzen nogal oneens, maar algemeen werd hij als een van de belangrijkste Nederlandse theologen beschouwd
Grote bekendheid kreeg hij door zijn ,,morgenwijdingen" voor de AVRO-radio

RICCI, NINA, mode-ontwerpster, op 28 nov te Parijs overleden op 87-jarige leeftijd

In 1883 werd zij als Maria Nielli te Turijn geboren In 1932 opende zij een modehuis in Parijs, waarmee zij internationale vermaardheid verwierf Naast de haute couture houdt het huis Ricci zich bezig met de produktie van parfums. bontkleding, sjaals en andere accessoires

SLIM, VELDMAARSCHALK WILLIAM JOSEF, Burggraaf van Yarralumla en Bishopton. Brits legerofficier. overleden 14 dec. 1970.

William Josef Slim werd op 6 augustus 1891 geboren en was aanvankelijk als kantoorbediende, onderwijzer en technicus werkzaam. Hij nam als officier deel aan WO I, waar hij zich verscheidene malen onderscheidde. Na de oorlog ging hij in het Britse leger in India en wel bij het befaamde Gurkha regiment, waar hij snei carrière maakte. In WO II kreeg hij het commando van de 10de Indische divisie, waarmee hij in Syrië, Perzië en Irak diende. In 1942 kreeg hij het bevel over het le Birma Corps, later over het XIV Leger in welke hoedanigheid hij een groot aandeel heeft gehad in de strijd tegen de Japanners. In 1949 werd hij veldmaarschalk. In 1952 werd hij benoemd tot gouverneur-generaal van Australië, een functie die hij tot 1960 heeft bekleed, in welk jaar hij in de adelstand werd verheven.

UNRUH, FRITZ VON, Duits schrijver, op 28 nov te Dietz aan de Lahn overleden

Hij werd op 10 mei 1885 te Koblenz geboren als zoon van een generaal In de eerste wereldoorlog diende hij als vrijwilliger, nadat hij voordien enige tijd beroepsmilitair was geweest In 1911 schreef hij het toneelstuk ,,Offiziere"
Zijn oorlogservarangen maakten Von Unruh tot een overtuigd pacifist Zijn oorlogsjournaal ,,Opfergang" (1916) gaf een eerste beschrijving van de slag bij Verdun Hij werd bekend door zijn antimilitaristische romans en expressionistische toneelstukken Hierdoor raakte hij soms in conflict met de overheid Zijn drama ,,Prinz Louis Ferdinand" (1913) werd door de keizer verboden, het drama ,,Ein Geschlecht" (1917) door de generale staf In zijn expressionistische periode schreef hij verder o a ,,Platz" (1920) en ,,Stürme' (1923) Later wijdde hij zich o a aan het historische drama, zoals ,,Bonaparte" (1926)
In 1932 organiseerde hij een oppositiebeweging tegen Hitler en het jaar daarop moest hij Duitsland verlaten Uiteindelijk vestigde hij zich in 1940 in de VS
In 1948 keerde hij naar Duitsland terug Sindsdien schreef hij o a nog ,,Wilhelmus" (1953) over Willem van Oranje als symbool van het verzet Hij verwierf tal van onderscheidingen, zcals de Goetheprijs, de Kleist-prijs en de Schiller-prijs

ZIMMER, LOUIS, Belgisch uurwerkbouwer, overleden op 12 dec 1970 te Lier

Zimmer werd geboren te Lier op 8 sept 1888 Zoon van een Waals uurwerkmaker, legde hij zich van jongsaf op de vervaardiging van klokken en uurwerken toe
Hij werd wereldberoemd door de bouw van de z g Jubelklok met astronomisch studio, die ondergebracht is in de Zimmertoren te Lier Ook vervaardigde hij de z g wonderklok met de bijna honderd wijzerplaten die in de EXPO 1935 tentoongesteld werd en van 1938 tot 1945 in het wetenschapsmuseum van New York prijkte

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

Definitieve index op deel XXIV

JANUARI - DECEMBER 1970

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), J. Spaans, H. Beijersbergen, voor België: P. H. Rock, M. Ruys.

Uitgevers: N.V. Int. Uitg. en Handelmij. „Systemen Keesing". Adm. Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam. Telefoon 719444 (4 lijnen), Postrekening 37672 — Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-16. Antwerpen-Deurne' Telefoon 24.38.92. Postcheck 127.75. Adres Redactie: Ruysdaelstraat 71-73. Amsterdam-Z. Telefoon (020) 714359.

College van Supervisoren

BERNET KEMPERS, prof. dr. K. PH., Oud-Hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

BREYNE, dr. A., Lector aan de Rechtsfaculteit bij de Universiteit te Leuven.

COPPE, prof. dr. A., Oud-Minister van Economische Zaken, Hoogleraar aan de School voor Economische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Leuven, Lid van de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

DHONT, dr. J., Hoogleraar in de hedendaagse geschiedenis aan de Rijksuniversiteit van Gent.

DUDOK, dr. G. A., Oud-Privaat-docent aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

GAAY FORTMAN, prof. mr. W. F. DE, Hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

GENIE, dr. Ger., Conservator aan de Rijksfaculteit Landbouwwetenschappen te Gent.

HEYERICK, drs. E. M., Adviseur bij het Ministerie van Economische Zaken te Brussel, Professor aan het Vormingscentrum voor Maatschappelijk Dienstbetoon te Gent.

HOUTTE, prof. J. M. J. VAN, Belgisch Oud-Minister van Financiën, lid van de Belgische Senaat, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit van Gent en van Luik.

LAMBERTY, dr. M., Hoogleraar aan het Universitair Instituut voor de Overzeese gebieden te Antwerpen, Ere-Directeur bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

MALIEPAARD, ir. C. H. J., Oud-raadadviseur aan het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (Den Haag).

PEETERS, dr. W., Oud-Kabinetchef van de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg, Ambtenaar bij het Ministerie van Arbeid (Brussel).

PELEMANS, dr. W., Leraar in de geschiedenis aan het Conservatorium te Mechelen, muziekcriticus bij „Het Laatste Nieuws".

PLUYMERS, dr. JOS., Directeur van Administratie bij het Belgische Zeewezen, Rijkscommissaris bij de Onderzoekraad der Zeevaart.

POS, W. PH., Oud-directeur van de Academie voor Dramatische Kunst „De Toneelschool" te Amsterdam.

REICHLING, prof. dr. A. J. B. N., Oud-Hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

ROODENBURG, drs. S., Rector van het P. C. Hooft Lyceum te Amsterdam.

BELANGRIJK

Deze index vervangt alle in 1970 verschenen indices, welke derhalve vernietigd kunnen worden.

Men zij er op bedacht, dat een aantal gebeurtenissen die in 1970 plaatsvonden, niet meer konden worden verwerkt. Men zie daarvoor deel XXV.

HET GEBRUIK VAN DE INDEX

Keesings Historisch Archief (KHA) legt wekelijks het belangrijkste vast van hetgeen er in de wereld geschiedt. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - **alfabetisch-systematisch** gedeelte (I), een jaarlijks verschijnend naamregister (II), een lijst met veel voorkorr.ei.de afkortingen (III) en een jaarkalender (IV).

Aan het begin van ieder kalenderjaar worden de indices van het voorafgaande jaar samengevat in een permanente index.
Hieronder vindt men enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index.

DE ALFABETISCH-SYSTEMATISCHE INDEX

Met ingang van de index over 1963 zijn ook de op resp. Europa en Amerika betrekking hebbende regionale kwesties en organisaties ondergebracht in de speciale afdelingen: Europa (Oost), Europa (West) en Amerika (Noord- en Latijns-j. In de oudere jaargangen zoeke men hiervoor onder de afdeling Internationaal.

AFDELINGEN —De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal AFDELINGEN gerangschikt. Deze afdelingen omvatten — in alfabetische volgorde — de LANDEN en verder de volgende begrippen: AFBEELDINGEN (Foto's en Tekeningen, Grafieken. Landkaarten). AMERIKA, AFRIKA, AZIË, BIOGRAFIEEN, EUROPA (Oost- en West-), GEESTELIJK LEVEN. INTERNATIONAAL, **KUNST,**] **NECROLOGIEEN,** SCANDINAVIE, ' . **N, WETENSCHAP EN TECHNIEK.**

RUBRIEKEN — De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige RUBRIEKEN, t.w. ALGEMEEN — ECONOMIE, **FINANCIËN** EN SOCIALE ZAKEN — OVERZEESE GEBIEDEN — POLITIEK (Binnenlandse) — POLITIEK **(Buitenlandse).** In de afdeling INTERNATIONAAL zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken; conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:

GEMEEN, CONFERENTIES, ECONOMIE, FICIËN EN SOCIALE ZAKE ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING, ORGANISATIES EN VERDRAGEN.

WIJZE VAN INDICEREN — De in KHA opgenomen berichten zijn — zeer kort omschreven — ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (bv. 160/1 = pagina 160, le kolom).

BIJZONDERHEDEN — Duitsland is gesplitst in drie afdelingen, t.w. DUITSLAND (ALGEMEEN), DUITSLAND (OOST) en DUITSLAND (WEST). In de afdeling DUITSLAND (ALGEMEEN) zijn uitsluitend de berichten ondergebracht, die betrekking hebben op de (internationale) kwesties-Duitsland en -Berlijn.

Hetzelfde geldt voor VIETNAM (NOORD), VIETNAM (ZUID) en VIETNAM (ALGEMEEN), waar zaken betreffende de kwestie-Vietnam zijn ondergebracht.

BELANGRIJKE TEKSTEN — Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).
Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)
Verdrag van Brussel 7524 (1948)
Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)
Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)
Statuut van de Raad van Europa 8207 (1949)
XTC-overeenkonte Indonesië 8403 (1949)
Plan-Schuman 8826 (1950)
Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)
Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)
Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)
Vredesverdrag met W. Duitsland 10029 (1952)
Akkoorden van Genève inz. Indo-China 11381 (1954).
Europees verdrag i.z. de Rechten van de Mens 11425 (1954)
Verdedigingsverdrag voor Z.O. Azië 11487, 11511/1 (1954)
Parijse Akkoorden 11559 (1954)
Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)
Verdrag van Warschau 11906 (1955)
Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)
Belgisch schoolpakt 14451 (1958).
verklaring van- osk kou (81 commun. partijen) 16193 (1960).
Europees Sociaal Handvest 677 (1961)
Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30(1961).
Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963).
Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

OUDE JAARGANGEN — Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste vijftien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag. 1- 1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag. 1413- 2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag. 2843- 4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag. 4279- 5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag. 5583- 6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag. 6789- 7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag. 7887- 9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag. 9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag. 10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag. 11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag. 12919-13750	nog voorradig
Deel	XII	(1958)	pag. 13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag. 14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag. 15399-16230	idem

De delen XV t/m XXIV (1961 t/m 1970) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn nog leverbaar.

I ALFABETISCH-SYSTEMATISCHE INDEX

Afbeeldingen

Abraham, K., lid Congrespartij India 55
Agnew, S., vice-pres. VS, met Park Tsjoeng Hie 811
Agnon, S. J., Isr. schrijver en Nobelprijswinnaar 208 (portr.)
Ahlers, C., reger. woordvoerder Dld (W.) 506 (portr.)
Alessandri dr. J., pres. kand. Chili 562
Alexius, patriarch v. Moskou 685 (portr.)
Alfrink, B,, kard. Nederland, tijdens pastoraal concilie 145
Allende, S., pres. kand. Chili. tiidens verk. campagne 561
Alfven, H,, Nobelprijswinnaar 814
Andreotti, G.. fractievoorz. chr.-democ. Italië 522 (portr.)
Arafat, Y., voorz. PLO, met Nasser en koning Hoessein 655; met kon. Hoessein en Ladgham na ondertek. akk. v. Amman 782
Arana Osorio, kol. C., pres. Guatemala 216 (portr.)
Assad, gen. H., prem. Syrië 794 (portr.)
Axelrod, J., Nobelprijswinnaar 814

Bahr, E., staatssecretaris Bondskanselarij W.Dld. 86 (portr.)
Balaguer, J., pres. Dom. Rep., met Goico 321
Bandaranaike, mevr. S., prem. Ceylon 400 (portr.)
Barber, A., leider onderh. toetred. Eng. t. EG, tijdens openingsverg. 803
Bar Lev, H., stafchef Israël 498 (portr.)
Beatrix, kroonprinses, bij aank. Ridderzaal 595
Begin, M.. leider Gachalpartij 542 (portr.)
België: botsing tussen Rijkswacht en stakers 84; het nieuwe Inno-warenhuis te Brussel 170; politie treedt op tegen betogende studenten 259; verk.pamflet 657
Bernhard, prins 12; tijdens bez. a. Indonesië 677
Binh, mevr. N. T., leidster NLF-delegatie, met Xuan Thuy 767
Blackmun, H., opperrechter VS 336 (portr.)
Block, mr. L. de. oud-min. econ. zaken 38 (portr.)
Boudewijn, koning België, tijdens bez. Kongo (Kinsjasa) 517
Boumedienne, H., pres. Algerije, met kon. Feisal v. een maquette v. olieraffinaderij 588
Brandt, W., Bondskanselier Dld. (W.). m. Stoph in Erfurt 193; ondertek. niet-aanvalsverdrag m. SU 513: id. karik. 514; ondertek: normaliseringsverdrag m. Polen 785
Brezjnew, L., partijleider SU, ontvangt v. Svoboda onderscheid. 404, tijdens overl. met VAR 483
Brooks, mevr. A., voorz. 24ste Alg. Verg. v. d. VN 9 (portr.)
Bruce, D. K., delegatieleider VS bij vredesbesprek. inz. Vietnam, met Nixon 766

Caetano, M., prem. Portugal. met Vorster 463
Cambodja: tegen de Vietcong agerende betogers dragen portret v. prins Sihanoek 177; Am. voertuigen trekken Cambodja binnen 289; lijken op de Mekong 291: Am. tanks buiten Snuol 315; Am. troepen keren terug n. Z.-Vietnam 734
Canada: politiebewaking in Montreal 675; karik. inz. FLQ 676
Carlos, prins 68
Castro, F., prem. Cuba. in gesprek m. buitenl. vrijwilligers tijdens suikeroogst 571
China (Volksrep): Am -Chinese besprek. 49; Russ. kanonneerboot in botsing m. Chinees vissersbootje 339; karik. inz. geschil m. SU 342; karik. inz. Sino-Sowjet conflict 353
Church, F., Dem. senator VS, met sen. Cooper 736
Cooper, J. S., Rep. senator VS, met sen, Church 736
Claus, prins, bij aank. Ridderzaal 595
Colombo, E., prem. Italië 521 (portr.)
Conrad. Ch., Am. astronaut, bij de op de maan gelande Surveyor 62
Cross, J., Britse handelsattaché in Canada 674 (portr.)
Cushing, R. J., kard. 815 íportr.)
Cyrankiewicz, J., prem. Polen, ondertek. normaliseringsverdrag m. W.-Dld. 785

Daoed, M., ex-prem. Jordanië 628 (portr.)
Davis, R., oprichter SDS 367 (portr.)
Dayan, M., min. v. defensie Israël, met Sisco 273
Dellinger, D, organ. 2de moratorium 368 (portr.)
Desai, M., lid Congrespartij India 53
Dominicaanse Republiek: milit. houdt toezicht bij stemlokaal 323
Dos Passos, J., Am. schrijver 670 (portr.)
Douglas-Home, sir A., min, v. buitenl. za-Ben Eng., tijdens openingsvergad. toetred. Engel. t. EG 803
Dubcek, A., oud-partijleider Tsjech.! karik. inz. uitstot. partij 403
Duckwitz. G. F., staatssecr. Duitsl. (W.), met Winiewicz 489
Duitsland (Alg.): karik. *inz.* betrekk. 65; jonge demon. verscheuren Oostduitse vlag in Kassel 471; betog. links-rad. te Kassel 473
Duitsland (O.): Oostduitsers juichen Bondskanselier Brandt toe 231
Duitsland (W.): karik. *inz.* Oostpolitiek 85; karik. inz. besprek. m. SU 493
Dupont, C., pres. a.i. Rhodesië, tekent „geboorte-akte" rep. Rhodesië 161; eedsaflegging als president 384
Duyn, R. van, A'dams gemeenteraadslid, tijdens alg. college-staking 165

Eban, A.. min. v. buitenl. zaken Isr., bez. Nederl. 528
Echeverria Alvarez, dr. L., pres. Mexico 585 (portr.)
Effiong, P., Biafraanse machthebber, met Obasanjo en Mbanefo 36
Engeland: „Oranjemannen" marcheren in Ulster 449; barrière in de kath. wijk v. Belfast 451; aanhangers van Enoch Powell 716
Etemadi, N. A., prem. Afghanistan 79 (portr.)
Euler, U. von, Piobelprijswinnaar 814
Eyskens, G., prem. België 129 (portr.)

Fawzi, M., prem. VAR 797 (portr.)
Feddema, drs. Th. J. H., AR-radicaal, met Lanser 406
Feisal. koning Saoedi-Arabië. met Boumedienne, voor een maquette olieraffinaderij 588
Filippijnen: oproerpolitie achtervolgt demon. in Manilla 157
Frangié, S., pres. Libanon, tijdens eedsaflegging 784 (portr.)
Frankrijk: anti-Pompidou-demonstr. in VS 436; gevechten tussen politie en studenten 476; tank met stoffel. overschot De Gaulle 721; requiemmis in Notre Dame 723
Froines, J., prof. univ. v. Oregon 368 (portr.)

Gandhi. mevr. I., prem. India 56 (portr.)
Garaudy, R., oud-partij-ideoloog CPF 123 (portr.)
Gaulle Ch. A. J. M. de, oud-pres. Frankr. 722 (portr.)
Geestelijk leven: reclame-vliegtuigje met spandoek vliegt over seminarie 146, stemming tijdens pastoraalconcilie 147; bisschoppensynode in Sixtijnse kapel 158
Geismar, A., studentenleider Frankr. 477 (portr.); bij het Parijse gerechtsgebouw 761
Ghana: vrachtauto's m. Afrikanen die Ghana verlaten via grensoverg. naar Togo 235
Gnaoi, P., een van de leiders Argentinië 369
Goedhart, F. J., oud-lid PvdA 377 (portr.) tijdens huldiging 756
Goico, C., vice-pres. Dom. Rep., met pres. Balaguer 321
Goldberg, A., senator VS 706 (portr.)
Gowon, gen. V., leider milit. bewind Nigeria 33 íportr.)
Gromyko, A.. min. buitenl. zaken 811, ondertek. Russ.-Roem. verdrag 746
Grosheide, mr. J. N., staatssecr. v. onderw. en wetensch. 211, (portr.)
Guachalla, gen. E., lid milit. junta Bolivia 641

Hadi el-Mahdi, Imam el-, leider Ansarsecte Soedan 209 (portr.)
Haise, F. W., astronaut VS, met Lovell en Swigert 241
Hayden, Th., oprichter SDS 367 (portr.)
Heath, E. prem. Engel,, tijdens verk. campagne 385; met pres. Kaoenda 691
Hertzog, A., leider HNP 461 (portr.)
Heuvel, mevr. I. v. d., in gesprek *met* Vondeling en v. d. Louw 117
Hoessein, kon. Jordanië, met Nasser 609: toont een stuk van een op zijn paleis afgevuurde raket 625; met Arafat en pres. Nasser 655; met Arafat en Ladgham na akk v. Amman 782
Hoffman, A., stichter Youth Int. Party 367 (portr.)
Hromadka, prof. J., theoloog Tsjech. 15
Humphrey, H. H., Dem. sen. VS, met sen. Mondale 707

India: marxisten voor woning gouverneur v. W,-Bengalen 222
Indonesië: milit. drijven demon. studenten uiteen 95; vrouwen bij de baar v. Soekarno 430
Internationaal: ondertek. non-proliferatieverdrag te Washington 533; karik. i.z. SALT-overl. 545; plenaire zitt. Ontwap. Comm in Genève 564
Israël: een v. d. vijf kanonneerboten op weg v. Frankrijk n. Israël 267; stemming in parl. inz. vredesplan-Rogers 344
Italië: bomaanslag bank te Milaan 227; demonstr. te Rome voor invoer. v. d. echtscheiding 232: Fiatarbeiders saboteren prod. 246

Jedrychowski, S., min. v. buitenl. zaken Polen, na ondertek. verdrag met W.-Dld. 785
Jemen: op royal. buitgemaakte wapens worden tentoongesteld te Saada 110
Jonathan, L., prem. Lesotho 81 (portr.)
Jonckheer, dr. E., oud-gevolm. min. Ned. Antillen, bij aank. op Binnenhof 151
Jordanië: milit. en commando's in straten v. Amman 286; Jord. milit. in actie voor hotel Intercontinental in Aminan 629; door commando's buitgemaakte tank 654
Juliana, koningin, met pres. Soeharto 679

Kadhafi. O.M., prem. Libië 105 (portr.)
Kamaraj, K., lid Congrespartij India 55
Kaoenda, K., pres. Zambia, met prem. Heath 691; tijdens conf. van Loesaka 692
Karjalainen, A., prem. Finland 480 (portr.)
Katz, B., Nobelprijswinnaar 814
Kayibanda, G., pres. Rwanda 30 (portr.)
Kerenski, A. F., oud-prem. SU 686 (portr.)
Kerouac, J., schrijver VS 16 (portr.)
Khaled, L., Palest. vliegtuigkaapster 578 (portr.)
Kissinger, H., adviseur v. nat. veiligh, zaken VS, met Nixon en Rogers 113
Koivisto, M., prem. Finland, tijdens verkiez. campagne 249
Kosygin, A., prem. SU, wordt begroet door Tsjoe En-lai 337; tijdens overl. m. VAR 483; ondertek. niet-aanvalsverdrag m. Dld (W.) 513; ondertek. Russ.-Roem. verdrag 746
Kouandete, lt.-kol. M., leider staatsgreep Dahomey 26 (portr.)
Kreisky, dr. B., Bondskanselier Oostenrijk 215 (portr.)

Ladgham, B., prem. Tunesië, met koning Hoessein en Arafat 782
Lanser, J., voorz. CNV, met Feddema 406
Lanusse, lt.-gen. A., een v. d. leiders Argentinië 369
Laos: milit. v. h. Laot. reger. leger 203
Laporte, P.. min. v. arbeidszaken Quebec 673 (portr.)

AFBEELDINGEN

Latijns-Amerika; karik. inz. rede Nixon o. relatie VS-Lat.-Am. 90; fouillering door politie in Montevideo 529; vrijgelaten Braziliaanse gevangenen in Algerije 530
Leifo, drs. B. M., gouvern. Ned. Ant. 411 (portr.)
Leloir, L., Nobelprijswinnaar 814
Lemieux, R., advocaat FLQ (portr.)
Libanon: milit. controleren identiteitspapieren 190
Lin Piao, min. v. defensie China (Volksrep.), met Mao Tsetoeng en Tsjoe En-lai 737
Lon Nol, prem. Cambodja, met pres. Tsjeng Heng 290; 751 (portr.)
Louw, A. van der, vice-voorz. PvdA, met mevr. v. d. Heuvel en Vondeling 117
Lovell, J. A., astronaut VS. met Haise en Swigert 241
Luns, mr. J. M. A. H., min. v. buitenl. zaken Ned., tijdens ondertek. ultracentrifugeproject 275; tijdens bez. min. Eban 528

Macleod, I., min. v. finan. Engel. 699 (portr.)
Maghrebi, M. S., en-prem. Libië 104 (portr.)
Majali, H., stafchef leger Jordanië 628 (portr.)
Makarios, aartsbissch., m. Papadopoulos 417
Malfatti, F. M., voorz. Eur. Commissie, met Rey 484
Mancini, G., soc. partijsecr. Italië, met de Martino 433
Manusama, ir. J. A., pres. RMS 679 (portr.)
Mao Tsetoeng, partijleider China (Volksrep.), met prins Sihanoek 318; met Tsjoe En-lai en Lin Piao 737
Marcos, F., pres. Filippijnen, brengt stem uit 79; met paus Paulus 769
Marighela, C., oppositieleider Brazilië 155
Martino, F. de, vice-prem. Italië, met Mancini 433
Maudling, R., min. binnenl. zaken Engel., in gesprek m. Britse mil. 454
Mauriac, F., Frans schriiver 671 (portr.)
Mbanefo, sir L., opperrechter Biafra, met Obasanjo en Effiong 36
Mercouri, M., Grieks filmactrice, begroet Theodorakis 444
Midden-Oosten: VN-waarnemers aan het Suez-kanaal 97; Isr. helicopter neemt uitrusting mee bij vertrek v. h. eiland Sjadwan 98; topconf. te Rabat 175; karik. inz. Grote Vier 254; karik. inz. wapenleverant. 269; Sowjetruss. SAM-raketten 270: gebomb. Egypt. school 496: Isr. stelling aan het Suezkanaal 497; deel van de stad Suez 498; karik. inz. bestand 510: onderh. te Amman 512; bus na raketaanval 526; karik. Nixon-Brezjnew inz. vredesplannen 539; gijzelaars gekaapte vliegtuigen in de woestijn v. Jordanië 577; wrakstukken opgeblazen Jumbo Jet te Cairo 578
Miranda, F. B., generaal Bolivia 641
Moboetoe, J. D., pres. Kongo (Kinsjasa), tijdens bez. koninkl. paar België 517
Mokhehle, N., oppositieleider Lesotho 81
Mondale, W., senator VS, met Humphrey 707
Moorer, adm. Th., voorz. verenigde staf-chefs Am. leger, met voorganger Wheeler 652

Nasser A. G., pres. VAR, tijdens overl. m. SU 483; met kon. Hoessein 609; m. Arafat en Hoessein 655
Nederland: schema v. d. organen genoemd in het voorontw. v. wet Univ. bestuurshervorming 1970 167; bezetters ped. acad. Beverwijk worden door politie verwijderd 182; vergad. kritische leraren in Utrecht 183; Ned. paviljoen op de Expo 70 611; karik. inz. fusie NRC/Alg. Hbld 663; bezetting ambass. Indonesië te Wassenaar 678; stakende havenarbeiders te R'dam 695; mariniers in actie op de Dam 726
Neel, L., Nobelprijswinnaar 814
Nelissen, mr. R. J., min. econ. zaken 40 (portr.)
Nigeria: Rode Kruis-vliegtuigen op het vliegveld v. Cotonou 35; Biafraanse vluchtelingen 37; verzorging Ibo-kinderen in vluchtelingencentrum 467; uitgehongerde Ibo-kinderen te Port Harcourt 467
Nimeiry, J. al- leider revol. bewind Soedan, bez. het eiland Aba 210
Nita. A. P., min. soc. zaken Ned. Ant. 412 (portr.)
Nixon, R. M., pres. VS, met Sato 6; karik. inz. rede o. relatie VS-Lat.-Am. 90; met Rogers en Kissinger 113; karik. inz. Azië-pol. 115; karik. inz. Laos 207; in gesprek met jeugdige demonstr. 305; met pres. Soeharto 432: spreekt aanhang toe 705; met onderh. Bruce 766 met pres. Tito en echtgenoten 810
Njeim. J., opperbevelh. strijdkrachten Libanon 191 (portr.)
Norodom Sihanoek, prins, ex-staatshoofd Cambodja 179, (portr.); met Mao Tsetoeng te Peking 318
Nijalingappa, S., voorzitter Congrespartij India 55
Nyerere, J., pres. Tanzania, met Tito 329

Obasanjo, kol., commandant 3de Nig. divisie, met Effiong en Mbanefo 36
Oe Noe, oud-arem. Birma 667 (portr.)
Ojoekwoe, gen. C., leider Biafra 33 (portr.)
Oorlog en vrede: schema Minutemansysteem 548; schema van Amerikaanse en Russ. raketten 548
Ovando Candia, A., pres. Bolivia 5% (portr.)

Palme, O., prem. Zweden, tijdens toespraak 593
Papadopoulos, G., prem. Griekenl. met Makarios 417
Park Tsjoeng Hie, pres. Z.-Korea. met vice-pres. Agnew 811
Pastrana Borrero, dr. M., pres. Columbia 257 (portr.)
Patil, S. K., lid Congrespartij India 55
Paulus VI, paus. komt aan in de Sixtijnse kapel 158; bez. Filippijnen 769
Pearson, L. B., oud-prem. Canada 134 (portr.)
Pengel, J. A., oud-min.-pres. Suriname 428 (portr.)
Petronia, E. O., prem. Ned. Antillen 92 (portr.)
Pinilla, R., oud-pres. Columbia 257
Podgorny, N., pres. SU, tijdens overl. m. VAR 483
Polen: plunderaars in actie te Gdansk 801
Pompidou, G., pres. Frankrijk, met echtgenote in de SU 744
Powell, E., cons. pol. Engel., tijdens verk. campagne 387
Presser, prof. dr. J., oud-hoogleraar Univ. A'dam 672 (portr.)

Razak, A., prem. Maleisië 718 (portr.)
Rey, J., oud-voorz. Eur. Commissie met Malfatti 484
Rey, gen. J. C., een v. d. leiders Argentinië 369
Rippon, G., Brits onderh. bij de EG 698 (portr.)
Rockefeller, N., gouvern. New York 706 (portr.)
Roemenië: overstromingen in het district Braila 423
Rogers, W., min. v. buitenl. zaken VS. met Nixon en Kissinger 113; 481 (portr.)
Rohan, M. D., brandstichter Al-Aksa-moskee, tijdens proces 126
Rubin, J., oud-leider Free Speech Mouvement 367 (portr.)
Rumor, M., prem. Italië 225 (portr.)
Russell, lord B., Brits filosoof 224/3

Sadat. A., pres. VAR 796 (portr.)
Salam, S., prem. Libanon 784 (portr.)
Saeger, J. de, min. v. openb. werken België 43 (portr.)
Salah. A. ben. oud-min. econ. zaken Tunesië 459
Salazar, A. de Oliveira, oud-prem. Portugal 688 (portr.)
Samuelson, P., Nobelprijswinnaar 814
Sato, E., prem. Japan. brengt stem uit 5; met Nixon 6
Scheel, W., min. buitenl. zaken W. Dld., tijdens ondertek. ultracentrifugeproject 276; karik. inz. conflict FDP 503
Schweitzer, P.-P., dir.-gen. IMF 17 (portr.)
Seale, B., Black Pantherleider VS 349 (portr.)
Servan-Schreiber, J.-J., voorz. rad.-soc. partij Frankrijk 121 (portr.)
Sisco, J., onder-min. buitenlandse zaken VS, met Dayan 273
Slegers, G., stakingsleider België 83 (portr.)
Smith, I., prem. Rhodesië, tekent „geboorte-akte" v. d. republiek 161
Soeharto, pres. Indonesië, op bez. bij pres. Nixon 432; met prins Bernhard 677; met kon. Juliana op Ypenburg 679
Soekarno, ir. A., oud-gres. Indonesië 430 (portr.)
Soeslow, M., partij-ideoloog SU. ondertek. Russ.-Roem. verdrag 746
Soevanna Phoema. prins, premier Laos 204 (portr.)
Solsenitsjin, A. I., schrijver SU en Nobelprijswinnaar 813 (portr.)
Someren-Downer, mevr. G. V. van, partijvoorz. VVD, met Toxopeus 421
Sowjet-Unie: karik. inz. Westduitse Oostpolitiek 85; Russ. kanonneerboot in botsing m. Chinees vissersbootje 339; karik. inz. geschil m. SU 342: karik. inz. Sino-Sowjet confl. 353; bez. Russ. leiders a. Tsjechoslowakije 401
Spreti, K.-G. von, ambass. W.-Dld. te Guatemala 532 (portr.)
Stoph, W., prem. Dld. O., ontmoet Brandt in Erfurt 193
Stroessner, gen. A., pres. Paraguay 172 (portr.)
Suzman, H., lid parl. Z.-Afr. 461 (portr.)
Svoboda, L., pres. Tsjech., overhandigt Brezjnew onderscheid. 404
Swigert, J., astronaut VS, met Lovell en Haise 241

Tell, W., prem. Jordanië 783 (portr.)
Theodorakis, M., Grieks componist. wordt begroet door M. Mercouri 444
Thiel, mr. F. J. F. M. van. voorz. TK, tijdens huldiging Jkvr. Wttewaal en F. Goedhart 756
Timosjenko, S. K., maarsch. SU 240 (portr.)
Tito, J. B., pres. Joego-Slavië, met echtgenote in Tanzania 329; tijdens conf. niet-gebonden landen 692; met pres. Nixon en echtgenoten 810
Tomic, R., pres. kand. Chili, tijdens verk. campagne 583
Torres Gonzales, gen. J. J., pres. Bolivia 642 (portr.)
Toxopeus, mr. E., comm. v. d. koningin te Groningen. met mevr. v. Someren-Downer 421
Trinidad en Tobago: brand in Port of Spain 429
Tsjechoslowakije: bez. Russ. leiders 401
Tsjeng Heng, pres. Cambodja, met Lon Nol 290
Tsjien Hseoe-Sjen, vermoed. ontwerper Chinese kunstmaan 621
Tsjoe En-lai, prem. China (Volksrep.), begroet Kosygin 337; met Mao Tsetoeng en Lin Piao 737
Tubman, W., pres. Liberia 239 (portr.)
Turkije: fotomontage Bosporusbrug 398
Twardowski, A., hoofdred. Novi Mir 296 (portr.)

Ulsen, H. van, Ned. auteur 813 (portr.)

VAR: Nassers uitvaart W straten van Cairo 795
Velasco Ibarra, J. M., pres. Ecuador 584 (portr.)
Verenigde Staten: Chinees-Am. besprek. te Warschau 49; een v. d. slachtoffers v. d. schietpartij v. State University in Kent 307; ill. uit Black Pantherprogr. 350; ruïnes v. h. door een bomexplosie vernietigde huis in Greenwich Village 637; karik. inz. verk. 708
Verrijn Stuart, G. M., oud-voorz. SER 48 (portr.)
Vondeling, dr. A., voorz. PvdA. in gesprek met mevr. v. d. Heuvel en v. d. Louw 117
Vorster, J., prem. Z.-Afrika. met Caetano 463

Weiner, L., oud-lid SDS 368 (portr.)
Wetenschap en techniek: Vehicle Assembly Building 60; kaart landingsplaats

Apollo-P2 60; schets v. d. door Apollo-12 astronauten op de maan afgelegde route 61; Conrad bij de op de maan gelande Surveyor 62; de ANS 229; schima Apollo-13 laatste manoeuvres voor landing 242; vernield dienstcompartiment van Apollo-13 242; draagraket met de Sojoez-9 617; schema interplanetaire reis na 1977 619; Nobelprijswinnaars 814
Wheeler, gen. E., voorz. veren. stafchefs Am. leger, met opvolger Moorer 652
Wiersma, prof. mr. K., staatssecr. v. justitie Ned. 325 (portr.)
Wilson, H., ex-prem. Engel.. tijdens verk. campagne 388
Winiewicz, J.. onder-min. buitenl. zaken Polen, met Duckwitz 489
Wttewaal van Stoetwegen. jkvr. mr. C. W. I., tijdens huldiging 756

Xuan Thuy, delegatieleider N.-Vietnam, met mevr. Binh 767

Yablonski, J., vakbondsleider VS 74 (portr.)

Zuid-Afrika: karik. inz. wapenleveranties

GRAFIEKEN

Autoproduktie: wereldprod. 719; grootste autofabrieken 719: auto-exaort 720
Canada: wisselkoers 616
EG: prod. ruw staal in 1969 719/2
Engeland: handelsbalans 281/3
Hongarije: gevolgen econ. hervorm. 394/1
Internationaal: bereik. prod. doelen IWP, behoeftedekking in tal v. voedingsstoffen sectoren 631; samenstell. v.-h. menu weerspiegelt stijgende nat. inkomens 632
Nederland: verlies NS sinds 1964 255; buitenl. handel van 1956 t.m. 1969 277; verkoop aardgas d. Gasunie 320; ontwikk. uitgaven en nat. inkomen 596; hoe de staat in '71 f 1,— uitgeeft 598
Staal: prod. v. ondernem. in KSG 256
Verenigde Staten: betalingsbalans 334
Wereldbank: leningen '68/'69 20

LANDKAARTEN

Afrika:
— Dahomey 27
— Guinee: 753
— Mozambique: plaats waar de Cabora-Bassadam zal worden gebouwd 381
— Nigeria: Biafra 465
— Togo: 236
— VAR: door SU gecontrol. luchtmachtbases 496

Amerika:
— Columbia: 272
— Costa Rica: 156
— Dominicaanse Republiek: 324
— Guatemala: waar de rebellen zijn 217
— Peru: rampgebied N.-Peru 605

Azië:
— Algemeen: gebied waar de Koerden zich bevinden 284
— Bahrein 395
— Birma 066
— Cambodja: strijdtoneel 292; troepenverplaatsing 317; infiltratiewegen 733: comm. infiltratie 735; milit. operaties 750
— China (Volksrep.): bouw Karakorumweg 75; milit. verhoud. SU-China (Volksrep.) 341
— Fidji eilanden: 718
— Japan 7
— Jordanië: 629
— Laos: 206
— Libanon: gebied waar Isr. vergeldingsacties plaatsvonden 525
— Maleisië: grensgebied met Thailand 432
— Muskat en Oman 793
— Pakistan: bouw Karakorumweg 75
— Vietnam: 301
— West-Samoa: 719

Europa:
— al kan-plan: 763
— België: taalgebieden 130; Brusselse agglomeratie 132
— Duitsland (Alg.): kaart Oost- en W.-Duitsl. 195
— Italië: het district Trentino-Alto Adige 186; indeling regio's na verk. 434
— Polen: grenzen voor en na WO II 786
— Sowjet-Unie: milit. verhoud. SU-China (Volksrep.) 341

Afghanistan

Regering: nw. kab. o.l.v. Etemadi 79/2
Verkiezingen: alg. verk. 79/2

Afrika

Centraal-Afrika: verzoen. Kongo (Kinsjasa), Centr. Afr. Rep. en Tsjaad 201/3; overl. te Garoea, geen verzoen. beide Kongo's 201/3; samenw. tussen Kongo (Kinsjasa), Rwanda en Boeroendi 202 11; verzoen. Kongo's na bemidd. Centr. Afr. staatshoofden 558/3
Handel: cijfers in- en uitvoer 1967 en 1968 63/1
Maghreb: 6de econ. conf., Libië afwezig. bilaterale cont. 557/3
OCAM: 5de topconf. 202/1
Oost- en Centraal-Afrika: zesde conf. 202 /1
organisatie v. Afrikaanse Eenheid (OAE): fung. voorz. bez. Lagos, bemidd. poging keizer Haile Selassie inz. Biafr. conflict 33/2; 14de en 15de zitt. min.raad, 7de topconf., activit. bevrijdingscomité, veroord. Eng., Fr., W.-Dld wegens wapenleveranties a. Z.-Afr. en steun a. Portugal, resol. inz. MO, Rhodesië, Cabora-Bassa-project, instell. missie-Kaoenda 702/3
Verenigde Staten: reis Rogers d. 10 Afrik. landen, rapp. US and Africa in the 70's 334/2
West-Afrika: opricht. Westafr. econ. gemeensch. 557/2; topconf. OERS 557/2

Albanië

Algemeen: overz. situatie dd. half juni 70 390/2
België: dipl. betr. 730/2
Bulgarije: betrekk., handelsakk. 393/1
Griekenland: handelsakk. 447/3
Joego-Slavië: verbeter. betrekk. 391/1
Nederland: dipl. betr. 74012
Sowjet-Unie: overz. betr. 390/3
Turkije: consulaat 391/2

Algerije

Aardgas: akk. Sonatrach-El Paso inz. leverantie aardgas 587/3
België: bez. Harmel 294/2
Duitsland (O.): erkenn. 456/1
Economisch beleid: meerjarenplan 588/2
Frankrijk: geschil o. eenzijdige verhog. verrekenprijzen olie 58711
Irak: bez. al-Bakr 507/3
Joego-Slavië: bez. Tito, Alger.-Joegoslav. contacten inz. neutraliteitspol. 328/1
Justitie: doodvonnissen t. Zbiri, Mellah e.a. 588/2
Libië: samenw. op oliegebied 575/2
Marokko: bez. Hassan, grensconflict geregeld, streven n. bevrijd. Saaanse Sahara 458/2
Olie: nation. oliemaatsch., verhog. olieprijzen, conflict m. Frankrijk 586/3; akk. m. SU 587/3
Regering: Belkacem ontslagen 239/2; mut. kab. 464/3; reorgan. kab. 576/3
Sowjet-Unie: uitbreid. handel 587/3
Staal: eerste hoogoven 588/1
Tunesië: vriendschapsverdrag 20212

Amerika (Noord- en. Latijns-)

Algemeen: rede pres. Nixon o. pol. VS tegenover Lat.-Am. 90/1; rapp. Rockefeller o. Lat.-Am. 90/3; OAS neemt maatr. t. ontvoer. dipl. 529/1
CLASC: le conf. op Curaçao v. Carib. leden CLASC 583/2
ECLA: bijeenk. Buenos-Aires o. relaties m. EG, „verki. v. Buenos-Aires" 583/3
OAS: resol. t. vliegtuigkapingen, jurid. comm. bereidt maatr. voor 583/2

Argentinië

Oppositie: ontvoering oud-pres. Aramburu 37011; stoffel. overschot oud-pres. Aramburu gevonden 554/2
Regering: nwe ministeries 29/1; pres. Ongania d. leger afgezet 369/1; Levingston nwe pres. 370/3; beëdig. gres. en ben. min., meer invloed milit., reger. verkl., geen democrat. 553/2

Australië

Verenigde Staten: bez. Agnew 810/2

Azië

Algemeen: bez. Agnew 810/3
Indo-China: conf. linkse Indochinese leiders 292/1; conf. v. Djakarta, missie Malik in Moskou 731/3; plannen milit. alliantie Z.-Vietnam, Thailand, Cambodja en Laos 749/3
Zuidoost-Azië: Agnew o. regionale samenw. en Amerik. steun 811/1

Bahrein

Perzië: Bahreins onafhankelijkh. d. Majlis bekracht., verbeterde betrekk. 396/1
Regering: vorming staatsraad 394/2
Status: onafhankelijkh. erkend d. VN en Perzië na goede diensten Oe Thant 394/3

België

ALGEMEEN

Amnestie: houd. bisschoppen. wetsvoorst.-Jorissen 140/1
Bevolking: cijfers 31-12-'69 246/1
Cultuur: incident in Beursschouwburg te Brussel 13/1; paleis: wordt cult. centr. 52/1; Vlaams cult. centr. te Brussel 314 /2; Belg. huis in Jeruzalem 327/3; akk. o. cult. begrot. 681/3; nwe voorz. Davidsfonds 730/1
Drugs: dood R. v. d. Velde, verklar. min. Vrancks 408/2
Geboortenregeling: manifest legalisering abortus, tegenvoorst. twee Leuvense hoogleraren 729/2; sanctie BRT t. journalisten i.v.m. vraag o. abortus 729/3; wetsvoorst. contraceptiva 730/1; correctie bericht pag. 729/2; 778/3
Gezondheid: akk. o. erelonen v. artsen 52 /1; nwe erelonen d. artsen bekracht., akk. v. 14 jan. niet erkend d. fed. Henrard 31412; comm. artsen-ziekenhuizen geïnstall. 552/2
l'Innovation: nw. warenhuis te Brussel geop. 170/1
Justitie: arr. internat. gerechtshof in tweede fase Barcelona-zaak 84/3; zaak-Lamalle eis nietigverklaring 103/3; vrijspraak inz bruginstort. te Pulle 151/1; gerechtel. onderz. inz. Inno-brand gesloten 379/2; nwe arbeidsrechtspleging 714/3; interpellatie min. Vranckx o. inbeslagneming v. Rode Boekje 757/2; voorm. SS-officier van Dooren niet door Oostenrijk uitgeleverd 757/3

Koninklijk huis:
— Boudewijn: nieuwjaarsboodschap 25/1

Milieubeheersing: rijksprogr., drinkwateralarm te Seraing 697/3

Militaire zaken:
— Algemeen: reorgan. onroerend defensiebez. 84/1; taaltoestand bij strijdkrachten 151/1; vrije legerkeuze v. geestelijken 362/1; honderd jaar krijgsschool 636/3

Onderwijs.
— Algemeen: CVP-jongerenmanifest 293/3; kath. onderw. t. gemeenschapsschool 313/3; verklar. episcopaat inz. onderw. 360/3; opiniepeiling kath. onderwijs 361/1; staking leerkrachten 379/2; wetsontw t. herz. en uitbreid, v. buiteng. ondenv. d. Senaat en Kamer ggk. 500/3; verdel. schoolbevolking 570/1; programmatie leerkrachten 636/2; staking leerkrachten 714/3; voorst. herz. schoolpakt 75711
— Hoger: nwe rechtspersoonlijkh. v. univ. te Leuven en Brussel 245/1; anti-Griekse studentenakties 259/2; akk. univ. centra 278/2; rijkssteun voor research 36113; wetsontw. op techn. hoger onderw. ggk. d. Kamer 500/3; wetsontw. betr. finan. univ. d. parl. ggk. 518/3; studentenbevolk. per 1 febr. '70 58211; kritiek op ben. dr. Paardekooper t. hoogleraar a. kath. univ. te Leuven 582/2; opening academisch jaar 649/2; univ. Centrum Limburg 730/1; geschil rond verblijfsvoorwaarden buitenl. studenten, verkl. min. Vranckx, studentenactie, akk. Vranckx-rectoren 808/1
—Middelbaar: tweede taal in het vrij onderwijs 681/3
Openbaar ambt: cijfers ambtenaren per 30-6-'69 29412
Monumenten: memoriaal v. joodse martelaren onth. 260/3
Pers: „La libre Belgique" koopt aandelen „Le derniere Heure" 169/2; Vlaamse journal. prijs toegekend a. H. de Wulf 201/2; kranten 4 fr. 260/3; samenw. Vooruit met Het Vrije Volk, TUM krijgt meerderh. aandelen Orbis 570/2
Radio en tv: vermiste RTB-ploeg terug 362/1; sanctie BRT t. journalist i.v.m. vraag o. abortus 729/3; Raad v. State verkl. minist. verbod interview leden civiele Bescherming nietig 74311
Recreatie: wet op het kamperen 201/2
Taalkwestie: taaltoestand in het leger 151/1; raad v. taaladvies geïnstalleerd 169/2; Vlaams zangfeest 361/2; 43ste IJzerbedevaart 500/2; mr. Coene voorz. Comité IJzerbedevaart 743/1
Wetenschap: prijs der Vlaamse provincies v. H. Schotte en H. J. Elias, verzet t. bekroning Elias 583/1
ak-Laplasse: hist. K. van Isacker noemt terechtstell. Laplasse e ı koudkl di gerechtel. n oord re ct min. Vrankx 552/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen. econ. toestand 1970 777/3
Arbeid: staking in Limburgs mijnbekken, optred. Perman. Stakingscomité o.l.v. G. Slegers n.a.v. CAO 15 dec. 1969, reactie vakbonden, optred. reger. 83 e.v.; overeenk. in Limburgse mijnconflict. geleidel. werkhervatting 103/2; einde Limburgse mijnstaking 140/3; staking bij Ford-Genk 170/1; stakingen in mijngebied 378/2; stakingen v. leerkrachten 379/1; verloop werkloosh. 1958-1969 553/1; nwe arbeidsrechtspleging 71413
Begroting: rijksbegrot. '71, aanvull. begrot. 1970 777/1; diverse uitgaven voor 1971 778/1
Bejaardenzorg: Hoge Raad voor derde leeftijd geïnstall. 141/1
Belastingen: invoer. omzetbelastine op dir. verkoop a. particul. 201/2; vermind. inkomstenbel. ggk. 32712
Brouwerijen: Lamot overgen. d. Bass (Eng.) 624/2
Buitenlandse handel: BLEU-uitvoer 1969 141/2
Buitenlandse investeringen: gegevens '69 327/1
Chemie: petrochemische invest. te Feluy 84/2; prod. 1969 570/3; Westduits chem. bedrijf Degussa in gebruik 649/3; eerste steen petrochemisch bedrijf te Feluy 649/3
Disconto: verlag. tot 7% 720/3; verlag. t. 6,5% 809/2
Economisch beleid: reger. nota 24/2; soc. econ. conferentie 150/2; soc.-econ. akk. 18412; kredietbeperk. versoepeld 200/2; soc.-econ. besluiten bekracht. 201/1; reger. vergelijk o. ontw. 125 op planning en econ. decentralisatie 278/1; vijfjarenplan 1971-75 408/1; wetsontw. econ. decentralisatie d. Senaat en Kamer ggk. 449/2; jaarverslag Belg. econ. in 1969 gepubl. 55213
Energie: ACEL o. controle v. Westinghouse 8012
Industrie: geen nwe DAF-fabriek 201/2; Alu-Suisse niet naar Zeebrugge 294/1
Investeringen: binnenl. 1964167 8013
Landbouw: reger.rapp. o, evaluatie 13/3 wetsontw. ruilverkaveling ggk. 220/3; nwe structuur in Boerenbond 500/2; gegevens 1969 603/1; gemeensch. progr. boerenbonden inz. optrekken landbouwprijzen 757/3
Mijnbouw: staking in Limburgs mijnbekken 83 e.v.; einde Limburgse mijnstaking 140/3; afdanking personeel 141/1; nw. kolenbeleid. stakingen 378/2; wetsontw. inz. wijzig. statuut Kempense kolenmijnen d. Kamer ggk. 517/3; steenkolenprod. 1960/'69 570/3
Nationale bank: jaarverslag 1969 169/3
Nijverheid: nwe VBN-voorz. 141/1
Olie: eerste steen raffinaderij te Feluy 327/2
Ontwikkelingssamenwerking: journ. memorandum inz. derde wereld 648/1
Prijzen: wet inz. prijsbeleid 24/3
Rijksschuld: gegevens 1964-1969 570/2
Rijksvermogen: inventarisatie 697/3
Sociale zaken:
— Algemeen: soc. programm. v. zelfstandigen 245/3
Staal: fusie Phenix works, Cobepa overw. 80/2; afdanking personeel 141/1; prod. 1969 570/3
Staatslening: twee nwe leningen 141/1 result. lening 28 apr. 327/3
Textiel: BMT overgen. d. Gracegroep 80/2
Verkeer:
— Luchtvaart: decentralisatie Sabena 13/3; vervoer Sabena 1969 8013; finantoestand Sabena 20111
— Scheepvaart: wensen Antwerpen–Gent en Zeebrugge inz. expansie, min. De Saeger t. uitstel bouw zeesluis te Zeebrugge, dient ontslag in, d. koning geweigerd, akk. in min.raad, rapp. comm. Craen inz. aanv. grondstoffen (olie) 4311: interpell. o. havenbeleid 70/1; bijeenk. Waalse parl.leden en min. IJZ. havenexpansie 169/2
— Spoorwegen: tarieven verh. 201/2
Verzekeringen: wetsontw. t. verruiming controle aangek. 201/1
Vlaanderen: mr. A. Kinsbergen voorz. Econ. Raad v. Vlaanderen 201/1; Region. Veren. v. Kamers v. Kooph. opger. d. VEV en KvK 649/2
Wallonië: Delourme voorz. Waalse econ. raad 743/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Communautaire problemen: reger. voorst.. tekst mededeling, reacties partijen en pers 129 e.v.: voorst. t. wijzig. reger.-akk. staatshervorm. 214/1
Gemeenten:
— Algemeen: gemeentel. herindeling 327/3 wijziging gemeentewet d. Senaat en Kamer ggk. 50012; verk. 657/1
— Brugge: uitbreid. 327/3
— Brussel: operat. politie overh. ter bestrijd. misdaad 245/3
— Gent: nwe burg. 52/2
Grondwet: opheff. art. 132, 135 en 136 d. Kamer ggk. 186/1; herz. art. 104 260/2 goedk. aantal art. d. Senaat en Kamer 34612; behand. ontw.-grondwetsart. in Kamer en Senaat, in Kamer vastgelopen d. weigering Volksunie. franstalige BSP-ers e.a. om aan besprek. en stemmingen deel te nemen waardoor quorum niet werd bereikt, balans prem. Eyskens 486 e.v.; react. i.v.m. de grondwetsherz. 499/3; verklar. Eyskens m.b.t. vastgelopen grondwetsherz., interviews m. partijleiders (Collard en Servais), art. Yerna 56913; houding en reacties pol. partijen 714/1; PVV-voorst. inz. herziening aanvull. reger. mededeling 74111; correctie bericht pag. 741/1, 778/3
Parlement: nwe leden 52/2; open. parl. zittijd 681/2; nwe parl. leden 698/1
Politieke partijen:
— Algemeen. Collard o. progressieve frontvorming 293/1; CVP wijst VU-voorst. tot frontvorming af 348/1; Vanden Boeynants bij de gem.raadsverk. met eigen lijsten (UTB) 361/2
— BSP: bijeenk. afgevaard. Waalse BSP-fed. 278/2; Collard o. progressieve frontvorming 293/1; Collard kond. ontslrg aan als voorz. 714/3; congres jongsocialisten 742/2
— CVP: jongerenmanifestatie inz. onderwijs 293/3; Servais blijft PSC-voorz. 500/1
— FDF/RW: congres FDF 361/2
— PVV: lib. jeugd t. linkse frontvorm. 52/2; congr. te Brussel, voorst. t. wijzig. reger. akk. staatshervorm. 214/1; jongerencongres 260/3; operatie levende democratie 31312; finan. schandaal rond overl. kamerlid de Weert 602/3
— Volksunie: 12de partijcongres 279/1
Provincies: opening zittijd prov. raden 636/1
Regering: min. De Saeger dient ontslag in wegens havenbeleid, d. koning geweigerd, akk. in min.raad 4311
Ruim—liike ordening: wetsontw. ruimtel. orden". en stedebouw, d. Senaat ggk. 682/1
Verkiezingen: tussentijdse verk. v. prov. raad kanton Bree 582/3; FDF-propagandist tijdens campagne d. Vlaamse militanten gedood 602/2; gemeenteraden, campagne, kiezers en kand., result., cijfers grote steden, Brusselse agglom. en randgemeenten, reacties en comment. 657/1; raadsverk. Wezembeek-Oppem 730/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Albanië: dipl. betr. 730/2
Algerije: bez. Harmel 294/2
Boeroendi: bez kon. paar 517/2
Brazilië: prot. 'tegen aanh. v. Brazil. KAJ-leiders 682/1
Cambodja: verkl. Harmel 314/3
China (Volksrep.): verklar. Harmel inz. erkenn. 698/2
Denemarken: bez. Harmel 583/1
Diplomatieke dienst: nwe ambass. 5212 327/3
Frankrijk: cult. kader-akk. 52/1; nwe ambass. 26013
Griekenland: anti-Griekse studentenacties 259/2
India: kon. bez. 84/3
Indonesië: handelszending o.l.v. prins Albert 104/1
Israël: bez. Eban 528/2
Japan: bez. prins Albert 245/3
Joego-Slavië: bez. Harmel 517/3; bez. Tito 649/1
Kongo (Kinsjasa): bez. kon. paar 517/2
Nederland: Belg.-Ned. belast.verdrag 713/1
Noorwegen: bez. Harmel 583/1
Ontwikkelingshulp: resolutie Kamer 423/1; verhog. overh. hulp met 18% 63613
Oostenrijk: geen uitlevering voorm. SS-officier van Dooren 757/3
Perzië: bez. sjah 517/3
Polen: bez. Harmel 51713
Rwanda: bez. kon. paar 517/2
Senegal: bez. Senghor 698/1
Sowjet-Unie: Van Brantegem veroord., vrijgelaten en uitgewezen 14111; spion uitgewezen 314/3
Tunesië: bez. Bourguiba jr. 71/1
Turkije: bez. prem. Eyskens 603/1

Biografieën

Akoefo-Addo, E., pres. Ghana 606/3
Alfvcn, H., Nobelprijswinnaar 81511
Amery, J., min. openb. werken Engel. 698/3
Assad, gen. H., prem. Syrië 794/2
Axelrod, J., Nobelprijswinnaar 814/3
Bandaranaike, mevr. S., prem. Ceylon 400/1

Barber, A. P. L., leider Britse onderh. deleg. toetred. EG 390/1
Barre, R., lid Eur. comm. 485/1
Borlaug, dr. N. E., Nobelprijswinnaar 815/1
Borschetti, A., lid Eur. comm. 485/2
Brooks, mevr. A., voorz. 24ste Alg. Verg. der VN 913
Brute, D. K., delegatieleider VS bij besprek. in Parijs 766
Campbell, G., min. v. Schotse zaken 390/1
Carr, R., min. v. werkverschaff. en prod. Eng. 390/1
Carrington, P. A. R., min. v. defensie Eng. 389/3
Chataway. Ch., min. v. post en telecomm. Engel. 698/3
Colombo. E., prem. Italië 521/3
Coppe, A., lid Eur. comm. 485/2
Dahrendorf, R., lid Eur. comm. 485/3
Deniau, J.-F.. lid Eur. comm. 485/3
Derine, prof. dr. R., voorz. Davidsfonds 730/1
Douglas-Home, sir A., min. v. buitenl. zaken Eng. 38913
Echeverria, dr. L.. pres. Mexico 58513
Eccles, burggraaf, alg. betaalmeester Engel. 698/3
Euler, dr. R., Nobelprijswinnaar 814/3
Fawzi, M., prem. VAR 797/2
Frangié, S., pres. Libanon 784/3
Garaudy, R., oud-partij-ideoloog CP Fr. 123/2
Haferkamp W., lid Eur. comm. 485/2
Heath, E. R. G., prem. Engel. 389/1
Hogg, G., voorz. Hogerh. 389/1
Jackson, sir R. G. A., lid UNDP 645/1
Jellicoe, G. P. J. R., fractieleid. conserv. Eng. 390/1
Joseph, Sir K.. min. v. soc. verzek. en g e zondh. Eng. 389/3
Karjalainen, Ä. prem. Finland 48011
Katz, sir B., Nobelprijswinnaar 814/3
Kouandete M., milit. leider Dahomey 26/2
Laportc, P., min. v. arbeidszaken Quebec 673/2
Leloir, L., Nobelprijswinnaar 815/1
Lon Nol, prem. Cambodja 290/3
Macleod, I. N., min. v. finan. Eng. 389/3
Malfatti, F. M., voorz. Eur. comm. 485/1
Mansholt, dr. S., lid Eur. Comm. 485/2
Maudling, R., min. v. binnenl. zaken Eng. 389/3
Neel, L., Nobelprijswinnaar 81511
Nelissen, mr. R. J., min. econ. zaken Ned. 40/2
Noble, M. A. C., min. v. handel Eng. 390/1
Pastrana Borrero, dr. M., pres. Columbia 257/1
Pearson, L. B., oud-prem. Canada 134/1
Peyton, J., min. v. transport Engel. 698/3
Prior, J. M. L., min. v. visserij en voedselvoorz. Eng. 390/1
Pym, F. L.. chief wip Eng. 390/1
Razak, A., prem. Maleisië- 71811
Rippon, G min. v. technologie Eng. 390/1
Sadat, A.,'bres. VAR 796/2
Salam, S., prem. Libanon 784/1
Samuelson, prof. P. A., Nobelprijswinnaar 814/2
Servan-Schreiber, J.-J., secr.-gen. rad.-soc. partij Frankrijk 121/3
Solsenitsjin, A. I., Russisch schrijver en Nobelprijswinnaar 812/3
Spinelli, A., lid Eur. comm. 486/1
Tell, W., prem. Jordanië 783/1
Thatcher, M. H., v. onderw. en wetensch. Eng. 390/1
Thomas, P. J. M., min. v. zaken betr. Wales 390/1
Torres Gonzales, J. J., pres. Venezuela 642/3
Twardowski, A., oud-hoofdred. Novi Mir 296/3
Walker, P., min. v. huisvesting Eng. 390/1
Whitelaw, W. S. I.. fractieleid. conservat. Lagerh. 389/3
Wiersma, prof. mr. K., staatssecr. v. justitie Ned. 325/3
Wood, R , min. v. overz. ontwikk. Engel. 698/3

Birma

China (Volksrep.): aanvallen pers op reger. Birma, poging Ne Win t. ontspann. mislukt, milit. hulp a. rebellen 66513
Grondwet: gen. Ne Win verwerpt grondwetsvoorstellen adviesraad 667/1
India: bez. Ne Win, overeenk. o. milit. operaties in grensgebied 668/1
Oppositie: optreden Oe Noe, studentenverzet 66713; akk. Oe Noe met rebellen 668/1
Opstandige bewegingen: zuiveringen onder commun., reger. troepen in Centr. Birma, winst rebellen in Noorden, toenemende activit. rebellen, overz. groeperingen 66513; akk. Oe Noe met rebellen 668/1

Boeroendi

België: bez. kon. paar 517/2
Oppositie: terechtstell. 52/3

Bolivia

Leger: mil. hebben bezwaar tegen min. mijnwezen Santa Cruz maar zeggen steun toe, staf-chef gen. Torres vervang. door triumviraat 556/1
Olie: reger. sluit verdrag met Spaanse Hispanoil 556/1
Oppositie: guerrilla's ontvoeren W.-Duitse technici en eisen vrijlat. pol .gevangen.. noodtoestand afgekond.. arrest. v. vakbondsleiders en politici, eisen ingewilligd, rechtse opposanten bezetten univ.. vakbond. organ. tegen demon. 55612
Regering: gen. César Ruiz min. buitenl. zaken 29/1; linkse min. winnen a. invloed, Ovando kond. verdere nation. aan en bestrijd. analfabetisme en dipl. betr. soc. landen 555/1; reger. biedt ontslag wegens adm. hervorm., nwe kab, zelfde samenstell. als vorig. versterk. pos. linkse ministers. min. v. mijnwezen neemt ontslag, mui. v. voorl. ontslagen na mislukte coup biedt Ovando ontslag aan, milit. weigeren, Ovando vormt nwe reger. 555/3; toenem. druk milit., oppositie kerk en studenten n.a.v. uitwijz. geestelijken, demon. en botsingen m. politie, geruchten staatsgreep, garnizoen in La Paz rebelleert, pres. Ovando afgezet. gen. Miranda neemt macht over, Junta zet Miranda af, gen. Torres grijpt macht na uiteenvallen junta, vakbonden en stud. steunen gen. Torres, samenstell. nwe reger. 641 e.v.
Sowjet-Unie dipl. betr. en handelsakk. 556/2
Vakbonden: grotere vrijh. vakbonden, eigendommen teruggegeven, XIVe congres fed. mijnwerkers, kritiek op reger. Ovando, Lechin uitvoerend secr., congres Confederatie Bol. Arbeiders dringt aan op overgang n. social. 55513

Botswana

Regering: nw. kab. 29/1
Sowjet-Unie: dipl. betr. 379/3
Verkiezingen: overwinn. Democ. Partij v. pres. Khama 29/1
Zambia: plannen i.z. wegverbinding 463'3
Zuid-Afrika: nwe douane-unie, ook met Lesotho en Swaziland 463/3; protestnota Z.-Afr. i.v.m. verbind. met Zambia 463/3

Brazilië

België: protest t. aanhoud. v. Braziliaanse KAJ-leiders 682/1
Duitsland (W.): ontvoer. ambass v. Holleben, vrijlat. na inwilliging 'eisen d. Braz. reger. 530/1
Japan: ontvoer. Jap. consul in Sao Paulo de guerillero's, na inwilliging eisen d. Braz. reger. vrijlat. consul 530/1
Oppositie: actie t. oppositie, dood v. Marighela, conflict m. geestelijkh., rapp. o. martelingen, succes bij bestrijd. guerrilla 154/1; guerrillastrijders ontvoeren Jap. consul-en eisen vrijlat. 5 pol. gevang., reger. willigt eisen in. vijf gevang. vertrekken n. Mexico, consul vrijgelaten, ontvoer. Westduitse ambass. v. Holleben d. het commando Juarez de Brito VPR de ALN, voorw. vrijlaten v. pol. gevang., Braz. reger. accept. eisen guerrilla's, Algerijnse reger. verkl. zich bereid gevang. op te nemen, gevang. vertrekken n. Algerije 530/1
Regering: pres. Medici legt de min.raad reger. progr. Horizon 2000 voor 153/3

Bulgarije

Albanië: betrekk., handelsakk. 393/1
Economie: result. '69, plan voor 1970, begroting 391/2
Griekenland: handelsakk.. bez. Basjew, drie akk. ondertek. 448/2
Joego-Slavië: betrekk., bez. Basjew 392/2
Landbouw: reorgan., samenvatt. rapport 392/1
Nederland: bez. min. Luns 82/2
Regering: nwe min. v. verkeer 576/3
Turkije: repat. Bulgaren v. Turkse afkomst voortgezet 393/2

Cambodja

België: verkl. Harmel 314/3
China (Volksrep.): bez. prins Sihanoek 179/2: erkenn. bewind Sihanoek, milit. hulp, reactie op uitroep rep. 751/2
Diplomatieke actie: Lon Nol verz. om VN-waarn., vraagt Frankrijk dipl. steun, SU en Engel. herstel Int. Controle Comm., doet beroep op Oe Thant, brief a. V-raad. Franse reger. roept op t. houden v. alg, onderh. o. indo-China 289/3; Frans voorst. door NLF verworpen. Indon. en Thaise voorst. v. conf. o. Cambodja 292/2; reacties op Am. optred., oproep Oe Thant, conf. v. Djakarta, missie Malik in Moskou 73013 e.v.
Militaire operaties: troepenverplaatsingen v. grens met Thailand n. Mekongdelta? 178/3; gevechten in grensgeb. met Z.-Vietnam. reservestrijdmacht opgericht 289/3; gevechten in prov. Kratie, milit. opleid. studenten, offensief tegen Noordvietn. en Vietcong-eenh. in prov. Suay Rieng. ca. 100 Vietn. burgers gedood bij Prasot, Camb. troepen teruggetrokken, anti-Vietn. campagne, honderden doodgeschoten in Mekong, te Takeo 100 Vietn. burgers doodgeschoten, Lon Nol verz. milit. hulp, verz. om wapenlev. a. Washington, lever. d. Z.-Vietnam v. buitgemaakte wapens 29013 e.v.: Zuidvietn. offensief in Papegaaienbek, Am. operatie in Vishaak 292/3; verloop Am.- en Zuidvietn. offensieven, Nixon zegt toe alle Am. troepen eind juni uit Cambodja, Zuidvietn. mariniers veroveren veer bij Neak Luong, blokkade Cambodj. kust, verliezen, positie Cambodj. troepen, contacten Zuidvietn. en Cambodj. bevelhebb. 315 e.v.; verdere, Zuidvietn. offensieven, overz. mei-juni, terugtrekking Am. troepen. rapp. Nixon, result. Am. optreden 732/2; gedeeltel. terugtrekk. Z.-Vietnamese troepen 748/1; operaties Am. luchtmacht 748112; overz. iuli-okt. 749/1; noodtoestand en alg. mobilisatie 751/1
Militaire zaken: opleid. Camb. milit. in Z.-Vietnam en Laos 749/2
Nederland: reger. nota o. Am. optred., Kamerdebat, moties 311/3
NLF: demon. t. aanwezigh. milit. in Cambodja, plundering ambass., reactie prins Sihanoek en ultimatum reger., onderh. 177 e.v.; haven v. Sihanoekville v. aanvoer gesloten 289/3
Prins Sihanoek: proclamatie a. h. Cambodj. volk, pro-Sihanoek demon.. oproep verenigd front met N.-Vietnam, NLF en Pathet Lao 289/1; vorm. reger. in ballingschap 318/2; samenstell. reger., verkl. Sihanoek, pol. progr., Nat. Verenigd Front v. Kampuchea, erkenn.

reger. d. China e.a. landen. niet d. SU, Sihanoek bez. N.-Vietnam en N.-Korea, Sihanoek bij verstek ter dood veroord., gratis milit. hulp comm. China, reactie Sihanoek op uitroeping republ. Cambodja 751/2 e.v.
Regering: prins Sihanoek afgezet. nw. bewind o.l.v. gen. Lon Nol en prins Sirik Matak 177 e.v.; Tsjeng Heng pres. 289/1; Sihanoek vormt reger. in ballingschap 318/2; nw. kab. o.l.v. Lon Nol 751/1: uitroep. rep.. reacties Sihanoek en Peking 752/2 .
Sowjet-Unie: bez. prins Sihanoek 178/1
Staatsvorm: uitroep. rep., reacties Sihanoek en Peking 752/1
Thailand: herstel dipl. betr., uitbreid. milit. en materiële hulp d. Thailand, geen Thaise troepen n. Cambodja, zenden vrijwilligers uitgesteld. Lon Nol te Bangkok 749/1
Verenigde Staten: milit. interventie in Cambodja 292/3; Nixon zegt terugtrekk. Am. troepen v. 30 juni toe 316/1; reactie Am. politici op Am. interventie in Cambodja 318/2; terugtrekk. Am. troepen, rapp. Nixon, result. Am. optred. 733/3; Cooper-Church amendement 736/2; ben. ambass. 748/3; milit. hulp $ 40 mln 749/1
Vietnam (N.): demon. t. aanwezigh. milit. in Cambodja, pluridering ambass., reactie prins Sihanoek en ultimatum reger., onderh. 177 e.v.; haven v. Sihanoekville v. aanv. gesloten 289/3
Vietnam (Z.): milit interventie in Cambodja 292/3; min: Sambaur in Saigon, hervatt. dipl. betr., regel. v. Vietnamezen in Cambodja 736/3; gedeeltel. terugtrekk. Z.-Vietnamese troepen 748/1; klachten o. optred. Z.-Vietn. troepen 748/1; overeenk. 152.000 Vietn. uit Cambodja 748/2; bez. Ky 749/3
Vrije Khmers: kiezen zijde Lon Nol, gevang. vrijgelaten 751/1
Zuid-Korea: herstel dipl. betr. 749/3

Canada

Algemeen: beperk. zeehondenjacht 89/3; nwe buitenl. pol. vastgelegd 614/1; verand. drugwetgeving, wetten v. bescherming Poolgebied 617/1
China (Nat.): dipl. betr. verbroken 737/1
China (Volksrep.): erkenn. Peking, dipl. betr., Stockholm formule inz. Formosa 737/1
Disconto: verl. v. 7,5 t. 7% 400/3
Economie: wisselkoers vrijgegeven 615/3; andere maatr. 616/2; OESO-rapp., econ. in 1969 616/3
Frankrijk: bez. staatssecr. De Lipkowski, protest reger. Ottawa 881/2
Gabon: hervatt. dipl. betr. 617/2

Provincies:
— Algemeen: constitutionele conf. o. soc. voorz.. Quebec tegenstander fed. reger. 881/3
— Quebec: bez. Franse staatssecr. De Lipkowski, prot. reger. Ottawa 88/2; R. Bourassa t. voorz. liberale partij gekozen 89/2; parlem. verkiez., liberalen winnen. Robert Bourassa stelt reger. samen 615/1; ontvoer. Britse consul Cross d. FLQ. eisen ontvoerders, fed. reger. verwerpt eisen, FLQ stelt ultimatum, fed. reger. laat manifest FLQ uitzenden verwerpt andere eisen, FLQ ontvoert min. v. arbeid Laporte, prem. Bourassa roept op tot onderhand, reger. ben. onderhand. en stelt Lemieux aan a. onderh. v. FLQ, onderh. mislukken, staat v. beleg afgekond., dood Laporte, achtergronden separatlsme 673 e.v.

Regering: mutaties 96/1
Taalkwestie: ongeregeldh. in St. Leonard en Montreal. wet o. taal-onderw. in Quebec aangen. 881/2; derde rapp. „Royal commission on Bilingualism and Biculturalism", m. aanbeveling gebruik Frans in zakenwereld., ambtenarii en leger te bevorderen 89/1
Vaticaan: dr. Robbins t. ambass. ben., mgr. Emmanuele Clarisio nuntius in Ottawa 89/2

Centraal Afrikaanse Republiek

Duitsland (O.): erkenn. 456/1
Kongo (Kinsjasa): dipl. betrekk. hervat 201/3
Regering: wijz. kab. 448/3; mutaties kab. 800/2
Roemenië: bez. Bokassa 558/2
Sowjet-Unie: bez. Bokassa, akk. getekend 558/2

Ceylon

Amnestie: afgekond. 400/1
Regering: nw. kabinet 399/3; reger.progr. 400/2
Verkiezingen: mevr. Bandaranaike beh. grote zege bij parl. verk., verk.campagne, achtergronden 399/1

Chili

Algemeen: zes jaar „revolutie in vrijheid" 562/3
Cuba: toenad. pogingen, handelsovereenk. afgesloten 574/1
Regering: pres. verk. gewonnen d. soc. Allende, oorz. chr.-democ. verlies, verk. campagne 561 e.v.

China (Nationalistisch)

Canada: dipl. betr. verbroken 737/1
Italië: dipl. betr. verbroken 738/1
Thailand: akk. inz. samenw. inlichtingendiensten 144/3

China (Volksrepubliek)

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: normal. buitenl. betr., Westerse dipl. mogen buiten Peking reizen 737/1
België: verklar. Harmel inz. erkenn. 698/2
Birma: aanvallen pers op reger. Birma, poging Ne Win t. ontspann. mislukt, milit. hulp a. rebellen 665/3
Cambodja: bez. prins Sihanoek 179/2; erkenn. bewind Sihanoek, milit. hulp, reactie op uitroep. rep. 751/2
Canada: erkenn. Peking, dipl. betr., Stockholm formule inz. Formosa 737/3
Eauatoriaal Guinee: dipl. betr. oa ambass. niveau 738/1
Frankrijk: bez. min. Bettencourt 743/2; oud-prem. Couve de Murville op privé bez. in China 744/1
Italië: erkenn. Peking, dipl. betr., Stockholm-formule inz. Formosa 738/1
Joego-Slavië: herstel dipl. betr. 331/1
Kongo (Brazz.): Raoul bez. Peking 559/1
Oostenrijk: verkl. Kirchschläger inz. event. erkenn. Peking 738/1
Pakistan: bouw Karakorumweg, heropen. Zijdeweg 75/2
Palestijnse bevrijdingsorganisaties: Arafat in Peking 507/3
Roemenië: nauwere betr. 424/1; Roemeense delegaties in China 763/3
Soedan: bez. al-Nimeiry 607/2
Sowjet-Unie: incidenten a. grens Sinkiang, Chin. prot. nota's, Sowjetruss. protestnota's, toespraak Saifoeddin, grensincident 13-8-'69, demon. d. geheel China, akk. o. scheepvaart op Amoer en Oessoeri, incidenten a. grenzen i. h. Verre Oosten, verkl. Chin. reger. 24-5-'69, antw. SU 13-6-'69, toenemende spanning, geruchten o. Russ. aanval op China. steun Warschaupactlanden, verkl. Bulg. min. Basjew, Chin. nota v. 19-8-'69 en massale prot. demon., eind aug. '69 anti-Chin. propaganda in Sowjet-pers, hoofdart. Prawda 28-8-'69, ontmoet. Kosygin-Tsjoe En-lai, grensbesprek. te Peking, Chin. verkl. 7-10-'69 337 e.v.; verloop Chin.-Russ. besprek. te Peking, verscherping perspolemiek, Tass doet een heftige aanval „oorlogspsychose" in China, verkl. Tass (14-3) o. Westelijke „insinuaties" o. Russ. aanval op China, toelicht. NZZ, voortzetting perspolemiek (o.a. Prawda 19-3), geen nieuws o. besprek., ideologische verkl. n a.v. Lenin-herdenk , rede Brezjnew, art. Volksdagblad en Peking Review, reaetie Tass op 18-5 met verkl. „Pseudo-revolution. ontmaskerd" 353 e.v.
Verenigde Naties: toelat. opnieuw verworpen 11/1
Verenigde Staten: rede Nixon v. Alg. Verg. VN 10/2; nwe contacten te Warschau, VS heffen handeisembargu gedeeltel. op, dipl. besprek. op 20 jan. na 2 jaar hervat, 1355te bijeenk., comment. 49 e.v.
Vietnam (N.): akk. hulp in 1970 78/3

Columbia

Algemeen: profiel 272/2
Regering: nwe min v landbouw 29/1
Verkiezingen: pres.verk. gewonnen d. Pastrana, onlusien na uitslag, staat v. beleg, Pinilla huisarr., nwe telling, achtergronden 257 e.v.

Costa Rica

Oppositie: studentenonlusten, contract met ALCOA 425/1
Verkiezingen: pres. verk., Jose Figueres Ferrer wint 15512

Cuba

Algemeen: toenad. van andere Latijns-Amerik. landen 574/1
Chili: toenad pogingen, handelsovereenk, afgesloten 574/1
Economie: Castro geeft econ. moeilijkh. toe, min. v. arbeid kond. verbeteringen aan. Castro wil massa's meer bij econ. leven betrekken 571/1
Oppositie: 2 invasiepogingen mislukt, anti-Castristen gevangen genomen, anti-Castristen nemen vissers gevangen, betog. v. Zwitserse ambass.. prot. Zwitserse reger. 573/2
Regering: min. v. onderw. en min. v. suikerindustrie vervangen, Castro stelt functie ter beschikking 571/2
Sowjet-Unie: akk. o. gemeensch. Lat.-Am. politiek 574/1
Suiker: 10 mln suiker niet gehaald, achtergronden moeilijkh. suikeroogst 571/1
Zwitserland: prot. Zwitserse reger. o. betog. voor ambass. 574/3

Cyprus

Griekenland: Makarios in Athene en Rome, besprekingen met Papadopoulos en koning Constantijn, Papadopoulos veroordeelt Nat. Front 418/2
Griekse en Turkse gemeenschappen: besprekingen Denktash-Clerides, zonder resultaat 417/1 e.v.
Oppositie: bomaanslagen en terreurdaden d. Nat. Front, verbod Nat. Front, uitbreiding bevoegdh. politie, inzameling wapens, aanslag op Makarios, Georghadjis vermoord 417/3 e.v.
Regering: aanslag op Makarios 418/2
Verenigde Naties: verlenging UNCICYP-mandaat, rapp. Oe Thant, gen. Prem Chand opperbevelhebber i.p.v. gen. Martola 419/2
Verkiezingen: eerste parl. verk. sinds 1960, vier Grieks-Cypr. partijen, verdeling Grieks-Cypr. zetels 419/3; zetteltal AKEL 640/3

Dahomey

Grondwet: staatsgrondwet ondertek. 380/1
Militaire zaken: reorgan. legerleiding 606/2
Regering: miiit. o.l.v. Kouandete zetten pres. Zinsou af, voorm. driemanschap

o.l.v. de Souza, voorgesch. en achtergronden 26/2; instell. pres. raad, Maga pres. t. 1972, reger.progr. 379/3; nw kab. 448/3

Verkiezingen: opgeschort en geann. nadat verk. v. Maga t. pres. waarschijnl. was 234/1

Denemarken

België: bez. Harmel 583/2
Economie: prijsstop afgekond. 682/3
EG: toetred. onderh. begonncn 80311
Regering: fractieleider lib. groep ben. t. min. v. landbouw 682/3
Verkiezingen: gemeenteraadsverk., overwinn. soc.-democ. 248/3

Dominicaanse Republiek

Economie: beleid Balaguer 321/2; overz. 324/2
Grondwet: amendement maakt herverk. pres. mogelijk 321/3
Oppositie: studentenverz., sociale onrust, campagne tegen nwe kand. Balaguer, scheuring Reform. partij, boycot verk. door PRD en andere partijen, terugkeer Bosch, slachtoffers verk. campagne 322/1 e.v.
Politieke partijen: overz. 322/3
Verenigde Staten: ontvoer. Crowley 322/2
Verkiezingen: wres. Balaguer herk.. comment. 321 e.v. .

Duitsland (Algemeen)

Algemeen: staatsvorm Bondsrep. en DDR, gegevens 19412; de volkenrechtel. positie der beide Duitsl. 196/2
Contacten Bondsrep.-DDR: ontmoet. Brandt-Stoph in Erfurt; voorgesch., uitnod. d. Stoph, Wehner o. erkenn. DDR, techn. voorbesprek., conflict o. voorgen. bez. v. Brandt a. W.-Berliin. commun., verkl. in Erfurt 193 e.v.;-chronologie ,,van de muur" (1961) tot Erfurt 230/2; contacten tussen vakbonden in Bondsrep. en DDR 231/2; ontmoet. Brandt-Stoph in Kassel, verkl.. demon., geen slotcommuniqué, ontwikk. na Kassel, rede Ulbricht, verdere contacten vakbonden 471/1; gedeeltelijke overeenstemming DDR-Bondsrep. o. post- en tel.-verkeer 474/2; geen Westduits bezwaar tegen hijsen Oostduitse vlag 474/3; handel Bondsrep.-DDR 474/3
Erkenning Oost-Duitsland: overz. verhoud. Bondsrepubl.-DDR 65 e.v.; Wehner o. erkenn. 194/1; overz. erkenn. kwestie 196/3; erkenn. DDR d. Somalia, Algerije, Centr. Afr. Rep. en Maladiven 456/1

Duitsland (Oost)

Algemeen: staatsvorm 194/3; gegevens; kaart 195/1; volkenrechtelijke positie 196/2; daling aantal inwoners 474/3
Duitsland (W.): overz. betr., voorgesch., reacties op reger. verkl. Brandt 65/1; ontmoet. Brandt-Stoph in Erfurt, voorgesch., uitnod. d. Stoph, Wehner o. erkenn. DDR, techn. voorbesprek., conflict o. voorgen. bez. v. Brandt a. W.-Berlijn, commun., verklar. in Erfurt 193 e.v.; Stoph v. d. Oostduitse Volkskamer na onmoet. in Erfurt 230/3; ontmoeting Brandt-Stoph in Kassel, verkl. demon., geen slotcomm., ontwikk. na Kassel, rede Ulbricht. verdere contacten vakbonden 471/1; ged. overeenstemming DDR-Bondsrep. o. post- en tel.-verkeer 474/2; geen Westduits bezwaar tegen hijsen v. Oostduitse vlag 474/3; handel Bondwep.-DDR 474/3
Economie: rapp. o. 1969, moeilijkh. m. energievoorz., plan v. 1970 456/1; zitt. CC, kritiek op econ. function. 456/2
Guinee: consul.-gen. 456/3
Irak: akk. inz. samenw. m. O.-Dld. 109/3
Koeweit: handelsvertegenw. 456/3
Vakbonden: contacten FDGB met Westduitse DGB 231/2; overz. eerdere contacten 231/3
Vietnam (N.): akk. hulp 1970 7813
Zuid-Jemen: econ overeenk. 112/1

Duitsland (West)

Algemeen: staatsvorm 194/2; gegevens, kaart 195/1; volkenrechtelijke positie 196/2
Pers: persvrijh. in W.-Dld i.v.m. controverse Ahlers-Springer 505/3

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Begroting: 1970, financieringsplan tot 1974 519/2
Disconto: verh. v. 6 t. 7,5% 400/3
Economie: econ. result. '69. vooruitzichten 1970 519/1; conjunctuurtemperende maatr. 519/3; OESO-rapp. 521/1
Vakbeweging: contacten DGB met Oostduitse FDGB 231/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Deelstaten:
— Baden-Württemburg: ref. verwerpt scheiding 502/2
— Hamburg: verk., kab. m. FDP.-min. 501/1
— Hessen: nw. kab. 501/1
— Neder-Saksen: verk. 501/2
— Noordrijn-Westfalen: verk. 501/2
— Saarland: verk. 501/2
Oppositie: hevige oppositie v. CDU/CSU tegen Ostpolitik v. Brandt 474/3; oppositie t. Westduits-Russ. verdrag 515/2
Politieke partijen:
— CDU: congres, Kiesinger herk. 502/3
— FDP: conflicten pol. koers (conflict Scheel-Mende), congres, sticht. nat.-lib. actie 503/2
— NPD: congres 504/3
— SPD: congres 505/1
Regering: ben. staatssecr. 523/3
Verkiezingen: verk. in Westduitse deelstaten, reger. wijzig.. implicaties v. reger. in Bonn 501/1; verlag. kiesgerechtigde leeftijd 502/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Brazilië: ontvoer. ambass. v. Holleben, vrijlat. na inwill. eisen d. Braz. reger. 530/1
DDR: overz. betrekk., voorgesch., reacties op regeringsverkl. Brandt, rede Ulbricht, reacties Bonn, briefwisseling Ulbricht-Heinemann, ontw.-verdrag Ulbricht, reactie Bondsreger., reger. verkl. Brandt, voorst. t. gesprek, persconf. Ulbricht, brief v. Brandt a. Stoph, interview Wehner m. Der Spiegel 65 e.v.; ontmoet. Brandt-Stoph in Erfurt, voorgesch., uitnod. d. Stoph, Wehner o. erkennn. DDR, techn. voorbesprek., conflict o. voorgen. bez. v. Brandt a. W.-Berlijn, commun., verkl. in Erfurt 193 e.v.; Brandt voor Bondsdag na ontmoet. m. Stoph in Erfurt, verdere reacties, kritiek oppositie 229/3; ontmoet. Brandt-Stoph in Kassel, verkl., demon., geen slotcomm., ontw. na Kassel, rede Ulbricht, verdere contacten vakbonden 471/1; ged. overeenstemming DDR-Bondsrep. o. post- en tel. verkeer 474/2; geen Westduits bezwaar t. hijsen Oostduitse vlag 47413; handel Bondsrep.-DDR 474/3
Engeland: bez. Brandt 475/1
Frankrijk: bez. Brandt 494/1; bez. Pompidou, bilaterale samenw. 494/3; bez. Servan-Schreiber 495/1
Guatemala: ontvoer. en vermoord. ambass. v. Spreti, reger. prot. t. beleid Guatemalt. reger., Guatemalt. ambass. uitgewezen 529/3
Jemen: akk. m. W.-Dld. 111/2
Jordanië: bez. Talhouni 28713
Ostpolitik: hevige oppositie v. CDU/CSU tegen Ostpol. v. Brandt 474/3; oppositie t. Westduits-Russ. verdrag 51512

Polen: overz. Pools-Westduitse betrekk., Westduitse nota, voorst. t. besprek., begin onderh. in Warschau 87/1; bez. Burakiewicz, econ. besprek. tussen W.-Dld en Polen 88/1; voortzett. Westduits-Poolse besprek. 2de t/m 5de gespreksronde 489/1; brief Brandt a. Gomoelka 491/1; Westduits-Pools normaliseringsverdrag, zesde gespreksronde, kwestie van de „Familienzusammenführung", Scheel in Warschau, parafering normaliseringsverdrag, nota a. geallieerden, Poolse verkl. o. humanitaire kwestie. ondertek. Westd.-Pools normal. verdrag, Brandt in Warschau 785 e.v.; tekst van het verdrag 787/2
Roemenië: vijfjarig handelsverdrag 764/3; bez. prem. Maurer, uitnod. v. Heinemann en Brandt 764/3
Sowjet-Unie: dialoog o. afzien v. gebruik v. geweld, besprek. in Moskou 84/3; Egon Bahr onderh. in Moskou 85/3; handelsverdrag 86/3; voortzett. Westduits-Russ. besprek., consulaten-gen. in Leningrad en Hamburg, publ. geheime Bahr-document. Scheel n. Moskou 492/1 e.v.; Westduits-Russ. niet-aanvalsverdrag, kanselier Brandt ondertek. het verdrag in Moskou, gesprek. m. Brezjnew en Kosygin, overz. v. ontw. Westduits-Russ. betr., reacties 513 e.v.: tekst verdrag 516/1; perscomment. 516/3
Vaticaan: bez. Bondskanselier Brandt a. paus Paulus 476/1
Verenigde Staten: bez. Brandt 475/2

Ecuador

Economie: tekort op budget, nwe belast. wetten verworpen 584/2
Regering: aftred. min. v. finan. 29/1; pres. Velasco trekt macht aan zich nadat parl. belast. wetten heeft verworpen (zie econ.), arrestaties 58412

Engeland

ALGEMEEN

Doodstraf: afgeschaft. behand. in Lagerhuis, moties opp. verworpen, behand. Hogerhuis, motie Lord Brooke uitstel t. 1973 verworpen 279/2
Koninklijk huis:
— Charles: lid Hogerhuis 280/2
Marihuanagebruik: nwe wet tegen misbruik v. verdov. midd. inged. 279/3
Meerderjarigheid: vanaf 1 jan. meerderjarig, actief kiesrecht en handelingsbekwaam op 18 jaar 279/3
Militaire zaken:
— Algemeen: defensiewitboek 280/2; debat Lagerhuis, witboek ggk. 281/1; aanv. defensiewitboek 702/1
Noord-Ierland: ontw. sinds aug. 1969, bez. Callaghan, rapport comm.-Cameron, Noordierse reger. publ. witboek, disciplin. maatr. t. leden RUC, andere maatr., rapp. comm.-Hunt o. politie, Noordierse reger. akk. met de voorn. aanbevelingen rapp.-Hunt, ontslag voor inspect.-gen. Peacock. opgevolgd d. Sir A. Young, Noordierse parl. verwerpt motie om de aanbevelingen v. h. Hunt-rapp. over te nemen, 2e bez. Callaghan, witboek reger. Londen en vorm. Ulster Defence Regiment, Chichester-Clark in Londen, steun v. ontwikk. plan, verder pol. ontw., oppositie in Unionistische partijen tegen beleid Chichester-Clark, 4 rechtse Unionisten uit partij verwijd., bij tussent. verk. v. N.-Iers parl. 2 protest. min. ds. Paisley en ds. Beaftie gek., nwe zetelverd. Noordiers parl., Overz. ongeregeldh., bez. Maudling: Hillery in Belfast, Oranjemarsen rustig verlopen 449 e.v.

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: steun a. behoeftige gezinnen 759/1
Arbeid: reger. stelt hervorm. bonden voor 701/3
Begroting: 1970/'71 inged. 282/1

Disconto: verlaagd 282/1; verl. v. 7,5% t. 7% 400/3
Economische politiek: bezuinigingen in staatsuitgaven voorgesteld 758/1; kredietbeperk. 759/1
Economische situatie: OESO-rapport 281/2
Handelsbalans: 1969 281/3
Pond: uitvoer deviezen verlicht. limiet van £ 50 opgeh. 282/1

OVERZEESE GEBIEDEN

AFRIKA

— Rhodesië: zie de rubr. Rhodesië

OCEANIË

— Fidji: onafh. 717/2
— Tonga: onafh. 432/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Partijen:
— Conservatieven: verk. manifest 280/1 partijcongres 716/2
— Labour: Wilson t. leider partij herk. en t. fractievoorz., Jenkins t. plv. fractievoorz. gekozen, samenst. schaduwkabinet 700/1; partijcongres 715/2
— Liberalen: partijcongres 715/1

Regering: samenstell. nw. kab. 389/1; aanv. ben. conservatief kab. verkl. 698/3; dood Macleod ben. opvolger, witboek reorgan. centr. reger., nwe ben. n.a.v. reorgan. departementen 699/1; troonrede 700/3
Verkiezingen: tussentijdse verk., zetels v. Labour behouden. winst conservat. 29/1 tussentijdse verk. Wellingborough, conservat. gewonnen, tussent. in Louth zetel v. conservat. beh., Bridgewater conservat. behield. zetel, Z.-Ayrshire Labour zetel behoud., verk. 59 graafschapsraden winst v. conservat. 283/1; prem. Wilson kond. vervroegde verk. aan, campagne, verk. manifest Conservat., verk. manifest Labour, manifest Liberalen, overz. opiniepeilingen, overwinn. Conservat., reacties 385 e.v.; tussent. verk. St. Marylebone, conservat. zetel behoud. 700/1; tussentijdse verk. in Enfield-West, conservat. behouden zetel 759/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Duitsland (W.): bez. Brandt 475/1
EG: toetred. onderhand. begonnen, publikatie witboek Labourregering, debat Lagerhuis 803/1
Israël: bez. prem. Meir 144/1
Lesotho: verkl. Foreign Office inz. geldigheid bewind Jonathan 82/1
Libië: ontruiming Britse bases in Libië 104/3; ontruim. bases voltooid 589/2
Nigeria: ondermin. Foley n. Nigeria, Lord Carrington n. Biafra, motie t. wapenlever. in Lagerhuis verworpen 35/3
Verenigde Staten: bez. Nixon 810/2
Zambia: bez. Kaoenda 69112
Zuid-Afrika: plannen reger.-Heath inz opheff. wapenembargo,-besprek. Douglas-Home met Muller, Z.-Afr. wenst verduidelijking akk. Simonstown, verklar. Douglas-Home 20 juli, debat Lagerhuis, verscherping wapenembargo d. V-raad. Afr. oaaositie tegen Brits voorn., gesprek Nyerere-Heath, missie-Kaoenda 689 e.v.

Equatoriaal Guinee

China (Volksrep.): dipl. betr. op ambass. niveau 738/1

Ethiopië

Eritrea: aanslagen op vliegveld mislukt, daders aanslag op vliegveld Karachi veroord. 23511
Frankrijk: bez. Haile Selassie 458/1
Joego-Slavië: bez. Tito 328/1
Kenia: grensakk. 458/1
Onderwijs: ongeregeldh. a. univ. v. Addis Abeba 235/1
Oppositie: komplot ontdekt 235/2
Soedan: bemidd. Nasser 458/1
Sowjet-Unie: bezoek Haile Selassie 45811
VAR: bez. Haile Selassie. bemidd. Nasser in geschii m. Soedan 458/1
Verenigde Staten: bez. min. Rogers, stellingname t. rassendiscriminatie, gespr. m. Tito, bez. hoofdkwartier OAE 335/1

Europa (Oost)

Balkan: Roemeens plan v. d. Balkan 424/3
COMECON: topconf. mei 1970 in Warschau, vestiging nwe invest.bank, geen deelname Roemenië, buitenl. handel COMECON-landen in 1969 779/1
Griekenland: contacten, geen pol. koerswijzig. 448/1
Overstromingen: overstromingen in O.-Eur., grote schade in Roemenië 42312
Soedan: bez. al-Nimeiry 607/2
Warschaupakt: conf., memorand. inz. Eur. veiligh. conf. 536/3

Europa (West)

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

BENELUX

Topconferentie in Luxemburg 788/1; nwe voorz. Benelux-parl. 78812

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EG)

Arbeid: hervorm. sociaal fonds EG en instell. comité arbeidsmarkt 790/3
Commissie: nwe Eur. comm., verschil v. mening o. aantal leden en over voorgedragen Duits lid, samenstell. en taakverdel. 484/1
Economie: plan-Werner v. econ. en monetaire unie 771/1; voorst. Eur. Comm. 771/2; reactie Ned. reger., Franse reacties, gedachtenwisseling min.raad 772/2; alg. kartelpol. maatr. door Eur. Comm. bekendgemaakt 790/1; voorschriften v. fusies d. Raad inged., derde progr. econ. pol. op middellange term. d. Eur. Comm. ggk. 790/2
Europees Parlement: basis akk. uitbreid. bevoegdh. parl. 21/2: gemeenschappelijke buitenl. politiek: rapp.-Davignon 773/1; debat Europees Parl., resolutie, bijeenk. min. in München 774/1
Griekenland: mededeling comm., reactie Pipinelis 445/2
Industrie: voorst. EG-industrie pol. voorgelegd a. min. raad 373/1
Israël: preferentieel handelsakk. ondertek. 789/1
Joego-Slavië: niet-preferentieel handelsakk. ondertek. 788/3
Justitie: pres. Eur. Hof herkozen 791/2
Landbouw: basis-akk. o. finan. bereikt 21/2: gedeeltel. akk. regel. tabak en wijnen 22/3; akk. Europees wijnreglement 371/3; zes verordeningen structuurhervorm. landbouwprod. voorgelegd aan reger. 372/2
Noorwegen: parl. v. toetred. 683/1
Soanje: preferentieel handelsakk. ondertek. 789/1
Uitbreiding: onderh. o. toetred. Engeland, Ierland, Noorwegen en Denemarken geopend 803/1; witboek reger. o. econ. kosten toetred. 803/1; debat Lagerhuis, positiebep. EG, de knelpunten bij onderh. 804/1
Visserij: akk. o. visserijmarkt bereikt 789/3

EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE (EVA)

Buitenlandse handel: cijfers 1969 27411
Farmacie: ondertek. conventie farmaceutische prod. 792/2
Ministerraad: halfjaarl. bijeenk. in mei en nov. 791/3
IJsland: lid per 1 maart 791/2

RAAD VAN EUROPA

Algemeen: 6e bijeenk. min. v. justitie in Den Haag 371/2
Griekenland: min. comité veroord. Griekenland wegens schending Eur. Conventie v. d.-rechten v. d.-mens, publ. rapp., resol. Raadgev. vergad. inz. Grieken in buitenl.. nwe Scand. klacht

Fidji

Algemeen: profiel 718/2
Gemenebest: 30ste lid 717/2
Onafhankelijk: 717/2

Filippijnen

Onderwijs: studentenacties. reger.maatr. 156/2
Oppositie: studentenacties 156/2
Regering: wijzig. kab. 156/3
Verkiezingen: pres. Marcos herk., winst Nation. partij 79/3
Vietnam (Z.): vertrek Filipp. troepen 299/3

Finland

Economie: OESO-rapp. 480/3
Regering: vorming zakenkabinet o. Teuvo Aura, samenstell. reger. 363/3; Karjalainen vormt nwe centrum-linkse reger. 479/2; samenstell. nwe reger. 480/1; reger. progr. 480/2
Sowjet-Unie: verlenging vriendschapsverdrag 480/2
Verkiezingen: parl.verk., verl. reger. partijen, winst conservat. en boeren, zetelverdel. parl. 249/1

Frankrijk

ALGEMEEN

Charles de Gaulle: oud-pres. de Gaulle overl., reacties, uitvaartplechtigheid, levensloop de Gaulle 721 e.v.
Kunst: Ionesco gekozen als lid. v. Académie Française 142/1

Militaire zaken:
— Algemeen: 2 function. geschorst i.v.m. „ontvoering" kanonneerboten Cherbourg 267/3; defensiealannen v. 1971-'75 aangen. 745/2
— Atoomwapen: nwe serie atoomproeven, prot. Japan en Peru 439/3
— Marine: ontslag opperbevelh. marine adm. Patou. vice-adm. Storelli opvolgeer 439/2

onderwijs: botsing stud.-politie in Nanterre, aftred. deken lit. faculteit 477/1
Pers: nw. weekblad l'Actualité, verschenen 124/2; dir.-hoofdred. Beuve-Méry verlaat Le Monde, Fauvet opvolg. 141/3; soc. dagblad Populaire de Paris v. h. laatst verschenen 142/2
Radio en tv: nwe leid. nieuws- en actualit. rubr. 142/1; rapp. comm. Paye o. hervorm. ORTF 760/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: OESO o. econ. situatie 438/3
Arbeid: verdel. aandelen o. werknemers Renault-fabrieken 141/3
Begroting: begrot. 1970 ggk. 120/2; begrot. 71 ingediend 759/2
Disconto: verhog. 760/1
Economische politiek: aflossing kortlop. schulden 438/2; opheff. kredietbeperk. 759/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Oppositie: acties v. rechtse en linkse extrem. groepen, overz. rechtse groep. anti-causseurswet aangenomen 476/2; J.-P. Le Dantec gearr. en inbeslagname La Cause du Peuple, J.-P. Sartre neemt hoofdredschap over, leider gauche proletarièn A. Geismar gearr. 478/1; Alain Geismar wegens oproepen t. oproer en opricht. verboden partij veroord. 761/1
Geismar wegens oproepen t. oproer en opricht. verboden partij veroord. 761/1

Politieke partijen:
— Communistische partij: 19de partijcongres. kritiek op partij-ideoloog Garaudy uit CC verwijderd 123/1; maatr. t. Tillon 760/3
— Democratisch Centrum: 3e nat. conventie, partijvoorz. Lecanuet, alg.-secr. Abelin herk. 14112

— Radicalen: 67ste partijcongres, nw. bestuur, J. J Servan-Schreiber secr.-gen , nw. partijprogr. 121/2; J.-J. Servan-Schreiber blijft secr.-gen. partij 762/2
— UDR: vorm. „vriendenkring", uitstot. Vallon uit fractie en partij, kritiek op actualiteitenrubr. radio en tv. 120/2
President: rede ures. Pompidou 15-12-'69 o. eerste halfjaar ambtstermijn 120/1
Regering: reger. verklar. 760/1
Verkiezingen: tussentijdse verk., oud-prem. Couve de Murville verslagen 112 /3; verk. v. depart. raden 440/1; tussentijdse verk. v. zetel Nancy, gewonnen d. J.-J. Servan-Schreiber 440/2; tussent. verk. in Bordeaux gewonnen d. Chaban-Delmas, J.-J. Servan-Schreiber verslagen 762/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Algerije: geschil o. eenzijdige verhog. verrekenprijzen olie 587/1
België: nwe ambass. 260/3
Canada: bez. staatssecr. De Lipkowski, protest reger. Ottawa 88/3
China (Volksrep.): bez. min. Bettencourt 743/2; oud-prem. Couve de Murville op privé bez. in China 744/1
Duitsland (W.): bez. Brandt 494/1; bez. Pompidou, bilaterale samenw. 49413; bez. Servan-Schreiber 495/1
Ethiopië: bez. Haile Selassie 458/1
Israël: „ontvoering" 5 kanonneerboten uit Cherbourg, attaché Limon persona non grata 266/3
Libië: aank. 100 Mirages 267/3
Marokko: herv. dipl. betr., bez. kon. Hassan 238/2
Niger: uraniumakk. 559/1
Roemenië: bez. Ceausescu, vraaggesprek met Le Monde, nauwere betr. m. China, analyse belang bez. Ceausescu, voorst. Ceausescu inz. Eur. samenw., Frans-Roemeense verkl. 424/1; vijfjarig handelsverdrag 764/2
Sowjet-Unie: bez. pres. Pompidou 744/1
Spanje: verdrag ondertek. o. milit. samenwerk. 611/3
Ver. Staten: bez. pres. Pompidou, interview m. NYT, aank. en onderh. met Nixon, verkl. v. d. persclub, rede Pompidou t. Congres, demon. in Chicago, interventie Nixon 436/1 e.v.
Zambia: bez. Kaoenda 691/3
Zuid-Afrika: bez. Vorster, besprek. Cabora Bassadam 462/2

Gabon

Canada: hervatt. dipl. betr. 617/2
Israël: ambass. teruggeroepen 606/2
Regering: kab.wijz., pres. Bongo ook portefeuille binnenl. zaken 29/2; mutaties 239/2

Gambia

Regering: nw. kabinet 576/3
Staatsvorm: rep. geproclam. na referendum 380/1

Ghuna

Buitenlanders: uitwijz. decreet, uittocht. houd. buurlanden 235/2; econom. maatr. 606/3
Economisch beleid: maatr. t. buitenl. 606 /3
Militaire zaken: luchtmaarsch. Otoe gerehab. 236/3
Oppositie: Gbedemah verliest parl. zetel 23612
Regering: bevoegdh. NLC geannuleerd, pres.-comm. en staatsraad in functie 29 /2: Akoefo-Addo pres. 606/2

Geestelijk Leven

Algemeen: moderne oecumenische bijbelvertal. 160/2
België: Vlaams pastoraal beraad 799/1
Lutherse Wereldfederatie: 5de Assemblee in Evian 799/2
Nederland: Ned. concilie wijst celibaat af, oppositie tegen celibaatsverplicht., vijfde plenaire verg. past. concilie, uitspraak vóór ontkoppeling priesterschap en celibaat, brief v. paus Paulus a. kard. Alfrink, Ned. episcopaat aanv. aanbevel. v. concilie, reactie Vaticaan, brief paus Paulus o. Ned. verkl., reacties op besluiten past. concilre en verkl. bisschoppen, persreacties 145 e.v.. rapp. o. kloosterleven 16011: bisschop v R'dam neemt ontslag 160/3; slotzitting past. concilie, celibaatskwestie, voortg. celibaatskwcstie in Nederl., gehuwd priester gaat voor in eucharistie 798/2: rapp. hervormde synode o. gemeentevormen 800/1
Rooms-katholieke kerk: oppositie tegen celibaat in kath. kerk 145/1; bisschoppensynode in Rome. discussie o, collegialiteitsprincipe 157/3; protesterende priesters 159/3; relatieve daling in aantal priesters 160/2; Vaticaan breidt relaties met Belgrado uit 160/3; reis van paus Paulus VI naar Azië en Oceanië, bez. a. Iran. Pakistan. Filippijnen (moordaanslag op paus), Australië en Hongkong, boodsch. a. Azie er. China 769 e.v.; theologencongres in Brussel 799/3; afschaffing pauselijke gardes 800/1
Verenigde Staten: ontslag aartsbisschop v. Los Angeles 16013

Griekenland

Albanië: handelsakk. 447/3
België: anti-Griekse studentenacties 259/2
Binnenlandse politiek: lib. maatr., vorm. advis. raad 446/2
Bulgarije: handelsakk., bez. Basjew, drie akk. ondertek. 448/2
Cyprus: Makarios in Athene en Rome, besprekingen met Papadopoulos en koning Constantijn, Papadopoulos veroordeelt Nat. Front 418/2
Economie: invest. plan Onassis-Niarchos 447/2
Europa (O.): commerciële contacten. geen pol. koerswijzig. 448/3
Frankrijk: optred. Servan-Schreiher bij vrijlat. Theodorakis en Starakis 443/2
Grondwet: art. 10 v. kracht 446/1
Internationale Rode Kruis: akk. m. Griekenl. o. inspectie gedetineerden 44513
Justitie: straffen v. uitgevers en red.. Ethnos-proces 441/1; proces t. 34 leden „democ. verdediging" 442/1; veroord. inz. bomaansl. 443/2; vrijlat. Theodorakis, optred. Servan-Schreiber, vrijlat. Starakis 443/2; nw. conflict reger. staatsraad 447/2
Koning: ontmoet. Pipinelis m. koning Constantijn 447/1
Militaire zaken: gen. gepensioneerd 446/3; opricht. nation. garde 446/3
Oppositie: pleidooi Theodorakis v. nat. raad v. h. verzet, program. samenw. Patriot. Front m. PAX 444/1
Pers: perswet v. kracht, prijsverh. kranten, belemm. verk. oppositiebladen, rapp. int. persinstit., straffen v. uitgev. en redact., Ethnos-proces 44111
Politieke gevangenen: inspectie Int. Rode Kruis 445/3; vrijlatingen 446/2
Raad van Europa: min. comité veroord. Griekenl. wegens schending Eur. conventie v. d. rechten v. d. mens, publ. rapp., resol. Raadgev. vergad. inz. Grieken in buitenl.. nwe Scand. klacht 444/3
Regering: reorgan. kab. 448/3

Guatemala

Duitsland (W.): prot. W.-Duitse reger. n.a.v. ontvoer. ambass. v Spreti, Guatemalt. ambass. uitgewezen, terugroepen W.-Duitse zaakgelastigde in Guatemala City. Brandt en Scheel verwijten reger. nalatigh. 530/3
Oppositie: overz. gewapend verzet en strijd tussen links en rechts. ontvoer. min. v. buitenl. zaken en secr. Am. ambass. 216/2; ontvoer. W.-Duitse ambass. v. Spreti d. guerrilla's, vrijlat. 15 guerrilla's geëist, reger. weigert op eisen in te gaan, W.-DuifSe reger. en nuntius prot.. bemidd. pogingen pres. Costa Rica en VS falen, guerrilla's vermoorden ambass. 530/3
Verkiezingen: Arana Osorio tot pres, gekozen 216/2

Guinee

Duitsland (O.): consul.-gen. 456/3
Invasie: Sekou Touré meldt drie invasiepogingen v. Eur. en Afr. huurlingen, beschuid. Portugal v. deelneming, de vijanden v. Sekou Touré, Guinee verz. VN om milit. hulp, spoedzitt. V-raad, instell. comm. v. onderz., comm. bez. Guinee, Nigeria en VAR bieden milit. hulp aan 753/e.v.
Oppositie: de vijanden v. Sekou Touré 753/1
Portugal: V-raad veroord. Portugal na klacht Guinee inz. agressie vanuit Port. Guinee 28/1; beschuld. v. deeln. a. invasiepogingen in Guinee 753/1
Regering: wijzig. 239/2; komplot ontdekt 607/1
Sierra Leone: Unie bepleit d. pres. S. Touré 607/1

Guyana

Algemeen: rep. uitgeroepen 425/1
Regering: R. A. Chung pres. 425/2
Suriname: toenadering Suriname-Guyana, overl. op Trinidad 427/1
Venezuela: akk. m. Venezuela o. grensgeschil 425/3

Haïti

Nigeria: erkenn. Biafra 33/1
Oppositie: beschieting Port au Prince, na muiterij a. boord v. schepen v. d. kustwacht, rol CIA 426/1

Hongarije

Economie: plan en begrot. 1970 393/2; nw. econ. mechanisme in Hongarije sinds 1968 393/2; gevolgen econ. hervorm. 394 /1
Spanje: handelsakk, 611/1

Ierland

Economie: OESO-rapp. 479/1
EG; toetred. onderh. begonnen 803/1
Nederland: belastmgverdrag 776/2
Regering: min. v. finan. en min. v. landbouw ontslagen wegens aand. in smokkel wapens n. N.-Ierland, prem. Lynch krijgt vertrouwensvotcm Fianna Fail-partij. partijsecr. Boland uit partij gezet 478/2
Verenigde Staten: bez. Nixon 810/2

India

België: kon. bez. 84/3
Birma: bez. Ne Win, overeenk. o. milit. operaties in grensgebied 668/1
China (Volksrep.): prot. t. bouw Karakorumweg 7512
Deelstaten:
— Algemeen: positie Congrespartij in deelstaten 684/2
— Bihar: onder pres. bewind 75/1; pres. bewind opgeheven, zes partijencoalitie o.l.v. D. P. Rai 219/3
— Goejarat: bloedige botsingen t. hindoes en moslims in Ahmedabad e.a. steden 57/1
— Haryana: Chandigarh a. Pendsjaab toegewezen, acties Sikh-leider 218/2
— Kerala: nwe coalitie 75/1; aftred. reger., verk., winst v. mevr. Gandhi, communist Menon opnieuw prem. 669/1

— Oettar Pradesh: scheuring parl.fractie Congrespartij, nwe reger, o.l.v. Charan Singh (voorz. BKD) 219/2; congrespartij Uit reger., staat o. centr. reger., kritiek niet-commun. oppositie 669/2; nwe coalitie, pres. bestuur opgeheven 684/2
— Pendsjaab: Chandigarh a . Pendsjaab toegewezen, actie Sikh-leider 218/2; val Gurnam Singh. Prakash Badal tot prem. gekozen 219/2
— West-Bengalen: onder pres. bewind na aftr. Mukherjee en uiteenvallen Verenigd Front. onlusten en gheraos, achtergronden 219/3
Economische politiek: beleid prem. Gandhi, nation. verzekeringsmaatsch. aangekond. 56/3; nation. banken door hooggerechtshof ongeld. verkl.. nw. nation. decreet reger., wetsontw. d. Lagerh. en Hogerh. ggk. 218/2
Jordanië: ambass. teruggeroepen 75/1
Marokko: ambass. teruggeroepen 75/1; normal. betrekk. 459/2
Pakistan: prot. t. bouw Karakorumweg 75/2
Parlement: zetelverdeling Lagerhuis 684/1
Partijen:
— Algemeen: bundeling oppositie %?slukt, motie v. wantrouwen t. reger.-Gandhi verworpen. zetelverdel. Lagerhuis 683/3
— Congrespartij : scheuring, voorgesch., mevr. Gandhi uit partij gestoten. meerderh. parl. fractie steunt mevr. Gandhi, haar aanhangers zetten Nyalingappa a. partijvoorz. af, twee fracties, aparte partijcongressen 55 e.v.: positie in deelstaten 684/2
Regering: min. ontslagen, motie v. wantrouwen verworpen 55/1; twee nwe min. 239/2; reorgan. kab., nwe min. v. buitenl. zaken 668/2
Religie: aantal incidenten sinds '60, bloedige botsingen t. hindoes en moslims in Goejarat, slachtoffers en arr., reacties, comm. v. onderz. ben. 57/1

Unie-territoria:
— Manipoer: onder pres. bewind 219/2

Verkiezingen: Hogerhuis 668/2
Vorsten: Wetsontw. afschaff. privileges d. Lagerhuis ggk., d. Hogerhuis verworpen, bij pres. decreet afgeschaft 684/2

Indonesië

ALGEMEEN

Justitie: Soeharto over politieke gevangenen, aantallen en behandeling, mededelingen procureur-generaal, bezoek buitenl. journal. aan Boeroe 431/1, gen. Soepardjo terechtgesteld 432/1

Militaire zaken:
— Algemeen: reorgan. strijdkrachten, gen. Panggabean plv. opperbevelh.. zuivering leger 93/1

Soekarno: overleden, staatsbegrafenis, perscommentaren 429/3

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Buitenlandse hulp: 7de en 8ste IGGI-conf., steun $ 600 mln 415/1; Austral. schenking v. $A 54 mln 416/1
Buitenlandse schuld: regel. aflossing schulden met club v. Parijs, Malik in Moskou 416/1
Economisch beleid: wijzig. deviezensysteem 416/2
Investeringen: buitenl. kapitaal 416/3
Olie: ontw. olie-industrie, prod.cijfers, kritiek Indonesia Raya 94/3; studentenprot. t. prijsverhog. 95/1; overeenk. Pertamina met Shell inz. Oost-Kalimantan 144/3
Prijzen: studentenprot. tegen prijsverh. 95/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Corruptie: stud. protest, Hatta adviseur Soeharto i.z. corruptiebestrijd.. comm. o.l.v. Wilopo ben. 95/2
Irian (W.): resol. Alg. Verg. m.b.t. verdrag t. Nederl. en Indon. 11/3; Soeh. v. vrije keuze onherroepel., finan. hulp, binnenl. autonomie. amnestie, rapp. Ortiz-Sanz, Indonesië en Oe Thant, spec. fonds Aziat. ontwikkel. bank, debat Alg. Verg., Ned.-Indon. resol., optred. N. Jouwe. vluchtel. vraagstuk 76 e.v.
Verkiezingen: wetten op het kiesstelsel en samenstell. volksvertegenw. lichamen d. Huis aanv. 93/3; toelicht. Antara, beslis~reger. inz. kiesrecht leden verbod. pol. partijen, beschikk. o. verhoud. vertegenw. pol. partijen en functionele groepen 94/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Maleisië: bez. Soeharto, vriendschapsverdrag 416/3
Nederland: regel. W.-Irian, incident Luns-Malik, finan. hulp in kader Aziat. ontwikkel. bank, Ned.-Indon. resolutie. behand. in TK 76 e.v.; tinakk. 313/2; bez. prins Bernhard 677/2; bez. pres. Soeharto 679/3
Sowjet-Unie: bez. Malik 416/1
Ver. Staten: bez. Soeharto 432/1

Internationaal

ALGEMEEN

Burgerluchtvaart: overz. kapingen en aanslagen 577/1; ontw. in '69-'70, internat. overleg via ICAO, voorgestelde veiligh. maatr. 711/2
Drugs: verklar. WHO o. result. WHO Expert Committee on Drug Dependence 709/2; overz. Drugs, resol. Alg. Verg. inz. narcotica, ontw.verdrag o. psychotropische stoffen, congres Fédération Internationale Pharmaceutique, betoog dr. Cameron v. d. WHO 709/2
Militaire krachtsverhoudingen: overz. strat. kernwapens v. VS en SU 547/1; UNESCO-rapp. o. bewapeningsuitgaven 567/3
Nobelprijs: voor de vrede 1970: toegekend a. dr. N. E. Borlaug 815/1
Ontwikkelingshulp: rapp. comm.-Pearson, nwe ontw. strategie 134/1; conclusies DAC o. int. bijstand 137/1; ontw. hulp 1969 (jaarverslag DAC) 635/1; strategie v. h. tweede ontwikk. decennium. Jackson-rapp., rapp.-Tinbergen, structuur v.d. VN-hulpverlening 643/2 e.v. UNICEF-hulp in 1967-'69 709/1
Territoriale wateren: territ. wateren en visserij-zones volgens FAO-overz. 549/2
Wereldbevolking: VN-schattingen 1970 712/3
Wereldtentoonstelling: Osaka 1970 611/1

CONFERENTIES

Donorlanden: bijeenk. parl. uit donorlanden o. ontw.hulp 135/3
Europese Veiligheid: conf. Warschaupakt. memorand. inz. Eur. Veiligh. 536/3
Niet-gebonden landen: voorber. bijeenk., topconf. in Dar-Es-Salaam 325/1; topconf. te Loesaka, voorbereidende bijeenk. v. min. v. buitenl. zaken, resol., arrest. iournalisten 692/1; voorn. punten v. d. doctrine der niet-gebonden landen 693/2
Vierde Internationale: conf. te Brussel 809/2

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Aardgas: geschatte reserves 568/1
Autoproduktie: cijfers '69 betr. prod., merken, export 719/3
Concerns: grootste niet-Am. ondernem. 622/1; grootste niet-Am. ,banken 622/2
Elektriciteit: wereldprod. 67-'68, elektr. prod. door atoomcentrales 720/2
Olie: gegevens 1969 549/2; conf. OPEC 568/2
Ontwikkelingssamenwerking: Pearson-rapp., nwe ontw. strategie 134/1; bijeenk. parl. uit donor-landen o. ontw.-hulp 135/3; conclusie DAC o. int. bijstand 137/1; indicatief wereldplan v. d. landbouw, FAO-conf. 630/1; ontw. hulp 1969 (jaarverslag DAC) 635/1; strategie v. h. tweede ontw. decennium. Jackson-rapp., rapp.-Tinbergen, structuur v. d. VN-hulpverl. 643/2 e.v.; oproep v. internat. vrijwilligerscorps v. ontw. landen 709/1; UNICEF-hulp in 1967-'69 709/1
Staal: wereldprod. '69 719/2
Wereldhandel: cijfers o. 1970, gegevens belangr. landen o. 1967 en 1968 622/3

ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING

Chemische en bacteriologische wapens: VS gebruiken B- en C-wapens alleen defensief 45/3; Britse ontwerp-conventie inzake bacteriologische wapens 564/3; kenmerken voor een aantal v. biol. wapens in aanmerk. komende ziekte-verwekkers 565/1: Russ. voorstel inz. B- en C-wapens a. Alg. Verg. VN 566/1
Kernwapens: resol. Alg. Verg. VN 11/3
Non-proliferatieverdrag: Nixon bekrachtigt proliferatieverdrag 45/2; verdrag van kracht geworden 533/2; IAEA en non-prol. verdrag 534/1
Ontwapening: resol. Alg. Verg. VN 11/3 ontwap. conf. in Genève 564/1; Roemeens ontwap. voorstel 567/3; ontwap. voorstellen [illegible]den la 568/1
diologie: N estukl o. mogel. controle op radiol. oorlogsvoering en o. milit. toepassingen laserstralen 568/1
SALT: voorber. besprek. in Helsinki. delegaties, ontw. tussen beide gesprekronden, overl. in Wenen, min. Laird o. SALT, Am. ontw.-verdrag, techn. achtergronden v. d. SALT-conf. 545 e.v.
Zeebodem: Am.-Russ. ontw.-verdrag inz. demilit. v. de zeebodem, voortgaande discussie o. zeebodemverdrag 566/2

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

ALGEMENE OVEREENKOMST VOOR TARIEVEN EN HANDEL (GATT)

Katoen: verleng. katoenovereenk. 754/3
Kennedy-ronde: uitstel uiterste datum toepass. tariefverlag. voor chemische prod., eerste drie fasen alg. tariefverlag. in werking 754/2
Leden: overz. GATT-deelnemers per 1/10/'70. VAR en Mauritius toegetred. 754/3

INTERNATIONALE BUREAU VOOR ATOOMENERGIE (IAEA)

Non-proliferatieverdrag: IAEA en non-proliferatieverdrag 534/1

INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSOCIATION (IDA)

Jaarverslag: 1969 20/2

INTERNATIONAL FINANCE ASSOCIATION (IFC))

Jaarverslag: 1969 21/1

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)

Goud: wereldgoudvraagstuk, goudovereenkomst t. VS-Z.-Afrika en IMF 18/3
Jaarvergadering: verhog. deeinemingen 17/2; besprek. o. mogel. v. flexibele wisselkoersen, rede P.-P. Schweitzer 18
Jaarverslag: 1968/69 18/2
Monetaire Situatie: monetaire reserves, mon. ontwikk. in 1969 17 e.v. /1
Trekkingsrechten: eerste toewijz. SDR's 19/3

INTERNATIONALE ARBEIDSORGANISATIE (ILO)

Directeur-generaal: ben. nwe dir.-gen. Jenks 709/2

NOORD ATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)

Defensie: bijeenk. comité defensie-plannen 535/3
Levensmilieu: eerste zitt. v. CUMM (comité v. levensmilieu) 536/2

Ministerraad: zitting in Rome, verkl. o. ,Wederzijdse vermindering van geweld: reacties in O.-Eur. 534/1
Nucleaire planning: bijeenk. groep v. nucl. planning in Venetië 536/1
Satelliet: eerste NAVO-communicatie satelliet (NATO-1) gelanceerd 535/3

ORGANISATION OF PETROLEUM EXPORTING COUNTRIES (OPEC)

Conferenties: Algerije 10de lid, Omar el-Badri secr.-gen., langer mandaat. steun aan Algerije en Libië 568/2

VERENIGDE NATIES

Algemeen: jaarverslag Oe Thant o. 1989 10/3
Algemene Vergadering: 24ste zitting, resol., rede Nixon, rede Gromyko, jaarverslag Oe Thant 9/3
Bahrein: goede diensten Oe Thant, missie Winspeare Guicciardi, instemming V-raad 394/2
Begroting: 1969-70 12/2
China (Volksrep.): toelat. opnieuw verworpen 11/1; toelat. d. Alg. Verg. opnieuw ver oraen, doch voorst. toelat. kreeg voor 't eerst eenvoud. meerderh. 738/2
Drups: resol. Alg. Verg. inz. narcotica 710/2
ECE: 25ste zitt. ECE in Genève 371/1
ECOSOC: oproep v. internat. vrijwill. corps v. ontw. landen 709/1
Europa: rede Gromyko v. Alg. Verg. VN 10/2
Gerechtshof: nwe rechters 137/1
ICAO: overl. en veiligh. maatr. i.v.m. vliegtuigkapingen 711/2; aantal leden per 1-7-70 71113 (noot)
Kernwapens: resol. Alg. Verg.. uitroep. v. '70-'80 t. „ontwapeningsdecennium", resol. t. eebr. B-C-waaens. aanbevel. v. Comm. v . opschort. -kernproeven aangen., resol. Alg. Verg., internat. uitwiss. bepleit v. seismische gegevens, geen overeenst. o. verdrag gebr. kernwapens op zeebodem 11/3
Kolonialisme: resol. Alg. Verg., uitroep. 1971 t. int. jaar v. d. strijd t. rassendiscriminatie 11/3
Korea: resol. Alg. Verg. m.b.t. UNCURK 11/3
Midden-Oosten: rede Gromyko v. Alg. Verg. 10/2; resol. Alg. Verg. inz. vluchtelingenprobleem 11/2
Ontwapening: resol. Alg. Verg., uitroep v. '70-'80 t. „ontwapeningsdecennium", resol. t. gebr. v. B-C-wapens, 11/3
Portugal: resol. Alg. Verg. inz. Afr. gebieden
Rassendiscriminatie: uitroep v. 1971. t. int. jaar v. strijd t. rassendiscr. d. Alg. Verg. 11/1
Rhodesië: resol. Alg. Verg. 11/2
Secretariaat: uitbreid. secr. gebouwen d. Alg. Verg. ggk. 12/2
Sowjet-Unie: rede Gromyko v. Alg. Verg. 10/2
UNESCO: rapp. o. bewapeningsuitgaven 567/3
UNICEF: hulp in 1967-1969 70911
Veiligheidsraad: nwe leden gek. 1212; resoluties, zie onder betreff. landen.
Vliegtuigkaperij: resol. Alg. Verg. 12/2 overl. en veiligh. maatr. i.v.m. vliegtuigkapingen 711/3
Wereldbevolking: VN-schattingen in 1970 712/3
West-Irian: resol. Alg. Verg. m.b.t. verdrag t. Ned. en Indonesië 11/3 en 77/2
Zeebodem: resol. Alg. Verg. 12/1
Zuid-Afrika: resol. Alg. Verg. inz. apartheid en opricht. VN-radiozender v. Z.-Afrika 11/1; V-raad v. verscherping wapenembargo 690/3
Zuidelijk-Afrika: resol. Alg. Verg. 11/1

VOEDSEL EN LANDBOUWORGANISATIE (FAO)

Ontwikkelingshulp: indicatief wereldplan v. d. landbouw, FAO-conf. 630/1; tweede Wereldvoedselcongres 633/1
Wereldsituatie: rapport 136/3

WERELDBANK

Jaarvergadering: jaarverslag 1968/69 20/2
Ontwikkelingshulp: rapp. comm.-Pearson, nwe ontw. strategie 134/1

WORLD HEALTH ORGANIZATION (WHO)

Drugs: verklar. WHO o. result. WHO Expert Committee on Drug Dependence, overz. drugs, resol. Alg. Verg. inz. narcotica, ontw.-verdrag o. psychotropische stoffen, congres v. d. Fédération Internationale Pharrnaceutique. betoog dr. Cameron v. d. WHO 709/2 e.v.

Irak

Algerije: bez. al-Bakr 507/3
Baath: nw inter-Arab. bestuur gekozen 285/2; intern conflict 780/1
Duitsland (O.): akk. inz. samenw. 109/3
Grondwet: voorlopige grondwet, amendementen instell. pres. bewind 106/3; nwe voorlopige grondwet, rechten Koerden erkend 780/2
Koerden: offensief reger. troepen, amnestie en andere maatr., onderhand. 108/2 akk. op 11 maart 283/3; chronologie Koerdenconflict 284/3; rechten erkend in nwe voorl. grondwet 780/2
Libië: samenw. op oliegebied 575/2
Oppositie: vrijlat. en veroord. pol. gevangenen. komplot gemeld, 44 terechtstell., reacties, beschuld. jegens Perzië en VS 107/1; terechtstelling 285/1; opheff. noodtoestand, vrijlating pol. gevangenen 780/2
Perzië: beschuld. voor verantwoordelijkh. komplot en gewapende provocatie, verhoogde spanning, bemidd. Turkije 107/2
Regering: reorgan. kab. 112/3; nw. kab. m. 5 Koerden, Hardan al-Takriti en Saleh Mahdi el Ammache vice-pres. 284/3; ontslag vice-pres. al-Takriti 780/1
Turkije: bemidd. in conflict Irak-Perzië 107/3

Israël

België: bez. Eban 528/2
EG: preferentieel handelsakkoord ondertekend 789/1
Engeland: bez. prem. Meir 144/1
Frankrijk: „ontvoer." 5 kanonn.boten uit Cherbourg, attaché Limon persona non grata 266/3
Gabon: ambass. teruggeroepen 606/2
Italië: bez. Eban 528/2
Justitie: proces en vonnis Rohan 124/3
Nederland: bez. Eban 528/2
Olie: pijpleid. Eilat-Asjkelon 576/2
Regering: nw. kab. 128/2; Gachal-min. uit kab. 543/3
VAR: Isr. reger. weigert Goldmann naar Cairo te laten gaan, reacties 527/3
Verenigde Staten: bez. prem. Meir 144/1; geen nwe Phantoms 269/3; bez. Eban 528/2
Verkiezingen: parl., verlies arbeiderspartij 128/1
West-Europa: bez. Eban 528/2
Zwitserland: Mirage-spionage, Isr. militaire attaché uitgewezen 144/2

Italië

ALGEMEEN

Echtscheiding: wetsontw. Fortuna-Baslini in Kamer v. afgevaard. aangen., chr. democ., monarch. en fascisten tegen, reacties geestelijkh. en Vaticaan, compromis, nota's Vaticaan 232/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: achtergronden stakingsgolven, studentenrellen, bomaanslagen en reger.crisis van herfst '69 227/3; onderh. nwe cao's, rol actiegroepen, stakingen in sept. okt. en nov. bij metaal, bouwnijverh., chem. industrie, elektr. bedrijf en post, 19 nov. algeh. staking v. ander woningbel., akk. tussen werkgevers en vakbonden, rol Donat-Cattin, prot. vakbonden t. arrestaties, econ. gevolgen stak. 246 e.v.
Disconto: verh. v. 4 t. 5,5% 400/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Regering: besprek. tussen centrum-linkse partijen o. herstel coalitie, aftreden kab. Rumor. geschilpunten, formatiepogingen v. Rumor, Moro en Fanfani mislukt, interventie Vaticaan, 2e form. poging Rumor gelukt, samenstell. reger., reger. verkl. Rumor 225 e.v.: aftred. reger. Rumor n.a.v. onenigh. o. samenstell. bestuur regio's 433/1; form. poging Andreotti mislukt, Colombo slaagt in vorm. centr.-linkse reger., samenstell. reger. vrijwel gelijk aan vorige, reger.verkl. beroep op vakbonden, verhoud. t. commun. 52113
Regio's: voorgesch. ontstaan regio's, verk. region. raden, uitslagen versterk. centr.-links, moeilijkh. samenstell. bestuur in Toscane, Emilia en Umbrië 433/1
Tirol (Z.): regel. probleem Z.-Tirol, voorgesch., overl. tussen Italië en Oostenrijkse reger. mislukt, Oostenrijk eist volledige autonomie v. Z.-Tirol, instell. comm. v. negentien door Italië en verdere onderhand.. geheime conf. n.a.v. werk comm. v. negentien, akk. o. ,,pakket maatr.", Ital. veto tegen voortzett. onderhand. v. Oostenrijk met EG n.a. v. terreuracties, hervatt. onderh., overl. tussen Oostenr. en Ital. soc., akk. in Kopenhagen. pakket maatr., tijdschema v. d. toepass. v. maatr., SVP en beide parl. akk., region. raad Trentir10-Alto Adige akk., overz. terroristische activ. en processen 18612 e.v.
Verkiezingen: region. raden 433/1

POLITIEK (Buitenlandse)

China (Nat.): dipl. betr. verbroken 738/1
China (Volksrep.): erkenn. Peking, dipl. betr., Stockholm-formule inz. Formosa 738/1
Israël: bez. Eban 528/2
Libië: prot. t. onteigen. Ital. bezit, onderh. Moro-Bousir 589/1
Verenigde Staten: bez. pres. Nixon 809/3

Ivoorkust

Nigeria: pol. asiel v. Ojoekwoe 470/2
Regering: wijz. kab. 29/2

Japan

Brazilië: ontvoer. consul. In Sao Paulo d. guerrilla's, na inwill. eisen d. Braz. reger. consul vrijgelaten 530/1
China (Volksrep.): Sato v. dipl. kontakten 9/2
Disconto: verh. v. 5,84 t. 6,25% 400/3
Economie: expansie in 1969 5/1
Koerilen: SU wenst niet over teruggave te spreken, onderhand. o. visserijzones en territoriale wateren 8/3
Nederland: belastingverdrag 313/1
Niger: uraniumakk. 55911
Okinawa: beleid reger.-Sato, Okinawa in '72 terug a. Japan, Am. bases blijven 5/2
Regering: Sato a. prem. herkoz., nw. kab. 80/1
Sowjet-Unie: bez. Aichi, uitbreid. handel, geen onderh. o. teruggave Koerilen, wel besprek. o. territoriale wateren en visserijzones 8/3
Verenigde Staten: bez. Sato en Aichi, comm., akk. inz. Okinawa, Japans rol in Azië, protest China 5/2
Verkiezingen: absolute meerderh. lib.-democ. partij in parl. vergroot 5/1

Jemen

Burgeroorlog: voortzett. strijd, positie royal., hervatt. steun Saoedi-Arabië 109/3; Saada d. royal. heroverd. overl. republ.-royal.-Saoedi-Arabië, royal. in bestuur republiek 414/1

Republiek: bijeenk. Nat. Raad. Al-Karshami volgt Al-Amri a. prem. op, Al-Amri weer opperbevelh., aftred. Al-Karshami, nw. kab. o.l.v. Al-Aini 111/1; akk. m. W.-Dld. 111/2; royal. in prec. raad en kabinet 414/2

Joego-Slavië

Albanië: overz. situatie dd. half juni '70 391/1
Algerije: bez. Tito, Alger.-Joegoslav. contacten inz. neutral. politiek 328/1
België: bez. Harmel 517/3; bez. Tito 649/1
Bulgarije: betrekk., bez. Brezjnew 392/2
China (Volksrep.): herstel dipl. betrekk. 330/3
Cultuurpolitiek: Z. Gluscewitsj veroord.. boek v. Djilas verboden. Mihajlow in vrijheid gesteld 366/1
Economie: Joegoslav. econ. na de econ. hervorm. 364/3; industr. prod. en buitenl. handel in 1989 365/1; OESO-rapp. 365/2
Ethiopië: bez pres Tito 328/2
Europese Gemeenschappen: niet-preferentieel handelsakk. ondertek. 783/3
Justitie: Gluscewitsj veroor?., Soek v. Djilas verboden, Mihajlow in vrijheid gesteld 366/1
Kenia: bez. pres. Tito 328/2
Libië: bez. pres. Tito 32912
Midden-Oosten: besprek. Tito-Goldmann 528/1
Pers: partijdocument o. persorganen 366/2; redactie v. Student afgezet 366/2
Soedan: bez. pres. Tito 328/2
Sowjet-Unie: bez. Gromyko in sept. '69, bez. Joegoslav. partijdelegatie a. SU nov., Joegoslav. delegatie n. Leninherdenk., art. in Prawda v. Tito, verwerp. Brezjnew-doctrine 330/1
Tanzania: bez. pres. Tito 328/2
Vaticaan: Vaticaan breidt relaties met Belgrado uit 16013
VAR: bez. pres. Tito 329/1
Verenigde Staten: bez. pres. Nixon 809/3
Zambia: bez. pres. Tito 328/2

Jordanië

Duitsland (W.): bez. Talhouni 28713
India: ambass. teruggeroepen 75/1
Militaire zaken: aanwezigh. Pakist. troepen, versterk. Iraakse en Saoedi-Arab. troepen, komst Syrische troepen? 287/2 gen. M. Haditha stafchef 508/3; Jamil als opperbevelh. Jord. strijdkrachten ontslagen 510/3; gen. Shaker plv. stafchef 62512; maarsch. Majali stafchef leger 628/2; Majali niet langer gouverneur 782/3
Nederland: bez. Luns 528/3
Oppositie: komplot verijdeld 287/1
Pakistan: bez. kon. Hoessein. Pakist. troepen in Jordanië 287/2
Palestijnse commando's: reger. maatr., reactie commando's, botsingen, akk. 285/2; nwe gevechten tussen leger en commando's. concessies kon. Hoessein, nwe reger., akk. getekend na bemidd. Arab. verzoen. commissies 508/3; botsingen tussen Volksfront enerzijds en Actiegroep en Arab. Pal. Organ. anderz. in Jordanië 544/2; verslecht. verhoud. m. Amman, zitt. Nat. Pal. Raad, incidenten, misl. aanslag op Hoessein, milit. reger., strijd leger-commando's, Syr. interventie, veroord. VS 625/1 e.v.; activiteiten Grote Vier en Arab. staatshoofden inz. strijd in Jord. en Syr. interventie, Am. troepen in VS en W.-Dld in staat v. alarm, overl. Arab. staatshoofden, verzoeningscomm. o.l.v. Al-Nimeiry, voortzett. strijd, terugtrekk. Syriërs, initiatieven v. bestand, aftred. prem. Daoed, verdere Awb. bemidd., oproep Nasser, nw. Jord. kab., overl. in Cairo 653/1 e.v.; 14 punten akk. Arafat-Hoessein, comment. 655/1 uitvoering akk. van Cairo, bemidd. Bahi Ladgham, incidenten. akk. van Amman 780/3
Regering: wijzig. kab. 508/3; nw. kab. o.l.v. Rifai 511/3; milit. kab. m. brigade-gen. Daoed 628/2; aftred. prem. Daoed, nw. kab. o.l.v. A. Toukan 654/2 nw. kab. o. Wasfi Tell 782/3
Syrië: Syr. legereenh. trekken Jordanië binnen en steunen commando's in strijd m. Jord. leger, interventie veroord. d. VS 629/2; activit. Grote Vier en Arab. staatshoofden. Syr. troepen teruggetrokken 65312
Verenigde Staten: terugroep. Am. ambass. 273/1
Wederopbouw: internat. humanitaire hulp 783/3

Kameroen

Regering: wijz. kab. 640/3
Verkiezingen: pres. Ahidjo herk. 44813 Union Nation. Camerounaise 98% 640/3

Kenia

Ethiopië: grensakk. 456/1
Joego-Slavië: bez. pres. Tito 328/1
Justitie: Njoroge wegens moord op Mboya veroord., opgenangen 52/3
Oppositie: ongeregeldh. te Kisoemwe, verbod KPU, Odinga onder huisarrest 52/3
Regering: reorgan. kab. 53/3
Stammen: ber. inz. geheime leden Kikoejoes 52/3
Verkiezingen: Kenyatta herk., parl.verk. 5313

Koeweit

Duitsland (O.): handelsvertegenw. 45613

Kongo (Brazzaville)

China (Volksrep.): Raoul bez. Peking 599/1
Justitie: vrijspraak v. Massemba-Debat, Noumazalay en Lissouba, gratie v. exmin. Hombessa 54/2
Kongo (Kinsjasa): conflict, scheepvaartverkeer gestaakt, bemidd. Diallo Telli 54/1; geen verzoening 201/3; verzoening na bemidd. staatshoofden Centr. Afr. Republieken 558/3
Militaire zaken: stafchef afgezet 559/1
Regering: staatsgreep verijdeld, uitroep. volksrepubl., vorm. staatsraad o.l.v. Ngouabi 54/1; staatsgreep mislukt 236/3 komplot gemeld 559/1

Kongo (Kinsjasa)

België: bez. kon. paar 517/2
Centraal Afr. Rep.: dipl. betr. hervat 201/3
Kongo (Brazzaville): conflict scheepvaartverkeer gestaakt, bemidd. Diallo Telli 54/1; geen verzoen. 20113; verzoening na bemidd. staatshoofden Centr. Afr. Republieken 558/3
Verenigde Staten: bez. Rogers, bijeenk. 40 Am. dipl. o. situatie in Afrika 335/2

Korea (Algemeen)

Verenigde Naties: resol. Alg. Verg. m.b.t. UNCURK 1113

Korea (Zuid)

Cambodja: herst. dipl. betr. 749/3
Regering: vier nwe min. 23912
Verenigde Staten: bez. Agnew, vertrek Amerik. 811/2

Kunst

ALGEMEEN

Prijzen:

— Nipkow-schijf 1970 812/1
— Pierre Bayleprijs 1969 812/1
— Prijzen van de cultuurraad 812/1
— Ralph-Waldo-Forbesprijs 812/1

BEELDENDE KUNST

Prijzen:

— David Röellprijs 1970 812/1
— Prijs v. d. Fundatie v. d. Vriivrouwe van Renswoude 812/1
— Staatsprijs voor beeldende kunst en architectuur 1969 812/1
— Typografieprijzen 1969 812/1

JOURNALISTIEK

Prijzen:

— Dr. M. van Blankensteinprijs 812/2
— Lucas Oomsprijzen 812/1
— Pulitzerprijzen 812/2

LETTERKUNDE

Prijzen:

— Amsterdamse Poëzieprijs 1969 812/2
— Amsterdamse Prozaprijs 1969 812/2
— Ark van het vrije woord-prijs 1969 812/2
— Books abroad international prize 1970 812/2
— Constantijn Huygensprijs 1970 812/2
— Feniksprijs 1970 812/2
— Goetheprijs 812/2
— Grand prix de littérature 1970 812/2
— Grand prix de poésie 1970 812/2
— Grand prix du roman 1969 812/2
— Henriëtte Roland Holstprijs 1970 812/2
— Jan Campertprijzen 1970 812/2
— Lucy B. en C. W. van der Hoogtprijs 1970 812/2
— Martinus Nijhofprijs 1970 812/2
— Nobelprijs voor letterkunde 1970 812/2
— P. C. Hooftprijs 1969 813/2
— Pierre Bayleprijs 1970 813/2
— Prix Concourt 1970 813/2
— Prix Femina 1970 813/2
— Prix interallié 1970 813/2
— Prix Médicis 1970 813/2
— Prix Renaudot 1970 813/2
— Pulitzerprijzen 813/2
— Robert Schumanprijs 813/2
— Scriptores catholiciprijs 813/2
— Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur 1970 813/3
— Vijverbergprijzen 813/3

MUZIEK

Eurovisie songfestival 1970 813/3

Prijzen:

— Prix Italia 1970 813/3
— Schnitgerprijs 1970 813/3
— Visser-Neerlandiaprijzen 813/3
— Wessel Ilckenprijs 1970 813/3

TONEEL EN FILM

Prijzen:

— Arlecchino 1970 814/1
— Colombina 1970 814/1
— Defresneprijs 814/1
— Edmond Mustinx-toneelprijs 1969 814/1
— Filmfestival Cannes 1970 814/1
— Filmfestival West-Berlijn 1970 814/1
— Franse staatsprijs voor toneel 814/1
— Louis D'Or 1970 814/1
— Pulitzerprijs 814/1
— Theo D'Or 1970 813/3

Laos

Burgeroorlog: offensief Pathet Lao, prins Soevanna Phoema stelt voor de Vlakte der Kruiken te neutraliseren, voorst. verworpen, evacuatie burgers uit Vlakte, Am. luchtmacht zette B-52 bommenwerpers in: Noordvietn. troepen veroveren Xieng Khoeang, Vlakte der Kruiken in comm. handen, Muong Soei. d. Noordvietn. bataljon veroverd, Soevanna Phoema verz. nwe Geneefse conf.. oproep Nixon, nota's SU en Engeland. vijf punten Pathet Lao, strijd om Sam Thong, Thaise troepen in Laos, begin overl. m. Pathet Lao, comment. 203 e.v.; Sam Thong heroverd, officieel Thais in Laos, Noordvietn. troepen en Pathet Lao-eenh. veroveren Attopeu 303/1; voorst. Pathet Lao, antw. Soevanna Phoema 319/1
Thailand: troepen in Laos? 206/1; off. bevestigd 303/1
Verenigde Staten: acties Am. luchtmacht, oproep Nixon. kritiek senatoren 203/2;

versl. hearings subcomm. Senaat, sinds juni '64 Am. luchtaanv., gebruik Am. grondtroepen niet uitgesloten 302/3
Vietnam (N.): optred. Noordvietn. troepen, neutral. Vlakte der Kruiken verworpen 203/3

Lesotho

Algemeen: profiel 96/2
Engeland: verkl. Foreign Office inz. geldigh. bewind Jonathan 82/1
Oppositie: Mokhehle c.s. gearr., koning Moshoeshoe o. huisarrest 81/1; Moshoeshoe naar Ned., incid. en arrest. 237/2
Regering: prem. Jonathan kond. noodtoestand af, grondwet buiten werking, oppositie gearr., koning Moshoeshoe o. huisarrest 81/1; Moshoeshoe naar Ned. 237/2
Verkiezingen: winst v. oppositie (Congress Party). verk. ongeldig verkl. 81/1
Zuid-Afrika: vaststell. grensbewaking na machtsovername Jonathan 82/1; nwe douane-unie, ook met Botswana en Swaziland 463/3

Libanon

Militaire zaken: veiligheidstroepen o. min. binnenl. zaken 191/1; Boustani als opperbevelh. vervang. d. Njeim 191/2
Nederland: bez. Luns 528/3
Palestijnse commando's: gevechten bij Rashaya, Egypt. bemidd., wapenstilstand, akk. v. Cairo, aanslag op Tapline, nw. akk. met Palest. guerrillastrijders, beschuld. Al Fatah e.a., sluiting kantoren commando's te Hasbaya en Nabatiye, besprek. Arafat te Beiroet, akk. o. handhaving orde in vluchtelingenkampen, nwe bepal. t.a.v. de guerrilla-acties, voortdurende incidenten aan Isr. grens, optred. Libanese veiligh. troepen, bewap. bewoners grensgebieden 190 e.v.; gevechten m. Falange, voortdurende commando-acties t. Israël. Isr. tegenmaatr., Isr. veroord. d. V-raad. vlucht bevolk. d. Liban., reger. beperkt activit. commando's 524/1
Regering: nw. kab. v. nat. eenheid o.l.v. Karame, veiligh. troepen onder min. v. binnenl. zaken 191/1; Frangié pres., Salam prem. 784/1

Liberia

Regering: spec. volmacht. v. pres. Tubman 239/1

Libië

Algerije: samenw. op oliegeb. 575/2
Engeland: ontruiming Britse bases in Libië 104/3
Frankrijk: aank. 100 Mirages 267/3
Grond et: voorlopige grondwet aangek. 105'2
Idris, ex-koning: vestigt zich in de VAR 104/2
Irak: samenw. op oliegebied 575/2
Italië: prot. t. onteig. Ital. bezit. onderh. Moro-Bousir 589/1
Joego-Slavië: bez. Tito 329/1
Midden-Oosten: kol. Kadhafi bez. Algerije, VAR; overl. m. Nasser en Al-Nimeiry te Khartoem, bez. a. Irak. Jordanië, Syrië, Libanon en VAR 507/1; Kadhafi bez. Cairo. Bagdad en Damascus 543/3
Militaire zaken: ontruiming Britse en Am bases, Britse defensie-order geannuleerd 104/3; ontruim. Britse en Am. bases volt. 589/2
Nationalisatie: buitenl. zaken 105/1; onteigening joodse en Ital. bezitt., Ital. prot., vertrek Italianen 588/3
Olie: nw. oliebel., streven n. prijsverhog.; samenw. m. Algerije en contact. m. SU, onderh. m. oliemaatsch.. nation. oliedistributie 574/3
Oppositie: mislukte staatsgreep 105/2
Regering: samenstell. kab. wijzig. Kadhafi prem. 104/2; komplot verijdeld 589/2 reorgan., min, ontslagen 800/2
Soedan: samenw. VAR, Libië en Soedan 174/3; overleg Nasser, Kadhafi en Al-Nimeiry te Khartoem 507/1
Sowjet-Unie: bez. min. Mabrouk, Russ. hulp bij olie-exploitatie en verwerking 575/1
Tunesië: bez. Masmoudi, samenw. akk. getek. 558/3
VAR: samenw. VAR, Libië en Soedan 174/3; bezoeken Kadhafi. overleg Nasser, Kadhafi en Al-Nimeiry te Khartoem 507/1
Verenigde Staten: ontruim. Wheelus Overeengekomen 104/3; voltooid 589/2

Liechtenstein

Verkiezingen: landdagverk.. Vaderl. Unie 3 zetels. Vooruitstrevende Burgerpartij 7 zetels 142/2

Luxemburg

Buitenlandse handel: BLEU-uitvoer 1969 141/1

Madagascar (Malagasi)

Regering: reorgan. kab. 384/3; nw kabinet, vier vice-pres. 800/2
Verkiezingen: gemeenteraadsverk., winst AKFM 384/3; PSD wint 104 v. d. 107 parl. zetels 640/3

Malawi

Regering: mutaties 80/1
Zuid-Afrika: bez. Vorster, econ. betr., finan. hulp 462/2

Malediven

Duitsland (O.): erkenn. 456/1

Maleisië

Guerrilla: activiteiten in grensgebied m. Thailand 432/1
Indonesië: bez. Soeharto, vriendschapsverdrag 416/3
Koning: sultan v. Kedah vijfde koning 717/2
Regering: Abdoel Rahman afgetred., Abdoel Razak opvolger, nw. kabinet 717/2
Thailand: samenwerking bij bestrijding guerrilla in grensgebied 43211

Mali

Justitie: proces t. 33 milit. 27/3

Marokko

Algerije: bez. Hassan, grensconflict geregeld, streven n. bevrijd. Spaanse Sahara 458/2
Frankrijk: hervatt. dipl. betr., kon. Hassan in Parijs 238/2
Grondwet: ontw. gepubl. en bij referendum ggk. 589/2
India: ambass. teruggeroepen 75/1; normal. betrekk. 459/2
Mauretanië: erkenn., dipl. betrekk. 202/2 bez. Ould Daddah, vriendschapsverdrag getekend, samenw. ter bevrijd. v. Spaanse Sahara 458/2
Midden-Oosten: bespr. Hassan-Goldmann 528/2
Onderwijs: stak. a. univ. 237/3
Oppositie: arrest. en veroord. Ali Yata, PLS ontbonden 238/1; uitlev. oppositieleiders d. Spanje 238/3; vorming Nat. Front 590/1; Ali Yata vrijgelaten 590/3
Regering: wijzig. kab. 237/3; wijzig. 640/3 mutaties 800/3
Spanje: uitlever. Marokko oppositieleiders 238/3; bez. Lopez Bravo, kwestie Spaanse Sahara 459/1
Syrië: hervatt. betrekk. 238/2
Uitzondertngstoestand: opgeheven 590/2
Verkiezingen: gemeenteraads- en prov., boycot UNFP en Istiqlal 238/3; parl. verk. geboycot d. Istiqlal, UNFP en vakcentr., opkomst 85%, meerderh. v. reger. gezinde onafh. 590/2

Mauretanië

Marokko: erkenn. en dipl. betr. 202/2; bez. Ould Daddah, vriendschapsverdrag getek.. samenw. ter bevrijd. Sp. Sahara 458/3
Regering: reorgan. kab. 239/2

Mauritius

GATT: lid per 2/9 754/3
Regering: vorm. coalitiereger., Duval min. v. buitenl. zaken 29/3

Mexico

Economie: econ. ontwikk. in 1969 170/2; reger.-standpunt en maatr. 171/1
Oppositie: studentenverzet duurt voort na akk. met reger., maatr. t. opposanten, nwe ongeregeldh. bij herdenkingen, positie pol. gevangenen en prot. studenten 171/1; amnestie afgekond. 586/1
PRI: achtergronden rol PRI 582/2
Regering: nwe secr. v. binnenl. zaken 29/3 pres.verk. d. dr. L. Echeverria gewonnen 585/2
Verenigde Staten: bez. pres. Nixon 650/2

Midden-Oosten

Arab. Liga: bijeenk. Arab. defensieraad, voorber. topconf.. topconf. v. Rabat, meningsverschil Saoedi-Arabië m. Jeinen. rep., bemidd Irak en Algerije. plan Fawzi inz. gemeensch. mobilisatie, conflict Nasser, finan. steun a. VAR, geen comm., verkl., samenw. Cairo, Tripolis, Khartoem., conf. frontstaten 174/1; Arab. overl., bez. kol. Kadhafi v. Libië, topberaad VAR. Libië en Soedan te Khartoem. topconf. te Tripolis, actieplan, bemidd. in Jordanië 507 e.v.; overl. te Tripolis v. Jordanië, Libië, Soedan, Syrië en VAR 544/1; overl. inz. Jord., bemidd. missie o.l.v. Al-Nimeiry, overl. te Cairo, akk. Arafat-Hoessein 653 e.v.; uitvoering akk. van Cairo, bemidd. Bahi Ladgham 780/3
Golfstaten: sjeik Zaid bin Sultan v. Aboe Dhabi eerste pres. v. d. federatie v. emiraten 394/2
Islamitische ministers conferentie: instell. perman. secr., andere besluiten 413/2
Israëlisch-Arabisch conflict: rede Nixon v. Alg. Verg. 10/2; gewijz. Isr. strategie, milit. ontw. sept. 1969-febr. 70 97 e.v.; nasleep brand Al Aksa-moskee, resol. V-raad, rapp. Isr. comm. v. onderz., proces en vonnis Rohan 124/3; geweld-daden Palest. guerrilla-organ. 126 e.v.; Isr. verliezen sinds juni '67 144/1; rede Nasser 6 nov. '69, Arab. overleg, Arab. topconf. te Rabat samenw. VAR, Libië en Soedan, conf. frontstaten 173/3 e.v.; kwestie Am. milit. in Isr. strijdkrachten, verkl. Rogers 174/2; repercusies in Libanon 190 e.v.; besprek. grote vier, overl. VS-SU, Am. voorstell, d. Israël en VAR verworpen, Franse verkl., uitwis.~nota's met SU, verder beraad, hervatt. overl. VS-SU, contacten Jarring 250/1 e.v.; „ontvoering" 5 kanonneerboten uit Cherbourg 266/3; 100 Mirages voor Libië Frankr. politiek reacties 267/3; houd. VS inz. wapenlever.. SAM-3 raketten v. VAR, geen Phantoms v. Isr. 269/3; oriëntatiebez. Sisco a. VAR, Israël en Libanon, bez. a. Jordanië afgezegd na anti-Am. demon. 273/1; Pakistaanse troepen in Jordanië 287/2; versterking Iraakse en Saoedi-Arab.

troepen in Jordanië, komst Syrische troepen? 287/2; Islam min. conferentie 41312; verkl. Dayan, Eban en prem. Meir Isr. aanv. resol. V-raad nov. '67 en stemt in met Rhodosformule, geen levering Phantoms a. Isr.. actie Senatoren, Am.-Russ. overl. te Washington. pres. Nasser richt zich t. pres. Nixon op 1 mei, bepleit tijdel. en voorw. staakt-het-vuren. Egypt. voorw., reacties Isr., interview Rogers 25 juni. plan Rogers met staakt-het-vuren v. beperkte periode, eerste reacties, Nasser in Moskou, Russ. plan 481 e.v., gewapende acties Isr.-buurstaten medio febr.-medio mei 495/2; bestand aan Suezkanaal na periode v. Sowjetruss. mil. hulp aan VAR, reacties Isr., pres. Nixon gelast onmidd. en algeheel onderz., toel. prem. Kosygin, Aviation Week and Space Technology over penetratie SU in M.-O., Isr. verliezen. persconf. Isr. stafchef Bar Lev, overz. gewapende acties a. Suezkanaal van half mei-aug., 497 e.v.; Arab. overl., pez. koi. Kadhafi v. Libië, topberaad VAR, Libië en Soedan te Khartoem. topconf. te Tripolis, actieplan. bemidd. in Jordanië 507 e.v., Palestijnse commando's in actie tegen Isr., Isr. tegenmaatr., V-raad verourd. Isr. 526/1; Isr. reger. weigert Goldmann n. Cairo te laten gaan, zijn besprek. m. kon. Hassan en pres. Tito 527/3; tussent. Isr. en Russ. voorst.. de houding v. d. Arab. staten. Isr. en de Palest. organ. t.a.v. het plan-Rogers. rede Nasser, verklar. Nixon e.a. Am. politici, bestand a. Suezkanaal 538/2 e.v.; Kadhafi bez. Cairo, Bagdad en Damascus. 54313; overl. te Tripolis v. Jordanie. Libië. Soedan. Syrië en VAR 544/1; hervatt. missie-Jarring 544/2; Palest. verzet t. plan-Rogers 625/1; OAE-besluiten 702/3

Olie: min. conf. AOPEC 576/1; 7de Arab. oliecongres 576/1

Palestijnse bevrijdingsorganisaties: acties in Israël en bezette gebieden, ontvoering Boeing, bomaanslagen in West-Europa, aanslag op El Al-kantoor te Athene, proces Winterthur inz. aanslag op vliegveld v. Ziirich, vliegtuigkaping te Athene verhinderd. TWA-toestel naar Beiroet ontvoerd, aanslag El Al-vliegtuig te München 126 e.v.; finan. steun Libië 175/2; geschil in Libanon 190 e.v.; verantw. geacht v. aanslagen op Oostenrijkse en Zwitserse pass.vliegtuigen, reacties en tegenmaatr. 271/1; botsingen met reger. en leger in Jordanië 285/2 e.v.; Arafat in Moskou en Peking 507/3; nat. Palestijnse raad richt Centraal Comité op, formulering beginselen, houding PFLP overl. inz. één mil. opperbevel 50811; nwe gevechten tussen leger en commando's in Jordanië, akk. getek. 508/3 e.v.; gevechten in Libanon tussen commando's en falange, acties tegen Isr., repercussies, Lib. reger. beperkt activit. commando's 524/1; botsingen tussen Volksfront enerzijds en Actiegroep en Arab. Palestijnse Organ. anderzijds in Jordanië 544/2; kaping Grieks vliegtuig d. leden Palest. Front, ultimat. inz. vrijlat. in Griekenl. gevangen commando's, bemidd. Rode Kruis, overdracht commando's 577; kaping EL-Al-toestel mislukt, Am. Jumbo Jet n. Cairo ontvoerd en daar opgeblazen, Am., Eng. en Zwitserse toestellen gekaapt, gijzeling bemanning en passagiers in Jordanië. ultimatum Volksfront a. Eng., Zwitserl.. W.-Dld en Israël inz. vrijlating in die landen gevangen commando's, oproep V-raad t. vrijlat. gijzelaars, bemidd. Rode Kruis, toestellen d. commando's opgeblazen, deel gijzelaars vrij 578 e.v.; verhoud. commando's Amman, zitt. Nat. Palest. Raad, gevechten t. Jord. leger en commando's. Syr. interventie 625/1 e.v.; voortzett. strijd, initiatieven o. bestand, Arab. bemidd., oproep Nasser, 14 punten akk. Arafat-Hoessein. comment. 653 e.v.; uitvoer. akk. v. Cairo, bemidd. Bahi Ladgham 780/3

Palestijnse vluchtelingen: resol. Alg. Verg. inz. vluchtelingenprobleem 11/2

Muscat en Oman

Dhofar: guerrilla geleid d. Volksfront v. bevrijd. Oman en Perz. Golf, wapens en finan. hulp v. comm. China 793/1

Regering: sultan afgezet d. zoon 792/3

Staat: naam voortaan Oman 79311

Necrologieën.

Adamov. A., Frans toneelschrijver 208/1

Agnon. S. J., Israëlisch schriiver en Nobelprijswinnaar 208/1

Alexius, patriarch v. Moskou 685/1

Anders. W.. Pools generaal 685/1

Aramburu, 'P. E., oud-pres. Argentinië 554/3

Bakker, B., dir. D. A. Daamen's Uitgeversmij. 14/1

Barbirolli, sir J., Engels dirigent 670/1

Behogne, O., Belg. staatsman 815/2

Bentinck van Schoonheten, baron A. W. C., Ned. ambass. te Parijs 22213

Bogtman, L. A., Ned. bas-bariton 14/1

Born, M., Duits fysicus en Nobelprijswinnaar 222/3

Bourvil, A., Frans acteur 670/1

Bruning, H.. Duits politicus en hoogleraar 222/3

Capitant, R. A. C., Frans politicus 68512

Carasso, F. A., Ned. beeldhouwer 14/1

Cardenas, L., oud-pres. Mexico 685/2

Catroux, G., Frans diplomaat 14/1

Compton-Burnett, dame I., Engels romanschrijfster 14/2

Crommen, G., Belg. journalist 208/1

Cushing, R. J., kard. 815/2

Daladier. E., oud-prem. Frankr. 685/3

Davids, S., red. „De Groene Amsterdammer" 1413

Dillen, J. G. van, Ned. econ.-historicus 208/2

Dooijewaard, J., Nederl. kunstschilder 14/3

Dornier, C., Duits luchtvaartpionier 14/3

Dowding, H. C. T., Brits opperbevelh. v. Fighter Comm. 223/1

Dyck, baron L. van, Belg. bedrijfsleider 815/3

Ees, A. van, Ned. actrice 670/2

Eysden, M. van, Ned. acteur 815/3

Felix, prins v. Luxemburg 240/1

Filho, J. C., oud-pres. Brazilië 223/2

Forster, E. M., Engels schrijver 670/2

Fortmann, H. M., hoogleraar in de psychologie 240/1

Foulkes. Ch., oud-commandant Canadese troepen W.-Europa 14/3

Fraechem, H. van, Belg. uitgever 670/3

Frère, M., Belg. financier 686/1

Furstner, J. Th., oud-min. v. marine 686/1

Gaillard, F., oud-prem. Frankrijk 686/1

Gardner, E. S., Am. schrijver en advocaat 223/2

Gaulle, C. A. J. M. de, oud-pres. Frankrijk 723/2

Giono, J., Frans schrijver 670/3

Gravemeyer. dr. K. H. E., pred. en oud-secr. v. d. gen. Synode v. d. Ned. Herv. Kerk 223/2

Gunther, J., Am. schrijver 670/3

Hemerijckx, F., Belg. arts 15/1

Hendrix, J., Am. popzanger 671/1

Henie, S., Noors kampioene kunstrijden 15/1

Holborn, H., Duits historicus 1511

Hoogte, A. van der, Ned. schrijver 223/3

Hoornik, E. J. A. M., Ned. dichter en schrijver 223/3

Hromadka, J. L., Tsjech. theoloog 15/2

Jespers, O., Belg. beeldhouwer 81513

Jong, A. M. de. oud-dir. Ned. Bank 15/3

Jong, M. de, hoogleraar Universiteit A'dam 15/3

Joplin. J., Am. zangeres 671/2

Kelling, C., Ned. actrice 671/1

Kerensky, A. F., Russ. prem. 686/2

Kerouac. J., Am. schrijver 15/3

Kieft, J. v. d., oud-min. v. financiën 686/3

Kimpe, R., Belg. dichter en kunstschilder 671/1

Kleerekoper, dr. S., oud-hoogleraar 224/1

Knaus, dr. H., Oostenr. gynaecoloog 671/2

Koening, P.. Frans generaal 686/3

Kosma, J., Frans componist 16/1

Lamping, A. Th.. oud-ambass. te Bonn 240/1

Lane, sir A.. Brits uitgever 671/2

Lange. H. M., oud-min. buitenl. zaken Noorwegen 687/1

Liddell Hart, Sir B. H., Brits mil. historicus 224/1

Lugt, F., Ned. kunsthistoricus 671/3

Lugt Melsert, C. D. van der, Ned. regisseur 16/1

Macleod, I., min. v. finan. Engel. 699/1

Mann, E., Duits schrijfster 16/2

Marighela, C., oppositieleider Brazilië 155/2

Mauriac, F., Frans schrijver en journalist 671/3

Meyer, M. de. Belg. volkskundige 815/3

Meyer, R., Ned. filmproducent 16/2

Michelet, E., min. v. cultuur Frankr. 687/1

Mikojan, A. I., Russ. vliegtuigontw. 816/1

Minnaert, M. G. J.. Vlaams sterrenkundige 816/1

Mirza, I., oud-pres. Pakistan 16/2

Mulderije, mr. H., oud-min. v. justitie 224/2

Munoz Grandes, A.. oud-vice-pres. Spanje 687/2

Nasser, G. A., pres. VAR 610/3

Nita, A. P., min. soc. zaken Ned. Ant. 412/1

Paulsen, D., cabaretière 816/1

Pearson. D., Am. journalist 16/3

Pengel, J. A.. oud-premier Suriname 427/3

Peter 11 ex-koning v. Joego-Slavië 816/1

Philip, A., oud-min. Frankrijk 687/2

Pipinelis, P., Grieks politicus 816/2

Poliakoff, S., Russ. kunstschilder 16/3

Praag, J. A. van, emeritus hoogleraar 47/3

Presser, prof. dr. J.. oud-hoogleraar Univ. A'dam 672/1

Queille, H., oud-prem. Frankrijk 687/3

Raeymaeker, mgr. prof. dr. L. de, Belg. kath. wijsgeer 208/3

Rapacki, A., oud-min. buitenl. zaken Polen 687/3

Ravesteyn, W. van. Ned. historicus 687/3

Remarque E. M., Am. auteur 672/2

Reuther. W., Am. vakbondsleider 688/1

Ricci, N., mode-ontwerpster 816/3

Rodrigues Pereira, S., voorz. opperrabbinaat Port.-Isr. gemeente A'dam 47/3

Ruler, A. A. van, kerkel. hoogleraar Ned. 816/2

Russell, Lord B. A. W.. Brits filosoof 224/2

Ruygers, G. J. N. M., lid TK PvdA 208/2

Sachs, N., Zweeds dichteres 672/2

Salazar, A. de Oliveira, oud-prem. Portugal 68813

Sande, R. van de, dir. Hogere Zeevaartschool België 4713

Schacht, H., oud-pres. Duitse Rijksbank 688/2

Sirks, G. J., emeritus hoogleraar 48/1

Slim, W. J., Brits veldmaarschalk 816/3

Soekarno, oud-president Indonesië 429/3

Sternberg, J. (von) filmregisseur 4811

Stokman, J. G., oud-kamerlid 688/3

Stotijn. J.. Ned. hoboïst 240/1

Stracke, D. A., Vlaams jezuiet 20813

Strong, A. L.. Am. journaliste 240/2

Surie, J., Ned. kunstschilderes 24012

Szell, G., Am. dirigent 672/3

Thienen, F. W. S. van, hoogleraar Rijksacademie A'dam 48/1

Timosjenko, S. K., maarsch. v. h. Rode Leger 240/2

Trnka, J., Tsjech. filmer 48/2

Tulder, L. A. J. van, Ned. concertzanger 208/3

Unruh, F. von, Duits schriiver 816/3

Urbani, G. kard., patriarch-v. Venetië 48/2

Verrijn Stuart, G. M., oud-voorz. SER 48/3

Vesaas, T., Noors schrijver 240/3

Vlekke, dr. B. H. M., oud-hoogleraar Rijksuniv. Leiden 672/3

Wing, J. van, Belg. jezuïetenmissionaris 688/3

Wyk LOUW, N. P. van, Zuidafr. hoogleraar en dichter 672/3

Zimmer, L., Belg. uurwerkbouwer 816/3

Nederland

ALGEMEEN

Adoptie: verz. in '69 756/1

Ambonezenkwestie: Zuid-Molukkers bezetten residentie Indon. ambass., uit-

stel bez. pres. Soeharto, samenvatt. v. de ambonezenkwestie, gesprek De Jong-Manusama, actie tegen illegaal wapenbezit bij Zuid-Molukkers 677/3 e.v.

Ambtenaren: verbod v. lidmaatsch. v. bep. verenigingen („ambtenarenverbod") ingetrokken 728/1; staatscommissie-Toxopeus geïnstalleerd 776/3

Bevolking: cijfers o. 1969 70/1

Branden: overz. 1969 400/3; schade Veluwe-brand (rond 't Harde) vergoed d. defensie 756/1

Drugs: overtred. opiumwet '69 756/2

Justitie: nw. personen- en familierecht in werking, belangrijkste wijzigingen 212/2; kritiek op ontw.-echtscheid. 213/1; wetsontw. regel. ivisectie inged. 213/2 uitbreid. bevoegdh. kantonrechter per 1/12/'70 713/2; Wet bescherm. privacy aanv. 713/2; wijzig. wapenweigeving 713/3; TK aanv. wet t. discriminatie, betr. uitvoer. intern. verdrag v. New York 1966 728/1; ambtenarenverbod ingetrokken 728/1; herzien. rechterl. organisatie. indien. verzamelwetsontw., aanstell. verkeersschouten, invoering gerechtsauditeur 729/1; comm. Dubbink (aantrekk. buitenstaanders rechterl. macht) geïnstall. 740/3; adoptieverz. in '69 756/1; criminaliteit in '69 756/1; overtred. oaiumwet '69 756/2; wetsontwerp ter verbetering v. d. grondrechten ingediend 776/2

erken: wetsontw. inz. finan. verhoud. rijk-kerkgenootschappen (afkoopregeling), comm.-Verdam ingesteld, wetsontw. inz. verleng. werkingsduur wet premie kerkenbouw 755/1

Koninklijk Huis:

— Bernhard, prins: bez. a. Indonesië 677/2
— Bernhard: tweede zoon prinses Margriet geboren 12/3
— Carlos: zoon prinses Irene geboren 68/1

Luchtruim: wijzig. indeling Ned. luchtruim 755/3

Maatschappijstructuur: rapp. betr. toekomstige maatschappijstructuur (Commissie-De Wolff) 740/1

Militaire zaken:

— Algemeen: verhog. soldij, straflijsten na afzwaaien vernietigd, bepaalde publ. pol. partijen in kazerne toegestaan 244/3; inkrimping dienstplicht bij de kon. landmacht vanaf 1-1-71 tot 16 mnd. 755/2; defensie vergoedt schade Veluwe-brand 756/1

Onderwijs:

— Algemeen: begrot. aanv., moties o. noodzaak verbetering structuur onderw. en over hoger- en admin.onderw., dep. beslissing o, 8ste med. fac., wetenschapsbudget 1970, alg. finan. schema 1971-1974, voorl. rapp. comm.-Andriessen o. beurzen 163/2 e.v.: kwestie-Beverwijk, sticht. v. alternatieve ped. academie, verzet leraren t. uitvoering mammoetwet, actie-comité kritische leraren, onderw.staking 182/2; staatssecr. Grosheide o. vormingsrecht werkende jongeren, eisen werkende jongeren 211/1; SER-advies o. verlenging leerplicht, advies inz. koppeling van leer- en arbeidsovereenk. 212/1; wetsontw. betr. uitsluit. huwel. a. ontslaggrond 728/3; rapp. betr. toekomstige maatsch. structuur (Comm.-De Wolff) 74011
— Hoger: reacties op nota-Veringa, onderw. debat in TK 164/3; voor-ontw. v. wet tot bestuursherv. inged., samenvatt., reacties 166/2; eerste voortgangsnota-Posthumus, reacties 168/1; achtergronderi studentenprot.. verdere ontwikk., Bond Wetenschappel. Arbeiders opgericht, redes rectoren, schets ontwikk. a. diverse univ. en hogescholen, Maagdenhuisprocessen in hoger beroep 180 e.v.; het med. onderw., overz., wetsontw. inz. numerus fixus ingediend 184/1
— Lager: voorontw. van wet op het basisonderwijs, kritiek. cijfers o. het lager onderw. 210/3

Pers: overz. situatie bij Ned. dagbladpers 648/1; cijfers losse verkoop 648/1; verkoopcijfers tijdschriften 649/1; concentratietendensen in de pers, rapp. v. d. interdepartem. werkgroep, compensatieregel. v. 3 jr. verlengd 659/3; Kamerdebat 661/2; journal. protest tegen concentratie, NVJ-vergad. 662/1; reorgan. bij Het Vrije Volk 662/2; H. Wigbold hoofdred. Vrije Volk 663/1; fusie NRC/Handelsblad, samenw. met De Tijd 663/1; Trouw gedrukt bij Perscombinatie NV, samenw. Trouw/Rotterdammerkwartet. overl. Perscombinatie-De Arb.pers voortgezet, grotere red. samenw. bij bladen v. d. NV Audet, Sport en Sportwereld a, bijlage bij het Alg. Dagblad, Sijthoff Pers NV-Westerpers NV samenw.. nwe hoofdred. De Telegraaf: nwe voorz. Ned. Genootsch. hoofdred., controverse Volkskrant-Hiltermann 66411

Radio en tv: winst v. d. STER o. '69 660/1

Rassendiscriminatie: TK aanv. wet t. rassendiscriminatie, betr. uitvoer. internat. verdrag van New York 1966 72811

Registratie: kab. hecht goedk. a. opricht. centr. admin. systeem, i.v.m. conclusies Comm. Registr. Pers. gegevens 727/3

Roode Kruis: tv-actie voor nw. hospitaalschip 74111

Technologie: overh. steun voor Ned. astronon. satelliet, techn. beschrijv. ANS 229/1

Vermakelijkheden: bioscoopbez. 1969 777/1; bez. cijfers '68 777/1

Volksgezondheid:ciifers o. 1969 7011: toenem. longkanker, vermind. TBC, gegev. Sticht. Centr. Bur. v. keur. op med.-hyg. gebied o. '69 756/3; stijg. aantal syfilis-patiënten 1960-'70 verslag [illegible] hoofdinspectie 756/3

[illegible] i.v.m. gevaar v. anonimit., opricht. Comité Waakzaamheid Volkstelling. CBS ontkent gevaar v. anonimiteit 726/3

Voorlichting: rapp. Biesheuvel o. overh. voorlicht. 56813; reger.nota inz. openbaarh. v. bestuur n.a.v. rapp. comm.-Biesheuvel, reactie mr. Biesheuvel 739/1; rapp. Kamer-werkgroep o. reglement TK 740/1

Wapenwetgeving: wijz. 713/3

Wetenschap: Nederl. instituut v. vredesvraagstukken opger., H. J. Neumann dir. 213/2; Ned. satelliet (ANS) in voorber.. afbeeld. en techn. beschr. 229/1

Woonwagens: wet in werking 728/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Aardgas: Ned. Gasunie in 1969 319/3

Arbeid: cijfers 1969 319/3

Auto's: prod. 1969 320/3

Bedrijven: gegevens bedrijfssluitingen 1969-70 623/3; grootste bedrijven in '69 720/2

Begroting: begrot. 1971 596/2

Belastingen: opbrengst 1969 255/1; discussie-nota o. belast.heffing werkende gehuwde vrouw 345/1; belastingverdragen met andere landen 360/3; maatregel., begrot. 1971 599/2; belast.maatr. voor 1971 d. TK aanv., verhog. BTW-tarief, eerste toepassing „wiebeltax" 775/1: wetsoniw. automat. correctie loon- en inkomstenbelast. 776/1

Betalingsbalans: 1969 255/1

Buitenlandse handel: cijfers 1969 276/2

Chemische industrie: cijfers 1969 32013

Concerns: grootste bedrijven in 1969 72012

Conjunctuur: 1971 597/3

Economische ontwikkeling: Centr. Econ. Plan 1970, kerngegevens beh. bij Centr. Econ. Plan 24311 e.v.; macro-econ. verkenning 1971, kerngegevens 600/1

Economische zaken: min. de Block afgetr. 3813

Faillissementen: gegevens 1969 400/3

Financiën: muntverslag 1968 51/3; begrot. 1970 ggk., vijftal moties verworp. 243/3

Fusies: overz. aug-dec. '69 30/2; vrijwill. fusiecode v. SER, kwestie Philips/NKF, Centrumbank, fusies in de jaren 1963-'69 579/2 e.v.; overz. jan.-juli '70 591/1

Havens: havenstaking in R'dam, nwe haven-CAO 694/3

Hoogovens: jaarverslag 1969 256/1

Huren: huurverhoging v. 1970 e.v. 23/1

Industrie: AKZO in 1969 32012

Kernenergie: kernenergiewet in werking getred. 51/2; overeenk. samenw. gasultracentrifugeprocédé ondertek. 274/1; bepal. v. d. overeenk. 275/3; Oe Thant veront. o. gascentrifuge meth. reactie Engel. 276/1; sluit. twee kernreactoren aanbev. 74013

Koninklijke Shell-groep: jaarverslag 1969, result. vergel. met voorn. Am. oliemaatsch. 256/2

Lonen: reactie NVV op nieuwjaarsrede v SER-voorz. 51/1; verhog. min. loon tot f 145,80 p. w. 345/3; extra uitkering v. f 400 v. groot aantal werknemers na akk. Sticht. v. d. Arbeid 696/3; stijging loonsom, reger.maatr. 697/2; verdeeld SER-advies o. loonmaatr., falend overl. in Sticht. v. d. Arbeid, loonpauze aangek.. proteststaking van 1 uur, maatr. v. 1971. Kamer aanv. gewijzigd loonbesluit, reactie vakcentrales 806/1

Metaal: maeilijkh. in CAO's groot- en kleinmetaal, nwe CAO grootmetaal, beraad kab. (mr. de Block treedt af. zie onder Econ. Zaken). mechanisme indexering, moeilijkh. CAO kleinmetaal, eisen vakbonden, geen overeenst. bonden werkgevers 39/2; staking bij R'damse werven (f 400 uitkering) 694/3

Middenstand: nota midden- en kleinbedrijf, react. 326/1; daling goederenomzet in '69 in midden- en kleinbedrijf 327/1

Mijnbouw: staatsmijnen in 1969 32011

Nederlandse Bank: jaarverslag 1969 53711

Ondernemingen: moeilijkh. in CAO's klein- en grootmet., overeenstemm. in grootmet. 38/2; berad kab. o. CAO grootmetaal, werking mechanisme indexering 39/2; na alg. stakingen, nwe haven-CAO 69413

Ontwikkelingshulp: uitgaven in 1971 597/3

Philips: jaarverslag 1969 256/2

Prijzen: prijzen in 1969 m. gemidd. 7,5% gestegen, cijfers prijsindex 51/1; stijging t.g.v. f 400 extra loonuitkering 697/2

PTT: verslag o. 1969, tweemiljoenste telefoonaansluiting 592/3

Sociaal Economische Raad (SER): vijftiende halfjaarl. rapp. 41/1; nieuwjaarsrede dr. De Pous, reactie vakbeweging 50/3; benoem., complicaties i.v.m. nevenfuncties drs. de Pous 551/1

Sociale verzekeringen:

— Algemeen: premie-inkomensgrens v. d. volksverzekeringen en kinderbijslagwet v. loontrekkenden verh. v. f 16.200 tot f 17.450 34611; regeling pensioenvraagstuk 358/1; rapp. commissie-Vos, premiedruk in soc. verzekering 358/2; eerste advies SER inz. progr. soc. verzekering op middellange termijn 359/1
— Algemene Arbeidsongeschiktheioswet (WAO): verhog. daglonen. uitker. ineens v. 1%. daglonen v. d. berek. v. d. uitkeringen 346/1
— Algemene Ouderdomswet (AOW): verh. uitker., uitker. ineens v. 1% 346/1; verhog. uitker. 368/3
— Algemene Werkloosheid Wet (AWW): verh. uitker.. uitker. ineens v. 1% 346/1; verhog. uitker. m. 3% 36813
— Kinderbijslag: loongrens p. 1 jan. verh. v. f 13.800 t. f 14.850 368/3
— Pensioenen: regel. v. pensioenvraagstuk, SER-advies inzake wijzig. Pensioen- en Spaarfondsenwet 358/1
— Ziekenfonds: inkom. grens v. bejaard. verh. 36813
— Ziekteverzekering: akk. tussen ziekteverzekeraars en artsen 359/3; huisartsen willen vrijheid v. tariefsbepal. v. particuliere patiënten, conflict met ziektekostenverzekeraars 359/3

Sociale zaken: begroting, moties 345/2; jaaroverz. min. v. soc. zaken, loonontw. in '69, verhog. min. loon tot f 145,80 p. w. 34513

Stakingen: R'damse haven- en werven-staking (aug.-sept. '70) 69413; alg. proteststaking van 1 uur op 15 dec. n.a.v. aankond. loonpauze 807/2

Toerisme: overnacht. buitenl. gasten 320/3

Vakbeweging: ABOP sluit zich a. bij NVV 551/2; ledentallen vakorgan. per 1 jan. '70. vakbeweg. en pol. 551/3

Verkeer:
— Algemeen: wetsontw. ingediend inz. aanstell. v. verkeersschouten en gerechtsambtenaren 72911; verkeersongevallen in '69 75612
— Luchtvaart: verscherpt toez. op Schiphol i.v.m. vliegtuigkapingen 75512; wijzig. indel. Ned. luchtruim 755/3
— Scheepvaart: kustvaartvloot in 1969 320/3
— Spoorwegen: jaarverslag 1969. invest., verhog. tarief 255/2; kort geding NS-vervoersbonden i v m. aangekond. proteststaking 807/2
— Wegverkeer: verkeersongevallen in '69 70/1; record-drukte op wegen in pinksterweekend 346/1
Waterstaat: Deltaschadewet aangen. 728 12
Werkgeversverbonden: jaarverslag VNO 277/2
Werknemers (buitenl.): cijfers sept. 1969 80/3
Woningbouw: progr. woningbouw '69 verwezenl., cijfers woningprod. in 1969 23/2: beleid bii toewiiz. woningvereenvoud. 23/2; Verbetering bijdrageregel. i.v.m. woonvoorz. en woonklimaat 23/3 verhoogde prioriteit in 1971 598/1

OVERZEESE RIJKSDELEN

NED. ANTILLEN

Begroting: tekort op eilandbegrot. Curaçao 14313
Economie: rapp. soc.-econ. moeilijkh. 92/3; bezoek premier Petronia a, Den Haag in mrt., Ned. reger. zegt hulp toe 409/2
Politieke partijen: verzoek herz. staatk. verhoud. 409/1
Regering: E. O. Petronia inform., moeilijke kab.formatie, uitstel ontslag gouvern. Debrot, bezwaren t. oud-prem. Kroon, akk. v. Kralendijke, coalitiekab., E. O. Petronia prem. 91/3; protest tegen benoeming dr. Jonckheer a. gouvern., telegrammen Frente Obrero, spanning t. reger. partijen, affaire-Sprockel, min. Bakker op de Antillen, standpunt Ant. reger. en ander reacties. besluit Koninkrijksreger. en intern appel, comment. dr. Jonckheer 151/2; drs. Leito t. gouvern. ben. 41111; min. Nita overl. 411/3
Sociale onrust: commissie onderz. onlusten mei '69 geïnstall. 142/3
Staten: open. nw. zittingsjaar staten 409/3
Vakbeweging: geen overeenstemm. CAO, dir. mijnmaatsch. en United Miners Union, dir. dreigt met sluit. mijn 143/1; nauwere samenw. vakbonden Ant. en Nederl. 143/2

SURINAME

Algemeen: conf. parl. leden v. 3 rijksdelen in Paramaribo. besprek. plan Lachmon v. meer contact tussen parl. 412/2 J. A. Pengel overleden 427/3
Guyana: toenadering Suriname-Guyana overl. op Trinidad 427/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Algemeen: begrot. binnenl. zaken, democratisering, kiesrecht, filmkeuring. verantw. plicht B en W 69/2
Commissarissen der Koningin: ben. prof. dr. P. J. Verdam in Utrecht 213/3

Gemeenten:
— Algemeen: finan. moeiliikh., overl. tussen vier grote gemeenten, TK o. finan. binnenl. bestuur en gemeentefonds 6812
— Alkmaar: mr. H. J. Wytema neemt ontslag als burgem. 213/3
— Amsterdam: rellen na slaapverbod bij Nat. Monument, optred. mariniers tegen „Damslapers", kamerdebat 726/1
— Middelburg: drs. P. A. Wolters burgem. 213/3
Gezagshandhaving: standpunt reger. inz. ordeverstoringen en buitenparl. actie, in Troonrede 595/1; handhaven orde bij bez. Soeharto, vragen TK 68011, noot; Van Riel vraagt inzetten mariniers bij rellen 726/3; TK o. gezagshandh. in Alg. Beschouwingen 725/1; Kamerdebat inz A'damse rellen, bezorgdh. om toeneming geweld 726/2; extra bonus politie v. 1969 726/3; opm. TK tijdens Alg. Beschouwingen, moties verworpen 72511

Politieke partijen:
— Algemeen: PAK-rapp. „PAK-mee" gepubl., reacties 139/2; balans v. samenw. in prov. tussen confessionelen en die tussen de partners in het PAK 140/1
— ARP: bijeenk. 69 verontrusten, brief 110 radicalen, progr.-conf. 138/1; nevenfuncties AR-kamerleden gepubl. 139/1 rapp. bezinningscommissie v. ARP-radicalen, bezinningsconf., rapp. commissie-evangelie en pol., pleidooi Lanser v. duideiijke sociale koers, discussies, convent, uittreden groep radicalen, Biesheuvel o. AR-Dol., verk.progr., samenw. m. KVP en CHU 405 e.v.
— Binding Rechts: beginselprogr. 102/1
— Boerenpartij: Koekoek herk. a. voorz. 103/1
— CHU: Unieraadsverg., rapp. o. grondwetsherz., organ. moeilijkh. 137/2; bijz. alg. vergad., vaststelling beginselprogr. en deel pol. progr., alg. vergad., vaststell. laatste deel pol. progr., min. Udink lijsttrekker 42011
— CPN: partijcongres, referaat De Groot o. „Het Leninisme sn de hedendaagse tijd" actieprogr.-'70 102/2
— D'66 'ledencongres 101/2; D'66 en de pol. keuze, congres (april), discussiecongres 422/2
— DS'70: afsplitsing v. PvdA 119/2; oprichtingsverg. 378/1
— KVP: blauwdruk v. d. jaren '70, rapp. comm.-duidelijkheid, KVP-partijraad spreekt zich uit v. samenw. met CHU en ARP 99/1; contacten PvdA en KVP 11913; concept-programma 376/2
— PvdA: strategie v. komende Jaren. dertiende partijcongres, PvdA-hearing v. burgem., PvdA-congres o. gekozen burgem., PvdA over inkomensverdeling, afsplitsing v. PvdA v. Dem. Soc. '70. contacten PvdA en KVP 117 e.v.; voorontw. verk. progr., twee leden verlaten PvdA-Kamerfractie, Dem. Appèl opgehev. 377/2; finan. posìtie 378/1
— VVD: partijraad, VVD o. structuur ondern. 100/3; alg. vergad., wens t. stembusakk. m.' KVP, ARP, CHU en D'66, mr. van Riel o. bundeling zwijgende meerderh., concept-progr. VVD volgens confessionele partijen, geen basis v. stembusakk., Geertsema lijsttrekker 42111 e.v.

Provincies:
— Utrecht: prof. Verdam comm. Koningin 213/3
Regering: min. de Block afgetr., reacties, opvolgingskwestie, mr. Nelissen opvolg. 38/1; prof. K. Wiersma, staatssecr. v. justitie 325/3

Staten-Generaal:
— Algemeen: troonrede 595/1
— Eerste Kamer: nw. lid 21313; mr. de Niet herben. a. voorz. 72611
— Tweede Kamer: nwe leden 213/3; gegevens parl. jaar 1969-70 569/2; algemene beschouwingen 72511; Van Thiel herben. a. voorz. 726/1; rapp. kamerwerkgroep o. reglement TK 74011; huld. jkvr. Wttewaal en dhr. Goedhart i.v.m. 25-jarig kamerlidmaatschap 755/3
Verkiezingen: opkomstplicht afgeschaft, reacties 16813: prov. staten, uitslagen, reacties, persstemmen 198 e.v.; prov. staten, restzetel in Z.-Holland v. PvdA naar CPN 24511; gemeenteraadsverk., uitslagen w.o. 4 grote gemeenten, opkomst. perscomment., reacties 374 e.v.
Volkstelling: protest t. komende 1971-telling i.v.m. gevaar v. anonimiteit, opricht. Comité Waakzaamheid Volkstelling, CBS ontkent gevaar v. anonimiteit 72613

POLITIEK (Buitenlandse)

Albanië: dipl. betr. Alb.-Nederl. 74012
Algemeen: begrot. ggk., moties, verkl. min. Luns 309/1
België: Belg.-Ned. belastingverdrag 713/1
Bulgarije: bez. min. Luns 82/2; min. Luns o. Eur. Veiligheidsconf. 82/3
Cambodja: reger.nota o. Am. optred., Kamerdebat, moties 31113
Diplomatieke dienst: nwe ambass. 20012; reizend ambass. v. Oost-West-betr. ben. 740/2; hoofd VN-delegatie 74013
Ierland: belastingverdrag 776/2
Indonesië: regel. W.-Irian, incident Luns-Malik, financ. hulp in kader Aziat. ontwikk.bank, Ned.-Indon. resolutie, behandeling in TK 76 e.v.; tinakk. 313/2 bez. prins Bernhard 677/2; bez. pres. Soeharto 679/3
Israël: bez. Eban 52812
Japan: belastingverdrag 313/1
Jordanië: bez. Luns 528/2
Libanon: bez. Luns 528/3
Nigeria: Nederl. en de oorlog in Biafra, buitenparl. acties, de TK o. Biafra, moties 42/1
Ontwikkelingshulp: wetsontw. FMO aanv., moties, begrot. debat, antw. min. Udink 310/1
Sowjet-Unie: luchtvaartprot. ondertek. 313/1
VAR: bez. Luns 528/3
Verenigde Staten: J. Middendorf t. ambass. ben. 89/3; reger. nota o. Am. optred. in Cambodja. Kamerdebat. moties 311/3

Nieuzu-Zeeland

Verkiezingen: Nation. Party v. prem. Holyoake behoudt meerderh. in parl. 8011

Niger

Frankrijk: uraniumakk. 559/1
Japan: uraniumakk. 55911
Uranium: akk. m. Frankrijk en Japan o. exploitatie 559/1

Nigeria

Biafra: overz. oorlogsperiode, bemidd. aanbod Gabon en Sierra-Leone, Enahoro d. paus ontvangen, bemidd. keizer Haile Selassie, Ghana, Zwitserl. en neutrale staten, ontmoet. fed. en Biafr. delegaties te Addis Abeba gaat niet door, onderhand. o. dagvluchten n. Biafra, z. resultaat, Britse houding, fed. offensief, Ojoekwoe n. buitenl., Effiong plaatsvervang., capitulatie Biafra, Nigeria weigert human. hulp v. organ. die Biafra hebben geholpen, alle buitenl. hulp via Lagos, Agida coördinator, volgens internat. waarn. geen genocide 33 e.v.; hulpverlen. overgen. d. Nigeriaanse Rode Kruis en Nigeriaanse Rehabilitatie Commissie, vroegere Biafraanse valuta ongeldig verkl., ber. o. voedselsituatie. Niger. Rode Kruis beëind. hulpwerk op 30 juni, missie Hunt, rapp. Hunt, persber. o. de noodsituatie, pers vrijwel geen toegang. rapp. int. waarn., rapp. Said-Udin Khan, gegevens int. hulp, vertrek ICRK. verkl. Ojoekwoe, Ivoorkust verleent Ojoekwoe pol. asiel, Effiong in gevangenis 465 e.v.
Engeland: ondermin. Foley n. Nigeria, Lord Carrington n. Biafra, motie t. wapenlever. in Lagerhuis verworpen 35/3
Haiti: erkenn. Biafra 33/1
Ivoorkust: pol. asiel v. Ojoekwoe 470/2
Justitie: Effiong in gevangenis 470/3
Nederland: Nederl. en de oorlog in Biafra, buitenparl. acties, de TK o. Biafra, moties 42/1
Verenigde Staten: bez. Rogers 335/3

Noorwegen

België: bez. Harmel 583/1
Disconto: verh. v. 3,5 t. 4,5% 40013
EG: parl. v. toetred. t. EG 683/1; toetred. onderh. begonnen 80311
Partijen: nwe leiding coalitiepartijen 68213
Regering: aftred. min. Lyng. mutat. 448/3 mln. v. buitenl. zaken Lyng vervang. d. Stray, Willoch min. v. handel, Tidemand min. v. defensie vervang. d. Hellesen 683/1

Oeganda

Regering: aanslag op pres. Obote 28/2

Oostenrijk

België: geen uitlevering voorm. SS-officier Van Dooren $5713
China (Volksrep.): verklar. Kirchschlager inz. event. erkenn. Peking 738/1
Italië: regel. probl. Z.-Tirol, voorgeschied., overl. tussen Ital. en Oostenr. reger. mislukt. Oostenr. eist volledige autonomie voor Z.-Tirol, instell. comm. v. negentien d. Italië en verdere onderh., geheime conf. n.a.v. werk comm. v. negentien, akk. over „pakket maatr.", Ital. veto tegen voortzett. onderh. v. Oostenr. met E.G. n.a.v. terreurdaden, hervatt. onderh., overl. tussen Oostenr. en Ital. soc.. akk. in Kopenhagen, pakket maatr., tijdschema v, d, toepass. v. maatr., SVP beide parl. akk., region. raad Trentino-Alto Adige akk., overz. terr. activit. en processen 186/2 e.v.
Luchtvaart: maatr. na onploffing in AUA-toestel 271/1
Regering: Kreisky kabinetsfonn. 215/3: onderhand. o. coalitiereger.. overleg afgebroken, vorming soc. minderh. reger., samenstell. reger. 36211; reger. verkl. en debat. ontslag min. öllinger na beschuld. nazi-verleden 363/1
Roemenië: bez. Ceausescu, ondertek. vijfjarig handelsverdrag 764/1
Verkiezingen: gemeenteraadsverk. in Neder-Oostenrijk. verl. ÖVP 29/3; parl. verk., ovenvinn. socialisten 215/2

Opper-Volta

Grondwet: constitutie bij referendum ggk 559/2
Justitie: vrijlating Yameogo 559/3

Pakistan

China (Volksrep.): bouw Karakorumweg, heropening Zijdeweg 75/2
India: prot. t. bouw Karakorumweg 7512
Jordanië: bez. kon. Hoessein, Pakist. troepen in Jordanië 287/2

Paraguay

Economie: econ. toestand 172/1
Kerk: conflict tussen staat en kerk n.a.v. uitwijz. Jezuïet 172/3

Peru

Algemeen: aardbeving eiste 60.000 doden. buitenl. hulp uit o.a. Cuba, VS en SU 605/3
Ecoiiomie: econ. ontwikkel. onder reger. Velasco 605/1
Industrie: nwe wet op de industrie, meer staatsinvl., „Peruanisering" buitenl. kapitaal 60411
Pers: statuut v. d. persvrijheid, maatregelen tegen weekblad Vision, onteigen. dagbladen Expresso en Extra, reacties 608/2
Regering: nwe min. 29/3
Steden: reger. benoemt stadsbestuur 603/2

Perzië

België: bez. sjah 517/3
Bahrein: Bahreins onafhankelijkh. d. Majlis bekracht., verbeterde betr. 39611
Irak. beschuld. v. verantwoordelijkh. komplot en gewapende provocatie, verhoogde spanning, bemidd. Turkije 107/3
Opium: verdubb prod., terechtstell. opiumsmokkelaars 396/2
Sowjet-Unie: bez. Podgorny 396/2
VAR: herst. dipl.betr. 798/1
Verenigde Staten: bez. sjah 396/2

Polen

Algemeen: betekenis Oder-Neisse gebied v. Polen 49011
België: bez. Harmel 517/3
Duitsland (W.): overz. Pools-Westduitse betrekk., Westduitse nota, begin onderh. in Warschau. 87/1; bez. Burakiewicz, econ. besprek. t. W.-Dld. en Polen 88/1 voortzetting Westduits-Poolse besprek. 2de t/m 5de gespreksronde 489/1; brief Brandt a. Gomoelka 491/1; Westduits-Pools normaliseringsverdrag, zesde gespreksronde, kwestie v. de „Familienzusammenführung", Scheel in Warschau, parafering normalis.verdr. nota a. geallieerden. Poolse verklar. o. humanitaire kwesties, ondertek. normal. verdrag, Brandt in Warschau 785 e.v., tekst van het verdrag 787/2
Economie: plan en begroting 1970, invoer. systeem v. d. econ. impulsen 457/1; prijsverhogingen, overz. econ. toestand i.v.m. onlusten 801/1
Geestelijk leven: kwestie Westpoolse bisdommen niet opgelost 457/3
Onlusten: opstand en stakingen in enkele steden (dec. '70) n.a.v. slechte econ. situatie, Gomoelka afgetred., Gierek nwe partijvoorz. 801 e.v.
Partij: Gomoelka afgetreden na onlusten 801/1
Regering: gewijz. 523/3
Roemenie: vriendschapsverdrag verlengd, Gonioelka in Boekarest 764/1
Spanje: handelsverdrag 611/3
Syrië: bez. al-Atassi 144/2
Vietnam (N.): bez. Le Thanh Nghi 79/1

Portugal

Disconto: verh. v. 3 t. 3,5% 400/3
Guinee: V-raad veroord. Portugal na klacht Guinee inz. agressie vanuit Port Guinee 28/1

Overzeese gebieden:
— Guinee: incidenten langs grens met Senegal en Guinee 28/1; beschuld. v. deelneming a. invasiepog. in Guinee 753/1
— Mozambique: voortzett. guerrilla, afval Kavandame. conflict in het Frelimo, nwe gouvern.-gen., Cabora-Bassadam, bouw gegund a. Zamco-consortium 380/2; verzet OAE tegen Cabora-Bassa-project 702/3

Regering: mutaties kab., nwe min. buitenl. zaken 96/1
Senegal: V-raad veroord. Portugal na klacht Senegal inz. agressie vanuit Port. Guinee 2811
Zuid-Afrika: bez. Vorster, besprek. Cabora Bassadam 462/2

Profielen

Columbia: 272/2
Fidji: 71812
Lesotho: 96/2
West-Samoa: 718/3

Qatar

Grondwet: eerste constitutie 560/2
Regering: eerste kab. 560/2

Rhodesië

Algemeen: kroniek Rhod. onafh.heid 162/3
Apartheid: verzet r.-k. bisschoppen en leiders prot. kerken 38311
Consulaire betrekkingen: sluitingen consulaten 16311 en 383/1
Economie: overz. Rhod. min. v. finan. 384/1
Engeland: verbrek. contacten met Salisbury 162/1
Grondwet: invoer. nwe grondwet en begel. wetten (o.m. grondbezit) 162/1
Regering: nw. kab. 383/3; Dupont pres. 384/1
Republiek: proclamatie. Dupont pres. a.i., reactie Engeland, sluit. consulaten in Salisbury 163/1
Sancties: instell werkaroea Gemenebest, kosten sancties, sanctiedecr. d. Lagerh. verlengd 161/3
Verenigde Naties: resol. Alg. Verg. 11/2; Afro-Aziat. ontw. resol. in V-raad verworpen 16111; resol. V-raad, eerste *Am.* veto, Finse resol. aanv. 382/2
Verkiezingen: Rhod. Front alle 50 „blanke" zetels, van de 8 Afr. zetels 7 voor Centr. partij 383/3
Zuid-Afrika: bez. Vorster 462/2

Roemenië

Balkan: Roemeens plan v. d. Balkan 424/3; pol. koers Roemenië i.v.m. het Balkan-plan 76213
Ceausescu-doctrine: oproep Ceausescu tijdens CC-vergad. t. vrij gesprek in comm. wereld (8-9 juli) 74712; analyse Roem.-Russ. verdrag 747/2
Centr. Afr. Republiek: bez. Bokassa 558/2
China (Volksrep.): nauwere betr. 424/1; Roemeense delegaties in China 763/3
Duitsland (W): vijfjarig handelsverdrag 76413; bez. prem. Maurer, uitnod. v. Heinemann en Brandt 76413
Frankrijk: bez. Ceausescu, vraaggesprek in. Le Monde, nauwere betr. m. China, analyse belang bez. Ceausescu, voorst. Ceausescu inz. Eur. samenw., Frans-Roemeense verklar. 42411; vijfjarig handelsverdrag 76411
Oostenrijk: bez. Ceausescu, ondertek. vijfjarig handelsverdr. 764/1
Overstromingen: overstromingen in O.-Eur., grote schade in Roemenië 423/2
Polen: vriendsch.verdrag verlengd, bez. Gomoelka 764/1
Regering: mutaties kab. 640/3; prem. Maurer zwaar gewond bij ongeval 764/3
Sowjet-Unie: bez. Ceausescu 423/2; Russ.-Roem. vriendschapsverdrag ondertek., tekst samenvatt. 764/1; handelsverdrag 1971-75 747/2
Turkije: bez. Sunay 39811
Verenigde Staten: bez. Ceausescu, besprek. m. Nixon, bespr. inz. uitbreid. handel 747/2
Vietnam (N.): bez. Le Thanh Nghi, div. econ. en milit. overeenk. getekend 79/1

Rwanda

België: bez. kon. paar 51712
Regering: nw. kab. 9611
Verkiezingen: Parmehoetoe-partij 99,6%, pres. Kayibanda herkozen 30/1

Saoedi-Arabië

Syrië: conflict o. herstel TAP-lijn 560/2
Zuid-Jemen: grensconflict 111/2

Scandinavië

Noordse economische samenwerking: officiële react. op ontw.-verdrag Nordek, topoverl.. weigering Finland verder overl., voorlopig uitstel 25/2; compromis inz. Nordek, bijeenk. Noordse Raad, Finland ratificeert niet. Finse pres. over de weigering het verdrag te ondertek. 261/1

Senegal

België: bez. Senghor 698/1
Grondwet: herz. i.v.m. vaststell. ambt prem., referend. 239/3
Portugal: V-raad veroord. Portugal na klacht Senegal inz. agressie van uit Port. Guinee 28/1
Regering: Diouf prem., nw. kab. 239/3
UPS: ontslag Ly 559/3

Sierra Leone

Justitie: doodvonnissen **560/1**
Mijnbouw: **reger.** controle **239/1**

Singapore

Regering: **wijz. kab.** 718/1

Soedan

China (Comm.): bez. al-Nimeiry **607/2**
Communisten: **uitwijz.** A. K. Mahgoub, arrest. na terugkeer **607/2**
Ethiopië: bemidd. **Nasser 456/1**
Europa (O.): **bez.** al-Nimeiry **607/2**
Joego-Slavië: bez. pres. Tito **329/1**
Libië: **samenw.** VAR, Libië en Soedan 174 /3: overleg **Nasser, Kadhafi** en Al-Nimeiry te **Khartoem 507/1**
Mahdisten: bez. pres. **al-Nimeiry** a. geb. v. d. **Witte Nijl, mislukte aanslag,** in Khartoem en Omdoerman mahdistische opstanden, staatsgreep v. rechtse **kringen** o.l.v. **Imam** el-Hadi el Mahdi verijdeld, bezorgdh. VAR en **Libië, eiland Aba** door **reger. troepen veroverd,** Imam gedood 209 e.v.: arrest. en beschuld., **Sadik** el-Mahdi n. VAR verbannen, amnestie leden Ansar **secte 607/3**
Nationalisatie: banken en andere ondernemingen **607/1**
Oppositie: komplotten verijdeld **106/2;** actie Mahdisten 209 e.v.
Regering: nieuw kab. 105/3; wijzig., min. ontslagen 80013
Sowjet-Unie: bez. **al-Nimeiry 106/2**
VAR: **samenw.** VAR. Libië en Soedan **174** /3; overleg **Nasser,** Kadhafi en Al-Nimeiry te **Khartoem 507/1**
Zuiden: ontbind. voorl. **Nijlreger. 608/1**

Somalia

Buitenlandse hulp: stopzett. **Westel.** en Am. hulp 38413
Duitsland (O.): **erkenn. 456/1**
Militaire zaken: lt.-kol. **Samater opperbevelh.** v. h. leger **239/3**
Nationalisatie: **buitenl.** ondernem. **384/3**
Regering: **reorgan. kab. 239/3; komplot** verijdeld **384/2;** drie min. vervangen **576/3**

Sowjet-Unie

ALGEMEEN

Justitie: pleger aanslag op kosmonauten krankzinnig **verkl. 297/2**
Militaire zaken: **overz.** strategische kernwapens **547/1**

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: kritiek Brezjnew op econ. beleid. nw. vijfjarenplan **aangek. 263/2;** geruchten o. spanningen binnen **Sowjet**top i.v.m. econ. moeilijkh.. rede **Brezj**new in Charkow 26511
Economie: **result.** 1969 **262/3**
Plan: 1970 **263/2**

POLITIEK (Binnenlandse)

Communistische **partij:** zitting CC **o. begrot.** en **plan** 1970 26312; geruchten o. spann. i.v.m. econ. **moeilijkh. 265/1**
Cultuurpolitiek: Solsenitsjin uit **schrijversbond** gestoten, brief Solsenitsjin 295 /2; Twardowski afgetred. a. hoofdred. v. Novi Mir 29612
Opperste Sowjet: bijeenk., **begrot.** en plan 1970 26312
Oppositie: drie Russ. geleerden bepleiten **democ.** 294/3; gen. Grigorenko krankzinnig **verkl.** 297/1; Sowjet-intellect. **veroord. interventie** in **Tsjechoslowakije 297/2**
Regering: ben. **297/3**

POLITIEK (Buitenlandse)

Albanië: overz betrekk. **390/3**
Algerije: uitbreid. handel **587/3;** olie-akk. **587/3**
België: Van Brantegem veroord.. vrijgelaten en **uitgewezen 141/1; spion uitgewezen 314/3**
Bolivia: **dipl.** betr. aangegaan en **handelsakk.** afgesloten **556/2**
Botswana: **dipl.** betr. **379/3**
Cambodja: bez. prins Sihanoek **178/1**
Centr. Afr. Rep: bez. Bokassa. akk. getekend **558/2**
China (Volksrep.): **incidenten** a. **grens** Sinkiang. Chin. prot. nota's. **Sowjetruss.** protestnota's, toespraak **Saifoeddin, grensincident** 13-8-'69. demon. d. **geheel** China, **akk.** o. scheepvaart op **Amoer** en Oessoeri, incidenten a. grenzen in het Verre Oosten, **verkl.** Chin. **reger.** 24-5-'69, **akk.** SU 13-6-'69, **toenemende** spanning, geruchten o. Russ. aanval op China, steun **Warschaupaktlanden? verkl.** Bulg. **min. Basjew, Chin.** nota v. 19-8-'69 en **massale prot.** demon., eind **aug.** '69 **anti-Chin.** propaganda in Sowjet-pers **hoofdart. Prawda** 28-8-'69, ontmoet. **Kosygin-Tsjoe Enlai, grensbesprek.** te Peking, Chin. **verkl. 7-10-'69 337 e.v.; verloop** Chin.-Russ. besprek. te Peking, verscherp. perspolemiek Tass doet een heftige aanval „oorlogspsychose" in China, **verkl.** Tass (14-3) o. Westelijke „insinuaties" o. **Russ.** aanval op China, toelicht. **NZZ, voortzett.** perspolemiek **(o.a. Prawda** 19-3) geen nieuws o. besprek., ideologische **verkl.** n.a.v. **Lenin**herdenk., rede Brezjnew, art. **Volksdagblad** en Peking Review, reactie Tass op 18-5 met **verkl.** „**Pseudo-revolution. ontmaskerd**" 353 e.v.
Cuba: akk. o. gemeensch. Lat.-Am. pol. **574/1**
Duitsland (W.): dialoog o. afzien v. geweld. besprek. in Moskou **84/3;** Egon Bahr **onderh.** in Moskou **85/3;** handelsverdrag **86/3;** voortzett. **Westduits**-Russ. **besprek.**, consulaten-generaal in **Leningrad** en Hamburg. **publ.** geheime Bahr-document, Scheel naar Moskou **492/1** e.v.; **Westduits-Russ.** niet-aanvalsverdrag, kanselier Brandt ondertek. het verdrag in Moskou, gesprek **Brezj**new en Kosygin, Westduitse oppositie, reacties, tekst niet-aanvalsverdrag, perscomment. **513/1** e.v., **overz. ontw.** Westduits-Russ. betr. **515/1**
Ethiopië: **bez. Haile Selassie 456/1**
Finland: verleng. vriendschapsverdrag **480/2**
Frankrijk: bez. pres. Pompidou **744/1**
Indonesië: bez. **Malik 416/2**
Japan: bez. Aichi. uitbreid. handel, geen onderh o. teruggave Koerflen. wel besprek. o. **territoriale** wateren en **visserijzones** 8/3
Joego-Slavië: bez. Gromyko in sept. **'69,** bez. partijdelegatie a. SU in nov., delegatie n. Lenin-herdenk.. art. in **Prawda** v. Tito, verwerp. Brezjnew-doctrine 32913
Libië: min. Mabrouk. Russ. hulp bij **olie**exploitatie en verwerk. **575/1**
Nederland: luchtvaartprotocol ondertek. **313/1**
Palestijnse bevrijdingsorganisaties: **Arafat** in Moskou **507/3**
Perzië: bez, **Podgorny 396/2**
Roemenië: bez. Ceausescu 423/2; Russ.-Roem. vriendschapsverdrag ondertek., tekstsamenvatt. 746/1; handelsverdrag 1971-'75 **747/2**
Soedan: bez. **al-Nimeiry** 10612
Spanje: uitbreid. contacten, **onderh. Lopez** Bravo met Kovaliev **611/1**
Tsjechoslowakije: vriendschapsverdrag ondertek.. bez. Russ. leiders **404/1**
Turkije: bez. **Sunay 397/3;** econ. hulp 398 **/1**
VAR: levering SAM-3 raketten **270/1;** bez. partij- en **reger.delegatie** aan Moskou 28812: **Nasser** in Moskou? **288/3:** bez. **Nasser 483/2**
Vietnam (N.): bez. Pham Van Dong. akk. inz. econ. en **milit.** hulp **78/3**

Spanje

Disconto: **verh.** v. 5.5 t. 6.5% **400/3**
EG: preferentieel handelsakk. ondertek. 7891
Hongarije: handelsakk. **611/1**
Frankrijk: verdrag ondertek. o. **milit. samenw. 611/3**
Marokko: **uitlev.** Marokk. **opp.leiders** 238/3 bez. Lopes Bravo, kwestie Spaanse Sahara **459/1**
Overzeese gebieden:
— Spaanse Sahara: **samenw.** Marokko, Algerije en Mauretanië ter bevrijd. en dekolon. Sahara **458/2**
Polen: handelsverdrag **611/3**
Sowjet-Unie: uitbreid. contacten, **onderh.** min. v. **buitenl.** zaken Lopez Bravo m. **ondermin.** SU **611/1**
Tsjechoslowakije: consulaire handelsbetr. **612/1**
Verenigde Staten: **milit.** overeenk. **ondertek. 612/2;** kritiek in Spanje en VS. 120 oppositieleiders bieden petitie a. Rogers aan 613/1; b e ~ pres. Nixon **810/1**
Zuid-Afrika: bez. **Vorster, bespr.** Cabcra Bassadam **462/2**

Sport

Zuid-Afrika: uit IOC gestoten. uitsluiting uit **Davis** Cup e.a. **462/1**

Syrië

Baath: conflict tussen ideologische en pragmatische vleugel. **resol.** 10de **buitengew.** congres, Assad **veroord. 793/2**
Communisten: arrestaties **793/3**
Jordanië: Syr. legereenh. trekken Jord. binnen en steunen commando's in strijd m. Jord. leger, interventie **veroord.** d. VS 62912; activiteiten Grote Vier en **Arab.** staatshoofden inz. interventie, Syr. troepen teruggetrokken **653/1**
Marokko: herv. betrekk. **238/2**
Olie: weigering TAP-pijpleiding te herstellen. conflict met Saoedi-Arabië 560 **/2**
Polen: bez. al-Atassi 144/2
Regering: Assad neemt de macht over, voorgesch., staatsgreep Assad, nw bewind, Ahmed Khatib **pres. 793/2**
Saoedi-Arabië: conflict O. herstel **TAP**-pijpleiding **560/2**

Tanzania

Joego-Slavië: bez. Tito **328/1**

Teksten

België: bepal. communautair akk. 129 e.v.
Verenigde Staten: **Nixon's** toespraak inz. Cambodja van 30-4 **303/2**

Thailand

Cambodja: herstel **dipl.** betr., uitbreid. **milit.** en materiële **hulp** a. Thailand. geen Thaise troepen n. Camb., zenden vrijwill. uitgesteld, Lon Nol te Bangkok **749/1**
China (Nat.): akk. inz. **samenw.** inlichtingendiensten **144/3**
Laos: Thaise troepen in Laos? **206/1; off.** bevestigd **303/1**
Maleisië: samenwerking bij bestrijding guerrilla in grensgebied **432/1**
Verenigde Staten: bez. Agnew, terugtrekk. Thaise milit. uit Z.-Vietnam, vertrek Amerik. uit Thailand 810/3
Vietnam (Z.): bez. Ky **749/3;** terugtrekk. Thaise **milit.** 81013

Togo

Partijen: **eenheidspartij** opgericht **106/2**
Regering: staatsgreep verijdeld **560/1**

Tonga

Gemenebest: 29ste lid 432/3
Onafhankelijk: 4 juni 432/3

Trinidad en Tobago

Oppositie: noodtoestand en muiterij, VS zenden wapens, leger toestand meester 428/2
Regering: kab. wijzig. n.a.v. onlusten 4281/2

Tsjaad

Verkiezingen: 99,69% v. d. stemmen v. PPT 29/3

Tsjechoslowakije

Algemeen: overz. ontwikk. v. medio nov.-eind juni 401 e.v.
Dubcek: ambass. in Turkije, uitgestoten uit aartij 403/3
Economie: econ. rapp. 401/3; resol. o. de econ. pol.. plan voor 1970 402/1
Justitie: nwe rechters gekozen 40312
Onderwijs: zuiveringen op scholen en univ., reorg. Praagse univ., geen ongecontrol. contacten met univ. 403/2
Onaositie: Trotskistische samenzwering ontdekt 40312
Parlement: zuiver. Tsjech. parl. 403/1
Partij: bijeenk. Centr. Comité 401/1; rapp. Husak, econ. rapp. 401/2; resol. o. de econ. pol. 402/1; nwe presidiumleden. samenstell. hoogte partij-organ., vervang. v. d. partijkaarten, brief a. partijleden 402/3; uitstot. v. o.m. Smrkovsky, Spacek, Cisar, Hajek, Sorm en Simon, Dubcek uitgestoten 403/2
Pers: ontslag J. Suk a. dir. CTK 40311; arrest. J. Lederer 403/2
Radio en tv: zuiveringen 403/2
Regering: nwe reger. o.l.v. Strougal 402/2; aftred. Cernik, opgevolgd d. Supka 403/2
Schrijvers: veroord. O. Filip 40312
Smrkovsky: uit partij gestoten 403/2
Sowjet-Unie: vriendschapsverdrag Tsjech -Sowjet-Unie ondertek.. bez. Russ. leiders 404/1
Spanje: consul. handelsbetr. 612/1
Vakbond: zuiveringen 403/3
Zuiveringen: verdere zuiveringen 403/1

Tunesië

Algerije: vriendschapsverdrag 202/2
België: bez. Bourguiba jr. 71/1
Destour: rehabilitatie Mestiri 608/2; reorganisatie 608/3
Grondwet: plannen v. herziening 60812
Justitie: Ben Salah veroord. 459/2; wet inz. gratie pol. gevang., veroord. studenten en docenten vrijgelaten 608/1
Libië: bez. Masmoudi. samenw. akk. getek. 558/3
Natuurramp: overstrom. v. 26 sept.-10 nov.. komst Ned. detachement 28/3
Regering: nw kab. 464/3
Vakbeweging: Achour secr.-gen. UGTT 608/3

Turkije

Aardbevingen: prov. Kutahya getroffen, Gediz verwoest, ca. 2000 doden 398/3
Albanië: consulaat 391/2
België: bez. prem. Eyskens 603/1
Bosporus: contract Bosporusbrug v. Brits-Duits consortium 39812
Bulgarije: repat. Bulgaren v. Turkse afkomst voortgezet. 393/2
Grondwet: rehabilitatie-amendem. d. Senaat ggk. 397/1
Irak: bemidd. in conflict Irak-Perzië 107/3
Munt: devaluatie pond 784/3
Regering: aftred. Demirel, kab. keert ongewijz. terug 396/3
Roemenië: bez. Sunay 39811
Sowjet-Unie: bez. Sunay 397/3; econ. hulp 39811
Staat van beleg: in Istanboel na ongeregeldh. 397/2
Vakbeweging: amendementwet op vakbonden schakelt kleine bonden (zoals DISK) uit 397/2

Uruguay

Oppositie: Tupamaros ontvoeren 3 Am. en Braz. tegen vrijlat. pol. gevangenen, reger. wijst eisen af, Dan Mitrone doodgeschoten, gearr. guerrilla-leider bemidd. 532/2
Regering: nwe min. 29/3; pres, Areco krijgt volmachten v. parl., kritiek op reger. wegens onverzoenl, houding 533/1

Vaticaan

Canada: dr. Robbins t. ambass. ben., mgr Emmanuele Clarisio nuntius in Ottawa 89/2
Duitsland (W.): bez. Brandt a. paus Paulus VI 476/1

Venezuela

Guyana: akk. m, Venezuela o. grensgeschil 425/3

Verenigde Arabische Republiek

Assoeandam: voltooid 794/3
ASU: Gomaa secr. organ. comité als opvolg. v. Ali Sabri, geruchten o. staatsgreep A. Sabri 288/1; Aboul Nour secr.-gen., Saaat voorz. 797/1
Economie: econ. en sociale hervorm. 798/1
Ethiopië: bez. Halle Selassie. bemidd. Nasser in geschil m. Soedan 456/1
GATT: VAR toegetred. 75413
Israël: Isr. reger. weigert Goldmann naar Cairo te laten gaan, reacties 527/3
Joego-Slavië: bez. pres. Tito 329/1
Libië: samenw. VAR, Libië ,en Soedan 174/3 e.v., bezoeken Kadhafi, overleg Nasser, Kadhafi en Al-Nimeiry te Khartoem 50711
Militaire zaken: owricht. nat. defensieraad, nwe commandant luchtmacht, vervang. stafchef en comm. marine 287/3; burgercomité's voor de strijd 288/3; ben. nation. defensieraad 797/3
Nasser: betekenis en levensloop 609/1 bemafenis en opvolging 795/1
Nederland: bez. m-in. Luns 528/3
Olie: akk. m. Am. maatschappij 128/3
Perzië: herstel dipl. betr. 798/1
Regering: mutaties, Sadat vice-pres., Heykal min. v. voorl. 287/3; pres. Nasser overl., vice-pres. Sadat vlp. opvolger, kand. v. definitieve opvolg. 609/1; Sadat pres., aftred. Heykal, Fawzi prem., twee vice-prm., reorgan. kab. 796/1
Soedan: samenw. VAR, Libië en Soedan 17413; overleg Nasser, Kadhafi en Al-Nimeiry te Khartoem 507/1
Sowjet-Unie: bez. partij- en reger. delegatie a. Moskou 288/2; Nasser in Moskou? 28813; levering SAM-3 raketten 270/1; bez. Nasser 483/2; besprek. Kosygin, nwe Russ. ambass. 795/3

Verenigde Staten

ALGEMEEN

Justitie: ben. rechter Haynsworth afgewezen d. Congres 46/2; voordracht Carswell d. Senaat afgewezen, Blackmun ben. 33611
Milieuhygiëne: rapp. o. DDT gebruik, nwe wet maatr. ter bestrijding lucht- en watervervuiling 71/2; maatr. ter bescherming natuurl. milieu. boodschap aan Congres, Dag v. d. Aarde, luchtvervuilingsalarm in New York City 638/3 e v.
Militaire zaken:
— Algemeen: herv recruteringssysteem ggk. 45/1; Nixon bekrachtigt non-proliferatieverdrag 4512; besluit chem. wapens alleen defensief te gebruiken 4513: wet op defensie-uitgaven ondertek. 45/3; ontslag hoofd recruteringsdienst 46/2; Senaat wijst voorst. om de alg. dienstplicht af te schaffen af 651/3; uitbreid. ABM-stelsel. stopzett. opruiming B- en C-wapens, afscheid. gen. Wheeler 65211: overz. strategische kernwapens 54711
Misdaad: moord op vakbondsleider Yablonsky 74/3; 2e rapp. commissie-Eisenhower 352/2; rapp. comm. Eisenhower o. veiligh. Am. pres.kand. 650/1
NASA: begrot., Paine ontslag a. dir., von Braun onder-dir. NASA, zijn opvolg. dr. Rees, Armstrong ben. t. wnd. adj.-dir. v. NASA, aantal Duitse raketgeleerden bij de NASA 619/2
Onderwijs: veto Nixon uitgaven onderw., Congres verwerpt Nixons veto 651/2
Scholenintegratie: verk!. pres. Nixon o. integratie, uitspraak Hooggerechtshof 348/2
Verdovende middelen: verzacht. drugwetgeving bepleit 352/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: dr. A. F. Burns nwe voorz. Fed. Reserve Board 46/3; econ. boodsch., vooruitzichten 1970 331/3; zeven principes van econ. pol. reger. Nixon 332/1; rede Nixon o. inflatiegevaar, aankond. 3 maatr. tegen inflatie 639/3
Begroting: 1971 332/2
Belastingen: hervorm. ggk. 72/1
Betalingsbalans: 1969, tekort 333/3
Handel: ged. opheffing embargo China (Volksrep.) 49/2; liberalisering handel m. O.-Europ. 7213
Handelsbalans: cijfers 1969, overschot 33313
PTT: hervorming 65111
Sociale zaken: pres. veto v. wet op soc. uitgaven 74/1

POLITIEK *(Binnenlandse)*

Kiesgerechtigde leeftijd: verlag. t. 18 jaar 650/3
Negerprobleem: alg. overz. polit. reger. Nixon, toenemende solidariteit en samenw, negerorgan., acties tegen Black Panthers 35012
Oppositie: 2e moratorium-demon., tegenactie reger., tegendemon.. anti-belastingdemon., talrijke incidenten, onlusten na tv-toespraak, Nixon o. inval Cambodja, schietpartij op Kent-State University, 4 doden, alg. protest, ontslag hoge reger. function.. brief min. v. binnenl, zaken, ontstaan-univ. verzet ,,binnen systeem", gemat. houd. reger., demon. op 9 mei in Washington e.a. wereldsteden 305 e.v.; proces in Chicago 366/3; bomaanslagen in New York e.a. Am. steden, maatr. reger. 637/1
Partijen:
— Republikeinse partij: Hugh Scott nwe fractieleider 47/1
President: State of the Union 73/1
Verkiezingen: burg.- en gouvern. verk. 47/1; verlag. kiesgerecht. leeft. t. X8 jaar 650/3; verk. voor een deel Senaat. gehele Huis v. Afgevaard., aantal gouverneursposten, verk.campagne, ingrijpen Nixon, kritiek 705 e.v.

POLITIEK *(Buitenlandse)*

Afrika: reis Rogers d. 10 Afr. landen, rapp. US and Africa in the 70's 334/2
Algemeen: motie o. ,,nationaal engagement" aangenomen 45/1; astronaut Collins ben. t. ondermin. v. buitenl. voorl. 4613; grondwetswijz., rechtstreekse verk. pres. aangen. 71/2; hulp a. h. buitenl. ggk. 7113; ,,State of the World" reacties en perscomm. 113 e.v.
Australië: bez. Agnew 810/2
Azië: bez. Agnew 810/2

Cambodja: milit. interventie in Cambodja 292/3; rede Nixon 30-4 303/2; kritiek op inval. univ. verzet 305 e.v.; Nixon zegt terugtrekk. Am. troepen v. 30 juni toe 316/1; reactie Am. politici op Am. interventie in Cambodja 318/2; terugtrekk. Am. troepen. rapp. Nixon, result. Am. optreden 733/3; Cooper-Church amendement 736/2; ben. ambass. 748/3; milit. hulp $40 mln 74911 bez. Agnew 81113
China (Volksrep.): rede Nixon v. Alg. Verg. VN 10/2; nwe contacten te Warschau, VS heffen handelsembargo gedeeltelijk op, dipl. besprek. op 20 jan. na 2 jaar hervat, 135ste bijeenk., comment. 49 e.v.
Dominicaanse Republiek: ontvoer. Crowley 322/2
Duitsland (W.): bez. Brandt 475/2
Engeland: bez. pres. Nixon 810/2
Ethiopië: bez. Rogers. stellingname t. rassendiscriminatie gesprek m. Tito. bez. hoofdkwartier OAE 335/1
Europa (O.): liberalisering handel 72/3
Europa (W.): reis pres. Nixon 3 Europ. landen 809/3
Frankrijk: bez. pres. Pompidou. interview m. NYT, aank. en onderh, m. Nixon. verkl. v. d. persclub, rede Pompidou t. Congres, demon. in Chicago, interventie Nixon 436/1
Ierland: bez. Nixan 810/2
Indonesië: bez. Soeharto 432/1
Israël: bez. prem. Meir 144/1; geen nwe Phantoms 269/3; bez. Eban 528/2
Japan: bez. Sato en Aichi, comm., akk. inz. Okinawa, Japans rol in Azië, protest China 5/2
Joego-Slavie: bez. Nixon 809/3
Jordanië: terugroep. Am. ambass. 273/2
Kongo (Kinsjasa): bez. Rogers, bijeenk. 40 Am. dipl. o. situatie in Afr. 335/1
Korea (Z.): bez. Agnew, vertrek Amerik. 811/2
Laos: acties Am. luchtmacht, oproep Nixon, kritiek senatoren 203/2; verslag hearings subcomm. Senaat, sinds juni 64 Am. luchtaanv., gebr. Am. grondtroepen niet uitgesloten 303/1
Latijns-Amerika: rede pres. Nixon o. politiek VS-Lat.-Am. 90/1; rapp. Rockefeller o. Lat.-Am. 90/3
Libië: ontruim. Wheelus overeengekomen 104/3; voltooid 589/2
Mexico: bez. pres. Nixon 650/2
Nederland: J. W. Middendorf t. ambass. ben. 89/3; reger. nota o. Am. optred. in Cambodja. Kamerdebat. moties 311/3
Nieuw-Zeeland: bez. Agnew 810/2
Nigeria: bez. Rogers 335/1
Perzië: bez. sjah 396/2
Roemenië: bez. Ceausescu, besprek. m. Nixon, besprek. inz. uitbreid. handel 747/2
Spanje: milit. overeenk. ondertek. 612/2; kritiek Swanie en VS. 120 oppositieleiders bieden petitie aán Rogers aan 613/1; bez. pres. Nixon 810/1
Thailand: bez. Agnew, terugtrekk. Thaise macht uit Z.-Vietn., vertrek Amerilc. uit Thailand 810/3
Vietnam: rede Nixon v. Alg. Verg. 10/1 2e nioratoriumdemon., tegendemon., anti-belastingdemon. 305 e.v.; ontslag Cabot Lodge, impasse, ben. Bruce 765 11; Nixons 5 punten, reacties 767/2
Vietnam (Z.): rede Nixon 15-12-'69 299/1; toespraak Nixon 20-4 302/1; bez. Agnew 810/2
Zuid-Jemen: betr. verbroken 11211
Zweden: dr. J. Holland t. ambass. ben. 46/3

Vietnam (Algemeen)

Militaire operaties: sinds juni 1969, beleg v. Ben Het. Vietcong-acties aug., begin terugtrekking Am. troepen, daling Am. verliezen, sterkte Zuidvietn. troepen eind aug., sterkte Noordvietn. + Vietcong medio dec.. afname Noordvietn. infiltratie, vertrek Filippijnse troepen, nog 50.000 Am. uit Vietnam v. 15-4-'70, kerstbestand en verliezen 1969, gevechtsactivit. lste kwart. 1970, nieuwjaars- en Tet-bestand, luchtacties boven N.-Vietn., milit. operaties apr. in het grensgeb. m. Cambodja, Vietcong-offensief v. 31-3, beleg Dak Seang, 150.000 Am. uit Vietnam binnen een jaar 302/1 versnelde terugtrekk. Am. troepen 768/3
NLF: demon. t. aanwezigh. milit. in Cambodja. plundering ambass., reactie arins Sihanoék en ultimatum reger., onderh. 177 e.v.; haven v. Sihanoekville v. aanv. gesloten 28913; 8 punten mevr. Binh 766/1
Verenigde Staten: ontslag Cabot Lodge. ben. Bruce 765/1; Nixons 5 punten, reacties 767/2
Vredespogingen: rede Nixon v. Alg. Verg. 10/1; toespraak Nixon 20-4, 150.000 Am. uit Vietnam binnen een jaar 302/1; impasse bij Parijse vredesbesprek. na vertrek Cabot Lodge, ben. Bruce, 8 punten mevr. Binh, 5 punten Nixon 765/1

Vietnam (Noord)

Cambodja: demon. t. aanwezigh. milit. in Cambodja, plundering ambassade, reactie prins Sihanoek en ultimatum reger., onderh. 177 e.v.; haven v. Sihanoekville v. aanv, gesloten 289/3
China (Volksrep.): akk. hulp 1970 78/3
Duitsland (O.): akk. hulp 1970 78/3
Laos: optred, Noordvietn. troepen, neutralisering Vlakte der Kruiken verworpen 203/3
Polen: bez. Le Thanh Nghi 79/1
Regering: kab.wijzig. in econ. sector 96/1
Roemenië: div. econ. en milit. overeenk. getek. 79/1
Sowjet-Unie: bez, Pham Van Dong, akk. inz. econ. en milit. hulp 78/3
Zweden: finan. hulp 262/2

Vietnam (Zuid)

Cambodja: milit. interventie in Cambodja 292/3; min. Sambaur in Saigon, hervatt. dipl. betr. regel. v. Vietnamezen in Cambodja 736/3; overeenk. 152.000 Vietn. m. Cambodja, gedeeltel. terugtrekk. Z.-Vietn. troepen, Cambodj. klachten o. optred. Z.-Vietn. troepen 748/1
Filippijnen: vertrek Filipp. troepen 299/3
Thailand: bez. Ky 749/3; terugtrekk. Thaise milit. uit Z.-Vietnam 811/3
Verenigde Staten: rede Nixon 15-12-'69 299/1; toespraak Nixon 20-4 302/1

West-Samoa

Algemeen: profiel 718/3
Gemenebest: officieel lid 718/2

Wetenschap en Techniek

Prijzen:
— Erasmusprijs 1969 814/2
— Franqui-prijs 1970 814/2
— Nobelariis voor economie 1970 814/2
— Nobelprijs voor geneeskunde 1970 814/3
— Nobelprijs voor natuurkunde 1970 815/1
— Nobelprijs voor scheikunde 1970 815/1
— Van Dantzig-prijs 1970 815/1
— Van Tienhovenprijs 1970 815/1

Ruimtevaart:
— Algemeen: Intelsat 58/3; Intelsat-conf. 59/1; aantal belangrijkste internat. en nation. organ. op gebied v. d. ruimtevaart: NASA, ELDO, ESRO, CETS, Intelsat, COMSAT; samenw. m. VS? 620/2; Intelsat, vervolg Intelsatconf. 621/1
— China (Volksrep.); geslaagde lancering kunstmaan 62113
— Duitsland (W.): Azur, eerste Westduitse onderz. satelliet 59/1; Diamant-B 621/3
— Engeland: lancering eerste satelliet mislukt 621/2
— Europa: ESRO-IB 59/1; vierde Eur. ruimtevaartconf., mogel. samensmelt. Eur. ruimtevaartorgan. 620/1
— Frankrijk: Diamant-B 621/3
— Japan: mislukte lancering Lambda-4 S4-raket, lancering Mu-3 D-l, samenw. NASA-Japan, ontw. in Japanse ruimtev. organ. 59/2; OSOEMI, eerste satelliet v. Japan 621/2
— Sowjet-Unie: eerste formatievlucht v. 3 bemande ruimtevaartuigen: Sojoez-6, 7 en 8, lasexperiment, geruchten o. ontploffing Russ. raket 57/3; Interkosmos-1, overz. Kosmos-290 t/m 317. Meteoor, Sonde-7 vlucht rond de maan 58/2; Sojoez-9 617/3; overz. Kosmos-318 t/m 360, Interkosmos-2. Interkosmos-3. Meteoor. Molniia-1. Venus-?. Loens-l6 onbemand, zachte landing-op de maan, brengt maangesteente terug naar de aarde 618/1
Verenigde Staten: lancering ATS-5, Bio-satelliet-3, oorzaak v. d. dood Bonny nog onbekend, MOL-programma geschrapt 59/2; maanreis Apollo-12. voorl. result. maanonderz. 59/3 e.v.; mislukte maanreis Apollo-13, explosie in dienstcompart., geslaagde terugreis. spec. onderz. comm, ingesteld 241 e.v. ruimteprogr. v. d. jaren 70 618/3; interplanetaire reizen, grand tour n. d. planeten, Apollo-progr., ITOS-1. SERT-2, VELA-11 en 12, Nimbus-4, Bio-satelliet-3 619/1 e.v.

IJsland

EVA: lid per 1 maart 791/2
Regering: dood prem. Benediktson, Hafstein opvolg., samenstell. nwe reger. 665/1

Zambia

Botsuana: plannen i.z. wegverbinding 463/3
Engeland: bez. Kaoenda 691/2
Frankrijk bez. Kaoenda 691/3
Joego-Slavië: bez. pres. Tito 328/1

Zuid-Afriku

Apartheid: nwe wetten 460/1; einde kleurlingenvertegenw. in Huis v. Afgevaard. 461/1
Botswana: nwe douane-unie, ook met Botswana en Swaziland 468/3; protestnota Z. Afr. i.v.m. verbinding m. Zambia 463/3
Engeland: plannen reger.-Heath inz. opheffing wapenembargo, besprek. Douglas-Home met Muller, Z.-Afr. wenst verduidel. akk. Simonstown, verklar. Douglas-Home 20 juli, debat Lagerhuis, verscherping wapenembargo d. V-raad, Afr. oppositie tegen Brits voornemen, gesprek Nyerere-Heath, missie-Kaoenda 689 e.v.
Frankrijk: bez. Vorster 462/2
Justitie: aanklacht t. 22 Afr. ingetrokken 460/2; sterfgevallen in gevangenissen 460/3
Lesotho: versterk. grensbewaking na machtsovername Jonathan 82/1; nwe douane-unie, ook met Botswana en Swaziland 46313
Malawi: bez. Vorster, econ. betr., finan. hulp 462/2
Militaire zaken: Eng. voorn. wapenleveranties te hervatten, Fr. wapenleveranties 689/1; verzet OAE t. wapenleveranties 702/3
Parlement: einde kleurlingenvertegenw. in Huis v. Afgevaard. 461/1
Politieke partijen: opricht. Herstigte Nasionale Partij 460/3
Portugal: bez. Vorster, besprek. Cabora Bassadam 462/2
Regering: wijzig. kab. 461/3; nw. kab. 464/3
Rhodesië: bez. Vorster 462/2
Spanje: bez. Vorster 462/2
Sport: Z.-Afr. uit IOC-gestot. 462/1; uitsluit. Davis Cup e.a. 462/2

Verenigde Naties: resol. Alg. Verg. inz. apartheid en opricht. VN-radiozender v Z.-Mr. 11/1
verkiezingen: parl., verlies Nat. partij t.g.v. Verenigde Partij, verklar. 461/2
Zwitserland: bez. Vorster, overl. m. bankiers, ook door min. Diederichs 462/2
Zuid-West-Afrika: nwe resol. V-raad 464/1

Zuid-Jemen

Duitsland (O.): econ. overeenk. 112/1
Nationalisatie: buiteni. ondernem. 112/2
NLF: ex-pres. Shaabi uitgestoten 112/2
Oppositie: komplot gemeld, arrest. 414/3
Regering: mut. pres. raad en kab. 112/3
Saoedi-Arabië: grensconflict 11112
Verenigde Staten: betrekk. verbroken 112/1

Zweden

Algemeen: 38 jaar social. bewind 594/3
Arbeid: stakingen in ijzerertsmijnen 594/2
Economie: econ. verslag '69 en verwacht. '70, belastingverhog. 262/1; OESO rapport 283/2; prijsstop en belastingverhog. 683/2

Politieke partijen:
— Liberale partij: G. Helén nwe voorz. 26/1

Regering: samenst. nwe reger. 30/1
Verenigde Staten: dr. J. Holland ben. t. ambass. in Stockholm 46/3
Verkiezingen: parl. verk., soc. democ. verliezen meerderh., winst v. commun., centrum en liberalen, verkiezingsstrijd en econ. moeilijkh. 593 e.v.
Vietnam (N.): finan. hulp 262/2

Zwitserland

Buitenlanders: voorst. Schwarzenbach verworpen, besluit reger. afremm. gastarbeiders 665/1
Cuba: prot. Zwitserse reger. t. betoging voor ambass. 573/3
Economie: maatr. ter beteugel. inflatie 142/2
Israël: Mirage-spionage, Isr. milit. attaché uitgewezen 144/2
Justitie: proces te Winterthur, Arab. wegens aanslag op vliegveld v. Ziirich veroord.. Arab. reacties 127/3
Luchtvaart: maatr. na verongelukken Swissair toestel 271/1
Regering: Tschudi pres. v. 1970, Gnägi vice-pres., nwe bondsraad v. buitenl. zaken en econ. 30/1
Vrouwenkiesrecht: aangen. in Wallis 249/3
Zuid-Afrika: bez. Vorster, overl. m. bankiers, ook door min. Diederichs 462/2

II NAAMREGISTER

(behorend *bij* de index op Keesings *Historisch* Archief. deel XXIV, januari-december 1970)

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het biernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacyfer en kolom (b v. 600/1 = pag. 600, 1e kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorend Onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), Arabische en Aziatische namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.
2. De voorvoegsels „Mac" („Mc") en „O" worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neill onder de O. Voorvoegsels als „de", „van", „el" en „ben" worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder de A. el-Kassem onder de K en Ren Goerion onder de G.
3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornaam opgenomen.

☆

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister *onjuistheden zijn* geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen ten einde bij volgende naanzregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aantjes, mr. W. 740/1
Aarden, drs. J. M. 43/1, 309/1/2, 311/1, 345/2, 375/3, 579/3, 725/1/2/3, 727/1, 808/1
Abadir, K. H. 797/3
Abbas, K. H. 106/1/2, 176/3, 210/2
Abbès, Y. B. 800/3
Abdallah, 0. 783/2,
Abdellahi, M. M. O. C. 239/2
Abdesselam, B. 587/1/2
Abdoel Halim Moe'Azzam Shah, sultan 717/2
Abdoellah, S. 654/3
Abdoun, G. 79413
Abelin, P. 14112
Abernathy, ds. R. 350/3
Abidi, A. el-A. el 105/3, 800/2
Abokor, I. A. 239/3
Aboud, S. 577/2
Aboukhater. J. 191/1
Abraham, K. 55/foto
Abs, H. 416/1
Abucar, A. M. 576/3
Achard, E. M. 442/3
Achawi, M. E. 793/3
Achenbach, dr. E. 484/1/2, 50412
Acheson, D. 813/2
Achmatowa, A. 295/3
Achour, H. 608/3, 797/3
Acker, A. van 43/2. 488/2, 681/2
Acosta Velasco. J. 29/1. 585/1/2
Adam, A. M. 106/2
Adamov. A. 208/1
Ademola, A. 466/2
Adenauer, dr. K. 65/1/2, 85/3, 51311, 515/1. 517/1, 722/3, 724/2
Adhin, J. 427/2
Adill, H. 783/3
Adoula, C. 558/3
Aertsens, G. 169/2
Afif, A. J. 111/2
Aflak, M. 109/2/3, 285/2
Afrifa, gen. A. A. 29/2
Agamah, G. K. 606/2
Agana. S. M. D. 239/2
Agboton A. 44813
Agnelli, 'G. 247/1/2
Agnew, S. T. 305/1, 307/3, 308/2/3, 351/3, 438/2, 705/1/2, 707/2/3, 708/3, 748/3, 749/1, 810/2/3, 811/1/2/3/foto
Agnon, S. J. 208/1/foto
Aguilo, F. 641/2
Aguirre Monzon, J. M. 218/1
Aherdane, M. 590/1
Ahidjo, A. 33/3, 201/3, 237/1, 448/3, 558/3, 640/3
Ahin, E, 29/3
Ahlers, C. 86/1/2, 8712, 19312, 194/1/3, 45613, 471/1, 472/1, 473/2, 484/2, 491/1/2, 50513, 506/1/2/3/foto
Ahmad, M. 104/2, 10512
Ahmed, A. 23913
Ahmed, A. M. 79713
Ahmed, F. A. 55/2, 66813
Ahmed, I. 28412
Ahmed, K. 50712, 512/1/foto
Ahmed, M. B. 797/3
Ahomadegbe, J. 26/3, 234/1/2, 379/3, 380/1
Ahouansou, K. 448/3
Aichi, K. 5/3, 6/1/2, 8/3, 911, 10/1, 59/2, 8011, 356/2, 732/1
Aiddara, A. 36211
Aiken G. 205/1
Aini, M. al- 111/2, 414/1/2
Ajar, M. 238/3
Ajlouni, gen. M. al- 628/2, 655/1, 783/1
Akita, D. 8011
Akoefo-Addo, E. 60613
Alawi, S. M. 394/3
Alban, C. M. C. 156/1
Albarracin, A. admiraal 642/3
Albert, prins 10411, 245/3
Aldrin, E. 46/3, 61/3
Ales, O. C. 55312
Alessandri, J. 561/1/3, 562/1/2/3/foto, 563/2
Alexandra, prinses 816/1
Alexeyew, N. 545/1
Alexius, patriarch 685/1/foto
Alfrink, B. kard. 145/foto, 146/1/3, 148/1/2, 149/1/3, 158/3, 798/2/3, 799/1
Alfven, H. 814/foto, 81511
Algra, H. 42/2
Ali, gen. A. I. 288/1
Ali, M. W. 239/3
Ali, S. O. al- 285/1, 509/3, 780/2
Alier, A. 105/3, 106/1, 80013
Allard, J, 260/2
Allardt, H. 85/2/3, 86/1
Allen, R. 16/3
Allende, S. 561/1/2/3/foto, 562/1/2
Alley, A. 26'2, 27/2/3, 606/2
Alliali, C. 29/2
l'Allier, J.-P. 615/3
Allison, R. B. 54511
Allon, Y. 128/2, 273/1, 544/foto
Almogi, Y. 12813
Alon, Z. 144/2
Aloui, I. 238/1
Alphen de Veer, mr. J. C. van 580/3
Altman, R. 814/1
Aman, M. 7913
Amar, A. B. 239/2
Amer, A. H. 610/2/3
Amer, M. ben- 287/3
Amer, M. A. ben- 104/2
Amery, J. 698/3, 700/1
Amissah, I. 236/3
Ammache, S. M. el 107/1, 108/1, 176/2, 285/1, 507/1
Ammar, H. Ben 46413
Ammar, M. Ben 464/3
Amr, S. A. 511/3, 783/1
Amri, A. A. al- 111/1/2, 414/2
Amri, H. al- 1111112
Anabtawi. W. 508/3
Anciaux, 'V. 13/1, 602/3
Anders, W. 6851112
Andersen, N. 792/1
Anderson, Sir J. 452/1
Andersson, S. 30/1
Andreotti, G. 522/1/2/3/foto, 523/1/2
Andriamanjato, R. 384/3
Andriessen, dr. J. E. 163/2, 164/1/2
Androsch, H. 362/3
Ang, O. K. 751/1
Anis, A. 481/3
Anrich, E. 504/3
Anrooy, dr. P. van 208/3
Ansari, I. F. 107/2, 780/3
Ansari, M. J. al 394/3
Anseele, E. 43/3
Ansi, A. K. al- 111/1/2
Ansi, M. al- 111/1
Antar, A. A. 112/3
Antonieta Manzon, V. 218/1
Aomar, D. Ben 238/1
Apithy, S. M. 26/3, 234/1/2, 379/3, 380/1
Apostel, L. 729/2
Aaunte Burela, G. 64311
Arafat, Y. 175/1/foto, 190/2/3, 192/1, 27113, 286/3, 287/1, 507/3, 508/2, 509/1/3, 511/2/3, 512/foto, 541/1, 609/1, 625/3, 626/1/3, 627/1/3, 628/2/3, 653/2, 654/1/3, 655/1/2/foto, 656/1/3, 781/1/2/3, 782/foto, 783/2, 795/3
Araki, M. 80/1
Aramburu, P. E. 369/1, 370/1/2/3, 553/3, 554/2/3, 555/1
Arana Osorio, kol. C. 216/2/3/foto, 217/1/3, 218/1
Aranjo Magelhaes, V. S. 530/2
Arantes e Oliveira, E. de 38111
Arbaoui, A. 576/3
Arbenz Guzman, J. 216/2
Archidate, N. 50813, 511/3
Arechaga, J. de 137/1
Aref, A. R. 107/1, 284/3
Aref, A. S. 284/3
Areilza, J. M. de 613/1
Aridy, C. 800/3
Arif, F. 10912
Arikpo, O. 69311
Aristy, H. 322/1/3, 323/1
Ariyadasa, W. P. G. 400/1
Armas, C. 216/2

Armstrong, N. 46/3, 6113, 617/3, 619/3
Arndt, K. D. 489/2/3, 51913, 523/3
Arosemena Gomez, dr. O. 58512
Arslan, M. 191/1, 524/2
Arto, S. 431/2/3
Artola, A. 603/2
Asafo-Adjaye, I. B. 60613
Ashe, A. 462/2
Ashwal, S. al- 111/2, 41412
Aspling, S. 30/1
Assad, gen. H. 78011, 79312, 794/1/2/3/foto
Assad, K. 784/1
Assawi, S. 127/1
Assemekang, C. 54/3
Assouan, A. U. 29/2
Ata, K. al- 106/1, 800/3
Atallah A. 51113
Atassi, N. al- 14412, 175/1, 176/2, 507/2/3, 625/3, 629/2, 793/3, 794/1, 795/3
Attar, M. S. el 11112
Attar Taysir, A. el- 127/2
Attas, A. B. 112/3
Attiyeh, A. H. 112/3
Auden, W. H. 16/2
Auduns, mevr. A. 665/1
Aulaqi, M. S. al- 112/3
Aura, T. 363/3, 364/1/2
Auriol, V. 142/2
Aus der Funten, A. 504/2
Austin, R. H. 47/2
Averoff, E. 44211, 44613
Avon, lord (Eden, A.) 389/2, 723/1
Awadallah, A. B. 10/1, 106/1, 458/2, 800/3
Awatallah, M. al- 628/2, 655/1
Axelrod, dr. J. 814/3/foto
Ayad, A. 654/1
Ayari, C. 464/3
Aye, H. 29/3
Ayeen, G. 79/3
Ayida, A. 37/3
Ayodo, S. 5313
Ayoroa, A. 556/3, 643/1
Ayoub, gen. I. 628/2
Ayoub, S. 655/1
Ayoubi, M. 794/2/3
Ayoune, J. R. 234/3
Azad, B. J. 668/3

B

Baashar, T. 106/1, 800/3
Babikian, K. 191/1
Bacchouche, H. 459/2
Bacharach, B. 814/1
Bachir, M. al 509/1
Bachmann, K. 472/1
Badal, P. S. 219/3
Badani, M. K. 793/3
Badarou, D. 379/3, 44813
Badawi, H. 797/3
Badawi, H. F. 797/3
Badiane, E. 239/3
Badib, A. 112/3
Badillo, H. 47/2
Badr, I. M. al 110/1, 414/2
Badri, O. el- 568/2
Baeck, C. de 133/2, 214/1, 215/1
Baert, J. 133/2
Baghajati, A. 794/3
Baghdady, A. L. 797/1
Bahnini, M. 800/3
Bahr, E. 85/3, 86/1/2/foto, 193/3, 194/3, 230/1, 475/2, 492/1/2/3, 493/1/3, 494/2/3, 513 1/2/3, 514/1, 515/2, 786/1
Baibakow, N. 263/2/3, 264/1/2
Bailey Gutiérrez, A. 555/2, 556/3, 557/1, 641/2
Bakaritsj, W. 330/3
Bakdache, K. 793/3
Baker, H. H. 47/1
Baker, Z. 125/2, 126/1
Bakeyew, V. 297/3
Bakhtiar, T. 107/3
Bakkenist, drs. S. C. 581/3, 807/2
Bakker, B. 14/1, 152/1/2, 153/2/3
Bakker, drs. J. A. 255/3, 409/3
Bakker, M. 199/3, 309/2, 375/3
Bakr, A. H. al 1/3, 108/2, 175/1, 176/2, 284/3, 285/1/2, 507/1/2/3, 543/2, 626/1, 780/2/3
Bakr, I. 654/3
Bakush, A. H. 589/2
Baladiez Navarro, E. 611/3
Balaguer, J. 321/1/2/3, 322/1/2/3, 323/1/2/3, 324/1/2/3
Balescu, prof. R. 81412
Ballet, H. 40813
Balniel, lord 69013
Baltiérrez, R. 55312
Baltus, A. 26012
Bamba, N. 29/2
Banda, A. 462/3
Banda, H. 80/1, 382/2, 462/3, 691/2
Bandaranaike, F. D. 399/3
Bandaranaike, mevr. C, 399/1/2/3, 400/1/foto
Bandaranaike, S. W. R. D. 400/1
Bang, N. L. 96/3
Bank, drs. J. T. M. 81212
Banning, dr. W. 22313
Baqi. S A. 112/3, 285 1
Baquerizo, Z 585/1
Barakat, A. S. 11111
Barbeaux, V. 260/2
Barber, A. 389/1, 390/1, 699/1, 716/3, 758/1/2/3, 803/foto, 805/1
Barbirolli, sir J. 670/1
Barcak, A. 402/2
Barendrecht, mej. N. G. 24313
Barka, M. Ben 238/2/3, 590/1
Bar Lev. H. 498/3/foto, 499/1, 526/1, 542/3
Barnes, P. 813/3
Barre, R. 484/3, 485/1
Barrientos Ortuno, R. 641/1, 642/3
Bartch, C. 317/1/2
Barth, mr. J. P. 551/3
Barzani, M. M. 108/2, 109/2/3, 284/2/3
Barzel. R. 19411. 23011. 515/2/3
Barzilay, I. 128/3
Bashford, P. 38313
Basjew, I. 82/2, 343/2, 392/3, 448/2
Baslini, A. 232/1/2
Basseh, O. S. 234/3
Basu, J. 220/3, 221/3, 222/1
Ba Thein Tin, T. 666/1
Battesti, B. 29/3
Battle, W. 4712
Baudrier, J. 142/1
Baudson, A. 808/2
Bauer, mgr. C. 3511
Bauer, K. 506/1
Baunwgaard, H. 248/3
Bautz, E. 31711
Bazzaz, A. R. al- 10711, 10812, 283/3, 284/3, 780/3
Beall, J. G. 70612
Bean, A. L. 60/1/2/3, 61/1/3, 62/2
Beaton, L. 564/1
Eeatrix, prinses 595/foto
Beattie, W. 452/3
Beaujon, O.R A. 92/3, 15211
Bechir, M. al- 783/2
Bedie, H. K. 2912
Bedjaoui, M. 57613
Bedoya, L. 603/2
Beeckmans, R. 362/1
Beek, G van 81313
Beekmans, J. 10211, 421/3, 422/2/3
Beernink, mr. H. K. J. 69/2/3, 70/1, 169/1, 680/1, 726/3
Begin, M. 12813, 269/2, 542/3/foto, 543/3
Begougne de Juniac, G. de 26013
Behogne, O. 815/2
Beidh, A. S. al- 112/3
Bekkers, mgr. W. M. 160/3
Belinfante, prof. mr. A. D. 181/2
Belkacem, C. 23912, 576/3
Bellagha, B. 608/3
Belmans, J. 279/1, 552/2
Belon, C. 128/1
Belowski, D. 328/3
Benaïssa, A. 64013
Benas, D. 44312
Benbouchta, A. 800/3
Benbouchta, M. 800/3
Benediktsson, B. 665/1
Benediktsson, E. 791/2
Benes, J. 40211
Bengtsson, I. 30/1, 792/1
Benhamouda, B. 57613
Benhima, M. 64013
Benjelloun, A. 238/3
Benmahmoud, A. 576/3
Benn, J. 451/1
Bennekom, J A. van 139/1
Bénouville, G. de 443/3
Banson, E. J. 616/1
Bentinck van Schoonheten, baron A. W. C. 22213
Benyahia, M 576/3
Berard, A. 25411
Bérard-Quelin, G. 122/1
Berchem, A. 78813
Berger, J. J. A. 169/1
Berglund, Y. 469/1
Berkhouwer, mr. dr. C. 42/3, 309/1
Berner, A. 480/2
Bernhard, prins 12/3/foto, 595/foto, 677/2/foto, 680/2, 681/2
Bertrand, J. 615/1
Beswick, lord 700/3
Betancur, B. 257/3, 258/2
Bettencourt, A. 743/2/3, 744/1
Beumer, E. J. 169/1
Beuselinck, mr. G. 730/1
Beuve-Mery, H. 141/3, 142/1
Bevan, A. 385/2
Bevans, C. 533/foto
Beyers, L. 13/1
Bhagat, B. R. 56/3, 668/3
Bibalou-Abybuka, E. 29/2
Bidias, B. 640/3
Biesheuvel, mr. B. W. 139/1, 312/2, 406/1/2, 407/1/2, 422/2, 568/3, 569/2, 725/2, 739/1/2/3, 740/1
Bilak, V. 402/3, 404/1
Bilgic, S. 396/3, 397/1
Billères, R. 121/2
Binh, mevr. N. T. 96/2, 292/2, 692/3, 693/3, 765/1/2/3, 766/1, 767/1/2/foto, 768/2/3
Binsbergen, prof. mr. W. C. van 180/1
Bista, S. K. N. 811/1
Bitar, E. 784/3
Blackmun, H. 336/1/3/foto
Blanchard, M. F. 709/2
Blaney, N. 478/2
Blessing, K. 520/3
Block, mr. L. de 38/1/2/foto, 39/2/3, 40/1, 41/1, 213/3, 229/1, 244/1, 275/2
Bloemers, mr. H. W. 12/3
Bloom, B. 466/2
Blum, L. 142/2, 723/3
Boal, D. 452/3
Boda, dr. K. 402/2
Bodnaras, E. 763/3
Bodson, V. 485/1
Boediardjo 93/1, 95/2, 430/1, 431/2
Boegaew, B. P. 313/1
Boem Shik Shin 811/3
Boen Oem, prins 205/3
Boer, W. P. L. G. de 200/2
Boerma, ir. A. H. 633/3, 634/1/2
Boersma, mr. J. P. 118/1, 139/2, 808/1
Boertica, C. 764/3
Boertien, dr. C. 139/1
Boetes, O. 42/1
Boey, F. 215/1
Boeynants, P. vanden 129/3, 132/1, 133/1, 361/2, 488/2, 518/1/2, 657/1/2, 658/1/3, 714/1
Bogaert, E. van 133/2
Boghdadi, A. M. 28713
Bogtman. L. A. 14/1
Boissiëu, A. de 721/3
Bokassa, J.-B. 201/3, 237/1, 448/3, 558/2/3, 576/3, 704/2, 800/2
Boland, F. H. 478/2/3
Bologne, M. 486/3
Bolton, dr. 452/3
Bonanno, J. 42613
Bongo, A. B. 2912, 33/2/3, 201/3, 237/1, 239/2, 558/3
Bongo, mevr. J. 606/2
Bonhomme, A. 42611
Bonifacio de Miranda, F. 28/1/2
Bonneet, F. 81411
Bonnelly, R. 321/1
Bonnet, G. 685/3
Bonte, L. 26711
Boon, A. de 551/2, 697/1
Boorman, J. 814/1
Booy, dr. T. de 182/1/2
Borginon, mr. H. 500/2, 743/1
Borlaug, N. E. 81511
Bormann, F. 617/3
Born, M. 222/3
Borolossi, A. W. el- 797/3
Borschette, A. 485/1/2
Borstlap, A. 40/1
Borten, P. 683/1, 774/1
Boruvka, J. 4031113
Bos. C. A. 4213
Bosch, J. 3211112, 322/1/3, 323/2, 324/1/2/3
Bosco, G. 226/3, 522/1
Bowman. prof. H. W. J. 4012
Bossborough, lord 620/3
Botha, M. C. 460/2, 46413
Botha, P. W. 46413, 689/3, 691/3
Botha, S. P 464/3
Botokeky, L. 800/3
Bouabid, A. 590/1/2
Bauazo, E 29/3
Boucetta, O. 238/1
Boucetta, M. 590/2
Boudewijn, koning 25/1, 517/2/foto, 636/3, 68112, 723/1

Boudjellab, O. 464/3
Bouhali, M. Ben. B. 238/1
Bouhuys, M. 223/3, 680/2
Boulares, H. 464/3
Boulharouf, T. 328/2
Boultieh, A. L. 797/3
Bouma, L. H. 405/1
Bouma, P. 405/1
Boumedienne, H. 175/1/3, 176/1, 202/2/3, 294/2, 328/1/3, 458/2, 464/3, 576/3, 587/2, 588/1/3/foto, 795/3
Bourassa, R. 89/2, 615/2/3, 673/2, 674/1/2, 675/2
Bourguiba, H. 175/1, 464/3, 608/1/2/3
Bourguiba jr., H. 28/3, 71/1, 202/2, 464/3
Bourniquel, C. 813/2
Bourvil, A. 670/1
Bousir, S. 104/2, 105/3, 525/1, 589/1, 800/2
Boustani, E. 190/2/3, 191/2
Boutaleb, A. 334/3, 459/1, 800/3
Boutaleb, A. 800/3
Bouteflika, A. A. 202/2, 294/2, 328/2, 456/3, 574/3, 587/2
Bouti, J. 55/2
Böx, H. 87/2
Boye, I. 28/1
Boyle, A. 74/3
Boyle, sir E. 134/2
Bozbeyli, F. 397/1
Braak, W. ter 696/1
Brandt, W. 65/1/2/3, 66/2, 671/1/3, 85/2/3, 86/1/2, 87/1/2/3, 124/1, 193/1/2/foto, 194/1/3, 195/1/2/3, 196/3, 229/3, 230/1/2/3, 231/1/2, 287/3, 363/1, 436/3, 471/1/2/3, 472/1/2, 473/1, 474/1/3, 475/1/2/3, 476/2, 489/2, 491/1, 492/1/2/3, 493/1/2, 494/1/2/3, 495/1, 502/1/2, 503/1/2, 505/2/3, 506/2/3, 513/1/foto, 514/3, 515/2/3, 516/2/3, 517/1, 519/2, 520/2, 531/3, 532/2, 764/3, 785/1/2/3/foto, 787/2/3
Brantegem, V. van 141/1
Brasseur, M. 103/3, 169/3
Braun, S. von 523/3
Braun, W. von 523/3, 619/2/3
Brébart, M. 169/2
Brehm, P. 696/2
Breuker, W. 813/3
Brezjnew, L. 178/3, 263/2/3, 265/1/2/3, 266/2, 269/karik., 288/2, 294/3, 330/3, 353/3, 356/1/2/3, 357/1/2, 397/3, 398/1, 401/foto, 401/1/2/foto, 424/1, 480/3, 483/2/foto, 514/3, 545/3, 722/3, 744/3, 746/1/2, 795/1
Bricout, J. 260/2
Brink, dr. J. R. M. van den 40/2/3
Bristowe, G. 469/1
Brito, H. P. 322/2
Brock 706/2
Broda, C. 362/3
Broeckx, J. 729/2
Bronkhorst, P. 182/1
Brooke, E. 707/1
Brooke, lord 279/2
Brooks, A. 9/3/foto, 10/3
Brosens, I. A. 729/2
Brosio, M. 636/3
Brouhon, H. 13/1, 348/1
Brousse, P. 121/3, 122/1
Brown, D. 239/1
Brown, G. 385/2
Brown, H. 545/1
Brown, R. (Dana) 813/3
Brown, R. 366/3, 638/1
Bruce, D. K. 765/2/3, 766/foto, 767/2/3, 768/3, 810/2
Brugger, E. 30/1, 792/1
Brugger, P. 188/3
Bruinsma, J. G. F. 182/3
Bruins Slot, dr. J. A. H. J. S. 138/1
Brundage, A. 462/2
Brüning, H. 222/3, 223/1
Bruyn, Fr. de 729/2
Bruynzeel, W. 551/2
Buchanan, ds. R. 707/1
Buchler, J.-P. 788/2
Buckley, J. 706/1, 708/3
Bughici, S. 640/3
Bunche, R. 251/2
Bunker, E. 303/2
Buor Horl, maj. 179/1
Burakiewicz, J. 88/1, 489/1, 491/3, 523/3
Burg, Y. 128/3
Burger, dr. N. 189/3
Burggraaf, P. 311/3
Burnham, L. F. 425/1/3, 427/1, 693/1
Burns, dr. A. F. 46/3
Busia, K. 34/1, 606/2
Bustamante y Rivero, J. L. 137/1
Butler, R. 389/2
Buuren, A. van 32713
Buijs, F. J. 18012
Buzaid, A. 154/1
Byrd. R. C. 70612

C

Caamano Beno, P. 321/1/2, 322/1, 323/1
Caballero, J. L. 217/3, 218/1
Cabou, U. 239/3
Cabral, D. R. 321/1
Caceres Monie, dr. J. R. 55312
Caetano, prof. M. 96/1, 381/3, 463/1/foto, 753/3
Caglayangil, I. S, 39613, 397/1, 419/1
Cahill, W. 47/2
Cairns, D. 46911
Calewaert, W. 259/3, 346/3, 729/2/3, 73011, 757/2
Calkoen, mr. A. F. 200/2
Callaghan, J. 279/2, 449/3, 450/1/2, 451/3, 4521213, 454/3, 70012, 716/1
Cals, mr. J. M. L. Th. 10013, 10111, 117/1, 137/2, 169/1, 420/2/3, 776/2
Camara, A. D. 576/3
Camara, mgr. H. 682/2, 81511
Camara, O. 239/3
Cameron, Lord 450/2/3
Cameron, dr. D. S. 711/1/2
Camino de la Torre. J. 29/3
Campa, V. 58612
Campagne, W. S. J. 20012
Campbell, G. 38911, 390/1
Cantillon, L. 21511
Cantini, dr. J. L. 553/2
Capitant, R. A. C. 68512
Cappuyns, L. 314/2
Caradon, lord 161/1/2, 690/
Carasso, F. A. 14/1
Carbonel Crespo, E. 2913
Carbonneau, M. 67512
Cardenas, L. 68512
Cardijn, J. kard. 682/2
Carel Hugo, prins 68/1
Carillo, A. 17312
Carlos, prins 6811
Carlsson, I. 30/1, 59411
Carr, R. 389/1/3, 701/3
Carrasco, C. 557/1
Carrero Blanco, L. 723/1
Carrington, lord 3513, 389/1/3, 690/1, 810/2
Carswell, G. H. 33612, 35011
Cartagena, F. 322/2
Carter, D. 8011, 29611
Carter, P. 162/1
Carvalho, A. de 53012
Castaneda, C. 156/3
Castel, H. 71/1, 278/2
Castells, dr. H. R. 553/2
Castillo, H. 171/2
Castle, B. 700/2
Castro Ruiz, F. 571/1/2/3/foto, 572/1/2/3, 573/1/2/3, 574/1/2, 606/1
Castro, F. de 13711
Catroux, G. 14/1/2
Cazelles, B. 267/1
Ceausescu, N. 423/2/3, 424/1/2/3, 746/2/3, 747/2/3, 76213, 764/1/3
Ceesay, Y. 57613
Celio, N. 142/2/3, 463/2
Cernik, O. 401/1, 40212. 403/3
Ceuleers, J. 201/2
Chaban-Delmas, J. 121/2, 124/2, 141/2, 253/2, 268/3, 463/2, 494/3, 687/2, 722/3, 760/1/2, 762/1/2
Chabert. J. 245/2, 77813
Chabrat, J. 762/1
Chafik, M. 23713
Chai Chengwen, 344/3
Challe, gen. M. 72412
Chamant, J. 11213
Chami. H. 64013
Chamoun, C. 784/1/2
Chance, L. A. I. 92/3
Chanchal, A. J. 28511
Chand, P. 419/2
Changanaqui 60313
Chan Youran 751/2
Charafeddine, J. 784/3
Charles, prins 280/2, 717/2, 723/1/foto
Chartrand, M. 675/1, 676/3
Charusathien, P. 178/3, 303/1, 432/3, 749/1
Chase. A. 425/2
Chau 'Seng 751/2
Chau Xeng Ua, 751/1
Chavan, D. R. 668/3
Chavan, Y. B. 56/1, 220/2, 221/1/2, 668/3
Chawiche, N. 285/1
Chea San 751/2
Chechia, A 459/2
Chehab, H.' 107/1, 285/1, 509/3
Cheikhaly, A. K. 285/1/2
Chelli, T. 464/3
Chen Fa-ping 339/1
Cheng Heng, zie Tsjang Heng
Cheriha, G. 105/3
Chescotta, gen. M. 553/2/3
Chevalier. A. 122/1
Chhan Sokhum 751/1
Chiao Kuan-hua 35312
Chichester-Clark, J. 449/3, 451/2, 452/2/3, 453/1/2, 454/1/3, 455/3
Chimane. M. 794/3
Chipoenza, C. 383/3
Chirzade, I. 285/1
Chiwanda. A. B. 80/1
Choi Kyu Hoh 749/3
Choquette, J. 615/3, 673/3
Choukri. C. M. 780/3
Christensen, H. 682/3
Christodoulou, M. 417/3
Chroesjtsjow, N. 102/3, 116/1, 240/3, 265/2, 295/2, 296/2/3, 297/2/3, 330/2, 353/3, 356/3, 357/1, 813/1/2
Chteoui, M. 104/2
Chua Sian Chin 718/2
Chullasapya, D. 432/1
Chung, R. A. 425/2
Church, F. 204/3, 736/2/3/foto
Churchill, R. 242/3, 389/2
Cimpaye, J. 52/3
Cisar, C. 403/1/2
Cissoko, M. 239/3
Cissoko, S. 29/3
Claes, A. 294/1
Claes-Gonissen, mevr. 729/2
Claes, W. 518/1/2, 778/3
Claeys, E. 52/2
Clara, R. 729/2
Clarisio, mgr. E. 89/2
Clark, M. 352/1
Clark, R. 351/3
Claus, prins 595/foto
Claus, drs. H. 662/3
Cleaver, E. 351/2, 352/1
Cleaver, K. 352/1
Clerdent, P. 636/2
Clercq, P. de 215/1
Clercq, W. de 133/2, 214/3, 215/1, 518/2, 741/1, 778/3
Clerides, G. 417/1/2, 419/2/3
Cleveringa, prof. mr. R. P. 325/3
Close, R. 636/2
Cloutier, F. 615/3
Coeck, J. 729/3
Coene, mr. J. 743/1
Coetzee, B. 464/3
Cohen, P. 180/3, 182/3
Cohn-Bendit, D. 761/2
Colla, F. 215/1
Colla, M. 742/3
Collard, L. 52/2, 133/1/2, 278/2, 293/1/2, 313/3, 500/1, 569/3, 714/3
Collignon, 636/2
Collin, J. 239/3
Collins, M. 46/3
Colombo, E. 226/3, 521/3/foto, 522/1/3, 523/1/2, 809/3
Colonna di Paliano, G. 485/1
Colotka, P. 402/3
Colijn, H. 48/3
Compton-Burnett, Dame I. 14/2
Conde, N. I. 322/3
Congar, Y. 799/3
Coninck, L. de 729/2
Conrad, C. jr. 60/1/3, 61/3, 62/2/foto
Constantinescu, M. 640/3
Constantijn, Koning 417/1, 418/2, 442/3, 443/1, 447/1, 816/2
Conway, W. J. kard. 449/2/3
Cook, M. W. 336/3
Cool, A. 757/1
Cools, A. 43/3, 84/3, 517/2
Cooper, J. S. 652/1/2, 736/2/3/foto
Cooremans, L. 245/3, 714/1
Coppe, A. 485/1/2
Coppieters, M. 245/2, 279/1, 552/2
Copray, A. J. 99/2, 100/3
Cortright, E. 242/3
Costa, dr. A. 247/1
Costa-Gravas, 814/1
Coutard, R. 814/1
Couve de Murville, M. 112/3, 685/2, 724/3, 744/1
Couwenberg, S. W. 99/2/3
Cox, H. 799/3

Craen, G. 43/2, 44/1/2/3
Craeybeckx, L. 13/3
Craig, W. 450/2, 452/3
Cramer, dr. N. 568/3
Crommen, G. 208/1
Croo, H. de 70/1, 215/1
Crosland, A. 700/2
Cross, J. 673/1/2/3, 674/1/2/3/foto, 675/2
Crossman, R. 280/1, 700/3
Crouy-Chanel, E. de 260/3
Crowley, D. 322/2
Curzon of Kedleston, lord 490/1
Cushing, R. J. kard. 815/2/3/foto
Custers, J. 346/3, 486/2
Cyrankiewicz, J. 87/3, 144/2, 471/2, 523/3, 764/1, 779/1, 785/1/foto, 787/3, 801/3, 802/2/3
Czaja, H. 475/1, 785/2

D

Dabhir, A. 127/3
Daddah, A. O. 239/2
Daddah, M. O. 202/3, 239/2
Daele, G. L. van den 52/2
Daelemans, mgr. 313/3, 314/1
Daems, J. 215/1
Dahrendorf, R. 485/1/3, 504/2, 523/3
Dailey, R. 707/3
Daladier, E. 685/3, 686/1
d'Alcantara, A. 423/1
Dalen, L. C. van 421/1
Dali, A. A. 112/3
Dana zie: Brown. R.
Dana, O. el 191/1, 527/2
Daniélou, J. 150/1
Dankert, P. 43/1, 119/1, 309/1/2/3
Dantec, J. P. le 478/1
Daoed, M. 628/2/foto, 629/1, 653/2, 654/2
Daoudin, M. 783/2
Darawich, N. 794/3
Darkazali, S. D. A. S. 107/2
Darshan, B. 668/3
Dassin, J. 442/2
David, H. 814/1
Davids, S. 14/3
Davies, J. 699/1, 700/1
Davies, S. O. 385/1
Davignon, E. 773/1/3, 774/1/3
Dawlayi, M. al- 112/3
Dayan, M. 98/1, 126/3, 128/2/3, 144/1, 270/2, 273/1/foto, 481/1, 496/1/2, 527/1, 528/1/2, 542/3, 544/foto, 656/3
Dashani, Y. A. 414/2
Debray, R. 641/1, 643/1
Debré, M. 121/1/2, 141/2, 268/2/3, 495/1, 611/3, 612/1, 724/2, 745/2/3
Debrot, mr. N. 91/3, 151/2/3, 414/1/3
Debucquoy, J. 260/2
Debunne, G. 103/3, 150/3
Defferre, G. 121/3, 762/2
Defosset, L. 133/1, 77813
Dehouse, F. 133/2, 260/2
Deliège, Ch. 260/2
Dellaert, R. 729/2
Dellepiane, J. 29/3
Dellinger, D. 367/1/2/3, 368/1/foto
Delmotte, F. 327/2, 649/3
Delourme, A. 43/2, 743/1
Delruelle, G. 13312, 214/1
Delvaux, A. 813/3
Demers, R 674/2
Demirel, S 396/3, 397/1/2, 603/1
Demuth, 639/2
Demuyter, A. 714/2
Deniau, J. F 485/1/3
Denis, P. 52/2
Denise, A. 2912
Denktash, R. 417/1/2/3
Deon, M 813/2
Dergarabedian, E. 127/2, 577/2/3
Derine, prof. dr. R. 140/1/2, 730/1
Desai, H. 57/2
Desai, M. 55/foto, 56/1, 57/2, 668/2, 683/3
Descamps, P. 133/2, 260/2, 602/3, 603/1, 714/2, 741/1
Deschamps, J. 327/3
Desgraupes, P. 142/1
Desmarets, J. 714/2
Devlin, B. 385/1, 449/1, 452/1, 453/3, 454/1, 701/2, 761/2
Dewi, R. S. 429/3, 430/foto
Dewilde, O. 314/1
Dewit, F. 742/3
Dhara, S. 220/2/3, 221/1/2
Dia, M. 239/3
Diaby, K. 753/2
Diallo, T. H. 60711
Diamond, J. 385/2
Diarra, A. 28/1
Diarra, D. S. 28/1
Diawara, A. 55/1
Diawara, M. 29/3
Diaz Ordaz, G. 171/1, 586/1, 650/2
Dibba, S. M. 576/3
Diederichs, G. 501/3
Diederichs, N. 463/2, 464/3
Diekmann, M. 813/3
Diepenhorst, prof. dr. I. A. 139/1, 580/2
Dietrich, M. 48/1
Dillard, H C 137/1
Dillen, J G van 208/2
Dillon, C. Y. 134/2
Dillon, I 384/1
Dimitriu, A. 640/3
Dinzes, E. M. 322/3. 323/1
Diomande, L. 29/3
Diop, A. R. 239/3
Diouf, A. 239/3
Dirksen, E. 47/1
Dissevelt, G. J. 200/2
Djilas, M. 366/1
Dobber, J. 182/3
Dobrynin, A. 250/2/3, 254/2/3, 481/2, 533/foto, 540/2
Do Cao Tri. 732/3
Donat-Cattin, C. 226/2/3, 247/2/3, 248/2, 433/2
Dunner, mr. dr. J. 100/3, 101/1, 117/1, 137/2, 169/1, 420/2/3, 776/2
Donysse, 620/3
Dooren, J. van 757/3
Doorn, mr. H. van 102/1
Dooijewaard, J. 14/3
Döpfner, J. 15813
Dorn, W. 194/3
Dornier, C. 14/3
Dos Passos, J. 670/1/2/foto
Dossou-Yovo, E. 448/3
Douglas-Home, sir A. 35/3, 389/1/2/3, 455/2, 494/1, 517/3, 689/2, 690/1/2/3, 700/1, 716/2, 795/3, 803/foto, 810/2
Douiri, M. 590/2
Doumit, I. 577/2
Douri, I. al- 112/3, 285/1
Douvalopoulos, G. 448/3
Dowding, H. C. T. 223/1
Draper, M. 510/1
Dreikat, R. 511/3
Drewry, J. L. 469/1
Drinan, 707/1
Drozd, Z. 523/3
Drumaux, M. 133/1/2, 314/3
Dubbink, mr. C. W. 740/3
Dubcek, A. 401/1/3, 402/1, 403/1/3, 404/1
Dubois, A. 500/3
Duckwitz, G. F. 8512, 87/3, 88/1, 19413, 230/i, 471/2, 475/2, 489/1/3/foto, 490/2/3, 491/1/3, 504/3, 523/3, 785/1, 786/1/3
Ducoudray, J. 322/3
Duhamel, J. 120/3
Dulles, J. F. 15/2
Dumas, P. 112/3
Dumon, 788/2
Dunlop, A. 383/3
Dunwoody, G. P. 38512
Duong Sam 01, 751/2
Duplessis, M. 673/2, 675/3, 676/1
Dupont, C. 161/foto, 162/2/3, 163/1, 384/1/foto
Dutschke, R. 403/2
Duval, G. 29/3, 691/2
Duvalier, F. 426/1/2/3
Duyn, R. van 165/foto, 374/2
Dyck, baron L. van 815/3
Dijk, C. van 405/1
Dijkstra, M. 166/2
Dijsselbloem, H. 102/1

E

Eban, A. 127/1, 128/2, 192/3, 267/3, 271/1, 272/1, 273/1, 481/1, 483/3, 497/3, 498/3, 527/1, 528/1/2/3/foto, 538/2/3, 539/2, 542/2, 789/1
Ebstein, K. 813/3
Echandi Jimenez, M. 155/3
Echeverria Alvarez, L. 29/3, 170/3, 171/1, 172/1, 585/2/3/foto, 586/1
Eddé, H. 784/3
Edde, R. 191/1
Eden, A. zie: Avon, lord
Eden, sir J. 700/1
Edhie, S. 76/2
Edmundson, J. 542/2
Effiong, P. 36/1/2/3/foto, 37/1, 466/1, 470/3
Egal, M. H. I. 384/2
Ehmke, H. 506/3
Ehue, T. 29/3
Eid, M. 628/2
Eisenhower, D. D. 304/2, 686/3, 724/1, 814/2
Eisenhower, dr. M. 352/2, 650/1
Eke, I. 34/2
Ekra, M. 2912
Elbrick, C. B. 155/2
Elburg, J. G. 812/2
Elias, ar. H. J. 583/1
Elizabeth II, koningin 125/3, 162/1/2, 385/1, 700/3, 701/1, 717/2, 718/3, 723/1, 810/2
Elliott, G. 52/2
Elmi, M. G. 576/3
Elslande, R. van 43/3, 133/1/2, 488/1
Elst, Fr. van der 133/1/2, 279/1, 348/1, 778/3
Emanuels, mr. S. D. 200/2
Emmel, E. 489/2
Emminger, dr. O. 520/3
Enahoro, A. 33/3
Eneman, G. 70/1, 294/1
Engels, P. J. 661/3
Engoure, J.-F. 29/2
Ennagi, B. 459/3
Enrile, J. P. 15613
Ephesios, N. 448/3
Erban, E. 402/3, 403/1
Erdem, A. N. 397/1
Erhard, dr. L. 85/1, 230/2, 492/1, 515/1
Erikson, E. H. 813/2
Eriksson, O. 469/1
Erlander, T. 30/1, 594/3
Ernst, mgr. H. C. A. E. 148/1
Eschauzier, mr. H. F. 740/3
Eskelinen, K. H. 480/2
Essed, F. 427/2
Esti Omar, A. el- 104/2, 105/3, 800/2
Esveld, mr. N. E. H. 551/2
Etchebarne, dr. C. 29/1
Etemadi, N. A. 79/2/foto, 811/1
Euler, dr. U. von 814/3/foto
Evdokas, T. 419/3
Ewert, Ch. 813/3
Eyadema, E. 106/2, 560/1
Eynde, J. van 133/2
Eysden, M. van 815/3
Eyskens, G. 43/2/3, 70/1, 71/1, 84/1, 103/3, 129/1/2/foto, 133/2/3, 150/2, 201/1, 260/3, 278/1, 347/1, 348/1 379/1, 486/2/3, 499/3 517/2, 569/3, 602/1, 649/1, 657/1, 658 13, 714/1/2, 722/2, 741/1/2, 778/3, 788/1, 809/1
Eytan, W. 267/2
Ezz, S. A. el- 797/3

F

Faber, S 405/1/3
Fabiola, koningin 517/2/foto
Fabre, R. 122/1
Facio, G. 156/1
Fack, R. 740/3
Fadel, A. 576/3
Fagerholm, K.-A. 479/2
Fahham, C. 794/3
Fahmi, M. A 287/3
Fairhall, A. 300/2
Faisal, Y. 794/3
Falin, V. 492/3
Fanfani, A. 226/1/2, 233/2, 43311
Fang Moeung, gen. 318/1
Farah, A 576/3
Farah, A M 576/3
Farhan, I. 783/2
Farhat, A. 464/3
Farley, P. 545/1
Faroek, koning 624/3, 796/2, 797/2
Faroen, R. 654/3
Farra, M. al- 511/3, 512/1
Fassi, A. el- 590/1/2
Faulkner, B. 455/3
Faure, E. 687/1, 743/2
Faure, M. 121/2, 122/1
Fauvet, J. 142/1
Favatos, V. 442/2
Favery, H. 812/2
Fawzi, M. 795/3, 797/1/2/3/foto, 798/1
Fawzi, M. 175/2, 190/2, 191/1, 288/3, 483/3, 625/3, 627/2, 795/3
Fayat, H. 104/1, 314/2
Fayek, A. 628/2

Fayek, M. 288/2, 507/1, 722/3, 795/3, 797/1/2/3
Fayez, A. el- 511/3
Feather, V. 758/3
Feddema, J. P. 138/1, 405/3, 406/3/foto
Fedin, K. 296/1
Feisal, koning 174/2/3, 175/1/2/3, 396/1, 507/2, 588/foto, 654/3, 655/2
Fekih. M 459/2
Feldt, K.-O. 79211
Felici, mgr. A. 145/1, 146/3, 798/2
Felix, groothertog M. V. 240/1
Feraren, B. 634/2
Fernandez, 171/2
Fernandez. mevr 171/2
Fernandez, dr D 553/2
Fernandez, J M 322/3, 323/2/3
Fernandez, S 179/1
Ferrari-Aggradi, M 226/3, 522/1
Ferrer, dr A 553/2/3
Ferreira, J. C. 530/1
Ferret, A. 260/2
Feijter. W. G. de 551/2
Filho, J. C. 22312
Fiallo, V. A. 322/3
Figueres Ferrer, J. 155/3, 156'1, 42511, 531/3
Filip, O. 403/2
Filiptsjenko, A. 58/1
Finch, R. H. 71/2/3, 305/2
Firjubin, N. P. 85/2
Firmin Vogelaar, J. 812/2
Firnberg, H. 362/2/3
Fischer, F. 504/2
Fisher, 'A. 652/2
Fitt, G. 385/1
Flaherty, P. 47/2
Florquin, J. 169/2
Fly, C 532/3
Fock, J. 779/1
Fockema Andreae, mr. W. H. 696/2
Fojtik, J. 402/2/3
Fokke. H. 421/1
Folcini, E 553/2
Foley. M 35/3
Follain, J 812/2
Fonda, J 308/3, 814/1
Fontanet, J 120/3
Foot, Sir D 449/1
Foot. M 700/2
Ford, G 318/3
Ford II, H 747/3
Forlani, A 433/1 435/3
Forster, E M 670/2/3
Fortas, A 46/2, 336/2
Fortmann, H M M 240/1
Fortuna, L 232/1/2
Foster, W 533/foto
Foulkes, C 1413, 15/1
Fraechem, H van 670/3
Franco Bahamonde, gen F 463/2, 687/2, 810/1
Frangié, S. 191/1, 655/2, 784/1/2/3/foto
Frank, P. 489/1, 513/2, 523/3, 786/1/3
Franke. E. 66/1/2, 194/3
Frankel, M. 206/3
Franklin, W. 747/3
Franssen. H. M. 43/1, 68/3, 69/1/2/3, 118/1. 309/2, 311/1, 725/3, 727/1
Franzoni, E. 34/2
Frauenknecht, A. 144/2
Freeland. Sir I 453/3, 454/1, 455/1
Frei. E. 561/3. 562/1/2/3, 563/1/2/3
Freihsler, J. 362/3
Frenkel Frank. D. 812/1, 814/1
Frère, M. 686/1
Freustie. J. 813/2
Frey, G. 471/2
Friedman, M. E. 267/1
Froines, J. 367/1, 368/foto
Frondizi, A. 369/2, 370/1, 553/3, 554/3, 555/1
Frünbauer, E. 362/3
Fry, P. 283/1
Fuentes Mohr, A. 218/1, 530/3, 531/2
Fuentes Pieruccini. M. 217/3
Fukuda, T. 80/1
Fulbright, J. W. 4511, 46/2, 205/1, 30812, 318/3, 613/2/3, 708/1
Furstner, J. T. 686/1

G

Gaal, I. 814/1
Gaay Fortman, dr. B. de 406/3
Gaay Fortman, prof. mr. W. F. de 726/1
Gaballah, S. 797/3
Gabbugiani. 522/2
Gabriels, J.' 279/1
Gadir, M. A. 80013
Gaillard, F. 12213, 6861112
Gaisel, L. 35/1
Gaitan. E. 25812
Galanskow, J. 29413
Galili, I. 128/3
Gallan, J. 64311
Gallardo, S. 556/2
Galle, M. 169/2
Galloud, A. S. 10513, 210/1, 800/2
Galvani, dr. A. 42513
Gamil, gen. N. 794/2
Gandara A. 531/1
Gandhi, 'mevr. I. 55/1/2/3, 56/1/2/3/foto, 218/2/3, 219/2/3, 220/2, 222/1, 668/1/2/3, 669//1/2/3, 684/1/2/3, 747/2/3, 795/2
Gandhi, M. 61013
Ganowsky, 353/2
Gansel, N. 505/2
Garang, J. 105/3, 106/1
Garaudy, R. 123/1/2/3/foto, 12411, 76013
Garba, D. 29/3
Garba Jahumpa, I. M. 57613
Garboezow, W. 26312, 264/1/2
Garcia, R. 258/2
Garcia Godoy, H. 321/2, 322/1/3, 323/1/2/3
Gardiner, R. K. A. 29/2
Gardner, E. S. 223/2
Gardner, J. 30811
Garrastazu Medici, E. 153/3, 15411, 155/1
Garry, C. 351/3, 367/2/3
Gasim, O. A. 105/3, 106/1
Gaspari, R. 22613
Gates, J. 74713
Gatto, E. 22613
Gaulle, A. de 724/3
Gaulle, gen. Ch. A. J. M. de 14/2, 17/2, 65/2, 120/2, 121/1/2, 141/2/3, 14211, 222/3, 238/2, 424/1/2, 437/1, 44013, 47711, 58811, 696/1/2/3, 687/1/2/3, 721/1/2/3, 722/1/2/foto, 7231213, 794/1/2/3, 731/2, 743/2, 744/1/3, 745/1, 760/3, 764/2, 803/1
Gaulle, E. de 724/3
Gaulle, P. de 72211, 72413
Gaulle, mevr. Y. de 722/1/3, 724/3
Gava, S. 22613, 232/2
Gaye, A. K. 239/3
Gbedemah, K. A. 23612
Geelkerken, N. G. 42/3, 139/1
Geerts, G. 16912
Geertsema, mr. W. J. 19912, 421/2/3, 422/2/3, 601/3, 72512, 72613
Geismar, A. 477/foto, 47811, 761/1/2/3/foto, 76211
Gelders. Fr. 13312
Geldolf, W. 70/1, 729/2
Gemayel, M. 191/1
Gemayel, P. 191/1, 524/1/2, 784/2
Gent, E. H. de 5212
Georghadjis, P. 418/3, 419/1
Georgin, J. 602/1/2
Geran, M. A. 79/3
Gerbrandy, prof. mr. S. 180/1
Gerdener T. 464/3
Gerlo, A.' 649/2, 808/3
Gerstacker, C. 74713
Gesing, R. 523/3
Gestrin, C. 480/2
Geudeker, Chr. 66412
Geyer, L. 30/1
Ghafar Baba, A. 717/3
Ghaffar, A. A. 800/3
Ghaidan, S. 10711, 285/1
Ghalib, M. A. 111/1
Ghanem, M. H. 797/3
Gharbiya, B. A. 626/3
Ghazali bin Jawi, M. 717/3
Ghazali bin Shafie, T. S. 73212
Ghazali Shafie, T. S. M. 717/3
Ghazi, B. A. 79713
Ghazzi, S. el 794/3
Ghigui, M. 640/3
Ghosh, P. 668/3
Ghosn, F. 19111
Ghozali. S. A. 58712, 588/1
Gibbs, H. 162/1
Gichoeroe, J. 54/1
Giddi, M. A. el 10412, 105/3, 800/2
Gierek, E. 801/1
Gilliams, M. 81212
Gilly, A. 17112
Gilong, G. 717/3
Gimenez, G. 173/2
Ginsberg, A. 15/3
Ginzboerg, A. 249'3
Giolitti, A. 22613
Giono, J. 670/3
Giraud, gen. H. 724/1
Giri, V. 21812, 21912, 22211, 668/2, 669/3, 68412
Giron Galvillo, V. 21811
Giroud, F. 121/3
Girwi, M. al- 800/2
Giscard d'Estaing, V. 120/3, 43813, 759/2/3
Gislason, G. 665/1, 791/3, 792/1
Gizaw, A. T. 235/1
Gligorow, K. 330/3
Gluscewitsj, Z. 366/1
Gnagi, R. 30/1
Gnavi, P. 369/1/foto, 370/3
Godtbijn A. 448/3, 14711
Godett, W. 152/1/3
Goede. A. de 243/3, 24411, 275/2, 725/3, 775/3, 77611
Goedhart, F. J. 31213, 377/2/foto, 422/1, 725/3, 756/1/foto
Goeman Borgesius, H. 664/2
Goerewitsj, M. I. 816/1
Goerion, D. ben 128/2, 795/2
Goesjenko, T. 297/3
Goeyvaerts, K. 813/3
Goh Keng Swee, 718/2
Goico, C. 321/foto
Gold, T. 637/3
Goldberg, A. 35113, 706/foto, 7081213
Golding, J. 2912
Goldmann, N. 48111, 52713, 528/1/2, 795/2
Goldoni, Ch. 814/1
Goldstucker, E. 403/1
Goldwater, B. 651/3, 752/1, 670/2
Goma, L. S. 55/2
Gomaa, S. 28811, 795/3, 79713
Gomez, L. 25711
Gomez, M. 322/2/3
Gomoelka, W. 87/1/2, 14412, 265/2, 47112, 49013, 491/1, 764/1, 787/3, 810/1, 802/3
Gondo, J. M. 383/3
Gonzales Morfin, E. 58512,
Goodell, C. 318/3, 706/1/2, 70813
Goodpaster, A. J. 636/3
Gool, prof. dr. W. van 16512
Goonewardena, L. 399/1, 40011
Gopallawa, W. 399/3
Gorbatko V. 58/1
Gorce, p : - ~ de la 124/2
Gordon, R. F. 60/1, 61/1/2/3
Gordijn, A. M. J. 18313
Gore, A. 706/2
Gorter, mr. H. P. 81511
Gorton, J. G. 81112
Gosh, Y. A. 62812, 65511
Gotelli, L. M. 29/1
Gottwald, Cl. 402/1
Gouandjia, M. 44813
Goudsmit, mej. mr. A. M, 6913, 169/1, 727/1
Goudzwaard, B. 3812, 40/3, 43/1, 118/3, 139/2, 549/3, 72513
Goulard, R. 362/1
Gowon, gen. Y. 33/2/3/foto, 34/1/2, 36/1/3, 37/1/2/3, 465/2, 468/2, 470/1/3
Graaf, L. de 55113, 552/1
Graaf, mr. Th. M. J. de 12/3
Graber, P. 30/1, 57812
Graham, B. 815/3
Grammatikakis, A. 441/2
Granger, G. 42812, 42912
Grant, C. 81411
Grapperhaus, dr. F. H. M. 40/2/3, 345/1/2, 728/1
Grass, G . 785/2
Gravemeyer, dr. K. H. E. 223/2/3
Gray, H. 96/1
Gray, P. 469/1
Graz, L. 362/3
Green, J. 81212
Gretsjko, A. A. 483/3
Gribbs, R. 47/2
Gribomont, G. 260/2
Grlgorenko, P. 2971112
Grinten, W. C. L. van der 55112, 579/2
Grivas, G. 41911
Grlickow, A. 77911
Groeben, H. von der 485/1
Groeneveld, dr. G. W. 213/3
Gromyko, A. 8/3, 911, 10/1/2/3, 85/3, 8611, 193/3, 250/1/2, 32913, 330/1/2, 33913, 366/1, 404/1/2, 480/3, 483/2, 492/1/2/3, 49313, 494/2, 513/1/3, 514/1, 51512, 73212, 746/1/foto
Groot, P. de 102/3
Groot, R. de 81211
Grootjans, Fr. 214/3, 21511, 245/2, 260/3

Grosheide, mr. J. 163/2, 18212, 183/3, 21013, 211/1/2/3/foto, 212/1
Grotewohl, O. 230/2
Gründgens, G. 16/2
Grymin, K. 469/1
Guachalla, E. 641/foto, 642/3
Guede, L.' 29/3
Guedira, R. 237/3
Guennez, M. 576/3
Guerra Guzman, dr. D. 217/3
Guevara, E. „Che" 556/1/3, 572/3, 641/1
Guicciardi, V. W. 395/2/3, 396/1
Guiga, D. 464/3
Guimali, A. 44813
Guissard, L. 813/3
Gujral, I. K. 668/3
Gumicio, B. 557/1
Guneid, M. al 111/1
Gunther, J. 670/3
Gupta, C. B. 21912
Gupta, P. D. 221/2
Guth, W. 134/2
Gutt, C. 686/1
Guttenberg, K. T. von 491/2
Guzman, A. 64113
Gvati, H. 128/3
Gijsen, M. 657/2
Gysen, W. 14/1

H

Haak. J. 462/1, 463/3
Haapasalo, K. 480/2
Haars, mej. mr. E. A. 69/1/2/3
Habache, G. 271/3, 509/1, 510/2, 511/1/2/3, 512/foto, 541/2, 626/3, 656/2, 781/2
Habashneh, I. 783/2
Habib-Deloncle, M. 774/2
Habib, P. C. 765/1, 76713, 810/2
Habibi, M. 79/3
Habyalimama, J. 9611
Hachimi, K. M. al- 285/1
Haddad, M. 794/3
Haddam, T. 464/3
Hadi, O. el- 10513
Hadidi, S. 511/3
Haditha, M. 508/3, 50912, 511/1/3, 626/1, 627/2/3, 62812, 655/2
Hadithi, M. al- 285/1,
Haegenborgh, A. van 79911
d'Haeseleer, L. 215/1
Haeseryn, R. 169/2
Haest, L. Ph. 729/2
Haferkamp, W. 485/1/2
Hafez, A. el- 28512
Hafstein, J. 665/1
Hagenaar, drs. H. 200/2
Hagman, S. 81411
Hagon, A. 362/1
Haibak, M. O. 239/2
Haile Selassie, keizer 33/3, 34/1/2/3, 235/ /1/2, 329/2, 335/2, 4581112, 69213, 693/1/3, 694/1, 702/3, 703/2, 704/1, 723/1/foto.
Haise, F. W. 241/1/2/3/foto, 2421213
Haithem, M. A. 112/2/3
Hajek, J. 403/2
Hakim, A. 7913, 784/2
Halim, M. A. 106/2, 800/3
Hallajé, M. 794/3
Halwani, I. 125/2
Hamadallah, F. O. 10611, 209/3, 607/3, 80013
Hamadeh, S. 784/2
Hamadi, B. 105/3, 800/2
Hamas, K. A. 784/3
Hamdane, M. 784/3
Hamed, A. A. 60713
Hamengkoe Boewono IX 677/2
Hamidi, H. al- 800/2
Hamidi, S. 112/3, 285/1
Hamman, M. al- 111/2
Hammouda, Y. 626/2/3
Hamon, L. 124/2, 2671213, 494/2/3
Hamouz, F. 402/2
Hamzah bin Dato Aboe Samah, 717/3
Handke, P. 814/1
Handl, V. 403/2
Hanes, D. 402/2/3
Hang Thun Hak 751/2
Hanin, Ch. 245/3, 714/2
Hanumanthaiya, K. 66813
Hardy, J. 52/2
Harelimana, G. 96/1
Harkort, G. 88/1, 52313
Harlley, J. 23613
Harmegnies, L. 1311, 260/1, 34811, 602/3
Harmel, P. 22/1, 52/1, 71/1, 259/3, 260/1, 314/3, 51713, 518/2, 583/1, 682/2, 698/2, 713/1. 774/3, 789/1. 804/3
Harmsen, E. 'J. 78/1, 102/1, 163/3, 309/1, 311/1, 696/2, 725/1
Harriman, A. 652/2, 766/1
Hart. Ph. A. 652/1/2
Hartini, mevr. 430/foto
Hasapis, H. 41713
Hashimoto, T. 80/1
Haskins, J. G. 29/1, 463/3
Hassan, II, koning 175/1/2/3, 202/2/3, 237 /3, 238/1/2, 458/2/3, 459/1, 528/2, 55811, 589/2/3, 59012, 800/3
Hassan, prins 285/3
Hassan, A. Ben 110/2
Hassan, M. D. al- 107/1
Hassan, M. 576/3
Hassani, A. N. 112/3
Hasseeb, M. 106/1
Hasselman, W. 501/3
Hassoena, A. K. 175/1
Hatcher, R. 35012
Hatfield, M. 651/3
Hathi, J. S. L. 56/1
Hatta, M. 85/3, 728/3
Haughey, C. 478/2, 479/1
Hauser, R. 362/3
Ha Van Eau 765/2
Havelange, P. 133/1
Hawatmeh, N. 511/3, 512/foto, 626/3, 781/2
Hawaz-el, A. 104/2, 10512
Hawkins, R. 38313, 384/1
Hayari, A. el- 50813
Haydar, Z. 626/3
Hayden, T 367/1/foto
Hayder, B. 459/3
Hayes, M. 451/1
Haynsworth, C. 46/2/3, 336/2, 350/1
Healey, D. 28111, 690/3, 700/2
Heard, G. A. 308/2
Heath, E. 144/2, 385/1/2/3/foto, 386/1, 388/ /1/3, 389/1/2, 454/1, 689/1/2, 691/2/3/foto, 699/1/3, 701/1/2, 716/3, 717/1, 722/3, 723/ 1, 747/2. 795/1, 8041112, 810/2
Hedlund, G. 593/1, 594/1
Heenan, J. kard. 15912
Heerden, P. van 162/2, 384/1
Hegazi, A. A. 797/3
Heidbuchel, K. 16912
Heinemann, dr. G. 66/3, 67/1/3, 87/1, 194/2, 195/3, 23013, 722/3, 723/1, 764/3
Heldring, mr. J. L. 663/2
Helén, G. 2611
Helle, V. 480/2
Hellesen, G. 448/3, 683/1
Hellinga, G. 812/2
Hellwig, F. 485/1
Helms, R. 302/3
Hélou, Ch. 174/3, 175/1/foto, 190/3, 273/3, 507/2, 784/1
Hemerijckx, F. 1511
Hemmerechts, K. 169/2
Hendrix, J. 671/1
Henrik, prins 723/foto
Henie, S. 15/1
Henkins, D. 292/3
Henrard 5211, 314/2, 552/2/3
Herbiet, P. 788/3
Heren. L. 207/3
Hermannsdörfer, B. 504/3
Hermansson, C,-H. 593/1
Hersh, S. 812/2
Hershey, L. B. 46/2
Hertzog, A. 460/3/foto
Herzog, C. 98/2
Hetemaki, P. 364/2
Heuschen, mgr. J. 140/2
Heuvel, mevr. I. v. d. 117/foto
Heykal, M. H. 176/1, 288/2, 609/3, 610/1, 626/1, 795/3, 797/1, 798/1
Heijningen, mr. L. van 102/1
Hickel, W. 307/2/3, 30813
Higa, M. A. al- 127/3
Hilal, M. T. 794/2/3
Hill, R. Ch. 613/1
Hillel, S. 128/3
Hilliard, D. 350/3, 35211
Hilmo, A. A. H. 781/1
Hiltermann, mr. G. B. J. 664/2/3
Hiltunen, T. 36412
Hindawi, S. al- 511/3
Hindi, H. el- 607/3
Hinnawi, M. C. el- 28713
Hirohito, keizer 8011, 611/1
Hodgson, B. 466/2, 467/3
Hoeang Yoeng-sjeng 752/2, 764/1
Hoefnagels, H. A. M. 664/2
Hoefnagels, Prof. dr. H. J. M. 180/1, 696/2
Hoekstra, H. 102/2
Hoessain, K. E. 797/1
Hoessein, koning, 175/1, 176/2, 285/2 /3, 286/1/2/3, 287/1/2, 507/2, 508/3, 509/1/2/3, 510/3, 511/1/2/3, 512/1, 527/2, 541/2, 609/1/foto, 625/2/3/foto, 626/1/3, 627/1/2/3, 628/1/2/3, 629/2/3, 653/1/2/3, 654/2/3, 655/1/2/foto, 656/1/2/3, 781/3, 782/2/foto, 783/1, 794/1
Hoessein, A. 61013
Hoessein, A. H. sjeik 23913
Hoessein, H. Ben 41411
Hoessein, M. Ben 11011
Hoesseini, D. el- 511/3
Hoetink, H. 143/1
Hoeven, prof. P. J. A. ter 696/2
Hoffman, A. 367/1/2/foto
Hoffman, J. 367/1/3
Hoffman, P. 644/1, 645/3
Hofland, H. J. A. 663/3
Hogen. S. 732/2
Hogg, 'Q. 389/1, 390/1, 700/1
Holborn, H. 15/1/2
Holland, dr. J. 46/3, 47/1
Holleben, E. von 529/3, 530/1/3
Holly, S. M. 218/1
Holmquist, B. 442/2
Holmqvist, E. 30/1
Holstein, J.-P. 813/3
Holton, L. 47/2
Holvoet, P. 215/1
Holyoake, K. 8011, 811/2
Hombessa, A. 54/2
Hondt, J. d' 5212
Honey, R. 46212
Hon Sui Sen 718/2
Hoogte, A. van der 223/3
Hoorick, B. van 133/2, 245/2
Hoornik, E. J. A. M. 223/3, 224/1
Hoover, J. E. 16/3, 351/3
Hooy, Th. S. J. 551/2
Hopkin, M. 813/3
Hoppe, W. 531/2
Hor, S. kol. 748/3
Hori, S. 80/1
Ho Tsji Minh 298/2, 34411, 737/1
Houben, R. 133/2, 347/1, 658/3
Hougardy, N. 499/3
Houghton, D. 700/1/2
Hou Hong 751/2
Housiaux, A. 133/2
Hout, C. el 527/1
Houthuys, J. 103/3, 150/3
Houphouët-Boigny, F. 29/2, 33/3, 470/3, 754 11
Hourani, A. 794/3
Hou Yuon 751/2
Hoveida, A. A. 108/1
Howard, A. 351/3
Howeidi, A. 288/2
Howman, J. 384/1
Hoxha, E. 390/2, 391/1/3
Hrbek, J. 403/2
Hromadka, J. L. 15/2/foto
Hruska. R. 47/1. 706/3
Hruskovic, M. 402/2/3
Huang Chen 737/1, 743/3
Hugenholtz, mr. P. H. 580/2
Hughes, C. 700/2
Hughes, E. 652/2
Hula, V. 40113, 402/2/3
Hulpiau, R. 133/2, 278/1/2, 486/3, 499/2
Hulst, prof. dr. J. W. van 137/3, 421/1
Humblet, A. 500/2, 743/1
Humphrey, H. H. 35/3, 71/2, 318/3, 334/2, 706/3, 707/foto
Huni, A. M. 'al- 800/2
Hu Nim 751/2
Hunt, Lord 451/1/3, 466/2/3, 467/3, 468/1/2/ 3, 469/1
Huot Sambath 751/2
Hupka, H. 475/1, 785/3
Huré, F. 436/2
Husak, G. 401/1/2/3/foto, 402/3, 404/1/2
Hutchinson, G. 389/2
Hutton, B. 351/1, 352/1
Hymans, P. 603/1

I

Ibrahim, A. 59012
Ibrahim, A. K. M. 106/1, 607/3, 800/3
Ibrahim, B. 239/2
Ibrahim, M. 800/3

Ibrahim, M. A. 106/1
Ide, T. 8011
Idris, ex-koning 104/2, 574/3, 589/2
Igartua, F. 604/1
Ignacio-Pinto, L. 136/1
Ikonga, A. 55/2
Illia, A. U. 55313, 555/1
Illingworth, J. A. 585/2
Imani, M. 640/3
Imaz, F. 369/1, 370/1
Imkamp. dr. M. J. J. A. 4311, 31112, 345/2
Imre, N. 31413
Indra, A. 420/2/3
Ioannides. O. 419/3
Ionesco, E. 14211, 81411
Ionita, I, 76411
Iordanides, G. 442/2
Irene, prinses 68/1
Iro, O. 1411
Iryani, A. R. al- 110/3, 111/1/2, 175/1/2, 176/1, 50712
Isacker. dr. K. van 552/1/2
Ismail, A. F. 112/2
Ismail bin Dato 71713
Ismail, F. 79413
Ismail, F. K. 112/3, 285/1
Ismail, M. H. 288/2, 79713, 79811
Ismail, M. K. 288/1
Ismail Nasiroeddin Shah, 717/2
Ispas, T. 640/3
Issa, k. A. 106/1, 60713, 800'3
Issa. M. M. 577/2
Itala, J. 480/2
Izquierdo, G. 584/3

J

Jabbouri, H. al- 112/3, 28511
Jablonski, H. 52313
Jackson, sir R. 643/2/3, 644/2/3, 645/1/2/3, 646/1
Jacobs, R. 362/1
Jacquet, M. 722/2
Jacukowicz, K. 523/3
Jagan, C. 425/2
Jagielski, M. 523/3
Jaïdi, M. 45813
Jakobson, M. 38213
Jakoebowski, I. 354/3
Jalal, N. 285/1
Jama'ani, D. 511/3, 512/foto
James, R. 38313
Jamil, S. N. Ben 50911, 510/3, 62513
Jänsen, A. 48012
Jansen, Mgr. M. A. 160/3
Jansen, prof. dr. M. T. 184/2
Janssen, P. J. 725/3
Janszen, K.-H. 656/3
Jaq, S. A. el- 10611, 800/3
Jaradat, F. al- 62812
Jarison, J.-F. 800/3
Jaroszewicz, P. 523/3
Jaroudi, S. 784/2
Jarring, G. 174/3, 250/1, 251/2/3, 2521112, 253/1/3, 254/1/3, 438/1, 482/1/2/3, 483/1, 539/2, 54011. 54313. 544/2/3. 70413. 745/2
Jaruzelski, W.' 52313
Jassem, H. S. 509/1
Jaszczuk, B. 8011213
Jaudah, A. A. 62812, 655/1, 781/2, 783/1
Jawara, D. K. 380/2, 576/3
Jawari, A. S. al- 112/3, 28511
Jayamanne, J. S. 400/1
Jazrawi, T. al- 285/1
Jedid, gen. S. 793/2/3, 794/1
Jedrychowski. S. 785/1/foto. 786/2/3
Jefremow, L. 297/3
Jek Yeun Thong 718/2
Jelil, A. A. A. 62712
Jelisejew, A. 58/1
Jellicoe, lord 389/1
Jellicoe, G. P. J. R. 390/1
Jenkins, R. 16211, 282/1/2/3, 283/1, 700/2, 71611, 758/3
Jenks, C. W. 709/2
Jennet, M. Ben 60811
Jespers, O. 81513
Jessup, P. C. 137/1
Jestrab, M. 403/2
Jeunehomme, E. 741/1
Jeurissen, A. 52/2
Jewtoesjenko, J. 81312
Jibreel, A. 62613
Joekes, Th. T. 725/3
Johannes XXIII, paus 48/2, 145/1, 815/2
Johannes, prof. H. 95/3
Johansson. K. 15413. 155/1
Johasy, B 800/3
John, R. 46911
Johnson, L. B. 45/1, 116/1, 305/1/2, 31813, 334/2, 34911, 35113, 352/2. 61313, 640/1, 651/2, 708/3, 754/2, 814/2
Johnson, P. 700/3
Johnson, S. 42911
Jonas, F. 21513, 362/1/3
Jonathan, L. 81/1/2/3/foto, 82/1, 23712
Jonckheer. dr. E. 9113, 151/2/3/foto, 152/1/2/3, 153/1/2/3
Jones, sir E. 70013
Jones, J. 71611
Jong, A. M. de 15/3
Jong, J. M. kard. de 22312
Jong, prof dr. L. de 407/2
Jong, M. de 1513
Jong, M. de 813/3
Jong, P. S J de 38/1/2/3, 33 2/3, 40/1 2, 4111, 68/2, 7812, 10113, 11812, 119/1/2, 153/2, 18013, 199/2, 200/1/2, 21313, 326/1, 375/1, 376/1, 40611, 421/3, 484/3, 56813, 56912, 601/3, 602/1, 66111, 662/1, 677/3, 678/1, 679/1/2, 680/2, 722/2, 725/2/3
Jongedijk, H 102'1, 311/3
Jongeling, P. 78/1, 243/3, 309/1/3, 311/1, 727/1
Jonsson. E. 66511
Jonsson, I. 665/1
Jonsson, M. 665/1
Joosten. J. 147/2
Joplin, J. 670/2
Jorissen, W. 140/2
Joseph, sir K. 389/1/3
Jottrand, J. 26012, 486/2
Jouhoud, gen. E. 72412
Joumblatt, K. 191/1/2/3, 1921112, 524/2, 525/1/2, 526/1, 527/1
Jouwe, N. 7811
Jowi, J. O. 53/3
Juan Carlos prins 810/2
Juliana, koningin 41/1, 68/1, 15113, 152/1/3, 595/1/foto, 633/2, 679/foto, 680/2/3, 681/1, 723/1/foto
Jurgens, E. 13913, 199/3, 311/3
Juxon-Smith, A. 560/1

K

Kablane, A. 794/3
Kaboera, A. 52/3
Kacem, T. 459/2
Kaczmarek, J. 523/3
Kadar, J. 393/3
Kadhafi, O. M. 104/2, 105/2/3/foto, 127/2, 174/3, 175/2/3, 176/1/2/3, 210/1, 507/1/2/3, 510/3, 543/3, 544/1, 557/3, 558/2, 575/2, 588/3, 589/2, 655/2, 794/2, 800/2
Kadi, M. 576/3
Kadiri, B. 590/2
Kadir Yusof, A. 717/3
Kadji, G. 29/3
Kaggia, B. 53/3
Kaïd, A. N. 111/1
Kaivers, R. 729/2
Käkelä, V. 480/2
Kalavainen, M. 480/2
Kalugalle, P. G. B. 400/1
Kamali, C. 285/1
Kamanga, R. 692/2
Kamaraj, K. 55/foto, 684/1
Kamel, A. 798/1
Kamel, A. A. 797/3
Kamel, H. 287/3
Kamoso, A. 96/1
Kamphoff, A. T. 812/1
Kandour, I. H. el- 508/3
Kane, F. 202/1
Kanellopoulos, P. 442/1/2, 816/2
Kang Keng 751/2
Kang Sjeng 424/1
Kannout, A. G. 794/3
Kanyamahanga, C. 96/1
Kanyaroegoeroe, B. 52/3
Kao. P. C. 448/3
Kaoenda, K. 335/2, 382/2, 691/2/3/foto, 692/3/foto, 693/1/2, 694/1/2, 704/2/3
Kaouakji, F. 783/1
Kapek, A. 402/2/3, 403/1
Kapitsa, M. 205/2
Kaplan, K. 403/2
Kapsis, I. 441/3/foto, 442/1
Karamanlis, K. 816/2
Karame, R. 191/1/2/3, 192/1, 273/3, 526/2, 543/3, 784/2
Karayorgas, D. 442/2/3, 443/1/3
Karbouli, M. al- 284/3
Karjalainen, A. 261/2, 364/1, 479/2/3, 480/1/2/foto
Karshami, A. al- 110/3, 111/1
Karski. R. 61113
Kasca, R. 402/2
Kasimo, I. J. 95/3
Kassem, A. K. 284/3
Kassem, M. 46413
Katoesjew, K. 404/2
Katsina, H. 466/2
Katz, Sir B. 814/3/foto
Katzenbach, N. 334/2
Katzer, H. 502/3
Kavandame, L. 380/2/3
Kayali, F. 794/3
Kayibanda, G. 30/1/foto, 96/1, 202/1
Keat Chhon 751/3
Kebbé, J. 784/3
Keersmaekers, R. 729/2
Keilani, M. R. al- 28711, 508/3, 510/3
Keita, N. 239/2
Kéké, J. 448/3
Kekkonen, U. K. 249/1/2, 261/3, 363/3, 364/1, 479/2/3, 480/1/2/3, 723/foto
Keldisj, M. 58/2
Kelling, C. 67111
Kelly, J. 478/3, 479/1
Kelly, J. 478/3, 479/1
Kemper, mr. J. H. 182/1
Kempny, J. 402/2/3, 404/1
Kenawi, I. Z. 797/3
Keng Piao, 737/1
Kennedy, E. 45/2, 318/3, 652/1, 706/3
Kennedy, J. F. 65/2, 116/1/3, 304/2, 426/2, 640/1, 650/1, 708/3, 814/2
Kennedy, R. 16/3, 352/2
Kenyatta, J. 52/3, 53/1/2/3, 335/2, 458/1, 691/2, 704/1
Kerenski, A. F. 686/2/3/foto
Kerkhofs, J. 799/1
Kerouac, J. 15/3, 16/foto
Kerremans, Ch. 327/3
Kersters, W. 813/3
Kessel, mej. A. A. M. 163/1, 166/2
Keuk Kylim, 751/2
Keuneman, P. 399/1/3, 400/1
Kevers, J. 260/2
Keyzer, M. J. 313/1
Kgabo, E. M. K. 29/1
Kha, N. Van 9613
Khaddam, A. H. 794/2/3
Khadilkar, R. K. 668/3
Khalaf, M. 783/2
Khaled, L. 127/1, 577/3, 578/2/foto
Khaled, M. A. 577/2
Khalid, M. 105/3, 106/2
Khalidi, A. al- 628/2
Khalifa, A. M. 112/3
Khalifa bin Hammad al Thani, sjeik 394/2
Khalifa, H. ben I. al 39413
Khalifa, K. bin S. al 394/2/3, 39512, 396/1
Khalifa, M. ben M. al 394/3
Khama, sir S. 29/1, 693/2
Khamri, A. al 112/3
Khamsouk Keola 205/3
Khan, K. A. G. 57/2
Khan, M. A. 16/3
Khan. S. U. 469/2/3
Khan, Y. 287/2, 769/1
Kharohi, M. A. O. 239/2
Kharif, M. el 105/3
Khasakhala, E. 53/1
Khatib, A. 191/1, 794/2/3
Khatib, Y. al- 655/1
Khatri, P. B. 754/1
Khawaga, M. el- 797/3
Khaw Kai Boh 717/3
Khazem, T. 624/3
Khene, L. 576/3
Khiem, T. T. 766/2, 767/1
Khieu Samphan 751/2/3
Khir Johari, M. 717/3
Khleifawi, A. R. 794/2/3
Khodja, K. A. 576/3
Kholy, H. S.-el 174/3, 190/2, 512/1/foto, 541/3
Khoman, T. 292/3, 303/1, 667/2, 749/1/2/3, 810/3, 811/3
Kibaki, M. 54/1
Kieft, G. A. 139/1, 244/1/2, 775/3
Kieft, J. van de 686/3
Kiesinger, K.-G. 6512, 85/1, 86/1, 193/2, 231/3, 502/1/3, 503/1/2, 515/1/2, 516/1, 767/2
Kikanga, P. 236/3, 237/1
Kilsdonk, J. van 799/1
Kil Tsjai Ho 239/2
Kimpe, R. 671/1

Kim Yoeng Soen 23912
Kinder, R. de 201/1, 636/1
King, mevr. C. 308/3
King, ds. M. L. 16/3, 350/3, 352/1, 367/2
King, T. 283/1
Kinsbergen, mr. A. 201/1, 278/3, 636/1
Kirchschläger, R. 362/3. 738/2. 792/1
Kirk, C. 652/3
Kissinger, H. 113/foto, 475/2, 809/3, 810/2
Kistemaker, prof. dr. J. 275/2
Kittikachorn, Th. 206/3, 432/3, 749/1/2/3, 810/3, 811/3
Kiwanuka. B. 28/3
Ki-Zerbo, J. 559/3
Klasen, K. 520/3, 521/1
Klaus, dr. T. 189/1, 215/3, 216/1, 362/3
Klebanoff, A. 307/3
Kleerekoper, dr. S. 224/1
Klein, H. 639/2
Klerk, J. de 462/1
Kling, Th. 814/1
Klompé, dr. M. 659/3, 661/1/2, 662/1
Kloos, A. H. 40/1, 551/2/3, 552/1, 581/3, 662/2, 695/2/3, 806/1, 807/2
Knaus, dr. H. 671/2
Knoops, E. 70/1
Knuvelder, L. 149/2
Kobayashi, T. 80/1
Kobbekadduwa, H. 400/1
Kociolek, S. 523/3
Kodromos, E. 417/3
Koebasow, V 58/1
Koekoek, H. 103/1, 725/1
Koenig, gen. P. 686/3, 687/1
Koeznetsow, W. 8/3, 9/1, 344/3, 353/1/2, 354/1. 356/2
Koffi, B. N. 29/2
Kohl, H. 502/3
Koivisto, M. 26/1, 249/1/2/3/foto
Kol, M. 128/3
Kolela, B. 54/1
Kolfschoten, E. 69/1
Koliyannis, 444/1
Kolovos, E. 443/2
Kolthoff, drs. K. 118/2
Komarow, W. M. 241/1
Kombaz, M. 794/3
Kombot-Naguemon, N. 576/3
Kombotiatis, I. 443/1
Kone, B. 559/3
Kong Thuch 179/2
Koornhof, P. G. J. 460/1, 464/3
Kopland, R. 812/2
Korcak, J. 402/2/3
Koren, S. 362/2
Koretski, W. M. 137/1
Korhonen, G. 364/2
Kornienko, G. 545/1
Korshel, J. A. 384/2
Kosma, J. 16/1
Kossamak, koningin-moeder 177/3, 752/3
Koster, H. J. de 22/1, 422/2
Kosygin, A. 8/3, 9/1, 86/2, 178/3, 179/2, 204/2, 205/2, 242/1, 253/2/3, 263/3, 265/1/2, 288/2/3, 294/3, 297/3, 330/3, 337/1/foto, 344/1, 354/2, 356/2, 390/3, 397/3, 401/foto, 404/2, 424/1, 483/2/foto, 492/1, 497/3, 513/1/foto, 514/2/3, 515/2/3, 533/2/3, 722/3, 730/3, 731/1, 744/3, 746/1 foto, 752/1, 762/3, 779/1, 795/1/3, 796/1, 797/1
Kotälla, J. J. 504/2
Koteit, A. L. 794/3
Kouadio, M. E. 29/3
Kouandete, M. 26/2/3/foto, 27/2/3, 234/1, 606/2
Koun Wick, 751/1/2
Kovaliev, A. E. 611/3
Kox. H. 813/3
Kozma, G. 393/1
Kraaijvanger, ir. E. H. A. 726/1
Kraemer, prof. dr. H. 223/3
Kreidi, A. M. 655/1
Kreisky, dr. B. 187/1/2, 188/1, 189/2, 215/2/3/foto, 362/1/2/3, 363/1/2, 764/1
Krejci, J. 402/2
Kremp, H. 506/2/3
Kriegel, F. 403/1
Kriegel-Valrimont, M. 76013
Krieger Vasena, A. 553/3
Krim, A. 238/1
Krings, 715/1
Krivine, A. 809/2
Kronenburg, H. Ch. J. M. 163/3, 311/1, 725/3
Kroon, B. 812/1
Kroon, C. D. 92/1, 151/3
Krop, H. 671/2
Kruisinga, dr. R. J. H. 345/3, 421/1
Kruithof, J. 729/2
Krukowski, M. 523/3
Kubel, A. 501/3
Kubitschek, J. 223/2
Kuheimi, A. 781/1
Kuhler, W. F. 553/2/3
Kühn, H. 501/3, 505/2
Kuik, W. D. 812/2
Kuin, prof. dr. P. 580/2, 591/3
Kulatilake, S. S. 400/1
Kulesza, J. 523/3
Kumarasurior, C. 400/1
Kuneralp, O. 108/1
Kung, H. 799/3
Kunstler, W. 367/2/3, 368/1
Kuraishi, T 80/1
Kusiak, J. 523/3
Kütchük, F. 417/3
Kutuklui, N. 560/1
Kuypers, G. 568/3
Ky, N. C. 316/3, 749/3, 766/2, 767/1/2, 810/3
Kyindou, M. 237/1
Kyprianou, S. 418/1
Kyriakopoulos, E. 448/3
Kyriazis, A. 441/3, 442/1
Kyriazis, K. 441/3/foto, 442/1

L

Laban, C. 69/2/3, 70/2, 163/2/3
Labarraque, J. 267/2
Lachicado, F. 64311
Ladgham, B. 334/3, 46413, 50712, 608/3, 653/2, 65413, 655/2, 656/1/3, 780/3, 781/3, 782/2/3/foto
Lafuente Soto, gen. D. 642/2, 643/1
Lagasse, A. 133/2, 260/2, 65813
Lahoud, J. 784/2
Lahtinen, A. 364/2
Laird, M. R. 46/1, 204/1, 205/1, 206/2, 299/1, 300/3, 317/3, 318/2, 54212. 545/2/3, 54612, 748/3
Laird, dr. N. 452/3
Lal, B. 218/3
Lali, M. Y. 79/3
Laloux, V. 245/2
Lam, N. 96/2/3
Lam, P. D. 765/2, 767/2
Lam, T. V. 291/2, 299/1, 732/3
La Malfa, U. 225/2, 433/3
Lamalle, D. 103/3
Lamarca, C. 155/1
Lamizana, S. 559/2
Lammers, H. 680/2
Lammers, J. C. 119/1
Lampe, W. F. M. 411/3
Lamping, A. Th. 240/1
Landau, H. 128/3
Lane, sir A. 671/2
Lang, O. 96/1
Lange, G. 30/1
Lange, H. M. 687/1
Langereis, J. 664/2
Lanjouw, prof. dr. J. 181/1
Lankamp, J. B. S. 200/2
Lansana, D. 239/2
Lansana, D. 560/1
Lanser, J. 375/3, 376/1/2, 405/2/3, 406/foto, 407/1, 551/2
Lanusse, A. 369/1/foto, 370/3
Lapin, S. 356/2
Laplasse-Zwertvaegher, I. 552/1/2
Laporte, P. 89/2, 615/3, 673/1/2/foto, 674/1/2/3, 675/2/3
Laraki, A. 237/3
Lardinois, P. J. 163/2, 164/2, 166/2, 633/1
Lardner-Burke, D. 162/1, 384/1
Larock, V. 314/3
Larsen, P. 682/3
Laseur, P. 814/1
Laski, A. 640/3
Lauricella, S. 226/3
Layachi, H. 588/3
Lazrak, A. 238/1
Lealofi, T. T. 718/2, 719/1
Leber, G. 474/2, 489/2, 505/2
Le Bris, M. 761/2
Leburton, E. 43/3, 83/3, 150/2, 201/1, 378/3, 518/2, 649/3
Lecanuet, J. 141/2, 745/3, 762/2
Lechat, E. 800/3
Lechowitz, W. 523/3
Le Corbusier 218/2
Lechin, J. 555/3
Lecourt, R. 791/2
Le Dantec, J.-P. 761/2
Lederer, J. 403/2
Le Duc Tho 765/2
Lee, J. 38512
Lee Kuan Yew 718/1. 811/1
Lee Pyoeng Ok 239/2
Lee Siok Yew 717/3
Leepa, C. 237/2
Leeuwen, mej.-J. van 139/2, 808/1
Lefèbre, M. 64112
Lefevre, Th. 361/3, 620/2/3, 697/3
Legley, V. 813/3
Lei Jang 49/1/foto, 50/1
Lein, V. 297/3
Leito. B. M 40913, 411/1/2/3/foto
Lekoundzou, J. 54/3
Leloir, L. 814/foto, 815/1
Lemieux, R. 674/2/3, 675/1/foto
Lenart, J. 402/2/3
Lennep, jhr. mr. E. van 135/3, 136/1
Lentdecker, L. de 552/2
Leon, R. 42613
Leonard, J. 565/1, 566/2
Leoni, R. 426/1
Leoxard, J. 1211
Leprínce-Ringuet, L. 443/3
Lesage, J. 615/2, 67312, 674/2
Leskinen, V. 364/1/2, 480/1
Le Thanh Nghi 78/3, 7913
Le Theule. J. 112/3
Leussink, H 494/1/3
Levaux, M. 70/1, 518/1
Lever, H. 700/2
Levesque, G. 615/3
Levi Sandri, L. 485/1
Levingston, R. M. 370/3, 553/2/3
Lewis, sir A. 13412
Leys, P. 294/1
Leysen, prof dr. V. 141/1, 649/3
Liapis, I. 44213
Lidbom, C. 30/1
Liddell Hart, sir B. H. 224/1/2
Lidth de Jeude, G. van 215/1
Lie, T. 64511
Lier, Th. J. A. M. van 34512
Li Hsien-pien 743/3
Liinamaa, K. 364/2
Lilar, A. 215/1
Lim A. Po, mr. H. 427/3
Limaye, M. 684/1
Lim Kim San 718/2
Limon, M. 266/3, 267/2/3
Lin Piao 737/1/foto
Lindemans, L. 278/1
Lindsay, J. V. 47/1/2, 307/3, 436/1, 639/3, 708/2/3. 747/3
Lingen, F. van der 814/1
Lio, L. del 218/1
Lipkowski, J. de 88/2/3
Lissouba, P. 54/2
Lleras Camargo, A. 25713, 25813, 603/3
Lleras Restrepo, C. 257/1/3/foto, 25813, 272/2
Loan, N. M. 96/3
Lodge, H. C. 765/1/2
Loebis, M. 94/3
Loemoemba, P. 430/3
Loengoe, M. M. 80/1
Löfberg, F. 3011
Lo-Kuei-po 743/3, 74411
Lon Nol 17711, 178/1/2/3, 179/1/2, 289/2/3, 290/3/foto, 291/2/3, 316/2, 31811
Lonardi, gen. E. 554/3
Long Tjeng 206/2
Longo, L. 404/1, 43513
Loots, J. J. 462/1, 464/3
Lopes, H. 55/2
Lopez Bravo. G. 459/1/2. 611/3. 612/1. 789/1, 810/2
Lopez Castro, A. 323/2
Lopez, F. 79/3
Lopez Michelsen, A. 272/2
Lora, F. A. 322/1/2/3, 323/2/3
Louël, J. 813/3
Loukas, S. 443/1
Lousma, J. 241/3
Louw, A. van der 117/2/foto
Lovell, sir B. 58/3
Lovell, J. A. 241/1/2/3/foto, 242/2/3, 617/3
Lovell, L. 463/3
Lozes, G. 27/3, 234/2, 448/3
Luard, E. 385/2
Lucena, D. 530/1
Lücker, J. M. 664/1, 774/1
Luco, J. A. 553/2
Ludin, M. B. 79/3
Lugt, F. 67113

Lugt Melsert, C. D. van der 16/1/2
Lukacs, G. 812/2
Lundkvist, S. 30/1
Luns, mr. J. M. A. H. 42/2, 76/2/3, 77/2/3, 78/1, 82/2/3, 275/foto, 309/2/3, 310/1, 311/3, 312/1/3, 313/1, 528/3/foto, 677/3, 679/1, 680/2, 713/1, 774/3
Lupis, G. 226/3, 522/1
Lupo, G. 643/1
Luyckx, A. 478/3, 479/1
Ly, A. 239/3, 559/3, 560/1
Lynch, J. 455/2/3, 478/2/3, 810/2
Lynden van Sandenburg, graaf 213/3
Lyng, J. 448/3, 683/1
Lyssarides, V. 419/3
Lythcott, G. 465/3

M

Maacher, S. el- 509/1, 511/3
Maarseveen, prof. mr. H. van 164/3
Maaskant, J. 812/1
Mabrouk, E. 105/3, 575/1/2, 576/1, 800/2
MacDonald, H. N. 384/foto
Machel, S. M. 381/1
Machmoed, A. 76/1/2, 94/2
MacKasey, B. 673/2
Mackenzie B. 54/1
Macleod, I., N. 389/1/2/3, 759/1/2
MacLoughlin, E. 55312
Macmillan, H. 389/2, 723/1
Madana, V. 384/3
Madingou, E. 55/2
Madwahi, Y. 414/2
Maes, J. 260/2
Maga, H. 26/3, 234/1/2, 379/3, 380/1, 448/3, 606/2
Maghrebi, M. S. 104/2/foto, 105/2, 575/2
Magid, E. A. 288/1
Magnago, dr. S. 188/3
Magnée, A. 714/2
Magsaysay, G. 79/3
Magsaysay, R. 79/3
Mandi, Imam el-Hadi el- 209/1/3/foto, 210/2
Mahdi, S. el- 209/1, 607/3
Mahendra, B. B. S. D., koning 81111
Mahgoeb, M. 106/1, 800/3
Mahgoub, A. K. 607/2/3
Mahn Ba Zan, 668/1
Mahida, N. S. 668/3
Mahmud, B. 400/1
Mahroug, I. 576/3
Mai, N. H. 96/2
Maidoi, H. 448/3
Mailer, N. 47/2
Maiseri, A. A. 112/3
Maitland. mr. C. E. J. 92/3
Majali, A. S. 783/1
Majali, A. W. al- 51113
Majali, H. 627/2, 628/2/3/foto, 629/1/2, 653/3, 781/3, 78213
Majdalani, N. 191/1/3
Majewski, S. 523/3
Major, L 378/2
Maka, L. 239/2
Makarios, aartsbisschop M. 417/1/3/foto, 418/2/3, 419/1/3, 447/1, 723/foto
Makhos, I. 793/3
Makuza, A. 96/1
Malcolm X 351/1
Malek, R. 587/2
Malerba, L. 81312
Maleta, A. 362/2
Malfatti, F.-M. 226/3, 484/3/foto, 485/1, 522/1, 774/1
Malik, A 76/2/3, 77/2/3, 161/1, 291/3, 292/3, 416/2/3, 680/2/3, 811/2
Malik, J. 254/1, 292/2, 731/3, 732/2
Malita. M. 640/3
Malraux, A. 687/2
Mama, C. 448/3
Mamaohato, koningin 237/2
Manac'h, E. 743/3
Mancini, G. 433/foto, 523/1
Mandel, prof. E. 809/2
Mandel, M. 706/2
Mandela, N. 460/2
Mandela, N. W. 460/2
Manescu, C. 746/foto, 747/3
Mangakis, G. 442/2/3, 443/1
Mangelschots, J. 13/1
Manickavasagam, V. 717/3
Mann, E. 16/2
Mann, K. 16/2
Mann, U. S. 218/3
Mannironi, S. 226/3
Manolopoulos, P. 448/3
Manrique, F, G. 553/2/3
Manrique, mgr. J. 556/3, 642/1
Mansfield, M. 74/1
Mansholt, S. 372/2, 484/2/3, 485/1/2
Mansoer, Y. 111/2
Mansoeri, A. 79/3
Manula, M. 403/1
Manusama. J. A. 677/3, 678/1/2/3, 679/1/2/3/foto
Mao Tsetoeng 50/2, 157/2, 207/karik., 240/2, 318/foto, 343/1/3, 351/1, 354/1/3, 356/3, 357/2/3, 390/3, 403/2, 556/1, 559/1, 722/3, 731/2, 737/1/foto, 743/2/3, 744/1, 763/3, 764/1
Mapa, P. 156/3
Maqdami, H. 111/1
Mara, sir K. 717/2, 718/3
Marais, J. 460/3
Marcellin, R. 761/3, 762/1
Marchais, G. 123/1, 124/1/2, 761/1
Marchi. J. 47/1
Marcos, F. E. 79/3/foto, 156/2/3, 157/1/2, 769/1/2/foto, 810/3
Marei, S. 797/3
Mares Dias, A. 532/2/3
Margriet, prinses 12/3
Mariaca, E. 643/1
Marighela, C. 154/2, 155/2/3/foto, 529/3
Mariotti, L. 226/3
Marjolin, R. E. 134/2, 136/2
Marko, J. 404/1
Marno, A. 380/3
Marshall, J. 80/1
Martens, mr. W. 293/3
Marti, L. 445/3, 446/1
Martin, E. 136/1/2
Martin, W. McChesney 4613
Martinka, K. 402/2
Martino, E. 485/1
Martino, F. De 226/3, 433/foto
Martinot, J. W. M. 568/3
Martins, H. E. 464/3
Martola, A. E. 419/2
Marty, A. 761/1
Marty, kard. F. 149/2, 159/2, 723/1
Marwami, A. al- 111/1
Marijnen, mr. V. G. M. 680/2, 788/2
Marx, W. 493/2
Marzaban, M. A. 797/3
Masire, Q. K. J. 29/1
Masisi, E. S. K. 29/1
Masjerow, P. M. 404/2
Masman, J. W. 163/3, 166/1
Masmoudi, M. 464/3, 558/2, 608/3
Mason, R. 700/2
Masri, M. al- 783/2
Masri, S. al 414/2
Massaux, E. 649/2, 808/3
Massemba-Debat, A. 54/2
Mastboom, prof. dr. J. L. 12/3, 68/1
Mastrigt, C. J. van 421/1
Mastrioanni, M. 814/1
Mata, E. 156/3
Matar, Z. 508/3
Matejka, O. 403/1
Mathias, C. 205/1
Mathieu, A. 260/2
Matrosow, V. A. 344/3, 353/1
Matteotti, G. 522/1
Mattila, O. 364/2, 480/2
Mattingly, T. K. 241/2
Maudling, R. 389/1/3
Maurer, I. G. 423/3, 640/3, 746/1/2/foto, 764/3, 779/1
Mauriac, F. 671/3/foto, 672/1
Maxwell, R. 385/2
Mayen, G. 608/1
Maziq, H. 589/2
Mazoerow, K. 26511, 458/1
Mazza, E. 554/3
Mbanefo, sir L. 36/3/foto, 37/1, 468/1
M'Bongo, A. 800/2
Mbouy-Boutzit, E.-A. 29/2
M'Bow, A. M. 239/3
Mboya, T. 52/3, 53/3
McCain, J. S. jr. 6/1
McCarthy, E. 308/1
McCloskey, R. J. 253/1, 254/3, 497/3, 737/3, 748/3
McCready, A. 80/1
McElhone, F. 29/1
McGovern, G. 205/1
McIntyre, J. F. L. 160/3
McLean, I. 384/1
McMahon, W. 416/1
McManus, F. 385/1
McNamara, R. 20/1/2
Mébiame, L. 29/2
Mechelen, Fr. van 13/1, 52/2, 169/2, 314/2, 602/3, 681/3, 729/3
Medeghri, A. 239/2
Medie, S. G. 239/3
Medwedew, R, A. 294/3
Meester, L. de 813/3
Meguid, E. A. 251/3, 797/3
Mehichi, O.-el 105/3, 800/2
Meir, G. 97/1, 127/1, 128/2, 144/1, 252/3, 270/1, 271/1, 272/1, 273/1, 481/1/3, 483/2, 497/3, 527/3, 528/1/2/3, 538/2/3, 539/2, 542/3, 54313, 544/3/foto, 606/2, 722/3, 747/3
Meis, F. 696/1/2
Melchor, A. 156/3
Meldovan, G. 640/3
Mellah, A. 588/3
Mellema, J. T, 40/3, 420/1/2, 421/1, 422/2, 602/1
Mellish, R. 700/3
Mende, E. 503/3, 504/1/2/3
Menderes, A. 397/1/2
Menderes, Y. 397/1
Mendès-France, P. 121/3
Mendez Montenegro, J. C. 216/2/3, 217/1/2, 530/3, 532/1
Mendez Pereira, E. 643/1
Mendoza y Amor. B. 769/1
Mengelberg, dr. W. 208/3
Menon, C. A. 669/1/2
Menon. G. 56/3
Mercado, 0. 643/1
Mercouri, M. 442/2, 444/foto
Merlot, J. J. 518/1
Mertens, P. J. J. 40/1, 551/3, 552/1
Merwe, S. W. van der 464/3
Messer, E. 663/1
Messmer, P. 112/3
Messouak, H. 238/1
Mestiri, A. 464/3, 608/2/3
Metiary, S. 678/1
Meurs, drs. Tj. A. 200/2
Meijer, J. B. M. 213/3
Meyer, M. de 815/3
Meyer, R. 16/2
Meyers, P. 133/2
Meyner, R. B. 47/2
Miadana, V. 800/2
Miaouama, A. 237/1
Michelet, E. 687/1/2
Michel, J. 71/1, 133/1
Michelmore, L. 783/3, 784/1
Michiels, I. 813/3
Micombero, M. 202/1
Middendorf, J. W. 89/3
Middendorp, J. 182/1
Mierlo, mr. H. A. F. M. O. van 40/3, 41/1, 101/2/3, 118/2, 199/3, 375/3, 421/3, 422/2/3, 725/2/3
Migrayef, M. 800/2
Mihajlow, dr. M. 366/2
Miki, T. 9/1
Mikojan, A. 816/1
Mikojan, A. I. 816/1
Mikova, M. 403/1/2
Milette, dr. J. 428/2/3
Milina, gen. E. 643/1
Milliez, P. 443/3
Minani, F. 96/1
Minnaert, M. G. J. 816/1
Minnen, J. van 513/3
Miranda, F. B. 556/3, 641/1/2/foto, 642/2
Mirdha, R. N. 668/3
Mire, R. A. 576/3
Mirghani, A. K. S. 106/1
Mirza, I. 16/2
Misasi, R. 226/3
Mischnick, W. 230/2
Mishra, L. N. 668/3
Mishra, S. N. 56/1, 684/3
Missamoe. J. B. 54/1
Mitchell, J. 306/2, 318/2, 336/3, 351/3, 352/1, 366/3, 651/1/2/3
Mitrione, D. 532/2, 533/1
Mittag, G. 456/1/2
Mitterrand. F. 121/2. 762/2
Miyazawa, K. 80/1
M'Khaittirat, M. S. O. 239/3
Mkoedoe, P. 383/3
Mlynar, Z. 40312
Moalla, M. 464/3
Moberg, S. 30/1
Moboetoe, J. D. 54/2, 201/3, 202/1, 517/2/foto, 558/3
Moc. M. 402/2/3, 404/1
Moczar, M. 490/3
Moebarak, M. el 106/1
Moehtaseb. H. 12413
Moeljadi, adm. 9311
Moengai, N. 54/1, 33512, 70313

Moersjid, gen. 93/2
Moessa, O. H. 105/3, 106/1, 607/3
Moffet, A. J. 307/3
Mohaleroe, T. 81/1
Mohammed, G. 284/3
Mohammed, K. 79/3
Mohammed, M. A. 797/3
Mohammed Zahir Sjah 79/2, 811/1
Mohiden, R. 432/3
Mohieddin, T. 284/3
Mohieddin, Z. 797/1
Mohsen. S. 111/2
Moi, D. A. 53/1/3, 54/1
Mokaddem. S. 608/3
Mokhehle, 'N. 81/1/2/foto
Möller, A 505/2
Mommersteeg, mr. J. A, 42/2, 136/2, 310/1, 311/1, 312/2, 680/3
Mondale, W. F. 707/foto
Mondlane, E. 380/2/3, 381/1
Mondlane, J. 381/1
Monge Zamora, J. A. 155/3
Monique, prinses 179/1, 752/2
Monnet, J. 686/1
Montas, L. A. 322/3
Montes. C. 217/1
Monte Urraca, G del 323/1
Mook, gen. H. J. van 67813
Moolenaar, J. 677/3
Moorer, T. 652/3/foto
Moos, L. von 30/1
Mooij, H. de 139/1, 326/3
Moreau de Melen, J. 260/2
Morelli, G. 137/1
Moreno Martinez, A. 322/3, 323/1/2/3
Morgan, W. 452/3
Moro, A. 187/2, 188/1, 226/1/2/3, 433/1, 534/3, 589/1
Morozow, P. D. 137/1
Morse. D. A. 709/2
Moser, J. 362/3
Moshoehoe II, koning 81/3, 82/1, 237/2
Mosleh, R. 107/1/3
Mosora, D. 640/3
Motlamelle, S. 237/2
Moucharafié. H. 784/3
Moudileno-Massengo, mevr. A. 55/2
Moukhless, G. M. 285/1
Mouknass. H. O. 239/2
Moulin, G. 83/3, 133/1, 714/2
Moulin, J. 724/1
Mourad. M. H. 288/1, 797/3
Moustier, P. 812/2
Moutran, H. 19111
Moyano Llerena, dr. C. 553/2/3
Moya Palencia, M. 29/3
Moynihan, D. P. 307/3
Muallem. S. 127/1
Mukñerjee, A. 220/2, 221/2/3
Mulder, C. P. 464/3
Mulderije, mr. H. 224/2
Muller, H. 383/1, 46213, 463/1, 464/3, 689/2
Muller, S. L. 462/1, 46413
Mulley, F. 564/3
Muna, S. T. 448/3
Mundeleer, G. 133/1, 423/1, 582/3, 714/1/2
Mundt, K. E. 45/1
Munasser, G. 110/1
Munoz Grandes, A. 687/2
Muoi. D. 96/3
Murad, M. 127/2, 577/2/3
Murarka, D. 297/1
Murgham, A. M. 111/1
Murthy, B. S. 668/3
Muskie. E. 706/3
Mussett, B. H. 382/1, 384/1
Mutaca, L. 382/1
Mwanyumba, D. 53/3
Mwendwa, E. N. 53/1
Myrdal, A. 30/1

N

Nabhani, T. 287/2
Naboulsi, 0. 65511, 783/2/3
Naboulsi, S. 62611
Nagtegaal, J. 102/1
Naguemon, N. K. 448/3, 576/3, 800/2
Naguib, gen. M. 624/3
Nahawi, A. 794/3
Naing Shwe Kyin 668/1
Najm, M. 512/1/foto, 800/2
Nakagawa, T. 911
Nakasone, Y. 80/1
Namboodiriwad. E. M. S. 75/1/2
Namêche, L. 552/2
Nanda, G. L. 239/2, 668/3
Narita, T. 80/1
Nasser, G. A. 97/1/2, 10413, 173/3, 174/2/3, 175/1/2/3/foto, 176/1/2/3, 209/1, 254/2, 267/3, 269/2, 273/1/2, 287/3, 288/1/2/3, 32912, 430/3, 45812, 481/1/2/3, 482/2/3, 483/2/3/foto, 497/2, 507/1/2/3, 509/1, 510/3, 527/3, 528/1/2, 538/2, 539/3, 540/1/2/3, 541/1/2/3, 542/1/3, 543/2, 544/1/2, 609/1//2/3/foto, 619/1/2/3, 624/3, 625/1/2, 626/1/2, 62912, 654/2/3, 655/1/2/foto, 656/3, 692/1, 693/3, 783/1/2, 795/1/2/3, 796/1/2/3, 797/1/2
Nasser, K. 511/3, 512/foto
Nasser, M. S. 112/3
Natai, J. 800/3
Natali, L. 226/3
Natsir, M. 94/2
Nau 505/2
Navarro Romero, A. 2913
Naw Seng 666/1/2
Nayef, A. R. al- 285/1, 509/1, 78013
Ndalla, C. E. 54/3
Ndema, G. E. 80/1
N'Diaye, A. 239/3
Ndorerako, B. 5213
Nederhorst, G. M. 726/1
Néeff, J. de 636/1
Néel. L. 814/foto. 81511
Negro Junto, P. 641/3
Nehroe, J. 610/3, 693/3
Nelissen, mr. R. J. 38/2, 40/1/2/3/foto, 201/2, 213/3, 326/3, 360/1, 579/3, 695/2, 806/1, 807/1/2
Nelson, G. 639/2
Nemoto, R. 80/1
Nenni, P. 226/2, 486/1, 738/1
Neruda, P. 56212
Neto, dr. A. 693/3
Neumann, H. J. 213/2
Ne Win, 666/1, 667/1/2, 66811
Newsom, D. 334/2
Newton, H. 350/3, 351/1/2
Ngei, P. 53/1
Ngo Hou 751/2
N'Gom, D. 239/3
Ngouabi, M. 54/1/3, 55/1, 201/3, 55813, 559/1
Ngoubou, B. 239/2
Nguyen Huu Tho 292/1
Niarchos, S. 447/2/3
Nicolopoulos, K. 441/3, 44211
Niemegeers, L. 215/1
Nierop, M. van 169/2
Niet, mr. M. de 726/1, 788/2/3
Nieto, gen. A. V. 553/2
Nikolajew, A. 617/3
Nilsson, S.-E. 30/1
Nilsson, T. 30/1
Nimeiry, J. al- 105/3, 106/1/2, 174/3, 175/1, 176/1/2/3, 209/1/2/3, 210/2/foto, 507/1, 541/1, 607/1/2, 653/2, 654/1/2/3, 655/1/2, 795/3, 80013
Nishida, S. 8011
Nishimoera, E. 80/1
Niskala, M. 36412
Nita, A. P. 92/3, 15213, 411/3, 412/1/foto
Nitze, P. H. 545/1
Nixon, mevr. P. 810/foto
Nixon, R. M. 5/1/2/3, 6/3/foto, 10/1/2, 37/2, 45/1/2/3, 46/2/3, 47/1, 50/2, 71/2/3, 72/1/3, 73/1/2/3, 74/1/2, 89/3, 90/1/2/3/karik., 113/1/3/foto, 114/1/2/3, 115/1/2/3/karik, 116/1/2/3, 144/1, 179/3, 204/2/3, 205/1/2, 206/3, 207/2/karik., 230/1, 242/1/3, 253/3, 254/3, 269/karik., 270/1/2, 271/1, 273/1, 292/3, 298/2/3, 299/3, 300/2/3, 302/1, 303/2, 305/1/3/foto, 306/1/2/3, 307/1/2/3, 308/1/2/3, 311/3, 312/1/2, 315/2, 316/1/2/3, 318/2/3, 331/2, 332/1/2, 333/1/3, 334/3, 336/1/2/3, 348/2/3, 349/1/2/3, 350/1/3, 388/3, 396/2, 422/1, 426/1, 432/1/foto, 436/1, 437/1/2/3, 438/1/2, 475/2/3, 476/1, 481/2, 482/1/2/3, 497/3, 498/3, 515/3, 528/3, 533/1/3/foto, 536/2, 542/1/2/3, 543/1, 545/3, 546/1, 563/1, 566/2, 573/3, 584/1, 613/2, 618/3, 619/1/2, 637/1, 638/2/3, 639/1/2/3, 640/1/2, 650/1, 651/1/2/3, 691/3, 705/1/3/foto, 706/1/2/3, 707/3, 708/1/3/karik., 722/3, 723/1, 733/3, 734/1/2, 735/1/2, 746/2, 747/2/3, 748/3, 749/1, 751/3, 754/2, 763/3, 765/1/2/3, 766/foto, 767/2/3, 768/2/3, 795/1, 809/3, 810/1/2/3/foto, 811/3
Njeim, J. 191/2/foto, 192/1/3
N'Jie, A. B. 57613
Nkezabera. P. D. 9611
Nkroemah, dr. K. 236/3, 430/3, 606/3
Noble, M. 389/1, 390/1, 700/1
Noe, Oe 666/1, 667/1/2/3/foto, 668/1/2, 693/3
Noël, R. 133/2, 260/2
Noer, M. A. 106/1
Noerjadin, R. 93/1
Nogueira, A. 96/1
Nohara, M. 80/1
Noman, A. A. 111/1
Nomes, mr. G. H. 182/1
Nooman, A. M. 414/2
Noordewier-Reddingius, A. 14/1, 208/3
Noppen, H. 327/3
Norden. A. 456/2
Norling, B. 3011
Norodom Phourissara, prins 179/2
Norodom Sthanoek, prins 177/1/2, 178/1/2/3, 179/1 2 3/foto, 207/1/2/3, 289/1/2/3, 290/3, 292/1, 315/1, 318/2/foto, 430/3, 607/2, 692/3, 731/1/2/3, 732/3, 736/1, 751/1/2 13. 752/1/2/3, 763/3, 768/3
Norodom Suramarit, koning 752/3
Nosaka, S. 80/1
Nosseir, M. A. 28811
Notenboom, H. A. C. M. 77513
Nouira, H. 464/3, 608/3
Noumazalay, A. 54/2, 237/2
Nour, A. M. A. 797/1
Nourallah, N. A. 794/3
Nourissier, F. 813/2
Novotny, A. 40111, 402/1, 40311
Nowikow, W. 356/2, 575/1
Nsanze, T. 46412
Nsanzimana, S. 96/1
Ntheppe, R. 640/3
Ntula, J. 5312
Numminen, J. 364/2
Nwako, M. P. K. 29/1
Nijalingappa, S. 55/1/2/3/foto, 56/1/2
Nyerere, dr. J. 329/1/foto, 69112, 692/3, 70412
Nypels, E. 118/3
Nijs, V. 52/2, 327/3
Nzanana, F. 96/1
Nze, P. 54/3, 55/1

O

Obasanjo, O. kol. 36/foto
Obote, M. 28/2
Odinga, O. 53/1/2
Odhnoff, C. 30/1
Oedoegama, R. 400/2
Oele, A. P. 345/3
Oemran, A. al 394/3
Oercy, C. 652/2
Offelen, J. van 314/3, 518/2
Ogarkow, gen. N. 545/1
Ogon, M. 465/2
Ogorodnikow, A. T. 314/3
O'Halleran, J. H. 429/2
O'Halloran, M. 29/1
Oikonomidis, K. 44113, 442/1
Ojoekwoe, Ch. O. 33/1/2/3/foto, 34/1/2, 36/1. 37/1. 470/2
Okasha, S. 797/3
Okeili, gen. A. A. el- 780/3
Okigbo, P. 34/2/3
Okinda, J. 239/2
Okita, S. 134/2
Okuchi, N. 530/1
Okuniewski, J. 523/3
Olaerts, J. 83/3
Olewinski, M. 523/3
Oliveira Campos, R. de 134/2
Öllinger, H. 362/3, 363/2
Ollivry, G. 29/3
Omar, A. K. 511/3
Omeiche. A. 104/2
Omer, M. A. 79/3
Omra, A. 111/2
Onassis, A. 447/2/3
Ondo, B. 239/2
Ondrej, J. 403/2
O'Neill, T. 452/3
Oneko, A. 53/2
Ongania, J. C. 369/1/2/3/foto, 370/1/2/3, 553/2/3, 554/1
Ongaro, R. 369/3
Ong Pang Boon, 718/2
Ong Yoke Lin, 717/3
Onn, H. 717/3
Onyango, mevr. G. 53/3
Oort, prof. J. H. 788/2
Oosterhuis, H. 146/1, 799/1
Oosthoek, P. 814/1
Oppenheimer, H. 462/1
Orlow, I. 516/1

Orr, L. 454/3
Ortiz Mercado, 643/1
Ortiz-Sanz, F. 11/3, 76/1/3, 77/1/3
Ortoli, F. X. 494/1/3, 587/2
Os, L. van 696/2
Oshaish, M. A. 112/2/3
Osman, A. 800/3
Osman, B. el-Nour, 800/3
Osman, D. 109/3
Osmena, S. 79/3, 157/2
Osorio-Tafalle, B. 417/1, 419/2
Osseiran, A. 191/1
Osswald, A. 501/1
Othman, M. A. 111/1
Othman Bin Wok, 718/2
Otiende, J. 53/3
Otoe, M. A. 236/3
Ottati Moteira, B. 29/1
Ottinger, 706/1, 708/3
Ouassa, A. 448/3
Oud, prof. dr. P. J. 48/3
Ouedraogo, G. 559/3
Oufkir, M. 202/3, 238/2/3, 590/3
Oughton, D. 637/3
Ould Daddah, M. 458/3, 459/1
Ould Mohammed Salah, A. 202/3
Oum Manorine, kol. 179/1
Outryve d'Ydewalle, P. van 636/1
Ovando Candia, A. 555/1/2, 556/1/3/foto, 557/1, 641/1/2/3, 642/1/2/3, 643/1
Owoesoe, V. 235/3
Öztürk, S. 397/2

P

Paardekooper, dr. P. C. 582/2
Paasikivi, J. K. 363/3
Paasio, R. 363/3
Pablo Pardo, dr. L. M. de 553/2/3
Pacheco Areco, J. 532/3, 533/1
Packard, D. 5913
Padmore, O. R. 429/2
Page, R. 700/1
Paine, T. O. 619/1/2/3
Paisley, dr. I. 385/1, 44913, 450/1/2, 452/3, 45311, 454/2/3, 770/2
Paker, K. 700/1
Palach, J. 403/1/2
Palley, dr. A. 162/2
Palme, O. 30/1, 593/1/foto, 747/2
Palomino, R. D. 171/2
Panggabean, M. 93/1/2, 425/3, 43112
Pant, K. C. 668/3
Paoletti, T. 448/3
Papadopoulos, G. 417/foto, 418/2, 443/1/3, 44412, 446/1/2, 448/3
Papaiannou, E. 419/3
Papandreou. A. 442/2, 443/1, 444/1, 44613
Parisis, A. 681/3
Park Tjoeng, Hie 239/2, 811/2/foto
Partridge, M. 384/1
Pasha, N. 624/3, 796/2
Pasternak, B. 295/3, 812/3
Pastrana Borrero, M. 257/1/2/3, 258/1/2
Patakos, S. 441/1, 447/1/2
Paternotte de la Vaillée, baron 327/3
Patil, S. K. 55/foto
Patil, V. 683/3, 684/1
Patolitsjew, N. 575/1
Patou, A. 439/2
Patras, L. 448/3
Patricio, R. M. 96/1, 463/1
Paula Oliva, F. de 17312
Paulsen, D. 816/1
Paulus VI, paus 33/3, 3712, 145/1/2, 146/3, 148/3, 149/1/2, 15413, 158/2/3/foto, 159/2/3, 233/1, 47611, 769/1/2/3/foto, 770/1/2/3, 79813, 80011, 809/3
Pavel, J. 403/2
Pavlicek. F. 403/2
Pearson, D. 1613
Pearson, L. B. 134/1/2/3/foto, 136/2, 614/1, 634/1, 64312
Peart, F. 700/2
Pede, G. 21511
Pée, W. 169/2
Peerenboom, A. 13/1
Peete, P. N. 463/3
Peeters, V. 799/1
Pelikan, J. 403/2
Pelnar, J. 402/2
Pelser, P. 460/3
Pena Gomez, J. F. 322/3
Penalosa Camargo, dr. E. 29/1
Penc, F. 402/3
Pengel, J. A. 427/3, 428/1/foto
Penningckx, W. 169/2
Penn Nouth 318/2, 751/2, 752/1
Pentti, A. 364/2
Peper, B 168/1
Pereira Manelli, D. 532/2
Perera, N. M. 399/1/3
Perera, R. S. 400/1
Peres, S. 128/3, 540/2
Perez, O. 257/1
Pérez Guilhou, dr. D. 29/1
Perez y Perez, E. 322/2
Perides, G. 446/3
Perin, Fr. 71/1, 133/2
Peron, J. D. 369/3, 370/1/2, 553/3, 554/2/3, 555/1
Peron, E. 370/1/2
Perriaux, dr. J. 553/2
Perry, R. 510/1
Persoons, Fr. 132/1, 133/1
Pervé, R. 729/2
Pétain, P. 723/2/3
Peter II, ex-koning 816/1/2
Peters, Th. 799/1
Petrasi, S. 319/2
Petri, E. 814/1
Petronia, E. O. 91/3, 92/1/2/3/foto, 152/1/2, 409/2, 410/1
Peynenburg, C. H. J. M. 244/3, 776/1
Peyton, J. 698/3, 700/1
Pflimlin, P. 724/2
Pham Van Dong 78/3, 79/1, 292/1
Pharoan, R. 414/1
Philip, A. 136/2, 687/2
Philipp, drs. E. P. 580/2
Phillips, C. 738/2
Piatkowski, W. 489/3
Piccioni, A. 187/2
Piccoli, F. 226/3
Piccolo, O. 814/1
Pickering, H. 80/1
Pierson, M. A. 133/2
Piller, J. 402/2/3
Pintado, V. X. 791/3, 792/1
Pinter, H. 814/1
Pinton, A. 122/1
Pipinelis, P. 127/3, 418/2, 445/3, 447/6, 448/1/2, 816/2
Piron, M. 132/3, 133/2, 499/3, 714/1
Pittermann, B. 215/3
Pius X, paus 145/3
Plas, M. van der 812/1
Plaza, G. 583/2
Plesjakow, P. 545/1
Plessis, A. H. du 464/3
Podgorny, N. 178/3, 263/2, 265/2, 288/2, 294/3, 330/3, 396/2, 397/3, 458/1, 480/2, 483/2/foto, 558/2, 656/2, 722/3, 723/1/foto, 744/3, 795/1
Pohanyar, S. M. M. 79/3
Poher, A. 762/2
Pohl, J. 260/1
Pohler, H. 445/2
Poignet, A. 237/1
Polacek, K. 402/2
Polak, mr. C. H. F. 69/2, 153/2, 213/1, 325/3, 326/1, 371/2, 740/3
Polanen, J. D. V. 153/2
Polednak, A. 403/1
Poliakoff, S. 16/3
Poma, K. 215/1, 729/2
Pompidou, mevr. C. 744/foto
Pompidou, G. 120/1/3, 121/1, 141/2, 238/2, 253/3, 267/1/2, 269/karik., 424/2, 436/1/2/3, 437/1/2/3, 438/1/2, 458/1, 477/1, 494/1/2/3, 495/1, 541/2, 612/1, 685/2, 687/2, 691/3, 721/3, 722/1/3, 724/3, 744/1/2/3/foto, 745/1/3, 795/1
Poniatowski, M. 269/1
Poonacha, C. M. 56/1, 66813
Popko, J. 523/3
Pors, H. 377/3
Porta, M. 173/2
Porter, R. 455/3
Portheine, mr. F. 775/3
Portier. V. 361/2/3
Posthumus, prof. K. 167/3, 168/1/2/3, 180/1
Poujade, R. 440/3
Poungui, A. 54/3
Pous, drs. J. W. de 50/3, 51/1, 551/1/2
Powell, A. C. 16/3
Powell, E. 385/2/3, 386/1, 387/foto, 389/2, 716/2
Pozharski, W. 709/1
Praag, J. ,A. van 4713
Pradith Tientham 319/1
Prats, J. 641/2/3
Presser, dr. J. 672/1/2/foto
Preti, L. 226/3
Prevatt, B. 42912
Prigione. G. 530/3
Princen, H. J. 431/2
Prior. J. 389/1, 390/1. 716/3
Procaccino, M. A. 47/1/2
Prom Thos 751/1
Pronteau, J. 760/3
Protopapas, H. 442/2
Provost, P. 141/1
Prudencio. J. 64311
Pulinckx, 'R. 141/1
Putman Cramer, mr. P. V. 200/2
Pym, F. 389/1, 390/1
Pijpers. 152/1

Q

Qaqish, F. 783/2
Qayum, A. 79/3
Queille, H. 687/3
Querido, prof. dr. A. 180/1

R

Rabemananjara, J. 384/3, 800/2
Rabenoro, C. 800/3
Rabi, S. 112/1/2, 175/1
Rabici, M. H. 105/3
Rabin, I. 252/2, 540/2, 543/3
Rackley, A. 352/1
Radlinsk, A. 523/3
Radoux, L. 774/1
Raeymaeker, mgr. prof. dr. L. de 208/3
Ragheb, M. A. 287/1, 508/3
Raghu Ramaiah, K. 668/3
Rahamim, M. 127/3
Rahman, A. 717/2/3, 718/1, 811/1
Rahman, M. F. A. 288/1
Rahoemi, A. ar- 111/2
Rai, D. P. 219/3
Raimbourg, A. 670/1
Rainier, prins 723/1/foto
Rajapakse, G. 400/1
Rajaratnam, S. 718/2
Ram. J. 56/3. 668/3
Ramangasovina, A. 800/2
Ramgoolam, sir S. 29/3
Ramos, P. 556/3
Ranitz, jhr. mr. J. A. de 740/3
Rao, J. 668/3
Rao, K. L. 668/3
Rao, V. K. R. V. 668/3
Raoul, A. 54/3, 55/1, 559/1
Rapaeki, A. 687/3
Rasidy, R. 800/3
Rassaa, A. 464/3
Ratnayake, K. B. T. 400/1
Raval, V. 156/3
Ravesteyn, W. van 687/3
Rawi, A. G. al- 107/3
Rawi, A. H. al- 107/1
Razak, A. 416/3, 432/1/2, 717/3, 718/1/foto, 732/1
Reagan, R. 706/3
Reale, O. 226/3
Rebelo de Sousa, B. 96/1, 380/3, 381/1
Reddy, B. G. 669/3
Reddy, K. V. R. 668/3
Reepinghen, van 715/1
Rees. dr. E. 619/3
Regtien, T. 182/1, 680/2
Remacle, L. 714/2
Remarque, E. M. 672/2
Rengelink, J. W. 568/3
Renger, A. 505/2
Renner, W. 584/1
Rensburg, M. C. G. S. van 464/3
Reque Teran, L. 643/1
Resampa, A. 384/3, 800/2
Restivo, F. 226/3
Reston, J. 115/3
Reuther, W. P. 688/1
Reve, prof. dr. K. van het 296/2, 812/1
Revueltas, J. 171/2/3
Rey, J. 26211, 484/3/foto, 485/1, 805/1
Rey, J. C. 396/1/foto
Reynaud, P. 685/3 723/1
Reaa Pahlevi, sjah 517/3
Riad, M. 190/2, 192/1, 251/1/2/3, 273/1, 288/3, 482/3, 483/3, 539/3, 610/1, 795/3, 797/3
Ribaki, F. 107/2
Ribicoff, A. A. 349/2
Ribitsjitsj, M. 329/3, 330/3

Ricci, N. 816/3
Richardson, E. L. 312/1, 795/3
Ricioeur, P. 477/2/3
Riddawi, D. 794/2
Ridder, W. de 812/1
Riddiford, D. 80/1
Riel, mr. H. van 421/3, 422/1, 726/3
Rifaat, K. el Dine, 797/3
Rifai, A. M. 286/3, 511/3, 512/2, 541/1, 626/1, 627/2/3, 628/2
Rifai, R. al- 112/3, 285/1
Rifai, Z. 628/2
Rifi, C. 238/1/2
Rihtniemi. J 363/3. 364/1
Rimalt. E. 128/3
Rimawi, K. al- 511/3
Ripamonti, C. 226/3
Rippon, G. 389/1, 390/1, 698/foto, 699/1, 792/1
Risquet, J. 572/1
Risopoulos, B. 133/2, 214/1, 486/2, 714/1
Robbins, dr. J. E. 89/2/3
Robinson, A. N. R. 429/2
Robo, D. 391/1
Rocard, M. 112/3
Rochat, A. 577/2, 578/3
Rochereau, H. 485/1
Rochet, W. 124/1/2, 761/1
Rockefeller, N. 90/1/3, 17311, 706/foto, 708/2/3
Röder, F. J. 501/3,
Rodrigues, C. 574/2
Rodrigues-Pereira, S. 47/3
Roethof, H. J. 78/1, 309/3, 662/1
Rogers, W. 5/3, 6/2, 49/3, 59/2, 113/foto, 12711, 144/1, 174/2, 250/1/2/3, 25111, 252/1/2/3, 254/2, 269/2, 270/2/3, 273/1, 299/2, 303/1, 307/2, 316/3, 318/2, 329/2, 334/2/3, 335/1/2/3, 437/1, 481/2/3/foto, 482/2/3, 483/2/3, 497/1, 535/2, 538/2/3, 539/2/3, 540/2/3, 541/1/2/3, 542/1/2/3, 543/1/3, 544/2, 609/2, 613/1/2, 625/1/2, 626/2/3, 629/3, 691/3, 767/2, 780/2, 809/3, 810/2
Rohan, D. M. 125/1/2/3, 126/1/foto
Rohwedder, dr. D. K. 523/3
Rojas Pinilla, G. 257/1/2/3/foto, 258/1/2
Rojer, H. 151/2
Rolin-Jaequemyns, R. 215/1
Rolon Anaya, M. 55612
Rompaey, R. van 71413
Romulo. C. P. 299/3
Rondagh, drs. F. E. M. L. 812/2
Roolvink, B. 39/2/3, 80/3, 212/1, 358/1/3, 368/3, 40611, 663/1, 695/2, 697/2, 806/2, 807/1
Roos, mr. F. 551/3
Roosevelt, F. D. 304/2
Rooyens, B. 812/1
Roppe, L. 83/3, 636/2
Rösch, O. 362/3, 363/2
Rose, sir D. 425/3
Rose, P. 675/2
Rosen, C. von 33/2
Rosenthal, P. 523/3
Rosenwasser, S. 192/2
Rosjtsjin, A. 566/2
Roskam, dr. K. L. 118/2
Ross, W. 700/2
Rosseels, M. 813/3
Rossi, P. 18712
Rougemont, D. de 813/2
Roussan, F. al- 511/3, 655/1, 783/1
Roy, M. 15413
Rozendal, S. G. M. 92/3, 153/2/3, 409/2/3
Rubin, J. 367/1/3/foto
Rubinstein, R. 812/1
Ruiter, C. M. de 581/2
Ruiz, C. 29/1
Ruiz Tejada, M. R. 322/3
Ruler, A. A. van 816/2
Rumor, M. 188/1, 189/1, 225/1/2/foto, 226/1/2/3, 227/1/2/3, 233/1/2/3, 247/2, 433/1 2/3, 435/1, 485/1, 522/1
Russell, lord B. A. W. 224/2/3/foto, 685/2
Rutgers van der Loeff-Basenau, A. 813/3
Ruygers, G. J. N. M. 208/2/3, 213/3

S

Saadawi, S. 576/1
Saadouni, L. 464/3
Saarto, V. 480/2
Saba, E. 784/3
Sabah, sjeik S. al. S. al 175/1, 653/2, 655/2
Sabhani, T. al- 781/2, 782/3
Sabir, M. 106/1
Sabra, A. S. 11112
Sabri, A. A. 285/1
Sabri, A. 287/3, 288/1/2, 541/1, 609/3, 795/3, 7971112
Sacharow. A. 29413
Sachs, N.' 672/2
Sadaka, N. 190/2/3
Sadat, A. 210/1, 273/1, 287/3, 288/2/3, 609/1/3, 795/3, 796/1/2/3/foto, 797/1/2/3, 798/1
Sadek, gen. M. A. 288/1, 653/2, 654/3
Sadovsky, S. 402/2
Sadr, M. el- 527/1
Saeger, J. de 43/2/foto, 70/1/2, 169/3, 682/1
Sagini, L. 53/3
Sahm, U. 193/3, 194/1/3
Saho, M. L. 576/3
Said, H. M. el- 797/3
Said, N. 284/3
Saïd, Q. bin 792/3, 793/1
Said, S. I. H. 239/3
Saifoeddin, O. A. 338/1
Saint-Pierre, G. 615/3
Saint-Remy, A. 133/2
Sakata, M. 80/1
Sakil, F. 655/1
Salah, A. 783/1
Salah, A. B. 459/2/3/foto, 608/2
Salam, S. 784/1/2/3/foto
Salazar de Oliveira, A. de 688/1/2/foto
Saldon, gen. J. P. 643/1
Saleh, A. Z. el-A. 797/3
Salisbury, H. 355/1
Sall, A. C. 239/3
Sallam, A. 797/3
Salomé, S. Z. 359/1, 360/2
Saman, A. al- 111/1/2, 414/2
Samarai, A. S. al- 112/3, 285/1
Samater, I. M. 239/3
Samater, M.A. 239/3
Samueloff, S. 127/1
Sambanthan, V. T. 717/3
Sambaur, Y., zie Yem Sambaur
Samkalden, dr. I. 165/1, 375/3
Samper Gnecco, dr. A. 29/1
Samuelson, prof. P. A. 814/2/foto
Sanayake, M. 400/1
Sanchez de Losada, A. 643/1
Sande, R. van de 47/3, 48/1
Sandys, D. 279/2/3
Sanger, E. 568/2
Sanjivayya, D. 239/2, 668/3
Sanmugathasan, 399/1
Santa Cruz, M. Q. 555/2, 556/1/2/3, 557/1, 641/2
Santos, M. dos 381/1
Santos, F. de los, 322/1
Santos, R., kard. 769/2/3, 770/1
Sapir, P. 128/2/3
Sapir Y. 128/3, 544/foto
Saqr bin Mohammed al Qasimi, sjeik 394/2
Saragat, G. 187/2, 226/2, 521/3, 522/3, 723/1/foto, 809/3
Sardon, T. S. 717/3
Sarin Chhak 751/2
Sarkis, E. 78412
Sarmento, S. 154/2
Sarraute, N. 14/2
Sartawi, I. 625/2, 62613
Sartre, J. P. 478/1, 76113
Sassen, E. 48412, 48511
Sassine, M. 784/2
Sato, E. 5/1/2/3/foto, 6/1/2/3/foto, 8/1/2, 9/2, 8011, 747/2
Satoj, I. 8011
Satpathy, mevr. N. 66813
Sattori, F. 642/3
Sauma, E. 78413
Sauvageot, 761/2
Sa Viana Rebelo, H. J. de 9611
Savitch, B. 31413
Sawadogo, A. 2913
Sayeh, A. H. al 511/3
Sayyat, M. H. al- 288/1, 747/3
Scammon, R. M. 707/2
Scarascia-Mugnozza 77411
Schacht, H. 688/2/3
Schaffner, H. 3011
Schaik, dr. Th. E. E. van 43/1, 80811
Schakel, M. W. 6912, 139/1
Scharoun, dr. H. 814/2
Schat, P. 68012
Scheel, W. 22/1, 66/2, 67/1, 86/1, 88/1, 274/2, 275/foto, 491/1/2, 492/1/3, 493/1/3, 494/1/2, 495/1, 502/1, 503/2/3, 504/1/2/3, 513/1/2/3, 514/1/2, 515/2, 516/2, 531/3, 532/2, 774/3, 785/1/2/foto, 786/1/2/3
Scheffer, prof. dr. C. F. 181/1
Schendel, A. van 812/1
Scherer, K. 812/1
Scherer, V. 154/3
Scheuer, 47/2
Scheyven, R. 517/2
Schiller, K. 88/1, 489/3, 49411, 505/2, 519/2, 520/1/2/3, 521/1, 764/3
Schiller, U. 296/2
Schillebeeckx, E. 799/3
Schiltz, H. 70/1, 778/3
Schlesinger, J. 814/1
Schlingemann, mr. J. F. G. 311/1
Schmelzer, W. K N. 3812, 40/1/2/3, 166/1, 199/2. 601 3. 680/2. 725/2
Schmid. C. 49411
Schmidt, A. M. G. 813/3
Schmidt, H. 475/2, 476/1, 494/1, 495/1, 505/1/2
Schnell, P. 50611
Schoeman, B. J. 464/3
Schoeman, H. 464/3
Scholten, mr. W. 32613, 775/1/2/3
Scholten. mr. Y. 42013
Schramme, J. 75313
Schröder, G. 502/3, 515/2
Schroyens, M. 729/2, 778/3
Schrijver, de 788/2
Schuitemaker. W. J. 213/3. 312/3. 377/2
Schulz, P. 50112
Schumacher, K. 66/2
Schumann, M. 22/1, 5211, 250/1, 254/1/2, 26712, 26811, 269/2, 292/2, 389/2, 436/1, 437/1, 438/1/2, 494/1/2, 731/2/3, 772/2/3, 773/1
Schurer, G. 45611
Schuring, dr. H. 165/2, 168/1/3
Schussler, G. 19313
Schut, ir. W. F. 23/1/2/3, 24/1, 406/2, 40711
Schut, prof. mr. G. H. A. 579/2
Schutz, K. 87/1, 50512, 516/2
Schutz, W. 504/3
Schwarzenbach, J. 665/1/2
Schweitzer, P.-P. 17/foto, 181112
Scott, H. 4711, 318/3, 481/1, 706/3
Scrinzy, dr. O. 18912
Seale, B. 349/foto, 350/3, 352/1, 367/3
Sebai. O. 794/3
Sebatware, A. 96/1
Seck. A. 239/3
Seddik, M. Ben 590/2
Sedki, A. 79713
Sedney, J. 15212, 427/1/2
Seeiso, M. 237/2
Segers, P. W. 84/1, 151/1
Segni, prof. A. 187/1/2
Segokgo, M. K. 2911
Seid, M. A. A. 80013
Seip, H. 683/1
Sembereka, R. J. 80/1
Semega-Janneh, H. O. 576/3
Semjonow, W. 86/2, 49211, 54511, 546/1/2/3
Sen, T. 66813
Senanayake, D. 399/1/2/3
Sendic, R. 53213, 533/1
Sene, A. 239/3
Senghor, L. S. 28/1, 239/3, 559/3, 698/1, 754/1
Seniwi, M. 793/3
Senoussi, A. A. el 589/2
Senoussi, B. 23811
Seper, F. kard. 158/3, 15911
Seraj, I. M. 7913
Serat, A. S. 79/3
Seret, mr. A. 568/3
Serrano. J. de 20111
Serrette, J. 429/1
Servais, L. 13312, 499/2, 500/1/2, 570/1, 714/2
Servan-Schreiber, J. J. 121/3/foto, 12213, 12412, 440/2/3, 443/2/3, 444/2, 49511, 762/1/2
Servit. Z. 403/1
Servotte, prof. H. 583/1
Serzin 10712
Sethi, P. C. 66813
Sewastjanow, V. 617/3
Seynave, M. 32713
Shaabi, F. A. L. 112/2, 414/3
Shaabi, Q. 112/2, 414/3
Shabbaz, B. 351/1
Shafei, H. 28713, 288/2, 654/3, 795/3, 797/2
Shah, K. K. 668/3
Shahi, A. 125/1
Shahin, R. 191/1
Shaker, Z. Ben 509/1, 510/3, 511/3, 625/2, 62712
Shako, J. L. M. 53/3

Shamgar, M. 125/3
Shami, A. M. al- 414/2, 655/2
Shami, J. al- 51113
Shapira, M. H. 128/3
Shapira, Y. S. 128/3, 544/foto
Sharaf, S. al- 628/2, 655/1
Sharaf, S. 288/2, 797/3
Sharef, Z. 12813
Sharett, M. 62413
Sharif, A. 112/3, 28511
Sharma, S. D. 55/2
Sharp, M. 61411, 673/3, 73712
Shastri, B. P. 75/1
Shemtov, V. 128/3
Shepherd, lord 382/1, 470/1
Shinde, A. P. 668/3
Shin Tai Hwan 239/2
Short, E. 700/2
Shukla, V. C. 668/3
Shweirib, S. 10412
Sianard, C. M. 55/2
Sidra, M. 10611
Sidros, P. 476/3
Sierra, J. A. 218/1
Sihanoek zie: Norodom Sihanoek, Prins
Sik, O. 403/1/2
Siles Salinas, L. A. 55511
Silinpna, M. 448/3
Silva, C. R. de, 399/1/3, 400/1
Silva Sanches, R. A. da 9611
Simango, U. 381/1
Simon, B. 403/1/2
Simonet, H. 132/1, 2591213, 65813, 71411, 778/3
Simpson, dr. R. 451/1
Sinada M. 105/3, 106/1
Singh, C. 21912, 669/2/3
Singh, C. N. 668/3
Singh, D. 668/3, 669/1
Singh, G. 219/2
Singh, H. 7511
Singh, K. 21911
Singh, K. 668/3
Singh, R. S. 55/2, 56/1, 66913
Singh, S. 668/3
Singh, S. D. 218/3
Singh, S. F. 21813, 219/1/2
Singh, S. S. 668/3
Singh, T. N. 684/2
Singhateh, K. 576/3
Sinha, S. 66813
Sinzogan, B. 27/3, 606/2
Sips, H. 16811, 18012
Siracuse, 64112
Siriwardene, M. 40011
Sirri, M. H. 107/1/3
Sirks, G. J. 48/1
Sisco, J. 25012, 254/3, 273/1/2/3/foto, 481/1, 542/2
Sisowath Sirik Matak, prins 177/1, 17812, 17911. 751/1/2
Sitnin, V. 297/3
Siyad, M. 384/2/3
Sjafroeddin, 9412
Sjahrir, S. 94/2
Sjatalow. W. 5713, 58/1
Sjazar, Z. 12812
Sjchoekin, A. 54511
Sjelepin A. N. 23211, 265/1/2
Sjelest, P. 401/foto, 40412
Sjolokow, M. 812/3
Sjonin, G. 58/1
Skupa, J. 4812
Slagter prof. mr. W. 165/1
Slaoui, D. 238/2, 590/2
Slegers. G. 83/1/foto, 14013, 37813
Slim, T. 175/1
Slim, W. J. 816/3
Sloane, dr. M. 77012
Smallenbroek, J. 40512, 40611
Smirnow, A, 339/1
Smith, A. 718/2
Smith, A. P. 224/2
Smith, D. 38411
Smith, G. 533/foto, 545/1, 546/1/3
Smith, I. 161/1/foto, 162/3, 383/2/3, 384111 foto, 46213, 703/2, 716/2
Smith, L. 384/1
Smith, M. 814/1
Smith, P. 38411
Smrkovsky, J. 403/1/2
Snoy et d'Oppuers, J. 778/2
Snijders, drs. M. L. 664/2
Snyers d'Attenhoven, A. 71411, 741/1
Soedirgo, 93/2
Soedomo, 93/1
Soeharto, gen. 76/1/2, 9311, 95/2/3, 416/2/3, 429/3, 431/1, 432/1/foto, 677/2/3/foto, 678/1/2, 679/3/foto, 680/1/2/3, 68111, 770/3
Soe Hwan Kim, S, kard. 76911
Soekarno, ir. 56/2, 931213, 94/1/2, 95/1, 416/1, 429/3, 430/1/2/3/foto, 678/2/3, 693/3
Soekendar, S. 93/1/3
Soeliman, A. 10611, 176/3, 80013
Soemantri. 95/1
Soemitro, 93/2, 94/2
Soepardjo, 432/1
Soerono, 43112
Soeslow, M. 265/1/2, 35311, 746/1/foto
Soetardio, 93/2
Soetowo, 1. 9413, 9511
Soevanna Phoema 177/1, 203/1/3, 204/1/2/foto, 205/2/3, 206/1/3, 319/1/2, 749/3
Soevannoevong, prins 205/3, 20611, 29211, 31911
Soglo, Ch. 26/3, 27/1/2
Sokolow, T. 29713
Solano Lopee, M. 161/1
Soliman, M. S. 797/3
Solsenitsjin, A. 295/1/2/3, 296/1/3, 297/1, 812/2/3, 813/1/2/foto
Somer, P. de 649/2
Someren-Downer, mevr. G. V. van 421/2/3/foto, 422/3
Son, drs. L. J. M. van 3811, 4111, 326/1
Son Ngoc Thanh 290/3, 751/1
Sopsainana, prins 31911
Sorabi, A. W. 7913
Sorm, F. 403/1/2
Souchal, R. 44013
Soufane, S. 794/3
Soulié, M. 122/1
Soulioutou, mevr. S. 417/3
Soumare, D. 239/2
Soumokil, dr. Ch. R. S. 678/2
Sourdis, E. 257/3, 258/1/2
Souza, P.-E. de 27/3, 234/1/2/3, 60612
Sow, D. 23913
Spaak, P. H. 44013
Spacek, J. 403/1/2
Speckmann, J. D. 143/1
Spek, A. G. van der 43/1, 309/1/2, 311/2
Speleers, H. 358/3, 359/1
Spinelli, A. 485/1, 48611
Spit, W. J. L. 58012
Spock, dr. B. 30813
Sprenger, J. 182/3
Spreti, K. Graf von 529/3, 53013, 531/1/2, 532/foto
Springer, A. 50513, 506/1/2/3
Sprockel, J. Th. 152/1/2
Spuhler, W. 30/1
Spychalski, M. 144/2
Staercke, R. de 141/1, 150/2/3
Spoor, drs. A. S. 663/3
Spuy, J. van der 46211, 46413
Stalder, M. 44611
Stalin, J. W. 10213, 398/1
Stam, T. 18213
Stanbury, R. 9611
Stap, T. v. d. 799/1
Starakis, J. 442/2, 443/1/3, 44413
Staribacher, J. 362/3
Starr, S. 812/2
Statius Muller, W. 15212
Stee, mr. A. van der 99/3, 100/1/3, 375/3, 422/2
Steenkamp, prof. dr. P. A. J. M. 100/2, 14712, 20011, 37612, 798/3
Stempels. mr. A. 56813. 66312, 66412
Stennis, J. 349/2
Stepalrow, W. I. 35612
Sternberg, J. (von) 4811
Stevens, S. 33/2, 239/1, 693/2
Stevenson 706/2
Stewart, D. 385/1
Stewart, M. 3513, 144/2, 163/1, 250/1, 470/1, 564/3, 69012. 73113
Stexhe, P. de 13312, 26012
St. George. A. 4261213
Stheeman, mr. U. W. 664/3
Stienen, Ir. J. A. C. 11013, 119/3
Stoel, mr. M. van der 310/1, 444/3
Stoessel, W. 49/1/foto, 50/1/2
Stofberg, Z. 461/1
Stoitschkoff, G. 576/3
Stokes, C. B. 4712, 35012
Stokman, J. G. 68813
Stokowski. L. 670/1
Stokvis, J. J. F. 664/2
Stoltenberg, G. 502/3, 503/2, 506/2, 785/3
Stoph, W. 65/3, 66/1/3, 67/1/2/3, 193/1/2/3/foto, 194/1/2/3, 195/1/3, 197/3, 229/3, 230/1/2/3, 231/1, 471/1/2/3, 472/1/2/3, 473/112, 474/1/3, 492/2/3, 505/2. 779/1
Storelli, A. 439/3
Stotijn, J. 24011
Stracke, D A, 20813
Straelen-Van Rintel, mevr. van 169/2
Sträng, G. 30/1, 262/2, 683/2
Strauss, F.-J. 230/1, 475/1, 502/2/3, 50612, 51512, 51611
Stray, S 44813, 683/1
Stroessner, A. 172/3/foto, 173/1/2
Strong, A. L. 240/2
Strougal, L. 401/1/foto, 402/2/3, 404/1, 779/1
Struye, P 34711, 48613, 681/2, 698/2
Stutzer, W. 633/3
Stuijvenberg, drs A van 11912, 37513, 378/1
Suadi 9312
Subasinghe, T. B, 400/1
Subramaniam, C. 55/2, 5612, 668/2
Suenens, L. J. kard. 14912, 158/2/3, 159/1/3, 360/3, 799/3
Suk, J 403/1
Sulek, M 403/1
Sullivan. W. 30213
Sulzberger, C. L. 43612
Sunay, C. 108/1, 397/1/2/3, 39811
Sundarayya, P. 22012
Surie, J. 240/2
Suzman, mevr. H. 461/2/foto
Svitak, I. 403/2
Svoboda, L. 401/foto, 402/3, 404/1/foto
Swaelen, Fr. 1311, 24512
Swank, E. C. 748/3
Swarte, A. de 1313
Swigert, J. 241/1/2/3/foto, 24213
Switala, K. 52313
Symington, S. 204/3, 20511, 302/3
Symnes, H. 273/3
Szell, G. 67213
Szyr, E. 523/3

T

Tabou, M. al- 800/2
Taft, W. H. 706/2
Tagmac, M. 397/3
Tahami, M. el- 288/2
Taher, D. 107/2
Tahiri, M. 238/1
Taieb, Z. 339/1
Taimur, sultan S. bin 792/3
Taimur, S. T. bin 793/1
Taix, G. 762/1
Takeiri, Y. 8011
Takriti, H. al- 107/1/3, 109/1/3, 175/1, 176/1, 285/1, 780/1
Takriti, S. H. al- 107/1, 780/1
Talabani, J. 108/2, 284/1
Taleb, A. 576/3
Taleb, H. 111/1
Talhouni, B. 175/3, 287/3
Tallgren, K. O. 480/1/2
Tamer, H. 107/1
Tammaela, kol. T. 679/3
Tanaka, K. 137/1
Tanassi, M. 226/3
Tans, J. G. H. 378/2
Tan Siew Sin, 717/3, 718/1
Tanumafili II, M. 719/1
Tarud, 56212
Tash, A. K. 511/3
Taufa'ahau Tupou IV 432/3
Taviani, P. E. 226/3
Tawil, M. al- 175/1, 176/1
Tchoungi, S. P. 640/3
Tell, W 780/3, 782/3, 783/1/2/foto
Telli, D. 54/2, 703/2
Temenggong Jugah, T. S. 717/3
Tennekoon, T. B. 400/1
Tepavae, M. 328/2, 330/2, 392/3, 517/3, 649/1
Terwagne, Fr. 499/2, 51811
Tewfick, D. 109/3
Thadden, A. von 505/1, 51513
Than, P. T. 206/3
Than Tun, T. 665/3, 666/1
Thang, T. D. 96/3
Thani, Khalifa ben Hamad al- 394/2, 560/2
Thant, Oe 10/3, 36/1, 37/2, 76/1, 77/1/2/3, 107/3, 124/3, 127/1, 144/1, 161/3, 163/1, 250/1, 253/3, 254/1, 276/1, 291/2, 292/2, 394/3, 395/1/2/3, 417/1, 419/2, 469/2/3, 483/1, 497/1, 528/3, 533/3, 539/2, 544/2/3, 633/2/3, 634/1, 704/2, 732/1, 737/3, 753/1, 754/1, 795/2
Thatcher, M. 389/1, 390/1
Thawr, L. al 111/1
Thema, B. C. 29/1

Theodorakis, M. 443/2/3, 444/1/2/3/foto, 446/3
Thi, D. 96/3
Thiam, H. 239/3
Thiel, mr. F. J. F. M. van 169/1, 569/2, 722/2, 726/1, 756/1/foto
Thienen, F. W. S. van 48/1/2
Thierry-Lebbe, A. 29/3
Thieu, N. V. 300/3, 316/2/3, 735/3, 749/3, 765/3, 766/2, 767/1, 810/3, 811/3
Thiounn Mumm, 751/2/3
Thiounn Prasith, 751/3
Thom A. el- 106/2, 800/3
Thomas, G. 700/2
Thomas, P. J. M. 390/1
Thomassen, W. 117/3, 696/1
Thompson, L. E. 545/1
Thompson, sir R. 299/3, 300/1
Thomson, G. 162/3, 700/2
Thorn, G. 444/3
Thornley, sir C. 466/2, 467/3
Thorpe, J. 715/1/2
Thorsteinsson, E. 665/1
Thurmond, S. 651/3
Thijn, drs. E. van 43/1, 118/1, 214/1
Tidemand, O. G. 448/3, 683/1, 792/1
Tiesko, A. L. 480/2
Tikhwinski, S. 355/1
Tilanus, drs. H. 165/2, 168/1/3
Tillon, C. 760/3, 761/1
Tim Nguon, 751/2
Timonen, E. 364/2
Timosjenko, S. K. N. 240/2/3/foto
Tinbergen, prof. J. 643/2/3, 646/2
Tindemans, L. 132/3
Tito, mevr. J. 810/foto
Tito, J. B. 325/1, 328/1/2/3, 329/1/2/3/foto, 330/1/2/3, 335/1, 364/3, 434/2, 517/3, 528/2, 540/2, 649/1, 681/2, 692/1/3/foto, 693/1/3, 795/1, 810/1/foto, 816/1/2
Tjakaradipoer, 93/1
Tjeerdsma, P. 580/2
Tjondronegoro, S. 76/2
Tjokroaminoto, A. 95/3
Tlass, M. 794/1/2
Toepfer, dr. A. 812/1
Toertsjin, V. F. 294/3
Toh Chin Chye, 718/2
Toko, M. 448/3
Toloebko, W. 355/2
Tomal, Z. 523/3
Tombalbaye, F. 201/3, 202/1, 558/3
Tombe, mr. J. H. des 164/3
Tomic, R. 561/1, 562/1/3, 563/foto
Toofan, K. K. 218/3, 219/1
Toom, W. den 244/3, 245/1, 421/3
Torres, C. 258/2
Torres Gonzales, J. J. 556/1/3, 641/1/2, 642/3/foto, 643/1
Toupin, N. 615/3
Toukan, A. 508/3, 628/2, 655/1, 782/3, 783/2
Touré, A. 28/2
Touré, M. 239/2
Touré, S. 239/2, 607/1, 753/1/3, 754/1
Tournier, M. 813/2
Toxopeus, mr. E. H. 421/foto, 776/3
Tra, V. B. 29/3
Traikow, G. 82/2
Tran Van Don 298/2
Traore, B. 28/1
Trebitsch, G. 506/1
Trejos Fernandez, J. J. 156/1, 425/1
Trejos Fonseca, D. 425/1
Trendota, J. 523/3
Treumann, O. 812/1
Tri, gen. D. C. 315/1, 316/2, 318/1/2
Trnka, J. 48/2
Trocet, L.-E. 788/2
Troeger, H. 520/3
Trojanowski, O. 9/1
Tromp, F. J. 92/3, 409/2
Trudeau, P. E. 88/3, 89/3, 617/2, 675/1/2/3, 722/3, 737/2
Trujillo, R. L. 321/1, 324/3
Truman, H. S. 367/1, 650/1
Tryfonidis, C. 419/2
Tsarapkin, S. 85/2
Tschudi, H. P. 30/1
Tsedenbal, Y. 779/1
Tsellos, E. 448/1/3
Tsheko, T. 29/1
Tsiebo, C. 384/3, 800/2
Tsjeng Heng 179/1, 289/1, 752/3
Tsjiang Kai-sjek 810/3, 811/3
Tsjiang Tsjing-kuo 144/3, 810/3
Tsjien Hsue-Sjen 621/foto
Tsiranana, P. 384/3, 640/3, 800/2
Tsjoe En-lai 8/2, 79/1, 337/1/foto, 344/1/2, 353/2, 354/2, 507/3, 607/2, 737/1/foto, 743/3, 744/1, 764/1
Tsjoeng Nai Hyoek 239/2
Tsolow, T. 391/3
Tsoukalas, A. 448/3
Tubman, W. 239/1/foto
Tueni, G. 784/2
Tulder, L. A. J. van 208/3
Tunik, I. 125/2/3
Tuominen, E. 480/2
Turcios Lima, L. 217/1
Turgut, M. 397/1
Tuyen, T. D. 96/2
Twardowski, A. 296/2/3/foto, 297/1, 813/1
Tydings, J. D. 706/2
Tijen, ir. W. van 812/1

U

Uchida, T. 80/1
Udink, B. J. 77/2, 311/2/3, 415/2, 421/1
Uitterhoeve, W. 165/1
Ukpabi, A. 466/1
Ulbricht, W. 66/1/2/3, 67/1/2/3, 194/3, 195/3, 230/2/3, 231/1/2, 456/2, 472/1, 473/3, 474/1
Ulsen, H. van 813/3/foto
Um Sim 751/2
Ung Krapun Phkar 751/2
Ungaretti, G. 812/2
Un Tramuch 751/1
Unruh, F. von 816/3
Urbani, G. 48/2/3
Usman, J. 95/1/2
Utrecht, prof. E. 430/3
Uyl, J. den 40/3, 42/2, 118/1/2, 166/1, 199/2, 311/3, 312/1/3, 375/3, 377/2, 378/2, 601/3, 680/3, 725/1/2/3, 774/1
Uys, D. C. H. 464/3

V

Vaes, E. 636/2
Vajpayee, A. B. 57/1, 683/3
Valade, J. 762/1
Valderrama, F. de 611/3
Valdes, G. 563/1, 574/1, 583/3, 584/1
Valencia, L. 258/3
Valera, E. de 810/2
Valle, J. J. 370/2, 554/3
Vallejo, D. 586/2
Vallon, L. 121/1
Vallainc, mgr. F. 149/1
Vanacker, V. 169/2
Vanaudenhove, O. 214/3, 313/2/3
Vandamme, F. 294/1
Vandekerckhove, R. 133/2, 347/1, 348/1, 486/3, 658/3
Vanderbergh, J. 812/2
Vandenbunder, A. 729/2
Vandepitte, prof. D. 649/2
Vanderpoorten, H. 214/3, 215/1
Vandewiele, M. 682/1
Vandor, A. 553/2, 554/3
Vang Pao 206/2
Vanheuten, R. 52/2
Vannes, G. 169/2
Vargas, G. 223/2
Varras, K. 783/3
Vasconcellos, mgr. D. C. 154/3
Vásquez, R. E. 553/2/3
Vasiliu, T. 640/3
Veenendaal-van Meggelen, mevr. Ph. van 378/2
Veerman, dr. A. 138/2, 139/1, 375/3, 405/3, 407/2
Veiga Simao, J. 96/1
Velasco Alvarado, J. 603/3, 604/1, 605/1, 641/1
Velasco Ibarra, J. M. 584/2/foto, 585/1/2
Velde, R. van de 408/2/3, 812/2
Velden, R. van der 813/3
Veldkamp, dr. G. M. J. 99/3, 118/3, 405/1
Ven, mr. J. J. M. van der 164/3
Vendroux, J. 121/1
Vennamo, V. 249/2/foto, 363/3, 479/2/3
Venzky, G. 736/1
Verbelen, R. 757/3
Verdam, prof. P. J. 101/1, 184/1, 213/3, 214/1, 755/1
Verhagen, prof. dr. ir. C. J. D. M. 181/2
Verhasselt, J. 169/2
Verhoeve, dr. J. 659/3
Verhoeven, M. 814/1
Veringa, G. H. 163/2, 164/1/3, 165/2/3, 166/1/2, 167/2/3, 168/1, 180/3, 181/1, 184/1/2
Verkuyl, prof. dr. J. 138/1, 407/1/2
Verlackt-Gevaert, M. 682/2
Vermeersch, E. 729/2
Vermeylen, P. 245/2, 327/3, 379/2, 714/3
Verolme, C. 243/3
Verroken, J. 133/2
Verrijn Stuart, prof. G. M. 48/3/foto
Verschave, J. 43/2, 44/1/3
Verweij-Jonker, dr. H. 551/3
Vesaas, T. 240/3
Vetter, H. 231/3, 232/1, 474/2, 785/2
Via Siliz, gen. J. 643/1
Vigeveno, M. F. 740/3
Viglianesi, I. 226/3
Viljoen, M. 462/1, 464/3
Villa, R. E. 171/2
Villiers Graaff, Sir de 461/2/3
Villot, J. kard. 149/1/2, 798/2/3
Virata, C. 156/3
Visser, drs. E. C. 309/1, 661/3
Visser 't Hooft, dr. W. A. 15/2
Vivian, C. T. 350/3
Vlachos, G. 447/2
Vlek, H. 812/2
Vlekke, prof. dr. B. H. M. 672/3
Vlerick, prof. A. 294/1/2, 649/3
Vlies, F. de 552/2
Vliet, W. G. F. van 405/1
Vokaer, R. 729/2
Vollenhoven, P. van 12/3
Vondeling, A. 100/1, 117/foto, 119/3, 139/3, 243/3, 244/1, 311/3, 377/3, 725/3
Voogd, J. J. 43/1
Vorster, B. J. 461/1/2/3, 462/2/3, 463/1/2/3/foto, 464/3, 689/1
Vos, H. 358/2/3
Vos, R. de 714/2
Vos van Steenwijk, dr. J. E. baron de 325/3
Vosnesenski, A. 813/2
Vossen, J. 552/1/2
Vranckx, A. 140/3, 408/3, 552/1/2, 757/2, 808/1/2/3, 809/1
Vreede, C. 200/2
Vreven, A. 52/2
Vrolijk, mr. M. 40/1/3, 118/1, 568/3
Vroon, mr. A. C. 200/2

W

Wagner, C. 89/2
Wagner, R. 47/2
Wahab, Z. A. 107/1/3
Walczak, S. 523/3
Waldbrunner, K. 362/2
Walder, H. 271/2
Waldheim, K. 188/1, 546/2
Wali, A. 128/3
Walker, H. 80/1
Walker, P. 389/1, 390/1, 699/3, 700/1
Wallace, G. 71/2, 706/3
Walraven, R. 103/1
Walsh, L. 765/1
Walsum, mr. G. E. van 755/1
Wamafma, A. R. 76/2
Wannous, M. 794/3
Ward, B. 645/1
Ward, C. 29/2
Wardhana, A. 77/2, 95/1/2
Warhaftig, Z. 128/3
Waring, F. W. 464/3
Warnke, H. 231/3, 232/1, 474/2
Warren, H. 813/2
Watschkoff, M. 576/3
Wayne, J. 814/1
Weber, H. S. 142/3
Wechmar, R. von 494/2, 514/1
Weden, S. 26/1
Wedgwood Benn A. 274/2, 386/1, 700/2
Weert, F. de 602/3
Wehner, H. 67/3, 86/2, 193/1, 194/1, 230/2/3, 505/2
Weichmann, dr. H. 501/2
Weiner, L. 367/1, 368/foto
Weizmann, E. 128/3, 576/2
Wendum, J. 729/2
Werner, P. 771/1/2/3, 772/1/2, 790/3
Wertheim, dr. W. F. 680/2
Wessin y Wessin, E. 321/1/2, 322/3, 323/2/3, 324/3
West, H. W. 452/3
Westerhout, Th. J. 727/2/3
Westermarck, N. 364/2
Westerterp, drs. Th. E. 42/3, 43/1, 163/3, 661/2

Wet, C. de 462/1, 464/3
Wex, H. 502/3
Wheeler. E. 652/3/foto
Whitelaw, W. 389/1/3
Wichterle, O. 403/1
Wickman, K. 3011
Wiebenga, drs. H. 199/3, 243/3, 725/3
Wiegel, H. 69/3
Wieme, D. 13/1
Wierenga, H. 42/2
Wiersma, K. 325/3/foto, 326/1
Wigbold. H. 663/1
Wigny, P. 133/2
Willebrands, J. 159/1, 798/3, 799/3
Willems, Fr. 52/2
Willems, J. M. 163/3
Williams, dr. E. 425/3, 427/2, 42812, 429/2, 574/1
Williams, S. 700/2
Willoch, K. 448/3, 682/3, 683/1
Wills, sir G. 283/1
Wilopo, 95/3
Wilson, D. 205/1
Wilson, H. 33/2, 144/2, 162/3, 204/2, 253/3, 269/karik., 282/1, 318/3, 385/1/2, 386/1/2, 387/3, 388/1/3/foto, 453/3, 466/2, 468/3, 469/1, 533/2/3, 689/1/2, 690/2, 700/1/2, 701/1/2, 715/2/3, 716/1, 723/1, 803/1/2, 804/2
Wilson, W. 304/2
Wing, J. van 688/3
Winiewicz, J. 87/2/3, 489/1/3/foto, 49013, 491/2, 785/1, 786/1
Win Maung. Oe 667/1
Winogradow, S. 288/2, 796/1
Winogradow, W. 796/1
Winter, A. de 215/1
Winzer, O. 66/3, 456/2/3, 474/1
Wirahadikoesoemah. O. 93/1
Wirjasoepoetra 93/2
Wischnewski, H. J. 505/2, 506/1
Withalm, H. 216/1, 362/2
Witsen Elias, jhr. mr. G. 143/1
Witteveen, H. J. 21/3, 22/1/3, 38/1, 39/1/2, 40/1/3, 68/3, 69/1/2, 243/3, 244/1/2, 596/2/3, 602/1, 695/2, 722/2, 725/2, 772/3, 773/1. 775/1. 807/1
Wold, A H. 335/2
Woldehawariat, T. 235/2
Wolff, L. 437/2
Wolff, prof. dr. P. de 740/1
Wolkers, J. 680/2
Wolkow, W. 58/1
Wolters, drs. P. A. 213/3
Wong Lin Ken 718/2
Wood, R. 698/3, 700/1
Wrathall, J. 384/1
Wright, J. kard. 798/3
Wttewaal van Stoetwegen, freule mr. C. W. I. 72512, 755/3, 756/1/foto
Wulf. H. de 201/2
Wyckerheld Bisdom, mr. C. R. C. 580/2
Wpatt, W. 38512
Wyk Louw, N. P. van 672/3
Wynen, dr. J. 5211, 314/2, 552/2/3
Wyszinski, S. kard. 457/3
Wytema, mr. H. J. 118/1, 213/3

X

Xavier, prins 68/1
Xuan Thuy 765/2/3, 767/2/foto, 7681213

Y

Yablonski, J. 74/3/foto
Yafi, M. S. 112/3
Yaftali, A. 79/2
Yahia, A. 112/3
Yahia, T. 107/1, 780/3
Yahya, A. R. 628/2
Yaker, L. 464/3, 587/3
Yamanaka, S. 80/1
Yamani, A. el- 508/2
Yamani, A. Z. 560/3, 576/1
Yamani, M. al 577/2
Yameogo, M. 559/3
Yata, A. 238/1/2, 590/3
Ydigoras Fuentes, gen. M. 216/2
Yem Sambaur 179/2, 732/1, 736/3, 749/1/3, 751/1/2
Yen Tsjia-kan 810/3
Yerna, J. 570/1
Yhombit, J. 54/2, 236/3, 559/1
Yifru, K. 34/1
Yim Tsjoeng Shik 239/2
Yok Nyuk Lin 718/2
Yon Sosa, M. A. 216/3
Yost, C. 382/3
Youla, N. 753/2
Youlou, F. 54/1, 237/1
Young, R. 308/3
Yousifi, S. al- 109/3, 285/1
Youssef, T. I. 127/3

Z

Zabine, A. al- 655/1
Zachary, O. 53/3
Zagari, M. 226/3
Zahedi, A. 108/1
Zahradnik, J. 402/2
Zahraoui, M. M. 80013
Zahrour, A. 626/3
Zaid bin Sultan, sjeik 394/2
Zaki, H. A. 797/3
Zaki, F. M, 288/1
Zamjatin, L. M. 250/2, 265/1, 354/1
Zapheiropoulos, D. 441/2
Zappas, S. 448/3
Zarco, I. 217/1/3
Zatopek, E. 403/1
Zawada, E. 52313
Zayed, S. 28812, 797/3
Zbiri, T. 588/2/3
Zeeuw, D. de 213/3
Zegering Hadders, R. 726/1
Zeid, M. A. 507/2, 512/1/foto
Zeid, S. A. 285/3
Zein, A. L, 191/1
Zerdani, A. 588/3
Zholli. M. 396/1
Ziadin, Y. 509/1
Ziayee, S 79/3
Ziegler, R. 291/3, 497/3, 515/3, 54212, 749/1, 765/1, 81113
Zigdis, I. 441/3/foto, 442/1
Zimmer, L. 816/3
Zin, T. 666/1
Zinn, G. A. 50111
Zinsou, E. 'D. 26/2/3, 27/2/3, 234/1/2, 379 13, 560/1
Zjiwkow, T. 82/2, 392/1, 762/3, 779/1
Zoglmann, S. 504/2/3
Zohbi, A. al- 79313
Zorza, V. 29612, 35412
Zouayen, Y. 793/3
Zwager, A. P. 580/2
Zwart, P. 812/1
Zwartkruis, mgr. Th. H. J. 799/1
Zwet, prof. dr. W. R. van 815/1
Zijlstra, dr. J. 18/1, 537/1/2/3
Zijlstra, drs. R. 43/1, 139/1, 311/2

III AFKORTINGEN

AAPSO - Afro-Asian People's Solidarity Organisation
ABP - Algemene Belgische Persbond
ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christelijk Werkersverbond
ACLVB - Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD - Algemene Centrale van Openbare Diensten (België)
ADELA - Atlantic Communits Development Group for Latin America
AFP - Agence France Presse.
AID - Agency for International Development (VS)
ALALC - Latijnsamerikaanse Vrijhandels-Associatie (= LAFTA)
ANF - Atlantic Nuclear Force
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANWV - Algemeen Nederlands Werkgevers Verbond
ANZUS - Australia-New Zealand-USA Security Treaty
AP - Associated Press
ARP - Anti-Revolutionaire Partij
ASEAN - Association of Southeast Asian Nations
ASPAC - Asian and Pacific Cooperation
AWV - Algemene Werkgevers Vereniging
BB - Belgische Boerenbond
Benelux - Belgisch-Nederlands-Luxemburese Economische Unie
BGJG- Bond van Grote en Jonge Gezinnen
BIB - Bank voor Internationale Betalingen
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economi-
BP - Boerenpartij
BRT - Belgische Radio en Televisie
BSP - Belgische Socialistische Partij
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CCOD - Christelijke Centrale Openbare Diensten (België)
CENVO - Centrale Verdragsorganisatie
CERN - Conseil européen pour la recherche nucléaire (men spreekt nog van CERN hoewel het thans de „Organisation européenne etc. geldt)
CEW - Conseil Economique Wallon
CHU - Christelijk Historische Unie
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPC - Centrale Plancommissie
CPN - Communistische Partij Nederland
CSWV - Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond
CVP - Christelijke Volkspartij
DAC - Development Assistance Commission (OESO)
EACSO - East African Common Services Organization
EBU - Europese Betalings Unie
ECA* - Economische Commissie voor Afrika
ECAFE* - Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten
ECE* - Economische Commissie voor Europa
ECLA* - Economische Commissie voor Latijns-Amerika
ECOSOC* - Economische en Sociale Raad
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EG - Europese Gemeenschappen
ELDO - European Launchers Development Organization
EMO - Europese Monetaire Overeenkomst
ENEA - European Nuclear Energy Agency (OESO)
EPTA* - Expanded Programme of Technical Assistance
ERV - Economische Raad voor Vlaanderen
ESRO - European Space Research Organization
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EXIMBANK - Export-Import Bank of Washington
FAO* - Food and Agriculture Organization
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FIJ - Fédération internationale des journalistes
FOM - Stichting voor Fundamenteel Onderzoek der Materie (atoomenergie)
GATT* - Generaal Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel)
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
HA - Hoge Autoriteit (EGKS)
IADB - Inter-American Development Bank
IAEA* - International Atomic Energy Agency
IATA - International Air Transport Association
IBRD* - International Bank for Reconstruction and Development
ICAO* - International Civil Aviation Organization (Internationale Organisatie voor Burgerluchtvaart)
ICAP - Inter-American Committee for the Alliance for Progress

ICEM - Inter-Government Committee for European Migration
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions (zie IVVV)
ICC - International Chamber of Commerce
ICJ - International Court of Justice
ICJ - Internationale Commissie van Juristen
ICPO (Interpol) - International Criminal Police Organization
ICRC (Rode Kruis) - International Committee of the Red Cross
ICSU - International Council of Scientific Unions
ICV - Internationaal Christelijk Vakverbond
IDA* - International Development Association (IBRO)
IFA - International Fiscal Association
IFC* - International Finance Corporation (IBRD)
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IFJ - Internationale Federatie van Journalisten
ILO* - International Labour Organization (Internationale Arbeidsorganisatie)
IMCO* - Inter-Governmental Maritime Consultative Organization
IMF* - Internationaal Monetair Fonds
INTERPOL - Zie ICPO
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
IRO - international Refugee Organization
ITO - International Trade Organization
ITU* - International Telecommunication Union
IUS - International Union of Students
IVVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
KVP - Katholieke Volkspartij
LAFTA - Latin American Free Trade Association
LVV - Liberaal Vlaams Verbond
MLF - Multilateral Force
MPW - Mouvement Populaire Wallon
NAR - Noordatlantische Raad
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NEI - Nouvelles Equipes Internationales (Internationale Unie van Christen-Democraten)
NMBS - Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen
NOVIB - Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand
NRU - Nederlandse Radio Unie
NTS - Nederlandse Televisie Stichting
NVV - Nederlands Verbond van Vakverenigingen
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAS - Organisatie van Amerikaanse Staten
OCAM - Organisation Commune Africaine et Malgache
ODECA - Organización de Estados Centroamericanos
OECD - Organization for Economic Co-operation and Development (zie OESO)
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
PBO - Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PEN - International Pen
PSP - Pacifistisch-Socialistische Partij
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
PW - Parti Wallon
RCU - Reactor Centrum Nederland
RMZ - Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (België)
RND - Rijksnijverheidsdienst
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RVZIV - Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (België)
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SEATO - South-East Asia Treaty Organization (zie ZOAVO)
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
STICUSA - Nederlandse Stichting voor culturele samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen
TAB* - Technical Assistance Board
TNO - Nijverheidsonderzoek voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UN - United Nations (zie VN)
UNCCP* - UN Conciliation Commission for Palestine
UNCTAD* - UN Conference on Trade and Development
UNCURK* - UN Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea
UNEF* - UN Emergency Force
UNESCO* - UN Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFICYP* - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR* - UN High Commissioner for Refugees
UNICEF* - UN Children's Fund
UNIDO* - UN Industrial Development Organization
UNRWA* - UN Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)
UNTSO* - UN Truce Supervision Organisation
UPI - United Press International
UPU* - Universal Postal Union
VBN - Verbond Belgische Nijverheid
VCT - Vaste Commissie voor taaltoezicht
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VIRO - Vereniging voor Internationale Rechtsorde
VKW - Verbond van Katholieke Werkgevers
VN - Verenigde Naties
VNF - Vereniging Nederlands Fabrikaat
VNG - Verbond van de Nederlandse Groothandel
VNW - Verbond van Nederlandse Werkgevers
VU - Volksunie
VVB - Vlaamse Volksbeweging
W D - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VVO - Verbond van Vlaams Overheidspersoneel
WCC - World Council of Churches
Wereldbank* - zie IBRD
WEU - Westeuropese Unie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO* - World Meteorological Organization
ZOAVO - Zuidoost-Aziatische Verdragsorganisatie

* Gespecialiseerde organen (organisaties) van de Verenigde Naties

N KALENDER 1970

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26
MAANDAG	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
DINSDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
WOENSDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
DONDERDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30
VRIJDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
ZATERDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
MAANDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
DINSDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
WOENSDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
DONDERDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
VRIJDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
ZATERDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
MAANDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
DINSDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
WOENSDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
DONDERDAG	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
VRIJDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
ZATERDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26